new vols
staircase
51.
453
K.
602631D
VOL 1
U.XXVI. c
Suppl
DU CANGE
C

Jos. Aug. Cte de Toerring-Gronsfeld

B.F.6. Lib.

GLOSSARIUM
AD
SCRIPTORES
MEDIÆ ET INFIMÆ
LATINITATIS.

TOMUS PRIMUS.

A—B.

GLOSSARIUM
ad Scriptores
MEDIÆ
&
INFIMÆ
LATINITATIS.
LATINITAS
LUTETIÆ PARISIORVM, curâ et impensis
CAROLI OSMONT M DCC XXXIII.
S. le Clerc in.

GLOSSARIUM
AD
SCRIPTORES
MEDIÆ ET INFIMÆ
LATINITATIS,

Auctore CAROLO DUFRESNE, *Domino* DU CANGE, *Regi à Conſiliis, & Franciæ apud Ambianos Quæſtore.*

EDITIO NOVA LOCUPLETIOR ET AUCTIOR,

OPERA ET STUDIO MONACHORUM ORDINIS S. BENEDICTI è Congregatione S. Mauri.

TOMUS PRIMUS.

PARISIIS,

Sub Oliva CAROLI OSMONT, via San-Jacobæa.

M. DCC. XXXIII.

CUM APPROBATIONE ET PRIVILEGIO REGIS.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

PRÆFATIO

AD

NOVAM EDITIONEM

GLOSSARII DD. DU CANGE.

TANDEM prodit in publicam lucem exſpectata diu, omniumque Eruditorum votis expetita Cangiani Gloſſarii nova Editio; quæ utinam ſuſtineat quam ſui concitavit exſpectationem. Probe intelligimus eo omnium maxime diuturnioris moræ incommodum poſſe corrigi, ſi meliore jam conditione prodeat. Sed verendum eſt ne durum alicui nihilominus videatur, quod necdum abſoluta integraque publicetur, cum ecce amplius decennium eſt, ex quo, fide data, divulgari debuiſſet. Debitum agnoſcimus, quantumvis temere contractum; at confidimus, idque procul à jactantia, nomina noſtra nos expedituros gratiſſimo fenore: ſiquidem dum opus intermiſſum ſtetit, Bibliothecarum forulos revolvere, vetera Inſtrumenta perſcrutari, Archiva per amicos, ſodaleſque noſtros conſulere, Libros editos excutere licuit, ex quibus opus creſceret, magiſque perficeretur. Interea etiam doctiſſimi undequaque Viri animadverſiones ſuas tranſmiſerunt, unde ampliſſima ſuccrevit ſeges, maximo ſane operis commodo. Ut autem finis aliquando conſtitueretur, utque legitimis eorum querelis, qui ſymbolas dederant, fieret ſatis, atque Bibliopolæ noſtro, cui oneroſi jam erant effuſi, iique haud leviſſimi, ſumtus, opitularemur, ſtatuimus, famæ noſtræ periculo, forſitan & diſpendio, delicatis Cenſoribus permittere opus, quod, poſteriora volumina digerendo & elaborando, politius adhuc limari potuiſſet. Itaque ut nobis habeatur gratia, nedum ut ignoſcatur, flagitare liberet; tamen æquitate Virorum eru-

ditorum confiſi movemur, ut admoneamus, non ut flagitemus.

Si quis denique importunus ingeminet querelam, quod tamdiu promiſſis ſuperfuerimus, rationem expedire in promtu eſt: Sodales nimirum noſtros, qui primi illo in ſtadio laudabiliter deſudarunt, tanto operi haud impares, vel adverſis Reipublicæ literariæ fatis ereptos, vel infirma valetudine impeditos, fidem liberare non potuiſſe. Quis adeo ferreus, cui excuſatio noſtra probanda non videatur? Atqui dum Congregationis noſtræ Præpoſitus Generalis alios perquirit, qui immenſam hanc in ſe provinciam ſuſciperent: dum delecti ad opus promovendum ſeſe comparant & accingunt, res in diuturnum tempus extrahitur; atque ita certe editio retardata: verum nihil inde opus noſtrum patitur detrimenti, imo magno iſtud fuit emolumento; cum enim ſua cuique ſit mens, ſuus ſenſus, ſua ſententia, quis inficietur in tanta rerum varietate, complurium criticam manum operi illuſtrando plurimum prodeſſe, nedum noceat?

Candide fatebor, præter cætera nos inprimis à propoſito non ſemel revocavit, & ab inchoato opere deterruit celeberrimum CANGII nomen: non quod illi invideamus ſane, quem virum excellentem omni genere laudis novimus; ſed famæ noſtræ conſulentes exilitatem noſtram cum ipſius mirabili ubertate conferri refugiebamus. Quî enim ſequeremur ducem, quem copia & varietate inprimis commemorandum, virum ſummæ, reconditioris & omnigenæ eruditionis doctiſſimus quiſque prædicat: quem in hoc natum celebrant, ut, quod paucorum eſt, Scriptores plurimos à barbarie qua erant infuſcati ſic vindicaret, ut ſi inconditis verbis offendunt, ſententiis ſaltem etiam delicatioribus placerent: illum dico quem in Critice virum emunctæ naris, in Hiſtoria ſcriptorem accuratiſſimum, in Legibus fidiſſimum interpretem agnoſcunt omnes: virum denique (verbis utor Illuſtriſſimi Franciæ Cancellarii) qui moribus humanitatem, literas incredibili eruditione ornavit.

Car. de Aquino Præf. in Lex. mil. Mabillon. Præf. in Diplom. Bail. Jugem. des Sçav. pag. 486. ult. edit.

ibidem p. 559.

in Ep. ad Cang. fil. 23. Jun. 1721.

Jam vero opus ipſum ſi ſpectemus quo præ cæteris tantam gloriam merito eſt conſecutus; librum hunc dico ampliſſimum, omnibus apertum, de omnibus agentem, ut cum Mabillonio loquar: quis ad hanc immenſitatem materiæ rerumque ſtupendam varietatem timidiores nos acceſſiſſe mirabitur? Quamquam enim nihil eſt ſimul inventum & perfectum, à perfectione tamen quam proxime abeſſe videbatur. Ecquid, oro, intactum reliquit, quid prætermiſſum voluit? Theologis multa ſuppeditat, quibus res abſtruſas jejunaſque illuſtrent

Præf. in Dipl.

& exornent. Hiſtoricis, quæ in chronologia vel geographia ſpinoſiora ſunt & implicatiora extricat & exponit: omnia quæ ad ritus, mores, dignitates & officia Eccleſiaſtici Laïcive ordinis pertinent, retegit: quidquid in Legibus obſoletum, in Conſuetudinibus inſolens, in Formulis hodierni etiam fori obſcurum, ne quis à juris ſtudio ob offuſam vocabulis caliginem abducatur, ea accuratione excutit & elucidat, nihil ut præterea deſiderandum exiſtimem. Nec meo ſane eget encomio: norunt enim hæc & mirantur omnes cordati viri.

Valeant igitur qui, quantumvis diligenter & ſtudioſe hæc pertractata Eruditis videantur, ex ſchedulis tamen utcumque digeſtis, ex animadverſis per otium, ſenſim eſſe compoſita fingere amant: quidni cum Epicuro perſuaſum habeant ex fortuito quodam atomorum concurſu mundum coaluiſſe. Hæc, fateor, fuere prima operis incunabula; ne enim elaberentur omnia quæ legerat vir immenſæ lectionis, in adverſaria ipſe referebat ſibi opportune conſulenda, ipſo teſtante. At ubi col- *Præf. §. 63.* lectis criticam manum adhibere, eaque in corpus redigere decrevit, ut digeſta in publicam lucem emitteret: quantum elaboraverit apes imitatus, quæ vagantur, & flores, ad mel « *Seneca Ep. 86.* faciendum idoneos, carpunt, deinde, quidquid attulere « diſponunt, ac per favos digerunt, ſin ab ipſo diſcere, ſaltem ex opere æſtimare licet. Is ſiquidem fuit viri modeſtiſſimi pudor, ut, ſi cum ipſo ſentias, vix eum attigiſſe exiſtimes quæ ſumma cum diligentia pertractavit. Ecquis vero, niſi in iis omnino peregrinus & hoſpes non laudet tanti viri modeſtiam & multiplicem literaturam non miretur, cum ex vocis barbaræ ſalebris tot exeunt præclaræ eruditionis monumenta? Is quippe

Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem *Hor. art. poet.*
Cogitat, ut ſpecioſa dehinc miracula promat. *143. 144.*

Si pretium prædico, nemo vitio mihi vertat velim: CANGII enim totum eſt, tantumcumque eſt.

Neque vero, dum rebus vacat, extra propoſiti metas excurriſſe CANGIUM putes. Id namque ſibi oneris ac penſi inprimis ſumſerat ut, vocum inſulſarum notiones retegendo, animos & doctrina excoleret, & rerum varietate delectaret. Et id quidem certe non præter inſtitutum *Gloſſarii ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis*; ut enim Scriptorum intelligentiam aperiret tituli non immemor, veteres noſtrorum mores ferme obliteratos & oblivione ſepultos, rurſum in lucem revocare debuit, ne tota in Grammaticis quiſquiliis hæc ejus lucubratio, aliquot Gloſſariorum more, jejuna & *Præf. §. 69.* exilis prodiret in publicum. Sed hæc otioſe omnino, cauſa-

Hor. l. 2. Ep. 1. 87. bitur fortaſſe aliquis qui *ſolus vult ſcire videri*, cum eadem fuſiori & comtiori ſtylo edocta habeantur à viris doctiſſimis. Varios clariſſimorum virorum hoc in genere labores novimus & laudamus: at cum novus ordo rebus novam faciem novamque formam inducat, aliam eſſe prorſus ab illorum Auctorum propoſito inſtituti Cangiani rationem quis ibit inficias? Quanta autem CANGIO cum ipſis communia ſunt? immenſa ſane ſibi tractanda & elucidanda ſuſcepit, quæ adhuc nemo attigerat, & hactenus fortaſſis manerent intentata. Inanis perinde eſt & maleſarta viri celeberrimi criminatio qua in CANGIUM uſus eſt, quod voces exteras in Gloſſario ſuo congeſſerit; hæ quippe voces aut rebus noſtris illuſtrandis inſerviunt, aut ex Latinis Inſtrumentis deſcribuntur, à Gloſſario proinde ſuo minime amandandæ. Itaque quod plurimas explicuerit, referenda gratia eſt; quod aliquas inexplicatas reliquerit, hominem agnoſce quicum humanius eſt agendum. Nec parvo ſane Literarum diſpendio has voces omiſiſſet: quod ultro fatebitur quivis laboris noſtri æquus arbiter, cum novam hanc editionem percurrendo occurrerit in abſtruſiora aliquot vocabula, quorum interpretationem fruſtra tentaſſemus, niſi noſtra cum præallatis à CANGIO comparare licuiſſet. Hæc in brevem CANGII defenſionem ſufficiant, ſi tamen opus eſt, quippe qui, ad ipſam rem quæ ſatis eſſe exiſtimaverat, ea occupavit in Præfatione ſua num. *69.* 70. & 78.

His igitur expoſitis, quale ſit id, quod non tam præſtitimus, quam præſtare ſumus conati, quidve nobis animo propoſuerimus, paucis expediendum. Ea eſt hujuſce operis natura & conditio ut, meſſis quantacumque ſit, quæ nobis ex impigro CANGII labore acceſſit uberrima, ſpicilegium tamen reliquiſſe ſe non contemnendum iis, qui in eadem palæſtra deſudare vellent, ipſe agnoverit. *Præf. §. 77.* Et quidem à prima hujus Gloſſarii editione ingens Anecdotorum numerus prodiit in publicum; variæ urbium, provinciarum, nationum evulgatæ hiſtoriæ monumentis illuſtratæ, quibus quaſi oblatis opibus uſi ſumus, non ſine aliquo tamen delectu, ne opus eruditiſſimum coagmentationibus oneraſſe potius, quam exornaſſe videremur. Quocirca rerum parciſſimi, quas vel jam abunde elucidaverat CANGIUS, vel quæ ſua ſponte ex inſtituto noſtro minime naſcerentur, ab iis temperavimus quæ extra modum dicta exiſtimari poſſent; niſi ab opere, cujus eſt Diplomatibus debitam auctoritatem vindicare, alienas credideris ſeries quas texuimus chronologicas Cancellariorum, Notariorum, aliorumque aulæ regiæ Miniſtrorum, qui Literis

teris regiis ſubſcribere ſolebant. Alias quidem, eo tametſi non ita pertinentes, abſolvimus, eas prorſus omiſſuri, niſi præiviſſet CANGIUS. Ex eodem numero ſunt, haud minus neceſſaria, quæ, præfatis à CANGIO, ubi de Monetis ac Palatiis Regum noſtrorum diſſeruit, cenſuimus adjicienda. Monetarum diſquiſitionem pluribus locupletavimus, atque ad hæc uſque tempora perduximus, cum in æqualium utilitatem, tum in poſterorum gratiam, ab iis, ut ſpes eſt, benevolentiam reportaturi, quod ætatis noſtræ monumenta ipſis inquirenda non reliquerimus. Palatiorum etiam nomina, quæ vetera Inſtrumenta tractando nobis occurrerunt, jam recenſitis ſubjicientes, eorum aliorumque ſitus ſtuduimus repræſentare, cum non qualemcumque Hiſtoriæ noſtræ lucem accedere poſſe ex eorum cognitione certiſſime conſtet. Haud ita commode quis fortaſſe ſentiet de noſtra illa diſceptatione, quæ in exquirenda Collegii Electoralis origine verſatur. Verum is intelligat velim ſubdifficilem hanc quæſtionem necdum ſatis explicatam, ad notitiam nihilominus rei inferioris ævi præcipuæ conſequendam vel maxime conducere: quare mirum eſt à CANGIO neglectam eſſe & penitus omiſſam.

At vero ne præfando longius exſpatiemur, dum in operis decurſu brevitati nos ſtuduiſſe gloriamur; ſummatim dicam nihil nos, niſi quod neceſſarium nobis viſum eſt, de novo addidiſſe. In quo ſi quid à nobis peccatum eſt, in gratiam Lectoris peccavimus, quem in eo ſcriptionis genere docere ſcientem minus eſt incommodum, quam neſcientem negligere. Et quidem hac in re delectui haud facilis eſt locus: ſæpiſſime enim, quæ omnibus nota putamus, peritioribus etiam ignota ſunt: aut ſi ſunt perſpecta, ea iterum auctoritatibus ſtabilita ac confirmata intueri non diſplicet. Inde eſt quod in pleriſque locis, quæ pluribus jam momentis firmata ſunt, nova interſerere exempla non dubitaverimus: quippe aut antiquiora & clariora ſunt quæ inteximus, aut eamdem vocem non unius fuiſſe loci vel provinciæ demonſtrant; quod certe non erat omittendum. Hæc generatim dicta ſufficiant; nam ſingula proſequi non eſt animus. De laterculis tantum quæ tabellis chronologicis à CANGIO adornatis ſubjecimus, pauca commemorabo. Ut faciliori methodo Scriptorum mediæ ætatis compararetur intelligentia, atque etiam ut ſincera Diplomata certius ab adulterinis ſecernerentur, has inſtruxerat tabellas Vir oculatiſſimus: negotium nihilominus faceſſunt interdum ex variis notis chronologicis exortæ difficultates, quibus ſalebris doctiores hærere coguntur. Iis igitur ne retardentur, atque ut plana & in-

offenſa hæc percurrant lectione, quinque latercula ſubjunximus, quibus quot Epactæ quovis anno numerarentur ante Calendarii correctionem, quo die cujuſvis menſis inciderent Novilunia, quot computarentur Concurrentes, quid ſint Claves terminorum, cuive uſui, continuo innoteſcit. Quartum ſequitur quo primus dies cujuſque menſis anni propoſiti, cum ante, tum poſt Gregorianam correctionem, facile deprehenditur. Quintum denique indicat quemlibet menſis diem unicuique hebdomadis diei correſpondentem. Harum itaque tabellarum potior uſus in eo maxime poſitus eſt, ut ex notis chronologicis vel Diplomatum veritas comprobetur, vel falſitas detegatur.

Alter eſt earumdem, ſed rarior, uſus, pergratæ interdum utilitatis. Quærit aliquis, quod fortean non parvi intereſt reſcire, quæ ſit certa facti alicujus epocha, cujus mentio eſt in Charta notis numericis, ſed iis incertis, diſtincta. Novit ille factum iſtud intra octo vel decem annorum ſpatium concludi: ad quem vero ex iis potiſſimum referri debeat dubius inquirit. Rem exemplo illuſtremus. Exſtant inter Inſtrumenta tomi 2. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 229. Literæ Armandi Vicecomitis Podemniacenſis cum hiſce notis chronologicis, *Facta carta hæc feria ſexta, in menſe Octobris, luna prima, regnante Philippo Rege Francorum.* Mihi certum fixumque eſt (exemplum fingo) datas eſſe has literas poſt annum 1072. & ante annum 1084. nullumque in aliud tempus poſſe convenire. Reſtat jam ut cui ex decem propoſitis annis potius illigari debeant, exquiram. Facili & expedita methodo ex Cangianis tabellis edoctus Numerum Aureum anni 1073. fuiſſe 10. Literam vero Dominicalem F, oculos conjicio in tabellam noſtram qua Epactæ & Novilunia indicantur, ſtatimque ex columna Numero Aureo 10. ſuppoſita habeo Lunam eo anno natam eſſe ſexta Octobris; ex penultima autem tabella, in qua prima cujuſlibet menſis dies literæ dominicali ſubjacet, eumdem menſem à feria tertia initium duxiſſe: ſicque ad ultimam procedo, unde ſextam menſis Octobris hoc anno 1073. in Dominicam incurriſſe percipio, ac proinde non adſcribendas ei literas de quibus ambigitur. Aliis itidem ad annum 1083. percurſis, unus occurrit annus 1081. quicum prædictæ notæ componi poſſint; cujus rei ſi quis periculum, eodem quo nos ſupra ordine, fecerit, illico reperiet eo anno Numerum Aureum fuiſſe 18. & Literam Dominicalem C, primamque diem lunæ cum octava Octobris, atque octavam Octobris cum feria ſexta coincidiſſe: unde certo certius efficeret, ſi vera eſſet noſtra hypotheſis, ad annum 1081. neceſſario referendas eſſe literas quarum tempus inquirebatur.

Nolim tamen quis credat hæc ita à nobis eſſe propoſita, ut ſi ex notis chronologicis inter ſe compoſitis vitium aliquod deprehendatur, continuo Chartam interpolatam pronunciet, aut falſam eſſe definiat. Maxima enim tametſi habenda eſt ejuſmodi notarum ratio ad judicandam Diplomatum veritatem, nemo eſt certe qui in iis exſcribendis non agnoſcat quam facillime poſſe vel diligentiſſimo notario incaute notulam arithmeticam excidere, quam & ſuperaddere perinde facile eſt. Quid ſi vero negligentiores fuerint vel audaciores ii, qui Inſtrumenta illa exſcripſerunt? Neceſſe eſt ab iis ſive conſulto, ſive per incuriam nonnulla eſſe immutata & prætermiſſa. Idcircone ſuppoſititia cenſebis, etſi ſuſpectam in hac ipſa re habere eorum fidem vel diligentiam liceat? In affirmando itaque tardus & circumſpectus, in negando parcior & religioſior eſſe debet, quiſquis erroris vel temeritatis notam ſibi inuſtam nolit. Dum enim erratum evincatur, tamdiu incertum manet vitiumne ſit notarii, an ipſius propria computandi methodus. Porro non eamdem apud omnes uſu receptam fuiſſe fidem faciunt, præter Diplomata in diſſitis præſertim locis aſſervata, varia quæ in variis regionibus obtinuere annorum, indictionum, regnorum exordia, ut validis argumentis non ita pridem oſtenſum eſt, atque in noſtro opere ad vocem *Annus* obſervatum; unde nec in iiſdem locis certam ratamque fuiſſe inter Notarios numerandi rationem perinde colligitur. Quænam vero illa fuerit temporis nota, quæve ejus origo, quis certo declaret? Nemo ſibi adeo confidat, ut nihil hac in re eſſe exiſtimet quod ſuam fugerit ſcientiam; eoque magis, quod ſcioli quidam Notarii, ut ſpecimen diligentiæ darent, notas chronologicas congerebant pro ſuo captu, quæ, cum à communi uſu, ut plurimum, diſcreparent, conciliantur difficilius. Miranda itaque eſt quorumdam imprudentia, qui, Artis diplomaticæ ignari & plane rudes, inſpectis, fortaſſe nec ſatis attente, aliquot Inſtrumentis, ea ſpuria ambitioſius pronunciant, in quibus nævum aliquem ſe deprehendiſſe temere opinati ſunt. Cave ab iis exigas ut, quibus id probent, afferant rationes: negaſſe ipſis viciſſe eſt; commode prorſus ut, dum ſuam inſcitiam tegunt, habeant nihilominus apud imperitos opinionem ſcientiæ. Nihil autem moror homines illos improvidos, ne quid pejus dicam, qui de Literis bene meritos ſe putant, ſi monumentis omnibus, quæ vetuſtatem aliquam præferant, falſi notam aut ſuſpicionem aſperſerint. Quo animo ferendus ille ſit, qui ſuam in alios imprŏbitatem transferens, ea ſtudioſe ab inepto calumniatore corrogat & miſere deſcribit, quæ odium ipſis & invidiam importare poſſe arbitratur? Bene vero,

Fact. des Rel. de Comp.

quod par pari referre religio eſt, id genus objiceretur criminum, ad quæ diluenda, ſi potuiſſet, nihil non debuiſſet movere: triſtem certe ſuſtineret notam, qui mutato nomine de ſe fabulam narravit.

Nunc ejus quam in exponendis vocabulis ſervamus methodi ac diſtributionis ratio reddenda eſt. Quanquam is ſit Gloſſarii nativus ordo, ut ſingula verba ſerie literarum diſponantur, idque videatur exigere Lectoris commodum; tamen ab eo interdum recedere neceſſarium rati, etymologicum ordinem prætulimus. Sunt etenim voces quamplurimæ ita inter ſe aptæ, & connexæ, ut ſibi invicem facem præferant, quæ, ſi disjungantur, plurimum luminis amittant neceſſe eſt. Aliæ ſunt quæ ſuis locis diſtributæ, cum una tantum aut altera litera, quod à diverſis notariis conſcriptæ ſint, differant, operis molem præter modum & utilitatem auxiſſent: ſingulis quippe ſua ſubjungenda fuiſſet interpretatio, noviſque momentis firmanda, quæ ſine Lectoris diſpendio omitti poſſunt, dum ad ſuam revocantur originem. Elementum vero ſi quis ignoret, huic etiam conſultum voluimus, illud, ubi voces rurſus ſuo ordine occurrunt, indicantes. Iis auctoritatibus inducti, &, quod multo magis eſt, præeunte CANGIO, ſecuti ſumus quem ipſe ſibi præſcripſerat ordinem, à quo vel tantiſper divertere nefas duximus. Et recte quidem, cum id fieri non poſſet, niſi quæ optime digeſſerat perverteremus; quod alieniſſimum erat à nobis qui, etiam nævos aliquos ubi deprehendimus (Auctoris dico non Typographi,) ipſis, ut ita loquar, tribuimus honorem. Ne cui enim injecta foret vel tenuiſſima ſuſpicio temerariam manum in opus CANGII nos immiſiſſe, quod emendandum exiſtimavimus, non quidem delendo, ſed ſubjecta adnotatiuncula corrigendum monuimus.

Eodem conſilio, & quo magis noſtra adverſus CANGIUM pateat ſumma reverentia, quicquid noſtrum eſt notis diſtinguimus: hanc ¶ præponimus vocabulis de novo additis; explicationes, quibus aut apertius CANGII ſententia explanatur, aut emendatur opinio, manus ☞ indicat; uncinis [ ] denique includuntur quæ in ipſo contextu inſerenda judicavimus. Id præterea poſtulabat debita Lectoribus fides, quibus alioqui fucum facere voluiſſe videremur. Dum enim noſtra ab iis quæ ſunt CANGII ſecerni nequeunt, periculum eſt ne ipſi quod noſtrum eſt peccatum falſo affingatur, vel, quam ipſe ſolus meretur laudem, eam nobiſcum communem eſſe exiſtimet. Hæc neglecta cautio eſt, neque certe neceſſaria, ubi reindicationes aliquas emendavimus: v. g. ad vocem *Dies palmarum*, *Ramis palmæ* indicabatur, à qua iterum Lectorem ad

Dominica

Dominica palmarum remittebat CANGIUS: ultimam vocem, ſecunda omiſſa, ſine prævia monitione indicavimus. Aliæ ſunt quas cenſuimus minime delendas, tametſi deſignatæ voces notatis locis non reperiuntur: exemplum habes in voce *Exſcaritus*, quæ in *Scarire* rejecta non apparet. Id fortaſſis incuriæ quis aſcribat; immerito ſane, cum ex conſulto factum ſit. Hanc, & ſi quæ ſunt aliæ, pro certo legerat CANGIUS, quæ rurſus proinde Lectori poſſunt occurrere, cui haud ingratum fore exiſtimavimus, ſi ea ratione expeditiorem viam non tolleremus ad vocis notionem retegendam. Supervacaneum itidem putavimus commonere Lectores de iis capitibus, quæ, in editione Francofurtenſi perperam diſpoſita, ſuis locis reſtituimus: id quippe factum vitio oſcitantis Typographi, non CANGII qui, in Appendice ad calcem Gloſſarii mediæ & infimæ Græcitatis edita, quid cuique loco eſſet reponendum diligenter docuerat.

Lectoris commodo utilitatique ſervire cum nobis animo inprimis fuerit propoſitum, vocabula, quibus multiplex ſubeſt ſignificatio, variis numerorum notis diſtincta voluimus, ut cernere eſt in vocibus *Abſida, Commenda*, &c. ad quas ſicubi amandatus fueris, habebis certe gratiam quod ita tibi conſultum ſit, ut uno conſpectu vocem percipias quam reſcire tua intereſt. Non minoris eſt commodi quod, cum vox varie effertur, nec in eodem volumine occurrit, tum ejus interpretationem ſubjunxerimus: ægre enim patitur Lector ſibi properanti, nudamque vocis inquirenti notionem, uno fruſtra tentato volumine, evolvendum alterum proponi. Eadem de cauſa, ut ſtatim nempe Lectoris oculos feriat vox, cujus ſenſus enodatur, maxime ubi prolixior erat laudata auctoritas, hanc grandioribus literis excudi juſſeramus: at melius deinceps re conſulta, cum ſatis eſſe animadverteremus, ſi à grandiori inciperet, poſt initia tomi primi deſtitimus incœpto. Gratum fore perinde confidimus quod unaquæque litera eodem quo cœpit volumine, deſinat. Unum hic præmonere etiam volo, de induſtria nos ita volumina diſtribuiſſe, ut ab iis, quibus uſui ſunt potius, quam ornatui, facile tractari poſſint: experti enim didicimus quam grave ſit Lectori librorum quotidiani uſus magnitudine & pondere obrui. Plura non congeram, ne in venditando labore noſtro, commendandaque noſtra diligentia immodicus videar.

Si quis vero in iis criticum agat, in quibus CANGIUM ducem ſequimur & defenſorem habemus, nos cum tanto Viro errare patiatur, non pudebit certe. Ultro itaque agnoſcimus aliqua eſſe verba, quæ, cum intelligentiæ noſtræ vim

ac notionem fugiant, non explanamus. Fatemur haud inviti nonnulla conjecturis tantum illuſtrari; multa quippe habemus, quæ ſequi facile, affirmare vix poſſumus. Confitemur ingenue barbaras quaſdam voces & à Latina lingua prorſus abhorrentes ex Scriptoribus ſequioris ævi à nobis eſſe interdum deſcriptas; id autem Lectoris emolumento factum quis neget, ſi eaſdem Latine utcumque redditas uſpiam reperiat? Ex editis præſertim libris alias exſcripſimus voces peſſime corruptas, ne moram qualemcumque ad majora feſtinanti injiciant, aut etiam ut quæ fuerit temporis vel loci dictio innoteſcat. Hæc feciſſe ſi culpa eſt, fecimus auctoritate & exemplo CANGII, cujus veſtigiis inſtitiſſe gloriæ ducimus. Cætera quæ noſtra qualiacumque ſunt, ad ſeveriorem trutinam revocari non gravabimur: quinetiam Eruditos omnes ex animo obſecramus, ut ſingula diligenter perpendant; & ſi quid falſum, aut minus apposite dictum, emendare paratos benigne admoneant: ſi quid omiſſum, multa autem eſſe non diffitemur, ſua additamenta opportune nobiſcum communicent, utriuſque beneficii nos memores habebunt & præcones in Supplemento, quod poſt edita poſteriora duo volumina, jam magna ex parte diſpoſita, paramus; in quo & nos ipſi nonnulla quæ in hactenus excuſis correctione aut apertiori explicatione indigere viſa ſunt, corrigere & fuſius explicare conſtituimus; in præſentiarum ad calcem cujuſlibet tomi erratorum typographicorum indicem attexere contenti, iis etiam prætermiſſis quæ facile expleat Lector.

Propriis locis tametſi adſcripta ſunt ſingulorum nomina, quorum ope adjuti Editionem hanc locupletavimus: rurſum nihilominus in grati animi teſtificationem principes hic appellandos decrevimus. Quantum iis præſertim debeamus, qui ſequioris temporis Scriptores undequaque ſumma cum ſedulitate conquiſitos in lucem publicam doctiſſimis commentariis inſtructos emiſerunt, ſi quis neſciat, unaquæque operis noſtri pagina docebit. Quos inter inprimis commemorandi celeberrimi illi è Societate Jeſu HAGIOGRAPHI, qui opus immenſum de Sanctorum omnium geſtis eadem qua inchoatum diligentia & eruditione proſequuntur. Laudandus etiam præ cæteris Vir doctrina cum paucis conferendus LUD. ANTONIUS MURATORIUS, cujus cum Sociis Palatinis ſpectanda ſagacitas in eruendis ex vetuſtis ſcriniis Rerum Italicarum monumentis, & in iis illuſtrandis prædicanda eruditio. Ad noſtrum inſtitutum propius accedunt Regum noſtrorum *Ordinationes* quas colligere, digerere notiſque locupletare ſuſceperat vir Juris Legumque ſcientia maxime conſpicuus EUSE-

BIUS DE LAURIERE ; quem mors Literatis ſemper præmatura, dum earum volumen alterum ſub prælo ſudabat, eripuit. Succeſſit in opere vir accuratiſſimus DION. FRANCISCUS SECOUSSE qui, tertio jam evulgato volumine, editioni indefeſſo ſtudio allaborat. Dicere nihil opus eſt quam uberem demetendam meſſem nobis ſuppeditarint Sodalium noſtrorum EDMUNDI MARTENE & URSINI DURAND Theſaurus Anecdotorum, Ampliſſima eorumdem Collectio ; & edita à RYMERO Acta publica regni Angliæ : id ſatis oſtendit ipſa librorum inſcriptio. At vero inter homines eruditos qui opera & conſiliis adjumenta benigne & liberaliter nobis præbuerunt, familiam ducere debet vir eruditionis & humanitatis eximiæ, Magni Peireſcii, ut verbo dicam, digniſſimus hæres Illuſtriſſimus HENRICUS JOSEPHUS THOMASSIN DE MAZAUGUES in ſupremo Provinciæ Senatu Præſes, qui in gravioribus negotiis etſi occupatior, plura tamen cum ex editis, tum ex ineditis propria manu deſcripta non ſubmiſit tantum, ſed & aſſidue ſubmittit. Non reticendus nobis eſt vir clariſſimus LUDOVICUS AUBRET, qui Dombarum Principatus hiſtoriam dum adornat, plurima ſtudioſe perluſtravit tabularia, ex quibus quæ in rem noſtram occurrebant diligenter exſcripſit, & nobis perurbane communicavit. Nec poſtremo cenſendus eſt loco vir utilis & immenſi laboris Domnus THOMAS LE FOURNIER S. Victoris Maſſilienſis Benedictinus, qui nullum ejuſdem urbis, veteribus monumentis refertiſſimæ, prætermiſit archivum, cujus forulos ſedulus non evolveret, ad nos tranſmiſſurus quæ in operis noſtri profectum cedere intellexerat. Temperare non poſſumus à commemorandis clariſſimis viris CLAUDIO SALLIER Bibliothecæ regiæ eruditiſſimo Cuſtode, qui conſulendorum librorum copiam facillime nobis pro ſua humanitate fecit : JOANNE LE BEUF Eccleſiæ Autiſſiodorenſis Canonico & Succentore, rerum minime tritarum indagatore ſagaciſſimo : ADRIANO MAILLART & JOANNE LUDOVICO BRUNET conſultiſſimis in Senatu Pariſienſi Patronis : viro Academico DE LA CURNE DE SAINTE PALAYE non ſolum amicitia, ſed etiam ſtudendi genere nobiſcum conjunctiſſimo, quippe qui illuſtrandis vocibus Galliarum noſtrarum obſoletis ſolerter diligenterque incumbit ; quos omnes ad noſtra ſtudia juvanda omni tempore paratiſſimos experti ſumus.

Tene vero, qui nos tot ac tantis beneficiis obligatos tenes, doctiſſime LANCELOTI, taceamus ? Te prætermittamus illaudatum, qui non monumentorum manu exaratorum dumtaxat, ſed & ejus, qua tu polles, multigenæ eruditionis ſub-

ſidio, opus noſtrum non ſecus ac fetum proprium promovere ſtuduiſti? Nihil quippe tuum eſt, quod non ſine invidia communices.

Præfationem noſtram excipit Epiſtola Baluzii ad V. Cl. Renaudotum de vita & morte CANGII: quæ cum accuratiſſimæ hiſtoriæ loco ſit, & à viro magni nominis Cangiique familiariſſimo conſcripta, ab inſtituenda alia ſuperſedimus. Ejuſdem CANGII Epitaphium, Librorumque ab eo editorum catalogum, atque illius effigiem nunc primum exhibemus, ne quicquam quod ad tanti Viri memoriam ſpectet, à nobis deſideretur.

EPISTOLA
STEPHANI BALUZII TUTELENSIS
AD VIRUM CLARISSIMUM
EUSEBIUM RENAUDOTUM
DE VITA ET MORTE CAROLI DUFRESNII CANGII.

EXTINCTUS *his diebus amicus noſter ſummus* * CAROLUS DUFRESNIUS CANGIUS *id à nobis exigit*, EUSEBI CARISSIME, *ut amicitiam noſtram, quam, ſi vera fuit, uti certe fuit, firmam & perpetuam præſtare ei debuimus, integram erga defunctum conſervemus, & pro noſtra virili elaboremus ut poſteritas ſcire poſſit quis fuerit vir ille cujus nunc exitum deflemus. Itaque cum inter nos de ea re colloqueremur, tuque, ut aſſoles, virum multis laudibus extuliſſes, ego vero dixiſſem decreviſſe me aliquid ſcribere de vita ejus; qui illum non ſolum publice, ut verbis utar Plinii; ſed etiam privatim, quantum admirabar, tantum diligebam; tu non ſolum laudaſti conſilium illud meum; ſed etiam hortatus es ut id quamprimum efficerem. Pareo lubens hortationi tuæ. Hæc ergo ſunt quæ ſcire poſteros volo.*

* Charles Dufreſne Seigneur du Cange.

Ortus eſt CAROLUS, *uti domeſticis memoriis compertum habemus, ex antiqua & nobili gente Dufreſniorum apud Samarobrivam Ambianorum clariſſimam civitatem in provincia Belgica ſecunda; eaque gens clarioribus quibuſque ejuſdem urbis ac circumpoſitæ regionis familiis inſerta eſt per connubia & affinitates. Non immorabor in recenſendis* CAROLI *majoribus, cum neque genealogiam texere velim, nec ſatis otii mihi conceſſum ſit ad excurrendum per memoriam eorum. Illis virtute ſua, abſit verbo invidia, præluxit* CAROLUS; *ad quem feſtinans, de patre pauca dicam. Fuit is Ludovicus Dufreſnius Toparcha * Frigidæ-vallis & Præpoſitus * Belliquercus, quæ ſplendida eſt adminiſtratio in ea Belgicæ ſecundæ parte quam poſterior ætas vocavit Picardiam, vir ut ex filio audiviſſe me memini, doctus, & bonarum literarum amantiſſimus, & qui Græcæ quoque eruditionis expers non eſſet. Duo ille matrimonia expertus eſt. Ex priore tres liberos habuit, Hadrianum, qui ei in magiſtratu Belliquercus ſucceſſit, Joannem Advocatum in ſupremo ſenatu Pariſienſi, & Ludovicum medicum, omnes doctrinæ & eruditionis fama claros. Ex iis ego Joannem novi, virum bonum, gravem, prudentem, Juris civilis ac municipalis, ut etiam lucubrationes ejus editæ, quæ in omnium manibus verſantur, oſtendunt, peritiſſimum, iſthic Lutetiæ defunctum ante aliquot annos. Ex poſteriore, quod anno* MDCVI. *poſtrid. Kal. Jul. contraxit cum Helena * Relya filia Ludovici Relyi Toparchæ * Framicurtis & Margaritæ Foſſeæ ex nobilitate Normannica, tres quoque habuit, Michaelem & Franciſcum inſtituti Societatis Jeſu profeſſores, omnibus honoribus in ea functos, & hunc* CAROLUM. *Optimas hæc matrona, ut hoc quoque detur memoriæ inſignium virorum, orta erat ex vetere & illuſtri familia Relyorum apud Atrebates: quæ, præter ceteros, ævo Caroli VIII. Regis Francorum protulit virum magni per eas tempeſtates nominis Joannem Relyum Epiſcopum Andegavenſem. Ipſa vero ex poſtremo puerperio mortua eſt anno* MDCXIII. *prid. Non. Mart. decimo die poſtquam peperit, annum agens ætatis ſuæ trigeſimum ſecundum.* CAROLUS *igitur, ut ad id redeamus unde digreſſi ſumus, in lucem editus eſt apud Samarobrivam anno* MDCX. XV. *Kal. Januar. circa horam ſeptimam matu-*

* Froideval.
* Beauqueſne.
* De Rely.
* Framicourt.

Vide familias Picardiæ Adriani de la Morliere pag. 323.

* Saint Firmin à la Pierre.

*Du Bos Seigneur de Drancourt.

*Obiit XIV. Kal. Aug. an. 1694.

*Treſorier General de France.

tinam; *eodemque die gratiam Chriſti conſecutus eſt in Eccleſia parœchiali ſancti* * *Firmini quam vocant ad Petram. Prima ſtudiorum rudimenta poſuit in Collegio Ambianenſi Patrum Societatis Jeſu*; *apud quos certum eſt eum, licet admodum puerum, magnam diligentiæ doctrinæque laudem eſſe adeptum. Tum ad celebrem academiam Aurelianenſem miſſus ut Juri diſcendo daret operam, poſtea in Advocatorum ordinem cooptatus eſt Lutetiæ anno* MDCXXXI. V. *Idus Auguſti*; *ac mox in patriam reverſus, cum ſe totum dederet ſtudiis bonarum literarum, brevi ad famam pervenit, lætante multum patre ac gaudente quod talis ei filius obveniſſet. Exceſſit ille è vivis ſeptuagenarius anno* MDCXXXVIII. V. *Idus Januar. aſſidente ei per omne tempus morbi, quod annuum fuit,* CAROLO *amantiſſimo filio. Hac conjunctiſſima, jucundiſſima, & utiliſſima ſocietate contentus* CAROLUS *hactenus de nuptiis non cogitaverat. Sed tum, cum ei amici ſuaderent ducendam eſſe uxorem, plureſque ei generoſæ puellæ offerentur, prætulit Catharinam* * *Boſiam Drancurtiam ſplendidis natalibus apud Ambianos ortam, eamque duxit anno* MDCXXXVIII. XIV. *Kal. Auguſti. Credunt plerique obeſſe literarum culturæ vinculum conjugale, eamque eſſe ſtudiorum rationem ut ab iis tantum tractentur qui cælibem vitam ducunt, qui libero lectulo, ut Cicero aiebat, utuntur, id eſt, nullis impedimentis, nulla rei familiaris aut liberorum educandorum cura diſtinentur.* CANGII *tamen ſtudiis nihil moræ aut tarditatis attulit uxor, quam ex animi ſui ſententia habuiſſe eum hinc liquet, quod per quinquaginta & quod excurrit annos unà vixere concordia admirabili. Supereſt etiamnum ſingularis exempli femina* * *in liberorum ſubſidium ſimul & ſolatium. Anno dein* MDCXLV. IV. *Idus Jun. Quæſturæ* * *dignitate ornatus apud ſuos, eam retinuit donec Samarobrivam relinquere decrevit ob peſtilentiam quæ illic graſſabatur, ut Lutetiam in hanc ſedem ſtudiorum ſe cum uxore, liberis, & libris transferret. Anno itaque* MDCLXVIII. *captum ab eo eſt conſilium quod nobis totique reipublicæ literariæ maximas commoditates attulit. Nam tum, quod in aliis urbibus contingere nemini poteſt, paratum habuit omne genus librorum ſeu manuſcriptorum ſeu typis editorum, cum ei omnes bibliothecæ tum publicæ tum privatæ paterent, nemoque eſſet qui non cum illo lubenter communicaret quicquid ei poterat eſſe conducibile & utile ad perficiendas perpoliendaſque lucubrationes ſuas. Etiam ſummi in republica viri ei impenſe faverunt, adeo ut affirmare liceat nulli alii homini privato majorem honorem habitum ab illis fuiſſe. Viginti annis iſthic nobiſcum vixit, ſemper ſtudens, ſemper aliquid ſcribens. Hinc Cinnami hiſtoria, hinc annales Joannis Zonaræ, deſcriptio Conſtantinopoleos & familiarum Byzantinarum, Gloſſaria mediæ & infimæ Latinitatis & Græcitatis, & Chronicon Paſchale ſive Alexandrinum*; *cui edendo dum incumbit, incidit in hunc gravem ac diuturnum morbum qui nobis eum abſtulit. Fuit hic morbus urinæ crebra cupiditas, ſed magna difficultas, quam dyſuriam vocant, qua is extinctum quoque patrem ſuum meminerat. Ea autem laborare primum cœpit* IV. *Idus Jun. hujus anni adeo graviter ut per decem dies continuos neceſſario indiguerit ope chirurgi ad exonerandam veſicam ejiciendamque urinam. Tum induciæ per aliquot menſes, ſed parum tutæ, parum firmæ. Nam mox bellum, & illud quidem ſævum & atrox,* XVI. *Kal. Septembr. Intellexit vir prudens imminere ſibi fatalem ac ſupremum diem. Itaque tranſactis inter manus medicorum aliquot diebus cum ſummis doloribus, quàmquam nondum deſperatus, accerſiri ſacerdotem juſſit*; *eique ſua peccata erroreſque ſuos placide ſedateque confeſſus, ſacra ſe Corporis Domini noſtri* JESU CHRISTI *communione muniri poſtulavit. Quod ei datum* III. *Kal. Octobris. Graveſcere interim valetudo ejus*; *& inordinati quidam horridique rigores indicio fuere abſceſſum alicubi latere, qui mox deprehenſus eſt in regione renum. His acceſſit febris continua duplici tertianæ vehementiſſimæ conjuncta & ſitis ardens. Inter hæc tamen tormina ac noctes inſomnes graveſque & alvi profluvium diriſſimum, nam hæc quoque mala aliis acceſſere, retinuit conſtantiam dignam viro forti. Miratus eſſes, ſi interfuiſſes, qua patientia hanc ipſam valetudinem toleraverit, ut*

dolori reſtiterit, ut incredibilem febrium ardorem immotus opertuſque tranſmiſerit, ut uxorem liberoſque afflictos conſolatus ſit, moriendum eſſe cunctis dictitans, & ſibi actam longam ætatem, ad quam pauci admodum pervenirent. Amicos etiam, cum dolores remittebant, admittens, ſuaviter & comiter ut antea excipiebat, nulla ferme mentione malorum ſuorum, tamquam vereretur vir optimus ne illis moleſtiam exhiberet per commemorationem eorum. In illa animi tranquillitate ac ſecuritate, ſana ſemper mente, etiam uſque ad extremum anhelitum, cum videret adeſſe ſibi ſupremum diem, viatico ſe inſtruxit & extrema unctione XVI. *Kal. Novembris. Poſt quæ uxori ac liberis valedicens, tamquam moriturus, eis benedictionem ſuam peramanter impertiit, eoſque amplexatus, ad extremum hortatus eſt uti poſt mortem ſuam concordia inter ipſos eſſet perpetua quemadmodum ſe vivo fuerat. Inter has cogitationes & eas quæ Chriſtiano homini in mentem venire ſolent cum proficiſci parat ad Deum, cum dolores ſemper acres eſſent & vehementes, deficerentque vires, placida compoſtus pace quievit* X. *Kal. Novembr. circa horam ſextam veſpertinam; &* VIII. *Kal. ſepultus eſt in Eccleſia ſancti Gervaſii, magno concurſu eorum qui dediti ſunt ſtudiis literarum. Annum octavum & ſeptuageſimum ferme explevit in altiſſima tranquillitate, pari veneratione. Firma & incorrupta valitudine per quinquaginta & quinque poſtremos annos vitæ ſuæ uſus eſt donec is morbus eum corripuit. Liberos ex uxore habuit omnino decem, ſex maſculos, feminas quatuor. Ex his hodie ſuperſunt mares duo, feminæ totidem. Philippus natu major eſt Franciæ Quæſtor apud Pictavos. Alter, cui Franciſco nomen eſt, nondum elegit vitæ ſtatum.* Catharina & Joanna juxta matrem & fratres ſunt.* Quod ſi habitum quoque ejus poſteri noſcere velint, ſtatura fuit paulo infra mediocrem, capite apto, oculis venuſtis & igneis, decorus aſpectu, forma denique præſtantiſſima, & ſpecie liberali. Sanguis & bilis in eo prævalebant, mirabili temperatione ad morum facilitatem & comitatem, & ad excellendum in iis ſtudiis in quibus ſe exercuit. Robuſtum in tenui gracilique corpore fuiſſe hæc res probat quod in ambulationibus, quantumvis longis, ne in æſtate quidem fatigabatur, neque quietem poſcebat. Opibus nimiis non gaudebat, ſpecioſæ contigerant; neque unquam majores concupivit, dictitans iis contentum eſſe debere hominem literarum quæ victum & veſtitum darent liberaliter & ſumptus ad emendos libros. Amicos, quos multos habebat, ex animo amabat, obſervantia & officiis retinebat. Inimicos, ſi quos habuit, contempſit. Toto vitæ tempore æquabilis, nulli moleſtus, nulli gravis, totum ſe præbens iis qui ejus opem implorabant, facile communicans fructus ſtudiorum ſuorum, & ad bene merendum quam repoſcendum propenſior.*

* *Fratri ſucceſſit in Quæſtura Pictav. hodieque ſuperſtes.*

* *Ambæ mortuæ ſunt ſine progenie.*

Factum eſt, EUSEBI CLARISSIME, *quod imperaſti. Habes imaginem ſenis optimi meo penicillo adumbratam. Habes heic expreſſa ſigna virtutum ejus. Et quamquam monitore non indigeas, quippe qui quotidie exempla bene vivendi præbes iis qui rectam ſemitam ſequi volunt, hortor tamen te ut ſemper intuearis in hanc imaginem, ſemper illius memineris qui te & diligebat & plurimi faciebat. Vale.*

Lutetiæ Pariſiorum Kal. Novembr. MDCLXXXVIII.

SISTE VIATOR

ET BENE PRECARE EXTINCTO HEU! IBIQUE SEPULTO

Legitur in Æde S. Gervaſii Pariſ.

CLARISSIMO VIRO

CAROLO DU FRESNE DOMINO DU CANGE;

NOBILI APUD AMBIANOS STIRPE ORIUNDO,

FRANCIÆ QUÆSTORUM IN AMBIANENSI PRÆFECTURA PRÆSIDI;

QUEM SI NOVERIS, VIRUM NOVERIS,

CANDIDIS MORIBUS, INGENIO SUAVI, JUDICIO SAGACI, ET EXQUISITO;

CAPACI ANIMO, ET SUMMA ERUDITIONE REFERTO;

QUI EXIMIA

ET MINIME FUCATA ERGA DEUM RELIGIONE AC PIETATE,

BLANDA ERGA SUOS CHARITATE,

CONSTANTI ERGA AMICOS FIDE ET OBSEQUIO,

FACILI ET LIBERALI ERGA LITTERATOS DOCTRINÆ COMMUNICATIONE,

SINGULARI ERGA OMNES COMITATE ET BENEVOLENTIA

OMNIUM SIBI AMOREM DEMERUIT,

ET MAGNAM SIBI PARAVIT TUM VIRTUTIS TUM SCIENTIÆ EXISTIMATIONEM.

QUANTUM ILLI LITTERÆ DEBEANT ABUNDE TESTANTUR

LIBRI COMPLURES

IN PUBLICUM COMMODUM AB EO EDITI ET EVULGATI,

REI ANTIQUARIÆ SCIENTIA HAUD VULGARI RESPERSI.

NATUS XV. KAL. JAN. AN. M. DCX.

OBIIT X. KAL. NOV. AN. M. DCLXXXVIII.

CATALOGUS LIBRORUM A D. DU CANGE EDITORUM.

HISTOIRE de la Conqueſte de Conſtantinople compoſée par GEOFFROY DE VILLE-HARDOUIN, avec la ſuite compoſée par Philippes Mouskes. *A Paris de l'Imprimerie Royale* 1657. *fol.*

Traité Hiſtorique du Chef de SAINT JEAN BAPTISTE. *A Paris chez Sebaſtien Cramoiſy* 1665. 4°.

Hiſtoire de SAINT LOUIS IX. du nom, Roy de France, écrite par JEAN SIRE DE JOINVILLE, avec des Obſervations & Diſſertations hiſtoriques. *A Paris chez Sebaſtien Mabre-Cramoiſy* 1668. *fol.*

JOANNIS CINNAMI HISTORIARUM LIBRI VI. & PAULI SILENTIARII deſcriptio S. Sophiæ, cum Notis in NICEPHORUM BRYENNIUM, ANNAM COMNENAM, & CINNAMUM. *Pariſiis è Typographia Regia* 1670. *fol.*

GLOSSARIUM ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis. Acceſſit Diſſertatio de Numiſmatibus Imperatorum Romanorum. *Pariſiis apud Ludovicum Billaine* 1678. *fol.* 3. *vol.*

CYRILLI, PHILOXENI, aliorumque veterum Gloſſaria Latino-Græca & Græco-Latina. *Pariſiis apud Ludovicum Billaine* 1679. *fol.*

HISTORIA BYZANTINA duplici commentario illuſtrata. *Pariſiis apud Ludovicum Billaine* 1680. *fol.*

JOANNIS ZONARÆ ANNALES, cum Notis. *Pariſiis è Typographia Regia* 1687. *fol.* 2. *vol.*

GLOSSARIUM ad Scriptores mediæ & infimæ Græcitatis. *Lugd. apud Aniſſon.* 1688. *fol.* 2. *vol.*

CHRONICON PASCHALE ſive ALEXANDRINUM, cum Notis. *Pariſiis è Typographia Regia* 1688. *fol*

PRÆFATIO

CAROLUS DU FRESNE DU CANGE FRANCIAE APUD AMBIANOS QUAEST.
P. Giffart fecit

PRÆFATIO

DOCTISSIMI VIRI CAROLI DU FRESNE

DOMINI DU CANGE,

AD

GLOSSARIUM.

DE CAUSIS

CORRUPTÆ LATINITATIS.

I. PRÆCLARE olim dixit Heraclitus apud [a] Platonem: (1) τὰ ὄντα ἰέναι τὰ πάντα, καὶ μένειν οὐδέν. Nec rectè minus apud eundem Socrates: (1) μεταπίπτειν πάντα χρήματα, καὶ μηδὲν μένειν. Ea quippe eſt rerum, quæ ſub cœlo ſunt, natura & conditio, ut quemadmodum ortum habent ſuum, ita & interitum conſequantur. Nihil in iis firmum conſtanſque eſt, & quod ſemel in lucem prodiit, abdat ſe ſe in decurſu temporis, ac tandem extinguatur neceſſe eſt: unde bellè Seneca [b] dixit, Certis ire cuncta temporibus, naſci debere, creſcere & extingui, nullique rei non ſenectutem ſuam eſſe: ita ut quod protulit ac dedit ſua ſponte natura, quaſi tamen beneficii pœniteat, retractare ac reſumere videatur: (3) ἡ πάντα δοῦσα, καὶ νοσφίζεται φύσις. Quin & homo ipſe, qui εἰκὼν τοῦ (4) νοητοῦ Θεοῦ [c] Hierocli, (5) τίμιον καὶ ἱερὸν ζῶον [d] Pſello dicitur, perpetuæ iſtius inſtabilitatis & viciſſitudinis inſigne præbet exemplum. Ex infantia ſenſim ad adoleſcentiam, hinc per ſtatæ viriliſque ætatis robur in ſenium tandemque in mortem delabitur. Quid mirum, ſi linguæ perinde

Ut rerum omnium, ſic linguarum inſtabilis conditio.

a *Plato in Cratylo.*

b *Senecæ epiſtola 71.*

c *L. de Provid. p. 26.*

d *De operat. dæmon. p. 18.*

(1) *Quæ ſunt abire omnia & manere nihil.*

(2) *Res quotquot ſunt occidere, & nihil permanere.*

(3) *Natura eſt quæ dat & aufert omnia.*

(4) *Imago intelligibilis Dei.*

(5) *Honorandum animal & ſacrum.*

A

ipſæ,quibus cogitationes ſuas exprimit explicatque,nedum ſibi conſtent; & ut ſua initia, ſua incrementa, ita & ſua pariter decrementa obtineant. Scitè igitur, meo quidem judicio, quidam ex eruditis dixere, vivum quoddam & ſpirans in earum mutationibus humanæ vitæ exprimi ſimulacrum, ut quæ velut infantes in ſuo balbutiant ortu, cultu deinde artiſque diſciplina ſenſim adoleſcant, ac rurſum ex ejuſdem artis deſuetudine ad priſtinam redigantur infantiam, vel etiam interdum omnino evaneſcant. Quod ſanè compluribus accidiſſe evidens per ſe ſe manifeſtumque eſt, cùm modò non ſit invenire, quænam fuerint Pœnorum, Phœnicum, Gallorum, Germanorum, Britannorum, Hiſpanorum, aliarumque gentium linguæ, quarum nulla, vel certè pauciſſima ſuperſunt veſtigia: & quæ nondum prorſus exolevere, tantùm à primæva ſui abſunt origine, & ab ea, in quam evaſere, præſtantia, ut fatendum ſit in miſerabile prolapſas ſenium, ad ſuam quodammodo rediiſſe balbutiem, ſic ut non eædem, quæ priùs; ſed diverſæ prorſus eſſe videantur. Proinde veriſſimum quod ait Varro, [a] Conſuetudinem loquendi eſſe in motu, itaque ſolere fieri ex meliore deteriorem: *Vetuſtas enim*, ſubdit idem Scriptor, *non pauca depravat*, *multa tollit. Quem puerum vidiſti formoſum, nunc vides deformem in ſenecta. Tertium ſæculum non videt eum hominem, quem vidit primum.* » Multa ſunt, inquit [b] Scriptor Anglus, quæ nullam ſtabilem ac » firmam naturæ ſuæ ſedem, & quaſi ideam habeant: in quibus moris & » conſuetudinis præcipuum jus & tanquam imperium eſt, ut ex ejus de» creto cuncta fiant & adminiſtrentur: cujuſmodi linguas & habitus & » mores dicimus hominum viventium, quæ nulla ſtabili in ſede; ſed in » perpetuo motu ac mutatione conſiſtunt. Neque enim teſtamentum ſo» lum, & ſuprema voluntas hominis incerta, variabilis, &, ut Jure» conſultus ait, ambulatoria cenſetur uſque ad mortem; ſed & ipſa ho» minis facies, & oris lineamenta, & tota quaſi figura corporis, & veſtis » forma, & geſtus ratio, quandiu quis in vivis degit, identidem immu» tantur. At ubi ſemel ex iis exceſſerit, ſtabilitatem quandam ſuam con» ſequuta ſunt: ut neque ex ejus voluntate, quæ jam nulla eſſe poteſt, » nec ex arbitrio poſterorum, quod tantum jus in fato functum non » habet, variari atque aliter effingi queant, vel alterationem ullam acci» pere. Id porro ipſum in Linguis accidiſſe quis inficiari audeat? Nonne » enim tres illas præſtantiſſimas, Latinam, Græcam & Hebraicam, in» juria temporis, tanquam Saturni edacitate voratas adeo atque con» ſumptas videmus; ut ubi maximè illæ frequentarentur olim à vulgo, » ibi hodie nec intelligantur quidem? Sed quemadmodum civium illo» rum qui maximè vel in Athenienſium Republica florebant, ut Themi» ſtoclis, Ariſtidis, Cimonis, Miltiadis; aut in Romana, ut Appii, Pauli, » Fabii, Papyrii, Camilli, memoriam & cognitionem non à plebe, quæ » nunc Romana eſt, vel Athenienſium efflagitare poſſumus, quippe » quæ nihil horum ſciat, vel inaudierit; ita neque illi hodie de eorum » Lingua quicquam reſpondere poſſunt. Solùm illud de utraque re cer» tum & exploratum habemus, quod è monumentis librorum ſedulitate » ac diligentia poſſit erui. Ergo nec hujus ætatis doctis hominibus, cùm » quid de Linguæ illius antiquæ, & in libris tantùm ac monumentis ve» terum viventis ſono comminiſcuntur, quod ex iiſdem libris non poſ-

[a] *Lib. 8. Ling. Lat.*

[b] *Thom. Smith. l. 1. de Linguæ Græcæ pronuntiat.*

» ſunt comprobare, fides eſt adhibenda. Non hercle magis quàm ſi hi-
» ſtoriam aliquam de priſcis illis viris ac antiquorum factis concinnarint,
» quæ nuſquam à quoquam veterum fuerit relata. Quis enim Italos,
» Gallos, & Hiſpanos Latinè unquam locutos ſibi perſuaſerit ex hodier-
» nis eorum linguis, quæ Latinam ut matrem agnoſcunt, & à qua ge-
» nus ducunt.[a] Ita paulatim Linguarum omnium fato, (verba ſunt
» viri doctiſſimi) inquilinorum ac mancipiorum ex omni natione ac tur-
» ba externa, vulgique cuncta depravantis licentia, Latialis ſermo cor-
» ruptus ac vitiatus eſt, ut mater filias pingue quiddam & agreſte ſo-
» nantes, veluti alieni ſanguinis abdicaverit; natæ parentis ſermonem
» non intelligant, & ut intelligant ærumnabili labore nutricis an no-
» vercæ linguam diu perdiſcere inter pueritiæ pœnas ac ſupplicia nume-
» rent. Nec ipſæ ſorores ſe ſe inter ſe noſcitant, & ſicut animis, ita
» ſermone diſſidentes ad linguæ commercium ſequeſtro uti coguntur, ac
» portenti loco inter eadem alvo editas, ſurda verba, muta loquacitas
» mentiſque interpres oratio egens interprete: *Tantum ævi longinqua valet*
» *mutare vetuſtas.* Quamquam id minimè mirum videri debet, *cùm*, ut
» diximus, [b] *deficiat omne quod naſcitur.*

a *Oct. Ferrarius.*

b *Quintil. lib.* 5. *c.* 10.

Linguæ Latinæ ortus, incrementa, caſus.

II. Jam verò ſi ejuſdem Linguæ Latinæ, cujus gratia hanc Diſſertationem inſtituimus, originem & incrementa inveſtigemus ac perſcrutemur, quis non animadvertit crebras illas quo utitur ſermonis mutationes, quibus ut Linguæ cæteræ, juxta temporum viciſſitudines, obnoxiam ſe vidit? Latinus ſermo, ait [c] Soſipater Chariſius, » cum
» ipſo homine civitatis ſuæ natus, ſignificandis intelligendiſque, quæ di-
» ceret, præſtitit. Poſtmodum planè ſupervenientibus ſæculis accepit ar-
» tifices, & horum ſolertiæ obſervationibus captus eſt, paucis admo-
» dum partibus orationis, normæ ſuæ diſſentientibus, regendum ſe re-
» gulæ tradidit, & illam loquendi licentiam ſervituti rationis addixit:
» quæ ratio adeo cum ipſa loquela generata eſt, ut hodie nihil de ſuo
» analogiæ inferat. Ea enim quæ ad explicandam elocutionem jam apud
» ſenſus noſtros educata ſunt, à confuſione veritatis diſſeminavit & diſ-
» paribus paria copulavit, ad affectionis regulam argumento ſimilium.
[d] Verùm quam artis diſciplina, elegantiſſimorumque auctorum imitatio rudem perpoliverat, brevique ad ſummam perfectionis dignitatem perduxerat, quæque florente republica viguerat ac ſteterat quandiu Romana res ſtetit, exinde cum Imperio ipſo ſenſim deflexit, & quod in cæteris rebus accidere ſolet, per eoſdem gradus & incrementa quibus adoleverat, revocata, priſtinam rurſus ad infantiam balbutiemque redacta eſt. Ita Latinæ Linguæ ſua quodam modo fuit infantia vel pueritia, adoleſcentia & ſenectus: vel potiùs ætates quatuor, ſi quaſi virilis ſeu conſtans ætas adoleſcentiæ & ſenectuti interſeratur. [e] Latinas
» enim linguas quatuor quidam eſſe dixerunt, priſcam, Latinam, Ro-
» manam, mixtam: priſcam, qua vetuſtiſſimi Italiæ Populi ſub Jano &
» Saturno ſunt uſi, incondita ut ſe habent carmina Saliorum, ſcilicet

Quum neque Muſarum ſcopulos quiſquam ſuperarat,
Nec dicti ſtudioſus erat.

» Latinam deinde, quam ſub Latino & Regibus Tuſciæ cæteri in La-
» tio ſunt locuti, ex qua fuerunt XII. Tabulæ ſcriptæ: Romanam,

c *Lib.* 1. *p.* 35.

d *Sirmond. ad Inſcript. Scipion. Barbati.*

e *Iſid.* 9. *cap.* 1.

» quæ poſt Reges exactos in populo Romano viguit, quam Nævius, » Plautus, Ennius, Virgilius Poetæ, ex Oratoribus Gracchus, Cicero » cæterique effuderunt: mixtam denique quæ poſt Imperium latiùs » promotum ſimul cum moribus & hominibus in Romanam civitatem ir- » repſit, integritatemque verbi per ſolœciſmos & barbariſmos corrupit. Priſcam igitur cum infantia, Latinam cum juventute, Romanam cum virili quaſi ætate, mixtam denique cum ſenectute licebit comparare.

a Schoppius. De poſtrema, ſcilicet mixta, (ut ſileamus de [a] iis qui Latinæ Linguæ quatuor aſſignant ætates, auream, argenteam, æneam & ferream) ſermonem inſtituere decrevimus, ac inveſtigare potiſſimùm, quid Latini ſermonis elegantiam nitoremque adeo deturparit & vitiaverit, ut in quoddam quaſi ſenium prolapſa ſequioribus ſæculis, ad interitum

b Robert. Conſtant. propemodum veniſſe videatur. [b] Atque huic quidem quarto & jam ſeneſcentis Linguæ tempori Eloquentiæ Magiſtri ſolent adſcribere Gellium, Macrobium, Lampridium, Spartianum, Trebellium Pollionem, utrumque Victorem, Juriſconſultorum centones, qui in Pandectis in unum quaſi corpus conflati, Tacitum, & alios ejuſmodi argumenti & ſtyli, qui ad ætatem Imperatoris Gordiani pervenere. Ab eo quippe tempore penitus extinctæ ſunt Latinæ puritatis reliquiæ, & barbaries undequaque, non modò Italiam, ſed & Romam ipſam invaſit, atque cæteras exinde provincias Romani Imperii, in quibus utcunque Latinæ Linguæ puritas hactenus ſervata fuerat, florente adhuc Republica ac Imperio. Tunc enim barbaris has pervadentibus, non incolæ duntaxat, verùm etiam Lingua ipſa, quaſi ſub jugum miſſa, ſervitutem paſſa eſt; ita ut vix tantillum ſe ſe in aliquot Scriptoribus non prorſus incultis extulerit; conſervaritque incolumem, cùm in vulgo fœditate barbarica vitiata paſſim jaceret.

Quid ſit Latinitas & quibus conſtet.

III. Atque ut inſtitutæ Diſputationis initium faciam, ſtatuendum mihi videtur in primis, quid ſit Latinitas, quidve hac voce intelligatur, ut in quibus corrupta vitiataque fuerit, inde percipiamus. *Latinitas*, inquit [c] Auctor ad Herennium, *eſt quæ ſermonem purum conſervat ab omni vitio remotum*: vel, ut [d] Soſipater Chariſius, [e] Diomedes, & [f] Maximus Victorinus, *eſt incorrupta loquendi obſervatio ſecundùm Romanam Linguam*: ut denique [g] S. Proſper: *Ea eſt, ni fallor, judicata Latinitas, quæ breviter & apertè, obſervata duntaxat verborum proprietate, res intelligendas enuntiat, non quæ vernantis eloquii venuſtate luxuriat.* Conſtat autem, ut aſſerit [h] Varro, his quatuor, natura, analogia, conſuetudine & auctoritate. » Natura, inquit, verborum nominumque immutabilis eſt, nec quicquam aut » minus aut plus tradidit nobis quàm accepit. Analogia, ſermonis à na- » tura proditi eſt ordinatio, quæ barbaram Linguam ab erudita diſſociat. » Conſuetudo, ſeu ratio curioſæ obſervationis, uti ab aliis appellatur, » non ratione analogiæ, ſed viribus par eſt, ideo ſolùm recepta, quòd » multorum conſenſione convaluit: ita tamen ut illi artis ratio non ac- » cedat, ſed indulgeat. Auctoritas denique in regula loquendi noviſſima » eſt: nam ubi omnia defecerint, ſic ad illam, quemadmodum ad ſa- » cram anchoram decurritur: non enim quicquam aut rationis, aut na- » turæ, aut conſuetudinis habet, cùm tantùm opinione ſecundùm ve- » terum lectionem recepta ſit, nec ipſorum tamen, ſi interrogentur, cur id

c Auctor. ad Herenn.
d Soſipater.
e Diomedes.
f Victorinus.
g L. 3. de Vita contemplat. c. ult.
h Varro de Ling. Latin.

» id ſecuti ſint, ſcientium. Quæ quidem omnia brevi epilogo complecti- » tur [a] Victorinus, ſcribens: Latinitatem conſtare tribus modis, ratione, » auctoritate, conſuetudine. Ratione ſecundùm Technicos, id eſt, ar- » tium traditores: auctoritate, veterum ſcilicet lectione: conſuetudine, » quæ doctorum modo loquendi uſu placita aſſumptaque ſunt.

a *Victorinus de Arte Gramm.*

Qua ratione vitietur. Quid ſit Solœciſmus.

IV. Cùm igitur in Lingua Latina, de qua nobis eſt ſermo, contra naturam, analogiam, conſuetudinem & auctoritatem peccatur, tum Latinitas corrumpitur ac vitiatur, neque hac appellatione donari debet, quæ ſuis non inſiſtit legibus. Porro contra naturam peccatur, ſi vox Latina non ſit; contra analogiam, ſi prava ſit verborum conſtructio; contra conſuetudinem denique ac auctoritatem, ſi verba non multorum conſenſione recepta, vel proborum Scriptorum judicio firmata ſint. » Atque ut de conſuetudine & auctoritate quædam præmittamus, [b] verborum alia vetera ſunt, nova alia: nam ſi Plautina ſunt, aut Enniana, » quantumcunque longo tempore non audita proferuntur in lucem, » vetera ſunt: ſin à Quintiliano vel Gellio, vel aliquo eorum qui tum, » vel etiam aliquot poſt ſæculis vixerunt, ut Apuleio aliiſque ejuſdem » ætatis Scriptoribus efficta ac uſurpata, qui non reperiebantur Cice- » ronis atque Octavii temporibus, ſub quibus conſtans Latinæ Linguæ » ætas vulgò cenſetur, nova ſunt, etſi ante mille quadringentos annos » conſtituta compactaque fuerant. Priſca illa & obſoleta, quæ ante » Ennium, & iſta nova & ridicula, quæ poſt Aulum Gellium invaſe- » rant in Latinam Linguam, caſtior loquendi ratio reſpuit, & qui ſibi » Ariſtarchi vices in illo labore deſumpſerunt, pepulere foro. Cùm, ut ait [c] Theon Sophiſta, curare debeant, præſertim qui dilucidè & apertè ſcribere contendunt, ut voces non modò poëticas, figuratas ſeu metaphoricas; ſed & confictas & peregrinas vitent: (1) κατὰ δὲ τὴν λέξιν, φυλακτέον τῷ σαφηνίζοντι, τὰ ποιητικὰ ὀνόματα λέγειν, καὶ πεποιημένα, καὶ τροπικά, καὶ ἀρχαῖα, καὶ ξένα, καὶ ὁμώνυμα. Cætera porro in Latinitate vitia ad duo potiſſimùm reducuntur à Grammàticis, ſolœciſmum & barbariſmum. [d] Solœciſmus ab iiſdem definitur corruptio, non dictionis, ſed conſtructionis: vel non conveniens orationi ſermonis verborumque junctura, vel denique, [e] eſt contra rationem, ſermonis diſturbans orationem, & vitium in contextu partium orationis contra regulam artis Grammatices factum. Proinde quidquid peccatur contra analogiam, ſolœciſmus eſt.

b *Smith. l. 1. de Ling. Gr. pronunt. p. 9.*

c *Theon in Progymn. p. 34.*

d *Soſipater Chariſius. l. 2.*

e *Diomed. l. 2.*

Quid Barbariſmus, & in quo differat à Solœciſmo.

V. Barbariſmus cætera contra Latinitatis receptas regulas peccata ſpectat: eſt enim pars una orationis corrupta, vel contra Romani ſermonis legem aut ſcripta aut pronunciata vitioſè dictio, corrupta, ac per hoc non Latina. Neque aliter [f] S. Auguſtinus barbariſmum definit, cùm ait: *nihil aliud eſſe niſi verbum non eis literis, vel ſono enuntiatum, quo ab eis, qui Latinè ante nos locuti ſunt, enuntiari ſolet.* Quæ quidem barbariſmi definitio vitia contra naturam complectitur, cùm ſcilicet verbum, quod Latinitas non agnovit, uſurpatur: contra conſuetudinem & auctoritatem, ſi non vulgò, aut omnium conſenſione receptum ſit, aut graviorum Scriptorum auctoritate roboratum. In hoc enim differunt ſolœciſmus &

f *Lib. 2. de Doct. Chriſt. c. 13.*

(1) *Ad dictionem quod attinet, cavere debet is qui dilucidè ſcribere vult, ne poetica, conficta, metaphorica, obſoleta, peregrina & æquivoca uſurpet vocabula.*

barbariſmus, quòd ſolœciſmus in ſenſu & in plurium conjunctione ſit, barbariſmus in voce. Utrumque autem complexus videtur [a] Hermogenes, ſcribens duo genera eſſe ἁμαρτημάτων contra λέξιν, ſcilicet τὴν ἀκυρίαν, & παραφθοράν, altero ſolœciſmum, altero barbariſmum innuens. Eſt igitur barbariſmus propriè in Lingua Latina, cùm vox aliter quam debet effertur. [b] Martialis:

a p. 406.

b Lib. 6. ep. 17.

Cinnam, Cinname, te jubes vocari,
Non eſt hic, rogo, Cinna, barbariſmus?
Tu ſi Furius ante dictus eſſes,
Fur iſta ratione dicereris.

Nempe aliud eſt *Cinna*, aliud *Cinnamus*; aliud *Furius*, aliud *Fur*, tametſi utrumque vocabulum Latinum ſit. [c] Et alibi:

c Lib. 1. epiſt. 66.

Cùm dixi ficus, rides quaſi barbara verba,
Et dici ficos, Cæciliane, jubes.
Dicemus ficus, quas ſcimus in arbore naſci,
Dicemus ficos, Cæciliane, tuos.

[d] Ubi barbarum verbum, *ficus*, non dixit, quaſi peregrinum eſſet, ſed quòd in ejus declinatione barbariſmum fieri contenderet Cæcilianus: [e] Aliud enim eſt barbariſmus, aliud βαρβαρόλεξις, ſeu dictio barbara, quam βαρβαρολογίαν vocat [f] Iſidorus, cùm barbariſmus ſit in Latina, dum corrumpitur, βαρβαρόλεξις verò in peregrina, dum latinis eloquiis inſeruntur voces peregrinæ & barbaræ: cujuſmodi ſunt de quibus [g] Tertullianus: *Quæ accuſatio vocabulorum, niſi aut barbarum ſonat aliqua vox nominis, aut infauſtum, aut maledicum, aut impudicum?* Quippe barbaram Linguam appellabant, quæ non eſſet Romanæ legibus adſtricta: neque enim aliter [h] S. Auguſtinus: *Barbariſmorum autem genus noſtris temporibus tale compertum eſt, ut & ipſa ejus oratio barbara videatur, qua Roma ſervata eſt.* Et [i] auctor Queroli, ut alios omittam: *Qui Græcorum diſciplinas ore narrat barbaro.*

d Laur. Valla l. 1. Eleg. c. 4.
e Diomed. Fronto. Sariſb. l. 1. Met. c. 18.
f Iſid. l. 1. c. 31.
g In Apol. c. 3.
h L. de Ordine c. 17.
i Querolus.

Librariorum incuria mendorum in libris fons & origo.

» VI. Enimverò barbariſmi, ait [k] Fabius, alii ſcribendo fiunt, » alii loquendo, quia quod malè ſcribitur, malè etiam dici neceſſe eſt: » qui vitioſè dixerit, non utique & ſcripto peccat. Proindeque monet pueros, qui in Grammaticis elementis verſantur, ut in rectè ſcribendo ſummam curam adhibeant. Ut & S. Baſilius in Epiſt. ad Notarium: (1) Σὺ μὲν, ὦ παῖ, τὰ χαράγματα τέλεια ποίει, καὶ τοὺς τύπους ἀκολούθως κατάστιζε· ἐν γὰρ μικρᾷ πλάνῃ πολὺ ἡμάρτηται λόγος, τῇ δὲ ἐπιμελείᾳ τοῦ γράφοντος κατορθοῦται τὸ λεγόμενον. Et ſanè ſcriptorum ſeu Antiquariorum incuria ac imperitia, multa in libros irrepſiſſe menda conſtat, quæ fucum faciunt Lectoribus, difficultateſque non modicas ingerunt, [l] dum paragrammata reperiunt, vel minùs aliqua deſcripta, quæ ſenſum legentis impediunt, quæ ſi abſque nævo eſſent, facilè intelligerent. Addendo quippe literas, vel demendo, vocabulorum ſententia longè diverſa efficitur, ut interdum vocabulum diverſa ſignificet. Socrates apud [m] Platonem: (2) Προστιθέντες γράμματα καὶ ἐξαιροῦντες, σφόδρα ἀλλοιοῦσι τὰς τῶν ὀνομάτων διανοίας, ὥστε σμικρὰ πάνυ παραστρέφοντες ἐνίοτε, τἀναντία ποιεῖν σημαίνειν. Ejuſmodi pravos deſcriptores,

k L. 1. c. 9. Epiſt. 178.
l S. Hieron. epiſt. 28. ad Lucin.
m Plato in Cratylo.

(1) *Cura tibi ſit, puer, notas rectè formare, literaſque punctis convenientibus diſtinguere. Levi enim errore multi vitiati ſunt ſermones, ſcriptoris autem diligentia ſermoni gratiam affert.*

(2) *Qui demunt vel addunt literas, ii vocum valde diverſam ſententiam efficiunt, ita ut ex leviſſima depravatione voces contrarium omnino ſignificent.*

negligentes veritatis Librarios ſcitè vocat [a] Symmachus. De quibus ita Sulpitius Severus: [b] *Sed non dubito, librariorum potiùs negligentia, præſertim tot ſæculis intercedentibus, veritatem fuiſſe corruptam, quàm ut Propheta erraverit: ſicut in hoc ipſo noſtro opuſculo futurum credimus, ut deſcribentium incuria, quæ non incurioſè à nobis ſunt digeſta, vitientur.* Accidit præterea ut qui notarum compendiis libros deſcribebant Antiquarii, cùm multa occurrerent quæ iis exarari ægrè poſſent, menda complura in libros inveherent, ſenſumque autoris ſæpe inverterent, quod in iis maximè qui de rebus myſticis agunt, eveniſſe obſervat [c] Hieronymus his verbis: *Difficilè grandes libri de rebus myſticis diſputantes, notarum poſſunt ſervare compendia, præſertim qui furtim celeriterque dictantur: ita in illis confuſa ſunt omnia, ut & ordine in pleriſque & ſenſu careant.* Vetus eſt ſtudioſorum iſta querela, cùm teſtetur [d] Tullius ſua ætate libros Latinos adeo mendosè ſcriptos, ut neſciret quò ſe verteret. Cujus quidem Librariorum negligentiæ cauſam eorum feſtinationi adſcribit [e] Palladius, cùm [f] ſcribant non quod inveniunt, ſed quod intelligunt: & dum alienos errores emendare nituntur, oſtendunt ſuos; ita ut perſæpe difficile ſit deprehendere, [g] utrum ſcriptoris negligentia, an dictatoris contigerint imperitia: quo fit [h] ut vitium Librarii dormitantis ad culpam interdum referatur interpretis. [Leontius Mechanicus de Sphæra Arati: (1) Ὅμηρον μὲν ἓν εἶδος γραφέων βλάπτει, τῶν βιβλιογράφων· Ἄρατον δὲ δύο, βιβλιογράφων τε καὶ ζωγράφων· ὧν τὰ ἁμαρτήματα τῶν Ἀράτου θεωρημάτων ἐγκλήματα ποιοῦνται οἱ κουφότεροι, διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ παντὸς λόγου καὶ τῆς ἀληθείας περὶ σφαίρας.] Accidit deinde ut qui à vitioſis codicibus exſcribuntur libri, vel cum iis conferuntur, novis deinceps erroribus infarciantur. Unde aiebat Porphyrius, (2) τῶν παλαιῶν βιβλίων ἐπὶ τὸ χεῖρον κινεῖσθαι τὴν γραφήν. Et [i] S. Hieronymus: *Sciat*, inquit, *Lector, omnia prope verba Hebraïca, & nomina, quæ in Græca & Latina tranſlatione ſunt poſita, nimia vetuſtate corrupta, ſcriptorumque vitio depravata, & dum de inemendatis ſcribuntur inemendatiora, de verbis Hebraïcis facta eſſe Sarmatica, imò nullius gentis, dum & Hebræa eſſe deſierint, & aliena eſſe non cœperint.* » Quot ſunt, inquit Guillelmus Canterus, in bonis auctoribus optimæ notæ vocabula, quæ tamen nullis in Lexicis, quantumlibet ſpecioſo decoratis ac proſtitutis titulo, unquam ſunt inventa? quomodo enim poſſit aliter fieri, quando Lexica de Lexicis, & ineptis quorundam verſionibus, non de bonis auctoribus colliguntur. Atque id non de Græcis modò dictum volo; ſed etiam de Latinis. Nam & in his aliquando talia reperiri multa, quæ inſulſum aut dormitantem collectorem indicent, vel una vox *ferabites* teſtabitur. Cùm enim apud Nonium legiſſent quidam è Siſenna hæc relata verba: *Partim ferabitæ, partim lauro ac pinu abundant*, nec animadvertiſſent, quod erat tamen factu facillimum, pro *ferabite* legendum *fera vite*, uti nos amicus quidam [k] (Joſ. Scaliger) admonuit, mox vocabulum *Ferabites*, aut monſtrum potiùs; tanquam ἑρμαῖον quoddam in Commentarium retulerunt, & *Agreſtem* expoſuerunt. Quo loco Nicolaum Perottum in Cornucopia carpit. Quod ſanè, quantum ad codices ſpectat, qui in Bibliothecis hodie habentur, ortum inde veroſimile eſt [l] quòd in Monaſteriis ex Monachis pueri, vel qui in diſci-

a *L.* 1. *ep.* 18.
b *Lib.* 1. *Hiſt.*
c *Epiſt.* 59. *ad Avitum. c.* 1.
d *Ad Attic.*
e *In Præf. ad lib. de Inſtit.*
f *S. Hier. ep. ad Lucin.*
g *Rather. Veron. in Præf. ad Vit. S. Urſmari.*
h *S. Hier. ep.* 135.
i *In cap.* 40. *Ezech.*
k *L.* 3. *Nov. Lect. c.* 3.
l *Gloſſ. v.* Scriptor.

(1) *Ex iis quidem qui penicillo, calamove utuntur, unum genus, Librariorum ſcilicet, Homerum depravat: at Aratum corrumpunt duo, Librariorum nempe & pictorum; quorum errores aſſumunt imperiti ad accuſanda Arati Theoremata, propter ſuam de Sphæræ ratione ac veritate ignorantiam.*

(2) *Veterum Librorum in pejus mutari ſcriptionem.*

pliniis nondum plenè verſati erant, ad id operis adhiberentur. Quod cùm in libris Eccleſiaſticis deſcribendis etiam accideret, neceſſe erat, ut ex Quintiliano notavimus, quod malè ſcriptum erat, malè etiam diceretur. Cùm contrà, ut ait [a] Caſſiodorus, *glorioſum profectò ſit ſtudium & humanis ac divinis Literis, ut videtur accommodum, quod loqui debeas, competenter ſcribere: & quæ ſcripta ſunt, ſine aliqua erroris ambiguitate proferre.* Cui quidem incommodo ut obviam iretur, cautum eſt in [b] Capitulari Aquiſgranenſi anno DCCXXCIX. *ut ſi opus eſſet Evangelium, vel Pſalterium, vel Miſſale ſcribere, perfectæ ætatis homines ſcriberent cum diligentia.* Maximè enim, ut ibidem habetur, intereſt, *libros Catholicos bene emendatos habere: quia ſæpe dum bene aliquid Deum rogare cupiunt, per inemendatos libros malè legunt.* In quam ſententiam [c] Alcuinus, ubi de Scriptoribus ſeu Antiquariis:

Per cola diſtinguant proprios & commata verſus,
Et punctos ponant ordine quoſque ſuo.
Ne vel falſa legat, taceat, vel fortè repente
Ante pios fratres Lector in Eccleſia.

[d] Hanc quidem Antiquariorum incuriam ut caverent Scriptores Chriſtiani, Operibus ſuis adjurationem præmittebant, per Chriſti nomen, diemque tremendi judicii, ut poſtquam ea deſcripſiſſent, conferrent, & diligenter emendarent ad exemplar, uti S. Irenæus & S. Hieronymus: quod etiam obſervatum à [e] Joanne Gerſono, qui ejuſmodi ſtupidorum Scriptorum indiligentiam, inertiam ac ſtupiditatem hiſce verbis carpit: *Videat autem ſcriptor, ne ſuum ſal infatuet, vel ſibi, ſi ei non ſapuerit, vel aliis, ſi corruptum per ineptias ſcribendi reddiderit: quales verè protulit ætas noſtra plurimos, quorum mendoſa fuerunt adeo volumina, ut conſultius fuiſſet nulla, quàm talia miniſtrari, cum literis inconditis ſine lege, ſine ſenſu, vel ordine: adeo quidem ut auctori proprio, ſeu dictatori non intelligibilia viderentur, quantumlibet introſpecta. Hanc exiſtimant aliqui non minimam jacturam tribuiſſe ſtudiis ac Univerſitatibus noſtræ tempeſtatis, dum quilibet admittebatur ad ſcribendum, non probatus, non cognitus, exemplaria quoque dabantur incorrecta. Quidni multiplicior corruptio ſequeretur, juncta tranſcribentium vel inertia vel ignorantia? Si dantur viſitatores in artibus mechanicis, ne fraus committatur in operationibus, ut in pannis, in pane, vel cultellis, & cæteris, quis dignè tulerit opus pretioſiſſimum expers eſſe viſitationis, ne corruptio ſua ſerpat jugiter in deterius? Sic olim apud ſanctos Patres habebatur electio ſuper ſcriptoribus, nec paſſim admittebatur indoctus; ſed uſque ad punctorum formationem, qui lucem dant magnam legentibus, examen habebatur. Priſci Doctores, nominatim Irenæus, ſi non fallit memoria, ſubjungebant in opuſculorum ſuorum fine terribilem divini nominis obteſtationem, ut ſcripta ſua correcta tranſcriberentur, & per poſteros ita fieri perſuaderent; alioquin, juxta Hieronymum quis vel ſcripſiſſe, vel emendaſſe, fructus eſſet?*

Barbariem inducit Orthographia vitiata.

VII. In ortographiam igitur peccata barbariem in Latinam Linguam » invexere. Ortographiam porro definiunt [f] Grammatici, rectitudi- » nem ſcribendi, nullo errore vitiatam, quæ manum componit & lin- » guam. [g] Scribendi autem rationem quatuor modis vitiari, aiunt, per » adjectionem, detractionem, immutationem, adnexionem: per adjec- » tionem, cùm additur litera: per detractionem, cùm ea detrahitur: » per immutationem, cùm litera pro alia ponitur, ut *ſet*, pro *ſed*, quæ ſæpe occurrit in libris apud Anglos ſcriptis: denique per adnexionem, cùm

a Lib. de Orthogr. c. 10.
b cap. 70.
c Poëm. 126.
d Irenæus. Hieronym. in Chr. Euſeb. & in Verſion. Origen. ep. 28. 63.
e Gerſon. de Laude Script. conſid. 6.
f Senator de Grammat.
g Quintil. l. 1. c. 9. Terentius Scaurus de Orthograph.

cùm litera ſyllabæ priori adnectitur, quæ poſterioris eſt. Recorrigitur verò tribus regulis, hiſtoria, originatione ſeu etymologia, & proportione, quæ à Græcis analogia vocatur. *Verborum novorum & veterum diſcordia omnis*, ait [a] Varro, *eſt in conſuetudine communi: quot modis literarum commutatio ſit facta, qui animadverterit, ſcrutari facilius origines patietur verborum. Reperiet enim eſſe commutata, aut literarum demptione, aut additione, aut propter earum artationem, aut commutationem, item ſyllabarum productionem.* [b] Orthographia apud Romanos conſuetudini ſerviit, ideoque ſæpe mutata eſt; olim enim quomodo ſcribebant, ſic & loquebantur: hic enim uſus eſt litterarum, ut cuſtodiant voces, & velut depoſitum reddant legentibus. Itaque exprimere debent, quod dicturi ſumus. Orthographiam, *id eſt formulam rationemque ſcribendi* à Grammaticis inſtitutam, non adeo obſervaſſe Octavium Auguſtum ſcribit [c] Suetonius, eorumque videri ſecutum potiùs opinionem, qui perinde ſcribendum ac loquamur exiſtiment: quomodo ſanè & Scriptores aliquot inferioris ævi, qui *Anachorita*, *Cimiterium*, *Iconomus*, & ſimilia extulerunt, quod ita efferrentur apud Græcos. Fit etiam barbariſmus *per tranſmutationem ſyllabæ, ut deſplicina, pro diſciplina; imperiti hoc faciunt aliquando per imperitiam.* Verba ſunt [d] Clementis in Collectaneis ad Donatum. Ita obſervat Goldaſtus in Heitonis Epiſcopi Baſileenſis Viſione Vettini, [e] *ſpalmus*, & *ſpalmodia*, pro *pſalmus*, & *pſalmodia* perpetuò ſcriptum in veteri codice. Quæ quidem pleraque in ortographiam peccata etiam arrident, ita ut ea corrigere piaculum ferme fuerit: [f] *Tanta eſt vetuſtatis conſuetudo, ut etiam confeſſa pleriſque vitia placeant.*

a *Varro l.* 1. *p.* 6.

b *Quintil. l.* 1. *c.* 13.

c *c.* 86.

d *Apud Goldaſt. ad S. Valerian.*

e *Vide Gloſſ. in* Supreſtes *in* Salmus.

f *S. Hieron.* 2. *Præfat. in Job.*

VIII. Tametſi poëtica verba in oratione ſoluta non tam barbariem quàm obſcuritatem inducant, vitanda tamen Scriptori cenſent Rhetores: cùm ſcriptionis emendatæ legibus plerumque adverſentur, nec ea admittant, qui elocutionis ſtudent venuſtati. Neque enim ab omnibus probatum, quòd Herodotus [g] τῇ λέξει ποιητικῇ ſemper uteretur, ποιητικώτατα imitaretur, unde Ὁμηρικώτατος indigitatur à Longino. Poëtica autem vocabula potiſſimùm vocabant [h] (1) ὅσα τινὸς ἐξηγήσεως δεῖται, quæ non ita plana eſſent, ut abſque explicatione intelligerentur. Sed huic ſcribendi rationi longè potiùs tribuenda indulgentia, quàm ei, qua neſcio quos recentioris ævi Scriptores uſos videmus, qui non poëtica à priſcis probiſque Poëtis petita; ſed nova & à ſe conficta vocabula ſuis inſeruere ſcriptis; quaſi idem ſibi liceret quod Poëtis, [i] quibus, quia plerumque metro ſervire coguntur, adeo ignoſcitur, ut vitia ipſa aliis in carmine appellationibus nominentur, proïndeque hæc [k] *apud ſcriptores carminum, aut veniâ digna, aut laude ducantur:* data ſcilicet ipſa virtutis laude neceſſitati. [l] Nam ſolœciſmos & barbariſmos, ſchemata & metaplaſmos mutatis nominibus vocarunt: [m] quibus interea detractis ſuaviſſima condimenta deſiderarentur, ut ait S. Auguſtinus. At dum conceſſa Poëtis licentia, non Proſaïci dumtaxat ſcriptores, ſed etiam mali interdum Poëtæ malè utuntur, ſuſque deque omnia invertunt; & cùm purioris Latinitatis expertes ſint, ut tamen videantur ſcioli, falſamque ſibi eruditionis perſuaſionem induant, voces peſſimè compactas ac confictas, aut à Græ-

Poëtica verba obſcuritatem.

g *Hermog.* περὶ ἰδεῶν *l.* 2. *p.* 399. 400.

h *Longin.* περὶ ὕψους *p.* 25.

i *Theon. in progymn. p.* 34.

k *Quintil. lib.* 1. *c.* 14.

l *Id. lib.* 1. *c.* 9.

m *S. Aug. lib.* 2. *de ordine cap.* 4. *Soſipater Chariſius, &c.*

(1) *Quæcumque indigent expoſitione.*

cis longè petitas, vel etiam malè formatas interſerunt, ut de iis liceat, quod de Joviniano hæretico [a] Hieronymus, in eorum ſcriptis tantam » eſſe barbariem, & tantis vitiis ſpurciſſimum ſermonem confuſum, ut » nec quid loquantur, aut quod narrare volunt, poſſit intelligi; cùm » toti tumeant, toti jaceant: attollant ſe per ſingula, & quaſi debilitati » colubri in ipſo conatu frangantur, non contenti noſtro, id eſt humano » more loqui: affectata cæteroquin ubique neſcio qua obſcuritate, quæ » lectoribus intolerandum tœdium ingerit, tamen hos non pœnitere tar- » ditatis liceat, cùm id in legendo patiantur, quod ii paſſi ſunt in ſcri- » bendo. Quod ſanè Anglis olim ſcriptoribus familiare potiſſimum fuit; qui vocibus ineptè confictis ſic involvunt omnia, [b] & quibuſdam inextricabilibus nodis univerſa perturbant, ut illud [c] Plautinarum litterarum iis poſſit aptari: *Hæc quidem præter Sibyllam leget nemo, nam divinandum eſt.* Quippe [d] ut Græci involutè, Romani ſplendidè, ita pompaticè » dictare ſolebant, ait Willelmus Malmesburienſis; idque, ſubdit ille, » in omnibus antiquis chartis eſt animadvertere, quantùm quibuſdam » verbis abſtruſis & ex Græco petitis delectentur: maximè ſcilicet in Anglo-Saxonum diplomatibus, quæ deſcribuntur paſſim in Monaſtico Anglicano, & apud Anglicos ſcriptores. Ejuſmodi eſt etiam vita S. Wilfridi Epiſcopi Eboracenſis carmine exarata, in qua tot voces Græcæ peſſimè compactæ, inſulſæ, frigidæ & abſtruſæ intermiſcentur, ut ſcriptor ejus Fridegodus inſtar Heracliti illius, quem σκοτεινὸν appellabant, quòd eum ſudantes Philoſophi vix intelligerent, jure haberi poſſit. Neque hiſce modò vitiis laborant recentiorum Poëtarum noſtrorum carmina, licèt interdum haud omnino inelegantia, ſed ut plurimùm nullis metrorum legibus adſtricta ſunt, in quibus longæ pro brevibus, breves pro longis ſœpe uſurpantur: quod neque ipſe diffitetur [e] Walafridus Strabus in præfatione ad viſionem Vettini monachi Augienſis, metro à ſe redditam. *Et ſi*, inquit, *in pedum menſuris & ſynalœpharum poſitione fefelli, contra nullum luctamen inibo; quia ad rumuſculos ſpargendos non cogi, ſed potiùs ad propoſiti mei conſervationem, quippe cui ætas ad talia competit, nec ſcientia ſuppetit.* Hujuſmodi ſunt infinita recentioris ævi edita Poëtarum carmina, qualia etiam fuere Chilperici regis, qui, ut ait [f] Gregorius Turonenſis, *confecit duos libros quaſi Sedulium meditatus, quorum verſiculi debiles nullis pedibus ſubſiſtere poſſunt: in quibus dum non intelligebat, pro longis ſyllabas breves poſuit, & pro brevibus longas ſtatuebat; & alia opuſcula vel hymnos, ſive Miſſas, quæ nulla ratione ſuſcipi poſſunt.*

Barbariſmum conficiunt variarum gentium idiomata.

IX. Barbariſmum præterea conficiunt βαρβαρολέξεις, de quibus ſupra egimus, ſeu gentium ac populorum propria idiomata, quæ ſi Latinis miſceantur, pro barbaris jure cenſentur. Quippe ut eſt apud [g] Varronem, *verba ſunt aut noſtra, aut aliena, aut oblivia*, id eſt obſoleta. (1) Ξενὰ, inquit [h] Theon ſophiſta, ſunt τὰ ἑτέροις μὲν ἐπιχώρια, τοῖς δὲ ἄλλοις οὐ συνήθη. Hinc ξενοφωνία apud [i] Pollucem, *vox peregrina*, & ξενοφωνεῖν apud [k] Mauricium, pro uti ſermone peregrino. Barbariſmum, ait [l] Quintilianus *pluribus modis accipimus, unum gente quale ſit, ſi quis Afrum vel Hiſpanum Latinæ orationi*

---

a *Lib.* 1. *in Jovin. cap.* 1.
b *Id. in Jovin. l.* 1. *c.* 1.
c *Plautus.*
d *Will. Malmesb. in vita S. Athelmi, cap.* 5.
e *Apud Caniſ. Tom.* 6. *Antiq. Lect.*
f *Lib.* 6. *cap.* 46.
g *Lib.* 1. *de L. L.*
h *In Progym. p.* 35.
i *Pollux lib.* 2. *pag.* 4.
k *Mauric. l.* 1. *cap.* 1.
l *Quintil. lib.* 1. *cap.* 9.

(1) *Peregrina vocabula ſunt ea, quæ apud alios quidem ſunt in uſu, apud alios autem minimè.*

nomen inſerat: ut ferrum quo rotæ vinciuntur, dici ſolet Canthus, quanquam eo tamquam recepto utitur Perſius, ſicut Catullus Ploxenum circa Padum invenit. Et in oratione Labieni, ſive illa Cornelii Galli eſt, in Pollionem, Caſnar aſſectator è Gallia ductum eſt. Nam Maſtrucam, quod Sardum eſt, illudens Cicero ex induſtria dixit. Quæ quidem aliis poſteà inculcat ſcriptor eruditus. [a] *Verba aut Latina aut peregrina ſunt. Peregrina porro ex omnibus prope dixerim gentibus, ut homines, ut inſtituta etiam multa, venerunt. Taceo de Tuſcis & Sabinis & Prænestinis quoque: nam ut eorum ſermone utentem Vectium Lucilius inſectatur, quemadmodum Pollio deprehendit in Livio Patavinitatem, licèt omnia Italica pro Romanis habeam. Plurima Gallica valuerunt, ut Rheda ac Petoritum, quorum altero Cicero tamen, altero Horatius utitur. Et Mappam, uſitatum quoque Circo nomen, Pœni ſibi vindicant; & Gurdos, quos pro ſtolidis accipit vulgus, ex Hiſpania duxiſſe originem audivi.* Hæc nimirum ſuis inſeruere Latinis barbara vocabula, cùm *potentiorem facere Linguam Latinam ſtuderent*, & ubi Latina deeſſent, ab exteris ſicut illi à Latinis nonnunquam mutuati ſunt, præſertim à Græcis, unde *maxima ex parte Romanus ſermo converſus eſt.* Atque id præ cæteris firmat Tullius: [b] *Principio enim terra ſita in media parte mundi, circumfuſa undique eſt hac animabili ſpirabilique natura, cui nomen eſt aër, Græcum illud quidem, ſed receptum jam tamen uſu à noſtris; tritum eſt enim pro Latino. Hunc rurſus complectitur immenſus æther qui conſtat ex altiſſimis ignibus. Mutuemur quoque hoc verbum, dicaturque tam æther Latinè quàm dicitur aër: Etſi interpretatur Pacuvius; hoc quod memoro, noſtri cœlum, Graii perhibent æthera, quaſi verò non Graius hoc dicat. At Latinè loquitur: ſiquidem nos non quaſi Græcè loquentem audiamus, &c.*

a Eodem cap.

b Lib. 2. de natura Deorum.

Quî barbaræ voces Latinis inſertæ.

X. Verùm tum maximè inductum fuiſſe videtur, ut Latinis barbaræ voces insererentur, cùm ab aliis quàm ipſis Romanis, conſcripti libri in provinciis, ubi ſermo Latinus utcumque obtinebat, in lucem prodiere, qui ab eo ſcriptionis charactere longè diſtarent, quem agnoſcit caſtior puriorque Latinitas, & ut de Livii Patavinitate aiebat ille apud Quintilianum, receptam uſitatamque apud ſuos locutionis rationem redolerent, inſperſis ferè ubique indigenis, vel proprio arbitratu confictis vocabulis, adeo ut ex iis, ſi non à Latino ſermo alius, diverſus certè omnino ſcribendi ſtylus deprehendatur; cujuſmodi fortè fuit Gallicus, quem Squamam Latini ſermonis appellabat Sidonius, & is quo ſcriptores Afros uſos palam eſt: qui quidem à Latina oratione ita alienus eſt exiſtimatus, ut qui hos illuſtrare commentariis aggreſſi ſunt, vocum locutionumque Latinis inſolentium gloſſaria colligere, præmittereque neceſſarium duxerint.

Victores linguam ſuam inferunt in provincias debellatas.

XI. [c] Sed id potiſſimùm accidit, cùm victores populi arma in provincias exteras intulerunt, iiſque debellatis, non Linguam modò ſuam ipſi ſervarunt, verùm etiam ut ab iis, quos ſubegerant, uſurparetur, ſummam curam adhibuerunt. Ita Galli noſtri veteres, expugnatis Græciæ Provinciis, nomen ſuum indiderunt, ac propriam Linguam retinuerunt, quam eandem pene fuiſſe, qua utebantur ſua ætate Treviri, ſcribit [d] S. Hieronymus, excepto ſermone Græco, quo omnis Oriens loquebatur. Nec referre, ſubdit ille, ſi aliqua exinde corruperint, cùm » & Afri Phœnicum Linguam nonnulla ex parte mutaverint, & ipſa » Latinitas & regionibus quotidie mutetur & tempore. Sic Romani, quocumque pergebant, Latinam inferebant Linguam, ut de aliis ſilea-

c Bernard. Albret, l. 1. c. 22.

d In Proœm. ad lib. 2. in Ep. ad Galat.

mus, cùm de hac maximè ſermo nobis ſit: neque enim de Græcis, qui in Maſſilienſem tractum Græcam Linguam cum Imperio intulere, quidquam dicemus, idque ſimilibus firmabimus exemplis. [a] Imperioſa nimirum civitas non ſolùm jugum, verùm etiam Linguam ſuam domitis gentibus imponere voluit, [b] non vulgarem mòdò, de qua minùs ſollicita erat, ſed & puriorem Latinam tradi provincialibus curavit: unde ſtudia illa Galliarum florentiſſima, & Gallicanus cothurnus, tantopere ab [c] Hieronymo commendatus, & municipales illæ Scholæ apud Viſontionem & Lugdunum, & illa non apud Clivium in Germania ſecunda; ſed Auguſtodunum in Heduis, cui præfuit Eumenius Rhetor. Hoc enim pacto feritas animorum paulatim abſterſa: quo quidem in conſilio res adeo feliciter ſucceſſerat, ut ubicunque Romanorum diffunderetur Imperium, [d] hìc & Latinæ vocis honor vigeret, & quadam deſuetudine nativa aboleretur. Quod adeo verum eſt, ut quæratur hodie, qua tot provinciarum, quæ iis olim paruerant, incolæ Lingua uſi fuerint cùm & Romani appellari exoptarent, eaque nomenclatura ad cæterarum barbaricarum gentium, à quibus ſubactæ ſunt deinceps, diſcrimen ab ipſis barbaris vulgò donarentur, eorumque Lingua, quantumvis fœdata poſtmodum, & vitiata, Romana diceretur. Quod de Tudertanis, & iis præſertim, qui ad Bætim in Hiſpania incolunt, ſcribit Strabo, *adeo in Romanum immutatum morem, ut ne ſui quidem ſermonis meminerint*, πλέως εἰς τὸν Ῥωμαίων μεταβέβληντο τρόπον, οὐδὲ τὴν διάλεκτον τῆς σφετέρας ἔτι μεμνημένοι. [e] Rem » profectò conabantur pulcherrimam, & toti humano generi nobiliſſi- » mam, quocunque in fine facerent, ut eſſet una aliqua Lingua qua ſe » gentes omnes mutuò intelligerent: vel certè [f] quo per Linguæ præſi- » dium obſequentiores & faventiores haberent nationes, cùm inter diſ- » ſimilis Linguæ homines amicitia vix coaleſcere queat. Atque id quidem argumenti jam alii proſecuti ſunt, atque in iis [g] Bernardus Aldretus ſcriptor Hiſpanus cultiſſimus.

a S. Aug. l. 19. de Civit. Dei, c. 7.
b Rhenan. l. 2. in Rer. Ger. p. 115.
c S. Hieron. ep. 4. 13.
d Valer. Max. l. 2. c. 2. n. 2.
Lib. 3.
e Lud. Vives ad S. Aug. locum laudatum.
f Rhenan. l. 2. Rer. Germ. p. 115.
g Lib. 1. del. Orig. de la Lingua Caſtellana, c. 11. 12. &c.

Conſtantinus M. Byzantii & in Græcia Latinum ſervat.

XII. Quin etiam tranſlata ab urbe Roma Byzantium, ab Italia in Thraciam, & à Latio in Græciam, Imperii ſede, Latinam etiam Linguam in ea ſervari voluit Conſtantinus Magnus. Quod ſatis arguunt inditæ novæ urbis regionibus ac locis præcipuis Latinæ appellationes; Inſcriptiones etiam ſtatuis, ædificiis ac monetis eadem Lingua affixæ: Conſtitutiones præterea ejuſdem Auguſti & ſucceſſorum diu eodem conſcriptæ idiomate. [h] Sed in Academiis Urbis publicis, de quibus copioſè alibi diſceptamus, Romanæ Eloquentiæ oratores tres, decem verò Grammatici, ab Imperatoribus conſtituti: cùm in Eloquentia Græca quinque eſſent Sophiſtæ, uti appellabantur, decemque perinde Grammatici, ita ut utraque Lingua uno eodemque tempore exculta fuerit: quarum dum promiſcuus habetur uſus, utraque ſenſim vitiata ac corrupta, nec ſuis conſtitit regulis, nec ſuum nitorem ſplendoremque in ſermone ac ſcriptis ſervare deinceps potuit. Tametſi fatendum ſit, non defuiſſe identidem viros doctiſſimos, qui utriuſque Linguæ cognitione præſtarent, & eleganter ornatéque ſcriberent. Sed id eorum potiſſimum fuit, qui diſciplinis ac eruditioni ſtudia ſua omnia conferebant, quorum operâ etiam in conficiendis vel Epiſtolis, vel Edictis, aut Conſtitutionibus, utebantur Auguſti; cùm cæteri, dum vulgarem, hoc eſt, Græcanicum & Latinum

h L. 3. C. de Stud. &c.

tinum unà colunt ſermonem, neutro rectè loquerentur. Quod quidem Theodoſii Magni temporibus accidiſſe præſertim obſervare eſt, ex præfationibus & verſibus aliquot, Itinerario, quod Antonini nomen præfert, præfixis in codice Regio, ſatis colligitur; in quibus, & quod pedeſtri, & quod ligato deſcribitur ſermone inſulſum planè eſt & ſemibarbarum. [a] Id porro, quidquid eſt, damus in noſtra Conſtantinopoli Chriſtiana, ubi etiam ejuſdem eſſe venæ Pentaſtichon Latinum, adſcriptum Obeliſco ejuſdem civitatis adnotamus, de quo ſic ait [b] Franciſcus Philelphus: *Legi*, inquit, *ad Hippodromum Conſtantinopolis in marmoreis quibuſdam lapidibus ſub pulcherrimo illo Obeliſco, verſus quoſdam ad partem anteriorem Obeliſci Latinos, ad poſteriorem autem Græcos, & utroſque Heroïcos, & item utroſque admodum ineptos, quod quantum ex iis poteſt intelligi, impreſſi atque inſculpti in lapidibus illis fuerant Theodoſio ſeniore Imperante, cui Arcadius atque Honorius filii in regnum ſucceſſere. Quòd ſi in ſecundiſſimis rebus illius Orientalis Imperii literæ & bonæ artes negligebantur, quid nunc exiſtimandum ſit in tanta Græcorum calamitate, & ſervitute?*

a *Vid. Conſtantinopolim noſtram Chriſt.*

b *Lib. 6. ep.*

XIII. Non adeo tamen ſtabilita firmataque in provinciis à Romanis ſubactis Latina Lingua, ut fere ſemper, neſcio quibus nativæ locutionis aſperſa non fuerit formulis, aliquotque retinuerit ex priſtinis barbaras voces: quod in plebe maximè obtinuit, quæ eruditionis ac literarum expers, nitidæ elocutionis diſciplinam non tam facilè amplectitur. [c] S. Hieronymus in epiſt. ad Lætam, de inſtitutione filiæ: *Sequatur ſtatim & Latina eruditio, quæ ſi non ab initio os tenerum compoſuerit, in peregrinum ſonum Lingua corrumpitur, & externis vitiis ſermo patrius ſordidatur.* Atque inde ſenſim invaluit vulgaris illa Romana Lingua, quæ, etſi aliquid Latinitatis redoleret, Latina tamen non eſſet, ut quæ & barbara non agnoſceret vocabula, & longè aliis Grammaticæ legibus regeretur. Eapropter jam non Latina Lingua cœpit appellari, ſed Romana, quòd Romani, qui in Galliis & Hiſpaniis poſt Septentrionalium nationum irruptiones remanſerant, ea uterentur. In hanc rem [d] Luithprandus: *Romani etiam, qui in Galliis habitabant,* (ſub Chlodovæo) *ita ut nec reliquiæ ibi inveniantur, exterminati ſunt. Videtur mihi inde Francos, qui in Galliis morantur, à Romanis Linguam eorum, qua uſque hodie utuntur, accommodaſſe. Nam alii qui circa Rhenum ac in Germania remanſerunt, Teutonica Lingua utuntur. Quæ autem Lingua eis antè naturalis fuerit, ignoratur.* Cùm enim Romani Galliam diu obtinuerint, quæ Imperii fere pars melior fuit, in eaque Imperatores aliquot ſuas fixerint ſedes, non magnopere mirandum, ſi Lingua nativa in deſuetudinem abiit, hodieque, qualis fuerit, quæratur. Sed tum maximè pro Romanis haberi cœpere veteres Galliæ incolæ, cùm à barbaris id nominis iis inditum, quo à novis diſcernerentur, [e] qui ſe ſe etiam haud invidioſo ſibi vocabulo Barbaros dici & appellari non dedignabantur. Eorum deinde Lingua Romana dicta, non Latina, tum quòd ſic appellaretur, quia Lingua eſſet Romanorum, ſeu veterum Galliæ incolarum, qui Romanis paruerant, tum quòd revera à Latina longè eſſet diverſa, quantumvis ab ea profluxiſſe idiomatis character ſatis doceret: quod quidem diſcrimen rectè obſervat [f] S. Gerardus Abbas Silvæ majoris in Vita S. Adalardi: *Qui, ſi vulgari, id eſt, Romana Lingua loqueretur, omnium aliarum putaretur inſcius, ſi verò Theutonica, enitebat perfectiùs, ſi Latina, in nulla omnino abſolutiùs.* Atque ita Romanam Linguam appellant [g] Nithardus, [h] Capitularia Caroli C.

Quæ fuerit Romana Lingua, & in quo à Latina diſcreparit.

c *S. Hieron. epiſt. 7.*

d *L. 4. c. 22.*

e *Vide Gloſſ. in verbis* Barbarus, *&* Romanus.

f *c. 8.*

g *Nithard. l. 3.*

h *Capit. Carol. C. tit. 26. extremo.*

cæteriqu e, quos ſuo loco laudamus, Scriptores, quam *ruſticam Romanam*, vocat [a] Concilium Turonenſe III. ann. DCCCXIII. & [b] Concilium Moguntinum I. ann. DCCCXLVII. *Ruſticam* nudè [c] Anonymus in Hiſtoria Tranſlationis S. Germani Pariſienſis: *Unde factum eſt, ut tam auditu, quàm locutione, in brevi non ſolùm ruſticam Linguam perfectè loqueretur; ſed etiam literas, in ipſa Eccleſia Clericus effectus, diſcere cœpit.* Ita nempe *ruſticam* appellabant, quia à Latinitatis legibus abſona eſſet prorſus, & barbaris potiſſimùm aſperſa vocabulis. Si quid enim verbo expreſſum vellent, quod apud vulgus obtineret, Latinitaſque non agnoſceret, id ſe ruſtico exprimere dicebant: quia *noſtri ſic rure loquuntur*, aiebat [d] ille. [e] Charta Ludovici Pii Imperatoris: *Conſtituit Monachos in Cella S. Pauli, quæ ruſtico nomine Cormeriacus dicitur.* Alia Caroli Calvi: *In loco, qui ruſtico vocabulo Villalupe vocatur.* [f] Baldricus Noviomenſis: *Ad ſingulare certamen, quod ruſticè dicimus Campum provocaverunt.* [g] Helgaudus denique: *Exuens ſe veſtimento purpureo, quod Lingua ruſtica dicitur Rocus.* Et alio loco: *Ornamentum quod erat in ſex unciis auri, dependens à genibus, & quod nos Lingua ruſtica Lablellos vocamus:* Ubi promiſcuè vocabula peregrina & barbara, & Latina novatæ ſignificationis Ruſtica appellantur. Neque aliter *ruſtica nomina* dixit [h] Martialis.

Nos Celtis genitos, & ex Iberis,
Noſtræ nomina duriora terræ
Grato non pudeat referre verſu.

Et mox: *Non tam ruſtica, delicate Lector,*
Rides nomina? rideas licebit,
Hæc tam ruſtica malo, quàm Britannos.

Qui Romana lingua uſi ſunt, multa ex aliis Linguis arceſſerunt vocabula.

» XIV. [i] Ea porro exteros pleroſque conſuetudo ſemper tenuit, » Gallos ſanè & Germanos, Romanum cultum ſonumque properè imi» tandi, quod in Francis multimodè oſtendi poteſt, (ut nihil dicam, » Romanos id maximè enixos, ut non minùs Imperium, quàm Leges » Linguamque ſuam quàm longiſſimè propagarent,) qui cùm Galliam » totam ex Germania profecti, in eaque nati & educati occupaſſent, » ita Germanica vocabula Latinâ normâ regulâque inflexerunt, ut qui » hodie Leges Salicas Ripuariaſque legat, centeſimam non intelligat. Si quando enim ad res, de quibus agebatur, Latinè reddendas propria deeſſent vocabula, aut ſi eſſent in Latio, ea ignorarent; tum verò ex receptis ac vulgatis in Latinum ſonum efformandi facultatem ſibi conceſſam Scriptores arbitrabantur. Quemadmodum olim Latini ipſi veteres Græca à Græcis, & Græci viciſſim Latina in Linguam perinde ſuam tranſtulere, quantumvis barbara ea exiſtimarent. Nulla enim eſt tam fœcunda felixque Lingua, quæ non careat aliquando, quibus res haud ſibi vulgares exprimantur, propriis vocabulis. Sola fere Græca [k] *prolixior fuſiorque quàm Latina*, id peculiare habet, ut verborum circumlocutionibus, vel compoſitionibus, propiùs ad id accedat. Paupertatem cæteræ quandam præ ſe ferunt, adeo ut ab externis, quod ſibi deeſt, mutuari ſæpe cogantur. Atque ut id unico exemplo firmetur, ſcribit [l] Quintilianus, non habuiſſe Romanos vocem, qua Rhetoricam dicerent, licèt, inquit, non defuerint, qui copiam Romani ſermonis augere tentaverint, tùm Oratoriam, tum Oratricem eam nominando: *ſed non omnia nos ducentes ex Græco ſequuntur, ſicut ne illos quidem, quoties ſuis utique verbis ſignare noſtra*

a c. 17.
b c. 2.
c c. 12.
d *Autor Antibucol.*
e *Apud Sammarth. in Abb. Cormer. & Villalup.*
f *Lib.* 1. *c.* 10.
g *In Roberto Rege.*
h *Lib.* 1. *ep.* 135.
i *Guilliman. l.* 1. *de Rebus Helvet. p.* 80.
k *Agell. l.* 2. *c.* 26.
l *Lib.* 2. *c.* 15.

voluerunt: & hæc interpretatio non minùs dura eſt, quàm illa Flavii Entia, atque Eſſentia. Cùm igitur id occurrit, neceſſe eſt, ut ab aliis Linguis mutuemur, quibus familiaria ſunt ea vocabula, quibus caremus, vel ſi etiam deſunt, *ut dicamus, quomodo poſſumus*, ait idem [a] Quintilianus. Quod verò a *Lib.* 1. de Rhetorica ille ſcribit, idem de liberalibus ac mechanicis artibus dici *c.* 14. debet. Quippe à Philoſophis & Theologis efferuntur hodie neſcio quæ verborum portenta, quæ purior nuſquam agnovit Latinitas, quorum *inaudita verba tonitrua ſunt*, inquit [b] Joannes Sariſberienſis. Muſicam & b *Lib.* 3.
» Aſtrologiam, quæ ſunt infra Arithmeticam conſequentia membra *Metal. c.* 4.
» Philoſophiæ, nullatenus poſſunt ſine nominibus Græcis indicari, ait
» Sidonius Apollinaris, quæ ſi quiſpiam ut Græca ſicut ſunt, & pere- *Carm.* 13.
» grina verba contempſerit, noverit ſibi aut ſuper ejuſmodi artis men-
» tione ſuperſedendum, aut nihil omnino ſe, aut certè non ad aſſem,
» Latiari Lingua hinc poſſe diſſerere. Sed & quæ religionem ſpectant, ſacraque illius myſteria, innumera ſunt ab ipſis inſtitutoribus & primariis illius cultoribus ſenſim inducta, quæque ab iis deinceps, qui Latini ſermonis cultui ac elegantiæ ſtudebant, uſurpanda etiam fuere, quòd [c] *ea mutari vetaret religio, & conſecratis neceſſariò utendum eſſet*, quantumvis mi- c *Quintil.* nùs Latinis. Unde cum præfatione aliqua ea fere ſemper uſurpabant: *l.* 1. *c.* 11. quomodo [d] Facundus Hermianenſis de Theodoro: *Quis enim audiens con-* d *Lib.* 9. *didiſſe libros de Incarnatione, aut ut propriè hoc exprimam, minùs quidem Latino,* *c.* 3. *ſed neceſſario verbo, ſicut à Græcis dicitur, de Inhumanatione,* (ἐνανθρωπήσει) *Filii Dei, duos eum putet Filios Dei prædicaſſe?* Et [e] S. Auguſtinus: *Itaque ut nos* e *Lib.* 2. *jam novo nomine ab eo quod eſt eſſe, vocamus Eſſentiam, quam plerumque Subſtantiam* *de Mor. Manich. c.* 2. *etiam nominamus.* [f] Atque hanc quidem in Latinorum lingua circa res ſacras f *Orat.* 21. penuriam, notat etiam Gregorius Nazianzenus (1) ἀλλ' οὐ δυναμένοις διὰ *p.* 395. στενότητα τῆς παρ' αὐτοῖς γλώττης καὶ ὀνομάτων πενίαν, διελεῖν ἀπὸ τῆς οὐσίας τὴν ὑπόστασιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀντεισαγούσης τὰ πρόσωπα, ἵνα μὴ τρεῖς οὐσίαι παραδεχθῶσι. In Medicis Latina pauca habentur propria, omnia fere à Græcis, complura etiam ab Arabibus extremis ſæculis petita. Ejuſmodi perinde ſunt recentiorum Juris-conſultorum, ſeu uti vocant, Practicorum, infinita vocabula, foro Romano prorſus incognita: tum quòd aliæ ſe leges à Romanis in provincias effuderint, tum quòd mores alii & à veterum moribus alieni diverſique ſenſim obtinuerint, qui & res novas & nova induxere nomina à barbaris accepta, & ab ipſis hodiernis Juriſconſultis, (quod de Saliorum carminibus à ſacerdotibus ſuis aiebat [g] Quintilianus,) vix intellecta, g *Lib.* 1. adeo ut jus *Faunorum & Aboriginum*, quod de XII. Tabulis dixit ille apud *cap.* 11. [h] Agellium, eſſe hodie exiſtiment. Quot præterea ſunt in mechanicis h *Lib.* 16. artibus, quæ Latinè reddi non poſſunt, cùm & fortè non noverit La- *cap.* 10. tium ipſum, vel ſi novit, ad nos vocabula iſta non pervenerint: aut certè ſi alicubi extant, horum vim non omnino percipiamus, quod in unica Vitruviana Architectura licet obſervare; in cujus vocabulorum notionibus inveſtigandis inſudarunt tot viri eruditi, adeo ut vix inter ſe conveniant, & de unica *Scamellus* voce integri extent Commentarii. Cùm

---

(1) *Cæterùm ob linguæ illius* (Romanæ) *anguſtiam & verborum inopiam hypoſtaſim ab eſſentia diſtinguere non poſſent, eoque factum eſſet, ut pro ea, ne tres ſubſtantias admittere viderentur, Perſonarum vocabulum inducerent.*

igitur in hiſce occaſionibus nobis verba deſunt, quibus res deſignemus,
a Lib. 3. cap. 7. ab aliis linguis ea petenda. Scribit[a] Quintilianus νόθον qui non ſit legitimus
Græcos vocare, Latinos verò rei nomen cùm non haberent, ideo uſos
b Cap. 12. peregrino, cùm, ut[b] alibi ait, ſint quædam quæ proprio carent nomi-
c Lib. 1. in Prol. ne. Ita[c] Fridericus II. Imperator de aucupio per falcones, quod vete-
ribus incognitum fuit, ſcripturus, hæc præfatur: *Nam cùm ars habeat ſua*
vocabula propria, quemadmodum & cæteræ artium, & nos non inveniremus in Grammatica
Latinorum verba congruentia in omnibus, appoſuimus illa, quæ magis videbantur eſſe
propinqua, per quæ intelligi poſſit intentio noſtra, à vernaculis nempe mutuò
accepta. Quam quidem ὀνοματοποιΐαν non modo minimè improbat, ſed
d Lib. de Symptom. differ. approbat[d] Galenus, ſcribens eum qui aliquid literis commendare aggre-
ditur, primùm debere res oſtendere, quæ ſuapte natura inter ſe ſimiles
ſunt, atque ob hoc neglectæ, deinde imponere eis nomina, maximè
e Quintil. lib. 1. c. 10. quoad ejus fieri poteſt uſitata, & à patrio ſermone non aliena, [e] (*uſitatis*
enim tutiùs utimur, nova non ſine periculo fingimus: quòd ſi hæc ignorat, fingere
ſibi propria, idque ſummopere curare, ut ſingulis rebus ſingula adhi-
beat nomina. Sed & ea pro arbitrio mutandi facultatem indulget, modò
f Lib. 2. Nat. facult. lib. 1. de locis affect. lib. 9. Therap. obſervetur, ut res ipſæ permaneant. Sic hìc & [f] locis aliis Medicos per-
ſtringit, qui vitam omnem de nominibus altercando conterunt, adeo ut
nunquam poſſint ad artis finem pervenire. *Omnis oratio*, inquit[g] Varro,
cùm debeat dirigi ad utilitatem, ad quam tum denique pervenit, ſi eſt aperta &
g Lib. 7. de Ling. Lat. *brevis, quæ petimus, quòd obſcurus & longus orator eſt odio, & cùm efficiat aperta*
ut intelligatur; brevis, ut citò intelligatur, & apertam conſuetudo, brevem tem-
perantia loquentis, & utrumque fieri poſſit ſine analogia, nihil ea opus eſt. Præ-
tereà quùm utilitatis cauſſa quæque res ſit inventa, ſi ex ea quis id conſecutus, am-
pliùs eam ſcrutari non debet, cùm ſit nimiùm otioſi; & cùm utilitatis cauſſa verba ideo
ſint impoſita rebus, ut ea ſignificent, ſi id conſequimur una conſuetudine, nihil prodeſt
h Lib. 3. de Inſtit. Cleric. cap. 30. *analogia*. In hanc ſententiam[h] Rabanus Maurus: *Quamvis in bonis doctori-*
bus tanta docendi cura ſit, vel eſſe debeat, ut verbum quod minùs obſcurum ſit, vel am-
biguum Latinum eſſe non poſſit; vulgi autem more ſic dicatur, ut ambiguitas obſcuri-
taſque vitetur, non ſic dicatur ut à doctis, ſed potiùs ut ab indoctis dici ſolet. Quid enim
prodeſt locutionis integritas, quam non ſequitur intellectus audientis, cùm non intelli-
gunt, propter quos, ut intelligant, loquimur. Qui ergo docet, vitabit verba omnia, quæ
non docent: & ſi pro eis aliqua quæ intelligantur, integra poteſt dicere, id magis eli-
get: ſin autem non poteſt, ſive quia non ſunt, ſive quia in præſentia non occur-
runt, utetur etiam verbis minùs integris, dum tamen res ipſa doceatur atque diſcatur
integrè.

Difficultatem ingerit Latina inflexio barbaris nominibus tributa. XV. Nonnullam etiam aliquando apud Scriptores difficultatem in-
gerunt barbara iſta nomina, quibus Latinam inflexionem ita tribuunt,
ut genuinam veramque aſſequi appellationem haud omnino proclive
i Lib. 1. cap. 9. ſit. Quærit[i] Fabius, an eadem ratione per caſus duci externa, qua La-
» tina conveniat: ac ſi reperias, inquit, Grammaticum veterum ama-
» torem, neget quicquam ex Latina ratione mutandum. Subdit deinde,
» ſi recentiores inſtituerint, Et Græcis nominibus Græcas declinationes
» potiùs dare, quod tamen ipſum non ſemper fieri poteſt, ſibi tamen
» placere Latinam rationem ſequi, quouſque patitur decor, præſertim
» ſi auctoritatem conſuetudo non ſuperet: tum enim qui Græcam, ſeu
» alterius Linguæ figuram ſequi malit, non Latinè quidem, ſed extra
reprehen-

» reprehenſionem locuturum. Quæ quidem eo potiſſimùm ex Quintiliano deſcripſimus, ut quod videmus in controverſiam hodie adduci, an familiarum nominibus, vel prædiorum aut dignitatum titulis, in Latinis libris exarandis, vernacula an verò Latina ratione utendum ſit, leviter attingamus. Et certè Latinos Græcoſve ſcriptores barbarica ſeu extranea hominum, aut regionum, vel oppidorum nomina immutaſſe, Latinamque iis inflexionem dediſſe, probant, quæ ſuperſunt, eorum monumenta: tametſi dum quæ vernaculè enuntiata non ſunt, ipſa inflexione Latinâ ſubobſcura facerent, atque adeo incerta. Quis enim, ut id unico aut altero firmem exemplo, hodie agnoſcit priſcam & Gallicam Icii, vel Itii portûs appellationem, quam Latina ratione extulit Cæſar? Quis Lutavici Galli ducis apud eumdem ſcriptorem? Si quippe portus Itius Gallis dictus fuit *Wits*, quemadmodum veroſimilius eſt, cùm etiamnum hac nomenclatura donetur *Witſan*, ubi olim ſtetit,[a] quod alibi pluribus probavimus argumentis: Lutavicus verò Gallis *Luttawic*, vel *Ludwic* appellatus, quod aliqui volunt, quæ ſimilitudo vel affinitas cum Latinis à Cæſare confictis vocabulis? nam in his, ut & in tractuum & oppidorum nominibus, quorum meminit, divinationi indulgendum omnino, cùm nihil quippiam certi de Gallica priſcaque vel etiam genuina enuntiatione conſtet. Atque id in magni Thuani præclara illa Hiſtoria expoſtulant nonnulli, maximè rerum noſtrarum minùs ſcientes, quòd propria virorum illuſtrium locorumque nomina juxta Fabii conſilium, veterumque ſcriptorum exemplo Latina ratione expreſſerit, quæ aliàs nativis ſuis appellationibus reddi ægrè poſſunt, niſi ab iis qui in rerum familiarùmque Gallicarum, vel etiam geographiæ cognitione verſati ſunt. Atque cum ii pauci admodum ſint, indicem conficiendum exiſtimavere viri eruditi, Thuanique familiares, quo tot nomina propria Latinâ ratione deſcripta vernaculis ac ſuis appellationibus donarentur. Verùm licèt quod de priſcis illis è Græcia vel Latio Scriptoribus attigimus, rariùs occurrere in confeſſo ſit, ut Græcam aut Latinam inflexionem barbaricis vocabulis non ſemper tribuant; conſtat ſaltem, Sanctos Patres, qui eloquentia præclaraque dicendi arte præſtiterunt, cæteroſque, propriis, quotquot habentur in veteri Teſtamento, ſeu hominum, ſeu locorum nominibus, nullam Linguæ ſuæ declinationem dare: ita ut dicere liceat, veterum Artium magiſtrorum auctoritatem, ab inolita quadam apud eos conſuetudine ſuperatam. Sed & quoſdam videmus queri, quòd qui hodie libris à ſe editis cognomina ſua, vel ſuorum prædiorum titulos inſcribunt, id edant vernaculè, cùm Latinè ſecundùm Fabii conſilium debuiſſent. Quam ſanè non ſemel agitatam à viris doctis, ſerióque diſcuſſam controverſiam meminimus, qui eò viſi ſunt concedere, ut quibus haud ægrè dari poſſunt Latinæ terminationes, ſeu, ut Fabii verbo utar, quouſque patitur decor, nomina edantur Latinè, id eſt, cùm quæ ſint vernacula, aut fuerint, ſatis perſpicitur: contrà verò non ita immutanda, vel Latinis aut Græcis ejuſdem notionis edenda vocabulis, quæ Scriptorum nomina, vel titulos, aut dignitates in incerto prorſus relinquant. Quis enim Gerardum de Gerardis in Deſiderio Eraſmo agnoſcat, Joannem Palæonhydorum in Joanne de *Oude-Water*, Janum Vittorium *da Roſſi* in Jano Nicio Erythræo, Caſaubonum in Hortobono, ut cæteros præ-

[a] *Diſſert. ad Joinvill.* 28.

tercam? Adde, quòd niſi vernaculis adjuncti articuli ſerventur, nomina in incerto manent. Atque id cauſæ fuit, ut vir doctiſſimus, & cui plurimum debet Rerum familiarumque Francicarum cognitio ac hiſtoria, Andreas *du Cheſne*, qui primò ſe Quercetanum nominaverat, poſteà *Ducheſnium* appellaverit. Quam tamen ſcribendi rationem non probarunt alii, qui *Cheſneum*, vel *Cheſnium* laudarunt: cùm in *Ducheſnius*, duplex litera majuſcula debeat præponi, altera articulo, altera ipſi nomini, quod Latinæ ſcribendi rationi omnino repugnat. Quod quidem in memoriam revocat Ludovicum *de la Cerda* Societatis Jeſu, virum admodum
a P. 497. eruditum, qui in [a] Adverſariis ſacris cum Nicolao Abramo ejuſdem Societatis paulo acriùs expoſtulat, quòd ſe *Lacerdam* laudaſſet *Nicolaus*, *inquam*, *Abramus* (ait ille) *cujus ego nomen meliùs teneo quàm ille meum, qui me citans Lacerdam nominat. Ego enim Joannes Ludovicus de la Cerda nominor. Itaque Cerdam debuiſſet dicere, non Lacerdam. Sed ignoſco homini, ignoranti noſtrum idioma: apud Hiſpanos enim La vicem habet articuli, ut la plaça, la terra, la ygleſia. Rurſum dicitur de la plaça, de la terra, de la ygleſia.* Ita ille non probaſſet Ducheſnium dici, quem tamen hac nomenclatura laudari par eſt; cùm ita ſe ipſe appellari voluerit. Quæ quidem tot hac ſuper re ſententiæ effecere, ut plerique ſatius duxerint, ſua, prout vernaculè obtinent, nomina, libris ſuis præponere, ut, quæ fuerint, percipiat ſciatque Lector, Scriptoribus cæterùm, à quibus nominandi erunt, prout quiſque cenſuerit, ea deſcribendi facultate ultro conceſſa. Atque hæc obiter obſervaſſe ſuffecerit.

Collabente Romano imperio peregrina verba ex omnibus fere gentibus in Latium venere.

XVI. Enimverò, ut redeat, unde divertit oratio, quis adeo imperitus, qui non modò complura ex omnium fere gentium idiomatibus in Latinam Linguam immiſſa fuiſſe non ſciat peregrina vocabula, & ab ipſa ſui origine, & quando maximè efflorеſcebat, atque adeo inclinato & collabente Romano Imperio; ſed & ſubinde in cæteras Linguas omnes? Scribit [b] Fabius, peregrina verba ex omnibus propemodum gentibus, ut homines, ut inſtituta etiam multa, in Latium veniſſe. Notum illud ex [c] Suetonio, cùm quidam verbum peregrinum pro Latino uſurparet, & ad reprehenſorem Auguſti auctoritatem opponeret, audiviſſe ſtatim, Cæſarem Gallos Romana civitate donare poſſe, Gallorum verba non poſſe. Sed & tradit S. [d] Hieronymus, omnium pene Linguarum verbis uſos Hebræos: & [e] Jornandes: *Nemo eſt*, inquit, *qui neſciat animadverti uſu pleraque nomina gentes amplecti, ut Romani Macedonum, Græci Romanorum, Sarmatæ Germanorum, Gothi plerumque mutuentur Hunnorum.* Rectè igitur dixit [f] Rhenanus, exiſtimare ſe, hodie Linguas omnes non nihil eſſe mixtas, puram nullam. Quot enim ab Arabibus, vel Mauris, quibus diu paruere, accepta vocabula ſervant Hiſpanicæ provinciæ, quorum Catalogum contexuere Tamaridus, cum Nebriſſenſis Lexico excuſum, & [g] Bernardus Aldretus in Originibus Linguæ Caſtellanæ? Quot ab Anglo-Saxonibus major Britannia? quot à veteribus Francis Francia noſtra? Cùm, ut ait idem [h] Rhenanus, ſatis conſtet, provincialem Gallorum ſermonem ex peculiari illa veterique Lingua multas adhuc habere voces immixtas; ex Germanica quam Franci intulere, quamminimùm, ſed tamen aliquid. Quot denique Catalania ac Aragonenſis tractus, ipſaque Italia à Provincialibus noſtris voces accepit? Tametſi non de-

b *Quintil. l. 1. c. 9.*
c *Sueton.*
d *In cap. 7. Iſaiæ.*
e *L. de Reb. Get. c. 9.*
f *Lib. 2. Rer. Germ. p. 116.*
g *Aldretus l. 3. c. 15.*
h *L. 2. Rer. Germ. p. 117.*

ſunt, in quibus eſt [a] vir plurimùm eruditus, qui Bembum carpant, quòd voces, quarum origo, aiunt illi, acumen ejus effugerat, Gallis Provincialibus adſcripſerit, cùm tamen nemo ignoret, eam Galliæ partem, id eſt Narbonenſem, ideo Provinciam appellatam, quòd prima ex Gallicis Imperio Romano ſubjecta, & in provinciam redacta fuerit. Quod ſanè etſi verum ſit, non ideo tamen ſequitur Provincialia idiomata non accepiſſe Catalanos & Italos, cùm quæ hodie ſervant, non pro Hiſpanicis vel Italicis à probatis Scriptoribus habeantur, tametſi Hiſpanica & Italica Lingua, perinde ac Provincialis, Latinæ origines ſuas debeat; cùm, ut ait [b] S. Hieronymus, *unaquæque provincia & regio habeat proprietates ſuas.* Iis porro non immoror, qui pleraſque ex vulgaribus Linguis Græcæ ortus ſuos debere contendunt, quod de Francica hodierna Joachimus Perionius & Henricus Stephanus, de Italica Monoſinius, [c] de Hiſpanica Matutius & Aldretus, de Anglica Stephanus Skynnerus, qui verborum Catalogos ſubinde contexuere, quæ à Græcia profluxiſſe volunt. Neque potiori jure audiendi illi, qui omnes fere vulgares Linguas ab Hebraica accerſunt, in quibus eſt [d] Stephanus Guichardus. Sed & autor eſt [e] Joſias Simlerus, Conradum Geſnerum meditari cœpiſſe origines Germanicorum vocabulorum ex Hebræa, Græca, & Latina Lingua.

a *Octav. Ferrarius.*
b *In Matth. c. 26.*
c *Matute in Proſapia Chriſti, ætat. mundi, 2. c. 4. §. 5. Bern. Aldret. l. 3. de Orig. Ling. Caſtell. c. 1.*
d *In Harm. etymol. Ling.*
e *In Vita Conr. Geſn.*

Lingua Francica in pleraſque Orientis & Occidentis regiones invecta, Græca tantùm aut Latina inflexione donata.

XVII. Verùm ut Franci noſtri armorum gloria ac bellica fortitudine, rariùs affinitatum jure, quod Auſtriacis Principibus accidit, Imperium ſuum in regiones exteras longè latéque propagarunt, ita Linguam eò ſuam tranſtulere. Hanc enim ſi non tranſmiſſam omnino, ab ea ſaltem vocabula complura mutuatos earum incolas, & in ſuam ſenſim intuliſſe conſtat. Ex quo factum poſtea, ut in acta & diplomata, quæ, ut fieri tum ſolebat, Latino exarata idiomate à Notariis vel amanuenſibus conſcribebantur, eadem in Latinam terminationem deflexa perſæpe insererent. Ejuſmodi quippe multa in iis occurrunt, & apud Hiſtoriarum Scriptores, quæ cùm indigenæ hodie haud agnoſcant, in eorum genuina retegenda notione ſæpe laborant; præſertim verò quæ Leges ſpectant, cùm Europa fere univerſa ſuas à Francia noſtra mutuò acceperit, ipſaſque admiſerit. Quæ enim regio ab eorum armis intacta, vel cui non aliquando imperaverit? An utrumque Imperium Francorum non fuit? Occidentali initium & incrementum dedit Carolus Magnus, tenuit id ejus ſtirps diu, eoque nomine non Germaniæ modò; ſed & toti Italiæ jus dixit. Paruit Orientale, & Conſtantinopolis ipſa Flandrenſibus, & Curtenæis è ſtemmate Francico proceribus. Græcia fere univerſa eadem tempeſtate noſtros agnovit dominos, iiſque in regionibus ſtabilitæ Leges Franciæ, quomodo ſervatam Linguàm Francicam docent eorum diplomata, ex qua in Commentarios ſuos retulere interdum vocabula Græci recentiores Hiſtorici. Calabriam, Apuliam & Siciliam Normannos noſtros obtinuiſſe quis ignorat? quibus vario jure ſucceſſere deinceps Principes è Sanguine regio, qui & Hungariæ, Poloniæ, Majoricæ, Corſicæ, Sardiniæ poſſedere ſubinde regna? In iis porro ſervatam Linguam Francicam, maximè in Regum Palatiis, ſatis docet [f] Hugo Falcandus. Narrat enim, cùm plerique ex aulicis, qui in Regium Cancellarium conſpiraverant, Comitem Henricum, Reginæ fratrem ab ejus amicitia divulſum, ad Regni negotia capeſſenda impel-

f *Falcandus de Calamit. Siciliæ.*

lerent, illum reſpondiſſe, *Francorum ſe Linguam ignorare, quæ maximè neceſſaria eſset in Curia.* Hyeroſolymitanum & Cyprium Regnum ſua perinde debent initia & progreſſus Francis noſtris, qui & Linguam & Leges ſuas eò intulerunt, ſemperque ſervarunt, quamdiu iis paruit. Regum Hieroſolymitanorum & Cypriorum ſervantur etiamnum Leges, Aſſiſiarum nomine, noſtro conſcriptæ idiomate. In Græcia ipſa, ſeu Orientali Imperio, dum Francorum fuit, Lingua pariter Francica obtinuit, non Conſtantinopoli duntaxat; ſed & in cæteris, quæ à primaria iſta urbe pendebant, provinciis, diu etiam poſtquam à Græcis recepta eſt; adeo ut tradat [a] Raimundus Montanerius, Scriptor Catalanus, ſua ætate, hoc eſt, circa annum MCCC. in Moreæ Principatu, & in Ducatu Athenienſi, Linguam Gallicam æquè ac Pariſiis in uſu fuiſſe vulgari: *E parlaven axi bell Frances, com dins en Paris.* Neque intacta ab eorum armis ac dominatione Hiſpania. Ut enim Caroli M. expeditiones Hiſpanicas ſileam, Luſitaniæ Regno initium dedit Princeps Francicus: Catalania diu etiam Reges noſtros, & uſque ad S. Ludovici tempora dominos agnovit, indeque Luſitanos & Catalanos complura à Francis accepiſſe vocabula agnoſcit [b] Bernard. Aldredus Cordubenſis Canonicus. Sed & Navarra interior iis paruit, citerior eorum eſt.

Normanni in Angliam Gallicam Linguam tranſtulere, nullaque diplomata, niſi Gallico aut Latino idiomate ſcribi patiebantur.

XVIII. Quid quod majori Britannia à Normannis noſtris expugnata, Lingua Francica ita propagata eſt in ejus provinciis, ut Anglica & Saxonica, quæ tum vigebant, extinctæ ferme fuerint, adeo ut inter tot Regum & privatorum diplomata, nulla Anglico; ſed omnia, aut Latino, aut Gallico idiomate conſcripta habeantur uſque ad ſæculum decimum quartum, Willelmo quippe Normannorum Duci, ſtatim atque firmavit Imperium, primùm curæ fuit, ut Francicam induceret, Anglicam ut barbaram quadam deſuetudine aboleret. *Tum enim*, inquit [c] Ingulfus, *cœpit terra ſub Rege & ſub aliis Normannis Anglicos ritus dimittere, & Francorum mores in multis imitari. Gallicum idioma omnes magnates in ſuis Curiis, tanquam magnum gentilitium loqui, chartas & chirographa ſua more Francorum conficere, & propriam conſuetudinem in his & in aliis multis erubeſcere.* [d] Alibi verò de Normannis: *Ipſum etiam idioma tantùm abhorrebant quòd leges terræ, ſtatutaque Anglicorum Regum Lingua Gallica tractarentur, & pueris etiam in ſcholis principia literarum Grammatica, Gallicè, ac non Anglicè tractarentur: modus etiam ſcribendi Anglicus omitteretur, & modus Gallicus in chartis & in libris omnibus admitteretur.* Id ipſum tradit [e] alio loco, additque poſt Normannorum adventum in has provincias, chartas veterum Regum Anglorum pro Monaſteriis partim duplicatas tam Gallica manu, quàm Saxonica deſcriptas. *Manus enim Saxonica* ait ille, *ab omnibus Saxonibus & Merciis uſque ad tempora Regis Alfredi, qui per Gallicanos doctores omnibus literis apprimè inſtructus erat, in omnibus chirographis uſitata, à tempore domini dicti Regis* (Guillelmi) *deſuetudine viluerat, & manus Gallicana, quia magis legibilis, & aſpectui perdelectabilis, præcellebat, frequentiùs in dies apud omnes Anglos complacebat. Et licèt omnibus Anglicis & Normannis manus Saxonica extiterat inuſitata penitus & inviſa, ac tunc maximè cum gente ſua contemptui habita, & nimiùm inaccepta.* In eandem ſententiam [f] Robert. Holkotus Dominicanus, qui vixit circa anno MCCCL. *Narrant hiſtoriæ, quòd cùm Willelmus Dux Normannorum Regnum Angliæ conquiſiviſſet, deliberavit, quomodo Linguam Saxonicam poſſet deſtruere, & Angliam & Normanniam in idiomate concordare:*

[a] In Hiſtor. Aragon. c. 261.

[b] Lib. 2. del Origen. de la Ling. Caſtellana, c. 3.

[c] Pag. 895.

[d] Pag. 901.

[e] Pag. 912.

[f] Lect. 2. ſup. Sapientiam.

cordare: & ideo ordinavit, quòd nullus in Curia Regis placitaret, niſi in Gallico, & iterùm quòd puer quilibet ponendus ad literas, addiſceret Gallicam, & per Gallicam Latinam, quæ duo uſque hodie obſervantur. Hiſce denique adjungendus [a] Gervaſius Tilesberienſis: *Anglos*, inquit, *uſus tenebat, filios ſuos apud Gallias nutrire ob uſum armorum, & ad Linguæ nativæ barbariem tollendam.*

a *Lib. MS. de Otiis Imp.*

XIX. Adeo denique Gallicanæ Linguæ in Anglia uſus invaluerat, ac præſertim in Regum Aula, ut S. Ulſtano Epiſcopo Wigornienſi, ab inimicis, qui à Regiis illum conſiliis amovere ſatagebant, nihil fere aliud objectum fuerit, præter ſimplicitatem & illiteraturam, *quàm quòd quaſi homo idiota eſſet, qui Linguam Gallicanam non noverat, ac proinde Regiis Conſiliis intereſſe non poterat.* Unde ipſo Rege conſentiente, & hoc dictante depoſitus eſt, uti narrat [b] Matthæus Pariſius: quemadmodum olim Claudius ſplendidiſſimum virum, Græciæque provinciæ Principem; verùm Latini ſermonis ignarum, non modò albo judicum eraſit: ſed etiam in peregrinitatem redegit, ut eſt apud [c] Suetonium. Ita ſenſim prorſus extincta fere Lingua Anglicana in Anglia: qua de re extat querela [d] Henrici Huntindonenſis: *Cui autem non comparet amorem cœleſtium, & horrorem terreſtrium, ſi cogitet non ſolùm Reges eorum,* (Anglorum) *& Principes, & populum deperiiſſe; verùm etiam ſtirpem omnem, & Linguam, & mentionem ſimul defeciſſe? etſi de aliis mirum non eſſet, de Lingua tamen, quam unam inter cæteras Deus ab exordio Linguarum inſtituit, mirandum videtur.*

Anglicana Lingua fere extincta.

b *An.* 1095.
c *Sueton.*
d *Lib.* 1. *Hiſt. p.* 300.

XX. Id ſanè ita ægrè tulit populus Anglicanus, ut non ſemel ſuos exoraverit Principes, ut nativæ ſuæ Linguæ uſus tamdiu, in foris præſertim publicis, deſitus reduceretur, abrogareturque penitus Gallicum idioma, cui plebs ægrè adſueſcere poterat: quod tandem ſancivit Edwardus III. in eo Parlamento, quod Londini celebratum eſt xvii. Kal. Novemb. anno mccclxvii. & productum uſque in feſtum S. Bricii, quo die Rex natus fuerat, annis ætatis ſuæ quinquaginta exactis: *in ſuo jubilæo*, inquit [e] Thomas Walſinghamus, *populo ſuo ſe exhibuit gratioſum, reis majeſtatis ſuæ regiæ offenſas indulgendo, vinctos liberè abire permittendo, & exules revocando: ad petitionem etiam Communitatis placita in Lingua materna, & non Gallica verſari Juſſit.* Verùm radices jam altiùs fixerat Gallica Lingua in judiciariis tribunalibus præſertim, in quibus & formulæ fori Gallicani, & feudalia vocabula nimis invaluerant, quàm ut tam facilè convelli poſſet & extingui, uti obſervat Joannes Forteſcutus, Angliæ olim Cancellarius, & Summus Juſtitiarius, adeo ut poſt Edwardum, extremis etiam ſæculis, rerum forenſium libros Gallico idiomate ediderint aliquot ex Anglicis Juriſconſultis, atque in iis Guillielmus Stanfordius, Joannes Perkinſius, Raſtallus & alii. Adde quòd & eorum [f] feciales verbis Gallicis armorum inſignia etiamnum deſcribunt. Sed præſtat de Gallicæ Linguæ apud Anglos uſu audire diſſerentem eundem [g] Forteſcutum Anglum. In Uni-
» verſitatibus Angliæ, inquit, non docentur ſcientiæ, niſi in Lingua
» Latina, & Leges terræ illius in triplici Lingua addiſcuntur, videli-
» cet Anglica, Gallica & Latina. Anglica quia inter Anglos Lex illa
» maximè inolevit; Gallica, quia poſtquam Galli duce Willielmo
» Angliæ Conqueſtore terram illam obtinuerunt, non permiſerunt
» ipſi eorum Advocatos placitare cauſas ſuas, niſi in Lingua, quam
» ipſi noverant, qualiter faciunt & omnes Advocati in Francia,

Reſtituitur in foris publicis, ſed non omnino, Gallicanâ nimium uſitatâ.

e *Pag.* 179.
f *Ralph. Brook, York, &c.*
g *L. de laudib. Angl. c.* 48.

» etiam in Curia Parlamenti ibidem. Conſimiliter Gallici poſt eo- » rum adventum in Angliam ratiocinia de eorum proventibus non » receperunt, niſi in proprio idiomate, ne ipſi inde deciperentur. Ve- » nari etiam & jocos alios exercere, ut talorum & pilarum ludos, non- » niſi in propria Lingua delectantur. Quo & Anglici ex frequenti eo- » rum in talibus comitiva, habitum talem contraxerunt, quòd huc- » uſque in ludis hujuſmodi & compotis Lingua loquuntur Gallicana, » & placitare in eadem Lingua ſoliti fuerunt, quouſque mos ille vigore » cujuſdam ſtatuti quamplurimùm reſtrictus eſt. Tamen in toto huc- » uſque aboleri non potuit, tum propter terminos quoſdam, quos plùs » propriè placitantes in Gallico quàm in Anglico exprimunt: tum quia » declarationes ſuper brevia originalia tam convenienter ad naturam » brevium illorum pronuntiare nequeant, ut in Gallica, ſub quali ſer- » mone declarationis hujus formulæ addiſcuntur. Reportantur etiam » ea, quæ in Curiis Regiis placitantur, diſputantur & judicantur, ac » in libros ad futurorum eruditionem reducuntur in ſermone ſæpe » Gallico. Quamplurima etiam ſtatuta Regni illius in Gallico conſcri- » buntur: unde accidit, quòd Lingua jam in Francia vulgaris, non » concordat aut conſimilis eſt Gallico inter Legis peritos Angliæ uſitato; » ſed vulgariter quadam ruditate corrupta, quod fieri non accidit in » ſermone Gallico intra Angliam uſitato, cum ſit ſermo ille ibidem » ſæpius ſcriptus quàm locutus.

Gallicæ Linguæ uſus in Scotia.

XXI. Neque in Angliæ modò; ſed & in Scotiæ Regno Linguæ Gallicæ uſus invaluit: quod ex variis Regum tabulis hoc idiomate, præſertim ſub exitum ſæculi XII. deſcriptis colligere licet, apud [a] Matthæum Weſtmonaſterienſem, [b] Thomam Walſinghamum, [c] Guilliellmum Prynneum, & alios, cùm ii forſitan ſe ab Anglicorum, vel etiam noſtrorum Principum, quibuſcum varia ſubinde pepigere fœdera, Linguam & mores componerent.

a *Matth. Weſtm. an.* 1292.
b *Walſingh. anno* 1297. *Addit. ad Matth. Pariſ.*
c *Guill. Prynneus in Libert. Eccleſ. Angl. pag.* 400. 529. 534. 649. 553. 668. 1053.

Exoticas voces ſolus Gallicæ Linguæ peritus poteſt explanare.

XXII. Atque hic quidem tam latè porrectus prolatuſque Linguæ Francicæ noſtrorumque inſtitutorum apud exteras gentes uſus, in eam me ſemper ſententiam adduxit, quo exiſtimarem difficile eſſe, ut, quod ſum aggreſſus operis, ab alio pro rei ſatis dignitate conficiatur, quàm à Gallo, & eo quidem, qui non modò qua hodie utimur; ſed & exoletam illam, qua patres noſtri loquebantur, cujuſque in Gallo-Belgicis provinciis apud vulgus nonnulla ſuperſunt veſtigia probè noverit. Non quòd revera ad id aggrediendum id ſatis eſſe putem, cùm & conſuetudinum noſtrarum municipalium abſtruſas voces, & Juriſprudentiæ Gallicæ formulas noſſe præterea debeat. Qua quidem in cognitione licèt non ita me verſatum haud diffitear, dicam tamen ingenuè quod res eſt, pleroſque editos ac ineditos, qui præteritis longè ſæculis idiomate noſtro Francico jam obſoleto aliquid ſcripto mandarunt, atque adeo veteres noſtros Poëtas ſat accuratè evolviſſe: quibus abſque res noſtrates illuſtrare haud omnino promptum ſit. Atque id cauſæ fuit, ut verba Latino-barbara Francico-barbaris perſæpe explicare, & ritus, qui in deſuetudinem abiere pridem, rurſum in lucem revocare, vel illuſtrare fuerim conatus. Quæ quidem ſcribendi ratio in iis, quæ criticam ex-

d *Knygthon. p.* 282.

quirunt manum, haud reſpuenda hactenus viſa eſt; ſed in hoc, quod aggredimur, argumento, eo tolerabilior videri debet, quòd Gallicas voces, Latio utcunque donatas, non aliis fere quàm Gallicis enucleari poſſe pro certo ſit.

Optandum, ut in ſingulis nationibus prodeant, qui Linguæ ſuæ conſcribant etimologica lexica.

XXIII. Enimverò quod ego de Gallica Gallus, Germanus de Germanica, Anglus, ſi non de Anglicâ ſaltem de Anglo-Saxonica idem judicium feret, cùm in Latino-barbaram Linguam multa irrepſerint ab utraque deducta vocabula, ut non defuerint [a] qui ſatius eſſe exiſtimarent, edi Gloſſaria ab unoquoque gentis ſuæ Scriptore, Quia is faci- » liùs certiúſque, quid è ſuæ nationis genio proficiſcatur, perſpiciet: & » cùm varii ſic variè operam partientur, ſolùm ſuperfuturum, ut ali- » quis poſtea exſurgat, qui pulcrè adeo priorum adjutus laboribus, » hunc judicio bono ſuperaddat, ut ex iis condat opus plenum juſtum- » que, vel ejuſmodi ſaltem quod à perfectione proximè abeſſe videa- » tur, cùm nemo verè ſit qui unum ſe perficere, hoc omne poſſe ſpe- » ret. Et ſanè non ut diſſimulem, optandum eſſe, ut in ſingulis nationibus prodeant viri docti, qui Linguæ ſuæ idiomata, vim eorum, notionem, origines; ſed & deſuetas & pridem obſoletas voces ad amuſſim inveſtigent explicentque: cùm in enodandis illuſtrandiſque ætatis mediæ Scriptoribus non mediocris inde lux affulſura ſit. Et quamquam id utcumque præſtitere, qui ſingularum Linguarum edidere vocabularia, non ea tamen, qua par erat diligentia, in id incubuere argumenti, ut ex iis ſuppetat, unde, quæ tot ſubinde enaſcuntur ejuſmodi Auctores, legentibus, difficultates facilè ſolvantur. Trita enim perſequuntur fere ſemper, & quæ in uſu ſunt, quæ extra uſum omittunt, nudos vocum ſignificatus, non origines proferunt, fortè quia iis ignotæ. Nam ut in eas inquiratur, eruditione, literatura & lectione plurima opus eſt, qui huic operæ ſtudia ſua curaſque conferunt.

a *Voſſius in Præf. ad lib. de Vitiis ſermon.*

Plerique inſudarunt in explanandis Linguis ſuis; nulli feliciùs quàm Angli in Anglo-Saxonica.

XXIV. Sed hæc generatim dicta ſint: neque enim defuere viri admodum eruditi, qui Linguas ſuas ſubinde illuſtrarunt, Galli, Itali, Germani, Angli, etſi ex iis pauci Linguis obſoletis explanandis operam ſuam contulerint: quæ tamen fere unica eſt in hocce ſtudii genere neceſſaria cognitio: cùm [b] *ætatis ſuæ verbis loquantur*, iiſque potiſſimùm utantur Scriptores, quæ tum cùm ſcribebant, obtinebant: quæ cùm jam à vulgari uſu longiùs receſſerint, nobis prorſus ſint incognita, ita ut in horum evolvendis libris neceſſe ſit hærere Lectoribus, niſi aliunde quidpiam adhibeatur ſubſidii. Ex iis vero qui Linguas ſuas obſoletas illuſtrare conati ſunt, præcipuam imprimis laudem merentur Angli, qui in Saxonica, quæ in tota fere majori Britannia diu obtinuit, enucleanda, ita inſudarunt, ut abſque eorum vigiliis, Anglo-Saxonum Regum Leges, etiam quæ Latio ſubinde donatæ ſunt à veteribus Scriptoribus, haud perciperemus, cùm ejuſce Linguæ vocabulis, ut formalibus, ubique aſperſæ ſint, quemadmodum etiam aliquot Regum Normannicorum: in qua quidem palæſtra maxima cum laude verſati ſunt viri eruditiſſimi Henricus Spelmannus, Emericus Caſaubonus Magni Iſaaci filius, Joannes Sommerus, aliique, ex quorum Commentariis hauſiſſe nos multa, ingenuè agnoſcimus, tum ad Anglicos Scriptores illuſtrandos, tum etiam ad vocabulorum noſtrorum origines retegendas, cùm & Sa-

b *Agell. l. 1. c. 10.*

xonicæ ſuas interdum debeat noſtra, ut longè plura Germanica Lingua, cujus quodammodo matrix habetur.

Barbariſmus à Chriſtianis ſcriptoribus plurimùm auctus.

XXV. Enimverò ut in viam redeat, à qua longiùs fortean divertit oratio, & ut de Barbariſmo, quo univerſa Latinitas fœdata vitiataque eſt, quæ ſuperſunt dicenda paucis abſolvamus; is in privis vocibus, uti jam obſervatum, totus verſatur, quarum aliæ nec uſu nec ortu ſunt Latinæ, quemadmodum βαρβαρολέξεις, ſeu vocabula peregrina, de quibus egimus: aliæ verò ortu quidem ſunt, non tamen uſu, cùm apud probatos Scriptores neutiquam occurrant, quæ cùm utcumque Latinæ ſint, aliquid tamen vulgarium locutionum redolent. Innumeras ejuſmodi complectuntur Gloſſaria vetera, de quibus mox acturi ſumus, noſtrumque complures continet. Aliæ denique Latinæ ſunt, vel Græcæ originis, ſed alterius prorſus ſignificationis ab ea, qua uſos veteres conſtat: quæ invectæ tum maximè, cùm Religio Chriſtiana in Romanum ac Latinum orbem ſe ſe effudit. Nam cùm novis ceremoniis ac ritibus & à paganicis omnino diverſis conſtaret, utereturve: SS. Patres, qui florente adhuc Romanorum, ut Imperio, ita & Lingua, vixere, in explicandis deſcribendiſque Religionis ſuæ myſteriis, ac inſtitutis, vocibus uſi ſunt potiſſimùm, quas Latinitas agnoſceret, vel certè minimè abdicaret, à genuina quantumvis & recepta notione ac ſignificatione recederent. Factum deinde ut eas interdum inflecterent & immutarent, novas etiam & priſcis Scriptoribus ignotas adinvenirent, cùm, quæ à Fidelibus percipi vellent ac intelligi, vocabulis purioris Latinitatis reddi vix poſſe arbitrarentur, quod ſupra monuimus. Unde

a *Vigil. Tapſ. l. 1. contra Arrium c. 11. 12. l. 1. contra Arr. Sabell. & Potin. c. 20.*

Athanaſius apud [a] Vigilium Tapſenſem, objicienti Arrio novum *Homoouſii* nomen in Symbolum inductum, reſpondit Eccleſiaſticæ ſemper moris fuiſſe diſciplinæ, ſi quando Hæreticorum nova doctrina exurgeret, contra inſolentes quæſtionum novitates, rebus immutabiliter » permanentibus, nominum vocabula immutare, & ſignificantiùs re» rum naturas exprimere, quæ tamen exiſtentium cauſarum virtuti» bus congruerent, & quæ magis eaſdem antiquitus fuiſſe demonſtra» rent, non ortus novitatem inſinuarent. Atque id exemplis deinde firmat, aitque, contra primos Hæreticos inductam *Chriſtianorum* appellationem: contra Sabellianos, Patri novum *Innaſcibilitatis*, & *Impaſſibilitatis*, nomen Eccleſiam impoſuiſſe: contra Photinum, *Filium Deum ex Deo, Lumen de Lumine: Similem Patri*, contra Eunomium: ita *Homoouſion*,

b *S. Hieronym. epiſt. 137. 145.*

id eſt, unius ſubſtantiæ, contra Arrium tum primùm dixiſſe. [b] Multa » etiam ſunt vocabula ab Hebræis petita, quæ ſine ulla interpretatione » ſervavit Eccleſia, ut eſt illud, *Alleluya*, *Amen*, *Maranatha*, *Ephod*, *Oſanna*, » & cætera, quæ in ſacris Scripturis aſperſa paſſim habentur, quæ quo» niam ex Judæis fuerat congregata, nihil ad Credentium ſcandalum » innovandum cenſuit; ſed ita, ut à parvo imbiberant, tradidit. Poſtea » verò quàm in univerſas gentes Evangelii dilatatus eſt ſermo, non » potuere ſemel ſuſcepta mutari. Addit deinde Origenes, propter » vernaculum Linguæ unius cujuſque idioma, non poſſe ita apud alios » ſonare, ut apud ſuos dicta ſunt, & multo melius eſſe, non interpre-

c *Id. ep. 29. in Vigilantium, & in 64. Iſa.*

» tata ponere, quam vim eorum interpretatione tenuare. [c] Mitto conficta ab Hæreticis magis portenta quàm nomina, quæ ad imperitorum

&

& mulierculRarum animos concitandos, quaſi de Hebraicis fontibus hauſere, barbaro ſimplices quoſque terrentes ſono, ut ſunt Baſilidianorum *Armagil, Barbelon, Abraxa*, & ridiculum *Leuſiboron*, præterea Latina *Theſaurus, Balſamum*, & aliquot alia Manichæorum. Ita ſcribit Theodoritus, Borborianos hæreticos (1) Ἑβραϊκὰ ὀνόματα adinveniſſe, καταπλήττειν τοὺς ἁπλουστέρους πειρωμένους. Similia porro de verbis Hebraicis, quæ retinuit Eccleſia, commentatur Chryſoſtomus, [a] dum ait, ſacrorum librorum Interpretes (2) φοβερὰ τὰ ῥήματα καὶ φρίκης γέμοντα, Adonai, Eloi, & Sabaoth, in Græcum ſermonem noluiſſe convertere, quod vix potuiſſent μετὰ τῆς οἰκείας ἀρετῆς, ſeu propria horum vocabulorum retenta virtute. Verùm omiſſis, quæ admiſit Eccleſia, quot ſunt verba inſolentia, audacius tranſlata, & obſoleta vetuſtate petita, aut poëtica licentia uſurpata, quæ in Orationum procemiis vitanda præſertim ait [b] Fabius, quibus uſos videmus paulo recentioris Latinitatis ex Chriſtianis Scriptores: qui univerſam ſermonis ſui ſeriem ita iis intricant, ut in iſtis ſenticetis inoffenſo pede Lectori progredi non liceat. Atque, ut alios ſileam, quot ejuſmodi occurrunt ſalebræ apud Sidonium, Ennodium, & ejuſce ævi cultiſſimos aliàs Scriptores? Quot voces Ciceronianæ Latinitati incognitæ, à vetere repetitæ, audaciùs confictæ & tranſlatæ, ex quibus nonnullas interdum ſelegimus, prætermiſſis aliis, quæ ab erudititiſſimis commentatoribus enucleantur, ne in immenſum opus noſtrum excreſceret?

[a] *Chryſoſt. ſerm. 1. de Anna.*

[b] *Quintil. l. 4. c. 1.*

Latina Lingua ab interpretibus multùm deturpata.

XXVI. Latinam præterea Linguam deturparunt Interpretes, ſeu qui Latio donarunt, vel Græcorum, vel aliarum gentium Scriptorum monumenta. Nam cùm haud planè ea intelligerent; vel vocabula ex Latinis, quibus, quæ intelligebant, redderent, non eſſent ad manum, aut ea minimè agnoſceret Latinitas, tum vel Græcas, vel barbaras Scriptorum voces, Latina inflexione malè ſemper formatas, Latinis quas meliores rebantur, interdum & novas, arbitratuque ſuo confictas, inſeruere. Deinde cùm in Linguis pene omnibus diverſa ſit ſcribendi ratio, diverſuſque ſtyli character, fieri aliter vix poteſt, qùin ſi quis Scriptoris, quem Latinis verbis vertendum ſuſcepit, mentem exprimere velit omnino, à proba Latinitate non recedat aliquando, vel certè neſcio quid obſcuri ac implexi Lectoribus obtrudat. (3) Οὐδὲ γὰρ πάντῃ, inquit Jamblichus Chalcidenſis, τὴν αὐτὴν διασώζει διάνοιαν μεθερμηνευόμενα τὰ ὀνόματα, ἀλλ' ἔστι τινὰ καθ' ἕκαστον ἔθνος ἰδιώματα ἀδύνατα εἰς ἄλλο ἔθνος διὰ φωνῆς σημαίνεσθαι· ἔπειτα κἂν εἰ οἷόν τε τὰ αὐτὰ μεθερμηνεύειν, ἀλλὰ τήντε δύναμιν οὐκ ἔτι φυλάττει τὴν αὐτήν. Ἔχει δὲ καὶ τὰ βάρβαρα ὀνόματα πολλὴν μὲν ἔμφασιν, πολλὴν δὲ συντομίαν, ἀμφιβολίας τε ἐλάττονος μετέσχηκε καὶ ποικιλίας καὶ τοῦ πλήθους τῶν λέξεων. Quo quidem Barbarorum nomine, Hebræos, ſacraſque literas intellexiſſe, cenſent plerique. Hæc certè Jamblichi legerat Hieronymus, cùm dixit: *Difficile eſſe* [c] *alienas lineas inſequentem non alicubi excidere: & arduum,*

[c] *In præfat. in Chron. Euſeb.*

---

(1) *Hebraica vocabula adinveniſſe ea mente, ut ſimpliciores perterrefacerent.*

(2) *Terribilia & plena formidinis verba.*

(3) *Neque enim prorſus eandem ſententiam ſervant tranſlata vocabula. Sed ſunt quædam in ſingulis gentibus idiomata, quæ non poſſunt alterius gentis Lingua exprimi; deinde etiamſi illa poſſis interpretari, eandem tamen vim non conſervant: habent barbaræ voces multam emphaſin, paucíſque multa ſignificant, in iis minus eſt ambiguitatis, varietatis copiæque verborum.*

ut quæ in alia Lingua bene dicta ſunt, eundem decorem in tranſlatione conſervent. Significatum eſt, ait ille, *aliquid unius verbi proprietate, non habeo meum, quo id efferam, & dum quæro implere ſententiam, longo ambitu vix brevis viæ ſpatia conſumo. Accedunt Hyperbatorum anfractus, diſſimilitudines caſuum, varietates figurarum, ipſum poſtremò ſuum, &, ut ita dicam, vernaculum Linguæ genus.* His conſona » ſunt, quæ [a] alibi ait: Non debere putidâ nos verborum interpreta- » tione torquere, cùm damnum non ſit in ſenſibus, quia unaquæque » Lingua ſuis proprietatibus loquitur: & hæc [b] S. Auguſtini, ſcriben- » tis: Habere omnem Linguam ſua quædam propria genera locutio- » num, quæ cùm in aliam Linguam transferuntur, videntur abſurda. [c] Vigilius Tapſenſis: *Difficiliùs*, inquit, *integritas ſenſuum in aliam Linguam pari poteſt ſermonis venuſtate ſervari*, quæ quidem hauſit ex Chryſoſtomo. [d] Ὅταν (2) γλῶττα ἑρμηνευθῇ εἰς ἑτέραν γλῶτταν, πολλὴν ἔχει τὴν δυσκολίαν, καὶ ἴσασιν ἀκριβῶς ὅσοι πολλῶν γλωσσῶν εἰσὶν ἔμπειροι, πῶς οὐ δυνατὸν πᾶσαν τὴν σαφήνειαν τῆς φωνῆς τῆς ἐν τῇ οἰκείᾳ φύσει κειμένης μετενεγκεῖν, εἰς τὴν ἑτέραν μεταβάλλοντας γλῶσσαν. » [e] Quanta enim apud Græcos bene dicuntur, quæ ſi ad verbum transfe- » ramus, in Latino non reſonant: & è regione quæ apud nos placent, ſi » vertantur juxta ordinem, apud illos diſplicebunt. Proinde cenſebat » [f] Tullius non exprimi verbum è verbo neceſſe eſſe, ut Interpretes » indiſerti ſolent, cùm ſit verbum quod idem declaret, magìs minúſ- » ve uſitatum: ſed quod uno Græci, ſi aliter non poteſt, idem pluri- » bus verbis exponendum. Neque aliter ſenſit [g] S. Hilarius, dum ait, » ex Græco in Latinum ad verbum expreſſam tranſlationem afferre » plerumque obſcuritatem, dum cuſtodita verborum tranſlatio eandem » abſolutionem non poteſt ad intelligentiæ ſimplicitatem conſervare. » [h] Quippe dum interpretationis κακοζηλίαν ſequimur, omnem decorem » tranſlationis amittimus: & hæc eſſe debet regula boni interpretis, ut » idioma alterius Linguæ, ſuæ Linguæ exprimat proprietate. Quod » quidem & Tullium in Protagora Platonis, & in Oecumenico Xeno- » phontis, & in Demoſthenis contra Æſchinem oratione feciſſe con- » vincimus: & Plautum Terentium Cæciliumque, eruditiſſimos viros, in Græcis Comœdiis transferendis. Neque ex eo quis Linguam Latinam anguſtiſſimam putet, quòd non poſſit verbum de verbo transferre, cùm etiam Græci pleraque noſtra per circuitus transferant, & verba Hebraica non interpretationis fide; ſed Linguæ ſuæ proprietatibus nitantur exprimere. [i] Largus Deſignatianus: *Cavi*, inquit, *fateor, ne ad verbum verba transferrem, quominus pleraque Linguarum diverſitate congruerent, ſi parum ponderis in ſignificationibus fieret.* Atque inde fit, ut ejuſmodi tranſlationes, quæ verbum verbo reddunt, obſcuræ plerumque ſint, & pro barbaris ac inſulſis à peritioribus habeantur. [k] Ejuſmodi eſt ſanè S. Irenæi Interpres Latinus (nam Græcè ſcripſiſſe Irenæum in confeſſo eſt apud eruditos) apud quem plurima ſunt ita de Græcis imitata, ut, quid ea ſignificent, vix ſatis quiſpiam aſſequi poſſit, niſi mediocrem Græcæ linguæ peritiam ſibi compararit. Extat [l] Nicolai PP. I. Epiſtola

a *Epiſt.* 135.
b *Lib. de Vera Relig. cap.* 50.
c *Lib.* 1. *contra Eutych. cap.* 15.
d *De Prophet. obſcurior.*
e *S. Hieron. epiſt.* 101. *cap.* 4.
f *Lib.* 3. *de Finib.*
g *Lib. de Synod.*
h *S. Hieron. epiſt.* 135. *adde epiſt.* 165. *c.* 3.
i *Largus Deſig.*
k *Jacob. Billius, l.* 1. *obſ. ſac. c.* 33. *lib.* 2. *cap.* 5. *lib.* 3. *cap.* 10.
l *Apud Baren.*

(1) Magnæ difficultatis eſt linguam aliquam transferre in aliam, & optimè norunt, quotquot plurimarum Linguarum ſunt periti, quantum difficile ſit reddere alia lingua vim & genuinum ſenſum vocis cujuſpiam.

ad Michaëlem Imperatorem Conſtantinopolitanum, qui Romanam ſeu Latinam Linguam, Scyticam & Barbaram vocaverat, quòd quæ Roma, vel ex Italia Conſtantinopolim perferebantur Epiſtolæ, in Græcam tranſlatæ Linguam, barbarum, neſcio quid ſubolerent, non ex ipſo Linguæ Latinæ defectu aliquo; ſed quòd ab imperitis interpretibus Græca utcumque Lingua donarentur, ubi ſic Pontifex reponit: *Si jam ſæpe nominatam Linguam ideo barbaram nuncupatis, quoniam à tranſlatoribus in Græcam dictionem mutata barbariſmos generat, non Linguæ Latinæ, ſed culpa eſt, ut opinor, Interpretum, qui quando neceſſe eſt, non ſenſum è ſenſu, ſed violenter verbum edere conantur è verbo.* Quippe ſæpe accidit, aiebat [a] Hieronymus, ut dum » verbum de verbo exprimimus, & dum ſyllabas ſequimur, perdamus » intelligentiam. Quod verò in iis, quæ è Latina in Græcam vertuntur Linguam, expoſtulant Græci Byzantini, id nos potiori jure in iis, quæ è Græca ejuſce ætatis in Latinam tranſlata ſunt à noſtris, hodie querimur: cùm nec Græca, nec Latina dici queant, quæ utriuſque Linguæ perperam formatis, imò barbaris omnino vocibus ſcateant, cùm tot aſpergantur ſalebris, ut quantumvis in Græca priorum ſæculorum Lingua non modò, ſed & recentioris ævi, vel etiam in Latina admodum quis verſatus fuerit, hærere ſemper neceſſe habeat. Atque id quidem in unico Anaſtaſio in Geſtis Summorum Pontificum licet obſervare; apud quem tot voces Græcanicæ malè compactæ ac deſcriptæ interſeruntur, ut non à Latinis; ſed ab horum temporum Græcis Scriptoribus ſua hauſiſſe, quibuſdam omnino perſuaſum ſit: vel certè nimia quadam affectatione à Græca Lingua, in cujus cognitione ſat mediocriter verſatus erat, in ſpeciem eruditionis pleraque mutuatum vocabula. Vel denique, quod longè potius cenſuerim, quod ſua adhuc ætate vulgaria illa ac ſemigræca, vel barbarogræca vocabula Romæ & in Italia obtinerent, quò à Byzantinis illata ſenſim fuerant, dum iis illa parebat. In enodandis verò ac diſſolvendis, quæ in hoc Scriptore crebriùs occurrunt, iis difficultatibus, OEdipo fere ſemper opus eſt: quod inde tamen accidiſſe exiſtimaverim, non quòd ab eo perperam efficta verba, vel reddita; verùm quòd ab Antiquariis, Græce Linguæ ignaris, malè deſcripta ſint. Sed & ejuſmodi Latinorum Interpretum incuriam & ignorantiam attigit [b] Gregorius Magnus: *Indicamus præterea*, inquit, *quia gravem hìc difficultatem Interpretum patimur. Dum enim non ſunt, qui ſenſum de ſenſu exprimunt, ſed transferre proprietatem ſemper volunt, omnem ſenſum dictorum confundunt. Unde agitur, ut ea, quæ tranſlata fuerint, niſi cum gravi labore intelligere nullo modo valeamus.* Quæ quidem Magni Pontificis querela, in eundem etiam Anaſtaſium jure poteſt retorqueri, cum in Theophanis Hiſtoriæ & aliorum Græcorum ejuſce ævi Scriptorum verſione ita ſe geſſerit, ut, dum totus eſt in proprietate Græci ſermonis transferenda, nova finxerit vocabula, Latinitati prorſus ignota, quorum ſignificatus, niſi Græca ipſa vocabula inſpiciantur ac conferantur, ægrè percipi poſſunt ac divinari.

[a] Epiſt. 135.

[b] Lib. 8. ep. 42.

Notariorum ſeu tabellionum imperitiâ non parum fœdata Latinitas.

XXVII. Neque minùs adſcribenda Notariorum, ſeu Tabellionum publicorum imperitiæ Latini ſermonis barbaries. Nam ut res altiùs repetatur, & ab ipſis Principibus barbaris, qui Galliæ noſtræ primi imperarunt, quis non animadvertit, Latinitatis interitum in eorum Legibus, Latinè utcumque exaratis, in quibus & deſunt Grammaticæ re-

gulæ, & permiſcentur barbara, ignotaque hodie vocabula, vel quòd, quibus ea efferrent, fortè ignorarent, vel ſi indulgentiùs agendum, quod formalia & ex iis eſſent, quæ mutari vetaret, non religio; ſed barbarica Juriſprudentia. Si vetera Regum prioris Stemmatis diplomata, cujuſmodi ſunt, quæ à Doubleto, veteraque placita, quæ nuper à viro ſummæ eruditionis Joanne Mabillonio edita ſunt, inſpiciantur, nemo eſt, qui profligatam, ac pene extinctam, ejuſce ævi Latinitatem non agnoſcat: tametſi fatendum, inter has barbaricas nænias prodiiſſe identidem cultiora longè ſcripta, præſertim ſub ipſa Principatus Francici initia, cùm ſcilicet ſupereſſent adhuc nitidæ elocutionis ſcintillæ quædam: quod ex Sidonii, Aureliani, & ſimilium opuſculis colligimus, & ex aliquot Chlodovæi epiſtolis. Sed abiit ſenſim poſtea in deterius, adeo ut in laudatis placitis & pleriſque veterum formulis, nihil fere Latinitatis, barbariei plurimum occurrat. Ac ſi aliquantulùm revixit Caroli M. curâ & induſtriâ, rurſumque inſtaurata eſt, haud diu id ſanè ſtetit, bellis civilibus inter Ludovici Pii filios flagrantibus, univerſamque deinde Franciam Normannis invadentibus & depopulantibus. Ita enim ſiluit inter arma Latina Lingua: ſiluere, vel potius extinctæ penitus fuere diſciplinæ omnes, &, ſi quid ex iis ſuperfuit, Clericos ac Monachos fere tantùm ſpectavit, quos ad ea ſervanda ſtudia adſtrinxit Eccleſiaſtici ordinis profeſſio. Cùm igitur is mos invaluiſſet, ut quæ in publicum emitterentur diplomata, vel quæ conſcriberentur epiſtolæ, Latino idiomate exararentur, deeſſentque apud Laïcos, qui Latinas literas ſcirent, è Clericorum, [a] quos ideo *Literatos* nudè interdum vocabant, ordine, ſibi adſciſcebant Proceres & Magnates, qui amanuenſium & ſecretariorum vices agerent, [b] quos inde *Clericos* ſuos appellabant, vel *Capellanos*, quòd & capellis ſuis domeſticis præeſſent, in iiſque ſacra munia obirent quod pluribus alibi docemus. Atque hi quidem non adeo erant Latinis imbuti literis, ut nitidè & ad amuſſim ſcriberent; ſed cùm has leviter, ſummiſque, ut aiunt, labris attigiſſent, ea utcumque conſcribebant, ita ut ubi Latina, quibus quæ vellent exprimere, non occurrerent, è vernacula Lingua, Latina iis data inflexione, vocabula depromerent, non obſervatis cæteroquin religioſiùs in ipſa ſermonis ſerie, in quibus minùs verſati erant, Grammaticorum regulis. Quod quidem accidit deinde Actuariis ac Notariis publicis, qui, ut plurimùm mercede conducti, non ea eſſent, qua par erat, eruditione, cui ſtudia minimè ſua impenderant, ut dictionis flores nitoremque elocutionis magnopere curarent.

a *Gloſſ. in* Literati.

b *In Gloſſ. vv.* Brevis, Capellanus, Clericus.

Provinciarum Romanarum vaſtationem barbaries conſecuta eſt.

XXVIII. Jam verò mirum videri minimè debet, ſi difficillimis temporibus, poſt vaſtationem Romanarum provinciarum, communemque depopulationem, barbaries ipſa conſecuta eſt; ſi, tot inter bellorum tumultus, inter tot gentes exteras, & ab ipſo profectas Aquilone, quæ has torrentis inſtar pervaſerant, diſciplinæ omnes quodammodo interierint. Quòd ſi, inquit [c] Hieronymus de Vandalorum & Gothorum in orbem Romanum irruptionibus agens, juxta inclytum Oratorem: Silent inter arma Leges, quantò magis ſtudia Scripturarum, quæ & librorum multitudine, & ſilentio, ac Librariorum ſedulitate; quodque proprium eſt, ſecuritate, & otio dictantium indigent? Adde quòd neque publicæ haberentur Scholæ, quas barbari ipſi aſpernabantur:

c *Epiſt.* 82.

nabantur: nec veteribus incolis otium facultaſque ſuppeteret, hiſce applicandi rebus animum, quibus aliàs obſtabat rei familiaris anguſtia & egeſtas, quam *diſciplinarum novercam* ſcitè vocat [a] Autor libri de Diſciplina Scholarium, Boëtio perperam vulgò adſcripti. [b] Tum enim quemdam ſibi Latinum ſermonem horum ſæculorum homines eruditi confinxere, qui quidem cùm veros ac genuinos fontes non attigiſſent; ſed, neſcio quos turbidos rivos eſſent ſectati, non omnino; ſed utcumque Latinè loquebantur. Illud etiam appone, ait Sidonius, [c] quòd tantùm increbuit ea tempeſtate multitudo deſidioſorum, ut niſi vel pauciſſimi quique meram Latiaris Linguæ proprietatem de trivialium barbariſmorum rubigine vindicaſſent, eam brevi abolitam defleſſent, interitamque, ſic omnes nobilium ſermonum purpuræ per incuriam vulgi decolorabantur. Enimverò quis neſcit, hanc eſſe fere ſemper eorum mentem, qui provincias exteras armis quærunt, obtinentque, ut ſubactorum Linguam abhorreant, &, ſi id facilè fieri poſſet, ſuam in eas immitterent? Præſertim verò barbaros iſtos Septentrionales, qui in totum ferme Romanum Imperium ſe ſe effuderant, literarum ſtudia averſatos, ſatis teſtantur verba iſta ejuſdem [d] Sidonii Apollinaris: *Negotiatores militant, milites negotiantur, ſtudent pilæ ſenes, aleæ juvenes, armis Eunuchi, literis Fœderati*: qua poſtrema voce Gothos intelligit. Et alio loco: *Ructat inter cives pugnas, inter barbaros literas.* Sed & tradit [e] Procopius Amalſunthæ, Theodorici Regis Italiæ * uxori, graviter quondam ſuccenſuiſſe Proceres Gothos, quòd Athalaricum filium præceptoribus literis imbuendum tradidiſſet: cùm exiſtimarent, literas à fortitudine longè eſſe disjunctas, traditamque à ſenibus inſtitutionem in timiditatem & animi humilitatem plerumque deflectere: itaque oportere, ut in re bellica futurus animoſus gloriaque inſignis, amoto doctorum metu, armis exerceretur. Viluere igitur, ſeu potiùs deſiere hiſce de cauſis in provinciis, quas ii pervaſerant literarum ſtudia omnia, inductaque ſenſim cùm in moribus, tum in Lingua barbaries, apud Nobiliores præſertim, qui Principibus ſuis placere, & in eorum verſari palatiis ambiebant. Manſit interea in plebe vulgaris ille ſermo Romanus, quo illa utebatur antea, quem [f] S. Auguſtinus *Sermonem vulgarem & malè Latinum vocat*, cum aliquot ex honorationibus, utpote à præceptoribus edocti, quod teſtatur [g] Sidonius, Latina ac terſa aliquatenus oratione uterentur: non illa quidem, quæ poſterioribus paulo ſæculis obtinuit, ſed quæ magis ad Latinitatem accederet, atque adeo quam *Quotidianum* [h] Suetonius *Pedeſtrem Sermonem* vocant [i] Vegetius, [k] Trebellius Pollio, & [l] Vopiſcus: πεζὸν [m] Conſtantinus Porphyrogenitus: *Vulgarem*, [n] Serenus Sammonicus: *Simplicem*, [o] Honoratus Maſſilienſis, & [p] Eligius Noviomenſis, *Ruralem*, [q] Dinamius Patricius: [r] *Uſualem*, [ſ] Sidonius: *Publicum*, auctor Vitæ S. Theodardi: *Plebeium*, Tullius, [t] S. Iſidorus, & auctor vitæ S. Hermelandi Abbatis: *Ruſticum* denique alii. Nam cùm ſimplici ſermone, nec affectatis Rhetorum ornamentis chartæ mandare ſe quidpiam profiterentur Scriptores, id ſe ruſticè (quod ſuprà attigimus,) ſcribere dicebant, ut qui ad ruſticorum ſeu popularium ſermonem proximè accederet: [u] *aliam enim videtur habere naturam ſermo vulgaris, aliam viri*

a *cap. 6.*

b *Thom. Smith. lib. 1. pag. 10.*

c *Lib. 3. Epiſt. 10.*

d *Lib. 1. ep. 8. lib. 2. ep. 1.*

e *Lib. 1. de Bello Goth. c. 2.*

* Amalaſuntha non erat Theodorici Regis uxor, ſed filia.

f *Lib. de Vita beata.*

g *Lib. 3. Ep. 3.*

h *In Aug. c. 86.*

i *In Præfat. l. 3. Artis veter.*

k *Trebell.*

l *Vopiſc.*

m *De Adm. Imp.*

n *Ch. 19.*

o *In vita S. Hilar. Pictav.*

p *Homil. 1.*

q *In Præfat. ad Vit. S. Maximi.*

r *Lib. 4. ep. 10.* ſ *Cicero l. 9. Ep. famil. 21.* t *In Præfat. ad Regul.* u *Quintil. l. 12. c. 12.*

eloquentis oratio. Quomodo nempe ſcribit [a] Hieronymus, Fortunatianum, natione Afrum, Aquileienſem Epiſcopum, in Evangelia brevi & ruſtico ſermone ſcripſiſſe Commentarios. [b] Joannes II. PP. in Epiſtola ad Cæſarium, Arelatenſem Epiſcopum: *Qui chartulam iſtam cum ſupradictis titulis Canonum non fuerit aſpernatus, nec pro ruſticitate deſpexerit, &c.* [c] Idacius in Præfatione libri contra Varimadum: *Cujuſdam Varimadi Africani propoſitionibus--- ruſtico quidem ſermone reſpondens, &c.* [d] Ruricius Epiſcopus Lemovicenſis: *Exigit ſolliciti cordis affectus, ut imperitioris promatur affatu: nec erubeſcit ruſticitatis opprobrium, dummodo impleat caritatis imperium.* [e] Et alio loco: *Cogitis enim nos auribus peritiæ veſtræ verbis ruſticis injuriam inferre frequenter, dum apices noſtros ſæpius vultis accipere.* [f] Catwulfus in Epiſtola ad Carolum M. *Placuit mihi ruſtico verbo, quamvis ſicut ſum ignarus, tamen vobis ſcribere in veſtram pietatem, confidens, ut meæ ſtultitiæ venia detur, & veſtra merces apud Deum copioſior fiat.* Et revera ruſticitatem magnam advertere eſt in hac Epiſtola, quæ vix Latina eſt. Prologus MS. in Hiſtoriam Relationis S. Sebaſtiani, ex Codice Vindocinenſi: *Neque in eo verborum phaleras, neque eloquii venuſtatem attendatis; non enim qualiter, quantumve volui; ſed fere qualiter quantumque potui, & licèt ruſticè, verba tamen edidi: ut enim egregius doctor Hieronymus ait: Tolerabilius eſt verba ruſticè, quàm falſa diſertè proferre.* [g] Helpericus in Prologo ad librum de Computo: *Præſertim cùm ſim ingenio rudis, ſermone impeditus, & ne ruſticano quidem eloquio balbutire ſufficiens, &c.* Denique [h] auctor Vitæ S. Silvini Epiſcopi Toloſani in Prologo: *Præfata Abbatiſſa eam* (Vitam olim ſcriptam) *inveſtigans in corruptis membranulis, jamque nimia vetuſtate ex parte deletis, quam ſæpius relegens animadvertit, partim ruſticè, partim vitioſè compoſitam, fere juxta normam literalis artis.* [i] Ruſticum ſermonem appellabant, qui artis Grammaticæ regulis, aut Rhetorum figuris apprime non eſſet ſubactus; ſed nudus ac ſimplex, quemadmodum etiam appellatur à Lactantio; ſed & ab Honorato Maſſilienſi in Vita Hilarii Pictavienſis: *Si peritorum turba defuiſſet, ſimplici ſermone ruſticorum corda nutriebat.* Et à [k] Ratherio Veronenſi: *Simplex autem, & ut ita dicam pene ruſticus, cùm totus ſermonis textus altus poſſit videri ſapientibus, à nobis ideo minimè viſus eſt commutandus.* Quare non invenuſtè dici videtur, aiebat Quintilianus, aliud eſſe Latinè, aliud Grammaticè loqui, id eſt, ſecundùm exactiores Grammaticæ Leges, quemadmodum loquuntur ii, quos *Scholaſticos* vocabant. [l] Severus Sulpitius. *Sedebat autem*, inquit, *S. Martinus in ſellula ruſticana, ut eſt in uſibus ſervulorum, quas nos ruſtici Galli Tripetias, vos verò Scholaſtici, aut certè tu, qui de Græcia venis, Tripodas nuncupatis.* Ruſticum igitur ſermonem non humiliorem paulo duntaxat, & qui ſublimi opponitur, appellabant; ſed eum etiam, qui magis reperet, barbariſmis ſolœciſmiſque ſcateret, quem appoſitè [m] Sidonius *ſquamam ſermonis Celtici*, alibi, *rubiginem trivialium barbariſmorum* vocat, *ruſticum* ſcilicet *& impolitum ſermonem*, ut eſt in Epiſtola Eadburgæ apud [n] Baronium, & ſicuti deſcribitur ab [o] Anonymo in Miraculis S. Agili: *Sed & ſi quis movetur ruſticitate ſermonis, ſolœciſmorumque inconcinnitatibus, quia minimè vitare ſtudui, audiat, quia regnum Dei non eſt in ſermone; ſed in virtute, neque apud homines bonos intereſſe, utrum vina vaſe aureo an ligneo propinentur.* Ruſticum igitur fere ſemper appellabant, qui nullis vel Grammaticæ, vel Orthographiæ legibus aſtringitur; ut ruſticos Scriptores, [p] *Qui ruſticitatis enormitate incultique ſermonis ordine ſauciant, imò deformant examuſſim normatam orationis integri-*

a *De Script. Eccleſ.*
b *Joannes II. PP.*
c *Idacius.*
d *Lib. 2. ep. 16.*
e *Id. ep. 40.*
f *Tom. 2. Hiſt. Franc.*
g *Helperic. ap. Mabillonium in Analect.*
h *Apud Caſtell. p. 842.*
i *Gellius l. 13. c. 16.*
k *In Præf. ad Vitam S. Urſmari.*
l *Dial. 2. de Vita S. Martini.*
m *Lib. 3. ep. 3. l. 4. ep. 10.*
n *An. 725. num. 23.*
o *Lib. 1.*
p *Diomedes l. 1. de Orat.*

tatem, politumque ejus lumen infuſcant ex arte prolatum. [q] Gellius: *Quod nunc autem barbarè quem loqui dicimus, id vitium ſermonis, non barbarum eſſe; ſed ruſticum; & cum eo vitio loquentes, ruſticè loqui dictitabant.* [a] Publius Nigidius: *Ruſticus fit ſermo, ſi aſpires perperam. Itaque id vocabulum, quod dicitur vulgò Barbariſmus, qui ante Divi Auguſti ætatem purè atque integrè locuti ſunt, an dixerint, nondum equidem inveni.* In ejuſmodi ruſtici inſulſique ſermonis ſpecimen afferre placet Epitaphia aliquot, quæ in urbe Lugdunenſi leguntur, ut alia ejuſmodi prætercam, ex quibus colligere liceat, qualis fuerit Latinæ Linguæ apud vulgares uſus, vel certè, quantùm à primæva ſui puritate, & *ab ubertate Gallici nitoreque ſermonis*, quem mirè prædicat [b] Hieronymus, in deterius ſenſim prolapſa ſit, quinto potiſſimum ſæculo. Primum à I. Sponio [c] ſic deſcribitur: ✠ EPITAPHIUM HUNC QUINTVIS (*quod intuis* pro *intueris*) LECTOR BONE RECORDATIONIS AGATI NEGUTIATORIS MEMBRA QUIESCUNT, NAM FUIT ISTE STACIO MISERIS ET PORTUS EGINIS OMNEBS ARTS FUIT PRECIPUE LOCA SANCTORUM ADSEDUE ET ELEEMOSINAM ET ORATIONEM STUDUIT. VIXIT IN PACE ANNIS LXXXV. OB: VIII. KAL. APRILIS LXI. PC. JUSTINI INDICT. QUARTA. Alterum ita concipitur: ✠ HOC TUMULO JACET BONOM MEMORIOM RAPSO CUI VIXIT ANN. XXXV. Tertium denique: HOC TUMULO QUIESCIT BONE MEMORIE CESARIUS VIXIT ANUS XIV. REOVIBIT IN PACE SUB DIE X. KAL. DECEMBRIS ANASTASIO ET RUFO VV. CC. (an. 482.)

q *Lib.* 13. *c.* 6.
a *In Commentariis Grammat.*
b *S. Hieron. ep.* 4.
c *In Antiq. Lugdun. p.* 48. 49.

XXIX. Non mirum igitur ſi Carolinis ſæculis, vel paulo antè, in Gallia, Italia & Hiſpania, ſic deturpata deinceps fuerit Latina Lingua, quæ barbarorum illuvie toties fœdata fuit, quòd, qui cognoſcere volet, legat ex Hiſpanicis Scriptoribus unicum Elipantum, Archiepiſcopum Toletanum, cujus extant fragmenta quædam inter [d] Alcuini opera: legat ex Gallicis, ut de Italicis ſileam ac Longobardicis, plebeios illos Annales, quos edidit [e] Andreas Ducheſnius, de quibus ita [f] Regino Prumienſis in Chronico: *Hæc, quæ ſuprà expreſſa ſunt, in quodam libello reperi, plebeio & ruſticano ſermone compoſita; quæ ex parte ad Latinam regulam correxi.* Neque aliæ ſunt Marculfi, & quæ à viris doctiſſimis ſubinde editæ ſunt Formulæ, quas cum nævis ſuis, ex ipſis ſcriptis codicibus rurſum publica luce donavit [g] Stephanus Baluzius, quibus ille novas adjunxit longè magis barbaras, & quæ ubique fere OEdipo indigeant, ut quæ nulla verborum connexione cohæreant, barbariſque paſſim inſpergantur vocabulis: quod certè non ipſis modò Scriptoribus interdum adſcribendum facilè mihi perſuaſerim.

Quantum Carolinis ſæculis Latina Lingua fuerit deturpata, & unde.

d *P.* 998.
e *Tom.* 2. *Hiſt. Franc.*
f *Regino.*
g *In nova Edit. Capitul.*

XXX. Neque tamen ejuſmodi Latinæ Linguæ inducta ſenſim & longiùs propagata depravatio effecit, ut illius deleretur uſus omnino, cùm à vulgo etiam intelligeretur: quod ſatis arguunt tot, quas manibus terimus, Latino idiomate conſcriptæ & ad populum habitæ in ædibus ſacris homiliæ à Præſulibus Africanis, Gallis, Hiſpanis, aliiſque, quas quidem publicè non recitaſſent, ſi ab omnibus intelligi ſe debere non eſſent arbitrati. Sic nempe hodie in provinciis noſtris Gallicis, in quibus tot pene Linguæ Gallicæ uſurpantur idiomata, quot eæ numero ſunt, Lingua purior Gallica ab omnibus intelligitur in publicis concionibus. Fatendum tamen ante Carolum M. literarum diſciplinarumque in Galliis ita evanuiſſe ſtudia, ac Linguæ præſertim Latinæ, ut ſtante

Illius tamen uſus non omnino deletus.

Regum noſtrorum priorum Stemmate, vix ſe ſe tantillum extulerit: quod probant, quæ de veteribus formulis ſuprà obſervavimus, & de Chilperici Regis Latinis ſeu barbaro-Latinis Scriptis tradit Gregorius Turonenſis. Id etiam teſtatur [a] Anonymus Scriptor de Miraculis S. Florentii: *Liberales ſiquidem artes*, inquit ille, *uſque temporibus Domni Caroli Imperatoris, prædeceſſoribus noſtris ita extiterunt extraneæ, ut in Galliæ regionibus etiam inter ſummos Pontifices vix aliquis, negligentia præpediente, reperiretur, qui urbanitate eloquii Synodales ſaltem valeret venuſtate exolvere definitiones. Sed quoniam, favente Deo, inſtantiaque Domni ſupradicti Imperatoris, quæ vetuſtiores neglexerant, moderniores adſecuti ſunt.* Et [b] Scriptor Vitæ S. Urbani Lingonenſis Epiſcopi: *Exterarum quippe perſecutio gentium, & inteſtina etiam bella Regum, ſic poſtponi fecerant liberalium ſtudia literarum, ut uſque ad tempora Caroli M. vix poſſent in Galliis inveniri, qui in ſcientia Grammaticæ artis eſſent efficienter inſtructi.* Id ipſum profitetur [c] Carolus ipſe in ea Conſtitutione, quam edidit de Scholis, per ſingula Epiſcopia & Monaſteria inſtituendis: *Nam cùm nobis in his annis à nonnullis Monaſteriis ſæpius ſcripta dirigerentur, in quibus quòd pro nobis fratres ibidem commorantes in ſacris & piis orationibus decertarent, ſignificaretur, cognovimus in pleriſque præfatis conſcriptionibus eorundem & ſenſus rectos, & ſermones incultos: quia quod pia devotio interiùs fideliter dictabat, hoc exteriùs propter negligentiam diſcendi Lingua inerudita exprimere ſine reprehenſione non valebat, &c.*

a Ex Cod. MS.

b Ex Cod. MS.

c Apud Sirmond.

Linguæ Latinæ barbaries in Hiſpania poſt Saracenorum irruptionem.

XXXI. Quòd verò ſuprà laudatus Scriptor Anonymus de Galliæ noſtræ in Lingua Latina barbarie ante Caroli M. tempora, idem de Hiſpania poſt Saracenorum irruptionem teſtatur [d] Alvarus: ubi neglectis & poſthabitis Scripturis Sanctis, earumque ſacris Interpretibus, quotquot ſupererant Chriſtiani, Arabum Chaldæorumque libris evolvendis incumbebant, *gentilitia eruditione præclari, Arabico eloquio ſublimati, Eccleſiaſticam pulcritudinem ignorantes, & Eccleſiæ flumina de Paradiſo manantia, quaſi viliſſima contemnentes; legem ſuam neſciebant, & Linguam propriam non advertebant Latini, ita ut ex omni Chriſti Collegio vix inveniretur unus in milleno hominum genere, qui ſalutatorias fratri poſſet rationabiliter dirigere literas, cùm reperirentur abſque numero multiplices turbæ, qui eruditè Chaldaicas verborum explicarent pompas.* Quod quidem abundè firmat, quæ de Elipanto Toletano ſuprà diximus. Sed & inde ſatis arguimus unde tot voces Arabicæ in Hiſpanam, ſubinde ſeſe intulerint.

d In Indiculo luminoſo.

Et in Britannia poſt Danorum quoque irruptionem.

XXXII. Neque ea in re felicior fuit Britannia poſt Saxonum ac Danorum maximè irruptiones, ut ex [e] Ælfrico docemur, cujus verba hìc apponam: *Sedulò cavendum eſt igitur Dei ſervis & viris Eccleſiaſticis, ne in diebus noſtris ſacra deferveat aut deficiat eruditio, quemadmodum per paucos jampridem annos in Anglia contigit, ita ut Anglicorum Sacerdotum nullus, donec Dunſtanus Archiepiſcopus & Æthelwaldus Epiſcopus in vita monaſtica doctrinam reſuſcitaſſent, epiſtolam Latinè ſcribere aut interpretari poſſet.* Dunſtanum verò Archiepiſcopum Cantuarienſem, ut *artium liberalium in tota inſula poſt Regem Alfredum excitatorem mirificum*: quemadmodum Athelwaldum, quem alii Adilwaldum & Ethelwodum vocant, Wintonienſem Epiſcopum, *ob ſanctitatis ſtudium & doctrinarum exercitium* commendat [f] Willelmus Malmesburienſis. Vixit uterque obiitque Alfredo regnante, [g] qui quidem extinctas fere in Anglia literas primus excitavit, ſcholas publicas Oxonii inſtituit, & optimates ſuos ad litteraturam addiſcendam in tantum provocavit, ut ipſi

e Ælfric. in Præfat. ad Grammat. Saxon.

f p. 56. 244.

g Prompton. p. 814.

ipſi filios ſuos, vel, ſi filios non haberent, ſervos ſaltem ſuos literis commendarent. Obiit ille anno DCCCXCIX. ſucceſſoremque habuit Edwardum cognomento Seniorem.

XXXIII. Sic porro in diſciplinis ſorduit Gallia noſtra, uſque ad tempora Caroli M. *qui*, ut ait [a] Monachus Egoliſmenſis, *à Roma artis Grammaticæ & computatoriæ magiſtros ſecum adduxit in Franciam, & ubique ſtudium literarum expandere juſſit. Ante ipſum enim Dominum Regem Carolum in Gallia nullum ſtudium fuerat liberalium artium.* Quod quidem maximi Principis in liberales artes ſtudium, ita etiam prædicat [b] Alcuinus in Epiſtola ad eumdem Carolum M. *Nec faſtidioſa ſegnities legentium benevolentiæ magiſtri juſtè deputari debet, ſi plurimis inclitum veſtræ devotionis ſtudium ſequentibus forſan Athena nova perficeretur in Francia: imò multo excellentior, quia hæc Chriſti nobilitata magiſterio omnem Academicæ exercitationis ſuperat ſapientiam.* Et [c] Lupus Abbas Ferrarienſis ſcribens ad Eginhardum: *Amor literarum ab ipſo fere initio pueritiæ mihi eſt innatus, nec earum, ut nunc à pleriſque vocantur, ſuperſtitioſa otia faſtidio ſunt. Et niſi interceſſiſſet inopia præceptorum; & longo ſitu collapſa priorum ſtudia pene interiiſſent, largiente Domino meæ aviditati ſatisfacere potuiſſem. Siquidem veſtra memoria per famoſiſſimum Imperatorem Karolum, cui literæ uſque eo deferre debent, ut æternam ei parent memoriam, cœpta revocari, aliquantùm quidem extulêre caput, ſatiſque conſtitit, veritate ſubnixum præclarum dictum; Honos alit artes, & accenduntur omnes ad ſtudia gloriâ.* Quod verò ſubdit de honore, literatis hominibus à ſummo Principe impenſo, obſervatum etiam ab ipſo [d] Eginhardo: *Artes liberales ſtudioſiſſimè coluit, earumque doctores plurimùm veneratus, magnis ſublimabat honoribus.* Neque minori poſtea ſtudio Romanas ac Græcas diſciplinas coluit Carolus Calvus, Magni ex filio Ludovico nepos; quod teſtatur in primis [e] Hericus Monachus S. Germani Autiſſiodorenſis in Epiſtola illi inſcripta, ad Vitam ejuſdem Sancti, carmine à ſe editam: *Multa ſunt veſtræ monumenta clementiæ, multa ſymbola pietatis. Illud vel maximè vobis æternam parat memoriam, quòd famatiſſimi avi veſtri Caroli ſtudium erga immortales diſciplinas, non modò ex æquo repreſentatis, verùm etiam incomparabili fervore tranſcenditis: dum, quod ille ſopitis eduxit cineribus, vos fomento multiplici tum beneficiorum, tum auctoritatis uſquequaque provehitis, imò, ut ſublimibus ſublimia conferam, ad ſidera perurgetis. Ita veſtra tempeſtate, ingenia hominum duplici nituntur adminiculo, dum ad ſapientiæ abdita perſequenda omnes quidem exemplo allicitis, quoſdam verò etiam præmiis invitatis.* Ac tandem concludit: *Quidquid igitur literæ poſſunt, quidquid aſſequuntur ingenia, vobis debent.* [f] His proinde Principibus, ne quid amplius dicam, ſua debent initia Scholæ publicæ ac Monaſticæ, & omnium diſciplinarum in Francia inſtauratio, dum interim duplex apud vulgus vigeret idioma, Francicum ſcilicet & Romanum. Francici enim uſus erat in Regum noſtrorum Palatiis ſtante potiſſimùm [g] primo Regum Stemmate, atque adeo ſub Carolo M. & Ludovico Pio, cùm ii Lingua ſua Sicambrica loquerentur, quod ab aliis obſervatum; apud reliquum verò vulgus, & quod à Romanis Gallis ortum duxerat, Lingua, uti vocabant, Romana ſeu ruſtica ac ſemibarbara ſemper obtinuit, quæ, ex quo Imperii Provinciæ inter Ludovici Pii filios partitæ ſunt, qui Germanicis imperavere, Theotiſcam, quam & [h] *Barbaram* vocabant: qui Francicis, Romanam ſervarunt, quod potiſſiùm ex [i] Fœdere, quod inter illos pactum eſt, licet colligere, in quo Ludovicus II. Romanâ, quæ

Litteræ jacentes à Carolo M. eriguntur.

a *Mon. Egoliſm. in Vita Caroli M. an.* 787.

b *Epiſt.* 10.

c *Epiſt.* 1.

d *In Vita Caroli M.*

e *Heric. Monach.*

f *v. Gloſſ. in v.* Schola.

g *Freherus.*

h *V. Gloſſ. in* Barbarus.

i *Nithard. l.* 3.

Caroli erat; Carolus Theotiſcâ, quæ Ludovici, ſacramentum præſtiterunt, cùm uterque plebem circunſtantem, Ludovicus Theotiſcâ, Carolus Romanâ antea eſſent allocuti.

Vulgare idioma ad tres linguas redactum, Vaſconicam, Caſtellanam & Limoſinam.

XXXIV. At quam Romanam noſtri, *Limoſinam* appellavere non modò [a] Itali, ſed & Hiſpani præſertim, apud quos diu in uſu fuit. Ex quo enim exacti ex Hiſpania Mauri, redactum eſt potiſſimùm vulgare idioma ad tres Linguas, Vaſconicam, ſeu Biſcainam, quæ in Biſcaia, Navarra, Guipuſcoa & Alva obtinuit: Caſtellanam alteram, quæ rarioris fuit uſus, utpote barbaris aſperſa vocabulis, à quibus tum demum eſt purgata, cùm ad unicum Principem tota Hiſpaniarum poteſtas rediit. Hac autem Lingua uſi præſertim Caſtellani, Toletani, Leonenſes, Aſturienſes, Extremadurenſes & Granatenſes. Sed & viguit in Gallicia, Andaluſia, Luſitania ac Aragonia, exteris ſubinde vocabulis, Arabicis, Francicis aliiſque intermixta. Tertia denique fuit Limoſina, cujus uſus fuit in Catalania in Comitatibus Ruſcinonenſi & Ceritanenſi, in Aquitania, Occitania, atque adeo, ut Scriptores Hiſpani volunt, in ipſa Regum noſtrorum Aula. A Catalania in Valentiæ, Majoricæ & Minoricæ Regna poſtea tranſiit, quòd ea ad Barcinonenſes Principes perinde ſpectarint.

a *Dant in Purg. cant.* 26.

Unde nomen & origo Linguæ Limoſinæ. Eadem fere eſt quæ Catalana.

XXXV. De Limoſinæ Linguæ origine ac nomenclatura varia varii ſcripſerunt. [b] Calça, [c] Eſcolanus & [d] Andreas Boſchus à Lemovicum, urbe Galliæ notiſſima, denominatam volunt, indeque in Catalaniam tranſiiſſe, cùm Francorum noſtrorum exercitus Pyrenæos montes tranſgreſſi has inſedere Provincias, ex variis tum gentibus conflati, maximéque ex ea Occitaniæ parte, in qua ſita eſt urbs *Catalens*, cujus incolæ toti Catalaniæ nomen dedere, uti Catellus & Hiſpani Scriptores volunt. Ut ut ſit, conſtat idem eſſe fere Catalanorum idioma, quod Provincialium noſtrorum, quod in Catalaniam inductum à Comitibus Barcinonenſibus vero proximum eſt, ex quo Provinciæ Comitatum ſuis adjunxere dominiis. Ea quippe Lingua nitida adeo, florida, culta ac polita habita eſt, ut nulla fere extiterit regio, in quam non immiſſa fuerit, cùm maximè in Principum aulis magno in pretio haberentur Poëtæ Provinciales, eorumque poëmata, ut genio quaſi dotata ſingulari, ubique fere legerentur. Eſcolanus & Boſchus de hac Lingua ſcribentes, aiunt quòd fuit *tant gratioſa, corteſana, ſententioſa, y dolça, que noy ha llenga que ab mes breus paroles, diga mes alts y meillors, conceptes tenint en tot una viva ſemblança ab ſa mare Latina. Ella foric la que la donà Principi al verſos, y rimes que uſaron en Roma, cantant ab elles ab ſo de conſonancies, las diſſonancies de las paſſions ab aguts y dolços penſamens, &c.* Subdunt deinde hujus idiomatis vocabulis crebriùs poëmata ſua aſperſiſſe Petrarcham, quod obſervarunt etiam ejus Interpretes. Raimundus Montanerius, qui vixit circa annum MCCC. Hiſtoriam ſuam hac Lingua exaravit: & Carbonellus in Chronico, ejuſdem idiomatis tabulas variaque acta deſcripſit.

b *Calça in Catalania c.* 16.
c *Eſcolanus in Hiſt. Valentiæ to.* 1. *c.* 14.
d *Andr. Boſch. de titul. honor. Catalan. l.* 1. *c.* 2. §. 4. 5. *l.* 2. *c.* 17.

Lingua Provincialis in palatiis regum noſtrorum uſitata.

XXXVI. Certè Linguam hanc, Provincialem ſcilicet, in Regum noſtrorum Palatiis primitus uſitatam, evincunt, quæ ex ea delibavit [e] Nithardus, à quo Romana appellatur, quæ haud omnino diverſa ab ea, qua utuntur Provinciales noſtri: quod facile erit aſſequi utramque

e *Lib.* 3.

comparanti. Unde rectè, opinor, dixit [a] Vadianus, Salicam Legem Romanos, hoc eſt, Provinciales vocare qui Romana, id eſt, Provinciali Lingua utebantur; cùm Provincialium nomine omnes de Alvernia, & Vaſconia & Gothos Provinciales appellatos autor ſit [b] Raimundus *de Agiles*. Ut verò res plana fiat, placet Sacramentum Ludovici Regis, cujus meminimus, Romana Lingua deſcriptum à [c] Nithardo hic proponere: *Cúmque Karolus*, inquit, *hæc eadem verba Romana Lingua peroraſſet, Lodhwicus, quoniam major natu erat, prior hæc deinde ſe ſervaturum teſtatus eſt: Pro Deo* [d] *amor, & pro Chriſtian poblo, & noſtro comun* [e] *ſalvamento diſt di en avant, in quant Deus* [f] *ſavir* [g] *&* [h] *podir me dunat, ſi* [i] *ſalvarejo ciſt meon fradre Karlo, & in adjudha, & in cadhuna coſa, ſi cum om* [k] *per dreit ſon* [l] *fradre ſalvar diſt*, (l. *duſt.*) *in o quid il mi altre ſi* [m] *fazet, & ab Ludher nul plaid nunquam prindrai, qui meon vol ciſt meon fradre Karle in damno ſit.* Quæ ſic Latinis iſtius ſeculi verbis ſonant: *Pro Dei amore, & pro Chriſtiano populo, & noſtro communi ſalvamento inantea* (ſeu deinceps) *in quantum Deus ſapere & poſſe mihi dederit, ſalvabo*, (ſeu ſalvum & incolumem præſtabo) *hunc meum fratrem Karolum, & in auxilio, & in unaquaque cauſa* (i. re Gall. *choſe*) *ut homo per drictum* (ſeu jus) *ſuum fratrem ſalvare debet*, in *eo quod ille mihi alter faceret, & cum Lothario nullum placitum unquam capiam, quod mea voluntate huic meo fratri Karolo in damno ſit.* Sacramentum verò populi Romana pariter Lingua ſic deſcribit idem [n] Nithardus: *Si Lodhwigs ſagrament, que ſon fradre Karolo jurat, conſervat, & Karlus* [o] *meos ſendra* (f. Senior) *de ſuo* [p] *part non los* [q] *tanit, ſi jo returnar non* [r] *lint pois, ne jo ne veuls* (al. neuls.) *cui eo returnar* [ſ] *int pois in nulla adjudha contra Lodhwig nun ſi juer.* Id eſt, Lingua ejuſce ævi Latina, quantùm licet aſſequi: *Si Ludovicus ſacramentum, quod ſuo fratri Karolo jurat, conſervat, & Karolus meus ſenior ex ſua parte non illud tenet, ſi ego retornare non poſſim, vel nolim ad eum retornare, in nullo ei auxilio ero contra Ludovicum.* Ubi obſervare licet in Romana veteri iſta Lingua, ſervatas ac uſurpatas aliquot Latinas voces, *ut amor*, *nunquam*, *jurat*, *conſervat*, *contra*, *in damno ſit*: præterea alias Francis noſtris haud ita pridem in uſu, ut *ſalvare jo*, ubi noſtri *ſauverai-je*, *adjudha*, pro *ayude*, quomodo Picardi dicunt: *meon vol*, ubi noſtri, *mon voill, &c.* Quædam etiam alia occurrunt vocabula malè deſcripta, ut *ſalvar diſt*: legendum enim *duſt*, i. e. *debet*: nam Theotiſcum hoc loco præfert, *ſcal*, quod idem ſonat apud Keronem: & in ſacramento populi, pro *meo ſendre*, Bodinus habet *ſender*, ſed legendum videtur *ſenior*, quæ vox vulgaris uſus etiam erat. Pro *taniſt*, Bodinus habet *taint*, *i. tenet*, quemadmodum Normanni etiam efferunt. Quæ ſequuntur paulo intricatiora ſunt: *ſi jo returnar non lint pois*, hiſce reddidi: *ſi ego retornare nequeo*, ſic enim Theotiſca ſonant; *nemag* quippe idem valet quod *nequeo*, *non poſſum*: *mag* exponitur *poſſum* apud Keronem. Reliqua, quæ non magis ſunt expedita, neſcio, an bene reddiderim, *ne jo*, *ne neuls*, (al. *veuls*) *cui eo returnar nit pois*, ubi *pois*, Theutonicè redditur *mag. i. poſſum.* Neque etiam voces poſtremæ planæ ſunt, *nun li juer*, ubi legendum puto *fuer*, *i. fuero*, nam Theotiſcum hoc loco præfert *ne wirdhit*, quæ vox, vel certè *wirthit*, quæ eadem eſt, *fuerit*, exponitur in Capitulari Theotiſco Ludovici Pii apud [t] Browerum, ut *theru*, non ſemel pro *ipſe*, *ille*, ponitur, quæ vox occurrit in eodem ſacramento: ubi enim *ne neuls*, Theotiſcum præfert *noh thero.* Atque hæc quidem Romana Nithardi, licèt mendis utcumque carere

a *Lib. de Monaſt. Germ.*
b *In Hiſt. Hieroſol.*
c *Bodin. l. 5. c. 6. pag. 633.*
d *amur.*
e *ſalvament.*
f *ds.*
g *ſanir.*
h *pordi.*
i *ſalverio.*
k *por.*
l *fradra.*
m *qui id un altre ſi faret.*
n *Bodin.*
o *meo ſender.*
p *par.*
q *taint.*
r *luit.*
ſ *me. vel nit.*
t *In Proparaſc. Annal. Trevir. n. 14.*

non dubitem, velim Lector conferat cum veteri charta vernacula in Ruthenenſi Comitatu, ubi Lingua Lemovicina perinde uſurpata, ſub Ludovico VI. hoc eſt, circa annum MC. exarata, quam deſcripſimus ex Tabulario Abbatiæ[a] Conchenſis, ut idioma ejuſce ævi cum idiomate ævi Carolini comparet. *Ego in Dei nomine, ego Hector, & Pontius de Cambolas, & ego Falcas, daqueſta hora ad enant ella villa de Pradis, home ni femena de las crodes enins non y prendren, ni ly feren ni ly queeyren, ni ſon aver, no ly tolren, ni fac nou laſaren, ni deforas los crous home ny femenaque ſien en la villa ſia eſta dehors, ſe per forſactura que faran aquez no no fazian, & à quo no faran tro el Abat, & al Priour, quella villa tenria clamat o acſèm una vice vel duas. Et ſe els reddezer nos o fazio que non preſſen ſubre noſtre dreich, & ſeneſcian, & o efrangriàn fers XIII. dias al ſo monimemt del Abbat o de ſò meſſatgue, o del mongue que la vila tenria, o de ſo meſſatgue, o emenderan aiſſi o tenren, & o atendren per ſe, & ſenes engan per es ſaints Evangelis. Authores Ademarus, Ruthenenſis Epiſcopus, & Odolricus Archidiaconus, & Guillelmus & Azemarus Dauriat, Bac de Petra bruna, Folquenis de Segur, Bernardus, qui vocatur Græcus, Bernarz Guiralz dellà Salas, Bernarz de Cannet, Deuſdet de Cannat, & Peirc de la Vallada, Rainalz lo Monges, & altre mol que ouirò, & que audiro. Regnante Ludovico Rege.*

a Ch. 566.

Latina Lingua non omnino extincta, ſed admodum vitiata.

XXXVII. Inter hæc tamen non extincta omnino Latina Lingua, licèt in ſenium quodammodo abierit, totque etiam barbararum gentium colluvies hanc vel deturparit, vel abſumpſerit, cùm neque poſthac ampliùs uſu hominum frequentaretur: hanc enim qui in literis utcumque verſati fuere, vel ſacris ordinibus initiati, ut rerum Eccleſiaſticarum ſtudiis neceſſariam excoluerunt. Quin etiam ſervata ab ipſis (quod mirari licet) barbaris Romanorum provincias pervadentibus: cùm hac, tum in legibus ſuis, publiciſque decretis, tum etiam in actis, quà publicis, quà privatis, tanquam quæ ab omnibus intelligeretur, uſos paſſim legamus, quia fortè Linguam ſuam nativam, ut barbaram inſulſamque ejus pronuntiationem aures mollioribus aſſuetas naturaliter refugere perſuaſum haberent: quod non in Galliis modò, ſed & in cæteris, quæ Romanis olim paruerant, provinciis accidiſſe comperimus. Vel certè quòd iis potiſſimùm Romanis ſcriberentur, quos ſubjugarant, qui longè potiori majorique erant numero quàm barbari ipſi, quibus ii parebant, cùm denique Romanis Gallis ignota prorſus eſſet Lingua barbarica. Id porro non minimè ad Latinæ Linguæ commendationem conducit, quòd inter tot barbararum gentium ubique fere terrarum quaſi exundationes ſe ſe utcumque ſervarit incolumem; ita ut Romana Eccleſia propriam ſibi effecerit, & cæteræ nationes, etiam remotiſſimæ, & quas Romani nunquam attigerant, non in Scholis modò publicis, verum etiam in actis fere omnibus ea uſi legantur. Unde ortum deinde ut Eccleſia Romana, *Latinæ Linguæ* nomenclatura intelligatur in quodam [b] Stephani PP. IX. diplomate: *in quorum ſorte non inferius Cluniacenſe Cœnobium, quod ab ipſo ſuæ fundationis primordio hactenus evibrat longè latèque ſanctæ converſationis jubar ſanctiſſimum: adeo ut faciendo & docendo extiterit, & exiſtat Gallicanis, Germanicis, Italicis & planè cunctis Latinæ Linguæ Monaſteriis forma atque ſpeculum.* Atque id quidem in Gallia noſtra ſic obtinuit, ut & acta publica ac privata pleraque & ſuprema Curiarum judicia, Latino fere idiomate ſemper deſcriberentur, quod ſerius deſitum Franciſco I. regnante.

b *In Bullario Cluniac.* p. 15.

XXXVIII.

Quî fuerit ſervata Latinitas. De Gloſſis: Quid ſint.

XXXVIII. [a] Accidit deinde, quod fieri ſolet, ut gnavi homines & » induſtrii, tanquam frugi patres-familias, quæ in ſua cujuſque ætate » fuerunt vocabula, tanquam variorum cujuſdam longi anni temporum » baccas & fruges & vindemiam, in Libros, quaſi in quaſdam cellas & » horrea & ſpecus condiderint antè longo tempore, & invexerint. Ita- » que quædam in dulcibus ac ſuavibus Commentationibus, tanquam » in melle & paſſo, & defruto ſervata, quædam in contentionibus acribus » & vehementibus, quaſi in quodam ſalſo atque aſpero ſucco & durâ » muriâ cooperta, quædam in parvis & exilibus opuſculis, quaſi in ſe- » riis, & cupis, & doliolis, quædam in magnis & ingentibus volumini- » bus, tanquam in vaſto ſpecu atque horreo concluſa, uſque ad nos » integra, illæſa, intacta, pura putaque venerunt. In hoc penu eſt, » quidquid illius veræ ac veteris Linguæ fœtus ac fructus fuit, quic- » quid extra eſt, ſpurium eſt, adulterinum eſt, nec germanum ac ve- » rum, ſed adſcititium ac ſuccedaneum. Et quamquam plurima quidem » amiſimus per temporis injuriam, quæ vel extincta prorſus interie- » runt, vel abdita, neque dum reperta ignorantur, magnum tamen » theſaurum, & infinitam copiam Græcarum ac Latinarum vocum re- » perimus, ac in uſu habemus. Nam præterquam quòd in veterum » Scriptorum monumentis patet omnibus, emerſere ſubinde rei litera- » riæ ſtudioſi, quibus curæ fuit ſelecta utriuſque Linguæ, ac recon- » ditiora etiam vocabula colligere, & poſteritati ſervare, Gloſſarum » nomine in publicum hactenus emiſſa. In iis porro Gloſſis non modò probæ nitidæque Latinitatis vocabula, ſed etiam antiquata, obſoleta, interdum etiam recens inducta, denique & barbarica vitiataque inſerta ſunt ab earum deſcriptoribus, qui tritico ſuo infelicia inſperſerunt lolia, ſeu, ut ait, [b] Hepheſtion, (1) ἀψινθίῳ κατέπασαν Ἀττικὸν μέλι. Quò factum deinceps, ut, dum nullo delectu, ejuſmodi vocabulis utuntur imperiti [c] *qui ruſticum putant omne, quod noſcitur, quibuſque adulterium Linguæ etiam placet*, non jam Latinè loquuntur, ſed barbarè: cùm iis, à quibus exaratæ ſunt Gloſſæ (de primis earum auctoribus loquor) non ea mens fuerit, ut horum vocabulorum promiſcuus eſſet uſus; ſed ut cùm apud Scriptores occurrerent, ſignificatus à Lectoribus perciperetur. Unde rectè dicebat [d] Varro, *inductis non tam iraſcendum, quàm hujuſce pravitatis patronis.* » Propterea Gloſſas appellarunt Græci Linguam [e] ſecretiorem, ut » γλωσσήματα, voces minùs uſitatas; quæ ſcilicet à veteribus Scriptoribus inductæ, à communi uſu receſſerant, quemadmodùm (2) γλώσσας definit [f] Galenus ὅσα τῶν ὀνομάτων ἐν μὲν τοῖς πάλαι χρόνοις ἦν συνήθη, νυνὶ δ' οὐκέτι ἐστί· τὰ μὲν τοιαῦτα, inquit, γλώττας καλοῦσι. Et infrà: Ἡ γλῶσσα παλαιόν ἐστιν ὄνομα τῆς συνηθείας ἐκπεπτωκός. Neque aliter [g] Theon Sophiſta: (3) Τὰ ἀρχαῖα, τὰ πάλαι συνήθη, νῦν δὲ ἐκλελοιπότα. Atque his addit Galenus ea vocabula, quæ à quibuſdam è veteribus inventa, ab aliis tamen deinceps nec admiſſa, nec uſurpata ſunt: unde conficit duo eſſe genera Gloſſa-

a *Thomas Smithus l. 1. de pronunt. Linguæ Gr. p. 9.*

b *Helpheſtion Rigaltii.*

c *S. Hieron. ep. 22. c. 13.*

d *Lib. 8. de Ling. Lat.*

e *Quintil. l. 1. c. 2. 14.*

f *Galen. in Gloſſ. Hippocrat.*

g *Theon. p. 34.*

(1) *Abſinthio mel atticum inſpergunt.*

(2) *Quotquot ſunt vocabula quæ vetuſtis temporibus fuerunt in uſu, nunc autem eſſe deſierunt. Ejuſmodi vocabula Gloſſas vocant*: Et infrà: *Gloſſa eſt vocabulum quod in deſuetudinem abiit.*

(3) *Vetuſta & conſueta olim, nunc autem obſoleta.*

rum, ſcilicet, (1) ἢ τῆ κοινῆ πᾶσιν ὀνόμαλος ἐκπεσόντος, τῆ ἐπικρατούσης συνηθείας, ἢ τῆ γλυμένῳ πρός τινος τῶν παλαιῶν, μὴ παραδεχθέντος ὅλως εἰς τὴν συνήθειαν, quomodo ſubdit ille, Hippocrates τὰ μὲν ἐκ τῶν ὅλων ἐ συνήθων ὀνομάτων παραλαμβάνει, τὰ δὲ αὐτὸς ποιεῖ, τὰ δὲ καὶ τοῖς σημαινομένοις ὑπαλλάττει. Quibus quidem poſtremis verbis tertium Gloſſarum genus inducit, eorum ſcilicet vocabulorum quorum genuina ſignificatio in aliam detorquetur, quod Dioſcoridem, & Artemidorum Capitonem non ſemel

a *In verbo* ἀπεσφάκελο feciſſe [a] obſervat: cujuſmodi etiam complura occurrunt apud Latinos ævi medii Scriptores, præſertim Eccleſiaſticos, quæ in noſtro Gloſſario explicantur. Ita igitur librum ſcripſit Galenus, (2) τῶν Ἱπποκράτους γλωσσῶν ἐξήγησιν, in quo enucleat, ἐ μόνον ὅσα τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς ὑπάρχοντα συνήθη τῶν ὀνομάτων, ἐκέτι ἐστὶν ἐν ἔθει νῦν, ἀλλὰ καὶ ὅσα κατά τινα τρόπον ἴδιον αὐτὸς ἐποιήσατο ὁ Ἱπποκράτης, ἢ μετενεγκὼν ἀπὸ τῆ συνήθους, ἢ σχῆμα περιθεὶς ἕτερον, ἢ τὸ σημαινόμενον ὑπαλλάξας. Sed & γλώσσας Græci propriè vocabant ξενικὰ, ſeu

b *Ariſtot. de Poët. & de Rhet.* peregrina vocabula uti docent [b] Ariſtoteles & [c] Clemens Alexandrinus: (3) ξένα nempe τὰ ὀνόματα, τὰ ἑτέροις μὲν ἐπιχώρια, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐ συνήθη,

c *Clemens Alex. l. 1.* ut ait [d] Theon Sophiſta. Ejuſmodi fuere Diodori Ἰταλικαὶ, Hermonis Κρητικὰ, & Philemonis Ἀττικαὶ γλῶσσαι, quæ laudantur ab Athenæo, & aliis,

d *Theon. p. 30.* quibus adjungi poſſunt Phrynichi & Thomæ Magiſtri editæ Ἀττικῶν ὀνομάτων συλλογαὶ. Laudantur præterea nonnulli alii Gloſſographi ab eodem Athenæo, ſcilicet Pamphilus, Philetas, Timarchidas & Nicander Colophonius, qui γλώσσας Heroicò verſu ſcripſit, unde ἐποποιὸς appellatur: ut & Dioſcorides Junior ab Galeno, Appollodorus Cyrenæus

e *Lib. 1. ſect. 50. lib. 2. Sect. 47. 61.* à [e] Suida, Zenodotus, Silenus, Himerius, Philetas à Scholiaſte Apollonii Rhodii, Simmias ab Eudocia Macrembolitiſſa, Philoxenus Alexandrinus Grammaticus apud eandem Eudociam & Suidam. Hanc denique vocem ad Poëticorum vocabulorum explicationem ſua ætate

f *Plut. de Iſide & Oſiride.* traductam, ait [f] Plutarchus: (4) ὧν (ὀνομάτων) τὴν ποιητικὴν ἀνακαλουμένην διαβάλλουσιν ὡς βαρβαρίζουσαν, οἱ γλώττας τὰς τοιαύτας προσαγορεύοντες. Ita etiam

g *Pollux.* [g] Julius Pollux. Et certè *Gloſſulas Poëticas* memorat alicubi [h] Diomedes.

h *Lib. 2. pag. 420.* Enimvero cùm in ejuſmodi Glòſſis, unà cum obſoletis, confictis & peregrinis, vulgò etiam receptæ, & quæ in communi uſu verſantur, inſertæ fuerint, factum deinceps ut *Gloſſas* promiſcuè dicerent quaſvis

i *Pag. 327. 527.* dictiones quæ aliis explicarentur: vel *Gloſſulas*, uti appellantur in [i] Gloſſis ab Henrico Stephano editis, ubi λέξεις exponuntur. Neque aliter [k] Al-

k *In Grammat.* cuinus, ſcribens, *Gloſſam eſſe unius verbi vel nominis interpretationem.* Eadem ferme ratione Gloſſas acceperunt recentiores Grammatici, ut ex Uguitione & Joanne de Janua colligimus, quorum hæc ſunt: *Gloſſa eſt expoſitio ſententiæ & ipſius literæ: quia non ſolùm ſententiam, ſed & verba attendit. Vel Gloſſa eſt expoſitio ſententiæ, literam continens & exponens: unde & dicitur Gloſa*,

(1) *Aut communis omnibus vocabuli quod prævalens conſuetudo ſuſtulit, aut vocabuli à veterum quodam inventi quod omnino non admiſit conſuetudo*, quomodo, ſubdit ille, Hippocrates *aliis quidem vocibus utitur minimè uſitatis, alias ipſe fingit; aliarum etiam ſignificationem immutat.*

(2) *Gloſſarum Hypocratis explicationem*, in quo enucleat *non ſolùm quotquot erant actis retro temporibus conſueta vocabula, nunc autem obſoleta, ſed etiam quæcumque more quodam ſuo ipſe finxit Hypocrates, aut à conſuetudine illa transferens, aut aliam illis figuram induens, aut illorum ſignificationem immutans.*

(3) *Peregrina vocabula ſunt ea, quæ apud alios quidem ſunt in uſu, apud alios autem minimè.*

(4) *Quæ vocabula à Poëtis in uſum revocata, ut barbara arguunt ii, qui illa Gloſſas appellant.*

quaſi Gloſſa, id eſt, Lingua, quia tanquam Lingua doctoris adeſſet, exponeret, ſic literæ exponendæ inſiſtit, & vim enucleat. Hic porro non moror ineptas recentiorum Grammaticulorum nugas. Eadem deinde ratione *Gloſſemata* dicta vocabula minùs uſitata, uti obſervatum ex Quintiliano: quæ vox, licèt ex nullo Græco Scriptore afferatur, occurrit prætereà apud [a] Varronem, à quo laudantur, *qui Gloſſemata interpretati ſunt*, & apud [b] Soſipatrum. Hinc quinque genera locutionum ſtatuit [c] Diomedes, Rationale, Artificiale, Hiſtoricum, Gloſſematicum & Commune: ubi Gloſſematicum videtur illud, quod ex Gloſſis, ſeu vocibus antiquatis ac peregrinis, vel etiam ex earum collectione conflatum eſt, qualis eſt illa Gloſſarum ſylloge, quæ Iſidorum autorem præfert, ſeu ille Hiſpalenſis fuerit, ſive quiſquis alius, in qua obſoletæ complures, & quæ rariùs alibi occurrunt, habentur ab antiquariis perperam ſæpe deſcriptæ. Hæc porro fuſiori ſermone diſſeruimus, ut Lector tandem perciperet, cur noſtro operi titulum indiderimus Gloſſarii potiùs quàm Dictionarii, cùm vetera aliquot, & obſoleta à priſcis Latinis olim uſurpata, à recentioribus rurſum neſcio quo fato reducta, præterea barbara ſeu peregrina, Latina etiam, ſed novatæ ſignificationis, hoc eſt, quæ à recta, & eorum proprio ſignificatu deflectunt vocabula contineat: atque ut verbo dicam, quæ Latinitas, ſeu [d] *incorrupta loquendi obſervatio ſecundùm Romanam Linguam*, non agnoſcit.

a *Lib. 6. de Ling. Lat.*
b *Soſip. l. 1. Inſt. Gram.*
c *Diomed. l. 2.*
d *Diomed. l. 2. Maxim. Victorin. de Re Gramm.*

Antiquiora Gloſſarum vocabula pravâ affectatione à nonnullis uſurpata.

XXXIX. In his igitur, quarum meminimus, Gloſſis, ſeu Gloſſariis, Latina interdùm vocabula miſcentur, ab ultimis jam obliteratis temporibus repetita, quæ ſtudio peculiari, nulloque ſæpe delectu uſurpata ſunt ab inferioris ævi Scriptoribus in ſpeciem quandam reconditioris doctrinæ, [e] quòd verba à vetuſtate repetita non ſolùm magnos aſſertores habere, ſed etiam afferre orationi majeſtatem exiſtimarent, cùm & auctoritatem antiquitatis habeant, &, quia intermiſſa ſunt, gratiam novitati ſimilem parent: [f] Et, ut ait Sidonius, *nova verba* videantur, *quia vetuſta.* Tametſi opus ſit modo, ut neque crebra ſint hæc, neque manifeſta, quia nihil odioſius eſt affectatione. Deinde pene ridiculum eſt malle ſermonem, quo locuti ſunt homines (quem *veternoſum dicendi genus* appellat [g] Sidonius,) quàm quo loquantur, quod exprobratum olim [h] Tuberoni IC. legimus, qui ſermone antiquo affectavit ſcribere, ex quo parum grati ejus libri habiti ſunt. Sed & [i] Octav. Auguſtus monebat, vitandos eſſe reconditorum verborum fœtores, præcipuamque curam habendam ſenſum animi quàm apertiſſimè exprimere: irridebatque Tiberium, exoletas interdum & reconditas voces aucupantem, & M. Antonium ut inſanum increpabat, quaſi ea ſcribentem, quæ mirentur potiùs homines quàm intelligant. Aiebat denique dandam operam, ne moleſtè ſcribamus, aut loquamur: [k]

Jam Saliare Numæ carmen qui laudat, & illud
Quod mecum ignorat, ſolus vult ſcire videri:
Ingeniis non ille favet, plauditque ſepultis,
Noſtra ſed impugnat, nos, noſtraque lividus odit.

e *Quintil. l. 1. c. 11.*
f *Idem Lib. 4. Epiſt. 3.*
g *Lib. 1. ep. 1.*
h *Lib. 2. D. de Orig. Jur.*
i *Sueton. in Aug. c. 86.*
k *Horat. l. ep. 1.*

Quod vitium Hincmarus Re-

XL. Idipſum longè poſteà objecit [l] Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo, qui in Scriptis ſuis plurima

l *In Opuſc. 55. Capit. c. 43.*

mensis exprobrat Hincmaro Laudunensi

ex ejuſmodi Gloſſulis collecta abſtruſa vocabula nullo judicio interſeruerat: *Verba quoque*, inquit, *abſtruſa, & undecumque per Gloſſulas collecta & ſine ratione poſita, quæ in hoc ſcripto tuo poſuiſti, ſicut & in aliis Domino Regi & mihi olim directis congeſſiſti, redarguunt te typo jactantiæ, cùm dicat* [a] *Apoſtolus: Vocum novitates de vita, &: Malo quinque verba loqui in Eccleſia ad ædificationem, quàm decem millia verborum in Lingua. Qui enim Linguam, in qua natus es, non ſolùm non loqui, verùm nec intelligere, niſi per interpretem potes, cùm ſuppeterent ſufficienter verba Latina, quæ in his locis ponere poteras, ubi Græca & abſtruſa, & interdum Scotica, & alia barbara, ut tibi viſum fuit, nothata atque corrupta poſuiſti.* Et infrà: *Nos etiam moderni Gloſſarios Græcos, quos ſuatim Lexicos vocari audivimus, ſed & ſapientum ſcripta de nominibus abſtruſis habemus, & adeo ſenſatuli ſumus, ut dictatiunculas eò uſque circumducere & producere poſſimus, quatenus verba Græca vel abſtruſa de Gloſſariis adſumpta in admirationem vel ſtuporem neſcientibus ſeu ſcalpentibus aures habentibus proferre poſſimus.* Denique in [b] Concilio Duſiacenſi I. eundem Laudunenſem ſic carpit: *Quapropter nunc tibi iterum, Frater, ſcribo, non pueriliter ſermonibus per Gloſſulas exquiſitis, ut ſtudes, quo ſine ullo intelligentiæ ac inſtructionis fructu, à fatuis inanes admirationis rumuſculos capias, nec quaſi aërem verberans, vel mundanæ ſapientiæ verbis, aut ſæculari militia tecum pugno, ſed virtute diſpoſitionis divinæ, &c.* Ubi ſanè Gloſſaria, quæ ab Henrico Stephano, deinde à Bonaventura Vulcanio edita ſunt, videntur intelligi, cùm eo, quo uterque vixit Hincmarus ævo, in Francia noſtra paſſim haberentur, vel etiam Linguæ Græcæ cognitio Carolo Calvo regnante utcumque floruerit, quod teſtatur [c] Hericus Monachus S. Germani Autiſiodorenſis in ejuſdem S. Vita carmine à ſe edita, quem ſic alloquitur in Epiſtola illi inſcripta: *Luget Græcia, quam ſui quondam incolæ jamdudum aſpernantur, veſtra potiùs magnanimitate delectati, ſtudiis allecti, liberalitate confiſi: Luget, inquam, ſe olim ſingulariter mirabilem, ac mirabiliter ſingularem à ſuis deſtitui. Dolet certè ſua illa privilegia, quod nunquam hactenus verita eſt, ad climata noſtra transferri.*

[a] 1. *Timoth.*

[b] *Part.* 2. *c.* 20.

[c] *Hericus Mon. in Vit. S. Germani.*

Quænam Gloſſaria primas teneant, ſintque aliis præferenda.

XLI. Inter tot autem, quæ labentibus ſæculis prodiere, Gloſſaria, ſeu λεξικὰ, primas procul dubio tenere illa debent ac præferri cæteris, cùm propter venerandam, qua præſtant potiſſimùm, antiquitatem, tum ob extincta fere, ac oblivione ſepulta, quæ in lucem rurſum revocant, reconditioris Latinitatis vocabula. Atque ea jure merito ut incomparabilia paſſim venditantur à [d] viris eruditis, quorum auctorem Juſtiniani ævo ſuperiorem fuiſſe exiſtimant: à Profeſſoribus fortè ac Grammaticis Conſtantinopolitanis, qui in utraque Lingua florebant circa ea tempora, quod ex Priſciano & aliis colligere licet, condita: in quibus tamen reperiuntur voces aliquot, vel obſoletæ, vel à veteribus tantùm uſurpatæ, vel denique quas cultior Latinitas omnino non admiſerit. Id præ cæteris obſervatum à Salmaſio in libro de Helleniſtica: Multa, » inquit, idiotica vocabula in hiſce Gloſſis occurrunt, quæ cùm apud » idoneos auctores non extent, & cùm Gallica plerumque noſtratia » ex his derivata ſint, liquet inde, plebeii ea tantùm uſus fuiſſe, non » doctorum indaginis. Talia ſunt *Matta*, pro tegete, nunc *Nattam* dicimus: » item *Storea*, pro eodem: *Sculna*, pro ſequeſtro: & infinita. *Scordalus*, » pro feroce, quo uſi Seneca & Petronius: at illi trivialis ſermo & ple» beius objectus eſt à Criticis: *Cocio* & *Arillator*, pro negotiatore: *Viſſire*, » pro

[d] *Lud. Carrio l.* 3. *Antiq. lect. c.* 4. *Salmaſ. lib. de Modo uſur. p.* 703.

» pro flatum à parte poſtica emittere : cujus verbi mentio apud Luci-
» lium : item *Manuari*, pro furari : *Manuæ* pro manipulis : *Elutriare*, pro
» lavare, quo tamen uſus eſt Plinius. Non pauca ejuſmodi ſordentia
» vocabula Laberium uſurpaſſe Gellius notavit, quæ apud eum videri
» poſſunt. Cimuſſa, pro σειρά ; *Gerdius*, pro textore. Inexhauſta ſeges eſt
» harum vocum idioticarum, quas hic colligere & explicare non de-
» crevi : hæc ad exemplum ſufficiant. Hactenus Salmaſius. Servatur etiamnum in Bibliotheca Monaſterii S. Germani Pariſienſis, unde ea olim deprompſerat Henricus Stephanus, vetus Codex alter ſub Carolo Calvo Rege uncialibus literis à quodam Martino ſat malè deſcriptus, in quo horum alterum, Græco Latinum ſcilicet, continetur : qui quidem codex mendis licèt ubique ſcateat, non modicum tamen conferre poteſt ad emendandum illud, quod editum eſt. Fuit Eccleſiæ olim Laudunenſis, ut ex hac Epigraphe colligitur : *Hunc librum dederat Bernardus & Adalelmus Deo & S. Mariæ Laudunenſis Eccleſiæ : ſiquis abſtulerit, offenſionem Dei & S. Mariæ incurrat.* Sed quod obſervandum, Gloſſario præfigitur epiſtola, neſcio an collectoris, vel auctoris, quam hìc deſcribere viſum eſt, ut cuivis liceat de ea judicium ferre : *Dilectiſſimo Abbati S. M. fidiſſimus amicus veram in Chriſto ſalutem : Lectis epiſtolæ veſtræ literis, Amantiſſime Abba, per quas me ſuper quibuſdam queſtiunculis conſulere voluiſtis, animadverti diligentiam efficacis ingenii veſtri nequaquam rerum temporalium tumultibus ſuccumbentem, ſed Scripturarum meditationibus laudabiliter inhærere. Atque idcirco dignum eſt, ut piè pulſanti aperiam, imò ipſe per me pandere dignetur, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, qui aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit, ſplendor eſt lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula. Accipite igitur* ἐρωτήσεων *veſtrarum ſolutiones, quas de Græcorum fontibus haurire ſtuduimus, & vobis legendas ſine præjudicio altioris fortè interpretationis tranſcripſimus.* Quæ quidem Epiſt. fortaſſe ſcripta fuerit Smaragdo S. Michaelis ad Moſam Abbati, qui vixit anno DCCCXX. cujus nomen vel dignitas hiſce literis SM. deſignetur.

XLII. Laudatur deinde Dictionarium SALOMONIS Abbatis S. Galli, poſtea Epiſcopi Conſtantienſis, qui præceptorem habuiſſe Iſonem S. Galli Monachum, cujus ſunt Gloſſemata in Prudentium, obiiſſeque dicitur anno DCCCCIX. Dictionarii Salomonis meminit [a] Chronicon Epiſcopatus Conſtantienſis, ut & [b] auctor Chronici Auguſtani, ubi de Henrico Abbate SS. Udalrici & Afræ : *Salomonis Conſtantienſis Epiſcopi Dictionarium Magnum, quem Papiam appellant, ſcribi fecit.* Unde videtur confici, Papiæ nomine donatum, qui ſæculo poſt integro vixit, quòd is fortè à Salomone pleraque hauſerit in eo, quod poſtmodum compoſuit, Gloſſario. Salomonianum verò eſſe non auſim aſſerere, nullo præſertim auctore, quod characteribus Longobardicis deſcriptum habetur in duobus grandioribus voluminibus, altero in Bibliotheca D. Jolii Cantoris Pariſienſis à litera A. uſque ad literam I. altero à litera I. uſque ad ultimam, in Bibliotheca S. Germani Pariſienſis ; * quod integrum in Bibliotheca Vaticana extare etiam didicimus. Longè enim ante Papiam ſcriptum apparet, cùm multa contineat vocabula, quæ ille non habet. Papiæque non meminerit, ſed Scriptores claſſicos præſertim recenſeat citetque, Ciceronem, Virgilium, Placidum, Eutropium, Oroſium, Iſidorum, Eucherium, Ambroſium, Hippocratem, Gale-

Ceteris præſtat Dictionarium Salomonis. Conſtantienſis Epiſcopi.

a Chron. Epiſcopat. Conſtant. p. 635.
b Part. 2. c. 2.

* Utrumque volumen hodie aſſervatur in Biblioth. S. Germani.

num, Origenem, ſeu eorum Interpretes, prætereaque Gloſſas, quas ſæpius nomine *Antiquarum Gloſſarum* donamus in noſtro Gloſſario. Gloſſas Salomonis non ſemel laudat [a] Goldaſtus, quas extare ait Conſtantiæ, & in Cœnobio S. Galli, ut & librum de Septem artibus liberalibus. Sed & [b] alibi videtur innuere Gloſſarium iſtud, quod ex omnibus veterum Gloſſariis collectum ait, ab Iſone Magiſtro Monacho S. Galli, qui obiit anno MCCCLXXI. ut auctor eſt Hepidannus, nomine diſcipuli ſui Salomonis Conſtantienſis Epiſcopi fuiſſe editum. Atque illud quidem Gloſſarium, quod interdum Longobardicum, interdum Eccleſiæ Pariſienſis appellamus, cæteris quæ ſubſecuta ſunt, jure præferri debet, cùm ex pravis illis ac ſemibarbaris vocabulis, quæ ea induxere, vix habeat, præter ea quæ ex Gloſſis interdum aliquot laudat; ſed ſynonyma complura, eaque à probis Scriptoribus repetita contineat. Verùm qui illius auctorem excepere deinceps ejuſmodi Gloſſarum collectores, non eo, quo par erat, delectu vocabula ſuis lucubrationibus intruſere; ſed poſthabitis iis, quæ cultior agnoſcit Latinitas, nova vel à ſe conficta, vel à ſemibarbaris deprompta Scriptoribus malo, ut aiunt, fato induxere. Inde enim accidit, ut artium ac diſciplinarum Magiſtri has novitiorum curas & infauſtas racemationes veterum eruditiſſimis perfectiſſimiſque Commentariis, qui nativùm ſermonem Latinum unà cum lacte materno imbiberunt, anteponerent, & in Scholis ſuis, pueris vel addiſcendas, vel conſulendas curarent. Adeo ut neſciam an ulla unquam deterior peſtis juventuti corrumpendæ, & à regia veterum via deducendæ graſſata fuerit, quàm cùm profligatis & in exilium miſſis veteribus, diſpendioſi novorum iſtorum hominum Commentarii in illorum locum ſubrogati ſunt.

a *In Not. ad S. Valerian. p. 102. & ad Verſus Columbani, & l. 1. Aleman. p. 392. Simler in Bibl.*

b *Idem Goldaſt. in Alamannicis p. 230.*

Ælfrici Gloſſarium Latino-Saxonicum.

XLIII. [c] Eodem, quo Salomon Conſtantienſis Epiſcopus ſæculo, vixit ÆLFRICUS Anglus, Abbas Abindonenſis, deinde Archiepiſcopus Cantuarienſis, qui non modò Grammaticam Saxonico-Latinam, ſed & Gloſſarium Latino-Saxonicum, non literarum quidem ordine, ſed ſecundùm certa rerum ac argumentorum capita conſcripſit, in quo complura vocabula, aut novè dicta, aut rarioris uſus reperiuntur. Illud Oxonii editum cura Guillelmi Somneri cum ejuſdem Dictionario Saxonico-Latino Anglico ann. MDCLIX. Obiit ille anno MXVI.

c *Joan. Pitſeus de Scriptor. Angl.*

Papiæ rudimentum Elementarium.

XLIV. Floruit porro PAPIAS, cujus paulo antè meminimus, ann. MLXIII. ut eſt in Chronico Alberici MS. non verò anno MCC. ut [d] Trithemius tradidit. Alberici verba ſunt: *Anno* MLIII. *anno decimo tertio Imperatoris Henrici filii Conradi, Papias librum ſuum videlicet Elementarium doctrinæ rudimentum edidit: quod probatur per numerum annorum, ubi agit de ætatibus ſæculi, in prima litera & enumerando pertingit uſque ad hunc annum.* Proſtat verò ejus Gloſſarium typis editum cura Bonini Mombritii, (cujus ſunt Vitarum Sanctorum duo volumina) Venetiis ann. MCCCCXCVI. menſ. April. XIX. Sanè non tam de novo condidiſſe, quàm antea utcumque digeſtum ac elaboratum Gloſſarium auxiſſe videtur ipſe innuere, in Præfatione, verbis hiſce: *Jam verò, de hujus artis nomine non prætermittendum videtur, quod quidem & ſi olim quia verbi, & ſimpliciter unius alterius dictionis retinebat interpretationem, Gloſſarium vocaretur; jam verò definitionibus, & ſecundùm regulas notationibus, ſententiis quoque, & multis id genus ſuperadditis, altiùs atque aptiùs Ele-*

d *De Script. Eccl.*

mentarium doctrinæ erudimentum nominari poterit. In eo porro condendo decennium inſumpſiſſe teſtantur verſus adſcripti Papiæ exemplari Aquicinctinenſi, & à viro doctiſſimo Joanne Mabillonio exſcripti, quos hìc apponam, ubi neſcio quis Rainaldus nominatur, à quo hic codex deſcriptus fuit:

Si durante die nunquam tenebreſceret orbis,
Viſibus humanis nulla lucerna foret.
Sic in Scriptura qui proſpicit omnia clarè,
Non eget iſtius commoditate libri.
Sed quoniam quivis, qui noverit omnia, non eſt,
Eſt amplectendus omnibus iſte liber.
Inſtar apis mella collecta labore decenni
Cunctis Papias iſta legenda dedit.
At cibus ut noſter de divite ditior eſſet,
Appoſuit nobis has Raïnaldus opes.
Ne tali noſtra dulcedine menſa careret,
Extitit ejus in hoc officioſa manus.
Iſtud habe gratum munus, Salvator, & illi
Perpetuam requiem comparet iſte labor.
Hunc amet, hunc relegat, hoc delectetur, & omni
Hunc ſtudio ſervet, Grex Aquicincte, tuus.
Scripti tempus habet qui Ihesu copulat annis
Undecies centum ſeptuaginta tribus.
Noveris iſta legens, quòd pro mercede laboris,
Non aurum ſcriptor poſtulat, imò precem.
Ergo precem reddes, quoniam pretioſius auro
Eſt prece devota propitiare Deum.

Scripſiſſe præterea Papiam Epiſtolarum librum ad diverſos, auctor eſt Trithemius. Edidit etiam Elias Putſchius inter Grammaticos veteres Notarum veterum explicationes ex Papiæ Gloſſario, quas in MSS. Codicibus, quos videre contigit, non animadverti.

XLV. [a] Eadem ferme tempeſtate, qua Papias, vixit JOANNES DE GARLANDIA Anglus, anno ſcilicet MXL. Haraldo in Anglia regnante, qui multa ſcripſit, atque in iis Synonymorum in arte Alchymiſtica expoſitionem ſecundùm ordinem literarum, editam Baſileæ cum ejus Alchymiæ Compendio anno MDLX. cujus etiam circumferuntur Synonyma & Æquivoca, verſibus deſcripta, quæ cum Commentario typis edita ſunt Coloniæ anno MCCCCXCV. & in ſcholis vulgò legebantur; quemadmodum [b] Ebrardi Betunienſis Græciſmus, ſeu Liber carmine conſcriptus de Figuris, deque octo orationis partibus, editus Lugduni anno MCCCCXC. cum Expoſitionibus Vincentii Metulini, ejuſdemque elementa Grammatica Lovanii edita: qui an ille ipſe ſit, cujus Antihæreſim contra Valdenſes hæreticos vulgavit Jacobus Gretzerus, dubium facit Diſtichon ab [c] Antonio Sandero & [d] Valerio Andrea allatum: Expoſitio Synonymorum Joannis de Garlandia.

Anno milleno centeno bis duodeno.
Condidit Ebrardus Græciſmum Bethunienſis.

Secundùm enim hos verſus Græciſmum ſuum conſcripſerit ille anno

a *Balæus Pitſeus.*

b *Henricus à Gandavo de Script. Eccl.*

c *Sander in Bibl. MSſ. p. 222.*

d *In Bibl. Belg.*

MCXII. Verùm cum vox *bis*, referri etiàm poſſit ad *centeno*, quod ſanè magis arridet, proindeque ſcripſerit anno MCCXII. idem cenſeri poteſt cum eo, qui contra varias Valdenſium ſectas, quæ ſub exitum ſeculi undecimi, & initium duodecimi tum primùm innotuere, ſcripſit.[a] Laudantur præterea ejuſdem Ebrardi Epiſtolæ ſecundùm artem dictatæ, ex Bibliotheca Monaſterii Dunenſis in Flandria.

[a] *Sander. in Bibl. MSſ. p. 203.*

Ugutionis vocabularium.

XLVI. Papiam excipit UGUTIO Piſanus, qui longè fuſiùs ac multa vocabulorum & ἐτύμων acceſſione auctius edidit, ſive Gloſſarium, ſive Dictionarium, quod MS. in Bibliothecis paſſim reperitur: nam typis excuſum non puto, quod cum ars typographica inventa eſt, in ſcholis haberetur illud, quod à Joanne de Janua ex Papia & Ugutione confectum eſt. In Præfatione verò conſilium operis & nomen ſuum ita aperit. » Opus igitur divina favente gratia componere ſtatuimus, in quo, præ » aliis, vocabulorum ſignificationes, ſignificationum diſtinctiones, de» rivationum origines, etymologiarum aſſignationes & interpretatio» num reperientur expoſitiones: quorum ignorantia Latinitas natura» liter indiga quadam doctorum pigritia non modicùm coarctatur. Nec » hoc tantùm ut vitream cenodoxiæ fragilitatem lucrifaciamus, adim» plere conabimur, quantùm ut omnium ſcientiæ literarum invigilan» tium communis inde utilitas effloreſcat. Nec minùs deſcendat in men» tem, nos in hoc opere perfectionem inſinuatim adhibere, cùm in hu» manis nihil ad unguem inveniatur expolitum, licèt aliis de hac eadem » re tractantibus quadam ſingulari perfectione haud injuria videri poſ» ſumus excellere. Nam hìc parvulus delectabitur ſuaviùs; hìc adultus » uberiùs cibabitur; hìc perfectus affluentiùs delectabitur; hìc Gigno» ſophiſtæ triviales, hìc Didaſcali quadriviales, hìc Legum profeſſores, » hìc Theologiæ perſcrutatores, hìc Eccleſiarum proficient guberna» tores: hìc ſupplebitur, quicquid hactenus ſcientiæ defectu præter» miſſum eſt; hìc elimabitur, quicquid à longo tempore malè uſurpa» tum eſt. Si quis quærat operis hujus quis actor fuerit, dicendum eſt » Deus. Si quærit, quod operis hujus fuerit inſtrumentum, reſpon» dendum eſt, quòd patria Piſanus, nomine Hugutio, quaſi Eugetio, » id eſt, bona terra, non tantùm præſentibus, ſed etiam futuris: vel » Hugutio, quaſi Vigitio, id eſt, virens terra, non ſolum ſibi, ſed » etiam aliis. Ex his tamen quis ille Ugutio fuerit, & quo vixerit ſæculo, non percipimus: ſed id docemur ex Chronico Nonantulano MS. cujus verba hìc deſcribemus: Per hæc tempora (circa annum MCXCII.) » Agno Ugutio, natione Piſanus, Epiſcopus Ferrarienſis, qui datus à » Sede Apoſtolica Coadjutor Abbati Monaſterii Nonantulani prodigo » homini, ex libro Papiæ, qui illic eſt, librum derivationum compoſuit. » Ejus obitum circa ann. MCCXII. conjicit Ughellus, cui hæc de Ugu» tione haud nota fuerunt. Laudatur porro is ſub nomine Piſani à » neſcio quo Poëta infimi ævi MS.

Eſt commune Gigas, Piſanus ut aſſerit: unum
Approbo Galterum, qui protulit, Una gigantum.

Catholicon Joannis de Janua.

XLVII. Papiam & Ugutionem exſcripſit, auxitque tandem JOANNES DE JANUA, operique ſuo titulum dedit: *Summa, ſeu Catholicon*, unde poſtmodum, quæ prodiere Dictionaria, hoc nomine fere donata

donata ſunt, cui præmiſit multa ad Grammaticæ regulas ſpectantia. Quando verò illud abſolverit hiſce verbis indicat in ipſo libri fine: *Immenſas omnipotenti Deo Patri & Filio & Spiritui Sancto gratiarum referimus actiones, qui noſtrum Catholicon ex multis diverſis Doctorum texturis elaboratum atque contextum, licèt per multa annorum curricula in milleſimo ducenteſimo octuageſimo ſexto anno Domini, Nonis Martii ad finem uſque perduxit.* Quis verò fuerit, ipſemet in voce *Janua*, edocet: *Item à Janua porta dicta eſt Janua, quædam civitas potens, nobilis, pulcra, & dives, juxta mare ſita, & eſt quaſi introitus & porta Lombardiæ, Tuſciæ, provinciæ. Hujus civitatis oriundus fuit compilator præſentis libelli, qui dicitur Proſodia, vel Catholicon. Compilator ſiquidem hujus operis dictus Frater Joannes Januenſis de Balbis, de Ordine Fratrum Prædicatorum modicus, qui etiam compilavit alium libellum in Theologia, qui dicitur Dialogus de quæſtionibus animæ ad ſpiritum: qui etiam compoſuit quoddam opus Paſchale, ubi ſcilicet de facili reperitur Paſcha, ſcilicet hoc opus Paſchale compoſuit, antequam Ordinem intraret.* Proſtat autem Joannis de Janua Catholicon non ſemel typis editum, ac primùm Moguntiæ in ipſis Typographiæ initiis anno MCCCCLX. cujuſmodi videre licuit in Bibliotheca PP. Fulliacenſium Pariſiis; deinde Venetiis, ſcilicet anno MCCCCLXXXVII. quo ſum uſus codice potiſſimùm, & à Magiſtro Ægidio auctum & recognitum, & denuo ab Aſcenſio Badio auctum, Lugduni per Joannem de Platea anno MDXIV. Cæterùm monet [a] Philippus Boſquierus Minorita in Catalogo MSS. librorum Bibliothecæ Monaſterii S. Ghisleni Joannem de Luna appellari. Sed vereor, ne malè legerit: de quo hæc ſubdit. *Addo, quòd & ſi* [b] *Eraſm. Roterodamus Catholicon Januenſis infamet & velut de gradu dejiciat, quà Latinitas ſpectatur, ego tamen in rebus Theologicis ſentio non contemnendum.*

a *In Not. ad Gerſon. de Laude Scriptor.*

b *Eraſm. de Ratione ſtudii & in Colleg.*

Matthæi Silvatici Pandectæ Medicinæ.

XLVIII. Prodiit eadem tempeſtate MATTHÆI SILVATICI Mantuani Dictionarium Medicum: vivebat enim ille anno MCCXCVII. ut ipſemet teſtatur, proinde ante an. MCCCXX. uti ſcribit [c] Trithemius: quod quidem opus *Pandectas Medicinæ* appellavit, unde *Pandectarius* vulgò indigitatur, in quo voces Latinæ, Græcæ, Arabicæ, & Exoticæ, quæ rem medicam utcumque ſpectant, ita aliis vocibus redduntur, ut ſani aliquid expiſcari haud promptum ſit, propter depravata, ſi non auctoris, ſaltem exſcriptorum vitio vocabula: adeo ut de hiſce Pandectis judicium iſtud ſuum interpoſuerit Otto Brunsfeldius, & ipſe Medicus: *Certè*, inquit, *in re medica veteris Pandectarii errata tam manifeſtaria ſunt, ut prorſus perſpecta nemini non ſint, niſi qui ſanæ eruditionis ac veterum Scriptorum nihil attigit: in quo tertia ferè ſempèr dictio corrupta vitiataque, aut certè barbara, obſoleta, vel exotica eſt: nec paulo diverſa omnia ab magorum & necromanticorum præſtigioſis nomenclaturis, ut neſcias, rerumne an malorum potiùs dæmoniorum ſint nomina.* Sed de his videant peritiores Medici, Linguæque Arabicæ potiſſimùm periti, qui unici duntaxat judicium ferre mea quidem ſententia poſſunt.

c *In V. Brucus.*

De variis Gloſſis in Scipturas ſacras, & maximè de Guill. Britonis opuſculo.

XLIX. Habentur præterea Gloſſæ variæ cùm ineditæ, tum editæ in ſacra utriuſque Teſtamenti ſcripta, quæ cùm ſecundùm libros digeſta ſint, non omnino Lexicorum nomine cenſeri debent: tametſi vocabula, quæ in iis explicantur, Dictionariorum vicem videantur ſupplere. Harum aliæ incertis auctoribus latent in Bibliothecis, quæ non tanti viſæ ſunt, ut editionis ſumptus promererentur. Aliæ ſuos laudant auctores, quas inter maximè eminent hocce titulo inſcriptæ in codi-

cibus Corbeienſis Monaſterii, S. Germani Pariſ. & Collegii Navarrici Pariſienſis: GUILLELMI BRITONIS, *Ordinis Fratrum Minorum opuſculum difficilium vocabulorum Bibliæ, ex Gloſſis Sanctorum, in quo præmittit ſuum præambulum metro confectum: poſt proſaicè procedit.* Ita autem hi verſus malè digeſti leguntur:

Difficiles ſtudeo partes, quas Biblia geſtat,
Pandere; ſed nequeo latebras niſi qui manifeſtat
Auxiliante Deo, qui, cùm vult, ſingula præſtat.
Propria ponuntur hæc nomina pauca; ſed oro,
Qui legis indulge mihi, qui brevis eſſe laboro,
Si quem profectum retines, hoc opus eſt Deitatis,
Quicquid non rectum patet hìc, quicquid ruditatis,
Supplens defectum, Lector, ſtudio pietatis
Corrige, correctum ſit in uſum poſteritatis.
Scematis ignarus ſtylus eſt, non abnuo limam,
Nam pollere facit operam correctio primam.
Deſuper irradia ſcribendi gratia Dia,
Sis Dux, ſis ſocia mera lux, & vera Sophia.

Ad calcem verò libri iſti alii leguntur verſus:

Hìc ego doctorum compegi ſcripta ſacrorum,
Floribus auctorum loca certa notando librorum,
In ſerie quorum textus patet hìc poſitorum.
Prævia cunctorum, confirmatorque bonorum,
Lux occultorum, via veri, lux dubiorum,
Sit tibi cælorum Rex, gloria, culmen honorum,
Quod completorum datur hìc mihi meta malorum,
Egis egenorum, miſer ô, quia dego Minorum,
Te precor ipſorum comitem me fac meritorum
Sorte beatorum, quòd ſim velut unus eorum.

[a] *Pitſeus.* Fuit autem Guillelmus iſte Brito [a] ex antiquorum Britonum ſtirpe in Cambria natus, ut auctores ſunt ex Willoto Pitſeus, & Waddingus [b] *N.* 31. in Annalibus Minorum [b] ad ann. MCCCLVI. quo ille obiit, ubi & viri elogium perſtringit. Ejus etiam fortaſſe ſunt Synonyma, quæ Britonis nomen præferunt, edita Pariſiis, per Dionyſium Roſſeum an. MDVIII. [c] *Ph. Labb. in Bibl. MſS. p.* 205. Hanc eandem lucubrationem perperam [c] alii adſcribunt neſcio cui Joanni Ægidio Ordinis Eremitarum S. Auguſtini.

Mammotrectus Marcheſini, in quo voces Bibliorum enucleantur.

L. Similis argumenti extat liber inſcriptus MAMMOTRECTUS, in quo voces Bibliorum perinde enucleantur. Nominis rationem & etymon ſic in Prologo prodit auctor: *Et quia morem gerit talis decurſus pædagogi, qui greſſus dirigit parvulorum, Mammotrectus poterit appellari.* Imò *Mammothreptus*, ex Gr. μαμμόθρεπτος, qua de voce præ cæteris [d] Auguſtinus. Hunc è Regio Lepidi ortum, quæ civitas prope abeſt Mutina, appellatumque [d] *Serm.* 2. *in Pſal.* 30. MARCHESINUM, ex Ordine Minorum, ac floruiſſe in Provincia [e] *Wadding. de Scriptor. Minor.* Bononiæ & Cuſtodia Ferariæ circa ann. MCCC. auctor eſt [e] Waddingus: [f] Sixtus verò Senenſis vixiſſe ann. MCCCCL, ſcribit. Is liber primùm ex- [f] *Sixt. Sen.* cuſus Moguntiæ in ipſis artis typographicæ initiis, an. ſcilicet MCCCCLXX. ſervatur enim in Bibliotheca Collegii Navarrici Pariſiis, ad cujus calcem hæc leguntur: *Explicit Mammetractus arte imprimendi ſeu caracterizandi*

abſque calami exaratione ſic effigiatus, & ad euſebiam Dei induſtriè per Petrum Schoiffer de Gernſehem in civitate Moguntina feliciter conſummatus anno Dominicæ Incarnationis MCCCCLXX. *in Vigilia Martini.* Cujus quidem codicis à primis typographiæ repertoribus excuſi non meminit Naudæus in accuratiſſima, quam de ejus ortu inſtituit, diſſertatione. Rurſum deinde Metis impreſſus eſt anno MDIX. ac demum Venetiis anno MDXCVI.

Varia ſæculo xv. & xvi. Dictionaria & Opera Grammatica.

LI. Acceſſere denique ſub exitum ſæculi decimi quinti, aut ſequentis initium, Dictionaria, librique alii Grammatices, quorum uſus etiam in ſcholis maximè invaluit, ut *Vocabularius compendioſus ex Summa Januenſis, Huiguicione, & Papia excerptus*, editus Venetiis anno MCCCCXC [a] cujus auctorem neſcio quem Nicolaum præferunt quidam codices ſcripti, in Bibliotheca Monaſterii S. Martini Tornacenſis: & *Vocabularius Breviloquus*, typis editus Argentinæ anno MCCCCXCI. uterque Joannis de Janua Catholici Compendium, additis tamen & inſertis ſubinde vocabulis aliquot, non tamen melioris notæ, quæ in Januenſi non habentur. Nec ſcio, an alii ſint diverſique prorſus ab eo, quem *Papiam abbreviatum* vocant codices MSS. Bibliothecæ Puteanæ, qui libri ſeu compendii iſtius auctorem laudant [b] Martinum de Arenis ſub anno MCCCVII. Proſtat præterea Vocabularius alter, *Catholici parvi* titulo donatus, ſeu Dictionarium Latino-Gallicum, in quo complura vocabula à puriori Latinitate jure proſcripta continentur, typis incertis; ſed antiquis, (Rotomagi editum laudat [c] Sanderus) ex quo ſelectas quaſdam voces, quòd ineditum putaret, ex MS. Bibliothecæ Thuanæ erutas, libello de Lingua Francica inſeruit Philippus Labbeus. [d] Laudatur præterea *Catholicon parvum* Roberti Veiſi Angli. Ejuſmodi etiam eſt *Catholicon Armorico-Franco-Latinum à Joanne Lagadec Diœceſis Trecorenſis, compoſitum ad utilitatem Clericorum novellorum Britanniæ:* (1) Ita enim libri titulus concipitur, editi Lantriguieri à Joanne *Caſnez*, v. Novemb. anno MCCCCXCIX. Prodiere præterea eadem tempeſtate Dictionaria varia, ſcilicet *Vocabularius optimus, Gemma vocabulorum dictus,* editus Daventriæ anno MDII. Aliud *Gemma Gemmarum* inſcriptum, Coloniæ editum anno MDII. & Dictionarium *Dionyſii Neſtoris* Minoritæ Novarienſis, eodem anno Argentinæ publicatum, qui quidem Catholici & Ugutionis, uti vocat, ſomnia ſingulis fere paginis redarguit. [e] Legebantur denique in ſcholis ſub initium decimi ſexti ſæculi, & antea, Grammatices libri modò ignoti, ut *Maximiniani Grammatica, Doctrinale Alexandri de Villa Dei, Partionale, & Combinale Grammaticæ: Guidonis de Fontenaio Biturici Magna Sinonyma, Grammaticæ regulæ, Epitheta, Differentiæ vocabulorum:* quibus ſucceſſere demum Joannis Deſpauterii Ninivitæ, qui obiit circa annum MDXIV. & aliorum ſubinde ejuſce generis Grammaticalia opuſcula, quibus utuntur hodie ſcholæ noſtrates. Ex iis porro veteribus Dictionariis vel Gloſſariis, de quibus hactenus egimus, vocabulorum etymologias interdum deſcribimus, ridiculas & putidas,

a Sander. in Bibl. Mſſ. Belg. p. 137.

b Bibl. Mſſ. Labb. p. 43.

c In Bibl. Mſſ. Belg. p. 132.

d Pitſeus pag. 904.

e Vide Hiſt. Academiæ Pariſ. to. 1. p. 518.

---

(1) Extat Ms. in Bibliotheca Cl. V. D. *Lancelot*, qui illud nobiſcum pro ſolita humanitate communicavit, in cujus præfatione hæc leguntur: *Quia quamplures Britones multùm indigent Gallico, idcirco ego Johannes Lagadeuc parrochie de Plœgonnen Dioceſis Trecorenſis in artibus & decretis Bachalarius, quamvis indignus ad utilitatem pauperum Clericulorum Britanie, vel rudium in pericia Latinitatis, hoc opuſculum compoſui, &c. Datum die 16. menſis Auguſti, anno* 1464. Ejuſdem videtur ætatis mſ. ille codex.

quibus, quòd non ſubinde refellantur, nolimus à Lectoribus exiſtimari aſſenſum nos præbere. Neque enim ejuſmodi næniis confutandis tanti viſum eſt immorari, cùm quales ſint, ex ſe ſe ſatis oſtendant: *Horum quippe ſententias prodidiſſe, refutaſſe eſt*, quod de hæreticorum perfidia aiebat [a] Hieronymus.

a Epiſt. 54. & Epiſt. 91. cap. 3.

Dictionaria minùs Latina in ſcholis diu ſervata locum tandem cedunt aliis puræ Latinitatis.

LII. Ejuſmodi igitur Latina Dictionaria ad amuſſim minimè exacta, neque à Latinitatis ſordibus purgata, in ſcholis publicis paſſim habebantur: » [b] quorum compactores malæ interdum fidei damnare licet, » quòd, quantumvis iſthuc eſſe corruptum & adulterinum ſcirent, » non putarent tamen aut otii ſui eſſe, quo delectabantur, aut negotii, » quod gravius eſſe exiſtimabant, quicquam in rebus iſtis innovare, ita » quidem ut de Latinis ſentirent ut Latini, loquerentur & docerent » ut barbari, & vocum mutationem ullam in Lexicis ſuis faciendam » putarent: magna adeo vis eſt, magnum pondus, auctoritas plurima » conſuetudinis & uſus, ut vitioſa retinere, bona negligere, recta con» temnere, prava colere, æqua repudiare, quàm rectis inſiſtere, bo» noſque auctores prælegere, ac in Latinitate duces ſibi aſſumere ma» luerint ætatis iſtius Scriptores, ipſique artis Grammaticæ doctores. Sed cùm veritas haud facilè convellatur, nec per uſucapionem aboleatur; revixit tandem ſtudioſorum operâ, quæ quaſi intermortua tot ſæculis jacuerat Latinitas: ita ut ratione temporum mutata, diſcuſſa barbariei caligine, veternoſaque ablegata dicendi ratione, omnibus ſummo ſtudio ad perfectiſſimam Linguarumcognitio nem incumbentibus, literarum gloria in illam magnitudinem excreverit, ut non defuerint abſolutæ eruditionis viri, qui non tantùm præſtantiſſimis Latii luminibus opponi mererentur; verùmetiam cum priſcis de ingeniorum felicitate contenderent. Extitere enim circa ea tempora, poſt Franciſcum Petrarcham, qui literas à multo ævo ſepultas è Gothicis tumulis primus fere excitaverat, LAURENTIUS VALLA, civis Romanus, & NICOLAUS PEROTTUS Saxoferratenſis, Sipontinus Epiſcopus, ut omittam HADRIANUM Cardinalem, & aliquot alios, qui defæcandæ Latinitati inſudarunt, quorum alter ſcriptis ſub annum MCCCCL. Elegantiarum Latinæ Linguæ libris ſex: alter ſub annum MCCCCLXX. publicato grandiori Commentariorum ejuſdem Linguæ volumine, cui Cornucopiæ nomen indidit, cum duobus ſingularum dictionum indicibus, Græco altero, altero Latino, qui juſti Dictionarii vicem præſtant, non quatriduanam; ſed quadringentis ampliùs annis extinctam & ſepultam Latinitatem excitarunt, & rurſum in lucem eduxerunt. Horum denique inſiſtens veſtigiis, primus ab barbarica illa fæce Dictionaria, hactenus in ſcholis recepta, purgavit AMBROSIUS DE CALEPIO in agro Bergomenſi, ([a] quidam filium Comitis Calepienſis fuiſſe volunt, quorum quidem Comitum meminit [b] Cæleſtinus in Hiſtoria Bergomenſi) unde & CALEPINUS appellitatur, edito Dictionario ex veteribus Scriptoribus profanis & Catholicis, in quo multa ſe contra Priſcianum, atque adeo ipſum Laurentium Vallam, præſtantiorum Scriptorum auctoritate nixum dixiſſe & obſervaſſe profitetur in epiſtola operi præfixa; quam quia in vulgatis Calepinis non eſt edita, hîc deſcribere operæ pretium duximus. Prodiit autem primùm, ni fallor circa annum MD.

b *Thom. Smith.*

a *Borrichius de Lexicis Latin.* p. 3.
b *Cæleſt. in Hiſt. Bergom. part.* 1. *l.* 7. *c.* 6.

Ambroſius

Ambroſius Calepinus Eremitanus, Senatui populoque Bergomenſi Salutem plurimam dicit.

Plures anni ſunt, magnifici conſummatiſſimique viri, ex quo vel à prophanis, tum veteribus tum recentibus, vel à Catholicis, & iis ſanè doctiſſimis, ſanctiſſimiſque viris, complurimas Dictionum interpretationes, quàm mihi ad pernoſcendas auctorum ſententias idoneæ viderentur, excerpere, atque in unum cœpi cogere. Quod planè opus ſic à me ſuſceptum eſſe velim exiſtimetis, ut aliis, & mihi in primis, uſui quandoque futurum eſſe conſiderem. Non enim tam inſtruendorum aliorum, quàm mei exercendi ingenii gratia id efficere aggreſſus ſum. Nam cùm à teneris, ut aiunt, unguiculis inter Sacratorum numerum, faventibus ſuperis relatus fuiſſem, & neque declamationibus, refragante natura, me dedendum putarem, neque percipiendæ Philoſophiæ ulla mihi à Patribus facultas daretur, quippe qui in id temporis incidiſſem, quo de ſalvandis animis tantummodò cogitandum foret, cùm nec tempus omnino fruſtra terendum ducerem, haud iniqua res viſa eſt, ea me amplecti ſtudia quæ certam præ ſe ferrent humanitatem. Neque verò eo vel temeritatis, vel dementiæ redactus ſum, ut bonarum artium ſtudioſis ſatis me facere poſſe exiſtimem, quando nemo, licèt ſapientiſſimus, id unquam præſtare potuerit, certòque ſciam, me nec tanto ingenio, tantave literatura præcellere, ut quæ à Nonio, Marcello, Feſto Pompeio, Pediano, Servio, Donato, Varrone, cæteriſque Latinæ Linguæ luminibus elucubrata fuerint, ego ipſe magis religioni dedicatus, quàm cuipiam diſciplinæ, clariùs, aut enucleatiùs ſcribere poſſe conſiderem. Verùm quia in præſtantiſſimis illis literarum antiſtitibus plurima deſiderabantur, ego, ut communi ſtudioſorum utilitati conſulerem, ac meis pro viribus ſuſcepti muneris officio cumulatiſſimè ſatisfacerem, ea carptim ex omnium pene diſciplinarum monumentis exprimere conatus ſum, multa contra Laurentium Vallam, contra Priſcianum alioſque auctores, præſtantiorum auctoritate nixus. Plus enim apud me Ambroſii, Hieronymi, vel Auguſtini gravitas & doctrina valet & Græcorum, quàm Laurentii Vallæ ſtudioſa reprehenſio. Id autem bene maleve fuerim aſſecutus, judicent alii. Hoc unum affirmare auſim, noſtrum hoc opus & vocabulorum multitudine, & propoſitionum interpretamento, & auctorum citatione ordineque, Dictionaria cuncta ſuperare. Quod cùm in volumen amplum excreviſſet, ac illud multorum rogatu emittere ſtatuiſſem, Patriam delegi cui id dedicarem. Nam cui potiſſimùm conſecrari opus de re litteraria debuit, niſi patriæ, & illi quidem patriæ, in qua magno & excellenti ingenio viri ſunt, qui de gravitate, de jurisprudentia, deque omni ſcientiarum genere præclarè meriti eſſent, quos ego tanquam obices oblatrantibus conſtitui opponere. Fere enim plerique omnes, qui in literis præſertim aliquid edidere, id Principi, vel Senatui cuipiam inſcripſere, quærentes, ut ab eorum potentatu ac magnitudine laboribus ſuis apud omnes auctoritatem, & ab invidis tutelam, munimenque pararent. Prudenter id quidem, quando ita veteri conſuetudine fieri videmus, ut omni in re, quæ Principes probant, ea cæteri laudent, cupiant, tueantur. Scio namque futuros eſſe, qui labori noſtro detrahant. Ita enim fit, ut quæcunque mortales agant, ſive privatim, ſive publicè, calumniæ ſubjacere certum ſit, nec divinis operibus maledica Lingua parcit, tantum ſibi humanus arrogat intellectus. Ego non niſi volentibus hæc legenda trado. Multa ſanè fateor à me tradita ſunt, quæ alii probent, ab aliis vitio dentur, quod pleriſque etiam doctiſſimis uſu veniſſe compertum eſt. Velle ſuum cuique eſt, inquit Poëta, nec voto vivitur uno. Domus, quæ apud forum extructa eſt, quæ editior ſit, vel depreſſior quàm æquum videatur, ſæpe contenditur. Difficile reor omnibus placere poſſe. Sed ego non ſolùm cuipiam me non præpono; ſed nec æquiparo quidem, eligens cum Propheta abjectus eſſe in domo Dei. Quare ſi meum opus à vobis acceptum fuerit,

illudque probaſſe videamini, abeſſe non poterit, quin à tam gravibus, tam doctis, tamque eloquentibus viris laudatum, laudandum quoque reliqui exiſtiment. Multa verò, immo pene innumerabilia deſunt in hoc opere. Quis enim univerſa multis etiam queat comprehendere voluminibus? Verùm ne longiùs epiſtolam evagari patiar, finem dicendi faciam, ſi modò hoc unum vos monitos effecero, quod ad rem plurimùm conducere videtur: quippe quod unamquamque Dictionem inventu facilem reddit. Nam omnes orationis partes, aut ſimplices ſunt, aut compoſitæ. Quæ ſimplices ſunt, ſuo quæque loco pro duarum triumve litterarum præcedentium ordine collocantur. Compoſitarum alias cum ſimplicibus, alias per ſe, ſecundùm variam multiplicemque earum ſignificantiam, coaptavi, ab A. littera initium ſumens.

Primæ Calepiani Dictionarii editiones.

LIII. Calepinianum exhinc Dictionarium, neſcio an tum primùm in Gallia, Pariſiis editum eſt anno MDX. quo idem Calepinus obiiſſe dicitur, cum hoc titulo: F. AMBROSII CALEPINI *Bergomatis, profeſſionis Eremitanæ, Dictionarium, ex optimis quibuſque auctoribus, Nonio Marcello, Feſto Pompeio, M. Varrone, Pædiano, Servio, Donato, Cornucopiæ Perottino, Laurentio Valla, Tortellioque: præterea ex Suida Græco, aliiſque compluribus, nullo fere vocabulo Cornucopiæ prætermiſſo ſtudioſè collectum, & ab Aſcenſio diligenter recognitum atque impreſſum.* Prodiit altera deinde editio Pariſienſis anno MDXXV. Idib. Auguſti, ſumptibus Joannis Parvi & Ponceti *le Preux*, cum hoc titulo: *F. AMBROSII CALEPINI Bergomatis Eremitanæ profeſſionis, viri undecumque doctiſſimi Lexicon ex optimis quibuſque auctoribus collectum, novis additamentis, quæ nondum ad nos pervenerant, ipſiuſmet auctoris autographis illuſtratum, quæ hoc ſigno.... indicantur. Adducuntur & Joannis Badii frugiferæ annotationes ſtella notatæ. In ſumma hoc in opere recondita latet eruditio, ita ut nullum vocabulum Cornucopiæ, immo nullius Dictionarii quæratur prætermiſſum, &c.* Huic porro ejuſdem Calepini epiſtola præponitur, quam ille iteratæ ac poſtremæ ſuæ editioni præmiſerat, quam Venetiis anno MDIX. factam quidam ſcribunt, in qua tum ſe decrepita fuiſſe ætate, viſu etiam præ ſenectute privatum teſtatur. Hanc perinde hoc loco deſcribendam duximus, cum alibi vix occurrat.

Ad clariſſimum & ſapientiſſimum Theologum Dominum Magiſtrum Egidium Viterbienſem totius Auguſtiniani gregis Eremitarum Paſtorem digniſſimum, Ambroſius Calepinus Bergomas, ejusdem religionis de Obſervantia nuncupatæ minimus S. P. D.

Quum hominem, ſenem præſertim, bullam, quæ dicitur eſſe non ignorarem, meque ingraveſcens ætas colligendas jam eſſe ſarcinas admoneret, dictionum interpretamenta olim quidem à me edita, proximis vero annis incudi reddita, & aliquanto diligentiùs amuſſitata collegi, effecique, ut caſtigatiora & uberiora in manus hominum exire poſſent. Hoc verò quicquid eſt operis, quamvis & ipſe nomini tuo dicare exoptarem, idque ipſum religioſi, quotquot Bergomi degunt Collegæ noſtri pro ſua quiſque in te pietate à me certatim contenderent, hærebam tamen, neque ingenii tui judicium præſertim, ut Secundus ait, laceſſitum ſubire audebam. Neque enim ſic toto, ut dici ſolet, cælo errabam, ut non viderem eum eſſe te, quem quaſi Lucillianum illum Perſium omnium doctiſſimum metuere etiam eruditi debeant. Quis enim, quæſo, vel unicam oden tuam, Ægidii Romani laudes continentem, legere potuit, ut te ſummum in Poëtica non agnoſceret? Quis librum de Eccleſiæ incremento à te conſcriptum, & divina Pontificis Maximi voce laudatum non admiratur? Quis Eloquentiæ tuæ fulmina æquaverit? Quis ad populos te concionantem audivit, qui voces tuas Pauli eſſe tonitrua non exiſtimaverit? Quis tuæ illius dialecticæ ſubtilitatis ceratinas & ſoritas effugerit? Quem

porro lateat, quantum in iis, quæ Phyſica, quæque item Metaphyſica nominantur, quantum denique in ſacrarum literarum ſtudiis ſemper excellueris? Quid plura, te unum intelligebam, cui nihil non lectum, nihil non intellectum eſſet. Sed bene, quem ſumma doctrina formidabilem effinxerat, eundem vitæ ſanctitas amabilem reddidit. Neque enim mihi, quamvis à te longiſſimè conſtituto, neſcire permittitur, quàm bonus commiſſi tibi gregis Paſtor exiſtas, ut languentes foveas, ut demiſſos erigas, ut ſalubribus medelis aut venienti morbo occurras, aut eundem, ſi fortè irroboraverit, amoveas. Noſter Ordo, quod diu exoptavimus, te auctore eſt integratus, te Magiſtro ſibi reſtitutus, te intercedente ſummis privilegiis honeſtatus, quæ cùm animo volverem, facilè percipiebam, te, qui univerſos ita dirigeres, ſingulos non contemnere. Hoc denique quaſi addita obrepſit audacia, meque illuc impulit, ut ad te quaſi ad numen aliquod confugerem, & qualeſcumque vigilias meas tibi dicarem. Quod factum meum boni conſulas obſecro, meminerìſque, me quaſi non poſtremæ notæ villicum hac ipſa dicatione rationem otii mei exhibere tibi voluiſſe, quem tu velut diligens paterfamilias inſpicere non gravaberis, vel certè ut bonus paſtor ne puſillæ quidem ovis fœtum tibi contemnendum putabis, ſed umbra potiùs tui nominis proteges. Quod ſi, ut ſpero, feceris, ad ſummam votorum meorum perveniſſe mihi videbor, ac tuo quaſi colophonio ſuffragio, ut in veteri verbo eſt, adjutus, in ſingulis etiam tribus puncta omnia tuliſſe me exiſtimabo, nec ætatis tantùm noſtræ oblatratores, ſed & celebratum illum veteribus modum contemnam. Vale Pater R. & Congregationem noſtram, ac præſertim Bergomenſem Conventum habe commendatiſſimum. Nam & te, ut debent, omnes mirificè amant ac reverentur, & me decrepitum jam ſenem atque oculis captum mira pietate complectuntur. Bergomi Kalendis Octobris MDIX.

LV. Sic auctum deinceps, noviſque vocabulis adornatum Calepinianum Dictionarium, in magnam voluminis molem excrevit, dum quiſque pro libitu obſervationes eò ſuas immittit, librumque ſuffarcit nominibus etiam propriis ac Geographicis, licèt nihil ad Latinam Linguam ſpectantibus: quod quidem neſcio an ab ipſo Calepino in primis editionibus præſtitum fuerit; cùm eas non viderim, tametſi in prima Pariſienſi aliquot, & in iis, quæ Venetiis alibique confectæ ſunt, multo plura occurrant.[a] Quæ quidem vir multi judicii ac ſingularis literaturæ Conradus Geſnerus Tigurinus, in Calepiniano Dictionario à ſe recenſito, & ſupra quatuor millibus vocabulorum ex probatiſſimis auctoribus aucto, cum proſodiæ, id eſt, quantitatis ſyllabarum notis in Onomaſticum peculiare rejecerat, in editionibus Baſileenſibus ann. MDXLIV. & MDLX. poſtremâ ex Pauli Manutii obſervationibus plurimùm adauctâ. Et ſanè mirandum ab ejuſmodi vocabulis, quæ rurſum malo fato in alias editiones irrepſere, Calepinianum Dictionarium non purgaſſe virum in hiſce literarum ſtudiis verſatiſſimum Joannem Paſſeratium, à quo poſtremò adornatum eſt, cùm aliunde infinitis aliis Latinis vocabulis, maximè Scriptorum, qui vel prioribus Romanæ reipublicæ ſæculis, vel etiam inclinante paululùm Latinitate floruerunt, adaugeri potuiſſe, quæ tamen omiſſa ſunt, pro certo habeatur, adeo ut ex iis duo fere alia confecerit volumina Matthias Martinius. Sed & iis præſertim adornari debuit, quæ à probæ Latinitatis auctoribus peti poſſunt, ac Tullianis maximè, quæ tanto ſtudio Marius Nizolius, Robertus Stephanus, & alii ordine literarum collegerunt. Qua de re meritò queritur vir doctus Olaus Borrichius in ea Diſſertatione, quam

Calepini Dictionarium novis augetur vocabulis.

a *Joſias Simler. in Vita Conradi Geſneri.*

de Lexicis Latinis & Græcis edidit, Hafniæ excuſa anno MDCLX. Tot igitur ſubſidiis, doctorumque virorum conatibus revixit intermortua Latinitas, & abdicatis inſulſis iſtis Lexicis, à quibus barbaries ipſa fovebatur, ſucceſſere longè terſiora, & ab omni illo, quo priùs ſcatebant, ſqualore purgata, quorum in ſcholis Academiiſque publicis, feliciori eruditionis ac literarum fato, hactenus uſus invaluit.

Auſpicibus venere Deis cæloque ſecundo
Non nota elapſis commoda temporibus.
Quæ priùs obſcuris fuerant infuſa tenebris,
Senſa Poëtarum jam per aperta volant.
Ante ſalebroſo Latialis Lingua veterno
Obruta, vix poterat triſte levare caput.
Et pro Romano Geticus pollebat ubique
Sermo: vel hoc ſi quis durior alter erat.
Nemo Maronæi volvebat dona laboris:
Nemo Catullæos Bilbilicoſve ſales.
Delituit Cicero ſpurca contemptus in alga:
Tu quoque cum Marco Quintiliane tuo.
Livius, & Naſo, dulciſque Propertius, & qui
Cantavit Nemeſin dexteriore lyra.
Lucanus, Senecæque duo, Juvenalis Aquinas,
Tranquillus, Tacitus, Perſius atque Pedo.
Stella, Macer, Flaccus, terſique Papinius oris,
Deliciæ Latii Plautus & eloquii.
Plinius, Italicus, Celſuſque, Apuleius, Aratus,
Et quicumque bonus Scriptor, opertus erat.
Infelix plebes Papiam Ebrardumque legebat:
Scriptaque barbaricis vix bene nota Getis.
In pretio fuerant Uguitio, Catholiconque;
Atque Mamotrecti ſemilatina lues.
At nunc auſpicibus Superis cæloque ſecundo
Induit antiquum Romula Lingua jubar.
Sic poſt millenos ales reparabilis annos
Abjecto renovat omne decus ſenio.
Contulit huic operi Gazes Theodorus & acer
Vallenſis multùm: tuque Philelphe ſimul.
Hinc Itali crevere viri: crevere juventus
Gallica Pieriis deliciata ſacris.
Nec te Pice ſagax: nec te Beroalde ſilebo:
Nec te cum Muſis, Politiane tuis.
Adde Marullum illis & blandidicum Pontanum;
Et Carmelitam, Mantua dia, tuum.
Qui ſimul Hermoleos, non verò Barbarus ore
Dicitur: hi Linguæ reſtituere decus.
Illorum, impreſſit pubes Germana labores:
Et gens in prælis Gallica fecit idem.
Sic pedepreſſim aucta eſt Italæ cultura loquelæ;
In varia nec non caſtra tetendit humo.

Quis

Quis nunc tricoſus, quis fuſculus auctor habetur:
Ad quem ſcriptorum non via lata patet?
Cuncta innoteſcunt limâ ſcrutata ſeverâ:
Quæque prius fuerant turbida, clara micant.

Iſtis haud incomptis carminibus luſit olim Petrus Bouherius Sabulenſis in Elucidarium Conradi de Mure Canonici Thuricenſis, à ſe repurgatum & adornatum anno MDXIII. [a] Vixit autem Conradus anno MCCLXXIII. ut auctor eſt Conradus Geſnerus, iſque eſt, qui novum Græciſmum condidit, ut ipſemet in præfatione iſtius operis teſtatur. Atque hæc quidem de veteribus ac etiam paulo recentioribus Gloſſographis adnotaſſe ſufficiat.

a *Bibl. Geſneri.*

An abſtinendum lectione Scriptorum inferioris ævi.

LVI. Jam verò haud neſcius ſum, fore complures, qui inferioris ævi Scriptorum, quibus nulla eſt elegantia Latinitatis, vel munditia, abſtinendum lectione eo arbitrentur potiſſimùm, quòd ſcriptionis ſtylum, locutioniſque characterem vitiet ac corrumpat: ut ſuam omnem ſermonis elegantiam, & Latini eloquii venuſtatem ſtridore lectionis Hebraicæ ſordidatam fuiſſe agnoſcit [b] Hieronymus: *Nos, ut ſcis,* inquit, *Hebræorum lectione detenti, in Latina Lingua rubiginem obduximus: in tantum, ut loquentibus quoque nobis ſtridor quidam non Latinus interſtrepat.* Neque diſſimili ſententia S. Baſilius [c] (vel quivis alius ſub ejus nomine) ad Libanium Sophiſtam ſcribens de ſermonis ſui inelegantia ſeſe excuſat: (1) ἀλλ' ἡμεῖς μὲν, ὦ θαυμάσιε, Μωσῇ καὶ Ἠλίᾳ καὶ τοῖς οὕτω μακαρίοις ἀνδράσι συνεσμὲν, ἐκ τῆς βαρβάρου φωνῆς διαλεγομένοις ἡμῖν τὰ ἑαυτῶν, καὶ τὰ παρ' ἐκείνων φθεγγόμεθα, νοῦν μὲν ἀληθῆ, λέξιν δὲ ἀμαθῆ, ὡς αὐτὰ ταῦτα δηλοῖ. Et epiſt. 356. (2) τί γὰρ ἂν εἴποιμεν πρὸς οὕτως ἀττικίζουσαν γλῶτταν; πλὴν ὅτι ἁλιέων εἰμὶ μαθητὴς, ὁμολογῶ καὶ φιλῶ. Sed & [d] Julius Severianus, etſi oratori juris ſtudium non omittendum exiſtimaret, non tamen penitus appetendum cenſebat: Cùm ſi ſe multùm » ſcientiæ juris dederit, plurimum de cultu orationis atque impetu » amiſſurus ſit, cùm alia ſit Juriſconſultorum, alia Oratorum dicendi » ſcribendique ratio. Adde quòd, ut ait [e] Fabius, non aſſueſcendum » eſt ſermoni, qui dediſcendus ſit, quia ipſa magis pertinaciter hærent, » quæ deteriora ſunt. [f] Difficulter enim eraditur, quod rudes animi » perbiberunt, procliviſque eſt malorum æmulatio: & quorum virtu- » tes aſſequi nequeas, citò imiteris vitia. [g] Quin etiam objectum Herodoto, quòd de Barbaris, id eſt, exteris populis, Hiſtoriam ſuam conſcribens, eorum ſermonem imitatus dicatur, ut auctor eſt Theon Sophiſta: (3) Καὶ βαρβαρικῶς φαμὲν εἰπεῖν πολλάκις τὸν Ἡρόδοτον, καίπερ Ἑλληνιστὶ γράφοντα, ὅτι τοὺς ἐκείνων λόγους μεμίμηται. Et de verſibus ſuis, dum apud Getas exul degeret, exaratis, aiebat [h] Ovidius:

Nec te mirari, ſi ſunt vitioſa, decebit,
Carmina quæ faciam pene Poëta Getes.
Ah pudet, & ſcripſi Getico ſermone libellum:
Structaque ſunt noſtris barbara verba modis.

b *Epiſt.* 130. *& in Prolog. lib.* 2. *in Ep. ad Galat.*

c *S. Baſil. epiſt.* 339.

d *In Syntom.*

e *Quintil. l.* 1. *c.* 1.

f *S. Hieron. ad Latam.*

g *Theon Sophiſt. in progym. p.* 89.

h *Lib.* 4. *de Ponto Eleg.* 13.

(1) *Sed nos quidem, vir ſpectatiſſime, verſamur cum Moyſe, Elia, & hujuſmodi ſanctis viris, qui ſua nobis barbaro ſermone ediſſerunt, & illa nos eodem modo uſurpamus, ſenſu quidem vera, dictione autem indocta, ut ex ipſis videre eſt.*

(2) *Quid enim dixerim de tam Attico ſermone? niſi quod piſcatorum ſim diſcipulus, illud fateor, & dici amo.*

(3) *Et dicimus Herodotum ſæpius barbarè locutum fuiſſe, quamvis Græcè ſcripſerit, quòd barbarorum dicendi rationem ſit imitatus.*

a *Julian. Imp. Epiſt.* 55.

Julianus [a] Imperator Epiſt. 55. barbariem ſe contraxiſſe profitetur, dum apud barbaros verſaretur: (1) τὰ δ' ἐμὰ, εἰ καὶ φθεγγοίμην ἑλληνιστὶ, θαυμάζειν ἄξιον, οὕτως ἐσμὲν ἐκβαρβαρωμένοι διὰ τὰ χωρία. Querentur etiam » quòd propter hoc ipſum, quòd pravi ſunt, laudentur, [b] & tanquam » ſermo rectus & ſecundùm naturam enuntiatus nihil habere ex inge- » nio videatur, illa, quæ utcunque deflexa ſunt, tanquam exquiſi- » tiora miremur. Non aliter quàm diſtortis & quocunque modo pro- » digioſis corporibus, apud quoſdam majus eſt pretium, quàm iis, quæ » nihil ex communis habitus bonis perdiderunt: atque etiam qui ſpe- » cie capiuntur, vulſis lævatiſque, & inuſtas comas acu comentibus, » & non ſuo colore nitidis, plus eſſe formæ putant, quam poſſit tri- » buere incorrupta natura, ut pulchritudo corporis venire videatur » ex malis moribus. Digna, inquit [c] Voſſius, hæc pueris eſt oratio, » quos ab ejuſmodi Scriptoribus ipſi etiam arcemus. Siquidem hos de- » mum iis commendamus, qui jam ſubacti ſunt in optimis auctoribus, » ac minimùm Hiſtoriarum diſciplinarumque rudimentis imbuti. Nec » enim jam ætate ac judicio firmatioribus metuendum inde erit illud » periculum, quod formidant: atque ut fortaſſe aliquid amitteretur » de caſtimonia ſermonis, pulcrè id tum compenſabitur utilitate rerum » præſtantiſſimarum, quas ex Scriptoribus iis addiſcimus. [d] Plerique enim, rudes literarum, dum de tractatibus hominum diſertorum quippiam legunt, verboſitatem ſolam diſcunt, abſque ulla doctrinæ reconditioris, qua ii fere ſemper carent, notitia. Ea quippe ſunt aliquando ſtudia illorum, qui eruditorum nomen ſibi arrogant, ut vocabulorum argutiis, periodorum concinnitatibus, trivialiſque eloquentiæ floſculis toti inſiſtant, humaniorum literarum ſolidioriſque doctrinæ cultum negligant, & veterum ac ævi medii auctorum lectionem aſpernentur, qua ſubinde poſſent illuſtrari, quas ſibi tractandas ſuſcipiunt, rerum argumenta, [e] *priùs imperitorum magiſtri, quàm doctorum diſcipuli:* Qui, ut ait » Petronius Arbiter, levibus atque inanibus ſonis ludibria quædam » excitando, efficiunt, ut corpus orationis enervetur & cadat. Ac de ejuſmodi ſcriptoribus haud inſulsè, opinor, dixit, neſcio quis noſtræ ætatis Satyricus: Nihilum præclaris verbis ac elegantibus perſæpe includere horum, quantumlibet laborioſas, lucubrationes. [f] *Jacet enim omnis oratio, in qua tantùm verba laudantur:* cùm id in primis cavere debeat, qui ad ſcribendum ſe ſe accingit, ut non jejuna ſit, neque in ſola verborum connexione vel compoſitione tota hæreat ac verſetur; ſed, ea perlecta, habeat Lector, unde inſtructior evadat ac doctior. Iſidorus Peluſiota [g] ſcribens ad Proaereſium Scholaſticum (2) λόγων ἔχεις συναγωγὴν, ὡς μανθάνω, ἀκοὴν μὲν τερπόντων, λόγου δὲ τοῦ ζῶντος σοι δεῖ, οὗ ὁ χηρεύων, κύμβαλον ἀλαλάζον ἐστίν. Et alio loco in eamdem ſententiam: (3) ὁ καλῶς λέγειν, κυμβάλῳ παρέοικε, *&c.* Ita plerique ſuas ineptias vulgò obtrudunt, & ſe diridendos præbent ſomniis, verſiculis, & declamationibus: de iis

b *Quintil. l. 2. c. 5.*

c *In Præf. de Vit. Serm.*

d *S. Hieron. Epiſt. 8. ad Demetriad.*

e *Id. Hieron.*

f *Id. Hieron. Ep. 13.*

g *Iſidorus Peluſ. lib. 1. Ep. 108. 163.*

(1) *Noſtra quidem* (ſcripta) *mirari dignum eſt, quamvis Græcè loquamur; adeo facti ſumus barbari, per diverſa quæ peragravimus loca.*

(2) *Habes verborum copiam, ut audio, aures quidem oblectantium, at viventi ſermone cares, quo qui indiget, cymbalum eſt tinniens.*

(3) *Splendida oratio, ſimilis eſt cymbalo, &c.*

loquor quiſquiliis, quæ ſimul ac prodeunt, [a] ſcombros, thus, [b] & piper, & quidquid chartis amicitur ineptis, tunicæ veſtiunt; Chartæ emporeuticæ [c] Plinianæ. Hinc tot ἡμερόβιοι Libelli, qui, ut [d] Plautinis utar,

a Martial. l. 4. Ep. 87. b Hor. l. 2. Ep. 1. Tibul. l. 1. c Plin. lib. 13. d Plaut. Pſeud. c. 12.

> *Quaſi ſolſtitialis herba pauliſper ſunt,*
> *Repentè exorti ſunt, repentinò occidunt.*

» Nullus interim tam imperitus Scriptor eſt, aiebat [e] Hieronymus, » qui lectorem non inveniat ſimilem ſui, multoque pars major eſt » Mileſias fabellas revolventium, quàm Platonis libros. In altero enim » ludus eſt & oblectatio, in altero difficultas & ſudor miſtus labori. » [f] Magna pars ſtudiorum amœnitates quærimus: quæ verò tractata » ab aliis dicuntur immenſæ ſubtilitatis, obſcuris rerum tenebris pre- » muntur: Nemo porro inficiari audeat non claſſicos vetereſque duntaxat, ſed & recentiores paulo Scriptores ampliſſimam ſuppeditare ſæpenumero ſcribendi, ſcriptaque illuſtrandi, materiam, quorum ſermonem vel dicendi rationem, rerum interim ſolidiorum argumentis ab iis depromptis, deſpicari liceat: eſt quippe quævis ἀνάγνωσις, τροφὴ λέξεως, aiebat Apollonius Rhodius, apud [g] Theonem Sophiſtam. Quidquid enim ii cauſentur, [h] *non obſtant hæ diſciplinæ per illas euntibus, ſed circa illas hærentibus*, ut Fabii verbo utar, & quando, cum his *non habitandi electione, ſed itinerandi neceſſitate verſamur*, quod de Grammaticis ac Poëtis dixit [i] S. Auguſtinus. Quò ſanè aptari poſſunt iſta Chryſoſtomi [k] in caput 1. Danielis: (1) ἔνθα δὲ οὐδὲν ἔβλαπτεν, οὐ παρῃτήσατο μαθεῖν γλῶτταν βαρβαρικὴν καὶ σοφίαν τοιαύτην. οὐ γὰρ τὸ μαθεῖν ἔγκλημα ἦν, ἀλλὰ τὸ χρήσασθαι. Adde [l] quòd artis oratoriæ magiſtri inutile haud eſſe exiſtimant, etiam corruptas aliquando & vitioſas orationes legi palam pueris, oſtendique in his quàm multa impropria, obſcura, tumida, humilia, ſordida, laſciva, effeminata ſunt.

e In Præf. ad lib 12. Comm. in Eſaiam. f Plin. in Præfat. g Theon. in Progymn. pag. 5. h Quintil. l. 1. c. 13. i Lib. 1. de Muſica. c. 1. k Chryſoſt. in cap. 1. Danielis. l Quintil. l. 2. c. 5.

LVII. Fuit etiam hæc Gentilium expoſtulatio, [m] quorum ſtudium omne in verborum & ſermonis elegantia poſitum erat, qui ſacros Chriſtianorum libros; quòd ineleganter eſſent ſcripti, meramque redolerent barbariem, averſabantur: ſeu, ut [n] ait Lactantius, ſcriptis cæle- » ſtibus, quia videbantur, incompta, non facilè credebant, quia aut » ipſi erant diſerti, aut diſerta legere volebant, & quæ auribus blan- » diuntur aſſueti, dulcibus & politis, ſive orationibus, ſive carmini- » bus, divinarum literarum ſimplicem communemque ſermonem pro » ſordido aſpernabantur. Quaſi verò Deus, inquit ille, & mentis, & » vocis, & linguæ artifex diſertè loqui non poteſt: cùm ſummâ pru- » dentiâ carere fuco voluerit ea, quæ divina ſunt, ut omnes intelli- » gerent, quæ ipſe loquebatur. Sed & [o] S. Hieronymus fatetur, primis adoleſcentiæ annis, Tullio, Platone cæteriſque ejuſmodi Gentilibus Scriptoribus perlectis, in ſemetipſum reverſum Prophetas legere cœpiſſe: *Sed horum*, ſubdit ille, *ſermo horrebat incultus, & quia lumen cæcis oculis non videbam, non oculorum putabam eſſe culpam, ſed ſolis.* Quin etiam ævi noſtri

Gentiles Chriſtianis exprobrant Linguæ barbariem; vana eſt expoſtulatio.

m Theodoret. de Curat. Græc. affect. ſerm. 9. initio. Nilus l. 3. epiſt. 8. n Epiſt. c. 3. l. 6. Inſt. o Epiſt. 22. c. 13.

(1) *Ubi verò nullum detrimentum eſt, linguam barbaram & ejuſmodi ſapientiam diſcere non renuit. Non enim crimen erat hanc diſcere, verùm ea uti.*

Sectarii vulgatam verſionem eo vellicarunt, quòd voces aut minimè Latinas, & velut ignotas, aut planè obſoletas, vel denique minùs congruentes contineat. In quos [a] viri pii ac eruditi inſurrexere non ſemel, variiſque à ſacris Libris, & ſanctorum Patrum auctoritatibus petitis argumentis, eas non mutari, imò ſervari, ponique debuiſſe probarunt: tum quòd res, de quibus agitur, rectè omnino exprimerent, tum quòd paulo humilior oratio vulgarium hominum maximè captui accommodatior ſit, &, ut ait [b] S. Auguſtinus, plerumque conſuetudo loquendi vulgaris utilior eſt ſignificandis rebus, quàm integritas literata. *Mallem quippe*, ut ait, *cum barbariſmo dici, Non eſt abſconditum oſſum meum, quàm ut ideo eſſet magis apertum, quia magis Latinum eſt.* Quò ſpectant iſta [c] Hieronymi: *Illud autem ſemel monuiſſe ſufficiat, noſſe me cubitum & cubita neutrali appellari genere; ſed pro ſimplicitate & facilitate intelligentiæ, vulgique conſuetudine ponere maſculino: non enim nobis curæ eſt vitare ſermonum vitia, ſed Scripturæ ſanctæ quibuſcunque verbis differere.* Et [d] alio loco, *Camiſiæ* vocabulum uſurpaturus: *Volo*, inquit, *pro legentis facilitate abuti ſermone vulgari.* Ex quibus interim animadvertere licet vulgarem ſermonem Latinum non ſemper ad Grammaticæ leges exactum fuiſſe hacce tempeſtate. Θαυμάζω (1) δέ σου, inquit [e] S. Baſilius Amplilochium Iconienſem alloquens, τὴν γραμματικὴν ἀκρίβειαν ἐπὶ τῆς γραφῆς ἀπαιτοῦντος, καὶ λογιζομένου ὅτι ἠναγκασμένη ἐστὶν ἡ λέξις· τῆς ἑρμηνείας τὸ ἑαυτῆς εὔσημον ἐκδιδούσης, οὐ τὸ κυρίως ὑπὸ τῆς ἑβραϊκῆς φωνῆς σημαινόμενον μετατιθείσης. Sic igitur verborum argutias deridebant ſancti Patres, cùm rebus diſquirendis, non ſermonum lenociniis inſiſterent. Aiebat Origenes: [f] Ὁ (2) διαιρῶν παρ᾽ ἑαυτῷ φωνὴν, καὶ σημαινόμενα, καὶ πράγματα, καθ᾽ ὧν κεῖται τὰ σημαινόμενα, οὐ προσκόψει τῷ τῶν φωνῶν σολοικισμῷ, ἐπὰν ἐρευνῶν εὑρίσκῃ τὰ πράγματα, καθ᾽ ὧν κεῖνται αἱ φωναὶ ὑγιῆ· καὶ μάλιστα ἐπὰν ὁμολογῶσιν οἱ ἅγιοι ἄνδρες τὸν λόγον αὐτῶν καὶ τὸ κήρυγμα, οὐκ ἐν πειθοῖ σοφίας τῶν λόγων, ἀλλ᾽ ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως. In eandem ſententiam Scholiaſtes Gregorii [g] Nazianzeni, ſed & [h] Auguſtinus contra Creſconium Grammaticum: *Demoſthenes clariſſimus Oratorum, quibus verborum tanta fuit cura, quanta rerum auctoritas noſtris, cùm tamen nonnullam ei locutionis inſolentiam objeciſſet Æſchines, negavit ille in eo poſitas eſſe fortunas Græciæ, illone an illo verbo uſus fuerit,* (pro Cteſiphonte) *& an huc & illuc manum porrexerit: quanto minùs nos laborare debemus de regulis derivandorum nominum; quando ſive hoc, ſive illud dicamus, intelligitur ſine ambiguitate, quod dicimus: quorum non in expolitione ſermonis, ſed in demonſtratione veritatis eſt major intentio.* [i] S. Hieronymus: *Unde & leporem artis Rhetoricæ contemnentes, & puerilis ac plauſibilis eloquii venuſtatem, ad ſanctarum Scripturarum gravitatem confugimus; ubi verba vulnerum medicina eſt, ubi dolorum certa remedia, &c.* Sic [k] vetus Scriptor, præcepta daturus Scholaribus: *Hæc autem*, inquit, *ad intelligentiæ cognitionem ſuſcepimus peragenda, priſtinum modum tractandi fere omitten-*

a *Baron. an.* 57. *n.* 175. *an.* 331. *n.* 58. *& ſeqq. Franc. Turrian. lib.* 2. *pro Ep. Pont. cap.* 2. *Fileſac. lib.* 1. *Select. cap.* 14.

b *In Pſal.* 38.

c *In Ezech. cap.* 40.

d *De veſt. ſacerdot.*

e *S. Baſil. Ep.* 188. *ad Amphil.*

f *Philocal. cap.* 4.

g *Scholiaſt. Greg. in ſteleut. p.* 73.

h *Lib.* 2. *contra Creſcon. c.* 1.

i *Epiſt.* 34. *cap.* 1.

k *Liber de Diſciplin. Scholar. in Proœm.*

(1) *Miror ſanè quòd grammaticam in Scriptura diligentiam requiras, ac dictionem coactam eſſe putes illius interpretationis, quæ ſuum ipſius ſignificatum commodè exprimit, neque id transfert, quod propriè Hebraica voce ſignificatur.*

(2) *Qui dividit apud ſe vocem, & ſignificata & res pro quibus notiones ponuntur, non impinget ad ſolœciſmum vocis, cùm perſcrutatus res quibus ſignificandis voces adhibentur, ſanas & integras invenerit: maximè verò cùm profiteantur viri ſancti ſermonem ſuum & prædicationem non in perſuaſione ſapientiæ verborum, ſed in demonſtratione Spiritus & poteſtatis eſſe.*

te,

tes, nonnunquam leviori ſtylo peruſi, quoniam in majori parte pro rudibus informandis eſt executio, & tanto levior dilucidandi debet eſſe tranſlatio. Quin etiam ea mens fuit quorundam Philoſophorum, ut verborum lenociniis operam non darent, nec eleganter ſcribere curarent; ſed res ipſas potiſſimùm ſpectandas cenſerent. De Plotino aiebat [a] Porphyrius: (1) Ἔγραφε δ' οὔτε εἰς κάλλος ἀποτυπούμενος τὰ γράμματα, οὔτε εὐσήμως τὰς συλλαβὰς διαιρῶν, οὔτε τῆς ὀρθογραφίας φροντίζων, ἀλλὰ μόνου τοῦ νοῦ ἐχόμενος. Ea etiam fuit veterum Chriſtianorum ſcribendi vivendique ratio, ut eloquentiam non quærerent, non flagitarent Linguæ nitorem; ſed animæ quærerent puritatem, [b] cùm apud eos ſolœciſmus magnus & vitium, turpe quid narrare vel facere cenſeretur. S. Baſilius: (2) Καὶ τὸ τῆς λέξεως ἁπλοῦν καὶ ἀκατάσκευον, πρέπον ἔδοξέ μοι προθέσει χριστιανοῦ, ἢ πρὸς ἐπίδειξιν μᾶλλον ἢ κοινὴν ὠφέλειαν γράφοντος.

a *Porphyr.*
b *S. Hieron. Adv. Helvid. c. 8.*

LVIII. Sanctorum igitur Patrum in eo cura præſertim fuit, ut *ſtylo Eccleſiaſtico* ſcriberent; id [c] eſt, ut depoſito ſermonis cothurno libros ſuos divinæ Scripturæ floſculis adornarent, reperentque potiùs, quàm
» verborum exquiſitione tumerent: non compoſita oratione, plauſu-
» que populari, qui ſolet imperitorum aures decipere, atque palpare,
» ſed oratione ſimplici, & eccleſiaſtici eloquii veritate, ut ait [d] Hiero-
» nymus. Sed & id maximè curabant, ut à vulgo intelligerentur, ejuſ-
» que captui ſe ſe accommodarent cùm [e] omnium operum virtutem
» ſententias putarent, ab hiſque ſanctitatem & virilitatem petendam,
» quando nos in omnia delitiarum genera vitiaque dicendi quoque ra-
» tione deflеximus, aiebat Quintilianus: quod ſimili de Chriſtianis
» ſententia dixit [f] Gregorius Nazianzenus: (3) Καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων
» ἱερουργοῦμεν τὸν λόγον, ὥσπερ τὰ σώματα. Quippe ut ejuſdem [g] Hieronymi
» verbis utar, quod in diſertiſſimis viris Græciæ legimus, Aſianum
» tumorem Attico ſiccabant ſale, & luxuriantes flagellis vineas falci-
» bus reprimebant, ut eloquentiæ torcularia, non verborum pampinis;
» ſed ſenſuum, quaſi uvarum expreſſionibus redundarent. [h] Iis nempe
» minor fuit verborum cuſtodia, cùm intellecturi non timebantur.
» Hinc [i] S. Auguſtinus: Non timemus, inquit, ferulas Grammatico-
» rum, dum tamen ad veritatem ſolidam & certiorem perveniamus.
» Et [k] S. Proſper: Tam ſimplex & apertus, etiam minùs Latinus, diſ-
» ciplinatus tamen & gravis debet eſſe ſermo Pontificis, ut ab intelli-
» gentia ſui nullos, quamvis imperitos, excludat, ſed in omnium au-
» dientium pectus cum quadam delectatione deſcendat. Alia enim eſt
» ratio declamatorum, & alia debet eſſe doctorum. Illi elucubratæ ora-
» tionis pompam totis facundiæ ſuæ viribus concupiſcunt, illi rebus
» inanibus pretioſa verborum indicant ornamenta, iſti veracibus ſen-
» tentiis ornant & commendant verba ſimplicia. Illi affectant ſuorum
» ſenſuum deformitatem tanquam velamine quodam phalerati ſermo-
» nis abſcondere, iſti eloquiorum ſacrorum ruſticitatem pretioſis ſen-

Quis ſtylus Patrum.
c *Ep.* 167.
d *Epiſt. ad Lætam, & Epiſt.* 139.
e *Quintil. l.* 1. *c.* 14.
f *Orat.* 3.
g *Epiſt.* 4.
h *Quintil. decl.* 306.
i S. *Aug.*
k *Lib.* 1. *de Vita contempl. c.* 23.

(1) *In ſcribendo neque elegantiæ litterarum conſuluit, neque ſyllabas venuſtè diviſit, neque de Ortographia ſollicitus fuit, de ſola ſententia cogitavit.*

(2) *Conveniens mihi propoſito Chriſtiani videtur, ut ſermone utatur ſimplici & illaborato, utpote qui non ad oſtentationem, ſed ad communem utilitatem ſcribat.*

(3) *Unà cum aliis rebus ſermonem etiam immolamus, quemadmodum & corpora.*

a *Cap.* 24. » ſibus venuſtare, &c. Et [a] alio loco: Cæterum de accuratione dic-
» tionis elaboratæ non ſatago, nec mihi pudori eſt, ſi diſputatio mea,
» quæ fortè probatur in rebus, aliquos inanium verborum ſectatores
» horrore incomptæ orationis offendat: quia quod ab homine doctore
» ſtudendo non didici, id exhibere loquendo non potui. Et tamen cùm
» ſententiarum vivacitatem ſermo ex induſtria cultus enervet, quis
» non judicet, me affectationem compoſitionis debuiſſe contemnere,
» etiamſi eam potuiſſem velut dicendi peritus implere, &c. [b] Ruffinus
» Aquileienſis: Non ergo ſpernas ſimplicitatem & impolitos ſermones:
» nec enim mei operis eſt divinæ doctrinæ, ſcripturæque, ſophiſticè
» & eloquenter ſignare ſermones, ſed ſuadere mentes hominum in fide
& operibus veritatis. [c] Neque aliter præfatur haud inelegantis venæ Poëta inferioris ævi, Leonius Presbyter S. Benedicti Pariſienſis Canonicus in Hiſtoria ſacra:

b *In Prolog. ad lib.* 3. *de Vitis Patrum.*

c *In Cod. MS. Loiſelliano.*

At tu, cui pravus ſemper nova carpere mos eſt
Ingenia, & priſcas extollere laudibus artes,
Non rerum inſpectis, Judex temerarie, cauſis,
His ſaltem incipias diſcaſque ignoſcere livor,
Nec tenuis tantique impar facundia rebus,
Inclita magnorum nec te moveant mediocri
Geſta Patrum digeſta ſtylo; ſic vera referri,
Sic divina volunt, ſanctus ſic denique Moſes
Hæc ſacra expromens oracula ſimpliciore
Tradidit eloquio. Picto ſermone neceſſe eſt
Ficta loqui, magnoque attollere parva boatu.
His ſatis eſt ſplendor ſuus. Adde quòd iſta
Scribimus ingeniis rudibus pueriſque legenda
Tradimus, ut puras primùm ſacra lectio mentes
Imbuat, & melior doctrina præoccupet aures,
Hîc ſcelerum pœnas, virtutum præmia diſcant,
Divinoque rudes jam participare timore
Incipiant, teneriſque Deum cognoſcere ab annis,
Et fidei prima hæc habeant elementa fideles.

Denique, ut cæteros, qui id argumenti ſunt proſecuti, omittam, Salvianus carpens quoſdam ſui temporis Scriptores, [d] qui verborum ſectabantur amœnitates, & ut ſive utiles ac probas, ſive inutiles atque improbas materias ſibi delegiſſent, ſeriem tantùm rerum nitore verborum illuſtrarent: Nos autem, inquit, qui rerùm magis, quàm ver-
» borum amatores utilia potiùs, quàm plauſibilia ſectamur, neque id
» quærimus, ut in nobis inania ſæculorum ornamenta, ſed ut ſalubria
» rerum emolumenta laudentur. In ſcriptiunculis noſtris non lenoci-
» nia eſſe volumus, ſed remedia, quæ ſcilicet non tam otioſorum
» auribus placeant, quàm ægrotorum mentibus proſint, magnum ex
» utraque re cæleſtibus donis fructum reportaturi. Atque inde illud
» [e] Hieronymi: Inter Chriſtianos verborum vitia non ſolere reprehendi.

d *In Præf. ad lib.* 1. *de Provid.*

e *Lib.* 2. *in Ruffin. c.* 2.

Qua reverentia legendi ſint libri ſacri.

LIX. Proinde ita legendos ſacros libros ſuadebat [f] Caſſiodorus, ut
» Scripturæ divinæ idiomata nullâ præſumptione temerarentur, ne

f *Senator l. de Div. lect. c.* 15.

» cùm ad intellectum communem, quæ dicta ſunt, trahere cupimus, » cæleſtium verborum puritas diſſipetur. Idiomata enim legis divinæ » dicuntur propriæ locutiones, quas communis uſus non habere co- » gnoſcitur: quæ quidem cùm occurrunt, iſta nobis ab expoſitoribus » aperienda deſideremus, non eorum aliquid ſacrilega voluntate trun- » cemus. Nec illa verba tangenda ſunt, quæ interdum contra artem » quidem humanam poſita reperiuntur, ſed auctoritate multorum co- » dicum vincantur: corrumpi ſiquidem nequeunt, quæ inſpirante » Domino dicta noſcuntur. Regulas igitur elocutionum Latinarum, » id eſt, Quadrigam Meſſii, omnimodis non ſequaris, ubi tamen au- » ctoritate priſcorum codicum convinceris. Expedit enim interdum prætermittere humanarum formulas dictionum, & divini magis eloquii cuſtodire menſuram. Et [a] Joannes Gerſenius: *Veritas eſt in Scripturis ſanctis quærenda, non eloquentia: omnis enim Scriptura ſacra eo ſpiritu debet legi, quo facta eſt. Quærere potiùs debemus utilitatem in Scripturis, quàm ſubtilitatem ſermonis.*

a *Lib.* 1. *de Imit. Chr. c.* 5.

Vulgarem ſermonem, qui ab omnibus intelligeretur, cultiori præferebant ſancti Patres.

LX. Enimverò etſi plerique ſanctorum Patrum à puriori recedentes Latinitate, nedum receptis, verùm etiam barbaris uſi ſint vocabulis, non ideo tamen elegantiæ omnis atque literaturæ expertes fuiſſe ſunt cenſendi. Cùm id affectatione quadam vulgarem ſermonem præferrent cultiori, ut ad eorum captum, quos Chriſtianæ religionis imbuere præceptis, aut à quibus volebant in concionibus intelligi, orationes ſuas componerent, quemadmodum Julianum, recèns Imperatorem creatum, *verbis, ut intelligi poſſet, ſimplicibus*, milites in tribunali allocu- » tum, refert Ammianus. [b] Græcam facundiam, quod de S. Paulo » dicebat [c] Hieronymus, contemnebant, vel certè quod eſt humilita- » tis, diſſimulabant, ut prædicatio eorum non in perſuaſione verbo- » rum, ſed in ſignorum virtute conſiſteret: ſpernentes alienas opes, qui in ſuis divites erant: cùm præterea [d] *nollent ea cavere, quæ ſano intellectui nihil detrahunt.* Nec ſum de nominibus anxius, aiebat ipſe [e] Quintilianus: vocet enim, ut voluerit, quiſque, dum vis rerum manifeſta ſit, appareatque hoc temporis, illud eſſe naturæ. Atque hanc quidem veterum Patrum in diſſimulanda rectè dicendi ratione affectationem teſtatur [f] Hieronymus, cùm ad Paulum Concordienſem Vitam Pauli Eremitæ mittere ſe ait, *in qua propter ſimpliciores quoſque multùm in dejiciendo ſermone laboraverat.* Auctor eſt [g] Tullius ſua etiam ætate viſos, *qui impoliti & conſultò rudium ſimiles & imperitorum videri volebant:* quod quidem de » Scriptoribus Eccleſiaſticis, alia licèt mente, prodit [h] Arnobius, » ſcribens, etiam quoſdam ſapientiæ deditos non tantùm abjeciſſe ſer- » monis cultum, verùm etiam cùm poſſent ornatiùs atque uberiùs elo- » qui, trivialem ſtudio humilitatem ſecutos, ne corrumperent ſcilicet » gravitatis vigorem, & ſophiſtica ſe potiùs oſtentatione jactarent. » Exiſtimabant quippe cum Chriſtianis ac fidelibus ſimplici utendum » eſſe oratione ſermoniſque abjiciendum cothurnum, [i] quòd ea con- » venire videretur Chriſtiani ſtylo, non ad oſtentationem, ſed ad uti- » litatem hominum conſcribentis. [k] S. Hieronymus: *Eccleſiaſtica interpretatio etiamſi habet eloquii venuſtatem, diſſimulare eam debet & fugere, ut non otioſis Philoſophorum ſcholis, paucíſque diſcipulis, ſed univerſo loquatur hominum generi.*

b *Lib.* 20.
c *S. Hier. l.* 1. *in Ruffin. c.* 4.
d *S. Aug. de Doctr. Chriſt. c.* 13.
e *Quintil. l.* 5. *c.* 10.
f *Epiſt.* 21.
g *De Orat.*
h *Lib.* 1.
i *S. Baſil. ep. ad Diodor. apud Facund. Hermian. l.* 4. *c.* 2.
k *Hieron. Ep.* 52. *ad Pammachium.*

a S. Gregor. M. in Epiſt. ad Leandr. in Comm. lib. Job.

[a] Hinc Gregorius M. ſic ſtylum ſuum incultum & inelegantem excuſat: *Unde & ipſam*, inquit, *artem loquendi, quam magiſteria diſciplinæ exterioris inſinuant, ſervare deſpexi. Nam ſicut quoque hujus Epiſtolæ tenor enunciat, non metacismi colliſionem fugio, non barbariſmi confuſionem devito: ſitus motuſque præpoſitionum caſuſque ſervare contemno. Quia indignum vehementer exiſtimo, ut verba cæleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati.* Quæ quidem Gregorii verba exſcripſerunt [b] Grimlaïcus in Præfatione ad Regulam Solitariorum, & Felix Girwenſis ad Vitam S. Guthlaci. Ita [c] Braulio Cæſarauguſtanus Archiepiſcopus in Præfatione ad Vitam S. Æmiliani: *Melius ſiquidem eſt, ut vera minùs e udite, quàm ut ficta narrentur eloquenter, quod in Evangeliis Salvatoris parfacilè intelligitur, quæ populis ſermone ſimplici prædicantur.* Et mox: *Quamobrem diſciplinarum ſæcularium ſtudium etſi ex parte attigi, omnino hìc ſervare contemſi, ne & intelligentiæ difficultatem minùs eruditis facerem, & Jericuntinâ Linguâ conturbarem Iſraëlitica caſtra. Dicturus igitur ea, quæ inſtitui dicere, volo lectorem auditoremque monere, ut non hìc verborum avidum, ſed religione plenum præbeat auditum: ſin autem illuc ſpectat, jam hinc diſcedat, ne moras infructuoſas expendat.* Similibus præfationibus lectorum & auditorum animos præparant plerique Scriptorum. [d] Ruffinus Aquileienſis in Præf. ad lib. 2. de Vitis Patrum: *Non tam ex ſtylo laudem requirens, quàm ex narratione rerum ædificationem futuram legentibus ſperans.* Et in Præfatione ad libros Recognitionum Clementis: *Nec mireris, ſi fortè tibi in eo minùs ſolito floridus eloquentiæ vultus appareat: nihil intereſt, dummodo ſenſus idem ſapiat.* [e] Cyprianus in Præfatione ad Vitam S. Cæſarii Arelatenſis: *Unum hoc in præſentis opuſculi devotione à lectoribus petimus, ut ſi caſu aliquo ſimplicitas eloquii noſtri ad eruditorum aures & cenſuram adducatur, non arguant, quòd ſtylus noſter videtur pompas verborum & artis Grammaticæ leges negligere: nobis enim actus, verba & merita tanti viri bona fide narrantibus lux ſufficit operum ejus & ornamenta virtutum.* [f] Paulus Emeritenſis Diaconus in Præfatione ad Hiſtoriam Epiſcoporum ejuſdem Sedis: *Omittens phaleratas verborum pompas, & prætermittens facundiæ ſpumas, nunc etiam ea, quæ omnimodis vera ſunt, ſimpliciter veraciterque narramus. Nam ſi ea, quæ luce clariora eſſe noſcuntur, obſcuris ſermonibus involvere voluerimus, audientium animos non inſtruimus, ſed fatigamus: quia cùm multorum imperitorum minùs intelligit ſenſus, fatigatur auditus.* [g] Auctor Vitæ S. Præjecti in Prologo: *Si quis captus amore Pontificis legere decreverit, non quærat in his Tullianam eloquentiam, nec Oratorum facundiam, non Philoſophorum floſculos, & Hiſtoricorum diverſas affectiones, ſed puritatem ſanctæ Eccleſiæ. Neque enim aquila extenſis alis ſemper ad æthera volitat, ſed crebriùs remiſſioribus pennis divertit ad terras: & inter regias dapes, etiam vilia poma lactucæque agreſtes optimæ quoque cenſentur.* Quæ quidem ex parte mutuatus eſt à [h] Juvenco. Denique, ut cæteros ejuſmodi omittam, agmen claudat [i] Almannus Altivillarenſis Monachus: *Ipſas Grammaticæ cautelas, quibus à barbariſmo aut ſolœciſmo cenſet ipſa cavendum, aut nihil aut parum curamus in hujus rei moderatione, cùm quæratur veritas, & debeat faceſſere vanitas, & optemus fugere contrarium, cùm inſiſtamus gravitati pro viribus mentis.* Nimirum cenſebant ſancti Patres, [k] Pompam iſtam ſermonis, & orationem miſſam per regulas, concionibus, litibus, foro judiciiſque ſervandam, dandamque illis, imò qui voluptatum delinimenta quærentes, omne ſuum ſtudium verborum in lumina conferebant.

b Grimlaïc. in Prolog.
c Apud Bivarium.
d Ruffin.
e Cyprianus.
f Paulus Emerit.
g Vita S. Præjecti.
h Juvencus in Præfat.
i Apud Mabillon. tom. 2. Analect. p. 92.
k Arnob. l. 1.

Rudiori ſtylo ſcripti libri non contemnendi, ſi quid utilitatis habeant aliunde.

LXI. Proinde non continuò abjiciendi de manibus incompti illi, & quoad ſermonis characterem malè feriati libri, atque adeo barbari, maximè ſi quid in ſe contineant, quod nos doceat, ſive ad vitæ inſtitutum, moreſque formandos, ſive ad eruendam præteritarum rerum cognitionem & memoriam: [a] cùm eorum præſertim ſtudium fuerit, ut utilitatem juvandi præferrent gratiæ placendi. Licèt enim complures ex Scriptoribus ac Poëtis, naturæ fortean vitio, orationis ſublimitatem, quam Græci ὕψος vocant, non ſint aſſecuti, non ideo contemnendi, cum &, etſi communibus ac vulgaribus, atque adeo uti loquitur [b] Arnobius, *popularibus & quotidianis* utantur verbis, [c] (1) κοινοῖς ϗ δημώδεσι, τοῖς ὀνόμασι, ϗ οὐδὲν ἐπαγομένοις, atque ex ipſa vocabulorum concinnatione ac compoſitione vix laudem mereantur, ipſi tamen repere haud dicendi ſint, ut qui eloquii humilitatem rerum ac cogitationum magnitudine compenſent. Puerilis ſanè, inquit idem [d] Arnobius, atque anguſti pec- » toris reprehenſio, quam ſi admitteremus, ut vera ſit, abjiciamus ex » uſibus noſtris quorundam fructuum genera, quòd cum ſpinis naſcan- » tur, & purgamentis aliis, quæ nec alere non poſſunt, nec tamen » impediunt perfrui nos eo, quod principaliter antecedit, & ſaluberri- » mum voluit eſſe natura. Quid enim officit, ô quæſo, aut quam præ- » ſtat intellectui tarditatem, utrumne quid grave an hirſuta cum aſpe- » ritate promatur? inflectatur quod acui, aut acuatur quod oportebat » inflecti? aut quî minùs id quod dicitur verum eſt, ſi id numero pec- » cetur aut caſu, præpoſitione, participio, conjunctione? Deinde cùm » de rebus agitur ab oſtentatione ſubmotis, quid dicatur, ſpectandum » eſt, non quali cum amœnitate dicatur: non quid aures commulceat, » ſed quas afferat audientibus utilitates. Neque alia fuit Zenonis Citiæi [e] Philoſophi ſententia, qui in nummo non elegantiam ſcripturæ ſpectandam eſſe aiebat, ſed pondus & materiam, adeoque nihil referre exiſtimabat, quàm elegans ſit oratio, ſed quàm utilis; ac proinde monebat diſcipulos ut non circa voces & vocabula memoriam, ſed circa » intelligentiam mentem exercerent. Commodum igitur in quavis re » ſpectandum, ac præſertim in libris, [f] quos non eſt æquum haberi » malos, quibus bene uti licet. *Nemo*, inquit, [g] Scriptor ævi inferioris, *pro eo quòd Scriptorem fortaſſis juſtè contemnit, ſi quid utilitatis ex hoc opere conſequi voluerit, contemnendum pariter arbitretur, quia tritico in ſe contrito vilitas cophini nihil derogat: nec aqua contemnitur, quàm uſibus omnium plumbi fiſtula ſubminiſtrat.* Ita nempe rem, ſenſumque attendendum, non verba exiſtimabant. [h] Gregor. Nazianzenus apud Facundum Hermianenſem, nihil pro vocabulorum diverſitate diffidendum cenſebat, cùm ad eundem ſenſum omnium diverſitas provocet intellectum. Et [i] Aponius: *Si cui ſordet*, inquit, *agreſtis & hiſpidus ſermo, ſi habet in ſe reconditum ſal, non ſyllogiſmorum reſonantia verba, ſed ſenſum requirat.* Neque aliter Romani, qui Scriptorum ſuorum veterum non ſunt aſpernati lectionem, qui etſi, ut ait [k] Varro, *allium & cæpe eorum verba olerent*, *tamen optimè animati erant*, id eſt, optimè ſentiebant. Et [l] Virgilius ipſe Poëtarum Princeps, dum Ennium

a *Plin.*
b *Arnob. lib.* 1.
c *Longin. p.* 61.
d *Arnob. l.* 1.
e *Laërt. l.* 7.
f *Quintil. l.* 2. *c.* 17.
g *Chron. Montis-Sereni.*
h *Orat.* 39. *lib.* 1. *c.* 3.
i *In Prologo ad Cantica Cantic.*
k *Varro in Bimargo.*
l *Apud Senat. lib. de Divin. lect. cap.* 1.

(1) *Communibus & popularibus verbis, minimeque exquiſitis.*

legeret, à quodam, quid faceret, inquiſitus; reſpondit, *aurum ſe in ſtercore quærere.* Legebat quippe [a] *auri fragmenta caduci inter arenarum ſcopulos.* [b] *Lucet* enim interdum *margaritum in ſordibus, & fulgor gemmæ puriſſimæ etiam in luto radiat:* quæ [c] *à prudente debet curari, colligi, & reperta dignitati ingenuæ revocari.* An nobis non licet legere [d] de ſpinis roſam, de terra aurum, de concha margaritum: vel idem agere quod apes, quæ ex variis quidem floribus, quos pervolitant, ea duntaxat decerpunt, quæ ſibi ad opus profutura putant, cætera prætermittunt? Sed ex venenatis ipſis interdum floribus quædam hauriunt, unde mella ſua conficiant. Sed & in hanc ſententiam præclarè omnino Theodoretus, dum Gentiles arguit & Græcos, qui comtos & elegantes ſermones ſectabantur, & ſi ejuſmodi non invenirent, eos riſu effuſo contemnerent & maledictis inceſſerent: quaſi, [e] inquit ille, (1) τὸ πολυτελῆ μαργαρίτην, καὶ τοῖς πλουτοῦσι τριπόθητον, εὐκαταφρόνητον ὄστρεον καὶ τίκτει καὶ τρέφει, καὶ μέντοι καὶ κατακρύπτει· οἱ δὲ τοῦτον ὠνούμενοι, χρυσίον διδόντες ὅτι κάλιστα πλεῖστον χαίρειν ἐῶσι τὸ ὄστρεον· Καὶ τοῖς διαυγέσι δὲ λιθιδίοις ἐκείνοις, ἃ τὴν βασιλικὴν διακοσμεῖ κεφαλὴν, ἑτέρα λίθου φύσις ἔξωθεν περίκειται παντάπασιν ἄχρηστος. Neque aliter Gregorius Nazianzenus, qui ita legendos prophanos Scriptores cenſebat, ut ex iis, quod utile eſſet, more apum colligeretur, quæ noxia viderentur, prætermitterentur.

Τούτοις δ᾽ ἅπασιν ἐμφρόνως ἐντύγχανε,
Σοφῶς ἁπάντων συλλέγων τὸ χρήσιμον,
Φεύγων δ᾽ ἑκάστου τὴν βλάβην κεκριμένως,
Σοφῆς μελίττης ἔργον ἐκμιμούμενος,
Ἥτις ἐφ᾽ ἅπασιν ἄνθεσι καθιζάνει,
Τρυγᾷ δ᾽ ἑκάστου πανσόφως τὸ χρήσιμον,
Αὐτὴν ἔχουσα τὴν φύσιν διδάσκαλον.
At iſta quæ ſe cuncta fac cautus legas,
Prudenter ex his colligens quod utile,
Fugienſque quicquid noxium eſt & peſtilens.
Apis æmulari cura ſit ſapientiam,
Quæ flore in omni ſeſſitans, ex ſingulis
Idoneè carpit, eſſe quod videt uſui,
Natura doceat quamvis hanc tantummodo.

[f] *Operis mei eſt & ſtudii,* aiebat S. Hieronymus de Hæreticorum libris, *multos legere, ut ex plurimis diverſos flores carpam, non tam probaturus omnia, quàm quæ bona ſunt electurus: aſſumo multos in manus meas, ut à multis multa cognoſcam, ſecundùm illud quod ſcriptum eſt: Omnia legentes, quæ bona ſunt retinentes.* [g] Scitum illud Theophili, Epiſcopi Alexandrini, apud Socratem, qui interroganti, cur Origenis libros, quos damnabat, legeret & amplecteretur, hæc repoſuit: (2) Τὰ Ὠριγένους ἔοικε βιβλία λειμῶνι παντοίων ἀνθέων· εἴ τι οὖν ἐν αὐτοῖς ἐφεύρω καλὸν, τοῦτο δρέπομαι· εἰ δέ μοι ἀκανθῶδες φανείη, τοῦτο ὡς κεντοῦν

a *Prudent. in Pſychom. v.* 457.
b *S. Hieron. Ep.* 26. *c.* 3.
c *Primaſius Utic. in Præfat. ad Apocalypſim.*
d *S. Hieron. Epiſt.* 22.
e *De curat. Græc. aff. ſerm.* 9.
Iamb. 3.
f *S. Hieron. Epiſt.* 75.
g *Socrat. l.* 6. *c.* 17.

(1) *Magni pretii margaritam & à divitibus adeo expetitam vilis concha parit, nutrit & occultat. Qui autem illam auro perſoluto comparant, ii concham plerumque projiciunt. Quin & ſplendidos illos lapillos, qui caput Imperatoris exornant, alterius naturæ ejuſque prorſus contemnendæ lapis circumdat exteriùs.*

(2) *Similes ſunt Origenis libri prato conſito floribus. Si quid ergo in illis boni occurrit, illud decerpo. Si quid verò ſpinoſum apparuerit, hoc ut quid pungens miſſum facio.*

ὑπερβαίνω. [a] Sed & in mala ſegete bonum aliquod ſpicum ſæpe reperitur, & in teſtaceis vaſculis theſaurus interdum reconditur. Quocirca jure carpuntur, neſcio qui magiſtelli, qui cùm apud ævi inferioris Scriptores quidpiam barbari, vel minùs ſani deprehendunt in vocibus, aut in verborum ſententiis, criticam illico immittunt manum, eas immutant, aliaſque nullo fere judicio obtrudunt, cùm recentiora ſua & paulo cultiora Lectoribus fore longè gratiora, licèt falsò, ſibi perſuadeant. Nam cùm in ejuſmodi ſcriptis non elegantiam ſermonis quæramus, quam à tot diſertiſſimis Oratoribus & Hiſtoricis petere licet, quæ ipſi prodiderunt, eorummet verbis, etſi minùs Latinis vel etiam incomptis, edoceri non minima eſt voluptas. [b] Si enim eloquentiam quæris, Demoſthenes aut Tullius legendus eſt. Adde quòd in iis, quæ illi inducunt, ſæpe latent venerandæ antiquitatis veſtigia, quæ modò cogimur ignorare. Hinc tot Sanctorum Vitas interpolatas legimus à quibuſdam ſciolis, dum eas ad cultiorem Latini ſermonis nitorem reducere conantur, & qui dum nævum illius ætatis medicari ſtudent, deformant potiùs pulcritudinem faciei, quàm ornant. [c] Auctor vitæ S. Pauli Epiſcopi Armorici: *Hujus ſancti viri geſta ſcripta quidem reperi, ſed Britannica garrulitate confuſa, ut legentibus fierent oneroſa. Negligebantur ergo virtutum clara ingenia Scriptoris ignavi culpâ. Inconveniens enim verborum ſententia ſententiarumque compoſitio nulla attentionis docilitate aut benevolentiæ delectatione ſibi Lectorem comparabat. Erat igitur tota neglecta in omnibus: pro qua re utilitate multorum commoniti, & corporali præſentia B. Pauli provocati, longitudinem ſententiarum adbreviare curavimus, & verborum ordinem, prout potuimus, ad unguem direximus.* Ita ille & ſimiles interpolatores, dum ſcribillandi, & ex aliorum laboribus ſua conſarcinandi laborant prurigine, fucum faciunt Lectoribus. Id ſanè, neque injuria, objectum & crimini datum viro cæteroquin ſummæ eruditionis, & cui plurimùm debent literæ, Laurentio Surio Cartuſiano, qui in magno illo quod aggreſſus eſt opere de vitis Sanctorum, pleraſque longè aliter, quam in ſcriptis Codicibus deſcriptas invenerat, edidit, mutatis interdum ſententiis, ſæpius etiam interpolatis vocabulis inſolentibus ac ignotæ, ut rebatur, vel difficilis ſignificationis, in quo quidem quotquot ſunt eruditi, ejus fidem meritò expoſtulant. Quod in re literaria damnum, laborioſa omnino cura ac diligentia ſingulari reſarciunt hodie viri ſuprà laudem omnem, qui Sanctorum geſta ab ipſis hauſta fontibus, & prout ab ipſis etiam exarata ſunt auctoribus, luce publica donant ac illuſtrant. Sed & hæc interpolatorum veſania effecit, ut genuinos Joannis Joinvillæ fœtus deſideremus, quos ab editis longè abeſſe docet autographa ipſius Epiſtola, quam olim deſcripſimus. Proinde de ejuſmodi Scriptoribus idem dicere liceat, quod de puerulis balbutientibus, [d] *qui linguæ offenſione fiunt dulciores.* [c] (1) Θέλγει γὰρ ὄντως τὰ νηπίων ψελλίσματα ἐκ τῆς ἀτέχνου γλώσσης προϊέμενα.

e Vita S. Nicolai Studitæ, pag. 943.

a *S. Hieron. epiſt.* 39.

b *Idem Ep.* 130. *& in Præfat. ad lib.* 8. *Comment. in Eſaiam.*

c *Ex MSS. Cod.*

d *S. Hieron. Epiſt.* 9.

LXII. Fatendum tamen maximè, hanc eſſe complurium mediæ ætatis Scriptorum ſcribendi rationem, ut in eorum libris animus perigrinari non expetat, qui, ſi quædam bona contineant, ſcatent perſæpe

Non omnia ſunt apud Scriptores mediæ ætatis inutilia.

(1) *Nam profectò placet inexpertis puerulorum linguæ balbuties.*

pravis ac ſupervacaneis: adeo ut patentia interdum non ſine faſtidio peragranda ſint arva ſalebroſa, vel ſenticeta, priuſquam occurrat, ubi pes certò figatur, vel unde aliquid ſani hauriatur aut reconditi: in quod certè ſi quis inciderit, habebit fortaſſe quod ſcriptioni » ſuæ præclarum inſerat emblema. Credamus ſummis oratoribus, aie- » bat [a] Quintilianus, qui veterum Poëmata, vel ad fidem cauſarum, » vel ad ornamentum eloquentiæ aſſumunt. Nam præcipuè quidem » apud Ciceronem, frequenter tamen apud Aſinium, & cæteros, qui » ſunt proximi, vidimus Ennii, Accii, Pacuvii, Lucilii, Terentii, » Cæcilii & aliorum inſeri verſus, ſumma non eruditionis modò gratia, » ſed etiam jucunditatis, quùm poëticis voluptatibus à forenſi aſperi- » tate reſpirent. Quibus accedit non mediocris utilitas, quùm ſenten- » tiis eorum, velut quibuſdam teſtimoniis, quæ propoſuere, confir- ment. Ita nempe veteres illi diſertique omnino oratores à priſcis illis Poëtis ac Scriptoribus, licèt fortè ab ea, quæ tum vigebat, ſermonis elegantia procul abeſſent, præclaras ſententias mutuari, eaſque laudare non indignum putabant, [b] cùm de nominibus anxii non eſſent, dum vis rerum ipſa manifeſta eſſet. Adde quòd tædioſorum ejuſmodi » librorum moleſtia his, qui optatam curſu contingere metam ſtudent, » devoranda eſt, cùm [c] nullus tam malus auctor ſit, qui non aliqua » ſui parte prodeſſe poſſit, nulluſque tam gravis cibus, qui non ſtudioſi ſtomachi colore concoquatur. Studioſorum hoc eſt, eorum, qui » diſcendi cupiditate tenentur, duplex genus eſt, aiebat [d] Antonius » Auguſtinus; alteri enim nocere exiſtimant linguarum peritiam, an- » tiquitatis cognitionem, differendi aut dicendi artem, & cæteras diſ- » ciplinas, quibus tamen veteres Juriſconſultos exornatos fuiſſe ne- » gare non poſſunt: alteri his omnibus libenter operam dant, & cæte- » rorum ignaviam, quam etiam ſtupiditatem appellant, vehementer » irrident. Utroſque admonendos eſſe potiùs quàm irritandos ſemper » cenſui: peccare enim quoſdam ex utroque genere hominum video, » dum præter modum aut hi ſuavitate dictionis atque ornamentorum » capti minùs in hanc ipſam diſciplinam incumbunt, aut illi nec verbis » nec ſententiis ſibi ipſi conſtant, in utriſque hærent, artis docendi » rudes atque imperiti. Sic ſtatuo, inquit [e] Voſſius, etſi multo augu- » ſtius ſit ſapere, quàm dicere, eſſe tamen dignum ſapiente intelligere » omnes, etiam barbaros, at interim convenienter loqui auribus Romanis. Ejuſmodi enim ſunt Scriptores recentioris paulo ætatis, ut hos legiſſe ſemel neceſſe fuerit, qui in iſtorum ſæculorum, ac maximè Eccleſiaſticis rebus peregrinus omnino eſſe noluerit: [f] quos quidem ita leget vir prudens, ut magis judicet quàm ſequatur. Rectè ergo dixit, [g] Antonius Aprutinus Epiſcopus, extare monumenta majorum, quæ etſi non accuratè magnificéque ſcripta ſint, continent tamen aliquid, quod legi poſſit, & ſunt cognitione digniſſima, iis præſertim, qui non tam Scriptorum elegantiam deſiderant, quàm notitia delectantur antiquarum rerum: [h] cum *præſertim*, ut ait Balduinus, *hiſtoriæ non ſint verborum, ſed rerum, neque unius alicujus linguæ expoliandæ tantùm cauſa comparentur, ſed mentis* » *erudiendæ*. Huc igitur non veniant Criticaſtri delicatulas delibatum » amœnitates, verbis utor [i] viri doctiſſimi, neque ad ſtribliginem di-

» ctionis

a *Lib.* 1. *c.* 8.

b *Idem lib.* 5. *c.* 10.

c *Plin.*

d *In Præfat. ad Julian. Anteceſſ.*

e *In Epiſt. ad Eric. Oxenſtern. præfixa lib. de Vit. ſerm.*

f *S. Hieron. Epiſt. ad Lætam.* 7.

g *Lib. de Reb. geſt. Brachii.*

h *Balduinus de præcept. Hiſtor.*

i *Marsham in Propylæo ad Monaſt. Anglic.*

» ctionis ſemibarbaræ creetur nauſea. Sanè non eſt optandum Monachos noſtros Latiniores fuiſſe, aut rebus ſuis digniores. Servanda eſt ſingulis temporum ſuorum meritorumque prærogativa, aiebat [a] Sidonius. Quicquid tulerunt ſæcula, ferendum eſt nobis. Qui à rudiori ævo expectat elegantias, optat ille[b] *voce ut loquatur pſittaci coturnix*. Alia tempora alios Scriptores habent: Hiſtoria autem cùm ſit univerſæ antiquitatis conſervatrix, omnium ætatum auctores deſiderat; nec minùs à mediocri, quàm à comptiori ſtylo ſuppetit nobis vera ac genuina rerum anteactarum cognitio. Scripturis deinde celſioribus ſepoſitis, humilioribus licet interdum animum reficere. Abſcedant igitur, quibus [c] non ſunt ſuaves epulæ, quæ non placentam redolent, quas non condit Apicius, in quibus nihil de magiſtrorum hujus temporis jure ſuffumat.

a *Sidonius p. 2. Sirm.*

b *Martial. l. 10. ep. 3.*

c *S. Hieron. Epiſt. 130.*

Conſilium & labor in adornando hocce Gloſſario.

LXIII. Atque his quidem hactenus, de cauſis corruptæ Latinitatis ad Gloſſarium in anteceſſum prælibatis, modò ſupereſt ut noſtri in hoc aggrediendo opere conſilii rationem aperiam Lectori, ut ad illud vel perlegendum, vel conſulendum, prout libuerit, edoctus accedat. Emenſis utcumque claſſicis ac veteribus, ad recentioris ætatis utriuſque linguæ Scriptores acceſſi eo lubentiùs, quòd cùm nova prorſus ac mihi antea peregrina ex iis addiſcerem in dies, non mediocri inde ſenſim animi voluptate afficerer. Nam etſi aliquantulum deterreret inſulſus dictionis character, cenſebam non tam ſpectanda verba, quam res ejuſmodi mente retinendas, quas à probatæ Latinitatis auctoribus edoceri minimè liceret: cùm præterea ex ipſis, quæ barbara appellamus, vocabulis occurreret perſæpe, neſcio quid, unde plurimum perciperetur eruditionis tum ad inſtituta moreſque majorum noſtrorum, tum ad vulgarium vocum origines retegendas. Quæ quidem cùm memoriâ complecti omnia, quæ legimus, haud facilè ſit, in adverſaria referebam, ne elaberentur, ita ut ſenſim, ac aliud fere agendo rerum inferioris ætatis immenſa pene ſuccreverit ſeges, quam ita digeſſeram, ut, cùm liberet, faciliùs quæſita occurrerent. [d] Quippe

Non liber ut fieret, ſed uti ſua cuique daretur
Littera, propoſitum curaque noſtra fuit.
Poſt modò collectas utcunque ſine ordine junxi,
Hoc opus electum ne mihi fortè putes.
Da veniam ſcriptis; quorum non gloria nobis
Cauſa, ſed utilitas officiumque fuit.

d *Ovid. lib. 3. de Ponto, Eleg. 9.*

[e] Quicquid enim lectione collectum eſt, ſtylus redegit in corpus, & apes imitati quæ vagantur, & flores ad mel faciendum idoneos carpunt, deinde, quicquid attulere, diſponunt, ac per favos digerunt ut de ſe cecinit Lucretius: Omnia nos itidem depaſti utcumque ſumus. Neque enim eâ accuratione, quæ iſtius erant argumenti, à me ſunt obſervata, quin quamplurima elapſa ſint: ut qui noveram, viros undecumque doctiſſimos, aut in hac palæſtra magna cum laude jam deſudaſſe, aut id ſibi tractandum ſumpſiſſe, idque ſcriptis ſuis palam eſſe profeſſos, adeo ut præcipua duntaxat, & quæ extra communem uſum eſſent omnino mihi adnotanda cenſerem, ad memoriæ, ſi quando ea recordari oporteret, ſubſidium. Ita nempe Iſaacum Voſſium, ſcriptis

e *Seneca Epiſt. 85.*

quampluribus clariſſimum, ab hoc argumento, in quod multa jam legendo contulerat, ut erat immenſæ lectionis, deterruit, non Spelmanniani tantùm Gloſſarii pars prior edita, & quæ ſperabatur altera, ſed & quòd Joannes Meurſius in Gloſſario Græco-barbaro, Latino-barbari etiam publicandi ſpem fecerat, & quòd neſcio quis Guillelmus Noompſius, tum temporis adoleſcens, id ſe aggredi operis palam fecerat. At iis demortuis, pœnituit virum doctiſſimum intermiſſi laboris, omniaque ejuſce argumenti in chartas ſuas non retuliſſe. Damnum tamen quodammodo iſtud ut ſarciret, quæ jam olim in adverſaria ſua retulerat, recollegit, excuſſiſque priùs editis Gloſſariis, maximè quæ Scriptoribus inferioris ævi ab editoribus adjuncta ſunt, qua ille erat literarum fere omnium amplitudine, in unum volumen compegit ac retulit quam plura vocabula, quibus & criticam manum interdum adhibuit. Dumque alia, majoraque in hanc rem molitur ac pollicetur, ejus conſilia mors abrupit, literatis omnibus ſemper nimium immatura. Gloſſarii deinde Spelmanniani prodiit pars poſterior, quæ etſi multa obſervatu digna, licèt indigeſta contineat, priore tamen longè inferior: ut mirum ſit, virum doctiſſimum operi, quod eruditi quique tot votis tantoque ſtudio expeterent extremam manum non appoſuiſſe, cùm prioris partis editioni, quæ anno MDCXXVI. prodiit, annis XV. ſuperfuerit: obiit enim anno MDCXLI. ætatis LXXVIII. Cujus quidem rei cauſſam eſſe aliam non arbitror, quàm quòd Anglicanæ Eccleſiæ Conciliorum collectioni ac editioni, vereribuſque eruendis monumentis totum dediſſet ſe ſe, Gloſſarium verò, quantum exigebat dignitas argumenti, abſolvere immenſi nimiique eſſet laboris.

Operis difficultas.

LXIV. Atque id quidem quod viros tantos, & in rerum ferme omnium literarumque cognitione conſummatos, toties ab incœpto revocavit, non ſemel etiam à propoſito me deterruit. At cùm viderem pleroſque ex iis qui id hactenus ſibi tractandum ſuſceperant, nudis paſſim vocibus exponendis, Grammaticiſque quiſquiliis incubuiſſe potiſſimùm, Spelmannum verò rebus Saxonicis Angliciſque, in quibus apprime verſatus erat, inſtitiſſe maximè, adverteremque in ſacris ac Eccleſiaſticis, aliis etiam prophanis inferiorum ſæculorum ritibus, atque adeo vocabulis multa conferri poſſe, quæ ille aliique non attigerant, quamplura denique in Francicis noſtris, imò & exteris elucidandis vel illuſtrandis deſiderari: ſubiit animum rem intentatam vel certè non confectam aggredi, & quantumvis forſitan ſupra vires, ejuſcemodi ſcribendi ſuſcipere argumentum quod literarum ſtudioſis profuturum arbitrarer. Cùm igitur permulta ex ingenti Scriptorum, quos identidem lævandi tædii vitandique otii cauſa in manus ſumpſeram, numero adeſſent animadverſa, tot doctorum virorum inſiſtendo veſtigiis, ea recenſere, & utcumque digeſta in lucem emittere publicam decrevi. Quod quidem feci, ut non diſſimulem, animo ſat reluctanti, cùm & argumenti immenſitas accurationem diligentiamque excluderet, atque tot difficultatibus, quæ apud Scriptores occurrunt, enucleandis ea eſſet neceſſaria, quam mihi deeſſe agnoſcebam, cognitio. Sed importunis tandem victus amicorum flagitationibus, qualiacumque iſta ſunt, non ſine famæ forſitan periculo, vel etiam diſpendio, eruditorum oculis

placuit exponere. Atque id cùm aggredior, ecce quod unico volumine conficiendum ſperaveram, in tria excreviſſe animadverto: unde novum poſtea in corrigendis tam vaſtæ ac multiplicis literaturæ mendis negotium acceſſit, quod qualis ſit faſtidii, cùm innumeri pene Scriptorum loci recenſendi, ſimulque cum adverſariis exactè conferendi ſunt, norunt qui ſtudiorum ſuorum monumenta typis commendant.
» [a] Verùm licèt propè infinitum mihi laborem proſpicerem, & ipſa
» cogitatione ſuſcepti muneris fatigarer, durandum eſſe, quia cœpe-
» ramus, & ſi viribus deficiemur, animo tamen perſeverandum, ſpem-
» que in eo qui vires dat ponendam exiſtimavimus.

Fortaſſe non erit ingratum etiam politioris literaturæ amatoribus.

LXV. Noſtrum porro hoc opus ita digeſſimus, ut minimè ingratum fore etiam politioris literaturæ amatoribus non uſquequaque diffidamus, qui ſcilicet in evolvendis præclaræ eruditionis, veteribus nempe, ſcriptoribus, ſtudia ſua ut plurimùm conferunt, qui cùm in ævi inferioris incidunt libros, hærere coguntur fere ſemper, quos ejuſmodi ſalebræ plana & inoffenſa percurrere lectione non ſinunt, cùm nulla pene ſit inter utrumque literaturæ genus affinitas, nec qui in humanioribus literis, claſſicisque perlegendis auctoribus, operam ſuam collocant, quidpiam continuò in iſtis percipiant. [b] Hinc optandum dicere ſolebat Joſephus Scaliger, ut infimi ſæculi Gloſſaria quis conſcriberet. Noverat quippe nonnulla interdum occurrere, quæ in perlegendis libris doctiores quoſque remorantur, nec omnia iis eſſe ſemper explorata. Quin & reperient in hoc Gloſſario qui inferioris ſunt in literis ſubſellii: unde moleſtias ſuas ſublevent, dum barbaro-Latina, aut peregrinæ notionis vocabula inter legendum ſe ſe offerent.

Apud Scriptores medii ævi ignota ſunt infinita vocabula: horum tamen notio legentibus neceſſaria eſt.

LXVI. Occurrunt igitur apud medii & infimi ævi Scriptores infinita propemodum vocabula, quæ aut ignotæ, aut novatæ ſignificationis, aut denique barbara ſunt, & cùm eorum notio minimè plana ſit aut perſpicua, Lectorem ad alia properantem non modò retardant, ſed etiam quandoque ſiſtunt, & ab eorum lectione propter obſcuritatem prorſus avertunt. *Ignotum verbum*, inquit [c] Auguſtinus, *facit hærere Lectorem, aut ignota locutio, quæ ſi ex alienis Linguis veniunt, aut quærenda ſunt ab earum Linguarum hominibus, aut Linguæ eædem, ſi & otium eſt & ingenium, ediſcendæ, aut plurium interpretum conſulenda collatio eſt.* Equidem memini aiebat
» [d] Voſſius, cùm primitus aurum duntaxat tractare adſuetus, abderem
» me in hos ſeu ferreos ſeu lutulentos Scriptores, crebro eveniſſe, ut
» propemodum non magis eos intelligerem, quàm ſi alium in orbem
» delatus fuiſſem. Ac interfui aliorum ſimili quærimoniæ, qui eos jam-
» diu de manibus abjecerant, quia de eorum mente aſſequenda deſpe-
» rarent: quando, ut dici ſolet, legere & non intelligere, verius ſit
» negligere. [e] Proinde ſæpe accidit, ut qui in probis Auctoribus ſcioli
» ſibi videntur, incipiant rurſus eſſe diſcipuli in iis quæ mediæ ætatis
» appellamus. Ei igitur qui ad Scriptores legendos animum adjecerit, & nihil quod cognitione dignum exiſtimet ſibi elapſum voluerit, vocabulorum notiones erunt tenendæ, cùm abſque eo nihil fere ſcire poſſit: eſt enim, ut ait [f] Epictetus, *principium eruditionis Verborum intelligentia*, ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις. *Si neſcieris Virtutem vocis*, inquit [g] S. Paulus, *ero ei cui loquor barbarus & qui loquitur mihi barbarus.* Quæ ita expreſſit [h] Thadæus Notarius Vicentinus:

a *Quintil. l.* 4. *c.* 1.

b *Scaligeriana, pag.* 144.

c *Lib.* 2. *de Doct. Chriſt. c.* 14.

d *In Præf. p.* 9.

e *S. Hieron. Præfat. in Daniel.*

f *Lib.* 2. *c.* 17.

g *S. Paul.*

h *In Verſib. de Eccelino & Alberico. Romano.*

Vir qui non intelligit verbum quod loquatur,
Eſſe per Apoſtolum barbarus monſtratur,
Qui fert, Si neſcieris tu virtutem vocis,
Ero tibi barbarus, talibus in locis,
Et tu mihi barbarus, frater, per hoc eris,
Dum non intellexero dicere quod quæris.

Proinde ſi res velis percipere, voces ipſas primùm ſcire debes. Rectè enim [a] Plato dixit, ὃς ἂν τὰ ὀνόματα εἰδῆ, εἴσεται καὶ τὰ πράγματα, *qui gnarus eſt vocabulorum, gnarus erit & rerum.* Contrà, [b] *dicere aliquid, nec ejus quod dicitur varias ſignificationes diſcernere, nihil aliud eſt quàm confundere.* Omnis namque quæ à ratione ſuſcipitur de aliqua re inſtitutio, debet à definitione proficiſci, ut intelligatur quid ſit id de quo diſputetur, ut eſt apud [c] Tullium, quod ad vocabulorum ſignificationem referri rectè poteſt, abſque cujus notione fruſtra te librorum lectioni committas Unde ea eſt recentiorum ſcribendi ratio, ut cùm res haud omnino tritas ac obvias enarrant, ſi quid abſtruſi in vocibus occurrat, paululum ſubſiſtant, earumque vim Lectores ſuos doceant, tum quòd ſæpe contineant in ſe multam eruditionem, tum quòd hac ignorata prorſus ipſis hærere neceſſum ſit. Hinc [d] Baronius: *Voces obſcuras interdum declarare ratio inſtituti, cui nos obligavimus, exigit: quod haud putamus ingratum eſſe Lectori. Quonam pacto, quæſo, rerum geſtarum narratio innoteſcet, niſi voces quædam exoticæ & exoletæ in ea poſitæ explicentur?* Sed quàm neceſſaria ſit in re literaria, atque adeo in Republica verborum accurata interpretatio, ſatis Juriſconſulti ampliſſimo de Verborum ſignificatione titulo in Pandectis demonſtrarunt: quam in ſententiam legendus omnino [e] Petrus Faber Saniorianus in ſemeſtribus.

a *In Cratylo.*
b *Maximus Martyr adverſus Pyrrhum.*
c *Cic. lib. 1. Offic.*
d *An. 262. n. 60.*
e *Lib. 2. c. 2. initio.*

Non omnia ſunt in hac Gloſſario infimæ Latinitatis vocabula.

LXVII. Verùm etſi ex iis complura, non omnia tamen quæ apud ejuſmodi Scriptores habentur, in hiſce voluminibus complectimur, nec quæ in iis exponimus qua par eſt fortè eruditionis ac diligentiæ dignitate tractata magnis illis ingeniis videbuntur. Nec dubitamus multa » eſſe, quæ & nos præterierint, ut dicam cum [f] Plinio, homines enim » ſumus, & occupati officiis, ſucciſiviſque temporibus iſta curamus: » proinde ego planè iſtis adjici poſſe multa confiteor, nec his ſolis, » ſed & omnibus, quæ edidi, ut obiter caveam iſtos Homeromaſtigas. [g] *Quis enim ſcire omnia, aut reminiſci poteſt?* Quis libros omnes ſe legiſſe, inferioris ætatis dico, audeat profiteri?

[h] *Legiſſe libros omnium qui ſcripſerint,*
Laborioſum eſt, longiuſque ſæculo.

Certè per *innumeros librorum cucurrimus agros*, aiebat [i] ille; ſed non omnes evolvimus, & ex iis, quos legimus, elapſa multa, quòd ex eorum genere eſſe arbitraremur, [k] *quæ neſcire inter virtutes habentur;* ſcilicet [l] *quæ ſcita non conferunt, & ignorata non lædunt.* Deinde cùm id conſilii paulo ſeriùs ceperimus, non omnia, quæ in illud argumentum conferri poſſent, à nobis obſervata ultro agnoſcimus. [m] *Sæpe enim præſumimus aliquid memoria retenturos, & cùm id putamus, non ſcribimus, nec nobis poſtea cùm volu-* » *mus, venit in mentem.* Sed & [n] non mediocres tenebræ in ſylva, ubi hæc » captanda, neque eò quò pervenire voluimus, ſemitæ ſemper tritæ, » neque non in tramitibus quædam objecta, quæ euntem retinere poſſent.

f *Proœmio.*
g *Facund. Hermian. l. 10. c. 10.*
h *Thom. Naogeorgius.*
i *Adam. Brem. p. 75.*
k *Quintil. l. 1. c. 14.*
l *Joan. Sariſb. in Metalog. c. ult.*
m *S. Aug. l. 4. de Anima ad Vincent. c. 7.*
n *Varro de Ling. Lat. l. 4.*

poſſent. Verùm hac in re quidpiam nos conſecutos ſaltem arbitrabimur, ſi ex iis, quæ à peritioribus obſervari potuiſſent, nonnulla deprehendimus, vel explanavimus. [a] In magna ſilva boni venatoris eſt » indagantem feras, quàm plurimas capere, nec cuiquam culpæ fuit » non omnes cepiſſe. Deinde [b] cur Scriptoris induſtriam reprehendas, » qui Herois atavum tritavumque non potuerit reperire, cùm ipſe tui » tritavi matrem non poſſis dicere: quibus, non omnia nos inveſti- » gare vel ſcire poſſe innuebat Romanorum doctiſſimus. Proinde liceat dicere cum [c] Priſciano: *Ne pigeat à me ignorantiâ fortè prætermiſſa, vel vitiosè dicta; nihil enim ex omni parte perfectum in humanis inventionibus eſſe credo.* Deinde cùm infinita ſit in vetuſtis Auctoribus ejuſcemodi vocabulorum copia, nec quiſquam eo ſit ingenii acumine, ut ſingula quæque annotet: nec hominis unius quantumvis perſpicacis ætas & vires ſufficiant, ad omnia perſcrutanda, non potuimus non multa præterire, & poſteris eruenda relinquere, in quibus & ipſi, ſi in hoc argumento verſari velint, deſudare habeant.

a *Columell. l. 5. c. 1.*
b *Varr. l. 6. de Ling. Lat.*
c *In Epiſt. ad Julian. Conſul.*

LXVIII. Non deerunt fortè etiam qui minùs probent trita ac obvia, complura etiam interdum, quorum ex ſe notio perſpicua eſt, vocabula; vel denique quòd ex veteribus tabulis vocum quiſquiliæ ac nullius pene momenti interſerantur: ac proinde [d] Fabii illud objiciant: *Perſequi quidem quid quis unquam vel contemptiſſimorum hominum dixerit, aut nimiæ miſeriæ, aut inanis jactantiæ eſſe, & detinere atque obruere ingenia meliùs aliis vacatura. Nam qui omnes etiam indignas lectione ſchedas excutit, anilibus quoque fabulis accommodare operam poteſt.* Quibus quidem ut reponam, fateor, multa eſſe in hoc Gloſſario,

Cur minima omnibus obvia non fuerint prætermiſſa.

d *L. 1. cap. 14.*

[e] *Quæ pueris etiam promptum occurrere parvis*

Sed ea eſt ſcriptionis ejuſmodi ratio, ut delectui locum dare haud facilè ſit, cùm, quæ omnibus nota putamus, peritioribus perſæpe ignota ſint, aut ſi ſunt perſpecta, ea auctoritatibus ſtabilita ac confirmata intueri non diſpliceat. Accedit, quòd qui materiam ſcribendo aliquam ſibi deligunt, nihil ex iis, quibus illuſtrari utcumque poteſt, omittere debent, [f] *ardui* duntaxat, *laudem expetentes, non favorem ex obviis.* In his igitur interpretandis & explanandis, id inprimis curarum habuimus, ut nulla præterirentur vocabula, quantumvis levia, quæ aliquam lucem expeterent, adeo ut ad infima quæque demittere interdum calamum non piguerit, nullaque vox fere occurrerit, quæ à communi Latinitatis uſu recederet, quæ non à primæva ſui origine deducta declarataque ſit, vel ſaltem indicata & obſervata. In apertis enim verbis ſupervacanea interpretatio viſa eſt, cùm nulla ingenii laus ſperari debeat è re tam humili, & ab omni oſtentatione procul poſita: & [g] *ſtultiſſimum ſit docere, quod noverit ille, quem doceas.* At ubi latior ſe ſe campus aperuit, plus oneris, quàm mihimet primò impoſueram, ſponte ſuſcepi, & inſtituti ratione non ſatis ſæpe perpenſa, totum me dedidi in enodandis ac inveſtigandis, abſtruſioribus, cùm vocibus, tum ritibus ac moribus, » [h] Et multis iiſdemque purpureis locorum communium pannis ſemel » inchoatas materias extendi, rem haud ingratam facturum me arbitra- » tus, ſi, quæ in deſuetudinem longè abierant, & quæ Lectoribus difficultatem movent, prolixiori interdum parergo plana facerem, Scri-

e *Terentian. Maur.*
f *Idem.*
g *S. Hieron. ep. 22. c. 12.*
h *Sidon. carm. 22.*

ptorum invicem peracta comparatione : in quibus Pieridum ſæpe peragro loca, nullius antè preſſa ſolo, conſultò tamen omiſſis quam pluribus, quibus ea potuiſſent adornari. Quippe, ut ait [a] Fabius, ſi quantum de quacunque re dici poteſt, perſequamur, finis operis non reperietur. [b] Neque per ſingulas ſpecies exequi patitur natura rerum, quod qui ſunt facere conati, duo pariter ſubierunt incommoda, ut & nimium dicerent, nec tamen totum. [c] Sed & non omnia mandanda ſunt literis, ut aliis aliquid ad narrandum relinquatur. De vocibus verò Latinis obſoletis & antiquis, quas interdum indicamus idem fere dicere licet, quod Socrates apud [d] Platonem, videri barbarum, quod ignoramus, (1) φάναι ὃ ἐὰν μὴ γινώσκωμεν βαρβαρικόν τι τοῦτο εἶναι. Mox ſubdit: εἴη μὲν οὖν ἴσως ἄν τι ἀλήθεια καὶ τοιοῦτον αὐτῶν· εἴη δὲ κἂν ὑπὸ παλαιότητος τὰ πρῶτα τῶν ὀνομάτων ἀνεύρετα εἶναι. Διὰ γὰρ τὸ πανταχῆ στρέφεσθαι τὰ ὀνόματα, οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν εἴη, εἰ ἡ παλαιὰ φωνὴ πρὸς τὴν νῦν βαρβαρικῆς μηδὲν διαφέρει.

a *In Præf. lib.* 1.
b *Idem l.* 5. *c.* 10.
c *Symm. l.* 1. *ep.* 40.
d *In Cratylo.*

Ne vitio vertantur excurſiones plurimæ.

LXIX. Reperientur perinde alii, qui nobis vitio vertant, quòd crebriùs iſtis indulgeamus παρεκβάσεσι, ſeu egreſſionibus, uti à [e] Fabio, vel exceſſibus, ut ab utroque [f] Plinio appellantur, atque hinc inde exſpatiemur: & quòd libri titulum, quod monet Plinius alter, non ſæpius legerimus, noſque identidem interrogaverimus, quid ſcribere incœperimus. Quibus quidem ut faciamus ſatis, velim intelligant, eam nobis fuiſſe mentem, ut hæc qualiſcumque lucubratio noſtra non jejuna omnino prodiret in publicum, veterum, atque recentiorum aliquot Gloſſariorum more, quæ verba cum ſola explicatione complectuntur. Nam etſi interdum vocabula, quæ paucis expediuntur, noſtrum contineat, ea tamen, quæ eruditionis ac literaturæ admittere quidpiam poterant, pro virili illuſtrare id nobis curæ ac penſi inprimis fuit, ubi [g] *ne quid eſſet incognitum, vitanda fuit nimiùm conſtricta brevitas* : præſertim cùm veteres noſtrorum mores, ac ferme obliteratos & oblivione ſepultos ad Scriptorum intelligentiam detegendos, & rurſum in lucem revocandos exiſtimaremus. Qua quidem in re firmanda, non Latinos modò, ſed etiam ævi ſupparis Scriptores vernaculos adhibuimus, erutos pleroſque è manuſcriptis codicibus, [h] Cùm reverentia debeatur verbis Auctorum, tum quia quandam à magnis nominibus antiquitatis præferunt majeſtatem, tum quia diſpendioſiùs ignorantur, cùm ad urgendum, aut reſiſtendum, potentiſſima ſunt. Sed & licèt modernorum & veterum ſit ſenſus idem, venerabilior eſt vetuſtas. Tametſi haud ſum ignarus eſſe quoſdam, quibus non omnino placent vernacula iſta vetera, Latinis admixta; quibus reſpondere liceat verbis [i] Hieronymi: Peregrinas iſtas merces tantùm volentibus navigare: balſamum, piper & poma palmarum ruſticos poſſe non emere. Mihi interim ipſis Scriptorum locis, quæ in medium afferuntur, firmare ſatius viſum eſt, tum [k] ut in perquiſitione talium queſtionum numeroſitas libro-

e *Lib.* 4. *c.* 3.
f *In Præfat. & Plin. jun. l.* 9. *ep.* 26.
g *Diomed. de Orat.*
h *Joan. Sariſb. l.* 3. *Metal. c.* 4.
i *In Trad. Hebr. in Prol.*
k *Julian. Tolet. in Progn.*

(1) *Ut id quod minimè cognoſcimus, barbaricum eſſe ſtatuatur. Fortaſſe enim quoddam illorum vocabulorum eſt hujuſmodi: nonnulla etiam tanta antiquitate ſunt obruta, ut inveniri jam non poſſint. Nam tanta fit vocabulorum commutatio, ut nihil mirum ſit, ſi priſca lingua cum hodierna collata nihil à barbarica differat.*

rum quærenti animæ laborioſa non eſſet, ſed multiplicem Lectoris ſitim hæc collecta brevitas ſatiaret: tum etiam, [a] ut ſi qua ex his diſplicuerint, erroribus meis paratior ſit venia, quia non erunt referenda ad culpæ titulum, de quibus teſtificatio adhibetur Auctorum. Quòd ſi in quibuſdam aliquando plus quàm inſtituti ratio videbatur exigere, ſermo noſter excurrat, & ſi curente rota, dum urceum facere cogitat, amphoram interdum finxit manus, noverit Lector, tunc [b] Laudandam » duntaxat brevitatem, cùm moras rumpens intempeſtivas nihil ſub- » trahit cognitioni juſtorum. Cæterùm quamvis patula ſit hæc noſtra » lucubratio, [c] *tamen in ſingulis ſuam continet brevitatem.* Multa enim [d] ex » multorum libris decerpta concinnâ brevitate concluſimus, ut nec » jejuna parum inſtruat compenſatio, nec verborum prolixitas faſti- » dium legentibus moveat. [e] Ita nempe ſolemus, qui ingenio parum » fidimus, ſatietatis periculum fugere. [f] Hæc me ad defenſionis exem- » plum poſuiſſe ſufficiat, ne hæc ipſa longitudinis deprecatio longa » videatur.

a *Iſid. in Præfat. ad lib. de Off. Eccl.*
b *Ammian. l. 15. initio.*
c *Diomed.*
d *Phocas Gramm.*
e *Plin. lib. 8. epiſt. 21.*
f *Sidon. carm. 22.*

LXX. Sed & nuda interdum damus verba, & abſque ulla explicatione, Scriptorum locis tantùm deſcriptis,

Verba ſine explicatione data, quòd vera notio ignoraretur.

[g] *Hæc ſunt viribus quoniam altiora noſtris:*

ſeu [h] quòd, ut nihil ampliùs dicamus, excederent intelligentiam noſtram. *Quod eſt enim criminis genus*, aiebat Arnobius, *aut rei eſſe alicujus ignarum, aut ipſum quod neſcias, ſine aliqua profiteri diſſimulatione neſcire? aut uter magis videtur irriſione eſſe digniſſimus, qui ſibi ſcientiam nullam tenebroſæ rei alicujus aſſumit, an ille qui retur ſe ſe apertiſſimè ſcire id quod humanam tranſiliat notionem, & quod ſit cæcis obſcuritatibus involutum?* Alia ſunt exili literâ expedita, & præterita obſcura multa, quod de C. Ælii Carminum » Saliorum interpretatione dixit [i] Varro, & [k] in quibus, ſicut à » perfecta ſcientia procul ſumus, levioris culpæ arbitrati ſumus, » quodcunque dicere, quam omnino nihil dicere. Neque tamen ab » his colligendis, quòd eorum ignoraremus vim ac notionem, abſti- » nere viſum eſt, [l] Cùm nulla ſint magis mandanda memoriæ, quàm » illa verborum locutionumque genera, quæ ignoramus, ut cùm peri- » tior occurrerit, de quo quæri poſſunt, vel talis lectio, quæ ex præ- » cedentibus vel conſequentibus, vel utriſque oſtendat quam vim » habeat, quidve ſignificet quod ignoramus facilè adjuvante memoria » poſſimus animadvertere & diſcere. [m] Hæc ergo tanquam quæ ſupra » vires noſtras eſſent, aliis reſervare maluimus, quàm minùs plena pro- » ferre: & cùm melius ſit in occultis confiteri ignorantiam, quàm pe- » riculoſam ſumere audaciam. Si qua tamen Lectores propoſita inve- » nerint vocabula, nec ſoluta, non ideo ſibi nihil collatum putent; » nonnulla enim pars inventionis eſt noſſe quod quæras, ait ſanctus » [n] Auguſtinus: adde, quòd [o] pars ſcientiæ eſt ſcire quod neſcias. *Fateor*, inquit [p] Walafridus Strabo, *me nec reperiſſe cuncta, quæ dilucidare cupivi, nec cuncta potuiſſe, quæ reperi cùm & rerum magnitudo ſciendi cupiditatem ſuccenderet, & diverſitatum confuſio faſtidii nimietatem præberet. Habebit tamen in his Lectoris mei curioſa veſtigatio, & ſi non copiam ſatietatis qua delectetur, qualemcumque tamen inquiſitionis qua meliùs exerceatur.*

g *Terentian. Maur.*
h *Ruffin. in Præfat. ad lib. Recognit.*
i *Lib. 6.*
k *S. Hier. in Ezech. 40.*
l *S. Aug. lib. 2. de Doctr. Chr. c. 14.*
m *Senator l. de Anima c. 4.*
n *S. Aug. l. 1. Quæſt.*
o *S. Hieron. Præf. ad lib. 13. Ezech.*
p *Walafrid. Strabo.*

Voces aliæ conjecturis utcunque illuſtratæ.

LXXI. Sunt denique voces aliæ, quæ conjecturis utcumque illuſtrantur, & cùm res obſcura videretur, nec occurreret ubi certò pedem figere liceret, leviter attinguntur: [a] In re enim naturaliter ob- » ſcura, qui exponendo plura quàm neceſſe eſt ſuperfundit, addit » tenebras, non adimit denſitatem. Proinde [b] ubi ingenio non fuit » locus, curæ teſtimonium promeruiſſe contentus, paucis quæ dicenda » videbantur abſolvi, ita ut in iis quæ omnibus nota ſunt vocabulis, » ſeu ut [c] Fabii verbo utar, quæ apertiora ſunt, quàm ut docenda ſint, » vel quæ frequentiùs occurrunt, quàm ut exemplis confirmandum » ſit, indicata eorum duntaxat notione Scriptorum, ſi qui adeſſent, » locos laudare ſatis duxerim, à quibus uſurpata eſſe conſtaret: inutilibus cæteroquin reſecatis, ne illorum more agere viderer, [d] qui ne » parum multa ſciſſe videantur, ea conquirunt quæ nihil ad rem pertinent: cum præterea, [e] quoties exitus rei oſtendit priora, debeamus » hoc eſſe contenti, quo reliqua intelliguntur. [f] Nec enim complecti » omnia vel in hac parte, vel in cæteris poſſumus, contenti rationem » plura quæſituris oſtendere. [g] Sermonis igitur latitudinem fugi, ſenſuſque qui latum quærunt certaminis campum, in anguſtum conſti- » tui, ut faſtidium lectionis auferrem.

a *Macrob. in Somn. Scip. l.* 2. *c.* 4.
b *Quintil. l.* 3. *c.* 1.
c *L.*4. *c.*1.
d *Auctor. ad Heren.*
e *Quintil. l.* 4. *c.* 2
f *Id. l.* 5. *c.* 1.
g *Lib. de Prædeſtinatione.*

Cautio ne lædantur Scriptores, quorum opiniones improbantur.

LXXII. Cùm verò in rebus iis exquirendis, quarum cognitio quibuſdam eſt obſtructa difficultatibus ut aut quod verum ſit, aut ad id quàm proximè accedat, eliciatur, recentiorum Scriptorum ſententias cogor expendere, ita mihi verſandum ſemper exiſtimavi, ut nullius famam læderem, nullius in nomen luderem, nullius fidem imminuerem. Si quando enim ab his diſſentio, ſuppreſſo fere ſemper nomine ſententiam edico, maximè ſi in vivis ſunt.

[h] *Hunc ſervare modum noſtri novere libelli.*
Parcere perſonis, dicere de vitiis.

» Quando enim ſine nomine contra vitia ſcribitur, qui iraſcitur, accu- » ſator eſt ſui, ait [i] Hieronymus. [k] Et ſanè Auctores claros in literis » nominari in ea parte, qua reprehenduntur, inhumanum eſt, licèt » qui talia libris complexi ſunt, nomina inſcripſerint. [l] Utique par eſt » ſine derogatione perſonæ ſententiam impugnari, nihilque turpius » quàm cùm ſententia diſplicet, rodere nomen Auctoris. Longè qui- » dem probabilius, ut opinioni falſæ, quatenus tamen error tolerabilis » eſt, parcatur interdum propter hominem, quàm ut propter opinio- » nem homo carpatur. Singula ſuis ſunt examinanda judiciis, & paria » meritis præmia conferenda: ita tamen ut rigorem manſuetudo cle- » mentiæ vincat. Præfractam illam & gladiatoriam quorundam violen- » tiam non laudo, aiebat [m] vir magnus, qui non tanquam vindices ve- » ritatis, licèt id profiteantur, ſed tanquam ultores offenſæ alicujus » cum aliis Scriptoribus agunt, nec quicquam ſcribere poſſunt ſine » contumelia, quaſi major iis laus accedat ex aliorum condemnatione. [n] Quod certè neque in ipſis de religione controverſiis quiſquam ſani vir ingenii probet omnino: quod quidem dum agitur, procul aberrant ab eo quem ſibi propoſuere ſcopo, qui Lectorem perſuadere conantur: cùm argumentis pugnandum ſit, non convitiis, ſi in tuas partes trahere adverſarium velis, ne te aliqua factione implicatum, vel pravo affectum

h *Martial. l.* 10. *Epig.* 32.
i *Hieron. l.* 1. *in Ruffin. c.* 3.
k *Quintil. l.* 1. *c.* 10.
l *Joan. Sariſb. lib.* 1. *Metal. c.* 2.
m *Joſ. Scal. Ep.* 443.
n *Vid. Boland. in Præfat. tom.* 1. *c.* 2. §. 6.

affectum animo arbitretur. Tametſi aliter cenſuit[a] Hieronymus, qui » nunquam hæreticis ſe peperciſſe non ſemel profitetur, imò omni ſtudio egiſſe, ut hoſtes Eccleſiæ ſui quoque hoſtes fierent. Utinam, inquit[b] Voſſius vir perindè doctiſſimus, fœdus ille ſcribendi modus, qui ſic noſtris temporibus in famam hominum graſſatur, ſublatus eſſet de terris Scriptoribus ſalvis. Quo loco ille Jacobi Gretzeri in Franciſcum Junium ſocerum & Joannem Meurſium nimis virulentum calamum carpit: quem perinde non probat[c] Lucas Holſtenius, ut nec aliorum qui Scriptorum ἀςοχίαν ſive ἀκρισίαν inſectantur, non ſuperſtitum duntaxat, ſed & eorum qui pridem obierunt. [d] Scitum illud Planci, cùm diceretur Aſinius Pollio orationes in eum parare, quæ ab ipſo aut liberis poſt mortem Planci ederentur, ne reſpondere poſſet, *Cum mortuis non niſi larvas luctari.* Adde quòd[e] quiſquis aliorum ſententias impu- » gnat, exiſtimare debet, quòd cùm ab aliis diſſentit, & diſſenſum ſcri- » pto profitetur, ſe perinde objicit reprehenſionibus plurimorum. Qui » enim loquitur, judicatur ab uno, vel à paucis: qui ſcribit, omnium » ſententias excipit, & totius orbis, & totius ætatis ſe exponit judicio. Verùm cùm illud ſit præſertim Scriptorum conſilium, ut ſi qua proferant emittantque in publicum, non continuò velint indubitatam ſibi fidem haberi, ſed ea prout ſentiunt chartæ mandant, ut rationum pondus Lector expendat, & has quidem ſi probet, præſtet aſſenſum: ſin contra, quod velit & quod placeat eligat: hæc certè mihi ſemper mens fuit, cùm ſententiam meam in dubiis quandoque interpoſui, ut ſalvum ſit unicuique in omnibus judicium, [f] ut qui nec me pariter cujuſquam ſectæ, velut quadam ſuperſtitione imbutus addixerim. [g] Cur » enim nobis non liceat, ſalva honorificentia quæ eruditis debetur ho- » minibus, aliquid in eorum ſcriptis improbare atque reſpuere, ſi fortè » invenerimus quòd aliter ſenſerint, quàm veritas habet divino adju- » torio, vel ab aliis intellecta, vel à nobis. Talis ego ſum in ſcriptis alio- » rum, tales volo eſſe intellectores meorum. Si igitur alii probabilius aliquid attulerint, non gravatè ab opinione mea in ſententiam eorum diſceſſionem fecero, majoremque, ut ait Seneca[h] hanc partem eſſe videri reſpondero. Interdum etiam ita Scriptorum ſententias deſcribo, ut Lectoris relinquam arbitrio quam de pluribus eligat. Et ſi quis non aliorum opiniones, ſed noſtram ſcire dicat deſiderare, reponam cum[i] Hieronymo, noluiſſe me ſic unum recipere, ut alios videar condemnare.

a *In Præf. in lib. contra Pelag.*

b *Voſſius lib. de Vitiis ſerm. p* 174.

c *Ep.* 19. *ad Petr. Lambec.*

d *Plin. in Prol.*

e *Joan. Sarisb. lib.* 2. *Met. c.* 18.

f *Quintil. l.* 3. *c.* 1.

g *S. Aug. epiſt.* 111.

h *Seneca de vita beata. cap.* 2.

i *In Proœm. lib.* 11. *in Eſaiam.*

Verborum etymologias inquirere moleſtum, utile tamen cùm poſſunt inveniri.

LXXIII. Dum interim aliud agimus, vulgarium vocabulorum etymologias ac originationes interdum inquirimus, non ex profeſſo quidem, [k] magnam quippe moleſtiam ſuſcipit, Chryſippi inſtar, qui rationem omnium vocabulorum inveſtigat, ſed prout ſeſe res ipſa » offert. Neque enim ex iis ſum, [l] qui ſi quid novum inſonuit auri- » bus, non ſatis putant noſſe quid ſignificando valeat, niſi etiam unde » dicatur exquirant: [m] Stoicorum ſcilicet more, qui unde verba ſint » ducta ſtudioſè indagabant. [n] Sed cùm habeat originatio uſum neceſ- » ſarium, quoties interpretatione res de qua quæritur eget, conti- » neatque in ſe multam eruditionem, ſive illa ex Græcis Latiniſque,

k *Varro.*

l *S. Aug. lib.* 12. *de Geneſi ad lit. c.* 18.

m *Cicer. l.* 1. *de Offic.*

n *Quintil. l.* 1. *c.* 10.

atque adeo ex obſoletis noſtratium vocibus, ſive denique ex Hiſtoriarum veterum notitiâ orta tractetur, non omittenda omnino viſa eſt. [a] Etymologia quippe, etſi in multis obſcura eſt, ſuperque eadem voce alia alii viſa, tantum tamen abeſt, ut tollenda ſit, ut tam maximè ſit inveſtiganda, quàm maximè latet. (1) [b] Τῶν ὀνομάτων, aiebat Socrates apud Platonem, τὰ μὲν πρῶτα, τὰ δ' ἐκ προτέρων συγκείμενα: ſeu, ut [c] Varro, *Duo verborum, ſunt principia, impoſititiorum, & declinatorum: alterum ut fons, alterum ut rivus. Impoſititia nomina eſſe voluerunt quam pauciſſima, quo citiùs ediſcerentur: declinata quamplurima, quæ iſtoc operè faciliùs omnes, quibus opus eſſent, diſcerent.* [d] Primigeniorum iſtorum nominum alia quidem caſu, alia certa quadam ratione impoſita ſunt. Eorum quæ caſu, nullam habendam rationem: eorum verò quæ conſultò ab ipſis repertoribus vel auctoribus impoſita erant, etymologias diligenter notandas cenſebat idem Socrates [e] (2) Οὐ γὰρ φύσει ἑκάστῳ πεφυκέναι ὄνομα οὐδὲν οὐδενὶ, ἀλλὰ νόμῳ καὶ ἔθει τῶν ἐθισάντων τε καὶ καλούντων. Quæ quidem nominis impoſitio non vulgarium hominum fuit: [f] (3) Οὐ φαῦλον ἡ τοῦ ὀνόματος θέσις, οὔτε φαύλων ἀνδρῶν, οὔτε ἐπιτυχόντων. Quò reſpexit [g] Philo, cùm ſcripſit, eos qui apud Græcos Philoſophiæ operam dabant, dixiſſe: (4) εἶναι σοφοὺς τοὺς πρώτους τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα θέντας. Sed cùm ejuſmodi primariæ nominum impoſitionis rationes aſſequi non ſemper liceat, tametſi generatim loquendo, [h] (5) ὄνομ' ἐστὶν, ὡς ἔοικε, μίμημα φωνῆς ἐκείνου ὃ μιμεῖται, καὶ ὀνομάζομενος, ὁ μιμούμενος τῇ φωνῇ ὃ ἂν μιμῆται, derivatis præſertim hactenus inſtitit Ety- » mologice. Nam primigeniorum cauſas cognoſcere eaſdem non eſt » neceſſe, ſed caſum, aut arbitrium inventoris pro cauſa habere ſatis eſt. Fatendum deinde plenum eſſe aleæ id genus ſtudii quod hæret in divinationibus, quæ ſi non falſæ prorſus, perſæpe incertæ ſunt: cùm » [i] ut ſomniorum interpretatio, ita verborum origo pro cujusque inge- » nio prædicetur. [k] Nam & ſi conjectura dicta ſit à conjectu, id eſt, di- » rectione quadam rationis ad veritatem, non ea tamen eſt veritas illa, » ut ſiſtat ſe ſe ſtatim ac repreſentet inquirentibus. Obſtant quippe nubeculæ neſcio quæ fere ſemper, quibus obumbratur, ita ut pleno ſe lumine non patiatur conſpici. Licèt enim ſimilitudinis veri quidpiam appareat, non eò usque tamen ut certum quid ſtatuere ac ſtabilire quiſpiam audeat. (6) [l] Εἴ τις ζητῶν τὰ πράγματα ἀκολουθεῖ τοῖς ὀνόμασι, σκοπῶν οἷον ἕκαστον βούλεται εἶναι, ἆρ' ἐννοεῖς ὅτι οὐ μικρὸς κίνδυνός ἐστιν ἐξαπατηθῆναι, aiebat Socrates, apud Platonem. Quippe, inquit [m] Theodoritus, (7) ἄλλο ἐστὶν εἰδέναι, καὶ ἄλλο τὸ οἴεσθαι εἰδέναι μηδὲν ἐπιστάμενον, πολλῷ γὰρ διαφέρουσιν ἀλλήλοιν ἀλήθεια καὶ στοχασμὸς ἀληθείας· ὁ μὲν γὰρ στοχασμὸς καὶ διαμαρτίας ἔχει πολλάς· ἡ δὲ ἀλήθεια ἐκπαιδεύειν οὐδὲν ἐναντίον ἀνέχεται. Præterea nomina » ſunt infinita, ait [n] Julius Scaliger, aut omnino aut propemodum,

a *Jul. Scalig. de cauſis Lat. Ling. cap.* 190.
b *Plato in Cratylo.*
c *Lib.* 7. *de L. L.*
d *Plato in Cratylo. Jul. Scalig. L.* 3. *de cauſis Ling. L. cap.* 68. 69.
e *Plato.*
f *Plato.*
g *Philo de nomin. mutat.*
h *Plato. Jul. Cæſ. Scaliger de de cauſis L. Lat. cap.* 187.
i *Aug. in Princip. Dialect. cap.* 5.
k *Quintil. l.* 3. *cap.* 7.
l *Plato in Crat.*
m *Theod. ſer.* 1. *ad Græc.*
n *Jul. Scal. de cauſis lin. Lat. cap.* 186.

(1) *Vocabulis alia prima, alia ex primis derivata ſunt.*

(2) *Non enim ulli rei natura ſuum inditum eſſe nomen, ſed hominum lege & inſtituto.*

(3) *Nominis impoſitio nec res ſpernenda eſt, nec ſpernendorum vulgariumque hominum fuit.*

(4) *Sapientes fuiſſe primos illos homines qui nomina rebus impoſuerint.*

(5) *Nomen eſt, ut videtur, imitatio vocis illius rei quam imitamur. Et qui nominat, imitatur voce id quod imitatur.*

(6) *Si quis res ipſas quærens vocabula perſequatur, ſingulorum vim perſpiciens, nonne animadvertis eum verſari in magno errandi periculo?*

(7) *Aliud eſt ſcire, aliud nihil ſcientem putare ſe ſcire. Multùm enim differunt veritas & conjectura. Hæc enim plurimis erroribus obnoxia eſt; iſta verò nihil ſibi contrarium patitur..*

» atque idcirco ignota. Ad hæc quæ uſu mutantur aſſiduo partimq; » interiere, partim quotidie ſubnaſcuntur, ea ignorari neceſſe eſt: » cùm æternarum rerum tantùm ſcientia ſit. Eſt enim ſcientia habitus » animæ certus: at corruptibilia incerta ſunt. Ita veteres de etymologia ſentiebant. Atque id quidem, ut fatear ingenuè, effecit, ut non tam facilè ejuſmodi conjecturis indulſerim, imò ut in iis parcus, & providè nimiùm cautus fortaſſe fuerim, quin & ab iis ſæpe abſti- » nuerim,[a] more Academicorum, qui vitantes præcipitium falſitatis, » in eo quidem modeſtiores ſunt, quod defectum ſuum minimè diffi- » tentur, & in rerum ignorantia poſiti fere de ſingulis dubitant. Quod » certè longè tutius eſt, quàm incerta temerè definire: tametſi inter- » dum, quod aiebat[b] Hieronymus quaſi per cryptam ambulanti ra- » rum deſuper lumen conſpiceretur. Satis enim norunt quotquot ſunt eruditi, quàm periculoſæ ſint in verborum etymis inveſtigandis conjecturæ, & quàm fallaciter plerumque ſuis conjectoribus ad- » blandiantur: ſicut, inquit[c] Varro, de originibus verborum qui mul- » ta dixerit commodè, priùs boni conſulendum, quàm qui aliquid ne- » quiverit, reprehendendum: præſertim cùm dicat Etymologice non » omnium verborum poſſe dici cauſas.

a *Joan. Saríſb. in Policr. l. 7. c. 1.*

b *Præfat. in Daniel.*

c *Lib. 6. L. Lat.*

Quidam longiùs arceſſunt vocabulorum originationes.

LXXIV. Non deſunt quippe ex hominibus apprime doctis, qui dum Linguarum ſuarum cunabula venantur, ne quicquam relinquant intactum, à Græcis veteribus, vel à puriori Latinitate originationes accerſunt, verbaque ſic inflectunt, ut ſi reducantur ad primariam vocem, obſcuræ omnino, duriuſculæ, & ægrè detortæ videantur, ita ut utraque inter ſe commune nihil propemodum ha- » beant: qui denique, ut Ariſtophanes & Apollodorus, apud[d] Var- » ronem, verba ex verbis ita declinari volunt, ut verba literas alias adſumant, alia amittant, alia commutent; ſeu ut ait Socrates[e] apud Platonem, (1) ἐμβάλλοντες πολλὰ ἐπὶ τὰ πρῶτα ὀνόματα, τελευτῶντες ποιοῦσι μηδ' ἂν ἕνα ἀνθρώπον συνιέναι ὅ τι ποτὲ βούλεται τὸ ὄνομα. Neque enim vis inferenda vocabulis in eorum inveſtigandis originibus, cùm nihil ſimile vero ſuccurrit:[f] (2) Οὐ δεῖ ταῦτα προσβιάζεσθαι, ἐπεὶ μὴ ἔχοι ἄν τις εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. Spectandum verò maximè ut in ejuſmodi diſquiſitionibus, φωνὴ, σχῆμα & χρῶμα conſonent. In Linguarum deinde vernacularum quæ Latinam ut matrem agnoſcunt, etymis indagandis minimè adhibendæ Græcæ voces, nec ab iis repetendæ etymologiæ, niſi priùs in Latinitatem tranſierint, cùm in vulgari ſermone recepta nuſquam fuerit Lingua Græcanica, ſed Latina, eaque corrupta. Unde in ejuſmodi etymis præclaram Latinitatem vix etiam adhiberi debere plerique opinantur. Si quis igitur id ſtudii perſequi uberiore omnium fructu in animo habuerit, non continuò ad Græcas vel Latinas, ſed ad obſoletas illas vulgares voces, ſitu jam obrutas atque antiquatas recurrat, conſulatque Scriptores unius cujuſque Linguæ paulo ſuperioris ætatis, à quibus hauriet indubiè unde conjecturas ſuas firmare longè tutiùs poterit;[g] quo modo apud Græcos & Latinos, qui in diſciplina, quam

d *Lib. 5. de L. Lat.*

e *In Cratylo.*

f *Ibid.*

g *Varro l. 4.*

(1) *Addentes primis plura alia nomina, tandem efficiunt ut nullus hominum intelligat quid aliquod nomen ſignificaverit.*

(2) *Non oportet (vocabulis) vim inferre, cùm non ſuppetit quid dicendum ſit de illorum origine.*

ἐτυμολογικὴν vocant, deſudarunt, ab ipſamet Græca vel Latina Lingua originationes ſuas fere ſemper formarunt: tametſi non inficias ierim eas interdum ab exteris repetendas. Aiebat quippe Socrates apud Platonem Græcos aliàs quidem ipſos univerſim, tùm verò eos maximè qui barbarorum ditioni ſubjectas regiones incolebant, multa nomina à barbaris ſumpſiſſe, ac proinde quemvis allucinaturum, qui illorum vocabulorum rationem ad Græcæ Linguæ regulam exigat, & non ad illam Linguam, ex qua originem duxerunt, (1) εἴ τις ζητεῖ ταῦτα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν, ὡς εἰκότως κεῖται, ἀλλὰ μὴ κατ' ἐκείνην ἐξ ἧς τὸ ὄνομα τυγχάνει ὄν. Verùm, ut dicam quod res eſt, non ſemper vocabulorum omnium ſcrupuloſiùs inquirendæ ſunt origines, cùm infinita ſint quæ primigenia, complura etiam à vulgo formata & ſenſim inducta: alia denique ab exteris barbaris que accepta nationibus, ſicque poſtmodum immutata, ut unde noſtri ea acceperint haud facile ſit expiſcari. Deinde, ut ſcribit [a] Varro, *non omnis impoſitio verborum extat, quod vetuſtas quædam delevit, nec quæ extat ſine mendo omnis impoſita, nec quæ rectè eſt impoſita certa manet. Multa enim verba literis commutatis ſunt interpolata. Omnis origo eſt noſtræ Linguæ è ver aculis verbis, & multa verba aliud nunc oſtendunt, aliud au em ſignificabant.* His accedit, quòd, ut alibi attigimus, in ſingulis Italiæ, Galliæ, ac Hiſpaniæ provinciis, tot fere ſunt idiomata, quot eæ ſunt numero, à quibus ſæpe viciſſim voces mutuantur, quarum incertæ origines, quòd ex iis complures primigeniæ ſint. De ſola Gallia Narbonenſi aiebat [b] Auſonius:

> *Quis memoret portusque tuos, montesque, lacusque,*
> *Quis populos varios diſcrimine veſtis & oris?*

Scribit Julius [c] Cæſar Belgas, Aquitanos, & Celtas Lingua, inſtitutis & legibus int r ſe diſcrepaſſe. Qui igitur Linguarum vulgarium etymologias inquirit, peculiaria provinciarum idiomata probè noſcat neceſſe eſt, cùm etymon quod à Græcis, aut Hebræis, vel à longinquis petit regionibus, à vicinis, ſæpe repetendum ſit. Idque in noſtra Francica licet potiſſimùm advertere cujus origines ægrè aſſequetur, qui Belgico-Francicam apprimè non noverit, hoc eſt, eam qua patres noſtri loquebantur, antequam ab impura illa fæce purgatior evaderet. Quæ quidem non eo dico animo ut damnari velim laudandos tot eruditorum virorum in hocce genere ſtudii conatus, (quòd nec Socrates apud Platonem, nec Varro togatorum doctiſſimus, aliique non pauci è veteribus averſati ſunt) qui præclaros de Linguis ſuis Commentarios ediderunt, quarum veras origines ſæpe attigerunt, & ſi quando deflectant à ſcopo, multa proferunt alia quæ docent, à probis repetita Scriptoribus.

Erratorum confeſſio. Indulgentia dignus eſt arduus labor & immenſus.

LXXV. Atque hæc quidem de Etymologica diſciplina, in qua ſi quando ipſemet etiam à vero aberraverim, ut & in cæteris vocabulis quæ explicanda illuſtrandaque ſuſcepi, veniam facilè mihi à benigno lectore impetrandam perſuadeo, cùm ſcriptis ipſe meis tantum abeſt ut indulgeam, quin me primum illorum, ac fortè ſeveriorem cæteris cenſorem exhibeam. De libris ſuis aiebat [d] Ovidius:

> *Ipſe ego librorum video delicta meorum,*
> *Cùm ſua plus juſto carmina quisque probet.*

Et alibi:

a *Lib.* 4. *de L. L.*

b *Auſon. in Vrbib.* 11.

c *Lib.* 1.

d *De Ponto L.* 3. *El.* 9.

(1) *Si quis illorum Etymologiam à Græca lingua accerſat, & non ex illa ex qua profecta ſunt.*

Cum

Cùm relego, ſcripſiſſe pudet, quia plurima cerno,
Me quoque qui fecit judice digna lini.

Et de ſuis[a] S. Auguſtinus: *Ego autem difficillimè bonus judex lego quod ſcripſerim; ſed aut timidior recto, aut cupidior. Video etiam interdum vitia mea: ſed hoc malo audire à melioribus, ne cùm me rectè fortaſſe reprehendero, rurſus mihi blandiar, & meticuloſam potiùs mihi videar in me, quàm juſtam tuliſſe ſententiam.* [b]Levium » ingeniorum eſt, quia nihil habent, nihil ſibi detrahere. Magna verò » ingenia multaque nihilominus habitura convenit etiam ſimplex erro- » ris confeſſio, præcipuéque in eo quod utilitatis cauſa poſteris tra- » ditur, ne qui decipiantur eadem ratione qua quis antè deceptus eſt. »[c] Ita Hippocrates clarus arte Medicinæ videtur honeſtè feciſſe, qui » quoſdam errores ſuos, ne poſteri errarent, confeſſus eſt. Et M. Tul- » lius non dubitavit aliquos ſuos jam editos libros, aliis poſtea ſcriptis » ipſe damnare, ſicut Catulum, atque Lucullum & alios. Etenim ſu- » pervacuus foret in ſtudiis longior labor, ſi nihil liceret melius inve- » nire præteritis. In magno opere, & immenſo ſcriptionis argumento, ſomnum aliquando obrepſiſſe, non mirabitur eruditus Lector, & ve- » niam, ut ſpero, dabit. Nolim igitur arbitrari ſic legi meos libros velle, » tanquam Prophetarum vel Apoſtolorum, de quorum ſcriptis quòd » omni errore careant, dubitari nefarium eſt. [e]Erraſſe ſcribentem, » aut lapſum eſſe in ſermone, novum non eſt, &, ut opinor, venia » dignum eſt: quia & Scriptura dicit, *In multis enim offendimus omnes: qui* » *autem in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir.* Ea eſt lucubrationis iſtius » moles, in qua tam multa deſcribuntur, ut accurata ubique adhiberi » potuerit diligentia, [f]cujus laudem ſimul & celeritatis nullus aſſequi- » tur. (1) Τὸ μέγα βιβλίον ἴσον εἶναι τῷ μεγάλῳ κακῷ, aiebat Callimachus » apud [g] Athenæum: [h] grandium quippe librorum graves materiæ in » eandem ſcedulam nulla unquam diligentia compinguntur: & magnus » liber, ut vulgò dicitur, magna ſæpe ſeges eſt errorum, [i] cùm ad ple- » num noſſe omnia, in nullo labi, unica duntaxat Angelorum perfectio » ſit. Deinde [k]

Sæpe aliquod verbum cupiens mutare, relinquo:
Judicium vires deſtituuntque meum,
Sæpe piget (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
Corrigere, & longi ferre laboris onus.

[l] Sed & interdum quamvis literæ ſyllabæque ſcribentium cogitationem non exigant, ut ait [m] Quintilianus, attamen ſæpe non literas modò, ſed ſyllabas inter ſcribendum aut permutare aut præterire, communis hominum error eſt, quo non caruiſſe Octavium Auguſtum [n] Suetonius refert. Quin etiam accidit ſcribentibus non ſemel, iis præſertim, quibus variarum rerum cogitatione animus diſtrahitur, atque à ſententia ſuſpenſus curis majoribus aberrat, verbo uno poſito, ſi alterum ſcribendum ſit, mendoſè ut illud aut membrum nonnunquam integrum repetant: & vice verſa ut ex quadam anticipatione vocabulum, quod paulò poſt mente præceperis, id ſtatim ac præproperè alieno ſemel, & ſuo poſtea loco inſeras. Cujus erroris & me quotidie periculum feciſſe

a Epiſt. 3.
b Cornel. Celſus, l. 8. c. 4.
c Quintil. l. 3. c. 8.
d S. Aug. p. 197.
e Ruffin. l. 1. in S. Hieron.
f Apul. de Deo Socr.
g Athen. lib. 3. c. 1.
h Joan. Sariſb. epiſt. 172.
i Id. lib. 3. Metal. c. 3.
k Ovid. l. 3. de Ponto Eleg. 9.
l Petr. Fab. lib. 2. Sem. cap. 25.
m Quintil. l. 5. c. 10.
n Sueton. c. 88.

(1) *Magnum librum ſimilem eſſe magno malo.*

crebriùs animadverti. Proinde liceat dicere cum [a] S. Auguſtino: *Si aliquid vel incautius, vel indoctius à me poſitum eſt, quod non ſolùm ab aliis, qui videre id poſſunt meritò reprehendatur, verùm etiam à meipſo, quia & ego ſaltem poſtea videre debeo, ſi proficio, nec mirandum eſt, nec dolendum, ſed potiùs ignoſcendum atque gratulandum, non quia erratum eſt, ſed quia improbatum. Illius quippe ſcripta ſumma ſunt auctoritate digniſſima, qui nullum verbum quod revocare deberet, omiſit. Hoc qui non eſt aſſecutus, ſecundas partes habeat modeſtiæ, quia primas non potuit habere ſapientiæ: & quia non voluit omnia pœnitenda dixiſſe, pœniteat quæ cognoverit dicenda non fuiſſe.* [b] Ab omnibus igitur corripi, ab omnibus emendari paratus ſum: [c] nec me pigebit, dum vivo, & hæc quæcunque ſcripſero, vel mea diligentia, vel amicorum monitu, vel invidorum vituperatione, ſi juſta fuerit, emendare: [d] neque enim ut Pomponius ille Sabinus Tragœdiarum ſcriptor, ad Populum provoco. [e] Arguat qui volet meum ratione vel auctoritate mendacium, & ego vel ad inimici vocem non refugiam emendari, imò & amicum ducam, qui meum caſtigabit errorem. [f] Nec pigebit me ſicubi hæſito quærere; nec pudebit ſicubi erro diſcere. Proinde quiſquis hæc legit, ubi pariter certus eſt, pergat mecum: ubi pariter hæſitat, quærat mecum: ubi errorem ſuum cognoſcit, redeat ad me; ubi meum, revocet me. [g] Utinam hoc qualecunque opus tam multos inventores habere poſſet, quàm multos contradictores habebit: [h] cujus quidem, ſi quid mihi creditur, multùm doleo ſortem, de quo non tantum expecto fructum, quantum ſuſcepi laborem. [i] Quippe cùm vel ſola Grammatica omni ſtudiorum genere plus habeat operis, quàm oſtentationis, [k] inter tam multa ſcribendi genera & argumenta, quæ ab illa ſtatuuntur, videlicet rationale, artificiale, & hiſtoricum, gloſſematicum, rerumque communes locos & ſtatus, haud ſcio an ullum moleſtius extet, quàm λεξικῶν Commentarios ſcribere. Nam tot vocum ſilvas & turbas ſeriatim in ſuas claſſes digerere, earum notiones Scriptorum locis firmare, omnium ferè gentium ritus antiquitateſque retegere & illuſtrare; quod in ea lucubratione utcumque ſum aggreſſus, præterquam quòd res eſt immenſi tum laboris tum ſtudii, etiam magiſtrum requirit in bonorum Auctorum lectione diligenter verſatum exercitatumque: maximè qui non unius peculiariter diſciplinarum artiumque, ſed omnium ferè vocabula à communi captu prorſus aliena velit examuſſim exquirere. Et hæc quidem appoſitè deſignatéque efferre, ad polycleti, quod dicitur, regulam exprimere, hoc opus, hic labor eſt. Cùm enim vix protritiſſima quæque teneamus, tantum abeſt ut in abſtruſis & ab uſu communi prorſus remotis, vel antiquatis, abſque offenſione incedere quiſquam ſe poſſe audeat profiteri.

[l] *Fronte exile negotium,*
Et dignum pueris putes:
Aggreſſis labor arduus,
Nec tractabile pondus eſt.

Quod quidem de hocce præſertim ſcriptionis genere dicere jure merito poſſumus, tum propter immenſitatem materiæ varietatemque rerum, quæ ſi non pertractari omnino, attingi ſaltem leviter debuere: tum quod fieri aliter non poteſt, ut in accurata quantumvis prærerito-

[a] *Epiſt. 7. ad Marcell.*
[b] *Gregor. M. lib. 2. Epiſt. 37.*
[c] *Priſcian. in Præfat. lib. 6.*
[d] *Plin. l. 7. Epiſt. 17.*
[e] *Joan. Sariſber. in Prolog. ad Policr.*
[f] *S. Aug. l. 1. de Trinit. c. 2. 3.*
[g] *Id. lib. 3. de Trinit.*
[h] *Facund. Hermian. l. 10. c. 1.*
[i] *Quintil.*
[k] *Otho Brunsfeld.*
[l] *Terent. Maur.*

rum, antiquitatiſque inveſtigatione ſemper aliquid non deſit, quod pri-
» mus ipſe animadvertit, qui inquirit. [a] Rem eſſe arduam aiebat Plinius, a Plin. in
» vetuſtis novitatem dare, novis auctoritatem, obſoletis nitorem, obſcu- Prol.
» ris lucem, faſtiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus verò naturam,
» & naturæ ſuæ omnia. Quæ ſanè difficultates, & alia id genus argu-
menta, ut jam ſemel atque iterum monui, ab inchoato opere non ſemel
deterruere, ac tædium ejuſmodi ingeſſere animo tam longi quaſi labore
» itineris defatigato, ut deſperatione ſubita illius conficiendi conſilium,
» labore omni vetere contempto, non ſemel abjecerim, vel ſaltem hære-
» di, quod aiebat [b] idem Plinius, mandare ſtatuerim, tum etiam ne quid b In Prol.
ambitioni dediſſe vita judicaretur. At inſtitere contrà amici, monue-
» reque ſubinde, id genus eſſe ſtudii cui edendo pares haud facilè oc-
» currerent, niſi operis ac editioni ipſemet præeſſem ac incumberem,
» nec me deterrere debere, quòd ea lucubratio non eſſet ad unguem ex-
» polita, ſuiſque numeris abſoluta, cùm in rebus arduis non aſſecutis
» voluiſſe, abundè pulchrum atque magnificum ſit. Deinde eſſe certè
» quidem aliquid, (quod de eloquentia aiebat [c] Fabius) conſummatam c Quintil.
» diſciplinarum cognitionem, ad quam pervenire natura humani inge- in Præfat.
» nii non prohiberet: quod ſi non contingat, altiùs tamen ire qui ad ſum-
» ma nituntur, quàm qui præſumpta deſperatione quò velint evadendi,
» protinus circa ima ſubſiſtunt: eoque magis impetrandam veniam, ſi
» ne minora quidem illa, verùm operi quod inſtituimus, neceſſaria præ-
» terierim. Sed & illud [d] Soſipatri Chariſii opponebant, Ipſam quidem d Soſip.
» rerum naturam tam finitam, ut nobis noviſſimum ſui aſſignet, nedum Chariſius.
» artes quarum conſummationibus imbecillitas humana non ſufficit, vel l. 1. Inſtit.
» propter extremum difficultatis laborem, vel ſola earum inventione ſa-
» tiata. Et ſanè quid poteſt abſolutum eſſe quod aſſiduè pro ſubtilitate
» cujuſque ingenii aſtruitur? Non ideo tamen nullæ ſunt, quia illas
» ſubinde adjectionibus tutas non patimur. Quare contenti ſimus eo,
» quod repertum eſt, cùm in omni rerum ratione partes quoque men-
» ſuram ſui habeant; & naturam nec aliter profectam eſſe videatur,
» quod interim eſt. Hiſce & ſimilibus argumentis [e] ita ſuffudere pudo- e S. Hier.
» rem negantis, ut plus conſiderarem quid illi cuperent, quàm quid me Epiſt. 9.
» facere conveniret.

[f] Cur igitur, ſi me videam delinquere, peccem, f Ovid. l. 3. de Ponto Eleg. 9.
Et patiar ſcripto crimen ineſſe, rogas?
Non eadem ratio eſt ſentire, & demere morbos:
Senſus ineſt cunctis, tollitur arte malum.

LXXVI. Non mirum igitur ſi ægrè ac invitus fere Commentarios Hi Commentarii
iſtos emitto in publicam lucem, quos à nemine videri vellem, ſi omnibus ægrè publi-
» abſcondere poſſem. [g] Quem enim rudis & impolitus artifex fecerit cantur.
» anulum, ab aliis videri formidat, omnes inſpectores non laudaturos, g Robert.
» ſed judicaturos expectat. Et oſtendit itaque & metuit, quia ſibi & de Abbas in
» opere ſuo minimè credit, & de alterius judicio non confidit: dum id Prolog. ad
» ſoli ſibi ante examen perfectè non placet, in examine diſplicere plus Cantica
» timet. Sic oſtendentis & paventis accipiat Lector munuſculum noſ- Cantic.
» trum: [h] judicet quod placuerit, & reſcribat quod judicaverit, ut ſi h Quintil.
» refrigerato inventionis amore, diligentiùs repetitos, ſi Deus vitam de-

derit, lector perpendam, & à mendis purgati editione altera, ſi tanti

a S. Hier. » habeantur, limatiores libri prodeant. Sæpe enim accidit, ut [a] ſemper » addat aliquid ſtylus, & ſcribendi morâ, creſcatque ipsâ cogitatione

b Id. ep. 50. » oratio. [b] Interim qui volet proferat meliores epulas, & me conviva » utatur, aut qualicunque cœna noſtra contentus ſit. Ego verò ſatis me præſtitiſſe arbitrabor, ſi miſeram utcunque ſuſtinuerim antiquitatem, aliorumque ingenia ad eandem illuſtrandam excitaverim, & ſi inter mala multa, quædam mediocria, quædam etiam bona protulerim, cùm

c Martial. l. 1. Ep. 17. aliter, ut ait [c] Martialis, non fiat liber.

Quod objici poſſet, hîc tradi jam ab aliis tradita, prævertitur.

LXXVII. Verendum deinde mihi ſatis adverti, ne quod viris longè doctioribus aliàs objectum legitur, & mihi opponeretur, ac proinde » minorem ſibi gratiam conciliaret hoc qualecunque opus [d] quòd plera» que non inventa per me, ſed ab aliis tradita contineat, & cornicem » Æſopi alienis coloribus adumbraverim: [e] ut factum impudenter dicant, » qui noſtro nomini voluerimus ex aliorum laboribus libare laudem; &

d Quintil. l. 3. c. 1.
e Auctor ad Heren.

» ſi volumen iſtud prehenderint antiqui, ſeu paulo recentioris ævi Scrip» tores, & ſuum quiſque de libris ſuis tulerit, nihil quod noſtrum veli» mus relinquatur. Sed fateri non pudet, multa non primi tradidimus, [f]

f Octavian. Horatian. l. 4. p. 81.

» communia ſunt quæ cum veteribus ac recentioribus ſentimus. Omnes aut noſtra, aut aliena referimus, aiebat [g] vir doctiſſimus, neque ta-

g Ant. Auguſt. in Prolog. ad Gloſſar. Juliani Anteceſſ.

men pari auctoritate cenſemur. Debetur more majorum antiquitati & ſenectuti honos, cui ſtuduimus potiſſimùm, dum in ipſos fontes digitum intendimus, res Scriptorum firmavimus auctoritate, qui ſi ab aliis jam laudati, norunt plus ſatis viri eruditi, eoſdem libros nos legere, neque

h L. 2. c. 16. uni conſcriptos: ut meritò [h] Quintilianus pravum illud quorundam ſtu» dium circa Scriptores Artium ſuggillet, Nihil eiſdem verbis, quæ prior » aliquis occupaſſet, finiendi: quæ ambitio, inquit, procul aberit à me.

i Plin. in Prol. » Quin & obſervat [i] Plinius conferentem Auctores ſe deprehendiſſe à » juratiſſimis & proximis veteres tranſcriptos ad verbum, neque nomi» natos, non, inquit, Virgiliana virtute ut certarent. [k] Aiunt enim Man-

k S. Hier. in Tradit. Hebraic. in Prolog.

» tuanum vatem, cùm ex eo quòd verſus quoſdam tranſtuliſſet Homeri, » compilator veterum diceretur, reſpondiſſe magnarum eſſe virium » Herculi clavam extorquere de manu Sed & Tullius, qui in arce Ro» manæ eloquentiæ ſtetit Rex oratorum, & Latinæ Linguæ illuſtrator, » repetundarum accuſatus eſt à Græcis. Et Terentius Comœdiarum » prologos in defenſionem ſui ſcenis dabat, quòd urgetur à Luſcio Luſ» cinio, & quaſi publici ærarii fur, Poëta accuſaretur. Quæ quidem magnorum virorum exempla obtrectatoribus proponere viſum eſt, ut vel inde diſcant, omnes fere quæ in publicum exeunt lucubrationes, ex propriis vix confici, earumque auctores oblatis quaſi opibus uti poſſe interdum. Ego verò ſic porro in hac lucubratione verſatus ſum, ut cæteros Gloſſographos ferè non conſuluerim, niſi poſt confectas ex propriis ſchedis vel adverſariis obſervationes, ne vulgarem viam ingreſſus, alienis veſtigiis totus demum viderer inſiſtere: ex quibus quidem ſi quid aut

l S. Hier. lib. 2. in Ruffin. c. 7.
m Id. in Epitaph. Nepotian.

à me prætermiſſum, aut ignoratum eſſet, quod chartæ mandari dignum videretur, excerpſiſſe non diffiteor, facta Auctorum perhonorifica men» tione: [l] Ita tamen ut ab aliis confecta non damnem, ſed poſt pro» priorum ſtudia quod potuerim laborare curaverim, [m] & in iis quæ

» alii

» alii jam occupaverant, lectorem ad eos amandare ſatius duxerim, ne » viderer potiùs aliena quàm mea quæſiſſe. Non defuerunt enim variis temporibus viri doctiſſimi, quorum vigiliis & lucubrationibus debemus, ut dubiis quibuſdam lux allata ſit, quique in ea qua nos palæſtra deſudarunt, & non ſine ſumma eruditionis laude verſati ſunt. Alii quippe generalia aggreſſi ſunt Gloſſaria, cujuſmodi ſunt Henrici Spelmanni Archæologus, & Joannis Gerardi Voſſii libri duo de Vitiis Sermonis Latini, ut aliquot alios è paulo recentioribus omittam. Alii Scriptoribus mediæ ætatis à ſe editis, aut illuſtratis ſubjunxere vocum inſolentium, & ab bonæ Latinitatis uſu alienarum explanationes ordine literarum, quæ Commentarii vicem præberent. Non deſunt præterea ex viris eruditis, qui multa ad hoc opus pertinentia, etſi non ex profeſſo, obiter ſaltem ſcripto poſteris reliquerunt. In his verò quæ ab aliis ſunt occupata, præterquam quòd ad cætera attentiùs perſcrutanda quæ illorum diligentiam fefellerunt, quaſi nobis iter aperiunt, fatendum poſt tantas meſſes, in uberrima ſtudiorum diſciplinarumque ſegete, non contemnendum reſtare ſpicilegium: quod voluminis noſtri magnitudo, quod nedum omnia quæ explicationem aliquam poſtulant, complectitur, abundè convincere poteſt: [a] Ita ut » pro novitate rerum, veterem materiam novam fieri, & ex vetere » novum ædificium nova cura inſtaurari poſſe nemo diffiteatur. Quantacunque enim ſit noſtra lucubratio, multis adhuc augeri poſſe ultro agnoſcimus, cùm fieri nequeat, ut in ampliſſima rerum graviſſimarum varietate non ſuperſint difficultates aliæ, & ſalebræ apud Scriptores, quæ aut oculos fugere, aut hominis quantumvis eruditi captum ſoleant, ſuperare. Verùm ſi quis noſtri laboris æquus arbiter, aliorum fortè inſpexerit in hoc genere lucubrationes, de hac noſtra, qualiſcunque tandem illa ſit, non ſiniſtram adeo ſententiam feret, vel benigniùs pro» nuntiabit. [b] Quæ cùm ita ſe habeant, nil aliud ſupereſt, niſi ut Le» ctorem obſecrem, ne laborem meum reprehenſionem exiſtimet alio» rum. In tabernaculo Dei offert unuſquiſque quod poteſt. Alii aurum » & argentum, & lapides pretioſos: alii byſſum & purpuram & coccum » offerunt, & hiacynthum. Nobiſcum bene agitur, ſi obtulerimus pelles » & caprarum pilos.

a *S. Hier. Ep.* 30. & *in Præf. ad Hebr. nom.*

b *S. Hieron. lib.* 2. *in Ruffin. c.* 7.

Sunt qui in carpendis aliorum ſcriptis gloriam quærant.

LXXVIII. Aliud eſt deinde genus hominum ex iis qui utcunque literis dant operam, qui magnam laudis gloriam inde ſibi accedere putant, ſi quid in Scriptorum libris expiſcentur, quod carpere poſſint: & ſecuri aliena ſubſannant, dum ſua ſimili periculo non exponunt: » [c] qui, inquam, per ſingulas ſyllabas antequam ſenſum deſudantis » contingant, ſubſannando verba condemnant.

> [d] *Forſan multo præſtantior alter*
> *Pauca reperta putet, quàm plura invenerit ipſe:*
> *Deſes & impatiens minùs hæc obſcura putabit.*
> *Pro captu lectoris habent ſua fata libelli.*

» Sunt qui aliquid diſcere affectant, ait [e] Lupus Abbas Ferrarienſis, » & velut in edito ſitos loco ſtudioſos quoſque imperiti vulgò aſpec» ctantes, ſi quid in eis culpæ deprehenderint, id non humano vitio, » ſed qualitati diſciplinarum aſſignant. Certè non defuere qui nos

c *Apon. in Prol. ad Cantic. Cantic.*

d *Terent. Maur.*

e *Epiſt.* 1.

a *Jul. Severian.*

b *Sidon. l. 3. Epiſt. 14.*

Epiſt. ad Præſidium Diac. tom. 9. oper. S. Hieron.

d *Joan. Sarisber. in Prolog. ad Metalog.*

e *S. Hier. Epiſt. 26. c. 4.*

f *Terent. Maur.*

g *Orderic. Vital. l. 6. p. 597.*

h *Joſ. Iſcan. de Excidio Trojano.*

[a] uſurpatores ardui operis ſuggillarent, & lucubrationem hanc noſtram vellicarent, priuſquam edita prodiret in publicum, atque adeo nec viſam, nec lectam: cùm inſtitutum noſtrum reprehenderent, operamque fruſtra hìc poſitam vellent, quaſi poſt tot hactenus in eo genere ſtudii publicatas eruditiſſimorum ævi noſtri hominum vigilias, auſu temerario, ac pene ſacrilego conatu, libros hoſce moliremur, novi nihil aut parum dicturi. Quaſi verò Ariſtotelem in Philoſophia à ſcribendo deterruerit Platonis amplitudo: vel Ariſtoteles ipſe cæterorum æqualium, & qui longè poſt vixere, ſtudia reſtinxerit, & poſt Ciceronem & Demoſtenem Oratoriam artem nullus excoluerit: quaſi denique excellentium virorum premere veſtigia non liceat. Ita enim ſentire » ſolent ſcioli quidam, [b] & qui maximè docti ſibi videntur, qui dictio» nem ſanam & inſanam ferme appetitu pari revolvunt, non ampliùs » concupiſcentes erecta quæ laudent, quàm deſpecta quæ rideant. Neque porro eram neſcius, dum in tam illuſtre literatorum theatrum prodirem, fore ut in ejuſmodi varia incurrerem hominum judicia. Neque me latebat quàm ſit res quorumlibet etiam cenſuris obnoxia verborum interpretatio, ac proinde & laboris & temporis, & meæ quo» que exiſtimationis me ſubire aleam mihi non erat obſcurum. Quip» pe [c] qui ſcribit, multos ſumit judices: alius in alterius livet ac graſ» ſatur ingenium. Ille ſi unus ſermo defuerit, quaſi claudam oratiuncu» lam diffugit. [d] Deinde in rebus humanis nihil ſic elimatum, ut aliqua » parte detractioni non pateat: cùm mala de merito, bona autem de » livore carpantur. Unde detractorum aculeos æquanimiùs tolerare » conſtitui qui ſcilicet malunt aliena carpere, quàm ſua componere, » vel emendare. [e] Felices, inquit Fabius, eſſent artes, ſi de illis ſoli » artifices judicarent. Poëtam non poteſt noſſe, niſi qui verſum poteſt » ſtruere. Philoſophos non intelligit, niſi qui ſcit dogmatum varietates. » Manufacta, & oculis patentia magis probant artifices. Noſtra quàm » dura ſit neceſſitas poteſt animadverti, quòd vulgi ſtandum eſt ju» dicio: & ille in turba metuendus, quem cùm videris ſolum, deſpicias. » Hoc præteriens tetigi, ut eruditis contentus auribus, non magno» pere curemus quid imperitorum de ingenio noſtro rumuſculi jacti» tent. Dicam rurſum cum Terentiano: [f]

Sed me judicii non pœnitet: hæc bene vobis
Commiſi, quibus amor eſt, & prudentia juxtà,
Et labor in ſtudiis ſemper celebratus inhæret:
Vos ſequar, in veſtro ſatis eſt examine tutum.

In eam enim ſpem veni, ut judices præſertim experiar, qui in hac eadem arena aliquando decertarunt, aut hoc decurrere ſtadium, quò vires ipſi ſuas periclitarentur, aliquando tentarunt. [g] Conticeſ» cant igitur, obſecro, qui nec ſua edunt, nec aliena benignè ſuſci» piunt, nec, ſi quid eis diſplicet, pacificè corrigunt. Diſcant ea quæ » neſciunt, & ſi diſcere nequeunt, patiantur ſaltem ſymmathetas ſuos » edere quæ ſentiunt. Proinde

[h] *Vive liber, liberque vige: ſed ſi qua nocebunt,*
Diſce libens livore nihil ſublimius eſſe.
Cùm tibi mordaces obliquent læva cachinnum
Murmura, cùm cupient linguis lacerare prophanis,

Sit utinam invidia dignus, quæ ſumma laceſſit,
Quam paſcit præſens, extremaque terminat ætas.

LXXIX. In iis porro, quæ à me pertractantur in hiſce volumi- » nibus, non elocutionis ſplendorem ſpectavi, ſed [a] placuit ut hoc » ipſum tumultuario ſimplicique ſermone dictarem, cùm ad Scripto- » rum ſententias ſubtiliter examinandas animum potius adverterem, » nec ad verba expolienda ſtudium ſupereſſet, aut otium. Quæſo » igitur Lectorem, ut [b] Vigilii Tapſenſis verbis utar, ut vilitatem no- » ſtri ſermonis usquequaque non deſpiciat, quia & fortaſſis potuit » eloquentiùs oratio comi. Cùm nos ita ſtylum temperaverimus; ut » rem potiùs quàm verba legentibus commendaremus. Et maximè hoc opus cothurno tumentis eloquii inflari non debuit, cùm in iis quæ in rerum verſantur inveſtigatione, criticum omne, nihil de oratore ſperari debeat, ſed cura ſimplicis & diligentis ſolertiæ. Ejusmodi enim ſunt lucubrationts iſtæ, ut de iis proferre liceat, quod de ſuis » [c] Plinius, nec ingenii eſſe capaces, nec admittere exceſſus, aut » orationes ſermonesve: vel quod [d] Pomponius Mela de Geogra- » phia, impeditum eſſe opus, & facundiæ minimè capax, quæ deni- que ἀνθηρογραφεῖσθαι nullo modo poſſunt, quod de iiſdem rebus Geographicis dixit Strabo. Nam & ipſum operis argumentum orationem non tam gravem, quàm perſpicuam & interpretationi aptam requirit. Cùm enim totum ſit in concinnandis & examinandis auctorum locis, ut vel vocabulorum genuina eruatur ſignificatio: vel ut ritus veteres moresque obſoleti, acta eorundem Scriptorum in- » ter ſe comparatione, eluceſcant, [e] eloquentiæ non opus eſt, ſed la- » boris, ut verbo utar veteris Medici, ſeu ut Vegetii [f] cùm hîc nec ver- » borum concinnitas ſit neceſſaria, nec acumen ingenii, ſed labor di- » ligens ac fidelis, ut quæ apud diverſos ſcriptore diſperſa & involu- » ta celantur, pro utilitate publica proferantur in medium. Com- » mentarii enim quid operis habent, ait [g] Hieronymus, alterius dicta » ediſſerunt, quæ obſcurè dicta ſunt, plano ſermone manifeſtant: » multorum ſententias replicant & dicunt. Hunc locum quidam » ſic ediſſerunt, alii ſic interpretantur: illi ſenſum ſuum & intel- » ligentiam his Teſtimoniis & hac nituntur ratione firmare, ut pru- » dens Lector cùm diverſas explanationes legerit, & multorum » vel probanda vel improbanda didicerit, judicet quid verius ſit, » & quaſi bonus Trapezita adulterinæ monetæ pecuniam repro- » bet. [h] Quid ad interpretem ſermo compoſitus, ait idem Scri- » ptor, cujus profeſſio eſt, non quo ipſe diſſertus appareat, ſed quo » eum qui lecturus eſt, ſic faciat intelligere, quomodo ipſe intellexit » qui ſcripſit. Huc accedit quòd nulla fere eſt ævi recentioris quæ hîc tractantur rerum affinitas cum veterum moribus, quibus ignotæ fuere, ut veterum complures hodie ignorantur, quòd in deſuetudinem abierint. Si quis enim ex verborum ſimilitudine res noſtras hodiernas, aut paulo ſuperiorum ſæculorum, ad Romanorum mores ac ritus vellet componere, non tam eas illuſtraret, quàm tenebras illis caliginemque offunderet. Quemadmodum [i] quidam ex recentioribus Juriſconſultis res noſtras Forenſes Romani

Neglectus eſt elocutionis ſplendor: hunc non patitur libri ſcopus.

a *Joan. Sarisber. in Metal.*
b *L.* 1. *cont. Eutych. c.* 15.
c *In Præf.*
d *Pomp. Mela in Proœm.*
e *Octav. Horatian.*
f *Vegetius in præfat.*
g *Lib.* 1. *in Ruffin. c.* 4.
h *Ep.* 133.
i *Joan. Lucius, Ren. Chopin. Ann. Roberti*

ſori expreſſere vocabulis, qui cùm ea minimè publici eſſe ſaporis ſatis perciperent, ut ipſi intelligerentur, Gloſſaria, quibus utcunque plana fierent, libris ſuis præmittere operæ pretium cenſuerunt. Quò ſanè referre hoc loco placet, quæ in hanc rem habet [a] Scriptor » Anglus, dum ait, qui apud Scotiſtas, & in multis formulis Jure- » conſultorum barbarè loquitur & malè Latinè, probari: qui purè, » venuſtè, Latinè, licèt graviter & copiosè diſſerat, tamen omni ir- » riſione ludi, & arrogantiæ notari: id quod, inquit, in Senatu no- » ſtro accidiſſe ſuperiore die animadverteram. Nam cùm rogatio- » nem apud nos de amici ſui honore quidam ferret, & quia Latinè » per ſtatuta jubemur id facere, ſcripſiſſet, ita *Supplex à vobis contendit* » *Titius, ut*, *&c.* cùm ferebatur, à multis imperitis hominibus conti- » nuò propter Latinitatem, antiquata eſt. Quòd cùm ille intelle- » xiſſet, animadverſo errore ſuo, ſcripſit ita, *Supplicat veſtris Reverentiis* » *Titius, quod*, *&c.* Statim rogatio, nemine usquam contradicente, » accepta eſt. Riſimus, ſubdit ille, in illa Academia, quæ formulis » omnibus in judicio ſuperſedere patitur, & ubi Latinæ Græcæque lin- » guæ fons & propagatio debeat eſſe, ſcribendi magis formulam, quia » Latina fuit, ad antiquationem, quàm æquitatem rei petitæ, quia » juſta videbatur, ad impetrationem valuiſſe. Didicimus tamen » etiam inde, conſuetudinis uſusque longævi non levem eſſe aucto- » ritatem, nimirum ad abolendam rogationem apud imperitos & » ineptos: non ad conſtituendam Latinitatem apud doctos & di- » ſertos. Quanquam enim reprehendebatur, etiam cum repulſæ » mulcta, propter Latinitatem petitio, tamen neque reprehenſio, ne- » que repulſa poterat efficere, quo minus magis eſſet Latina quæ » rejiciebatur, quàm quæ fuerat accepta. Hactenus ille. Unde colligi datur, haud proclive eſſe formulas ſemel receptas abolere & antiquare, deinde ejusmodi ſcriptionis genus, quod totum in interpre- » tatione verſatur, ita eſſe debere, [b] ut interpretatio ipſa alio inter- » prete non egeat: quod plerisque nimiùm diſertis accidere ſolet, quod ſuprà attigimus, ut major ſit intelligentiæ difficultas in eorum explanationibus, quàm in iis quæ explanare conantur. [c] Sterili » materiâ rerum natura, hoc eſt, vita narratur, aiebat Plinius, & hæc » ſordidiſſima ſui parte, ut plurimarum rerum, aut ruſticis vocabulis, » aut externis, imò barbaris, etiam cum honoris præfatione ponendis. Satius igitur duximus, aliorum Gloſſographorum exemplo, paulo ſqualidiori ſermone res patrias, ipſasque noſtrates formulas, & ut eæ tum efferebantur, atque adeo cum ipſa barbarica & inculta minúſque interdum latina loquendi ratione proponere. Verbi enim gratia, *feudum, terram*, aut *Eccleſiam deſervire*, non ſemel dicimus, quòd ſint formalia verba, ac proinde ut familiaris loquendi modus exhibeatur. Neque enim nobis ignotum, has & ejusmodi locutionis formulas barbaras eſſe, quæ ſi Latinis putioribus efferrentur, non tam planæ eſſent, quod monendum fuit, ne quis in hiſce continuò criticum agat. Tametſi phraſis illa, ut id obiter adnotem, apud Latinos haud omnino inſolens ac ignota, cùm eodem ſenſu *Inſervire aliquem*, dixerint Plautus, Feſtus Avienus, & aliquot alii, ut obſervatum eſt ab

a *Thom. Smith. l.* 1. *de Pronun. Ling. Gr.*

b *S. Hier. Epiſt.* 139.

c *Plin. in Præfat.*

» ab Euſtathio [a] Swartzio. Deinde, ut ſcitè ſcribit Henricus Valeſius, non refugienda ſunt hæc verba, quæ tot ſeculorum uſus conſecravit: alioquin *Eccleſiæ* & *Apoſtolorum*, & *Epiſcopi*, & *Catholici*, vitanda erunt vocabula: & longa verborum ſerie obſcuranda erit oratio, ne dictionis unius prorſus neceſſariæ aſperitate lædatur. » [b] Atque hac quidem ſcribendi ratione etſi aliquantum Lectores fatigentur, rerum intentos virtutibus calculum ſaltem veritati daturos, [c] nec jejunæ maciem orationis, ad ea quæ ſunt caliganti- bus impedita ſententiis expedienda, omnino rejiciendam exiſtimaturos confidimus. [d] Denique ſi quid minus à nobis, aut ſecus quàm oportuit dictum eſt, veniam poſtulamus: aut enim verborum nos copia defecit, ut aut quod ſentiebamus exprimere nequiremus, aut quæ ſentienda fuerant, exilitate ingenii, & mentis infirmitate ſentire non valuimus. Sed ſi opere diſplicemus, ſaltem ſtudio placeamus. Sit acceptum voluiſſe, ſi diſplicet non potuiſſe noſtrum.

a Swartz. H. Valeſ. ad l. 4. Euſeb. cap. 11.
b Gregor. Bætic. l. 1. de Fide.
c Boëtius in Præf. ad lib. de Arith.
d Vigil. Tapſ. l. 5. contr. Eutych. cap. 26.

Quinam fuerint hujus operis adjutores.

LXXX. Hac igitur tanquam futuri operis craſſa quadam & rudi informatione præmiſſa, expoſitaque inſtituti mei ratione, qua quicquid non tam præſtiti, quàm præſtare ſum conatus, Lectoribus proponere ſtatueram, ſupereſt ut quorum ope adjutus extremam arduo & laborioſo operi manum impoſuerim, paucis aperiam, cùm [e] benignum & plenum ingenui pudoris ſit fateri per quos profeceris, & » contrà [f] ingratus ſit & perverſi ingenii, qui profectus ſui diffitetur » auctorem. Ego certè, iis præſertim debere me plurimùm ingenuè fateor, qui Scriptores non veteres duntaxat, ſed & quos ætas ſequior tulit è tenebris erutos, hactenusque neglectos, etiam hac ipſa qua vivimus tempeſtate, ab interitu vendicant, qui quidem etſi nitida non omnino, imò inſulſa interdum, ne dicam barbara perſæpe oratione libros ſuos conſcripſerint, habent tamen, quod jam attigimus, unde magna eruditionis ſeges accedere poſſit. Ejuſmodi ſanè ſunt à viris, omni virtutis & eruditionis genere ornatiſſimis, è Societate Jeſu, JOANNE BOLANDO, GOTEFRIDO HENSCHENIO, & DANIELE PAPEBROCHIO, immenſo ſtudio undique conquiſiti, ſummoque reipublicæ Chriſtianæ bono editi Scriptores, qui Sanctorum vitas ac geſta literis mandarunt, quos ii eruditiſſimis commentariis, in quibus, quidquid eſt reconditioris literaturæ, occurrit, illuſtrarunt. Horum veſtigiis inſiſtunt ex ordine Benedictino, ut alios ſileam, LUCAS ACHERIUS, & JOANNES MABILLONIUS, pari vitæ integritate & literarum cognitione inſignes, quorum alter Scriptorum hactenus ineditorum, non Spicilegium, ſed meſſem integram demetendam literatis omnibus expoſuit, confecto tandem nuper tomo decimo-tertio: alter Analectorum duobus jam editis, aliiſque paratis voluminibus, Auctorum qui ejuſdem Ordinis Sanctorum Vitas reſque geſtas ſcriptis exararunt, collectioni, cùm collega Ache- rio magna cum laude incumbit, hancque eruditis obſervationibus adornat. Horum induſtria, quà ſunt comitate ac humanitate, codices manuſcriptos ex inſtructiſſima Sangermanenſi Bibliotheca evolvere ſæpè contigit, unde noſtrum hoc opus indidem illuſtraretur.

e Plin. in Proœm.
f Joann. Sariſber l. 1. Metalog. c. 5.

Neque ab iis divellendus vir ſimili erga nos benevolentia ac ſingulari prorſus eruditione JOANNES BAPTISTA COTELERIUS, Regius Linguæ Græcæ Profeſſor, qui editis duobus antiquorum Patrum, qui Apoſtolicis temporibus floruerunt, voluminibus, cum eruditis adnotationibus, idem modò fere in Græcis præſtat, quod in Latinis Scriptoribus Acherius, Monumentis Eccleſiæ Græcæ, è veteribus codicibus erutis, primoque jam publicato volumine, aliis proximè ſubſecuturis. Neque perinde reticendus vir clariſſimus STEPHANUS BALUZIUS, qui indefeſſo ſtudio publicandis Scriptoribus operam collocat, nuperque Regum noſtrorum Capitula accurata prorſus diligentia conquiſivit, collegit, contulit, digeſſit, notiſque ac veteribus formulis & monumentis locupletavit, ex quibus Gloſſarium noſtrum colluſtrandi oborta ſæpe facultas & occaſio. Ubi tamen monendus Lector, non ubique ſemper in laudandis ſeptem Capitularium libris ejus me editionem ſecutum, cùm res dudum eſſet confecta ex Pithœana, & quidquam in adverſariis mutare haud levis fuiſſet laboris. Mihi denique duo ſuperſunt viri clariſſimi ac doctiſſimi hac in parte commemorandi, quorum alter eſt PETRUS CARCAVIUS Bibliothecæ Regiæ Curator digniſſimus, cujus diligentiæ quantum illa debeat acceſſionis & incrementi, ut & numiſmatum veterum locupletiſſima ac verè Regia Gaza, norunt quotquot ſunt in hac urbe Galliarum primaria eruditi. Is enim & manuſcriptos ejuſdem Bibliothecæ codices, & rariores ex editis, ſingulari nobis urbanitate ſuppeditavit. Alter eſt nobili b neficentia, & rerum noſtrarum cognitione inter paucos illuſtris, ANTONIUS VIONIUS Herouvallius, litera-
» torum fere omnium noſtræ ætatis commendatione notiſſimus: qui
» citiùs impetrantibus, quàm implorantibus coacervatas undique lite-
» rarias opes liberali manu distribuens, (verbis utor viri docti) unus
» ſterilitatem temporum, regionum inopiam vel ſuſtulit, vel ſubleva-
» vit: qui Hiſtoriæ noſtræ in lacinias diſcerptæ veriùs quàm deſcri-
» ptæ integritatem dedit ac nitorem. Is enim qua eſt animi magnitudine, & incredibili in literas omnes amore, quibus juvandis totus natus eſt, veteres codices, tabularia, ac diplomata quæ vel habuit, vel quæ in manus venere, mecum ſtatim communicavit: ita ut quod ex manuſcriptis monumentis toties excerpta in hocce Gloſſario laudantur, hujus præſertim liberalitati acceptum referre Lector debeat. In quibus quidem deſcribendis ab eo nominando conſultò abſtinui tot beneficiorum in me collatorum palam in ipſo libri limine conteſtationem editurus.

Elogium Lamonii Principis Senatus Pariſienſis.

LXXXI. Sed inter tot homines eruditos, an preterire ſilentio poſſim Virum undequaque ornatiſſimum quem irreparabili literarum detrimento, atque adeo immenſo bonorum omnium & totius Orbis Gallici dolore, mors præmatura nuper abſumpſit, ſtudiorum fautorem, & hujusce operis incentorem præcipuum?

[a] Hunc dico, qui L ngua potens,
Minorem Atridam præterit,
Orando pauca & muſica;
Qui grandines Ulixei,

a *Auſon. Epiſt.* 3.

Mellifluentem Neſtora,
Concinnatorem & Tullium
Hunc, inquam,
Quem nemo fando dixerit,
Qui non priùs laudaverit.

Is eſt illuſtriſſimus GUILLELMUS LAMONIUS, Bavillæ Marchio, & Senatus Pariſienſis Princeps, cujus immenſa aliunde merita infinitarum pene rerum illuſtrabat cognitio, quam pervigili lectione ac ſtudio pertinaci à primo ætatis flore ſibi acquiſierat: quamque demum ſic poſtea excoluit & auxit ut prodigii ſit inſtar ipſum adhuc adoleſcentem præcipuis Senatus decurſis dignitatibus, rebus publicis ſubinde gerendis, ac toti poſtea Curiæ præfectum à Rege moderatorem, tot potuiſſe ac tam diverſi generis diſciplinis animum informare. Quid enim ipſum fugit in multiplici Linguarum ſcientia, quid in literis certè humanioribus, de quibus graviter appoſitéque ſemper diſſerentem, etiam ex tempore, nemo qui audiit, non ſuſpexit? Quis ad feliciſſimam & incredibilem illam qua valebat memoriam, ingenio adeo perſpicaci, ac tam ſolido adjunctam judicio non obſtupuit? Cujus mentem egregia illa ac ſingularis eloquentia, ſeu verborum ſpectes elegantiam, ſeu ſententiarum dignitatem, ſeu etiam dicendi gratiam non perſtrinxit, cùm aut in ampliſſimo Senatu, aut in Regis Maximi conſpectu peroraret? Sed licèt tanta præſtaret eruditione, ingeniique ele-
» gantia ac comitate, quas compertum eſt viris præſertim primariis [a]
» neceſſarias eſſe, quibus abſque naturæ bona quaſi incompta, aut
» etiam horrida deſpectui ſunt, contraque ea æternam gloriam pariant:
» Illud tamen in eodem ſtudiorum omnium culmen antevenit, quod [b]
haberet huic eminenti ſcientiæ conſcientiam ſuperiorem. Quæ quidem animi facultates dotesque tantæ, ut nihil dicam de illuſtrium in pri-
» mis ſplendore natalium, [c] cui pater, ſocer, avus, proavus, urbanis,
» Palatinis, militaribusque magiſteriis inſignes fuere, ad ſupremum
Themidis Thronum jure merito eum communi omnium applauſu extulerunt. Quo in Magiſtratu ſingulari cum prudentia, vigilantia, moderatione & morum integritate ita eſt verſatus, ut qua erat animi amplitudine, tot gravibus licèt occupatiſſimus diſtineretur negotiis, quà officiis maximis, quà amicitia Principum impeditus, ſe ſe viris quibusque eruditis amicum adeo affabilemque exhibuerit, quaſi nihil aliud ipſi incubuiſſet muneris ac penſi, quam literati illius otii in familiari eorum conſuetudine deguſtare delicias. De ipſo dixerim, quod de Ti-
» tinnio Capitone [d] Plinius junior: Studioſos amabat, fovebat, prove-
» hebat, multorumque qui aliqua componunt, portus, ſinus, præmium,
» omnium erat exemplum: ipſarum denique literarum jam ſeneſcen-
» tium reductor ac reformator. Domum ſuam recitantibus præbuit,
» auditoria, non apud ſe tantùm, ea benignitate frequentavit, [e] ut
» qui dignitate Principibus excellebat, par infimis eſſe videretur.
» [f] Dum raro [g] genere exempli altitudinem ſuam humilitate compen-
» ſaret; in iis verò ſi quid intricatum vel obſcurum proponeretur,
» quàm ille omnibus ſtatim non dubitans, non faſtidiens aperiebat?
» voluptuoſiſſimum reputans, ſi fortè oborta quarumpiam quæſtio-

a *Victor, Schotti in Maxent.*
b *Sidon. l. 1. Epiſt. 9.*
c *Id. l. 1. Epiſt. 3.*
d *Lib. 8 Epiſt. 12.*
e *Cicero.*
f *Sidon. lib. 2. Epiſt. 3.*
g *Sidon. l. 4. Epiſt. 11.*

» num inſolubilitate labyrinthica, ſcientiæ ſuæ theſauri eventilaren-
» tur. Nec ipſi porro ſatis fuit eximias iſtas animi virtutes, aut à natura comparatas, vel arte ac ſtudio acquiſitas excultasque dotes poſſidere, niſi & eas ad illuſtres filios, locupletius veluti ac nobilius longè patrimonium, cura pervigili paternaque diligentia transfunderet.
» Nam ſi, quod ait [a] Fabius afferunt laudem liberi parentibus, ſui ſi-
» miles genuit [b] quaſi contra naturæ legem, quæ crebrò tanquam ex in-
» duſtria malos è bonis, agreſtes è doctoribus, & cæteros ejuſmodi ſeu
» contrà gignit: quo demum exemplo ſapientium plures caruiſſe
» liberis utilius duxere. [c] Vegetis iis quantumlibet & alacribus
» exemplum, pigrioribus paulo ac deſidibus incitamentum dedit: & ſi
» quod eum quocunque animo deinceps emulantur, ſibi forſitan quod
» conſequantur debent, illi debebunt procul dubio quod ſequuntur.
Horum alterum poſt exacta haud vulgari cum laude in forenſibus Cancellis prima veluti Juris Civilis ſtudiorum crepundia, Senatorem in Curiam, tum in arcanum Regis Conſilium Supplicum libellorum Magiſtrum allectum, Patroni deinde Regii in ampliſſimo, cui præerat, Senatu dignitate fungi voluit; non tam ut domeſticæ gloriæ velificaretur, quàm ut magnificum ei campum aperiret, in quo eruditionem ſuam, eloquentiam, vitæque integritatem pro dignitate demonſtraret: quod perfecit toties in maximi momenti negotiis, ſpectante cum incredibili gaudio Patre, ad omnium usque admirationem Sed & filium alterum paribus inſiſtere veſtigiis, ac per ipſosmet pene honorum gradus aſcendere voluit, quo iisdem ſe ſe doctrinæ, facundiæ, ac virtutum luminibus, quibus hodie effulget, in regiis perinde Conſiliis conſpicuum exhiberet. Quin & hac domeſtica laude non contentus, extera & aliunde petita, quibus undequaque locupletaretur, ornamenta in familiam inducere ſtuduit: dum in generum adſcivit eadam certè morum integritate, ſed & eruditione pariter, ac eloquentia ſingulari, avita etiam clarum gloria, Virum ampliſſimum, ACHILLEM HARLÆUM, Comitem Bellomontanum, Regium in eodem Senatu Procuratorem. Unde contigit ut raro, & inaudito forſitan hactenus exemplo idem Senatus ille ſupremus, ſi non prorſus regeretur, ſplendorem certè præcipuum ab unica ejus familia deſumeret. Conſtans adeo in illa fuit, tantaque virtutis ac probitatis exiſtimatio, ut Princeps invictiſſimus, cui pridem erat explorata, tot unà faſcibus ac dignitatibus hanc cumulare non dubitarit. Neque intra civiles duntaxat ſupremosque in Curia Magiſtratus, quorum ad gloriam præſertim pertinent ſtudia literarum, illam continere voluit, cùm & generum haberet alterum non modò antiqua præcipuaque nobilitate, ſed & inter Regiarum copiarum Præfectos imprimis illuſtrem: ut cùm ab vetere illa, ac Militari Lamoniorum gente poſt longam avorum ſeriem genus ipſe duceret, ab ea qua diu fulſit armorum profeſſione illam decedere omnino non
» pateretur. [d] Falsò ergo creditur judicii neſciam eſſe Fortunam, quæ
» tot in eum, familiamque congeſſit honores, cùm & præterito-
» rum memor, & prudens futuri, ei rependerit quicquid cæteris præ-
» ſtitit. Neque enim erratica eſt, à qua ſcimus alios donum cepiſſe,
» hunc præmium. Quid mirum igitur, ut eò redeam unde tantillùm deflexi,

[a] *Quintil. l. 3. c. 9.*
[b] *Victor Schotti in Claudio.*
[c] *Sidon l. 1. Ep. 4.*
[d] *Simmac. lib. 1.*

flexi, ſi tot ingenii, eloquentiæ, ac doctrinæ ornamenta, quæ ad totius reipublicæ commodum & gloriam tota vita excoluerat, ſuſpexere quotquot ſunt in Orbe Gallico eruditi; & ſi non ſtatuis in Roſtris poſitis, ut viros diſertos Romani, vel templis, quomodo Platonem Græci, ſed τῇ βιβλίων ἀναθέσει, quemadmodum τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐλλογίμους honorandos cenſebat Orator [a] Ariſtides, cohoneſtandum exiſtimarunt: librorum, inquam, dicatione ac nuncupatione, qua non tam honorum, quibus præfulgebat, faſtigia, quàm conſummatam diſciplinarum cognitionem cum ſingulari humanitate conjunctam, cæteraque vitæ ejus decora poſteritati commendarent. [b] An non etiam licuerit inter olores « canoros anſerem obſtrepere, & balbutientem idem aliquatenus præ- « ſtare, quod univerſus penè ætatis noſtræ Literatorum conſeſſus, & in hac qualicunque lucubratione eximii literarum parentis ac fautoris præcipui nomen memoriamque celebrare; quod quidem paternarum virtutum imitatoribus liberis haud ingratum fore non dubitem; cùm eas in patre, quibus & ipſi inſigniter adornantur, citra omnem invidiam ac minimam aſſentationis ſuſpicionem prædicari animadvertent: [c] tametſi vereri debuerim, ne vulnus nondum obductum exaſperem, « & virtutis ejus recordatio fiat doloris inſtauratio. «

a *Sacror. Serm.* 5. *extremo.*

b *Symmach.*

c *S. Hier. Epiſt.* 8.

LXXXII. Jam verò priuſquam huic Præfationi finem imponam, ſupereſt ut aliquid dicam de ea, quæ operi noſtro ſubjungitur Diſſertatione *de Imperatorum Conſtantinopolitanorum, ſeu inferioris, uti vocant, Imperii Numiſmatibus.* Atque hanc quidem licet ad Gloſſarii argumentum minùs ſpectare fatendum ſit, non ita tamen ab eo diſcedit, ut non habeat aliquid cum ipſo commune, cùm non recentioris duntaxat Græcitatis, ſed & Latinitatis in re monetaria voces complures hìc exponantur fuſiore interdum commentario, eoque non ſemel Lectorem in noſtro Gloſſario remittamus. Huc accedit, quod mediæ etiam ætatis mores, ritusque perſæpe enucleantur. Denique cùm id argumenti ab ejuſmodi antiquitatum indagatoribus hactenus neglectum ſit, haud ſupervacaneum forte videbitur, ſi quas nulla obſervatione dignas cenſuere, quod barbariem totæ ſpirent, ejuſce ævi monetæ quoquo modo, atque adeo ita illuſtrentur, ut non prætermittendam earum cognitionem, ſpurcaſque illas quantumlibet quiſquilias inter tot præclara, quibus Gazophylacia ſua adornant, κειμήλια, locum habere poſſe tandem cogantur agnoſcere. Hanc porro Diſſertationem olim conſcripſeram, ut eſſet veluti introductio ad Imperatorum Conſtantinopolitanorum Numiſmata, quæ haud mediocri ſtudio ex Regis Chriſtianiſſimi, aliorumque eruditorum virorum Muſeis conquiſita, collecta ac digeſta in ordinem ſecundùm ipſorum Auguſtorum Familiarum Genealogias, ex utriuſque Linguæ Scriptoribus adornatas, in æs incidi Regiis impenſis curaveram, ut eſſent Hiſtoriæ Byzantinæ, quæ hactenus elegantiſſimis typis Luparæis prodierat, quod ei deeſſe videbatur, inſigne aliquod ornamentum. Sed cùm vix ſpes ſit fore, ut hoc qualecunque opus, neſcio quo fato, in lucem aliquando prodeat, hocce de Nummis Auguſtorum inferioris ævi Syntagma ab eo avellendum putavi, & in poſtremam Gloſſarii noſtri partem rejiciendum, quandoquidem id voluminis utcunque moles pateretur, ut vel ſaltem inde haberent,

Diſſertatio de inferioris Imperii Numiſmatibus: quare toti operi ſubjuncta.

quod jam monui, Rei antiquariæ ſtudioſi, quo hanc Monetariæ ſupellectilis partem deinceps minime reſpuant, cùm multa doctiorum indagatione & cognitione haud indigna in eo contineri ex noſtris obſervationibus animadvertent: interim dum ipſa Auguſtorum Byzantinorum cuſa hactenus Numiſmata, noſtra, ſi fors ita tulerit, vel alterius opera publici juris fiant. Sed & ne quid ad id argumenti deeſſet, binas alias Diſſertatiunculas ſubjecimus, Marquardi Freheri alteram de Saphiro Conſtantii Imperatoris, alteram ejuſdem & Joſephi Scaligeri, de Conſtantini poſtremi Conſtantinopolitani Imperatoris numiſmate argenteo, quòd hæc ſeorſim in folio ferme unico editæ vix hodie occurrant.

Præfationis epilogus.

LXXXIII. Cæterum,

Si qua videbuntur chartis tibi, Lector, in iſtis,
Sive obſcura nimis, ſive Latina parum:
Non meus eſt error, nocuit Librarius illis,
Dum properat verſus annumerare tibi.

a *L.* 2. *Epigr.* 8.

[a] Quæ quidem ex Martiale duplici de cauſa præponenda duximus, tum ut ſi quid occurrat, quod aures accuratis Grammaticorum præceptionibus aſſuetas offendat, id tanquam à rectè loquendi ſcribendique legibus abhorrens non illicò damnet Lector, & criticorum more quidpiam emendandum exiſtimet, [b] *ne dum Scriptoris vitium putat, & errorem emendare dum vult, faciat*: ſed ætatis illius agnoſcat conditionem, quæ nullis erudita magiſtris incultam barbariem redolebat: deinde ut quæ ex publicis documentis, vel ex alienis Commentariis laudantur, prout in ipſorum exemplaribus, vel editis, vel ſcriptis, quibus uſi ſumus, continebantur, ea nos ſumma cum fide deſcripſiſſe perſuaſum habeat. Proinde ſi non Auctorum incuriæ, certè Librariorum *properantium*, ut Poëtæ verbo utar, ſeu ut cum Scriptoribus ipſis agatur humanius, celeritati, vel ſæculi infelicitati errores ſunt condonandi. Quæ verò operas ſpectant σφάλματα, fatendum aliquot, imò mirandum non irrepſiſſe plura, cùm à nobis ſubinde collecta, non eo eſſent, quo par erat, digeſta ordine in adverſariis, imò tumultuaria ſatis opera, nec ſat bene deſcripta. Ex iis tamen, quæ alicujus momenti eſſe viderentur, & ſub manum inter relegendum occurrerunt, ne cuipiam offendiculo ſint, quædam emendavimus: cætera levia & quæ facilè aſſequi Lector poſſit, pro ſua ille humanitate boni conſulet, & ſi aliquando viderit numerum pro numero poſitum, & ejuſmodi quæ Hipparchus παροράματα vocat, pro æquanimitate ſua vel corriget vel condonabit, cùm hæc communia ſint iis, qui tam longos διαλογισμοὺς tractant. Appendices porro ſingulis voluminibus adjunxi, tum ut ſi quid perperam à me ſcriptum ſit retractem, tum ut quæ jam excuſa novis Auctorum locis, qui me fugerant, & lucem aliquam dare poterant, firmarem.

b *S. Hieronym. in Eſa.* 15.

APPROBATIO.

Juſſu Illuſtriſſimi Sigillorum Galliarum Cuſtodis legi *Gloſſarium ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis*, à Clariſſimo viro Carolo *Du Freſne*, Domino *du Cange*, opus doctiſſimo cuique magnopere probatum, quodque ita auctum ab eruditis Editoribus ac ſummo labore locupletatum eſt, ut typis digniſſimum cenſeri debeat. Datum è Regia Franciæ Schola die vigeſima ſeptima Novembris anni 1732.

LANCELOT.

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre; A nos amez & feaux Conſeillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requêtes ordinaires de notre Hôtel, Grand Conſeil, Prevôt de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenans Civils & autres nos Juſticiers qu'il appartiendra, SALUT. Notre bien-amé CHARLES OSMONT Imprimeur & Libraire à Paris, Nous ayant fait remontrer que le Privilege ci-devant accordé pour l'impreſſion d'un Ouvrage qui a pour titre : *Gloſſarium ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis, Auctore Carolo du Freſne Domino du Cange*, étant expiré ; & qu'il ne peut continuer la nouvelle Edition qu'il fait actuellement de cet Ouvrage, augmenté très-conſiderablement par les ſoins des Peres Benedictins de la Congregation de S. Maur, ſans avoir auparavant obtenu de nouvelles Lettres de Privilege ſur ce néceſſaires ; offrant pour cet effet de le réimprimer ou faire réimprimer en bon papier & beaux caracteres, ſuivant la feuille imprimée & attachée pour modele ſous le Contreſcel des Preſentes : A CES CAUSES voulant traiter favorablement ledit Expoſant, & lui faciliter le moyen de continuer l'édition de cet Ouvrage avec le même ſoin & la même exactitude qu'il a fait juſqu'à preſent, Nous lui avons permis & permettons par ces Preſentes d'imprimer ou faire imprimer ledit Ouvrage ci-deſſus ſpecifié, en un ou pluſieurs volumes, conjointement ou ſéparément, & autant de fois que bon lui ſemblera ſur papier & caracteres conformes à ladite feuille imprimée & attachée ſous notredit Contreſcel, & de le vendre, faire vendre & débiter par tout notre Royaume pendant le tems de douze années conſecutives, à compter du jour de la datte deſdites Preſentes. Faiſons défenſes à toutes ſortes de perſonnes de quelque qualité & condition qu'elles ſoient, d'en introduire d'impreſſion étrangere dans aucun lieu de notre obéïſſance; comme auſſi à tous Imprimeurs, Libraires & autres, d'imprimer, faire imprimer, vendre, faire vendre, débiter ni contrefaire ledit Ouvrage ci-deſſus expoſé en tout ni en partie, ni d'en faire aucuns Extraits, ſous quelque prétexte que ce ſoit, d'augmentation, correction, changement de titre, ou autrement, ſans le conſentement par écrit dudit Expoſant, ou de ceux qui auront droit de lui ; à peine de confiſcation des Exemplaires contrefaits, de dix mille livres d'amende contre chacun des contrevenans, dont un tiers à Nous, un tiers à l'Hôtel-Dieu de Paris, l'autre tiers audit Expoſant, & de tous dépens, dommages & interêts ; A la charge que ces Preſentes ſeront enregiſtrées tout au long ſur le Regiſtre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris dans trois mois de la datte d'icelles ; que l'impreſſion de cet Ouvrage ſera faite dans notre Royaume & non ailleurs, & que l'Impétrant ſe conformera en tout aux Reglemens de la Librairie, & notamment à celui du dixiéme Avril 1726. & qu'avant que de l'expoſer en vente, le Manuſcrit ou Imprimé qui aura ſervi de copie à l'impreſſion dudit Ouvrage, ſera remis dans le même état où l'Approbation y aura été donnée, ès mains de notre très-cher & féal Chevalier Garde des Sceaux de France le Sieur Chauvelin, & qu'il en ſera enſuite remis deux Exemplaires dans notre Bibliotheque publique, un dans celle de notre Château du Louvre, & un dans celle de notredit très-cher & féal Chevalier Garde des Sceaux de France le Sieur Chauvelin; le tout à peine de nullité des Preſentes. Du

contenu deſquelles vous mandons & enjoignons de faire jouir l'Expoſant ou ſes ayant cauſe, pleinement & paiſiblement, ſans ſouffrir qu'il leur ſoit fait aucun trouble ou empêchement. Voulons que la copie deſdites Preſentes qui ſera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Ouvrage, ſoit tenue pour dûement ſignifiée, & qu'aux copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conſeillers-Secretaires, foi ſoit ajoûtée comme à l'original : Commandons au premier notre Huiſſier ou Sergent de faire pour l'execution d'icelles tous actes requis & neceſſaires, ſans demander autre permiſſion, & nonobſtant clameur de Haro, Charte Normande & Lettres à ce contraires ; CAR tel eſt notre plaiſir. DONNE' à Paris le trentiéme jour du mois de Novembre l'an de grace mil ſept cens trente, & de notre Regne le ſeiziéme. Par le Roy, en ſon Conſeil.

SAINSON.

Regiſtré ſur le Regiſtre VIII. de la Chambre Royale des Libraires & Imprimeurs de Paris, N°. 80. fol. 80. conformément aux anciens Reglemens, confirmés par celui du 28. Février 1703. A Paris ce 19. Decembre 1730.

P. A. LE MERCIER, *Syndic.*

GLOSSARIUM

Bonnart del. F. Poilly Sculp.

GLOSSARIUM AD SCRIPTORES MEDIÆ ET INFIMÆ LATINITATIS.

A LITERA numeralis, quæ 500. deſignat, ut ceteræ Alphabeti literæ alios numeros, de quibus ſuis locis: *genus numeri*, inquit Baronius *haud ab omnibus receptum, & ſi aliquando receptum, diſſuetudine jam abolitum.* Habetur verò illud cum Valerio Probo, Paulo Diacono, & aliis qui de Numeris ſcripſerunt, editum inter Grammaticos antiquos pag. 1683. Exarati etiam proſtant verſus, qui totius Alphabeti characteribus eoſdem numeros aſſignant, quos deſcripſit idem Baronius, & ante eum Joannes Noviomagus lib. 1. de Numeris cap. 10. paulo diverſos ab iis qui habentur apud Ugutionem MS. cujus hæc ſunt: *Nota quòd qualibet figura literarum invenitur aliquem numerum repræſentans, quamvis non ſit in frequenti uſu, qui iſtis verſiculis diſtinguitur.* Primus autem ſic concipitur:

Poſſidet A. numeros quingentos ordine recto.

Vide literam P. Porro eidem literæ A, ſi recta linea ſuperaddatur, quinque millia ſignificat.

A. in ſuperſcriptione cantilenæ, *ut altiùs elevetur, admonet.* Ita Notkerus in Opuſc. inſcripto, *Quid ſingulæ literæ in ſuperſcriptione ſignificent cantilenæ,* edito tom. 5. Antiq. lect. Caniſii part. 2. pag. 739. de

quo ſic Eckeardus Junior lib. de Caſibus S. Galli cap. 4. *In ipſo quoque* (Antiphonario) *primus ille* (Petrus) *literas Alphabeti ſignificativas notulis, quibus viſum eſt, aut ſurſum aut juſum, aut ante aut retro, aſſignari excogitavit, quas poſtea cuidam amico quærenti Notker Balbulus dilucidavit.* Fuit autem Petrus ille Romanus, quem Adrianus PP. Carolo M. petente in Galliam miſit, ut ibi Cantum Romanum Eccleſias doceret. Vide *Nota muſica*.

¶. A. prima litera vocis Græcæ ἀπειλὴ, Comminatio. Gloſſarum, Commentariorumque in Scripturam Sacram antiqui Scriptores hac litera ſolebant Lectorem præmonere Prophetiam eſſe duntaxat comminatoriam, ſic in pluribus Codicibus manuſcriptis prioribuſque eorum editionibus ad caput 38. Iſaiæ, ante hæc verba, *Diſpone domui tuæ, &c.* Et Jonæ cap. 3. *Adhuc quadraginta dies, &c.* Litera A. præponitur. Lexic. Eccleſ. Didaci Ximenez, *los Catholicos antiguos expoſitores de la Biblia ſolian poner en el texto ciertas ſeñales en, que algunas no eran letras, y otras lo eran.... Yentre ellas la* A. *ſignificava, que la Prophetia a que ſe anteponia era ſolamente comminatoria, ut* Iſai. 38. A. *Diſpone domui tuæ, &c.* Hierolexicon Dominici Macri. Bibliotheca Sancta Fr. Sixti Senenſis lib. 3.

¶ A pro E. In veteribus inſtrumentis præſertim 12. ſæc. ut in Tabulario Parthenonis Calenſis ubique A ponitur pro E ante M. finalem. *Talam, qualam, tandam, realam,* pro *talem, qualem, tandem, realem,* &c. Et illud maximè quia tunc temporis ſic pronunciare conſueverant.

¶ A & AB præpoſitiones ante adverbia paſſim occurrunt in medii & infimi ævi ſcriptoribus: è multis pauca ſelegimus.

¶ A Batis. Vide *Abatis*

¶ A Diu, Dudum. Gal. *Il y a longtems.* Rymer. Tomo 7. pag. 254. *Pro quibuſdam ſecretis, & arduis negotiis inter nos & dictum Conſanguineum noſtrum,* A Diu est, *habitis & tractatis.*

¶ A foras, Extrinſecus, forinſecus. Gal. *Dehors* vel *par dehors.* Hygin. de Limitibus agror. 63. *Notæ enim in propriis arboribus* A foras *ponuntur.*

¶ A foris, Eadem notione apud Hygin. de Limitibus Conſtit. 103. *Stantibus jam muris & cæteris mœnibus limites primos niſi* A Foris *accipere non poſſunt.* His ſimilia ſunt *A mane, A ſero, Ab hodie, Ab intro, Ab intus,* & illud Geneſ. cap. 7. *Et incluſit eum Dominus De foris.*

¶ A Responsis, Apocriſiarius, qui negotia alicujus curat, & de iis dat reſponſa. Joan. de Janua: *A Reſponſis, indeclinabile: qui dat reſponſa principis.* Vide *in Reſponſum.*

¶ A Retro, Reliquum debitæ pecuniæ, Gal. *Arrerage, Ce qui reſte à payer,* unde *A retro eſſe,* reliquari. Gal. *Etre en arriere.* Rymer Tomo 1. pag. 872. col. 2. ante finem. *Propter quod Kariſſimus frater fidelis noſter, Ricardus Rex Alemaniæ illuſtris, illa duo millia marcarum, quæ dicto filio noſtro* a retro sunt *de ſex millibus marcarum ſuprà dictis.* Ab *A retro* factum *Areragium* quaſi *aretragium* abjecta Litera T, quod aliquando fieri ſolet.

¶ Ab se. Sponte. Janſſonii Auctarium ad gloſſ. Iſid. p. 2.

¶ A pro *Ad.* Teſtamentum in cortice ſcriptum anni circiter 690. apud Felibian. in Hiſt. Monaſt. S. Dionyſii p. xi. *Hoc quod* a *ſæpe dictas baſilecas delegavi per hunc teſtamentum meum.*

¶ AAGIATUS, Egreſſus annos alienæ tutelæ, Gal. *Majeur, en âge.* Franciæ Reges Regno maturi ſunt anno ætatis 14. ex Edicto anni 1375. Ceteri ex jure civili *Majores* declarantur anno ætatis 25°. Normanni anno 20°. Chronicon MS. Regum Francorum ex Muſæo D. de Cangey, ad Carolum V. *Dominus dux Andegavenſis frater ſuus antiquior incepit regnum regere, quod rexit uſque ad ſecundam Octobris poſt quam Karolus filius dicti Regi fuit* aagiatus; id eſt Major renunciatus, Gall. *Declaré majeur.*

¶ AALAGIA, Agri villarum viciniores, illi ſcilicet qui primi occurrunt ex urbe, pago &c. exeunti. *Ailages* apud Normanos præſertim in Marchionatu Novoburgenſi, aliàs *Bordieres,* Piccardis *Tour de ville*: apud quos *Aalagia* ultra ſemiarpennem ſe non promittunt, decimaſque pendunt Parochiæ Rectori, ut Novales, & *Clauſuræ,* Gal. *Cloſages.* Etymon ab *Aala* pro *ala,* quæ ut Gal. *Aage* pro *Age.* Litteræ Officialis Rothomagenſis anno 1341. in Bullario Fontanell. fol. 60. *Super eo quod idem Rector dicebat & aſſerebat ſibi ratione ſuæ prædictæ Eccleſiæ de jure communi jus competere percipiendi, colligendi, levandi & habendi omnes & ſingulos groſſos fructus decimales excreſcentes in omnibus & ſingulis novalibus, eſſartis & clauſis,* Aalagiis *ſitis & exiſtentibus infra metas parrochiæ prædictæ.* Vide *Eſlagium.*

¶ AAMUND. Vide *Amund.*

¶ AASANTIA, Aasentia, idem quod *Aiſantia,* Gall. *Aiſance.* Charta Guilenci Epiſc. Lingon. de fundatione Albæ-Ripæ an. 1135. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gal. Chriſt. col. 165. C. *Inſuper addo omnes Aaſentias in omnibus terris noſtris abſque omni redditu & couſtumacia.* Ibidem col. 166. D. *Præterea dederunt nobis omnes Aaſentias in finagio arcus ſubterioris.*

AASUOREN-EED, Andræas Suenonis Archiep. Lundenſis, lib. 7. Legum Scaniæ cap. 6. *Si reus tandem quarta vice comparuerit, vel citatus, vel ad ſuam innocentiam comprobandam, licèt nullum præcedere debeat actoris juramentum, quod* Aasuoren-eed *dicitur, tamen ad candentis ferri judicium admittetur, quod Skierſieun lingua patria dicitur.* Quale autem fuerit iſtiuſmodi juramentum, alibi ſic declarat: *Hæc eſt forma juramenti, quod candentis ferri judicium antecedit: ut affirmet actor ſub jurisjurandi religione, quòd non odii cauſa, non lucri gratia, reo impoſuerit furti crimen, ſed quia ſcit eum veraciter rem ſibi furti vitio ſubtraxiſſe.* Adde lib. 5. cap. 15. lib. 7. cap. 3. 6. 15. Lib. 9. cap. 9. 12. Eſt autem *eed* Theutonibus juramentum.

☞ Apud Germanos etiamnum, *Ein geſchworner eid* ſignificat datum jusjurandum, & eſt plane illud idem quod *Aaſuoren eed* ſcriptum, ut in multis Germaniæ partibus vulgus illud pronuntiat. Eſt autem prius A. articulus Germanicus *ein,* & pertinet ad ſubſtantivum *eed. Ein* in multis locis adhuc à vulgo profertur ut *A.* Poſterius verò *A.* Germanis hodie eſt ipſa ſyllaba *ge* quæ etiam in nonnullis Germaniæ regionibus ut *A.* pronuntiatur: illa verò ſyllaba *ge* verborum præteritis, Græcorum more, tanquam augmentum ſyllabicum præponitur. Veteres dicebant *ga* pro *ge.* Littera *g* ob leviſſimam aſpirationem quam apud multos habet, hîc plane omiſſa eſt. *Suoren* hodie ſcribitur *Schworen,* quod eſt participiū verbi *Schvveren,* Jurare. Itaque ſcribendum eſſet *A aſuoren eed,* quod propriè ſonat Juratum juramentum. Hæc ex obſervationibus Joh. Leon. Friſchii.

¶ AATILUS, *Illæſus, nil damni paſſus.* Joh. Laurent. in Amalthea. Utique ſcribendum *Aatylus.* Nam apud Heſychium ἀάτυλος innocuus, quod ab ἀτάω, lædo, noceo.

¶ 1. ABA, Prædium coloni, ſeu habitatio ruſtica, cum ſufficienti prædio ad alendam familiam ruſticam. Unde & *Aba* idem eſt ac *colonia* in Traditio-

nibus Fuldenſib. Lib. 2. Trad. 21. *Novem trado colonias, hoc ſunt* Hobunnæ, *integras cum omnibus adjacentiis.* Sunt autem *Aba*, *Hobunna*, *Hoba*, *Hova*, *Oba*, *Huba*, voces ejuſdem ſignificationis & originis ſcilicet à Germanico *Haab*, poſſeſſio, bona, hæreditas, vel à Saxonico *Habban*, habere, poſſidere. Charta Ricardis Auguſtæ pro Stivagienſi Monaſterio inter Probationes hiſtoriæ Tullenſis pag. 7. *Eccleſiam de Filgoſſen cum alodis in quo ſita eſt Eccleſia, & quinquaginta duas* Abas, *cum vineis, terris, pratis ad hoc idem Monaſterium quod dicitur Stivagium pertinentes.* Diploma Ludovici Pii à Mabil. relatum tom. 4. Analect. pag. 470. *Venerabilis abbas Tatto.... dedit Ratulfo Presbytero Capellano noſtro ... in beneficium diebus vitæ ſuæ in loco qui dicitur Hruoldis hova ſex* Obas *veſtitas ſub integritate earum.* Plura vide in *Huba*.

¶ 2 ABA, Latinis eſt, quod Græcis ἠθεῖε compellatio ſcilicet, qua apud veteres, honoris cauſa, junior ſeniorem fratrem affari conſueverat. Hinc ſanctus Benedictus in Regula ſua cap. 63. *Nulli liceat alium puro nomine appellare: ſed priores, juniores ſuos fratres nominent; juniores autem, priores ſuos Nonnos vocent &c.* Sic junior ſeniorem aut parentem voce ἄττα, vel ut apud Callimachum ἄππα; ſoror ſororem voce ἄπφα, compellabat. Sunt & aliæ hujuſmodi voces ut τέττα, πίττα, πάττα, de quibus videſis Scaliger. lib. 1. cap. 29. Lexicon Martinii, Etymol. Voſſii. Eſt autem *Aba* vox Hebraïcæ originis ab אב Pater, unde Syriacum אבא dilexit, & אבא pater. Putat Martinius ideo fratrem majorem voce *Aba* compellari ſolitum fuiſſe quòd in eum *abi* ſeu patris transferretur dignitas.

¶ Abare, à voce *Aba*, fratrem affari. Auſonius in Epiſt. 1. patrem alloquens ait:

Nam ſupparis ævi
Sum tibi ego, & poſſem fratris Abare vice.

Hunc verſum ita reſtituere Scaliger & Vinetus ex pervetuſto & optimæ notæ Auſonii codice; in vulgatis enim eſt, *fratris habere vice.* Scaliger animadverſionem firmat ſuam hac ratione: ut à *Lallo lallare*, *à pappa pappare*, ſic ab *aba abare.*

¶ ABABTISTUM & Abaptistum, Terebella, Gall. *Trepan*, Paulo Eginetæ τρύπανον, eidem paulo ſuperiùs ſcilicet lib. 6. cap. 91. ἀβάπτιστος. Chirurgicum eſt inſtrumentum ad perforandam læſi capitis calvariam; ſic dictum ab ἀ privat. & βαπτίζω, mergo; quaſi mergi non poſſit altiùs quàm par eſt, ut cerebri membrana non lædatur. Lexicon Martinii, Jos. Laur. in Amalthea.

ABACINARE, Abbacinare, Oculis privare, excæcare, præſertim per ferrum candens, aut pelvim ferream, vel æream, (quam Itali & noſtri *Bacinum* vocant, unde vocis etymon) oculis excæcandis objectam. Itali *Abbacinare* etiamnum dicunt. Sed quidam, atque in iis V. Cl. Ægidius Menagius in Originib. Ital. non à *bacino*, ut Commentatores Boccacii, & Jacobus Pergaminus; ſed à *bacio*, quæ vox Florentinis locum *opacum* ſonat, deducunt: ita ut *abacinati* ſint ii, qui quaſi per tenebras vident, non omnino cæcati. Sed potior vitur aliorum ſententia, cùm is excæcandi modus antiquus ſit, eoque uſi legantur veteres, ut conſtat ex Platone in Gorgia. Liberius apud Gellium lib. 10. cap. 17.

Democritus Abderites, Phyſicus Philoſophus,
Clypeum conſtituit contra exortum Hyperionis,
Oculos effodere ut poſſet ſplendore æreo,
In radiis ſolis aciem effodit luminis,
Malis bene eſſe ne videret civibus.

At Plutarchus lib. περὶ πολυπραγμοσύνης, Democritum ait objectu ac repercuſſione igniti ſpeculi ſibi viſum ademiſſe, ἀπερειδόμενον εἰς ἔσοπτρα πυρωθέντα, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀνάκλασιν δεξάμενον. Atque inde, ni fallor, μυδρίασιν Græci appellarunt eum oculorum morbum, quo *pupilla effunditur & dilatatur, acieſque ejus hebeſcit*, uti deſcribitur à Celſo lib. 6. cap. 6. & Heſychio. Nam eorum qui per μύδρον ſeu ferrum candens excæcabantur, ita deſiccabatur oculorum humor omnis, ut illorum hebeſceret acies, & viſus dilataretur, proindeque, ſi non eſſet omnis videndi facultas ademta, diffuſo eo ſpiritu per quem videtur, omnia minora quàm ſint, viderent. Sæpe enim eveniebat ut per μύδρον cæcati, lumine non omnino privarentur, ſed quaſi per tenebras viderent: quod de Henrico Dandulo Venetorum Duce olim à nobis obſervatum in Notis ad Villhard. num. 34. & aliquot aliis ex Hiſtor. Byſantina deſumtis exemplis probari poteſt. Hanc porro à *bacino* etymologiam fulcit locus inſignis apud Nangium in Chronico an. 1102. *Henricus Rex Anglorum Robertum Ducem Normanniæ fratrem ſuum, à Hieroſolymis reverſum, Regnum ſuum inquietantem, bello victum cœpit, & ei lumen*, Pelvi *candente & valde igneſcente appoſita, extinxit, &c.* Item alius apud Will. Thorn. in Chron. lib. 2. cap. 8. *Inſtitit erga Barones ſuos, & impetravit ab eis, quòd prædictus Robertus deberet exoculari & excæcari cum* Bacili *ardenti.* Ubi perperam *batili* præfert codex editus: nec enim rectè *batillo* emendat Somnerus. *Bacile* autem & *bacinum* idem ſonare, docemus infrà. Sed & Hondius in Hiſt. Monaſterii Polingenſis ſcribit, Taſſilonem *per duarum pelvium ignitarum inſpectionem*, Caroli M. juſſu, *fuiſſe excæcatum.* Jam verò de voce *Abacinare* Chronicon MS. Andreæ Danduli an. 1193. *Poſtea mortuo Tancredo, Henricus veniens recuperavit uxorem & regnum: & filios Tancredi* abacinavit, *filias autem liberas dimiſit.* Sanutus lib. 3. parte 11. cap. 1. de eodem Henrico Dandulo Duce Venetorum: *Qui à Græcis fortè Abacinatus, quaſi viſum amiſit.* De eodem Joan. Bapt. Egnatius lib. 9. de Exemplis Virorum illuſtrium Venetæ civitatis cap. 12. *Qui Legatus ad Manuelem Imp. miſſus, cujus juſſu luminibus planè privatus eſt, candente Lamina ærea ejus oculis objecta, quam ille intueri continuò cogeretur.* De hac excæcandi ratione agunt præterea Anna Comnena lib. 15. Alexiad. pag. 480. Pachymeres lib. 3. cap. 10. &c. Phranzes lib. 1. cap. 5. in notis. Vide etiam Joann. Villaneum lib. 2. cap. 13. & lib. 8. cap. 36.

Erant & variæ aliæ excæcandi rationes. Apud S. Auguſtinum lib. 3. contra Creſconium cap. 42. Circumcelliones Donatiſtæ, *novo & inaudito ſceleris genere, oculis calcem aceto permixto infundentes & infercientes*, eorum lumen extinguebant. Neque abſimilis reos excæcandi modus fuit, quo uſi olim Perſæ, infuſo oculis aceto [oleo] fervido, apud Procopium libro 1. Perſic. capit. 6. Ἔλαιον ἑψῶντες, καὶ αὐτὸ ὡς μάλιστα ζέον ἐς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔτι μύοντας ἐπιχέοντες, ἢ περόνην τινὰ σιδηρᾶν κατακεντοῦντες, καὶ ταύτῃ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ ἐντὸς χζίοντες. ſeu ut Regia Editio habet, ἢ περόνην τινὰ σιδηρᾶν πυρακτοῦντες, &c. Qua etiam excæcandi ratione Græcos Byzantinos uſos teſtatur Laonicus lib. 1. pag. 23. Edit. Reg. Interdum chorda ad frontem circumducta eruebantur oculi. Anonymus Valeſianus de Conſtantino M. *Qui accepta chorda in fronte diutiſſimè tortus, ita ut oculi ejus creparent.* Hinc *Faire crever les yeux*, noſtris familiaris loquendi for-

mula. Procopius in Hiſt. arc. cap. 16. extremo: Νευρὰν βοείαν ἐς τοῦ ἀνθρώπου τὴν κεφαλὴν ἀμφὶ τὰ νῶτα περιελίξαντες, τὴν νευρὰν στρέφειν τε καὶ σφίγγειν ἐκέλευε, καὶ τοὺς μὲν οἱ ὀφθαλμοὺς Θεοδώρα ἐκπεπηδηκέναι τὴν οἰκείαν λιπόντες χώραν ὑπώπτευεν. Adde Chronicon CP. laudatum ab Alemano ad hunc locum, & Meurſium in Κόρδα. Denique Pachymeres lib. 5. cap. 30. ait erutos oculos τοῖς προσυχθεῖσι πασσάλοις In Chronico Sublacenſi ſub ann. 1003. ſcalpello percuſſos oculos legimus: *Juſſu dominorum illorum phlebotomati ſunt oculi ejus, & cæcus factus eſt.* Jam verò excæcationem inter pœnas in reos decretas receptam apud veteres & recentiores teſtantur Ælianus lib. 3. Var. cap. 24. Hiſtoriæ Byzantinæ Scriptores, & Francorum Annales paſſim, Greg. Turon. lib. 6. cap. 46. Lucas Tudenſis æra 880. Matth. Paris an. 1085. Sugerius ep. 47. Miræus in Donat. Belg. lib. 2. cap. 29. præterea leges Wiſigoth. lib. 2. tit. 1. §. 7. Bajwar. tit. 6. §. 1. Canuti Saxonicæ §. 27. Willelmi Nothi Reg. Angl. apud Rogerum Hoved. & Lambardum, Henrici I. Regis Angl. apud Rad. Coggeshalenſem MS. an. 1106. & eundem Hoved. pag. 784. Stabilimenta S. Ludovici, Lambert Schafnaburg. an. 1074. Decreta S. Ladiſlai Reg. Hungar. lib. 2. cap. 13. &c. libr. Promiſſion. maleficii cap. 2. 3. 6. &c. Vide Petr. Fabrum lib. 3. Semeſtr. cap. 19. Tabular. Cluniacenſe ex Bibl. Thuanea an. 1250. *Et inſuper omnimodam juſtitiam, quæ oculorum avulſionem, aut alterius membri meruit mutilationem.*

ABACISTA Vide *Abacus.*

ABACIUM, ἀβάκιον, Abacus. Fragm. Petronii, *Abacia & cucumi omnia expoſcit, &c.*

☞ Nihil ad hanc vocem facit Petronianum illud fragmentum: mendoſum eſt, & legi debet ut in recentioribus editionibus, ſcilicet: *ab acia & acu mi omnia expoſuit*; quod accedit ad illud Gallicum: *Il m'a tout conté de fil en éguille.* Titinnius apud Nonium: *Phrygio fui primò, beneque opus illud ſcivi: reliqui acum aciamque hero, atque heræ noſtræ.* Gloſſæ veteres ῥάμμα, *Acia.* Eſt ergo *Acia* antiqua vox quæ filum ſonat ad conſuendas res ductum retortumque Gall. *Du fil à coudre.* Hoc ſenſu à Cornelio Celſo uſurpatur lib. 5. cap. 26. Hinc illa ampliſſima Diſſertatio Johannis Rhodii Medici Dani de *Acia*, de qua vide Turneb. 17. Adverſ. 21. & Salmaſium de modo uſurarum.

ABACOT, Pileus auguſtalis Regum Anglorum duabus coronis inſignitus. Vide Chron. an. 1463. Edw. IV. pag. 666. col. 2. lib. 27. Ita Spelman.

1. ABACTOR. Charta Roberti Regis Franciæ an. 20. apud Louvetum in Bellovaco: *Si quis autem, quod abſit, contra hoc noſtræ regiæ Majeſtatis præceptum venire tentaverit, ſi præpotens ſit, centum libris auri multetur: ſi mediocris fortunæ, decem: ſi* ABACTOR, *regiæ ultionis vindictam cum detrimento patiatur.* Ubi *Abactor* pro *Exactore* ſumitur. Vide in hac voce.

2. ABACTOR, Iſidoro lib. 10. Orig. *eſt Fur jumentorum & pecorum, quem vulgò Abigeum vocant, ab abigendo ſcilicet.* Addit Joannes de Janua: *Unde latrones etiam Abactores vocamus.* Paulus lib. 5. Sentent. cap. 18. ABACTORES *ſunt, qui unum equum, duas equas, totidemque boves, capras decem, aut porcos quinque abegerint.* Senator lib. 4. Ep. 49. *Fridiladum locis veſtris praeſſe cenſuimus, qui* ABACTORES *animalium legitima ſeveritate coërceat, homicidia reſecet, &c.* & lib. 7. Ep. 1. *Signa tua Abactores timeant, fures paveſcant.* Propriè enim abiguntur pecora, cùm furto ſurripiuntur, quæ *diripi*, in Lege 8. Cod. Theod. de juriſd. dicuntur. Paulinus Natali 6. de bobus:

Nocte miſer quadam ſomno graviore ſepultus,
Amiſit taciti furto prædonis ABACTOS.

Senator lib. 8. Epiſt. 32. *Inſidiis ruſticorum Abactos ſibi aſſerit caballos.* Vide Leg. 1. 2. 3. Cod. Theod. *Quib. equor. uſus* &c. & infrà *Abigare.*

☞ Ex his quæ de hoc vocabulo ſuperiùs adducta ſunt exemplis, conſtat illud fuiſſe uſurpatum ab iis qui de jure Romano purè magis & emendatè olim ſcripſerunt, ut à Paulo aliiſque, addamus & Apuleium & alios plures de quibus in Dictionariis. Et certè *Abactor* & *Abigeus* apud Juriſperitos tam bene Latinè dicuntur, ut, ni religioni fuiſſet, illa à Gloſſario procul amandaſſem, ſicut & vocem *Abacus*, ſumtam, vel pro menſa in qua vaſa & pocula reponuntur, vel pro ſuperiori parte capitelli, vel etiam pro tabula numeris figuriſve geometricis delineandis; quibus ſignificationibus non ſemel occurrit apud Ciceronem politioreſque alios Scriptores.

1. ABACUS, [Græcè ἄβαξ] Menſa in qua vaſa & pocula ad cœnam reponuntur. Gloſſæ vett. *Abacus, Delphica*, μηνιστήριον. Gloſſæ vett. MSS. Corbeïenſes: *ABACUS, vel Abax, pars capitelli, vel tabula luſoria, vel menſa marmorea, in qua antiqui mittebant calices.* Juvenalis ſat. 13.

Lectus erat Codro Procula minor, urceoli tres,
Ornamentum ABACI: *necnon & parvulus infrà*
Cantharus, & recubans ſub eodem marmore Chiron.

2. ABACUS, quid ſonet apud Vitruvium lib. 4. cap. 1. lib. 7. cap. 4. docent præ cæteris Bernardinus Baldus de verbor. Vitruvianor. ſignificat. & Salmaſius ad Vopiſcum p. 443.

3. ABACUS, Arithmetica: nam Arithmetici, in abaco, vel menſa pulvere conſperſa numerorum notas delineabant: unde Martianus Capella ejuſmodi abacum dixit eſſe *menſulam hyalini pulveris reſperſione coloratam.* Perſius ſat. 1.

Nec qui Abaco numeros, & ſecto in pulvere metas
Scit riſiſſe vafer..

Vide Gruteri Inſcr. pag. 224. Willelmus Malmeſb. lib. 2. ait, *Gerbertum Remenſem* à Saracenis Hiſpanis didiciſſe *Aſtrologiam, Abacum, cæteraſque artes.* Henricus Knygton lib. 1. Chron. cap. 3. *Omnium liberalium artium peritus, Abacum præcipuè, lunarem compotum & curſum rimatus.* [Dicunt Itali *ſaper l'abbaco, imparar l'abbaco*, pro Arithmeticam tenere, Arithmeticam addiſcere.]

ABACISTA, Qui *Abaco* operam dat, ratiocinator, ſupputator, λογιστὴς, Barbaris *Algoriſta*, Italis olim *Abbachiere*, nunc *Abbachiſta.* Guill. Malmeſbur. lib. 2. Hiſt. Angl. cap. 10. de eodem Gerberto: *Abacum certè primus à Saracenis capiens, regulas dedit, quæ à ſudantibus Abaciſtis vix intelliguntur.* Fridericus II. Imp. lib. 2. de Venat. cap. 42. *Conjungendo pollicem extenſum pollici, & replicet indicem ad extremitatem pollicis, & erit modus ſecundùm quem* ABACISTÆ *tenent ſeptuaginta cum manu: & alii digiti ejuſdem manus replicentur in palmam ſub illis duobus digitis, ut firmiùs ſuſtententur, ad ſimilitudinem tenentis numerum ternarium: & ſic ex replicatione indicis ſuper pollicem, & trium digitorum in palma ſub illis, teneat manum ad formam* ABACISTÆ *tenentis ſeptuaginta tria.* Vide *Signum.*

¶ ABADAGIUM. Vox Catalonica quæ potationem ſeu comeſtionem ſignificat. Concilium Terracon. MS. c. 10. *Bevragia, comeſtiones, paſtus, potationes ſeu Abadagia exigere quaſi ex debito non formidant.*

ABADIR, *Lapis*, in Gloſſ. Iſidori. Papias: ABADDIR,

Deus dicitur, quo nomine lapis vocatur, quem devoravit Saturnus pro Jove. Dicitur quoque Abaddier, vel Abdira, vel Abderites, quem Græci Badelion vocant. Vide eundem in *Abdira*, & Salmaſium ad Lamprid. pag. 181.

¶ ABAIA. Vide *Abaſa*.

¶ ABALIUD, Quod ab alio pendet, inferius. Tertullianus, lib. 1. ad Nat. c. 9. *Quamquam & aliàs confitemini iſtud, ſi quando illos* (Deos) *ſupplicio noſtro videmini ulciſci:* ABALIUD *à majore defenditur; pudeat igitur Deos ab homine defendi.* Sic Græci ἐξάλλον dicunt eadem notione.

ABANDUM, ABANDONUM, HABANDONUM, Res arbitrio cujuſque expoſita, in *bannum* miſſa, proſcripta; *Choſe abandonnée.* Charta Communiæ Increnſis ann. 1158. *Si quis vero* ABANDUM *ab aliquo acceperit, ſi diſrationare ſe jure accepiſſe non poterit, lege qua vivit, reddet illud. Si autem defenſum ei fuerit, in injuria & violentia erit, venienſque ille cum duobus teſtantibus quòd ſuum* ABANDONUM *eſt contradictum, ad majoris Communiæ clamorem ſuum jus diſrationatum habebit.* Charta Communiæ S. Quintini ann. 1195. & Criſpiaci an. 1205. *Ubicunque Burgenſis pro catallo ſuo* ABANDON *acceperit, ſine forisfacto accipiet. Quòd ſi quis negaverit, Burgenſis judicio Scabinorum per juſtitiam noſtram aſſequi debet: & ſi quis Burgenſis* ABANDON *abſtulerit Burgenſi, reddet catallum.* Charta Communiæ Hamenſis: *Si quis de Communia ſuum* HABANDUM *capere voluerit, non illud capiat, niſi duobus teſtibus adhibitis: quòd ſi defenſum fuerit, & clamor inde ad Majorem & Juratos delatus fuerit, totam querelam ſuper teſtimonio teſtium denominatam obtinebit. Si autem ſuum* HABANDON *in pace dimiſerit, & poſtea debitum &* HABANDUM *negaverit, ad Juſtitiam trahetur per rationabiles plegios, &c.* Rurſum: *Qui autem defuerit, totam querelam amittet: verùm qui* ABANDON *cepit ante litis ingreſſum, de* ABANDO *ſuo in ſaiſina erit.* Charta Communiæ Atrebatenſis an. 1211. art. 15. *Si Miles Burgenſi pecunias debens, ſe inde ſubdiderit Legi Scabinorum coram eis, eumque non juverit Juſtitia noſtra ab eo requiſita, Burgenſis vadium Militis &* ABANDON *capiet intra partem civitatis ſine forisfacto.* [In tribus Chartis pro eadem Communia Attrebatenſi, ſcilicet Philippi-Auguſti anni 1194. Ludovici ejuſdem Regis primogeniti an. 1211. Roberti Comitis Attrebat. anni 1268. omnibus ad ſua authentica collatis legitur..... *Burgenſis vadium Militis* AD ABANDUM *accipiet intra pacem civitatis ſine forisfacto.*]

☞ Ex his omnibus chartis Communiarum conficitur *Abandum, Abandonum, &c.* intelligenda eſſe de bonis mobilibus, vel immobilibus in pignus ſeu cautionem aſſignatis pro pecunia debita, venditione aut permutatione cavenda, & firmanda. Gall. *Garantie.* Unde aliquatenus reſtringenda Doctiſſimi Cangii explicatio, ut res *in bannum miſſa* primo occupanti derelicta non cedat; ſed tantùm ſub haſta vendi poſſit, creditoris, venditoris ve arbitrio permitti, ubi creditum non ſolvitur, & res venditæ aut permutatæ ab aliis repetuntur. Hinc illæ Leges de quibus ſuprà: *Si quis de Communia ſuum Habandum capere voluerit, non illud capiat niſi duobus teſtibus adhibitis.* Ne ſcilicet dum ſuum repetit, furti reus habeatur. *Burgenſis vadium Militis ad Abandum accipiet intra pacem civitatis ſine forisfacto, &c.* Huic porro interpretationi favent cætera quæ ſequuntur exempla, atque intelligitur *dare in abandonum,* & *ponere in abandonum,* idem eſſe ac oppignerare, obligare, Gall. *Hypotequer, Donner pour aſſurance.*

¶ ABANDONIUM Eadem ſignificatione. Charta an. 1245. ex Tabular. Monaſterii S. Richarii Centulenſis. *Bona fide garandire promitto per Abandonium omnium rerum mearum.* id eſt per ſponſionem ſeu obligationem. Litteræ Simonis Matiſſardi Officialis Remenſis an. 1274. *Aſſignaverunt dictam Eccleſiam ad omnia bona ſua..... & ea dederunt in Abandonium.*

Dare in Abandonum, Gallis, *Abandonner,* Italis *Abbandonare,* Deſerere, dimittere, derelinquere. Charta an. 1237. in Tab. Eccl. Ambian. *Dedit in Abandonum præfato capitulo terram ſuam, quam tenet de Vice-domino Ambian.*

Ponere in Abandonum. Charta ann. 1225. in Tabul. Abb. ſancti Joannis Ambian. fol. 288. *Rogavi dominum meum Willelmum de Kaieu, ut pro me ſe & ſuos heredes obligaret dicto domino Reginaldo & ſucceſſoribus ſuper dicta venditione tenenda & obſervanda; ponens in* HABANDONUM *ſuum quidquid de ipſo teneo in feodo de Kaieu, ut inde reſtitueret dicto Reginaldo vel ſucceſſoribus ejus omne damnum quod incurrerent occaſione dictæ emptionis.* Alia Beatricis Comitiſſæ Guinenſis apud Ducheſnium: *Ego & Balduinus filius meus poſuimus in Abandonium D. Ludovico quidquid tenemus de ipſo.* [Charta an. 1252. ex Tabul. 2. S. Medardi Sueſſion. *Ponentes in Abandonium erga dictam eccleſiam pro garandia portanda totam terram ipſorum de Condeto.*]

¶ ABANDONS, Mala quædam conſuetudo ſpectans *abandum*, quæ olim Compendii vigebat, à S. Ludovico an. 1260. antiquata. Dom. *de Lauriere* Ordin. Reg. to. 1. p. 293. *Ordinatum fuit, & unanimiter concordatum per totum Conſilium, quòd quædam captio quæ fiebat apud Compendium, & dicebatur* ABANDONS, *ceſſet amodò & amoveatur omnino.*

Vocis apud nos vulgaris etymon accerſit Stephan. Paſchaſius libro 8. Diſquiſit. Francic. cap. 36. à *bannum*, putatque effictam ex tribus voculis, *à, ban, don*, quaſi *datio in bannum:* quæ quidem viri docti conjectura licèt quodammodo vera ſit quoad originem vocabuli, falſum tamen ex tribus voculis conflatum eſſe, cùm ex duabus tantùm, *à* & *bandon*, effictum ſit; ita ut res *poſita in abandonum*, eadem ſit quæ *in bannum*, vel *in bandum miſſa* eſt, id eſt, proſcripta; ac proinde ut derelicta primo occupanti cedat: nam & *bandum* pro *bannum* uſurpatum infrà docemus. Sic Poëtæ noſtrates vernaculi vocem hanc paſſim dividunt. Le Roman *de Garin* MS.

Tos mes treſors vos eſt à Bandon mis.

Idem:

Prenez ma terre tot à votre Bandon.

Alio loco:

La cité fut aſſiſe à environ,
Flamenc l'aſſiſtrent d'une part à Bandon.

Idem Poëta:

Li fet crier par toſt l'oſt à Bandon,
Que nus ni praigne vaillant un eſperon.

Chronicon MS. Bertrandi Gueſclini:

A Lucebonne fu le Roy & cils Baron,
Et Pietres vint à li à force & à Bandon.

Quibus in locis *bandon* ut plurimum ſumitur pro *arbitrium:* quòd res derelictas & proſcriptas cuilibet pro ſuo arbitrio occupare licitum ſit. Ita hæc verba Will. Tyrii lib. 14. cap. 4. *pro arbitrio*, vertit Hugo *Plagon* ejuſdem Gallicus interpres MS. *à ſon bandon.* Qua etiam notione *abandon* accipi conſtat in Conſuetudinibus noſtris municipalibus, cùm de porcis, aut aliis animalibus agunt, quæ pro libito incuſtodita paſcunt in agris: ut in Aurelianenſi art. 156. Normann. cap. 8. Nivernenſi

cap. 15. art. 6. cap. 17. art. 2. 6. 7. & Meledunenſi art. 179. Aſſiſæ Hieroſol. MSS. cap. 111. *Si aucun autre que Chevalier doit déte, que il ait connu en Court, ou que il ait eſté prové, ſi com la Court l'a eſgardé, ou connu, ou recordé, & li Seignor li commande que la paie dedans ſept jours, & il ne la paie, & il ait choſe de quoi il le puiſſe paier, & le Seignor le puiſſe trover, il le doit faire prendre & faire vendre guague à* BANDON, *tant que celui à qui il doit, ſoit payé.* Vide præterea cap. 189.

¶ ABANEC & ABANES. Gloſſ. Bitur. *Eccleſiæ*: *Abanec ſigillum ſacerdotale.* Forte legendum cingulum. Eſt enim *Abanes* apud Calepinum ex Hieronymo, cingulum ſacerdotale. Ubi ſcribendum fuiſſet *Abanet*, ſeu *abnet*, ab Hebræo אבנט balteus, cingulum. Byſſino utebatur ſummus Sacerdos, lineo ceteri Sacerdotes. Erat autem cingulum illud quatuor digitos latum, & tanta contextum raritate ut colubri exuvium, cùm deponit ſenectutem, ſic rotundum ut marſupium longius credidíſſes. Vide Hieron. in Epiſt. ad Fabiol. Lex. Philol. Martinii ad vocem *Abanes.*

¶ ABANNATIO, Juriſconſultis vertitur ἀπενιαυτισμὸς, Annuum exſilium propter voluntariam cædem admiſſam: ab *ab* & *annus.* Ita Martinii Lexicon.

ABANTE. Vetus epitaph. Romæ: *Fundi hujus dominus infans hîc jacet ſimilis Deo. hunc Abante oculis parentis rapuerunt nymphæo in gurgite, &c.* ἀπὸ ἐνώπιον, ἀπὸ προσώπου in libris ſacris. [ut Actorum cap. 3. verſu 19. & cap. 5. verſu 41. &c.] Galli dicerent, *de devant les yeux de ſon pere.* [Bern. ep. 441. edit. Mabil. n. 8. *Dum eos* (Claravallenſes) *itaque attendo, diurnis horis nocturniſque vigiliis* AB ANTE *medium noctis, uſque ad primam diei, facto breviter intervallo, tam ſanctè tam infatigabiliter pſallentes, &c.* Nec certè adeo inſolens eſt præpoſitiones præpoſitionibus aut adverbiis antepoſitas reperire. Cicero l. 3. Epiſt. ad Atticum 17. *Nuntii nobis triſtes, nec varii venerant Ex ante diem Non. Jun. uſque ad pridie Kal. Sept.*]

1. ABARCA, Hiſpanis eſt quoddam calceamenti genus priſcis illis ſæculis, ac etiam præſentibus, repandorum calceolorum inſtar, ex caprina ſeu boaria pelle confectum, ad aſpera & montoſa loca peragranda habile & aptum, proptereaque paſtoribus ac ruſticanis hominibus in montanis ipſis valde commune. Ab ejuſmodi calceo cognomentum *Abarcæ* inditum tradunt Sanctio Navarræ Regi, qui regnum iniit anno 905. quòd in illud primùm veniſſet, *indutus & calceatus, ac ſi eſſet paſtor*, ut eſt in Hiſtoria Pinnatenſi. De Sanctio ita Lucas Tudenſis: *Fecit ſibi & ſuis militibus de coriis crudis & ligneis viminibus, ruſticorum more, calceamenta, quæ vulgariter* AVARCAS *& Baraliones vocant, & nocte Alpes Roſcidæ-Vallis per nives tranſiit.* Vide Rodericum Tolet. lib 5. de Reb. Hiſp. cap. 22. Blancam. in Comm. Rer. Arag. & Sebaſt. de Cobarruvias in Theſauro linguæ Caſtellanæ, [& infrà *Alpargates.*]

¶ 2. ABARCA, Alia notione, apud Joſ. Moretum Antiq. Navarræ Lib. 1. pag. 148. ex Archivo Olitenſi: *Dono vobis talem forum qualem habent illos meos francos de Stella, ut vos & filii veſtri & omnis generatio, vel poſteritas veſtra per ſæcula cuncta, & illo villano de mea terra, vel infançone* ABARCA, *qui venerit populare ad Olit, ſuas caſas, & ſua hereditate de retro habeat ſalvas.* Fortè ſic reſtituendum legendumque: *Et ille Villanus de mea terra, vel infança* AB CARTA *qui venerit, &c.* Eſt autem *Infanço ab Carta* ſeu *de Carta* Vitali Epiſcopo Oſcenſi, *Is cui immunitatem quam genus vel natura negavit, liberalitas ejus cujus adſtrictus erat ſervitio, conceſſit cum authentico inſtrumento.* Unde *Infancio de carta* ſeu *à carta.* Vide *Infancio* poſt *Infans.*

ABARCENUM, *Inhoneſtum*, in Gloſſario Iſidori Papias, manuſcript. & edit. habet *Abartenum*, [quod vide.]

ABARDILLA. Hominium Geraldi de Moiſſaco Raymundo Comiti Toloſano præſtitum an. 1244. in Regeſto Toloſ. pag. 14. *Praxeriam illam & marguillum, quam & quod habemus in flumine Tarni, cum rappis*, ABARDILLIS, *piſcariis, & omnibus aliis juribus & pertinentiis ſuis, &c*

☞ Ad hanc vocem accedunt plurimum *Barda* & *Bardales* quæ Hiſpanis ſunt, modò hirtæ ſepes, modò alia quævis ſtructilia ſepimenta, ut è palis, &c.

¶ ABARE. Vide *Aba.* 2.

ABARNARE, Rem clam & occultè geſtam probationibus judicialiter manifeſtare: ex Saxonico Abarian, Denudare, prodere, oſtendere, manifeſtare. Leges Kanuti Regis Angl. cap. 104. (in Sax. 74.) *Si homo furtivum aliquid in domo ſua occultaverit, & ita fuerit* ABARNATUS, *rectum eſt ut inde habeat quod quæſivit.* Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 75. *Si Francigena, qui parentes non habeat, in murdro perimatur, habeat pretium natalis ejus murdri* non* ABARNAVERIT *Rex de Hundredo, ubi invenietur 40. marcas argenti, &c.* & cap. 91. *Si quis Francigena occidatur, & interfector ignoretur, &c. ſi parentes ſecundùm legem repetentes, vel probantes non habeant, ſint illius qui murdrum* ABARNAVERIT, *&c.*

☞ Verbi hujus originem accerſit Leon. Friſchius à Germanico *Bar* nudus; à quo Belgicum *Baren* Monſtrare, manifeſtare. Cui addita præpoſitione *ar* quæ ſignificat *ex*, cum terminatione Latina infinitivi, fit *Arbarenare*, contractiùs *Abarnare.*

¶ ABARRARE, Pretio conducere, Gall. *Avoir à ſes gages*: *Abarratus* pretio conductus, Gall. *Penſionaire*, à voce *arrha* quomodo in officio S. Agnetis 21. Januar. dixere: *Annulo ſuo ſubarrhavit me Dominus, &c.* Spicil. Acher. tomo 8. pag. 469. *Multos etiam de Baronibus Franciæ* ABARRATOS *habebat* (Henricus Rex Angliæ) *& ſibi familiares fecerat obſequiis atque Donis.*

¶ ABARTENUM, *Inhoneſtum.* Sic legitur in Gloſſ. Bitur. & in Gloſſ. Iſidori notis Georgii Grævii illuſtratis. In excerptis Pithœi additur ἀπάρθενον, quaſi virgine indignum. Hinc patet malè ſcriptum fuiſſe *Abarecenum*: quod vide.

¶ ABARTIA, ἀπληςία, Inſatiabilitas. Hinc Angl. *Abarſtick*, inexplebilis. Ex Diction. Latino-barbaro Adami Littleton.

¶ ABAS, Quaſi ἠβαῖος, Bardus, hebes. Item ſacer morbus Tarentinis, Epilepſia. Ex Gloſſario Adami Littleton. J. Laur. in Amalthea.

ABASA, In Gloſſis Iſid. *Infirma domus, quaſi ſine Baſe.* Papias MS. *Abſo, infirma domus.* Editus, *Abbaſon.* [Legebat Calepinus *Abaia, Abaſon, infirma donans*] Breviloquus: *Abaſo, domus infirma, vel infirmi, & dicitur ab à quod eſt ſine, & baſis, id eſt, fundamentum.* Quibus locis legendum cenſent quidam *infima*: ita ut domus fuerit depreſſa, nec multùm edita. Verùm repugnat Gloſſarium Ælfrici, in quo *Abaſo, infirmatorium*, ƿeocƿa manna hus eſſe dicitur, id eſt, ægrorum hominum domus, uti verba Saxonica ſonant. [Haud immeritò ſuſpicatur Leon. Friſchius in notis ad Gloſſ. Cangii *Abaſa domus* dici quaſi *abſa domus*, id eſt, domus ab aliis ædificiis ſeparata, ut domus leproſorum. Vide *Abſus*, quod idem eſt ac deſertus, incultus.]

¶ ABASCANTUS, Infaſcinabilis, in quem nihil valent quævis faſcina. *Abaſcantos* numerat Tertullianus inter eos apud quos quæſtionem habendam, cùm quis de hac vita egrederetur, ſomniabant Valentiniani.

ABASTARDARE. [Baſtardum, ſeu nothum, aut illegitimum pronuntiare. Gal. *Declarer bâtard.* Fragmentum de Epiſcop. Petragoric. apud Labeum tom. 2. Bibl. pag. 739. *Quem* (Heliam Rudellum Comitem) *mater ſua Comitiſſa---coram eodem Epiſcopo in conventum publicè* ABASTARDAVIT *dicens, quòd non erat filius Heliæ comitis*] Vide *Baſtardus.*

ABASTRA, *Folia vitis*, in Gloſſ. MS. apud Franciſcum à Quercu Anglum, in Etymologico. [Ita etiam Adamus Littleton in Dictíon. Lat. Barbaro, ex veteri cod. MS.]

¶ ABASTRATURA. Gloſſæ MSS. Latino-Cræcæ *Abaſtratura* ἀπὸ τῆς ἀναβολικῆς. Ubi altera manus addidit *Lege ab aſtratura.* Martin. in Lexico Philolog. *Abaſtratura in Gloſſ. Lege à ſtratura, qui ſternit equum.*

ABATARE, ABBATARE, Proſternere, [Ligna ſuccidere] ex Gall. *Abbatre*, Italis *Abbatere.* Libertates MSS. villæ S. Deſiderii in Campania an. 1228. *Si aliquis aliquem invenerit in nemoribus ſuis Abatantem &c.* [Vide in *Attroncare.*]

ABATARE SE, Bona decoquere, menſarias rationes mala fide creditoribus renuntiare. Vox ita confecta ab Hiſpanis, quibus *abatirſe*, eſt *ſe dejicere*; quia decoctores ita bona ſua ſeu aliena decoquunt, ut quaſi proſtrati jaceant, nec erigere ſe ulteriùs valeant: quibus opponuntur ii *qui ſtant*, qui nempe eo ſunt in ſtatu, ut creditoribus facere ſatis poſſint. Sic apud Latinos *mergi ære alieno* dicuntur, qui vix emergere poſſunt. Libertates conceſſæ Barcinonenſibus à Petro Rege Aragonum an. 1285. MSS. *Quicumque tenens officium vel miniſterium, qui emerit aliquam mercaturam ad opus officii vel miniſterii ſui, ſive ſit mercator, ſive alius, qui ſe* ABATAT, *capiatur in perſona, ſicut caperetur pro commanda, niſi oſtendere potuerit, quòd caſu fortuito amiſerit eam.* Secunda Curia Generalis celebrata Barcinone an. 1299. à Jacobo II. Rege Aragon. MS. *Item quòd quilibet Campſor, qui ſe Abatat, vel qui jam ſteterit, vel ſit* ABATUT, *quòd nunquam teneat tabulam Cambii, nec aliquod officium noſtrum; ſed quòd habeatur & præconizetur pro infami & pro* ABATUTO *per civitatem, & per locum ubi uſus fuerit officio: & quòd detineatur captus, quouſque ſatisfecerit, & quòd non comedat niſi panem & aquam.* Curia Generalis Catalaniæ ſub Alphonſo Rege Arag. an 1333. MS. *Ordinamus quòd quicumque mercator vel draperius, & eorum negotiatores ſeu factores tenuerint commandas alterius, vel merces, aut alias res quas receperint es* ABATRAN, *fugiendo, vel ſe abſentando, puniantur, &c.*

ABBATIDERIT. Pactus Legis Salicæ tit. 45. *Si quis hominem de barco Abbatiderit*, id eſt, amoverit, dejecerit.

MONETA ABATUDA, Pretio diminuta. [Gal. *Abbaiſſée.*] Charta Simonis Comitis Leiceſtriæ & Montisfortis an. 1209. in 30. Regeſto Tabularii Regii ch. 44. *Si tempore ſolutionis hæc moneta Melgorienſis fuerit Abatuda ſeu deteriorata, &c.* Chronicon vernaculum MS. in Tabulario S. Maglorii Pariſienſis:

L'an mil deux cens ſoixante-trois
Furent ABATUS *li Manſois,*
Li Eſcuciau, li Angevin,
Ainſi furent li Poitevin.

[Edictum Philippi Audacis anno 1275. apud Dom. de Lauriere to. 1. Ordinat. Regum noſtrorum p. 814. *Nec emant bilhonem illarum monetarum, dum ſtabunt in ſuo recto curſu, nec erunt* ABATUTE.... *monete cadant & ſint* ABATUTE. Charta parilis 12. ſæculi ex Archivo Piperacenſi. *Quod ſi moneta fuerit* ABBATUDA *& deteriorata ad rationem manchæ argenti que nunc valet 75. ſolidos.*]

ABATIS. Papias: *Abatis, ſubauditur præpoſitus, id eſt, qui batos, id eſt, menſuras regias, diſperſit.* [Legendum *diſpenſat.*] Alibi: *Abatis, qui præeſt menſuris.* Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Abatis,* fætfellere. Guillelmus Brito in Vocab. MS. *Abatis, media correpta, qui cum batis dividit avenam: Batus dicitur Provendre in Gallico.* Alibi: *Batus in Gallico, Provender, ſc. præbendarium vas, cum quo avena diſtribuitur equis. Præbenda avenæ*, paſſim in Computo Hoſpitii S. Ludovici à nobis deſcripto in Notis ad Joinvillam p. 108. Breviloquus: *Abatis, qui vel cum bato dividit avenam, vel alia frumenta.* Unde Ebrardus Bethun.

Abatis ad cœnam, dat equis Abbatis avenam.

Olla patella:

Lixa, Cliens, Abatis, Botulus, Cocus, Eſca, Batellus.

Diſticha Magiſtri Cornuti, ſeu Joannis de Garlandia:

Sunt Anaphos, Piſcina Batos, Abatis, Cocus, Orcham.

[Pro *Cocus* f. leg. *Corus*, quæ menſuræ annonariæ ſpecies eſt apud Anglos & Germanos.]

Ubi Gloſſa: *A Bato dictum* ABATIS: *eſt proprium nomen neutrius gen. & indeclinabile, & eſt menſura qua menſuratur præbenda avenæ quæ datur equis in Abatta, vel aliis ad hujus officium deputatis.* Dicitur igitur *A batis*, ut *A ſecretis, A caliculis*, qui ſcilicet *bato præeſt.*

Cujuſmodi autem fuerit *Abatis* munus, bellè deſcribitur in Bulla aurea Caroli IV. Imp. cap. 27. *Imperatore, vel Rege ipſo, in ſede regia, ſive ſolio imperiali ſedente, Dux Saxoniæ officium ſuum agat hoc modo. Ponetur enim ante ædificium ſeſſionis imperialis, vel regiæ, acervus avenæ, tantæ altitudinis, quòd pertingat uſque ad pectus vel antelam equi, ſuper quo ſedebit ipſe Dux, & habebit in manu baculum argenteum, & menſuram argenteam, quæ faciant in pondere 12. marcas argenti; & ſedens ſuper equo, primò menſuram eandem de avena plenam accipiet, & famulo primitus venienti miniſtrabit eandem: quo facto, figendo baculum in avenam, recedet, & Vice-mareſcallus ejus, putà de Pappenheim, accedens, vel eo abſente Mareſcallus Curiæ, ulteriùs avenam ipſam diſtribuat.* Unde colligitur *Abatis* & Mareſcallorum munus idem fuiſſe. Jam verò palam & publicè in Magnatum ædibus avenam officialibus ac domeſticis diſtribui ſolitam à Camerariis vel Seneſcallis, docet vetus Poëma MS. *de Pariſe la Ducheſſe:*

Quant il orent mangé, el palais ſont entrez.
A une cheminée s'aſſirent lez à lez.
Li Chamberlencs commence l'Avoine à eſcrier:
Qui or veut de l'avoine, s'an vingne demander.

Bertrandus Clericus in Poëmate MS. de Girardo Viennenſi.

Girard appellé Renér,
Frere, diſt-il, qu'euz eſt voſtre penſez?
Sept jors toz plains avons ci ſejornez,
Qu'à Karlon le Roi n'avons parlé,
N'a ſa Cort ne mangé ne diſné,
Ne pris Avaine, ne denier monée.

Infrà:

Et ſi ne l'ai veu ni eſgardé,
N'a ſa Cort, ne mangé ne diſné,
Ne pris Avaine, un denier recouvré.

Rurſum:

Li Seneſchaux ſe priſe à adrêner,
Il ot veſtu un frec ermine cher,
Et un bliaut qui ot fait entaller,
Donné li ot un nouvel Chevalier,
Si l'en fiſt plus orgoillos & fier,
En ſa main tinſt un baſton de pomer,
A haute voix commença à hucher:
Or à l'Avaine, Sergent & Eſcuier,
Ou par la Croiz que requerent Paumer,
Se vos me faite un petit corrocer,
N'en aurois point pour Deu le droiturer.

[Vide *Abbas curiæ.*]

¶ ABATRAN. Vide in *Abatare ſe.*

¶ ABATTA, Fortè pro *Abatia.* Vide in *Abatis.*

¶ ABATTUS, in veteri Gloſſario MS. Sangerman. pro *Abactus, Chaſſé.*

¶ ABATUDA, ¶ ABATUTA. } Vide in *Abatare.*

¶ ABAUCTOR & ABAUCTUS in Gloſſario MS. Eccleſiæ, Bituric. & aliis pluribus, pro *Abactor* & *Abactus*, quæ videſis.

ABAUDIRE, *Exaudire*, ἐπακούειν in Gloſſ. Gr. Lat. Interdum contemnere, non audire. Acta S. Nicephori Mart. num. 12. *Reſpuo & blaſphemo opera manuum hominum, imò* ABAUDIO *qui hujuſmodi errorum peſtibus ſeipſos tradere contendunt.* Vide *Obaudire.*

¶ ABAUTORIZARE, Ab auctoritate recedere, juriſdictionem declinare. De judice qui jus dicere neglexerit, aut everſionem alicujus rei permiſerit dicitur in Legibus Rotharis apud Murat. to. 1. part. 2. p. 26. *Si quis molinum alterius ſcapellaverit* (cod. Extenſ. *capellaverit*) *aut clauſuram ruperit ſine auctoritate judicis componat ſolidos XII. illi cujus molinum eſſe invenitur. Et ſi judicem interpellaverit, & judex dilataverit ipſam cauſam deliberare, aut licentiam dederit adverſæ parti ipſum molinum evertendi, componat ſolidos XX. in palatio Regis diſtrictus* ABAUTORISAT. Ubi codex Eſtens habet: *Diſtrictum ab Aſtoliſazo.* Et alius Cathedr. Mutin. *Abſtolcaz.* Sed legendum videtur: *Diſtrictum Abautorizato.*

¶ ABBA, πίττα, in Gloſſ. Lat. Græco. Hanc vocem addidit Editor Germanicus Francofurti ad Mœnum an. 1710. Aliàs legitur *Abba* πέττα. Sed legendum cenſet Scaliger cap. 29. lib. 1. *Abba* πίλα. Vide ſupra *Aba* & Lexicon Martinii.

¶ ABBA, Pater. Vide infrà in *Abbas.*

¶ ABBACINARE. Vide *Abacinare.*

¶ ABBACOMITES. Vide in voce *Abbas.*

¶ ABBACUS. Vide *Abacus.*

¶ 1. ABBADIA, Jus capiendi è defuncti parochiani bonis mobilibus id quod magis placuerit. Competit autem parœciarum Rectoribus apud Hiſpanos in res plebis ſibi commiſſæ, ita tamen ut ſi Rector inter veſtes eligat, ſi ſint purpuratæ, eas hæres defuncti dare minimè teneatur. Quod verò parochis competit jus in res ſuorum parochianorum defunctorum, idem in res ipſorum decedentium Rectorum habent Archidiaconi & Epiſcopi apud eoſdem Hiſpanos, præſertim in Eccleſia Giennenſi in Andaluſia. Sed ne longiùs excurramus, in pluribus Galliæ noſtræ Diœceſibus, uti in Pariſienſi, eodem jure utuntur Archidiaconi. Hiſpanis jus illud interdum idem eſt quod apud Belgas jus *melioris catalli*, aut *hereoti* apud Anglos, competens domino feudali in homines ſuos *manus-mortuas*; at perperàm omnino ut monet Garſias hac de re audiendus de Expenſis & meliorat. cap. 9. de ſumptibus qui conſequuntur funus, hoc eſt, de *Luctuoſa* & *Abbadia*, n. 1. *Oneræ enim hujuſmodi aut Luctuoſas aut* ABBADIAS *vocant; quæ duæ voces plurimùm apud nos diſtant: longéque alia ratio juris in Luctuoſis, quàm in his quas Abbadias vocamus, inventa eſt: unde diverſo jure in hoc Senatu cenſentur.* Et n. 84. *De Luctuoſis autem quæ alio nomine* ABBADIÆ *dicuntur vulgari verbo & proprio in regno* (Hiſpaniarum) *alia ratio eſt. Eſt enim* ABBADIA *præſtatio quæ datur è bonis demortui parochiani Rectori parochialis Eccleſiæ: lectulus videlicet, veſtis, vel quid aliud; & differt à luctuoſa uſu forenſi, quia hoc nomine propriè intelligimus in hoc regno præſtationem illam quæ datur domino habenti juriſdictionem; at verò Abbadia datur rectori eccleſiæ.* Conſulendi Jaſon Mainus ad l. 57. *Si res obligata* D. 41. 1. de Legatis 1. Toletus Quæſt. 387. 388. Vide etiam *Catallum* & *Hereotum.* De hujus autem juris origine legeſis Fra Paolo tract. de Benefic. versùs finem, & Tract. ſingularem Pariſ. editum an. 1683.

¶ 2. ABBADIA, *pro Abbatia*, in charta Pippini Regis ex Tabulario S. Maxentii Pictav. & in primo Teſtamento Widradi Abbatis Flaviniacenſis edito à Mabillonio part. 1. Sæculi 3. Act. SS. Benedict. p. 684.

¶ ABBANUM, *Baculus Abbani*, Baculus ad coronationem Regum Italiæ adhiberi ſolitus. Bonicontrus cap. 6. lib. 2. in Muratorii diſſertatione de coronatione Regum Italiæ Mediolani pag. 299. to. 2. Anecdotorum. *Et accipi juſſit* (Henricus VII.) BACULUM ABBANI, *& libellum orationum ad ejus coronationem locum habentium, qui dudum in dicta Eccleſia Beati Joannis fuerant.* Forſan Baculus paſtoralis Archipresbyteri Modoëtienſis qui *in modum tridentis* elaboratus exhibetur, in Charta an. 1530. ibidem pag. 316. De alio item baculo in eodem inſtrumento mentio occurrit: *Adeſt etiam ſculptus Baculus, in quo dependent quatuor Coronæ aureæ ſculptæ ad repreſentationem earum quatuor Coronarum theſauri prædicti relictarum per Reginam Theodelindam.* De aliis baculis ubi de eorumdem Regum coronatione nullum verbum, neque in prædicto inſtrumento, neque in aliis ibidem relatis.

ABBAS, Vox Syriaca, quæ Patrem ſonat. S. Auguſtinus epiſt. 177. *Paulus dicit Romanis* (8.) *ſcribens, In quo clamamus,* ABBA *Pater, in uno nomine duabus utitur linguis: dicit enim Abba Hebræo vocabulo Patrem, & Latinè nominat identidem Patrem.* Adde eumdem lib. 3. de Conſenſ. Evangel. cap. 4. & Iſid. l. 7. c. 13. Ebrard. Bethun. in Græciſmo:

Abba Pater ſignat, hinc Abſalon exit, & Abbas.

Fortunatus lib. 3. Poëm. 10. ad Paternum Abbatem:

Nominis officium jure, Paterne, geris.

Concilium Pariſienſe VI. lib. 1. cap. 37. *Decet, imò neceſſe eſt, ut* ABBATES *Canonicorum attendant, ut quid Abbates vocentur: ſi patres ſpiritales ſunt, & filios ſpiritales Domino gignunt, meritò Patres appellantur.* Atque inde Præfectos Monaſteriorum *Abbates* vocarunt veteres, quòd Monachorum veluti *Patres* ſint; quomodo & non ſemel appellari, in hac voce, infrà oſtendimus.

ABBA abſque *s*, paſſim ſcriptum reperitur. *Abba Felix*, apud Facundum Hermianenſem libro contra Mocianum. Idem tamen poſtea: *Lampridius Presbyter & Abbas Hieroſolymitani Monaſterii.* Abbo de Obſid. Pariſienſi lib. 2.

Tempeſtate ſub hac Hugo princeps obit Abba.

Alibi:

Ebolus fortiſſimus Abba.

Odo in Vita S. Majoli: *Et ab omnibus Dominus*

&

& Abba honoratur. Bernardus Morlanenſis de Contemtu mundi:

Qui bene diſputat, & citò computat arte ſcholari,
Non petit actibus, at petit artibus Abba *creari.*

Ita apud Deſiderium Epiſc. Cadurcenſem Epiſt. 2. Monachum Sangallenſem lib. 2. de Carolo M. cap. 15. & in veteribus tabulis apud Aimoinum lib. 5. de Geſt. Francor. cap. 42. Doubletum in Hiſt. Sandionyſ. Beſlium in Hiſt. Comit. Pictavenſ. & alios.

Abbates, Dicti Latinis & Græcis Scriptoribus, univerſim Monachi omnes, præſertim ſenio ac vitæ ſanctitate venerandi, qua notione nos *Patres* eoſdem vulgò appellamus. *Nam illud honoris eſt, ut quotidie ſenibus dicamus, Pater*, ut ait S. Auguſtinus in Collat. Carthagin. cap. 242. Papias: *Pater dicitur multis modis, deitate, doctrina, ſenectute, generoſitate.* Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. Ἀββᾶς ὁ γέρων, ὁ πατήρ. Ita Caſſianus Collat. 1. cap. 1. Moſem & Germanum commonachos, *Abbates*, vocat. Regula S. Columbani cap. 7. *Cùm tanta pluralitas eorum ſit, ita ut mille Abbates ſub uno Archimandrita eſſe referantur.* [Rabanus Maurus in Opuſculo contra eos qui repugnant inſtitutis B. P. Benedicti tom. 2. Annal. Bened. p. 734. col. 2. *Iſtud..... antiquiſſimum monachorum* (Cœnobitarum inſtar Eccleſiæ Jeroſolymitanæ inſtitutorum) *genus ſolum uſque ad* Abbatis *Pauli* (primi Eremitæ) *vel Antonii duravit ætatem.*] Epiphanius de Locis Sanctis, ἔχει δὲ ἡ αὐτὴ Ἀββάδας χιλίους, καὶ χίλια κέλλια: *Monaſterium Abbates* (id eſt, Monachos ſeu Patres) *mille continet, & cellulas mille.* In iis ſcilicet non numeratis, qui vulgò Monaſterio & Monachis inſerviunt. Sic Theophanes pag. 378. τοὺς μητροπολίτας ἐκ τῶν Ἀββάδων ἐν τοῖς πρωτίστοις θρόνοις προεβάλλετο. Adde pag. 306. 397. [& Conc. Sueſſion. 1. an. 744. vel 745.] Anna Comnena lib. 2. Alex. Joannem Ducam Cæſarem ſcribit à Byzantiis, quos ille cum Alexio Comneno obſidebat, per contumeliam τὸν Ἀββᾶν vocitatum; quia propter affectatam tyrannidem in Monaſterium truſus fuerat à Michaële nepote, & Monachum egerat. Sic lib. 13. Baſilium Monachum Bogomilicæ hæreſeos auctorem, τὸν δαιμονιώδη Ἀββᾶν, & Cedrenus Monachum, qui Philippicum imperaturum vaticinatus fuerat, ψευδάββαν, vocant. In Menologio, SS. XX. Patres Synaitæ, quorum feſtum colitur 20. Martii ἅγιοι Ἀββάδες dicuntur. Ita paſſim Palladius in Lauſiacis, Vita S. Joann. Eleemoſ. cap. 11. n. 65. cap. 13. n. 85. S. Ephrem. de compunct. & hum. acquir. cap. 71. & Serm. aſcet Concil. œcum. VI. & VII. act. 2. Vitæ Patrum &c. Fuere tamen ex Monachis ſanctitate & vitæ intregritate illuſtribus, qui *Patris* nomen ut nimis ambitioſum, à ſe amoliti ſunt, *Fratris* compellatione contenti, ut S. Bernardus Epiſt. 62. Guigo Prior Majoris Carthuſiæ apud Petrum Venerab. lib. 1. Epiſt. 25. ipſeque Petrus Epiſt. quæ inter Bernardinas 353. extat. Id etiam videtur haud probaſſe S. Hieronymus lib. 2. in Epiſt. ad Galatas; *Cùm autem* Abba *Pater Hebræo Syroque ſermone dicatur, & Dominus noſter in Evangelio nullum Patrem vocandum niſi Deum: neſcio qua licentia in Monaſteriis vel vocemus hoc nomine alios, vel vocari nos aquieſcamus &c.* Vide eundem lib. 4. in Matthæum.

Abbas, Præfectus Monaſterii, qua notione vox notiſſima. Obſervo tantùm in Abbatum electionibus, perinde ac Epiſcoporum, requiſitum olim Laicorum conſenſum, ex Regula ſcilicet S. Benedicti cap. 64. Hugo Flaviniacenſis in Chron. p. 268. *Quid multa, electio ad Laicos relata eſt, præceptum atque conſilium præfati Patris illis relatum eſt; in quo omnis aſſentiret Congregatio.* Infrà: *Electionem igitur quantum in ſe erat, laudat Epiſcopus, & inquirit utrum in hac conſentiret Conventus & Populus.* Et pag. 241. de ſeipſo in Abbatem electo: *Me---requiſivit ab eo* (Lugdunenſi Archiepiſcopo) *in Abbatem, quod vix obtinuiſſet, niſi Canonicorum & Laicorum ſuffragia ad id expetendum ſibi adhibuiſſet.* Epiſt. 33. inter Sugerianas: *Notum fieri volumus---quòd nos omnes S. Richarii Monachi Domnum Petrum Bituricenſem Monachum conſilio & aſſenſu religioſarum noſtræ Provinciæ perſonarum, ac Militum, & Procerum noſtrorum, Clericorum etiam ac Burgenſium regulariter & canonicè nobis in Paſtorem elegimus.* Adde Epiſt. 35. Moris iſtius rationem petere licet ex Cypriano lib. 1. Epiſt. 4. *Coram omni ſynagoga jubet Deus conſtitui Sacerdotem, id eſt, inſtruit, & oſtendit ordinationes ſacerdotales non niſi ſub populi aſſiſtentes conſcientia fieri oportere, ut plebe præſente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, ut ſit ordinatio juſta & legitima, quæ omnium ſuffragio fuerit examinata.* Et infrà: *Epiſcopus deligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſimè novit, & uniuſcujuſque actum de converſatione perſpexit.* Vide, quæ in hanc ſententiam obſervamus in Gloſſ. med. Græc. in V. πῦσις.

Abbas Abbatum. Pontius Cluniacenſis Abbas in Synodo Romana ann. 1116. *Abbatem Abbatum* inaudita nomenclatura ſe appellavit, qui à Johanne Cajetano Papæ Cancellario rogatus Cluniacenſes à Caſinenſibus, an hi ab illis Regulam accepiſſent, reſpondit, non Cluniacenſes modò, verùm omnes in Romano orbe Monachos Regulam S. Benedicti à Caſinenſe accepiſſe Cœnobio. Ergo, inquit Cancellarius, jure hæc prærogativa Caſinenſi Abbati concedi debet. Hæc ferme Petrus Diac. lib. 4. Chron. Caſin cap. 62. quibus conſonant verba S. Odilonis Abbatis Cluniacenſis apud Leonem Oſtienſem lib. 2. cap. 54. qui cùm Caſinum veniſſet, & ab Abbate Caſinenſi Theobaldo paſtoralis baculus ei offerretur in proceſſione, illum accipere renuit, *dicens nequaquam dignum eſſe illo præſente hujuſmodi geſtare virgam: indecens nimiùm & contra fas omne ducens, quempiam Abbatum manu paſtoralem præferre virgam, ubi Benedicti Vicarium, Abbatum ſcilicet omnium* Abbatem, *adeſſe contingeret.* Certè hanc prærogativam Caſini Abbati conceſſere Summi Pontifices, ut ceteros ejuſdem Ordinis Abbates in conſeſſibus præcederet. Paſchalis. II. in Bulla ann. 1113. in Bullario Caſin. tom. 2. pag. 130. *Ac tam te, quàm omnes ſucceſſores tuos in omni conventu Epiſcoporum ſeu Principum,* superiorem *omnibus Abbatibus conſedere, atque in judiciis priorem cæteris tui Ordinis viris ſententiam proferre decernimus.* Charta Lotharii Imp. an. 1137. ibid. pag. 157. *Unde iterum atque iterum decernimus---ut ſupradictus locus vigore ac honorificentia omnia præcellat Monaſteria quæ conſtructa vel conſtruenda ſunt in toto orbe terrarum, & totius Chriſtianitatis* Abbates *& Monachi honorem & reverentiam deferant.* Nicolaus I. PP. Deſiderium Abbatum Caſinenſem *Vicarium ſuum* conſtituit *ad correctionem omnium Monaſteriorum & Monachorum*, intra præfinitos limites, in Bulla, quam deſcripſit Angelus à Nuce ad lib. 3. Leon. Oſt. cap. 13. Vide eundem Leonem lib. 2. cap. 53. Fuit etiam in Eccleſia CP. dignitas quædam, quæ ἄρχων τῶν μοναστηρίων dicebatur, cujus meminit

Theoſterictus in vita S. Nicetæ num. 43. & Joannes Cantacuzenus lib. 1. cap. 50. Apud Byzantios Hegumenus ſeu Abbas Monaſterii Dalmati dicti, ceteris Monaſteriis quoad ſupremam in diſciplina monaſtica poteſtatem præerat, eoque nomine dicitur idem Dalmatus in Conſilio Epheſino, πρεσβύτερος ϗ ἀρχιμανδρίτης, πατήρ μοναστηρίων. Ita *Catholicus*, ſeu Abbas & Hegumenus univerſalis dictus S. Eutychius, antequam Patriarchatum CP. conſequeretur, quòd omnium in Urbe Regia Monaſteriorum cura ei demandata eſſet, ut tradit Euſtathius in illius vita num. 18. S. Benedictum Abbatem Anianæ ab Imperatore cunctis in Regno ſuo Cœnobiis præfectum, *ut ſicut Aquitaniam Gothiamque norma ſalutis inſtruxerat, ita etiam Francos ſalutifero imbueret exemplo*, tradit Ardo illius diſcipulus cap. 8. n. 36. Vide Chronicon Farfenſe p. 671.

¶ Abbas Artificum. Vide *Abbas populi.*

¶ Abbas Campanilis, Miniſter in Eccleſia Anicienſi, qui præeſt pulſationi campanarum. Vide *Abbas clocherii.*

Abbas Canonicorum, nempe Regularium, & Abbas Canonicus. Concil. Aquiſgran. II. cap. 2. *Ut Abbates Canonici gregibus ſibi commiſſis inſtanter invigilent.* His opponuntur canone ſeq. *Abbates Monachorum.* Capitul. Caroli M. lib 5. cap. 79. *Unuſquiſque Epiſcopus ſciat per ſingula Monaſteria, quantos quiſque* Abbas *Canonicos in Monaſterio ſuo habeat, & hoc omnino ambo pariter provideant, ut ſi Monachi fieri voluerint, regulariter vivant; ſui autem canonicè vivant omnino.* Præceptum Ludovici Pii pro Monaſt. S. Columbæ Senon. *Quia tunc temporis Abbatem Canonicum---inibi præeſſe contigerat.* Concilium Pariſienſe cap. 37. *Decet, immo neceſſe eſt, ut Abbates Canonicorum attendant, ad quid Abbates vocentur, &c.* Charta Capituli Canonicorum S. Laudi Andegavenſis: *Et hoc præcepit & voluit ad ſignum quod Comites Andegavenſes pro omnibus Eccleſiis ſint Domini &* Abbates *Eccleſiæ S. Laudi.* Vide Epiſt. 276. tom. 4. Hiſt. Franc. & Ordericum Vital. lib. 6. p. 622. Sunt, inquit Molanus lib. 2. de Canon. cap. 5. quædam Canonicorum Eccleſiæ, in quibus Abbas eſt ſæcularis, Præpoſito dignior, cujuſmodi in Diœceſi Leodienſi 12. recenſentur in Chron. Leod. in Richario cap. 43. qui quidem Abbates, nomine tenus ita nuncupantur, nullo ceteroquin Abbatum habitu, atque adeo nec mitra nec pedo donati, etſi primum in Canonicorum conſeſſu locum obtineant. De ejuſmodi Abbatibus ita Bertholdus Conſtantienſis an. 1095. *Lutolfus ſanctiſſimi Leonis Papæ Filius, ſanctæque Tullenſis Eccleſiæ Decanus. Monaſteriorum Clericorum, quod Canonicum Romani cognominant, in quo Clericos ſecundùm Regulam S. Auguſtini, vivere profeſſos congregavit, quibus & præpoſitum ejuſdem profeſſionis præfecit, quem Epiſcopus Loci in Abbatem eidem congregationi ſolenniter conſecravit. Eſt enim conſuetudo in illis partibus, ut Præpoſiti congregationum ejuſmodi,* Abbates *nominentur, & in Abbates conſecrentur: hoc tantùm excepto, quòd baculos non portant.* Negat porro idem Molanus hanc Abbatum nomenclaturam ſupremæ Collegiorum Canonicalium dignitati inditam, quod in iis, ubi ſupereſt, Eccleſiis vel Collegiis primitus Monachi fuerint, cùm pro certo haberi debeat in pleriſque, ubi adhuc viget ea appellatio, neutiquam Monachos extitiſſe.

Abbas Capellæ Palatinæ. Vide *Capellanus,* [& *Abbas palatii.*]

Abbas Cardinalis, Cui indultum eſt privilegium & nomen *Cardinalis.* Hugo Monach. Cluniac. in Epiſt. ad Pontium Abbat. Cluniac. ſcribit, Calixtum PP. cùm Cluniacum veniſſet, *communi ſuorum aſſenſu aſſidentium largitum eſſe Cluniacenſi Eccleſiæ ſpeciali & propriæ ſuæ, ut Abbas Cluniacenſis ſemper & ubique Romani fungatur officio* Cardinalis; idque Bulla ac privilegio edito ſtatuiſſe.

Abbas Cardinalis, Alia notione in Bulla Urbani II. PP. an. 1097. apud virum eruditum Joannem Mabillonium tom. 4. Vitar. SS. Ordinis S. Benedicti, p. 448. *Placuit---ut utrique loco, ſicut antea fuerat, Abbas Cardinalis reſtitueretur, &c.* Id eſt, *Abbas in capite*, ut habet Charta Guillelmi Epiſcopi Trecorenſis apud Auguſtin. *du Pas* in Stemmate Penteurienſi pag. 17. *Abbé en chef, en titre:* agitur enim de duabus Abbatiis ſimul unitis, & hac Bulla à ſe divulſis, quibus dati Abbates proprii ac *Cardinales.* Vide *Epicopus Cardinalis.*

¶ Abbas Castrensis, Abbas in Caſtris. Archicapellanus regius ſic dictus, quòd in caſtris Oratorio palatino Capellaniſque regiis præeſſet, ut Abbas Monachis, è quorum numero interdum aſſumebantur Capellani: unde Mabillonius ad Vitam S. Sulpicii Pii Epiſc. Bituric. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 2. p. 168. *Sulpicius fuit* Abbas Castrensis, *præfectus Monachis, qui in caſtris regiis officia divina nocte dieque perſolvebant.* Ubi notanda jubet verba Adonis in Martyrologio de eod. Sulpicio: *Pòſt etiam comâ depoſitâ Monachorum Pater extitit.* Haud dubiè in *caſtris*, quippe in ejus Vita n. 10. legitur: *Clotharius Rex Epiſcopum poſcit... ut vir beatus in ſuis caſtris Abbatis officio potiretur.*

Abbates interdum dicti ii quos *Curatos primarios*, vernaculè *Curez primitifs*, appellamus. Nam ex veteribus inſtrumentis conſtat parochiales omnes Eccleſias & civitatis & diœceſis habuiſſe miniſtrum unum majorem, alterum medium, tertium infimum. Miniſter major dicebatur *Abbas, Cuſtos*, & tandem dictus eſt *Rector.* Miniſtri medii dicebantur *Presbyteri*, & tandem *Capellani.* Miniſter infimus appellabatur *Sacriſta*, qui Abbati & Presbyteris inſerviebat, & quæ in Eccleſia minora ſunt officia, peragebat. Presbyteri ſeu Capellani habebant curam animarum *in actu*, id eſt, habebant actuale exercitium Curæ, cùm Miſſas celebrarent, & Sacramenta plebi adminiſtrarent. Abbas verò ſeu Rector habebat curam *in habitu*, eique licebat per ſeipſum miniſtrare Sacramenta: ſed præſertim illius id erat muneris, ut ſuper univerſam Parochiam invigilaret, videretque ſi Preſbyter officio ſuo rectè fungeretur. Hæc fere Michaël Monachus in Sanctuario Capuano, qui hujuſce rei exempla aliquot profert, quibus adjungenda ea quæ habet Ughellus tom. 7. Italiæ Sacræ p. 506. & ſeqq. & 601.

Abbacomites, Abbicomites, Dicti Comites ac nobiles Laici, quibus datæ erant à Regibus Abbatiæ & Eccleſiæ jure beneficii, ſeu, ut aiunt, *in Commendam.* Gerbertus Epiſt. 17. *Scire cupit, an Hugo, quem veſtra lingua Abbacomitem dicitis, uxorem duxerit.* Vetus Genealogia Regum Franc. à Carolo Simplice, MS. *Carolus Simplex genuit Ludovicum, Ludovicus genuit Lotharium: Lotharius genuit Ludovicum, & Carolum Patrem Hugonis* Abbacomitis. Hugo Flaviniacenſis in Chron. part. 2. cap. 15. *Cui tamen plurimum reſtitit Hugo Autiſſiodorenſis, qui* Abbicomes *dictus eſt, cujus cognatam Conſtantiam Robertus* (Rex) *habebat uxorem* Baldricus lib. 1. Chron. Camerac. cap. 70. *Tunc Temporis* Abbas-Comes *Abbatiam B. Hamberti, cui Epiſco-*

pum Stephanum Rex Carolus præfecerat, poſſidebat. Geſta Conſulum Andegav. cap. 4. n. 1. *Nam recepta eſt Chriſtiana devotione & fidelitate Poteſtas illa, quæ ſuo tempore cum reverentia pia & humilitate* Abbacomitatus *eſt dicta, à ſucceſſoribus verò ejus in arrogantius vocabulum quod eſt Ducamen mutata.* Et infrà num, 3. *Per Hugonem Abbacomitem Sueſſionis Epiſcopus factus.*

Monaſteria porro & Abbatias Laicis in beneficium ob reipublicæ neceſſitates & tuitionem conceſſiſſe Reges Franciæ, obſervare eſt ex Capitulis Caroli M. lib. 5. cap. 181. Concilio Aquiſgran. II. cap. 3. Can. 19. Meldenſi an. 845. cap. 9. Synodo ad Theodonis-villam in Capit. Caroli C. tit. 2. cap. 3. & 5. Ivone Carnoten. Epiſt. 181. &c. Id verò primum feciſſe Carolum Martellum conſentiunt Scriptores omnes, eoque nomine *æternaliter perditum* ſeu damnatum finxerunt quidam, ut eſt apud Baron. an. 889. n. 31. Vide Hugonem Flaviniacenſem in Chronico pag. 107. [& Adſonem in Tranſlatione ſancti Baſoli num. 12.] Extat apud Doubletum Diploma Lotharii Imp. in quo fit mentio Matfridi Comitis, qui Abbatiam S. Dionyſii *regio retinebat jure beneficiario.* Joannes VIII. PP. Epiſt. 143. *Ut de Abbatia S. Augentii quam divæ memoriæ Carolus Imperator fideli ſuo & filio Eccleſiæ noſtræ jure beneficiario tribuit.* Baldricus lib. 1. Hiſt. Camerac. cap. 70. de Iſaaco Comite Cameracenſi: *Ipſamque regiam ac locupletem Abbatiam S. Gangerici cum omnibus appendiciis ſibi beneficiatam regio jure tenebat.* Capitul. an. 823. cap. 8. & lib. 2. cap. 8. *Abbatibus quoque & Laicis ſpecialiter jubemus, ut in Monaſteriis quæ ex noſtra largitate habent, Epiſcoporum conſilio & documento ea, quæ ad religionem Canonicorum, Monachorum, Sanctimonialium pertinent, peragant, & eorum ſalubrem admonitionem in hoc libenter audiant, & obediant.* Charta Caroli Calvi an. 894. in Cod. donat. piar. Miræi lib. 1. cap. 18. *Adelinus Comes, qui & largitu noſtro Rector Monaſterii S. Petri & S. Bavonis, quod vocatur Gand, &c.* Willelmus Comes Arvernenſis in Tabulario Brivatenſi ch. 308. *Ubi ego dono regio Abatiale videor fungere officium*, in Eccleſia ſcilicet S. Juliani. Infinita porro proſtant exempla Comitum Laicorum, qui Eccleſiarum ac Monaſteriorum ſeſe inſcripſere Abbates: aliquot ex iis congeſſit Beſlius in Hiſt. Comitum Pictav. cap. 1. Atque Laici iſti Abbates ipſimet regebant Monachos ipſos. Hinc querela S. Bonifacii in epiſtola ad Cuthbertum Archiepiſc. Cantii, & in Concilio Cloveshovenſi an. 747. can. 5. *Illud hoc quod Laicus homo, vel Imperator, vel Rex, aut aliquis Præfectorum, vel Comitum in ſæculari poteſtate fultus ſibi per violentiam rapiat Monaſterium de poteſtate Epiſcopi, vel Abbatis, aut Abbatiſſæ, & incipiat ipſe vice Abbatis regere, & habere ſub ſe Monachos, & pecuniam poſſidere, quæ fuit ſanguine Chriſti comparata, &c.* ut plurimum verò ſtatuebant *Decanos, qui curam haberent Monachorum*, ut eſt apud Continuatorem Aimoini cap. 42. Tabularium Flaviniacenſis Monaſterii: *Flaviniacenſis Cœnobii, ubi venerabilis vir Sarulfus Decanus vice Warini Comitis cum norma Monachorum honorificè militat.* Vetus Catalogus Abbatum ejuſdem Abbatiæ: *Marianus ſucceſſit an.* 845. *Indict.* 7. *& Wiſado ſedem reliquit. Quo migrante Warinus Comes dono Imperatoris Karoli præfuit vice Abbatis, & ſub eo Sarulfus decanus, & poſt eum Gothſerus Abba ſucceſſit: quo defuncto, Hugo ſucceſſit,* 16. *anno Caroli.* Interdum etiam Monachis ipſis præerat Monachus cum nomine & titulo *Abbatis*, quem *legitimum* vocat Capitulare Sueſſionenſe an. 744. cap. 3. ad diſcrimen Abbatis Militaris. Deſcripſit Gallandus in Tract. de Franco alodio pag. 295. Chartam continentem controverſiam inter Monachos S. Albini, & Canonicos S. Licinii Andegavenſis, in qua dicitur utroſque *habuiſſe Abbates: Monachos, Monachum nomine Hincbertum; Canonicos, Laicum nomine Tetbaudum* & controverſiæ judicem delegiſſe *Comitem Fulconem utrorumque Abbatum Archiabbatem,* utpote qui prædia harum Eccleſiarum poſſidebat, eoque nomine *Abbatem* ſeſe inſcribebat. *Abbates Monaſticos* etiam appellatos obſervat Hemereus in Auguſta Viromanduorum p. 114. ex ſermone de Tumulatione S. Quintini. Exinde Reges ipſi, qui jure an injuria proceribus iſtis ſucceſſerant, ſeſe perinde Abbates inſcripſerunt: ita Reges Philippus I. Ludovicus VI. atque adeo Duces Aurelianenſes *Abbates Monaſterii S. Aniani Aurelian.* inſcripti leguntur apud Hubertum in Hiſt. ejuſdem Eccleſiæ. Chronicon Turonenſe: *Obiit Hugo præpotens Abbas Eccleſiæ beatiſſimi Martini & Dux Francorum. Inde Galliæ Reges ſibi nomen aſſumunt Abbatis Protectoris ſancti Martini: & in primo ingreſſu Regis in Eccleſiam recipitur cruce erecta à Clero ejuſdem Eccleſiæ, & præſtat juramentum conſervationis privilegiorum.* Tabular. S. Martini Turon. *Nos igitur Robertus in Dei nomine Gregis atque rerum inclyti Confeſſoris Chriſti B. Martini Abbas, nec non & Filius noſter Hugo, cui poſt nos cum Seniore noſtro Rege Carolo omnes honores impetratos habemus, &c. Dat Kal. Jul. in Civit. Turonis anno* 17. *regnante Karolo Rege* 908. Tabular. S. Victoris Pariſ. ch. 13. *Aſſenſu Canonicorum & Vicariorum noſtrorum, nec non & Dom. Regis* (Philippus Aug.) *qui Abbas eſt noſtræ Eccleſiæ in perpetuum dedimus, &c.* Tabular. S. Mauri ad Ligerim: *Præſul reverendus Abbas, unàque Comes venerabilis Hagano.* In Charta Caroli IV. Reg. Franc. *Rainaldus Conſanguineus noſter ex parte noſtræ Genitricis Abbas Cœnobii Foſſatenſis.*

Sed & Duces ac Comites Galliæ eoſdem ſibi arrogavere titulos ut hæreditarios, cùm & Monaſteriorum bona non modica ſibi retinuiſſent ac aſſeruiſſent, ex quo eorum deceſſores jure beneficiario ab Regibus eaſdem Eccleſias impetrarant; quas ut Ducatus ac Comitatus ſuos, quos eodem jure, hoc eſt, ad vitam, poſſidebant, ad poſteros, inclinata & profligata Regum auctoritate, tranſtulere. Inde igitur paſſim legimus Duces Aquitaniæ *Abbates* ſeſe *S. Hilarii Pictavienſis* inſcripſiſſe, apud Beſlium p. 253. 269. 283. 284. 285. 449. 451. Comites Andegavenſes, *Abbates S. Albini & S. Licinii*, apud Sammarthanos in Epiſcopis Andegavenſ. & Gallandum lib, de Franco alod. Comites Pontivenſes, *Abbates S. Wlfranni*, in Hiſt. Eccleſ. Abbavillenſi lib. 1. cap. 60. Comites Viromanduenſes, *Abbates S. Quintini*, apud Hemereum in Aug. Virom. in Reg. p. 30. 31. 32. 33. 34. 35. Ejuſmodi verò Abbatiarum & Monaſteriorum invaſiones ac uſurpationes non ſemel prohibitas obſervare eſt, præſertim in Capitul. Caroli M. lib. 6 cap. 321. Extat apud Paſchaſium Radbertum in Epithaphio Walæ Abbatis Corbeienſis lib. 2. cap. 2. ejuſdem Walæ ad Ludovicum Pium de Eccleſiis in Beneficium Laicis datis gravis expoſtulatio.

Verùm licèt Summi Pontifices ipſique Epiſcopi erga Reges ac Principes, ut à Monaſteriis ſæculares ſubmoverent, Eccleſiaſque Monachorum juri addicerent, ſubinde inſtarent; vix tamen id obtinuere, niſi ſub initium tertiæ Re-

gum ſtirpis : cùm ii hac ſe excuſatione tegerent, res Eccleſiaſticas ſublatas ex integro reſtituere non poſſe, *ne ſuæ reipublicæ militiam defraudare viderentur*, ut eſt in Epiſtola Nicolai I. PP. ad Odonem Epiſcopum Belvacenſem, apud Loiſellum, in quo hæc præterea habentur : *In ſæcularium verò manus atque poteſtatem ipſa Monaſteria nulla deinceps ratione vel occaſione perveniant, quia non eſt leve ante oculos ſummi Judicis diſcrimen, religioſis locis & Monaſteriis Deo dicatis ſæcularem præficere poteſtatem, & ei contradere paſtoralis curæ ſollicitudinem, qui quid ſit Paſtor, ignorat, nec quærit lucrum animarum, ſed pecuniæ cenſum ; nec in divinis cultibus ſervitium impendatur, ſed ut ſuis uſibus ad dominationis votum deſerviatur.* Huc pertinet nota adjecta capiti 1. Capitularis Aquiſgran. 1. ann. 803. quam in librum 1. retulit Tillius : *Tempore Adriani PP. & Karoli Mag. Imper. quando Paulinus Epiſcopus tenuit vices Apoſtolicæ ſedis in Aquis, fuit factum iſtud Capitulum propter hoc quia Laici homines volebant (al. ſolebant) dividere Epiſcopia, & Monaſteria ad illorum opus, & non remanſiſſet ulli Epiſcopo, nec Abbati, nec Abbatiſſæ, niſi tantùm, ut velut Canonici & Monachi viverent.* Hic porro abuſus non intra Occidentis fines ſe ſe continuit; ſed & poſtmodum in Orientem tranſiit. Editus eſt pronuper à viro ſingularis eruditionis Joanne Baptiſta Cotelerio, Regio linguæ Græcæ Profeſſore, Joannis Antiocheni Patriarchæ, qui ſub ſæculi duodecimi initium vixit, opuſculum, quo demonſtrare conatur, ὅτι οἱ τὰ μοναστήρια διὰ δωρεῶν λαμβάνοντες, εἴτε ἀρχιερατικῶν, εἴτε βασιλικῶν, καὶ ἐκ τῶν μοναστηρίων κέρδη ἔχοντες, ἀσεβοῦσι. Ubi pauca ſuperfuiſſe innuit Monaſteria ſua tempeſtate, quæ viris Laicis ad vitam, vel ad duorum aut trium hæredum, quo modo apud nos precariè dari ſolebant, non collata eſſent ab Principibus : graviterque invehitur in ejusmodi χαριστικαρίους ſic enim appellat, quos noſtri *Beneficiarios*. Adeo ut mirum ſit Theodorum Balſamonem ad can. 13. VII. Synodi, Antiocheni iſtius Præſulis ſcripta improbare auſum fuiſſe, virum ſacris initiatum. Ita nempe hac ætate Principum ſuorum auſis nefariis applaudere ſoliti erant Pontifices ipſi.

¶ ABBACOMITES, Etiam dicti ſunt Abbates aliqui, qui ſimul erant Comites, ut Centulenſis Monaſterii Abbates, qui Comitis authoritate & nomine pollebant ut Pontivi ac Wimnacenſis pagi limites contra hoſtes tutarentur, inquit Mabillonius pag. 77. to. 3. Annal. Bened. n. 53.

¶ ABBAS CHOREPISCOPUS Vides *Chorepiſcopus*.

¶ ABBAS CLERICUTORUM. In Eccleſia Anicienſi ſeu Podienſi, etiamnum, & in veteribus ejusdem Rituum codicibus MSS. Primus inter decem Chori pueros *Abbas* vocitatur, ceruleaque veſte decorus incedit, Secundus *Prior* dicitur. Catalogus MS. rerum omnium & miniſtrorum ejuſdem Eccleſiæ an. 1536. *Nomina Clericulorum, Guillelmus d'Avignonus* ABBAS. *Anthonius de l'Eſpinace Prior, Johannes Canemin, Johannes Dolezon*, &c. In eadem Eccleſia duo è primariis Canonicis *Abbates* dicuntur propter duas Eccleſias urbis quarum titulo gaudent. In Eccleſia verò Claromont. Secunda dignitas (ut aiunt) *Abbas* item appellatur, at nullo urbis aut alterius loci Eccleſiæ titulo donatus.

¶ ABBAS CLOCHERII, Sic vocant in eadem Eccleſia Anicienſi eum qui pulſandis campanis præficitur, patrio ſermone, *l'Abbat dey clouchié*. Tabularium Eccleſiæ Anicienſis : *Sequuntur illa quæ ſolvuntur in Tracta.... quatuor porteriis* IV. *lib.* XIII. *ſol. Abbati Clocherii* XL. *ſol.* IX. *den.* Ejusdem occurrit mentio in libris ritualibus aliisque illius Eccleſiæ inſtrumentis. Is autem licèt Laïcus, cælibem tamen vitam agit communique Clericorum veſte uti ſolet; ſed talari & cærulea dum officio in Eccleſia fungitur.

¶ ABBAS COLLEGII. Vide *Abbas populi*.

¶ ABBAS COMMENDATARIUS. Vox nota. Vide *Commenda*.

¶ ABBAS CONARDORUM, ſeu CORNARDORUM. Apud Rothomagenſes, Ebroicenſesque hoc nomine vocari ſolebat Præfectus facetæ cujusdam ſocietatis joculatorum hominum qui ſe *Conardos* appellari amabant. Hi primùm ridendo caſtigare mores, atque in omne quod turpiter factum fuerat, ridiculum mittere aggreſſi, poſtmodùm ipſi in tam illiberale amarumque jocandi genus proruere, ut horum Collegia dicteriaque regia & Eccleſiaſtica auctoritate tandem prohibita ſint. Collegii hujusmodi Abbas renunciabatur cui major favebat ſententiarum numerus; quem honorem ut conſequeretur, certatim quisque cæterorum emendicabat ſuffragia. Hinc querelæ eorum quibus ſors fuerat adverſa. Mercur. Gall. anni 1725. menſe Aprili pag. 726.

Cornards ſont les Buſots, & non les Rabillis.
O fortuna potens quàm variabilis!

Abbas Conardorum, ſolemni pompa & ridiculo apparatu, mitra decorus & pedo pontificio, quotannis, Rothomagi curru, Ebroicis aſino circumquaque vehebatur, frequenti tripudiantium *Conardorum* turba ſtipatus. Interea dum incederetur, in quosvis obvios, abſentesve jocoſa dicta jactabant, vixque ullum alicujus nominis elabi ſinebant à ſuis mordacibus cantilenis, aſperisque facetiis illæſum & immunem.

Rothomagi anno 1587. Libellus typis mandatus eſt cui titulus : *Les Triomphes de l'Abbaye des Conards ſous le Reveur en decime Fagot Abbé des Conards contenant les criées & proclamations faites depuis ſon advenement juſqu'à l'an preſent. plus, L'ingenieuſe leſſive qu'ils ont conardement montée aux jours gras en l'an* 1540. *plus, le Teſtament d'Ouinet de nouveau augmenté par le commandement dudit Abbé, non encores vû. Plus, la Letanie, l'Antienne, & l'Oraiſon faite en ladite maiſon abbatiale en l'an* 1540. Eodem in Libello occurrunt Litteræ patentes Abbatis *Conardorum*, quibus ad Cardinalatum quemdam evehit nomine *De Montalinos*. Sic autem incipiunt :

Proviſio Cardinalatus Rothomagenſis Julianenſis, &c.

Paticherptiſſime Pater, &c.

Abbas Conardorum & inconardorum ex quacunque Natione, vel genitatione ſint aut fuerint : Dilecto noſtro filio naturali & illegitimo Jacobo à Montalinaſio ſalutem & ſiniſtram benedictionem. Tua talis qualis vita & ſancta reputatio cum bonis ſervitiis.... & quod diffidimus quòd poſtea facies ſecundùm indolem adoleſcentiæ ac ſapientiæ tuæ in Conardicis actibus, induxerunt nos &c. Quocirca mandamus ad amicos, inimicos & benefactores noſtros qui ex hoc ſæculo tranſierunt vel tranſituri ſunt.... quatenus habeant te ponere, ſtatuere, inſtalare & inveſtire tam in choro, chordis & organo, quàm in cymbalis bene ſonantibus, faciantque te jocundari & ludere de libertatibus franchiſiis &c.... Vœnundatum in tentorio noſtro prope ſanctum Julianum ſub annulo peccatoris anno pontificatus noſtri, 6. Kalend. fabacearum, hora verò noctis 17. *more Conardorum computando, &c.*

His Conſentit *Taillepied* in Libro cui titulus: *Antiquités & ſingularités de la Ville de Rouen.* pagina 61. *Les Conards ont leur confrairie à Notre-Dame de Bonnes-nouvelles, où ils ont un bureau pour conſulter de leurs affaires. Ils ont ſuccedé aux Coquelu-chers il y a environ 50. ans qui ſe preſentoient les jours des Rogations en diverſitez d'habits: Mais parce qu'on s'amuſoit plûtôt à les regarder qu'à prier Dieu, cela fut reſervé pour les jours gras à ceux qui joüent les faits vicieux, qu'on appelle vulgairement Conards ou Cornards, auxquels par choix & election preſide un Abbé mitré, croſſé, & enrichy de perles, quand ſolemnellement il eſt traîné en un chariot à 4. chevaux le Dimanche gras & autres jours de Bachanales.*

Quamvis ut intra legitimos fines urbanæ cavillationis ſe continerent hujusmodi ridiculi Cenſores, ſingulis annis à Senatu Parienſi ac poſtmodum à Rothomagenſi licentiam poſtulare & impetrare tenerentur, è facetiis ad tam procacem ſcandaloſamque calumniandi & maledicendi libidinem brevi deventum eſt, ut Epiſcopus Ebroicenſis aliique quorum in diœceſibus ſimile quid fieri conſueverat, *Conardorum* ſocietatem damnare & prohibere coacti fuerint. Codex actorum public. Præſidialis Curiæ Ebroicenſis: *Enſuivent les charges de la confrerie de Monſeigneur S. Bernabé Apôtre de N. S. J. C. créée & inſtituée par R. P. en Dieu Paul de Capranic au nom de Dieu notre Createur, & d'icelui Monſieur S. Bernabé, en delaiſſant une deriſion & honteuſe aſſemblée nommée la feſte aux Cornards que l'on feſtoit le jour d'icelui ſaint &c.* Ibidem Paulo poſt: *Ladite Confrerie de nouvel fondée & celebrée en l'Hôtel-Dieu de la Ville d'Evreux en forme de converſion pour adnuller & mettre à néant certaine deriſion, diformité, & infamie que les gens de juſtice lays & autres de ladite Ville commettoient le jour de Monſieur S. Bernabé, qu'ils nommoient l'Abbaye aux Cornards, où étoient commis pluſieurs maux, crimes, excez & malfaçons & pluſieurs autres cas inhumains au deshonneur & irreverence de Dieu notre createur, de S. Bernabé & de Sainte Egliſe.*

In hoc S. Barnabæ feſto eligi ſolebat Abbas *Conardorum*, aliis in locis *Fatuorum.* Sed cur hac die præcipua *Conardorum* feſtivitas explicare tentat D. *le Beuf* Canonicus Altiſſiodor. in epiſtola quæ in Mercurio anni 1725. menſe Julio occurrit, cenſetque tubicines, & cornicines Gallis olim *Corneurs*, eosdem fuiſſe ac *Cornardos* patronumque agnoviſſe ſanctum quemdam Arnulphum Tubicinem, cujus feſtivitas coincidit cum feſto S. Barnabæ.

Quidquid ſit de vocis origine, conſtat eosdem aliis in locis *Fatuos* vocatos fuiſſe. Hinc celebris *Mater fatua* Divionenſium de qua in Mercurio Januarij 1724. &c. Utique & hæc ridicula ſpectacula à feſtis Hypodiaconorum, Diaconorum, Kalendarum, atque *Aſinorum* quæ Stultorum Feſtum dicebantur, & quotannis in ipſis Eccleſiis celebrari conſueverant, originem traxiſſe arbitror. Vide in vocibus *Feſtum*, *Kalendæ*, *Mater fatua.*

¶ Abbas Confratriæ *S. Yvonis*, Primus inter Præpoſitos fraternitatis ſeu ſocietatis erectæ in Capella S. Yvonis Pariſiis via Jacobea. Litteræ Abbatis S. Genovefæ an. 1350. ex Archivis ejuſdem Capellæ: *Cùm nuper inter nos noſtro dicti Monaſterii noſtri nomine ex parte una, &* Abbatem, *præpoſitos, proviſores ſeu gubernatores & confratres ac ſorores Confratriæ Capellæ Beati Yvonis... quæſtio oriretur.* In Charta Johannis Franc. Regis pro eodem Sacello ad ſupplicationem *dilectorum noſtrorum* Abbatis *& præpoſitorum Confratriæ..... nomine dicti S. Yvonis Pariſiis ordinatæ.*

¶ Abbas Curiæ, Archicapellanus Curiæ Dalphini Viennenſis. Literæ Andreæ Dalphini an 1223. pro Monaſterio Caleſii, tomo 2. Hiſt. Dalphin. p. 377. *Poſtulaverunt ſiquidem quatenus amore Dei Abbatiam haberem in domum propriam & cameram ſpecialem, quo benignè & cum actione multiplici gratiarum conceſſo, poſtulatis addidi, quòd Abbas loci eſſet Comitis ſpecialis & proprius Capellanus, & ſi quando veniret in Curia ſine pudore, etiam non invitatus poſſet intereſſe conviviis & avenam exigere, ſi opus haberet, non ut hoſpes, ſed ut* Abbas de Curia *ſpecialis.* Vide *Abbas palatii.*

Abbates Episcopi dicti olim in Sicilia, Catanæ & Montis Regalis Abbates, quia cùm à Regibus Siculis extructa eſſent iis in locis Monaſteria, eorum Abbates poſtmodum à Summis Pontificibus Epiſcopi creati fuere, eorumque Eccleſiæ, Cathedrales factæ: hac tamen conditione, ut qui Abbas à Monachis eligeretur, eſſet & Epiſcopus. Bulla Urbani II. PP. pro erectione Epiſcopatus Catanenſis apud Rochum Pirrum: *Præſenti decreto ſtatuimus ut---quicumque in prædicta Eccleſia à Mochis electus fuerit in Abbatem, idem populo quoque præeſſe debeat in Antiſtitem---Idemque* Abbas *&* Episcopus, *& Monaſterium regulariter, & Clerum & populum univerſum canonicè Rege domino opitulante procuret.* Ita Theobaldus primus Montis Regalis Monaſterii à Guillelmo Rege Siciliæ an 1176. conditi Abbas, in variis Chartis *Abbas & Epiſcopus Regalis Monaſterii S. Mariæ novæ*, ſeu *Abbas & Epiſcopus* nudè inſcribitur, apud eundem Pirrum. Fortunatus lib. 5. Poëm. 1. de Cæſario Arelatenſi Epiſcopo:

Qui fuit Antiſtes Arelas, de ſorte Lirini,
Et manſit Monachus, Pontificale decus.

Vide Metropolim Saliſburgenſem tom. 3. pag. 290. & infrà in *Epiſcopus Abbas.*

¶ Abbas Esclaffardorum, Dux & præfectus initæ ſocietatis ad mutuam deffenſionem, inter Clericos, Eccleſiæ de Romanis in Delphinatu. Ne hujuſmodi Abbates ſeu potiùs rerum ſuarum defenſores Clerici Laicique ſibi eligerent, prohibet Ordinatio facta per arbitros inter Archiep. Vienn. & Capitulum, Clericos Civeſque Romanenſes, an. 1274. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 132. *Item cùm Clerici Eccleſiæ de Romanis qui vulgariter* Esclaffardi *dicuntur, ſoleant ſeu conſueverint ſibi* Abbatem *facere, ſeu creare, ex quo multa mala, & pericula & ſcandala hactenus evenerunt, prohibemus ne de cætero Abbatem hujuſmodi faciant, ſeu aliquem loco ejus quocumque nomine cenſeatur: quòd ſi quis officium hujuſmodi ſuſceperit, ipſo facto chorum amittat. Hoc idem de Laicis inhibemus ne ſimile quid faciant; quòd ſi quis ex ipſis hujuſmodi officium ſuſceperit per dominum ejiciatur à villa.* Qui fuerint illi Abbates abundè explicat Statutum 37. Concilii Avenion. an. 1326. à Gaſſendo editi ad calcem notitiæ Eccleſiæ Dinienſis. Vide *Eſclaffardi.*

Abbates Exemti à juriſdictione Epiſcopi ſeu Ordinarii, & nudè à Romana Sede dependentes ex ſpeciali privilegio, in quos acriùs invehuntur S. Bernardus lib. 3. de Conſider. cap. 3. & 4. & Petrus Bleſenſis Epiſt. 68. & 90. Scribit Matth. Paris an. 1257. ſtatutum fuiſſe Romæ à Summo Pontifice, *ut quilibet qui in Abbatem Exemtum ex tunc eligeretur, Romanam Curiam adiret confirmandus & benedicendus.* Vide V. Cl. Boſquetum ad Epi-

ſtolas Innocent. III. PP. pag. 11. & infrà in voce *Monaſteria exempta*.

¶ Abbas Laicus. Vide *Abbacomites*, *Abbas Miles* & *Abbas Sæcularis*.

Abbates Milites, In aliquot chartis Occitanicis, dicti Laici Milites, qui certa Abbatiarum & Monaſteriorum bona poſſidebant, eoque nomine ad earundem Eccleſiarum protectionem & tuitionem tenebantur. Pactum inter Simonem Comitem Montisfortis & Abbatem Moiſſacenſem 14. Septembr. 1212. in Regeſto 30. Tabularii Regii ch. 13. *Item in prædicta Concordia poſuerunt, & conceſſerunt inter ſe prædictus Comes & prædictus Abbas, & Conventus, de illis manſis & bordariis, in quibus dominus Comes habebat ſuum Captemium pro* Abbate Milite : *ut de illis, in quibus debebat habere unam pro Captemio, pro Abbate Milite, &c.* Et infrà: *Sciendum eſt quòd quidquid habemus apud Moiſſacum, & in honoribus S. Petri, totum tenemus de Abbate: & exinde homagium nos facere debemus; pro his autem omnibus debemus Captenere, & tutari dominum Abbatem & conventum & Eccleſiam S. Petri, &c.* Anno verò 1219. præſtitum eſt hominium *al revera Abbat*, à Comite Monfortenſi; cujuſmodi etiam à Philippo Rege Franc. qui Comitibus Toloſanis ſucceſſerat, factum an. 1284. arguit Charta ejuſdem Regis, cujus hæc ſunt: *Cùm nobis conſtet quòd ea quæ habemus & tenemus in villa Moiſſaci & Provilla, & in honoribus S. Petri Moiſſaci in feudum cum homagio tenuerunt, nos etiam recognoſcimus nos tenere in feudum prædicta ab iiſdem Abbate & Conventu, &c.* Ex quibus perſpicuum fit *Abbates Milites* eoſdem eſſe qui *Abbatiarii* dicti poſterioribus ſæculis apud Benecharnenſes, Bigorritanos, & in vicinis Provinciis, qui primitus *Abbates Laici, Abbats Laics* in Conſuet. Beneharn. art. 1. §. 30. ſeu nudè *Abbates* nuncupantur in Tabulariis Eccleſiarum Luci, S. Savini, & S. Petri Generenſis: *Laici* ſcilicet, qui decimas Eccleſiarum poſſident, & jure patronatus in iis gaudent. Horum ædes à quibus hæc jura pendent, ut plurimum Eccleſiis adnexæ ſunt, cenſenturque nobiles, atque adeo à *talliis* & tributis ſunt immunes, perinde ac agri iis atributi, ut qui quondam bonorum Eccleſiæ pars fuerunt. Ejuſmodi Abbatum numerus propemodum infinitus eſt apud Beneharnenſes & Bigorritanos, qui in Tabulis Monaſteriorum Luci, S. Savini, & S. Petri Generenſis, paſſim *Abbatum* appellatione donantur, quòd Eccleſiarum Parochialium, quas *Abbatiolas* vocabant, & Fori Navarrenſes *Abbadiados*, bona poſſiderent. Hinc etiam patet, *Milites*, Comitum & Ducum exemplo, bona Eccleſiaſtica invaſiſſe, ea ſcilicet tempeſtate, qua bellis inteſtinis ac Normannorum irruptionibus tota conflagrabat Gallia; vel certè Eccleſias ipſas ac Monaſteria bonorum ſuorum protectores illos delegiſſe, quibus, ut in ſui tuitionem ac protectionem eos obſtringerent, partem bonorum Eccleſiaſticorum ipſaſque decimas conceſſere. Epitaphium Gotofredi Epiſcopi Magalonenſis apud Gariellum:

Militibus tulit Eccleſias, Comiteſque coëgit
Se verſis vicibus ſubdere Præſulibus.

Vide Joan. Sariſber. Epiſt. 28. Cujacium lib 1. Feud. 1 cap. Catellum in Hiſt. Occitan. pag. 627. 628. & Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 11. cap. 28. Nec multùm diverſi ab iis.

Abbates Laici, Apud Hibernos & Guallenſes, de quibus ita Silveſter Giraldus lib. 2. Itiner. Cambr. cap. 4. *Hæc Eccleſia, ſicut & aliæ plures per Hiberniam & Walliam plures,* Abbatem Laicum *habet. Uſus enim inolevit & prava conſuetudo, ut viri in Parochia potentes tanquam Oeconomi, ſeu potiùs Eccleſiarum Patroni & Defenſores à Clero conſtituti, poſtea proceſſu temporis aucta cupidine totum jus ſibi uſurparent, & terras omnes cum exteriore poſſeſſione ſibi impudenter appropriarent, ſolùm altaria cum decimis & obventionibus Clero relinquentes, & hæc ipſa filiis ſuis Clericis & cognatis aſſignantes. Tales itaque defenſores, ſeu potius Eccleſiarum deſtructores, Abbates ſe vocari facere, & tam nomen indebitum, quàm rem quoque ſibi aſſignari præſumſere.*

Abbates Mitrati, Quibus Epiſcopalia ornamenta, id eſt, Mitram, Sandalia, Chirothecas, ac Annulum deferendi à Summis Pontificibus indidem jura indulta ſunt : quod non Epiſcopi duntaxat, quorum privilegiis detrahebatur, graviùs tulere, ſed ipſi interdum Abbates non probavere: adeo ut ejuſmodi Mitratos acerbiùs perſtrixerint S. Bernardus Epiſt. 42. Petrus Bleſenſis Epiſt. 90. & Thomas Cantipratanus lib. 1. de Apib. cap. 6. Vetus eſt Epiſcoporum querela, *Monachos jura Epiſcoporum inſatiabiliter ambire,* ut eſt in Chronico Caſin. lib. 4. cap. 80. & tamen incredibile dictu quàm latè hoc privilegium indultum legatur. Unde cùm offenderentur Epiſcopi, quòd in Conciliis & Synodis Abbates, quibus jus Mitræ erat, ab Epiſcopis non diſtinguerentur, hoc diſcrimen inſtituit Clemens IV. ut in Synodis exemti Mitris aurifrigiatis, ſed ſine gemmis, laminiſque aureis vel argenteis utantur, non exemti ſimplicibus albis & planis : in aliis verò locis utriſque iis uti Mitris liceat, quas Sedis Apoſtolicæ indulta permiſerint, Viterbii 19. Kal. Septembr. in 2. Deſcripta bulla legitur in Tabul. Epiſcop. Ambian. Fol. 50. v. & in alio Fol. 11. At in Ordine Præmonſtratenſi Abbates Mitra aut Chirothecis non utuntur, ex communi conſilio Abbatum ejuſdem Ordinis, *ne forſan ex ipſis ſupercilium elationis quis aſſumat, aut ſibi videatur ſublimis, cùm his uti ſe viderit, quæ Pontificibus, & majoribus Eccleſiarum Prælatis à Sede Apoſtolica ſunt conceſſa.* Verba ſunt Innocentii III. PP. lib. 1. Epiſt. pag. 118. qui iſtud Decretum ſuo firmavit. Vide Statuta ejuſdem Ord. diſt. 2. c. 1. diſt. 4. cap. 1. Interdum etiam Summi Pontifices poteſtatem Legatis ſuis indulſere jus Mitræ Abbatibus, quos ad id eligerent idoneos, concedendi, cujus rei exemplum prodit Hiſtoria Monaſterii S. Nicolai Andegavenſ. pag. 107. Vide Goffridum Vindocin. lib. 2. Epiſt. 27. Chronicon. S. Sophiæ Benevent. pag. 689. & Decreta Calomani Regis Hungar. lib. 2. cap. 37.

¶ Abbas Notariorum, Vide *Abbas populi*.

Abbas Palatii, qui aliàs *Archicapellanus*. Vide in voce *Capellanus*. Apud Ughellum in Archiepiſcopis Salernitanis, *Dauferius Archidiaconus & Abbas Capellæ Palatii* ſubſcribit Diploma Amati Archiepiſc. Salern. circa an. 990. pag. 509. 511. Sed hoc loco *Abbas* idem valet ac *Curio*, Preſbyter Eccleſiæ.

Abbas Populi, Genuenſibus, dictus Prætor, ſeu Rector Populi Genuenſis. In conventionibus initis inter Carolum Regem Siciliæ & Commune Genuæ anno 1307. in Bibl. Regia, non ſemel mentio fit *Nicolai Frambe Abbatis Populi*. Joan. Villaneus lib. 9. cap. 93. *Nel detto anno i Capitani di Genova e l'Abao del Popolo, & la podeſta, &c.* [*Raymondinus de Caſali Abbas Populi Januenſium*, in quadam Epiſtola an. 1320. ex Archivo S. Victoris

Maſſil. Altera ejuſdem Archivi Epiſtola an. 1329. *Magnæ nobilitatis & diſcretionis viris amicis ſuis cariſſimis DD. Capitaneo, Vicario &* Abbati populi *civitatis Januæ*. Rymer. tom. 4. pag. 702. *Rex viris providis & diſcretis, Poteſtati, Capitaneis*, Abbati populi, *& Anxianis civitatis & communitatis de Janua, ſalutem &c.*] Sed & obſervat Octavius Ferrarius in originibus Linguæ Italicæ, Brixiæ Decurionum primores, & Mediolani Collegiorum & ſodalitiorum, imò mercatorum atque opificum præfectos, Abbates etiamnum appellari. *Abbate del Collegio*, apud Dandem in Purgat. cant 26. Eadem nomenclatura præterea donatus is qui Peræenſibus ſeu Galatinis ὁμοφύλοις imperitabat, eò à Rep. Genuenſi legatus ſeu *Conſul* miſſus. Pachymeres lib. 13. cap. 27. Γενοῦνται μὲν οὖν οἱ κατὰ πόλιν ἄρτι πρώτως παρὰ τῶν σφῶν συνεδρίου Ἀββᾶν δεξάμενοι· δηλοῖ δὲ ἡ φωνὴ τὸν ἡγούμενον. Ἔχει δ' οὗτος τὴν τοῦ δήμου προστασίαν, ὡς παρὰ Ῥωμαίοις ὁ Πραίτωρ τοῦ δήμου πάλαι. Ita fortè Genuenſes Rectores ſuos appellarunt, quia præcipuæ nobilitatis viros *Antianos*, ſeu γέροντας vocabant, quomodo apud Suidam δημογέροντες, οἱ τοῦ δήμου ἐντιμότατοι olim dicti. Heſychius, γέροντες, ἔντιμοι. Sed & in Mediolanenſium ſtatutis crebra eſt mentio *Abbatum Collegii notariorum & artificum*, qui ſcilicet certo tempore electi præerant toti collegio, de quorum officio agitur in 1. parte cap. 344. 345. [Aquis ſextiis etiamnum quotannis eligitur *Abbas populi*, qui cum pompa interſit proceſſioni illi per totam Provinciam celebri, quæ fit die feſto SS. Corporis Chriſti.]

Abbas Præbendarum. Charta Fundationis duarum Præbendarum in Eccleſia Folliacenſi ad Corbeiam ann. 1211. in Spicilegio Acheriano tom. 13. pag. 333. ſic inſcribitur: *Radulfus Dei gratia Archidiaconus Pontivenſis, & dictus* Abbas *Præbendarum Sancti Matthæi apud Corbeiam &c.*

Abbas *Regalis*. Vide *Monaſteria Regalia*.

¶ Abbas *Scholaris*, Litterarii gymnaſii primarius Præfectus, Gymnaſiarchus Gall. *Chef des Ecoles. Principal, Recteur.* Annal. Bened. to. 4. pag. 48. ex epiſtola inter Gerbertinas CXLII. *Quæ de re Adalbero Archiepiſcopus & Gerbertus Scholaris Abbas... unà congratulabantur.*

¶ Abbas Secularis, Idem omnino qui *Abbas Laicus*. Tabular. Brivatenſe an. 1276. fol 174. *Petrum de Monteacuto Abbatem Secularem in Eccleſia Brivatenſi &c.* Hujuſmodi Abbatem habuère Sithienſes Monachi Fridogiſum Caroli Magni conſanguineum, de quo Iperius in Chron. S. Bertini to. 3. Anecd. Marten. col. 505. *Fridegiſus hujus Loci* Abbas *undecimus..... Canonicus* secularis *& Abbas S. Martini Turonenſis... quia ſecularis erat cum Canonicis ſecularibus vivere prælegit in Monaſterio S. Audomari.* In actis capitul. S. Martini Turon. Rex Galliarum ejuſdem Eccleſiæ Abbas eſſe legitur: *Dominus noſter Rex, qui caput & Abbas ejuſdem Eccleſiæ exſiſtit.*

Abbas secundarius, Dictus Præpoſitus Monaſterii, ſeu, ut hodie eum vocant, *Prior*, quòd vices ageret Abbatis primarii. Regula S. Benedicti cap. 65. de Præpoſitis: *Qui æſtimantes ſe ſecundos eſſe Abbates, aſſumentes ſibi tyrannidem, ſcandala nutriunt.* Sidonius lib. 7. Epiſt. 17. *Quæſo ut Abbas ſit Frater Auxanius ſupra Congregationem, tu verò & ſupra Abbatem.* Vide Savaronem. *Abbates* denique dictos, licèt impropriè, Decanos rurales, ſcribit Joan. de Deo in Pœnitentiario lib. 5. c. 11.

¶ Abbas superbus, Pica Braſiliæ, Ramphaſtus, Rhinoceros avis volucris Indica ingentis roſtri. Vide Hofmann V. *Pica Braſiliæ.*

¶ Abbatis Anniversarium. Vide *Anniverſarium.*

¶ Abbasia, Abbatiſſa. Charta an. 1303. ex Bullario Fontanellenſi fol. 114. *Alicia permiſſione divina Monaſterii S. Salvatoris Ebroicenſis humilis* Abbasia *totuſque ejuſdem loci conventus.*

¶ Abbatatus, Dignitas & officium Abbatis, ut Epiſcopatus Epiſcopi. Statuta Ord. Ciſterc. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1573. C. *Si autem gratum ſit memorato Principi, quòd idem frater Johannes* Abbatatui *ejuſdem Villerienſis Monaſterii cedat... præfatus ſereniſſimus Princeps nominet quemcumque Monachum ad regimen vel Abbatatum ſæpe dicti Monaſterii.* Iterum occurrit ibidem col. 1585. B. & 1592. D. necnon inter Acta SS. April. to. 1. p. 803. C. ubi pro Abbatia ipſa integroque illius dominio accipitur: *Præſentibus illuſtri Joanne Alzina dicti Monaſterii & Abbatiatus vigilantiſſimo gubernatore.* Vide *Abbatia* 4.

1. Abbatia, Monaſterium cui præeſt Abbas, vel Abbatiſſa. Vox nota.

2. Abbatia, ipſum Abbatis regimen ac gubernatio, Dignitas abbatialis. Concilium Meldenſe an. 845. cap. 10. *Talis Abbatia, quæ Paternitas Latino nomine dicitur, funditus removeatur.* [Hiſtoria Beccenſis MS. pag. 53. *Ipſe D. Anſelmus ante Abbatiam & in Abbatia poſitus, &c.* Acher. Spicil. to. 7. pag. 392. *Defuncto Luipone* (Pſeudo-abbate) *per quem ante* Abbatiam *& in Abbatia navis Eccleſiæ noſtræ oneroſa peccatis noſtris in graviſſimas ſyrtes defluxerat.*]

¶ 3. Abbatia, Eccleſia Parochialis, maximè illa quæ *Curatum* habebat *primitivum*, qui non ſemel vocatur *Abbas* in veteribus inſtrumentis: hinc in antiquis Foris Navarræ lib. 1. & 2. Parœcias vocant *Abbadiados*. Pari ratione Eccleſiæ parochiales etiam dictæ ſunt *Monaſteria*: unde antiqua vox Gallica *Le Monſtier*, quæ de qualibet Eccleſia intelligitur. Charta Richardi III. Norman. Ducis apud Acherium to. 7. Spicil. p. 200. *Concedo Abbatiam quæ appellatur Porthail, quæ ſita eſt juxta aquam Jorſluctum cum portu, &c.* Tabularium Eccleſiæ Aptenſis fol. 3. *Offero Domino Deo omnipotenti & Eccleſiæ S. Mariæ ſedis Aptenſis, cujus beneficiis utor, hoc eſt* Abbatiam *S. Martini cum ædificiis ibi eminentibus, cum manſis Equitum & pagenſium... Eſt namque ipſa* Abbatia *in Comitatu Aptenſi fere millibus ſex diſparata à civitate.* Charta Lotharii Regis pro Monaſterio S. Eligii Noviom. circa annum 980. *Abbatia quoque S. Stephani juxta prædictum Cœnobium ſita cum terris, &c.*

¶ 4. Abbatia, Dominium & poſſeſſiones ad Abbatiam pertinentes. Chronicon S. Trudonis apud Acherium Spicil. to. 7. pag. 358. *Nec minùs interea in ædificandis per* Abbatiam *Eccleſiis... fideliter operam dabat.... Eccleſiæ quas per Abbatiam novas ædificavit... ſunt hæ... Prima major noſtra Eccleſia; ſecunda S. Mariæ ſemper Virginis in oppido noſtro; tertia S. Gengulfi Martyris in eodem; quarta &c.* Mabill. Annall. Bened. to. 4. p. 184. *Nam dum Abbatiam, id eſt, Abbatiæ poſſeſſiones perluſtrare vellet, &c.*

¶ Abbatia Canonialis. Sic dicta quod hujus Abbas eſſet Canonicus: Nova Gal. Chriſt. to. 4. col. 177. D. *Ego Johannes Borbonius Vicarius & Adminiſtrator Lugdun. Eccleſiæ &c. Deinceps Deo dante non tollam de veſtra communi poſſeſſione* (Canonicos Lugdunenſes alloquitur) *me ſciente,* Abbatias Canoniales, *quas nunc Canonici tenent &c.* Vide *Abbas Canonicorum.*

¶ Abbatia sempiterna. Sumitur juxta Lobinellum in Gloſſario Hiſtoriæ ſuæ Britannicæ ut & *Monachia* pro *feudo* jure morticinii donato, Gall. *Fief amorti.* Pag. 219. to. 2. ejusd. Hiſt. *Hoël Comes dedit S. Catuodo villam Dargoth in Abbatia Sempiterna.* pag. 250. *Rudaſt. filius Orſcandi Venetenſis Epiſcopi dedit S. Catuodo in Abbatia Sempiterna villam in proſpectu maris, &c.* Lud. le Pelletier Epitome fundationis S. Nicolai Andegav. pag. 23. *Hoellus Nannetenſis Comes dedit inſulam in Ligeri fluvio Denaralis nomine, Deo & S. Nicolao, in præſentia Hamonis Abbatis in* Abbatia Sempiterna *pro ſalute animæ ſuæ.* Chartularium Monaſterii Kemperlegienſis: *In Oceano Britanniæ.... bellam habebat inſulam nomine Britannico Guedel appellatam; quam olim Normannorum rabies devaſtaverat, & ejus colonos inde exulaverat. Hanc itaque... in* Perpetuam *Monachis* Abbatiam *tribuit.*

¶ Abbatialis, Ad Abbatem pertinens, ut *Abbatiſſalis*, ad *Abbatiſſam* ſpectans. Rymer. to. XIV. p. 32. *Nominibus ad dignitatibus Abbatialibus & Abbatiſſalibus ſeu aliorum dignitatum &c.*

¶ Abbatiani, Abbatibus ſubditi, addicti, ut *Epiſcopani* Epiſcopis, apud Guibertum lib. 3. de vita ſua cap. 5.

¶ Abbatiare, & Abbatiari Abbatis vel Abbatiſſæ munus obire, Abbatiæ præeſſe. Spicileg. Acher. to. 5. p. 45. *Fratres ejus Eccleſiæ elegerunt Stephanum, qui cæpit* Abbatiari *anno Dominicæ Incarn.* 1023. Guibertus lib. 1. de vita ſua cap. 7. Item Chronicon. Epiſcoporum Elbigenſium non ſemel. Vide *Abbatiſare* quod idem ſonat.

¶ Abbatiarii, Apud Beneharnenſes & Bigorritanos, Iidem qui *Abbates milites*, ſeu *Abbates Laici*, quos vide.

1. Abbatiola, Capella, Sacellum, Eccleſiola, Eccleſia minor, ſeu *minus* ut vulgò loquimur, *Beneficium.* Capitula Caroli C. an. 853. cap. 3. *Miſſi inquirant de Capellis & Abbatiolis ex caſis Dei in beneficium datis.* Charta an. 903. apud Perardum in Burgundicis: *Fulberti videlicet Abbatis ipſius Abbatiolæ S. Joannis.* Chronicon Corbeïæ novæ: *Dominus Liudvvicus Imp. tradidit Monaſterio locum Huxeri, cum omnibus finibus ſuis, Evesburg & Meppiam* Abbatiolas, *& cætera prædia in Aquilone.* Charta Leonis IX. PP. apud Muriſſium in Epiſcopis Metenſib. pag. 356. *Præterea verò Eccleſiam, immo Abbatiolam S. Felicis ipſi loco adjacentem, &c.* Vide Monachum Sangall. lib. 1. cap. 14. Fulcuinum de Geſt. Abbat. Lobienſ. c. 28. Doubletum in Hiſt. Sandionyſ. pag. 465. 779. Annales Noviomenſes Vaſſorii p. 693. &c. Obſervavimus ſuprà in veteribus Foris Navarræ lib. 1. & 2. *Curas* appellari *Abbadiados.* [Eo nomine, ait Mabillonius pag. 315. to. 3. Annal. Bened. olim inſigniebantur Eccleſiæ in quibus unus aut alter Clericus erat. Vide *Abbatia* 3.]

¶ 2. Abbatiola, Parvula Abbatia, in qua ſcilicet pauci Monachi, & res modica, apud Acherium Spicil. to. 2. p. 236.

Abbatisare, Abbatem agere. Liber de Morimundenſis Cœnobii in agro Mediolanenſi deſolatione: *In hac autem)* Abbatia *(eodem tempore Abbatizabat vir venerabilis dominus Florius.* Chronicon Caſaurienſe lib. 4. *Et excluſum judicio, iterum coëgit Abbatiſare.* Cæſarius lib. 6. Mirac. cap. 10. *Quæ hodie Abbatiſat in jam dicto Cœnobio.* Utitur & lib. 7. cap. 40. ut & Laurentius Leodienſis in Epiſcop. Vird. pag. 343. Chronicon aulæ Regiæ cap. 9. Matth. Paris. an. 1257. [Chronicon Savigniacenſe, vetus Charta apud Brandaonem lib. 15. Monarch. Luſit. &c]

Abbatissæ, Præfectæ Monaſteriis Virginum, ſeu Sanctimonialium, *Matres Monaſteriorum*, uti à quibusdam vocantur, *Matres Monacharum*, apud Joannem de Janua: *Abbatiſſæ quæ Sanctimonialibus præeſſe videntur*, in concilio Pariſienſi an. 829. lib. 3. cap. 18. Earum illæ ſubiere locum, quas *Diaconiſſas* appellabant, quæ in ſacris Liturgiis ac Synaxibus, ſequiori ſexui præibant, ut ſuis locis docemus. Prohibentur verò Abbatiſſæ *foras evagari, aut inter villas reſidere, ſuisque voluptatibus deſervire*, in Epiſt. Ludovici Pii ad Sicharium Archiepiſc. Burdegalenſem.

¶ Abbatissa Commendataria. Editio nova Diplom. Belg. Miræi to. 1. pag. 35.

¶ Abbatissalis. Vide *Abbatialis.*

¶ Abbatissas etiam dictas reperimus lenas & meretricum magiſtras in Computis an. 1414. & 1426. Quàm impropriè verò, ut nomen quod illis tantùm competit quæ virtutis, modeſtiæ & caſtitatis Magiſtræ ſunt, iis tribuatur quæ omnis flagitii Auctores exſiſtunt.

¶ Abbatissiatus, us, Munus & dignitas Abbatiſſæ. Apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. Col. 1544. C. *In Abbatiſſiatu Colonienſi præſentationis tuæ.... rationem habuimus.*

¶ Abbaticium, Munus Abbatis. Chartular. Monaſterii de Landevenec fol. 151. *Et ideo propria juſſit ordinare ad* Abbaticium *ſupradicti ſancti &c.* Idem habetur apud Lobinel. to. 2. Hiſt. Britann. p. 79. Britonibus *Abbati* vel *Abba-ti*, unde Abbatitium duci videtur, eſt domus Abbatis.

¶ Abbaticulus, Diminut. *Abbatis*, in Vita S. Bernardi to. 2. col. 1195. A. Edit. 1690.

Abbatiuncula, in Charta Caroli Simplicis Reg. Franc. apud Baldricum Noviom. lib. 1. Chron. Camerac. cap. 67.

¶ Abbatus, Abbas. Charta Veberti & uxoris ejus Plectrudis pro Monaſt. S. Martialis Lemovic. *Aut ſi fuerit ullus omo aut ulla perſona potente qui iſta condonatione inquietatem tradere voluiſſet, aut ad ſervientes Beatum Martialem tollere voluiſſet neque Monachus, neque Laicus, neque* Abbatus *veniſſent in memoriam apud Dominum ſit iſta condonatio &c.*

ABBASCIATUM. Vide *Ambaſciare.*

¶ ABBASO. Gloſſ. MS. Eccleſiæ Bitur. *Abbaſo, infirma domus.* Variè legitur in gloſſis quæ ſub Iſidori nomine collectæ circumferuntur: in Amalth. onomaſt. *Abaſon, infirma domus quaſi ſine baſe:* in fine Lexici Philol. Martinii *Abaja, infama domus.* Papias *Abſo* & *Aboſo.* Alfridi Gloſſæ, *Abaſo* & *Aboſo.* Ut ut fuerit legendum; eſt *Infirmatorium* ſeu domus in quam ægroti deportantur. Vide *Abaſa.*

ABBATARE. Vide *Abatare.*

¶ ABBATIA, Abbatialis, Abbatiare, Abbaticulus. Vide in *Abbas.*

¶ ABBATIDERIT. Vide in *Abbatare.*

¶ ABBATIOLA, Abbatisare, Abbatissa, Abbatissalis. Vide in *Abbas.*

¶ 1. ABBATITURA. Argentariæ diſſolutio, inopiæ denuntiatio. Gall. *Banqueroute*, ab *Abbatare ſe.* Vide *Abatare.*

¶ 2. ABBATITURA, Dominium, juriſdictio, Gall. *Domaine, Seigneurie. Vox orta* à voce *Abbas*, ut *Abbatiare* quod interdum dominari, præeſſe ſignificat. Charta Hugonis Abbatis S. Germani à Pratis pro Sameſiolo, ex Tabular. ejusd. loci: *Petrus miles de Sameſio qui cognominatur Baucens, jus fuga-*

tionis

tionis ſeu venationis & haiam in nemoribus Sameſtoli & quòd nullus ibidem ſine ſuo aſſenſu venare debebat & Abbatituram in terra S. Germani apud Sameſtolum & in aqua Secanæ juxta eamdem terram; jure hereditario reclamans. Legebat D. Jacobus *Bouillard* in Hiſt. ejuſdem Monaſterii pag. 46. inter inſtrum. *Abbaturam*, in alio forſan ejuſdem inſtrumenti exemplo. Vide *Abatare ſe.*

¶ ABBATIUNCULA. Vide in *Abbas.*

¶ ABBATORES, pro *Albatores*, Coriarii; qui coria dealbant, vel inficiunt querneo pulvere, Gall. *Tanneurs.* Fleta lib. 2. cap. 52. §. 35. *De* Abbatoribus *coreorum. . . Et etiam de iis qui duobus utuntur officiis, videlicet ſutoriæ & taneriæ.*

¶ ABBATUDA MONETA. Vide *in Abbatare.*

¶ ABBATULUS, Parvus Abbas, in Vita ſancti Bernardi, Operum ejuſdem to. 2. col. 1220. C. editionis an. 1690.

¶ ABBATURA. Vide *Abbatitura.*

¶ ABBATUS. Vide in *Abbas.*

¶ ABBECARE, Roſtro ſeu *becco* impetere, Gall. *Bequeter.* Vide *Becco.*

¶ ABBERGUATA, Albergata, Jus hoſpitii in domo vaſſalli. Item præſtatio quæ Domino hoſpitii loco exſolvitur. Rymer. to. 4. pag. 532. *Certos redditus, ſeu Abberguatas, nobis debitos per quoſdam commorantes extra villam Herbeſaveriæ.* Vide *Alberga.*

¶ ABBETAMENTUM. Vide poſt *Abbetator.*

ABBETATOR, Vox forenſis apud Anglos, *Incitator*, *Inſtigator*, qui alium ad facinus aliquod perpetrandum exacuit, tutaturve facturum. Hæc Spelmannus, qui accerſit à Saxonico [A id eſt *ad*, uſque, & betan, excitare, remedium præſtare. Cenſet tamen Leon. Friſchius in notis ad Gloſſarium Cangianum *Abbetatorem* idem eſſe ac *Affectatorem.* mutatis *ff.* in *vv.* & *vv.* in *bb.* Tumque *ct.* in *tt.* Italorum more; qui è *Facto* faciunt *Fatto.*] Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 342. *Procuratores, Notarios, Nuncios, manutentores, fidejuſſores,* Abbetatores, *attornatos, deputatos, actores, &c.* Sententia edita in Hugonem Diſpenſatorem an. 1326. apud Knyghtonem: *Et pur ceo que vous* Abbetastes *& procuraſtes diſcorde entre noſtre Seigneur le Roy, & la Royne, & les altres de Realme, ſi ſerez emboëllez, &c.* Vide Fletam lib. 1. cap. 34. §. 47. lib. 2. cap. 1. §. 13. c. 52. §. 35. Eduardum Cokum ad Litleton. ſect. 475. W. Stamfordium de Placitis Coronæ, & Raſtallum in Expoſitione vocum Legum Anglic.

¶ Abbetamentum, Inſtigatio, incitamentum. Rymer. to 8. pag. 26. *De aſſenſu, conſilio, favore,* Abbetamento, *covina, vi, retinentia ſeu adhæſione prædictorum Ducis & Comitum.*

¶ ABBETUM, Eadem notione apud eumdem Rymerum to. 5. pag. 247. *Dicto tamen anno decimo per procurationem & Abbetum quorumdam æmulorum ſuorum.* Vide *Abettum* ſuo loco.

¶ ABBEYANTIA. Vide *Abeyantia.*

¶ ABBICOMITES. Vide *Abbacomites* in *Abbas.*

ABBOBUTA. Vetus Charta Luſitanica æræ 904. apud Rodericum *da Cunha* in Hiſt. Epiſcoporum Portenſium 1. part. cap. 12. *Oſtium, de ſiniſtro juxta oraculum Baptiſtæ & Martyris Joannis, quem ſimili modo fundavimus, & de puris lapidibus conſtruximus, columnas ſex cum vaſibus* (baſibus) *totidem poſuimus, ubi* Abbobuta *tribunalis eſt conſtructa, &c.* Verſio Luſitanica habet *Abobeda.* [Eſt autem *Abobada* Luſitanis Camera, fornix, concameratio, Gall. *Voute, arcade.* Conſule Vocabularium Luſitanum Raph. *Bluteau.*]

¶ ABBONARE, Abbonamentum, Abbonatio. Vide *Abonare.*

¶ ABBOTAMENTUM, Idem quod *Abbotum.* Literæ Willelmi Epiſcopi Pictav. an. 1224. apud Stephanotium to. 4. Antiquit. Bened. Pictav. pag. 576. *Quidquid habere dicebant... in mareſiis, pratis, terris, aquis, botis* [id eſt, boſcis] *canalibus,* Abbotamentis, *& univerſis rebus &c.*

¶ ABBOTARE. Vide in *Abbotum*, & in *Butum.*

¶ ABBOTUM, Abboutum, Fundus creditori deſignatus per ſuas vicinitates & confinia, ut in hunc creditor ſpeciale jus poſtea acquirat, Gall. *About* & *Habout.* Hoc ſenſu in Conſuetudine Pontiv. art. 133. At in Metenſi tit. 4. art. 31. per *Abbotum ſpeciale* non tantùm ager aut prædium deſignatur creditori, ſed etiam illi oppigneratur. Charta Curiæ Sueſſion. an. 1260. ex Tabulario 2. S. Medardi Sueſſion. *Pro ſe & eorum hæredibus* Abbotarunt *& aſſignarunt dictam Eccleſiam pro dictis cuſtibus & expenſis.* Ibidem in alia Charta an. 1270. *De dicta domo tanquam de Abbouto & aſſignamento ſe pariter deveſtierunt.* In alia ejuſdem anni: *Nec poterunt nec debebunt dictas domos ſic oneratas dictis* Abboto *& aſſignamento vendere nec alienare ſine licentia & conſenſu.* In eodem Tabulario Charta an. 1270. *Aſſignaverunt & Abboutaverunt.* Literæ Curiæ Noviomenſis an. 1273. *Et ad majorem ſecuritatem* Abboutarunt *& aſſignarunt dictos Abbatem & Conventum dicti conjuges ad tres aſſinos terræ ipſorum.*

¶ ABBREVIATOR, Officii nomen in Cancellaria Apoſtolica. *Abbreviatores* ſeptuaginta duo numerantur, è quibus duodecim ſunt *de parco majori*, & Prælatorum more veſtibus utuntur violaceis. His Libellos ſupplices diſtribuit Cancellariæ Præfectus, tumque per ſe aut ſubſtitutos Bullarum exſcribunt *minutas* ſeu primas perſcriptiones, quæ ad Libelli ſupplicis calcem ſummatim collectæ habentur; & indè vocis etymon. Viginti duo *Abbreviatores* dicuntur de *parco minori*, quorum eſt, inſtrumenta, quibus contrahi permittitur in gradu prohibito, perſcribere & in commentarios referre. Ceteri *Examinatores* appellantur, quòd eorum officii ſit Bullas ad exemplar conferre & recognoſcere. Et hi Laici eſſe poſſunt & uxores ducere. Statuta Capitulorum Generalium S. Victoris Maſſilienſis: *Teſtes fuerunt præſentes..... Magiſter Ricardus de Cabaniis* Abbreviator *& groſſator Domini Papæ.* Collect. Concil. Hiſpan. to. 3. pag. 650. *Ego Antonius de Campis Literarum Apoſtolicarum* Abbreviator, *ſcriptor, & regiſtrator, publicus Apoſtolica & imperiali auctoritate notarius &c.* Macri Hierolexicon. Vide in voce *Brevis.* Apud Hofman. unum ſunt *Abbreviator* & *Protonotarius.*

¶ ABBROCAMENTUM, Emtio quarumvis mercium, antequam in foro venales proponantur, & earumdem ſingularum per partes venditio, Angl. *Abbrochement*, Gall. *Achat en gros, & vente en detail.* Hinc fortè Gallica vox *Brocanteur.* Vide Th. *Blount* in Nomolexico Anglic. & cod. MS. de placitis coram Rege Eduardo III. & infrà *Abrocamentum.*

¶ ABBUTARE. Vide *Abbotum*, & *Butum.*

ABCÆCATIO, Eluſcatio, ἀποτύφλωσις. Gloſſ. Lat. Græc. MSS.

¶ ABCARIARE, Vehere è loco ad locum, à voce *Cariare* quæ à *Carrus.* Rymer. tom. 12. pag.

460. *Ad quaſcumque partes exteras, in quacumque navi vel vaſe educere & ABCARIARE, educi aut Abcariari facere poſſit.*

¶ ABCDARIUM, Alphabetum, Gall. A, B, C. Hiſtoria MS. Beccenſis Monaſterii pag. 38. num. 4. *Abcdarium ipſi expediendum expoſuit, &c.* Pontificale MS. Gemeticenſis Monaſterii annorum circiter 700. *Scribens* (Epiſcopus) *per pavimentum cum cambuta Abcdarium.* Videſis *Abecedarium.*

ABCTURIUM. Liber Sacramentorum Gregorii M. ubi de Ordine ad Eccleſiam dedicandam: *Deinde incipiat Pontifex de ſiniſtro angulo ab Oriente, ſcribens per pavimentum cum cambuta ſua* ABCRTURIUM, *uſque in dextrum angulum Occidentis, &c.* Ita enim præferre Codicem Remenſem, monet Menardus, ubi alii habent, A, B, C. Unde conficitur *Abcturium*, eſſe *Abecedarium*, ſeu Alphabeti literas: quod alii *Abgatorium*, vel *Abgetorium* vocant, ut mox dicetur: proinde efferendam hanc vocem, quaſi ſcriptum eſſet *Abecetorium*. *Abici* dicunt Itali. At Codex Eccleſiæ Senonenſis ſcriptus ſub Menardo Archiep. habet *Abecenarium*. De eo verò more deſcribendi literas Alphabeti in pavimento in dedicationibus Eccleſiarum, agunt præter Menardum, Scriptores qui de Ritibus Eccleſiaſticis libros edidere.

¶ ABDEROLOGUS, Nugator, qui frivola atque inepta blaterat. Tatianus adverſùs Gentiles de Demetrio Abdorita: *Quid dicemus niſi juxta communem, Abderologus eſt homo iſte, Abderis natus.* Abdera Thraciæ urbs fuit quæ ob civium ſtuporem & fabulas quibus paſci amabant, abiit ipſa in fabulàm. Hinc Arnob. lib. 5. adverſùs Gent. *O Abdera, Abdera quàm fias mortalibus irridenda, talis ſi apud te fabula ita conflata.* Et Martial. lib. 10. Epigr. 25.

Abderitanæ pectora plebis habes.

¶ ABDICAMENTUM, Negatio. Vita S. Dunſtani to. 4. Maii. p. 346. D. *Sin autem invidis æmulorum* ABDICAMENTIS *refutata temnuntur, ignoratur utique quid ſatiùs inceptem, quàm ut &c.*

¶ 1. ABDICARE, Abdicere, Gallicè *Debouter.* Vox fori Romani, quæ occurrit apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. p. 544.

¶ 2. ABDICARE, Abdere, Abſcondere. Gaſp. Barthius in Gloſſario.

¶ ABDICATORIUM, *Locus aptus ad abdicandum.* Johan. de Janua. Id eſt, ad abdendum & abſcondendum.

ABDICIUM, *Secretum, occultum, vel abſconditum.* Breviloq.

¶ ABDICTA Abdicatio, renunciatio. Acta Beatæ Julianæ Cornel. tom. 1. Aprilis pagina 440. E. *Promitto Deo & Beatæ Mariæ, & tibi N. hujus domus Patri* ABDICTAM *proprietatis & cuſtodiam Caſtitatis perpetuam & obedientiam.*

¶ ABDICTUS, Conſtitutus, declaratus. Acta SS. Julii, to. 3. pag. 364. E. *Et Epiſcopus: Ego te abſolvo, inquit, ab hoc reatu. Et ille: tu, inquit, non es meus Abbas* ABDICTUS, *ſed tantùm tuæ civitatis Epiſcopus.*

ABDITORIUM, Arcæ ſpecies, in qua quid *abditur* vel reconditur. Inventarium Eccleſiæ Eboracenſis tom. 2. Monaſtici Angl. p. 173. *Item unum coffar, & una pixis de ebore ornata cum argento deaurato. Item tria* ABDITORIA, *& 3. pixides de ebore ornatæ cum cupro deaurato.*

ABDITUS, Vilis, minoris momenti. Ita *Abdita oppida*, uſurpat lex 14. Cod. Theod. de Oper. publ.

¶ ABDOMIRE, Αφυπνεῖν, in Gloſſis Græco-Latinis. Martinius in Lexico Philolog. habet: *Abdormio*, ἀφυπνῶ, Gloſſ. *Ego obdormio.* Hinc patet legendum fuiſſe *Abdormire*, quod pro *Obdormire.*

¶ ABDUCTIUS, pro *Abductus*, Gall. *Eloigné.* Auſon. in Gratiarum actione: *Nemo Abductiue jacula contorſit.*

¶ ABEBRARE, Idem quod *Abeuvrare*, inferiùs, id eſt, Adaquare, Gallicè *Abreuver.* Obſervantiæ ad Foros Aragon. apud Michaelem del Molino in Repertorio pag. 75. *Declaramus quòd.... poſſint* ABEBRARE *illas beſtias, quibus excolunt in vaſis dictorum hominum de la Fraxneda.* Vide *Abeuvrare.*

ABECEDARIUS, Qui prima literarum elementa docetur: *puer literis elementariis & calculo imbutus*, apud Capitolinum in Pertinace. Horatius:

— *Pueris dant cruſtula blandi*
Doctores, Elementa velint ut diſcere prima.

Petrus Damianus lib. 6. Ep. 17. *In literario ludo, ubi pueri prima articulatæ vocis elementa ſuſcipiunt, alii quidem* ABECEDARII, *alii Syllabarii, quidam verò Nominarii, nonnulli etiam Calculatores appellantur: & hæc nomina cùm audimus, ex ipſis continuò, qui ſit in pueris profectus, agnoſcimus.* Vide Goclenium in Lexico Philoſophico p. 284.

ABECEDARIUS PSALMUS. Vide *Pſalmus.*

ABECEDARIUM, Prima literarum elementa. Auctor Mamotrecti: *Alphabetum, Abecedarium.* Will. Malmesbur. lib. 2. de geſt. Pontif. *Tum Lanfrancus ex prima collocutione intelligens quàm prope nihil ſciret,* ABECEDARIUM *ipſi expediendum expoſuit: ferociam hominis Italica facetia illudens.* Vide *Abcturium.*

ABECENARIUM, ABECETORIUM. Vide *Abcturium.*

¶ ABEGERIA, Jus hoſpitandi in domibus vaſſallorum. Ant. Recogn. *probus* fol. XXIX. v°. *Comes habet* ABEGERIAM *ſuper homines omnium nobilium de Chevreres & forum quando ducit exercitum.* Vide *Alberga.*

¶ ABELIANI, ABELONII, & ABELOITÆ, ab Abel Adami filio ſic dicti, quòd illum ſe imitari jactitarent, inquit S. Auguſtinus in epiſtola ad Quod-vult-Deum. Conjuges erant, nec tamen conjugali conſuetudine utebantur, ſed puerum & puellam adoptabant qui mortuis eadem conditione ſuccederent. Ab Abele dictos negat Hofmannus in Lexico: putat autem ſic appellatos fuiſſe ab Arabico verbo תאנבל *Theabala*, quod eſt ab uxore ſe continere. Tradunt quippe Judæi Doctores Adamum poſt Abelis necem ab uxore abſtinuiſſe per 130. annos. Quare Giggeius תאנבל אדם id eſt Adam ab Eva ſe abſtinuit ob necem Abelis. A ſimili continentia *Abelianorum* nomen.

ABELLARIUM, [Alvear. Gall. *Ruche à miel*: Item Alvearium, ſeu locus in quo ſunt alvearia.] Edictum Jacobi Regis Aragoniæ ann. 1228. de Pace & treuga in Spicil. Acher. to. 8. p. 385. *Omnia animalia aratoria tantùm & inſtrumenta aratoria, columbaria, palleria,* ABELLARIA, *olivaria & molendina in prædicta pace conſtituimus.* Quo loco Edictum Nunonis Sancii D. Roſſilionis de eadem Pace & treuga an. 1217. habet *Alvearia, ſive palumbaria, &c.* Vide *Abollagium.*

¶ ABELLUS, *Agnus recèns natus.* Gloſſar. Anicienſe MS. annorum circiter 700.

¶ ABENCARE, *Eradicare*, in eodem Anicienſi Gloſſario.

¶ ABENDE, Rabies, Gallicè *Rage.* De morte Lantgraviæ de Thuringia apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1256. *Sexta feria ſequente, quidam qui decem ſeptimanis fuerat rabidus, quod dicitur vulgo* Abende, *ad ejus invocationem eſt curatus.*

¶ ABENEVISARE, Adbenevisare, Quaſi *Adbeneficiare*, id eſt, dare ad beneficium. Dicitur de fundo in emphyteuſim locato. Eſt autem emphyteuſis illa locatio quæ fit, ut aiunt, ad *Longes annos*, id eſt, à 10. annis uſque ad 99. Neque enim idem eſt *Abenevisare*, ut æſtimat D. *de Lauriere* in Gloſſ. juris Gallici, ac fixum reddere & *Abonnare* ſeu *Abonnare*, nec apud Lugdunenſes *decima Abenevisata*, *ſervitium Abenevisatum* ſunt decimæ *Abonatæ*, aut ſervitium *Abonnatum*; ſed decimæ in cenſum datæ ſub emphyteuſi. Idem de ſervitio *Abenevisato.* Non ergo *Abenevisum* dicitur de qualibet conceſſione facta à Domino feudali ſub certo cenſu, ſed de ſola emphyteuſi. Hæc ex obſervationibus eruditiſſimi viri Domini *Aubret* Dombarum Hiſtoriographi, celeberrimique in curia Pariſienſi quondam Advocati, quem in hac parte oppono Domino *Aubret* à Domino *de Lauriere* in teſtem vocato. Occurrunt autem hæ voces non tantùm in Libertatibus Montis Briſonis, ſed etiam in multis è veteribus inſtrumentis, præſertimque in Literis locationis agrorum, decimarum, aliarumque rerum Eccleſiæ. Vide *Beneviſum.*

¶ ABENEVISUM, Gall. *Abenevis*, eadem notione ibidem non ſemel. Vide *Beneviſum.*

¶ ABEONA, Dea quæ præerat abeuntibus. Hujus mentio fit apud Tertulianum lib. 2. ad Nationes cap. 11.

¶ ABEQUETORUM, *Alphabetum*, in Codice MS. apud Wan'eium de Antiq. Literat. Septentr. *Item de Litteris notarum.* 1°. 5. *Vocales a, e, i, o, u, relinquuntur pro unaquaque* Abequetori *littera.* Ibi de variis occultè ſcribendi generibus.

¶ ABERAGIUM, Irrigatio, Adaquatio, uſus aquæ ad irriganda prata, aut adaquanda pecora. Charta Calomontis in Dombenſi principatu an. 1397. *Pro champeagiis & Aberagiis quæ habet in ſtagno, &c.* Vide *Abebrare.*

¶ ABERE AD PROBRIO, pro *Habere in proprio*, Gall. *Avoir en propre.* Commemoratorium anni circiter 780. ex Archivis S. Victoris apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 41. D. *Ipſas villas partibus ſuis ad Probrio ſe dixit Abere.*

¶ ABEREMURDRUM, Homicidium manifeſtum, Gall. *Meurtre averé.* Spelmanus in Legibus MSS. Canuti Regis legebat cap. 93. *Aberemurdrum inemendabile eſt.* Vide *Eberemurdrum.*

¶ ABERGARE. Vide *Alberga.*

¶ ABERGATIUM. Vide, *Atterratus.*

¶ ABESSI, *Eſt ultima ciborum materia.* Ita Rochus *le Bailif* in Diction. Spagyrico ad calcem ſui Demoſterii. Fortè quaſi *ab eſcis*, id ſcilicet quod ab eſcis exit.

¶ ABESTIARIUS, *Veſtiarii præfectus*, ex Lexic. Græco Lat. in Amalth. Fortè pro *à Veſtiariis* vel etiam Beſtiarii præfectus.

¶ ABESTON. Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis: Abeston, *Lapis qui cùm ignem non habeat proprium, alieno tamen igne ſic ardet, ut non poſſit extingui.* Græca vox, ἄσϐεστον, Inextinguibile.

ABETTUM, Auxilium, incitamentum. [Noſtratibus olim *Abete.* Vox à præpoſitione *A*, id eſt, *ad*, Uſque, & Saxonico betan, Reſarcire, animare, excitare; qui enim alii ſtudet, ipſum adverſario ſuo præfert, inquit Skinnerus in Lexico. Hinc Anglicum *Abet* eadem notione. Præter Skinnerum conſule Thomam *Blount* in Nomolexico Anglicano ad vocem *Abet.*] Fleta lib. 1. c. 18. §. 4. *Quòd veritatem dicam, nec quantum in me eſt, celari permittam, nec per alicujus* Abettum, *vel procurationem vel aliqua amittam: quin veritatem dicam.* §. 14. *Per cujus procurationem & Abettum &c.* Charta Gallica apud Henricum *de Knyghton* lib. 5. pag. 2716. *Item par ledit acrochment les avantdits Robert de Verc Duc d'Irlande, & Michel de la Pole Cont de Suffolc, per aſſent & conſeille dudit Alexandre Erchevesk de Vervek, ont faits que noſtre Seigniour le Roy ſans aſſent du Royaume ou deſerte d'eux, lour ad doné par lour* Abete *moult diverſes Seignouries, &c.* Id eſt, eorum conſilio ac incitamento. Adde Will. Stamfordium lib. 2. de Placitis Coronæ pag. 105. Vide *Abbetator* [& *Abbetamentum.*]

¶ ABEUVRARE, Adaquare animalia, Gall. *Abbreuver*; in Foris Aragon. lib. 4. fol. 85. verſo.

¶ ABEVRATORIUM, Aquarium. Gall. *Abbreuvoir.* Tranſactio an. 1219. inter Schedas D. *le Fournier*: *Habeant duas partes aquæ quæ labitur ſupra archus & eam ducere faciant in fontes &* Abevratoria. Charta an. 1223. pro Communia Arelat. *Notum ſit omnibus quòd Raimundus Auderius & Raureille & R. de Sanaria & G. de Viridi Folio pro magna utilitate & neceſſitate Communis Arelatis, ſcilicet quòd equæ, vaccæ, boves, & aliæ beſtiæ civium Arelatenſium quæ paſcebantur in Cravo & in Camargiis, non habebant* Abevratoria *vel vias per quas poſſent ire licitè cauſa bibendi & refreſcandi ad Rodanum.* Statuta Arelat. an. 1386. *Statuimus quòd curia faciat apperire* Abevratoria *olim conſtituta de Mandato Curiæ Arelatis in Cravo & aliis territoriis, & faciat fieri unum Abeuvratorium ad ſtagnum de Pelnea & alibi ubi fuerit neceſſe.*

ABEYANTIA, [Hæreditas jacens, ſeu vacans, de qua adhuc ſub judice lis eſt, Græcis κλῆρος ἀδέσποτος, ſeu διακάτοχον, ut Cowellus exponit. Vox fori Anglici,] cujus notio petenda à Litletone ſect. 649. *Le plus haut briefe que ils poient aver, eſt le briefe de* Juris utrum, *lequel eſt graund proofe que le droit de fée n'eſt en eux, ne en nul autre; més le droit de fée ſimple eſt en* Abeyance, *ce eſt à dire, que il eſt tant ſeulement en le remembrance, entendement & conſideration de la ley. Car moi ſemble que tiel choſe & tiel droit que eſt dit en divers livres eſtre en Abeyance, eſt à tant à dire en Latyne*, talis res vel tale rectum, quæ vel quod non eſt in homine ad tunc ſuperſtite, ſed tantummodo eſt, & conſiſtit in conſideratione & intelligentia legis, & quod alii dixerunt, talem rem, aut tale rectum fore in nubibus. Ad quem locum rectè Eduardus Cokus, *res in Abeyantia eſſe*, Leguleios dixiſſe conjectat, quæ nondum ſunt definitæ, aut ſententia comprobatæ, ſed ſunt adhuc *in expectatione.* Gallis enim, præſertim Belgis noſtris, *Beer* eſt *Expectare, inhiare rei alicui.* Adde Raſtallum in verbo *Abeiance.*

ABGATORIA, Abgetorium, Abecedarium, elementum cujuſcunque ſcientiæ. Ita S. Patricius Apoſt. Hibern. quoſdam libellos à ſe conſcriptos continentes doctrinæ chriſtianæ elementa appellavit. Mathæus Weſtmonaſt. de eodem S.

Patricio: *Abgetoria quoque* 345. *& eo amplius ſcripſit; totidem Epiſcopos ordinavit.* Tirechanus apud Waræum lib. 1. de Script. Hibern. *Baptizavit quotidie homines, & illis literas legebat; & Abgatorias.* Iterum lib. 2. *Scripſit illi Abgatorias, & benedixit eum benedictione Epiſcopi.* Quam quidem vocem *Elementa* ſignificare alibi docet, & ſpecialiter lib. 2. ubi de Mac-erca: *Et ſcripſit elementa, & benedixit eum benedictione Presbyteri. Abjectoria* perperam habet Balæus. Formata autem vox ex tribus prioribus literis Alphabeti A, B, C. quam poſtrenam literam ut K pronuntiant Hiberni: hinc factum ut *Abketoria* primùm ab iis, deinde ad molliorem ſonum paulatim deflectente uſu, *Abgatoria & Abjectoria* dicta ſunt. Vide *Abcturium.*

¶ ABGECERE, pro *Abjacere*, quod iterum pro *Adjacere* non ſemel occurrit. Stephanotius Antiq. Bened. Pictav. to. 3. pag. 222. ex Tabulario Nobiliacenſi: *Quarto verò fronte terra Ingleberto, tertius campus que dicitur ad illas novellas* ABGECET *de uno latus & uno fronte &c.*

¶ ABGETORIUM. Vide *Abcturium*, & *Abgatoria.*

¶ ABGISTINUM, Grando minutiſſima, dicta Minoricenſibus Inſulanis, in Epiſt. Severi Epiſcopi Minoricenſis, apud Baron. an. 418. n. 60.

¶ ABHÆRES, Spelmanno videtur dici de iterata renovataque hæredum ſucceſſione ſive gradu; eadem ratione qua avus, proavus, abavus dicuntur. Chartæ Alamann. apud Goldaſt. Num. 50. *Si ego ipſe, quod abſit, aut aliqui de hæredibus meis, vel prohæredibus vel* ABHÆREDIBUS *meis, ſeu qualibet extranea vel omiſſa perſona, qui contra* (hanc) *traditionem venire tentaverit.*

¶ ABHORRICATIO, Internus horror, in Regula Magiſtri c. 8.

¶ ABJACERE, ABJACENTIA, pro *Adjacere* & *Adjacentia.* Stephanotius Antiquit. Bened. Pictav. MSS. to. 3. pag. 229. *Ipſe manſus cum caſis ædificiis ſeu cum boſto & verdegario*, ABJACET *ipſe manſus de uno latus terra S. Petri. Abjacentia*, ibidem pag. 419. in Charta Godalgardis an. 26. regnante Carolo Rege, ex Archivo Nobiliacenſi: *Cum terris, vineis, pratis virdegariis........paſcuis*, ABJACENTIIS, *aquis aquarumve decurſibus, ſaltis atque ſubjunctis, &c.*

ABIATICUS. Vide in *Avius.*

¶ 1. ABICERE, pro *Objicere.* Chartul. S. Vandreg. to. 1. pag. 1013. *Renuncians omni actioni exceptioni quæ poſſit dici vel Abici contra præſens inſtrumentum.*

¶ 2. ABICERE, pro *Abjicere*, Gall. *Rejeter, mepriſer.* Bulla Johannis Papæ, apud Rymer. to. 2. pag. 67. *Tutioris ſemper putavimus eſſe conſilii, ſecurè in domo Domini* ABICI, *quam periculosè ſuper aliorum curam & regimen elevari.*

ABJECTARE, *Increpare, exprobrare.* Papias.

¶ ABIECTINUS, Abiegnus, Gall. *de Sapin.* Vita B. Columbæ Reatinæ, to. 5. Maii p. 289. n. 217. B. *Et in loculo novo de lignis Abjectinis recondidi.*

ABJECTIRE, Vadimonium deſerere, deficere in lite, *ſe laiſſer juger par defaut*: jus ſuum abjicere, deſerere, *placitum non cuſtodire.* Formula vetus Lindebrogiana 158. quæ *Jectiva* inſcribitur: *Ad quod placitum veniens memoratus ille*, (actor) *ibi in placito noſtro cùm per triduum, ſeu ampliùs, ut lex jubet, placitum ſuum cuſtodiſſet, & memoratum illum* (reum) ABJECTISSET *vel ſolſatiſſet, ipſum nec veniſſe ad placitum, nec ulla ſunnia nuntiaſſe affirmat.* Ejusmodi ſunt quæ habentur in Placito Chlodovæi Regis apud Joann. Mabillon. tom. 4. Actor. SS. Ord. S. Bened. p. 618. *Sed venientes ad ipſum placitum ipſi Apentes jam ipſi Abbati Noviento in ipſo Palatio noſtro, per triduos, per plures dies: ut lex habuit, placitum.... cuſtudiſſent, & ipſo Ermenoaldo Abbati* ABJECTISSENT, *vel ſoſadiſſent, ipſi nec veniſſit ad placitum, nec miſſo in vice ſua dirixſiſſet, nec ulla ſunnia nunciaſſet, &c.* Alia p. ſeq. *Et in ipſo Amalchbercto Abjectiſſit vel ſubſadiſſit.*

☞ Non unam eſſe vocis *Abjectire* ſignificationem putat Spelmannus. Præter *Vadimonium deſerere*, ipſi videtur idem eſſe, quod *Adverſarium deficientem in lite deprehendere*, ſeu deſerti vadimonii arguere, Gallicè, *Demander defaut contre quelqu'un.* Eandem huic voci notionem illigat Pater *le Cointe* ad annum 751. num. 79. pag. 276. Sed haud ſcio an non aliud ſignificet *Abjectire*, quàm quod ſignificat *Adjectire* apud Eccardum in notis ad Legem Salicam tit. 40. Huic erudiſſimo Scriptori *Adjectire* eſt Ramo vel feſtuca adjecta adverſarium ſollemniter citare in judicium. Hunc ſenſum patiuntur exempla jam allata, ſequentia confirmant: Marculfus Formul. Lib. 1. cap. 37. *Comes palatii noſtri teſtimoniavit, quòd antedictus ille* (Actor) *placitum ſuum legibus cuſtodivit: Et eum* (reum) ADJECTIVIT, *ſolſativit, & ipſe ille placitum cuſtodire neglexit.* Lex Salica tit. 54. n. 1. *Si quis graviorem ad res alienas tollendum invitaverit & eum legitimè* JACHTIVUM *aut admallatum non habuerit, qui eum rogat, ut injuſtè aliquid tollat, antequam per leges habeat admallatum... culpabilis judicetur. Jachtivum* & *admallatum* idem ſonant, nempe, In jus vocatum. Formulæ Marculphi ſecundùm legem Rom. cap. 33. *Sed memoratus ille per triduum cuſtodivit & jam dictum illum ſecundùm legem* ABJECTIVIT [id eſt, feſtucam in ſinum projecit] *vel ſolſatevit* (id eſt, diem conſtituit, ut probabitur ſuo loco) *qui nec ecſonia* (id eſt, impedimenta) *nuntiavit, nec ſuum placitum adimplevit.* An ad hunc intellectum trahi poſſint cætera loca in ſequentibus à D. Cangio allata penes oculatum lectorem eſto judicium: certè plurima videntur huc poſſe revocari.

ABJECTUS, Qui vadimonium deſeruit, qui defecit. Idem quod *Jectivus*; à dejecti & dejiciendi vocabulo: *qui eſt en defaut, qui eſt forclos.* Marculfus lib. 1. form. 37. *A quo placito veniens memoratus ille ibi in Palatio noſtro, & per triduum ſeu ampliùs, ut lex habuit, placitum ſuum cuſtodiſſet, & memoratus ille* ABJECTUS *ſit, vel ſolſatiſſit.*

JECTIVUS, idem quod *Abjectus.* Formulæ vett. Bignonii cap. 1. *Dum diceret eo quòd ante hos dies ipſe homo ſacramentum intra ipſam caſam Dei vel ipſius Abbatis habuiſſet adhramitum, ad ſuam ingenuitatem tenſandum, in ipſo mallo in Baſilica Sancti illius ob hoc jurare debuiſſet, & ipſe homo de ipſo ſacramento* JECTIVUS *remanſit, & ipſe homo nullatenus rationes potuit tradere, per quod ingenuus eſſe deberet, vel ipſum ſacramentum jurare potuiſſet.* Ibid. form. 4. *Et negligens & Jectivus exinde adeſſet.* C. 22. 38. *Et placitum ſuum neglexit, & Jactivus exinde remanſit.* Capit. Caroli C. tit. 31. §. 32. *Mittat quiſque Comes Miſſum ſuum, qui ipſa ſacramenta auſcultet, ne ipſi homines Jectivi inveniantur.*

JECTIO. Capit. Caroli C. tit. 31. §. 33. *Sed expectet qui ſacramentum ante Quadrageſimam ſervatum*

accepit, ſi 40. *dies & 40. noctes ante illud Quadrageſima non habuit, ſine ulla legali compoſitione, vel* Jectione, *usque ad diem Lunæ poſt octavas Paſchæ: & tunc quod legaliter accepit, legaliter & perficiat.* Ubi *legalis jectio*, eſt legitimus defectus.

Jectiscere, Jectivum facere, vel potiùs de eo qui *Jectivus* fit. Capitul. Caroli C. tit. 31. §. 33. *Multi inde contendunt, & ſe inter ſe Jectiſcunt.* Infrà: *Et in tantum contendunt, ut etiamſi intra Quadrageſimam ſacri jejunii quadrageſimus dies advenerit, ſuum ſacramentum ſe jurare debere contendant, & contra cauſatores ſuos, ſi ad hoc audiendum non venerint,* Jectiscant.

Geitivus, pro *Jectivus*. Vetus Notitia judicati an. 868. apud Perardum in Chartis Burgundicis p. 148. *Notitia Geiſtcartæ, qualiter Heldebertus* Geitivus *apparuit pro ea cauſa, unde Alcaudus Advocatus S. Stephani & S. Benigni —— in mallo publico—— prædictus Alcaudus ipſum Hedelbertum mallavit, & dixit, &c.* Infrà: *Sed quia Heldebernus ibi non venit, nec ſuam acloniam* (f. exoniam) *denuntiavit, in omnibus* Geitivus *apparuit: tum judicaverunt ipſi ſcabinei, ut Alcaudus hanc Notitiam Geiſtcartæ acciperet, quod & fecit, &c.*

Geiscarta, ea eſt quæ *Charta jectiva* dicitur in form. 158. apud Lindebrog. qua ſcilicet quis placito excidiſſe ob *defectum*, & quod juri non ſteterit, edicitur. Ubi alia Notitia an. 870. ibid. *prædictus Alcaudus judicium & Geiſcartam in manu tuens, &c.*

ABIETARIUS, *Carpentarius qui de abiete operatur.* Joan. de Janua.

ABIGARE, Abigere. Lucifer Calaritanus de non parcendo in Deum delinquentibus: *A qua ter per Arrianos Abigavit coluber ille.* i. abegit. Hinc.

ABIGATOR, Abactor, ἀπελάτης, in Gloſſ. Græc. Lat.

ABIGEATOR, in Collat. Legis Moſaïcæ tit. 11. & apud Paulum IC.

ABIGEATUS, *dicitur tale furtum, vel etiam terrefactio ipſarum pecudum.* Joann. de Janua. [*Crimen Abigeatus deprehenditur ex numero pecorum aut ex conſuetudine abieti, &c.* Joan. Berberius in Viatorio utriuſq juris part. 1. Rubric. de *Abigeis.*]

¶ ABIGELLUS, *Qui tollit rem aut peculium alienum.* Gloſſarium Aniciense MS. Vide *Abactor.*

¶ ABIGEATOR, } Vide in *Abigevus.*
¶ ABIGERUS. }

¶ ABIGERE, Rapere. S. Paulin. Poëmate. 15. pag. 46. edit. 1685. De S. Felice:

Dives opum viguit, quamvis non unicus heres,
Hermia cum fratre ſui cognomine patris
Terrenas diviſit opes; cæleſtia ſolus
Obtinuit Felix; geminos ſententia diſcors
Diviſit fratres: Hermiam mundus abegit,
Felicem Chriſtus ſibi ſuſtulit &c.

ABIGEVUS, pro *Abigeus.* Gloſſ. Lat. Gr. *Abigeus*, Ἀπελάτης. Bracton. lib. 3. de Action. c. 6. *Quantitas diſcernit furem ab* Abigevo, *ſecundum quod furtum fuerit majus vel minus, ut ſi quis ſuem ſurripuerit, fur erit; & ſi quis gregem, Abigevus erit.* *Abigerum* ſcribit non ſemel Papias MS. Abigerus *latro, fur jumentorum & pecorum, ab abigendo, vel qui ſeducit alienum ſervum, vel pecus: nam Abigere eſt expellere, minare, ſeducere, unde Abactor.* Idem: *Abactor, eſt fur jumentorum & pecorum, quem vulgò Abigerum vocant, ab Abigendo.* Editus habet *Abigeus.* Alibi: *Plagiarius, Abigerator, qui mancipium, aut pecus alienum ſeducendo diſtribuit.* Ita etiam Codex editus. *Abigeos* ejusmodi fures vocant paſſim IC. Auctor Græciſmi:

Qui pecus aut pecudes habitant, hi ſunt Abigei.

Sic in MS. ſed legendum *abigunt.* Gloſſæ nomicæ MSS. Ἀπελάτης, κυρίως λέγεται, ὅστις θρέμματα ἀπὸ βοσκῆς, ἢ βουκολίων ὑποσύρει, ἢ ἀπὸ τῶν ἀγελῶν ἵππους. ὁ γὰρ βοῦν ἢ ἵππον πλανώμενον εὑρὼν, οὐκ ἔστιν ἀπελάτης, ἀλλὰ κλέπτης. Vide Parerga Alciati.

Abiges, idem quod *Abigeus*, apud Jo. de Janua & alios.

¶ ABJICERE SE. Alicujus rei poſſeſſionem dimittere, cedere. Chronicon Andrenſe Spicileg. Acher. to. 9. pag. 371. *Dodo & uxor ejus Adalis* [terram prædictam] *liberam omnino conceſſerunt & coram iis ſupradictis teſtibus* semet Abjecerunt.

¶ ABILIS, pro *Habilis. Madox* Formulare Angl. p. 145. *Unum taurum & 30. vaccas firmabiles & Abiles*; id eſt fæturæ habiles.

¶ ABILITARE, Habilem judicare, ad aliquid habilem reddere, Gall. *Habiliter.* Rymer. to. 12. pag. 714. *Nullus Paccator.... exercebit... antequam ad hoc admittatur &* Abilitetur *coram Majore & conſtabulariis ſtapulæ, &c.* Ibidem non ſemel.

¶ ABILITAS, pro *Habilitas*, id eſt facultas utendi aliqua re, Gall. *Droit d'uſage.* Sebaſt. Fantoni Hiſt. Avenion. to. 1. pag. 175. *Item cameram unam cum coquina, domo ſupra porticum,* Abilitate *latrinarum, & introitu & exitu domus Guillermi Porcelli pro habitatione prædictæ dominæ.*

ABINCEPS, pro *Deinceps*, non ſemel occurit in Vita S. Anſelmi Lucenſis Epiſc. n. 4. 27. 33. in Hiſt. Wambæ Regis p. 822. apud Thwroczium in Maria c. 5. &c.

ABINDE, Inde, ab eo tempore. Paſſim.

¶ ABINITIO, *Diſceſſio*, in Gloſſ. Bituric. fortè pro *Abitio.* Sic enim in Amalth. Onom. *Abitio, abitus, diſceſſio, mors.* Ex Scaligero.

ABINTIMUS, & Abintimas, *atis, interiùs habitans, & Secretarius, qui ſcit ſecreta noſtra & intima cordis.* Ugutio. [Pro ab intimis, Gall. *Confident.*]

ABINTUS, Intus, *au dedans.* Commodianus inſtr. 64.

Extinguis te ipſum, quando te incendis Ab Intus.

¶ 1. ABIS, pro *Habes*, in vet. Formulis Andegav. apud Mabill. to. 4. Analect. p. 236.

¶ 2. ABIS, in Vita S. Gwengalaoei verſibus ſcripta fol. 87. v°.

Teſtis & ipſe Liger fluvius eſt, cujus in Abis.
Acta acriter fuerunt ripis tunc prælia tanta.

Fortè pro *Albis. L.* incautè ſublato.

ABISHERSING, Leguleis Anglicis eſt *quietum eſſe de amerciamentis coram quibuscumque de transgreſſione probata.* Quidam Codd. habent *Misherſing.* ita Raſtallus in Expoſit. vocum Leg. Anglic. Vide *Mishering.*

¶ ABITA, *Inſatiata.* ita in Gloſſ. MS. Anicienſi.

¶ ABITIO. Vide *Abinitio.*

1. ABJUDICARE, Rem de qua controverſia eſt, per judicium auferre, Latinis ſcriptoribus. Gloſſ. Lat. Gr. *Abjudicio*, ἀποκρίνω. Joan. de Garlandia in Synonymis:

Quod dat judicio Judex, adjudicat: & quod
Aufert judicio Judex, abjudicat *illud.*

Baldricus Noviom. lib. 3. cap. 75. *Terram, quam de Epiſcopo tenebat, ei Abjudicavere.* Albertus Stadenſis an. 1180. *Imperator Henrico Duci Abjudicavit omne Feodum, quod ab Imperio tenuit.* Charta Balduini Comitis Giſnenſis apud Duchesnium in Hiſt. Giſnenſi pag. 124. *Statimque curtis illi à*

cenſualibus Abjudicata eſt. Alia ejuſdem Balduini anno 1202. p. 131. *Prædicto Guiffredo — eamdem decimam Abjudicavimus.* Charta Herberti Abbatis S. Auberti Cameracenſis anno 1197. in Tabul. Abb. Montis S. Martini: —*Perinde Joannes de Scrainviler feodum iſtud ſibi* ABJUDICAVIT, *cognoſcens & ipſe tertiò ſub teſtimonium hominum ſuorum — quòd nihil juris haberet in eo, idemque à Paribus ſuis judicatum eſt.* Ubi *ſibi abjudicavit*, idem eſt quod, ſe ſe exuit, deveſtivit. Utuntur etiam Jus feodale Saxonicum cap. 24. §. 24. 30. Fleta lib. 2. &c. Vide *Foris juridicare.*

¶ 2. ABJUDICARE, pro *Abjugare*, Gall. *Decoupler, dejoindre, oter de joug.* Papias MS. Bituric. *Abjudicare, dividere, ſeparare, deligare.*

¶ ABJUBASSERE, pro eodem *Abjugare*, Jugo ſolvere. Gloſſ. Lat. Græc. *Abjugaſſere*, ἀποζεῦξαι.

¶ ABJUBES HOSTIÆ, Videntur dici, ut injuges, jugum non expertæ. Vulcan. ad Gloſſ. Ita Martinii Lexicon.

ABJURARE, Papiæ eſt *rem creditam perjurio negare.* Item *furari.* Eſt etiam proſcribere, exilio damnare, vel terram & provinciam ejurare, relinquere & in exilium abire. Ebrardus in Græciſmo:

Abjurat patriam nunquam rediturus in illam.

Arnoldus Lubecenſis lib. 2. c. 41. *Dux verò per triennium terram Abjuravit, &c.* Lex Friderici I. Imperat. apud Conradum Urſpergenſem: *Fines imperii per annum & diem Abjuret.* Charta Philippi Auguſt. Reg. Franc. an. 1188. in M. Paſtorali Eccl. Pariſ. ch. 1. *Cùm... propter homicidia & incendia & alia foriſfacta, quæ in terra noſtra & Canonicorum fecerant.... à terra noſtra & ipſorum* ABJURATI *eſſent, &c.* Adde Joan. Sariſber. Epiſt. 128. Stephan. Tornac. Epiſt. 43. Albert. Stad. an. 1181. &c.

¶ ABJURARE, etiam eſt alicui nuntium remittere cum ſacramento. Charta Officialis Rothomagenſis an. 1237. in Archivo Beatæ Mariæ de Bono-nuncio. *Præſumitur etiam ſub prædicti debito juramenti, quod prædictis Abbati & Conventui litteras prædicti Succentoris judicio prædictorum Laurentiæ & Radulphi, & litteras Officialis curiæ Belvacenſis eorum ordinarii, ſigillis eorum ſigillatas, ſub prædicta forma confici facient & tradi, & procurabunt, quòd Petrus & Martina filii dictæ Laurentiæ coram prædictis Succentore & Officiali ſupradicta omnia cum eiſdem* ABJURABUNT. Interpretationem noſtram firmant Geſta Guillelmi Majoris Epiſcopi Andegavenſis Spicileg. Acher. tom. 10. pag. 286. *Item anno quo ſuprà die ſabbati poſt Cantate* ABJURAVIT... *Michaël dictus Fornil... Agatham, cui injunximus &c. Et ipſum ab hujuſmodi inceſtu abſolvimus.* Ibidem pag. 287. *Item die Martis dicta Johanna...* ABJURAVIT *coram nobis ſolemnitate qua decuit* (i.e. jurejurando ut mox patebit) *dictum Radulphum Capellanum... Item Abjuravit coram nobis Colinus Foreſtier Catarinam conſanguineam defunctæ uxoris... cui injunximus ſub pœna juramenti ſuper hoc præſtiti &c... Anno quo ſuprà Abjuraverunt ſe ad invicem Mattheus Belloin & Johanna filii Herberti.* Charta Rainaldi Remorum Archiepiſcopi an 1135. in Tabulario S. Nicaſii Remenſis: *Pro qua tamen donatione Hugo & Godramnus* 50. *ſolidos de manu Abbatis acceperunt & filii Hugonis* ABJURAVERUNT, procul dubio *ſolemnitate qua decuit*, ac proinde cum juramento, ut in prioribus exemplis viſum eſt, & infrà in *abjurationis ritibus* mox referendis videri poteſt. Exſtat locus in voce *Aquaria*, in quo *Abjurare* idem eſt quod Tradere, concedere, fortè quia conceſſio de qua ibi juramento fuerat confirmata. Vide *Abjuratio* 2.

1. ABJURATIO verò quid propriè ſit apud Anglos, docet Willelmus Stamfordius in Placitis Coronæ lib. 2. c. 40. ABJURATION, *eſt un ſerement que homé ou feme preignont, quant ils ont commiſe felony, & fuè à l'Egliſe, ou Cimitoire, pour tuition de lour vies, esliſant pluſtoſt perpetual baniſſement hors del realme, que à eſtoiſer à le ley, & d'eſtre trié del felonie.* Mox addit eam legem à S. Edwardo Confeſſore primitus inſtitutam. Cùm igitur aliquis capitali crimine perpetrato ad Eccleſiam, ſeu uti vocabant ad *Sanctuarium* confugiebat, aſyli jure gaudebat; tum verò *Coronator*, ſeu Judex Coronæ, ad reum accedebat, & ab eo excipiebat delicti confeſſionem: qua edita, ut intra 40. dies Regnum abjuraret, imperabat. Quo facto, reus à *Sanctuario*, ſeu Eccleſia aſyli jure gaudente, excedebat, ſola camiſia & tunica indutus, & ut ait Britto. c. 25. *ove un croys de fuſt en ſa main, deſchaucé, deſceint, à teſte deſcouverte, en pur cote ſoule.* Id eſt, cum cruce ex ligno confecta in manibus, quæ quidem crux, ſignum erat ſervatæ vitæ per Religionem, ut ait Polydorus Virgilius. [Chartul. Monaſterii B. M. de Bono-nuntio Rothomag. in Inquiſitionibus factis auctoritate Regis Philippi: *Robertus le Barbier qui occidit hominem intravit monaſterium, de Bures &* ABJURAVIT *terram monachorum, & conductus fuit extra per ſuam juſtitiam cum cruce & aqua benedicta.* Item ibidem: *Ricardus le Kotullier qui interfecerat Petrum de Fonca & fugiit ad Eccleſiam S. Valerii in terra de Bures, &* ABJURAVIT *ibidem terram dictorum Religioſorum & conductus fuit extra cum cruce & aqua benedicta per juſtitiam dictorum Religioſorum.*] Gravamina Eccleſiæ Anglicanæ art. 22. *Cùm aliquis ad immunitatem Eccleſiæ fugitivus exiſtat,... aliquando fugitivus eripitur violenter, aliquando poſtquam ſecundùm Regni conſuetudinem terram* ABJURAVERIT, *ut infrà* 40. *dies exulet ſe, à publica ſtrata, poſitis inſidiis, extrahitur, ſuſpenditur, &c. damnabiliter quandoque interficitur.*

Abjurationis autem ſacramentum iis verbis concipitur apud Stamfordium: *Hoc audis, Domine Coronator, quòd ego ſum latro bidentium, vel alicujus alterius animalis, vel homicida unius, vel plurium, & felo Domini Regis Angliæ. Et quia multa mala & latrocinia, vel hujuſmodi in terra feci,* ABJURO *terram Domini Regis Angliæ. Et quòd debeo me feſtinare verſus portum de tali loco quem mihi dediſti, & quòd non debeo abire de altera via: & ſi faciam, volo quòd ſim captus ſicut latro & felo Domini Regis, & quòd ad talem locum diligenter quæram tranſitum, & quòd non expectabo illic, niſi fluxum & refluxum, ſi tranſitum habere potero; & niſi tanto ſpatio tranſitum habere potero, ibo quolibet die in mare uſque ad genu, tentans tranſire: & niſi hoc potero infra* 40. *dies continuos, mittam me iterum ad Eccleſiam ſicut latro & felo Domini Regis: ſic me Deus adjuvet &c.*

Abjurationis ritus & conditiones docent Jura & Conſuetudines Normann. c. 24. (nam interdum Latinam Gallicæ Editioni præferimus, quam licebit conſulere cui id lubebit) *Diffugiens autem ad Eccleſiam, vel ad loca ſancta, per octo dies poteſt in Eccleſia morari; nono autem die ab eo eſt inquirendum, utrum ſe exponere voluerit Juſticiæ laïcali, vel ſe tenere Eccleſiæ. Quotieſcumque enim voluerit, ſe Juſtitiario poteſt reddere*

laïcali, vel tenere Eccleſiæ. Si autem ſe tenere voluerit Eccleſiæ, patriam fors jurabit in forma, præſentibus Militibus & viris aliis fide dignis, qui ſuper hoc, ſi opus fuerit, valeant recordare. Hoc autem audiant omnes aſſiſtentes, quòd de cætero in Normanniam non intrabis, nec alicui malum vel detrimentum propter hanc priſoniam per te vel per alium dictæ terræ facies, vel habitatoribus ejuſdem facere procurabis: ſic Deus & ſacroſancta te adjuvent. Hæc verba jurans de ſe debet exprimere. Et hoc facto, ab eo audiatur per quas partes Normanniæ exire elegerit: & eidem ſecundùm diſtantiæ quantitatem terminus competens aſſignetur exeundi: nec exigens ultra unius noctis ſpatium in ulla villa poterit immorari, niſi gravi & evidenti infirmitate teneatur, nec ad loca reverti jam tranſacta, ſed per viam ab eodem expreſſam debet metas exire Normanniæ. Poſtea verò de eo, ut de forbanizato devitando, vel capiendo in omnibus agendum eſt. Adde cap. 82. Charta Joan. Regis. Angl. apud Dugdalum in Antiquitatibus Warwicenſis provinciæ p. 677. *Rex Vicecomiti Oxon. Mandamus tibi, quod Anketiellum Manvers, qui captus fuit pro ſaiſina ſigilli Roberti de Veteriponte,* Abjurare *facias terram noſtram, & ipſum poſtea ſine dilatione mittas ad mare, per aliquos de tuis, qui videant quod exeat à terra noſtra &c.* Eaſdem abjurationis conditiones multis proſequuntur Bracton. libro 3. tract. 2. cap. 16. Idem Stamfordius & Raſtallus in Expoſitione vocum obſcurarum in Legibus Angl. quibus adde Leges Edwardi Confeſſoris capite 19. Concil. Lambetenſe anno 1261. cap. de his qui ad Eccleſiam confugiunt, Provinciale Eccleſiæ Cantuar. lib. 3. tit. 28. p. 365. Articulos oblatos à Prælatis Angliæ Regi Edwardo II. anno 1316. cap. 10. 15. in Conciliis Britann. tom. 2. Joan. Sariſber. Epiſt. 128. Stephanum Tornacenſ. Epiſt. 43. Albertum Stadenſem an. 1181. Guillelm. Prynneum in Libertatibus Angl. tom. 3. p. 358. &c. Vide *Pax Eccleſiæ.*

Abjuratio porro Clericos non ſpectabat: nam *Clericus pro felonia fugiens ad Eccleſiam pro immunitate habenda, aſſerens ſe eſſe Clericum, non compellebatur Regnum* Abjurare, *ſed legi Regni ſe reddens, gaudebat eccleſiaſtica libertate, juxta conſuetudinem Regni uſitatam.* Ita Provinciale Eccleſiæ Cantuar. lib. 3. tit. 29.

Ceterùm non abſimilem omnino apud Danos abjurationis obſervatum ritum, docemur ex Suenone in legibus Caſtrenſibus cap. 14. ubi de reo læſæ majeſtatis: *Hac itaque forma conveniendum decreverunt, ſi quem Rex de proditione vel crimine majeſtatis..... donec ita velificus ventus impleverit, ut intuentium ſe aſpectui ſubduxerit: aut ſi Favonio non favente, remis undas impulerit, donec remorum aſpectu cunctorum oculis ſubtraxerit, in littore tenentur præſtolari. Ubi verò paulo longiùs provectum in pelago deliteſcere exiſtimaverint, claſſico clangore ternis vicibus vociferantes, antiquæ confœderationis jura ipſi reſignare debent. Sin autem in ſolo natali extiterit, & prædicti ſceleris crimen incurrerit, univerſum militare collegium ad nemoris denſitatem eum comitari tenetur, inque nemoris fronte præſtolari, donec ſe adeo recedendo ſemoveret, opaca quælibet teſqua legens, ut eorum clamorem aut vociferationem exaudire non valuerit. Deinde univerſa commilitonum legio totis una viribus trina vociferatione validè proclamabit, ne alia ad eos via redire poſſit. Quo facto hac lege tenentur aſtricti, ut ſi quiſquam commilitonum, uno ſaltim comite aut telo ſuperior illi poſtmodum occurrerit, eumque non invaſerit, ejuſdem ignominiæ & probroſæ nuncupationis jacturam ſubire teneatur.* Rem etiam eandem pluribus perſtringit Saxo Grammaticus lib. 10.

¶ 2. ABJURATIO, Juris ſui ceſſio, Gallicè *Renonciation*, ſic dicta, quod exigi ſolebat ſacramentum de non repetenda re conceſſa vel vendita. Chartular. Fontanel. to. 2. pag. 1589. *Aſſeruit autem dicta Erembergis ſub virtute preſtiti juramenti, quòd iſtas venditionem &* Abjurationem *facit ſpontaneè nec coacta à marito.*

¶ 3. ABJURATIO HÆRESEOS, Gallis nudè *Abjuration.* Solemnis ejuratio & damnatio erroris præteriti, cùm quis ab hæreſi ad fidem catholicam convertitur; fit autem publicè in Eccleſia ritu & modo in Ritualibus deſcriptis. Hinc.

¶ ABJURATUS, apud Rymerum tom. 8. pag. 178. col. 1. pro eo qui iſto ſolemni ritu hæreſim ejuravit: *Willielmum Sautre aliquando Capellanum in hæreſim damnatum, & per ipſum Willielmum per antea in forma juris* Abjuratum *& ipſum Willielmum in hæreſim prædictam relapſum, &c.*

ABIUS. Vide *Avius.*

¶ ABKETORIA. Vide in *Abgatoria.*

¶ ABLABYNION, *Funis Ægyptius è corticibus? purgationis cauſâ, ut hodie ad purgandas patinas,* Ital. *Scopetta.* Amalth.

ABLACTARE, Ἀπογαλακτίζειν, *à lacte extrahere, vel removere, ſegregare,* Joanni de Janua, Ebrardus Bethunienſis in Græciſmo:

> *Ablactat puerum, quem mater ad ubera portat;*
> *Ut lac ſugat ab his* Ablactat *eum removendo.*

Occurrit non ſemel in Libris ſacris, ex quibus præterea docemur celebrata convivia in die *Ablactationis*, Gen. 20.

¶ ABLADIARE, Agrum ſerere, Gall. olim *Ablaier & Emblaier*, & quaſi *Adbladare*; ſic non ſemel in veteribus inſtrumentis dictum occurrit *Imbladare*, & *bladare* eadem notione, & *debladare* pro *blada* metere; quæ quidem pluribus exemplis comprobantur in voce *bladum.* Ergo *abladium* & *abladus* idem ſunt ac meſſis, ſata. Charta an. 1263. in Tabulario Fontanellenſi tom. 1. pag. 264. *De quolibet jornalio cùm fuerit Abladiatum de ablado qui creſcet in eodem unam garbam reddet.* Alia Charta ibidem pag. 258. *De quolibet jornali dictorum trium jornalium quod* Abladiatum *fuerit de illo abladio unam garbam eiſdem Abbati & Conventui reddere tenebitur.*

ABLADIUM. Bladum ſeu frumentum ex agro demeſſum, & *Ablatum*, *Ablais*, in Conſuetudine Ambianenſi art. 214. Pontivenſi art. 107. 115. 158. & Peronenſi art. 105. Areſtum Pariſienſe ann. 1463. *Ad ducendum eorum expenſis præfata Abladia ad grangiam dictorum actorum.*

ABLATA, Ablatio, Exactio, *tolta.* Charta Ludovici VII. an. 1173. ex Tabulario Foſſatenſi fol. 152. *Liberos deinceps eſſe conſtituimus ab omni tallia, Ablatione, & exactione, & queſta.* Charta Theobaldi Comitis Campan. an. 1228. ex Tabul. Campan. Thuan. *Nullus nec alius hominibus Calvimontis talliam, nec Ablationem, nec rogam faciat.* Tab. Foſſatenſe an. 1173. *Eis communem talliam & Ablatam, quæ vulgò Tolta dicitur, omnino perdonamus.* [Acta SS. Martii tom. 2. pag. 155. *Si quid verò de pecuniis redituum quæ dicuntur* Ablatæ *recipere potueris.* Charta Philippi Regis Franc. de Conſuetud. Lorriaci an. 1187. ex archiv. Archiep. Senon. *Nullus nec nos nec alius hominibus illius villæ talliam nec Ablationem neque rogam faciat.*]

¶ ABLATUS, pro *Allatus.* Occurrit in libro de

miraculis S. Audoëni, de quo in Annal. Bened. to. 4. p. 484. 485. *Huc SS. corpora & reliquias ſuas convehi univerſorum conſilio decretum fuerat, inter quos venerandus pater, noſter Audoënus* Ablatus *fuerat . . . ibi de pace regni & ſtatu Reip. varia per biduum conſilia trahuntur. . . . redeunt ſinguli ad caſtra ſua: reportantur & corpora Sanctorum intra tentoria ſua.*

¶ ABLEGRIGO, pro *Ablegurigo*; vel *Abliguritio*, Gall. *Friandiſe*. Papias MS. Eccl. Bituric. *Ablegrigo, Voracitas, devoratio.*

¶ ABLEGURRIRE, pro *Abligurire*. Papias MS. Eccl. Bituricenſis.

¶ ABLEIA, Retis Species. Charta an. 1222. in Tabulario S. Dionyſii: *De aliis autem ingeniis ad piſcandum, ſcilicet de ſaurario ad crocham, de ſaurario cum de retibus ad* Ableias, *de mucetis & eſcronellis.*

ABLINGERE, Lingua eluere, lambere, ablingere, Gall. *Lecher*. Synodus Colonienſis ann. 1280. cap. 7. *Si ſupra lignum vel lapidem, aut terram ſolidam ſanguis* (Dominicus) *ceciderit; illa pars, ſi commodè fieri poteſt,* Ablingatur *à Sacerdote, & poſtmodum radatur, &c.* Ubi leg. *ablingetur*: neque enim probo emendationem appoſitam, *abluatur*. Aliis verbis dixit Theodorus Archiepiſ. Cantuar in Capit. c. 51. *Si ſuper altare ſtillaverit calix, ſorbeat Miniſter ſtillam, &c.*

ABLITIGATUS, Proſcriptus. Decretum Alberti I. Imp. de abſolutione Regis Bohemiæ à banno Imperiali an. 1305. *Sive ſint banniti, ſive proſcripti, vel Ablitigati per nos, vel per alios, &c.* Vide *Elitigatus*.

¶ ABLIUTARE, Cedere, dimittere, malè exſcriptum, pro *abſjurare* totidem enim conſtat litteris ſibi plurimùm ſimilibus. Charta Gilberti de Warclive an. 1230. in Tabulario Gemmeticenſi cap. 94. *Coram parrochianis penitus* Abliutavimus *& factis ſacroſanctis fideliter affirmavimus quòd in illa de cætero nihil reclamaremus.* Vide *Abjurare*.

ABLUCINARE. Jo. de Janua: *Ablucinatio*, id eſt *lucis alienatio, & abſentatio, & derivatur ab Ablucino, quod componitur ex ab, & lucino, as.*

ABLUNDA, *Palea*, Papiæ & Ugutioni.

¶ ABLUTATORIUM, Vas in quo ſordidæ veſtes eluuntur. Guidonis Diſcipl. Farf. in Veter. Diſcipl. Monaſt. pag. 117. *De veſtimentis mutatoriis fratrum, adveniente feria tertia, habeat duo marſupia, & veniat cum* Ablutatorio *famulorum ad deportanda illa, quibus omnes fratres exuuntur; ut cùm ſignum pulſaverit, poſita habeant in conſtitutum locum.*

ABLUTES, *plurali numero ſunt loca cœnoſa & aquis plena, quæ Ablutia dicuntur.. quòd minimè ſunt abluta.* Joan. de Janua, ex Gloſſ. Iſid.

ABLUVIO, *Mundatio ſordium*, Papiæ, rectiùs *inundatio*. [Sic legitur in Cod. MS. Eccleſiæ Bituricenſis] *Abluvium* dicitur quibuſdam univerſalis inundatio κατακλυσμός.

ABMATRIMONIUM, idem quod *Foris maritagium*, quod vide. Charta Henrici Imp. an 931. apud Miræum in Cod. donat. piar. lib. 1. cap. 30. *Campeſtria & ſilveſtria jura, & mortimanus, &* Abmatrimonia *tam liberè in ſempiternum poſſideat, ſicut fundator ipſius poſſederat.* Vide *Licentia Matrimonii*.

ABMICON. Acta Murenſis Monaſterii pag. 37. *Ubicumque vel quandocumque hîc in terra noſtra poteſtate aliquis* Abmicon *faciendus, ac conſtituendus, vel juſtificandus eſt, illuc debet dari aratrum cum ferramentis; &c.* Locus aſteriſco ut mendoſus notatus.

¶ ABNEGATIO, *Ceſſio alicujus juris vel prædii incurvatis digitis ſecundùm morem Saxonicum . . . deinde cum manu & feſtuca more Francorum.* Ita vetus inſtrum. pag. 41. Vindem. litter. Frederici Schannatti.

ABNORMIS, *Enormis, Inormis*, qui non eſt rectus, extra normam, ἀγνώμων. Huic opponitur *Normis*, ſeu *Normalis*: nam ſic legendum in veteri Fragmento Agrimenſorum contendit Salmaſius, pro *enormis*. Gloſſ. Græc. Lat. Ἄρυθμος, *Abnormis, enormis*. Horat. *Ruſticus Abnormis ſapiens.* Utitur etiam Apuleius. Baldricus in Chron. Camerac. lib. 3. cap. 1. *Cùm ſuas opes intactas reliquerit, Epiſcopales verò Abnormi effuſione conſumpſerit.* Vide *Inormis*.

ABNORMITAS, *Enormitas*. Gloſſ. Gr. Lat. Ἀρυθμία *Abnormitas, Enormitas.* Salvianus lib. 1. de Gubern. Dei: *Poſſum quidem divino munere per ſingulas poſt diluvium generationes probare quæ dico, ſed & Enormitas vetat; & tamen certa quædam & majora ſufficiunt.*

¶ ABNUTIVUM, Recuſatio, dedignatio, Gall. *Refus*, à verbo *Abnutare*, Recuſare, Caput cum dedignatione jactare, Gall. *Hocher la tete.* Quo ſenſu vetus Poëta Comicus apud Ciceronem de Oratore: *Quidnam eſt obſecro quòd te adiri Abnutat.* J. Laurent in Amalthea: *Abnutivum, diſſenſio, voluntas contraria, negatorium.* In Gloſſ. Lat. Græc. *Abnutivum*, Ἀπομωτικόν, id eſt *Abjurativum ab ἀπόμωσις*, Abjuratio.

¶ ABOBEDA. Vide in *Abbobuta*.

ABOBSITUS, Tenebris involutus. Gloſſ. Lat. Gr. *Abobſiti*, ἀποσκοτηθέντες, *Abobſum*, ἀποσκοτῶ.

ABOCATOR, pro *Advocator*, vel *Advocatus*, in veteri placito in Chronico Wlturnenſi lib. 2. pag. 690.

ABOCATURA. Statuta Veronenſia l. 4. c. 181. *Pro qualibet ſcotatura vel Abocatura alicujus vegetis, &c.*

ABOCELLUS, Cæcus, Gall. *Aveugle*. Charta. S. Audomari in Chron. MS. S. Bertini, & apud Folcardum de vita S. Bertini cap. 6. *Hæc Abocellus feci, & alius manum meam tenens ſcripſit & ſubſcripſit.* Utitur præterea Petrus Bleſenſis ſerm. 18. & 43. Hinc Itali *Avocolare* formarunt pro *excæcare*, quaſi *Aboculare*. *Avoculus*, in Vita S. Zitæ virg. Lucenſis cap 1.

Abocellis ſemel ac iterum in lib. 2. MS. de Miracul. S. Victoris. Vide Gloſſ. med. Græcit. in ἀπὸ ὀμμάτων.

¶ ABOCULIS, *Is*, Eadem notione. Vita ſancti Veroli Preſb. to. 3. Junii pag. 385. A. *Febrium ignes reſtinguebantur, Abocules recepto viſu illuminabantur.*

ABOCULO *Librum legere*, clauſis oculis, in Petronii Fragmento.

ABOLEFIERI, novè, pro *Aboleri*. Victorinus contra Manichæos pag. 165. *De oppreſſis ergo Regnis ſe victor auxit omnipotens, & quod ingenitum percontaris, promittis* Abolefieri, *vel auferri.*

ABOLENTIA, Progenies, familia, genus, quaſi *Avolentia*: vox formata ab *avus*. Charta Hiſpanica æræ 1111. apud Antonium de Yepez, in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 6. pag. 450. *Ego verò non habeo filios quia nunquam habui virum, nec ſoprino, nec ulla gens quæ veniat de ipſa* Abolentia.

¶ ABOLESCERE

¶ ABOLESCERE, In ſignificatione activa, pro *Abolere*. Apud Tertul. de Exhort. Caſtit. cap. 6. *Utique continentiam indicens, & compeſcens concubitum ſeminarium generis Aboleſcit.*

¶ AB OLIM, Jam pridem, Gall. *Depuis long-tems.* Rymer. tom. 8. pag. 348. *Ab olim inter recolendæ memoriæ Dominum Ricardum quondam Regem.* Ibidem non ſemel occurrit.

ABOLLAGIUM, *Abeillage*, in Conſuetudine Juliodunenſi cap. 1. art. 15. cap. 3. art. 3. *Abeillon* in Burbonenſi art. 337. *Aboillage* in Charta an. 1319. Tabularii Caſtri-Meliandi in Biturigibus. Jus nempe quod habet dominus feudi, in apum examinibus, quas *Abeilles* vocamus, quæ reperiuntur in ſilvis & nemoribus vaſſallorum. Charta anni 1319. in Tabulario Caſtri-Meliandi: ABOLLAGIUM *nemorum de Nichier, quod Abollagium eidem nobili pertinebat ratione ſuæ Caſtellaniæ de Caſtromeliandi. Inventio apum* dicitur in Tabulario S. Benigni, apud Perardum pag. 95. *Inventionem etiam vaſorum apum, ubicumque illis contigiſſet, dederunt, atque in ſilvis & planis ſuis.* Chronicon Beſuenſe pag. 601. *Et inventionem venationis ſive apum, quæ noſtræ partis eſt, & quam homines illorum invenerint, Monachis concedimus.* Tabular. Dalonenſis Abbatiæ fol. 86. *De ſevo ſuo herbam & examina apum in Colonorenſi ſilva prædictis Dei famulis conceſſerunt.* Ibid. *Troëve de vaiſſeaux d'els*, in Conſuetud. Hannonienſi cap. 106. art. 13. *Eſpave d'avettes, qui ſont mouches à miel*, in Turonenſi tit. 1. art. 17. *Eſpave d'abeilles*, art. 54. *Utilitas apium* in Charta Henrici Imperatoris an. 1065. ex Tabulario S. Maximini Trevir. in Probat. Hiſt. Limburg. p. 29. Adde Conſuetud. localem Prulliaci, Andegavenſem art. 12. Cenomanenſem art. 13. Arvernenſem cap. 26. art. 7. Marchenſem art. 325. & Stabilimenta S. Ludovici l. 1. cap. 163. & ibi notas noſtras. Vide infrà *Apiarium* & *Vas.*

¶ ABOMINAMENTUM, Idolum. Tertull. adverſùs Judæos: *Secundùm dictum Eſaiæ abjecit homo Abominamenta ſua aurea & argentea.* Vide *Abominatio* 2.

¶ ABOMINARIUM, *Liber ubi abominationes ſcribebantur.* Ita Joan. de Janua. Vide *Abominatio* 3.

1. ABOMINATIO, Vox Medicorum; nauſea, faſtidium cibi, actio vomiturientis, Gall. *Envie de vomir.* Conſtantinus Afric. lib. 4. de Morbor. cognit. cap. 10. *Cùm homo antequam cibum accipiat, Abominationem patiatur, mali chymi in ſtomacho eſſe intelliguntur.* Adde cap. ſeq. Idem lib. 9. Pantechn. cap. 27. *Abominatio & vomitus aut ex cibi ſunt quantitate, aut de qualitate, aut de humorum putredine.*

¶ 2. ABOMINATIO, Idolum, idololatria. Gentium idola à Scriptoribus Sacris fere ſemper *Abominationes* appellantur, quòd illa Deus ſummè deteſtatur, atque, ut nauſeam quam Medici *Abominationem* vocant, exhorreſcat. Exodi cap. 8. v. 27. *Non convenit ita facere, quia Abominationem Ægyptiorum ſacrificaremus Domino Deo noſtro:* ſcilicet boves, capras, oves &c. animalia quippe etiam reptilia colebant Ægyptii: Unde Spicileg. Acher. to. 10. p. 22. *Redacto in pulverem tauri capite, quod factum in ſimilitudinem* ABOMINATIONIS *Ægyptiæ fuerat.* Deuteron. c. 7. v. 12. 2. Reg. cap. 23. Eſdr. cap. 9. &c.

¶ 3. ABOMINATIO, Anathema. Joan de Janua: *Abominarium, Liber ubi Abominationes ſcribebantur:* id eſt, anathemata à ſummis Pontificibus, Epiſcopis & Fundatoribus lata contra invaſores & deprædatores bonorum Eccleſiæ. Bullas, & Chartas hujuſmodi *Abominationibus* plenas in libro deſcribebant, ut illas è pulpito, ubi expediret, in Eccleſia promulgarent. Hinc in diſciplina Farfenſi in vet. Diſcipl. Monaſt. pag. 111. *Ad expletionem Evangelii dicatur*, Credo in unum Deum. *Quo expleto aſcendat Armarius in pulpitum & nuntiet plebi malitiam perſecutorum. Dein procedat alius frater & legat Anathemata, vel maledicta tam novi, quàm veteris teſtamenti ſecundùm utilitatem ac juſſionem à Sede Apoſtolica acceptam, & à vicinis Epiſcopis probationem &c.*

ABOMINOSUS, Βδελυκτός. *Vox Abominoſa*, apud Diomedem lib. 3. Grammat.

¶ 1. ABONAGIUM, Jus figendi metas in terris vaſſallorum. Gall. *Bornage*. Vide *Bonagium* in voce *Bonna.*

¶ 2. ABONAGIUM, Alia notione. Vide in *Abonare* 2.

¶ 1. ABONARE, Infamatum reſtituere bonæ famæ. Gall. *Retablir la Reputation.* Repertorium Inquiſitorum pag. 6. 7.

¶ 2. ABONARE, & ABONNARE, Gall. *Abonner*, & *Abourner*, Clientelaria jura vendere, redimere, aut etiam commutare, & abalienare. Item *Abonare* ſeu *Abornare* eſt *ſervitium* moderari & de eo convenire. Hinc

ABONNATI, Dicuntur dominorum feudalium ſubditi, quorum præſtationes ex condicto, pacto, vel privilegio [moderatæ aut] ad certam ac definitam pecuniæ, aut alterius rei ſolutionem ſunt limitatæ, ita ut talliis, ac ceteris ſervitiis non ſint obnoxii; quemadmodum ſunt *homines de corpore*, vel ſervi, quibus pro libito *tallias* ac onera domini imponunt. Vox conficta ex *Bonna*, terminus, limes: nam ut agri certis limitibus definiuntur, ita eiusmodi *Abonnatorum* præſtationes ſuis finibus, limitibus, ac conditionibus conſtant, quas domini ſervare tenentur. Hinc paſſim in Conſuetudinibus noſtris municipalibus *hommes & ſerfs Abonnez, muſniers Abonnez, taille Abonnée, loyaux aïdes, devoirs, roncins de ſervices Abonnez, &c.* Charta an. 1298. *Ipſum Hugonem & Benevenutam de Tiſeio ejus uxorem* ABONNAMUS, *& liberos eſſe volumus ---- ab omni tallia, corveia, queſta, & ab omni alio genere & onere ſervitutis, --- pro 4. libris ceræ dicto Priori --- in feſto S. Remigii annis ſingulis perſolvendis.* Areſtum anni 1310. *In modum qui ſequitur extitit ordinatum. Videlicet quòd homines* ABONNATI *de S. Deſiderio & de aliis locis pertinentibus ad dictum dominum de S. Deſiderio, commorantes apud Catalaunum, qui non ſunt de tallia, nec de manu mortua, &c.* Charta Savarici Vicecomitis Thoarcenſis an. 1269. *Ceſt eſtabliſſement eſt entendu des rachats qui eſtoient à mercy: car cil qui ſont* ABONI, *demeurent en leur eſtat.* [Charta Libertatis incolarum Crevenni an. 1280. ex Archivo Capituli Autiſſiodorenſis: *Item tailliam quam habebamus ſuper homines dictæ villæ altæ & baſſæ de termino in terminum temperamus*, ABONAMUS *& limitamus in modum inferiùs annotatum.* Addo integram *Abonamenti* Chartam ex Tabulario S. Benigni Divion. *In nomine Domini Amen. Anno Incarnationis Ejuſdem* MCCLXIII. *menſe Februario. Ego Odenetus de Yſerio notum facio omnibus præſentes Litteras inſpecturis, quòd cùm vir venerabilis & Dominus meus Richardus Abbas Eccleſiæ S. Benigni Dyvionenſis* ABONAVERIT *me ad triginta ſolidos monetæ Viennenſis nomine talliæ annuatim quamdiu ei placuerit,*

me in manu ſua retinendo. Ita quòd nec Major, nec aliquis alius ſuper me poteſtatem vel juriſdictionem aliquam habebat, ſalva tamen eidem Domino Abbati juſtitia ſua in me, promitto & teneor dictos triginta ſolidos dictæ monetæ reddere ei, vel ejus mandato annuatim ad feſtum S. Remigii nomine talliæ quamdiu ei placuerit Abonamentum *tenere prædictum. In cujus rei teſtimonium præſentibus Litteris ſigillum viri venerabilis & Religioſi Domini Amidei Abbatis S. Stephani Dyvionenſis rogavi & feci apponi. Actum anno & menſe prædictis.*]

Abonagium [& Abonnagium. Gall. *Abonnage*, & *Abournage*, Feudalium jurium venditio, redemtio, abalienatio, aut commutatio.] In Charta laudata an. 1298. *Non obſtante libertate ſeu Abonnagio antè dictis.*

¶ Abonamentum, Gall. *Abonnement*, & *Abournement*. Idem quod *Abonagium*. Necrolog. Eccleſiæ Lingon. ubi de anniverſario Milonis Domini Noeriorum: *Dedit Eccleſiæ Lingonenſi 60. ſolidos Autiſſiodorenſes.... quos aſſignavit ſuper ventam &* Abonamenta *dictæ villæ.* Charta Theobaldi Campaniæ Comitis pro Monaſt. Moliſmenſi an. 1233. ex Archivo ejuſdem loci: *Medietas juſtitiæ & Abbonamentorum, talliarum, mea vel hæredum meorum erit.* Charta Richardi Abbatis S. Benigni Divion. mox laudata: *Teneor dictos 30. ſolidos dictæ monetæ reddere ei, vel ejus mandato annuatim, ad feſtum S. Remigii nomine talliæ quamdiu ei placuerit* Abonamentum *tenere prædictum.*

¶ 3. ABONARE, Clientelam profiteri, Gall. *Rendre aveu, faire hommage*; utique pro *Advoare* perperam ſcriptum videtur. Hominium præſtitum à Bernardo Comite Convenarum Abbati Bonifontis an. 1313. inter Inſtrumenta to. 1. novæ Galliæ Chriſt. pag. 181. *Ipſe Dominus Comes fuit & eſſe conſuevit feudatarius & vaſſallus Monaſterii prælibati, ſui etiam anteceſſores eſſe conſueverunt recognoſcendo, &* Abonando *dicto Domino Abbati nomine quo ſupra caſtrum prædictum cum ſuis terris & territoriis, & pertinentibus dominationibus ſe habere & tenere ad feudum militare, &c.*

¶ ABONATIO, Ibidem eadem notione: *Solvens Dominus Comes ex cauſa recognitionis, &* Abonationis *prædictæ quinque ſolidos Toloſanos... recognoſcens etiam dictus Comes ſe teneri de jure ad faciendam recognitionem & Abonationem prædictam.*

ABONATUS, [Ille pro quo prædes dati ſunt, Gall. *Cautionné*, ex Hiſpanico *Abonar*, pro aliquo ſpondere, unde *Abonado*, *Cautionné*.] Fori Aragon. l. 1. tit. de ſuprajunctariis: *Quòd officia ſuprajunctariæ concedantur perſonis notabilibus, honorabilibus &* Abonatis, *aptis & ſufficientibus ad regendum dicta officia.*

¶ ABOONATUM, Idem quod *Abonamentum*. Chartularium Monaſterii de Criſenone: *Notum ſit omnibus tam præſentibus quàm futuris quòd ego Stephanus de Argentoil dedi ob remedium animæ meæ Eccleſiæ de Criſenone 20. ſol. annuatim in* Aboonatis *meis de vermentum perſolvendos poſt deceſſum meum.*

¶ ABORBITARE, Decedere, quaſi ab orbita declinare. Concilium Tolet. xvi. to. 2. Collect. Conc. Hiſpan. p. 744. *Qui deinceps à fide ſuæ juramento* Aborbitaverint, *& adversùs prædictum Principem noſtrum aliquid nocibilitatis agere aut machinare ſtuduerint.*

ABORRIS, *Scandaloſus*, in Gloſſ. Iſid. forte *abnormis*.

¶ ABORRITIO, pro *Abortio* vel Abortivus fœtus. Guibertus l. 1. de Vita ſua cap. 3. *Nec mora languidulum quiddam inſtar Aborritionis effunditur.*

¶ ABORTARE, Quaſi *Aboriri*, Gall. *Commencer à*. Chartular. S. Vandreg. to. 1. p. 120. ad an. 1264. *De quadam pechia terræ ſicut ſe præportat de longo in latum, &* Abortat *à terra hæredum Radulfi &c.*

ABORTICIOSUS, Abortivus. Gloſſ. Lat. Græc. *Aborticioſus*, ἐκτρωματιαῖος.

¶ ABOTARE } Terminare, Gallicè *Aboutir*.
¶ ABOUTARE } Vox Agrimenſorum. Dicitur de agrorùm finibus qua parte anguſtiores ſunt. Charta anni 1297. in Tabulario Fiſcamnenſi: *Remanet mihi unum maſagium cum omnibus edificiis ſuperpoſitis....* Aboutans *ex uno capite ad vicum prædictum.*

¶ ABOUTIZARE, ut *Aboutare*. Charta an. 1314. in Tabulario S. Martini Pontiſar. *Domum Aboutizantem domum Radulphi Meſſent.*

ABPATRUUS, *Pater propatrui*. Papias. [In cod. MS. Eccleſiæ Anicienſis: *Abpatruus, frater atavi.* Qua notione uſurpàtur à Juſtin. in Jnſtitutis.]

1. ABRA, ἄβρα, Ancillà, famula honoratior, cujusmodi ditiores ad honeſtiora ſervitia, ſeu miniſteria domi ſuæ alunt. Gloſſ. Græc. MS. Reg. cui titulus στέφανος λέξεων, Ἄβρα, ἡ οἰκότριψ, καὶ περὶ χεῖρα θεράπαινα. Joan. de Jan. & Guillelmus Brito in Vocab. MS. Abra, *ſecundùm Ugutionem, eſt ancilla liberata, & dicitur ab ara, quòd ad aram ſervum vel liberum faciebat antiquitus, &c.* Auctor Græciſmi:

Abra, pediſſequæ nomen, propriumque puellæ.

Alius:

Abra, pediſſequa, vel cameraria dicitur eſſe.

Noſtris *Fille de chambre*. Gloſſ. Angloſax. Ælfrici: *Abra* i. *ancilla*, ðinen ƿyln. Chron. Caſaurienſe lib. 3. *Dum puella cum lenone dulcibus alloquiis frueretur,* Abra *involvebat circa calcaria longam camiſiam, qua erat indutus.* Vita S. Gudulæ virg. cap. 2. *Præeunte ejus Abra, cum laterna prævii luminis.* Domnizo lib. 1. de vita Mathild. cap. 2.

Reginam claram ſumtam ſimul ejus & Abram
Alta Canoſſa tenet.

Vide libr. Judith. cap. 10. 16. & in verbo *Dula*.

2. ABRA etiam ſumitur pro concubina. Quomodo *ancilla* apud Criſconium c. 231. & in Concil. Vermerienſi cap. 7. &c. Heſychius, Ἄβρα, δούλη, παλλακή. Ἄβραι, νέαι δοῦλαι. Pœnitentiale MS. *Qui uxores habent, contineant ſe Abris 40. dies ante Paſcha, & Natale Domini, & omni Dominica.* [Si tamen nòn legendum *ab iis.*]

3. ABRA. Charta Hugonis Comitis Campaniæ in Tabulario Dervenſi: *Conſuetudinem quandam quam Abram vocant, ex proprio vino dedit, &c.*

☞ Idem fortè quod *Obra*, ideſt, ſervitium manuum, carrorum aut jumentorum à vaſſallis domino reddi ſolitum. Occurunt ſæpe in veteribus inſtrumentis *Obra* & *Manobra*, ac præſertim in Tabulario Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 115. *Et corovatam ſicut alii villani, & quarta pars vini, Obra & Manobra &c.*

ABRACADABRA, Inſcriptio amuleti apud Serenum Sammonicum pro hemitritæo, [ſeu ſemi-tertiana febri Gallicè, *Fievre double-tierce*, cap. 52. Editionis Pariſienſis apud Colinæum 1533. *Remede ſuperſtitieux.* *Inſcribes chartæ quod dicitur* Abracadabra *ſæpius & ſubter repetis, ſed detrahe ſummam & magis atque magis deſint elementa figuris ſingula, quæ ſemper rapies, & cætera figes, donec in anguſtum redigatur litera conum. His*

lino nexis collum redimire memento.

ABRACADABRA
ABRACADABR
ABRACADAB
ABRACADA
ABRACAD
ABRACA
ABRAC
ABRA
ABR
AB
A

Et addit:

Talia languentis conducunt vincula collo;
Lethales abigent, miranda potentia! morbos.

Quæ quidem inſcriptio Sammonicum Baſilidis hæretici,qui ſub Hadriano vixit,ſectatorem fuiſſe arguit, cui pro ſummo deo fuit neſcio quis ABRACAX,à quo dii reliqui dimanarent,quique Angelos ſeptem, cælorum ſeptem præſides, ac præterea eorum trecentas ſexaginta quinque Virtutes contineret, juxta anni dies; idque ob ſeptem literas,numeralemque eorum valorem,quæ ſimul collectæ numerum 365. conficiunt. Complures vidimus gemmas hacce *Abracax* inſcriptione, quæ Baſilidianis hæreticis amuleti vice fuere contra morbos & malos dæmones: quas inter præclara eſt illa quæ habetur in Muſæo RR. PP. Canonicorum Regularium Sanctæ Genovefæ Pariſienſis, cum hac inſcriptione: ΑΒΡΑCΑΞ. ΑΔΟΝΑΙ. ΔΑΙΜΟΝΩΝ. ΔΕΞΙΑΙ. ΔΥΝΑΜΕΙC. ΦΥΛΑΞΑΤΕ. ΟΥΛΒΙΑΝ. ΠΑΥΛΕΙΝΑΝ. ΑΠΟ. ΠΑΝΤΟC. ΚΑΚΟΥ. ΔΑΙΜΟΝΟC. iſtius fortè Paulinæ mentio eſt in Romana Inſcrip. apud Gruter. 716. 7. ULPIA. PAULINA. MATER. INFELICISSIMA. CONTRA. VOTUM. PIETATIS. POSUIT. Vide Baronium anno 120. num. 10. Gaſſend. de vita Peireſcii an. 1600. [Jac. Sponium in Miſcell. antiq. ſect. 1. art. 5.] Chiffletium, &c. [ABRACAX, ſeu, ut legendum, *Abraſax*, Mithram, id eſt, ſolem ſignificaſſe cenſent multi, inter quos primus Hyeronimus. Vide S. Auguſt. de Civitate Dei. D. B. *de Montfaucon* in Antiq. Explic. ubi de *Abraxas.*]

¶ ABRADICARE, Avellere, eradicare, Gall. *Arracher*. Acta SS. Maii to. 5. pag. 237.* *Inſperatò & ſubitò priùs Abradicantur ungues à palmis poſtea cubiti à coſtulis.*

¶ ABRANIS, V*eſtis muliebris crocei coloris.* Amalth. Vox Græcæ originis, aliis *Abramis*, & *Abamis.*

¶ ABRATURA, Quaſi pro *Abraſura* ab *Abrado.* Dicitur de clavis ſoleiſque equorum uſu ſubtritis, in Ordinatione Humberti II. Dalphini pag. 316. tom. 2. Hiſt. Delphin. *Item pro ferratura & ABRATURA ferrorum & clavorum unius equi ſeu ronchini detur pro toto uno anno unus florenus auri.*

ABRENUNTIARE, *A ſe renuntiando removere, renuere, poſtponere, deſpicere.* Joan de Janua.

ABRENUNTIARE *diabolo & pompis ejus*, formula obſervata in Baptiſmo. Cùm enim quis baptizandus ad Eccleſiam venit, priuſquam immergatur, interrogatur à Sacerdote, *Utrum abrenuntiet diabolo & pompis ejus.* Cui reſpondet, *Abrenuntio.* Ἀποτάσσομαί σοι, Σαθάνα, καὶ τῇ πομπῇ σου, καὶ τῇ λαθρείᾳ σου, apud Joan. Chryſoſt. ad Antioch. Homil. 21. Ejuſdem formulæ meminere Cyprianus Epiſt. 7. Tertullian. de Corona Milit. & alii, præter Scriptores de Ritibus Eccleſ. Capitul. 1. an. 811. c. 5. *Quid ſit, quod unusquisque Chriſtianus in Baptiſmo promittat, vel quibus Abrenunciet.* Adde Capitul. 2. ejuſdem an. c. 9. & Epiſtolam generalem ad Epiſcopos Regni, ejuſdem anni.

¶ ABREPTARE, Arripere. Papiæ autem in Gloſſis MSS. Eccleſiæ Bituric. *Abreptare, Incipere ire.* Tantiſper accedit ad illud, *Iter arripere*, cujus ſervata ſignificatione, ſublataque voce, *iter*, ſequentem corrupere, unde exiit barbarum, *Abreptare*, id eſt, Viam inire, iter aggredi.

ABREPTITIUS. Vide *Arreptitius.*

¶ ABREVIARE, Aliquid ad ſummam quamlibet redigere. Charta Henrici Regis Angliæ an. 1155. apud D. *Bruſſel* Tract. de uſu feud. to. 2. p. 4. *Liceat Vicecomiti & Baillivo noſtro achachiare & ABREVIARE catalla defuncti inventa in laico feodo ad valentiam illius debiti per viſum legalium hominum.*

ABRIGEUM. Malè, pro *Obryzum*, quod vide

ABROCAMENTUM, Vox forenſis, emtio mercium integrarum, priuſquam vel ad nundinas, vel ad forum rerum venalium deferantur: earumdemque deinceps per portiones diſtractio. Spelmann.

ABROGANS, *Humilis*, in Gloſſis Iſid. cui contrarium eſt *arrogans*. [Idem Iſid. de Propr. Sermonis: *Inter arrogantem & Abrogantem hæc diferentia. Arrogans ſuperbus, Abrogans humilis. Arrogans aſſumit ſibi fiduciam, Abrogans demit.* Ita & in Excerptis Pithœi.]

ABROGARE, *Ablegare*, in Gloſſ. Iſid.

¶ ABROMA, *Stola muliebris genus.* Ita Laur. in Amalthea. Idem fortè quod *Abranis* ſuprà.

ABROSTURA [Depaſtio animalium in *bruſcis* ſeu dumetis, è Germanico *Broſte, ſproſſe, brot, ſprot*, germina, ſurculi, Gall. *Bourgeons*: quæ à Saxonico Spꞃẏnᵹan, pullulare, germinare, vernare, inquit Somnerus in Lexico; hinc *Bruſtum*, & Gallicæ voces *Brouſt, Brouſter, Brouſtilles*; hinc etiam *Abroſtura* Normannis *Abrouſture*: quod eſt jus ducendi animalia ad paſtionem hujuſmodi, certis tamen anni vicibus & conditionibus.] Vetus Charta Normannica, apud Columbum in Blancalanda pag. 550. *In parco autem ſuorum tantùm porcorum quietationem, & communem cum noſtris, & ſimiliter poſt nos cum-porcis domini, libertatem & ABROSTURAM unam, & coria cervorum & omnium biſſarum, &c.*

¶ ABRUTIO, Everſio, deſtructio. Item, licentia deſtruendi domum: non enim vaſſallo licebat ædificium aliquod, quamvis ſuum, evertere abſque domini feudalis permiſſu. Rymer. to. 13. pag. 244. col. 2. *Omnimodas proſtrationes, ABRUTIONES, ſive permiſſiones cadendi aliquarum domorum, ac etiam omnimodas inclauſuras aliquarum terrarum arrabilium.*

¶ ABRUTUS, Quaſi ab erutus, id eſt, avulſus, excuſſus, Gall. *Arraché, detaché, ſecoüé.* Privilegium Agiradi Epiſc. Carnot. an. 696. apud Felibianum in Hiſt. Monaſterii S. Dionyſii p. xvij. *Et nos de multiplicata ſegete præmia ſempiterna populorum congeries fructificata gremiis, ABRUTIS palliarum ſordebus triticum horrea reconditis metere atque adipiſci mancipari valeamur.*

¶ ABSA, Vox Occitana. Menſuræ ſpecies, ulna. Inſtrum. an. 1350. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 479. *Item. Quòd dicti Conſules habeant poteſtatem cognoſcendi, & ordinandi de menſuris bladorum, vini & olei, & aliis ponderibus, & de ABSIS, ſeu cannis, cum quibus panni lanei, & caprini & aliæ merces menſurantur, cannantur, ac venduntur.*

¶ ABSARE, ABSARIUS, &c. Vide in *Abſus.*

¶ ABSBRIGARE, Prædium, caſtrum, &c. domino capitali reddere, & ab iis ita excedere ut nihil jurispenes cedentem remaneat. Propriè verò eſt àlite liberare; eſt enim *Briga*, Jurgium, lis, rixa: unde *Brigare*, Litigare, *Diſbrigare*, Ab omni lite immunem facere. Charta Alberti & Ottonis Auſtriæ Ducum apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 524. *Caſtrum in Stein à ſpectabili Comite... nunc in ſua detinente poteſtate*, ABSBRIGARE *tenebimur, ſic ut ad prædicti Regis filii domini Johannis manum deveniat.* Vide *Feudum reddibile.*

ABSCEDÆ, *Ædificii lateres, cuniculi*, apud Papiam editum. Sed legendum videtur *latentes cuniculi*, qui longiùs in terram *abſcedunt* [Codex MS. Eccleſiæ Bituric. habet: *Edificii luteres, cuniculi.* Quibus forſitan intelligendi ſubterranei receſſus ædificii, fornices, Gall. *Voutes, mines, lieux ſouterrains.* Dici potuere *Luteres* & *cuniculi*, quòd lutra circa fluviorum littora effodiat receſſus ſubterraneos more cuniculorum.]

ABSCEDERE, Cedere, rem quampiam, aut jus ſuum in alterum transferre, *Ceder.* Wichbild Magdeburgenſe art. 20. §. 1. *Invenitur tandem judicialiter, quòd cum heredum conſenſu ſi proprium illud ſibi* ABSCESSUM, *vel reſignatum non ſit.* Infrà: *Cùm verò — proprium ſeu hereditatem* ABSCESSERIT, *& ille eandem acceptaverit, ulteriùs per ſententiam quærat, ex quo quidem Abſceſſionem fecit, an iſtud proficere ei poſſit in ſuo jure, &c.* Et §. 2. *Dicendo, quemadmodum tibi domus ſeu hereditas coram judicio Abſceſſa, reſignata, donatave eſt.* Adde artic. 21.

¶ ABSCERNERE, *Repellere, rejicere.* Gloſſ. *Abſternere* etiam ex Gloſſario Iſidori quod idem ſonat, & eſt eadem vox variè lecta.

¶ ABSCESSIO, Ceſſio. Vide in *Abſcedere.*

¶ ABSCIDICULA, Statuæ, vel imaginis loculamentum in fornicis modum pro *Abſidicula*, apud Joannem Diaconum in Vita Gregorii Magni lib. 4. cap. 84. *In Abſcidicula Gregorius in rota gypſea pictus oſtenditur.* Vide *Abſida*

ABSCIDILIUM, *Cultellus, quo ungulæ equorum abſcinduntur.* Breviloq.

¶ ABSCIRE, *De memoria exire.* MS. Cod. Bituric. & Amalthea, ubi additur: *Deſcire, de obedientia Ducis recedere, &c.* Goclenius in Lexico Philoſophico: *Abſcio* ἄχρηςον, *pro de memoria exeo.*

¶ ABSCISA, Scriptionis genus. Vide *Scriptura.*

¶ ABSCISURA, *Intervallum.* Gloſſ. Bitur. propriè idem quod *Abſciſſio*, Gall. *Coupure, ſeparation.*

ABSCONDERE, Purgare ſe. Capitula Ludovici II. Imp. tit. 2. cap. 4. *Si quis autem negaverit factum, ſi comprobatus non fuerit, propria manu ſe Abſcondat.* Quo loco, *Abſcondere*, idem valet ac *excondicere, eſcondire, excondire*, id eſt, purgare ſe ſacramento interpoſito, aut adhibitis teſtibus, ut infrà docemus: unde neſcio an non legendum ſit, *eſcondiat*, vel *excondicat.* Vide *Excondicere.*

ABSCONSA, Cæca laterna, qua Monachi ut plurimùm utuntur in obeundis dormitoriis. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 36. *Abſconſam præparet cum candelà, &c.* Adde cap. 41. Lanfrancus in Decretis pro Ord. S. Bened. cap. 1, ſect. 1. *Debet Prior cum Abſconſa accenſa per chorum ire, ac videre quàm regulariter ſedeant.* Occurrit pluries apud eundem, pag. 259. 278. 280. 282. apud Udalricum in Conſuetud. Cluniacenſ. pag. 32. 95. 130. 174. 213. in lib. Uſuum Ordinis Ciſtercienſis c. 20. 53. 68. 89. 93. 94. 100. in Vita S. Gregorij Epiſc. Armeni n. 10. apud Gillebertum Lunicenſem Epiſcopum de Uſu Eccleſiaſtico, &c. Galli Monachi *Eſconſes* appellabant. MS. Corbeienſe de Menſa Abbatis, de Theſaurario: *Debet enim prioribus, pueris Monachis portantibus late rnam & Eſconſecandelam, &c.* Eſt enim *eſcondre*, abſcondere apud Guill. *Guiart* MS.

Pierres, qui ne ſont pas legieres,
Groſſes ſont celes des perieres.
Qui ſe vont en la vile ESCONDRE,
Et ſont les couvertures fondre.

Conſa & Sconſa, Eadem notione non ſemel. Conſuetudines Floriacenſis Cœnobii: *Unus verò de infantibus in Conſa à Magiſtro ſuo præparata affert candelam accenſam.* Vita S. Goſuini lib. 3. *Sconſas — numquam Prior vel Abbas habuit, niſi illam quæ omnium communis fuit.* Vide Monaſticum Anglic. tom. 3. pag. 171. 331.

¶ ABSCULTARE, pro *Auſcultare.* Teſtam. Jacobi Aragon. Regis, Spicileg. Acher. tom. 9. pag. 199. *Et hoc exemplum inde ſumptum cum dicto inſtrumento originali inſpici & concordari & Abſcultari.*

ABSCULTATORES. Vide *Audientia.*

ABSE, *Spontaneus*, in Gloſſis Iſid. Galli dicunt, *De ſoi.*

¶ ABSECTOS. Iſid. lib. 16. Orig. cap. 11. de gemmis nigris: ABSECTOS, *nigra & ponderoſa diſtincta venis rubentibus: hæc excalefacta igni ſeptem diebus calorem tenet.* An ab ἄψεκτος, Irreprehenſus. Vide *Abſictus.*

¶ ABSEDIUM, Obſidio. Memoriale Poteſtatum Regienſium ad an. 1247. apud Murator. to. 8. col. 1115. *Poſtea venit Imperator cum D. Izolino cum magno exercitu, & cum prædicto Rege & Cremonenſibus, & poſuerunt ſe in* ABSEDIUM *prænominatæ civitatis Parmæ.* Non ſemel ibid. occurrit. Chron. Parmenſe ad an. 1267. apud eumdem Murator. to. 9. col. 782. *Stando Parmenſes in dicto Abſedio burgi S. Domnini cum Mutinenſibus..... auditum fuit, quòd, &c.*

¶ ABSEITAS, vel ABSCITAS. Vide *Abſus.*

ABSENS, Eadem notione qua *Abſtentus* (de quo vocabulo infrà) uſurpatur in Capitulis Caroli M. lib. 7. cap. 215. ubi de Devota peccante & pœnitente: *Priuſquam in Eccleſia admittatur ad orationem, ad nullius convivium Chriſtianæ mulieris accedat. Quòd ſi admiſſa fuerit, etiam hæc quæ eam receperit, habebitur* ABSENS. Id eſt abſtinebit pariter ab ingreſſu Eccleſiæ, ſeu habebitur pro excommunicata.

ABSENTEM SE FACERE, Deveſtire ſe de re aliqua, exuere poſſeſſione, & eam in alium transferre. Charta vetus an. 1075. pro Monaſt. Pinarolenſi, in Probat. Hiſt. Sabaud. *Exinde ultimam facio traditionem & veſtituram, & me exinde foris expuli, vvarpivi, & Abſentem feci.* Habetur rurſum pag. 23. Occurrit præterea hæc formula in Charta Mathildis Comitiſſæ, quam deſcripſit Baronius ann. 1102. & in alia apud Ughellum tom. 3. pag. 415. tom. 4. pag. 1160. & in Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 102.

¶ ABSESITUM SE FACERE, Eadem ſignificatione; ſed non eadem origine, *Abſeſitus* enim conſtat ex præpoſitione *ab* & *ſeſitus*, quod à verbo *ſeſire* ſeu *ſaiſire*, Tenere, Gall. *Saiſir.* Veteres Chartæ apud Ughellum to. 3. p. 61. & 415. *Legitimam facio veſtituram per cultellum, feſtucam nodatam...... me ea inde foris expuli, & verpivi &* ABSESITUM *feci.*

ABSITUM FACERE, Eadem notione. Tabula-

rium Caſaurienſe an. 22. Ludov. Imp. Loth. F. *Et juxta legem meam per cultellum & feſtucam notatam* [*l. nodatam*] *ſeu gazonem terræ vobis exinde ad veſtram partem corporalem facio inveſtituram, ad veſtram proprietatem habendum, & me inde foras expuli, &* Absito *feci, faciendum exinde à præſenti die, tam vos quàm hæredes veſtri, aut cui vos dederitis, vel habere ſtatueritis, proprietario nomine quidquid volueritis, &c.*

Absititium se facere, in veteri Charta apud Ughellum tom. 3. Ital. ſacr. pag. 49. 51.

ABSENTARE, Occultare, abſcondere. Joan. de Janua: *Abſentare, Amovere, abſentem facere, vel eſſe.* Alanus de Inſulis in Planctu naturæ: *Cætera verò, quæ thalamus ſecretior Abſentabat, meliora Fides eſſe loquebatur*, id eſt, occultabat. Aimoinus lib. 1. de Miracul. SS. Georgii & Aurelii num. 7. *Sed quid exinde Chriſtus pro ſuorum martyrum oſtenſione operatus ſit ullatenus Abſentari non debet.*

Absentare se, Concil. Cæſarauguſt. c. 4. *Nulli liceat ſe de Eccleſia Abſentare.* Petrus Damian. lib. 1. Epiſt. 9. *A Conciliis ſe ſynodalibus Abſentavit.* S. Ambroſius in Actis S. Sebaſtiani cap. 17. n. 60. *Non potes temetipſum nec à ſpectaculis tollere, neque judicandis negotiis Abſentare.* Dinamius: *Qui de cordis non Abſentatur arcano.* Utitur etiam Herimannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis cap. 4. Willel. Brito lib. 6. Philipp. v. 494. lib. 7. v. 22. &c. Vide legem 4. Cod. Theod. de Decur. & quæ ibi notavit Jacobus Gotofredus, & Savaro ad Sidon. lib. 9. Epiſt. 13.

Absentaneus, *qui ſe ſemper abſentat.* Joan de Janua.

Absentatus, Deperditus, amiſſus, Gallis *Egaré.* Lex Longobard. lib. 2. tit. 36. §. 6. *Et dixerit quòd munimen ſuum Abſentatum fuiſſet*, id eſt, Charta ſeu diploma non reperiretùr. *Abenſté*, in Conſuetud. Leodienſi art. 24. 106. 107. dicitur de eo qui *Abſentare ſe* cogitur, *qui eſt obligé de s'abſenter.*

Absentare, Abeſſe. Valerianus Cemelenſis Homil. 9. *Ecce hic dicit: Clavis deeſt, cuſtos Abſentat; cùm primùm reverſus fuerit, accipies.* Et Homil. 11. *Aſſiſtente igitur Deo ac Servatore noſtro, ſine dubio dominatio diabolicæ poteſtatis Abſentat.* Eucherius in Homil. *De templo Dei Abſentare non expedit Sacerdotem.* Alanus lib. 4. Anticlaud. p. 61. *A ſimili non omnis gloria quarto Abſentatur equo.*

¶ Absentere, Eadem ſignificatione dicitur in Capitul. General. MSS. S. Victoris Maſſilienſis: *Quòd ſi dicti monachi excedant diſcurrendo inutiliter, vel ſe ſine ſuorum licentia Priorum à Prioratibus* Absentendo, *&c.*

Absentatio, in Epiſt. 58. ex Francicis tom. 1. Hiſt. Franc. apud Gregor. VII. PP. lib. 1. Epiſt. 44. 45. &c. Aliud ſonat in Gloſſ. Lat. Græc. Abſentatio ἀποςήθησις. In aliis Gloſſ. MSS. additur ἀπὸ ςόμαλος. Vide Gloſſ. med. Græcit. in ἀποτήθησις [S. Bernardus lib. de Præcepto & Diſpenſatione cap. 20. *Illa verò circa corpus occupatio quid eſt, niſi à Deo quædam Abſentatio? & Abſentatio quid, niſi peregrinatio?* Vulcanius & ex eo Laurentius in Amalthea: *Abſentatio, Recitatio facta abſente libro.*]

¶ Absenter, In abſentia, in Tranſlatione S. Guthlaci, Aprilis to. 2. p. 60.

¶ Absentialis dies, Dicitur dies qua quis abſens eſt, ut cùm Canonicus à choro abeſt. Statuta Stephani Tornacenſis Epiſcopi an. 1196. pàg. 1197. novæ Edit. Diplomatum Miræi: *Si etiam aliquis Canonicus propter manifeſtum capituli vel Epiſcopi negotium abſens fuerit, vel cum Epiſcopo equitaverit, illorum dierum* Absentialium *anguſtia ad hoc ut foraneus judicetur non poterit coarctari.*

¶ Absentialiter præsens, id eſt, corpore quidem abſens, ſed præſens mente. Epiſt. Halinardi Archiep. ad Canonicos Lugdun. circiter ann. 1051. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 8. B. *Quapropter Abſentialiter præſens ſolo tenus ſupplico communiter miſerando indulgeatis.*

Absentivus, in Fragmento Petronii: *Sed ne diutius Abſentivus eſſem, voluptatem mihi negavi.*

ABSENTUM pro *Abſinthium*, legi in Codice MS. Apulei de Herbis, monet Salmaſius ad Lampridium, indeque *Abſentatum vinum*, apud eundem Lampridium in Codice Palatino, pro *abſintiatum*, uti editus præfert.

¶ ABSICTUS, *Gemma nigra & ponderoſa*, in Gloſſis Bituric. MSS. Vide *Abſectos.*

1. ABSIDA, vel apsida, Fornix, ex Gr. ἀψὶς, arcus, fornix. Papias: *Abſida eſt hemiſpherium.* Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Emiſperium, Abſida.* Honorius Auguſtod. lib. 1. de Imagine mundi c. 77. *Abſides*, id eſt, *circuli.* Durandus in Ration. *Exedra eſt Abſida, ſive volta.* Ælfricus in Gloſſ. Saxon. *Abſida*, ꞅinepealꞇ cleoꝼa *vel* poꞃꞇic. id eſt, rotunda concameratio, vel porticus. Gloſſ. Gr. Lat. ἀψὶς, *forfex, arcus, fornix.* Iſidorus lib. 14. c. 18. *Utrum Abſidam an Abſidem dicere debeamus, hoc verbi genus ambiguum quidam Doctorum exiſtimant.* S. Hieronymus lib. 2. in Epiſt. ad Epheſ. *In ſummo cœli fornice, & ut ipſo verbo utar, Abſide.* Senator lib. 8. Epiſt. 33. *Hîc erumpit aquarum perſpicua & dulcis ubertas, ubi in modum naturalis antri* Absidis *fabricata concavitas, ſic perſpicuos liquores emanat, ut vacuum putes lacum, quem non dubitas eſſe pleniſſimum.* Ordericus Vital. lib. 9. pag. 719. *Multi autem abibunt, qui nunquam redibunt, donec ad proprias Abſides aſtra redeant.* Perperam edit. *obſides.* [Epiſtola Gunzonis ad Augienſes Fratres, an. 969. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 310. D. *Vile putat in liberalibus ſtudiis immorari; planetarum* Absidas, *poſitionem, diſcurſus per Zodiacum, circulorum inter ſe replicationem inquiſitum ire nihili pendit.*] Vide Alcuinum Poëm. 3.

2. ABSIDA, Pars ædis ſacræ interior, in qua altare collocari ſolet, ſic appellata, quòd ſit quodammodo ſeparata à templo, & proprio fornice tecta & convoluta. Gregorius Turon. de vitis Patrum cap. 7. *Ante altare, baſilicæ fundamenta jecit, erectaque Abſida miro opere conſtruxit & tranſvolvit.* Cap. 16. *Ventumque eſt ut ſanctum Munus juxta morem Catholicum ſigno Crucis ſuperpoſito benediceretur: at ille intuitus, vidit quaſi ad feneſtram* Absidæ *ſcalam poſitam, &c.* Zixilanes in Vita S. Ildefonſi Epiſc. Toletani: *Et elevatis oculis, aſpexit in circuitu ejus, & vidit omnem* Absidam *Eccleſiæ repletam Virginum turmis de cantationibus David modulata ſuavitate aliquid decantantibus.* Petrus Damian. lib. 3. Epiſt. 8. *Teneo ſcilicet clauſtrum poſt Abſidam Eccleſiæ tuo dumtaxat habitaculo dedicatum, &c.* Id eſt, retro chorum, ſeu potiùs preſbyterium, neque enim hic locus aſteriſco indiget. Hugo Flaviniacenſis in Chronico pag. 112. *Reliquias Hieroſolymitanas in principali Abſida locis congruis venerabiliter collocavit.* Guibertus lib. 1. de Pignor. Sanctor. c. 2. §. 2. *Is ante Abſidis frontem, inter altare videlicet & Abſidem — pro officio acturus aſtiterat.* Anſelmus Epiſcop. Ha-

velberg. lib. 3. Dial. cap. 1. *Et quoniam omnium veſtrum excellentiæ placuit, ut in hac ſancta Baſilica S. Sophiæ iterum conveniremus, in cujus* Absida *nunc ſedemus, &c.* Vita Aldrici Epiſcopi Cenomanenſis n. 2. *Fecit namque in prædicta Eccleſia altaria ſex, quorum unum ſurſum poſitum in* 28. *media* Absida *collocatum, &c.* Vide Analecta viri doctiſſimi Joan. Mabillonii tom. 1. pag. 108. Mitto reliqua quæ non ita pridem in hanc ſententiam congeſſimus in Deſcriptione Ædis Sophianæ. n. 51.

☞ Absida, Propriè eſt cujuſvis ædificii pars extrema & interior ſuper planum ſemirotundum erecta & concamerata, quam Galli plerique appellant *Rond point*. Neque dumtaxat uſurpanda *Abſida* pro illa parte in qua altare collocari ſolet; convenit cuilibet ſtructuræ in arcum deſinenti & concameratæ: quare & dicitur de Eccleſiarum Sacellis ſemirotundis, deque aliis partibus Eccleſiæ, cùm in circulum pariter terminantur. Sic Eccleſ. Cathed. Noviomenſis, Eccleſ. S. Luciani Bellovacenſis, atque Nannetenſis, olim S. Pauli plures habere *Abſides* dicuntur, quòd tria ædificii totius in crucis modum exſtructi extrema in arcum deſinant. Vita Sancti Hermelandi inter Acta SS. Benedict. tom. 1. ſæc. 3. pag. 398. *Sancta ejus membra in Baſilica S. Apoſtoli Pauli juxta oratorium S. Vandregeſili in* Absida *meridiana ſepulturæ debito cum honore tradiderunt.* Vita B. Hermanni Joſephi, April. tom. 1. pag. 694. B. *Cùm in una Abſide Monaſterii orationibus eſſet ac meditationibus occupatus, &c.*

¶ 3. ABSIDA, Interdum pro Epiſcopali ſede, quòd in medio *Abſidæ* collocari ſoleret, ut in Eccleſiis in quibus Chorus retro altare eſt. S. Auguſtinus ad Albium: *Dicebam ego quibus poteram qui nos in* Apsidem *honoratiores & graviores aſcenderant.* Et Epiſt. 203. ad Max. *In futuro Chriſti judicio nec Abſidæ gradatæ nec cathedræ velatæ.*

4. ABSIDA, Feretrum in quo reliquiæ Sanctorum continentur, ſic fortè appellatum, quòd in abſidem ſeu cameram deſuper convolvatur. Geſta Conſulum Andegavenſium cap. 3. n. 26. ubi de Relatione corporis S. Martini: Absida *ſiquidem quam deferebant, erat fuſilis ex auro & argento, quod dicitur electrum, ſpiſſitudine duorum digitorum, actoremque operis B. Perpetuum inſculptor deſignarat, ſuffragio litterarum, &c.* [Vide S. Paulini epiſtolam. 32. edit. 1685. pag. 206. & not. 149. pag. 64. ubi præter cetera docetur *Abſidam* ut plurimùm ſumi pro concha altaris, vel ipſa ſacra menſa ſeu altari; v. g. cùm dicuntur in *Abſidis* repoſitæ Sanctorum reliquiæ quas ſub altaribus, & intra altaria recondi ſolitas notum eſt. Videſis & D. Cangii lib. 3. Conſtantinop. Chriſt. p. 45. & 46.]

5. ABSIDA, in Gloſſis MSS. eſt *latior pars ædis.*

¶ 6. ABSIDA, Apsidia, Apsis, Sacra umbella quæ aut ſupra SS. Sacramentum aut ſupra SS. Corpora erigitur, Gall. *Baldachin.* In omnibus fere ſacellis S. Dionyſii ſuper Sanctorum reliquias *Abſides* lapideas opere Gothico exſtructas videre etiamnum licet. Gloſſulæ excerptæ è Codice MS. Cluniacenſi tom. 2. pag. 23. operum poſthum. D. Mabillonii: Apsis *eſt freda, operculum ligneum, quod retro altare ſit ſupra corpora ſanctorum.*

Apsidia, Eadem notione. Geſta Dagoberti I. Reg. Franc. c. 17. *Foris quoque deſuper* Absidiam *illam, infra quam veneranda Martyrum corpora tumulaverat, --- ex argento puriſſimo mirificè cooperuit.*

¶ 7. ABSIDA, Orbita, circulus rotæ. Quòd autem ſic dicatur, inquit Spelmannus, fieri videtur non ab ἀψὶς, ἀψῖδος, fornix, ſed ab ἅψις, ἅψεως, tactus, ab ἅπτω tango, quia pars illa rotæ quæ orbitam deſcribit, terram tangit. Adde quòd hac eadem notione apud Geometras *Tangens Linea* appelletur, quæ circulum in puncto tangit, nec ſecat illum.

ABSIDATUS, Concameratus, in abſidis ſeu arcus formam tectus. Gloſſ. Lat. Gr. *Arcutus*, τοξωτὴς ἐπικαμπὴς, ἀψιδωτὸς. *Porticus abſidata*, apud P. Victorem in Deſcr. Romæ reg. 4. Senator lib. 4. Epiſt. 51. *Caveas illas ſaxis pendentibus* Absidatas, *ita juncturis abſconditis in formas pulcherrimas conveniſſe, ut cryptas magis excelſi montis crederes, quàm aliquid fabricatum eſſe judicares.*

ABSIDICULA, apud Joannem Diac. lib. 4. Vitæ S. Gregorii M. PP. cap. 84.

¶ ABSIDITAS. Vide *Abſus.*

ABSIGNARE, ἀποσφραγίζειν, in Gloſſ. Lat. Gr. Reſignare, deſigillare, *Décacheter.*

¶ ABSINTHIUM. Vide *Abſynthicum.*

ABSITINUM [vel absidanum] εἶδος χρυσοῦ, in Gloſſ. Gr. Lat. [Fortè legendum *Aurichalcum*]

¶ ABSITAS. Vide *Abſus.*

¶ ABSITITIUM, absitum ſe facere. Vide in *Abſens.*

¶ ABSJURARE, absjuratio. Vide in *Abjurare.*

¶ ABSLATATA, *Navis pyratica*, in Onomaſtico. Vide *Abſtlata.*

ABSO. Vide *Abaſo.*

ABSOLERE, *ab uſu recedere.* Papias.

1. ABSOLVERE, Liberum dimittere. Lex Wiſigoth. lib. 9. tit. 1. §. 2. *Si quis alienum ſervum in fuga lapſum, ferro vinctum, aut in quocumque ligamine conſtitutum Abſolverit.* Eugippius in S. Severino: *Captivos gratanter Abſolveret.* Vide Ughellum tom. 7. pag. 977.

2. ABSOLVERE, Interdum mittere, remittere in patriam, domum. Anaſtaſ. in Hiſt. Eccl. *Hunc nos baptizantes, ad propriam Abſolvimus regionem.* Ubi Theophanes in Cod. Vatic. habet ἀπεστείλαμεν, in Regio ἀπελύσαμεν. Agobardus de Bapt. Judæor. *Poſt paululum feciſtis ut ingrederer, ſed nihil audivi, niſi Abſolutionem diſcedendi.* Id eſt, licentiam, facultatem diſcedendi.

3. ABSOLVERE, Donare, dimittere, contradere, in poſſeſſionem mittere. Tabularium Conchenſe in Ruthenis. ch. 91. *Euſtorgius de Macennago dimiſit &* Absolvit *Sancto ſalvatori de Conchas—— Eccleſiam de S. Mameto, &c.* Tabularium Abb. Belliloci in Lemovicib. *Facta gurpitio iſta vel Abſolutio in menſe Junii, &c.* Et ante: *Si—— aliqua perſona contra gurpitionem vel Abſolutionem illam calumniam generare præſumpſerit.* Ibid. *Quamobrem omnia Abſolvimus Deo ſanctoque Petro Bellilocenſi in manu Domini Abbatis.* Vide Miracula S. Ludgeri Epiſc. Miming. n. 39.

4. ABSOLVERE Defunctos, eſt dicere *Collectam* mortuorum, *Abſolve Domine, animas fidelium defunctorum.* Odo Epiſcopus Pariſienſis in Præceptis ſynodalibus §. 7. *Sacerdotes audito Parochianorum ſuorum obitu, ſtatim* Absolvant *eos cum Pſalmis pro defunctis, & Collecta.* Statuta Ordinis de Sempringham p. 781. *Patres & matres, fratres & ſorores & conſanguinei defuncti Fratrum noſtri Ordinis in annuo Capitulo in Conventu nominativo debent* Absolvi, *&c.* Vita S. Gilberti Inſtitutoris ejuſdem Ord. *Recitatis Sanctorum paſſionibus, & Ab-*

ſolutis defunctis. Adde lib. Uſuum Ord. Ciſterc. cap. 30. 99.

¶ 5. ABSOLVERE AD CAUTELAM. V. infrà *Abſolutio ad cautelam.*

¶ ABSOLVIMENTUM, Licentia, facultas aliquid faciendi. Synodus Cæſarauguſtana anno 1058. tom. 3. Collect. Concil. Hiſpan. p. 220. *Nec per ullum nuncium non dirigat ei ſine conſilio & Abſolvimento de ſuprà dicto Comite Raymundo.*

1. ABSOLUTIO, Indulgentia, à peccatis remiſſio. Ordericus Vitalis lib. 5. *Et generali Edicto feſtivam ſtationem ad ſancti Pontificis corpus— fieri decrevit, ad quam Parochianos pæne omnes monitis &* ABSOLUTIONIBUS *atque benedictionibus invitavit.*

¶ 2. ABSOLUTIO, Diſpenſatio, dimiſſio, libertas, permiſſio. S. Bernard. Epiſt. 313. n. 3. Edit. an. 1690. *Et credo, ni fallor, quòd Abſolutio quæ facta eſt, poteſt interim impediri &c.* Loquitur de facultate diſcedendi ex uno Monaſterio duobus Monachis conceſſa.

¶ 3. ABSOLUTIO, Apocha, acceptilatio, Gall. *Quittance, décharge.* Diploma Caſimiri Poloniæ Regis an. 1356. *Litteras quittantias dabimus, & Abſolutiones ſub forma debita.*

¶ 4. ABSOLUTIO, in Eccleſiaſtici Officii Rubricis eſt deprecatio brevis quæ dicitur finitis pſalmis cujuſlibet Nocturni, qua ſolebat olim terminari Officium nocturnum uniuſcujuſque *Vigiliæ; Abſolutio enim terminum & finem denotat,* inquit Macer in Hierolexico. Vide Hofmannum.

¶ 5. ABSOLUTIO, Collecta, ſeu oratio pro mortuis, illa præſertim quæ incipit, *Abſolve Domine, &c.* Item quævis aliæ orationes pro defunctis, ac etiam preces, thurificationes, aſperſiones, quæ circa corpora defunctorum fiunt. MS. Conſuetudinum S. Auguſtini Lemovic. fol. 18. *Quando pro aliquo Abbate vel Abbatiſſa defertur rotulus, ſi Conventus eſt in clauſtro... Cantor debet ſcribere in eo* ABSOLUTIONEM *vel orationem conſuetam, &c.* Habetur hujuſmodi Rotulus in Monaſt. Solemniacenſi prope Lemovicum pro Hugone Abbate defuncto anno 1240. in quo *Abſolutio* à Cantore ſcripta his verbis legitur: *Titulus Conventus vel Eccl. N. Anima Domini Hugonis Solemniac. Abbatis & omnium fidelium defunctorum per miſericordiam Dei requieſcant in pace. Oravimus pro veſtris, orate pro noſtris, &c.* Vide ſuprà *Abſolvere defunctos.* Vide etiam *Rotulus.* Forma porro & ritus *Abſolutionis* habetur in Cæremoniarum Codice MS. Monaſterii B. M. Deauratæ Tholoſ. *Fit circuitus per cimiterium à Priore vel ab Domaderio, abſtergendo ab aqua benedicta, & poſt finito reſponſorio cum verſibus* ABSOLVUNTUR *mortui ab illo qui fecit officium.* Idem occurrit in. Inſtrum. an. 1397. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1630.

¶ 6. ABSOLUTIO CAPITULI, Brevis Lectio ex Scriptura Sacra, quæ quotidie poſt Primam dici ſolet, & quæ primùm in Monaſteriis finito *Capitulo* antequam Fratres exirent ad opera & benedictionem à Superiore acciperent, decantabatur.

¶ 7. ABSOLUTIO AD CAUTELAM, Gall. *Abſolution à Cautele.* Dicitur de abſolutione quæ majoris ſecuritatis cauſa alicui judicis ſententia excommunicato & appellanti conceditur; dummodo ferendo demum judicio ſe pariturum promittat præſtito ſacramento. Abſolutionis ad Cautelam nulla mentio ante Celeſtinum Papam qui anno 1195. ad Epiſcopum Lincoln. ſcribens, quoſdam abſolvi permittit *ad majorem Cautelam.* Conc. Tarracon. an. 1591. to. 4. Collect. Conc. Hiſpan. p. 589. ABSOLUTIO *ad cautelam prohibetur concedi invaſoribus excommunicatis, & de facto conceſſa non valere declaratur.* Charta abſolutionis ab Officiali Rhotomag. conceſſæ aſſervata in Monaſterio B. M. de Bono nuntio: *Contra quos dictus Rev. Pater aut ejus Officialis ad ſuſpenſionem vel excommunicationem proceſſerat, à ſententia hujuſmodi pendente dicto proceſſu & ſine ejus ac procurationum prædictarum præjudicio per dictum Archiepiſcopum vel ejus Officialem habentem ſuper his poteſtatem* ABSOLVERENTUR *ad cautelam &c.*

ABSOLUTIONIS DIES, apud Baldricum Noviom. lib. 3. c. 74. in Vita Lietberti Epiſc. Camerac. c. 54. apud Silveſtrum Giraldum in Itinerar. Camb. lib. 2. c. 11. vulgò *le Jeudy Abſolu*, feria nempe quinta ante Paſcha, qua Pœnitentes abſolvi ſolebant. Joannes Epiſcop. Abrincenſis de Offic. Eccleſ. pag. 41. *Ipſo die hora ſexta populus ad Eccleſiam conveniat: ſi Epiſcopus fuerit, convocatio pœnitentium &* ABSOLUTIO, *chriſmatis & olei conſecratio, juxta Epiſcopalem ritum ordinetur; ubi verò defuerit, imprimis tam Clerus, quàm populus proſtrati in terra cum lacrymis & gemitu Abſolutionem criminum à majori Sacerdote accipiant.* Gillebertus Epiſcopus Lunicenſis de Uſu Eccleſiaſt. *Abſolvit Præſul populum de venialibus in Capite jejunii; de criminalibus in Cœna Domini.* Vide obſervata à Menardo ad librum Sacramentorum Gregorii pag. 231. & ſeqq. ubi de abſolutionis formulis. Adde V. Cl. Steph. Baluzium ad Reginonem p. 654. & quæ obſervamus infrà in voce *Reconciliare.*

ABSOLUTIONEM FACERE, Jubere, juſſionem dare, vel potius facultatem ac licentiam dare aliquid faciendi. Charta Dagoberti Archiepiſcopi Bituricenſis an. 990. *In ipſius* [Epiſcopi defuncti] *loco jubeo &* ABSOLUTIONEM *facio ad Coepiſcopos noſtros eligere & benedicere Gausbertum Sacerdotem, &c.* Infrà: *Nos* [Epiſcopi] *unà cum auctoritate &* ABSOLUTIONE *Domini Archiepiſcopi noſtri — recepimus in noſtro Epiſcopali numero atque Collegio proclamatum Gausbertum, &c.*

¶ ABSOLUTIONES RELAXATORIÆ. Sic vocantur conceſſæ excommunicatis Abſolutiones ad tempus. Statuta Synodalia Eccleſiæ Æduenſis apud Martenium to. 4. Anecd. col. 511. B. *Item quia nonnulli Curati dum recipiunt* ABSOLUTIONES RELAXATORIAS *ſeu relaxamenta uſque ad tempus, tenent, ut dicitur, partes excommunicatas per Abſolutionem, & ... præcipitur ut de cætero dum tales receperint Litteras, in regiſtris ſuis regiſtrent per hunc modum, videlicet, Relaxatus eſt talis, & Abſolutus hinc uſque ad tale tempus & non ultra, &c.*

ABSOLUTORIÆ LITERÆ, Quæ re confecta, Miſſis ac Legatis dantur, cùm domum remittuntur. Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 254. *Ut reverſis Miſſis ſuis cum litteris Abſolutoriis, ibi quoque à ſuffraganeis & diœceſi ſua viaticum acciperet.*

ABSOLUTORIÆ LITTERÆ, Quibus Pontifex excommunicatum, ab excommunicatione à ſe abſolutum eſſe denuntiabat, in Concilio Burdegalenſi an. 1262. cap. 1.

¶ 1. ABSOLUTE, Abſque, prævia ſalutatione, cantu, benedictione aut invitatione. Vox officii Eccleſiaſtici. MS. Codex Rituum Eccleſiæ Beatæ Mariæ Deauratæ, & in alis Ritualibus Libris frequenter: *Dicuntur* ABSOLUTE *& ſine oratione nec antè nec poſt.... poſt tractum dicitur oratio ſcilicet, Deus à quo.... & Judas &c... que dicitur Abſolutè & ſine ſalutatione & cum flectamus.*

¶ 2. ABSOLUTE ORDINARI. Dicitur de Clericis qui ad ſacros Ordines promoventur abſque *Titulo* ſeu Ec-

cleſia cui mancipentur, & de cujus redditibus vivant. Concilium Londinenſe an. 1125. *Nullus in Presbiterum, nullus in Diaconum, niſi ad certum titulum ordinetur. Qui verò* ABSOLUTE *fuerit ordinatus, ſumta careat dignitate.* Vide *Titulus.*

IN ABSOLUTO, Voces Agrimenſoribus propriæ, apud quos agri *in abſoluto* remanere ac teneri dicuntur, qui ſine lege & finitione ſunt, id eſt, finibus ac limitibus non terminantur, apud Frontinum & Aggenum. [*Hæc autem ſunt loca*, inquit. iſte, *quæ in ſoluto dicuntur quæ aut in ſaxoſis & ſterilibus locis ſunt, aut in paludibus, ubi nulla potuit exerceri cultura.* Hinc forſan facta vox *Abſus* quòd abbreviatè *Abſus* ſcriberetur pro *Abſolutus.* Vide *Abſus.*

¶ ABSOLUTORIUM, Acceptilatio, Apocha, Gall. *Quittance.* Synodales Conſtitut. ad calcem Lib. de Officiis Joan. Abrinc. pag. 4. *Obligatoria & quittatoria inſtrumenta .... paſſare faciunt fraudulenter ut* ABSOLUTORIA *ſua fallaciter extorquere poſſint & valeant.*

¶ ABSOLUTUS, Deſperatus, Gall. *Deſeſperé.* Dicitur de ægro cujus morbus deploratur. Vita B. Columbæ Reatinæ to. 5. Maii. pag. 392. * C. *De quadam ſcala proruerat; ac fracto capite ac diſcooperto cerebro, invadente febre, multiplicatiſque variolis,* ABSOLUTUS *erat judicio medicorum.*

ABSONIARE. Sacramentum fidelitatis Angloſaxonicum laudatum à Somnero: *In illo, Deo, pro quo ſanctum hoc ſanctificatum eſt, volo eſſe nunc domino meo N. fidelis & credibilis, & amare quod amat, &* ABSONIARE *quod Abſoniet, per Dei rectum & ſeculi competentiam.* Saxonicum habet, eal aſcunian ðeꞇ. he aſcuuhaþ, &c. eſt autem aſcunian, devitare, fugere, deteſtari.

ABSPES, Sine ſpe, ἀπελπίζων. Occurit in Vita S. Onuphrii cap. 10. *Abſpes etiam multoties vitæ.*

¶ ABSPORTARE, pro *Aſportare* vel *abigere*; ſi de pecoribus agitur, Gall. *Emporter, Emmener.* Charta Philippi Aug. an. 1194. *Si quis à civitate fugerit, & catalla cujuspiam Burgenſium* ABSPORTAVERIT, *& Scabini hoc cognoſcant, redire non poterit niſi per craantum creditorum.*

ABSQUE, Præterquam. Aurel. Victor Schotti in Auguſto: *Felix adeo, Absque liberis, tamen ſimulque conjugio.* In Caligula: *Immaturo Absque Octaviani interitu.* In Hadriano: *Apud Bajas tabe interiit anno Imperii Abſque menſe viceſimo ſecundo.* Utitur etiam non ſemel Ammianus, ut & alter Victor in Vitellio, Veſpaſiano & Theodoſio.

¶ ABSRADICARE, Avellere, eradicare, Gall. *Deraciner, arracher.* Charta Guidonis Comitis Flandr. an. 1237. in Tabular. S. Barthol. Bethunienſis: *Item debet habere omnes emendas, redituum foriſcelatorum, metarum* ABSRADICATARUM *ſive remutatarum abſque meſleia.*

ABSTANTIA, [Intervallum, diſtantia, Gallicè *Eloignement, diſtance.*] Hac voce utitur Vitruvius lib. 9. cap. 4. *Quod aiunt ſolem, cùm longiùs abſit Abſtantia quadam.* A verbo *abſto*, quod uſurpat Horatius de Arte Poëtica:

Ut pictura poëſis erit, quæ ſi propiùs ſtes,
Te capiet magis, & quædam, ſi longiùs ABSTES.

¶ ABSTEMIUS, Non modò qui à vino, ſed etiam qui à carnibus abſtinet; quo ſenſu dixit Plinius *prandium Abſtemium.* Vita B. Geraldi Auriliac. lib. 2. de quo Annal. Bened. to. 3. pag. 462. *Geraldus quemdam Monachum, nomine Aribertum ducebat ſecum, magnæ abſtinentiæ virum. Factum eſt aliquando ut deeſſet pulmentarium quo* ABSTEMIUS *ille cum pane veſceretur. .... Cùm fortè reperit piſciculum in littore expoſitum & palpitantem qui ipſo vidente de aqua exſilierat, tum verò conſedentibus ad menſam comedit ille Abſtemius de piſce parato.*

¶ ABSTENIS, νηφάλιος, Sobrius. Supplem. Antiquarii. Vide *Abſtenus.*

¶ ABSTENTUS. Vide in *Abſtinere.*

¶ ABSTENUS, *Sobrius.* Janſſonii Auctarium ad Gloſſar. Iſid. Vide *Abſtenis.*

¶ ABSTERGERE, pro *Aſpergere.* Occurrit in codice MS. Cœremoniarum Monaſterii B.M. Deauratæ Tholoſ. *Fit circuitus per cimiterium à Priore vel ab Domaderio* ABSTERGENDO *ab aqua benedicta; & pòſt, finito reſponſorio cum verſibus abſolvuntur mortui ab illo qui fecit Officium. Hoc facto quilibet neguoſſiat ad libitum.*

ABSTERSORIUM, [Pannus lineus quo utitur ſacerdos dum Miſſam celebrat ad extergendos ſibi digitos poſt attrectatam ſanctam hoſtiam, Gall. *Purificatoire.* In hoc differt *Abſterſorium* à manutergio, quòd iſto dumtaxat utantur cùm res divinas nondum attigere.] Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Londinenſis an. 1295. *Duo* ABSTERSORIA *de panno lineo, cum extremitatibus cordatis de ſerico, ad extergendum digitos poſt Perfuſionem in majori altari.* Alibi: *Item duæ tuallæ Abſterſoriæ — item 1. Abſterſorium tuallum — item 1. tualla Abſterſoria.*

ABSTERIUM. Vide *Aſceterium.*

ABSTERNERE, *Abjicere, repellere*, in Gloſſis Iſid. [Papiæ Synonima ſunt, *Abſternere, Abdicare, propulſare, reſpuere.*]

¶ ABSTINATIO, Fortè pro *Obſtinatio.* Deſcriptio redituum, cenſuum &c. dominii de Eska, ex Archivo Eccleſiæ S. Audomari: *Nec poſſunt aliqui... de territorio fructus removere, cariare, ſeu decimare.... in abſentia decimarii, alioquin ſi eorum* ABSTINATIA *poſſet evidenter comprobari... deberent ex hoc puniri.*

ABSTINAX, Abſtinens. Fragmentum Petronii: *Et quid ſi* ABSTINAX *non fuiſſet? quinque dies aquam in os ſuum non conjecit, non micam panis; tamen abiit.*

¶ ABSTINENTIA, Ab armis ceſſatio, Gall. *Suſpenſion d'armes.* Olim *abſtinence, ſouffrance.* Rymer. to. 2. pag. 800. *Prorogandi ſufferentiam, ſeu Abſtinentiam inter nos ex parte una &c.* Ibidem Gallicè: *Avons accordé & accordons que la ſouffrance, ou l'Abſtinence de guerre.... ſoit éloignée.*

ABSTINERE, Activa ſignificatione uſurpavit Marcellus Empiricus cap. 29. *Gallinam per totum diem à cibo Abſtineto.* Cælius Aurelianus Siccenſis lib. 5. Chron. cap. 10. *Erit à cibo Abſtinendus ægrotus.* Ita etiam non ſemel Plautus. [Janſſonius in Auctario ad Gloſſas Iſid. *Abſtinet, obſervat.*]

ABSTINERE *aliquem communicatione, communione*; idem eſt ac *Excommunicare.* Caldonius in Epiſtola, quæ eſt 39. inter Epiſtolas Cypriani: *Abſtinuimus communicatione Feliciſſimum.* Mox: *Abſtinuimus Sophroniam.* Avitus Vienn. Epiſt. 14. *Proinde qua ſit Abſtinendus conditione, præcipite.* Uſurpatur paſſim in Concilio Eliberitano, Toletano I. c. 4. 13. 15. Vaſenſi I. c. 7. apud S. Hilarium in Fragm. pag. 27. Commodianum inſtruct. 61. &c.

ABSTINENTIA, Eodem ſenſu apud Fulbertum Carnot. Epiſt. 83. de Preſbytero lapſo: *Ab Officio removendus eſt, & tandiu* ABSTINENTIA *caſtigandus eſt, quouſque relicto vitio, & per Dei gratiam ſuperato, revocari videatur idoneus.*

ABSTENTUS, Excommunicatus, apud eundem Cyprianum Epiſt. 38. & 55. & lib. de Lapſis. In Concil. Tolet. I. can. 46. apud Guibertum lib 3. de Vita ſua cap. 5. &c.

☞ ABSTENTUS,

☞ Abstentus, Macro in Hierolex. intelligendus videtur de ſuſpenſo ab Eccleſiaſticis functionibus; quo ſenſu *Abſtinere* uſurpari contendunt non ſemel apud eumdem Cypr. atque etiam in Regulis Patrum cap. 5. §. 2.

¶ Abstentus, etiam dicitur apud Juriſperitos, ac Latinè magis, Pupillus qui tutoris auctoritate ab adeunda hæreditate revocatus eſt, ex eo nempe quòd nimis illa ſit in ære alieno,

Abstinentes, Iidem videntur qui *Continentes*, vel qui jejunia obſervant & ab eſcis abſtinent. S. Cyprianus, ſeu auctor de Singularitate Clericor. *Quid per hypocriſin, vult ab hominibus Abſtinens dici & in ſecreto carnibus & ebrietate diſtendi?* Vita S. Tilonis Mon. n. 22. *Quis tantorum Monachorum cuneos aſpiciens, quis virile agmen concordiæ cernens non obſtupeſcat, in quo nullus nocens, nulla detractionis ſuſurratio, ſed ſimilitudo* Abstinentium, *& certamen officiorum?* Vita S. Præjecti Mart. poſterior num. 7. *Dum cum hoſpitibus Abſtinentibus convivaretur, & piſces omnimodis anxius non haberet, &c.* mox de iiſdem: *Cum pœnitentibus reſidens ad menſam remanſit.*

Abstinentes, Hæretici in Hiſpania, Gallia, & Aquitania, *ſeparantes perſuaſionibus conjugia hominum, & eſcarum Abſtinentiam promittentes, &c.* Vide Philaſtrium de Hæreſibus.

¶ ABSTIPULARE, Dimittere, *vverpire*. Charta Conradi. II. Imp. ann. 1146. pro Monaſterio S. Maximini Trevirenſis: *Comes per omnia Archiepiſcopo ſatisfaciens, rejuravit ei fidelitatem, & vverpivit ei in præſentia noſtra, & omnium qui affuerunt, Abbatiam, & omnem* Abstipulavit *de ea calumniam, & ſic ab Archiepiſcopo abſolutionem & beneficium ſuum recepit.*

¶ ABSTLATA, *Navis piratica.* J. Laurentius in Amalthea. Vox orta ab abſoleto *Abſtulo*, Aufero. Ablatis enim navibus piratæ uti conſueverunt. Vide *Abſtatata.*

¶ ABSTOLCAZ. Vide in *Abauthorizare.*

¶ ABSTOLLERE, Auferre. Vide in *Toltus.*

¶ ABSTRAUDERE, Auferre, furari, vel pro *Abſtrahere*, vel pro *Abſtrudere*; quod eſt Abſcondere, operire, diſſimulare. Conc. Arvernenſe an. 1095. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 122. *Quicumque iſtos ceperit ſeu occiderit, aut domos eorum fregerit, aut aliquid inde* Abstrauserit *vel combuſſerit, pacem Domini violabit.*

¶ ABSTRIGARE, Ab omni mora & impedimento liberare. Eſt enim *Trigare*, ſeu potius *Tricare*, morari, differre, implicare, quæ à *Tricæ*, unde Gall. *Tricheur, intrigue, &c.* Diploma Alberti & Ottonis Auſtriæ Ducum an. 1336. tom. 5. Reliq. manuſcript. Ludewig. pag. 526. *Caſtrum Lucemberg à nobili viro Alberto disbrigare tenebimur... & nihilominus præfatus Albertus de Ranceinſtein à præmiſſo captivitatis ſuæ vinculo abſolvi non debebit, quouſque præfatum Caſtrum in Lucemberg* Abstrigatum *& in præfati Regis poteſtatem ſit traditum.* Vide *Trigare.*

¶ ABSTRUERE, pro *Abſtrudere*. Tertull. lib. 4. adv. Marc. *Negat lucernam Abſtruendam, ſed confirmat ſuper candelabrum proponendam, ut omnibus luceat.*

ABSTULA, pro *Aſtula*, Breviloq. *Abſtula, i. napta.* Unde,

Abſtula, vel napta, ſarmentum, malleolusque.
Quiſquiliam ſtipulæ poſſunt ignem revocare.

Vide *Aſtula.*

ABSTULTUS, [Ablatus. Acta SS. Februarii to. 1. p. 209. C. *Excepto ducatu Denteleni qui ab Auſtraſiis iniquiter Abſtultus fuerat.* Plura] Vide in *Toltus.*

¶ ABSURATIO, pro *Abſjuratio*, Rei alicujus ceſſio cum præſtatione ſacramenti, Gall. *Renonciation, ceſſion.* Literæ Officialis Ambian, an. 1243. ex Tabulario Corbeienſis Monaſt. *Noveritis quòd nos dilectum Clericum noſtrum Johannem de Viaco latorem præſentium ad audiendam recognitionem &* Absurationem, *quam vir nobilis Robertus Dominus de Bova miles & Domina Helvydis uxor ejus coram ipſo facere voluerint, &c.*

ABSUS, & Apsus, Incultus ager, qui vulgò in Chartis opponitur *veſtito*, hoc eſt, culto. Charta Caroli C. apud Perardum: *Terras Apſas* [vel *Abſas*] *ubi poſſint ſeminari modii* 150. perperam *aptas* editum. Tabular. Eccl. Nivernenſis: *De Curte Patriniaco in villa Coſma manſos veſtitos* 2. —— *in Poſſeſſione manſos* 3. *veſtitos, quartus verò Abſus.* Charta Odonis Regis Franc. in eodem Tabul. *In pago Matiſcenſi in villa Fiſciaco de poteſtate S. Cyrici manſos* 3. *veſtitos cum terra* Apsa *ad ipſam poteſtatem in eadem villa aſpiciente —— de poteſtate manſos tres Apſos.* Tabul. Bellilocenſe in Lemovic. n. 95. *De terris verò* Absis, *ſi homo aliquid fecerit, Judex recipiat quod exierit; & ſi cenſum ſolvere noluerit, in Vicariis recipiant, & ſi reddere noluerit cenſum, &c.* Charta Ottonis I. Imp. in Hiſt. Epiſcop. Metenſium: *De qua terra ſunt manſa* 11. 5. *veſtita, alia verò ſex manent Abſa.* Annotatio Arnonis Epiſc. to. 2. Antiq. lect. Caniſii p. 485. *Tradidit manſos* 30. *inter veſtitos & Apſos.* Charta Caroli Regis Burgundiæ filii Lotharii Imp. to. 12. Spicileg. Acheriani: *Colonica una veſtita, & altera Abſa, cum vercaria.* —— *In Luciaco vercaria una Abſa, &c.* Charta Adalberonis Epiſcopi Metenſis apud Meuriſſium p. 308. *De qua terra ſunt manſa undecim, quinque quidem veſtita, alia verò ſex manent Abſa.* Charta Guidonis Flamenchi Militis Lemovic. an. 1284. *Pratis, paſcuis, aquis, riperiis, ribagiis, terris cultis & incultis, Abſis & veſtitis.* Charta Caroli III. Imp. ex Tabulario Eccleſiæ Gratianopolitanæ: *Genoliacum quoque villam cum portu & mercato, habentem capellam & manſos inter* Absos *& veſtitos triginta tres, cum omnibus ad ipſam pertinentibus.* [Charta permutationis inter Epiſcopos Aptenſem & Siſtaricenſem: *Campos, vineas cultas & incultas, ſeu Abſas.* Vide Miræi opera Diplom. Edit. 1723. to. 2. p. 935. A. B.]

Interdum *abſus* ager dicitur non modò vacans, ſed & prorſus incultus ac paſturæ idoneus. Charta Herivei Epiſcopi Eduenſis in Tabulario ejuſdem Eccleſiæ: *Manſos duos penitus Abſos & omni cultura deſtitutos, paſcuis ſolummodo animalium aptos.* Annotatio Arnonis Epiſcopi: *Tradidit in pago Drungoë territorium quantumcunque poſſidere viſus fuit, quod nunc jacet Apſum.* Occurrit porro hæc vox in veteribus Chartis, in Capitulari de villis c. 67. in Chron. Beſuenſi p. 548. Chron. S. Benigni. p. 370. 421. 423. 454. apud Baldricum l. 1. Chr. Camer. c. 52. in Hiſt. Comitum Auguſtodun. pag. 48. apud Perardum in Burgundicis pag. 51. & alibi paſſim.

Absare, *Abſum* facere, *mettre en friche.* Tabul. S. Dionyſii de Capella in Diœceſi Bituric. charta 66. & 149. *Noverint quòd Dalmas de Iricione quaſdam calumnias in molendino de Eſpaleo tempore Radulfi Prioris anteceſſoris noſtri poſuerat, pro quibus deſtructum, & ſicut dicitur,* Absatum *fuerat.* [Tabularium Voſienſe fol. 68. v°. *Nullo modo Abbas aut ſuus præpoſitus vim faciat hominibus per quam terra* Abset, *& fevales ſua perdant.*]

Absarius, Qui *abſos* & incultos agros ſcindit ac

colit. Conſtitutio Caroli Craſſi de Feudis ann. 890. *Manſionarius* 5. *ſolidos*, *Abſarius* 30. *denarios*, *Bunatarius* 15. *ſuppleant.*

Abseitas, Terra *abſa.* Charta Caroli Regis Franc. pro Monaſterio S. Andochii Auguſtod. apud Labeum lib. 1. Miſcellan. *In villa quæ vocatur Quintiacus*, *Abbatiolam S. Germani manſorum* 20. *cum omnibus* Abseitatibus *& vineis*, *cunctiſque ad ſe pertinentibus.* Alia apud Sammarthanos anno 858. ubi de eadem Abbatia: *Nihil enim amplius in eodem prædio habebant*, *niſi unam vineam & terram Abſeitatis.* [vel *Abſcitatis*, ut legitur in nova Gall. Chriſt. tom. 4. Inſtrum. col. 52. D.]

Absiditas, Eadem notione, in Tabulario S. Florentii Salmurienſis: *Alanus & Egio Britannorum Monarchi tempore Geraldi Abbatis S. Florentii confirmaverunt donum ejusdem poteſtatis in* Absiditatem *redactæ*, *vulgò Livriacum*, *in pago Redonenſi ſitum*, *per genitorem eorum Gaufredum.* Charta Rodmundi Epiſcopi Auguſtod. in Tabul. ejuſdem Eccleſiæ: *Quæ ſcilicet res ſunt ſitæ in Comitatu Belnenſi — manſi ſcilicet* 3. *veſtiti*, *&* Absiditates 5. *pertinentes ad Biliniacum fiſcum.* Charta Aganonis Epiſc. Carnotenſis, apud Sammarthanos: *Eſt quædam terra in Abſiditate redacta S. Petri*, *&c.*

Apsitas. Tabular. Brivatenſe c. 366. *Videtur autem ipſa Abſitas ſita eſſe juxta villam quæ dicitur*, *&c.* De vocabulorum iſtorum etymo ac notione non una eſt Scriptorum ſententia. Cæſarius Prumienſis in Gloſſario ad vetera ejusdem Monaſterii diplomata, *manſos abſos* dictos ait, *quòd non haberent cultores*, *ſed dominus eos haberet in ſua poteſtate*, eosque eſſe quos vulgò *Vroynde* vocant. Kilianus obſervat *Vrunte*, eſſe agrum compaſcuum & communem ad paſcenda pecora, qui proinde non colitur ac ſcinditur. Nicolaus *le Maiſtre* lib. 3. de Bonis Eccle. cap. 1. *Manſum abſum* ſeu *apſum* opinatur eſſe prædium nudum & inveſte, ſine inſtrumento ruſtico; eoque nomine opponi *manſo veſtito*, ſeu *inſtructo fundo*, uti habet Ulpianus leg. *Inſtrumento. D. de Inſtructo vel inſtrum. leg.* Ego verò à verbo *abſum*, vel *abeſſe* formatam vocem exiſtimo, ita ut *ager abſus* ſit is in quo cultura aut ſemen *abeſt*, cujusmodi ſunt *ſqualidi agri*, apud Gromaticos, *qui à cultura exierunt*: & ψιλαὶ χῶραι, in Gloſſ. Græco-Lat. ſeu χολάζουσαι & *vacantes.* Nec obſtat quòd *apſus* interdum cum P. ſcribatur, cùm conſtet veteres P. pro B. non ſemel in ſcribendo adhibuiſſe, atque adeo in ipſa voce *abſens*, ut colligitur ex Grutero 61. 1. 436. 2. Hanc conjecturam juvat lex 11. Cod. Theod. de Veteranis, in qua *loca abſentium ſqualida*, *& ſitu diſſimulationis horrentia*, non quidem vacantes terræ quæ dominos non habent, ſed eæ quæ dominos habent, rerum negligentes, intelliguntur, uti viri docti cenſent. [Sunt qui has voces oriri putent è Latinis præpoſitionibus *abs*, *abſque*, ita ut *terra abſa* terra ſit abſque colono: Alii agrum *abſum* exiſtimant dici quòd *abs ſe* ſit, id eſt, ſibi relictus.] Sed & neſcio an huc referri poſſint, quæ habet Gloſſ. Gr. *Apſis*, πρόσφατον, νεαρὸν, ita ut legendum ſit *Apſum:* & νεαρὸν, hoc loco idem ſit quod νέαπς & νεάσιμον, *novale*, *& novalis ager.*

¶ ABSYNTHIOSUS, Amarus, Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 312. C. *Similiter & Abſynthioſæ paſſionis* (Chriſti) *diem ac noctem tranſigeret.*

ABSYNTHIUM, potio mellita, monachica. Conſuetudines Floriacenſes pag. 405. *His tribus diebus poſt cymbali pulſationem*, *qui voluerit*, *bibet de* Absynthio *melle confecto*, *quod Refectorarius ante præparavit*, *& poſuit in cyphis ſingulorum.*

☞ Uſus iſte etiamnum ſervatur in pleriſque Germaniæ Monaſteriis, nempe, in dolia muſto, aut vino generoſo plena, *abſynthium* mittunt cum certis radicibus, melle, aut ſaccharo; addunt alii quædam aromata ut cariophyllum, zingiberi, caſiam & alia id genus. Belgis multùm placet cereviſia abſynthio condita; hac utuntur mane ſæpius, atque etiam interdum veſpere ſtomachi fovendi cauſa. Vide *Pigmentum*, *Herbatum vinum.* Hæc tantiſper accedunt ad noſtrum *Hipocras*, vinum aromatis conditum. Abſynthiatum vinum apud veteres haud fuit incognitum: Nam Æl. Lamprid. in Heliogabalo cap. 21. *Condito piſcinas & ſolia temperavit & roſato atque Abſinthiato.* Et Seneca in Suaſoria pro Cicerone: *Hoc ſi tamen recta via conſequi non potero*, *decipere vos cogar*, *veluti ſalutarem pueris daturus potionem* Absynthiati *poculi.*

ABTERMINATUS, ἀφορισθεὶς, ἤτοι ἐξοστρακισθεὶς, in Gloſſ. Lat. Græc. i. Exilio damnatus.

¶ ABTUS, pro *Aptus.* Cremoniale MS. S. M. Deauratæ Tholoſ. *Planctus B. V. Mariæ*, id eſt Proſa: *Stabat Mater*, *&c. dicitur à duobus puerulis poſt matinum*, *& debent eſſe Monachi*, *ſi poſſunt reperiri ad hoc* Abti, *&c.*

¶ ABUNCOLUS, Patruus, pro avunculus. Gall. *Oncle.* Charta Chlodovei. III. Regis Francorum an. 692. apud Felibian. in Hiſt. S. Dionyſii p. xij: *Et parens noſter Sigeberchtus ſeu &* Abuncoli *noſtri Chlotharius & Childericus*, *etiam & genetur noſter Theudericus condam Regis*, *per eorum præceptionis*, *hoc ibidem conceſſerunt.*

¶ 1. ABUNDA, *Panici & mellei folliculi.* Gloſſ. MSS. Eccleſiæ Anicienſis. Hinc collige *Abundum panem*, de quo in *Abundus*, aliud eſſe quàm *multus.*

¶ 2. ABUNDA, Meta, terminus, Gall. *Borne*, *Limite.* ab Angl. *Bound*, Meta, finis, terminus: quod à Saxon. binðan, Ligare, unde binðela, vinculis conſtrictio. Hinc noſtratium *Bundle*, (inquit Somnerus in Lexico Saxon.) pro faſciculo. Hinc etiam agrorum fines, termini, limites, metæ, Latino-barbaris *Bundæ*, noſtratibus *Bounds*, dictæ: quòd domino fundi ſint in vinculum, ne eadem tranſgrediendo, proximo injuriam inferret. Kennetus Antiquit. Ambroſden. pag. 208. Chartam refert Walteri Yngeram pro Eccleſia B. Mariæ de Burnceſter in qua hæc leguntur: *Noverit univerſitas veſtra ... me dediſſe ... totam illam placiam que ſe extendit in longitudine ... juxta ripam de Charvvell uſque ad metas &* Abundas *ibidem per me conceſſas & appoſitas.* Vide *Bunda.*

¶ ABUNDANTIA, Erogatio, Largitio, Gallicè *Largeſſe.* Lobinellus in Hiſt. Britan. tom. 2. pag. 1604. ubi de ingreſſu ſolemni Franciſci III. Britanniæ Ducis Rhedonas in urbem an. 1532. *In offertorio fuerunt publicatæ Abundantiæ & porrectæ pecuniæ & aurum & argentum.*

¶ EX ABUNDANTI, Præterea, inſuper, Gallicè *De plus*, olim *d'Abondant.* Occurrit inter opera S. Bernardi tom. 2. pag. 1276.

ABUNDAT, Sufficit. Collatio Chartag. 1. cum Donatiſtis, c. 162. *Abundat nos abſenti præjudicaſſe.* Cap. 163. *Abundat nos Innocentium Urbis Romæ eſſe Epiſcopum dixiſſe.* Fori Oſcæ anno 1247. *Sed ſi fuerit partitio facta cum carta*, *tunc Abundat.*

ABUNDUS, Eckehardus junior de Caſibus. S. Galli cap. 9. *Cum pane Abundo & quinque menſuris de cervijia*, id eſt *multo.* [Vide *Abunda.* 1.]

¶ ABURGARI, Intra fines burgi aut villæ ali-

quam terram includere, comprehendere. Chron. Parmenſe ad an. 1268. apud Murat. tom. 9. col. 784. B. *Pro meliori ſtatuerunt ipſam terram in totum deſtruere. Et ſic per vicinias civitatis & villas Epiſcopatus diviſione facta inter eos per preſas & partes, finaliter deſtructa fuit. Et ordinatum fuit per Commune Parmæ, quòd numquam refici deberet, ſed* ABURGARI *& extendi versùs civitatem à fovea caſtri uſque ad Parolam, & in magnis bannis & pœnis; quod ſic adimpletum fuit.*

¶ 1. ABUSIO, Non uſus, abſtinentia. S. Paulinus Epiſt. 27. laudans Victricium ait: *Tua Sanctitas non ſolùm de* ABUSIONE *licitorum, & abſtinentia commodorum viſibilium chriſtianæ paupertatis divitem gloriam tenet.* Vide *Abuti.*

¶ 2. ABUSIO, Deceptio, Error. Gaſp. Barthii Gloſſar. ap. Ludewig. Reliq. MSS. tom. 3. pag. 94. ex Roberti Monachi Hiſt. Palæſt. *Hæc Corbanam locutus, in ſuperbia & Abuſione, quæ ei converſa ſunt in ignominiam & confuſionem.* Ibid. pag. 95. ex Guiberto Abbate: *At is digna ſibi admodum animi offirmatione tanta nefas* ABUSIONIS *abjiciens, penitus vel audire perhorruit.* Priori in loco alluſio eſt ad hæc Pſalmi 30. *Muta fiant labia doloſa: quæ loquuntur adversùs juſtum iniquitatem in ſuperbia & in Abuſione.*

¶ ABUSOR, Qui malè utitur. Statuta Ordinis Cluniacenſis anno 1301. ex codice MS. B. Mariæ Deauratæ Tholos. *Excommunicamus omnes malicioſos & fraudulentos litterarum & privilegiorum noſtri Ordinis* ABUSORES *: & in hoc caſu Litterarum intelligimus Abuſores, qui litteras hujus (*Ordinis*) extendere ad alias res & actiones, jura & perſonam quam ad illas vel ad illa de ordine..... preſument.*

ABUSUS, Defectus. Alanus lib. 4. Anticlaud. cap. 3. *Non erit à propriis excluſus dotibus ejus cultus, & in nullo formæ patietur Abuſum.* Baldricus Noviom. lib. 3. cap. 69. *Sentiens Imperator ſe blanditiis impetrare non poſſe quod petebat, cœpit Abuti violentia.* Aldhelmus Abbas Malmesburienſis: *Quorum gemmato tua ſagacitas dogmatum favo aliquantiſper Abuſa eſt.* Vetus Charta in Tabul. Eccleſiæ Viennenſis fol. 72. *Terras autem Eccleſiarum quas anteceſſores ſui, & ipſe Eccleſiis extorſerant, quas etiam Amedeo viventi toleraverat Papa* ABUTI*, promiſit & pepigit in manu domini Papæ penitus in fine ſuo relicturum Eccleſiis pro anima ſua, &c.*

¶ ABUTARE. Vide *Abuttare.*

¶ ABUTARIUS, Fortè pro *Alutarius*, Gall. *Megiſſier.* Charta anno 1267. ex Chartulario Fontanellenſi tom. 1. pag. 777. *Supra quodam maſagio ſito juxta plateam Abutariorum Rothomagenſium.*

¶ ABUTERO, παραχρῶμαι, *Abutor.* Supplem Antiquarii.

1. ABUTI, Igne conſumere. Auctor incertus de Limitibus: *Terminos ſanctificales ponunt, ubi illos ſacrificii opportunitas ſuadet poni, hoc eſt, loci commoditas, in quo ſacrificium* ABUTI *poſſint.*

2. ABUTI, Non uti. Papias: *Abuti, malè uti quo bene debet uti, vel modicè contemnere, & non uti, modò nimium uti.* Commodianus inſtr. 63.

Luxuria ſuadet, Abutere, bellum viciſti.

Paulinus Epiſt. 21. *Juſtificatur ſuperbia, quæ huic mundo ſuperbit, & contemnit hoc ſæculum, omnibuſque magnis ejus & dulcibus ſpecioſis* ABUTITUR. Epiſt. 36. *Tamen & ſimplici ſenſu ſecundùm literam, cùm res poſtulat, non Abutendum eſt.* Epiſt. 27. *Tua verò ſanctitas non ſolùm de* ABUSIONE *licitorum, & abſtinentia commodorum viſibilium Chriſtianæ paupertatis divitem gloriam tenet.* S. Auguſtinus. Epiſt. 59. *Omnia hæc magis ad corruptionem valeat, cùm ſuperſtitioſè ab eis abſtinetur, ut eis homo* ABUTATUR, *id eſt, non utatur.* Regula S. Iſidori cap. 13. *Orarium, birros, planetas non eſt fas uti (Monachum) neque illi indumenta vel calceamenta, quæ generaliter cætera Monaſteria* ABUTUNTUR. i. quorum uſus non eſt in ceteris Monaſteriis.

ABUTI cum accuſativo. Commodianus inſtruct. 56. *Abuteris domini mandata, & te filium inquis.* Adde Decretum Gundemari Regis in Concilio Toletano, & vide Juretum ad Symmachium lib. 3. Epiſt. 46. & Salmaſium in Diſquiſ. de Mutuo pag. 136.

ABUTI, pro *uti* uſurpat S. Hieronym. in 4. Eſaiæ: *Abutendum eſt hoc teſtimonio, & adverſum Eccleſiæ feminas, quæ ambulant collo extento, & nutibus loquuntur oculorum.*

¶ ABUTTARE, Terminare, Gall. *Aboutir.* Dicitur apud Agrimenſores de Agrorum finibus qua parte ſunt anguſtiores. Nam ea parte quà ſunt longiores *Adjacere dicuntur.* Hinc in Nomo-Lexico Anglic. Thomæ *Blount* in voce *Abbutals:* Latera autem *nunquam aiunt abuttare, ſed terram proximam adjacere.* Kennetus Antiquit. Ambrosden. pag. 399. *Una acra inter terram Simonis Germeum & Agnetis le Blake & Abuttat ſuper prædictam acram.* Rymer. tom. 14. pag. 410. *Abuttans ſuper viam regiam vocatam &c.* Charta Excambii inter Willelmum de Enefeld & Ricardum pincernam, Formul. Anglic. pag. 159. *Dimidiam acram cum pertinentiis ſuis quæ* ABUTTAT *ſuper Hodelane à latere occidentis, & dimidiatam dolæ quæ jacet juxta terram Willelmi Presbyteri & Abuttat ſuper terram &c.* Vide *Butum.*

¶ ABYRTACE, ABYRTACUS & ABYRTACA, apud Athenæum lib. 3. cap. 35. Barbarum erat condimentum apud Perſas & Medos ex allio, porro, cardamo, granis mali punici, ſinapi, aliiſque acerbis, aut etiam ex herbarum virentium ſucco confectum. Lex. Phil. Martinii.

¶ ABYSSALIS, à Græc. βυθὸς vel βυσσὸς & ἀ privat. Fundum non habens, Gall. *ſans fond.* Prologus Vitæ B. Coletæ. tom. 1. Maii. pag. 539. *Unigenitus... proſpectans hæc infima miſerabiliter in præcipitium* ABYSSALE *turpiter jam dilapſa.* Vide Imit. Chriſti. lib. 3. cap. 14. n. 3.

¶ ABYSSARE, Mergere in profundum, Gallicè *Abimer.* Item immergere, Gall. *Plonger.* Acta SS. Maii tom. 5. pag. 108. A. *Totus in Deum Abyſſatus erat.* Acta SS. Martii tom. 2. pag. 140. *Iſtud deſiderium eſt tantum quòd anima in eo Abyſſatur.*

¶ ABYSUS, ſecunda correpta pro *Abyſſus* apud S. Paulin. Poëmate 27. de S. Felice pag. 171. edit. 1685. *Victor (*Chriſtus*) & inferna & pariter cœleſtia cepit: Effractiſque* ABYSIS *cœlos penetravit apertos.*

ACADIA. Pactum inter Thomam Comit. Sabaudiæ & Abbatem Pinarolenſem anno 1246. *Tam in monte quàm in plano, & villis & hominibus, & Acadiis, & ſilvis, & paſcuis.*

ACAMPANARE, In *campum* educere. *Mettre les beſtes aux champs.* Fori Arag. l. 4. p. 85. v. *Quòd poſſint prædictis pendentibus litigiis ganata ſua depaſcere, abeuvare,* ACAMPANARE*, lignare, carbonare, arbores ſcindere, &c.*

ACAMPRASSA, Ludentium & aleatorum conventiculum, Gallis *Brelan.* Charta dominorum Canneti in Provincia anno 1338. *Nulla perſona extranea vel privata in caſtro de Canneto ſeu ejus territorio faciat* ACAMPRASSAM*, ſive conventiculum à jure prohibitum.*

ACANNIZARE. Fori Oſcæ Jacobi I. Regis Arag.

fol. 16. *Quicunque* ACANNIZAVERIT *vaccam vel bovem, ſi bos vel vacca fecerit damnum caſu fortuito, dum Acannizatur, cujus eſt, amittat ipſum bovem vel vaccam, niſi Acannicetur cauſa nuptiarum.* Picardi etiamnum dicunt *Acanner*, cùm aliquem conviciis inceſſunt. Quaſi canem in aliquem concitare.

☞ Et quidem *Accanare* Italis eſt canes immittere; at eſt etiam alia vox ſcilicet *Accannare*, quæ iiſdem ſonat ſtimulis agitare, acutis cannis excitare, quod maximè apud Hiſpanos fieri ſolet, cùm adversùs tauros dimicare homines juvat. De hujuſmodi feſtivis præliis quæ in nuptiis etiam fieri conſueverunt, hîc agi facilè crederem; ad quid enim illa exceptio, *niſi Acannicetur cauſa nuptiarum.*

¶ ACANONICUM, Non canonicum, extra canonem, & regulam, Græcis ἀκανόνιστον. Goclen. Lex. Phil. 285.

¶ ACANONISTUS, Qui contra Canones aliquid facit, vel qui Canones ignorat. Sirmondus in Gloſſario ad calcem Supplementi Concil. Gall.

¶ ACAPITA, æ. Vide in *Accaptare*.

¶ 1. ACAPITARE, Incipere, Gall. *Commencer*, quaſi *Adcapitare*. Vox Agrimenſorum. Chartular. S. Vandregeſili to. 1. pag. 757. *Et Acapitat* (ille campus) *ad nemus dictorum Religioſorum.* Quaſi diceretur, & habet caput ſuum ille campus ad &c. Agrimenſores quippe agrorum latera breviora vocant capita, longiora verò, latera & laterationes nuncupant.

¶ 2. ACAPITARE, alia notione, unde ACAPITIS, ACAPITUM, ACAPTAGIUM, ACAPTARE, &c. de quibus infrà in *Accaptare*.

¶ ACAPTES, Res emtæ, bona parta, Gallicè, *Achats, Acquêts.* Teſtamentum Bernardi Atonis anno 1118. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 487. *Et omnes Acaptes, quos ego feci in ſupradictis honoribus, ſint ſimiliter ejuſdem Rotgerii.*

¶ ACARALHA, Vox Occitana incertæ notionis. Edictum Joannis I. Regis Franc. anno 1351. apud Dom. *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 480. *Item. Quòd dicti conſules cum ſuis conſiliariis habeant poteſtatem cognoſcendi de viis publicis & itineribus reparandis, de clertis, doblis,* ACARALHIS *ſenioralibus, edificiis & tabulariis Beſcalinis in dicto caſtro, & ejus pertinentiis, factis, conſtructis, faciendis ſeu conſtruendis pontibus, & de malis paſſibus conſervandis & reparandis.*

¶ ACARNERARE, Pecora aliena in agro damnum facientia capere atque etiam occidere & comedere. Vide in *Carnale*.

¶ ACATAPANUS, Præfectus civitatis vel provinciæ. Idem qui *Capitaneus*. Vide *Catapanus*.

¶ ACATARE, Emere, Gall. *Acheter*. Item relevium exſolvere. Necrol. Corbeienſe MS. *IX. Kal. Aprilis Petrus Monachus ad ſuccurrendum. Anniverſ. principale, pro cujus anniverſario habemus vii. modios frumenti ad molendinos quos* ACATAVIT *Johannni dicto Rœnel.* Vide in *Accaptare*.

¶ ACATUS, Vox Græca, navis actuaria, idem quod *Acatium*. Tertul. adverſùs Marc. lib. 5. *Quamobrem, Pontice nauclere, ſi nunquam furtivas merces vel illicitas in* ACATUS *tuas recepiſti, &c.* Vide Grævium ad Gloſſ. Iſid. in *Accepta*. Et infrà *Accato, Achateon*.

ACCABUSSARE, καταποντίζειν, Gallis, *Bailler la Cale*, Immergere, in mare demittere: pœna in meretrices & lenones vulgò decreta etiamnum apud Burdegalenſes, quâ ſcilicet in cavea ferrea incluſi in mare demittuntur, & ſubtus navim denuo ſubmerguntur. Statuta MSS. Maſſilienſis urbis lib. 5. contra eos qui ludendo dejerant. *Et ſi illos 12. denarios dare & ſolvere non poterit,* ACCABUSSETUR, *penitus indutus cum veſtibus quas tunc detulerit, in portu Maſſiliæ, vel in vallato quod eſt in Portali Callatæ, uſque ad Portale S. Martini, tot vicibus quot juraverit.* Ubi *Accabuſſare* videtur idem eſſe quod *immergere*; eſt enim Occitanis, *Cabuſſa; faire la culbute*, prono capite prolabi. Vide Conſuetud. Solenſem tit. 16. art. 6. & quæ de hac pœnæ ſpecie obſervat Cleiracus ad Leges maris Oleronenſes art. 31.

ACCALVASTER, Ab anteriori parte calvus, ſicut recalvaſter à poſteriori. Ebrardus de Bethunia:

Eſt ACCALVASTER *vir calvus ab anteriori*
Parte, recalvaſter retro calvus habetur.

ACCAMPIA. Charta an. 1322. in Maceriis Monaſterii S. Barbaræ Lugdun. p. 203. [*Item quòd idem Camerarius det & dare teneatur cuilibet Monacho... quaſdam eſtaminas... & tria paria ſotularium... & quòd dicta æſtivalia teneantur ſemel facere* (reficere) *de* ACCAMPIIS *& ſotularibus, ſi & quando ſuper hoc fuerit requiſitus.*]

ACCANTARE, *Iterum vel juxta cantare*, Joanni de Janua.

ACCANTATOR. Vide *Incantum*.

ACCAPTARE, ACAPTARE, ACCAPITARE, ACCAPITUM, ACCAPTAGIUM, ACCAPTAMENTUM, REACCAPITUM, &c.

ACAPTARE ad aliquem, ut *caput* & dominum agnoſcere, capere. Capit. Caroli C. tit. 16. c. 7. *Et propter hoc jam ultra ad illum non debeat* (f. habeat) *conſilium Accaptare.* Et cap. 13. *Et illi ſimulat ut ad alium ſeniorem meliùs quàm ad illum Acaptare poſſit, veniat ad illum.* Mox: *Et quòd Deus illi cupierit, & ad alium ſeniorem Acaptare potuerit, pacificè habeat.*

ACCAPTARE, Capere ad *accapitum*, hoc eſt, capere, vel poſſidere feuda aut quævis alia bona ſub *accapitorum* conditione ac onere. Charta fundationis Montis-Albani an. 1144. *Et ſi feudatarii qui* ACCAPTANT *honorem de domino Comite, volunt vendere, vel impignorare feudum, faciant hoc conſilio Comitis, aut ſui miniſtri; ita ut dominus Comes habeat de uno quoque ſolido venditionis unum denarium, & de uno quoque ſolido impignorationis unum obolum.* Tabular. Archiepiſcopatus Arelatenſis fol. 2. *Et quòd non tollat ei, nec ejus ſucceſſoribus ſupradictos homines, neque quos conſilio ſuo inantea Accatabit.* Charta Guillelmi V. Ducis Aquit. apud Beſlium pag. 392. & Labeum in Miſcel. to. 1. *Fac caſtrum per tale conventum, ut ſi ego valeo* ACCAPTARE *cum Comite Fulcone de pretio meo & tuo, una pars ſit tua, & alia mea.* Charta Raimundi Comitis Barcin. apud *Diago* lib. 2. cap. 86. *Et ego Raimundus Comes Barchinonenſis dono uxori meæ Almodi, & filiis, quos de ea habuero, omnia quæ* ACAPTAVI *in Balagario.* Charta Raimundi Comitis Toloſæ an. 1088. *Quod videlicet Acaptaverunt ab illis de Rocamaura.* Tabularium Eccleſiæ Uticenſis an. 1156. pag. 8. *Caſtrum de Blandaco cum Acaptis quæ in eodem caſtro idem Epiſcopus fecerat.* Infrà: *Si autem aliquid in eodem caſtro quolibet modo* ACAPTAVERINT, *totum ab Epiſcopo & ſucceſſoribus ſuis teneatur & poſſideatur.* Hinc noſtri vocem, *Acheter*, ſeu ut Picardi efferunt, *acater*, vel ut eſt apud Froiſſartem 1. vol. cap. 190. *achapter*, pro *emere*, hauſerunt; quòd qui à domino prædium in *Accapitum*, vel cum onere præſtationis, vel etiam in emphyteuſin accipit, dato pretio illud ſibi habeat ac comparet. Vide Jacob. *Bour-*

going. lib. de Orig. & uſu vulgarium vocum pag. 22.

¶ Accaptare, Interdum etiam ſimpliciter pro emere abſque ullo onere, ut in ſequenti exemplo & aliis multis. Hinc vox *Acater* ad quamlibet emtionem tranſlata. Donatio Eccleſiæ de Canonica S. Victori Maſſil. an. 1060. inter Inſtrum. tom. 1. novæ Gall. Chriſt. pag. 23. col. 2. *Non aliter cognoſcentes illam à captivitate ſupra dictæ hæreſis poſſe eripi, pro remiſſione peccatorum noſtrorum donamus eam omnipotenti Deo & cœnobio Sanctæ Mariæ ac Sancti Victoris Maſſilienſis, atque Abbati vel Abbatibus ſeu Congregationi in eo jure perpetuo habitantium, cum omni honore quem hodie habet vel in antea* Accaptare *potuerit, ſicut mos eſt noſtræ patriæ, ad totos honores.* Et in codice MS. ejuſdem Cœnobii: *Cum omnibus rebus, quas Acaptabit vel recuperabit.*

Accapitare alicui, Relevium facere, vel exſolvere, vel aliquem pro domino, & velut pro *capitali* domino agnoſcere. Bracton. lib. 2. c. 35. §. 1. *Eſt etiam aliud genus tenementi quod datur in maritagium, & ubi non fit homagium ante tertium heredem incluſive poſitum, propter commodum donatoris per reverſionem.* Mox ait: *Cùm autem plures fuerint coheredes, omnes* Accapitabunt *filiæ primogenitæ, & maritus primogenitæ homagium faciet capitali domino de toto feodo, &c.* Fleta lib. 2. cap. 50. §. 6. *Sed omiſſo illo medio, capitali domino* Accapitet, *& ei reſpondeat de eiſdem ſervitiis—— nec liceat hujuſmodi capitali domino ulterius ipſum tenentem diſtringere, dum prædictus tenens ſe offerat Acapitare ei, & facere ei ſervitia debita & conſueta de quantitate tenementi.* Vide lib. 3. cap. 16. §. 7. 38. & quæ de *Paragiis* obſervavimus in Diſſertat. 3. ad Joinvillam.

Accapitum, [Acapita, Accaptum,] quod vulgò *Relevium*, ſeu agnitio in dominum. Charta Michaëlis Archiepiſc. Arelatenſis an. 1214. qua concedit Comiti Monfortenſi Bellocadrum & Argentiam, in Regeſto Toloſano fol. 17. *Item confitemur nos recepiſſe à vobis pro Accapito 1400. marchas boni & legalis argenti.* Alia an. 1231. ibid. fol. 25. *Item conceſſit quòd quando detentores poſſeſſionum quæ tenentur ab Eccleſia ad cenſum annuum, vel in feudum, in incurrimentum ceciderint, vendentur poſſeſſiones illæ perſonis competentibus bona fide, & Eccleſia habeat inde vendas &* Acapitas. Occurrit ibi pluries. Vide Hiſtor. Epiſcop. Cadurcenſium. n. 166. [Rymer. to. 1. pag. 855. col. a. *Et una lancea de Accapto pro toto territorio de Brulhien.*]

☞ Accapiti notionem longè diverſam tradit D. *Bruſſel* Tract. de uſu feud. lib. 3. c. xi. Exiſtimat enim vir eruditus *Accapitum* idem eſſe ac feudum *ſine capite*, hoc eſt, ſine clientela & alta juſtitia: quæ feudi ſpecies, inquit, in Occitaniæ tantùm provinciis in uſu fuit. Verùm ſi res ex judicio Scriptorum harum provinciarum dirimenda eſt, ad quos potiſſimùm ſpectat de uſaticis ſuis ſcribere, *Accapitum* nihil aliud erit quàm *Relevium*, ſeu agnitio in dominum, ut mox definiebat D. Cangius. Vide Rocheflavinum infrà in V. *Reaccapitum.* Nec aliud certè innuunt, ſi attentiùs perpendantur, quæ in ſuam ſententiam profert D. *Bruſſel.* Errandi fortaſſis occaſio fuit etymon ab *a* privat. & *caput* deductum, cùm rectiùs à verbo *Accaptare* inferretur. Hinc etiam Gal. *Acapits* & *Arriere-acapits* dixit, quod vernaculè vocant, *Acapte* & *Arriere-acapte.*

¶ Acapitis, Eadem notione. Teſtamentum Rogerii Vicecom. Bituric. an. 1150. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 410. *Deinde dono & laudo..... totum honorem meum, civitates videlicet, atque burgos, caſtra, villas, atque dominia, feudos, alodios,* Accapites, *pignoras & acquiſitiones &c.*

Acaptatio, idem quod *Accapitum*, in Charta Isli Epiſcopi Toloſani: *Et pro hoc fevo dederunt illorum domino Præpoſito 5. ſolid. Acaptationis.*

Acaptagium, Vox ejuſdem notionis. Regeſtum Conſtabulariæ Burdegalenſis notatum A. fol. 35. *Acaptagia, quæ alibi Relevia dicuntur; levata eodem anno in eadem Seneſcallia.*

Acaptamentum, idem quod *Acaptagium. Vendagia & Accaptamenta* in Conſuet. municipal. Bergeraci an. 1368. art. 69. Charta Petri Epiſcopi Inculiſm. an. 1178. in Regeſto Inculiſmenſi: *Licèt hominem recognoſcerent, tam Achaptamentum mille ſolidorum debere conſtanter negabant.* Alia Epiſcopi Aginnenſ. an. 1217. in Regeſto Carcaſſon. *Et dabit in mutatione Comitis ſeu Epiſcopi* Acaptamentum *in recognitione dominii unum beſtearium, pro quo procurationem quam ab eodem requirebat, ſibi remiſit.* Vid. Hiſt. Epiſcoporum & Comitum Engoliſmenſium c. 33. Charta an. 1240. in Tabul. Dalonenſi fol. 85. *Accaptamentum verò nobis debet perſolvi noſtriſque ſucceſſoribus ad utriuſque partis mutationes.* Tabularium Nantolienſe in Pictonib. an. 1306. *Homagium ligium quod nobis volebat facere Joanna de Linea ſine aliquo Achaptamento.* Ibid. an. 1418. *Ad Achaptamentum quarundam chirothecarum albarum de pretio 6. denariorum in mutatione feodatarii.* Rurſum an. 1419. *Sub homagio ligio à me & meis, in mutationibus dominorum & vaſallorum, & ſub* Achaptamento *5. ſolidorum bonæ monetæ currentis ſolvendo.* Occurrit paſſim in eo tabulario, & in Abſienſi f. 40. [Et in Lib. Conſuetud. S. Auguſtini Lemovic. fol. 23. *Præſentibus & futuris notum ſit quòd Domnus Abbas V. Eccleſiæ S. Auguſt. Lemov. in villa de Brumec accepit in pace perpes hominium & Litgenſa & juramentum fidelitatis à Falcone milite. Illique Dominus Abbas diem aſſignavit Lemovicas ut veniens in Capitulo S. Auguſt. Abbati & Capitulo hoc idem juraret & C. ſol. & 1. d. de* Achaptamento *in pace redderet, &c.* Chron. Comodoliac. apud Stephanotium in Fragm. Hiſt. to. 2. *Raimundus Lobors, Iterius frater ejus & Audoinus de Petra Bufferia dederunt Eccleſiæ S. Juniani* Acaptamentum, *& quidquid juris habebant in manſo de la Chieza.*]

Ad Accapitum dare, *ſeu in emphyteuſin.* Charta an. 1213. in Regeſto 49. Philippi Pulcri Regis Franc. ex Tabulario Regio num. 160. *Videlicet quòd dictus Dom. Petrus de ſancta Cruce donet, dare & donare teneatur in Emphiteuſin ſeu* Accapitum— *dictam lineriam, &c.* Alia Ludovici Hutini Regis Franc. an. 1315. pro Monſpelienſibus: *Item conceſſimus de feodis & retrofeodis in Emphyteuſin vel* Accapitum *datis & tranſlatis in perſonas ignobiles, &c.* Alia Jacobi Regis Majoricar. an. 1310. *Damus in Accapitum ſeu Emphyteuſin alcheriam noſtram, &c.* Alia ann. 1229. *Ut tu & prædictam Condaminam----in Emphyteoſin ſeu in Accapite, ſi volueritis, dare valeatis.* Adde Chronologiam Epiſcopor. Lodovenſium p. 154. 240. & Gaſſendum in Notitia Eccleſiæ Dinienſis pag. 20.

¶ Ad Acceptamentum tradere, *ſeu ad cenſum*, in Conſuetud. Lemovic. art. 61. *Item ſi aliquis concedit & tradit terram ad cenſum &* Acceptamentum *nihilominus pretio ſibi dato, ſi cenſus valeat pluſ-*

quam ipſum pretium, hujuſmodi contractus habetur pro aſſentamento, nec in iſto caſu ille cui traditur taliter, de dicta terra debet ſolvere vendas.

REACCAPITUM. Scribit Rocheflavinus in Provinciis Occitaniæ & Aquitaniæ *Accapita* dici jura quædam quæ debentur domino fundi & directo, pro mutatione Emphyteotæ, ſive illa morte, ſive matrimonio, venditione, permutatione, ceſſione, heredis inſtitutione, legato, aut alio quovis modo eveniat: contrà *Reaccapita*, mutationem domini ſpectare. Notitia anni 1144. apud Catellum lib. 2. Rerum Occitanarum cap. 17. *De uno quoque caſali, qui habebat ſex ſtadios in latitudine, & 12. in longitudine, habeat dominus 12. denarios de Acapte, & omni anno à Martio ſervitium 12. denariorum,* REACAPTE, *quando evenerit, 12. denarios.* Infrà: *Carbonellus faber habeat de laboratoribus ſuis cenſum qui vocatur Lauſe: & faciat & reparet ferramenta molendinorum, retento ibi pretio & uſu ſuo; & propter hoc præbeat domino Acapte 10. ſolidorum, & 5. ſolidorum* REACAPTE, *quando evenerit.*

RETROACCAPITUM in Conſuetudine Toloſæ part. 4. tit. de Feudis, art. 18. Charta Occitanica an. 1244. in Regeſto Toloſano fol. 73. *Terras heremas & condrezelas, e albres domeſtques, e ſalvaidies, e boſc, e bartas, e prats, & aigas, e cavis, e eſplechius, e atemprivas, e hommes, e ſembres, & ceſes, & Acapites, e* REIREACAPITES, *& ſenhorias, &c.*

¶ ACCARRATIO, Teſtium cum reo compoſitio, Gall. *Confrontation, Acarement.* Bleynianus Inſtit. Theor. & Pract. L. IV. p. 572. *Confrontationes* verò fiunt *exhibitis ipſi reo teſtibus, & in ejus conſpectu poſitis, unde &* ACCARRATIONES *à Cara barbaro nomine quod faciem ſignificat, nominantur.* Certè apud Occitanos & Vaſcones etiamnum *care* faciem ſonat, unde vox *Accarer* cum reo teſtes conferre, inquit D. *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici. Adde quòd κάρα faciem pariter ſignificet, apud Sophocl. in Electr. Tragœd. pag. 137. Edit. H. Stephani. Ita in Originibus Gall. D. *de Caſeneuve.*

ACCARO, Inſtrumentum ruſticum. Petrus Creſcentius lib. 1. de Agricult. cap. 6. *Et ſuperducta iterum dicta terra cum vangis & Accaronibus, &c.*

¶ ACCATO, Gr. Ἄκατος, Genus navigii actuarii. Bern. *de Breydenbach* Iter Jeroſol. p. 238. *Verùm die* XXIX. *iterum contra Maleam ire temptavimus, licèt ventum nonniſi pro ſex pannis* ACCATONIS *habuerimus exiguum.* Vide *Acatus.*

¶ AD ACCEDENTES. Reſponſorium quod in Eccleſia cantabatur, dum ad ſacram Synaxim Fideles accedebant juxta Officium Muz-Arabicum. Ordo Officii Gothici, to. 3. Collect. Conc. Hiſpan. p. 267. *Subitòque canitur in choro reſponſum quod vocatur,* AD ACCEDENTES; *in eo verò monentur Fideles qui ſunt communicaturi, ut accuratiſſimè perpendant, quem cibum ſuſcepturi ſint.*

¶ ACCEDIA, pro *Acedia* in Cod. MS. S. Martialis Lemov. n. 4. *A ſpiritu Accediæ, libera nos, Domine.* Vide *Acedia.*

ACCELERANTIA, Celeritas, apud Petrum Diac. Caſinenſ. de Corpore S. Benedicti Caſini.

¶ ACCENDI, de Luna dicitur, cùm à ſole in noviluniis incipit illuminari, Kalendarium MS. San-German. X. circiter ſæculi laudatum in Mercurio Gallico Febr. 1728. p. 280. *Luna Januarii media nocte* ACCENDITUR. *Luna Febr. inter mediam noctem & galli cantus Accenditur. Luna Martii media nocte Accenditur. Luna Aprilis hora galli cantus* ACCENDITUR. *Luna Maii mane Accenditur. Luna Junii hora tertia Accenditur. Luna Julii meridie Accenditur. Luna Auguſti inter mediam* (l. meridiem) *& horam nonam Accenditur. Luna Septembris circa horam nonam Accenditur. Luna Octobris inter nonam & Veſperam Accenditur. Luna Novembris in Veſperum Accenditur. Luna Decembris in Veſp. & mediam noctem Accenditur.* Vide *Incenſio Lunæ.*

¶ ACCENDONES, Laniſtæ ſeu Gladiatorum Magiſtri, ſic dicti quòd Gladiatores ad pugnam accenderent. Tertullian. de Pallio cap. ult. *Verùm & Accendones & omnis Gladiatorum ignominia togata producitur.* Ita correxit Salmaſius pro *& cerdones*, ut antea legebatur. De his plura Hofmannus ad hanc vocem.

ACCENGIA. Vide *Andecinga.*

ACCENSA, Cenſus, datio ad cenſum. Jo. Hocſemius in Hugone 72. Epiſc. Leod. cap. 23. *Major in villa & Advocatus à Prumienſi Abbate domino villæ villam tenebat ad Accenſam.* [Charta Ferrandi Comitis Flandriæ an. 1229. apud Martenium to. 1. Anecd. col. 954. C. *Nos autem LXXX. libras dictæ domui aſſignavimus percipiendas.....* AD ACCENSAS *noſtras de Binctio.*] *Accenſe* & *Adcenſe*, in Conſuetudine Burbonenſi cap. 34. Bituricenſi titulo 9. art. 21. Vaſtanenſi articulo 6. *Accenſement* in Pariſienſi antiqua art. 191. *Adcenſement* in Vitriacenſi articulo 23. Pariſienſi art. 109. *Acenſement* in Catalaunenſi art. 194. Aurelian. artic. 412. *Accenſiſſement* in Trecenſi art. 58. 148. & Calvimotenſi art. 56. 116.

¶ ACCENSAMENTUM, Eodem ſenſu. Locum vide ſuprà in *Acceptamentum* poſt *Accaptare.*

ACCESSATIO, ASSESSAMENTUM, ACCESSAMEN, datio in cenſum, pro *Accenſatio*, in Tabul. Dalonenſi fol. 40. 42.

ACCENSIVA, Eadem notione in Charta Hugonis D. Brecarum anno 1203. in Hiſt. Brecenſi p. 24.

¶ ACCENSIVIO, Eadem notione, Charta Communiæ Compendii an. 1186. apud Baluzium to. 7. Miſcell. pag. 315. *Quæ omnia homines dictæ Communiæ antiquitus ea Accenſivione Patris noſtri, qui eis hoc accenſivit, tenuerant.*

¶ ADCENSA. Juramentum Philippo Franc. Regi præſtitum à Blancha Campaniæ Comitiſſa an. 1200. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 1030. A. *De Judæis ſic erit, quòd illos de quibus terra Domini Regis ſaiſita, de corporibus eorum poſt mortem mariti mei Comitis Theobaldi tenebo* ADCENSAM *& pactiones, quas idem Comes Judæis ſtatuerat, nec ab eis aliquid amplius extorquebo.* Quo in loco non *ad cenſam* diviſis vocibus, ſed *adcenſam* legendum.

ACCENSARE, ACENSARE, Dare ad cenſum, Gall. *Acenſer, donner à cens*, in Conſuetud. Bayonenſi tit. 4. art. 118. in Chron. Flandr. cap. 110. Tabul. Caſtri-Meliandi: *Accenſavit, & nomine Accenſationis in perpetuum conceſſit & tradidit, &c.*

ACCENSARE SE alicui, certis conditionibus ac ſtato pretio quidpiam conficere. Curia Generalis Barcinon. art. 1291. *Item quòd aliquis ſcriptor non audeat ſe Accenſare vicario, bajulo, vel alicui officiali.* Libertates Salvæ-terræ in Ruthenis an. 1284. *Conceſſimus prædictis hominibus quòd poſſint* ACCENSARE *de Milite, & emere de omni venditore qui vendere voluerit, niſi ſit feodum, vel res feodales.*

ACCENSATORES, Firmarii. Concilium Burdegalenſe an. 1255. c. 14. *Accenſatores autem de-*

cimarum à laicis, ſi laici fuerint, ſimili ſententia ſe noverint irretiri. Ubi perperam *aſſenſatores* editum: *Accenſeurs* verò & *Adcenſeurs*, qui dant ad cenſum, dicuntur in Conſuet. Bituricenſi tit. 15. art. 8. Burbon. art. 141. 371. & Marchenſi art. 168.

¶ Accensiare, Eadem ſignificatione in Tabulario S. Bartholom. Bethunienſis non ſemel.

¶ Acenssa, Idem quod *Accenſa* in Tabulario S. Crucis Burdigal. *Pro Arrendatoribus ſeu recipientibus in* Acenssam...... *Dum tamen Acenſſa prædicta fiant de anno in annum.*

¶ Acenssatores, In eodem Tabulario idem ſonat quod *Accenſatores: Vina quæ per ipſos vel eorum Acenſſatores prædictos vendebantur, &c.*

¶ Accensuati, Homines domino propter terras ad cenſum acceptas ad certa onera & præſtationes adſtricti. Libert. Calmæ to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 19. *Exceptis illis qui mihi ad ſerviendum bis in anno cum bobus ſuis ſunt Accenſuati.*

¶ 1. ACCENSI, Eadem notione. Teſtamentum Anſeberti Epiſc. Eduenſis anno 696. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 43. C. *Si quis, ſervis, libertis ac Colonis, Accenſiſque omnibus, &c.*

¶ 2. ACCENSI, Superadditi, ſupernumerarii, iidem qui in veteri militia *Adſcriptii* dicebantur. Vegetius lib. 2. c. 19. *Ad obſequia tamen judicum vel tribunorum, necnon etiam principalium deputabantur milites, qui vocantur* Accensi, *hoc eſt, poſtea additi quàm fuiſſet legio completa, quos nunc Supernumerarios vocant.*

ACCENSIUNCULA. Gloſſarium Latino-Græcum: ἐπιληψία ἡ νόσος, *Accenſiuncula, morbus comitialis.* Ita etiam MS. Et alibi: *Accenſiones,* ἐπίληψις, ἐπισημασία. Ubi leg. *Accenſio,* ἐπίληψις. *Acceptio,* ἐπισημασία.

1. ACCENSOR. Gloſſ. Lat. Græc. *Accenſor,* εἰσαγωγεὺς, εἰσηγητὴς βουλαρχος. In Gloſſ. verò Græc. Lat. εἰσαγωγεὺς, eſt *lator*, *inſtitutor*. Sed videtur legendum *delator:* nam apud Heſychium, εἰσαγωγεὺς, (ſic enim emendant viri docti, pro εἰσαγωγὴ,) dicitur eſſe ἀρχὴ Ἀθήνησι τῶν τὰ ἐγκλήματα εἰσαγόντων. Ita porro emendandum etiam in voce εἰσηγητὴς, in eodem Gloſſ. pro *lator*. Unde conficí videtur *accenſorem*, eumdem eſſe cum delatore. Sed hæc vetera ſpectant.

2. ACCENSOR, Acolythus, cui incumbit cura accendendi lumina in Eccleſia. Heſychius: Δαδοῦχος, λυχνάπτης, λαμπαδηφόρος. Græcis recentioribus, κανδηλάπτης. Honorius Auguſtod. lib. 3. cap. 64. *Acolythus, qui eſt Accenſor luminum.* Iſidor. lib. 7. Orig. de Acolythis: *Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur.* Iſidorus junior: *Ad Acolythum pertinet præparatio luminarium in Sacrario.* Vide Paulum Silentiarium, in Deſcript. ſanctæ Sophiæ part. 2. v. 69. & infrà in *Acolythus.*

¶ ACCENSUATI. Vide in *Accenſa.*

ACCENTHURARIA, Vas in quo thus accenditur. Franciſc. de Sacra quercu in Etymolog.

¶ ACCENTUATIO, Species cantus, qui fit elevando, aut deprimendo ſyllabam, juxta accentuum poſitionem; ut cùm in Eccleſia Lectiones aut Orationes cantantur. cui opponitur *Directus* qui fit abſque vocis inflexione. A. Schramb. Chronic. Mellicenſe p. 348. col. 1. *Orationes veſtimentorum,* (i. e. ad benedicenda veſtimenta.) *dicuntur planè & indirectè ſine* Accentuatione, *quamlibet per ſe concludendo.*

ACCEPTA, *Genus navis*, in Gloſſis Iſidori. Fortè *Acceptor, genus avis.* [In excerptis Pithœi legitur: *Accepta genus navis, Acatus.* Verùm La Cerda legit *Genus avis.*]

Acceptæ, Agri portiones viritim aſſignatæ; aut quæ ſortito obtigerunt. Ita Agrimenſores hanc vocem uſurpant, Siculus Flaccus & Hygenus.

Acceptiones, Eadem notione apud Siculum Flaccum pag. 21.

¶ ACCEPTABILITAS. Scholaſtici Theologi dicunt: *Obedientiæ & Paſſionis Chriſti Acceptabilitas,* pro merito & gratia. Goclenius Lex. Phil. pag. 285.

¶ ACCEPTABULUM. Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis: *Acceptabulum, quarta pars eminæ, dictum quòd acetum ferat; duas uncias retinet & ſex ſcrupulos. Acetabulum,* Plinio. lib. 21. c. 34. eſt etiam heminæ quarta pars. Vide *Acetabulum.*

¶ ACCEPTAMENTUM. Interdum occurrit pro *Accaptamentum*; quod vide in *Accaptare*, & in voce *Placitum.*

ACCEPTATOR, [Qui ſine cauſa perſonarum habet rationem, Gall. *Celui qui fait acception de perſonnes.* Vox & phraſis ortæ ab illo Actuum Apoſt. cap. 10. verſ. 34. *Quia non eſt Acceptor perſonarum Deus.* Ubi Græcus Textus ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ Θεός. Id eſt juxta vim vocis propriam: Non accipit Deus faciem, ſeu, non movetur rebus externis.] Lucifer Calaritanus, lib. 1. pro S. Athanaſio: *Hæc cùm ſcripta memineris, exiſtimas Acceptatores perſonæ nos tuæ futuros.* Infrà: *Et vis, Conſtanti, quia ſis in ſublimitate degens Regali, Accipi tuam perſonam.*

ACCEPTOR, Accipiter, quem vulgò *Sparvarium* reddimus: Gloſſ. Latino-Græc. *Acceptor,* ἱέραξ. Gloſſ. Iſidor. *Pipiunculus, accipiter, Acceptor.* Papias: *Accipiter, eſt avis armata ungulis, ab accipiendo dicta: eo quòd ſibi capiat, & ab aliis rapiat.* Vox Latio veteri cognita, teſte Soſipatro lib. 10. in uſum revocata demum à Scriptoribus medii ævi, & in Legibus antiquis ſat frequens, in Salica tit. 7. §. 1. 2. 3. Burgund. add. 1. cap. 11. in Lege Longob. tit. 104. §. 18. 19. 20. in Concil. Sueſſion. can. 3. ut habet Codex Belvac. in Capitulari 1. Caroli M. an. 802. cap. 19. & in Pœnitentiali Halithgarii Epiſc. Camerac. cap. 10. ubi perperam Menardus corruptam vocem ait, pro *accipiter.*

Acceptor, *Qui aucam mordet*, in Lege Alaman. tit. 99. §. 20. in Capit. ad eandem Legem c. 36. *Ganshapich* dictus in Lege Bajuvar. tit. 20. §. 2. Vide *Ganta.*

Acceptor, *Qui gruem mordet.* Vide *Cranohari.*

Acceptor, Qui anates perſequitur, *Anetapich*, dictus in Lege Bajuv. tit. 20. §. 3. Monachus Sangallenſis lib. 2. de Carolo M. cap. 21. *Cùm verò falconem ſuum de aneta vellet extrahere.* Matth. Weſtmon. an. 870. *Cum* Accipitre *ſolus brevem naviculam ingreſſus, ut in inſulis mari & terræ vicinis anates & aviculas aucuparetur.* Willelmus Brito lib. 11. Philipp.

— Imbelleſque velut diſpergit anates

Accipiter, *Quando atra fames jecur ulcerat ejus.*

Vetus Chron. anno 1272. *Circa falconem qui anatem inter ſalices corripuerat, &c.* Falcones verò, quibus anates communiter pro præda ſunt, *Lanarios* noſtri vocant, ut obſervat Albertus M. lib. 23. de Animal. cap. 8. Meminit præterea Porphyrius lib. 3. de Abſtin. pag. 267. accipitrum qui perdices, & qui palumbos involant, quos φασσοφόνους vocat, à φάσσα, *Palumbus.* Heſychius: Λαγοθήρας, ἀετὸς εἶδος.

Acceptor domitus, in Lege Ripuaria tit. 36. §. 11. i. ad venationem manſuefactus, aut edoctus. Accipitres verò ad venationem *inſtitutos* memorat Sidon. lib. 3. Epiſt. 3. lib. 4. Epiſt. 9. Vide *Falco.*

Acceptor mutatus, in ead. Lege tit. 36. §. 11. qui jam annum egit, & plumas exuit, Gall. *Mué.* Vide *Muta.*

¶ Acceptoricius canis, Canis aviarius, ſeu qui cum Accipitre venatur aves, Gall. *Epagneul.* Lex Friſonum, *Qui canem Acceptoricium occiderit, &c.* Vide *Canis Acceptoricius* & *Bambracius.*

☞ Antiqua eſt ars aucupandi cum accipitre, quamvis illius initia referat Blondus Decad. 2. lib. 7. ad tempora Frederici Imperatoris cognomento Barbaroſſæ, id eſt, circa annum Domini 1246. Verùm illius ſententiam confutavit luculenter Spelmannus in Gloſſario, maximè ex Legibus veterum Francorum, Germanorum, Burgundionum &c. apud quorum nobiles ars acceptoria haud fere minùs commendabatur quàm ipſa ars militaris, teſtibus illis eorum Legibus quibus cautum erat, ne quis pro compoſitione Wirgildi, ſeu pro redimendo capite *Spatham, Accipitrem* ve ſuum dare cogeretur, teſte & Additamento 2. tit. 1. Legum Burgund. *Si quis* Acceptorem *alienum involare præſumpſerit, aut ſex uncias carnis Acceptor ipſe ſuper teſtones comedat, aut certè ſi noluerit, ſex ſolidos illi cujus Acceptor eſt, cogatur exſolvere: mulctæ autem nomine ſolidos duos.*

☞ Præterea *Accipiter* erat primæ nobilitatis inſigne præcipuum, ut patet ex pluribus antiquis tumulis, in quibus viri atque etiam interdum mulieres cum accipitre ſculpti pictique viſuntur; inter quos Haroldus Eduardi Confeſſoris Angliæ Regis conſanguineus exhibetur cum accipitre pugno inſidente in ſuo versùs Guillelmum Normanniæ Ducem itinere. Hujus rei præclarum apud ſe exemplum aſſervat Eruditiſſimus D. *Lancelot* vir Academicus, in muſæo celeberrimi Domini *Foucault* aliquando repertum, ex pariete aliove monumento vetuſto delineatum, altum 1. ped. longum fere 22. Qua de re in frequenti Academia doctiſſimè diſſeruit anno 1724. Addo Gaufredum I. Britanniæ Ducem, qui dum iter Romam carperet, ideo à muliere lapide percuſſus occiſuſque eſt, quòd ipſius *accipiter* mulieris gallinam invaſerat.

Taceo Regem Alredum qui juxta Flor. Wig. p. 310. inter bella ipſa, &c. omnem venandi exercebat artem & *ſuos omnes falconarios, Accipitrarios, canicularioſque docere .... non deſinebat.* Qui mos etiamnum apud Reges noſtros dum iter agunt, obtinet. Sed maximè ad rem noſtram facit antiquum jus Clariſſ. DD. *de Chaſtelus*, quo inter Canonicos Eccleſiæ Autiſſiodorenſis, cùm juvat, conſident, gladio ad latus ſtricto, ſuperpelliceo induti, cum pileo pennis decoro, almutia ſupra brachium & *Accipitre* ſupra pugnum ſedente. Hoc jure potitur Illuſtriſſ. Familia ab anno 1423. uti paulo fuſiùs dicetur in *Canonici Laïci.*

1. ACCEPTORIUM, Salinum, *Saliere*, in vet. Gloſſ. Lat. Gall. MS. ex Bibl. Thuana, n. 525.

2. ACCEPTORIUM. Epiſtola 41. inter Epiſtolas S. Bonifacii Moguntinenſis Archiepiſcopi: *Libellum quemdam habes, qui non eſt major Acceptorio duarum ſeptimanarum, quem ego legere cupio.* Ubi videtur intelligi tot foliis conſtitiſſe hunc librum, quem ſibi dari cupiebat, quot Officium Eccleſiaſticum duarum ſeptimanarum continebat. At cur id *Acceptorium* appelletur, non planè aſſequor, niſi legendum ſit *Exceptorio*, aut *Excerptorio.*

¶ ACCEPTURARIA, Cymbium quo in Eccleſiis aſſervantur micæ thureæ, Gall. *Navette.* Sic fortè dicta ab *Accepto thure*, ſeu etiam pro *Acerra thuraria.* Martinius in Lexico Philolog. At in Gloſſis Lat. Græc. *Accepturaria*, λιβανωτρὶς; quod eſt thurea planta.

¶ ACCERES. Vide *Acieres.*

1. ACCESSA, Acceſſio, Acceſſus, *Acceſſa maris, Receſſa maris.* Servius in Fragm. *Conſtat & in illo loco Acceſſam maris uſque ad montem pervenire.* Itinerarium Burdegalenſe: *Facit mare Oceanum Acceſſa & Receſſa per leugas plus minus centum.* Itinerarium Jeroſolymitanum Antonini Monachi: *In loco verò ubi tranſierunt, exit mare de majore pelago, & extenditur in multis millibus, quia habet* Accessa *&* Recessa. *Acceſſus maris*, in Addit. ad legem Friſion. tit. 12.

¶ 2. ACCESSA, Terrarum accretiones factæ vi fluminum, Gall. *Accruës, Alluvions.* Sunt & aliæ accretiones nemorum, Gall. *Accruës de bois.* Charta an. 1057. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Frejus* n°. 30. *Cum paſcuis, ſilvis...aquarumve decurſibus* Accessisque *omnibus... garricis, montibus, uglatis.*

1. ACCESSIO, In Gloſſ. Gr. Lat. ἐπισημασία ἐν πυρετῷ, acceſſio febris. Epiſt. ſcripta ſub nomine I. C. ſub Carolo M. *Mittam in eis puſtellas, Acceſſiones, & langores, & omne genus infirmitates.* [Apul. de Virtut. herbarum pag. 190. *Ad quartanas herbæ plantaginis ſuccum in aqua multa ante duas horas Acceſſionis potui dato.*]

2. ACCESSIO, Acquiſitio. Charta Ludovici Pii Imperat. in Chronico Farfenſi pag. 654. *Et undecumque ad eos tam per venditiones*, Accessiones, *commutationes poſſeſſioneſque eidem Monaſterio---venit.*

ACCESSOR, Pro *Aſſeſſor*, in Charta an. 1337. apud Ughell. tom. 7. pag. 616. & in Sermone Roberti de Sorbona de Conſcientia.

¶ ACCESSORIE, Per Acceſſionem, Gall. *Par Acceſſoire.* Conſtitutiones MSS. Ordinis Cluniac. *Ordinantes & precipientes diſtrictiùs & diſtrictè, ne antè vel pòſt, directè vel indirectè, principaliter vel* Accessorie *ſubditis ſuis de ſe coram ſuis ſuperioribus qualitercumque conquirentibus graves amodò ſe exhibeant.*

¶ ACCESSORIUM, Quidquid cauſæ adventitium & extraneum eſt, Gall. *Acceſſoire.* Statuta Eccleſiæ Ruthen. an. 1341. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 781. *Et non attendentes, quòd priuſquam principale quod deeſt noſtræ Eccleſiæ nobis conceditur & permittitur..... ac quòd* Accessorium *naturam ſequitur principalem.* Vox Practicis nota.

ACCESSORIUS, Vox fori Anglici, inquit Spelmannus, in quo ita appellatur is qui ſceleris conſcius, facinoroſo ſubvenit, ſive ope, ſive conſilio. Duplex autem eſt: alius ante perpetratum ſcelus, aut feloniam, ut loquuntur, utpote qui vel ſuadet, vel imperat. Alius poſt effectum; & hoc fit, vel celando facinus, aut reum; vel alimentum ei, evadendive occaſionem ſubminiſtrando. Iſtæ autem conſiderationes, ultra feloniarum reos non extenduntur: nam in læſæ Majeſtatis criminibus, nulli habentur acceſſorii, vel ſecundi, ſed primarii omnes, &, ut vocant, principales, parique ideo plectuntur judicio.

ACCESSUS, *Per acceſſum* Summus Pontifex eligi dicitur, cùm Cardinales omnes unanimi conſenſu ad eum *accedunt*, & Papam ſalutant. Vide

Ceremoniale

Ceremoniale Roman. lib. 1. ſect. 1.

¶ ACCETARE, Aceſcere, Gall. *s'Aigrir.* Apul. de Virtut. Herb. pag. 194. *Herbæ verbenacæ ramulos ex vino decoquito & conterito, deinde quod* ACCETAVERIT, *plagæ imponito, & adaperiet.*

¶ ACCIA, ACCEIA, ACCELA, Avis à roſtri magnitudine ſic dicta, Gal. *Beccaſſe*, Italis *Acceggia*, perdix ruſtica apud Martialem. Gloſſ. Latino-Græc. MSS. *Accia, & Accela*, Ἀσκαλάφη. Obſervat autem Vulcanius in Gloſſ. apud *Pictones & Santones vernacula ſua lingua Acceiæ appellationem retineri.*

¶ ACCIACCUS, Debilis, contuſus, fractus membris, unde adhuc in lingua Hetruſca uſurpatur *Acciaccare*, contundere, frangere. Miracula Sanctæ Zitæ Virg. Lucenſis, to. 3. Aprilis, p. 515. B. *Dixit eodem die, quòd ipſe vidit hodie dictum Joannem ſic* ACCIACCUM, *& infirmum invenit intrare ad corpus & lavellum Sanctæ Virginis, ſic infirmum & cum crocciis.*

¶ ACCIAIVOLI, Mercatores Italici propter fœnerationem, ut & *Caorcini* ſeu *Corſini* olim celebres. De his & eorum ſocietate paſſim apud Joann. Villaneum, præſertim lib. 11. cap. 137. *Societates Amanatorum, Acciaivolorum, Bardorum, Corſinorum, &c.* Quæ videntur totidem familiarum maximè Florentinarum nomina. Novêre omnes *Acciaiolorum* Florentinam ſtirpem, quæ Athenis, Corinthio, & Thebis Duces, Romæ Cardinales multos dedit.

¶ ACCIARIUM, σώματα, in Gloſſ. Lat. Græc. Sed quid? an fauces, vel oſtia? Vide *Aciarium.*

ACCIATUS, In Breviloquo, eſt *Cultellus magnus & acutus, & dicitur quaſi ac reſcindens; & ſunt plura nomina idem ſignificantia.* Unde:

ACCIATUS *Pugio, conjungo novacula cultris,*
Cultelloſque, ſpatas, raſoria, jungimus illis.

Danti, *Azza*, eſt ſecuris, *Accetta* Italis, noſtris *Hache.*

ACCIDENCIA, σύμβασις, in Gloſſ. Græc. Lat.

1. ACCIDENTIA, Idem quod Eſcaëta, hæreditas *Eſcheoite.* Charta Roberti Comitis Drocarum an. 1219. *Quæ videlicet prædicta maſura ad me deſcendit ex Accidentiis Aanoridis uxoris meæ, &c.* [Tabular. Fontanell. to. 1. p. 181. *Dedi & deliqui Guillelmo unam acram terræ, ſalvo jure capitalium dominorum--- & ſalvo etiam omni* ACCIDENTIA *contingente per meum deceſſum.*]

¶ 2. ACCIDENTIA, Morbus, infortunium, Gall. *Accident.* Vita S. Godrici Eremitæ to. 5. Maii p. 80. *Mulier quædam gravis infortunii vitio ſe præpeditam deflebat.... Alia quoque ſimili fatigabatur* ACCIDENTIA, *& zona illa præcincta ejuſdem virtutis in ſe miraculum experta eſt. Accidentia* Plinio idem eſt in morbis, quod Græcis σύμπτωμα, Latinis caſus, Medicis affectus præter naturam, Gallis etiam *Accident.* Sed hîc infortunium vel morbus ipſe intelligendus haud immeritò videtur Bollandiſtis.

¶ 3. ACCIDENTIA, *Ab Accidentibus*, ille dicitur apud Reges Perſarum, qui res ſcribebat quotidie *Accidentes.* Eſdras lib. 3. cap. 3. ℣. 17. *Domine, pueri tui Rathimus ab* ACCIDENTIBUS *& Sabellius Scriba, & reliqui Curiæ tuæ Judices in Cœleſyria & Phœnice.* Ibid. ℣. 25. *Tunc ſcripſit Rex* (Perſarum Artaxerxes) *Rathimo qui ſcribebat* ACCIDENTIA, *& Balthemo & Sabellio Scribæ, &c.*

ACCIDENTIVUS, Accidens. Vita S. Fructuoſi Epiſc. n. 25. *Nervorum diutina & Accidentiva conglutinatio.*

ACCIDIA, ACCIDIARI. Vide. *Acedia.*

¶ ACCIERIS, Securis. Vide *Acieres.*

¶ ACCINA, Glans quernea aut ilignea à Saxonico Ac, Quercus, vel ab Accyn, Ilex, Gall. *Yeuſe*, quæ item glandifera. Charta 60. inter Alamannicas Goldaſti: *Hoc eſt de annona ſpelda modios decem, & de Accina viginti, & friſginga ſeigit valenti.*

Verùm dubitare licet, an hîc *Accina*, ſcriptum non ſit pro *Avena* errore facili; vel etiam utrum *Accina* uvam non ſignificet. *Acinus* enim vel *Acinum* teſte Rovillio apud Martinium in Lexico, *Non pro uvæ vinaceo, ſed pro uvæ fructu toto accipi* ſolet.

ACCINCTOR. Regeſtum Caſtri Lidi in Andibus fol. 47. *Habet quoque in Longo-alneto verſuram omnibus diebus cum uno Milite & ſuis Accinctoribus*, i. e. famulis, qui latus cingunt.

ACCINGIA. Vide *Andecinga.*

¶ ACCIONARIUS. Vide *Actionarius.*

¶ ACCIPEDARIUS, ACCIPES. Vide in *Acupedium.*

¶ ACCIPERE, Emere. Gaſp. Barthius in Gloſſario, ex Raimundi Agilæi Hiſt. Palæſt.

ACCIPITARES, *Id eſt, Aucellatores*, in Capitulari de villis cap. 45. *Oiſeleurs*, accipitrarii, quomodo fortè legendum.

¶ ACCIPITRARIUS, Accipitrum curator & domitor. Charta Edwardi I. Regis Angliæ de Officio Conſtabularii apud Rymerum to. 2. pag. 191. *Omnis enim liberatio quorumcumque, ſive* ACCIPITRARIORUM, *ſive falconariorum .... ad ejus officium ſpectat.* Florentius Wigorn. an. 871. *Falconarios, Accipitrarios, caniculariοs quoque docere ... non deſinebat.*

ACCIPITRUM CAPTURA, Inter jura dominica recenſetur in Charta Alani Comitis Penteuriæ, apud Auguſtinum *du Pas* pag. 20. *Retenta mihi ferarum fuga, & Accipitrum Captura.* Cæterum obſervare licet in Capitul. an. 819. cap. 8. & in lib. 4. Capit. cap. 21. *in compoſitionem Wirgildi ea dari, quæ in lege continentur, excepto* ACCIPITRE *& ſpata: quia propter illa duo perjurium aliquotiens committitur, quando majoris pretii quàm illa ſunt, eſſe jurantur.*

¶ ACCISIA. Henſchenius to. 3. Aprilis, in Annot. ad miracula S. Eutropii p. 738. *Tallia, cenſus, à Tailler, accidere; quia de capitali ſumma acciditur, domino præſtanda, unde &* ACCISIA *quibuſdam dicitur; & gabella, quaſi munuſculum, à Gabe, donum.* Longiùs petita originatio: *Acciſia* dicitur pro *Aſſiſia* ſeu *Aſſeſſio*, tributi impoſiti taxatio & peræquatio, Gall. *Aſſiete.* Miræi Diplom. Belg. Edit. nov. tom. 2. pag. 1050. *Abſque ulla ſolutione Acciſiæ.* Vide *Aſſidere*, & *Aſſiſia.*

¶ ACCITACULUM, *Quaſi accitum ferro ſonabulum.* Papias. Fortè legendum, *Accinctum ferro, &c.* Legere aliqui *Acutum ferro.* Vide *Acitabulum.*

1. ACCLAMARE, Idem quod *Clamare*, Vendicare, aſſerere, *Réclamer quelque choſe.* Simeon Dunelmenſis: *Et cùm ipſa Elfleda eſſet Comitiſſa... Acclamavit ipſa jure hereditario has ſupradictas terras.* [Lud. *le Pelletier*, in Epitome fundationis S. Nicolai Andegav. p. 12. *Dimiſit D. Nicolaus Abbas S. Nicolai & Monachi ſui, D. Willelmo Abbati S. Florentii & Monachis ejus, quicquid ipſi* ACCLAMABANT *in Eccleſia Cantoſceiaci.* Ibidem eadem notione occurrit non ſemel.]

2. ACCLAMARE, Vocare, accire. Baldricus lib. 3. Chron. Camerac. cap. 25. *Azelinus Laudunenſis quemdam Ebulonem laïcum nomine, antea ſuum Secretarium & ſuæ calliditatis conſcium* ACCLAMAVIT, *& ut Rex concederet, ſuis adulationibus impetravit, &c.* Vide *Clamare.*

¶ 3. ACCLAMARE, In jus vocare, accuſare. Charta

Comitis Flandr. & Johannæ ejus conjugis de conſuetudinibus Furnenſibus, ex Archivo Eccleſiæ S. Audomari : *Si quis ante juſtitiam de latrocinio* ACCLAMATUS *fuerit.* 1°. *poterit ſe purgare cum* 4. *bonis viris de genere ſuo, aut per* 5. *Coratores... Si* 2°. *Acclamatus fuerit, ſolummodo purgabit ſe per* 5. *Coratores.* Item ibid. *Si quis de hoc maleficio* [rapinæ] *occaſione Flandrenſium* ACCLAMATUS *fuerit & convictus fuerit, emendabit Comiti* 60. *lib. & dupliciter rapta reſtaurabit. Et ſi occaſione cujuſcumque alterius extra Flandriam fuerit Acclamatus, Comes juſtificare poterit per curiam ſuam.*

¶ ACCLAVENSIS, f. Adjacens, incurrens in aliud Gall. *Enclavé.* Inſtrum. 1. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 1. *In alio loco Acclavenſe curtiliis & terra, &c.*

ACCLIBANUS, *Obliquus*, in Gloſſis Iſidori : ubi fortè legendum *Acclivus.* [aut potiùs *Acclivatus.* Habet enim Papias, teſte Georgio Grævio in notis ad Gloſſ. Iſidori, *Acclivum, Obliquum, Acclivus, Inclinatus, Acclivatum, Obliquatum.* Ubi facile *n* Scribi potuit pro *t.*]

ACCLINATORIUM, *Locus in quo acclinari vel requieſcere poſſumus.* Ugutio. [Scimpodium. Gall. *Canapé, Lit de repos.* Laur. in Amalth. habet *Acclinarium, locus in quo acclinamur.*]

¶ ACCLINIS, Dependens, Obnoxius, Gall. *Dépendant.* Charta Childerici Regis apud Doubletum Antiq. S. Dionyſii pag. 686. *Hæ quidem duæ* (Eccleſiæ) *noſtri tantùm juris erant, alias autem duas principales, alteram S. Petri, alteram S. Martini altaribus præditas cum aliis quinque his* ACCLINIBUS.... *concedit in perpetuum.*

¶ ACCLIVATUS. Vide *Acclibanus.*

¶ ACCOBOR, *Mus.* Papias MS. Eccleſiæ Bituric. Et *Acobor*, in Amalthæa Onomaſt. ex eodem Papia.

ACCOGNITARE. Vide *Adcognitare.*

ACCOLÆ, Coloni, ſeu aſcriptitii, qui ſimul cum prædiis venibant. Iſidor. lib. 10. *Accola, eo quòd adveniens terram colat.* Papias : *Accolæ, vicini, propinqui, adventitii, eo quòd advenientes terram colant, dicti ab accolere, i. habitare.* Spicilegium Acherian. to. 13. p. 261. Vide *Acla.* W. Brito : *Accola, cultor loci in quo non eſt natus. Unde quidam,*

Accola non propriam, propriam colit incola terram.

[Hoc ſenſu ab Ambroſio uſurpatur lib. 2. de Abraham n. 41. p. 330. *Ergo non habitatores, ſed Accolæ ſumus terræ hujus.* ACCOLA *enim temporalis diverſorii ſpem gerit : habitator autem ſpem omnem atque uſum ſuæ illic ſubſtantiæ locare videtur, ubi habitandum putaverit.*] Gloſſ. MS. Regium cod. 1013. *Accola, qui alienam terram colit. Accola, qui in eodem loco manet. Accolæ, vicini, Advenæ cultores, vel habitatores.* Gloſſ. Lat. Græc. μέτοικος, πάροικος, ἔνοικος, γεωργός. Charta Caroli M. in Chron. Laurish. an. 776. *Nec ad homines ſuos tam ingenuos, quàm & ſervientes, ſeu Accolas ipſius Monaſterii diſtringendum.* Antiquitates Fuld. lib. 1. trad. 33. *Una cum domibus, ædificiis, Accolabus, mancipiis.* Ita apud Marculfum lib. 1. form. 13. Hinc reſtituendum conſtat pariter *Accolabus*, in Trad. 27. pro *accolabiis* : unde Spelmannus *Accolabium* perperam confinxit, pro domo ruſtica quam Accolæ habitant: quippe his locis *Accolabus*, idem valet ac *accolavis*, ſeu *accolis.*

ACCOLÆ, *Manſi*, Qui accolarum erant, & ab iis colebantur. Annales Francorum Bertiniani, & Chronicon Normannorum an. 866. *De uno quoque manſo ingenuili exiguntur 6. denarii, & de ſervili* 3. *& de Accola unus, & de* 2. *Hoſpitibus*, 1. Tabularium S. Remigii Remenſis : *Theutbertus & Hrodoernus ingenui tenent* ACCOLAM 1. *arant menſuras, & corrogant, ut ingenuiles manſi.---eſt ibi aſpiciens Accola* 1. *& eſt in Concia villare.---habet & ipſa Accola campos* 2. *habentes map.* 6. Alibi : *Sunt ibi Accolæ* 2. *una ſolvit ſol.* 2. *pullos* 2. *altera den.* 12. Ibidem : *Sunt manſi ingenuiles* 45. *ſerviles* 32. *Accolæ* 2. *donant annis ſingulis ſpeltæ modios* 545. *ordei mod.* 1045. *&c.*

ACCOLAVUS, In plurali *Accolavi*, Accolæ. Marculfus lib. 2. form. 41. *Quidquid reliqui Accolavi veſtri faciunt, nos reddere ſpondimus.* Formulæ veteres Pithœi cap. 23. *Et quod vobis ex hoc legitimè redditur, terræ debetur, ſicut reliqui Accolavi noſtri reddunt.*

ACCOLANA. Formula 62. inter Lindenbrogianas : *Tam in terris, manſis, ----accolabus, merito Accolanarum, vineis.* Ubi *meritum Accolanarum*, eſt reditus domus ruſticæ, niſi legendum ſit *accolavorum.*

¶ ACCOLANUS. Charta Caroli M. apud Mabill. Diplom. p. 510. *Ipſa verò loca unà cum colonis*, ACCOLANIS, *ſervis, libertis in ipſa loca commanentes, & cum omnes adjacentias ad ſe pertinentes, &c.*

¶ ACCOLONI, Iidem qui Accolæ. Teſtam. Rogerii Comitis pro fundatione Monaſterii Carrofenſis to. 2. Annal. Bened. pag. 711. col. 2. in Appendice : *Unà cum omni facto* ACCOLONORUM *& ſervorum, quidquid in jam dicto agro nos videmur poſſidere, & ad nos ex qualicumque attracto pervenerit, totum cum omni integritate ad jam dictam Eccleſiam S. Salvatoris, & Monachis præſentibus & futuris, per ſuccedentium vices volo.*

¶ ACCOLABIUM, vel ACOLABIUM. Vox ficta ex mendoſa lectione, ut dictum eſt in *Accolæ.*

¶ ACCOLARED. f. Pendens, Alteri ſubjectum. Chartarium Eccleſiæ Auxitanæ. art. 21. *Bernardus de Zaborda habebat unam Eccleſiam* ACCOLARED *de ſancto Joanne, & mutavit eam ad Orgaſſam per conſilio Archiepiſcopi.*

¶ ACCOLLECTIO. Vide *Accolligere.*

¶ ACCOLIBILIS, Colendus, amabilis. Catalogus operum B. Raymundi Lulli tom. 5. Junii pag. 697. *Lectura ſuper artem demonſtrativam, ſive liber Chaos; ſic autem incipit : Quoniam Deus multùm eſt* ACCOLIBILIS, *&c.*

¶ ACCOLLIGERE, Aſſociare, in partem dominii quempiam adſciſcere. Charta Ludovici Junioris apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 396. *Dominus etiam Rex terram unius carrucæ habere poterit. Rex autem* ACCOLLEGIT *Abbatem & Eccleſiam Bonevallenſem, in omnibus quæ in villa & poteſtate Petrelli habebat, & in omnibus* ACCOLLECTIONIBUS *quæ ſibi in poteſtate Lorri vel Petrelli factæ erunt, omniumque acquiſitionum participes erunt, quas ſimul facere poterunt.* Charta Philippi Auguſti Franc. Regis an. 1179. pro Pariagio Bonæ-Vallis : *Henricus Abbas Bonæ-Vallis Senonis nos adiit, ibique nos ſocium & participem fecit, &, ut vulgò dicitur,* ACCOLLEGIT *in Villa quæ dicitur Lorri ſuper Lunam, in aqua & molendinis, &c.* Vide *Colligere.*

ACCOMMODARE, pro *Commodare* apud Greg. Mag. lib. 7. Epiſt. 44. 60. [Item in Charta Roberti Waudi aſſervata in Monaſt. B.M. de Bono Nuntio Rothomag. *Et faciet mihi Accommodationem de* 20. *ſol. nec Accommodabit ampliùs* (dum) *eos illi debebo.*]

¶ ACCOMMODIFICARE SE, pro *Accommodare ſe.* Remig. Autiſſiod. Homil. in Feriam VI. poſt

Dominicam Quadrageſimæ : *Chriſtus ita ſe noſtræ contemperavit Accommodificavitque infirmitati.*

¶ ACCOMMUNICARE, Sanctum Dominici Corporis Sacramentum alicui dare, Gall. *Communier.* Codex MS. Eccleſiæ Noviomenſis in quo ejuſdem vaſa & ornamenta recenſentur : *Quædam parva campanula de meſtallo ad portandum, quando Accommunicantur infirmi.*

¶ ACCORDABILIS, Quidquid reddi & ſolvi debet ex aliqua pactione ſeu *Accordamento.* Charta an. 1279. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 112. *Videlicet quòd pro quolibet caſali ſito in cenſibus noſtris & rebus pertinentibus ad caſale, quod caſale cum pertinentiis tenebant homines quondam talliabiles, reddentur nobis viginti boſſelli avenæ, & viginti denarii Turonenſes cenſuales,* Accordabiles, *vel tantùm ſeu pro rata quam tenebunt de caſali.*

¶ 1. ACCORDAMENTUM, Pactio, conventum, tranſactio ; litis compoſitio, Gall. *Accord.* Tabularium Voſienſe fol. 68. v°. *De contencione quam habebat cum eis,* Accordamenti *fuit hæc ratio, ut nullo modo Abbas, aut ſuus præpoſitus vim faciat hominibus, per quam terra abſet, & fevales ſua perdant ; ubi terra veſtita fuerit, medietatem cenſus abeant ; ubi abſa fuerit, medietatem de agrer.*

¶ 2. ACCORDAMENTUM, Gallis olim *Accordement,* Laudimia, præſtatio quæ in mutationibus domino cenſuali debetur, ſic dicta quòd inter dominum & emtorem de ea ſolet conveniri. Charta an. 1279. apud Thomaſſerium Conſuet. Bituric. p. 112. *Percipiamus* Accordamentum *de omnibus immobilibus dictorum hominum ſitis in cenſivis ſeu cenſibus noſtris, ſecundùm quod Burgenſes Bituricenſes conſueverunt ſolvere Burgenſibus & levari, ſcilicet viginti denarios Turon. de libra.* Conſuetud. Præpoſituræ Troycen. apud eumdem ibid. p. 222. *Item, par ladite Coutume les* Accordemens *ſe payent en cas de vente & alienation ou de mutation de Seigneurie, aultre que en ligne directe, à la raiſon de vingt deniers Tournois pour livre de ce que les héritages ont été vendus, priſés & eſtimés.* Vide *Adcordabiles denarii.*

¶ ACCORDARE, Paciſci, concordare, contentionem inter aliquos componere, Gall. *Accorder.* Confœderatio inter Henricum Caſtellæ & Carolum V. Franc. Reg. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1501. D. *Cum parte adverſa pactum, tractatum, accordum, treugam, ſeu pacem facere, tractare,* Accordare, *abſque conſenſu, &c.* Conſuetud. Furnenſes, ex Archiv. Eccleſiæ S. Audomari. *Si bannitus reconciliari voluerit, & alter non Cora debet eos Accordare.*

¶ ACCORDATIO, Pactio, conventum, Gall. *Accord.* Cancellariæ Imperii Regeſtum ſub Ferdinando II. an. 1626. *Ratione templi Dominicanorum Ratisbonæ Accordatio facta eſt.*

¶ ACCORDIUM, Eadem notione. Bartholomæi Scribæ Annales Genuenſes lib. 6. ad an. 1241. apud Murator. t. 6. col. 489. C. *Et inimici qui hoſtiliter intraverant terram noſtram, exultantes caſtra & loca noſtra plus ſolito invaſerunt ; & caſtrum Gavilioni non per pugnam, ſed ex* Accordio *eorum, qui intus erant, ceperunt, & ipſum continuò deſtruxerunt.* Arreſt. Conſilii Delphinalis an. 1452. apud Salvaing. de uſu feud. p. 50. *Quo verò ad caſtra, loca & mandamenta virtute* Accordii *inter Regem tunc Delphinum & D. Ludovicum de Pictavia.....non intendentes per hæc juribus....virtute Accordii prædicti competentibus in aliquo derogare.* Occurrit prætereà in libello ſupplici Epiſcopi Bellicenſis ad Sabaudiæ Ducem an. 1454. apud Guichenon. de Epiſcopis Bellic. p. 75. *Nomine Accordii & Tranſactionis,* in Inſtrumento anni 1494. ex Archivo S. Victoris Maſſil.

¶ ACCORDUM, Eadem ſignificatione. Edictum Philippi VI. an. 1345. *Nec audiantur præfati poſſeſſores, ſeu detentores in contrarium, niſi per eos proponatur colluſionem inter conquerentes & Mercatores factam fuiſſe, ſeu novationem &* Accordum *inter dictum conquerentem & poſſeſſorem.* Chartul. Æduenſe ad an. 1390. *Hujuſmodi Accordum tranſactionem & pacem faciet.* Occurrit etiam in multis Parlamenti Arreſtis ejuſdem ætatis, & in Hiſtoria fundationis Cæleſtinorum Sueſſion. apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 604.

ACCORPORARE, Incorporare. Ammianus lib. 16. *Inflabant itidem has malorum civilium buccinas, potentes in Regia ea re ut damnatorum petita bona ſuis* Accorporarent.

Adcorporare, Eadem notione in lege 30. Cod. Th. de Hæretic.

¶ ACCOSTARE, Jungere, applicare, Gall. *Mettre à côté l'un de l'autre.* Miracula S. Zitæ Virg. to. 3. Aprilis p. 523. D. *Fuit & ſtetit ita contractus de ambobus cruribus & genibus, quòd.....crura vel genua non poterat plicare, ſed tenſa tenebat, & unum crus vel genu cum alio non poterat* Accostare *aliquo modo.* Vide *Acoſtare.*

1. ACCREDERE, Mutuo dare, noſtris. *Accroire ; donner à crédit, prêter.* Epiſt. 118. ex Sugerianis : *Ut de redditibus Pictaviæ pecunia, quam ei Accrediderам, mihi ſine diminutione ſolveretur.*

¶ 2. ACCREDERE, Mutuo ſumere, Gall. *Prendre à crédit.* Jure *creditionis* ſeu *credentiæ*, utebantur Domini in res à ſubditis emtas, illas maximè quæ ad victum erant neceſſariæ. Has mutuo ſumere, ad certum tamen diem ſolvendas dominis licitum erat. De his fusè in voce *Credentia.* Litteræ Philippi Auguſti to. 1. novæ Hiſt. Pariſ. inter Inſtr. pag. 93. *Præcepit etiam idem Galeranus.... omnibus Baronibus....inſuper & eiſdem prohibuit ſuper fidelitatem quam ſibi debebant, ut nihil omnino contra voluntatem negotiatorum ab ipſis* Accredant, *neque proprium auferant.*

¶ ACCRIDERE, Eadem notione. Charta Petri domini Graciacenſis pro Habitantibus villam Graciaci an. 1246. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. pag. 87. *Si nos vel heredes noſtri Graciaci domini in ſolutionem primæ paigæ .... defecerimus, illos in prædicta libertate manentes compellere non poterimus ad creditionem nobis faciendam, quouſque de creditione illa ſit eiſdem ſatisfactum ; imò tenemur priùs reddere quidquid* Accridederimus *ab eiſdem.*

ACCREDITUS, Fidus, vel qui auctoritatem apud aliquem ſibi creavit, noſtris *Accredité.* Dudo lib. 2. de Actis Normannor. pag. 81. *Friſonum quidam de gente natus, qui erat illis Accreditus.* Vide *Creditus.*

¶ ACCREDULA, Galerita, ſeu Alauda, Gall. *Aloüette.* Adhelelmus Epiſc. Sagienſis in Mirac. S. Opportunæ. c. 14. *Vidit aviculam nomine Accredulam, quam vulgus vocavit Alaudam.* Multùm vicino nomine in Gloſſ. Bitur. *Aggredula* dicitur *Rana parva in agro.* Hæc forſan eadem eſt ac illa *Acredula* de qua Cicero ex his Arati : ἢ τρίζον (al. τρύζει) ὀρθεινὸν ἐρημαίη ὀλολυγών.

Et matudinis Acredula *vocibus inſtat,*
Inſtat & aſſiduas vocum jacit ore querelas.

Eſt namque ὀλολυγών, Rana mas clamans, unde Plinius lib. 11. 37. *Mares tùm vocantur Ololygones.* Author Philomelæ Carminis, pro ipſa Philomela *Acredulam* uſurpat.

Vere calente novos componit Acredula *cantus*,
Matudinali tempore tunc mitilans.

Alii pro Monedula, Gall. *Chouette*, Feſtus Avienus pro Ulula, Conſtantinus in Supplem. pro Ave quadam, quam Galli vocant *Prêtre de montagne*, nemo præter Adhelelmum pro Alauda.

¶ ACCRIPENNUS, Jugerum, Gall. *Arpent.* Charta Willermi Regis Angl. an. 1080. in Chartario SS. Trinit. Cadom. *In villa... Mentrud... acros terræ... XX. Accripennos.* Vide *Arapennis.*

¶ ACCRUS & Acrus, pro *Acra*, Modus agri, centies occurrunt in Diplomatibus Willelmi Nothi Angliæ Regis pro Parthenone SS. Trinit. Cadom. atque in aliis ejuſd. ævi inſtrumentis in Tabulario ejuſd. loci contentis. Vide *Acra* 1. & *Acri.*

ACCUBATUS, Morbus caducus. Conſtantinus Africanus lib. 1. de Morbor. curat. cap. 22. *Paſſionem qua ſubitò homines cadunt, antiqui frequenter habuerunt, & peſſimum morbum vocaverunt: vulgus dicit* Accubatum, *& iram Dei eſſe.*

ACCUBIA, Acus, acicula, Ital. *Aguglia*, Gall. *Aiguille*, vel *Epingle.* Joan. Diaconus lib. 4. Vitæ S. Gregorii PP. cap. 80. *Pallium ejus byſſo candente contextum nullis fuiſſe cernitur Accubiis perforatum.* Fortè *acculiis*, vel *acubus.*

¶ ACCUBITA. Vide *Accubitus* 2. 4. 5.

¶ ACCUBITARE. Vide *Accubitus* 1.

¶ ACCUBITATUS. Vide *Accubitus* 3.

¶ ACCUBITOR, Præfectus ſacri cubiculi, idem qui apud nos *Camerarius*, Gal. *Chambellan* & *Chambrier.* In aula Imperatorum Græcorum primus *Accubitor* ſeu Cubiculariorum princeps dicebatur παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος, de cujus aliorumque *Accubitorum* dignitate multa Codinus Lib. de Off. cap. 5. & poſt ipſum Gretzerus & Goarus. Obſervant Meurſius in Gloſſario, atque etiam D. Cangius ad Villharduinum pag. 301. duos fuiſſe *Accubitores* præcipuos qui ſub eodem nomine, ut apud Reges noſtros *Camerarius* & *Cambellanus*, diverſis muneribus fungebantur; præerat unus imperiali cubiculo & vocabatur παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος, ſeu ut in Legibus *Præfectus ſacri cubiculi:* alter qui παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης, *Accubitor palæ*, ſecretum Imperatoris annulum cuſtodiebat: quo in munere magno Franciæ *Cambellano* rectè poteſt comparari, quippe ſecretum Regis ſigillum ſervare ſolet & deferre. Iſta porro officia quamvis miniſterio diſtincta unus idemque fere ſemper exercebat, non ſecus ac apud Francorum Reges munera magni *Camerarii* & magni *Cambellani.* Yvoni Lib. 4. de Privileg. & dignitat. Eccleſiæ Romanæ, *Accubitores* dicuntur *Concubitores: Quemadmodum Imperialis potentia diverſis officiis cubiculariorum, nec non Oſtiariorum atque omnium* Concubitorum *ornatur.* Bollandus to. 3. Actorum SS. Februarii pag. 682. & 683. de Sancto Stephano Mauricii Imperatoris *Accubitore* Syllogen texens hiſtoricam, ſic dictum exiſtimat, quòd cum Imperatore ad menſam accumberet: vel quòd eſſet è novemdecim *Accubitoribus*, ad cujus rei probationem adducit duo exempla ex Theophane ad annum 4. imperii Leonis Iſaurici, ubi ait filium ejus Conſtantinum Copronymum anno præcedente natum, ἐν τῷ τρικλίνῳ τῶν ιθ' Ἀκκουβίτων, *in Tribunali XIX. Accubitorum:* Atque eundem Leonem anno imperii 13. *Silentium contra ſanctas imagines celebraviſſe in novemdecim Accubitorum tribunalio.* Verùm errat vir eruditus; *Accubitorum* enim vocabulo non Officia, ſed menſæ deſignantur quas Græci vocabant: δεκαεννέα ἀκκούβιτα. *Accubitus* autem & *Accubita* Latinis ſunt Cubilia convivalia, ſeu ut aiunt *reclinatoria*, & *Tribunal XIX. Accubitorum* juxta Luithprandum Lib. 6. Hiſtor. cap. III. *Domus juxta hippodromum Aquilonem verſus miræ altitudinis & pulchritudinis.... hoc autem ideo, quoniam quidem decem & novem menſæ in ea quæ ſecundùm carnem eſt D. N. J. C. Nativitate apponuntur, in quibus Imperator pariter & convivæ, non ſedendo, ut ceteris diebus, ſed recumbendo epulantur.* De his plura Cangius in ſua CP. Chriſtiana pag. 135. Vide *Parachimumenus.*

1. ACCUBITUS, Cubitus. Egeſippus de Diſtant. locorum Terræ Sanctæ pag. 105. *Super lacum in Accubitum Judææ, Segur --- oſtenditur*, id eſt, qua parte Judæa ſitu ſuo *cubitum* effingit.

Accubitare se, Cubito inniti, *s'Accouder.* Adrianus Præpoſit. Malbod. in Hiſtoria tranſlat. S. Aldegundis n. 5. *Unus ad pedem, alius ad pedem humiliter Accubitando ſe inclinaverunt.* Chron. Bertrandi Gueſclini:

Deſſus une feneſtre s'eſt allé Aquenter.

Nos vulgò *Accouder* dicimus, cubito inniti. Vide Dudonem lib. 2. de Act. Norman. pag. 72. 77.

Adaccubitare. Abbo lib. 2. de Bellis Pariſiac.

Cujus Adaccubitat puteus veſtigia, &c.

2. ACCUBITUS, pro *Cubatu*, aut *cubitu*, Gall. *la Couchée.* Ita videtur uſurpaſſe Guibertus lib. 5. Hiſt. Hieroſol. cap. 24. *Ciborum, Accubituum, excubiarum, frigorum, pluviarumque ſuſtinuere miſerias.*

Accubita ſeu Accubitus, Græcis ἀνακλιντήρια, i. *reclinatoria*, uti appellantur à Wilramo Abbate in Cantica Canticor. cap. 2. quæ in Lexico Græc. MS. Regio Cod. 2062. ſic definiuntur: Ἀκκούβιτα, στρωμναὶ μαλακαὶ εἰς ὕψος ἠρμέναι. Gloſſæ aliæ in Cod. 934. στιβὰς χαμαικοίτιον, ἀκκούβιτον ἀπὸ δένδρων. Balſamoni in can. 74. Synodi Trull. & Joanni Epiſcopo Citri in Reſponſis ad Cabaſilam, *Accubitum*, ἅπαν στρωμνῆς κατασκεύασμα εἰς ὕψος ἠρμένον καὶ μαλακὸν, eſſe dicitur. Θρόνον ἀνάκλιτον dixit Plutarchus in Romulo. Lampridius de Commodo: *Nec cubuit in Accubitis facilè, niſi quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum ſubalares, ſæpe culcitras mutans.* Eſt igitur *Accubitum* vel *Accubitus*, locus editior ad quem accumbimus, ſeu potiùs menſa ad quam accumbunt convivæ.

3. ACCUBITUS, Menſa vel ſedes ad menſam, ad quam accumbitur. Charta Ottonis Friſingenſis Epiſcopi an. 1157. in Metropoli Saliſburgenſi to. 2. pag. 107. *Quòd videlicet in celebrandis ordinibus in annotatione poſt ſedem Cathedralem primum locum in Proceſſione ſolenni Præpoſitus veſter aliis Præpoſitis præferatur, in refectorio* Accubitum *qui principali oppoſitus eſt, habeat is, &c.* [Vide S. Paulin. ep. 13. pag. 73. & Poëm. 11. pag. 37. edit. 1685. & *Accubitor.*]

Accubitatus, De eo qui ad menſam *accumbit*, apud Sugerium in Ludov. VI. *Finita verò Miſſa, erectis in clauſtro palliis ſtrato menſis, materialem agnum tanquam thoris* Accubitati, *cætera nobilis menſæ fercula conſueto more ſuſcipiunt.* Braulio Cæſarauguſt. in Vita S. Æmiliani cap. 24. *Cùm cauſa convivii fuiſſet Accubitatus.*

4. ACCUBITUS, & Accubita, Prandia ac convivia ipſa. Papias: *Accubitus, prandia, quaſi accibitus epularum.* Reſpexit illud Iſidori lib. 20. Orig. cap. 1. *Accubitum à cibo vocatum, quaſi ad cubitum epularum.* Acta S. Baſiliſci Martyr. n. 1. *Magiſtrianus & qui cum eo erant, facto terræ motu, ſurrexerunt de* Accubitu *præ magno timore, relictoque prandio, trementes venerunt, &c.* Vide Rufin. in Regulam S. Baſil. c. 10.

Accubitus vastatorii, Jus prandii, paſtus, *Droit de giſte & de paſt.* Charta Conradi Imp. an. 1145. *Exactiones, tallias, quas quidam precarias vel petitiones nominant, vel Accubitus Vaſtatorios, &c.* Vide *Paſtus, Prandium, Procuratio.*

5. ACCUBITUS, Triclinium in quo ad menſam adcumbitur. Itinerarium Hieroſol. Antonini Monachi: *Deinde venimus miliario 3. in Canan, ubi Dominus fuit ad nuptias, & accubuimus in ipſo Accubitu.* Infrà de Gethſemani: *In quo ſunt tria Accubita, in quibus ille* (Chriſtus) *accubuit.* Ea notione vox hæc fortè capienda in vet. inſcriptione apud V. C. Jacob. Sponium in Libello de Dîs ignotis p. 18. *Murum à fundamentis cum ſuo introitu, & porticum cum* Accubito *vetuſtate conlapſum impendio ſuo reſtituit. Accubitalia triclinia*, refectoria Monachorum vocat Ordericus Vitalis lib. 2. pag. 412. S. Athanaſius de imagine Berytenſi: Χριστιανός τις ἔλαβεν ἐν οἰκίῳ κελλίον παρά τινος, ἐν ᾧ κατοικῶν ἀντικρὺ τοῦ ἀκουβίτου αὐτοῦ ἔπηξεν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Hinc *Accubitus* & *Accubita* appellata olim triclinia majoribus ædibus ſacris adjuncta, in quibus Pontifices è Clero & Laïcis præcipuos convivio excipiebant poſt ſacra peracta, de quibus multa obſervamus in noſtra Conſtantinopoli Chriſtiana, ubi de *Tribunali novemdecim accubituum* agimus. [Vide *Accubitor.*]

☞ Hujuſmodi Ædificium Leo IV. Romæ ab Anaſtaſio Biblioth. reſtauraviſſe memoratur. Cujus quidem adhuc ſuperſunt veſtigia, inquit D. Macer in Hierolex. *à latere poſteriori domus pœnitentiariæ Lateranenſis Baſilicæ.* De iiſdem *Accubitis* in ordine Romano ubi de Paſchali feſtivitate: *Deſcendebant Primates Eccleſiæ ad* Accubita, *invitante Notario Vicedomini, & bibebant ter.*

Neſcio an ab *accubitis* orta ſit vox *Acube* & *Aucube*, Poëtis noſtris ſat frequens, pro tentorio, vel tabernaculo, quòd in iis *accumbant* milites, atque adeo ut in tricliniis conquieſcant. Le Roman de la Priſe de Hieruſalem MS.

Enſeignes & Aucubes & maint Indepenon.

Alibi:

Anviron la Cité firent lo treſs drecier,
Pavillons & Aucubes, *& grands paiſſons fichier,*

Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Vianne aſſaillent environ & es lés
Tandent Acubes *& paveillons & trés.*

Accubitus, vel Accubita, ipſæ *accubitoriæ veſtes*, quæ *Accubitis* inſterni ſolent, Græcis κατάκλιτα, ut quibuſdam placet. Gloſſ. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Periſtromata, gemina tegmina, vel Accubitus.* Alibi: *Tegmina, Accubitus, periſtromata.* Eædem *Accubitalia* dicuntur apud Pollionem in Claudio.

¶ ACCUCULA, Accuculia. Vide *Agagula.*

¶ ACCUGURATIO, Schola Medic. Salern. pag. 109. Edit. an. 1622. *Dulcia omnia quæ ſumuntur immodicè, corporibus ad patiendum paratis triplex noxæ genus important. Quorum primum quidem eſt faſtidium: Dulcia enim caliditate atque humiditate ſua os ventriculi leniunt, ac lævigant, illique affectionem inanitioni ac* Accugurationi, *famis cauſæ, contrariam inducunt.* Quid ſi legendum *Acculeationi*?

ACCULEARE, vel Acculare, In anguſtias, vel in arctum redigere, ex Gallico *Acculer.* Chronicon Wil. Nangii an. 1256. *Per Pontem de Ceperano, ubi erat, ad terram Apuliæ & Laboris introitus, ingreſſus, uſque ad S. Germanum* Acculearunt.

¶ ACCUMULASCERE, Accumulari, Accreſcere, Gall. *s'Accumuler, s'Accroître.* Vita S. Huberti, Maii tom. 7. p. 278. *Huc accedit multo grandius aliud miraculum, adeo præclaris actis facta ſplendidiora Accumulaſcunt.*

ACCURSA, *Exilium*, Ugutioni.

ACCURSARE. Statuta Veronenſia lib. 3. cap. 58. *Monetam groſſam vel minutam Accurſatam, ſeu quæ Accurſabitur in futurum in civitate Veronis, &c.* id eſt, cui dabitur *curſus*, quæ in uſu communi erit.

¶ ACCURTATIO, Chymica vox de qua in Catalogo Operum B. Raymundi, Junii tom. 5. pag. 708. C. *VII. Epiſtola ad Regem Rupertum de libris ſuis chimicis & de Accurtatione.* Exſtat Epiſtola hæc MS. in Bibl. Cæſarea.

ACCUSA, pro *Accuſatio.* [Chronicon Parmenſe ad annum. 1304. apud Murator. to. 9. col. 851. *Unus illorum de la Porta accuſatus fuit ab uno ſcripto in libro ſocietatis ex forma ſtatutorum loquentium circa Potentes, & jurata fuit* Accusa. Occurrit rurſus] in Charta an. 1345. Paſſim in Legib. Civil. Veron.

¶ ACCUSAGIUM, Quoddam exercitium vicariæ juriſdictionis in *accuſationibus* quereliſve audiendis ac dirimendis fortè ſitum. Hominium Guidonis Vicecom. Lemovic. Abbatis S. Martialis an. 1245. apud Stephanotium inter fragm. Hiſt. *Nos & præpoſitus & viguerii burgi de Monmalier, ingerendo nos & lavando ibidem & in aliis locis* Accusagia *& vigueriam & quædam alia, quæ ad Abbatem & Conventum jure dominii pertinebant, &c.*

ACCUSATIO Simplex, Triplex. Vide *Lada, Ordalium.*

ACEDIA, Accidia, Acidiari, Acidiosus. *Acedia, Tædium*, in Gloſſ. MS. Ugutio: *Accidia, triſtitia, moleſtia, anxietas, vel tædium.* Breviloq. *Accidia dicitur indurata mentis triſtitia, quæ, dum quis laborat, vertitur in tædium.* Suidas: ἀκηδία, ἡ ῥαθυμία, ἀχθηδών, λύπη. *Acedia*, juxta Caſſianum lib. 10. de Cœnob. Inſtit. cap. 1. & Collat. 5. c. 2. 9. *eſt tædium & anxietas cordis, quæ infeſtat Anachoretas & vagos in ſolitudine Monachos.* Melancholiæ ſpecies, quæ Monachorum propria eſt, atque ita appellatur à S. Hieronymo Epiſt. 4. *Sunt qui humore cellarum, immoderatiſque jejuniis tædio ſolitudinis, ac nimia lectione, dum diebus ac noctibus auribus ſuis perſonant, vertuntur in melancholiam, & Hippocratis magis fomentis, quàm noſtris monitis indigent.* S. Althelmus Epiſc. de 8. principalibus vitiis n. 6.

Hinc aciem ſextam torpens Accidia *ducit,*
Otia quæ fovet, & ſomnos captabit inertes,
Importuna ſimul verborum frivola ſontum,
Inſtabilis mentis geſtus, & corporis actus:
Inquietudo ſimul ſtipatur milite denſo.

Cæſarius lib. 4. cap. 27. Acedia *eſt ex confuſione mentis nata triſtitia, ſive tædium & amaritudo animi immoderata, quâ jucunditas ſpiritalis extinguitur, & quodam deſperationis præcipitio mens in ſemetipſa ſubvertitur: dicitur autem Acedia, quaſi Acida, eo quòd opera ſpiritualia nobis acida reddat & inſipida.* Adam Abbas Perſeniæ Epiſt. 1. ex Baluzianis: *Noviter converſi de ſæculo, quantalibet devotione polleant, Acediæ tamen vitio ſæpe laborant, &c.* Corandus Fabar. de Caſib. S. Galli cap. 5. *Erat namque jocundus in facto, blandus verbo --- cui nulla unquam ſe intulit Acedia.* S. Bernard. Epiſt. 78. *Tædium & Acediam procul pellit ſanctarum varietas obſervationum.* Liber Faceti:

Accidiam linque, quæ dat mala tædia vitæ.

Liber vernaculus MS. cui titulus *le Miroir*: *Li quars pechié de Pereche, con apele en clerkois, Accide.* Bellè etiam *Acediam* deſcribit Guigo Prior Carthuſiæ lib. de Quadripertito exercitio Cellæ cap. 24. *Apprehendit te multotiens, cùm ſolus in cella es, inertia quædam, languor ſpiritus, tædium cordis, quoddam & quidem valde grave faſtidium ſentis in teipſo: tu tibi*

ſneries; interna illa qua tam feliciter uti ſolebas, ſuavitas jam defecit tibi; dulcedo quæ tibi inerat heri & nudius tertius, jam in magnam amaritudinem verſa eſt. Ex toto aruit ille quo abundantiſſimè perfundi ſolebas, lacrymarum humor; ſpiritualis in te emarcuit viror; interiit decor; dilaniatam & dilaceratam, confuſam & diſciſſam, triſtem & amaricatam portas animam tuam, & ubi eam ad quietem componas, non habes. Non jam ſapit tibi lectio, oratio non dulceſſit, &c. De *Acedia* alia vide apud [Nilum Monachum de Vitiis cap. 4. 13. S. Maximum de Charitate n. 67.] S. Antiochum Homil. 57. Petrum Bleſenſ. Epiſt. 97. Petr. Damian. lib. 4. Epiſt. 11. Theodulfum in Capit. cap. 31. Alcuinum lib. de virtutibus & vitiis cap. 32. & Alanum de Inſulis in Summa de arte prædicatoria cap. 7. S. Thomam 2. 2. q. 35. art. 8. &c.

Acediari, Indignari. Gloſſ. MS. Regium: *Accidiatur, ſtomachatur.* Papias: *Accidiari, ſtomachari; unde accidia, quæ eſt tædium animi, vel anxietas, vel contrà.* Balbus: *Accidiari, triſtari, anxiari vel habere tædium, vel indignari.* Hincmarus Laudun. ad Hincmar. Rem. tom. 2. p. 335. *Nec inde debetis Accidiari, ſi de his loquor.* Vide Eccleſ. c. 6. & 22. Henricus Roſſa in Herlinsberga:

Accidior juſtè? potiùs premerent alienos.

Verſus de S. Franciſc. apud Waddingum an. 1226.

Sicubi turbatur Franciſcus & Accidiatur.

¶ Accidiatus, Tædio affectus, tom. 2. Rerum Mogunt. pag. 895. edit. 1722. ex Charta Heinrici & Berthrami de Bleychenbach: *Si verò, quod abſit, ſæpe dictæ Eccleſiæ Decanus & Capitulum in poſterum ſollempnitate cultus Dei* Accidiati, *&c.*

Accidiosus, & Acediosus, apud Balbum & Ugutionem, *moleſtus, triſtis, anxius.* Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Accidioſus, vel tædioſus*: aſolcen. Regula S. Benedicti c. 48. *Ne fortè inveniatur Frater Acidioſus, qui vacet otio & fabulis, & non ſit intentus lectioni.* Occurrit etiam in Vita S. Sulpitii Pii Epiſc. Bituric. cap. 10. n. 42.

¶ ACEIR. Vide in *Acer.* 1.

¶ ACELEXIA, Panni, aut ornamenti Eccleſiaſtici ſpecies. Charta Aldegaſtri an. 781. apud Sandovallium: *Ad ornamentis Eccleſiæ damus octo veſtimentis, & tres mantos, & ſex ſtolas.... quatuor ſine ſerico, & tres* Acelexias *& duas ſtacatas & una capa ſerica.* Ubi pro *Acelexias* Sandovallius reddit *Acelcias.*

ACELIA, pro *Axella*, in Geſtis Regum Francor. cap. 24. Vide *Axella.*

¶ ACEMETI. Vide *Acœmeti.*

ACENCENARE, ſive *Computare*, in Obſervantiis ad Foros Aragonenſes, apud Michaëlem *Del Molino* in Repertorio p. 75. v. Infra: *Et pro quibus rebus ipſam getam facere debent, & videant* Acencenationes *& compartimentum quod facient, ut interſint cum hominibus dicti loci, &c.*

¶ ACENGIA, Modus agri qui in Lege Bajwar. tit. 1. cap. 14. eſt decem perticarum, ſcilicet 4. pedum in tranſverſo, 40. in longo. Chartul. AB. Sangerman. fol. 3. verſo: *Tenent & poſſident* 10. *arpenta, tam terrarum quàm vinearum & prati, in quibus* 10. *arpentis eſt una* Acengia *prati &* 3. *quarteria vineæ.* Fol. 4. verſo: *Guill. le Petit de quinque quarteriis terræ in noda mari* 10. *den. &* 1. *de magna bonna pro decimo de una* Acengia *terræ.* Ibidem. 1. *denar. de decimo unius Acengiæ terræ ad magnam bonnam.* Vide Andecinga

¶ ACENSA, Acensare, Acensator. Vide *Accenſa.*

¶ ACEOLUM. Vita S. Udalrici Epiſc. in Actis SS. Ord. S. Benedicti ſæculi 5. p. 427. *Miſſarum autem celebrationibus expletis & veſperis decantatis, ad hoſpitiolum pauperum pervenit, & XII. pauperum pedes lavit, & unicuique eorum de* Aceolo *pretium unius denarii donavit.* Ibid. p. 429. *Allatis veſtibus novis, duodecim pauperes veſtivit & acervulum* aceoli *aliis diſpenſavit.* Dictum conjicit Mabillon. ibidem pro ſacculo aut marſupio. Verùm repugnat exemplum ultimum. Mendosè ſcriptum fuiſſe crederem pro *Linteolo*, ſeu *linceolo* tela linea, undè noſtrum *Linceuil.* Hinc facilè intelligitur Udalricum 12. pauperes veſtibus novis induiſſe, cæteris *Linceoli* ſeu telæ acervulum per partes diſtribuiſſe. Adde quòd antiquus mos ſit in Monaſteriis & Eccleſiis plurimis, diſtribuendæ telæ pauperibus poſt Lotionem pedum.

ACEPHALI, Iſidorus lib. 2. de Eccleſ. offic. cap. 3. *Duo ſunt genera Clericorum, unum Eccleſiaſticorum ſub regimine Epiſcopali degentium, alterum* Acephalorum, *id eſt, ſine capite, quem ſequantur ignorantium. Hos neque inter Laïcos ſecularium officiorum ſtudia, neque inter Clericos religio detentat divina, ſed ſolutos atque oberrantes ſola turpis vita complectitur & vaga.* De iis agunt Concilium Moguntiac. can. 22. Meldenſe an. 845. c. 57. Pariſienſe cap. 10. Ticinenſe an. 850. cap. 18. Melfitanum an. 1079. can. 9. Capit. Caroli C. tit. 6. cap. 57. Burchard. lib. 2. cap. 226. &c. Apud Reginonem anno 865. Hucbertus frater Tietbergæ concubinæ Lotharii, *Acephala* dicitur, quòd, ut eſt in Annalibus Francor. Metenſibus an. 864. fuerit *Clericus conjugatus*, ac proinde Clericatus regulis minimè addictus. Goffridus Abbas Vindocin. lib. 2. Ep. 27. *Acephali non ſumus, quia Chriſtum Salvatorem caput habemus, & poſt ipſum Romanum Pontificem.* Hæc porro ſuggerit, quia Monaſterium ſuum ab Ordinarii jurisdictione exemptum erat. Adde Ordericum Vitalem lib. 3. pag. 464. & Vitam S. Theodardi apud Catellum pag. 764. Vide *Presbyter Domeſticus.*

Acephali, in Legibus Henrici I. Regis Anglor. c. 21. dicuntur ii, qui nec Regem, nec Eccleſiam, nec Barones, aut dominos feudales agnoſcunt, cùm pauperes ſint, & nullum tenementum poſſideant, ratione cujus eos ut *capita* ſua recognoſcant. Acephali præterea dicuntur Monachi, quorum Abbas vel Prior defunctus eſt, apud Prynneum in Libertatib. Angl. tom. 3. p. 636.

¶ Acephali, Hoc nomine vocati ſunt 1°. ii qui in Synodo Epheſina nec Sancto Cyrillo, nec Joanni Antiocheno adhærere voluerunt. 2°. Hæretici qui quinto ſæculo Petrum Mongum ſeu Moggum primùm ſecuti ab ipſo deſciverunt, ubi Henoticon & Synodum Calchedonenſem ſuſcepiſſet. Hi cum Eutyche, duarum in Chriſto ſubſtantiarum proprietatem negabant, & unam in ejus perſona prædicabant naturam. 3°. Denique ſub Juſtino Imperatore *Acephali* dicti ſunt Severi Antiocheni ſectatores, atque ii omnes qui Calchedon. Concilium noluerunt recipere. Nicephor. l. 18. 54. Evagr. lib. 3. c. 31. Baron. ad annos 432. 482. 492. 513. 535. 538. 546. 553.

Acephalitæ, Hæretici quidam ſic dicti, quòd neminem ſuæ hæreſis auctorem agnoſcerent, ut eſt apud Iſidorum lib. 8. cap. 15. & Adonem Viennenſem in Chronico. De iis vide Notas Sirmondi ad Facundum Hermianenſem. [Iidem videntur cum *Acephalis* de quibus ſuprà.]

¶ Acephalus, ſine capite Baluz. Miſcell. tom. 6. pag. 305. *Trunci jacent Acephali, manante cruore lethaliter ſingultantes.*

Acephala, Regio nulli Epiſcopo ſubjecta. Concilium Avenionenſe an. 1209. can. 5. *Ad hæc vallem de Tretis, quæ ut* Acephala *in nullius diœceſi dicitur eſſe inſtituta, D. Epiſcopo Regienſi Apoſtolicæ Sedis Legato ad cuſtodiam decernimus ſpecialiter aſſignandam, qui ſpirituali, & etiam ſi oportuerit materiali gladio expellat ex ipſa hæreticam pravitatem, &c.*

¶ 1. ACER, Chalybs, Gall. *Acier*. Fleta lib. 2. cap. 12. *Centena ferri ex quinquies viginti petiis: garba vero Aceris fit ex triginta peciis.*

¶ Aceir, Ead. ſignificatione in Privilegio Leduini Abb. S. Vedaſti Atrebat. de cenſu an. 1036. è Chartul. S. Vedaſti V. pag. 243.

Garba ferri vel Aceir.... 1. ob.
Quinque ſolidatæ lanæ... 1. den.

¶ 2. ACER, Agri modus. Vide *Acri* in *Acra*.

1. ACERA. Verſus vett. in Hiſt. S. Martini de Campis. pag. 17.

Per parvas partes perfectas itur ad artes,
Subveniunt magnis animalia parva....
Hic capiendo feras, hic piſces, hic & aceras.

☞ Per *Aceras* volucres intelligi ſuſpicor; hic enim auctor agere videtur de artibus venandi, piſcandi & aucupandi.

¶ 2. ACERA, Papiæ in Gloſſ. MS. Eccleſiæ Bituric. *Acera, offula, furfuratio panis.*

¶ ACERBA. Informatio ſuper juriſdictione S. Victoris Maſſil. an. 1206. in parvo Chartulario fol. 74. *Ceperat unam Acerbam ſive aygras.* Fortè idem quod *Acerbitas*, Gall. *Aigreur, haine, amertume de cœur.*

¶ ACERIES, *Genus ſecuris*. Janſſonii Collectanea in Iſidori Gloſſarium. Vide *Acieres*.

¶ ACERIS, pro *Acerra*. Cymbium quo in Eccleſiis aſſervantur micæ thureæ, Gall. *Navette*. Charta Ferdinandi Imperatoris æra 1191. apud Antonium de Yepez tom. 7. Chronici Ord. S. Benedicti. *Tres concos & tres Aceres, & duos orceolos & duas coginas.... omnia hæc de laton.*

¶ 1. ACERIUM, Chalybs, Gall. *Acier*. Præceptum Philippi Pulcri an. 1304. *Quocirca mandamus vobis & veſtrum cuilibet diſtrictè præcipimus, quatenus... ferrum, calibem ſeu* Acerium.... *de prædicto regno trahi, portari, ſeu deferri nullatenus permittatis.*

¶ 2. ACERIUM, Cos, Gal. *Pierre à aiguiſer*, à voce *Acier*, chalybs. Statuta Ordinis Grandimont. apud Marten to. 4. Anecdot. col. 1234. C. *Cultellus & vaginula cultelli &* Acerium, *hoc eſt, inſtrumentum, quo cultellus acuitur... ſint parvi pretii.* Verùm hìc *Acerium* ſumi videtur pro inſtrumento ferreo longo & rotundo, quali utuntur macellarii vice cotis ad gladios exacuendos, Gal. *Fuſil.*

ACERNA, pro *Acerra*, inter miniſteria ſacra. Necrologium Eccleſiæ Pariſienſis prid. Non. Maii. *Dedit —— 4. pallia & 2. dalmaticas, & tunicam unam, & duos urceolos argenteos, cum Acerna Argentea.* Papias: *Arca thuris vel thuribulum, vel thurarium.* Continuator Hiſt. Epiſcopor. Virdunenſium pag. 271. *Optimam Acerram eidem Epiſcopo cum gemma pretioſa dedit.*

ACERRA, pro *Acra*. Charta Henrici Reg. Angl. in Mon. Anglic. tom. 1. p. 442. *Præterea do eis & confirmo in eleemoſynam 40. Acerras terræ de aſſartis, &c.* Vide *Acra*.

¶ ACERRUM, Chalybs, Gall. *Acier*. Hiſtoria Delphin. to. 1. pag. 86. *De quolibet vendente...... ferrum, Acerrum ſeu Chalybem, &c.*

¶ ACESSAMENTUM, Traditio ad cenſum, Gall. *Acenſement*. Antiq. Recogn. Revel. Vienn. *Probus* fol. 58. *Petrus de Vienna... tenet quandam bruieriam ultra Delun de* Acessamento *ei facto de novo per Caſtellanum.* Vide *Accenſa*.

ACETABULUM, Scutella acetaria, ὀξυβάφιον, in Gloſſ. Lat. Græc. *Vinaigrier*. Vox Latinis Scriptoribus nota. Iſidorus lib. 2. cap. 4. *Acetabulum, quaſi Acetaforum, quòd acetum ferat.* Ugutio: *Acetarium & dicitur Acetabulum, & Acetaforium, quòd ferat acetum, & appendat 12. dragmas.* Joannes de Janua habet *Acetoferum*. Teſtamentum S. Remigii apud Flodoardum lib. 1. cap. 18. *Acetabulum argenteum pondo centum ſiclorum.* [Fredericus *Schannat* Vindem Litter. pag. 9. *Acetabulum unum argenteum cum duabus anſis.*]

Acetabulum, Menſuræ ſpecies, Græci ὀξύβαφον vocant. *Acitabulus* Iſidoro lib. 14. c. 25. *Acceptabulum* Vegetio lib 2. Artis veterin. c. 53. *Acetabulum* lib. 3. cap. 15. Apitius lib. 6. c. 6. *Accipe olei Acetabulum majorem — aceti Acetabulum minorem.* [Erat apud Veteres Seſquicyathus. Muſæum Collegii Romani Societatis Jeſu pag. 22. & 23.]

Acetabulum, Quid ſit in ſacris libris non omnino conſtat. Exod. 25. v. 29. cap. 37. v. 16. Num. 17. v. 13. Gloſſæ Biblicæ MSS. *Acitabulum, vas rotundum ubi vinum juxta altare ſervatur.* W. Brito in Vocab. Acetabulum, *vel Acetarium vas eſt aceti. Unde in Exod. c. 37. ubi fit mentio de Acetabulis, dicit Gloſſa, quibus acetum ferebatur, ſed quòd nunquam vel rarò occurrit de oblatione aceti; ſic dicit Magiſter in Hiſt. Quidam dicunt Acetabula, ubi ſcilicet fundebantur à Sacerdote quæ debebant offerri, ut viderent utrum accepta, i. idonea eſſent, an non* Græcus interpres τρύβλιον vertit.

ACETAFORUM. Vide *Acetabulum*.

ACETALLUM, in Breviloquo dicitur, *Vas in quo aceta probantur; vel vas aceto plenum; vel vas ad acetum recipiendum; vel vas in quo liquida omnia probantur.*

¶ ACETARE, Aceſcere, Gall. *S'aigrir*. Gloſſ. Lat. Græc. *Acetat, aceſcit*, ὀξίζει.

¶ ACETARIUM. Vide in *Acetabulum*.

¶ ACETOSITAS, Acerbitas, acor, Gall. *Acreté, Acidité*. Hugonis Falcandi Hiſt. Sicula apud Murat. tó. 7. col. 258. *Videbis mala punica vel Acetoſa, vel dulcia granis interiùs occultatis.... Videas ibi & lumias* Acetositate *ſua condiendis cibis idoneas.*

ACETRUM, ex Hiſpanico, *Acetre*, urna ænea, ſitula ænea. Occurrit apud Innocent. III. PP. lib. 13. Epiſt. 61.

¶ ACETUM Philosophorum, *Lac virginis, vel aqua virginalis quâ metalla ſolvuntur*, Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico.

ACHA. Gloſſar. Saxon. Ælfrici: *Acha, i. virtus:* ſtrengð i. vis, vigor, virtus.

¶ ACHACHIARE, Obſervare, manus injicere, paciſci, à veteri Gall. *Aghaiter* vel *Agueſter*, *obſerver, arrêter, convenir.* Charta Henrici Regis Anglic. an. 1155. apud D. *Bruſſel* Tract. de uſu feud. to. 2. pag. 4. *Si aliquis tenens de nobis feodum laïcum moriatur & Vicecomes, vel alius Baillivus noſter ondat literas noſtras patentes de ſubmonitione noſtra de debito quod defunctus debuit nobis; liceat Vicecomiti & Baillivo noſtro* Achachiare *& abreviare catalla defuncti inventa in laïco feodo ad valentiam illius debiti per viſum legalium hominum.* Et pag. 6. *Omnes mercatores.... habeant ſalvum exire & ſecurum de Anglia, & venire in Angliam... præterquam in tempore guerræ, & ſi ſint de terra contra nos guerram habente. Et ſi tales inveniantur in terra noſtra in princi-*

pio guerræ, Achachientur *ſine dampno corporum vel rerum, donec ſciatur à nobis vel capitali Juſtitiario noſtro, quando mercatores terræ noſtræ, qui tunc invenirentur in terra contra nos guerrante, ſalvi erunt; & ſi noſtri ſalvi ſint, & alii ſalvi ſint in terra noſtra.*

¶ ACHALUS. Epitaphium Ricardi Angliæ Regis & Ducis Normanniæ, in Libro cui titulus *Antiquités de la Ville de Roüen* pag. 170.

Achalus cecidit Rex Regni Cardo Richardus,
His ferus, his humilis, his agnus & his leopardus.
Caſus erat lucis: Chalus per ſæcula nomen.

Anno 1198. exeunte, Ricardus I. Angliæ Rex dictus *Cor Leonis*, dum Caſtrum Lucii, ſeu Caſtellucium vulgò *Chalus* vel *Calus* in Lemovicibus obſideret, ſagitta percuſſus eſt, cujus vulnere obiit 6. Aprilis anni ſequentis. Ergo dictus eſt *Achalus* quòd Caſtellucio minimè capto cecidiſſet, voce facta ex *a* privat. & *Chalus*, niſi forſan per *Achalucecidit*, intelligi putes, Caſtellucii cecidit, Gal. *Il mourut à Chalus.* Tradunt ſcriptores hoc caſtellum fuiſſe Vinomari Vicecomitis Lemovicenſis in cujus agro, cùm repertæ fuiſſent imagines aureæ cujuſdam Imperatoris, uxoris & filiorum ejus ſedentium ad menſam pariter auream, theſaurum hunc jure majoris dominii, fuiſſe à Ricardo repetitum, atque inde ortam hujus obſidionis occaſionem. Conſule Hiſtoriographos Anglos.

ACHANUM, Morbi ſpecies in bobus, de quo Vegetius lib. 3. Artis veterin. cap. 2.

¶ ACHAPTAMENTUM, Idem quod *Relevium.* Tabularium Voſienſe fol. 76. *Sub Achaptamento duodecim denariorum.* Vide *Accaptare.*

¶ ACHAPTATOR, Emptor, Gall. *Acheteur.* Bulla Ludicra jam ſuperiùs laudata in voce *Abbas Cornardorum*: *Nonobſtante quòd nos inveniſſemus Achaptatorem, qui eam indignitatem à nobis emiſſet plus de undecim ducatis, &c.*

¶ ACHATEON, *Velum maximum in medio navis.* Gloſſ. Iſid. Meliùs legeretur *Acatium*, quod eſt genus navis actuariæ, ſimulque *Velum maximum in media navi conſtitutum*, ut habet Iſid. Orig. 19. 3. Heſychius: ἀκάτια, τὰ μεγάλα ἄρμενα. Vide Scheferum de Militia navali lib. 11. cap. 5. qui & ipſe hîc *Acatia* legi malit, quamvis *Achateon* ſit etiam in Gloſſis MSS. Forte poſterioribus temporibus ſic vitiosè ſcripſerunt & locuti ſunt. Hæc fere Grævius in notis ad Gloſſas Iſidori. Vide *Acatus.*

¶ ACHATUM, Relevium, apud Spelmannum, ex veteri Rotulo: *Rogerus filius Gaufordi debet decem marcas argenti, & habet rectum de Achatis patris ſui.* Vide *Acapitum* in *Acaptare.*

ACHELANDIUM, [Navigii ſpecies.] Vide *Chelandium.*

¶ ACHEMENIA, Ira, Excandeſcentia. Agnelli Liber Pontif. apud Murat. to. 2. pag. 157. col. 1. C. *Denique in iram verſus Patricius accepit epiſtolam de manu Presbyteri, legenſque invenit exaratam ſecundùm quòd ſuperiùs diximus, & retinens epiſtolam in* Achemeniam *verſus irrupit, dicens: Dic falſitatis auctor, quando hæc exarata fuit epiſtola.* Græcis ἀχηνία interdum idem eſt quod ἀπορία, inopia conſilii. An inde *Achemenia*?

¶ ACHEROPOETA, Acheroposita. Vide *Achiropictos* & *Antheropſita.*

ACHESO, *Occaſio*, exactio, tributum, penſitatio indebita, vexatio. Charta Matthæi de *Montmorency* an. 1205. apud Ducheſnium: *Facimus in perpetuum liberos & immunes ab omnibus malis conſuetudinibus, & malis* Achesonibus, *& omnibus corveis, &c.* Le Roman *de Vacce* MS.

Cil a moult tous ſe hómes laidement demenez,
*De plais & d'*Achesons *damagiez & grevez.*

Vide *Occaſio.*

Achesonatus, in eadem Charta; Vexatus, vel mulctatus, *Condamné à l'amende*: *Quicumque autem non reddet mihi cenſum vel caponem ad terminos qui dicti ſunt, reddet mihi 7. ſol. pro amenda: ſi autem* Achesonatus *fuerit, quòd cenſum ſuum vel caponem non bene reddiderit, ſi voluerit jurare quòd cenſum ſuum reddidit, ſicut debuit, per juramentum ſuum quittabitur de amenda.* Gaces bruſlez:

Et fins amis à tort Acheſonnez.

Joannes Erardus:

Dame tant m'ont felons Achesonnez,
De par vous ai fete ceſte entrepriſe, &c.

ACHIMITENSES. Vide *Acœmetæ.*

ACHINUS, *Dicitur Hortolanus in villis reſidens, non habens manſos.* Breviloq.

ACHIROPICTOS, Vox hibrida, pro ἀχειροποίητος. Ita appellabant quaſdam Deiparæ imagines, quas divinitus, nec arte humana pictas putabant, de quibus Commentarium ſcripſit Jacobus Gretzerus. Charta Tancredi Regis Siciliæ apud Ughellum in Archiep. Roſſanenſib. *Ingreſſi venerabilem Eccleſiam Archiepiſcopatus Roſſani, in qua reverenda imago ſanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ dicitur ---* Achiropictos, *colitur, &c.* [Vide *Antheropſita.*]

ACHOR. Gloſſ. Saxonicum Ælfrici: *Achor. i. conturbatio*: ᵹedrefinᵹ. Saxonibus, ᵹedrefed, eſt turbidus. [Vox planè Hebraica ab עכר Turbavit.]

¶ ACHRAMIRE, ¶ ACHRANMIRE. } Vide in *Adramire.*

¶ ACHRATOFORUS, *Vas vinarium*, apud Papiam in Gloſſ. MS. Eccleſiæ Bituricenſis. Idem eſt quod *Acetaforium*, de quo ſupra in *Acetabulum.*

¶ ACHTWORT, Teutonicè: *Jus commune ſecandi ligna in ſylva*, inquit Hermannus de Lerbecke in Chron. Schawenburg. pag. 32. Charta an. 1224. laudata à Meibomio: *Dedit ipſis licentiam & communitatem ſilvæ, quæ dicitur Achtwort.*

1. ACIA, *Ala*, in Gloſſ. Iſid. [In Excerptis verò Pithœi: *Aria, Ala, Axillo, Ala.* Fortè *Axilla, Ala.*]

¶ 2. ACIA, in Gloſſ. Lat. Græc. ῥάμμα exponitur, quod idem eſt ac *Sutura*: & accedit ad *Aciam* Petronii in cujus fragmento: *Ab Acia & acu mi omnia expoſuit*; id eſt Gall. *Il m'a tout conté de fil en aiguille.* Vox antiquæ originis, quæ propriè filum ad conſuendum ductum ſignificat. Hoc ſenſu apud Nonium Marcellum Titinnius Poëta Comicus illa uſus eſt: eadem & Celſus lib. 5. cap. 26. De hoc argumento plura apud Turneb. 17. Adverſ. 21. Italis *Accia* eſt linum vel ſtuppa. Quæ vox occurrit in Statutis Mediolanenſ. 2. parte, cap. 308. Vide *Atia.*

¶ 3. ACIA, Malitia, invidia. Vide *Atia.*

¶ 4. ACIA, Dolabra. Vide *Aciculus.*

ACIARE, *Ferrum duriſſimum*, Papiæ, Chalybs. Gall. *Acier.*

1. ACIARIUM, Acuum theca, βελονοθήκη, in Gloſſ. Gr. Lat. ῥαφιδοθήκη, in Lat. Græc.

2. ACIARIUM, Chalybs; ferri duriſſimi ſquama, ſeu indurata ferri acies, quam *Acier* vulgò vocamus, Italis, *Acciaio, ferro raffinato*, ut eſt apud Academicos Cruſcanos. Gloſſ. Lat. Græc. *Aciarium*, ςόμωμα, perperam *Acciarium.* Græcis verò ςομῶσαι eſt indurare, ut eſt in iiſdem Gloſſis. *Indurare aciem* dixit Plinius lib. 34. cap. 14. [Vox facta à Latino *Acies*, quòd gladiorum aliorumque inſtrumentorum hujuſmodi *Acies* chalybe muniatur.]

ACICULUS

ACICULUS. Ugutio : *Acia, dolabrum, quaſi acutè ſcindens, unde Aciola dicitur : & dicitur hæc acies aſcis pro ſecuri, qua cementarii utuntur : unde hic* ACICULUS *dicitur : Unde Gregorius Nazarenus,* (ſic in MS.) *Scio, inquit, antequam eſſet vel aſtare* (lege *altare*) *ſuper quo Aſciculus non deſcendit.* [Joan. de Janua in Cathol. *Aſcia, ab aſcia, hæc aſcis, hujus aſcis. Pro ſecuri, qua cæmentarii utuntur : unde hic Aſciculus li diminut.*]

ACIDIA. Vide *Acedia.*

ACIDONICUS, Acidus. Alexander Jatroſophiſta lib. 2. Paſſion. *Neque amaritudinem in ore ſentiunt, ſed magis Acidonicum ſentiunt.* Lib. 3. *Acidonicum ructare.*

¶ ACIERES, *Genus ſecuris.* Ita in excerptis Pithoei, & in quibuſdam Iſidori Gloſſis. Feſtus *Accieris: ſecuris ænea, qua in ſacrificiis utebantur Sacerdotes.* Unde & in Gloſſis Philoxeni ἀξίνη ἱεροφαντῶν, *Acceres.* At Gloſſarium MS. Bituricenſis Eccl. habet *Aceries*, ſicut & Cath. in Amalthea.

ACIES, Lanx trutinæ. Anaſtaſius Bibliothec. in verſione Vitæ S. Joannis Eleemoſ. à Leontio Epiſcopo ſcriptæ cap. 7. n. 37. *Vidit in ſomnis ſeipſum rationem ponentem, & omnes actus ſuos ſuper ſtateram appendere. In una quidem* ACIE *congregabantur Mauri quidam deformes : in alia verò Acie aliorum quorundam erat candidatorum, &c.* Ubi indubiè in Græco Leontii, vox φάλαγξ uſurpata, quæ Græcis *trutinam*, ſeu *lancem*, & *aciem* exercitus ſignificat.

ACIES TERMINORUM, apud Agrimenſores, qua invicem concurrunt. Caius : *Si terminus in tres Acies conſtitutus fuerit, tres lineas auctoris oſtendit : ſi in quatuor Acies, quadrifinium facit.*

¶ ACILIUM, Axis, Gall. *Aiſſieu* vel *Eſſieu.* Monaſt. Angl. to. 1. ubi de Monaſterio Fordenſi p. 788. *Cum Acilio ſeu apparatu ad quinque equos caractarios.* Forte *Atilio*, Gall. *Atelage* : quod magis ad rem.

¶ ACILLARE, Movere. Papias : *Furcellæ dictæ quòd his frumenta Acillentur, id eſt, moveantur.* In MS. Bitur. *Cillantur.*

¶ ACILUS. Gloſſ. Bitur. *Acilus, Antiquitas, vigor ſignificat, vel quod habet recurvum naſum, ſicut Aquila.* Papias apud Laurentium in Amalth. *Acilus, niger, vel habens naſum Aquilinum.*

ACINARI, *Tricari*, in *parvo morari*, in Gloſſ. Iſid. quod faciunt qui in acinis uvarum eruendis, tempus terunt, vel qui de *acinis* diſputant. [Gall. *Vetiller, Chicanner.*] Caſaubonus *apinari* reſtituit. Eum conſule ad Pollion. in Gallienis, ut & Rosweidum in Gloſſar. ad Vitas Patrum. Vide *Acies.*

¶ ACINATICIUM, ὀξωδὲς, *Acidum*, in Supplem. Antiquarii.

¶ ACIRALIS. Charta Budeſindi Epiſc. Dumienſis æræ 930. apud Antonium *de Yepez* to. 5. Chron. Ordinis S. Benedicti pag. 424. *Concedimus etiam phialas argenteas franciſcas duas .... Cencos imaginatos 7. caſticales 2. vaſa vitrea, concas* ACIRALIS 2. *arrodomas, ſicacyralis 9. &c.* Ubi *Aciralis* forſan pro *Acicalis*, politus, Gall. *Poli*, ab Hiſpanico *Acicalar* Expolire, delevare. Qua ratione legendum eſſet *Concas acirales 2, arrodomas ſic Acyrales 9. &c.*

¶ ACISCOLUM, *Malleus ſtructorius*, in Onomaſtico, apud Turnebum 28. Vide *Aciſculum.*

¶ ACISCULARIUS, λατόμος, in Gloſſis Latino-Græcis MSS. i. e. *Lapicida.*

ACISCULUM, σκαφίον, ἤ τοι ὄρυξ κηπευτική, in Gloſſ. Græc. Lat. Gloſſ. Sax. Ælfrici : *Aciſculum*, pic, i. *foſſorium.* Vide *Faſculum*, & *Aciculus.*

¶ ACISTERIUM. Vide *Aſceterium.*

ACITABULUM. Vetus Gloſſ. *Acitabulum*, ὀξυβάφιον. Ita autem propriè appellatur crepitaculum, quod fuit ex iſtius Muſicæ ſpecie, quam ὀξυβάφων μουσικὴν vocant Græci. Breviloq. *Acitabula ſunt Muſica inſtrumenta ænea vel argentea, quæ percuſſa ſonum faciunt grandiorem.* Papias : *Acitabulum, quaſi acutum ferro dicitur, id eſt, ſonabulum.* Ugutio : *Cimbala,* ACINTABALA *ſunt, quæ percuſſa ad invicem, ſe ſic tangunt, & ſonum faciunt, ſic dicta, quod cum ballematica ſimiliter percutiuntur.* Senator lib. 5. Epiſt. 51. *Quid Acitabulorum tinnitus ? quid dulciſſimi ſoni referam varia percuſſione modulamen ?* Vide *Acetabulum.*

ACITARA, Stragulum, vox Hiſpanica. Teſtamentum Ranimiri Regis Aragon. æræ 1099. in Hiſt. Pinnatenſi lib. 2. cap. 38. *Et meos veſtitos, & Acitaras, & collectras, & almucellas, & ſervitium de mea menſa, &c.* Ubi Martinezius : *Y Acitaras, ò cames, colectos, y almuças, con todo el ſervicio de mi meſa.* Alia Stephaniæ Reginæ uxoris Garſiæ Regis apud *Yepez* in Chronico Ord. S. Bened. to. 6. *De meos panos & Acitaras, quomo, delectos, ſic eſt de veſtimentis, exceptis quos dedi.* Neſcio an legendum ſit *acitaras*, pro *citaras*, in Charta alia Hiſpanica æræ 1016. apud eumdem *Yepez* to. 5. *Et 150. ſolidos pro ſervitio de meſa,* (menſa) *& 170. ſolidos per cruces & calices, & coronas pro in Eccleſia, & 4.* CITARAS, *& alia ornamenta multa, &c.* Occurrit præterea in teſtamento Siſnandi Comitis Conimbricenſis apud Brandaonem tô. 3. Monarchiæ Luſit. pag. 276. & tom. 4. pag. 260.

ACLA, Modus agri. Charta Grodegandi Archiepiſcopi Metenſis, apud Mauricium : *Molendinum unum cum tribus jurnalibus, Aclam unam ſolventem denarios decem.* Infrà : *Quicumque manſum, vel Aclam, de terra noſtra poſſederit, moriens bovem unum ad curtem dabit.* In Charta Chilperici Regis apud eundem pag. 146. *Unà cum terris, domibus, ædificiis, mancipiis, Aclis, vineis, campis, pratis, &c.* In Charta quæ habetur in Appendice ad Flodoardum, *ada* legitur, ita ut in alterutra error ſit, legendumque *acla*, aut *ada*, proclivi mendo : *In Verviaco 8. manſos & dimidium, & in villa Columnis Adas duas in Comitatu Remenſi.* Ita etiam *alla* pro *acla* videtur perperam ſcriptum in Charta Caroli Simplicis pro Corbiniaco in Hiſt. S. Marculfi pag. 88. & apud Marlotum in Metropoli Remenſi lib. 4. cap. 7. *De terra verò indominicata ad ſummum Tilidum mappaticos quatuor ſuper fluvium Suppiam, in villa Condato* ALLAS *ſeptem, & molendinum unum, &c.* Ubi, aut fallor, *acla*, contractum ex *accola*, pro *manſo accolæ.* Vide in *Accola.* [Vide etiam *Acra*, idem quippe videtur quod *Acla.*]

¶ ACLASSIS, Fimbria, Limbus, quod imæ veſti aſſutum eſt. In Gloſſis Lat. Gr. *Aclaſſis*, λώματα. Martinio in Lexico Philolog. *Aclaſſis* eſt Tunica ab humeris non conſuta ; Feſto, *Calaſſis, Tunicæ genus, quam Græci χαλάσειν appellant.* Vocem deducit Scaliger à χαλάω, Laxo, unde χάλασις, Laxamentum tunicæ nodo retentum : quod accedit ad λῶμα, quod vittas, fimbrias, atque inſtitas ſignificat.

ACLEA, Campus, vel locus querceus, quercetum, Gall. *Chênaie*, à Saxonico Ac, *quercus*, & Lea, *campus, locus.* Aſſerus Menevenſis in Vita Ælfredi : *In loco qui dicitur Aclea, i. in campulo quercus, diutiſſimè pugnaverunt.* Flor. Wigorn. anno. 851. *In Aclea, i. in campo quercus.* Ethelwerdus lib. 4. Hiſt. Angl. cap. 3. *A certamine quod geſtum eſt juxta condenſum, quod Aclea nuncupatur.*

¶ ACLHESIA. Inſtrum. an. 1150. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 414, *Oſtendimus ei* (Sugerio Abbati S. Dionyſii) *thecam quamdam magnam ligneam,*

quæ deinceps ſuper ipſius Sancti (Evurtii *) venerabile ſepulcrum ab antiquo ſita eſt, in cujus fundo longus quidam & ſubniger lapis, quem* Aclhesiam *vocant, qui ad nihil aliud quàm ad clauſuram ſepulcri videtur præparatus.* Ubi legendum videtur *Ardeſiam*, Gall. *Ardoiſe.*

¶ ACLIBANUS. Vide *Acclibanus.*

ACLONIA, [Excuſatio, quæ affertur cùm aliquis ad condictum diem juri ſtare non poteſt. Gall. *Eſſoigne.*] Vetus Notitia judicati in Chartis Burgundicis Perardi pag. 148. *Sed quia Heldebernus ibi non venit, nec ſuam* Acloniam *denuntiavit, in omnibus geitivus apparuit: tunc judicaverunt ipſi Scabinei, &c.* Videtur legendum *Exoniam*, ſeu *Ecſoniam.* Vide *Sunnis.*

¶ ACLUS, Junius, Gall. *Juin.* Papias MS. Eccleſiæ Bituric. *Aclus Tuſcorum lingua menſis Junius.*

¶ ACNONITUS, *Qui nulli communicat.* Gloſſar. MS. Eccleſiæ Anicienſis, ex Græco ἀκοινώνητος. Vide *Aconomintus.*

ACOEMETI, Achimitenses, Liberatus Diac. in Breviario cap. 18. *Per quemdam Monachum Achimitenſem, &c.* Meminit *Cyrilli Abbatis Acymetenſis* Nicolaus I. PP. Epiſt. 10. ut Monaſterii *Aquimiti*, Gelaſius PP. lib. adverſus Neſtorium & Eutychem. Codex Concilii Calchedonenſis Bohierianus Act. 3. *Omnis numerus non aſcriptus eſt, neque in meo, neque in Acumenſium Græco*, apud Labbeum to. 4. Conc. pag. 460. Rectiùs *Acumetenſium*, ut eſt in fine Act. 8. 9. 10. &c. Victor Tunnenſis in Chron. *Et ipſa damnatio Accacio Conſtantinopolim, Legatis miſſis per Monachos Monaſteriorum* Achimitensium *atque Dii, ingeritur.* Rectiùs alio loco: *Primaſius quoque Acœmetenſi Monaſterio relegatur.* Nam dicti Græcis Ἀκοίμητοι Monachi, quòd in eorum Monaſteriis divinum Officium noctu diuque, nullo interpoſito ceſſationis intervallo, celebraretur & cantaretur, diviſa in hunc finem in tres cœtus Monachorum ſodalitate, ita ut peracto à priori in Eccleſia Officio, ſecundus, & mox tertius ſuccederet: ſicque nullâ horâ Eccleſia à laudibus & canticis vacaret. Hujuſcemodi inſtituti auctorem agnoſcit Nicephorus Calliſt. lib. 15. cap. 23. S. Marcellum Apamienſem, cujus feſtum agunt Græci 29. Decembr. alii, ut Synaxaria, & auctor Vitæ Marcelli, Alexandrum Abbatem, cui ille ſucceſſit in ea dignitate: καὶ ποτὲ μὲν ὁ Θεῖος Ἀλέξανδρος πρὸς τῷ ἱερῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου ἐν Μάρτυσι Μηνᾶ τὴν ἄσκησιν ἐπιδείκνυτο. ὕστερον δὲ καὶ πρὸς αὐτὸ τῶν Πόντου στόματι σεμνὸν ἱδρύεται φροντιστήριον, οὗ δὲ καὶ νόμον ἐπάγει καινὸν μὲν, ἀλλὰ τὰ ἀπανταχοῦ κάλλιστον, μηδέποτε τῶν εἰς Θεὸν ὕμνον τὸ συνεχὲς διακόπτεσθαι, ἀλλὰ τῇ κατὰ διαδοχὴν τῶν λειτουργούντων ὑπαλλαγῇ τὴν ἀσίγητον καὶ ἄπαυστον τῷ Δεσπότῃ περιποιεῖσθαι δοξολογίαν. Florebat verò Alexander an. Chr. 420. de quo etiam conſulendus Anonymus in illius Vita cap. 5. apud Bollandum 15. Januar. Monaſterii τῶν ἀκοιμήτων Conſtantinopoli meminerunt paſſim Scriptores, Theodor. Lector. lib. 1. Evagrius lib. 3. cap. 18. 21. &c. Theophanes p. 104. 122. Cedrenus in Leone &c.

Porro à Græciſne Orientalibus ejuſmodi continui & perpetui in Eccleſia cantus & Officii celebrandi morem, Monachi noſtri Occidentales, an verò iſti à noſtris hauſerint, vix auſim definire: cùm eum à primæva Monaſteriorum, in Eccleſia Romana, origine & inſtitutione obtinuiſſe conſtet, maximè in Monaſterio Agaunenſi à Sigiſmundo Burgundiæ Rege erecto ac fundato. Ita enim in Charta dotationis, ſeu potiùs in Synodo Agaunenſi, Victorius urbis Gratianopolitanæ Epiſcopus ait: *Rectè mihi videtur ut ſecundùm pleniſſimam devotionem Domini Regis, & pſallendi inſtitutionibus, fiant novem Normæ; id eſt, Granenſis, Iſiana, Jurenſis, & Melvenſis, & ceteræ, ut ſuccedentes ſibi in officiis Canonicis, id eſt, Nocturnis, Matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona, & Veſpertina, in hanc die noctuque indeſinenter domino famulentur.* Sed & ipſe Dagobertus in Monaſterio S. Dionyſii à ſe conſtructo & fundato, *ordinem pſallentium inſtar Monaſterii Agaunenſium, & S. Martini Turonenſis, ut ibidem laus Dei perenniter haberetur, inſtituit*, ut ſcribit Andreas Silvius in Chron. Marcianenſi. Chronicon Divionenſe MS. de Monaſterio S. Benigni: *Contulit Rex Guntrannus Deo & S. Benigno ad victum Monachorum &c. Inſuper etiam inſtituit ut ad ſimilitudinem Monaſterii ſanctorum Agaunenſium, diu noctuque divinum perſolveretur Officium.* Idem de Luxovienſi Monaſterio teſtatur S. Bernardus in Vita S. Malachiæ: *Ad has noſtras Gallicanas partes S. Columbanus aſcendens, Luxovienſe conſtruxit Monaſterium, factus ibi in gentem magnam. Aiunt tam magnam fuiſſe, ut ſuccedentibus ſibi viciſſim choris, continuarentur ſolennia divinorum, ita ut ne momentum quidem diei ac noctis vacaret à laudibus.* [Quam in rem conſulendus ipſe Columbanus in Regula cap. 7.] Primis enim iis ſæculis tantus religionis & ſtrictioris vitæ fervor floruit, ut Monachorum numerus & cœtus in immenſum excreſceret, adeo ut in quibuſdam ex iis ad 300. 400. & etiam 500. cenſerentur; unde cùm Eccleſia univerſos ſimul capere non poſſet, neceſſe erat ut inter ſe Officii celebrandi horas partirentur, & in *Choros*, ut vocabant, ſe ſe diſtribuerent, aut certè in varia Eccleſiæ Sacella, ſeu Altaria, vel Capellas ſecederent, ibique ſua exequerentur officia, certo præſcripto modo & ordine, quem ex Angilberto Centulenſi Abbate pluribus refert Hariulfus lib. 2. cap. 11. Acta S. Quirini Mart. n. 12. *Diſciplinæ monaſticæ rudimenta poſuere in hoc Cœnobio* (Iliminenſi) *Monachi è S. Gallo acciti, — quorum numerus ad 150. excreverat: & ut ſeniorum traditione accepimus, tantus Deo militantium Fratrum exercitus in tres quinquagenas fuit diſtributus, ut uno exeunte quinquagenario Chorum, laboris, refectionis ſeu quietis gratia, continuò alius adſtativas vigilias ſuccederet, adeoque die ac nocte ſine interpolatione ſuæ Deo laudes depromerentur.* S. Althelmus de laude Virg. cap. 26.

In queis nempe decem Monachorum millia florent,
Cantibus aſſiduis, & Pſalmis carmine crebro, &c.

Epitaphium Raimberti Epiſcopi Virdunenſis:

Te veteres ponit ſtructore, novoſque reſumit
Hæc ædes mores, in qua noctuque diuque
A Monachis laudes divinæ vociferantur.

Charta Pipini Reg. pro Monaſt. S. Dionyſii, apud Doubletum pag. 703. *Ut ſicut tempore anteceſſorum Regum ibidem in ipſa ſancta Baſilica pſallentius per turmas fuit inſtitutus, ſicut Ordo ſanctus edocet, die noctuque perenniter in ipſo ſancto loco celebraretur.* Eadem ferme habentur in Præcepto Clodovæi Regis pro eodem Monaſterio.

Atque inde Græcis ejuſmodi Monachi dicti ἀκοίμητοι quòd diu noctuque pſallerent in Eccleſia, nullaque hora vacaret à laudibus divinis, quas ex eo *laudis perennis* nomine agnoſcunt Scriptores noſtri. Ἄληκτος ὑμνολογία dicitur Ignatio Diac. in Vita S. Nicephori Patr. CP. ἄπαυστος λειτουργία, Joanni Euchaitæ pag. 32. 33. quam ille in Eccleſia Sophiana à Conſtantino Monomacho inſtitutam ait: Tametſi hæc verba alio ſenſu capienda conſtet ex deſcriptione noſtra Conſtantinopoleos Chriſt. ut

& ἄπαυστος ἱερὰ ὑμνολογία apud Anonymum de Depoſitione veſtis Deiparæ in Æde Blachernea pag. 770. *Indeficiens pſalmodia*, in Vita S. Angilberti Abbatis Centulenſis cap. 2. n. 16. *Sic ad menſam, ſic ad lectos, ſic ad omnia omni tempore exibant*, (Monachi Centulenſes) *ut indeficiens pſalmodia in Eccleſia Salvatoris omni tempore permaneret.* Adde vitam S. Madelgiſili n. 13. de eodem Monaſt. Centulenſi: *Ubi divinæ laudis ſonus non deſiſtit.* Ita lucernas ἀκοιμήτους appellabant Græci, quæ in Eccleſia perpetuò ardent, ut eſt apud Ignatium Diac. in Vita S. Nicephori Patriarchæ Conſtantinop. n. 7. Pachymerem lib. 2. cap. 21. Anonymum de Locis Hieroſolymit. & alios. Vide *Norma*. Proinde perperam vir doctus lib. 1. de Monachis primitivæ Eccleſ. cap. 9. cenſuit dictos *Acœmetas*, quòd inſomnes, & nunquam conniventes oculis, perpetuis ſe vigiliis exercerent.

ACOFRARE. Charta Sanctii Regis Aragonum æræ 1132. apud Martinezium in Hiſtoria Pinnatenſi lib. 3. cap. 26. *Ita quòd homines & feminæ, qui in dictis locis domos vel terras S. Joannis tenebunt, ſint franqui & liberi ab omni ſervitute mea, & dominorum, qui pro tempore erunt de Torres & de Vicient, in perpetuum, ſed peitent &* ACOFRENT, *ut ſint vaſſalli proprii ſancti Johannis.*

☞ Leon. Friſch. in Obſervationibus ad Gloſſarium exiſtimat *Acofrare*, idem eſſe quod Latinum ſufferre, Gall. *Souffrir*. Eſt enim, inquit, *c* legendum ut *s*, & *a* præponitur ad euphoniam; nam ut Galli ante *ſp*, *ſt*, *ſc*, addere ſolent *e*, ut ex voce *ſpiritus* faciunt *eſprit*: ita Hiſpani pro *Safran* dicunt *Açafran*, pro *Sucre Açucar*, pro *Souffrer Açufar*. Sed cùm *Açofar* nomen Hiſpanis ſit Æs fuſile, & inde *Açofrar* verbum facilè poſſit efformari, potiùs crediderim *Açofrar* eſſe quaſi Æs ſeu pecuniam ſolvere: quod optimè congruere videtur loco allato.

¶ ACOISA. Vide *Aſſiſia*.

¶ ACOLA, Acolabium. Vide *Accola*.

ACOLEI, *Introitus*. Papias.

ACOLHENZA, Benevolentiæ ſignificatio, noſtris *Accueil* vel *Accueillance*. Charta Alboacemi Regis Mauri Conimbricenſis an. Chr. 734. apud Sandovallium in Rege Favila: *Monaſterium de Montanis, qui dicitur Laurbano, non peche nullo poſante, quoniam bona intentione monſtrant mihi loco de ſuis venatis, e faciunt Saracenis bona* Acolhenze, *& nunquam invenit falſum neque malum animum in illis, qui morant ibi, &c.* [Occurrit præterea in Hiſtoria de exordio Monaſterii S. Johannis de Tarouça to. 3. Monarch. Luſitan. p. 285.]

ACOLYTUS, Acoluthus, Proximus hypodiaconatui gradus, ut patet ex Synodo Romana Sylveſtri can. 7. ubi Epiſcopo parere jubetur *Presbyter*, *Diaconus* Presbytero, Diacono *Hypodiaconus*, huic *Acolytus*, Acolyto *Exorciſta*, cui *Lector*. Dicti autem *Acolyti*, quaſi ἀκόλουθοι: ſunt enim veluti famuli Eccleſiaſtici, ut pote qui vilioribus Eccleſiæ miniſteriis deputantur, ut cereis deferendis, &c. Unde apud S. Cyprianum Epiſt. 28. 55. 78. 79. S. Auguſtinum Epiſt. 62. 100. S. Gregor. lib. 7. Indict. 1. Epiſt. 7. *Acoluti* nominantur. Gloſſ. Græc. Lat. ἀκόλουθος, *ſequutor*, *pediſſequus*, *conſequens*. Heſychius: ἀκόλουθος, ὁ νεώτερος, παῖς.

De eorum officio & ordinatione, ſic Ordo Romanus, & Liber Sacramentorum ſancti Gregorii: *Acolyti, cùm ordinantur, primùm quidem ab Epiſcopo doceantur, qualiter in officio ſuo agere debeant; ſed ab Archidiacono accipiant ceroferarium cum cereo, ut ſciant ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari: accipiant & urceolum vacuum*, (*ad effundendum vinum in Euchariſtia Corporis Chriſti*, ita Codex MS. Senonenſis Eccleſ.) *dicente ſibi Epiſcopo: Accipite urceolum ad ſuggerendum vinum & aquam in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti.* Iſidorus lib. 7. Orig. cap. 12. Acolyti *Græcè, Latinè Ceroferarii dicuntur, à deportandis cereis, quando Evangelium legendum eſt, aut ſacrificium offerendum: tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur.* Eadem propemodum habent Alcuinus lib. de div. Offic. cap. de Eccleſiaſtico Ord. & cap. de Tonſura, Amalarius lib. 2. cap. 10. Honorius Auguſtod. lib. 1. cap. 178. Stephanus Eduenſis lib. de Sacrament. cap. 4. Gillebertus Lunicenſis Epiſ. de Uſu Eccleſiaſtico, Ivo Carnot. Serm. de Excellentia ſacrorum Ordin. & in Decret. Innocent. III. de Myſterio Miſſæ, Hugo Rotomagenſis Archiepiſc. lib. 2. contra Hæretic. ſui temporis cap. 5. Lanfrancus de Celanda Confeſſ. &c. Vide præterea Anaſtaſium in Bonifacio V. pag. 45. & Capitul. Caroli M. lib. 7. cap. 27.

¶ Acolytatus, Officium *Acolyti*. Paſſim occurrit apud Scriptores Liturgicos.

Acolyti, Manſio ſeu exedra *Acolytorum* juxta Eccleſiam aut Secretarium Eccleſiæ. Anaſtaſius Bibl. in Gregorio IV. PP. pag. 166. *Fecit etiam juxta Acolyti pro quiete Pontificis—hoſpitium parvum, &c.* [Eſt Papiæ *Acolei* idem quod *introitus*. Cur non ergo hoſpitium illud juxta introitum Eccleſiæ ædificatum fuiſſe cenſeatur?]

Acoluthi Sedis Apostolicæ *octo ordinarii, qui cùm Pontifex apud lectum paramenti, & ſimiliter in Eccleſia eſt celebraturus, & induitur ſacris veſtibus, circumſtant genuflexi, & ornamenta ſubminiſtrant Diaconis Cardinalibus, &c.* Ceremon. lib. 3. pag. 320.

¶ ACOMARE, Equorum comas pectere, Equos comere. Hiſt. Delphin. to. 2. pag. 394. *Item ipſos equos fretari, eſtriliari,* Acomari, *letterias eis fieri, & bene eſtachari facere teneatur.*

ACONITARIUS, Veneficus, qui *aconitum* ſeu venenum propinat: Φαρμακοπώλης, in Gloſſ. Gr. Lat.

ACONOMINTUS, *Qui nulli communicat.* Papias. Ita etiam in MS. ſed legendum *Acoinonitus*, ex Græco ἀκοινώνητος. [Vide *Acnonitus*.]

¶ ACONTRACTIO, Solutio à contractione Miracula S. Gengulphi Martyris, to. 2. Maii pag. 654. B. *Igitur hic talis pater furtim aufugiens, & filium raptim ſubducens, dum erectum & ſanum deplorat, contractum ſubitò & debilem reſpectat: ſicque contigit ut ejus malitia eum iteratò contraheret, pro cujus* Acontractione *Deo ſupplicare debuiſſet.*

ACOPHILUS, In Breviloquo, dicitur *Pincerna*. Fortè *aſcophylax*, ex Græca voce.

ACOR, Accipiter, vox Hiſpanica. Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 7. tit. de venatorib. *Quicumque furatus fuerit Açoren, ancipitren, aut falconem, &c.*

☞ *Açor* Hiſpanis eſt propriè Accipiter, Aſterias, Gall. *Autour*. Huic voci haud abſimilis eſt Gallica *Sor*, quæ dicitur de *Accipitre anniculo*, qui nondum pennas mutavit.

¶ ACORA, Idem quod Gallis, *Dés à préſent*, pro *hac hora*, ſublata *h*, ut ſæpe fieri ſolet. Charta Sancii Abbatis de Ortulo ex Archivo Pinnatenſi, apud Joſ. Moretum Antiquit. Navarræ p. 406. *Et Acora ſic affirmo eam ad mea germana dona Tota, &c.* ideſt: Et ex hac hora ſic affirmo eam (Abbatiam) ad meam germanam dominam Totam.

¶ ACORDIA, Pactio, conventum, tranſactio,

Gall. *Accord.* Tabul. S. Victoris Maſſil. in *Requeſta* originali data 22. Martii. an. 1332. *Cauſa ventilata inter Petrum de Brandiſio de Chaſſilia curatorem & curatorio nomine Bartholomeæ neptis ſeu Fezelenæ ſuæ*, Acordiæ *nomine heredum nobilis Bertrandi de Chaſſilia, &c.*

¶ Acordatus, Qui bene cum alio convenit. Tabul. S. Vict. Maſſil. in Charta an. 1326. *Mandamentum eſt, &c. quod nullus patronus Gallæ conventus cum curia, ſeu* Acordatus *in felici armata Domini N. Regis, abſque domini Seneſcalci mandato & conſcientia ſpeciali, &c.* Vide *Accordare.*

¶ ACORDUM, Pactio, conventum, compoſitio, Gall. *Accord.* Rymer. to. 2. pag. 853. *Super quibuſdam Acordis, ordinationibus, & conventionibus dictæ pacis negotium tangentibus.* Vide *Accordum.*

¶ ACOSTARE, Lateri adhærere, Gallic. *Acoſter*, à voce *Coſté* Latus. Dixere Agrimenſores de campo aliis adjacente ſecundùm ſua latera longiora. Chartular. S. Vandregeſili to. 1. pag. 220. *Quarum una* (pechia terræ) Acostat *ex una parte ad terram Ricardi L'Anglois ... alia pechia terræ Acoſtat... ad terram Richardi de Haya... & botizat ad keminum Domini Regis.* Tabul. Beccenſis Cœnobii in Donatione an. 1249. *Notum ſit omnibus, quòd ego Adam de Brabio dictus Le tornoor & ego Emmelina ejus uxor dedimus & conceſſimus... Monachis Becci ... unam peciam prati....* Acostantem *ad pratum Reginaldi de Sorens.* Vide *Accoſtare.*

ACOTARE, Flagellare, Vox Hiſpanica. [ab *Açote*, Flagellum, virgæ, unde *Açotar* flagellis cædere, Gall. *Foüeter.*] Fori Oſcæ an. 1247. Fol. 33. *Etſi fortè perſolvere non poterit, Açotetur.* Fori Aragon. lib. 9. tit. de Lenonib. *Açotentur per civitates, villas, & loca, quibus prædicta evenient.*

¶ ACOXA, Coxâ claudus, ex *a* privat. & Coxa. Papias MS. *Catax, Acoxa, claudus.*

¶ ACQUESTA, Acquiſitum, Gall. *Acqueſt.* Obituarium MS. Eccl. Morinenſis fol. 2. *In plenis obitibus quos burſæ Celarii, minutorum brevium, cotidianæ, luqueti, fabricæ, ac novarum* Acquestarum *ſolvunt, Canonici & magni Capellani lucrantur quilibet 2. ſol.*

¶ ACQUESTUS, Ead. notione. Tabular. Fontanell. folio 35. *Deputatis ſuper financiis* Acquestis *in Ballivia Rotomagenſi.* In Gloſſario Hiſtoriæ Britanniæ minoris Lobinelli: *Cum univerſis Acqueſtibus inibi factis.* Conceſſio Vicecomitatus de Petrafonte pro Monaſterio Regalis-loci, an. 1310. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1427. C. *Nec in dicto Vicecomitatu ſeu ejus pertinentiis aliquid juris, actionis, dominii, proprietatis, jure hereditario vel* Acquestus, *ſeu alio aliquo modo titulo, vel alia ratione aliqua de cetero reclamabimus.* Charta Petri Abbatis Monaſt. de Talemondo in Diœceſi Lucionenſi data an. 1366. pro *Aquariatu* ejuſd. Monaſt. *Item tradimus & aſſignamus eidem officio omnes* Acquestus *quos fecit Frater Petrus Merlea quondam Aquarius dicti Monaſterii noſtri, &c.*

¶ ACQUIETANTIA, Apocha, Gall. *Quitance.* Vide in *Quietus.*

¶ 1. ACQUIETARE, Solvere, Gall. *Payer, Aquitter.* Rymer to. 5. p. 26. Vide in *Quietus.*

¶ 2. ACQUIETARE, Quietum ſeu ſecurum reddere. Hiſt. Harcur. tom. 4. pagina 2205. Vide *Quietus.*

¶ ACQUIRAMENTUM, Emtio, comparatio, Gall. *Acqueſt, Acquiſition.* Charta an. 1253. in Tabulario Monaſterii B.M. de Bono nuntio Aurelian. *Quas res dicebant ſe habere ex Acquiramento eorum facto conſtante matrimonio.*

¶ ACQUIRIMENTUM, Eadem ſignificatione. Charta Libert. Montisbrit. Hiſt. Delphin. to. 1. p. 83. *Secundò pro Acquirimentis terræ ſeu homagiorum.*

¶ ACQUISIMENTUM, Eodem ſenſu. Hiſt. Delphin. to. 2. pag. 5. *Exceptis Acquiſimentis quæ ego & prædeceſſores mei fecimus in dicto caſtro.*

¶ ACQUISTANTUM, Idem, ut videtur, quod pertinentiæ & dependentiæ nomine ſignificatur, ni mavis idem eſſe quod *Acquiſimentum.* Charta Henrici Regis Angliæ to. 3. Hiſt. Harcur. pag. 40. *Item ex dono Roberti filii Rocheldis duas domos cum* Acquistantis *illarum domorum quas Olia Maloviel dedit.*

¶ ACQUITAMENTUM, Solutio, apocha. Gall. *Quitance, payement, acquit*, apud Baluzium Hiſt. Arverniæ to. 2. pag. 164. ex Regiſtro Parlamenti anni 1379.

¶ ACQUITATIO, Solutio, deductio, Gall. *Payement, deduction.* Litteræ an. 1232. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 970. *Et ſi reditus dictæ terræ valerent pluſquam viginti millia librarum Pariſ. dictus Archembaldus reciperet quod ultra valerent, & computarentur in* Acquitatione *pecuniæ ſupradictæ.*

¶ ACQUITTUS, Solutus, Liberatus, Gall. *Acquité.* Item, Liber, immunis, Gall. *Franc & quitte.* Charta Guillelmi de Mara de fundatione Capellæ de Mara in Diœceſi Conſtantienſi an. 1244. *Decem buccellos frumenti... modis omnibus Acquittos.* Vide *Quietus.*

1. ACRA, in Legibus Henrici I. cap. 16. & alibi paſſim, eſt certa terræ portio menſurata, variæ tamen quantitatis, pro diverſis regionum & provinciarum moribus. Vetus Regeſtum Cameræ Computor. Pariſ. *Viginti quatuor ſoleæ pedis faciunt perticam terræ, 4. virgatæ faciunt* Acram : *pertica terræ facit 24. paſſus, ſeu ſoleas pedis: 40. perticæ terræ faciunt virgatam: duæ virgatæ faciunt arpentum.* Tabular. Blancalandanum apud Columbum pag. 557. *Acra capit vergeas 4. vergea perticas 40. pertica pedes quadratos 24.* Apud Anglos, *Acra*, ut eſt in Hiſtoria fundationis Abbatiæ de Bello: *Habuit in longitudine 40. perticas & 4. in latitudine, pertica verò 16. pedes. Quòd ſi* Acra *habeat 20. perticas in longitudine, habebat octo in latitudine, & ſic per reliqua.* Eadem habet Gervaſius Tilesberienſis. At poſtea Statuto anni 31. Eduardi I. bis octogies perticas continuit. Jo. Cowellus ait apud Anglos *acram* eſſe quantitatem terræ ſexdecim perticas in longitudine continentem, & totidem in latitudine. Apud Hybernos, Spelmanno auctore, ter Anglicam Acra continuit. Hodie *Acra* latiori ſignificatione pro jugero accipitur, ut in Conſuetud. Norman. art. 158. 159. [Idem Spelmannus ex Eſc. duodecimo Edwardi II. num. 18. Eborac. *Decem* Acræ *faciunt ferlingatam, quatuor ferlingatæ faciunt virgatam, & quatuor virgatæ faciunt hidam, quinque hidæ faciunt feodum Militis.*] Vide Raſtallum. v. *Acre.*

De vocabuli etymo rectè, opinor, conjectat Spelmannus ab *Ager*, deduci, ut ager ſit terræ portio ſuis menſuris & limitibus definita, ab Angloſaxonico Æcer, aut Germanico *Acker*, quod *agrum* ſignificat: eoque ſenſu, inquit idem Scriptor, villæ quædam in pago Norfolcienſi nomina ſibi aſciverunt, *Caſtleacre*, quaſi caſtellum in agro, vel ager ad caſtellum pertinens; *Southacre*, ager Auſtralis; *Weſtacre*, ager Occidentalis. Vide *Ager.* Salmaſius ad Solinum pag. 683. ab *Acna* deducit, quæ Columellæ certus eſt men-

ſuræ agri modus. Heroni ἄκενα eſt menſura decem pedum.

2. ACRA, Extrema, ex Græco ἄκρα. Vita Alcuini: *Non iſtum verberibus* (puerum Alcuinum) *quia rudis adhuc eſt*, Acris *pedum tantùm, in quibus duritia ineſt calli, tonſione cultelli caſtigemus.*

Agra, pro *Acra*, in Monaſtico Anglic. tom. 3. pag. 17.

ACRAMENTUM & Acrementum, Augmentum, ex *accreſcere*: Gal. *Accroiſſement.* Charta Roberti Comitis Notinghamiæ in Monaſtico Anglic. to. 2. pag. 39. *Præter hoc dedi & conceſſi prædictæ Eccleſiæ --- de Acremento unam virgatam terræ, &c.* *Acramentum*, in eodem Monaſtico. to. 3. p. 62.

ACREDO, *Acerbitas.* Vita S. Sacerdotis Epiſcop. Lemovic. n. 14. *Gravi febrium afficiebatur Acredine.* [Charta Everardi Epiſc. Tornac. an. 1177. de Abbate S. Richarii, inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 357. B. *Ne modici Acredo fermenti totam bonorum operum corrumpat dulcedinem.* Epiſtola Guiberti de veritate corporis Chriſti: *Cinis ſignificat Acredinem pœnitentium, quibus convenit cinis & cilicium.* Vide Ludewig. Reliq. MSS. to. 3. pag. 437.]

¶ ACREDULA, aliàs *Accredula*, Alauda, Galerita, Gall. *Aloüete.* Acta ſanctorum Ord. S. Benedicti ſæc. 3. to. 2. p. 237.

¶ ACRI & Agri, ſæpe occurrunt; fortè à nominativis ſingularibus *Acer* & *Ager*, non *Acrus* aut *Agrus*, inquit Spelmannus. Equidem *Agrum* aliquando pro certa terræ portione ſumptum fuiſſe teſtatur Iſidorus Orig. lib. 15. cap. 15. *Actum provinciæ Betici ruſtici Agrum vocant.* Et mox infrà: Ager *habet paſſus 125. vel pedes 625. cujus menſura octies computata, milliare facit, quod conſtat quinque millibus pedum.* Antiquit. Fuldenſ. Lib. 2. Tradit. 209. *In villa Surinvurt de terra culta atque arabili, Agros 54.* Ibidem Tradit. 214. *In villa quæ dicitur Aſchaba, 80. Agros propriæ hæreditatis.* Et in fine lib. 3. cap. ult. *Ad Robingeshuſon area 1. Agri 60.* Lib. Rameſienſ. MS. ſect. 297. *In Houctonenſi campo unum Agrum juxta viam.* Ibidem paulo ſuprà: *Ipſe Abbas dedit 10. Acros de dominio ipſius villæ, plenius verò 26. Acros.* Et mox, *Aliman. uxor ipſius Sewini dedit 2. Acros.* Vide *Acra* 1.

¶ ACRIBIA, Diligentia. ἀκρίβεια. Acta S. Cononis to. 7. Maii p. 6. *Domitianus dixit, volo cum Acribia vitam tuam cognoſcere.*

ACRIMONIÆ, Vexationes, exactiones, in Charta an. 1056. apud Ughellum in Epiſcopis Vercellenſibus. pag. 1077.

ACRIMONIUM. Gloſſ. Græc. Lat. ἀτιμία, *acerbitas, Acrimonium.* [In aliis Gloſſis Lat. Græc. *Acrimonium*, πικρία.]

¶ ACRIMONIOSUS, *Fortis, Conſtans, Aſper.* Catholicon Johannis de Janua.

¶ ACRIPEDIUS. Vide *Acupedium.*

¶ ACRIPOMUM, Malum aureum, Gall. *Orange.* Nicolaus Specialis de Siculis Rebus lib. 7. c. 17. apud Murat. to. 10. col. 1069. *Ipſam* (ſic) *etiam* Acripomorum *arbores, quas vulgò Arangias vocant, quæ ſub antiquis temporibus in regio ſolatio Cubbæ velut nemus Maſſilienſium conſecratam Diis nitate* (ſic) *concreverant.... immaniter ſucciderunt.*

¶ ACRIS, pro *Acra*, in Chartulario Gemeticenſi to. 1. pag. 264. 267. *Huic ergo ceſſioni meæ ado* (pro addo) *& duas Acres prati.*

¶ ACRISIA. Vide *Acroiſia.*

¶ ACRISIMUS. Vide *Acrozimus.*

ACRIVIOSE, Accuratè, ex Græc. ἀκριβῶς. Iſidorus Pacenſis Epiſcopus in Chronico æra 788. *Quos quatuor* (annos) *ſi ſecundùm quoſdam Hiſtoriographos demere volueris, qui* Acriviose *expleto 56. Octaviani regno, annos ſeculi 5210. ſupputando affirmant, &c.*

¶ ACRIZIMUS. Vide *Acrozimus.*

¶ ACROAMATA, *Auditio lyrarum vel tibiarum.* Gloſſ. Iſid. à Græco ἀκρόαμα, Quod auditur. Id autem etiam de mimis & hiſtrionibus interdum intelligitur, ut apud Athen. lib. 4. 12. τὰ ἐξ Ἰταλίας ἀκροάματα.

¶ ACROCHARE, Unco apprehendere, inuncare, Gall. *Accrocher*, à Gallico *Croc*, uncus. Litteræ de Vidimus Ludovici Regis an. 1236. ex Archivis Parthenonis Montis-Martyrum Pariſ. *Dicti verò homines ſui de Maiſnilio in dicto nemore noſtro de Roberto habent mortuum ramum ad* Acrochandum *cum crocheto per mortuum nemus.*

¶ ACROCHERIA, *Ligatura articulorum.* Papias.

ACROISIA. Vita & Miracula S. Gilberti de Sempringham tom. 2. Monaſtici Angl. p. 694. *Inter medios hoſtes, qui ei inſidias tetenderant, quaſi* Acroisia *percuſſos, ad inſtar Elizei tranſierunt.* Legendum *aoraſia* ex Græc. ἀορασία, *cæcitas.* [Balbus in Catholic. ait: *Aoraſia debet dici. Quidam tamen dicunt aoriſia, quidam auriſia, &c.*] Ita perperam ſcriptum [in Epiſt. 29. Petri Bleſenſis: *Duo diſcipuli euntes in Emmaus, Acriſia ſublata, in fractione panis dominum cognoverunt.* Sic &] in Hiſtor. Scholaſt. Petri Comeſtoris cap. 52. *Acriſia quam latinè Avidentiam dicere poſſumus.* Perperam ſcriptum *audentiam.* [Sunt tamen qui *Acriſiam* à voce κρίσις & *a* privat. factam putent, ita ut ſit *judicium erroneum*, inquit Macer in Hierolexico. Martinius.]

ACROMA, Caput, ſummitas, τὸ ἄκρον. Uffingus Monachus in Carmine de S. Ludgero Epiſc. Mimigardenſi:

Nunc quoque ſignorum juvat efficientia, quorum
Pondere Gorgonei terebravit Acromata *monſtri.*

¶ ACROMPHALUM, Umbilici medium. V. *Obligia.*

¶ ACROPHAGIA. Vide *Æcrophagiæ.*

¶ ACROSTICHIA, Initia verſuum. In Conſtitut. Apoſtol. *Alius quidem Pſalmos David canat, populus verò initia verſuum quæ dicuntur* Acrostichia *ſuccinat.* Eſt ἀκροστιχὶς prima littera, ſyllaba, aut verbum verſuum. Hofman in *Acroſtochia.*

ACROSTICUM. Vide *Cruſtica.*

¶ ACROTOMUS. Papias MS. Bituric. Eccleſiæ: *Acrotomus lapis dedolatus.* Vox planè Græca de qua Laur. in Amalth. *Acrotomus, cujus ſummæ partes ſectæ ſunt.*

¶ ACROZIMUS, *Panis leviter fermentatus, quaſi Acroazimus*, Iſid. Gloſſ. & Origin. l. 20. c. 2. In Gloſſ. MS. Bituric. *Acrizimus panis leviter fermentatus, quaſi Agroazimus. Agro* pro *Acro.* Ita & in Amalth. Onomaſt. Vincentius Metulinus in notis ad Græciſmum: *Acriſimus panis ſine fermento, videlicet focacia.* Eſt autem *focacia* ſubcinericius panis. Vide *Focacia.*

¶ 1. ACRUM pro *Acra.* Tabular. S. Florentii 1050. *Ego Starchrius do S. Florentio & S. Brictio de Pragniaco octo* Acra *de mea terra in pago qui dicitur Cogleis.* Item ibid. *Ego Corbinus do S. Florentio & S. Brictio de Pragniaco unum* Acrum *de mea terra circumcinctum de foſſato, vocaturque ipſa taliter circumcincta Mes.*

¶ 2. ACRUM, pro *Acre*, Acerbum, Gall. *Aigre.* Vita S. Wilibaldi Epiſcopi to. 2. Julii pag. 506. A. *Et ibi morabantur unam noctem inter duos fontes; & paſtores dabant nobis* Acrum *lac bibere.*

ACRUMEN, Acredo, acrimonia. Gloſſ. Lat. Græc.

Acremonia, δριμέα. *Acrum*, δριμὺ, δριμόν. Ubi legendum fortè *acrumina*. Conſtantinus Africanus lib. de Victus ratione: *Nullum Acrumen detur, antequam febris abſolvatur*. Academicis Cruſcanis *Agrume* eſt nomen genericum omnium olerum acrium. Matthæus Sylvaticus in Pandect. *Acrumina, Gr. acuta, ut cepe, alex, & ſimilia*. Dantes in Parad. cant. 17. *A molte ſia ſavor di forte Agrume*. Ita *Egrunnus*, ſeu *Aigrun*, uſurparunt noſtri. Compotus Præpoſituræ Pariſienſis an. 1333. *De Præpoſitura Montislerici, de hallagio, - - de trubla, de pondere, & coſtuma beſtiarum, --- de* Egruno, --- *de arrivagio, --- de trubla, & de Coſtuma culcitrarum*. Regeſtum Peagiorum Pariſienſ. *Tuit cil qui ſont regratiers à Paris, & marchandent d'Aigrun, doivent 4. den. &c.* Infrà eſt titulus *du tonlieu & du hallage d'aux, d'oingnons, & de ſemence de toute mariere d'*Aigrun. --- *nul Aigrun ſans teſte ne doit riens de tonlieu. --- nul ſemence des autres Aigruns ne doivent rien de couſtume*. Alibi: *Nul ne peut eſtre regratiers à Paris, de fruit & d'*Aigrun, *c'eſt aſſavoir de aulx ou ongnons, d'eſchallongnes, & de toute maniere de tel Egrun, &c.*

¶ 1. ACRUS, pro *Acra*. Charta Willermi Regis Angliæ pro Parthenone SS. Trinitatis Cadom. an. 1080. è Chartular. ejuſd. *In villa ... Mentrud... Acros terræ... 20. accripennos, &c.*

¶ 2. ACRUS, ſeu Acer, gen. Acri, pro *Aceris*, Gall. *Erable*. Charta Petri Comitis Autiſſiodor. Marchionis Namurc. an. 1213. in Tabular. Criſenonis: *Uſuarium ſuum habent... ad tremulum & ad charmum & corilum &* Acrum *& geneſtam & ad omne nemus mortuum*.

AC SI, formula frequens in ſubſcriptionibus: v. gr. in Actis Epiſcopor. Cenoman. p. 204. *Landobertus Ac ſi peccator Epiſcopus hoc privilegium ſubſcripſi*. Ita alii Epiſcopi in ead. Charta, & aliis paſſim. Græci hodie τάχα eodem ferme ſenſu præponere ſolent. Vid. Gloſſ. med. Græcit. in hac voce. Mabillon. de re Diplom. pag. 468.

¶ ACSIUM, *Veru, id eſt, ſpitum*: Gloſſar. Cambron. Cangius legit *Aſſium* infrà in *Spitum*.

ACTA, Ab Actis, Actuarii, exceptores, actorum ſcriptores, in Nov. Juſtin. 38.

Ab Actis fori, apud Gruter. 445. 9. 10. & in leg. *Per hanc*. Codic. de Advocat. diverſ. judic.

Ab Actis Senatus, apud Gruter. 389. 6. 446. 3. 457. 2. 458. 6. Vide Pancirolum ad Notit. Imperii.

ACTARII, *Diverſis actibus occupati*. Papias. Joan. de Janua habet *Actuarii*.

Actarius, pro *Actuarius*, Commentarienſis. Vetus Inſcriptio ACTARIUS LEG. VII. Vide Baron. ad 27. Martii. [Diploma Philippi IV. apud D. *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Regum Franc. p. 393. *Concedimus ut Notarii, Actarii, ſubſtituti, &c.* Idem occurrit fol. 35. Codicis MS. Conſuetud. Tholoſ. in Bibliotheca D. *de Crozat* Vide *Actuarii*.]

ACTERGUM. Charta Ludovici Ultramarini Regis Franciæ, in Tabular. Cluniac. in Probat. Hiſtor. Vergiacenſis pag. 42. *Sunt autem prædictæ res in pago Matiſcenſe, in villa quæ dicitur Materias, & in* Acterго, *quæ dicitur Nerunda, ſuper fluvium Gronna, &c.*

¶ ACTERMINARE, pro *Atterminare*, Diem ſolvendæ pecuniæ ſtatuere, Gall. *Attermer, Donner terme*. Inſtrumenta ad Probat. Hiſt. Harcurianæ to. 4. p. 1231. *De ſumma 15. millium librarum Turon. ad quam aſcendit emenda prædicta, de quibus Rex remiſit.... 10000. lib. Turon. & ſuper reſiduum* 5000. (librarum) Acterminatum *eidem Epiſcopo, ad ſolvendum in tribus feſtis Nativitatis Domini* 1327. 1328. 1329.

ACTIFICARE. Formula vetus Andegavenſis 49. *Sic juxta Actificantes ſæpe dictis germanis viſum eſt, ad ipſas perſonas decreviſſe judicio, &c.* Vide *Aptificare*.

ACTILE. Prima Statuta Roberti I. Regis Scotiæ cap. 27. quod eſt *de armaturis pro guerra*. *Quilibet paratus ſit cum Actiliis & harneſiis prædictis circa octavas Paſchæ. --- & quicumque habens* 10. *libras in bonis, non habuerit omnia armorum* Actilia *prædicta, perdat omnia bona ſua*. Pro *utenſilibus* militaribus vox hæc videtur ſumi. Galli quævis inſtrumenta *Outils* vocant.

¶ ACTINOSUS, Reſplendens, radioſus, Gall. *Brillant*. Hoc ſenſu ab Ambroſio lib. de interpel. David, Eccleſia *Actinoſa* appellatur, id eſt, fide operibuſque ſplendida. Quidam legunt *Actuoſa*. Rectiùs *Actinoſa* ab ἀκτὶν, radius ſolis.

1. ACTIO, Officium, miniſterium, munus, Gallis *Commiſſion*. Senator lib. 3. Epiſt. 25. *Amamus publicis Actionibus perſonas inſerere morum probitate conſpicuas*. Victor. Utic. lib. 2. *Cenſet primò tyrannus juſſione terribili, ut nemo in ejus palatio militaret, neque publicas ageret* Actiones, *niſi ſe ſe Arianum feciſſet*. Leo PP. Epiſt. 77. *Ut --- Andream ab Archidiaconi Actione ſubmoveris*. Gregorius Turon. lib. 4. Hiſt. cap. 42. *Pœninus verò hujus municipii Comitatum regebat, cúmque ad renovandam* Actionem *munera Regi per filium tranſmiſit, &c.* Fortunatus in Vita S. Medardi Epiſcopi cap. 2. *Dicit ad Eleutherium quemdam comparem, quòd publica in Actione comitivam adſumeret*. Charta Childeberti Reg. Fr. in Actis Epiſcop. Cenoman. pag. 222. *Ut nullo unquam tempore Actionem Ducatus alter, niſi, ut dictum eſt, in ipſo pago Cenomannico habere debeat*. Epiſtola Gogi 22. ex iis, quæ habentur. tom. 1. Hiſt. Franc. *Saluto Flitomerem, qui ſub præterito Sacerdote Actionem Eccleſiæ laudabiliter gubernavit*. *Actio Comitatus, Patriciatus, Ducatus*, apud Marculfum lib. 1. cap. 8. *Domeſticorum Actiones* cap. 39. *Actiones domorum*, in Concilio Carthag. I. cap. 6. Vide præterea Senatorem lib. 6. Epiſt. 18. 25. lib. 7. Epiſt. 14. 22. lib. 8. Epiſt. 16. 20. 31. lib. 9. Epiſt. 4. & alibi non ſemel. Gregorium M. lib. 8. Epiſt. 51. Gregor. Turon. lib. 5. c. 48. Vitam S. Bathildis num. 6. Vitam S. Sergii Mart. num. 1. Concil. Vernenſe an. 755. cap. 16. Codicem Carolinum Epiſtola 54. &c.

Actiones, Acta, inſtrumenta actionum. *Actiones fiſci concremari* jubentur in leg. 3. Cod. Theod. de jure fiſci.

¶ 2. ACTIO, Idem qui *Actionarius* infrà, Gall. *Agent, Commiſſaire, Procureur*. Capitulare Sicardi Principis Beneventani an. 836. *Si autem aliquis præſumpſerit* Actionem *occidere, utilitatem ſuam peragentem, ipſa perſona omnibus modis tradatur*.

3. ACTIO, Canon Miſſæ, ſic dictus, *quia in eo Sacramenta conficiuntur Dominica*, inquit Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccleſ. cap. 22. Honorius Auguſt. lib. 1. cap. 8. *Miſſa quoddam judicium imitatur; unde & Canon* Actio *vocatur. Actio autem eſt cauſa, quæ in publico conventu coram Judicibus agitatur*. Idem cap. 103. *Canon dicitur Regula, quia per eum regulariter fit Sacramentorum confectio. Hic etiam* Actio *dicitur, quia cauſa populi in eo cum Deo agitur*. Vide Hugonem à S. Victore lib. 2. de Offic. Eccleſ. cap. 29. Bernonem Augienſem cap. 1. & Micrologum cap. 12. Catalog. ſum-

mor. Pontific. edit. ab Henſchenio in Prolegom. to. 9. in S. Xiſto: *Hic conſtituit, ut infra Actionem Sacerdotis, incipiens populus Hymnum decantaret, Sanctus, Sanctus, &c.* Hugo Flaviniacenſis in Chronico pag. 234. de Victore II. PP. *Hic igitur conſecratus ab Oſtienſi Epiſcopo, cùm Miſſas apud S. Petrum diceret, infra* Actionem *judicio Dei percuſſus eſt.* Auctor Hiſtoriæ Trevirenſis tom. 12. Spicilegii Acheriani pag. 245. *Juſſus eſt Miſſam celebrare, & Canonem, qui Secreta vel Actio dicitur, ſicut cetera, excelſa voce decantare, &c.* Apud Menardum in libro Sacramentorum ex Codice Remenſi deſcribitur *Benedictio nuptiarum*, cujus initium ita concipitur, *Incipit Actio nuptialis*, & in ipſo contextu occurrunt verba, *infra Actionem*, ut & in Ritu ordinandi Epiſcopi apud Mabillonium tom. 2. Analect. pag. 472. In libris Sacramentorum Eccleſiæ Rom. lib. 1. c. 26. Ubi promiſcuè *infra actionem*, & *infra Canonem* ſcribitur, & in vita Aldrici Epiſcopi Cenomanenſis p. 150. Ubi vir doctus exiſtimat *Actionem nuptialem*, *eſſe celebritatem nuptiarum, quæ ſit inter Miſſarum ſolennia.* Sed non advertit *Actionem* hoc loco eſſe *Canonem* ipſum Miſſæ, quæ in hac benedictione peragitur, cum certis aliquot precibus ac orationibus, quæ *Canoni* ipſi interſeruntur, quibus exactis *percompleatur Canon plenarius*, ut ibi habetur. *Canon actionis* in lib. 3. Sacram. Rom. Eccleſ. pag. 196.

¶ Actiones, Scenæ ſpectacula, Gall. *Spectacles, repreſentations du theatre.* Collectio Concil. Hiſpan. to. 4. an. 1585. pag. 360. *Decernit hæc Synodus & mandat, ut in Eccleſiis choreæ, ſaltationes,* Actiones, *& profani cantus prohibeantur.*

Actiones Synodorum. Aliud eſt *Synodi ſeſſio*, aliud *actio*, cùm in uno interdum conſeſſu plures cauſæ vel actiones explicari ſoleant. In Synodo Calchedonenſi ſex primæ ſeſſiones ſex omnino actiones continent, ſingulæ ſingulas. At Seſſio ſeptima tres actiones amplectitur, ſeptimam, octavam & nonam. Octava autem unicam actionem, nempe decimam. Denique Synodi univerſæ ſeſſiones, ſive, ut Liberatus cap. 13. vocat, *Secretarii*, fuere duodecim, actiones verò ſexdecim. Sirmondus ad Facundum Hermian. lib. 5. ex eodem Liberato, qui id pluribus explicat cap. 13. 14.

¶ 4. ACTIO Fidei. Ultimus & ſolemnis Inquiſitionis actus adverſus hæreticos variis pœnis aut ſuppliciis afficiendos. Ejus pompa & ritus fusè explicantur apud Hofmannum, ex Philippo à Limbroch in Hiſtoria Inquiſitionis lib. 4. cap. 41. Actionem hanc dixêre primùm *Sermonem generalem de fide.* Hiſpani vocant *Auto de inquiſicion*, Luſitani *Auto da fé.*

¶ ACTIONALIS male, Qui iniquè agit Vita S. Dunſtani to. 4. Maii, pag. 372. C. *Clericos etiam Malè Actionales de eccleſiis propelleret.*

ACTIONARE, in jus vocare. Galli etiamnum dicunt, *Actioner, intenter une action.* Occurrit apud Will. Thorn. in Chron.

1. ACTIONARIA, Idem quod *Actio*, munus publicum, in Diurno Romano cap. 6. tit. 20.

¶ 2. ACTIONARIA, Prædium villicum, ſeu poſſeſſio quævis quæ ad Eccleſiam aliquam pertinet. Chronicon Farfenſe, auctore Gregorio Monacho, apud Murat. to. 2. part. 2. col. 450. *In primis de* Actionaria *Guidonis, Opteramus conductor tulit nobis colonum unum nomine Guiniciſum. . . . De Actionaria Saraceni, de gualdo Morano fuimus inveſtiti per miſſum Domni Imperatoris & Domni Apoſtolici, & deveſtivit nos de ipſo caſale Guilipertus conductor.*

ACTIONARICUM, Idem quod *Actio*, munus publicum. Synodus Ravennenſis ſub Joanne VIII. PP. cap. 15. apud Holſten. cujus lemma eſt: *Ut nemo patrimonia Eccleſiæ petat: --- Porticum ſancti Petri, monetam Romanam, ordinaria &* Actionarica *publica, ripam, portus & Oſtiam.*

1. ACTIONARIUS, Idem qui *Actor*, *agens*, vel cui *Actio* ſeu provincia aliqua demandata eſt. Gloſſæ veteres: *Actionarii, qui res noſtras agunt.* Aliæ: *Actionarii, Comites, actiones & jura perquirentes.* Galli dicimus, *Agens, Commiſſionaires, ou Commiſſaires.* Capitulare Sicardi Principis Beneventani an. 836. *De* Actionariis *vero ambarum partium ita ſtetit, ut illæſi debeant ambulare per Actiones ſuas, utilitates ſuas peragendo, & nullus præſumat eis injuriam aut læſionem facere. --- Si autem aliquis præſumpſerit Actionem occidere, utilitatem ſuam peragentem, ipſa perſona omnibus modis tradatur.* Vide Chronicon. Farfenſe, to. 3 Hiſt. Franc. pag. 653. 657. 664. Chron. S. Vincentii de Wlturno ibid. pag. 679. 686. Wil. Gemetic. lib. 3. cap. 7. Legem Longobard. lib. 1. tit. 9. §. 28. Gregorium Magn. lib. 1. Epiſt. 43. 71. lib. 7. Ind. 2. Epiſt. 103. lib. 9. Epiſt. 35. lib. 12. Epiſt. 31.

Actionarii publici apud eundem Gregorium Magn. lib. 10. Epiſt. 3.

2. ACTIONARIUS, Efficax. Alexander Jatroſophiſta lib. 1. Paſſionum: *Eſt enim ſatis Actionarium medicamen.* ubi Gloſſæ MS. *Efficax.*

ACTIONATOR. Gloſſ. Anglo-Saxon. Ælfrici: *Actionator*, ꝼolc-ᵹeꞃeꝼa. i. actionarius, vel populo præfectus, præpoſitus: ex Saxon. ꝼolc, populus, & ᵹeꞃeꝼa, Comes, Præfectus, Præpoſitus. Charta Ludov. II. Imp. apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica pag. 224. *Ut nullus Dux, Comes, Gaſtaldio, aut aliquis publicus Actionator, &c.*

¶ ACTITATA, Actiones, ſeu agendi formulæ, tota litis ſeries, Gall. *Procedures.* Bulla Johannis XXII. PP. an. 1333. in Bullario Fontanellenſi fol. 47. *Viſis & diligenter inſpectis omnibus actis Actitatis. Attento tenore ſeu veritate actorum & Actitatorum Londoniæ,* apud Rymerum to. 8. p. 200. col. 2.

¶ ACTIVITAS, Philoſophis Scholaſticis vis agendi. Vide Goclenii Lexicon Philoſoph. p. 285.

ACTO, Actoe, vel Achtfo, Octo, in Pacto Legis Salicæ tit. 80. §. 9. Belgis, *acht.* [Hinc *Actogild*, octuplum in vocabulario Gothico Grotii, apud Murator. to. 1. p. 370.]

ACTON. Vide *Aketon.*

1. ACTOR, *Defenſor, patronus, cauſidicus, advocatus, curſor*, Papiæ. Lex Ripuar. cap. 58. §. 20. *Servi Eccleſiarum non per Actores, ſed ipſi pro ſemetipſis in judicio reſpondeant.* Fortunatus in Vita S. Medardi: *Jugum adhuc diſciplinæ ſub tutoribus ferentem & Actoribus.*

2. ACTOR, Villicus, qui res domini curat, qui prædiorum illius curam agit. Gloſſ. MS. Reg. cod. 1013. *Actor, villicus, inſtructor, ortator.* Aliud Gloſſ. *Villicus, actor, exactor villæ penſionis.* Gloſſ Græc. Lat. πράκτης & πρακτήρ, *Actor, coactor, exactor*, qui ſcilicet penſiones villarum exigit.

Actores Dominici, qui res domini agunt, & eorum poſſeſſionibus ac utilitatibus invigilant, in leg. 11. Cod. Theod. de Juriſdict. leg. 4. de Conlat. fundor. apud Gregor. Turon. lib. 9. c. 38. in Lege Longobard. lib. 2. tit. 52. §. 17. in Cap. Car. M. l. 4. c. 44. qui *Actores Domini* in iiſdem Cap. 7. Car. M. lib. 7. c. 60. *Actores rerum domini*, in Lege Wiſigoth. lib. 6. tit. 1. §. 2. appellantur.

Actores Eccleſiæ, propriè appellati, qui bo-

na, poſſeſſiones, & facultates Eccleſiarum adminiſtrabant, veluti earumdem œconomi, vel villici: ſeu, ut Pithœus cenſet in Comitibus Campaniæ, *Advocati*, & *Defenſores Eccleſiarum*. Palladius Epiſcopus in Epiſtola ad Deſiderium Epiſcopum Cadurcenſem: *Quid frater ſuus Deotherius Presbyter Actorem Eccleſiæ Santonicæ egit?* Gregorius Turon. lib. 7. cap. 22. *Denique anno ſuperiore commotum quendam levem è civibus*, Ecclesiæ Actores *fecit interpellare. Tunc poſtpoſita juſtitia, res quas olim Ecclesia poſſidebat, ſub ſpecie emptionis abſtraxit, &c.* [Chronicon Farfenſe apud Murat. to. 2. part. 2. col. 449. *Incipiunt relationes ex authenticis deſumptæ de præjudicio, quod fecerunt nobis* Actores *ſanctæ Romanæ* Ecclesiæ *in Sabinis.*] Atque ita *Actores Eccleſiæ* intelligi debent apud Alexandrum I. PP. Epiſt. 1. 2. 3. in Decret. Julii I. PP. cap. 7. in Ep. 1. Stephani II. PP. in Concilio Aurelianenſi V. cap. 17. Turon. II. cap. 24. apud Juſtinianum in Nov. 3. Gregorium Magn. lib. 1. Epiſt. 9. 53. lib. 2. Ind. 11. Epiſt. 43. Marculfum lib. 2. form. 4. Flodoardum lib. 2. Hiſt. Rem. cap. 17. 18. in Addit. 3. Ludov. Pii cap. 12. &c. Denique in Teſtamento Hildevaræ Ravennæ condito ann. Chriſti 523. quod Bibliotheca Regia aſſervat, & ut eximium antiquitatis fragmentum hoc loco inſerere operæ pretium duximus, ne poſteritati pereat:::: *Poſſeſſioneſque P::: ſine vi, metu, doloque vel:::: & circumventionis ſtudio, ſed deliberatione propria & voluntate prona ſcribendam dictavi, quam rogatorum à me nobiliſſimorum teſtium, vel propriæ manus mææ* (ſic) *ſubſcriptione firmavi, quam cum geſtis vos* Actoresque *veſtros quibuſlibet duxeritis allegandam profeſſionibus:::: non deerit tuis poſterumque* (ſic) *tuorum utilitatibus in futurum, de qua re & de quibus omnibus ſtipulanti tibi d::: ſimo atque Apoſtolico viro Eccleſiæ ſuprascriptæ urbis Epiſcopo ſ::::ei &* Actoribus *veſtris pariter in præſentia conſtitutis. Ego Hildevara quæ ſuperiùs olim jam perfectæ ætatis in verbis ſolemnibus ſpopondi. Actum in Claſſe ſalida in Iduum Novembrium Maximo VI. Conſule. Hildevara huic ceſſioni adque donationi à me factæ in beatiſſimo adque Apoſtolico viro Eccleſio Sacerdote Ravennatis Eccleſiæ ad omnia quæ ſuperiùs tenentur adſcripta relegi conſe::: & ſubſcripſi, & teſtes ut ſubſcriberent conrogavi, ſtipulantique SS. vir Beatiſſime, &* Actoribus *tuis in præſentia conſtitutis in verbis ſolemnibus ſpondi. Ego Johannes veſtræ hujus donationis ceſſioniſque inſtrumento rogatus ab Hildevara I. fœmina.*

Actores Fisci Regii, in Leg. Wiſig. lib. 12. tit. 1. §. 2. Capit. Caroli M. lib. 4. §. 3.

¶ Actor publicus. Idem ac *Actor Regis*. In Legib. Luitprandi Regis Longob. apud Murat. t. 1. part. 2. pag. 62. col. 2. E. *Si quis Gaſtaldius vel* Actor publicus *curtem regiam habens ad gubernandum.* Pro *Actor publicus*, Editio Goldaſti habet *Actor Regis*. Ibid. pag. 60. in Notis: *Si judex aut* Actor publicus *in qualicumque civitate aut loco, inter homines qui aliquam diſcordiam habent, treugas tulerit.*

Actores Regis, qui res à Rege ſibi demandatas agunt, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 9. §. 16. tit. 25. §. 21. tit. 30. §. 10. tit. 34. §. 10. lib. 2. tit. 17. §. 1. in Geſtis Dagoberti cap. 18. apud Hincmar. de Ordine Palatii cap. 23. &c.

¶ Actor Curtis Regiæ, in Legib. Luitprandi Regis Longob. tit. 39. §. 3.

¶ Actor originalis. Forte Notarius. Charta Ludovici Regis Franc. an. 1484. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arverniæ pag. 233. *Quare petebant & requirebant dicti* actores Originales, *in quantum actores erant, dictos contractus venditionis terrarum... reſcindi, caſſari & adnullari.*

Actor Patrimonii Regii, in Lege Burgund. tit. 50. §. 3.

Actores Provinciarum, *Exactores & receptores publici debiti* dicuntur in Gloſſ. MSS. ad Codicem Theodoſ. lib. 1. in Cod. Reg. ſign. 1197. Horum mentio eſt in Leg. Wiſigoth. lib. 12. tit. 1. §. 2.

Actores Villarum, Villici, apud Julium Firmicum lib. 3. Math. cap. 11. in Capit. Caroli M. lib. 4. cap. 41. in Lege Longobard. lib. 1. tit. 25. §. 78. &c. *Actor domus*, apud Sidon. lib. 5. Epiſt. 20. qui *Agens domus* dicitur apud Gregorium Turon. lib. 7. *Actor loci*, in Lege Wiſig. lib. 6. tit. 1. §. 1. *Actor poſſeſſionis*, in lege Burgund. tit. 50. §. 1. Vide Senatorem lib. 4. Epiſt. 40.

ACTOREA Pars, Actor, actoris pars, cui opponitur reus in Speculo Saxonico lib. 3. art. 33. [Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 225. ex ſententia Sigiſmundi III. Regis Poloniæ de felonia Curlandiæ Ducibus objecta: *Partis utriuſque tam* Actoreæ, *quàm citatæ allegationibus, probationibus & exceptionibus accuratè perpenſis.*]

ACTORNATUS. [Procurator, Syndicus communitatis, apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. in Gloſſ. ad vocem *Attornatus*: *Volumus etiam, quòd ipſi procuratorem, œconomum, ſyndicum ſeu* Actornatum *ſub ſigillo ſuo conſtituere valeant, qui coram quibuſcumque Judicibus in eorum cauſis admittatur.*] Vide *Atturnatus*.

¶ ACTRIX pars, quæ parti reæ adverſatur. Rymer. tom. 8. pag. 211. *In rem ſuam propriam in hac parte* (*ut aſſerit*) *conſtitutum*, Partem Actricem *ex parte una, & Johannem Shakel armigerum, partem ream ex altera.*

¶ 1. ACTUALIS, Re ipſa exiſtens, Gall. *Actuel*. Item, ad actum ſpectans; unde Papias MS. Eccleſiæ Bituric. *Actualia nomina ab actu dicta, ut Dux, Rex, curſor.*

¶ 2. ACTUALIS. Joan. de Janua, *Actualis eſt qui facit Acta, Actuarius diverſis actibus occupatus.*

¶ Actualis conversatio, Vita piis actibus occupata, vita perfecta. S. Iſidorus in Additis ad lib. S. Hieronymi de Viris Illuſtr. *Edidit etiam unum librum, de virginibus inſtituendis, alioſque tres de futuræ vitæ contemplatione, vel de* Actuali conversatione. Vide *Actuare*.

¶ Actualis Vita, Eadem notione. Teſtamentum S. Rudeſindi Epiſc. an. 978. to. 3. Collect. Concil. Hiſpan. pag. 184. col. 1. *Pòſt per annorum ſpatia monaſtica norma adeptus, &* Actualem *vitam cum pluribus ſervorum Chriſti pari glutino aſcitus, prævidens dies vitæ meæ quotidie expletæ.*

¶ ACTUALITER, Reipſa, nunc ipſum. Gall. *Actuellement*. *Madox* Formulare Anglic. pag. 69. *Viſitationem noſtram ordinariam Actualiter exercentes comperimus, &c.*

¶ ACTUARE, Perficere, finire, terminare, exercere ſe, ſeu ut aiunt Philoſophi, *Ad Actum redigere*. Hinc Goclenius in Lexico phil. pag. 285. *Actuatum, ad perfectionem deductum, quod facultatem ſimul habet & exercet, ἐν τῇ ἐνεργείᾳ Ariſtoteli.* Vita S. Franciſcæ to. 2. Martii pag. 130. F. *Actuaſti te juxta poſſe tuum ad habendam mentem puram.* Quam loquendi rationem detorſere aliqui etiam ad ædificia. Fundatio Collegii Toloſ. Ord. Ciſterc. an. 1289. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1212. *Eis liceat Eccleſiam & oratorium conſtruere & ædificare... ita tamen quòd caput Eccleſiæ prædictæ & oratorii* Actuetur *juxta carreriam.* Id eſt, terminetur juxta viam.

1. ACTUARIUS, in Gloſſ. Lat. MS. eſt *Acta qui facit.* Papias: *Scriptor publicus, qui facit acta.* Joan. de Janua: *Actualis eſt, qui acta facit; Actuarius, diverſis actibus occupatus.*

¶ 2. ACTUARIUS, *Agilis, velox.* Item *Notarius acta citò ſcribens*, in Amalthæa. In Gloſſis Lat. Græc. *Actuarius, efficax, agilis*, πρακτικός.

¶ 3. ACTUARII, *Abbreviatores, majoris & minoris Parci, quorum primi diplomata ſignant, alii pecuniam pro ſignandis accipiunt.* Scriban. Amalth. Vide *Abbreviator.*

¶ 4. ACTUARIUS, *Qui balneare exigit.* Gloſſ. Iſid. in voce *Captura.* i. e. ut videtur Grævio, qui mercedem à lavantibus exigit. Cangius noſter in voce *Captura* legit cum MS. Reg. *Captuarius, Qui balneaticum exigit.* Grævius antiquam lectionem cenſet retinendam. Hunc conſule loco citato.

5. ACTUARII propriè dicti, qui annonam à ſuſceptoribus accipiebant, dato pittacio, in quo continebatur quantum accepiſſent, eamque poſtmodum militibus erogabant, ut colligere eſt ex titulo Codicis Theodoſ. *de Erogatione militaris annonæ*, leg. 11. 13. 16. 24. 28. & tit. *de Numerariis & Actuariis* leg. 3. 5. 10. 14. 15. Erant autem tot *Actuarii* quot numeri militares, ut docet lex 16. de Erogat. milit. ann. Horum meminere Ammianus lib. 20. & lib. 25. extremo. Eutropius, Aurelius Victor, & Trebellius Pollio in Victorino. Vide *Actus.*

6. ACTUARII, iidem qui *Actores.* Charta Ludovici III. Imp. in Tabulario Viennenſis Eccleſiæ fol. 78. *Innotuerunt quandam partem villæ quæ vocatur Fornis, in Comitatu Viennenſi ſitam, temporibus priſcis à Religioſis Chriſtianis Matris Eccleſiæ S. Mauricii Viennenſium Urbi conlatam, non longo tempore præterito, inter reliquarum ſubtractionem rerum injuſtè ob incuriam priorum Prælatorum ejuſdem Eccleſiæ* (&) ACTUARIORUM *fuiſſe ſublata.*

¶ ACTUARIUS CAPITULI. Compendioſa Beneficiorum expoſitio MS. folio 16. verſ. *Hanc* (reſignationem) *publicare* (debet) *in Eccleſia, vel cimeterio, vel in Capitulo coram Notario Regio, aut Apoſtolico, aut* ACTUARIO *Capituli, & duobus ad minus teſtibus.*

ACTUARIUS LIMES, apud Agrimenſores dictus ab actus latitudine, qui agrum per jugera diſcriminabat. Nam duo actus quadrati jugerum faciebant, cujus eadem erat latitudo cum unius actus longitudine. Vide Salmaſium ad Solinum pag. 677. 678.

ACTUARII PALI, Hygino, qui defigebantur inter centenos vicinos pedes, ſic dicti ab actus longitudine, qui per 120. pedes porrigebatur.

¶ ACTUATUM. Vide in *Actuare.*

ACTUBERNALIS, *Vicinus proximus.* Papias. Sed legendum *Adtubernalis*, ut apud Feſtum.

ACTULA, littus, ora, Gloſſ. Græc. Lat. ἀκτὴ, ἡ τῆς θαλάσσης, *Actula, ora.*

¶ ACTUM quod in fine diplomatū aliarumve Chartarum ſimilium ſæpiſſime legitur, non ſemper idem eſt ac *Datum. Datum* tempus confecti diplomatis, *Actum* rem tranſactam ſignificat; vel *Actum* tempus confecti inſtrumenti denotat. *Datum* conceſſi, cùm ſcil. inſtrumentum in manus impetrantis traditur. Hæc Mabil. Diplomat. p. 193. B. cujus rei exemplum affert ex Diplomate Gabergæ Reginæ ap. Marlotum Metropol. Rem. to. 1. pag. 607. *Actum IV. Idus Februarii an. Incarn. Dom. 698. Datum pridie Idus Februarii manu dominæ reginæ, &c.* ubi *Actum* biduo *Datum* præcedit.

¶ ACTUPLEX, corruptè in Pithœanis pro *artifex*, inquit Græv. ad Gloſſ. Iſid. in voce *artifex*, quæ *duplicem* ac *doloſum* ſignificat apud Iſidorum.

1. ACTUS, idem quod *Actio*, officium, miniſterium. S. Cyprianus Epiſt. 55. *Cùm* --- *ſingulis Paſtoribus portio gregis ſit adſcripta quam regat unuſquiſque & gubernet, rationem ſui* ACTUS *Domino redditurus. In Actu publico conſtituti*, in Appendice Sermonum de diverſis S. Auguſtini, ſerm. 3. Hincmarus opuſc. 29. *Juſſiſtis ut* --- *veniret ad cauſas veſtras, id eſt, ad judicia ſæcularia, & ſuum advocatum de ſuo capite, videlicet de ſuo quod ipſe egit* ACTU --- *donaret.* Eadem notione uſurpant lex 9. §. 2. Cod. de Bonis proſcript. l. 1. Cod. Theod. de Aſſeſ. l. 6. de Honor. l. 3. de Numerar. &c. Jul. Firmicus lib. 3. c. 13. & 14. Concilium Carthag. I. cap. 6. Senator. lib. 6. Epiſt. 12. lib. 7. Epiſt. 7. 14. 24. &c.

2. ACTUS, Pagus, *Actoris*, ſeu Comitis, aut Vicarii diſtrictus, vicaria. Vetus Charta apud Perardum in Burgundicis p. 21. *Peciola de terra, quæ eſt ſita in Actu Oſcarenſe, in fine Elariacenſe.* Adde Chartam aliam Eremberti pag. 144.

3. ACTUS. Vox Gromaticorum & Agrimenſorum, Græcis πλέθρον. Gloſſ. MSS. Reg. ſign. 1013. *Actus, agri ſpatium 120. ped.* Iſidorus lib. 15. cap. 15. *Actus eſt minimus latitudine pedum 4. longitudine 160.*

ACTUS QUADRATUS *undique finitur pedibus 120. hunc Bœtici aripennem dicunt, ab arando ſcilicet.* Iſid. Papias: *Actus, menſura quæ habet centum viginti pedes in latitudine. Hæc arpennum dicitur.*

ACTUS DUPLICATUS jugerum facit. Iſid.

ACTUM INTERVICINALE, *quatuor pedes latum, quæ jumenta agi poſſunt.* Papias ex Feſto. Juriſconſultis *Actus*, eſt jus agendi vel jumentum, vel vehiculum. Ebrardus Bethunienſis:

Eſt ACTUS *via quæ currus jumentaque ducit,*
Sed per iter, ſine jumentis & curribus ibis.

Vide Rigaltium ad Gromaticos.

ACTUS APOSTOLORUM, Liber Eccleſiaſticus, qui vulgò *Acta Apoſtolorum*, apud Anaſtaſium in ſancto Silveſtro PP. & in Chron. Beſuenſi p. 514. &c. Ita apud Thuribium Aſtorienſem Epiſcopum in libris apocryphis recenſentur: *Actus S. Thomæ, Actus S. Andreæ, Actus S. Joannis, quos ſacrilego ore Leucius conſcripſit.*

¶ ACUANITÆ, Hæretici, quorum primus Acuas quidam Manetis diſcipulus. De his Baronius ad an. 277. num. 42.

ACUARII, Anaſtaſio Bibl. in verſione Synodi VIII. act. 9. οἷον βελονάδες, σταυλισιανοὶ, ἱππίατροι &c. *Acuarii, ſtabularii, veterinarii, ſeu medici equarii.*

¶ ACUARIUM, *Theca acuum*, in Onomaſtico ad calcem Actorum SS. Junii to. 2.

ACUBICULA. Extat hocce vocabulum in Legibus Francor. Baſileæ editis lib. 1. c. 75. *Fœminæ (in die Dominico) opera textilia non faciant, nec capulent veſtitus, nec conſuant, vel Acubicula fiant.* Sed ibi mendum ſubeſſe advertit Spelmannus ex Capitulis Caroli M. lib. 1. cap. 81. ubi eadem verba leguntur: ibi enim editur *Acupictile.* Unde fruſtra Meurſius emendationem tentavit.

¶ ACUBULA. Vide *Acucula.*

¶ ACUBUS. Vide *Aculus.*

ACUCLA, *Scaplum*, κνίστειον in Gloſſ. Græc. Lat. pro *Acucula.* Vide *Agagula.* [Meliùs κνηστήριον, Cultellus, Gall. *Canif*, vel etiam pro *Radula*, Gall. *Gratoir, Racloir*; at longè aliena vox ab *Agagula.*]

1. ACUCULA, [ACUCULLA & ACULA] diminut. ab

Acus, quaſi minor acus; ſic autem *Diſcerniculum* dicitur. *Acum* Martialis, *Acum crinalem* Apuleius lib. 8. *Acum crinibus diſtinguendis* Tertullianus lib. de Pœnitentia, *Acum diſcriminalem* S. Hieronym. Apol. ad Rufin. *Acum comatoriam* Petronius vocant. ubi Woweren. & Erhard. conſulendi, & alii Criticorum filii. Gallis *Aiguille de teſte*. Excerpta ex veteri Lexico de æreis: *Acucula*, βελόνη, ex quibus emendandæ Gloſſæ Gr. Lat. βελόνη, *Acuſa*, *Acus*, ſeu ut habet Cod. MS. *Acubula*, *acus*: ſcribendum enim *Acucula*, quomodo habet Onomaſt. vetus. Lex 1. Cod. Theod. de Repud. *Si præter hæc tria crimina repudium marito miſerit, oportet eam uſque ad* Acuculam *capitis in domo mariti deponere.* Acum verò inter ornamenta muliebria recenſet lex 27. §. 2. D. de auro & arg. Conſtit. ſynodales Epiſcopi anonymi an. 1237. tom. 2. Concil. Angl. de Monialib. *Nec in velo Acus argenteas audeant deportare.* Hieronymus in cap. 3. Eſaiæ: *Habent* Acus *mulieres, quibus ornatorum crinium compago retinetur, ne laxiùs fluant, & in ſparſos diſſipentur capillos.* [Agnellus lib. pontif. apud Murat. to. 2. p. 108. col. 1. C. *Juſſit ipſe endothim byſſinam pretioſiſſimam, cui ſimilem nunquam videre potuimus*, Aculis (aliàs Acucullis) *factam, omnem Salvatoris noſtri hiſtoriam continentem.*]

¶ ACUCULA, Acuculia, Acutus, ſolers. Vide *Agagula*.

ACUDA [Rota hauritoria.] Vide in *Acutum*.

¶ ACUITAS, Acumen, ut ſtyli, ingenii, &c. Gocl. Lex. Phil. 285.

¶ ACUIDAMENTUM, } Vide *Acunydare*.
¶ ACUIDARE. }

¶ ACULEA, Cuſpis campanaria, pyramis, obeliſcus, Gall. *Aiguille*, *Fleche*. Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 392. * E. *Fueramus igitur erecturi in ſummo illius* (turris campanariæ) Aculeam *conquadratam, cacuminis de quinquaginta cubitis, in gloriam & titulum ſanctæ crucis.*

¶ ACULERIUM, Acuum theca, Gall. *Aiguillier.* Statuta Ord. Grandimont. apud Marten. tom. 4. Anecdotorum col. 1234. C. *Pectenarium etiam & Aculerium & cultellus, &c. omni careant ornatu.*

ACULUS, *Miniſterialis domus Regiæ*, in Gl. Iſidori. [Excerpta Pithœi: *Acubus Miniſterialis, &c.* Cerda in Adverſariis emendat *Acoluthus*. Barthius: *Aulicus*. Salomonis Conſtantienſis Gloſſæ: *Aulicus, Miniſter regalis, ab aula.* Sed optimè J.F. Gronovius: *à caliculis*: quod probat ex Papia. Eſt autem *à caliculis*, pincerna, qui Suetonio dicitur *ad cyathum ſtare*. Hæc ex Georgii Grævii notis ad Gloſſas Iſidori. Vide *Agagula*.]

¶ ACUMBA, *Accubitum*. Acumbisma, *Fulcrum*. Lexic. G. B. in Amalthea.

ACUMI. Fragmentum Petronii; *Abacia & Acumi omnia expoſcit, inteſtina mea noverat, &c.* [Explicatur & emendatur in voce *Abacia*.]

¶ ACUMINARE, Acuere, metaph. Excolere, perpolire. Guibertus l. 2. de Vita ſua cap. 5. *Adeo namque ſolers ejus quotidie Acuminatur ingenium.* Hac voce ſine tropo uſus eſt Lactantius Opific. cap. 7. *Acuminavit in caudam.*

¶ Acuminati calcei. Vide *Roſtra* & *Poulainia*.

ACUNYDARE, Acundare, Aquindare. Vox Catalonica. Diffidare [Gall. *Défier*, Hoſtem ſe declarare, Ad bellum provocare. Oriri videtur ex *Abcognitare*, quod interpretor *Méconnoître*; at Leonardo Friſchio eſt ſymbolo ſe diſtinguere, cui contrarium eſt *Adcognitare*, alicui ſeſe adjungere, Gall. vet. *s'Accointer de quelqu'un.* Quid ſi *Acunydare*, vox eſſet hibrida ex vocibus *ad* κύνα *dare*, Canem vocare, Gall. *Appeller chien*: quod conſtat ab eo qui alterum ad certamen provocabat olim factum fuiſſe.] Uſatici Barcinocenſes MSS. cap. 81. *Si quis aliquid eis nocuerit, vel aliquod damnum, vel forisfactum eis fecerit, ipſa teneat die per* Acunydatum *à Poteſtate.* Cap. 110. *Si quis dixerit ſeniorem ſuum habere diffidatum, vel* Acunidatum, *ſic hoc probare nequiverit, emendet omnia mala facta, quæ propter hoc hac occaſione fecerit, &c.* Cap. ſeq. *Omnes homines poſtquam* Aquindaverint *Poteſtates, teneant eis pacem & treugam* 30. *diebus, & Poteſtates ad Vicecom. vel Comitores* 15. *diebus, & ad Valvaſores & ad alios Milites* 10. *diebus.* Cap. 115. *Item ſtatuerunt — quòd ſi aliquis per ſemetipſum, vel per ſuum nuntium voluerit* Aquindare, *vel diffidare ſuum ſeniorem, ſemel poſſit facere, &c.* Conſtitutiones Catalaniæ MSS. cap. 1. *Quod ſi quis infregerit, non habebit meum amorem, ſed ſub Aquindamento erit meo.* Alio loco: *Cùm exierit à Curia Regis, teneat ſe pro ſuo Acunydato.* Infra: *Et nullus Baronum terræ recipiat in honore ſuo, nec det ei conſilium, vel juvamen, imò* Aquindent *eum ſtatim & faciant ei guerram*, Charta Ildefonſi Regis Aragon. an. 1187. pro libertatibus villæ Amiliani (*Milhau*) in Occitania, in Reg. Lud. Hutini Reg. Fr. f. 7. *Vel non fuerit Aquindatus vel diffidatus, &c.* Tom. 8. Spicil. Acheriani p. 386. [*Nullus homo capiat per ſe vel per alium, nec robet nec robari faciat aliquem hominem de genere Laïcum vel Clericum, niſi* Acundaverit *ipſum ante per quindecim dies.*]

¶ Acudamentum, Belli declaratio, diffidatio, Gall. *Deffy. Acuidare.* eadem notione. Concilium Tarracon. an. 1591. to. 4. Collect. Concil. Hiſp. p. 591. col. 2. *Si poſt monitionem factam perſonaliter vel publicè in Eccleſia, ubi domicilium habuerint diffidantes ſeu* Acuidantes *præfati .... infra decem dierum ſpatium præfata* Acuidamenta *ſeu diffidamenta non revocaverint cum effectu; ex tunc in Eccleſiis civitatum, villarum, vel locorum, quamdiu præfati diffidantes ſeu Acuidantes præſentes fuerint, ceſſetur penitus à divinis.* Ibidem pag. 583. *Si quis deinceps... diffidaverit ſeu* Acuidaverit, *Archiepiſcopum, vel Epiſcopum ...... vel alium in ſacris ordinibus conſtitutum .... ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.*

¶ Acunydamentum, in Uſaticis Barcinon. MSS. cap. 64. *Omnes homines habentes ſeniores, nullo ingenio vel ratione, neque per difidamentum, neque per* Acunydamentum, *neque per illorum ſevum illis relictum guaytent perſonas..... nec vulnerent, nec capiant.*

ACUPEDIUM. Gl. Græc. Lat. ὀξυποδία, *Acupedium, adenſatio.* ὀξυποδῶ, *adenſo, denſo. Acupedius, vel ſecundùm aliquos Acupediens, i. Curſor, quaſi acutis pedibus currens. Acupedineus, velox, vel ad Acupedium pertinens. Acupedilius, velox.* Ugutio, Breviloq. Jo. de Janua, ex Feſto. [Item. *Æquipedius, Acripedius, Agipedius, Accipedarius, Accipes, Agipes*, eadem notione in Amalthea Onomaſt. *Acupes*, quaſi *Ocypes* à Græco ὠκύς, Celer dictus eſt, *Acripedius* ab ἄκρος, Extremus. Vox Græco-Latina, quæ hominem tanta velocitate currentem ſonat, ut vix tangat humum ſummis pedibus.]

¶ ACUPICTILE. Vide *Acubicula*, & in voce *Acupictus*.

ACUPICTUS, Iſidorus lib. 19. Orig. cap. 22. Acupicta *veſtis, acu textilis, aut acu ornata. Eadem & Phrygia. Hujus enim artis periti Phrygii omnes dicuntur.* Virgil. lib. 11. Æneid. *Pictas acu tunicas,*

Ubi Servius: *Nomine artis qualis eſſet tunica demonſtravit, nam hujuſmodi veſtes Acupictæ dicuntur.* Teſtamentum Leodebodi Abb. apud Helgaudum: *Oralia ad menſam unà cum cappis, & vela 2. Acupicta.*

Acupictilis, Anaſtaſius Bibl. in Leone IV. pag. 177. *Velum Acupictile habens hominis effigiem ſedentis ſuper pavonem unum.* Ibidem pag. 187. *Fecit veſtes de fundato tres habentes unam tabulam Acupictilem interclusam.* Adde Capitula Caroli M. lib. 1. cap. 81.

Acupictura. Regula S. Cæſarii ad Monachos cap. 42. *Plumaria & Acupictura, & omne polymitum --- nunquam in Monaſterio. fiant.* Acupicturæ verò artifex Heſychio dicitur, Βελονοποικίλτης, ὁ τῇ ῥαφίδι ὕφη ποιῶν καὶ ζωγραφῶν.

¶ ACUPODIUM, ὀξυπόδια, in Gloſſis Cyrilli. Vide *Acupedium.*

¶ ACURTARE, Breviare, contrahere. Gall. *Acourcir, Abreger.* Prologus partis 2. Hiſt. Tranſlationis B. Edmundi apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 1859. *Cujus narrationis ſeriem ita* Acurtare *decrevimus, ut nihil de veritate hiſtoriæ tranſlationis ipſius inveniatur omiſſum.*

1. ACUS, Acicula, ſpinula: noſtris, *Eſpingle*, qua *Pallium Archiepiſcopale* conſtringitur, ſeu configitur. Ordo Roman. *Pallio ſuperinduitur, & configitur per Acus in planeta retro & antè.* Occurrit ibi non ſemel, ubi de Pallio Pontificis agit. Bruno Signienſis de Veſtimentis Epiſcopalibus: Acus *autem non ad pungendum, id eſt, non propter hujus vitæ compunctionem, ut quidam putant, ſed ad planetam palliumque jungendum inventæ ſunt. Quædam enim anſulæ antiquitus in planetis poſitæ erant, quibus* Acus *inſerebantur, & pallium ſimul cum planeta firmabant, ne à ſuo loco pallium moveretur.* Charta Joannis Archiep. Capuani an. 1301. in Sanct. Cap. 263. *Item tres Acus de argento cum lapidibus pro palleo.* Propriè verò *Acus* dicitur pars fibulæ, qua illa clauditur & aſtringitur. Trebellius Pollio: *Fibulam auream cum Acu Cypria unam.* Fortunatus lib. 8. poemate 4.

Chryſolitha auratam fibula claudit Acum.

2. ACUS, *Calamiſtratorium*, in Gloſſ. Iſid. Vide *Acucula.*

¶ ACUSTUMARE. Tributum ex *cuſtuma* ſeu conſuetudine exigere, Gall. *Lever la coutume.* Hinc noſtrum *Accoûtumer*, Aſſuefacere. Arreſtum Parlamenti ſub Philippo Franc. Rege in Tabulario Compendienſi: *Nituntur .... Acuſtumare paagium injuſtè & de novo mercaturarum villæ Compendienſis, &c.* Vide in *Conſuetudo.*

1. ACUTA, Febris violentior, [*Fievre aiguë.*] Vita S. Margaretæ Hungaricæ num. 53. *Rex Ladislaus cum pluribus diebus Acutam continuè paſſus fuiſſet, &c. Acuta Febris*, in Vita Lietberti Epiſc. Camerac. cap. 9. *Acutæ paſſiones* apud Cælium Aurelian. lib. 3. Tardarum paſſionum c. 5. & apud Ordericum Vital. p. 873. *Acuti morbi*, apud Conſtantinum Afric. lib. 10. Pantechn. cap. 5. Celſus lib. 3. cap. 1. ait Græcos diviſiſſe morbos omnes in duas ſpecies: *Alios namque ex his Acutos, alios longos eſſe dixerunt.* Vide Mich. Scotum Menſæ Philoſoph. cap. 7.

In Acutis laborare. Cæſarius lib. 10. c. 44. *Cùm tempore quodam Laborarem in Acutis, ac ſemel & ſecundò poſt criſim recidivaſſem.* Lib. 11. cap. 36. *Monachus quidam bonæ vitæ Laborabat in Acutis.* Lib. 12. cap. 36. *Idem Steppo cùm in Acutis Laboret.* Ita lib. 1. cap. 25. & alibi non ſemel. Noti ſunt Aretæi & aliorum Medicorum libri περὶ ὀξέων παθῶν, & Cælii Aureliani *de Acutis.* Vide Humelbergium ad Sereni Sammonici. caput 2.

2. ACUTA, in Muſica. Vide *Superacuta.*

ACUTARE, Acuere. [Gall. *Aiguiſer.*] Paſſio ſancti Bonifacii Mart. num. 8. *Et cùm iratus fuiſſet judex, juſſit ut calami Acutarentur, & eos affigi ſub ungulis manuum ejus.*

¶ ACUTARII CANES, in Lege Salica, iidem qui *Argutarii.*

ACUTELA, *Acumen*, Joanni de Janua.

ACUTIA, *Verſutia: Acutus, Verſutus*, Papiæ. Ekkehardus Junior de Caſib. S. Galli. c. 10. *Quæ Acutia ſua verſipelli reſumpſerat.* cap. 11. *Miror te numquam hominis pigere, qui aſtu ſuo ſemper tuas exuperavit Acutias.* cap. 16. *Valeant odibiles illi, qui te Acutiis ſuis à bono avertere moliuntur. Sotularium Acutia*, i. cuſpides, *Roſtra*, in Vita Mariæ de Mailliaco n. 36.

¶ ACUTIANGULUS, Angulus acutus. Prolegom. in Euclydem 1. 8. *Oxygonium verò, id eſt, Acutiangulum.*

ACUTIATOR, Qui acuit, ſamiarius: Gall. *Aiguiſeur.* Gloſſ. Lat. Græc. ἀκονητὴς, *Samiarius, cociarius, Acutiator.*

Idem *Acutor* dicitur Joanni de Janua.

¶ ACUTIES, Acumen, cuſpis, Gall. *Pointe.* Vita ſanctæ Catharinæ Senenſis to. 3. Aprilis p. 901. D. *Quod cùm feciſſem manu, protulit clavum unum, cujus cuſpidem, vel* Acutiem *in medio palmæ manus meæ oppoſuit, tamque fortiter manum clavo ſtrinxit, ut, &c.*

ACUTIM, *Acutè*, Joanni de Janua.

ACUTUM, Ædificii ſpecies Hiſpanis, quæ vox occurrit non ſemel in Foris Aragonenſibus apud Michaëlem *del Molino* in Repertorio in hac voce, & in v. *Apprehenſio*, ubi jungitur cum *Cequia*, i. Foſſa rivi. Hiſpanis *Açuda*, eſt rota hauritoria. Idem Molinus pag. 265. deſcribit Chartam Alphonſi I. Regis Aragon. æræ 1153. quæ facta dicitur *in illa Açuda civitatis Cæſarauguſtæ.*

1. ACUTUS, Clavus aut gomphus. Ebrardus in Græciſmo c. 12.

Clava, genus baculi: clavis, fera: clavus, Acutus.

Mamotrectus ad 41. Iſaiæ: *Clavis, i. Acutis. Acutum cuprinum*, dixit Vegetius lib. 3. de Re veterin. cap. 2. Innocentius Agrimenſor, *Acutum Cyprinum*, pro clavo æreo, quem *Cyprinum Clavum* vocat Palladius. Pelagius libello 15. n. 48. *Impoſſibile eſt navim fabricare ſine Acutis.* Bonifacius Epiſcopus Atinenſis in Sermone de SS. Nicandro, Marciano & Marco: *Clavos acutiſſimos in vertice beati cœperunt inſigere Marci, idololatræ impiiſſimi in vertice ejus* Acutos *figebant, &c.* Vita S. Potiti Mart. n. 20. *Et allatum Acutum juſſit eum in capite uſque deorſum in eum figi.* Occurrit ibi pluries. Vita ejuſdem S. ex MS. Neapolitano, habet hoc loco, *clavum ferreum, clavum Acutum.* Utuntur præterea Macrobius & Iſidorus lib. 19. cap. 33. Auctor verſionis Italicæ lib. Petri Creſcentii de agricultura pag. 62. *Ma ſanè mandorli ſi ficca un' Aguto, ſi o pertugia in molti luoghi.* & p. 275. *Se i chiovi, o vero Aguti ſaranno d'oro.*

2. ACUTUS, *Panis triangulus*, in Gloſſ. MS. in Reg. Cod. 113.

¶ ACYNIDAMENTUM. Vide in *Acunydare.*

ACYRALIS. Vide *Aciralis.*

¶ ACYSTERIUM. Vide *Aſceterium.*

¶ ACYTURA, pro *Adjutura*, Gall. *Aide.* Tributi ſpecies. Charta an. 1375. apud Baluzium to. 2.

Hiſt. Arvern. p. 1711. *Redditus, decimas, parcerias, prata, paſcua, terras, nemora, riperias, portus, paſſagia......& omnia alia commoda & emolumenta, jura, deveria, &* Acyturas *quaſcunque caſtrorum & caſtellaniarum prædictarum.* Vide *Auxilium.*

ACZADUS, ex Hiſpanico *Açada*, Capreolus, bidens. Innocentius III. PP. lib. 13. Ep. 161. de Burgenſi Eccleſia: *Ferrum caldararium, acetrum, tres Aczados, totidem Aczadas, 4. ciſtas ſcutellis plenas, &c.*

¶ Aczadus, Ligonis ſpecies, Gall. *Hoyau.* Hiſpanis *Açadon*. Inſtrumentum ferreum ad paſtinandum aptum. Differt latitudine ab

¶ Aczada, Hiſpanis *Açada*, Gallis *Hoüe*, quæ ferreum item eſt Inſtrumentum, tenue, largum octo vel novem pollices, ac recurvum, quo maximè utuntur vinitores & paſtinatores. De hujuſmodi autem ligonibus, non de *Capreolis* in exemplo ſuprà allato, quod ſic reſtituendum exiſtimo, *Ferreum Caldararium, acetrum, tres Aczados, &c.* vide *Açada* &. *Açadon* in Dictionario Hiſpano-Gallico Franciſci Sobrini.

¶ ACZARIUM, Chalybs, Gall. *Acier.* Computum anni 1333. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 278. *Item pro arnenſe uno de malla de Aczario.* Gallicè diceretur: *Pour un harnois dont les mailles ſont d'Acier.*

¶ ACZIMA, Aczimatura, Aczimiatura, Pannorum tonſura, Gall. *Tonture de draps.* Computum Joan. de Ponciaco ſub Humberto Dalphino an. 1333. to. 2. Hiſtoriæ Delphinatus, pag. 279. *Item pro Aczima ipſius robæ....ſol. iij.* Et pag. 283. *Item pro tonditura ſeu* Aczimatura *panni robarum Dominæ Beatricis....7. ſol. 4. den. Vienn.* Ibidem p. 284. *Pro roba Dom. Dalphini & Dominæ de mandato Domini 41. Flor. & pro* Aczimiatura *ſeu tonditura ipſius 31. ſol. Vienn. Item pro Aczimiatura ſeu tonditura ipſius apud Gronop. quia iterum ipſum tondi fecit, &c.*

¶ Aczimare, Tondere, ibidem pag. 282. *Item pro tondendo ſeu Aczimando ipſo panno, &c.*

AD, Præponitur ſæpe locorum nominibus, ex familiari ac vulgari loquendi formula, qua nos *ire ac pergere* dicimus *ad quædam loca*: cujuſmodi exempla paſſim proferunt Itineraria vetera Antonini & Hieroſolymitanum, & Peutingeri Tabulæ. Ita apud Ammianum lib. 27. Mediolani locus occurrit, *Ad Innocentes* appellatus. Græcos etiam recentiores ita locutos docuimus in Deſcript. S. Sophiæ n. 18. Sed & Dafnenſe Palatium ad Antiochiam ἐπιδάφνην dictum, quaſi ἐπὶ τὴν Δάφνην, par eſt credere. Regino an. 962. *In quodam monte qui dicitur ad ſanctum Leonem. Pontes* in Pictonibus caſtrum, *ad Pontes* vocari ſcribit Anonymus in Miraculis S. Eutropii Epiſcopi Santonenſis n. 22. Vide Theoſterictum in Vita S. Nicetæ Hegumeni n. 28.

☞ Frequentiſſimè occurrit iſthæc loquendi ratio, præſertim apud Scriptores noſtros qui illam à Gallico mutuaverant, non modò ubi de locorum nominibus ſermo eſt, ſed etiam, & præcipuè quidem, cùm de officiis miniſteriiſve agitur. Sic in Computo generali reddituum Regis Franc. an. 1202. apud D. *Bruſſel* Tract. de uſu feud. to. 2. pag. clvi. *Pro lx. ſervientibus* Ad *equos, & pro C. ſervientibus Ad pedem, & pro quatuor baliſtariis Ad equum.* Quod diceremus, *Sergent à cheval, Sergent à pied.*

¶ AD pro *In*, verbi gratia apud Spartianum in Pio: *Profectus eſt Ad Campaniam.* Sequioris ſæculi idiotiſmus eſt. Vide Caſaubonum ad eumdem in Hadriano.

ADA. Vide *Acla.*

¶ ADÆQUARI, Æſtimari, diligenter diſcuti, inſpici. Honorius Imperator in lege an. 413. to. 5. Cod. Theodoſ. pag. 134. *Loca, quæ præſtationem ſuam implere non poſſunt, præcipimus* Adæquari, *ut quid præſtare poſſint, mera fide, & integra veritate ſcribatur.*

ADÆQUATIO, Æqua bonorum partitio inter hæredes, in Lege Longob. lib. 2. tit. 29. §. 3. cujuſmodi *adæquationis*, ſ. *exæquationis* bonorum formulæ habentur apud Lindenbrog. form. 67. 68. 69. & 70. Vide *Æqualentia.*

ADÆQUE, pro *pariter, perinde*, in diurno Romano cap. 2. tit. 4. §. 10.

1. ADÆRARE, Pretium addicere, ære eſtimare, ad æris pretium redigere, vulgò *Adpretiare.* Gloſſ. Lat. Gr. *Adærat.* ἐξαργυρίζεται, ἀποχαλκίζει, *Adæratio*, ἐξαργυρισμός. Gloſſ. Lat. Gr. ἀπαργυρισμὸς, *Adæratio*, ἐξαργυρίζω, *Adæro.* Lex Burgund. addit. 2. §. 7. *Solidi qui à tempore Alarici Regis Adærati ſunt.* & Lex Wiſigoth. lib. 4. tit. 5. §. 7. *Poſt parentum obitum Adæratione adhibita, &c.* Joan. Diaconus in Vita S. Gregorii M. PP. lib. 2. cap. 24. *Cunctorum patrimoniorum prædiorumque reditus---Adæravit.* Breviloq. *Adærata prædia dicuntur, ex quibus æs proveniebat. Adæratæ annonæ*, in leg. 31. Cod. de Erogat. milit. annonæ, cùm ſc. annonæ in ære perſolvuntur. [Hinc Jac. Cujacio *Adhærare* idem eſt ac *Albergare*, quòd ſcilicet *Alberga* quæ primùm ſervitus erat fundo impoſita v. g. hoſpitio excipiendi, nunc in ære ſolvatur.] Vide Caſaubonum ad Theophraſti Characteres p. 332. & ad Sueton. Salmaſium ad Pollionem p. 338. & Jacobum Gothofredum ad leg. 28. Cod. Theod. de Erogat. milit. annonæ.

2. ADÆRARE. [ſ. Ære munerare, ſtipendia decernere, Gall. *Gager.*] Bulla Adriani I. PP. an. 772. in Bullario Caſinenſi to. 2. pag. 13. *Et ecce obnixè nos, Religioſiſſimi Dei cultor, dinoſceris popoſciſſe, ut ex noſtri perſona ſtuduiſſemus* Adærari, *qui ſine noſtra inquietudine eaſdem veſtras cauſas ſubtiliter perſcrutare, vobiſque juſticias facere deberet.* [Gloſſulæ in Cod. MS. Cluniac. to. 2. Operum poſthum. Mabill. p. 23. *Adæravit, id eſt, ære muneravit.*]

¶ ADÆRATIO. Vide in *Adærare.* 1.

ADAGONISTA, *Incitator, certator*, Joanni de Janua, pro *Antagoniſta.*

¶ ADALBERGA. Teſtamentum Adalaïdis an. 978. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 97. *Alia medietas de fructu remanent Raymondo Archiberga & Adalberga.* Haud ſcio an *Archiberga* & *Adalberga* idem ſint, qui dominus *Albergæ*, cui competat jus *giſti* ſeu jus quibuſdam in prædiis hoſpitandi. Vide *Alberga.*

¶ ADALGERE, pro *Adaugere*, Addere. Charta Rorgonis & Aldeburgis uxoris pro Monaſterio Nobiliacenſi, regnante Rotberto Rege: *Decumbente quoque meipſo propter aliquam plagam in lectulo, ſtatui apud me:* Adalgere *deberem ad eleemoſynam genitoribus meis; quod & feci, &c.*

ADALIDES, Auditores, Mauris Hiſpanis; apud Rodericum Tolet. lib. 3. de Reb. Hiſpan. cap. 24. aliàs *Adalides* dicuntur *Itineris ductores.* Leges Alphonſinæ part. 2. tit. 22. lege 1. *E por eſto los llaman* Adalides, *que quiere tanto dezir como guiadores, que ellos deven aver enſi todas eſtas coſas ſobredicas, para bien ſaberguir las hueſtes & las cavalgadas en tiempo de guerra.* De eorum munere ſic Gregorius Lopez ex lege 4. Adalides *poteſtatem habent judicandi circa ea quæ contingunt in hoſ-*

tium incurſibus, ſeu cabalcatis, & ſuper diviſione prædæ cum perditorum reſtitutione: juſſa imponunt Almogaberibus & peditibus, ponunt etiam de die ſpeculas ſeu atalayas, & noctu auſcultatores, vulgò dictos Eſcuchas; ordinant Eſtalgaras, & inſidias ſeu celatas; creant etiam Almocadenos, qui ſunt capitanei ſuper pedites, &c.

ADALINGUS, Adelingus, Ethelingus, Edelingus, Edlingus, &c. voces unius & ejuſdem originis, Saxonicæ nempe, quæ *Nobilem* & natalium ſplendore illuſtrem quempiam ſignificant: ab æðel, vel eðel, *Nobilis*, quam etiamnum uſurpant Germani eo ſignificatu. Gloſſ. Keronis, *Nobilibus*, *Adelem*. Lex Angliorum & Werinorum tit. 1. *Si quis Adalingum occiderit, 600. ſol. comp. qui liberum occiderit, &c. qui ſervum occiderit, &c.* Ita tit. 2. 3. 4. & 5. ubi trifariam hominum conditionem apud Saxones diſtributam obſervare eſt, in *Adalingos* ſeu Nobiles, *Liberos*, & *Servos*. Quod firmatur ex Nithardo lib. 4. *Saxonica gens omnis in tribus ordinibus diviſa conſiſtit. Sunt enim inter illos qui* Edhilingi, *ſunt qui Frilingi, ſunt qui Lazzi illorum lingua dicuntur: Latina verò lingua hoc ſunt Nobiles, ingenuiles, ſerviles.* Vocis vim attigit etiam Simeon Dunelm. & ex eo Rog. Hovedenus an. 887. *In loco qui dicitur Ethelingaege, id eſt, Nobilium inſula.* Math. Weſtmonaſterienſis & Bromptonus habent, *Ethelinghey* & *Ethelingeie*, *quod interpretatur inſula Nobilium.* Nec dubium quin ab hac voce formata ſint Angloſaxonica illa vocabula appellativa, *Ethelredus*, *Athelunus*, *Ethelbaldus*, *Ethelulfus*, *Ethelſtanus*, Regum Angloſaxonum familiaria nomina.

Edwardus Confeſſor in ſuis Legibus c. 35. vocem *Adeling* effictam vult ex *Athel*, nobilis, & *Ling*, imago; *quæ conjunctæ*, inquit, *ſonant nobilis imago.* Ab Edwardo hauſit quæ habet in hanc ſententiam Bromptonus pag. 907. Verùm Spelmannus auctor eſt Saxonibus in more fuiſſe patrio nomini *Ling* ſubjungere, cùm vel filium, vel juniorem denotare vellent, verbi gratia, *Eadmundling*, pro filio Eadmundi: indeque pleraſq; Arctoas nationes terminationem iſtam retinuiſſe in nominibus appellativis, quæ earum originem deſignabant. Unde *Salingi* dicti à *Sala* fluvio, à quo profecti; *Nordalingi*, quaſi filii Aquilonis; *Eaſterlingi*, quaſi ſoboles Orientis. Vid. Cluverium in Germania antiqua lib. 1. c. 15. & Beſoldum in Diſſert. de Ordine equeſtri pag. 4.

Ab hac igitur originatione dictos putant *Adelingos*, Regum præſertim filios & hæredes. Leges Edwardi loco citato: *Rex verò Edwardus Edgarum filium eorum ſecum retinuit, & pro ſuo nutrivit: & quia cogitabat hæredem eum facere, nominavit* Adeling, *quem nos dicimus Domicellum. Sed nos indiſtrtè de pluribus dicimus; quia Baronum filios vocamus Domicellos, Angli verò nullum niſi natos Regum.* Leges Hoeli Boni; *Urchrichiad, i. Edling, qui poſt Regem habet ſuccedere, &c.* Certum autem Regum filios *Adelingos* vocitatos. Ita apud Simeonem Dunelm. de Geſtis Angl. an. 866. *Elfredus, id eſt, Clito Adeling.* Apud Henricum Huntindon. lib. 5. *Beorthſigt filius Brithnodi Adeling.* Et lib. 6. *Quidam Anglorum Eadgar Adeling promovere volebant in Regem.* Charta Ælfredi Regis in Monaſtico Anglic. to. 1. p. 203. *Ad inſulam Clitonum quæ Anglicè uſitato nomine Aedlingaeg nuncupatur.* Unde colligitur *Clitones* & *Adalingos* eoſdem eſſe. Adde Ordericum Vital. lib. 12. pag. 855. 869,

Adelinga, Ordo Nobilium. Gotefridus Viterb. an. 776. de Longobardis agens: *Omnes Reges illi fuerunt Adelingi, id eſt, de nobili proſapia, quæ apud illos dicitur Adelinga.*

¶ ADAMA, Humanum genus, Adami progenies. Miſſale Gallicū apud Mabillonium Liturg. Gallic. pag. 355. *Succumbente Agno noſtra pro ſalute, Agno figurato diu, demum eum vincente Letum, illo & Leone Juda veriore, antea tempus captivatæ reditus fideliter* Adamæ, *fratres cariſſimi, expectemus prædæ: ut compilatis inferi ſpoliis, &c.*

¶ ADAMANTES, Species tignorum, ut videtur, ad apparatum navis accommodorum. Informationes Civitatis Maſſil. de paſſagio tranſmarino ex MS. San-germ. ubi de navium apparatu: *Item vj. Adamantes ad longitudinem xviij. paſſuum.*

¶ ADAMAS, Magnes, Gall. *Aimant*: à verbo *Adamare.* Vita S. Walrici Abbatis num. 10. to. 1. Aprilis p. 19. E. *Hic ergò Sacerdos, juxta Prophetam, in Templo Dei lapis eſt vivus in ædificio Dei appellatus, qui rectè, ut audio* Adamanti *lapidi pretioſo comparatur, cujus natura talis eſt, ut quidquid adſpexerit, ipſum etiam ferrum ad ſe ſubtrahat.*

ADAMATICA, Arbor Paradiſi terreſtris, cujus fructum manducavere Adam & Eva. Petr. Chryſolog. Serm. 54.

¶ ADAMATORIUS, ἐρωτικός, In Gloſſ. Latino-Græco.

¶ ADAMATRIA, Eadem notione apud Laur. in Amalthea.

ADAMIANI, & Adamitæ. Dicti quidam Hæretici qui Adæ imitantur nuditatem; unde & nudi orant, & nudantes ſe mares & fœminæ conveniunt, &c. S. Auguſtin. lib. de Hæreſ. & Iſidor. lib. 8. cap. 5.

¶ ADAMICARI, Adamari. Hiſt. Miſcellan. apud Murator. to. 1. part. 1. pag. 112. *Quidam autem dicebant quòd & in vita Juſtini* Adamicata *ei fuerit, & ipſa perſuaſit Juſtino ut eum Cæſarem faceret.*

¶ ADAMITÆ, *Albi lapides duriſſimi*, Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico: quaſi diceret *Indomitæ* ex à privat. & δαμάω, domo. Iidem lapides ſunt, qui Plinio *Adamantides.*

¶ ADAMITUS, *Lapis in veſica*, eidem.

¶ ADAMPLARE, ut *Adampliare*, Gall. *Amplifier*, *Elargir.* Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 8. cap. 6. apud Murator to. 8. col. 288. *Unde versùs inimicos fecit planari foſſas, &* Adamplari *vias, & omnia paramenta diſpoſuit, quibus credi poſſet, quòd Eccelinus vellet confligere cum legato.*

ADAMPLIARE, pro *Ampliare. Adampliare templum donis*, in veteri Inſcriptione.

¶ ADAPTATIO, Accommodatio, Applicatio, Gall. *Application.* Hiſtoria Tranſlationis B. Edmundi Cantuar. Archiep. inter Anecd. Marten. to. 3. col. 1859. D. *Quòd ſi ſimilitudo ad habitum referatur.... vera eſt Adaptatio.*

¶ ADAQUAGIUM, Aquarium, Gall. *Abbreuvoir.* Serrarius de rebus Moguntinis to. 1. pag. 38. novæ edit. *Fecit inſuper prædictus Aureolus Rex pro pecoribus adaquandis quoddam Adaquagium in civitate Moguntina.* Rurſum occurrit in Charta Thoſſiac. an. 1404.

1. ADAQUARE. Gloſſ. Latino-Græcæ: *Adaquat*, ποτίζει. Gloſſ. Græco-Lat. ποτίζω κτήνες, *Adaquo.* Lex Wiſig. lib. 8. tit. 3. §. 15. *Pecora---Adaquentur tantummodo, & teneantur incluſa.* Saxo Grammat. lib. 10. Hiſt. Dan. pag. 179. *Qui vero Adaquandi tempore ita ſodalis equo uſus fuiſſet, &c.* Theodol.

En Adaquare gregem ſimul & relevare calorem
Noſtra venit Phroneſis.

Utuntur Sueton. in Galba cap. 7. Gregor. M. lib.

11. Epiſt. 5. Interpres Bibliorum, &c. Italis *Adacquare*, eſt irrigare. Hinc

¶ 2. ADAQUARE, pro Irrigare apud illorum Scriptores occurrit, cùm latinè ſcribunt; Gall. *Arroſer.* Chronicon Parmenſe ad an. 1303. apud Murator. to. 9. col. 849. *Tempore æſtatis, antè poſtea, bene quaſi per unum annum non pluit.....metitum non fuit, & nullus fuit qui ſegaret prata, niſi illa quæ poterant* Adaquari.

¶ 3. ADAQUARE, Miſcere aquâ, aquâ diluere, Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes, an. 1351. ex libro Viridi fol. 53. *Vinum del relheu reffectorii Monachorum..... datur ibidem* (pauperibus) *amore Dei, cum alia quantitate vini quam quotidie debet dare dictus dominus Abbas propter hoc, & ſunt decem cancelli vini non tamen vini conventualis, ſed de leviori, ſicut dat decem panes frumenti, quæ quantitas ſeu menſura multoties viſa fuit aſportata in quadam ſemale de cellario ad reffectorium, quæ* Adaquatur *& datur ſimiliter amore Dei.*

¶ ADAQUARIUM, Aqualis, Gall. *Aiguière.* Teſtam. Richardi II. Regis Angl. apud Rymer. to. 8. pag. 76. *Et quòd omnia, coronæ aureæ, ciphi, Adaquaria, & vaſa aurea, & alia jocalia, &c.*

ADAQUATORIUM, Aquarium, in Charta Philippi Reg. Fr. an. 1270. ex Tabul. S. Germani Prat. [*Viaria quæ eſt à prædicto Adaquatorio uſque ad cuneum murorum ſancti Andreæ.*]

¶ ADARCA, Clypeus, pelta, Gall. *Targue, Bouclier*, Hiſpan. *Adarga*, ab Arabico *Tarka* ſeu *Darca*, Clypeus, inquit Bochartus. Teſtamentum Ranimiri Regis Aragon. æræ 1099. in Hiſtoria Pinnatenſi lib. 2. cap. 38. *De meas autem armas, qui ad varones & cavalleros pertinent, ſellas de argento, & frenos, & brunias, & eſpatas, &* Adarcas, *& gelmos..... dimitto ad Sanctium filium meum.*

¶ ADARDIRE Cum aliquo, i. e. pugnam cum eo experiri, inquit Muratorius. Hinc nata videtur Italica vox *Ardire*, Tentare, Audere. Vetus formula inter Luitprandi leges, apud Murat. to. 1. part. 2. pag. 75. *Petre, te appellat Martinus, quòd habet ſuſpectionem, quòd tu converſaſti turpiter cum Alda ſua uxore. Cum eo* Adardire *volo. Vadiate pugnam.*

¶ ADARESCHILD, Aggreſſio facta in aliquo vico. Vox Longobardica, de qua Macer in Hierolexico, orta ab *Adardire* de quo ſuprà.

¶ ADAS, *Libra inter duodecim ſigna.* Papias.

¶ ADASIA, J. Laurentius in Amalthea: *Adaſia, ovis recentis partus, ſed vetus, inepta ſacrificiis, ſicuti nec agna, necdum bidens.* Feſto eſt etiam, *ovis vetula recentis partus.* Sed quomodo *recentis partus*, ſi vetula? hæc verba, inquit Grævius, pertinent ad *Avilla* de qua inferiùs, *Avilla, Agna recentis partus* juxta Scalig. *Adaſiæ* opponuntur *bidentibus.* In Gloſſis Iſid. *Adaſia ovis major nata*; in excerptis verò Pithœanis, *Major natu.*

¶ ADASTRIA. Gloſſar. Bituric. Adastria *interpretatur petroſa vel dura; nam Adia Græcè, petra; vel ab Adranes, id eſt, infirmitas vel impotentia: ſignificat autem fortem quæ eſt dura & inexorabilis.*

¶ ADAUCTAGERE, Adaugere. Gloſſ. Lat. Græcæ MSS. *Adauctagit*, ηὔξηθη. Fortè *Adauctaſcit* vel *Adauctegit.*

ADAUGMA, *Augmentum, additamentum.* Joan. de Jan.

¶ ADBOUTAMENTUM, Fundus cum ſuis limitibus creditori aſſignatus, ut poſtea in illum ſpeciale jus acquirat, Gall. *About ſpecial.* Hoc ſenſu accipitur in Conſuetudine Pontivienſi art. 133. At in Metenſi tit. 4. art. 31. fundus eſt aſſignatus & ſpecialiter creditori oppigneratus. Ita D. *de Lauriere* in Gloſſ. Juris Gallici ad vocem *About.* Litteræ Officialis Attrebat. an. 1290. in Tabulario Montis S. Eligii Attrebat. *Aſſeruit dicta Domicella ... ſe habere ſufficiens excambium ſive* Adboutamentum *de dote ſua recuperanda .... videlicet ad totam feuodum ſive ſupraſeuodum, quem idem Hugo tenet de domino Comite Attrebatenſi.*

ADBREVIARE, *Breviare*, Joanni de Janua, in brevia redigere, *Imbreviare, adimbreviare*, Italis *Abbreviare.* Matth. Weſtmonaſterienſis an. 1297. *Mandante Rege --- Adbreviare quot equitaturas quiſque poſſet invenire ipſi Regi proceſſuro ad bellum.*

¶ ADBUTARE, Terminare, Gall. *Aboutir.* Charta Roberti *Leſcuier* an. 1284. ex Archivo B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Una piechia terræ ſita eſt inter terram Ric. dicti de Gregni ex uno latere, & terram dicti de Merieval ex alio latere &* Adbutat *ad terram Stephani dicti Veri ex uno butto. Altera verò piechia terræ eſt ſita apud les Londes inter terram Dominorum de Burres ex una parte, & Adbutat ad terram Ric. dicti Trebon ex uno butto.* Vide *Abbutare.*

¶ ADCAPITA, ut *Accapitum* ſuprà in *Accaptare*, Emphyteuſis, Gall. *Emphiteoſe.* Statuta Eccleſiæ Nemauſenſis inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 1043. *Prohibemus diſtrictè, ne quis ... ad Eccleſias pertinentia præſumat vendere, dare, permutare, in emphiteoſim ſeu in* Adcapitum *concedere.*

¶ ADCAUSARE, In jus vocare, Vet. Formulæ Andegav. apud Mabillonium to. 4. Analect. p. 262. *Proſequere & admallare & Adcauſare facias, quomodo ipſo debitè recipere facias.*

¶ ADCENSA. Vide *Accenſa.*

¶ ADCENSARE, Ad cenſum dare, Gall. *Donner à cens*: interdum & Recipere ad cenſum, Gall. *Prendre à cens.* Litteræ Officialis Bitur. ex Cod. MS. Coaſlin. *Dominus Petrus Brunelli Presbiter... publicè confeſſus fuit ſe* Adcensasse *& ad cenſam annuam & perpetuam tradidiſſe... pro pretio 40. ſolid. Turon. annuæ & perpetuæ penſionis, &c.* Ibidem paſſim. Charta Mathildis Comitiſſæ Nivern. pro Monaſt. B. M. de Conſolatione, an. 1244. inter Inſtrum. tom. 4. nov. Gall. Chriſt. col. 102. D. *Ita videlicet quòd Abbatiſſa & Conventus dicti loci vel earum mandatum poterunt reditus dictarum nundinarum vel mercati pro ſua voluntate vendere, ad annum vel ad annos tradere &* Adcensare *cuicumque voluerint.*

¶ 1. ADCENSATARIUS, Qui dat ad cenſum. Litteræ Officialis Bitur. an. 1447. ex Cod. MS. Coaſlin. *Dictus* (Procurator) Adcensatarius *tradet... dicto Ponontmo Adcenſatori & ſuis in nemoribus prædictorum Dominorum* Archiepiſcopi Bitur. & Domini S. Palladii, quorum nomine dabat ad cenſam Tegulariam de qua in Litteris Officialis. In his iiſdem Litteris *Adcenſator* & *Adcenſatarius* modò uſurpantur pro illo qui ad cenſum tradit, & modò pro eo qui recipit. *Promittit dictus* (Procurator) *Adcenſatarius prænominato Adcenſatario, &c.*

¶ 2. ADCENSATARIUS, Qui ad cenſum recipit. Litteræ Officialis Bituricenſis ex cod. MS. Coaſlin. *Adcenſat & tradit & credit in perpetuum Hieronymo Girault præſenti .... pro pretio 40. ſolid. Turon. ſolvend. & reddend. per dictum Hieron. Girault* Adcensatarium *vel ſuos annis ſingulis, &c.* Ibidem pluries.

¶ ADCENSATOR. Vide *Adcenſatarius.* 1.

¶ ADCENSSATIO, Locatio ad cenſum annuum, Gall. *Bail à rente, à cens*; in Provincia Normanniæ,

Contract de fief. Litteræ Officialis Bituric. ex Cod. MS. Coaſlin. *In contractu hujuſmodi* Adcenssationis *fuit dictum & concordatum ... promittentes dictæ partes hinc inde per fidem ſuam ... quòd contra Adcenſſationem hujuſmodi non venient.* Vide *Accenſa.*

¶ ADCHRAMIRE. Vide *Adramire.*

ADCOGNITARE, Accognitare, Notum vel cognitum facere. Gloſſar. Lat. Græc. *Adcognoſcit* ἐπιγινώσκει. Hincmarus Rem. opuſc. 5. de Coërcendis militum rapinis: *Quarum exemplar Dominationi veſtræ tranſmitto, ut ſecretè eum teneatis, & ad aliquem diem jubeatis venire fideles veſtros, dicentes quia eis* Adcognitare *vultis undecumque vobis placet dicere, &c.* Capit. Caroli Calv. tit. 16. *Et habet --- omnes fideles ſuos convocatos, ut omnibus ſuam voluntatem --- Accognitet.* Tit. 28. in fine: *Hanc noſtram conſtitutionem --- relegi, Adcognitari, & obſervari mandamus.* Inde *Adcognitatio & cognitatio*, tit. 30. *Cognitamentum* tit. 27.

¶ ADCOGNOSCERE, Agnoſcere. Gloſſ. MSS. Lat. Græc. *Adcognoſcit.* ἐπιγινώσκει.

¶ ADCONQUIRERE, Adquirere, apud Rymer. to. 2. pag. 659.

ADCONSILIARE, Conſilium dare, conſulere. Notitia vetus in Pancharta Nigra Turonenſi: *Ille verò audiens dolorem fratrum condoluit ipſum, &* Adconsiliavit *eos, ut ſtarent, in Curciato villa, quoadusque cum eis pariter --- exinde loqueretur.*

¶ ADCOPIOSUS, Locuples, abundans. Gloſſæ Lat. Græcæ MSS. *Adcopioſus.* εὔπορος.

ADCORDABILES Denarii: Qui dantur domino vice laudimiorum, cùm poſſeſſiones cenſuales diſtrahuntur, aut permutantur: quia eo caſu dominus & vaſſallus, ſi in diſtractione aut venditione nulla pecuniæ ſolutio intervenerit, invicem conveniunt: *Ils s'en accordent enſemble*; unde ejuſmodi laudimia, *Accordemens* dicuntur in Conſuet. Bituricenſi tit. 6. art. 1. 6. 7. 8. &c. Charta privileg. Caſtri Meliandi in Butirigib. an. 1318. *Et octo denarios cenſuales, Adcordabiles, redituales vendiderunt, quitaverunt.* Vide Conſuetud. localem Caſtellaniæ Bellijocenſis. apud Thomaſſerium lib. 1. cap. 97. & pag. 208. &c. [Vide etiam *Accordamentum.*]

ADCORPORARE. Vide *Accorporare.*

¶ ADCRATATOR, Sarcinator, Gall. *Tailleur*, ſi bene conjicio; in enumeratione enim, qualem exhibet exemplum ſeq. ſarcinatores ſeu ſartores non ſolent omitti. Sed fortè mendosè legitur *Adcratator.* Chron. Senon. to. 3. Spicil. Acher. pag. 396. *Litteras ſuper hoc conſcripſerunt continentes, quòd Eccleſia Senonienſis duos carpentarios haberet, unum coquum,* Adcratatorem *unum, lavandarium unum, ſutorem unum, piſcatores duos: cæteri verò omnes in valle Senonienſi ei pro voluntate ſua ſervirent.*

ADCREDITATUS, Cui fides habetur, cui creditur, Gall. *Accredité.* Hugo Farſitus lib. de Miraculis S. Mariæ Sueſſionenſis cap. 8. *Cùm vadem non haberet, quem pro ſe daret, dedit Dominam ſanctam Mariam vadem... pactionis ſuæ perficiendæ: ſic ergo valde* Adcreditato, *dimiſſus eſt.* Vide *Accredere.*

ADCREDULITARE, Fidem facere, purgare ſe, ſacramento omnem criminis ſuſpicionem amovere, ita ut alii juſtè adducantur ut credant ab illo haud commiſſum. Leges Inæ Weſtſax. Regis cap. 36. apud Bromptonum: *Qui in Collegio fuerit, ubi aliquis occiſus ſit, Adcredulitet ſe quòd eum non percuſſit.*

ADCRESCENTES, dicti potiſſimùm milites χολάζοντες qui non militabant, ſed militaribus numeris adſcripti, in locum legitimorum militum amiſſorum ſubrogabantur, ita ut numerus, ſi quando eſſet imminutus, repararetur, in leg. 11. Cod. Theod. de Re militari, & leg. 6. & 7. de Tyronib. & leg. un. de Claſſ. ad quarum legum illuſtrationem adhibendus omnino auctor vetus ſubditus Notitiæ Imperii cap. 5. *Supplementa* appellantur in leg. 9. Cod. Theod. de Tyron. leg. 3. de Tabul. & apud Ammian. lib. 21. *Supplementa*, inquit, *Legionibus ſcripta ſunt indictis per provincias Tyrociniis.* Ejuſmodi ſunt apud nos *les Recruës*, milites ſc. qui in locum amiſſorum *adcreſcunt*, Adde leg. 7. Cod. Theod. de Cenſu.

¶ ADDA, *Cuneus, vel turba*, in Gloſſario MS. Eccleſiæ Bituricenſis.

ADDAMNARE, Damnum inferre, Gall. *Endommager.* Vetus Notitia apud Louvetum in Bellovaco pag. 530. 1. Ed. *Quòd Drogo Miles Monciaci res & poſſeſſiones Eccleſiæ B. Petri Belvacenſis olim violenter invaſit, deprædavit, incendit, devaſtavit, multiſque modis* Addamnavit; *ſilvam quoque quæ eſt juxta Bonnicurtem --- fecit incidi & ſeminari; &c.*

ADDECIMARE, in 1. Reg. cap. 8. verſ. 14. 17. eſt *Decimam accipere.* Mamotrectus. ἀποδεκατοῦν, in Gr. verſ.

¶ ADDEMNARE, Januam, feneſtramve ita obſerare & firmare ut aperiri non poſſit, Gall. *Condamner.* Guibertus lib. 3. de Vita ſua cap. 11. *Reſidui proceres profugarum uſque ad gonfos, ſeras & peſſulos omni ſubſtantia, atque utenſilibus* Addemnabant.

¶ ADDENSANTOR, Αξυποδήτης, in Gloſſis Latino-Græcis MSS. utique pro Addenſator, Fullo, ὀξυποδήτης (ut in aliis Gloſſis.) In iiſdem ὀξυποδία, *Acupedium*, *Addenſatio.* Argutari pedibus dicuntur fullones, dum ſaltu ſuo fullonio, inquit Hofmannus, pannos condenſant. Hinc Titinnius de quodam fullone: *Terra hæc eſt, non aqua, ubi tu ſolitus argutari pedibus cretam dum compeſcis veſtimentaque lavas.*

ADDEXTRARE, [& Adextrare,] Tegere latus dextrum, ad dextram cujuſpiam ſtare, incedere, conſidere. Baldricus in Chronico Cameracenſi lib. 3. cap. 38. *Eam* (Imperatricem) *in proceſſionem Domnus Epiſcopus Addextravit.* Ceremoniale Cencii Camerarii: *Deinde duo de majoribus Cardinalibus Addextrant uſque ad altare.* Vita Gregorii PP. X. *Et per loca inſignia regni ſui, per quæ ipſum contingebat tranſire,* Addextratoris *officium exhibens reverenter.* Infrà: *Sicut ipſum Pontificem Addextrârat per urbem.* Clemens IV. PP. apud Odoricum Raynald. an. 1311. n. 13. *Cùm ipſe Pontifex equum aſcenderit, teneat ſtapedium ſellæ ejus; & arrepto fræno aliquantulum ipſum* Adextret. [Nicolaus de Curbio in Vita Innocentii IV. Papæ, apud Baluzium to. 7. Miſcell. p. 384. *Rex Alamanniæ chriſtianiſſimus Guillelmus, filius devotus Eccleſiæ, ut & ipſe gauderet aſpectu tanti patris, &, ut moris eſt Regum, tenuit ſtaffam ejus, & ipſum pariter* Adextravit] *Sponſam Addextrare* ap. S. Bernardum ſerm. 77. in Cant. n. 1. Le Roman *d'Auberi* MS.

Elles en ont le Chevalier mené.
Juſqu'à l'oſtel l'ont toûjours Adextré.

Alibi: *Et Gaſcelins va s'amie Adeſtrant.*

Addestrare Florentini dicunt, pro *andar alla ſtaffa de Principi*, ſeu Principi ad equum inſervire. [Chronicon Parmenſe ad an. 1291. apud Mu-

rator. to. 9. col. 821. *Dominus Gerardus de Parma Cardinalis... Parmam venit & valde honorificè receptus fuit.... Et Majores milites civitatis Parmæ pedeſtres* ADESTRABANT *eum per frænum & ſuper ſtaffas honorificè.*]

¶ ADDEXTRATORES. Cencius Camerarius in ſuo Cæremoniali MS. ſic appellat *Papalis Mitræ delatores; quia ipſi ad Papæ dexteram incedebant, quando equitabat ad viſitandam aliquam Eccleſiam*, inquit Macer in Hierolexico ad vocem *Adextero.* Vide *Addextrare.*

¶ ADDICIALIS MENSA, Regale convivium. Libellus de cauſis renunciati ſacramenti Daniæ Regi ab Ordinibus regni, apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 323. *Tertia poſt aſſumtam coronam die Epiſcopos, Prælatos, Equeſtrem Ordinem, Conſules atque Officiatos ad ſpeciem aulæ regalis convivii ſive* MENSÆ ADDICIALIS *ob obtentam à Deo victoriam, ad congratulandum ad ſe evocavit.*

ADDICTARE, idem quod *Indictare*, (quod vide) deferre, poſtulare in judicio. Henr. Knigthon lib. 5. *Quem Rex fecit Addictari, & exulare per leges Regni.* Alibi: *Et fuerunt Addictati 35. de Belgrade, & ſic oportuit finem facere.* Latinis ſcriptoribus *Addicere*, eſt condemnare, *addictus*, condemnatus, uti pluribus probavit Savaro ad Ep. Sidonii Apoll.

Aliud ſignificat vox *Addicter* Gallica, in Conſuet. Wiſſanti art. 3. *Par icelle coûtume eſt deu double relief de la rente que doit l'heritage, s'il n'eſt expreſſement* ADDICTÉ *par le bail à rente, &c.* Id eſt, niſi expreſsè ſtipulatum. Itali & Florentini *Additare* dicunt pro *accennar col dito*, digito monſtrare, indicare.

ADDISRATUS. Vide *Adiratus.*

ADDITIO, Leguleis Anglicis dicitur quod præter nomen & agnomen homini datur, quo illius ſtatus, gradus, conditio, ars ſive miniſterium, & patria deſignantur, quæ quidem in qualibet actione, in qua utlagaria ſeu exilium decerni poteſt, addi & apponi debet nomini rei, ex Statuto Henrici V. an. 1. cap. 5. Raſtallus.

ADDORMIRE, Obdormire, ſomno ſopiri, unde Galli *s'Endormir*, hauſerunt. Itinerarium Burdegalenſe: *Eſt locus, ubi Jacob, cùm iret in Meſopotamiam, Addormivit.*

ADDRETIARE, ADDRESSARE, juri ſtare, ex verbo *Drictum*, Gall. *Droit.* Regiam Majeſtatem lib. 2. cap. 74. §. 9. *Si contra dominum ſuum, & non juxta aſſiſam, (purpreſturam fecerit) tunc diſtringetur occupator, ut veniat ad curiam domini ſui, id* ADDRESSATURUS. Gervaſius Dorobernenſis an. 1170. *Quòd erunt coram Domino Rege, die quem eis conſtituerit, ad rectum faciendum, &* ADDRETIANDUM EI, *& hominibus ſuis quod Addretiare debuerunt.* Charta Comitis Burgundiæ an. 1227. in Tabul. Campaniæ Thuani f. 153. *Si nos non voluerimus eis* ADRECIARE *ad dictum eſgardum, —ſi, quod abſit, ipſum decedere contingeret, uſque dum fuerit Adreciatum ad dictum & eſgardum jam dictorum.* Hinc vox Gallica *Addreſſer.*

¶ ADDUCTIO, Servitium in adducendis ſeu advehendis meſſibus, lignis, &c. Item in deducendis pecoribus, de loco in locum. Deſcriptio cenſuum & redditituum dominii de Eska in Archivio S. Audomari: *Item quidam... debent* ADDUCTIONEM *quæ Gallicè dicitur* Dreſte... *videlicet adducere animal vel animalia cujuſcumque generis fuerint, ubicumque cenſuarius voluerit in villam S. Audomari, & tunc debet ductor vel ductores habere paſtum.*

ADECERDITÆ, Hæretici, qui dicebant, *Chriſto deſcendenti ad inferos, omnem animarum multitudinem occurriſſe ei, & credidiſſe ei, & liberatam fuiſſe.* Ita Auctor Prædeſtinati lib. 1. hær. 79.

ADEGA. Teſtamentum Sancii II. Regis Portugalliæ eræ 1286. apud Brandeonum to. 4. *Et totam Adegam meam de Macuilla, SS. cum omnibus cupis ſuis, quam emi pecunia mea.*

¶ ADELANTADUS, Præfectus, Seneſcallus, olim idem Hiſpanis qui noſtris Gubernator & magnus Ballivus, teſte Cobarruvia. Hiſpan. *Adelantado.* Thuan. lib. 14. pag. 422. Edit. Genevenſis: *Ad cujus obſidionem Andreas Auria hærebat novis Hiſpaniarum* ADELANTADO *Camorienſi, id præfecturæ nomen eſt... copiis nuper confirmatus.* Rymer. to. 8. pag. 619. *Et ſuper hoc mandamus omnibus & ſingulis Adelantadis, Juſticiariis, Officiariis, Capitaneis caſtrorum, &c.*

ADELINGUS. Vide *Adalingus.*

ADELPHI, Monachi, Fratres ἀδελφοί, in Vita MS. S. Magnobodi Epiſcopi Andegav. cap. 26. Vide Meurſium in Ἀδελφάτον.

¶ ADELPHORUS, Frater, Collega. Chartarium Eccleſiæ Auxitanæ in Biblioth. Sangerman. cap. XLII. *Quia à ſanctos canones prohibetur tali conſanguinitas, ne jungatur à me & à meiſque* ADELPHORIS, *tali abſolutio invenitur.* Hîc agitur de matrimonio inter conſanguineos contracto, quod Archiepiſcopus Garciæ dicit neque à ſe neque à ſuis *Adelphoris* approbari poſſe. Hinc patet *Adelphororum* nomine intelligendos eſſe Epiſcopos, quorum eſt in gradibus conſanguinitatis diſpenſare: hos à ſuis collegis *fratres* appellari haud inſolitum.

ADELSCALC, Miniſter Principis, ſervus Principis: vox compoſita ex German. *Edel*, nobilis, & *Scalc*, ſervus, miniſter. Decretum Taſſilonis Ducis Bajuvar. part. 1. c. 7. *Servi Principis, qui dicuntur Adelſcalc.*

ADEMPRUM, vel ADEMPRIVUM. Cæſar Noſtradamus in Hiſt. Provinc. pag. 398. ait eſſe jus quoddam à Comitibus Provinciæ ſubditis ſuis impoſitum, ad expenſas faciendas pro maritandis ſeu nuptui collocandis filiabus, pro expeditionibus Hieroſolymitanis ſubeundis, & pro terris acquirendis: quo caſu eadem eſſet vis vocabuli, ac *Auxilii*, de quo ſuo loco. Sed videtur hæc vox non ſolius Provinciæ terminis circumſcripta, cùm in Occitania, atque adeo in Hiſpania etiam *Adempra* nota fuerint, ſumique ut plurimùm pro quavis præſtatione videantur. Charta Raymundi *de Termes*, in Tabulario Carcaſſon. fol. 69. *Nullum jus vel dominium habeo, nec juriſdictionem aliquam, nec* ADEMPRUM, *nec habere debui in toto caſtro.* Alia pro Caſtro Moiſſacenſi, in Regeſto Toloſano fol. 19. & 20. *Retinuerunt inſuper quòd Conſules pro tempore conſtituti non ſint immunes à collatione, quin conferant in quæſtis &* ADEMPRIS *factis communitati villæ per D. Comitem.* Alia Charta an. 1231. ib. fol. 68. *Venationes, feuda & alodia, expletiva, & Adempriva, oblias & donationes.* Alia Petri Regis Arag. an. 1212. *Cum ſervitiis, uſaticis, & aliis omnibus Ademprivis, &c.* Curia Generalis Barcinon. ſub Petro II. Rege Arag. an. 1283. c. 45. *Adempriva lignorum, paſcuorum, & aquarum, caſtrorum—ſiant prout eſt antiquitus fieri conſuetum.* Vide Catellum in Comitibus Toloſanis p. 225. Foros Aragon. l. 4. fol. 85. & ex Obſervantiis Regni Aragon. l. 9. tit. Actus Curiar, §. 8. Et Mich. *del Molino* in Repertorio p. 26. Neſcio an huc pertineat quod habent Uſatici Aquarum mortuarum:

mortuarum : *Sint immunes ab omnibus quæſtis, talliis & toltis, & mutuo coacto, & omni Ademptu coacto.* Nam ejuſmodi vocabuli ab *ademptis rebus*, originem recte, ut opinor, accerſit Dion. Salvaingus in Tract. de Jurib. domin. cap. 40. Charta Willelmi Regis Rom. an. 1252. in Probat. Hiſt. Sabaud. *Necnon Adempta, quæſtas, tallias, alias exactiones conſuetas, &c.* Ita *Ademptio* in veteri Charta apud Columbum in Epiſcopis apud Siſtaricenſibus lib. 3. n. 13. idem ſonat quod *tolta.* [Sebaſt. Fantoni Hiſt. Avenion. to. 2. pag, 109. in Charta conventionis inter Anfonſum Comitem Toloſæ & Carolum Comitem Andegaviæ an. 1251. *Item omnes cives Avenionis ...... liberi remanent in perpetuum & immunes à tallia, quiſta & touta & omni* ADEMPTO *forſato, tam in mutuis dandis dominis .... quàm in equis emendis vel aliis quibuſcumque exactionibus.*]

ADEMPRAMENTUM, Eadem notione. Uſatici Barcinonenſes, cap. 18. *Caſtrum cum Ademprameuto ejus, &c.* cap. 109. *In bajulia vel guarda unde quis habuerit hominaticum vel cenſum, ſi hoc ſecundùm bene poſſe ſuum defenderit, habere debet--- ibi moderatum ſtacamentum, & moderatum* ADEMPRAMENTUM.

ADEMPRARE. Charta an. 1312. pro Pariagio Caſtri de Veneſcio in Occitania, in 48. Regeſto Philippi Pulchri Regis Fr. n. 29. *Item quod homines dictorum locorum ſe poſſint Ademprare in locis circumvicinis, ſicut conſueverunt.* Michaël *del Molino* in Repertorio pag. 224. col. 4. *Milites & infanciones poſſunt montes regales juxta forum Ademprare & paſcere, &c.*

¶ ADEMPREMENTUM, in Annalibus Toloſ. to. 1. Inſtrum. pag. 4. Item to. 2. Inſtrum. pag. 14.

¶ ADEMPRIVIUM, Inſtrum. an. 1229. apud Marten. to. 1. Anecd. pag. 953. F. *Nullam queſtam, nullam exactionem, vel forciam, nullam demandam ſeu* ADIMPRIVIUM *habeo, vel habere debeo aliquo jure, vel aliqua ratione.*

¶ ADEMRIVUM, Eadem notione, in Charta Petri Regis Aragon. an. 1212. ſuperiùs laudata apud Acherium to. 10. pag. 179. ſed legendum eſt *Ademprivum.*

¶ ADEMPTARE, pro *Attemptare*, Tentare, ad malum inducere. Gezo Abbas de Corpore & Sanguine Domini, apud Murator. to. 3. pag. 278. *Ut diſcas quòd indignis, & fucatè Myſteriorum ſecreta celebrantibus à diabolo præparantur inſidiæ, & magis magiſque* ADEMPTANTUR, *qui non æquo animo communicare feſtinant.*

¶ ADEMPTIO,
¶ ADEMPTUM, } Vide *Ademprum.*
¶ ADEMRIVUM.

ADENTIA, Præſentia, à verbo *adeſſe.* Charta Creſimyri Regis Dalmatiæ an. 1059. apud Jo. Lucium lib. 2. Hiſt. Dalm. c. 15. *Illud in audientia & Adentia prælibatorum aſtantium autorizo.*

ADEPS. Joan. de Janua : ADEPS, *pinguedo exponitur, ex ad, & epulum, quia epulis pinguedo ſolet addi--- Adeps propriè eſt pinguedo interior, & quæ inteſtinis annexa eſt.* Papias : *Adipata, edulia Adipe condita, cibi pingues.* Deſcriptio Bonorum Monaſterii Sanctimonialium Deiparæ Sueſſion. an. 858. ADIPIS *modii* 100. *ad diverſa Monaſterii luminaria, & ad condiendos cibos Sanctimonialium vel ſupervenientium hoſpitum.* Charta Caroli C. pro Monaſterio Sangermanenſi : *Et pro modiis viginti Adipis, &c.* Statuta Cluniacenſia Petri Venerab. c. 15. *Statutum eſt ut omni die Adventus Domini, excepta prima Dominica, ab* ADIPE *qui in* 12. *lectionum feſtis uſui eſſe ſolebat, omnes abſtineant.* Adde c. 53. Petrus Diac. lib. 4. Chr. Caſin. c. 66. *Non carnes, non Adipem, non vinum ab illo tempore ſumpſit.* Adeps verò differt à ſepo vel ſevo : Sevum enim animalium pinguitudo eſt, pluſque terreſtris naturæ participans, &, cùm refrixit, glaciatur, & fragile eſt, atque ægrè liqueſit, liquatum verò celerrimè denſatur : adeps autem contrario modo ſe habet, nam liquidior eſt minúſque duratur. Adipem autem ſeu ſevum ſua ætate in lucernis adhibitum teſtatur etiam S. Auguſt. lib. 2. de Morib. Manich. *Quid de Adipe reſpondebitis, qui prope omnes Italas Lucernas illuminat?*

ADEPSIT, pro *adeptus eſt*, occurrit apud S. Eulogium Cordub. in Apologetico.

ADEPTICUS, *Qui de facili acquiritur.* Jo. de Janua.

ADEPTUS, Exponitur δωρεὰν λαβών, in Gloſſ. Græc. Lat. [Qui gratis accipit.]

¶ ADESCARE, Buccellâ in os inſertâ paſcere, in os, vel roſtrum eſcam indere, Gall. *Abbequer.* Gloſſæ Lat. Græcæ MSS. *Adeſco, focio*, ψωμίζω.

ADESCATIO, *Dieta, cibatio*, apud Matth. Silvaticum in Pandect.

¶ ADESITARE, Aſtringere, cogere. In Gloſſis Latino-Græcis. *Adeſitat*, συνελαύνει, συνάγει.

¶ ADESTRARE. Vide *Addextrare.*

ADEVANTAGIA, idem quod Gallis *Avantage*, quod ultra partem recipitur, verbi gratia in Foris Aragon. lib. 5. eſt titul. *De Avantagiis, quas uxore præmortua, vel ipſa ſuperſtite, vir, aut ejus ſucceſſores habere debent.* Alter : *De rebus, ſive Adevantagiis, quas vir & ejus hæredes habere debent ante partem.*

¶ ADEXTRARE, ADEXTRARIUS, ADDEXTRATOR, Vide *Addextrare, &c.*

¶ ADFABER, Arte peritus, in Gloſſis Græco-Latinis MSS. *Adfaber*, ἐντεχνής, utique pro ἔντεχνος.

¶ ADFATIMIRE. Vide *Affatomia.*

¶ ADFATIO, ἐπίλογος, πρόφασις, προσομιλία, in Gloſſis Latino Græcis MSS. Allocutio, colloquium.

ADFATOMIA. Vide *Affatomia.*

¶ ADFECTATUS, Affectus, diſpoſitus, Gall. *Intentionné, diſpoſé.* Acta SS. Martii to. 2. p. 451. E. *Cùm venerabilis & diſcretus vir.....ad dictum noſtrum Monaſterium piè* ADFECTATUS *deſideraverit....habere aliquas reliquias, &c.*

¶ ADFERIAL, quaſi *Ad feralia* : Aqua quæ ſuper mortuorum ſepulchra litabatur. Gloſſ. Lat. Gr. *Adferial*, ὕδωρ τὸ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς σπενδόμενον. *Arferia*, apud J. Laurentium in Amalthea.

ADFIDARE, ADFIDUCIARE. Vide *Affidare.*

¶ ADFIGATIO, Actio affigendi. In Gloſſis Latino-Græcis, *Adfigatio* προσήλωσις.

ADFIGERE, Vox propria in Legibus, cùm ſc. Capitulum aliquod iis additur, *adfigitur.* Leges Luitprandi Regis Longob. tit. 63. *De ſervis fugacibus, quia jam antea Capitulum iſtum Adfiximus, &c.* Tit. 54. *Ideo autem hoc ſcripſimus, quia etſi Adfictum in Edicto non fuit, &c.* Adde tit. 69. §. 5. tit. 75. §. 1. tit. 91. §. 2. tit. 104. §. 4. tit. 110. §. 1. Tabularium Caſaurienſe : *Quia Dom. Luitprandus Rex in ſuo Capitulari Affixit, ut quicumque de re ſua, &c.* Charta alia ex eodem Tabulario : *Ea iterum Dominus Ludovicus Imp. in ſua capitula* AFFIXIT, *ut ubi ex utraque parte Eccleſiaſticum fuiſſet, rectores earundem Eccleſiarum, ſi ſe familiariter pacificare velint, licentiam habeant.*

ADFIGURARE, pro *Figurare.* Utitur Diomedes lib. 1. Art. Grammat.

ADFILIARE, In filium adoptare. Anianus ad leg. 2. Cod. Theod. de Legit. hered. *Adoptivum, id eſt, geſtis ante curiam Adfiliatum.* Vita MS. S. Gaugerici Epiſc. Camerac. lib. 1. c. 4. *Illum verò deinceps ardentiſſimo dilectionis affectu Affilians, &c.* [Chron. Farfenſe apud Murat. to. 2. part. 2. col. 434. *Lupardus Scario cum uxore ſua Vettula; Lupulus Affiliatus ejus cum uxore ſua Rodiperga.*] *Affilié ou adopté,* in Conſuetud. Sanctonenſi art. 1. Honoratus *Bonnor* Salonenſis, *en l'Arbre des Batailles,* 4. parte c. 106. *Je traite la queſtion, ſçavoir, ſi la Reine Jeanne de Naples a pû Affilier le Roy Louis, &c.* Vide Caium in Inſtit. Parerga Alciati, & Cujac. lib. 7. Obſerv. cap. 15.

Adfiliatio, Affiliatio, Adoptio in filium. Gloſſ. Lat. MS. Regii Cod. 1013. & Gloſſ. Iſid. *Adfiliatio, adoptio, pæne naturæ imitatio.* Habentur etiam eadem verba in Breviloq.

Affiliatio, Acquiſitionis ſpecies. Chronicon Farfenſe pag. 657. & 663. *Solenni donatione contulerunt, quæ ad eos ex conceſſione Regum, Reginarum, vel Ducum, vel per* Affiliationem, *vel comparationem, vel alium quemlibet attractum pervenerint.* Vide *Filiolatus.*

Desafiliare, Exhæredare. Fori Oſcæ an. 1247. fol. 24. *His rationibus pater poteſt* Desafiliare *filium ſuum, ſi viderit patrem captum,---ſi noluerit pater vel mater Afiliare illum, vel hæredem facere, &c.*

ADFRAMIRE. In Pacto Legis Salicæ titulus 49. concipitur *de Adframire*, ubi in Editione Pithœana eſt 48. *de Afatomie.* Vide Wendelinum, [& Cl. Eccardum: cui *de Adframire*, vel de *Adramire*, idem ſonat quod de deſignatione hæredis per ramum vel feſtucam in ſinum alicujus projectam facta.]

ADFRUTABULUM, *Vaſculum*, in Gloſſis Iſidori. [In excerptis Pithœi, *Adſutabulum.* Fortè *Acetabulum*: quod vide ſis.]

¶ ADGAUDERE, Gratulari, gaudia ſociare cum aliquo, Gall. *Se conjoüir.* Vita S. Syvonis Epiſc. Perſæ, in Actis SS. Junii to. 2. pag. 290. E. *Preces & hymni laudiſoni aëra gratificant: cœlum ipſum Sanctis favere, ſol totis radiis* Adgaudere *videbatur, adeo dulcis aura & dies ſerena illuxerat.*

¶ ADGENICULARI, Ad genua provolvi, Gall. *s'Agenoüiller.* Tertull. de Pœnit. cap. 9. *Presbyteris advolvi, charis Dei Adgeniculari.* Ibi de publicè pœnitentibus agitur, qui ad Epiſcoporum, Presbyterorum atque Confeſſorum pedes ſeſe proſternebant, ubi illos habebant obvios ac maximè ad fores Eccleſiæ. Vide *Pœnitentes.*

ADGISTARE. Vide *Agiſtare.*

ADGNÆUM, *Repræſentare*, apud Guillimannum in Explicatione vocabulorum ævi inferioris lib. 1. cap. 9. *Auff gnad und ungnad ſtellen*, exponitur.

ADGNASCI, JC. ſæpe eſt pro *naſci*: inde *agnatio*, pro liberis, aut liberorum procreatione, apud Marculfum lib. 2. form. 29. ut & in leg. 1. Cod. Theod. de Collegiatis, in leg. 19. eod. Cod. de diverſ. Offic.

ADGRAVARI *aliquem*, in Jure Hungarico, punire victum, *Meghuntet, terhelni birſagolni.*

¶ ADGRETTUS, & Adgretus, *Aggreſſus.* Amalthea J. Laurentii.

ADHABERE, pro *Habere*, tenere, poſſidere. Tabular. S. Victoris Maſſil. ſub an. 12. Caroli M. *Et ſicut alias res ipſas, quæ juſtè ad Domnum Regem Karolum obtingebant, in aloda Antener* Adhaberet *per ipſam miſculationem, ſeu & ipſam Caladium villam viſus fuit de ipſa caſa Dei abſtrahiſſe.* Charta Arnulfi Regis apud Baldric. lib. 1. Chron. Camer. cap. 62. *Et quidquid exinde fiſcus noſter exigere poterat, in luminaribus ipſius Eccleſiæ concinnanda perpetualiter conceſſimus* Adhabendum. Adde cap. 77. Tabularium Brivatenſe cap. 252. *Habeatis atque poſſideatis jure proprio Adhabendum, vendendum, donandum, &c.* Tabularium Eccleſiæ Viennenſis fol. 24. *Tantum & nos vobis ipſas res jam dictas & ſuperiùs ſcriptas manibus tradimus atque transfundimus, perpetualiter* Adhabendi, *vendendi, donandi liceat, commutandi, vel quicquid exinde facere volueritis, &c.*

¶ ADHABITARE, Juxta ſeu prope habitare. Gloſſ. Lat. Græc. *Adhabito*, προσοικῶ.

ADHÆREDARE, Mittere in poſſeſſionem: *Adheriter* in Conſuetudinib. Hannoniæ cap. 77. 80. Montium cap. 46. Camerac. tit. 1. art. 3. Inſulæ tit. 1. art. 56. 156. Tornacenſi tit. 20. art. 25. &c. *Paternis hæreditatibus Adhæreditatus*, in Vita Lietberti Epiſc. Camerac. cap. 2. Compoſitio inter Will. de Hollandia & Ludovicum Comitem de Los an. 1206. quæ extat in Regeſto Honorii III. PP. lib. 1. *Ad dictum & arbitrium D. Philippi debet dominus Willelmus* Adhæredare *Comitem de Los de omnibus ſupradictis.* Occurrit ibi non ſemel. Jo. de Condato. MS. in Dominican.

Le ſiecle en as Adhireté.

Chron. Flandriæ cap. 86. *Et la ſe deſſaiſit de ſa terre, & en Adhærita ſa fille.* Vide *Hæreditare.*

¶ 1. ADHÆRENTIA, Societas, adhæſio, Gall. *Liaiſon, union:* olim *Adhérence.* Rymer. to. 2. p. 503. *Perſonæ.....captæ vel propter Adhærentiam alterius partium, punitæ revocabuntur.* Litteræ Radulfi Comitis Stafford. ad Joh. *de Charnel*, Conſtabul. Burdigal. an. 1352. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſ. col. 1468. *Sexcentum 55. libras.... quas ipſe certis diverſis locis ratione* Adhærentiæ *ſuæ eidem Domino noſtro Regi factæ amittebat.* Diarium Belli Huſſitici lib. 3. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 190. *Plurimi Taboritarum Presbiteri, magnam habentes populi confluentiam &* Adhærentiam, *dimiſſis SS. Doctorum....Sententiis, ſuis propriis ingeniis elaboratis Glôſſis, antiquum & novum interpretati ſunt teſtamentum.*

¶ 2. ADHÆRENTIÆ, Appendices, ea quæ adhærent, Gall. *Dépendances.* Vita S. Henrici Imp. to. 3. Julii pag. 759. C. *Contulimus præterea ad ſupra dictam ſedem Epiſcopalem prædia, Eccleſias, vicos, villas cum omnibus ſuis pertinentiis ſive* Adhærentiis, *videlicet utriuſque ſexûs mancipiis, areis, ædificiis, terris cultis, viis & inviis, exitibus, reditibus quæſitis & inquirendis, ſilvis, ſagenis, venationibus.* Eadem notione legitur apud Ludewigum Reliq. MSS. to. 5. pag. 555.

ADHÆRERE, pro *Adjungere.* Anaſtaſius in Stephano III. PP. *Adhærens eidem Imperiali miſſo, quemdam propriæ gentis nefarium virum, &c.*

¶ Adhærere Saxos. Fortè Convellere, vel auferre ſilices, Gall. *Arracher, ôter.* Agnellus in lib. Pontif. apud Murat. tom. 2. p. 178. col. 2. *Alii tondebant ſalicum ramos qui operiebant gloſochomum, alii luſtrabant deſuper virentes herbas, alii evellebant ebulos fagineos,* Adhærebant Saxos, *velociùs ut diſcurrerent rotas.*

¶ ADHEREDITARE, Dotare, mittere in poſſeſſionem. Acta SS. Junii to. 4. pag. 588. D. *Index eſt Florinorum nobile Cœnobium in honore Dei:...ſumptibus ejus conſtructum, paterniſque hereditatibus*

ADHEREDITATUM. Vide *Adhæredare.*

¶ ADHERMALES TERRÆ, Vox vernacula quæ idem fere ſignificat atque apud nos *Terres Ermes.* Prædia fere deſerta & inculta quæ ad *Terras hermas* prope accedunt. Edictum Philippi IV. an. 1314. apud D. *De Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 22. *Et quamvis res ipſo tempore conceſſionum quondam deſertæ, quondamque incultæ, & aliæ* ADHERMALES, *ſeu medii valoris eſſent.*

ADHOA, ſumitur ut plurimùm pro jure *Relevii*, aut *Racheti*, uti paſſim videre eſt apud Andream de Iſernia & Matthæum de Afflictis in Conſuet. Neapolit. Marinum de Freccias de Feudis Sicil. lib. 2. tit. de Relevio, in principio; Jacobum de Axello Neapolitanum, in tractatu de jure Adohæ, Relevii atque Subſidii, edito Lugduni an. 1558. Joan. Franc. Capiblancum in tractatu de jure & offic. Baron. erga vaſallos, pragm. 1. n. 56. &c. Exponitur *ſervitium militare*, in Charta Joannæ Reginæ Siciliæ an. 1366. qua Margareta Borbonia Imperatrix Conſtantinopolitana Margotæ de Novavilla Magiſtræ ſuæ quoddam caſale concedit, *movens in capite à Curia noſtra ſub certo militari ſervitio, ſeu Adhoa.*

ADHOAMENTUM, Eadem ſignificatione occurrit in Statutis Honorii IV. PP. pro Regno Neapol. apud Odoricum Raynaldum an. 1285. n. 48. Diploma Caroli Neapolitani Regis filii an. 1328. apud Ughellum in Epiſc. Aprutinis: *Sub feudali ſervitio ſeu Adhoamento.* Adde Chron. Ricardi de S. Germ. an. 1235. & Bullarium Caſinenſe tom. 2. pag. 175.

ADHOGAMENTUM, in Charta Friderici II. Imp. an. 1221. In eodem Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 252. *Eximentes caſtra, caſalia, & homines ipſius Monaſterii ab omni jugo ſervitutis vel* ADHOGAMENTI, *ſive de demanio, ſive de feudis fuerint.*

¶ ADHOSPITARE, In loco collocare. Dyct. Cretenſ. *Martem & concordiam multis immolationibus ſibi Adhoſpitavere;* id eſt, ut in eodem quaſi hoſpitio habitarent, effecere.

¶ ADHRAMIRE. Vide *Adramire.*

¶ ADHYCERE, pro *Adjicere.* Rymer. tom. 2. p. 469. *Adhycientes, quòd ſi aliquid contra vel ultra formam*... *fecerunt, &c.*

ADJACENTIÆ, Loca vicina eidem domino, aut dominio parentia, vel ſubjecta, *adjacentia*, appendices; *Dependances.* Placitum Clodovei III. to. 4. Actor. SS. Ord. S. Bened. pag. 619. *Cum omni integritate ſua vel Adjacentias, &c.* Charta Alaman. n. 26. apud Goldaſt. *Prædictum locum cum omnibus Adjacentiis:* n. 39. *Cum omnibus Adjacentiis & adpenditiis:* num. 50. *Campis, pratis, ſilvis, Ajacentiis & appenditiis.* Charta Odonis Bajocenſis Epiſc. *Deinde terram reddo quæ dicitur --- cum Adjacentiis ſuis.* Utuntur præterea Flodoardus lib. 1. Hiſt. Rem. c. 20. Hiſtoria Tranſlat. S. Guthlaci num. 15. &c. Vide lib. 2. Cod. de Bonis vacantibus. [Item tom. 3. Analect. Mabillon. pag. 86.]

¶ ADJACENTIARI, Æquiparari, componi, juxta poni, comparari. Charta permutationis inter Petrum de Ferreriis... & inter Bernardum & Galhardum de Sentis an. 1304. ex Archivo D. Marquiſii de Flammarens: *Confrontatis & Adjacentiatis inter terram dicti domini Petri ex parte una & vineam Guilhermi Sabaterii, &c.*

¶ ADJACTIVUS, pro *Abjectivus* qui vadimonium deſeruit, Gall. *Qui s'eſt laiſſé juger par défaut.* Vide *Abjectire.*

¶ ADIAPHORISTÆ, Inter Evangelicos dicti ſunt qui paulo poſt incœptam, uti vocant, reformationem, indifferentes quoſdam Eccleſiæ ritus retinere poſſe cenſebant. Hinc gravis inter illos diſſidii cauſa, aliis librum *Interim* rejicientibus, aliis duce Melanchthone multos ritus tanquam *Adiaphoros* admitti poſſe defendentibus. Haud ita ſentiebat Calvinus in Epiſtolis 15. 85. 115. in quibus Melanchthonis ſuggillans moderationem, ait, *Ceremonias Eccleſiæ Romanæ animarum laqueos eſſe:* quamvis inter illas *Adiaphora ſint plurima, & tolerabiles ineptiæ.* Vide Hofmannum in hac voce.

¶ ADICERE, pro *Adjicere*, apud Rymer. tom. 2. pag. 99. & alibi paſſim in MSS, nec raro apud Antiquos. Vide Antiquarium Jani Laurenberg.

ADJECTAMENTUM, in l. 242. D. de Verb. ſign. *Additamentum* in lib. 7. D. de Legat. 2. & alibi.

¶ ADJECTIRE, In jus vocare. Vide *Abjectire.*

¶ ADJECTUS, Additio, additamentum. Hiſt. Delph. tom. 2. pag. 152. *Sub hujus conditionis Adjectu.*

¶ ADJENCIÆ, pro *Adjacentiæ*, Appendices. Tabularium Calenſe pag. 176. *Dedit cum omnimoda juſtitia dictæ villæ intus & extus, & totius territorii aiſanciarum*, ADJENCIARUM *& pertinentiarum ejuſdem, &c.*

¶ ADILLARE, Per alluvionem accreſcere. Notitia an. 1145. ex Tabulario Eccleſiæ S. Laudi Andegav. fol. 90. verſo: *Dedit præterea duabus Eccleſiis... hardacium parvum, quod ſub excluſa prædictarum Eccleſiarum communi in ſabulo impulſu undarum ibi adunato* ADILLANDO *creverat, & cùm ei nihil valeret, Eccleſiæ damnoſum erat.* Ubi pro *Adillando* legendum videtur, *Adluviando.*

ADIMBREVIARE, Idem quod *Imbreviare.* Utitur Fleta lib. 2. cap. 27. §. 1. Vide *Adbreviare, Imbreviare.*

¶ ADIMPLERE, Concedere, permittere. Tabular. S. Vandreges. tom. 2. pag. 1481. *Volebant partem habere in omnibus his quæ prædictus Guillelmus augmentarat, quod iſdem Guillelmus eiſdem noluit* ADIMPLERE.

¶ ADINEPISCI, Adipiſci, Gall. *Acquerir, obtenir.* Charta Pippini Franc. Regis an. 768. apud Felibian. in Hiſt. Monaſt. S. Dionyſii p. xxxi. *Et pro ipſa bona conſilia auctum cum conſilium Pontefecum vel ſeniorum optimatum noſtrorum emunitate pro noſtro confirmandum regnum & mercide vel* ADINEPISCENDAM *vitam æternam renovare deberimus.*

¶ ADINQUIRERE, pro *Acquirere.* Charta Odulberti Sacerdotis pro Rothardo Abbate Nobiliacenſi data an. 1°. regni Ludovici Regis, ex Archivo Nobiliacenſi: *Villa quæ dicitur Anciacus maxnilis* (cum) *curtiferis, viridigariis, ſilvis, terris, cultum & incultum, quiſitum vel* ADINQUIRENDUM, *vel quantumcumque me viſum eſt abere.*

¶ ADINVENTIO, vel ADVENTIO, Acquiſitio, Gall. *Acquêts.* Statuta Monaſt. S. Claudii auctoritate Nicolai V. Papæ edita p. 73. *Item & in quibuſcumque manibus mortuis.... nec non affranchiſamentis &* ADINVENTIONIBUS *fiendis per dominum Abbatem... eidem Cambellano debentur quinque ſolidi.... videlicet quinque ſolidi de manu-mortua, & totidem de quocumque affranchiſamento ſeu dimiſſione.* Ibid. p. 84. *Item & in affranchiſamentis perſonarum, necnon manibus mortuis &* ADVENTIONIBUS *factis per præfatum ejuſdem Monaſterii Abbatem, recipere debet & ſolvit quintam partem & portionem.*

¶ ADJOCARI, Blandiri, Gall. *Carreſſer.* Acta SS. Maii tom. 7. pag. 647. A. *Puella in momento....*

revixit & ut ſolita erat, ubera depoſcens, matri Adjocabatur.

¶ ADJOCATIO, Colludium, jocus cum alio. Vita B. Caroli Boni Comitis Flandriæ, tom. 1. Martii p. 204. C. *Igitur Comes Willelmus... jucundo animo ludicra pueris moroſè conceſſit, & plauſu &* Adjocatione *cum pueris, vexillum & ſignum puerorum arripiens jocundabatur.*

1. ADJORNARE, Adjurnare, Diem dicere alicui, citare, in jus vocare, vox forenſis; Gallicè *Adjourner*. Capitula Caroli M. lib. 5. cap. 151. *De hominibus Eccleſiaſt. ſeu fiſcalinis, qui non erant Adjurnati, quando in Cenomanico pago fuimus.* [Chartularium Eduenſe, in Decreto Curiæ Pariſ. an. 1446. *Dictus deffenſor in dicta Curia noſtra Adjornatus fuerat.*]

¶ Adjournare, Eadem notione in Charta Caroli Regis Franc. an. 1446. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 107. *Ac eoſdem coram dictis Conſiliariis noſtris ſuas cauſas oppoſitionis dicturos ad certam diem* Adjournaverat. Occurrit præterea tom. 3. Hiſt. Harcur. p. 755.

¶ Adjornamentum, & Adjournamentum, Vocatio in jus, citatio ad diem dictam, Gall. *Ajournement.* Charta an. 1296. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. *Philippus Rex Ducibus Britanniæ concedit, quòd à ſubditis ſuis coram gentibus Regis, non valeant per* Adjornamenta *ſimplicia Adjornari.* Litteræ Philippi Regis contra villam de Kala an. 1320. ex Tabul. Calenſi p. 337. *Adjornantes partes eaſdem ad certam diem in curia noſtra.... certificantes curiam de* Adjornamentis *eiſdem.* In Edicto Philippi VI. anno 1330. apud D. *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 51. *Adjornamentum impetrare.* Charta Caroli modò laudata. *Dictamque receptionem ad oppoſitionem ac dictam Adjournamentum ipſis actoribus notificaverat.* Vide Hiſt. Harcur. tom. 3. p. 240.

2 ADJORNARE Angli pro comperendinare, vadari, in ulteriorem diem ponere, uſurpant: Galli, *Remettre à un autre jour.* Statuta Davidis II. Regis Scotiæ cap. 21. *Tenens erit iteratò ſummonitus legitimè, & aſſiſa per Juſtitiarum Adjornata ad alium diem legitimum*, i. continuata ad certum diem.

¶ ADJOUSTARE, Ajoustare, quaſi *Adjuxtare*, Juxta ponere, Rem ad alteram adaptare, Comparare. Gall. *Ajuſter, juſtifier.* Cod. MS. cenſuum Epiſcopatus Autiſſiod. *De menſuris S. Germani, & S. Juliani* Ajoustare. *Ille qui habet balliam S. Germani debet* Adjoustare *ſuum modium ad menſuram Comitis.*

¶ Adjustare, Eadem notione. Charta Philippi Franc. Regis an. 1280 ex Tabulario Corbeienſi: *Major vero & jurati cuſtodient exemplar ſeu ſtalonem de prædictis ponderibus & menſuris, nec poſſunt denegare Major & Scabini exhibitionem & traditionem ſtalonis prædicti, cùm Abbas vel gentes ipſius, vel Scabini volent* Adjustare *vel juſtificare menſuras, vel pondera ſupradicta.* Conſuetud. Bituric. apud Thomaſſerium p. 340. *Item ſe les meſures ſont trop petites, & elles ſoient ſignées aux armes du Roy & de l'*Adjusteur, *& qu'elles ne ſoient point fenduës, il n'y a en ce cas que cinq ſols Pariſis, & leſdites meſures rompuës... Item, qui vend à Boiſſeau non* Ajdusté *& marqué à la fleur de lis & de l'Ajuſteur, l'en eſt amendable de 60. ſ. Pariſis.* Vide *Adjuſtitiare.*

¶ ADIPALIS, pro *Adeps*, dixit S. Ambroſ. tom. 2. col. 1040. *Paſtus ad virtutis Adipalem agreſti alimento proceſſit fortior. Adipalis* adjectivo uſus eſt Arnobius; imò & Tullius in Oratore juxta edit. Argent. an. 1540. p. 199. *Adipale dictionis genus*; pro quo alii legunt, *Adipatæ dictionis genus.*

ADIPATA, *Edulia adipe condita, cibi pingues.* Pap.

¶ ADIPICULUS, *Parvus adeps.* Joanni de Janua.

¶ ADIPSAL. S. Ambr. tom. 1. col. 666. de Interpellatione David: *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, tranſierunt in diſpoſitionem cordis. Ab adipe Adipſal enim dicitur*, id eſt, *pingue.*

ADIRARE, Adiratus, Adisratus, dicitur de re, non tam deperdita, quam quæ non eſt ad manum. Galli *Eſgaré*, dicunt, Gallobelgæ *Adiré.* Conſuet. Biturig. tit. 9. art. 28. *Egare ou Adiré.* Conſuetudo vetus Normanniæ c. 87. *Querelles des choſes Adirées. Eſdiré*, in Conſuetudine municipali *de Labourt* tit. 20. art. 1. [Codex Legum Norman. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 7. p. 190. *Si quis bovem, vel aſinum, vel aliquam rem ſuam Adiraverit, quæ ab aliquo vania fuerit inventa, &c.*] *Maître Vacces* au Roman *de Rou* MS.

Puis a dit au Duc en l'oreille,
Que il a eu moult merveille
De la cuillé qu'il a trouvée,
Qu'il ont au mangier Adirée.

Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 32. §. 2. *Poterit enim rem ſuam petere ut* Adiratam, *per teſtimonium proborum hominum, & ſic conſequi rem ſuam quamvis furatam.* Fleta lib. 1. c. 38. §. 1. *Poterit rem ſuam petere civiliter ut Addiſratam, quamvis furatam.* Et lib. 2. cap. 1. §. 5. *Si* (res) *petatur tanquam Adirata.* Videtur vox orta à Latino *adærare*, adeo ut res *adirata*, ſit ea quæ amiſſa & deperdita, & quæ *adæratur*, ſeu cujus pretium æſtimatur, quod poſſeſſori reddendum ſit. Vel à voce Italica *adirato*, iratus: nam qui ſunt *irati*, ſeu quorum ira provocatur, (*qui ſont fâchez contre quelqu'un*) ab eorum conſortio abſtinent, quibus iraſcuntur, ita ut ampliùs non compareant, uti prius, cum iis; quæ vis eſt vocis *adiratus*, in re quæ ampliùs non comparet.

ADIRECTARE, *Adtingere*, in Gloſſ. MS. Regio Cod. 1013. Infrà: *Adtingere, adirectare.*

¶ ADIS, Frumentum. Gloſſ. Lat. Græc. MSS. *Adis*, σῖτος. Forte legendum *Adus*, vel *Ador*

¶ ADITA, pro *Aditus*, in Vita S. Bertini in Actis SS. Bened. ſæc. 3. part. 1. p. 116.

¶ ADITOR, Qui adit, in Geſtis Tancredi inter Anecd. Marten. tom. 3. col 176.

¶ ADITUS intrandi et exeundi, Tributum ab introeuntibus & exeuntibus exactum, Gall. *Droit d'entrée & de ſortie.* Charta Hugonis Epiſcopi pro Abbatia Condomenſi inter Inſtrum. tomi 2. novæ Gall. Chriſt. col. 440. E. *Hunc locum meus genitor Gumbaldus Deo & S. Petro devotè obtulit, cum terris & vineis atque caſalibus, aquis aquarumve decurſibus,* Intrandi et exeundi Aditibus *& cunctis ad eum pertinentibus, abſque ulla reſervatione pro ſalute ſua ex redemptione ſui ſpiritus.*

¶ ADIUDA, Hiſp. *Ayuda*, Gall. *Aide*, Auxilium. Charta apud Marcam Hiſt. Beneharn. lib. 6. cap. 5. num. 6. *Et ego Ildefonſus Rex jam dictus recipio vos Guillelmum de Montecatano & filios veſtros in mea emparanga, atque* Adiuda *& ero vobis adjutor & valitor de Biarnenſi Vicecomitatu.* Vide *Aiuda.*

ADJUDICARE, idem quod *Judicare*, de qua voce ſuo loco, Cedere, donare per teſtamentum, *extremo judicio.* Charta Caroli Craſſi Regis an. 880. apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica p. 236. *Si quis aliquid Adjudicaverit, vel aliquo modo donaverit, vel Monaſterium emerit, liberè & abſolutè poſſideat.*

ADJUMENTIA. Vetus Charta Maſſilienſis anno 780. apud Sammarthanos in Epiſcopis Maſſilienſibus : *Quòd villa Caladius unà cum appendiciis ſuis, vel omnes Adjumentias ſuas, mancipia, &c.* Sed legendum puto *Adjacentiis.*

¶ ADJUNCTIONES, Adjuncta, Gall. *Appartenances & dépendances.* Donatio D. Muniæ Abbatiſſæ tom. 3. Collect. Concil. Hiſpan. p. 91. *Ut facæremus vobis textum Scripturæ donationis vel firmitatis ſicut & facimus, de noſtra Eccleſia vocabulo ſancti Joannis in villa quæ vocatur Joanzu .... cum omnibus* Adjunctionibus *vel præſtationibus ſuis.* Statuta Monaſt. S. Claudii auctoritate Nicolai V. Papæ edita p. 46. *Poterunt quoque præfati Religioſi .... manumittere, affranchiſare, liberare, ſimul etiam per* Adjunctiones *ſecundùm patriæ conſuetudinem injungere & aggregare, & ſuper hoc cum eiſdem hominibus componere.* Adjuncta ſunt manumiſſionis & libertatis conceſſæ, ſicut & cujuſlibet alterius rei; quare vox *Adjunctiones* eodem ſenſu ſumi poteſt in hocce loco, quo ſumta eſt in ſuperiori. Verùm cùm intellectus iſte planus non ſit, addam voce *Adjunctiones* intelligi poſſe pactum quoddam vel conventum, quo de cæteris etiam rebus à manumiſſione diſtinctis dominos inter & vaſſallos ſtatueretur, cujuſque pacti faciendi ut & manumittendi Monachis hîc poteſtas plena conceditur.

ADJURARE, Ad ſacramentum adigere. Flodoardus lib. 3. Hiſt. Rem. cap. 28. *Poſt hæc Adjurent accuſatores vel teſtes eorum in illorum Baptiſma, vel aliis diverſis adjurationibus, &c.* Regula Magiſtri cap. 61. *Cùm per aliqua divina aut ſancta fueris Adjuratus.* Bromptonus an. 1088. *Concordiam cum fratre fecit--- Rex autem Adjuraverat eum, & omnia quæ pater ſuus habuerat conquirenda.* Andreas Suenonis lib. 4. Legum Scaniæ c. 12. *Eligendi ſunt 12. prudentes bondones, de quibus præſumi poſſit, ut non velint, etiam in cauſa propria, pejerare, ut exortam ſuper poſſeſſione quæſtionem ſuo dirimant ſacramento: illi defenſione, cui poſſeſſionem* Adjuraverint, *concedenda.* Videtur legendum *Abjuraverint.* Vide *Abjurare.*

Adjuratus, Juramento obſtrictus: *Adjuré*, in Conſuetud. Hannonienſi c. 77. 80. art. 4. Helmoldus lib. 1. cap. 3. *Ea conditio à Rege propoſita eſt, ut abjecto dæmonum cultu Chriſtianæ fidei Sacramenta ſuſciperent, eſſentque tributarii & ſubjugales Domini Dei--- & Francis* Adjurati, *unus cum eis populus efficerentur.* Roger. Hovedenus in Ricard. 1. *De facili credere non poſſum, quòd Rex Franciæ hæc de me vobis mandaverit, cùm ipſe dominus meus ſit, & ſocius* Adjuratus *in illa peregrinatione.*

¶ ADJURNARE. Vide *Adjornare.*

¶ ADIUS, Teſtis qui rem ab aliquo affirmatam Sacramento jurabat ſe veram credere; dicitur apud veteres *Sacramentalis* & *Sacramentarius.* Leges Rotharis apud Murator. tom. 1. part. 2. p. 45. *Si qualiſcumque cauſa inter homines liberos evenerit, & Sacramentum dandum fuerit, ſi uſque ad xx. ſolidos fuerit cauſa ipſa aut amplius, ad Evangelia ſancta juret cum duodecim* Adiis *ſuis*, id eſt, *Sacramentalibus.* Vide *Aidus* & *Sacramentalis* in *Juramentum.*

¶ ADJUSTARE. Vide *Adjouſtare.*

ADJUSTITIARE, Adæquare, coæquare, menſuram ſuo archetypo adæquare, *Ajuſter.* Charta an. 1266. apud Loiſellum in Bellovac. *Recipient pondus & ballancias drapperiæ à telonearii Belvac. & ſi ſit diſcordia de ſuo pondere,* Adjusticiabit *ad pondus telonearioꝛum, &c.* [Vide *Adjouſtare.*]

ADJUTORES dicuntur, qui Magiſtratibus, ſeu potius Officialibus quibuſvis adjungebantur, ut in muniis obeundis eſſent, qui eos *adjuvarent*: Græcis βοηθοί. Suidas: αἰύτωρ παρὰ Ῥωμαίοις, βοηθός. Gloſſ. Lat. Græc. *Adjutor*, βοηθός. Vide Synaxaria 18. Januar. in S. Theodulo. *Boethi Logiſtarum*, in leg. 4. Cod. de Tabular. lib. 10. *Coadjutores*, in Foris Beneharn. Rubr. 1. art. 16. & Rubr. *de Notariis*, art. 7. Valerius Probus de Notis: ADI. *Adjutor.* Senator. lib. 6. Epiſt. 6. Adjutor *etiam Magiſtri noſtris præſentatur obtutibus, ut vicaria ſorte beneficii eligamus ejus præſidium, qui nobis præſtat fidele ſervitium. Adjutores & Primicerii diverſorum officiorum*, in leg. 20. Cod. Theod. de Palat. ſacr. largit.

¶ Adjutor *à Libellis.* Salmaſ. ad Lamprid. in Severo c. 31. ex veteri inſcriptione. Is erat qui ferebat opem Magiſtro Libellorum.

¶ Adjutor *à Rationibus*, Qui proximo rationalium adjungebatur. Salmaſ. ad Lamprid. in Severo c. 31.

¶ Adjutor *à Tabulis.* Vide *Adjutor Tabulariorum.*

Adjutor *illuſtris Comitivæ ſedis*, in Collat. 1. Carthag. initio. Paulinus Epiſt. 39. ſub finem: *Commuta in melius militiam, ut æterno Regi incipias militare. Et nunc, ut audio, qui* Adjutor *& tutor es civium, vias comes Chriſti, &c.* ubi alludit ad *Adjutores Comitum.*

Adjutor *Comitis rei privatæ*, in Actis ſanctæ Suſannæ. Vide legg. 16. 17. 20. Cod. Theod. de Palatin. & lib. 4. de Executor.

Adjutor *Commentariorum officii V. Cl. & ſpectabilis Proconſulis*, in Collat. 2. Carthag.

Adjutor *Commentarienſis*, in leg. 5. Cod. Theod. de Cuſtodia reor. qui βοηθὸς κομένλων dicitur Prochoro de Rebus geſtis S. Joannis Evangeliſtæ.

Adjutor *ſacri Conſiſtorii.* Concilium Calchedonenſe act. 14. Κωνσταντῖνος ὁ καθωσιωμένος βοηθὸς τοῦ θείου κωνσιστορίου.

Adjutor *Cornicularii*, in Notit. Imper. non ſemel, in vet. Inſcript. apud Gruter. 561. 11. in leg. ult. de Jure immunit. leg. 10. Cod. Theod. de Cohortalib. &c. In Collat. 1. Carthag. fit mentio *Extitioſi Adjutoris cornicularii.* Inſcriptio nondum edita, in loco *Çatoura* dicto, haud procul Aleppo: ΑΦΙΕΡΩΤΕ. ΙΜΙΛΔΙΩ. ΡΗΓΕΙΝΩ. ΤΩ. ΕΞ. ΟΥΛΠΙΑϹ ΡΗΓΙΛΛΗϹ. ΚΑΙ. ΑΙΜΙΛΛΙΟΥ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ϹΤΡΑΤΕΥϹΑΜΕΝΩ. ΕΤΗ. Ε. ΒΟΗΘΩ. ΚΟΡΝΙΚΟΥΛΑΡΙΩΝ. ΥΠΑΤΙΚΟΥ. ΖΗϹΑΝΤΙ. ΕΤΗ. ΚΑ. ΜΗΝΕϹ Α ΜΕΧΡΠΤΑΝΗ. ΜΟΥΚΤΟΥΤΜΕΤΟΥϹ.

Adjutor *Eleemoſinæ*, in Codicillo Philippi Pulcri Regis Franciæ, exarato apud Fontembliaudi die Jovis ante feſtum S. Andreæ Apoſtoli an. 1314. quod habetur in ejuſdem Regeſto Tabularii Regii, mentio fit *Fratris Joannis de Grandiprato, tunc Eleemoſynarii, & Magiſtri Guillelmi de Lineis* Adjutoris *Eleemoſinæ & Clerici ejuſdem Regis.*

Adjutores *Epiſcoporum.* Vide in *Chorepiſcopus.*

¶ Adjutor *ab Epiſtolis.* Qui Magiſtratum, aut alium in ſcribendis Epiſtolis juvabat. Salmaſius ad Lamprid. in Severo cap. 31.

¶ Adjutor *Fourreriæ*, in Ordinat. Hoſpitii Ludov. IX. Regis Franc. anno 1261.

Adjutor *Magiſtri officiorum*, in leg. 3. Cod. Theod. de agentib. in rebus, leg. 1. Cod. Juſt. de Magiſtro offic. apud Liberatum Diac. cap. 13. Evagrium lib. 2. Senatorem lib. 6. Epiſt. 6. &c. Concil. Calchedon. act. 3. Ἐλευσίνιος ὁ θαυμασιώτατος βοηθὸς τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου μαγίστρου τῶν θείων ὀφφικίων.

Adjutor *Numerorum V. C. & ſpectabilis Vicarii*, in Collat. Carthag. 2. c. 1. Collat. 3. c. 169.

Adjutor *Palatinorum officiorum*, in leg. 4. Cod.

Th. de Execut. lib. 17. de Palatinis, idem qui *Adjutor Magiſtri officiorum*.

ADJUTORES *de Schola Numerariorum*, in Notit. Imperii.

ADJUTOR *Præfecti Urbis*, ſeu *Urbani officii*, in l. ult. Cod. de Offic. Præf. urb. & apud Symmachum lib. 10. Epiſt. 36.

ADJUTOR *Præfecti Prætorio*, in leg. 8. Cod. Theod. de Numer.

ADJUTOR *Præfecti Annonæ*, in vet. Inſcript. ap. Gruter.

ADJUTOR *Præſidis*, in Actis S. Neſtoris Epiſcopi & Martyris num. 6.

ADJUTOR *datus Prætori peregrino*, in veteri Inſcript. apud Gruter. 399. 6.

ADJUTOR *Proconſulis*, in veterib. Inſcript. apud Gruter. 331. 3. 371. 8.

ADJUTOR *Provinciæ*. Val. Probus de Notis: ADI. P. *Adjutor Provinciæ, vel patriæ, vel populi.*

ADJUTORES *Quæſtoris ſacri Palatii*, in leg. 15. Cod. de Proxim. ſacror. ſcrin.

ADJUTORES *Regii*, Miniſtri Regii, qui in Regiis mandatis conficiendis Principem ipſum adjuvant. Additio 2. Capitul. Caroli Magn. cap. 24. *Ut in eligendis* ADJUTORIBUS *veſtris & Reipublicæ Miniſtris, qui vice veſtra populum Dei regere & gubernare, atque judicare debent, ſolertiſſimam providentiam habeatis.* Eadem habentur in Concilio Pariſienſi VI. lib. 3. c. 23. & in Concil. Aquiſgranenſi II. cap. 3. can. 11. & 12.

ADJUTORES *electi de Scriniis*, *Adjutores memoriales de Scriniis*, in Notit. Imperii: *Obſecundatores ſacrorum Scriniorum*, in leg. 3. Cod. Th. de Proxim. *Adjutores Scrinii memoriæ* 12. in Novella Conſtitut. Juſtiniani *De adjutorib. Quæſtoris*, edita à Fr. Pithœo.

ADJUTOR *Secretorum*. Concil. Calchedon. act. 1. Κωνσταντῖνος ὁ καθωσιωμένος μαγιστριανὸς, καὶ βοηθὸς τῶν θείων σηκρήτων.

¶ ADJUTOR *Tabulariorum*, ſeu *à tabulis*, Salmaſ. ad Lamprid. in Severo cap. 31. Qui proximo Tabulariorum opitulabatur.

¶ ADJUTOR *Tutelæ*. Briſſon. & Calv. in Lexic. Jurid.

¶ ADJUTOR *Urbani Officii*. Vide *Adjutor præfecti urbis*.

ADJUTOR, Officium in Coquina Regia in Ordinat. Hoſpitii ſancti Ludovici Regis an. 1261. *Aideurs*, in alia an. 1285.

ADJUTORIUM, Præſtatio, quæ à ſubditis Principi fit pro eo adjuvando in ejus neceſſitatibus, vel ſanè eo prætextu. Charta Alexandri Comitis Cuperſanenſis an. 1102. *Data vel angaria, aut auxilium, quod ex noſtræ gentis conſuetudine Collecta vocatur.* Tabularium Abſienſe f. 32. *Nullo nobis jure retento, præter quinque ſolidos vobis & Gauffredo Normant ad* ADJUTORIUM *ipſius feodi relevandi, & præter talliam 15. denariorum de mariagio & de priſione, ſecundùm morem patriæ.* Adde Ughellum tom. 7. pag. 1073. & Conſtitut. Sicul. lib. 3. tit. 19. Vide *Auxilium*.

¶ ADJUTORIUM GENERALE, ADJUTORIUM COQUINÆ. Eadem notione paſſim occurrunt in Necrologio Abbatiæ S. Petri de Caſis: *V. Febr. obiit D. Giraudus Chandos Miles, qui dedit 50. ſolidos ad* ADJUTORIUM GENERALE. *Beatrix de Davinio dedit Conventui 15. libras ad* ADJUTORIUM COQUINÆ. Vide *Generale*.

¶ ADJUVAMENTUM, Auxilium. In veteribus Gloſſis *Adjuvamentum*, Συνδρομή. Ita & Joan. de Janua in Cathol. Addit Breviloquus *Adjuvamen*. Proceſſus de Vita S. Thomæ Aquinatis, tom. 1. Martii p. 699. A. *Senſerat bonum Adjuvamentum à dicto Fr. Thoma, quia ſentiebat ſe liberatum de brachio.*

¶ 1. ADJUVARE, pro *Abjurare*, Ejurare patriam & in exilium abire, Gall. *Etre banni du pays.* Inſtrum. anni 1205. tom. 3. Hiſt. Harcur. p. 102. *Item diximus, quòd ſi Clericus capiatur quacumque ex cauſa & Eccleſia eum requirat, reddi debet Eccleſiæ, & ſi quietus* (f. convictus) *de furto vel homicidio degradatur, &* ADJUVABIT *terram, & pro delicto ſuo punietur, nec poterit poſtea intrare in terram ſine licentia domini Regis.* Vide *Abjurare*.

¶ 2. ADJUVARE, Proficere, propagari. Vita S. Wilfridi Epiſc. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 4. parte 1. p. 690. *Et vitam æternam poſt mortem in reſurrectione manifeſtè docuit, & doctrina ejus ſecundùm Paganos bene* ADJUVAVIT.

ADJUXTARE, Appropinquare. Vita MS. S. Gaugerici Epiſcopi Camerac. lib. 1. cap. 7. *Pauperibus ſemper ſe ac parvulis Adjuxtabat.* [Id eſt, ſeſe eis accommodabat à Gallico *Ajuſter*. Vide *Adjouſtare*.]

¶ ADLANCINARE. Vide *Attaminare*.

ADLASSARE cervum, aprum, Perſequendo laſſare, fatigare, Gallis *Laſſer un cerf à la chaſſe*. Pactus Legis Salicæ tit. 26. §. 5. *Si quis cervum laſſum, quem alterius canes moverunt & Adlaſſaverunt, involaverit, aut celaverit, &c.* §. ſeq. *Si quis aprum, quem alieni canes moverunt & Alaſſaverunt, occiderit*, Ita Editio Heroldi: aliæ habent *laſſaverunt*.

ADLATERARE, ALLATERARE, Latus tegere, ad latus incedere. Ælredus Rievallenſis in S. Edwardo: *Sequebatur praeuntes, Adlaterantibus eum viris duobus, ſenex quidam.* Vide *Addextrare*.

ALLATERALIS, Socius, qui eſt, vel ad latus incedit. Radulphus de Diceto: *Joannem S. Thomæ Martyris quondam Allateralem exilii ſocium. Sigillum ſiniſtro lateri Chartæ Allaterare*, apud eundem. Gallis, *Mettre le ſceau à côté du titre.* Vide *Lateralis*.

¶ ADLECTI Senatores dicebantur qui à Senatoriis oneribus ſingulari privilegio immunes erant. Vide Gothofredum tom. 2. Cod. Theodoſ. p. 6. & 7.

ADLEGARE. Vide *Allegare*.

ADLEGIARE, Lege, ſeu Sacramento interpoſito, ſe purgare, culpa ſe eximere, facinus diluere. Leges Alvredi Regis Weſtſaxon. apud Jo. Brompton. cap. 4. *Si ſe velit Adlegiare, ſecundùm Regis Weregildum hoc faciat.* Cap. 13. *Si accuſetur, inde Adlegiet ſe per 60. hidas vel dimidium emendationis amittat.* Leges Willelmi I. Angl. Regis cap. 68. *Etſi Anglicus bellum nolit, Francigena compellatus* ADLEGIET *ſe in jurejurando contra eum per ſuos teſtes, ſecundùm legem Normannorum.* Et cap. 70. *Etſi Anglicus nolit ſe defendere per bellum, vel per teſtimonium Adlegiet ſe per Dei judicium.* Leges Henrici I. cap. 63. *Et cogentibus circumſtantiis in cæteris accuſationibus Allegiandus eſt.* Ita vocem *Allegiare* uſurpant eædem Leges Henrici cap. 41. 63. 66. 86.

ALEGER, in Statuto Ricardi II. an. 13. *Et ſi charter de mort d'homme ſoit Allegé devant quiconque Juſtice, &c.*

ALEIER, in legibus Normannicis Willelmi I. cap. 41. *Ki tort eſlevera, u faus jugement fera pur curruz, ne per hange, ſeit en la forfaiture le Rei de 40. ſols, s'il ne pot* ALEIER *que plus dreit fair nel ſot.* Id eſt, qui injuriam egerit, aut falſum judicium ira, aut odio ductus, vel bonorum habendorum gratia fecerit, ſit in forefactura Regis de 40. ſo-

lid. ſi non poteſt adlegiare ſe, quòd rectiùs judicium facere non potuit. In Conſuet. Aquenſi, ſeu *d' Acs*, tit. 12. art. 3. *Aleier, eſt declarer par ſerment.* Adde art. 1. 2. 4. & Conſuet. Severi tit. 10. art. 1. 2. 3.

ALEAUTER. In Aſſiſiis Hieroſol. MSS. c. 65. hoc eſt verum & fidelem ſe probare. *Leal* enim Gall. fidelis, verax; ex Lat. *Legalis. Et le quarent que l'on lieve, ſi com eſt dit ci-deſſus, comme eſpariur, doit reſpondre maintenant à celui; qui enſi le lieve: Tu mens, & je ſuis preſt, que je m'en* ALEAUTE *contre toy, & défende mon cors contre le tien.* Et infrà: *Et le quarent, qui eſt enſi levé & torné, com eſt avant dit, ne s'en* ALEAUTE, *ſi com eſt deſſus deviſé, il y a toujours perduë vois & reſpons en court, & ſera tenu à faus & desloiau toute ſa vie.* Et cap. 69. *Alaiauter & défendre quelqu'un.* Vide Magnum Recordum Leodienſe p. 57. 70.

ADLENTARE BARBAM, Mollem & flexibilem reddere, apud Cantipratanum. Gloſſ. Iſid. *Lentandus, flectendus.* Ordericus Vitalis lib. 7. de filiabus Roberti Wiſcardi: *Officium illarum erat mane, dum Imperator* (CP. Alexius Comnenus) *de ſtratu ſurrexiſſet, manuſque ſuas ablueret, mappulam & pectinem eburneum afferre, & barbam Imperatoris pectere.* Gloſſ. Græc. Lat. συνεχὴς ὑπέρθεσις, *Adloncinatio, continuatio.* Ubi Codex MS. S. Germani habet *delentinatio.* Unde videtur legendum *Adlentinatio*, ex verbo *Adlentinare*, lentè aliquid agere, conficere. [In aliis tamen Gloſſis Lat. Græc. rurſum legitur: *Adloncinatio, continuatio,* συνέχεια.] Vide Academicos Cruſcanos in *Allentare.*

¶ ADLENTINARE, ADLENTINATIO. Vide *Adlentare.*

¶ ADLEVIARE, ALLEVIARE, pro *Allevare*, Gall. *Alleger, ſoulager.* Gloſſæ Lat. Græcæ: *Adleviant,* κουφίζουσι. Epiſt. D. Jacobi cap. 5. 15. *Oratio fidei ſalvabit infirmum & Alleviabit eum Dominus.*

ADLICULA, *Genus veſtis*, in Gloſſ. Iſidori; [ad quas Grævius: Scribe, *Aliculo, genus veſti..* Heſych. ἄλλιξ, χιτὼν χειρίδωτος. Vide Cujacium obſerv. x. 18. & *Alicula.*]

¶ ADLITICARE, pro *Litigare*, Gall. *Plaider.* Veteres formulæ Andegavenſes to. 4. Analector. Mabillonii pag. 235. *Rogo atque ſupplico dulciſſima gratia veſtra, ut ad vicem meam omnis cauſationis noſtris, tam in pago quàm & in palacio, ſeo in qualibet loca . . . contra cujuſlibet hominum accidere vel admallare ſeu* ADLITICARE *faciatis, &c.* Paginâ præced. legitur: *ſeu &* LITICARE.

ADLITTARE, Ad littus appellere. Arnoldus Lubec. lib. 5. cap. 2. *Cancellarius cum Comite Adolfo, aliiſque amicis apud Cyprum Adlittavit.* Vide *Adripare.*

ADLOBRIUS, *Gallus, civis de Gallia.* Ita Gloſſ. MS. Regii Cod. ſign. 1013. ſed legendum videtur *Allobrox.* Gloſſ. Iſid. *Allobroga, Gallus rufus.* [Quod hauſtum eſt, ut rectè advertit Grævius, ex Scholiis Juvenalis, qui Satyra 8. dixerat:

Sed Ruffum atque alios cædit ſua quæque juventus,
Ruffum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.

Hîc antiquus Interpres: *Rufum; qui Gallus fuit & valde diſertus. Allobroga; Allobrogem è Gallia.* Rufus, qui Gallus erat, Ciceronem dixit Allobrogem, quaſi ejus dictio eſſet inflata, qualis erat Allobrogum, inquit laudatus Grævius; qui putat Iſidorum ſcripſiſſe: *Allobroga, Gallus Rufus Ciceronem dixit.*]

¶ ADLONCINATIO. Vide *Adlentare.*

ADLOQUUTOR, *Conſolator*, in Gl. Arabico-Lat.

ADLUVIÆ, *loca cœnoſa*, in Gloſſis Iſidori.

ADMALLARE, [Ad *mallum* vocare, in jus citare.] Vide *Mallum.*

ADMANNIRE, [Coram tribus teſtibus in jus vocare. Vide *Mannire.*

ADMANSIONES. Gloſſ. Medicæ MSS. ex Cod. Regio ſign. 1486. *Admanſiones, i. Inſero.* Alibi: *Admanſionem, quia omnis reumatica paſſio in nocte exacerbatur.*

ADMANUENSES. Concilium Oſcenſe æræ 636. c. 2. *Quòd ſi quidquam malum de quoquam* (Clerico) *fama dictaverit, per veram & certiſſimam Clericorum probationem, vel virorum* ADMANUENSIUM, --- *omnia argutiſſimè perquirantur.* Ubi *Admanuenſes viri* videntur eſſe, qui *manu* jurant, ſeu manibus ſancta Evangelia tangentes; nam *jurare ſuper ſacra*, i. Evangelia, vetantur Clerici, quorum aſſertio pro ſacramento erat: unde *Fidedigni* dicuntur. Vide in hac voce.

ADMARTYRIZARE, Martyribus adſiſtere, ipſos ad conſtantiam hortari. Commodianus Inſtr. 58.

Si refrigerare cupis, Admartyriza.

Vetus Inſcriptio Romæ: *Mandroſa martyrum obſequiis devota tranſegi falſi ſeculi vitam.*

¶ ADMASARE, ADMASIARE, jus & locum habitationis in villa concedere, in *manſum* dare, Gall. *Amaſer.* Charta pacis inter Capitulum Eduenſe & Dominum de Perreria an. 1257. ex Tabulario ejuſd. Capituli: *Nec poteſt aliquis dominorum ſecularium, nec quiſquam alius aliquem hominem* ADMASIARE *in dictis villis in manſis pertinentibus ad Decanum & Capitulum . . . ſed ſi Admaſiari in dictis villis voluerit, ipſe, vel ille qui debet eſſe dominus ipſius, debet adire mandatum decani & capituli, qui priùs cenſu impoſito, ſoluto ſibi intragio vel applegiato, debet eidem aſſignare manſum ſecundùm conſuetudines in prædictis villis hactenus obſervatas, & alio modo non debet quiſquam* ADMASIARI. Ex his collige *Admaſiare, Admaſare*, in conſuetudinibus Gallicis *Amaſer*, non eſſe duntaxat *ædificare*, ut arbitratus eſt Cl. vir. D. *De Lauriere* in Gloſſ. Juris Gallici; neque omnino Patris Rogerii explicationem fuiſſe rejiciendam cùm dixit *Amaſer* eſſe *in manſum dare*, eſt enim ut vides, *Admaſiare* jus & locum habitationis alicui concedere & aſſignare ſub cenſu annuo, ſoluto jure *intragii*, vel datis prædibus de ſolvendo. Ergo locus *Admaſatus* ille eſt qui à Domino feudi fuit ad habitandum conceſſus, ſub prædictis conditionibus. Et *Admaſamenta*, loca ſunt ædificata ſub iiſdem legibus & oneribus aſſignata. Unde in Conſuetudinibus paſſim occurrunt horti, prata, aliaque prædia quæ dicuntur *Admaſiata*, non quòd ſint ædificata, ſed quòd conceſſa ſint ſub hac forma & lege. Vide *Manſus*, & *Maſſa.*

ADMASURUS *pannus.* Leo Oſt. lib. 1. Chron. Caſin. c. 58. *Pannum altaris diarodynum byzant.* 16. *tapetia optima* 16. *pro byſant.* 67. *pannum* ADMASURUM *pro byzantiis* 8. *&c.*

ADMENSURARE. Charta Philippi Aug. ann. 1285. pro villa Ferrarienſi apud Morinum in Hiſt. Vaſtinenſi p. 707. *Feodus verò qui adeo modicus fuerit, quòd ad* 12. *denarios eſſe non debeat, Admenſurabitur.* Hoc eſt, ſua ei menſura dabitur. [Charta ejuſd. Regis apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. p. 969. A. *Quòd de ſingulis hominibus ad poteſtatem dictæ villæ pertinentibus, tam intra villam quàm extra villam, annuatim in feſto B. Andreæ Apoſtoli habebimus quinque ſolidos, vel quatuor, vel tres, vel duos, & ad minus duodecim denarios, & hoc* ADMENSURARE, *ne graventur homines ſuper priorem*

illius villæ. Hîc, ut patet, *Admenſurare*, idem eſt quod imponere tantùm tributi, quantùm cujuſque facultates patiuntur.]

¶ Admensuratæ, Ordinatæ, Gall. *Reglées.* Præceptum Caroli M. apud Marten. in mox laudata Collect. tom. 1. p. 34. D. *Antoniacus cum appenditiis earum, ſicut Admenſuratæ ſunt, fratribus deſerviant.*

Admensuratio, *Ad menſuram redactio*, inquit Bractonus lib. 4. de Aſſiſa novæ diſſaiſinæ cap. 35. §. 1. quæ locum habet, cùm quis plura habet quàm expediat. Vide eundem lib. 3. tract. 1. cap. 1. §. 1. lib. 4. tract. 5. cap. 17. §. 2. & Fletam lib. 4. c. 23. §. 2. *Admenſuratio dotis*, apud Rad. de Hengham in Parva cap. 2. *Admeſurement de doüaire*, breve, quo mulieris dotalitium ad legitimum modum reducitur. *Admeſurement de paſture*, breve aliud, quo paſtiones inter participes, prout cuique competit, dividuntur. Raſtallus. Adde Statutum 2. Weſtmonaſter. cap. 7. & 8. ubi de utraque admenſuratione.

¶ ADMENTIRI, Pecuniariâ mulctâ taxari, Gall. *Mettre à l'amende*, vel *Proportionner l'amende.* Charta Henrici Regis Angliæ an. 1155. apud. D. *Bruſſel* Tract. de uſu feud. to. 2. p. 4. *Comites & Barones non* Admentientur, *niſi per pares ſuos & non niſi ſecundùm modum delicti.... Nulla Eccleſiaſtica perſona Admentietur ſecundùm qualitatem beneficii ſui Eccleſiaſtici, ſed ſecundùm laïcum tenementum ſuum & ſecundùm qualitatem delicti.*

¶ ADMENTUM, pro *Amentum*, Lorum quo jacula contorquebantur; metaphoricè verò, validius argumentum. Tertullianus c. 1. Scorpiac. *Hæc, & ſi qua alia Admenta hæreticorum venenorum, &c.* *Admentatio* eodem ſenſu apud eumdem lib. 1. ad Nat. c. 10. Hinc S. Ambroſius Epiſt. 7. *Intorquenda eſt Admentata illa, non manipularis ſententia.*

ADMERCIARE. Vide *Amerciare.*

¶ ADMERGARI ſe, Seſe immiſcere, implicare. Edictum Philippi VI. an. 1338. to. 2. Edict. Reg. p. 124. *Statuimus etiam prohibentes ne quis Procurator Regius partialiter ſe Admergetur in cauſa quacumque.*

¶ ADMESTIA, *Oblivio.* Gloſſ. Bitur. MS. Vox Græca pro ἀμνηςία.

ADMEZATORES, Dicti in Regno Neapolitano & Sicilia Arbitri ex privatorum conſenſu electi, ad decidendas ſupremo jure quæſtiones & lites, *qui nullam aliam juriſdictionem habebant, niſi quæ ab eligentibus conferebatur eiſdem*, ut eſt in Conſtit. Friderici lib. 1. Conſtit. Sicul. tit. 79. Hos idem Imp. in poſterum fieri prohibuit. Vox efficta ex Italico *Mezzo*, medius, Gall. *Mediateur.* Putat Meurſius eandem fuiſſe μεζαζόντων apud Byzantinos dignitatem, quos ſic appellatos cenſet, quòd qui jure agere inter ſe nollent, ad eum deferrent lites ſuas componendas: quomodo Ariſtoteles μέσυς & μεσιτ´ας judices & arbitros vocat. Sed viro magno non aſſentior: erant enim μεσάζοντες, Curiæ Conſtantinopolitanæ Officiales, quorum Princeps operâ utebatur in expediendis privatis negotiis: aut certè quibus intermediis ad Principem patebat acceſſus, quod fuit olim apud Francos noſtros Referendariorum munus. Id colligitur ex Cantacuzeno lib. 3. cap. 15. & lib. 4. cap. 29. ubi vocem μεσάζειν ea notione uſurpat, & ex Niceta in Man. lib. 1. cap. 23. præterea ex Ducæ Hiſt. Byz. cap. 21. & 22. ubi *Vezirios* Turcicos μεζαζόντων appellatione donat, quòd videlicet per eos Turcici Sultani res omnes quà privatas, quà publicas conficiant.

ADMIGRARE, In ædem ſeu villam alicujus, etiam invito domino, poſſidendi animo ingredi, in Pacto Legis Salicæ tit. 48. §. 2. ubi Lex Salica tit. 47. habet tantùm *migrare.*

ADMILLUS, apud Bromptonum pag. 1248. ſed perperam, pro *Admiralius* editum occurrit.

¶ ADMINICULATIO, Auxilium. De B. Forannano Abbate Walciodori in Belgio, to. 3. Aprilis p. 807. D. *Quo vigeat in aliquo veſtri, ſi diſplicet, arbitrii correptio; veſtraque; ſi placet, roboretur* Adminiculationis *decreto.*

¶ ADMINICULATIVE, Per acceſſionem. Gall. *Par ſurcroit.* Acta SS. Martii to. 3. p. 868. *Ipſorum qualitas ſufficientem illis fidem conciliat, maximè cùm eorum auctoritas*, Adminiculative *ſolùm adhibeatur.*

ADMINICULATOR, Ab adjuvando dictus & adminiculando. Hic ſeptimus erat ex Officialibus Romanæ Eccleſiæ, pro viduis, pupillis & egenis procurabat; quod munus hodie *pauperum Advocatus* facit. Ita Panuinius. Vide Luithprandum lib. 6. cap. 6. extremo.

¶ ADMINICULUM, Modus, ratio, argumentum, Practicis noſtris *Moyen.* Ludewig. Reliq. MS. to. 5. p. 541. *Renunciantes omni beneficio juris cujuſlibet, necnon exceptioni, ſuffragio, Adminiculo, quibus contra præmiſſa, &c.* Ibidem p. 539. *Renunciantes.... omni dominio, actioni, impetitioni, liti, juri, literis & Adminiculis, quæ nobis &c.*

¶ ADMINICULUS, Miniſter. Acta S. Auſtregeſili Epiſc. Bitur. to. 5. Maii, pag. 230. * E. *Dicit* Adminiculo *ſuo* Marculfo, *eo tempore Lectori, poſtea etiam Abbati.... Require pauxillum aquæ, ut hîc celebremus Miſſas.*

¶ ADMINISTRALIS, f. Qui miniſtrat neceſſaria ad victum & veſtitum, ut mox ſumitur *Adminiſtratio.* Statuta Eccleſiæ Barchinon. an. 1281. apud Marten. to. 4. Anecdot. pag. 607. *Conſtituimus... Quòd quæcumque de cætero contingat vacare in Eccleſiâ noſtrâ Officia, quæ piſtor, &* Administralis, *& dormitorarius, & botellarius, & portarius habent, &c.*

ADMINISTRATIO, Donatio, ſive neceſſariorum ad victum, veſtitumque ſuppeditatio, Gall. *Fourniture, livrée, diſtributions.* Annal. Bened. to. 5. pag. 678. col. 2. *Præbendas aliaſque* Administrationes, *prout ab anteceſſoribus noſtris accepimus in hoc libro, qui dicitur Viventium, fecimus adnotari.*

ADMINISTRATOR, Leguleiis Anglis dicitur ille, cui defuncti bona adminiſtranda ab Ordinario committuntur, cùm nulli extant executores teſtamentarii, quorum quidem bonorum uſque ad eorum valorem tenetur, & non ultrà, niſi ea diſſipaſſe convictus fuerit. Si ille deceſſerit, adminiſtratio non tranſit in ejus hæredes; ſed alius ab Ordinario decernitur ac eligitur Adminiſtrator. Vide Raſtallum in Expoſitione vocum Legum Anglic.

1. ADMIRABILIS, Admiralius. Vide *Amir.*

2. ADMIRABILIS, Titulus conceſſus Comitibus apud Leonem Magnum Ep. 8. Græcis θαυμασιώτατος. Vide *Silentiarius.*

¶ ADMIRAGIUS, Admirallitas, Admirantia, aliæque voces quæ huc ſpectare poſſunt ejuſdem ſignificationis. Vide in *Amir.*

¶ ADMIRATIO, f. Inſpectio, examen. Canones Hibern. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 6. *Et pro ejus livoris vel vulneris* Admiratione *in Conventu*

ventu, vel in qualibet multitudine uſque ad tertium annum, aut eo amplius, ſi non indulgeat, pretium ancillæ is qui commiſit, reddat. Ubi tamen Amanuenſis mendum eſſe ſuſpicor, *Admiratione*, fortè pro *Admiſſione*.

¶ ADMISSALIA, f. Merces pro *Miſſis* celebrandis. Charta Guillelmi Archiep. Rothomag. pro Monaſterio. S. Martini Pontiſar. an. 1320. *Fit compoſitio ratione ſponſalium*, ADMISSALIUM, *Gallicè Meſſagemens, inteſtatorum, extremarum unctionum, confeſſionum, &c.*

ADMISSARIUS EQUUS. Ugutio: *Fortes & bonos Equos* ADMISSARIOS *vocamus, quia admittuntur inter armenta ad coitum, vel ad arandum, vel ad trahendum.* Eadem propè habent Jo. de Janua & W. Brito. Gloſſ. Lat. Græc. Βιβαστής, *Admiſſarius*, qui alio loco ἐπιβαίνων ἵππος dicitur. Gloſſ. Græc. Lat. ὀχευτής, *Admiſſarius. Equus aſcenſor equarum*, in Foris Bigorrenſib. art. 12. Plautus in Milite Glorioſo: *Ad equas fuiſti ſcitus Admiſſarius.* S. Auguſtinus contra Epiſt. Manichæi cap 31. *Non attendit paſſerem parietinum, in cujus comparatione quivis Admiſſarius frigidiſſimus invenitur.* Vide eundem lib. 5. de Civit. Dei cap. 7. Vetus Interpres Juvenalis Sat. 8. *Et pater armenti: Taurus, aut Admiſſarius.* Conventio Pacis inter Elſatiæ proceres & civitates an. 1051. *Equi autem Admiſſarii, quod vulgariter* Stunt *vocantur, & vineæ & ſegetes ſub hac pacis conditione permaneant.* Qua verò cura educandus & alendus equus admiſſarius, præclarè omnino Virgil. lib. 4. Georg.

Tu modò quos in ſpem ſtatues ſummittere gentis,
Præcipuum jam inde à teneris impende laborem, &c.

Vide Marcellum Empir. cap. 32. Vegetium lib. 1. de Arte veter. cap. 24. &c. *Admiſſarius aſinus*, apud Palladium de Re ruſtica lib. 4. cap. 14.

AMISSARIUS, in Lege Salica tit. 40. §. 5. Alaman. tit. 69. Edit. Heroldi. Ripuar. tit. 5. 18. & apud Marculfum in formul. [Charta Aldrici Cenoman. Epiſc. in ejus vita pag. 85. *Greges jumentorum cum eorum Amiſſariis.* Adde pag. 87. 88. &c.] Vide *Emiſſarius*.

AMMESSARIUS, in Charta Romualdi Ducis Beneventani: *Ammeſſarium unum cum jumentis ſuis, caballos domitos, &c.* In alia: *Amaſſarios tres cum jumentis ſuis.* Vide Chronicon Benevent. S. Sophiæ pag. 607. 611.

ADMISSURA, ὀχεία, in Gloſſ. Lat. Græc. Aliud Gloſſ. ὀχεία, *Admiſſura, admiſſum. Admiſſura ſerotina*, Gen. c. 30. ubi Will. Brito: *Admiſſura dicitur, quando bruta animalia, & propriè jumenta ad coitum admittuntur. Admiſſuræ venereæ*, apud Apuleium lib. 7. Statius lib. 1. Silv. 2.

—— *Habet Admiſſura parentes.*

ADMISSIO, apud Varronem lib. 2. de Re ruſtica cap. 7.

ADMISSUS, apud Vegetium lib. 1. de Arte veterin. cap. 24.

¶ ADMISSIBILIS, Admittendus, non rejiciendus. Autographum epiſt. Sixti IV. ad Cantorem Joh. *Heron* & Joh. *Sebire* Canonicos Eccleſiæ Rothomag. ex Archivo Monaſterii B. M. de Bono Nuntio Rothom. *Et quia Officialis* (Rothom.) *quaſdam poſitiones & articulos* ADMISSIBILES *& relevantes pro parte prioris & conventus prædictorum* (B. M. de bono nuntio) *exhibitos admittere recuſavit, illoſque per ſuam interlocutoriam rejecit, &c.* Ex eod. Archivo in Charta Rob. *Goupil* Cantoris, &c. an. 1482. *Licèt facta hujuſmodi forent & eſſent ad probandum Admiſſibilia & omnino perimentia actionem ejuſdem appellati, &c.*

ADMISSIONALES, Qui introducendis ad Imperatorem hominibus præfecti ſunt: ſeu, quibus *in palatio admittendi, vel ſalutandi officia creduntur*, ut ait Jul. Firmicus lib. 4. Matth. cap. 14. *Qui Admiſſionibus præſunt*, ut vetus Interpres Juvenalis Sat. 4. ὁ ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν, apud Pachymerem lib. 6. Hiſt. cap. 26. Lampridius ait de Alexandro Imp. quòd *ſalutaretur quaſi unus de Senatoribus, patente velo, Admiſſionalibus remotis.* Quòd verò ad vela & cancellos ſtarent, *Admiſſionales cancellarii* appellantur in Notitia Imperii, ut quidam volunt, tametſi Edita *Admiſſiones cancellarii* præferat, ita ut diverſa fuerint officia. Horum munus, *officium Admiſſionis* dicitur Suetonio in Veſpaſ. cap. 14. aut *officium Admiſſionum* in leg. 11. Cod. de Privil. eor. qui in ſacro Palat. milit. & in Notit. Imp. & *officium Admiſſionalium*, in l. ult. c. de Diverſ. offic. Nam plures erant, eorumque partita erant munia, ita ut alii aliis in cauſis ac negotiis ad Principem admitterent, ut ille *Homilus* dicitur *legationum Admiſſionalis*, apud Herennium Philonem in legat. ad Caium. Primus autem Admiſſionalium *Magiſter Admiſſionum*, Vopiſco in Aureliano, & Ammiano lib. 15. huic qui proxima erat dignitate, *Proximus Admiſſionum*, eidem Ammiano lib. 22. dicuntur. Sed de Admiſſionibus & Admiſſionalibus, multa jam antè congeſſere Theodorus Marcilius, Pancirollus, Savaro, Henricus Valeſius, Salmaſius, Jacobus Gothofredus, & alii.

¶ ADMISSURA, ADMISSUS. Vide *Admiſſarius.*

¶ ADMISSUS, Crimen, in Onomaſtico ad calcem SS. Benedict. ſæc. 4. part. 2.

¶ ADMITA, pro *Amita*, Gall. *Tante*, apud Rymerum to. 13. p. 419.

ADMOAGIUM, idem quod *Admodiatio.* Litteræ Guiſcardi Epiſcopi Matiſcon. an. 1267. in 31. Regeſto Chartophylacii Regii fol. 46. *Super quadam conſuetudine vini, quæ vocatur Admoagium.* Id eſt, quod ex pacto *admodiationis*, ſeu firmæ, vel emphyteuſis domino feudali præſtatur. Vide *Admodiare.* 2.

¶ ADMODARE. Laurent. in Amalthea: *Admodo, Accommodo, Allevo.*

1. ADMODIARE, Modum ponere, diminuere. Palladius Epiſcop. in Epiſt. ad Deſiderium Cadurcenſem Epiſcopum: *Me tamen pœnitet incautè & minùs inculto ſenſu, vel impolito ſermone ſtylum exaraſſe, unde offenſam ſanctæ animæ veſtræ potueram incurrere, niſi veſtra bonitas* ADMODIASSET, i. leviorem offenſam effeciſſet.

2. ADMODIARE, Fundum dare ad firmam, vel in emphyteuſin, vel etiam alienare ſub certa præſtatione tot modiorum frugum, de quibus convenit. *Admodier*, in Conſuetudine Hannonienſi cap. 81. *Admoiſonné*, pro *baillé à ferme*, in Computo bladorum terræ Campaniæ an. 1348. Charta an. 1224. in Tabulario Lehunenſi char. 80. ADMODIAVERUNT *nobis quidquid habebant in molendinis de Ponte, tam in blado, quàm in farina, tam in nemore, quàm in aqua ——per* 4. *modios bladi &c.* [Statuta Monaſterii S. Claudii p. 86. *Nonnulli priores, officiarii & adminiſtratores eidem Monaſterio ſubditi, prioratus & adminiſtrationes cum eorumdem juribus, debitis & oneribus in ſpiritualibus & temporalibus, perſonis laïcis etiam contra juris diſpoſitionem tradunt, diminuunt &* ADMODIANT. Et p. 87. *Nec prioratûs officiarii hujuſmodi quibuſcumque laïcis perſonis Admodiare præſumant.*]

¶ Admodiata Taillia, dicitur in Charta pro Villanova in Dumbis an. 1399. illa quæ cùm ad placitum, ut aiunt, exigi ſoleret, ad certam redigitur vel pecuniæ ſummam, vel frugum præſtationem annuam. *Amoiſſonata* dicitur in terrario S. Nicetii deſerti in Breſſia. Vide *Amoiſſonata*.

Admodiatio, Datio ad firmam, &c. Charta an. 1227. in tabulario Monaſt. Hederæ: *Simoni Presbytero de Portis conceſſimus ad* Admodiationem *pro* 11. *ſolid. Pariſ. ſingulis annis ab ipſo Preſbytero reddendis, duas partes minutæ decimæ, &c. Admodiationes* & *gazeras, niſi de decimis* prohibentur accipere Sacerdotes in ſtatutis Synodalibus Odonis Pariſienſ. [Item in Meldenſibus Anecd. Marten. to. 4. col. 900. legitur: *Ne accipiant gagerias vel Admodiationes, niſi de decimis.* Charta Curiæ Sueſſion. an. 1277. *Recognovit tamquam in judicio ſe retinere ſub titulo annuæ Admodiationis quoddam pratum.* Charta Willelmi Epiſc. Lingon. pro Monaſterio de Valbeon ann. 1216. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 202. B. *Omnes terras ſuas, prata & nemora ubicumque ſint, & vineam de Laſtricoyo ad firmam perpetuam receperunt hoc modo, quòd ſingulis annis perſolvent quinquagintas minas frumenti de* Admodiatione *& ſex minas avenæ, ſeptem minas Lingonenſis monetæ, &c.*]

¶ Admodiatio Monetæ, Proportio, Æqualitas, Gall. *Proportion, rapport, égalité.* Charta Roberti III. Ducis Burgund. an. 1282. pro cudenda moneta: *Antequam moneta incipiat cudi vel etiam fabricari... omnia ſupradicta tenemur facere obſervari, ſalva* Admodiatione *ad noſtram* (monetam) *nobis factâ de dicta moneta ratione.*

Admodiator, *Admodiateur*, in Conſuet. Melodunenſi art. 322. cui prædium admodiatum eſt, ſeu datum ad firmam. [Item, rei domeſticæ curator & adminiſtrator, Gall. *Intendant, Regiſſeur.* Galliæ Chriſt. to. 3. p. 110. ubi de S. Dionyſii Brocareïenſis Monaſterio: *Sigerus de paſtura vicarius præcedentis* (Abbatis,) *Admodiator Abbatiæ bonorum.*]

ADMODUM, Omnino, equidem. Salvianus lib. 1. de Gubernat. Dei: *Omnes* Admodum *homines, qui pertinere ad humani officii culturam exiſtimarunt, ut aliquod linguarum opus ſtudio ingeniorum excuderent, &c.* Infrà: *Aiunt igitur -- ideo in hoc ſeculo deteriorem Admodum ſtatum eſſe meliorum.* Lib. 2. *Cùm --omnes Admodum ſuos cum pauciſſimis fugeret.* Lib. 3. *Dimittamus -- quæ in libris poſtea de Religione conſcriptis omnes Admodum Chriſtianos legimus pertuliſſe.* Neque fortè aliter hæc vox ſonat in Decretione Childeberti Regis c. 4. in Ep. Ludovici Pii ad Sicharium, & in aliquot Formulis veteribus: niſi uſurpetur pro *amodo*, quod volunt Viri docti. Vide Paulinum Aquileienſem in Epiſtola ad Carolum Magnum præfixa l. 1. contra Felicem Urgelitanum,

¶ ADMOND, Liber, Sui juris. Leges Liutprandi Regis apud Muratorium to. 1. part. 2. p. 70. col. 1. *Et dominus ancillæ eam liberaverit & Admond fecerit à ſe.* Vide *Amund.*

ADMONITIO, Debitoris admonitio, appellatio, interpellatio, Gall. *Sommation, Adjournement.* Lex Salica tit. 52. §. 2. *Per ſingulas Admonitiones.* tit. 54. *Per tres Admonitiones.* Additio Ludov. Pii Imp. ad Legem Salicam §. 4. *Si poſt ſecundam Comitis Admonitionem aliquis ad mallum venire noluerit.* Item citatio in l. 4. §. 2. Cod. De in jus vocando.

ADMONITOR, conjungitur cum *Portitore præcepti*, in leg. 7. Codic. Theod. de Execut. *Compulſor, Exactor, Admonitor, Portitorve præcepti, Agens in rebus, &c.* [In ordinationibus Conciliorum, inquit Hoſmannus in Lexico, *Admonitor* non rarò dicitur, qui recentioribus *magiſter ceremoniarum*, quòd de omnibus quæ agenda eſſent admoneret.]

ADMONITORIA, Epiſtola, qua judex abſentem in jus citat; quam ad abſentem *Admonitor* defert. Formula 116. inter Lindenbrogianas: *Quoniam Imperialibus ſanctionibus cautum eſt, ut abſentes, contra quos actiones exercere cupiunt, in judicio copiam ſui facere electis citentur: idcirco ego judex has* Admonitorias *tibi delego, quatenus in judicio præſentiam tui facias, &c.*

ADMONTARE, *Acervare*, in Gloſſ. Arabico-Lat. Hiſpani *Ammontonar* dicunt.

¶ ADMORTIFICARE, idem quod mox *Amortizare* vel *Amortire* in voce *Admortizatio*. Gall. *Amortir.* Charta an. 1276. ex Tabular. Monaſterii Portûs Regii: *Nos dictas donationes quitamus, laudamus, approbamus, & quantum in nobis eſt* Admortificamus... *promittentes, quòd contra hujuſmodi donationem & Admortificationem non veniemus in futurum.*

ADMORTIZATIO, Prædiorum tranſlatio in manum mortuam, ſeu prædiorum acquiſitio facta à Monaſteriis & Collegiis religioſis, vel etiam Laicis; quæ ſemel acquiſita, in commercio, mutationibus, aliiſque prædiorum oneribus obnoxia eſſe deſinunt, nec adventitia feudorum commoda producunt, verbi gratia, *laudimii, Wardæ, Maritagii, relevii, &c.* Tranſlatio autem ſeu acquiſitio iſta fieri non poteſt, niſi Principis ac domini conſenſus intervenerit; cui de damno cavere tenetur Manus mortua, tertia totius pretii parte ſemel exſoluta. Nam ex lege communi ſacræ Baſilicæ prædiorum ſunt incapaces. Vide in hanc rem quæ ſcripſere vetus Conſuetudo Franciæ lib. 2. Renatus Chopinus lib. 1. de Doman. tit. 13. Baquetus, Loiſellus, Altaſerra de Ducib. & Comitib. Provinc. lib. 1. cap. ult. & alii.

Extant tamen complures Chartæ in Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis, paulo ante ann. 1300. quibus ſuperiores, ſeu uti hîc vocantur, *primi & ſecundi domini feodales*, prædia huic Eccleſiæ conceſſa *Admortificant*, ita ut ea in poſterum *in manu mortua teneant*, addita tamen clauſula, *quantum in eos eſt*, vel *quantum ad ipſos pertinet.* Et certè conſenſus ſuperiorum dominorum in ejuſmodi prædiis Eccleſiis conceſſis neceſſarius fuit, cùm inde feudorum ſervitia minuerentur. Sed hæc attigiſſe ſufficiat.

☞ Etquidèm neceſſarius fuit iſte conſenſus dominorum, ex quo ſub finem ſecundæ ſtirpis Regum noſtrorum adventitia feudorum jura in mutationibus introduci cœperunt. Nam ante ea tempora fundos liberè acquirebant Eccleſiæ, acceptis tantùm à Regibus litteris *Emunitatis*, ſoluto cenſu annuo, redditiſque domino feudali debitis ſervitiis pro quibuſcumque poſſeſſionibus ſuis obnoxiis, præter manſum integrum, qui ab omni redhibitione immunis erat ex Capitularium Lege. Vide D. Bignonium ad Marculſum col. 877. D. *de Lauriere*, Diſſert. de origine *Admortiſationum*, eundem in Præfat. ad collectionem Ordinat. Reg. 3. ſtirpis. pag. IX.

Obſervo tantùm, quale jus fuerit Prælatorum Franciæ, qui *Pares* ſunt, in ejuſmodi admortizationibus ex Regeſto Parlamenti ſign. B. in Areſtis Epiphaniæ an. 1277. fol. 39. *Quatenus Prælati*

Pares Admortizare poſſunt, Conſtitutio per Philippum III, in hunc modum: Ordinatum fuit per Conſilium Domini Regis, Rege præſente, quòd Archiepiſcopus Remenſis & Epiſcopi Pares Franciæ ADMORTIZARE *non poterunt ſuum domanium, nec feoda, quæ ab ipſis tenentur immediatè: ſed ſua retrofeoda poterunt Admortizare. Alii verò Epiſcopi, qui non ſunt Pares, nec domanium ſuum, nec feoda ſua, nec retrofeoda poterunt Admortizare.* Extat tamen aliud Areſtum in eodem Regeſto fol. 87. inter Areſta Pentecoſt. an. 1290. quo dictum fuit: *Quòd ſi Comes Nivernenſis, aliqua Eccleſiis & piis locis caritativè* ADMORTIVIT, *vel poſuit in manibus burgenſium, vel perſonarum ignobilium ob remunerationem ſervitiorum, vel ob aliquam aliam gratiam ſine receptione alicujus pecuniæ, hoc ſibi ſuſtinebitur. Sed ſi aliquid Admortivit, vel in manibus burgenſium, vel perſonarum ignobilium poſuit pro pecunia, dominus Rex utendo jure ſuo poteſt & poterit ad eadem aſſignare.* Charta an. 1270. *Theobaldus de Bellomonte* ADMORTIZAVIT, *tanquam quintus dominus, feodi venditionem, quam Petrus de Vemarcio Miles fecit in Eccleſia S. Genovefæ de domo ſua de Vemarcio, cum propriſio, jure, & dominio quocumque.* Tabular. S. Genovefæ Pariſ. an. 1277. *Guido Buticularius armiger de Dravello venditionem &* AMORTIZATIONEM *nemoris de Minlejo, cum fundo ipſius nemoris -- Eccleſiæ S. Genovefæ factam à Philippo de Brunajo armigero, & Mabilia ejus uxore, tanquam primus dominus feodi, laudavit & conceſſit.*

¶ ADMORTIZATUS. Obituarium MS. Eccleſiæ Morin. fol. 25. *Recipiet fabrica ſingulis annis 5. lib. monetæ currentis ſuper 30. libris perpetui redditus* ADMORTIZATI, *licèt redimibiles.* Ibid. fol. 27. verſo. *Sequuntur alii obitus, qui non ſunt in Kalendario, quorum redditus non ſunt Admortizati & ſunt redimiles.*

¶ ADNATIO, Quod *ſuper* aut *ad* aliquid naſcitur, ut viſcus ſuper quercus aut malos, ut etiam foliola & ſurculi, quæ ad plurium plantarum caules juxta genicula oriuntur. Apul. de Virt. Herb. pag. 224. *In quo folia hirta, anguſta, & veluti longa cum Adnationibus ſecundùm genicula.*

¶ ADNEGATUS, Submerſus, Gall. *Noyé.* Vita S. Alexandri Epiſcopi to. 1. Junii pag. 750. D. *Sed non eſſe valde antiquas cognovimus, cùm notaremus ibi verba prorſus Italica, Malvaggius,* ADNEGATUS, *Pelligrinaſium, ac fluvium Po, pro ſceleſtus, ſubmerſus, peregrinatio, Padus.* Italis *Annegarſi* eſt Summergi.

¶ ADNICHILARE, pro *Adnihilare*, Gal. *Aneantir*, paſſim apud medii & infimi ævi ſcriptores.

ADNIGRATI, *Proſtrati, ſubacti, vilificati.* Papias.

ADNIHILARE, Ad nihilum reducere, propriè reſpuere. Gloſſ. Gr. Lat. ἐξουθενῶ, *Adnihilo, Sperno, Reſpuo*; ἐξουθενισμός, *Adnihilatio*; ἐξουθενητής, *Spretus, Adnihilator.*

¶ ADNILLARE, Eadem notione. Charta Aymerici Archipreſbyteri de Luzciaco pro Monaſterio Nobiliacenſi an. 1278. ex ejuſdem loci Archivo: *Per quæ prædicta in toto vel in parte poſſent infringi, ſeu & Adnillari, &c.*

¶ ADNUBA. Charta Alfonſi VI. Regis, æræ 1129. *Neque in ipſa villa de Cortar ullus procer vel exactor, neque pro ſtupro, neque pro* ADNUBA, *neque pro foſſadera, neque pro alia calumnia vel negotio... intret. Adnuba* non longè abeſt ab Antiquato *Anuduba*, ſeu *Anuduva*, quod Luſitanis eſt, à Vaſſallis debita opera & præſtatio pro reficiendis caſtrorum Dominicorum foſſis, muris, aliiſque munitionibus.

¶ ADNUMISTA, ADNUMIASTA, Græcis inferioris ævi Ἀδνουμιαστής. Is erat qui in exercitu Imperatorum Conſtantinopol. milites cenſebat. Vox facta ex *ad* & ὄνομα; quòd, ut putant Salmaſius in notis ad Capitolinum, & Schefferus ad Mauricium, *ad nomen reſponderent tirones in delectu.* Hinc in Gloſſis Baſilic. Ἀδνούμιος, κατ᾽ ὄνομα διέρχεσθαι.

¶ ADNUMIUM, Recenſio militum. Græcis, Ἀδνούμιον, quod vide in Gloſſ. med. & infimæ Græcitatis.

ADNUNCIATIO, ANNUNTIATIO, Promulgatio: *Annuntiare*, promulgare, publicare. Occurrit paſſim in Capit. Caroli Calvi. Adde Annales Francorum Bertinianos an. 862. & Capitulare 1. Caroli M. an. 801. cap. 34. [Adde *Adnunciationes* Capitulorum Conventus celebrati apud Marſnam anno 847. per Lotharium Imperatorem, Ludovicum Germaniæ, & Carolum Franciæ Reges, apud Miræum tom. 1. Diplom. Belg. p. 23. & 24. Edit. 1723.]

¶ ADNUNCIATIO, Prophetia. Eſt enim futurororum quædam promulgatio. Chron. Idatii Epiſc. tom. 2. Collect. Conc. Hiſpan. p. 172. *Et ita quatuor plagis, ferri, famis, peſtilentiæ, beſtiarum, ubique in toto orbe ſævientibus, prædictæ à Domino per Prophetas ſuos* ADNUNCIATIONES *implentur.*

1. ADOBARE, Exornare, Italis *Addobbare.* Charta Joannis Archiep. Capuæ an. 1301. in Sanctuario Capuano: *Una corrigia de ſeta rubea Adobata de argento.* Perperam editum *adebata.*

☞ Doliaris tabula, ſeu aſſerculus dolii, quem Galli vocant *Douve*, Germanorum ſuperiorum pleriſque *Daube*, verbo Gallico *Adouver* ſive *Adouber*, dedit originem; quod quidem primariò aſſerculos doliorum coarctare ſignificat, deinde verò etiam alios aſſeres hiantes, potiſſimùm navium, rurſus ſociare, quod Gallis eſt *Radouber.* Et quia hæc accuratiſſimè fiunt, ne rimula ſuperſit, qua liquor perfluere poſſit; hoc eodem uſi ſunt verbo pro *Concinnare*, v. g. mundum muliebrem, tapetes & aliam ſuppellectilem; item latrunculos in alea, &c. Ex hoc factum *Adobare* Latino-Barbarum pro *Exornare*, &c. Hinc etiam

¶ ADOBARE EQUOS, Diligentem illorum curam habere. Ordinatio qua varia officiorum genera diſponuntur in domo Dalphinali, *ſuper Officio Mareſcalliæ*, Hiſt. Delphin. tom. 2. p. 394. *Mareſcallus diebus ſingulis de manè & ſerò* ADOBARI, *& eſtriari faciat equos, corſerios, palafredos & roncinos noſtros, & ad oculum videat, ſi exiſtunt bene ferrati, quod ſuppleat, ſi defectus eſſet in aliquo.*

¶ ADOBARE CORDOANUM, Corium inficere pulvere querneo, Gall. *Taner.* Statuta Maſſil. an. 1253. MSS. *Qui cordoanum aportavit ſive Adobavit, juret quòd mittat ad minus tertiam partem de ros vel fauzil mixtum.*

¶ ADOBATURA, ſive APTATURA PANNORUM, in iiſdem Statutis.

2. ADOBARE, Armis inſtruere, Militare cingulum alicui conferre: vox confecta ex *adoptare*, quòd qui aliquem armis inſtruit ac Militem facit, eum quodammodo adoptet in filium. Senator lib. 4. Epiſt. 2. *Per arma poſſe fieri filium, grande inter gentes conſtat eſſe præconium: quia non eſt dignus* ADOPTARI, *niſi qui fortiſſimus meretur agnoſci.* In veteribus Statutis Patavii, quæ extant in publico urbis Tabulario, præcipitur, ut qui electus fuerit Poteſtas Vincentiæ, *faciat ſe fieri Militem Adobatum.* Quo loco *Miles Adobatus* dicitur is, qui cum ceremoniis conſuetis militiæ dignitatem & cingulum adipiſcitur. Statuta Urbis Mediolanen-

ſis part. 2. cap. 5. *Juriſperiti collegii judicum Mediolani, & Milites Adobati ſint.* Ordericus Vitalis lib. 3. p. 467. *Deinde ab eodem Duce decenter eſt armis Adornatus.* Robertus *Bourron* in Hiſt. MS. Merlini & Arthuri: *Or aten juſques à le matin que je t'Adouberay, & te donray armes.* Le Roman *de Garin:*

Adouber *vueil l'enfant Girert mon fil,*
Si m'aidera ma guerre à maintenir.
C'eſt bien à fere, Sire, dit Auberi,
Envoyez-le l'Empereres Pepin,
Si fera bien Chevalier le meſchin. Idem:
Adoube's *moi, biax oncles, dit Garin.*
Et dit Fromond, Volentiers, biax amis.
Or vos alez bagnier & reveſtir, &c.

Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Mes d'une choſe me dites verité,
Se onques fûtes Chevalier Adobé.

Le Roman *d'Auberi* MS.

Sire, dit-elle, pour Deu de Paradis,
Soit Adoubez *mes freres Auberis,*
En toutes cors en iert plus Seignoris.
Volentiers, Dame, diſt Raols li gentis,
Le jour meiſmes n'y a plus terme mis,
Fu Chevaliers ſes freres Auberis.
Mais tant ont il envers luy entrepris,
Que il de robe ne l'ont mie porquis,
Ne d'eſcarlate, ne de vair, ne de gris,
Que de devant ne s'en ierent partis,
Mult ſe haſterent pour lor maus anemis.
*Raoul l'*Adoube *qui eſtoit ſes amis,*
Premiers li chauſſe ſes eſperons maſſis,
Et puis li a le branc au coſtel mis,
En col le fiert, ſi con il ot apris,
Tien, Auberi, dit Raols li gentis.
Que Dame Dex, qui en la Crois fu mis,
Te doinſt pooir contre tes anemis.
Dex vos en oie, Sire, diſt Auberis,
Amengier voil pour Deu de Paradis, &c.

Le Roman *de Florimond* MS.

Sire, je ſuis à vous venus,
Aſſés fu grans, fors & creus,
Or ſi voudroie eſtre Adoubez.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Là me fiſt-il Chevalier Adoubés.

Infrà:

Si ne fuſſiés Chevaliers Adoubez.

Philippus *Mouskes* in Ludovico VIII.

S'eſtoit Chevaliers devenus
De la main du Roi proprement,
*Qui l'*Adouba *moult ricement.*

Hinc *Adobati* nudè, Milites dicti. Le Roman *de Garin:*

Ricard s'en vet à Laon la Cité,
En ſa compagne trois cens des Adobez.

Occurrit paſſim apud Poëtas noſtrates.

☞ Non placet Menagio iſtius vocis originatio ex verbo *Adoptare.* At ipſe in hujus indagatione longè fuit infelicior, dum ſic divinando, vocum, unde oriri putat, ſeriem texit: *Duplex, duplus, dupus, dobo, dobbo, dobbare, Addobbare.* Verum Ethymon repetendum videtur ab at dubba, ſeu dubban, quæ Iſlandicè, Scandicè & Saxonicè ſignificant *Equitem percutere,* id eſt, *Equitem creare;* quia manu vel ſtricto gladio ſuper collum aut humeros candidatus Eques à Principe feriebatur. Ita Hickeſius linguarum Septentrionalium peritiſſimus. Adde etiamnum Gallicè dici *Dauber* vel *Dober,* pro Percutere, ferire humeros. Vide *Dubbatio.*

¶ ADOHA, Omne ſervitium pecuniarium quod præſtatur per feudatorios: item jus *Relevii.* Videtur dici ab *adunatione,* unde etiam *Dohana* vel *Doana,* Gallicè *Douane.* Charta Caroli Franc. & Siliciæ Regis pro Gratiano de Guerra an. 1497. *Damus & concedimus dictum Comitatum* (de Altavilla) ... *Feudali quoque ſervitio &* Adoha, *noſtriſque in aliis & alienis juribus in omnibus ſemper ſalvis.* Vide Tract. de jure *Adohæ* Jacobi de Ayello, poſt Tract. Ægidii Thomaſi de Collectis 8. Lugd. 1559. ſed maximè Andream Capanum de jure *Adohæ* fol. Neap. 1636.

¶ ADOHAMENTUM, Servitium militare. Inſtr. Societatis ad Regnum inter Johannam II. Siciliæ Reginam & Jacobum de Borbonio, ex Cod. MS. Bibl. Coaſlin. *Præfata Regina conceſſit eidem domino Jacobo Regi viro ſuo authoritatem... exactiones,* Adohamenta *ſeu ſervitia militaria, imponendi & recipiendi jura cabellarum* (forte *caballorum.*) Vide *Adhoa.*

¶ ADOLABILIS, *Sine dolo.* J. Laurenbergus in Antiquario.

¶ ADOLENS, Adoleſcens. Vita S. Euſebiæ Abbatiſſæ, tom. 2. Martii p. 455. C.

Quòd non tuta fides, ubi ſævior hoſtis adurget,
Cùm ſit in hoc ævo vitiorum fæx Adolenti.

ADOLESCENTIARI, νεανίζειν, in Gloſſis MSS. Apud Voſſium, Adoleſcentum more agere. Utitur etiam Varro apud Nonium.

¶ Adolescentilis ætas, pro *Adoleſcentia.* Vita V. Hildeburgis in Actis SS. Bened. ſæc. VI. part. 2. p. 833. *Quæ cùm pueritiæ infantiæque tranſiſſet annos, jam Adoleſcentili Ætate ſubeunte, &c.*

¶ ADOLUS, *Sincerus, ſine dolo.* J. Laurentius in Amalthea. Vox facta ex *a* privat. & *dolus.* Vide *Adolabilis.*

¶ ADOPERARI, Operari, uti, Gall. *Se ſervir, uſer.* Acta SS. Martii tom. 3. p. 601. D. *Habebat pectus ita oppilatum & malis humoribus plenum, quòd vix poterat anhelare & manibus* Adoperari. Vide *Adoprare.*

ADOPRARE, ex Ital. *Adoperare,* in Actis B. Thomaſſi Eremit. Camald. n. 40. Adhibere, uti, pro *Operari, efficere.* Vetus Charta an. 1056. apud Ughellum tom. 1. part. 2. *Habeat in omnibus licentiam cauſare, agere, & ragunare, & Adoprare, &c.* Nec ſcio, an hæc vox reſtituenda ſit in Charta Sanctii Regis Aragon. æræ 1090. apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 3. cap. 9. *Adhuc unum do eis ſolarem, ut ipſi ſe Adopraverint, in quo poſſint facere bonas caſas ad habitandum.* Ubi editum *adoptaverint.*

¶ ADOPTARE, Omni voto optare. Gaſp. Barthii Gloſſar. ex Baldrici Hiſt. Palæſt. Sed hoc ſenſu Cicero filius uſus eſt participio *Adoptatus. Quorum* (Tabellariorum) inq. Epiſt. Famil. 10. 21. *mihi fuit adventus Adoptatiſſimus.*

ADOPTARI per Baptiſmum, dicebatur is, qui ad Baptiſmum ab aliquo offerebatur, pro quo ille ſpondebat apud Sacerdotem baptizantem: unde non modò qui baptizabatur, *filii adoptivi,* vel ſaltem *filioli,* patrinus verò *patris ſpiritualis* & *adoptivi* appellationem exinde retinebant. Sed idem patrinus, in ſignum veluti adoptionis legitimæ, munus aliquod eidem filiolo, tanquam ſucceſſionis ſuæ portiunculam conferebat, quod *filiolatum* vocabant. Heſychius: υἱοθεσία, ὅταν τις θετὸν υἱὸν λαμβάνει, καὶ (alii emendant κατὰ) ἄγιον βάπτισμα. Monachus Sangallenſis lib. 2. c. 29. de baptizatis Normannis: *Qui à primoribus Palatii quaſi in Adoptionem filiorum ſuſcepti, &c.* S. Bonifacius Mogunt. Epiſc. Epiſt. 15. *Homo quidam alterius filium de ſacri baptiſmatis fonte elevans,* Adoptavit *ſibi*

in filium, cujus poſtea viduatam duxit uxorem. S. Rembertus in Vita S. Anſcharii Archiep. Hamburg. n. 10. de Heroldo Danorum Rege: *Ipſe* (Lud. Pius) *de ſacro fonte ſuſcepit, ſibique in filium Adoptavit.* Simeon Dunelmenſis de Geſtis Anglor. an. 994. *Quem Rex honorificè ſuſcepit, confirmari ab Epiſcopo fecit, ſibi in filium Adoptavit, regiaque munera donavit.* Dudo de Actis Normann. lib. 3. pag. 101.

Quin & Adoptivam prolem ſuſceptus ab alma,
Extollenſque ſalutiferi baptiſmatis unda.

Alios congeſſimus locos in Diſſert. 22. ad Joinvillam p. 274. Vide *Filiolus*, *Filiolatus*, *Patrinus*, *Pater ſpiritualis.*

Adoptare *in hæreditatem, vel in adfatimi, per ſcripturarum ſeriem, ſeu per traditionem, & teſtibus adhibitis, ſecundùm Legem Ripuariam, tit.* 48.

Adoptare *ſibi in maritum*, pro *nubere*, apud Hovedenum p. 686.

Adoptare *in Militem*, i. Vaſſallum ſibi facere, apud Albertum Stadenſem an. 1072. Vide *Miles.*

Adoptio Filiorum, jure Francorum, permiſſa iis, qui liberos non habebant, fiebatque traditione bonorum, eorum reſervato uſufructu, coram Rege, vel Comite, & Scabinis, vel Miſſis dominicis, qui ad juſtitias faciendas in provincias mittebantur, ut eſt in Capitul. Caroli M. lib. 6. cap. 207. Adoptionis verò formulæ habentur apud Marculf. lib. 2. form. 13. & apud Lind. form. 58. 59. Jure Aragonum, ex Foris Oſcæ an. 1247. *Omnis homo, cujuſcunque conditionis ſit, licèt habeat filios legitimos, poteſt inter eos conſtituere filium* Adoptivum: *qui poſt mortem patris tenebitur æqualiter cum legitimis* (ad) *ejus debita perſolvenda, & cum eis tanquam legitimus ſortietur.*

Adoptiva Foemina, Adſcititia, συνείσακτος, in Concilio Braccarenſi I. cap. 15. & in Collect. Canonum Martini Braccar. cap. 32.

¶ ADOPTARIUS, *Puer ex adoptato natus*, In Gloſſ. Iſid. [In excerptis Pithœi, *ex adoptivo.* Feſtus habet: *Adoptatitius, ex adoptato filio natus.*]

¶ ADOPTIANI, Hæretici, qui, auctoribus Felice & Elipando in Hiſpania Epiſcopis aſſerebant, *Chriſtum ſecundùm humanam naturam, non niſi adoptione & gratia eſſe Dei filium.* Damnati ſunt in Synodo Francofurtana ſub Carolo M. anno Chriſti 794. Vide Baron. ad hunc annum.

ADORARE, in ſacris litteris, & apud Scriptores Eccleſiaſticos, ſæpe pro *honorare* & venerari ſumitur. Paulinus Natali 9.

Ecce Sacerdotis reditum ſatiatus Adoro,
Suſpiciens humili metantem in pectore Chriſtum.

Gregorius M. lib. 9. Epiſt. 9. *Aliud eſt picturam Adorare, aliud per picturam quid ſit Adorandum addiſcere.*

De adoratione Imperatorum, ſeu ſalutatione, multa congeſſit Jacobus Gothofredus ad leg. un. Cod. Theod. de Præpoſitis ſacri cubiculi, ut & Salmaſius ad Hiſt. Auguſt.

ADORATIO barbara, in Legibus Canuti Regis, quæ paganorum more fit, qui idola adorant, vel Solem, Lunam, Ignem, & alia hujuſmodi. Adde Canones editos ſub Edgaro §. 16.

¶ ADORATIO horarum, Certus genuflexionum numerus ſingulis horis pœnitentibus impoſitus in Canonibus Hibern. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 20. D. *Cum cantico Pſalmorum & cum Adoratione horarum poſt confeſſionem Sacerdoti & poſt votum.*

ADORATORES. Alypius Antiochenus in Deſcript. orbis c. 18. *Ditimi enim* (Æditimi) *& Sacerdotes, & Miniſtri, & aruſpices, & Adoratores, & divini optimi habundant.* Vide ibi Jacob. Gothofredum. [*Adorator numeri Theodoſiac.* in veteri Inſcriptione apud Franciſcum Blanchinum in Præfatione ad Vitas Paparum ab Anaſtaſio ſcriptarum.]

¶ ADORATORIUM, Locus ſubterraneus in quo diis ſuis defunctiſve parentibus Indi ſacrificant. Synodus Limenſis III. inter Concil. Hiſp. tom. 4. p. 431. *Si quis Indus deprehenſus fuerit revertiſſe ad ſacrificandum in ſuorum defunctorum ſepulchris, vulgò Guacas vel Adoratorio, &c.*

¶ ADOREA, *Libamenta*: Gloſſ. Iſid. Videtur legendum *Adorea liba*, id eſt, Placentæ ex *adore*, ut apud Virgilium Æneid. 7. Vide Lexicon Martinii.

¶ ADORNATOR Auri et argenti, fortè Aurifex. Gall. *Orfévre.* Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 27. *Et decimam unius quadre de vinea Morini, argenti & auri Adornatoris.*

¶ ADOSTRATA. Vide *Aſſoſtrata.*

ADPECTORARE, *Applicare ad pectus*, in Gloſſ. Iſid. Gloſſ. Lat. Gr. *Adpectora*, παράβαλλε, ϑώρηξον.

¶ ADPENDITIÆ, pro *Appenditiæ*, Gall. *Dépendances.* Paſſim occurrit.

ADPENNIS. Vide *Apennis.*

ADPERTINET, pro *Pertinet.* Galli dicunt *Appartient.* Innocentius de Caſis literar. *Medius fons ad ipſam Adpertinet.* Idem: *Eidem fundo Adpertinet.*

ADPETULANTIA, *Procacitas*, in Gloſſis Iſidori.

¶ ADPLANARE, Adæquare, Ital. *Pareggiare.* Gloſſ. Iſid. *Adplanat, hoſtit, æquat.* In Pithœi excerptis, *Hoſtibus æquat*; ſed malè. Apud Plautum *Hoſtire*, eſt *par pari referre.*

ADPLENE, Cumulatè, abundanter, Gallis *à plein.* Vita S. Leodegarii: *Ad plenè in omnibus diſciplinis politus.*

ADPLICARE. Vide *Applicare.*

ADPORTIO. Vide *Apriſio.*

¶ ADPRÆSENTARE, Adeſſe, comparere. Placitum Caroli M. contra Tingulfum apud Mabil. Diplom. p. 512. C. *Nobis innotuit, eo quòd homo alicus, nomine Tingulfus, à fide juſſoris datus habuiſſet, ut infra noctis XLII. ante nos ſibi* Adpræsentare *debuiſſet pro aliquas cauſas inrationis.*

¶ ADPRATAMENTUM. } Vide *Appratare.*
¶ ADPRATARE. }

ADPREHENDERE, Diſcere, memoria complecti, Gall. *Apprendre.* Paulus PP. Epiſt. ad Pipinum Franc. Reg. in Codice Carolino: *Ad inſtruendum eos in pſalmodiæ modulatione, quam ab eo Adprehendere --- nequiveram.*

ADPRETIARE, Appretiare, Pretium rei cuipiam imponere. [Gall. *Appretier.*] Will. Brito in Vocab. *Appretiare; pretium determinare.* Lex Alemann. tit. 75. *Illam optimam vaccam 4. tremiſſes licet Adpretiare. Pretium Adpretiare*, in Lege Salica tit. 52. *Adpretiare pecus*, in Leg. Bajwar. tit. 13. c. 8. & Capit. Carol. M. lib. 5. c. 14. Charta fundationis Monaſterii Fontanenſis in Norman. tom. 2. Monaſtici Angl. p. 974. *Quorumque autem ipſe Abbas* Appreciavit *de hominibus ejuſdem Radulphi, ſive dono recepit, ſeu cujuſlibet rei gratiâ conquiſivit, idem Radulphus conceſſit.* Et mox: *Conceſſit quoque idem Rex huic Fontanenſi Eccleſiæ, per gratiam Regis, pietatis ſuæ libertatem de omnibus propriis rebus ſuis, & poteſtatem vendendi, &* Appretiandi *liberè & abſolutè; atque immunitatem & quietantiam de*

omnibus theloneis & conſuetudinibus. Vide Fletam lib. 1. c. 18. §. 8. 9.

APPRETIARI, Laudare, commendare, *Priſer.* Leges Edw. Confeſſ. *Quam* (legem) *cùm Rex Willelmus audiſſet cum aliis regni ſui legibus, maximè* APPRETIATUS *eſt eam, & præcepit, ut obſervaretur per totum regnum.*

ADPRIMITUS, pro *Primitus, primùm*, in Vita S. Winebaldi Abb. Heidenhem. n. 8. 12.

¶ ADPRISERINT, Mendosè ſcriptum videtur pro *Adquiſierint.* Collect. Conc. Hiſpan. to. 3. p. 128. col. 2. *Et prædictum Monaſterium cum prædicta cellula, & appendiciis ſuis, & Monachos ibidem degentes, vel omnes res ad idem Monaſterium pertinentes, vel quæ deinceps ex locis eremis atque incultis ad eorum uſus* ADPRISERINT, *ad noſtrum opus recepimus; ita videlicet ut ſub noſtra, immo eorum dominatione conſiſtant.*

ADPROPIARE, Studere, curare. Vetus Interpres Epiſtolæ S. Barnabæ: *Adpropiavi vobis pauca mittere, ut fidem veſtram conſummatam habeatis.* Græca habent: ἐσπούδασα κατὰ μικρὸν ὑμῖν πέμψαι. Vide *Appropiare.*

ADPROPRIARE. Vide *Appropriare.*

¶ 1. ADPUNCTARE, Militem ſtipendio meliori donare; item alicui ſalarium conſtituere, Gall. *Appointer.* Hinc *Adpunctamenta*, Gall. *Appointemens*, Salaria, ſeu etiam ad victum cultumque data à Principe annua præſidia; hæc quæ *ſolatia* appellant Imperat. in Codice. Juſtinianus *Puncta* dixit, Cod. de Advocatis diverſ. jud. Vide Hofman. in Lex.

¶ 2. ADPUNCTARE, Alia notione. Vide *Appunctare.*

ADQUE, pro *Abſque*, in Capitulari 1. Caroli M. an. 802. cap. 9. apud V. Cl. Steph. Baluzium.

¶ ADQUE, pro *Atque*, in Charta Childeberti III. an. 697. apud Felibianum in Hiſt. Monaſt. S. Dionyſii p. XVIII. & alibi.

¶ ADQUIETARE, Fungi, obire, perſolvere, Gall. *Acquitter.* Formul. Anglic. p. 1. *De omni ſervicio quod ad manerium pertinebit, debent Adquietare verſus me & meos hæredes.* Vide *Acquietare.*

¶ ADQUIRAMENTUM, ADQUIRIMENTUM, ACQUIRIMENTUM, paſſim occurrunt, pro *Acquiſito*, Gall. *Acquêt.* Chartul. B. Magdalenæ Caſtrodun. fol. 67. *Conceſſit medietatem omnium Adquiramentorum ſuorum quæ adquiſierat, &c.* Hiſt. Delphin. tom. 2. pag. 261. *Occaſione Adquirimentorum noviter per nos factorum, &c.*

ADRAMIRE, [ADCHRAMIRE, ACHRAMIRE, ACHRANMIRE,] ADHRAMIRE, ARRAMIRE, Cavere, promittere, obligare ſe coram judice rem quampiam ſe facturum; verbi gratia juraturum, teſtes adducturum, aut duello jus ſuum probaturum.

ADHRAMIRE, in ſacramentis ac teſtimoniis vox frequens: ubi *Adhramire ſacramentum*, eſt cavere, ſe certa die & certo loco juraturum, aut teſtes adducturum: *Promettre, ou s'obliger de faire ferment.* Lex Salica tit. 39. *Ille qui per veſtigium ſequitur res ſuas, debet per tertiam manum Adhramire.* Infrà: *Quod ſi ille, qui per veſtigium ſequitur --- per tertiam manum Adhramire noluerit, &c.* ubi hoc loco Editio Heroldi tit. 40. habet, *non offerre per tertiam manum voluerit.* Ex quo evidenter patet *adhramire*, eſſe *offerre* teſtes & ſacramentum. Lex Longob. lib. 2. tit. 55. §. 20. & Capit. Caroli M. lib. 3. cap. 58. *Ut ſacramenta, quæ ad Palatium fuerint* ARRAMITA, *in Palatio finiantur: & ſi Sacramentales cum ipſo venire noluerint, juſſione dominica, aut ſigillo, vel judicio, ad Palatium venire cogantur.* Et §. 36. *Ibi ſacramenta juranda ſunt, ubi antiquitus fuit conſuetudo ſacramenta Arramire, vel jurare, ubi mallum habeatur.* Eadem præferunt Capit. Caroli M. lib. 4. cap. 28. *Habere ſacramentum. Adhramitum*, in Formulis veter. incerti Auctor. form. 1. *Sacramentum per fiſtucam Adhramire*, form. 2. Capitularia Caroli M. pro partibus Saxoniæ c. 31. *Si cuilibet homini ſacramentum debet, Adrameat illum ad Eccleſiam ſacramento ad diem ſtatutum.* Ubi perperam editum *aframeat.* Stabilimenta S. Ludovici lib. 2. cap. 26. *Et ſe il veut Aramir ou jurer qu'il ne ſit la requeſſe.*

TESTIMONIA, ſeu TESTES ADHRAMIRE, in Formulis incerti Auctoris cap. 3. Nam *teſtimonia*, idem valet quod *teſtis:* unde noſtri *Témoins* dicunt. Ita uſurpat etiam vetus Placitum ſub Carolo Rege, editum à V. Cl. Steph. Baluzio in Append. Capitul. *Arloinus mandatarius ſua Agramivit teſtimonia, nuper veniens Arloinus ad ſuum placitum, quod* ARRHAMITUM *habuit, & ibidem ſua teſtimonia protulit bonos homines & idoneos, &c.* Vetus Notitia ſub Ludovico Pio apud Perardum in Burgundicis p. 34. *Proinde taliter Fridelono judicatum fuit, ut tale teſtimonia* ARREMISSET *in proximo mallo, poſt 40. noctes, quem ipſe Comes in Auguſtidunenſi tenet, ut ſecundùm legem ſuam Salicam adprobat, ſicut ſuperiùs poſtulavit, aut faciat, quod lex eſt.* Alia Notitia ſub eodem Lud. pag. 36. *Placitum ſuum legibus attendidit, unde ante hos dies per judicium teſtimonia* ARREMIVIT, *ante viri illuſtris Theoderico Comiti, &c.* Alia ibid p. 147. *Et dixit quòd tales teſtes haberet, & per judicium Scabinorum Waldricus* ARRAMIVIT *poſt 40. noctes in proximo mallo, quod --- ipſi Miſſi tenent, ipſe Alcaudus cùm ſua teſtimonia adprobare faciat.* Charta Balduini Epiſcopi Noviomenſis an. 1064. apud Vaſſorium: *Poſt quorum judicium octo dierum petivit inducias, in quibus meditatus, aut ſuos, quòd vera faterentur*, ADRAMIRET *teſtes, vel meorum, unde probare vellent, teſtimonium reciperet.* Charta Communiæ Meldenſis an. 1170. in Chartular. Campaniæ Thuani fol. 299. *Si quis verò alicui ſacramentum facere debuerit, & ante* ARRAMITIONEM *ſacramenti ſe in negotium ſuum iturum dixerit.* Eadem habentur in Charta Communiæ Sueſſionenſis an. 1181. & Creſpiaci an. 1223. [Index redituum Monaſt. S. Petri Corbeïenſis è Codice MS. ejuſdem Monaſt. *Quicquid tamen per emendationem receperint ad burſam Abbatis, in domo præpoſiti facere debet, & nichil inde penitus recipiet, niſi vel banni fuerint, vel teſtes* ARRAMITI.]

VADIUM ADCHRAMIRE. Charta Chlodovei III. Regis apud eruditum Mabillonium: *Aut hoc conjurare deberet, quòd ipſo Waddio eodem anno memorato Chainone Abbati nunquam Adchramiſſit.* Alia ejuſdem Regis: *Poſtea memoratus Chrotcharius, per triduum, aut etiam amplius placitum ſuum, ut lex habuit, cuſtodiſſit, & ipſo Amalchberctho abjectiſſit, vel ſubſadiſſit, ipſi Amalchberctus nec veniſſit ad placitum, nec ſuo Inluſtri viro Ermetario quem per ipſas præceptiones habuit* ACHRAMITUM, *nullatenus præſentaſſit, nec ulla ſunnia nunciaſſe affirmat.* Adde Capitulare 3. an. 813. cap. 15.

ARRAMIRE BELLUM, ſeu duellum, eſt promittere in judicio rem, de qua agitur, duello ſe probaturum. Tabularium Vindocinenſe Thuani, cap. 9. *Pro his rebus acquietandis Arramivimus bellum in Curia Vindocinenſi, cauſæ noſtræ fidentes, & ad hoc provocati.* Et cap. 159. *Abnegavit ſe eſſe ſervum S. Martini, & de hoc* ARRAMIVIT *bellum contra*

nos. Aramir bataille, in Conſilio Petri *de Fontaines*, à nobis edito cap. 21. n. 11. id eſt, *duellum arrhamire*. Inde poſtea vox eadem uſurpata in bellis, uti vocant, publicis. Curia generalis Catalaniæ in villa Cervariæ an. 1359. *Inſuper ordinavimus, quòd dehinc ab 1. menſis Madii, & ab inde ad duos annos proximè venturos, aliquis Baro, Miles, homo de Paratico, vel homo villæ honoratus, nequeat aliquem guarrejare, aut* Arremire, *vel juntas de relono facere*. Chronicon Petri IV. Reg. Aragon, cap. 31. *E Don Pedro de Exerica trames los ab un porter noſtre lettres de dementiments e de Arramimentes de batailles*. Ubi Cod. MS. *Arremiments* præfert. [Charta Theobaldi Comitis anno 1148. pro Eccleſia B. Mariæ Magdalenæ Caſtridun. ex Tabulario ejuſdem fol. 1. *Ne alicui liceret exhibere ſancta ad Sacramenta juranda in villa Caſtriduni præter Miniſtris præfatæ Eccleſiæ omnibus duellis, vel Sacramentis, quæ in curia eorum ſeu in manu præpoſitorum ipſorum in præfata villa inſumpta vel* Arrami *fuiſſent, quæ videlicet ipſi per ſe poſſent accipere vel dimittere .... Ita teneri præcipio exceptis Sacramentis, quæ unus homo fecerit alteri, ſi fuerint* Adrami *ante me vel ante Præpoſitum meum in Parochiis illis in quibus inſumpta fuerint*. Altera manus addidit *Arramiſſa*. Charta Goſlerni Epiſc. Carnot. de eadem re ibid. fol. 29. *Nemini, niſi memoratæ Eccleſiæ Miniſtris, liceat extrahere ſancta juranda ad Sacramenta in duellis, quæ in curia Comitis, ſeu in manu ſui Præpoſiti inſumpta fuerint vel Arramiſſa*.] Willelmus *Guiart* an. 1196.

Pour biau néant s'eſt Arami
D'avoir mandé tante perſonne.

Chronicon Bertrandi Gueſclini MS.

Si ſon li Sarazin de combattre Aramis.

Aramir un tournois. Balduinus de Condato MS.

Et il eſt entre deus rens mis,
Ains que tournois ſoit Aramis,
Et il void d'armes ſon content.

Hinc *Aramie*, pro bello indicto.

Le Roman *de Garin*:

Ne la guerre, ne l'Aramie
De Gadifer n'aceva mie.

Philippus *Mouſkes* MS.

Mes Pepin ne l'aceva mie.
Enſi demora l'Aramie.

Et mox:

Ne la guerre, ne l'Aramie,
De Gadifer n'aceva mie.

Joannes de Condato MS.

Bien quiday que par Aramie,
Se fuſſent illuec aſſemblé.

Le Roman *de Charité* MS.

Martins, Nicolas, & Remis,
Sunt chils qui Diex a Arramis
Encontre chez hautes perſonnes.

Arramare, idem videtur quod *adhramire*: vox frequens apud Practicos Anglos, apud quos v. g. *Arramare juratam in aſſiſa*, vel *aſſiſam Arramare*, eſt profiteri, probaturum ſe jus ſuum in aſſiſa. Ita Bracton. lib. 3. de Act. cap. 11. §. 11. 12. 13. lib. 4. tract. 1. cap. 37. 38. tract. 5. cap. 7. §. 1. & Fleta lib. 4. cap. 2. §. 22. cap. 5. can. 9. §. 1. cap. 20. §. 5. cap. 22. §. 1. lib. 5. cap. 2. §. 2. 3.

Raymatus, idem quod *Arramatus*. Prima Statuta Roberti I. Regis Scotiæ cap. 22. *Qui ſuper hoc convictus fuerit, ſit Raymatus ad voluntatem Regis*. Cap. 24. §. 2. *Sit adjudicatus ad perſonam domini Regis, & ſit* Raymatus *ad voluntatem Regis*. Secunda Statuta ejuſdem Rob. cap. 12. *Et diſſaiſitor ſit Raymatus & redemptus.*

Aremia, Arrama, in Foris Benearn. cap. *de Boſcages*, art. 3. *Errame* in Conſuet. Claromontenſi in Bellovacis art. 4. *Aramme* in Vadenſi art. 7. *Arramitio*, vel *Reclamatoria*; id eſt, actio, qua quis rem repetit, ſuamque eſſe, ſacramento facto, aut teſtibus adhibitis, probaturum ſe cavet: atque inde vox Practicis noſtris familiaris, *Arrement, ſuivant les anciens Arremens*, id eſt, *ſecundùm veteres Arramitiones*. Charta an. 1293. in 2. Reg. Parlamenti ſign. B. fol. 2. *Regem Angliæ ut 20. die poſt inſtans feſtum Nativit. Domini, quam eidem peremptoriè & ſecundùm omnia* Erramenta *aſſignamus, &c*. Ibid. fol. 66. *Pronunciatum fuit, quòd dicti Milites de præmiſſis curiam non haberent; & retinuit Curia cognitionem de prædictis, remiſit* Arramenta *apud Meledunum coram Ballivo*. Vide Regeſt. 1. fol. 96. &c. [Chartul. Divion, pag. 2. *Si quis Sacramentum alicui facere debuerit & ante* Adramitionem *Sacramenti, ſe in negotium ſuum iturum dixerit, propter illud faciendum de itinere ſuo non remanebit, &c. ſed poſtquam redierit, &c.* Vide *Erramenta* & Gloſſarium Juris Gallici domini *de Lauriere* ad vocem *Errame*.]

☞ In foris Benearnenſibus *Arrama* non idem ſonat quod *Aremia* aut *Arramitio*, ſed Ramum ſignificat, Gall. *Branche, Rameau*. Hæc autem ſunt ipſiſſima prædicti exempli verba: *Qui copara quaſſo* (i. e. quercum) *a la caus, en loc ont ne ha, ſervitut de talh, pagara 5. ſoos Morlaas, oltre la eſtimation de l'arbre: & par caſcun* Arrama *entro au nombre de cinq, un ſoo Morlaa, &c.*

Sæpe etiam ſumitur hæc vox pro mulcta, quæ irrogatur pro *defectu*, ſeu *defalta*, cùm videlicet actioni intentatæ quis non reſpondet, ut in laudatis Conſuetudinibus. Charta an. 1259. in M. Paſtorali Eccl. Pariſienſis, lib. 1. cap. 21. *Et ad ejuſmodi placita & etiam ad omnia alia Major cum Præpoſito, loco Capituli Pariſienſis, debet, ſi voluerit, intereſſe emendæ &* Aremiæ *cum omni genere probationum, &c*. Vide Bellomanerium, cap. 61.

Aramita, Eadem notione non ſemel in veteri Notitia to. 12. Spicilegii Acheriani.

Arramina. Tabularium S. Dionyſii an. 1244. de Majore de Grandiputeo: *Habet omnimodam juſtitiam in hominibus & hoſpitibus S. Dionyſii, citationes,* Arraminas, *diſtricta, abonagia, denarios, &c.*

¶ Arraminatio. Charta Philippi Franc. Regis an. 1209. ex Tabul. Compend. *Si quis alicui Sacramentum facere debuerit, & ante* Arraminationem *Sacramenti ſe in negotium ſuum iturum dixerit, propter illud faciendum de itinere ſuo non remanebit, poſtquam redierit convenienter ſubmonitus Sacramentum faciat.*

¶ Arramitio, in Charta an. 1225. apud Baluzium to. 7. Miſcell. pag. 331. Occurrit etiam to. 2. Spicil. Acher.

Ejuſdem videtur notionis & originis vox *Deſramme* in Uſaticis MSS. Vicecomitatus Aquarum Rotomagi, tit. *de faire Loi, que on appelle Derramme. La Loi, que l'on appelle Deſramme par la Coûtume de Normandie eſt faite en pluſieurs manieres, & pluſieurs conditions, aucune fois par 2. teſmoings, ou par 3. ou par 4. ou par 5. ou par 6. ou par 7. & ne ſurmonte point le nombre de 7. teſmoins par la Coûtume de Normandie, & ne pour quant en la Vicomté de l'Eauë de Rouen, ſe elle eſt gagie contre la Court, & cil qui l'a gagie, li fera la treſuue en cette forme: C'eſt aſſavoir, que la Juſtice dira à celui, qui a gagiê la loy, ſe il eſt garny & appareillé, de ſa loi faire. Se il dit ouïl, adont il fera eſcarie la loy en cette fourme, ſa main eſtenduë ſur le Livre, & dira aprés cil, qui*

tendra les Plés: Se Dieu m'ait & ſes Sains, l'argent que vous me demandez, je ne le vous dois pas: ou dira, je ne le fis pas cen: & adont ſe doit lever ſus du ferement, & departir s'en. Et dont les autres aideours (conſacramentales) *ſans appeller & ſans detrier, & qui ne ſoit ſubçonnés ne par prieres, ne par prins, ſe doivent aprocher chaſcun pour ſoy au livre la main eſtenduë deſſus, & puis dire l'eſcariſſement en cette fourme: Du ferment que N. a chi juré, ſauf ferment a juré, ſe Dieux m'ait & ſes Sains; & tel maniere tous les autres doivent jurer: en quoi ſe muent, rien ne deleſſent des parolles, qui leur ſont eſcaries de la Juſtice, ſicomme il eſt deſſus dit. Cil qui gaja la loy, ou la Deſramme perdra: & ſe aucun gage la loy ou Deſramme contre aucun autre que contre la Court, il la pourra faire ſoy ſiſte main.*

Jam verò de vocis etymo non una eſt ſententia. Beſlius ab *Affirmare* formatam vult; Wendelinus à *Rama*, ſeu *Ramallum*, quod eſt, uti ſentit, locus, in quo judicia exercentur, deducit; ita ut *adhramire* ſit ſiſtere ſe in judicio, quod in *Rama*, ſeu *Ramallo*, habetur, atque in illo præſtare juramentum de dando aut faciendo, quod judicabitur. Boſquetus ad Epiſtolas Innocentii III. PP. *arrhamire* ab *arrha* deducit, quòd qui adrhamibant facturos ſe quidpiam, arrham dabant, ſeu mittebant, fortè chirothecam aut feſtucam, ut eſt in formula 2. inter formulas incerti Auctoris: quam ſententiam videtur amplecti Bignonius in Notis ad Legem Salicam, qui putat *adrhamire* eandem habere vim, quam habet *arrer*, apud nos, *ab arrha data.*

¶ ADRECIARE. Vide *Addretiare.*

¶ ADREDDERE, Reddere. Charta Caroli Magni, an. 775. apud Felibian. in Hiſt. Monaſt. S. Dionyſii pag. xxxvj. *Et per ipſa traditione plus obtingit, ipſæ Monaſthirius Placicius ad caſa ſancti Dionyſii adhærere, quam ipſius Herchenrado Epiſcopo ad parte Sanctæ Mariæ & ſancti Stephani & ſancti Germani* Adreddere.

¶ ADREGE, *Maurorum caſale*, Gloſſ. MSS. Eccleſiæ Bituricenſis.

ADREGNIARE, Equum freno tenere & adducere, *Amener un cheval par les reſnes.* Veteres Scriptores frena *Regnes* vocant, quibus ſcilicet equus regitur. Leges Henrici I. cap. 83. *Ipſum corpus ſolito defunctorum more componat,---ſuper clypeum, ſi habeat, & lanceam ſuam figat, & arma circummittat, & equum* Adregniet, *&c.*

¶ ADRENDATIO, Annuus reditus, annua doni attributio, Gall. *Rente, Penſion.* Concilium an. circiter 1215. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 171. *Ne quis Religioſus quicquam proprium retineat, nec præſtimonia habeat, nec annuo cenſu vel quolibet* Adrendationis *genere ad tempus vel in perpetuum, Prioratus vel Eccleſias, domos, terram aut vineas, &c.* Vide *Arrendare.*

¶ AD RESPONSUM, Apocriſiarius, qui negotia alterius curat & de iis dat reſponſa. Exempla videſis in *Reſponſum.*

¶ ADRESTARE, pro *Adextrare*, Ad dextram alicujus ſtare, vel incedere. De Coronatione Bonifacii VIII. inter Acta SS. Maii to. 4. pag. 461. F. *Proceſſio & ordo proceſſionis caput viij. Qualiter Coronatus incedebat & de Regibus Siciliæ, & Ungariæ eum* Adrestantibus, *&c.* Vide *Addextrare.*

ADRIPARE, Ad ripam appellere, Italis *Arripare*, Gallis *Arriver.* Charta Zuentibaldi Regis apud Vill. Hedam in Hiſt. Epiſc. Traject. *Cum navibus Adripantibus, aut ibidem commanentibus.* Vide *Adlittare.*

Arripare. Charta an. 1243. in Regeſto Toloſano fol. 89. *Quòd poſſint piſcare, quandocumque voluerint, per Garonnam & per Arigiam, & navigare, &* Arripare *cum eorum corſeriis liberè, &c.*

Arripagium, Arrivagium, Tributum, quod pro appulſu navis in portum exſolvitur. Tabularium Foſſatenſe: *Et habet ibidem* Arripagium *in flumine Maternæ de qualibet navi, ibidem onerata vel exonerata.* Vetus Charta apud Paradinum in Hiſtor. Lugdun. lib. 2. cap. 104. *Quod dominus Abbas & ſucceſſores ſui perpetuò habeant duntaxat* Arrivagia, *inventiones, in quibuſcumque rebus conſiſtant, & piſcationes, ac emolumenta piſcationis à ponte Rhodani uſque ad caput Inſulæ Regularium ſancti Irenæi.* Occurrit etiam in Compoto Præpoſituræ Pariſienſ. an. 1333. Locum damus in *Egranum.* Charta Philippi Ebroicenſis pro Mellenti incolis an. 1320. in Tabulario Prioratus S. Nicaſii fol. 72. *Et feront frans & quites---de roüage, de panage, de terrage, de pelage, de paſſage, d'*Arrivage, *& de toutes autres couſtumes, &c.*

ADRODERE, Vox propria τῶν παραχαρακτῶν, quos *Rogneurs de monoyes* dicimus. Lex. 1. Cod. Theod. de Ponderator. *Emptio venditioque ſolidorum, quos excidunt, aut diminuunt, aut (ut proprio verbo utar cupiditatis)* Adrodunt, *tanquam leves eos vel debiles nonnullos repudiantibus impeditur.* Vide *Tonſor.*

¶ ADRUDUS, *Æs infectum, ruduſculum apud Ædem Apollinis:* I aur. in Amalthea.

ADRUMARE. Gloſſ. MSS. Regiæ: *Adrumavit, Rumorem attulit.* Gloſſ. Iſidori: *Rumare, Rumores adferre.* Gloſſ. Græc. Lat. φημίζω, *vulgo, Adrumo, conrumo.* Ugutio: *Rumare, Rumores facere: Adrumare, Rumores afferre, corrumare, Rumores dicere.* Feſtus: *Adrumavit, rumores fecit.* Baldricus in Chronico Cameracenſ. lib. 3. cap. 19. *Antequam Legiam perveniſſet, Adrumatur ei, Ducem rediiſſe.* Id eſt, per rumorem ſignificatur.

Adrumatio. Teſtamentum Herberti Comitis Viromand. an. 1059. apud Joan. Carpentarium in Hiſtor. Cameracenſi pag. 7. *Unicuique C. ſolidos poſt obitus mei Adrumationem enumerari volo.* Id eſt, ſtatim atque obitus mei rumor & fama pervenerit.

ADRUNCARE, *Evertere.* Papias MS.

ADSALIRE, Assalire, Adoriri, invadere. Ugutio: *Aſſalire, Aggredi, Invadere, Arripere.* Galli *Aſſaillir* dicunt. Synodus Helenenſis an. 1027. *Ut nemo in ſupradicto Comitatu, vel Epiſcopatu habitans* Assaliret *aliquem ſuum inimicum ab hora Sabbati nona, &c. In via Adſalire, villam Adſalire*, paſſim in Lege Salic. tit. 15. §. 10. tit. 16. §. 2. tit. 19. §. 10. tit. 44. in Cap. Car. M. lib. 5. tit. 212. tit. apud Marculfum l. 1. form. 29. 39. in vett. Formul. c. 30. apud Dudonem lib. 2. de Geſt. Norman. pag. 74. Hugonem Flaviniac. in Chron. p. 243. Rigordum an. 1190. Nangium in Geſtis Philippi III. pag. 534. &c.

Adsalitura, in Capit. Carol. C. tit. 12. 29. & 30.

Adsultus, Gregor. Turon. lib. 2. Mirac. c. 5. *Cùm in* Adsultu *gladii eum non potuiſſet attingere, &c.*

Assultus. In Concilio Iſlebonenſi cap. 16. apud Innoc. III. lib. 14. Epiſt. 126. &c. Papias: *Aſſultus, Impetus.* Vide Petr. Diac. lib. 4. Chr. Caſin. cap. 105. Baldric. l. 3. cap. 73. *Aſſaillies*, apud Villharduinum n. 83. 86. 87. &c. *Aſſultus præmeditatus*, inter crimina, quorum cognitio ad Regem ſpectat, in Legibus Henrici I. cap. 10. 80.

Assaltus

Aſsaltus, Gallis *Aſſaut*, in legibus Edwardi Confeſſ. cap. 12. & Henrici I. cap. 80. & apud Rigordum an. 1190. Charta Conradi I. Imp. apud Ughellum to. 4. pag. 807. *Et ſuper ſeniorem ſuum, & Monachos, & Clericos ſuos de manibus tollendo Aſſaltum faciant*, &c. Charta Conradi II. Imp. an. 1151. in Bullario Caſinenſi to. 2. pag. 168. *Fodrum quoque & albergariam, & diſtrictum, collectas, bannum, placitum*, Aſsaltum, *& cetera quæ regii juris ſunt*, &c. Adde pag. 259. *Suite d'Aſſault*, in veteri Conſuetudine Normanniæ c. 75. *L'en fait* suite d'Assaut *& de paix briſée en diverſes manieres, ſelon la diverſité des lieux: car l'en fait d'Aſſault de charuë, d'Aſſault de chemin, d'Aſſault de maiſon, d'Aſſault de champ*, &c.

ADSAPORARE, [Saporem infundere.] Vide *Saporare*.

¶ ADSCRIPTICII, [Unde orti, exponitur in *Aſcriptitii*. Superſunt etiamnum hujuſmodi ſervorum reliquiæ apud Burgundos, teſtibus Chaſſaneo ad Conſuetud. Burgundiæ, & Vuidone Conchilio ad Conſuet. Nivern. Terræ & glebæ ita inhærent, ut neque teſtari, neque aliter de rebus diſponere poſſint, niſi conſentiente domino, & in favorem liberorum, aliorum nunquam.] Vide *Aſcriptitii*.

¶ ADSCRIPTIO, Diſtributio extraordinariorum tributorum quæ poſt publicatam indictionem fiebat ab omnibus civibus conſilio & auctoritate Rectoris Provinciæ. Conſule lib. 3. & 4. Cod. Theodoſ.

ADSECLÆ, *Domeſtici familiæ, agazones, pediſſequi, lenones*, in Gloſſ. Iſidor. Gloſſ. Latin. Græc. *Adſecla*, παράσιτος. [In aliis *Adſecula*.]

¶ ADSECTATA *Fœmina, vel in bonam partem dicitur velut honorata; vel in malam quaſi ad extremum periculum adducta, apud Feſtum.*

¶ ADSECTATIO. Janus Laurenberg. in Supplem. Antiquarii: *Adſectacio*, ἐπακολούθησις, *Sequela*.

ADSECTATOR, ἐρεθιστὴς μαθητῶν, in Gloſſ. Lat. Gr. ad verbum *Irritator diſcipulorum*.

¶ ADSECULA. Vide *Adſecla*.

ADSEDA, Aliàs *Adſella, ſella quadrijugis*, in Gloſſis Iſidori [& Excerptis Pithœi: ubi addit quoſdam legere *Caſada*. Ab *Adſella* derivatur ſequens]

¶ ADSELLARE, [Alvum exonerare, Gall. *Aller à la ſelle*.] Vide in *Sella*.

¶ ADSELLATIO, Eadem notione ibidem.

¶ ADSEDIUM, Obſidio. Memoriale Poteſtatum Regienſium ad an. 1218. apud Murat. to. 8. col. 1091. *Et illo die poſuerunt diſtrictè* Adsedium *in circuitu Damiatæ, ita quòd exire nec intrare poterant. Tunc remanſerunt in Damiata* lxxx. *millia hominum & mulierum.*

ADSENTATIO, Aſſenſus, conſenſus, in l. 5. Cod. Theod. de Locat. fundor. juris emphyt.

ADSERVIARE, ex Gallico *Aſſervir*, Servitio obnoxium facere. *Res Adſerviata*, in Libertatib. Villæ Bellijoci an. 1274. i. ſervitio alicui obnoxia.

ADSESSOR *dicitur qui aſſidet ad geſta publica tranſcribenda.* Ita Gloſſæ MSS. Regiæ ad Codicem Theodoſ.

¶ ADSESSORIA, Libri in quibus res, de quibus actum fuerat dum *Adſeſſores* adſidebant, ſcribebant Juriſconſulti. Prateius & Briſſonius apud Calvin. in Lex Jurid.

¶ ADSESSURA, Munus & officium Adſeſſorum. L. ult. D. de proxenet.

¶ ADSIGNATIO, Subſcriptio, ſignum. Litteræ Synodicæ Concilii Trecenſis an. 867. pro Eccleſia Nivern. apud Mabill. to. 3. Annal. Bened. pag. 676. *Notum eſſe volumus, religionis canonicæ quemdam Sacerdotem, Adelardum nomine, adiſſe noſtram, immo omnium ſanctæ Synodi Trecas habitæ ceterorum Coepiſcoporum paternitatem, quorum nomina in ſequentibus cum propriis* Adsignationibus *inſerta tenentur.*

ADSIMILARE, Aſsimilare, Effingere, ſimilem facere. Papias: *Repræſentat, Aſſimulat, Effingit, Figurat.* Gloſſ. Lat. Græc. *Adſimilatio*, ἀφομοίωσις. Geſta Regum Francor. cap. 181. *Deditque eis Chlodoveus---baltheos & armellas* Adsimilatas *de auro; ſed deintus æramen & cuprum erat deauratum ſub dolo factum.* Gregorius Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 42. *Sed totum Adſimilatum auro: erat enim æreum deauratum ſub dolo factum.* Arnobius Junior in Pſalm. 147. *Cryſtallum hoc grandinis memorat Dei lapidationem, quam panibus fractis & buccellis Adſimulat.* Vide *Simulare*.

ADSIMULARE, Simulare, *Faire ſemblant.* Lex unic. Cod. Theod. de Hirenarchis: *Hirenarcharum vocabula, quæ* Adsimulata *provincialium tutela, quietis ac pacis per ſingula territoria non ſinunt ſtare concordiam.* Paulus lib. 5. Sentent. *Vaticinatores, qui ſe Deo plenos Adſimulant.* Utuntur Plautus, Cicero, & alii è claſſicis Latinis. Adde Geſta Regum Francor. cap. 32.

Adsimulatio, Diſſimulatio, actio ipſa *Adſimulandi*, in l. 18. Cod. Theod. de Epiſc.

ADSITA, *Arbor, cui incolumi aliud quod ſuſtineat adjungitur.* Papias.

¶ ADSITUS, Qui adeſt, propinquus. Vita S. Henrici Imp. to. 3. Julii pag. 793. *At ſimul hoſtilem turmam prope adventantem conſpiciunt; moram perbrevem quidem, ſed admodum opportunam proſpiciendi rebus ſuis nacti, properè ſe tam in urbe, quàm in* Adsito *fortalitio, ad vim hoſtilem propulſandam comparant.*

ADSOLARE, Aſsolare, Ad ſolum & terram deprimere: *Aſſoula*, Occitanis. Joan. de Janua: Assolatus, *ad ſolum deductus. Naum cap.* 1. *Montes commoti ſunt ab eo, & colles deſolati ſunt: vel ſecundùm aliam literam, & colles* Assolati *ſunt, i. ad ſolum deducti, ad ſolitudinem redacti, de ſolio depoſiti.* W. Brito in Vocab. MSS. Assolatus, *i. vanus, & dicitur ad ſolum, i. ad terram redactus, de ſolio depoſitus, & ad ſolitudinem redactus.* Tertullianus Apologet. cap. 5. *Si honorem inquietant divinitatis, ſi majeſtatis veſtigia* Adsolant. Ita legit Rigaltius ex Cod. Fuldenſi, ubi Editi præferunt *obſoletant.* Fori Oſcæ Jacobi I. Reg. Arag. an. 1277. *Nec etiam debent deteriorare aliquid de commiſſis; quod ſi fecerit, debent totum reficere, quod per eos fuerit* Assolatum, id eſt, deſtructum. Aliud eſt

Assolare, in Bulla Benedicti VIII. PP. to. 1. Ughelli part. 1. pag. 137. *Simulque pratum in integrum cultum &* Assolatum, *ſitum in campo qui vocatur*, &c. Charta Benedicti de Pontio Epiſcop. Portuenſis apud eundem Ughellum to. 1. pag. 143. *Simulque pratum in integrum cultum &* Assolatum *ſitum in campo*, &c. Ubi Assolatum *pratum*, eſt ad culturam redactum ſecundùm uſum agriculturæ: dicimus enim *Aſſoler les terres*, cùm primo anno arantur, altero in iis frumentum, tertio trimeſtre frumentum ſeritur.

¶ ADSPERGILLUM, Gall. *Aſperſoir, Goupillon*, Inſtrumentum, quo aqua luſtralis adſpergebatur à Sacerdotibus, apud Æneam Vicum in Julio p. 25. *Aſpergillum* recentioribus notiſſimum.

¶ ADSPICERE, Pertinere, Gall. *Appartenir.* Char-

ta Eberhardi Comitis pro dotatione Monaſterii Morbacenſis apud Mabill. to. 2. Annal. Bened. pag. 701. *Necnon & Perezprangas, Baltowiler, Wattoneuviller cum Baſilicis ad ipſa loca Adſpicientibus, vel quidquid ad ipſas Baſilicas* Adspicere *videtur.*

¶ ADSPICIALIS. Gloſſ. Græc. Lat. Ὁρατός, *Adſpicialis, viſibilis.*

ADSPICIENTIÆ, Adjuncta, *pertinentiæ*, appendices. Charta Ludovici Regis an. 853. apud Guillimann. lib. 4. de Reb. Helvet. cap. 4. *Curtim noſtram----cum omnibus adjacentiis, vel Adſpicientiis ejus, &c.*

¶ ADSTANTIA, Audientia, præſentia, Gall. *Audience.* Gloſſ. Lat. Græc. *Adſtantia, Præſentia, Adventus*, παρουσία. Canones Hibern. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 15. *Ad Judicis Adſtantiam debeant pervenire.*

ADSTATIM, pro *ſtatim*, crebrò occurrit in Chronico Windeſemenſi lib. 1. cap. 1. 13. 17. 42. lib. 2. cap. 31. 41. 42.

¶ ADSUBJICERE, προσυποβάλλειν, in Gloſſ. Lat. Græc. MSS.

ADSUETUDO, pro *Conſuetudo*, tributum, penſitatio. Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 461. *Ut nec ſibi nec aliis aliquam* Adsuetudinem *ſeu reditum præter beneficia orationum à Monachis----liceret exigere.*

¶ ADSUETULA. Vide *Agaſo.*

¶ ADSULTUS. Vide *Adſalire.*

¶ ADSUMPTI Agri ſeu Occupatorii, Qui collapſo Imperio Romano conceſſi iis qui occupare & colendos ſuſcipere vellent. Unde *Adpriſio, Irripriſio* & *Purpriſio*, in Capitul. Caroli M. & Caroli C.

¶ ADSUMTIO, Vox Eccleſiaſtica, qua obitus SS. deſignatur. Vita S. Virgilii Epiſc. Saltzburg. inter Acta SS. Bened. ſæc. 3. part. 2. p. 309. in Prologo: *Noſtra congratuletur Eccleſia, quæ dum tantæ prolis felici feliciter* Adsumtione *donatur, multorum multo feliciùs per eam filiorum cotidie adquiſitione multiplicatur.*

¶ ADSUTABULUM. Vide *Adfrutabulum.*

ADTAMINARE. Vide *Attaminare.*

¶ ADTEGER, *Tactus, diminutus; contrà Integer, Illibatus.* Laurent. in Amalthæa.

ADTEMPERIES, Temperamentum. Lex. 2. Cod. Theod. de Cuſtod. reor. *Ut judicibus immodicè ſævientibus fræni quædam* Adtemperies *adhibita videatur.*

¶ ADTEMPORARE. Johan. de Janua: *Adtemporare, Contemporare, ſimul temporare.*

ADTEMPTARE, Sollicitare, inlicere. *Adtemptatio*, ſollicitatio, leg. 2. Cod. Theod. de Raptu vel matrim. ſanct. leg. 5. de Locat. fundor. jur. emphyt. leg. 26. de Epiſcopis.

ADTENDARE, [*Tendam* ſeu *Tentorium* figere, Gall. *Dreſſer la Tente.*] Vide *Tenda.*

¶ ADTENDERE, Cuſtodire. Liturg. Gallic. Mabillonii, pag. 462. *Dono.... medietatem ovium, quas Vigilius Adtendit.*

ADTERMINARE, Terminum ponere, diem cauſæ dijudicandæ præfigere, Gallis *Aterminer.* Leges Edwardi Confeſſ. Reg. Angl. cap. 3. *Item diximus, quòd dignum eſſet, qui rectum alicui difforciat---vel in Bocland, vel in Falcland, ut ei* Adterminetur *in Folcland, quando velit ei rectum facere coram Præpoſito ſuo.* Leges Adelſtani Regis cap. 7. *Volumus ut rectum & jus publicum judicetur in omni cauſa, & Adterminetur, quando id impleatur.*

¶ ADTHOLARE, Tholo ſuſpendere, dedicare, conſecrare. Vox facta ex præp. *Ad* & θόλος, Camera, Gall. *Voute.* Vide Goclenii Lexicon Philoſ.

¶ ADTITULARE, Ad titulum Eccleſiæ promovere. Tabular. Eccleſiæ Vienn. ſub Sobbone fol. 44. *Eccleſia S. Nazarii...in qua ipſe Uboldus more Eccleſiaſtico Adtitulatus fuit.* Vide *Titulus.*

ADTONDUS, Atondus. [Supellex, vaſa quævis, bona mobilia, Gall. *Meubles, Utenſiles, Vaiſſelle;* ab obſoleta voce Hiſpanica *Atuendo*, quæ eadem notione ſæpenumerò à Judæis uſurpatur in ſua verſione Hiſpanica veteris Teſtamenti.] Chart. Hiſpanica æræ 1111. apud *Tepez* in Chron. Ordin. S. Benedicti to. 6. *Equos & bacas* (vaccas) *quantas habuit in meo jure, damus, atque concedimus, de caballos atque boves, & de meo ganato, & de meos* Adtundos, *duas tertias integras ad ipſum locum plantare concedimus.* Alia æræ 1011. ibid. *Et de illas hæreditates alias, & de illos cabalos & alias loricas, & illos* Atondos *damus illas per confeſſiones & ganatos, & ſua repoſta, ſicut cum illo meo germano verbum habuimus.*

ADTOXICATUS, Toxico, vel veneno infectus, *impotionatus.* Hiſtoria Mortis & Miraculorum S. Leonis IX. PP. n. 30. *Qui Adtoxicatus maleficiis mulieris, &c.*

ADTRAHERE, Acquirere. Formulæ veteres cap. 27. *Tam quod regio munere perceperat, & quàm de diverſis partibus per venditiones, donationes, ceſſiones, commutationes* Adtraxerat. Charta Caroli M. in Chronico Laurisham. an. 776. *Quidquid adhuc ex munere Regum, ſeu Reginarum, ſeu quod pro collata populi, vel de comparato, vel de quolibet* Adtractu *augmentare, vel immeliorare, ſeu Adtrahere potuerint.* Alia ejuſdem Caroli M. anno 1. regni, ex Tabulario Corbeienſi: *Ut quidquid---- ab ipſis Abbatibus inibi ſervientibus fuit* Attractum, *aut inantea ibidem, Deo auxiliante, à quibuſlibet hominibus fuerit melioratum vel augmentatum, &c.* Vita S. Deſiderii Epiſcopi Cadurcenſis cap. 18. *Multa terrarum compendia, multa villarum prædia adquiſivit, non quidem ulli tollendo, ſed benefaciendo, eodemque* Adtrahente, *multaque beneficia affluenter attribuente.* Primum Teſtamentum Widradi Abb. Flaviniac. *Et ſi aliquid comparavero, vel Adtraxero, &c.*

Adtractus, vel Adtractum, Comparatum, acquiſitum. Charta Chlodovei III. Regis ann. 2. *Quidquid ipſe Ingoberchtus vel memorata Angatrudis, tam de alote parentum, quàm de comparato, vel de qualibet* Adtractum *ibidem tenuerint, vel poſſederint, &c.* Charta inter Alamannicas Goldaſti 39. *Quidquid genitor meus---de quolibet* Adtracto *in loca illa habuit.* Et cap. 50. *Quantumcumque mihi in jam dicto pago advenit tam de paternico, quam de maternico, ſeu de comparato, vel qualicumque* Adtractu *noſcitur ad me perveniſſe.* Occurrit paſſim apud Marculfum lib. 2. form. 6. 7. 11. 23. &c. in Form. antiq. apud Doubletum pag. 718. 724. Ughellum to. 5. pag. 602. &c.

Contractum, Eadem notione in formula 62. ex Lindenbrogianis. Sunt qui *comparatum* volunt eſſe id, quod dato pretio, *conlatum*, quod gratuitò quæritur. *Adtractum* denique, quod velut merces induſtriæ & lucrum laboris obvenit. [Sunt & alii qui *Adtractum* eſſe putant, quidquid ad feudum dominii jure, ſive ex defectu hæredis, ſive ex delectu *vaſſalli*, devenit ſeu Attrahitur. *Comparatum* verò quidquid per emtionem aut donationem acquiritur.]

ADTROPARE, τροπολογεῖν, Tropicè, per tropos

logiam loqui, ſcribere. Arnobius Siccenſis in Pſalm. 37. *Bene quidem voluit* ADTROPARE *in beati Job paſſionem, iſtum Pſalmum exponendo: ſed qui paſſionem Job legere & ſcire deſiderat, meliùs facit, ſi ipſum ejus librum diſcutiat.* Guibertus lib. 1. de Vita ſua c. 16. *Ita moralem executus ſum in omnibus tropum, ut penitus immutato locutionum ordine initia continuarentur ac ſupremum.*

¶ ADTWIFORDA, Ad duplex vadum, à præpoſitione *Ad* & Anglo-Saxonico Ꞇƿẏ, Duo & Foꞃd, Vadum. Beda Hiſt. lib. 4. cap. 28. *Contigit ut congregata ſynodo non parva ſub præſentia Egfridi juxta fluvium Alnæ in loco, qui dicitur* ADTWIFORDA, *quod ſignificat ad duplex vadum, &c.*

¶ ADVALEIA, Captio piſcium in piſcariis naſſiſve, effluentem è vivariis & fluminibus aquam excipientibus, ad aggerum molendinorumque aquarias fores, Gall. *Avalée*, *Avaleſon*, ab *Avalare*, Deſcendere, quòd iſta piſcatio fiat ex piſcibus fluentis aquæ curſu raptis & in majoribus aquarum adcretionibus, quæ vulgò dicuntur *Avaleſons*. Charta anni 1217. ex Tabulario S. Martini Pontiſar. *Guillelmus de Giſortio Miles concedit Priori de Beſuto & ejus ſucceſſoribus, quòd quolibet anno in vigilia Beati Remigii per totam veſpertinam uſque ad craſtinum diem habeant naſſam &* AVALEIAM *piſcium vivárii & mollendini abſque fraude.* Diploma Walteri de Niſſella an. 1235. in Gloſſario Juris Gallici laudatum ad vocem *Avaleſons*: *In illo feodo quod de dicto Vicecomite teneo ſuper aquam meam apud Niſſellam, in quibus de eorum proventibus, & in deſcenſu anguillarum, ſive quorumcumque piſcium in naſſes rayarum dictorum molendinorum deſcendentium, quod vulgariter dicitur* AVALESONS.

¶ ADVALUARE, Rei pretium imponere, Gall. *Evaluer.* Regeſtum memorialium cameræ computorum Pariſ. ſignatum C. *Ordinatio curſus florenorum ad agnum, & Evaluationis ad ſcuta & marcam argenti: in contractibus communibus* ADVALUATIO *in auro fiet faciendo de ſeptuaginta quatuor ſcutis Joannis unam marcam auri, quod* ADVALUABITUR *ad pretium marchæ auri in agnis nunc currentibus, videlicet, &c.*

¶ ADVALUATIO, & EVALUATIO, æſtimatio, Gall. *Evaluation.* Vide ſuprà *Advaluare.*

¶ ADUBUM, Refectio, reparatio, à Gallico *Adouber*, Reficere, reſtaurare. Statuta Maſſil. ann. 1253. *Statuimus ut eligantur tres diſcreti viri boni in miniſterio blancariæ, qui debeant curare & inquirere, ut* ADUBUM *blancariæ bene & fideliter peragatur.*

¶ ADVENABLATUS, AVENABLATUS, AVENEBLATUS, dici videtur de ſilvis excelſis, Gall. *Bois de haute futaye*, vel de ſilvis annorum 40. aut 60. quas dicimus *Bois de haut revenu.* Regeſtum 47. Chartarii regii fol. 89. tit. 127. *Recognoſcimus nos vendidiſſe dicto Janciano & ejus ſociis petiam nemoris exiſtentis ſuper terram... in grueria de Campania, plateis & viis* AVENEBLATIS *ſcindendis, & levandis ex nunc uſque ad 15. annos... tali modo & forma, quòd dictus Jancianus de dictis 100. arpentis nemoris primò capiet & habebit in quacumque parte totius nemoris voluerit quatuor arpenta nemoris* AVENABLATIS. *Item Jancianus aut ejus certum mandatum ſimiliter capiet & habebit in dicta petia nemoris prædicti, in quacumque parte voluerit, reſiduum videlicet 96. arpenta dicti nemoris* ADVENABLATA, *ad nemus vel ad argentum in valore & eſtimatione dictorum primorum quatuor arpentorum Advenablatorum.*

ADVENÆ, Alienigenæ, extranei, qui vulgò *Albani*, noſtris *Aubains*, qui dimiſſo proprio domicilio, aliò migrant, & alibi ſedes figunt: qui aliunde veniunt. Gloſſ. Lat. Græc. *Advena*, μέτοικος, ἔπηλυς. Lex Longob. l. 1. tit. 25. §. 50. *De ſervo fugace, &* ADVENA *homine, ſi in alia judiciaria inventus fuerit, &c.* §. 5. *Ut mancipia Adventitia & fugitiva nullus præſumat recipere.* Adde Cap. Car. M. lib. 3. c. 18. Cap. Car. C. tit. 12. §. 9. tit. 13. §. 6. tit. 23. §. 6. tit. 31. §. 31. & l. 239. D. de verbor. ſignific. Conſuet. municipales Belaci in Pictonibus in Reg. Inculiſm. *Item homines ibidem* ADVENÆ, *qui dominum nondum fecerint in villa eadem, ſub cuſtodia & dominio Comitis ſunt.* Vide *Albanus.*

¶ ADVENAMENTUM FEODI, ADVENATIO, ADVENTIZATIO, ADVENIENS, AVENEANTITIUM, in Conſuetudinibus Turonenſi, art. 124. Lodunenſi cap. 12. art. 6. Andegavenſi art. 211. Cenoman. art. 226. *Advenant de fief.* Feodi certa portio eſt & ſufficiens, ut per illam ſibi retentam vaſſallus de hominio cavere poſſit domino principali, atque emtorem ſecurum facere; portio verò inſufficiens, ut debita reddere poſſit ſervitia, dicitur *deſavenant de fief.* Quapropter prohibetur ne ultra tertiam partem feodi ſui *vaſſallus* vendere poſſit aut diſtrahere.

¶ ADVENAMENTUM. Charta an. 1209. in Tabulario Fontanellenſi, to. 1. pag. 228. *Ego Symon Faber vendidi & conceſſi -- viris Religioſis -- unam pechiam terræ habendam & poſſidendam dictam pechiam terræ, ſicut ſe præportat in longum & latum per* ADVENAMENTUM FEODI *dictis Religioſis, &c.*

¶ ADVENATIO, vel ADVENTIZATIO, Ibidem p. 202. in inſtrumento anni 1295. *Vendidi & conceſſi viris Religioſis.... unam pechiam terræ... poſſidendam liberè pacificè & quietè per* ADVENTIZATIONEM FEODI. In recentiori Chartulario legitur *per Advenationem.*

¶ ADVENIENS, in eodem Tabulario pag. 300. *Ego Gaufridus dictus Coiſnon vendidi Abbati, & Conventui S. Wandregeſilli unam virgultam terræ meæ... tenendam, habendam & poſſidendam, bene, liberè, pacificè & quietè per* ADVENIENS FEODI, *&c. datum anno gratiæ* 1288. Item pag. 181. *Dedi & deliqui Guillelmo... unam acram terræ... ſalvo jure capitalium dominorum per ſuum rectum* ADVENIENS FEODI, *& ſalvo etiam omni accidentia contingente per meum deceſſum.*

¶ AVENEANTITIUM FEODI, Ibidem. pag. 205.

¶ ADVENANCIA, AVENANCIA, Quidquid de præſtationibus & ſervitiis reddendum competit, ei qui feodi partem acquirit, Gall. *Sa part & portion, ſon Advenant.* Polypticum Fiſcamnenſe ſcriptum anno 1235. *Philippus filius Ricardi tenet duas partes unius vilanagii & facit* AVENANCIAM *redditu um & ſervitiorum.* Ibidem. *Idem tenet 4. acras terre de feodo Alaudariorum per* AVENANCIAM *auxilii militis & facit ſervitia ſicut Alaudarii.*

¶ ADVENANDICATIO, Eadem notione. Charta Symonis Fabri de Gliſcuria an. 1290. in Tabulario Fontanell. to. 1. pag. 287. *Vendidi & conceſſi Andreæ Baillivo de Darigniaco unam pechiam terræ... meæ tenendam de viris Religioſis—reddendo inde annuatim præfatis Religioſis* ADVENANDICATIONEM *Feodi.*

¶ ADVENANS, Advena. Geſta S. Innocentii Epiſcopi Cenoman. apud. Mabill. Analect. to. 3. p. 76. *Tria receptacula peregrinorum & Advenantium conſtruxit.*

¶ ADVENANTUM, ut *Advenancia*. Polypt. Fiſcam. jam laudatum: *Ricardus Præpoſitus reddit dimidium boiſſeſſum bladi de molta & ſuum* Advenantum *de omnibus minutis ſervitiis.* Galli dicerent: *Et les autres menus ſervices à l'Avenant*, id eſt, ſervata portione.

¶ ADVENATIO Feodi, Adveniens. Vide *Advenamentum.*

¶ ADVENIMENTUM, Gallicè *Biens adventifs*, in Conſuetudine Arverniæ art. 1. tituli 14. Quidquid hereditate aut alio quovis modo mulieri venit poſt ſua ſponſalia. Sic autem dicuntur quòd non augeant dotem. Charta an. 1389. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 404. *Pro omni & toto jure & omni actione, portione, parte, partatgio, legitima, ſucceſſioneque &* Advenimentis *quibuſcumque dictam Johannam Delphinam.... contingentibus.*

¶ ADVENTAGIUM, Quidquid præter partem quæ alicui juxta leges obtingere poteſt, conceditur, Gall. *Avantage.* Charta Hugonis Delphini an. 1347. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 434. *Dominus Hugo Delphini codicillando ſibi heredem univerſalem inſtituit dominum Hugonem Delphini nepotem ſuum in omnibus & ſingulis bonis ſuis &c. cum* Adventagio *quod idem dominus Hugo Delphini præpoſitus Brivatenſis dicto domino Hugoni Delphini nepoti ſuo de jure & conſuetudine facere poteſt.* Charta Heliæ Abb. Floriac. an. 1267. *Presbyter habebit etiam in Adventagium domos presbiterales nunc extantes.*

¶ Adventagium Guerræ, Quod ex prædationibus & expilationibus belli tempore fieri ſolitis obvenit, apud Rymerum to. 5. p. 626. *Conceſſimus inſuper eidem Radulfo omnia* Adventagia Guerræ *quæ ibidem de bonis mobilibus per ipſum Radulphum & ſuos adquiri contingent.*

¶ ADVENTALIA, Conveniens apparatus, Gall. *Garnitures.* Litteræ Edwardi III. Angl. Regis apud Rymerum to. 5. p. 384. *Vi armata inſultantes & eam ingredientes navem illam cum attileo ejuſdem, cum triginta paribus platarum, baſinetorum & piſanorum cum eorumdem* Adventalibus *pretii 30. librarum.*

¶ ADVENTATUS, Mendosè, ut puto, pro *Adunatus.* Vita S. Bonifacii Archiep. Junii to. 1. p. 468. E. *Ducentorum Epiſcoporum unitas ſub juniore Theodoſio apud Epheſinam urbem* Adventata, *Neſtorium geminas in Chriſto perſonas profitentem à catholica juſto anathemate ſegregavit Eccleſia.*

¶ 1. ADVENTIO, vel Adinventio, Acquiſitio, ut opinor, Gall. *Acquiſition, Acquêts.* Statuta Monaſt. S. Claudii, auctoritate Nicolai V. Papæ edita p. 84. *Item & in affranchiſamentis perſonarum necnon manibus mortuis &* Adventionibus *factis per præfatum ejuſdem Monaſterii Abbatem, recipere debet & ſolvit* (Cellerarius) *quintam partem & portionem.* Vide *Adinventio.*

2. ADVENTIO, Tranſlatio reliquiarum, nempe Sancti alicujus. Ado Viennenſis 4. Idus Januar. *Adventio ſancti Hermetis.* Vide ibi Roſweidum.

ADVENTITIUS, Advena, Albanus. Breviloq. *Adventitius, Advena, qui aliunde venit.* Gloſſ. Græc. Lat. ἔπηλυς, *Advena: Adventitius,* ἐπείσακτος, *Inductitius, Advena, Adventitius.* Capitul. 3. an. 806. c. 4. Capit. 2. ad Legem Bajuvar. §. 4. & lib. 4. addit. 2. cap. 2. *de Adventitiis: Ut cùm Miſſi noſtri ad placitum venerint, habeant ſcriptum, quaſi ſint in illorum miſſatico.* Similia habentur in Edicto Piſtenſi in Capitul. Caroli C. tit. 31. §. 31. Lambertus Ardenſis: *Sed dum contra eos rixarentur, & decertarent quandoque Ardenſes,* Adventitios *illos & ſervilis conditionis opprobria notabiles eſſe verborum objectione turpium improperaverunt, &c.* Regeſtum Philippi Aug. *Major & Jurati Calniaci dixerunt, quòd Adventitii Caſtellaniæ Calniacenſis ſunt domini Calniaci.* Vide Bractonum l. 4. tract. 1. c. 28. §. 5. *Mancipia Adventitia & fugitiva*, in Leg. Longob. lib. 1. tit. 25. §. 66. *Adventitiæ merces*, apud Ammian. lib. 14. *Adventitiæ ſpecies*, quæ ex aliis provinciis importantur, l. un. Cod. Theod. de Saccar. Urb.

Adventitia. Gloſſ. Lat. Græc. *Adventitium,* ξένον, ἐπήλυδον. *Adventitia bona*, quæ ex ſucceſſione, vel aliunde obveniunt: *Biens adventifs*, in Conſuet. Burbonenſi art. 174. & Arvernenſi cap. 14. art. 1.

¶ ADVENTIZATIO. Vide *Advenamentum.*

ADVENTOR, Advena, adventitius, vel hoſpes. Vetus Inſcriptio 181. 1. C. *Aurunceius, cotta, colonis, incolis, hoſpit.* Adventoribus, *ſerviſque eorum, lavationem ex ſua pecunia in perpetuum dedit.* Vita S. Afræ: *Videns honeſtos viros, exiſtimans Adventores impudicos, paravit cœnam, &c.* Vide Juretum ad Symmachi lib. 1. Epiſt. 41. Utitur Plautus. In Gloſſ. Græc. Lat. ἐργοδότης, eſt *Adventor*, locator operis.

ADVENTORIA, apud Martialem in Præfat. lib. 12. eſt Epiſtola, quæ adventanti amico mittitur obvia. *Litera adventus prævia*, apud Sidon. lib. 5. Epiſt. 16. πρόδρομος Plinio lib. 4. Epiſt. 9. *Præcurſoria* eodem lib. Epiſt. 13. *Metatoria* eidem Sidonio lib. 8. Epiſt. 11.

¶ ADVENTUALE, apud Raimundum Duellium Miſcellan. Lib. 2. fol. 8. *Adventuale ſeu Conciones in ſingulos dies Adventus. Item Quadrageſimale &c.*

¶ ADVENTURARE, Audere, fortunam tentare, Gall. *S'avanturer, hazarder.* Rymer. to. 11. p. 720. *Quòd Mercatores provinciarum nobilium--in regnum noſtrum cum navibus, rebus & mercandiſis ſuis accedere &* Adventurare *formidant.*

¶ ADVENTURARIA Navis, Gall. *Vaiſſeau Advanturier, interpole.* Ea eſt quæ in aliarum gentium errat maribus prædandi aut etiam mercandi cauſâ. Eadem fere quæ piratica. Vide Dictionarium Commercii &c.

¶ ADVENTURARIA Societas, Gall. *La Compagnie des Avanturiers*, Mercatorum Anglorum Societas Hamburgi Antuerpiæque potiſſimùm erecta & adunata, de illa Larreyus in Hiſt. Anglic. to. 1. pag. 723. Sic autem appellabantur non modò, quòd Antuerpiæ, Hamburgique eſſent *Adventitii* & hoſpites; ſed quòd ipſos interdum contingeret in longinquis ignotiſque marium plagis navigare & errare, ſæpeque vitæ & mercium ſubire periculum. Rymer. to. 16. p. 323. *Veſtræ Majeſtatis ſubditos Negotiatores, quos Mercatores* Adventurarios *vocant, &c.* Et paulo pòſt: *Nobis nihil potius vel optabilius accidere poſſit, quàm, ut nobiliſſima Anglicana natio, imprimis verò Mercatores* Adventurarii *collegium ſuum.... apud nos conſtitueret, & inoffenſè negotiaretur.* Et pag. ſeq. col. 6. *Quippe* Adventurariæ *Societatis Mercatoribus uſui atque utilitati fore exiſtimabunt.*

¶ ADVENTURARII. Vide *Adventuraria Societas.*

¶ 1. ADVENTUS, Caſus adverſus, infortunium, Gall. *Accident, Aventure.* Epiſtola Seneſcalli Provinciæ, an. 1326. in Archivo S. Victoris Maſ-

ſil. *Propter* ADVENTUM *ſubmerſionis galeæ in numero* 20. *galearum felicis armatæ computatæ.*

2. ADVENTUS, Tempus, quod Natale Domini præcedit, conſtans 4. ſeptimanis, quod à Petro inſtitutum ait Durandus lib. 6. cap. 2. num. 1. quanquam non idem ſemper fuit Hebdomadum & Dominicarum numerus: nam in Miſſis Ambroſianis *de Adventu Domini*, ſunt ſex Dominicæ, & prima ſubſequitur feſtum S. Martini, quod teſtatur etiam Radulfus Tungrenſis propoſ. 16. Vide Abbonem Monach. apud Baron. an. 1001. n. 5. & Menardum ad Sacrament. Gregor. M. pag. 215.

Sed & illud pariter obſervandum, à Natali Domini, ſive Adventus, primam Dominicam, ſive Hebdomadem modò appellari, quæ remotior eſt, quartam verò quæ proxima: antiquitus verò inverſo numerandi ordine, proximior prima, remotior quarta dicebatur, uti docemur ex Amalhario lib. 3. de Offic. Eccleſ. cap. 11. & libro Sacrament. Gregorii PP. Verſus qui habentur in Martyrologio S. Victoris Pariſienſis:

Adventum Domini mos eſt celebrare Decembris
Poſt ternas Nonas, vel quintas ante Kalendas.

Vel ſic:

Andreæ feſto vicinior ordine quovis
Adventum Domini feria prima colit.

Vide Honorium Auguſtod. lib. 2. de Imag. mundi, cap. 107. De nomine, ſic Rupertus lib. 3. de divin. Offic. cap. 1. *Tempus quod Dominicæ Nativitatis memoriam antecedit, ideo* ADVENTUS *nuncupatur, quia totus ejus Eccleſiaſticus ordo juxta contemplationem* ADVENTUS *Domini diſpoſitus eſt. Advenire autem rectè Dominus dicitur, qui ubique eſt inviſibili præſentia majeſtatis, dum aſſumpto quod viſibile eſt noſtrum, uſibus carnis viſibilem ſe oſtendit, &c.* Cur à Fidelibus inſtitutus ſit, docet Honorius Auguſtod. lib. 3. cap. 1. Will. Neubrigenſis lib. 5. cap. 17. *Erat autem hiems, & Dominici Natalis ſolennis exſpectatio, quæ* ADVENTUS *Domini dicitur, erat in Januis.*

3. ADVENTUS, Tributi ſpecies. Tabular. Burgulienſe fol. 59. *Gaufredus gener calumniatur, requirens ab eis relevamentum, ita ut nec ab ipſo, nec aliquo hæredum ſuorum ampliùs requireretur. Poſtea cœpit quoque quærere aliam occaſionem, quam* ADVENTUS *vocant, pro quo petebat quotannis ſibi reddi unum ſextarium frumenti, & duos avenæ, & unum modium vini, &c.*

ADVENTUS FRANCI PLEGII. Vide *Plegium francum.*

ADVENTUS JOCUNDUS, Tributum, quod Domino exſolvitur, cùm primùm ad aliquam dignitatem pervenit, verbi gratia, cùm Reges ad regnum educuntur. Computus Theſaurariorum Franc. 1316. *Pro dono facto Regi ratione Jocundi Adventus ſui & exercitus Flandriæ* 500. *lib. Tur.* Vide Cognatum in Hiſtor. Tornacenſi lib. 4. cap. 15. extremo, & Chopinum lib. 1. de ſacra Polit. tit. 8. §. 13. Adde præterea Concil. Lateran. IV. c. 57.

Ab Epiſcopis etiam exactas ejuſmodi præſtationes in eorum *Jucundo Adventu* legimus in Geſtis Abbatum S. Germani Autiſſiodor. cap. 18. & apud Hubertum in Probat. Hiſtor. Eccleſiæ S. Aniani p. 62. Adde Conſtit. Sicul. lib. 3. tit. 18.

ADVERARE, Rem veram eſſe probare, noſtris *Averer*: vox fori Aragonenſis, de qua Michaël *del Molino* in Repertorio in v. *Adveratio.*

¶ ADVERBIALIA, Rationes, ſententiæ, articuli. Ratherius Veronenſis de contemtu canonum part. 2. to. 2. Spicileg. Acher. pag. 199. poſt *Concluſionem deliberativam* Leodici actam, & 40. articulis comprehenſam ſic loquitur: *Quadraginta igitur* ADVERBIALIBUS *his quondam, ni me ſupputatio fallit, cùm pro Epiſcopo Leodicenſi importuniſſimis ſuaſoribus obſtiterim Ratherius ego, &c.* Quas quidem rationes vel ſententias ita appellat, quòd eas in proverbiorum modum digeſſerit.

ADVERSARI, *Contraire: ſed Boëtius dicit Adverſamini vitia, i. reſpuite.* Papias.

ADVERSATIONES, Tributa, exactiones, malætoltæ, in Charta an. 1300. quam vide in verbo *Gandargium.*

¶ ADVERSATUS, Qui ſui compos non eſt, inſanus. Miracula B. Simonis Epiſc. Auguſt. to. 2. April. p. 825. D. *Erat à dæmone vexata, & lædebatur potiùs in pede & in manu ſiniſtris; & faciebat opera quæ faciunt* ADVERSATÆ, *& ſua facta facere non poterat.* Et paulo inferiùs: *Die 7. Maii Bonafante quæ dicitur Famina, ... erat* ADVERSATA *& à dæmone vexata: & hoc accidit ſibi in uno campo placato.*

¶ ADVERSIO, Prævaricatio. Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 927. D. *Cæterùm quia inter Barbaros barbaricè & ſtolidè promotus eſt, in tuæ fraternitatis arbitrio ponimus; ſic tamen ut de cætero in ea regione, hujuſmodi non præſumatur* ADVERSIO.

ADVERSIPEDES, ἀντίποδες, in Gloſſ. Lat. Græc. quos primùm nominaſſe in Philoſophia Platonem tradit Diogenes Laërtius.

ADVERSUS, Juxta, vel potiùs, In conſpectu, E regione. Lactantius de Mortibus perſecutor. n. 23. *Filii* ADVERSUS *parentes ſuſpendebantur: fideliſſimi quique ſervi contra Dominos vexabantur: uxores Adverſus maritos, &c.*

¶ ADVERSUS EST, pro *Advertit*, obſervavit, quaſi ab *Advertor* Depon. Gerardus Abbas lib. 1. Miraculorum S. Adalhardi in præfatione: *Latuit diùtiùs ſepultura... nemo tranſeuntium, nemo orantium eſt Adverſus.*

¶ ADVERTENTIA, Obſervatio, nota, animadverſio, Gall. *Remarque.* Vide Goclenii Lexicon Philos.

¶ ADVESTIRE, Poſſeſſionem conferre, Gall. *Inveſtir.* Vide *Veſtire.*

¶ ADVESTITURA, Miſſio in poſſeſſionem; item, Cenſus annuus in ſignum acceptæ *veſtituræ ſeu poſſeſſionis.* Vide *Veſtire.*

¶ ADVEXATICIUS, à Dæmone vexatus, apud Amolonem Lugdunenſem in Epiſtola ad Theobaldum. Vide *Dæmoniacus.*

¶ ADVICTORIUM, ADVINCTORIUM, ADJUTORIUM, ADVINTORIUM, ADJUNTORIUM, AVITORIUM, quæ tam incerta ſcriptio oritur ex ambiguitate hujus notæ *m.* quæ utrum *ui* vel *iu* debeat explicari incertum eſt. Cionaccius ſingula loca adnumerat, & in dubio notat, videri legendum *Advinctorium* vel *Adjunctorium*, ut ſignificetur oblatio quædam cerea plurimorum cereolorum in faſcem colligatorum, vel fax ex pluribus funalibus compoſita. Ita Bollandi Continuatores. Prætulerim *Advinctorium*; eſt enim *Advincta*, Tæda, fax, Gall. *Torche, Flambeau.* Miracula S. Humilianæ tom. 4. Maii p. 405. B. *Una die fecit votum B. Humilianæ, quòd ſi eum ab hac infirmitate liberaret, portaret ad tumulum ſuum* ADVICTORIUM *candelæ, longum ſecundùm quantitatem monumenti.*

¶ ADVIDERE, Commonere, Gall. *Avertir, Aviſer.* Epiſtola Bertrandi Archiep. Vienn. tom. 2. Hiſtoriæ Dalphin. p. 297. *Attentiùs requirimus & rogamus, quatenus conſilium dicti D. Dalphini, ſuper*

prædictis velitis Advidere *& informare, ut à prædicta uſurpatione deſiſtant.*

¶ ADVIGILIUM, Laudes quæ matutinum, ſeu Vigiliarum officium per tria nocturna diviſum claudunt. Ita Continuatores Bollandi in Notis ad vitam Ezonis Mathildæ & Richezæ tom. 5. Maii pag. 55.

¶ ADVINARE, ut infrà *Advineare*, in majori Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 43. v°. ex Charta anni 817. ubi etiam *Adviniatus* dicitur de agro vineis conſito.

¶ ADVINCTA, Fax, tæda, Gall. *Torche*. Miracula S. Zitæ Virg. Lucenſis April. tom. 3. p. 523. A. *Venit Lucam ad ipſam Virginem & dedit ſtatim* Advinctam, *& gratias egit magnas Deo & ſupradictæ Virgini.*

ADVINEARE, Vites in agro ſerere, plantare. In Tabul. S. Cyrici Nivern. n. 54. & alibi.

¶ ADVINIATUS, Eadem notione. Vide *Advinare*.

ADVISARE, Avisare; ex Gall. *Advis*, *avis*, Conſilium: Italis *Aviſare*, Gallis *Adviſer*, *aviſer*, Conſulere, deliberare. [Item monere, Gall. *Avertir*.] Nicolaus Clemangis in tract. de Annatis non ſolvendis p. 82. *Certi, qui cum deputatis Dom. Cardinalibus convenirent ad Adviſandum.* Infrà: *Adducendo in medium rationes & juſtificationes, quas priùs longè Adviſaverant.* [Hickeſius Gram. Theot. p. 92. vult accerſendum à Latina præpoſitione *ad* & veteri Septentrionali *Wiſan*, Cimbricè *Viſa*, quod ſignificat Monſtrare, docere, inſtruere.]

Avisare. Libell. de Fundat. Monaſter. Bigaugienſis p. 253. *De eo Archiepiſcopus doli neſcius Aviſatur à quodam, &c.* [Ex juramentis Advocatorum apud D. *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. p. 225. *Quòd in cauſis, quas fovebunt, ſi viderint tangi Regem, ipſi de hoc Curiam Aviſabunt.* Charta an. 1089. *Singuli Abbates ſuos Aviſavere judices.*] Ericus Upſalenſis lib. 3. Hiſt. Suecicæ an. 1304. *Dicens, quomodo* Avisatus *eſſet, & certiſſimè informatus.* Infrà: *Deſuper Aviſarent, &c.* Ita lib. 5. p. 104. lib. 6. p. 205. *Præaviſatus.* Lib. 4. p. 117. Thom. à Kempis in Chron. Montis Agnetis cap. 1. *Ad Aviſandum locum quietudini aptum.* Chron. Windeſem. lib. 1. *Hic ergo, frater, ſis Aviſatus, & caveas tibi.*

¶ Advisamentum. MS. Biblioth. Colbert. 2576. *Adviſamenta ſtyli curiæ Eccleſiaſticæ Briocenſis. Regulæ quædam ſunt litium & litigantium Adviſamentum.*

Avisamentum, Conſilium, ſententia, *Avis*. Charta Henrici VI. Regis Angl. tom. 2. Monaſt. Angl. *De Aviſamento & conſenſu conſilii noſtri conceſſimus.* Henric. de Knighton lib. 4. *Per Aviſamentum procerum certorum ad hoc Parliamentum aſſignatorum.* Adde Walſingham. p. 509.

¶ Avisatio, Eadem notione. Rymer. tom. 8. pag. 215. *Ex certa noſtra ſcientia, & aſſenſu ac Aviſatione noſtri ſanioris & digeſti conſilii.*

¶ Advisatus, Cautus, prudens, Gall. *Sage, Aviſé*. Menotus Sermon. fol. 2. *Diſcretus & homo Adviſatus non tranſibit ultra.*

Advisor, Qui dat conſilium, *Qui donne advis.* Teſtamentum S. Fulcranni Epiſcopi Lodovenſis: *Tali tenore, ut Macfredus Epiſcopus ſit proviſor & Pater & ordinator & defenſor ac tutor ipſius Monaſterii, & omnes Canonici S. Geneſii Sedis Lutevenſis* Advisores *& conſolatores propter Deum, quatenus illis æterna merces reddatur à Domino Jeſu Chriſto.*

ADVIVERE, pro *Vivere*, ſuperſtitem eſſe, ἐπιζῆν, in lege Wiſigoth. lib. 4. tit. 2. §. 13. lib. 5. tit. 2. §. 4. lib. 12. tit. 3. §. 13. Occurrit etiam paſſim in formulis, *dum Advixerit*, *dum Advixero*; & in l. 1. C. Theod. de Legit. hæred. Monet Hermolaus Barbarus apud Plinium lib. 15. cap. 18. *Advivit*, legi in MS. ubi Editi præferunt *vivit.* Utuntur etiam Tertull. de Anima cap. 57. S. Hieronym. lib. 1. contra Jovinianum, & Epiſt. 50. lex 28. §. 5. D. de Liber. leg. lib. 20. D. de Adimend. legit. hæred. Capitolinus in Antonino Pio, vetus inſcriptio p. 1115. 8. &c. Vide Cujac. lib. 8. Obſerv. cap. 36. & Roſweidum in Gloſſ. ad Vitas Patrum.

ADULA, *Caput lini*, in Breviloquo.

ADULARIUS, *Vulgariter dictus beſtiarum cuſtos*; apud Michaëlem *del Molino* in Repertorio Fororum. V. *Beſtia*. Vide Foros Oſcæ an. 1247. fol. 16. in Foris Aragon. fol. 58. v.

ADULCERARE, *Ulcerare*, ἑλκοποιεῖν, in Gloſſ. Græc. Lat.

¶ ADULESCENTULARE, Adoleſcentiari, Gall. *Faire le jeune homme.* Gloſſæ Lat. Græcæ. *Adoleſcentulo*, Νεανίσκω.

ADULTER Solidorum, παραχαράκτης, in lib. 5. Cod. Theod. de Falſa moneta; *Adulterator monetæ*, in lib. 1. Cod. Theod. de Conlatione æris, & l. 8. de Indulgent. crimin. Gloſſ. Græc. Lat. παραχάραγμα, *Adulteratio*, παραχαράκτης, *Adulter.* Hinc *Adulterini ſolidi*, *nummi*, *Adulterina moneta* paſſim.

ADULTERIUM, Stuprum, & quævis fornicatio. Nam ut ait Gregorius Niſſenus in Epiſt. ad Letoium: Ηρεσε καὶ τὸ κατὰ πορνείαν πλημμέλημα, μοιχείαν εἶναι νομίζειν, διότι μία ἐςὶν ἡ νόμιμος συζυγία καὶ γυναικὸς πρὸς ἄνδρα, καὶ ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα. Gloſſæ antiquæ MSS. exponunt per *ſtuprum*, *Adulterium in virgine perpetrandum.* Gregorius Turon. lib. 9. cap. 37. de Droctigiſilo Epiſcopo: *Et licèt eſſet vorax cibi, ac potator vini extra modum, quàm ſacerdotalem cautelam decet, tamen nullum de eo* Adulterium *quiſpiam eſt locutus*, id eſt, à nullo eſt infamatus, non de Adulterio, opinor, ſed de quovis alio crimine, aut defectu. Lex Wiſigoth. lib. 3. tit. 4. §. 5. *Si filiam in* Adulterio *pater in domo ſua occiderit, &c.* §. 7. *Si puella ingenua, ſive vidua, ad domum alienam* Adulterii *cauſa venerit, & ipſam ille uxorem habere voluerit, &c.* Ita *Adulterium* pro *ſtupro*, & *Adulterare*, pro *ſtuprare*, uſurpatur §. 2. 8. 14. 15. 16. 17. 18. in Lege Burgund. 44. 61. & in Lege Longob. paſſim. In Concilio Autiſiodor. can. 23. Turon. 11. can. 14. in Capit. Compendienſi an. 754. c. 14. Bonifacius Moguntin. Archiep. Epiſt. ad Athelbaldum Regem, apud Baron. an. 745. n. 10. *Si virgo paternam domum cum* Adulterio *maculaverit.* Extat Charta an. 1082. continens compoſitionem inter Fulconem Comitem Juniorem (Andegavenſem) & Goffridum Epiſcopum *ſuper querela, quam diu contra Comites habuerant Epiſcopi, videlicet de Adulteris & uſurariis, quos antiquitus ad ſolius Epiſcopi juſtitiam pertinuiſſe conſtabat; ſed poſtea miniſtrorum Eccleſiæ negligentia & incuria ſeculares judices uſurpaverant, non abſque Epiſcoporum contradictione & juſta querimonia. Super hac igitur querela talis concordia facta eſt utriuſque conſenſu, ut Præpoſitus Comitis & Archidiaconi Epiſcopi communiter* Adulteros *& uſurarios laïcos diſtringant, & totam multam emendationis inter Comitem & Epiſcopum per medium partiantur.*

Atque inde forſitan *Avoutres* nothos appellarunt noſtri, & quotquot non ex legitima copula nati erant, uti vox hæc videtur uſurpari in Conſuetudine Britanniæ art. 480. & 481. Præterea in Aſſiſiis Hieroſolymit. MSS. c. 62. ubi *Traitours*,

baſtars & Avotres, recenſentur inter eos qui *Warandiam ferre* non poſſunt; *qui ne peuvent porter garantie en la haute Cour*: niſi *Avoutres* propriè dicti fuerint, qui ex adulterio nati erant: nam *Avoutere* eſt adulterium, in Recluſo, *de Moliens* in *Miſerere*: *Par pechié plus lait qu'Avoutere.* Florentini *Avolterio* dicunt.

Adulterium præterea dicitur pœna vel multa, quæ adulteris irrogatur, vel jus vindicandi adulterii. Domesdei: *De Adulterio per totam Chent* (Cantium) *habet Rex hominem, Archiepiſcopus mulierem, &c.* Alibi: *Adulterium vel raptum faciens, 8. ſol. 4. d. emendabat homo, & fœmina tantumdem: Rex habet hominem adulterum, Archiepiſcopus fœminam.* Rurſum: *Vidua ſi ſe non legitimè commiſcebat, 20. ſol. emendabat: Puella verò 10. ſol.* Vide Chronicon Beſuenſe pag. 672.

Apud Anglos, Adulterium *Wera* emendari ſanxit Henricus I. c. 11. & 12. At Legibus Edmundi Regis cap. 4. apud Brompton. pag. 859. adulter ſicut homicida punitur. Canutus verò hominem adulterum in exilium relegari, fœminæ naſum & aures præcidi jubet, in Legibus part. 2. c. 6. & 50. Vide Martialem lib. 3. Egigr. 84.

Apud Saxones, Adulterii pœna qualis fuerit, docet his verbis Bonifacius Moguntin. Archiep. in Epiſt. ad Athelbaldum Regem: *In antiqua Saxonia* (i. Germania) *ſi mulier maritata, fracto fœdere matrimonii, Adulterium perpetraverit, aliquando cogunt eam, propria manu per laqueum ſuſpenſam, vitam finire: & ſuper buſtum illius incenſæ & concrematæ corruptorem ejus ſuſpendunt. Aliquando congregato fœmineo exercitu, flagellatam eam mulieres per pagos circumquaque ducunt, virgis cædentes, & pungentes minutis vulneribus cruentatam & laceratam de villa ad villam mittunt, & occurrunt ſemper novæ flagellatrices, zelo pudicitiæ adductæ, uſque quo eam aut mortuam, aut vix vivam derelinquant.* Vide Petrum Opmerum in Chronolog. pag. 345.

Apud Wiſigothos adulter & adultera marito adducebantur: & ſi Adulter filios non habebat, ejus bona eidem cedebant, ut eſt in Lege Wiſigoth. lib. 3. tit. 4. §. 1. 3. 12.

Adulteri apud Hiſpanos caſtrabantur. Lucas Tudenſis, de Bamba Rege: *Teſtantur hæc ab illis Adulteris abſciſſa membra virilia, quibus pro fornicatione hanc ultionis irrogabat jacturam.* Vide Luithprandum lib. 6. cap. ult. Leges Ælfredi Reg. cap. 25. Saxonem Grammaticum lib. 5. Hiſt. Danicæ pag. 77. præterea Valerium Maximum lib. 6. cap. 1. Martial. lib. 2. Epiſt. 60. &c.

Apud Aragonenſes, *ſecundùm Foros antiquos, ſi conjugatus aut conjugata erant deprehenſi in Adulterio, amittebant veſtes ſuas, & ſolvebant 60. ſol. de calumnia. Et ſi conjugatus cum conjugata erant deprehenſi in Adulterio, ſolvebant dictam calumniam duplicatam; & ſi non poterant ſolvere dictam calumniam, flagellabantur, ut patet in Foro antiquo tit. de Adulterio lib. 8. fol.* 33. Ita Michaël *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. Apud Luſitanos adultera cum adultero cremabatur. Quod ſi maritus nollet uxorem cremari, adulter liber erat, ut eſt in Coronatione Regis Portugalliæ, apud Anton. Brandaonum lib. 10. cap. 13.

Adulterorum apud Polonos pœnam ejuſmodi fuiſſe, dum adhuc pagani eſſent, tradit Ditmarus lib. ult. p. 106. *Si quis alienis abuti uxoribus, vel fornicari præſumit, hanc vindictæ ſubſequentis pœnam protinus ſentit: in pontem mercati is ductus per follem teſticuli clavo affigitur, & novacula prope poſita, hic moriendi, ſive de his abſolvendi dura electio ſibi datur.*

Adulterarum pœnam, apud Bohemos *decapitationem* fuiſſe docet Vita S. Adalberti Epiſcopi Pragenſis n. 9.

Cujuſmodi autem fuerit apud Francos adulterorum pœna, dicetur in verbo *Trotare.*

In libertatibus, conceſſis villæ Blaziliæ in Arvernis à Bertrando D. Mercorii an. 1316. *Si aliquis capiatur in Adulterio, perſolvat centum ſolidos Podienſes, aut fuſtigetur; & ſit in electione hominis capti, vel mulieris de fuſtigatione vel ſolutione prædictis.* [Quæ quidem mulcta pecuniaria, cùm in rem Dominorum cederet, diligentem illi adhibebant curam ne laterent Adulteri, quibus certè convincendis non multùm laborabant; ſæpius enim ſatis erat ipſa ſuſpicio, ut quis reus pronunciaretur. Docent Libertates Sancti Georgii Eſperanchii an. 1291. quænam probatio ſufficiebat, ut quis velut Adulterii reus plecteretur: *Si Adulterium rationabiliter probetur; videlicet conjugatus cum conjugata vel ſoluta, vel è converſo, braccis tractis inventus fuerit, vel nudus cum nuda inveniatur, & hoc poſſit probari per duos familiares, vel per unum, unà cum alio teſte fide digno in arbitrio Domini ſunt.* Præter hanc mulctam pecuniariam lectus Adulterorum ex Conſuetudine Viennenſi adjudicabatur illi qui Adulteros deprehenderat; quod ſubinde an. videlicet 1361. in *emendam* 5. ſolidorum mutatum fuit. Regiſt. Inſcript. fol. 238. *Et illi, qui Adulterantes deprehenderint non habeant lectum, nec aliquid de bonis ipſorum, niſi tantum quinque ſolidos pro lecto.*] Vide Leg. 4. Cod. Theod. Quorum appellat. non recip. De pœnis adulterii multa congeſſit Stephanus Stephanius in Notis ad Saxonem Grammat. pag. 122. Vide præterea Socratem lib. 5. cap. 18. Eclogas Leonis & Conſtantini tit. 28. cap. 9. &c.

Adulteros, vocant Scriptores Eccleſiaſtici, qui civitatis Epiſcopo adhuc ſuperſtite, ejuſdem Epiſcopatum invadunt, aut, qui quempiam ad Epiſcopatum promoveri patiuntur, Epiſcopo adhuc vivente. Epiſcopus enim promotione ſua ſpirituales nuptias cum Eccleſia ſua contrahit. Liberatus Diacon. cap. 14. *Cùmque ſuper hoc multa dubitatio proceſſiſſet, volentibus civibus neminem penitus ordinare, ne* Adulteri *viderentur, (Dioſcoro quippe vivente,) noviſſimè in Proterium univerſa ſententia declinavit.* Cap. 17. *Porro hæretici, ut jam dictum eſt, Petrum latenter inſtituerant, quem juſſit Zenon Imperator expelli, tanquam hæreticum &* Adulterum, *&c.* S. Hieronym. Epiſt. 83. cap. 2. explicans verba S. Pauli, dicentis, oportet Epiſcocopum eſſe unius uxoris Virum: *Quidam coactè interpretantur uxores pro Eccleſiis, viros pro Epiſcopis debere accipi, & hoc in Nicæna quoque Synodo à Patribus eſſe decretum, ne de alia ad aliam Eccleſiam Epiſcopus transferatur, ne virginalis paupercula ſocietate contempta, ditioris* Adulteræ *quærat amplexus.* Vide Palladium in Vita S. Joan. Chryſoſtomi p. 146. Theophanem p. 188. & Anonymum Combefiſianum in Alexandro num. 1.

¶ ADULTIUM, pro *Adulterium*, ſeu mulcta pro commiſſo Adulterio. Charta anni 1246. in Tabulario Toloſæ ex Camera Comput. Pariſ. fol. 114. *Juſtitiis ſanguinis & commiſſionibus, & lactaniis,* Adultiis *& in omnibus ad me vel ad dictam ſenioriam pertinentibus.*

¶ ADULTULUS, Adoleſcentulus. S. Paulinus Ep. 44. n. 3. *Ibi parvuli ſive etiam* Adultuli *Babylonis filii eliduntur.*

ADULTURUM, Adultrium. Charta an. 1217. apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſib. *Cùm iniiſſet contractum cum D. Thelardo, quondam Veronenſi Epiſcopo, ſuper juriſdictione, diſtrictu, & honore, &* Adulturo, *quæ vulgò plebania nuncupatur, & erimaria* (leg. *eremania*) *& fodro porti, ejuſque curtis, &c.* Ibi mox: *Adulturum.* Infrà: *Omnem honorem, omnem plebaniam, ſive Adultrium, omnem fodrum, &c.* Sic alibi rurſum: *De plebania, ſive de Adulturio.*

¶ ADUMATICUM. Conſtitutio Anſegiſi. Abb. Fontanell. inter Acta SS. Benedict. ſect. 4. part. 1. p. 640. *De Riparenſi curte mod. CL. de Abriaco mod. L. de Burgundia mod. L. ſunt modii DC.* Adumaticum *mod. XXXII. Sicera, humolone, quantum neceſſitas expoſcit.*

ADUNARE, Colligere, in unum cogere. Gloſſ. Græc. Lat. ἀθροίζω, *Aduno, congrego, glomero.* Italis *Adunare.* Henricus Roſla in Herlingſberga: *Præſul Sifridus, Hildenshemenſis* Adunat *fortia caſtra, ſatis & terribiles equitatus.* Charta Rogerii Reg. Siciliæ pro Meſſanenſibus apud Bonfil. Conſtantium: *Volumus etiam, quòd ubicumque mercatores & navigiorum domini civitatis fuerint* Adunati *à tribus ultra, poſſint Conſulem eligere.* [Chronicon Farfenſe apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 594. *Quarum omnium rerum inter* Adunata *& exadunata ſunt modiola CCCC. Et in monte de Caballara & in Seliora modios VII.*] Adde Legem Longob. lib. 1. tit. 9. §. 1. Concilium Budenſe an 1279. c. 3. &c. Uſi etiam Juſtinus non uno loco, Gellius lib. 2. c. 29. Lactantius lib. de Mortibus perſecutor. n. 23. 45. Senator lib. 5. Epiſt. 3. & alii. Vide Salmaſium ad Vopiſcum pag. 460. & Olaum Borrichium lib. de Variis linguæ latinæ ætatibus p. 4. *Adunari* denique proprio vocabulo dicebantur Eccleſiæ, cùm à barbaris pervaſæ erant, ut eas recuperandi ſpes nulla eſſet: tum enim, quod reliquum erat, alteri Eccleſiæ *Adunabatur.* Vide Diurnum Romanum c. 3. tit. 12. & Gregorium M. lib. 2. Epiſt. 59. lib. 5. Epiſt. 19.

Adunantia, pro Collecta, Congregatione, in Statutis Veronenſ. lib. 1. cap. 46.

Adunatio, In unum collectio, collecta, *Aſſemblée de gens.* Lex Longobard. lib. 1. tit. 17. *Ut nullus per ſacramentum, nec per aliam obligationem Adunationem faciat.* Adde tit. 18. §. 2. *Adunatio voluntatum*, apud Senator. lib. 4. Epiſt. 33. Adde Epiſt. 36.

Adunatus, μονόχωρος ἐν τάβλῃ, in Gloſſ. Græc. Lat. De locis in alveo, ſeu tabula luſoria, qui ſua habebant nomina, quorum fuere *Antigonus, Divus*, & hic fortè *Adunatus*, ex Agathiæ Epigram. lib. 1. Anthol. cap. 61. egit Salmaſius ad Vopiſcum pag. 468.

☞ *Adunatus in Tabula*, Is eſt, juxta Hofmannum in Lexico, qui ſive in teſſeris, ſive in latrunculis, Luſor omnibus calculis ſpoliatus victus abit, utpote qui *Adunetur*, id eſt, ad unum redigatur. At juxta vim vocis μονόχωρος, id eſt, cujus Rex ad illas redigitur anguſtias, ut ipſi in alveo una tantùm ſuperſit mandra, ſive ſedes.

1. ADUNCARE, Unco illigare, ſuſpendere. Vita S. Tillonis Mon. cap. 2. *Hamo crucis, ut draco,* Aduncatus *à domino eſt, & capiſtro ligatus ut jumentum.*

¶ 2. ADUNCARE, Aduncis volis arripere, Gall. *Agripper.* Bernhardi *de Breydenbach* iter Jeroſol. p. 183. *Deinde poſt tergum meum currentes* (Dæmones) *voluerunt me* Aduncare *& in ipſos puteos ſulphureos precipitare.*

ADUNDATORIUM, ἐξομβριστήριον, in Gloſſ. Lat. Græc. clepſydra hortulanorum, Gallis *Arroſoir.*

ADVOARE, Advoamentum, Advoatio. Vide *Advocare.*

¶ 1. ADVOCARE, Advocatum agere, cauſam alicujus defendere, Gall. *Plaider,* apud vulgum *Advocaſſer.* Concilium Terracon. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 321. *Olericus beneficiatus non Advocet contrà Eccleſiam pro laïco.* Occurrit eadem Notione in Actis SS. Aprilis tom. 2. p. 328. Maii tom. 5. p. 390.

¶ 2. ADVOCARE Causam, Cauſam in medio ponere, Gall. *Appeller une Cauſe & la faire plaider.* Index MS. beneficiorum Eccleſiæ Conſtantienſis fol. 41. è Muſæo D. *Du Cangé: Et Johannes de Leſeaux ... aſſerens hujuſmodi patronatum ad ipſum pertinere ... ſupra quibus debatis & litibus obtinuit contra ipſos dictus de Hamas ... in quo ſtatorio procurator* Regis *procuraverat hujuſmodi* Causam Advocari.

3. ADVOCARE, Rem factam agnoſcere, rem in ſe ſuſcipere, Gallis *Advoüer.* Hujus notionis originem prodit Lambardus his verbis: *Erat in more poſitum, ut, ſi quis rem furto ſurreptam mercatus, eandem alteri vendidiſſet, atque is porro rem illam cuiquam alienaſſet, idemque feciſſent alii prætere a plures; domino tamen per leges licebat rem ſuam, ubivis deprehenſam, ſuo ſibi jure vindicare. Tum verò ejus, quem penes erat res deprehenſa, partes erant, venditorem proferre, cauſæque illum* Advocare, *ut is venditionem præſtaret, atque in ſe reciperet. Is demum cauſæ Advocatus, alium citabat aliquem, atque ita alio alium Advocante, in ipſum tandem furti auctorem culpa transferebatur.* Id ipſum Franci veteres dicebant, *Voucher à garantie*, quod idem eſt ac *Appeller ſon garant.* Qua quidem notione, *Advocare* accipitur in Legibus Inæ Regis apud Bromptonum cap. 52. 59. in Legibus Ethelredi part. 2. cap. 9. part. 3. cap 10. & in Legibus Edwardi Regis Saxonicis cap. 2. Ab ejuſmodi rerum venditarum *Advocationibus*, tranſlata poſtmodum vox ad id, quod quis ut ſuum, aut à ſe factum, agnoſcit. Concilium Lugdun. an. 1274. cap. 22. *Recognoſcendo, ſeu profitendo ab illis ea tanquam à ſuperioribus ſe tenere, ſeu ab ipſis eadem* Advocando, *prout in quibuſdam partibus Gallicanis vulgariter dicitur Advouer.* Chron. Nangii an. 1296. *Nihil ab eo ſe tenere in feodo, aut quoquo modo alio Advocabat.* Adde eundem ſub an. 1301. Fleta lib. 1. cap. 15. §. 4. *Si vir ipſum in domo ſua ſuſceperit, nutrierit, &* Advocaverit *ut filium ſuum.* Statutum Ludovici Hutini Reg. Franc. an. 1315. editum à Pithœo, cap. 54. *Donec fuerit Advocatus ut burgenſis noſter.* Vide Conſuetud. municipales apud Raguellum, verbo *Advouer*, & Littletonum ſect. 457. Statutum 2. Weſtmonaſterienſe an. 13. Edw. I. cap. 2. &c.

Advouare, Eadem notione, ex Gallico *Advouer*, in Concilio Salmurienſi an. 1315. cap. 1. *A perſonis laïcis tanquam à ſuperioribus, ea quæ ab Eccleſia tenent, Advouantes ſe tenere. Advouationes*, ibidem.

¶ Advocare Patronum, Agnoſcere jus patronatûs alicui competere, *Reconnoitre qu'une perſonne a droit de preſenter à un benefice.* Chartular. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1905. *Godefridum quoque de Garrevilla inſtituimus perſonam Eccleſiæ de Jarreville ad præſentationem eorumdem* (Religioſorum Monaſterii S. Vandreg.) *qui eos de omni beneficio* Advocavit Patronos *& inde promiſit ſe eis fidem tamquam*

patronis

patronis juramento corporaliter præſtito ſervaturum.

¶ Advoare, Eadem ſignificatione. Archiv. Eccleſiæ Dolenſis an. 1346. *Nihilominus idem Radulfus, ad ipſam Capituli turbationem aſpirans, dicitur poſtmodum* Advoasse *de facto dilectum & fidelem noſtrum Epiſcopum Dolenſem in dominum feodalem ipſarum decimarum. Occaſione cujus Advocationis idem Epiſcopus decimas vi armorum collegit.* Archiv. caſtri Nannet. arm. L. caſſ. G. num. 4. an. 1253. *Guido de Valle & dominus Vitreii, Deliberationem quam Kariſſimus dominus Joannes Dux Britanniæ, Comes Richemundiæ nobis fecit de duobus hominibus noſtris de Albigneio, qui capti erant apud Nannetas occaſione cujuſdam homicidii, de quo accuſati erant, non habemus pro alia ſaiſina quam habebamus, antequam dicti homines capti eſſent, nec* Advoamus, *niſi ſi priùs faciebamus.*

¶ Advoamentum, Advocati, Gall. *Advoüé*, Tutela, patrocinium. Ejuſdem diſtrictus, Gall. A*dvoüerie.* Tabular. Gemmeticenſe: *Qui quidem Prioratus.... ab antiquo de* Advoamento, *reſſorto & juriſdictione Caſtri & Caſtellaniæ de Anneto.* Baluz. Hiſt. Arverniæ tom. 2. pag. 165. *Ipſius gentes & officiarios, pro quibus Advoamentum & defenſionem cauſæ in ſe ſuſceperat.*

¶ Advovamentum, Argumentum, probatio fortè ducta ex teſtium, vel etiam adverſariorum confeſſione, Gall. *Aveu.* Inſtrumentum appellationis Guillermi *Bruiere* an. 1481. ex archivo Monaſt. B. M. de Bono Nuntio Rotomag. *Et ut de præmiſſis vobis conſtare poſſet iidem mei magiſtri* Advovamenta *coram vobis exhibuerunt & produxerunt, per quæ vobis ſufficienter conſtare poterat, teſtes per dictum de Paris productos eſſe ignorantes de pecia terræ contentioſa.*

¶ Advoare, Ratum habere, comprobare, ſufficienti auctoritate munire, Gallicè *Advouer.* Requeſta Humberti Dalphini tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 340. *Et ſi & in quantum eos recollegerit & receptaverit, ratum habent & Advoant ipſum.* Recognitio Vedaſti de *Raqueſtor* in Tabul. Sithienſi an. 1374. *Vedaſtus confidens in requiſitione prædicta & dicti terragiatoris reſponſione, & per hoc credens eſſe bene* Advoatus.

¶ Advoare, Agnoſcere. Litteræ Officialis Autiſſiodorenſis de Crevenno villa, ex Archivo Eccleſiæ ejuſdem: *Promiſit idem Johannes per fidem ſuam quòd in dicta terra & juſtitia dicti Militis alium dominum quàm Capitulum non* Advoabit.

¶ Advohare, Advohatio, Ejuſdem ſignificationis. Charta an. 1283. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 300. *Recognoſcimus .... nos ea tenere à vobis de feudali dominio veſtro, & pro vobis tanquam pro domino & gardiatore noſtro & noſtri Monaſterii* Advohamus *& tenemus & nos & temporalia noſtra; & aliam* Advohationem, *ſi quam fecimus, revocamus.* Inſtrum. homagii redditi Guidoni de Calviniaco Vicecomiti de Brucia an. 1366. *A dicto domino meo tenere & Advohare me offero*, pro *Aſſero.* Boerius Antiq. Conſuet. Bituric. tit. 4. de Feudis §. 11. & 13. *Nota quòd ſi Vaſſallus* Advohet *Regem Franciæ in Dominum, licèt non ſit, non perdit feudum de conſuetudine, ſecus ſi alium dominum negando ſuum verum dominum.*

¶ Advoatio, Protectio, Tutela. Charta an. 1383. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1590. C. *Aſſociationes, retentiones, Advoationes, aggregationes, receptationes, &c.*

Advocare, Advocatum poſtulare, vel ſub Advocati patrocinio ſe ponere: *s'Advouer de quelqu'un.* Charta Margaretæ Comitiſſæ Flandriæ pro Eccleſia Tornacenſi an. 1250. *Ita tamen quòd dictus Epiſcopus & ſucceſſores ſui nos & ſucceſſores noſtros Comites Flandriæ, qui pro tempore fuerint, ſi indiguerint auxilio, Advocabit, nec alium dominum ſecularem poterunt* Advocare. Ubi Charta Walteri Epiſcopi Tornacenſis ejuſdem anni habet: *Non poſſumus alium dominum ſæcularem, quàm illuſtrem dominum Comitem Flandriæ, qui pro tempore fuerit,* Advocatum *pro auxilio habendo poſtulare, vel etiam invocare.* Vide Acta Murenſis Monaſterii pag. 22.

Advocare, Gall. *Aveer*, in Aſſiſiis Hieroſol. cap. 189. *Quant gent à qui l'on a la dethe coneuë en Court, ou qui l'on prove, ſi comme ils doivent, veullent eſtre payés, doit venir devant le Seignor en Court, & requerre au Seignor que il li faſſe paier ſi come il doit par l'aſſiſe, ſi come dethe connuë en Court de tel dethe que tel li conneiſt; & le Seignor li doit reſpondre que il en fera volentiers ce que il devra par l'Aveément de ſa Court, que elle Avoie ce que il en fera; & la Court doit ce me ſemple Avcier de ce enſi le Seignor que il mande ſemondre par trois de ſes homes come Court celui ou celle qui la dethe connuſt, &c.* Cap. 257. *Et là doivent aſſembler les plus anciens de la contrée, & toutes manieres de gens par qui ils cuident eſtre Avées, &c.*

¶ Advocatia, Officium Advocati. Vide infrà poſt vocem *Advocatus.*

Advocatio, Vaſſallorum profeſſio, *Adveu.* Statutum Ludovici Hutini an. 1315. edit. à Pithœo cap. 4. *Nec recipiemus novas* Advocationes *vaſſallorum ſeu hominum Eccleſiaſticorum.* [Chartular. Matiſcon. fol. 120. *Ego Valterius in* Advocationem *nepotis mei, qui in pueritia eſt dono ad Caſam Dei manſum in villa Ciciaco.* Vide *Advocatio* poſt vocem *Advocatus.*]

ADVOCATI *Eccleſiarum*, qui jura, bona, & facultates Eccleſiarum tuebantur: quibus id muneris conferebatur, ut eſſent, qui in publicis judiciis earum cauſas defenderent, & actoris vel rei partes agerent. Hos tum primùm poſt Conſulatum Stiliconis inſtitutos innuit Synodus Carthaginenſis can. 99. *pro cauſis Eccleſiæ:* quia ut eſt in Chronico Moſomenſi, *Eccleſia ſemper juſto* Advocato *contra malignantes opus habet.* Atque deinceps ſtatutum à ſummis Pontificibus & Principibus, ut Epiſcopi, Abbates, & Eccleſiæ, *Advocatos* ſive *Defenſores bonos haberent*, in Concilio Romano ſub Eugenio II. PP. Moguntiac. cap. 50. Duziacenſi I. pag. 225. Edit. Celloti, in Capitul. ex Lege Salica & Gombata cap. 14. in Lege Longobard. lib. 2. tit. 47. §. 7. 5. 6. 9. &c. Atque hi quidem non una *Advocati* appellatione, ſed ex variis ſibi injunctis muneribus, diverſis etiam ſubinde nominibus donati leguntur. Nam &

Defenſores paſſim nuncupati, quòd ad Eccleſiarum *defenſionem*, & tuitionem deligerentur. Carolus M. in Cap. an. 769. editis à V. Cl. Steph. Baluzio cap. 1. ſe ſe *regni Francorum rectorem & devotum ſanctæ Eccleſiæ Defenſorem atque adjutorem indigitat*, ubi in variis diplomatibus *Advocatus* inſcribitur. Gregorius IX. PP. in Epiſtola ad Fridericum II. Imper. *Cùm Advocatus Eccleſiæ intelligi debeat, quod Defenſor; ſi Defenſoris omittis officium, nomen impropriè retines* Advocati. *Advocati ſive Defenſores*, in Concilio Moguntino, in Actis Murenſis Monaſterii pag. 4. in Vita S. Emerani apud Caniſium, in Teſtamento Widradi Abbatis Flaviniacenſis ſub finem, in Teſtamento Hadoindi Epiſcopi Cenomanenſis apud Briſſo-

nium lib. 7. Formul. in Lege Bajwar. tit. 1. cap. 1. in Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 2. 31. 40. 234. in Capit. Caroli Calvi tit. 40. cap. 2. apud Monachum Sangall. lib. 2. cap. 15. Aimoinum lib. 4. Hiſtor. Franc. cap. 34. Hariulfum lib. 4. cap. 12. Dudonem de Actis Normann. pag. 96. 104. Ademarum Cabanenſem pag. 171. Udalricum in Præfat. ad lib. 1. Conſuetud. Cluniac. in Chartis variis apud Beſlium in Epiſcopis Pictavienſ. pag. 17. 18. Miræum in Donat. Belgic. lib. 2. c. 52. Juſtellum in Hiſt. Arvern. pag. 19. Hemereum in Auguſta Viromand. pag. 96. &c.

Deinde quòd Eccleſiarum cauſas agerent & curarent, *Cauſidici* interdum nominati, ut in Bulla Urbani II. PP. de qua mox, & in Charta Rodulphi Aquitanorum atque Burgundionum Regis apud Juſtellum in Hiſt. Turenenſi pag. 16. *Qualem communiter munburdum & Cauſidicum habeant.* Ubi *Munburdi* iidem ſunt, qui *Tutores*, quomodo appellantur in Charta Henrici Ratiſpon. Epiſc. in Metrop. Saliſburg. t. 3. p. 250. *Tutores & Actores*, quòd Eccleſiarum tutelam ſuſcipiant. Atque ut *Paſtores* res Eccleſiaſticas curant, ita ii Eccleſiarum res ſeculares: unde *Paſtores laïci* appellantur in Tabulario Tutelenſis Eccleſiæ: *Cernentes Monachi privatos ſe eſſe* Pastore laico, *qui honorem illorum defenſaret, petierunt ſibi Bernardum Vicecomitem Torennæ, ut defenſaret, &c.* Quo ſenſu *Paſtores Eccleſiaſtici* appellantur in Epiſtola Nicolai PP. an. 868. apud Loiſellum in Hiſtoria Bellovacenſi pag. 240.

Ejuſmodi Eccleſiarum Advocati ex ordine erant *Scholaſticorum*, id eſt, *Advocatorum, qui in actu erant, vel in munere defenſionis cauſarum*, ut eſt in Codice Canonum Africanor. cap. 97. Nam Eccleſiæ ſuos antea *Defenſores* habebant, ſed ex ordine Eccleſiaſtico, ut ſatis indicat idem Codex: qui etiam *Oeconomi* appellabantur, cùm rerum & facultatum Eccleſiaſticarum iis cura incumberet. [Illuſtres fuere in primis Eccleſiæ Romanæ *Defenſores*, quorum nomen & munus primus omnium Summorum Pontificum Innocentius I. refert in Epiſt. 41. Vide Couſtantii notas ibid. to. 1. Epiſt. Pontif. Poſt Innocentium de iiſdem *Defenſoribus* meminit etiam Zoſimus PP. Epiſt. 9. ad Heſychium.] Atque inde *Defenſorum laïcorum* origo manavit, cùm aliàs Clerici laïcorum fora terere, & litibus cauſiſque vacare vetarentur. [Hinc in Charta Philippi Auguſti an. 1194. pro Communia Attrebatenſi: *Nullus Clericus adverſùs laïcum hæreditatem petere poteſt, niſi per Advocatum ſuum.*]

Poſtmodum verò id munii attributum, non viris *ſcholaſticis*, ſed militaribus ac potentioribus, ut eſſent qui non lingua duntaxat, ſed & armis jura tuerentur Eccleſiarum, quarum protectionem in ſe recipiebant. Olim enim *non habebant caſtella & arces Eccleſiæ Cathedrales, nec incedebant Pontifices Loricati. Sed nunc propter abundantiam temporalium rerum, flamma, ferro, cæde poſſeſſiones Eccleſiarum Prælati defendunt, quas deberent pauperibus erogare.* Verba ſunt Guidonis Abbatis Clarevallenſis apud Baluzium lib. 2. Miſcellan. Ita Eccleſia Romana Longobardorum tyrannide oppreſſa Reges Franciæ & Imperatores Occidentales ſibi in *Advocatos* delegit. Vita Caroli M. de eodem: *Quem poſtea Romani elegerunt ſibi* Advocatum *S. Petri contra Reges Longobardorum.* Pipinus in veteri membrana apud Baronium an. 761. n. 18. *Rex Francorum & Defenſor Romanus* nuncupatur. Sic apud Ditmarum lib. 6. Henricus II. à Benedicto PP. corona donatus: *Advocatus S. Petri meruit fieri.* Chunradus Imperator apud Browerum lib. 3. Antiq. Fuld. c. 17. *Romanorum Rex & Advocatus Pacificus* dicitur, ut apud Radevicum, Fridericus I. *Sacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ Defenſor.*

Et ſi hæ Regiæ tutelæ Romanam Eccleſiam potiſſimùm ſpectaſſe videantur, quæ viris potentiſſimis indigebat ad repellendos validiſſimos hoſtes; cæteræ etiam, quæ ſub ipſis Principibus ſuorum interdum hoſtium & uſurpatorum patebant injuriis, Advocatis pariter opus habuere, qui & vim vi repellerent, & ſi jure agere neceſſe eſſet, pro iis reſponderent. Henricus Rex Fr. in Charta an 1058. ex Tabul. Foſſatenſi: *Quidam noſter miles Guillelmus nomine Caſtri Corboili ſuggeſſit nobis ac deprecatus eſt noſtram clementiam, ut ei concedere dignaremur ea, quæ quondam bonæ memoriæ Comes Burchardus nomine in cœnobio S. Mariæ ſanctique Petri Apoſtoli Foſſatenſis Eccleſiæ temporibus avi noſtri Hugonis Francorum Regis habere videbatur. Nos verò, licèt inviti agamus, hujus tamen noſtri præcepti auctoritate manifeſtamus, quomodo vel qualiter ei concedimus: ut enim à noſtris majoribus comperimus, jam dictus Comes Burchardus nihil aliud ab avo noſtro jam dicto Hugone de ipſo loco habuit, neque tenuit, niſi ut providentiam atque defenſionem adversùs hoſtes & inimicos ſanctæ Dei Eccleſiæ, atque pervaſores prædiorum ipſius loci haberet, & ut ipſum locum ſublimare atque ditare terrarum ſuarum beneficiis atque poſſeſſionibus liceret. Eadem ergo ratione præſcripto Guillelmo concedimus, &c.*

Primitus autem eligebantur *Advocati* in præſentia Comitum ab ipſis Epiſcopis & Abbatibus, ut eſt in Lege Longobardorum lib. 2. tit. 47. §. 1. 2. 4. 7. cujus moris extat diploma apud Ughellum in Italia ſacra tom. 7. pag. 1419. Quæ quidem ſibi Advocatos deligendi facultas Eccleſiis indulta à Regibus & Principibus paſſim legitur in veteribus Tabulis, cum hac formula, quæ habetur in Charta Caroli Reg. pro Frotario Arch. Burdegalenſi, & Eccleſia S. Juliani in *Comitatu Brivatenſi*, in 1. vol. Memorial. Cameræ Computor. Pariſienſ. fol. 39. *Liceat eis qualemcumque ſibi ſua ſponte elegerint* Advocatum *habere: ipſumque Advocatum nemo præſumat temerario auſu diſtringere, ſed noſtro coram Comite Palatii res jam prælibati Martyris, videl. S. Juliani abſque alicujus inquietudine, vel morarum dilatione, liceat inquirere, &c.* [Charta Henrici III. Imper. an. 1056. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 443. *Et ut Abbas ſuos Advocatos habeat licentiam ſtatuendi, ſine Regis præſentia, in cujuſcumque Comitis mallum voluerit.*] Alias ejuſmodi videre licet in Hiſtoria Epiſcop. Bremenſium pag. 120. in Chronic. Abbatum Laubienſium pag. 605. in Actis Murenſis Monaſterii pag. 16. 17. 18. in Chron. Lauriſhamenſi p. 73. in Chron. Montis-Sereni pag. 147. in Privilegiis Eccleſiæ Hamburgenſis pag. 151. 155. apud Miræum in Notitia Eccleſiar. Belgii cap. 87. 101. in Diplomat. Belg. lib. 2. cap. 35. in Codice Donat. piar. cap. 72. in Spicilegio Acheriano tom. 12. pag. 106. apud Ughellum tom. 2. pag. 108. Juſtellum in Hiſt. Turenenſi pag. 16. Nicolaum Zylleſium in S. Maximino part. 2. p. 27. 29. in Metropoli Saliſb. tom. 1. pag. 245. tom. 2. pag. 247. 275. tom. 3. pag. 285. in Hiſt. Guinenſi pag. 46. &c.

Interdum petebantur *Advocati* ab ipſo Rege, ſeu Principe, à quo diligebantur, ut eſt in Capitulis Caroli M. lib. 5. cap. 51. lib. 7. cap. 308.

vel ab ipſo ultro dabantur, ut eſt apud Aimoinum in Vita S. Abbonis Floriac. cap. 16. in Chronico Gemblac. p. 112. in Chronico Beſuenſi in Chlotario, in vett. Tabulis apud Doubletum p. 723. in Hiſt. Guinenſi pag. 263. in Hiſt. Beneharn. pag. 248. in Codice Donat. piar. cap. 76. [in Diplomate Lotharii II. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 100.] &c. Vel denique ab ipſis Epiſcopis, ut in Chronico Senonienſi lib. 2. c. 5. Interdum à ſummo Pontifice, ut in Diplomate Leonis IX. PP. apud Gretſerum in libris de Cruce p. 2621. Sæpe denique Eccleſiarum fundatores ipſi earum advocatiam ſibi & poſteris reſervabant, ut in Chronico Montis-Sereni an. 1127.

In primis autem obſervandum, quòd in Capitulis ex Lege Salica & Gumbata cap. 14. cavetur, *ut Advocati habeant in illo Comitatu*, in quo ſunt Eccleſiæ, *propriam hæreditatem.*

Ad hoc igitur Advocatos habere juſſi ſunt Epiſcopi, Abbates, & Sacerdotes, quia cùm ii ſecularia placita adire vetentur, ſi quid quærere aut in jure reſpondere neceſſe haberent, id per Advocatos facere poſſent, ut eſt in Codice Canonum Afric. cap. 97. in Concil. Mogunt. cap. 12. in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 11. & alibi paſſim. Ita apud Anonymum de Feſto reſtitut. imagin. pag. 742. Προσῆλθον τῷ Θεοφίλῳ βασιλεῖ αἱ μονάζουσαι ἅμα τῷ αὐτῶν οἰκονόμῳ, quæſturæ de Drungarii vigiliæ rapinis.

Deinde cùm legibus cautum ſit, ut nemo Clericorum jurare præſumat, & in prima litis conteſtatione jusjurandum calumniæ omnes principales perſonæ ſubire teneantur, ut hoc officium *Advocatis* ſuis delegare poſſint, ſanxit Lex Longobard. lib. 2. tit. 47. §. 8. 11. lib. 3. tit. 32. §. 1. Sed & eadem Lex lib. 2. tit. 47. d. §. 8. ſingulis Epiſcopis, Abbatibus & Abbatiſſis concedit, ut duos Advocatos habeant, *unum qui cauſam procuret, alterum qui ſacramenta deducat.*

Intererant igitur Comitum placitis, & ut patroni, Eccleſiarum ſuarum jura tuebantur. Hincmarus Laudun. ad Remenſem: *Et ideo legaliter & regulariter eas* (res) *cum cæteris manſis ad Pauliacum pertinentibus per ſex menſes poſſedi, donec idem Anſgarius regia poteſtate ipſas obtinuit, non* Advocato *meo ad mallum, ut publicæ ſe habent leges, pro rebus ipſis mannito.* Adde in eandem ſententiam Adrevaldum lib. 1. de Mirac. S. Benedicti cap. 24. 25. 28. Chronic. S. Vincentii de Vulturno lib. 2. p. 690. 691. & Chartas veteres apud Bignonium ad Marculfum, & Ducheſnium in Hiſt. Vergiac. pag. 19. 31. 112. Juſtellum in Hiſt. Turenenſi pag. 11. Perardum pag. 33. 34. 35. Ughellum tom. 5. pag. 278. 1489, tom. 7. pag. 1296. 1418. Beſlium in Ducibus Aquitan. pag. 176. &c.

In diſtractionibus ac alienationibus rerum Eccleſiaſticarum requirebatur eorum conſenſus, ut colligitur ex Joanne Sariſberienſi Epiſt. 6. & 10. Et ſi hoc loco *Advocati*, videntur iidem, quos hodie *Patronos* vocamus; vel ſaltem eorum interventu has factas conſtat ex Chron. Laurisham. p. 68.

☞ Abbates, atque interdum Epiſcopi ſine *Advocati* conſilio & aſſenſu non eligebantur, ut videre eſt in Privilegio Rudolfi Epiſcopi Halberſtad. anni 1147. *In eligendo Abbate juxta religioſorum virorum conſilium aſſenſu & conſilio Advocati liberam eſſe fratribus electionem decernimus.* Ibidem: *Eadem die primus Abbas ejuſdem novæ Cellæ Burchardus à multis religioſis viris in præſentia Domini Epiſcopi Rudolfi venerabiliter inſtitutus eſt, aſſenſu & conſilio & petitione Advocati Comitis Burchardi.*

Si donationes aut reſtitutiones fierent Eccleſiis, eas illi ratas habebant, ut eſt in Privilegiis Eccleſiæ Hamburg. pag. 168. & in Tabulario Perſiacenſi apud Perardum pag. 23.

Advocatorum etiam munus erat Monaſterii bona *ab omni rapina & indebitis exactionibus illæſa* conſervare, ut eſt in Charta Ecberti Bambergenſis Epiſcopi in Metropoli Saliſburgenſi tom. 2. p. 29. [Præceptum Pipini Aquitan. Regis ex Tabulario S. Florentii: *Et ſicut res fiſcorum à noſtris defenduntur atque inquiruntur Advocatis, ita & res ejuſdem Monaſterii ab Advocatis propriis defendantur ſeu adquirantur.*]

Eorum denique conſiliis Abbates utebantur in majoris momenti negotiis, ut eſt in Chronico Laurisham. pag. 74.

Poſtmodum verò Advocati, qui ad hoc primò inſtituti erant, ut in Comitum placitis ac mallis jura Eccleſiarum, tanquam Patroni, tuerentur; ipſimet judicia exercuere, juſque dixere Eccleſiarum ſuarum vaſſallis. Ter autem in anno, quemadmodum Comites, *placita* ſua ſeu *malla* tenebant, quæ *tria generalia placita*, dicuntur in Charta Adalberonis, Epiſcopi Metenſis an. 1065. apud Meuriſſium. Charta Henrici IV. Imp. an. 1114. in Actis Murenſib. pag. 12. *Et ter in anno, ſi neceſſe fuerit, aut in ipſo loco, aut ubicumque vel quandocumque Abbati viſum fuerit, invitatus ab illo veniat, & ibi placitum juſtum pro cauſis & neceſſitatibus Monaſterii ritè peragat.* Alia Henrici Palatini Rheni an. 1093. apud Miræum in Diplom. Belg. lib. 2. cap. 35. *Nunquam ad publicum placitum conſidebit, niſi à Fratribus, ſi res ita popoſcerit, invitatus fuerit. Cùm invitatus fuerit, ſerviatur ei quod honori ejus ſit congruum, &c.* Charta Henrici II. Imp. an. 1023. apud Nicol. Zylleſium: *Nullumque placitum præter tria jure debita in Abbatia tenere præſumant.* Charta Conradi Imperat. an. 1145. pro Monaſterio Marſnenſi: *In talibus placitis generalibus quotannis ſervitium determinatum, tertiam partem pecuniæ in tribus placitis generalibus acquiſitæ, recipiet Advocatus. --- de reditibus S. Remigii per villicum & ſcabinum placitabit Præpoſitus ſine Advocato. Si effuſio ſanguinis ſeu banni infractio, ſeu latrocinium infra alodium emerſerint, placitare non poterit Præpoſitus ſine* Advocato, *& exinde tertiam partem recipiet* Advocatus. Fulcardus Abbas Lobienſis in Epiſt. ad Henricum Imp. queritur, quòd in villis ſui Monaſterii, *in aliquibus quatuor, in aliquibus tres, in aliquibus etiam ſeptem ſint* Advocati, *qui præter tres generales placitos, quandocunque volunt, ibi ſigillatim placitant.* Charta alia Adalberonis Archiepiſcopi Hamburgenſis: *Tribus etiam annuarim diebus ad placita ſui* Advocati *ex condicto veniant, & bannum pro quolibet ſuo commiſſo tantùm quatuor ſolidis redimant.* [Quo verò anni tempore tria hæc tenerentur placita docet Conſtitutio Leduini Abbatis S. Vedaſti Attrebat. an. circiter 1020. apud D. Bruſſel tom. 2. Tract. de Uſu Feud. pag. 789. *Homo de generali placito tria placita debet in anno; unum, ſexta feria poſt Epiphaniam; aliud, ſexta feria poſt octavas Paſchæ; tertium, ſexta feria poſt feſtum S. Johannis Bapt.* Quod pro locorum diverſitate variare potuit.]

☞ Non tamen in Advocatis erat ut ad libitum ſuum placita tenerent; modò enim in Charta Henrici Palatini Rheni an. 1093. legebamus iis prohibitum fuiſſe ne id agere tentarent, niſi invitati ab Eccleſia cujus erant Advocati. Idem confirmat Diploma Lotharii II. an 1137. pro Stabu-

lenſi Monaſterio apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 100. *Ubi verò Abbas cum ſuis ad juſtitiam faciendam non ſufficerit, ſi Advocatus petitione Abbatis, quia aliter numquam debet, venerit, tertiam portionem de his, quæ ex illa duntaxat juſtitia accreſcent, habebit.* Eadem verba repetit Conradus II. in Diplom. an. 1138. ibid. col. 104.

Ne porro gratis placita iſta tenere viderentur *Advocati*, conceſſa iis eſt, ex recepto uſu, tertia pars *bannorum*, ſeu mulctarum, quæ in reos & injuſtè litigantes decernebantur: ita tamen ut nihil præterea exinde poſſent exigere, cùm partes duæ aliæ in uſus Eccleſiæ cederent; quæ quidem terria bannorum pars judicum ſemper fuit in mulctis judiciariis, ut conſtat ex Lege Bajwar. tit. 2. cap. 16. Eberhardus Archiepiſcopus Saltzburgenſis in Chronico Reicherſpergenſi, ubi de Advocato Saltzburgenſi: *Qui videlicet de beneficio principalis Advocatiæ ſibi collatæ, prædictum Cœnobium* (Reicherſpergenſe) *ſine omni gravamine defendat, contentus nimirum juſtitia trium bannorum, quorum duo in uſum Præpoſiti & Fratrum, tertium in uſus ipſius Advocati cedat.* Charta Caroli M. pro Monaſterio Augienſi apud Nauclerum generat. 27. *Inſuper ſtatuimus atque jubemus, quicquid placitando ibidem acquirat* (*Advocatus*) *tertia parte --- ſibi retenta, duas Abbati reddat, &c.* Alia Friderici II. Imper. an. 1193. pro Monaſterio S. Quirini Tegerneſehenſi: *Et tertia pars bannorum ſit Advocatorum, duæ partes ſint Abbatis & Fratrum, Wergelda Abbatis & Fratrum ſit, & mancipium pro mancipio.* Charta Henrici III. Imp. an. 1056. apud Nicol. Zylleſium: *De bonis autem, quæ* (in) *Advocatorum placitis publicata fuerint, duæ partes Abbatis, tertia verò pars in eodem tantùm anno rerum & frugum* Advocatorum *erit, poſtea verò nihil ad eos pertinet, quod Abbas inde diſponere velit.* Vide Ægidium Gelenium in Colonia pag. 68. 69. 85. 86. 87. [& Diplom. Lotharii II. & Conradi II. paulo antè laudata.]

Hinc paſſim *Tertii banni* Advocatorum mentionem fieri obſervare eſt in veteribus Tabulis, in Chronico Reicherſp. pag. 200. 214. in Actis Murenſis Monaſterii pag. 22. in Chronico Hirſaugienſi an. 1075. in Metropoli Salisburgenſi to. 3. pag. 239. 244. 308. 312. 399. & alibi non ſemel: quæ quidem tertia *bannorum* pars, *Tertius denarius* dicitur in Geſtis Abbatum Laubienſium pag. 603. in Charta Ludovici Comitis Lonenſium an. 1155. apud Chiffletium in Vindiciis Hiſpanicis pag. 39. in Charta Adalberonis Epiſcopi Metenſis apud Meuriſſium, & Miræum in Cod. Donat. Piar. cap. 54. & in Chronico Moſomenſi pag. 660. *Tertia pars pecuniæ in generalibus placitis acquiſitæ*, in Charta Henrici Imp. ann. 1145. in Cod. Donat. Piar. cap. 95. *Tertia pars compoſitionum*, in Charta Henrici Ratiſponenſis Epiſcopi an. 1138. in Metropoli Salisburgenſi: *Tertia pars legum*, in Diplomate Caroli M. apud Doubletum pag. 723. ſi tamen genuinum eſt; denique *Tertia pars emendarum*, in Chronico Senonienſi lib. 2. cap. 5.

☞ Præter tertiam partem emendarum, ſeu, ut aiebant, *eorum quæ placitando acquiruntur*, Advocatus de ſingulis manſis annuam præſtationem ſolebat exigere, quæ varia erat pro locorum diverſitate. Charta Rudolfi Epiſcopi Halberſtad. anno 1147. legitima Advocati recenſet jura, his verbis: *Quid autem juris in bonis Eccleſiæ Advocatus habere debeat, præſenti ſcripto commendare dignum duximus, ne vel Advocato, quod ſui juris eſt, poſtmodum ſubtrahatur, nec quicquam præter ſtatutum ab hominibus extorqueatur. De ſingulis manſis duo maltra frumenti & unum anſerem Advocatus ſingulis annis recipiat hac conditione, ut in legitimis placitis ſuis homines ſub obſervatione quadam vulgo dicta Vara, aſtare & reſpondere non cogat. Ab hoc autem ſtatuto omnes manſi, quos fratres in Dominicalibus ſuis in Elwerſdorp & in Ludeſleve excolunt, & bona Miniſterialium excipiuntur: In majoribus verò exceſſibus homines deprehenſi ſub obſervatione reſpondeant ex omnibuſque placitando acquiruntur, duæ partes Abbati, tria verò cedant Advocato.* Ubi *tria* pro *tertia*.

☞ Adde quòd aliquot.è terris quas incultas inveniebat colere & fructus percipere poterat. Charta Hugonis Archiep. Senon. de advocatione de Balneolis ex Tabul. S. Germani à Pratis: *Advocatus quoque ſi ſupra viam Trecenſem terram invenerit vacuam, ſine fimo, ſcilicet aut cooperatione, ibi corvadas quas in villa habet mittet non alibi, nec alias ibi mittet carrugas niſi corvadas; quando verò terram ſicut dixi corvadis coluerit, decimam totam & medietatem terratici Monachis dabit.*

☞ Nihil tamen in prædiis quæ Fratribus alendis erant addicta, capiebat Advocatus teſte Adalberto III. Epiſcopo Metenſi in Charta ann. 1065. apud Miræum to. 1. pag. 62. edit. 1723. Ibi enim explicans jura ad Advocatum & Subadvocatum Monaſterii S. Trudonis pertinentia, ait: *Qui Sacramento adſtricti nominatim protulerunt, quaſdam curtes eſſe in ipſa Abbatia, id eſt, Burlon, Lare, Mere, Wilre, Kircheim, Staden, Halmale, in quibus nunquam à meis prioribus aliquid juris conceſſum eſt Advocato: quia eædem ſtipendiis adſcriptæ Fratrum, nulli alteri obaudire debent, quàm Præpoſito & ejuſdem Monaſterii Cellerario.*

Tenebantur præterea Eccleſiarum Præſules, dum hæcce obirentur placita, *Advocatis* & eorum famulis certa ac definita præbere cibaria. Charta Henrici III. Imp. an. 1056. pro Monaſterio S. Maximini Trevirenſis, apud Nicol. Zylleſium: *Et quicquid ibi placitando acquiſierint, duæ partes Abbatis, tertia ipſorum* (Advocatorum) *erit, eadem verò die Abbas ipſi Advocato, quicumque eſt, ſervitium dabit, duos ſcilicet modios panis, friſkingos 4. ovinos, & amam unam vini: ſi amplius habere voluerit, de placito habebit.* Jura Bambergenſis Eccleſiæ pro Advocatia, in Metropoli Salisburgenſi to. 3. pag. 50. *Inſuper piæ memoriæ Eberhardus Epiſcopus, præter juſtitiam, cauſa majoris benevolentiæ conſtituit ei ſervitium ad Placitum ſuum; ſcilicet duos modios tritici, vel ducentos panes, 2. porcos, quorum unus valeat 20. nummos, alter 25. 10. gallinas, 20. caſeos, 10. ova, 2. urnas vini, 4. urnas cereviſiæ, 6. modios pabuli: hoc ſervitium datur ei in Oeſterhoven diebus placiti ſui.*

☞ Sed nullibi magis ſingillatim Advocatorum officia & jura declarantur, quàm apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 4. p. 202. in Charta an. 1156. Quocirca chartam integram hîc exſcribendam duximus: *In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, ego* Ottaker *Marchio de Styre &c. Unde & ego præſentibus miniſterialibus meis antiquiores eorum de jure Advocati ſtudioſè requiſivi; & ipſis ſeriatim differentibus, ſicut avus meus Marchio* Ottaker *ab ipſa loci fundatione conſtituit, & proavus meus Marchio Luipoldus poſtmodum diligenter firmavit, ita demum inſtante neceſſitate, imò compellente divino timore & ipſe perpetuæ neceſſitate roboravi. Hæc ſunt autem, quæ ad jus Advocati ſeniorum noſtrorum judicio inventa ſunt pertinere. Ter in anno, id eſt, bis tempore grami-*

nis, ſemel tempore feni placitum ſuum debet habere; & hoc de clamatione vel notificatione illius præconis, quem ſibi Abbas vel potens ejus nuncius debet ad latus ipſius Advocati ſedere, & de omni manuum compoſitione, ſive pugnæ, ſive furti duæ partes ad Eccleſiam reſpiciunt, tertia ad ipſum &c. Illuc ſi ibi prandere vult, comportent ruſtici circumpoſiti, quo convenienter ſerviatur ei, ſi tamen ita advenit, hoc eſt, cum paucitate ſimul venientium, quo id poſſit fieri ſine gravamine pauperum, ſin aliàs jejunus abſcedat. Si ſervus Eccleſiæ occiderit conſervum ſuum, ſtemma ex integro Eccleſiæ reſtituatur, &c. De ſubſequenti verò emendatione duæ partes ad Eccleſiam, tertia ad Advocatum pertinebit. Si de cæteris quiſpiam ſervum Eccleſiæ occiderit, reſtituto itidem ſtemmate ſubſequentis compoſitionis duæ partes ſunt Advocati, tertia Eccleſiæ, &c. De Prebendariis curiæ omnino ſe non intromittat, quidquid exceſſerint. Ea ſolummodo judicat & corrigit, quæ ſine ejus auxilio ipſi vel noluerint, vel nequiverint. Cellam Monaſterii Advocatus, niſi orationis cauſa intrare non habet. Si ſervus Eccleſiæ non conſervam vel illicitam duxerit in conjugium, nihil pertinet ad eum. De Adjutoribus vel Vicariis, quos Subvocatos (l. Sub advocatos) dicunt, in æternum non cogitet. Curiam unam ad Bircha & duos manſus ad Hulewaren & decimam ubi fluvius Rubiniche in flumen Aneſum cadit, pro jure Advocati de Eccleſia tenet. Unde poteſt &c. Hæc quæ dicta ſunt de alio quolibet jure ſuo cauſari omnino non habet.

Sed *Advocati* levioribus ejuſmodi commodis ac emolumentis non contenti, alia inſuper jura in Eccleſiarum prædiis non ſibi duntaxat aſſeruere, ſed & ipſa interdum uſurpavere prædia. Tantaque eorum fuit pravitas, rapacitas, ac tyrannis, ut ſæpe à Principibus amoverentur, iiſque ſubſtituerentur alii: quod præcipitur in Lege Longobard. lib. 2. tit. 47. §. 1. atque inde Advocatorum exactiones, uſurpationes, & tyrannides carpere paſſim legimus Scriptores, Adrevaldum lib. 4. de Miracul. S. Bened. cap. 6. 17. Anonymum de Miracul. S. Rictrudis, Gualbertum in Polyptico Marcianenſi, Abbonem Floriacenſem Abbat. in Canonib. cap. 2. Aimoinum in Vita ejuſdem S. Abbonis cap. 17. Bertoldum Conſtantienſem an. 1098. Anonymum in Hiſtor. Trevirenſi, p. 250. Sugerium lib. de Adminiſtrat. ſua cap. 4. Auctorem Actorum Murenſium pag. 4. Auctor. Hiſtor. Archiepiſcop. Bremenſium an. 1344. Auctor. Chronici Laubienſis, pag. 602. 603. Concilium Lateranenſe IV. can. 45. Eccleſiarum denique Prælatos in variis Chartis apud Odoricum Rainaldum an. 1203. Ughellum to. 1. Ital. ſacræ pag. 934. Zylleſium in S. Maximino pag. 47. Wiguleium Hondium in Metropoli Salisburgenſi to. 2. pag. 3. 30. 277. to. 3. p. 250. 251. 398. [Ægidium Gelenium in Engilberto p. 85. 86. 87. &c.] Ejuſmodi porro Advocati *damnoſi & cupidi* appellantur in Capitulari 1. Caroli M. an. 802.

Ut igitur coërcerentur ejuſmodi Advocatorum exactiones & uſurpationes, Summi Pontifices & Principes curam identidem adhibuere; & ut intra ſuos limites munus ſibi impoſitum exercerent, juraque ſibi debita, & Legibus definita perciperent, non ſemel ſtatuere. Hinc in Concilio Remenſi an. 1148. can. 6. & in Lateranenſi ſub Innocentio III. cap. 45. *Præter jus & beneficium antiquitus conſtitutum ſibi aliquid accipere, vel uſurpare* vetantur.

Inde etiam proviſum à Principibus, ut ratæ haberentur Advocatorum præſtationes, quæ *legitima Advocatorum jura* dicuntur Ditmaro lib. 2. pag. 22. & ut in Diplomatibus, in quibus de eorum inſtitutione agitur, ea deſcriberentur, quæque habentur in Geſtis Abbatum Laubienſium pag. 603. in Codice Donat. piar. cap. 95. in Hiſtor. Guinenſi pag. 191. apud Hemereum in Auguſta Viromand. pag. 96. &c. Quibus adjungenda videtur in eandem ſententiam Bulla Nicolai PP. ad Theodericum Virdunenſem Epiſcopum, ex Tabulario S. Vitoni: *Et quia nobis ſignificaſti, ipſos Fratres ſuper vexatione Advocatorum ſuorum te ſæpius conveniſſe in Deo, ſicut rogaſti, pro pace & quiete eorum, ſecundùm quod à Duce Gozelone in præſentia prædeceſſoris tui Richardi Epiſcopi determinatum inſinuaſti, Nos hîc conſcribere & confirmare dignum duximus conſtitutum, & confirmamus Apoſtolica auctoritate, ut Advocatus ad tria annualia placita cum uno ſocio veniat, & cum Miniſterialibus ea legitimè teneat, & juſtitias ibi factas judicio Scabinorum pro poſſe pauperum determinet, & de communi adqueſtu ipſa die vivat, & de reſiduo ſuum Tertium habeat de leude, & de ſanguine facto. Si Abbas per ſe rectum acquirere potuerit, nihil inde Advocatus habebit. Si verò eum advocare neceſſe fuerit, & juſtitia facta ſuum Tertium habebit. Si aliqua cauſa neceſſitate Eccleſiâ urgente Abbas eum invitaverit, vel parte defenſionis tranſitum habuerit, victum competentem de parte per Miniſterialem accipiet. Si verò pro ſuo tantùm negotio venerit, de ſuo vivet: præter hæc nihil ſui juris eſſe noverit.* Extat porro Charta Gozelonis, ſeu Gothofridi Ducis & Marchionis, cujus hîc mentio fit, in eodem Tabulario. [Charta Ottonis Epiſcopi pag. 45. Vindemiarum Litterar. Frederici Schannati: *Advocatus ſemel in anno placitum ponat cum colonis, & tunc ad ſervitium exigat duos porcos quos vulgò inductiles vocant, & unum lateralem & unum porcellum, & 4. gallinas & 4. modios tritici ad panem & 10. modios avenæ ad pabulum, & dimidiam carratam cereviſiæ cum una urna Medonis; injuſtas autem exactiones omnino non faciat.*]

Interdum Advocatorum ſtipendia pro libitu Abbatum erant, quorum erat ea definire. Chron. Montis-Sereni ann. 1127. *Me verò, dum vixero, & poſt me ſeniorem de filiis meis, vel quemlibet hæredem meum ſeniorem Advocatum habeant, cui nihil, niſi ad proprium velle, ſecularis ſervitii debeant.* Adde an. 1156.

Denique poſtquam Rerumpublicarum ſtatus eò devenit, ut cuilibet ſua jura armis & bello proſequi ac tueri liceret, Epiſcopi, Abbates, & cæteri Eccleſiarum Præſules, quibus arma ferre in Conciliis toties interdictum eſt, non jam *Advocatis*, qui res ſuas in placitis ac mallis defenderent & tutarentur, opus habuere, ſed Militibus ac proceribus, qui ſuos in prælium vaſſallos poſſent educere. Atque ut *Advocatos* ſuos, vel proceres, quos ad ſui tutelam adſciſcebant, magis ſibi devincirent, ac obſtringerent, bonorum Eccleſiarum ſuarum partem aliquam iis indulſere, qui clientelari jure ab ipſis Eccleſiis in feudum poſſiderent: & hac ratione ſaltem tanquam Eccleſiarum vaſſalli earum bellis intereſſe tenerentur.

Morem iſtum res Eccleſiæ *Advocatis & Defenſoribus* inbeneficiandi perantiquum eſſe, docet Teſtamentum Hadoindi Epiſcopi Cenomanenſis ſub an. 652. apud Briſſonium. Helgaldus in Vita Roberti Regis pag. 68. *Totam terram ſanctæ Crucis* (Eccleſiæ Aurelianenſis) *quam Fulco Epiſcopus*

pro adjutorio ſui Hugoni potentiſſimo Belvacenſi dederat, &c. Mitto, quæ in hanc rem habent Ingulfus pag. 891. Arnoldus Lubecenſis lib. 3. cap. 18. Ratbertus de Caſibus S. Galli cap. 2. & Chartæ veteres apud Buzelinum lib. 3. Gallo-Fland. cap. 20. Nicolaum Zylleſium in S. Maximino p. 40. Loiſellum in Hiſtor. Bellovacenſi pag. 248. Louvetum in Hiſt. ejuſdem urbis lib. 1. cap. 22. pag. 647. 648. Juſtellum in Hiſt. Turenenſi p. 19. &c.

Atque prædia quidem ejuſmodi, uti diximus, ab Eccleſiis conceſſa *Advocatis*, jure clientelari iis obnoxia erant, earumque Præſulibus fidei ſacramentum ſeu hominium *Advocati* præſtabant. Unde tam crebrò legimus, *Advocatos* Eccleſiarum, quarum erant *Advocati*, Eccleſiis ipſis jure feudali fuiſſe obnoxios. Charta Adalberonis Epiſcopi Metenſis ann. 1065. apud Meuriſſium & Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 54. *Præſente Udone---eandem Advocatiam in beneficio à nobis habente, & Ottone Subadvocato.* Neque tamen ſemper id obtinuit: nam interdum Advocati ratione Advocatiæ Regi, vel Principi obnoxii erant, ſi nempe ab eo Eccleſiis dati eſſent Advocati. Nam cùm Princeps jure Monarchiæ Eccleſiarum omnium Regni ſui *Defenſor* ſit & *Advocatus*, ſi quem iis tutandis committit *Advocatum*, Regius is eſt vaſſallus. Potiori verò jure, ſi Rex ipſe *Advocatus* inſtitutus fuerit & electus ab Eccleſia, vel ſi Eccleſiam conſtruens ac dotans, Advocationem ſibi reſervarit, & alii commiſerit: tunc enim *Advocatus* delegatus Regem, ut *Majorem Advocatum*, dominum agnoſcit. Atque ita capienda Charta *Drogonis de Mello* an. 1233. in Tabulario Andegavenſi Cameræ Comput. Pariſ. fol. 32. 48. qua agnoſcit, tenere ſe *Cuſtodiam & Advocatiam* Regalis Monaſterii Cormeriacenſis, *de domino Rege in feodum & homagium ligium de dono reverendæ memoriæ domini quondam Regis Francorum.*

☞ Cùm verò debita ob ejuſmodi beneficium ſervitia militaria ab Advocato præſtabantur, tunc ab iiſdem eximebatur Eccleſia cujus nomine, illa exhibere cenſebatur Advocatus. Nec forte à vero aberraverit qui aliquas Eccleſiarum poſſeſſiones infeudatas exiſtimaverit ea potiſſimùm ratione ut Eccleſiæ ab armorum tumultu liberæ forent & immunes. Diploma Lotharii II. an. 1137. pro Monaſterio Stabulenſi apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 100. *Advocatum à noſtra manu accipiat, qui nobis exercitum & expeditionem, & quæ ad ipſam pertinent pro ſumma & debito ſui beneficii faciat, Abbate, & ſuis omnibus ſuper hoc quieſcente, & nullam pro hoc nobis aut ipſi Advocato redemtionem, aut ſupplementum præſtante.* Idem habet Conradus II. in Diplom. an. 1138. ibid. col. 104. & in alio an. 1140. ibid. col. 111. *Advocatus expeditionem & arma pro ſumma & debito ſui beneficii nobis ſucceſſoribuſque noſtris procuret, Abbate & Miniſterialibus & tota familia, atque omnibus ejuſdem Eccleſiæ poſſeſſionibus ſuper hoc liberis, & nullum nobis vel Advocato ſupplementum præſtantibus.*

Ejuſmodi igitur Advocatorum munus fuit, ut ſi ad hoc neceſſitas compelleret, res & facultates Eccleſiarum bello tutarentur, earumque milites, ac vaſſallos in aciem & campum educerent. Polyptychum Marcianenſe: *Qui nunc Advocatus immerito nuncupatur, olim Defenſor Eccleſiæ laudabiliter vocabatur: quoniam ſapientia, ratione, armis etiam, ſi res exegiſſet, omnia, quæ erant Eccleſiæ, viriliter defendebat, & vigilanter protegebat.* Chronicon Monaſterii Figiacenſis: *Eo tantùm tenore---ut cum neceſſitas poſceret, ſolo juſſu, abſque lucro alio temporali, bella Abbatis & ſuorum præliaretur.* Complura hujuſce rei proſtant exempla apud Scriptores, quos Lectori indicaſſe ſuffecerit, Lambertum Schafnaburgenſem an. 1071. ejus Continuatorem an. 1304. Diedericum Monachum de Illatione S. Benedicti cap. 6. in Fragm. Hiſtoriæ to. 3. Hiſt. Francor. p. 337. 345. in Hiſtoria Landgravior. Thuringiæ cap. 80. 82. in Charta Ottonis I. Imp. pro Eccleſia Gemblacenſi, & in alia apud Beſlium in Epiſcopis Pictavenſibus.

Præterea ſi in Regalem expeditionem ſubmonerentur Epiſcopi & Abbates, eorum vaſſallos in aciem conducebant: definitumque erat, quid in iis occaſionibus ab Eccleſiis præſtandum iis eſſet ad apparatum expeditionis, ut eſt apud Malbrancum lib. 8. de Morinis cap. 46. in Charta Balduini Comitis Flandriæ an. 1056. pro Monaſterio S. Martini: *Ut quicumque Advocatus fuerit in Regalem expeditionem iturus, unum baconem, & unam penſam caſeorum, & unum equum ad ſummariam, vel pro his unam marcam argenti ab Abbate accipiat.*

Sed & eorum erat Eccleſiarum vexilla, cùm in propriis Eccleſiarum bellis, tum etiam in Regalibus expeditionibus deferre. Triumphus S. Lamberti cap. 3. *Contrà verò ſuum Epiſcopus vocavit exercitum, & Raſoni Militi portandam mandavit banneriam: quia Haſbaniæ Advocatus factus de medio, cujus hoc ferre eſt, hæredem nullum præter duas puellas parvulas dereliquerat. Proxima ergo tertia feria ante Aſcenſionem Domini, dictus Raſo in medio majoris Eccleſiæ, ut moris eſt, armatus eſt, & vexillum accipiens, cum civitatis populo urbem egreditur, &c.* Quod verò hîc traditur de Haſbaniæ Advocatis, Leodienſis Eccleſiæ ſigniferis, id ipſum ſcribunt Ægidius Monachus Aureævallis cap. 101. & Joannes Hocſemius in Arnolfo à Marka cap. 17. quorum extincta gente, Epiſcopi præcipuis in re militari ac ſtrenuis viris, vel fidentioribus, vexillum ſuum committere ſolent, ut tradit Radulfus de Rivo cap. 5. & 7. Charta Philippi II. Imp. pro Leodicenſibus, quæ deſcripta legitur in magno Recordo Leodienſi pag. 8. *Li Eveſque de Liege doit envoyer à Liege, aſſavoir le Voeit de Haſban avec 40. Chevaliers, liquel prendront l'Eſtendart S. Lambert, & jurerat le dit Voeit en ſaint, que celi portera il feablement, ne ne lairat, ſi mort ou priſon ſoit l'encombre, & en tele maniere il doit conduire l'oſt de Liege, &c.*

Id etiam de Advocato Tornacenſis Eccleſiæ teſtatur Diſtichum allatum à Buzelino lib. 3. Gallo-Flandr. cap. 9.

Signifer Eccleſiæ vexilli munere grato,
Et Caſtellanus feudum capit à Cathedrato.

Quibus verbis, inquit Buzelinus, innuitur, Advocatum fuiſſe Signiferum Eccleſiæ, & Caſtellanum Tornacenſem ſuas inveſtituras ab Epiſcopo Tornacenſi accepiſſe. Statuta Eccleſiæ S. Martini Turonenſis: *Dominus de Prulliaco eſt propugnator* (Advocatus) *& Canonicus de Conſuetudine, & habet præbendam in blado, vino, & nummis: & debet portare vexillum B. Martini cum Comite Andegavenſi, & facere per ſe, vel per alium bella Capituli B. Martini.* Ita Comes Vilcaſſini, ut *Advocatus* Monaſterii S. Dionyſii, ejuſdem Monaſterii *Signifer* erat, ut habet Sugerius lib. de Adminiſtrat. ſua, cap. 4. quod pluribus etiam

docuimus in ea Diſſertatione ad Joinvillam, quam de Auriflamma inſtituimus. Scribit præterea ex veteribus Tabulis Gueſnaius in Annalibus Maſſilienſib. ann. 855. Willelmum Vicecomitem Maſſilienſem *rexiſſe S. Victoris vexillum*, ut celeberrimi nempe in Provincia Monaſterii *Advocatum*.

Interdum *Advocati* ipſi Advocationes ſuas aliis in beneficium, ſeu in feudum dabant, vel quòd potioris longè dignitatis eſſent, ut Eccleſiarum & Monaſteriorum expeditionibus poſſent intereſſe, ut ſunt Reges ac Principes: vel quòd bellis ſuis ac publicis negotiis ita diſtinerentur, ut alienis vacare fas iis non eſſet. Extat Charta Balduini Comitis Flandriæ an. 1064. pro Monaſterio Einhamenſi apud Miræum lib. 1. Diplom. Belgic. cap. 33. qua, *cùm propter occupationes ac curas Principatus ſui iſtius Monaſterii tuitioni omnino ut Advocatus invigilare non poſſit, vicem ſui in parvis tantùm negotiis, ſibi majora reſervans, Arnulpho Aldenardenſi Caſtellano committit.* Vide Notitiam Eccleſ. Belgii cap. 90.

Verùm cauſa præcipua, cur Eccleſiarum Advocationes in alios ab Advocatis transferrentur, ea fuit, quòd plerumque ex Eccleſiæ prædiis, quædam eſſent in longinquis regionibus à fidelibus identidem indulta, quæ Advocati, viri licèt proceres ac potentes, tueri non poterant: quòd ab iis procul abeſſent, vel etiam, quòd in Principum exterorum dominiis jacerent. Quod colligere licet ex Lamberto Ardenſi pag. 149. & aliquot Chartis apud Loiſellum in Hiſt. Bellovacenſi pag. 248. Louvetum in Hiſtor. ejuſdem Urbis lib. 1. pag. 647. 648. & Hemereum in Auguſta Viromand. in Regeſto pag. 40.

Ex quo accidit, ut tot eſſent fere *Advocati*, quot majora Eccleſiarum prædia. Geſta Abbatum Lobienſium p. 602. *Caſtellanus Tudinienſis, quod nobis adjacet caſtri, totam præfecturam* (Advocatiam) *Abbatiæ debet tenere in manu ſua, nec aliquos debet ſuſtinere Defenſores vel Advocatos, niſi qui hæreditarii ſunt hæreditate anteceſſoria. Modò habentur in villis S. Petri multi Advocati, imò raptores, qui præter tres generales placitos, quandocumque volunt, ibi ſigillatim placitant, &c.* Charta Henrici Ducis Bavariæ in Chronico Reicheſperg. *Vocatus in Advocatiam prædii, quod dicitur Muſtuer, mutuati ab Eccleſia Bambergenſi, &c.*

Atque hi quidem minores *Advocati*, ſeu qui ab Eccleſiarum Advocatis prædiorum tutelas in ſe recipiebant, *Subadvocati* paſſim dicuntur, quemadmodum *Subdefenſores* vocat Gregorius VII. PP. lib 6. Epiſt. 8. qui *Defenſorum Eccleſiæ* vices agebant. Hos *Secundos Advocatos* appellat liber de Fundatione Monaſterii Gozecenſis p. 235. *Proadvocatos* Charta Henrici II. Imp. ann. 1023. apud Nicolaum Zylleſium in S. Maximino: *Poſtadvocatos* alia Conradi Imp. ann. 1026. apud eundem: *Viceadvocatos* alia ann. 1074. in Metropoli Saliſburgenſi tom. 2. p. 534. *Subadvocatores* alia ibidem tom. 3. pag. 244. *Advocatos infeodatos* Speculum Saxonicum lib. 3. art. 64. §. 13. *Advocatos Feudales* Wichbild Magdeburg. art. 16. §. 2. quorum *Advocatiæ ſegregatæ* dicuntur in Chronico Reicherſpergenſi p. 205. *Advocatiæ prædiorum* p. 214. *Advocatiæ, quæ jure feudali in beneficio tenentur*, in Privilegiis Eccleſiæ Hamburg. pag. 200. Vide Diplomata Belgica Miræi lib. 2. cap. 43.

Sic igitur minores iſti Advocati munia ſua obibant, ut primoribus Advocatis ratione clientelæ obnoxii eſſent, iiſque hominia præſtarent: qui Advocati præcipui, *Majores & Principales & Summos* Eccleſiarum *Advocatos* ſe ſe inſcribebant. In Chronico Trudonenſi lib. 5. p. 394. 405. 459. *Comes de Lembourg* dicitur *Major Advocatus* ejuſdem Monaſterii, cui ſuberat Giſlebertus *Comes de Duras Advocatus*. Ita *Principalis Advocatus*, in Chronico Reicherſperg. pag. 200. 202. 215. in Chartis Eberhardi Archiepiſcopi Saltzburgenſis & Henrici Ducis Bavariæ, apud Buzelinum lib. 2. Gallo-Frandr. cap. 22. Extat Charta Philippi Comitis Flandriæ an. 1176. in qua Martianenſis Abbatiæ *Summum* ſe *Advocatum* eſſe ait, eique ſubeſſe, ac de ſe tenere alios Advocatos poſſeſſionum ejuſdem Eccleſiæ: *Quæ omnes cum appendiciis ſuis ſub mea protectione & Advocatione ſunt, qui ejuſdem Eccleſiæ ſum Advocatus, & Advocati earumdem poſſeſſionum de me tenent ſuas Advocationes.* Similia habet Diploma Margaretæ Comitiſſæ Flandriæ pro eodem Monaſterio ann. 1246. apud eumdem Buzelinum. In Hiſtoria Landgraviorum Thuringiæ cap. 143. Rudolphus Saxoniæ Dux dicitur *Advocatus Generalis* Archiepiſcopi Moguntini.

Verum cùm ejuſmodi Subadvocatorum multitudine gravarentur Eccleſiæ, propter conſuetas eorum exactiones ac rapacitates, cùm Eccleſiarum bona potiùs dilapidarent, quàm tutarentur ac ſervarent; exortæ ſubinde graves in eos quærelæ, adeo ut ſibimet caverent Eccleſiæ, vel earum Fundatores, dum Advocatos deligerent, hac appoſita fere ſemper conditione, ut *Subadvocatos* iis inſtituere non liceret, niſi de ipſarum conſenſu. Charta Urbani II. PP. pro Monaſterio Hirſaugienſi apud Trithemium: *Non ſolùm ſuper cellam majorem licet Abbati Subadvocatum conſtituere, ſed per ſingula prædia & cellulas ſuas, ubi nihil etiam ſibi juris à Prioribus illic conſtitutis, in beneficiis providendis, vel etiam Eccleſiis inveſtiendis ſubtrahitur. Advocato autem ſic conſtituto, non liceat contra voluntatem Abbatis Subadvocatum vel Cauſidicum per prædia Monaſterii diſponere, ſed omnia illibata ſecundùm privilegia cuſtodire.* [Charta Ottonis Epiſcopi inter Vindemias Literarias Fred. Schannati pag. 45. *Advocatiam per ſemetipſum abſque ſubadvocato adminiſtret.* Idem legitur in Diplom. Lotharii II. & Conradi II. apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 100. & 104.] Id etiam colligere eſt ex variis aliis Tabulis in Actis Murenſis Monaſterii pag. 22. in Chronico Reicherſpergenſi p. 200. 209. 214. in Metropoli Saliſburgenſi tom. 2. pag. 6. tom. 3. pag. 125. 239. 240. 243. 244.

Abrogati tandem Subadvocati in Concilio Remenſi an. 1148. c. 6. *Auctoritate Apoſtolica prohibemus, ut nullus Advocatus præter beneficium antiquitus conſtitutum aliqua ſibi accipere, vel uſurpare præſumat: Subadvocatos verò vel exactores eorum modis omnibus ab Eccleſiarum infeſtationibus prohibemus.*

Advocatus, Patronus, cui jus competit præſentandi Ordinario ad Beneficium vacans. Cùm enim ſæpe Monaſteriorum Fundatores Advocatiam ſibi & poſteris reſervarent, inde manavit poſtmodum jus Patronorum, quos *Advocatos* alii vocant, qui jus habent præſentandi Ordinario ad Beneficium vacans: cujuſmodi reſervationum proſtant exempla in Appendice Reineccii ad Witikindum p. 40. apud Monachum Pegavienſem de Wiperto Groicenſi an. 1106. in Privile-

giis Eccleſiæ Hamburg. p. 159. in Diplomat. Belg. Miræi lib. 1. cap. 33. lib. 2. cap. 35. in Codice Donat. piar c. 38. in Actis Murenſis Monaſt. p. 18. 20. &c. Apud Willelm. Thorn. in Chronico cap. 13. §. 11. *Advocatio ſive patronatus.* Vide Bracton. lib. 4. tr. 2. c. 3. Fletam lib. 5. c. 5. Bucelin. lib. 2. cap. 18. pag. 331. & Spelmann. [& infrà in voce *Eccleſia.*]

¶ Advocata, Feminas etiam uſas fuiſſe hujuſmodi *Advocationis* ſeu patronatus jure, conſtat ex ipſo Jure canonico. Rameſ. ſect. 140. *Alfwara dedit Eccleſiam de Elleſworth, cujus erat* Advocata.

Advocati urbium ac Regionum memorantur nonnulli proceres: verbi gratia, *Bertholdus de Zeringen Dux & Rector Burgundiæ, Dei & Imperiali gratia Thuregici loci legitimus* Advocatus, *quod Kaſtwogt dicitur*, inſcribitur in Charta an. 1187. In alia an. 1210. *Dei & Imperatorum ac Regum dono judex conſtitutus &* Advocatus, *qui vulgò Kaſtwogt dicitur in omne Thuregium Imperialem juriſdictionem tenens.* Ubi *Kaſtwogt*, idem apud Theutones valet, quod *Caſtri tutor*; eſt enim *Kaſt*, Caſtrum, & *Vogt*, tutor, protector. Ita Henricus Comes Lovanienſis in literis an. 1086. *Comitem & Advocatum patriæ Brachbantenſis* ſe inſcribit, apud Miræum in Notitia Eccleſ. Belg. cap. 109. & Theobaldus Comes Ferretenſis in Annalib. Colmarienſibus ad an. 1293. ab Adolpho Rege Romanorum *Terræ Alſatiæ Advocatus* inſtitutus fuit, qui eam contra Gallorum inſultus tueretur. Apud Henricum Rebdorffenſem in Chron. an. 1258. *Dux Rudolphus — conſtituitur Advocatus terræ in Suevia ab Imperatore ſocero ſuo.* Huc etiam pertinent, quæ habet Raymundus de Agiles, dum ait, captis Hyeroſolimis, cùm de Rege creando ageretur, Epiſcopos reſpondiſſe, *non debere ibi eligi Regem, ubi Deus paſſus & coronatus eſt, — ſed eſſet aliquis Advocatus, qui & civitatem cuſtodiret, & cuſtodibus civitatis tributa regionis divideret & reditus.* Dodechino an. 1100. *Godefridus gratia Dei Eccleſiæ S. Sepulcri nunc Advocatus* dicitur. Albertus Aquenſis lib. 5. cap. 2. *His itaque divinis rebus prælatis & præordinatis Boëmundum dominum & Advocatum urbis conſtituerunt, &c.* Adde Laurentium Leodienſem in Hiſtor. Epiſcopor. Virdunenſium pag. 293.

At non deſunt, qui pleroſque ex proceribus iſtis exiſtimant hoſce ſibi arrogaſſe titulos, non quòd revera has provincias ut earum Advocati regerent; ſed quòd Monaſteriorum ac Eccleſiarum in iis ſitarum defenſores ac Advocati eſſent. Quemadmodum Albertus Auſtriæ Marchio, Leopoldi filius primogenitus *factus* dicitur *Advocatus omnium Monaſteriorum terræ Auſtriæ*, in Hiſtoria Cœnobii Mellicenſis, id eſt, Marchio: ita ut Dux Zeringianus Eccleſiæ Zurigenſis, Comes Lovanienſis Eccleſiæ Nivellenſis, in Brabantia ſitæ, Advocati fuerint.

Advocati Matriculares, Eccleſiæ matricis Cathedralis. Vetus Charta apud Wiguleium Hondium in Metropoli Saliſburgenſi to. 2. pag. 254. *Conſenſu Hainrici Friſingenſis Eccleſiæ Epiſcopi, & conniventia* Matricularium Advocatorum *noſtrorum Bernardi Gruba & Sigibitonis Comitis de Neunburgk — fundavit cellam ac Prælaturam, &c.*

Advocati Cameræ et Imperii, qui publicæ pecuniæ functionem & procurationem Imperatoris vicem gerebant, qui & *Advocati Fiſci*, & tandem denique *Fiſcales* dicti: erant hi ſub *Cameræ nuntiis*, quorum cum Ducibus æquata habebatur poteſtas. Ita Goldaſtus tom. 1. Rerum Alamannic. pag. 180.

Liber Advocatus, in Chronico Senonienſi lib. 2. c. 17.

Advocatus, Tutor, *Ballivus*, qui nomine tutorio res pupilli adminiſtrat & tutatur. Charta Willelmi Archiepiſc. Remenſis S. R. E. Cardinalis ann. 1199. in Tabulario Campaniæ Thuano fol. 193. *Noverit univerſitas veſtra, quòd ſoror noſtra A. Francorum Regina, id quod clamabat in* Advocatia *terræ nepotum ſuorum & noſtrorum W. Comitis Sacricæſaris, & Stephani fratris ejus, totum quitavit & remiſit.* Et infrà; *Quandiu nepos noſter Th. Comes Trecenſis Palatinus terram prædictorum W. & St. tenebit per Advocatiam.* Charta Petri Decani Trecenſis ann. 1207. *Notum facimus, quòd cariſſima domina noſtra &* Advocata *noſtra Blancha illuſtris Comitiſſa Campaniæ, &c.* Sic in aliis Tabulis Philippi Abbatis S. Lupi Trecenſ. ann. 1211. Charta Odonis Ducis Burgund. ann. 1209. In Tabul. Campan. Bibl. Thuanæ fol. 218. *Notum facio — quòd ego laudo, approbo & concedo judicium illud; quod cariſſimus dominus meus Philippus illuſtris Franciæ Rex fecit de Theobaldo filio cariſſimi conſanguinei mei & fidelis mei Comitis Theobaldi, & de Blancha matre ejus, quæ Comitatum Campaniæ tenebat per* Advocatiam*: videlicet quòd nec ipſe Th. nec Blancha mater ſua reſpondere debent de terra, de qua dictus conſanguineus meus Th. tenens erat, cùm decederet, antequam dictus Th. filius ejus habeat* XX. *& unum annum.* Charta an. 1040. apud Hemereum in Auguſta Viromanduorum pag. 113. *Ego Yvo Theſaurarius Monaſterii S. Quintini, & ad tempus* Advocatus *honoris fratris mei Roberti, qui & futurus hæres honoris patris mei, &c.* Charta Communiæ Noviomenſis an. 1181. *Qui in via Sanctorum fuerint, viduæ etiam, quæ filios non habent adultos & arma ferentes, & puellæ ſine* Advocato, *nullas debent conſuetudines.* Gallis *Avoüerie*, vel *Vourie*, ut eſt in Conſuetudine Vitriacenſi art. 70. 100. 141. 143. tutela, patria aut maritalis poreſtas. Vetus jus municipale Comitatus Campaniæ art. 20. *Il eſt couſtume en Champaigne, que ſe enſens noble demeurent de pere & de mere, ſoient noble ou de pere ou de mere. Se il y a hoir ainſné, il doit avoir l'*Avouerie *de ceaulx, qui ſont ſouſaagié: & tant comme ils ſeront en Avouërie, li Avoüé n'en perdront, ne gagneront.*

Advocator, idem qui *Advocatus*, in Chronico S. Vincentii de Vulturno pag. 690. *Præcepit — ut ſtatim pergerent ad ipſum Abbatem cum ſuis Monachis & Teudelaſio Abocatore eorum reinveſtirent.* Ita & pag. ſeq. *Rodelgardus Caſtaldeus Advocator Epiſcopi Salernitani*, in Chartis apud Ughellum tom. 7. p. 500. 506. 977. Adde tom. 8. pag. 47. 139.

Advocator, Patronus. Ordo Romanus, ubi de Proceſſione Pontificis: Advocatores *autem Eccleſiæ ſtant quidem cum majoribus, non autem procedunt cum eis, ſed ipſi tantummodò ſequuntur ſellarem Pontificis, cum Acolyto, qui aquam manus portat.*

Advocator, vel Advocatus, Campio, qui pro alio monachiam à judice decretam ſubit. Lex Longob. lib. 2. tit. 55. §. 40. *Lites ſuas — per conſimiles* Advocatores *per pugnam dirimant*, §. 39. *Campiones* appellantur, qui in iſto *Advocatores.* Gallis ſcriptoribus *Advoüez* paſſim dicuntur.

tur. [Leges Ottonis II. Imp. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 173. n. XI. *Ut Eccleſiæ, ſeu Comites & viduæ lites ſuas de his, quæ in ſupraſcriptis Capitulis continentur, per conſimiles Advocatos* (cod. Eſten. *Advocatores*) *per pugnam dirimant. Ceteri verò natura liberi, ſecundùm legem priſtinam, per ſemetipſos reſpondeant & determinent.*] Vide *Campiones.* Aliud ſonat *Advoateur*, in Conſuetudine Angeriacenſi art. 12. & Santonenſi art. 12. ubi is eſt, qui pecus, *in damno* captum, ut ſuum *advocat*, id eſt, agnoſcit.

Advocatissa, Mulier, ſeu nobilis femina, cui jure feudi Advocatia alicujus Monaſterii competebat: in libro de Fundatione Monaſterii Gozecenſis pag. 237.

Advocaria, ex Gallico *Advoüerie*, Penſitatio, quæ præſtatur domino, pro ea, quam impendit civibus, protectione; aliis *Salvamentum* dicitur. Tabularium Eccleſ. Ambian. *Sciendum etiam, quòd unaquæque domus villæ, in qua manet aliquis, ſi duas furcas habuerit. 2. ſextar. avenæ debet pro* Advocaria; *ſi unam furcam, unum ſextarium.*

¶ Advocaria, Protectio, tutela. Charta Galcherii de Caſtellione an. 1216. in Archivo S. Martini Pontiſar. *Galcherius de Caſtellione Comes S. Pauli.... villani de Moreſſart cepit ſub* Advocaria *ſua à Bartholomæo Abbate S. Martini Pontiſarenſis, &c.*

Advocatia, Protectio, tuitio. Baldricus in Chron. Cameracenſi lib. 1. cap. 10. *Abbatis Advocatiam imploravit.* Infrà: *Advocatiam Dei & S. Vedaſti ſibi profuturam aſſumpſit.* Guibertus lib. 3. de Vita ſua cap. 5. *Erat autem Bariſiacus cum appendentibus villis ſub Advocatia ejus.* Charta Theodorici Comitis Flandriæ an. 1166. *Quæ à præfato Theodorico, ſeu patre ejus Tvano collata ſunt, in noſtram & ſucceſſorum noſtrorum* Advocatiam *& defenſionem ſuſcepimus.*

☞ *Advocatia* & *cuſtodia* diſtnguntur in privilegio Pibonis pro Monaſterio S. Leonis in Hiſt. Tull. pag. lxxxvi. *In manu ipſius Ducis cuſtodiam prædictæ villæ & non* Advocatiam.... *Abbas repoſuit, & pro Cuſtodia ſingulis annis, &c.*

Advocatia: *Officium Advocatiæ villæ Paterniacenſis*, in Charta ann. 1314. in Probat. Hiſt. Sabaud. p. 146. Advocati munus, jus, officium. In lib. 1. Feud. tit. 1. §. 1. *Advocatia, quæ vulgò Viaria dicitur.* Charta ann. 1148. in Hiſt. Monaſt. S. Mariæ Sueſſion. pag. 437. *Advocatiam ſuper villas Cavioninum ſcilicet, Eſiacum, &c.*

Advocatiæ Imperii, in Chron. Caſin. c. 35. Charta Henrici Imperat. apud Dodechinum an. 1110. *Regalia ſunt civitates, Ducatus, Marchiæ, Comitatus, monetæ, teloneum,* Advocatiæ, *omnia jura Centurionum, id eſt villicorum, &c.* Vide Gregorium VII. PP. lib. 2. Epiſt. 14.

Advocatia, Præſtatio, quæ fit Advocatis. Charta Everhardi Archiepiſcopi Salisburgenſis ann. 1231. in Metropoli Salisburg. tom. 3. p. 65. *Remittens eis Advocatiam, id eſt, procurationes.*

Advocatia, Advocati infeudati diſtrictus. Speculum Saxon. lib. 1. art. 35. §. 2. *Argentum ſub terra abſconditum nemini excidere licet, ſine proprietarii illius loci voluntate. Si verò voluntas ipſius advenerit, in operis loco* Advocatiam *obtinebit.* Art. 59. §. 4. *In una Advocatia non niſi unus poteſt eſſe bannus.* Lib. 3. art. 64. §. 5. 8. *Si Comes partem Comitiæ alteri conferat; aut Judex, ſeu Advocatus, partem judicii, ſeu* Advocatiæ, *hoc agit perperam, & eſt contra jus attentatum.* Vide Albertum Stadenſem an. 1089. [Litteræ an. 1248. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1038. *Cùm nobilis vir Johannes dominus d'Audenarde miles Eccleſiæ noſtræ fidelis, confiteatur ſe in feodo à nobis tenere* Advocatias *ſeptem villarum.*]

Advocatia, Datio Campionis, qui *Advocatus*, Gallis *Avoüé*, dicitur. Charta Blanchæ Comitiſſæ Campaniæ de diviſione terrarum inter filias Baronum, an. 1212. in Tabular. Campaniæ Thuani fol. 8. *Si aliquis firmato duello ad hoc devenerit, quòd coram juſtitia dederit* Advocatiam *illam infra dies, qui ei jure poſſent aſſignari, deceſſerit, non ideo perdit querelam ſuam ille, qui duellum firmavit qui ei dederit Advocatiam ſuam, ſed liceat ei alium ſubſtituere loco illius, qui deceſſit.*

Advocatio, Diſtrictus Advocati, in Charta Willelmi Caſtellani S. Audomari an. 1205. *Quicumque ſervus, vel de Advocatione mea exiſtens infra villas S. Bertini, & extra nunc manent, &c.*

Advocatio, Tutela, protectio. Gerbertus Epiſt. 22. *Reges Francorum filio ſuo favere dicite, nihilque eos aliud conari, niſi tyrannidem Henrici, Regem ſe facere volentis, ſub nomine* Advocationis, *velle deſtruere.* [*Advocatio accolarum*, apud Miræum to. 2. p. 1125. Edit. 1723.]

☞ Advocatia, Gall. *Avoüerie*, duplicis generis, ut monet D. *Bruſſel* Tract. de uſu feud. to. 2. p. 769. diſtingui poteſt: una, quam honorariam appellare licet, cui nulli reditus, nulla penſitatio aſſignabatur; altera cui, ut tutelam Eccleſiis præſtarent Advocati, non modica bonorum Eccleſiaſticarum pars attributa; quod quidem vel clientelari jure fiebat, adeo ut ab ipſis Eccleſiis in feudum iſthæc poſſiderent; vel nuda traditione & ſine ullis ſervitiis feudalibus: hinc *Advocatiæ* aliæ feudales, aliæ non feudales. Feudales iterum in Eccleſiaſticas & laïcas dividit D. *Bruſſel*: hæ in cuſtodia alicujus civitatis, vel etiam provinciæ poſitæ; illæ verò in tenementis vel annuis penſitationibus quæ Advocatis aſſignabantur de dominio Eccleſiæ vel Monaſterii, cujus jura & poſſeſſiones tueri tenebantur.

Advocatio, idem quod *Viaria*, ſeu *Vicaria*, Juriſdictio media, *moyenne Juſtice*, in Chartis non ſemel, quas laudamus in voce *Vicaria.* Vide *Viare.*

Advocatio. Penſitatio, ſeu præſtatio pro jure Advocationis, vel pro tutamento: tributum, quod Advocato exſolvitur. *Reditus Advocationis*, in Charta Balduini Comitis Flandr. an. 1038. apud Buzelinum. *Advocatio & Advocatoria exactio*, in Charta Conradi Ratiſponenſis Epiſcopi ann. 1209. in Metropoli Salisburg. tom. 3. p. 248. Alia Adalberti Comitis Viromanduorum ſub Leudulfo Noviom. Epiſcopo: *In his ergo S. Quintino datis rebus nullus hæredum vel propinquorum meorum, non Comes, nec Vicecomes, nec ejus liberæ ingenuitatis homo aliquid amodo accipiat cauſa conſuetudinis ſeu* Advocationis, *&c.* Alia Gerardi Comitis Matiſconenſis an. 1180. in Bibl. Cluniac. pag. 1443. *Orta eſt querela inter nobilem virum Gerardum Comitem Matiſconenſem & Monachos Cluniacenſes ſuper indebitis conſuetudinibus, —ſiquidem in villis Monachorum,* Advocationem *& cuſtodiam quærebat, ubi Monachi illum habere non aſſerebant. In aliis verò locis ubi conſtabat illum Advocationem habere, indebitas exactiones & inſolitas conſuetudines uſurpabat, &c.* Charta an. 1205. in Tabulario S. Bertini: *Ab omni ſervitute, Advocatione & conſuetudine & exactione — liberi erunt.* Concilium Co-

lonienſe ann. 1310. c. 3. *Monemus omnes terrarum dominos --- ne de cætero occaſione* Advocatiarum, *quas quidam ex eis ſuper bona Eccleſiaſtica habent, vel quocumque alio nomine vel colore ad hoc quæſito, tallias, collectas, exactiones, petitiones, aſſiſias, contributiones, ſervitia indebita, & ultra quàm jus Advocatiæ juxta Scabinorum ſententiam, ubi Advocati ſunt, permittit, --- exigere aut recipere præſumant.* Computum Domanii Comitatus Bononienſis an. 1474. *des Avoüeries d'Eſtaples & Rombly, que doivent les habitans d'icelles villes à la Touſſains, qui ſe croiſſent & amoindriſſent ſelon le nombre des meſnages eſtans en la ville & bourgaige d'Eſtaples, dont chaſcun chief doit demy polkin d'aveine, les veuves un quart de polkin.* Computum Comitatus Pontivi an. 1474. fol. 1. *Cens, rentes, recognoiſſances, & Advoüeries deuës au Roy à cauſe de ſa Comté de Pontieu.* Vide *Viaria*.

¶ Advocatitium jus, Eadem notione. Charta Henrici Rom. Regis ann. 1311. apud Ludovicum *Laguille* inter Inſtrum. Hiſt. Alſatiæ p. 60. col. 1. *Ad venerabilem igitur Egidium Abb. Weiſſemburgenſem, dilectum Principem noſtrum, Conventum & Monaſterium ejus, oculos convertimus, gratiæ ſpecialis devotas & inſtantivas preces ipſius favorabiliter admittentes, Advocatiam, ſeu* Jus Advocaticium *villarum infrà ſcriptarum... Abbati & Monaſterio Weiſſemburgenſi prædictis reſtituimus.*

Advocatio, Anglis *Adwouſon*, Jus præſentandi Ordinario aliquem ad Beneficium vacans, in Littletone ſect. 10. 180. Fleta lib. 5. cap. 9. §. 21. *Diviſionem non recipiunt* Advocationes *Eccleſiarum, --- quamvis Eccleſia, quæ eſt quaſi ſubjectum ratione diverſarum Baroniarum ab antiquitate dividi poſſit.* Baldricus lib. 3. Chron. Camerac. cap. 57. *Qui Eccleſiam S. Gaugerici in Advocationem tenebat.* Adde Regiam Majeſtat. lib. 1. c. 2. §. 2. 3. lib. 2. c. 16. 42. 45. 61. 67. lib. 3. c. 33. Joan. Sariſberienſem l. 7. Policrat. c. 17. & Epiſt. 125. Sugerium de Adminiſtrat. ſua c. 12. &c. Vide *Patronus*.

Advocatoria, Ipſum Advocati munus, in Notitia veteri apud Loiſellum in Hiſt. Bellovac. pag. 248.

Advocatura, idem quod *Advocatio*: Juriſdictio media, *Moyenne Juſtice*, vel, quod præſtatur ſub ſpecie Advocaturæ, ſeu tutamenti, vel *ſalvamenti*, [Conſtitutio Leduini Abbatis S. Vedaſti Attrebat. an. circiter 1020. apud D. *Bruſſel* to. 2. Tract. de uſu feud. p. 789. *Homo de generali placito, non dat cenſum de capite ſuo, nullam dat neque debet* Advocaturam, *quia liber eſt ab hac exactione ſine inquietudine.*] Hariulfus in Chronico Centulenſi lib. 4. cap. 21. *Sub excommunicatione interdixit, ne aliquis ampliùs in illa villa, neque per vim, neque per deprecaturam, neque per* Advocaturam, *de omiſſis conſuetudinibus ampliùs aliquid expeteret.* Charta Odonis Epiſcopi Bellovacenſis an. 1140. apud Loiſellum pag. 269. *Conceſſerunt in eleemoſynam quidquid habent in villa & in terra Theoleti, videlicet* Advocaturam *& Vicecomitatum, & quidquid habebant ibi aliud.* Tabularium S. Vitoni Virdunenſis: *Quietum & ab omni prorſus Advocatura liberum.*

Advocaticii, qui Advocatorum juriſdictioni obnoxii ſunt. Chronicon Colmarienſe 1. part. an. 1271. *Comes Radulfus de Habſpurc poſuit exactionem ſuper homines ſuos* Advocaticios, *& accepit ab eis 20. mille quartalia frumenti.*

¶ ADVOHARE. Vide in *Advocare* 3.

ADVOLI, in Areſto 20. Aug. an. 1411. ex Gallico, *Avolez, Advenæ*, uti etiam in eodem Areſto dicuntur, in Hiſt. Betunienſi pag. 116. qui aliunde venerunt, *advolarunt.* Froiſſart. 1. vol. cap. 39. *Et ceux qui eſtoieut ainſi bannis, dont il y avoit foiſon, ſe tenoient à S. Omer, le plus, & les appelloit-on Avolez.*

¶ ADVORES, Contrarii. Gloſſæ Latino-Græc. MSS. *Advores* ἐναντίοι. Lego *Advorſes*, quod ab *Advorſus*, pro *Adverſus*.

ADVOTUM, *Retentio feudi per Advotum*, in Rotroci Comitis Perticenſis, an. 1136. apud Souchetum: *Retenuë du fief par Aveu.*

¶ ADVOYARE, Fateri, Gall. *Advoüer.* Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 98. *Reſpondit dictus dominus Dalphinus, quòd de morte dicti Aymonis eſt innocens, nec* Advoyabit, *nec Advoyaverat, neque Advoyat factum prædictum, nec ratum habebat, imò diſplicuit & diſplicet.*

ADURACLA, Species vitis, de qua Petrus de Creſcentiis lib. 4. cap. 3. cujus vetus Interpres Gallicus *Duraclan*, vertit.

¶ ADURARE in terram, Terram legere, ad terram appellere, fortè etiam in terram impingere, Gall. *Cotoyer la terre, Aborder, Echoüer.* Ogerius Panis lib. 4. Annal. Genuenſ. ad an. 1211. apud Murator. to. 6. col. 401. *Et homines Niciæ aſſultum in eos fecerunt, & ex improviſo unam de galeis, quæ in terram* Adurata *fuerat, retinuerunt.* Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1247. apud Murat. to. 6. col. 512. *Et quùm jactaſſet Andreolus de Mari prælium dare noſtris, fecit licias in portu Savonæ & reduxit galeas in portum Savonæ* Aduratas *in terram.* Jacobus Aurias lib. 10. Annal. Genuenſ. ad an. 1291. ibid. col. 603. *Quare Piſani Aduraverunt navem & cum rebus & perſonis deſcenderunt in terram.*

¶ ADURINUS color, pro *Azurinus*, Cæruleus, niſi mavis colorem *Adurinum* ab *Aduro* dictum, idem eſſe quod Livio, *Color aduſtior*, Fuſcus, ſubniger, Gall. *Bazané, halé, brûlé.* Locus eſt in *Borguerantus.*

ADYTUM, ἄδυτον Græcis; recentioribus βῆμα, Secretior ædis aut Eccleſiæ pars, ſolis Sacerdotibus pervia. Leo Oſtienſ. lib. 3. Chron. Caſ. cap. 31. (aliàs) 33. *Fecit & cancellos ex ære 4. ante altare, inter chorum &* Adytum *hinc inde ſtatuendos.*

¶ Æ pro E nonnunquam legitur in veteribus monumentis, ut E ſæpiſſime pro Æ. Teſtamentum Anonymi in cortice ſcriptum ann. circiter 690. apud Felibianum in Hiſt. Monaſterii S. Dionyſii pag. x. *Et villa Ghinnachario quod jam vobis per Æpiſtolam donationis dedi.* Ibidem: *Et domenare dibeant poſt meum diſceſſum, ut ſæpÆ dixi.*

¶ ÆCENTIA, pro *Aiacentia*, id eſt, *Adjacentia*, ut notat Goldaſtus è regione hujus vocis in Charta Alamann. 39. *Et in Reutinchova terras & ſilvas, ſuetqua, vel alias* Æcentias, *quidquid ibi habere videor. Et in villa quæ dicitur Huzinaa, homines 8. & terras, & ſilvas, vel alias* Æcentias. Quid ſi *Æcentias* pro *Æſantias*, de quo infrà.

¶ ÆCHERIUS, vel Æcherium, Ager, campus, item ſeges à Sax. Æcer, quod idem ſonat, teſte Somnero in hanc vocem. Charta Stephani Mutonis tenentis ſigillum Ducis Bituric. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 436. ad annum 1362. *Cum pratis, paſcuis, nemoribus, ſauzetis, viveriis, Æcheriis, aquis, garenis, &c.* Cave ne dicatur etiam pro *Æquariis* quæ ſunt Equarum armenta. Vide *Æquariam.*

¶ ÆCROPHAGIÆ. Fragm. Petronii cap. 26. Edit. Petri Burmanni an. 1709. *Adlata eſt ſeriſapia, & contumelia*, ÆCROPHAGIæ *ſaledatæ ſunt, & cenſus malo, porri & perſica flagellum, &c.* Ubi legendum videtur *Acrophagiæ adlatæ ſunt.* Eſt autem *Acrophagia* edulium ex ſummitatibus olerum, gemmis tumentibus arborum &c. maximo in uſu apud Italos. Hinc S. Benedictus in Regula ſua cap. 40. *Si fuerint inde poma aut naſcentia leguminum addatur & tertium* (ferculum).

ÆDES, Templa paganorum nudè appellant leges 8. & 18. Cod. Theod. de Paganis, quæ *Ædes templorum*, in leg. 3. eod. tit. dicuntur. In Excerptis ab Henrico Stephano ex veterib. Lexicis pag. 259. titulus ita concipitur; *De ædibus*, περὶ ναῶν. Gloſſ. Lat. Gr. Ædes, αὐλαί, ναοί. Gloſſ. Baſ. ἀέδες, οἱ ναοί.

¶ ÆDESIOLA, Sacellum, parva Eccleſia, Gall. *Chapelle*, apud Marten. to. 1. part. 2. Collect. veterum Scriptorum pag. 7. *Unde prior eſt* ÆDESIOLA *in ſuburbio Pariſiaco haud procul à mœnibus in honore S. Maglorii dicta.*

¶ ÆDIFEX, Architectus, Ædificator. Tertull. de Idolol. cap. 12. *Ex ſimilitudine prudentiſſimi* ÆDIFICIS *illius, qui priùs ſumptus operis cum viribus ſuis ſupputat.* Ubi *Ædifex* rectè ſumi poteſt pro eo qui ædificandum aliquid ſuſcipit, aut curat.

¶ ÆDIFICABILIS, Qui ad virtutem excitat, Gall. *Edifiant.* Imit. Chriſt. Lib. 1. cap. 10. n. 2. *Si loqui licet & expedit, quæ Ædificabilia ſunt loquere.*

¶ ÆDIFICAMENTUM, Paſſim occurrit in veteribus Chartis pro jure capiendi in ſilvis ligna ad ædificationem neceſſaria. Chronicon Prioratus S. Launomari de Magenciaco apud Arvernos inter Acta SS. Bened. ſæc. 4. part. 2. pag. 257. *B. Theotardus Prior loci Magenciaci. . . adiit domnum Guillelmum Tyernenſem, Principem clariſſimum, deprecatuſque eſt, ut pro ſalute patris ſui Guidonis donaret ſibi & S. Launomaro in ſilva ſua ampliſſima, quæ vocatur Borno, unde ſemper habeatur calefactum,* ÆDIFICAMENTUM *& reſtauramentum domorum ſuarum, quam deprecationem libenter accipiens magnificus Princeps Willelmus . . . conceſſit, &c.*

1. ÆDIFICARE, Exemplum præbere: quo ſenſu vocem *Edifier*, uſurpamus; vel docere, inſtruere. S. Hieronymus lib. 3. in Ruffinum cap. 5. *Duas Epiſtolas ---per hoc fere biennium interpretatus ſum, & in* ÆDIFICATIONEM *Eccleſiæ legendas noſtræ linguæ hominibus dedi.* Annianus Pelagianus in Epiſt. præfixa verſioni Homiliarum S. Joan. Chryſoſtomi: *Adhuc Antiochiæ Presbyter hæc, quibus Eccleſiam illam* ÆDIFICABAT, *ſcripta compoſuit.* Gregorius M. lib. 9. Epiſt. 9. *Picturas imaginum, quæ ad Ædificationem imperiti populi fuerunt factæ, &c.* Concil. Narbonenſe ſub Recaredo Rege, de Presbytero ignaro: *Mittatur in Monaſterium, quia non poteſt Ædificare populum.* Jacobus de Vitriaco in Hiſt. Occid. cap. 7. *Pauci autem addiſcebant ut Ædificarentur, vel Ædificarent. Liber Ædificatorius* apud Ingulfum p. 870. Adde S. Fulgentium Epiſt. 2. Ordericum lib. 5. pag. 590. &c. Vide Gloſſarium med. Græcit. in οἰκοδομή.

¶ 2. ÆDIFICARE ſe, Domicilium ponere, defigere, Gall. *S'établir en un lieu, y venir demeurer.* Charta Ludovici Junioris an. 1145. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 63. *Extranei verò qui Bituris venerint, & ibi* SE SE ÆDIFICAVERINT, *& regni fuerint, bona ſua parentibus ſuis dimittere licebit.*

¶ ÆDIFICATIO, Exemplum bonum, Gall. *Edification.* Occurrit paſſim apud Auctores qui de pietate & bonis moribus ſcripſerunt, ut apud S. Bernardum, Scriptorem librorum de Imitatione Chriſti, &c.

¶ ÆDIFICATOR, Qui ceteris verbo prodeſt & exemplo, Gall. *Edifiant.* In circuitu cœnotaphii lapidei ad oſtium Capituli Abbatiæ Silvæ-majoris Bernardus Abbas ejus loci dicitur fuiſſe . . . . *providus atque dator alacris, bonus Ædificator, hortator ſapiens. . . . moderator, &c.*

¶ ÆDIFICATORES, Dicti milites qui è machinis bellicis ligneis, quas Ædificia generatim vocabant, tela, ſagittas, &c. in hoſtes vibrabant; vel qui has machinas muris hoſtium admovebant. Breviarium Hiſt. Piſanæ ad an. 1159. apud Murat. to. 6. col. 173. *Eodem anno 1159. Piſani miſerunt Pelagium Conſulem cum Gerardo Comite, & Curte Vecchia cum nobilibus Piſanis militibus, & cum ſagittariis &* ÆDIFICATORIBUS, XV. *Cal. Septembris in auxilium Imperatoris Frederici ad obſidionem Mediolani.* Ibidem ad an. 1173. col. 186. *Eodem anno menſe Julii Piſani miſerunt in auxilium Comitis Ildebrandini CXL. milites cum baliſtrariis &* ÆDIFICATORIBUS; *& tunc obſedit & cepit caſtrum dictum de Cirifano.* Occurrit iterum ibid. col. 191. Vide *Ædificium.*

¶ ÆDIFICATORIUS, Utilis ad pietatem, Gall. *Edifiant.* Statuta Equitum Theuton. cap. 1. apud Raim. Duellium Miſcell. lib. 2. pag. 30. *Exemplis operum & verbis Ædificatoriis, quod verus Deus in eis eſt, demonſtrent.*

¶ ÆDIFICATURA, Ædificatio, exſtructio, Gall. *la Conſtruction.* Teſtamentum Andreæ de Luxemburgo, Camerac. Epiſc. an. 1396. apud Acherium Spicil. to. 9. p. 295. *Requiſivit reſiduum bonorum ſuorum . . . . ſi quod fuerit, erogari & tradi in auxilium pariter & augmentum operis &* ÆDIFICATURæ *ejuſdem* (Eccleſiæ.)

¶ ÆDIFICIUM. [Nomen commune quo ſignificatur machina bellica lignea, in modum excelſioris turris exſtructa, unde in hoſtes tela, lapides, trabes, dolia incenſa & alia id genus emittebant. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 6. c. 6. apud Murat. to. 8. col. 259. *Impugnavit intrinſecos* ÆDIFICIIS *multis, ſcilicet bilfredis, prederiis & trabucchis, muros, turres, & palatium Marchionis abrupit.*] Vide *Artificium.* 4. [*& Belfredus.*]

ÆDILETITII, Caſtellaniæ primores ſeu præfecti. Excerptum Chartæ MS. Philippi Auguſt. Franc. Regis apud D. *de Lauriere* in Præfatione tomi 1. Ordinat. Reg. n. 93. *Major & jurati Calniaci dixerunt per Sacramentum quod fecerunt Regi, quòd* ÆDILETTII, *Caſtellaniæ Calniacenſis, ſunt Domini Calniaci, exceptis duabus villis de Pleſſeio, ſcilicet Pleſſeium & Ungmes.* Notum eſt Ædilis officium apud Romanos.

¶ ÆDILIS, Oſtiarius. Acta. SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 608. ubi de V. Marcwardo Abb. Prum. *Gerungum Clariſſimum virum palatii Ædilem Monachum admiſit.* Ita Wandalbertus. Ædilis nomine intelligendum eſſe Oſtarium evincit Epiſtola 2. Frotharii Tullenſis Epiſcopi; cujus eſt hæc inſcriptio: *Illuſtriſſimo viro & toto affectu colendo ac deſiderando Gerungo, ſummo ſacri palatii Oſtiario.* Hujus Oſtiarii dignitatem eandem exiſtimatam fuiſſe atque Ædilis apud Romanos infrà dicetur in voce *Scario.*

ÆDILITAS, Cuſtodis Eccleſiæ munus ac dignitas

in Collegiis Canonicorum. Charta Folcuini Epiſcopi Tervanenſis anno Ludov. Reg. 26. apud Folcardum in lib. 1. Miracul. S. Bertini cap. 7. *Ædilitatem ſeu cuſtodiam ipſius Baſilicæ, &c.* Alia Lietberti Epiſcopi Cameracenſis an. 1066. in Hiſt. Camerac. Joan. Carpentarii: *Ædilitatem verò & Præpoſituram, quæ mei juris erant, --- huic Eccleſiæ contuli.*

ÆDITUUS, Oſtiarius, gradus Eccleſiaſticus; cui ædis ſacræ cuſtodia incumbit, *Cuſtos.* Paulinus Epiſt. 6. *Ipſius ordinatione in presbyteratu ordinatus ſum, fateor, invitus, non faſtidio loci: nam teſtor ipſum, quia & ab* ÆdItui *nomine & officio optavi ſacram incipere ſervitutem, &c.* Frodoardus in Adriano PP.

Amplicat Ædiſti locupletans dotibus ædem.

Ubi leg. *Æditui.* Vide *Oſtiarius.*

ÆDITUARE, Æditui munus agere. Vetus inſcriptio p. 3125. *Æditu avit. an. x.* Occurrit præterea in alia pag. 1088. 5.

¶ AEDUS, *Orientalis lux, ſol matutinus.* Gloſſ. Bituricenſis Eccleſiæ MSS. à voce Græca ἕως, Aurora.

¶ ÆGIATOR, *Hortator*, in Gloſſis Bituric. MSS. Legendum cum Papia, *Egetor*, ἡγήτωρ *Græcè, Hortator.* Hinc corrigendæ eædem Gloſſæ ubi perperam, *Ægeatur, Ornatur.*

¶ ÆGIDIANÆ. Sic vocant Conſtitutiones Marcæ Anconitanæ, in ſtatu Eccleſiaſtico, in quo, inquit Albericus Gentilis lib. Juris Can. c. 3. jus generale faciunt, ultra verò illius fines minimè valent.

¶ ÆGONES, *Sacerdotes ruſtici.* Papias. Vide Grævium ad Gloſſas Iſidori in voce *Egones.*

¶ ÆGRET *Acidiatur* Gloſſ. Iſidori, ad quod addit Grævius: *Pro quo Siracidis antiquus interpres Acediare dixit 26. 16. Non Acediaberis ſtultitia ſtulti,* ὁ μὴ ἀκηδιάσεις *i. e. non dolore te afficiat ſtultitia ſtulti.*

ÆGRIMONIA. Ugutio: *Ægrimonia, Ægritudo.* Occurrit in Concilio Toletano XVI. can. 1. & 4. & apud S. Eulogium lib. 3. Memor. SS. cap. 10.

ÆGRIMONIUM, Eadem notione Gloſſ. Græc. Lat. ἀῤῥωςία, *Ægrimonium, Morbus, Languitudo, Languitas, infirmitas.*

¶ ÆGRIPARTUS, *Qui ægrè partus eſt.* Papias.

ÆGRIPOMIUM, *Autumnus*, Φθινόπωρον, in Gloſſ. Græc. Lat. MS. In edito hæc habentur: Φθινόπωρον, *Autumnum, Agripomum, pluralia non habent.* Φθινοπωρινὴ, *Autumnalis*, Φθίνω, *Tabeo, tabeſco.* Ex quibus patet primum Φθίνω ſcribi, pro Φθίνω, deinde autumnum Φθινόπωρον appellari, quòd ea anni tempeſtate poma & arborum fructus matureſcant, deficiant, atque velut ægri tabeſcant.

¶ ÆGRITUDO, Servitus, debita domino ſervitia: ſic dicta, quòd quamvis minuta ſint, ægrè ſemper reddantur. Madox Formulare Angl. pag. 197. *Conceſſi tertiam partem unius Meſuagii cum Curtilagio... tenendum de me... tam in* ÆGRITUDINE *quàm in ligia poteſtate, in feodo & hæreditate, liberè, quietè, &c.*

¶ ÆGROTATIVUS, Proximè infirmus, valetudinarius, Gall. *Valetudinaire.* S. Bernardus to. 1. pag. 1308. *Unus idemque cibus & ægrotis eſt medicina, & Ægrotativis dieta.*

¶ ÆGROTATUS, Ægrotus, morbo correptus. Vita S. Martialis Epiſc. to. 5. Junii pag. 565. *In S. Caorſo* ÆGROTATUS *obiit* III. *idus Novembris.*

¶ ÆGUPTIUM, Fuſcum, ſubnigrum. Gloſſæ Lat. Gr. MSS. *Æguptium*, φαῖον.

¶ ÆGYPTIACI, Gall. *Ægyptiens, Bohemiens*, Vagi homines, harioli ac fatidici, qui hac & illac errantes ex manus inſpectione futura præſagire ſe fingunt ut de marſupiis incautorum nummos corrogent. De horum origine aliquid attingit Paſquerius Diſquiſitionum lib. 4. cap. 19. cùm ait, decima ſeptima Aprilis anni 1427. Pariſios veniſſe 12. *Penanciarios*, ſeu pœnitentes, Ducem unum, Comitem unum cum decem equitibus, & 120. tum virorum, cùm mulierum & infantium comitatu. Hi ſe Chriſtianos narrabant ex inferiori Ægypto à Saracenis pulſos ad Papam veniſſe confitendi cauſa, à quo in delictorum pœnam juſſi eſſent errare annis 7. neque unquam per id tempus in cubili quieſcere. Hæc quamvis ineptè ſatis & ridiculè, excepti ſunt tamen, atque ad eos confluebant multi, quouſque Epiſcopus illos larem mutare coegerit ob furta, divinationes, & alia plurima id genus. Anno 1560. Comitiorum totius Regni apud Aureliam Decreto è Gallia ejecti ſunt Ægyptiaci, atque in Hiſpania non multo pòſt Conciliorum Provincialium auctoritate repreſſi. Tarraconenſe anni 1591. tom. 4. Collectionis Conc. Hiſpan. pag. 544. *Curandum etiam eſt ut publici Magiſtratus eos coerceant qui ſe* ÆGYPTIACOS *vel Bohemianos vocant, quos vix conſtat eſſe Chriſtianos, niſi ex eorum relatione; cùm tamen ſint mendaces, fures & deceptores & aliis ſceleribus multi eorum aſſueti.*

ÆGYPTILIA, *Gemma, ab Ægypto, ubi invenitur*, Ugutio. [Gloſſar. Bituric. addit: *Gemma nigra, &c.* Iſidorus: *Gemma nigra radice, cerulea facie.* Sic & Laur. in Amalthea.]

¶ ÆLAMOTH, *Veſtibulum.* Gloſſ. Bituric. MSS. Hebr. אולם.

¶ ÆLMESFEOH, Pecunia eleemoſinaria, ſcil. denaria S. Petri primo Auguſti annuatim debita, & per Regem Inam & Ethelwolphum primò conceſſa. Vocabatur etiam *Romefeoh, Romeſcot, & Heorthpening.* Hiſt. de Decimis per V. Cl. J. Seld. p. 217. Ita Spelmannus in Gloſſario.

¶ ÆMATHITES. Gloſſ. Bitur. *Lapis lividus & ferrugineus.* Iſidorus: *Lapis qui cote reſolutus in colorem veniat ſanguinis.* Hinc Galli dicimus *Sanguine.*

ÆMIDUS, *Tumidus, Inflatus*, in Gloſſis Iſidori. [Gloſſæ Gr. Lat. *Æmidus*, πεφυσημένος. Feſtus: *Æmidum, Tumidum.* Quidam dictum putant ab αἷμα, *Sanguis*, alii ab οἴδημα, *Tumor*, unde οἰδηματώδης, *Tumidus.*]

¶ ÆMULAMEN, Æmulatio, Exemplum, Gall. *Emulation, Exemple.* Vita S. Carileſi tom 1. Julii p. 97. E. *Agminibuſque monaſticis undequaque ad ſe confluentibus,* ÆMULAMINA *ſuarum virtutum invictiſſima relinqueret, &c.*

¶ ÆMULARE, Ad Zelotipiam excitare, Gall. *Donner de la jalouſie*, ſeu potiùs uxori æmulam dare, alteram ſcilicet ducendo illa vivente. Pactum Matrimon. to. 9. Spicil. Acher. p. 283. *Convenio tibi Willelmæ, ut in omnibus diebus vitæ meæ à te per aliam feminam, nec per aliam uxorem non diſcedam, nec te non derelinquam, nec te non* ÆMULEM *per aliam uxorem.*

ÆNEA. Gregorius M. lib. 9. Epiſt. 40. *Pervenit ad me, quia in ea Eccleſia, quæ* ÆNEA *dicitur, ſæpe in Hieroſolymorum urbe, veſtræ Eccleſiæ jurgia naſcuntur.* Ubi Altaſerra ædem hanc ſic appellatam opinatur, *quòd foribus æneis diſtingueretur.* Ego verò legendum puto, *è Nea*, vel ἡ νέα, i. nova Eccleſia. Vide Luithprandum lib. 3. cap. 8. lib. 1. cap. 2. lib. 3. cap.

8. & noſtram Conſtantinopolim Chriſtianam, ubi de æde S. Michaëlis.

ÆNEIA, *Æneſcia*. Vide *Aineſcia*.

ÆNEUM, Caldaria ſalinaria, in qua ſal coquitur & conficitur. Charta an. 1034. in Antiquitatib. Voſagenſib. lib. 5. cap. 7. *Apud Vicum aheneum unum cum duobus ſeſſibus, &c.* Vide *Aqua fervens, Caldaria, & Ænulum.*

ÆNEUM FRUMENTUM. Hujus meminit lex unica Codice Theod. de frumento Chartaginenſi, in qua traditur illius penſitationi obnoxia fuiſſe certa *corpora*, ſeu prædia vel agros, atque adeo Magiſtratus, ſeu Duumviros, Chartagine. Sed quale illud fuerit, omnino non conſtat, cùm apud alios ſcriptores vox hæc non reperiatur. Vide quæ in hanc rem habet Jacobus Gotofredus, & infrà in v. *Ærariæ annonæ.*

¶ ÆNEUS, Primogenitus, Gall. *Aîné*. Apud Spelmannum in Gloſſario ad vocem *Æſnecia*.

ÆNIGMA, *Moneta*, in vet. Gloſſ. ut auctor eſt Jacobus Gotofred. At in Gloſſ. Iſidori, eſt *figura, ſive typus, ſive ſpecies*, nempe monetæ. Certè ita uſurpat etiam Prudentius in hymno S. Laurentii.

¶ ÆNIGMATISTA, Qui ænigmata proponit, aut ſolvit, αἰνιγματιστής. Sidon. Apollin. lib. 8. 16. *Unde illa verba ſaliaria, vel ſybillina, vel Sabinis ab uſque furibus accita, quæ magiſtris plerumque reticentibus promptiùs fecialis aliquis, aut flamen, aut veterno-legalium quæſtionum* ÆNIGMATISTA *patefecerit.*

¶ ÆNIOLUS, Lebes æneus, Gall. *Chaudron d'airain.* Vita S. Aldegondis inter Acta SS. Ord. S. Benedicti ſæc. 2. pag. 814. *Cùm ſorores ignem exſtruerent ad aquas calefaciendas... in prunas ſubitò eam projecit,* ÆNIOLI *ferventibus aquis deſuper pendebant, &c.* Vide *Ænulum*, & *Emola*, ubi ex his legendum videtur *Eniola*.

¶ ÆNITORES, *Tubicines*, in pervetuſto Gloſſario Eccleſiæ Anicienſis MS. *Æneatores* dixit Suetonius.

ÆNIVIUM. Epitaphium Gebehardi Archiepiſc. Saltzburg. apud Caniſium tom. 6.

Eſuriens victum, petat ultro nudus amictum.
Et vagus hoſpitium vallis es Ænivium.

ÆNULUM. Ugutio: *Cacabus, Lebes, Æneum, Ænulum, idem ſunt.* Jo. de Janua: *Ænulum, ab æs dicitur, id eſt, parvum aënum, ſeu caldarium.* Vide *Emola*.

¶ AENUM, Ubi de judicio aquæ ferventis. Vide in *Aqua*.

ÆPHI. Vetus Agrimenſor tit. *de menſuris liquidorum: Urnæ 2. amphoram complent, quæ ſunt modia 3. quod in aridis dicitur Æphi. Ephi*, in vet. Teſtam.

¶ ÆPHONOTROHPIUM, pro Εὐφωνοτροφεῖον, Locus in quo aluntur Cantores. Petrus Mallius Hiſt. ſacr. in Greg. Magno: *Fecit ad S. Stephanum Æphonotrophium ubi, Primicerius, & Cantores manerent.*

ÆQUALENTIA, Diviſio hæreditatis, vel bonorum, per æquales partes: *æqua lance*, dixit Marculf. lib. 2. form. 14. Formul. vett. Bign. c. 39. *Placuit atque convenit inter illum & germanum ſuum, illum de alode, qui fuit genitoris ſui, ut inter ſe* ÆQUALENTIA *dividere, vel exæquare deberent.* Teſtamentum Bertichramni Epiſc. Cenoman. [apud Mabill. tom. 3. pag. 133. *Totum & ad integrum inter dulciſſimos pronepotis meis... Æqualentia inter ſe dividendum volo eſſe donatum.* Et pag. 136.] *Sic quoque ut poſt tuum obedum filii tui inter ſe Æqualentia cum ipſis habere volo.* [Ibid. pag. 120. bis habetur, *Æqua lance dividere.*] Formula vetus Andegav. 36. *Tu cum ipſis Æqualis lanciæ dividere facias.* [Vide *Æquilancium.*]

EPISTOLA ÆQUALENTIÆ. Formulæ vett. Pithœi c. 46. *Dulciſſima filia mea, illa, diuturna, ſed inter nos impia conſuetudo tenetur, ut de terra paterna ſorores cum fratribus portionem non habeant. Ideoque per hanc* EPISTOLAM ÆQUALENTIÆ *te, Dulciſſima filia mea, &c. ---qui contra hanc epiſtolam æqualitatis ordine venire tentaverit, &c.*

¶ ÆQUARIUM, Equarum armentum, Gallicè *Haras.* Charta Rogerii & filiorum ejus Roberti & Henrici an. 1080. in Bullario Fontanellenſi fol. 17. *Decimam totius Brotoniæ tam in venacione quàm in apibus & omnibus redditibus & forfacturis, quæ de ſilva exemit & de vaccariis vel* ÆQUARIIS *ſive porcariis & omnibus exartis ſimiliter decimam concedimus.* Vide *Equaritia*.

ÆQUATIO. Concilium Toletan. I. cap. 10. *Clericos, ſi qui obligati ſunt, vel pro* ÆQUATIONE, *vel pro genere alicujus domus, non ordinandos, niſi probatæ vitæ fuerint, & Patroni conſenſus acceſſerit.* Ubi *Æquatio* videtur eſſe tributum, quod Domino præſtatur. Vide *Peræquatio*.

¶ ÆQUATOR, Qui deſcribebat cenſus in Libris Cenſualibus. Cod. de Agricolis & Cenſitis lib. 11. cap. 67. Item qui tributa civibus ex æquo imponebat. In Cod. Theodoſ. & in Novellis dicitur *Peræquator*.

ÆQUIDICI, verſus ἰσόλεκτοι, qui ſingulis propoſitionibus ἀντιθέτως apparant verſus dictiones, apud Diomedem lib. 2. Art. Grammat.

ÆQUIDIUM, Solſtitium. *Æquidium autumnale*, apud Miræum in Dipl. Belg. lib. 1. cap. 31. *Æquidialis*, ἰσήμερος, in Gloſſ. Lat. Gr. & apud Feſtum.

¶ ÆQUIGENI, *Gemini*. Gloſſ. Iſidori.

ÆQUILANCIUM, *Æquatio*, in Gloſſ. Iſid. ἰσοῤῥοπία, ubi malè *Æquilatium* habetur. *Æqua lance*, apud Symmachum lib. 1. Epiſt. 88. lib. 2. Ep. 56. lib. 10. Epiſt. 53. *Æqua lance & libramentis paribus*, in leg. 1. C. Th. de Ponderator. Fredegarius in Chron. cap. 85. *Theſaurus Dagoberti --- Æquilancia dividitur.* Id eſt, æqua lance. [Grævius poſt Pithœum putat legendum *Æquilavium*, quod apud Feſtum, *ſignificat ex toto dimidium, dictum à lavatione lanæ, quæ dicitur Æquilavio redire, cùm dimidium decidit ſordibus*, Meliùs, ni fallor, *Æquilancium.* Vide *Æqualentia.*]

¶ ÆQUILATIUM. Vide *Æquilancium*.

¶ ÆQUILATUS, Æquilateralis, in Onomaſtico ad Calcem tomi 7. SS. Maii. Dixit Auſonius Edyl. 11.

Æquilatus vel crure pare vel in omnibus impar.

¶ ÆQUILAVIUM. Vide *Æquilancium*.

ÆQUILIBRATOR REGIS, quo nomine ac munere inſignitus donationem factam majori Monaſterio à Roberto de Sabulio, (*Sablé*) & uxore an. 1067. ſubſcribit quidam Baldricus, ſtatim poſt Epiſcopos: quem ſubſequuntur, Ingenulfus Magiſter Pincerna, Radulphus Dapifer, Walerannus Camerarius, &c. ubi *Equilibrator*, aut *Æquilibrator Regis*, is eſt, opinor, qui aliàs *Magiſter Regis* ſeu Pædagogus dicitur. Tum enim Philippus Rex vix ætatis annum attigerat 13. aut 14. Sic autem appellatur, quòd herilem puerum in *æquilibritate*, ac ἰσονομίᾳ, ut loquitur Tullius, ſeu vitæ æquabilitate contineret. Hujuſmodi munus eſt illius, quem hodie *Gouverneur du Roy* dicimus. Vide *Bajulus*.

¶ ÆQUILINA, Equile, Gall. *Ecurie*. Codex MS. Irminonis Abbatis ſeu Polyptychus Monaſterii S. Germani à Pratis fol. 59. *Pro carr opera ad trecas den. viiij..... curuad. iiij. ſi bovos habuerint, carro-*

peram in Æquilinam *ad tertium annum traunt de ſimo ad tertium annum quantum trahere poſſunt per duos dies.*

¶ ÆQUILIRE, Æquare, parem facere, Gall. *Egaler.* Dicitur de *participio* & ſocietate dominii in Charta pariagii an. 1160. apud Chopin. l. 3. de ſacra Polit. tit. 3. §. 8. *Abbas de Bonavalle & totus ejuſdem Monaſterii Conventus nos* Æquiliverunt *& partitipes conſtituerunt in villam ſuam, &c.*

¶ ÆQUILOCUS, Æquali in loco poſitus. Philothei Monachi Carmen, tom. 2. operum S. Bernardi col. 1293. E.

His Deus Æquilocas ſublimi in vertice ſedes
Contulit, & lateri juſſit adeſſe meo.

¶ ÆQUIMANUS, Ambidexter. Gloſſæ Lat. Græc. MSS. *Æquimanus*, περιδέξιος. Auſonius Edyl. 12.

Quis Mirmilloni contenderet Æquimanus Thrax.

ÆQUINOMIUS, Idem quod *Æquivocus*, ejuſdem nominis. Thomas Archid. in Hiſt. Salonitana c. 3. de S. Domnione: *Quia Æquinomius erat B. Domnio Pontifici.*

¶ ÆQUIPAR, Æquus, Gallicè *Egal.* Auſon. Edyl. 11.

Æquipares dirimens partes ex impare terno.

ÆQUIPARABILIS, Comparandus. Præfatio Caroli M. ad Capitulare Aquiſgranenſe an. 789. *Non, ut me ejus Sancti Æquiparabilem faciam, &c.*

¶ ÆQUIPARANTIA, Æquiparatio, Gall. *Egalité.* Tertul. adversùs Valentin. *Pervenire mox poſſet in æmulas Æquiparantias corpulentiarum.* Geſta Trevir. Archiep. apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 389. *Iſto tempore fuit frigus permaximum, cujus* Æquiparantia *à nullo tunc vivente potuit recordari.*

¶ ÆQUIPEDUS, Æquos habens pedes, ſeu æqua latera. Apul. De Dogmate Plat. p. 37. *Æquipedum verò trigonum efficere ex ſe quadratum* (dicebat Plato.)

¶ ÆQUIPERARE, Sanare, Gall. *Guerir.* Gloſſæ Latino-Græcæ MSS. *Æquipero*, ἐξιοῦμαι, utique pro ἐξιῶμαι.

¶ ÆQUIPONDERARE, Æquiparare, juſtè æſtimare, aliquid cum aliqua re conferre. Additamenta ad Chron. Caſaurienſe apud Murat. to. 2. part. 2. col. 975. *Qui juſtis eorum precibus acquieſcens,* Æquiponderatam *terram in Fullonice & Pacuniano, ad recognitionem Monaſterii ei tradidit, & illam terram quam Fratres deſiderabant habere, recuperavit.*

¶ ÆQUITALITAS, Dierum æqualitas. Gloſſæ Græco-Latinæ, *Æquitalitas*, ἰσημερία. Fortè pro *Æquidialitas*, in iiſdem enim Gloſſis legitur, *Æquidialis*, ἰσήμερος.

ÆQUITERNUS, Æquè æternus. Sidonius lib. 8. Epiſt. 13. *Prævidens ſe ſe per æterna ſecula Æquiterna ſupplicia paſſurum*, pro *æquè æterna.* Vide *Æviternus.*

¶ ÆQUIVALENTIA, Gall. *Equivalent.* Charta an. 1266. è Chartulario S. Vandregeſili to. 1. p. 214. *Tenemur garantiſare in noſtra propria hæreditate per Æquivalentiam.*

¶ ÆQUIVOCARI. Vide *Æquivocus* 1.

¶ ÆQUIVOCE', Una, vel æqua voce. Narratio fundationis Monaſterii S. Gervaſii de Lingoria, apud Stephanotium in Fragm. Hiſt. tom. 5. *Et majoribus Romanæ Eccleſiæ advocatis, narravit eis Pontifex mirabilia, quæ Dominus in ſomnis nobis monſtraverat. Illi tunc* Æquivoce' *& magno clamore benedixerunt Deum.*

1. ÆQUIVOCUS, ὁμώνυμος, *Homonymus*, in Vita Ludovici Pii an. 837. qui eodem nomine appellatur. Flodoard. lib. 2. Hiſt. Rem. cap. 20. *Ludovicus ab Æquivoco ſuo reſtitutus eſt in regnum.* Charta Hermengardæ Reginæ Burgundiæ an. 1037. in Tabulario Eccleſiæ Gratianop. ſub Hugone Epiſcopo fol. 33. *Quia iſtam domum duo homines* Æquivoci, *id eſt, qui uno nomine vocantur, id eſt, Ebo, poſſident.* Guntherus lib. 1. Ligurini:

Alter at Æquivocum ſibi conſimilemque Rogerum
Progenuit.

Henric. Roſla in Herlingſberga, de 4. Henricis Impp.

Quatuor Æquivocum ſibimet qui nomen habebant.

Occurrit paſſim. Hinc

Æquivocari, Eodem nomine vocari. Petrus Bleſ. ſerm. 23. de Maria Magdalena: *Quia ſicut Æquivocatur B. Virgini vocabulo, &c.* Matthæus Vindocinenſis in Tobia:

Solvitur in puerum patris partus, Æquivocatur
Nomine Progenies ſedulitate patris.

2. ÆQUIVOCUS. Atto Epiſc. in Capitulari c. 48. ubi Clerici vetantur auguria exquirere: *Si quis poſt hanc cognitionem, Eccleſiaſticam contemnens doctrinam, ad... Prophetas, aut Angelos, vel aliquos Sanctorum defunctorum, quos* Æquivocos *falsò vocant, abierit, eorumque pravis doctrinis inhæſerit, anathema ſit.*

ÆQUORABILITER, Navigio, navigando. Iſidorus Pacenſis Epiſcopus æra 690. *Adversùs quem conſtans Auguſtus mille & ampliùs lembos adgregans, infeliciter decertavit, & vix cum paucis* Equorabiliter *aufugiens evaſit.* Legendum *Æquorabiliter.*

ÆQUORARE, *Navigare*, in Gloſſ. Arabico-Lat.

1. ÆRA, Era, Hera, Supputatio, numerus, computus, ſcriptoribus mediæ ætatis: nam veteres *Æra* vocabant in rationibus, quæ vulgus hodiernum *Item* vocat, quod primum eſt, in notatione *æræ.* Rufus Feſtus in Breviario Rerum geſtar. Pop. Rom. *Morem ſecutus calculonum, qui ingentes ſummas* Æris *brevioribus exprimunt, res geſtas ſignabo, non eloquar.* Fauſtus Reienſis lib. 1. de Spiritu Sancto: *Sacer numerus dicimus, quia trecenti in* Æra *ſive ſupputatione ſignum Crucis, &c.* Bernaldus Presbyter de Reconciliatione lapſorum pag. 272. *Notandum quoque quia* Æra *nonnunquam abuſivè pro Capitulo ponitur, ut in illo ſcripto Toletani Concilii, ubi de ordine tenendæ Synodi tractatur.* Iſidorus: *Per ſingulos Evangeliſtas numerus quidem Capitulis affixus adjacet: quibus numeris ſubdita eſt* Æra *quædam minio notata, quæ indicat, in quoto Canone poſitus ſit numerus, cui ſubjecta eſt* Æra: *verbi gratia, ſi eſt* Æra *prima, in primo Canone, &c.* Lex Wiſigoth. lib. 2. tit. 3. §. 3. *Sciat ſe idem mandator cenſuræ illius legis noxium retineri, quæ continetur lib. 5. tit. 1.* Æra *ſecunda.* Ita. lib. 6. tit. 2. §. 5. *Ad legis illius teneatur ſatisfactionem, obnoxius, quæ in hoc libro 6. ſub titulo 2.* Æra *prima, &c.* Hincmarus Remenſis in Ferculo Salomonis:

Hæc ut vobis nulla deſit, Karle, gratia.
Verſuum menſura pandit, atque Ærarum quantitas.

Habetur in Bibl. Thuana vetus Canon. Codex, qui in ſectiones vel capita dividitur, quæ *Heræ* appellantur: ubi interdum HR. per contractionem ſcribitur. Ita etiam in veteri forma celebrandi Concilii provincialis, apud Mabillonium, Conciliorum Canones per *heras* laudantur, p. 458. 459. & in veteri Collectione, edita à V. Cl. Jacobo Petito. Fauſtus Reienſis vel Regienſis Epiſt. 6. *Per Crucis enim ſignum & per ſacrum Jeſu nomen apud Græcos,* Hera *utrius ſupputationis imprimitur.* Capitula ad Legem Alamannor. cap. 27. Edit. V.

Cl. St. Baluzii : *Si litus fuerit in Eccleſia & in* Heris *generationis dimiſſus fuerit*, 13. *ſol. & tremiſſo componat.* Ubi *Hera generationis* videtur appellari ſeries ipſa Generationis, ut tam ipſe quàm filii & nepotes libertatem conſecuti fuerint : *in Eccleſia* verò *manumiſſus* litus intelligitur. *Æræ dierum*, pro *numeri dierum*, apud Hildericum. Perperam porro *Ira* pro *Era* ſcribitur in Formula 16. ex Baluzianis: *Ut lex mundana Theodoſiano corpore arbitratus diſcernit, me impleturum eſſe polliceor, data Edictione de Inſcriptionibus accuſatoribus recreſcant Theodoſiano nono in* Ira *prima*, &c. Eſt enim titulus 1. lib. 9. Codicis Theod. de Accuſationibus & inſcript.

¶ 2. ÆRA, Epocha, Gall. *Ere*, *Epoque*. Vox Chronologica, quæ certum & inſigne deſignat temporis punctum à quo anni numerantur. Hac uti ſolent Chronologi maximè ubi de his ſex annorum radicibus.

¶ Æra Nabonassaris Regis Babylon. qua uſi ſunt Ptolomæus, Cenſorinus & alii. Initium ſumſit anno 747. ante Chriſtum natum, nempe 26. Februarii anni 3961. periodi Julianæ.

¶ Æra Seleucidarum, ſeu annus Græcus, quo uſi ſunt Macedones, de quo etiam in lib. Machab. Incipit anno ante Chriſti Nativitatem 312. periodi Julianæ 4402.

¶ Æra Christiana Communis, ſeu annus gratiæ, menſe Januario incepit, anno periodi Jul. 4714. anno 4. Olympiadis 194. Hujus Epochæ primus auctor Dionyſius Parvus regnante Juſtiniano Imperatore. Verùm, ut arbitrantur Eruditi non pauci, in hujuſmodi computandi rationem duorum vel quatuor annorum errorem induxit; tot enim, inquiunt, annos Chriſtus natus eſt ante initium *Æræ* à Dionyſio conſtitutæ.

¶ Æra Diocletiani, ſeu *Æra Martyrum*, exordium ſumſit anno Chriſti 284. ſeu ut aliis placet an. 302. Illa ante Dionyſium Parvum uſi ſunt auctores plurimi maximè ex Alexandrinis.

¶ Æra Arabum, vel, ut loqui amant, *Hegira*, ſeu fuga Mahumedis, incipit anno Chriſti 622. 16. Julii.

Æra, vel Era, annos numerandi ratio, Hiſpanis olim familiaris, quæ 38. annis annos Chriſti excedebat. Julianus Toletanus Epiſc. lib. 3. contra Judæos : *Jam vero reſiduus annorum numerus, à tempore nativitatis Chriſti, uſque in præſens, in promptu eſt unicuique & ſcire, ſi volet, & ſupputare, ſi placet, aſſumptis ſcilicet annis, ſecundùm Eram, ab ipſa Domini incarnatione.* Era *enim inventa eſt ante* 38. *annos, quàm Chriſtus naſceretur ; nunc autem acclamatur Era eſſe* 624. *detractis igitur* 38. *annis, ex quo Era inventa eſt, uſque ad nativitatem Chriſti, reſiduum ſunt* 586. *anni.* Manuſcriptus Codex ex Bibl. Thuana : *Ut cognoſcas, quota ſit* Era *quolibet anno, annis Domini Jeſu Chriſti adde* 28. *& numerus, qui collectus fuerit, erit Era. Verbi gratia modò currit annus J. C.* 1174. *adde illis* 28. *& reſultabit iſte numerus* 1302. *talis erit præſentis anni, ſcilicet anno* 1274. *mutatur autem in Kalendis Januarii.* Porro annos numerandi per *Æras* in Hiſpania ſenſim ratio deſiit. In Archiepiſcopatu Tarraconenſi an. 1180. Chronicon præfixum Uſaticis MSS. Barcinonenſibus : *Deinde regnavit Ludovicus filius ejus annis* 29. *quo ſublato de medio, cœpit regnare Ludovicus filius ejus minor, qui etiam regnavit annis* 44. *& de Feſto ſancti Joannis Bapt. uſque in diem S. Luch (f. Lucæ,) quo die celebratum fuit Concilium apud Tarraconam à Domino Berengario Tarraconæ Archiepiſcopo cum Epiſcopis & Clericis ſui Archiepiſcopatus, quorum conſilio & præcepto annus Domini inſtitutus ſcribi in omnibus Chartis per totum Archiepiſcopatum. Tunc vero currebat annus* 1180. In Caſtilia nempe à Joanne I. Rege, in Curia, quam Segoviæ habuit anno Chriſti 1383. decretum, ut abrogata Æra, anni Chriſti publicis inſtrumentis apponerentur. Quod in Aragonenſi Regno anno 1359. in Luſitanico denique an. 1415. perinde obtinuit. Vide Leges Partidas ſeu Alfonſinas parte 3. tit. 3. Lege 7. At cur ab eo anno Æræ initium ſumpſerint, multa viri docti congeſſere, tametſi vix inter ſe conveniant, cùm veram rationem aſſequi haud promptum ſit, atque in iis Papias in v. *Æra*, Alderiſius in Geographia Nubienſi pag. 224. Joannes Ceccanenſis in Chron. Foſſæ-Novæ ſtatim initio. Covarruvias lib. 1. Variar. reſolut. cap. 12. lib. 4. c. 18. n. 7. Surita in Indice rer. Aragon. an. Chr. 710. Vaſeus in Chron. Hiſp. cap. 22. Amb. Morales, Rexendius, Joſephus Scaliger de Emendat. tempor. lib. 5. Baronius in Notis ad Martyrol. 22. Octob. Loayſa in Notis ad Concilium Illiberitanum. Petavius lib. 10. de Doctr. temp. cap. 68. lib. 11. cap. 47. to. 3. Diſſert. var. ad Uranolog. cap. 3. & in Breviario temp. Bivarius ad Pſeudochron. Maximi, Sebaſt. Covarruvias in Theſauro linguæ Caſtellanæ v. *Era*, &c.

¶ Æra Januaria apud quoſdam Scriptores ſic appellatur prima dies Januarii, à qua initium ſumpſit annus 1564. ex Regis Caroli IX. ſummique Pontificis decreto, cùm antea quilibet annus ab ipſo Paſchatis die inciperet. Vide *Annus*.

☞ De vocis originatione dudum diſputant Docti ; alii *Æram* dici ſentiunt, quòd apud veteres anni clavis æreis notarentur ; alii factam putant ex initialibus litteris A. ER. A. id eſt, Annus ERat Auguſti, ex quo ſcilicet devicto collega, rerum potitus eſt. At ſunt qui malint ſcriptum fuiſſe A. E. R. A. id eſt, annus erat regni Auguſti. Alias omitto opiniones, iſtas nec rejicio nec admitto.

3. ÆRA, Quivis annus. Luithprandus in Legat. *Armiger hujus* (Imperatoris CP.) *ſagitta calamo immiſſa,* Æram *in Eccleſia ponit, quæ proſequitur, quo nimirum tempore imperare cœperit, & ſic* Æram*, qui id non viderunt, intelligunt.* Ubi alii *Aram* legunt, ita ut *Ara*, menſa ſeu tabula fuerit, in qua deſcripta fuerit inſcriptio : ſed *Æra* hîc omnino pro anno ponitur. Sic apud Dudonem lib. 3. de Actis Norman. pag. 1. *Tranſacta denique duarum* Hærarum *intercapedine*, &c. Extat in Tabulario Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 91. Charta ejuſdem Epiſcopi, quæ ſic clauditur : *Facta carta iſta* 4. *Kal. Auguſti anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo, Luna* 18. *Indictione* 8. Era *milleſima centeſima octava.* Sed videtur amanuenſis omiſiſſe vocem *trigeſima.* Ex qua ſaltem Charta colligitur per *Æras* interdum annos numeraſſe Francos noſtros.

ÆRAMENTUM, Plinio & Paulo lib. 3. Sentent. cap. 7. Opus ex ære confectum, ferramentum. Papias : *Æramentum, Æs æquum vulgus vocat, quòd in modum ſit coloris æris.* At apud Gregor. M. lib. 12. Epiſt. 30. videtur hæc vox ſumi pro quovis utenſili agricolarum : *Paſtores verò ipſos per poſſeſſiones ordina, ut ex cultura terræ ferre aliquid utilitatis poſſint ;* Æramenta *verò omnia, quæ vel in Syracuſis, vel in Panhormo, juris Eccleſiaſtici eſſe poſſunt, diſtrahenda ſunt, priuſquam ipſa vetuſtate funditus pereant.* Ita

Æramen videtur uſurpari in Notitia veteri

Bignonii cap. 39. & in Teſtamento Fulradi Abbatis S. Dionyſii: *Aurum, Argentum, codices,* Æramen, *ornamenta Eccleſiarum, &c.* Aliàs pro ære habent Geſta Regum Francorum cap. 18. *Deditque eis Chlodovæus----baltheos & armellas adſimilatas de auro, ſed deintus* Æramen *erat & cuprum &c.* Ubi Gregor. Turon. lib. 2. cap. 42. *Sed totum Adſimilatum auro: erat enim Æreum deauratum ſub dolo factum.* Adde Formulam 7. ex Baluzianis, [Et Liturgiam Gallicanam Mabill. pag. 462. *Simili modo de Latiniaco & Balbiniaco, tam veſtis quàm* Æramen *vel utinſilia & de bovebus ex omnia medietatem tibi dulciſſime fili habere præcipio.*]

ÆRARIÆ Annonæ, quæ *Aderatæ* in pretiis exhibentur, pretio taxantur, leg. 34. 35. 36. Cod. Theod. de Erogat. milit. annon. Vide *Adærare.*

¶ ÆRATOR, *Debitor, reus, obligatus.* Papias. Hac notione Tullius dixit *Æratus homo:* quem è contrario Plautus habuit pro divite.

¶ ÆRATUS Orbis, Scutum, Gall. *Bouclier.* Ennodius in Vita B. Epiphanii Ticinenſis Epiſcopi: *Rex locutus: Licèt pectus meum lorica vix deſerat, & aſſiduè manum* Orbis Æratus *includat, nec non latus muniat ferri præſidium.*

AEREA, Aria, Aeria, ex Gall. *Aire*, Nidus accipitris. Charta Foreſtæ cap. 13. apud Matth. Pariſ. an. 1215. & Joan. de Burgo in Pupilla oculi cap. 22. *Unuſquiſque liber homo habeat in boſcis ſuis* Aerias *Accipitrum, ſpervariorum, falconum, aquilarum, & heronum.* Adde Fletam lib. 2. cap. 41. §. 7. 46.

ÆRENERVUS, Nervus æreus inſtrumenti muſici, cui vice nervorum inſunt æreæ chordulæ. Jul. Firmicus lib. 6. cap. 31. *Muſicos faciunt, qui lyra vel hærenarios, vel* Ærenervos *dulci modulatione percutiant.*

¶ AEREUS Color, Cæruleus, Gall. *Bleu celeſte.* Teſtamentum Hugonis Aycelini Ord. Prædicatorum Cardinalis & Epiſc. Oſtienſis an. 1297. *Item legamus caſulam, dalmaticam & tunicam, quæ ſunt de zendato duplici, & ſunt ex una parte alba & ex alia ſunt* Aerei Coloris.

¶ ÆRINUS Color, Eadem notione Græcis ἀέριζον χρῶμα. Ovid. Lib. 3. de Arte amandi v. 173.

Aeris ecce color, tum cùm ſine nubibus aer,
Nec tepidus pluvias concitat Auſter aquas.

Tertullianus de cultu femin. cap. 7. *Non placet Deo, quod ipſe non produxit, niſi ſi non potuit purpureas &* Aerinas *oves naſci jubere.*

¶ ÆRUGINASCERE, Æruginem contrahere. Act. SS. Julii to. 4. pag. 93. D. *Neque veteris fermenti aliquo ſpargine novam conſperſionem Æruginaſcere, &c.*

¶ AERUM, ὄροβος, *Ervum* Supplem. Antiquarii. Species eſt leguminis: quod explicat Martinius in Lexico. Hunc ſi tanti eſt, conſule.

¶ ÆSANCIA, Æsantia, Æssancia, Assancia, à Gallico *Aiſance*, Facultas utendi rebus non ſuis in alienis nemoribus, paſcuis, &c. vel ex conceſſione vel ex jure municipali. Charta fundationis Abbatiæ Beatæ Mariæ de Bello-viſu, anni 1242. inter Inſtrum. to. 2. Gall. Chriſt. col. 71. C. *Item quòd per monſtreiam ſervientium domini Magdunenſis & paſnagium, quitum ad quadraginta porcos ſuos proprios & paſcuagia &* Æsancia *animalibus ſuis juxta Carum fluvium & curam ubicumque tempore hujuſmodi donationis noſtræ communia habebantur.* Charta Gaufridi Epiſc. Silvaneſt. in Chartulario Monaſterii San-German. fol. 17. *Omnes* Æsantiæ *tam in paſcuis, quàm in aliis communes erunt.* *Æſſanciæ* fol. 19. in Charta Johannis Abbatis S. Genovefæ an. 1202. *Aſſanciæ* ibidem fol. 22. Vide *Aiſantia.*

¶ ÆSCAETA pro *Eſcaeta*, Succeſſio, hæreditas. Ludewig. Reliq. MSS. to. 7. pag. 241. ex Cod. Legum Norman. *Notandum tamen eſt, quòd vel pater, vel alius anteceſſor alieni expectantium ex* Æscaeta, *ipſius portionem non de aliquo feodi ſui donum facere poſſit....De quibus nulla eminet porcio de ipſius Æſcaeta.* Vide *Eſcaeta.*

¶ ÆSCAURUS, *Piſcis dictus quòd ſolus Eſcas ruminare perhibetur.* Gloſſ. Bituric. Hinc ſcribendum fuiſſet *Eſcarius*, ut apud Iſidorum, *Eſcarius piſcis ſolus ruminans.*

ÆSCULATOR. Gloſſ. Gr. Lat. χαλκολόγος, *Nummularius, Æſculator.* [In aliis Gloſſis Latino-Græcis & MSS. legitur, *Æſcutator, numularius,* χαλκολόγος.] Vide *Nummularius.*

¶ ÆSDUMA, quaſi pro *æſtima*, æſtimatio, Gall. *Evaluation, Eſtimation.* Charta Andreæ Abbatis Loci-Dei in Jardo to. 2. novæ Galliæ Chriſt. inter Inſtrum. pag. 424. D. *Unuſquiſque Manſionarius qui jure hereditario dictam villam incolit habeat in eadem foreſta duos boves & duas vaccas. Qui autem boves ſimul & vaccas non habuerit, 4. boves & 4. vaccas in eadem foreſta ſine* Æsduma *ad paſturagium habere poterit.*

¶ ÆSNECIA, Primogeniti dignitas, ætatis prærogativa inter fratres, prima & præcipua pars paternæ hæreditatis, Gall. *Aineſſe.* Vox à Gallicis *Ains né*, id eſt, ante natus, ut *Puis né*, poſt natus; Gallis enim *ains* idem erat quod antè, hinc in Roman Fontis Amatorum ſcientiæ:

Ains qu'en puiſſes à chef venir.

Glanvill. Lib. 7. cap. 3. *Salvo capitali meſuagio primogenito filio pro dignitate* Æsneciæ *ſuæ.* Vide *Aineſcia.*

¶ ÆSTÆUS, Æſtivus, Gall. *D'Eſté.* Vita S. Columbæ Abbatis, to. 2. Junii pag. 220. A. *Quadam die ejuſdem* Æstæi *temporis quo ad dominum tranſiit, ad viſitandos Fratres Sanctus plauſtro vectus pergit.*

¶ ÆSTIMARIA, Juridica æſtimatio, Carolo Macro in Hierolex. ex Bullario Caſinenſi tomo 2. Conſtit. 36. num. 6.

ÆSTIMATIO, Opinio, ſententia, Gall. *Eſtime.* Ordericus Vitalis lib. 11. *Hæc nimirum conſilio Baronum mariti ſui relicto, Æſtimationem ſuam præferebat.*

Æstimatio Capitis. Vide *Wera.*

ÆSTIMIUM, Æſtimatio. Hygenus: *Poſſeſſiones pro* Æstimio *ubertatis anguſtiores ſunt aſſignatæ.* Occurrit non ſemel apud Agrimenſores. Feſtus: *Æſtimia, Æſtimationes.* Galli *Eſtime* dicunt. [Synopſis Criticorum in Caput 5. Cantici Cant. ℣. 2. ex Ainſworto: *Hi tituli Sponſæ dati in infirmitate ſua ſummum Chriſti amorem erga Eccleſiam indicant, &* Æstimium *de ea.* Vide *Eſtimium.*]

¶ ÆSTIMUM, Eadem notione. Chronicon Parmenſe ad an. 1302. apud Murat. to. 9. col. 844. *Factum fuit per Commune Parmæ generale* Æstimum *per homines civitatis Parmæ per certas mutas ſapientum civitatis Parmæ.* Occurrit ibid. ad an. 1303. col. 846. Synodus Provincialis Pergami an. 1311. apud eund. Murat. to. 9. col. 578. *Ita quòd ſecundùm* Æstimum *ſive Æſtimationem prædictam collectarum & talearum fieri valeat diſtributio inter ipſos Rectores, Prælatos, Eccleſias, Monaſteria.*

ÆSTIVA, Estiva, Æstivare. *Æſtiva*, apud Servium ad 4. Georgic. *ſunt loca umbroſa, in quibus per*

per æſtatem pecora vitant ſolis calorem. Et Lactantius ad iſtud Statii ex lib. 1. Thebaïd.

---*Umbroſi patuere Æſtiva Lycæi.*

Æſtiva dicuntur pecorum ſtabula, tempore æſtatis umbroſa. Charta Sanctii Regis Aragon. æræ 1062. apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 2. cap. 27. *Hæc eſt carta, quam facio de illa* Æstiva, *quæ dicitur Leſerim, &c.* Mox: *Rogaverunt me illi infantes, qui erant in illa ſchola, ut darem eis unam* Æstivam: *& dedi illis illam* Æstivam, *quæ dicitur Leſerim, quæ eſt in termino de Aruxe, de illo rivo de Gabardito, &c.* Tabularium S. Petri Generenſis apud Marcam in Hiſt. Beneh. lib. 9. cap. 3. *Garſias.... Arnaldi Comes Bigorrenſis dedit B. Petro totam tertiam partem mercati Lurdenſis---& dedit duas* Estivas, *ſcilicet Garenderam & Marentam.* Tabularium S. Savini Levitanenſis apud eundem c. 9. *Prædictam Vallem Abbas & Monachi S. Savini liberam & quietam poſſideant,---neque nos, neque ſucceſſores noſtri ibi poteſtatem atque padoentiam habeant, neque beſtias ſuas, qualeſcunque ſint, niſi per conſilium & voluntatem Abbatis S. Savini ad* Estivas *illius vallis introducant.* Et infrà: *Inſuper ad luminaria S. Savini butirum, quod per totas illas* Estivas *cenſualiter accipiebamus, præfato Monaſterio concedendo dimittimus.*

Æstivare dicuntur pecora, quæ in *Æſtivis* ſeu paſcuis æſtate paſcunt. Varro lib. 1. de Re ruſtica cap. 1. *Itaque greges ovium longè abiguntur ex Apulia in Samnium Æſtivatum, &c.* Charta ann. 1127. apud eundem Marcam lib. 5. cap. 29. *Ut armenta eorum in Alpibus liberè poſſint* Æstivare. [Charta Guigonis Andreæ an. 1222. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 505. *Confirmo prædictæ domui alpem illam quæ dicitur Chalmencus ad Æſtivandas oves ſuas.*] *Eſtiver le beſtailes és montagnes*, in Conſuetudinib. Arvernenſi ſub finem, & Marchenſi art. 361. Contrà, *Hiverner le bétail de foin & de pailles*, pecora domi paſcere fœno ac palea. Apud Occitanos *Eſtibadou* & *Eſtivandié*, appellantur coloni partiarii & *medietarii*, *ab æſtivis*, in quas pecora ſua abigunt.

ÆSTIVALIA, Ocreæ, calceorum ſpecies, quibus æſtate utebantur. Gloſſ. Lat. Gall. *Ocrea, heuſe, ou Eſtivaux.* Vide *Oſa.* Statuta Hoſpital. S. Juliani in Anglia in Addit. ad Math. Pariſ. p. 162. *Æſtivalibus largis ſeu botis pro calceamentis utuntur.* Pag. 168. *Calceamenta pedum ſint caligæ &* Æstivalia: *ſint ſotulares erecti, &c.* Charta an. 1332. in Maceriis S. Barbaræ Lugdun. pag. 203. *Et tria paria ſotularium regularium temporibus quibus magis indigent, hiemali vel æſtivali, & hoc ſacerdotibus & juvenculis: & quod dicta* Æstivalia *teneantur ſemel facere de accampiis & ſotularibus.* [Clementina Ne in agro, de ſtatu Monachorum l. 3. tit. 10. cap. 1. ff. 1. *Statuimus: In veſtibus ſendatum pro foderaturis non portent,* Æstivalibus *largis aut botis altis pro calceis utantur.*] Adde Chartam Manaſſis Epiſcopi Aurelian. an. 1210. in Probat. Hiſt. Bleſenſis pag. 10. Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regii an. 1351. tit. *Chaucemente pour le Roy*, ſeu de Calceatura: *Guillaume Loiſel Cordoüannier du Roy pour 5. paires d'Eſtivaux, & 52. paires de ſoliers.* Occurrit ibi pluries. Fori Aragon. lib. 4. tit. de Cerdonibus: *Poſſint facere ſotulares magnos & parvos,* Stivales, *hoſas & aliud opus quodcunque de pellibus hircorum, arietum, &c.*

Stivale, pro *Æſtivale* dixit eadem notione Cæſarius lib. 10. Miracul. cap. 29. Geſta Legationis Ambaſſiatorum Ludovici Ducis Andegav. ad

Judicem Sardiniæ 1378. *Ocrea ſive* Stivalia *de corio albo more Sardico---obtulerunt.* Declarationes Congregat. S. Juſtinæ ad Regulæ S. Benedicti cap. 55. *Vitetur curioſitas & pretioſitas in gladiis, tabulis, calcaribus, Stivalibus, &c.*

¶ ÆSTIVARE. Vide in *Æſtiva.*

¶ ÆSTIVATUS Panis, Panis mucidus, Gall. *Pain moiſy.* Vide in voce *Panis.*

¶ ÆSTUARIUM, Hypocauſtum, Gall. *Poële, Etuve.* Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 481. *Datum & actum in Æſtuario plebani in Richenow, anno Domini* 1318.

ÆTAS, nudè, quæ vulgo *majoritatis*, cùm quis ſuæ tutelæ eſt. Unde qui nondum hanc ætatem attigit, *infra ætatem eſſe* dicitur in Lege Longob. lib. 2. tit. 29. §. 2. 3. 4. &c. *Intra ætatem conſtituti*, in lege 3. Cod. Theod. de Sponſalib.

Ætas perfecta, 25. annorum, in leg. ult. Cod. de his qui ven. ætat. & alibi paſſim, contrà *imperfecta*, pupillaris, in leg. 3. C. Th. de Sponſal. & §. ult. Inſtit. de Attiliano tutore, &c.

Ætas plena, majoritas, ætas 21. annorum. Quoniam Attach. cap. 91. §. 2. *De hærede verò cùm ſit 14. annorum, vel ultra, uſque ad Plenam Ætatem, ſi ſe maritaverit ſine licentia domini ſui, &c.* Littleton. ſect. 103. *Al age del heire de 21. ans, lequel eſt apelé plein age.* Charta Joannis Regis Hieroſol. ann. 1214. in Tabulario Campan. *Scire vos volumus, quòd conſuetudo antiqua & per jus approbata talis eſt in Regno Franciæ, quòd nullus ante viginti & unum annos poteſt vel debet trahi in cauſam de re, quam pater ejus teneret ſine placito, cùm deceſſit.* Vide Jus Feudale Saxonum tit. 18. §. 2.

Ætas plena in Milite, quem vulgò *Chevalier* dicimus, eſt 21. annorum completorum, ita ut 22. attigerit. Ita Regiam Majeſt. lib. 2. cap. 41. Bracton. lib. 2. cap. 37. §. 2. lib. 5. tract. 5. cap. 21. §. 1. Fleta lib. 1. cap. 9. §. 3. Quoniam Attachiam. cap. 91. §. 2. Littleton ſect. 103. Stabilim. S. Ludov. lib. 1. cap. 71. &c.

Ætas plena in feminis, quoad Feodum Militare, eſt 16. annorum completorum, in Regiam Majeſt. lib. 2. cap. 41. §. 3. ſeu 15. annorum, ut vult Bracton lib. 2. cap. 37. §. 3. Quoad matrimonium, 12. annor. expletorum in Legibus Luithprandi Regis tit. 86.

Ætas plena in Sockmannis eſt 15. annorum completorum. Regiam Majeſt. lib. 2. cap. 41. §. 4. Bracton. lib. 2. 37. §. 2. Fleta lib. 1. cap. 9. §. 5. cap. 11. §. 6. Stabilim. S. Ludov. lib. 1. cap. 140.

Ætas plena feminarum in Socagio eſt, *cùm poſſunt & ſciunt domui ſuæ diſponere, & ea facere quæ pertinent ad diſpoſitionem domus.* Bracton. lib. 2. cap. 37. §. 2.---*quod quidem eſſe non poterit ante 14. vel 15. annum, quia hujuſmodi ætas requirit diſcretionem & ſenſum.*

Ætas plena in Burgenſibus eſt, *cùm hæres denarios diſcretè ſciverit numerare, & pannos ulnare & alia negotia paterna exercere. Sic non definitur tempus, ſed per ſenſum & maturitatem ſuam.* Bracton. ibidem, & Fleta lib. 1. cap. 11. §. 7. Adde Regiam Majeſt. lib. 2. cap. 41. §. 5. Vide Raſtallum in verbo *Age prier.*

Ætas Baroniæ, qua quis à tutela liber, Baroniam ſeu terram ſuam tenere poteſt, ætas ſcilicet 21. annorum. Charta Matthæi D. de Montemorenciaco an. 1274. *Promiſimus quoque facere & procurare ad ſumptus noſtros, quòd fratres & ſorores noſtri Mathæi prædicti nunc minores, quàm citò*

ad ÆTATEM BARONIÆ *pervenerint, & majores etiam prædicta omnia & ſingula volent, laudabunt, & penitus approbabunt.* In veteri Conſuetud. Franciæ l. 2. *Par la Couſtume de France en cas de fief noble, maſle n'eſt aagé pour fieſtenir, s'il n'a paſſé* 15. *ans, & la fille* 14. *ans.*

ÆTAS TENENDI TERRAM. ÆTAS LOQUENDI. Tabularium S. Victoris Pariſ. an. 1193. *Fidejuſſores facti ſunt cum rebus ſuis, quòd Filios & filias eorum, cùm ad* ÆTATEM TENENDI TERRAM *venerint, venditionem prædictam laudare facient, & firmiter obſervare.* Tabular. Vindocinenſe cap. 274. an. 1078. *Poſt Natale Domini comparaverunt unum arpendum vineæ de Gaufredo, favente Radulfo Presbytero filio ſuo; de pueris autem, qui necdum valebant loqui, permiſit, quod eas auctoriſare faceret, cum venirent* AD ÆTATEM LOQUENDI. Vide *Conceſſio*, *Denarius.*

ÆTAS LEGITIMA, apud Longobardos eſt annorum 19. in Lege Longob. lib. 2. tit. 29. §. 1. Adde Leges Luithprandi Regis tit. 74. §. 1. Vide Briſſonium lib. 3. Selector. cap. 2.

ÆTAS SECULARIS triginta annorum, apud Symmachum lib. 5. Epiſt. 54. Ex eorum opinione, qui, ut auctor eſt Servius ad Æneid. ſeculum hoc ſpatio definiebant.

ÆTAS PENULTIMA. Vita S. Theofredi n. 3. *Venerabilem virum prælegit, Eudonem nomine, ſublimem ſtatura,* PENULTIMA DECORATUM ÆTATE, id eſt, plena adoleſcentia.

ÆTAS LUNÆ, noſtris, *le jour de la Lune.* Vita S. Joannis Eboracenſis Epiſc. cap. 3. *Phlebotomata eſt in quartanæ Lunæ Ætate.*

¶ ÆTATUNCULA. Vita Urbani Papæ III. apud Murator. to. 3. pag. 476. col. 1. *Sic liber Apocalypſis ætatis ſexta a Chriſto inchoante decurſum exponit, ipſamque ætatem ſextam in ſex* ÆTATUNCULAS *diſpertitam, eaſque ſingulas ſingulis hujus libri periodis ſatis congruè deſignatas.*

ÆTERNABILIS, Æternus. *Æternalis domus*, Palatium Principis, in l. 5. Cod. Theod. de Locat. fundor. *Æternabilis urbs*, Roma, in l. 3. eod. Cod. de Collat. donat. [Ambr. to. 2. pag. 274. edit. 1690. n. 114. *Per illam Æternabilem Crucem, per illam venerabilem gloriam Trinitatis.*]

¶ ÆTERNALITER, Æternùm. Vita S. Juliani Cenomanenſis Epiſc. to. 3. Analect. Mabill. p. 59. *Precibus quoque præſcripti ſancti Juliani petimus, ut ab omnibus liberemur malis, boniſque omnibus* ÆTERNALITER *perfruamur.* Occurrit iterum pag. 70. & alibi paſſim.

¶ ÆTERNALITER, Ab æterno. Epiſtola Alcuini ad Monachos Gotthiæ de Felice Urgell. to. 3. Collect. Concil. Hiſpan. pag. 118. *Ita ut qui Deus Æternaliter ex Patre natus eſt, temporaliter naſceretur ex Virgine.*

¶ ÆTERNARE, Poſteritati commendare. Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 453. & to. 2. Hiſt. Delphin. pag. 377. *Scriptura ac meo ſigillo pariter feci præſentem Cedulam Æternari.* Apud Bernardum to. 1. col. 397. edit. 1690. *Æternare* idem eſt quod Æternùm vivere: *Et te & totam Noviomenſem Eccleſiam, dominam ſcilicet & matrem meam, per miſericordiam Dei feliciter* ÆTERNARE *videam cum Chriſto & regnare.*

¶ ÆTERNATIM, In æternum, in Annalibus Bened. to. 3. pag. 677.

ÆTHER, Neutro genere, uſurpatum à Mario Victore Maſſilienſi lib. 1. Ennodio lib. 2. Epiſt. 13. lib. 6. Epiſt. 38. Fortunato lib. 9. carm. 1. Aldelmo, & aliis.

¶ ÆTHERITANGUS, Inferioris ævi Poetis idem quod Æthera tangens, vel ut apud Tibullum:

Ætherio contingens vertice nubes.

Geſta Tancredi ap. Marten to. 3. Anec. col. 161. A.

Execuere trabes de Sylvis Ætheritangis.

Ibidem col. 133. E.

Ergo Cylix Tharſum, nemora Ætheritanga Coatræ.

¶ ÆTHESIS, Hectica, Gall. *Fievre Etique.* Acta SS. Julii to. 3. p. 685. F. *Interim Æthesis, exitialis morbus eam invaſit.*

¶ ÆTHICUS, Febri Hectica laborans, Gall. *Etique.* Chron. Saltzburg. apud R. Duellium Miſcell. lib. 2. p. 163. *Obiit in eodem Caſtro Ictericus Æthicus & hydropicus.*

¶ ÆTHOLOGIA, pro *Ætiologia*, Cauſæ redditio, αἰτίας λόγος, in Gloſſario MS. Eccleſiæ Bituric. Eſt etiam Medices pars, quæ de cauſis agit.

¶ AETIANI, Hæretici, Sectatores Aëtii Antiocheni Cœleſyriæ aurifabri primùm, tum Sophiſtæ, mox Medici. Dicti etiam *Anomiani*, & *Eunomiani* ab Eunomio Cappadoce Aëtii ſucceſſore. Filium à Patre creatum aſſerebant, Spiritum Sanctum à Filio, Filium ex non exiſtentibus. Ac proinde tres eſſe in Trinitate ſubſtantias diverſas, ut auri, argenti, & æris. Rebaptizabant Catholicos pariter & Arianos, idque duntaxat in mortem Chriſti, unicâ capitis ad pectus in aquam immerſione. Vixit Aëtius Imperante Conſtantino Magno. Sozom. lib. 5. Epiph. lib. 3. to. 1. hæreſi 76. Theodoret. l. 2. cap. 27. Auguſtinus hæreſ. 74. &c.

¶ ÆVA, Tempora. *Poſt pauca æva*, Gall. *Peu de temps aprés.* Vita S. Richardi Epiſcopi, to. 2. Junii pag. 248. C. *Unde poſt pauca* ÆVA *factum eſt, quòd omnia ſua in morte, fabricæ templi B. Mariæ, veteris nuncupatæ reliquit.*

ÆVITANEUS, *Qui in ævo durat*, in Gloſſis Iſidori.

¶ ÆVITAS, *Eſt ætas perpetua, cujus initium vel finis ignoratur, quod Græci dicunt Aeveos.* Gloſſ. Bituric. *Aeveos* forſan pro ἀΐδιος, *Sempiternus.* Apul. de Dogm. Pl. pag. 42. *Sed natura ejus* (Dei) *mortales Deos, qui præſtarent ſapientiâ cæteris terrenis animantibus, ad* ÆVITATEM *temporis edidit.*

¶ ÆVOSUS, Senilis, Gall. *Vieil, âgé.* Acta SS. Maii to. 4. pag. 36. ubi de S. Montano recluſo; *Quomodo fieri poteſt ut anus lactem filium; cùm mihi à temporibus multis exactis muliebria defecerint, ac vir meus Æmilius vetulus ſit, ac in* Ævoso *ejus corpore frigidus extet circum præcordia ſanguis, & voluptatis opera in eo penitus emarcuerint?*

1. ÆVUM, Mundus. Commodianus inſtruct. 2.

De reſurrectione quoque docetur in ipſa
Et ſpe, fortunatum rurſum docetur in Ævo *vivendi;*
Idola ſi vana relinquantur, neque colantur.

Et Inſtr. 34.

— Nihil niſi vanitas Ævi.

2. ÆVUM, Ætas. Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 8.

Cùm --- eſſem quaſi octavi anni Ævo.

Utitur non ſemel uterque Victor: ſed & Veteres. Virgilius:

Et nunc æquali tecum pubeſceret Ævo.

ÆVUS, Longævus, æternus. Gloſſ. Theotiſcum Lipſii: *Ewethon, Æternum.* Epiſt. Pauli PP. ad Pipinum: *Implorantes crebrò divinam miſericordiam, ut* ÆVIS *vos ac proſperis in ſolio Regni conſervans tueatur temporibus.* Occurrit non ſemel in Epiſtolis Summorum Pontificum tom. 3. Hiſtor. Franc. pag. 734. 746. 748. 749. 758. 759. 760. 764. & in Diplomatibus Regiis apud Doubletum in Hiſtor. San-Dionyſ. p. 693. 695. 697.

¶ ÆXONES, *Proverbia mordacia. Item. Convitiatores,*

ab Æxonibus maledicis. Laur. in Amalthea.

¶ ÆYRALIS, Æneùs, Gall. *d'Airain.* Donatio S. Rudeſindi to. 3. Concil. Hiſpan. pag. 181. col. 1. *Vaſa vitrea choncas Æyrales II. arrodomas ſic Æyrales IX. & orabecela.*

AFA, ex Græco ἀφὴ, Pulvis. Gloſſ. Græc. Latin. MS. παλαιςῶν ἀφὴ, *argula*, ſive *argilla*, perperam *regula* in Edito. Paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis: *Ægyptium video in* AFA *volutantem.* Martialis lib. 7. Epigram. 66. *Et flaveſcit Haphe.*

¶ AFACTATOR. Vide *Affactator.*

¶ AFAMARE, Famem inferre, Gall. *Affamer.* Notitia vetus in Archivo S. Victoris Maſſil. *Per iſtum modum inimici poſſent Afamari.*

AFANTICA. *Fundus Afanticorum mole depreſſus*, in leg. 4. Cod. de Cenſitorib. exponitur in eadem lege: *Squalidior, jejunus, defectus*, cui opponitur *cultus & opimus.* Vox, ut quidam putant, formata à Græco ἀφαυλος, *Evanidus*: quo ſenſu *Evanidas arbores* dixit Columella lib. de Arborib. c. 17. quæ *parum fructus ferunt.*

¶ AFARE. Vide *Affare.*

¶ AFEITARE, ab Hiſpanico. *Affeytar*, Adornare, apparare, quaſi à Latino *Affectare.* In legibus palatinis Jacobi II. Regis Majoric. de Falconerio Majori: *Et nihilominus præcaveat diligenter, quòd prædictæ aves, quælibet pro ſuo tempore ſic inveniantur præparatæ, quòd fervidæ exiſtant ad volandum & completè faciendum ea ad quæ fuerunt* AFEITATÆ, *cùm contigerit nos cum prædictis velle meditari.*

¶ AFERESO, *ab Afereſis*, Gr. ἀφαίρεσις, *Ademtio, detractio; inde Afereſatus & Afereſo, Afereſas, Divido.* Gloſſar. MS. Monaſterii Montis S. Eligii Attreb. ſcriptùm ſæculo 14.

AFFA. *Talpa*, in Breviloquo.

¶ AFFACHERIA, Cenſus, vel penſio, quæ quolibet anno præcipitur, Gall. *Rente.* Hæc vox legitur in Conventione inter Abbatem Pſalmodii, Guillelmum & Petrum Ricardum an. 1215. ex Archivo Arelat. & in Charta anni 1317. ex Archivo S. Victor. Maſſil. Vide *Facherius.*

AFFACINATUS, Impudens, Italis *Affaciato.* Epiſtola Honorii III. PP. an. 1231. apud Ughellum in Archiepiſcopis Piſanis: *Nec allegare potes profecto, quòd ignores, civitatem eandem interdicto concluſam, eo quòd non receperis litteras illas, per quas id tibi fuerat demandatum, cùm talis ignorantia non ſolùm ſit craſſa, ſed etiam* AFFACINATA.

¶ AFFACTATOR, Idem qui *Affactor & Affectator*, de quibus infrà. At vix ſuadeor utroque ſutores veteramentarios deſignari: ipſum repugnat exemplum in voce *Affectatores* allatum, ſc. *qui coria Affectata bovum, vel vaccarum..... attulerint, &c.* quod certè coriarios, ſeu coriorum infectores, Gall. *Taneurs*, innuere videtur. In veteri Catalogo MS. Sodalium Societatis de Nativ. B. Mariæ Virginis in Eccleſia B. Mariæ Deauratæ erectæ legitur, *N. Afactator, P. Affactator:* quibus Mactatores, ſeu Lanios, Gall. *Tueurs, Bouchers*, deſignari quidam arbitrantur, hoc argumento ducti, quod Tholoſatibus etiamnum *Affachomen* idem ſit quod Laniarium, Gall. *Boucherie.* Ut ut eſt, pro Coriariis ſtamus. Vide *Affait & Affaitia.*

AFFACTORES, Sutores veteramentarii, *Savetiers.* Charta an. 1144. apud Catellum lib. 2. Rerum Occitan. pag. 324. *Omnes ſutores, ſive* AFFACTORES *extranei vel privati, qui ad mercatum præfati loci venerint, & merces ſui officii attulerint, &c.* Vide infrà *Affectatores.*

¶ AFFACTURATOR, AFFACTURATRIX, f. pro *Faſcinator, Faſcinatrix.* Conſtitutiones Synodales MSS. Eccleſiæ Reatinæ cap. 42. *Item excommunicamus & anathematizamus omnes & ſingulos veneficos & veneficas, ſive* AFFACTURATORES *& Affacturatrices, ſive Divinatores & Divinatrices.* In altera Synodo c. 1. ad Epiſcopum remittuntur *Affacturatores.*

¶ AFFAIT, Vulgaris idiomatis vocabulum in antiquis Chartis uſurpatum, quo ſignificatur locus ubi pelles præparantur. Terrarium Thoſſiacenſe an. 1404. *Juxta pelanum ſeu* AFFAIT *Hugonini Giroud. Grangia cum les Affaits ſubtus ſita in villa Thoſſiaci.* Hinc

¶ AFFAITIA PELLETERI pro *pellibus præparatis. Peaux ou Cuirs Affaitiés*, ſumitur in Charta Pedagiorum Bellevillæ. Hinc quoque confirmatur, quod mox diximus in voce *Affactator* quo nomine Coriarium ſignificari inſinuavimus. Nemo non videt quanta ſit affinitas inter has voces *Affait, Affaitia, Affactator.* Prima Coriariam officinam, *Tanerie*; ſecunda Coria præparata ſeu querneo cornu infecta; tertia tandem Coriarium ſignificat. Aliàs tamen Gallis *Affaitier* idem erat quod *Raccommoder*, reficere, inſtaurare, teſte Borello in ſuo theſauro antiquit. Gall. ubi Merlinum laudat ita loquentem: *Et lui demandez de ce cuir qu'il emporte, & vous dira qu'il en veut ſes ſoliers Affaitier, quand il feroit dépeciez:* quod non parum favet D. Cangii vocis *Affectatores* explicationi.

AFFAITAMENTUM, Tributum, penſitatio. Charta Thomæ Comitis Sabaudiæ an. 1246. *Sine Tertio &* AFFAYTAMENTO, *& ficto proinde Monaſterio dando, vel aliqua exactione.* Occurrit ibi pluries. Italis *Affaticamento*, eſt fatigatio, vexatio, cujuſmodi nominibus tributa interdum donari conſtat.

¶ AFFAITIA. Vide *Affait.*

AFFAMATÆ PENNÆ, Debilitatæ, non denſæ, ex Gallico *Affamé*, quomodo ſunt fame confecti, quos *Affamez* dicimus. Fridericus II. Imp. lib. de Arte venandi cap. 30. *Et ſi non læduntur in membris, vix eſſe poterit, quòd ita producant totas pennas amplas & claras, & viridis coloris ſicut Remagii, & rarò producunt eas, quòd non ſint aliquæ ex ipſis corroſæ vel* AFFAMATÆ.

AFFAMEN, Affatus. Charta Lotharii Regis Provinciæ to. 12. Spicilegii Acheriani pag. 131. *Hujuſmodi igitur fidelium noſtrorum audientes* AFFAMINA, *illorumque precibus libenter faventes, &c.* [Anaſtaſius in Vitis Paparum apud Murat. to. 3. pag. 216. col. 1. *Talia locutionis Affamina protuliſſe.*]

¶ AFFANAGIUM, Merces operariis debita. Statuta Brageraci num. 38. *Item ſi qui venerint ad vindemias, & pro* AFFANAGIO *ſeu mercede ſolvendis oporteat fieri executionem contra dominum ſeu dominos, qui eos conduxerunt ſeu conduci fecerunt, ſtatim fiet executio in primis vinis vindemiatis & apportatis per eoſdem, & iſti ſolventur ante omnes creditores, & omnem obligationem præcedent.*

¶ AFFANARE, Manibus operari. Vide *Affanator.*

¶ AFFANATOR, Operarius, Gall. *Manœuvre*, ab Hiſpanica voce *Affanador*, qui multo labore operatur. Libert. Montis Britonis Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 82. col. 2. *Item a quolibet* AFFANATORE, *non habente boves ſeu animalia, 4. Corvatas de ſua perſona, quas Corvatas prædicti agricolæ* AFFANATORES, *& animalia tenentes ad baſtum, dicto Domino facere teneantur anno quolibet &c.* Ibid. p. 83. col. 2. *Item & ſupra quolibet foco cujuſlibet* AFFANATORIS *dicti mandamenti unam heminam avenæ*, ibidem, iterum atque iterum occurrit eadem ſignificatione. Char-

ta Thoſſiacenſis in Dumbis Lugdun. Diœceſis 1404. *Juxta curtile Joannis Roleti Affanatoris.* In territorio Dumbenſi *Affanator* ſumitur pro eo mercenariorum genere, quorum merces ſolvitur frumento, ſiligine, avena vel aliis rebus, quæ uſu conſumuntur: unde ruſtici illius provinciæ etiamnum dicunt: *J'ai Affané dix bichots de bled*, id eſt, decem frumenti menſuras opera mea lucratus ſum.

¶ Affanneri, Eadem notione ac *Affanare.* Dicunt etiamnum Maſſilienſes *Affanner* pro *Travailler.* Ex ſchedis D. *le Fournier*: *Cum bobus quibus laboraret vel ſe Affanneret.*

AFFARE, Prædium ruſticum, Occitanis & Provincialibus bona vel facultates quævis. Charta anni 1212. in Tabulario S. Victoris Maſſil. fol. 110. *Tres Domini & Vicecomites Maſſiliæ diviſerunt concorditer totum* Affare, *quod ipſi habebant, vel habere debebant in caſtro Albaniæ---diſtinguentes & denotantes ſingillatim tres partes, quas de dicto* Affari *fecerunt.* [*Afare* in minori Chartulario ejuſdem S. Victoris fol. 110. & fol. 102. in Tranſactione anni 1223. *Nos petebamus totum* Afare, *ſcilicet Dominium & Juriſdictionem & Seignoriam omnimodam dicti Roncelini.....Promittimus tibi dicto Syndico & Univerſitati prædictæ, quòd nos expediemus totum prædictum* Afare *& disbrigabimus dictæ Univerſitati.*] Homagium Bertrandi *des Baux, D. de Berre & d'Iſtre* an. 1262. in lib. albo Archiep. Arelat. fol. 304. *Recognoſco, me habere & tenere in feudum à B. Trophimo & à vobis totum* Affare *meum, quod habeo apud Pontem S. Geneſii.* Extat Bulla Joan. XII. PP. apud Wadding. an. 1317. in Regeſto pag. 58. qua Vicecomes Beneharni concedit *Affaria de Froxo, d'Eſtigarde, &c.* Occurrit paſſim in aliis Chartis apud Columbum in Epiſcopis Siſtaricenſibus lib. 2. n. 46. lib. 3. n. 50. & Sammarthanos in Archiepiſc. Arelat. n. 52. & in Epiſcop. Tricaſtinenſibus n. 32. [Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 62. & 74. &c.] Apud Italos *Affare*, eſt conditio, fortuna. Joannes Villaneus lib. 9. cap. 79. *Giovanni XXII. nato di Caorſa di baſſo Affare, ſedette Papa anni 18. &c.* Boccatius: *Fermamente avaritia non mi dee havere aſſalito per huomo di picciolo Affare*, id eſt, *di poco valore. Huomo di baſſo Affare*, idem Villaneus lib. 9. cap. 74. Alibi: *Huomo di poco Affare.* Ita noſtri etiam uſurparunt. Joannes Abbas Laudun. in Speculo Hiſtorico MS. lib. 11. cap. 35. *Entre leſquels il i euſt un Eſcuier de noble Affaire, qui ſe voüa à S. Denys.* Vide to. 13. Spicilegii Acheriani pag. 380.

1. AFFARIUM, idem quod *Affare*. Charta an. 1274. *Confiteor vobis D. Henrico Comiti Ruthenſi---quòd ego emi* Affarium *vocatum le Caſle, manſum vocatum la Correira, ſitos in parochia &c.* [Charta an. 1348. ex Archivo Piperacenſis Abbatiæ: *Item quandam parraneam ſitam in Affario del Boſco.* Et in alia Charta ejuſd. Archivi: *Pro herbis Affarii de la Vaiſſyeira.*]

Ffrium, pro *Affario*, ſeu prædio. Charta Willelmi Vicecomitis Maſſilienſis apud Gueſnaium in Annalib. Maſſil. pag. 303. *Hoc eſt, Eccleſiam S. Petri de Galignano cum Ferio quæ Roſtagnus tenet.*

2. AFFARIUM, Negotium, Gall. *Affaire.* Charta an. 1222. apud Perardum pag. 327. *Ita tamen quòd ſi Dux vel Duciſſa illud me requiſierit pro Affario ſuo, &c.* [Vincentius Cigalt. de bello Italico: *Pro Affariis ſeu negotiis Eccleſiæ tenetur ire ad Curiam principis.* Vide *Afferus.* Epiſt. Philippi Auguſti apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1157. *Miſiſtis ad nos litteras veſtras de credentia per Lambertum Bochutum, qui nobis dixit, quòd legatus Albigenſis locutus fuerat cum Comitiſſa matre veſtra, ut vos intromitteretis de negotio terræ Albigenſium & caperetis ſuper vos* Affarium *Albigenſium.*]

¶ AFFARI, Fortè pro *Affatim.* Gallia Chriſtiana Sammarthanorum to. 4. pag. 724. col. 1. *Quandiu vitalis flatus ei comes fuit, pio amore oves ſibi commiſſas duplici victu* Affari *pavit.*

¶ AFFATILIS Lacus, corruptè pro *Aſphaltis* vel *Aſphaltites*, apud Jacobum de Vitriaco Hiſtoriæ Orientalis lib. 3. inter Anecdota Marteniana to. 3. pag. 279. *Lacus* Affatilis *eſt in terra Jeroſolymitana in confinio Arabiæ & Palæſtinæ, ubi fuerunt olim quinque civitates, quæ propter peccata ſuorum civium demerſæ ſunt. Aſphaltis* autem ſeu *Aſphaltites* dicitur, quòd nihil præter bitumen gignat: ab ἄσφαλτος, bitumen. Mare mortuum etiam appellatur.

¶ AFFATIMIA, in veteri formula ap. Pithœum ut,

AFFATOMIA, Adfatomia, Adfatimus, Affatimia, Adfatimire.

Affatomiæ, in vett. Gloſſ. apud Pithœum, dicuntur *donationes, quæ fiunt, feſtucâ in ſinum ejus, cui donabatur, projectâ*, qua ille in poſſeſſionem rei donatæ mittebatur. Lex Salica tit. 48. qui inſcribitur: *De Affatomie: In cujus laiſum feſtucam jactaverit, & hæredem appellaverit.* Occurrit ibi non ſemel. Dubitatum ſub Ludovico Pio Imp. quid eſſet *Affatomie*, ut colligitur ex ejus Capitulari 3. an. 819. cap. 10. ubi definitur *traditio. De Affatomia, dixerunt quòd eſſet traditio.*

Affatimire, vel Adfatimire, ſeu, ut habet Editio Heroldi, *Adfatinnire*, in Lege Rip. cap. 49. eſt donare *per Affatomiam*, ſeu *per Adfatimam*, ut eſt cap. 48. & 49. *Quòd ſi Adfatimus fuerit inter virum & mulierem*, i. donatio per *Adfatimum.*

Epistolæ Adfatimæ, in Formula ex Lindenbrog. 50. Chartæ donationis. Vocis origo deduci poſſet à verbo *Affari, Affatus, &c.* fiebat enim illa ceſſio *per feſtucam* non ſcripto, ſed voce ſola, feſtucam in ſinum ejus, cui cedebatur, projiciendo.

¶ AFFATOR, *Arator.* Papias. Utique pro *Orator.*

¶ AFFECTARE, Peroptare, ſitienter expetere, Gall. *Deſirer ardemment.* Rymer. to. 1. pag. 741. *Veſtram proſperitatem & convaleſcentiam tanquam propriam Affectantes.* Spicil. Acher. to. 11. pag. 225. in Statutis Synodal. Nicolai Epiſc. Andegav. *Cùm Affectantes Sacerdotum & ſubditorum inſtructionem, aliàs conſtituerimus, &c.* Eadem notione apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. pag. 527. & to. 6. pag. 129. Apul. de Virtut. Herbarum pag. 202. *Si quis ad mulierem non poterit Affectari, obligatus, &c.* Ibi de frigido, aut faſcinato ſponſo.

¶ AFFECTARE aliquem, Eum ſibi beneficiis devincire. Gaſp. Barthii Gloſſar. ex Batorici Hiſt. Palæſt.

AFFECTATORES, iidem, qui *Affactores*, de quibus ſupra. Charta an. 1144. pro Montalbanenſibus in Regeſto Comitatus Toloſæ Cameræ Comput. Pariſ. fol. 27. *Omnes ſutores ſive* Affectatores *extranei vel privati, qui ad mercatum ipſius loci venerint, & merces ſui officii attulerint, &c.* Alia an. 1190. fol. 87. *Qui coria* Affectata *bovum vel vaccarum, vel equorum, vel equarum attulerint, &c.* Vide Hiſt. Occitanicam Catelli pag. 324.

AFFECTIVA Imaginum adoratio, in Hiſtoria Miſcella, & apud Anaſtaſium, ubi Theophanes an. 10. Leonis Iſauri habet, σχετικὴ τῶν σεπτῶν

εἰκόνων προσκύνησις, quæ ſcilicet *affectu & charitate animæ noſtræ ad vultum faciei imaginis aptatur*, ut loquitur Synodus Romana ſub Stephano IV. PP. Act. 4. Sententiæ Patrum de Adorat. Imag. ἔστι δὲ καὶ σχετικὴ καὶ ἀσπαστικὴ προσκύνησις ἐκ φιλικῆς διαθέσεως καὶ εὐγνώμονος, οἰκείωσιν καὶ εὔνοιαν τοῖς ἠγαπημένοις ἐπαγγελλομένη. Synaxaria in S. Theophilo Confeſſore 10. Octob. ἤρξατο διαλέγεσθαι περὶ τιμῆς καὶ σχέσεώς τῶν ἁγίων εἰκόνων. Huc referendi verſus altari S. Clementis Venetiis inſcripti:

Nam Deus eſt quod imago docet, ſed non Deus ipſa:
Hanc videas, ſed mente colas, quod noſcis in ipſa.

Et iſti:

Effigiem Chriſti, qui tranſis, pronus honora:
Non tamen effigiem, ſed quod deſignat adora.
Eſſe Deum ratione caret, cui contulit eſſe,
Materiale lapis, effigiale manus.
Nec Deus eſt, nec homo præſens quam cernis imago,
Sed Deus eſt & homo, quem ſacra ſignat imago.

Vide, quæ à nobis obſervantur ad Alexiadem Annæam, pag. 293. & in Deſcriptione Ædis Sophianæ n. 61.

¶ AFFECTUOSITAS, Affectus, Gall. *Affection.* Guibertus lib. 2. de Vita ſua cap. 5. *Traditus monachatui, tanta* Affectuositate *erga Chriſtianum morem ſe habuit, &c.*

AFFECTUS, Filii, conſanguinei, uxor, nepotes, &c. Vide P. Pithœum ad Collation. Legis Moſaicæ tit. 6. Savaronem ad Sidon. lib. 6. Epiſt. 4. & Roſweidum in Gloſſ. ad Vitas Patrum. Vide & Petr. Fabrum. lib. 5. Semeſtr. cap. 9. eadem notione. *Caritates* dixit Ammianus lib. 18. & 20. p. 130. 156. 170.

¶ AFFENARE, Verſare fenum furcillis, Gall. *Faner le foin.* Tabular. Parthenonis Calenſis p. 166. *Omnes hoſpites ad terras prædictas pertinentes tenentur pratum Saheri* Affenare, *ad domum adducere, & intaxare.*

¶ AFFENERARE, Eadem notione in Charta Monaſterii Nobiliac. apud Stephanotium tom. 3. Antiquit. Pictav. p. 484. *De pratis verò quæ ſenior de Luciaco habet ad mediatem de villanis per quittanciam ita ſit, quòd ipſe faciat ſecurè conductum, preciumque reddat, & villani* Affenerent *& parciantur, & poſtmodum ſenior accipiat in quacumque parte voluerit. Armiger enim* (f. etiam) *ſenioris accipiat unum onus de feno, &c.*

¶ AFFERARE, Mulctam taxare, temperare. Rymer. to. XI. pag. 644. col. 6. *Adjudicata, Aſſeſſa, ſive Afferata, &c.* Hinc

AFFERATORES, Anglis Practicis, *Ceſſors of mulcts in Courts leets:* dicuntur, inquit Spelmannus, qui in Curia, nuncupata Leta (interdum alibi) mulctas recognoſcunt & moderantur, ad hoc electi & jurati. Anglis *Affeerors*, de qua voce multa Cowellus, & Raſtallus.

AFFERI, Scriptoribus Anglis, Jumenta, vel caballi colonici. Ita Fleta lib. 2. cap. 73. §. 6. cap. 76. §. 8. 9. Will. Thorn. in Edw. II. *Homines prædictos per averia ſua, videlicet equos, & boves, &* Afferos *graviter diſtrinxit.* Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 841. *Dedi etiam quoddam pratum --- & paſturam ad 20. vaccas & 1. taurum, ad 200. oves, ad 11. ſues --- & ad 10. boves, & unum* Afferum *ad carrucam ſuam.*

Affrus, Eadem notione. Statutum Weſtmon. 2. cap. 18. *Vicecomes liberet ei omnia catalla debitoris, exceptis bobus, &* Affris *carrucæ.* Charta Willelmi *de Percy D. de Kildale*, in eodem Monaſtico Angl. to. 2. p. 291. *Ad 10. boves & duos* Affros *in prædictis paſturis.* [Rymer. tom. 3. p. 120. *Cum bobus &* Affris, *& toto attilio carucarum earumdem.*]

Sunt igitur *afferi* & *affri*, equi agriculturæ idonei: unde fortè quævis bona *affaria* dicta ſunt; quæ vox traducta ad negotia, Gallis *Affaires*, quòd qui bona ſua tutanda habeat, negotia habere, ac iis implicitus dicatur. Jam verò neſcio an vocis, *afferus*, etymon arceſſi debeat ab *aver*, ſeu habere, noſtris, *Avoir*, qua utimur etiamnum pro bonis, quæ *habemus* & poſſidemus. Nam & noſtri olim & Angli *aver* dixerunt, unde *affer* vox formari potuit. Certè id videtur innuere Spelmannus, qui ait etiamnum Northumbrenſes *a faulſe aver*, ſeu *afer*, dicere, pro equo nequam & ſegni. Vide *Averium.*

¶ AFFERSAMENTUM, pro *Affevamentum*, vel *Affeudamentum.* Nova Gal. Chriſt. to. 2. col. 947. *Monachi approbant Afferſamentum à Jordane Abbate factum.*

¶ AFFERTOR, Qui affert, lator. Rymer. tom. 12. pag. 471. *Herneſiarum & aliarum Mercandiſarum prædictarum in hoc Regnum noſtrum* Affertorem, *&c.*

¶ AFFEVATUS, Vaſſallus, idem quod Fevatus & *Feudatus*, quæ à *Feudum* & *Fevum.* Rymer. tom. 6. p. 526. *Cum omnibus ſuis redditibus, exitibus, cenſibus, agreriis, proventibus, hominibus quæſtialibus &* Affevatis, *& omnibus aliis deveriis, &c.* Et to. 10. p. 544. *A quibuſcumque noſtris ligeis, feudatoriis,* Affevatis, *emphiteotis, cenſuariis, & tenentiariis, &c.... ac feudatorios,* Affevatos, *&c.* Perperam editum *Affenatis* & *Affenatos.*

¶ AFFEUDAMENTUM, Traditio ad *Emphyteuſim*, locatio ad cenſum, Gall. *Bail emphyteotique*, in veteribus Conſuetudinibus, præſertim apud Normannos *Fieſſe*, aliis *Arrentement.* Hinc

¶ AFFEUDARE, Beneficiario jure tradere, ad cenſum perpetuum ſeu emphyteuſim concedere, Gall. *Donner à emphyteoſe, Fieffer.* Charta Annæ Dabſaco dominæ de Monte-Aſtruco pro Guillermo Bertrand, anni 1488. *Anna Dabſaco uxor relicta condam nobilis Johannis de Groſſolis domini & baronis dicti loci de Monte-Auſtruco arrendavit &* Affeudavit, *& per modum novi Affeudamenti & arrendamenti ſive in emphiteoſim perpetuam.... Bertrando & Guillermo Bertrand fratribus.... quindecim ſextariatas & tres punieyratas terre, & nemorum ſitorum & poſitorum im predicta juridicione de Monte-Aſtruco.*

¶ AFFIBLA, Fibula, Gall. *Boucle, Agrafe.* Conſtitutiones Catalan. MSS. *Nec portent aurum vel argentum, nec* Affiblas *cum auro vel argento.* Habent Codices quidam *Affiblays*, alii *Affiblais.*

AFFIBULARE, Fibula conſtringere. Hugo de Cleeriis de Majoratu Franciæ: *Pallium, quo in Curia* Affibulatus *erit, Diſpenſatori dabitur, &c.* Ibidem: *Deſibulare, pallio ſe exuere.* Charta Octaviani Cardinalis ſub Alexandro IV. apud Ughellum tom. 3. p. 634. *Cotta vel ſuperanea* Affibulatis. Hinc Gallis *Affubler*, pro Induere, operire, de eo, qui pallium humeris, aut velum capiti fibula annectit. Le Roman *de Rou* MS.

La fiſt d'un mantel Afluber,
Du plus riche qui pout trouver.

Infrà:

Son mantel jus à terre miſt,
Tout Deſlubé deſſus s'aſiſt.

Le Roman *de Garin:*

Veſtent bliaus & peliçons hermins,
Et Afublerent les manteaux ſebelins.

Idem Poëta:

Deſafublée, chauciée en eſchapins.

Ita *Diſſibulare*, eſt Fibulam diſſolvere: apud Alanum de Inſulis in planctu naturæ initio, & in Anticlaudiano lib. 1. cap. 7. qua voce uſus Martialis in re obſcœna. Vide *Fibulatorium*.

AFFICAVAGIUM. Charta anni 1245. in Tabulario Comitum Toloſæ pag. 66. *Et medietatem obliarum & Afficaugiorum* (ſic) *infraſcriptorum, & donationum pertinentium, ſcilicet* 3. *ſol. Morlan. quas Aicairreria debet nobis reddere* Afficavage *quolibet anno, & illorum* 3. *ſol. de Afficavage Joan. Vacce &* 2. *ſol. boni hominis, &c.* Videtur eſſe præſtatio illa, quam vaſſallus domino feudi præſtat ex infeodationis conditione. *Affeager des terres non cultivées, & en prendre rentes avec retention d'obéiſſance*, in Conſuetud. Britan. art. 358. 359. vel certè vox deducta ab *affictus*, de qua mox, ut ſit *Afficavagium*, datio ad *affictum*, ſeu cenſum.

¶ AFFICTARE, Afflictatio. Vide in *Affictus*.

AFFICTUS, Cenſus, reditus. Breviloq. *Affictus dicitur cenſus, qui datur ratione prædiorum.* Academici Cruſcani: *Afitto, auverbial. poſto con i verbi, Dare, & torre, s'intende dare e pigliare beni d'altri a tempo per pagarglienc il prezzo convenuto. Pigliar à fitto, conducere, dare à fitto*, locare. Acta Innocentii III. PP. *In aliis autem regionibus proprium percipiebat Affictum.* In cap. ult. ext. de Reſtit. ſpol. quod eſt Gregorii IX. *Poſſeſſionem penſionum & Affictuum.* Ubi Gloſſa interlinearis MS. *id eſt, cenſuum.* [Synodus provincialis Pergami an. 1311. apud Murator. tom. 9. col. 552. *Vel poſſeſſione juris percipiendi aliquas penſiones ſeu cenſus annuos, decimas vel* Affictus, *ſive poſſeſſiones.*] Pontanus in Conſuetud. Bleſenſ. tit. 6. art. 78. *Quædam ſunt penſiones, ſeu, ut vulgus Doctorum Italicorum appellat*, Affictus, *qui pro locatione fundi ad modicum tempus, puta annum, triennium, aut quinquennium, certis diebus ſeu terminis ſolvuntur, &c.* [Vocabularium utriuſque juris: Affictus *penes vulgare Lumbardorum & Thuſcanorum.... dicitur cenſus qui datur ratione prædiorum, &c.* Vide Ughellum tom. 5. p. 676. & infrà *Fictus* 3.]

¶ Affictare. Cujacius: *Affictus, reditus, vulgare verbum Italorum, qui Affictare dicunt, pro locare prædia ſub penſione certa.*

¶ Affictatio. Conſtitutiones Joannis Archiepiſc. Nicoſienſis an. 1322. cap. 8. *Emptionem, ſeu venditionem, Affictationem, ſeu alium quemcumque contractum, &c.*

¶ 1. AFFIDAMENTUM, Locatio, conductio. Charta Philippi Auguſt. de Privilegiis S. Martini Turon. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1104. *Viarii Comitis in nullo* Affidamento *habent juſtitiam, littus & aqua, & incrementa ripæ, & inventiones, & cenſus aquæ ſunt juris Regis Francorum.* Vide *Affidatio* 3.

¶ 2. AFFIDAMENTUM, Alia notione. Vide in *Affidare* 1.

AFFIDANTIATA Causa, Practicis Hiſp. dicitur *Lis conteſtata.* Vide Michaël. *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. v. *Clamum*, [& *Fidantia.*]

1. AFFIDARE, Fidem ſuam alicui obſtringere, fidem dare, fide data polliceri, promittere, obligare ſe. Ugutio: *Fiduciare, fiduciam præſtare, quod vulgariter dicitur* Affidare. Italis *Affidare* eſt *aſſicurare*, Tutum reddere. Charta Eadredi Regis in Monaſtico Angl. tom. 1. pag. 169. *Præcipio quòd omnes homines fugitivi, quos iidem Monachi per teſtimonium* 4. *vel* 5. *hominum fide dignorum --- poſſunt* Affidare *ſuos nativos eſſe, reducantur.* [In hoc exemplo *Affidare* idem eſt ac *Probare*, ut infrà ſumitur: in ſequentibus verò hîc à nobis additis ſignificat *tutum reddere*, ut apud Italos. Charta anni 1240. in minori Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 181. *Nos R. Bereng. Comes Provinciæ omnes ſubditos, amicos ac valitores noſtros* Affidamus, *& ſub guidagio & protectione noſtra recipimus, &c.* Ibid. Affidamus *eodem modo molendinarios, candatores, mulatorios & omnes ibi neceſſarios, ac beſtias in eundo & redeundo.* Charta an. 1193. ex eodem Archivo. *Quòd nullus alius in iis que ad mare pertinent ſine conſilio veſtro Affidare vel guidare poſſit.* Charta Philippi Aug. ap. Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. p. 1053. C. *Et Matthæus Viarius & plures alii ad tenendum bona fide Affidaverunt, ex parte Roberti dicti comitis.*] Regiam Majeſtatem lib. 2. cap. 48. §. 10. *Maritus inde nullum hommagium --- facere debet; ſed cum* Affidatione *fidelitatem tantùm.* Tabularium Vindocinenſe fol. 210. *Quidquid de rebus S. Clementis abſtulerat, reddere promiſit, & ne aliquid pejus faceret, pariter* Affidavit. Occurrit paſſim. Vide Chronic. Caſin. lib. 4. cap. 25. Conſtitut. Sicul. lib. 2. tit. 37. §. 2. Ingulfum p. 875. Rogerum Hovedenum p. 675. Monaſticum Angl. tom. 1. p. 428. 677. Fletam lib. 2. cap. 1. §. 25. Radulfum de Hengham in Magna, cap. 6. Probat. Hiſt. Caſtilion. pag. 32. Odoricum Rainaldum an. 1229. n. 3. &c. Ita *Affier*, Franci noſtri olim dixere. Le Roman *de Vaces*, ou *de Rou* MS.

Et li Duc l'Afia qu'elle lui ſeroit donnée.

Gaces bruſlez, Cant. 33.

Et ſi mes cuers ſi Affie,
Du deuïl morray, &c.

Alibi:

Mais eſperance m'Affie;
Que cil doit mort ce trover.

Chronicon MS. Bertrandi Gueſclini:

Par tel convenant vous li Affierez
Que le lendemain du jour, qui ci vous eſt mandez,
Renderez le Chaſtel, &c.

Le Roman *du Renard*, De Pace jurata:

Par ſa terre l'a fait jurer,
Et à ſes homes Affier.

2. Adfidamentum, idem quod *Affidatio*. Vetus Charta MS. *Notum --- quòd facta eſt concordia inter Willelmum Toloſanum Comitem, & Raymundum Comitem Barchinonenſem & Carcaſſonenſem, & Raimundum filium ejus, de diſcordia, quam habuerunt de ipſo Caſtello de Laurago, in quo jam dictus Toloſanus Comes quærebat* Adfidamentum *per ſacramentum, & non potuit habere ullum hominem --- qui vidiſſet aut audiſſet facere Adfidamentum per ſacramentum de prædicto Caſtro, &c.*

Affidatura, quæ & Affidatio vocatur, ut & in Charta Caroli Regis Siciliæ an. 1277. apud Ughellum tom. 7. Ital. ſacr. pag. 807. & 1072.

Affidatus, cui fides ac ſecuritas data eſt, in Hiſtoria Cortuſiorum lib. 9. cap. 15. [Vide *Affidati.*]

Desaffidare, A fiducia, vel *Affidia* diſcedere, fiduciæ datæ nuntium mittere, Gall. *Deffier.* Vitalis Epiſcopus Oſcenſis apud Hieron. Blancam in Comment. Rer. Arag. *Juxta Cartam pacis nullus ſine* Diffidamento *debet alteri damnum dare.* Et mox: *Infantiones autem inter ſe ſemper tenentur ſe* Desaffidare, *niſi pro morte patris, vel exhæredatione.* Alibi: *Nam ſi ſine Diffidamento talia fierent, eſſet proditionis pœna. Sic idem debet eſſe hic, cùm* Desafi-

DAMENTUM, *vel expedire, in his non poſſit haberi locum.*

¶ 2. AFFIDARE, Probare, certum facere, Gall. *Certifier, Prouver.* Charta Henrici Regis Angl. pro Monachis Pontiniac. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1227. E. *Præcipio quòd totum conredium, & omnes res Abbatis de Pontineo & Monachorum ſuorum, quas homines ſui* AFFIDARE *poterint ſe emiſſe ad victum & veſtitum, vel neceſſaria Abbatis & Monachorum, ſint in pace & quietè de theloneo & paſſagio.*

3. AFFIDARE, Deſponſare, virginem ſibi deſpondere. Gall. *Fiancer.* Lambertus Ardenſis: *Relictâ & poſtpoſitâ Euſtachiâ Comitis S. Pauli, quam priùs* AFFIDAVERAT, *filiâ --- aliam legitimo matrimonio ſibi adjunxit.* Alexander III. PP. in Appendice Concilii Lateranenſis III. part. 12. cap. 6. *Pro eo, quod poſtquam eam* AFFIDAVIT, *carnaliter propinquam ejus cognovit, &c.* Littleton. ſect. 39. *Quand il vient à l'huis del Monaſtery ou d'Eſgliſe d'eſtre eſpouſé, & là aprés* AFFIANCE *entre eux fait, il endovve la femme de ſa entiere terre, &c.* [Chron. Brioc. & Chron. MS. Eccleſiæ Nannet. *Anno* 1396. *Johannes dux ad requeſtam Regis ivit Pariſius, ſecumque duxit Petrum de Britannia filium primogenitum, Comitem Montis-Fortis, ipſumque cum domina Johanna filia Regis Francorum 2. Dec. in manerio Sancti Pauli Pariſius* AFFIDAVIT *per Archiepiſcopum Rotomagi; prædictaque die idem Petrus accepto ſacramento Confirmationis per R. P. Barbati Epiſcopum Venetenſem, idem domicellus Comes, qui antea Petrus vocabatur, Johannes eſt nominatus ad requeſtam Ducis ſupradicti.*] Adde Statuta Joan. Epiſcopi Leodienſis cap. de Sponſalibus.

¶ 2. AFFIDATIO, Sponſalia, Gall. *Fiançailles.* Statuta Leodienſia tom. 4. Anecd. Marten. col. 848. *Excommunicatos denuntiamus, qui poſt* AFFIDATIONEM *clandeſtinam, vel etiam in manu Presbyteri factam.... carnaliter ſe cognoſcunt.* Vide *Affidare.*

AFFIDATI, Adventitii, qui ſe domini alicujus patrocinio ac tutelæ, fide data, ac ſacramento interpoſito, addicebant & commendabant: unde & *Commendati* & *Recommendati* dicuntur in Conſtitut. Siculis lib. 3. tit 7. & 8. ubi homines demanii affidatos vel recommendatos habere nulli licet, niſi à Principe licentiam impretraverit, vel certè eo jure gauderet: nam Barones in Regno Siciliæ id juris habebant. Charta Willelmi Regis Siciliæ an. 1179. apud Ughell. tom. 7. p. 984. *Poteſtatem indulſimus ad opus ipſius Eccleſiæ 25. homines* AFFIDANDI *juxta uſum & conſuetudinem Eccleſiarum & Baronum illarum partium, qui poteſtatem habent homines Affidandi.* Innocentius III. PP. lib. 2. Epiſt. ad Acheruntinum Archiepiſc. *Auctoritate præſentium indulgemus, ut homines, qui ſe tibi vel Eccleſiæ tuæ recommendare voluerint, quod ſecundùm terræ conſuetudinem* AFFIDATIO *nuncupatur, --- tibi recipere liceat, & abſque contradictione cujuſlibet retinere.* Charta Guillelmi Comitis Marciſi an. 1179. apud eundem Ughellum tom. 7. p. 704. *Concedimus etiam eidem Eccleſiæ & Prioribus ejuſdem liberam poteſtatem* AFFIDANDI 65. *homines, cum eorum familiis ex aliis partibus Adventitios in loco Raye; --- videlicet per demanium & ſupra demanium noſtrum: quos volumus ſemper habere liberam poteſtatem emendi hæreditagia ab hominibus noſtris Marſici, &c.* Effectum &. vim Affidationis declarat Charta anni 1105. apud eundem p. 1071. *Et habeat liberam poteſtatem* AFFIDANDI *& recipiendi in dominio ſuo & in juriſdictione ſua omnes homines, qui voluerint recipere dominium ipſius Eccleſiæ, &c.* Vide eundem Ughellum p. 978. 979. 983. 984. & tom. 9. p. 97. 98. *Affiez* dicuntur in Statutis MSS. Caroli I. Reg. Sicil. capite 127.

3. AFFIDATIO, Locatio. Vita S. Gilberti Epiſcopi Cathenenſis in Scotia: *Piſcator mercenarius ſalmonum piſcationem à domino terræ illius Cathenenſis certâ pecuniæ ſummâ in* AFFIDATIONE *poſſidebat, &c.* [Vide *Affidamentum* 1. & *Affidatio* alia notione in *Affidare* 1. & 3.]

In Conſtitutionibus Siculis titulus 38. lib. 3. eſt *De Animalibus in paſcuis Affidandis*; id eſt, de conventione facienda, vel pacto, de licentia paſcendi animalia in paſcuis, certis conditionibus: quæ quidem conventio dicitur ibidem.

¶ AFFIDATURA. Vide in *Affidare* 1.

AFFIDIA, Fides data, promiſſio per fidem, *Affidatio.* Occurrit apud Thwroczium in Ladiſlao c. 63.

AFFIDIARE, idem quod *Affidare*, *Affidiam dare.* Willelmus Malmeſbur. lib. 2. Hiſt. Novellæ pag. 188. *Juravit & Affidiavit Imperatrix Epiſcopo; quòd, &c.* Infrà: *Idem juraverunt & Affidiaverunt pro ea, &c.*

¶ AFFIDOXE, *Sententia cujus pars honeſta eſt, pars inhoneſta.* Gloſſ. Bituric. Eccleſiæ MS. Ab ἀμφίδοξος, anceps, de quo duplex ſententia.

AFFIDUCIARE, idem quod *Affidare.* Tabularium Vindocinenſe fol. 202. *Nomina hominum, qui fidem ſuam* AFFIDUCIAVERUNT *propter carrucas manutenendas, &c.* Tabularium Majoris Monaſterii Charta 11. *Et de his* ADFIDUCIAVIT *nos per fidem, oſculans inde ob ſignum fidei Priorem noſtrum.* Tabularium Eccleſ. S. Laudi Andegavenſ. fol. 79. *Pactiones iſtas recognovit, &* ADFIDUCIAVIT *cum propria manu in manum prædicti Joannis.* [Charta Alani Epiſc. Autiſſiod. an. 1163. *Notum facio quòd Herbertus de Mairry adcenſivit Eccleſiæ Regniacenſi totam aquam ſuam, quam habebat communem cum Monachis Viriliacenſibus... pro aqua autem adcenſatione Eccleſia Regn. prædicto Herberto octuaginta libras Autiſ. monetæ... prædictus verò Herbertus & uxor ejus* AFFIDUCIAVERUNT, *Herbertus quidem in manu Gaufridi de Monte Regali, uxor verò ejus in manu Gimonis Boquerel.* Occurrit eadem ſignificatione in Tabulario Majoris Monaſterii & alibi non ſemel.]

ADFIDUCIA. Tertullianus de Carne Chriſti: *Quam tu* ADFIDUCIAM *reputas, ut non natus, adverſus conſcientiam ſuam natum ſe exiſtimari ſuſtineret?* Vide *Fiducia.*

AFFILATORIA, Cos, qua raſoria acuuntur. Uſus antiqui Ordinis Ciſtercienſis cap. 85. de Raſuris: *Forcipes, raſoria &* AFFILATORIAS *cuſtos eorum acuat & præparet.*

¶ AFFILIARE, AFFILIATIO. Vide *Adfiliare, &c.*

¶ AFFINAMENTA COMPUTORUM, Computa finita, Rationes confectæ, Gall. *Comptes arrêtez.* Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. 50. *Teneat etiam ſecundum librum, qui vocetur liber de* AFFINAMENTIS *computorum, in quo notet & ſcribat omnia recepta & data ſeu ſoluta per illos qui reddent computa ſua, & etiam ſcribat finantias omnium compotorum.*

¶ AFFINARE, Metalla purgare, excoquere, Gall. *Affiner.* Litteræ Archiepiſc Ebredun. an. 1290. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 54. *Ut menam quam exinde extraxerint, poſſint & debeant... operari &* AFFINARE *ipſam menam & fundere & probare, &c.* Fleta lib. 1. cap. 20. §. 132. *De fundatoribus, qui retonſuram, vel platas ejuſdem* AFFINAVERINT. Ibidem §. 130. *De iis, qui emerint platas tonſura non* AFFINATAS. Edictum Philippi Pulchri an. 1313. apud D.

de Lauriere tom. 1. Ordinat. Reg. p. 529. *Item quòd nullus aurifaber, campſor vel alius rechatet, Affinet, rechatari faciat vel Affinari aliquas monetas aureas vel argenteas, albas vel nigras, nec aliquod argentum in platea quodcumque ſit.* Legendum in *Plata.* Vide *Plata.* Edictum Philippi III. an. 1275. ibid. p. 814. *In omnibus villis Argentarii... operentur de argento* Affinato.]

AFFINIS, Finis, terminus, limes, in Charta Benedicti de Pontio Epiſcopi Portuenſis, apud Ughellum in Ital. ſacra, tom. 1. pag. 137. 139. Alia apud Baronium an. 1019. n. 8. *Quanta nunc uſque detinui --- concludunt* Affines. Infrà: *Vel quibus aliis nuncupantur vocabulis inter* Affines: *à primo latere incipiente, &c.* [Chron. Farfenſe apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 577. *Item Albertus filius Gebbonis obtulit huic Monaſterio & Domno Berardo Abbati de caſtello Fraſſo totam ſortem ſuam & de pertinentia ejus inter* Affines.]

Affinis, Confinis, non ſemel apud Ordericum Vitalem lib. 8. & 9. p. 708. 722. 729. &c.

¶ AFFIRMAMENTUM, Datio vel receptio ad *firmam* ſeu ad cenſum annuum. *Super acceſſamentis & Affirmamentis molendinorum, furnorum, &c.* in Hiſt. Delphin. tom. 2. p. 372.

¶ 1. AFFIRMARE, Dare ad *firmam*, locare ad tempus, Gallis *Donner à ferme, Affermer.* Charta an. 1299. Antiquit. Benedict. Pictav. apud Stephanotium tom. 3. p. 902. *Helyas permiſſione divina humilis Abbas de Nobiliaco ejuſdemque loci Conventus... amodiavimus, aſcenſavimus &* Affirmavimus *& ad amodiationem, cenſam ſeu firmam & ad emphiteoſim perpetuam tradidimus pro nobis & ſucceſſoribus noſtris Petro Sutoris de Cloſſayo quoddam cenſale ſeu cenſam, &c.*

¶ 2. AFFIRMARE, pro *Firmare*, Claudere, apud Matth. Paris ad annum 1251. Vide in *Firmare* 6.

¶ 3. AFFIRMARE Cantum, Psalmos, &c. Id quod canendum eſt in Eccleſia prævidere & priùs in eo ſeſe exercere. S. Wilhel. Conſtit. Hirſaug. cap. 89. *Et hoc ſubnotandum eſt, quia nemo cantat in clauſtro in feſtis duodecim lectionum, quæ Apoſtolis feriantur, niſi fratres illi, qui notati ad Graduale, vel Alleluia. Iſti quidem ante Primam prædictum cantum ad invicem* Affirmare *poſſunt, ſuppreſſa tamen voce. Quòd ſi Prima in tantum acceleratur, ut brevitas ſpatii illud non patiatur, tunc quidem in veſtiario, quando ſe albis induunt, eundem cantum audiente Armario, prævidebunt.* Vide *Firmare cantum.*

¶ AFFIRMATIVI, In foro inquiſitionis Romanæ dicuntur ii qui errorem circa fidem pertinaciter defendunt, & fateri etiam coram Inquiſitore non dubitant. Eymericus Director. Inquiſ. parte 2. quæſt. 34. His opponuntur *Negativi* de quibus ſuo loco.

¶ AFFIXARE, Infigere, Gall. *Enfoncer, Ficher.* Conc. Vallis-Oletan. an. 1137. tom. 3. Collect. Conc. Hiſpan. p. 346. *Quòd ponat ibi inter montem & viam unum lapidem magnum bene Affixatum pro termino.* Idem occurrit in Charta Alfonſi Imperat. Æræ Hiſpan. anno 1175. apud Antonium *de Yepez* tom. 7.

¶ AFFIXIO, Modus publicandæ ſententiæ in aliquem latæ, eam ad valvas Eccleſiarum affigendo. Sententia Officialis Rothomag. an. 1472. ex Archivo Monaſterii de Bono-Nuntio: *Dominum Guillermum de Paris, quem in hiis ſcriptis pro ſuſpenſo habemus... per* Affixionem *præſentium in Valvis Eccleſiarum, aut ſaltem per copiam ipſo die etiam in pleno prono Eccleſiarum veſtrarum, dum divina in eiſdem celebrantur officia, palam & publicè denuncietis.*

¶ AFFLICTUS, pro *Affictus*, Cenſus, redditus, Gall. *Rente.* Statuta Collegii Ardacenſis art. 16. apud Raymundum Duellium Miſcell. lib. 1. p. 116. *Item diffinimus, quòd Celerarius hujus Eccleſiæ habet plenam poteſtatem & jus impignorandi & capiendi colonos & cenſuales ad præbendas Canonicorum ſpectantes pro ſervitiis, cenſibus,* Afflictibus, *& aliis obventionibus, tempore decreto non ſolutis vel ſubtractis.* Occurrit ſub eadem ſignificatione tom. 5. pag. 565. Reliq. MSS. Ludewig. *Cum uſufructibus & Afflictibus ſuis.* Vide *Affictus.*

AFFOCARE, Focum facere, Gall. *Faire du feu*; Italis *Affocare*, eſt *accendere ò metter fuoco.* Charta Gualteri D. Wangionis rivi an. 1261. apud Perardum in Burgundicis pag. 499. *Meramum, & omne genus lignorum in --- nemoribus --- ad ædificandum,* Affocandum, *clauſuras & alia ſibi neceſſaria faciendum, &c.* In alia vernacula an. 1277. apud eundem pag. 541. *L'uſage per tout mes bois, por Affoer, por marronner, por edifier, &c.* Vide infrà, *Affuiagium*, & *Nemus mortuum.*

AFFOCATUS, Qui jure *foci*, ſeu domus, vel *reſſeandiſiæ*, domino eſt obnoxius. Libertates conceſſæ Barcinonenſibus à Petro Rege Aragon. an. 1283. *Si cauſa eſt inter dominum & vaſſallum, ſive inter dominum & ruſticum, qui vaſſallus, ſive ruſticus, ſit ſolidus &* Affocatus *ipſius, &c.*

AFFOLARE, Papiæ, qui *Affulare*, habet, *Leviter tangere, aſſentari, obedire.* Noſtris *Affoler*, eſt leviter lædere, vulnerare: quod facere ſolent, qui invicem nugantur, dum ſe ſe propellunt. Charta Theobaldi Comitis Campaniæ de Libertatibus hominum de Vico novo an. 1228. in Tabulario Campan. Thuani fol. 155. *Percuſſio hominis ſine armo non moluto cum ſanguinis effuſione,* 15. *ſol. emendabitur. Percuſſio hominis cum armo moluto, dum tamen mors non ſequatur, neque* Affolamentum, 60. *ſol. emendabitur.* Charta Beatricis Abbatiſſæ B. Mariæ Sueſſion. an. 1231. *Quod in reſcuſſione percutiatur aliquis, vel ſanguis, vel plaga inferatur alicui, vel aliquis* Affoletur, *aut etiam occidatur, &c.* [Charta Balduini Comitis Hannonienſis apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. pag. 963. B. *Salvis omnibus quæ in priori ſcripto continentur de homine occiſo vel* Affolato, *ea quæ ſubjecta ſunt, adjecimus, &c.*] Alia an. 1247. in Tabulario Camp. Bibl. Reg. fol. 343. *Li Afolez aura lo tiers de l'avoir à celui qui l'Afolera.* Le Roman *d'Aubery* MS.

De Sarazins i ot molt Affolez.

Le Roman *de Vacces* MS.

A-il feu ou mellée, a-il home Affolé?

Adde Conſuet. Bayonenſem tit. 7. art. 17. & Labourtenſem tit. 4. art. 1. 3. tit. 7. art. 11.

Effolatura. Charta an. 1243. de Lege *de Landouſies*, in Diœceſi Laudun. *Pro plaga cum cultello, punctam habente, perſolventur* 15. *libræ. De* Effolatura *& morte fiet, quod jus dictalit. Affolure* in Conſuetud. Tornacenſi, tit. de Criminib. art. 12. 15. 22. & Hannonienſi cap. 40. Charta Odardi Dom. Hamenſis an. 1328. *Sauf à icelui Seigneur le cas d'Affolure.*

☞ Non eſt *Affolare*, leviter percutere, &c. ſed ita lœdere ut alicujus membra, brachium, pes, manuſve debilitentur, inertia ſint aut mutila; quod Galli hac una voce *Eſtropier* ſolemus exprimere. Neque enim eædem eſſent leges & mulctæ pro *Affolatura*, quæ pro homicidio, ut patet in exemplis ſuperiùs allatis. His aliquot addo: primùm ex pace inita cum Comitiſſa Flandriæ & Attrebat. an.

an. 1379. art. 1. *Quiconque enfraindra les trieves par fait dont mort,* Affolure *ou playe ouverte, que l'on dit playe à banlieuë, s'enſuit, puni ſera de peine capitale.* Ordinatio an. 1340. in Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 395. *Item advertant dicti Mareſcallus & valleti, ne in dorſo vel pedibus dicti equi, palafredi & roncini propter malam cuſtodiam vel caſualiter* Affolentur. Ibidem tom. 1. pag. 42. in Inſtrumento anni 1323. *Item quòd dictus Caſtellanus habebat quemdam roncinum parvum pili (bay obſcur) valentem à 10. uſque ad 15. lib. quem aſſeruit Domino fuiſſe* Affolatum *in ejus cavalcatis, quod erat mendacium, pro quo runcino... computavit Domino 50. libras bonæ monetæ.* Teſtificatio Mareſcallorum an. 1339. p. 6. ejuſd. tomi: *Ibi vidimus ſuum equum penitus* Affolatum, *taliter quòd oportuit ipſe equus remanere, & per præſentes teſtificamur, quod taliter erat dictus equus* Affolatus, *quod nullo modo poterat inde recedere, nec erat aliqua ſpes liberandi.* Hinc quantum fuerit vulnus *Affolatura* ſatis liquet.

¶ Affolator, Qui *Affolat*, lædit, vulnerat. Charta Balduini Comitis Hannonienſis apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 964. B. Affolator *autem ſi retentus fuerit, & membrum pro membro perdiderit, nihil de mobili vel hæreditate perdet.*

¶ AFFORAGIUM, Jus pretium imponendi rebus venalibus præſertim vino, quod ſingulatim venditur. Item tributum quod Domino ſolvitur pro hac æſtimatione, Gall. *Afforage, Forage,* & *Afeuraige.* Engelb. *Maghe* Chron. Bonæ-Spei pag. 151. *Participabit autem Dominus Dux cum Eccleſia Bonæ-Spei in... burioſia & teloneo, & ſtallagio &* Afforagio *vini, & cereveſiæ & medonis.* Charta anni 1253. in Tabulario S. Richarii Centul. *Radulfus ceſſit juri quod habere poterat in Vicecomitatu &* Afforagio *villarum de Feuquieres & de Feuquerolles.* Tabular. Gemmetic. tom. 1. pag. 3. *Viſitations des caves & celliers, mettre prix aux vins & de chacun poinſſon expoſé en vente en détail un pot pour l'*Afeuraige. Vide *Afforare, Brocka,* & *Foragium* 1.

¶ AFFORAMENTUM, Judicium juxta receptas Leges & Conſuetudines. Vide *Aforare,* & *Forus.*

AFFORARE, Æſtimare, pretium rei venali, aut alteri, imponere, vel conſtituere. Charta Petri II. Regis Aragon. an. 1350. *Et faceremus poſſe noſtrum totaliter, quod dicta moneta Jaccenſis ſit* Afforata *& taxata cum moneta Barcinonenſ. & Regalium Valentiæ ad rationem 18. denar. Barcinonenſ.* Charta anni 1316. apud Willelmum Thorn. in Chron. *Et quòd amerciamenta prædictorum tenentium* Afforentur *& taxentur per ſacramentum Parium ſuorum.* [Inſtrum. Occitanum an. 1350. to. 2. Ordinat. Reg. pag. 480. *Item. Quòd dicti Conſules habeant poteſtatem* Afforandi *textores, ſatores, ſartores, & alios meneſtralios, & providendi, taxandi, ſtatuendi & ordinandi, quòd blada, vina... non immoderatè vendantur.*] *Affeurer* & *Afforer* noſtri dicunt; *Affeurer* Conſuetudo Normanniæ cap. 20. *Afforer* cæteræ paſſim, in quibus *Afforer le vin*, eſt vino pretium ponere; *droit d'Afforage*, tributum, quod domino loci præſtatur pro æſtimatione vini, quod particulatim à tenentibus venditur. Eſt igitur *Afforare, Mettre à feur & à prix: Feur* verò pro pretio, interdum pro proportione apud nos ſumitur. Unde *Feur vini*, pro *Foragium*, in Charta Philippi Flandriæ Comitis an. 1176. Vox fortè ex *Fodrum* ducta, metaphora ſumpta ab iis, qui dominis *Fodrum*, ſeu certam quantitatem fodri quotannis, vel in certis occaſionibus penſitare tenebantur; quod quidem ſi non reipſa præſtaretur, ſaltem illius exſolvebatur pretium, *Fodro* taxato & *Affodrato*: nam inde *Feur* & *Feurre* pro palea uſurpamus, quod idem eſt quod *Fodrum.* Vide *Forum* & *Foragium.*

¶ AFFORATOR, Qui vino venali pretium imponit. Arreſtum Curiæ Parlamenti ſub Philippo Franc. Rege in Tabulario Compend. *Item in eo quod prædicti Major & Jurati de novo poſuerint appreciatores in terra dictorum Religioſorum nec patiuntur aliquem vendere vinum ſine dictorum appreciatorum licentia, quamquam &c... prædictis Majore & Juratis aſſerentibus ad ſe pertinere jus ponendi prædictos* Afforatores *in terra prædicta... non habere jus ponendi Afforatores ſeu appretiatores vini, & ſignandi dolia appretiata.*

AFFORCIAMENTUM. Vide *Foreſta.*

AFFORCIARE, Fortiorem reddere, augere, Gall. *Renforcer.* Bracton. lib. 4. Tract. 1. cap. 19. §. 4. *Cùm juratores in veritate dicenda ſunt ſibi contrarii, --- de conſilio Curiæ* Afforciatur *aſſiſa, ita quòd apponantur alii juxta numerum majoris partis, quæ diſſenſerit, &c.* id eſt, augeatur numerus teſtium. Item vim inferre, *Forcer.* Charta Luſitanica eræ 1361. tom. 4. Monarch. Luſit. pag. 272. V. *In manibus prædictorum juratorum & deportum nec* Afforciabit *per ſe, nec per alium, nec Afforciari permittet.* Suprà: *Juravit idem Rex --- quòd de Ganatis* Afforciatis *& pecunia ipſis ſpoliatis emendam faciet competentem.* Fori Alcaçonæ: *Qui mulierem Afforciaret, & illa clamando dixerit, quòd ab illo eſt Afforciada, &c.*

¶ AFFORCIATA Libra, Cujus materia purior erat minúſque adulterata. Vita Adriani III. PP. apud Murat. tom. 3. pag. 445. *Computavit enim caſtrum Corilani à Buccaleone pro centum quadraginta* Libris Afforciatis. In uno MS. pro *Afforciatis* legitur *Afforum*: quod per abbreviationem ſcriptum legi puto loco *Affortiatorum*, vel *Affortium.* Vide *Moneta fortis* vel *Fortiam.*

¶ AFFORCIATE', Cum adjecto copiarum ſubſidio, Gall. *Avec renfort.* Rymer. to. 1. pag. 145. *Dominus autem Rex, ſecundùm quòd ego honorificè &* Afforciate' *venero ad ſervitium ſuum retornabit de cuſtu ſuo.*

¶ AFFORISMUS. *Sermo brevis integrum ſenſum propoſitæ rei ſcribens.* Gloſſ. Bitur. Item Hippocratis brevis Sententia. Vide *Aphoriſmus.*

¶ AFFORUS, *Piſciculus pauciſſimus.* Papias. Juxta Iſidor. l. 2. 6. adeo exiguus eſt ut capi non poſſit. Auctor Catholici habet: *Quia hamo ferri non poteſt.* Vide Martinii Lexicon.

¶ AFFOSSADARE, Affossare, Caſtrum, urbem, &c. foſſis claudere, ambire. Chron. Parmenſe ad an. 1308. apud Murat. tom. 9. col. 872. *Jacobus de la Senaza habita licentia à Communi fortificavit Henzolam & ipſum caſtrum* Affossadavit, *& ſpalancavit, &c.* Ibidem ad an. 1247. col. 770. *Et caſtra metatus eſt juxta civitatem per duas baleſtratas,* Affossando *ſe circumquaque à latere de capite pontis.*

AFFOSTRATA, *Reditus*, in Gloſſis Iſidori, ubi reponit Vulcanius *Apoſtrapha.* An *Afforata*? nam *Afforagia* & *res afforatæ*, reditus tributi loco ſunt. Sed vox non eſt Iſidoriani ſæculi. [In Gloſſis Bitur. MSS. legitur *Affroſtata.* In Pithœanis *Adoſtrata*, ubi legendum conjicit *Apoſtrophas*; ſed quid hæc ad *reditum*?]

¶ AFFRACARE, pro *Affrancare*, Redimere, repignerare, Gallicè *Racheter, Degager, Affranchir.* Georgius Chriſtianus, rerum Moguntiacarum tom. 2. pag. 273. ex Charta Gerbodo-

nis Præpoſiti majoris Moguntini : *Volumus eſſe notum, quòd Eccleſie Majoris, que nobis providit liberaliter & abundè incrementa, non immeritò* AFFRACANTES *bona in Heymbach, que longis temporibus à prepoſitura noſtra diſtracta, pecunia noſtra revocavimus à Theoderico milite ejuſdem ville.* Vide *Affranquire.*

¶ AFFRAIAMENTUM. Vide *Affroiamentum.*

¶ AFFRANCARE, Idem quod *Affranquire.* Charta anni 1309. in Regeſto 9. Philippi Pulchri Regis cap. 44. ex Tabulario Regio : *Poterit omnes homines de corpore vel de manſata ejuſdem terræ* AFFRANCARE *& liberos facere.* Vide *Affranquire.*

¶ AFFRANCHIMENTUM & AFFRANQUIMENTUM Libertas, immunitas, Gall. *Affranchiſſement.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 435. *Libertatem & Affranchimentum perpetuò inviolabiliter cuſtodire.* Marten. Anecd. tom. 1. col. 1529. *Inſtrumentum Affranquimenti, ſive liberationis.* Vide *Affranquire.*

¶ AFFRANCHIRE, Idem quod paulò poſt *Affranquire*, Gall. *Affranchir.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 50. *In civitatibus & villis Affranchitis.* Gall. *Villes franches.*

¶ AFFRANCHISAMENTUM, Manumiſſio, Gall. *Affranchiſſement.* Statuta Monaſt. S. Claudii, auctoritate Nicolai V. PP. edita pag. 73. *Item & in quibuſcumque manibus mortuis ſeu ſucceſſionibus hominum manuum-mortuarum, necnon* AFFRANCHISAMENTIS *& adinventionibus fiendis per dominum Abbatem.... eidem Cambellano debentur quinque ſolidi... videlicet 5. ſolidi de manu-mortua & totidem de quocumque* AFFRANCHISAMENTO *ſeu dimiſſione* Et pag. 84. *Item & in* AFFRANCHISAMENTIS *perſonarum, necnon manibus-mortuis & adventionibus factis per præfatum ejuſdem Monaſterii* Abbatem, *recipere debet & ſolvit quintam partem & portionem.*

¶ AFFRANCHISARE, Idem quod mox *Affranquire.* Statuta S. Claudii jamjam laudata p. 46. *Poterunt quoque præfati Religioſi... manumittere, Affranchiſare, liberare, &c.* Eadem vox repetitur pag. 47. lin. ult.

¶ AFFRANQUIMENTUM. *Inſtrumentum Affranquimenti* ſive *liberationis* apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1526. C. *Affranquimentum talliarum & omnium onerum,* in Charta Maſſilienſi an. 1442.

¶ AFFRANCTUS, pro *Anfractus.* Litteræ Officialis Rothomag. an. 1400. fol. 102. Bullarii Fontanellenſis : *Tandem ad evitandum litis Affranctus dictæ partes concordarunt.*

AFFRANQUIRE, *Francos*, id eſt, liberos & immunes reddere : *Affrancare* Italis, Gall. *Affranchir.* Charta Eſchivati Comitis Bigorræ an. 1266. AFFRANQUIVIMUS *omnes homines quicumque venerint, populaverint, & caſaverint ſe in caſtro de Bidalos ab omni cenſu & queſta.* Alia Raimundi Comit. Toloſani an. 1238. pro quitatione caſtri de *Stretefons*, in Regeſto Comitum Toloſæ fol. 44. *Salvis tamen* AFFRANQUIMENTIS, *ſi ipſe Aimericus de Caſtro novo fecerit de aliquibus infantibus prædictorum hominum & mulierum : de quibus Affranquimentis eſſent authentica inſtrumenta.* Vide Catellum in Comitibus Toloſanis pag. 220. & infrà in verbo *Manumiſſio.*

¶ AFFRATUM, *Caro*, in Gloſſ. Bitur. at in Amalth. ex Iſidoro, *Afratum, Spumeum.* Ab ἀφρὸς, *Spuma.*

¶ AFFRAYRAMENTUM, Societas. Guillelm. Benedict. in Capitulo, Raynutius, verbis & uxorem nomine Adelaſiam num. 789. *Et talis Societas omnium bonorum queties ſit inter eos vocatur in hac patria* AFFRAYRAMENTUM, *cujus virtute bona omnia ante contractum matrimonium acquiſita eſſent inter eos communia, ut expreſſe Societas ſeu Affrayramentum aliquid ultra conſuetudines operet.*

¶ AFFRECTAMENTUM, Naulum, Gall. *Le fret.* Rymer. tom. XI. p. 442. col. B. *Recipiendo pro ratâ Nauli ſive Affrectamenti hujuſmodi mercium inimicorum.*

¶ AFFREIGHTAMENTUM, Eadem notione. Rymer. to. XI. p. 157. col. A. *De quadam navi ſua... quæ ad valorem ducentarum quadraginta & ſex librarum, citra naulum ſive* AFFREIGHTAMENTUM, *quod ad ſummam, &c.*

AFFRESINUS. Hiſt. Epiſcop. Comitum Engoliſin. c. 35. *Quatuor ſtolas, 8. manipulos, 5. Albas & unam de Affreſina.* Expreſſit Gall. *Orfrais*, aurifrigium.

AFFROIAMENTUM. Liber Anglicus, inſcriptus *Juſtice of peace pag.* 37. *Aggregatis ſibi quàm plurimis malefactoribus ignotis, & pacis Domini Regis perturbatoribus armatis, & modo guerrino arraiatis ad magnum numerum, injuriam ſibi factam, ut dicitur, per ſuam propriam poteſtatem, quaſi regalem poteſtatem vindicando & corrigendo magnum* AFFROIAMENTUM *ad tunc & ibidem quampluribus de populo Domini Regis fecit, ſicque cauſa illius congregationis tota patria ibidem magnum terrorem tunc ibidem ſuſtinuit, &c.* Rectiùs *Affraiamentum* ſcribitur pag. 78. V. *Magnum Affraiamentum* ibid. faciendo in contemptum Regis, &c. Gallis *Effroi.*

¶ AFFRONITUM, *Spuma nitri.* Gloſſ. Bitur. MSS. Græca vox corrupta, pro ἀφρονίτρον. Spuma nitri.

¶ AFFRONTARE, Terminari, Gall. *Aboutir.* Venditio Alcherii Aurucii facta Abbati S. Aniani an. XV. regnante Aianricho Rege, apud Stephanotium tom. 1. Antiq. Occitan. MSS. pag. 368. *Eſt ipſa terra in loco quem vocant Famiciaco, &* AFFRONTAT *de Aquilone in terra S. Aniani & de vos emptores ; de Altano Affrontat in terra de Odone Stephano de Meridie Affrontat, &c.* Paſſim occurrit in veteribus Tabulis. Vide *Affrontatio.*

AFFRONTATIO, Terminus, limes qui in fronte prædii vel agri eſt. Charta Sanctii Regis Aragonum an. 1093. apud Catellum in Comitib. Toloſanis pag. 93. *Inſuper dono illud Caſtrum — cum ſuo termino & allodibus omnibus, cunctiſque* AFFRONTATIONIBUS, *& univerſis ſuis pertinentiis.* Charta Hiſpanica, in Vita B. Oldegarii Epiſc. Barcinonenſis n. 3. *Quantum iſtæ Affrontationes includunt atque terminant.* Adde *Diago* in Comitibus Barcinon. lib. 2. cap. 28. [Marten. Collect. Ampliſſ. tom. 1. pag. 353. B.] Vide *Condamina.*

AFFRUS. Vide *Afferus.*

¶ AFFRUTABULUM, *Vaſculum*, in Gloſſis MSS. Bituric. Vide *Adfrutabulum* & *Affurabulum.*

¶ AFFUAGIUM. Vide *Affuiagium.*

AFFUGARE, pro *Fugare.* Joan. Brompton. *Offa eodem anno eum Affugavit.*

AFFUIAGIUM, idem quod *Affocagium*, Jus excidendi ligni in nemore ad focum ſuum, ſeu ad ignem domi accendendum. Vox formata ex *Affoer*, de qua in verbo *Affocare.* Tabularium Ciſtercienſe in Probat. Hiſt. Vergiac. pag. 113. *Dedit eis nummos & panes, quos reddere ſolent homines de Wallurbe & de Quincy pro* AFFUIAGIO *ſilvæ de Engincourt, & dedit eis fuiagium de Segroith & 6. ſextarios annonæ.* Alia an. 1253. in Regeſto Feodorum Burgundiæ fol. 72. *Super hoc quod nos aſſerebamus nos habere plenum* AFFUAGIUM *& plenum uſagium in nemoribus dicti Ducis, &c.* [Litteræ Roberti *de Sarrebruche* Comitis *de Brayne* & *de Roucy*, Domini Commerciaci an. 1500. in Regiſtro ejuſdem loci : *Eſquelz boys par nous baillez ne pourront uſer nulz uſaigiers exceptez les fermiers de nos fours bannaux dudit Commercy pour l'*AFFOUAIGE *d'iceulx fours... Auſſi aura la maiſon de*

Hurtebize appartenant à notre dit comparconnier ſon Aſſonaige en iceulx bois.

¶ AFFUNDARE, Deprimere, demergere navem, Gall. *Couler un vaiſſeau à fond*; & in fundum maris aut fluminis lapides, ligna mittere. Bartholomæi Scribæ Annal. Genuen. lib. 6. ad ann. 1244. apud Murator. to. 6. col. 509. *Die verò Sabbati 16. menſis Decembris circa mediam noctem validiſſima fortuna maris & temporis fuit in portu Januæ, ita quòd multæ naves iverunt in terram, aliquæ* AFFUNDATÆ, *galeæ multæ, & alia multa ligna deſtructa.* Jacobi Auriæ Annal. Genuen. lib. 10. ad an. 1282. apud eund. Murat. to. 6. col. 584. *Et audientes quòd galeæ noſtræ erant apud portum Piſanum, retrocedentes ſe inter palos portus Farexiæ reduxerunt, optimè ſe neceſſariis ad eorum defenſionem munientes, ligna in oſtio portus plena lapidibus* AFFUNDANTES.

AFFURABULUM, *Vaſculum*, Ugutioni. [Vide *Affrutabulum.*]

AFFURCILLARE, *Labefactare*, Papiæ: at Joanni de Janua eſt, *Valde, vel juxta, aliquid ſuſpendere, vel concutere.* [ut & MS. cod. Montis S. Eligii Attreb.]

¶ AFFUSUS EQUUS, Ugutioni, Qui vulgò *ſuffuſus eſt.* Alibi: *Suffoſſor vel ſuffuſus* equus; id eſt, ſub equite interfectus.

¶ AFINATA PIGMENTI, Potio ex melle & vino confecta Monachis ſtatis diebus dari ſolita, quam Pigmentum vocabant. Statuta Monaſterii S. Claudii auctoritate Nicolai V. Papæ edita pag. 77. *Item tenetur* (Camerarius) *miniſtrare Conventui atque præbendariis aſſuetis die Circumciſionis Domini unum receptum, in quo debet unam* AFFINATAM PIGMENTI *& caſeos, ſuper quibus debet recipere oblationes in Eccleſia S. Claudii à Veſperis vigiliæ dicti feſti Circumciſionis Domini uſque ad Miſſam quæ cantari conſuevit in aurora dictæ diei.* Vide *Pigmentum.*

AFOCIS. Anaſtaſius Bibl. in Benedicto III. p. 204. *In Monaſterio B. Martini fecit caniſtra ex* AFOCI *duo ex argento puriſſimo penſantes libr.* 4. Sed legendum *exafoti*: intelligit enim caniſtra ἑξάφωτα, quæ ſex lucernis conſtabant.

AFORARE, Juxta *foros*, ſeu Leges ac Conſuetudines receptas, facere, judicare: contrà, *Deſaforare, foris*, id eſt, Legibus contraria *facere.* Vetera Acta Aragonenſia apud Molinum in Repertorio: *Item quod dictus Juſtitia ad querelam partis dicentis ſe eſſe Deſaforatam, in omni caſu civili & criminali poſſet (præſertim firmando de directo coram eo contra Deſaforantem & partem contrariam) inhibere, --- ne procederent in proceſſu vel executione aliqua reali, vel perſonali contra querelantem, dicentem ſe Deſaforatum: & taliter proceſſum impedire, quod ſi opus eſſet, Alguazirium caperet, vel quoſlibet executores, donec Juſtitia Aragonum declaraſſet, poſſe procedi, vel debere ſuperſederi, & ſic fore proceſſum* AFFORAMENTUM, *vel Deſaforamentum.* Idem Molinus: *Ad Juſtitiam Aragonum pertinet declarare, an literæ domini Regis, vel Primogeniti, directæ ſuis officialibus ſint Deſaforatæ, vel contra libertates Regni, vel non.* Vide *Forus.*

AFORELLA. Charta Alamannica numero 33. Vendiderunt *de illa pomifera in alio noſtro cortino qui non Aforella.*

AFORIS, Gallis, *De dehors.* Joannes de Janua: *Aforis, Adverbium loci, penult. correpta, ſignificat de loco, & in loco.* Utuntur Poſſidius in Vita S. Auguſt. cap. 26. Cæſarius Arelat. Homil. 2. Octavianus Horatian. lib. 4. Rer. medicar. pag. 87. Alexander Jatroſoph. lib. 2. Paſſion. Nizo in S. Baſini Arch. Trevir. Vita n. 17. Conſtantinus Afric. lib. 3. de Morbor. curat. c. 13. lib. 4. c. 8. & alii paſſim.

¶ AFORISMUS, Johanni de Janua, *Sermo brevis integrum ſenſum rei propoſite ſcribens, ſic dictus à poris, qui ſunt apertiones parvæ & ſubtilia foramina corporis, unde ſudor emanat. Et etiam* AFORISMI *foramina ſunt in navi, unde remi emittuntur. Item, liber quidam in Phyſica ſic dicitur & ſcribitur per unum f.* Errat in etymo: quod eſt Græcum ἀφορισμός. Vide *Aphoriſmus.*

AFRA, Avis ſpecies. Alexander Jatroſoph. lib. 1. Paſſionum: *Piſces, aut* AFRAS, *aut pipiones, accipiant.* Ubi Gloſſæ MSS. *Afras, aves eſſe aiunt.*

¶ AFRANCARE, ut *Affrancare. A dicto uſatico in perpetuum Afrancantes*, apud Juſtellum Hiſt. Turen. p. 155. Vide *Affranquire.*

¶ AFRANCHIRE, Annuæ penſionis obligatione ſe ſe exſolvere, Gall. *Affranchir, Amortir, Exempter.* Obituarium S. Geraldi Lemovicenſis fol. 8. recto: *Et volo & ordino quòd hæredes mei valeant exhonerare &* AFRANCHIRE, *deſchargiare dictos ſolidos cenſuales.*

¶ AFRANQUIRE. Vide *Affranquire.*

¶ AFRICANA, Gallina Indica, Gall. *Poule d'Inde*; ſic dicta, ut quidam volunt, quòd ab Africa primùm fuerit allata; vel propter nigrum colorem, ut iis placet, qui hujuſmodi gallinas volunt ab India Occidentali ducere originem, hincque ad nos delatas fuiſſe & inde dictas *Indicas*; ſed *Indicas* vocamus, inquit Salmaſius ad Solinum, non quòd ex India primùm advectæ; nam in Bæotia & Græcia paſſim naſcuntur. Sed quia quidquid ad nos tranſmarinum adfertur, Indicum vulgò appellamus. Computus anni 1277. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. p. 287. *Remanet in granario* v. *quarteria & dimidium frumenti*, IV. *boves*, VI. *mutilones &* VI. AFRICANÆ *fœminæ*, II. *pullani fœmini*, VIII. *boves*, XI. *vaccæ*, I. *bovettus maximus*, IV. *boviculæ fœminæ*, LX. *caſei*, &c. Poſſet *Africanæ* nomine alia gallinæ ſpecies intelligi, quam Afri vocant *Ano*, Gallinam Perſicam Jonſtonus, Indicam verò Geſnerus & Aldovrandus. Hæc ad nos tranſiit ex Africa. Vide *Afra.*

AFRICANUS, *Negotiator*, Ugutioni. Vide *Syrus.*

¶ AFRICARIUM, fortè mendum pro *Piſcarium.* Charta x. ſeculi apud Mabill. to. 4. Annal. pag. 686. *Manſum .... Deo & S. Michaëli Fratribuſque inibi ſervientibus attribuo .... in villa Argentiniaco quidquid habere videtur, hoc eſt, manſos duodecim veſtita cum appenditiis ſuis inibi adjacentibus, cum ſilvis, pratis, paſcuis,* AFRICARIIS, *aquis, aquarumve decurſibus.*

AFRONES, Stulti, ex Gr. ἄφρονες. Paſſio S. Victoris Maſſil. MS.

Afrones & bruti mortem nec uſque ſecuti.

¶ AFROR, Gravis odor, fœtor. Vita B. Columbæ to. 5. Maii pag. 372. * A. *Ubi quandoque ventus lampadem extinguebat, fœtor & fumus afficiebant, affligebant eam* AFROR *ceparum & agruminum.*

¶ AFROSELINUM, Talcus, lapis in laminas pellucidas ſectivus, Gall. *Talc.* Matthæus Silvaticus cap. 479. *Lapis ſpecularis, lapis lunæ.* AFROSELINUM *ſecundùm Albertum, eſt lapis ad modum vitri perſpicuus .... ſcinditur in quaſlibet partes tenues, & fiunt inde feneſtræ, ſicut de vitro, niſi quòd loco plumbi oportet ponere lignum.*

AFRUGUM. Palladius de Architectura: *Sed cuprum*

aduſtum ſit ceruſſa, quam noſtri Afrugum vocant. Ubi Pithœus monet in MSS. legi. *Afrugum*, & *Afſrugum.*

AFUMENTUM, *Dumetum*, in Breviloquo.

¶ AGA, Aqua, Occitanis *Aigue.* Authenticum Anian. apud Mabill. to. 5. Annal. Benedict. p. 719. col. 1. *Dono in jam dicta villa Armanciacus manſum ſeniore, ubi nos ipſi commanere videbamur, cum oglatis & Aga & regreſſa, terris, &c.* Quæ quidem in aliis aliarum gentium Inſtrumentis exprimi ſolent, *Aquis aquarumque regreſſibus.*

¶ AGABO, *Qui negotia præcedit*, apud Iſidorum in Gloſſis & Papiam; apud Pithœum verò legitur, *Agaſo, qui præcedit, miniſter., officialis.* Vide *Agaſo.*

AGAGA, ejuſdem forte notionis, ac *Agagula.* Fragmentum Petronii de Cœna Trimalcionis: *Non omnia artificia ſervi nequam narras: Agaga eſt, ac curabo ſtigma habeat.*

AGAGULA, *Aggagula*, *Agula.* Gloſſæ Iſidori: *Aggagola, lenocinator, pantomimus.* Infrà: *Agagula, lenocinator.* Alibi: *Accucula, acutus, ſolers.* [apud Grævium: *Accuculia* & *Acuculia.*] Item: *Acucula, Acutus, ſolers, Agagula.* Scribitur *Agagula* in Excerptis Pithœanis [*Agugula*, apud Grævium.] Jo. de Janua: *Agula, Leno, quaſi agens gulam:* ſed videtur legendum *Agagula, vel Aggagula.* Edictum Theoderici Regis cap. 54. *Maritus his criminibus convictam dimittat uxorem, ſi adulteram, ſi maleficam, vel etiam, quam vulgus appellat* AGGAGULAM, *in judicio potuerit adprobare.* Quidam vocem Gothicam eſſe putant, alii à Latino accerſunt. At cùm in Gloſſis Iſidori *Agagula ſit pantomimus*, videtur idem eſſe in iiſdem Gloſſis *Aculus*, ubi *miniſterialis domus Regiæ* definitur. Nam pantomimos *miniſteriales*, & *miniſtellos* dictos, infrà docemus. Sed de hujus vocis origine conſulendus Euſtath. Suvartius lib. 1. Analect. cap. 7.

1. AGALMA, *Figura quaſi agens imaginem alterius*, uti nugatur Franciſcus de Sacraquercu, ex alio forte. In Gloſſ. MSS. *Agalma, dicitur Apoſfragiſma, vel imago ſigilli*, ἄγαλμα, ſimulacrum. Martianus Capella lib. 6. de Pallade:

Quam docto aſſimilant habitu, qui Agalmata fingunt.

Charta Edgari Regis pro Weſtmonaſterienſi Eccleſia an. 968. *Ego Dunſtanus hanc libertatem Crucis Agalmate conſignavi.* Dudo Decanus S. Quintini in Præfat. ad Acta Normannorum:

Alloquio celebris, virtutum Agalmate pinguis.

Infrà: *Nitebat enim progenerum nobilitate, florebat bonitatum Agalmate.* Rurſum pag. 136. *Probitatum Agalmate florens.* [Bulla Johannis Papæ XV. pro Monaſterio S. Eligii Noviomenſis an. 988. *Et ut hujus auctoritatis ſtatus inviolabilem optineat firmitatem per temporis futuri decurſus* AGALMATIS *noſtri impreſſione ſubterſignamus.*] Utuntur Fridegodus in Vita metrica S. Wilfridi cap. 47. Herigerius in Vita S. Landelini, &c.

Sed aliud videtur ſonare apud Raynerum Monach. Cellenſem in Miraculis S. Gisleni: *Corpus ſindone munda diligentiſſimè involutum, & ſub* AGALMATIS *clave firmiſſimè obſeratum in eadem urna deponitur.* Ubi *agalma clavis* videtur eſſe ſigillum clavi impreſſum, cujuſmodi paſſim habent antiquariorum ſcrinia.

☞ Mabillonio in hunc locum ſæc. 2. Actor. SS. Ord. S. Bened. p. 797. ait, *Agalma* hic accipi debere pro ſcrinio. *Agalma*, inquit, *ſimulacrum, at templorum ornamentum, hoc loco ſcrinium.*

¶ 2. AGALMA, Grex, ovile, caula: Vita S. Gerardi Abbatis, in Actis SS. Ordinis Sancti Benedicti ſæc. 5. p. 267. *Eia, inquiunt, paſtor ſtrenuiſſime,* AGALMA *commiſſum matura inviſere, ſummique paſtoris fiſus juvamine, lupinos rictus ſatage ſagaciter abigere.*

¶ AGANON. Sic vocant Chartularium S. Petri Carnut. in Valle. Acherius fol. antepenultimo Præfationis ad ſecundum tomum Spicilegii: *Ad ultimum adtexta ſunt Synodi Aurelianenſis geſta .... è veteri* AGANONE, *hoc eſt, Chartulario S. Petri Carnotenſis in Valle.* Equidem hæc vox non omnino videtur juris noſtri, cum nil aliud ſit niſi proprium Aganonis Epiſc. Carnutenſis nomen qui hoc cœnobium ſeculo decimo inſtauravit; verùm cùm in ea plurimi falli poſſent Acherii ad exemplum, qui hanc antiquatum eſſe *verbum* è regione laudati textûs adnotavit, illam hîc inſerere operæ pretium duximus. De hoc codice ita Mabillonius to. 3. Annal. Bened. pag. 503. ad an. 950. *Ragenfredi duo hæc de re inſtrumenta ex Chartaceo libro, Haganonis dicto à nobis edita ſunt.* Pari ratione *Folquinus* dicitur *Sithienſis* codex in quo continetur Hiſtoria diplomatica celeberrimi Monaſterii Sithienſis ſeu ſancti Bertini apud S. Audomarum.

1. AGAPE, Gr. ἀγάπη. Sic Chriſtiani vocabant communes cœnas, ſeu epulas, quas ut mutuæ charitatis indices ac illices primis ſeculis in præcipuis ſolennitatibus celebrabant, in ipſis etiam Eccleſiis, quod poſtremum improbatum poſtea, & Conciliorum canonibus vetitum. Nam & id à Paganis factitari ſolitum auctor eſt Libanius in 1. ἐκφράσει, ex Allatianis. Gloſſæ MSS. ad Concilium Laodic. can. 27. *Agapen, convivia.* Acta SS. Numidarum Martyrum num. 12. *Quocum ego & Marianus, quaſi ad Agapen ſpiritu dilectionis & caritatis raperemur.* Sed cùm de multiplici hac Chriſtianorum Agape, jam olim, quæ ſancti Patres ac Concilia in hanc rem dixere, à viris doctiſſimis annotata ſint, ad eos Lectorem amandare ſatius videtur, ne actum agere, & aliorum ſcripta expilare videamur. Conſulat igitur, qui hæc noſſe volet, Baronium an. 57. n. 132. an. 391. n. 39. an. 691. n. 27. & ſeqq. Eundem de Martyrologio Romano cap. 4. Auctorem Romæ ſubterraneæ lib. 6. cap. 27. Gazæum ad collat. 24. Caſſiani cap. 12. Binium in Notis ad Concil. Laodicen. & Carthagin. ſub Siricio PP. Juſtellum ad Canones Eccl. univ. Ferrandum in Diſquiſit. reliq. Salmaſium de Jure Attico & Romano cap. 3. & 4. Meurſium, Cerdam, Spelman. & alios.

2. AGAPE, Eleemoſyna, refectio pauperum. Gloſſæ MSS. *Agapis, Caritas vel refectio pauperum.* Alibi: *Agape, Caritas vel caritativi hoſpites.* In Sacramentario Gregorii M. ex Bibl. Eccleſiæ Belvacenſis, habetur *oratio ad Agapen pauperum*, quæ in lib. 3. Sacrament. Eccleſ. Roman. cap. 48. inſcribitur: *Pro his, qui Agape faciunt.* Gloſſ. Ælfrici: *Agape, Ælmeſſe* Eleemoſyna. Ugutio: *Agape, Eleemoſyna erogata.* Ita autem Eleemoſynas appellarunt Chriſtiani, quòd communibus iſtis conviviis pauperes adhiberent, eorumque cauſa quodammodo illa peragerentur. Unde S. Auguſtinus Fauſto Manichæo reſpondens, qui Chriſtianos ſacrificia vertiſſe in *Agapes*, & idola in martyres &c. calumniabatur: *Agapes noſtræ*, inquit, *pauperes paſcunt, ſive frugibus, ſive carnibus*, lib. 20. contra eundem Fauſt. cap. 4. & 20. Vett. Gloſſæ ad can. 27. Concilii Laodic. *Convivium pauperum*

Agape dicitur. Concilium Tullenſe an. 859. cap. 14. *Qui enim* Agapen *Pauperum, & ſuſtentationem peregrinorum, & eleemoſynam defunctorum defraudant, apud SS. Patres eorum necatores vocantur.* Herigerus Lobienſis de Vita S. Urſmari:

Indicens Agapen ſimul & jejunia crebra.

Domnizo lib. 2. de Vita Mathildis cap. 12.

Dans Agapen grandem, nutriens inopes, tribulantes.

Decreta S. Steph. Regis Hung. lib. 2. c. 17. *Si--- Agape facere voluerit pro animæ redemptione ſui mariti, qualitercumque velit.* Vita S. Vodali Benedicti n. 5. *Ipſeque --- ſtatim pauperi Agapen ad oſtium petenti dediſſet.* Vita S. Alberti Abbat. Cambronenſis n. 13. *Erat liberaliſſimus erga pauperes Chriſti: nam per ſingulos dies Agapen illis faciebat.* Acta Murenſis Monaſterii pag. 55. *Ea conditione, ut ſingulis annis in anniverſario ejus ſufficiens miniſterium caterva Congregationis habeat, &* Agape *pauperum ipſa die inde fiat.* Vita S. Simonis Comitis Criſpeienſis cap. 10. *Accidit autem ut quadam die viator eſuriens illic Agapen poſtularet, &c.* Franciſcus Canonicus Pragenſis: *Idem ſurgens ad Agapem faciendam, ante ortum ſolis vocabat officialem, cui commiſerat curam pauperum, &c.* Chriſtianus de Scala in Vita S. Ludomillæ p. 46. *Evangelicum implens illud, quo jubetur Agapem facere, ignorante ſiniſtra noſtra, quod faciat dextra.* Ita uſurpant præterea Pelagius libello 10. n. 5. 46. libello 13. n. 15. libello 5. n. 31. Palladius cap. 18. Heraclides cap. 5. Regino lib. 2. de Eccleſ. diſcipl. cap. 443. &c. Vita S. Vodgali n. 7.

3. AGAPE, Caritas, quæ vis eſt vocis Græcæ, titulus honorarius. Marculfus lib. 1. form. 51. *Uberem ſtrenuitatis veſtræ Agapen erga nos potiſſimo jure flagrantem literarum ſerie non omittimus excitare.* Vide Jonam in Præfat. ad Vitam S. Columbani. Ita etiam Græci ἀγάπην non ſemel uſurpant, ut pluribus docet Meurſius.

AGAPETA, vel Agapetes, Papiæ: *Lenocinator, & qui cum fœminis illicitè converſatur procaciùs Clericus.* Porro Clericos iſtos ἀγαπητοὺς vocabant, quòd cum mulieribus ac virginibus, quas domi ſub *Agapetarum*, ſeu *dilectarum*, appellatione detinebant, prava commercia habere dicerentur. Julianus Anteceſſor Conſt. 3. ex Nov. 6. *Nulla autem facultas Diaconiſſis tributa eſt, habere ſecum quoſdam veluti fratres, ſive cognatos, vel quos dicere ſolent* ἀγαπητάς. Hinc S. Hieronymus Epiſt. 22. ad Euſtochium: *Unde in Eccleſias* Agapetarum *peſtis introiit? unde ſine nuptiis aliud nomen uxorum? imò unde novum concubinarum genus? &c.* Idem ad Oceanum de Vita Clericorum, de Clericis agit, *qui Agapetas ampliùs quærunt, quàm Chriſtum.* Erant igitur *Agapetæ* virgines aut viduæ, quæ ſpecie cælibatus ac virginitatis nuptiis nuntium mittebant, & cum Clericis in eadem domo habitabant, ac, ne qua pravi conſortii ſuſpicio eſſet, ſeſe invicem *dilectos* ac *dilectas* appellabant, vel etiam, *fratres* aut *ſorores.* Ugutio: *Agapeta, Ancilla dicitur, quæ Chriſto nubere vovit.* Has Græci συνεισάκτους vulgò vocant. Vide S. Epiphan. hæreſ. 63. & 79. & Chryſoſt. ſerm. contra Concubinarios, [Palladium in Vita ejuſd. Chryſoſtomi p. 45.] & quæ notarunt Pithœus ad Julianum Anteceſſor. & Jacobus Gotofredus ad legem 44. Cod. Theod. de Epiſcop.

¶ AGARENI, Sarraceni, qui ſcilicet ſe exiſtimant ortos ex Iſmaele filio Agaris & Abrahami. Conc. Panna-fidelenſe an. 1302. to. 3. Collect. Concil. Hiſpan. p. 540. *Quia nonnulli tam Judæi quam* Agareni, *cæcitatem ſui erroris attendentes, ad fidem converti deſiderant orthodoxam, &c.*

¶ AGARGATHUNG. Vox Longobardica, id eſt, *ſecundùm qualitatem perſonæ*, ut in legibus Longobard. Leges Rotharis apud Murat. to. 1. part. 1. pag. 19. col. 1. *Si quis homicidium perpetraverit abſconsè in Barone, libero, vel ſervo, vel ancilla, & unus fuerit aut duo tantùm qui ipſum homicidium fecerit, componat DCCCC. ſolidos; ſi verò plures fuerint, ſi ingenuus fuerit qualiter in* Agargathung, *ipſum homicidium componat.* Editio habet *Gargahangi* pro *Agargathung.* Vide *Garathingi.*

AGARITUDO, *Suſpirium, vel anxietas.* Breviloq. an *ægritudo*?

¶ AGARNUS pro *Agarenus.* Vide in *Amaratunta.*

¶ AGARON. Vide *Agabo.*

AGASO, *Miniſter, officialis*, in Gloſſis Iſid. Gloſſ. Lat. Gr. *Agaſo*, δοῦλος, κτηνέσσια, fortè κτηνῶν. Jo. de Janua: Agaso, *propriè dicitur qui curat jumenta, quaſi agens ſomarium. Quandoque tamen* Agaso *dicitur Domeſticus miniſter aſinorum: ita dicit Ugutio. Unde Græciſmus.*

Eſt aſinorum paſtor Agaſo, boumque bubulcus.

In leg. 2. Cod. Theod. de Cohortalib. *Agaſones* dicuntur *ſervi & miniſtri* Stationariorum.

☞ Eſt igitur *Agaſo* idem qui Curator equarius ſeu ſtabularius, Gall. *Palefrenier, Valet d'ecurie:* qua notione ab ipſo T. Livio uſurpatur. Spicilegium MS. Fontanell. pag. 404. *Ipſe Panetarius habet ſub ſe* Agazonem, *qui curam capit de equis Monaſterio pertinentibus, & de equis hoſpitum, ſi qui fuerint.*

AGAULIZARE. Vita S. Pirminii cap. 26. *Ut perſpicuè intelligere daret, quàm ſuavibus anima illa in cælo frueretur melodiarum cantibus, cujus in terra defuncto corpori animatæ materiæ* Agaulizaret *ſonus.*

☞ In veteribus Gloſſis MSS. *Agolizare, Applaudere.* Vox Græcæ originis forte ab ἀγλαΐζω, illuſtrem reddo, honeſto. Vel etiam ab αὐλίζω pro αὐλέω, tibiis cano & præpoſitione Latina *Ad*: quod haud inſolitum apud iſtius ævi Scriptores. Hîc autem de ſymphonia mirabili quæ ad B. Pirminii corpus audiebatur.

AGAUNUM, Celeberrimum ad inferiorem Valeſiæ limitem Monaſterium, à ſitu appellatum volunt, quòd inter ſaxa & rupes conſtructum ſit: *Agaunum* enim *accolæ, interpretatione Gallici ſermonis, ſaxum dicunt*, ut eſt in Hiſtoria S. Mauricii iſthic cum Thebæa legione interfecti. His conſentanea ſunt, quæ habet auctor Vitæ S. Romani Abbatis Jurenſis n. 1. *Quamvis ergo* Agaunus *veſter Gallico priſcoque ſermone, tam primitus per naturam, quàm nunc quoque per Eccleſiam, veridica præfiguratione, Petri petra eſſe dignoſcitur, &c.*

¶ AGAZO. Vide *Agaſo.*

¶ 1. AGEA. Gloſſ. Bituric. ex Iſid. l. 19. *Agea, via vel loca in navi per quæ ad remiges hortator accedit.* In Amalth. ex Feſto: *Ageia, Agea, Via in navi, quòd in ea quæque res agi ſolet.* Gall. *Pont, Tillac.* Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib. 4. cap. 13. apud Murat. to. 10. col. 1005. *Omnis in hac vindicta crudelitatis modus exceditur, omnis quidem pietas relegatur, imago mortis ubique prætenditur, ubique calcantur cadavera pedibus bellatorum,* Agea *carinarum ſpumanti cruore tingitur, rivus affluentis ſanguinis per foros egreditur; color maris ubique cæruleus hîc Siculorum cæde mutatur.* Utitur Ennius apud Iſidorum loco citato. Vide Scaligerum, & infrà *Agiama.*

¶ 2. AGEA, orum, *Victimæ quæ pro rebus agendis offerebantur.* Sic Calepinus ἄγος, unde pluralis ἄγεα, ſunt res ſacræ, piacula.

¶ AGEAR, *Ageator*, *Hortator remigum.* Iſid. Gloſſ. Gallis *Comite*, Italis *Aguzino*. In Gloſſ. Lat.Græc. *Agear*, παραμένων κὶ πάροδος πλοαὶς.

¶ AGECENCIÆ, vel AGENCIENCIÆ, pro *Adjacentiæ.* Charta Vandemiris apud Mabill. Diplom. pag. 472. *Simile modo donamus Badenaco ad Funtanellæ ad domno Petro, ubi domnus Vando in corpore requieſcit* cum AGECENCIIS *vel adpendiciis, tutum & integrum ſicut à nobis eſt poſſeſſum.* Hiſtoria Monaſterii S. Germani à Pratis. Inſtrum. pag. 5. col. 1. *Tutum & ad integrum cum* AGECIENCIIS *vel adpendiciis ſuis, ſicut à nobis præſente tempore eſt poſſeſſum.* Vide *Adjacentiæ.*

¶ AGEFRIE, pro *Agenfrida*, occurrit in Legibus Inæ MSS. Vide *Agenfrida.*

¶ AGEG. Charta donationis Rudeſindi Epiſc. pro Monaſterio S. Salvatoris de Cella-nova. tom. 3. Concil. Hiſpan. pag. 181. *Alias caſulas tredecim, quinque de Alchaz, ſex feray cardena, ſeptem barragan, octo cardena merayce, novem vermelia ex* AGEG. Fortè locus in quo vermelia.

AGELLARIUS, *Ruſticus, qui agrum colit*, Ugutioni. Vide *Agrarius.*

¶ AGELLUS. Gloſſ. Bituric. Eccleſiæ MS. *Agellus, nuntius, gaudium, vel ager parvus.*

AGENDA, Officium divinum, officium Miſſæ, ſacra Liturgia. Ita autem dicitur, quòd veteres *Agere Miſſas* dicerent, ut infrà obſervamus; nam *Miſſa* generatim primitus quodvis officium erat. Concil. Carthag. II. ſub Cæleſt. PP. can. 9. *In quibuſdam locis ſunt Presbyteri, qui---complurimis in domiciliis agant* AGENDA, *quod diſciplinæ incongruum cognoſcit eſſe Sanctitas veſtra.* Infrà: *Quiſquis Presbyter inconſulto Epiſcopo Agenda in quolibet loco voluerit celebrare, &c.* Eadem habentur in Cap. Caroli M. lib. 5. cap. 38. lib. 6. cap. 234. in Addit. 4. Lud. Pii cap. 49. & apud Ferrandum Diacon. cap. 90. ex Concil. Carthag. cap. 7. Incertum tamen, an his locis *Agenda mortuorum* intelligatur, quæ nudè *Agenda* dicebatur, uti mox obſervamus. S. Benedictus in Reg. *Cæteris verò* AGENDIS *ultima pars ejus orationis* (Dominicæ) *dicatur, ut ab omnibus reſpondeatur: Sed libera nos à malo.* Idem cap. 13. *Agenda matutina vel veſpertina non tranſeat.* Innocentius I. PP. Epiſt. 1. ad Decentium: *Quem morem vel in conſecrandis myſteriis, vel in cæteris* AGENDIS *arcanis teneat.* Sulpitius Severus de Vita S. Martini: *Admonet pro conſuetudine expectare in Eccleſia populum, illum ad* AGENDA *miſſarum ſolennia debere procedere.*

AGENDI DIES, in quibus *Agendæ*, ſeu Eccleſiaſtica officia peraguntur. Liber, cui titulus *Expoſitio Miſſæ. Hæ orationes duæ dicuntur, una ſuper Diptychos, altera poſt lectionem nominum, & hoc quotidianis, vel in* AGENDIS *tantummodò diebus.*

AGENDA DIEI, Officium diei ſeu feſti. Geraldus in Vita S. Stephani Grandimont. cap. 3. n. 17. *Exceptis Eccleſiaſtici officii regularibus debitis,* AGENDA *videlicet diei, & B. Mariæ, & fidelium defunctorum.*

AGENDA MISSARUM, apud Ægidium Monach. Aureæ-Vallis in Alberone II. Epiſc. Leod. c. 34. [Acta SS. Maii to. 3. pag. 220. D. *Inter Miſſarum porro* AGENDA.... *ſopor irrepſit.*]

AGENDA MORTUORUM, Officium vel Miſſa pro defunctis, in Synodo Carthaginenſ. II. can. 9. in lib. I. Sacram. Eccl. Rom. cap. 92. lib. 3. cap. 95. in Antiphonario S. Gregorii, & in veteri Kalendario Romano apud Allatium de Dominicis & hebdomadibus Græcorum pag. 1493. apud Joannem Abrinc. Epiſc. de Eccl. offic. &c. Inquiſitiones de Presbyteris cap. 89. apud Reginonem Eccleſiaſt. diſciplin. *Similiter ordinem & preces in exequiis atque Agendis defunctorum.* Gervaſius Tilleberienſis MS. part. 3. de Otiis Imperial. cap. 18. de quodam Epiſcopo: *Dum Agendam Mortuorum ſedulus orator paſſim deambulando cantaret.*

AGENDA, nudè, pro *Agenda Mortuorum* dicitur, ut auctor eſt Durandus lib. 7. c. 35. n. 1. Anaſt. Bibl. in S. Leone II. PP. *Hic fecit conſtitutum---ne Mauri quondam Epiſcopi* (Ravennatis) *anniverſitas, aut Agenda celebretur.* Beda in Vita S. Auguſtini: *Per omne ſabbatum à Presbytero loci illius Agendæ eorum ſolenniter celebrantur.* Vide Berengoſium Abb. lib. 3. de Invent. S. Crucis cap. 11. Guigonem in Statutis Cartuſienſ. cap. 11. §. 1. cap. 14. §. 1. 4. & Statuta antiqua ejuſd. Ordin. I. part. cap. 5. §. 35.

¶ AGENDA, nudè poſitum pro Veſpertinis precibus iiſque canonicis ſumi videtur in ſchedis Narbonenſibus pag. 427. ubi ſic legitur: *Et dixit per ſacramenta, quòd in die Martis ſancta nuper præterita non inveniebat filiam ſuam prædictam, quam amiſerat circa* AGENDAM, *ſive circa horam qua homines exeunt ab operibus propter defectum diei in ſero.*

AGENDA, *Liber Baptiſmatis vel Benedictionis*, Joanni de Janua: in quo ſcilicet officia Eccleſiaſtica continentur.

AGENDA CAPITULI, Totum id, quòd in Capitulari loco, ſeu Capitulo, vel legitur, vel tractatur. Ita præfert titulus in Collectario Burfeldenſi, ut auctor eſt Haëſtenus.

¶ AGENDA PACIS, Pacis conditiones, Gall. *Articles d'un Traité de Paix.* Fœdus MS. Alvredi & Guthurni Regum, apud Spelmannum in voce *Agenda. Hæc ſunt pacis Agenda quæ Alfridus Rex & Godrum Rex conſtituerunt.*

AGENDA REGNI, Negotia, res. Charta Ricardi I. Reg. Angl. apud Radulfum de Diceto in Imaginib. Hiſtor. pag. 659. *Præcipimus ut ſecundùm diſpoſitionem veſtram de omnibus* AGENDIS *Regni noſtri, tam de Caſtellis quam de eſcaëtis, abſque omni occaſione faciatis.*

¶ AGENEROTES, *Qui ſe ſanctificat.* Gloſſ. Bitur. Corrupta vox videtur eſſe ab ἁγίζω, Sanctifico, conſecro.

AGENFRIDA, Verus dominus, merus poſſeſſor: Anglo-Saxonibus aȝen-ꝼꞃiꞇea. Leges Inæ. cap. 50. *Si* (porcus) *non fuerit ibi ſæpius quàm ſemel, det* AGENFRIDA *ſolidum unum.* Saxon. habet aȝen ꝼꞃiꞇe, vel ꝼꞃiꞇea. Vide eaſdem Leges Inæ apud Bromptonum cap. 45.

AGENHINE, Anglis, *Familiaris* ſeu *famulus domeſticus.* Ita porro iis dicebatur, qui tertia nocte apud aliquem hoſpitatus erat: tunc enim tenebatur paterfamilias perinde de eo reſpondere, tanquam de ſui ipſius famulo, & illatas ab eo injurias reſarcire, ſi delinquentem Juſtitiæ non ſiſteret. Leges Edw. Confeſſ. cap. 27. *Si quis hoſpitaverit privatum vel alienum, qui Anglicè* Uncƿ *dicuntur, poterit eum noctibus habere duabus tanquam hoſpitem: qui ſi forisfecerit, non incurrat Dominus pro hoſpite....quem ſi tertia nocte hoſpitatus fuerit, & is alicui forisfecerit, habeat eum ad rectum, tanquam de propria familia, quod Anglicè dicitur* ꞇƿa niȝꞇ ȝeꞃꞇ, ðꞃiꝺ niȝhꞇ aȝen hine, id eſt, duabus noctibus hoſpes, tertia habitus eſt domeſticus: eſt enim aȝen, *proprius*, & hine *famulus.* Similia habet Bracton lib. 3. tract. 2. cap. 10. *Item ſecundùm antiquam conſuetudinem dici poterit de familia alicujus, qui hoſpitatus fuerit cum alio per tres*

noctes, *quia prima nocte dici poterit.* Uncuth (i. incognitus) *ſecunda verò* Guſt. (i. hoſpes) *tertia nocte* Hoghenehyne, i. familiaris, domeſticus famulus, eſt enim Anglis *hoine* & *hogh*, domus : hinc famulus. Leges Henrici I. c. 9. *Nemo ignotum vel vagantem ultra triduum abſque ſecuritate detineat.*

¶ AGENNENSIS Moneta. Vide *Moneta Baronum.*

¶ AGENNETUS, Gr. Ἀγέννητος, Ortus non habens, apud Tertull. cap. 35. adv. Valentin.

AGENTES dicuntur, qui rebus agendis præſunt, & à Proceribus iis præficiuntur. *Agentes potentum* in Concilio Aurel. IV. cap. 26. qua notione uſurpant Fortunatus in Vita S. Radegundis cap. 34. & Baudonivia in Vita ejuſdem S. Radegund. c. 6. *Agens domus*, apud Gregor. Turon. lib. 7. c. 42. qui *actor* lib. 9. cap. 35. *Agentes & miniſtri Monaſterii*, in Chronico S. Vincentii de Vulturno p. 687. *Agens Regis*, in Charta Odardi Dom. Harnenſis anno 1328. *Et ſe en ce cas li dis Sires, ou ſi hoirs eſtoient defaillans de faire de ce bonne Iuſtice, lidis Maires & Iurés ſe pourroient traire & doloir à l'*Agent *du Roy, & par l'Agent du Roy lidis Sires & ſi hoirs ſeront contraint à faire juſtice du meſfait, &c.*

Agentes, Officiales ac Miniſtri Regii, quorum munus *Actio* inde appellatur. Gregor. Turon. lib. 6. cap. 19. *Mittit nuncios Comitibus, Ducibuſque & reliquis Agentibus, ut collecto exercitu in Regnum Germani ſui irruerent.* Marculfus lib. 1. form. 11. *Ille Rex, omnibus Agentibus, &c.*

Agentes in Rebus, Qui Principis juſſis obſecundabant, eorum mandata in provincias perferebant, *Magiſteriani* etiam appellati, quòd ſub Magiſtro officiorum militarent. [Hinc in Gloſſ. Latino-Græcis MSS. *Agens in rebus* Μαγιςριανὸς dicitur.] Hieronym. in Abdiam cap. 1. *Eos enim, quos nunc Agentes in Rebus, vel Veredarios appellant, veteres Frumentarios nominabant.* Ejuſmodi Agentium in rebus paſſim mentio apud Scriptores, quos laudat Jacobus Gotofredus ad tit. Cod. Theod. de Agentibus in rebus, ubi copioſè de eorum munere, ſcholis, & privilegiis.

¶ AGENTI, pro *Agentes.* Præceptum Pippini Regis ap. Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. p. 26. col. 2. *Domeſticis, Vicariis, centenariis vel omnibus Agentis noſtris.*

¶ AGENTIA, Facultas agendi. Catalogus operum B. Raimundi in Actis SS. Junii to. 5. pag. 703. E. ccxxx. *Liber de exiſtentia & Agentia Dei contra Averroem.*

AGENTIAMENTUM, Inſtauramentum, ex Gallico *Agencement*, *Eſtorance* : in Conſuetud. Toloſæ part. 3. tit. de Dotibus. Tabulæ nuptiales Geraldi Fabri Domicelli D. manſi Milhagueti, &c. ann. 1315. menſ. Febr. *Item fuit dictum, quòd dictus nobilis Helias Fabri dabit pro oſculo ſeu* Agensamento *dictæ Andreæ futuræ ſuæ ſponſæ* 20. *libras in caſu prædeceſſus, &c.* [Conſuetud. Toloſæ rubrica de Dotibus art. 1. *Conſuetudo eſt Toloſæ ſeu uſus, quòd mulieres tranſducta per maritos ipſis viris præmortuis lucrantur ; & debent recuperare de bonis ipſorum maritorum dotes & donationes propter nuptias ſeu* Agentiamentum, *ubi conſtat de Agentiamento & de donatione propter nuptias.*]

AGER, Terræ, ſeu agri portio, certis limitibus & menſuris definita, quam alii *Acram* vocant. Math. Pariſ. ann. 1083. *Rex Willelmus miſit Iuſtitiarios per omnes Angliæ Comitatus, & inquirere fecit, quot* Agri, *vel jugera terræ, uni aratro ſufficerent per annum in ſingulis villis.* Lib. Rameſ. ſect. 245. *Terra unius hidæ, & terra* 28. *Agrorum.* Sect. 297. *In Houctonenſi Campo unum Agrum juxta viam.* Tradit. Fuld. lib. 2. trad. 224. *De terra culta atque arabili Agros* 54. Trad. 229. *In villa, quæ dicitur Aſchaa,* 80. *Agros propriæ hæreditatis.* Occurrit ibi iterum ſub fin. lib. 3. pag. 588. & to. 13. Spicilegii Acheriani pag. 289. Huc etiam ſpectare videntur verba Iſidori lib. 15. Orig. cap. 15. *Actum, provinciæ Bœticæ ruſtici, Agrum vocant. Agnam,* pro *Agrum*, habent hoc loco Gromatici ; eſt autem actus, ut ibidem definitur, menſura agri *latitudine pedum* 4. *longitudine* 190. Vide *Acra*, *Campus.*

☞ Varia occurrunt apud veteres Agrimenſores ; Agrorum ſecundum ſuas finitiones & figuras ſpectatorum nomina. Horum quædam ut pote obſoleta, aut etiam barbara hîc ſubjicimus.

¶ Ager Alluvius, Ager eſt quem paulatim fluvius in agrum reddit. Var. Aut. de Limitib. 230.

¶ Ager Citratus, Ultrato opponitur. Volater. de Front. 20. Var. Aut. de Limit. 236.

¶ Ager Compascuus, dictus qui à diviſoribus agrorum relictus eſt ad paſcendum communiter vicinis. Var. Aut. de Limit. 230.

¶ Ager Dextratus. Var. Aut. de Limit. 236. Volater. de front. 20.

¶ Ager Habens Caput Bubulum. Var. Aut. de Limit. 174. *Ager ſi Caput Bubulum fuerit, id eſt, duo trigona iſopleura juncta, &c.*

¶ Ager Lunatus. Var. Aut. de Limit. 175.

¶ Ager Rudis. Hyg. de Limit. conſtit. 136. *Agrum Rudem provincialem ſic aſſignabimus quemadmodum ſuprà dixi.*

¶ Ager Sinistratus. Volater. de front. 20.

¶ Ager Trigonus Isopleurus. Var. Aut. de Limit. 174. *Ager ſi fuerit trigonus iſopleurus habens tria latera per quæ ſexagenas perticas habeat, &c.*

¶ Ager Ultratus. Volaterr. de front. 20. *Ager citratus, Ultratus, &c.*

¶ Ager, Agrorum menſura. Vide *Acri* in voce *Acra.*

¶ AGERA Terræ, pro *Acra terræ*, in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 94.

AGERE. Capitula Herardi Archiep. Turon. c. 58. *Ut exequiæ mortuorum cum luctu ſecreto---fiant,--- & ut* 30. *diebus amici & parentes pro eis Agant.* Id eſt, *Agendam Mortuorum* faciant. Rabanus Maurus lib. contra Judæos cap. 53. ubi de S. Ambroſii cum Theodoſio concertatione de Judæorum Synagoga : *Atque ita obtinuit, ut illa, quæ ſtatuta fuerant, revocarentur : nec priùs ad altare accedere voluit, niſi fide ſua Imperator illum* Agere *debere teſtaretur. Cui Epiſcopus : Ergo Ago fide tua. Reſpondit Imperator : Age fide mea. Qua ſponſione iterata, ſecurus peregit Sacerdos divina myſteria.* Vide *Agenda*, & *Miſſa.*

AGERIENTIA, idem quod *Aiſantia*, de qua voce infrà agimus. Vetus Charta apud Mabillon. de re Diplomat. p. 472. *Villa cognominante in pago Camliacenſi cum omni merito vel* Agerientias *& ſoledetates ſuas, &c.* Occurrit eadem vox non ſemel ibidem.

¶ AGGAGOLA, } Vide in *Acucula.*
¶ AGGAGULA, } Vide in *Agagula.*

AGGAUDERE, pro *Adgaudere*, apud Petrum Venerab. Epiſt. 16.

AGGER, Iter publicum, Via Militaris. Gloſſ. *Agger, Strata, via publica.* Servius ad 5. Æneid. Agger *eſt media ſtratæ eminentia coaggeratis lapidibus ſtrata.* Ammiano lib. 18. & 19. *itinerarius Agger. Agger publicus*, in leg. 2. Cod. Th. Ne quis in palat. maneat : & leg. 4. & 5. Cod. eod. de Itinere muniendo. Et eidem Ammiano, Bedæ in Martyrol. 4. id. Oct. in Actis Martyrii SS. Cantii & Cantiani

&c. Vide Bergerium lib. de Viis Imperii.

Agger Terræ *propter finem fundorum antiquitus ingeſtus*, in Lege Bajuvar. tit. 11. §. 3.

¶ AGGESSIONES Viarum, pro *Aggreſſiones viarum*, id eſt, vis illata viatoribus. Charta Jacobi Regis Aragoniæ to. 8. Spicil. Acher. p. 270. *Exceptis homicidiis, raptibus virginum... & latrociniis publicis ſive* Aggessionibus *viarum & itinerum publicorum, & crimine furium, &c.*

¶ AGGESTA, *Machinæ genus apud Romanos.* Laur. in Amalthea ex Synodo Nicena.

AGGESTUS. Anonymus in Vita S. Baſoli Confeſſ. cap. 10. *Uſque hodie obſervatur, ut ſi fuerit in præfato ſaltu promota qualibet venatio, & intra* Aggestum *illius ſilvulæ hinc & inde prominentem ingreſſa fuerit, nec canis, nec venator quilibet poſtea illam proſequi audebit.* Eadem habet Adſo Monac. in ejuſdem Sancti Vita cap. 23. ubi *Aggeſtum*, vel *Aggeſtus*, videtur eſſe ambitus, ſeu incinctus ſilvæ, *aggere* quodam munitus, quomodo Tacitus *aggeſtus* uſurpat. *Aggeſtum petrarum*, apud Jul. Frontinum de Coloniis. *Aggeſtus ex ramis arborum diverſarum, & junco, & manipulis conſtructus*, apud Ammianum lib. 20. Id præterea teſtatur Procopius lib. 2. de Bello Perſico cap. 26. qui ejuſmodi *aggeres*, Romanis ἄγεστα dici auctor eſt, quem locum laudat Suidas in verbo ἄκεσσα, ubi Meurſus ἄκεστα reſtituit. Certè ἄκεσσα etiam legitur in Gloſſ. Gr. MS. Regio cod. 2062. ubi eadem verba, quæ Suidas, habet. Vide Aurel. Victoris Epit. in Caligula, Scriverium ad Vegetium pag. 585. & Meurſium. Ab hac voce nata, ni fallor, apud nos, in quibuſdam provinciis vulgaris loquendi formula: *Sçavoir les Agés d'une maiſon, ou d'une ville*, pro ſcire vias ac itinera. Niſi potiùs *ab Agea, via in navi dicta*, ut eſt apud Feſtum & Iſidor. πάροδος πλοίου. in Gloſſ. Lat. Gr.

¶ AGGINARE, Explicare. Gloſſæ Iſidori: *Agginantes, explicantes.* Feſto *Aginatores ſunt qui parvo lucro moventur*; ubi Scaliger ex Gloſſis: *Aginat*, στρατεύεται, *Aginare*, στρατεύειν. Sed Martinius in Lex. Philol. legendum cenſet, τρακτεύεται & τρακτεύειν, *tractare*; hoc enim, inquit, latinum verbum tranſiit in uſum Græcorum recentiorum. Vide *Aginare.*

AGGLATA, [Quivis agri modus.] Vide *Occlata.*

¶ AGGLINATUM, *Obliquum, curvum*, Gloſſ. Bitur. ſcil. pro *Acclinatum.*

AGGRANTIA. Vita B. Rogerii Abb. Ellantii in diœceſi Remenſi cap. 10. *Mortuus denique erat ſibi, ut omnibus viveret, omnibus ſubveniret: multam proinde* Aggrantiam *ſparſerat vir ille ſanctus, quem ſic affecerat ſollicitudo fraterna caritatis.* Ubi fortè leg. *fragrantiam.* Galli dicerent: *Il avoit laiſſé une bonne odeur de ſoy.*

¶ AGGRATIARE, Parcere, condonare, Gall. *Accorder lettres de grace ou de pardon, Faire grace.* Hiſt. Comitum Loſſenſium, Leodii 1717. part. 3. pag. 164. *Habetque in locis & pagis prædictis jus Aggratiandi ſuper delictis quibuſcumque.* Hinc

¶ AGGRATIATIO, quo jus veniam aut abolitionem criminis concedendi ſignificatur.

¶ AGGRAVARI, Eſſe in ultimis, extremum ſpiritum agere, Gall. *Etre à l'extremité.* Breviarium Hiſt. Piſanæ ad an. 1156. apud Murat. to. 6. col. 171. *Guillelmus Rex Siciliæ in magnam infirmitatem cadens, per tres menſes ita* Aggravatus *eſt ut mortuus ab omnibus crederetur & totum regnum perdidit.*

AGGRAVATIO, Repetita & iterata excommunicatio. Vide Statuta Synodalia Nicolai Epiſcopi Andegav. ann. 1272. c. 4.

¶ AGGRAVATUS, Is in quem propter contumaciam gravior exſecratio ſeu excommunicatio lata eſt. Baluz. Hiſt. Geneal. Arverniæ. to. 2. pag. 862. in Statutis Synodal. Bertrandi de Turre Epiſc. Tull. an. 1359. art. 74. *Parrochialium Eccleſiarum Rectores . . . habeant regiſtra, in quibus nomina nominatim excommunicatorum & nominatim interdictorum,* Aggravatorum, *Reaggravatorum. . . ſcribant.* Statuta Synodal. Eccleſ. Eduenſis apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 516. *Excommunicatos, Aggravatos & Reaggravatos . . . publicè denuntient.* Miræi Opera Diplomatica, edit. 2. to. 1. pag. 228. ex Charta Canonicorum S. Martini Ultraject. pro Richardo domino de Merode: *Et bonorum & jurium Eccleſiarum noſtrarum excommunicatus,* Aggravatus *& interdictus, invocato etiam contra eundem auxilio brachii ſæcularis.*

¶ AGGREARE, Gratum habere, ex Gall. *Agréer.* Rymer. to. XI. pag. 519. *Nos tamen, certis de cauſis & conſiderationibus nos ſpecialiter moventibus,* Aggreavimus, *concenſimus & permittere volumus, &c.*

¶ AGGREDULA. Vide *Accredula.*

AGGREGARIUS. Thwroczius in Uladiſlao Rege Hungar. cap. 24. *Poloni & Sclavi, quos præda delectabat, Aggregario milite muniti, &c.* Videtur legendum, *ac gregario.*

¶ AGGRESSATUS, Incœptus, inchoatus. Epiſtola Ludovici Imperat. ad Arnonem Salzburgenſem Archiep. in Maceriis Inſulæ Barbaræ: *Sacrum & memorabile concilium divino nutu noſtroque ſtudio in Aquisgrani palatio nuper Aggreſſatum, &c.* Eadem habentur apud Miræum to. 1. pag. 7. edit. 1723.

¶ AGGRUNDA, *Protectus*, ἐκθέτης ὁ ἐξώστης, in Gloſſ. Lat. Græco MSS. At ſi vim vocum Græcarum ſpectes, eſt *expoſitor*, & *expulſor.*

¶ AGIA, pro *Hagia* vel *Haïa*, Silva, vel pars ſilvæ, quam *haïs* ſeu ſepibus muniebant ad feras includendas. Hiſt. Beccenſis Monaſterii MS. p. 10. & 167. *Eidem quoque Monaſterio tradidit idem Wido Comes Agiam de Monte-malo.* Vide *Haga.*

¶ Agia, iterum pro *Haïa*, Sepes, Gall. *Haie.* Inſtrum. an. 1276. ex Chartul. minori S. Benigni Divion. *Item ſuper medietatem totius prati de Demois quæ ad partem meam devenit prout ſe ingerit à metis ibi poſitis uſque ad motam ſuper illud totum ſcilicet quod ibi habebat dictus Odo pater meus uſque ad* Agiam *manſi.* Et in alio venditionis Inſtrumento ejuſdem anni 1276. *Quare dictas decem eminas bladi percipiendas & habendas . . . . . aſſedi nomine meo & hæredum meorum ſuper ea quæ inferiùs continentur. Primò ſuper totam domum meam . . . . prout illa domus & ejus pertinenciæ ſe ingerunt ab* Agia, *quæ eſt retrò prout manſis ſe importat uſque ad Agiam horti domûs & bordæ.* Charta Oliverii Abbatis S. Johannis Angeriacenſis an. 1307. ex Chartular. ejus Monaſt. p. 227. *Necnon* (aſſerebamus nos habere) *& paſcua ad omnia animalia dicti Prioratus depaſcenda, venationemque ad omnes feras cum canibus vel aliàs cum retibus, cordis & inſtrumentis quibus expedire videbitur; & jus ſcindendi quaſcumque arbores dictæ foreſtæ pro* Agiis *ibidem ad venandum pro libito voluntatis ac Prioris noſtri dicti Prioratus; nomine ejuſdem Prioratus eſſe & fuiſſe in poſſeſſione pacifica omnium præmiſſorum.* Charta Joannis Morelli pro Monaſt. S. Joannis Angeriac. an. 1309. ex eod. Chartulario p. 238. *Necnon habent & habebunt venationem & poterunt venari liberè jure ſuo ad omnes feras cum canibus vel aliàs cum quibuſcumque,*

cumque retibus, cordis & inſtrumentis quibus placue-rit vel expedire videbitur ad venandum, ut quodlibet venationis genus exercendi, quotienſcunque & quantumcunque voluerint pro libito voluntatis; & jus ſcindendi quaſcunque arbores in dicta foreſta pro Agiis *faciendis, quantumcunque voluerint pro libito voluntatis, quercu tamen excepta & excerpta guarena, de bocheto à via cava versùs bochetum.* Vide *Haïa* in *Haga*.

¶ AGIA Anastasis, voces Græcæ, ſancta Reſurrectio. Appendix ad Agnelli librum Pontif. apud Murator. to. 2. p. 213. col. 1. B. *Vacante ſancta matre noſtra Ravennate Eccleſia, quæ Agia nominatur Anaſtaſis, ob privationem Pilei ſuprà nominati.* Hic Pileus Archipræſul multùm vexarat Eccleſiam Ravennatem.

AGIÆ, *Glandolæ*, in Gloſſis Iſidori [ſic & Pith. Excerpt. niſi quòd in his legatur *Agia.*]

AGIAMA. Breviloq. Agiama, *dicuntur quædam loca in navibus, quæ per artationem remorum veniunt, vel dicuntur foramina, per quæ hortator remos accedit.* [Vide *Agea.*]

¶ AGIBILIA, Negotia, Gall. *Affaires.* S. Petrus Cæleſtinus dicitur *Inexpertus in Agibilibus* to. 4. SS. Maii p. 458. *Vir moribus & ſcientia conſpicuus, expertus in Agilibus*, apud Rymer. to. 4. p. 570. Occurrit eadem vox in Formulari Anglic. Thomæ *Madox* p. 336. in Actis SS. April. to. 2. p. 588. &c.

¶ AGIBILIS, *Induſtrius, acer, ſtrenuus, velox*, in Goclenii Lexico Philoſ. Catholicon Latino-Francicum: *Agibilis, Faiſable, Agibilitas, Faiſableté, Agibiliter, Faiſablement.*

¶ AGICIS. Vide *Ajacis.*

AGILD, ex Saxonico ægild, aliàs orgild, *Inſolutus, Inultus, ſine compenſatione*, talis & tam ſceleratus, ut ob hujus interfectionem pretium, quod *Weregildum* vocant, non exigatur. Leges Alvredi cap. 16. *Si Utlaga efficiat, ut occidatur, pro eo quòd contra Dei rectum, & Regis Imperium ſtet,--- jaceat Agild.* In Legib. Kanuti Regis cap. 88. *Si quis cum inter agendum perimat, Agilde jaceat.* In Legibus Henr. I. cap. 88. corruptè habetur *Egilde*, pro *Agilde.*

¶ AGILITER, Facilè. Vita S. Catharinæ Senenſis April. to. 3. p. 956. *Cæterùm quid paſſa ſit à dæmonibus, non Agiliter poteſt referri.*

¶ AGILLARIUS, Bubulcus ſeu bubulcorum præfectus, à Græco ἀγέλη, Armentum, Anglis veteribus *Heyward* vel *Herd-ward.* Hic domino fidem facere & jurare tenebatur: de cujus Sacramenti formula Kennettus loquitur in Gloſſario ad calcem Antiquit. Ambroſden. Idem ibidem p. 534. ad ann. 1399. *Quoddam pratum viride, quod vocatur Heywards-mere, eo quòd pertineat ad officium* Agillarii *domini l'Etrange.* Ratione hujus officii ab aliis domino debitis ſervitiis immunis erat Bubulcus; hinc in Chartulario Glaſton. MS. fol. 40. *Sunt ibi ſexdecim cotarii, quorum alii ſunt Bubulci domini, alii ſunt Paſtores, qui ſi non eſſent, deberet quilibet unum opus ſingulis ſeptimanis per annum.* Præerat Agillarius variis agrorum operibus & operariis. Laudatus Kennettus ad ann. 1425. p. 576. *Et in ſolutis diverſis hominibus & fœminis primo die menſis Julii conductis ad ſarculandum diverſa blada, ut patet per talliam contra* Agillarium *hoc anno* 14. *ſol.* 10. *den. &c.* Hujus verò ſtipendium anno tertio Henrici VI. erat 13. ſol. 4. den. *Et in ſtipendio Roberti Clerk Agillarii hoc anno* 13. *ſol.* 4. *den.* apud eund. Kennettum p. 576.

AGILOLFINGI, dicti qui erant de genere Ducum Bavariæ, in Lege Bajvvar. tit. 2. cap. 20. ex quibus, Regum noſtrorum indulto, eſſe debebant Duces omnes Bavarici, ab ipſiſmet Regibus electi, & conſtituti, §. 3. Chronicon Fredegarii cap. 52. *Quidam ex proceribus* (Auſtriæ) *de gente nobili Ayglolfinga, nomine Chrodoaldus.* Ditmarus lib. 5. p. 55. ait, *Bavarios ab initio Ducem eligendi liberam habuiſſe poteſtatem.* Ab Agilolfingis iſtis Welphones prodiiſſe exiſtimat Rhenanus lib. 2. Rer. German. p. 88.

1. AGINA. Tabularium S. Cyrici Nivern. ann. 8. Roberti Reg. Ch. 60. *Ermendricus & uxor ſua Oolgardis, & Aalgardus & dilecta illius Agina, communiter vendimus, &c.* Infrà: *S. Stephani & uxoris ſuæ Guthurgis, & Ermendrico & conjuge ejus Oolgarde, & Aalgardi & Amabile ejus* Agine, *qui hanc venditionis cartam fieri & firmari rogaverunt.*

☞ *Agina* non alia videtur quàm uxor, à Græco γυναι, Mulier, fortè ſic dicta.

¶ 2. AGINA, Trutinæ ſcapus, quòd eâ menſura ponderis agatur. At, Feſto eſt foramen, in quo inſeritur ſcapus trutinæ & in quo vertitur. Hinc

¶ AGINARE, Negotiari, ſcil tractando *Aginam.* Item Iſidoro, explicare. Gloſſæ MSS. S. Andreæ Avenion. *Aginare, Feſtinare.* At in Gloſſis Lat. Græc. MSS. *Aginare* idem eſt ac Ducere, militare, exercitui præeſſe: *Aginat*, ϛρατεύει. Vide *Agginare.*

¶ AGINATORES, quos ab *Agina* dictos ait Feſtus, Laurentio in Amalthea ſunt, *Aurigæ, qui ludis circenſibus ſe exercebant, & qui parvo lucro moventur.*

AGINNENSES, Hæretici, qui vulgò Waldenſes, apud Robertum de Monte in Chr. ann. 1178. ab Aginno Occitaniæ urbe.

AGIOPELAGUS, *Mare Cycladum*, Æthico, corruptè pro *Ægæopelagus*, ex quo *Archipelagus* poſtmodum formatum. Mappa mundi tom. 2. Geſtorum Dei per Francos p. 287. *Et illud mare in aliqua ſui parte vocatur Agios pelagos, quod apud nos ſonat ſanctum mare.* Sanuto Epiſt. 20. *Lazopelagus dicitur: Ygiopelagus*, apud Anonymum Barenſem an. 1055. Porro Domini Eubœenſes, ſeu Nigriponti, *Duces* ſe ſe inſcripſiſſe *Agiopelagi*, obſervatum olim à nobis in Hiſt. Gallo-Biſantina lib. 8. n. 31. Αἰγαιοπέλάγη τῶν ἀρχῆς mentio eſt in Menæis 12. Martii in S. Theophane.

¶ AGIOSYMANDRUM, Græcis recentioribus aliiſque Chriſtianis ſub Turcica tyrannide degentibus, dicitur inſtrumentum ligneum, quod campanæ loco in convocandis cœtibus adhibere coguntur; cùm campanarum uſus ne forte ſono earum, ad rebellionem homines concitentur, à Turcis prohibitus ſit. Ab ἅγιος, Sanctus & σημαίνω, Significo. Sic Hofmannus in Lexico.

¶ AGIPES, Agipedius. Vide *Acupedium.*

¶ AGIRRISIS, Videtur eſſe vel pars meſſis vel cenſus annuus ab eo ſolvendus qui ex agro non ſuo fructus percipit. Notitia de terra Flaiaco ex Chartul. Abbatiæ S. Joannis Angeriacenſis p. 28. *Quòd ſi partem ſuam Vindocinenſes Monachi propriis laboribus & propriis bobus excolere nollent, Monachi S. Joannis eam excolerent &* Agirrisim *Vindocinenſibus redderent.*

AGISCUS. Charta Rudeſindi Epiſcopi Dumienſis æræ 930. apud *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 5. pag. 424. ubi de miniſteriis ſacris: *Calices argenteos,---ſignos cum* Agiscos *duos, & tertium miniſtrandiſſimum, campanas duas, cingulos auro gemma-*

matos duos, *&c.* Ubi *Agiſcus* videtur poni pro *anſa.*

AGISTARE, Adgistare, Agistator, Agistamentum, voces Scriptoribus Anglicis ſat frequentes, à Gallico *Giſte.* Eſt autem *Agiſtare*, animalia ſeu pecora in ſilvam immittere, quò ibi jaceant, & paſcant, certa anni tempeſtate, in deſignatis ab Agiſtatoribus locis: Galli *Giſter* dicunt. Ita

Agistare *boſcum*, *ſilvam*, *campum*, eſt certum pecoris numerum, compaſcendi jus habentibus, aſſignare in boſco, ſilva, aut campo. Capitula Placitorum Coronæ Regis apud Hoved. in Ric. I. pag. 784. *Item præcipit --- quòd 4. ponantur Milites ad Adgiſtandos boſcos ſuos, & ad recipiendum pannagium ſuum.* Mox: *Item præcipit, quòd nullus Adgiſtet boſcos ſuos infra metas foreſtæ ſuæ antequam boſci eorum Adgiſtentur.* Charta Foreſtæ Joannis Regis Angl. apud Pariſium: *Unuſquiſque liber homo Agiſtet boſcum ſuum in foreſta pro voluntate ſua, & habeant pannagium ſuum.* Vide Fletam lib. 2. cap. 41. §. 31.

Agistare *animalia*, in boſcum aut foreſtam immittere, in Fleta lib. 2. cap. 41. §. 15. Inquiſitiones de forisfacturis foreſtæ in Additam. ad Matth. Pariſ. cap. 12. *Inquiratur etiam de equis, equitiis, & aliis averiis* Agistatis *infra foreſtam Regis, per quæ paſtura foreſtæ nimis oneratur.* Ibidem: *Inquiratur qui foreſtarii cœperint finem pro diverſis animalibus Agiſtandis. Agiſtare porcos*, in Monaſtico Angl. tom. 2. pag. 230.

Agistare, Penſionem imponere, tributo onerare: metaphora ducta à boſcis, aut foreſtis, quæ paſcuis ſunt obnoxiæ. In Actis Forenſ. Edw. I. Regis Angl. apud Seldenum in Mari clauſo lib. 2. pag. 191. occurrit mentio *terrarum, ad cuſtodiam maris Agiſtatarum*, i. ut interpretatur idem Seldenus, *penſione ſeu tributo onuſtarum.* Et apud Spelmannum in Ordinat. Mariſci *de Runney*, dicuntur *terræ Agiſtatæ*, quarum poſſeſſores ripas ſeu aggeres vicinos contra impetus aquarum munire tenentur. Neque alio ſenſu Hiſtoria Fundationis Prioratus de Wigmore in Agro Hereford. Gallicè ſcripta, to. 2. Mon. Angl. p. 215. *Et pur plus toſt haſter cel ranzon, ſi pria il qu'il vouſiſt granter pur mettre un Agiſtement d'argent ſur ſa gent.* i. ut promptiùs liberationem ejus procuraret, petiit licentiam ſibi dari pecuniam à vaſſallis ſuis corrogandi.

Agistator, qui paſcuis ſilvaticis præeſt, & ne ultra metas præſcriptas animalia evagentur, aut ultra diem præſtitutum paſcant, invigilat. Charta Joannis Regis Angl. de Foreſta, an. 1215. *Agiſtatores noſtri debent accipere panagium ſuum.* Monaſticum Angl. tom. 1. pag. 939. *Extra omnem poteſtatem foreſtariorum, viridariorum, regardatorum,* Agistatorum, *& omnium aliorum baillivorum foreſtæ noſtræ.* Vide Fletam lib. 2. cap. 41. §. 3. & Manwodum in Legibus Foreſtarum cap. 11. fol. 80.

Agistamentum, jus paſcendi animalia in boſcis, aut foreſtis. Hoved. loco citato: *Eſt ſciendum, quòd incipit* Adgistamentum *dom. Regis 15. die ante Feſtum S. Michaëlis, & durat 15. diebus poſt feſtum S. Michaëlis.*

¶ Agistamentum, Alia notione, videtur eſſe tributum propter jus paſcendorum animalium in ſilvis exactum. *Madox* Formulare Anglic. Charta DCXCVII. *Salva in tota vita mea communia paſturæ ad decem jumenta cum eorum ſequela trium annorum, paſcencia in eadem foreſta toto tempore anni ſine* Agistamento *vel impedimento, exceptis pratis & clauſis factis vel faciendis: & ſalva mihi communia paſturæ ad triginta averia mea propria de Melborbis & Peraſton, paſcencia in eadem foreſta per totum annum ſine* Agistamento. Hæc vox eodem ſenſu pluries repetitur ibidem.

AGITARIUM, Cunabulum, quòd ad infantes ad ſomnum provocandos agitetur & moveatur. Vita S. Pardulfi cap. 18. *In Agitario, quod vulgò Berciolum vocant, pannis conſtrictum impoſuit.*

¶ AGITATIO, Ceremoniæ, nempe in ſacrificiis quibuſdam vet. Teſt. genus fuit, quorum oblatio fiebat *Agitatione* verſus Orientem, Occidentem, Meridiem & Septentrionem ad oſtendendum in quatuor mundi partibus debere ſacrificia ad laudem Nominis Divini offerri. Hofmannus in Lexico univerſali.

AGITATORES, Aurigæ, *qui agitandi munus exercent* in leg. 3. Cod. de Scenicis, qui equos currules in Circo agunt & agitant. Gloſſ. Gr. Lat. ἐλάτης ἵππων. *Agitator.* Gloſſ. Lat. Gr. *Auriga, Agitator*, ἡνίοχος, ἐλάτης, Ita emendo, pro *agitur.* Lamprid. in Commodo: *Voluit etiam in Circo quadrigas Agitare.* In Curſibus publicis *animalia publica fuſte Agitari* vetantur in leg. 1. C. de Curſu publico. Recenſentur autem *agitatores*, ut & pantomimi & hiſtriones, inter viles perſonas ac inhoneſtas, in leg. 5. C. de Spectaculis. [Atque apud Romanos ex eo erant numero ſervorum, è quibus dominus non voluptatem ſolùm, ſed & lucrum facere, operas illorum locando, conſueverat.] Proinde ii ſunt, de quibus hæc habet Concilium Arelatenſe I. ſub Silveſtro PP. can. 4. *De Agitatoribus, qui fideles ſunt, placuit eos, quandiu Agitant, à communione ſeparari.* Eadem ſtatuuntur in Concil. Arelat. II. an. 452. can. 20. ubi *Agitatores, ſive Theatrici, dicuntur.* Capit. 3. Caroli M. incerti an. c. 1. & lib. 7. cap. 105. novæ Edit. 142. *Nec ad pugnam properarent, nec arma ferrent, nec homines --- necarent, nec* Agitatores *ſanguinum fierent, &c. Agitatores* autem ideo proſcribuntur, quòd plerique ex iis magicis artibus uti crederentur, ut adverſariorum ſuorum equos in certamine frangerent & impedirent, ſicque palmam conſequerentur: quod ex leg. 9. Cod. de Malefic. colligitur, præterea ex S. Hieronymo in Vita S. Hilarionis, Ammiano lib. 26. & ex Senatore lib. 3. Epiſt. 51. [*Agitatorum* quoque meminit Paulus Juriſconſultus l. 43. FF. de Action. emt.]

AGIUS, Ayus, ἅγιος, Sanctus. Charta Edmundi Reg. Angl. in Monaſt. Angl. pag. 15. 17. *Ego --- triumphalem trophæum Agiæ Crucis impreſſi.* Et pag. 122. *Agio & alto Domino Zabaoth regnante.* Adde Ingulphum pag. 882. S. Bonifacius Epiſcopus Moguntin. Epiſt. 1. *Agiis fruſtratis, &c. Agius Pontifex*, in Vita S. Audomari cap. 1. 3. Utitur etiam Fridegodus in S. Wilfrido cap. 6. Ex his emendanda formula 15. ex Baluzianis: *Agino Salomon pro ſapientia bene ſcripſit hanc ſententiam, &c.* Legendum enim *agio*, vel *agios*, aut *agius.* [Vide Miræi Opera Diplomat. edit. 2. pag. 1141.]

Ayus, pro *Agius*, Papias: *Aius, Sanctus.* Breviloq. *Aios* Latinè, *i. Agios* Græcè. Stephanus Epiſcopus Leod. in Vita S. Lamberti cap. 2. *Eodem tempore Ayus Pontifex Theodardus, &c.* Ubi loci fallitur Chapeauvillus, qui nomen proprium eſſe putat. Et cap. ſeq. *ſanctus* dicitur *Theodardus.* Vide Triumphum S. Remacli lib. 2. cap. 36. Glaber lib. 4. cap. 6. *Exclamavit, ut Chriſtianis mos eſt, --- Aios, Kyrie eleiſon.* [Expoſitio brevis antiquæ Liturgiæ Gallic. inter Anecd. Marten. tom. 5. col. 91. Aius *verò ante Prophetia pro hoc cantatur in*

Græca lingua, quia prædicatio Novi Teſtam. in mundo per Græca lingua proceſſit... Incipiente Præſule Eccleſiæ Aius *pſallet dicens Latino cum Græco, ut oſtendat junctum Teſtamentum Vetus & Novum.* Et col. 93. *De Aius ante Evangelium* habetur: *Tunc in adventu S. Evangelii claro modulamine denuo pſallet* Aius *in ſpecie Angelorum ante faciem Chriſti ad portas inferi clamantium: Tollite portas principes veſtras, &c.*]

¶ AGLA, Baculus vel Sceptrum officii & dignitatis Tribuni militaris apud Turcas, ut docet Leunclavius, teſte Spelmanno in voce *Drungus*, vel *Druncus*. Hinc

¶ AGLARI, vel Aglarii, pro Tribunis militum dicuntur apud eoſdem.

¶ AGLATA, pro *Oglata*; quod fortè idem eſt atque *Olca*, Terræ portio arabilis & ſepibus clauſa. Charta anni xiv. Regni Caroli Regis Franc. & Longobard. Patricii Romani Indict. ix. in magno Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 24. v°. *Villas cum caſis adſtantibus vel diſruptis, una cum ſtillicidiis & luminaribus earum, curtis,* Aglatis, *exiis, vineis, campis, pratis, &c.* Vide *Oglata*.

¶ AGLOMA, Victima, hoſtia. Gloſſarium Latino-Græcum MS. *Agloma*, ἱερεῖον. Puto legendum *Agonia*, quod vide num. 2.

AGMANILE. Vide *Aquimanile*.

AGMEN. Charta Hiſpanica æræ iiii. apud Antonium de *Yepez* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 3. *Pro Eccleſia parrochitana, vocabulo S. Mametis, territorio Melgare, ſuper* Agmen *vocitato Cea, quæ fuerat diruta ab Iſmaëlitico hoſte, &c.* ubi ſcrib. *Amnem*, vel *flumen*.

¶ AGMENTARE, Augere, Gall. *Augmenter*. Occurrit ſæpius in veteribus Inſtrumentis. Litteræ Sugerii an. 1130. apud Felibian. Hiſt. San-Dionyſ. pag. xcvi. *Cotidianum ſex ſolidorum generale* iv. *ſolidis, ut decem fiant, ad refectionem eorum Agmentamus.*

AGMINALES Equi, in leg. 18. D. de Muneribus & onerib. *Patrimoniorum munera duplicia ſunt: nam quædam ex his muneribus, poſſeſſionibus, ſive patrimoniis indicuntur, veluti* Agminales Equi, *vel mulæ, & angariæ, atque veredi.* In Leg. 4. & 6. Cod. Theod. de Curſu publico, *Agminales ſeu paraveredi* dicuntur, ita ut *agminales* iidem ſint qui *paraveredi*. *Agminales* autem vocatos probabile eſt, quòd gregatim, ἀγεληδὸν, *agminatim*, prope civitates nutrirentur & haberentur ad curſus publicos.

¶ AGMYNDALA, pro *Amygdala*, Gall. *Amande*, in Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 98.

¶ AGNA, Menſuræ genus in agrorum dimenſione. Colum. lib. 5. cap. 6. *Actus quadratus, undique finitur pedibus* cxx. *hæc duplicatum facit jugerum & ab eo quod erat junctum jugeri nomen uſurpavit. Sed hunc actum ruſtici Bœticæ provinciæ* Agnam *vocant.*

AGNAFUS, Fullonem non expertus, ex Græco ἄγναφος, ἄγναπτος. Vetus Charta Cornutiana à Suareſio edita: *Necnon & in palliis pallium holoſericum Agnafum auroclavum.*

AGNATIO, Agnitio, Liberi. Lex Wiſigoth. lib. 10. tit. 1. §. 17. cujus titulus eſt: *De mancipiorum Agnitionibus dividendis: Hac rationabiliter naturæ lege compellimur.* Agnitionem *ancillæ, quæ ſervo alieno juncta pepererit, inter utroſque dominos æqualiter dividendam.* At lib. 3. tit. 2. §. 4. habetur *Agnatio*, id eſt, nati, liberi: *Agnatio autem ſervi domino computetur.* Ita etiam in Edicto Theoderici Regis §. 65. *Quoties ſe ancillæ ingenuus, aut originarius, aut ſervus fortè miſcuerit, neceſſe eſt ut omnis matrem ſequatur* Agnatio, *id eſt, filii omnes ad dominum ancillæ pertineant.* Adde leg. un. Cod. Th. de Inquilinis & colonis, & cap. ult. Capitularis an. 829. Teſtamentum S. Aredii: *Nec non & mancipiola hæc & Agnitio eorum inferiùs comprehenſa, &c.* Ita ibi non ſemel, apud Mabillonium in Analectis tom. 2.

Agnationis charta; qua dominus ſervi, cui ſe ingenua junxit, illis indulget, ut qui ex eis naſcentur, liberi permaneant. Hujus formula habetur apud Marculfum lib. 2. cap. 29. Vide Senatorem lib. 7. Epiſt. 40.

¶ AGNECTEN, Vox Belgica ſignificans munera dare die feſto S. Agnetis. De Tranſlatione S. Pontiani Spoleto Ultrajectum tom. 1. Januarii pag. 935. F. *Viget etiamnum Ultrajecti, etſi publicè abdicatis Eccleſiæ Catholicæ facris, conſuetudo hoc die xenia largiendi; quibus octavo pòſt die, feſto S. Agnetis, mutua repræſtantur: hocque Poncen &* Agnecten *vocant, quaſi dicas ad ſancti Pontiani ſanctæque Agnetis honorem munera impertiri.*

¶ AGNELLARE, Agnum procreare, Gall. *Agneler*. Chartularium Parthenonis SS. Trin. Cadom. fol. 49. *Si bidentes Agnellant eaſdem bidentes cum agnis ſuis obſervabit.*

AGNELLARII, Quibus agnorum nutriendorum cura incumbit. *Agnellaria*, locus, ubi agni educantur. Statuta antiqua Ord. Carthuſienſis 2. part. cap. 19. §. 8. *Et auferitur præciſè omnis ſpes diſpenſandi ſuper poſſeſſionibus vel reditibus extra terminos habendis: niſi tam urgens & inevitabilis neceſſitas, quod in majus detrimentum inde accideret. Quòd ſi ſtatutum tam ſolenniter firmatum rumperetur, & niſi fortè in* Agnellariis *& cellariis, ubi magna neceſſitas appareret, &c.* Infrà §. 11. *In terris* Agnellariorum *nemo præſumat facere aliquam culturam ſine licentia Capituli Generalis, excepto quòd hortus ibi poterit haberi.*

AGNELLINI Panni, Ex Gall. *Peaux d'agneaux*. Statuta Cluniac. Petri Venerab. cap. 16. *Nullus fratrum noſtrorum Pannis --- qui appellantur* Agnellini, *exceptis Theutonicis, & iis adjacentibus Monachis --- veſtiatur.* Charta an. 1288. apud Perardum in Burgundicis pag. 562. *Pro quolibet jacco lanarum & Aignelinorum.*

¶ AGNENOTES, *Qui ſe caſtificant.* Gloſſ. Bitur. à Græco, ἁγνὸς, *Caſtus*.

AGNILE, ut Ovile, agnorum ſtabulum. Gloſſ. Gr. Lat. MS. ἀγνων ὁ τόπος, *Agnile*.

¶ AGNIMA, Vas menſarium. Vide *Servitium menſæ*.

AGNINA, Caro agni, ἄρνειον κρέας, in Gloſſ. Græc. Lat. Anna Comnena lib. 8. Alexiad. pag. 230. ἀλλ' ἡλίȣ ἀνατέλλοντος λύκȣ ἢ ἀρνίȣ κρέας ἐδόμεθα. [Hac voce uſi ſunt melioris latinitatis Auctores. Horat. Epiſt. l. 1. 15.

Patinas cœnabat omaſi vilis & Agnina.

Apud Plautum, indigne fert paraſitus *Agninam* vendi pro *Arietina*. A veteribus tanquam viliſſimæ & inſuaves carnes Agninæ reputabantur. Vide Martinium in Lex. Philol.]

AGNITIO. Vide *Agnatio*.

AGNITUDO, Agnitio. Vita S. Fidoli: *Cujus rei Agnitudine mœſtus, &c.*

¶ AGNOITÆ, Hæretici ab ignorantia ſic dicti, quòd noviſſimam horam Chriſto, etiam quoad Deïtatem, ignotam eſſe arbitrarentur. Baronium Conſule ad an. C. 535. & 563. Alii fuere Theophronii Cappadocis qui ſe Eunomio junxerat, ſectatores. Dei omniſcientiam in dubium vocarunt circa an. 370.

AGNOMENTUM, pro *Agnomen*, dixit Apuleius in Apologia [pag. 497. edit. 1688. *Agnomenta ei duo indita, Charon ut jam dixi ob oris & animi diritatem.*]

AGNUS, pro *Caſtus*, ex Græc. ἁγνός. Occurrit non ſemel in Actis Martyrii SS. Didymi & Theodoræ num. 6. 8.

Agnus, Monetæ aureæ ſpecies. Vide *Multo*.

Agnus Dei. Alcuinus: *Sergius PP. conſtituit ut tempore confractionis Dominici corporis, Agnus Dei à Clero & populo decantetur.* Eadem habent Amalarius lib. 3. cap. 33. Berno Augienſis Abbas, Micrologus cap. 18. Walafrid. Strabo lib. de Reb. Eccleſ. cap. 22. Chronic. Reicherſp. an. 684. Florent. Wigorn. p. 568. &c. *Tertius Agnus Dei*, apud Petrum de Vineis lib. 1. Epiſt. 1. in quo additur: *Dona nobis pacem.*

Agnus Dei. Mos erat, verbis utor Sirmondi ad Ennodium, ut ex cereo Paſchali, qui Sabbato Sancto conceptis precibus ſacratus fuerat, particulæ decerperentur, ac populo die Dominica poſt Albas poſt ſacram Communionem diſtribuerentur, unde ſuffitum in ædibus ſuis facerent, vel agros vineaſque munirent adversùs dæmonum præſtigias, aut contra fulgura, ac tonitrua. Qui quidem mos olim extra Urbem duntaxat. Romæ enim cerei Paſchalis vice ceram oleo perfuſam benedicebat Archidiaconus, inde particulas in Agnorum effigiem (ut in Synodo Trullana can. 82.) expreſſas aſſervabat, populo ſimiliter, die, qua dictum eſt, dividendas. Quæ res nimirum originem dedit cereis Agni cæleſtis imaginibus, quæ à Pontificibus ipſis auguſtiore poſtea ritu conſecrari cœperunt. Id paſſim docent Ordo Romanus in Ordine de Sabbato Sancto, Alcuinus lib. de Offic. divin. cap. 19. Durandus lib. 6. Ration. cap. 79. Amalarius, &c. Adde præterea Ceremoniale Roman. lib. 1. ſect. 7. lib. 2. ſect. 2. Baronium an. 58. n. 76. & Joan. Molanum orat. 1. in qua de iſtiuſmodi *Agnus Dei* fusè diſſerit. Laudatur etiam Alfonſi Cicarelli de Menavia *Tractatus de origine, benedictione, conſecratione, & virtutibus Agnorum Dei*, in Biblioth. MSS. Labbei pag. 228. Chron. Dolenſe editum à Labbeo. an. 1306. *Clemens PP. V. --- Agnus Dei magnam copiam conſecravit.* Vitæ Abbatum S. Albani: *Sic non obſtitit fulguri impreſſio Papalis cerea, in qua Agnus Dei figuratur, &c. Particulas ceræ pro benedictione ſumere*, habet Gregorius Turon. de Vit. Patr. cap. 8. Neque porro hic omittendi verſus, quos Urbanus V. Pap. miſit ad Johannem Palæologum Imp. cum Agno Dei, per Mag. Mimera deſcriptos in Cod. MS. Bibl. Reg. Andr. Danduli Chronicon continente:

Balſamus ac munda cera, cum chriſmatis unda,
Conficiunt Agnum, *quem do tibi munere magno,*
Fove velut natum per myſtica ſanctificatum;
Fulgur deſurſum depellit & omne malignum,
Prægnans ſervatur, ſine vi partus liberatur:
Portatur mundè, ſervat de fluctibus undæ,
Peccatum frangit, ut Chriſti ſanguis & angit;
Dona profert dignis, virtutem deſtruit ignis,
Morte repentina ſalvat, Satanæque ruina,
Si quis adorat eum, retinebit ab hoſte triumphum!
Agne Dei *miſerere mei.*

☞ Hiſpanorum adversùs *Agnus Dei* reverentiam probat Concilium Limanum an. 1582. tom. 4. Collect. Concil. Hiſp. pag. 253. *Devotio tamen meritò laudabilis adversùs* Agnos Dei *à ſummo Pontifice benedictos ſecum geſtandos omnibus modis probatur, dummodo puri ac non fucati coloris ſint.*

¶ Agnus Dei, &c. In Imagine B. M. Virginis ſcriptum apparens, uti narrant Rigord. in Vita Philippi Aug. Guillelmus de Nangis, Robertus Abbas Montis S. Michaëlis in ſuis ad Sigeberti Chronicon additionibus, Sodalitio Dei, *la Confrairie de Dieu*, occaſionem dedit, & graſſantibus in Francico regno, in Occitania præſertim & Aquitania, civilibus bellis atque inteſtinis prædationibus finem impoſuit anno circiter 1182. Rem creditu difficilem, ad apparitionem quod attinet, ſic narrat Robertus Abbas mox laudatus: *Anno ſuperiori* (1182.) *apparuit Domina noſtra, Mater miſericordiæ, ſancta Maria, cuidam fabro lignario, opus facienti in quadam ſylva (huic erat nomen Durandus) & obtulit illi ſigillum iconis ſuæ, & filii ſui Salvatoris noſtri, cujus ſic conſcriptio erat: Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem. Et juſſit ut ferret illud apud Epiſcopum Lodienſem, ut prædicaret in provincia ſua, & aliis circumquaque, ut omnes qui vellent pacem ſanctæ Eccleſiæ & Filiis ſuis, facerent hujuſmodi ſigilla, & portarent in ſignum pacis, & facerent parva alba caputia, ad oſtentationem pacis & innocentiæ, & dato Sacramento pacem tenerent & inimicos pacis deſtruerent. Quod & factum eſt. Nam multi Epiſcopi & conſules, & viri conſulares, & mediocres, & pauperes, hanc ſectam tenentes pacem tenent & inimicos pacis perſequuntur.* Hæc ille, cujus opus ab Acherio editum habes ad calcem operum Guiberti Abbatis de Novigento.

Agnus Paschalis, qui *juxta Romanam auctoritatem, in Paſcha benedicitur, non ad altare, ſed ad communem menſam*, ut eſt in Micrologo cap. 54. Benedictionis formula extat in Ordine Romano.

☞ Photius CP. Pſeudo-Patriarcha crimini vertebat Latinis, quòd agnum ſimul cum Chriſti corpore & ſanguine ſuper altare ponerent, & more Judæorum offerrent. Hanc criminationem in ſuis reſponſionibus uti falſam rejiciunt Æneas Pariſienſis Epiſcopus & Ratramnus Monachus Corbeienſis. Sed Walafridus Strabus, qui ante turbas à Photio excitatas deceſſerat, fatetur morem offerendi & conſecrandi agni de Judaïcarum ſuperſtitionum ſeminario natum, quorumdam ſimplicium errore ad ſua uſque tempora perſeveraſſe, & in libro de Vita S. Udalrici Auguſtani Epiſc. cap. 4. auctore Anonymo, eundem uſum ſæculo X. apud Auguſtenſes in Paſchate obtinuiſſe legitur: qui mos hodie uſque in nonnullis locis viget. Si hanc benedictionem improbabant Græci, rem quidem veram, ſed gratis impugnabant: at ſi huc ſpectat eorum objectio, quòd ſuper altare Agnus offerretur, mera calumnia eſt. Non ergo Agnos Eccleſia Latina ſuper altare collocabat, aut ſimul cum Chriſti corpore offerebat, ſed ſeorſum: tametſi hunc etiam ritum Walafridus Strabus reprehendit, ratus fortaſſe non decere, ut ſimul cum vera Chriſti corporis & ſanguinis hoſtia, agnus umbraticus benediceretur. Hæc fere ad verbum ex Mabillonii Præfat. ad 2. partem ſæculi IV. SS. Bened. num. 162.

¶ Agnorum Paschalium, à ſubditis domino dari ſolitorum meminit Charta an. 1331. in Hiſt. Dalph. tom. 2. pag. 191.

Agnus Fundens Aquam. Anaſtaſius Bibl. in S. Silveſtro: *In labium fontis Baptiſterii* Agnum *ex auro puriſſimo* Fundentem Aquam-- *in læva Agni B. Joannem Baptiſtam, &c.* Vulgò autem agnum ſancto Prodromo appingi ſolitum palam eſt, ex his verbis: *Ecce Agnus Dei, &c.*

Agnus Aureus, inter ornamenta Eccleſiarum recenſetur apud eundem Anaſtaſium in Vitis PP. pag. 28. 32.

Agnorum Consuetudo, Præſtatio ex agnis.

Charta Ludovici VII. an. 1145. pro Bituricenſib. *Conſuetudo Agnorum, quam Præpoſitus & Servientes noſtri capere debent, capiatur à Ramis-Palmarum uſque ad quindenam Paſchæ, &c.*

¶ AGOLIZARE, Applaudere. Vide *Agaulizare*.

AGOMANUS. Gloſſæ Iſidori: *Particus, Negotiator, qui per partes vendit, qui Inſtitor & Agomanus dicitur, quòd in diverſa manus agat.*

¶ AGON MORTIS, Corporis & animi extrema colluctatio, Gall. *Agonie*, à Græco ἀγὼν, Certamen. Occurrit in Reliquiis MSS. Ludewigi tom. 6. pag. 67. Vide *Agonizare* 3.

¶ AGONES, Victimæ. Gloſſ. Iſid. Vide *Agonia* 2.

1. AGONIA, *Alacritas, vel vigor*, in Gloſſis Arabico-Lat. ex Græc. ἀγωνία. Joan. de Janua: *Agonia, Vigor, fiducia.* Aliàs ἀγωνία, eſt *ſollicitudo*, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ 2. AGONIA, *Hoſtia*. Gloſſ. Iſid. & Excerpta Pithœana. Feſtus habet: *Agonias, Hoſtias putabant ab agendo dictas.* Vide Theſaurum Fabri.

¶ AGONISMUS, Ultimæ morientis anguſtiæ, Gall. *Agonie.* Niſi mavis eſſe locum certaminis; utrumque enim ſenſum patitur exemplum ſeq. Vita poſterior B. Lidwinæ Virg. part. 3. tom. 2. April. pag. 359. B. *Vix verbum formare vales, & ſola in Agoniſmo decertare contendis?*

¶ AGONISTA, Bellatrix. Vita S. Reineldis to. 4. Julii pag. 177. C. *Fortiſſima Chriſti* AGONISTA, *nec minis mortis impelli, nec blandimentis amicorum à loco in quo finire diſpoſuerat, avelli potuit.*

¶ AGONYTA, ἀγωνιςὴς, Certator, miles. Epiſtola Anonymi de victoriis Regis Davidis, in Oriente apud Baluz. tom. 2. Miſcel. p. 261. *Cum Chriſti Agonytis admilitare vos non faſtidiat.*

¶ AGONISTARCHA, Juxta Lexicon Hofmanni in veteribus gymnaſiis is fuiſſe videtur, qui certaminum publicorum præfectus erat, quive in amphitheatris & gymnaſiis, ubi Athletæ in publico ludos prodituri priùs exercebantur, munus ſuum obibat. Ejus habetur mentio in hac vetuſta Inſcriptione apud Ligorium:

APOLLINE INVICTO
SACRUM
M. AURELIUS M. AUG.
LIB. APOLLONIUS
AGONISTARCHA COMMODIANUS.

¶ AGONISTICI, Ex eodem Lexico, Donatiſtarum ſectæ in Africa ramus, qui pervagati ad caſtella oppidaque tempore nundinarum, fingendo ſe juſtitiæ miniſtros eſſe, varia ſcelera committebant. Horum meminit Optatus Milev. lib. 3.

¶ AGONISTICUS. *Agoniſtica corona*, apud Cyprian. Præfat. in lib. de Exhortatione Martyrii, id eſt, Corona vincentibus deſtinata. *Agoniſticum munus*, eodem ſenſu, apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 5. pag. 285.

¶ AGONITHETA, Athleta. Acta S. Hamonis Monachi Savigneii MSS. *Quid faceret miles Chriſti? Quò novus* AGONITHETA *ſe verteret? Sæculum quod deſeruerat repetere, contra propoſitum ſuum erat, &c.* Vide *Agonotheta*.

1. AGONIZARE, Laborare, operam collocare, ponere ad aliquid peragendum. Acta Martyrum Taraſii & ſocior. apud Baron. an. 290. num. 24. *Probus* (Martyr) *dixit,* (Præſidi) *Non quieſcis pro dæmoniis Agonizare.* Vita S. Maglorii Epiſc. Dolenſis cap. 9. & 11. *Si id exequi Agonizaveris.*

2. AGONIZARE, Decertare. Odo Cluniacenſ. lib. 2. de Vita S. Geraldi cap. 1. *Athleta cæleſtis militiæ dudum in paleſtra mundanæ converſationis Agonizans, cuneos vitiorum viriliter debellavit.* Vita S. Rictrudis cap. 12. *Gymnaſium Monaſteriale, ubi ſtadium vitæ præſentis Agonizando percurreret. Martyrii Agonizatio*, apud Gregor. Turon. de Vitis Patrum cap. 7. Vide Eccleſ. 4. 33.

3. AGONIZARE. Extremum ſpiritum ducere, cùm vita ſcilicet cum morte luctatur: Italis *Agonizare*, noſtris *Agonizer*. Leporius Presbyter in libro Emendationis, de Chriſto: *In hoc maximè fides noſtra conſiſtit, ut credamus unicum Filium Dei pro nobis omnia ſecundùm carnem fuiſſe perpeſſum, & non ſibi* AGONISASSE, *ſed nobis, &c.* Liber 5. Inſinuat. divin. S. Gertrudis cap. 2. *Exacto mane quodam, ita malè valuit, quòd putabatur Agonizare.* Occurrit ibi non ſemel, & apud Cæſarium lib. 1. Mirac. cap. 35. lib. 5. cap. 8. lib. 6. cap. 36. & alios. Ditmarus lib. 6. pag. 77. *Et jam ſtola indutam in Agone laborantem vidi.* [Vide *Agon mortis.*]

4. AGONIZARE, Invadere, adoriri, impetere: *Attaquer une place.* Hiſtor. Obſid. Jadrenſis cap. 4. *Viriliter ipſum* (montem) *cœpit Agonizare.* Galli dicerent *Travailler.*

AGONIZATORIUM, Certamen. Liber Dodanæ manualis cap. 41. *Ne me damnent vel reprehendant, quòd ſim temera in tali ſubintrare* AGONIZATORIO *acumine laboris, ut tibi aliquid de Deo dirigere audeam ſermonis.* [*Agonizatorium* hîc adjectivum eſt, non ſubſtantivum, ut patet ex adjuncto *acumine* vocabulo, idemque eſt, quod Arduum, Ingens, Acre.]

¶ AGONIZETA, Agoniſta. Vita ſancti Hermelandi inter Acta SS. Benedict. ſæc. 3. parte 1. p. 384. A. *Agonizeta virilis omnium virtutum conſectans iter.* Pro *Agonizeta* modò leget Cangius noſter *Agoniteta* in voce *Agonotheta*: Mabillonii lectionem præferimus.

¶ AGONONETA, Eadem notione. Hiſtoria Mediani Monaſterii in Vita S. Hildulphi. *Imperterritus Agononeta Chriſti ſociatus, monaſticam normam profeſſione explevit.*

AGONOTHETA, pro *Agoniſta*, bellator. Ugutio: *Agonitheta, qui vel quæ eſt in agone, i. pugil.* Vita S. Ermelandi Abb. MS. *Omnibus mundi ſpretis pompis, cæterorum commilitonum vallatus præſidio,* AGONITETA *virilis, omnium virtutum conſectans iter.* Vita S. Caſtrenſis Epiſcop. n. 1. *Hoc modo conati ſunt glorioſos* AGONOTHETAS *Chriſti à cultu divinæ legis evertere.* Occurrit præterea in libello de Miraculis S. Quintini in Inſula cap. 2. apud Hemereum, apud Odericum Vitalem lib. 7. pag. 642. lib. 8. pag. 669. in Vita S. Vunebaldi cap. 5. apud Adenulphum Archiepiſc. Capuanum in Vita S. Marci Galilei Atinenſis Epiſcopi, &c. Aliàs in Gloſſ. Lat. Græc. ἀγωνοϑέτης, dicitur *Munerarius*, de qua voce multa habet P. Faber lib. 1. Agoniſt. cap. 18. [Vide *Agonizeta.*]

¶ AGOTA, Synagoga, fortè pro *Agora.* Græcis ἀγορὰ, Locus eſt in quem populus congregatur. De conſtructione Caſtri Saphet apud Baluzium to. 6. Miſcell. pag. 362. *Idem autem Epiſcopus Marſiliæ ibi venit cum quibus potuit peregrinis, & poſuit tentoria ſua in parte ubi fuerat* AGOTA *Judæorum & Meſquida Sarracenorum, ut per hoc innueret & apertè ſignificaret, quòd caſtrum Saphet ædificabatur ad debellandas infidelitates infidelium & ad roborandam & defendendam fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

¶ AGOTI, Odioſum genus hominum de quibus infrà in voce *Cagoti.*

AGRA. Vide *Acra.*

¶ AGRAMIRE. Vide *Adramire.*

¶ AGRAMMATUS, Illiteratus, ἀγράμματος. Jornandus de reb. Geticis cap. 50. *Ego autem quam-*

vis Agrammatus *Jornandus, ante converſionem meam Notarius fui.*

AGRANUS, *pro agro accipitur: unde Anianus in expoſitione ſupra Matthæum: Qui agrum aut Agranum ſuſcipiat.* Ita Ugutio.

¶ AGRAPHIUS, Qui nomen expungit ſuum ex tabulis vel Inſtrumentis publicis, ne ſolvat debitum, à Græco ἄγραφος, non ſcriptus.

AGRARE, Ambulare, ire. Victorinus Afer de Principio diei pag. 200. *Et ideo quacunque ſol reſpexerit, diem & horas fieri. Ita cùm peragrans Agrando delato ſpatio horas mutet.*

AGRARES, Ruſtici, apud Victor. in Conſtantino.

AGRARIÆ, Vigiliæ, excubiæ. Modeſtus de Vocabulis rei militaris: *Sive ad vigilias, vel Agrarias faciendas, ſive ad opus aliquod, vel ad curſionem campi exeunt milites, &c.* Scriptor tacticus poſt Notit. Imperii cap. penult. *Vigiliis & Agrariis exercendis.* Ita *Vigilias & Agrarias* jungit Vegetius lib. 2. cap. 22. lib. 3. cap. 8. *Stationes Agrariæ*, apud Ammian. lib. 14. 16. 25. 31. Vide, quæ ad hunc Scriptorem annotat V. Cl. Henr. Valeſius de vocis etymo, ut & Salmaſius ad Spartianum.

AGRARIENSES, Navigii ſpecies, in l. un. Cod. Th. de Luſoriis Danubii; ſic autem dictæ, quòd *Agrarias*, id eſt, excubias & vigilias exercerent. Ἀγράρια perinde vocabant Byzantini naviculas, aut lembos, quibus Imperatores Fretum Conſtantinopolitanum emetiebantur, cùm peregrè ibant, (unde fortè etiam ejuſmodi navigio nomen) & in ſuburbana palatia ſecedebant. De iis non ſemel Conſtantinus Porph. de Admin. Imperio cap. 5. & Anna Comnena lib. 6. & 7. p. 181. & 205. Erant præterea *Agraria*, naves piſcatoriæ: ἁλιευτικὰ ἀγράρια apud Theophanem, eadem quæ Nicetæ in Iſaacio Angelo lib. 1. n. 6. τὰ πρὸς ἰχθύων ἄγραν dicuntur.

AGRARIUM, Agrerium, Tributum, ſeu vectigal, quod ex agris penditur, quod in quibuſdam Galliæ provinciis *Agrier*, dicitur; in aliis, *Champart, terrage. Agraticum* in l. 11. Cod. Th. de Veteran. Lex Bajuvar. cap. 1. tit. 13. *De colonis vel ſervis Eccleſiæ qualiter ſerviant, vel qualia tributa reddant, hoc eſt, Agrarium.* Marculfus lib. 2. for. 36. *Ita ut ab hac die ipſo jure proprietario, ſi ita convenit, aut reditus terræ in tuam revoces poteſtatem, & nullam functionem, aut reditus terræ, vel paſcuarium, aut* Agrarium---- *exinde ſolvere debeatis.* Item Marculfus: *Vel paſcuarium, aut Agrarium, aut carropera.* Conſtit. Chlotarii an. 560. poſt Conc. Pariſienſe II. *Agraria, paſcuaria, vel decimas, porcorum Eccleſiæ pro fidei noſtræ devotione concedimus.* Charta Willelmi II. Epiſcopi Pictavenſis apud Beſlium pag. 87. *Et Eccleſia decimam & Agrarium habebit, & meſſores laboris ſui debitum.* Uſatica Regni Majorican. MSS. *Salvo cenſu ſive Agrario dominorum.* Alibi: *Si aliquis honor emphytheoticus, ſeu qui ad cenſum ſeu Agrarium teneatur.* Conſtitutiones Catalaniæ MSS. *Salvis cenſibus & Agrariis conſtitutis.* Vetus Charta in Actis Epiſcopor. Cenoman. pag. 200. *Omnes decimas de ſupraſcriptis villulis, tam de annonis, quàm de Agrario, &c.*

Agrerium, idem quod *Agrarium*, ex Gall. *Agrier*, ut eſt in Conſuet. Marchenſi art. 331. *Agriere*, in Santonenſi art. 21. *Ager*, in Solenſi tit. 31. art. 4. 5. *Agrere*, in Burdegalenſi art. 86. 102. 103. Tabularium Abbatiæ S. Amantii: *Gaufredus dederat decimam partem decimæ, & de Agrerio ſimiliter.* Et alibi: *Tempore meſſis Agrerium ſe legaliter reddituros fide pollicentes.* Occurrit ibi pluries, & in Concilio Marciacenſi an. 1326. can. 29. Vide Rocheſlavinum de Rebus feodalibus cap. 5.

AGRARIUS, *Ruſticus, qui colit agrum. Unde Eccl.* 38. *Cum operario Agrario de omni opere tracta.* Joan. de Janua. Vide Caſaubon. ad Spartianum p. 35. Aureol. Victor. in Maximiano: *Ortus parentibus Agrariis.* Sigebertus an. 1160. *Nolens vexare Agrarios, milites, nec Burgenſes, nec ruſticorum multitudinem.*

¶ AGRATICUM, pro *Agrarium.* Codex Theodoſianus edit. Gothofredi to. 2. pag. 433. de Veteranis: *Namque decernimus, ut his qui ſoli relicti terras ſulcaverint, ſine moleſtia præjudicioque dominorum, provectuum emolumenta quærantur; nihilque illis qui meſſium tempus adſolent aucupari,* Agratici *nomine deferatur.*

¶ AGRAYRALES Proventus, Fructus & redditus ex agris percipiendi. Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Habet, tenet, poſſidet* (Conventus) *botum, fortiam, redditus & proventus* Agrayrales *cum medietate decimæ & primiciæ, &c.*

AGREAMENTUM, Conſenſus, *Agrément.* Ridiculè definitur apud Raſtall. & Leguleios Angl. *Aggregatio mentium, in re aliqua facta, vel facienda.* Vide *Gratum.* [*Madox* Formulare Anglic. p. 353. *Quandam indenturam......teſtificantem in ſe diverſas convenciones, conceſſiones, condiciones &* Agreamenta *inter partes prædictas, &c.*]

¶ AGRENTIUM. Charta Guillelmi Abb. Floriac. an. 1296. *Burgenſes de Caſtellione remanebunt & erunt quitti & immunes....de omnibus redebentiis....de omni hoſpitagio, de ferculis nuptiarum vocatis Eſpaules, de* Agrentio, *de fuſticulis.* Ubi ſi *Agrentium* non legitur pro *Agrerium*, ſaltem eodem ſenſu videtur accipi.

¶ AGRER, Idem quod *Agrarium.* Tabul. Voſienſe fol. 43. *Duo ſext. frumenti & medietatem de Agrer & expletum.* fol. 43. verſo: *Medietatem de Agrer.* Hæc vox paſſim legitur in eodem Tabulario, ſicut & vox *Agrerium.*

¶ AGRERIA, Eadem notione. Litteræ Eduardi Ducis Aquitaniæ & Walliæ Principis pro Monaſterio S. Crucis Burdigal. an. 1357. in Tabulario ejuſd. Monaſterii: *Ipſi & ſui prædeceſſores pro ſe & pro arrendatoribus ſeu recipientibus in acenſſam eiſdem vineas, decimas &* Agrerias *ſuas & alios reditus &c.* Ibidem: *Acenſſatores prædictarum vinearum ſuarum, decimarum, Agreriarum & redituum ſuorum inquietabat, &c.* Vox *Agraria* ſepties occurrit in iis Litteris.

¶ AGRESSAGIUM, pro *Agreſtagium*, ab *Agreſta.* Jus capiendi certam uvarum immaturarum portionem in vineis ſubditorum ad conficiendum omphacium. Charta Simonis de Balgenſiaco, an. 1242. *Notum facio quòd cùm haberem vel me habere dicerem in omnibus vineis Eccleſiarum Clericorum, Militum & omnium feodatorum Balgenciaci* Agreſſagium *meum, attendens quòd hujuſmodi Agreſſagium ſingulis annis pluribus damnum inferret non modicum, mihi autem & meis nullum vel parvum commodum reportaret, de conſilio bonorum virorum dictum Agreſſagium in perpetuum quittavi & conceſſi, ita quòd nec ego nec hæredes mei de cætero in quibuſcumque vineis Agreſſagium vel fructum aliquem vel racemos capere poſſimus vel habere.* Vide infrà *Agreſta.*

AGRESTA, Omphacium, *Verjus*, uti vertit vetus Gallicus Interpres Petri de Creſcentiis lib. 4.

cap. 24. ex Italico *Agreſto*, quaſi *Aigret*, acidulus. Albertus Argentin. in Chronico pag. 155. *Eodem anno----medio Junii, vineis dudum effloreſcentibus, grana communiter ſufficiebant ad* AGRESTAM: *ita quod non eſt memoria blada & vina adeo floruerunt tempeſtivè.* [Charta pro Communia de Balneolo an. 1300. *Aliqua perſona non ſit auſa accipere frots vitium vel* AGRESTAM, *nec amarinas, nec malhols colligere in poſſeſſionibus alienis.* Acta Capit. Gener. Ord. Prædicat. an. 1242. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1683. *Item, volumus & mandamus, ut vinaria artificioſa à domibus noſtris removeantur, & vineæ pariter ad comeſtionem &* AGRESTAM *faciendam extirpentur.*]

☞ *Agreſtam* diſtinguunt medici Salernitani ab *omphacio* pag. 151. editionis anni 1622. *Carni namque vervecinæ, ſimiliter & vitulinæ atque hedinæ apponi ſolet in æſtate quidem ex aceto & omphacio cum paucis ſpeciebus cum petroſelino, zingibere albo, omphacio & pane toſto in aceto vel* AGRESTA *macerato, ſine allii admixtione.*

AGRICOLA. Diploma Joannæ Comitiſſæ Flandr. apud Buzelin. lib. 2. Gallo-Fland. cap. 30. *Vendidit etiam---dimidium bonarium prati, & dimidium Agricolæ, 10. modios avenæ, &c.* Vide *Colonus*, *Ruſticus.*

AGRICOLANUS, *Agricultor*, Joanni de Janua. [Et in Gloſſis Iſid. in voce *Baſinius.*]

AGRICOLARE, Colere agrum. *Agricolans*, Agricola, apud Walbertum lib. 1. de miracul. S. Rictrudis cap. 2. [S. Wilhelmi Conſtitut. Hirſaug. lib. 2. cap. 18. *Quantum videtur dimittit ad commeatum ejuſdem Decani & hoſpitum ſupervenientium, & ad opus* AGRICOLANDI, *quod ſupereſt jubet ad Monaſterium deferri.* Et alibi paſſim.]

¶ AGRICOLATIO, Jus meſſem in agro natam partiendi, Gall. *Champart*, *Terrage.* Chartul. Monaſterii Aquicinctenſis fol. 46. *Emit jus Agricolationis terræ. 9. utelium.* Ibidem: *Gerardus Blancus vendidit nobis jus Agricolationis terræ unius uteil & dimidii 16. ſol.*

AGRICOLERE, Agrum colere. Tabular. Prioratus Neronis Villæ fol. 28. *In vinea, quam Agricolit Prior de Puiſols, &c.*

¶ AGRICULTURA, Prædium ruſticum, in quo aratur, plantatur, ſeritur. Charta Guidonis Archiep. Bituric. an. 1279. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. pag. 115. *Operarii vinearum,* AGRICULTURARUM, *ab opere ſuo non recedant ante horam quæ à nobis & probis hominibus ſtatuatur.* Occurrit rurſus in Reliq. MSS. Ludewigi to. 6. pag. 67.

AGRIDIUM. Liber Miracul. S. Fidis c. 21. *B. Virgo ita eum fando proſequitur: Scias me, inquam, hactenus minimè fuiſſe interpellatam, pro hujuſmodi re, ut iſta eſt, pro qua noſtra ſollicitas ſuffragia, cùm ex diverſis morbis valida contulerim* AGRIDIA. Quo loco vox *Agridia*, niſi mendum ſubſit, *auxilia*, aut *ægrorum ſanationes* ſignificat.

¶ AGRIFA, Idem videtur D. Cangio quod *Anaglyphus*, cælatus, ſculptus. Vide *Bazia.*

AGRIFARE, Ungues protendere: *Grifes* enim dicimus ungues avium. Fridericus II. Imp. lib. 1. de Arte venandi cap. 56. *Biſtardæ & anates campeſtres contra aves rapaces horripilant plumas, Agrifando ſe, & elevant alas, &c.*

¶ AGRIMINIA, *Vigilia, agronno enim, id eſt, vigilo.* Gloſſ. Bitur. Voces corruptæ ex Græco ἀγρυπνία, Vigiliæ, & ἀγρυπνέω vel ἀγρυπνῶ, Vigilo.

¶ AGRIOLEONTES, ut legit Scaliger, apud Capitolinum in Gordiano III. cap. 3. ſunt Leones feroces manſuetis oppoſiti: *Fuerunt ſub Gordiano Romæ.....Leones manſueti 60. Agrioleontes 10.* Ut hæc lectio plana videatur, eam tamen improbat Salmaſius, quòd veteres codices præferant *Arcoleontes*, pro quo ipſe ſcripſit *Argoleontes*, Albi leones, ab ἀργὸς, Albus, & λέων, Leo.

¶ AGRIPEDALIS. Vide *Arapennis.*

¶ AGRIPENNA, ut *Arapennis* infrà, Modus agri, Gall. *Arpent*, in Hiſt. Harcur. to. 4. pag. 2263.

¶ AGRIPENNUS, Eadem notione. Vide *Arapennis.*

¶ AGRIPENNORUM CONSUETUDO, Præſtatio domino feudali pro quolibet *arpento* terræ ex conſuetudine perſolvenda. Charta Ludovici Bleſii, & Claromont. Comitis an. 1192. *Et conſuetudinem Agripennorum cum Appendentiis ſuis.* Charta Philippi Auguſti an. 1193. *Dedit & conſuetudinem eis Arpentorum cum appenditiis ſuis.* Vide *Arapennis.*

¶ AGRIPENTUM, in Anecd. Marten. to. 1. col. 387. idem atque *Arapennis*: quod vide.

¶ AGRIPERIUS, Uncinus, fibula, Gall. *Agraffe.* Cod. MS. Eccleſiæ Noviomenſis, in quo ejuſdem vaſa & ornamenta recenſentur: *Item 2. colerii novi de eodem panno ſerico nigro, quibus ſunt duo* AGRIPERII *argentei. Item unus alius colerius abſque Agriperio.*

¶ AGRIPINNUS. Tabul. S. Vandregeſil. to. 2. pag. 2089. *Conceſſit quemdam hominem cum tribus Agripinnis terræ.* Vide *Arapennis*: quod idem eſt modus agri, Gall. *Arpent.*

¶ AGRIPOMUM, φθινόπωρον, *Autumnus.* Supplem. Antiquarii Gloſſ. Lat. Gr. MSS. habent:

¶ AGRIPONNUM, *Autumnum, pluralia non habent*; φθινόπωρον. Vide *Ægripomium.*

¶ AGRIPPA, Qui *in pedes naſcitur inverſus*, quaſi ægrè partus. Gloſſar. Anicienſe MS. annorum 700. Chronicon Caſſin. p. 334. col. 2. *Agrippæ* dicuntur, *quòd contra naſcentium legem pede, priùs ex utero protulerint.* Vide Hofmannum, & ſuprà *Ægripes.*

¶ AGRISIO, Cultura. Placitum inter Gondeſalvium Abbatem & Odilonem de Silva Spinaſaria apud Mabill. Diplom. lib. 6. pag. 531. *Ibique in eorum præſentia veniens Ramnus qui eſt Mandatarius Gondeſalvio Abbate de Monaſterii Chaunenſe, & interpellavit Odilone pro ſilva, quam vocant Spinaſaria, pro terras cultas hac incultas, ubi & dommos conſtructos abet, dicens: juvete me audire. Iſte prædictus Odilo prendidit ipſas res de poteſtate Gondeſalvio Abbate injuſtè, malum ordine, ſuam præſumſione, abſque judicio, dum ipſe Abba rectè jure hoc abuiſſet. Ad tunc nos Commis, vaſſi dominici, hac judices interrogavimus Odilone, quid ad hæc reſpondere vellet. Ille vero in ſuis reſponſis dicxit: manifeſtè verum eſt quòd ipſas res ego retineo, ſet non injuſtè, quia de eremo eas tracxi in* AGRISIONE. Quod Galli diceremus: *Je l'ai mis en valeur.*

¶ AGRONNO, Vigilo. Vide *Agriminia.*

¶ AGRUMEN, Olerum genus, acrimoniam aliquam habens, ut porri, allia &c. Vita B. Columbæ to. 5. Maii p. 372.* A. *Ubi quandoque ventus lampadem extinguebat, fœtor & fumus officiebant, affligebant eam afrorum, ceparum &* AGRUMINUM.

AGUAYT, Inſidiæ. [Gall. *Aguet*, ut cùm dicimus, *Etre aux Aguets.*] Uſatici Barcinonenſes MSS. editi à Raimundo Berengarii & Adelmodi Comit. Barcinon. cap. 2. *Si quis ſe miſerit in Aguayt, & conſiderata mente requiſierit Militem, & cum fuſte ceciderit eum, &c.* Ibidem cap. 3. AGUAYT *& Encalz de cavallario & aſſalt de caſtello, emendetur*

per hominaticum & per aliscaram, ſicut viſum fuerit judicanti, qui judicaverit illam cauſam. Adde caput 73. Concilium Helenenſe an. 1065. *Si quis verò infra hanc trevam ſe miſerit in* Aguet, *vel ipſum Aguet ſtabiliter pro morte vel apprehenſione alicujus hominis, aut pro apprehenſione alterius caſtelli, & tamen ſi hoc agere non potuerit, ſimiliter emendet ad judicium Epiſcopi, &c.* Ex voce *Guayta*, *Gaita*, *Gueta*, Excubiæ, vigiliæ. Nam qui alicui inſidias molitur ac ſtruit, ut eum opprimat, idem facit, quod qui in excubiis jacet, ut advenientes exploret. Hinc *Aghais* in Conſuet. Lillenſi art. 63. idem valet quod *exploratio*, uti pluribus obſervat Gallandus lib. de Franco alodio p. 80. Vide *Wacta*, & Cujacium lib. 11. Obſerv. cap. 11. extr.

Aguitare, Inſidias ſtruere, Gall. *Guéter.* Concilium Narbonenſe an. 1054. can. 5. *Inſidiando, aut Aguitando, &c.*

¶ AGUGULA. Vide *Agagula.*

¶ AGUIJON, Campanula acutioris ſoni, quaſi nos Galli diceremus, *Aigu-ſon.* Regula conſueta Toribii Archiep. Limæ to. 4. Collect. Conc. Hiſpan. p. 663. col. 1. *Et ultimo quadrante pulſabitur campanula ſeu tintinnabulum, quod vulgò vocant Aguijon.* Et pag. 664. col. 2. *Tam beneficiati quàm reliqui miniſtri . . . conveniant ad horas antequam terminetur primus ſonitus tintinnabuli, quod vocant* Aguijon.

¶ AGUILLERIUS, vel *Aguillerium*, f. Aqualis, Gall. *Aiguiere.* Cod. MS. Eccleſiæ Noviomenſis in quo ejuſdem vaſa & ornamenta recenſentur: *Item unum aliud vas parvi valoris argentatus ad modum Aguillerii, in quo ſunt certæ Reliquiæ.*

¶ AGUINA, fortè idem quod *Aguinia*, de qua voce infrà; ni legendum putes *Aguillarum.* Charta pro communia Balneoli an. 1208. ex ſchedis D. *Lancelot: Centenarius Aguinarum* 1. *denar.*

¶ AGUINIA, pro *Ingenia*, Gall. *Engins*, Machinæ bellicæ; item inſtrumenta, & apparatus earumdem. Chronicon Siciliæ, to. 3. Anecdot. Marten. col. 80. *Die verò Mercurii* 10. *ejuſdem menſis, quædam tidam onerata tribus aliis machinis, terræ Trapani applicuit, poſt meridiem ad litus dicti caſtri, & ipſo die exoneratæ de dicta tidam in terra* Aguinibus *& parvis dictarum machinarum.* Ubi legendum, *cum aguinibus parvis, &c.*

¶ AGUITARE. Vide *Aguayt.*

AGULA, vel Agala, *Moneta*, in Gloſſis Arabico-Lat. Legendum fortè *Agalma.* Vide in hac voce, & in *Agagula.*

AGULANI, inter populos, qui Saracenis vel Turcis parebant, cùm Franci noſtri Siriam ingreſſi ſunt, recenſentur paſſim à Scriptoribus rerum Hieroſolymitanarum; ſed an hæc appellatio gentis ſit, an verò ſectæ, incertum planè, cùm & ii Publicanis & Azimitis jungantur, quæ indubiè nomina ſectariorum ſunt. De Agulanis id unicè prodit Guibertus lib 5. Geſtor. Dei cap. 8. *Eorum ſiquidem, quos* Agulanos *appellant, tria numero millia extitiſſe feruntur, qui neque gladios, neque lanceas, aut ſagittas nulla penitus arma formidant, quia omni ex parte cùm ipſi, tum equi eorum ferro adoperiuntur. Hi nihil armorum prorſus in bellis præter enſes uſui habent.* His conſona habent Robertus Monachus lib. 6. Baldricus lib. 5. & alii.

¶ AGULHA, Apex turris Eccleſiæ, Gall. *Aiguille, fléche d'un clocher.* Martyrolog. MS. Aquenſis Eccleſiæ: *Anno* 1411. *XVII. Kal. Aug. fuit inceptum pignaculum ſuper Eccleſiam uſque ad* Agulham, *& primum lapidem poſuit inclytus Princeps Ludovicus filius Regis Ludovici.*

¶ AGULHETARIUS, Ligaminum artifex, aut ille qui ligamina ſtylo inſtruit, Gall. *Aiguilletier.* Obituarium S. Geraldi Lemovicenſis fol. XI. recto: *Poſtea adveniente die* 26. *Junii anno Domini* 1496. *Petrus de Las Corrieras, dit Chabrier,* Agulhetarius *exhoneravit & deſchargiavit dictam domum à dicto cenſu.*

¶ 1. AGULIA, Vas vel inſtrumentum præparando ſali utile. Teſtam. Adelaidis, apud Marten. to. 1. Anecd. col. 102. *Volo ut in Canonica SS. Juſti & Paſtoris, remaneat medietas de Salinas, qui fuerat Framaldi quondam in Scalas, cum illorum ſalarios, coctorios,* Agulias, *& omnibus ſuis officinis & areis.*

2. AGULIA, Obeliſcus, ex Italico *Aguglia.* Chriſtophorus de Bondelmontibus in Deſcriptione Conſtantinopoleos à nobis edita: *Deinde Agulia ex uno lapide in quatuor æneis taxillis in altum erecta cernitur cubitorum viginti quatuor.* Octavianus *de S. Gelais* in Viridario honoris, de Obeliſco Romano:

> *Prés cette Egliſe a un grande Eguille,*
> *De fin porphyre, & deſſus une pomme.*

¶ AGUNA. Concil. 1. Saliſburg. *In pileis ſuffurraturas non habeant, niſi fortè de nigro centato, vel panno, aut nigra pelle* Aguna. Ita legit Spelman. in hac voce, ſed ad vocem *Guna* poſt Meurſium legit *aut Guna* pro *Aguna: Guna* autem Spelmannus exponit *cuniculum* à Germanico *cunna*, qua voce ſignificant Germani certum indumenti genus à cuniculo ſic appellatum, ut λεοντῆ dicitur à Leone, *ægis*, ἀπὸ τῆς αἰγός. Hæc Spelman. Sed quid ſi pro *Aguna* legeretur *Agnina*? Planus & facilis eſſet intellectus. Si tamen *guna* vel *aguna* retinendum eſt, dicam hac voce non indumentum aut amictum integrum loco citato intelligendum eſſe, ſed dumtaxat aſſutum pileis pannum vel pellem, ut ſatis patet ex ipſo textu, præſertim ex voce *ſuffuraturas:* quod aſſumentum poſſet confici ex *Aguna* vel *guna* id eſt, pelle Saxonica, uti conjicio ex hoc Luithprandi loco, quem refert ipſe Spelmannus: *Nec ipſa capiet eum in qua natus eſt pauper & gunata i. pellicea Saxonia.*

¶ AGURIRE, Litigare, litem movere, Gall. *Plaider*, à Græco ἀγορὰ, Forum. Proceſſus Eccleſiæ S. Vedaſti Attreb. contra Scabinos Attreb. in Chartulario ejuſdem Abbatiæ notato V. pag. 39. *Quartò ex parte Scabinorum objectum eſt, quod Abbas & Conventus non poſſunt ſine litteris Epiſcopi vel ſuperioris (de rebus ſuis in judicio contendere) ad quod reſponſum fuit quod* Agurit *auctoritate domini Papæ qui ſolus eſt ſuus Epiſcopus.*

AGUSADURA. Pactum an. 1231. inter Alfonſum Comitem Pictavenſem & Albertum Abbatem S. Theodardi Montis-Albanenſis: *Conceſſit Comes, quòd Abbas haberet quartam partem ſalini ſupradicti: verumtamen conceſſit ſi idem Comes dimittat, vel derelinquat ſalinum univerſitati villæ, &c. Conceſſit eidem Abbati medietatem eorum, quæ percepit idem Comes in dictis villis occaſione de las* Agusaduras. *Verumtamen ſi dominus Comes dimittat, vel derelinquat las Aguſaduras, quod facere poteſt, Abbas habebit, &c.* Olim non licebat agricolis vomeres aliaque utenſilia ferrea ruſtica aliis *exacuenda* tradere, quàm iis, qui à Comite Toloſano ad id præfecti erant, quibus certa penſitatio præſtabatur, quæ in Provinciæ Comitatu *Aguſadura*, in aliis locis Aguſadge appellabatur.

[1n

[In Camera Computorum Pariſ. habetur Charta Ludovici Ducis Andegavenſis an. 1370. qua Conſulibus Lauſertæ concedit: *Qu'ils puiſſent faire aiguiſer leurs raſoirs & leurs piques où ils voudront, en payant le feure.*] Quidam putanr idem eſſe, quod aliis *Reillage* dicitur, à voce *Reille*, quæ vomerem ſignificat.

¶ AGUSTALE, Nummus aureus. Vide *Moneta*.

¶ AGUSTATICUS. } Monetæ genus. Vide *Denarius*.
¶ AGUSTUS. }

¶ AGUSTUS Mensis, pro *Auguſtus* in Charta Chlodovæi III. an. 691. apud Felibianum Hiſt. San-Dionyſ. pag. xi.

AGUTARITUS. Vide *Canis argutarius*.

AGUZO, Cuſpis, Italis *Aguzzare*, In cuſpidem acuere. Conſtitut. Neapol. lib. 2. tit. 37. §. 1. *Campiones habeant clavas æquales, non ſpinoſas, non Aguſonibus.*

¶ AGYALE, Genus navigii, fortè piſcatoria navis. Eſt enim αἰγιαλεύς, Piſcator, ab αἰγιαλός, Littus, ora maritima. Vita S. Raynerii to. 3. Junii p. 464. *Guido lagio .... cum ſociis ſuis ibat in Thuniſim cum quodam* Agyali, *exeuntibus ipſis de faucibus Arni, aſcenderunt in mare altum per directum.*

¶ AGYNNII, Heretici circa an. Chriſti 694. à carne & conjugio abſtinebant, Deum utriuſque auctorem inficiati. A γυνὴ, Mulier & α privat. ſic dicebantur. Vide Hofmanni Lexicon univerſale.

AHALEPTE, [Dimidium] Vide *Chunna*.

¶ AHANAGIUM. Vide in *Ahanare*.

AHANARE, Agrum colere, laborare. Nam *Ahaner*, eſt anxiè laborare, cum *anhelitus* difficultate captare aërem; quod faciunt, qui labori ſeu agriculturæ inſiſtunt. Vox ficta ab *Anhelare*, ſeu potiùs ab ægra & coacta anhelatione, quam emittunt, qui labori ſuccumbunt; *Ahan.* Vide Jacob. *Bourgoing* lib. de Orig. & uſu vulgar. vocum pag. 7. Charta M. Abbatis S. Vedaſti Atrebat an 1245. *Si autem homo non manens ſuper terra debente gabulum, velit terram debentem gabulum Ahanare, ipſe poteſt, &c.* Ibidem: *Ita videlicet quòd equus poſſit* Abanare *eo modo, quo voluerit homo, cujus erit, & equus aquitabit totam terram, quam aliquis ad garbam per Ahanagium fidele Ahanabit: & poſtquam homo terram ſuam ad gaſcheriam & Martium Ahanaverit, ipſe poteſt eam perſequi, cum tot equis, quot ſibi placuerit.* Rob. *de Bourron* in Merlino MS. *Canques ils labourent & Ahenoient, aloit à mal. Terres Ahanables*, pro *labourables*, in Conſuetud. Bononienſi art. 170. 174. *Ahans*, *Terres à labeur*, in Conſuetud. Montenſi cap. 50.

☞ Menagius in ſuo Dictionario etymologiarum linguæ Gallicæ vocem *Ahan* ducit ex Italica *Affano*, Pœna, labor, obſervatque Hiſpanos & Occitanos etiamnum uti voce *Affan*, & à Lugdunenſibus *Affaneurs* appellari mercenarios ruri laborantes. Ruſtici Belgæ quos Wallones vocant, uſque hodie utuntur vocibus *Ahan*, & *Ahaner*, haud generatim pro *agrum colere*, ſed tantùm pro *ſerere*, *ſeminare*, *Enſemencer*. Hinc *les Ahans*, apud ipſos eadem ſunt, quæ recenter ſata, *Terres nouvellement enſemencées*.

Ahanagium. Charta Balduini D. *Walaincourt*, an. 1224. in Tabulario Abbatiæ Montis S. Martini: *Nihil juris aut dominii retinens, (in dictis terris) ſed quidquid juris & dominii habebant in eis, cum Ahanagio ipſarum futuro Eccleſiæ ſæpe dictæ concedens.* [Charta Agnetis Abbatiſſæ Strumenſis in tabullario ejuſdem Parthenonis an. 1227. *Cum inter nos ex una parte ... ſuper Ahanagio quarumdam terrarum quæſtio verteretur, &c.*

¶ AHELEPTE, Dimidium, Vide *Chunna.*

¶ AHENIA, Idem fortè quod Hiſpanis *Albania*, Anguſtum cubiculum, Gall. *Petite chambre, logis etroit.* Primum Teſtam. Adefonſi Hiſpan. Regis apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 546. *Et unam Aheniam in ripa illius fluminis ſupradicti.*

¶ AHORUS, Qui rapitur immatura morte, à Græco ἄωρος, qui non fit ſuo tempore. Tertull. de Anima cap. 57. *Aut optimum eſt hîc retineri ſecundùm* Ahoros, *aut peſſimum ſecundùm biothanatos, ut ipſis etiam vocabulis utar, quibus auctrix opinionum iſtarum magia ſonat.*

AHTEID, Sacramenti genus apud Boios. Decretum Taſſilonis in Lege Bajw. cap. 6. *Sacratum, quod Ahteid dicitur, juret in Eccleſia cum tribus, &c.* Ubi Lindenbrog. *Aht*, bannum Imperii, *Eid*, juramentum.

¶ 1. AIA, Sepes, Gall. *Haie.* Locus eſt in *Biennum.* Vide *Haga.*

¶ 2. AJA apud Hebræos accipitris ſpecies eſt, quam veteres *Æſalonem*, Germani *Smirle*, Galli *Eſmerillon* appellant. Nomen à clamore. Uti enim aquilarum clangere eſt, milvorum jugere vel lipire, accipitrum pipare, & crocitare corvorum; ita *ja, ja* ſecundùm Arabes hujus avis proprium eſt, unde ipſa Hebræis dicta videtur איה, *Aja*; unde de ejus oculo legimus Job. 28. 7. *Semitam non novit avis, neque eam vidit oculus Aja.* Hæc ex Hofmanni Lexico.

1. AIACIS, [Agicis, Aicis, Aizes, Aizum, Vicaria, diſtrictus *Vicarii*, Gall *Viguerie.*] In Tabulario Eccleſiæ S. Juliani Brivatenſis paſſim occurrunt hæc verba: *In Aice Brivatenſe, Ambronenſe, Nonatenſe, Cantillanico, Montanico, Riomenſe, &c.* Ubi in aliquot Chartis aliis pro hac voce habetur: *In Vicaria Brivatenſe, Nonatenſe, &c.* In Charta 160. fol. 92 *In ipſo Aice, ſeu in ipſa Vicaria.* Ubi perperam *in arce* repoſuit aut legit Juſtellus in probat. Hiſt. Arvern. pag. 10. Et Ch. 248. *In ipſo Aiace & in ipſa Vicaria.* Ch. 250. *In ipſa Aiace Brivati, in ipſa villa, quæ dicitur Fontanas --- & in ipſa Aiace Comienſe curtem noſtram, &c.* Ch. 351. *In Comitatu & Vicaria Brivatenſe, in ipſo Aiace, cedo Deo, &c.* Adde Ch. 260. 282. 297. In Ch. 223. habetur *Agrice.*

☞ Harumce ſynonymarum vocum acceptio pro Vicaria evidenter probatur ex Inſtrumento Eccleſiæ Vabrenſis to. 1, novæ Gall. Chriſt. p. 58. ubi *Miniſterium* idem eſt quod *Vicaria*, & *Aicis* idem quod *Miniſterium*: *Eſt ipſe locus ſitus in pago Ruthenico in Vigaria Curienſe.* Mox ſubditur: *Hoc ſunt res proprietatis noſtræ ... in pago Ruthenico in Miniſterio Curienſe.* Deinde: *Vobis donamus ſimiliter in ipſo Aice vel in ipſo Miniſterio alios manſos noſtros.* Mabillonius in Actis SS. Benedict. ſæc. 3. part. 2. p. 195. in hunc locum Chartæ commutationis Comitem Bernardum inter & Lanfredum Abb. Mauſiacenſem an. 764. *Qui (locus Mauciacus) eſt in patria Arvernica in* Aice. *Riomenſe conſtructus in honore B. Petri Apoſtolorum principis: &c.* Ait nomine *Aicis* pagum eſſe intelligendum, ſed quominus in hocce loco, ut & in ſuperioribus Vicarii diſtrictus intelligatur, nihil impedit.

¶ Aizis, Eadem notione. Charta Octomari Preſbyteri relata in libro cui titulus: *Pieces pour & contre la Maiſon de Bouillon, à Cologne* pag. 7. *Et*

ſunt ſita ipſæ res in pago Arvernico, in villa quæ vocatur Maticara, in Aize. *Catiracenſi.* Ibidem in alia Charta: *Sunt autem ſita ipſa res in pago Arvernico . . . in* Aize *Meſſiacenſi, in loco cui vocacabulum eſt ad Boſcum, &c.*

¶ Aizum, Eadem ſignificatione. Charta Cuneberti levitæ apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arver. p. 16. *Et in ipſo* Aizo *manſos duos, qui vocantur Puco-navato cum omni ſua integritate... & in ipſo Aizo in villa quæ dicitur Ravacus, manſos duos cum appendariis tribus.*

2. AIACIS, [Prædium, domus cum horto, terris, vineis, &c. Idem fere quod *Manſus*, Gall. *Cenſe, Ferme.*] Vetus Charta ex Tabulario Eccleſiæ Gratianapolitanæ fol. 25. *Eſt autem ipſa Eccleſia ſita in Epiſcopatu Gratianopolitanenſi, in Aice caſtro, quæ nominant ſancto Gregorio.* Alia Stephani Epiſc. Claromont. in Tabul. Celſiniacenſis monaſterii: *Sunt autem duo* Aizes, *unus ad Burnonem, quem Galmannus excolit, cum curtis, horto & vineis, & alius Aizes, qui vocatur ad Petrum, &c.* Idem Tabular. *Dat eis Petrus ipſe* Aizum *quoddam, continens in ſemet curtem unam & furnum, manſiones quoque & viridarium* [Baluz. Hiſt. Arverniæ to. 2. p. 41. in Charta Ugonis Sacerdotis: *Et illum* Aice *quem conquiſtavi de Vidiano & Davit cum campis & ſalcedis & pratis.*] Occurrit etiam paſſim hæc vox in Libro Mirabili, ſeu Tabulario Abbatiæ Conchenſis in Ruthenis, & in Tabulario Monaſterii S. Theofridi in Vallavis. Arverni hodie *Aize*, vocant agrum, vel terram incultam, ædi alicui adjacentem.

¶ AJACENTIÆ, pro *Adjacentiæ.* Legitur apud Baluz. in Hiſt. Arvern. tom. 2. pag. 8. ex Chartulario Brivatenſi.

AICHATA. Charta Philippi Regis Franc. an. 1310. pro Libertatibus Baſtidæ in Petrogoricis, ex 47. Regeſto Tabularii Regii n. 38. *De ſommata ferri, pannorum laneorum 2. den. de ſotularibus, de calderiis, anderiis, patellis,* Aichatis, *payroliis, cutellis, falcilliis, ſarpiis, piſcibus ſalſatis, & rebus conſimilibus, dabit venditor extraneus in die fori pro leuda & pro intragio 2. den.*

¶ AIDÆ, Subſidiaria tributa, Gall. *Aides.* Hæc ut etiamnum Reges noſtri, ita & Domini feudales quondam à ſubditis ſolebant exigere. Litteræ Franciſci. I. pro S. Capella Pariſ. *Quos quidem tres Apparitores... ordinamus fore & eſſe immunes... ab omnibus impoſitionibus,* Aidis *& aliis tributis.* Charta Richardi de Lambervilla in Tabulario A. Monaſterii Gemmeticenſis cap. 361. *Varantizandum ab omni Aida & reſeantia & amouta.* Charta Officialis Pariſ. an. 1264. ex Tabulario S. Germani à Pratis. *Quinque arpenta terræ... ad cenſum 6. denariorum quodlibet arpentum ſine alio onere, redditu, coſtuma, tallia, relevamento,* Ayda, *corveia, campiparte & alio quocumque nomine cenſeantur.*

☞ Ex *Aidæ* vocabulo natum eſt nomen, *la Cour des Aides*, Gallis omnibus notiſſimum, hoc eſt, Supremum rei tributariæ tribunal, in quo quidquid tributorum, vectigalium atque ſubſidiorum eſt, judicatur. Hujus ſummi tribunalis originem referunt ad Regem Joannem cognomento *Bonum*, qui cùm 28. Decembris anni 1355. decreto ſtatuiſſet, ut quidquid mercium venundaretur, certum ſibi tributum ſolveret, judices inſtituit, qui lites ex novi tributi ſolutione natas cognoſcerent, & ita dirimerent, ut nulla eſſet ab iis judicibus ad alios provocatio. Ad hanc Joannis *Boni* inſtitutionem Senatus Curiæ ſubſidiorum Pariſienſis ſuam originem refert acceptam. Recentiores ſunt, quæ in aliis regni urbibus fuerunt inſtitutæ *Curiæ* ſubſidiorum.

AIDUS, Adjutor, Gall. *Aide.* Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 109. §. 1. *Ad Evangelia ſancta juret cum 12. Aidis ſuis, id eſt, ſacramentalibus.* Ubi lex Longob. lib. 2. tit. 55. §. 5. habet *aliis ſuis*: ſed prior lectio tolerari poteſt.

¶ AJECENTIÆ, pro *Adjacentiæ*, Appendices; Gall. *Dependances.* Charta Chlodovæi III. Regis Franc. an. 693. apud Felibianum in Hiſt. San-Dionyſ. pag. XIV. *Quidquid ibidem ipſi Chaldedramnus viſus fuit tenuiſſe vel moriens dereliquiſſe cum omni integritate ſua vel* Ajecentias, *ſicut ab ipſo Chaldedramno fuit poſſeſſum.*

¶ AIGATIA, *Piaca*, Papiæ. Puto legendum *Pica*; quam Picardi etiamnum vocant *Agache.*

AIGLOLFINGA. Vide *Agilolfungi.*

¶ AIGNELINUS, Agnorum, ut opinor, lana. Charta Philippi Regis Franc. an. 1288. apud Perardum in Burgundicis pag. 562. *Pro quolibet ſacco lanarum & Aignelinorum, &c.*

¶ AIGUERIUM, pro *Aquarium*, Aquæductus, in Statutis Maſſil. MSS. anni 1253.

¶ AILA. Gloſſ. Bituricenſis Eccleſiæ MSS. *Ailen, Frontem. Aila, Ventus fabe.*

AILATA, In Legibus Adelſtani Regis Angl. cap. 6. *Si verbum non direxerit, ut Ailata ſit.* Ubi quidam *Aplata* reſtituunt. Vide in hac voce.

¶ AILLIARIUS, Qui vendit allia & legumina. MS. Cod. anno circiter 1290. exaratus de redditibus Epiſcopatus Autiſſiodorenſis, ex Chartophyl. Epiſcopi ejuſdem urbis. Inſcriptio: *De* Ailliariis. *Quicumque adducit allia vel erucas ad vendendum in hac villa, debent die Sabbati de quadrigata unum denarium Epiſcopi & Comiti, & in ſeptimana de qualibet glenna unum obolum, ſi valeat duodecim denarios aut plus; & ſi non valeat duodecim denarios, nihil debet. Et ſi fuerit de ſuo orto, & ortum ſit de ſauvamento, nihil debet. Et revenditores de hac villa nihil debent, exceptis ſex diebus Sabbatis, in quibus quilibet debet denariatam, & revenditores de extra, qui afferunt ad collum vel ad beſtiam, debent obolum de ortolagio ſuo in quolibet die ſabbati, exceptis ſex Sabbatis, quod* (fortè quibus) *quilibet debet denariatam Epiſcopi & Comiti.*

AIN, Florentius Wigorn. pag. 590. de Ludovico Balbo Rege Franc. *Pater ſibi uxorem Adelheidam conjunxit, quæ poſt mortem viri genuit filium nomine* Ain, *id eſt, Carolum.* Huc fortè pertinent iſta Alcuini Poëm. 3. de quodam Anglo-Saxonum Rege:

Tertius accepit ſceptrum regnator opimum,
Quem clamant AIN, incerto nomine gentes;
Qui nunc imperium Saxonum jure gubernat.

[In Gloſſ. Bituricenſi MS. *Ain, oculus interpretatur.*]

AINESCIA, Ænescia, Enecea, Eyneia, Pars hæreditatis, quæ ad primogenitum ætatis privilegio pertinet. *Aiſneſſe* in Conſuet. Norman. art. 115. 175. *Aiſneage* in Conſuet. Rupellenſi art. 54. 55. & Britannica art. 669. Vide Interpretem veteris Conſuetudinis Normanniæ cap. 34. ſub finem. Glanvilla lib. 7. cap. 3. *Salvo capitali meſuagio primogenito filio pro dignitate Æneſciæ ſuæ.* Occurrit apud Bractonum lib. 2. c. 34. & alibi paſſim.

Eneya. Statuta ſecunda Roberti I. Scotiæ Regis cap. 3. *Si aliqua hæreditas, de qua unica ſecta tantùm debetur ad plures hæredes, participes illius hæreditatis, devolvatur, ille qui* Eneyam, *i. capitalem partem illius hæreditatis habet, unicam ſectam faciat pro ſe & participibus ſuis.*

Eylnescia, Apud Matth. Pariſ. an. 1240. ſeu

potiùs *Eiſnetia*, uti ſcribitur apud Bractonum lib. 2. cap. 77. & in Fleta lib. 5. cap. 9.

Enitia pars, Quæ primogenitum ſpectat, apud Littleton. ſect. 245. *Einecia*, vel *Eineſciafilia*, id eſt, primogenita, in Monaſtico Angl. tom. 1. pag. 913. tom. 2. pag. 870. Porro vox *Aiſné*, Gallica, confecta ex *ains*, antè, & *né*, natus.

¶ AINU, *Naves. Fæminin. generis.* Gloſſ. Bitur. MS.

¶ AIOIN, *Interpretatur frater meus.* Gloſſ. Bitur.

AIOLA, Avia, ex Gall. *Aieule.* Occurrit in Tabul. Abſienſi fol. 22.

¶ AIONES, f. Prima litterarum rudimenta. Act. SS. Bened. ſæc. 4. part. 1. pag. 386. D. in Translatione S. Sebaſtiani: *Quod quidem nec ipſe, ſi vulgò, ut aiunt, Homerus emergeret, explere poſſet; quanto minùs ego tantillus, ſermone imperitus, & grammaticæ diſciplinæ omnimodis expers, qui nec quidem, ut ita dixerim, ipſos* Aiones *ad liquidum addiſcere valui. Aioner* aliquibus in locis idem eſt ac *Balbutire.*

¶ AJORNAMENTUM, Vocatio in jus, vadimonii denunciatio, Gallicè *Ajournement.* Cod. MS. Conſuetud. Tholoſ. fol. 42. *Quæcumque Ajornamenta executioneſve aut proceſſus fecerint.* Vide *Adjornare.*

AIOT, Veſtis ſpecies. Gaufridus Voſienſis lib. 1. cap. 7. *Chlamydes vel cappas perforaverunt, quas vocant Aiot.*

AIRA, Airalis. Vide *Area.*

AIRBANNUM. Vide *Heribannum.*

AIRO, Ardea, ardeola, avis, noſtris *Heron.* Vide Fridericum lib. 1. de Venat. cap. 4. 20. 21.

¶ AISAMENTUM, Idem quod mox *Aiſantia.* Charta Guillelmi Epiſc. Autiſſiod. an. 1219. *Dedit inſuper* Aisamenta *terræ & lapidum in terra ſua ad opus excluſarum molendinorum dictarum Monialium apud Arſiacum ſitorum, & levatam piſcium ipſorum molendinorum.* Charta Mathildis Comitiſſæ Nivern. pro Monaſt. B. M. de Conſolatione, an. 1244. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 104. C. *De* Aisamentis *ſupradictis ad proborum virorum æſtimationem, hoc quod voluerimus permutare poterimus ad dictæ Abbatiæ & Monialium commodum & utilitatem in æquivalentibus redditibus noſtris prope dictam Abbatiam.*

¶ Asiamentum, Idem, tom. 2. Hiſt. Arverniæ, pag. 137.

¶ Aisamentum, Notione paulò diverſa, ſcil. pro *Jure municipali* ſumi videtur, vel pro quadam immunitate debiti vectigalis, aut ſaltem pro jure ſolvendi minoris, quàm ſolvunt alii. MS. anni circiter 1290. ex Chartophil. Epiſc. Autiſſiodor. ubi recenſentur redditus Epiſcopatûs: *Poulenagium illorum qui ſunt deforis & de villa. Omnibus diebus quibus aliquis ducit ad ripam, polanus debet iiij denar. & ille de villa qui non habebit* Aisamenta *ſua, nil debet. De quadrigis. cadrigæ quæ vadunt extra villam oneratæ, debent quælibet decem denarios & obol. videlicet ſex denarios de poulenagio, duos denarios de menagio, & duos denarios & obolum de roagio, excepto illo qui eſt de villa, qui nihil debet de polanagio, ſi habeat* Aisamenta *ſua. De dolio ducere de una domo ad aliam. Quodlibet dolium ductum de una domo in aliam ſuper quadrigam debet octo denarios, niſi habuerit Aiſamentum. Et ſi habuerit Aiſamentum, non debet præter quatuor denarios. Et ſi ductum fuerit per terram, debet quatuor denarios.*

AISANTIA, Vox forenſis, facultas, quàm quis habet utendi in alieno prædio, rebus non ſuis, vel ex jure municipali, vel proprietariorum conceſſione, à Gallico, *Aiſance*, Commoditas. Tabular. Abbat. Reigniacenſis Ord. Ciſterc. *Per omnia ſua nemora inter Choram, & Coſam jacentia atque poſita ſuorum paſtionem porcorum, tranſitum, percuſſum, ſine pretio & panagio, & omnes uſus, quos* Aisantias *vocamus, perpetuò donavit,* an. 1147. In alia Charta an. 1153. ibid. *Et uſus, quos Aaſancias vocamus. Uſagia, ſive Aiſantiæ terræ noſtræ*, in veteri Charta apud Buzelinum pag. 396. Charta Rogerii Epiſcopi Laudun. an. 1180. in Tabular. Abb. *de Thenailles: Dedit omnes Aiſancias & paſturas de Bouconvilla.* Vide Chartas alias apud Ducheſn. in Hiſt. Codiciacenſi pag. 349. Perardum in Burgundicis pag. 198. Hemereum in Auguſta Virom. in Reg. pag. 42. &c.

¶ Aisentia, Idem. Charta Aleidis Dominæ *de Boular* in fundatione Monaſt. Belli-Prati an. 1228. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 299. E. *Conceſſi ſimiliter ut Aiſentias communes & paſcua liberè habeant.* Vide Miræum tom. 1. Oper. Diplomat. pag. 419. edit. 2.

Esentia. Charta S. Ludov. an. 1266. in Regeſto Normanniæ ſignato P. *In altera medietate landæ ad animalia ſua Eſentiam ſuam habeant.*

Aisiamentum, Gallis *Aiſement*, Italis *Agiamento.* Regiam Majeſtatem lib. 1. cap. 13. *Terram petitam amittet cum fructibus, commoditatibus, Aiſiamentis, & pertinentiis ſuis.* Lambertus Ardenſis: *Communia populi ſui Aiſiamenta & planitiem camporum --- concludens.* Will. Abbas Andrenſis: *Comes quoque Balduinus ſuper Aiſiamento in palude de Hotinghen à nobis in perpetuum habendo, &c.* Vide Chronicon Andrenſe pag. 346. Monaſticum Angl. tom. 2. pag. 916. [*Madox*, Formul. Anglic. Chartis CXLIII. & CCCXXI.]

Aisimentum, In Teſtamento Guillelmi D. Montiſpeſſulani an. 1146. *Donec de Aiſimento ipſius terræ habeat perceptum & recuperatum, quod valeat duo millia ſolidorum.* [Hîc non ſola facultas utendi, ſed uſus & poſſeſſio debet intelligi: Acherius Spicil. tom. 9. pag. 141. legit *Aiſſimentum.*] Occurrit ibi etiam ſemel. Regeſtum cenſuum & feodor. Carnotenſium fol. 57. *Les jarbes & les tourtiaus deus illec, & és villes d'environ pour l'*Aiesement *que ils ont en la foreſt, & eſt chaſcun un tourtel de un denier, dont tous ceus qui ont Aiſement ou dit bois, doivent un tourtel, &c.*

Eisiamentum, In eodem Monaſtico Angl. to. 1. pag. 47. apud Will. Thorn. & Ducheſn. in Hiſt. Guinenſi pag. 258. & in Probat. Hiſt. Drocenſis pag. 251.

Aisiæ, Pertinentiæ, ubi liberè percipi poſſunt *Aiſiamenta.* Charta Libertatum Solemniaci in Arvernis MS. *Si aliquis intraverit de die ortum vel vineam alicujus hominis, ſitum, vel ſitam in* Aisiis *vel pertinentiis dictæ villæ, &c.* [Tabul. B. Mariæ de Charitate an. 1364. *Margarita de Fontenaio donavit terram de Miniers cum ſuis juribus,* Aisiis *& pertinentiis, ſalva & reſervata tonſura nemoris d'Artenne.*]

Hesia. Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 916. *Aſcendendo per veterem ſepem, & ſic per vetus foſſatum & haiicium, uſque ad Heſiam extra boſcum.* Sunt, qui vocem Gallicam *Aiſe*, ab *otium* deducunt, *Agio* Itali dicunt.

¶ Asencia, ut *Aiſantia.* Charta Lietardi Epiſcopi Cameracenſis inter Inſtrum. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. an. 1133. de Fundatione B. M. de Valcellis: *Per omnes etiam reliquas terras ſuas, nemora, prata & aquas, conceſſerunt omnes* Asencias *ſuas in nemoribus ad colligendos fructus, ad paſtinationem por-*

corum, ad paſturagium exterorum animalium, ſine paſnagio & omni alia exactione, ligna ad ædificandum & calefaciendum & ad cætera neceſſaria. In pratis paſturagium, in aquis ad piſcandum, & ſi quid fortè in his omnibus aliquid venationis, mellis vel alicujus alterius rei à Fratribus vel mercenariis eorum inventum fuerit, liberè poſſidendum.

¶ Asiamentum, Aysiamentum. Charta Ægidii Abb. S. Martini Tornac. an. 1309. in Tabulario S. Richarii Centulenſis. *Nos habebimus omnia alia* Asiamenta *in prædictis paſturagiis, ſicut uſuagiarii alii in prædictis locis tantummodo.* Charta Joannis Abb. B. Mariæ Urſi-Campi an. 1303. ex eodem Tabul. *Habebimus omnia alia* Aysiamenta *in prædictis paſturagiis ſeu baſcuis, ſicut alii uſugrarii, hoc eſt intelligendum abſque augmentatione numeri animalium, qui in prædictis litteris eſt expreſſus.*

¶ Aysientia. In Tabulario Monaſt. S. Quintini in Inſula pag. 132.

¶ Aysimentum, In Hiſt. Dalphin. tom. 1. p. 201.

¶ Aysina, Eadem notione. Locos vide in *Deverſium* & *Repayrium*, & tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 167.

¶ Aysium, vel Ayzium, Eadem ſignificatione. Baluz. Hiſt. Arvern. to. 2. pag. 135. in Charta Roberti Comitis an. 1285. *Cum cæteris univerſis Ayſiis & uſatgiis, ſervitutibus, emolumentis.* Ibidem pag. 314. in Charta an. 1340. *Servitutibus, cenſibus, redditibus, deveriis, Ayziis, juribus & actionibus noſtris.*

¶ AISTAN, Vox Longobardica. Leges Rotharis apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 39. col 2. E. *Si quis in curte aliena Aiſtan, id eſt, per furorem ingreſſus fuerit, xx. ſolidos illi componat.*

AIUDA, Auxilium in Charta Luſitanica, apud Brandaonum in Monarchia Luſitanica lib. 15. cap. 24. Etiam nunc Picardi noſtri dicunt *Aiude*, eadem notione. [*Ayuda* Hiſpani, *Aide* Galli. Vide *Adiuda.*]

AIUS. Vide *Agius.*

¶ AJUSTAMENTUM, Modulus, exemplar, Gall. *Etalon.* Charta Hugonis de *Naillac* an. 1283. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. pag. 702. *Faciet menſuras ſuas ſeu metretas equales in quantitate &* Ajustamento *menſuris ſeu metretis meis de Gargileſſe, & ad quantitatem ipſarum menſurarum ſuas menſuras faciet Ajutari.*

¶ AJUSTARE, & Ajutare, Metiri, probare ad modulum, Gall. *Etalonner.* Charta in *Ajuſtamentum* mox laudata. *Priori B. Mariæ Depin concedo & ejus ſucceſſoribus in perpetuum plenum jus & dominium* Ajustandi *& conſignandi omnes prædictas menſuras ſuas.* Vide *Adjouſtare.*

¶ AIZE, Aizum. Vide *Aiacis.*

¶ AKERE. Vide *Ungebendro.*

AKETON, Acton, Sagum militare, quod aliàs *Gambezonem* vocabant; ex Gallico *Hoqueton*, aut *Hauqueton*; ſeu potiùs ex Cambrico-Britannico. *Actvvm*, lorica dupla, duplodes, apud Boxhornium. *Hoqueton*, ex Græc. ὁ χιτών, dictum vult Perionius. Thomas Walſing. in Ed. III. *Indutus autem fuit Epiſcopus quadam armatura, quam Aketon vulgariter appellamus.* Chronicon Bertr. Gueſclini MS.

L'eſcu li deſrompi, & le bon jazerant,
Mais le Hauctonfut fort, qui fut de bouquerant.

Le Roman *du Riche & du Ladre* MS.

Se tu vueil un Auqueton,
Ne l'empli mie de coton,
Mais d'œuvres de miſericorde,
Afin que Diables ne te morde.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Sor l'Auqueton veſt l'auberc jazerant.

Infrà:

Sor l'Auqueton, qui d'or fu pointurez,
Veſti l'auberc, qui fu fort & ferrez.

Charta Oudardi Dom. Hamenſis an. 1328. *Se aucuns huſtins eſt fais as armes en la dite ville, teles come Auqueton, eſpée, coutel, & boucler, &c.*

Acton, Eadem notione in primis Statutis Roberti I. Regis Scotiæ cap. 25. *Quilibet habeat ---in defenſione regni, unum ſufficientem* Actonem, *unum baſinetum, & chirothecas de guerra, &c.---- Qui non habuerit Actonem & baſinetum, habeat unum bonum habergellum, & unum capitium de ferro.*

¶ AKETONUM, Eadem ſignificatione apud Rymer. to. 4. pag. 203. col. 1. Aketonis *borcinettis, & aliis hujuſmodi armaturis, nocte dieque in villis, feriis, mercatis....ſæpiſſime armati incedunt.*

¶ 1. ALA, Telarum quædam pannorumque menſura, eadem forſan quæ *Alna* Lat. Ulna. Gall. *Aune.* Rymer. to. 7. pag. 356. col. A. *Unam peciam panni, blueti coloris, continentem 5.* Alas..... *Aliam peciam de mixto continentem 7. Alas; & unam aliam peciam de panno mixto continentem 9. Alas; Et unam peciam de blanketo continentem 6. Alas.*

¶ 2. ALA pro *Hala*, Forum, macellum tectum, Gall. *Hale.* Cenſualis codex Calomontis: *Banchia mercerii continens duos colonellos in ingreſſu Alæ Calomontis.*

¶ 3. ALA, Tabella in qua juxta Græcorum ritum erat forma ordinationum ſcripta, quæ incipit, *Divina gratia, &c. Patriarcha verò manu ſiniſtra Alam accipiens legit, &c.* Hæc ab Hofmanno, qui ſtatim ſubjicit:

¶ 4. ALA, Hujus vocis alia notio eſt in Teloneo Monaſterii S. Bertini: *Omnis tonellus ſive vini, ſive cereviſiæ, ſive Alæ dabit duos den.* Hîc enim cereviſiam notat, Danis, ut auctor eſt Pontanus, *Oel*, & Anglis *Ael* vocatam. Eodem ſenſu accipi videtur in Privilegio Leduini Abbatis S. Vedaſti Attrebat. de cenſu an. 1036. è Chartul. ejuſd. Monaſterii pag. 243. *De penſa Alarum 2. den.*

¶ 5. ALA, Inula, Gall. *Aunée.* Papias: *Inula quam ruſtici* Alam *vocant, herba eſt radice aromatica, odoris ſummi cum leni acrimonia.*

¶ 6. ALA, Cujuſvis ædificii latus, Gall. *Aile de bâtiment.* Chron. Veronenſe ad ann. 1183. apud Murat. to. 8. col. 622. *Milleſimo ſupradicto intrante menſe Januario, maxima pars* Alæ *arenæ Veronæ cecidit terræ motu magno per priùs facto, videlicet Ala exterior.* Hac voce uſus eſt Vitruvius.

ALÆ, Latera Eccleſiæ, quomodo *les Ailes de l'Egliſe*, dicimus. Gloſſ. Lat. Gr. *Ala*, ἐξέδρα, εἴλημα, &c. Gervaſius Dorobernenſis in Deſcript. Eccleſiæ Cantuarienſis: *Ad baſes pilariorum murus erat tabulis marmoreis compoſitus, qui Chorum cingens & Presbyterium, corpus Eccleſiæ à ſuis lateribus, quæ* Alæ *vocantur, dividebat.* Acta Epiſcoporum Cenoman. in Hoëllo, cap. 34. *Exteriores etiam parietes, quos* Alas *vocant, per circuitum conſummavit.*

ALAANDAL, Caro nervoſa, apud Conſtantinum Africanum lib. de Vita & ſpiritu. Vox Arabica.

¶ ALABANDA, Alalandena, Alabandicia. Vide *Alamandinæ.*

¶ ALABANDICUS, *Genus marmoris.* Gloſſ. Bituric. MSS. Idem fortè quod Alabaſtrum. Laurentio in Amalthea, *Alabandica* eſt *Roſa albicantibus foliis pallens.*

¶ ALABANDINA. Vide *Alamandinæ.*

¶ ALABARCHES, *Halabarches, Halobarches* & *Arabarches.* Voces Græcæ, quæ Rufino in Hiſt. Eccl. Euſeb. ſonant *Salis præfectum*, cui concinit Calepinus. Turneb. l. 27. c. 25. opinatur, fuiſſe Ale-

xandriæ præfectum, qui Judæis præerat Alexandrinis. Cujacius lib. 8. obſ. cap. 37. vult, *Vectigal Alabarchiæ eſſe id, quod pro tranſductione pecorum infertur.* Ἀλάβα *eſt ſcriptura ſive atramentum, quo ſcribimus, ut Phavorinus ait. Sic vectigaliorum ratio ſcriptura dicta eſt, & vectigalibus præpoſitus, Magiſter ſcripturæ ſive Alabarches.* Hæc Cujacius: plura vide apud Martinium in voce *Halabarches.*

¶ ALABARCHIA, *Vectigal pro travectione pecorū.* Laur. in Amalthea. Officium eſt Alabarchis, quicumque ille fuerit. *Alabarchiæ magiſtratûs* meminit Joſephus Antiq. Judaic. lib. 20. cap. 3. & 5.

ALABASTARIUS, apud Simeonem Dunelm. in Henr. I. p. 250. idem, qui *Arcubaliſtarius*, noſtris *Arbaleſtrier: Eminebat machina, unde ſagittarii & Alabaſtarii præliabantur.* Nam & vulgus *Albalétrier* dicebat.

¶ ALABAUSTRUM, pro *Alabaſtrum*, Genus marmoris albi, Gall. *Albâtre.* Occurrit apud Rymerum to. 7. pag. 357. & to. 8. pag. 510.

¶ ALABRUM & ALIBRUM, Inſtrumentum circa quod volvuntur fila, & cujus ope in orbes glomerantur, Gallis *Devidoir.* Iſid. lib. 19. Orig. c. 29. *Alibrum quòd in eo liberentur fila, id eſt, ſolvantur.* Gloſſ. Bitur. habet, *id eſt, volvantur fila.* Calepinus ad hanc vocem: *Filum à colo in fuſum, de fuſo in Alabrum, hinc in girgillum, deinde in glomicellum &c. Alabrum* dicitur quòd radios quaſi alas habeat, inquit Martinius in Lex. Phil. In veteribus Lexicis Monaſticis legitur & verbum *Alalrare*, Filum evolvere. Vide *Devolutorium.*

ALACADIE. Tabular. Brivat. cap. 405. *Habet cenſum porcum 1. multonem 1. de civada ſeſtarios 2. per agnum den. 3. per* ALACADIE *den. 6. gallinam 1. per fictorem den. 1.*

ALACRIMONIA, *Lætitia*, in Gloſſis Iſidori, apud Papiam, & Joannem de Janua, Gallis *Alegreſſe.*

¶ ALACRITUDO, Eadem notitione. Acta SS. Maii to. 7. pag. 832. *Nunc me removeas ab iſta tempeſtate, & me ducas ad portum Alacritudinis.*

ALADMA. Fori Jacobi Reg. Arag. an. 1307. ubi de Judæis. *Præterea ut omnia & ſingula præmiſſa obſerventur & compleantur, ſtatuimus, quod quolibet anno jactentur ſeu imponantur* ALADMA *& nitdui, prout meliùs, & firmiùs & ſolenniùs poſſit fieri ſecundùm legem & obſervantiam Judæorum, cum rotulo Thore, ſeu Legis, pridie menſis Octobris, in Synagoga majori cujuſlibet loci, præſenti tota aliama, vel majore parte ipſius; & in locis ubi non habent Synagogam, jactentur dicti* ALADMA *& nitdui in Schola, vel in alio loco, ubi faciunt orationem, ut omnes Judæi teneant & obſervent omnia ſupra dicta per totum illum annum.*

¶ ALAFTHI, Dimidium. Vide *Chunna.*

¶ ALAIUM, Metallorum temperatio, Gall. *Alliage.* Rymer. to. 6. pag. 308. col. 1. *Homines de Francia magna fecerunt calumniam & debatum, tàm in* ALAIO, *quàm in pondere dictæ monetæ noſtræ, aſſerentes, quòd in dicta moneta noſtra plus habetur de Alaio, quàm juxta conventiones.*

ALALAGMA, ex Gr. ἀλάλαγμα. Vita S. Droctovæi Abbat. *Cum una concrepet Alalagma tonanti.* Vita S. Euſebiæ Abbatiſſæ Hamaticenſis: [Clamor lætitiæ & jubilationis.]

Quem non integritas vitæ docet hoc Alalagma.

Vita S. Majoli Abb. Cluniac. to. 2. Maii pag. 684. D.

Spiritus arctatis ardens emergere vinclis
Emicat, & liquidas liber tranſfertur in auras,
Hymnizante polo lætumque ALALAGMA *canente,*
Sepſerunt comites miro ſplendore ſuperni.

¶ ALALAGNIA, pro *Alalagma.* De S. Keſſogo Epiſc. in Scotia, to. 2. Martii pag. 33. E. *Hujus anima felix juncta civibus æthereis cùm unâ concrepet* ALALAGNIA *Tonanti ſuperna diſpoſitione, qui ſanctos ſuos & in hac vita mirificat, meritò jugiter turba Fratrum Monaſtici Ordinis ante ejus manſolæum concinit æterno Regi dulciflua carmina laudis.*

ALAMANDINÆ, ALAVANDINÆ. Anaſtaſius Bibl. in S. Silv. *Fecit Angelos 4. ex argento---cum gemmis Alavandinis in oculos.* Idem in Greg. IV. pag. 164. *Obtulit---albas majores numero 29. Alamandinas majores numero 20. albas modicas, &c.* Viſitatio Theſaurariæ ædis S. Pauli Londonienſis an. 1295. *Item crux de platis argenteis deauratis undique, cum duabus camahutis in brachiis, & duobus magnis lapidibus ſuperiùs & inferiùs, &* ALAMANDINA *in medio, & aliis multis lapidibus & perlis in circuitu, continens partem ligni Crucis.* Infrà: *Caſula de rubeo ſamito---cui inſeruntur 4. berylli, & 3. circuli aymallati, & 4. lapides ſculpti, & 4.* ALAMANDINI, *& in medio agnus Paſchalis.* Ita uſus obtinuit, ut *Alamandinæ* dicerentur, quæ *Alabandinæ* vel *Alavandinæ* dicuntur; gemmæ ſcilicet ex Alabanda Cariæ urbe, de quibus Plinius lib. 37. cap. 2. 27. Breviloq. *Alabanda, lapis pretioſus.* Papias: *Alabandina gemma, ab Alabanda dicitur.* Ugutio: *Alabanda, regio Aſiæ, unde Alabandina gemma.* [Gloſſ. Bituric. MSS. *Alabandicia, gemma ab Alabanda Aſiæ regione.*]

¶ ALAMARES, Serici floſculi in veſtibus. Conc. Limanum an. 1582. to. 4. Collect. Concil. Hiſp. pag. 515. *Cùm primùm Clerici Eccleſiam intraverint, ſuperpelliceis mundis ſive roquetis ac minime laceratis, veſtibus inferioribus talaribus nigris aut alio honeſto colore infectis, ſine ſericis floſculis, ſeu* ALAMARIBUS, *ut dicunt, cum cappis & almuciis induantur.* Ejuſdem tomi pag. 246. *Removeantur verò à Clericali uſu nova quædam inventa indumentorum, aut ornatus, quæ milites, non Clericos decent, qualia ſunt, quæ patrio more vocare ſolent, Lechuguilla, Polaynas, Puntas, Guarniciones de ſeda faſcas en los manteos,* ALAMARES, *&c.*

ALAMINUS. Vitalis Epiſcopus Oſcenſis, de Magiſtratibus Saracenorum Hiſpanic. *Eſt etiam inter Saracenos Officialis, qui* ALAMIN, *id eſt, fidelis, lingua Arabica appellatur, qui debet cauſas minimas, non excedentes duos ſolidos, terminare, & exercet in Curia Zavalachen apparitoris officium vel ſagionis.--- Ideo dictus Fidelis, quia fideliter debet jura Regis perquirere.*

¶ ALANI COMITES. Vide *Comites Alani* in *Comes.*

ALANUS, Canis ſpecies veteribus nota, Hiſpanis *Alano*, Nebriſſenſi *Moloſſus. Furtum Alani vel leporarii*, in Foris Aragon. tit. de Venatorib.

ALAPA, *Alapam dare, & aurem torquere in teſtimonium*, in Legibus Ripuar. tit. 60. §. 1. *Si quis villam---ab alio comparaverit, & teſtamentum accipere non potuerit, ſi mediocris res eſt, cum 6. teſtibus,--- ſi magna cum 12. ad locum traditionis accedat, & ſic eis præſentibus pretium tradat, & poſſeſſionem accipiat, & unicuique de parvulis* ALAPAS *donet, & torqueat auriculas, & poſtmodum teſtimonium perhibeant.* Credo id actum, aut agi ſolitum, ut teſtes poſtmodum, cùm in rei geſtæ teſtimonium advocarentur, in memoriam revocarent, ſe eo in loco alapis cæſos, aut auribus vellicatos. Vide *Teſtes per aurem attracti.*

ALAPA MILITARIS, dicitur Scriptoribus Latinis medii ævi, Ictus, qui tyronis ad Militarem dignitatem promovendi collo aut humeris, enſe

vel gladio, quo Miles fiebat, infligebatur. Mos, ni fallor, derivatus à manumiſſionibus: *quos enim manumittebant, eos Alapa circumagebant*, ait vetus Scholiaſtes Perſii Sat. 5. Cujus ritus mentio eſt apud Claudianum in 4. Conſulatum Honorii, Sidonium in Conſulatum Anthemii, & aliquot alios. Militaris quippe ordo, quo quis donabatur, facultatem dabat utendi armis militaribus, ſuique juris Militem efficiebat. Magnum Chron. Belgicum ann. 1247. *Plerique Milites moderni temporis, patrimoniis intendentes, omiſſis ſumptuoſis ſolennitatibus, ſaltem per infractum* COLAPHUM *Militarem conſequuntur dignitatem.* Lambertus Ardenſis: *Eidem Comiti in ſignum Militiæ gladium lateri, & calcaria ſui militis aptavit, &* ALAPAM *collo ejus inflixit.* Alio loco: *Licet enim Militarem nondum recepiſſet Alapam, in armis tamen ſtrenuus erat.* Et mox: *Et ei Militarem non repercutiendus dedit* ALAPAM, *& Militaribus eum in virum perfectum dedicavit ſacramentis.* De ejuſmodi Alapis Militaribus agunt paſſim Scriptores. Joann. de Beka in Ottone III. Epiſc. Traject. de Militari inauguratione Willelmi Comitis Hollandiæ in Regem Roman. electi, qui à Bohemiæ Rege in æde Colonienſis urbis præcipua Militari cingulo accinctus eſt anno 1247. *Illis itaque dictis, Rex Bohemiæ grandem dedit* ICTUM *in collo tyronis, ita dicens: Ad honorem Dei omnipotentis te Militem ordino, ac in noſtro collegio te gratanter accipio.* Hiſtoria Cortuſiorum lib. 11. cap. 2. *Imperator---ſedens in equo fecit* (Franciſcum de Carraria) *Militem, & cum* PALMA *eum percutiens ſuper collum, ait: Eſto bonus Miles, & fidelis Imperii.* Ceremoniale Roman. lib. 1. ſect. 7. de Milite à ſummo Pontifice facto: *Tum accipiens illius enſem nudum, ter Militem percutit planè ſuper ſpatulas, dicens: Eſto Miles pacificus, ſtrenuus, fidelis & Deo devotus.*

Trinam illam percuſſionem obſervo præterea in Actis Parlamenti Pariſienſis 16. Mart. ann. 1415. ubi enarrant, quemadmodum Sigiſmundus Rex Romanorum, qui Regis Caroli VI. permiſſu, cauſis dijudicandis in ſuprema Curia præſidebat, Guidonem Peſtellum *Militem* fecerit, quòd de Seneſcalli Bellicadrenſis officio cum Guillelmo Signeto Milite litiganti, objiceretur, nondum Militare adeptum cingulum, cùm Seneſcallus aut Ballivus, ex Regum edictis, nemo fieri poſſet, niſi eſſet Miles: *Oyant qu'on propoſoit contre ledit Signet par le conſeil de Peſtel, que iceluy Signet n'eſtoit pas Chevalier, & Peſtel l'eſtoit, preſens tous, luy aſſis par deſſus les Preſident, & au plus haut, appellé ledit Signet, en diſant, que à luy appartenoit bien de faire Chevaliers, & print d'un de ſes gens ſon eſpée, & ledit Seignet mis à genoux prés du Greffier,* FRAPPA TROIS GRANS COUPS *ledit Roy ſur le dos dudit Seignet: puis fit deſchauſſer l'un de ſes eſperons dorez, & luy fit chauſſer par l'un de ſes gens, & l'y ceindre une ceinture ou eſtoit pendu un couſteau long pour eſpée. Car ainſi avoit-il paravant recommandé l'avancement de la cauſe dudit Seignet.*

Galli noſtri ejuſmodi alapas Militares *Colées* appellant, quòd collo infligerentur. Breviloq. *Alapa eſt faciei percuſſio, ſicut* colaphus *colli.* Unde Ebrard. Beth.

Dic Alapam malæ, colli Colaphumque.

Harum auctorem Arturum Britannum quidam faciunt Mythologi. Robertus *de Bourron* in Hiſt. Merlini MS. *Et ſachent tout cil, qui ceſte yſtoire eſcoutent, que che fu li premier hom, qui donna* COLE'E *a Chevalier nouvel, que che fu li Rois Artus.* L'Ordene de Chevalerie *de Huë de Tabarie* MS.

Et en aprés li demanda,
S'il falloit plus nulle coſe:
Sire, oil, mais faire ne l'oſe,
Que chou eſt dont? cheſt li COLE'E.
Pourquoy ne me l'avés donnée?
Et dit la Seneſianche,
De celuy qui l'a adoubé,
A Chevalier & ordonné; &c.

Le Roman *de Garin* MS. deſcribens eandem Militarem ceremoniam:

Huë demande froberge au Pont d'orfin,
Regnaut la ceint qui volontiers le fiſt,
Hauce la paume, ens el col le feri,
Par un petit, que il ne l'abati.

Le Roman *de Jordain de Blaye* MS.

Se mes chiers peres vous ceinſit or le brant;
Et la COLE'E *vous donnaſt maintenant.*

Vetus Ceremoniale MS. de Militari inauguratione: *Lors le Prince ou aucun Seigneur Chevalier, luy donne la Colée, & luy ceint l'eſpée dorée.* Chron. MS. Bertrandi *du Gueſclin:*

Auſſi-toſt que l'Anglois, dequoy nous vous parlons,
Ot receü COULE'E, *& de l'honneur le don.*

Vide præterea Monſtrelletum 1. volum. c. 155. & 3. vol. in Regis Ludovici XI. coronatione: Hiſtoriam congreſſus Ludov. XII. Regis Fr. & Ferdinandi Reg. Aragon. cap. 3. Hoſerium in Militib. Ord. S. Spiritus & alios, ex quibus, & hîc laudatis Scriptoribus ſatis colligitur, erraſſe Ducheſn. in Notis ad Alanum Chart. & lib. 2. Hiſt. Guin. c. 6. qui putavit, ejuſmodi alapas Militares, manu, non gladio in collum tyronis impactas. Vide Joan. Cameniatam de Excidio Theſſalonicæ cap. 28.

Per Alapum, ſeu *Colaphum* ſervum facere, in Speculo Saxonico lib. 3. art. 32. §. 5. Vide *Tranſcornati.*

ALAPARE, *Alapas minari*, Papiæ. Gloſſ. Lat. Gr. *Alapatnr* ἀλαπάζει.

¶ ALAPÆ EVANGELIORUM AUREÆ, Ornamenta (fibulas puto) ad inſtar palmæ fabricata. Agnellus lib. Pontif. apud Murat. to. 2. p. 182. col. 2. D. *Et ſuſcepit eum Martinus Pontifex cum gaudio magno & alacritate multa, & piè dapibus repleti Ravenna ſcedulus vaſcula argentea, tota expleta menſa in modum platani, quàm ex dimiſſione Valerii Archiepiſcopi in ſuo palatio erat, quàm in ſuis temporibus fecit, &* ALAPAS EVANGELIORUM AUREAS, *parum mechanicis factas operibus.* Ibidem pag. 186. col. 1. D. *Evangelia verò habentia Alapas aureas unus è Clericis in ſuperiori ſinu habens, &c.*

ALAPATOR, [Gloriator in Antiquarii ſupplemento.] καυχητὴς exponitur in Excerptis veteris Gloſſ. pag. 275. quia petulantes ac jactabundi gaudent aliis colaphos incutere, ait Voſſius.

¶ ALAPHA, & ALAPHARE, in Gloſſis Bituric. MSS. pro *Alapa*, & *Alapare.*

¶ ALAPIS, *eſt Nota in libris emendatis.* Gloſſ. MSS. S. Andreæ Avenionenſis. Hæ notæ fortè ſic dictæ ſunt, quòd ad inſtar manus eſſent exaratæ.

ALAPISTA, *Alapiſtarum ſtrepitus* apud Arnobium. Ita enim reſtituit Scaliger, pro *ſolapitarum ſtrepitus*, aitque *Alapiſtas* dici mimos, ac ludiones, qui exactis ludis ac comœdiis, ſibi invicem alapas infligebant, ut plebem ad riſum concitarent.

ALAPIZARE, *Alapas dare.* Ugutioni.

ALAPUS, *Qui propter mercedem alapas patitur*, in Gloſſis Iſid. cujuſmodi ſunt, quos *Alapiſtas* vocat Arnobius.

¶ ALARE, Alis aërem agitare. Papias MS. Bitur. *Alo, auram moveo, quaſi ab Ala, unde Alitus pro Alatus, id eſt, ſpiritus, flatus.* Hic auctor *Alitus* pro *halitus* ſcripſit, ut illi voci facilius talem qualem daret originem.

ALARICA, Papiæ, *Haſta vehemens, triangulum ferreum habens.* Vide *Phalarica.*

¶ ALARINÆ. Vide *Alyrumnæ.*

¶ ALAS, *atis.* Qui habet alas. Expoſitio brevis antiq. Liturg. Gall. apud Marten. Anecd. to. 5. col. 100. *Sirico enim de ligno per verme fictur. Vermis poſt mortem procedit in Alate.* De Bombyce loquitur.

¶ ALASTOR, Animus malè conſcius, ſuperbus. Qui ἄλαςα, id eſt, non obliviſcenda mala perpetrat. Uſurpatur fere ſemper pro malo Dæmone. Lexic. Philolog.

¶ ALATÆ CAPPÆ. tom. 4. Anecd. Marten. col. 162. B. *Prohibetur penitus univerſis Sacerdotibus, ne habeant Cappas Alatas & veſtes inordinatas.*

ALATORES. Papias: *Venator, dictus quaſi venabulator, à venatione ſcilicet, quòd beſtias perimat. Horum quatuor ſunt officia, Veſtigatores, Indicatores, Alatores, Preſſores.*

¶ ALATORIA, ALORIUM, Ambulacrum, Gall. *Allée.* Charta Calomontis an. 1397. *Cum ingreſſu & exgreſſu per Alorium ſitum ſubtus domum dicti Rigniaci . . Ita ut Alatoria dictorum murorum maneat libera.* Charta Toſſiacenſis in Dumbis an. 1449. *Licentia datur faciendi aponſam ſupra corſeriis villæ, aponſatam muris tali modo quo deſſubtus poſſit tranſire una charrata feni, & quod* ALATORIA *dictorum murorum maneat in ſtatu in quo ſunt de præſenti.* Normannorum antiquæ Conſuetudines, apud Marten to. 1. Anecdot. p. 227. *Et ibi nulli liceat facere palicium niſi in una regula & id ſine propugnaculis & Alatoriis.* In hoc poſteriori exemplo *Alatoria* vel *Alatorium* ut *ambulacrum*, ita & *Alam* domûs, *Aile de bâtiment,* ſignificare poteſt.

ALATUS. Vide *Manualia.*

¶ ALAVANDINÆ, Gemmæ ex Alabanda allatæ. Vide *Alamandinæ.*

¶ ALAVANUS LAPIS, Eadem notione. Verſus de Mediolano apud Murat. to. 2, part. 2. col. 688. B. *Glorioſè ſacris micat ornata Eccleſiis, ex quibus alma eſt Laurenti, intus* ALAVANIS *lapidibus, auroque tecta, edita in turribus.*

ALAUDA, vox Gallica vetus, Latinis *Galerita*, ſive Caſſita avis, ut Plinius lib. 11. cap. 38. Suetonius in Jul. cap. 24. Marcellus Empiricus cap. 29. tradunt Gregorius Turon. lib. 4. cap. 31. *In Eccleſia Arverna dum matutinæ celebrarentur Vigiliæ, in quadam civitate avis Corydalus, quam* ALAUDAM *vocamus, ingreſſa eſt.* Ita Marcellus loco laudato: *Corydalus avis, id eſt, quæ Alauda vocatur* ſuprà: *Avis galerita, quæ Gallicè Alauda dicitur.* Adhelelmus Epiſcopus Sagienſis in Miraculis S. Opportunæ cap. 14. *Vidit aviculam nomine Accredulam, quam vulgus vocavit Alaudam.* Hoc etiam vocabulo Gallos legionem appellaſſe auctor eſt Plinius: *Gallico vocabulo etiam legioni nomen dederunt Alaudæ.* Inde Gallos Legionarios Cicero *Alaudas* vocat Philipp. 1. 5. 13. & Suetonius in Julio cap. 24. Boxhornius ab Hebræo *Alafata*, quod millenarium ſonat, deducit, quàm verè, alii judicent. Adde Gorop. Becanum. lib. 1. Gall. pag. 12.

¶ ALAUDARII, Iidem qui *Alodiarii.* Polypticum Abbatiæ S. Trin. Fiſcamnenſis MS. *Idem tenet 4. acras terræ de feodo* ALAUDARIORUM *per avenanciam auxilii, militis & facit ſervitia ſicut* ALAUDARII . . *omnes iſti 9. Alaudarii debent ire cum ſerviente apud Ermenonvillam & apud Maiſnillum ad Nammia capienda & ad vim repellendam.* Vide in voce *Alodis.*

¶ ALAUDES, pro *Alodes.* Præceptum Borelli Comitis apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 337. A. *Quidquid ad uſum hominum pertinet ſeu* ALAUDES *illarum, ut ab odierna die & tempore ſuprà memorato, jure & quieto ordine teneant & poſſideant.* Vide *Alodis.*

¶ ALAUDIUM. Vide *Alodis.*

¶ ALAUDIUS, Idem qui *Alodiarius* in voce *Alodis.* Laurentio in Amalth. *Alaudius, ex juſta ſervitute dimiſſus.*

¶ ALAUDUM. Vide *Alodis.*

¶ ALAUSA, Piſcis ſpecies, Gall. *Aloſe.* Vide *Durſus.*

¶ ALAUSAR, Species retis, quo fortaſſis præſertim utebantur ad capiendas *Alauſas.* Statuta Arelat. MSS. ſub Raimundo Archiep. art. 186. è Muſæo D. *Brunet: Nullus piſcator audeat piſcari in paluſtribus cum retibus* ALAUSAR, *à Paſchate uſque ad exitum Auguſti, ſub pœna* xx. *ſol.*

1. ALBA, Gemma, unio, margarita, ab albedine & candore. Suidas: ἄλβα, οἱ μάργαροι. Quippe *margaritarum dos omnis,* ut ait Plinius, eſt *in candore, magnitudine, orbe, livore & pondere.* Tertullianus de Cultu mulier. *Et margaritæ canderent, & ceraunia coruſcarent,* Eidem: *Rubentis maris granæ candentia dicuntur.* Lampridius in Heliogabalo: *Fabam cum electris, & orizam cum Albis exhibens.* ALBAS *præterea in vicem piperis piſcibus & tuberibus conſperſit.* Senator lib. 9. Ep. 6. *Aſſurgit Indici maris de Albarum candore fama locupletior.* Fortunatus Pictavienſis lib. 6. Poëm. 2.

Saphyrus, Alba, Adamas, Cryſtalla, Smaragdus, Iaſpis.

Et lib. 10. Poëm. 10.

Unde datæ tibi ſunt Alba, Topazus, Onyx.

Anaſtaſius in Silveſtro PP. *Altare auroclufum cum gemmis praſinis & hyacinthinis, & Albis 120.* Idem in Gregorio IV. *Albas modicas habens circum capitis coronam diverſè filopares.* Et in S. Vitaliano: *Evangelia aurea cum gemmis Albis miræ magnitudinis in circuitu.* Leo Oſtienſis lib. 2. cap. 61. *Tres pannos de altari, unum cum Albis, alium cum cruce & frizo, &c.*

ALBULA, Eadem notione. Gregorius M. lib. 12. Epiſt. 7. *Tres annulos tranſmiſi, duos cum hyacinthis, & unum cum Albula.*

ALPHA, pro *Alba.* Charta Ferdinandi M. Regis Hiſpan. æræ 1101. apud Anton. de *Yepez* to. 6. *Coronas tres aureas, una ex his cum ſex Alphas in gyro, &c.*

2. ALBA, Veſtis, ſeu tunicæ ſpecies, à candore ſic nuncupata. Epiſtola Valeriani Imp. apud Pollionem: *Veſtes diverſas 16. Albam ſubſericam, Paragaudem triuncem unam.* Ibidem: *Albam ſubſericam unam cum purpura ſuccubita.* Sed & longè poſtea *Albas* fuiſſe promiſcui uſus, ex eo colligimus, quòd laïcis, in Monaſteriis degentibus, tribuat Lanfrancus Cantuar. Archiepiſc. Epiſc. 13. *Plerique autumant manipulum eſſe commune ornamentum omnium, ſicut &* ALBAM *& amictum: nam & in Cœnobiis Monachorum etiam laïci cum Albis induuntur.* Quinetiam

ALBA, pro veſte muliebri uſurpari videtur apud Bertham Sanctimonialem in Vita S. Adeleidis Virg. n. 27.

3. ALBA, Papiæ, *Veſtis ſacerdotalis linea & ſtricta,*

quæ Camiſia dicitur, *& Poderis*, *& Talaris*, *& Subucula.* Ordo Romanus: *Lineam Dalmaticam*, *quam dicimus Albam.* Alcuinus lib. de Offic. divin. *Poderis*, *quæ vulgo Alba dicitur.* Amalarius lib. 2. Eccl. offic. *Poſtea camiſiam induimus*, *quam Albam vocamus.* Adde Rupertum lib. 1. de Divin. offic. cap. 20. Innoc. III. PP. de Sacrificio Miſſæ lib. 1. cap. 10. 51. Durandum lib. 3. Ration. cap. 3. & alios, qui de Ritibus & Officiis Eccleſiaſticis ſcripſere. Concilium Carthaginenſe IV. can. 4. *Diaconus tempore oblationis tantùm*, *vel lectionis Alba utatur.* Albis tamen promiſcuè in Eccleſia & extra Eccleſiam uſos Clericos docent Leo IV. de Cura paſtorali, Riculfus Epiſcopus Sueſſionenſis in Statutis an. 889. c. 7. & Regino de Vita & converſation. Preſbyt. c. 66. ubi Preſbyteri vetantur *in Alba*, *qua in ſuo uſu utuntur*, *Miſſas cantare.* Porro *Albas* ejuſmodi ſacerdotales opere Phrygio interdum exornatas colligimus ex Eckeardo de Caſibus S. Galli cap. 10. *Inter quæ præter caſulas ſericas*, *cappas*, *& ſtolas*, *Alba eſt illa Philologiæ nuptiis inſignis*: quas ſcilicet deſcripſit Martianus Capella. Unde mirum videri debet, res etiam prophanas veſtibus ſacris intextas & adſcriptas.

Alba Paschalis. Cyprianus in vita S. Cæſarii Arelatenſ. *Cùm quodam tempore deeſſet ſanctis manibus aurum & argentum*, *rogareturque ſtipem à paupere.--- ingreſſus in cubiculum ſuum*, *caſulam*, *qua in proceſſionibus utebatur*, *&* Albam *Paſchalem inde profert*, *daturus egeno*, *&c.* Ubi *Alba Paſchalis*, ea eſt, qua Cæſarius in Paſchalibus feſtis, ſeu ſolennibus utebatur. Idem Cæſarius in Teſtamento ſuo: *Indumenta Paſchalia*, *quæ mihi data ſunt*, *omnia illi ſerviant.* Nam *Paſchatis* vocabulo dies Dominicos & præcipua anni feſta appellari infrà docemus.

Albas Gerere & Esse in Albis, & Albati, dicuntur Clerici, dum *Albis* induti procedunt, vel officia Eccleſiaſtica peragunt. Paulus Diacon. Emeritenſis in Vita S. Fidelis Epiſ. Emerit. *Dum in atrium cum multis filiis Eccleſiæ tenderet*, *ut mos eſt*, *Archidiaconus cum Clero in* Albis *ab Eccleſia venientes coram eo aſtiterunt.* Rupertus lib. de Divin. Offic. cap. 22. *Solenne enim in hujuſmodi feſtis omnes in Albis ſtare*, *vel procedere.* Gregorius Turon. in Vita S. Aridii: *Diacones in Albis exeunt ad proceſſum*, *plebs clamat pro nimborum incurſu*, *&c.* Vitæ Abbatum S. Albani: *Et quando in capis vel Albis fuimus*, *&c.* Charta ann. 1190. apud Perardum in Burgundicis pag. 264. *Solennitatem B. Benigni in* Albis *& tranſlationem ejuſdem 12. Lectionum in Eccleſia noſtra fieri compromiſerunt.* Gloſſæ. MSS. in Cod. Regio 1013. *Albas gerentes*, *candida veſte veſtiti.* Vide Udalricum in Conſuet. Cluniacenſis Monaſterii lib. 3. cap. 6.

☞ Hinc apud noſtros *Aubé* idem quod ordinatus ſonabat, ut videre eſt in vetuſto epitaphio Gallicis rythmis ſcripto quod refert Mabillonius ſæculo 5. Act. SS. Ordinis S. Bened. pag. 329. ubi de Frodoardo Preſbytero Remenſi:

Si ti veu de Rein ſavoir li Eveque,
Lye le temporaire de Flodoon le Saige,
Y les mor du tam d'Odalry Eveque,
Et fut d'Epernay né par parentaige,
Vequit caſte Clerc, *bon Moine*, *meilleur Abbé*,
Et d'Agapit li Romain fut Aube'.
Par ſen hiſtoire maintes novelles ſauras,
Et en ille toutes antiquité auras.

4. ALBA, Veſtis candida quam induebant recens baptizati, in puritatis & innocentiæ, quam profitebantur, ſymbolum: ἐσθὴς φωτιστική, in Martyrio Bacchi junioris p. 84. Statim enim atque de fonte nudi egrediebantur, ſtola alba induebantur, præmiſſa hac oratione, quæ legitur in Miſſali Gothico: *Accipe veſtem candidam*, *quam immaculatam perferas ante tribunal Domini noſtri JESU CHRISTI.* Albis autem veſtibus ideo poſt- baptiſmum indutos Chriſtianos, opinantur paſſim viri doctiores, quòd, ut ait S. Paulus ad Epheſios cap. 5. *antea tenebræ erant*, *nunc autem lux in Domino.* Quæ eſt ſententia Clementis Alexandrini lib. 1. Pædag. cap. 6. Unde *nova baptiſmatis lux* baptiſmus dicitur in Cod. Theod. Græcis. φώτισμα. *Dealbatus fonte baptiſmatis*, in Charta Edbaldi Reg. Angl. apud Will. Thorn. in Chr. pag. 2125. Vide Theodulfum Aurelian. de Ordine baptiſmi c. 14. S. Zeno Veron. Ep. invit 2. ad Fontem: *In Fontem quidem nudi demergitis*, *ſed ætherea veſte veſtiti*, *mox inde ſurgetis.* Lactantius carmin. de Reſurr.

Candidus egreditur nitidis exercitus undis.

Paulinus Epiſt. 12.

Inde parens ſacro ducit de Fonte Sacerdos
Infantes niveos corpore, *corde*, *habitu.*

Idem in Epiſt. ad Macarium, de quodam ſene recens baptizato: *Ad unanimitatem tuam de rudi matris Eccleſiæ fœtu immaculatum Candente Lanicio Paſtor egregii gregis*, *ſed magni pignoris munerator*, *& encænium ſpiritale tranſmiſi.* Valentinianus in leg. ult. Cod. Theod. de Spectaculis: *Quamdiu cæleſtis lumen lavacri imitantia novam ſancti baptiſmatis lucem Veſtimenta teſtantur.* Fauſtus Regienſis Epiſt. ad Paulinum: *Niveus ſanctæ regenerationis Candor.* Cæſarius Arelat. Serm. 15. *Quando in nobis ſacri baptiſmatis dona vacuavimus*, *quando in nobis Niveos holoſericæ nuptialis Amictus concidimus*, *&c.* Ordo Romanus: *Et deportantur ipſi infantes* (baptizati) *ante eum*, (Epiſcopum) *& dat ſingulis Stolam Candidam & chriſmale*, *& decem ſiliquas*, *dicens*: *Accipe Veſtem Candidam & immaculatam*, *quam perferas ante tribunal D. N. Jeſu Chriſti in vitam æternam.* Concilium Rotomagenſe an. 1059. can. 19. *Ut baptizati in eadem Eccleſia*, *in qua regenerationis gratiam acceperunt*, *& in qua Parochiani exiſtunt*, *per octonos dies in* Albis *repræſententur cum cereis ardentibus.* Conradus Uſpergenſis, an. 1124. *Infantes ſuos in Sabbato ſancto Paſchæ & Pentecoſtes cum candelis & cappa*, *quæ dicitur Veſtis Candida*, *& patrinis comitantibus ad baptiſmum deferant*, *eoſque veſte innocentiæ indutos per ſingulos dies uſque in octavum diem ejuſdem Sabbati ad Eccleſiam deferant*, *& celebrationi divini Officii intereſſe ſatagant.* Ubi *Cappam* appellat, quod alii *Chriſmale.* Dabantur *Albæ* ſumptu Eccleſiæ, ut innuit Greg. M. lib. 7. Ind. 1. Epiſt. 2. Ejuſmodi porro veſtis *Albæ* Baptizatorum mentio eſt paſſim apud Scriptores, Dionyſ. Areop. de Hier. Eccleſ. cap. 1. 2. 5. S. Cyrillum Catecheſ. 4. S. Athanaſium orat. in S. Paſcha extr. Leidranum. de Baptiſmo cap. 8. Jobium apud Photium n. 223. Joan. Moſchum cap. 207. Socratem lib. 7. cap. 17. S. Auguſtinum Epiſt. 168. ſerm. 137. de Tempore, S. Ambroſium lib. de his, qui myſter. init. Prudentium lib. 1. adversùs Symmach. Gregorium M. lib. 7. Indict. 2. Epiſt. 5. Fortunatum lib. 5. poëm. 4. Gregor. Turon. lib. 5. cap. 11. de Vitis Patrum cap. 1. Lambertum in Vita S. Heriberti Archiep. Colonienſis n. 21. Alcuinum. de Offic. divin. Rabanum Maurum de Inſtitut. Cleric. lib. 1. cap. 29. Amalar. lib. 1. de Eccl. offic. cap. 29. 33. Honorium Auguſtod. lib. 1. cap. 243.

Durandum

Durandum lib. Ration. cap. 82. in Concilio Inſulano an. 1288. cap. 17. &c. Vide Henric. Valeſium ad Euſeb. lib. 4. de Vita Conſtant. cap. 62. Sed & Pontifex ipſe in Baptiſmi ceremoniis Albatus erat. Petrus Comeſtor in Hiſtor. Scholaſt. cap. 22. Levit. *In hunc modum & Pontifex Evangelicus in aſperſione baſilicæ, quam dedicat, quaſi in expiatione, lineis & minoribus utitur indumentis. Etiam in Sabbato baptiſmali in conſecratione fontium, & in merſione Catechumenorum, cùm ſcilicet transferuntur peccata eorum, utitur ſimilibus indumentis. Cùm autem his peractis ad miniſtrationem accedit altaris, Pontificialibus & pretioſis veſtibus infulatur.* At neſcio, unde hauſit, quod ait in Act. Apoſt. cap. 16. Signum olim fuiſſe accepti Spiritus Sancti, in primitiva Eccleſia, quod omnes fere aſcendentes de lavacro loquebantur omnibus linguis, ut Apoſtoli.

Quod verò de Baptizandorum & Baptizatorum nuditate tradunt Scriptores, quidam in dubium vocant de ſequiori ſexu. Verùm id etiam de iis diſertim refertur à Chryſoſtomo in Epiſt. ad Innocentium, Palladio in vita ejuſdem Chryſoſtomi pag. 81. 85. Joanne Moſcho cap. 3. Cypriano, ſeu auctore libri de Singularitate Clericorum, & in Concilio IV. ſub Menna act. 5. pag. 751. Edit. Colon. 1618. Vide omnino Andream Monachum lib. 2. Vitæ S. Ottonis Epiſcopi Bamberg. cap. 13. & quæ in hanc rem adnotamus ad Alexiadem.

In Albis Positi autem & Albati dicebantur recèns baptizati, donec *Albas* depoſuiſſent. Acta martyrii S. Stephani PP. *Eum erudiens baptizavit, & in Albis poſitum Presbytero conſignavit.* Paulus Warnefridus lib. 6. de Geſtis Langob. cap. 15. de Theodoaldo Rege Angloſ. *Cùm Romam perveniſſet, à Sergio PP. baptizatus, Petruſque eſt appellatus, & adhuc in* Albis *conſtitutus, ad regna cæleſtia migravit.* Ejuſdem Regis Epitaph.

Fonte renaſcentis quem Chriſti gratia purgans
Protinus Albatum *vexit in arce poli.*

Henric. Hutindon. lib. 3. Hiſt. pag. 328. *Baptizati ſunt & liberi ejus, --- quorum duo adhuc Albati mortui ſunt.* Alcuinus Poëm. 3.

Dum mergi meruit baptiſmi gurgite felix,
Poſt Albas *igitur morbo correptus egreſcit,*
Donec mortali clauſit ſpiracula vitæ.

Vide Gregorium Turon. lib. 1. de Mirac. c. 67. lib. de Glor. Confeſſ. cap. 54. 92. lib. 2. Hiſt. cap. 30. Geſta Regum Francor. c. 14. &c.

Albas verò veſtes deponebant Sabbato ante Octavas Paſchæ. Ordo Romanus: *Ab ipſo die ad Sabbatum ante Octavas Paſchæ, quo die Albæ tolluntur veſtimenta à nuper baptizatis.* Alio loco: *Sabbato infra Albas Albati, qui in Sabbato ſancto baptizati fuerint,* Albis *veſtibus exuuntur.* Mox ſequitur *benedictio* aquæ *ad albas deponendas.* Ita Amalarius locis citatis, Rupertus Tuitienſis lib. 8. de Divin. offic. cap. 16. & alii. Proinde rectè Jobius Monachus apud Photium, dixit ἑπτὰ ἡμέρας τοὺς βαπτιζομένους λαμπροφορεῖν, cùm octavo albas deponerent. S. Athanaſius oratione in Sabbat. τῆς ἀπολυσίμου. Σήμερον ἀποδύεσθε τὴν φορουμένην ἐσθῆτα, ἀλλὰ μὴ ἀπόθεσθε τὴν κεκρυμμένην σφραγῖδα, &c. *Dies depoſitionis Albarum*, apud Andream Monachum lib. 2. Vitæ Ottonis Epiſc. Bambergenſis cap. 27.

Quod verò Latini, *Albas deponere*, noſtri *Deſauber* dicebant: quæ vox non ita pridem obtinebat in Picardia noſtra, ubi octavo poſt infantium baptiſma die, agebantur convivia, & ſingulis totius fere agnationis puerulis erogabantur placentulæ, idque *Deſaubage* dicebant. Eſt autem *Deſauber*, albas tollere. Le Roman *de Charité* MS.

S'il puet ta caſure perdras, caſulam.
Et aprés ſeras Deſaubés.

Albae, Hebdomada, quæ Paſcha vel Pentecoſten ſubſequitur: nam & *Albas Pentecoſtes* dixit Theodorus Cantuar. Archiep. in Pœnitentiali cap. 13. *Octo dies Neophytorum*, in Epiſt. Anonymi de celebratione Paſchæ tom. 9. Oper. S. Hieronym. Nominis rationem exponit Rabanus lib. 2. de Inſtit. Cleric. cap. 10. *Quos ſeptem dies Albas vocitamus, propter eos, qui in ſancta nocte baptizati, Albis per totam hebdomadam utuntur veſtibus.* Ægidius Aureæ-Vallis Monachus in Hugone Epiſc. Leod. c. 121. *In Hebdomada, quæ poſt Albas ſequitur. Albæ Paſchales*, in Epiſt. 9. Gelaſii I. PP. & apud Joan. Diac. in Vita Greg. M. lib. 4. c. 88. in Concilio Lond. ann. 1175. can. 15. &c. Liber 1. Sacrament. Eccl. Rom. c. 47. *Incipiunt totius Albæ orationes & preces.*

Albæ præterea, dicta interdum ipſa Dominica, quæ Albarum hebdomadam ſubſequitur. Vetus Pœnitent. MS. *A Paſcha uſque in Albas, & in Aſcenſa Domini, &c.*

Albaria hebdomada. Miracula S. Walpurgis libro 4. cap. 11. *Tranſeunte namque feſtiva ſolemnitate Paſchali, dum Albaria ſequens adveniret hebdomada, &c.*

¶ 5. ALBA, Aurora, Gall. *L'aube du jour.* Guidonis Diſciplina Farfenſis cap. 21. *Homilia ex Evangelio: Venit Jeſus in partes.* In Albam, *Petrus autem ſervabatur.*

¶ 6. ALBA, Pharus, Gall. *Phare*, Turris ubi nocturno tempore fax vel ignis accenditur ad curſus navigantium peregrinantiumque greſſus dirigendos, à lumine ſic dicta. Statuta Arelat. ſub Raimundo Archiep. articulo. 123. Codicis MS. è Muſæo D. *Brunet*: *Gachia ſtet continuè cum cornu in aliquo loco Arelatis, in quo Conſilium convenerit, quòd buſtinet, quando aſcenderit turrim &* Albam, *& ad ignem, quando neceſſe fuerit.*

¶ 7. ALBA, Vox Occitana, Populus, Gall. *Peuplier.* Ordinatio anni 1223. in MS. Muſæi D. *Brunet* fol. 66. *Item ſtatuerunt, quòd quoddam abevratorium ſit de ſex cannis in honore Montolini, qui fuit Riquelini, in quo eſt quædam* Alba, *quod abevratorium protendatur recta linea ab ipſa Alba uſque ad quandam capam, que eſt ultra Rodanum ad conſonam Nuera, & ab ipſa Alba uſque in vacareſſio.*

¶ ALBADERUM. Hoc nomine parvulorum exequiæ in Diœceſi S. Flori ſignificantur, vernaculè *un Aubadat*, fortè quòd fiunt cum paramentis albis.

ALBA FIRMA. Vide *Firma.*

¶ ALBAGARIA, *Procurationes quas certe ville debent dominis ſuis ad eas venientibus.* Vocabular. utriuſque Juris. Vide *Alberga.*

ALBAGIA. Vita B. Andreæ de Galerannis n. 23. *Cùm redirent, navis in Albagia poſita, ab octo galeis piratarum invaditur.* Huc forte ſpectant iſta ex Chronico Petri IV. Reg. Aragon. lib. 3. c. 13. extremo: *E puix faén donar de rems, e a navegar, con mes poquet, e per* Albalines, *que y ſtinguen en mor trolo diumenge ſeguent.* Ubi Cod. MS. *Albaxines* præfert. Academicis Cruſcanis *Albagia*, vanitatem, & ſuperbiam ſignificat: at hoc loco ex præcedentibus videtur denotare ſecuritatem, ita ut ſit, cùm *navis ſecura eſſe videretur.* Vide V. C.

Ægidium Menagium in Origin. Italic.

ALBALA. Vide *Albaranum*.

¶ ALBALESTRIUS, Apud Martenium to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 258. idem eſt qui *Albaliſta*: quod mox vide.

ALBALISTA, Idem quod *Alabaſtarius*, de quo ſuprà, Gall. *Arbaleſtrier*, apud Henricum Knightonum ann. 1339. & 1340. nam & *Aubaleſte* noſtri dicebant pro *Arbaleſte*. Libertates conceſſæ villæ *de Vitré* à Theobaldo Comite Campaniæ ann. 1230. MSS. *Chaſcuns de la Commune de Vitré, qui aura vaillant* 20. *livres aura* AUBELESTE *en ſon oſtel, & quarriaux juſque* 50.

Le Roman *de Garin* MS.

Une Aubeleſtre trois fois ne tireroit mie.

Vide *Arbaliſta*.

ALBANA, Vitis ſpecies, quæ tardiſſimè pullulat, & eſt uva alba, modicum longum habens granum, & ſatis faciens magnos botros & ſpiſſos & longos, & mediocriter fructificat, &c. Petr. de Creſcentiis lib. 4. cap. 4. 14.

¶ ALBANÆ, Nuces *priſtinæ*. Gloſſ. Iſid. J. Laur. in Amalthea legit *piſtrinæ*, Pithœus in Excerptis *præſtinæ*. Verùm Cl. Grævius, cum Gebhardo legendum ſuadet *Avellanæ*, *Nuces Præneſtinæ*. Vide Feſtum in *Nuculas Præneſtinas*. Sed maximè Grævium in Notis ad Iſid. Gloſſ.

¶ ALBANAGIUM, Jus Regis vel domini alicujus loci in peregrinorum decedentium bonis, Gall. *Droit d'Aubaine*. Benedictus in cap. Raynutius num. 1042. *Rex omnia eorum bona occupat jure* ALBANAGII: *excluſa omni parentela, conjuge & quocumque alio ſucceſſore*. Vide *Albani*.

¶ ALBANARE, ALBANATUS. Vide *Albani*.

ALBANELLUS, Avis auguralis ſpecies, de qua ſic Joannes Sariſberienſis lib. 1. Policr. cap. 13. *Si avis, quæ vulgò dicitur* ALBANELLUS, *prætervolans viam à ſiniſtris, feratur ad dextram, de hoſpitii hilaritate ne dubites.*

ALBANENSES, Hæretici iidem, qui *Albienſes*, ſi S. Antoninum & Weſembecium audimus, ab *Albienſi* civitate ita nuncupati. Sed *Albanenſes* ab *Albienſibus* diſertè diſtinguit Raynerus contra Waldenſes cap. 6. ubi de eorum hæreſi agit, tametſi Albienſium ſeu Waldenſium ſectarios.

ALBANI, Qui aliàs *Advenæ*, *Alienigenæ*, *Adventitii*; qui videlicet ex dominorum ſuorum prædiis, vel dominiis, in aliorum dominorum prædia vel dominia veniunt, & in iis ſedes ſuas figunt. Diploma Lotharii & Lud. Reg. Fr. ex 9. regeſto Philip. Pulcri ch. 7. in Tab. Regio: *Nec de liberis hominibus*, ALBANISQUE *ac colonis in ſupradicta terra commanentibus aliquem cenſum vel redibitiones accipere præſumat.* Eadem pæne verba habentur in Bulla Benedicti VII. apud Hemereum de Acad. Pariſ. cap. 4. Tabular. Moliſmenſe: *Omnibus autem extraneis hominibus, undecumque advenientibus, quos* ALBANOS *vocant, amore ſancti illic manere cupientibus, dedit in totum uſuarium, in aqua ſcilicet & in ſilva, & in communi paſcua.* Charta anno 1065. *Vel homines poteſtatis ipſius Cœnobii, vel advenis, quos* ALBANOS *vocant, vel ſervis tam Sanctorum quàm hominum, infra procinctum commanentibus.* Regeſtum Feodorum Campaniæ fol. 6. *Dominus de Arzilleriis tenet de Roſnaco medietatem S. Stephani & Juſtitiam, & Brandoviler & Iuilli, &* ALBANOS, *& homines Sanctorum* [vel *Sanctuarii*, uti legitur in lib. 1. Feudorum Campaniæ & alibi; id monuit D. *Bruſſel* Tract. de Uſu Feud. tom. 2. pag. 945.] Fol. 71. *Hageno de Saron ligius de forti domo de Ablevai, &c. & de Juſtitia, & de teloneo, & de pedagio Meriaci, & de hominibus* ALBANIS *de Meriaco ſub ipſo inventis.* fol. 106. *Feodum eſt apud Poceum in prato Comitis, & Albanos, qui veniunt in villa, & de eadem villa.* fol. 111. b. *Feodum eſt in hoc, quod habet in foro, & Juſtitia, & pedagio de Meriaco, & hominibus* ALBANIS, *& in forteritia, &c.* fol. 116. b. *Feodum eſt domus ſua & li marcis, qui ſunt in capite villæ, & homines* ALBANI *de Taichi, & illi Albani de Charlemaiſon, & illi, qui poſſunt ire in poteſtatem Joyaci.* [Vide *Albanius*.]

☞ Albanorum præſtationibus & obſequiis obnoxii erant, non ii modò qui regnum, ſed etiam qui diœceſim mutaverant. Qui Advenæ niſi per annum & diem alicui domino fidem dediſſent, emendam debebant Baroni in cujus territorio domicilium ſuum fixerant; imò eorum bona mobilia ad eumdem pertinebant, ni ante mortem ſuam IV. den. Baroni reliquiſſent. Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. cap. 87. *Se aucuns hons eſtrange vient eſter en aucune Chaſtellerie de aucun Baron. Et il ne faſſe Seigneur dedans l'an & le jour, il en ſera exploitable au Baron. Et ſe avanture eſtoit que il mourut, & n'eut commandé à rendre quatre deniers au Baron, tuit li muebles ſeroient au Baron.* Quæ quidem cùm nimis duriora viderentur, exinde ab hac ſervitute immunes ſub regali *advocatia* & protectione liberi manſerunt: ita tamen ut temporum ſucceſſu ſolum Regem dominum *advocare* poſſent. Eadem Stabilimenta lib. 1. cap. 31. *Més Aubains ne püet faire autre Seigneur que le Roy, en ſon obeiſſance, ne en autre Seigneurie, ne en ſon reſſort qui vaille, ne qui ſoit eſtable, ſelon l'uſage de Paris, d'Orleannois & de la Soloingne.* Hinc effluxit uſus in ipſo quidem jure firmatus, ut jura in *Albanos* ad ſolum Regem pertinere hodie cenſeantur, quo ſi qui adhuc gaudent, regiæ auctoritati acceptum debent referre. Vide D. *De Lauriere* Præfat. in tom. 1. Ordinat. Reg. p. xv.

AUBENÆ, quaſi *Advenæ*, Iidem qui *Albani*. Statutum Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1301. in Regeſto 36. Chartophylacii Regii fol. 134. *Collectores per nos deputati in negotiis manuum mortuarum, Aubenarum, & baſtardorum.* Infrà: *In bona ſaiſina percipiendi & habendi bona talium baſtardorum & Aubenarum decedentium.* Aliàs noſtris *Aubene*, ſeu *Aubaine*, eſt jus, quod habet fiſcus in Albanorum decedentium bonis, ut in Conſuet. Senonenſi art. 9. Altiſiod. art. 13. &c. quod in aliis *Aubaineté*, *Aubanité*, & *Aubenage* appellatur.

Jura dominorum in Albanos varia fuere. Interdum enim præſtabant quotannis certum cenſum domino. Charta Ludov. Reg. Franç. ann. 1225. in Regeſto Andegav. pag. 31. *In præſentia noſtra & Baronum, Militum, & multorum aliorum, declaratum eſt per judicium apud Salmurium, quòd nos habemus in tota terra Regalis Abbatiæ Cormeriacenſis raptum, murtrum, & 4. denarios de ſingulis Albanis, & exercitum, & equitationem.* Sed præcipuum in eoſdem Albanos dominorum jus illud fuit, quòd, ſi nullis relictis liberis, decederent, eorum bona domino cederent. Stabilimenta S. Ludovici l. 2. cap. 30. *Se aucuns* AUBAINS *ou baſtard muert ſans hoir, ou ſans lignage, li Roy eſt hoirs, ou li Sires, ſous qui il eſt, ſi il muert el cuer du Chaſtel.* Regeſtum de Nundinis Campaniæ: *Toutes manieres d'*AULBAINS *d'outremontains, qui ſont marchans des Foires, ſe ils muirent dedans le cours de la Foire, ſans hoirs de leurs, l'avoir eſt acquis au Roy.* Habentur hæc paſſim in Conſuetudinibus mu-

nicipalibus : de quo jure plura ſcripſere Chopinus & Baquetus in libris de Dominio, & alii.

Albanos præterea *veſtigare & ſequi* poſſunt domini, quorum primitus & ab origine incolæ ſunt, hoc eſt, revocare in patriam. Vide Chartam Mathildis Dom. Teneremondæ ann. 1221. apud Miræum in Don. Belg. lib. 1. cap. 92. ubi *Albini* dicuntur ; & Conſuetudines municipales Galliæ, quæ hujuſce juris paſſim meminerunt.

Albanare, in *Albanorum* ordinem cogere, vel Albanorum loco habere : ita ut iiſdem præſtationibus & obſequiis obnoxii ſint, quibus cæteri *Albani*. Charta Philippi Aug. Franc. Regis ann. 1222. ex Tabul. Epiſcop. Pariſ. in Bibl. Puteana : *De Albanatis forinſecis, concedimus, quòd ſolvant Epiſcopo in una ſeptimana conſuetudines debitas, ac ſi nunquam fuiſſent Albanati, nec de cætero* Albanentur, *niſi ſint eſtagiarii Pariſienſes. De Albanatis, qui ſunt de corpore Pariſienſ. & de ſuburbiis ejuſdem civitatis, non poteſt Epiſcopus, nec ejus ſucceſſores, aliquam exigere conſuetudinem.* Joan. Hocſemius in Adolfo à Marka cap. 5. *Et communi conſilio quaſi novi Principes, Milites ac Burgenſes ſuis præceptis parere nolentes,* Albanos *fecerunt, quodam genere proſcribendi.* Hoc eſt, in advenarum ordinem eos redegerunt, ademto jure civitatis, quo tanquam cives, ſeu *burgenſes* gaudebant : longè enim potior fuit Burgenſium conditio, quàm *Albanorum* ; adeo ut in contumeliam poſterior illa verteretur, ut quæ ad ſervilem accederet. Lambertus Ardenſis : *Sed dum contra eos rixarentur, & decertarent, quandoque Ardenſes Adventitios illos, & ſervilis conditionis opprobrio notabiles eſſe, verborum objectione turpium improperaverunt.* In pacto Tongrenſi an. 1403. quod deſcriptum legitur in Magno Recordo Leodienſi pag. 29. ſtatuitur, nullum fieri poſſe Albanum, niſi Burgenſis ſit : *Nul ne ſoit fait Aubains, s'il n'eſt Bourgeois.* Adde pag. 30. 51. 59. 85. 89.

Quidam porro cenſent *Albanos*, ita dictos primitus Scotos, *quibus conſuetudo peregrinandi pæne in naturam verſa erat,* ut ait Walafridus Strabo lib. 2. de Vita S. Galli cap. 47. indeque traductam vocem ad omnes extraneos, qui in locum aliquem incolatus ergò transmeabant : nam *Albanos* & *Albanicos* appellatos fuiſſe conſtat. Leges Edwardi Confeſſ. cap. 35. S*i fuerit Anglicus, vel Dacus, Waliſcus, vel Albanicus, vel Inſulicola. Scoti Albaniæ*, in Legibus Willelmi Nothi cap. 51. Vide Buchananum lib. 1. Hiſt. Scot. &c. Alii quaſi *alibi natos* appellatos volunt.

¶ Albanorum justitia et præpositura. Charta Galteri Archiep. Senon. an. 1232. pro Monaſterio Bonæ-Vallis, ex Archivis ejuſdem : *Et vendidit & quitavit omnes domos & plateas, quas ipſe habebat... in villa Bonevallis, & Præpoſituram & juſtitiam Albanorum & quicquid ad dictam præpoſituram & juſticiam noſcitur pertinere, ſalvo jure Præpoſiti Albanorum.* Eadem eiſdem fere verbis habentur in Charta Gaufridi Vicecomitis Caſtriduni eod. anno data, & in alia Joannis Comitis Carnot. anno 1234.

ALBANIA. Charta Occitana an. 1298. in Regeſto Philippi Pulcri Regis Franc. ann. 1299. n. 13. ex Tabular. Regio : *Item parata ad ſecaturam ſeu falcationem 6. hominum per diem unam ad valorem cum* Albaniis, *ſeu ſaltis, 70. ſolid. rendualium.*

¶ ALBANICUS. Vide *Albani.*

¶ ALBANIUS. Tabular. S. Vinc. Cenoman. *Judicavit omnis curia, quòd nullus alius* Albanius *eſſet dicendus, niſi is qui per terram ibat, & in ea nec parentem, nec amicum, nec hoſpitem ullo modo habebat, nec in illa terra niſi tranſeundo habitabat. De talibus ut in ſuo fevo habere Conſuetudines debebat. Et ſi quis ejuſmodi in ipſa terra moreretur, niſi parentem haberet, qui reclamaret, aut de aliquo ſancto hæredem faceret, ſuas res dominus habere poſſet.* Privilegium Leduini Abbatis S. Vedaſti Atrebat. de cenſu an. 1036. è Chartul. ejuſdem Monaſt. p. 243. *Homo ſi de ultraſilva Arida Gamantia ſe tradere voluerit, ſi caſtellanus eum priùs acceperit,* Albanius *erit, nec ampliùs ſe donare poterit.* Hîc *Albanius* idem eſſe videtur, qui *ſervus*. Et hic quidem viguit uſus apud noſtros ut ii qui de alieno regno in Francicum tranſirent ſervi haberentur.

¶ ALBANNUM. Vide *Arbannum* in *Herebannum.*

¶ ALBANUM, f. Ebenus, Gall. *Ebene.* Bernhardi de *Breydenbach* Iter Hieroſol. pag. 221. *In hoc etiam fluvio* (Nilo) *reperitur in India lignum illud precioſum & duriſſimum, quod* Albanum *dicitur ; proveniens ex Paradiſo per hujus fluvii inde decurſum, ſive deſcenſum.*

ALBARANGI Digitorum, Extremitates oſſium, quæ junguntur cum digitis, & apparent, cùm diſtringunt manus in dorſo manus. Matth. Silvaticus. Vox, ni fallor, Arabica, à Medicis recepta.

ALBARANUM, Apocha, ſcedula, vel breviculus, Hiſpanis *Albala, Albara* & *Albaraio*, apud Raimundum Montanerium in Chron. Reg. Aragon. cap. 204. Charta ann. 1316. Guillelmi de Baſtida Campſoris Barcinonenſis : *Et ſi contigerit, vos poſſe invenire, vel habere apocham, ſeu* Albaranum *legitimum in forma publica --- ſolutionis dictæ quantitatis, &c.* Occurrit ibi pluries. Hiſt. Tranſlationis S. Honorati Arelat. apud Vincent. Baralem : *Aperienteſque loculum, in quo beata oſſa includebantur, Albaranum verbis ſequentibus inveniunt, &c.* Curia Generalis Catalaniæ in villa Montis-Albi ſub Alphonſo Reg. Arag. ann. 1333. *Non fiat computum, ſive* Albaranum *quitationis ſuæ.* [Epiſtola Bajuli Regis Majoricæ Maſſilienſibus an. 1327. ex Chartario S. Victoris Maſſil. *Noveritis nobis conſtare per Albarannum Leſdariorum tabulæ Leudæ civitatis Majoricæ, &c.*] Vide tom. 9. Spicilegii Acheriani pag. 247. & Michaëlem *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. in voce *Albaranum.*

Albala. Charta Hiſpanica æræ 988. apud *Yepez* in Chronico Ord. Benedicti tom. 5. pag. 435. b. *Demumque abiit in oppido Leça, & ſcripſimus nomen ejus in Albala inter nomina offerentium.*

¶ ALBARANUS, Idem qui *Albanus*, Extraneus. Epitome Conſtitutionum Eccleſiæ Valentinæ, to. 4. Collect. Conc. Hiſpan. *Quòd non perpetuentur officia... Item quòd ſic cenſeatur & fiat de adminiſtratoribus laudabilis eleemoſina, ſingulis annis per turnum, quoad impleatur turnus eorum, qui non recepti ſunt, ad inſtar officii impoſitionis* Albaranorum. Vide *Albarraneus.*

ALBARDA, Clitella, ſtragulum, vox Hiſpanica. Fori Oſcæ ann. 1247. fol. 34. *Nullus, qui furatus fuerit aſinum, ſine capiſtro aut* Albarda, *habet tornam, nec teſtes, qui pro eo teſtificantur.*

¶ ALBARELLUS, Calathus, Gall. *Pannier.* Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 351. D. *Reſpondit : Pater, recepi in rei veritate ab ipſo Patre ſanctiſſimo Dominico...* Albarellum *plenum refectione optima, quam communicem vobis pro mediate.*

ALBARETA, Albereta, Albareda, Albares, Arboretum, locus arboribus, quas perinde Itali *Alberi* vocant, conſitus.

Albareta, & Albereta. Charta anni 1245.

in Regeſto Chartar. Comitatus Toloſ. in Camera Comput. Pariſ. *Vendiderunt eidem domino Comiti totum illud pratum, & Albaretam, & unum arpentum.* Alia anni 1236. ibid. fol. 5. *Prata, paſcua, barras, Alberetas, ramerios, deveſios, &c.* Alia apud Gueſnaium in Maſſilia pap. 256. *Ab ipſa ripa fluminis ubi vocant Albareta.* Alia in Hiſt. Bleſenſi pag. 301. *Nec non vineas & prata, & viridarios & Alberetas in manu cepit.* [Charta Berardi & Raimundi Conſulum Tholoſæ de Raimundo Ganterio an. 1192. in lib. MS. Conſuetudinum & Privileg. Tholoſæ fol. 29. verſo è Bibliot. D. Abbatis *de Crozat*: *Item judicaverunt quòd omnes rippæ & gravaria, quæ ſunt à ponte novo uſque ad punctam... ſunt publica, cauſa introeundi & exeundi... ſed ſi* Albareta *ibi oriebatur, judicaverunt quòd ſit ab illis, à quibus debet eſſe.*]

Albaretum, in Charta Aiſtulfi Regis Longobard. apud Ughellum in Italia ſacra tom. 2. pag. 106. neſciò, an eodem ſignificatu.

Albareta, Albareda. Tabularium Conchenſe in Ruthenis cap. 103. *Et illo prato de Roſeto cum ipſas Alberetas, cum ipſas vernias ſimiliter dimittimus S. Salvatori.* Tabular. Eccl. Cadurcenſis: *Engars de Limairac dedit 4. ſeſtairadas de terra, & unam Albaredam ad fontem Avannas.*

Albares, Eadem fortè notione. Charta Rivipullenſis æræ 888. apud *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 4. *Et deſcendit per ipſo torrente, qui eſt inter Albares & alodes ſanctæ Mariæ, &c.* *Deſrober bois & Aubarede ſec ou verd*, in Conſuetud. Burgedal. art. 111. *Aubaredes, taillis, & jeunes pinhadars*, in Conſuet. Aquenſi tit. 11. art. 8. 10. Hiſpanis *Albarada*, & *Albarrada*, eſt maceria apud Nebriſſenſem: interdum etiam pro *repagulo*, ſeu *barreria* uſurpatur.

¶ ALBARIA Heddomada. Vide in voce *Alba* 4.

ALBARRANEUS, Idem eſt quod *Albanus*, Extraneus, in Foris Aragon. ut teſtatur Michael *del Molino* in Repertorio. ex Hiſpan. *Albarran, hombre no caſado.* Fori Oſcæ an. 1247. f. 32. *Et ſi homicidia & homo mortuus fuerint Domini Regis, vel* Abarraneus, *licèt fiat homicidium in villa, vel in caſtro, --- debet reddi homicidia bajulo domini Regis.* Fori Aragon. lib. 9. tit. *De forma diffidamenti*: *Et aliqui vagabundi, extranei, Albarrani, ignoti, & alii, &c.*

ALBARRANUM, Albara & Albaran. Raimundo Montanerio in Chron. Reg. Aragon. cap. 204. Fori Oſcæ an. 1247. fol. 22. *Per oblivionem longi temporis, vel amiſſionem apocarum, quæ Albaran vulgariter appellantur.* [Vide *Albaranum.*]

ALBARUM, & Alvarium, apud Innocentium Agrimenſorem de Caſis literarum, videtur eſſe alveus fluvii, vel foſſa.

ALBATI. Vide *Alba* 4.

ALBATORES Coriorum, ſeu coriorum, qui coria dealbant, in Fleta lib. 2. cap. 23. §. 35. iidem videntur qui *Pelliparii.*

ALBAVERÆ Gemmæ Anaſtaſius in Benedicto III. PP. *Rete totum ex gemmis Albaveris & bullis aureis, concluſas etiam auri petias in ſe habens ſmaltitas, &c.* Idem in Gregorio IV. *Fecit veſtem auro textilem, habentem Nativitatem, Baptiſmum --- habentem in capite hiſtoriæ gemmas albas 380. hyacinthinas 50. praſinas 22. & in circuitu* Alvaviras, *legente de nomine D. Gregorii PP.* Et pag. 206. *Factum miro opere totum ex gemmis Alvaveris & bullis aureis.* Ubi quidam *albaveras* & *alvaveras gemmas*, candidiſſimas interpretantur: ſed ni fallor, hoc loco *Albaveræ gemmæ* ſunt ſubpurpureæ, ſeu purpureæ candicantes: nam *verum* dixere Latini, quod Græci ἀληθινόν. Vide in verbo *Alithinus.*

ALBELLUS. Lambertus Ardenſis pag. 79. 80. *Qui cùm ad ſepeliendum --- ad Monaſterium deferretur Andriæ, requievit in colle ſuper Bramas in invio juxta quadrivium vel compiti locum, ob cujus rei memoriam delata eſt ibi crux lignea & elevata, &* Albellus *cum tilia juxtà crucem, ad peregrinorum & quorumlibet viatorum ibi plantata eſt requiem & præſidium. Poſtea verò ab oppoſito veniens vis calida venti crucem à loco ſuo removit, & acclivis, ut adhuc ad oculum patet, ne totaliter corruat, ſuſtentatur.* [f. Alnus, Gal. *Aûne.*]

ALBEOLUS. Vide *Alveolus.*

¶ ALBENDA, Idem fortè quod *Benda*, cui adjectus eſt Arabicus articulus *Al.* Eſt autem *Benda*, Hiſpanis *Faſcia*, noſtris *Bande.* Quid ſi *Albenda* idem ſit quod *Balteus*, Gallicè *Baudrier*, qui latior faſcia eſt, ex qua dependet enſis? Liber Regulæ Monaſterii Legerenſis apud J. Moretum in Antiquit. Navarræ pag. 276. *Regnavit pro eo* (Fortunio Garſea) *frater ejus Sancius Garſeanes, cum uxore ſua Domina Tota Regina. Et venerunt ambo ad dictum Monaſterium, ut à prædicto Fortunio acciperent gratiam & benedictionem. Quos cùm benedixiſſet, dedit Sancio fratri ſuo quatuor* Albendas, *& unam cortinam, & tria cornua, & ſpatam cum vagina, loricam cum collare de auro, diadema de capite ſuo, ſcutum & lanceam cum camo, freno & ſella, duas tendas, & duas ciclabes.*

¶ ALBEPINUS, Alba ſpina, Gall. *Aubepin* & *Aubepine.* Hiſtoria Dalphin. tom. 1. pag. 67. *In omnibus locis burgi & caſtri circum circa plantare faciat plantum Albepinorum, ubi deficient.*

¶ 1. ALBERC, Sagum, lorica hamis conſerta, Gallis olim *Auber*, vel *Hauberg.* Charta an. 1206. in 30. Regeſto Archivi Regii cap. 115. *Præterea inveni in dictis bonis quinque Alberjons & unum Alberc, & unam contrepointe.* Vide eamd. vocem eod. ſenſu ſumtam in *Alberjus* poſt vocem *Halsberga.*

¶ 2. ALBERC, pro Jure *giſti* & *procurationis* acceptum, vide poſt voces: *Hinc facere albergum, &c.* in *Alberga.*

¶ ALBERETA. Vide *Albareta* & *Deveſium.*

ALBERGA, Albergum, Albergia, Albergium, Albergata, unum idemque ſonant, ſcilicet Jus *giſti* ac *procurationis*, ſeu divertendi in domum vaſſalli, & in ea hoſpitandi: vel præſtatio, quæ pro ejuſmodi procurationibus domino exſolvitur. *Albergariæ*, in Breviloquo, *ſunt procurationes, quas certæ villæ debent dominis ſuis ad eos venientibus.* Mox: *Albergariæ ſunt cenſus ſeu pactiones, quæ debentur pro comeſtionibus.* Qua notione vox hæc accipitur in cap. *Præterea*, Ext. *de Jure patron.* ſcilicet pro jure procurationis, ſeu *giſti*, vel hoſpitii, quo domini gaudebant in vaſſallorum ſuorum domibus & albergis, quod *uſualis & conſuetudinaria hoſpitatio* dicitur in Charta Ludovici Regis Fr. an. 1111. apud Loiſellum in Hiſt. Bellovacenſi pag. 271. Charta Henrici Imp. an. 1081. apud Ughellum tom. 3. pag. 419. Albergariam *in proprietate alicujus abſque voluntate illius, cujus proprietas eſt, non faciemus in iſta civitate, &c.* Vide eundem tom. 4. pag. 816. & Puricellum in Monumentis Baſilicæ Ambroſianæ pag. 232. 233. 235. 259. 931. 932. Petrum Mariam Campum in Regeſto part. 2. Hiſt. Eccl. Placentinæ Ch. 3. præterea V. Cl. Dion. Salvagnium Boiſſium de 7. Delphinatus miraculis pag. 131. Vide *Hereberga.*

☞ Vocem *Alberga*, ab Occitanis accepimus; quod

enim noſtri *procurationem* aut *giſtum* vocabant, ii *Albergam* dictitare ſoliti, apud quos idem ſonat ac collecta annua. *Albergam* nobilium diſtingunt iidem Occitani & *Albergam* ignobilium, ut liquet ex Charta an. 1103. *Vicarius nec alius pro eo, mandabit Albergas in toto Montepeſſulano, præter Albergos Militum.* Et ex alia an. 1306. *Item quinquaginta Albergas militum, quas faciunt homines dicti loci pro* CXL. *libris & x. ſolidis annui & perpetui redditus.* Verùm alibi inuſitatum prorſus ut nobiles *Albergæ* obnoxii eſſent. Vide D. *Bruſſel* Tract. de Uſu Feud. tom. 1. pag. 566.

ALBERGA, Jus itidem *giſti* ac procurationis. Concilium Avenionenſe an. 1209. c. 5. *Prohibemus, ut Albergas, procurationes, exactiones ſeu tallias aliquas ab ipſis de cætero laici exigant.* Quædam Editiones habent *Arbergarias.* Pactum inter Abbatem Galliacenſem & Raimundum Comitem Toloſan. an. 1231. *Et cùm ipſe haberet de jure in Monaſterio de Galliaco* ALBERGAM *cum* 20. *equis, in eleemoſynam donat Abbati, &c.* Teſtamentum Berengarii Comitis Provinciæ an. 1238. apud Ruffium p. 108. *Item relinquimus omnes* ALBERGAS *vel earum redemptiones totius Comitatus Provinciæ, pro debitis noſtris omnibus, quæ declarari poſſent, &c.*

¶ ALBERGA, Præſtatio quæ pro ejuſmodi procurationibus domino perſolvitur. Conſuetud. MS. urbis Tholoſ. ex Biblioth. D. Abbatis *de Crozat* fol. 29. *Infra quos terminos ſupradictos.... nec ſolvunt* ALBERGAM, *nec lignagium, nec fromatgium, nec ovagium.*

¶ ALBERGA, pro Hoſpitio accipitur in Inſtrum. an. 1243. to. 1. Gall. Chriſt. pag. 68. *Nos Raimundus.... donamus & aſſignamus in perpetuum pro anniverſario noſtro.... trecentos ſolidos annuales regales coronatos, in* ALBERGA *noſtræ villæ inferioris Aquenſis.*

¶ ALBERGAGIUM, De militibus hoſpitio receptis dicitur. in Epiſt. Geraldi Archiep. ad Angl. Regem an. 1235. tom. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtr. pag. 290. *Capellani aliæque perſonæ Eccleſiaſticæ tam gravibus tamque frequentibus* ALBERGAGIIS *adeo prægravantur.*

¶ ALBERGAMENTUM, Emphiteuſis, cenſus, præſtatio annua, eadem cum illa quæ pro *Alberga* ſeu jure hoſpitii ſolvitur. Charta an. 1340. tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 150. *Albergamus & in Albergamentum perpetuum tradimus & concedimus... Banneriam noſtram, &c.* Ibidem tom. 2. pag. 133. *Portum* (Claſii ſuper Dracum) *cum uſu, juribus & pertinentiis univerſis ipſius Albergamus, & in emphiteoſim ac* ALBERGAMENTUM *damus & concedimus.* Iterum occurrit pag. 134.

ALBERGARIA, pro hoſpitio ſumitur non ſemel apud Ottonem Morenam in Hiſt. Rerum Laudenſium pag. 9. 11. In Charta an. 1289. pro Regno Luſitaniæ, apud Odoricum Raynaldum hoc an. num. 22. ſumitur pro xenodochio: *Hoſpitalia ſive Albergarias pauperum uſibus deputatas.* [Chron. Parmenſe ad an. 1282. apud Murat. to. 9. col. 800. *Et ibi diu ſteterunt* (Brixienſes milites) *& trumbaverunt, & nemo exivit ad eos; & ſic redierunt ad Albergarias ſuas ſani & ſalvi.* Antiquit. Navarræ Joſ. Moret. p. 534. *Quod eſt in illa Alfondega ad opus* ALBERGARIÆ *ſeu Confratriæ... quod ſolare circumdatur ab Oriente ſingulis domibus, videlicet Ennecio Rege. Albergaria* Hiſpanicè dicitur à Moreto *Alvergue de los peregrinos.*]

ALBERGATA, Jus *giſti* ac procurationis, *Droit d'aubergada*, in Foris Berneharn. tit. 1. art. 17. 19. & in Conſuetud. Aquenſi tit. 9. art. 13. 18. Tabularium Abbat. Conchenſis in Ruthenis Ch. 561. *Nec aliam exactionem, neque procurationem, neque hoſpitalitatem, quæ vulgò dicitur Albergata, &c.* Libertates villæ Riomenſis in Arvernis, conceſſæ ab Alfonſo Comite Pictav. ann. 1270. in Regeſto Conſtabulariæ Burdegal. fol. 92. *Faciunt annuatim Domino Regi unam Albergatam, vel dant Præpoſito* 70. *ſol. Burdegal.* Infrà: *Tenentur facere Albergatam & dare comeſtionem Præpoſito.*

ALBERGIA, Jus *giſti.* Charta Mathildis Comitiſſæ, apud Ughellum to. 7. Ital. ſacr. p. 1592. *Per Albergiam, foderum, placitum, &c.*

ALBERGIA, apud Milites Hoſpital. S. Joan. Hieroſ. vocantur domus, in quibus Fratres Ordinis per nationes unà comedunt, & congregantur. Statuta ejuſd. Ordin. tit. 19. §. 3.

ALBERGIUM, Jus etiam *giſti* ac procurationis. Charta an. 1270. in Hiſt. Epiſcop. Cadurcenſium pag. 126. *Quæ quidem decem libræ, & quòd* ALBERGIUM *debent annuatim ſolvi & præſtari dicto Epiſcopo---ratione decimarum dictarum, &c.* Charta Raimundi Comitis Toloſani an. 1224. ex Regeſto 19. Archivi Regii: *Retento tamen jure noſtro, quod in prædictis Caſtris & villis habemus, videlicet cavalcatis & illa ſumma pecuniæ, quæ conſuevit dari pro* ALBERGO.

¶ ALBERGIUS, Fructus ex *Alberga* proveniens. Inſtrum. an. 1167. to. 1. Gall. Chriſt. pag. 67. *Omnes Eccleſias præfatas, & omnes uſaticos & Albergios confirmo.*

ALBERGUM, interdum eſt Familia, domus. Charta de Electione Conſulum Montipeſſuli an. 1210. *Veruntamen in iſtis* 12. *Conſulibus non ponetur niſi unus ſolus de uno Albergo.* [Charta an. 1309. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 86. *Item Albergum Joannis Odonis de S. Yllario, item tria* ALBERGA *de Filloneres.....debent domino corvatas quater in anno.* Parvum Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 27. verſo: *Raymondus Bereng. Barchin. Comes dat Abbati S. Victoris in compenſatione ville de Macerel...* ALBERGUM *ſeu Boage, quod habebat in caſtello ejuſdem Abbatis.....an.* 1136. *Indict. iv.* Ibid fol. 119. eodem an. idem Comes *cedit Abbati S. Victoris permutationis viciſſitudine* ARBERGUM *ſive Boaje, quod habebat in caſtello ejuſdem Abbatis.*]

ALBERGUM, Jus perinde *giſti* ac procurationis. Charta Raimundi Comitis Toloſani an. 1229. in Regeſto Toloſano fol. 121. pro hominio Epiſcopi Carpentoratenſis: *Ita quòd in civitate Carpentoratenſi & locis proximis non habemus, nec habere debemus* ALBERGUM, *nec aliquid pro Albergo.* Ita in Hiſt. Epiſcopor. Lodevenſium pag. 78. [Charta an. 1233. ex parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 135. *Item quòd dictus W.* (de Turriis) *& heredes teneantur facere* ALBERGUM *D. Abbati & Priori majori S. Victoris, cùm venerint in prædicta valle, ſemel in anno, non diffinito numero perſonarum & equitaturarum.* Ibid. fol. 130. *Item habeat ſingulis annis duo* ALBERGA, *unum in hieme, aliud in æſtate cum xx. beſtiis ad plus.* Diploma an. 1213. *Habent prædicti Ademarus & ſucceſſores ejus.... ſingulis annis in prædicta villa* ALBERGUM *unum cum xl. equitaturis & ſeſſoribus earum, & xl. peditibus qui eaſdem cuſtodiant.*]

Hinc facere *Albergum*, vel *Albergam* domino capitali venienti cum certo Militum numero dicuntur vaſſalli, in Chartis Occitanis maximè, quod *prandium* vocat Tabularium Eccleſ. Cadurcenſis: *Galricus Vicecomes S. Cirici fecit pignoram Raimundo Raterii in villa, quæ dicitur Crem, videli-*

cet unum prandium cum centum Militibus per 300. *ſolidos Aquitanenſes.* Charta hominii, facti ab Oliverio & Bernardo *de Penne* Raymundo Comiti Toloſano an. 1218. in Regeſto Toloſano pag. 36. *Pro recognitione etiam ejuſdem Caſtri vobis & ſucceſſoribus veſtris perpetuò faciemus* ALBERGAM *ſingulis annis ad* 20. *Milites in capite caſtri.* Alia an. 1231. ibid. fol. 39. *Dictus Comes habebit Albergam cum decem equitaturis & equitantibus tantùm.* Tabularium Eccl. Uticenſis an. 1244. *Profitemur, nos debere facere ſingulis annis ſemel in anno tibi & dictæ Eccleſiæ*---ALBERGAM *ad* 3. *Milites, & ad octavam partem unius Militis.* Charta Tediſii Agathenſis Epiſcopi an. 1215. in 30. Regeſto Tabularii Regii n. 39. *Salva etiam Alberga* 30. *Militum in ipſo Caſtro eidem Comiti annuatim.* Alia Rixovendis Dominæ de Terminis ann. 1208. ibid. 61. *Nos tenebamus in feudum Albergam duorum Militum in unoquoque meaſo & caſalatico.* Mox: *In quibus meaſis, maſatis vetulis manent homines,* ALBERGAM *duorum Militum, vel ſervitium, quod ſolent facere pro ipſis Albergis, &c.* Quippe ejuſmodi Albergæ converſæ ſunt in præſtationes pecuniarias. Charta an. 1306. in 9. Regeſto Philippi Pulcri Ch. 14. ex Tabulario Regio: *Item* 50. ALBERGAS *Militum, quas faciunt homines dicti loci pro* 140. *libr. &* 10. *ſolid. annui & perpetui reditus.* Charta Auſtorgii de Petra Militis, diœceſis Mimatenſis an. 1242. *Ita nomen, quòd pro feudo debet dictus Chanillac dare Domino Aſtorgio quolibet anno* ALBERC *ad* 5. *Chevaliers, cùm Dom. A. vel alius pro ipſo petierit.* Alia an. 1171. apud Gariellum in Epiſcopis Magalonenſibus pag. 142. *Ut faciatis inde mihi & ſucceſſoribus meis hominium, & ſingulis annis ad commonitionem meam vel meorum* ALBERGAM *decem Militum.* Vide eundem pag. 222. 255. 262. 269. 307. In Charta Guillelmi D. Montiſpeſſulani an. 1185. *Albergum tribus, 4. &c. Militibus*, ſæpe occurrit. Alia Jacobi Regis Arag. an. 1260. *Et velitis facere nobis & noſtris, & dare* ALBERGAM *quolibet anno ad 4. Milites, quando à nobis---fueritis requiſiti.* Charta Will. de Montiſpeſſ. an. 1103. *Vicarius nec alius pro eo mandabit Albergos in toto Montepeſſ. præter Albergos Militum.* Charta Ademari Comitis Valentinenſis an. 1188. apud Jacob. Sponium in Itinerario to. 3. pag. 15. *Ut nullo deinceps tempore à me vel ab alio ſucceſſorum meorum violentas ſive injuſtas exactiones penſare cogantur, fidejuſſores ſive obſides præter ſuam voluntatem non fiant, ſalvis legibus & juſtitiis meis, bannis, & expeditionibus, &* OSPITIO *centum Militum; &c.* Denique hæc inedita perinde Charta: *Anno ab Incarnat. Dom.* 1202. *menſe Aprili, ego Guillelma filia quondam Guillelmi de S. Michaële---& ego Raymundus de Inſula maritus dictæ Guillelmæ per nos & noſtros bona fide & ſine dolo cum hac carta vendimus & in perpetuum tradimus & concedimus tibi Guillelmo domino Montiſpeſſulani, filio quondam Mathildis Comitiſſæ, & tuis,---videlicet* ALBERGUM *duobus Militibus & tertiæ partis alterius Militis, & dominium, & conſilium, & laudimium, & totum hoc, quidquid ſit vel eſſe poteſt, quod nos habebamus vel habere viſi ſumus in toto honore, quem Bertrandus de Monte Mirato à nobis tenebat in termino de Palude.* Vide Hiſtoriam Epiſcoporum Lodovenſium pag. 201.

ARBERG. Tabularium Conchenſe in Ruthenis Ch. 97. *Et 2. ſeſtaria de civada, & 2. gallinas, & Arberg.*

ARBERGARIA, idem quod *Albergaria*, Jus *giſti*. Charta Raimundi Burgundiæ Comitis apud Perardum pag. 198. *Perdonavi omnibus in terra, quam Sancto dedi, manentibus,* ARBERGARIAS, *corvatas, expeditiones, oſtiſias, &c.* Alia Guillelmi III. Comitis Arverniæ, qua Eccleſiæ Claromontenſi concedit *quamdam partem occidentalem ipſius civitatis,* ARBERGARIAS *ſcilicet, & omnem diſtrictum, & omnes malas captiones.* Quo loco perperam Savaro in Orig. Clarom. pag. 317. 1. Edit. ita appellatam ejuſdem urbis partem putavit. Vide Beſlium in Comitib. Pictav. pag. 467. & 504. Biblioth. Cluniac. pag. 1444. Perardum in Chartis Burgundicis pag. 198. &c.

ALBERGARE, Hoſpitari, divertere, procurationem exigere. Statuta Raimundi Comitis Toloſæ contra hæreticos: *Statuimus, ne Barones, Milites & alii homines noſtri Abbatias, grangias, & alias domos religioſas importunitate* ALBERGANDI *opprimere præſumant.* Jacobus I. Rex Aragonum in Conſtitutionib. Catalaniæ MSS. an. 1228. *Statuimus, quòd Vicarii non Albergent in manſis Eccleſiarum, vel locorum religioſorum.* Charta G. Comitis Nivernenſis & Forenſis an. 1239. *Quod omnes homines, quos dicta domus* (Boni loci) ALBERGAVIT *in terris ſuis, vel in poſterum Albergabit, in poſterum ab omni collecta, & exactione, & tallia immunes ſint.* [Vetus formula inter Leges Guidonis Imper. apud Murat. to. 1. part. 2. pag. 166. *Petre, Comes te appellat Martinus tuus Erimannus, quòd tu* ALBERGASTI *per virtutem* (id eſt, vi) *in caſam ſuam, & tuliſti per virtutem ſibi unum porcum.*]

ABERGARE, in Charta an. 1273. apud Perardum in Burgundicis pag. 428.

ALBERGARE, Dare ad *Albergam*, ſeu ad cenſum, & præſtationem; cujuſmodi eſt illa, quæ pro *giſto* exſolvitur. Charta Amedei VII. Comitis Sabaudiæ pro Burgi incolis an. 1397. *Concedimus eiſdem Burgenſibus---licentiam & auctoritatem dictas turres villæ noſtræ antedictæ locandi,* ALBERGANDI, *appenſionandi, &c.* Vide Guidonem Papæ conſil. 123. [Charta pro fundatione Marciliaci ann. 1239. to. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 100. *Concedunt.... Abbatiſſæ & Conventui ſupradictis omne jus contractus allegandi, recipiendi & retinere quoſcumque & undecumque venientes in manſis & locis ſuis; dantes & concedentes eiſdem omne jus denominationis prædictis taliter* ALBERGATIS. Schedæ D. *Aubret. Dominus de Franchelins in Dumbis* ALBERGAVIT *terram de Maladeria ea conditione, ut ſi peſtis ſuperveniat emphiteuta, aliam terram pro ægrotis dare & ſuppeditare teneretur.*]

¶ ARIBERGARE, Hoſpitio excipere, vel morari in aliquo hoſpitio. Charta Conradi Imper. an. 1023. in Bullario Caſinenſi to. 2. pag. 76.

¶ ALBERGATOR, Qui hoſpitio excipit. Chron. Parmenſe ad an. 1295. apud Murat. to. 9. col. 831. *Poſtea equitavit* (Epiſcopus) *Rhegium, & hoſpitatus fuit in burgo de S. Catherina in domo Johannis Chinani* ALBERGATORIS, *ubi ſtetit per tres dies vel circà.* Privilegium Philippi de Sabaudia an. 1475. apud Guichenonum Hiſt. Breſſ. pag. 33. *Quòd amodo in antea nulli ex ſubditis noſtris, ſive ſint hoſpites, tabernarii,* ALBERGATORES, *paneterii, vel alii quicumque & cujuſcumque ſtatus, vendere audeant vel præſumant vina aliena ſeu extera.*

¶ ALBERGUS, Qui *Albergæ* obnoxius eſt. Charta an. 1103. *Vicarius nec alius pro eo mandabit Albergos in toto Montepeſſulano præter Albergos militum.* Vide ſuprà lin. *Vocem Alberga, &c.* ubi *Albergus* idem ſignificat quod *Alberga*.

¶ ALBERGELLUM, [Ut mox *Alberjo.*] Vide *Halsberga.*

¶ ALBERGUERIUS, Loricarum maculis contextarum, Gall. *Haubergeon*, faber. Catalogus MS. Sodalium Confraternitatis artificum in Eccleſia B. M. Deauratæ Toloſ. *N. Anhelorius*, *N. Alberguerius*, *N. Parmentarius.*

¶ ALBERGUS, Hoſpitium, domus vel ejus incola. Charta Guigonis Dalphini an. 1253. pro Communia Upaſienſi è Schedis D. *Lancelot*: *Prædicti vero homines propter hoc nobis debent facere, videlicet quilibet* Albergus, *ſeu hoſpitium, qui boves habuerit*, xiii. *den.* & ii. *ſextaria avenæ*, & *Albergus, qui boves non tenuerit*, xii. *den.* & i. *ſext. avenæ annuatim.* Vide *Alberga.*

¶ ALBERJO, Lorica hamis conſerta, Gall. *Haubergeon.* Computus an. 1336. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 326. *Item tres Alberjones valoris... 6. ſol. groſſorum.* Vide *Halſberga* & *Gambiſo* in *Gambeſo.*

ALBERUS, Arbor, Ital. *Albero.* Charta Longobardica apud Ughellum tom. 8. pag. 78. *Et fluvio Tamari uſquedum commiſcetur in fluvio Sabati, cum aquis & Alberis, & ripis ſuis, &c.*

ALBESCITAS Cæli, apud S. Auguſtinum in Soliloquiis lib. 1. cap. 13. Quo ſenſu *albens* cælum dixerunt Siſenna lib. 4. Hiſt. Symmachus lib. 1. Epiſt. 7. *Cælum albeſcens*, Gregor. Turon. lib. 10. Hiſt. cap. 15. lib. 2. de Mirac. cap. 18. [Sydonio *Albeſcitas cæli*, Aurora.]

¶ ALBESIA, *Genus ſcuti quia album*, Ugutioni. Feſtus habet: Albesia *Scuta dicebantur, quibus Albenſes, qui ſunt Marſi generis, uſi ſunt. Hæc eadem Decumana vocabantur, quod eſſent ampliſſima ut decumani fluctus.*

¶ ALBESURA. Vide mox in *Albufferia.*

¶ ALBEYNES, Iidem qui *Albani*, Extranei, apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. col. 297.

¶ ALBIANUS, Qui albo & nitido corpore eſt. Gloſſ. Græc. Lat. λευκόχρως, *Albianus.*

¶ ALBICASCERE, *Illucere*, Barthii Gloſſ. ex Cn. Matio: *Jam jam Albicaſcit Phœbus & recentatur.* Alii legunt, *Albicaſſit.*

¶ ALBICATUS Oculus, id eſt, Albugine obſitus. Acta S. Franciſci de Paula to. 1. Aprilis pag. 138. *Amiſit viſum quod nihil videbat, erantque oculi ejus Albicati.*

ALBIDIA, Anglia, quæ olim Albion, dicta ſemel ac iterum Willelmo Britoni lib. 4. & 9. Philipp.

¶ ALBIFERREUS, Ex ferro cui ſtannum inductum factus, Gall. *de Fer blanc.* Tranſlatio S. Medardi, tom. 2. Junii pag. 102. *Qui pervenientes & illius chorum intrantes, prædictum Crochet ad gradus majoris altaris ſtantem ſtola opertum, & vas quoddam quaſi uno cubito longum, ex lamina* Albiferrea *confectum præ manibus tenentem invenerunt; cui quidem vaſi pendulus erat magnus ſigillus ceræ viridis in pyxide etiam Albiferrea incluſus.*

ALBIGENSES, Hæretici ita dicti ab Albigenſi civitate in Occitania, ubi multum invaluerunt, Philippo Auguſto & Ludovico VIII. regnantibus quorum initia, progreſſus & hæreſes multi paſſim recenſent Scriptores. Matth. Paris an. 1213. *Dicuntur autem Albigenſes ab Albia civitate, ubi error ille dicitur ſumpſiſſe exordium.* Vide Rogerum Hoved. pag. 556. & alios ejuſce temporis Scriptores. *Aubijois* & *Aubejos* Poëtis noſtratibus appellantur. L'Ordene *de Chevalerie de Hue de Tabarie* MS.

Ja li bon durer ne porroient,
Se che n'eſt fors de Sarazins,
*D'*Aubejois *& de Barbarins.*

Guillelmus *Guiart* MS.

En cel temps fu d'Aubijois Sires
Simon le Comte de Monfort.

Titulus Chronici Guillelmi de Podio Laurentii: *Incipit Chronica Magiſtri Guillelmi de Podio Laurentii ſuper hiſtoria negotii à Francis,* Albigensibus *vulgariter appellatis, i.* Albejots, *&c.*

¶ ALBINATUS, Idem quod *Albanagium*, apud Spelmannum & alios. Vide *Albani.*

ALBINEUS, Equorum color, apud Palladium in Martio tit. 13.

1. ALBINI, & Albarii, Tectores, qui parietes tectoriis, ſeu incruſtationibus, inducunt. Gloſſar. Græc. Lat. κονιάτης, *Dealbator*, *Albinus*, *tector*, λευκαντής, *Dealbator.* Horum opera *Albaria* dicuntur apud Plin. lib. 36. cap. 23. Vitruv. lib. 7. cap. 2. Sponii tom. 3. Itiner. pag. 54. & in Gruteri Inſcript. 172. 2. *Tectorium* autem & *Albarium* ſeu *Album opus* in eo differunt, quod qui parietes dealbant, opus etiam tectorium faciunt: nam & *Tectorium* eſt omne opus Albarium, non omne tamen tectorium Album eſt, ſed illud dumtaxat, quod nuda calce conſtat. *Tectorium* fit arenata calce, vel marmorato, *Albarium* calce mera: inde *Albini* & *Albarii*, qui dealbant. Græci κονιατὰς vocant tam *Albarios*, quam *Tectores.* Ita Heſychius, & alii.

¶ 2. ALBINI, Extranei, advenæ, apud Spelman. & alios. Vide *Albani.*

ALBIOLUS. Ugutio: *Alvus & albus, pro ventre, & hic albo, indeclinabile, id eſt, liber, in quo nomina Sanctorum ſcribuntur; unde* Albiolus *dicitur.* Salmaſius cenſet idem eſſe quod *Alveolus*, in veteri Inſtrumento publicæ ſecuritatis, apud Briſſon. lib. 6. Formul. *Mortaria marmorea duo valente ſiliqua aurea una, Albiolo ligneo uno valente nummos aureos* 40. noſtris *Auge.*

ALBITAS, Albiditas, *Albedo*, in Breviloquo.

ALBITIO Furfuris, apud Apuleium de Virtutib. herbar. cap. 20. §. 2. Furfures ipſi, & ſquammulæ furfuraceæ albicantes.

¶ ALBIUS, Idem, opinor, quod Alveus, noſtris *Auge.* Ut *Albiolus*, pro *Alveolus*, ita *Albius*, pro *Alveus* dictum exiſtimo. Chartula plenariæ ſecuritatis ſub Juſtiniano apud Briſſon. lib. 6. Formul. *Albio valente nummos* 80. *rapo valente aſprione, modio valente aſprione.*

ALBO, Albus. Ugutio: *Albo indeclinab. eſt liber, in quo nomina Sanctorum ſcribuntur.* Chronicon Centulenſe Hariulfi lib. 4. cap. 17.

Abba Angelrannus loculo quæ paucula noſtro
Contulit, hic retinet ſcriptus qui cernitur Albus.

[Spicileg. Acherii tom. 8. pag. 155. ex quadam forma electionis Epiſcopi: *Quapropter vir inclytus Dagobertus primæ ſanctæ Bituricenſis Eccleſiæ ſedis Archimandrita cognoſcens obitum beatæ memoriæ Froterii Epiſcopi ſanctæ ſedis Caturcenſis Eccleſiæ, cujus memoria æthereo deſcribatur in* Albo, *uti ſacra Canonum auctoritas jubet.*]

ALBOR, Albedo. Mamotrecti auctor: *Albor, Color albus.* Ita legit in Levitico cap. 13. ubi Editio recentior habet *in colorem album.* S. Cyprianus de Diſcip. & hab. Virg. *Execraris canitiem, deteſtaris Alborem.* Cælius Aurelianus lib. 2. de Tard. paſſion. cap. 7. *ovi Alborem* dixit, ut & Apitius lib. 2. cap. 6. quem idem Apitius lib. 5. cap. 3. lib. 6. cap. 6. & alii *Albumen*, Plinius *Albuginem* vocant. *Dantes* in Purgatorio cap. 6.

Vedi l'Albor che per lo fumo raia.

Hiſpanis *Albor*, eſt aurora.

¶ ALBORAS, Rocho *le Baillif*, *eſt Maculoſa deſœdatio plana cutis, neque in principio eſt ulla exulce-*

ratio, ſed in proceſſu temporis idem quod morphæa.

¶ ALBORII Ecclesiæ, forte qui Albo ſeu Catalogo Eccleſiæ inſcripti erant, Gall. *les Immatriculés*; vel *Alborii* pro *Albani*. Gall. *Aubains.* Commemoratorium de quibuſdam villis S. Victori reſtitutis an. circiter 780. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 41. *Taliter hoc inquiſivimus, & ſic veracius exinde invenimus, quomodo ipſas caſas Eccleſiæ Dei* Alborii *ipſius Eccleſiæ ipſas villas poſſederunt.*

ALBORIUM, *Arcus de Alborio*, Gall. *Arc de aubour.* Charta pro Vicariis Bituricenſib. ex Tabulario S. Sulpicii Bituric. *Qui adportaverit ferros & clavos ad vendendum, habebit Vicarius unum denarium, ex haſtis unam haſtam, ex arcis de* Alborio, *unam arcam, ex terceriis unum tercerium.* Noſtri *Aubour* & *Aubier* vocant, quod Latini *Alburnum*: at cum hæc ligni pars rei omni inutilis ſit, *roboraque dealburnari* ſoleant, ut ait Plinius cum in opus mittuntur, aliud ſonare hanc vocem dicendum eſt. Vide *Arcus* 2.

ALBUFFERIA. Teſtamentum Joannis Reg. Aragon. ann. 1272. in Spicilegio Acheriano to. 9. pag. 249. *Aſſignamus omnes reditus noſtros civitatis Valentiæ, cum ſalinis & Albufferia ejuſdem.* [Perperam *Albeſura*; tom. 1. Anecdot. Marten. col. 1142.] Charta alia anno 1248. apud Diago in Hiſt. Regni Valentiæ lib. 7. cap. 44. *Quod poſſitis retinere in Olla 60. Saracenos ad opus 30. barcharum* Albuferæ, *& 40. Saracenos, ad opus bruginarum, cum uxoribus & filiis & filiabus ſuis, & tota poſteritate eorum in perpetuum.*

☞ Franciſcus Sobrinus in Dictionario Hiſpano-Gallico Bruxellis anno 1705. edito: *Albufera, Reſervoir d'eau, une ſorte d'étang; un étang marin comme celui qui eſt auprès de Valence, où il y a force poiſſon.* Cum in Teſtamento & Charta laudatis agatur de *Albufera* Valentiæ, ſequitur hac voce aliud nihil intelligendum eſſe, quam ſtagnum illud Valentiæ, de quo Sobrinus, aut forte ſtagnum ſalinarum, Gall. *Marais ſalant*; quod priori in loco *Albufferia* ſalinis adjungatur.

¶ ALBUGINARIUM Malum, Oculorum albugo. Vide *Perula.*

ALBULÆ, *Id eſt, Maculæ oculi quaſi albæ.* Ita Matthæus Silvaticus.

¶ Albulum, Eadem notione. Vita S. Anſelmi Lucenſis Epiſcopi tom. 2. Martii pag. 658. *Venit ad tumulum ſanctiſſimi patris noſtri quædam de Epiſcopatu Cremonenſi.... cui* Albulum *unius oculi lumen penitus abſtulerat; alteri vero vix in die videndi facultas erat.*

¶ ALBUM Prætoris, Locus dealbatus, ubi Prætoris Edicta affigi ſolebant. Clement. de Judiciis cap. 1. *Ad inſtar Edicti in Albo Prætoris.* Vide Hierolexicon Macri & Hofmannum.

¶ ALBUM Signatum, Gallis *Blanc-ſigné*, Scheda eſt in cujus ima parte chirographum ſolum ſcriptum eſt, ut in ſuperiori parte poſſit exarari quidquid voluerit is, cui hæc ſcheda credita eſt. Charta Ludovici Regis Franc. an. 1484. apud Baluz. Hiſt. Arven. tom. 2. pag. 233. *Quin immo liquide dictam prætenſam tranſactionem falſam, ac caſu quo reperiretur, illam dicti Joannis Comitis ſigno manuali ſignatam ſuper quodam* Albo Signato *longe per antea & fabricatam fuiſſe appareret.*

ALBUNA. Gloſſ. Iſid. *Mater Matuta*, id eſt Aurora, Gall. *Aurore, Déeſſe du matin. Ino Cadmi filia,* Λευκοθέα *dicta à Græcis, Matuta à noſtris, inquit Tullius, dicta eſt quod matutino tempori præſit.* De hac Dea videre potes Apollod. lib. 3. Gloſſ. Lat. Gr. *Albanea*, Λευκοθέα.

¶ ALBURA, λεύκωμα, *Albumen*, in Supplemento Antiquarii.

ALBURNUS, Subalbus. Geſta Conſul. Andegav. c. 12. n. 4. de Cometa: *Splendoris Alburni radium... producens.* Vox Latinis haud ignota.

1. ALBUS. Statuta Ordinis *de Sempringham* pag. 730. *Exceptis infirmis, qui ſi voluerint Album comedere, poterunt in Adventu, ... ſed non carnes, &c.* Id eſt, *panem album.* Ita pag. 734.

2. ALBUS, Moneta argentea minutior, Gall. *Blanc*, Italis *Biancho.* Ægid. Aureæ-Vallis Monachus in Hugone Epiſcopo Leod. cap. 111. *Reddidit 15. millia librarum Alborum, & centum libras Leodienſes ad opus Eccleſiæ.* Chronicon Valciodorenſe: *Pro quo habemus ad gionagium ſuum 40. ſolidos Alborum.* [Bern. *de Breydenbach* Iter Hieroſol. pag. 141. *Sed quando octo Halenſes pro uno* Albo *& viginti quatuor Albi pro uno floreno computantur, talis conſurgit ſumma.* Chronographus quidam apud Spelman. *Tunc temporis* (an. 1087.) *currebat in Britannia* (Armoricana) *moneta argentea, valente quolibet* Albo *argenteo ſex denarios Turonenſes: & parvi denarii nigri currebant tunc in Britannia: in qua quidem moneta Alba, erant inſcriptæ duæ herminæ, in cujus quidem monetæ margine ſeu circumferentia erat ſcriptum ſic: Moneta Alani Dei gratia Britonum Ducis. Albi Valencenenſes*, apud Valeſium in Notitia Gall. pag. 260. col. 2. ex Literis Johannis Guſiæ Domini an. 1189.] Vide *Aſperi, Blancus*; & Bizarri Perſica pag. 453.

¶ Albus cum Corona, Albus cum F. Coronato, Albus cum K. Coronato, Albus Magnus, &c. Vide *Moneta Argentea.*

¶ 3. ALBUS, vel Album, Catalogus. Vide *Albo.*

¶ Albus Ordo, Congregatio Monachorum Alborum. Hiſtoria Dalphin. tom. 2. pag. 377. ann. 1223. *Andreas Dalphinus Comes Albonis & Palatinus Viennæ, veniens Caleſium in Abbatia Albi ſui Ordinis, quam Prædeceſſores noſtri..:. in fundo proprio fundaverunt, &c.* Vide *Ordo Albus.*

¶ ALCABALA. Vide *Alcavala.*

ALCACARIA, Alcaceria, &c. Vide *Alcheria.*

¶ ALCAIDARIA. Vide *Alcaydaria.*

¶ ALCAIDIA, Dignitas Alcaydi. Concil. Tarracon. an. 1591. inter Hiſpan. tom. 4. pag. 527. *Cedit quidem in magnum Eccleſiæ detrimentum, quod ſcribaniæ, vicariæ, bajuliæ, ſagioniæ, carcellariæ* (cancellariæ) *caſtellaniæ*, Alcaidiæ, *& earum fructus, emolumenta & officia... conſueta etiam per laicos gubernari.* Vide *Alcaydus.*

ALCALA. Teſtamentum Sancii I. Regis Portugalliæ eræ 1217. tom. 4. Monarchiæ Luſitan. pag. 260. *Reginæ Domnæ Sanciæ dedi... omnes Alcalas meas, acicaras & cœchias.* [Supellectilis genus eſt, ſed fortaſſis rectius legeretur *Aicara, Alcaria*, ſeu *Alcheria*, quod ultimum vide.]

¶ ALCALDIS, Alcaldus, Præſes, Prætor, Præfectus, Hiſp. *Alcade* & *Alcaide. Alcaldi, Conſiliarii, Officiales & Magiſtri navium*, apud Rymerum tom. 3. pag. 770. Et tom. 7. pag. 521. *Decem galeas bene armatas de uno patrono, tribus Alcaldibus, ſex arvaizis, &c.* Concil. anni 1137. inter Hiſpanica tom. 3. pag. 346. *Habeant quolibet anno duos Alcaldos poſitos per ipſos Monachos.* Vide Acta SS. Maii tom. 3. pag. 552. & infra *Alcaydus.*

¶ ALCALI, vel Alkali, Sal elicitus. Vox Chimicorum ab Arabibus facta, ex planta quam *Kali* vocant, Gall. *Soude*, & articulo *Al.* Rochus *le Baillif*

Baillif in Dictionario Spagyrico : *Alcali eſt Sal extractum ex cinere omnium corporum, idque ſive ſint liquidæ ſive ſolidæ* (materiæ) *omnibus rebus ineſt proprium.*

¶ ALCALIGATUS AMNIS, eidem Scriptori *eſt Aqua per terræ calces ducta.*

¶ ALCANTARA, vel ALCANTERA, Pons lapideus, Hiſpanis *Alcantara*, Gall. *Pont de pierre.* Primum Teſtamentum Adefonſi Regis Hiſpaniæ apud Marten. to 1. Ampliſſ. Collect. col. 546. *Offerimus illis . . . . unam abeniam in ripa illius fluminis ſupradicti, ſubtus illa Alcantera* (MS. S. Vict. Maſſil. *Alcantara*) *contra partem S. Servandi.*

ALCARE, [Provocare, appellare, in jus vocare; item verſus aliquem ſe recipere. Vox Hiſpanica ab *Alçar*, Erigere, attollere : hinc *Alçadas* vox fori Hiſpanici, quæ certas appellationes deſignat in cauſis Clericorum, ſed maximè pauperum, qui præ inopia ad ſupremas curias non poſſunt appellare. Hujuſmodi appellationum Judices Epiſcopi.] Jacobus I. Rex Arag. in Foris Oſcæ, an. 1247. fol. 5. *Decet dare bonam & ſufficientem fidantiam, quòd teneat ipſum pignus de manifeſto, & quòd non ſe* ALCET *cum illo pignore.* Fol. 9. *Clericus pro debito aliquo, quod debeat Laico, nullo modo poteſt* ALCARE *ad Epiſcopum: ſed pro tota alia cauſa, quæ pertineat ad Eccleſiam, aut ad ordinem ſuum, bene poteſt ſe Alcare ad Epiſcopum.* Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 2. tit. *Ne Vir.* §. 22. *Si Clericus dicat coram Judice ſæculari, quòd eſt in poſſeſſione alicujus rei, non poteſt ſe* ALCARE *ad ſuum judicem, ad probandam ſuam profeſſionem, &c.*

ALCAVALA, ALCABALA, Tributum, penſitatio: vox Hiſpanica, ab Arabibus hauſta. Charta Alphonſi VIII. Regis Caſtellæ æræ 1213. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti tom. 7. *Et de ulla re veſtra portaticum, neque Alcavala unquam perſolvatis, nec vos, nec veſtri homines.* Alia Ximenæ *Diaz*, uxoris Roderici *Diaz*, cogn. *Cid*, æræ 1101. ibid. *Sive de maximas & minimas Alcabalas, &c.* Alia tom. 3. Monarch. Luſitan. pag. 282. *Non detis portaticum, vel Alcavalam, aut cibariam.*

ALCAYDARIA, Tributum Alcaydis penſitari ſolitum. Charta Henrici Comitis Portugalliæ, to. 3. Monarch. Luſitan. pag. 282. *De azena nobis quintam partem, abſque ulla Alcaydaria.* Eſt autem etiam ipſum Alcaydi munus. Charta Alphonſi II. Regis Portugall. ibid. to. 2. pag. 268. v. *Et Prætor perdet ibi meam Alcaidariam, & accipiant juſtitiam de illo in ſuo corpore, &c.*

ALCAYDUS, ita Judices civitatum vocabant Saraceni Hiſpanici. Vitalis Epiſcopus Oſcenſis de Magiſtratib. Saracenorum Hiſpan. *In quibuſdam locis Judices, in quibuſdam Alcaydi, dicti Juſtitiæ nuncupantur.* Charta Lorbanenſis apud Sandovallium in Favila: *Chriſtiani habeant ſuum Comitem de ſua gente, qui manuteneat eos in bono juzgo, ſecundum ſolent homines Chriſtiani; & illi component rixas inter illos, & non matabunt hominem ſine juſſu de* ALCAYDE, *ſeu Alvacide Saraceno, &c.* A Saracenis traducta poſtmodum hæc dignitas ab ipſis Hiſpanis Chriſtianis ad civitatum ſuarum Judices. Vide Oyhenartum lib. 2. Notit. Vaſcon. cap. 6. [& ſuprà *Alcaldis.*]

ALCALIS, Eadem notione, in Charta Adelfonſi Regis Aragonum apud Blancam pag. 640. *Et ſuos Alcales quod non ipſum judicet.* Concilium apud Pennam Fidelem ann. 1302. can. 13. *Si Alcales, vel Majorini, vel alii Rectores civitatum, vel aliorum locorum deliquerint, &c.*

ALCAYDUS MERETRICUM, ſeu *Uxoratorum*, qui de meretricibus & adulteriis cognoſcebat: ita olim dictus Officialis in Aragonia. Michaël *del Molino* in v. *Adulterium.*

ALCAYDUS HONORIS, idem qui *Meretricum.* Vide eundem in *Alcaydus*, ex Obſervantiis Regni Aragon. lib. 9. tit. *Articuli inquiſitionis Alcaydi meretricum & uxoratorum*, fol. 41. Edit 1624.

¶ ALCAZAREL. Idem eſſe videtur quod *Alcaçar*, vox Hiſpanica, vel Arabica, quæ domum fortem, regiam, vel caſtellionem ſignificat. Epiſtola Innocentii III. PP. inter Concil. Hiſp. to. 3. p. 424. *In Portugal in civitate, quæ dicitur Eſtora, duos* ALCAZAREL, *vetus & novum, cum omni hæreditate regia & aliis pertinentiis ſuis. Caſtellum de Guluce cum pertinentiis ſuis.* Vide inferius *Alcaceria* in *Alcheria.*

¶ ALCAZARIA, Ædificium, forum, vel *platea parva*, ut placet Michaëli *del Molino.* Vetus ſtatutum pro regno Navarræ factum à Jo. *Paſte* Decano Carnotenſi, & Hugone *de Viri* Milite, reformatoribus dicti regni : *Item fiat ibidem carniceria pro Judæis. Item fiat Alcazaria, ubi Judæi vendent mercimonias ſuas.*

¶ ALCAZARIUM, Domus, arx, palatium. Chronicon S. Ferdinandi Regis Caſtil. in Actis SS. Maii to. 7. p. 370. D. *Firmatis deditionis faciendæ conditionibus, continuò* ALCAZARIUM *traditum Regi eſt.* Hujus & ſuperioris vocis origo eſt *Alcaçar:* quam expoſitam vide in *Alcaceria* poſt *Alcheriam.*

¶ ALCHAHEST, Vox Chymicorum Roch. *le Baillif* in Diction. Spagyrico ALCHAHEST *eſt Mercurius præparatus in hepatis medicinam.*

ALCHAZ. Charta Rudelindi Epiſcopi Dumienſis æræ 930. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti to. 5. p. 424. *Cingulos auro--- gemmatos duos, alios argenteos exauratos, ex quibus unum gemmatum, alias lineas 10. caſulas ſilineas 10. alias caſulas 13. quinque de* ALCHAZ, *ſex Seray cardena* [to. 3. Collect. Concil. Hiſpan. p. 181. col. 1. legitur : *Sex Feray cardena.*] *ſeptima Barragan 8. cardena marayce 9. vermelia exageg 11. linea cardenea, & duas planetas urtiones, oracles 11. ex quibus unum auro & argenteo compoſitum, &c.* Voces omnino barbaræ, quarum notionem aliquis fortè me felicior inveniet.

ALCHERIA, ALQUERIA, ALQUARIA, Villa [unius vel] paucarum domorum, quam noſtri vulgò [*Ferme*, *Métairie*, vel cùm plures ſunt domus,] *Hameau*, vocant. Sebaſtianus Cobarruvias : ALQUERIA, *es la caſa ſola en el campo donde el labrador del, ſe regoge con ſu gente y haro de la brança, por eſtar lexos de poblado, y que el dia ſe le fuera en ir y venir, no habitando en la miſma tierra que labra, y aſſi vale tanto como caſa de la brança, y dode ay muchas deſtas caſas, apartadas unas de otras, pero en una comarca, dize el ladre Guadix, que el nombra* ALCARRIA, *y Alqueria, ſon de una raiz, y que valen tanto, como aldeas, que es caria.* Charta Jacobi Regis Aragon. an. 1230. apud Gueſnaium in Annalib. Maſſil. pag. 360. *Damus--- infra civitatem Majoricarum, vel extra, trecentas domus cum una Meſchida in ipſa civitate, -- 39. operatoria, & 7.* ALCHERIAS *in terminio civitatis Majoricarum, cum 25. jovatis terræ.* Alia Jacobi II. Regis Majoricar. an. 1310. in Camera Comput. Pariſ. *Damus ad accapitum, ſive in emphytheoſin, ---* ALCHERIAM *noſtram, quæ eſt in terminis de S. Aginno, vocata Al-*

cheria Blanca, cum tota laboratione ejuſdem, & cum omnibus terminis & pertinentiis ſuis. Alia anni 1261. *De Alcheriis, raſallis, campis, vineis, &c.* Ubi innuit Foros Oſcæ ann. 1247. fol. 30. *Niſi in Alcaçaria tendam locatam teneat, &c.*

Alquaria, Alqueria, Eadem notione. Charta MS. Lupi Examinis de Luzia, data apud Majoricas 6. Id. Aug. 1231. *Dono, concedo; & laudo per alodium francum atque liberum Deo & Domui S. Georgii --- quandam* Alquariam, *quam habeo in introitu vallis de Muzo, verſus Occidentem, ſicut affrontatur ab Oriente, &c.* Alia Jacobi Regis Aragon. anno 1250. *Quòd poſſitis plantare vineas in terminis dictorum locorum, & Alqueriarum tot, quot volueritis.*

Alcaceria, vel Alcahria, ex Hiſpan. *Alcaçar*, vox Arabica, inquit Sebaſtianus *de Cobarruvias*, quæ domum fortem, caſtellionem, domum regalem, ſonat, quaſi *domus Cæſarea*, domus Regis. Pactum initum inter Jacobum Regem Aragonum & Nobiles Aragonenſes de conquirendis Balearibus inſulis, datum Barcinone anno 1229. 5. Kl. Sep. *Et nos ſimiliter habeamus partem omnium prædictorum ſecundum numerum militum & hominum armatorum, qui nobiſcum fuerint, retentis nobis* Alcaceriis *& ſtaticis Regum in civitatibus ultra debitam portionem nobis competentem.* Ita MS. Charta: ſed apud Joann. Dametum in Hiſt. Balearici Regni p. 203. habetur *Alcahris*: pag. 208. *Alqueriis.*

Voces propriæ Majoricenſibus, apud quos *Alqueria*, ſignificat *lugar de pocas caſas como de muchas, Beled.* Ita autem Arabes, ſeu Mahumetani, dum Baleares inſulas poſſidebant, villas appellarunt, voce Arabica, deducta ab *Alquehir, que es lo meſmo, que caſa de fuera*, inquit Joann. Dametus in *Hiſtoria general del Regno Balearico*, pag. 272. unde etiam origo nominis urbis celeberrimæ *Cayri*. Neque aliunde Vaſcones noſtri hauſerunt ſuum *Alcarerria*, quibus idem ſonat, ut auctor eſt Oyhenartus.

At de vocis notione, paulo aliter Michaël *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. v. *Feria: Et ſcias, quia* Alcaçaria, *de qua ſit mentio in dicto foro antiquo, eſt quidam locus, ſeu quædam platea parva, in qua Judæi congregabantur ad emendum & vendendum veſtes & ſuppellectilia domus, & alia mobilia.*

ALCHIMIA. Vide *Chimia*.

¶ ALCHYMISTICI Operis Curiositas, f. Machinoſi ignes, Gallis *Feu d'artifice*. Schramb. Chronicon Mellicenſe pag. 519. col. 2. ex Chartulario Mellicenſi: *Dum Rex Hungariæ Matthias Viennæ erat, per Alchymiſtici operis curioſitatem, Viennæ incendium ortum eſt, in quo* 100. *domus .... conflagrarunt.*

ALCIBALANUS, *dicitur inſtrumentum lucernarum viſibus aptum.* Ugutio.

¶ ALCIOSUS, *ſύσριγος*, *Rigidus, perpetuò frigens*, in Supplemento Antiquarii. Vide *Algenia*.

¶ ALCORANÆ, & Alcorana, Turriculæ ſunt fanorum apud Mahumedanos, è quibus à religiogionis ſuæ miniſtris ſtatis horis ad orationem excitantur. *Wicquefort, Ambaſſ. de Figner.*

¶ ALCORANUM, Alcoranus, & Coranus, Alcoran, Legis Mahumeticæ liber. Hunc cujuſdam Sergii Monachi apoſtatæ ope ſcripſit impoſtor Mahumedes, non quidem uno tenore, ſed paulatim modò, unum verſum, modò alterum, variis in locis & intra 23. annorum ſpatium. Hinc factum eſt ut his verſiculis abſque ordine. collectis confuſum omnino & indigeſtum opus prodierit, quamvis Abubecer, & Othman ipſius ſucceſſores, atque alii Mahumedani doctores in id toti fuerint, ut in priſtinum legitimumque ordinem reſtituerent. Apud *Muſulmanos* (ita enim ſe appellari amant Mahumedis ſectatores) ab Angelo Gabriele Mahumedi Alcoranum fuiſſe per 23. annos revelatum, fides eſt: tametſi quandoque afferant una nocte fuiſſe à Deo per Gabrielem demiſſum; quæ ipſis *Nox demiſſionis*, & *Nox potentiæ* dicitur.

Liber ille ex variis Chiſtianæ & Judaicæ Religionis ſegminibus conſutus eſt; non quidem ex iis quæ in utraque bona ſunt & fide digna, ſed ex hæreticorum erroribus, & Thalmudicis Judæorum fabulis. *In Alcorano*, inquit Schindlerus in Lex. Pentagl. ad קרא *Legit. Trinitas, Chriſti Divinitas, atque Crucifixio negantur: Circumciſio, abſtinentia à carne ſuillâ, & vino, plures uxores pro facultatibus, & repudium, continui ſeu integri menſis jejunium, dies Veneris pro Sabbato, & crebræ lotiones præcipiuntur.*

Alcoran eſt Arabica vox, ab *al-* articulo, & *cara*, legit, collegit, unde *Alcoran*, lectio ſeu collectio. *Lectio* quaſi per excellentiam dicitur. *Collectio* quia ſimul præcepta Mahumeticæ legis colligit.

Mirum eſt quanta eum veneratione ſuſcipiant: non ſinunt à Judæo vel Chriſtano contrectari: illi inſidere nefas eſt: & eum vita indignum putant, qui non reverenter tractaverit.

De Alcorano vide plura apud Herbelotum, in Lexico Philol.

ALDEA, Hiſpanis, *Aldea*, Vicus paganus, pagus; noſtris *Hameau*. Occurrit non ſemel apud Rodericum Archiep. Tolet. lib. 7. cap. 26. 27. lib. 8. c. 14. 15. lib. 9. cap. 4. & 9. in Foris Aragon. l. 4. tit. de Notariis; in Concilio apud Pennam Fidelem ann. 1302. can. 13. in Charta Adelphonſi Regis Hiſpaniæ æræ 1164. apud Anton. *de Yepez* to. 4. pag. 458. &c. Vide Sebaſtianum Cobarruviam in Theſauro Linguæ Caſtellanæ, in hac voce.

¶ ALDEA, Genus tributi eſſe videtur, in epiſt. Innocentii III. PP. to. 3. Collect. Concil. Hiſpan. p. 423. *Caſtellum de Sorita cum portaticis, quintis, Aldeis & aliis pertinentiis ſuis.* Hic tamen, ut in locis à Cangio citatis pagus poſſet intelligi.

ALDEOLA. Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 8. tit. de Appellationib. §. 4. *Uſque ad miſerrimam Aldeolam finis illius partis regni.*

ALDERMANNUS, Vox Angloſaxon. ex alдeр, ſenior, Princeps, & man, homo, compoſita. *Aldermanni* autem dicuntur magnates, viri præcipui, Comites, Barones, ſeniores. Leges Edvvardi Confeſſ. cap. 35. *Sicut modò vocantur Greve, qui ſuper alios præfecturas habent: ita apud Anglos antiquitus vocabantur* Ealdormen, *quaſi Seniores; non propter ſenectutem, ſed propter ſapientiam & dignitatem.* Leges Alvredi c. 44. apud Bromptonum: *Aldermannus, quem Latinè Comitem vel Seniorem dicunt.* Leges Foreſtarum Canuti Regis cap. 3. *Pro liberalibus ſemper habeantur, quos Dani Ealdermen appellant.* Adde cap, 21. Leges Inæ cap. 26. apud Bromptonum pag. 759. *De pugna in domo Regis, vel in Eccleſia vel in domo Aldermanni vel Baronis, &c.* [Vita ſanctæ Etheldredæ, to. 4. Junii p. 527. A. *Surrexere viri potentes, videlicet Egelvvinus qui cognominatus eſt* Alderman, *quod intelligitur Princeps ſive Comes, & fratres ſui, terramque illam calumniati ſunt.*]

ALDREMANNUS, in Legibus Ethelredi cap. 7. in Legibus Henrici I. cap. 8. & in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 234. 235. Traducta poſtmodum hæc vox ad Comites & Præfectos Provinciarum, Civitatum, & Hundredorum, qui vice Regia jus dicebant, qua quidem notione id vocabuli uſurpari paſſim deprehendas in Legibus Alvredi cap. 17. 40. 42. 44. 48. apud Bromptonum, in Legibus Canuti cap. 44. & Inæ cap. 6. 49. Matth. Pariſ. an. 1196. *Excellentiores civium,* (Londinenſis urbis) *quos Majores & Aldermannos dicimus.*

☞ ALDERMANNUS aliquando dictus eſt Archiepiſcopus vel Epiſcopus, ut liquet ex legibus Alvredi cap. 15. *Si quis coram Archiepiſcopo pugnet, vel arma extrahat 120. ſol. emendet. Si coram alio Epiſcopo, vel coram alio* ALDERMANNO *fiat, emendet 100. ſol.* Hæc ex Spelmanno: qui paulo fuſiùs, quàm Cangius noſter *Aldermanni*, præſertim *Comitatûs* & *novemdecimorum*, munera diſtinguit & explicat: Hunc ſi lubet conſule.

ALDERMANNUS HUNDREDI, Præpoſitus Hundredi ſeu Centuriæ: ut Decanus Decuriæ: fortè idem qui *Centenarius*, qui etiam Hundredo imperitabat. Porro Aldermanni Hundredi dignitas videtur inducta, vel certè nomen inventum ab Henrico I. Ejuſdem Regis Leges cap. 8. *Præſit autem ſingulis hominum novenis Decimus, & toti ſimul Hundredo unus de melioribus, & vocetur* ALDREMANNUS, *qui Dei leges & hominum jura vigilanti ſtudeat obſervantia promovere.* Neque fortè fuere alii ab iis, quos *Seneſcallos Hundredorum* Angli vocant. Vide Leges Edw. cap. 35.

ALDERMANNUS REGIS, ſeu REGIUS, Anglo-Sax. Cyningeſ Ealdormen, Miſſus Dominicus, ut videtur, ſeu Judex Regius civitatis, vel Hundredi, id eſt, qui in Comitatu vel Hundredo Regio nomine præſidebat, reſque, ad Regium jus aut fiſcum pertinentes, dijudicabat. Alius fortè ab *Aldermanno Hundredi*, qui ex ipſo Hundredo ac Centuria ad ejuſdem præfecturam eligebatur, ut minor Judex & pedaneus. Leges Alvredi Regis cap. 41. apud Bromptonum: *Si quis coram* ALDERMANNO *Regis pugnet in publico*, (Spelman. *in placito*) *emendet Weram & Witam, ſicut rectum ſit, &c.* Eo igitur ſpectant Leges Edwardi Confeſſ. cap. 35. *Habent etiam* ALDERMANNI *in civitatibus Regni hujus in Bailliviis ſuis, & in burgis clauſis, & muro vallatis, & in caſtellis eamdem dignitatem & poteſtatem & modum, qualem habent Præpoſiti Hundredorum & Wapentachiorum in Bailliviis ſuis ſub Vicecomite Regis per univerſum regnum: debent enim & leges & libertates & jura & pacem Regis, & juſtas conſuetudines Regni --- pro poſſe ſuo ſervare, &c.* Adde Leges Willelmi Nothi cap. 56.

ALDERMANNUS TOTIUS ANGLIÆ, Æthelſtanus Dux Orientalium Anglorum dictus fuit, ut & Æthelvvodus & Ailvvinus ejuſdem filii. Hanc dignitatem prædicat in Ailvvino illius Epitaphium, quod legebatur in Eccleſia Rameſienſi, quam an. 969. magnificè fundavit, & habetur in Monaſt. Angl. tom. 1. pag. 240. *Hic requieſcit D. Ailvvinus inclyti Regis Eadgari cognatus, totius Angliæ* ALDERMANNUS, *& hujus ſacri Cœnobii miraculosè fundator.* Idem Ailvvinus ſimpliciter *Aldreman* nuncupatur in Charta Edgari Regis pro fundatione ejuſdem Monaſterii, ibidem pag. 234. 235. At quæ fuerit *Aldermanni Angliæ* dignitas, haud bene conſtat: putat Spelmannus eandem fuiſſe, quæ poſterioribus ſæculis *Capitalis Angliæ Juſtitiarii*, idque elicit ex libro Rameſienſi ſect. 49. *Cui foro Ailvvinus Aldermannus, & Ædricus Regis Præpoſitus, Judices præſidebant.* Nam & *Aldermannos*, Judices appellatos fuiſſe diximus.

ALDERMANNUS DE GILDA *mercatorum Oxoniæ*, in Monaſtico Anglic. tom. 2. pag. 141. Judex *Gildæ* Oxonienſis, ſeu qui mercatorum lites dijudicabat.

ALDERMANNUS HOSPITALIS, in Monaſtico Anglic. tom. 2. pag. 372. *Hoſpitale unius Aldermanni & 14. Fratrum & Sororum.* Videtur eſſe is, qui Hoſpitali præfectus erat.

ALDERMANNIA, Præpoſitura, Præfectura caſtri vel villæ: Galli *Prevôté* vocant ejuſmodi villas ac prædia, quæ ad Monaſteria, aut Canonicorum Collegia ſpectant, & Monachis aut Canonicis ad vitam, vel ad certum tempus cum redditibus conceduntur. Will. Thorn. in Chr. an. 1278. *Nicolaus Abbas cum conſenſu ſui Conventus conceſſit & dimiſit cuidam magiſtro Nicolao Doge* ALDERMANNIAM *de Weſtgats, quæ tunc ad iſtud Monaſterium pertinebat, tenendam & habendam cum omnibus appendiciis, . . . reddendo inde annuatim in theſauraria noſtra 10. libr. ſterlingorum pro omnibus ſervitiis, &c.*

¶ ALDIA, ALDIO, &c. Vide in *Aldius*.

ALDIUS, Papiæ dicitur, *Qui adhuc ſervit patrono.* Gloſſæ vett. laudatæ à Lindebrogio: *Aldius, ſtatu liber. Aldius eſt libertus cum impoſitione operarum factus.* Quæ poſterior definitio, aut deſcriptio firmatur ex Lege Longobard. lib. 1. tit 25. §. 53. *Si* ALDIUS *cujuſcunque in caſa alterius neſciente domino ſuo fugerit, cùm inventus fuerit, ſic debet dare homo ipſe, qui eum habuerit, operas, quomodo de ſervo.* Atque inde ejuſdem eſſe conditionis dicuntur *Aldii* in Italia, qua *Fiſcalini*, & *Liti* in Francia. Eadem Lex Longobard. lib. 3. tit. 20. *Aldiones vel Aldiæ ea lege vivant in Italia, qua Fiſcalini vel Liti vivunt in Francia.* Patronos habebant perinde ac liberti, ut eſt in lib. 2. tit. 35. §. 3. tit. 44. §. 1. 4.

Fuit igitur *Aldius* ex genere ſervorum, tametſi peculiaris & propria fuit ſervorum ſpecies, ab aliis nimirum ſervis diverſa: unde inter ſervos Aldii paſſim recenſentur in eadem Lege Longobard. lib. 1. tit. 6. §. 4. tit. 7. §. 17. tit. 8. §. 1. 2. 3. &c. tit. 9. §. 26. tit. 25. §. 57. 58. tit. 31. §. 3. lib. 2. tit. 16. tit. 25. §. 53. tit. 31. tit. 55. §. 16. Manumittebantur autem Aldii, ſeu ab operis eximebantur, non in Eccleſia, ut ſervi; ſed per chartam, lib. 2. tit. 34. §. 5. De vocis etymo neſcio an quis probet, quæ habet Dominicus lib. de Prærogat. allodior. cap. 1. n. 8.

☞ In multis tamen *Aldii* ſive *Aldiones* tam maſculi quàm feminæ inq. Muratorius tom. 1. part. 2. pag. 71. diſtinguebantur à propriè appellatis ſervis. Ad quaſdam operas, rurales præſertim præſtandas ſe obligabant, at minimè ab arbitrio pleno dominorum pendebant, quippe ab iis jam aliqua libertatis ſpecie donati. Hinc *Domini* quidem ſed ſæpius *Patroni* dicebantur, qui eos in ſuo jure habebant. *Aldia ſerva nubens*, ait lex CCXVIII. Rotharis, *libertatem ſuam amittit.* Ergo *Aldiones* libertate donati erant, ſed non omnimoda; adhuc enim dominis ſuis obſequia aliquot debebant, & tributum quoddam præſtabant. Fuerunt etiam Aldionibus ancillæ, quæ indicio ſunt, eos à ſervorum conditione abfuiſſe; attamen quia nondum à jure ſive patronatu antiqui domini ſoluti erant, ſi quis homo liber Aldiam ſibi jungere cupiebat, ei priùs libertatem aut dare aut impetrare cogebatur. Hæc ſcriptor clariſſimus in illum ex legibus Luitprandi locum: *Si quis Aldiam alie-*

nam aut ſuam ad uxorem tollere voluerit, &c.

ALDIA, Femina ejuſdem conditionis, qua *Aldius*, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 15. §. 2. lib. 2. tit. 12. §. 2. 3. 7. 9. tit. 40. §. 1. l. 3. tit. 30. *Aldia, id eſt, quæ de libera matre nata eſt*, lib. 1. tit. 30. §. 5.

ALDIANA, Aldia, in Charta Henrici I. Imp. apud Baron. an. 1014. n. 9. *Cum ſervis & ancillis Aldionibus & Aldianis utriuſque ſexus.*

ALDIARICII, in Charta Longobardica, in Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 4. *Tam Aldiaricios quàm & ſervulos, &c.*

ALDIONES, Iidem qui *Aldii.* Lex Longobard. lib. 3. tit. 20. ALDIONES *vel* ALDIÆ *ea lege vivant in Italia, in ſervitute dominorum ſuorum, qua Fiſcalini* vel *Liti vivunt in Francia.* Lib. 2. tit. 12. §. 7. *Si* ALDIUS *cujuſcumque Aldiam alterius tulerit ad uxorem, & filios ex ea procreaverit, & mundium ex ea non fecerit, ſint filii ejus* ALDIONES, *cujus & mater fuit.* Tit. 44. §. 1. *De Aldionibus, quæ de perſonis ſuis Aldiones ſunt, &c.* Adde lib. 1. tit. 25. §. 82. 83. tit. 32. §. 5. lib. 2. tit. 11. §. 4. 9. tit. 25. §. 8. 14. tit. 29. tit. 32. tit. 44. Capitulare Radelchiſi Principis Beneventani cap. 14. *De illorum ſubſtantiis cum ſervis & ancillis & Aldionibus.* Cap. 18. *Si contentio fuerit de rebus aut ſervis, aut ancillis, ſeu Aldionibus eorum.*

ILLALDIONES, Eadem notione. Quædam Conſtitutio Caroli Magni ab Amerbachio edita cap. 15. *Non eſt noſtra voluntas, ut homines Placentini per eorum præceptum de curte Palatii noſtri* ILLALDIONES *recipiant.* Ubi particulam *il*, quidam cenſent eandem eſſe, quæ apud Italos obtinet, pro *ille*, vel *hic*, ſeu noſtro *le.*

☞ Muratorius tom. 1. part. 2. pag. 123. col. 1. hoc relato ex Legibus Pippini Regis loco : *Non eſt noſtra voluntas ut... Aldiones* (non *Illaldiones*) *recipiant.* Ex edit. Goldaſti, hæc addit ad rem noſtram : Baluzius pag. 539. *illos Aldiones.* Rectiùs in cod. Eſten. *ullos Aldiones.* Du Cangius in Gloſſ. Lat. ad vocem *Aldio* adtexit hanc alteram *Illaldiones*, quam in rem affert quamdam, ut ille ait, Conſtitutionem Caroli M. ab Amerbachio editam, his verbis: *Non eſt noſtra, &c.* Deceptus eſt vir Cl. ab Amerbachio. Nihil lex illa eſt, quàm quæ jamdudum edita fuerat, & quam nos iterum evulgamus. Ibique ſcribendum *ullos Aldiones*, aut *illos Aldiones.* In Codice Cathedr. Mutin. tribuitur Carolo M. & *illius Aldiones*, pro *Illaldiones* legitur. Porro animadvertendum præcedere huic legi alteram, quæ inter Longobardicas non legitur, nempe : *De rebus quæ Hildegardæ Reginæ traditæ fuerunt, volumus ut fiant deſcriptæ breves, & ipſi breves ad nos fiant adducti.* Quùm ergo ſubſequatur *illius Aldiones*, Hildegardis Reginæ Aldiones ſignificari videntur. Hæc quidem fuſiùs ex Muratorio, at nihil de Viri Cl. ratiociniis detractum voluimus.

ALDIONARII, recenſentur inter Officiales Regios, in Charta Caroli M. quæ extat in Chronico Farfenſi pag. 653. *Ducibus, Comitibus, Caſtaldiis, Vicariis, Centenariis, Aldionariis, vel reliquis fidelibus noſtris.* Ubi videntur longè potioris fuiſſe conditionis, quàm *Aldii* & *Aldiones.*

ALDIARICIÆ, *Aldiorum* & *Aldionum* habitacula, quæ cum ipſis poſſeſſionibus vænibant. Charta Ludovici & Lotharii Impp. in Chronico Farfenſi pag. 658. *Monaſteriolum ſupradictum cum —— cellulis, territoriis, ædificiis, familiis juſtè pertinentibus, caſis, maſſaritiis* [apud Murat. to. 2. part. 2. col. 383. ubi eamdem Chartam refert, legitur : *Amaſſariciis*] ALDIARICIIS, *bovillicariis, vaccariciis, alpibus, &c.* Alia in Bullario Caſinenſi to. 2. pag. 4. *Omnia in integrum una cum caſa Aldiaricia .·.·.·. ſingula caſalata ad ipſa curte pertinente.* Alia Deſiderii Regis pag. 12. *Curtes cum maſſaricias & bovolcaricias &* ALDIARICIAS, *caſis cum montibus & alpibus, lacoras & piſcationes, &c.* Ibidem pag. 17. *Aldiariciæ & Aldiales caſæ, &c.* [Additamenta ad Chron. Caſaur. in Inſtr. an. 951. apud Murat. to. 2. part. 2. col. 953. *Cum caſis, terris, caſalibus, colonitiis, Aldiariciis, ſalectis, pratis, &c.*] Adde Puricellum in Ambroſiana Baſilica p. 226.

¶ ALDITIONES, pro *Aldiones*, in Inveſtitura de Monaetiano Precariæ, ex Chartular. Caſaurienſi pag. 123. *Vel per ſingula loca vel vocabula de rebus Jaſtonis inventa fuerint, mobilibus & immobilibus, cartulatis atque* ALDITIONIBUS, *ſervis & ancillis, omnia & in omnibus, ut diximus, quidquid ipſo die à viro Juſtone à præſenti die in dote acceperat in die votorum.*

¶ ALDORRA, Vox Occitana, quæ veſtem, vas, aut aliud quidlibet Eccleſiæ uſibus inſerviens ſignificat, diverſum tamen ab illa ſupellectili quæ una recenſetur in Notitia fundationis S. Petri de Salve apud Marten. to. 1. Anecd. col. 150. *Videns autem Abbas, ſeu Monachi, paupertatem fori, ex ornamentis quæ ſecum illuc veherant, partem illuc reliquerunt, videlicet pallios duos, albas quinque, cappas palleas duas, libros 17.* ALDORRAS *tres, brodos tres, bannos 2. crucem 1. caſulas 3. ſtolas, manipulos, cinctas 24. turibulum 1. ferentes ſecum exinde ſchillam ferream. Aldas,* Hiſpanis eſt Panni ſciſſura, Panni portio, Gall. *Pan d'habit. Aida de Sombrero*, Piles margines. Hinc oriri potuit vox *Aldorra.*

ALDUS. Charta Lotarii Regis Franc. apud Beſlium in Comitib. Pictav. pag. 260. *Atque ad hoc detinendum curtes 2. cum ſuis appendiitiis noſtro daremus præcepto, & duos, quod* ALDOS *nuncupant, ejuſdem loci incolæ, &c.* Sed ex ſequentibus videtur legendum, *quod alodos nuncupant.*

ALEA. Tabular. S. Cyrici Nivern. Ch. 71. *Inſuper etiam Aleas domni Odonis Paraphoniſtæ mihi dederunt.* [Vide *Aldia.*]

¶ ALEBASTRARII, Gallicè *Arbaleſtriers.* Epiſt. an. 1218. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 869. *Et tot arma Alebaſtrariorum & ſagittariorum in illo caſtro invenimus.* Vide *Alabaſtarius.*

ALEBRA, in Gloſſis Iſidori, *Bona, quibus alimur. Alibre, Alimentum.* Breviloq. *Alimen, i. Alimentum. Alibum, i. nutrimentum.* [Legendum ex Feſto : *Alebria, Bene alentia.* Gloſſæ : *Alebrius*, εὔτροφος, θρεπτός, bene nutritus.]

ALECANA, *Meretrix gratia quæſtus.* Ugutio.

¶ ALECIUM, Halex : quæ vox tres piſciculorum, qui ſale condiuntur, ſpecies complecti ſolet; nempe Harengos, Gall. *Harangs*, Sardinas, Gall. *Sardines*, & Lycoſtomos, Gall. *Anchois* : qua in re locorum habenda ratio eſt; ſunt enim littora in quibus Harengi aut Sardinæ tantum capiuntur, ut Neuſtria ad cujus oras maritimas raro accedit Sardina, Lycoſtomus nunquam. Charta anni 1171. apud Marten. Ampliſſ. Collect. to. 1. col. 881. *Ego Matthæus Boloniæ Comes, dedi in eleemoſynam Eccleſiæ B. Mariæ ſanctique Evodii de Brana, decem millia* ALECIORUM *ſingulis annis in perpetuo ad feſtum S. Andreæ perpetuò perſolvenda.* Occurrit rurſus to. 2. ejuſdem Collect. col. 1303. *Alectium octo millia*, apud Lobinellum in Gloſſario Hiſtoriæ Pariſ. to. 3.

¶ ALECTIUM, Eadem ſignificatione. Charta an. 1249. ex Archivo Monaſt. B. M. de Bono Nun-

cio Rothom. *Quando eram cum piscibus terræ* (hîc loquitur apparitor) *debebam habere in pane & potu & ALECTIIS, prout ductores unius aratri, & ad Natale Domini unam pechiam carnis, &c.*

¶ ALECTUM, Eadem notione. Tabular. S. Vandreg. to. 2. pag. 1491. *Ego Droco de Roya Miles vendidi... unum milliare* ALECTORUM *annui redditus, quod milliare Alectorum prædicti Religioſi mihi debebant.*

¶ ALECUM, Idem. Statuta Monaſt. S. Claudii auctoritate Nicolai V. Papæ edita pag. 82. *Item & die carniſprenii uſque ad feſtum Paſcha tenetur idem pittantiarius miniſtrare cuilibet Religioſo cum pittancia carparum miniſtrari ſolitarum, duo* ALECA *pro qualibet die, & quatuor nuces.*

ALEGIUM. Charta Capituli Silvanectenſis ann. 1162. in Cartulario Campan. Bibl. Reg. fol. 484. *Cætera verò, id eſt mortuam manum, licentiam matrimoniorum, & Alegia inter nos æqualiter dividentur.* Idem fortè cum *Allevio*, de quo in Charta Simonis Epiſcopi Meldenſis, & Mariæ Comitiſſæ Trecenſis an. 1184. in Tabulariis S. Dionyſii & S. Genovefæ: *Ut fierent ante ſtabilitionem communiæ capitagia, foriſmaritagia, &* ALLEVIA *interfectorum, ſanguinem & mortuam manum Abbati D. Dionyſii & ſanctæ Mariæ Genovefæ, ſicut dominis ſuis ex integro reddant.* Vide *Leigium* [& *Allevium.*]

Aliud eſt *Alegement*, in Regeſto Peagiorum Pariſienſ. *Nul ne doit rien de l'Alegement de ſa nef, ne par grant eau, ne par petit.* Eſt enim quod *levamentum* quibuſdam Scriptoribus dicitur, minus ſcilicet navigium, in quod *alleviandæ* navis gratiâ merces demittuntur. *Alleges*, vel *Souleges* nuncupamus ejuſmodi navigia. Vide *Levamentum.*

¶ ALEGMA, pro *Malagma*, Gall. *Cataplaſme, Emplatre*, *m* omiſſo amanuenſis errore, ob præcedentem vocem deſinentem in *m*. Vita MS. S. Wingaloei: *Etiamſi nullis holerum Alegmatibus curat adhibitis plagas.* Erit fortè qui vocem *Alegma* deducat à Gallico *Allegement*, Levamentum, remedium: tum nullus eſſet error amanuenſis.

¶ ALEGMINA, *Partes extorum, quæ proſegmina dicuntur.* Gloſſ. Iſid.

¶ ALEIA, Ambulacrum, Gall. *Allée.* Charta Philippi Franc. Regis an. 1298. in Tabul. S. Nicaſii Remenſis: *Et* ALEIAS *prædictorum murorum in finibus clauſuræ per latitudinem claudere... Clauſuram prædictam aperire & Aleias prædictas liberare tenebuntur.*

ALEMBICUM, Matth. Sylvatico: *Vas diſtillatorium, in quo fit aqua roſea.* Infrà: *Alembich, Arabibus, eſt ſuperius coopertorium vaſis, & aquam roſatam & alia hujuſmodi ad diſtillandum.* Vox Arabica, ut quidam cenſent: nam alii à Græco ἄμβυξ, Vaſis ſpecies, de qua præ cæteris Caſaubonus in Athenæum, & Scaliger in Catalect. [*Alembicum* eſt etiam *foramen, per quod aquæ ex balneo effluunt: vel etiam fiſtula per quam aqua influit in balneum.* Ita Martinius in Lexico Philol.]

¶ ALEMONIUM, pro *Alimonium*: quod habet Varro. Supplem. Antiquarii: *Alemonium*, τροφὴ, *Alimentum.* Vide *Aletudo.*

¶ ALENA, Ulna, Gall. *Aulne*, Telarum pannorumque menſura. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 283. *Pro duabus Alenis & tribus quartis de panno cambellino albo pro Domino, &c.*

ALENARARII, Accipitrum ſpecies, quos vulgò *Lanarios*, ſeu *Laniers* appellant. Vide in *Putura.*

¶ ALENTIA, Alimentum, *Nourriture.* Vita S. Sulpitii Epiſc. Bituric. in Actis SS. Bened. ſæc. 2. p. 175. *Cùm ſe ubique ſollicitum circa Alentiam pauperum dudum ſuſceptum opus expleret.*

¶ ALEOFOL, Genus liquoris, ut conjicimus ex voce *bota*, quæ eſt vas continens liquores. Sed quis iſte liquor? Epiſtola Bajuli Regis Majoricæ Maſſilienſibus directa an. 1328. *Tertia menſis præteriti fecit carricari lxii. giaras alquitrani & tria pondera de moſtayla, & duas ſarrias de orchica, & l. duodenas de laca & duas botas de* ALEOFOL.

¶ ALEORS, Vox vernacula. Certa pars *Archeriarum* ſeu feneſtricularum in urbium & caſtrorum muris per quas ſagittarii ſagittas ſuas in obſidentes emittebant. Litteræ an. 1213. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 903. *Conceſſi quòd poſſint facere .... marum.... ſine foſſatis & tornellis, & de archeriis & arbaleſtenis ſine* ALEORS.

ALEPIMAN. Conſuetudinarium laudatum à Spelmanno: *Omnis* ALEPIMAN *de tota ſoca de Hecham debet ſingulis annis 1. denarium de chevagio, & operabitur per 3. dies in autumno, exceptis illis, qui ab hac ſervitute liberi ſunt.* Ex quibus videntur *Alepimanni* fuiſſe mancipia ruſtica: *chevagii* enim ſolutio, ſervorum erat.

ALERS, vel *Allers, doctus, quaſi alienus ab arte, per contrarium.* Ugutio, Joann. de Janua.

ALESES. Concilium Narbonenſe an. 1054. can. 22. *Præcipimus etiam ut equos nemo rapiat, niſi homo deſuper fuerit inventus armatus.* ALESES *verò nemo incendat.* Legendum puto, *meſſes.*

¶ ALESTRARE. Ita Pith. in Gloſſ. Iſid. ubi legitur *Aliſtrare, Humectare*; pro quibus, Thomas Reineſ. Var. Lect. 3. ſcribendum cenſet *Baliſtrare* à βαλλίζειν & βαλλάζειν, miniſterio balneari, quod eſt aquam exantlare & immittere, unde βαλλάς aquariolus, & Iſidorus ipſe: *Ballaſtrum, balneum.*

¶ ALETAS, *Eruditus.* Ita Gloſſar. Bituric. MS.

ALETOL, Præſtationis ſpecies, apud Normannos noſtros. Charta Radulfi Abbatis Fiſcanenſis in Tabulario Fiſcanenſi fol. 33. *Relaxavimus probis & fidelibus noſtris de Ria & eorum hæredibus in perpetuum coſtumam illam, quæ vocatur* ALETOL, *pro 120. marchis argenti, quas ipſi contulerunt Eccleſiæ Fiſcanenſi.*

ALETUDO, *Alimonium, alimentum, nutrimentum*, τροφὴ, in Gloſſ. Græc. Lat. [Item Corporis pinguedo apud Martinium & in Amalthea.]

¶ ALETUS, vel ALLETUS, Halec, Gall. *Harang.* Charta Henrici V. Regis Angliæ pro Abbatia B. Mariæ de Voto to. 4. Hiſt. Harcur. pag. 1343. *Unum pondus ſalis apud Luram ſingulis annis... & ſex millia Alletum, &c.* Alia Roberti Comitis pro Monaſterio Grandi-Montis pag. 1347. *Conceſſi eiſdem fratribus de propriis redditibus meis quinque millia* ALETUUM *in prima hebdomada Quadrageſimæ apud Pontemodemer annis ſingulis percipienda.* Vide *Alecium.*

¶ ALEUM, pro Allium. Hic quippe de *reſte Alei* agitur. Italis verò *Reſta* eſt alliorum vel ceparum ſertum. Chronicon Franciſci Pipini, apud Murator. tom. 9. col. 615. A. *Kirſachus Imperator Andronicum captivum coram ſe jubet adduci, & cunctis exuto veſtibus reſtem* ALEI *ſpicis nudatam in coronæ modum capiti ejus imponi in figuram crucis abraſo: demum vili aſellæ impoſitus, caudamque pro freno tenens per totam civitatem Conſtantinopolis deductus eſt.*

ALEVOSUS, ex Hiſpanico *Alevoſo*, Proditor, traditor: *Aleve*, proditio. Rodericus Toletanus lib. 7. Hiſt. cap. 16. *Comes Amalaricus ſic dicitur reſpondiſſe: Si ſum fidelis, aut proditor, aut Alevoſus, neſcio, &c.* Vide Leges Alfonſinas part. 7. tit. 3. leg. 6. Occurrit non ſemel in Chartis Hiſpanicis apud Antonium Brandaonem in Monarchia Luſitana lib. 8. cap. 14. & tom. 4. pag. 261.

¶ ALEX, pro *Halex.* Charta MS. ann. 1366. ubi

varia recenſentur officia *Aquarii* Monaſterii S. Crucis de Talmundo : *Et ſi contingeret dicta feſta de quartis duplicibus diebus piſcium evenire, tenebitur dictus Aquarius miniſtrare in ferculo pro duobus tres pecias de piſcibus paratis, ſeu tria ova frixa, aut tria* Alexia *vel valorem.*

¶ ALEXI-CAVALERIUS, Numeratur inter *Officiarios* Eccleſiæ Anicienſis in Charta ejuſd. Eccl. ſec. xiv. ſed in quo ſitum fuit illius officium latet. *Pro libratione fieri ſolita.....ratione reddimii : ſuccentori xi. ſ. vi. d. Seſcallo totidem ; cellerario cum ſuis ſervitoribus xl. ſ. xi. d.* Alexi-Cavalerio *xviij. ſ. regi Eccleſiæ v. d.* Eadem vox repetitur in libratione pro feſto S. Benedicti.

¶ ALEXITERIA, Remedia, quæ levamentum quidem afferunt, ſed non ſanant. Vita S. Syncleticæ Virg. to. 1. Januarii pag. 246. B. *Quid igitur, inquies, ad præſens hoc bellum eſt opus? laborioſo ſcilicet exercitio vitæ ſpiritualis & pura oratione ad Deum, ſed hæc quidem ingerere, ſunt remedia* Alexiteria *contra quamcamque cogitationem pernicioſam ; ſed opus eſt præterea ſingularibus præſidiis ut præſentaneam hanc peſtem ex animo exſtirpemus ; & ſubeunte cogitatione aliqua turpi oportet contraria inducere.* Eſt à Græco ἀλέξειν, Auxiliari.

¶ ALEYA, Ambulacrum, Gall. *Allée*, apud *Madox* Formulare Anglic. p. 200. *Quæ quidem tenementa prædicta cum ſuis pertinentiis ſituantur in latitudine inter quamdam* Aleyam *nuper Adæ Langelée, & vacuam placeam terræ.*

¶ ALFALSES, Medica, ab Hiſpan. *Alfalſa*, Gall. *Sain-foin.* Concil. Tarracon. an. 1591. *Quæ in herba ſive fœno ad equorum & aliorum animalium cibum meti & depaſci ſæpius in anno ſolent ; etiam quæ vulgò forragia,* Alfalses, *daxas, & alia id genus, appellantur.*

ALFANEGUE, Alfanex. Charta Hiſpanica æræ 1016. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 5. *Lectos cum ſuos tapetes,----cum ſuos plumatos paleos, & Græciſcos, & ſuas ſabanas literatas, & fateles* Alfanegues, *inpanos gratiſcos,* (Græciſcos) & 16. *Ganapes paleas, &c.* Teſtamentum Arnaldi Archiepiſc. Narbon. an. 1149. apud Catellum : *Laxo coopertorium martrinum & pelles meas de Alfanex, &c.* Infra : *Præter fulcra ſerica & coopertorium unum de Alfanex.* Vox videtur origine Arabica.

ALFAQUAQUUS, apud Gregorium *Lopès* ad Leges Alfonſinas, 2. part. tit. 31. lege 1. Alfaquaquus *ſeu redemptor captivorum feret vexillum ſemper erectum quocunque vadat, & per viam regalem & rectam pergat, non extra, in eaque maneat noctu, &c.* Ubi Lex : Alfaqueques, *tanto quiere dezir en Aravigo, como omes de buen ayerdad, que ſon pueſtos para ſarar los captivos, &c.*

ALFARDA, Vox Hiſpanica, ſeu potiùs Arabica, in Foris Aragon. lib. 4. tit. *de Alfardis. Vidimus contineri, quod propter defectum & nimiam elongationem* Alfardarum *exolvendarum, cequiæ & brazales remanent repletæ & obſtructæ terra, ſordibus & immunditiis, &c.* Mox : *Alfarderii*, Collectores Alfardarum. Vox Hiſpanica, quæ tributum Principi [Chriſtiano à Mauris & Judæis] debitum ſonat. Vide Michaëlem *del Molino* in Repertorio in hac voce.

ALFECHNA, Vox Arabica, in Fœdere inito inter Sanctium Pampilonenſium Regem & Almugdadyrium an. Chr. 1073. apud Blancam in Comment. Rer. Aragon. *Et ſi noluerit ſe levare Sanctius Ranimiriz de terra de Almutadyr : ſtatim cavalguet Sanctius Rex ſuper Sanctio Ranimiriz ad faciendum damnum in ſua terra, & inter ambos donent ei* Alfechna, *ſicut in ligamentos primos ſcriptum eſt.* Apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 2. cap. 24. *Alfetna* legitur : *Non requiram contra tuam partem plus terram, niſi iſtam, quam pater meus mihi donat, & ſupra eſt ſcriptum : in qua non ponam tibi azaquia, aut alhodera, qua tibi terram tuam tollam, nec pro pacem, nec pro* Alfetna, *nec cum Mauros, nec Chriſtianos.*

¶ ALFENUS, *Vagus*, in Gloſſis Bituric. MSS.

ALFERUS, Hiſpanis Vexillifer, vexillarius. *Alferazes ſeu ſigniferi*, in Charta Gregorii X. PP. ann. 1275. apud Petrum Mariam in Regeſto part. 2. Hiſt. Eccl. Placentinæ : vox efficta ex Latino Aquilifer, uti cenſent Ambroſius *Moralès* in Hiſt. Hiſpan. to. 2. pag. 7. Oyenartus in Notitia Vaſconiæ lib. 2. cap. 4. & alii, quos laudat V. C. Ægid. Menagius in Originibus Ital. pag. 32. & 952. Sed potior videtur aliorum ſententia, qui ab Arabico deducunt, *Alpheres*, Eques. Chartam Adelphonſi Imperatoris Hiſpaniæ æræ 1188. *Nunio ſancti Petri* ; & aliam æræ 1215. *Martinus Gunſalvi ſubſcribunt cum dignitate* Alferi *Imperatoris* apud *Yepez* to. 5. pag. 438. & in Bibl. Cluniac. p. 1436. de qua dignitate apud Navarros agit eodem capite Oyenartus. [Chronicon S. Ferdinandi Regis Caſtellæ inter Acta SS. Maii to. 7. p. 360. *Didacus Lupi de Faro Alferes domini Regis Confeſſ.*]

Alferena, Vexillum Alferi. Vetus Charta apud eundem *Yepez* to. 6. pag. 17. *Et contrarius fuiſti contra meos inimicos & infideles, & mecum tenuiſti mea Alferena.*

ALFETAR. Conſtantinus Africanus de Anima & ſpiritu : *Procedit quoque ex parte cerebri, & deſcendit per os colli in omne Alfetar, qui ſunt nodi ſpinæ, &c.* Vox Arabica.

ALFETNA. Vide *Alfechna.*

ALFETUM, Caldarium, calefactorium, hypocauſtum, cujus uſus erat in probationibus aquæ calidæ. Vox Saxonica *Alfat*, compoſita ex ælan, aliàs onælan, accendere, & ꝼæt, vas, quaſi calefactionis vas. Leges Adelſtani Regis apud Bromptonum cap. 19. *Et ſi aqua judicium ſit, calefiat, donec excitetur ad bullitum, & ſit Alfetum ferreum vel æneum vel plumbeum.*

¶ 1. ALFITA, Alphita, *Polenta, farina.* Ita in Gloſſario Eccleſiæ Bituric. MS. Ab ἄλφιτον farina.

2. ALFITA, ſpecies tributi apud Mauros Hiſpanos. Vide Brandaonem in Monarchia Luſitana lib. 11. cap. 32.

¶ ALFOCES, ut mox *Alfozis*, videtur eſſe diſtrictus, qualis eſt Ballivi vel Caſtellani, *Bailliage, Chatelenie.* Concil. Legion. an. 1012. can. 18. Collect. *Mandavimus iterum ut in Legione, ſeu omnibus cæteris civitatibus & per omnes* Alfoces, *habeantur judices electi, qui judicent cauſas totius populi.*

ALFOZIS. Charta Ferdinandi Comitis Caſtellæ æræ 972. apud Anton. de *Yepez* in Chron. Ordinis S. Benedicti to. 1. pag. 31. Appendic. *Fromeſta, Avia, Ferrera, iſtæ prædictæ cum omnibus villis ſuis ad ſuas* Alfozes *pertinentibus, carneros domus octo faciunt ſe ad unum.* Infrà : *Cùm ſuis villis ad ſuam Alfozem pertinentibus, per omnes domus ſingulos arienzos.* Ibidem : *De unaquaque Alfoze, ſingulos boves.* Habetur hæc formula paſſim in hac Charta.

ALFUNDICUS, [Taberna Mercatoria, Gall. *Boutique de Marchand.*] Vide *Fundacus.*

¶ ALFUS, *Moribus ſacer.* Gloſſ. Bitur. MSS. legendum *morbus ſacer.* Eſt enim ἀλφὸς vitiliginis ſeu lepræ ſpecies.

ALGALIA, & Argalia, Inſtrumentum, quo liquores in veſicam mittuntur. Matth. Silvaticus.

ALGAMMATA, Summitates. Ita Gloſſa ad hunc verſum Magiſtri Cornuti, ſeu Joannis Garlandi:

Tardus ad Uranici ſcandes Algammata cæli.

¶ ALGARA, Tumultus militaris, Hiſpan. *Algarada*, Noſtris *Algarade.* Charta Dionyſii Regis Portugalliæ æra 1267. apud Brandaonem to. 5. Monarch. Luſit. pag. 308. *Omnes milites qui fuerint in foſſado, vel in guarina de cavallos, qui ſe perdiderint in* Algara *vel in lida.* Vide *Algaru.*

¶ ALGARAVIA, Lingua Sarracenica apud Arabes. Epiſtola Arnaldi Archiep. Tarrac. ad Benedictum XII. PP. inter Concil. Hiſp. to. 3. p. 608. col. 2. *Plures neſcientes orationem dominicam, & ſcientes loqui Algaraviam ſeu Sarracenicè, &c.*

¶ ALGARISMUS, ut infrà *Algoriſmus*, Arithmetica. Bernhardus *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. pag. 190. *Item numeros, cyfras & figuras Algariſmi ipſa invenit.*

¶ ALGARU & Algarum. Sic vocabant Mauri ſua fœdera & bellicas expeditiones adversùs Chriſtianos. Qua in re noſtras expeditiones ſacras quas Galli *Croiſades* vocitamus, imitabantur. Vox eſt Arabica, Hiſpanicis *Algarada* & *Algazara*, noſtræ quoque *Algarade* non parum affinis. Acta B. Ferdinandi Principis Luſit. to. 1. Junii p. 578. *Mox verò juſſit Lazaraquius* Algaru, *id eſt, expeditionem ſacram (cruciatam nos diceremus) prædicari, & foras prodire exercitum, ſignificans Chriſtianis, &c.*

¶ ALGARUM Maris, Ejectæ merces in littus ab æſtu. Corruptè legitur in legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 10. pro *Laganum*, uti docet Cangius in hac voce.

¶ ALGEMA, apud Mauros Hiſpanos. Oratorium, locus in quem conveniunt orationis cauſa. Acta B. Ferdinandi Principis Luſitani to. 1. Junii, pag. 578. *Qui mox atque illuxit, & orationem matutinam finierat in ſua* Algema *extra urbem veterem, &c.* Ibi de Lazaraquio Principe Mauro.

ALGARDUM. Vide *Halgardum.*

ALGEBRA, Scientia numerorum, de cujus vocis etymo ſic Joannes Schrivelius, in brevi Regularum Algebræ deſcriptione: *Porro harum Regularum inventionem adſcribunt Diophanto Græco ſcriptori, qui ut auctor Regiomontanus, libris 13. eas deſcripſit, atque ut Latini Rei & Cenſus, ſic Arabes regulas illas vocabulo ſuo appellare ſolent* Algebras. Pſeudo-Ovid. lib. 1. de Vetula:

Sed quia de ludis fiebat ſermo, quid illo
Pulcrius eſſe poteſt exercitio numerorum!
Quo divinantur numeri plerique per unum
Ignoti notum, ſicut ludunt apud Indos
Ludum dicentes Algebræ, *Almuc grabalæque, &c.*

Idem lib. 2.

Algebræ *memor, qui ludus Arithmeticorum.*

ALGENIA, *Dolor algidus, ab Algeo dicitur, quia facit algere.* Joann. de Janua. *Algioſus*, δύσριγος, in Gloſſ. Lat. Gr.

ALGIA, Modus vineæ vel agri. Vetus Charta in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis fol. 31. *Quòd Boſo Miles & uxor ejus Vandalmodis pro remedio animarum ſuarum concedunt Deo ſanctoque Mauricio aliquantulum hæreditatis ſuæ, videlicet* Algiam *unam vineæ ex parte terræ Leutardi in villa, quæ nominatur Garzinus, in loco, qui dicitur Chavagneus, &c.*

ALGORISMUS, Arithmetica, numerandi ars, Hiſpanis, *Alguariſmo.* Vox Arabica, Matthæus Paris anno 1252. *De quibus figuris hoc maximè admirandum, quòd unica figura quilibet numerus repræſentatur, quod non eſt in Latino, vel in* Algorismo. Vita B. Hermanni Joſephi n. 41. *Cifra Algoriſmi.* Vide Clavium lib. 1. Algebræ cap. 1. [Legebat Martinius apud Clavium *Algorithmus*: quòd rectè ab *Al* articulo Arabico & ἀριθμὸς, Numerus deduci poteſt. Hinc]

¶ ALGORISTA, Supputandi & calculandi peritus. Vide *Abaciſta.*

¶ ALGOTATÆ, & Alligotatæ Vestes. f. Eædem quæ corrugatæ ſeu in rugas ordinatim coactæ, Gall. *Habits godronez, froncez.* In cenſura Henrici Epiſcopi Albani & Legati Apoſtolici apud Ludewig. to. 2. pag. 441. *Veſtes notabiliter inciſe & Algotate ſub eadem diſtinctione prohibentur.* Statuta antiqua apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1191. *Clericis autem & Laicis communiter interdicimus, ne manicas ſutas & veſtes Alligotatas ulteriùs habere præſumant.*

ALGOZIRIUS, vulgò Hiſpanis, *Algozyr.* Occurrit in Curia generali Catalaniæ Cervariæ celebrata ſub Petro III. Rege Arag. anno 1359. Idem qui

ALGUAZILUS, vel Alguazirus, Juſtitiarii dignitas apud Arabes. Rodericus Toletan. in Hiſt. Arab. cap. 39. *Tunc Rex Iſſem miſſit Zabor Juſtitiarium, qui apud eos dicitur Alguazilus.* Occurrit ibid. cap. 36. & 46. [Concil. Dertuſanum an. 1429. inter Concil. Hiſpan. to. 3. pag. 657. *Vicariis, Subvicariis, Bailivis, Alguazeriis, Subbailivis, electoribus, &c.*] Vocem retinent etiamnum Hiſpani, *Alguazil*, eſtque apud illos Officialis Præfecti, vel illius judiciorum executor. Leges Alfonſinæ, ſeu Partidæ, part. 2. tit. 9. lege 20. Alguasil *llaman en Arabigo, aquel que ha de prender, & de juſticiar los omes en la Corte del Rey, por ſu mandado, o de los Iuezes que judgan les pleytos, &c.* Ubi plura de ejus functione. Vide Repertorium Michaëlis *del Molino* in hac voce, & Foros Aragon. lib. 1. tit. *de officio Alguazili.*

Alguacellus, in Charta Silonis Regis Oveten-ſis ann. 777. apud Sandovallium.

ALGUEXIS, Albexis. Charta Ferdinandi I. Regis Hiſpaniæ æræ 1101. apud *Tepez* in Chronico Ord. S. Bened. to. 6. *Mantos duos aurifuſos, alio* Alguexi *auro texto, cum aliis Græciſco, inde miſſo Cardeño, caſula auro fuſa, cum dalmaticis duabus auro fuſis, & alia* Albexi *auro texta.*

ALGUS, *us*, pro *Algor*, ῥῖγος. Vetus carmen edit. à Barthio lib. 34. Adverſ. cap. 1.

Siti & fame, calore & Algu mortuis
Malagma præbetur potens.

[Accius Andromeda: *Miſera abvella Saxo, ſenio, pudore, Alguque & fame.* Et alii quos refert Nonius Marcellus cap. 2. Vide Acta SS. Bened. Sæc. 3. part. 1. pag. 127.]

¶ ALHEUM. Charta Roberti Friſii Comitis Flandriæ apud Miræum Diplom. Belgic. to. 1. p. 70. *Impendat.....apud villam Hoctungehem ſeptem millia Alheum.* Puto legendum *Alecum* pro *Halecum*, Gall. *Harangs.*

¶ ALHIDADA. Vide *Alidada.*

ALHOBZES, In Charta Alfonſi I. Regis Aragonum apud Blancam in Comment. Rerum Aragon. pag. 789. vox Arabica, qua arces & caſtella denotantur, ut idem Blanca exiſtimat. Locum vide in *Rancurantes.*

ALHODERA. Vide *Alfechna.*

¶ ALIA, *Tranata.* Gloſſ. Iſid. & Pithœi Excerpta. Grævius ſuſpicatur, legendum, *Alienigena, extra nata.*

¶ ALIALA, Hiſpanis; eſt præſtatio quæ pro in-

veſtitura & laudemiis fundi alicujus recens comparati datur; ſcilicet duo morobatini & ſeptem denarii.

ALIAMA, vel Alcama, Hiſpanis, eſt Synagoga Judæorum, Concilium, coitio, &c. Hinc *& conciliariter ſeu Aliamaliter obligari*, dixit Michaël *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. in v. *Cenſualia.* Vide in *Aladma*, & Obſervantias Regni Aragon. lib. 2. tit. de Foro competenti. §. 3.

¶ ALIBRE, *Alimentum*, Gloſſ. Iſid. Vide *Alebra.*

¶ ALIBRUM. Vide *Alabrum.*

¶ ALIBUM. Vide *Alebra.*

¶ ALICES Facere, *id eſt, extenſiones omnium membrorum, more eorum qui à ſomno expergeſiunt.* Martinius è Lexico Arab. Raphel. ad vocem ἀγοςέω.

ALICULA, Allicula. Papias: *Allicula, ſignum veſtis, genus veſtis.* Fragmentum Petronii: *Barbarus ingens faſciis cruralib. alligatus, & Alicula ſubornatus polymita, &c.*

☞ Hac voce uſus eſt Martialis Epigrammatum, lib. 14.

Brumæ diebus feriiſque Saturni
Mittebat Umber Aliculam *mihi pauper,*
Nunc mittit Alicam, factus eſt enim dives.

Vide Pancirolli notam to. 1. Rerum mirabilium pag. 296. & ſuperiùs *Adlicula.*

¶ ALICUS, pro *Aliquis*, apud Attonem Epiſc. Vercel. to. 8. Spicil. Acher. pag. 65,

ALIDA. Charta ann. 1276. apud Perardum in Burgundicis pag. 534. *Decimam bladi, vini, leguminum, cæparum,* Alidarum, *cannabium, &c.* Fortè hìc *Alida* eſt *allium*, noſtris *Ail.*

¶ ALIDADA & Alhidada, Dioptra, regula quædam mobilis pinnulis inſtructa, quæ ad Aſtrolabii, graphometri aliorumque geometriæ inſtrumentorum centrum aptatur. Hanc ab Arabibus mutuati ſunt vocem Aſtronomi recentiores qui de Aſtrolabii uſu præſertim ſcripſere, *Stœflerus*, Clavius, Henrion, &c.

ALIENATUS Morbus, in bobus, ita dictus, inquit Vegetius lib. 3. Artis veterin. cap. 23. *quòd animalibus eripit ſenſus.*

ALIENIGENÆ, Extranei, qui aliunde veniunt locum aliquem incolere, *Aubains*, Albani. In veteri Charta Gallica, *Alienes*, [legitur etiam in Latina an. 1279. apud Thomaſſerium Conſuet. Bituric. pag. 112. *Item quilibet* Alienne *de foris dictum dominium deferens & adducens vinum ad vendendum in dicta villa, ſolvet pro quolibet dolio dimidium ſextarium vini.* Ubi *Alienne* dicitur is qui extra *Banleucam* habitat.] Gloſſ. Lat. Gr. *Alienigena*, ἀλλοεθνής. Alterius fundi incola, in leg. 2. Cod. Theod. de Deſertorib. Iſidorus lib. 10. *Alienigena, qui alienæ regionis eſt, & non ejus, ubi eſt.* In Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano: *Comes Flandrenſis & Comitiſſa Ada & Comitiſſa Alienor habuerunt Alienigenas per totam terram ſuam.* Alibi: *Vidit tempore Comitiſſæ Flandriæ, quòd capiebat* Alienigenas, *ubicumque eos inveniebat, & nullus Miles poterat retinere hominem Alienigenam, niſi dominus Calniaci.* Adde Perardi Burgundica pag. 299. & Monaſtic. Angl. to. 1. pag. 618. Vide *Albanus.*

Alienes dicuntur Leguleis Anglis vernaculis, ii, quorum patres, atque adeo ipſi alieni extra regni metas nati, in regnum veniunt commorandi gratia. Eorum liberi, dummodo alienigenæ ipſi non ſint ex hoſtibus Regis, non alienigenæ erunt, ſed Angli: ſimiliter ſi quis regnicola cum Regis licentia regno excedat, ejus liberi non erunt alienigenæ. Raſtallus. Vide Prynneum in Libertatib. Angl. tomo 2. pagina 1003.

ALIENIGENARE, Diſtrahere, vendere, alienare. Vetus Inſcript. Romæ: *Qui hoc monimentum vendere aut Alienigenare voluerit, dabit ærario Populi Romani, &c.* Charta Alamannica 1. inter Goldaſtinas: *Si autem poteſtas Monaſterii iſtam traditionem inrumpere, & eos Alienigenare conaverit.* Tabul. Eccl. Caturcenſ. *Poſt ſuum diſceſſum alii Clerici ſimiliter teneant---non habeant licentiam donare, vel Alienigenare.* Occurrit ibi non ſemel.

ALIENUS, Exemptus; *Alienare*, Eximere. Lex 4. Cod. Theod. de Collatione donat. *Hunc à conlatione jubemus eſſe Alienum.* Lex 84. eodem Cod. de Decurionibus: *Quos aut objectus debilitatis Alienat, aut ſenectus pigra remoratur.* Willelmus Tyrius lib. 12. cap. 10. *Juniorem Boamundum---ab Antiochia, quæ paterna ei hæreditas erat,---fecerit Alienum.*

ALIENILOQUIUM. Eucherius de Græcis nominibus: *Allegoria, Alieniloquium, vel potius inventio.*

ALIERIUS, Arboris ſpecies, Belgis noſtris, *Alier.* Charta Henrici Comitis Trecenſis an. 1165. in Tabul. Campan. *Notum facio, quòd in foreſta mea de Joyaco quercum, fagum, pomum, pyrum, eſculum,* Alierium, *& corberium propriæ defenſionis meæ, & proprii juris mei ita habeo, quòd nemo, niſi illi ſoli, quorum nemora fuerint, ad prædictas arbores manum apponat. Illi verò ad ſolum herbergagium ſuum eas poterit accipere.*

¶ ALIETAS, Diverſitas, differentia, illa præſertim quæ eſt inter alia & alia individua. Vita S. Columbæ Reatinæ, to. 5. Maii pag. 386. * D. *Profecto ſicut in terra quam incolimus ſive in aquis, germinantium diverſitas,* Alietasque *animalium cum diſtinctione ordinata (cernitur :)....Sic ibi diſpar eſt gloria ſingulorum, ſed communis eſt lætitia omnium plena atque perfecta.*

¶ ALIETUS, Accipiter. Papias MS. Bitur. *Alietus, Avis ſimilis Aquilæ, ſed major. Alietus à Græco ἁλίετος. Avis qui Simrilius dicitur, vel Spaverius.* Gall. *Emerillon* vel *Epervier.* Cathol. *Alietus, Merillus filius Aquilæ.* Notitia donationis apud Marten. to. 1. Anecd. col. 570. *Dedit Villelupenſibus Fratribus centum libras, & quittare fecit duos* Alietos *quos ipſi de Crepdone debebant.* In ipſo Tabulario legitur *Halietos* & *Chepdone.*

¶ ALIFANI, *Calices poculorum*, Papias. [Gloſſ. Bituric. habet *Allifarii.* Vide *Aliphanus.*

¶ ALIGENÆ Intercessiones, apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 313. pro *Alienigenæ.*

ALIGERARE, Volare, apud Alvarum in Vita S. Eulogii Preſb. & Mart. n. 21. *Columba---ſecans aëra pennis, ſuper corpus Martyris Aligerans ſedit.*

ALIGINNASIUM. Charta Edmundi Regis Angl. to. 2. Monaſtici Anglic. pag. 842. *Caveant hæc frangentes clauſtra infernalia, gaudeantque Jeſu Aliginnaſio hæc augentes eulogia.* Diſtinguenda fortè verba, *ali ginnaſio.*

¶ ALIGNAMENTUM, Lignatio, Gall. *Chauſage.* Charta anni 1124. inter Inſtrum. to. 1. novæ Gall. Chriſt. pag. 14. *Damus Deo ejuſque glorioſiſſimæ Genitrici in nemore de Ardorello...... quidquid opus fuerit Monachis ibidem Deo ſervientibus, ad animalium ſuorum paſcua, ſine ſervitio & paſcalio, & condecens illorum & illorum hominum, qui à ſuos ſibos ſtabant, &* Alignamenta *ipſorum & illorum hominum, qui à ſuos ſibos ſtabant, hoc totum damus liberè, &c.*

¶ ALIMA. Vide *Alimia.*

¶ ALIMENTARE, Alere, Gall. *Alimenter.* Occurrit

currit apud Rolandinum Patavinum de factis in Marchia Tarviſina lib. 7. cap. 12. Baluzium, to. 2. Hiſt. Arvern. p. 610. in Statutis S. Claudii auctoritate Nicolai V. PP. editis p. 87. & alibi.

¶ ALIMENTATIO, Alimentum ipſorumque alimentorum uſus in Vita S. Gervini Centulenſis to. 1. Martii p. 285. & apud Rymerum to. 7. p. 242.

¶ ALIMIA, *Incorruptum quid ut unguentum.* Ita Papias MS. Editus habet *Alivia.* Verùm legebat Capella *Alimma*, unde *Alimmata*, unctiones. Illi favet Gloſſarium Bituricenſe MS. quod habet *Alima, id eſt, incorruptum, &c.*

¶ ALIMONES, Alumni, Gall. *Nourriſſons*, fortè, iidem qui apud Romanos *Alimentarii pueri.* Papias MS. Bitur. *Alimonia; inde Alimones ab alimento quo nutriuntur dicti.*

ALIMONIA, Alimentum. Gregorius Turon. in vita S. Aridii pag. 215. *Artemius opportunè ſuggeſſit, ut Alimonia Fratribus parari deberet.*

¶ ALIMONIUM, *Alendi cura.* Ita in Gloſſ. MSS. Sangerm. & apud Iſid. Lib. 20. Orig. cap. 2.

¶ AD ALIMONIA, Commeatui præfectus, ſeu annonæ viaticæ præfectus, Gall. *Commiſſaire des vivres.* Gloſſæ Latino-Græcæ MSS. *Ad Alimonia*, πρὸς τὰ ἐφόδεια.

ALIMOTUM. [Curia dominica, in qua judicantur lites vaſſallorum.] Vide *Halimotum.*

¶ ALIMUTIA, pro *Almutia*, Gall. *Aumuſſe.* Statuta Eccleſiæ Avenion. an. 1341. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 566. *Dum confeſſiones audiunt, ſemper maneant induti ſuperlicio & Alimutia.* Vide *Almutium.*

¶ ALIORUMÆ. Vide *Alyrumnæ.*

¶ ALIPASMA, Hadriano Junio in Nomencl. pag. 403. Edit. Francof. 1596. eſt *Pulviſculus qui oleo commiſtus inungitur ad cohibendos ſudores.* Martinius in Lex. Phil. legendum cenſet *Lipaſma*; λίπασμα enim *res eſt quæ pingue facit*, à λιπαίνω.

ALIPHANUS, *Scyphus parvus, habens parvum foramen ad modum vitri gutturati, & dicitur quaſi alens infantes.* Breviloq.

ALIPHASIS. Charta Rudeſindi Epiſc. Dumienſis æræ 930. apud *Yepez* in Chron. Ordin. S. Benedicti tom. 5. *Plumatios digniores paleos 10. alios ſubminores 8.* ALIPHASES *vulturinos 5. almocallas morgomes 6. fatoles paleos 2.* Ubi *paleus*, eſt ex pallio, ſericus: *almocala* pro *almucella.* Vide in *Almucia.* Sic paſſim voces depravantur in veteribus tabulis.

¶ ALIPILARIUS, δρωπακιστής, *Qui unguentis corpus depilat.* Supplem. Antiquarii. Idem eſt qui Senecæ *Alipilus*, Servus ſcilicet in gymnaſiis ad vellendos ab aliquibus corporis partibus pilos, ac præſertim alis adhibitus.

¶ ALIPIMO, πτερῶ, *Volo, alis utor.* Supplem. Antiquarii.

¶ ALIPSON, *eſt quando pro homine ingrato grata ponitur perſona.* Ita Gloſſar. Bituric. MS.

¶ ALIPTES, *Sculptor, vel plagarius, id eſt, plagas curans.* Ita Papias MS. Eccl. Bituricenſis. Altera ſignificatione à Latinis Scriptoribus uſurpatum eſt: his enim *Alipta* vel *Aliptes* unctor erat athletarum in gymnaſio. Græca vox ab ἀλείφω, ungo.

¶ ALIPTICE, Pars Medicinæ, quam unctores ſeu Aliptæ exercebant. Vide Hofmannum.

¶ ALIPTINA, *Sculpta, depicta.* Sic in MS. Bitur. mox laudato.

¶ ALIQUALIS, Quicumque, Gall. *Quelconque.* Item ullus, Gall. *Aucun.* Formulare Anglic. pag. 62. *Ita verò, quòd prædicti Prior & Conventus, nec ſucceſſores ſui verſus præfatum Edmundum....* ALIQUALEM *actionem... habere nequeant.* Item Quidam, Gall. *Quelque.* Compendium jurium & conſuetud. Univerſitatis Pariſ. fol. 7. verſo, per Robertum *Goulet*: *Niſi quòd celebratis divinis officiis in collegiorum ſacellis* ALIQUALIS *ſed modica juvenibus... permiſſa eſt recreatio.*

ALIQUALITER, Ex parte, quodammodo, in Hiſtor. Cortuſiorum lib. 11. [Et in Concilio Vallis-Oletano an. 1322. to. 3. Collect. Conc. Hiſpan. p. 564. *Quoſdam vero ſic arcte cuſtodiunt, ut eis victualia non poſſint Aliqualiter miniſtrari.*]

¶ ALIQUANTALITER, Eadem notione. Udalricus lib. 1. Conſuetud. Cluniac. cap. 13. *De vino quod tunc propinatur, nullus omnino præſumit abſtinere, ut non Aliquantaliter guſtet.*

¶ ALIQUANTER, Ead. ſignificatione. Vita S. Guillelmi Politienſis to. 2. Aprilis p. 469. D. *Illi autem canditati parvuli Aliquanter ibi gloriati, ad ſuperas auras evaſerunt.*

¶ ALIQUANTI, pro *Aliquot*, Nonnulli, apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. p. 58. & alibi.

ALIRUNNÆ. Vide *Alyrumnæ.*

ALISCARA, [Mulcta gravior.] Vide *Harmiſcara.*

¶ ALISIADO. Fori Alcaçonenſes æræ 1267. *Qui crebantaverit brachium, aut oculum, aut dentem, pro utroque membro pectet 100. ſol. Aliſiado*, f. pro *Aliſado*, quod apud Hiſpanos ſignificat *politum, levigatum.* Niſi mavis mendum eſſe, & *Aliſiado* legi pro *Alcaydo*, qui apud eoſd. judex erat civitatis.

ALISORIUM, *Cultellus ſutoris.* Breviloq.

ALISTRARE, *Humectare*, in Gloſſis Iſidori. [Vide *Aleſtrare.*]

ALITARIS, *Meretrix, quæ à ſcurris nutritur.* Breviloq.

ALITER, Male, perperam. *Aliter agere*, male, perverſe, indecore. Phraſis familiaris Goffrido Vindocin. lib. 1. Epiſt. 7. lib. 2. Epiſt. 7. 8. lib. 3. Epiſt. 27. 41. lib. 4. Epiſt. 12. 47. &c.

ALITHINUS, Græc. ἀληθινός, Purpureus. Anaſtaſius Biblioth. in S. Zacharia. *Simulque & vela ſerica Alithina quatuor.* Occurrit paſſim apud hunc Scriptorem in Vitis PP. pag. 122. 127. 131. 132. 139. 140. 142. 165. Edit. Reg. & in Hiſt. Eccl. pag. 95. Trebellius in Claudio, chlamydes purpureas *veri luminis* vocat. Alypius Antiochenus in Deſcript. Orb. cap. 17. §. 12. *Quomodo & Iydda purpuram Altinam.* Leg. *Alitinam.* Ita cap. 30. *Purpuram bonam Alitem*, pro *Alitinam.* Epiſt. Michaëlis Balbi & Theophili Impp. ad Ludov. Pium apud Baron. ann. 824. *Tyria duo, blattas veras duas, diarodina duo, &c.* Græca habuerunt ἀληθινάς. Myrepſus ait, rubiam τὰ ἀληθινὰ βάπτειν, *vero colore inficere. Urina rubea Alythina*, apud Conſtantinum Afric. lib. 8. Pantechn. cap. 3. 5. Utuntur Græci recentiores crebrò hac voce in hac ſignificatione. Moſchopulus MS. ad cap. 4. Agapeti: βυσσός, τὸ κόκκινον βάμμα, ὅπερ λέγουσιν ἰδιωτικῶς τὸ ἀληθινόν. Heſychius: Κιννάβαρι, χρῶμα ἀληθινόν. Vide Salmaſium ad Trebellium Pollionem.

¶ ALITOR, Deceſſor vel longè ſuperior. Acta SS. Ordin. S. Benedicti ſæc. 4. part. 1. pag. 588. *Quamvis imperitia mea in poſterum velut inſcia literarum calumniabitur; tamen vis amoris domini antiſtitis* ALITORISQUE *mei Barnardi* (Vienn. Epiſcopi) *compellit me ſcribere virtutes nuper geſtas.* In quem locum Mabillonius ait: Ne quis putet hæc

verba eſſe hominis, qui Barnardi fuerit æqualis; ſciendum eſt hunc eſſe morem, ut ſanctorum in aliqua dignitate ſucceſſores, eos *Alitores* & *nutritores* ſuos vocent. Anaſtaſius in Leone III. PP. *Fecit in Baſilica B. Petri Apoſtoli nutritoris ſui, &c.*

¶ ALITROPHAGI, apud Amm. Marcellin. l. 23. cap. 6. corrupte pro *Antropophagi.* Vide Salmaſ. ad Solin. pag. 989.

¶ ALITTA, *Venus ab Arabibus dicta*, in Amalthea, ex Gloſſario.

¶ ALIUBI, pro *Aliò.* Miracula S. Majoli Abb. Cluniac. to. 2. Maii pag. 692. A. *Sic extinctam arripiens candelam & ad eam accendendam* ALIUBI *portans, in medio itineris reſumſit candela lumen claritatis.*

¶ ALIUM, pro *Allium*, Gall. *Ail.* apud Murator. to. 8. col. 1133.

ALIVUS, vel ALINUS, dicitur agger juxta aquam Breviloq. [ab Armoricano *Liva*, Exundare, cui præponitur *A* privativum. Et certè agger aquam in alveo continet, cohibetque exundationes.]

ALIXONA, Charta Adrilci Epiſcopi Cenom. in ejus Vita num. 31. *Statuimus, ut accipiant ſupradicti Canonici & Fratres noſtri de frumento optimo modios quatuor, & inſuper de potione, quæ vulgò* ALIXONA *dicitur, modium unum, &c.*

¶ ALIZARIÆ, forte loca celtibus conſita; celtis enim Gallis dicitur *Aliſier.* Charta Willelmi Comitis Bitterrenſis pro Monaſterio S. Tiberii circa an. 990. in Hiſtoria MS. ejuſdem Monaſterii p. 24. *Guirpiſco atque dimitto Domino Deo ipſam Eccleſiam S. Tiberii.... cum molinis & cum ipſos boſchos, & cum ipſas* ALIZARIAS, *cum ipſos paſcarios de porcos & de oves.*

¶ ALKALI, ſpecies ſalis. Vide *Alcali.*

¶ ALKEARE, Teſtas viridi & glutinoſo liquore linire. Locum vide in *Maſſacuma.*

¶ ALKEMONIA, pro *Alchimia*, Ars conficiendi argentum, apud Rymer. tom. 4. p. 384. col. 1. *Cùm datum ſit nobis intelligi, quòd Johannes le Rous & magiſter Willelmus de Dalby, per artem* ALKEMONIÆ, *ſciunt metallum argenti conficere, & hujuſmodi metallum ante hæc tempora fecerunt, & adhuc faciunt, & quòd ipſi, per artem illam, nobis & regno noſtro, per factionem hujuſmodi metalli, multùm prodeſſe poterunt, ſi id veraciter fieret, &c.*

¶ 1. ALLA, Cos, Gall. *Pierre à aiguiſer.* Vide *Allo.*

2. ALLA, Modus agri. Vide *Acla.*

¶ ALLABANDENÆ GEMMÆ. Chronicon Romualdi II. Archiep. Salern. apud Murat. to. 7. col. 81. B. *Et angelos quatuor ex argento in pedibus quinque, ponderantes ſinguli libras CV. cum* GEMMIS ALLABANDENIS *in oculos, tenentes haſtas faſtigium ipſum, ponderantes libras duo millia* XXV. Vide *Alamandinæ.*

¶ ALLABO. Vide *Scringæ.*

¶ ALLAGIUM, *Curſus publicus, Protallagator hujus magiſter.* Lex. Græco-Barb. in Amalthea. ἀλλαγαὶ, loca mutandis equis publicis addicta: *Mutationes* in Cod. Theod. & Juſtinian. non ſemel. Vide *Mutationes* & Gloſſar. mediæ Græcitatis.

ALLAH, Vox Arabica, Deus. Charta Alboaçen Regis Mauri Conimbricenſis an. 734. apud Sandovallium in Rege Favila: *Si Chriſtianus fuerit* (iverit) *ad meſquidam, vel dixerit malè de* ALLAH, *vel Mahamet, fiant Maurus, vel matent eum.*

¶ ALLAIA, Legitima materiæ nummariæ conflatura, Gall. *Aloy*, Rymer. to. 5. pag. 813. *Licèt antiqua moneta Scotiæ ejuſdem ponderis &* ALLAIÆ, *ſicut fuit moneta noſtra Sterlingi Angliæ, ante hæc tempora eſſe conſueverit, propter quòd in Regno noſtro Angliæ habuit curſum ſuum; quia tamen quædam moneta dictæ antiquæ monetæ ſimilis & conformis, quæ in pondere minor &* ALLAIA *debilior exiſtit, in dicto Regno Scotiæ de novo eſt cuſſa, & in Regno noſtro ſuum capit curſum, &c.*

¶ ALLARE, à Gallico, *Aller.* Ire, iter facere, in Inſtrum. an. 1452. apud. Marten. to. 1. Anecdot. col. 1828.

¶ ALLARGARE, Ampliare, augere, Gall. *Elargir.* Statuta Maſſil. an. 1253. MSS. *Stratas publicas quæ ſunt intra Maſſil. vel extra, ſi eas nimis ſtrictas invenient, faciant eas* ALLARGARI *ſecundùm quod eis videbitur bona fide.*

ALLASSON, ex Græco ἀλλάσσων, Verſicolor, qui ſubinde colorem mutat. Vopiſcus in Saturnino: *Calices tibi Allaſſontes verſicolores tranſmiſi*: Vide ibi Salmaſium.

ALLATERARE. Vide *Adlaterare.*

¶ 1. ALLATURA, Apportatio. Vita SS. Gervaſii & Protaſii to. 3. Junii pag. 839. E. *Cives autem oppidi Briſach cum Salomone dicere poſſunt: Et venerunt nobis omnia bona pariter cum illa, videlicet venerabilium reliquiarum* ALLATURA: *quia quamdiu apud eos fuerunt, multis periculis liberati ſunt.*

¶ 2. ALLATURA, Mendum pro *Mallatura*, Publicus conventus in quo majores cauſæ diſceptabantur. Charta Ottonis II. Imper. pro Monaſterio Farfenſi apud Murat. to. 2. part. 2. col. 479. *Concedimus ut nullus homo audeat reſpondere in* ALLATURAM *advocato ejus, & ſi aliquo tempore aliqua contentio contra idem Monaſterium exorta fuerit, &c.* Vide *Mallus.*

ALLEC, pro *Halec, piſciculus ad ſalſamenta idoneus, vel liquamen ex piſcibus*, Papias. Gloſſ. Gr. Lat. ὀψάριον τάριχευμένον, *Allec, Allex.* [*Madox* Formulare Angl. p. 239. *Tria conceſſi... millearia ſiccorum Allectium.* Vide *Alecium.*

¶ ALLECIUM, Eadem notione in Tabulario SS. Trin. Cadom. fol. 10. v°. & alibi.

ALLECTATIO, Illecebra. Acta Martyrum SS. Tharaci & Sociorum apud Baron. an. 290. *Præſes dixit: Verum quid loquor tecum in Allectatione? Tharacus dixit: Allectatio tua tecum ſit.* Ubi *in Allectatione*, videtur ſumi pro ſuaviter, dulciter, ab *allicere*, vel *allectare*, quod eſt *frequenter allicere*, apud Papiam.

ALLECTI, *Allectores*, λογογράφοι, veteri Gloſſatori apud Cujac. lib. 11. Obſerv. c. 26. ſic dicti, quòd ſuſcipiendis tributis fiſcalibus *allegentur*, leg. 11. 12. & 13. Cod. Theod. de Suſcept. præpoſ. & arcar. Eorum officium *Allegatio* in leg. 11. Cod. eod. *Allectura* in Lugdunenſi Inſcript. apud Gruterum p. 375. *L. Beſio--Allectori Galliarum ob Allecturam fideliter adminiſtratam.* Occurrunt præterea apud eundem non ſemel *Allectores* pag. 245. & 471. Vide Sidon. lib. 5. Epiſt. 7. & ibi Savaron. & Jacob. Gothofredum ad leg. 13. Cod. Theod. de Suſceptor.

¶ ALLECTIUM, Halec. Polyptych. Fiſcamnenſe an. 1235. *Quamdiu harengarie duraverint, ſingulis diebus quibus oſtiarius coquine*, ALLECTIA *recepit, debet habere unum galonem vini.*

¶ ALLECTIVUS, Illecebroſus, Gall. *Attraiant.* *Madox* Formulare Angl. p. 321. *Mentes fidelium ad pietatis & caritatis opera per Allectiva indulgentiarum munera excitamus.*

¶ ALLEGANTIA, Confœderatio. De rebus Leodienſ. auctore Adriano de Veteri-buſco apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 1274. *Iſte fuit*

miſſus ad faciendum Allegantias cum Leodienſibus. Vide *Allegare* 2. & *Alligantia* 1.

¶ ALLEGANTIÆ, Idem quod infra *Allegationes*, ſed ad pravum ſenſum, ut videtur, detortæ, apud Rymer. to. 13. pag. 233. col. 2. *Confœderationes, impetitiones, deceptiones, extortiones, imbracia-rias, indebitas prolationes verborum, manutenentias, cambipartias, falſitates*, ALLEGANTIAS, *captiones feodorum vel regardorum, &c.*

¶ ALLEGANTIARUM *civitatis & patriæ litteræ*; Eæ litteræ, ut videtur, quibus civitate aliquis donatur, Gall. *Lettre de Naturalité*. De rebus Leodienſ. autore Adriano de Veteri-buſco Monacho S. Laurentii apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 1270. *Poſtulavit etiam* (Carolus de Baden) *Litteras* ALLEGANTIARUM *civitatis & patriæ, pro ſe & amicis ſuis, & fuerunt ſibi conceſſæ.* Ibidem paulo poſt vocantur *Litteræ Allegationum.*

1. ALLEGARE, Latinis Scriptoribus, eſt Mittere, vel aliquem legare ad alium. Papias *Allegare, Mittere, mandatis inſtruere.* S. Auguſtinus Epiſt. 159. *Ad eum quoque litteras dedi, quas rogo ut ipſe illi tradere, & Allegare, ſi opus eſt, non graveris.* Adde S. Ambroſ. Epiſt. 32. *Allegare teſtes*, producere in jure; *Allegare preces*, ſupplicare per ſcriptum, quod ad judicem ſeu Principem mittitur. Gloſſ. Gr. Lat. ἱκεσίαν προσφέρω, *Allego.* Gloſſ. Lat. Gr. *Adlegat*, παρατίθεται μάρτυρας. δεήσεις προσκρίνει, προσαγγέλλει. Apuleius in Apol. *Tacitas preces Deo Allegaſti.* Cæſarius Arelatenſ. Serm. 12. *Si apud aliquam perſonam potentem velles aliquam cauſam Allegare neceſſariam, &c.* Optatus lib. 3. *Cùm eaſdem preces apud Africanos judices Allegarent.* Ubi obſervanda loquendi formula, *apud judices*: indè enim alia orta: *Donationum inſtrumenta apud acta Allegare*, in leg. 3. Cod. Theod. de Donat. pro *in acta referre.* Qui enim actis publicis rem, à ſe factam vel impetratam, inſeri curat, *apud acta allegat.* Sed & *geſtis Allegare* dixerunt. Teſtamentum S. Hadoindi Epiſc. Cenomanenſis: *Et ibi teſtamentum meum cùm apertum fuerit, vobis proſequentibus, apudque publica geſtis municipalibus faciatis* ALLEGARE. S. Auguſtinus Epiſt. 158. *Si neceſſe fuerit, etiam geſtis jubete Allegari Epiſtolas meas.* Papianus lib. Reſponſor. tit. 2. *Donatio—ſi geſtis fuerit Allegata.* Et alibi paſſim. *Allegatio geſtis inſerta*, in lege 3. Cod. Theod. de Hæretic. *Allegationis geſta*, apud eundem Auguſtinum lib. 2. contra Petilianum cap. 97. Adde cap. 83. 92. lib. 3. cap. 57. *Donationes ſolenni geſtorum Allegatione firmare*, apud eumdem Papianum tit. 24.

ALLIGARE, interdum pro *Allegare.* Charta an. 1032. apud Columbum de San-Rufenſibus Canonicis: *Tempus legis iſtius donationis cauſa non ſine geſtorum teſtificatione valebat, nunc verò poſt hanc legem nec qualibet donatio valere poteſt, ſi geſtibus fuerit* ALLIGATA. Charta Vidiciani Epiſcopi Atrebat. apud Baldricum lib. 1. cap. 25. *Lex priſcorum quoque expoſcit auctoritatem, ut quicunque voluerit de rebus ſuis propriis vendere, cedere, condonare, ſuum inſtrumentum ſecundùm legem Salicam licentiam habeat* ALLIGARE. Primum Teſtamentum Widradi Abbatis Flaviniac. *Quam manu mea propria ſubterfirmavi, & bonorum hominum ſignis, vel Alligationibus roborandam decrevi.* Adde Gregor. M. lib. 2. Ind. 10. Epiſt. 9. lib. 7. Ind. 1. Epiſt. 6. Ind. 2. Epiſt. 72. 86. lib. 10. Epiſt. 12. lib. 12. Epiſt. 10. Chartam veterem apud Doubletum p. 739. & Marculfum lib. 2. form. 27. ubi habetur formula ejuſmodi *allegationum*, & in acta publica donationes aut teſtamenta referendi.

ALLEGATIONES PARTIUM, in leg. 2. C. de Relationibus leg. 11. Cod. Theod. de Appellat. rationes, quas reus & actor producunt. Gloſſ. Grec. Lat. διδασκαλία πράγματος, *Allegatio, inſtructio.* δικαιολογία, *Allegatio*: hinc nata noſtris vox familiaris, *Alleguer*, de eo qui inſtrumenta, vel teſtes, vel rationes pro ſuo jure tuendo profert.

ALLEGATIONES, pro legatis in acta publica relatis, apud Anaſtaſium in S. Julio PP. *Donationes, commutationes, vel traditiones aut teſtamenta, vel Allegationes, &c.* quo ſenſu *allegare* uſurpat Flodoard. in Geſtis PP. in Zachar.

Allegata ſacris locupletia prædia cedunt.

Idem in Stephano II.

Sicque Duci ſeſe Allegans, fidoque patrono.

i. ſe ei committens, donans. Tradit. Fuld. lib. 3. cap. 1. *VVarmundus---quædam beneficia in VViggeres---in manus Gerboldi Comitis de Hennaberg ea lege* ALLEGAVIT, *ut eadem beneficia & mancipia in altari S. Bonifacii in Fulda pro remedio animæ ſuæ fratribus ejuſdem Eccleſiæ in recordationem anniverſarii ipſius delegaret.*

ALLEGATORES, in Charta an. 1207. apud Catellum in Comitib. Toloſ. p. 230. videntur dici ſponſores, vades, &c.

¶ ALLEGARE CONTRACTUS. Charta Milonis domini Noyeriorum pro fundatione Marciliaci ann. 1239. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. tom. 4. col. 100. C. *Concedunt dicti Buretus & Maria ejus uxor Abbatiſſæ & Conventui ſupradictis omne jus* CONTRACTUS ALLEGANDI, *recipiendi & retinendi quoſcumque & undecumque venientes in manſis & locis ſuis.* Vix intelligi poteſt hic locus de jure referendi contractus in acta publica; ne vix quidem de jure producendi eoſdem contractus, ubi jus agitur; quare fere ſuſpicarer *Allegare contractus* hîc idem eſſe, quod iiſdem acceptis uti tamquam ſuis.

2. ALLEGARE, Ligare, ſacramento ſibi devincire, in ſuam *Ligam* trahere: Italis, *Allegare, far lega.* Benno Cardinalis in Vita Gregor. VII. PP. *Clericos & Laïcos juramentis Allegavit, ne ulla ratione, ullo tempore condeſcenderent in cauſa Regis.* [Vide *Allegantia.*]

ALLEGATUS, Confœderatus, noſtris *Allié*: quaſi fœdere invicem *ligatus*: hinc etiam *Alliance*, vox Gallica pro *parentela*, ſeu cognatione, qua cognati & agnati invicem alligantur. Vide Cl. Ægid. Menagium in Orig. Ital. Levvoldus Northovius in Chonico Markano an. 1347. *Inter Epiſcopum & cives Leodienſes & ipſorum Allegatos pax eſt facta.*

¶ ALLEGIANTIA, Idem quod *Ligeitas*, *ligiantia*, fides quæ à vaſſallo domino feudi præſtatur. Charta an. 1551. apud Rymer. tom. 15. pag. 259. *In conſideratione Allegantiæ & debitæ obedientiæ ſuæ, annuere & conſentiri volentes, &c.*

ALLEGIARE. Vide *Adlegiare.*

¶ ALLEGORIZARE, Allegoriis uti. Iren. lib. 3. 12. *Dicta Allegorizanda.* Vita S. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 334. D. *Oliva quidem ſicut Allegorizat Doctor ſanctus, miſericordiam ſignificat.*

¶ ALLEIUM, Lex, intrinſeca bonitas auri vel argenti, Gall. *Alloy.* Edictum Philippi IV. Franc. Regis an. 1295. apud D. *De Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 325. & 326. *Aliquantulum deerit de pondere*, ALLEIO *ſeu lege, quam prædeceſſo-*

res noſtri... conſueverunt in monetarum fabrica obſervare. Edictum Johannis I. an. 1353. apud eumd. D. *De Lauriere* to. 2. pag. 551. *C'eſt à ſçavoir que vous faciez donner en chaſcun marc d'argent* Allaie' *à trois deniers cinq grains. cent dix ſept ſols Tournois, & en tout autre marc d'argent Allaié à deux deniers de loy argent le Roy, & au deſſoubz, cent dix ſols Tournois.*

ALLELUIA, Vox Hebraïca, quæ, *Laudate Deum*, vel potiùs *Dominum*, ſignificat: unde Amalario lib. 4. cap. 48. dicitur *ad gaudium & laudem pertinere.* Gloſſ. Græc. MS. Regium Cod. 1673. Ἀλληλȣΐα, αἶνος τῷ ὄντι θεῷ, ἢ αἰνεῖτε τὸν Χριϛόν. S. Auguſtinus Serm. 1. de Diverſ. c. 1. *Noſtis, quia Alleluia Latinè dicitur, Laudate Deum.* Sic Serm. 5. cap. 9. Serm. 6. cap. 9. Arnobius Junior in Pſalm. 104. Alleluia *in iſto Pſalmo principium ſumpſit, quam qui interpretantur, Gloria Deo Creatori omnium, verum dicunt.* Sed de vocis ſignificatione, & ejus uſu in Eccleſiaſticis officiis multa ſuggerunt Scriptores de Divinis Officiis; præterea Baron. ad Martyrol. 22. April. & in Annal. ann. 384. n. 22. Binius ad Concil. Tolet. IV. can. 11. Haëftenus lib. 7. Diſq. Monaſt. tract. 8. Diſq. 2. & alii. [Couſtantius tom. 1. Epiſtolarum Romanorum Pontificum pag. 613. & ſeqq. unde mutuabor illud, quod ab Hieronymo refertur in Epitaphio Fabiolæ, moribus noſtris prorſus abſonum: Cùm ad celebrandas illius exequias Urbs tota cucurriſſet: *Sonabant*, inquit, *Pſalmi, & aurata templorum reboans in ſublime quatiebat Alleluia.*]

Alleluia Clausum, quando in ſacris liturgiis deſinit cantari. Regula Magiſtri cap. 28. *A Paſcha uſque ad Pentecoſten non licet jejunare, quia Sabbatum Paſchæ claudit triſtitiæ jejunia, & aperit lætitiæ Alleluia: & Sabbatum Pentecoſtes claudit Alleluia & aperit jejunia: ſed Eccleſiis clauditur Alleluia; nam Monaſterio quaſi in peculiari ſervitio Dei Alleluia uſque ad Epiphaniam per modum Pſalmorum conſtitutum aperta à ſervis Dei pſallitur Domino.* Vetus Placitum ſub Guillelmo I. Rege Angliæ apud Seldenum ad Eadmerum pag. 199. *Ab illo die, quo clauditur Alleluia, uſque ad Octavas Paſchæ, &c.* Petrus *de Fontaines* in Conſilio à nobis edito cap. 5. §. 6. *Sairemens ceſſe dés le commencement de l'Avant, duskes à lendemain de la Teſſaigne, & deske l'Alleluie cloſt, juſques à la quinzaine de Paſques.* Charta Gallica an. 1282. in Hiſt. Monaſt. S. Mariæ Sueſſion. *Et ſi volons... que toutes les Dames & les Renduës, qui aprés l'Auleluie ſe ſaineront, aient leur ſainiez ainſi come en autre tans.* In omnibus autem Eccleſiis Alleluia cantari à Paſchate ad Pentecoſten, auctor eſt S. Auguſtinus Epiſt. 86. 119. & Serm. 5. de Diverſ. cap. 9. ſed extra Paſchale tempus Damaſum PP. in Eccleſia Romana inſtituiſſe, ut caneretur certis temporibus, auctor eſt Gregorius M. lib. 7. Epiſt. 63. uti illius verba capienda cenſet Baronius. Unde & in Dominicis, quæ ſunt ab octava Epiphaniæ uſque ad Septuageſimam, & in Dominicis, quæ ſunt ab octava Pentecoſtes uſque ad Adventum, cantatur, ut obſervat Durandus lib. 5. cap. 4. n. 5.

☞ De ſingularibus pro *Alleluia claudendo* ceremoniis in quibuſdam Eccleſiis olim ſolitis adhiberi, hæc non indigna ſcitu refert Epiſtola, quam nobis exhibet Mercurius Gallicus menſis Decembris ann. 1726. Inter Statuta Tullenſis Eccleſiæ ſæculo XV. in unum collecta, Statutum XV. inſcribitur: *Sepelitur Alleluia*, atque de modo illius ſepeliendi hæc addit: *Sabbato Septuageſimæ in Nona conveniant pueri chori feriati in magno veſtiario, & ibi ordinent ſepulturam* Alleluia. *Et expedito ultimo Benedicamus, procedant cum crucibus, tortiis, aqua benedicta & incenſo, portanteſque glebam ad modum funeris, tranſeant per chorum & vadant ad clauſtrum ululantes uſque ad locum ubi ſepelitur: ibique aſperſa aqua & dato incenſo ab eorum altero, redeunt eodem itinere.* Ludicra hæc pompa, inquit Auctor Epiſtolæ laudatæ, in memoriam revocat conſuetudinem alteram multo magis jocularem. In quadam Eccleſia Cathedrali non longè Pariſiis diſtante, choralis puer, ſi vera eſt narratio, turbinem, vocabulo *Alleluia* aureis characteribus exarato, circumvolutum per plana chori ſola verſabat verbere ad uſque integram è choro expulſionem. Hæc ibi de exſilio vocis *Alleluia.*

☞ Honorificentius vale illi dictum eſt in Eccleſia Autiſſiodorenſi, eique integrum conſecratum fuit officium, quod locum habuit officii Dominicæ Septuageſimæ à primis Veſperis ad matutinas ſaltem Laudes ipſius Dominicæ. Illud officium ex libris Liturgicis ejuſdem Eccleſiæ & diœceſis circa ſæculum 13. manu exaratis eruit ſagaciſſimus veterum monumentorum indagator Dominus *Le Beuf*, Eccleſiæ Autiſſiod. Canonicus & Succentor, & nobiſcum amicè communicavit. Integrum hîc referre viſum eſt, ſperamuſque Lectori rerum ſingularium curioſo non fore injucundum.

ALLELUIATICUM OFFICIUM

Sabbato in Septuagesima

AD VESPERAS.

Antiph. *Alleluia, Alleluia, Alleluia.*
Capitulum. *Benedictus, &c.*

Hymnus.

Alleluia dulce Carmen,
Vox perennis gaudii.
Alleluia laus ſuavis
Et Choris Cœleſtibus,
Quam canunt Dei manentes
In domo per ſæcula.
Alleluia læta Mater
Concivis Jeruſalem,
Alleluia vox tuorum
Civium gaudentium
Exules nos flere cogunt
Babilonis flumina.
Alleluia non meremur
In perenne pſallere,
Alleluia vox reatus
Cogit intermittere;
Tempus inſtat quo peracta
Lugeamus crimina.
Unde laudanda precamur,
Te beata Trinitas,
Ut tuum nobis videre
Paſcha det in Æthere;
Quo tibi læti canamus.
Alleluia perpetim. Amen.

℣. *Veſpertina Oratio, &c.*

Ad Magnificat *Antiph.*

Mane apud nos hodie Alleluia, Alleluia, & craſtina die proficiſceris Allel. Allel. Allel. Et dum ortus fuerit dies ambulabis vias tuas Allel. Allel. Allel. Allel.

Oratio.

Deus qui nos concedis Alleluiatici cantici deducendo ſolempnia celebrare, da nobis in æterna beatitudine cum Sanctis tuis Alleluia cantantibus perpetuum feliciter Alleluia poſſe cantare. Per Dominum, &c.

AD MATUTINUM.

Invitatorium. *Allel. Allel. Allel. Allel. Allel. Allel.*

Hymnus. *Alleluia dulce carmen, &c.*

In I. Nocturno, Ant. *Allel.*

℣. *Memor fui nocte, &c.*

Lectio 1. *In principio creavit Deus, &c.*

℟. *Alleluia. Dum præſens eſt invitantur illam, & deſiderant illam dum ſe eduxerit; * Et in perpetuum coronata triumphat ante Dominum, Alleluia.*

℣. *In amicitia illius delectatio bona, quoniam immortalis eſt in conſpectu illius. * Et in perpetuum, &c.*

℟. 2. *Multiplicentur à Domino anni tui Alleluia; per viam ſapientiæ incedas, * Et per ſemitam juſtitiæ revertaris ad nos, Alleluia, Allel.*

℣. *Sola namque tenes principatum in conſpectu Domini, propterea revertere in theſauros tuos. * Et per ſemitam, &c.*

℟. 3. *Alleluia ſola tenes principatum in conſpectu Domini, propterea revertere in theſauros tuos, te benedicant Angeli, * Quia placuiſti Domino, Allel. Allel.*

℣. *Angelus Domini bonus comitetur tecum, & bene diſponat itinera tua. * Quia, &c.*

In II. Nocturno. Ant. *Allel. Alleluia.*

Sequuntur Lectiones è Geneſi.

℟. 5. *Angelus Domini bonus comitetur tecum, Alleluia, & bene diſponat itinera tua: * Ut iterum cum gaudio revertaris ad nos, Alleluia, Allel.*

℣. *Multiplicentur à Domino anni tui, per viam ſapientiæ incedas: * Ut iterum, &c.*

℟. 5. *Alleluia, Revertere in theſauros tuos: * Te benedicant Angeli, Alleluia.*

℣. *Sola namque tenes principatum in conſpectu Domini, propterea revertere in theſauros tuos: * Te benedicant, &c.*

℟. 6. *Alleluia, Delectatio bona in operibus manuum illius, * Divitiæ multæ, Allel. Allel.*

℣. *Speciosa facta es, & ſuavis in deliciis multis. * Divitiæ multæ, &c.*

In III. Noct. Ant. *Alleluia.*

Homilia *in Evang. Simile eſt Regnum, &c.*

℟. 7. *Nomen bonum melius eſt quàm divitiæ multæ; * Super aurum & topazion gratia bona eſt, Alleluia, Alleluia.*

℣. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua Domine, ſuper mel & favum ori meo. * Super, &c.*

℟. 8. *Alleluia, Judica judicium meum & redime me, Alleluia, à calumniantibus me. * Alleluia.*

℣. *Vide humilitatem meam, & eripe me quia legem tuam non ſum oblitus. * Alleluia.*

℟. 9. *Alleluia, Mane apud nos hodie & cras proficiſceris, Alleluia; * Et dum ortus fuerit dies ambulabis vias tuas, Allel. Allel.*

℣. *Angelus Domini bonus comitetur tecum, & bene diſponat itinera tua. * Et dum, &c.*

IN LAUDIBUS.

Ant. *Omnes ſumus ſitientes Alleluia, Alleluia.* Psal. *Dominus regnavit. Jubilate. Deus.*

Ant. *Benedicat terra Dominum & omnia naſcentia in ea hymnum dicant, Allel. All.* Cant. *Benedicite.*

Ant. *Alleluia, Sola tenes principatum in conſpectu Domini, propterea revertere in theſauros tuos, te benedicant Angeli, Allel. All.* Psal. *Laudate.*

Capitulum, Hymnus, Antiph. *ad Benedictus, ut ſuprà in 1. Veſperis.*

Nihil pro ſecundis Veſperis & aliis Horis annotatur. Pſalmus autem *Laudate* in Laudibus hoc cantabatur ritu.

Alleluia, Laudate Dominum de cœlis, laudate eum in excelſis, Alleluia.

Laudate eum omnes Angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus, Alleluia, Alleluia.

Laudate eum ſol & luna, laudate eum ſtellæ & lumen, Alleluia, Alleluia, Alleluia.

Ubi vides 1°. verſui addi ſemel *Alleluia*, bis ſecundo, ter ſequenti, & ſic de cæteris. Qui ritus etiam in Monaſterio S. Germani Autiſſiod. ſervabatur ætate Henrici, id eſt, nono ſæculo, ut teſtatur ipſe c. 10. Libri ſui de Miraculis S. Germani.

In ejuſdem ævi Miſſali ad uſum Eccleſiæ Autiſſiodor. notatur pro Oratione 1. Collecta *Deus qui nos Alleluiatici, &c.* & pro 2. *Preces populi, &c.*

Hic autem ritus & officium in Eccleſia Autiſſiodorenſi poſtea tranſlata ſunt à die Dominica in Septuageſima, ad diem feſtum S. Stephani 26. Decemb. ut videre eſt in Antiphonalibus 14. & 15. ſæculi.

Alleluia Dominicalia, Quæ diebus dominicis cantantur, apud Honorium Auguſtod. lib. 4. cap. 98.

Alleluia duplex, quod repetitur, ac bis dicitur. Vide Durandum lib. 6. cap. 89.

Alleluia, in clamore bellico pronunciatum teſtantur Conſtantinus de Vita S. Germani lib. 1. cap. 19. apud Surium to. 4. Ado Viennenſis in Chronico, ubi de eodem S. Germano, & Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 887.

¶ ALLELUIARE, Dicere vel cantare cum adjuncto *Alleluia*, in plerisque Breviariis 200. vel 300. annorum, ut in Autiſſiodorenſi ejus ævi ubi habetur: *Reſponſoria ad horas Alleluiantur propter præſentiam corporum.*

¶ ALLELUIARIUM, Verſus Pſalmorum quibus *Alleluia* præponitur. Eucholog. Græc. p. 102.

¶ ALLELUIATICA, Antiphona temporis Paſchalis, quæ vel ſolo conſtat vocabulo *Alleluia*, vel quæ conſtat eadem voce, ſed aliis verbis inſerta vel addita, ſive id fiat, ſemel tantum ſive pluries. Cod. MS. rituum Eccl. B. Mariæ Deauratæ Toloſ. *Incipiuntur Veſperæ regulares & dicitur ſuper Pſalmos antiphona* Alleluiatica: *Pſalmus, Dixit Dominus cum tribus ſeqq.* Et infra: *Non dicuntur* Alleluiatice, *ſed ſolùm Antiphona, & in ultima reyteratione dicuntur omnia tam antiphona quàm Alleluiatica.* Rurſum infrà: *Dicuntur ſine* Alleluiaticis... *ad Nocturnos, Laudes, & ad Horas diei dicuntur pro antiphonis Alleluiaticæ.* Et in Breviar. Sariſber. *Antiphonæ Alleluiaticæ Paſchales dicuntur ſuper Pſalmos.*

¶ ALLELUIATICÆ Exsequiæ, Idem quod ſuprà, *Alleluia clauſum.*

¶ ALLELUIATICA Gaudia, Jubilus & lætitia collaudantium Deum. Paſchaſius in Vita S. Adalhardi Abbatis inter Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 344.

Deſine plura ſoror tu, mater ait Galathea.
Iſta quidem inſpecta meliùs tum forte canemus;
Cùm paradiſus ovans nobis quoque ſorte virebit.
Hactenus agrorum flores & lilia carpe,
Donec Alleluiatica *circum* Gaudia *ridant.* (Sic)
Sparge viam violis, virtutum floribus arva,
Pinge roſis callem, plateis lilia ſterne.

ALLELUYATICE, Cum *Alleluya.* Ordinarius MS. Eccleſ. Rotomag. *Reſponſoria de Horis Alleluyaticè dicantur.*

¶ ALLELUIATICI Psalmi, Qui pro titulo habent *Alleluia.* Vide Pſalmi *Alleluiatici.*

ALLELUIATICUM. Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 6. *Alleluiatico cum Capitello expleto.*

Regula S. Aureliani: *Binos Pſalmos cum ſuis Alleluiaticis dicant.* Zixilanes Epiſcopus Toletanus in Vita S. Ildephonſi Epiſcopi Toletani n. 3. *Pſallebat* (Clerus) *Alleluiaticum, quod ipſe Domnus Ildefonſus nuper fecerat: Specioſa facta eſt, Alleluia.* Vide *Pſalmi Alleluiatici.*

Alleluiaticum Melos. Victor Uticenſis: *Lector unus, pulpito ſedens, Alleluiaticum melos canebat.* Alcuinus de Officiis divinis: *Unde & in Officio Miſſæ earumdem vigiliarum feſtivum Alleluiaticum melos intermittimus.* Ἀλληλουϊάρια ᾠδαὶ, in Synodo Trull. cap. 75. *Alleluiaticum Invitatorium, Alleluiaticæ Antiphonæ*, quæ per *Alleluia* clauduntur apud Joannem Epiſcop. Abrincenſem de Offic. Eccleſiaſt.

¶ ALLELUIATUS, Cui additur *Alleluia*, in Micrologio cap. 59.

ALLEN, Vox, quam Ludovicus II. Dux Burbonenſis pro ſymbolo uſurpavit; quæ characteribus aureis tranſverſarie exarata legitur in ſcuto argenteo, in Oratorio, quod ſuperiori Caſtelli Molinenſis Capellæ adjacet, & in Capella Burbonenſi ad Luparam, Lutetiæ: quod quidem ſymbolum dimiſit poſtea, viceque illius hocce verbum uſurpavit: ESPERANCE. Vide Orronvillam in Vita ejuſdem Ludovici cap. 3. & Favynum in Theatro Honoris pag. 767.

ALLENÆ, *Corrigiæ frænorum.* Papias.

¶ ALLESCORON. Charta Sancii Abbatis de Ortulo apud Jo. Moret. Antiq. Navarræ p. 406. *Si quidem de noſtros avolos, & de noſtra radice Alleſcoron.* Id eſt, Majorum, Gall. *Ancêtres.*

ALLETES. Conſuetudines & Uſatica Vicecomitatus Aquarum Rotomagi MSS. *Entre les autres couſtumes, il eſt une couſtume, que l'on appelle les* Alletes, *à laquelle couſtume il appartient, que de Paſques juſques à la Trinité, quiconque porte poiſſon d'eau douce à col, il paye* 1. *den. à cheval* 4. *den. en boutaille* 1. *den. mais qu'il ait mis le poiſſon de ſon col en la boutaille, & ſe il y a mis autrement, il paiera* 4. *den. pour la boutaille.*

¶ ALLETUS, Halex, Gall. *Harang.* Vide *Aletus.*

ALLEVAMENTUM, Impoſitio tributi, Gallis, *Levée.* Charta Guillelmi Comitis Forcalquerii an. 1206. pro Manoſcenſibus: *Remitto......omnia mala uſatica, & omnia mala Allevamenta, omneſque malas & pravas conſuetudines, &c.*

¶ ALLEVARE, Vox Italica, alere, colere, Gall. *Elever, nourrir.* Chronicon Parmenſe ad an. 1294. apud Murat. to. 9. col. 826. *Una leona donata fuit Communi Parmæ parvula, quæ poſtea* Allevata *fuit & tenta pro Communi quouſque vixit.*

¶ ALLEVATIO Arenæ, f. mendum pro *Allevatio ancoræ*, ejus ſublatio, ut Gallicè dicimus *lever l'ancre*, Ancoras tollere. Charta anni 961. inter Inſtrum. to. 2. novæ Gall. Chriſt. *Ipſum verò feudum componitur juribus quæ ſequuntur: nempe menſuræ omnimode Sanctonum & inſularum adjacentium, jure quoque navium ſtationis* Allevationisque Arenæ *in omnibus portubus pagi Sanctonum, à Rupella ad Blaviæ portum.*

ALLEVIAMENTUM, Levamen, Gallis, *Allegement*, in Miracul. S. Ludgeri Epiſc. n. 24. Vide V. C. Ægidii Menagii Origines Italic. verbo *Aleggiare.*

ALLEVIARE, Levem facere, Gall. *Alleger.* Charta Guidonis Comit. Pontivi, apud Hariulfum lib. 4. cap. 22. *Noſtram præſentiam adiit, deprecans ut conſuetudinem* 20. *porcorum, quam habebant in villa......*Alleviarem. Alia Henrici Comit. Trecenſis an. 1165. in Tabul. Eccl. Meldenſis fol. 2. *Meldenſem monetam nec poſſum mutare, aut Alleviare.* Charta Philippi Regis Franc. ann. 1309. in 2. Regeſto ejuſd. Reg. ex Tabulario Regio n. 192. *Item mercaturas, quas dicti mercatores tradent & liberabunt per compotum batelariis,* Alleviando *naves pro veniendo de Lora apud Harefleu, &c. Alleuvier un étang*, in Conſuetud. Trecenſi art. 87. & Vitriac. art. 37. (ſic enim in iis legendum arbitror,) eſt aquam ex ſtagno effundere, ut facilius fiat piſcatio. [Legendum non eſt *Alleuvier* in locis citatis, ſed ſicuti ſcriptum eſt *Alleviner* & *Alviner*, quod eſt piſces ſerere, ſeu ſtagnum piſcibus ad propagationem frequentare, unde etiamnum piſciculos ad ſololem in ſtagnum immiſſos, appellamus *Alvins.*] Italis *Alleviare*, eſt exonerare.

¶ Alleviatio, ut *Alleviamentum.* Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 8. c. 5. apud Murat. to. 8. col. 287. *Deſperati ergo procuratores, expectabant nihil aliud niſi mortem, pœnarum ſcilicet Alleviationem & conſolamen.* Tullius dixit *Allevatio.*

¶ ALLEVIUM Interfectorum, Jus levandi hominis interfecti cadaver è loco in quo repertum eſt, Gall. *La levée du corps.* Charta Milonis de Montegniaco an. 1206. ex Tabulario San-german. *Notum facio tam præſentibus quàm futuris, me recepiſſe jure hæreditario in feodum ab Abbate S. Germani de Pratis medietatem caducorum, foriſmaritagiorum, ſanguinis &* Alleviorum *interfectorum in omnibus hominibus S. Germani, &c.* Vide *Alegium.*

ALLEUM, pro *Allium*, & *Alleatus* pro *Alliatus*, allio conditus, occurrit apud Will. Thorn. [Bulla Lucii Papæ, in Tabulario Monaſterii S. Quintini in Inſula pag. 109. *Excepto cenſu quem tenemini reddere Comiti Viromandenſi...decimam Allecrum & medæ in villa de Michem.* Cod. MS. rituum B. Mariæ Deauratæ Toloſ. *Priùs adminiſtrator debet providere expenſis Conventus de* Alleis *& lactucis & de petrocillo, &c.* Charta Odonis Abb. S. Dionyſii è Cod. MS. B. M. de Argentolio: *Et quærat Prior condimenta neceſſaria ſcilicet piper, Allea, ſinapin, &c.*]

¶ ALLEX, Illicium, Gall. *Attrait, allechement, charme.* Vita S. Ayberti to. 1. Aprilis pag. 680. D. *Quis enim mortalium ſic fere ſine* Allice *odorabilis mellis, fuſus dulcedine alicubi repertus eſt!*

¶ ALLEX Sorus, Harengus ad fumum exſiccatus, Gall. *Harang ſor*, apud Rymerum tom. 5. pag. 146.

¶ ALLEXIUM, Halex, Gall. *Harang.* Statuta Ordinis Ciſterc. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1324. B. *Statuitur auctoritate Capituli generalis, ut quadrigarii noſtri Ordinis euntes ad* Allexia *vel redeuntes in domo de Clairmarais......non pernoctent.* Vide *Alecium.*

¶ ALLIANCIA, Fœdus, Gall. *Alliance.* Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 351. *Confederant & alligant confederationes & Alliancias faciunt.*

¶ ALLIARIUS, qui vendit Allia. Vide *Ailliarius.*

¶ ALLIATA Bullita, Pulmenti ſpecies Tholoſatibus familiaris, cum alliis coctis, ſale, pane, & oleo; patria lingua *Aillado.* Limborch. Inquiſ. Tholoſ. pag. 109. *Quadam die Veneris paravit prædicto hæretico Alliatam bullitam......& tradidit, &c.*

ALLIBRATI, *Dicuntur, qui deſcripti ſunt in libro civium, vel Comitatus alicujus civitatis.* Breviloq.

ALLICULA. Vide *Alicula.*

¶ 1. ALLIGANTIA, Fœdus, Armorum conſociatio, Gall. *Alliance, ligue, confederation.* Pluries occurrit apud Rymerum, ut to. 5. pag. 3. *Salvis ſemper Alligantiis, confœderationibus ac conventionibus quibuſcumque*; to. 8. pag. 147. *Francigenis aut aliis quibuſcumque de eorum Alligantia exiſtentibus.* Legitur alibi non ſemel. Vide *Allegantia.*

¶ 2. ALLIGANTIA, Affinitas, Gall. *Alliance.* Litteræ Edwardi II. Regis Angl. an. 1325. ad Regem Portugalliæ, apud Rymerum to. 4. p. 157. *Accedens ad nos Petrus de Larc lator præſentium cum literis veſtris de credentia, nobis expoſuit, veſtram Magnificentiam affectare inter veſtram & noſtram ſoboles, aliquos iniri contractus conjugales. Verum quia de tantis* ALLIGANTIIS *tractare non decet abſque majori præſentia nunciorum, ipſum ad vos duximus remittendum.* Vide *Alligatio.*

ALLIGARE, Confœderare. [De rebus Leodienſ. auctore Adriano de Veteri-buſco apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 1274. *Et petitum per ipſum & eos qui ſecum venerant, quod Leodienſes vellent ſe* ALLIGARE *Regi & confœderare ſe cum ipſo.*] *Alligatus*, Fœderatus, apud Falcon. Beneventanum pag. 261. 281. 288. Vide *Allegare* & *Adlegiare.*

¶ 1. ALLIGATI, Excommunicati. Vide *Obligati.*

¶ 2. ALLIGATI, apud Iſidorum lib. 4. Orig. cap. 23. *Teſtes ſunt, à quibus quæritur veritas in judicio, quos quiſque ante judicium ſibi placitis Alligat: nec cui poſtea ſit liberum aut diſſimulare, aut ſubtrahere ſe; unde & Alligati appellantur.*

¶ ALLIGATIO, Idem quod *Alligantia* 2. Affinitas, Gall. *Alliance.* Epiſtola Edwardi III. Regis Angl. an. 1331. *de Alligantia cum Rege Franciæ*, apud Rymerum to. 4. pag. 502. col. 2. *Ad tractandum cum præfato Rege tam ſuper generali paſſagio, quam ſuper* ALLIGATIONIBUS *inter ipſum & nos, per fœdus conjugale, videlicet inter filiam ipſius Regis & filium noſtrum primogenitum.*

¶ ALLIGATURÆ, Species amuleti ad arcendos morbos. Vide *Ligaturæ.*

¶ ALLIGAVIR. Vide *Andigare.*

ALLIGER, *Gallus*, in Gloſſ. Iſidor. quaſi ad Ligerim habitans, inquit Vulcanius. [At inepte, ut merito obſervat Grævius; nam hic agitur de gallo avi domeſtica criſtata; de qua Sedulius v. 80.

. . . . . *Prius Alliger, inquit,*
Quam gallus cantet, hac me ter nocte negabis.

Ad hunc locum alludit Gloſſarum Auctor.]

¶ ALLIGOTATÆ VESTES. Vide *Algotatæ.*

ALLIMPOLE, Delirus, ut videtur, in Chronico Windesheimenſi lib. 2. c. 50. *Eo quod pluſquam octogenarius, inutilis, & grandævus, ſenſuque deficiens Allimpole videretur.*

ALLITOR, *Cementarius.* Breviloq.

¶ ALLIVIS, Pallii genus virgini, dum conſecraretur, ab Epiſcopo impoſitum. Cod. MS. Gemeticenſis Monaſterii: *Tum imponas* (Epiſcope) *puellæ* ALLIVEM *& dicas: Accipe puella Pallium, quod perferas ſine macula ante tribunal Domini noſtri J. C. qui cum Patre, &c.*

ALLO, in Breviloquo, dicitur *Inſtrumentum acuendi cultellos, & eſt lapis rotundus, cum quo, vel in quo faber purgat inſtrumenta, ut ſint acuta. Dicitur etiam Alla.*

¶ ALLOBROGA. Vide *Adlobrius.*

¶ ALLOCABILIS. Vide in *Allocare.*

¶ ALLOCANTIA, Expenſorum comprobatio, rei alicujus aut ſcripti approbatio & ratihabitio, Anglis leguleiis *Allouance*, ab *Allocare*: de quo mox. *Cum omnibus feodis, vadiis, commoditatibus & Allocantiis*, apud Rymerum to. 15. pag. 760.

1. ALLOCARE, Admittere rem ut veram & probatam, vox forenſis: Gall. *Allouer.* Bracton. lib. 3. tit. de Corona cap. 2. *Poterit... petere ſibi Allocari, quod appellans eſt latro cognoſcens, &c.* Occurrit ibi pluries, & in Fleta lib. 1. cap. 20. §. 114. lib. 5. cap. 4. §. 18. [Edictum Johannis I. Regis Franc. tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 449. *Nihil in contrarium faciatis, aut fieri permittatis, vel ſolvatis, aut ſcribatis, vel in ſolutionum compotis* ALLOCETIS.]

Præſertim vero *Allocari* dicebantur *libertates Eccleſiarum*, cum Juſtitiarii itinerantes, aut alii à Principe ad id ſelecti, inſtrumenta & chartas, in quibus eæ continebantur, evolvebant, vel de iis *inqueſtas* faciebant. Ejuſmodi ſunt *allocationes* in Itinere Camerarii Scotici cap. 39. §. 42. ubi de *allocationibus factis per Præpoſitum burgi.* Harum formula exſtat apud Willelmum Thorn. c. 3. *Anno ſupradicto ſederunt domini Hervicus de Stontone, & ſocii ſui Juſtitiarii itinerantes in Comitatu Cantiæ, coram quibus* ALLOCATA *eſt ſupraſcripta libertas*, (Eccleſiæ S. Auguſtini Cantuar.) *pro qua Abbas ſubmonitus fuit ad reſpondendum eis, quo waranto clamat habere* Soke & Sake, Grithbretch, *in terra & in aqua in maneriis ſuis, &c.* Infra: *Et quod omnes illæ libertates alias in ultimo itinere Joannis Berewik, & ſociorum ſuorum Juſtitiariorum itinerantium in Comitatu iſto* ALLOCATÆ *fuerunt, &c.* Adde pag. 1962. *Allouances*, Angli iſtius generis *allocationes* vocant. Charta Edw. III. Reg. apud eumdem Thorn. pag. 2077. *Si vous trueſſez par choſe de record, come par* ALLOUANCE, *ou en autre manere, que les predeceſſours ledit Abbé ont eſté payez deſdits dis livres du manoir avant dit, &c.* Vide Stanfordium lib. 2. de Placitis Coronæ cap. 45.

ALLOCABILIS, Qui allocari poteſt. Fleta lib. 1. cap. 2. §. 138.

ESSONIUM ALLOCABILE, quod admitti & recipi poteſt: excuſatio, quæ recipi poteſt, in primis Statutis Roberti I. Regis Scotiæ cap. 26.

Porro vocem *Allocare*, à Gallica *Alloüer*, plerique deducunt: ſed unde vox *Alloüer* efficta ſit, non plane conſtat: nam vix crediderim idem ſonare, quod *locum dare*, uti quidam cenſent: quippe noſtris locus, *Lieu*, dicitur, non *Lou.* An igitur à voce *Loüer*, id eſt, *Locare*, aut *elocare*? ut qui *allocant aliquid*, idem agant, quod qui ædes locationi addicunt, cujus uſum inquilino permittunt? an vero à *Laudare*, ſeu *Allaudare*, (nam & hoc vocabulo uſus eſt Plautus,) quod idem eſt quod probare? Certe conſtat, nos etiamnum *Loüer*, & *agréer*, uſurpare, pro *admittere.* Sed & *allocare*, pro *locare* uſurpat Thwroczius in Calomano Rege Hungar. cap. 62. *Allocans pecunia maxima exercitum copioſum.* Ita MS. Codicem præferre monet Editor. Conſuetud. Normann. art. 67. *Le Seigneur peut ſaiſir pour ſa vente les beſtes paſturantes ſur ſon fonds, encore qu'elles n'appartiennent à ſon vaſſal, ains à ceux, qui tiennemt l'heritage à loüage, ou qui ont* ALLOÜE' *leſdites beſtes.* Ubi *alloüer* eſt locare, conducere. Itali *Allogare*, pro *dar luogo* dicunt, vel pro *dare in affito*, locare, ut pluribus docent Albertus Acharizius, Jacobus Pergaminus, & Cruſcani. Denique ab *allaudare*, deducta forte vox, *Aloſer*, apud Poëtas noſtrates, pro laudare. Le Luſidaire:

Moult fu courtois & Aloſés.

Le Roman *de Garin*:

Et vos Guillaume de Monclin l'Aloſé.

Occurrit paſſim apud hunc Scriptorem. Guillelmus *Guiart* :

Mult le deuſt bien Aloſer.

Le Doctrinal :

Vous ne devés mie par meſdire avanchier ,
Ne pour vous Aloser *autrui deſavanchier.*

¶ 2. ALLOCARE, Collocare, ponere in loco. Formula exorciſmi apud Baluzium tom. 2. Capitul. Reg. col. 663. *Te adjuro, ut non te altum levare, nec longe volare, ſed quam plus cito poteſt, ad arborem venire, ibi te* Allocas *cum omni tua genera vel cum ſocia tua.*

ALLOCATUS, Alloquatus, Procurator, qui pro alio agit, ſpondet, qui ad id *locatus*, vel *allocatus* eſt, ut vicarii vicem agat. Concilium Andegavenſe an. 1269. can. 1. *Quidam domini temporales & eorum* Allocati, *inhibent ſeu inhiberi faciunt ſubditis ſuis, &c.* Libertates Salvæ-Terræ in Diœceſi Rutenenſi ann. 1284. *Alienigenæ .... quæ dictum defenſum ignoraverint, pœnæ non ſubjaceant; ſed alias ad noſtri* Allocati *arbitrium puniantur.* Charta anni 1290. in Regeſto Comitum Inculiſmenſium in Camera Comput. Pariſ. *Quem ſic condemnatum per eoſdem Abbatem & Conventum, ſeu* Alloquatos *eorum, dictus Comes, vel Alloquatus ſuus, debet recipere ad requiſitionem eorum, &c.* Alia Iſabellæ Dominæ Credonii an. 1265. in eodem Regeſto : *Et s'il avenoit, que le Comte ou ſes gens ne feiſſent tort ou force éſdites choſes, é ge l'euſſe requis, ou fet requerre lui ou ſes* Aloez, *& il me fu defaillans d'amenter le forfet, &c.* Adde Concilium Salmurienſe an. 1253. can. 8. 24. Langienſe an. 1278. can. 2. Littletonem ſect. 514. & Chartas aliquot apud Auguſtinum *du Pas* in Stemmatibus Armoricis part. 1. pag. 251. & in Stemmate Acignianenſi pag. 591. &c.

¶ ALLODARII, ut mox *Allodiales.* Chartul. Gemetic. to. 1. pag. 275. *Præbet Willelmus meo permiſſu Apoſtolorum Principi.. . 6. acras terræ, atque 6. homines liberos, qui vocantur* Allodarii. Vide *Alodis.*

¶ ALLODARUM, Fundus, Prædium. Chartul. Gemetic. to. 1. pag. 268. *Do etiam ſalinas quatuor ad Hunoſlet, & comparationem vini in Brochuilla ... & in vado Fulmerii unum* Allodarum. Vide *Alodis.*

¶ ALLODIALES, Nobiles, ſcilicet ii qui Allodia tenebant, id eſt, prædia ab omni præſtatione & ſervitio reali & perſonali libera. Ex Archivo Cameræ Comput. Dalphin. Regeſto *Probus*, fol. 12. *Anno Domini 1262. menſe Febr. venerunt apud Vorapium Inquiſitores ex parte Domini G. Dalphini, & fecerunt venire coram ſe univerſitatem ... Interrogati ſi homines ipſius loci ſunt taylliatiles, Reſponderunt, quod ſic, exceptis* Allodialibus *vel Nobilibus, ſeu aliis quibus data eſt inde libertas.* Vide *Alodis.*

¶ ALLODIALIA Bona, id eſt, ab omni præſtatione libera, apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 226. Vide *Alodis.*

¶ ALLODIALITER, Sine præſtatione, *En franc aleu.* Vetus Charta ex Tabulario S. Stephani de Vallibus an. 1235. *Conceſſit ut quicumque de poſſeſſione ſua Eccleſiæ dare voluerit, licenter faceret, & fratres* Allodialiter *poſſiderent.* Alium locum vide poſt vocem *Vicarius* in *Vicaria*, Exactio.

¶ ALLODIARII, Ab omni præſtatione liberi. Charta Monaſterii Caſſaniæ in Breſſia an. 1246. *Siquidem Inſularum, quæ ſunt juxta fluvium d'Ens* (Ains) *utantur homines dominorum de Caſtellione tam* Allodiarii, *quam alii ſine aliqua contradictione, ſicut retroactis temporibus fuit obſervatum.* Litteræ Officialis Atrebat. in Chartulario Montis S. Eligii p. 146. *Venditio præmiſſorum facta fuit bene, rite & per legem per* Allodiarios *S. Petri de Eſtrées, qui præmiſſa omnia habent & conſueverunt judicare... qui Allodiarii dixerunt per judicium ſuum, &c.* Hoc in poſteriori exemplo *Allodiarii* non tam videntur ab omni onere liberi, quam qui prædia tenent beneficiaria, Gallice, *Homme de fief.* Vide *Alodis.*

¶ ALLODINUM Sex Mansorum, Id eſt, fundus ſeu prædium continens ſex familias, apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. pag. 428.

ALLODIUM, pro *Laudamento*, ſeu *Laudimio*, Gallis, *Lots & ventes.* Charta Friderici Imp. an. 1157. in Bibl. Sebuſiana cent. 5. cap. 81. *Ut nulla perſona magna aut parva ... à præfatis fratribus, ſervis & colonis eorum pedagium, exactionem, leydam, aut aliquid ſimile petere, vel levare, aut de acquiſitis* Allodium *accipere præſumat : ſed liberi & immunes vendant, acquirant, tranſeant, &c.* Metellus in Quirinalibus pag. 92. *Mortuus occultatur, ut Allodium capiatur, quod ſingulis promiſerat Principibus tribui.* Vide *Alodis.*

¶ ALLODUS, pro *Alodis*, infra in voce *Faliones.*

¶ ALLOFILUS. Vide *Allophylus.*

¶ ALLOGIAMENTUM, Hoſpitium, Gall. *Logement.* Apud Rymer. to. 13. pag. 303. *Et denique omnibus ſtipendiariis noſtris liberum tranſitum &* Allogiamentum *cum victualibus honeſto precio, quotiens ex parte noſtra requiſiti fuerint, &c.*

ALLOGUS. Papias : *Allogus, nota, quæ in libris adhibetur ad mendas.* [Gloſſ. Sangerman. & Bituric. MSS. habent *Alogus*, & Grammatica Iſid. *Alogum.*]

¶ ALLONGARE, vox Italica, Augere, producere, Gall. *Allonger.* Memoriale Poteſtatum Regienſium ad an. 1283. apud Murat. tom. 8. col. 1154. *Murata & Allongata, & completa fuit Eccleſia ſancti Blaſii.*

¶ ALLOPHYLUS, Alienigena. Vox Græca ab ἄλλος alius, & φῦλον, Gens. A Sulpitio Severo paſſim uſurpatur pro Philiſtæis, pro quibus etiam Septuaginta Interpretes vertere ſolent, ἀλλόφυλοι. Hinc S. Orientius in Commonitorio lib. 1. Collect. novæ Edm. Marten. pag. 11.

Illum mirifico famoſum robore Samſon
Forma decem ſævis tradidit Allophylis.

Acta SS. Bened. ſæc. 4. part. 1. pag. 404. in Tranſlat. S. Sebaſtiani : *Verum longe aliter his quibus ſincera in Deo fides & promtiſſimus erat, tametſi minus doctus, & ideo male illuſus famulatur, quam* Allophylis *rite contigiſſe perpenditur. Alloſilus*, Attoni de obſidione Lutetiæ à Normannis apud Ducheſnium pag. 48. Scriptor. Hiſt. Norman. col. 2.

En iterum miſero gemitu loquor aſſore ſævos
Alloſilos, terram vaſtant, populoſque trucidant.

Occurrit iterum ibid. pag. 44. col. 2.

ALLOPITIUM, pro *Alopecia*, ex Græc. ἀλωπεκία, Defluvium capillorum. Liber Mirabilis, ſeu Tabularium Abbat. Conchenſis in Ruthenis, ch. 59. *Perculſa divinitus multa febre & Allopitio, &c.*

¶ ALLOQUARE, pro *Allocare* 1. Expenſum comprobare, ratum habere, Gall. *Allouer, paſſer en compte.* Charta an. 1347. Hiſtor. Dalphin. to. 1. pag. 66. *Mandamus per Auditores computorum Dalphinalium in dictorum ſolventium computis ſine difficultate qualibet* Alloquari. Ibidem p. 67. *Quas faciemus in ſuo primo computo Alloquari.* Haud ſatis ſcio qua notione apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Feudorum uſu p. cxciv. in Computo an. 1202. *Pro pontibus, Alloq'ndis & pro equitibus Huelini* xxiiii. *ſ.* Forte legendum eſt pro *pontibus alloquandis* ſublata virgula.

ALLOQUI, Impugnare, impetere, contradicere, in Wichbildo Magdeb. art. 4. §. 1. art. 61. §. 1. 2. art. 69. 82. &c.

ALLOQUUTIO, Contradictio, Ibid. art. 4. §. 1.

¶ ALLORIUM, *Ambulacrum*, Gall. *Allée*: Cenſualis Codex Calomontis: *Item tenet dictam archeriam ſitam juxta dictam domum... una cum* Allorio *ſubtus dictam domum ſub ſervitio 2. den. Viennenſium.* Vide *Alatoria.*

¶ ALLOTA, Suber, arbor à Gallis dicta *Liege*. Onomaſt. ad calcem. tomi 2. SS. Junii.

¶ ALLOTUS, Impenſus, à veteri Gallico, *Alloüé.* Inventar. Eccleſiæ Noviom. an. 1419. *Item tres albæ paratæ, quarum altera fuit Allota ad reparationem aliarum.*

ALLOVERIUM, Marſupium, Gallis olim noſtris, *Aloiere.* Fleta lib. 2. cap. 82. §. 2. *Trituratores ac ventrices nequicquam bladi furentur in ſuis ſotularibus, cirotecis,* Alloveriis, *burſis, ſeu pantoneriis, vel ſacculis.* Le Roman *du Dit du Chevalier* MS.

Riche cheinture, & Aloiere,
Que chaſcun appellent Gibeciere.

¶ ALLOX. Vide *Allux.*

¶ ALLUBERE, Annuere, ratum habere. Teſtamentum Giraldi Matiſconenſis an. 888. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 53. *Indagantes cum conſultu totorum quo* Allubuimus, *peregimus, ceſſimus, fecimus, & factum rata ſtabilitate firmavimus.*

¶ ALLUBIO, pro *Alluvio.* Gloſſ. Lat. Gr. *Allubio.* προσθήκη ποταμοῦ.

¶ ALLUCINARIA, *Rana ſompniaria.* Papias in MS. Bituricenſi.

¶ ALLUCITÆ, *Sompniatores*, in eodem MS. Bituric. ab *Allucinari.*

ALLUGO. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Allugo*, ꝼẏne. *Alluginoſus* ꝼẏniȝ, id eſt, mucidus, ubi *Uligo*, & *Uliginoſus*, reſtituit Somnerus.

¶ ALLUS apud Feſtum legitur, ſed teſtatur Scaliger in antiquis libris eſſe *Allex*, ut mox legit Cangius noſter in voce *Allux*. Gloſſ. apud Grævium ad Gloſſ. Iſid. *Hallus*, ποδὸς μέγας δάκτυλος, Pollex pedis.

¶ ALLUTES, Allutia, *Loca cœnoſa* in Gloſſis Iſid. & Excerptis Pith. Melius ſupra *Ablutes*: quod vide.

¶ ALLUVIOSUS, Alluvionibus frequens. Albertinus Muſſatus de Geſtis Henrici VII. Cæſaris lib. 3. apud Murat. tom. 10. col. 379. *Anni hujus hyems pluvioſa crebris imbribus nivibuſque affluens, ver* Alluviosus, *æſtas arida, grandinoſa.*

¶ ALLUVIUS, *Ager eſt, quem paulatim fluvius in agrum reddit.* Iſid. Orig. lib. 15. cap. 13.

ALLUX. Gloſſ. Iſid. *Allex, pollex in pede.* Feſtus: *Allex, pollex, ſcandens proximum digitum: quod velut inſiliiſſe in alium videatur.* Ita quidem veteres: at poſteriores *Allux* dixerunt. Ebrard. Bethunienſis in Græciſmo:

Eſt manuum pollex, ſed dicatur pedum Allux.

Onomaſticum: *Hallux*, ἀντίχειρ. S. Althelmus lib. 1. de Virg. cap. 42. *Dum linis olei liquore delibutis digitorum articulos & palmarum pollices obvolverent, ſimulque pedum* Alloces *truciter adnecterent.* Aſcriptum in MS. *Alloces* eſſe digitos in pedibus craſſiores. [Vox ducta videtur ab ἅλλομαι, Salio, ac proinde ſcribenda cum aſpiratione.]

ALMAFIL. Charta Rudeſindi Epiſcopi Dumienſis æræ 930. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 5. *Calices argenteos exaratos tres, ex quibus unum Franciſcum, & eorum pateris, & quatuor auratos ſub minore, quintum de* Almafil, *cum ſua patena.* [Apud Joſ. de *Aguirre* tom. 3. Concil. Hiſpan. pag. 180. col. 2. pro *ſub minore*, melius legitur *ſubminores.* Ad vocem *Almafil* quod attinet, an materia ſit & quæ, an nomen urbis, ubi fabricatus ſit calix de quo agitur, an fabricationis modus, dicat qui poteſt.]

¶ ALMAGESTE, Ars magna. Effecerunt vocem hanc Alchymiſtæ ex articulo Arabico *al*, & Græco μεγίστη, cui junctum ſubintelligebant πραγματεία. Librum ſcripſit Ptolomæus cui titulus *Almageſte.* Scaliger ad Virgilii Culicem: *Arabes addito ſuo Al pleraque Græca ad morem ſuum interpolarunt, ut liber Ptolomæi eſt Almageſte.* Pancirol. tit. VII. de recens inventis: *Almegiſtus Ptolomæus, idem quod hîc Megiſtus, vel maximus Ptolomæus.*

ALMANACH, Ephemeris, ſeu Kalendarium. Id nominis ab Arabibus impoſitum cenſet Scaliger, ad Manilium & ad Propertium; conflatum autem ex *al*, articulo Arabico, & μὴν, dictione Græca *menſem* denotante.

Alii ab Ægyptiis longè ante Arabas celeberrimis olim Aſtrologis profectum vocabulum cenſent, cùm conſtet ex Porphyrio appellationem *Almenach*, & deſcriptionem *Almenachicam* (ἀλμεναχικά) ipſius etiam ætate paſſim uſitatam fuiſſe apud Ægyptios, ex ipſius verbis, quæ citantur ab Euſebio lib. 3. de Præp. Evangel. cap. 4. Ita ut ſic appellarint prædictiones rerum maxime contingentium ex ordine ſerieque menſium diſpoſitas atque deſcriptas. Vide Olaum Wormium in Faſtis Danicis lib. 1. cap. 2. [Et Salmaſium Præfat. ad Plinium.]

¶ ALMANDINA, pro *Alamandina*, Gemmæ ſpecies. Teſtamentum Everardi Comitis apud Miræum to. 1. pag. 21. edit. 1723. *Volumus ut habeat... de paramento capellæ noſtræ buſteam cryſtallinam cum reliquiis, phylacterium de Almandinis & cryſtallo.* Vide *Alamandina.*

¶ ALMANUS, pro *Alemannus*, Germanus, in Compendio jurium & conſuetud. Univerſit. Pariſ. per Rob. *Goulet* fol. 5. verſo.

ALMARIA, Almarium, pro *Armarium*; Gall. *Armoire. Armaire*, in Conſuetud. Normanniæ. Chronicon Moguntinum: *Purpuram optimam de Almaria tollens, ſibi fecit veſtes.* Gervaſius Dorobern. in Ricard. I. *Omnia etiam Eccleſiæ Almaria confregit, cartas & privilegia quædam igne cremavit.* Tabularium Foſſatenſe fol. 123. *De conſilio Abbatis vel Theſaurarii, quem ex nunc ibi inſtituimus... qui theſaurum &* Almarium *cum ejus pertinentiis, videlicet libris Eccleſiæ cuſtodiat.* Vide *Armarium.* [Miracula S. Berthæ Abbatiſſæ Blangiacen. to. 2. Julii pag. 60. D. *Audito verò quòd in* Almario *vas vino vacuum eſſet, illuc properavit; vaſque priùs vacuum, vino plenum reperit.*]

¶ ALMATRACIUM, Culcita lanea, Gall. *Matelas.* Teſtamentum Maſcaronæ Comitis Ruthenenſis ann. 1291. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 551. *Donamus ut ſupra hoſpitalibus pauperum de Paſſu & de Altobraco de Ruthena cuilibet ſemel duos lectos completos* Almatraciis, *pulvinaribus, & fleciatis, & linteaminibus, in quibus pauperes dictorum hoſpitalium jaceant & requieſcant.* Hæc vox uti & ſequens derivari videtur ex *matta*, Gall. *Natte*, cui adjectum ſit *al* Arabicum, ut non raro contingit.

¶ ALMATRACUM, Eadem notione. de B. Guillelmo Toloſano, to. 4. Maii. pag. 199. B. *Lectum humilem tenebat, & ſic nobiles veſtes fugiebat, ſicque mollem lectum reſpuebat. Nam pro culcitra* Almatracum *durum habebat, & pro linteaminibus lodices groſſas.* Hoc in loco per *Almatracum* intelligenda

eſt culcita durior ex ſtramine vel alia materia viliori confecta.

ALMETES. Vide *Almities.*

¶ ALMIACUM, pro *Almutia*, Gall. *Aumuſſe.* De B. Staniſlao Polono Canonico to. 1. Maii p. 779. E. *Hi Canonici veſte alba & rochetto &* ALMIACO *coloris violacei in Eccleſia utuntur cum bireto clericali.*

¶ ALMICANTARATH. Vide *Almucantarath.*

¶ ALMIFICIUS, pro *Almificus*, de quo mox. Vita B. Giraldi de Salis circa finem XIII. ſæc. exarata, apud Martenium tom. 6. Collect. Ampliſſ. col. 1002. *Regulam Præceptoris Almificii B. Benedicti admonuit ſuſcipere.*

¶ ALMIFICUS, Glorioſus, ſanctitate celebris. Urbani V. Decretum in gratiam Monaſterii Caſſinenſis an. 1369. *Juxta inſtitutionem Almifici Patris* (Benedicti). Lobinel. to. 3. Hiſt. Pariſ. in Gloſſario: *Almificus confeſſor B. Ludovicus.* Hoc honoris epithetum non ſemel tribuitur illuſtrioribus viris, & maxime Præſulibus. Vide Murat. tom. 3. pag. 194. col. 1. & alibi. Item etiam Urbibus. *Almifica Maſſilienſis* in Charta an. 1046. ex Archivo Monaſterii S. Victoris ejuſdem urbis.

¶ ALMIGER, Simili notione. Anaſtaſius in Vitis Paparum apud Murator. tom. 3. pag. 270. col. 1. *Ut aperto judicio Deus oſtenderet tanti* ALMIGERI *viri meritis ac precibus ſe velle propitiari populis, &c.*

ALMILUCERNA, in Breviloquo dicitur *locus amœnus, qui frequenter illuſtratur.*

¶ ALMIRAGIUS, pro *Admirallus*, Gall. *Amiral.* Vide in *Amir.*

¶ ALMIRALLUS, Eadem notione, apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1660. in Inſtrum. anni circiter 1401.

¶ ALMISSEMUS, pro *Almiſſimus*, ſuperlativum fictum ab *almus.* Inſcriptio tabulæ altaris Monaſterii Hamenſis à Mabillonio relata tom. 1. Annal. Bened. pag. 697. *Maria Almiſſema* (id eſt ſanctiſſima) *cum ipſ. vivant & exultent in æterna ſæcola.*

1. ALMITAS, Sanctitas. Vita S. Adhalardi: *Duces progenie; ſed ditior Almitate.* Ermenricus in Vita S. Soli cap. 10. *Hæc idcirco tibi ſic expoſui, ut certior ſis de Almitate hujus emeriti viri.* Eſt etiam titulus compellatorius apud Marculfum lib. 1. form. 6. Deſiderium Epiſcop. Cadurcenſem in Epiſt. 1. 13. 15. &c. Joannem VIII. PP. Epiſt. 66. & alibi non ſemel, Sigefridum Moguntinum Epiſc. 5. Bedam in Vita S. Cuthberti Epiſc. n. 2. in Vita S. Guthburgæ in Procem. in Geſtis Innocentii III. PP. pag. 70. &c.

☞ Ita honoris cauſa Sigericum Archiepiſcopum appellat Ælfricus in variis præfationibus operum quæ ad ipſum dirigit. Apud Hunfredum Wanleïum de Antiq. Litteratura Septentr. pag. 153. *Precor modò obnixe Almitatem tuam, mitiſſime Pater Sigerice.* Pag. 156. *Fateor Almitati tuæ, Domine venerabilis.* Utitur ibidem paſſim Ælfricus titulis *Sanctitatis, Dignitatis, Benignitatis*, &c. Hincque patet pro *Sanctitate*, *Almitatem* non fuiſſe ſemper uſurpatam. Illud inde magis patet quod etiam Regibus datus ſit hic honoris titulus. Vita S. Mathildis juſſu Henrici Regis ſcripta in Prologo Act. SS. Maii to. 2. pag. 158. E. *Gratias agimus veſtræ Almitati vobis placuiſſe hoc opus.* Reges hac uſi ſunt voce cum Optimatibus regni tum eccleſiaſticis tum ſæcularibus, uti videre eſt in Præcepto Karoli Magni pro quodam Joanne, qui Sarracenos debellaverat, apud Baluz. to. 2. Capitularium Regum Franc. col. 1400. *Notum ſit omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, &c. Igitur cognoſcat* ALMITAS *veſtra, qualiter Johanne ad nos veniente & oſtendit nobis epiſtolam, &c.*

¶ 2. ALMITAS, Paterna bonitas, ut videtur, benignitas charitaſve. Epiſtola ad S. Hildegardem Abbatiſſam de S. Roberto: *Omnes in commune petimus pietatis veſtræ Almitatem.* Hericus in Prologo ad Vitam metricam S. Germani Autiſſiod.

Non hæc ob meriti beatitatem
Germani peto; ſed per Almitatem.

ALMITIES, ὡραιότης, *Pulcritudo*, in Gloſſis Græc. Lat. Hinc emendandum Gloſſ. Lat. Gr. *Almetes*, κάλλος ἀνάτροφῆς, legendum enim, *Almities*, κάλλος, ἀνατροφή. Vide Feſtum, & ibi Scaligerum.

☞ Perperam, ut arbitror, emendatur *Almetes*, cùm vocabulum hoc rarius non legatur in veteribus Gloſſis, quàm *Almities.* Deinde ipſa vox *Almities* ab alendo ducta melius per κάλλος ἀνάτροφῆς, id eſt, Pulchritudo alimenti, ſeu pulchritudo ex alimentis ſalubribus nata, quàm per κάλλος, ἀνατροφή, hoc eſt, diviſo ſenſu, *Pulchritudo, Educatio.* Soſipater Chariſius vocem *Almities* vertit εὐπρέπεια, Eximius decor, Reuchlinus autem in Breviloquo ait, vocibus *Almitas, Almitudo, Almities*, ab *Almus* ductis ſignificari *ſanctitatem.* Addam legi *Almitus* in veteribus Gloſſis pro *Almitas.* Vulcanius quidem Meurſius & alii poſt ipſos habent *Almitas*: verum cum *Almitus* declinari potuerit ut *ſervitus*, nullam video mutationis neceſſitatem.

¶ ALMITUS. Vide *Almities.*

ALMOCABEL, Magiſtratus neſcio quis Saracenicus apud Mauros Hiſpanos. Charta Alphonſi VIII. Regis Caſtellæ æræ 1119. apud Anton. de *Yepez* tom. 7. *Et veſtras tendas nullus Alvacil, neque Almuſerificus, neque Almoçabel violenter intret, &c.*

ALMOCADENUS, Capitaneus peditum, Hiſpanis. Vide Leges Alfonſinas part. 2. tit. 22. lege 5. [& ſuprà *Adalides.*]

¶ ALMOGAVARES. Vide *Almugavari.*

ALMOMOR, Menſa Synagogæ Judaïcæ. Joann. Matth. Tiberinus in Actis S. Simonis à Judæis necati n. 9. *Cadaver ſuper* ALMOMOR *extenderunt: eſt enim Almomor menſa quædam ante altare, ubi Pſalmos, Antiphonas, Hymnoſque decantant.*

¶ ALMONARIA, ALMONARIUM, ALMONERIA. Vide *Eleemoſynaria* 6. poſt *Eleemoſyna* 3.

¶ ALMONARIUS, Eleemoſynarius: quod vide.

ALMONETA, Auctio, Hiſpanis *Almoneda*, noſtris *Encan.* Occurrit non ſemel in Foris & Obſervantiis Regni Arag. lib. 4. tit. de Emptione, &c. §. 7. & alibi.

ALMOQUEIRE. Charta Henrici Comitis Portugalliæ, to. 3. Monarch. Luſitan. pag. 282. *Almoqueire faciant mihi ſervitium manno, & inter vos non ſit ulla manana.*

¶ ALMORAVIDES, Vide *Amoraviſii.*

¶ ALMORIA, pro *Almaria*, de quo ſuprà, Gall. *Armoire*, apud Rymerum tom. 6. pag. 173. *Pro reparatione & emendatione ciſtarum ac factura novarum Almoriarum, pro rotulis... inibi cuſtodiendis.*

¶ ALMOXARIFUS, ALMOXARIPHUS, & ALMUSERIFUS, Portorii præfectus, exactor, portitor, Gall. *Douanier, peager*, Hiſpanis *Almoxarife.* Rodericus Santius Hiſtor. Hiſpan. part. 3. cap. 17. pag. 212. *Rurſus quemdam ditiſſimum Judæum appellatum Samuelem Levi, ſibi dilectum* ALMOXARIFUM *& Theſaurarium gladio feriri juſſit.* Charta Alfonſi VIII. Regis Caſtellæ apud Antonium *de Yepez* in Chron. Benedictino tom. 7. *Et veſtras tendas nullus Alvacil, neque Almuſerifus, neque Almoçabel violenter intret.*

¶ ALMUCABALA, Algebra, Liber de rebus occultis. Lazarus Schonerus cap. 1. Algeb. *Inſignis quidam Mathematicus fuiſſe fertur qui ſuam Algebram Syriaca lingua perſcriptam ad Alexandrum Magnum miſerit, eamque nominaverit* ALMUCABALAM, *hoc eſt Librum de rebus occultis, cujus doctrinam Algebram alii dicere maluerunt.* Pſeudo-Ovid. lib. 1. de Vetula.

Quo divinantur numeri plerique per unum
Ignoti notum, ſicut ludunt apud Indos
Ludum dicentes Algebræ, Almugrabalæque.

Ubi legendum *Almucabalæque.*

Cæterum *Almucabala* oritur ab articulo Arabico *al*, & *mucabala*, quod à קב Accepit, audivit: à quo etiam & *Cabala*, occultior quædam doctrina. Vide *Cabala.*

¶ ALMUCANTARATH, & ALMICANTARATH. Vox Aſtronomica, ubi de Sphæra. Circuli ſunt horizonti paralleli, quos per omnes cujuſcumque Meridiani gradus ire cogitamus. *Almucantarati* omnes circa eoſdem vertuntur polos, Zenith, ſcilicet & Nadir. De his plura vide apud Joannem de Sacroboſco de ſphæra, & alios ſcriptores Aſtronomicos. Vox eſt plane Arabica ab *Almocantarath*, ut loquitur D. *Herbelot.*

ALMUCIUM, ALMUCIA, AUMUCIA, Amiculum, ſeu amictus, quo Canonici caput humeroſque tegebant. Jo. de Janua in v. *Flamen*: *Quicunque erat Sacerdos, in ſignum Sacerdotii deferebat Almucium.* Gloſſ. Latin. Gall. *Apex, Aumuce.* In Statutis Maſſilienſibus MSS. *Capucium & Almutia*, idem ſunt. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 66. *Nec cucullas, id eſt, capparones, vel pileos, id eſt, Almutias habere debent.* Radevicus lib. 2. de Geſtis Friderici Imp. cap. 67. *Cum pellibus nigro pallio coopertis, & nigro Almutio.* Wil. Thorn. in Chron. an. 1330. *Quæſivit Epiſcopus in quali habitu eſſet: reſponſum eſt, quod in tunica de burneto, & Almucia ſine cuculla.* Cuculla caput, reliqua almucia humeri tegebantur. Statuta Eccleſiæ Viennenſis apud Joan. *Le Lievre* cap. 26. de Canonicis: *A feſto S. Martini uſque ad Paſcha portabunt capas nigras ſupra pellicium, & à Paſcha uſque ad feſtum omnium SS. portabunt ſuperpellicium ſine capa, & in capite capellum de griſo, quem vulgariter* ALMUCIAM *vocant*, [Charta Ferrici de Cluniaco Tornacenſis Epiſcopi pro Capitulo Canonicorum in Middelburgo apud Miræum Diplom. Belgic. to. 2. p. 1342. ed. 1723. *Item deferent hi ſex Canonici Almucia griſea per Canonicos Eccleſiarum noſtræ diœceſis deferri ſolita.*] Statuta Eccleſiæ Noviomenſis apud Vaſſorium: *Intrantes Chorum dictæ Eccleſiæ Canonici .... ſi per majus oſtium intraverint, depoſita* ALMUCIA, *cum reverentia caput inclinare debent verſus altare.* Vide Chronicon Montis-Sereni pag. 153. Monaſtic. Angl. tom. 2. pag. 464. Concil. Senon. ann. 1346. can. 2. tom. 2. Spicil. pag. 132. 133. Chron. Windeſ. lib. 1. cap. 42. lib. 2. cap. 16. Molanum lib. 3. de Canon. cap. 5. & 8. Haeftenum lib. 5. tract. 3. diſq. 4. Sanſovinum & Stringam in Venetia lib. 1. cap. 155. &c.

Fuit etiam Almucia, Monachorum propria. Clemens V. PP. in Concilio Viennenſi ſtatuit, *ut Almutiis de panno nigro, vel pellibus, caputiorum loco, uterentur.* Vide Clementin. *Ne in agro domin.* & Regulam S. Benedicti cap. 55. [Hiſtoria Beccenſis MS. pag. 7. *Hiberno tempore caputium, ut aiunt, conſuetum pellicatum, Chaperon de coutume, capiti operiendo adhibebant. At ſacerdotibus mos erat deferendi* ALMUTIUM *nigri coloris, latum quatuor circiter digitos; more ſtolæ è collo pendentis cingulo tenus: ut hoc levi indicio de grege Monachorum ſe eſſe profiterentur.* Quod quidem in celebri Abbatia S. Bertini Sithienſis & aliis Monaſteriis Belgiæ etiamnum defertur, pari forma & longitudine: at in Vedaſtino ſex pollicibus latum eſt, ex pellibus nigris, & è collo fere pendet ad pedes.]

Fuit & virorum laïcorum. Statuta MSS. urbis Maſſilienſis an. 1293. *Ordinamus, quòd nullus ſartor accipiat de veſtimentis hominum maſculorum ultra taxationes infraſcriptas, videlicet de Huca cum caputio, vel Almuſſa cum pennis 2. ſol. & ſine penna 18. den. Item de Huca cum ſendata & caputio vel Amuſſa 2. ſol. & 6. den. &c.* Chron. Flandr. cap. 105. *Or iſſirent-ils de Paris, & encontra le Roy l'Empereur ſon oncle aſſez prés de la Chapelle, entre S. Denys & Paris. A leur aſſemblée l'Empereur oſta l'*AUMUSSE *& chaperon tout jus: & le Roy oſta ſon chapel tant ſeulement.* Comput. Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regii an. 1351. cap. *des pennes. Pour 24. dos de gris à fourrer Aumuces pour le Roy 36. ſols.* Cap. *de l'orfevrerie: 99. groſſes perles rondes baillées à Guillaume de Vaudeſchar pour mettre en l'Aumuce, qui ſoutint la Couronne du Roy à la feſte de l'Eſtoille.* Ita coronam ſupra almuciam Rex deferebat. Ceremoniale Romanum lib. 1. ſect. 5. *Ubi Imperator ſedens, depoſita Almucia, primo induit ſandalia, &c.* Sed & ipſæ feminæ almucias geſtarunt. In Computo ejuſdem Stephani an. 1350. *Pour fourrer unes braceroles, & une Aumuce pour ladite Madame Yſabel.*

ALMUCELLA, Parvula almucia. Teſtamentum Ranimiri Regis Aragon, æræ 1099. apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 2. cap. 38. *Et meos veſtitos, & acitaras & collectras, & Almucellas, & ſervitium de mea menſa, &c. Almoçala*, in Charta æræ 1016. apud *Yepez* tom. 5. pag. 444. *Almuçalla grezîſca*, in alia æræ, 1011. tom. 6. pag. 451. Teſtamentum Arnaldi Archiepiſc. Narbonenſis ann. 1149. apud Catellum: *Inſuper laxo illi omnem ſubſtantiam meam, quam ibi habeo, præter tapetia &* ALMUCELLAS, *quæ laxo Eccleſiæ S. Juſti.* Vetus Rotul. an. 1234. *Pro duabus Almucellis ad juvenem Reginam, &c.* Occurrit ibi pluries. Porro *Almuciarum* artifices *Aumuciers* dicebantur Pariſiis, uti ex eorum Statutis, quæ ſervantur in Camera Computorum, diſcere eſt. Vide *Aliphaſis.*

ARMUTIA. Concilium Ravennenſe an. 1314. can. 10. *Capita cooperiant pileo, vel bireto vel Armutia oblonga ad aures.* Ita in Concilio alio Ravennenſi ann. 1317. can. 4.

AMICIA. Monaſticum Anglic. tom. 3. part. 2. pag. 36. *Penulas autem hujus Amiciarum caprinas eſſe volumus, vel agninas, &c.* Adde pag. 99. Jam vero ex præallatis ſatis patet, almucias primitus capita operuiſſe, ita ut à capite pellis pars retro penderet, quæ collum tegeret, pars verò ea, quæ caput operiebat, formæ eſſet quadratæ, & quatuor veluti cornua effingeret: quod potiſſimum licet inſpicere in antiquis picturis Canonicorum, in Regeſto Cameræ Computor. Pariſ. de Feodis Comitatus Claromontenſis in Bellovacis, & apud virum doctiſſimum C. Molinetum de Veſtib. Canonicorum Regularium pag. 97. Atque hinc jam licet haurire, unde ejuſmodi pileorum, quos vulgò *Bonnets quarrez* appellamus, uſus fluxerit, qui non alii ſunt, quàm almuciarum pars, quæ caput tegebat, reſecta cauda, quod quidem pauci, opinor, hactenus

adverterunt: iique tum obtinuere, cum almuciæ vel in brachiis, vel ſupra humeros geſtari cœpere. Atque ii *pilei turritigebellinorum*, id eſt ex pellibus Sabellinis dicuntur Petro Damiano lib. 2. Epiſt. 1. Vide Paſchaſium lib. 4. Diſquiſit. Francic. cap. 15.

Quod ad vocis etymon ſpectat, cenſet Bayfius lib. de Re veſtiaria, ab amiciendo dicta almucia, quaſi *amicula*, quæ, ut auctor eſt Feſtus, & ex eo Iſidorus lib. 19. cap. 25. fuerunt mulierum veſtimenta. Alii, ut Joan. Cognatus in Hiſt. Tornac. lib. 2. à Theotiſco ſeu Flandrico deducunt, *Hotf Mutſe*, hoc eſt capitis pileus, qua appellatione donantur almuciæ in teſtamento Radulfi *Corsbout*, Decani S. Petri Lovanienſis ann. 1380. quo confert *duo almutia* dicta *Bontemutſen*, hoc eſt, pileos ex pellibus confectos. Eidem conſona habet J. *Banck* in Taxam Cancellariæ Romanæ. Almutias ita deſcripſit Petrus Damian. lib. 5. Epiſt. 16. de Clerico nitidulo, uti vocat: *Ita ut caput ejus nunquam niſi gibellinica pellis obtegeret.*

ALMUDACAFI, Officiales civitatum in Hiſpania, quorum officium inter cætera eſt: *panes ponderare & vinum menſurare*, ut eſt in Obſervantiis Regni Aragon. lib. 7. tit. de Moderatione rerum venalium §. 1. Adde lib. 9. tit. de Salva infantion. §. 13. & Foros Aragon. lib. 9. tit. de Prohibita inquiſit. [Eſt autem *Almutacafe* Hiſpanis ille qui dolii modum virga explorat, Gall. *Jaugeur*. Vide *Almutazaphus*.]

¶ ALMUDADA, & Almudata, Menſura agraria quæ tantum terræ quantum *Almud* ſementis capit. Eſt etiamnum Hiſpanis *Almud* menſuræ ſpecies quæ dimidiam tenet *Hanegam*, capientem *minotum* Pariſienſem, vel juxta quoſdam ſex *Celeminas* quæ faciunt ſex modiolos ſeu *Picotinos*. Vide Diction. Hiſpano-Gall. Franciſci Sobrini. In voce *Almud*.

ALMUNDAYNA. Uſatica Regni Majoricar. ann. 1248. MSS. *De omni clamo, ſive neget, ſive dubitet reus, ſive confiteatur, primùm à Curia conſilio proborum hominum ſententia feratur, quæ talis eſt: Per totam iſtam diem pauſate cum veſtro adverſario, vel firmate directum, vel in ſero aſcendatis in* Almudaynam*: ſi non Almudaynam aſcenderit, habetur pro firmato directo, & exibit inde directum.* In Editis apud Joan. Dametum in Hiſtor. Regni Balearici pag. 268. *pro firmamento directi* habetur. Fit mentio *Almundaynæ in civitate Majoricenſi*, & domorum, quæ in ea ſunt, in aliis Chartis apud eundem Dametum pag. 315. & 333. & apud Petrum IV. Regem Aragon. in Chron. lib. 3. cap. 21. & tom. 5. Monarch. Luſitan. pag. 303. Idem videtur, qui Hiſpanis & Aragonenſibus *çalmedina*

☞ Calmedina vero, ut exponit ipſe D. Cangius in v. *Zavalmedina* idem fere eſt, quod Prætor urbanus apud Latinos: malim ego per *Almudaynam* prætorium intelligere, quam ipſum Prætorem; & certe conjecturæ favet loci citati ſeries.

ALMUDE, Modius, medimnum. Fori Leirenæ: Mellitor *det per annum Almude de melle & unam liberam de cera.* Vide tom. 3. Monarch. Luſitan. pag. 282.

ALMUGAVARI, Almogavares, Milites Hiſpani, ob animi generoſitatem celebres: quos quidam ab Avaribus ſeu Hunnis, qui primitus Hiſpanias & Gallias inſederunt; alii, quod ex Arabibus & Sarracenis Hiſpanis genus ducebant, ſic appellatos volunt.

☞ Ab Arabico *Mghabbar*, quod Pulverulentum ſignificat, & articulo *al* dictos *Amogabaros* Villanio Florent. docet Carolus Macer in Hierolexico fratris ſui Dominici, *o* inter *m* & *g* addito euphoniæ cauſa; ſed fere crediderim ego ſic Arabice dictos fuiſſe propter arctiſſimam animorum in omnibus periculis vinctionem & conjunctionem, incredibilemque omnium ad hoſtes ſuperandos conſpirationem: alter quippe modus ſcribendi hujus nominis, ſcilicet *Muhavir* idem eſſe poteſt apud Arabes, quod apud Hebræos *Muhavar*, id eſt, ſocius, comes, adjunctus. Quam vero cognatæ ſint Hebraïca & Arabica linguæ nemo eſt qui neſciat: deinde littera *g* in ore Hiſpanorum eumdem ſonum edit, quem in gutture Hebræorum fortis aſpiratio. Conjecturam confirmat Scaliger cum ait: *Almogaraves, ſunt Milites, quales Martoloſſi.* Haud quidem ſcio unde hauſerit vocem *Martoloſſi*; ſed eam ex Armorica *Martolots* factam eſſe nullus dubito: jam verò *Martolot* vel *Matelot* apud Armoricos, non in nauticis ſolum miniſteriis, ſed in bellis etiam gerendis, ſignificat comitem, ſocium, adjutorem.

Ἀμογάβαροι appellantur apud Pachymerem lib. 11. cap. 13. & Nicephorum Gregoram lib. 7. pag. 153. *Almogavares* in Legibus Alfonſinis parte 2. tit. 22. lege 2. ubi ita dicuntur *Equites*, reſpectu peditum: denique *Armogaires* in veteri Charta Gallica in Camera Comput. Pariſienſi. Joſephus Scaliger lib. 1. Epiſt. pag. 245. *Almogaraves, ſunt milites, quales Martoloſſi.* Sebaſtianus Cobarruvias: Amogavares, *dizen averſe llamado antiguamente con lengage Arabigo, los ſoldados viejos y platicos, que non pudiendo ſeguir los campos, eſtan entretenidos en algun præſidio. El Padre Guadix dize ſignificar el que tra nuevas, que en Arabigo ſe llama Muhavir. Eſtos de ordinario ſtan hablando de las coſas que han viſto, y porque han paſſado en la guerra. Tamarid, Adalides de Corſarios.* De Amogavaris agunt Lucas Tudenſis æræ 1273. Rodericus Tolet. lib. 9. de Reb. Hiſpan. cap. 16. Raimundus Montanerius in Chron. Reg. Aragon. paſſim & Moncada in Hiſt. Catalan. cap. 7. Adde præterea quæ de iis diximus in noſtra Hiſt. Gallo-Bizant. lib. 6. cap. 24. Hos perperam Meurſius, cum *Ampſivariis*, de quibus Notitia Imperii, confundit. Almugavarorum vero cohortes *Almugaveriam* appellat idem Montanerius cap. 170. & alibi non ſemel. [Vide Gloſſar. mediæ Græcitatis.]

☞ Ut Cobarruvias ſupra, ſic Mariana lib. 10. cap. 10. Almogavares *ait veteranos fuiſſe milites, præcipua dexteritate & multis bellis adverſus Mauros exercitos.* De horum animi fortitudine & vivendi ratione, etſi multa in Hiſpanis ſcriptorib. ſupra laudatis, pauca addemus, 1°. ex Chron. S. Ferdinandi Regis Caſtellæ to. 7. Maii pag. 346. 2°. ex Hiſtoria Catalauniæ, &c. Sic in Chronico S. Ferdinandi: *Eodem tempore & obſidione durante,* Almogavares*, qui erant in caſtris Ferdinandi, pro ſua quique virili parte fatigabant Mauros, nunc incurſione aperta vaſtando agros, nunc ex inſidiis rem agentes, ea quæ fieri ſolet in obſidionibus fortuna, &c.* Bernardus *Deſclos* in Hiſtoria Catalauniæ, quam circa 13. ſæculi finem de rebus ſuo tempore geſtis ſcripſit, ac de iis præſertim quas egit Petrus Aragoniæ Rex ab an. 1276. ad 1285.

lib. 2. c. 3. & ſequentibus ſic de *Almugavaribus*: Almugavarum *profeſſio eſt ſemper in armis vivere, extra habitationem communem, in montibus & ſilvis, continuo pugnando cum Mauris, in quorum terras excurrendo ad duas treſve diætas, ſtruunt illis inſidias, indeque revertuntur ad terras Chriſtianorum multa cum præda multiſque captivis, unde illis tota victus ratio. Incredibile dictu eſt quàm laborioſam & aſperam vitam agant, ſæpe biduum triduumve impaſti, aut ſolis campeſtribus herbis ſeſe ſuſtentantes, citra faſtidium aut moleſtiam. Totus eorum veſtitus & apparatus, ſagulum unicum eſt perquam breve, hieme non minus quam æſtate, cum femoralibus coriaceis valde arctis; gladius acutiſſimus & minimè latus, ex corrigia robuſta pendens; haſta ſeu minor lancea; jacula duo cum aſcopera in humeris in qua ferunt biduì triduive cibum, cum fomite & ſilice ad ignem. admodum expediti ad incurrendum recurrendumque ſunt; & omnes fere ex montanis Aragoniæ, Cantabriæ vel Caſtellæ, ac plerique nobiles qui facultatibus ad vitam in urbibus tolerandam deſtituti, ad Maurorum confinia ſe recipiunt, rapto, ut dixi, victuri; quoniam alia iis nec res, nec ſpes eſt; tales nempe quales in Hungaricis bellis identidem nominatos audimus, Haydones vel Huſſaros.*

¶ Amulgaveri, Eadem notione. Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib. 4. apud Murat. to. 10. col. 990. *Martinus de Ollecta cum aliquibus electis militibus in modum cunei vexilla præcedit.* Amulgaveris *& Marinariis qui relicta claſſe convenerant, ab ea parte qua torrens eminentiores ripas fecerat aciei, latera ſervanda commiſſa ſunt.*

¶ ALMUGEA, *Locus planetæ cùm ſuas perſonas gerit, ſeu videt facie ad faciem.* Argolus in Amalthea Laurentii. Vox à Philoſophis Arabibus accepta, qua conjunctionem planetæ cum ſole deſignant.

ALMUNIA, Prædii ruſtici ſpecies apud Hiſpanos. Charta Sanctii Regis Aragonum æræ 1132. apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 3. cap. 9. *Concedo prædicto Cœnobio — illam meam* Almuniam, *vocatam Daymus, quæ afrontat ex una parte cum Torredellas, &c.* Alia Alfonſi VI. Regis æræ 1133. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 6. *In quo loco incipit alia via, per quam deſcendunt uſque in viam publicam ſuper* Almuniam *Regis, &c.* Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 5. tit. de Jure dotium, §. 4. *Tamen ſi Miles vel Infantio habent unam Almuniam vel turrim, cenſetur una hæreditas cum toto hæreditamento adjuncto illi Almuniæ, vel turri.* Adde Colmenarézium in Hiſt. Segobienſi cap. 16. §. 4.

☞ In his tribus exemplis, excepto forte poſtremo, per *Almunia* intelligi poteſt hortus, ut intelligendus eſt dubio procul in ſequentibus. Teſtamentum I. Adephonſi Regis Hiſpaniæ apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 546. C. *Et ut hi qui in eadem Eccleſia ſupraſcripta permanſerint, ſupplementum aliquod victui habere poſſint, offero illis villam unam nomine Hukeka, & unam* Almuniam, *quam nos Latinè vocamus Ortum, qui eſt prope illam Eccleſiam S. Servandi.* Et in Archivo S. Victoris Maſſilienſis armar. Hiſpan. n. 115. *Almunia Regis, quam nos Latinè vocamus Ortum.*

¶ ALMUS, Sanctus. Vita Joachini Servitæ to. 2. Aprilis p. 458. D. *Sin alicui id parum videretur, hic qui Almus erat, pro ſemet ægrotationem delicti purgandi cauſa flagitare, virginemque interdum vehementer orare, &c.*

Almus, Cognomentum Ludovici Imperat. Caroli Magni filii, qui vulgo *Pius* dicitur, in Chronico S. Vincentii de Vulturno pag. 694. Leo Oſtienſis lib. 1. cap. 18. *Ludovicus Imperator, qui cognominatus eſt Almus, vel Sanctus.* Vide Briſſonium in Formulis pag. 50.

ALMUSERIFUS. Charta Alfonſi VIII. Regis Caſtellæ æræ 1213. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti to. 7. *Et veſtras tendas nullus Alvacil, neque Almuſerifus, neque Almoçabel violenter intret, &c.* [Vide *Almoxarifus.*]

¶ ALMUSOSAT, Brodium, id eſt, jus carnium elixarum, noſtris *Brouet.* Locum vide in *Brodium.*

¶ ALMUSSA, Idem quod *Almucia.* Locum vide in *Capa Robert.*

¶ ALMUSSIA, Idem. Vide *Gardacorſium.*

ALMUTAZAPHUS, Magiſtatus apud Aragonenſes, cujus munus eſt intrare domos, in iis res furatas perquirere, ponderare panes, & menſurare vinum &c. Vide Repertorium Michaëlis *del Molino*, in hac voce. [*& Almudacaſi.*]

¶ ALMUTIA, Almutium. Vide *Almucium.*

¶ ALMYRARCHUS, *Maris præfectus.* Laurent. in Amalthea ex Peridonio. Vide *Admirallus* in *Amir.*

¶ ALNA, Ulna, certæ longitudinis virga, qua telas pannoſque metiuntur, Gall. *Aune.* Illius etymon accerſit Hickeſius à Saxonico *Eln*, vel *Elne*: at rectius deduxiſſet à Latino *Ulna.* Menſuræ hujus nomen & uſus non ita recentia, ut norunt qui vetera evolvere Tabularia & Diplomata. Statuta Eduardi Regis Angl. pro Baſtida Valentiæ apud Rymer. to. 2. pag. 262. *Item quicumque tenuerit falſum pondus vel falſam menſuram, vel falſam* Alnam.......*in 60. ſolidis puniatur. Alnæ* longitudo varia pro locorum diverſitate; quare hìc *Alnarum* canonem ad pedem Regium collatum inſerere non erit forſan inutile. Pes Regius eſt 12. pollicum; pollex 12. linearum; linea 12. punctorum.

	Ped.	*Pol.*	*Lin.*
Alna Amſtelodami juxta J. Savary in Diction. Commercii longa eſt. . .	2	0	11
Juxta alios	2	1	2
Alna Anglica.	3	7	8
Alna Antuerp.	2	1	$5\frac{1}{2}$
Alna Baſileenſis. . . .	1	9	0
Alna Bergenſis in Norvegia paulo brevior Amſtelodamenſi, ita ut 10. alnæ Amſtelod. faciant 11. Bergenſes.			
Alna Britanniæ minoris. . .	4	2	11
Alna Bernenſis.	1	9	0
Alna Breſlavienſis. . . .	1	9	0
Alna Burdigalenſis. . . .	3	7	8
Alna Colonienſis. . . .	1	9	0
Alna Copenhaguenſis. . .	1	8	$5\frac{1}{3}$
Alna Dantiſcana. . . .	1	10	$4\frac{1}{2}$
Alna Dronthem. par Bergenſi.			
Alna Flandrenſis. . . .	2	1	$5\frac{1}{2}$
Alna Francofurt. ad Mœnum. .	1	9	0
Alna Genevenſis 17. parte diſcrepat à Pariſienſi.			
Alna Hamburgenſis. . . .	1	9	0
Alna Hallenſis.	1	9	0
Alna Konigſberg. paulo longior Dantiſcana.			
Alna Lipſienſis. . . .	1	9	0
Alna Londonenſis. . . .	3	7	8
Alna Lubecenſis 16. parte brevior Hamburgenſi.			

	Ped.	Pol.	Lin.
Alna Lugdun. paulo brevior Pariſienſi.			
Alna Naumburg.	1	9	0
Alna Nannetenſis.	3	7	8
Alna Nuremberg.	2	0	11
Alna Oſnabrug.	3	7	8
Alna Pariſienſis.	3	7	8
Alna Revalienſis } paulo longiores			
Alna Rigenſis } Dantiſcana.			
Alna Rupellenſis.	3	7	8
Alna S. Galli in Helvetiis duplex : Alna pro telis, quæ Amſteloda-menſi brevior decima fere parte. Alna pro pannis, quæ eadem brevior paulo plus decima parte.			
Alna S. Geneſii in Bituricis, Gall. *S. Genoux*.	3	8	4
Alna Stockolm. ſeptima parte brevior alna Amſtelod.			
Alna Trecenſis.	2	5	1

Cæteræ Galliarum urbes utuntur alna Pariſienſi, etiam Occitaniæ & Provinciæ, ex quo Regis edicto anni 1687. *Cannis* menſurare prohibitæ ſunt.

Has præter pannorum, telarum, filorumque menſuras quas *Alnas* vocant, aliæ multæ ſunt quæ ſub variis nominibus eiſdem inſerviunt uſibus. Inter præcipuas numerantur, *Canna* Provinciæ, Tholoſæ & Neapoleos, *Varra* Arragoniæ; *Virga* Angliæ & Hiſpalis, *Barra* Caſtellæ & Valenciæ, *Raſus* Pedemontium, *Braſſa* Lucarum, Venetiarum, Bononiæ, Modenæ, Mantuæ, Bergam. Florentiæ & Mediolani; *Yardus* Angliæ, *Palmus* Januæ, *Picus* Conſtantinop. Smirnæ, & Cairi, *Gueza* Indorum & Perſarum, &c. de quibus conſule J. Savary in Diction. Commercii, Diction. Univerſale, Patrem Merſenium, Mathiam Dogen, & Caſimirum Polonum.

¶ Alna, Item dicitur de re menſurata: Charta Abbatis Burgi-medii Bleſenſis anno 1354. ex Archivo ejuſdem loci: *Recipiant* 14. *panes conventuales qualibet ebdomada, tres* Alnas *panni pro veſtimento quolibet anno.* Inquiſitio pro Canoniſatione S. Yvonis MS. *D. Yvo induebatur epitogio & tunica longis, ſine botonibus in manicis, panni albi viliſſimi, vocati de Leonia, cujus* Alna *habebatur pro duobus ſolidis ad carius.* Ibidem repetitur & eadem notione.

¶ ALNETA. Tabular. Calenſe pag. 162. *Tenemus & poſſidemus res infra ſcriptas, viz. Ortos cum foſſatis, Alnetas, &c.* id eſt, loca ubi creſcunt Alni, Gallis *Aulnaie*, quibuſdam *Aunette.* Vide *Alnidus.*

ALNIDUS, Alnetum, locus ubi creſcunt alni: *Aulnaye*, in Conſuet. Aurelian. art. 152. & Stampenſi art. 187. Charta Caroli Reg. Franc. apud Hariulfum lib 3. cap. 16. *De ſilva bunnaria* 20. *de conciſo bunnaria* 5. *& de mariſco quadrellos* 110. *& de Alnido bunnarium* 1. Iſidor. lib. 17. cap. 7. *Alnus vocatur, quod alatur amne: proxime enim aqua naſcitur, nec facile extra undas vivit. Hinc tenera & mollis, quia in humecto loco nutritur.* Will. Brito lib. 8. Philipp.

Difficiles ubi denſa vias Alneta tegebant.

Froiſſart. 2. vol. cap. 126. *Et Bretons & François les chaçoient en foſſez par Aunois & bruieres.*

Alnini Fustes, in Lege Salica tit. 63. §. 1. Ex quo loco viri docti recte conjiciunt, veteres Francos noſtros loca paludoſa incoluiſſe.

ALNUM, *Lignum, i. vernum*, in Gloſſ. Iſid. ſed legendum videtur *vervum*, aut *veru.* [Papias MS. Bituric. *Alnus, Scapularis ſummitas, vel lignum quod eſt verna.* Gloſſ. MS. San-Germ. *Alnum, lignum, id eſt, verna.* Laurent in Amalthea *Alnum, id eſt, vernum.* Forte legendum *quernum*, inquit Grævius in notis ad Gloſſ. Iſidori. Sed neque *quernum*, neque *vervum* aut *veru* legendum eſt, ſed *vernum* ut reipſa legitur. *Vern* enim Gallis priſcis & Britannis eſt *Alnum*: & ſcribebatur *Wern.* In Borelli Lexico. *Vergne, un aulne, arbre dit ainſi : Quod vere cito folia edat. Rabelais* l. 1. ch. 39. *L'enfermier de nôtre Abbaie n'a doncques la tete bien cuite. Car il a les yeux rouges comme un jadeau de Vergne.*]

¶ ALNUS Cava, Navis ſic dicta, quòd ex *Alni* ligno ſæpe conficiatur. Vita S. Wilfridi Epiſc. auctore Fridegodo, in Actis Ord. S. Benedicti ſæc. 3. part. 1. pag. 188.

Nil metuens ergo pertranſit gramina tuto,
Securuſque cavas intrat velociter Alnos.

¶ ALOA, *in India atque Arabia gignitur: Arbor odoris ſuaviſſimi ac ſummi. Denique lignum ipſius vice thymiamatum adoletur altaribus, unde & nomen traxiſſe videtur.* Sic Iſid. Orig. l. 17. c. 8. Diſtinguenda eſt hæc arbor ab *Aloë* quæ juxta eumd. Iſid. ibid. cap. 9. eſt *Herba amariſſimi ſucci*, qua in purgationibus utuntur medici.

¶ ALOARIUS. Vide in *Alodis.*

¶ ALOD, pro *Alodum.* Vide in *Cucucia* poſt vocem *Cugus.*

¶ ALODARIUS. Vide in *Alodis.*

Alodarius Census. Vide *Cenſus Alodarius* in voce *Cenſus.*

¶ ALODATGE, Annuus cenſus, conductionis pretium, Gall. *Loüage.* Codex cenſualis Piperaci ſcriptus ante an. 1078. fol. 24. & 25. *Dalmatius Piperaci Miles dat pro ſepultura ſua medium molendini & uxor ſua l'Alodatge unius manſi.* Rotulus ſæc. xii. de Prioratu S. Pauli de Tartas ex Archivo Monaſt. de Caſa Dei: *Et hanc terram dono ego & infantes mei ſine omni retentione, & dono ad Bonam Fontem* 1...*eminam de ſegle Podienſem de* Alodatge.

¶ ALODATICUM, pro *Alodis.* Locum vide in *Primogenita.*

¶ ALODES, Eodem ſenſu quo *Alodis* ſumitur ſæpiſſime: at ſequenti in loco accipitur pro eo qui poſſidet Alodem. Teſtamentum Matfredi ann. 966. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 85. *Cupiunt ut ipſe Alodes de Montaningos remaneat ibidem ſæpius.*

¶ ALODIARIUS, Idem quod ſuprà *Allodiarius.*

¶ ALODIATIO, Locatio, Gall. *Louage.* Conſtitutiones Ferrarii Epiſc. Barcinonenſis to. 4. Anecd. Marten. col. 622. B. *Libertas concedendi....ut infra annum fiant* Alodationes *rerum Eccleſiaſticarum... cùm infra annum ubi de dictarum Alodationum agitur tractatu, &c.*

ALODIS, Alodus, Alodium, Alaudum, &c. voces unius ejuſdemque originis ac notionis, quæ varie in veteribus Tabulis & apud Scriptores exarantur: ac *Alodis* quidem fere ſemper in Legibus, Capitularibus & Formulis antiquis: *Alodus*, in Charta apud Beſlium in Comitibus Pictav. p. 239. *Alodum*, in Capitulari Carlomanni Regis apud Vernis Palatium cap. 6. *Alodium*, apud Goffridum Vindocinenſem lib. 1. Epiſt. 2. 3. 15. 18. *Alaudum*, in Chartis Burgundicis Perardi p. 25. 26. 27. 33. & in Tabulario S. Mariæ Santonenſis: *Alaudis*, apud *Diago* in Comitibus Barcinonenſibus lib. 2. cap. 13. 27. in Charta an. 1030. apud Sammarthanos in Ar-

chiepiſc. Aquenſibus num. 19. & in aliis apud V. Cl. Stephan. Baluzium editis poſt Capitul. num. 120. 127. Vernacule vero *Aleu*, *Aleufranc*, vel *Franc Aleu*, in Conſuetudinibus municipalibus, & alibi paſſim: *Franc-aloud*, in Conſuetudinibus Ducatus Burgundiæ: *Franc-aloy*, in Meldenſi: *Franc-aleuf*, in Trecenſi & Vitriacenſi.

Eſt autem *Alodis* vel *Alodium*, quivis fundus. Ugutio: *Fundus pro agro, & proprie pro Alodio.* Ebrardus Bethunienſis in Græciſmo cap. 12.

Alodium, Fundum dicas, Fundum maris imum. Dudo lib. 2. de Actis Norman. p. 83. *Ut teneat ipſe* (Rollo) *& ſucceſſores ejus ipſam terram ab Eptæ fluviolo ad mare, quaſi fundum &* Alodum *in ſempiternum.* Infrà: *Dedit itaque filiam ſuam Giſlam nomine uxorem illi Duci, terramque determinatam in* Alodo *& in fundo, à flumine Eptæ, &c.* Ubi *fundus, & Alodus*, idem ſonant quod *proprium immobile*, quomodo dicimus, *Donner en fonds, en heritage, en propre.* Unde

Alodium, idem eſſe dicitur quod *Prædium*, id eſt, Poſſeſſio, Hæreditas. Ugutio, & ex eo Guillelmus Brito in Vocabular. MS. *Prædium dicitur poſſeſſio, villa, ager, ſeu perpetuum* Allodium: *& dicitur Allodium, hæreditas, quam vendere & donare poſſum, ita* (al. *ut*) *eſt mea propria.* Addit Breviloquus: *Et proprie vocatur fundus, ſive curia ruſticalis, ad quem agri vel manſus pertinent.* Gloſſ. Lat. Gall. *Prædium, Poſſeſſion ou heritage, Aleux.* Alio loco: *Allodium, Alloeire, comme Heritage, Fons, Trefons.* Lex Longobard. lib. 2. tit. 6. §. 9. *Si prædium, id eſt, Alodium habuerit.* Charta Rorigonis Comitis an. 839. in Tabulario S. Mauri ad Ligerim: *Meæ prædium poſſeſſionis hæreditariæ, hoc eſt, Alodum noſtrum, qui eſt in pago Andegavenſi, &c.* Abbo Monachus ſerm. 5. *Res Chriſti transferunt ſibi in prædium & Alodium poſſeſſores ſacrilegi.* Lambertus Ardenſis: *Hæc autem fuerunt ea, quæ... de Allodiis ſive prædiis in feodum commutavit Adela, &c.* Ditmarus lib. 7. *Quicquid in Salbezivilla in beneficium habuit, in prædium ab his acquiſivit.* Tabularium S. Andreæ Viennenſis: *Hoc eſt, decimas totius poſſeſſionis quam habemus in poteſtate caſtri...... ſive per Alodium, ſive per feudum, &c.* Differt enim *Beneficium* vel *Feudum* à *Prædio* ſeu *Alodo*, quod idem ſonat, id eſt, ab immobili proprio; quomodo *Honor*, ſeu *Beneficium* ab *Alodo*, in Capitulis Caroli C. tit. 19. *Et concedit vobis, ut omnes in honoribus & Alodis veſtris interim conſiſtatis.* Quippe *beneficium* erat ad vitam; *Prædium*, ſeu *Alodus*, hæreditas, proprietas. Adde Capitula Caroli Mag. lib. 1. cap. 132. lib. 3. cap. 20. 81. Ita paſſim uſurpant Lex Salica cap. 62. Lex Bajuvar. tit. 2. cap. 1. §. 3. tit. 11. cap. 5. tit. 17. cap. 2. Lex Ripuariorum tit. 55. & Lex Angliorum tit. 6. in quibus *alodis* ſemper in contextu per vocem, *hæreditas*, redditur. *Alodis parentum*, apud Marculfum lib. 1. form. 12. lib. 2. form. 4. 6. 9. in Formulis Lindenbrog. cap. 16. 30. 48. 51. 62. 67. Vetus Charta apud Columbum lib. 2. de Ep. Vivarienſ. n. 54. *Concedimus ad ipſum ſanctum locum aliquid de rebus noſtris, quia nobis de* Alode *parentum noſtrorum legibus obvenit.* Tabular. Deiparæ Santonenſis: *Alaudum meum ſive hæreditatem, quam dedit mihi pater meus, & mater mea in die nuptiarum mearum.* Hariulfus lib. 1. Chron. Centul. cap. 15. *Paternæ hæreditati, quam noſtrates Alodium vel patrimonium vocant, ſeſe contulit.* Charta Odonis Regis Franc. apud Beſlium pag. 201. *Concedimus etiam..... Alodos noſtros propriæ originis, id eſt, Creſpiacum*, qui à parentibus contigerant. *Patrimonium & Alodium proprium*, apud Goffridum Vindocin. lib. 1. Epiſt. 2. Pancharta Nigra Turonenſis, apud Beſlium pag. 209. *Alodum meum proprium, quem hæreditavi, &c. Terra propria*, apud Gregor. Turonenſ. lib. 3. Hiſt. cap. 15. *Ex jure proprio*, in Chron. Malleacenſi: nam quæ hæreditario jure poſſidentur, ſunt propria poſſeſſorum. In Capitulari Compendienſi Caroli Calvi an. 868. cap. 2. *Alodis & proprietas*: ut in Pancharta Nigra Turon. apud Beſlium pag. 138. 202. 209. *Alodum & proprium* confunduntur. Joannes VIII. PP. Ep. 108. & 129. *Proprietates, quas vos Alodum dicitis.* Tabularium Perſiacenſe, apud Perardum p. 29. *Qualiter ego..... Alodum meæ proprietatis Floriacenſi Monaſterio tradiderim, &c.* Adde p. 30. Charta Bertrandi Comitis Provinciæ ann. 1039. *Dono, trado, cedo fideli meo Fulconi Vicecomiti Maſſiliæ, & uxori ſuæ Odilæ aliquid de Alode meo, quæ eſt in Comitatu Tolonenſi, hoc eſt totum hoc quod tenent ad feus in Sexfurnos, dono eis ad propriam* Alodem. *Sic dare ad Alodem*, in Synodo Sueſſion. II. cap. 3. in Capitular. Caroli C. p. 87. 88. 116. 1. Edit. *In Alodem relinquere*, in Chartis Parenſalib. cap. 21. Ita etiam bona dicuntur *tranſire in alodem*, quæ in proprietatem dantur, apud Eadmerum lib. 1. Hiſt. pag. 18. Hinc *Alodium* interdum opponitur *Comparato*, in Formulis veteribus apud Bignonium 1. Edit. pag. 250. 379. & Lindenbrog. cap. 17. 18. 49. 66. licet aliàs ſæpe etiam pro *comparato* promiſcue uſurpetur. Capitularia Caroli C. pag. 241. *Et illorum Alodes de hæreditate, & de conquiſitu, &c.* Adde pag. 108. 247. 318. 345. 389. 394. Hincmarus Remenſis Opuſc. 53. *Ut in manſis ſuis de Alode, vel naturali, vel comparato, feminas habeant, quæ illorum pannos lavant, &c.* Tabularium Laſcarienſe apud Marcam in Hiſt. Beneharn. pag. 375. *Cum Alodio etiam, id eſt, terra, quam præſcriptus Vicecomes & ejus uxor acquiſierant, &c.* Tabular. Brivatenſe cap. 277. *De illorum Alode, quæ ex conquiſto illis advenit, manſos 2. &c.* Tabular. S. Andreæ Viennenſis: *Terram illam, quam adquiſivi in* Alodum *de poteſtate & jure S. Mauricii & S. Petri foras portam dimitto nepoti meo Stephano: hæreditarium vero* Alodum *meum dono filio meo & Eccleſiæ S. Andreæ, unde ipſe eſt Monachus.* Vita Balduini Lutzenburg. Archiepiſc. Trevir. lib. 1. cap. ult. *Clericos ſuos variis beneficiis providendo; Laicos vero ſolemniſſime uxorando, poſſeſſionibus, domibus, agris, vineis, in perpetuum* Allodium *eis diſtributis, ditiſſimos faciebat.* Præallatis addo, quæ obſervat Joannes Stiernhookus lib. 2. de Jure Sueonum vetuſto cap. 5. & 6. apud Suecos allodium vocari *avitum prædium*, non vero quomodo Feudiſtæ, quatenus Feudo opponitur: quod quidem *alda odal* vocant, unde vocis originem accerſit, quam in Jure Uplandico in ſua propria & nativa ſignificatione reperiri ait. Adde Gaufridum Vindoc. lib. 1. Epiſt. 2. 3. &c.

¶ Alodis legalis et proprius. Charta an. 1055. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Donamus omnia altari S. Mariæ Maſſilienſis Cœnobii, ut ſupra dictum eſt ad legalem & proprium Alodem.* Et in alia an. 1069. ex eodem Archivo iterum recurrit.

¶ Alodium Purum. Vetus formula inter leges Ludovici Pii Auguſti apud Murat. to. 1. part. 2. pag. 127. *Hoc ſapio quod Petrus & Johannes & An-*

dreas liberi homines ſunt; & ſuum widrigild habent vel in puro Allodio, vel Allodio & aliis rebus. Et teſtimonium bene poſſunt dare.

Alodium, nudè poſitum, ſæpe pro prædio immuni & quod nulli præſtationi, aut oneri obnoxium eſt, uſurpatur. Tabularium Vindocin. cap. 55. *Habebat vineæ agripennum unum Allodialiter immunem, hoc eſt, ab omni cenſus & vicariæ redhibitione liberum.* Charta an. 1078. in eodem Tabulario n. 291. *Eſt autem naturaliter* Allodium, *ab antiquo nullam omnino cuiquam reddens conſuetudinem, eidemque à progenitoribus jure hæreditario contingens.* Alia ejuſdem anni 1078. num. 315. *Reddit ea terra 2. den. cenſus, cum ante ſemper Alodium fuiſſet.* N. 237. *Dum priſcis coleretur temporibus 12. den. cenſus ſolvebat: quia vero modo vaſta eſt, nihil cenſus reddit, ſed eſt* Alodium. N. 333. *Eſt tam parva, ut vix in ea ſeminari poſſit modius unus frumenti, ſed tamen valde bona, & prorſus ſicut* Alodum *libera.* Tabular. Majoris Monaſterii cap. 17. *Cujus etiam manufirmæ cenſum de meo jure in eorum transfero dominium, ut hæc non manufirma, ſed* Alodus *deinceps exiſtat Majoris Monaſterii Monachorum.* [Vide Catellum in Hiſt. Occitan. pag. 788.]

Erat igitur *Alodium*, prædium non modo ab omni præſtatione liberum, ſed & à quolibet ſervitio reali & perſonali immune, licet illius poſſeſſor dominum agnoſceret, à quo illud tenebat in *feudum honoratum.* Charta Bertrandi de Montelauro an. 1274. *Vendo & ex cauſa venditionis trado, cedo, pro libero & franco & abſoluto & immuni* Alodio, *tamen cum conſilio D. Petri Regis Arragonum ac domini Montiſpeſſuli, in quo infraſcriptæ tenentur in feudo, & pro feudo honorato ſine præſtatione cenſus, uſatici, canonis, & alterius ſervitii, tam realis, quam perſonalis, & alterius cujuſlibet generis, ſcilicet omnes res, quas habeo vel habere viſus ſum in decimaria de Terminis, &c.* Vide *Feudum honoratum.* Hinc *tenere in Alodium*, in Conſuet. Pictav. art. 52. *tenir en aleu.* Charta Willelmi Ducis Normann. an. 1042. in Monaſt. Anglic. to. 2. p. 959. *Dedi... terram, quam Wichotus Barbatus tenebat in* Alodio *liberam & abſolutam ab omnibus conſuetudinibus mihi pertinentibus.* Domeſdei: *Warochſelle tenet Rex. Gueda Comitiſſa tenuit de Godwino Comite in* Alodium. *Tunc geldavit pro 5. hidis, modo pro 2. hidis & dimidia, terra eſt 10. carucarum.* Alibi: *Cetingley Almar tenuit de Rege Edwardo ſicut Alodium*, id eſt, nulli ſervitio vel præſtationi obnoxium. Vetus Charta inedita: *In nom. Dom. Ego Bernardus Guillelmus de Monbaſen dono ad* Alodium *ſine enganno cum hac carta tibi Guillelmo Montiſpeſſulani & infantibus tuis,... & quantum Alodii homo vel femina ibi habet per me, & quantum Alodii nunc habeo, & mihi eventurum eſt in toto terminio ipſius caſtelli, &c. 7. Id. Aug.* 1113. Alia: *Ego Guillelmus Montiſpeſſ. dono ad fevum cum hac carta tibi Bernardo-Guillelmo de Monbaſen caſtellum & villam de Monbaſen; & totum hoc, quod mihi dediſti ad* Alodum, *totum dono tibi ad fevum, ut tu, Bernarde-Guillelme, & poſteritas tua iſtum fevum mihi & poſteritati meæ ſerviatis & hominium faciatis, &c.* 1113. Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 69. *Similiter & illud cortile habebamus ad feudum de prædicto Epiſcopo, & reddimus, ſive vendimus, illud hortile Epiſcopo prænominato per* Alodum *& omnibus ſucceſſoribus ſuis.* Occurrit ibi paſſim hæc formula, *per alodum dare*, id eſt, *pro alodo*, vel *in alodum.*

Quod verò hîc nude *Alodium*, dicitur, interdum *Alodium liberum* appellatur, ut immunitas prædii denotetur. Charta anni 1125. apud Miræum in Donat. Belg. cap. 82. *Una cum curtilibus.... cum libero Alodio culturæ noſtræ.* Chronicon Beſuenſe p. 560. *Item dederunt manſum unum liberrimi Alodi permaximum, ſeu coloniam pergrandem in villa Beſueta, &c. Alodium regale*, liberum. Charta Fulconis Comitis Andegav. an. 1033. *Hæc omnia ſine cenſu & ſine decima, libera & quieta, ut regale Alodium.*

☞ Quamquam *Alodium* pro prædio immuni & libero, nullique præſtationi aut oneri obnoxio uſurpari ſolitum eſt, certum nihilominus videtur aliquando acceptum fuiſſe pro feudo ſeu prædio quod à reali ſive perſonali ſervitio minime liberum eſſet. Et hinc forte effluxit uſus ut *Alodium liberum*, Gall. *Franc-aleu* diceretur, cum prædium immune ab eo quod alicui ſervitio vel oneri obnoxium eſſet, diſtinctum vellent. Fruſtra enim additum fuiſſet vox, *liberum*, ſi hàc una, *Alodium*, idem ſignificatum habuiſſent. Sed quid conjecturis opus eſt, ubi ſuppetunt argumenta? Charta Bernardi Comitis Biſuldunenſis an. 999. in Marca Hiſpan. col. 418. qua Comes concedit Monaſterio Arulenſi functionem vel cenſum ſive paſcuaticum ſibi debitum ab hominibus in valle Rivi-Ferrarii manentibus, aut qui in ea habebant *Alodem Curialem, quem vulgò dicimus fevalem.* Tabularium SS. Trinit. Cadom. fol. 20. verſo. *Sex homines ibi habemus quos* Aloers *vulgò vocant. Quiſque eorum tenet ortum ſuum, faciuntque ſervitia ad propinqua maneria, & reddunt per annum 16. denar. & 4. minas avenæ.*

Duplex autem alodium ſtatuunt Conſuetudines municipales, alterum nobile, alterum villanum, *Aleu noble*, *Aleu roturier.* Alodium villanum, dicitur prædium quod nullam habet juriſdictionem, ſeu *Juſtitiam*, cujus poſſeſſor nullam debet præſtationem nec laudimia. Ita Trecenſis art. 54. & Vitriacenſis art. 20. 59. Ejuſmodi ſunt prædia, quæ *alodia* nude appellari in Tabulario Vindocinenſi diximus. *Alodium nobile*, illud eſt, quod juriſdictionem ſeu ſuperiorem juſtitiam habet, & nulli hommagio, aut ſervitio feudali, nulliſque laudimiis obnoxium eſt. Ita Conſuetudines Pariſienſis art. 302. Trecenſis art. 53. Vitriacenſis art. 19. 52. & Normannica art. 102. Ejuſmodi autem alodia, nobilia ſcilicet & villana, etſi immunia & libera dicantur, à ſuperioritate alterius non tamen eximuntur, ut eſt in lib. de Feud. tit. de Alod. Unde alodium liberum aliquatenus feudum eſt, ſed immune à ſervitiis feudalibus: tametſi diverſum à feudo franco, quod licet liberum à ſervitiis, hominio tamen obnoxium eſt. Charta Raimundi *Xamar de Invidio* Militis ex Comitatu Ruſcinon. an. 1318. *Quæ omnia vendidi & tradidi pro franco & libero alodio, credens, illa eſſe* Alodium, *& in veritate ſunt, & eſſe debent feudum, & feudo noſtro, & tenentur ac teneri conſueverunt in feudum pro vobis & noſtris.*

Fatendum tamen, ſæpe *Alodia* nullos agnoviſſe dominos, quod licet colligere ex aliquot veteribus tabulis. In Regeſto Comitatus Toloſæ fol. 42. extat Homagium Bernardi V. Comitis Convenarum, præſtitum Raymundo Comiti Toloſano mense Novembri ann. 1244. in quo agnoſcit, quod *feoda, quæ modo recepit à D. Comite Toloſæ, ipſe, & anteceſſores ejus, non tenuerant*

in ſeodum ab aliqua ſæculari vel Eccleſiaſtica perſona: imo erat Alodium proprium, & ita ipſe & anteceſſores ejus tenuerant pro Alodio à tempore, cujus memoria non exiſtebat. Charta alia B. Epiſc. Ruthenenſ. an. 1239. ibid. fol. 6. *Quod ſiquidem Podium eſt* Allodium *noſtrum & Eccleſiæ Ruthenenſis, de quo nunquam recognoſcendo vel aliter reſpondimus, vel reſpondere debemus alicui domino temporali.* Tabularium Vindocinenſe an. 1077. *Quod videlicet* Alodium *pater ejus & prædeceſſores ipſius abſque ulla dominatione vel ſervitio longo tempore jure hæreditario poſſederunt.* Charta Guichardi Epiſcopi Matiſcon. in Regeſto Feodor. Burgund. ann. 1169. *Guillelmus de Saliaco Domicellus, aſſerens per juramentum ſuum, res, jura, dominia, & uſagia inferius annotata ab aliquo non tenere, ſed eadem in francum, purum, & liberum* Alodium *ſe habere, pro ſuo commodo evidenti accepit in feodum ligium à nobili viro Hugone Duce Burgundiæ cum homagio manuali quingentas panalatas terrarum ſitarum apud Chigiacum, &c.* Charta Roberti Comitis Drocenſis ann. 1206. in Tabul. Campaniæ: *Comitiſſa vero mihi conceſſit per iſtas conventiones, quod ego poſſum facere unam fortericiam in Alodio meo de Fara... ego vero poſui in eorum feodo ligio totum Allodium meum, quod eſt in dominio Branæ & Faræ, quod videlicet* Allodium *à domino non tenebam. Et eſt ſciendum, quod de hoc Allodio, quod poſui in ligio feodo Comitiſſæ, & filii ſui Theobaldi, & dominorum Campaniæ, totus ligius ſum, &c.* Alia Matthæi Ducis Lotharing. ann. 1220. ibid. *Notum ....quod Novum-Caſtrum in Lotharingia, quod de* Alodio *meo erat,...recepi in feodum & homagium de Blancha Comitiſſa Trecenſi, &c.* Vide Hiſt. Epiſcopor. Lodovenſium pag. 131. 135. Probat. Hiſt. Drocenſis pag. 271. Joan. Dametum in Hiſt. Regni Balearici pag. 315. 319. &c. Fridericum Sandeum in Conſuetudines feudales Gelriæ tit. 1. cap. 1. §. 17. 18. 19. 20. & ſeq.

Jam vero quare *Alodiarii* prædia ſua interdum in feudum ultro erigi curarent, ſervitiiſque feudalibus ſeſe adſtringerent, præclare aperit Lambertus Ardenſis: *Audierat ſæpius, & à patribus ſuis didicerat, quòd antiqui nobiles multi, in Ghiſnenſi terra manentes, poſtquam reverendæ & digne memoriæ memorandæ Pontivi quondam & S. Pauli atque Ghiſnarum Comes Walbertus ſæculo vale dixit & terram Ghiſnenſium non infirmis & imbecillibus dereliquit hæredibus, à viris nobilibus, ſive Epiſcopis, ſive Abbatibus, ſive Præpoſitis, vel etiam quibuſcumque Eccleſiarum Prælatis, aut perſonis, ut majoris militarent nominis auctoritate, & ſub majorum protectione in ſecura pace viverent, ſimilis conditionis dono, & ſua in feodum ſuſceperint prædia. Hæc autem fuerunt ea, quæ per eundem & ad eundem Epiſcopum de* Allodiis *ſive prædiis in feodum commutavit Adela, &c.*

¶ Alaudium, Pro ipſis Laudimiis uſurpatur, apud Bodinum de Republica lib. 1. cap. 9. pag. 107. edit. 1586. *Aldius autem ex juſta ſervitute manumiſſus; inde* Alaudium *& laudimia dicuntur honoraria munera, quæ domino fidem accipienti à vaſallo tribui ſolent.*

Alodium Falsum cujus mentio occurrit in aliquot Chartis Monſpelienſibus an. 1534. & 1535. *Et primo ſub viatico in falſo Alodio totum quoddam ſuum hoſpitium, in quo habitat. Ubi falſum Allodium* dicitur, quod non ſit feodum, nec etiam vera proprietas, cum uſu fructuario jure poſſideatur.

Alodium habere in re aliqua. Libertates conceſſæ villæ Montisbruſonis M. Nov. ann. 1223. à Guigone Comite Forenſi, MSS. *Si aliquis habeat Alodium in re aliqua, & obligaverit alodium alicui, le benevifers* (beneficiarius) *non debet dare aliquid pro inveſtitura illi, qui Alodium pignori accepit. Item ſi ille qui habet Alodium in re aliqua, vendiderit vel donaverit, vel alio modo alienaverit Alodium ſuum, le benevifers non tenetur dare aliquid pro inveſtitura, niſi unum denarium de ſolido, vaſto pretio re æſtimata, ſi res fuit aliter quàm vendendo alienata, &c.*

¶ Alodii Infractio, Violatio jurium & privilegiorum eorum, qui tenent alodia. Ex Chartul. Dunenſi: *Tunc Monachus qui tunc Prior erat apud Chamarcium miſit ad Gaufredum Vicecomitem* (Dunenſem) *mandans ei, ut ſibi rectitudinem de famulis ſuis faceret, qui archam illam in Alodio S. Martini fregerant, & de archa ſcilicet fracta, &* de Alodii Infractione. Et paulo poſt: *Thebaudus Comes Gaufredum Vicecomitem pro* Infractione Alodii *ſubmonuit. Die igitur conſtituta placitandi Gaufridus Vicecom. apud Carnotum in curiam Comitis venit, & auditis utriuſque cauſis, judices qui affuerunt, judicaverunt, quod Gaufridus Vicecomes archam ipſam annona plenam reſtitueret ac redderet, & pro* Infractione Alodii *lx. libras Comiti atque Monacho emendaret.*

¶ Alodium Infringere, Eſt ſervitia ab *Alodariis* exigere, quæ à ſolis *Feudalibus* debentur. In eod. Tabulario Dunenſi Charta 94. *Tunc accedentes Monachi ad Comitem, fecerunt clamorem de Fromundo Celerario, qui equos cujuſdam quadrigarii de domo Ingelrici majoris vi extraxerat ad cleias portandas ad caſtellum Puteoli, & hoc modo* Alodium Infregerat.... *ibique Fromundus emendavit Monachis hoc, quod de domo Ingelrici equos vi extraxerat & Alodium infregerat.*

Alodiarius, Alodarius, Aloarius, Qui *Alodum*, ſeu prædium, etiam domino obnoxium, poſſidet; *tenens.* Domeſdei: *Quando moritur Alodiarius, Rex inde habet relevationem terræ, excepta terra S. Trinitatis.* Willelmus Gemeticenſis lib. 3. cap. 8. *Abbatique locum cum tota villa tradit, quam ab Alodiariis auro redemit.* Thomas Walſinghamus pag. 419. eadem verba habet: ſed perperam editum, *à lodariis*, diviſa voce. Vetus Charta apud Gueſnaium in Annalibus Maſſilienſibus p. 255. *Iidem homines* (villæ) *qui ſe dicebant Alodiarios, &c.* Goffridus Vindocinenſis lib. 2. Epiſt. 7. *Si pro conſecratione profeſſionem, pro profeſſione ab Alodiario B. Petri ſubjectionem vobis vindicaſtis, &c.* De ſe loquitur Abbate Monaſterii Vindocinenſis, quod *Alodium S. Petri* eſſe dixit lib. 1. Epiſt. 2. 3. 15. 18. In inſcriptione vero ejuſdem Epiſtolæ 18. & 25. *Alodiarium Apoſtolicæ ſedis* ſe nominat. Neque alii ſunt, quos *Aleutiers* vocat Conſuetudo Hannoniæ cap. 61. 68. 69. 77. 78. 80. 81. 84. 95. Vide Hiſtoriam Monaſterii S. Audoëni Rotomag. pag. 461. 462.

Aloarii, & Aloerii, Eadem notione. Domeſdei: *Lanſevite Godwinus tenet de Comite Ovv,* (Augi) *& de eo ſeptem Aloarii.* Conſuetudines Cataloniæ inter Dominos & Vaſſallos MSS. cap. 55. *Si duo vel tres Maſoverii vel Aloërii, franchi erunt intra terminos alicujus caſtri, &c.* Vide in *Manſonarius.* Cap. 58. *Si aliquis dominus Aloërius alicujus caſtri habens duos filios, dividat caſtrum in duas partes, &c.* Cap. ſeq. *Si duo pares Aloërii ſint in eodem caſtro, &c.* Qui vero *Aloërii* hîc nomi-

nantur, *Aloërs* appellantur in Conſuetudinibus Catalaniæ vernaculis MSS. *Si alcuns Alohes, Cavaliers ho vilains, &c.* Cap ſeq. *Si alcuns* Aloher *es en alcun caſtel, ſenior del caſtel conten ab eyl del alou, e diu que no hes alou, lodit Aloher no es tengut de monſtrar en poder deldit ſenyor del caſtel, &c.*

Hinc colligere licet quid ſibi velit hæc vox, cujus notionem vir doctiſſimus ignorare ſe profitetur, in Formulis vett. cap. 29. *Et tales colpus ei dedi, pro quibus ipſe mortuus eſt, & quod feci, ſuper me fecit, & ego hodie ipſum facio infra damnum & forbatudum infra noctes* 42. *ſicut lex eſt & noſtra conſuetudo, apud tres* Aloarius, *&* 12. *conlaudantes juraverunt, & linguas eorum legibus direxerunt.* Formulæ eædem cap. 33. *Inſequenter vero poſt ipſum tres Aloariæ &* 12. *conlaudantes juraverunt, & de linguis eorum legibus dixerunt.* Ubi *Aloarii* ſunt homines, qui alodos poſſibebant, quorum ſacramenta exigebantur in actorum confirmationem. Nam *apud tres aloarius*, idem valet quod *cum tribus aloariis.* Vide *Apud.*

Alodialis, idem quod *Alodarius*, ſeu *tenens.* Charta Willelmi Ducis Normann. ann. 1042. in Monaſtico Anglic. tom. 2. pag. 959. *Dedi etiam Eccleſiam Radulphi villæ, & unum Alodialem in ipſa villa.* Infra: *Dedi quoque unum Alodialem in Amundavilla, quietum ab omni conſuetudine.*

Jam vero de horum vocabulorum etymo variæ ſunt auctorum ſententiæ. Cujacius *alodium* dictum vult, quaſi ſine *Lode*, quod ejus poſſeſſor ſit ſine *lode*, & nemini ſit *Leodes*, id eſt, vaſallus. Budæus à laudatione auctoris effictum vocabulum fingit, *quo qui prædia eo jure habent, laudare, hoc eſt, nominare auctorem ſuum nemini tenentur.* Rhenanus & Vadianus à voce Germanica *anlodt* deducunt, quod ea bona familiis velut coagmentata & conjuncta eſſent, ex *aën* & *lodt*, *adſortium*, ſors, quæ ad aliquem pervenit familiæ herciſcundæ judicio. Alii ab *ald*, voce, quæ *vetus antiquumque* ſignificat, apud Aventinum in Gloſſ. quæ notatio, inquit Bignonius, ad hæreditatis & paternam terram proxime accedit. Dominicus de prærog. allodior. alodem dictam opinatur quaſi *ohn leiden*, id eſt, ſine ſubjectione: à voce *leiden*, quæ Germanis, pati, ſubire ſignificat, ſicut & ſubjectionem & ſervitium. Non deſunt prætererea qui alodem à voce Theutonica *los* deducunt, quæ ſortem ſonat, quaſi alodium ſit prædium, quod ſine ſorte obvenit. Spelmannus à *Leod, populare*, Saxonico: ita ut *aleod*, ſit idem, quod *prædium populare*, oppoſitum feudo, quod eſt *prædium dominicale.* Quidam hanc vocem ejuſdem originis eſſe volunt, cujus *Alauda*, quæ vox eſt Gallica, ut mox innuimus: nam & *alaudum* pro *alodum*, elatum etiam conſtat. Vide Raguellum. Wendelinus ab *alder* etymon accerſit, quod *alodis* ſit legitima hæreditas, quæ ab *alders*, id eſt, majoribus noſtris, defertur, vel ab *aël*, quod ſonat legitimum, ingenuum, & *lod*, onus, vel *laden*, tollere, auferre, &c. Denique plerique è doctioribus exiſtimant, vocem eſſe primigeniam Gallicam vel Francicam, quæ prædium, ac rem propietario jure poſſeſſam denotat: quos inter eſt Gallandus. Mitto hoc loco ridiculum etymon, quod habet auctor Breviloq.

☞ Hickeſius ad calcem Gram. Theotiſcæ p. 91. *Alodium* oriri putat ab adjectivo Theotiſco *all*, quod in compoſitione præfectionem plenitudinem & præſtantiam denotat: & à *Scando-Gotico lod* vel *lood*, quod *fundi proventum, & fructum territorii annuum* cum uſufructu ſignificat. Atque poſt allatos Iſlandicos & Gothicos contextus colligit *lood* eſſe vocem forenſem Gothicam, quæ fundi fructum vel uſum fructum ſignificat; & cum adjectivo *all* denotari prædium magis vel minus liberum, cujus poſſeſſor dominium directum cum utili habet, abſque ulla ſervitute; & proprie dicitur *Allodium*, Gall. *Franc aleu*: vel non tenet perfecto & pleno dominio, ſolvitque ſuperiori domino cenſum aliquem, & aliquod præſtat ſervitium, quod eſt pars allodii, & proprie conſtituit feodum ſeu beneficium cenſui aut ſervitio obnoxium. Si tot conjecturis novam addere liceat, dicam, vocem *Alodis* Gallicam videri ſeu Britannicam, compoſitam ſcilicet ex *al* articulo & vocabulo, *laud*, vel *lod*, quod Armoricis noſtris eſt idem ac pars, portio, hæreditas.

¶ ALOERII. Vide in *Alodis.*

¶ ALOGA, *Equi.* Amalthea. Conſtant. ibid. *Alogum, Equus, quod ratione careat.* Scilicet à Græco ἄλογος, Rationis expers. Hinc S. Auguſtinus mox in *Alogia*, vocat *Aloga*, Animalia quævis ratione carentia.

¶ ALOGATOR, *Præfectus generalis equitibus.* Laurentius in Amalthea.

¶ ALOGI, ut ſcribit Hofman. ſive *Alogii* cum Iſidoro Orig. lib. 8. cap. 5. Hæretici ſunt, ſic dicti, quod Verbi Divinitatem negarent, reſpuentes Johannis Evangelium & Apocalypſim. Αλογος, ſine Verbo, ἄνευ λόγου.

¶ Alogiani, Eadem notione. Vide Hofmanni Lexicon.

ALOGIA, *Convivium ſine ſermone, quia antiqui ſilenter prandebant.* Ita Breviloq. Gloſſ. Lat. MS. Regium cod. 1013. *Alogia convivium, Græcè.* Aliud Gloſ. Græc. MS. Reg. cod. 1673. ἀλογία, Παραχοή. S. Auguſtin. Epiſt. 86. *Quo poſſimus dominica Alogia refecti omnes æquali corde digne cantare: Saturaſti, Domine, animam inanem, &c.* Et infra: *Quid eſt autem* Alogia, *quod verbum ex Græca lingua uſurpatum eſt, niſi cum epulis indulgetur, ut à rationis tramite devietur. Unde animalia ratione carentia dicuntur Aloga, quibus ſimiles ſunt ventri dediti, propter quod immoderatum convivium, quo mens, in qua ratio dominatur, ingurgitatione veſcendi ac bibendi quodammodo obruitur,* Alogia *nuncupatur.* Vide Fragm. Petronii pag. 44.

¶ ALOGISTA, ἀλογιστὴς, Qui non tenetur rationem reddere, in D. l. 5. §. 5. de Admin. tutel.

ALOGOS, Infans. Gloſſ. Sax. Ælfrici: *Infans, vel alogos*, unȝpppecenðe cilð. Prima vox *mutus* ſonat, altera *infans.*

¶ ALOGUS, ἄλογος, Rationis expers. Pluries occurrit apud Martianum Capellam. Vide *Aloga*, & *Allogus.*

ALOIGNA, Cepe Aſcalonita, *Eſchaloigne, Eſchalote.* Fleta lib. 2. cap. 12. §. 4. *Centena ceræ, zucarii, piperis, cumini, amigdalarum, & Aloignæ, continet* 13. *petras & dimidiam.*

ALONAZON. Ordericus Vitalis lib. 11. p. 834. *Guillelmus Ebroicenſium Comes... decrevit Deo in proprio fundo domum ædificare, in qua electi* Alonazontes *cum vera religione Regi Regum congrue poſſent militare.* Hinc emendandus idem Scriptor pag. 833. *Super Rogerium Cluniacenſes Alonaxdi tale ſcripſerunt epitaphium, &c.* Legendum enim, *alonazontes.* At unde hæc vox orta, non omnino

planum. ἅλων Græcis eſt *area*, unde ἀλωνίζειν, *in areis verſari*. Sed quid *area* cum Monachis commune habet? erunt forte qui μονάζοντες legendum cenſeant.

¶ ALONGUARE, Differre in aliud tempus, procraſtinare, Gall. *Remettre, retarder, differer*. Codex MS. rituum Monaſterii B. M. Deauratæ: *Non propter hoc conſuetum amittitur jus... ſed ſolutio iſtarum rerum* ALONGUATUR *in uno dierum ſequentium*. Vox Occitanæ originis.

¶ ALONUS. Chron. Parmenſe ad an. 1266. apud Murat. to. 9. col. 781. *Et habebant dicti de parte Domini Uberti Pelavicini arma ad* ALONOS, *qui dicta arma raſpaverunt, qui non fuerant ad rumorem timore partis Eccleſiæ. Alon* Hiſpanis eſt ala; num arma quæ ad alas exercitus erant poſita?

¶ ALOPECIOSA, *Calva ab Alopecia morbo aream nudam capitis reddente*. Onomaſticon vetus apud Turnebum 28. 5. *Alopecia*, vox nota Plinio in plurali numero, Profluvium eſt capillorum, quod ex morbo ſolet accidere, Medicis noſtris *Alopecie*, Græcis ἀλωπεκία, ab ἀλώπηξ, vulpes; quod vulpes crebro id morbi patiatur, vel quod areſcant herbæ ubi lotium vulpis fuerit effuſum. Vocem *Alopecioſus* uſurpavit Octav. Horatian. 1. 6.

ALOPEX, Vulpes, ex Gr. ἀλώπηξ. Verſus inſcripti cuidam Eccleſiæ, apud Leonem Oſt. lib. 1. cap. 12.

Ore truces ululare lupi ſub nocte ſilenti,
Alopiceſque olidæ dudum gannire ſolebant.

¶ ALOPUS, *Qui propter mercedem alapas patitur*. Gloſſ. Iſid. Rectius Pithœus, Johan. de Janua & ſupra Cangius habent *Alapus*. Vetus Lexic. Monaſt. *Alapus, Qui alapas patiendo quærit victum*.

¶ 1. ALOR, κοττισμός, *Luſus aleæ*, in Supplemento Antiquarii.

¶ 2. ALOR, Idem quod *Alodis*, Gall. *Aleu*, Charta Chlodovei III. ann. 692. apud Felibianum in Hiſt. Monaſt. S. Dionyſii p. xiij. *Quidquid ipſe Ingoberctus vel memorata Agentrudis tam de* ALORE *parentum, quam de comparato vel de qualibet adtractum ibidem tenuerint, vel poſſederint*. Vide *Alodis*.

¶ ALOSA, Piſcis marinus, f. ab ἅλς ἁλὸς, mare, ſic dictus, Gall. *Aloſe*. Lat. *Clupea*. In fluminibus exſpatiatur vere & æſtate.

¶ ALOSUS, *Alatus*, Gall. *Ailé*. Miſſale Francor. apud Mabill. de Liturg. Gallicana pag. 316. *Quemadmodum ſanctificaſti officia Tabernaculi teſtimonii olim cum Arca, Oraculo, Cyrubin* ALOSIS, *velis, columnis, candelabro &c. Ita nunc, &c.*

¶ ALOTUM, pro *Alodum*, Legitur in voce *Lunaticum* poſt vocem *Lunaris*.

¶ ALOXINIUM, Idem forte ac Pigmentum, quod quidem recentioribus, teſte Joanne de Janua, uſurpatur pro *potione ex melle & vino & diverſis ſpeciebus confecta, ſuavi & odorifera*. Hujuſmodi autem potionem quam aliqui *Nectar*, Galli *Hipocras* vocitarunt, in majoribus feſtis Monachis & Clericis datam aliquando, atque etiam à fundatoribus Eccleſiarum Chartis legatam fuiſſe, præter plurima Chartarum inſtrumenta, teſtantur Petrus Venerab. in Statutis Cluniac. cap. 11. Udalricus lib. 1. Conſuet. Cluniac. c. 52. Sugerius in Teſtamento, & alii multi de quibus in voce *Pigmentum*. Quibus omnino conſentit Charta Balduini Decani Anicienſis, qui, ut refertur in nova Gallia Chriſt. to. 2. col. 742. A. *Pro anniverſario ſuo dimiſit Clericis ſuperpellicium portantibus in Eccleſia, potationem vini per ſex dies Paſchæ faciendam, & in prima die* ALOXINIUM, *&c.* Jam vero de vocis origine nihil ipſa hac ſignificatione certius indagari potuimus. Alienum non videtur ſi ab ἅλς ἁλὸς, ſal, & ξυνὸς communis, promiſcuus deduxeris. Sed propius accedit *vinum aloſanthium* quod Dioſc. 5. 41. eſt vinum flore ſalis conditum, id eſt ambari odore ſuffitum. Aloſanthus enim Matthiolo in eundem Dioſcor. 5. 83. eſt flos ſalis qui & *Ambra* à nonnullis appellatur. Ergo ex voce *Aloſanthium* facile fieri potuit *Aloxinium*.

¶ ALPA, pro *Alpis*. Vide in *Alpes*.

¶ ALPAGIUM. Vide in *Alpes*.

¶ ALPAL, f. Palam. Viſitatio Monaſterii S. Amantii Rutenenſis an. 1347. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Presbyter curatus diebus Dominicis & aliis conſuetis Alpal excommunicatos pronunciet.*

ALPARGATES, Spartea, calcei ex funibus, Hiſpanis *Alparga*, in Conſtitut. Tereſianarum cap. 8. Vide *Abarca* [Synodus Limenſis an. 1594. to. 4. Collect. Conc. Hiſpan. p. 707. *Caligas faciant & cannabaceas ſoleas, vulgo Alpargates, Alpargata* vertit Sobrinus in Lex. Hiſp. Gal. *Une eſpece de ſouliers faits de chanvre: il s'en fait auſſi de ſoye, & de joncs, la plupart.*]

¶ ALPATICUM. Vide in *Alpes*.

ALPES, vocati non modo montes, qui Italiam ab Gallia & Germania diſterminant, ſed etiam univerſim quivis montes altiores. Gloſſ. Lat. Gr. *Alpes* ὄρη ὑψηλά. Iſidor. lib. 4. cap. 8. ALPES *proprie montes Galliarum ſunt, de quibus Virgilius, Aerias Alpes, & dicendo aërias Alpes, verbum expreſſit à verbo: nam Gallorum lingua Alpes alti montes vocantur*. Quæ quidem hauſit à Servio ad illud Virgilii lib. 3. Georg. *aërias Alpes*: ubi ait à Gallis *aerios montes Alpes* vocari. Hac igitur notione, *Alpes* Pyrenæos montes appellavit Auſonius Epiſt. 24. ut & Fortunatus lib 6. poëm. 2. & 7. lib. 10. poëm. 25. quo ſenſu *Alpinos Hiſpanos* dixit ex Catone Gellius. Ita Atho Monti, *Alpis* nomen non ſemel tribuit Sidonius carm. 2. & 9. *Alpes Arvernas* dixit Fortunatus Pictav. Epiſcopus: *Alpes Aſtoricenſes*, Oſmundus Epiſcopus Aſtoricenſis Epiſt. ad Idam Comitiſſam Boloniæ: *Alpes Doſrinas* in Dania Saxo Grammaticus lib. 8. pag. 134. Dudo lib. 1. de Actis Normann. *Quarum Dacia --- prœmagnis Alpibus emunita*. Adam. Bremenſis cap. 229. *Normannia, quæ ſuis Alpibus circumdat Sueoniam*. Occurrit iterum cap. 239. *Alpes montis Zebraii*, *Alpes Roſcidæ vallis*, apud Lucam Tudenſem cap. 86. 90. *Alpi d'Apennine*, apud Joann. Villaneum lib. 1. cap. 33. *Alpes Romaniæ*, apud Albertum Aq. lib. 2. cap. 43. lib. 3. cap. 33. *Alpes Baſtarnicæ*, in Tabula Itineraria: quæ *Mons Carpates* Ptolemæo, nude *Alpes*, Jornandi. *Alpes ultra caput Danubii* ſtatuit etiam Euſtathius ad Dionyſium. Adde Ermenricum in Vita S. Soli cap. 4. [& Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 72.]

ALPES, Paſcua montana, quo æſtate pecora aguntur & paſcuntur, ea ſcilicet, quæ in montium convallibus ſita ſunt. Nam non deſunt, qui genuina notione *Alpes*, montium ſeu collium anguſtias ſignificare cenſent: atque in iis Procop. lib. 1. de Bello Goth. pag. 186. Edit. 1607. ἄλπεις δὲ καλεῖν τὴν ἐν στενοχωρίᾳ διόδον οἱ ταύτῃ νενομίκασι ἄνθρωποι. Et Euſtathius ad Dionyſii περιήγ. pag. 42. qui ταύτην τὴν λέξιν ait, ταυ-

λον δύνασθαι τῇ κλεισούρᾳ. A Procopio hauſit Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. ἄλπεις, αἱ ἐν στενοχωρίᾳ δίοδοι. Charta Notherii Veronenſis Epiſcopi ann. 921. apud Ughellum: *Portionem etiam meam de ſilva, quæ dicitur Forojuliana: ibidem addo & campum meum in Luxino ad* Alpes *faciendas.* Alia ann. 1168. apud Auguſtinum *de la Chieſa* in Hiſt. Pedem. cap. 26. *A Carolo Epiſcopo Taurinenſi quaſdam Alpes, in valle Lancei ſitas, acquiſivit.* [Charta Guigonis Andreæ an. 1222. to. 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 505. *Item confirmo & concedo prædictæ domui Alpem illam, quæ dicitur Chalmencus ad æſtivandas oves ſuas, ita quod nullus alius in eiſdem paſcuis animalia ad paſcendum poſſit inducere, quæ ſcilicet Alpis terminata eſt, &c.*] Acta Murenſis Monaſterii pag. 52. *Provideat & ordinet qualiter ad Alpes pecora mittentur.* Adde pag. 53. 54. Annotatio Arnonis Epiſcopi, apud Caniſium. *Una cum campis, ſilvis, Alpes, aquis, aquarum decurſibus, &c.* Ibid. *Tradidit ſupra dictus Dux in præſcripto pago duos Alpes, qui vocantur Canzo & Laduza, in quo ſunt tantummodo paſcua ovium.* Chartæ Alemannicæ Goldaſti n. 27. *Hobas in Uzzinvillare, & Alpem paſcuam ad Monaſterium contradidit.* Donationes factæ Eccleſiæ Saliſburgenſi cap. 1. to. 6. Antiq. lect. Caniſii: *Dedit idem Dux ad eandem ſedem colonias, & ſilvam magnam cum pratis & paſcuis ibidem pertinentibus, & Alpes duas ad paſcua pecudum.* Cap. 3. *Ad cucullas colonos ſex, & prata & ſilvam & Alpes quatuor.* Cap. 8. *Saltum ad venationem atque ad paſcua pecorum Alpes, &c.* Conradus de Fabaria de Caſib. S. Galli cap. 10. *Donavit Eccleſiæ curtem ad Creſarum... cum familia multa, cum planis, Alpibus, & paſcuis.* Bertaldus Zuifaltenſis Abbas de origine ſui Monaſterii: ... *In montanis prope poſitis amplas Alpes, vel Salicæ terræ agros.* Charta Ludovici Pii ann. 838. pro Monaſterio Anianæ: *Et inter confinia de pago Ruthenico ſeu Nemaſcenſe Alpes ad pecora alenda, ſeu alios uſus.* Occurrit etiam eadem notione *Alpa* in Chartis Aleman. n. 86. *A Meggelit Alpa, à portaris Alpa.* Ita uſurpatam hanc vocem obſervare eſt in variis Tabulis apud Ughellum to. 1. 898. 915. to. 2. pag. 107. 130. to. 5. pag. 1115. Columbum lib. 1. de Epiſcopis Valentin. n. 142. Guichenonum in Bibliotheca Sebuſiana cent. 1. cap. 32. 81. Acherium [to. 5. Spicil. p. 409. ubi Alpes à paſcuis & montibus diſtingui videntur: *Res quas obtulit Magelfredus... cum capellis, caſtris, caſis... paſcuis, rupibus, planitiebus, montibus, Alpibus, una cum ſervis, &c.* Item] to. 10. pag. 637. & alios paſſim. Præterea à Rainardo Abbate Ciſtercienſi in Inſtit. cap. 57. &c. [*Alpes paſcuales* apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 4. p. 182.] Vide *Æſtiva.*

Alpes, Altitudo. Paſchaſius Radbertus in Epitaphio Walæ Abbatis Corbeienſis lib 1. cap. 16. [inter Acta SS. Bened. ſæc. 4. part. 1. pag. 479.] *Ubi jubebat mihi noſtrum ſternere lectum,* (in agri ſulcis) *quorum latera hinc inde pulcris nos ambiendo fovebant fulcris, dum equi ſella in medio poſita, quæ unam mihi Alpem ad caput præbebat, alteram illi.*

Alpagium, Jus ipſum paſcendi pecora in alpibus, vel penſitatio pro facultate ea abigendi in alpes. [Computum Caſtellani Graſivod. in Dalphinatu an 1333. inter adverſaria Domini *Lancelot. Caſtaneæ, cera, ſal, caſei Alpagii, fenum, ligna, denarii, &c.*] Tabular. Eccleſiæ Tarentaſienſis: *B. Comitiſſa Sabaudiæ mater Domini Comitis, Chartæ hujus auditoribus Sal. in Do. Notum facio univerſis; quod medietas paſcuorum & Alpis in monte ſupra Altam Curiam, ad Comitatum pertinens, quam medietatem in uſus proprios converti injurioſe, cum commune eſſe vicinis habitatoribus certum eſſet, & eam ex antiquis temporibus pacifice poſſediſſent: ad monitionem autem venerab. Patris & Tarentaſienſis Archiepiſcopi, & ejuſdem Eccleſiæ Capituli, recognoſcens, quod injuſte hoc fecerimus, ad priſtinum ſtatum revocamus; ſicut inveneramus..... retenta medietate* Alpagii, *ſicut..... quatenus habuerat Comitatus. Teſtes Aimo de Aima Canonicus Tarentaſ. Eccleſ. Rollandus Miles de Turnone, Willelmus Balb. & Aimo Milites de Aima. Petrus Gonterii Miſtralis de Salino, Ebrendus Miſtralis de Muſterio, Blancus de Salino, Anſelmus de Corf. Actum anno grat.* M.CC.XII. xiv. *Kal. Auguſt. apud Salinum in domo mea.* Chartam integram à nobiliſſimo viro Joanne Conſtantino Comneno nobis communicatam hîc deſcripſimus; quod ex ea tandem eruatur, Beatricem Viennenſem Humberto III. Sabaudiæ Comiti marito ſuperſtitem vixiſſe, etſi ſecus tradatur ab eruditiſſimo Scriptore Sam. Guichenone, qui etiam hujus Chartæ meminit pag. 263.

Alpaticum, Eadem notione, in Tabulario Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 42. *Et medietas de Alpatico de montibus qui ſunt ſuper Vilarbonold.* Et fol. 18. *Et Alpaticum de Chalveto uſque ad Rivum brugientem.* Rurſum fol. 50. *Et habeo quartam partem de Alpatico de aqua, quæ vocatur Vort, uſque ad altiora loca montium, &c.*

¶ ALPESTRIS, Montium incola, Gall. *Montagnard.* Guido Aretinus de ſuo itinere Romano ad Joannem XIX. Papam in Annal. Bened. tom. 4. pag. 324. *Quid plura? infirmitate cogente Romæ morari non poteram vel modicum, æſtivo fervore in locis maritimis & nobis* Alpestribus *minante excidium. Et* videtur redundare.

¶ 1. ALPHA. Geſta Tancredi in expeditione Jeroſolymitana auctore Radulpho Cadomenſi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 168.

Tunc oculis clauſis Turcus; ſed Francus apertis
Dimicat, & ſubito verſa vice prævalet ille,
Qui prope victus erat; ſuperatur qui ſuperabat.
Hic fugit, ille fugat, Baal ruit, obruit Alpha.

Per *Baal*, uti conjicio, Radulphus hîc intelligit Mahumedem Turcarum Pſeudo-prophetam, & per *Alpha* Chriſtum Dominum juxta illud Apocalypſis 1. 8. *Ego ſum α & ω, principium & finis.*

¶ 2. ALPHA *Græcum*, inquit Iſid. l. 14. Orig. cap. 26. *in dextero brachio ſuperiori O littera conjuncta chœnix eſt*, id eſt menſura 6. Sextariorum.

¶ 3. ALPHA, pro *Alba*, Gemma, unio. Vide *Alba* 1.

1. ALPHABETUM, in modum crucis bis in pavimento deſcribit Pontifex, cum conſecrat Eccleſiam. Bruno Signienſis de conſecrat. Eccleſiæ, & alii rituum Eccleſiaſticorum Scriptores paſſim, ubi de conſecratione Eccleſ. Vide *Abcturium, Chirographum.*

¶ 2. ALPHABETUM. *Chartæ per Alphabetum diviſæ* dicebantur, quarum duo exempla prorſus eadem, & inter utrumque litteræ majuſculæ deſcribebantur ea parte, qua ſecari & dividi debebant hujuſmodi inſtrumenta, ut unum uni, alterum alteri contrahentium traderetur. Per medium igitur litterarum ſic exaratarum membrana ſecabatur ad vitandam fraudem. Exorta enim lite componebantur exemplaria. Si cohærebant litteræ majores deciſæ, nulla falſitas timenda, ſin autem,

ſtatim retegebatur. Charta Rainaudi Lugdunenſis Archiepiſcopi de villa S. Andeoli an. 1215. to. 2. Macer. Inſulæ Barbaræ pag. 528. *Et ut hoc noſtrum dictum.... ratum & firmum in poſterum habeatur, præſentem* CHARTAM PER ALPHABETUM DIVISAM *in ſignum teſtimonii & continuæ pacis inde fieri, & ſigillo noſtro cum ſigillo Eccleſiæ Lugdunenſis & ſigilli Arthaudi de Rouſſillon juſſimus roborari.* Chartarium MS. Eccleſiæ Auxitanæ cap. 155. de impignoratione Oddonis de Arbeiſſano: *In cujus rei teſtimonium præſens Carta per Alphabetum dividitur in duas partes.* Harumce Chartarum ſpecimen vide, ſi cupis, apud Mabillon. lib. 5. de Re Diplomatica p. 425. Vide etiam infra *Chartæ diviſæ* in voce *Chirographum.*

¶ ALPHACHINUS, & *Alphaquinus*, ſapiens, doctor, qui ſacris præeſt, apud Turcas. Chron. Terræ Sanctæ Radulphi *Coggeshale* Abb. apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 570. *Ego vero à ſapientibus noſtris Alphachinis frequenter audivi.* Et col. 572. *Igitur Alphachini & Caſſini, miniſtri ſcilicet nefandi erroris, Epiſcopi & Presbyteri.* Conc. Valentinum an. 1565. to. 4. Collect. Conc. Hiſpan. p. 64. *Quoniam Machometanorum inſtitutores, quos* ALPHAQUINOS *vocamus, peſſimi ſunt, & prava ſua conſuetudine alios facile inficere ſolent, prohibet illis Synodus, ne vel mulieres puerperas, vel ægrotos mortis periculo laborantes.... inviſant.* Summus Mahumetanæ religionis pontifex etiamnum apud Mauros vocatur *Alfaqui*, unde inferiores hujuſce ſuperſtionis miniſtri dicti ſunt *Alphaquini.*

¶ ALPHARACES, Equi Arabici. Vide in *Farius equus.*

¶ ALPHI, Papulæ, quibus aliquando facies turgeſcit, Gall. *Bourgeons, Boutons.* Medic. Salern. Edit. an. 1622. pag. 204. *Serum... lichenibus, vitiliginibus, Alphis, pſoris, lepriſque admodum convenit.* Laurentio in Amalthea *Alpi* ſunt vitiligines ab ἀλφός albus ſic dicti; unde hujus vocis etymon ducunt à candore, quod hujuſmodi vitiligines ſpeciem referant minutarum unionum, quæ paſſim ab albedine *Albæ* dicuntur, interdum *Alphæ* & *Albulæ.* Vide *Alba* 1.

ALPHINUS, in ludo ſcacorum, perſona, quam noſtri *le Fol*, vocant, Itali *Alfino.* Alanus in Parabolis:

Sic inter ſchachos Alphinus inutilis extat,
Inter aves bubo, &c.

Pſeudo-Ovidius lib. de Vetula, ubi de ſcacorum ludo:

Sex ſpecies ſaltus exercent, ſex quoque Scaci:
Miles & Alpinus, Roccus, Rex, Virgo, Pedeſque.

Infra:

Oblique ſalit Alphinus, &c.

¶ ALPHITA. Vide *Alfita.*

¶ ALPI. Vide in voce *Alphi.*

¶ ALPINAGIUM, Idem quod *Alpagium.* Camera Comput. Dalphin. Vienn. in Computo an. 1324. 23. Auguſti. Cellerarius de Briordo computat de cenſibus & redditibus dicti loci, *In nucleis, canabo, feno, cera, 33. lib. in gallinis, pollatis, vino & denariis, quorum aliqui ſunt cenſuales de gardis, de taylliis generalibus, de laud. de* ALPINAGIO, *de gardis vinearum.*

¶ ALPOMEL, Sedes Præpoſiti Eccleſiæ Cathedralis Anicienſis cum Epiſcopus in Pontificalibus non celebrabat. Notitia de dignitate Præpoſiti, in nova Gallia Chriſt. tom. 2. Inſtrum. col. 296. A. *Ipſe* (Anicienſis Præpoſitus) *ſolebat habere locum ex adverſa parte chori, quando Epiſcopus faciebat officium, aliis diebus ſedebat ad locum qui dicitur* ALPOMEL, *ſed illum locum habuit Decanus in pignore, pro decem marchis argenti.* Hujus vocis origo, ſi bene hariolor, eſt *al*, quod in quibuſdam Galliæ regionibus dicitur pro *à, au*, vel *à la*, Latine *in, ad*, & *pomel*, qui mihi videtur ſedes ornata globis, quos vocamus *pommes*, vel *boules: Alpomel* ergo, ſi vera eſt conjectura, non eſt peculiaris ſedes Decano erecta, ſed ſedes eſt navi proximior, quam occupare ſolet prima chori dignitas, ut loquuntur, & quæ *pomel* dicta ſit ex iis pilis vel globis, quibus erat decorata.

¶ ALQUARIA, ALQUERIA. Vide in *Acheria.*

ALQUITRANUM, Naphtha, bitumen Babylonicum, *Alquitran*, Hiſpanis, [Gallis vero, *Goudron.*] Secunda Curia Generalis Catalaniæ ſub Jacobo Rege Arag. an. 1299. MS. *Nec etiam aliquis poſſit extrahere de terra noſtra iſtas res prohibitas, ſcilicet peguntam, cepum,* ALQUITRANUM, *fuſtam, canabum, filum, &c.* [Epiſtola Bajuli Regis Majoric. an. 1327. ad Maſſilienſes ex Archivo S. Victoris: *Fecit carricari 62. giaras Alquitrani, & tria pondera de moſtayla, &c.*]

¶ ALRAUNÆ, ALRUNÆ, ALRUNNÆ, ALIRUMNÆ & ALIORUMÆ. Ita vocavere Gothi, vetereſque Germani Magas ſuas, quæ apud eos eadem feruntur obiiſſe munia, quæ Druidæ apud Gallos, atque haud abſimiles fuiſſe ſecutas leges. De his Janus *Frey* in lib. cui titulus Admiranda Galliarum 8°. Pariſ. 1628. pag. 32. *Scimus ex Hiſtoria Auguſt. ſcriptoribus, aliiſque, fuiſſe Druidas fœminas eandem, quam ipſi viri Drüidæ profeſſi ſunt, profeſſas locis in ſubterraneis ſive hypogeis & concameratis doctrinam & philoſophiam. Simile quid Germani de ſuis* ALRAUNIS *habent.* Apud Murator. tom 1. p. 370. vocantur *Alrunnæ.* Vide *Alyrumnæ.*

ALSACIA, ALSACCIA. Lex Ripuar. tit. 58. §. 19. *Hoc etiam conſtituimus, ut hominem Regium Romanum, vel tabularium interpellatum in judicio non tanganet, & nec* ALSACIA *requirat.* Edit. Heroldi *Alſaccia* præfert.

☞ Sichard. & Cod. Corbonienſis *Alſatia*, Cod. Guelferbyt. *Adſicia.* Derivatur ex Germano *Als* vel *Hals*, Collum, & *Sache*, Saxon. *Sake*, Cauſa, lis, controverſia. Eſt igitur *Alſacia* idem quod Germanis JC. *Halſſake* vel *Halſſache*, nempe cauſa capitalis, ubi de collo ſive capite accuſati agitur. Hæc Eccardus in locum citatum.

ALSARE, Rebellare, Hiſpanice *Levantar*, Gallice *Souſlever.* Charta Jacobi Regis Aragon. an. 1276. apud *Diago* in Hiſtor. Regni Valentiæ lib. 7. cap. 66. *Poſſe Saracenorum creſcit in regno Valentiæ, &* ALSAVERUNT *ſe jam tria caſtra in ipſo regno, & expectant quotidie auxilium, de quo ſumus certi, quod debet eis venire, &c.*

¶ ALSATIA. Vide *Alſacia.*

ALSBERGUM. Vide *Alberga.*

ALSIERINA, Vaſa unguentaria. Gloſſ. Saxon. Ælfrici *Fictilia, vel ſamia, &c. Alſierina:* ꝩeaꝺoꝺe, læmene ꝩaꝺu. i. unguentarium fictile vas. Sed legendum videtur *Maſerina.* Vide *Mazer.*

ALSOS. Charta Adelfonſi VI. Imperatoris Hiſpaniæ an. 1086. apud Anton. de *Yepez* in Chonico Ord. S. Benedicti tom. 6. *Quoniam quidem oportet vos de veſtris artibus vivere, & ire per diverſas terras: mando & deteſto, quod nullus aliquis pignoret vos pro* ALSOZ, *neque pro hæreditate S. Facundi, nec illis pro vobis.* Legendum forte *Alodos.*

¶ ALSOSUS, pro *Alſioſus.* Papias: *Alſoſus, id eſt, frigoroſus ab Algeo.* Ita & Iſidorus.

¶ ALT ET BAS, Summo jure, *Souverainement.* Bulla Gregorii Papæ de Pœnitentia Guidonis de

Monteforti apud Rymer. to. 2. p. 17. *Memoratus Guido cum ejulatu non modico, profuſis lacrimis inſtantis ſupplicationis verbis effuſis, ſe* ALT ET BAS *ſine tenore, modo, vel conditione aliqua, noſtris mandatis exponens, petebat humiliter, &c.* Eodem ſenſu *Altè & Baſſè* non ſemel occurrit in ejuſdem ævi Inſtrumentis.

¶ ALTA MISSA, ECCLESIA ALTA, ALTA COMMEMORATIO. Improprie uſurpantur in MS. Codice Rituum Eccleſiæ B. Mariæ Deauratæ, & alibi non ſemel pro Miſſa aut oratione quæ cantando dicuntur, & pro Eccleſia ſuperiori reſpectu inferioris & ſubterraneæ: *Et poſt ſequitur Commemoratio de Beata Maria, & dicitur* ALTA *iſta Commemoratio, & propter hoc præcedit Commemorationem S. Spiritus; quia nos habemus talem regulam, quod omnes Commemorationes, quæ fiunt* ALTE, *cujuſcumque ſint, præcedunt Baſſè etiam cujuſcumque ſint.* Ibid. *Dicitur Evangelium in matutinis in Eccleſia baſſa, & aliis diebus per totum annum in Eccleſia Alta.*

¶ ALTA PATRIA, Regio ſuperior, Gall. *Le haut Païs.* Rymer. to. 7. p. 471. col. a. *Similiterque concedendi & permittendi, quod vina Altæ patriæ ducatus noſtri, &c.*

¶ ALTA PRODITIO, Crimen læſæ Majeſtatis. Anglis proditio duplex, *Alta* & *Baſſa.* Quidquid in Regem, Regnumque admittitur, *Alta proditio* eſt: Parentum, uxoris, filiorum, dominive cædes *Baſſa* cenſetur proditio. Rymer. to. 8. pag. 163. *Dedimus & conceſſimus...... omnia maneria, terras & tenementa, quæ fuerunt Owini de Glyndardy .... quæ ratione* ALTÆ PRODITIONIS *contra Regiam Majeſtatem noſtram, per præfatum Owinum facta & perpetrata nobis forisfacta exiſtunt, &c.*

¶ ALTAGIUM, Quidquid obvenit *Altari*, ſeu Eccleſiæ, tam ex agris, vineis, pratis, cenſibus, &c. quam ex quotidianis oblationibus. Hiſt. Beccenſis MS. p. 506. *Scilicet quod dictus Presbiter aſſereret ſe debere percipere omnes minutas decimas &* ALTAGIUM *S. Martini.* Ibidem p. 510. *Quam Vicariam ei contulit, hoc eſt, tertiam garbam & totum* ALTAGIUM *libere poſſidendum.* Litteræ Abbatis S. Eligii Attrebat. ex Chartulario ejuſdem: *Hoc ſalvo quod duæ partes Altagii & omnium minutarum decimarum remaneant nobis.*

¶ ALTALAGIUM, Eadem omnino notione. Obituarium Eccleſiæ Morinenſis MS. fol. 36. *Magiſter Simon Piccart Canonicus Morin. ordinavit dictam antiphonam, Salve Regina ... pro cujus intertenemento* (conceſſit) *decimas &* ALTALAGIA, *quas & quæ habet, &c.* Hiſt. Comitatus Ebroicenſis, Inſtrum. pag. 9. *Totum Altalagium & cætera ad Altalagium ſpectantia.* Litteræ Hugonis Epiſcopi Conſtantienſis ann. 1221. *Conceſſerunt hoſpitali Conſtantienſi ad ſuſtentationem pauperum* ALTALAGIUM *ejuſdem ſine guerbis in perpetuam eleemoſinam obtinendam, retentis eiſdem Canonicis & eorum ſucceſſoribus decimis & cardui varentiæ & aliorum fructuum.* Non ſemel etiam occurrit in Chartulariis Monaſterii Fontanellenſis, inprimis pag. 1351. tom. 2. *Totum Altalagium pro 15. ſol. Andegavenſibus annuæ penſionis.* Charta Guillelmi de Mara de fundatione Capellæ de Mara, in Diœceſi Conſtantienſi an. 1244. *Ego Guillelmus ut matricis Eccleſiæ ſervem indemnitatem, dedi & conceſſi* ALTALAGIO *B. Nicolai decem buccellos frumenti ..... modis omnibus acquittos.* Index MS. Beneficiorum Eccl. & Diœc. Conſtantienſ. fol. 4. verſo è muſæo D. *Du Cangey: Item Rector percipit tertiam partem decimæ garbarum, & Prior dicti loci duas partes & medietatem* ALTALAGII. Vetus Codex Eccleſiæ Carnotenſis fol. 79. *Hæ ſunt Eccleſiæ, ſuper quas Capitulum habet redditus, qui vocantur* ALTALAGIA, *& primo in Decanatu, Eſtubleium reddit 15. ſol. Gaſtelle 15. ſol. &c.* Alibi: *Apud Dovas habet Capitulum 22. ſol. perpetui reditus ſuper Eccleſiam Presbyterum pro* ALTALAGIO *ipſius Eccleſiæ, qui pertinet Matutinariis.* Ita ſæpe *Curiones*, uti vocamus *primarii*, Gall. *Curez primitifs*, obventiones altaris aut earum partem ſibi reſervabant. Vide *Altaragium.*

¶ ALTANA, ALTANA SEMIS, ALTANA SEMIS MAJOR, ALTANA SEMIS MINOR, Variæ antiquarum ſcripturarum ſpecies. Vide *Scriptura.*

ALTANUM. Jus Vicentinum lib. 1. *Lignum fructiferum, de coſſa viride, vel Altanum, &c.*

1. ALTANUS. Gloſſ. Sax. Ælfrici: *Altanus*, poðen, quæ vox Saxonica *Vodanum*, ſeu Mercurium ſonat. Vide *Vodan.*

2 ALTANUS, Auſter, Gall. *Autan.* Papias: *Etheſia, aura ab aquilone flans, Altanus dicitur.* [Aura flans ab aquilone non *Auſter*, ut hîc ait Cangius ex Papia, ſed *Boreas* appellatur. Verum Papias MS. Bituric. *Altanus, Flatus qui in alto eſt, id eſt in pelago.* Iſidorus in Gloſſ. San-German. *Altanus, Flatus qui in pelago eſt, per dirivationem ab alto, id eſt mari, vocatus; nam alter eſt flatus in ripis, quem dicimus auram. Nam aura terræ eſt.* Huic ſententiæ minime favet Plinius lib. 2. cap. 43. *Ventos & è fluminibus ac nivibus & è mari videmus, & quidem tranquillo, & alios quos vocant* ALTANOS *è terra conſurgere: qui quidem, quum è mare redeunt Tropæi vocantur; ſi pergunt, Apogæi.* Altanus autem proprie Eurus eſt ſeu Subſolanus, ut liquet ex Charta MS. relata inter Antiquitates Occitaniæ Benedictinas a Stephanotio collectas part. 1. pag. 368. in qua ſic legere eſt: *Ipſa terra ... affrontat de Aquilone in terra S. Aniani ... De* ALTANO *affrontat in terra de Odone Stephano: De Meridie in terra de Bernono Landrico ... de parte Circi* (id eſt, Septentrionis) *ſimiliter.* Hinc etiamnum Occitani Euronotum vocant *Autan:* De quo ait *du Bartas* in ſua ſecunda Septimana de Paradiſo terreſtri loquens:

Là le robuſte Adam ne ſentoit point ſon corps
Aggravé des Autans, ni roidi par les Nords.

¶ ALTAR, *Altare.* Iſid. Gloſſ. & ante Iſidorum Prudentius in Hymno, qui B. Vicentio dicatus eſt:

Altàr quietem debitam
Præſtat beatis oſſibus.

Et Hymno de S. Eulalia:

Sic venerarier oſſa libet,
Oſſibus Altar & impoſitum.

Item Alcuinus Poëmate 241. f. 1735.

Bartolomæus habet præſens hoc Apoſtolus Altàr.

ALTARAGIUM, ALTERAGIUM, ALTELAGIUM, Obventio altaris. Charta Oliverii Epiſcopi Lincolnienſis tom. 2. Monaſtici Anglic. pag. 881. *Vicaria in Eccleſia S. Martini de Stamforde ... conſiſtit in toto Altaragio dictæ Eccleſiæ.* Alia Ricardi Dunelmenſis Epiſ. pag. 152. Ibid. *Et medietatem decimæ bladi cum toto Alteragio ejuſdem.* Monaſticum Anglic. tom. 3. pag. 139. *Similiter Vicarius de Colingham habeat totum* ALTERAGIUM, *exceptis decimis fœni & nutrimentorum animalium provenientium de Dominico domini Regis.* Occurrit ibi pluries, & pag. 227. & part. 2. pag. 45. Will. Thorn. cap. 30. §. 4. *Ita quod prædictus Vicarius ... prædictis oblationibus & obventionibus, non bladis aut garbis, niſi plantatis, aut pede foſſis, ad* ALTARAGIA *communiter ſpectantibus, contenti, &c.* *Obventiones Alteragiorum* in Vitis Abbatum S. Albani. Regeſtum Clementis V. PP. in Bibl. Regia: *Cum itaque* ALTERAGIUM *de Oſtade Cameracenſis diœceſis, quod ... in dicta Eccleſia obtinuit, per liberam reſignationem ... in mani-*

bus noſtris factam, & à nobis admiſſam, vacet ad præſens, nulluſque de illo præter nos diſponere poſſit, &c.

ALTELAGIUM. Necrolog. Eccleſ. Ambian. *Ob Theobaldi Epiſc. qui dedit nobis* ALTELAGIA *de Cheſſoy, &c. quorum Altelagiorum omnes proventus in anniverſario ſuo debent in Eccleſia noſtra tali modo diſtribui.*

ALTARARIUS, idem quod *Altariſta*, Vicarius Eccleſiæ, qui altari deſervit, cui aſſignari ſolent emolumenta, quæ Preſbyteris & Curionibus proveniunt ratione altaris. Bulla Urbani V. an. 1368. *Te* ALTARARIUM *altaris Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe uſque noſtrum placitum ... conſtituimus & etiam deputamus, ibi recipiendi omnes & ſingulas oblationes, obventiones, ac fructus, redditus, & proventus ad dictum altare pervenientes, &c. & generaliter omnia, quæ ad dicti Altariatus ſpectant officium, &c.* Extat integra apud Waddingum ann. 1368. n. 9. Epiſtola MS. Innocentii VI. PP. *Paulus de Sacroſano Canonicus dictæ Baſilicæ, qui fuerat in ea auctoritate noſtra* ALTARIUS (ſic) *deputatus, videns, quod dictis Canonicis & Capitulo, de oblationibus hujuſmodi diſponentibus, pro eorum libito & voluntate, ipſe inaniter gereret Altarii nomen, hujuſmodi Altariatus officium ſponte & libere reſignavit.*

1. ALTARE, Pars templi, in quo erectum altare conſpicitur, apud Gregor. Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 14. [*Altare*, inq. Iſid. lib. 15. Orig. cap. 4. *ab altitudine conſtat eſſe nominatum quaſi Alta ara.*]

ALTARE, Eccleſia ſuccurſalis. Capitula Caroli C. tit. 5. cap. 7. *Si neceſſitas populi exegerit, ut plures fiant Eccleſiæ, aut ſtatuantur* ALTARIA, *cum ratione & auctoritate hoc faciant.*

¶ ALTARE ANIMARUM, In quo ſacra fieri ſolent pro animabus defunctorum. Synodus Valentina ann. 1584. to. 4. Collect. Conc. Hiſpan. pag. 290. *In Beatæ Mariæ Virginis &* ANIMARUM ALTARIBUS, *in quibus Miſſæ frequentius celebrantur, duo juſtæ magnitudinis cerei apponantur, qui donec Miſſa finiatur, ſint accenſi.*

¶ ALTARE AUTHENTICUM, Altare majus, Gall. *Le grand Autel.* Breviarium Sariſber. anni 1556. *Si vigilia Nativitatis Domini venerit in Dominica, Miſſa Dominicæ dicitur in Capitulo poſt Primam ante Tertiam & proceſſionem, & Miſſa de Vigilia dicitur poſt Sextam in choro ad* AUTENTICUM ALTARE.

¶ ALTARE CAPITANEUM, Eadem notione. Acta SS. Bened. ſæc. 6. part. 2. pag. 100. in Miraculis S. Trudonis Confeſſoris: *Proſternitur igitur corpore ſummiſſo à latere* CAPITANEI ALTARIS *in Sanctuario, ubi poſtquam ſe proſedit, poteſtatem ſui penitus amiſit, & ita ibidem paullulum quid ſoporis divina ordinatione percepit.*

¶ ALTARE CARDINALE, Eadem ſignificatione, in Actis SS. Bened. ſæc. 3. part. 1. pag. 146.

¶ ALTARE CHORI, Pluteus, Lectorium, Gall. *Pupitre, Lutrin.* Cæremoniarum vetuſtus Codex MS. Monaſterii B. M. Deauratæ Tholoſ. *Dicitur duodecima lectio, & duodecimum reſponſorium ſuper* ALTARE CHORI... *Non dicitur reſponſum ſed hymnus à duobus ſuper Altari & reſpondetur à choro... deinde dicitur reſponſum ab uno ſuper Altari, &c.* Ubi ſemper de analogio ſeu pluteo, non vero de Altari proprie dicto.

¶ ALTARE DOMINICUM, Oblationes factæ ad altare majus, forte ſic dictum quod in eo Corpus Dominicum aſſervaretur. Chartularium S. Vandreg. to. 2. pag. 2033. *Abbas ei conceſſit tantum in vita ſua Eccleſiam S. Mariæ de Redanna, ita ut ex omni re ex qua decima datur, duæ partes S. Vandregeſili ſint, & 3. Ricardi. Toto anno* ALTARE DOMINICUM *ſit Ricardo, excepto feſto omnium SS. & Natale Domini & Paſchæ, &c.*

¶ ALTARE GESTATORIUM. Vide *Altare Portatile* & *Altare Viaticum.*

¶ ALTARE PARATUM, Idem quod *Altare viaticum*, ſic dictum quod auro aliiſque rebus pretioſis pararetur ſeu ornaretur; quale etiamnum in Theſauro Eccleſiæ SS. Trin. Fiſcamn. aſſervatur, marmoreum uno pede latum & longum, auro, argento, gemmiſque diſtinctum. Hiſt. Beccenſis MS. pag. 352. *In Altari Parato habentur iſtæ* (Reliquiæ) *de ſancto Joan. Bapt. de S. Andrea, &c.* Teſtamentum Everandi apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 21. *De paramento capellæ noſtræ,* ALTARE *argento* PARATUM *unum, calicem aureum eburneum cum patena auro paratum unum.*

ALTARE VIATICUM, *quod per viam portetur, propter quod portabile vel viaticum appellatur*, apud Durandum lib. 1. Ration. cap. 6. n. 34. [Hiſt. Dalphinatus to. 2. pag. 326. *Item olim unum Altare Viaticum ſacratum pro 14. denar. groſſ.* Collect. Concil. Hiſpan. to. 3. pag. 558. an. 1322. ALTARIA VIATICA *ſecum portari faciant, in quibus ſingulis diebus coram ſe honeſte & devote Miſſam faciant celebrari.*] *Tabula itineraria* dicitur in Ordine Romano: *Altare portatile*, *Altare geſtatorium*, apud Hugonem Flaviniacenſ. in Chron. pag. 106.

ALTARE PORTATILE *ligatum auro*, in Charta Philippi Bellovac. ann. 1217. in Probat. Hiſt. Drocenſis pag. 244. *Altare geſtatorium*, apud S. Anſelmum lib. 3. Epiſt. 158. *Lapis portatilis*, in Synodo Bajocenſi ann. 1300. cap. 20. Vide eruditum Joan. Mabillonium in Præfat. ad to. 3. SS. Ord. S. Bened. n. 78. [Unde illud unum addam ex Hiſt. Bedæ lib. 5. cap. xi. ubi de duobus Ewaldis, qui *Cotidie ſacrificium Deo victimæ ſalutaris offerebant, habentes ſecum vaſcula & tabulam Altaris vice dedicatam.* Duo autem Ewaldi martyrio coronati ſunt 7. ſæc. deſinente, ante quod tempus nullam puto mentionem fieri altarium viaticorum. His etiam uſi ſunt Græci, apud quos ἀντιμήνσια, Menſarum vicaria dicebantur. Vide Balſamon. in Syn. VII. cap. 7. & lib. III. Jur. Oriental. qu. xi.]

ALTARIA LAVARI ſolent, cum ab hæreticis, aut ſchiſmaticis polluta creduntur, ſi ſuper ea celebraverint. Vide Paulum Diac. lib. 3. Chr. Caſin. cap. 68. (al. 69.) & Innocent. III. in Concil. Lateran. can. 4.

Nudantur etiam & lavantur altaria in Cœna Domini. Vide Joannem Abrinc. Epiſc. de Off. Eccl. pag. 42. 44. & lib. Sacrament. Greg. p. 88. [& Hierurgiam Bernardi Biſſi Caſſinenſis Monachi ad vocem *Altare.*]

IN ALTARI OFFERRE, apud Marculfum lib. 1. form. 1. Donationibus, quæ fiebant Eccleſiis, earum inſtrumentis ſuper altaria poſitis, quo ſolenniores eſſent, ac ipſi Deo factas conſtaret. Lex Alemannorum cap. 1. §. 1. ubi de donationibus factis Eccleſiæ: *Et qui hoc facere voluerit, per chartam de rebus ſuis ad Eccleſiam, ubi dare voluerit, firmitatem faciat, & teſtes ſex vel ſeptem adhibeat, & nomina eorum ipſa charta contineat, & coram Sacerdote, qui ad eandem Eccleſiam deſervit, ſuper* ALTARE *ponat: & proprietas de ipſis rebus ad ipſam Eccleſiam in perpetuum permaneat.* Adde Leg. Bajwar. cap. 1. §. 1. Formula vero traditionis & offertionis ſuper altare extat in Capit. Caroli M. lib. 6. cap. 285. Tabular. Vindocinenſe Thuani ch. 8. *Quod dum ex more ſuper Altare poſuiſſent, hi*

de noſtris interfuerunt teſtes. Chr. 15. *Qua celebrata venditione, traditionem ipſorum alodiorum poſuit idem Hugo ſuper* Altare *S. Medardi, his, qui aderant, cernentibus cunctis, & reclamante nullo.* Charta Adelfredi Epiſcopi Bononienſis an. 1045. apud Ughellum tom. 2. pag. 16. *Concedo.... & quidquid in ſancta Epiſcopali Eccleſia offertur, ſeu in Altari ponitur, vel in pavimento locatur, &c.* Chronicon Mauriniacenſe lib. 1. *Donum, quod Rex pater ſuus nobis fecerat, conceſſit, & ſumptas in manibus litteras ſuper* Altare *poſuit, & ita donum patris confirmavit.* Chronicon Andrenſe: *Et ita in nomine Domini imponendo manum ſuper Altare, fecit donum, videntibus & audientibus, &c.* Ordericus Vitalis lib. 5. *Donationem ſuper Altare adhuc ſacroſancta conſecratione madidum depoſuit.* Vide eundem pag. 575. 576. 584. 587. 590. 591. 594. 595. Chronicon S. Vincentii de Vulturno pag. 675. &c. Extant alia hujus ritus exempla paſſim in veteribus Chartis, & apud Scriptores. [S. Benedictus Reg. cap. 58. vult, ut ſuſcipiendus Monachus, *Petitionem manu ſua ſcribat, aut certe ſi non ſcit litteras alter ab eo rogatus ſcribat: & ille novitius ſignum faciat, & manu ſua eam ſuper* Altare *ponat.*]

Caput Altari imponere, in ſignum profeſſæ ſubjectionis & ſervitutis. Arnolfus lib. 1. Miracul. S. Emmeranni cap. 12. *Qui Capita cum manibus religioſe Altari S. Emmeranni imponentes, profeſſi ſunt ſe Martyri perpetuos cenſuales.* Vita S. Virgilii Epiſc. Juvanenſis cap. 7. *Ad Juvanenſe Monaſterium ſpecialiter Caput ſuum in ſervitium Dei declinavit, ſingulis annis, quoad vixit, in ſignum ſubjectionis ſuæ aliquod obſequium illud perſolvendo.*

Altare contra Altare erigere dicuntur hæretici, qui, poſt habita unione Eccleſiaſtica, ab ea ſecedunt, & novam quodammodo religionem inducunt, apud Optatum Milevit. Cyprian. Aug. l. 2. contra Creſcon. c. 2. Epiſt. 162. 171. &c.

Altaria Principum: nam & ea ſibi, vel certe nomen afferebant, Impp. Honorius & Theodoſ. *Si quis reſcriptum de noſtris Altaribus meruerit*, in l. ult. Cod. Juſtin. de Locat. fund. Iidem Impp. *Nunquam ad unius litigatoris querimoniam noſtris Altaribus ſuggeſtio offeratur. Jurare ad altare.* Vide *Jurare.*

Altare Complecti ad fidem faciendam. Chronicon Montis-Sereni ann. 1126. *In Eccleſia B. Petri* Altare Complexus, *quaſi ad probandum quod Henricus pro femina commutatus fuiſſet, ita ſe obligavit, ut ſi idem filius eſſet Henrici Marchionis, ipſe ſui corporis perderet ſanitatem.*

Altare, Eccleſia, vel obventiones ac reditus altaris, ſeu Eccleſiæ: maxime decima Eccleſiaſtica. Concilium Claromontanum ann. 1095. can. 3. *Eccleſia, quæ vulgari vocabulo apud eos* (Gallos) *Altaria nuncupantur*, & apud Goffridum Vindoc. lib. 3. Epiſt. 12. Idem Concilium ann. 1095. can. 6. *Ut nullus ſibi præbendam emat... hoc idem de Altari & omni Eccleſiaſtico beneficio fiat.* Adde can. 7. Gregorius VII. PP. lib. 4. Epiſt. 22. *Illud vero commune malum pæne totius terræ, videlicet quod Altaria venduntur.* Concilium Illebonæ ann. 1080. cap. 4. *Nullus laicus in redditibus Altaris vel in tertia parte decimæ aliquid habeat.* Charta Philippi Aug. ann. 1196. pro Abbate S. Mellonis Pontiſarenſis: *Exceptis altari & decimis, quæ remanent Eccleſiæ S. Mellonis.* Acta Murenſis Monaſterii p. 35. *Ergo quod iſtud* Altare *iſtius loci principale eſt Altare, quiſquis iſti Altari præponitur, ſive Monachus, ſive Clericus ſit, ille etiam debet dotem & decimam, & omnia cætera jura Eccleſiæ in ſua habere poteſtate, quod hoc nuſquam audivimus, in uno loco eſſe duas principales Eccleſias & duo Altaria.* Fulbertus Carnot. Epiſt. 20. *Uſufructum vero Altarium, quem tui anteceſſores Laïc tradiderunt, te alendis debilibus publica voce deſtina ſuadeo.* Idem Epiſt. 34. *Decimas & oblationes Altarium, ſtipem videlicet pauperum, ſuo Epiſcopo in conſulto, ſæculari militiæ tradit.* Traimundus Clarevallenſis Epiſt. 2. de Monachis: *Villas, molendina, Eccleſias, & altaria poſſident, fidelitates & hominia ſuſcipiunt.* Charta Gaufredi Epiſcopi Pariſienſis in Tabulario S. Mariæ Longipontis: *Damus ei Altare, & quod ad Altare pertinet villæ, quæ dicitur Orceacus.* Alia Warini Epiſcopi Bellovac. an 1023. *Ipſa Eccleſia, ſcilicet S. Vedaſti, in Epiſcopio noſtro villam Angicourt habere noſcitur, noſqu* Altare *ipſius Eccleſiæ poſſidemus. Ipſius ergo Altaris tertiam partem.....Eccleſiæ prædicti Sancti contribuimus, &c.* Hiſt. Afflegemenſis Monaſterii c. 20 *Robertus Comes Junior S. Andreæ locum nobis in eleemoſynam tribuit:* Altare *vero ejuſdem loci, licet ſu foret juris, tamen quia ſpiritale donum eſt, ab Epiſcop Noviomenſi, in cujus diœceſi locus ipſe ſitus eſt, nobi firma ſtabilitate donari fecit.* Herimannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis cap. 38. *Quinque* Altaria, *quæ alteri filio ſuo nomine Adam Canonico acquiſierat, nobis dari impetravit, quæ nobi ſingulis annis pluſquam 30. librarum pecuniam reddunt.* Cap. 45. *Altaria villarum memoratarum, prata, nemora, terras arabiles, &c.* Cap. 67. *Se quia propoſuerat nec* Altaria, *nec Eccleſias, ve decimas recipere, ſed ſolummodo de labore manuum ſuarum.....vivere, nihil de Eccleſiaſticis redditibus... voluit habere.* Adde cap. 73. 95. Vide Chartam Philippi I. Reg. Franc. ann. 1066. apud Marlotum in Chron. S. Nicaſii Remenſ. pag. 621

Altaria, vel Altaria et Decimæ, conjunctim, Decimæ Eccleſiarum, quæ ad ipſos Eccleſiarum Præſules pertinent, & quæ ſæpe à Laicis uſurpatæ ac poſſeſſæ ſunt. Charta Philippi Reg. Franc. an. 1076. in Chron. Monaſt. S. Joannis de Vineis pag. 50. *Sed poſtmodum mors quæ intravit in orbem terrarum, quam plurimos Laïco & pſeudo-Chriſtianos in tantum excæcavit, ut quidam* Altaria *vel decimas in beneficia extorquerent, quidam vero in abuſum miſeræ hæreditatis converterent* Alia Theobaldi Sueſſionenſis Epiſcopi, ibidem pag. 40. *Ut* Altaria, *quæ de beneficio noſtro (ſe quemadmodum alii Principes ſæculi hujus ſacrilego mor tenebat) recepiſſem, &c.* Concilium Pictavenſe an. 1109. cap. 9. *Ut neque Clerici, vel Monachi pe pecuniam* Altaria *vel decimas à Laicis vel quibuſlibet perſonis ſibi acquirant, &c.* Cap. 16. *De decimi & Altaribus, quæ Laici injuſte & contra ſacros Canones detinent, &c.* Charta Amaluini Abbatis Silvæ-Majoris ann. 1207. in Tabul. Campan. *Quo nos inſimul faciemus ibi villam novam, in qua nos & Eccleſia Bellevallis habebit* Altare *& decimam liberam & quietam.* Vide Lambertum Ardenſem p. 140. Urbanum II. PP. Epiſtola 12. in Appendice Epiſt. 20. &c.

☞ Quæ quidem omnia ut magis illuſtrentur nonnulla præſtat obſervare. 1o. *Altare* aliquando uſurpari pro Eccleſia ſeu titulo cui aliquis præficitur, ut in Actis Murenſis Monaſterii à D. Cangio ſupra laudatis, & in Chartis quæ ſequuntur. Charta fundationis Monaſterii S. Valentini an. 1018. *Ermengardis Veromanduorum Comitiſſ duarum Eccleſiarum* Altaria *quæ jure beneficii à Lamberto Epiſcopo Eduenſi data tenebat Fratribu præſcript*

præſcripti loci danda concedit, quorum unum in villa quæ Fonſania dicitur ſitum eſt in honore S. Deſiderii, alterum in villa quæ vocatur Nicetum in honore S. Petri conſtructum eſſe videtur. Charta Petri Vaſionenſis Epiſc. an. 1059. *Donamus & reddimus* Altari *quod eſt conſecratum in honore S. Victoris Martyris & S. Mariæ ſemper Virginis in Monaſterio Maſſilienſi Abbatiolam S. Victoris & S. Petri quorum Eccleſia ſita eſt in Epiſcopatu Vaſionenſi.* Charta Ludovici VII. an. 1137. inter Probat. Hiſt. Pariſ. to. 3. pag. 53. *Quatuor villas iſtas dedit atavus meus Rex Henricus, cum Altaribus Hienvillæ & Novævillæ.* Tabularium Majoris Monaſterii: *Herveus de Martiniaco, in beneficii ſocietatem ſuſceptus, dedit S. Martino ſextam partem decimæ, ſepulturæ, oblationis utrorumque* Altarium. Charta xii. ſeculi ex Tabul. S. Florentii: *Moyſes filius Alfredi Presbyteri guerpivit Deo atque S. Florentio medietatem omnium rerum pertinentium ad* Altare *quod eſt in Eccleſia de Trembleio, annuente Herveo Burchardi filio, de cujus caſamento erat ipſa Eccleſia.* 2°. *Altare* ſtrictioris eſſe ſignificationis quam Eccleſia in nonnullis Inſtrumentis. Charta an. 1041. to. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. p. 341. *Nobilis vir Gauterius terras S. Maxentii prædavit & vaſtavit. Sed pœnitentia ductus dedit Monaſterio S. Maxentii Eccleſiam S. Arediæ, ita ut in eadem Eccleſia Altare B. Maxentii conſtruatur, omniſque conſuetudo Monachis ibi degentibus ſit relaxata, ſcilicet vicaria, vel decimæ; donatio autem iſtius* Ecclesiæ *talis eſt, baptiſterium, confeſſiones, proforentia, & tota ſepultura, & omne quod in Eccleſia venerit.* 3°. *Altare* ad oblationes altaris deſignandas ſæpius reſtrictum fuiſſe. Præter probationes modo à D. Cangio allatas, hæc addi poſſunt. Charta xii. ſeculi ex Tabul. S. Florentii: *Giſlardus & frater ejus Morinus dederunt Deo & S. Florentio Eccleſiam S. Germani quæ ſita eſt apud Albiniacum ſuper fluvium Jolam, cum omnibus ipſius Eccleſiæ appendiciis quæ libere poſſidebant, totum ſcilicet quidquid ad* Altare *pertinet cum ſevo Preſbyteri, totam ſepulturam, & decimam, & cymiterium.* Quod in eodem Tabul. ſæpe occurrit. Charta xi. ſeculi ex Tabul. S. Michaëlis in periculo maris: *Ego Rotbertus Comes filius magni Richardi G. D. Dux & Princeps Normannorum reddo S. Michaëli* Altare *ſuum cum toto Monaſterio quod prædeceſſores noſtri ſibi hactenus vindicaverant.* Charta xii. ſeculi ex Tabul. S. Sulpitii: *Alanus Comes & uxor illius Judith, S. Mariæ & filiæ ſuæ Hodiernæ Abbatiſſæ dederunt decimam de Chelen & ſepulturam, & quidquid ad* Altare *pertinet.* Charta ejuſdem ævi ex Tabul. S. Sergii: *Gauffridus de Monaſteriis dedit Monachis S. Sergii quidquid habebat in* Altare *S. Sulpitii de Gena in offerendis & primitiis, & ſuam tertiam de cenſu de cymeterio.* Charta xi. ſeculi ex Tabul. Majoris Monaſterii: *Divinæ vocis inſpiratus inſtinctu, ego Rualdus ſeculari militie deditus, dedi B. Martino Monachiſque Majoris Monaſterii quidquid Eccleſie, quidquid* Altaris, *quidquid decime videbar habere in dominio. Earum quoque rerum quas ego quidem in dominio non habebam, ſed eas de me tam Presbyteri quam Laïci tenebant, ſimiliter ut propriarum eidem Sancto donum effeci, ita ſcilicet ut quiſquis hominum nunc uſque de me, ſive decime, ſive* Altaris, *vel Eccleſie aliquid tenuiſſe dinoſcitur, idipſum, ſi penitus deſerere noluerit, ab Abbate Monachiſque Majoris Monaſterii teneat.* 4°. *Altare* ſumi pro decimis, oblationibus aliiſque reditibus Eccleſiæ, ut ſatis patet ex locis à D. Cangio ſupra laudatis. Unum addam ex Charta an. 1133. è Tabul. Majoris Monaſterii: *Conceſſit Abbas ut tantum in vita ſua haberet tertiam partem reditus* Altaris *Eccleſiæ illius, ita duntaxat quod Monachi capellanum ſuum quem voluerint eligent.* Plura adderemus, quibus varias hujuſce vocis acceptiones illuſtrare liceret, niſi lectori tædium parere nobis eſſet religio: quamobrem ſatius duximus ab iis abſtinendum; adeat tamen ſtudioſus lector diverſa loca quæ protulit D. Cangius, quæ ſi attentius perpendantur, omiſſa quæ à nobis conſulto ſunt, abunde reſarcientur.

Altarium Redemptiones, dicebantur certæ quædam præſtationes, quæ dabantur Epiſcopis, quotieſcumque Eccleſiarum, quæ Monachorum juris erant, *Perſonæ*, uti vocabantur, mutabantur. Nam cum Eccleſiæ omnes ad Epiſcopos pertineant, uti habent Concilia & Synodi, eas illi interdum Monaſteriis aut Capitulis Canonicorum donabant, aut à fundatoribus donari permittebant, retenta ea præſtatione, quæ *Redemptio altaris* dicta eſt, veluti in ſignum dominii, quod Eccleſia matrix ſibi reſervabat, atque adeo reſervatis ipſis Eccleſiarum decimis. Vide *Perſona.* Nam ſi *altaria* Congregationibus Canonicorum vel Monachorum *per perſonas* darentur, *mortuis perſonis*, in manus Epiſcoporum redibant, niſi eſſent per eorum ſcripta vel privilegia confirmata, ut eſt in Concilio Claromont. ann. 1095. can. 7.

Hæc igitur *altarium redemptio*, venditionis nomine donata eſt, quod à Monachis poſt mortem vel in mutatione *perſonæ* redimi dicerentur: quod prohibitum fuit, ſalvo Epiſcoporum cenſu annuo, in eodem Concilio Claromontano can. 3. & Nemauſenſi ann. 1096. Id etiam antea vetuerat Leo IX. PP. Wibertus in illius Vita pag. 86. *Venditiones Altarium anathemate prohibuit: Sed conſtituit, ut partes decimarum ad Epiſcopum pertinentes, aut quiſque Præſul ſibi teneret, aut cuique vellet tribueret, partem autem ad Altare pertinentem proprio Paſtori Eccleſiæ gratis concederet.* Charta Rogerii III. Catalaunenſis Epiſcopi: *Altaria hæc habenda perſonas... eo jure, ut quando perſona obierit, perſona alia à Monachis oblata reſtituatur ſine muneris acceptione.* Vide Gregor. VII. lib. 4. Epiſt. 7. Hugonem Flaviniac. pag. 198. Florentium Hareum in Caſtellanis Iſlenſibus lib. 2. pag. 175. Buzelinum lib. 2. Gallo-Flandr. cap. 13. pag. 306. & Locrium in Chron. Belg. an. 1111.

Eas redemptiones *Relevationes* etiam appellatas in Tabulario Vindocinenſi obſervare eſt: in quo Theodoricus Carnotenſis Epiſcopus dat eidem Monaſterio tria altaria abſque *relevatione*: cum ejuſmodi Eccleſiarum redemptiones inventæ fuiſſent inſtar redemptionum feudorum, quæ *relevationes* dicuntur. Quo nomine donatur *Conſuetudo* quædam *inaudita*, qua Vicecomes Thoarcenſium Haimericus exigebat ab Abbate S. Albini, *qui noviter onus ſuſceperat Abbatis, equum unum centum ſolidorum, aut ſolidos centum pro mutatione & Relevatione Abbatis. Dicebat enim... quod quicunque noviter creatur Abbas in Monaſterio S. Albini, prædictum pro ſua ordinatione præjudicium ſolveret Vicecomiti*, ut eſt in veteri Notitia apud Charlonyum ad Hiſtoriam Inculiſmenſem Corliæi. Acta Epiſcoporum Cenomanenſium in Segenfrido cap. 39. *Dominus vero Segenfridus apud eum diu commorans, dedit ei LXIV. Altariorum revelationes, Synodos, & circuitiones, inſuper caſamenta Eccleſiæ, &c.* Vide quæ obſervarunt Sirmondus ad Goffridum Vin-

docinenſem lib. 3. Epiſt. 12. & Marca ad canon. 7. Concilii Claromontani.

Altaria sub censu annuo, remota *redemptione*, & à Conciliis interdicta, poſtmodum contulere Epiſcopi: ſed in hunc abuſum gravius invehitur Goffridus Vindocinenſis lib. 3. Epiſt. 12. cum per annos ſingulos cenſum exigere ab Eccleſiis, *annua*, ſeu *plurimorum annorum ſimonia* ſit, inquit ille. Extant Chartæ iſtius abuſus teſtes complures in Tabulario S. Dionyſii, quas inter duas ſelegimus: *Cum Daimbertus Archiepiſcopus in gremio S. Matris Eccleſiæ ſuorum celebraret Conventum, venit in præſentiam ſuam Abbas S. Dionyſii Adam nomine, deprecans, ut Altare de Belna, quod eſſe ſolebat ad perſonam Vicarii, ei in Cenſum mittere dignaremur. Cujus petitioni aſſenſum Daimbertus conceſſit ei, ſalvis conſuetudinibus ſuis, circadis & ſynodis. Dat. menſe Septemb. in Eccleſia S. Stephani publice, regnante Ludovico Rege anno* 5. Alia: *Adam Abbas S. Dionyſii ad Daimbertum Archiepiſc. Senonenſem acceſſit, rogans & deprecans ut Eccleſiam quandam, quæ eſt in pago Vaſtinenſi, in honore B. Lupi conſecratam, ei ſub Annuo Cenſu, remota omni perſona Vicarii, mittere dignaretur. Cujus piæ petitioni Daimbertus annuens, & præfatam Eccleſiam ſub Annuo Cenſu poſuit, ita ut deinceps perſona Vicarii remota in cenſum ſol. 6. publicæ monetæ iſtius loci, in quo Eccleſia ſita eſt, annuatim redderet, menſe Maio an.* 1120. *Ind.* 13. Chartas alias iſtius abuſus teſtes proferunt Hariulfus lib. 4. Chron. Centul. cap. 22. Hemereus in Auguſta Viromand. in Regeſto pag. 41. 42. 43. Florentius Haræus in Caſtellanis Inſulenſibus pag. 170. 171. & Gallandius lib. de Franco alodio pag. 75. 76. Præterea V. C. Jacobus Petitus poſt Pœnitentiale Theodori pag. 596. 601. 625. 630. 631. 632. 633. 635. Vide præterea Joannem Sariſberienſem Epiſt. 69.

☞ Hunc quoque annui cenſus abuſum Paſchalis II. omnino proſcribere volens graviter Ivonem Carnotenſem & Ranulfum Santonenſem Epiſcopos increpat, quod ab exactione hac non abſtinerent, ut ex ejus Epiſtola, quæ à Soucheto refertur in ſuis obſervationibus ad duodecimam Ivonis Epiſtolam, planum eſt. Ibi enim prohibetur, ne *quidquam pro eiſdem Altaribus* exigatur in omnibus Galliarum diœceſibus. Non propterea tamen ab hac exactione omnino ceſſatum eſt: qua de re Souchetum conſule loco citato.

Altarium, pro *Altare*, uſurpant non ſemel inferioris ætatis Scriptores Gloſſ. Lat. Græc. *βωμισκάριον*, *Altarium*, alibi, *θυσιαςήριον. Altarium, ſacrarium.* Gloſſ. Lat. Græc. *Altariuni*, *ἐπιβωμίς*. Sulpitius Sever. lib. 1. Hiſt. *Altarium ex duodecim lapidibus ſub monte conſtituit.* Idem Dial. 2. de S. Martino: *Cum jam Altarium, ſicut eſt ſolenne, benediceret.* Ita paſſim Gregorius Turon. Ratbertus de Caſib. S. Galli, & alii.

Altare, Baſis Phylacteriorum, ſeu capſellarum, in quibus reconduntur reliquiæ. Vetus Scheda apud Brouverum lib. 8. Annal. Trevirenſium num. 114. *Capſam auream cum Altari ſuppoſito, innitentem 4. columnis argenteis, & aliam item capſulam modicam altari ſuperpoſitam, &c.* Ademarus Cabanenſis to. 2. Bibl. Labbei pag. 272. *Idem Joſbertus iconem auream S. Martialis fecit, ſedentem ſuper Altare, & manu dextra populum benedicentem, &c.* Hiſt. Epiſcop. & Comitum Engoliſmenſium cap. 35. *Duas tabulas eburneas cum argento, duplex argenteum Pſalterium, duo Altaria argentea, & in fine ſuo thuribulum argenteum.*

¶ 2. ALTARE, Verbum. Gloſſ. Cyrilli: ὑψῶ, *Alto, amplo, exalto.* Vide *Altiare.*

ALTAREBRUNUM. Vetus Charta apud Joan. Schefferum ad Chronicon Upſalenſe pag. 152. *Item duas pallas biſſinas cum Altarebruna aurea.* Infra: *Obtulit præterea dicta Domina Duciſſa Eccleſiæ Upſalenſi duas bonas cappas de papavere, duas pallas, alteram cum Altarebruno, &c.*

ALTARISTA, Sacellanus, in Miraculis S. Catharinæ Suecicæ. *Altariſte*, in Statutis Metenſib. tit. 1. art. 126. [Acta B. Guillelmi Herem. Xiclenſis to. 1. Aprilis pag. 392. E. *Univerſis & ſingulis dominis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus.....Vicariis perpetuis, Altariſtis....hoc præſens inſtrumentum inſpecturis.* Vide to. 2. Aprilis p. 713. D. & pag. 731. Leibnitz. Hiſt. Brunſv. to. 2. pag. 817. Serrarium de rebus Mogunt. to. 1. nov. Edit. pag. 76. Miræi opera Diplomat. Edit. 1723. to. 2. pag. 1061. Ludovicum *Laguille* Hiſt. Alſat. pag. 111. Inſtrum. col. 2.]

¶ ALTATUS, Excelſus, Gall. *Elevé.* Vita MS. S. Wengaloei fol. 60. verſo. *In Altato Crucis ſignaculi vexillo, &c.* Sidon. l. 2. Epiſt. 2. *Sol per lineas Altatus extremas, in axem Scythicum porrigitur.*

ALTE, & Basse, Supremo jure, *Souverainement.* Charta Hugonis *de Lezignan* Comitis Marchiæ anno 1242. in Not. ad Joinvillam pag. 49. *Nos & terram noſtram Alte & Baſſe ipſius Domini Regis ſuppoſuimus voluntati.* Charta Gregorii X. PP. apud Petrum Mariam Campum in Regeſto part. 2. Hiſtor. Eccleſ. Placentinæ num. 156. *Memoratus Guido cum ejulatu non modico....ſe Alt & Bas, ſine tenore, modo vel conditione aliqua noſtris mandatis exponens, &c.* Libertates villæ de *Villereys* ann. 1253. *Quæ quatuor foriſfacta* (furtum, homicidium, raptus & adulterium) *Haut & Bas ad noſtram remanent voluntatem.* Charta S. Ludovici Regis ann. 1259. *In ipſos Alte & Baſſe compromiſerunt.* [Charta Roberti Comitis Arverniæ, apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 95. *Tandem nos & dictus Guillelmus frater noſter compromiſimus ad invicem mera & ſpontanea voluntate ducti Alte & Baſſe in dominum Guidonem fratrem noſtrum præpoſitum Inſulenſem, interpoſito juramento.* Et pag. 105. ex Regiſtro Parlamenti an. 1270. *Fuit à partibus... compromiſſum, ita quod idem dux, rationibus partium auditis, Alte & Baſſe ſuam poſſit omnino facere voluntatem.*] Le Roman *de Girard de Vienne.*

Là li ont fait homage & feauté
Cil dou pais volaintiers & de gré,
Et Haut & Bas deviennent ſi juré.

Vide Probat. Hiſt. Monmorenciacæ p. 96. 97.

¶ De Alto et Basso, Eadem notione. Charta Henrici Comitis Ruthenenſis an. 1288. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 291. *Poſſint ordinare, declarare, addere, detrahere....temperare, ac litteras & firmitates inde faciendas dictare de Alto & Baſſo, & pro ſuæ omnimodo libito voluntatis.* Vide Rymerum to. 1. pag. 776. col. 3.

¶ ALTEA, pro *Althæa*, Planta medicinalis, Gall. *Mauve, Guimauve.* Locum vide in *Biſmalva.*

¶ ALTECOMUS, Procer, alte jubam gerens, dicitur de equo in Agnelli lib. Pontif. apud Murator. to. 2. pag. 58. col. 2. D.

Hunc (Adamum) *ſator omnipotens rerum dulciſſimus ipſe*
Multifluis opibus longum ditavit in ævum.
. . . .
Hujus oves niveæ nitida per gramina voce,

Hujus & Altecomus ſonipes , fulvique leones ,
Hujus erant paſſim ramoſi in cornua cervi.
Vide *Alticomus.*

ALTER, pro *Alius*, apud Tertullian. de Cultu femin. cap. 2. & in leg. 2. Cod. Theod. de Piſtoribus.

ALTERARE, Mutare. Will. Neubrigenſis lib. 2. de Geſt. Pontific. Angl. pag. 245. *Adoleſcens Alteravit habitum apud Diverſt, tunc exiguum Cœnobium.* Vita S. Neoli Abbat. n. 6. *Nonnunquam vero peregrinorum Alteratus induviis in Eccleſia pernoctabat.* Auxilius de Formoſo Pap. apud Mabillonium : *Si itaque aſtipularis, quemlibet jure ſacramento non poſſe uti, alterum jure ſacrare, fatearis indubitanter, ſacramentum Alteratum exiſtere. Unde requiro abs te, utrum jure in ſacramento Alteratum ſit dicere. Alteratum ſacramentum, inquam, appello, quicquid divinitus per miniſtrorum celebratur manus, ut puta baptiſmum, impoſitio mannum, & cætera cæleſtia.* Occurrit ibi pluries. [Diploma Ottonis Comitis Palatini Rheni an. 1231. apud Tolnerum in Probat. Hiſt. Palatinæ pag. 148. *Præterea volumus, ut tempore noſtræ refectionis propter præſentiam aliquorum Prælatorum, cujuſcumque profeſſionis fuerint, locum quem aſſignamus in latere noſtro, non Alterando tranſmutet.*]

1. ALTERCARI, Invicem confabulari, differere, ratiocinari. Gloſſ. Lat. Græc. *Altercatur*, ἀνταποκρίνεται, διαλέγεται. S. Cæſarius Arel. in Ep. ad Oratoriam Abbatiſſ. *Cum vero annunciandum verbum Dei te Fratribus affectaveris, ſeu pro utilitate animarum, tenoreque regulæ conſtituendo neceſſitas incubuerit Altercandi.* Anaſtaſius Bibl. in S. Agapeto : *Et primum cœpit habere Altercationem cum piiſſimo Principe Juſtiniano de religione, &c.*

Altercatio, ἀμοιβαῖοι λόγοι, in Gloſſ. Lat. Gr. Dialogus, collatio; ſed proprie invicem in ſententia diſſidentium. Laudantur à Gennadio de Scriptoribus Eccleſiaſt. *Liber Altercationis* Juliani Epiſcopi Capuani & S. Auguſtini, *Amborum partes ſuas defendentium*; *& Altercationes, quas* Eugenius, Carthaginenſis Epiſcopus, *cum Arianorum Præſulibus per internuncios habuit, ab eo conſcriptæ.* Iſidorus Hiſpalenſis in S. Fulgentio : *Eſt & liber Altercationis ejus, quo de fide cum Tranſamundo Rege idem Fulgentius diſputavit.* Qui denique nuper editi ſunt à viro doctiſſimo D. Luca Acherio tom. 10. Spicil. Conſultationum Zachæi Chriſtiani & Apollonii Philoſophi libri tres, hocce titulo inſcribuntur in Codice Lemovicenſi : *Altercatio Apollonii Philoſophi cum Zachæo Chriſtiano.*

2. ALTERCARI, Velitare, præliari, in Hiſt. Obſid. Jadrenſis 1345. lib. 2. cap. 9.

ALTERIBALANIS, *dicitur lucernarum uſibus aptum.* Papias.

ALTERITAS, *Viciſſitudo*, Joanni de Janua. Ebrardus Betun. cap. 12.

Corporis Alteritas affectio dicitur eſſe,
Ac ſpectat mentis affectus ad interiora.

S. Auguſtin. de Muſica lib. 6. *Cum adhibentur ea, quæ nonnulla, ut ita dicam, Alteritate corpus afficiunt.* Guigo in Vita S. Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani n. 13. *Hujuſmodi Alteritatum in eo ad finem uſque non ceſſavere viciſſitudines.* Petrus de Vineis lib. 3. Epiſt. 32. *Quem ad te ſemper habuimus dilectionis affectum nunquam variare poſſet Alteritas.* Adde Alanum de Inſulis in Planctu naturæ p. 284. ult. Edit. [& Marten. Anecd. to. 3. col. 1870. B.]

¶ ALTERNAMENTUM, Eadem notione apud Claud. Mamert. de Statu animæ : *Sine Alternamento reciproci aëris.*

1. ALTERNARE, Diſceptare, rem in utramque partem verſare. Gloſſ. Græc. Lat. σκέπτομαι, *Alterno, cogito, conſulto.* Claudianus Mamertus in Præfat. ad libros de Statu animæ : *Primus liber... de animæ ſtatu varium cum adverſario luctamen Alternat.* Vide Savaronem ad Sidon. lib. 4. Epiſt. 3. [Sed Virgilius ipſe hoc verbo & eadem notione uſus eſt. 4. Æneid. 287.

Hæc Alternanti potior ſententia viſa eſt.

Hoc eſt, conſulenti, ſeu alia atque alia apud animum tractanti.]

2. ALTERNARE, Mutare, variare, in Leg. Henrici I. Reg. Angl. c. 68. Item commutare. Tabul. Monaſt. Longipontis in diœceſi Pariſ. *Ego Ludovicus Rex Francorum quandam terram, quæ juxta portam Pariſienſem eſt apud Montbleri, quæ etiam erat Monachorum S. Mariæ de Longoponte, ab eiſdem Alternavi; eo ſcilicet tenore, quod tot jugera de mea propria cultura de Albaſpina, quæ vicinior eſt eis, illi reddidi, &c.*

¶ ALTERNATIO, Alternæ vices, Gall. *Alternative.* Vox à Feſto uſurpata. Rymer. to. 4. p. 162. col. 6. *Habet literas Regis de attornatu.... ſub Alternatione, duraturas & ſupra.*

¶ ALTERNATIVA, Eadem notione, Alterna conditio, Gall. *Alternative.* Pluries occurrit apud Rymer. to. 14. p. 207. & apud Vincentium Mariam Fontanam Conſtit. FF. Prædicat. pag. 38. 39. & ſeq.

¶ 1. ALTERNITAS, Viciſſitudo, alterna fortuna, alternæ vices. Hiſtor. Dalphin. to. 2. pag. 150. *Teneantur prædictum præſtare ſubſidium non expectata Alternitate armorum vel vicium, &c.*

2. ALTERNITAS. Vetus Gloſſarium MS. ἐπαλληλότης, *conſequentia, Alternitas.* Gerardus Abb. in Vita S. Adelardi Corbeïenſis Abbatis cap. 6. *Unica fervens in eum amoris caritate, gaudebat & dolebat, mutua animi Alternitate.*

ALTERPLEX. Vide *Altriplex.*

¶ ALTERPLICITAS, Duplicitas. Vide in *Biplex.*

ALTERUTRARE. Matthæus Vindocinenſis in Thobia :

Dulcis amicorum redolet congreſſus amicos,
Expedit affectus Alterutrare ſuos.

Et alibi :

Fœdus alit morum par gratia, par ſtudiorum
Uſus, in obſequiis Alterutrata fides.

Ubi Gloſſa exponit, *alternatim oſtendere*, in MS. Thuano cod. 525. Henricus Aquilonipolenſis in Adolpheide cap. 5.

----Sors ſe Alterutrare ſolet.

¶ ALTHEA SATURNI. Vide *Anima Saturni.*

¶ ALTIARE, Levare, extollere, in altum erigere, Gall. *Hauſſer*, Ital. *Alſare.* Hiſtor. Dalphin. tom. 2. pag. 443. *Promiſerunt, & ſuper ſancta Dei Evangelia Altiando manus verſus altare beatæ crucis..... juraverunt, &c.* Statuta Monaſterii S. Claudii pag. 110. *Et ferrabuntur ferro omnes feneſtræ... & Altiabitur murus tendens à dicta capella ad dictam domum.* Actus notorietatis uſuum ſtagnorum Villatici & Breſſiæ apud Guichenonum in Probat. p. 170. & in Uſibus Breſſiæ Revelli pag. 266. & 267. *An licitum ſit elongare, & Altiare calciatum ſui ſtagni inferioris, & an poſſit propter Altiationem & elongationem calceatæ, &c.* Vide Altiare 2.

ALTIBOARE, *Clamare*, in Gloſſ. Arabico-Lat. [Tr. de Rit. p. 244. A. *Stent in choro veſtiti Cantores Altiboando decantantes Letanias.*]

¶ ALTICOMUS, Alta ornatus coma. Tertul. de Judic. Dom. cap. 8. *Alticoma umbra criſpata cupreſſus.* Vide *Altecomus.*

ALTILE, dicitur, quod alendo ſaginatum & pinguefactum eſt. Unde *gallina altilis*, & *altiles aves*, quæ ſaginatæ ſunt. Gloſſ. Lat. Græc. *Altiles*, σιτιϛαί. Gloſſæ MSS. *Altile eſt, quicquid manu nutritur.* Gloſſ. Iſidori: *Altilis, paſta, ab alendo.* Papias: *Altilis ab alendo dicitur, i. pinguis gallina, eo quod alatur.* Idem; *Altilia dicuntur volatilia ſaginata ſtudio.* Ebrardus Betun. in Græciſmo:

Ornix ſilvarum ſolet Altilis eſſe domorum.

σιτιϛὰ τεθυμένα, 22. Matth. v. 14. *Volature*, in Conſuetud. Aquenſi tit. 12. art. 9. S. Severi tit. 10. art. 9. *Volture*, in Aurelianenſi art. 162. Regula S. Aureliani cap. 35. *Pulli vel cuncta Altilia in Congregatione non miniſtretur, &c.* Utuntur Gellius, Macrobius, Apuleius, & alii.

¶ ALTILIA APIUM; Alvearia, Examina. Teſtamentum S. Rudeſindi Epiſc. ann. 978. tom. 3. Conc. Hiſpan. p. 184. *Jumenta quoque & armenta, pecora & Altilia Apium & gregibus ſuillorum.*

ALTILIARIUS, qui *altilia*, ſeu aves nutrit, paſcit, ſaginat, ὀρνεοτρόφος, in veteri Gloſſario pag. 275.

¶ ALTILOQUUS, *Qui alta loquitur.* Johan de Janua. Vide Ampliſſ. Collect. Marten. to. 2. col. 1435. C.

ALTIMETER, *Quo metiuntur altitudines: quoddam inſtrumentum eſt.* Papias. [Vox Græco-Latina, ex *altus* & μετρέω, *Metior.*

¶ ALTISSIODERENSIS MONETA. Vide *Moneta Baronum.*

¶ ALTITHRONUS, Cujus thronus eſt in altis ſeu in cœlo. Notkerus Balbulus lib. ſequentiarum cap. 36. apud Bernardum *Pez* tom. 1. Anecdot. part. 1. col. 41. *Et nos voce præcelſa nunc omnes jubilemus Altithrono Domino laudes in excelſis.* Charta Coenwulfi Regis Merciorum ann. 816. apud Hickeſium Gram. Anglo-Saxon. pag. 173. *Gubernante Altithrono Tonanti, cunctaque mundi monarchia moderanti.* Juvencus in Prooemio Opuſculi:

Judex, Altithroni Genitoris gloria, Chriſtus.

ALTITUDO, Titulus honorarius Regum, in veteribus Tabulis Regum Franc. apud Camuſatum in Antiq. Trecenſib. pag. 80. Beſlium in Comit. Pict. pag. 171. 243. Acherium to. 12. Spicileg. pag. 119. 125. &c. Ita Græci ὕψος, & κορυφὴν uſurpant. Vide Euſtath. ad Dionyſii Perieg. pag. 2. col. 2. [Joſephum de *Aguirre* in ſua Conciliorum Hiſpan. Collect. to. 3. p. 383. Gallice dicimus *Alteſſe*: qui honoris titulus non Imperatoribus Regibuſve jam tribuitur, ſed ſolis Principibus.]

¶ ALTIVIDUS, Prudens, Providus. Vita B. Lucheſii Tertiani tom. 3. Aprilis pag. 599. F. *Providus hic negotiator & felix, miro quodam modo mercationem mundanam in Evangelicam permutavit, Altivido ſenſu prænoſcens, quod tali permutatione lucratus foret pro paucis magna.*

¶ ALTO ET BASSO, ut ſupra *Alte & Baſſe.* Charta Odonis Rotomag. Archiep. an. 1260. *De bonorum virorum conſilio in Alto & Baſſo compromiſerunt.*

ALTREARE. Regeſtum de Cenſibus Bigorræ ex Camera Comput. Pariſ. fol. 5. *Lo caſal de Putance Altreavit ſe Comiti Petro, ſicut alii Milites de Baregia.*

ALTRICARI, pro *Altercari*, apud Thwroczium in Stephano Rege Hungar. cap. 26.

¶ ALTRICATIONES, *ſunt certamina verborum.* Ita in veteri Vocabulario Juris utriuſque pro *Altercationes.*

¶ 1. ALTRINSECUS, Invicem, mutue. Litteræ Adalberti Archiep. ad Fulconem Abb. in Vita S. Anſcharii apud Mabillonium Act. SS. Benedict. ſæc. 4. part. 2. pag. 121. *Vetus nos concordia indiſſolubili modo Altrinſecus ligat.*

¶ 2. ALTRINSECUS, Circumquaque, undique. Tranſlatio S. Sindulphi, & S. Helenæ, apud eundem Mabill. ejuſd. tomi pag. 156. *Inter eundem agebat pompa tantæ Imperatricis ante & retro, & Altrinſecus milia populorum, qui digna oratione jubilos canerent in triumpho ſuæ exaltationis.* Vita S. Jacobi Heremitæ ibid. p. 146. *Claſſem quinque navium ex conducto præparant... Conſcenſis igitur Altrinſecus navibus cum ſuis comitibus & ſarcinis, Romam prius expetunt, benedictionem à ſummo Pontifice ſuſcepturi.*

¶ ALTRINSECUS *corporaliter longe poſiti* in Geſtis Berarii Cenom. Epiſc. apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 168. dicuntur, Qui à ſeſe invicem longo ſeparantur locorum intervallo.

ALTRIPLEX, *Alterplex*, duplex. Ugutio: *Altriplex, animo duplex.* Papias. *Duplex, doloſus.* Gloſſ. Iſidori: *Altriplicem, duplicem, doloſum.* Ita enim legendum pro *artiplicem.* Vide Feſtum. Gerardus Abbas Silvæ-Majoris in S. Adalardo cap. 5. *Illi autem minimum erat in talibus conſulere, utpote qui Alterplicem imperii curam ſolebat diſponere, niſi fratrum diligentia evictus eſſet aut caritate.*

ALTULUS. Vide *Pradiſterium.*

¶ ALTUM-BANNUM, Tributi ſpecies quod perſolvebant ii qui ſe à debitis operibus redimere volebant. Recepta computi an. 1265. apud D. *Bruſſel* de Uſu Feud. tom. 1. pag. 423. *De ſtallagiis hallarum & Altobanno pro ultimo tertio.* IIII^{c}. XXXIII. *lib.* VI. *ſol.* VIII. *den.* Vide *Halbanum.*

¶ ALTUM ET BASSUM DOMINIUM, id eſt, Supremum, abſolutum, integrum, in Charta Guillelmi de Hala an. 1289. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. col. 292. Vide *Alte & Baſſe.*

¶ ALTUM FILUM, Profluens, Gall. *Le fil de l'eau.* apud Rymerum tom. 13. p. 484. Vide *Filum.*

ALVA, *Alvea*, Pars ſellæ equeſtris. Silveſter Giraldus lib. 1. Itiner. Cambriæ cap. 4. *Eadem quoque ſagitta per partem illam ſellæ, quæ Alva vocatur, uſque ad ipſum equum lethaliter tranſpenetrante. Alveam* habet Rigordus ann. 1215. *Ibi percuſſus fuit in alia acie Michaël de Harmes à quodam Flandrenſi lancea per ſcutum, loricam, & femur, & conſutus fuit Alveæ ſellæ, & equo, & ita tam ipſe quam equus corruerunt in terram.*

ALVABERÆ. Vide *Albaveræ.*

ALVACILUS, ALVAZILUS, Judex apud Saracenos Hiſpanos. Charta Alphonſi VIII. Regis Caſtellæ, æræ 1213. apud Anton. de *Yepez* tom. 7. *Et veſtras tendas nullus Alvacil, neque Almuſeriſus, neque Almoçabel violenter intret.* Apud eundem, Chartam Alphonſi VII. Imperat. Hiſpan. æræ 1156. ſubſcribunt *Gomez Nunniz, Alcaidus de Talavera, & Julianus Alvacil de Toledo.* Adde tom. IV. Monarchiæ Luſitan. p. 268. & vide ſupra *Alcaidus.* [Pro *Alvazilus* locum vide in *Gancare* & in *Malfarium.*]

ALVARA. Charta Sanctii Regis, qui ad Samorram obiit, apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 5. pag. 469. *Et damus illam decimam de Annanam, & tam de ſale, quam etiam de argento, & de totas illas Alvaras, & de foſſaderas, ſive de ligno, & de quantis calumniis inde acciderint, quæ ad me pertinent, &c.* Chronicon Cidi Campitoris cap. 39. *Et ſaliendo & Alvara ſalieron todos de la Ciudad paſſa à paſſa.* [Per *Alvaram* intelligo locum hujuſcemodi arboribus conſitum, quas vulgo vocamus *Bois blanc*, lignum album. *Alvar* quippe apud Hiſpanos idem eſt, quod apud nos *Bois blanc.*]

¶ ALUBY, pro *Alibi*, in Formulari Anglic. Thomæ *Madox.* pag. 326.

¶ ALUDERII, Sutores, *Cordonniers.* Concil. Biterr.

an. 1299. apud Marten. tom. 4. Anecd. p. 215. *Ad hoc, eodem approbante Concilio per bonæ memoriæ dominum P. immediatum prædeceſſorem noſtrum, in quodam ſuo provinciali concilio, de Clericis, qui carnifices, pelliparii, ſutores, ſolutarium curaterii, ſeu Aluderii, ſive fabri communiter publici ac manifeſti exſiſtunt, vel alia mechanica viliora communiter & publice exercere noſcuntur, auctoritate præſentis Concilii innovamus ac præcipimus firmiter obſervari. Aluderii* ſicut & infra *Alutarii* dicuntur ab *Aluta :* quod apud Cæſarem lib. 3. de Bel. Gal. cap. 13. mollior pellis eſt ad calceos & alias res concinnata.

ALVEA. Vide *Alva*.

¶ ALVEOLUM, *Tabula aleatoria*, apud Feſtum. Vide *Alveolus* 2.

1. ALVEOLUS, Albeolus, [An Alumnus, Gall. *Eleve*, Ital. *Allievo*!] Ordericus Vitalis lib. 1. pag. 371. *Edvvardum vero & Edmundum filios Eadmundi, elegantes Alveolos, in Daciam relegavit.* Idem lib. 11. pag. 837. de quodam puero nobili: *Helias autem... amabilem Albeolum feſtinanter quæſivit, inventumque diligenter in exilio inter cæteros enutrivit.* Et lib. 12. pag. 868. de filio Regis Henrici I. Angliæ ſubmerſo an. 1119. *Unde tener Albeolus poſt longam tolerantiam frigore vires amiſit,... relapſuſque in pontum obiit.* Vide *Albiolus*.

2. ALVEOLUS, Alveolum, Vas, in quod *lavatorii* aqua effunditur. Gloſſæ MSS. *Capiſtrum, vas, quod dicitur Alveolum.* Gallis *Auge*. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 12. *Sabbato etiam, quando fieri debet Mandatum, poſt prandium, ſive poſt Nonam, ſecundum tempus, afferet Alveolos, & aquam calidam in clauſtro in uno vaſe, &c.* Ibid. cap. 4. *Aquam calidam & bacinos, & manutergia & Alveolum pedibus & manibus eorum abluendis providere, &c.* [Hæc vox eodem ſenſu legere eſt apud Livium.]

Albiolum, Eadem notione, dixit vetus Inſtrumentum plenariæ ſecuritatis, quod in Bibliotheca Regia in cortice deſcriptum ſervatur: *Mortaria marmorea duo, valente ſiliqua aurea una, Albiolo ligneo uno valente nummos aureos quadraginta.* Auctor Chronici Flandriæ, cap. 41. extremo vocem *Auge*, pro feretro uſurpavit: *Et là les miſt-on en trois Auges de plomb.*

¶ 3. ALVEOLUS, Sella humilis hominis cruribus pedibuſque capti, quacum reptando per terram graditur. Lud. *Le Pelletier* Epitome fundationis S. Nicolai Andegavenſis pag. 4. *Tum ille de terra conſurgens, ad altare perrexit, deferens ſecum ſcabellos & Alveolos, cum quibus antea per terram reptans gradiebatur, eoſque ad altare depoſuit.*

¶ ALVERNIA. Charta Dominarum d'*Alix* ann. 1453. ſign. *Morterii: Juxta vineam Franciſci Tarditi ex traverſia vel ex Alvernia.* Hoc eſt, ex Occidente. Sic in Provincia Lugdunenſi, quæ Orientalis eſt reſpectu *Alverniæ*.

1. ALVETUM. Matthæus Weſtmonaſt. pag. 169. edit. 1601. *Habet Alvetum inſula permaximum, quod cervos & capras & illius generis beſtias continet multas.* Forte legendum *Alnetum:* nam loquitur de inſula, paludibus obſita, in quibus *Alni* vulgo creſcunt. Vide *Alnidus*.

¶ 2. ALVETUM, ῥεῖτρον, *Rivus*. Supplem. Antiquarii. Lubentius legerem *Alveum* vel *Alveus*.

¶ ALVEUM, Vas ita dictum ab Iſidoro lib. 20. Orig. cap. 6. *quod in ablutionem fieri ſolitum ſit.* Paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis to. 1. Maii pag. 638. E. *Et oſtendit illis lactis Alvea puro corde ſpumantia per lucidam eleemoſynam, & dicit, &c.* Eadem vox legitur in Gloſſ. & apud Innoc. Agrimenſ. & ut pro vaſe, ita & pro canali quandoque ſumi poteſt.

¶ ALUHUMETA, *id eſt, Variolæ, quæ noſtro idiomate vocantur Coculæ*, apud Matth. Silvaticum in Pandect. Medic.

¶ ALVIA. Vide in *Filiare*.

¶ ALVIALE Templi, pro *Atrio Templi* legitur apud Grævium in notis ad Gloſſas Iſid. in voce *Paſtoforium*.

ALVINIANUS. Vetus Charta in Vita Aldrici Epiſc. Cenomam. num. 56. *De avena modii* 444. *axilios ad Alvinianum* 450. *& omni anno ſcindulas* 1450. Sed videtur legendum *ad alium annum*.

¶ ALULA, *Pars auris ad tempora inclinata. Auricula, pars inferior. Alvearium, pars interior. Aſtacus, auris ſinus; hujus pars, hircus, Antitragus, pars oppoſita.* Ita Pollux in Amalthea Laurentii.

¶ ALUM, pro *Alodum*, Gall. *Aleu*. Hiſt. Harcur. tom. 4. pag. 2170. in Deſcriptione Feodorum Normanniæ: *Epiſcopus Sagienſis tenet de domino Rege unum feodum in Alo.*

¶ ALUMECHIUM, pro *Almucia*, Gall. *Aumuſſe*; in Spicil. Fontanell. MS. pag. 235. *Duo paria caligarum, unum blanchetum, vel una gunella pro tercio, Alumechia duo.* Vide *Almucia*.

¶ ALUMNIA, Idem, ut videtur, quod *Alodium*. Charta Richardi Regis Angliæ an. 1195. apud D. *Bruſſel* tract. de Uſu Feud. tom. 2. p. xiv *Quitamus autem eidem Regi Philippo & heredibus ſuis in perpetuum, Alumniam, feodum, & dominium, & quod habemus ibi, & quod nos habituros expectabamus.*

¶ ALUMUM, Alumen, Gall. *Alun*. Charta pro Communia Balneoli an. 1208. *De cera 3. denar. de Alumo 3. denar.*

¶ ALUNS, Eadem notione. Charta MS. de redditibus Epiſcopatus Autiſſiodor. ex Chartophylacio Epiſcopi ejuſdem urbis circa an. 1290. *De paagio piperis... pelliparia merces, draperia, graingne, Aluns, cuminum, cuprum operatum debent paagium.*

¶ ALVOROCH, pro *Alboroque*. ; quod Hiſpanis eſt Proxeneticum, ſeu proxenetæ ſalarium, *Le ſalaire de l'entremetteur, du courtier*. Concil. Legion. an. 1012. can. 25. *Et ſi voluerit dominus ſolidare diffinitum pretium, det hoc & ſuum Alvoroch: & ſi noluerit, vendat dominus laboris laborum ſuum cui voluerit.*

¶ ALUSAR, *Manna*. Laur. in Amalthea.

¶ ALUTARIUM, Idem fere quod *Aluta*, Pellis præparata. Cod. MS. de redditibus Epiſcopatus Autiſſiod. ex Chartophyl. Epiſcopi ejuſdem urbis: *De venta Alutarii. Ducdena Alutarii venditi debet 4. denarios. De alutis. Duodecim alutæ venditæ debent duos denarios. De aliis coriis, &c.* Hinc videre eſt *Alutarium* amplius quid eſſe, quam *aluta*. Illud pelles majores aut ſaltem majoris pretii, hæc minores minoriſve pretii videtur deſignare.

¶ ALVUS Curiæ, *Polićticum ſcriptum, commentaria, codicilli, tabulæ, monimenta, annalis hiſtoriæ libri.* Sic Papias in MS. Bitur. Hiſpanica ſeu Vaſconica ſcribendi ratio *Alvus curiæ*, pro *albus curiæ*. Ibidem. *Alvus prætoris, nomina curialium, ubi ſunt ſcripti qui ſunt recitandi. Tabula eſt albis litteris ſcriptos judices & ſenatores, &c.* Quamvis *Albus* prædicto ſenſu non ſit admodum noſtri inſtituti, ob barbarum tamen modum, quo ſcribitur, hic duximus eſſe inſerendum.

ALYPTINUS, Sculptus. Papias: *Alyptina, ſculpta, depicta. Alyptes, ſculptor, vel plagarius.*

ALYRUMNÆ, ita dictæ Magæ, apud Gothos. Vetus Gloſſ. *Necromantia, Helliruna.* Jornandes de

Rebus Geticis cap. 24. *Reperit in populo ſuo quaſdam magas mulieres, quas patrio ſermone Alyrumnas is ipſe cognominat.* Hinc emendandus Michaël Scotus lib. 2. Menſæ Philoſophicæ 21: *Philometer Rex Gothorum, quaſdam mulieres Triagas, quas Gothi Alarinas vocant, ſuſpectas habens, &c.* Legendum enim *magas & Alyrumnas.* Trithemius in Breviar. annal. ubi de Marcomiro: *Vaticinantem à ſagacitate vocarunt Alyrunam.* Hodie etiam à Germanis *Alrunen*, Magas vocari conſtat. Olaus Wormius in Monumentis Danicis pag. 514. 523. in Literatura Runica cap. 3. & in Faſtis Danicis lib. 1. cap. 1. & lib. 3. cap. 3. ait, *Runas* Danos literas ſuas, figurarum ductibus à cæteris aliis diſcrepantes, olim generatim vocaſſe; quarum quibuſdam ad res geſtas conſignandas, & ad ſcribendum, aliis Magi in incantationibus & præſtigiis ſuis uterentur. Additque, literas iſtas inde *Ram runer* appellatas, ſeu Runas amaras & acerbas, quod in perniciem aliorum plerumque earum cederet abuſus: eos vero qui *Runis* erant inſtructi, quique Aſtronomiæ & Magiæ operam dabant, *Runer*, vel à muneris præſtantia *Adelruner* dictos, quod in re literaria cæteros præcellerent: quod nomen ipſis etiam feminis attributum, unde vocem *Alruna*, *Alirumna*, & *Aliorumna* effinxerunt Scriptores, ſeu potius depravarunt.

Runarum ſane nomen literis omnibus Danicis attributum conſtat, quas quidem in oblongioribus baculis ſcribere ſolebant, quod teſtatur, præter Fortunatum, Saxo Grammaticus l. 4. *Proficiſcuntur cum eo bini Fengonis ſatellites, literas ligno inſculptas (nam id celebre quondam genus chartarum erat) ſecum geſtantes, quibus Britannorum Regi tranſmiſſi ſibi juvenis occiſio mandabatur.* Id etiam probant varia iſtiuſmodi ligna inſcripta, ab eodem Wormio allata lib. 2. Faſtor. Danicor. *Antiqui autem*, ait Brynolph. in Notis in Saxonem MSS. *Suas Runas, hoc eſt, literas tabellis ligneis, quas* Spioldkefle *nominarunt, commiſerunt, non atramento, pigmento aut colore illitas, verum cultellis inciſas, &c.* Hinc forte *Runen* Germani dixerunt, pro *inſuſurrare*, quod faciunt Magi: unde *ſuſurri magici*, de quibus diximus ad Cinnamum. Hanc porro *Runa* vocabuli vim firmat inprimis Fortunatus lib. 7. Poëm. 18.

Barbara fraxineis pingatur Runa tabellis,
Quodque papyrus agit, virgula plana valet.

Ubi *Runa*, pro litera, ſeu Germanorum characteribus ſumitur: quo loco Codex MS. S. Germani Pariſ. habet *Rhuma.* Runicorum characterum tabellam exaravit idem Wormius in Literatura Runica pag. 60. cenſetque, conjectura haud omnino improbanda, literas aut characteres, quos Chilpericum, Francorum Regem, Francicis addendos ſtatuiſſe narrant Gregorius Turon. lib. cap. 45. & Aimoinus lib. 3. Hiſt. Franc. cap. 41. non Græcos, ſed Runicos, id eſt, Gothicos fuiſſe. Hunc conſulat velim, quiſquis ejus argumenta volet expendere. Vide præterea Loccenium lib. 2. Antiq. Sueicar. c. 14. & Stephanum Stephanium in Notis ad Saxonem Grammat. pag. 45. & ſeqq. His adde Salmaſium de Helleniſtica pag. 382.

ALYTARCHÆ, in leg. 2. Cod. Theod. de Equis curulib. qui ludis præerant, ſic dicti, quod ludis, qui fiebant in honorem Deorum, τοῖς ἀλύταις, id eſt, μαστιγοφόροις præeſſent, ut cenſent Varinus, Phavorinus, Cujacius, & Jacob. Gothofredus. Nam *Rhabdoforos*, ſeu *maſtigophoros* ab Elæis ἀλύτας vocatos ſcribit Auctor Etymologici: at Petrus Faber lib. 1. Semeſtr. cap. 18. ab ἀλύειν, quod eſt *lætari, exultari*, ac præ gaudio diſſolvi, deducit, quod utique in ludis uſuveniebat, ita ut Alytarchæ fuerint quaſi publicæ voluptatis arbitri, ſeu *Tribuni voluptatum*, uti etiam appellabantur, qui ejuſmodi ludorum curam habebant.

¶ ALYTHINUS, ἀληθινός, Verus, genuinus. Vide *Filopares.*

¶ ALZENA, Subula, Gall. *Alene.* Limborch. lib. Sent. Inquiſ. Tholoſ. pag. 71. *Quod emeret unam Alzenam ſutoris ad interficiendum dictam Guillielmam .... quæ rogavit, quod omnino perforaret eam cum dicta Alzena in latere in parte in qua erat cor.*

1. AMA. Ugutio: *Strix, gis, nocturna avis, de ſono vocis dicta, quando enim clamat, ſtridet. Hæc avis à vulgo dicitur Ama, ab amando parvulos: unde & lac præbere fertur lactentibus.* [Sic etiam Iſidorus fere ad verbum in Gloſſario MS. San-Germanenſi.]

2. AMA, Amula. Papias: *Amæ, vaſa ſunt, in quibus ſacra oblatio continetur, ut vinum.* Ordo Romanus: *Tunc venit Subdiaconus, ferens in brachio dextro patenam, & in ſiniſtro calicem, in quo recipiuntur Amulæ populorum, &c.* Infra: *Pontifice oblationes populorum ſuſcipiente, Archidiaconus ſuſcipit poſt eum Amulas, & refundit in calicem majorem, tenente eum Subdiacono, quem ſequitur cum ſcypho ſuper planetam Acolytus, in quem calix impletus refunditur.* Ibidem: *Ornato vero altari, tunc Archidiaconus ſumit Amulam Pontificis de Subdiacono Oblationario regionario, & refundit ſuper colum in calicem, &c.* Anaſtaſius Bibl. in S. Silveſtro PP. *Donavit Amas argenteas duas, penſantes ſingulæ libras denas.* In Gregor IV. *Ipſe Pontifex fecit Amas argenteas 6. quæ præcedunt per omnes ſtationes, penſantes lib. 13.*

Amula, Minor *Ama.* Papias: *Amula, vas vinarium. Amulæ dicuntur, quibus offertur devotio, ſive oblatio, ſimile orceolis.* Gloſſæ MSS. *Amula, vas offertorium. Hamula oblatoria*, in veteri Charta Cornutianenſi, edita à Suareſio. Ordo Romanus: *Amulæ argenteæ, ad vina fundenda paratæ.* Anaſtaſius Biblioth. in Gregorio III. PP. *Amulas ſuperauratas paria duo.* In Hadriano: *Calicem unum. Amulam offertoriam unam.* Ita cum aſpiratione ſcribitur apud Ugutionem: *Hamula, fiala in ſimilitudinem urceoli.* Chronicon Caſinenſe lib. 1. cap. 28. *Tulit in coronis, baziis, & Amulis, garalibus, & cochleariis argenti libras 500.* Vide Gregorium M. lib. 1. Epiſt. 42.

¶ Amas, pro *Ama.* Agnellus lib. Pontif. apud Murator. to. 2. p. 162. col. 2. C. *Amas una, & ipſa bene ſculpta, urceus ad aquam manu ſimilis, & ipſe aquimanile de ſupra ex argento inveſtito talis.*

3. AMA, eſt etiam menſura vinaria. Charta Anſelmi Abbatis Lauriſham. apud Hubertum Leodienſem de Palatinorum Comitum orig. *Perſolvere autem debent Curtarii 4. Amas vini, & 20. malter ſiliginis.* Anſelmus Leod. cap. 88. *Si pignoris loco vini poneret Amam.* Liber Eccl. Leod. apud Chapeavillum: *Commemoratio D. Notgeri Epiſc. noſtri, pro quo habemus Amam vini de Frangeis, & 12. modios ſpeltæ.* Vide Joan. Hocſemium in Henrico Epiſcopo Leod. c. 3. in Adolfo c. 15. Probat. Hiſt. Limburg. p. 29. &c.

Hama, Majus dolium vinarium, in Hiſt. Trevirenſi pag. 221. *Triginta Hamas præparat, in quibus ſingulis ſingulos milites electos.... collocat, &c.* Apud Latinos, *Ama* eſt vas aquarium reſtinguendis incendiis, de quo Juvenalis Sat. 14. & Plin.

lib. 10. Epiſt. 42. Contra Holſtenius in Notis ad Paſſionem SS. Perpetuæ & Felicitatis, ait, *amas* apud hos Scriptores fuiſſe falces grandiores, ſeu ferramenta recurva: longiſſimis contis ſuffixa, qualia incendii compeſcendi aut extinguendi cauſa paſſim apud nos conſpiciuntur: unde lex 12. D. inſtruct. leg. *amas & harpagones* conjungit.

¶ AMABILLIMUS, pro *Amabiliſſimus* legitur in Actis SS. Maii to. 2. p. 651. B.

¶ AMABREVITAS, f. pro *Amabilitas*, vel *Amicabilitas* Somneri Gloſſar. ad calcem Hiſt. Scriptor. Anglic.

¶ AMACHYR, Pretium virginitatis. Locum vide in *Marcheta*.

AMADERE. Charta 69. inter Alaman. Goldaſti: *Petivit, ut per precariam ei præſtare deberemus, quod ... ita fecimus in ea ratione, ut per annis ſingulis cenſum exinde ſolvat* 15. *ſiclas de cerviſia ... & in omni Zelga jornale unum arare, & 3. dies aſecare, & 3. Amadere.* Id eſt, tres dies ad ſecandam, & 3. dies ad colligendam meſſem dare teneatur. Galli dicimus *Amaſſer*.

¶ AMAGABARI, Iidem qui *Almugavari*. Chronicon Ferdinandi Regis Caſtellæ inter Acta SS. Maii to. 1. p. 347. D. *Diſcimus autem ex Nicephoro Gregora.... Ronzerium Regis Aragonum Petri genitorem habuiſſe in exercitu ſuo mille Amagabaros, quos Latini pedites appellant.*

¶ AMAJORAMENTUM, Augmentum, Gall. *Agrandiſſement*. Archivum S. Victoris Maſſil. *Frejus* n. 10. *De Tribus ferraginis dant in Gonfanono cum Amajoramento, &c.*

AMAJORARE, Augere. Charta Guillelmi D. Montiſpeſſ. ann. 1103. *Vicarius non Amajorabit, nec minorabit placita Montiſpeſſulani.*

AMALI, Gens ita dicta apud Gothos nobiliſſima. Jornandes de Rebus Geticis: *Ordinant ſuper ſe Regem Alaricum, cui erat poſt Amalos ſecunda nobilitas.* Infra: *Quis namque de Amalo dubitaret, ſi vacaſſet eligere?* Sub finem: *Huc uſque Getarum origo, ac Amalorum nobilitas...* Hanc non uno prædicat loco idem Scriptor, ut & Senator. lib. 4. Epiſt. 39. lib. 5. Epiſt. 43. lib. 8. Epiſt. 9. lib. 9. Epiſt. 1. 25. lib. 10. Epiſt. 2. lib. 11. Epiſt. 1. 13. Ab gente iſta nobiliſſima fluxere, opinor, *Amalaſuintæ*, *Amalafredæ*, *Amalaburgæ*, *Amalarici*, & ſimilia apud Jornandem nomina.

¶ AMALLUS, Advocatus illius, qui ad *mallum* citatus eſt. Vide *Hamallus*.

AMALUPUS, *qui & canicula* recenſetur ab Iſidoro lib. 20. c. 15. inter ruſtica inſtrumenta. [*Et eſt*, inquit; *ferreus harpax, quia ſi quid in puteum deciderit, rapit & extrahit, unde & nomem accipit.*]

AMAMEN, inquit Auctor Breviloqui, *Amamentum, amaſurus, omnia idem, id eſt, amatio.*

¶ AMANDA, pro *Emenda*, Gall. *Amande*, Mulcta, apud Lobinellum in Gloſſario ad calcem Hiſt. Britan. *Nulla alia Amanda pro tali foriſfacto ab illis hominibus exigetur.*

AMANDALARIUS, Amigdalus, Gall. *Amandier*, in Capitulari de Villis c. 70.

¶ AMANDARE, Emendare, reficere, Gall. *Amander*, *Raccomoder*. Chartul. SS. Trin. Cadomenſis fol. 47. verſo: *Radulfus tenet* 2. *virgatas terræ & unam meſuagiam ... Goduinus pro* 1. *virgata* 16. *denar. & ferramenta* 4. *caruchis, & clavos duobus auris annuatim, &* 8. *falciculas, &* 8. *ſarclones, & Amandare penturas hoſtiarum, &c.*

¶ AMANDICA. Ex Inſtrumentis Eccleſiæ Brivatenſis an. 1365. *Fuit deliberata quædam cocha de eſpatgio Amandica pretio* 8. *ſol.*

AMANEGIA, Statuta Mediolanenſia 2. part. c. 366. *Si quis abſtulerit ſcarlionum, ſive Amanegias, ſive palos, vel Cayrones de aliqua planta vitis.*

AMANERE, Gloſſ. Græco-Lat. *Amaneo*, ἀποκοίτῶ, quaſi ſeorſim & ſejunctim maneo. Gloſſ. Lat. MS. Regium: *Amanet, extra manet.* Gloſſ. Arabico-Lat. *Amaneo extra maneo.* Gloſſ. Iſid. *Amanſit, exſpectavit.* Vide Salmaſium ad Capitolin. p. 82.

¶ AMANGANARE, Lapides, ligna aut quidvis aliud in hoſtem vibrare è certis machinis bellicis, quas *Mangana* vocabant. Chron. Parmenſe ad an. 1309. apud Murat. to. 9. col. 879. *Bononienſes vero venerunt in auxilium Ferrariæ, & caſtrametati ſunt ab alio latere Padi, & Amanganabant Venetianos exiſtentes cum ſuo exercitu in Pado cum navibus.*

¶ AMANITES, ἀμανίτης, Fungi ſpecies. Vita S. Sampſonis Xenodochi to. 5. Junii p. 276. B. *Deinde conjugem hilariter allocutus: Mihi videor, inquam nihil mali ſentire; ſed tu ſenſim ſolve vincula plagæ impoſita. Ea autem ſic fecit, non ſine magna qua afficiebatur moleſtia. Et hei mihi, dixit, Quis eſt hic Amanites, qui plagæ eſt impoſitus? Id vero erat caro putrefacta & ſeparata, quæ una cum pannis evulſa fuerat. Sic ergo ſanatus, &c.*

¶ AMANS, Adamas, Gall. *Diamant*, apud Rymerum to. 1. p. 879. col. 1. *Firmaculum cum duobus Amantibus de eodem theſauro, &c.*

AMARA, *Cloaca, cubiculus*, ὑπονόμος, in Gloſſ. Gr. Lat. ubi videtur legendum *tubiculus*. Hinc noſtrum *Mare*, pro palude. Vide *Mare*. [Loco *Tubiculus* mallem legere *Cuniculus*.]

¶ AMARATUNTA, Vox factitia quæ cum aliis pluribus occurrit in verſibus ſequentibus quos eruditiſſimus vir D. *le Beuf* Canonicus Autiſſiodor. ad calcem veteris MS. 12. ſec. ſcriptos reperit cum hoc titulo, *Verſus maligni Angeli*, atque morali eorumdem explicatione. Sic autem ſe habent:

Oppoſitum montem conſcendere cernis Orontem.
Arma tua dextra capies & fer caput extra,
Hinc gladio multos umbris mactabis inultas:
Sed prius hoc unus puerorum fert tibi munus,
Lanx quæ cum carne tibi dudum ſervit Agarne;
Jam prælatura tibi conſtat munera plura,
Hinc & gallina dat vocem, pandite lina,
Panibus indutos piſceſque videte minutos:
Trax caput Orontis jacet hoc in corpore montis;
Quem circumſtabant acies, & vociferabant:
Amaratunta tibi codoxia noxia Nili,
Penſa tibi dippus eris hoc in lumine lippus
Victus amore pio; ſic cantat maxima Clio.

Ubi *Agarne* dictum puto pro *Agarene*, *Codoxia* pro *Cacodoxia*, *Dippus* pro *OEdippus*, unde arbitror ænigmaticos eſſe verſus quibus ad aliquam hiſtoriæ illius ævi partem alluditur. Certe hic verſus

Prælatura tibi jam conſtat munera plura

prælatum aliquem ſimoniaca labe infectum arguere videtur.

¶ 1. AMARELLUS, pro *Admirallus*. Præfectus maris apud Somnerum in Gloſſar. ad calcem Hiſt. Scriptor. Angl.

¶ 2. AMARELLUS, Avis aquatica, forma perinde ac anas, ſed minor. Ab Ariſtotele lib. 8. c. 3. de Hiſtor. animalium βόσμα appellatur. Ita in Medic. Salern. edita an. 1622. pag. 178.

¶ AMARESCERE, Amarum fieri Libellus Epiſcoporum Italiæ contra Elipandum to. 3. Collect.

Conc. Hiſpan. p. 96. *Sed in eodem poculo, in quo gutta veneni infuſa turgeſſit, mellis nihilominus Amareſcit dulcedo.*

¶ AMARICA, πικρία, *Amaritudo*. Supplem. Antiquarii. Vide *Amaritia*.

AMARICARE, Exaſperare, exacerbare, *Amarum facere, vel fatigare*, Joanni de Janua: Italis, *Amaricciare*. Lucifer Calaritanus de Regib. apoſtat. *Quia Amaricaverunt me ipſi.* Gregorius Magn. lib. 12. Epiſt. 50. *Eumque à me triſtem Amaricatumque repuli.* Adde lib. 5. Moral. c. 2. & lib. 2. Miraculor. S. Bertini cap. 5. Henric. de Knyghton lib. 1. cap. 14. *Toſtius.... Amaricatus indignanter receſſit.* Nec ſcio, an legendum *amaricare*, pro *amarizare*, apud Plinium Valerianum lib. 1. cap. 17.

¶ AMARICARI, Amarum fieri. Vita S. Patricii Apoſtoli Hiberniæ to. 2. Martii p. 555. B. *Flumen namque ſecus villam præterfluens, ex acceſſu rheumatis maris penitus Amaricabatur.* Vide Apocalypſin B. Joannis cap. 10. vv. 9. & 10.

AMARICATIO, Dolor, nos dicimus *Amertume d'eſprit*. Vetus Charta apud Ughellum tom. 7. Ital. ſacr. p. 262. *Inſuper firmamus vobis, ut ſi exinde alia qualiſcumque charta inventa dederit ſuptus vobis, illam mittamus ſine veſtra damnietate vel Amaricatione.*

¶ AMARICATUS, Eadem notione. Miracula S. Bertini *Luminum delectabilium viſu privatus, ac bimatu, vel eo amplius in hujus cæcitatis permanſit Amaricatu.*

¶ AMARINA, Ceraſi ſpecies aciduli ſaporis, Gall. *Griote*, Italis *Amarina, Amarena* & *Amarella*. Charta pro Communia de Balneolo, an. 1300. *Aliqua perſona non ſit auſa accipere brote vitium nec agreſtam nec Amarinas, nec malhols colligere in poſſeſſionibus alienis.*

¶ AMARITARE, pro *Amaricare*. Litteræ Martini Papæ Regi Angliæ apud Rymer. to. 2. p. 235. *Dicta petitionis oblatio noſtrum...... Amaritavit animum.*

¶ AMARITAS, Amaritudo. Miracula S. Eutropii to. 3. Aprilis p. 741. E. *Sed quia prædictus cithariſta non Deo, ſed denario decantabat, quam plurimum attulit Amaritatis martyri Eutropio modulatio cithariſtæ.*

AMARITIA, Amarities, Amaror. Gloſſ. Græco-Lat. πικρία, *Amaritia, Amaritudo, Acrimonium.* [Vide *Amarica.*]

¶ AMARIUS, pro *Armarius*, Cuſtos librorum. Capitula general. MSS. S. Victoris Maſſilienſis. *Unus liber in pergameno magnus fiat, & in armario teneatur... hunc autem librum per Amarium ejus fieri voluimus.* Vide *Armarius*.

¶ AMARTHAT. Gloſſ. MSS. San-German. *Amarthat, Cappadocum lingua menſis Auguſtus dicitur.* Papias MS. Bitur. habet: *Amarthat Capp. lingua Agmen dicitur.*

¶ AMARTIGENIA, Græce, ἁμαρτιγένεια, Peccati ortus. Vincentius Bellovac. *Compoſuit & libellos quos Græca appellatione prætitulavit Apotheoſis, Pſychomachia, Amartigenia.*

AMARUS, *Locus amarus*, Aridus, ingratus, macer. Siculus Flaccus de Condit. agror. *Si quid Amari & incerti ſoli eſt, id aſſignatione non datur.* Columella lib. 2. cap. 2. *Solum limoſæ paludis & uliginis Amaræ.* Plinius lib. 17. c. 5. *Terra Amara, ſive macra.*

¶ AMASARE in Lugduennſi pago eſt, Dare ad cenſum & ſervitium ſeu reditum annuum & perpetuum. Charta D. *Aubel* civis Matiſcon. ann. 1453. in pago Bellijocenſi data: *Juxta quamdam terram quam nuper Amaſavit dominus Humbertus de Challes ſub ſervitio quatuor denariorum Viennenſium.*

AMASATUS Mansus, in quo extructa ſunt ædificia, *manſiones*, Gall. *Maiſons*. Charta Willelmi D. de Montepeſſulano, ann. 1103. *Dono tibi... & in uno quoque manſo Amaſato de terra unam ſaumatam de lignis in Nativitate D. per ſingulos annos. Amaſer, heritages amaſez, non amaſez, amaſemens*, paſſim in Conſuetudinibus municipalibus, Atrebat. antiqua art. 62. 147. 160. Heſdin. art. 40. Tervanenſi art. 1. Camerac. tit. 8. art. 12. &c. Contra, *Diſmaſatus. Caſtellarium Sparpaliæ diſmaſatum*, in Charta anno 1255. apud Ughellum tom. 7. pag. 1140.

AMASCO, *Amare cupio*, in Gloſſ. Iſidor. [Ad quod Grævius ait fortaſſis ſcribendum, *Amare incipio*, quamvis & ferri poſſit edita lectio Diomed. lib. 1. Grammat. Ab *amo veteres inchoativo modo dixerunt Amaſco.* Unde &]

¶ AMASCUS, Amator, apud Plautum in Truculento, *mundulos Amaſcos*, quod idem Grævius poſt Douſam dicit male à Putſchio in Diomede & ab editoribus Plauti in *Amaſios* mutatum fuiſſe. Hæc obiter poſt Grævium ad emendationem Plauti, licet parum ad nos pertineant.

AMASIONES, pro *Amaſii* dixit Prudentius lib. Periſteph. hym. 14. v. 182.

AMASIRE, In manſo conſtituere. Charta ann. 1239. apud Rouverium in Reomao pag. 262. *Pacificati ſumus in hunc modum, quod borda jam dicta ita maneat, quod Abbas vel Prior de Aſiaco non poſſunt aliquem Amaſire.*

¶ AMASSARE, Percutere *maſſa*, Gall. *Aſſommer*. Inſtrumentum anni 1320. ex Archivo Maſſil. *Per inimicos percuti & Amaſſari.*

AMASSARITIA, [Supellex, inſtrumentum *maſſæ* ruſticum: vel etiam manſus ipſe hac ſuppellectili inſtructus. Diploma Ludovici Pii & Lotharii an. 829. apud Murat. to. 2. part. 2. col. 383. *Monaſteriolum vero ſupradictum, cum omni integritate, cum Eccleſiis, cellulis, territoriis, ædificiis, familiis, juſte pertinentibus, caſis, Amaſſariciis, aldiariciis, bovillicariis, vaccariciis.*] Vide *Maſſaritia*.

¶ AMASSARIUS. Vide *Admiſſarius*.

AMATIXUS, pro *Amathiſtus*, Lapis pretioſus, in Charta Heccardi Comitis Auguſtodunenſis apud Perard. in Tabulis Burgundicis p. 26. *Sigillus de Amatixo*, in Teſtamento Haimonis Dom. Burbonenſis. [Mabillonius noſter qui priorem locum ex Heccardi Charta ductum citat l. 2. de re Diplom. c. 18. n. 2. legit bis *ſigillum de Amatixto*, non *Amatixo*, & pro *Amathiſtus*, habet *Amethyſtus*: & quidem recte, ſic enim vox Græca ἀμέθυστος reddenda.]

AMATORIA, *Philtra*, apud Ammianum lib. 29. & Ruffinum in verſ. Euſebii lib. 4. c. 7.

AMBACTUS, Cliens, ſervus conductitius: vox Gallica. Feſtus: *Ambactus, Ennio, Lingua Gallica ſervus dicitur.* Gloſſar. *Ambactus*, δοῦλος μισθωτός, ὡς Ἔννιος. Cæſar de Bello Gall. de Equitibus Galliæ agens: *Eorum*, inquit, *ut quiſque eſt genere copiiſque ampliſſimus, ita plurimos circum ſe ambactos, clienteſque habet.*

Remanet etiamnum in Germania & Belgio vocabuli veſtigium. Nam in civitatibus paſſim Flandricis, aliiſque nonnullis *Ambachten* ejuſmodi Corpora dicuntur, quæ unum ſibi legunt,

cujus

cujus auctoritatem perinde atque capitis ſui venerantur. Unde, & ii *Ambachten heeren* Belgico idiomate, *Ambactorum* quaſi *Dynaſtæ* intelliguntur, aut certe viri tales, penes quos ſit rerum ſumma, & in coloniis territoriiſque dominatus. Regiones ipſæ in Ambactias diſtribuuntur: unde pro, *in comitatu Engelberti*, aliquando in diplomatibus legere eſt, *in Engelbrechtes Ambachte*, vel *Ambechte*, uti teſtatur Freherus lib. 1. Orig. Palat. Apud Keronem, *Officina*, *Ambahti*: *Officium*, *Ambahti*: *Officia*, *Ambaht*, exponuntur. Apud Kilianum, *Ambacht*, eſt *officium*, *præfectura*, *juriſdictio civitatis*. Lexicon Germanicum vetus apud Lipſium lib. 3. Epiſt. 44. *Ambachtman*, *miniſtri*. Quam vocem Somnerus à Saxonico embeðman, *miniſter*, & embeahtian, *miniſtrare* deducit. Joan. Stiernhookus lib. 2. de Jure Sueonum vetuſto cap. 4. pag. 207. ſcribit, ſervos in jure Gotthico, Sudermanico & Weſtmannico, *Ambat*, nominari, idemque videri quod *Ambacht*, apud Cæſarem: niſi quod apud Suecos hodie tantum feminis tribuitur. At Salmaſius lib. de uſuris, nequaquam vocem eſſe Gallicam contendit, hæcque Feſto addita eſſe ab illius Abbreviatore, & in Cod. MS. haberi poſt hæc Feſti verba. *Aut* [Am] *præpoſitio loquelaris ſignificat circum*; *unde ſupra ſervus Ambactus, id eſt, circumactus dicitur*. Vide eumdem ad Hiſt. Auguſt. Pithœum lib. 1. Adverſ. cap. 8. Pontanum in Gloſſ. Turnebum in Adverſ. Cluverium in Germ. antiq. lib. 1. c. 8. 13. &c.

☞ Domnus Ludovicus *le Pelletier* exiſtimat *Ambactus* vocem originem ducere ex Britannia minori, ubi *Am* Circum, & *Bac* Naviculam & Comitatum ſignificat. Quam autem facile *Ambactus* ex *Am* & *Bac* ductum ſit, nemo non videt. Si tamen non placet hæc originatio, aliam ſuggerit idem Auctor. *An*, inquit, articulus apud Armoricos in *Am* ante *B* mutari ſolet; *Bagad* autem vel *Bagat* Turbam ſignificat, ex qua componitur procerum familia vel comitatus. Hinc quaſi ſua ſponte naſcitur *Ambagatas*, quæ vox in Latinam verſa produxit *Ambactus* quam faciliime.

AMBAGES. Thwroczius in Maria Regina Hungar. cap. 4. *Et Ambages, ut ſuaſionibus regem femineum erga populum ſpretum redderent, cunctas regni ad partes mittit.* i. ſubmiſſas perſonas, [ſeu miniſtros fideles, quibus callida plenaque *ambagibus* conſilia committi poſſunt. Hanc vocem vulgo ducunt ex *am* & *ago*: ſed mox laudatus D. Lud. *le Pelletier* ex eodem Britannico fonte exiſtimat promanare, ex quo *Ambactus*.

AMBAGIBALIS Charta. Charta vetus in Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. num. 69. *Chartam Ambagibalem ibidem præſentabant, quam Bertha ad ipſos infantes ſuos fecerat, ubi habebat incertum, dum advivebat, & in partes duas Leogiſilo quondam conjuge ſuo, quam & ſuam tertiam ad uſum tenuerit.* Vox luxata, ni fallor, forte legendum *auditionalem*, de qua Marculfus lib. 1.

☞ *Ambaginalem* rectius cum Mabillonio lib. 1. de Re Diplomatica cap. 2. n. v. legendum vellem. Chartam, inquit, *Ambagibalem* lego apud V. Cl. Stephanum Baluzium, Miſcel. tom. 3. pag. 168. pro quo *Ambaginalem* præfert Codex Eccleſiæ Cenomanenſis. Quo nomine Chartam, quæ adverſario ambages faceſſit, ſignificari puto. Præterea non *Auditionalem* poſſe legi ideo videtur, quod Charta *audientialis*, ſeu *auditionalis* de qua Marculfus lib. 1. cap. 28. ea ſit qua quis ad audientiam principis evocatur. Illa autem Charta *Ambagibalis* ſit nomine ipſius Berthæ, nihilque in ea agatur de Principe.

AMBAGINES, pro *Ambages*, Difficultates, calamitates. Gloſſæ Gr. Lat. περίοδος, *Amfractus*, *circuitus*, *ambago*. [Supplem. Antiquarii: *Ambago*, περιοδεύσιμος τόπος, *Amfractus*.] Iſidorus Pacenſis Epiſcopus æra 772. *Abdimelec ex nobili familia ſuper Hiſpaniam Dux mittitur ad principalia juſſa; qui dum eam poſt tot tantaque prælia reperit omnibus bonis optimam, & ita floride poſt tantos labores reppletam, ut diceres auguſtalem eſſe malogranatam, tantam in ea pene per 4. annos irrogat petulantiam, ut paulatim labefactata à diverſis Ambaginibus maneat executa.*

AMBAGIOSUS, *Circuloſus*. Gloſſæ MSS.

¶ AMBAGIUM, Dubietas, dubium. Acta SS. Aprilis tom. 2. pag. 701. F. ubi de S. Wernhero puero Martyre: *Unde jam recitata, vigore legitimæ præſcriptionis etiam centenariæ cum fide bona, non minimam habere auctoritatem abſque Ambagio ſunt credenda.*

AMBAR, Ambare, Ambra, vulgò *Ambre*: Stercus piſcis. Lexicon ἰατρικὸν, Αμπαρ μυρεψικὸν, κόπρος ἰχθύος. Joan. de Janua: *Ambra, ſpecies valde cara, & dicitur ab ambroſia.* Hiſtoria Tranſlat. S. Sebaſtiani cap. 15. n. 74. *Revulſoque ſarcophagi operculo, mirificæ virtutis Ambare ſuaviter redolentis viri faciem demonſtrant.* Jacobus de Vitriaco l. 3. Hiſt. Orient. pag. 1143. *Magnam partem delitiarum Ægypti in auro & argento, perlis & pomis Ambræ, filis aureis, &c.* Vocem Mauris familiarem eſſe obſervat Philander ad Vitruvii lib. 8. cap. 3. Vide Serapionem lib. Aggregat. cap. 196.

AMBASCIA, Legatio, injunctum munus, negotii peragendi ac conficiendi alicui demandatum munus. Lex Burgund. Addit. 1. tit. 17. *Quicumque aſinum alienum extra domini voluntatem præſumpſerit, aut per unum diem aut duos, in Ambaſcia ſua.* Pactus Legis Salicæ tit. 1. §. 3. *Si in dominica Ambaſcia fuerit occupatus.* Alia Editio habet *Ambaxia*. Pithœana: *Si in juſſione Regis fuerit occupatus.* Ex quibus liquet, *Ambaſciam*, idem ſonare quod *Juſſio*; munus ſcilicet alicui demandatum, noſtris *Commiſſion*. Nec ſcio, an aliter accipi debeat in Pœnitentiali S. Columbani: *Qui præſumit facere Ambaſciam, non permittente eo, qui præeſt, libera & effrenata proceſſione, abſque neceſſitate, 50. plagis inhibeatur.* Id eſt, qui ex patria egredi, vel peregre proficiſci præſumit. Nam ita *Ambaſcia* ſumitur in Lege Burgund. nempe pro itinere in Legatione obeunda. Vocem hanc inde retinuere Itali, quam pro anxietate ac faſtidio uſurpant; forte quod qui *ambaſciam* ſuſcipiunt obeundam, moroſi ſint & anxii ut plurimum: cujuſmodi ſunt, qui negotiis alienis implicantur. Dantes:

Et pero lievo ſu, vinci l'Ambaſcia,
Con l'animo, che vince ogni bataglia.

Et alio loco:

Non ti meravigliar, ch'io n'abbia Ambaſcia.

AMBASCIARE, Legationem obire, ſeu potius nomine alterius quidpiam efferre, nuntiare, referre. Hincmarus Epiſtola 13. ad Ludov. III. Regem: *Remitto autem illum ad vos, ut coram fidelibus veſtris, aut profiteatur ſe ita dixiſſe, aut veraciter deneget, talia vobis ex mea parte Ambaſciaſſe. Unde puto, ut ſicut in nomine interpriſum eſt, ita ſit & in Ambaſciato. Nam ipſe frater noſter à vobis ad me rediens Ambaſciavit mihi ex veſtra parte, ut pedem meum baſiaret.* Idem in Viſione Bertholdi Preſbyteri: *Et*

Ambaſciavi ex illorum parte, quod mihi juſſum fuerat. Ubi *Ambaſciatum*, eſt ſermo ipſe legati ſeu nuntii. Sicque ea videtur vox accipienda in inſcriptione Epiſtolæ Pauli PP. quæ extat in Codice Carolino, & tom. 3. Hiſt. Fr. pag. 378. *Exemplar... Epiſtolæ, in qua continetur Abbaſciatum* (malim *Ambaſciatum*) *Remedii Epiſcopi & Andecarii Comitis, qualiter juſtitias B. Petri.... apud Deſiderium quondam Regem ex parte receperit, & reliquas juſtitias faciendum pollicitus eſt.* Ubi *Ambaſciatum* non eſt legatio ipſa, quod vult Gretzerus, ſed legati rerum à ſe actarum narratio, vel relatio: tametſi id ipſum interdum ſonet, ut in Capitulari de villis cap. 16. *Si judex in exercitu, aut in wacta ſeu in Ambaſciato, aut alicubi fuerit, &c.*

Ambasciare præterea dicebantur Proceres, qui ab Epiſcopis aut Abbatibus interponebantur, ad donationem aliquam pro ſuis Eccleſiis ab Imperatoribus aut Regibus impetrandam. Has enim donationes *Ambaſciaſſe*, id eſt, ſuo interventu obtinuiſſe dicebantur ii, eoque nomine Chartas ipſas ſubſcribebant, in quibus ſemper mentio fiebat, has donationes ad illorum preces factas fuiſſe. Charta Caroli Calvi ann. 877. apud Miræum in Donat. Belg. *Signum Caroli glorioſiſſ. Imp. Aug. Domina Richildis Imperatrix Ambaſciavit.* Alia Carlomanni Regis Franc. pridie Nonas Martii an. 5. regni, Indict. I. *Actum apud Trupchiacum villam... Theodericus & Anſcharius Comites Ambaſciaverunt.* Alia ejuſdem Regis apud V. Cl. Steph. Baluzium in Notis ad Concilia Narbonenſia pag. 71. *Dat. prid. Non. Junii, ann. 3. Indict. 4. Norbertus Notarius ad vicem Archiepiſcopi recognovi. Hugo venerabilis Abba hoc Ambaſciavit.* Ubi obſervandum, Chartam hanc rogatu ejuſdem Abbatis conceſſam eſſe. Charta alia Caroli C. pro Eccleſia Narbonenſi apud eundem V. Cl. Steph. Baluzium in Appendice ad Capitularia n. 78. ſic clauditur: *Hudolricus inclitus Marchio hoc Ambaſciavit.* Ita apud Perardum in Burgund. pag. 155. aliud Diploma ejuſdem Caroli C. ſic pariter clauditur: *Audacher Notarius ad vicem Gauſelini recognovit & ſubſcripſit. Boſo Comes Ambaſciator. Data, &c.* Ubi Boſo *Ambaſciator* dicitur, quod ad illius preces Carolus donationem fecerit, quod quidem ex contextu Diplomatis patet: id eſt, *interventu*, uti habetur in aliquot aliis Chartis Lamberti & Berengarii Regum Italiæ, Ottonis I. Imperat. & aliis apud Ughellum to. 2. pag. 124. 125. 129. 130. 194. 203. 208. 209. 518. Denique deſcribitur Charta alia Caroli Simplicis pro Abbatia Auriliacenſi à P. Dominico à Jeſu Carmelita, in Vita S. Geraldi, quæ ſic clauditur: *Willelmus Comes Ambatiavit.* Nec ſcio, an vim vocis alio verborum contextu expreſſerit Ælfthryth Regina, Eadgari Anglorum Regis uxor, in ſubſcriptione, quæ extat apud Seldenum ad Eadmerum pag. 159. quæ ſic ſe habet: *Ego Ælfthryth legitima præfati Regis conjux, mea legatione Monachos eodem loco, Rege annuente, conſtituens, crucem impreſſi.* Nam *legatio* idem eſt quod *ambaſcia*.

¶ Ambassiare, Eadem notione. Charta Carolomanni Regis pro S. Nazario an. 880. tom. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 64. *Actum apud Nerondam villam in Dei nomine feliciter, Amen. Theodoricus Comes Ambaſſiavit.*

Ambasiata, Gallis, *Ambaſſade.* Mamotrectus: *Nuncium, Ambaſiata.* Breviloq. *Ambaſiata eſt legatio Conciliorum vel Principum in cauſis ſuis.* Carolus IV. de Vita ſua pag. 105. Edit. Reineccii: *Ludovicus Bavarus ſolennem ſuam Ambaſiatam ad Regem Joannem miſit.* [Epiſt. Juliani Cæſarini ad Eugenium IV. *Utinam ubi nota eſſent pericula, quæ hic ſunt forte & ſine forte, non veniſſet cum tali Ambaſiata, cujus fama magnum generat ſcandalum.* Andreas Presbyter Ratiſponenſis in Chron. Bavariæ ad an. 1472. *Miſit etiam illuc Rex jam dictus Ambaſiatam ſuam, quibus denegatus fuit ſalvus conductus, & ſic abſque audientia abierunt.*] Adde Thwroczium in Ludovico Rege Hungar. cap. 4. & Joannem Carmeſſonum in Vita ſancti Petri Thomaſii cap. 5.

¶ Ambassata, Legatio. Rymer. tom. 5. pag. 188. *Nicholinus de Fliſco Romanam curiam.... in Ambaſſata noſtra pridem adveniens.* Spicil. Acher. tom. 6. pag. 148. *Requiſierunt ut ad Ambaſſatam ſuam in conſiſtorio publico explicandam audientiam præberet.*

¶ Ambassiata, Eadem notione. Nicolai Epiſc. Botrontinenſis Relatio de Itinere Italico Henrici VII. Imper. ad Clementem V. PP. apud. Murat. tom. 9. col. 887. *In Taurino venit Rex Romanorum menſe Octobris. Tunc cum eo pauci erant. Illuc venerunt Romani ad eum, qui in Ambaſſiata veniebant ad veſtram ſanctitatem.*

Ambassiatio, Eadem notione, apud Matthæum Paris pag. 381.

Ambasciaria, Legatio, in Hiſt. Cortuſiorum lib. 4. cap. 3. [Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1262. apud. Murat. to. 6. col. 530. *Et adduxerunt ſecum legatum unum Domini Papæ, ſcilicet Archiep. de Saſſari, qui Januæ ſtetit per multos dies, & expoſuit in conſilio Ambaſciariam ſuam ex parte Domini Papæ.*

¶ Ambaxaria, Eadem notione. Acta Capit. Gener. Ord. Prædicat. an. 1268. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1750. *Item, à recipiendis Ambaxariis & legationibus, fratres quantum poterunt ſe ſubſtrahant & excuſent.*

¶ Ambaxiata, in Vita Jacobi *Gelu* Archiep. Turon. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1949. *Anno 1415. penultima Maii fui miſſus ad Concilium generale Conſtantienſe... Fui præſidens Ambaxiatæ, &c.*

¶ Ambasseata, Eodem ſignificatu, apud Vincentium *Cigault* de Bello Italico.

¶ Ambasseria, Epiſtola. Acta SS. Maii tom. 7. pag. 832. ubi de S. Humilitate: *Nunc reminiſcare doni continui & illarum pulchrarum rerum magnæ pulchritudinis, & Ambaſſeriarum magnæ dulcedinis, quas mihi tranſmiſiſti ad plus diligendum.*

¶ Ambassiata, Eadem notione. Chronicon Mellicenſe pag. 341. col. 1. *Reus ob hoc carceri juxta Prælati arbitrium mancipetur, ſicut is qui munuſcula, eulogias, Ambaſſiatas ſeu literas, aut quaſcumque alias res dat vel accipit abſque licentia ſui Superioris.*

Ambasciator, Ambassiator, Ambaxiator, Legatus, internuntius, qui juſſa Regis, aut domini ſui defert. [Gall. *Ambaſſadeur*, alias, *Ambaxeur*, Ital. *Ambaſciatore*, Hiſp. *Ambaxador.*] Auctor Breviloq. *Ambaſiator eſt Legatus Principis in arduis negotiis.* Concil. Conſtantinop. ſub Mena Act. 4. pag. 696. Edit. 1618. *Heraclius Diaconus Ambaſiator Euphræmii Patriarchæ Theopolitani. Stephanus Diaconus & Ambaſiator Epiſcopi Cæſareenſis.* Vide Thwroczium in Attila c. 13. in Ludovico cap. 4. &c. [Vitam S. Zenobii Epiſc. Florent. tom. 6. Maii pag. 54.]

¶ Ambasiator, pro *Ambaſſiator*, tom. 3. Concil. Hiſp. pag. 650.

¶ Ambasitor, apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 457.

¶ Ambasciator, Mediator, arbiter, ſupra in *Ambaſciare* ſecunda notione, Gall. *Arbitre, Mediateur, Entremetteur.*

¶ Ambassiatrix, Mediatrix. Menoti Sermones fol. 170. *Media Ambaſſiatrice pœnitentia.*

¶ Ambayssator, ut *Ambaſſiator*, in Charta anni 1284. ex Codice MS. Muſæi D. *Brunet*, fol. 74.

Imbassiator, *Negotia Imbaſſiatoria*, tom. 1. Monaſt. Anglic. pag. 154.

Iſtorum vocabulorum etymon varie varii accerſunt: quidam enim, ut Scaliger, Salmaſius ad Hiſt. Aug. Vulcanius, Spelmannus, & alii, à voce Gallica *Ambactus*, Cliens, deducunt, ut *ambaſcia* ſit legatio, obita à cliente aut famulo; *ambaſciator*, famulus ipſe, cui legati onus imponitur, aut cui res quæpiam mandatur perferenda. Lindenbrogius à Germanico *ambacht*, opera, *ambachten*, operari, deducit, cui ſubſcribunt Paulus Merula & Wendelinus: ita ut *ambaſciator* is ſit, qui operas ſuas locat ad obeundam legationem, quod certe quidam perhonorifica legatorum negotiatione indignum cenſent. Albertus Achariſius in Vocabulario Italico ab *ambulare*: alii denique ab Hebræo etymon accerſunt. Vide Origines Francicas & Italicas V. Cl. Ægidii Menagii.

¶ AMBAXIOQUI, *Circumeuntes catervatim*, apud Feſtum.

¶ AMBER. Vide *Ambra.*

¶ AMBERGAMENTUM Regum, f. Locus ita dictus, eo quod Rex aut Dux aliquis ibi fuerit hoſpitatus vel caſtra poſuerit. Charta reſtaurationis Abbatiæ S. Michaëlis in Eremo an. 961. in nova Gall. Chriſt. to. 2. Inſtr. col. 409. E. *Item ex membris & dependentiis dicti feudi ſunt quinque ædes ab omni tributo immunes in dicta urbe; tres in parochia S. Michaëlis, quæ ab uno capite tangunt Ambergamentum Regum, &c.*

¶ AMBIANENSIS Moneta. Vide *Moneta Baronum.*

¶ 1. AMBIDEXTER, Aptus ad gerendas res, tam ſpiritales quam temporales. Statuta Collegii de Monte-acuto apud Lobinellum tom. 3. Hiſt. Pariſ. *Quod ſi eis nullum contingeret vere Ambidextrum reperiri, monemus prædictos dominos, ut in ſpiritualibus magis idoneum præferant in temporalibus aptiori.*

2. AMBIDEXTER, Judex, qui ab utraque parte dona accipit. Galli dicerent: *Qui prend à droit & à gauche.* Bracton. lib. 3. tit. de Corona cap. 1. *De Vicecomitibus & aliis Ballivis Ambidextris, qui capiunt de utraque parte.* Adde Raſtallum in hoc verbo.

¶ AMBIDEXTRIA, Munera ab utraque parte accepta, apud Rymerum tom. 7. pag. 166. to. 8. pag. 27. to. 11. pag. 445.

¶ AMBIDOLÆ, forte pro *Amigdalæ*. Computus Joannis de Ponciaco to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 284. *Item pro 5. libris de pipere, 5. de zinzibero... 11. libris & uno quart. de zaccaro, & 25. libris de Ambidolis, & 10. lib. de riſis, &c.*

¶ AMBIENTER, Sollicite, diligenter. Vita S. Nicetii Epiſc. Lugdun. tom. 1. Aprilis pag. 10. D. *Sic etiam indubitanter atque Ambienter conſurgere jugiter ad Matutinos ſtuduit, ut exordia ipſius officii ſemper ipſe cœpiſſet.* De conventione inter Adalardum S. Victoris Abbatem & Willelmum Vicemomitem de Villa Cathedræ an. 993. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 349. E. *Abbas vero miſſis bobus cepit terram, quæ eſt ante Eccleſiam S. Damiani Ambienter excolere, & huc illuc rumpere terram ad faciendas condaminas.*

AMBIENTISSIME, in Epiſt. 9. inter Francicas to. 1. Hiſt. Franc.

AMBIFARIE, Ambifariam, Bifarie. Ugutio: *Ambifariam, diſcretim, id eſt, ex ambabus partibus.* Utitur Apuleius in Apologia: *Ambifarie* dixit, &c. Claudianus Mamertus lib. 1. de Statu animæ cap. 2. *Quicquid afficitur, contrariis congruentibuſque pariter obnoxium Ambifarie ſubditur paſſioni.* Vide *Amfariam.*

AMBIGENA, Androgynus, hermaphroditus: utriuſque generis, ſeu ſexus. Petrus Bleſenſis Epiſt. 9. *Ambigena non generant, teſte Hippocrate, &c.* [Hic locus non reperitur in Epiſt. laudata, ſaltem in Edit. operum P. Bleſii an. 1667. Laurentius in Almath. nulla Hippocratis facta mentione habet: *Ambigena, hermaphrodita, androgyna, quæ non generant.* Plinius autem lib. 8. de Semiferis animalibus: *Ambigenæ, ſemiferæ, quæ ex fera & domeſtica beſtia naſcuntur.*]

AMBIGINES, *Loca flexuoſa, anfracta*, in Gloſſ. Lat. MS. Regio Cod. 1013. & apud Papiam. Vide *Ambago.*

AMBIGIOSUS, Papiæ, *Circuloſus, ambagibus plenus:* forte *Ambagioſus.* [Gloſſ. Sangerman. *Ambigioſus, Circuloſus, aut per Ambages, circuiens.* Johan. de Janua: *Ambiguus ab ambages dicitur... Ambiguoſus, dubitabilis vel ambagibus plenus.* Sic & in Gloſſis lubentius legerim *Ambiguoſus*, quam *Ambigioſus:* quod tamen ferri poteſt.]

AMBIGONIUS, dicitur *ille triangulus, qui hebetem angulum habet*, Ugutioni: vox hibrida.

☞ Apud Ugutionem ſcribitur male. Legendum *Ambligonius* vel potius *Amblygonius*, ut in Papia MS. Bituric. Componitur ex ἀμβλὺς, obtuſus, & γωνία, Angulus: adeoque eſt vox proprie Græca.

¶ AMBIGUOSUS. Vide *Ambigioſus.*

AMBIGUUM, Indefinitum. Frontinus de limitib. agror. *In Ambiguo videtur hic ager, & velut indefinite remanſiſſe.* Idem de Coloniis: *Pro æſtimio libertatis legem ſunt ſecuti, ubi termini Ambiguum nunquam receperant.*

AMBILOQUUS, *Bilinguis, qui nunc hoc, nunc illud affirmat, unde Ambiloquium, talis locutio.* Ugutio & Joan. de Janua.

¶ AMBITA, f. Chors, Gall. *Baſſe cour*, ab *Ambire* ſic appellata. Charta Guillelmi Comitis Claromont. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 62. *Et in Sayaco ubi eſt grangia & Ambita, comprehendendo fontes, qui ſunt prope & ſupra Eccleſiam de S. Vincentio.*

AMBITIES, *Ambitio*, Ugutioni.

AMBITIO. 2. Paralip. cap. 16. *Poſueruntque eum ſuper lectum ſuum, plenum aromatibus & unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, & combuſſerunt ſuper eum Ambitione magna.* Ubi Mamotrectus: id eſt, *apparatu magno*, & Græc. Edit. καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ἐκφορὰν μεγάλην ἕως σφόδρα. [Spicil. Acher. tom. 7. pag. 537. *Hoc itaque ſolenne tempus* (Tranſlationis S. Eloquii) *conſilio ſuo B. Forannanus in melius reformare deſiderans, quatenus majoris Ambitionis & venerationis dies & ſolemnitas recolenda ab omnibus magis amplecteretur.* S. Auguſt. Epiſt. 23. ad Maximinum: *Tranſit Ambitio.* S. Paulinus apud eumdem Auguſtinum Epiſt. 94. *Senatoriæ dignitatis Ambitio.*]

¶ AMBITIRE, pro *Ambire*, Blandiri, interpellare. Fulbertus Epiſc. Carnut. Epiſt. 21. ad Abbonem Floriac. Abb. apud Mabill. to. 4. Annal. Benedict. pag. 167. ubi de Magenardo in Carnutenſe

S. Petri Monaſterium intruſo : *Sedet nunc ille Primas in Abbatiæ ſuggeſtu, ſæculari potentia fretus, de peracta victoria glorioſus ; fautores ejus Abbates, Epiſcopos atque ipſum Papam Ambitiendo, ne quid gravius ſtatuatur in illum, modis omnibus elaborat.*

¶ AMBITOR, pro *Ambitioſus*, in Ampliſſ. Collect. Marten. tom. 1. col. 22. Utuntur Lampridius & alii inferioris ævi.

AMBITUDO, pro *Ambitus*, dixit Apuleius in Aſclepio.

¶ AMBITUS, Periſtylium, Clauſtrum, Gall. *Cloître.* Ambitus proprie idem ac circuitus, Gall. *Enceinte, circuit* ; quare ſumitur aliquando pro ipſo clauſtro, quod in obliquo ſubintelligitur. Gall. Chriſt. to. 3. col. 750. ubi de Abbatia S. Martini Majoris : *Jacere dicitur in ſacello quod eſt in Ambitu*, (ſupple *clauſtri.*) Ibidem col. 751. D. *Sepultus eſt in cœmiterio communi fratrum in Ambitu, prope gradum lapideum ſuperiorem quo ex Eccleſia in Ambitum deſcenditur.* Schramb. Chronicon Mellicenſe pag. 425. col. 1. in Memoriali Viſitatorum ejuſdem Monaſterii an. 1451. *Pro debita clauſura ſint octo januæ clauſæ....ſcilicet tres januæ Ambitus, & duæ de Baſilica & dormitorio, &c.*

IN AMBITU, Circa, quomodo Galli dicunt, *aux environs.* Ethelwerdus lib. 4. cap. 3. *In eodem anno poſt Paſcha, in Ambitu letanias, cometa apparuit.*

AMBIVERTIBILIS, In utramque partem verſatilis. Anonymus de Miracul. S. Servatii n. 56. *Ambivertibilique vultu oculos convertit.*

¶ AMBIVIUS, Idem quod Bivius. *Ambivium iter*, apud Dudonem lib. 3. de Actis Normannorum.

AMBIX, Vas materiæ teſteæ, vel vitreæ, Cælio Aureliano Siccenſi lib. 4. Tardar. paſſion. c. 7. Ἄμβιξ, Heſychio, Athenæo, & aliis.

AMBLACIUM, Inſtrumentum ruſticum. Adalardus in ſtatutis antiquis S. Petri Corbeienſ. lib. 2. cap. 1. *Ipſi dent unuſquiſque ad hortum, cui deſervit, in tertio anno aratrum 1. cum Amblacio & conjunctis, quando neceſſe fuerit.*

¶ AMBLYGONIUS. Vide *Ambigonius.*

AMBO, Pulpitum, tribunal Eccleſiæ, ad quod gradibus aſcenditur. [Gall. *Jubé.*] Papias *Ambonem dicendo, gradum ſignificamus.* Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. cap. 6. *Ambo ab ambiendo dicitur, quia intrantem ambit & cingit.* At conſtans eſt doctiorum ſententia, à voce Græca ἀναβαίνειν, Latinam formatam. Heſychius ait, ἄμβονας eſſe τὰς καταβάσεις τῶν ὀρῶν. Lexicon Græc. MS. Reg. Cod. 930. Αμβων, παρὰ τοῦ βῶ, τὸ βαίνων, καὶ ὁ ὑψηλὸς τόπος. Aliud Cod. 2062. Αμβων, ὁ ὑψηλὸς τόπος, παρὰ βῶ, βῶν καὶ ἀνάβων, καὶ κατὰ συγκοπὴν ἄμβων. Infra : ἄμβων, ὁ τῆς πέτρας ὀφρῦς. Paulus Warnefridus in Epiſcopis Metenſib. in Chrodegango : *Conſtruxit etiam Ambonem auro argentoque decoratum, & arcus per gyrum throni ante ipſum altare.* Hiſtoria Epiſcoporum Autiſiodor. cap. 45. *Ambonem ibi vilem aſpiciens, cryptis honeſtiſſime compoſitis deſuper, honorifice conſtructum locavit.* Anaſtaſius in Sergio PP. *Hic fecit Ambonem & incyburium in Eccleſia, &c. Pulpitum Eccleſiæ* ſemel ac iterum vocat Victor Tunonenſis.

Ad conſcendendum ambonem duplex patebat aſcenſus, ut ex Silentiario probavimus in Deſcriptione S. Sophiæ n. 75. quod firmatur præterea ex iis, quæ habet Durandus lib. 4. Ration. cap. 24. n. 17. *Dicitur autem Ambo... quia gradibus ambitur. Sunt enim in quibuſdam Eccleſiis duo paria graduum, ſive duo aſcenſus in illum per medium chori, unus à ſiniſtris, videlicet verſus Orientem, quo fit aſcenſus : alter à dextris, videlicet verſus Occidentem, quo ſit deſcenſus.* Ugutio : *Ambo, pulpitum ubi ex ambabus partibus ſunt gradus.* Anaſtaſius in S. Silveſtro PP. pag. 17. *Fecit Baſilicam B. Laurentii Martyri... in qua fecit gradum aſcenſionis & deſcenſionis, &c.*

In ambone legebantur *Lectiones, Epiſtolæ & Evangelia* in ſacris Liturgiis. Ceremoniale Epiſcopor. lib. 1. cap. 12. *Ambones, ubi Epiſtolæ & Evangelium decantari ſolent.* Chronicon Caſinenſe lib. 3. cap. 19. *Gradum etiam ligneum ejuſdem operis extra chorum, Ambonis in morem pulcherrime ſtatuit, in quo & nocte Lectiones, & Epiſtolæ ac Evangelia ad Miſſas præcipuarum feſtivitatum legerentur.* Ita Editio Angeli à Nuce : nam Broliana perperam *Umbonis* præfert. Benedictus III. PP. Epiſt. 12. ad Epiſcopos in Regno Caroli conſtitutos : *Qualiter olim ſacrorum fuit conjunctus numero Clericorum, adeo ut in divinis celebrandis myſteriis more Subdiaconorum ſacras Lectiones conſcendens Ambonem populo nuntiaret.* Gregorius Nazianz. Orat. 1. in Julianum pag. 59. de eodem Juliano : ἡ τῶν θείων ὑπαναγνώςης ποτὲ λογίων, καὶ τῆς τοῦ μεγάλου βήματος ἠξιωμένος τιμῆς. Nicephor. Calliſt. lib. 14. cap. 10. ὑπὸ τὸν ἄμβωνα, ὃ βῆμα τῶν ἀναγνωςῶν ἐςίν. Vetus Inſcriptio Romana apud Mabillonium tom. 4. Analect. pag. 486. *In Ambone S. Petri:*

Scandite cantates Domino, Dominumque legentes:
Ex alto populis verba ſuperna ſonant.

In ambonis parte ſuperiore bini erant gradus : alter altior, in quo Evangelium legebatur ; alter inferior, in quo Epiſtola. Ordo Romanus : *Subdiaconus vero, qui lecturus eſt, aſcendit in Ambonem, ut legat, non tamen in ſuperiorem gradum, quem ſolet aſcendere, qui Evangelium lecturus eſt.*

Neque tantum Lectiones & Evangelia, ſed etiam quæ ad populum recitanda vel exhibenda erant, in ambonibus recitabantur aut exhibebantur. S. Martinus I. PP. in Synodo Lateranenſi : *Capitula numero novem in Ambone prædicans, &c.* Annales Francorum ann. 800. *Ipſe Pontifex coram omni populo, in B. Petri Baſilica Evangelium portans, Ambonem conſcendit, invocatoque Trinitatis nomine, de objectis ſe criminibus jurejurando purgavit.* Vide Anaſtaſium in Pelagio PP. Capitula Caroli Mag. lib. 1. cap. 88. *In Ambone ipſa auctoritas coram populo legatur.* [Tranſlatio S. Judoci inter Acta SS. Benedict. ſæc. 5. p. 546. *Hoc* (miraculum) *eodem rogante in feſtivitate S. Johan. Baptiſtæ Wido Abbas Ambonem aſſcendens populo narravit.*] In ambone Imperatores coronatos teſtatur Theophanes pag. 405. 418. 419. 426. & Auctor incertus poſt eundem Theophanem pagina 431.

In ambonibus etiam orationes, ſeu *ſermones*, habebantur ad populum. Epiphanius lib. 10. Hiſtor. Tripart. cap. 4. *Epiſcopus vero, Eutropio ſub altare jacente, nimioque repercuſſo timore, reſidens ſuper Ambonem, ubi ſolebat prius facere conſuetum ſermonem.* Iſo Magiſter de Miraculis S. Othmari Abbat. cap. 4. *Quendam Archipresbyterum Ambonem conſcendere, ac vice ſui ſermonem ad populum facere juſſit.* Prudentius Periſteph. Hym. 11. de S. Hippolyto :

Fronte ſub adverſa gradibus ſublime tribunal
Tollitur, Antiſtes prædicat unde Deum.

S. Fulgentius Homil. 10. *Dum ſanctæ prædicationis, jubente nunc ſancto Patre, altiſſimum conſcendimus thronum, veſtris immolaturi ſenſibus verbi Dominici ſacrificium, Dei primitus expectamus eloquium, qui loquentem facit mutum, ut cum nos gradum conſcendi-*

mus abſidæ, ipſe deſcendat de throno cælorum, qui inclinavit cœlos, & deſcendit, &c. Socrates lib. 6. c. 5. καθεσεὶς ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, ὅθεν εἰώθει καὶ πρότερον ὁμιλεῖν, χάριν τοῦ ἐξακούεσθαι. Cæterum extat adhuc Romæ veteris ambonis forma in Eccleſiis S. Clementis, S. Pancratii, & S. Laurentii extra muros. Vide quæ de ambone Eccleſiæ Sophianæ congeſſimus in ejuſdem ædis Deſcriptione n. 74. 75.

AMBOLAGIUM. Vide *Anabolagium.*

AMBOSTIS, *Pugillus, pugnus*, in Gloſſ. Arabico-Lat.

¶ 1. AMBRA, Ambarum, Gall. *Ambre.* Relatio pro canonizatione B. Aloyſii to. 4. Junii pag. 1142. B. *Coadjutores ex ſocietate & ſacriſtæ deponunt, magnum Poloniæ Mareſcalcum B. Aloyſio argenteam lampadem dono dediſſe, & alium ſex candelabra ex Ambra.* Vide *Ambar*, & mox *Ambre.*

2. AMBRA, Ambrum, Amber, Anglo-Saxonibus, Vaſis vinarii genus, vel menſura: ex Latino *amphora*, ut videtur, deducto vocabulo. Leges Inæ Regis Weſtſax. tit. 74. apud Brompton. 12. *Ambræ cervisiæ Waliſcæ...*10. *plena Ambra butyri.* Leges Adelſtani Regis apud eundem tit. 3. *De duabus meis firmis dent eis ſingulis menſibus Ambra plena farinæ.* Liber Evidentiarum Eccleſiæ Chriſti Cantuarienſis: *Et reddere debet* 120. *menſuras, quas Angli dicunt* Ambres, *de ſale.* [Tabularium Parthenonis SS. Trinit. Cadom. fol. 23. *In Eskenevilla....*III. *Villanos & dimidium, & reddunt......* II. *gallinas de pullagio....&* XIII. *bordarios, qui dant...* I. *modium ſalis &* II. *Ambros de ſalinis ejuſdem villæ.*] Cujus vero quantitatis fuerit amphora, pluribus tradunt Lambardus & Spelmannus. Neſcio, an *amphora* apud Will. Thorn. pag. 1804. lin. penult. ſit idem, quod *Ambra.* Vide *Ambar.*

¶ AMBRE, Idem quod Ambar, vel ſuccinum & electrum, Gall. *Ambre.* In hoc autem diſtinguuntur ambar & ſuccinum, quod ambar bituminis genus ſit in littus maris ejectum, quod aeri expoſitum dureſcit, odorem ſpirat ſuavem, & ſit cinerei coloris: ſuccinum vero ſuccus ſit arboris induratus, flavus & nullum diffundens odorem. Bernardus Theſaurarius de acquiſitione Terræ Sanctæ apud Murat. to. 7. col. 838. *Receptæ autem ſunt ad utilitatem Reipublicæ pro majori parte Ægypti deliciæ in auro & argento, & pomis, perlis, Ambre, filis aureis, & filacteriis variis.* Rymer. to. 8. pag. 428. col. 1. *Unum par Pater noſter de Ambre.* Id eſt, ſacrorum globulorum ſeries quam Gallice vulgo dicimus *Chapelet.* Hujuſmodi vero ſeries ſæpiſſime fiunt ex electro: quare per *Ambre* hic ſignificari puto ſuccinum vel electrum. Vide *Ambrum.*

AMBRO. Gloſſ. Iſid. *Ambro, devorator, conſumptor, patrimoniorum decoctor, luxurioſus, profuſus.* Joan. de Janua: *Ambro, leccator, lurco, manducus, ardelio, ganeo. Sed intereſt: Ambro dicitur ille, qui bene ſcit judicare de ſapore ciborum, & libenter guſtat bene ſaporata: lurco dicitur ille, qui guloſe & immunde omnia devorat, &c.* Gildas de Excidio Britann. *Illi primores inimici ac ſi Ambrones lupi profunda fame rabidi.* Galfridus Monemuthenſis lib. 5. cap. 4. *Proſternite viri obſtantes Ambrones, proſternite.* Adde lib. 5. cap. 6. lib. 6. cap. 3. Althelmus de Octo principalib. vitiis cap. 1.

Dum vetitum ligni malum decerperet Ambro.

Idem cap. 5. de Virg. *Ambronibus & lurconibus vetitam deguſtans alimoniam.* Adde Epiſt. 1. Bonifac. Mogunt. Feſtum Pompeium, & Cluverium lib. 2. Germ. Antiq. cap. 4. &c.

AMBRONINUS, inquit idem Joan. de Janua: *ab ambro, quod eſt leccator, unde quidam, cum vellet alium redarguere, ait: Tu habes lurconinam buccam, & Ambronina labia: volens ſignificare, quod multum & turpiter comedebat, & libenter de bene ſaporatis.*

AMBROSIANUM. Vide *Hymni Ambroſiani.*

AMBROSINI, Nummi Dominorum & Ducum Mediolani, S. Ambroſii equo inſidentis, & flagellum dextra tenentis imagine inſignes, cujuſmodi paſſim videre eſt. Ii autem cudi cœpere, ex quo Luchinus Vicecomes, Mediolanenſium copiarum ductor ab Azone patruele ſuo conſtitutus, victoriam inſignem de Leodriſio Vicecomite, Azonis patruo, reportavit an. 1339. 21. Febr. quo in prælio ferunt S. Ambroſium ab omnibus conſpectum, ſcutica hoſtes cædentem; ideoque Mediolanenſes ei victoriam adſcripſiſſe. Poſtmodum in rei memoriam ſanctum Antiſtitem hac ſpecie in nummis ſuis effingi curarunt Domini Mediolanenſes. Hiſtoriam narrant Boſius, Corius, Jovius, & alii. Sed vexilli Mediolanenſis, S. Ambroſii nomine inſigniti, longe antea mentio occurrit, nempe ſub an. 1160. in Hiſt. Archiepiſc. Bremenſium pag. 104.

¶ 1. AMBRUM, Electrum, ſuccinum, Gall. *Ambre.* Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 275. *Pro pectinibus ſex & ſpeculis* 6. *& duobus filis de pater noſtris de Ambro, & duobus filis de pater noſtris de curallo &c.* Vocis originem accerſendam vult Skinnerus in Lexico Etymol. ad vocem *Amber* non ab Arabico *Anbar* quod idem ſonat, ſed à Belgico *Aen-Bernen Adurere*, quaſi diceretur lapis uſtilis; licet enim ſoliditate ſua lapis videatur, igni tamen admotum accenditur, &c. Quo nomine bitumen iſtud nobile, inquit, teſte Franciſco Guicc. in Belg. hodie *Bern-ſteen* accolis maris Balthici appellatur. Hoc autem momento præcipue ducitur eruditus Vir, quod ſuccina non in Arabicis, ſed in Germanicis maribus inveniantur, unde & in Aſiam aliaſque Orientales plagas per commercium diſtrahuntur. Quidquid ſit *Ambar, Ambra, &c.* non niſi poſt Latinitatem corruentem uſurpari cœperunt. Adeas ipſum Skinnerum in Lexico ſupra laudato. Vide *Ambar* & *Ambre.*

¶ 2. AMBRUM, Species vaſis. Vide *Ambra* 2.

¶ AMBUBIA, Intybum, Gall. *Chicorée.* Gloſſ. Lat. Gr. *Ambubia*, κιχώρια.

AMBUDT. Andreas Suenonis lib. 13. Legum Scaniæ cap. 6. de oppreſſione ancillæ: *Ad ſex orarum ſatisfactionem vel ſeni juramenti defenſionem interdum illicitus attingit concubitus cum ancilla, puta, quæ ſervilibus exempta operibus, ſocietatis & honoris, & obſequii dignioris intuitu, aſſidendi dominæ ſuæ officium, eſt adepta, unde quoque Ambudt lingua patria nominatur.*

AMBULACIUM, Caducum mali Punici. Cælius Aurelianus lib. 5. Chron. cap. 2. pag. 129. 1. edit. *Aut mali Punici foliis viridibus, vel ejus caduco, quod Latini Ambulacium vocant.* At lib. 4. cap. 3. pag. 102. habet *Ampullagium*: *aut decoctione mali Punici, vel ejus caduci, quod Græci Cytino roas appellant, nos Ampullagium.* Ita etiam editio poſterior. Græc. κύτινος ῥοᾶς.

1. AMBULARE, Ire, proficiſci, equo vehi, peregre ire. Gloſſæ MSS. *Bitit, Ambulat. Bitire, ire.* Infra: *It, ibit, Ambulavit. Ambula in jus*, apud Plautum. Anonymus Valeſianus de Conſtantino M. *Ambula Conſtantinopolim ad Juſtinum Imperatorem.* Meſſianus Presbyter in Vita S. Cæſarii Arelat. lib. 2. *Effecit, ut vir Dei ad civitatem illam Ambularet,*

Gregorius Turon. lib. 9. Hiſt. cap. 20. *Non eſt optimum, ut neptis mea Ambulet, ubi ſoror ſua eſt interfecta.* Ita lib. 6. cap. 11. de Vitis Patrum cap. 7. Regula 1. SS. Patrum cap. 8. Decretio Childeberti cap. 7. Præceptum Theodorici Reg. Fr. apud Mabillon. de Re Diplomat. pag. 471. *Ubi de ipſo monaſterio, vel de ejus villis, tam Ambulandum, quam revertendum pervexiſſent.* Placitum Childeberti III. Reg. ibid p. 477. *Quando Genetor noſter Theudericus quondam Rex partibus auſter viſus fuit Ambulaſſe, homo nomine Ibbo quondam nullatenus ibidem Ambulaſſet, &c.* Ubi in mentem venit noſtrum, *aller* pro *ire*, ex *ambulare*, formatum, ut ex *ambler*, *aller* effictum fuerit. Conjecturam ſeverioribus libenter exponimus. Hac notione utuntur Paulus in Vita S. Hilari Abbat. Galeat. n. 5. 7. Lex Alemann. tit. 23. §. 4. Lex Longobard. lib. 1. tit. 14. §. 6. 7. 8. Capitula Caroli C. pag. 135. Marculfus lib. 1. form. 23. Hincmarus tom. 2. p. 593. Concilium Wormatienſe an. 868. can. 18. Anaſtaſius in Vitis PP. pag. 27. 32. 35. 37. 38. &c. Vetus Teſtamentum paſſim, &c.

Deambulator, Qui peregre proficiſcitur. Eckehardus de Caſibus S. Galli cap. ult. *Deambulatoribus peregrinis, qui Romam ibant, jungitur.*

Ambulare super aliquem. Lex Longob. lib. 1. tit. 9. §. 19. *Qui ſuper aliquem Ambulaverit, & ſic eum pro quacumque cauſa occiderit, &c.* Gall. dicerent: *Courir ſur quelqu'un.*

¶ Ambulare dicitur de Epiſcopo qui luſtrando peragrat diœceſim ſuam. Index veterum Canonum inter Concil. Hiſp. to. 3. p. 28. *Ut Epiſcopus per diœceſim ſuam Ambulans duos ſolidos tantum accipiat.*

¶ Ambulare ad Maritum, Nubere, in Legibus Luitprandi apud Murator to. 1. part. 2. p. 51. col. 2.

¶ Ambulare Mensura, dicitur in iiſdem Legibus apud eundem Murator. pag. 64. col. 2. *Aliæ vero res quæ diviſæ fuerint inter fratres ſeu nepotes, vel ubi Menſura tracta eſt, ſortes ſtantes adæquentur. Nam ubi per xl. annos Menſura minime Ambulaverit, & cauſa probata fuerit, quod jure quieto poſſediſſet . . . per ſacramentum finiatur. Menſuram trahi* & *Menſuram ambulare*, quæ idem ſonant hocce in loco, aliud nihil ſignificare videntur, quam hæreditatem dividere & in æquas partes diſtribuere: hac ergo lege ſtatuitur, eum fore legitimum poſſeſſorem, qui rem quamcumque per quadraginta annos poſſederit, modo *Menſura non ambulaverit*, hoc eſt, modo rei illius per id tempus nulla fuerit facta partitio, iſtudque per ſacramentum comprobetur.

Ambulare pecunia dicitur, quæ, ut vulgo loquimur, currit, curſum habet, in uſu eſt, *a cours*, in Pragmatica Sanctione Juſtiniani cap. 19. *Vadere*, in Concilio Francofordienſi an. 794. can. 5. *Et in omni emporio Vadant iſti novi denarii, & accipiantur ab omnibus.* Hinc

¶ Ambulatoria Moneta, Quæ in uſu eſt, apud Ludewig tom. 5. Reliq. MSS. p. 328. Vide *Moneta uſualis.*

2. AMBULARE, Pertinere. Charta Dagoberti Regis, apud Henſchenium de Tribus Dagob. pag. 28. *Qualiter omnes res juris noſtri in pago Laudemburgenſi, & quidquid ad noſtram urbem Ambulare viſum eſt, & omne, quod ad fiſcum noſtrum hactenus pertinebat, &c.*

3. AMBULARE, Noſtris *Aller l'amble:* [Alterno crurum explicatu mollem greſſum glomerare.] Vegetius lib. 1. de Arte veterin. cap 56. *Minutim autem equus Ambulans, commodius vehit, & pulcrius videtur incedere.* Vita S. Willelmi Abbat. Roſchildenſis num. 45. *Quodam die quum ad negotia domus exiret, equitavit quendam roncinum. Frater autem qui cum eo ibat, conſiderans pulcritudinem equi, & diſpoſitionem membrorum ejus, ait, Proh dolor! quod talis equus non Ambulat. Cui Abbas: Crediſne, quod poterit Ambulare! At ille: Minime credo, quia ſenex eſt, & naturalem minime immutabit curſum, ... & hæc dicens cœpit eum urgere calcaribus. Ille vero ſoliti curſus oblitus, greſſus faciebat planos, bene Ambulando, quamdiu vir Dei dorſo ejus inſedit.*

Ambulans, idem qui *Ambulator*, Italis *Ambiante.* Conſtitutio Caroli Craſſi Imp. de Feudis cap. 5. *Et duo equi, unus currens, alter Ambulans, addantur.*

¶ AMBULATIO, Ambo, Pulpitum vel ſuggeſtum in Eccleſiis ad quod gradibus aſcenditur. Tranſlatio S. Adalberti Epiſc. & Mart. to. 3 Aprilis p. 201. *Mox hilarati intrantes Eccleſiam S. Mariæ, & ante ſepulchrum S. Adalberti humi proſtrati diu . . . . ſurgit Dux & ſtans in Ambulatione hac rupit voce, &c.* Plinio aliiſque ſequioris ævi Scriptoribus *Ambulatio*, locus eſt ad ambulandum, Gall. *Promenade.* Vide *Ambulatura.*

AMBULATOR, Equus, qui *Tolutarius* Senecæ, *Gradarius* Lucilio, *Aſturco* Plinio dicitur, cui mollis alterno crurum explicatu glomeratio eſt: noſtris *Haquenée, cheval d'amble*, Hiſpanis, *Cavallo amblador.* Papias MS. *Aſtructor*, (Aſturco) *equus Ambulator:* editus habet *Aſterco.* Joan. de Garlandia in Synonymis, ubi de equis variis: *Iſtis curriſtam jungamus Ambulatorem.* Igitur ab *Ambulare*, ita dictus, non à Græc. ἀμϐλύνειν, uti vult Perionius. Vita S. Henrici Imperat. cap. 23. *Singulis annis album Ambulatorem cum Phaleris Romano Præſuli dari conſtituit.* Adelbertus Abbas Heideimhenſis: *Dum reliquias Richardi Regis ad Eccleſiam filii ſui defferret, Ambulatorem abſtulerat.* Eckeardus junior de Caſibus S. Galli, cap. 15. *Ambulator, cui ipſe inſederat, alacritatem equorum poſt ſe ſentiens, caput concutiens, exultare cœpit.* Vide eundem cap. 10. & 11. S. Bernardus Epiſt. 2. *Tu ſedens ſuper Ambulatorem tuum, indutus purpura & byſſo, circuis plateas. Equus Ambulatorius*, apud Fulbertum Epiſt. 111. Occurrit præterea in Speculo Saxon. lib. 3. art. 51. §. 2.

1. AMBULATORIUM, [vel *Ambulatorius.*] Equus, ſeu, ut efferebant noſtri, *Equitatura.* Lambertus in Vita S. Heriberti Archiepiſc. Colonienſis n. 22. *Clam mandat ſe . . . . data ei argenti libra, Ambulatorio Epiſcopi eum imponat:* Quo loco Rupertus Abbas in Vita ejuſdem Sancti n. 24. *equum* habet. Gaufredus Malaterra lib. 4. cap. 26. *Comes autem ſciens, urbem juri Apoſtolici Urbani & S. R. Eccleſiæ competere, ſuſceptis mille quingentis aureis, & ſex Ambulatoriis, urbi & meſſibus ſuis parcendum indicit.* [Charta an. 1050. ex Archivo Montis S. Michaelis: *Ego Marinus Redonenſis Epiſcopus conceſſi Monachis S. Michaelis duas Eccleſias per conventionem, quam à me Monachi redemerunt pretio xx. ſolidorum Cenomanſium, atque unius equi badii bene Ambulatorii.*]

2. AMBULATORIUM, *Locus aptus ad ambulandum*, Johanni de Janua. Eſt etiam pedatura murorum, ſeu mœnium περίπατος, apud Conſtantinum Porph. de Admin. Imp. cap. 29. Διάϐατα

Harmenopulo : noſtris, *Rempart*, Gloſſ. Lat. Græc. *Ambulacrum*, Διάςημα, περίπατος. Vita S. Aniani Epiſcopi Aurelian. apud V. C. Hubertum : *Pontifex ſiſus in Domino, per muri Ambulatorium Sanctorum geſtans pignora, &c.* Vide *Pedatura.*

AMBULATRIX, Equa tolutaris. Eckeardus junior de Caſib. S. Galli cap. 1. *Sternatur utique Ambulatrix mea, aſcendenſque equitem illam velociſſimam, &c.* [Vide *Ambulator.*]

AMBULATURA, Inceſſus tolutaris, Gall. *Amble*, Italis *Ambiadura*. Vegetius lib. 4. Artis veterin. cap. 6. *Statura & poſitione à cæteris equorum generibus non plurimum differunt : ſed ſolius Ambulaturæ quadam gratia diſcernuntur à cæteris. Gradus eſt minutus & creber, & qui ſedentem delectet, & erigat ; nec arte doceatur, ſed naturæ veluti jure præſtetur.* Vide eundem lib. 2. cap. 5. Idem lib. 4. de Re militari cap. 6. *Inter colatorios & eos, quos guttonarios vulgus appellat, Ambulatura eorum media eſt. Ambulatio volubiliſſima*, apud Monachum Sangal. de Rebus Caroli M. lib. 1. cap. 26. *Le Roman de Gaydon* MS.

Charles chevauche à la barbe florie,
Et li Dus Gaydes l'Ambleure ſerie.

Vetus Poëma de Vulpe Rege Coronato MS.

Un autre i envoiés le pas,
Ou les galos, ou l'Ambleure.

Joan. de Condato MS.

M'en aloie grant aleure;
Si com palefroi l'Ambleure.

Bocacius : *Noi aviano perduto il trotto per l'Ambiadura.*

¶ AMBULATUS, Actio ambulandi. Arnob. lib. 1. *Chriſtus ſcitur Ambulatum dediſſe contractis.*

AMBULUS, *Curſor qui cauſa feſtinationis legatur.* Joann de Janua.

¶ 1. AMBUS, *Malcus*, in Gloſſis Iſidori. Legebat Laurentius Lucenſis ibidem & apud Papiam, quem nominat, *Malleus*. Grævius in notis ad Gloſſ. Iſid. ex Cerda ſic emendat : *Ancus, Mancus.* Ita legit etiam Gloſſarium Philoxeni. *Ancus, Mancus*, κυλλός, λορδός.

¶ 2. AMBUS, ſervus, pediſſequus. Ugutio : *Ambi, ſervi, ab ambiendo, id eſt circumeundo dicti.*

AMBUSILLA, *Venter*, in Gloſſ. Iſid. Ugutio : *Ambutilla* (ſic in MS.) *Venter, qui ambabus partibus cilletur, id eſt, movetur per os & anum.* [Grævius conjicit legendum : *Alvus, Ilia, venter.*]

¶ AMELIORARI, Melius valere. Vita B. Hugonis de Lacerta apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1169. *Recepta autem remeandi licentia, Ameliorari cœpit in via ipſa.*

¶ AMELLUM, μελόφυλλον, *Meliſſophyllum*, apud Janum Laurenberg. in Supplemento Antiquarii.

AMEN. Breviloq. *Amen, i. Vere vel fideliter, ſive æternaliter. Item idem eſt quod Fiat. Item idem eſt quod Veritas.* Græciſmus :

Verum, vere, fiat, Amen tria denotat iſta;
Si verum, nomen, adverbium ſit tibi vere,
Amen, Amen, vere, duo ſunt adverbia vere;
Amen pro fiat, tibi verbum deficiens eſt.

Lexic. Græc. MS. Reg. cod. 2062. Ἀμήν, πεπιςωμένως, ἀληθῶς, ἢ ἀντὶ γένοιτο. Vide præter Scriptores de Officiis divinis, Baron. an. 57. n. 163. N. Fullerum lib. 1. Miſcell. ſacr. cap. 2. & Card. Bona lib. 2. Rer. Liturgic. cap. 5. n. 6. Goarum ad Euchologium pag. 138. & Henric. Valeſium ad Euſebii Hiſt. lib. 6. c. 43. lib. 7. cap. 9.

¶ AMENDA, pro *Emenda*, Mulcta, Gall. *Amende.* Charta ann. 1187. ex Archivo Majoris-Monaſterii : *Si homo de Gabart male fecerit hominide Maceriis, vel contra, per legitimam conſiderationem legitimorum hominum emendabitur in marcha, & ſi Amenda venerit, quiſque habebit de hominibus ſuis.*

¶ AMENDARE, *Abſcondere, extra commendare.* Papias MS. Bitur. in Gloſſ. MS. S. Germani. *Amendat, iſſigiat, aut longe mittit, vel extra commendat.* Aliud nihil eſt niſi Latinum Amandare, expellere, dimittere.

¶ AMENDISIA, Idem quod *Amenda*, Mulcta, Gall. *Amende.* Charta Henrici Ducis Lotharing. ann. 1223. ex Tabul. Corbeienſi. *Sciendum eſt etiam quod dictus Advocatus & ejus hæredes debent habere tertium denarium de Amendiſiis, de quibus Scabini de Molla ſententiabunt. ... & Eccleſia tantummodo unum denarium de ſupradictis Amendiſiis.*

¶ AMENDOLERIUS, Amygdalum, Gall. *Amandier*, ab Italico *Amendola*, *Amande.* Donatio Landulfi de Vinea Juniarias in Tabulario Eccleſiæ Aptenſis fol. 137. verſo : *In Poio ubi ſunt Amendolerii cum caſaliciis & exavis & curtis & campis, &c.*

AMENDULA, Amygdala, *Amendola* Italis, noſtris *Amende*, vel *Amande*. Anaſtaſius in Benedicto III. pag. 206. *Nec non Amendulas aureas numero 11. & gemmas chryſoclavas pendentes 10. præcepit fieri.* Id eſt, ornamenta in amygdalæ ſpeciem confecta & formata.

¶ AMENSURARE Amerciamenta, Mulctæ pecuniariæ modum decernere, mulctam æſtimare, Gall. *Taxer une amande à merci.* Vox fori Anglici, idem ſignificans quod *Amerciare*. Eſt etiam *Amenſurare* idem quod Commenſurare, ex æquo metiri ſeu partiri pro rata portione : quod de iis intelligitur, in quos eadem mulcta decernitur. *Quodlibet Amerciamentorum prædictorum Amenſuretur ad viginti libras. Vobis mandamus quod Amerciamenta prædicta Amenſurari faciatis in forma prædicta*, apud Rymerum to. 4. p. 683. col. 2.

AMENTARE, in Gloſſ. Græc. Latin. eſt ἀπονοεῖν. Ugutio : *Salire eſt proprie, quod vulgo dicitur Amentare, & pertinet, ad animalia irrationabilia. Amentare & ammentare* pro *in mentem* ſeu *memoriam revocare*, Itali dicunt.

¶ AMENTARII, forſan pro *Amendarii*, Amygdalæ, Gall. *Amandiers.* Charta de honore Giraldi in Tabulario Aptenſi fol. 72. v°. *Cellerium Giraldi, ferraginem Adauquini, ferraginem juxta Amentarios Petri Adaldi & cuneum Crucis.*

¶ AMENTATUS Calix, Vermiculatus, Gall. *Emaillé.* Vide *Caneta*, & *Eſmantatus.*

¶ AMENTIA, Virium & animæ defectio. Bernhardi *de Breydenbach* Iter Hieroſol. p. 49. &c. *Item ante Templum ad decem paſſus eſt lapis quidam poſitus in ſignum, quod Chriſtus ibi crucem bajulans pro Amentia & debilitate cecidit in terram ſub cruce.*

¶ AMERA, *Hora* : Ita Papias MS. Bitur. At Laurentio in Amalthea *Amera* eſt *ſemen ulmi*, ex Columella. Gloſſ. MS. San-German. habet, *Amera, ora.*

¶ AMERALDUS, Gemma viridi colore, Latinis *Smaragdus*, Gall. *Emeraude.* Rymer. to. 5. p. 60. *Unum ſcucheonem aureum ... cum duobus Ameraldis ... unum ſcucheonem auri cum Ameraldo magno, cum quatuor Ameraldis, &c.*

AMERCIARE, Amerciamentum, voces fori Anglici & Scotici. Eſt autem *Amerciare*, mulctam ſeu pœnam pecuniariam pro delicti modo & qualitate in reum decernere. Pœna ipſa *Mercia* & *Amerciamentum* appellatur, *Enmerciment* in

Charta Gallica apud Knyghtonem pag. 2731. eadem, quæ Saxonibus Anglicis *Wita*, mulcta ſcilicet, quæ levioribus delictis imponitur: nam quæ majoribus, *Wita major*: quæ graviſſimis, *Compoſitio* dicitur. Apud veteres autem, certo boum, ovium, aut aliorum animalium numero æſtimabatur, ut auctor eſt Agellius lib. 1. cap. 2. quod in Scotia etiam obtinuiſſe docemus in v. *Vacca*. Deducta porro ejuſcemodi vocabula à Gallico *Mercy*, id eſt Miſericordia, quomodo etiam interdum mulcta ipſa nuncupatur; ſeu quod ſoleat irrogari crimen confitenti & *miſericordiam* petenti: ſeu quod qui deliquit, ſit in *miſericordia* Regis vel Judicis, qui pro libito mulctam imponit, [vel impoſitam, ſi gravior ſit, moderatur decreto, quod vocant, *Moderata miſericordia.*] Quoniam Attachiamenta cap. 33. *Quod ſi non fecerit, poteſt Amerciare.* Charta Libertatum Angliæ Regis Joannis: *Liber homo non Amercietur pro parvo delicto, niſi ſecundum modum ipſius delicti.* In Concilio Lambethen. an. 1261. habetur cap. *de Clericis Amerciatis per Judicem ſæcularem.* Matth. Paris an. 1242. *Civitates & burgi, & fere omnes villæ graviter Amerciantur.* Vide eundem pag. 596. 597. 673. Synodum Exonienſem an. 1287. can. 12. Leges Scoticas, & libros Anglorum forenſes, Edw. Cokum ad Littletonem ſect. 194. Raſtallum, &c.

☞ Obſervat Kennettus in Gloſſario ad calcem Antiq. Ambroſden. *Amerciamenta* in provincialibus curiis ſive *aſſiſiis*, quibus præerant *vagi* judices, nonnunquam à Rege iis, quibus vellet gratificari, conceſſa fuiſſe tamquam proprium lucrum: quod ab Henrico III. factum fuiſſe refert idem auctor in Antiq. Ambroſden. pag. 219. in gratiam fratris ſui Richardi Comitis Cornwalliæ; *Amerciamenta* vero in examinatione Franci Plegii debita fuiſſe dominis, & à Ballivis ſuis percepta: *Ballivi Comitis Glouceſtriæ venient quolibet anno ſemel ad tenendum viſum Franci Plegii in eodem manerio, & aſportabunt omnia Amerciamenta inde provenientia.* Ex Charta anni 1292. quam idem ſcriptor exhibet p. 318. & 319. Præterea illud etiam conſtat ex Charta in iiſd. Antiquitatibus pag. 319. & 320. repræſentata, plures hoc privilegio uſos fuiſſe, ut *Amerciamento* non mulctarentur niſi à Paribus ſuis: *Quoties contigerit aliquem prædictorum hominum pro aliquo delicto quoquomodo Amerciari in eadem curia per Pares ſuos & non per alios Amercientur, & hoc ſecundum modum delicti.*

¶ AMERCIAMENTUM ILLEVABILE, Illud dicitur cujus percipiendi nulla ſpes eſt propter mulctatorum paupertatem vel fugam; ideoque illud deducitur, cum rationes ſuas reddit Ballivus aut Oeconomus aut Collector redditnum & debitorum. Sic Prior & Canonici *de Burceſter* receptori ſuorum redituum de *Curtlyngton*, Antiq. Ambroſden. pag. 573. *In allocatis eidem* (Willelmo *Newman* Collectori redditus noſtri) *pro Amerciamentis Illevabilibus hoc anno vj. denarios, &c.*

AMERCIAMENTUM REGALE, eſt cum Vicecomes, Coronator, aut alius Regis Officialis, à Juſtitiariis ſupremis, qui in munere obeundo perperam egerunt, amerciantur. Vide *Mercia*, *Miſericordia*.

AMERMUMNES. Vide *Amir*.

¶ AMETARE, Recedere quaſi à *meta*. Hiſt. Andaginenſis Monaſt. ſcripta ineunte XII. ſeculo apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 939. *Senſit Abbas ducem fruſtra niti quod intendebat, cum intelligeret ſubmurmurantium calumnias, præſertim cum ex ipſa filii ejus quadam adverſione, notaret erga patrem jam læſæ pietatis imaginem, unde & Ametando longius abſiſtens, reſpondit, &c.*

AMFARIAM. Gloſſ. Lat. MS. Regium cod. 1013. *Amfariam, pro amborum partibus.* Iſid. Gloſſæ habent, *per amborum partes.* Occurrit apud Erchembertum. Vide *Ambifariam.*

¶ AMFIBULUM, *Birrum villoſum.* Iſid. Gloſſ. Vide *Amphibalus.*

¶ AMFIMALLUS. Vide *Amphimallus.*

¶ AMFISCII, *Biumbres.* Gloſſ. Iſidori Græcis ἀμφίσκιοι, qui utrinque umbram habent. Laurent. in Amalthea legit: *Amphiſcii. Qui habitant ſub æquinoctiali in Zona torrida, utrinque umbras habent ad Meridiem & Septentrionem; nos vero Eteroſcii unicam habemus ad Septentrionem.*

AMFRACTURA, ex Gall. *Enfrainte*, i. banni fractura, infractura. Charta Thomæ de Roya ann. 1318. apud Hemereum in Auguſta Viromanduorum: *Diſtrictum quoque, Latronem, Bannum, & Amfracturam in prædictis terris Abbatem & miniſtros ejus Eccleſiæ habere conceſſit.*

¶ AMI, dicuntur *Vigiliæ, cuſtodiæ* in Papiæ Gloſſario MS. Bitur.

AMIANTUS, vel AMIANTHUS. Anaſtaſius in S. Silveſtro PP. *Ubi candela eſt... nixum vero ex ſtippa amianti.* Legendum: *nixum vero ex ſtupa amianta*, id eſt pura, ex Græc. ἀμίαντος, purus, immaculatus: ςύππη vero, ςύπιον, *ſtupa.* Scribit S. Hieronymus adcap. 41. Ezechiel. Α'μίαντον *genus eſſe ligni, vel ligni habens ſimilitudinem, quod quanto plus arſerit, tanto mundius invenitur.*

AMICALIS, *Amicabilis.* Gloſſ. Gr. Lat. MS. Φιλικός, *Amicalis.* Editum, *Amicabilis* habet. Iſonis Gloſſæ: *Amico, amicabili.* Joan. de Janua: *Amicalis, ab Amicus, &c.* Occurrit apud Petrum Cellenſem lib. 1. Ep. 9. 15. lib. 8. Epiſt. 17. [Vide *Amicare.*]

AMICALITER, Amice, apud Fortunatum in Epiſtola præfixa 1. libro Poëm.

AMICABILIS, apud eundem Petrum Cellenſem lib. 6. Ep. 10. lib. 7. Ep. 5. & in Vita S. Majoli cap. 9. Utitur etiam Plautus in Milite glor. Ulpianus, & Lex 3. cap. de Epiſcop. & Cler.

AMICABILITER, pro *Amice*, in Genealogia Regum Daniæ à Steph. Stephanio vulgata [& apud Doubletum Hiſt. Sandionyſ. p. 829. Vide Goclenium in Lexico Philoſophico p. 288.]

AMICABILIS COMPOSITOR, qui alio nomine *Arbitrator* dicitur, in Regiam Majeſt. lib. 2. cap. 4. §. 10.

¶ 1. AMICARE, pro *Animare*, ut videtur. Amelgardi Excerpta ex Geſtis Ludovici XI. apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 775. *Ad quam rem etiam Colonienſes eos plurimum Amicarant conſilio, & juverant auxilio.*

2. AMICARE, Amicum reddere, quempiam ſibi conciliare. Papias: *Amicari, ab Amico dicitur, & amicitia & amicabilis, vel amicalis, id eſt, amicitiæ aptus.* Wil. Brito. lib. 1. Philippid. *Sic Regem noſtrum ſibi Rex cæleſtis Amicat.* Conradus Uſpergenſis in Henrico III. *Legimus.... quod fictis omnino beneficiis Alexius Imperator tantos ſibimet heroas Amicaverit.* Utitur præter Statium & aliquot è veteribus, Baldricus in Chron. Camerac. lib. 3. c. 7. *Amicari alicui*, apud Joan. de Janua, & in Hiſtoria Cortuſiorum lib. 1. cap. 9. M. Juſtinus Lippienſis in Lipiflorio pag. 131.

Hic

Hic canit, auditum dulcedine vocis Amicans.
Et pag. 136.
Ægros, captivos, nudos, hoſtes, & egenos.
Viſitat, abſolvit, veſtit, Amicat, alit.

¶ Ammicere, Eadem, ut videtur, notione. Epiſtola Conradi ad P. de Calabria apud Marten. tom. 2. Collect. Ampliſſ. col. 1213. E. *Sed ſi ſumta de perſpicacis hujus novæ tripudiis materia jocundandi plauſus tuos, quos juſto credimus exinde titulo poſſidere, vel quorum in te titulum redimit bona fides, caute ſcribis Ammicuiſſe juvenibus, placuiſti.*

AMICARIUS, ἐρωμενοπάροχος, ἐρωμενοπόλης, ἐρωμεναγοράςης, apud Diomedem lib. 1. amaſiorum *leno*, vel qui *amicas*, ſeu meretrices aliis porrigit.

AMICIA. Vide *Almucia*.

¶ AMICICULUM Ferale, Induſium, ut videtur, cadaver proxime amiciens. Vide Onomaſticon ad calcem to. 2. Actorum SS. Julii.

AMICITER. Gloſſæ MSS. *Amicabiliter, Amiciter.*

AMICITIA. *Tenere in amicitiam* prædium quodvis dicebatur, qui ultro, & ex mera benevolentia ſibi conceſſum, & ad libitum tradentis utendum profitebatur. Tabularium Vindocinenſe Thuani char. 73. *Illam*, (manufirmam) *tenebit de D. Abbate, aut in fevum, aut in Amicitiam, ita ut recognoſcat, ſe nihil juris in ea habere, niſi quantum ei à nobis conceſſum eſt ad tempus, &c.* Occurrit etiam in Tabulario Majoris-Monaſterii. Vetus Charta apud Hondium in Metropoli Saliſburgenſi part. 2. pag. 570. *Prætaxatam itaque decimationem idem Ortolfus in manum D. Henrici Præpoſiti reſignavit; quam ipſe ad tempus vitæ ſuæ, non jure beneficii, ſed jure Amicitiæ à Præpoſito accepit.* Vide *Drudaria.*

Amicitia, Amica, ſeu *amicabilis* compoſitio. Leges Ethelredi Regis apud Venetyngum §. 17. *Et ubi Thaynus habet duas optiones Amicitiæ vel lagæ,* (i. purgationis) *& Amicitiam elegerit, ſtet hoc ita firmum, ſicut & ipſum judicium.* Adde Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 54. [Collect. Concil. Hiſpan. to. 3. pag. 397.]

Amicitia, Titulus compellatorius, in Epiſt. 71. ex Sugerianis.

Amicitia, ſeu *Communia Jurata*, cujus vi oppidi incolæ amicitiam ſibi invicem ſacramento firmabant. Ita porro Communiam Arienſem in Atrebatibus appellabant, ut *Amicos*, quos alii *Juratos.* Ejus Chartam deſcripſit D. Lucas Acherius to. 11. Spicilegii pag. 351. ubi hæc habentur art. 1. *Omnes ad Amicitiam pertinentes villæ, per fidem & ſacramentum firmarunt, quod unus ſubveniret alteri tanquam fratri ſuo in utili & honeſto.* §. 14. *Præfectus Amicitiæ: Amicus contumeliatus, &c. Reſpector Amicitiæ Inſulenſis*, in Charta ann. 1238. in Probat. Hiſt. Guinenſis p. 515. qui *Rewart*, ſeu *Major* urbis.

¶ AMICLUS, *Faſcia pectoralis.* Papias MS. Bituricenſis.

AMICTATUS. Habentur apud Hieronymum Blancam in Comment. Rerum Aragon. binæ literæ Eximinii Petri de Salanova Juſtitiæ Aragonum inſcriptæ: *Jacobo D. G. Regi Aragonum, Sardiniæ, & Comiti Barcinonæ, ac ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Vexilliario Amictato, & Capitaneo generali.* Sed utrobique legendum puto, *Ammirato.*

AMICTORIUM, *Amictus, opertorium*, περιβόλαιον, in Gloſſis Græc. Lat. *Lineæ, vel Amictoria, linteamen Amictorium*, in Lege 48. Cod. Theod. de Curſu publico. S. Hieronym. in 3. Eſaiæ: *Habent ſindones, quæ vocantur Amictoria: & vittas, quibus crines ligantium, quas appellant ταινίας.*

AMICTUS, Primum ex ſex indumentis Epiſcopo & Presbyteris communibus. Sunt autem illa, Amictus, Alba, Cingulum, Stola, Manipulus, & Planeta, ut eſt apud Innoc. III. PP. lib. 1. de Myſter. Miſſæ cap. 10. Idem cap. 50. *Lotis itaque manibus aſſumit Amictum, qui ſuper humeros circumquaque diffunditur,.....duo vaſculi, quibus Amictus ante pectus ligatur, ſignant &c.* Bruno Signienſis de Veſtiment. Epiſcopi, &c. *Et Amictus quidem, quo & collum ſtringitur, & pectus tegitur, interioris hominis caſtitatem deſignat; tegit enim cor, ne vanitates cogitet: ſtringit etiam collum, ne inde ad linguam tranſeat mendacium.* Amalarius lib. 2. de Eccleſ. Offic. cap. 17. *Amictus eſt primum veſtimentum noſtrum, quo collum undique cingimus.* Vide Rupertum lib. 1. de Divin. Offic. cap. 19. Joan. Epiſcop. Abrinc. de Offic. Eccleſiaſt. pag. 65. & Durandum lib. 3. Ration. cap. 2. Chron. Centulenſe Hariulfi lib. 2. cap. 10. *Albas Romanas cum Amictis ſuis auro paratas ſex.*

¶ AMICULARIS Birrus, pag. 501. Gall. Chr. to. 2. Inſtrum.

¶ AMICULUM, Meretricum pallium. Vide *Aminiculum.*

AMICUS. Amicos appellabant Imperatores, quos & *Comites*, qui ſcilicet in eorum comitatu, & in deliciis erant, quorum etiam opera in rebus gerendis utebantur. Unde *Comites* & *Amicos* fere ſemper jungi advertere eſt, ut in leg. Cod. Theod. de Accuſation. apud Spartianum in Hadriano, Capitolinum in Antonino Pio, Lampridium in Alexandro, & in hac Inſcript. SENTIO. SEVERO. QUADRATO. C. V. COS. AMICO ET COM. AUG. N. Conſtantinus M. in Leg. 6. Cod. Theod. de Annona & tribut. Rufinum Præfectum Prætorio *parentem Amicumque ſuum* vocat: atque inde fluxit, ut Reges noſtri, quando ad Magnates & primi ordinis proceres ſcribunt, Amicos & fideles, *Amez & feaux* appellent. In Vita Ludovici Imp. an. 817. *Egiddeo* dicitur *Regalium primus Amicorum: Eghinardo* in Annal. *inter omnes Amicos Regis primus.*

Amici propinquiores, in Foro Anglico, *Prochein Amy*, qui admittuntur ad proſecutionem jurium pupillorum & minorum, ſi ii abſint. Statutum 2. Weſtmonaſterienſe cap. 17. *In omni caſu, quo minores infra ætatem implacitare poſſunt, conceſſum eſt, quod ſi ejuſmodi minores elongati ſint, quod minus perſonaliter ſequi poſſint, Propinquiores Amici admittantur ad ſequendum pro eis.* Adde 1. Statutum Weſtmon. cap. 48.

¶ AMIDONUM, Amylum, Gall. *Amidon.* Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 284. *Item pro 5. libris de pipere.....10. libris de riſis & 5. libris de Amidono, &c.*

AMIGÆ, Concubinæ, meretrices, *Amigi*, Lenones. Fori Aragon. lib. 9. de Lenonib. *Statutum... quod aliqua perſona cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat, non teneat, nec tenere audeat, aut poſſit publice vel occulte in lupanaribus, ſive burdeles, nec alibi concubinas, vulgariter vocatas Amigas, ad queſtum ſive lucrum illicitum.* Mox: *Lenones vel concubinarios vulgariter vocatos Amigos.* Vid. Martial. lib. 7. Epigr. 69. & alios.

AMIGDALA. Statuta Eccleſiæ Morinenſis cap. 8. apud V. Cl. Jacob. Petitum: *Si ab Eccleſia Morinenſi abſque diſpenſatione Decani & Capituli abſentaverint per majorem partem Quadrageſimæ, valorem*

dictarum Amigdalarum Burſario, ſeu Receptori burſæ obituum reſtituere, ſeu reddere ad plenum tenentur.

☞ Eſt quidem *Amygdala* vox Græcæ originis; verum ab antiquis Scriptoribus Latinis, ut à Columella & Plinio ſæpius uſurpata. Non alia forte de cauſa hîc inſerta eſt à Cl. Cangio, niſi ut animadverteretur antiquus Eccleſiæ Morinenſis uſus in diſtribuendis Amygdalis cuilibet Canonicorum. Fiebat autem illa diſtributio ante Quadrageſimam, ut patet ex ejuſdem Eccleſiæ Obituario Mſ. ad menſem Februarium: *Item dies Cinerum pro duplici habetur & dantur 30. libræ Amigdalarum cuilibet Canonico; dum tamen ſint reſidentes per majorem partem Quadrageſimæ, & fecerint totum ſtagium ad plenum.*

AMILIARIUS *lapis eſt vocatus, quia ubi poſitus eſt, Miliarium oſtendit viantibus, ab a, & miliarium, quia miliario aptantur.* Ita Ugutio & Joan. de Janua.

AMILICATUS. Octavius Horatianus lib. 4. Rer. medicar. pag. 106. *Octavo tamen menſe non facile nutribiles ſunt,* (partus) *non eſt Amilicatus fœtus, pro ratione ponderis.* [*Amilicatus* f. pro *adminiculatus*, uti conjicere eſt ex ſeq. vocabulo *ponderis.*]

¶ AMILLI, Ludi genus. Conc. Trevir. an. 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 249. *Ludos chorearum, ſcacorum, Amillorum & globorum Monachis interdicimus omnino.*

¶ AMINEUM, *Vinum quaſi ſine minio candidum.* Ita Laur. in Amalthea ex Iſidoro. Sic & legitur in Gloſſis San-German. Mſſ. verum Martinio in Lexico Philol. *Amminæi* Italiæ ſunt populi; unde *Amminææ* ſeu *Amminea vites.* Salmaſio: *Aminnia, Aminia, Vitis tam albam, quam nigram uvam ferens.* Vide in Amalthea. Papias vero Mſ. Bitur.

¶ AMINEA *genus uvæ quaſi ſine minio, id eſt, rubore, album vinum fert.* At paulo-poſt ſuperioris etymologiæ immemor ſubdit, *Amineus, Rubeus.*

¶ AMINICULUM, *eſt Meretricum pallium lineum: hunc apud veteres Matronæ in adulterium deprehenſæ induebantur, ut in tali Aminiculo, potius quam in ſtola polluerent pudicitiam. Erat enim apud veteres hoc ſignum meretriciæ veſtis. Nunc in Hiſpania honeſtalis.* Ita Gloſſ. noſtrum San-Germ. Mſ. Apud Papiam in Gloſſ. ſcilicet Mſ. Bituricenſis Eccleſiæ legitur: *Amiculum, meretricum pallium lineum, &c.*

AMIR, Arabibus, Dominus. *Amir Gazis*, apud Ordericum lib. 10. extremo: ἀμὴρ, Annæ Commenæ & aliis: à qua voce ortum ducunt *Amiræ* & *Amiralii* apud Saracenos & Turcos, Satrapæ nempe urbium vel Provinciarum Præfecti, atque adeo Sultani, qui Caliphæ ſuberant. Martyrium S. Bacchi junioris pag. 106. ὁ ςρατηγὸς ὁ παρ' αὐτοῖς, ὁ καὶ Ἀμηρᾶς ὀνομαζόμενος. Anaſtaſius Biblioth. ad VIII. Synod. act. 1. *Hamiram Græci vocant Principem Saracenorum: interpretatur autem, ut ferunt, lingua eorum, Præpoſitus.* Varie porro efferuntur apud Scriptores ejuſmodi vocabula.

ADMIRALIUS. Apud Matth. Paris an. 1272. *Admiralius Joppenſis natione Saracenus, quæ dignitas apud nos Conſulatus vocatur.* Adde pag. 169. 170. & Ordericum Vitalem lib. 9. p. 736.

ADMIRALLUS Fragm. de Statu Saracenor. tom. 5. Hiſt. Franc. *Convenerunt 60. Admiralli, qui ſunt quaſi Comites & Capitanei exercituum.*

¶ ALMIRAGIUS. Franciſci Carpeſani Comment. ſuorum temporum apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1358. *His compertis Bonivetus Almiragius (magiſter is erat regiæ claſſis, nunc terreſtribus copiis imperabat) &c.*

AMIRALDUS. Epiſtola Stephani Comitis Carnotenſis ann. 1098. tom. 4. Spicilegii Acheriani: *Caſſianus Antiochiæ Admiraldus, id eſt princeps & dominus.* Robertus Monach. lib. 4. Hiſt. Hieroſol. *In eo conflictu occiſus eſt Caſſiani Magni Regis Antiochiæ filius, & duodecim Admiraldi Regis Babyloniæ, quos cum ſuis exercitibus miſerat ad ferenda auxilia Regi Antiochiæ. Et quos Amiraldos vocant, Reges ſunt, qui provinciis regionum præſunt.* Le Roman *d'Alexandre*, MS.

Ains ſembloit bien qu'il fut ou Amiraux ou Rois.

Le Roman *de Garin* MS.

Dit l'Amiraut, fetes me l'amener.

Alibi:

Dex quel eſchec l'Amiraut i conquiſt
De murs, de mules, & de chevaux pris.

Guill. *Guiart* MS. an. 1248.

Sont mors à cele deſevrance,
Deus Amiraus de grant puiſſance.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Bien te porroie vanter en ton païs,
Que tel n'aroit Amiraux ne Marchis.

MERAL, pro *Amiralis.* Chronicon Montis-Sereni an. 1190. *Soldanum cum multis nobilibus, qui Meral dicuntur, in Iconium compulit.*

¶ AMIRARIUS. Memoriale Poteſtatum Regienſium ad an. 1218. apud Murat. to. 8. col. 1092. *Et reduxerunt eos uſque ad foſſatum Damiatæ, & de* XXX. *lignis unum cum multis turgis, & uno Amirario ceperunt.*

AMIRATUS. Vita Caroli Mag. an. 801. *Legatus Amirati Abraham, qui in confinio Africæ in foſſato præſidebat.* Adde Aimoinum lib. 4. Hiſt. cap. 9. & Annales Francor. Guillelmus Apulienſis lib. 3. Rerum Norman. pag. 28.

Nominis ejuſdem quodam remanente Panormi
Milite, qui Siculis datur Amiratus haberi.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Si s'en ira a ſi riche Amiré,
Que il ne l'ait en mult grande cherté.

AMMIRATUS, apud Raymundum de Agiles, pag. 164.

AMURATI, apud Aitonum cap. 50.

ADMIRATUS, apud Fulcherium Carnotenſem lib. 1. cap. 5. & 7. &c. [Chronicon Engelhuſii, apud Leibnith. to. 2. Script. Brunſvic. p. 1137. *Nam Rex Tartarorum Tamerlanus terram Turcorum diſſipavit, & bello commiſſo triumphavit, & regnum Turcorum ſubegit; ubi ceciderunt ultra D. millia hominum, & Berſetus Turcorum Admiratus, id eſt, Imperator, interfectus eſt.* In Vita S. Petri Thomaſii: Jeroſolymæ Præfectus pro Soldano Egypti vocatur *Admiratus Jeruſalem.* Occurrit prætera apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1178.]

¶ AMMIRANDUS. *Sire Raul* de geſtis Friderici I. Imperat. apud Murat. to. 6. col. 1195. *Tunc quidam Ammirandus nomine Tactus venit ad Imperatorem, & dixit ei, ſe oſtendere bonam viam; & ſi hoc non eſſet, amputaret caput ei.*

AMMIREDÆ, in Epiſtola Ludovici II. Imp. ad Baſilium Imp. Conſtantinop. apud Baron. *Tres Ammiredas, qui totam Calabriam depopulabantur, & numeroſam multitudinem Saracenorum proſtraverunt.*

AMIRÆUS. Sigebertus in Chron. *In regno Saracenorum quatuor Prætores ſtatuit, qui Amiræi vocabantur; ipſe vero Amiras dicebatur vel Protoſymbolus.*

ADMIRARIUS, apud Leonem Oſtienſem lib. 3. cap. 43. (al. 45.) & Petrum Diacon. lib. 4. cap. 11.

ADMIRAVISUS, AMIRAVISUS. Guibertus lib. 4.

cap. 14. *Occubuerunt ſiquidem iſtic duodecim ex eorum primoribus viri, quos verbo Chaldaico Satrapas, ſecundum eorum barbariem Admiraviſos dicunt.* Et l. 5. cap. 8. *Hieroſolymorum Præfectus (quos barbarica illi lingua Admiraviſos vocant) &c.* Adde Matth. Paris pag. 35. Præſertim vero ita dictus Bagdatenſis Sultanus. Robertus Monach. lib. 5. Hiſt. Hieroſ. *Dominus noſter Admiraviſſus Babyloniæ mandat vobis Francorum Principibus, &c.*

Admirabilis. Matth. Paris an. 1236. *Rex Africæ, qui dicitur vulgariter, Admirabilis mundi.* An. 1251. *Regi Marok, quem Admirabilem mundi appellare conſuevimus.* Ita apud Ordericum pag. 735. 795. vox hæc ſupremis Sultanis tribuitur.

Ameradiæ, Amiraliorum præfecturæ diſtrictus ἀμηραδίαι, Conſtantino Porph. de Adminiſtrando Imperio cap. 25.

¶ Amiragius. Memoriale Poteſtatum Regienſium ad an. 1218. apud Murat. to. 8. col. 1085. *In cujus turris defenſione unus Amiragius pro ipſius turris munitione cum centum militibus . . . . . exiſtebant.*

Amiralius, Amirallus, Amiraldus, Admirallus, *&c.* Voces etiam uſurpatæ apud Chriſtianos, qui cum viderent, Saracenos ita ſuos claſſium præfectos appellare, id nominis poſtmodum ſuis itidem claſſium præfectis indiderunt. Nam fruſtra agunt, qui aliunde vocis *Amiral*, ſeu *Admiral*, apud nos originem deducunt, ut Edwardus Cokus ad Littlet. ſect. 439. qui à Saxonico aen mereal, id eſt præfectus maris, ſeu claſſis, etymon accerſit. Alfonſus IX. Caſtellæ Rex *in Partidis*, part. 2. tit. 24. lege 3. *Almirante es dicho, el que es cabdillo de todos los que van en los navios para fazer guerra ſobre mar, &c.* Primi autem ita ſummos claſſium ſuarum præfectos appellaſſe videntur Siculi. Romualdus in Chronic. MS. an. 1149. *Georgium, virum utique maturum, ſapientem, providum & diſcretum, ab Antiochia adductum, magnum conſtituit Ammiratum.* Exinde Genuenſes, ut colligitur ex Matthæo Paris an. 1244. *Eis* (galeis) *præfuerunt Poteſtas Januæ, quem Admiratum vocant, & majores civitatis, &c.* [Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1241. apud Murat. to. 6. col. 485. *Idem Anſaldus, omnibus prætermiſſis, quam ſecretius potuit ivit ad Imperatorem, & collatum Admiragii officium ſuſcepit.* Occurrit ibid. ad an. 1263. col. 530. & lib. 10. Annal. Genuenſ. Jacobi Auriæ ad an. 1283. ibid. col. 581. *Admirantus* apud Rymer. tom. 2. pag. 691. *Johannes Ducis Britanniæ filius, &c. Univerſis & ſingulis Seneſcallis, Mareſcallis, Admirantis, &c. Admirantius* to. 7. SS. Maii pag. 376. *Guiart* MS. an. 1304.

L'Amiraut en un Galiot
Fait entrer ô li ſans attendre
Arbaleſtriers en tous quarante.]

¶ Admiralatus, Officium Admiralli, maris præfectura, Gall. *Amirauté.* Charta an. 1357. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. *Eduardus III. Rex concedit Matthæo de Gournai Admiralatum coſteriæ Britanniæ.*

¶ Admirallitas, Eadem notione, apud Rymer. to. 10. p. 668. *Et quod eo caſu nullus mercator vel nauta de Hanſa judicium Admirallitatis ſubire teneatur..... & quod fient prohibitiones regiæ Admirallo & ejus Officiariis.*

¶ Admiratia. Bulla Bonifacii VIII. PP. pro Jacobo II. Aragonum Rege to. 3. Collect. Conc. Hiſpan. pag. 536. *Quibus caſibus ad exſequendum hujuſmodi vexillariæ, capitaniæ & Admiratiæ officium modo prædicto dictus Rex Aragonum ſe aſtringet, & in hoc ſe & ſua dicta Eccleſia obligabit.*

¶ Admiratus, apud Rymer. to. 5. pag. 720. *Henrico Duci Lancaſtriæ Admirallo flotæ navium verſus partes Occidentales. Vobis mandamus quod treugas prædictas in ſingulis portubus & locis infra Admiratum veſtrum prædictum, ubi expedire videritis, publice proclamari & teneri faciatis, inhibentes omnibus & ſingulis infra Admiratum veſtrum prædictum, &c.*

¶ Admiracia. Litteræ Patentes Regis Franc. an. 1361. *Lucianum de Grimaldis committimus Admiraciæ* (Provinciæ.)

Ammiratus, *Ammiratorum* dignitas, qua donati leguntur apud Siculos ſub Rogerio Rege, *Georgius*, de quo ſupra, an. 1142. apud Rocchum Pirrum tom. 1. pag. 276. tom. 2. pag. 392. qui *Magnus Ammiratus* dicitur Romualdo, an 1152. & *Maio* ſub Willelmo Rege apud Baron. an. 1156. Antonium Beatillum lib. 2. Hiſt. Barenſis pag. 109. Ughellum tom. 7. pag. 120. & eumdem Pirrum tom. 1. pag. 316. quia nempe plures Ammirati erant in hoc regno, ut ex Charta laudata ann. 1142. quam ii ſubſcribunt, colligitur. [Apud nos autem hac dignitate donati ſunt viri clariſſimi, quorum ſeriem hîc contexere, Lectori haud ingratum fore confidimus.]

¶ FRANCIÆ ARCHITHALASSII.

Florentius de Varennes regiæ claſſi præerat an. 1270.

Engueranus de Cociaco, anno 1285. juxta Guil. *de Nangis.*

Matthæus de Montmorency, an. 1295. obiit ſub finem anni 1304.

Joannes de Harcuria cum *Matthæo de Montmorency*, an. 1295, obiit 21. Dec. 302.

Otho de Tocy, à 25. Decembris anni 1296. ad diem Martis ante feſtum S. Lucæ anni 1297. qua deceſſit è vita.

Benedictus Zacharias Januensis, anno 1297. Othoni ſucceſſit.

Raynerius de Grimaut, ab anno 1302. ad annum 1307. obiit anno 1314.

Theobaldus de Chepoy præfecti maris officio functus eſt annis 1306. 1307. & 1308.

Berengarius Blanc, anno 1316. & ſequentibus ad annum 1223.

Gentianus Tristan, an. 1323. & 1324.

Petrus Miege, an. 1326. 1327. 1328.

Joannes de Chepoy, an. 1334.

Hugo Quieret, an. 1336. obiit an. 1340.

Nicolaus Beuchet cum *Hugone Quieret*, an. 1339. Captus ab Anglis ſuſpendio periit an. 1340.

Ludovicus de Hispania, à 13. Martii ad 28. Decemb. anni 1341.

Petrus Flotte, alias Flotton de Revel, à 28. Martii an. 1345. ad 19. Octob. anni 1347.

Frater Johannes de Nanteuil, Prior Aquitaniæ ab anno 1347. ad 1357.

Enguerrandus Quieret, an. 1357.

Enguerrandus de Mentenay ex commiſſione D. Regentis, *Admiralli* officio fungitur an. 1359.

Joannes de la Hiuse: dictus Le Baudran, à 3. Junii anni 1359. ad an. 1368.

Franciscus de Perillеux, 3. Julii an. 1398.

Aymericus Vicecomes Narbon. 28. Decemb. 1369. ad an. 1373.

Joannes de Vienne, à 27. Decemb. 1373. poſt multa præclare geſta in prælio ad Nicopolim adverſus Turcas 26. Septemb. 1396. occiſus eſt.

Renaldus de Trie, à 20. Octob. 1397. ad an. 1405.

Petrus de Breban, dictus Clignet, à 1. Aprilis 1405. ad an. 1428. quamvis Burgundionum Duce ſatagente fuiſſet dignitate ſpoliatus 23. April. 1408.

Jacobus de Chastillon in locum *Petri de Breban*, 23. Aprilis 1408. Burgundiæ Ducis cui favebat authoritate ſuffectus eſt. Cecidit in pugna ad Azincurtem 25. Octob. 1415.

Robertus de Braquemont, dictus *Robinet*, 22. Aprilis 1417. à maris præfectura amotus factione Burgundica anno ſequenti.

Joannetus de Poix, Franciæ *Admirallus*, officio tamen nunquam functus eſt. Peſte obiit Pariſiis an. 1418.

Carolus de Recourt, dictus de Lens, prævalentibus Burgundis in locum *Roberti de Braquemonti* 6. Junii an. 1418.

Georgius de Beauvoir, Regiis claſſibus præerat. an. 1420.

Ludovicus de Culant, paulo ante an. 1422. Deceſſit è vita an. 1444.

Guillelmus de la Pole, Anglus, Admiralli Franciæ titulum uſurpaſſe traditur an. 1424. cum Angli Carolum VII. regno ſpoliare niterentur.

Eduardus de Courtenay, Anglus, Franciæ Admirallus ab Anglorum Rege creatus an. 1439.

Andreas de Laval, Admiralli officio amotus an. 1439. Eodem iterum donatus eſt an. 1465.

Pregentus de Coetivy, 26. Decemb. an. 1439. Cecidit an. 1450.

Joannes de Bueil, de Montresor, Pregento ſucceſſit.

Joannes de Montauban, an. 1461. poſtquem rurſus *Andreas de Laval* an. 1465.

Ludovicus Bastardus de Bourbon, an. 1466.

Ludovicus Malet, de Graville, an. 1486. Abdicavit an. 1508.

Carolus d'Amboise, à 31. Januarii 1508. ad an. 1511. quo ejus ſocero Domino *de Graville Admiralli* munus reſtituitur.

Guillelmus Gouffier, de Bonnivet, 31. Decemb. 1517. Occiſus 24. Februarii 1524. in prælio ad Ticinum.

Philippus Chabot, Comes de Charny, 23. Martii 1525. obiit 1. Junii 1543.

Claudius d'Annebaut, 5. Febr. 1543.

Gaspardus de Coligny, 11. Nov. 1552. interfectus die S. Barthol. 1572.

Honoratus de Sabaudia, 24. Aprilis 1572. Ceſſit Carolo à Lotharingia Duci Meduanæ an. 1578.

Carolus a Lotharingia Dux Meduanæ, à 28. Aprilis 1578. uſque ad 1. Junii 1582.

Anna Dux Joyosæ, 1. Junii 1582.

Joannes Ludov. de Nogaret, Dux d'Espernon, 7. Novemb. 1587.

Antonius de Brichanteau, de Nangis, 25. Febr. 1589. Officio tamen nunquam fungitur, maris præfectura nondum dimiſſa à Duce Eſpernonis.

Bernardus de Nogaret, de la Valette, per ceſſionem Ducis Eſpernonis fratris an. 1588.

Carolus de Gontault Dux Bironis, à 4. Octob. 1592. ad an. 1594.

Andreas de Brancas, 23. Auguſti 1594.

Carolus de Montmorency Dux Damvillæ, 21. Januarii 1596.

Henricus Dux Montmorencii, ceſſione *Caroli*, 17. Januar. 1612. uſque ad an. 1626. quo id munus abdicavit.

Dehinc nullus Franciæ *Admirallus* uſque ad an. 1669. Qui interea rei maritimæ præfuere, *Magni Magiſtri*, *Ducis*, & *Præfecti Generalis Navigationis*, & *Commercii* nominibus donati ſunt, inter quos primus:

Armandus Joannes du Plessis de Richelieu, Cardinalis, &c. ab anno 1626.

Armandus de Maille', Dux Fronsaci, Magnus Magiſter creatur ineunte Januario 1643. occiditur 14. Junii 1646. Eodem anno Anna Austriaca Regina mater & Regens hoc ſibi munus aſſumſit 4. Julii, dimiſit anno 1650.

Cæsar Dux Vindocini, &c. 12. Maii 1650. cum filio Franciſco tum deſignato paterni muneris ſucceſſore. Obiit an. 1665. 22. Octob.

Franciscus Cæsaris Filius, an. 1651. recipitur in Camera Computorum. Occumbit autem in Cretenſi Inſula fortiter pugnans adverſus Turcas.

Ludovicus Borbonius Comes Viromand. ex Ludovico XIV. & Ludovica *de la Valliere* filius Admiralli officio donatus eſt 12. Novemb. 1669. obiit 18. Novemb. 1683.

Ludovicus Alexander Borbonius Tolosæ Comes, Archithalaſſius appellatur menſe Novembri anno 1683. Diu vivat.

¶ Admirantia, Navis prætoria, Gall. *L'Amiral*. S. Ferdinandi Regis gloria poſthuma tom. 7. Maii pag. 376. *Cum autem Admirantia ad capitaneum Eugenium Delgadum pertinens, in quo pro Admirantio erat generalis, Ferdinandus de Leſa intrare vellet per oſtium S. Lucari, principio noctis ſupervenit tempeſtas.*

Amirmumnes, ſic appellati Bagdatenſes, atque adeo ſupremi Sultani, qui ſub Chalifa univerſæ rerum adminiſtrationi præerant: Αμερμουμνᾶ Cedreno, Zonaræ, & Conſtantino Porphyrogenito: Αμεριμνᾶ Annæ Comnenæ: *Amermumi* Fredegario Scolaſtico: *Amiralmumin*, in Epiſt. 3. Leonis III. PP. *Amiramomemini* Roderico Toletano lib. 6. de Rebus Hiſpan. cap. 32. lib. 7. cap. 34. in Hiſt. Arabum cap. 31. *Amormomini* Bernardo Monacho in Itinerario Terræ-Sanctæ: *Miramomelini* Lucæ Tudenſi æra 1129. *Miramammelini* apud Rigordum an. 1211. *Hermirmomelini* ann. 1195. *Mirmumni*, in Vita S. Wilibaldi, à Sanctimoniali edita cap. 15. 21. *Almamuni* & *Amir-Almumanini* in Chronico Orientali: quas quidem voces *Credentium Principem*, ſeu *Fidelium Dominum* ſignificare apud Arabas pluribus docuimus ad Alexiadem pag. 371. 372. At aliter de vocis notione ſcribit Iſidorus Pacenſis in Chronico æra 750. *Ulit Amir Almuminin, quod idioma regni in lingua eorum reſonat, Omnia proſpere gerens.* Corrupte porro habet *Molanus* Hiſtoria Hieroſolymitana, pag. 1152. *Eo tempore gentilis quidam, Scavarius nomine, ſub Molano, quem patria lingua Dominum dicunt, univerſam procurabat Ægyptum.*

AMIS, & Amisitis, quibuſdam dicitur *Furcula retis, vel hami*: Ugutioni vero eſt *Lignum bifurcatum, per quod venatores expandunt retia ad capiendas feras.* Aliis denique eſt *Furcula, quæ levat rete, quo capiuntur aves.*

¶ AMISSA, pro *Admiſſa*: ſic & *Amminiſter* pro *Adminiſter*, ſuppreſſo *d* quod Scriptoribus medii ævi familiare eſt.

AMISSARIUS. Vide *Emiſſarius* & *Admiſſarius*.

¶ AMISSIONEM Tenere, Idem videtur quod Cauſa cadere, ſeu jure actionis excludi, Gall. *Eſtre debouté.* Locum vide in *Campiones.*

AMISSURA, Submonitio, admonitio, citatio. Charta an. 1226. pro Abbatiſſa S. Mariæ Sueſſion. *Per hanc autem compoſitionem quitavit dictus Vicecomes omnes citationes & omnes Amiſſuras dictis hoſpitibus & hominibus in perpetuum.* Alia Radulfi Comitis Sueſſion. an. 1233. pro Communia Nantolienſi: *Ut tunc mihi, vel ſervienti meo, Amiſſuras emendabit.*

¶ AMISSUS, Perditus, à Deo reprobatus. In Proceſſu de Vita S. Yvonis tom. 4. Maii pag. 558. A. *Ille incluſus erit Amiſſus amore pecuniæ.* Id eſt, peribit æternum.

AMISTERIUM. Conſtitutiones Petri I. Regis Aragon. apud Podium Cerdanum MSS. ann. 1225. *Exceptis Militibus & filiis eorum, à 15. annis ſupra, qui inter ſe guerram habuerint, cum toto ſuo Amiſterio.* Id eſt, cum miniſtris, & familia.

AMISTID, *Vas parviſſimum*, Papiæ.

¶ AMITA, pro *Amictus*, de quo ſupra. *Cum albis, Amita, ſtola & fanonis*, apud Rymerum tom. 9. pag. 273. col. 1.

AMITANES, pro *Amitâ*, [Gall. *Tantes,*] in Legib. Luithprandi Regis Longob. tit. 114. §. 2.

¶ AMITERMINUS, ὁμόρος, *Finitimus, confinalis*, apud Janum Laurenberg. in Supplem. Antiquarii.

¶ AMITUM, pro *Exametum*, Pannus holoſericus, apud Leibnith. tom. 1. Script. Brunſvic. p. 750. ex Chronico Hildeshemenſi: *Duas dalmaticas, unam ex Amito rubeo, alteram de candido, albam bonam ex Amito candido.* Vide *Exametum.*

¶ Amitum, Species panni craſſioris apud Siculos. Vide in *Dimitum.*

¶ AMIXIA, *Commerciorum privatio, Impermiſcentia.* Amalthea. Vox ficta ex Græco μίξις, miſtio, & α privat.

¶ AMIXTUS, pro *Admixtus*, in Vita S. Wingaloei MS. fol. 83. v°. *Nucum uti corticibus conſuevit pro plumis: pro peregrinis autem tapetibus, arenis cum lapillis delectabatur Amixtis.*

¶ AMLEIT. Privilegium Caroli Regis Romanorum pro Civitate Kayſerſbergenſi an. 1347. apud Ludovicum *Laguille* in Inſtrum. Hiſt. Alſaciæ pag. 50. col. 2. *Si... aliquem vel aliquos ex urbis vel prædictæ civitatis noſtræ civibus ac incolis per Judices Comitum ſeu Landgraviorum... vel à quocumque alio Judice... proſcriptionis vel rerum ſuarum occupationis, quod vulgariter Amleit nuncupatur, diſpendia, quod abſit, incidere contingeret, hanc ipſam proſcriptionem, vel rerum, ut peractum eſt, occupationem vi regia tollimus.*

1. AMMA, Mater ſpiritualis. Heſychius: Ἀμμὰ, μήτηρ, τρόφος. Pelagius libello 18. num. 19. *Vos eſtis fatuæ, nam hæc & veſtra & mea eſt Amma.* Ex Palladio in Hiſt. Lauſiaca, cap. 42. ὑμεῖς ἐστε σαλαὶ, αὕτη γὰρ καὶ ὑμῶν καὶ ἐμοῦ ἀμείνων οὖσα, ἀμμᾶς ἐστίν. οὕτω γὰρ καλοῦσι τὰς πνευματικὰς μητέρας. Adde cap. 37. 38. 137. 138. [Et vide Gloſſ. mediæ Græcitatis.]

¶ 2. AMMA, pro *Ama*, Vas. Locum vide in *Eglitræ.*

3. AMMA, Iſidoro lib. 12. cap. 7. Bubo, ſtrix nocturna. *Hæc avis*, inquit ille, *vulgo Amma dicitur, ab amando parvulos, unde & lac præbere dicitur naſcentibus.* [Anilem hanc fabulam non habet Papias MS. Eccleſiæ Bituric. Sic enim ille: *Amma avis nocturna ab amando dicta, hæc & ſtrix dicitur à ſtridore.*]

AMMAN, apud Germanos & Belgas, etiamnum dicitur Prætor, Præfectus, Prætor cauſarum civilium In Charta Balduini Comitis Flandr. ann. 1119. in Tabul. S. Bertini, ſubſcribunt: *Rodulphus Amman de S. Folquinikerca, Alſgerus Amman de S. Georgio, Bernuldus Amman de Broburg; &c.* Vide Chartam. an. 1125. apud Miræum in Don. Belg. c. 82. [& Conſuetudines Bruxellenſes tit. 1. art. 1. & ſeqq. ubi quidquid *Ammanum* hujus urbis ſpectat, fuſius exponitur. Plura etiam de *Ammanno* in Conſuetud. Mechlinienſ. tit. 1. art. 41. & tit. 4. art. 2.] Neque hæc vox incognita in media ipſa Francia: quippe in Conſuetudinibus Peruſæ in Arvernis ann. 1275. à Thomaſſerio lib. 1. cap. 66. edit. hæc legimus: *Nequns hom, ne nequne femme de la Paeroſe ne doet lo ſire, ne ſo Amant, gager ſans arazoner, &c.* Apud Metenſes, ut auctor eſt Meuriſius in Præfat. ad Hiſt. Epiſc. Metenſ. pag. 19. *Amans*, dicuntur regionarii Notarii, qui acta publica conficiunt & conſervant, nomenque deſumunt à Parochiis, in quibus habitant. [Vocis origo Germanicum *Ampt*, Munus, & *Mann*, Vir.]

¶ AMMANIA, Diſtrictus, Juriſdictio, Gall. *Reſſort.* Diploma Joannæ Duciſſæ Brabantiæ ann. 1384. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 426. D. *Et quod uniti manebunt Ammaniæ Antverpiæ ſub ambachto de Herentals.*

AMMANTARE, Amantatio. Vide *Mantum.*

¶ AMMASSARE, Colligere, Gall. *Amaſſer.* Vetus Conſuetudo Corbeïenſis ex Tabul. ejuſd. Monaſt. *Nec debet fieri excluneamentum in Corbeia, quin portarii interſint; ipſi debent Amaſſare fœnum Abbatis, & capere culcitras, & ſubmonere corveias.*

¶ AMMASSATUS, In unam maſſam redactus. Memoriale Poteſtatum Regienſium ad ann. 1216. apud Murat. tom. 8. col. 1083. *Et vinum remanebat Ammaſſatum & gelatum, ita quod incidebant eum cum ſecuribus.*

¶ AMMATIA, *Oculi.* Gloſſ. f. *Ommata*, Amalth.

AMMAYLARE, [Encauſto pingere, Gall. *Emailler.*] Vide *Enamelatus.*

¶ AMMENTARE, ut *Amentare*, apud Lucanum, Jacula vibrare, ab *Amentum*, lorum quo haſta longius jacitur. Carmen Gilonis Pariſ. de Expedit. Hieroſol. inter Anecd. Marten. tom. 2. col. 242.

Cumque ſuper murum turrim Dux fortis haberet,
Quæ munita parum caſtro vicinius hæret,
Incumbebat ei ſæviſſima turba, reſumtis
Viribus, Ammentant Arabes de culmine montis.

¶ AMMESSARIUS. Vide *Emiſſarius.*

¶ AMMICERE. Vide *Amicare.*

¶ AMMIRANDUS. Vide in *Amir.*

¶ AMMIRARI, Ammiratio, &c. pro *Admirari, Admiratio, &c.* non ſemel occurrunt in medii & infimi ævi ſcriptoribus.

¶ AMMIRATUS. Vide in *Amir.*

AMMISCERE, pro *Commiſcere, Ammiſtio*, pro *Commiſtio*, occurrit non ſemel apud S. Fulgentium Epiſt. 1. de conjugali debito, & apud veterem Interpretem Alexandri Iatroſophiſtæ MS. in libris Paſſionum.

AMMINICULUM Vitis, quaſi *Adminiculum*, paxillus, pedamentum, palus, cui vitis innititur. Lex Longob. lib. 1. tit. 25. §. 34. *Si quis vitem exſpoliaverit, id eſt, Amminicula tulerit.* Rufinus in Præfat. in lib. Judæ: *ἕλικα vitem dicunt Græci, non tam palmitem, quam illos runcinulos vel cincinnulos palmitis, quibus ſuccreſcens palmes ipſe, innectere & ſuſpendere ſolet, vel palis, vel quibuſcumque innititur Amminiculis, quos capreolos, ut arbitror, appellant*

agricolæ, cujus nexibus tutus, & ſine lapſus periculo, vel gravatur fructibus palmes, vel vaga proceritate diſtenditur.

¶ AMMO, pro *Ambo*, Suggeſtus, pulpitum, in Chron. Caſſin. Charta an. 1308. pag. 338. Item apud Murat. to. 3. p. 176. col. B. Vide *Ambo.*

¶ AMMONITIO, pro *Admonitio*, Gall. *Avertiſſement*, apud Ludewig. tom. 1. pag. 46.

¶ AMMOTIO, pro *Amotio*, ab Amovendo, apud Rymerum tom. 4. pag. 507. col. 2. & tom. 8. pag. 101. col. 1.

¶ AMMULA, pro *Amula*, ab *Ama*, Vaſis genus. Vide *Eglitra.*

AMNENSIS, *Qualibet villa circa amnem ſita.* Joan. de Janua. Veteres Gloſſæ: *Amnenſes*, περιποτάμιαι.

¶ AMNESCIA, *Abolitio malorum, & Amneſtia, Oblivio.* Papias MS. Bituric. Hinc Gallicum *Amniſtie*: quæ lex eſt à Principe lata qua cavetur ne quis anteactarum rerum accuſetur, neve mulctetur. Vox Græca eſt ab α priv. & μνῆστις, Memoria. Hinc &

¶ AMNESTICACIA, quæ J. Laurentio in Amalth. eſt etiam *Injuriarum oblivio.* Hinc etiam

¶ AMNESTUM, *Oblivione deletum*, apud eumdem Laurentium.

¶ AMNILIS Thesaurus. An theſaurus in *amne* vectus aut repertus? Locum vide in *Suda.*

AMNISTRARE. Charta Heccardi Comitis Auguſtod. ex Tabulario Prioratus Perſiaci in Burgund. apud Perardum pag. 26. *Uno fanono viridi, cum bruſdo uno de gliſo, uno eſtuno, cum ſirico Amniſtrare, turribulum minore, &c.*

¶ AMNITES, *Gemma ſimilis vitro ſed durior.* Iſid. Papias & Johan. de Janua.

¶ AMO, vel Amon. Notitia fundationis & reſtaurationis Parthenonis de Haſcowia circa annum 1060. inter Inſtrum. tom. 5. novæ Gall. Chr. col. 474. D. *In Mittelenwilere vineam perſolventem ſexdecim Amones, in Stotesheim curtim unam & novem jugera in campo.... prædicta contulerunt Eccleſiæ.*

¶ AMOBRAGIUM, Mulctæ ſpecies pro delicto exſoluta. Charta Edwardi II. Regis Angl. de Conſuetudinibus obſervandis an. 1316. apud Rymer. tom. 3. pag. 548. *Quod illa conſuetudo, quæ vocatur Amobragium, de cætero non exigatur, niſi infra annum à tempore cognitionis delicti, pro quo dicta conſuetudo ſolvi debeat.* Charta anni 1501. apud eumdem Rymer. tom. 12. pag. 781. *Cum warennis, hundredis, commotis, ragloriis & ringeldiis, ſeneſcalciis, Amobragiis, &c.*

¶ AMOCRISIS, *Genus gemmæ arenis & auro intermixtus.* Papias in MS. Bituric. Gloſſ. Sangerman. MSS. *Amochriſſus, Harenis auro intermixtus, nunc brattearum nunc pulveris habet quadrulas. Gignitur in Perſida.* Græca vox ex ἄμμος, *Arena*, & χρυσός, *Aurum.*

¶ AMODIARE, Ablocare, Gall. *Amodier.* Statuta Ordin. Cluniac. an. 1301. ex Cod. MS. Monaſterii B. Mariæ Deauratæ Toloſ. *Item præcipimus ne aliquis amodo decimas, oblationes... Curato dicti loci ... Amodiet, aut tradat, ſeu inveſtiat quoquo modo.* Charta an. 1299. apud Stephanotium tom. 3. Antiquit. Pictav. pag. 902. *Amodiavimus, aſcenſavimus & affirmavimus, & ad Amodiationem, cenſam ſeu firmam, & ad emphiteoſim perpetuam tradidimus pro nobis & ſucceſſoribus noſtris Petro Sutoris de Cloſſayo quoddam cenſale ſeu cenſam, &c.* Vide *Admodiare* 2.

¶ AMODIATIO, Locatio, Gall. *Amodiation.* Charta Officialis Pariſ. ann. 1263. ex Tabulario San-German. 10. *Sextarios & plenam minam bladi annuæ Amodiationis, ſive annui redditus.* Vide *Amodiare.*

AMODO, ἀπὸ τοῦ νῦν, Deinceps. Onomaſtic. *Amodo*, ἀπὸ τούτου. Gregorius Turon. lib. 3. Hiſt. cap. 5. *Plange Amodo, qui per conſilium nequam, factus es parricida ſæviſſimus.* Paſſim.

AMOENA, *Xenium*, in Gloſſis Arabico-Lat. forte *Xeſtium*, ξυστὸς, ξυστόν, eſt enim in Gloſſis Lat. Gr. *Amœnus* σύσκιος τόπος, locus umbroſus. Alibi *Amœnia*, αἱ ἀκταί. Joan. de Janua: *Amœnium; locus pulcer & delectabilis*, vel *Amœnitas.* Vide Angelum à Nuce ad cap. 17. Leonis Oſtienſis lib. 1. Chronici Caſin. ubi de voce *Amœnus.*

¶ AMOENARE, apud Cyprianum, Sidonium & alios idem eſt quod *Recreare, oblectare.* Hinc

¶ Amoenari, in Vita S. Ragneberti tom. 2. Junii pag. 695. C. *Sed nunc illis deliciarum voluptatibus Amœnatur, quæ nullo poſſunt humanæ æſtimationis judicio definiri.*

¶ AMOGABARI, } Vide *Almugavari.*
¶ AMOGAVARI. }

¶ AMOISSONATA Tallia, Amoissonatum Servitium, dicuntur Conventiones de ſolvenda quotannis certa grani atque interdum pecuniæ quantitate; ut patet ex Terragio S. Niceti Deſerti in Breſſia, ubi ſic legere eſt: *Sub Tallia Amoiſſonata ſeptem groſſorum & duorum denariorum monetæ Sabaudiæ, unà cum Talliis non Amoiſſonatis, corvatis, complaintis & aliis juribus, &c.* Hæc autem tallia percipiebatur ſæpius in fundis ipſis, dum fiebat meſſis, & aliquando in area tantummodo, dum exterebatur. Seguſiani necnon Dombenſes ruſtici etiamnum utuntur verbo *Amoiſſoner*, ſeſeque, ut aiunt, *Amoiſſonant* cum fabro ferrario, dum conventione facta promittunt ei certam frumenti vel ſiliginis quantitatem annuatim ſolvendam, ea conditione, ut quidquid ferramentorum opus fuerit, ſibi ab eodem fabro miniſtretur; ſimilique modo ſeſe *Amoiſſonant* cum medico ſuorum pecorum, fabro lignario, &c.

AMOLA. Itinerarium Hieroſolymit. Antonini Monachi: *Deinde venimus... in civitatem Cæſaream, in qua adoravimus pro veneratione Amolam, & caneſtellum ſanctæ Mariæ.* Ita in MS. Codice, forte pro *amula.* Vide *Ama.*

¶ AMOLETUM, pro *Amuletum*, Remedium ſuperſtitioſum adverſus maleficia. Gloſſ. Græc. Lat. φυλακτήριον, *Servatorium, Amolimentum, Amoletum, Brevia.*

¶ AMOLIMENTUM. Vide *Amoletum.*

AMOLOGARE, pro *Omologare*, non ſemel in Charta anni 1345.

AMOLUM, *Flos farinæ tenuis, dictum quaſi à mola geſtum.* Papias. [Gloſſæ S. Germani MS. *Amolum, Flos farinæ tenuiſſimum præ levitate, de mola geſtum, unde & appellatum quaſi à mola.* Papias MS. Bitur. habet, *de mola egeſtum.* Eſt autem farina leviſſima, quæ molarum motu acta & ſurſum elata circumquaque adhæreſcit molendini molis, rotis, parietibus, &c.]

¶ AMON, Agraria menſura, Navarris olim non ignota, eadem forſan quæ Ugutioni *Amona, Calamus, menſura*; noſtris Virga. Charta Ortigurennæ anni 1175. regnante Garſia Navarræ Rege, pro Abbatia Artaxonenſi, ex ejuſdem Tabulario: *Ego Ortigurenna facio hanc cartam cum donativo de duas arguſatas de vinea, & de duos Amones ſemenatura de terra illa caſa de Artaxona, &c.*

¶ AMONA, *Calamus menſuræ.* Ugutioni ubi legendum *Amona, Calamus, menſura.*

¶ AMOND. Vide *Amund.*

AMONITIO, Cibaria, unde Galli, *Pain d'amonition.* Chronicon Novalicenſe lib. 1. cap. 31. *Vir venerabilis Hugo, cum quadam die, ſecundum morem, Abbatiæ ſuæ cellas cauſa providentiæ & Amonitionis circuiret.* Ubi *providentia*, eſt *pourvoiance*: nam noſtris *pourvoieurs* dicuntur, qui cibariis coëmendis in magnatum domibus addicti ſunt.

1. AMOR. *Amores canere*, Amatorias cantiones (uti vocantur à S. Hieronymo Epiſt. 17.) cantare. Commodianus Inſtr. 34.

Bellatur ibi, dein cantatur pro Pſalmis Amor.

Et Inſtr. 60.

Saltatis in domibus, pro Pſalmis cantatis Amores.

2. AMOR, Conſenſus. Conſuetudo Comitatus Bigorræ: *Nemo Militum terræ caſtellum ſibi audeat facere ſine Amore Comitis.* Id eſt, ſine illius conſenſu & voluntate.

Dies Amoris, in Fleta lib. 6. cap. 14. §. 28. *Si autem poſt defaltam capiatur Dies Amoris prece partium, vel transferatur loquela ab uno judice ad alium, per hoc renunciatur defaltæ.* Ubi *Diem Amoris capere*, eſt quod Galli dicunt, *prendre jour pour l'accommodement d'une affaire, d'un procés.* [Vide in *Dies.*]

3. AMOR. Capitul. 3. ann. 813. cap. 25. *Quicquid in Amore in alterum furatum habent, in duos geldos componere faciat.* Cap. 26. *Quicquid in Amore Freſiones injuſte tulerint, &c.*

¶ Amor Divus, pro *Spiritu Sancto* ſumitur in Vita S. Petri Cœleſtini verſibus ſcripta à Jacobo Cardinali S. Georgii tom. 4. Maii pag. 449. D.

... Carminibus Divum rogitemus Amorem.

¶ AMORATUS, Amore captus, Gall. *Amouraché.* Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina apud Murat. tom. 8. col. 173. *Miles quidam nomine Bonius de Tarviſio dominam ipſam amavit, eamdemque à patris curia ſeparavit occulte, & ipſa nimium Amorata in eum, cum ipſo mundi partes plurimas circuivit.*

AMORAVII, apud Ordericum Vitalem lib. 13. pag. 891. 893. dicuntur Saraceni Africani; forte quod in Africa degeret *Amirmumelinus*, ſeu Chalipha, vel magnus Sultanus, quem *Amiraviſum* vocabant, uti ſupra innuimus. Nec, opinor, diverſi ſunt ab iis, quos *Almoravides* nuncupant Scriptores Hiſpani, Mauri ſcilicet Africani, qui in Hiſpaniam tranſierunt à Rege Sibiliæ Mauro evocati, Alfonſo VI. regnante. Pelagius Epiſcopus Ovetenſis in Aldefonſo Rege, æra 1123. (Chr. 1085.) *Poſt hæc cum tantis proſperitatibus ad tantam elationem pervenit, ut Almoravides extraneas gentes, quæ ex Africa in Hiſpaniam per Regem Abenhamet miſit, cum quibus prælia multa fecit, & multa contumelia, dum vixit, accepit ab eis.* Alii ſunt *Amoraviſii*, apud Poëtas noſtrates, Slavi ſcil. *Moraviam* in Germania incolentes. Le Roman *d'Aubery* MS.

Anquetius oirre ô ſes Amoravis.

Le Roman *de Garin* MS.

Combatus & as Senes & as Litis,
Et as Danois, & as Amoravis.

Alibi:

Tui les ot de la gent Apolin,
Hongres, Venarres, Acopars, Beduins,
Des Eſclavors, & des Amoravis,

AMORENSES Catti, Martures, *Martres*, vel mures Pontici, qui apud *Amoravios* in Africa naſcuntur, de quibus Alderiſius in Geographia Nubienſi pag. 9. Petrus Cluniac. Abbas in Statutis Congr. Clun. cap. 17. *Nil ſe habere non parva piorum, eiſque adhærentium multitudo putabat, niſi ex piloſis illis & condenſis.... Numantinorum, hoc eſt, juxta modernos, Amorenſium Cattorum pellibus contecto multi pretii coopertorio lectus muniretur pariter & ornaretur.*

AMORETE, Amoxere. Charta Ferdinandi I. Regis Hiſp. æræ 1101. apud Anton. de *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti to. 7. *Calicem & patenam ex auro cum olovitreo, ſtolas aureas cum Amoxere argenteo, & opera ex auro, & aliud argenteum ad Amorete, habet opera olivitrea, & capſam eburneam operatam cum aureo, & alias duas eburneas, &c.*

¶ AMORIFER, Amorem concilians. Fortunatus Epithal. Sigiberti Regis 6. 2.

Torſit Amoriferas arcu ſtridente ſagittas
Forte Cupido volans.

¶ AMORIFICUS, Eadem notione apud Apuleium.

¶ AMOROSISSIME, Summo amore. Epiſt. 2. Johannis de Monſterolio an. 1395. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1321. *Eſt ne quæſo anticipatum bene? eſt evocatum pulchrius? eſt Amoroſiſſime dictum?*

1. AMOROSUS, *Plenus amore*, Joanni de Janua, Italis *Amoroſo*, Gallis *Amoureux.* [Menoti Sermones Quadrageſim. fol. 55. col. 1. *Ad propoſitum Eſaïas oſtendit nobis hodie quomodo Deus eſt curioſus & Amoroſus de ſalute noſtra.*]

¶ 2. AMOROSUS, Amabilis, Gall. *Aimable.* Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1227. apud Murat. tom. 6. col. 444. *Fuit in regimine civitatis Januæ vir nobilis & egregius dominus Lazarius Gerardini Glandonis de civitate Lucana, miles formoſus, largus, ſapiens, Amoroſus, habens ætatem annorum triginta circiter.*

¶ AMORTICIARE, Jure morticinii donare; item jus morticinii ſolvere, Gall. *Amortir*, Hiſp. *Amortizar. Madox* Formul. Anglic. pag. 428. *De reſiduo bonorum meorum advocatio unius Eccleſiæ valoris 40. lib. per annum ematur & approprietur domui hoſpitalis de Welle & Amorticietur ſumptibus meis.*

¶ AMORTIFICARE, Amortificatio, Amortire, Amortisamentum, Amortisare, Amortisatio, Amortizare, &c. Eadem notione paſſim occurrunt in inferioris ævi Tabulis, qua *Admortizatio:* quod vide.

¶ AMORUSIA, Jus carnium elixarum. Matth. Silvaticus: *Almuſoſat, id eſt, Brodium, quod Latine vocatur Amoruſia.*

¶ AMOSIO, *Annuo*, apud Feſtum.

AMOTIBILIS, Qui amoveri poteſt, nec eſt perpetuus in aliqua dignitate, apud Bractonum lib. 2. cap. 5. §. 5.

¶ AMOVIBILIS, Eadem notione, Gall. *Amovible*, in Hiſt. Mediani Monaſterii p. 378. & alibi.

¶ AMOVIBILITER, Ea conditione, ut quis amoveri poſſit à beneficio, loco, dignitate, in Collectione Privilegiorum Equitum S. Joan. Hieroſol. p. 156.

¶ AMOUTA, Præſtationis vel tributi ſpecies. Charta Richardi de *Lamberville* in Tabulario Gemeticenſi cap. 361. *Varantizandum ab omni aida & reſeantia & Amouta.*

¶ AMOXERE. Vide *Amotere.*

AMPA, Amphora. Gloſſæ Biblicæ MSS. *Scyphus, Ampa. Ampa dicitur quaſi anopanſa.* [Vide *Ambra* 2.]

AMPARARE, Tueri, protegere, Hiſpanis, *Amparar*: Occitanis, *Empara.* Guillelmus de Podio-Laurentii in Chr. cap. 27. *Poſt Concilium autem generale Comes Raimundus ſeceſſit in Hiſpaniam, & filius ejus venit in Provinciam,... fuitque dictus filius Amparatus à civibus Avenionenſibus & receptus,*

& converſa eſt terra ad eum: ſimiliter Venaiſini, &c. Cap. 42. *Adierunt Comitem Toloſanum, eumque ſuum fecerunt dominum, ut civitatem contra Comitem & EpiſcopumAmpararet.* [Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 19. *Ipſos contra omnem ſemper deffendat & Amparet.* Ibidem to. 2. p. 440. *In ſuo ubicumque ſalvo guidagio & conductu Amparabit & deffendet.*]

Empar*a*re. Veteres Conſuetudines Jaccæ in Aragonia: *Si quis faciat comandas in Jacca, ſit illa comanda ſalva & ſecura: ſi vero fuerit latro, vel raptor, qui non poſſet facere juſtitiam, vel ſtare directo & rationi, ſi aliquis de illo conqueritur, Emparet Merinus illam comandam.* Id eſt, illius protectionem ſuſcipiat. Vide Michaëlem *del Molino* in Repertorio in v. *Emparamentum.*

Amparare, Invadere, auferre, occupare: quod faciunt, qui alicujus tutelam ac protectionem ſuſcipiunt, dum eam ſuam faciunt: Gallis *s'Emparer de quelque choſe.* Occurrit in Charta Ermengardis Vicecomitiſſæ Narbon. ann. 1155. apud V. Cl. Steph. Baluzium ad lib. 8. P. Marcæ de Concord. Sacerdotii & Imper. cap. 18. & in Notis ad Concilia Narbonenſ. p. 134. [Teſtamentum Rogerii Comitis Biterri an 1150. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 410. *Canonicis ejuſdem loci relinquo atque deſinio ipſum honorem quem illis... Amparabam... & omnia alia quæ eis auferebam.* Ibid. col. 1141. in Teſtamento Jacobi Arrag. Regis an. 1272. *Et ſic propter prædicta Amparavimus eis hereditates quas dederamus eiſdem.*]

Imperare, Eadem notione in Charta Raimundi Comitis Barcinon. an. 1137. apud eumdem.

Amparare, Amparantia, Amparamentum, Protectio, tutamen, tutela, Hiſpanis *Amparo.*

Empara, Libertates Barcinon. an. 1283. MSS. *Si emphyteota non tenet Emparam ſibi factam à domino, præſtet domino 5. ſol. per Emparam fractam: & ſi emphyteota offert domino firmam juris cum effectu, tenetur dominus deſemperare illud quod emparavit, &c.* Charta an. 1308. *Sic quod libello D. Regis* (Majoricarum) *reſpondere non tenetur, donec Empara facta per dictum D. Regem de rebus feudalibus & feudo prædicto facta, ſit abſoluta, &c.*

Amparantia, Tuitio, in Charta, quæ refertur in verbo *Capteniùm.* [Verum in Saiſimento Comitatus Toloſæ an. 1271. apud G. *la Faille* to. 1. Annal. Toloſ. *Amparantia* non tuitionem ipſam, ſed cenſum quemdam ob tuitionem clientelamve exſolvendum videtur indicare. Sic ibi pag. 18. *Communitas dicti loci debet dicto domino Regi duodecim ſolidos Toloſanos pro alberga annua in feſto omnium Sanctorum, & tres ſolidos Toloſanos & unum quartonum avenæ annuatim, de Amparantia, & de quolibet foco habente par boum unam eminam frumenti.* Et pag. ſequenti: *Dicta communitas dicti caſtri debet domino Regi prædicto centum ſolidos Toloſanos pro alberga annuatim, & de quolibet laboratore habente aratrum boum unam eminam frumenti & unam eminam avenæ pro herbagiis & Amparantia & ſervitium exercitus.* Et pag. 26. *Viginti tres ſolidos Toloſ. pro Amparantia vel alberga.* Ibidem paulo poſt: *Pro Amparantia & alberga.* Et pag. 34. *Centum ſolidos pro annua alberga in feſto omnium Sanctorum, & bladadam pro Amparantia.*]

Emparantia. Charta Petri Regis Aragon. an. 1209. apud Sammarthanos in Archiepiſcopis Aquenſibus n. 30. & apud Marcam in Hiſt. Beneharn. pag. 311. 471. & 483.

Emparamentum. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 59. *Qui pacem, treugam, Emparamentum, vel monetam fregerit, aut violaverit, ſive falſaverit, &c.* Declaratio verbi, *Emparamentum*, per Petrum Regem Aragon. in Curia Generali Catalonia an. 1351. MS. *Declaramus verbum, Emparamentum, in uſatico poſitum, idem quod verbum, Guidaticum, vel Protectio, ſignificare.*

Imparantia, in Charta Ildefonſi Regis Aragon. apud Marcam in Hiſt. Beneharn. pag. 471.

Aparazmus, pro *Amparaſmus*, in Charta Alboaceni Regis Mauri Conimbricenſis ann. 734. apud Sandovallium in Rege Favila: *Emant & vendant ſine pecho, tali pacto, quod non vadant foras ſine noſtro Aparazmo & bene velle.*

Imparare, idem quod *Amparare.* Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 27. *Imparare ipſum fevum poterit, quandocumque voluerit.* Epiſtola 42. inter Sugerianas: *Turris ipſa... omnino Imparata eſt, & de munitione & de victuali etiam.* Ibidem: *Noveritis... Gavarritanum Vicecomitem in præſentia omnium conveniſſe ſuper Imparatione & infeſtatione terræ Domini Regis ab ipſo & ſuis.* Charta Vulgrini Comit. Engoliſmenſis an. 1147. *Quod nec ego nec aliquis ex hæredibus meis aliquid iſtorum Imparemus.*

Desemparare, Hiſpanis, *Deſamparar, deſtituir y dexar de favoreçer al qu tenia neceſſitad demu ſtra ayuda y amparo*, apud Sebaſtianum Cobarruviam. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 96. *Si ruſticus Deſemperavit hoc, quod recte ei Emparatum erit, pro ſola præſumptione det ſolid. 5. & ſi rem inde traxerit, reſtituat ei in duplo, ſalvo ſuo jure. Miles vero quod Deſemparaverit, ſolvat, & quod abſtulerit, reſtituat in ſimplum cum ſacramento.*

Desemparare, Remittere, *Déguerpir, deſemparer*, Charta Raimundi Berengarii Marchionis Provinciæ apud Gueſnaium in Annalib. Maſſilienſibus ann. 1230. *Remittimus & Deſemparamus... vobis Hugoni D. G. Arelatenſi Archiepiſcopo... omnia pedagia & exactiones, &c.*

Desemparatio, Idem quod *Gurpitio.* Vetus Charta apud eumdem Gueſnaium pagina 329. *De Deſemparatione, quam fecerunt Hugo Gaufridi & Bertrandus Gaufridi... de choris omnibus infra ambitum Maſſiliæ conſtructis, &c.*

Desemparati. Sebaſtianus Cobarruvias: *En Valentia ay una Confradia de los Deſemparados: laqual entiera los que han ſido muertos en el campo, y una ymagen devotiſſima, que llaman Noſtra Sennora de los Deſemparados, ſiempre que ay alguno dizen, que le oyen dar tres golpes a las puertas del retablo a do la henen con gran veneration cerrada, y a la parte dende hallon acoſtarſe un ramo de açucevas, que tiene en la mano derecha, van a buſcar el Deſemparado.*

¶ AMPARLARII. Vox ducta à Gallico *Amparliers*, vel *Emparliers*, quo nomine olim appellabantur Advocati, quod alios defenderent *dictis ſuis*, Gall. *Leurs paroles.* Hæcque prima eſt origo vocis *Amparlier.* Vide Cl. D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Regum noſtrorum pag. 261. & Gloſſar. juris Gallici in voce *Emparliers.*

¶ AMPHIBOLETICUS, Ambiguus, Gall. *Amphibologique.* Vide locum in *Ecclogium.*

¶ AMPASSEIA, Paſſus ſimplex ſeu communis minor: ſcilicet tantum ſpatii quantum incedentis hominis diſtenta crura complectuntur, Gall. *Ampaſſée, enjambée, démarche*, quæ menſura eſt duorum pedum cum dimidio. Eſt paſſus communis major 3. pedum. Tabular. Monaſterii Aquicinctenſis

Aquicinctenſis vulgo *Anchin*, fol. 29. *De eadem terræ portione Ampaſſeia una extra foſſatum verſus domum ſuam Eccleſiæ noſtræ remaneat ita ut .... numquam liceat in eadem Ampaſſeia foſſatum facere.*

¶ AMPEDULA, *Uvedula quæ comedit uvas, ut ficedula quæ comedit ficus.* Laurentius Lucenſis in Amalthea. Vox compoſita ab ἄμπελος, Vinea, & ἔδω, Edo.

1. AMPHIBALUS, Amphiballus, idem quod *Amphimallus:* neque enim ab ἀμφιβάλλειν vox deducitur, ut quidam cenſent. Gloſſ. S. Benigni: *Amphibalus, byrrhus villoſus.* Papias: *Amphiballus, birrus villatus, vel planeta.* Mox: *Amphiballus, byrrus, lodix villoſus.* Ugutio: *Amphibalus i. ſclavina, quæ eſt veſtis circumpiloſa vel villoſa.* Joann. de Janua: *Anfibolus, veſtis quæ eſt villoſa, ſicut eſt ſclavina, quæ circumcluditur.* Gloſſ. Ælfrici: *Amphibalum*, ruh-hræȝel. i. veſtis hiſpida. Sulpitius Severus de Vita S. Martini Dial. 2. *Amphibalum ſibi tunicam latenter eduxit.* Infra: *Indutum Amphibalo veſte.... videbat.* Fortunatus lib. 3. de Vita S. Mart. cap. 1.

Qui tunicæ interius non inſpiciebat amictum
Amphibali exterius, dum membra obtecta laterent.

Amphibalum caput etiam texiſſe docet Vita S. Boniti Epiſcopi Claromontani cap. 2. *Amphibali ſummitas ipſa.* Et cap. 7. *Ut partem Amphibali mei, qua caput tegitur, retineat.* Vita S. Deicoli Abbatis Lutrenſis n. 20. *Antequam ſeſſum pergeret, birrum ſuum, quem Græci Amphiballum vocant, deponere voluit, refrigerandi gratia.* Chronicon Laurisham. in Henrico VI. pag. 86. *Et ſunt immenſis induti calceamentis, Amphibalis longis utentes, & ſpatioſis.* Teſtamentum S. Remigii apud Hincmarum: *Amphibalum album Paſchalem relinquo, ſtragula columbina duo.* Vide S. Audoenum in Vita S. Eligii lib. 2. cap. 6. Gregor. Turonenſ. de Gloria Confeſſ. cap. 59. Vitam S. Fructuoſi Archiep. Bracarenſis n. 8. Commeneum Album in Vita S. Columbæ Abbatis Hyenſis cap. 27. &c. præterea Salmaſium ad Hiſt. Aug. pag. 391. [Acta SS. Bened. ſæc. 1. part. 1. pag. 366. ſæc. 2. pag. 105. ſæc. 3. part. 1. p. 99. ſæc. 5. p. 45. Act. SS. Maii tom. 1. p. 284. E. Miræi Diplom. edit. 1723. t. 1. p. 2. &c.]

2. AMPHIBALUS, Caſula, indumentum ſacerdotale, Gall. *Chaſuble.* Expoſitio brevis antiq. Liturgiæ. Gallic. apud Marten. to. 5. Anecd. col. 99. *Caſula quam Amphibalum vocant, quod Sacerdos induetur, tota unita per Moyſem legiferum inſtituta primitus demonſtratur.*

¶ AMPHIBOLUS, ἀμφίβολος. Dubius, anceps. Hiſt. Liutprandi Preſbyteri Ticinenſis apud Murat. to. 2. p. 454. *Verumtamen quæ abſcondit, an qui eum inquirere juſſit, fœdius egerit, mihi quidem videtur Amphibolum.*

¶ AMPHICIRCUS, ab ἀμφὶ, Circum, & κίρκος, Circus, Amphitheatrum. Helinandus lib. de Reparatione lapſi: *Dum non ſcena, non circus, non Amphitheatrum, non Amphicircus, non forum ſine eo reſonabat.*

¶ AMPHIKYRTOS, Vox Græca ab ἀμφὶ, Circum, κυρτὸς, Curvus. Gervaſius Tilberienſis in ſuis Imperial. Otiis apud *Leibnith* Scriptor. Brunſvic. tom. 1. pag. 889. *Luna ſecundum ſui augmentum nomina variat. In neomenia, hoc eſt, novilunio, dicitur Neonides, in majori incremento Diaconios, in circuli perfectione Amphikyrtos, in plenilunio Panſilenos.*

AMPHIMALLUS, ex Græc. ἀμφίμαλλος, utrinque villoſus. Proprie autem tunica hiſpida, villoſa. Gloſſ. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Camaſus, Amphimallus.* Gregorius Magn. lib. 10. Epiſt. 52. *Pro eo quod hiemalem veſtem non habeat, & quia aliquid ſibi à nobis petiit debere tranſmitti, fraternitati tuæ ad hoc per latorem præſentium tranſmiſimus Amphimalum, tunicam, vel pectoralem, &c.* Vide veterem Interpretem Juvenal. ad Satyr. 3. & S. Hieronymum Epiſt. 28. extrema, præter Grammaticos Græcos. [Plin. 8. 48. de hujuſce veſtitus origine ait: *Patris mei memoria cœpere Amphimalla noſtra.* Vide Ferrar. de Re veſt. 1. 18. & 2. 24.]

¶ AMPHISCII. Vide *Amfiſcii.*

AMPHISEPIRE, pro *Circumſepire*, in Hymno quodam Eccleſiaſtico, laudato à Goldaſto tom. 1. Rerum Aleman. pag. 216. vox hibrida.

¶ AMPHITAPA, vel Amphitapes, Gr. ἀμφίταπης, Tapes utrinque villoſus. *Amphitapa* & *Amphitapi* leguntur in Gloſſar. San-Germ. MS. *Amphiatapa, Amphitapha, Amphitaba*, apud Laurentium in Amalthea; *Amphitapes* apud Hofmannum; *Amphitapa* apud Martenium tom. 3. Anecdot. col. 341. Vocabula ubique ſynonyma, ſed aliquibus in locis mendoſe ſcripta.

¶ AMPHITEOSIS, Idem quod *Emphyteuſis* ſeu conductio tamdiu duratura, quamdiu ſolvetur penſio de qua conventum eſt. Chartul. S. Vandreg. to. 2. pag. 1415. *Quam* (vineam) *ipſe cepit in Amphiteoſim de domino Ogerio.*

AMPHITHEATER, pro *Amphitheatrum.* Occurrit in Vita S. Potiti Martyr. ex MS. Velſeri c. 4. *Et impletus eſt Amphitheater populo.*

¶ AMPIUM, Herbæ odoriferæ ſpecies. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 1. c. 13. apud Murat. to. 8. col. 181. *Similiter ampullis balſami, Amphi, & aquæ roſæ; ambra, camphora, cardamo, cymino.*

¶ 1. AMPHORA, *Dicta quod hinc & inde levetur. Recipit enim liquoris pedem quadratum, frumenti modios Italicos tres.* Sic Papias MS. Bituric. In Gloſſar. noſtro San-German. ex Iſidoro legitur: *Amphora... recipit autem vini vel aquæ pedem quadratum, frumenti vero modios Italicos tres.* Budæus lib. 5. de aſſe ait: *Ego Amphoram unam ternos modios capere dico, & duodequinquaginta ſextarios.* Et aliquanto poſt: *Tranquillus vini Amphoram, id eſt, octo congios duodequinquaginta ſextarios, uno convivio ab homine uno hauſtos dixit.* Hæc ad amplitudinem amphoræ deſignandam dicta ſint. Nomen enim ipſum quod ſpectat, à Latinis uſurpatum fuiſſe nemo neſcit: Græcum tamen eſſe volunt ex ἀμφὶ & φέρω derivatum, quod duabus anſis ornatum utrinque ferri poſſet. Vide *Ambra* 2.

2. AMPHORA, apud Gromaticos quid ſit, vide Gloſſ. Rigaltii ad eoſdem Scriptores.

¶ AMPHORARIUM Vinum, quod è dolio in amphoras diffuſum eſt, Leg. ult. §. 1. D. de tritico, vino oleoque.

¶ AMPHORELLA, Bulla, Hiſpan. *Ampolla*, Gall. *Bouteille.* Vita B. Coletæ to. 1. Martii pag. 567. E. *Sic affligebatur in eiſdem* (oculis) *incurabiliter, permittente Deo, quod ubicumque reſpiceret, ex utroque latere ſibi pendere videbantur duæ relucentes Amphorellæ vel duæ parvæ ſtellæ, quæ quocumque ſe verteret, & illæ ſimiliter vertebantur, non tamen ſine magna vexatione ſui.*

¶ AMPHORUS, Aquarius, Gall. *le Verſeau*,

unum è 12. ſignis Zodiaci. Regeſtum Inquiſ. Tholoſanæ MS. ex Biblioth. D. *de Chalvet* Seneſcalli Tholoſ. *Item dixit, quod à duobus annis citra; vel etiam tempore Amphori, ut ſibi videtur de tempore, vidit ipſe dictos hæreticos,* (Albigenſes) *in domo Yzarni Colli quodam ſero.* Tempus Amphori Januarius eſt menſis, cujus ſignum Amphora vel Aquarius.

¶ AMPHOTEROPLON, Fœnus nauticum, cum fœnerator & commeatus & remeatus periculum ſuſcepit. L. 1. ff. de Nautic. fœn. ſicut *Heteroplon.*

¶ AMPICTUS pro *Amphipictus*, id eſt, circumpictus. Carmen de varia fortuna Erneſti Bavariæ Ducis lib. 5. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 344. E.

Albis conſpicui plumis, fluxiſque decori
Syndone, colobiis, tunicisque trilicibus auro
Ampictis, &c.

¶ AMPILES, *Tuſcorum lingua Madius menſis.* Ita Papias in MS. Bituric.

¶ AMPLA Pectoris, Medium pectus. Chron. Trivetti, Spicil. Acher. to. 8. p. 507. *Cum jaculo Saraceni cujuſdam qui in armis militis Chriſtiani nuper occiſi gloriabundus in eminentiori loco muri ad invidiam Chriſtianorum ſe oſtenderat, Pectoris Ampla transfixit.*

AMPLARE. Vide *Applare.*

AMPLIANTER, Magnifice. Anaſtaſius Bibl. in Paſchali I. Pap. *Fecit oratorium B. Zenonis Chriſti Martyris, ubi eſt ſanctiſſimum ejus corpus ponens muſino Amplianter ornavit.*

¶ AMPLIATOR, Qui auget, ampliat, apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. p. 16.

¶ AMPLICARE, Ampliare. Acta S. Reparatæ Martyris: *Me autem Amplicavit caritas Chriſti.* Vita B. Giraldi de Salis apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 992. *Amplicare... cœpit Dei cultum & religionis gentem & locum.*

AMPLIORARE, Ampliare, ampliorem facere. Baldricus Noviomenſis lib. 1. cap. 65. *Qui res ejuſdem ſedis Eccleſiæ Amplioravit.* Utitur præterea cap. 113.

¶ AMPLUM, Latitudo, *De amplo*, Gall. *De large.* Charta Petri *de Roteys* vicarii Tholoſani ad bajulos de conditione maloriæ an. 1272. in Cod. MS. conſuetud. & privileg. urbis Tholoſ. fol. 27. è Biblioth. D. Abb. *de Crozat*: *Habeant medium pedem de Amplo, & unum durnum de ſpiſſo.... Columpnæ quæ appellantur de periella, habeant unum palmum de Amplo & tres digitos de ſpiſſo.*

¶ AMPLUSTRE, Navis gubernaculum. Epiſt. 18. Petri de Gualfredinis an. 1401. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1647. *Abs te virtuatiſſimo fautore Ampluſtreque fidei ejuſdem potentiſſimo ad ſalutis quietiſque duceretur emporium.* Schramb. Chronicon Mellicenſe pag. 79. col. 1. ubi agitur de particula S. Crucis: *Quando venerabilis Crux à præfato Ruperto Clerico furata à Vienna uſque ad Nuſdorff in navi ſine nautis & Ampluſtribus ſupernatavit.* Feſtus: *Apluſtria, Navium ornamenta, quæ quia erant amplius, quam eſſent neceſſaria uſu, etiam Ampluſtria dicebantur.*

¶ AMPNIS, pro *Amnis* ut alias *Dampnum* pro *Damnum.* Vita MS. S. Wingaloei: *Magnum pelagus, cui fluvius ingens proprio nomine Ampnis jungitur.*

¶ AMPOLA, pro *Ampulla.* Vincentius *Cigault* in Tractatu de Bello Italico: *Franci armati naſcuntur, bellicoſi exiſtunt, tenent gladium nudum & Ampolam cum criſmate.* Vide *Ampulla Rhemenſis.*

¶ AMPOLLATA, Urceolus, Gall. *Burette.* Teſtamentum Beatricis de Alboreya an. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1523. A. *Legamus eidem capellæ... duas Ampollatas argenti ad tenendum vinum & aquam.*

AMPULLÆ, Vaſis & Miniſteriis Eccleſiaſticis vulgo accenſentur. Breviloq. *Ampulla eſt vas amplum, ſive olla ampla; vel dicitur proprie vas amplum quod datur ad altare, in quo ſervatur vinum vel aqua.* Gillebertus Lunicenſis Epiſcopus, de Uſu Eccleſiaſtico: *Ampulla cum vino, & altera cum aqua.* Anonymus Poëta de Epiſcopis Eboracenſibus:

Juſſit ut obryzo non parvi ponderis auro
Ampulla major fieret, quæ vina Sacerdos
Funderet in calicem, ſolennia ſacra celebrans.

Codex Vaticanus de Lucio Papa apud Baronium ann. 1145. *Dedit etiam Ampullas ad ſervitium altaris optimas & mirabiles.* Chronicon Moguntinum pag. 384. *De indumentis quotidianis, crucibus, ampullis attinentibus, ... cuilibet calici erant ſpeciales Ampullæ argenteæ, & pixis argentea ad hoſtias deputata. Præter hos calices erant tres aurei; in uno horum poterat celebrari, qui etiam ſuas habuit Ampullas.* Adde Anaſtaſium in Joanne III. PP. Chartam Heccardi Comitis Auguſtodun. apud Perardum in Burgundicis pag. 26. Statuta Odonis Epiſcopi Pariſienſis cap. 5. n. 4. Concilium Nimocienſe an. 1298. & Synodum Bajocenſem an. 1300. can. 20.

Ampullarum præterea uſus fuit ad *Oleum pro Catechumenis & infirmis*, & *Chriſma* conſervandum. Capitula Caroli Magni lib. 1. cap. 162. *Presbyter in Cœna Domini tres ampullas ſecum deferat, unam ad Chriſma, alteram ad Oleum ad Catechumenos inungendum, tertiam ad infirmos.* Offerebantur autem ampullæ oleo repletæ à Fidelibus hac ipſa die ad Chriſma conficiendum, & Oleum benedicendum pro Catechumenis & Energumenis, ut docent Alcuinus lib. de Divin. Offic. Walafridus Strabo lib. de Rebus Eccleſiaſt. cap. 24 & Honorius Auguſtodun. lib. 3. cap. 23. Liber Sacramentorum Gregorii Magni ex Bibliotheca Bellovacenſi: *In ipſo die conficitur chriſma in ultimo ad Miſſam. Antequam dicatur, Per quem hæc omnia, Domine, ſemper bona creas, levantur de Ampullis, quas offerunt populi, & benedicit tam Dominus Papa, quam omnes Presbyteri.* Huc forte ſpectant iſta Optati Milevitani lib. 2. *Ampullam quoque Chriſmatis per feneſtram ut frangerent, jactaverunt.* Meminit denique Flodoardus lib. 1. Hiſt. Remenſis cap. 12. *Ampullæ olei* ad infirmos. Vide *Chriſinal, Chriſmarium, &c.*

¶ Ampullæ Ignis Agrestis, f. Vaſa quæ colorem papularum referrent, quas in morbo qui *ignis ſilveſter*, ſeu ignis ſacer, noſtris *Feu ſauvage* dicitur, ebullire videmus. Chron. Sicardi Epiſc. Cremon. apud Murat. to. 7. col. 614. *Quum igitur prope quinquaginta millia hominum præter mulieres & parvulos & aliorum multitudinem; quæ vix numerari poterat, & Ampullas Ignis Agreſtis, & galeas cum ſtalandris & galeonibus ſeptuaginta, & ceteras divitias, quarum non eſt numerus, Reges in ſuis manibus habuiſſent, inter ſe omnia diviſerunt.*

Ampulla Remensis, in qua ſacrum Chriſma, quo unguntur Reges Francorum, aſſervatur. Hincmarus Remenſis tom. 1. pag. 744. & in Annalib. Francor. Bertinianis, an. 868. de Chlodoveo: *Et cælitus ſumpto chriſmate, unde adhuc habemus, perunctus in Regem ſacratus.* Flodoardus lib.

1. Hiſt. Remenſ. cap. 13. de ejuſdem Chlodovei baptiſmo : *Sanctificato denique fonte, nutu divino Chriſma defuit. Sanctus autem Pontifex oculis ad cœlum porrectis, tacite traditur oraſſe cum lacrymis; & ecce ſubito columba ceu nix advolat candida, roſtro deferens Ampullam cœleſtis doni chriſmate repletam, &c.* Adde Aimoinum lib. 1. Hiſt. Franc. cap. 16. Nicolaus de Braia in Ludov. VIII. de S. Remigio :

. . . . *Cujus prece rorem*
Miſit in Ampullam cœleſtem Rector olympi,
Corpus ut hoc lavacro Regis deberet inungi,
Deficeretque liquor ibi corpore Regis inuncto.

Vide Wil. Armor. lib. 1. Philipp. pag. 99. 101. Hubertum Morum lib. de Sacris unctionibus, Teneurium de Ampulla Remenſi, & alios noſtrates Scriptores.

¶ 2. AMPULLÆ, Convitia, Gall. *Pouilles*, ut cum dicimus, *Chanter pouilles à quelqu'un*, Alicui convitiari. Vita S. Godrici Heremitæ tom. 5. Maii pag. 81. E. *Antiquus hoſtis formoſæ mulieris decorem induit, & ſedenti viro religioſo collaterans, in faciem ejus procaciter intendens, prorupit demum in Ampullas : O Godrice, quem teipſum facis, nomen ſolitarii indigniter uſurpans, & ſimplicium corda ſeducens!*

AMPULLAGIUM. Vide *Ambulacium.*

¶ AMPULLATUS, inflatus, turgidus, Gall. *Ampoullé. Ampullatus poteſtate*, apud Ratherium Veron. de Contemptu Canonum, Spicil. Acher. to. 2. pag. 137.

¶ AMPULLOSA VERBA, hoc eſt, turgentia & inflata, ex Gallico, *Ampoulé*, in Menoti Sermon. fol. 137. v°.

¶ AMPULLOSE, ſuperbe, ferociter. Vita S. Coni Monachi to. 1. Junii p. 361. A. *Tum cohors circumſpecta : Diani, receptis offenſoriis armis, illud concite perrexerunt, in Padulanam gentem Ampulloſius irruentes.*

¶ AMPUTARE, pro *Comprimere*, in Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 132. i.

¶ AMTRUSTIO. Vide *Antruſtio.*

¶ AMUA, pro *Ama* vel potius *Amula*. Vini menſura, apud Rymer. tom. 7. pag. 378. col. 1. *Pro eo quod vaſa nec Amuæ vini de Rino non continent menſuram de certo, &c.* Vide *Ama.*

¶ AMVALLES, *ſecreta loca, convalles, quaſi circumvallare.* Papias MS. Bituric.

AMULA. Vide *Ama.*

AMUND, AMOND, AAMUND, Liber à tutela vel cuſtodia; ſui juris, à *mundio*, liber. Vide in *Mundius.* Lex Longobard. lib. 2. tit. 12. §. 6. *Si dominus ancillæ eam liberaverit, & Amond fecerit à ſe, aut ſi eam vendiderit.* Et tit. 32. §. 3. *Nulli liceat aldio cujuſcumque, qui Amunt factus non eſt, ſine voluntate patroni ſui, terram aut mancipium vendere, neque liberum dimittere.* Tit. 35. §. 1. de ſervo manumiſſo : *Si quis ſervum ſuum proprium aut ancillam ſuam liberos dimittere voluerit, ſit illi licentia qualiter ei placuerit : nam qui ſulfreal & à ſe extraneum, id eſt, Amund, facere voluerit, ſic debet facere, &c. Aamond*, ſcribitur in Edicto Rotharis Regis tit. 91. §. 1. 2. 3. &c. in Legib. Luithprandi tit. 36. §. 1. Aſtulphi tit. 8. §. 1. &c.

¶. AMUNT, Extraneus. Papias Bituric. MS. Vide *Amund.*

¶ AMUS, *id eſt amor.* Idem Papias MS. Bituric.

¶ AMUSÆTERUS, à Græco μοῦσα & α privat. Rudis poëſeos, vel qui non legit Poëtas. Ermenricus Monachus de Grammatica apud Mabill. to. 4. Analect. pag. 336. *Quapropter, licet ſupra nominatis Poëtis ſim abjectior, & ob ipſorum facetam urbanitatem ſatis ſpretus, quia hæc poëtam nec Amuſæterum me eſſe profiteor.*

AMUSTIA, in Miraculis B. Coletæ n. 8. Tunicæ Monialibus propriæ ſpecies, quæ ad genua uſque pertingebat : unde quidam putant, ſic dictam, quod ad mediam corporis partem tantum excurreret : ex Gallico, *à moitié.*

¶ AMUSUS, *Tacitus, non mutiens.* Papias MS. Bituric.

¶ AMYGDALA. Vide *Amigdala.*

AN, pro *Vel, Aut*, uſurpaſſe non ſemel Scriptores obſervarunt Juretus ad Symmachum lib. 9. Epiſt. 42. & Jacobus Gothefredus ad leg. 128. Cod. Theod. de Decur. Mamertynus in Panegyrico : *Duo An tria ferme è vetere memoria amicorum paria proferuntur.* Item pro *ſeu*, in libro Chirographo Abſiæ pag. 58. locus habetur in *Oblati.*

ANA, apud Latinos Scriptores aliquot, ut apud Græcos ἀνὰ æqualem quamdam diſtributionem ſignificat. Ebrardus Betunienſis in Græciſmo cap. 8.

Quatuor Ana notat, Surſum, Æqualeque, Retro.
Sicut Anadiploſis, Anatheoſis, Anathema.
Et juxta Phyſicos, Ana duos ſcrupulos

Philaſtrius in Catalogo hæreſeon pag. 70. *David cùm videret homines dæmoniis immolare, in Hieruſalem civitate, quatuor choros poſuit ſecundum mundi aditus Ana ſeptuaginta duo : quatuor etiam hominibus poſitis & pſallentibus, atque arcam Dei cuſtodientibus, &c.* Ubi *Chori* 72. ſunt Chori *ſinguli* 72. hominibus conſtantes. Leo Oſtienſis lib. 3. cap. 31. (al. 43.) *Sex etiam candelabra magna, tres cubitos altitudinis habentia, de productis ac ſculptis argento laminis fecit Ana ſex vel quinque librarum.* i. ſingula quæque ponderis 6. vel 7. librarum. Charta an. 1091. apud Ughellum tom. 7. Italiæ ſacræ pag. 262. *Id eſt, aureos ſolidos quingentos quinquaginta de Tari novi, Ana Tari quatuor per ſolidum.* Id eſt, ſingulis quatuor Tarenis ſolidum conficientibus. Similia ferme habentur in alio Diplomate ibidem pag. 397. Extat aliud pag. 601. in quo hæc leguntur : *Petebat à prædicto Abbate prædictæ Eccleſiæ ſibi dari per eum omni anno in feſto Nativitatis Domini Jeſu-Chriſti, & in feſto Paſchæ Reſurrectionis Dominicæ, Ana duodecim Par. de oblatis debitam ſibi pro prædicto jure Patronatus, &c.* Id eſt, 12. *Tarenos* (nam hic *Tari* legendum conſtat) ſingulis iſtis feſtis; & tom. 8. pag. 211. *Pro prandio feſti paſſionis S. Bartholomæi, qualiter conſueverat percipere Ana quatuor denariis de illis, qui tunc expendebantur per civitatem Beneventi.* Sic etiam, ut habet Ebrardus, hac voce uti ſolent *Phyſici*, ſeu Medici. Conſtantinus Africanus lib. de Morborum cognit. cap. 1. *Sinapis quoque vel naſturtii ſemen Ana drach. 1. temperatum cum aceto licet intingere.* Paſſim apud hunc Scriptorem & cæteros Medicos. Ἀνὰ vero apud Græcos Scriptores hac notione uſurpatum vocabulum conſtat, præſertim apud Dioſcoridem lib. 2. cap. 91. Anonymum in Lacapeno num. 27. 44. & in Græco textu novi Teſtamenti non ſemel, Matth. 20. Luc. 9. & Joan 2. &c.

ANABALA. Gloſſ. Saxon. Ælfrici : *Anabala*, pinpel, quæ vox Saxonica noſtrum *Wimple*, ſeu *Guinple*, videtur efferre. Somnerus ibi reſtituendum *Anaboladium* cenſet.

¶ ANABAPTISTÆ, Hæretici, ſic dicti quod infantibus baptiſmum negent, hoſque cum jam adolevere rebaptizandos cenſeant. Anno Chriſti 1524. in Germania Thomas Muntzerus Ana-

baptiſtarum dux primus & magiſter, ſuis deliriis ruſticorum mentes ſubvertit; verum iis adverſus ſuos principes diu multumque ſuſcitatis, ipſe tandem captus capite plexus eſt. De Anabaptiſtarum variis ſectis & erroribus vide Prateol. V. Anabapt. Meshor. & Sander. Hiſt. Anab. Genebrard. in Clementem VII. Spond. ad ann. 1522. 1523. &c. Spanhemium Diſput. de origine & progreſſu Anabapt. Hornium Hiſt. Ecc. periodo III. art. 3. §. 46.

ANABASII, Veloces nuntii, qui equis curribuſque conſcenſis velociter aliquid perferunt: ἀνάβασις enim Græce *Aſcenſum* ſignificat. S. Hieronymus adverſus Ruffin. lib. 3. cap. 1. *Idcircone Cereales & Anabaſii tui per diverſas provincias cucurrerunt, ut laudes meas legerent?*

¶ ANABASTRICUM, pro *Alabaſtricum*, Gall. d'*Albâtre*. Sallas Malaſpinæ, lib. 6. Rerum Siculárum apud Baluzium to. 6. Miſcell. p. 220. *In Eccleſia tandem Panormitana, quam Regum Siciliæ porphyrea & Anabaſtrica monumenta materia & arte pretioſa decorant, in Regem Siciliæ per quoſdam Præſules inungitur & per regni Barones aſſiſtentes Prælatis regali diademate coronatur.*

¶ ANABATA, Velum tegendis collo, pectore & humeris, Gall. *Echarpe.* Hoc utuntur in divinis officiis interdum Sacerdotes, aliique miniſtri ſacri. Compotus D. Ricardi *Parentyn* & Ricardi *Albon* anno 1425. apud Kennetum in Antiquit. Ambroſden. p. 574. *Et in Canbayce empt. London. per Ricardum Dymby ante feſtum S. Oſithæ Virginis pro lintheaminibus faciendis* III. *ſol. & in bolt rubei ſay apud Steresbrugge propter Anabatam faciendam* IV. *ſol.* VIII. *den. &c. & ſumma* CIV. *ſol. ob.* Vide *Anaboladium.*

ANABATRUM, Gradus, dignitas, ex Græco ἀνάβαθρον. Pſeudo-Ovidius de Vetula lib. 1.

Ille putas, qui ſic adipiſcitur hoc Anabatrum,
Cujus habet turpem promotio reproba cauſſam, &c.

[Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis: *Anabrata, pulpita, gradus ſcenæ,* pro *Anabathra*, ut eſt apud Juvenalem Sat. 7. ℣. 46.

Et quæ conducto pendent Anabathra tigillo.]

ANABOLADIUM, Iſidoro lib. 19. cap. 25. eſt *Amictorium lineum feminarum, quo humeri operiuntur, quod Græci & Latini Sindonem vocant.* Addit Ugutio: *circa renes alligatum ſtricte, latitudine diffuſum, omne genus continens colorum.* Gloſſ. Sax. Ælfrici: *Anaboladium, vel ſindo*: linen heaꝼoeðꝛ ꝩꝛiꝫelꝛ. i. lineum tegumentum, quod caput tegit. Ex Græco ἀναβάλλεσθαι, quod eſt *Indui, amiciri.* Apud Eſaiam cap. 3. *Mutatoria & pallia.* Symmachus tranſtulit ἀναβόλαια, id eſt, *ornamenta veſtium muliebrium, quibus humeri & pectora proteguntur, ut eſt apud Hieronymum.*

ANABOLAGIUM, idem *quod Anaboladium*, Veſtis Pontificalis [ἀναβόλαιον S. Athanaſio in Orat. in Deſcrip. B. Mariæ pag. 651.] Ordo Romanus: *Tunc cæteri Subdiaconi Regionarii ſecundum ordinem ſuum accipiunt ad induendum Pontificem illa veſtimenta, alius lineam, alius cingulum, alius Anabolagium, id eſt, amictum.* Alio loco: *Ambolagium, id eſt amictum, quod dicitur Humerale.* Perperam alibi *Anagolagium* ſcribitur. Leo III. PP. in Bulla de Advocatia ſanctæ Crucis in Werdea, apud Gretzerum in horto S. Crucis part. 3. *Statuit idem Manegoldus penſionem ipſam eſſe Anabolagium, id eſt, fanonem, ſtolam cum auro, manipulum & cingulum.*

ANABOLARIUM, Eadem notione, in Lectionario MS. Monaſterii S. Columbæ Senonenſis in Vita ejuſdem: *Anabolarium ſuum quod ſericum erat capitis velum carnifici obtulit.*

¶ ANABS, *Dubium.* Papias in MS. Bituric. Puto legendum *Ancebs* pro *Anceps.*

¶ ANACALYPTERIUM, Græce ἀνακαλυπτήριον, Dies feſtus poſt nuptias, quo ſponſa velo depoſito & facie retecta prodibat. Munera ſponſæ Philoſtrato dicuntur etiam *Anacalypteria.* Vide Cæl. Rhodig. lib. 21. c. 26.

ANACARA. Vide *Nacara.*

¶ ANACEMETIZARE. Vide in *Anathema.*

ANACHORETÆ, Monachi, qui in ſolitudines ſe recipiunt, & ἀναχωροῦσι *cujuſmodi vitæ auctor fuit Paulus, illuſtrator Antonius, princeps Joannes Baptiſta*, ut ait S. Hieronymus Epiſt. 22. ad Euſtoch. *Qui ſoli*, inquit, *habitant per deſerta, & ab eo, quod procul ab hominibus receſſerint, nuncupantur.* S. Benedictus in Regula cap. 1. *Secundum genus* (Monachorum) *eſt Anachoretarum, id eſt Eremitarum, &c.* Epiphanius in Compendio Fidei: Τινὲς δὲ τῶν μοναζόντων κατοικοῦσι τὰς πόλεις, τινὲς δὲ καὶ ἐν μοναστηρίοις καθέζονται, καὶ ἀπὸ μήκοθεν ἀναχωροῦσι. Iſidoro Peluſiotæ Anachoretæ dicuntur οἱ ὄρεσι καὶ νάπαις ὡμιλοῦντες, οἱ τὰς ἀκρωρείας τῶν ὀρῶν κατοικοῦντες, οἱ πρὸς τὰς τῶν ὀρέων κορυφὰς ἀναδραμοῦντες, οἱ ἐν τοῖς ὄρεσι τὰς ἑαυτῶν πηξάμενοι καλύβας τοῦ μοναδικοῦ ἕνεκεν βίου. S. Gregorius Nazianzenus de Eſſæis: οἱ κόσμου χωρίσαντες ἑαυτοὺς, καὶ τῷ θεῷ τὸν βίον κατιερώσαντες ἁγιορῖται. De eorum vita ac converſatione, præclare auctor Conſultationis Zachæi lib. 3. c. 3. *Hi autem, quibus primus obſervantiæ gradus eſt, ſoli eremum ac ſqualentia deſerti loca habitant, veriſque vocabulis nuncupati ſingularem tranſigunt vitam, aut cavatis in habitaculum ſaxis ſubterraneis ſpecubus à ſole & imbribus temperantes, pane veteri & ſine ciborum adjectione veſcuntur, ſumentes purum è fontibus potum. Veſtitus talibus aut pellicius, aut cilicinus eſt, & totius vitæ uſus in agone mentis & corporis, &c.* Primis porro Eccleſiæ ſæculis, imo ante Paulum, nullos fuiſſe Eremitas conjicit Scaliger in Elencho, ex hoc Tertulliani loco: *Non ſumus*, inquit, *ſilvicolæ & exules vitæ.* Vide Caſſianum, Iſidorum lib. 2. de Eccleſ. Offic. 16. &c.

ANACHORESIS, Seceſſio, eidem Caſſiano lib. 2. Collat. c. 2. lib. 5. cap. 4. & Fulberto Carnot. Epiſt. 61.

ANACHORITA, Cellula incluſorum. Inquiſitiones Archidiacon. Lincolnenſium an. 1233. cap. 48. *An aliqua Anachorita facta ſit ſine aſſenſu Epiſcopi?*

¶ ANACHORITARI, Vitam in ſolitudine ducere. Vetus Miſſale Monaſt. apud Severium pag. 213. *Per viſionem Deus ad eum locutus eſt dicens: Cur non tranſmittis fratres tuos Anſelmum & Gaufridum cœnobitas meos Anachoritari ſeu eremitari? ſurgant & vadant ad eremum.*

¶ ANACHORIZARE, Eadem notione. Acta S. Helerii to. 4. Julii pag. 151. *Intrante vero menſe quarto dedit B. Marculfus S. Helerio licentiam Anachorizandi.*

ANACLETA. Teſtamentum Leodebodi Abbatis apud Helgaudum in Vita Roberti Regis Francorum: *Pari modo vaſa dono argentea Anacleta penſantia libras* 8. [f. leg. *Anaglypha*, Cœlata, Sculpta.] Vide *Cataclita.*

¶ ANACLEUS. Vide in *Anax.*

ANACLITERIUM, apud Spartianum, ex Græc. ἀνακλιτήριον, pars lecti, ad quam pulvinum ponebant ſuſtinendo capiti. Vide Salmaſium.

¶ ANACOS, Vox Hiſpanica, Panni vel telæ xilinæ ſpecies. Collect. Concil. Hiſpan. tom. 4. pag. 707. col. 1. *In conficiendis pannis, ſagis, & quos vulgo Anacos, & quos Iliquillos vocant, dando illis goſſy-*

pium ... & jubendo ut lanam in fila ducant, &c.

ANACTEUS. Vide *Anax.*

¶ ANÆ, Conſpirationes, in Legibus Rachis apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 87. col. 1. è Codice Ambroſ. *Per ſingulas civitates mali homines Anas, id eſt, adunationes contra ſuum judicem agentes faciunt.* Adnotatum eadem manu in laudato codice, *Anas, id eſt, rixas.* Cod. Eſtenſ. habet, *Zavvas & adunationes*; Mutin. *Zavas & adunationes*; Edit. Boherian. *Ronas ſeu banna*; Goldaſti; *Tanas, id eſt, adunationes.*

ANAFRAGARE. Fori Alcaçonenſes: *Et homine, à qui ſe Anafragaret ſuo adextrado, quamvis habeat alium, ſed eat excuſatum uſque ad capitulum anni, &c.*

ANAFUS, [Patera, crater.] Vide *Hanapus,*

¶ ANAGLYP, pro *Anagryp*, Vide in *Anagriph.*

ANAGLYPHUS, Cœlatus, ſculptus, ex Græc. ἀνάγλυφος. Vetus Interpres Juvenalis Sat. 14. *Hic læve argentum. Anaglyfa ſigillis. Virgilius, & aſpera ſignis.* Quod expreſſit Metellus in Quirinalibus:

Qui bibitur ſcypho vivis ſignis Anaglypho.

Eucherius Lugdun. in 3. Reg. cap. 17. *Anaglypha dicuntur Latine cælatura, cælata. Sunt autem vaſa aurea, vel argentea ſignis eminentioribus extra intuſque expreſſa: hæc & alio nomine ſculpta vocantur. Anaglypha vaſa dicta, quod ſuperius ſint ſculpta.* Eadem habent Iſidorus lib. 20. cap. 4. & Papias. Idem Papias: *Anaglyphica, eminens ſculptura.* Gloſſæ MSS. *Anaglyfa, vaſa ſuperſculpta.* Ugutio & Will. Brito. *Anaglypha dicuntur ſupereminentes picturæ, ſicut fieri ſolet in frontibus quarumdam Eccleſiarum.* Ebrardus Betunienſis in Græciſmo:

Dic cælaturas, quas Græcus Anaglypha dicit.

Anaſtaſius in S. Silveſtro pag. 18. *Calicem argenteum Anaglyphum.* In S. Damaſo pag. 131. *Donavit ſcyfum Anaglyphum penſ. libr.* 10. In Leone III. pag. 131. *Fecit ſupra Crucem Anaglyphum interſatilem.* Leo Oſtienſis lib. 1. cap. 28. *Vaſa argentea Anaglypha inaurata.* Vita S. Odilonis Abbatis Cluniac. cap. 23. *Vitreis quibuſdam vaſculis Anaglypha fuſilitate cælatis.* Chronicon. Gemblacenſe: *Anaglypho opere cælatus, decoratus.* Vita S. Urbani Epiſcopi Lingon. cap. 1. *Capſa opere Anaglypho decorata.* Ita in Vita S. Joannis Eleemoſyn. cap. 9. n. 52. apud Sugerium lib. de Adminiſtr. ſua cap. 32. & alios non ſemel.

Anaglypha, fem. gen. Opus anaglyphum. Ratbertus de Caſib. S. Galli cap. 1. *Crucem etiam illam honorandam S. Mariæ, Tutilone noſtro Anaglyphas parante ex eodem auro & gemmis mirificavit.* Idem: *Picturas & Anaglyphas carminibus & epigrammatis decorabat.* Et infra: *Rogatur ibi morari, uſque dum thronum Dei in bractea altaris aurea cælaret, cui ſimilem Anaglypham raro uſque hodie videre eſt alteram.*

Anaglyphatus, Eadem notione, qua *Anaglyphus.* Anaſtaſius in S. Innocentio PP. *Scyphum argenteum Anaglyphatum.*

Anaglypta *in aſperitatemque exciſa*, dixit Plinius lib. 33. cap. 11. *Anaglypticum metallum*, Sidonius lib. 9. Epiſt. 13. *Trulla argentea Anaglypta*, in veteri Inſcriptione apud Gualterum in Tabulis Siculis n. 358.

Anaglyphicum Opus. Chronicon Fontanellenſe cap. 16. *Calices argenteos deauratos Anaglyphico opere paratos.* [Act. SS. Bened. ſæc. 4. part. 1. pag. 639. *Alterum calicem argenteum Anaglyfico opere factum.*]

¶ Anaglipharius, Idem quod *Anaglyphus.* Tranſlatio corporis S. Hunegondis inter Acta SS. Bened. ſæc. 5. pag. 223. *Sumpto ſiquidem vir ille negotio, componi fecit loculum opere Anaglifario, in longum menſura duorum ſemicubitorum.*

Anaglypharius, Cælator, ſculptor, Papias: *Anaglypharius, Sculptor.* Gloſſ. Lat. Gall. *Anaglypharius, Peintre ou Entailleur.* Vetus Interpres Juvenalis Sat. 9. v. 142. *Opifices, ſervi argentarii, laborioſi, Anaglypharii.*

¶ Anagliphte, Sculpto opere, Agnellus lib. Pontif. apud Murat. tom. 2. p. 183. col. 1. *Menſam argenteam unam abſque ligno, habentem infra ſe Anaglyphte totam Romam.*

Anaglisum, pro *Anaglyphum*, Cælatura. Laudum, ſive ſententia ann. 1258. apud Maximilian. Henric. in Apologia Archiepiſcopi Colonienſis pag. 33. *Item dicimus, quod exceptis campſoribus D. Archiepiſcopi nemo debeat emere argentum, niſi ad uſus peregrinantium, vel ad Anagliſi ſpeciem comparetur.* Sed legend. *Anaglyfi.*

ANAGNOSTICUM, ἀναγνωστικόν, Græcis id omne eſt, quod legitur, aut recitatur: unde Ennodius lib. 1. Epiſt. 4. & lib. 8. Epiſt. 5. pro Epiſtola aut quovis ſcripto, vocem hanc uſurpat, ut & Gregorius Magn. lib. 7. Indict. 2. Epiſt. 128. *Item Anagnoſtico ante longum tempus, dulciſſima mihi veſtra Excellentia, Neapolitano quodam juvene veniente, mandare curaverat, ut piiſſimo Imperatori ſcriberem.* Ita etiam Sulpitius Archiepiſc. Bituricenſ. in Ep. ad Deſiderium Epiſcopum Cadurcenſem, quæ eſt 64. inter Francicas tom. 1. Hiſtor Franc.

¶ ANAGOLAGIUM. Vide *Anabolagium.*

ANAGONES Equi, in veteri Inſcript. apud Mabillonium tom. 4. Analect. pag. 498. qui curſui Circenſi, & agonibus Amphitheatri aut non idonei, aut non deſtinati ſunt. Occurrit ibi ſemel ac iterum.

ANAGRIPH, Anagrip. Lex Longob. lib. 1. tit. 31. §. 1. de fornicatione: *Ut ille qui fornicatus fuerit, eam tollat uxorem, componat pro culpa, id eſt, Anagriph ſol.* 15. Lib. 2. tit. 2. §. 1. *Tunc maritus qui eam acceperit uxorem, componat pro Anagrip ſol.* 20. *& propter faidam alios* 20. Tit. 7. §. 1. *Et ideo faidam & Anagrip nomine* [*minime* apud Murator.] *componere debet.* Quibus in locis vocem hanc barbaram varie interpretantur Gloſſographi. Boherius, qui primus has leges edidit, interdum pro *culpa* ſimpliciter; mox pro *culpa*, ſeu *præſumptione* poni ait. Lindenbrogius ex veteri Gloſſario: *Anagriph culpam præſumptionis* vertit. Spelmannus à Saxonico, ut ſolet, etymon accerſit, ſententia, quantum ad vocis notionem ſpectat, minus probabili. Utut ſit, Leges ipſæ vim vocabuli clare explicant. Ecce enim: *Componat pro culpa, id eſt, Anagriph, &c.* Eſt igitur ſignificatus *Anagryph, pro culpa.* Quod præterea docemur ex Papia: *Anaglyp.* (l. *Anagryp*) *id eſt, propter culpam.* Ugutio MS. Collegii Navarræi: *Anagrippa, propter culpam, vel Anagripa, manu agripare carnem.* Certe Germanis *angreiff, vel Aengriip*, eſt congreſſus, aſſultus, aggreſſio, *aengriippen*, comprehendere, arripere: hinc etiamnum dicimus *Agripper*, voce obſoleta, pro *arripere unguibus*: & *Griffes*, ungues & falculas, quibus res prehenditur. Proinde *Anagriph*, erit culpa rei præſumptæ ac prehenſæ. In Legibus Luithprandi tit. 98. *Anegrip* ſcribitur.

¶ ANAGRAPUS, pro *Anaglyphus*, Cælatus, ſculptus. Agnellus lib. Pontif. apud Murat. to. 2. pag. 108. *Fecitque duo chriſmataria vaſcula, quorum unus libras habuit quatuordecim mirifice Anagripha.* (*Bacch. Anaglyphtica*) *operatione.*

¶ ANALABUS, Veſtis monaſticæ ſpecies, vulgo Scapulare. Vita S. Juliani Monachi, tom. 2. Junii pag. 176. A. *Dæmon conſpecto crucis ſigno, quo puer amictus ac conſignatus erat, non eſt auſus ei nocere: nam cum Analabo adduxerat eum vir ille, quem patrem hic appellare piget pudetque.* Ubi editor: *Analabus quamdam crucis formam habebat antiquitus, & etiamnum habet apud Minimos S. Franciſci de Paula, humeros cum parte brachiorum tegens, atque ante pectus & ad dorſum defluens.* Et quidem ex antiquis Monachorum imaginibus conſtat ſcapulare tunicæ Subdiaconali non fuiſſe longe abſimile, quæ quidem ſatis crucis præ ſe fert effigiem. Sed legenda Vita S. Philareti Monachi in iiſdem Actis SS. April. tom. 1. pag. 614. C. *Quid enim dicebat pallium eſt, niſi fletus? Quid Analabus, niſi crucis effigies? Quid cucullium, niſi cadaveris in ſepulcro conditi formam præfert?* Vide *Anaboladium.*

¶ ANALENSIA, *Id eſt, Anathemiæ; hinc vicia epilepticorum creantur ex anathemia ſtomachi in cerebri ſuperiores partes.* Ita Papias in MS. Bituric. Analenſia Papiæ anathemia nihil aliud eſt, quam ἀναθυμίασις ſive ſapor ortus è ventis in ſtomacho incluſis propter alimentorum indigeriem, qui ſi in cerebrum aſcenderit, ea creat vitia quibus epileptici afficiuntur.

¶ ANALIS, Arbor quæ fert vermiculum. Vide locum in *Vermiculus.*

ANALOGIÆ, Imagines, ſimulacra, Gall *Figures, Images, Repreſentations.* Miracula S. Udalrici Epiſc. in Actis SS. Ord. S. Benedicti ſæc. 5. p. 462. *Suſtentacula eorum qui gratia Dei concedente per merita S. Udalrici à diverſis infirmitatibus ibi ſunt liberati, plurima pendent; & aliorum Analogiæ ſecundum membra diverſa infirmantium figuratæ etiam plurimæ ibi videri poſſunt.*

¶ ANALOGISTA, Liber à reddenda ratione. Teſtamentum Guigonis Epiſc. Caſinenſis an. 1345. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1464. B. *Item relevo dictos executores meos, & eorum quemlibet à redditione computi ſeu rationis, de eorum legalitate confiſus, ipſos Analogiſtas faciendo.* Johannes Berberius in Viatorio utriuſque juris part. 1. Rubrica de Adulter. *Mulieres maxime juvenes, confidentes in diſpoſitionibus maritellorum, qui ipſas Analogiſtas faciunt, ducunt in bonis dies ſuos, etiam cum inimicis capitalibus maritellorum defunctorum, &c.* Vide *Alogiſta.*

ANALOGIUM. Balbus in Catholico: *Analogium ab ἄνω, ſurſum, & Legium, pulpitum: unde Analogium, quia ibi ſupra legitur.* Idem: *Pulpetum à publico dicitur, Analogium, Lectrum. Legitorium, quia ibi publice legunt, ut poſſint conſpici à populo.* Eſt igitur Balbo Analogium idem, quod Ambo. Conſentit Papias: *Analogium dicitur, quod ſermo inde prædicetur.* Et Ugutio: *Analogium, à λόγος, quod eſt ſermo: quia ubi ſupra ſermocinamur.* Ita etiam uſurpatur in veteri Expoſitione Miſſæ. Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccleſ. cap. 6. *Analogium dicitur, quod in eo verbum Dei legatur & annuntietur.* Alcuinus lib. de Divin. Offic. & Remigius Autiſſiod. lib. de Celebrat. Miſſæ: *Defertur Evangelium ad Analogium præcedentibus cereis.* Reinerus in Hiſt. Tranſlationis SS. Euticetis & Acutii Martyrum apud Caracciolum: *Penes autem pſallentium Deo agminum ſedem, quibuſdam lapideis cocleis Lector ſcandens, argenteo per gyrum Antiſtitis ſtudio ambiri ſecernit Analogio.* Ratpertus de Caſib. S. Galli cap. 9. *Tumbam S. Galli cum reliquis altaribus, & Analogio atque Confeſſione ita innovari... fecit.* Eckehardus Jun. cap. 1. *Infantulis per ordinem lectitantibus, & Analogio deſcendentibus.* Adde Vitam Caroli Abbat. Villarienſis num. 4. Gilbertum in Miracul. S. Amandi num. 1. &c. Joan. de Janua habet *Anolegium*, & *Analogium.* Willelmus Thorn. in Chron. ſub an. 1240. *Anologium*, à Græc. ἄνω.

Analogium, interdum etiam ſumitur pro pluteo portatili, aut inferiore, cujuſmodi in templis noſtris utimur, ubi Evangelium & Epiſtolarum liber ponuntur & leguntur: unde *Pulpitum manuale* videtur appellari in veteribus Gloſſis: quod ad manum ſit, & manu, quo opus eſt, feratur. Chronicon Francicum tom. 4. Hiſt. Franc. p. 96. *Analogium Hiſpanico metallo fieri fecit fuſoria arte compactum, cui præeminet deaurata Aquila ſparſis alis.* Monachus Pegavienſis an. 1109. *Velamen optimum, quod Analogio ſummis in feſtis ſuperponitur, in quo Evangelium recitari ſolet.* Acta Murenſis Monaſterii pag. 29. *Linteum Analogio ſubter Evangelium ponendum in feſtivis diebus.* Gregor. Turonenſ. lib. 1. de Mirac. cap. 94. *Analogius, in quo, libro ſuprapoſito, cantatur aut legitur.* Udalricus lib. 1. Conſuetud. Cluniac. cap. 12. *Intrat Diaconus alba & ſtola indutus, & textum Evangelii portans, quem præcedunt unus Oſtiarius Eccleſiæ cum Analogio, in quo legatur.* Lanfrancus in Decretis pro Ord. S. Benedicti cap. 1. *Lector ante Analogium pariter orans, uſquedum qui ordinem tenet, oratione facta ſe erigat.* Et infra: *Secretarii diſcooperiant omnia altaria, & parent duo Analogia, unum quod in Capitulo eſt, alterum in Monaſterio. Analogium nocturnale*, in quo nocturni leguntur apud Eckehardum Jun. de Caſib. S. Galli cap. 1. *Analogium Evangelicum*, ibidem. Utuntur præterea hac notione Cæſarius lib. 8. cap. 37. Will. Thorn. an. 1240. S. Benedict. in Reg. cap. 9. Stephan. Eduenſis Epiſcop. lib. de Sacrament. altar. cap. 4. 12.

Analogium, pro Martyrologio, ſeu Necrologio, videtur etiam ſumi apud laudatum Udalricum in Conſuetud. Clun. lib. 3. cap. 10. quod eſt de Præcentore: *Ipſe ſupervenientes breves Fratrum defunctorum accipit, & in Analogio notat.* Forte quod Martyrologium ſemper in analogio eſſe ſoleat, ex quo promuntur, quæ ad diei anniverſaria ſeu obitus peragenda ſunt.

¶ Analogium, Ædificiolum ſupra Sanctorum corpora conſtructum, quod teſte Mabillonio in Actis SS. Benedict. ſæc. 6. part. 1. pag. 516. etiamnum viſitur in antiquo cœmeterio ſeu horto retro majorem Eccleſiam S. Vitoni Virdunenſis. Vita S. Richarii Abb. pag. 522. in Actis laudatis: *Poſt multum denique tempus Analogium ſupra eadem fabricavit ſepulcra, ut deambulantium ab eis arcerentur veſtigia.*

¶ ANALPHABETUS, ἀναλφάβητος, Illitteratus. Epitheton Juſtiniano Imperatori attributum à Suida, quaſi litteras ignoraſſet: qua de re vide Baronium ad an. 528. num. 2. & 3.

¶ ANAMELATUS, Ornatus encauſto, vermiculatus, Gall. *Emaillé*, Angl. *Enamelled.* Inſtrum. anni 1429. apud Rymerum tom. 10. p. 433. *Tria coleria aurea, quorum duo ſunt Anamelata cum albo.* Apud Lyndwood. in Provinciali pag. 123. edit. 1679. memorantur *Cultelli Anemalati & deaurati ad modum gladiorum dependentes*, quorum uſu Clerici prohibentur.

¶ ANAPELLUS, Parvus crater. Vide *Hanapus.*

¶ ANAPESTUM Alicui Reddere, Argumentum adverſarii in eum regerere, Gall. *Retorquer.* Hanc loquendi formulam uſurpat Ratherius Veronen-

ſis de Contemptu Canonum, to. 2. Spicil. Acher. pag. 171. eamque mutuatur à Græco ἀνάπαιςος, Pes carminis notus & dactylo contrarius.

¶ ANAPHONIA, Contrarietas, diſſonantia. Græca vox. Notkerus Balbulus lib. de Interpret. Scripturæ cap. 8. apud Bern. *Pez* tom. 1. Anecd. part. 1. col. 10. *Ordinatione Dei, ut credo, non humana voluntate factum eſt, quod libri S. Auguſtini de Symphonia, ut ipſe illis nomen impoſuit, vel Anaphonia Evangeliſtarum, ut adverſarii garriunt, incommemoratos reliqui.*

¶ ANAPHUS, Pixis. Miracula S. Vulfranni Epiſc. tom. 3. Martii pag. 161. E. *Hæc vero ſunt quæ de S. Anſberti habemus reliquiis, tunicam ejus & partem ipſius caſulæ, marſupium vero & Anaphum ſeu pyxidem atque cultellos.* Vide *Hanapus.*

¶ ANARCHIA, *Ubi nullius eſt poteſtas.* Papias in MS. Bituric. Græca vox eſt ab ἀ privat. & ἀρχὴ, principatus, imperium.

ANARGYRI, ἀνάργυροι dicti paſſim Scriptoribus Græcis & aliquot ex Latinis, SS. Coſmas & Damianus, quod gratis medicinæ artem exercerent. Vide Althelmum de Laude Virg. cap. 24. & Nicol. Myrepſum ſect. 10. cap. 183.

¶ ANARIUTUS, apud Joannem *Schannat* pag. 156. Tradit. Fuldenſ. XIII. *Jugera cum Anariutu.*

¶ ANASCOTE, Vox Hiſpanica, Gall. *Serge d'Aſcot.* Concil. Mexicanum an. 1585. to. 4. Collect. Conc. Hiſpan. pag. 396. *Cappæ vero per præbendatos, ut præfertur, geſtandæ, ex laneo ſtamine ſubtili, quod vulgo Anaſcote ſeu burato dicitur.*

¶ ANASTOMATICA, Medicamina oſculantia. Vide *Oſculatio.*

¶ ANASTROPHON, pro voce Græca ἀναςροφὴ, Inverſio, ſubverſio. Vita S. Deicoli Abbatis Lutren. tom. 2. Januarii pag. 202. D. *Quorum Gallus, in Anaſtrophon locorum cauſſa ſequentium faciam, inſtitutorem ſuum uſque ad Apennina juga, quæ Italiam cingunt, curſu peragili ſequitans, ob multorum ſalutem.... ſubito febre invaditur, languore nimio arctatur, adeo ut nec paſſum quidem in ante perficere valuiſſet.*

ANATA. Vide *Aneta.*

ANATAS, Anathe. Formula 136. ex Lindenbrogianis: *Me gravis neceſſitas & Anatas peſſime oppreſſerunt.* Papias: *Anathe, ſollicitudine, cura.* Vox forte Longobardica: quamquam non deſunt, qui à Græco ἀνία, dolor, mœſtitia, deduci poſſe putant. Alii ab *Anitas*, ſenectus, γραότης, ut exponitur in Gloſſis Iſidori & Græco-Latinis: quippe ut eſt apud Auſonium:

.... *Ipſa ſenectus*
Objicit innumeris corpus lacerabile morbis.

Feſtus ait: *Anatem, morbum anuum dici, id eſt, vetularum, ſicut ſenium, morbum ſenum.* At Joanni de Janua, *Anates, tis, eſt morbus, qui ſolet ano, id eſt, culo evenire, ſicut contigit Philiſtæis.* Denique in Catholico Armorico *Anes*, Gall. *Meſaiſe* redditur. [Lud. *Le Pelletier* linguæ Armoricæ peritiſſimus, aſſerit vocem *Anes* Armoricis ignotam eſſe, nullamque habere cum Armorica dialecto cognationem, atque pro *Meſaiſe* Armoricos uti voce *Diez*, non *Anes.*]

ANATES *de Faraone*, Ægyptiæ, apud Fridericum II. lib. 1. de Venat. cap. 23. *Quæ ſunt variæ, ex albo, nigro, & rubeo, & habent inter nares & frontem quoddam tenue carneum rubeum elevatum ad modum criſtæ, non tamen inciſum, ſicut eſt galli criſta, &c.*

1. ANATHEMA, Donarium Deo vel Sanctis dicatum. Gloria poſthuma B. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, tom. 6. Maii pag. 309. *Vovit ſorori Mariæ Magdalenæ ad ejus ſepulcrum ferre Anathema argenteum.* Eadem notione vocem ἀνάθημα uſurpant Græci, non quidem pro omni dono Diis conſecrato, ſed pro iis tantum quæ ſuſpendi aut in excelſo ita collocari poterant, ut templis eſſent ornamento.

2. ANATHEMA, quid ſit apud veteres, quave notione etiam poſteriores vocem hanc uſurparint, hic non omnino diſquiram, cum rem hanc copioſe tractarint Baronius an. 57. num. 169. Albaſpinæus lib. 2. Obſervat. cap. 4. Petavius in Miſcellan. exercitat. ad Julianum cap. 13. 14. 15. 16. Salmaſius ad Solinum, Joan. Fileſacus ad Vincentium Lirinenſem, Lindenbrogius, & alii. Id tantum lubet adnotare, *Anathema*, propria notione, apud Scriptores Eccleſiaſticos ſignificare inflictam ab Epiſcopo vel Concilio excommunicationem, non tamen quamvis ἀκοινωνησίαν, ſed eam, quæ cum execratione & maledicto decernitur. Nam non omnes qui à fidelium communione, & ab Eccleſiæ ingreſſu abſtinere propter delictum jubentur, uti ſunt, quos Pœnitentes vocant, anathemate damnari dicuntur: ſed ii, qui omni præterea precum conſortio ac publica mentione, convictu, colloquio, ſalutatione fidelium privantur. Unde in Capitulis Caroli C. tit. 6. §. 56. præcipitur, ut non temere *Anathema*, imponatur, *niſi unde canonica docet auctoritas, quia Anathema æternæ mortis eſt damnatio, & non niſi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi.* Vide Hincmarum Opuſc. 55.

¶ Anathematio, Proprie excommunicationis ſeu anathematis comminatio, Gall. *Excommunication comminatoire.* Epiſt. Belegrini Abb. Novalicienſis ad Joannem XIII. an. 965. apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 759. *Deinde ſupplices exoramus munificentiam veſtræ ditionis, quatenus ex parte veſtri & per veſtros Legatos talem illi tranſmittatis Comiti Anathemationem, quod ſi amplius contra voluntatem Cœnobitarum tenuerit prædia ipſius loci, condemnatus & Anathematizatus permaneat.*

Anathematizare, Anathemate percutere, excommunicare, ἀναθεματίζειν. Nicolaus I. PP. Epiſt. 7. *Rodaldus dudum Epiſcopus, nunc autem depoſitus & excommunicatus de cætero cum Anathematizato Photio, &c.* Utuntur Facundus Hermianenſis, & alii Scriptores paſſim.

¶ Anacematizare, Eadem notione. Epiſt. Orig. Prioris S. Saturnini in Sardinia ad Richardum Abb. S. Victoris & Card. *Sciris vos, cariſſime pater, quod D. Papa Anacematizavit judicem Torquitorem* (i. e. judicem Turris in Sardinia) *& cunctam regionem ſuam.* Et in fine Epiſt. *Archiepiſcopus Piſanus Sardiniæ Primas, omnes Archiepiſcopi & Epiſcopi in Synodo clamabant una voce: Anacematiſa, Anacematiza.*

Anathematizare Capellam, in Charta ann. 894. quæ ſcilicet contra nutum Epiſcopi erecta fuerat. Locum habes in V. *Nolarium.*

Anathemare, Anathematus, Gloſſar. Lat. MS. Reg. *Anathemo, Excommunico.* Aliud: *Abominatus, abjectus, dimiſſus, Anathematus.* Ugutio: *Anathema Maranatha, i. e. perditio in adventu Domini: Maranatha enim adventus dicitur.* Obſervat Salmaſius ad Tertull. de Pallio in MSS. Commonitorii S. Auguſtini ad Fauſtum, *Anathemare* bis legi, pro *Anathematizare.* Utitur idem Fauſtus Regienſis pag. 18. 19. &c. edit. 1586. ut & Concilium

Toletan. I. adverſus Priſcillian. Epiſt. ſub nomine Jeſu Chriſti, ſcripta ſub Carolo M. edita à V. Cl. Steph. Baluzio, &c.

Anathemabilis, Anathemate feriendus, dignus. Arnobius Siccienſis junior in Pſalm. 110. *Ut Anathemabilis Manichæus ſomniatus eſt. Anathemabilis Arrius*, apud Auctorem Prædeſtinati pag. 167. *Anathemabilis liber*, pag. 186.

Anathematicus, Eadem notione. Synodus Beneventana an. 1059. *Et quia erat Anathematicus, ab omni altaris miniſterio depoſitus; &c.*

¶ Anathematus, Anathemate percuſſus, Gall. *Anathematiſé, Excommunié.* Charta Traditionis Bertradæ pro Monaſterio Prumienſi ann. 722. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 23. *Ad nihilum deveniant tanquam Anathematus in radium ſolis.*

¶ Anathimatus, Eadem notione. Teſtam. Ermentrudis, apud Mabill. Liturg. Gall. p. 465. *A liminebus Eccleſiarum efficeatur extraneus, & inſuper ante tribunal Chriſti Anathimatus permaneat.*

¶ ANATHESARE, forte Anathematizare. Lamberti Hiſt. Comitum Ardenſ. apud Ludewig. to. 8. pag. 570. *Quod cum homo laicus eſſet & litteras ignoraret. eccleſiaſtica adminiſtrare beneficia.... contradicentibus & ſuper hoc Anatheſantibus autenticis ſcriptis & SS. Patrum decretis, ei nullatenus liceret.*

ANATICLA, Anaticula, Cardo, qui in foribus circumvertitur. Gloſſ. S. Benedicti cap. de Habitatione: *Anaticla*, ἐπιςρόφιγξ. Ab ἀνατέλλω, dictam vocem opinantur quidam, i. *orior, converto:* inde ἀνατολαὶ *Cardines cœli* appellantur. Formulæ ſolennes Lindenbr. n. 154. *Per oſtium & Anaticula* (ipſius caſæ) *ſicut in ipſa ceſſione eſt incertum, ad partem illius Eccleſiæ viſus fui tradidiſſe.* N. 156. *Per cartulam venditionis ad filium ſuum affirmavit, per oſtium & Anatalia* (l. *Anaticula*) *per herbam & vitem ei viſus tradidiſſe & conſignaſſe.* Apud Plautum in Aſinar. *Anaticula*, eſt *parvula anas.* Vide *Inveſtitura per oſtium.*

ANATINUS, penult. prod. *Pullus anatis*, Joan. de Janua.

¶ ANATOLE, Oriens. Vox Græca apud *Leibnith*, Scriptor. Brunſvic. to. 1. pag. 308. Locum vide in *Diſis.*

¶ ANATRII, *Poſtomaci, hoc eſt ſenſum evertentes, cum quis vomit quod accipit.* Papias MS. Bituric. Vide *Anatrope.*

¶ ANATROPE, Gall. *Foibleſſe d'eſtomac.* Græca vox. Medicis affectio ſtomachi ſumtum cibum non valentis retinere, & ad vomitum proni. Vita S. Godrici eremitæ to. 5. Maii pag. 83. A. *Factoque mane ſtetit adhuc vulnerati pedis gutta recentior, quam quidam fratrum, dum ſancta oſcularetur veſtigia, labiis contingens, de Anatrope morbo quo diutiſſime laboraverat, convaluit.*

¶ ANATHRON. Vide *Anachron.*

¶ ANATUS, *Miſer.* Gloſſ. Bituric. MSS. Vide *Anatas.*

ANAVUS, Vox Wallica. Leges Hoeli Boni Regis Walliæ cap. 23. *Mendoſus, id eſt, Anavus, &c.*

1. ANAX, Rex, ex Græc. ἄναξ. Ethelwerdus lib. 4. Hiſt. Anglor. cap. 9.

Fungitur interea regno poſt Anax in arce.

Infra:

Nobilis ex ſtirpe frondens Saxonum
Eadgarus Anax.

Adde lib. 4. cap. 3. extremo.

2. ANAX, Vaſis ſpecies, apud Gregorium Turonenſem lib. de Gloria Confeſſ. cap. 8. *Patenam & urceum, qui Anax dicitur, in patriam deferunt.* Sed hoc loco *Anax*, non tam vas quam materiam quamdam eſſe, ex qua vaſa conficiebantur, colligere licet ex Hiſtoria Epiſcoporum Autiſſiodorenſium, in qua *Anacteus*, ut adjectivum, vaſis aliis adjungitur. Cap. 20. *Miſſorium Anacteum penſantem, lib. 30.... Bachonicam aliam Anacteam penſantem, &c..... Scutellam Anacteam penſantem, &c.* Et ſic ibi non ſemel. Ubi vaſa iſta *Anactea* ejuſdem forte materiæ vel operis, atque adeo nominis fuere, ac ea, quæ *anacæa* dicuntur Plauto in Rudente:

Credo hercle Anacæo datum quod biberet.

Alii legunt *anancæo:* ubi ſane idem eſſe, *anacæum*, quod *anacteum*, prorſus exiſtimo: ab *anace* ſcilicet *anaceum* efformatum, ut ab *anacte*, *anacteum.* Plautiniani vocabuli veſtigium agnoſco in Gloſſis Lat. Græc. *Apnades*, Θήρκλαιον, ἐςὶν εἶδος ἀργυρώματος. Legendum enim forte *Anaces*, Θηρίκλειον, &c. Sed & Altaſſerra apud Gregorium M. *anacem* pro *anatem* legendum cenſet lib. 4. Epiſt. 40. *Unam vero Anatem cum duobus parvulis Atticis pro veſtri amoris gratia tranſmittere præſumpſi.* Ubi *Attica*, vaſa fictilia pariter interpretatur, ſic nuncupata ab Attica regione: & ab *anace*, vocem *Anap* vel *Hanap* Gallicam, pro ſcypho grandiori inde deductam putat, non improbabili omnino conjectura; cum in Gloſſis laudatis littera P. licet forte tranſpoſita in voce eadem reperiatur. Utcumque ſit, videtur *Anax* fuiſſe materia quædam argentea, vel vas quoddam argenteum, εἶδος ἀργυρώματος, cum in Hiſtoria Epiſcoporum Antiſſiodorenſium, pondus obſervetur, perinde ac aureorum vel argenteorum vaſculorum. Ἀτλικὴν χύτραν Hippocrati ἐχῖνον appellari annotat Phavorinus, & Ἀτλικὸν. ἀγγεῖον eſſe eidem Hippocrati. Sed an id nomenclaturæ Gregorii ævo adhuc perſtiterit, aliorum eſto judicium.

☞ Imo colligendum non materiam, ſed vaſorum formam aut uſum deſignari. Dicuntur enim *vaſa anactea argentea* in Vita S. Palladii Epiſcopi Autiſſiod tom. 1. Aprilis. pag. 865. *Fecit enim duas cruces ex auro puriſſimo quas & obtulit; ſed & plurima vaſa Anactea argentea quæ ad noſtram uſque ætatem in theſauris ejuſdem Eccleſiæ ſervata permanſerunt.* Hiſt. Epiſc. Autiſſiodorenſium c. 20. *Dedit & alium miſſorium ſimiliter Anacteum gravellatum.* Cum in exponenda voce obſcura laboraremus, nos interim monuit V. eruditiſſ. D. *Le Beuf* Altiſſiodor. Canonicus, in MS. conſtanter legi *Anacleus*, ac proinde in omnibus locis citatis atque deinceps citandis in vocibus *Bacchonica, Gabata, Hichinarius, Miſſorium, Scutella* mendum eſſe. Verum nova vox perinde nobis eſt ignota, niſi forte vaſa *Anaclea*, ſint quaſi regia vaſa, ab *Anax* Rex ſic dicta. Galli dicunt, *à la Royale*, de iis quæ ad inſtar eorum quibus Rex uſus eſt primus, fieri ſolent. Hæc divinando.

¶ ANAXARE, Nominare. Supplem. Antiquarii *Anaxant*, ὀνομάζουσι. *Anaxare*, ut recte Martinius monet, eſt quaſi ad *axim*, id eſt, aſſerem, tabulam referre, ubi publice ſolet aliquid intimari.

¶ ANBASSIATOR, pro *Ambaſſiator*, Legatus, apud Somnerum in Gloſſario ad calcem Hiſt. Scriptor. Anglic.

ANBLATUM, Nidus avis, Fr. de Sacra quercu in Etymol.

¶ ANBRA, Marmoris genus. Epiſtola Joanni Preſbytero ſeu Regi Abiſſinorum falſo adſcripta ad calcem MS. Corbeienſis. *Ante fores palatii noſtri juxta*

juxta locum ubi pugnant, in duello agoniſant, eſt ſpeculum præcelſæ magnitudinis ad quod per cxxv. gradus aſcenditur. Gradus vero ſunt de portiſiretico partim ſerpentino & alabaſtro à tercia parte inferius; hinc uſque ad terciam partem ſuperius ſunt de criſtallo, jaſpide & ſardonico; ſuperior vero tercia pars de ametiſto, Anbra & jaſpide panthera. Speculum vero una ſola columpna nititur.

1. ANCA, Ancha, Ancus, Coxendix, ex Italico *Anca*, & Gallico *Anche*. *Anca*, in Proceſſu de Vita & Miracul. S. Thomæ Aquin. n. 64. Jacobus Stephaneſcus Cardinal. libro 2. de Coronatione Bonifacii VIII. PP. cap. 11.

...... Pars aurea pubes
Infremit, alipedum, nudari veſtibus Ancas,
Purpureaſque dolet fronti decedere vittas.

Ancha. Mamotrectus ad 41. Job: *Torax, i. lorica & anterior pars trunci vel corporis à collo uſque ad ſtomachum, quam nos dicimus Ancham.* Conſtantinus African. l. 2. c. 8. *Oſſa pedum medici in tria dividunt. Sunt etiam coxarum, ſunt etiam Ancharum, ſunt & crurum atque pedum. Ancharum oſſa ante & retro ſuperius cum ani ligantur oſſibus, cujus unaquæque pars in tria dividitur oſſa. Os medium atque ſuperius proprie Ancha vocatur, quæ ligatur cum ani oſſibus concavitatem ſuam intrantibus; hæc proprie Ancha vocatur, pixis vero ejus concavitas.* Adde lib. 4. cap. 17. lib. 5. cap. 14. 17. & lib. 2. Pantech. cap. 10. Occurrit præterea apud Fridericum II. Imp. lib. 1. de Venatione cap. 27. 33. 36. &c. Mundinum in Anatomia, in Actis B. Thomaſi Camaldul. & apud Petrum de Creſcentiis lib. 9. de Agricult. cap. 7. & alibi non ſemel.

Hanca, in Statutis antiquis Canonicorum S. Quintini in Viromanduis.

Ancus. Joannes Epiſc. Signenſis in Vita S. Berardi Epiſc. Marſorum: *Affer quatuor panes, affer Ancum porci, vinum defæcatum affer, &c.* Ubi forte legendum, *ancam*.

¶ 2. ANCA, Idem quod *Auca*, Anſer femina. Ordinatio Vicariæ de Acleia an. 1343. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 455. *Item omnes decimas perſonales in dictis villis provenientes de quæſtu eorum qui de mercatura ſua vivunt: & prout ſupra dictum de Brehull cum decima Ancarum & ovorum. In Aclee & Adyngrave decimam lactis, porcellorum, Ancarum & ovorum.* Rymer. tom. 10. pag. 27. col. 1. *Scias quod aſſignavimus te ad capones, Ancas, gallinas, pullos, &c.* Chronicon Wormat. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 2. pag. 173. *Judæus quidam cum ſartorem advocaſſet Chriſtianum; cum Judæus non obſervaret, & Ancam pinguem ibi ſtantem haberet, ſartor clam Ancæ cum filo poſteriora clauſit & ad opus ſuum rediit. Elapſo igitur tempore, cum Anca opus ſuum facere cuperet, nec poſſet, cepit tamquam inſana mirabiliter alis ſe percutere & gannire graviter.* Vide *Auca*.

¶ ANCBOLADIUM, Amictus ſacer. Miſſale Moſarabicum: *Induunt ſemetipſos Diaconus vel Clerici albis cum Ancboladiis.* Vide *Anabolagium*.

¶ ANCEA, *Ferrum in Scuto, quod manus tenet.* Gloſſ. Bituric. MSS. Vide *Ancia*.

¶ ANCEINGA. Vide *Andecinga*.

¶ ANCELLA, pro *Ancilla*, in Charta Lotharii Imp. pro Monaſterio S. Stephani Argentinæ, apud Lud. *Laguille* in Probat. Hiſt. Alſac. pag. 5.

¶ ANCELLATUS Pannus. An ita dictus Pannus, in quo figuræ *Ancas* repræſentantes erant depictæ? Teſtamentum Beatricis de Alboreya Vicecomitiſſæ Narbonæ apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1523. C. *Item legamus Eccleſiæ B. Mariæ de Craſſa .... alium pannum Ancellatum album deauratum, noſtris armis circumquaque ſignatum.*

¶ ANCERULUS, pro *Anſerculus*, Gall. *Oiſon*. Charta an. 1424. *Debet tres Ancerulos, Gallice* Oyons, *pro gardia & nomine gardiarum.*

¶ ANCESSOR, pro *Anteceſſor*, Gallis olim *Anceſſor*, & *Anceſſour*, nunc *Ancêtre*, *Predeceſſeur*. Vetus Charta apud Stephanotium Antiquit. Bened. Pictav. tom. 3. pag. 241. *Cum cellula Nobiliaco communiter ex ipſa ſilva ſui Anceſſoris uſque in hodiernum diem, &c.* *Gaſſe* Canonicus apud Borellum:

Pour remembrer des Anceſſors
Les faits, les dits, & les morts.

¶ ANCHEROPSITA. Vide *Antheropſita*.

¶ ANCHOISA, ex Gallico *Anchois*. Piſciculus marinus eſt quem encraſicholum vel lycoſtomum appellant. Statuta S. Victoris per Cardinal. Trivul. Abb. 1531. *Debet dare duas Anchoiſas bonas & receptibiles pro uno Religioſo, &c.*

ANCHIROMACUS, Navis ſpecies, ſic dicta, *quod celeritate ſui anchoris & inſtrumentis reliquis navium vehendis ſit apta*, ut eſt apud Iſidorum lib. 19. cap. 1. & Ugutionem. Gloſſæ. Iſid. *Ancyromagus, genus navigii.* Gloſſ. Ælfrici Saxon. *Archiromachus*, ſpiſt-ſcip, i. celer navis. Ubi reſtituendum *Ancyromacus*.

Angromagus, eidem Ugutioni. Hiſtoria Obſidionis Jadrenſis lib. 1. cap. 25. *Quidam paro diſcurrens per mare, in qua erant fere viri Jadertini circa 30. quandam Angromagum Raguſeorum alto pelago detexerunt, &c.*

Anguiromagus, in eadem Hiſt. Obſid. Jadrenſ. lib. 1. c. 36.

Anquiromagus, Papiæ, & Joanni de Janua: *Anquiromagus, genus navigii celer dictus, quod anchoris & aliis inſtrumentis ſit aptus.*

1. ANCHORA, Anchorago, Piſcis ſpecies; *Salmo*, quibuſdam. Chronicon Abbatiæ S. Trudonis lib. 13. *Inter duo, leguminum videlicet & olerum fercula, piſcem quotidie dabat: ſcilicet aut magnos lucios, aut Anchoram, ſive ſalmonem, vel halec recentia.* Mox: *De Anchora tanta portio, quanta palmæ hominis latitudo pollice juxta eam complicato. Portiones vero lucii & ſalmonis minores erant, quia carior eſt piſcis & ſpiſſior.* [In Spicil. Acher. to. 7. pag. 507. loco, *De Anchora* legitur: *De Anchorao.* Hunc piſcem à ſalmone ideo diſtinguendum eſſe puto, quod major de *Anchora* portio, minor vero de *ſalmone* data dicatur in poſteriori contextu.]

Anchorago. Senator lib. 12. Ep. 4. *Deſtinet carpam Danubius, à Rheno venias Anchorago exormis; tonſicula quibuſlibet laboribus offeratur.*

2. ANCHORA, eſt nota quædam, quæ apponitur in libris. Eſt autem duplex, ſuperior & inferior. Superior dicitur, cujus ferrum recurvum ſuperne eſt, apponiturque *ubi aliqua res magna omnino eſt.* Anchora inferior, cujus recurva pars inferne eſt, *ubi aliquid viliſſime aut inconvenientius denuntiatum eſt.* Iſidor. lib. 1. Orig. cap. 20.

ANCHORAGIA, Anchoragium, Tributum, quod pro facultate figendi in portu anchoram conceditur: quomodo ἀγκυροβόλιον, i. μισθὸν ἐκ λιμένων interpretatur Heſychius. *Droit d'ancrage* appellatur apud Guilleterium in Athenis hodiernis pag. 116. Charta Jacobi Regis Majoricarum ann. 1302. *Penſum, menſuraticum, & Ancoragium.* Charta Guidonis Regis Hieroſol. ann. 1190. apud Gueſnaium in Annal. Maſſil. *Per hæc om-*

nia loca liceat vobis libere intrare & exire, commorari, & negotiari cum magnis navibus, & lignis parvis de riberia & ſine ulla directura & tertiaria, vel *Anchoragia*, & abſque omni exactione. [Litteræ Patentes Joannæ Reginæ Siciliæ an. 1326. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Non patiamini à gabelliotis quibuſcumque pro galeis regiis aliquid exigi pro Ancoragio.*] Recenſentur præterea *Anchoragia* & *Ankeragia*, inter tributa alia, in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 718. 976.

Anchoragius Portus, Italis & Siculis *Ancoragio del porto*, ſic dictus Officialis in Siciliæ aliquot oppidis maritimis, penes quem jus erat facultatem concedere appellentibus, in portu anchoras figendi. Vide Philadelphum *Mugnos* lib. 1. Theatri Geneal. Sicil. pag. 50. 51.

1. ANCHORARE, Anchoriare, *Anchoras figere, ligare, firmare*, Joanni de Janua: Galli *ancrer* dicunt. Henric. de Knygthon: *Et Anchoriaverunt in mari alto pluſquam uno milliare à terra.* Idem: *Et in craſtino Anchoraverunt cum tota claſſe.* [Chron. Cornelii *Zantfliet*, ad an. 1249. apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 89. *Proſperis velis venerunt juxta portum Damiatæ, quæ olim dicta eſt Memphis, & naves ſuas Anchoraverunt.*]

2. ANCHORARE, Siſtere. Scriptor vitæ MSS. S. Gaugerici Epiſcopi Camerac. in Epiſt. ad Gerardum Epiſc. *Has itaque ſirtes ambiguitatis ductum tuis nutibus conſilium Anchorabo.*

ANCHORARII Lapides, apud Cæſarium lib. 8. c. 63. *Lapides Anchorarii valde ponderoſi ſunt, emant ergo tales lapides ad futuram fabricam SS. Apoſtolorum.... non multo poſt cum extenderetur Eccleſia... in fundamento poſiti ſunt.* Ex quibus percipimus *Anchorarios* dictos ejuſmodi lapides, quod, ſicut anchoræ in profundum mare miſſæ navem continent, ita in imum fundamentorum dejecti univerſum ſuſtentent ædificium. Nam anchora proprie navium fundamentum eſt. Virgilius:

.... *Anchora fundabat naves.*

Ita non ſemel *Anchora* pro fundamento, apud Plinium, Apuleium, & Solinum. Heſychius: ἄγκυραι μεταφορικῶς αἱ ἀσφάλειαι.

¶ ANCHORATÆ Catenæ, quorum extrema pars inſtar anchorarum terminata eſt, ut ædificii contignationem fixam teneat & immobilem. Locum vide in *Palioſum.*

¶ ANCHRÆ, *Convalles, vel arborum intervalla.* Gloſſ. Bituric. MSS. Vide *Ancra* & *Angra.*

¶ ANCIA, f. ab *Anſa*, Gall. *Anſe.* Sic dicuntur Annuli ſeu uncini ferrei, quibus pontem ſuum è naviculis factum illigant Arelatenſes. Conventio inter Arelatenſes & dominum Barralum an. 1245. è MS. cod. Muſæi D. *Brunet*, fol. 79. *Retento quod in ſolo Trencatalbiarum & muris poſſint eſſe Ancias ad pontem ligandum & ad funes pontis ligandos.* Vide *Ancea* & *Antia.*

¶ 1. ANCIANI, ut infra *Antiani*, Primores quarumdam urbium, præſertim Italiæ Patricii, Nobiles. Occurrit hac notione in Actis SS. Martii to. 3. p. 361. April. to. 2. p. 230. & 231. Maii tom. 7. p. 830. Junii to. 5. p. 488. apud Miræum to. 1. Diplom. Belg. p. 232. edit. 1723. Rymerum to. 6. p. 680. &c.

¶ 2. ANCIANI. Sic Seniores ſuos, ſuæque ſectæ Magiſtros &, ut ita dicam, Preſbyteros appellabant Albigenſes hæretici. Limbroch. Hiſt. Inquiſit. inter Acta & Sentent. Inquiſit. Tholoſ. p. 37. *Quam ſectam aſſeruit ſe tenere, prout Petrus Auterii hereticus tenebat, quem coram nobis & multis aliis ſuum eſſe Ancianum in ſecta hereſis recognovit.* Et p. 68. *Tunc fuit ordinatum quod... iret in Lombardiam ad Bernardum Audoyni hereticum Ancianum, ut reconciliaret dictum Amelinum, qui peccaverat in ſecta.*

¶ ANCILA, *Virga aurea.* Papias in MS. Bituric.

¶ ANCILE, *Scutum quadrum*, in Gloſſario Anicienſi MS. annorum circiter 700. *Ancile* vel *Anſile, ſcuti bucula intus, quæ ab intus tenetur*, in Gloſſ. Iſid. At lib. 18. Orig. cap. 12. *Ancile* vocat *ſcutum breve & rotundum*, illudque dictum ait ab *Anciſione*, quod ſit ab omni parte veluti anciſum & rotundum; ac tandem illud refert ex Ovidio Faſt. 3. 376.

Idque Ancile vocat, quod ab omni parte reciſum,
Quemque notes oculis, angulus omnis abeſt.

Vocem Latinis notam hinc amandaſſem, ſi Gloſſatorum noſtrorum una fuiſſet interpretatio. Non memorabo fabulam de ancilibus è cœlo lapſis: hanc, ſi cupis, videre potes apud Dionyſium Halicarn. Ovidium, &c.

¶ 1. ANCILLA, *ab Ancillos, Græce, ſuſtentaculum. Ancon enim Græce, Latine cubitus.* Papias MS. Bituric.

2. ANCILLA, Mulier ſerva, apud Plautum & alios non ſemel. Aimoinus lib 3. de Miracul. S. Benedicti cap. 20. *Siquidem eam ſanaverit, habeat ipſam Ancillam in ſempiternum.* Vetus Charta apud Joan. Roberti in Vitam S. Huberti pag. 292. *Me cum mea tota ſobole tradidi per liberam manum beatæ Gertrudi in Ancillam... tradidi autem me ſub hac lege indiſſolubili, ut tam ipſa, quam tota progenies mea & poſteritas, 16. Kal. April. ſingulis annis pro capitali cenſu ad capitale Virginis altare unum denarium perſolvamus, pro mortua manu tantumdem.* *Ancele*, in Charta vernacula ann. 1221. apud Ducheſnium in Prob. Hiſt. Guinenſis p. 240. [In Cod. MS. Irminonis Abbatis San-German. fol. 61. col. 2. *Iſte ſunt Ancille: Frotlina, Alda, Anſegundis, Framberta. Iſte paſcunt paſtas & faciunt drappos, ſi laniſicium eis datur.*]

Ancilla Regia aut Eccleſiastica, in Lege Ripuar. tit. 58. §. 9. 14. quæ ad Regem, aut ad Eccleſiam pertinet. Adde Leg. Wiſig. lib. 3. tit. 2. §. 3. & Legem Salic. tit. 27.

Ancilla Palatii, in Legib. Luithprandi Regis Longob. tit. 19. §. 1. tit. 21. §. 3. & in Lege Longob. lib. 2. tit. 9. §. 3. eadem quæ.

Ancilla Geneciaria, vel *de genecio*, id eſt, ἐκ γυναικείου, & muliebri famulatu, in Lege Alam. tit. 80. Vide *Gynæceum.*

Ancilla Vestiaria, in Lege Alaman. tit. 80. §. 1. ea forte quæ libera eſt; ſed ſtipendio famulatum impendit, præeſtque rei veſtiariæ, vel veſtibus conficiendis.

Ancilla Gentilis, opponitur *Ancillæ Dei*, in Legibus Luithprandi Regis Longob. tit. 69. §. 3. in Lege vero Longobardorum lib. 1. tit. 31. §. 2. *Ancillæ Romanæ.* Unde conficitur, *gentilem* ancillam eam eſſe, quæ origine barbara eſt.

Ancillæ Pensiles, quæ ad penſum & fuſum famulantur. Lex Longobard. lib. 2. tit. 9. §. 2. *Si ſervus liberam mulierem aut puellam auſus fuerit ſibi conjugio ſociare.. .tunc liceat Gaſtaldio Regis aut Actori, aut Sculdaſio, ipſam in curtem Regis ducere, & intra Penſiles Ancillas conſtituere.* Vide *Gynæceum.*

Ancillæ Dei, Monachæ, Devotæ: uti Monachi, *Servi Dei* appellati. Concilium Roma-

num ann. 721. *Si quis Monacham, quam Dei Ancillam appellamus, in conjugium duxerit, anathema ſit.* Zacharias PP. Epiſt. ad Pipinum cap. 5. *De Monachis, id eſt, Ancillis Dei, &c.* Gregor. M. lib. 6. Epiſt. 23. *Ancillas Dei, quas vos Græca lingua Monaſtrias dicitis.* Vide lib. 3. Epiſt. 9. Poſſidium in Vita S. Auguſtini cap. 26. Concilium Liptinenſe can. 7. Sueſſion. anno 744. can. 3. Gennadium de Script. Eccl. in Eutropio, & Vetus Epitaphium in Monaſterio S. Victoris Maſſil. deſcriptum à R. P. D. Joanne Mabillonio tom. 4. Vit. SS. Ordin. S. Benedicti pag. 519. *Per hic requieſſet in paſſe Euſebia religioſa magna Ancela Domini, &c.*

Ancillæ Dei, *Monaſteriales*, in Synodo à S. Bonifacio congregata can. 15.

¶ Ancillæ, Monetæ loco habitæ ſunt & computatæ, apud Hibernenſes præſertim: quibus in mulctis 4. *Ancillæ* v. g. idem eſt ac 4. ancillarum pretium. Fragmentum Canonum Synodorum Hibernenſium apud Marten. to. 4. Anecd. col. 6. B. *Sanguis Epiſcopi vel excelſi Principis vel ſcribæ, qui ad terram effunditur, ſi collirio indiguerit, eum qui effuderit ſapientes crucifigi judicant, vel vij. Ancillas reddat... Et pro ejus livoris vel vulneris admiratione in conventu, vel in qualibet multitudine uſque ad tertium annum, aut eo amplius, ſi non indulgeat, pretium Ancillæ is qui commiſit reddat. Si vero ſanguis Epiſcopi ad terram non perveniat, nec collyrio indigeat, manus percutientis abſcindatur, aut dimidium viij. Ancillarum reddat, ſi de induſtria: ſi autem non de induſtria, pretium Ancillæ tribuat. Qui vero Epiſcopum ſine effuſione ſanguinis percuſſerit, vel commotaverit, dimidium vij. Ancillarum pretium reddat.... Sanguis Presbyteri qui ad terram effunditur donec collyrium ſuffert, manus interfectoris abſcindatur, vel dimidium vij. Ancillarum reddat, ſi de induſtria: ſi autem non de induſtria, Ancillæ pretio ſanetur. Si ad terram non perveniat, percuſſor Ancillam reddat; ſi in ſpecie ejus, tertiam partem de argento retribuat. Percuſſio ejus Ancillæ pretio reſtituatur, motatio ejus, ut prædiximus, ſanetur. Patricius dicit: Omnis qui auſus fuerit ea quæ ſunt Regis, vel Epiſcopi, aut Scribæ furari, aut rapere, aut aliquid in eos committere, parvipendens deſpicere, vij. Ancillarum pretium reddat, aut vij. annis pœniteat cum Epiſcopo vel ſcriba.* Et col. 13. D. *Si quis in rixa manum vel oculum pedemque hominis maculaverit, Ancillam ſive ſervum redditurum cognoſcat.*

¶ ANCILLARE, Subjicere, vectigalem facere, Gall. *Soumettre, Rendre tributaire, réduire en ſervitude.* Chron. Andrenſe in Spicilegio Acher. to. 9. pag. 606. *Eodem anno (1213.) Rex Anglorum Joannes... ipſum regnum cum regno Hiberniæ Domino Papæ tributarium fecit.... unde multorum nobilium offenſam incurrit, maxime quod ſuo tempore Ancillavit regnum quod invenit liberum.* Occurrit eadem notione apud S. Bernardum Epiſt. 222. Edit. 1690. Baluzium to. 6. Miſcell. p. 324. Raimundum Duellium lib. 2. Miſcell. pag. 5. Ludewig. Reliq. MSS. to. 3. pag. 58. &c.

ANCILLATIO, Ancillarum ſervitus, in Charta laudata in v. *Befeht.*

ANCILLATRUM, pro *Ancillatione.* Arnobius lib. 7. *Tunc deinde ſalutet adclinis, Ancillatrum ſervuli pavibundis trepidationibus imitatus.* Sic locum reſtituunt viri docti ex Cod. Regio.

¶ ANCILLATURA, Servitium, apud Mabillonium in Onomaſtico ad calcem Actorum SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1.

ANCILLATUS, Ancillarum ſervitus. Charta Joannis Abbatis S. Bertini in Tabulario ejuſdem Monaſterii: *Manaſſes Comes Giſnenſis calumniatus fuit de ſervili conditione & Ancillatu Riquaram, Hadwidem & Judittam, filias ejuſdem Riquaræ, &c.*

ANCINGA, [Ancinia.] Vide *Andecinga.*

ANCINUS, pro *Uncinus*, ſeu *uncus*, occurrit non ſemel in Miracul. B. Simonis Tudertini n. 26.

ANCIPERE, dicitur, qui *Anceps* eſt. Gloſſ. Lat. Gr. *Ancipit*, ἀμφιβάλλει. *Ancipites*, ἀμφίβολοι. *Ancipiti*, ἀμφιβληθέντες.

¶ ANCIPITER, pro *Accipiter*, in Statutis Ordinis Cluniac. anni 1301. in Codice MS. B. Mariæ Deauratæ Tholoſ. *Nullus Abbas, nulluſque Prior aut Monachus Ancipitres, falcones aut alias aves, ad gibicendum habeat aut teneat, nec canes ad venandum.* Leges Ludovici Imper. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 129. *In compoſitione Guidrigild volumus, ut ea dentur quæ in lege continentur, excepto Ancipitre & ſpata.* Regimina Paduæ ad an. 1311. apud. eumdem Murator. to. 8. col. 428. *Similes fuerunt columbis, cum acceperunt Ancipitrem pulſurum earum bella.*

ANCIRIANA Læna. Epiſtola Bonifacii PP. ad Edwinum Regem Angl. apud Bedam lib. 2. Hiſt. Angl. c. 10. *Id eſt, camiſiam cum ornatura in auro una, & Læna Anciriana una,* (direximus) *quod petimus, ut eo benignitatis animo gloria veſtra ſuſcipiat, quo à nobis noſcitur deſtinatum.* Ita præfert eadem Epiſtola apud Bromptonum, p. 781.

¶ ANCIROMACUS. Vide *Anchiromacus.*

¶ ANCITA, ἐνδότατα, *Intima*, in Supplemento Antiquarii.

ANCLABEO. Vide *Andecabeo.*

¶ ANCLADA, Ager eſſe videtur, ſeu agri portio. Chartularium Eccleſiæ Auxitanæ MS. cap. 86. *Apud Idrag vero dedi Ancladam quamdam quæ attingit à cruce uſque ad baiſam. Dedi etiam quemdam campum, qui eſt juxta furnum & juxta baiſam.* Vide *Andecinga.*

¶ ANCLATOR. ὑπηρέτης, Miniſter in Gloſſ. veter.

ANCLENA, *Inſtrumentum ferreum forte*, in Gloſſis Iſidori.

ANCLIDIA, *Rota hauritoria, vel ſentina, & dicitur ab anclo, as*, inquit Joannes de Janua, cui *Anclare*, eſt *furari*, vel *haurire.* Ugutio MS. habet *Anclia.* [quod idem eſt cum *Antlia*, voce Græca ſimul & Latina. Ad verbum *Anclo* quod attinet, Feſto *haurire* eſt, & à Græco ἀντλῶ deſcendit. Hunc locum citat ex Livio: *Florem Anclabant liberi ex carcheſiis.*]

ANCLIONES, *Incantatores vel noncii*, Ugutioni MS. ubi forte legendum *Cocliones.* Vide *Caucularii.*

¶ ANCOLA, f. pro *Anchora.* Informationes Civitatis Maſſil. de paſſagio tranſmarino in MS. Sangerman. *Item vult habere ipſa navis decem & octo Ancolas ferri, ponderis uniuſcujuſque ſeptem quinque Maſſilien.*

¶ ANCONES, Anconiscus. Vide *Incaſtratura.*

¶ ANCORAGIUM. Vide *Anchoragium.*

ANCRA, *Ancrea*, Vallis. Gloſſ. Lat. Græc. *Ancræ*, ἄγκεα, αὐλῶνες. Gloſſ. Gr. Lat. αὐλὼν, ϛενὸς, ἐπιμήκης τόπος, *Ancrea.* Ita MS. Codex duobus locis, ubi editus perperam habet *Averca.*

ANCRIMA. Ugutio: *Ancrima eſt funis navis, qui ad malum antenna religatur. Unde Avianus:*

Atque Ancrima regat ſtabilem fortiſſima curſum.

ANCUBA, *Succuba*, in Gloſſis Iſid. Joan. de Janua ex Papia: *Ancuba, ſuccuba, ſubintroducta, ab am, quod eſt circum, & cubo, as.*

ANCULUS, *Miniſterialis domus Regiæ*, in Gloſſis Iſidori. Salmaſius in Hiſt. Aug. p. 225. ex Gr. ἄγγελος deducit. [Haud immerito Gothofredus ad Cod. Theod lib. 6. tit. 32. obſervat perperam ab Iſidoro adjectas voces *domus regiæ*; *Anculus* enim, inquit, veteri vocabulo in genere miniſter eſt ſeu ὑπηρέτης. Unde & *Ancilla* & *Ancillari*. *Anculus* vero diminutivum *Ancus* eſſe videtur, quemadmodum *Ancula* ab *Anca*, quæ utraque vox ab Armorico *Anc*, anguſtus, minor, inferior, haud improbabiliter deducta eſt.] Vide *Cauculus* in *Caucus*.

¶ 1. ANCUS, Nota muſicalis. Oratio cujuſdam librarii apud Bernardum *Pez* to. 1. Anecd. in Præfat. p. xv.

Scandicus & ſalicus, climacus, toirulus, Ancus,
Et preſſus, minor & major; non pluribus utor
Neumarum ſignis: erras qui plura refingis.

Ancus dicitur hoc ſignum, forte quod in *unci* ſpeciem fuerit efformatum.

¶ 2. ANCUS, apud Feſtum, *Qui aduncum brachium habet, ut exporrigi non poſſit.* Hujus vocis origo ἀγκών, Cubitus. Gloſſ. Philoxeni: *Ancus, Mancus*, κυλλός, λορδός. Sic & in Supplemento Antiquarii: *Ancus*, κυλλός, λορδός, *Mancus, mutilus.*

¶ ANCYBA Pyrasilum. Anonymus in Vita B. Petri Urſeoli Ducis Venetiæ inter Acta SS. Benedict. ſæc. 5. p. 881. *Poſtquam autem habitatio ibi facta eſt ſervorum Dei, vocatum eſt loci illius Ancyba Pyraſilum, quod interpretatur, Arma cœleſtis ignis, quia Spiritus Sancti ardore incenſi illic commorantes, vincunt ſpurcida ac illecebroſa vitiorum incentiva.* Ibidem pag. 883. *Ibique per triduum dans membra feſſa quieti, demum adgreditur optatum diutius prædicti Cœnobii Ancybæ Pyraſili locum honore Beati Michaelis Archangeli dicatum.* Rurſus pag. 888. *Venienſque ad locum ſemper dilectum, ad Ancyba Pyraſilum, revelatum ſibi eſt, aliiſque fratribus, &c.*

¶ ANCYROMAGUS, Genus navigii. Gloſſ. Iſidori. Grævius ſcribit, *Ancyromachus*: quod à Græco μάχομαι, Pugno, Martinius ducit in Lexico Philolog. Vide *Anchiromacus*.

¶ ANDAMENTUM. Vide in *Andare*.

ANDAMIUS, Ambulacrum, Hiſpanis *Andamio*. Charta Beremundi II. Regis, æræ 1035. apud *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 5. pag. 438. *A meridie partibus, ſuo porto integro, & ſuas piſcarias, & ſuos rennales, & ſuos Andamios, & ſaltus, & olibeta, &c.*

¶ ANDANICUM, & Audanicum. Occurrit frequenter apud M. Paulum Venetum, ſemperque jungitur cum chalybe: *Effodiunt chalybem & Andanicum*; forte, ferrum. Papiæ: *Andena*, eſt *inſtrumentum ferreum foci.* Gall. *Landier.*

¶ ANDANLANGUS. Vide *Andelangus*.

ANDARE, Vox Italica & Hiſpanica, Ire, proficiſci, ambulare, pergere. Charta Adelfonſi Imp. æræ 1160. apud Oyenartum in Notit. Vaſcon. *Similiter dono vobis lignare, & taylliare, & paſcuere in illos montes... in circuitu de Sangoſſa, quantum potueritis in uno die Andare & tornare.* Albertus Stadenſis ann. 1179. *Data ſententia*, (à ſummo Pontifice) *volenti loqui depoſito non eſt data audientia; ſed hoſtiarii clamabant: Levate, Andate.* Ubi perperam Editum *audate*. Vide Gloſſ. Ital. V. Cl. Ægidii Menagii, qui multa de origine hujus vocis habet.

Andamentum, Tributum pro tranſitu. Charta Raimundi Trencavelli filii B. Trencavelli Vicecomitis Biterrenſis, ann. 1211. in Regeſto 30. Chartophylacii Regii litt. 2. *In caſtellis & villis, in forciis & baſtidis,... in terris & vineis... in ludis & pedagiis, in argentifodinis & ferrifodinis, in foriſcapiis & Andamentis, in heremis locis & condrictis, &c.*

ANDATA, Italis *Andata*, Hiſpanis *Andadura*, Iter. Charta ann. 1320. *Et franciſiam eundi, veniendi, & ſtandi ſeu mittendi in aliquibus exercitibus, itineribus, cavalcatis, ſuccurſibus, vel Andatis, qui & quæ fient, vel fieri contigerint, &c.*

☞ Eſt & alius ejuſdem vocis ſenſus; cum ſcilicet accipitur pro incurſione vel expeditione militari, ut in Chron. Parmenſi ad an. 1296. apud Murat. to. 9. col. 836. *Bononienſes redeundo de quadam Andata, quam fecerant in diſtrictu Mutinæ contra Marchionem; præliati fuerunt caſtrum Savignani diſtrictus Mutinæ, & ipſum per fortiam habuerunt.*

Anditus vel Andita, Italis *Andito*, Via, aditus, platea. Charta Alphani Archiep. Salernitani apud Ughellum: *De plateis, & Anditis & viis ſuis.* Adde to. 8. p. 78. 659. Charta Roberti Siciliæ Regis ann. 1321. apud Waddingum to. 3. in Regeſto pag. 126. *Domus ſeu apotheca... ſita in civitate Neapolis in platea portus, intus Anditus, ſeu tranſendam communem.* Infra: *Intus tranſendam & Anditum communem.* Perperam ibi ſcribitur *Anditus*. [Præceptum Pandulphi IV. Principis Capuæ apud Muratorium to. 2. pag. 309. *Cum montibus & collibus, territoriis cultis & incultis, biis* (viis) *& Anditis & ſemitis, &c.*]

ANDECABEO, Anclabeo. Gloſſ. Iſidori: *Anclabeo, vel Auriclabeo, i. Lex Longobardorum.* Ugutio MS. *Andecabeo & Auricabeo, i. Lex deorum, hæc Longobard.* Quærunt viri docti, quid ſibi velint hæ voces: Wulcanius & Lindenbrogius cenſent ita appellari propria nomenclatura Legem Longobardorum, ut *Bellagines*, apud Jornandem, dicuntur Leges Gothorum. At Laurentius Pignorius & Voſſius longe aliter ſentiunt: quippe hæc vocabula, *i. Lex Longobardorum*, appoſita ab Iſidoro volunt, ut indicaret, voces *Andecabeo* & *Auricabeo*, reperiri in Lege Longobardorum, proindeque eas eſſe, quæ lib. 2. tit. 14. §. 17. leguntur, *Andigaverit & Arigaverit.* Nam in Edit. Heroldi lib. 1. tit. 91. §. 11. p. 186. pro his habentur iſta: *Id eſt, Andegauvero, & Andegauverit*: proinde *Andecabeo*, pro *Andegauvero*; & *Auriclabeo*, pro *Arigavero*, perperam ſcribi apud Iſidorum & Ugutionem. Sed apud eundem Ugutionem quid hæc vocabula ſonent, *i. Lex deorum, hæc Longob.* non promptum eſt aſſequi. Nam per *Legem deorum*, neſcio an Legem *Deirorum*, ſeu Northambrorum, intellexit, ita ut *Andecabeo* hanc appellari putaverit, *Auriclabeo* vero Legem Longobardorum: vel certe priorem vocem in Lege Deirorum, alteram in Lege Longobardorum haberi, innuere voluerit, quod minus videtur probabile, cum utraque in Lege Longobardica occurrat. In Codice Ugutionis Navarræi Collegii tantum hæc habentur: *Audicabeo & Auricabeo, i. Lex Longobardorum.* De horum porro vocabulorum genuina ſignificatione infra agemus. [Vide *Andigare.*]

ANDECINGA, &c. Modus agri. Lex Bajvvar. tit. 1. cap. 14. *Andecingas legitimas, hoc eſt, perticas decem pedum habentem, 4. in tranſverſo, 40. in longo, arare, ſeminare, claudere, colligere, tra-*

here & recondere debent ſervi & coloni Eccleſiæ.

Ancinga, Eadem notione. Tabularium Eccleſ. Auguſtod. *Manſum ingenuile* 1. *qui ſolvit menſe Martio ſol.* 2.... *facit corvadam & Ancingiam, facit quinzinas in opere*, &c. Infra: *Seminat de frumento indominicato in Ancingia mod.* 1. *trahit fimum carr.* 5. *in Ancingia ſi eſt pull.* 3. *ipſo termino.* [Martyrol. antiquum Autiſſiod. *Obiit Giſlandus Presbyter, qui cum fratre ſuo.... dederunt.... de vineis arpennes viij. de terris Ancingas ſex.*] Charta Chrodegangi Epiſcopi Metenſis ann. 765. apud Meuriſſ. in Hiſt. Epiſcop. Metenſium pag. 168. *Ad terram indominicatam pertinent quatuor manſi cum Ancingis ſuis.* Alia apud Perardum p. 161. *Invenimus ibi manſo indominicato, aſpiciunt ibi Ancingas* 100.... *eſt ibi pratus indominicatus, aſpiciunt ibi Ancingas* 600.... *& ſolvent carra* 5. *de fenis, dominico, & facient Ancingas & corvadas, & ſovincta, & airbanno ſolidos* 2. *& denarios* 8. *&c.* Hinc *Pertica Ancingalis*, in Chronico S. Benigni pag. 422. *Dedit Epiſcopus juxta murum caſtelli aream, habentem in longo perticas Ancingales novem, & per latum perticas octo.* Idem Chronicon ann. 919. *Emit pratum unum, habens in longum Perticas Ancingales* 65. *& in latum perticas* 32. quo poſtremo loco monet Editor, in aliis MSS. legi *Andecingales*, quod idem eſt.

¶ Ancinia. Precaria Bertfredi Abb. Melundenſis apud Mabill. tom. 2. Annal. Benedict. pag. 722. *Condonavimus ad Monaſterium Melunaenſe S. Petri Ancinias ſcilicet duas de vinea & quatuor arabiles.*

Anzinga. Charta Benedicti ſeu Bennonis Epiſcopi Metenſis, apud Meuriſſium pag. 300. *De terris arabilibus Anzingas ſeptem & jornale unum de vineis*, &c. Infra: *De ſilva minuta Anzingam unam.* Charta Karlomanni Regis an. 881. in Tabulario Benigniano apud Perardum pag. 158. *Quod dederit prædictus Epiſcopus Baldrico paginam terræ ex rebus S. Aniani cum farinario, continentem in ſe Azingas duas, & quartam partem unius jornalis, &c. Et in alio loco, in Apſa villa, Anzingam unam & quartam partem alterius, &c.* Alia an. 907. apud eumdem pag. 55. *Conceſſimus... de terra adjacente in longo perticas legitimas Anzingales* 8. *& in tranſverſo* 2.

Accingia. Charta Adami Vicecomitis Meldunenſis, in Tabul. S. Victoris Pariſ. ch. 10. *Simon Miles de Grangis dedit... medietatem decimæ ejuſdem villæ, & unam Accingiam prati, unum arpentum terræ.*

Accengia, Encengia. Charta ann. 1263. in M. Paſtorali Eccleſiæ Pariſ. lib. 2. ch. 119. *De ſeptem quarteriis terræ, de quibus una Accengia ſita eſt in cenſiva Petri Pavonis.* In Charta præcedenti an. 1255. *Nobis dedit & conceſſit... videlicet Encengiam unam in cenſiva Petri Pavonis.... & unum quarterium vineæ, &c.* Tabular. S. Victoris Pariſ. Ch. 10. *Scilicet medietatem totius decimæ ejuſdem villæ, & unam Accingiam prati, & unum arpentum terræ.*

Ascingia, Aucenga. Tabul. N. D. de Campis: *Duos arpennos pratorum, qui fuerant de feodo Hugonis de Badul, & ejuſdem feodi duas terræ Aſcingias, &c.* Alibi: *Ita quod monachi pro notitia prædictæ terræ unam Aucengam prædictæ terræ laborarent.*

Anceingia. Necrologium Eccl. Pariſienſis 3. Non. Decemb. *Dedit...* 30. *ſol. annui cenſus... ſuper unam Anceingiam tam terræ, quam vineæ, &c.*

Vetus Scheda Luxovienſis edita in Operibus S. Columbani p. 335. *Similiter & decimas.... fiſcaliæ, mareſcaciæ, brolii, Ancingiarum, & decimum... omnium animalium.* Nicolaus *le Maiſtre* lib. 3. de Bonis Eccleſiarum cap. 6. ait, *Andecingas* nihil eſſe aliud, quam certum aratoriæ operæ penſum, quod villani, ſeu coloni dominis perſolvunt, Gallis *Corvée*, nuncupatum. Sed ex allatis perſpicue patet, *Andecingam & Ancingam* modum ac menſuram agri fuiſſe certo perticarum numero conſtantem: tametſi non diffitear, *facere andecingam* vel *aingiam*, in Lege Bajwariorum, & in Tabulario Auguſtod. eſſe *corvatæ* ſpeciem, cujus ratione tenebantur ſervi ac coloni ad certum agri modum colendum, arandum, ac metendum.

ANDEDUS. Vide *Andena.* 1.

¶ ANDEGARE. Vide *Andecabeo.*

¶ ANDEGAVENSIS Denarius, Mallia. Vide in *Moneta Baronum.*

¶ ANDEINS, Andela. Vide *Andena* 1.

¶ ANDELANC, Modus alicujus rei tradendæ idem quod mox *Andelangus.* Acta SS. Bened. ſæc. 4. part. 2. pag. 270. de S. Adone Epiſc. Viennenſi. *Rodſtagnus autem res ſuas in ea villa exiſtentes tradidit Adoni ejuſque clero, accipiens oſtium & ceſpitem & Andelanc, & poſt aliquantum temporis pergameno dato ſcripturam exinde facere rogavit Adonem.*

ANDELANGUS, Andelago, Andilago, Andalagus, Anlagus, &c. Voces, quæ crebro occurrunt in veteribus traditionum Chartis, hac ferme ſemper formula: *Per feſtucam atque per Andelangum tradere, donare*, præſertim in Formulis Lindenbrogianis 18. 55. 57. 58. 75. 82. 127. 152. 183. Charta ann. 868. apud Malbrancum lib. 6. de Morinis cap. 29. *Dono igitur, donatumque in perpetuum eſſe volo legaliter per feſtucam & Andelaginem rem proprietatis meæ, &c.* Tabularium Perſienſe apud Perardum in Burgundicis pag. 25. *Ut ſicut per inſtrumenta Kartarum vobis tradidi, & per quadium & Andalugum, ſeu per iſtos breves commemoratum habeo.* Et pag. 27. *Seu per guadium & Andelagum, vel per ipſos breves vobis tradidi.* Tabularium Caſaurienſe ann. Ludov. II. Imp. 25. *Conſtat me Salego, qui fuit Gaſtaldio de Farcone.... ex natione Francorum, propria mea bona voluntate vendidimus, tradidimus, & ſecundum meam Saligam legem, per feſtucam & Andelaginem, & per ramos arborum, tradidi tibi Ludovico Imp. Sereniſſimo Auguſto curtem meam, &c.* [In eod. Tabulario p. 6. poſt *Feſtucam & Andelaginem* additur, *Et per guaſonem & per Anlaggo*: quæ vox *Anlaggo* rurſum habetur p. 125.] Vetus Charta apud Chiffletium, in Luminibus Salicis cap. 6. *Hanc ſcriptionem per fiſtucam, waſonem, & Andilaginem, & ſponſionem ſupra ſcriptorum ramos de arboribus jure ipſius Monaſterii tradedimus perpetualiter habendum & poſſidendum &c.* Alia Mathildis Comitiſſæ ann. 1079. apud Franciſcum Mariam: *Tradidit per waſonem terræ, & fiſtucam nodatum, ſeu ramo arborum, atque per cultellum & wantonem, ſeu Andilaginem, &c.* Rurſum apud eundem: *Tradidi per waſonem terræ, & fiſtucum nodatu, ſeu ramo arborum, adque coltellum, & guantone, ſimulque Andilagine, &c.* Adde Gallandum lib. de Franco alodio pag. 317. 318. [Mabill. to. 3. Annal. Benedict. pag. 403. n. 22. meminit Traditionis factæ *per feſtucam & Andelaginem, per guaſonem & Andilagon, per terram & cultellum & ramos arborum & per oſtium domorum.*

Executio teſtamenti an. 842. inter Probat. to. 1. novæ Hiſt. Occitan. col. 76. *Commendavit nobis eleemoſinam ſuam per ſuum Andanlangum & per paginam teſtamenti ſui.* Tabularium Patriciaci: *Nominatim relinquo, ſicut jam per inſtrumentum chartarum, ſeu per guadium & Andelagum, vel per ipſos breves vobis tradidi ipſum videlicet Patriciacum locum, &c.*]

¶ Vandilago : Eadem notione. Donatio facta S. Sepulcro Hieroſol. an. 993. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 347. *Pargamena manibus meis de terra levavit Petrus Notarius & Judex Domini Imperatoris per waſonem teſtem & feſtucum nodatum, ſeu ramum arborum, atque per cultellum & wantonem ſeu Vandilagine.*

Incertum hactenus manet quid proprie ſit *Andelanga, vel Andelago*, in hiſce formulis. Nam quod Malbrancus loco citato, *crematram* interpretatur, non video plane, unde id hauſerit: *Soliti ſunt*, inquit, *antiquitus in ſymbolum juris proprii tradere in manus poſſeſſori triticeam ſpicam, ſi quid arabile donaretur, vel Andelaginem, i.e. crematram, ſi domus vel habitaculum.* Quod vero *crematram* vocat, reſpexit forte ad *andelam*, ſeu ſuſtentaculum focarium, quod vulgo *Landier*, dicimus : quod tamen aliud eſt à crematra. Utcumque ſit, hæc annotatio Malbranci admodum incerta eſt. Spelmannus, ut ſolet, ad linguam Saxonicam recurrit, aitque anꝺlanȝ, longitudinem ſignificare : quod & firmat Somnerus in Gloſſ. Saxonico. Eſto : ſed nihil hæc notio ad rem facit: niſi anꝺlanȝ idem valeat quod *fuſtis*, ſeu *baculus* longior : nam *per fuſtem* inveſtituras olim fieri ſolitas docemus. Quod ſi hæc ſententia vera eſt, inde fortean hillis noſtris, ſeu *Andouilles*, inditum nomen, quod longioris baculi ſpeciem referant, exiſtimare fas erit. Wendelinus *Andelangum* idem ſonare ait, quod *traditio in manus*, mancipatio, ex, *in handen langhen*, tradere in manus : at in formulis hæc vox quidpiam corporale ſonat.

¶ ANDELLUS. Vide mox in *Andena* 2.

1. ANDENA. Magiſter Cornutus in Diſtichis MSS.

Stipes ut Andena ſuſtentet deperit ardens.

Ubi Gloſſa : *Andena eſt ferrum, quo appodiantur ligna in foco, ut melius luceant, & melius comburantur, & eſt idem quod Repoſocinium, & dicitur Andena, quaſi ante vaporem, id eſt, calorem, &c.* Papias : *Andena, inſtrumentum ferreum foci.* Auctor Breviloqui : *Andela, vel Andena, eſt ferrum ſupra quod opponuntur ligna in igne, quod alio nomine dicitur hyperpyrgium.* Catholicon Armoricum : *Lander*, Gall. *Landier*, Lat. *Verutentum*, item hæc *Andena*. Gloſſ. Saxon Ælfrici : *Andena, vel tripes*, bꞃanꝺiꞅen. Unde Teutonibus, *Brand-iiſer*; Anglis, *à Brandiron*; noſtris *Landier*, [olim *Andein*, uti legitur in Inſtrum. an. 1405. apud Rymer. to. 8. p. 384. *Unam craticulam, unum fyrapanne, duo paria de Andeins, unum fryngpanne ferreum.*] Capitulare de Villis cap. 42. in Supellectili Villarum, recenſet *vaſa ærea, plumbea, ferrea, lignea, Andedos, Andenas, cramaculos, &c.* Neſcio an huc pertineat, quod habent vett. Gloſſæ : *Landica, ἐσχαρίδιον*. Certe ἐσχάρα eſt *focus*, cui apponuntur *andenæ*.

Anderia, Idem videtur ſonare, quod *Andena*, in Charta an 1308. *De calderiis, Anderiis, patellis, aycharis, paroliis, cutellis, falciliis, ſarpis, &c.* Ex Gall. *Landier*.

2. ANDENA, Gallis *Andain*, tantum ſpatii, quantum quis divaricatis cruribus dimetiatur, ab *Andare* Italico, ire. Liber Prioratus Dunſtapl. cap. 5. *In qualibet pola habet 4. polas, ſive 8. Andenas jacentes ſimul.* Vocem Gallicam expreſſit Necrologium Eccleſiæ Carnotenſis : *Quidquid idem Major habebat in pratis Capituli, quæ ſunt apud Mentenon, ... ſcilicet cuſtodiam & margines, qui vulgo dicuntur Andeins.*

¶ Andellus, Endellus, Endens, Eadem notione, vel ut in ſchedis ad nos miſſis exponit D. *Aubret*, tantum ſpatii, quantum homo uno falcis ictu vel pulſu demetere valet & ſecare. Charta Thoiſſiacenſis in Dumbis recepta per *Bonet* notarium ann. 1448. *Pratum continens plateam quindecim Endellorum vel Andellorum fœni.* Et in alia Charta ejuſdem Archivi ſubſignata *Rolet* an. 1404. *Pratum continens duodecim Endens prati.* Ruſtici Dumbenſes etiam nunc utuntur voce *Endent*, quaſi herba dente falcis ſecaretur.

¶ ANDER, Alius, Alienus. Ut Eccardus docte exponit in Leg. Salic. Tit. X. &c.

ANDIGARE, Andigavum, Andigaver, Arigare, Arigavum, Voces ejuſdem originis, Longobardicæ ſcilicet, ſed diverſæ notionis. Nam

Andigare dicitur is, qui adhuc ſanus de rebus ſuis diſponit, teſtatur : contra, *Arigare*, & *Arrigare*, qui infirmus & æger. Papias : *Andigaver & Arigaver, id eſt, in ſanitate & infirmitate.* Eadem habet Gloſſarium vetus, apud Lindenbrogium, præterquam quod *Andivagum*, & *Arigavum* præfert. Idem Gloſſ. *Arigare, in infirmitate res ſuas ordinare.* Ugutio in MS. Collegii Navarræi: *Avolenam mandigavir & Alligavir, i. in ſanitate & infirmitate.* Lex Longob. lib. 2. tit. 14. §. 17. *Si caſu faciente mortuus fuerit, & ante judicaverit res ſuas proprias, ſe vivente, id eſt Andigaverit, & Arigaverit ſecundum Legem Longobardor. non habeat, cui donaverit.* Editio Baſil. habet hoc loco, id eſt, *Andigavero & Andegauverit.* Et, *Arrigare ſecundum Legem.* [Leges Rotharis apud Murat. to. 1. part. 2. p. 34. habent : *Id eſt, Andingaverit & Arigaverit.* Et ibidem B. *Et antea judicaverit res ſuas proprias ſe vivente, id eſt Andicawere & Aurigawerch.*]

ANDITUS. Vide *Andata*.

ANDOCMITUS, Andoctemitus. Pacti Legis Salicæ titulus 54. inſcribitur *de Andocmito* : ubi alii Codices habent *Andoctemito*. Editionis vero Pithœi, *de eo, qui grafionem ad res alienas tollendas injuſte invitaverit.* Wendelinus vocem ex tribus compoſitam ait, *aende acht meter*, ſeu *vermeter*, id eſt, *apud actam clarigator* : ita ut *Andoctemitus* ſit is, qui Comitem vel ſummum Magiſtratum adit, eique ſuggerit, ſe habere *actam*, vel meditari vindictam adverſus aliquem, invitareque illum, ut hunc vel apprehendat, vel captis pignoribus coërceat. Eſt enim *acht*, collineatio ſeu mediatio vindictæ. Similis eſt titulus 51. Legis Ripuar. de eo, qui graphionem ad res alienas invitat. [In hunc titulum Legis Salicæ adnotat Eccardus in Codice Guelferbytano haberi *Andometo*. Cum autem, ut alibi exponit ipſe, *Mitan* & *Smitan* ſit jactare, jacere, & *Ando* ſit Alius, credit legendum, *de Andoſmito* atque exponendum, *De alius projectione*, ſive declaratione, quod cauſa ceciderit & deſertæ actionis pœnam incurrerit, terminis juridicis minime obſervatis.]

¶ ANDRA. Vide in *Androna* 1.

ANDROCHIA, Androchiarium. Fleta lib. 2. cap.

87. de Caſeatrice: *Androchia pudica eſſe debet*, ... *& laborioſa daëriæ*, ... *non enim permittat, quod aliquis vel aliqua in Androchiarium ſibi ingrediatur aliquid ablaturus. Ejus autem officium eſt, vaſa, officio ſuo competentia, per ſcriptum à Præpoſito recipere*, ... *lac per talliam recipere, caſeum, facereque butyrum, &c.*

ANDRODAN, vel *Androdna*, *Gemma argentea.* Papias MS. Bituric.

ANDROMEDA, Veſtis de pellibus ovium, arietum, & dicitur ab *andros* Græce, quod eſt *aries* Latine. Ita interpres Joan. de Gallandia in Synonymis:

Veſtes quæ fiunt de ſolis pellibus hæc ſunt,
Pellicium, Rheno, quibus Andromeda ſociatur.

1. ANDRONA, Feſto & aliquot Scriptoribus Latinis *Andron*, Compitum, locus publicus, ubi viri invicem confabulantur, *Galeries.* Papias: *Andra, Androna, viarum concurſus, angiportus.* Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 930. Ἀνδρόνα, οἶκος ἔνθα οἱ ἄνδρες εἰώθασι ἀθροίζεσθαι. Gloſſ. S. Benedicti cap. de Navigatione: *Androna*, ἀνδρών. Joannes de Janua & Breviloq. *Androna, eſt ſpatium inter duas domos. Androneum eſt locus domicilii, ubi multi viri habitant, ſicut Gynæcæum dicitur locus, ubi multæ mulieres conveniunt.* Joannes Diaconus in Vita S. Gregorii lib. 2. cap. 29. *Dum quendam pauperem in anguſtis Andronarum receſſibus inveniri mortuum contigiſſet.* Concilium Cartag. II. can. 47. & Atto Epiſc. in Capitul. cap. 44. *Clericus per plateas & Andronas* ... *non ambulet.* Hincmarus Rem. in Opuſc. 55. Capitulor. cap. 45. *Pro motibus incompoſiti animi tui, undecunque & per Andronas de hora in horam appellas.* Petrus Damiani lib. 3. Epiſt. 4. *Pecunia per regiones, Andronas, vel angiportus erogatur.* Utitur & lib. 8. Epiſt. 11. ut & Thomas Archid. in Hiſtoria Salonitana cap. 40. [Chron. Parmenſe ad an. 1266. apud Murat. tom. 9. col. 781. *Et fugerunt prædicti de parte Imperii per Andronas; & nullus eorum audebat apparere.*] Græci, ut auctor eſt Vitruvius lib. 6. cap. 10. ἀνδρῶνας appellant *itinera, quæ inter duas aulas media ſunt interpoſita*, μεσαύλια. Vetus Inſcriptio apud Gaulterum in Tabulis Siculis n. 307. Ο ΔΑΜΟΣ ΑΝΔΡΩΝΑ ΩΡΑΣΙΟΥ ΜΒ ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ ΕΝΕΚΕΝ ΘΕΟΙΣ ΠΑΣΙ. Eſt etiam *Andron*, atrium, ſeu locus domicilii longitudine anguſtior, in quo viri plurimi morabantur, auctore Sexto Pompeio. Vide Nicetam in Manuele lib. 3. n. 4. in Alexio Man. F. n. 6. [Hac notione non ſemel occurrit in antiquis Recognitionibus & aliis Inſtrumentis S. Spiritus inferioris Occitaniæ urbis. Etiamnum eſt in ore vulgi *l'Androune dou four*, id eſt, Angiportus ſeu arctior via qua ad furnum itur.]

Androna, videtur ſumi pro muro apud Scriptores Italos. Rollandinus in Summa Notariæ ſcripta ann. 1265. *Cujus tales dicuntur confines* ... *ab aliis duobus lateribus ſunt viæ publicæ cum medietate Andronæ ſive muri, poſitæ vel poſiti inter ipſam domum venditam, & ipſam medietatem ejuſdem Andronæ, ſive muri.* Utuntur etiamnum Itali pro atrio. Academici Cruſcani: *Androne, andito à terreno donde dalla porta di fuore ſi va al cortile, od alle ſcala della caſa.*

Androna denique uſurpatur pro ea parte currus operta, in qua, qui vehuntur, ſedent, quod longiuſculæ porticus ſpeciem referat. Vita S. Hugonis Abbatis Eduenſis n. 19. *Nam reſolutis poplitibus, cruribuſque extenſis recipit corpus ſuum ex medio totum, pulſanſque oſtiolum Andronæ, quæ ſuper carrucam erat, rogabat ſibi aperiri.*

¶ 2. ANDRONA, *ſive Ichis, fortitudo dicitur.* Papias in MS. Bitur. *Ichis* à Græco ἰσχὺς, Robur, vires; & *Androna* ab ἀνὴρ ἀνδρὸς, Vir.

¶ ANDRONEUM. Vide in *Androna* 1.

ANDROPOLIS. Durandus lib. 1. Ration. cap. 4. n. 3. *Cœmeterium, Polyandrum, ſive Andropolis, quod idem eſt.* N. 6. *Similiter & Andropolis quod idem eſt, ſepulcrum dicitur, quaſi ſine pulſu, &c.*

¶ ANDRUM, ῥοδοδάφνη, Radix, roſa, in Supplem. Antiquarii.

¶ ANEBOLADIUM. Vide *Anaboladium.*

¶ ANECIA Pars, in foro Anglic. *Leigne part.* Prima pars filii primogeniti in partitione paternæ hæreditatis. Dicitur etiam *Enecia*, vel *Eneia pars.* Marlebrig. cap. 10. *Qui habet Aneciam Partem hæreditatis.* Vide *Æſnecia.*

¶ ANECIUS, Primogenitus, Gall. *Aîné.*

¶ ANECLOGISTUS, Gr. ἀνεκλόγιστος, Liber à reddenda ratione. *Tutores Aneclogiſti*, lib. 5. §. 7. ff. de Admin. Tutor.

¶ ANEDIOSUS, *Tedioſus.* Papias in MS. Bitur. Mendum eſt, *Anedioſus* pro *Accedioſus*, ab *Acedia*, pigritia, tædium.

ANEGARE, Italis *Annegare*, Gallis *Noyer*, Submergere, demergi. Lex Alamannica tit. 83. §. 3. *Si quis clauſuram in aqua fecerit, & ipſa aqua inflaverit, & ibi alicujus pecus Anegaverit, vel famulus, vel infans, &c.* [Regimina Paduæ ad an. 1320. apud Murat. tom. 8. col. 434. *Centum de ſoldatis civitatis Paduæ iverunt ad caſtrum pontis Baxanelli, & ceperunt circa xx. homines qui erant extra caſtrum, & multos alios occiderunt, & multi ſe Anegaverunt in aqua fugiendo.*] Vide *Necare.*

ANEGRIP, Idem quod *Anagriph*, de quo ſuperius dictum eſt.

¶ ANEHLOT. Vide *Anhlot.*

ANELACIUS, Cultellus brevior, ſica. Matth. Paris pag. 274. *Genus cultelli, quod vulgariter Anelacius dicitur.* Pag. 277. *Lorica erat indutus, geſtans Anelacium ad lumbare.* Pag. 551. *Geſtabant autem gladios, bipennes, gæſa, ſicas, & Anelacios.* Pag. 582. *Et ſubito extrahens ſicam, quam bajulavit, ſcil. Anelacium, ipſum continuo eviſceravit.* Et pag. 613. *Et inſuper à ſingulis punctus cultellis, qui dicuntur Anelatii.* Vox Chaucero familiaris. Watſius ait eſſe ſicam Hibernicam, quam *Skein* vocant, qui cum iſta ædificant, pugnant, & cibos ſecant.

¶ ANELERE, pro *Anhelare*, Gall. *Aſpirer.* Rymer. tom. 4. pag. 506. *Et ad deſtructionem ſtatus noſtri, & aliorum magnatum de genere noſtro proditionaliter Anelebat.*

ANELIA, *Pugna, & dicitur ab anelus.* Joannes de Janua. [Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis, *Anelia*, id eſt, *Agonia.*]

¶ ANEMALATUS. Vide *Anamelatus.*

¶ ANERE, Seneſcere. Supplem. Antiquarii: *Anet*, χηρᾷ, *Seneſcit.*

ANETA. Breviloq. *Aneta, avis quædam aquatica: Anetarius, maſculus iſtius avis.* Aliud Gloſſ. *Aneta, avis aquatica. Aneta, Ened.* Noſtris *Anete*, Italis *Anitra:* Anas femina. Lex Salica tit. 7. §. 6. *Si quis anſerem domeſticum, aut Anetam furaverit.* Editio Heroldi habet *Anatam.* [Eccardi *Annatam.* Vetus formula apud Pithœum in Gloſſ. Leg. Salicæ: *Similiter & porcellos habent, & unam vaccam, & duas Anethas à cæteris ſeparat, & dat illis quotidie abundanter.*] Lex Alaman. tit. 99. §. 19. *Aneta, gariola, ciconia.* Monachus Sangall. lib. 2. de Reb. Caroli Magni cap. 21. *Cum vero falconem ſuum de Aneta vellet extrahere. Eneta*, pro *Aneta*, in Ca-

pitulari de Villis cap. 40. Vide Specul. Saxon. lib. 3. art. 51. §. 1. & Albertum Stadenſem pag. 188.

ANETAPICH, *Accipiter qui anates mordet*; in Lege Bajwar. tit. 20. cap. 1. ubi Editio Heroldi cap. 28. *Anotapuch*, præfert. Vide *Acceptor.*

¶ ANEVELLE, Saxonibus, Jus exſpectativæ, ſeu paterno muneri ſuccedendi, Gallice *Survivance.* Diploma Wilhelmi Imp. Principibus Brandeburgicis exſpectativam ſuccedendi in Saxoniæ Ducatum largientis, apud Ludewig. tom. 2. Reliq. MSS. pag. 247. *Nos itaque memorati Ducis grato & benigno concurrente aſpectu, omnia bona ſua... cum omni jure quod Anevelle dicitur.... confirmamus.* Et pag. 248. *Supplicante ſiquidem noſtro culmini dilecto Principe noſtro Alberto Duce Saxoniæ, ut in omnibus bonis ſuis pheodalibus, quæ idem Dux à nobis & Imperio tenet, illud jus quod vulgariter dicitur Anevelle, illuſtribus viris Johanni & Ottoni Marchionibus Brandenburgenſibus concedere dignaremus, &c.*

ANFELDTYHDE. Leges Adelſtani Regis Angl. cap. 19. apud Brompt. de Purgatione per aquam calidam: *Et ſi Anfeldtyhde ſit, immergatur manus poſt lapidem, vel examen uſque ad Wriſte.* Ubi loci emendat juxta Saxonicum Somnerus, *Et ſi anfeal tihle*, uti præfert Concilium Grateleanum ann. 928. can. 8. i. ſimplex accuſatio fuerit. Accuſationum enim erant apud Saxones duo genera, ſimplex ſcilicet & triplex. Simplicem vocarunt, cum reus adjunctis ſibi duobus aliis interponeret juramentum: triplicem, quoties cum aliis quinque juraret una: niſi Preſbyter foret, qui ſimplicem una, triplicem autem bina (ut vocant) manu abſolvebant. Hæc idem Somnerus.

¶ ANFELL, f. pro Germanico *Anfall*, Aggreſſio, impetus, invaſio. Litteræ Rudolphi Imp. pro Ordinibus Styriæ an. 1277. apud Ludewig. tom. 4. pag. 261. *In beneficiis autem moleſtiam, quæ Anfell vulgo vocatur, tamquam bonis & honeſtis conſuetudinibus adverſantem penitus amovemus.*

ANFIBOLUS. Vide *Amphimallus.*

¶ ANFOURS. Computus an. 1265. apud D. *Bruſſel* Tract. de Uſu Feud. tom. 1. pag. 552. *Pro* VIII^m. VII^c. IIII. *Anfours miſſis Domino Gaufrido de Sergnus per Templum in paſſagio S. Johannis, an.* LXII°. III^m. IIII. *libras Turon. Et pro* V^m. *Anfours miſſis eidem Gaufrido in paſſagio S. Johannis, an.* LXIII°.... II^m. *libras.*

¶ ANFRACTA, Effractura. Gall. *Fracture.* Miracula S. Eparchii, tom. 1. Julii pag. 117. B. *Claudius faber nocte per Anfractam vitream, in baſilicam introivit, argentum de ipſo ſepulcro furtim abſtrahere voluit.*

¶ ANGÆ. Vide *Angræ.*

¶ ANGAGIARE, Pignerari, pro pignore tradere, Gall. *Engager.* Locum vide in *Mulneragium.*

¶ ANGANA, *Mulctralia* in Gloſſario ad calcem Operum Nicolai de Clemangis edit. 1613. *Angana, mulctralia; M. Gold. forte à Græco ἀγγεῖον, vas conceptaculum. Dicitur ab angendo, id eſt, ſtringendo, quia cum portatur jugo.... ſtringit humeros. Sic Pythœo in excerptis Anger eſt ſpatarius, qui angit, id eſt, ſtringit ſpatham.*

ANGARATHUNGI, [Angargathingi, Longobardis, Juxta qualitatem perſonæ.] Vide *Garathingi.*

ANGARGNACO, Bajvvaris, dicitur *equus deterior, qui in hoſte utilis non eſt*, in Lege Bajvvar. tit. 13. cap. 10. §. 3. cujuſmodi ſunt equi *angariis* deſtinati: unde forte vocis origo.

¶ ANGARI, *Aſtandæ*, hodie *Chapars*, apud Perſas, Curſores publici, unde Græcis ἄγγαροι. Etymon à Chaldaica vel Syriaca lingua deducit Henſius, Bochartus ab Arabica; alii vero, quod probabilius eſt, à Perſica. Perſæ enim ejuſmodi curſorum inventores ſunt. Diodorus Sicul. lib. 19. Xenoph. Cyropæd. lib. 8. Herodot. lib. 8. c. 98.

¶ 1. ANGARIA, ut habetur apud Paulum JC. vel *Angara* juxta Spelmannum, aliquando ſumitur pro veredorum ſtatione, in quam divertunt curſores publici, & ubi mutant equos, Græcis ἀγγαρεῖον.

2. ANGARIÆ, dicuntur jumentorum vel plauſtrorum præſtationes, & quidem per viam directam, ut *parangariæ* alioverſum: in Lege 7. Cod. de Fabricenſib. lib. 11. & in Lege 4. Cod. Theod. de Curſu publ. &c. quod pluribus docet Jacobus Gothofred. ad d. leg. 4. *Animalia in Angariam præſtita*, in lege Wiſigoth. lib. 5. tit. 5. §. 3. Lex Bajvvar. tit. 1. cap. 14. §. 4. *Angarias cum carro faciant. Carrarum Angariæ*, apud Marculfum lib. 1. form. 1. [Concilium Trevir. an. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 248. *Nobiles & domini terræ permittant homines ſuos dies feſtos obſervare, & non compellant eos evectiones ſeu alias Angarias præſtare.*

3. ANGARIÆ, præterea onera dicuntur, agris aut perſonis impoſita. Gloſſ. Lat. Græc. *Angaria*, περιεργασία, ἀκουσία, ἐργασία. Ugutio & Will. Brito in Vocab. MS. *Angaria dicitur compulſio, vel injuſta coactio, ab ango, is.* [Tabularium S. Florentii: *Conceſſit eis aream ad furnum faciendum, in quo per Angariam coquet dimidia pars præſentis burgi.* Galli diceremus, *Un four banal*: in quo ſcilicet panem ſuum coquere tenentur burgi vel urbis incolæ.] Breviloq. *Angariæ ſunt perſonalia ſervitia, quæ quis in perſona ſua implere cogitur, ſive cum quis propriis ſumptibus ſervit. Vel Angariæ, ſunt opera poſſeſſionibus impoſita, ſive cum quis ſumptibus ſervit alienis vel in re ſua, vel in equo, vel in aſino, vel hujuſmodi. Indictiones, opera, vel Angariæ*, in Lege Wiſigoth. lib. 12. tit. 1. §. 2. Ita Capitula Caroli Magni lib. 1. cap. 81. lib. 7. cap. 367. Capitul. Caroli Calvi tit. 23. cap. 14. Chartæ Alemannicæ Goldaſti cap. 42. &c. Occurrit hac notione paſſim apud Scriptores, & in veteribus Tabulis. Hinc

4. ANGARIA, pro qualibet [coactione,] vexatione, injuria, animi anxietate. [S. Bernardus Epiſt. 258. edit. 1690. col. 259. *Immolavi de ſinu meo cari pignoris hoſtiam; & non in Angaria, fateor, ſed in voluntate mea parui voluntati, quæ quos vult Angariat.*] Guntherus lib. 2. Ligurini:

Hujus ab antiquo Comitatum in finibus urbis,
Solus ab Angariis Italorum pæne ſolutas,
Præſidio Ligurum Guido Bladratenſis habebat.

Goffridus Vindoc. lib. 3. Epiſt. 38. *Melius vobis dicent Fratres noſtri, qui Angarias portaverunt.* Matth. Paris: *Legentibus innoteſcit, quot Angariis & injuriis nos miſeros Anglos exagitat Curia Romana.* [Miracula B. Staniſlai Canon. Regul. Maii tom. 1. pag. 782. C. *Eadem Agnes cum in magna Angaria fuit à quodam creditore pro debito centum florenorum, fecit votum ad ſepulcrum pii P. Staniſlai.*] Vide Gregor. Mag. lib. 1. Epiſt. 59. 68. *Angaria mentis*, apud Burchardum de Caſib. S. Galli cap. 13. [& Henricum Huntindonenſem tom. 8. Spicil. Acher. pag. 183.]

Engaria, pro *Angaria*, occurrit apud Fulbertum Carnotenſem Epiſt. 14. 110.

¶ 5. ANGARIÆ, Quatuor tempora, ſeu triduana illa

illa jejunia, quæ ſingulis annis quater celebrantur. Cur ita dicta ſint præclare docet Mabillonius pag. 79. Itiner. Germanici: Iiſdem quatuor temporibus, inquit, ſubditiquique in Germania perſolvunt cenſus ſuos, quos *Angarios* vocant. Hinc Quatuor tempora vulgari nomine *Angariæ* appellantur. Hanc eamdem ob cauſam ſtata quatuor tempora nundinarum vocarunt *Angarias*. De B. Andrea puero à Judæis trucidato in Actis SS. Julii tom. 3. pag. 465. *Quamvis enim ſingulis Angariis, id eſt, ſtatis temporibus nundinarum, quibus merces aut vecturæ ibant, aut redibant*, frequens, *hac eſſet tranſitus; hæ tamen & non aliæ Andreæ fuerunt fatales.* Hinc hi duo verſus in Anecdotis Martenianis tom. 4. col. 766. ad deſignanda Quatuor anni tempora:

Dat Crux, Lucia, Cineres, Cariſmata Dia,
Ut ſit in Angaria quarta ſequens feria.

6. ANGARIÆ, Equeſtris ſella vel canis, quæ graviorum criminum rei in ignominiæ & dedecoris notam, ex veteri conſuetudine ſeu etiam lege apud Germanos & Francos recepta, geſtare cogebantur de Comitatu in proximum Comitatum. Nobiles canem, plebei ſellam, humeris alias ferebant: poſtmodum Magnates majoris confuſionis cauſa ſellam etiam portare compulſi ſunt. Has infamiæ notas *Angarias* dixere, quod nonniſi magna vi & animi dolore deferrentur. Charta Friderici II. Imp. Pro Eccleſia Tullenſi inter Probationes Hiſt. Tull. pag. xxxiii. *Querimonia præfati Epiſcopi compatientes... præfatos malefactores ad præſentiam noſtram commoveri fecimus, qui venientes juxta Varkiariam per milliare unum ab urbe Angarias ferentes, veniam poſtulantes, uſque ad pedes Arnaldi Epiſcopi Tullenſis qui nobiſcum aderat, ipſas Angarias depoſuerunt & x. libras argenti pro capitalibus ablatis Arnaldo Epiſcopo reſtituerunt.* Vide *Sella* 2. & *Canis*.

ANGARIAGIA, pro *Angaria* 2. apud Rymerum tom. 12. pag. 702. col. 2. *Vectigalia, pedagia, Angariagias, cuſtumas, &c.*

ANGARIALES, qui *Angariis*, ſeu *corvatis*, obnoxii ſunt. Bulla Sergii PP. apud Ughellum tom. 1. pag. 707. *Maſſaritiis, tributariis atque Angarialibus: Angariales terræ*, in Charta Arnulphi Imp. apud eumdem Ughell. tom. 2. pag. 706. cenſui obnoxiæ.

ANGARIALIS, Tractoria ad curſum publicum, *pro animalibus, quæ in Angariam præſtabantur*, uti habet Lex Wiſigoth. loco laudato. Acta Concilii Arelatenſis: *Quoniam Lucianum, Capitonem,.... & Naſutium Epiſcopos... dignitas ejus* (Conſtantini Imp.) *ad lares proprios venire præcepit, Angarialem his cum annonaria competenti uſque ad Arelatenſem portum... dedimus. Angarialem copiam*, habere dicitur in leg. 4. Cod. Theod. de Curſu publ. cui facultas datur angariis ſeu curſu publico uti, quæ facultas per tractoriam conceditur.

ANGARIARE, Ἀγγαρεύειν, *Compellere, vel injuſte regere*, Ugutioni. Gloſſæ Iſidori: *Angario, cogo.* Hac notione utitur Interpres Matth. cap. 5. S. Auguſtinus Epiſt. 158. *Cum ab eorum hominum neceſſitatibus vaco, qui me ſic Angariant, ut eos nullo modo liceat evitare, nec contemnere oporteat.* Auctor libri de Diſciplina ſcholarium, qui falsò Boëtio adſcribitur, cap. 6. *Expeditis his, quæ ad ſcholaris eruditionem digeſta ſunt, dilucidandi moderatione obſervata, nec Angariare lectorem ſermonis brevitate curamus, nec dilectione confundere.* Petrus Chryſolog. ſerm. 38. *Angariare hominem ſuis actibus occupatum.* Paulus Warnefrid. lib. 3. de Geſtis Langob. c. 6. *Nemo aliquem injuſte Angariabat, nemo vexabat.* Vita S. Furſei Confeſſ. n. 16. *Et ad eum inquirendum tres ſibi ſagaces viros Angariavit.* Ingulphus p. 895. *Clericos Pegelandenſes Angariabant & perangariabant.* Forte ſcripſit *parangariabant*, ſpectavitque *Parangorios*, de quibus ſuo loco: utitur præterea Thwroczius in Petro Rege Hungar. cap. 35. & in Maria, in Præfat. [Retinendum *perangariabant* in citato Ingulphi loco, neque corrigendum *parangariabant*, ut ſuſpicatus eſt D. Cangius; vox enim *perangarii* non minus in uſu fuit, quam vox *parangarii*: cujus ne unum quidem exemplum refertur *ſuo loco*, ad quem hic remittit Vir Cl. ſed nos ibi, Deo dante, *perangariarum* exempla referemus.]

2. ANGARIARE, Deferre, carro vel equo vehere [ex debitæ præſtationis ſervitio.] Charta Grodegangi Epiſcopi Metenſis ann. 765. apud Meuriſſium pag. 168. *Debent.... avenam de ſilva, quæ ad villam Iſinburc pertinet, ad Paternivillam Angariare.* Infra: *Debent fœnum ſecare, & in horreum ducere, torcular verrere & æquare, Angariam uſque ad flumen Saræ, aut pro redemptione* 10. *denarios.*

ANGARIARIUS, Angariis & operis obnoxius. Lexicon Gr. Reg. Cod. 930. ἄγγαρος, ἐργάτης, ὑπηρέτης. Vetus Gloſſ. *Angariarius, qui agrum locat, ut Angariam accipiat.* In MS. ſcriptum eſt *Angarianus*. Hinc emendandæ Gloſſæ Iſidori, in quibus perperam editum *Angaria avianus*, pro *angarianus*, vel *angariarius*. Hac notione vocem hanc uſurpant Conſtitutiones Siculæ lib. 2. tit. 32. lib. 3. tit. 20. 39. *Angararii & Extaliati*, in Charta Guillelmi Regis Siciliæ ann. 1179. apud Ughellum tom. 7. pag. 704. in alia ann. 1292. pag. 714. 715. *Angarem* & *Angararii* dicuntur, quos diverſos fuiſſe ab *extaliatis*, docet. Ubi Statuta MSS. Caroli I. Reg. Sicil. cap. 63. *Et tuit li home de la cité feront tos jors mais Engaraire, ceſt aſſaver qu'il laboureront continuellement, &c.* Cap. 188. *Qui ſoit de vile condition, vilain, ne Engaraire.*

ANGARIUM, definitur *Equicinium, & officina, ubi equi ſufferrantur*, in Wichbild Magdeburg. art. 125. Breviloq. *Angarium eſt locus, ubi ſufferrantur equi, ab angulo, vel anguſto, vel ango, is. unde*

Faber in Angario annectit babata gumpha.

Belgis noſtris *Angar*, eſt locus, ſeu ædificium quodpiam deſuper tectum, cætera pervium, cujuſmodi ſunt equicinia, in vicis & plateis: ſic autem appellatum videtur, quod in ejuſmodi ædificiis aſſervarentur equi angariales, & ad curſus publicos deſtinati.

ANGARIUS, Ugutioni, Joanni de Janua, & Willelmo Britoni, *Pedellus, compulſor injuſtus, exactor.* Vide *Inhibitor*.

Angarii, in Conſtit. Neapolit. tit. 47. iidem qui *Angariarii*. Ranfridus J. C. qui ſcribebat anno 1215. ut ipſemet teſtatur: *Angarii ſunt, qui ſervitium faciunt propriis expenſis, puta tot operas in ſeptimana: & ſic vulgariter dicuntur in multis partibus Angarii. Et tales villani, qui de perſonis faciunt operas, vocantur vulgariter Angarii.*

ANGARIZARE, *Compellere, injuſte exigere, vel Angariam facere.* Will. Brito in Vocabular. Eddius Stephan. in Vita S. Wilfridi cap. 7. *Dona mihi maxima promittentes, ſi te ſubterfugientem Epiſcopum Angarizarem, & ad ſedem Apoſtolicam tendentem retinerem.*

ANGARIZATOR, in Vita S. Caſtrenſis Epiſc. cap. 2. Tortor.

¶ ANGE, *Nomen montium cum coronis.* Papias MS. Vide *Angræ*.

¶ ANGLICA Carruca. Vide *Carruca*, Vehiculum.

ANGELICA Vestis, Habitus Monachicus. Florentius Wigornienſis de Gregorio VII. PP. *Quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat, & tacito induebat ſe Angelicam Veſtem, &c.* Willelmus Abbas Metenſis Epiſt. 5. *Multi etenim tales, ſub Angelico Habitu deliteſcunt, quorum ſic miſera eſt converſatio, tantaque vitæ perverſitas, &c.* Anonymus in Vita ſancti Pauli Virdunenſis num. 5. *Votis itaque omnium, cum benedictione Patris Monaſterii, Angelicum Schema induitur.* Ἀγγελικὸν σχῆμα, in Euchologio Græcorum pag. 499. & in Vita S. Nili junior. pag. 112. τὸ ἀγγελοπρεπὲς καὶ πανάγιον σχῆμα, in Martyrio Bacchi junioris pag. 86. 119. Paſſim Scriptores Græci. Hinc ἀγγελικὴ ἀκολουθία, in eadem Vita S. Nili junioris, Ordo ad habitum angelicum induendum. Monachorum autem habitus, *Angelicus* appellatur, quod & ii dicantur *Angeli* à SS. Patribus, eorumque vita *Angelica.* Et quod *vivant Angelice, & ſint in carne ſine carne*, ut loquitur S. Hieronymus Epiſt. 7. Carmen de Laude vitæ monaſticæ:

Comparo gyranti ſolenniter omnia cœlo:
Inſuper Angelicis comparo Spiritibus.
Qui ſemper SANCTUS triplicata voce reſultant:
In terris Monachi quod modulantur idem.

S. Eucherius de Laude eremi, ſub finem, de Monachis Lerinenſibus: *Inceſſu modeſti, obedientia citi, occurſu taciti, vultu ſereni, prorſus ipſa protinus contemplatione Angelicæ quietis agmen oſtendunt.* S. Eulogius in Epiſt. ad Willeſindum Epiſcopum Pampilon. *Quid referre de Sanctorum virtutibus lingua poteſt mortalis, qui in terris poſiti Angelice vivunt, & qui licet inter homines converſentur, propoſitum vero gerunt cæleſte.* Sanctimonialium *Angelicum ordinem* vocat Concilium Forojulienſe an. 791. can. 12. S. Antiochus in Epiſt. ad Euſtachium: Τοῦτο δὲ μόνον λέγω, ὅτι ὡς ἀληθῶς ἦσαν ἄνθρωποι θεῖοι, εἴγε δεῖ ἀνθρώπους αὐτοὺς καλεῖν, καὶ μὴ ἀγγέλους. Idem Homilia 14. ἐξαιρέτως δὲ ἡμεῖς οἱ τῷ κόσμῳ δῆθεν ἀποταξάμενοι, καὶ τὸν ἀγγελικὸν βίον ἐπαναῤῥησάμενοι. Hinc Monachorum *Cæleſtis vita* dicitur S. Hieronymo Epiſt. 41. & in Vita S. Pauli Eremitæ. Adde Homil. 105. Charta Friderici Ducis Bohemiæ an. 1186. apud Bohuſlaum Balbinum in Hiſt. Bohemiæ pag. 217. *Ego Fridericus cupiens aſſiduis in precaminibus in futuro connumerari ejuſdem loci fratribus, qui die nocteque à laude Dei nec momento ceſſantes, ſanctis æquales eſſe probantur Angelis, &c.* Vide Georg. Pachymerem lib. 11. cap. 22. & quæ ad Euchologium adnotavit vir doctiſſimus Goarus pag. 517. nos etiam ad Alexiadem de ea re egimus.

Angelicum vero *habitum* ſumere dicebantur morituri Laïci, qui prius quam vita excederent, Monachicis indumentis indui poſtulabant, ut orationum Monachorum eſſent participes; eorumque ad id nomina in Calendario, ſeu Necrologio, ſcriberentur, ut annotat S. Anſelmus lib. 2. Epiſt. 21. Cujus moris exempla proferunt præter Græcos Scriptores ſeu Byzantinos, Luitprandus lib. 3. cap. 5. Leo Oſt. lib. 1. cap. 44. lib. 2. cap. 91. lib. 3. cap. 38. (al. 40.) Petr. Diac. lib. 4. cap. 72. Aimoin. de Mirac. S. Benedicti lib. 4. cap. 3. Ordericus Vitalis, pag. 594. 627. 716. 787. 788. Cæſarius lib. 2. Miracul. cap. 16. lib. 7. cap. 8. lib. 12. cap. 2. lib. 22. cap. 15. Fragmentum Hiſt. Andegav. cap. 5. tom. 10. Spicileg. Geſta Dominor. Ambaſienſium cap. 4. n. 8. Hiſtoria Monaſterii S. Nicolai Andegav. pag. 3. 32. Heremannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis, &c. Vide *Monachus ad ſuccurrendum.*

ANGELICI, Hæretici, qui Angelos ut Deos colebant: de his Epiphanius & Auguſtinus lib. de Hæreſibus.

¶ ANGELOTTI, Monetæ ſpecies. Hiſt. Monaſt. S. Laurentii Leodienſis apud Marten. tom. 4. Ampliſſ. Collect. col. 1160. *Ipſe ſiquidem Abbas obtulerat domino noſtro centum Angelottos aureos.* Vide in *Moneta* ſub Henrico VI. Angliæ Rege.

ANGELUS, Legatus, Nuntius, &c. Græc. ἄγγελος. Gloſſ. MS. Regium: *Angelus, nuntius, gaudium.* Martianus Capella lib. 2. de Genio: *Et quoniam cogitationum arcana ſuperæ annuntiat poteſtati, etiam Angelus poterit nuncupari.* Ekkehardus junior de Caſib. S. Galli cap. ult. *Angelus Imperii.*

Angelus, Vexillum præcipuum apud Impp. Occidentales, quod S. Michaëlis effigie inſigniretur. Wittikindus lib. 1. de Geſt. Saxon. *Imperatorem imprimis, mediis, & ultimis verſantem videntes, coramque eo Angelum, (hoc enim vocabulo effigieque ſignum maximum erat inſignitum) acceperunt fiduciam magnamque conſtantiam.* Lib. 3. *In quinta* (acie) *quæ erat maxima, & dicebatur Regia, ipſe Princeps vallatus lectis ex multis militum millibus, alacrique juventute, coramque eo Angelus, penes quem victoria denſo agmine circumſeptus, &c.* Eadem habet Conradus Urſpergenſis pag. mihi 222. Apud Græcos Imperatores ſequioris ævi, inter varia, quibus in cæremoniis Palatinis & Eccleſiaſticis utebantur vexilla, primum etiam fuit, quod τοῦ Ἀρχιστρατήγου ſeu S. Michaelis, appellabant, ut auctor eſt Codinus de Offic. cap. 6.

Angelus, Titulus, quo ſummi Pontifices, aliique Epiſcopi compellari ſolebant. Juſtinianus Comes, poſtea Imperator, in Epiſtola ad Hormiſdam PP. *Comperimus .... ad Angelum veſtrum hinc diſcedentes iter arripuiſſe.* Infra: *Quamobrem etiam & à viris reverendiſſimis Epiſcopis .... ab Apoſtolatu veſtro ad nos Angelus veſter deſtinare dignetur.* Relatio Archimandritarum Syriæ ad eumdem Hormiſdam poſt. 22. Epiſtolam ejuſdem Pontificis: *Quoniam Deus & doctorem, & medicum animarum conſtituit vos & veſtrum Angelum, &c.* Ita in Synodo adverſus Tragœdias Irenæi cap. 173. 302. Libellus Porphyrionis, Diaconi Alexandrini ad Leonem I. PP. in Concilio Calchedonenſi Act. 3. δέομαι τῆς ὑμετέρας ἀγγελικῆς στρατηγίας κατελεῆσαί με. *Angelica ſedes veſtra*, in Epiſtola Epiſcoporum Dardaniæ ad Gelaſium PP. Hinc *Coangelici* dicuntur ſummi Pontifices. Anaſtaſius Biblioth. in Præfat. ad Synodum VII. *Domino Coangelico Joanni Pontifici ſummo & univerſali Papæ, &c.* Idem in Vitis PP. pag. 216. & alibi non ſemel hocce epitheto donat ſummos Pontifices. Concilium Romanum anno 853. dicitur actum *anno 1. Pontificatus ſanctiſſimi ac Coangelici & univerſalis quarti Papæ Leonis ſeptimo:* ut Concilium aliud Romanum an. 877. *à Domino & Coangelico Papa.* Adde Annales Francor. Bertinianos ann. 868.

Sed id etiam epitheti datur interdum ipſis Epiſcopis. Vetus Charta apud Rubeum lib. 5. Hiſtor. Ravennat. *Dum reſideret ibidem Honeſtus Coangelicus Archiepiſcopus S. Ravennatis Eccleſiæ, &c.* Adde pag. 257. Apud Lambecium lib. 5. de Cæſarea Bibliotheca pag. 124. ἰσαγγέλου epitheton tribuitur Joanni Tranenſi in Apulia Epiſcopo: quomodo apud Palladium in Hiſtoria Lauſiaca cap. 43. Theodiſius M. ὁ ἐν ἀγγέλοις ἀριθμούμενος dicitur. Extat Anaſtaſii Sinaitæ Patr. Antioch. ἀπό-

δεῖξις, ὅτι μέγα καὶ ἀγγελικὸν τὸ Ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα. His porro titulis inſigniuntur ſummi Pontifices & Epiſcopi, quia in Apocalypſi Sacerdotes *Angeli* appellantur, & per *Angelos* intelliguntur: &, ut ait S. Remigius Remenſis Epiſcopus in Epiſtola ad Falconem Tungrenſem, *ſub vocabulo Angeli traditur actionis forma Pontificiæ.* Iſidorus Hiſpalenſis in Epiſt. ad Maſſenum Epiſc. *In Angelo Eccleſiæ Præpoſitum utique, id eſt, Sacerdotem oſtendit.... Joannes Evangel. &c.* Joannes VIII. PP. Epiſt. 292. *Sacra Scriptura Sacerdotes Domini aliquando Deos, aliquando Angelos nominat.* In VIII. Synodo can. 11. Epiſcopi dicuntur ferre *τύπον τῶν ἁγίων καὶ οὐρανίων ἱεραρχιῶν.* Denique Riculfus Sueſſionenſis Epiſcopus in Conſtitut. ann. 889. ad Preſbyteros: *Ad vos enim plebium pertinet cura & ſolicitudo, & ex vobis pendet earum ſalus, utilitas, atque animarum profectus. Scriptum namque eſt de vobis:* (Malach. 2.) *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem ex ore ejus* [requirent], *quia Angelus Domini exercituum eſt. Angelus namque Latino eloquio nuntius dicitur: & vos quidem Angelorum miniſterium expletis, quando veſtras plebes inſtruitis atque docetis.*

¶ Angelus, Sic vulgo appellatur Salutatio Angelica quæ matutina luce, meridiana & ſerotina ad campanæ pulſum recitatur. Hujus inſtitutionem, quæ primum ad pulſationem *ignitegii* cœpit, S. Bonaventuræ acceptam referunt nonnulli; alii vero, quod veriſimilius eſt, Joanni XXII. PP. Concilium Senonenſe an. 1347. cap. 13. *Præcipimus, quod obſervetur inviolabiliter ordinatio facta per S. M. Joannem PP. XXII. de dicendo ter Ave Maria tempore ſeu hora ignitegii.* Statuta D. Simonis Epiſc. Nannet. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 962. *Præcipimus, ut ipſi faciant hora conſueta pulſari campanas in Eccleſiis ſuis ad ignitegium, Gallice* Couvrefeu, *& præcipiant parochianis ad pulſationem hujuſmodi dicere genibus flexis verbum ſalutationis ab Angelo glorioſæ Virgini Mariæ Ave Maria: & ex hoc lucrantur decem dies indulgentiæ.* Verum ubi crevit pia hujuſmodi inſtitutio, auctæ pariter & indulgentiæ. Synodus Biterr. an. 1369. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 660. *Item, ſimili modo ordinatur quod de cetero in aurora diei pulſetur tribus ictibus cum batallo majoris campanæ, & quilibet audiens, cujuſque ſtatus fuerit, dicat ter Pater noſter & Ave Maria, & cuilibet dicenti, de Omnipotentis Dei auctoritate & nobis attributa, damus & concedimus* xx. *dies indulgentiæ in remiſſionem ſuorum peccaminum.* His tandem ex auctoritate ſummi Pontificis ccc. indulgentiarum dies acceſſerunt, cum à Ludovico XI. an. 1472. ut ter in die *Angelus* diceretur, præceptum fuiſſet, quod hactenus pie & religioſe eſt obſervatum.

Angelus, Nummus aureus Francicus. Vetus Regeſtum: 7. *Febr.* 1340. *fiebant Angeli fini, ponderis* 33. *&* 2. *tert.* 23. *Aug.* 1341. *Angeli ponderis* 38. *&* 1. *tert.* Vide infra v. *Moneta.*

Angelorum ignota nomina fingi vel nominari vetat Concil. Laodic. can. 35. Sola enim *Michaëlis, Gabriëlis & Raphaëlis* agnoſcit Eccleſia. Capitulum Aquiſgran. ann. 789. can. 16. lib. 1. Capit. c. 16. Synodus Romana ſub Zacharia PP. Quibus interdum *Uriel* adjungitur. Vide Rhenanum lib. 3. Rer. German. pag. 149. Altaſerram ad Ferrandum Diac. pag. 124. Stephan. Baluzium ad lib. 1. Capitul. cap. 16. &c.

¶ ANGENS, Anxius. Tranſlatio S. Athanaſii Epiſcopi Neapol. apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 1074. *Intra paucos dies deſideratum lumen reſtituit puero, & patri Angenti reddidit conſolationem.*

ANGER, pro *Armiger.* Gloſſ. Iſid. *Anger, ſpatharius, qui angit, i. ſtringit ſpatham.* Joan. de Janua: *Anger, ſpatarius, ab ango, eo quod angenter, i. ſtricte ſpatam teneat. Vel hic Anger, i. cruciator. Vel Anger, genus ſerpentis, quod anguloſe & tortuoſe incedat; unde verſus:*

Anger angit gladios, ſerpens eſt, & cruciator.

¶ ANGHIO, Anthrax, bubo, Gall. *Charbon, Bubon.* Miracula S. Humilianæ to. 4. Maii p. 406. *Juvenis quidam.... patiebatur infirmitatem in femore, quæ vulgo dicitur Anghio, phyſice dicitur Bubo, tam periculoſam quod oculis humanis aſpicientibus apparebat nimis horribilis, & erat inflatum femur.* Vide *Anguen.*

ANGIA, Iſidoro in Gloſſ. *Ferrum buculæ ſcuti.* Papiæ: *Ferrum intra buculam ſcuti.* [Grævius pro *Angia*, cenſet ſcribendum *Ancile*: quod vide.]

ANGILDUM, Simplex *gildum*, aut *Weregildum*: ſeu ſimplex valor hominis vel rei alicujus: compenſatio pro ſimplice rei vel hominis æſtimatione: ex Saxonico an, una, & ᵹilð, ſolutio, pretium, compenſatio ut *twigildum*, compenſatio duplex: *trigildum*, compenſatio triplex, &c. Leges Inæ Regis c. 24. apud Bromptonum: *Si tuus Genereat, id eſt, colonus, vel villanus furatus fuerit, & amittas eum, ſi habeas plegium, admoneas eum de Angildo: ſi tu non habeas, redde tu Angildum, & non ſit ei in aliquo remiſſius.* Adde leges Alvredi cap. 7. 11. Vide *Gildum.*

¶ ANGILLA, *Serpentina, ab angue.* Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis.

ANGINA, *Taberna*, in Gloſſis Arabico-Latinis an *Tubera*? nam *Anginæ, tubera porcorum* vocantur.

ANGISTRUM, Hamus, Ugutioni: ex Græc. *ἄγκιστρον*. Eſt etiam inſtrumentum chirurgorum, apud Iſidorum lib. 4. cap. 11. apud quem *anciſtrum* reſtituit Voſſius.

¶ ANGITUDO, *Anxietas ab ango, vel angulis, quia in diverſa ſe torquet.* Papias in MS. Bituric.

¶ ANGLA, *ὄγκος, ὡς νέβος*, Menſa triangularis, in Supplemento Antiquarii.

¶ ANGLARE, *Aurire.* Gloſſ. Bituric. Forte *Antliare*, ab *Antlia, Haurire.*

ANGLESCHERIA, [Nativitas Anglica.] Vide *Engleſcheria.*

ANGLIATA, *Angulus.* Teſtamentum Siſnandi Comitis Conimbricenſis apud Brandaon. tom. 5. Monarchiæ Luſitanæ p. 276. *Et in illa Angliata ſub Caſtello S. Eulaliæ duas villas ad integrum.*

ANGLICUM Opus. Liber anniverſariorum Baſilicæ Vaticanæ apud Joan. Rubeum in Vita Bonifacii VIII. PP. pag. 345. *Quinque aurifrigia, quorum tria ſunt de opere Cypreuſi, & unum eſt de Opere Anglicano, & unum eſt ad Smaltos, &c.* Leo Oſt. l. 2. c. 33. (al. 34.) *Loculus ille mirificus... argento & auro gemmiſque, Anglico Opere ſubtiliter ac pulcherrime decoratus.* Ubi quidam perperam reſtituunt *anaglifo.* De Anglorum porro in artibus ſolertia, ſic Geſta Guillelmi Ducis Normann. & Regis Anglic. pag. 211. *Anglicæ nationis feminæ multum acu & auri textura, egregie viri in omni valent artificio.*

¶ ANGLICUS, Anglicæ monetæ ſpecies in Vita S. Donatiani Epiſcopi: *Filum argentum duos Anglicos valentem, pro munere tibi apportabit.*

¶ ANGLOBES, *πόπανα εἶδος, Placenta.* Supplem. Antiquarii.

¶ ANGLUM, *Anglus*, pro *Angulus*, Gall. *Angle*,

Coin. Angulus terræ apud noſtrates, *Coin de terre*, *Morceau de terre.* Chartularium SS. Trinit. Cadom. ex Bibliothecâ D. Abbatis *de Rothelin*, fol. 43. v°. *Symon in tempore Henrici Regis ſenis tenuit viij. acras.... & ibi unum Anglum de defenſo præoccupatur & clauſum extra defenſum.*

¶ ANGOISSOLI, Publicorum uſurariorum ſocietas, damnata Edicto Johannis I. Regis Franc. an. 1353. apud D. *de Lauriere* to. 2. Ordinat. Reg. p. 523.

ANGONES, dicuntur, lingua Francica, tela ſeu haſtæ, quibus Franci utebantur. Sic vero deſcribuntur ab Agathia lib. 1. *Brevia*, inquit; *tela quæ ipſi Angones vocant; cujus pars major ferro obducta eſt, ita ut ex ligno aliquid præter membrum vix extet: in ſuperiori ferro tanquam hami utrimque ſunt, & deorſum vergunt.* Similia ex Agathia habent Euſtathius, auctor Etymologici & Suidas. Ex qua *Angonum* deſcriptione, Lipſii in Polioreticis ſententia quibuſdam arridet, qui noſtras ſecuriculas deſcribi cenſuit, quas vocabulis haud abludentibus, Belgæ *Hacken*, nos Galli *Haches* appellamus. *Aichou*, & *Achou* etiamnum ſecuriculas vocant Arverni, vocibus ab *ango* vel *aggo*, deductis, exiſtimat vir doctus. *Angonum* meminit etiam Pachymeres lib. 12. c. 30. Ἰταλικοῖς τόξοις καθοπλισμένοι, αὐτοὶ δὲ μετὰ πελτῶν, καὶ παλτῶν ἐπιχωρίων δοράτων, ἃ δὴ τὸ παλαιὸν ἄγγωνες ἐκαλοῦντο, τὸν πόλεμον ἀνεθάῤῥουν.

¶ ANGOVINI, pro *Andegavenſis Moneta.* Charta Roberti de Oſburvilla ex Archivo Monaſterii B. M. de Bono Nuncio Rotomag. *Conceſſi & donavi in perpetuam eleemoſinam Deo & Eccleſiæ S. M. Becci & Monachis ibidem Deo famulantibus.... 17. libras Angovinorum, &c.*

¶ ANGRÆ, *Intervalla arborum, vel convalles.* Gloſſar. Iſid. In Pithœanis, *Angæ.* Feſtus habet: *Antras, Convalles vel arborum intervalla.* Papias: *Anchræ, &c.* Vide *Antra.* Haud ſcio an non idem ſignificet *Angre* apud Murat. to. 2. pag. 257. col. 1. A. in Capitulari Sicardi Principis Beneventi, ubi ſic legitur: XXXVIII. *de Angre.* XXXIX. *de Stabi.* XL. *de ponte lapideo & de plagia.* XLI. *de fluvio diu concello, &c.*

¶ ANGRIP, Legitur apud Spelmannum pro *Anagriph*: quod vide.

ANGROMAGUS. Vide *Anchiromacus.*

¶ ANGUEN, Anthrax, Peſtilens *inguinis* bubo, Gall. *Charbon*, *Bubon.* Acta SS. April to. 2. pag. 954. *Dum de menſe Octobris proxime præterito ex maxima febre & duobus Anguinibus in corpore ipſius, ex epidemia tunc concurrente in extremis laboraret, &c.*

ANGUILLA. Gloſſæ Iſidori: *Anguilla, eſt qua coercentur in ſcholis pueri, quæ vulgo ſcutica dicitur.* Gloſſ. Ælfrici: *Anguilla, vel ſcutica*, ẏpipa.

¶ ANGUILLARUM POSITIO, Jus ponendi in flumine quidquid ad capiendas *anguillas* neceſſarium eſt. Charta Euſtachii Flandriæ Camerarii an. 1224. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. p. 681. *Inde eſt quod ego in parochia de Weſtende Anguillarum Poſitionem in Iſara extra Sluſam jacentem, & ad aquæ ductum mei officii pertinentem, dictæ Eccleſiæ S. Petri de Oudenburg in eleemoſynam contuli.* Ibidem in Charta alterius Euſtachii an. 1261. *Noverit univerſitas veſtra, quod cum controverſia orta eſſet inter me ex una parte, & Eccleſiam S. Petri ejus loci ex altera, ſuper poſitionibus Anguillarum ſitis ſive jacentibus in officio meo de Sclipis, quas dicta Eccleſia dicebat nobilem virum Euſtachium quondam Camerarium Flandriæ patruum meum ipſi Eccleſiæ in eleemoſynam contuliſſe... Quo inſpecto ego recognovi coram dicto Comite & recognoſco me nihil juris habere in præfatis Poſitionibus Anguillarum.*

ANGUILLARIS, ANGUILLARIUM, Locus fluminis, ubi capiuntur *anguillæ*: vel ut habet Ugutio, *locus ubi anguillæ habitant.* Charta Rohonis Epiſcopi Inculiſmenſis in Tabul. Abbatiæ S. Amantii: *Silvis, pratis, aquis, farinariis, Anguillariis.* Alibi in eod. Tabul. *Sed & ad Anguillarem faciendum, & ad molendinos conſtruendos dederunt boſcum, &c.* Obſervat porro Wendelinus in Lege Salica, & aliis ejuſmodi, non aliorum piſcium fieri mentionem, quam *Anguillarum*, & quidem fluviatilium, non item lacuſtrium: unde conjicit eas Leges non alibi latas quam circa prata Brabantiæ verſus Hercam, ubi inexhauſta fere eſt anguillarum piſcatio.

¶ ANGUILLARIUM, Præſtatio anguillarum domino debitarum. Tabularium S. Petri de Cella-Fruini Engoliſmenſis: *Dederunt omne Anguillarium, ſcilicet quartam partem Anguillarum, &c.*

¶ ANGUINA, Funis, Gall. *Cable.* Hiſt. Norman. Scriptores apud Andr. Ducheſnium p. 40. col. 2. ex Abbone de Obſidione Lutetiæ à Normannis: *Anguiniſque trahebantur ripas ſecus* (cimbæ) *ipſæ.* Ubi in margine: *Anguinis, funebus.*

¶ ANGUIROMAGUS. Vide *Anchiromagus.*

¶ ANGUIS, Draconis effigies in vexillis delineata. Vide *Draco* 1.

¶ ANGULA TERRÆ, pro *Angulus terræ*, Gall. *Coin, portion de terre. Madox* Formulare Anglicanum pag. 197. *Hac præſenti carta mea confirmavi Randulfo de la Lane illam Angulam terræ meæ quæ jacet ex parte Occidentali aquæ de Waltecumbe, decurrentis in villam de Wella, illam Angulam ſcilicet quæ eſt juxta magnam viam, &c.*

ANGULA, *Anguilla*, in Gloſſis Arabico Lat.

ANGULARIS, Colatorium, quod vulgo *Chauſſe* vocamus, quia in angularem formam deſinit. Apitius l. 7. c. 4. *Suffundes liquamen, fricabis, in Angularem refundes ſimul cum offellis, &c.* Utitur etiam alio loco. Occurrit quoque ſemel ac iterum in Tabulario S. Eparchii Inculiſmenſis fol. 63.

1. ANGULOSUS, πολυγώνιος, in Gloſſ. Græc. Lat.

¶ 2. ANGULOSUS, Subdolus, tortuoſi ingenii, vafer, Gall. *Fourbe, Trompeur.* Chron. Andrenſe to. 9. Spicil. Acher pag. 593. *Quare Anguloſus Rex Anglorum Johannes exire de regno ſuo jubet totum conventum Eccleſiæ Chriſti Cantuariæ.* Sunt qui ab *Angula*, id eſt, *Anguilla* factum putent *Anguloſum*; quia verſipellis in anguillæ modum ad omnia ſeſe flectit, ut elabatur, unde hæc noſtris loquendi formula: *Il s'échappe comme une anguille.* Sed & ab *Angulo* oriri poteſt. *Anguloſus* Plinio idem eſt qui *Multangulus*: ubi autem anguli multi, quod quæritur, ut in verſipelle, vix invenitur.

¶ ANGULSAXNUS, Anglo-Saxo. In duabus Chart. an. 946. apud H. Wanleium de antiqua Litterat. Septentr. p. 302. *Poſt obitum Eadmundi Regis qui regimine regnorum Angulſaxna & Northymbra paganorum Brettonumque.... gubernabat.* Item *An. D. Incarn.* 946. *&* 10. *temporalis cicli laterculo quo ſceptra diadematum Angulſaxna cum Nothymbris, &c...*

¶ ANGURIA, Spelmanno idem eſt cum *Angaria*: quod vide.

¶ ANGURIUS, Sarracenice *Bathich*, Pepo, Gall.

Melon. Parvum Vocabularium Latino-Sarracenicum ad calcem Itinerarii Hieroſol. auctore Bernhardo *de Breydenbach* pag. 250.

Pomum,	*Doſſaha.*
Pirum,	*Engaſſa.*
Ficus,	*Hyne.*
Angurii,	*Bathich.*
Pulmentum,	*Tabich.*
Ovum,	*Beyde.*

ANGUSTIARI, pro *Angi*; angore, mœſtitia affici. Hildegardis in Vita S. Roberti Confeſſoris: *Mater præ timore Anguſtiata & gravata.* Occurrit non ſemel.

Angustiose, Difficulter, cum angore, apud Matth. Paris.

¶ ANGUSTICUS, Anguſtus. Tranſlatio S. Benedicti in Galliam ante annos nongentos exarata, to. 4. Analect. Mabill. p. 452. *Quando vero in via ſilvatica & Anguſtica itinera ambularet, nec arborum offendicula, nec difficultas viarum obſtaculum eis vel impedimentum eſſet itineris, &c.*

¶ ANGUSTIOSUS, Moleſtus. Vita Lidwinæ to. 2. Aprilis p. 353. D. *Concurrebant matronæ devotæ ut relevarent mœſtitiam ſpiritus ejus; ſed onerofus erat omnis conſolator, Anguſtioſus erat omnis ſermo creaturæ.*

ANGUSTIPORTUM. Gloſſ. Græc. Lat. στενωπὸς, *Anguſtiportum, Anguſtus, Angiportus, Angulus.*

ANGUTIO, Aviculæ ſpecies, Petro de Creſcentiis l. 10. de Agricult. c. 7.

ANHELA, Halitus, anhelitus, Gall. *Haleine.* Vita Aidani Epiſcopi Fernenſis in Hibernia c. 4. n. 26. *Viditque unam* (beſtiam) *magnam & fortiorem cæteris... aperto ore, quæ erat parata ſe devorare; cujus Anhela Regem ad ſe traxit, & pæne devoravit.*

¶ ANHELABUNDUS, Anhelans. *Curſuque rapidiſſimo properans, Anhelabundus illuc pervenit*, to. 3. Concil. Hiſpan. p. 646. col. 1.

¶ ANHELERIUS, Annulorum faber, Gall. *Faiſeur d'aneaux.* In MS. cod. Confraternitatis B. Mariæ Deauratæ Tholoſ. inter ſodalium nomina recenſentur *P. Anhelerius, J. Pelliparius. A. Brodiator, &c.*

ANHELITUS. Gregorius Turon. lib. 3. Hiſt. c. 28. & Geſta Regum Francorum cap. 25. *Sed neque Anhelitus venti in illo loco ſenſerunt.* Phraſis noſtris familiaris: *Ils n'ont pas ſenti en ce lieu-là une haleine de vent.*

¶ ANHELIZARE, Anhelare, Spirare, Gall. *Reſpirer.* Proceſſus de S. Petro de Luxemburgo, Julii to. 1. p. 569. *Febribus & aliis multis infirmitatibus valde gravatus, hora quaſi Completorii expiravit; & mortuus ab illa hora, nec Anhelizans nec aſpirans neque pulſum habens, ſtetit uſque ad horam ſubſequentium Matutinarum.*

ANHLETA. Fridegodus in Vita S. Wilfridi cap. 1. de Britannia:

Anglicus extruſo colit hanc Anhleta Britanno.

Ubi Editor, an *Athleta*? Videtur vox Anglo-ſaxonica, forte *anhlota*, tributarius, à voce de qua mox.

ANHLOT, Anlot, Anlote. Leges Willelmi Nothi c. 54. *Omnis Francigena qui tempore Edwardi propinqui noſtri, fuit in Anglia particeps conſuetudinum Anglorum, quod ipſi dicunt Anhlote & Anſcote, perſolvat ſecundum legem Anglorum.* Lambardi Editio legit *Anehlot, & an Scote*, & in margine, vulgo *Scot* & *Lot.* Senſus eſt, ut unuſquiſque pro more patriæ ſortem & partem ſuam perſolvat. *Hlot* enim ſors eſt, *Scot* pars, ſeu vectigal: *an* vero articuli vice præponitur, ut apud Gallos, *un.*

¶ 1. ANI, Unus, veteribus Francis. Vide *Chunna.*

¶ 2. ANI, *Circuli.* Papias MS. Eccleſiæ Bituric.

¶ ANIADOI, *eſt futurus paradiſus, ver æternum*, Rocho *le Baillif* in Dictionariolo Spagyrico.

¶ ANIADUS, Eidem *eſt rerum efficacia, ſpiritualis homo, cœleſte & glorificatum corpus ex Chriſto habens.*

¶ ANIE, *Interpretatur quaſi Ananonia, id eſt recognitio, vel quaſi anna, id eſt, libertas.* Papias MS. Ibidem. *Anima dicta quaſi .... Anie, id eſt, Ananonia quod Græce recognitio dicitur .... vel quaſi Ania, id eſt vacua.*

¶ ANILAF, apud veteres Francos, Undecim. Locum vide in *Chunna* ſub finem.

¶ ANILASINA, Aliena ſerva, ut exponit Eccardus ad Leg. Salic. tit. 29. n. 1.

ANILIA, *Amentia, fatuitas*, in Gloſſis Iſidori. Malim *Anitia*, vel *Anitas*, ut ſit anuum delirium. Vide *Anitas.* [Nihil hic erat corrigendum. *Anilia, æ.* ducitur ab *Anilis* adjectivo: quo uſi ſunt Tullius 1. Tuſc. 39. *Aniles ineptiæ*; Apoſtolus & Quintil. *Aniles fabulæ.* Deinde Papias eadem habet, quæ Iſidorus: *Anile*, inquit, *vanum. Anilis ætas, ſenectus fœminæ. Anilia, amentia, fatuitas.*] Hinc

¶ ANILITARE, apud Apuleium de mundo, ubi terra dicitur nec occaſibus fatigari, nec ſæculis *Anilitari*, id eſt ſeneſcere, vel ſenectute deſipere.

1. ANIMA, Homo, noſtris etiam *Ame.* Hiſt. S. Clementis I. PP. *Ita ut in die illa quingentæ Animæ & eo amplius baptizati in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, perfecti in fide Chriſti abſcederent.* Paſſio S. Sebaſtiani: *Omnis familia quæ erat in domo Nicoſtrati Animæ 33. promiſcui ſexus & ætatis, &c.* S. Audoënus in Vita S. Eligii lib. 2. c. 40. *Tanta fuit copia decimæ, ut decima accolarum pars centum Animæ ad partem B. Eligii ſorte devenirent.* Gregorius Turon. l. 8. c. 30. *Animas in captivitatem ſubdentes.* Ordericus Vitalis l. 2. *In nave 276. Animæ fuerunt.* Adde Tranſlationem S. Sandaletii n. 9. Theophanes an. 18. Mauricii; ἐγὼ δὲ τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδίδωμι αὐτῷ κατὰ ψυχὴν νόμισμα ἓν κομιζόμενος παρ' αὐτοῦ, *i. in ſingula capita. Capitatio Animarum*; in leg. 6. Cod. Th. de Conlat. donat. eſt ea quæ pro ſervis, adſcriptis cenſitis prædiorum præſtatur, quæ ψυχικὴ συντέλεια dicitur in Conſtit. Gr. Anaſtaſii leg. ult. Cod. de Annona & trib. *Humana capitatio*, ead. leg. 6. Vide Geneſ. c. 46. &c.

2. ANIMA, pro *Vita.* Regeſtum Petri Diac. Caſin. n. 409. *Contra Animam noſtram cogitaverunt & conſiliaverunt. In Animam alicujus inſidiari*, in Edicto Rotharis Regis Longob. tit. 75. §. 1. *Contra Animam aut ſanguinem patris inſidiari*, tit. 61. §. 2. *Animæ periculum incurrere*, tit. 86. §. 2. in Leg. Longob. lib. 1. tit. 17. §. 2. & alibi non ſemel. *In Animam alterius conjurare*, apud Willelmum Neubrig. lib. 5. cap. 20. Vide Petrum Fabrum lib. 3. Semeſtr. cap. 4. pag. 63.

Pro Anima judicare feudum, pro animæ redemptione aliquid Eccleſiis concedere, in Conſtitut. Friderici I. Imp. apud Radevicum lib. 4. cap. 7.

In Animam alterius jurare. Vide *Jurare.*

¶ ANIMA Saturni vel Althea, Rocho *le Baillif* in Diction. Spagyrico, *eſt ſuaviſſima plumbi dulcedo, quæ per acetum extrahitur.*

¶ ANIMÆ, Dies commemorationis defunctorum

ſecunda Novembris, Gall. *Le jour des morts*, Picardis, *Le jour des ames.* Nicolaus Trivettus in Chronico ad ann. 1296. *Rex Angliæ profectus in Angliam apud S. Eadmundum parliamentum tenuit, in craſtino Animarum.* Rymer to. 7. p. 377. *Apud Weſtmonaſterium in craſtino Animarum: Animarum Commemoratio*, apud Lobinellum in Gloſſario ad calcem to. 3. Hiſt. Pariſ.

ANIMÆQUUS. Gloſſ. Lat. MS. Regium ſign. 1013. *Animoæquus, longanimis; ſive patiens.* In Gloſſ. Iſidor. *Patiens animo.* Gloſſ. Lat. Gr. *Animæcum* ἰσόψυχον. Leg. *Animæquum.* Lucifer Calaritanus lib. 1. ad Conſtantium Imp. pag. 73. *Animæqui eſtote, &c.* Plautus in Rudente:

Ergo Animus Æquus optimum eſt ærumnæ condimentum.

Animæquior, Eadem notione. Concilium Rom. ſub Gregorio II. *Animæquiore mente.* Verſus Salomonis Epiſc. ad Dadonem:

Illud cum recolens . . . Animæquior exſto.

Occurrit apud Bedam in Vita S. Guthberti Epiſc. n. 22. in Vita S. Popponis Abbat. cap. 2. 3. in Vita S. Hadelini Confeſſ. n. 10. apud Helmodum lib. 1. c. 71. In veteri Teſtamento, & alibi non ſemel.

ANIMAL, Equus aut jumentum. Lex 9. Cod. Theod. de Re milit. *Cum propriis Animalibus eo uſque veniendum eſt, ubi obſequium curſuale ſuccedit.* Paulus Diaconus in Heraclio: *Romani Animalia ſua nocte & adaquaverunt & acceperunt.* Aimoinus de Mirac. S. Benedicti lib. 3. cap. 6. *Tam eſt invalidus, ut impetrare nequeat, quatenus proprio Animali ſuus revehatur Monachus.* [Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. ex lib. viridi fol. 53. *Quando mittentur aliqui clauſtrales Camone, ut ibi reſideant pro ſociis cum Priore, dominus Abbas dicti Monaſterii habet* (l. dabit) *eis duo Animalia, videlicet unum pro perſona ſua, & aliud pro rauba lecti & aliis rebus dicti Monachi portandis ad dictum prioratum de Camone.*] Adde Gaufredum lib. 1. de Vita S. Bernardi cap. 2. n. 4.

Animalia, ſæpe pro equis ad curſum publicum deſtinatis; quæ *Animalia publici curſus* dicuntur in leg. 8. Cod Th. de Curſu publ. vel *Animalia publica*, in leg. 2. 10. 53. 60. Cod. eod. Symmachus lib. 2. Epiſt. 27. *Diligentiæ tuæ ratio digeratur, quæ poſſit oſtendere, quo numero Animalia collocaris; & quo apparatu inſtruxeris manſiones.* Capitolinus in Maximino: *Tanto impetu mutatis Animalibus cucurrit, ut quarta die Romam veniret.* Animalium autem publici curſus nomine non modo *Equi intelliguntur*, quos *curſuales* vocant lex 64. Cod. Th. de Curſu publ. & Senator. lib. 4. Epiſt. 44. lib. 5. Epiſt. 5. ſed & *Aſini, Boves & Muli*: de aſinis lib. 38. & 41: de bobus l. 1. 11. 55. & de mulis lib. 8. 53. eod. tit. Cod. Th., Camelos addit Theophanes pag. 39. ubi & boum meminit. Vide Socratem lib. 3. cap. 1. & quæ notavit Juretus ad Symmachum lib. 2. Epiſt. 27.

¶ ANIMALIA, nude, Pecora majora, Gall. *Aumailles*, ut exponit Eccardus in notis ad Legem Salicam tit. 3. Nude etiam poſita *Animalia* legimus apud Mabillonium to. 3. Annal. Benedict. p. 219. at pro qua ſpecie animalium, haud ita promtum eſt dicere. Locum ipſum Lectori propono: *Habebat autem jam tum Protaſius ſub ſe* 50. *Monachos &* 20. *famulos*, 500. *oves*, 100. *Animalia*, 50. *jumenta, porcos* 40. *caballos* 2. *aſinos* 5. *boves* 20. Nulla vaccarum, caprarum atque mulorum mentio. Vaccas deſignari ex loco & numero veriſimile eſt.

Animal de Basto, Jumentum. *Bête de ſomme, Cheval de bât*, in Archivo S. Victoris Maſſil. *Ceperunt duos homines & unum Animal de Baſto.*

Animal de hoste, Mulus: *Bête d'armée.* Charta Remundi de Canavellis Domicelli in Comitatu Ruſcinonenſi an. 1298. *Pro dicta medietate decimæ medietatem cujuſdam Animalis mulini de hoſte in adjutorium illius Animalis, quod vobis & ſucceſſoribus veſtris domus de Conaco teneor facere, quotieſcunque vos vel ſucceſſores veſtri in dicto caſtro de Conaco ire contigerit ad partes Yſpaniæ, pro bellando contra inimicos fidei, &c.* Alia Charta anni 1308. Berengeri de Canavellis filii Remundi: *Et pro dicta ſexta parte ſit & præſtatur & præſtari debet dicto Regi, tanquam domino de Conaco, quotieſcumque ipſum vel ejus ſucceſſores in dicto caſtro ire contigerit ad partes Yſpaniæ, pro bellando contra inimicos fidei Catholicæ, unum mulum vel mulam, quod dicitur Animal de hoſte.* Anaſtaſius in Hiſt. Eccl. ann. 9. Copronymi: *Animal mulinum aſcendit humana voce loquens.* Ubi Theophanes ζῶον μελικὸν ἄσπιλον. Agobardus lib. contra Legem Gundobaldi cap. 11. *Pro uno aſino molino*, qui idem eſt quod *animal mulinum*, id eſt, ex *mulorum* genere: niſi ita appellatum fuerit quod ad *molas* & *mulina* laborare ſoleat. Vetus Epigramma ex Pithœanis pag. 160.

Cum poſſis parvo ſumptu conducere Aſellum,
Qui ſoleat teretes volvere rite Molas.

Index Homeri Græcobarbari: ἡμίονον, τὸ μουλάρι. Mulos Hiſpanicos non ſemel commendat *le Roman de Garin*:

Toute la terre raempliſſent d'avoir,
D'or & d'argent & de murs Eſpanois.

Animal *ad clauſum pedem*, quod *non dividit ungulam*, ſeu *quod non habet diviſam ungulam*, Levit. cap. 11. & Deuteronom. cap. 24. Charta ann. 1300. in Regeſto Philippi Pulcri Regis Franc. ann. 1299. n. 35. ex Tabul. Regio: *Cum chacia ad Animal ad clauſum pedem, & cum cæteris dictæ Sergentiæ juribus, &c.*

Animalia Minuta, Pecudes, in Legibus Luitprandi Regis Longob. tit. 83. §. 3. *Averia, ſive Animalia Minuta*, in Charta Ludovici Lavallii Gubernatoris Delphinatus apud Dion. Salvaingum in Tract. de Jurib. dominicis pag. 309. 310. Verum quidam cenſent pro *Animalia Minuta*, legendum *Muta*, ut in Regiam Majeſtatem lib. 4. c. 27. *Propter averia, id eſt, Animalia Muta.* Ita apud Bractonum lib. 3. tract. 2. c. 37. §. 1. Gloſſ. vet. *Muta beſtia*, ζῶον ἄλογον. Vetus Scholiaſtes Juvenal. ſat. 15. v. 143. *A grege Mutorum Animalium pecorum.* Senator lib. 2. Epiſt. 13. ubi de muſica: *Hinc Orpheus Mutis Animalibus efficaciter imperavit; vagoſque greges, contemptis paſcuis, ad audiendi epulas potius invitavit.* Lex Longobard. lib. 1. tit. 21. §. 3. *Si caballus cum pede, bos cum cornu damnum fecerit, vel ſi porcus cum dente hominem intricaverit, aut ſi canis momorderit, . . . componat damnum aut homicidium cujus Animal fuerit, ceſſante in hoc capitulo faida, quod eſt inimicitia, quod Muta res fecit, non ſtudium.*

Animalia; *ſeu Averia Otioſa*, quæ agriculturæ non inſerviunt, ut ſunt oves, ſues, volatilia, &c. Fleta l. 4. c. 17. §. 15. *Si fiat diſtrictio per oves vel beſtias carucarum, cum ſint alia Averia Otioſa.* Charta Henrici III. Regis Angl. tom. 2. Mo-

naſt. Anglic. pag. 209. *Decem boves*, 10. *vaccas*, *&* 20. *porcos*, *&* 300. *oves*, *&* 2. *tauros*, *&* 20. *Animalia Otioſa*, 40. *capras*. *Animalia Otioſa & pigra*, apud Vegetium l. 3. Artis veterin. c. 12.

Animal Errans, *Aberrans*. Vide *Erraticum*.

¶ ANIMALIS, Spiritualis, ſive animam ſpectans. Ratherius Veron. Spicil. to. 2. p. 165. *Si ergo ad Epiſcopum nihil de rebus pertinet quibus Clerici vivere debent, aut ipſe eis non debet, ut Animalem ita & corporalem dare in tempore tritici menſuram.*

¶ Animales & Lutei, Origeniſtis dicti ſunt reliqui omnes, qui ſacris eorum initiati non erant. Hieron. Epiſt. ad Pammach. & Ocean. de error. Origen. *Nec mirum, putant enim me ſuum eſſe ſymmyſtam, & propter Animales & Luteos nolle palam dogmata profiteri.*

¶ ANIMARE, Incendere, hortari, concitare in aliquem, animos dare, Gall. *Animer*. Arnulfus Loxovienſis Epiſc. in Epiſt. ad Lucium Papam, tom. 2. Spicil. Acher. pag. 482. *Audiſtis eos, & magis quam expediret mihi, etiam exaudiſti quoniam abſens & innocens, nulloque citatus edicto punitus ſum, & ex magna officii Epiſcopalis mei parte ſuſpenſus, ipſoſque ad dicenda & facienda quæ vellent remiſiſtis amplius Animatos, ut & alii quilibet invitari poſſent & amplius Animari.* Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad ann. 1227. apud Murat. tom. 6. col. 451. *Dicebatur enim quod prædictus Dominus Lazarius Januam non debebat reverti; quare populus adeo dictum Guilelmum de Mari virum nobilem Animavit, &c.* Eadem notione occurrit tom. 6. Reliq. MSS. Ludewigi pag. 40. & 161.

¶ ANIMASTICUM, Animale, ad animam pertinens. Zabarel. Phyſ. lib. 8. ſuper textum 32. pag. 183. *Opponit Zabarella Animaſticum Phyſico: ac ſtrictim motum Animaſticum vocat, qui ab anima proficiſcitur: Phyſicum qui à natura.* Gocl. Lex. Phil.

¶ ANIMATOR, f. Colonus vel Servus. Charta Boleſlai Ducis Bohemiæ pro Monaſterio Preunovienſi ann. 993. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 6. pag. 49. *Et in civitate quoque Pragenſi donamus decimum forum, & decimum denarium de judicio, decimum hominem captivum, & triginta Animatores eorumque poſteritatem.* Ibidem: *Et in villa Coromirtwitz tres Animatores cum terra ſufficienti.*

ANIMATORIA Olla, χύτρα τετρημένη, in Gloſſ. Græc. Lat. quæ in ſummo ſpiramentum habet, pertuſa.

ANIMESCO, *Iraſcor*, θυμοῦμαι. In Gloſſ. Gr. Lat.

¶ ANIMETTA, Palla quæ calicem tegit, quod quaſi anima in corporali plicato includatur & conſervetur. Joſeph. Vicecomes lib. 7. cap. 5. in Hofmanni Lexico.

EX ANIMO, Memoriter, Gall. *Par cœur*. Regula Magiſtri cap. 44. *Lectionem vero, cui juſſum fuerit, ut ex Animo recitet, non ex codice legat.* Grimlaïcus in Regula Solitar. cap. 64. *Lege Evangelica, ut memoriter retineas; ſed & alias ex Animo meditare ſcripturas.* Ἀποςηθίζειν, ex memoria recitare, dicunt Græci. Vide *Cor*.

¶ ANIMOSITAS, Generoſum animi propoſitum. Guillelmi Gemmetic. Hiſt. Norman. lib. 3. c8. Willelmus Dux Norman. *Se inibi* (in Monaſt. Gemmetic.) *Monachum fieri voto obligavit; votis quoque ſatisfeciſſet, niſi iſdem Abbas ejus Animoſitati obſtitiſſet.* S. Bernard. de Converſione ad Clericos tom. 1. col. 495. A. edit. 1690. *Non minus perniciosa Animoſitas talium, quam puſillanimitas mercenariorum.*

¶ Animositas, Senſu nonnihil diverſo pro animi vehementia, ira vel odio miſta, Gall. *Animoſité.* apud eumdem Bernardum Ep. 253. edit. 1690. tom. 1. col. 252. D. *Novi ſiquidem, quod multis veſtrorum ipſius Abbatis Animoſitas diſpliceat graviter, &c.*

¶ ANIRE, Incumbere. Gloſſ. Bituric. MSS. *Anit*, *Incumbit*. Ubi *Anit* videtur pro *Annititur*, niſi forte ſit ab *Anus*: quæ baculo ſolet *anniti*.

ANITAS, *Senectus*, in Gloſſis Arabico-Latinis; γραότης in Gloſſis Græc. Lat. & apud Joan. de Janua. [Gloſſ. Bituric. MSS. *Anitas*, *Adulta* (ætas) *interdum ſenectus*. Catullus Epig. 62.

Uſque tum tremulam movens
Cana tempus Anilitas.

Hinc vereor ne legendum ſit *Anilitas* pro *Anitas* in Gloſſis laudatis.]

ANITERGIUM, Vox ficta, ut *facitergium*, cujus notio ſatis patet. Petrus Damiani lib. 1. Epiſt. 9. *Materias congerebat, quibus ad requiſita naturæ neceſſaria Fratribus Anitergia miniſtraret.* Vide *Cloacarius*.

¶ ANIXUM, pro *Annexum*. Epiſtola Principis Auraicæ ad Maſſilienſes ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Scriptum ſub noſtro Anixo* (ſupple *ſigillo*.)

ANLAGO. Vide *Andelangus*.

¶ ANLOT. Vide *Anhlot*.

¶ ANNACIUM & Annicium, Certi reditus ſeu proventus, ut opinor, quotannis percipiendi. Deſcriptio cenſuum Monaſterii de Criſenone ex Archivis ejuſdem: *Eccleſia de Liſeio in decimis & oblationibus & Annaciis, & medietatem decimæ Erſei, oblationis & Annicii, & medietatem decimæ Vermentonis & Annicii.... Apud Lucheium habemus Eccleſiam & medietatem decimæ & totum Annacium.*

¶ ANNADUA. Charta Alfonſi III. Regis Portugalliæ æra 1267. apud Brandaon. lib. 15. Monarch. Luſitan. cap. 24. *Salvo hoc quod mihi & ſucceſſoribus reſervo in perpetuum, videlicet collectam, monetam, hoſte, Annaduam, apellidum, foſſatum, juſtitiam, ſervitium, ajudam. Annaduam* per *Alarde* reddit idem Brandaon, quæ Hiſpanis luſtrationem militum ſonat.

¶ ANNAGLIPHUS, pro *Anagliphus*, Cælatus, ſculptus, habetur in Vitis PP. ab Anaſtaſio, apud Murator. to. 3. pag. 114. col. 1.

1. ANNALE. Gloſſ. Lat. Gr. *Annale*, ἐνιαυσιαῖον. *Anniverſarium*, alias *Annuale*. Ugutio: *Annale, idem quod Anniverſarium, ſcilicet dies qui pro mortuis celebratur ſingulis annis.* Sumitur vero hæc vox ut plurimum pro Miſſis quæ celebrantur per anni ſpatium pro defunctis, uti interpretantur Lindwodus ad Provinciale Eccl. Cantuar. lib. 3. tit. 23. pag. 329. & 345. 2. Edit. Qua notione occurrit apud Willelmum Thorn. in Chron. pag. 1894. in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 149. [& in Antiquit. Benedict. Pictav. apud Stephanotium tom. 3. pag. 753.] &c. Vide *Annuale*.

2. ANNALE. Chronicon S. Benigni pag. 426. *Rex reſtituit... mercatum die Sabbati, quod eſt in burgo omnibus ſeptimanis, & medietatem Annalis, quod eſt in feſtivitate ſancti Benigni.* [Id eſt, reſtituit jura quæ ex conſuetudine percipiebantur ex *mercato die Sabbati* & medietatem jurium annui *mercati quod eſt, &c.*] Eadem habentur in Charta Rodulphi Regis Francor. apud Perardum in Burgundicis pag. 126.

3. ANNALE. Charta Odonis Ducis Burgundiæ an. 1206. apud eumdem Perardum pagina 299. *Nec eidem* (alienigenæ) *liberum villæ forum conceditur, donec per annum & diem in illa fecerit manſionem: & ſi tunc forum velit requirere, & Annalia villæ rite executus fuerit, ſibi villæ forum conceditur.* Id eſt,

ſi per annum rite quæ civium ſunt, executus fuerit.

4. ANNALE, Reditus unius anni, ſcilicet primi à vacatione alicujus Eccleſiæ Parochialis, Gall. *Annates*, *Deport.* Annalia percipiuntur à pluribus Epiſcopis & Archidiaconis, præſertim Normanniæ, quaſi caduci jure, uſu ducto à *feodis ſervientibus*, quæ ubi *ſerviens* deficiebat, Domino feodali anni reditum ſolvebat juxta Conſuetudines Andegavenſem & Cenonam. *Annalia* ut & *Annates* Concilium Baſileenſe, cujus decretum Sanctioni Pragmaticæ inſertum eſt, abrogaverat: verum pactione inita Leonem X. inter & Franciſcum I. *Annatæ* & *Annalia* ſeu *deportus*, reſtituta ſunt, & confirmata in ſolemnibus omnium ordinum Comitiis Bleſis habitis. Hæc *annalium* jura ipſi Francorum antea percipiebant Reges, ſaltem ex Beneficiis quæ erant Regii Dominii, ut patet ex Edicto Philippi IV. pro Epiſcopis Normanniæ an. 1299. tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 335. *Concedimus inſuper quod beneficia, in quibus per eorum vacationem, Annalia debemus percipere, &c. Inhibemus etiam ne quis ad ipſa levanda Annalia deputatus, de beneficiis ex cauſa puræ permutationis & non fraudulentæ vacantibus vel vacaturis Annale exigat ſive levet. Annalia* quæ & *Annatas* etiam dixere ex Canonicorum decedentium præbendis exigere ſolebant Capitula; at illa in pios uſus impendebantur. Qua de re habentur Litteræ Cæleſtini Papæ datæ Turonis an. 1196. V. Kal. Decemb. pag. 38. part. 2. Conciliorum Norman. D. Beſſini: *Antiquam veſtræ Eccleſiæ conſuetudinem ſuper Annalibus præbendarum decedentium Canonicorum... ſcilicet ut quolibet decedente Canonico fructus omnes præbendæ illius anni in quo obierit in uſus pios... ſecundum Capituli arbitrium erogarentur.* Statuta Eccleſiæ S. Audomari an. 1432. condita & in Archivis ejuſdem aſſervata: *Qualitercumque præbenda ipſius Eccleſiæ vacaverit... dicta fabrica pro uno anno mediam partem fructuum percipiat... quod ſi bis in anno vacaverit præbenda, volumus fabricam una Annata contentari.*

¶ 5. ANNALE, Quod pro defuncto ſingulis annis, aut ſaltem per unum annum datur vel Conventui vel pauperibus. Charta Geraldi Abbatis S. Johannis Angeriacenſis an. 1385. ex Chartulario ejuſdem Monaſterii pag. 466. *Item eleemoſynarius, ubicumque voluerit determinare, poteſt dare Annale ejus mortui. Et dominus Abbas debet dare panem & vinum de conventu, & coquinarius generale.*

¶ Annale Feudum, Id eſt perpetuum, ſeu *Feudum gardiæ*: quod vide ſuo loco.

1. ANNALES, Acta publica, quæ per annos digeruntur in leg. 65. Cod. Theod. de Appellat.

2. ANNALES, Cenſus annui ſpecies. Charta ann. 1236. in Regeſto Toloſano Cameræ Comput. Pariſ. fol. 51. *Et quæſtas, & toltas & albergas, & mandatos, & Annales, cenſus & uſus, oblias cum pertinentibus dominationibus, quartos & quintos, & agrarios, & decimas, &c.*

Annales Baculi seu Calendarii, apud Olaum Magnum lib 16. Hiſt. Sept. cap. 20. in quibus faſtos ſuos inſcribebant Dani, de quibus copioſe Olaus Wormius lib. 1. de Faſtis Danicis, cap. 2. & 3.

¶ ANNALIA, Idem quod *Annales*, ſeu acta publica per annos digeſta, Gall. *Annales.* Miracula S. Joannis Gualberti tom. 3. Julii pag. 388. E. *Nam Abbates noſtri decreverunt, nos veteres obſervare mores & ſtatuta, & Annalia, quæ à patribus noſtris in concionibus & capitulis ſancita ſunt.* Et pag. 436. F. *Illud idem indicant Annalia, indicant & picturæ, quæ memoria & religione patrum hactenus in dextro cornu altaris conſpiciuntur.*

¶ Annalium Jura. An munera annuatim donari ſolita, ut ſunt v. g. Strenæ? Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 310. *Dominus noſter Dalphinus mandavit & ordinavit, quod officiales hoſpitii ſui nulla jura recipiant pro officiis eorum, niſi tantum ſalaria, quæ ipſe dominus duxit ordinanda, & quod recipere poſſint Jura Annalium; & rerum quæ eſſent domino forſitan præſentata ſeu donata.*

¶ ANNALOGISTA, pro *Analogiſta*, Tutor qui adminiſtrationis rationem reddere non tenetur. Græca vox, per ſe nota. Teſtamentum Joannis Dalphini Vienn. ann. 1318. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 172. col. 2. *Tutorem dedit & conſtituit pro dictis liberis ſuis natis & naſcituris, volens quod non teneatur inventarium facere, nec aliquam rationem adminiſtrationis reddere, & ſit Annalogiſta.* J. Laurent. in Amalthea: *Analogiſtæ, Tutores qui non tenentur reddere rationem tutelæ.*

¶ ANNARE, *Natare.* Papias in MS. Bituric.

¶ ANNARII Canones, dicebantur ii quibus ab Epiſcopo permittebatur alicui ut ad dignitatem promoveretur, licet ætatem ad hanc obtinendam requiſitam non haberet.

¶ ANNAS, *Contrarcha.* Papias MS. Bituric. An *Contrarcha* Papiæ idem eſſet quod Latinis *Anas*? Certe *Annas* pro *Anas*, Avis aquatica, Gallis, *un Canard, une Canne*, legitur in voce *Cercella.*

1. ANNATA, Reditus unius anni ab eo qui recens in demortui Epiſcopi, aut Abbatis, locum ſuccedit exſolvi ſummo Pontifici ſolitus, de cujus origine, ac uſu, conſulendi Renatus Chopinus lib. 2. Monaſt. tit. 1. §. 14. lib. 1. de Eccleſ. Polit. tit. ult. art. 18. 19. lib. 3. tit. 3. art. 4. 5. 6. 7. Petrus Matthæus in Conſtit. PP. 131. 142. 157. 206. 258. & alii.

¶ Annata, Dicuntur etiam de reditu unius anni vel dimidii præbendæ Canonici defuncti, fabricæ Eccleſiæ aſſignari ſolito in quibuſdam Eccleſiis, in quibuſdam, aliis uſibus. Collect. Concil. Hiſpan. tom. 4. pag. 193. *In habendis mediis Annatis fructuum beneficiorum ſimplicium ad anniverſaria ſpectantium, talis modus ſervetur, videlicet quod contra novos obtentores beneficiorum infra medium annum à die obitus beneficiati computandum minime procedatur, ſed elapſo eo ni perſolverint à diſtributionibus communibus... ſint penitus privati.* Vide *Annale* 4.

¶ Annata, Subſidium à Clemente VI. Papa recens creato bonis eccleſiaſticis impoſitum & tribus annis exactum; hinc dictum *Annata* quod erat reditus unius anni. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 609. col. 2. in Bulla dicti Papæ ad Humbertum Dalphinum: *Noſti etiam niſi noſſe diſſimules, quod cum in ſubſidium ejuſdem fidei, & favorem fidelium illarum partium, certam Annatam tenendam per triennium fieri provida fuiſſet ordinatione ſtatutum, eam tamen ad biennium tui præcipue conſideratione duximus prorogandam, &c.*

¶ 2. ANNATA, Annus, Gall. *Année.* Charta Officialis Rotomag. an. 1471. ex Archivo Monaſterii de Bono-Nuncio ejuſdem urbis: *De reddendo & ſolvendo ipſis Religioſis ſommam ſeptem librarum & ſolid. decem pro tribus Annatis dictæ penſionis.* Baluz. Hiſt. Arvern. tom. 2. pag. 453. ex Regiſtro Parlamenti an. 1452. *Et eiſdem* (bonis) *per ultimas Annatas & expleta ultima pacifice & quiete uſi & gaviſi*

gaviſi fuerant. Ibidem pag. 783. in Charta Bernardi de Turre an. 1308. *Drapparii, ferrarii & coyrarii, ſutores ſotularium, pelliparii* (ſolvant) *tres denarios quilibet pro Annata.* Hiſt. Harcur. tom. 4. pag. 1127. *Quodque dicta Haricuria dictum annuum reditum ducentarum lib. Turon. per plures Annatas & uſque ad ejus obitum vel circa ſolveret.*

ANNATHES, *Proximi*, Papiæ. [An hæc vox à Britannico *An-nez*, Proximus, & pro quo ſcribi poteſt *An-neth*?]

1. ANNATUS, Primogenitus, *ante natus*, ex Gallico *Ainſné*, vel *Aiſné* in veteri Arreſto an. 1254. apud Pithœum in Conſuet. Trecenſ. art. 14. Vide Jacob. *Bourgoing* de Origine & uſu vulgarium vocum pag. 70. [Vita SS. Bovæ & Dodæ, to. 3. Aprilis pag. 288. A. *Mediocribus vero non minora diſpenſans, perſuadebat nequaquam ſibi ceu prælatæ & matri ſolummodo honoris reverentiam exhibere; verum etiam ſuis Annatis in omnibus obtemperarent.*]

Annatæ Oves, i. unius anni, quæ annum unum ætatis habent. Fleta lib. 2. cap. 79. §. 4. Vide *Superannatus.*

¶ 2. ANNATUS, δακτυλοφόρος, συμποδιαςής, *Annulatus, compeditus*, apud Janum in Supplemento Antiquarii.

ANNELAGE. Charta Hugonis Abbatis S. Dionyſii an. 1189. ex Schedis Auguſti Gallandii: *Debet quarta Advocato 3. denarios, quem recipit de freſcengage, & recipit famulus ejus in die Jovis abſoluti. Quarta debet Advocato unum denarium de Annelage, & recipit famulus ejus in craſtino S. Mariæ.* [*Annelage* à voce *Agnus* ductum, mihi eſt tributum pro agnis ſolvi ſolitum, ut *multonagium* pro *multonibus, freſcengage* ſeu *freſcengagium* pro *friſcingis.*

¶ ANNELATUS, Anellis ornatus. *Cappa argentea Annelata*, apud Rymerum tom. 4. pag. 657. *Baculus* (Mareſcalci) *aureus circa utrumque finem de nigro Annelatus*, apud eumdem Rymer. tom. 8. pag. 45. Lubens legerem *Amelatus*, ut ſupra, Encauſto ornatus, Gall. *Emaillé*, Angl. *Enamelled.*

¶ ANNERE, *Fulgere.* Gloſſ. MSS. Eccleſiæ Bituric. *Annet, Fulget*, in Gloſſ. Iſid. Pithœus legit, *Annitet*, pro quo Græviús cenſet legendum, *Ardet, Fulget.* Mallem, *Annidet, Fulget* ab *Annidere*, quod à *Nidere* facile potuit efformari; ſedforte nullum mendum eſt in Gloſſis.

¶ 1. ANNETUM, Reditus ſeu Proventus unius anni. Codex Legum Norman. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. pag. 364. *Notandum etiam eſt, quod ſi per juratorum dictum fuerit declaratum, terminum firme uno anno vel pluribus jam fuiſſe elapſum, ipſe tenens pretium Annetorum poſt elapſum detentorum, poſt reclamationem partis adverſe tenebitur reddere requirenti.*

¶ 2. ANNETUM, pro *Alnetum.* Monaſticon Anglic. tom. 1. pag. 3. col. 1. *Inſula... cum ſpecioſo ſimul & ſpatioſo Anneto.*

¶ ANNEXA Ecclesia, Ea dicitur quæ alteri adjungitur in ſubſidium, Gall. *Annexe.* Conſtitutiones Pontii Conſeranenſis Epiſcopi an. 1364. in MS. Sangerman. *Item ordinamus, quod nullus Presbyter recipiat plures Eccleſias nomine alicujus Rectoris gubernandas, niſi illæ Eccleſiæ fuerint Annexæ, vel ab invicem dependentes.*

¶ ANNEXARE, Adnectere, Adjungere, Gall. *Annexer*: quod præſertim dicitur de Eccleſia alteri in ſubſidium data & annexa. Charta Audeberti Abb. Nobiliac. an. 1310. apud Stephanotium tom. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 976. *Unde advertentes utilitatem Monaſterii noſtri ac dictæ domus de Boſſaio, de conſilio & aſſenſu Conventus noſtri prædicti Prioratui noſtro de Frontenaio... dictam domum de Boſſaio cum ſuis juribus & pertinentiis duximus uniendam & perpetuo Annexandam.* Charta an. 1322. in Maceriis Inſulæ Barbaræ tom. 1. pag. 201. *Volebat ex certis cauſis & juſtis eum moventibus & in jure expreſſis unire & Annexare Prioratum, &c.* Occurrit iterum in Hiſt. Mediani Monaſterii pag. 408. in nova Gall. Chriſt. tom. 4. Inſtrum. col. 108. apud Lobinellum in Gloſſario ad calcem tom. 3. Hiſt. Pariſ. &c.

¶ ANNEXATIO, Eadem notione non ſemel.

¶ ANNICIUM. Vide *Annacium.*

ANNICULATUS, Ætas unius anni. Alexander Iatroſophiſta MS. lib. 2. Paſſion. cap. 83. *Unus porcaſter & hedus, & ipſi mediocres inter duros teneros, i. Anniculatum aut bimatum habentes.* Lex Salica tit. 2. §. 14. *Si quis tertuſſum porcellum furaverit, uſque ad Anniculatum, &c.* §. 15. *Si quis vero porcum poſt Anniculatum furaverit.* Ex quibus patet *Anniculatus*, non idem eſſe quod *anniculus*, uti vult Wendelinus.

ANNICULUS, Agnus, aut ovis, unius anni, Exod. 12. *Erit agnus ſine macula, maſculus, Anniculus.* Levit. 14. *Ovis Annicula.* Liber qui *Aurora* inſcribitur:

Maſculus Anniculus, qui foret abſque nota.

Gl. Lat. Gr. *Anniculus*, ἐνιαυσιαῖος. Tabul. S. Remigii Remenſis: *Donat annis ſingulis de ſigilo mod. 1... Anniculum 1. pullos 3. ova 15.* Infra: *Donant de ſigilo modios 7.... Anniculos 7. agnum 1. pullos 22. ova 122.* Rurſum: *Donat uno anno fœtas 2. cum agnis 2. altero anno Anniculos 2. facit ad pratum dies 3.* [Vox Plinio & aliis nota.]

¶ ANNIMISSARIUS, Preſbyter qui per annum integrum quotidie Miſſam celebrat pro defunctis. Statuta Eccleſiæ Argentinæ apud Marten. Tract. de Antiq. Eccl. Diſciplina pag. 615. *Similiter Annimiſſarii pro tumulis viſitandis, &c.*

¶ ANNIS, pro *Amnis* non ſemel legitur in Chartulario S. Vandregiſili.

¶ ANNIVERSALIS. Vide *Anniverſarium.*

¶ ANNIVERSARIA, fem. gen. Idem quod mox *Anniverſarium* in Vita S. Egilis Abb. Fuld. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 240. *Anniverſariam Sturmis primi Abbatis & fundatoris Monaſterii Fuldæ... in Miſſarum celebratione, pſalmodiis & oratione ſancta celebrare ſancivit.*

ANNIVERSARIUM, Anniversitas, Dies annuus, quo officium defunctorum pro aliquo defuncto peragitur, ipſo obitus recurrente die. Liber Differentiarum: *Annus, totius anni ſpatio eſt, ut annua merces. Anniverſarium eſt, quum repetentibus annis idem dies colitur, ut eſt cœna Anniverſaria. Anniculum, cum annum habet, ut anniculus puer. Annotinus, prioris anni, ut annotinum vinum. Annale, eſt res aliqua, quæ totius anni ordinem continet, ut Annalis liber.* Alcuinus lib. de Divin. Offic. *Anniverſaria dies ideo repetitur defunctis, quoniam neſcimus qualiter eorum cauſa habeatur in alia vita.* [Conſule Conſtit. Apoſt. lib. 8. cap. 42.] Interdum pro *annali*, ſeu officio Miſſarum quod omni die per annum pro defunctis peragitur, ut notat Lindwodus ad Provinciale Cantuar. Eccl. pag. 329. 2. Edit. quomodo videtur intelligi debere in Capitulis Caroli M. addit. 1. cap. 73. *Ut pro Abbate defuncto Anniverſarium fiat officium.*

Anniversarium. Thwroczius in Ludovico Rege Hungar. cap. 4. *Et pervenit domum ſuam in Wi-*

ſegrad in Anniverſario ſui receſſus. i. anno poſt receſſum elapſo.

¶ Anniversarium, Annua præſtatio quotannis ſolvenda. Charta anni 1308. pro Monaſterio Bituricenſi: *Ab omni feodo, retrofeodo, rachato, marciagio, Anniverſario, angaria, parangaria.... garantiet & defendet.*

¶ Anniversarium, Diſtributio ex anniverſarii fundatione Clericis facienda. Collect. Concil. Hiſpan. tom. 4. pag. 193. *In habendis mediis annatis fructuum beneficiorum ſimplicium ad Anniverſaria ſpectantium... ni perſolverint, à diſtributionibus communibus del diner menut & à duplis & Anniverſariis ac aliis quibuſcumque Eccleſiæ percaciis ſint penitus privati.* Ibidem pag. 194. *Procurator Anniverſariorum & duplarum ſolvat percacia S. Petri, die illa qua fuerint acquiſita.* Et paulo poſt: *Anniverſaria & duplæ ſedis punctentur cum cedula illa die qua celebrabuntur, & eadem die ſolvantur.*

¶ Anniversarium Epiſcopi, Abbatis, Prælati interdum ſumitur pro die creationis & conſecrationis ſingulis annis redeunte. Vide Couſtantium tom. 1. Epiſtolarum Romanorum Pontif. pagg. 730. & 1255. ubi refertur quo pacto hunc diem celebrarent ſummi Pontifices, Hierolex. Macri in voce *Abbas*, & infra *Natalis dies*.

Anniversitas. Anaſtaſ. Bibl. in Leone II. *Hic fecit conſtitutum .... ſed & ne Mauri quondam Epiſcopi Anniverſitas aut agenda celebretur.*

Anniversalis. Joannes VIII. Epiſt. 91. *Quia intimaſti Pontificio noſtro Anniverſalem magnæ recordationis Domini Ludovici Imperatoris fieri, & ut pro eo proprias orationes celebraremus, rogaſti, &c.*

De Anniverſariorum pro defunctis antiquitate, vide Gazæum ad Caſſian. collat. 19. cap. 1. & Haeftenum lib. 8. Diſquiſit. Monaſt. tract. 1. diſq. 4.

¶ ANNOALIS, pro *Novemdialis*, Gall. *Neuvaine*, ſumi videtur in Teſtamento Beatricis de Alboreya an. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1522. C. *Item quatuor Capellani... & ibidem morari & manere quouſque facta fuerit Annoalis noſtra, die nona poſt obitum noſtrum, prout in talibus exequiis eſt fieri conſuetum: qui celebrent cotidie pro anima noſtra, & habeant victum ſuper nos cotidie; & in fine dictæ novenæ factæ & completæ, dentur cuilibet quatuor floreni auri, &c.* Vide *Annuale*.

¶ ANNODARE Excommunicationis Vinculo, Excommunicationis ſententiam in aliquem ferre, in Chronico Monachi Patavini apud Murator. tom. 8. col. 672.

¶ ANNOLOGIA, Quod ætate alicujus contigit, ipſius actus ſeu hiſtoria. Vox Latino-Græca. Agnellus in lib. Pontif. apud Muratorium tom. 2. pag. 68. col. 1. D. *Si vultis inquirere Annologiam Maximiani Archiepiſcopi, Chronicam legite: ibi plura de ea & de multis Imperatoribus & Regibus invenietis.*

ANNONA, Triticum, frumentum, bladum. Kero Monach. S. Galli in Vocab. *Annonam, Lybleita.* i. ut opinor, *Bladum*, noſtris *Blé*. [Eccardus ait, Cangium noſtrum hic erraſſe. *Lybleita* enim, inquit, Germanicum eſt ex veteri *Lyb*, Vita, & *leiten*, Ducere compoſitam; atque ita proprie *vitam ducens*, ſive *producens*, hoc eſt *victum*, *alimenta* denotans. Hæc ille in mox citandum legis Salicæ locum, ubi etiam *Annonam* paulo aliter explicat. Hanc vult eſſe quaſi *alimoniam anni*, deinde ſumi pro *tritico frumento*, *ſecali* & quibuſcumque, quæ in molendino ad vitam hominum ſuſtentandam præparantur.] Lex Salica tit. 25. §. 1. *Si quis ingenuus in alieno molino Annonam furaverit.* Tabular. Dalonenſis Abbat. f. 95. *Retentis tantum quatuor ſextariis Annonæ, duobus videlicet frumenti, & duobus ſiliginis.* Paſſim apud Scriptores. Vide Statuta antiqua Corbeïenſis Abbatiæ lib. 1. c. 6. Gregor. Turon. lib. 3. de Mirac. S. Mart. c. 3. de Gloria Confeſſ. cap. 107. Capitula Car. M. lib. 1. cap. 118. 131. lib. 4. tit. 73. [Inſtrumentum VIII. Forojulienſ. pag. 84. col. 2. D. to. 1. novæ Gall. Chriſt. *Ut omni anno prædicti Monachi perſolverent.... duos modios Annonæ & unum de ſigalis ... unum modium Annonæ & alterum ordei.* Quo in loco *Annona* ſumitur pro tritico: in ſequenti vero pro tritico ſimul & ſecali. Cod. MS. Irminonis Abb. San-Germ. fol. 85. verſo col. 1. *Habet ibi farinarias* II. *unde exeunt in cenſu de Annona mod. cxx. de frumento xl. de miſtura lxxx.*]

Annona, Panis. Lex Longob. lib. 1. tit. 25. §. 25. *Si quis mancipium alienum ſciens fugax eſſe, neſciente domino ſuſceperit, aut Annonam dederit, aut oſtenderit viam, &c.* Ita in Regula Magiſtri cap. 26. & in leg. 1. Cod. de Frumento urbis CP. Hinc *Annonæ binæ, ternæ*, apud Scriptores Hiſtoriæ Auguſtæ, i. panes duo, tres.

¶ Annona, Cenſus annuus frumento, ſecali aliove grano ſolvendus. Hiſt. Mediani Monaſterii pag. 332. in Charta an. 1274. *Præfatos agros prædictis colonis nomine conditionis* (l. conductionis) *ad duodecim annos pro eadem Annona & gulta, ſicut antea unuſquiſque dare de ſuis agris conſueverat, liberaliter de manu ſua conceſſit.*

Annona, Præbenda. Notitia an. 929. apud Joachimum Vadianum: *Poſt hæc eo in Conventum noſtrum introducto, omnis Congregatio conceſſit ei Annonam unius Fratris, &c.*

¶ Annona, Frumentum hordeo admixtum. Sententia Odonis Abb. S. Columbæ in Tabulario Sangerman. *Unum modium Annonæ, videlicet dimidium modium hibernagii & dimidium modium tremeſii.*

Annonæ Ærariæ. Vide Ærariæ.

¶ Annonæ Civicæ, quæ civibus Conſtantinopoli domos ædificantibus; *Militares*, quæ militibus; *Palatinæ* quæ officialibus palatii ſeu domus auguſtæ; *Templorum*, quæ Eccleſiæ miniſtris, non in frumento ſolum, ſed & in oleo, vino, carne ceteriſque rebus ad victum neceſſariis conſiſtebant, uti videre eſt in Cod. Theod. præſertim Titulo: *De erogatione annonæ militaris.* Vide etiam Acta SS. xlv. Martyrum, to. 3. Julii pag. 45.

¶ Annona Grossa, Secale vel *Annona mixta*. Charta Agnetis Comitiſſæ Pictav. an. circiter 1060. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 187. *Ita ut dimidium* (modium) *ſit ex frumento, & aliud dimidium ex Groſſa Annona.*

¶ Annona Missalis, Quæ quotannis meſſis tempore Rectoribus Eccleſiarum exſolvitur, Gall. *Dîme*, Decima. Privilegium Witigonis Miſnenſis Epiſc. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 287. *Cui videlicet Plebano de agris ſuæ parochiæ decimam ſeu Annonam Miſſalem ſolventibus, dimidius modius ſiliginis præter minorem decimam ſeu Annonam Miſſalem per totam parochiam annuatim à quolibet perſolvetur.*

Annona Mixta, Gall. *Blé meſteil*, frumentum *ſigalæ* admixtum. Tabularium S. Remigii Remenſis: *Hinc exeunt frumenti modii 16. Mixtæ Annonæ modii 60.*

¶ Annona Monachi, Cibaria, obſonium Monacho miniſtratum, Gall. *Portion, Pitance*, in Annal. Benedict. to. 3. p. 178.

Annona Porcorum, Eſca, glans. Sugerius de Adminiſtratione ſua cap. 11. *Talliam, & Annonam porcorum, ovium, agnorum, ... ab eadem terra more anteceſſorum ſuorum abripuerat.*

Annona Tultitia. Tabular. Prioratus de Domina in Delphinatu Ch. 211. *In feſtivitate S. Joannis unum multonem optimum, per meſſiones taſcham qualis contigerit, 12. ſextarios de Annona Tultitia, 6. de taverna, &c.* Alibi: *Et 18. ſextarios Annonæ inter Toltitiam & tavernam.* Rurſum: *Inter Toltizam & tavernam.*

¶ Annona Viridis, Seges, Gall. *Blé en herbe*, apud Martenium de antiqua Eccleſiæ Diſciplina pag. 396. Sicque legendum eſt pro *Annova Viridis* ibid. pag. 341.

¶ Annona Viva, Quæ necdum molita eſt. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 45. col. 1. *Habet inter Villamilt & Alnidum farinarios xxij. qui reddunt de multura inter totos m. cccc. xc. de Viva Annona, de braciis mod. clxxvij.*

Annonagium, Tributum ex annona. Charta Willelmi Comitis Cabillon. ann. 1180. in Bibl. Cluniac. p. 1441. *In univerſa terra ejus non habeo talliam, vel porcellagium, vel meſſionagium, ſeu Annonagium, vel corredum.* Habetur etiam apud Perardum pag. 244. Vide *Annonagium, Meſtiva, Frumentagium, Meſſio.*

Annonarius, dicitur *erogator & diſpenſator annonæ*, in Legibus Wiſigot. lib. 9. tit. 2. §. 6. apud quos per ſingulas civitates atque caſtella erant ejuſmodi officiales ſeu magiſtratus, qui militibus *annonam* ſine fraude exhiberent. Interdum & Comes civitatis hujus rei curam geſſit, ut ex lib. 9. tit. 2. §. 7. colligitur. Gloſſ. Græc. ἀννῶνα, *ſalarium.* Hac notione *Annonarii* dicuntur in leg. 3. Cod. Theod. de Numerar.

¶ Annonaria, Locus ubi venditur annona. Statuta Maſſil. MSS. ann. 1253. *Quod bladum & farinam nemo audeat vendere, niſi in Annonaria.* Liber flavus Epiſcopatus Maſſil. p. 25. *Uſque in viam publicam, per quam itur ad Annonariam ſuperiorem.*

Annonaria Area, in qua frumentum excutitur, in Lege Burgund. tit. 23. §. 2.

Annonariæ Regiones, quæ olim dictæ fuerint, pluribus diſputant Salmaſius, Gothofredus, Sirmondus, & alii qui de Suburbicariis commentati ſunt.

Annonaria Præpositura, in Monaſteriis: huic præfectus erat Monachus, cui vel annonæ colligendæ, & in Monachorum victum erogandæ cura demandata erat, vel certe panis Monachis diſtribuendi, apud Innoc. III. PP. lib. 13. Ep. 55.

Annonarius *eſt aliquis habens multas annonas.* Breviloq.

Annonarium, *Granarium vel locus, ubi reponuntur annonæ.* Breviloq.

Annonari, Annona cibari, ali, annonam percipere. Paulus Diaconus Neapolit. in Vita S. Mariæ Ægypt. c. 6. *Unuſquiſque autem ſe Annonabat, prout poterat, aut volebat. Nam unus portabat corpori ad menſuram ſufficiens, &c.* Ambroſius, ſeu alius auctor in Actis S. Sebaſtiani cap. 12. num. 43. *Si ergo non navigantibus, ſed imperationibus, homines quod Annonantur, aſcribunt, &c.* Baldricus Camer. lib. 3. cap. 52. *Reditibus agrorum Annonantur.*

¶ ANNONATICUM, Idem quod *Annonagium*, ſeu tributum ex venditione frumenti vel annonæ perceptum. Locum vide in *Fumaticum.*

¶ ANNOSIOR, Diuturnior. Collect. Concil. Hiſp to. 2. pag. 266. *Tantoque Annoſioris excommunicationis tempore à Chriſti corpore & fraternitatis conſortio ſequeſtretur, quanto fuerit propinquioris ſanguinis contagione pollutus.*

ANNOSITAS, Multorum annorum ſeries. Joannes de Janua: *Annoſitas, antiquitas.* Notitia ex Tabulario S. Victoris Maſſilienſis: *Per Annoſitatem ſeu per legem tricenariam poſſidere.* Petrus Cellenſis lib. 9. Epiſt. 5. *Calamus noſter Annoſitate & deſuetudine quaſſatus, &c. Annoſitate ſe tueri*, in leg. 113. Cod. Th. de Decurion. *Annoſitatis curſus*, in leg. ult. eod. Cod. de Prædiis navicul. *Priſcorum Annoſitas*, apud Suenon. in Præfat. ad Hiſt. Danicam.

¶ ANNOTAMENTUM, Idem quod Nota vel Annotatio in Miraculis B. Aloyſii Gonzagæ to. 4. Junii p. 1065. Sed hac quoque voce uſus eſt Gellius: *Veterum locutionum copiam his Annotamentis inſperſimus.*

ANNOTATIO. Chr. Reicherbergenſe ann. 423. *Septima Annotatio Carthaginenſis Synodi habita eſt ſub Honorio Auguſto, &c.* Idem ann. 426. *Sub Theodoſio Minore fuit octava Annotatio Africanæ Synodi, &c.*

¶ Annotatio Regulæ, Deſcriptio nominis defuncti, diei obitus, accepti etiam beneficii, in fine Regulæ, ſcilicet in Necrologio ei adjuncto. Hic mos in Monaſteriis ſervabatur, ut poſt lecta in Capitulo Martyrologium & Regulam, nomina quoque benefactorum, propinquorum ea die defunctorum poſt Primam legerentur, & pro illis oraretur ab omnibus. Sic in pluribus MSS. Corbeïenſibus habetur: *Promiſimus anniverſarium & Annotationem.* Necrolog. S. Quintini de Monte: *Perſolvemus ei in conventu tricenarium & Verba Mea præter Annotationem.* Bernardi Monachi Ordo Cluniac. part. 1. cap. 74. *Sic pro omnibus fit unum officium cum generali Miſſa & ceteris, quæ ſolent fieri pro noſtris, excepta præbenda & brevium tranſmiſſione ac Regulæ Annotatione.*

¶ Annotationes Bonorum, f. Recenſio bonorum alicui oneri vel mulctæ obnoxiorum. Johannis Armaniaci Diploma veniale tom. 1. Ampliſſ. Collect. Marten. col. 1527. A. *Proceſſus, inqueſtas, banna, pœnas, mulctas, & bonorum confiſcationes & Annotationes eorumdem, &c.*

ANNOTATORES, qui inlatarum ſpecierum breves ſeu rationes conficiebant, Tabularii, in leg. 3. Cod. Th. de Suſceptoribus.

ANNOTICUS, pro *Anniculus.* Capitulare Saxonum an. 797. cap. 11. *Illud notandum eſt, quales debent ſolidi eſſe Saxonum, id eſt, bovem Annoticum, utriuſque ſexus autumnali tempore, ſicut in ſtabulum mittitur, pro uno ſolido.*

¶ ANNOTINUS, Annuus, Anniverſarius, Gall. *Annuel.* Annal. Bened. to. 3. pag. 148. *Et in Annotina Tranſlatione SS. Reliquiarum... fratribus ejus loci* (Centulenſis) *congrua cibi ac potus refectio ſubminiſtretur.* Hac voce uſus eſt Columella, ſed notione nonnihil diverſa: *Ungues*, inq. *cuſtodum Annotinos reſecato.*

¶ Annotinum Pascha. Vide *Paſcha Annotinum.*

¶ ANNUA, Idem quod mox Annuale. Codex obituum Eccleſiæ Anicienſis. *Annua D. Johannis de Borbonio iij. Februar. Annua D. Gaufredi de Pompadorio 8. Maii.*

ANNUALE, *Annale*, Anniverſarium, officium ſcilicet Eccleſiaſticum, quod pro defuncto aliquo, die ejus obitus recurrente, in Eccleſia quotannis celebratur. [Tertullianus de Coron. c. 3. *Obla-*

tiones pro defunctis, pro natalitiis Annua die facimus.] Brevil. *Annuale, anniverſarium:* Galli *Annuel* dicunt: *Annovale*, apud Joan. Villaneum lib. 1. cap. 22. Charta an. 1078. apud Fr. Mariam in Mathildi Comitiſſa lib. 3. *Hanc conditionem Epiſcopo impoſuimus, ut Annuale, vel anniverſarium matris meæ Beatricis honorifice celebretur.* Crebro occurrit.

Annualis. Charta Notkeri Epiſcopi Veronenſis an. 921. *Ita ut in tribus diebus ante ejus Annualem, . . . omnes generaliter Sacerdotes . . . Miſſam cantent.*

¶ Annuale, Miſſæ pro defuncto quotidie per annum à Sacerdote celebrandæ. Item quidquid illi earumdem occaſione offertur. Regula S. Stephani Grandimont. cap. 5. *Tricenarium, ſeptenarium, Annuale vel quodlibet pretium pro Miſſa nominatim vobis oblatum nullatenus accipiatis.*

¶ Annuale, Quodlibet ſolemne feſtum quotannis recurrens. Hac voce utuntur in ordinibus celebrandi divini officii, Pariſienſi ſcilicet & S. Capellæ; item in Breviario novo Lexovienſi. Ibi non ſemel *Annuale majus, Annuale minus, ſemi-annuale.*

Annuale, Idem quod *Annata*, reditus annuus præbendæ Canonici defuncti. Necrologium S. Victoris Pariſienſ. Kl. Auguſti, de Ludovico VII. Rege Franc. *Annualia quoque regalium Abbatiarum, aliaque multa nobis donavit*, precibus ſcilicet D. Stephani de Garlanda Archid. Pariſ. ut eſt in eodem Necrolog. 2. Id. Januar. Charta Roberti Abbatis S. Victoris Pariſienſis in M. Paſtorali Eccleſ. Pariſ. lib. 20. c. 85. *Super eo quod dicti Religioſi dicebant ſe debere percipere Annuale in pane & vino, ubicumque decederent ſocii D. Epiſcopi Pariſienſis, &c.* Charta Joan. D. Caſtrivillani ann. 1260. *Volo quod Prior de Marmiſſa . . . habeat Annualia Canonicorum decedentium, &c.* Charta Henrici Abbatis, fratris Ludovici VII. Regis Franc. in Annalib. Monaſterii S. Victoris 1. vol. *Beneficium autem ſupradictorum Annualium Eccleſiæ B. Victoris hoc modo collatum eſt, ut per annum redditus præbendarum Canonicorum decedentium Eccleſia S. Victoris ex integro habeat, &c.*

☞ De hocce jure Canonicorum S. Victoris plura congeſſit Inſtrumenta Martenius noſter tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 224. & ſeqq. è quibus hic pauca ſubjiciemus. Diploma Bartholomæi Decani Eccleſ. Pariſ. ſæculo XII. *Ex dono piæ memoriæ domni Stephani Epiſc. & noſtro in hac noſtra B. Mariæ Eccleſia præbenda una, in Eccleſia S. Marcelli præbenda una, in Eccleſia S. Clodoaldi præbenda una, in Eccleſia S. Martini de Campellis præbenda una. Ita ſcilicet quod Canonici S. Victoris in ſingulis ſupradictis Eccleſiis ad ſervitium earumdem Eccleſiarum ſingulos vicarios ponant. Item ex dono prædicti Epiſcopi Annualia Canonicorum omnium prædictarum Eccleſiarum, ita ſcilicet, ut quocumque modo quilibet Canonicus earumdem Eccleſiarum præbendam ſuam relinquat, vel quocumque modo præbenda de una perſona in aliam tranſeat, Eccleſia S. Victoris ejuſdem præbendæ reditus per annum ex integro habeat, & nullum ſuper hoc ex debito aut Eccleſiæ aut defuncto præter anniverſarium exſolvat obſequium.* Diploma Odonis Prioris S. Martini à Campis: *Eccleſia vero S. Victoris, quæ in præfata B. Mariæ* (Pariſ.) *Eccleſia Annualia præbendarum habet, hujus ipſius præbendæ, quæ nobis data fuit Annuale ſuum ex integro habuit. Sed quia de eadem præbenda, quæ Eccleſiæ S. Martini in perpetuum data erat, jam de cetero Eccleſia S. Victoris Annuale habitura non erat, ſic ne hoc dono noſtro Eccleſia S. Victoris læderetur . . . ſtatuimus, ut Eccleſia S. Victoris pro recompenſatione Annualis ſupradictæ præbendæ, per ſingulos annos in feſto S. Paſchæ decem ſolidos perſolvamus.* Plura etiam his conſona leguntur in Tabulario S. Clodoaldi: ex quibus patet, non ſolum Canonici defuncti præbendæ reditum annuum, ſed etiam cujuſvis præbendæ quoquo modo vacantis aut de una perſona in aliam tranſeuntis, ad Eccleſiam S. Victoris pertinuiſſe. Quod ſi præbenda data eſſet Conventui integro, qui neque moritur, neque mutatur, tum Eccleſia S. Victoris erat annuo cenſu compenſanda, ut liquet ex laudato Odonis Diplomate, & aliis duobus Inſtrumentis quæ apud Martenium videre eſt col. 226. & 227.

¶ Annualis Reditus, idem qui *Annuus*, Gall. *Revenu Annuel*, apud Th. *Madox.* Formul. Anglic. p. 108.

¶ ANNUALITER, Singulis annis. Vita S. Gregorii Papæ lib. 2. tom. 2. Martii p. 152. A. *Tribus millibus ancillis Dei, quas Græci Monaſtrias vocant quindecim libras auri pro lectiſterniis; eiſque pro quotidianis ſtipendiis octoginta libras Annualiter conferebat.*

¶ ANNUATIA, Cenſus annuus. Locum vide in *Superpriſa*

¶ ANNUCULA, γραῦς, *Anus*, apud Janum Laurenberg. in Supplemento Antiquarii: Terentius dixit, *Anucula*, eadem notione.

ANNUITAS, Annuus reditus, penſio alicui, vel in perpetuum, vel ad tempus præſtitutum, conceſſa, cujus ſolutione liberum tenementum non oneratur, inquit Joan. Cowellus. Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 375. 376. . . . . *Habenda & tenenda in feodo ſimplici de capitalibus dominis, per ſervitia conſueta . . . ſolvendo Annuitates prædictas.* Adde to. 3. p. 22. Charta Thomæ Archiep Eboracenſis: *Annuitatem ſive penſionem annuam centum ſolidorum ſterlingorum, &c.* Infra: *Ac de Annuitate, ſive de annua penſione hujuſmodi, &c. Annuity*, Angli dicunt. *Brief de Annuitie*, apud Littleton. ſect. 219. *Breve Annuitatis*, quo creditor debitorem convenit, cum penſionem annuam conſtitutæ pecuniæ percipere non poteſt. Vide Raſtallum.

¶ ANNUITIO, Conceſſio, Licentia, in Chartario S. Vincentii Cenoman. *De Annuitione Eccleſiæ, &c.*

ANNULARE, Pro nihilo habere, vel rem ita reſcindere, ut nulla deinceps habeatur, quo ſenſu vocem, *Annuler*, paſſim uſurpamus. Optatus lib. 2. *Sacerdotium in nobis Annulare viſus.* [Apud Bernardum Tr. de diligendo Deo col. 600. D. edit. 1690. *Timori permixta devotio, ipſum non Annullat, ſed caſtificat.* Chron. S. Bertini continuatum à Johanne Iperio apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 619. *In quibus omnibus noſter Johannes eum devicit, & ceſſum huic Eccleſiæ litigii cauſa per ipſum impoſitum, appellatione interjecta, Annulavit.*] Occurrit Eccleſiaſt. c. 25. & alibi non ſemel.

¶ ANNULARENSIS Primicerius. Vide *Primicerius.*

ANNULARIUS, Annularium. Ugutio: *Annularius qui facit Annulos. Annularium, locus ibi fiunt annuli.*

ANNULUS *arrarum nomine datus*, ſeu ſponſalitius vel pronubus, in lege Wiſigoth. lib. 3. tit. 1. §. 3. *Annulo ſponſam ſubarrare*, in Lege Longob. lib. 2. tom. 37. §. 1. Nicolaus PP. Epiſt. ad Bulgaros: *Poſtquam arrhis ſponſam ſibi ſponſus per digitum fidei Annulo inſignitum deſponderit.* De annulo pronubo, paſſim veteres Scriptores. Vide Baron. ann. 58. num. 51. & ſeq. Gaſſendum in Vita Peireſcii lib. 4. & Joannem Bapt. Laurum de Annulo pronubo Deiparæ Virginis.

¶ Annulus Aureus, quem tradere, & à ſervitute liberare idem erat. Qui enim annulis utebantur aureis, ii cenſebantur ingenui. Charta Maximiliani I. Romanorum Imperatoris pro Republica Lucenſi, apud Ludewig. to. 4. pag. 323. *Item confirmare privilegia, creandi Tabelliones, legitimandi, faciendi Milites, reſtituendi minores ac majores ex juſta cauſa, adoptandi, emancipandi, manumittendi ſervos, reſtituendi natalibus, juſque Aureorum Annulorum concedendi.*

Annulus de Junco. Conſtitutiones Ricardi Epiſcopi Sariſberienſis ann. 1217. cap. 55. *Nec quiſquam Annulum de Junco vel quacumque vili materia, vel pretioſa, jocando manibus innectat muliercularum, ut liberius cum eis fornicetur: ne dum jocari ſe putat, honoribus matrimonialibus ſe aſtringat.* Huc ſpectat quod ſcribit Brolius lib. 1. Antiquit. Pariſienſium pag. mihi 69. eos qui in foro Eccleſiaſtico, ob illicitam antea initam copulam, *Officialis* judicio matrimonium invicem contrahere coguntur, in ædem S. Marinæ ſacram deduci, ibique Curione *Annulo Junceo*, ſeu ex *palea* confecto deſponſari.

¶ Annulus Piscatoris. Sigillum quo Romanorum Pontificum Brevia obſignantur. Tribus uti ſolent Sigillis, *Annulo Piſcatoris* quo Brevia Apoſtolica in cera rubra; *Bulla plumbea*, qua privilegia & Litteræ Cancellariæ; & *Signo* quo Bullæ conſiſtoriales muniuntur. *Annulus Piſcatoris* dicitur, quod illo S. Petrus qui piſcator erat, primus uſus fuiſſe à vulgo exiſtimetur: at revéra quod ejuſdem divi piſcatoris imaginem inſculptam habeat. Vox ante 400. annos minime nota. Vide Hierolexicon Macri. Greg. Toloſani Syntagma juris lib. 15. cap. 3. Gerardum *von Maſtric.* Hiſt. juris Eccleſ. §. 402. Regeſtum Cancellariæ Imperii ſub Ferdinando II.

¶ Annulus Palatii. Apud Leodienſes ſic vocatur Curia, ſeu Juriſdictio Epiſcopalis, adeo ut provocare ad *Annulum Palatii* idem ſit atque appellare ad Epiſcopum. Chron. Cornelii *Zantſliet* ad ann. 1406. apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 369. *Favebant ſæpedictis iniquitatis alumnis alii in populo præeminentiores .... qui ſociata ſibi multitudine furenti, in craſtino jus Epiſcopale, quod provocatio ad Annulum Palatii dici ſolet, infregerunt; & ne quiſquam propter qualeſcumque enormes exceſſus ad illum appellari poſſet ex oppidis & villagiis totius patriæ vetuerunt.* Ibid. ad an. 1422. col. 414. *Quibus contra juris regulam patratis certum & quadraginta duo principaliores oppidi ad Annulum Palatii ab Epiſcopo legitime ſunt citati.*

Annulus Pontificum, Prælatorum: Quem ſcilicet deferunt in ſymbolum Eccleſiæ ab iis deſponſatæ, cum, ut ait Joannes Citrius, τῶν ἐκκλησιῶν προστάται νύμφιοι appellentur, carpens ſcilicet Michaëlem Cerularium Patr. Conſtantinopol. in Epiſt. ad Petrum Antiochenum, damnantem Latinos Epiſcopos, ὡς δῆθεν γυναῖκας τὰς ἐκκλησίας λαμβάνοντας τὸν ἀῤῥαβῶνα φέροντας. Vide præterea Demetrium Chomatenum Bulgariæ Archiepiſcop. in Reſponſis pag. 318. & 321. Juris Græco-Romani. Chronicon Mauriniacenſe, lib. 3. *Ipſos quoque Annulos, in quibus ad ipſos (Epiſcopos) pertinens Eccleſiæ deſponſatio exprimitur, ſine reſpectu miſericordiæ abſtulit.* Charta Joannis Archiepiſc. ann. 1301. *Item Annulum unum Pontificalem de auro magnum. Item quendam alium Annulum de auro.* De annulo Epiſcopali vide Honorium Auguſtod. lib. 1. cap. 206. Innocentium III. lib. Epiſtol. pag. 329. & Durandum lib. 3. Ration. cap. 14.

Annulus Regius, quo Reges utebantur ad ſubſignanda Diplomata. Agobardus lib. de Inſolentia Judæorum: *Quos indiculos, licet ex ſacro nomine veſtro recitarentur, & veſtro Annulo eſſent ſignati, nullatenus tamen credidimus ex judicio veſtro tales prodiiſſe:* Fauſtus in vita S. Mauri de Theodeberto Rege: *Vocans Anſebaldum qui ſcriptionibus regalium teſtamentorum præerat, præcepit ei, ut antequam de Monaſterio egrederetur, teſtamentum de iiſdem ſcriberet rebus, ac de Annulo Regis, regali firmaret more.* Theganus de Ludovico Pio cap. 19. de villis regiis: *Fidelibus ſuis tradidit eas in poſſeſſiones ſempiternas, & præcepta conſtruxit, & Annuli ſui impreſſione cum ſubſcriptione manu propria roboravit.* Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 107. *Aliaque quam plurima quæ chartis manu propria inſeruit, quas Regis Annulus roboravit.* Hinc formula vulgaris omnibus ferme Regum & Imperatorum Diplomatibus adſcripta: *Et ut inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria ſubterfirmavimus, & Annuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus.*

Erant autem annuli regii Regum imaginibus & nominibus inſigniti. Geſta Francor. cap. 12. *Requirentes invenerunt in theſauro Regis Annulum, Clodovei inſcriptione vel imagine inſculptum.* Ejuſmodi eſt Childerici Regis annulus, qui in ejus ſepulcro juxta Tornacum inventus, in Gazophylacio Regis aſſervatur, cujuſque ectypum exhibuit Joan. Jacobus Chiffletius in Anaſtaſi, cujus ea eſt inſcriptio: CHILDERICI REGIS. Præterea alter Ludovici Pii apud Petrum Fr. Chiffletium in Hiſt. Tornutienſi pag. 195. cujus hæc eſt epigraphe: XPE. PROTEGE. HLUDOWICUM IMPERATOREM.

Annuli Regii cura ac cuſtodia penes Referendarium erat. Gregorius Turon. lib. 5. Hiſt. c. 3. *Siggo quoque Referendarius, qui Annulum Sigeberti tenuerat.* Vita S. Boniti Arvernorum Epiſc. tom. 1. Hiſtor. Franc. *Cum à Sigeberto Rege enixe diligeretur, Annulo ex manu Regis accepto, Referendarii munus adeptus eſt.* Adde Fridebodum in Vita S. Audoëni, Aigradum in Vita S. Anſberti, Aimoinum lib. 4. Hiſt. c. 41. & quæ notamus in voce *Referendarius.* Quod igitur annulo Regio ſignarentur Regum Diplomata, inter præcipua eorum ornamenta is recenſetur in Geſtis Francor. cap. 11.

Annulum Transmittere, ſeu annulo miſſo aliquem accerſere. Lex Bajwar. tit. 2. §. 14. *Si quis juſſionem Ducis ſui contempſerit, vel ſignum quale viſus fuerit Dux Tranſmittere, aut Annulum, aut ſigillum, ſi neglexerit venire, &c.* Vide Theophylactum Simocatt. lib. 8. cap. 11.

Annulus, qui vulgo *Collare*, ſeu *le Carcan*, quo reorum colla aſtringuntur, *Colliſtrigium.* In Conſuetud. Juliodunenſi cap. 2. art. 8. *Avoir ceps, fer & Anneaux*, dicitur eſſe ejus qui mediam Juſtitiam habet.

ANNUNTIUM, Nuntium, quod annunciatur, Gall. *Prophetie, Menace, Annonce.* Ambroſius ſuper Egeſippum: *Irridebant Prophetarum Annuntia, fas omne calcabant.* Dantes in Purg. cant. 14.

Come à l'Annuncio de futuri danni.

ANNUS. Non quæ apud veteres, qui Chriſtum præceſſerunt, anni ratio, ſed quam diverſa etiam poſt Chriſtum natum apud omnes fere gentes fuerit, hic diſquirere videtur operæ pretium: cum abſque hacce notione in perlegendis mediæ ætatis Scri-

ptoribus pleriſque tenebræ offundantur ; dum ſuam quique annos numerandi, & eorum initia auſpicandi rationem ſervant: quod quidem breviter proſequemur, indicatis auctorum locis qui hac de re ex profeſſo commentarios ediderunt, ut ex iis lectoribus haurire liceat quæ pluribus pertractare Gloſſarii inſtitutum non patitur.

Græcorum computos, æraſque præcipuas eſſe tres inter eruditos convenit. Nam aliam eſſe dicunt quæ ab initio rerum ad Chriſti in uterum adventum aut natalem annos computat 5943. aliam quæ annos numerat 5501. tertiam quæ 5509. conſtituit. Primam Antiochenam appellant aliqui, ſecundam Æthiopicam, tertiam Alexandrinam ; priorem vero Petavius Alexandrinam, tertiam Romanam. Secundam amplectitur Synodus VII. Act. 6. pag. 405. Edit. Labbei, ut & Cyrillus Scythopolitanus in Vita S. Euthymii num. 109. Georgius Syncellus, Theophanes, Auctor Miſcellæ, & aliquot alii. Poſtrema vero utuntur Scriptores alii Bizantini. Vide Petavium in Auctario lib. 8. cap. 1.

Annos mundi, ut & indictiones, auſpicantur Græci, ſeu Byzantini Scriptores à Kal. Septemb. uti paſſim obſervare eſt apud Cedrenum, Scylitzem, Pachymerem, Cantacuzenum, Phranzem, &c. unde ejuſmodi Indictio Conſtantinopolitana dicitur apud Petavium, &c.

Anni Martyrum, ſeu Epochæ Diocletianeæ, ab Ægyptiis Chriſtianis Eccleſiæ Alexandrinæ hactenus uſurpatæ, initium deſumitur à perſecutione Diocletiani, quam in annum 302. vel 303. vulgo conjiciunt Chronologi: qua de re extant virorum doctiſſimorum conjecturæ ex Concilio Cirthenſi potiſſimum deſumptæ, Baronii, Scaligeri, Petavii, & noviſſime V. Cl. Joannis Broei, in ea Diſquiſitione, quam de initio perſecutionis Diocletianeæ & Epocha Concilii Cirthenſis inſcripſit. Ab hac autem æra Martyrum, Alexandrini, Abyſſini, & alii annos ſuos auſpicantur. Vide Adonem Viennenſem in Chron. initio Conſtantini, & ann. 527. Chronicon Orientale pag. 85. 109. 124. 125. 127. 146. 202. & doctiſſimum Henſchenium in Exegeſi præliminari ad tom. 5. Martii cap. 2. n. 11.

Anni Seleucidarum, quibus Judæi plurimum uſi ſunt, poſtquam ſub dominatu Græcorum eſſe cœperunt, à Seleuci Regis exordio initium ſumunt, quod ab illo anno procedere, qui ante Chriſtianam æram putatur 312. & eſt periodi Julianæ 4402. quo 117. Olympias iniit. Duplex eſt horum annorum initium: nam alias à verno tempore, & à Niſan Judaïco; alias ab autumno & Tiſri progrediuntur. Rurſus interdum lunares anni, interdum Juliani uſurpantur & fixi. Judæi in annis contractuum (ita annos Seleucidarum vocant) lunares adhibent. Syromacedones, ſive Antiocheni poſt Julianam anni formam editam ſolares adſciverunt, atque ab Hyperbereteo, ſive Octobri Juliano duxerunt exordium. Hæc fere Petavius, quem conſule.

Annos præterea Antiocheni peculiari ratione putabant, à menſe Octobri ducto eorum initio, & ab anno mundi 3935. & Periodi Julianæ 5665. qua quidem æra, quam χρηματισμὸν τῆς Αντιοχείας vocat, utitur præ cæteris Evagrius lib. 2. cap. 12. lib. 4. cap. 9. Vide eumdem Petavium lib. 10. de Doctr. temp. cap. 62. & lib. 3. Ration. c. 14.

Anni Gratiæ [quibus multi ſæculo XII. uſi ſunt] dicti quod à Natali Chriſti initium ſumant, ut auctor eſt Joſephus Scaliger in Canonibus iſagog. pag. 275. ubi obſervat Æthiopes æram Martyrum dupliciter putare, aut ab annis expanſis Diocletiani, aut à periodis Dionyſianis : ab annis enim Diocletiani abjectis omnibus 532. reliquos eſſe annos gratiæ. Vide eumdem de Emendat. tempor. pag. 693.

Annos ab Chriſti Incarnatione numerandi primus auctor fuit Dionyſius cognomento Exiguus, qui Juſtiniano imperante, & cum Caſſiodoro familiariſſime ſæculo Chriſti ſexto vixit. Scribit Petrus Gaſſendus in Kalendario Romano cap. 5. Dionyſium, cum annorum ſeries in Canone beati Cyrilli ab anno Diocletiani 153. incœpta, nihil aliud foret, quam eorumdem annorum Diocletianorum conſecutio, indignum exiſtimaſſe circulis ſacris innectere impii Tyranni, perſecutoriſque memoriam, ſatiuſque duxiſſe ſeriem annorum ab ipſa Chriſti Domini Incarnatione adhibere. Sed cum is cyclum ſuum ad Chriſti Incarnationem accommodaſſet, & primum ejus annum nominaſſet eum, in quo Chriſtus conceptus & natus erat, qui Dionyſium ſecuti ſunt, cum viderent hominum vitam non ab eorum conceptione, ſed ab ortu vulgo putari, animadverterentque præterea Nativitatem Chriſti non longe abeſſe à fine anni Juliani, & Circumciſionem ipſis Kl. Januarii celebrari, communi fere conſenſu conſtituere, ut primus Chriſti annus ab ejus Nativitate duceret exordium. Unde factum eſt deinde, ut æra communis invaluerit uno anno inferior æra Dionyſii, ſervato tamen toto cyclo Dionyſiano in cæteris, id eſt, Luna, Litera Dominicali, & Indictione, ſolo excepto capite, quod pridem obſervatum à Petavio lib. 12. de Doctrina tempor. cap. 2. 3. & in Appendice pag. 890. & lib. 4. part. Ration. 2. cap. 1. & Jacobo Grandamico de die Natalis Chriſti p. 84.

Scribit denique Ægidius Bucherius in Chronologia Regum Francorum ſect. 1. ſupputationem annorum à Chriſto nato in antiquis hiſtoriis ante 750. circiter vix uſurpatam : deinceps vero ſub Pipino Rege ejuſque filio Carolo M. paulatim invaluiſſe : quod ex Annalibus, quos edidit Ducheſnius, plane colligere licet.

Anni Secundum Evangelium. Gervaſius Dorobernenſis: *Eſt & alia inter Compotiſtas & Chronicorum ſcriptores error, & diſſonantia. Nam inter ſupputationem Dionyſii, & illam quæ ſecundum Evangelium eſſe dicitur, anni reperiuntur 22... ſi quis autem annos Domini qui ſecundum Evangelium dicuntur eſſe conſcripti, noſſe deſiderat, ſupputationi Dionyſii, quem imitamur, 22. annos apponat: hæc eſt enim de annis Domini inter Evangelium, & præfatum Dionyſium diſſonantia, ſicut in ſuis Chronicis teſtatur Marianus Scotus, ſpatium ſcilicet annorum viginti duorum.* Utraque ſupputatione utitur Florentius Wigornienſis.

Francos annum olim auſpicatos à Kl. Martiis videtur innuere Decretum Taſſilonis cap. 2. §. 12. & Lex Alemann. tit. 18. §. 5. *Nec in mallo publico tranſactis tribus Kalendis Martiis poſt hæc ancilla permaneat in perpetuum.* Et Concil. Vernenſe an. 755. cap. 4. *ut bis in anno Synodus fiat. Prima Synodus menſe primo, quod eſt Kalend. Martiis, &c.* Vide Notas Sirmondi ad Concil. I. Aurelianenſe.

Obſervat Henſchenius in Exegeſi de Genealogia Regum Dagobertinorum cap. 1. n. 3. Gregorium Turonenſem & Fredegarium annos à Natali Domini viſos inchoaſſe, aut ſaltem Romano more à Kalendis Januarii: necdum, inquit, re-

cepta conſuetudine, quæ deinde paulatim per omnes Francorum ditiones propagata eſt, à Paſchate ad Paſcha annos computandi. [Sed Mabillonius lib. 2. de Re Diplomatica cap. 23. n. 4. ex Gregorio ipſo, aliiſque conficit Gallos ſæculis VI. & VII. à Martio annum incipere ſolitos fuiſſe. Deinde ſibi objicit unum ejuſdem Gregorii locum, ubi menſis Maius *quintus* dicitur, ex quo conſequens eſt Januarium anni fuiſſe initialem. Ad hanc difficultatem ſolvendam duplicem annum diſtinguit vir eruditus, ſolarem unum à Januario incipientem, lunarem alterum à Martio. Unde, inquit, etſi Gallis in uſu erat annum incipere à Martio; non tamen deſinebant anni initium à Januario repetere, habita ratione curſus ſolaris. Sic apud Romanos, quibus annum à Jano ducere mos erat ex dicendis, Martius non raro dicebatur menſis *primus*, September *ſeptimus*, December *decimus*, ut apud S. Leonem in Sermonibus, quos de jejunio primi, ſeptimi ac decimi menſis ſcripſit: cujuſmodi locutionis rationem vide apud eumd. Mabill. loco citato.]

Iidem tamen & alii è veteribus Scriptoribus annos à Paſſione Domini interdum numeraſſe videntur. Gregorius nempe Turonenſis in Hiſtoria Francorum ſub finem librorum 1. 3. & 10. Fredegarius in Hiſtoria Epitomata cap. 73. Victor Tunenſis in fine Chronici, & auctor Hiſtoriæ Francorum juſſu Childebrandi Comitis ſcriptæ cap. 109. Leguntur Chartæ tres in Tabulario Conchenſis Abbat. in Ruthenis, quarum prima, quæ eſt 19. ſic clauditur: *Actum eſt hoc anno ab Incarnatione Domini* 1062. *à Paſſione* 1029. Altera, quæ eſt 20. *Iſta Eccleſia dedicata eſt, & donus iſte firmatus eſt* 15. *Kalendas Decemb. die Jovis, Luna* 22. *anno ab Incarnat. Dom.* 1060. *à Paſſione* 1028. *&c.* Tertia eſt 64. *Anno ab Incarnat. Dom.* 1093. *à Paſſione* 1059. *&c.* Legi nuper Chartam originalem *Tetbaldi Palatii Comitis*, ex Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis, quæ ſic clauditur: *Data* 5. *Idus Januarii, Indictione* 6. *anno à Paſſione Domini milleſimo* 83. *Regni autem Philippi* 23. *ſcripta manu Ingelrami Carnotenſis Eccleſiæ Decani & Cancellarii.* At hic evidenter Paſſio ſumitur pro Incarnatione: nam ann. 1083. fuit 23. Philippi Regis, & Indict. 6. Adde Theotfridum Epternacenſem in Florib. lib. 1. c. 6. Rabanum lib. de Computo c. 63. &c.

☞ Pro anno Paſſionis nonnunquam habetur annus *trabeationis*, id eſt, annus quo Chriſtus *trabi* affixus eſt, ut apud Baluz. tom. 2. Capitul. col. 630. & 633. & pro *Anno Nativitatis* ſeu Kal. Januarii *annus Circumciſionis*, ut in Italiæ ſacræ tomo 5. col. 914. & 1619.

Annos *à Tranſitu*, ſeu morte *ſancti Martini* non ſemel putat Gregorius Turonenſis, quem mortuum anno 401. vel 402. probat Petavius lib. II. de Doctr. temp. cap. 4. & parte 2. Rationarii lib. 4. c. 12. anno vero 400. Petr. Franciſcus Chifletius in erudita illa, quam nuper edidit Diſſertatione, *de S. Martini Turonenſis temporum ratione.*

Sub altera Regum Francicorum ſtirpe annos à Chriſti Nativitate ordiuntur Scriptores omnes qui ſecundo & tertio Hiſtoriæ Franciæ volumine habentur: verbi gratia, Carolum M. Romæ Imperatorem dictum aiunt die Chriſti Natalitio anno 801. qui more jam recepto adhuc erat 800. Poëta Saxonicus lib. 4.

Feſta dies cæli eadem celeberrima terris,
Virginei partus, Chriſtique refulſerat ortus,
Poſt octingentos, ex quo proceſſerat, annos.

Idem Carolus, in ejus Vita, obiiſſe dicitur 5. *Kal. Febr. anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti* 814. ubi annus Incarnationis intelligitur annus à Natali Domini incœptus, ut apud Nithardum anno 813. in Chronici Fontanellenſis Fragmento, & alibi paſſim. Breve Adalardi epocham hanc præfert: *Anno Incarnationis* 822. *menſe Januar. Indict.* 15. *Regni Ludovici* 8. Vetus Charta Zquentebaldi ſic clauditur apud Doubletum p. 809. *Data* II. *Kal. Febr. anno Incarnat. Domini* 896. *Indict.* 14. *anno vero Domini Zuentebulchi primo.* Concilium Valentinum III. in Præfatione, dicitur celebratum fuiſſe *anno* 855. *ab Incarnatione, Lothario imperante* 15. *Indict.* 3. *menſe Januario* 6. *Idus ejuſdem menſis, &c.* Ita Concilium Ticinenſe, *Anno Incarnationis Dominicæ* 855. *Indict.* 3. *menſe Februario, die menſis* 4. Synodus Ticinenſis, *Anno Incarnationis* 876. *Indict.* 9. *menſe Februar.* In quibus præallatis locis conveniunt anni Chriſti à Nativitate incœpti cum indictionibus. Proinde evaneſcunt viri doctiſſimi conjecturæ in nupera Conciliorum Editione tom. 7. pag. 1848. & tom. 8. pag. 39. 160. & alibi, qui annos Incarnationis à 25. Martii vel à Paſchate ea tempeſtate numeratos fuiſſe exiſtimat: quo in errore verſatur etiam Beſlius in Regibus Aquitanicis p. 40.

☞ Hic iterum exiſtimat Mabillonius noſter Diplom. cap. 23. n. 5. duplex etiam tunc temporis fuiſſe anni initium: unum vulgare, commune & ubique receptum, habita ratione anni ſolaris, quem obſervabant plerique Hiſtorici veteres: aliud Gallicanum, ratione curſus lunaris, quem pauci ſequebantur. Hujus calculi argumentum habeo, inquit, ex Hiſtoria tranſlationis S. Huberti Epiſcopi Tungrenſis, in qua Carolus M. deceſſiſſe dicitur *Anno Incarnationis octingenteſimo tertio decimo*, cum conſtet eum deceſſiſſe more noſtro anno 814.

At ſub tertia Regum ſtirpe Franci noſtri annorum exordium ab Domini Incarnatione, hoc eſt, à 25. Martii, putarunt, licet quando is mos cœperit, non plane liquet. Extat Charta in Spicilegio Acheriano to. 11. quæ ſic clauditur: *Acta ſunt autem hæc anno jam pæne finito decimo poſt milleſimo, Indictione* 9. *Epacta* 14. *menſe Februarii, feria* 2. *Luna* 20. *ſub Imperio Roberti clariſſimi Regis Francigeni ſive Aquitaniani.* Ubi indictio incidit in annum 1011. anni exordio à Kl. Januarii deſumpto.

Neque tamen obſtitit, quin Kalendæ Januariæ primus anni dies ſemper habitæ ſint. Extat enim Charta Drogonis Ambianenſis Dom. *de Vinacourt*, in Tabulario Vicedomini Ambian. fol. 69. cum hoc temporis adſcripto charactere: *Fait en l'an de l'Incarnation de Notre Seigneur Jeſus-Chriſt* 1183. *el mois de Janvier lendemain du premier jour de l'an.* Petrus Comeſtor in Hiſtor. Scholaſt. cap. 13. Numer. *Tripliciter accipitur annus ab eis* (Hebræis) *præter naturalem. Annus uſualis à Januario, quem habent communem nobiſcum in contractibus ſuis, & negotiis communibus agendis, &c.* Unde conficitur eo, quo Comeſtor vixit ævo, hoc eſt circa an. 1160. annum putatum à Kl. Januarii.

Sed ut verum fatear, addubitari poteſt, an ea tempeſtate Franci noſtri à 25. Martii, an vero à Paſchate annos numerare cœperint, quod poſtremum labentibus ſæculis obtinuiſſe conſtat: adeo ut ſi Paſcha poſt 25. Martii, vel in menſem Aprilem incideret, *ante* vel *poſt Paſcha* apponerent, ſecundum diem in quem incidebat dies Paſchatis dominicus, ita ut *ante Paſcha* annum proxime elapſum; ſi *poſt Paſcha*, apponeretur, annum

ſubſequentem denotaret: verbi gratia, extat Charta data 4. *Aprilis anno* 1375. *ante Paſcha*, quod extitit eo anno ſecundum hodiernum annos putandi modum, 22. ejuſdem menſis: ita perinde alia legitur data 20. *Aprilis anno* 1376. *poſt Paſcha*, quod extitit 13. ejuſdem menſis die, ipſo anno, ſecundum hodiernum putandi annos morem. Vide Coquillium in Hiſt. Nivernenſi p. 262. [& Mabillonium Diplom. lib. 2. cap. 23. nn. 6. & 7. ubi Cl. Cangii dicta novis confirmantur exemplis, obſervato tamen Aquitanos à 25. Martii annum conſtanter duxiſſe, nulla Paſchatis habita ratione. Exſtat in Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 540. Epiſtola Henrici de Villariis Archiepiſcopi Lugdunenſis quæ ſic concluditur: *Datum Romanis die vigeſima nona Decembris* 1347. *à Nativitate*, à qua ducebatur anni initium in Dalphinatu hoc ævo, ut obſervat & ibidem probat hujus Hiſtoriæ Scriptor Cl. D. de *Valbonays*. In Statutis Synodal. Eccleſiarum Cadurcenſis, Ruthenenſis & Tutelenſ. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 764. D. habetur hæc obſervatio: *Nota quod numerus Lunaris & littera Dominicalis mutatur annuatim in feſto Circumciſionis: anni vero Incarnationis Domini mutantur in terra iſta in feſto Annuntiationis Beatæ Mariæ, & in quibuſdam regionibus in feſto Nativitatis Domini.* Hæc autem Statuta, ut ibidem legitur col. 766. E. publicata ſunt *anno Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo nono.*]

At cur Paſchatis, primus anni dies fuerit apud noſtros, vel certe initium anni, variæ ſunt ſententiæ. Joſephus Scaliger Epiſt. 226. ait, Gallos veteris Eccleſiæ ſecutos conſuetudinem, qui Paſcha & Paſchalem hebdomadam, novum annum vocabant, quæ quidem probo vade indigent. Nec longe abeſt ab ea ſententia Petrus Chiffletius in Diſſert. de annis Dagoberti cap. 5. ſcribens, ævo Victorii obtinuiſſe, ut Paſchalis primus fuerit anni dies: idque eruit ex ejuſdem præfatione ad Canonem Paſchalem, ubi ſic loquitur: *Paſcha quippe, ſicut omnimoda traditione cognoſcitur, anni principio, non ſine celebratur*, quæ tamen verba ita videntur intelligenda, non quod à Paſchate initium annus duxerit; ſed quod in primis anni menſibus, duntaxat celebretur. Ego vero, miſſis quæ in hanc rem conferri poſſunt, exiſtimaverim, id inde manaſſe, quod, ut ait Joannes Hocſemius, cujus verba mox dabimus, ab ipſis Eccleſiæ fere primordiis, ea obtinuiſſet conſuetudo, ut tabella Cereo Paſchali appenderetur, in qua annus currens deſcriberetur, indeque ejus initium putarent Franci: iis enim fuit mos iſte proprius. Unde in Tabulario Lingonenſi legitur diploma cum hac temporis nota: 12. *menſis Februarii*, *Indict.* 12. *anno* 1328. *more Gallicano.* Aliud: *Anno Domini* 1384. *ſumpto à Paſchate more Gallicano, die* 6. *menſis Maii.*

Sed tandem Caroli IX. Regis Edicto anni 1564. cautum eſt, ut in Galliis, in publicis privatiſque tabulis ab Kl. Januarii annorum repeteretur exordium.

☞ Gallorum exemplum ſecuti ſunt Belgæ ann. 1575. quo Olivarius de Wræo, uti obſervat Mabillonius loco paulo ſuperius citato, tradidit novum calculum mandato Philippi II. Prius à Paſchate, ut Galli, annum exordiebantur. Hanc ante reformationem Hiſtorici nonnulli utrumque calculum non raro exprimebant, ut in Hiſtoria Epiſcoporum Autiſiodor. ubi Audoinus in cap. 76. tranſlatus dicitur ad ſedem Magalonenſem *anno quinquageſimo tertio* (nempe poſt 1300.) *more curiæ Romanæ in Nativitate Domini, more autem Gallicano anno quinquageſimo ſecundo*: quem duplicem modum idem auctor diſtinguit etiam in ſeqq capp. ad 80. atque inde evidens fit, annos Incarnationis apud Gallos, etſi à Paſchate incœptos non prævertiſſe annos Nativitatis receptos à Romanis, ſed trimeſtri ſpatio poſteriores fuiſſe, quod maxime notandum eſt: tametſi Incarnatio Nativitatem novem menſibus præceſſerit. Quippe Galli annos Incarnationis & Nativitatis, quin imo & Paſſionis promiſcue adhibebant ſeu confundebant: quod exemplis probat idem Mabillonius cap. 23. n. 8. & 16.

☞ Inveniuntur nihilominus quædam Pontificum Diplom. inquit idem Auctor c. 24. n. 9. quorum calculus recentiorem noſtrum prævertit. Ejus generis duo Calliſti II. nobis ſuppeditat eruditus Chiffletius in Hiſt. Trenorchienſi. Primum eſt *Datum Albæ per manum Griſogoni S. R. E. Diaconi Card. ac Bibliothecarii xv. Kal. Junii Ind. xiiij Inc. Dominicæ an.* MCXXII. *pontificatus domini Calixti Papæ anno iij.* Alterum habet eaſdem notas. Atqui Indictio XIV. convenit, non anno 1122. ſecundum calculum noſtrum, ſed anno præcedenti. Unde idem Chiffletius in lemmate prioris privilegii notat, datum eſſe privilegium an. 1122. à die 25. Martii deducto, ſcilicet quatenus Incarnatio novem menſibus præcedit: ſed anno Dionyſiano 1121. ut oſtendit Indictio XIV. Aliia ejus generis Pontificia Diplomata videntur. Verum quædam reperiuntur, quorum calculus uno anno Dionyſianum præcedit, non ſolum menſibus novem; quæ proinde non poſſunt ad calculum Piſanum, de quo mox, accommodari. Exſtat hujuſmodi autographum non dubium in Archivo Dionyſiano datum *xij. Kal. April. Ind. x. Incarnationis Dominicæ anno* MCIII. *pontificatus autem domni Paſchalis ſecundi Papæ iij.* Quæ Indictio, ſicuti annus Paſchalis tertius anno 1102. conveniunt in Martio; nec ſequenti anno convenire poſſunt, etiamſi calculus Piſanus admittatur: niſi integro anno dicatur hoc diploma Dionyſianum præceſſiſſe. Occurrit & aliud apud Puricellum pag. 512. ejuſdem Paſchalis plane conſimile, *Datum Laterani per manum Johannis S. R. E. Diaconi Cardinalis*, XVI. *Kal. Martii*, *Indict.* X. *Incarnationis Dominicæ anno* MCIII. *pontificatus autem domini Paſchalis ſecundi Papæ iij.* Hic idem Cancellarius, eædem chronologicæ notæ: quæ eruditis diſcutiendæ proponuntur, aliæque ſimiles haud raro occurrentes. Hæc fere ad verbum ex Mabillonio, fuſius quidem, ſed haud inutiliter ad oſtendendum non facile rejiciendas eſſe chartas, in quibus chronologicæ difficultates occurrunt, cum & in iis animadvertantur diplomatibus, quæ nullo modo poſſunt in dubium revocari.

De Trevirenſibus, hæc habet Browerus lib. 18. Annal Trevir. pag. 1052. 1. Edit. *Carolum IX. Gallorum Regem more veteri ſublato ad annum* 1567. *edixiſſe conſtat, ut Januariæ Kalendæ annum deinceps aperirent, quod etſi hic & alibi paſſim obtineat, neſcio tamen quid Notariis & Scribis Trevericis antiquitatis adhæreat, ut de ſtylo ſuo & jure concedant, ſed iis in publica ſcriptura* 25. *Martii ſacratiſſimæ Virginis Annunciationis ſacer dies primus in anno Treverico maneat.* Geſta Balduini Lutzemburg. Archiep. Trevirenſis lib. 1. c. 14. *anno Domini* 1307. *ſexto Id. Martii*, *more Treverico*

ſcribi

ſcribi conſueto, &c. Adde lib. 2. cap. 16. lib. 3. cap. ult. Vide Joſephi Scaligeri Epiſtolam 226. pag. 484.

Beda Ratione temporum cap. 13. auctor eſt veteres Anglos menſes ſuos juxta Lunæ curſum computaſſe, annumque auſpicatos ab 8. Kal. Januar. die, quo Natale Domini celebratur: quod teſtantur firmantque vetera Regum Anglo-ſaxonum Diplomata apud Ingulfum, & in Monaſtico Anglicano, quæ annos *Incarnationis* præferunt, quos à Natali Chriſti orſos eſſe ſatis declarat Charta Edwardi Confeſſoris in eodem Monaſtico tom. 1. pag. 62. quæ ſic clauditur: *Acta apud Weſtmonaſterium v. Kalendas Januarii die ſanctorum Innocentium, anno Dominicæ Incarnationis* MLXVI. *Indictione* III. Nam hic annus 1066. 28. Decembris, ſecundum noſtram annos ineundi rationem, eſſet tantum 1065. qui quod annus à Natali initium apud Anglos duceret, fuit 1066.

Idem etiam annos Incarnationis computandi mos ſervatus eſt in Anglia à Normannis, ſaltem Guillelmo ipſo Notho regnante, ut ex aliquot Chartis colligitur in eodem Monaſtico tom. 1. pag. 43. 53. &c. Nam deinceps vix ulla in Anglicis diplomatibus annorum nota reperitur, cum Regia regni annos, cætera nullos fere præferant.

Atque hinc fluxit, ut hos annorum characteriſmos Hiſtoriis & Chronicis ſuis Scriptores Anglici adſcripſerint. Gervaſius Dorobernenſis: *Inter ipſos etiam Chronicæ ſcriptores nonnulla diſſenſio eſt. Nam cum omnium unica & præcipua ſit intentio annos Domini eorumque continentias ſupputatione veraci enarrare, ipſos Domini annos diverſis modis & terminis numerant; ſicque in Eccleſiam Dei multam mendaciorum confuſionem inducunt. Quidam enim annos Domini incipiunt computare ab Annunciatione, alii à Nativitate, quidam à Circumciſione, quidam vero à Paſſione. Cui ergo iſtorum magis credendum eſt? Annus ſolaris ſecundum Romanorum traditionem, & Eccleſiæ Dei conſuetudinem à Kl. Januarii ſumit initium: in diebus Natalis Domini, hoc eſt, in fine Decembris ſortitur finem. Quomodo ergo utriuſque vera poterit eſſe computatio, cum alter in principio, alter in fine anni ſolaris annos incipiat Incarnationis? Uterque etiam annis Domini unum eumdemque titulum apponit, cum dicit anno ab Incarnatione tanto vel tanto facta ſunt illa & illa. His aliiſque ſimilibus ex cauſis in Eccleſia Dei orta eſt non modica diſſenſio.* Idem. Gervaſius Dorobernenſis: *Hac, ut æſtimo, ratione inducti ſunt omnes fere qui ante me hujuſmodi Chronicas ſcripſerunt, ut à Natali Domini ſubſequentis anni ſumerent initium . . . Hac ergo intentione poſtpoſita, prædeceſſores meos ſequi cupio, & annos ſubſcriptos à Natali Domini incipio.*

Apud Germanos perinde Chriſti Nativitas annum aperuit. Wippo de Vita Chunradi Salici: *Eodem anno, ut ſupra, id eſt, à Nativitate Salvatoris* 1027. *Indict.* 10. *&c.* Deſcripſit Doubletus pag. 830. Chartam Henrici Imp. quæ ſic clauditur: *Data 7. Kal. Febr. anno Dominicæ Incarn.* 1056. *Indict.* 9. Ubi indictio convenit eidem anno. Bruno de Bello Saxonico: *Natalis Chriſti feſtivitatem*, 1076. *annus ab Incarnatione Domini inchoatur, &c.* Infra: *Tranſacto vero Natali Domini proximo, qui Incarnatione Domini cœptus annus erat.* Venericus Vercellenſis in Apologetico Henrici IV. Imp. *Ubi tunc dimicatum eſt in ipſa Nativitatis Domini vigilia, quæ tunc obvenerat die Dominica, quando terminum accepit annus ab Incarnatione Domini* 1088. Joannes Hocſemius in Geſtis Pontificum Leodienſium cap. 1. *Et ne circa diſcretionem temporum, præcedentis videlicet & ſequentis, error quicquam valeat perturbare, attendendum eſt, quod à tempore cujus memoria non exiſtit, annorum Nativitatis Domini cumulatio, ſive cujuſlibet anni ſuccreſcentis initium in Cereo conſecrato Paſchali hactenus appenſa depingi tabula conſuevit, & ab illa hora annus Dominicus inchoabat. Sed quia Romana, & Colonienſis Eccleſia Leodienſis Metropolitica ſedes, in die Natalis Domini annorum ponebant principia ſingulorum, cujuſmodi diverſitate plures occurrebant difficultates, & frequentes errores; ne diutius in hoc irrationabiliter membrum à capite diſcreparet: ſtatutum eſt, ut à Nativitate Domini nuper præterita, quæ* 1333. *uſque ad Paſcha ſequens ſcribi juxta morem priſtinum debuiſſet, anticipando tempus, anni deinceps initium capiatur.* Adde cap. 7. 11. [& Bedam de Tempor. Ratione cap. 40.]

Non tamen id ſemper obtinuit: exſtat enim apud Chiffletium in Beatrice Cabilonenſi pag. 113. Charta Henrici Imp. cum hac temporis nota: *Datum apud Bernum 5. Kal. Januarii, Indictione 13. anno Dominicæ Incarnationis* 1224. *anni regni noſtri.* 5. Quippe anno 1224. ſumpto à Kal. Januarii initio, currebat Indictio 12. anno vero 1225. Indictio 13. [Recte quidem, ſi Germanorum Indictio à Kl. Januarii incæpiſſet, ſed cum ab VIII. Kl. Octobris incœperit, nihil ex Indictione laudata poteſt effici.]

¶ Leodienſes ad annum 1333. Gallorum morem, uti teſtatur Mabillonius Diplom. cap. 23. n. 10. ſecuti ſunt, deinceps vero Germanorum.

In Italia annos à Nativitate auſpicabantur, ut obſervat Covarruvias tom. 2. Reſol. Variar. lib. 1. cap. 12. §. 1. Concilium Colonienſe ann. 1310. can. 23. *Statuimus etiam ut ex nunc de cætero annus Domini obſervetur, & in Nativitate Chriſti innovetur à quolibet anno, prout ſacroſancta Romana Eccleſia id obſervat, quæ eſt omnium Eccleſiarum caput & magiſtra: ut errores & difficultates, qui propter diverſitatem incœptionis anni Nativitatis ejuſdem, multotiens evenerunt, de cætero evitentur.* Charta an. 1377. *Anno à Nativitate Domini* 1397. *Ind.* 1. *ſecundum curſum & conſuetudinem civitatis Mediolani*, 2. *Decemb. &c.* Ita nempe Statuta ejuſdem urbis parte 1. cap. 109. *More Mediolanenſi annus incipere conſuevit, & de cætero incipiat in feſto Nativitatis D. N. J. C. & hoc reſpectu inſtrumentorum publicorum, & actorum judicialium tantum, & indictio in Kalendis Septembr.* Joan. Hocſemius cap. 7. *Anno Domini* 1272. *parum ante Nativitatem Domini, vel* 1273. *poſt Natale, prout data tunc mutatur in Curia Romana, &c.*

Piſani, inquit Covarruvias part. 2. Variar. Reſol. lib. 1. cap. 12. n. 2. initium anni Incarnationis adſumunt novem menſibus ante Nativitatem: qua ratione annus à Nativitate quinquageſimus, erit & ejuſdem numeri ab Incarnatione uſque 25. diem Martii; & ab eo die, qui eſt quinquageſimus annus à Nativitate, erit quinquageſimus primus ab Incarnatione: qui quidem uſus potius placuit quibuſdam, quam is quo Florentini utuntur, tribus menſibus poſt Nativitatem incipientes numerum annorum Incarnationis: unde juxta computationem hanc annus quinquageſimus à Nativitate uſque ad 25. diem Martii erit quadrageſimus nonus Incarnationis, & ab eo die erit quinquageſimus Incarnationis ſimul Nativitatis, qui tandem uſus apud Romanam Curiam omnino ſervatur, &c. Quod de Florentinis ſcribit Covarruvias, firmatur duabus Chartis ex Camera Comput. Pariſ. in quarum priore Populus Florentinus & Franciſcus Sfortia

Dux Mediolanenſis, anno Incarnationis Chriſti 1451. indictione 14. *ſecundum curſum & morem Florentinorum*, die vero 11. menſis Septembris, Angelum Acciolum ad Carolum Regem Franciæ legant, ad ineundam cum illo ſocietatem, qua inita in Caſtro Montiliorum in Turonibus 21. die menſis Febr. ann. 1451. eadem à Florentinis & Duce Mediolanenſi comprobatur 22. menſis Martii anno 1451. Indict. 15. *ſecundum curſum & morem Florentinorum.* Unde patet Florentinos quemadmodum Gallos annum à 25. Martii putaſſe; nam in altera Charta, qui annus 1451. dicitur, fuit noſtro more 1452. quo currebat indictio 15.

Ex quibus interpretari licet Diploma Nicolai II. PP. quod profert Baronius ann. 1060. n. 4. ubi ſic clauditur: *Datum Florentiæ, 6. Idus Januarii anno ab Incarnatione Domini N. J. C.* 1059. *anno* 1. *Pontificatus ejuſdem Nicolai, Indict.* 13. Ex quo conficit annum Chriſti 1059. adhuc fuiſſe: ſexageſimum enim annum Incarnationis à die Annunciationis numerandum fuiſſe, fuiſſeque adhuc & annum 1. Nicolai: ſecundum enim hoc anno, eodem menſe Januario, numerari incœpiſſe, Indictionem vero 13. utrique convenire tempori notato, tam Pontificis, quam Domini Incarnationis. Proinde qui annus 1059. dicitur in hac Charta, erit annus 1060. anni initio ducto vel à Nativitate, vel à Kalendis Januarii. Quam quidem annos Chriſti putandi rationem obtinuiſſe in diœceſi Remenſi, docet Charta Guidonis Abbatis Monaſterii S. Baſoli, quæ ſic clauditur: *Datum & actum in Monaſterio noſtro S. Baſoli prædicto, ſub anno Domini ſecundum curſum Eccleſiæ Remenſis* 1390. 13. *die menſis Junii, Indictione* 12. *Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris ac Domini noſtri, Domini Clementis, divina providentia Papæ VII. anno* 12. Qui quidem annus ſecundum noſtrum putandi morem erat adhuc 1389. quo 12. Indictio currebat, & Clementis VII. Antipapæ annus 12. Electus quippe fuerat à Concilio Baſileenſi 20. Septembr. an. 1378.

Extat in MS. Codice Uſaticorum Barcinonenſium in Biblioth. Thuana fol. 234. 235. Charta Petri Regis Aragon. data Perpiniani 16. Decembr. an. 1350. qua ſtatuit in poſterum annorum initium computandum à die Nativitatis Chriſti, & ut omiſſis Nonis, Idibus, atque Kalendis, numerus dierum deſcribatur.

Cypri Regni incolæ annum pariter à Nativitate putabant. Charta, cujus initium ſic concipitur: *Anno à Nativitate* 1378. *Indict.* 1. *ſeptimo Martii ſecundum curſum Regni Cypri.*

Iſlandi annum à feſto Natalitiorum Domini ordiuntur veteri conſuetudine, quam jus patrium retinere coegit, inquit Olaus Wormius lib. 1. Faſtor. Danic. cap. 7. 12. at apud Suenonem in Legibus Caſtrenſib. cap. 7. *Circumciſionis dies dicitur novum annum inchoare.*

De annis Mahumetanorum, vide in verbo *Hegira.*

De annis Hiſpanorum, vide *Æra.*

Atque hæc ſummatim de variis annos putandi rationibus ad mediæ ætatis Scriptores intelligendos ſcripta ſufficiant: quæ quidem ut faciliori methodo percipiantur, placuit primo tabellam à Chriſto nato ad annum 660. hocce loco inſerere, Epochas, Chriſti vulgarem Dionyſianam, Periodi Julianæ, Græcorum, Seleucidarum, æræ Hiſpanicæ, Cyclos præterea ſolis & lunæ Julianos, Indictiones, Litteras Dominicales, & Paſchatis dies, continentem: cui ſubjungimus aliam, continentem præterea Chataicorum, Arabum, Perſarum, ac Chowarezmiorum Epochas, ex traditione Ulug Beigi, ad Periodum Julianam & Epocham Chriſti vulgarem Dionyſianam in annis expanſis, à Joanne Gravio redactas. Ex quibus quidem tabulis & laterculis, Lectori ſtatim ac ſolo intuitu percipere licebit, ad quem Chriſti annum ejuſmodi minime protritæ Epochæ referendæ ſint.

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalendis Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.	Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paſchatis dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.
1	4714	5509	313	39	10 B	2	4	M 27
2	4715	5510	314	40	11 A	3	5	A 16
3	4716	5511	315	41	12 G	4	6	A 8
4	4717	5512	316	42	13 FE	5	7	M 23
5	4718	5513	317	43	14 D	6	8	A 12
6	4719	5514	318	44	15 C	7	9	A 4
7	4720	5515	319	45	16 B	8	10	A 24
8	4721	5516	320	46	17 AG	9	11	A 8
9	4722	5517	321	47	18 F	10	12	M 31
10	4723	5518	322	48	19 E	11	13	A 20
11	4724	5519	323	49	20 D	12	14	A 5
12	4725	5520	324	50	21 CB	13	15	M 27
13	4726	5521	325	51	22 A	14	1	A 16
14	4727	5522	326	52	23 G	15	2	A 8
15	4728	5523	327	53	24 F	16	3	M 24
16	4729	5524	328	54	25 ED	17	4	A 12
17	4730	5525	329	55	26 C	18	5	A 4
18	4731	5526	330	56	27 B	19	6	A 24
19	4732	5527	331	57	28 A	1	7	A 9
20	4733	5528	332	58	1 GF	2	8	M 31
21	4734	5529	333	59	2 E	3	9	A 20
22	4735	5530	334	60	3 D	4	10	A 5
23	4736	5531	335	61	4 C	5	11	M 28
24	4737	5532	336	62	5 BA	6	12	A 16
25	4738	5533	337	63	6 G	7	13	M 31

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalendis Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.	Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paſchatis dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.
26	4739	5534	338	64	7 F	8	14	A 21
27	4740	5535	339	65	8 E	9	15	A 13
28	4741	5536	340	66	9 DC	10	1	M 28
29	4742	5537	341	67	10 B	11	2	A 17
30	4743	5538	342	68	11 A	12	3	A 9
31	4744	5539	343	69	12 G	13	4	M 25
32	4745	5540	344	70	13 FE	14	5	A 13
33	4746	5541	345	71	14 D	15	6	A 5
34	4747	5542	346	72	15 C	16	7	M 28
35	4748	5543	347	73	16 B	17	8	A 10
36	4749	5544	348	74	17 AG	18	9	A 1
37	4750	5545	349	75	18 F	19	10	A 21
38	4751	5546	350	76	19 E	1	11	A 6
39	4752	5547	351	77	20 D	2	12	M 29
40	4753	5548	352	78	21 CB	3	13	A 17
41	4754	5549	353	79	22 A	4	14	A 9
42	4755	5550	354	80	23 G	5	15	M 25
43	4756	5551	355	81	24 F	6	1	A 14
44	4757	5552	356	82	25 ED	7	2	A 5
45	4758	5553	357	83	26 C	8	3	A 25
46	4759	5554	358	84	27 B	9	4	A 10
47	4760	5555	359	85	28 A	10	5	A 2
48	4761	5556	360	86	1 GF	11	6	A 21
49	4762	5557	361	87	2 E	12	7	A 6
50	4763	5558	362	88	3 D	13	8	M 29

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalendis Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paſchatis dies, A. Aprilem, M. Martium denotat.	
51	4764	5559	363	89	4	C	14	9	A	18
52	4765	5560	364	90	5	BA	15	10	A	2
53	4766	5561	365	91	6	G	16	11	M	25
54	4767	5562	366	92	7	F	17	12	A	14
55	4768	5563	367	93	8	E	18	13	M	30
56	4769	5564	368	94	9	DC	19	14	A	18
57	4770	5565	369	95	10	B	1	15	A	10
58	4771	5566	370	96	11	A	2	1	M	26
59	4772	5567	371	97	12	G	3	2	A	15
60	4773	5568	372	98	13	FE	4	3	A	6
61	4774	5569	373	99	14	D	5	4	M	29
62	4775	5570	374	100	15	C	6	5	A	11
63	4776	5571	375	101	16	B	7	6	A	3
64	4777	5572	376	102	17	AG	8	7	A	22
65	4778	5573	377	103	18	F	9	8	A	14
66	4779	5574	378	104	19	E	10	9	M	30
67	4780	5575	379	105	20	D	11	10	A	19
68	4781	5576	380	106	21	CB	12	11	A	10
69	4782	5577	381	107	22	A	13	12	M	26
70	4783	5578	382	108	23	G	14	13	A	15
71	4784	5579	383	109	24	F	15	14	A	7
72	4785	5580	384	110	25	ED	16	15	M	22
73	4786	5581	385	111	26	C	17	1	A	11
74	4787	5582	386	112	27	B	18	2	A	3
75	4788	5583	387	113	28	A	19	3	A	23
76	4789	5584	388	114	1	GF	1	4	A	7
77	4790	5585	389	115	2	E	2	5	M	30
78	4791	5586	390	116	3	D	3	6	A	19
79	4792	5587	391	117	4	C	4	7	A	4
80	4793	5588	392	118	5	BA	5	8	M	26
81	4794	5589	393	119	6	G	6	9	A	15
82	4795	5590	394	120	7	F	7	10	M	31
83	4796	5591	395	121	8	E	8	11	A	20
84	4797	5592	396	122	9	DC	9	12	A	11
85	4798	5593	397	123	10	B	10	13	A	3
86	4799	5594	398	124	11	A	11	14	A	16
87	4800	5595	399	125	12	G	12	15	A	8
88	4801	5596	400	126	13	FE	13	1	M	30
89	4802	5597	401	127	14	D	14	2	A	19
90	4803	5598	402	128	15	C	15	3	A	4
91	4804	5599	403	129	16	B	16	4	M	27
92	4805	5600	404	130	17	AG	17	5	A	15
93	4806	5601	405	131	18	F	18	6	M	31
94	4807	5602	406	132	19	E	19	7	A	20
95	4808	5603	407	133	20	D	1	8	A	12
96	4809	5604	408	134	21	CB	2	9	M	27
97	4810	5605	409	135	22	A	3	10	A	16
98	4811	5606	410	136	23	G	4	11	A	8
99	4812	5607	411	137	24	F	5	12	M	24
100	4813	5608	412	138	25	ED	6	13	A	12
101	4814	5609	413	139	26	C	7	14	A	4
102	4815	5610	414	140	27	B	8	15	A	24
103	4816	5611	415	141	28	A	9	1	A	9
104	4817	5612	416	142	1	GF	10	2	M	31
105	4818	5613	417	143	2	E	11	3	A	20
106	4819	5614	418	144	3	D	12	4	A	5
107	4820	5615	419	145	4	C	13	5	M	28
108	4821	5616	420	146	5	BA	14	6	A	16
109	4822	5617	421	147	6	G	15	7	A	8
110	4823	5618	422	148	7	F	16	8	M	24
111	4824	5619	423	149	8	E	17	9	A	13
112	4825	5620	424	150	9	DC	18	10	A	4
113	4826	5621	425	151	10	B	19	11	A	24
114	4827	5622	426	152	11	A	1	12	A	9
115	4828	5623	427	153	12	G	2	13	A	1
116	4829	5624	428	154	13	FE	3	14	A	20
117	4830	5625	429	155	14	D	4	15	A	5
118	4831	5626	430	156	15	C	5	1	A	28
119	4832	5627	431	157	16	B	6	2	A	17
120	4833	5628	432	158	17	AG	7	3	A	1
121	4834	5629	433	159	18	F	8	4	A	21
122	4835	5630	434	160	19	E	9	5	A	13
123	4836	5631	435	161	20	D	10	6	M	29
124	4837	5632	436	162	21	CB	11	7	A	17
125	4838	5633	437	163	22	A	12	8	A	9

Tom. I.

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalendis Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paſchatis dies, A. Aprilem, M. Martium denotat.	
126	4839	5634	438	164	23	G	13	9	M	25
127	4840	5635	439	165	24	F	14	10	A	14
128	4841	5636	440	166	25	ED	15	11	A	5
129	4842	5637	441	167	26	C	16	12	M	28
130	4843	5638	442	168	27	B	17	13	A	10
131	4844	5639	443	169	28	A	18	14	A	2
132	4845	5640	444	170	1	GF	19	15	A	21
133	4846	5641	445	171	2	E	1	1	A	6
134	4847	5642	446	172	3	D	2	2	M	29
135	4848	5643	447	173	4	C	3	3	A	18
136	4849	5644	448	174	5	BA	4	4	A	9
137	4850	5645	449	175	6	G	5	5	A	25
138	4851	5646	450	176	7	F	6	6	A	14
139	4852	5647	451	177	8	E	7	7	A	6
140	4853	5648	452	178	9	DC	8	8	A	25
141	4854	5649	453	179	10	B	9	9	A	10
142	4855	5650	454	180	11	A	10	10	A	2
143	4856	5651	455	181	12	G	11	11	A	22
144	4857	5652	456	182	13	FE	12	12	A	6
145	4858	5653	457	183	14	D	13	13	M	29
446	4859	5654	458	184	15	C	14	14	A	18
447	4860	5655	459	185	16	B	15	15	A	3
448	4861	5656	460	186	17	AG	16	1	M	25
449	4862	5657	461	187	18	F	17	2	A	14
450	4863	5658	462	188	19	E	18	3	M	30
151	4864	5659	463	189	20	D	19	4	A	19
152	4865	5660	464	190	21	CB	1	5	A	10
153	4866	5661	465	191	22	A	2	6	M	26
154	4867	5662	466	192	23	G	3	7	A	15
155	4868	5663	467	193	24	F	4	8	A	7
156	4869	5664	468	194	25	ED	5	9	A	29
157	4870	5665	469	195	26	C	6	10	A	11
158	4871	5666	470	196	27	B	7	11	A	3
159	4872	5667	471	197	28	A	8	12	M	23
160	4873	5668	472	198	1	GF	9	13	A	14
161	4874	5669	473	199	2	E	10	14	M	30
162	4875	5670	474	200	3	D	11	15	A	19
163	4876	5671	475	201	4	C	12	1	A	11
164	4877	5672	476	202	5	BA	13	2	M	26
165	4878	5673	477	203	6	G	14	3	A	15
166	4879	5674	478	204	7	F	15	4	A	7
167	4880	5675	479	205	8	E	16	5	M	23
168	4881	5676	480	206	9	DC	17	6	A	11
169	4882	5677	481	207	10	B	18	7	A	3
170	4883	5678	482	208	11	A	19	8	A	23
171	4884	5679	483	209	12	G	1	9	A	8
172	4885	5680	484	210	13	FE	2	10	M	30
173	4886	5681	485	211	14	D	3	11	A	19
174	4887	5682	486	212	15	C	4	12	A	4
175	4888	5683	487	213	16	B	5	13	M	27
176	4889	5684	488	214	17	AG	6	14	A	15
177	4890	5685	489	215	18	F	7	15	M	31
178	4891	5686	490	216	19	E	8	1	A	20
179	4892	5687	491	217	20	D	9	2	A	12
180	4893	5688	492	218	21	CB	10	3	A	3
181	4894	5689	493	219	22	A	11	4	A	16
182	4895	5690	494	220	23	G	12	5	A	8
183	4896	5691	495	221	24	F	13	6	M	31
184	4897	5692	496	222	25	ED	14	7	A	19
185	4898	5693	497	223	26	C	15	8	A	4
186	4899	5694	498	224	27	B	16	9	M	27
187	4900	5695	499	225	28	A	17	10	A	16
188	4901	5696	500	226	1	GF	18	11	M	31
189	4902	5697	501	227	2	E	19	12	A	20
190	4903	5698	502	228	3	D	1	13	A	12
191	4904	5699	503	229	4	C	2	14	M	28
192	4905	5700	504	230	5	BA	3	15	A	16
193	4906	5701	505	231	6	G	4	1	A	8
194	4907	5702	506	232	7	F	5	2	M	24
195	4908	5703	507	233	8	E	6	3	A	13
196	4909	5704	508	234	9	DC	7	4	A	4
197	4910	5705	509	235	10	B	8	5	A	24
198	4911	5706	510	236	11	A	9	6	A	9
199	4912	5707	511	337	12	G	10	7	A	1
200	4913	5708	512	238	13	FE	11	8	A	20

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalendis Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.	Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paſcatis dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.
201	4914	5709	513	239	14 D	12	9	A 5
202	4915	5710	514	240	15 C	13	10	M 28
203	4916	5711	515	241	16 B	14	11	A 17
204	4917	5712	516	242	17 AG	15	12	A 8
205	4918	5713	517	243	18 F	16	13	M 24
206	4919	5714	518	244	19 E	17	14	A 13
207	4920	5715	519	245	20 D	18	15	A 5
208	4921	5716	520	246	21 CB	19	1	A 24
209	4922	5717	521	247	22 A	1	2	A 9
210	4923	5718	522	248	23 G	2	3	A 1
211	4924	5719	523	249	24 F	3	4	A 14
212	4925	5720	524	250	25 ED	4	5	A 5
213	4926	5721	525	251	26 C	5	6	M 28
214	4927	5722	526	252	27 B	6	7	A 17
215	4928	5723	527	253	28 A	7	8	A 2
216	4929	5724	528	254	1 GF	8	9	A 21
217	4930	5725	529	255	2 E	9	10	A 13
218	4931	5726	530	256	3 D	10	11	M 29
219	4932	5727	531	257	4 C	11	12	A 18
220	4933	5728	532	258	5 BA	12	13	A 9
221	4934	5729	533	259	6 G	13	14	M 25
222	4935	5730	534	260	7 F	14	15	A 14
223	4936	5731	535	261	8 E	15	1	A 6
224	4937	5732	536	262	9 DC	16	2	M 28
225	4938	5733	537	263	10 B	17	3	A 10
226	4939	5734	538	264	11 A	18	4	A 2
227	4940	5735	539	265	12 G	19	5	A 22
228	4941	5736	540	266	13 FE	1	6	A 6
229	4942	5737	541	267	14 D	2	7	M 29
230	4943	5738	542	268	15 C	3	8	A 18
231	4944	5739	543	269	16 B	4	9	A 3
232	4945	5740	544	270	17 AG	5	10	M 25
233	4946	5741	545	271	18 F	6	11	A 14
234	4947	5742	546	272	19 E	7	12	A 6
235	4948	5743	547	273	20 D	8	13	A 19
236	4949	5744	548	274	21 CB	9	14	A 10
237	4950	5745	549	275	22 A	10	15	A 2
238	4951	5746	550	276	23 G	11	1	A 22
239	4952	5747	551	277	24 F	12	2	A 7
240	4953	5748	552	278	25 ED	13	3	M 29
241	4954	5749	553	279	26 C	14	4	A 18
242	4955	5750	554	280	27 B	15	5	A 3
243	4956	5751	555	281	28 A	16	6	M 26
244	4957	5752	556	282	1 GF	17	7	A 14
245	4958	5753	557	283	2 E	18	8	M 30
246	4959	5754	558	284	3 D	19	9	A 19
247	4960	5755	559	285	4 C	1	10	A 11
248	4961	5756	560	286	5 BA	2	11	M 26
249	4962	5757	561	287	6 G	3	12	A 15
250	4963	5758	562	288	7 F	4	13	A 7
251	4964	5759	563	289	8 E	5	14	M 23
252	4965	5760	564	290	9 DC	6	15	A 11
253	4966	5761	565	291	10 B	7	1	A 3
254	4967	5762	566	292	11 A	8	2	A 23
255	4968	5763	567	293	12 G	9	3	A 8
256	4969	5764	568	294	13 FE	10	4	M 30
257	4970	5765	569	295	14 D	11	5	A 19
258	4971	5766	570	296	15 C	12	6	A 11
259	4972	5767	571	297	16 B	13	7	M 27
260	4973	5768	572	298	17 AG	14	8	A 15
261	4974	5769	573	299	18 F	15	9	A 7
262	4975	5770	574	300	19 E	16	10	M 23
263	4976	5771	575	301	20 D	17	11	A 12
264	4977	5772	576	302	21 CB	18	12	A 3
265	4978	5773	577	303	22 A	19	13	A 23
266	4979	5774	578	304	23 G	1	14	A 8
267	4980	5775	579	305	24 F	2	15	M 31
268	4981	5776	580	306	25 ED	3	1	A 19
269	4982	5777	581	307	26 C	4	2	A 4
270	4983	5778	582	308	27 B	5	3	M 27
271	4984	5779	583	309	28 A	6	4	A 16
272	4985	5780	584	310	1 GF	7	5	M 31
273	4986	5781	585	311	2 E	8	6	A 20
274	4987	5782	586	312	3 D	9	7	A 12
275	4988	5783	587	313	4 C	10	8	M 28

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalendis Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.	Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paſcatis dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.
276	4989	5784	588	314	5 BA	11	9	A 16
277	4990	5785	589	315	6 G	12	10	A 8
278	4991	5786	590	316	7 F	13	11	M 31
279	4992	5787	591	317	8 E	14	12	A 13
280	4993	5788	592	318	9 DC	15	13	A 4
281	4994	5789	593	319	10 B	16	14	M 27
282	4995	5790	594	320	11 A	17	15	A 16
283	4996	5791	595	321	12 G	18	1	A 1
284	4997	5792	596	322	13 FE	19	2	A 20
285	4998	5793	597	323	14 D	1	3	A 12
286	4999	5794	598	324	15 C	2	4	M 28
287	5000	5795	599	325	16 B	3	5	A 17
288	5001	5796	600	326	17 AG	4	6	A 8
289	5002	5797	601	327	18 F	5	7	M 24
290	5003	5798	602	328	19 E	6	8	A 13
291	5004	5799	603	329	20 D	7	9	A 5
292	5005	5800	604	330	21 CB	8	10	A 24
293	5006	5801	605	331	22 A	9	11	A 9
294	5007	5802	606	332	23 G	10	12	A 1
295	5008	5803	607	333	24 F	11	13	A 21
296	5009	5804	608	334	25 ED	12	14	A 5
297	5010	5805	609	335	26 C	13	15	M 28
298	5011	5806	610	336	27 B	14	1	A 17
299	5012	5807	611	337	28 A	15	2	A 2
300	5013	5808	612	338	1 GF	16	3	M 24
301	5014	5809	613	339	2 E	17	4	A 13
302	5015	5810	614	340	3 D	18	5	A 5
303	5016	5811	615	341	4 C	19	6	A 18
304	5017	5812	616	342	5 BA	1	7	A 9
305	5018	5813	617	343	6 G	2	8	A 1
306	5019	5814	618	344	7 F	3	9	A 14
307	5020	5815	619	345	8 E	4	10	A 6
308	5021	5816	620	346	9 DC	5	11	M 28
309	5022	5817	621	347	10 B	6	12	A 17
310	5023	5818	622	348	11 A	7	13	A 2
311	5024	5819	623	349	12 G	8	14	A 22
312	5025	5820	624	350	13 FE	9	15	A 13
313	5026	5821	625	351	14 D	10	1	M 29
314	5027	5822	626	352	15 C	11	2	A 18
315	5028	5823	627	353	16 B	12	3	A 10
316	5029	5824	628	354	17 AG	13	4	M 25
317	5030	5825	629	355	18 F	14	5	A 14
318	5031	5826	630	356	19 E	15	6	A 6
319	5032	5827	631	357	20 D	16	7	M 22
320	5033	5828	632	358	21 CB	17	8	A 10
321	5034	5829	633	359	22 A	18	9	A 2
322	5035	5830	634	360	23 G	19	10	A 22
323	5036	5831	635	361	24 F	1	11	A 7
324	5037	5832	636	362	25 ED	2	12	M 29
325	5038	5833	637	363	26 C	3	13	A 18
326	5039	5834	638	364	27 B	4	14	A 3
327	5040	5835	639	365	28 A	5	15	M 26
328	5041	5836	640	366	1 GF	6	1	A 14
329	5042	5837	641	367	2 E	7	2	A 6
330	5043	5838	642	368	3 D	8	3	A 19
331	5044	5839	643	369	4 C	9	4	A 11
332	5045	5840	644	370	5 BA	10	5	A 2
333	5046	5841	645	371	6 G	11	6	A 22
334	5047	5842	646	372	7 F	12	7	A 7
335	5048	5843	647	373	8 E	13	8	M 30
336	5049	5844	648	374	9 DC	14	9	A 18
337	5050	5845	649	375	10 B	15	10	A 3
338	5051	5846	650	376	11 A	16	11	M 26
339	5052	5847	651	377	12 G	17	12	A 15
340	5053	5848	652	378	13 FE	18	13	M 30
341	5054	5849	653	379	14 D	19	14	A 19
342	5055	5850	654	380	15 C	1	15	A 11
343	5056	5851	655	381	16 B	2	1	M 27
344	5057	5852	656	382	17 AG	3	2	A 15
345	5058	5853	657	383	18 F	4	3	A 7
346	5059	5854	658	384	19 E	5	4	M 23
347	5060	5855	659	385	20 D	6	5	A 12
348	5061	5856	660	386	21 CB	7	6	A 3
349	5062	5857	661	387	22 A	8	7	A 23
350	5063	5858	662	388	23 G	9	8	A 8

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalendis Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paſcatis dies A. Aprilem, M. Martium denotat.	
351	5064	5859	663	389	24	F	10	9	M	31
352	5065	5860	664	390	25	ED	11	10	A	19
353	5066	5861	665	391	26	C	12	11	A	11
354	5067	5862	666	392	27	B	13	12	M	27
355	5068	5863	667	393	28	A	14	13	A	16
356	5069	5864	668	394	1	GF	15	14	A	7
357	5070	5865	669	395	2	E	16	15	M	23
358	5071	5866	670	396	3	D	17	1	A	12
359	5072	5867	671	397	4	C	18	2	A	4
360	5073	5868	672	398	5	BA	19	3	A	23
361	5074	5869	673	399	6	G	1	4	A	8
362	5075	5870	674	400	7	F	2	5	M	31
363	5076	5871	675	401	8	E	3	6	A	20
364	5077	5872	676	402	9	DC	4	7	A	4
365	5078	5873	677	403	10	B	5	8	M	27
366	5079	5874	678	404	11	A	6	9	A	16
367	5080	5875	679	405	12	G	7	10	A	1
368	5081	6876	680	406	13	FE	8	11	A	20
369	5082	5877	681	407	14	D	9	12	A	12
370	5083	5878	682	408	15	C	10	13	M	28
371	5084	5879	683	409	16	B	11	14	A	17
372	5085	5880	684	410	17	AG	12	15	A	8
373	5986	5881	685	411	18	F	13	1	M	31
374	5087	5882	686	412	19	E	14	2	A	13
375	5088	5883	687	413	20	D	15	3	A	5
376	5089	5884	688	414	21	CB	16	4	M	27
377	5090	5885	689	415	22	A	17	5	A	16
378	5091	5886	690	416	23	G	18	6	A	1
379	5092	5887	691	417	24	F	19	7	A	21
380	5093	5888	692	418	25	ED	1	8	A	12
381	5094	5889	693	419	26	C	2	9	M	28
382	5095	5890	694	420	27	B	3	10	A	17
383	5096	5891	695	421	28	A	4	11	A	9
384	5097	5892	696	422	1	GF	5	12	M	24
385	5098	5893	697	423	2	E	6	13	A	13
386	5099	5894	698	424	3	D	7	14	A	5
387	5100	5895	699	425	4	C	8	15	A	25
388	5101	5896	700	426	5	BA	9	1	A	9
389	5102	5897	701	427	6	G	10	2	A	1
390	5103	5898	702	428	7	F	11	3	A	21
391	5104	5899	703	429	8	E	12	4	A	6
392	5105	5900	704	430	9	DC	13	5	M	28
393	5106	5901	705	431	10	B	14	6	A	17
394	5107	5902	706	432	11	A	15	7	A	2
395	5108	5903	707	433	12	G	16	8	M	25
396	5109	5904	708	434	13	FE	17	9	A	13
397	5110	5905	709	435	14	D	18	10	A	5
398	5111	5906	710	436	15	C	19	11	A	18
399	5112	5907	711	437	16	B	1	12	A	10
400	5113	5908	712	438	17	AG	2	13	A	1
401	5114	5909	713	439	18	F	3	14	A	14
402	5115	5910	714	440	19	E	4	15	A	6
403	5116	5911	715	441	20	D	5	1	M	29
404	5117	5912	716	442	21	CB	6	2	A	17
405	5118	5913	717	443	22	A	7	3	A	2
406	5119	5914	718	444	23	G	8	4	A	22
407	5120	5915	719	445	24	F	9	5	A	14
408	5121	5916	720	446	25	ED	10	6	M	29
409	5122	5917	721	447	26	C	11	7	A	18
410	5123	5918	722	448	27	B	12	8	A	10
411	5124	5919	723	449	28	A	13	9	M	26
412	5125	5920	724	450	1	GF	14	10	A	14
413	5126	5921	725	451	2	E	15	11	A	6
414	5127	5922	726	452	3	D	16	12	M	22
415	5128	5923	727	453	4	C	17	13	A	11
416	5129	5924	728	454	5	BA	18	14	A	2
417	5130	5925	729	455	6	G	19	15	A	22
418	5131	5926	730	456	7	F	1	1	A	7
419	5132	5927	731	457	8	E	2	2	M	30
420	5133	5928	732	458	9	DC	3	3	A	18
421	5134	5929	733	459	10	B	4	4	A	3
422	5135	5930	734	460	11	A	5	5	M	26
423	5136	5931	735	461	12	G	6	6	A	15
424	5137	5932	736	462	13	FE	7	7	A	6
425	5138	5933	737	463	14	D	8	8	A	19

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalendis Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.		Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paſcatis dies A. Aprilem, M. Martium denotat.	
426	5139	5934	738	464	15	C	9	9	A	11
427	5140	5935	739	465	16	B	10	10	A	3
428	5141	5936	740	466	17	AG	11	11	A	22
429	5142	5937	741	467	18	F	12	12	A	7
430	5143	5938	742	468	19	E	13	13	M	30
431	5144	5939	743	469	20	D	14	14	A	19
432	5145	5940	744	470	21	CB	15	15	A	3
433	5146	5941	745	471	22	A	16	1	M	26
434	5147	5942	746	472	23	G	17	2	A	15
435	5148	5943	747	473	24	F	18	3	M	31
436	5149	5944	748	474	25	ED	19	4	A	19
437	5150	5945	749	475	26	C	1	5	A	11
438	5151	5946	750	476	27	B	2	6	M	27
439	5152	5947	751	477	28	A	3	7	A	26
440	5153	5948	752	478	1	GF	4	8	A	1
441	5154	5949	753	479	2	E	5	9	M	23
442	5155	5950	754	480	3	D	6	10	A	12
443	5156	5951	755	481	4	C	7	11	A	4
444	5157	5952	756	482	5	BA	8	12	A	23
445	5158	5953	757	483	6	G	9	13	A	8
446	5159	5954	758	484	7	F	10	14	M	31
447	5160	5955	759	485	8	E	11	15	A	20
448	5161	5956	760	486	9	DC	12	1	A	11
449	5162	5957	761	487	10	B	13	2	M	27
450	5163	5958	762	488	11	A	14	3	A	16
451	5164	5959	763	489	12	G	15	4	A	8
452	5165	5960	764	490	13	FE	16	5	M	23
453	5166	5961	765	491	14	D	17	6	A	12
454	5167	5962	766	492	15	C	18	7	A	4
455	5168	5963	767	493	16	B	19	8	A	24
456	5169	5964	768	494	17	AG	1	9	A	8
457	5170	5965	769	495	18	F	2	10	M	31
458	5171	5966	770	496	19	E	3	11	A	20
459	5172	5967	771	497	20	D	4	12	A	5
460	5173	5968	772	498	21	CB	5	13	M	27
461	5174	5969	773	499	22	A	6	14	A	16
462	5175	5970	774	500	23	G	7	15	A	1
463	5176	5971	775	501	24	F	8	1	A	21
464	5177	5972	776	502	25	ED	9	2	A	12
465	5178	5973	777	503	26	C	10	3	M	28
466	5179	5974	778	504	27	B	11	4	A	17
467	5180	5975	779	505	28	A	12	5	A	9
468	5181	5976	780	506	1	GF	13	6	M	31
469	5182	5977	781	507	2	E	14	7	A	13
470	5183	5978	782	508	3	D	15	8	A	5
471	5184	5979	783	509	4	C	16	9	M	28
472	5185	5980	784	510	5	BA	17	10	A	16
473	5186	5981	785	511	6	G	18	11	A	1
474	5187	5982	786	512	7	F	19	12	A	21
475	5188	5983	787	513	8	E	1	13	A	6
476	5189	5984	788	514	9	DC	2	14	M	28
477	5190	5985	789	515	10	B	3	15	A	17
478	5191	5986	790	516	11	A	4	1	A	9
479	5192	5987	791	517	12	G	5	2	M	25
480	5193	5988	792	518	13	FE	6	3	A	13
481	5194	5989	793	519	14	D	7	4	A	5
482	5195	5990	794	520	15	C	8	5	A	25
483	5196	5991	795	521	16	B	9	6	A	10
484	5197	5992	796	522	17	AG	10	7	A	1
485	5198	5993	797	523	18	F	11	8	A	21
486	5199	5994	798	524	19	E	12	9	A	6
487	5200	5995	799	525	20	D	13	10	M	29
488	5201	5996	800	526	21	CB	14	11	A	17
489	5202	5997	801	527	22	A	15	12	A	2
490	5203	5998	802	528	23	G	16	13	M	25
491	5204	5999	803	529	24	F	17	14	A	14
492	5205	6000	804	530	25	ED	18	15	A	5
493	5206	6001	805	531	26	C	19	1	A	18
494	5207	6002	806	532	27	B	1	2	A	10
495	5208	6003	807	533	28	A	2	3	M	26
496	5209	6004	808	534	1	GF	3	4	A	14
497	5210	6005	809	535	2	E	4	5	A	6
498	5211	6006	810	536	3	D	5	6	M	29
499	5212	6007	811	537	4	C	6	7	A	11
500	5213	6008	812	538	5	BA	7		A	2

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalendis Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.	Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paſcatis dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.
501	5214	6009	813	539	6 G	8	9	A 22
502	5215	6010	814	540	7 F	9	10	A 14
503	5216	6011	815	541	8 E	10	11	M 30
504	5217	6012	816	542	9 DC	11	12	A 18
505	5218	6013	817	543	10 B	12	13	A 10
506	5219	6014	818	544	11 A	13	14	M 26
507	5220	6015	819	545	12 G	14	15	A 15
508	5221	6016	820	546	13 FE	15	1	A 6
509	5222	6017	821	547	14 D	16	2	M 22
510	5223	6018	822	548	15 C	17	3	A 11
511	5224	6019	823	549	16 B	18	4	A 3
512	5225	6020	824	550	17 AG	19	5	A 22
513	5226	6021	825	551	18 F	1	6	A 7
514	5227	6022	826	552	19 E	2	7	M 30
515	5228	6023	827	553	20 D	3	8	A 19
516	5229	6024	828	554	21 CB	4	9	A 3
517	5230	6025	829	555	22 A	5	10	M 26
518	5231	6026	830	556	23 G	6	11	A 15
519	5232	6027	831	557	24 F	7	12	M 31
520	5233	6028	832	558	25 ED	8	13	A 19
521	5234	6029	833	559	26 C	9	14	A 11
522	5235	6030	834	560	27 B	10	15	A 3
523	5236	6031	835	561	28 A	11	1	A 16
524	5237	6032	836	562	1 GF	12	2	A 7
525	5238	6033	837	563	2 E	13	3	M 30
526	5239	6034	838	564	3 D	14	4	A 19
527	5240	6035	839	565	4 C	15	5	A 4
528	5241	6036	840	566	5 BA	16	6	M 26
529	5242	6037	841	567	6 G	17	7	A 15
530	5243	6038	842	568	7 F	18	8	M 31
531	5244	6039	843	569	8 E	19	9	A 20
532	5245	6040	844	570	9 DC	1	10	A 11
533	5246	6041	845	571	10 B	2	11	M 27
534	5247	6042	846	572	11 A	3	12	A 16
535	5248	6043	847	573	12 G	4	13	A 8
536	5249	6044	848	574	13 FE	5	14	M 23
537	5250	6045	849	575	14 D	6	15	A 21
538	5251	6046	850	576	15 C	7	1	A 4
539	5252	6047	851	577	16 B	8	2	A 24
540	5253	6048	852	578	17 AG	9	3	A 8
541	5254	6049	853	579	18 F	10	4	M 31
542	5255	6050	854	580	19 E	11	5	A 20
543	5256	6051	855	581	20 D	12	6	A 5
544	5257	6052	856	582	21 CB	13	7	M 27
545	5258	6053	857	583	22 A	14	8	A 16
546	5259	6054	858	584	23 G	15	9	A 8
547	5260	6055	859	585	24 F	16	10	M 24
548	5261	6056	860	586	25 ED	17	11	A 12
549	5262	6057	861	587	26 C	18	12	A 4
550	5263	6058	862	588	27 B	19	13	M 24
551	5264	6059	863	589	28 A	1	14	A 9
552	5265	6060	864	590	1 GF	2	15	M 31
553	5266	6061	865	591	2 E	3	1	A 20
554	5267	6062	866	592	3 D	4	2	A 5
555	5268	6063	867	593	4 C	5	3	M 28
556	5269	6064	868	594	5 BA	6	4	A 16
557	5270	6065	869	595	6 G	7	5	A 1
558	5271	6066	870	596	7 F	8	6	A 21
559	5272	6067	871	597	8 E	9	7	A 13
560	5273	6068	872	598	9 DC	10	8	M 28

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalendis Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.	Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio.	Paſcatis dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.
561	5274	6069	873	599	10 B	11	9	A 17
562	5275	6070	874	600	11 A	12	10	A 9
563	5276	6071	875	601	12 G	13	11	M 25
564	5277	6072	876	602	13 FE	14	12	A 13
565	5278	6073	877	603	14 D	15	13	A 5
566	5279	6074	878	604	15 C	16	14	M 28
567	5280	6075	879	605	16 B	17	15	A 10
568	5281	6076	880	606	17 AG	18	1	A 1
569	5282	6077	881	607	18 F	19	2	A 21
570	5283	6078	882	608	19 E	1	3	A 6
571	5284	6079	883	609	20 D	2	4	M 29
572	5285	6080	884	610	21 CB	3	5	A 17
573	5286	6081	685	611	22 A	4	6	A 9
574	5287	6082	886	612	23 G	5	7	M 25
575	5288	6083	887	613	24 F	6	8	A 14
576	5289	6084	888	614	25 ED	7	9	A 5
577	5290	6085	889	615	26 C	8	10	A 25
578	5291	6086	890	616	27 B	9	11	A 10
579	5292	6087	891	617	28 A	10	12	A 2
580	5293	6088	892	618	1 GF	11	13	A 21
581	5294	6089	893	619	2 E	12	14	A 6
582	5295	6090	894	620	3 D	13	15	M 29
583	5296	6091	895	621	4 C	14	1	A 18
584	5297	6092	896	622	5 BA	15	2	A 2
585	5298	6093	897	623	6 G	16	3	M 25
586	5299	6094	898	624	7 F	17	4	A 14
587	5300	6095	899	625	8 E	18	5	A 30
588	5301	6096	900	626	9 DC	19	6	A 18
589	5302	6097	901	627	10 B	1	7	A 10
590	5303	6098	902	628	11 A	2	8	M 26
591	5304	6099	903	629	12 G	3	9	A 15
592	5305	6100	904	630	13 FE	4	10	A 6
593	5306	6101	905	631	14 D	5	11	M 29
594	5307	6102	906	632	15 C	6	12	A 11
595	5308	6103	907	633	16 B	7	13	A 3
596	5309	6104	908	634	17 AG	8	14	A 22
597	5310	6105	909	635	18 F	9	15	A 14
598	5311	6106	910	636	19 E	10	1	M 30
599	5312	6107	911	637	20 D	11	2	A 19
600	5313	6108	912	638	21 CB	12	3	A 10
601	5314	6109	913	639	22 A	13	4	M 26
602	5315	6110	914	640	23 G	14	5	A 15
603	5316	6111	915	641	24 F	15	6	A 7
604	5317	6112	916	642	25 ED	16	7	A 22
605	5318	6113	917	643	26 C	17	8	A 11
606	5319	6114	918	644	27 B	18	9	A 3
607	5320	6115	919	645	28 A	19	10	A 23
608	5321	6116	920	646	1 GF	1	11	A 7
609	5322	6117	921	647	2 E	2	12	M 30
610	5323	6118	922	648	3 D	3	13	A 19
611	5324	6119	923	649	4 C	4	14	A 4
612	5325	6120	924	650	5 BA	5	15	M 26
613	5326	6121	925	651	6 G	6	1	A 15
614	5327	6122	926	652	7 F	7	2	A 31
615	5328	6123	927	653	8 E	8	3	A 20
616	5329	6124	928	654	9 DC	9	4	A 11
617	5330	6125	929	655	10 B	10	5	A 3
618	5331	6126	930	656	11 A	11	6	A 16
619	5332	6127	931	657	12 G	12	7	A 8
620	5333	6128	932	658	13 FE	13	8	M 30

SEQUITUR TABELLÆ CHRONOLOGICÆ PARS

altera, continens annos Chriſti, Periodi Julianæ, Græcorum, Seleucidarum, Æræ Hiſpanicæ, Cyclos ſolis & lunæ Julianos, Indictiones, Litteras Dominicales & Paſchatis dies; præterea Epochas Cathaiorum, Arabum, ac Chowarezmiorum, ex traditione Ulug Beigi, ad Periodum Julianam & Epocham Chriſti vulgarem Dionyſianam, in annis expanſis à Joanne Gravio Anglo redactas.

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalendis Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Epochæ Rumææ h. e. Græcæ, ſeu Seleucidarum, à primo die Octobris cum feriis initialibus.	Æra Hiſpanica.	Cyclus Solis Julianus, cum Literis Dominicalibus.	Cyclus Lunæ Julianus.	Indictio Romana.	Paſchæ dies. A. Aprilem M. Martium denotat.	Anni Epochæ Charaiæ, ſolares ſc. Anni Venni 8864. labentis, ab ingreſſu Solis in medium Aquarii deducti.	Anni Cycli ſexageni ſimplicis.	Anni Cycli Charaiorum comp. è tribus Cyclis ſexag.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegirâ, Mohammedis deducti, cum diebus & feriis initialibus, quibus Moharram, ſive primus Arabum menſis, juxta medium motum Lunæ incipit.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum, ab ἐζδεγερδ Yezdejerd deducti, cum diebus & feriis initialibus, quibus Fervardin, ſive primus Perſarum menſis, incipit.
An.	An.	An.	Ann. F.		Ann.	An.	An.		Ann.	An.	An.	An. Menſ. D. F	An. Menſ. D. F.
621	5334	6129	933 5	659	14 D	14	9	A 19	9038	18	78	. . . .	
622	5335	6130	934 6	660	15 C	15	10	A 4	9039	19	79	1 Jul. 15 5	
623	6	1	935 7	1	16 B	16	11	M 27	9040	20	80	2 Jul. 4 2	
624	7	2	936 2	2	17 AG	17	12	A 15	9041	21	81	3 Jun. 23 7	
625	8	3	937 3	3	18 F	18	13	M 31	9042	22	82	4 Jun. 12 4	
626	9	4	938 4	4	19 E	19	14	A 20	9043	23	83	5 Jun. 1 1	
627	5340	6135	939 5	665	20 D	1	15	A 12	9044	24	84	6 Maii 22 6	
628	1	6	940 7	6	21 CB	2	1	M 27	9045	25	85	7 Maii 10 3	
629	2	7	941 1	7	22 A	3	2	A 16	9046	26	86	8 Apr. 30 1	
630	3	8	942 2	8	23 G	4	3	A 8	9047	27	87	9 Apr. 19 5	
631	4	9	943 3	9	24 F	5	4	M 24	9048	28	88	10 Apr. 8 2	
632	5345	6140	944 5	670	25 ED	6	5	A 12	9049	29	89	11 Mar. 28 7	1 Jun. 16 3
633	6	1	945 6	1	26 C	7	6	A 4	9050	30	90	12 Mar. 17 4	2 4
634	7	2	946 7	2	27 B	8	7	A 24	9051	31	91	13 Mar. 6 1	3 5
635	8	3	947 1	3	28 A	9	8	A 9	9052	32	92	14 Feb. 24 6	4 6
636	9	4	948 3	4	1 GF	10	9	M 31	9053	33	93	15 Feb. 13 3	5 Jun. 15 7
637	5350	6145	949 4	675	2 E	11	10	A 20	9054	34	94	16 Feb. 2 1	6 1
638	1	6	950 5	6	3 D	12	11	A 5	9055	35	95	17 Jan. 22 5	7 2
639	2	7	951 6	7	4 C	13	12	M 28	9056	36	96	18 Jan. 11 2	8 3
640	3	8	952 1	8	5 BA	14	13	A 16	9057	37	97	19 Jan. 1 9	9 Jun. 14 4
												20 Dec. 20 4	
641	4	9	953 2	9	6 G	15	14	A 8	9058	38	98	21 Dec. 9 1	10 5
642	5355	6150	954 3	680	7 F	16	15	M 24	9059	39	99	22 Nov. 29 6	11 6
643	6	1	955 4	1	8 E	17	1	A 13	9060	40	100	23 Nov. 18 3	12 7
644	7	2	956 5	2	9 DC	18	2	A 4	9061	41	101	24 Nov. 6 7	13 Jun. 13 1
645	8	3	957 7	3	10 B	19	3	A 24	9062	42	102	25 Oct. 27 5	14 2
646	9	4	958 1	4	11 A	1	4	A 9	9063	43	103	26 Oct. 16 2	15 3
647	5360	6155	959 2	685	12 G	2	5	A 1	9064	44	104	27 Oct. 6 7	16 4
648	1	6	960 4	6	13 FE	3	6	A 20	9065	45	105	28 Sept. 24 4	17 Jun. 12 5
649	2	7	961 5	7	14 D	4	7	A 5	9066	46	106	29 Sept. 13 1	18 6
650	3	8	962 6	8	15 C	5	8	M 28	9067	47	107	30 Sept. 3 6	19 7
651	4	9	963 7	9	16 B	6	9	A 17	9068	48	108	31 Aug. 23 3	20 1
652	5365	6160	964 2	690	17 AG	7	10	A 1	9069	49	109	32 Aug. 11 7	21 Jun. 11 2
653	6	1	965 3	1	18 F	8	11	A 21	9070	50	110	33 Aug. 1 5	22 3
654	7	2	966 4	2	19 E	9	12	A 13	9071	51	111	34 Jul. 21 2	23 4
655	8	3	967 5	3	20 D	10	13	M 29	9072	52	112	35 Jul. 10 6	24 5
656	9	4	968 7	4	21 CB	11	14	A 17	9073	53	113	36 Jun. 29 4	25 Jun. 10 6
657	5370	6165	969 1	695	22 A	12	15	A 9	9074	54	114	37 Jun. 18 1	26 7
658	1	6	970 2	6	23 G	13	1	M 25	9075	55	115	38 Jun. 8 6	27 1
659	2	7	971 3	7	24 F	14	2	A 14	9076	56	116	39 Maii 28 3	28 2
660	3	8	972 5	8	25 ED	15	3	A 5	9077	57	117	40 Maii 16 7	29 Jun. 9 3
661	4	9	973 6	9	26 C	16	4	M 28	9078	58	118	41 Maii 6 5	30 4
662	5375	6170	974 7	700	27 B	17	5	A 10	9079	59	119	42 Apr. 25 2	31 5
663	6	1	975 1	1	28 A	18	6	A 2	9080	60	120	43 Apr. 14 6	32 6
664	7	2	976 3	2	1 GF	19	7	A 21	9081	1	121	44 Apr. 3 4	33 Jun. 8 7
665	8	3	977 4	3	2 E	1	8	A 6	9082	3. Cycl. Sexag. Simpl. Char. Ven. 2	122	45 Mar. 23 1	34 1
666	9	4	978 5	4	3 D	2	9	M 29	9083	3	123	46 Mar. 13 6	35 2
667	5380	6175	979 6	705	4 C	3	10	A 18	9084	4	124	47 Mar. 2 3	36 3
668	1	6	980 1	6	5 BA	4	11	A 9	9085	5	125	48 Febr. 19 7	37 Jun. 7 4
669	2	7	981 2	7	6 G	5	12	M 25	9086	6	126	49 Febr. 8 5	38 5
670	3	8	982 3	8	7 F	6	13	A 14	9087	7	127	50 Jan. 28 2	39 6
671	4	9	983 5	9	8 E	7	14	A 6	9088	8	128	51 Jan. 17 6	40 7
672	5385	6180	984 6	710	9 DC	8	15	M 25	9089	9	129	52 Jan. 7 4	41 Jun. 6 1
673	6	1	985 7	1	10 B	9	1	A 10	9090	10	130	53 Dec. 26	42 2
674	7	2	986 1	2	11 A	10	2	A 2	9091	11	131	54 Dec. 15 5	43 3
675	8	3	987 2	3	12 G	11	3	A 22	9092	12	132	55 Dec. 5 3	44 4
												56 Nov. 24 7	
676	9	4	988 4	4	13 FE	12	4	A 6	9093	13	133	57 Nov. 13 5	45 Jun. 5 5
677	5390	6185	989 5	715	14 D	13	5	M 29	9094	14	134	58 Nov. 2 2	46 6
678	1	6	990 6	6	15 C	14	6	A 18	9095	15	135	59 Oct. 22 6	47 7
679	2	7	991 7	7	16 B	15	7	A 3	9096	16	136	60 Oct. 12 4	48 1
680	3	8	992 2	8	17 AG	16	8	M 25	9097	17	137	61 Sept. 30 1	49 Jun. 4 2

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalend. Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, à 1. die Octobris.		Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Literis Dominicalibus.		Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paſchæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.		Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni.	Anni Cycli Chataiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.				Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab ἐνθρονισμῷ Yezdejerd.			
An.	Ann.	Ann.	Ann.	F.	An.	Ann.		An.	An.			Ann.	An.	An	An.	Menſ.	D.	F.	An.	Menſ.	D.	F.
681	4	9	993	3	9	18	F	17	9	A	14	9098	18	138	62	Sept.	19	5	50			3
682	5395	6190	994	4	720	19	E	18	10	M	30	9099	19	139	63	Sept.	9	3	51			4
683	6	1	995	5	1	20	D	19	11	A	19	9100	20	140	64	Aug.	29	7	52			5
684	7	2	996	7	2	21	CB	1	12	A	10	9101	21	141	65	Aug.	29	4	53	Jun.	3	6
685	8	3	997	1	3	22	A	2	13	M	26	9102	22	142	66	Aug.	7	2	54			7
686	9	4	998	2	4	23	G	3	14	A	15	9103	23	143	67	Jul.	27	6	55			1
687	5400	6195	999	3	725	24	F	4	15	A	7	9104	24	144	68	Jul.	17	4	56			2
688	1	6	1000	5	6	25	ED	5	1	M	29	9105	15	145	69	Jul.	5	1	57	Jun.	2	3
689	2	7	1001	6	7	26	C	6	2	A	11	9106	26	146	70	Jun.	24	5	58			4
690	3	8	1002	7	8	27	B	7	3	A	3	9107	27	147	71	Jun.	14	3	59			5
691	4	9	1003	1	9	28	A	8	4	A	23	9108	28	148	72	Jun.	3	7	60			6
692	5405	6200	1004	3	730	1	GF	9	5	A	14	9109	29	149	73	Maii	22	4	61	Jun.	1	7
693	6	1	1005	4	1	2	E	10	6	M	30	9010	30	150	74	Maii	12	2	62			1
694	7	2	1006	5	2	3	D	11	7	A	19	9111	31	151	75	Maii	1	6	63			2
695	8	3	1007	6	3	4	C	12	8	A	11	9112	32	152	76	Apr.	21	4	64			3
696	9	4	1008	1	4	5	BA	13	9	M	26	9113	33	153	77	Apr.	9	3	65	Maii	31	4
697	5410	6205	1009	2	735	6	G	14	10	A	15	9114	34	154	78	Mar.	29	5	66			5
698	1	6	1010	3	6	7	F	15	11	A	7	9115	35	155	79	Mar.	19	3	67			6
699	2	7	1011	4	7	8	E	16	12	M	23	9116	36	156	80	Martii	8	7	68			7
700	3	8	1012	6	8	9	DC	17	13	A	11	9117	37	157	81	Febr.	25	4	69	Maii	30	1
701	4	9	1013	7	9	10	B	18	14	A	3	9118	38	158	82	Febr.	14	2	70			2
702	5415	6210	1014	1	740	11	A	19	15	A	23	9119	39	159	83	Febr.	3	6	71			3
703	6	1	1015	2	1	12	G	1	1	A	8	9120	40	160	84	Jan.	23	3	72			4
704	7	2	1016	4	2	13	FE	2	2	M	30	9121	41	161	85	Jan.	13	1	73	Maii	29	5
705	8	3	1017	5	3	14	D	3	3	A	19	9122	42	162	86	Jan.	1	5	74			6
															87	Dec.	22	3				
706	9	4	1018	6	4	15	C	4	4	A	4	9123	43	163	88	Dec.	11	7	75			7
707	5420	6215	1019	7	745	16	B	5	5	M	27	9124	44	164	89	Nov.	30	4	76			1
708	1	6	1020	2	6	17	AG	6	6	A	15	9125	45	165	90	Nov.	19	2	77	Maii	28	2
709	2	7	1021	3	7	18	F	7	7	M	31	9126	46	166	91	Nov.	8	6	78			3
710	3	8	1022	4	8	19	E	8	8	A	20	9127	47	167	92	Oct.	28	3	79			4
711	4	9	1023	5	9	20	D	9	9	A	12	9128	48	168	93	Oct.	18	1	80			5
712	5425	6220	1024	7	750	21	CB	10	10	A	3	9129	49	169	94	Oct.	6	5	81	Maii	27	6
713	6	1	1025	1	1	22	A	11	11	A	16	9130	50	170	95	Sept.	25	2	82			7
714	7	2	1026	2	2	23	G	12	12	A	8	9131	51	171	96	Sept.	15	7	83			1
715	8	3	1027	3	3	24	F	13	13	M	31	9132	52	172	97	Sept.	4	4	84			2
716	9	4	1028	5	4	25	ED	14	14	A	19	9133	53	173	98	Aug.	24	2	85	Maii	26	3
717	5430	6225	1729	6	755	26	C	15	15	A	4	9134	54	174	99	Aug.	13	6	86			4
718	1	6	1030	7	6	27	B	16	1	M	27	9135	55	175	100	Aug.	2	3	87			5
719	2	7	1031	1	7	28	A	17	2	A	16	9136	56	176	101	Jul.	23	1	88			6
720	3	8	1032	3	8	1	GF	18	3	M	31	9137	57	177	102	Jul.	11	5	89	Mai	25	7
721	4	9	1033	4	9	2	E	19	4	A	20	9138	58	178	103	Jun.	30	2	90			1
722	5435	6230	1034	5	760	3	D	1	5	A	12	9139	59	179	104	Jun.	20	7	91			2
723	6	1	1035	6	1	4	C	2	6	M	28	9140	60	180	105	Jun.	9	4	92			3
724	7	2	1036	1	2	5	BA	3	7	A	16	9141	1	1	106	Maii	29	2	93	Maii	24	4
725	8	3	1037	2	3	6	G	4	8	A	8	9142	2	2	107	Maii	18	6	94			5
726	9	4	1038	3	4	7	F	5	9	M	24	9143	3	3	108	Maii	7	3	95			6
727	5440	6235	1039	4	765	8	E	6	10	A	13	9144	4	4	109	Apr.	27	1	96			7
728	1	6	1040	6	6	9	DC	7	11	A	4	9145	5	5	110	Apr.	15	5	97	Maii	23	1
729	2	7	1041	7	7	10	B	8	12	A	24	9146	6	6	111	Apr.	4	2	98			2
730	3	8	1042	1	8	11	A	9	13	A	9	9147	7	7	112	Mar.	25	7	99			3
731	4	9	1043	2	9	12	G	10	14	A	1	9148	8	8	113	Mar.	14	4	100			4
732	5445	6240	1044	4	770	13	FE	11	15	A	20	9149	9	9	114	Mar.	2	1	101	Maii	22	5
733	6	1	1045	5	1	14	D	12	1	A	5	9150	10	10	115	Feb.	20	6	102			6
734	7	2	1046	6	2	15	C	13	2	M	28	9151	11	11	116	Feb.	9	3	103			7
735	8	3	1047	7	3	16	B	14	3	A	17	9152	12	12	117	Jan.	30	1	104			1
736	9	4	1048	2	4	17	AG	15	4	A	8	9153	13	13	118	Jan.	19	5	105	Maii	21	2
737	5450	6245	1049	3	775	18	F	16	5	M	24	9154	14	14	119	Jan.	7	2	106			3
738	1	6	1050	4	6	19	E	17	6	A	13	9155	15	15	120	Dec.	28	7	107			4
739	2	7	1051	5	7	20	D	18	7	A	5	9156	16	16	121	Dec.	17	4	108			5
740	3	8	1052	7	8	21	CB	19	8	A	24	9157	17	17	122	Dec.	6	1	109	Maii	20	6
															123	Nov.	25	6				
741	4	9	1053	1	9	22	A	1	9	A	9	9158	18	18	124	Nov.	14	4	110			7
742	5455	6250	1054	2	780	23	G	2	10	A	1	9159	19	19	125	Nov.	3	7	111			1
743	6	1	1055	3	1	24	F	3	11	A	14	9160	20	20	126	Oct.	24	5	112			2
744	7	2	1056	5	2	25	ED	4	12	A	5	9161	21	21	127	Oct.	12	2	113	Maii	19	3
745	8	3	1057	6	3	26	C	5	13	M	28	9162	22	22	128	Oct.	2	7	114			4
746	9	4	1058	7	4	27	B	6	14	A	17	9163	23	23	129	Sept.	21	4	115			5
747	5460	6255	1059	1	785	28	A	7	15	A	2	9164	24	24	130	Sept.	10	1	116			6
748	1	6	1060	3	6	1	GF	8	1	A	21	9165	25	25	131	Aug.	30	6	117	Maii	18	
749	2	7	1061	4	7	2	E	9	2	A	13	9166	26	26	132	Aug.	19	3	118			1
750	3	8	1062	5	8	3	D	10	3	M	29	9167	27	27	133	Aug.	8	7	119			2
751	4	9	1063	6	9	4	C	11	4	A	18	9168	28	28	134	Jul.	29	5	120			3
752	5465	6260	1064	1	790	5	BA	12	5	A	9	9169	29	29	135	Jul.	17	2	121	Maii	17	4
753	6	1	1065	2	1	6	G	13	6	M	25	9170	30	30	136	Jul.	7	7	122			5
754	7	2	1066	3	2	7	F	14	7	A	14	9171	31	31	137	Jun.	26	4	123			6
755	8	3	1067	4	3	8	E	15	8	A	6	9172	32	32	138	Jun.	15	1	124			7

Cycl. Shanc Ven.

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalend. Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, à 1. die Octobris.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.	Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paſchæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni.	Anni Cycli Charaiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab ἐγδρογιυρδ Yezdejerd.
Ann.	Ann.	Ann.	Ann. F.	Ann.	Ann.	An.	An.		Ann.	An.	Ann.	An. Menſ. D. F.	An. Menſ. D. F.
756	9	4	1068 6	4	9 DC	16	9	M 28	9173	33	33	139 Jun. 4 6	125 Maii 16 1
757	5470	6265	1069 7	795	10 B	17	10	A 10	9174	34	34	140 Maii 24 3	126 2
758	1	6	1070 1	6	11 A	18	11	A 2	9175	35	35	141 Maii 13 7	127 3
759	2	7	1071 2	7	12 G	19	12	A 22	9176	36	36	142 Maii 3 5	128 4
760	3	8	1072 4	8	13 FE	1	13	A 6	9177	37	37	143 Apr. 21 2	129 Maii 15 5
761	4	9	1073 5	9	14 D	2	14	M 29	9178	38	38	144 Apr. 10 6	130 6
762	5475	6270	1074 6	800	15 C	3	15	A 18	9179	39	39	145 Mar. 31 4	131 7
763	6	1	1075 7	1	16 B	4	1	A 3	9180	40	40	146 Marr. 20 1	132 1
764	7	2	1076 2	2	17 AG	5	2	M 25	9181	41	41	247 Mar. 9 6	133 Maii. 14 2
765	8	3	1077 3	3	18 F	6	3	A 14	9182	42	42	148 Feb. 26 3	134 3
766	9	4	1078 4	4	19 E	7	4	A 6	9183	43	43	149 Feb. 15 7	135 4
767	5480	6275	1079 5	805	20 D	8	5	A 19	9184	44	44	150 Feb. 5 5	136 5
768	1	6	1080 7	6	21 CB	9	6	A 10	9185	45	45	151 Jan. 25 2	137 Maii 13 6
769	2	7	1081 1	7	22 A	10	7	A 2	9186	46	46	152 Jan. 13 6	138 7
770	3	8	1082 2	8	23 G	11	8	A 22	9187	47	47	153 Jan. 3 4	139 1
												154 Dec. 23 1	
771	4	9	1083 3	9	24 F	12	9	A 7	9188	48	48	155 Dec. 12 5	140 2
772	5485	6280	1084 5	810	25 ED	13	10	M 29	9189	49	49	156 Dec. 1 3	141 Maii 12 3
773	6	1	1085 6	1	26 C	14	11	A 18	9190	50	50	157 Nov. 20 7	142 4
774	7	2	1086 7	2	27 B	15	12	A 3	9191	51	51	158 Nov. 10 5	143 5
775	8	3	1087 1	3	28 A	16	13	M 26	9192	52	52	159 Oct. 30 2	144 6
776	9	4	1088 3	4	1 GF	17	14	A 14	9193	53	53	160 Oct. 18 6	145 Maii 11 7
777	5490	6285	1089 4	815	2 E	18	15	M 30	9194	54	54	161 Oct. 8 4	146 1
778	1	6	1090 5	6	3 D	19	1	A 19	9195	55	55	162 Sepr. 27 1	147 2
779	2	7	1091 6	7	4 C	1	2	A 11	9196	56	56	163 Sepr. 16 5	148 3
780	3	8	1092 1	8	5 BA	2	3	M 26	9197	57	57	164 Sept. 5 3	149 Maii 10 4
781	4	9	1093 2	9	6 G	3	4	A 15	9198	58	58	165 Aug. 25 7	150 5
782	5495	6290	1094 3	820	7 F	4	5	A 7	9199	59	59	166 Aug. 15 5	151 6
783	6	1	1095 4	1	8 E	5	6	M 23	9200	60	60	167 Jul. 4 2	152 7
784	7	2	1096 6	2	9 DC	6	7	A 11	9201	1	61	168 Jul. 23 6	153 Maii 9 1
785	8	3	1097 7	3	10 B	7	8	A 3	9202	2	62	169 Jul. 13 4	154 2
786	9	4	1098 1	4	11 A	8	9	A 23	9203	3	63	170 Jul. 2 1	155 3
787	5500	6295	1099 2	825	12 G	9	10	A 8	9204	4	64	171 Jun. 21 5	156 4
788	1	6	1100 4	6	13 FE	10	11	M 30	9205	5	65	172 Jun. 10 3	157 Maii 8 5
789	2	7	1101 5	7	14 D	11	12	A 19	9206	6	66	173 Maii 30 7	158 6
790	3	8	1102 6	8	15 C	12	13	A 11	9207	7	67	174 Maii 19 4	159 7
791	4	9	1103 7	9	16 B	13	14	M 27	9208	8	68	175 Maii 9 2	160 1
792	5505	6300	1104 2	830	17 AG	14	15	A 15	9209	9	69	176 Apr. 27 6	161 Maii 7 2
793	6	1	1105 3	1	18 F	15	1	A 7	9210	10	70	177 Apr. 17 4	162 3
794	7	2	1106 4	2	19 E	16	2	M 23	9211	11	71	178 Apr. 6 1	163 4
795	8	3	1107 5	3	20 D	17	3	A 12	9212	12	72	179 Mar. 26 5	164 5
796	9	4	1108 7	4	21 CB	18	4	A 3	9213	13	73	180 Mar. 15 3	165 Maii 6 6
797	5510	6305	1109 1	835	22 A	19	5	A 23	9214	14	74	181 Mar. 4 7	166 7
798	1	6	1110 2	6	23 G	1	6	A 8	9215	15	75	182 Feb. 21 4	167 1
799	2	7	1111 3	7	24 F	2	7	M 31	9216	16	76	183 Febr. 21 1	168 2
800	3	8	1112 5	8	25 ED	3	8	A 19	9217	17	77	184 Jan. 31 6	169 Maii 5 3
801	4	9	1113 6	9	26 C	4	9	A 4	9218	18	78	185 Jan. 19 3	170 4
802	5515	6310	1114 7	840	27 B	5	10	M 27	9219	19	79	186 Jan. 9 1	171 5
803	6	1	1115 1	1	28 A	6	11	A 16	9220	20	80	187 Dec. 29 5	172 6
804	7	2	1116 3	2	1 GF	7	12	M 31	9221	21	81	188 Dec. 19 3	173 Maii 4 7
805	8	3	1117 4	3	2 E	8	13	A 20	9222	22	82	189 Dec. 7 7	174 1
												190 Nov. 26 4	
806	9	4	1118 5	4	3 D	9	14	A 12	9223	23	83	191 Nov. 16 2	175 2
807	5520	6315	1119 6	845	4 C	10	15	M 28	9224	24	84	192 Nov. 5 6	176 3
808	1	6	1120 1	6	5 BA	11	1	A 16	9225	25	85	193 Oct. 24 3	177 Maii 3 4
809	2	7	1121 2	7	6 G	12	2	A 8	9226	26	86	194 Oct. 14 1	178 5
810	3	8	1122 3	8	7 F	13	3	M 31	9227	27	87	195 Oct. 3 5	179 6
811	4	9	1123 4	9	8 E	14	4	A 13	9228	28	88	196 Sepr. 23 3	180 7
812	5525	6320	1124 6	850	9 DC	15	5	A 4	9229	29	89	197 Sept. 11 7	181 Maii 2 1
813	6	1	1125 7	1	10 B	16	6	M 27	9230	30	90	198 Aug. 31 4	182 2
814	7	2	1126 1	2	11 A	17	7	A 16	9231	31	91	199 Aug. 21 2	183 3
815	8	3	1127 2	3	12 G	18	8	A 1	9232	32	92	200 Aug. 10 6	184 4
816	9	4	1128 4	4	13 FE	19	9	A 20	9233	33	93	201 Jul. 29 3	185 Maii 1 5
817	5530	6325	1129 5	855	14 D	1	10	A 12	9234	34	94	202 Jul. 19 1	186 6
818	1	6	1130 6	6	15 C	2	11	M 28	9235	35	95	203 Jul. 8 5	187 7
819	2	7	1131 7	7	16 B	3	12	A 17	9236	36	96	204 Jun. 27 2	188 1
820	3	8	1132 2	8	17 AG	4	13	A 8	9237	37	97	205 Jun. 16 7	189 Apr. 30 2
821	4	9	1133 3	9	18 F	5	14	M 24	9238	38	98	206 Jun. 5 4	190 3
822	5535	6330	1134 4	860	19 E	6	15	A 13	9239	39	99	207 Maii 26 2	191 4
823	6	1	1135 5	1	20 D	7	1	A 5	9240	40	100	208 Maii 15 6	192 5
824	7	2	1136 7	2	21 CB	8	2	A 24	9241	41	101	209 Maii 3 3	193 Apr. 29 6
825	8	3	1137 1	3	22 A	9	3	A 9	9242	42	102	210 Apr. 23 1	194 7
826	9	4	1138 2	4	23 G	10	4	A 1	9243	43	103	211 Apr. 12 5	195 1
827	5540	6335	1139 3	865	24 F	11	5	A 21	9244	44	104	212 Apr. 1 2	196 2
828	1	6	1140 5	6	25 ED	12	6	A 5	9245	45	105	213 Mar. 21 7	197 Apr. 28 3
829	2	7	1141 6	7	26 C	13	7	M 28	9246	46	106	214 Mar. 10 4	198 4
830	3	8	1142 7	8	27 B	14	8	A 17	9247	47	107	215 Feb. 27 1	199 2

2. Cycl. Junce Ven.

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalend. Januarii. Ann.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii. Ann.	Anni Mundi juxta Græcos. Ann.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, à 1. die Octobris. Ann. F.	Anni Æræ Hiſpanicæ. Ann.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus. Ann.	Cyclus Lunæ. An.	Indictio Romana. An.	Paſchæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii. Ann.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni. An.	Anni Cycli Chataiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis. Ann.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum. An. Menſ. D. F.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab ἐγ?ρο-νισμῷ Yezdejerd. An. Menſ. D. F.
831	4	9	1143 1	9	28 A	15	9	A 2	9248	48	108	216 Feb. 17 6	200 6
832	5545	6340	1144 3	870	1 GF	16	10	M 24	9249	49	109	217 Feb. 6 3	201 Apr. 27 7
833	6	1	1145 4	1	2 E	17	11	A 13	9250	50	110	218 Jan. 26 1	202 1
834	7	2	1146 5	2	3 D	18	12	A 5	9251	51	111	219 Jan. 15 5	203 2
835	8	3	1147 6	3	4 C	19	13	A 18	9252	52	112	220 Jan. 4 2	204 3
												221 Dec. 25 7	
836	9	4	1148 1	4	5 BA	1	14	A 9	9253	53	113	222 Dec. 13 4	205 Apr. 26 4
837	5550	6345	1149 2	875	6 G	2	15	A 1	9254	54	114	223 Dec. 2 1	206 5
838	1	6	1150 3	6	7 F	3	1	A 14	9255	55	115	224 Nov. 22 6	207 6
839	2	7	1151 4	7	8 E	4	2	A 6	9256	56	116	225 Nov. 11 3	203 7
840	3	8	1152 6	8	9 DC	5	3	M 28	9257	57	117	226 Oct. 31 3	209 Apr. 25 1
841	4	9	1153 7	9	10 B	6	4	A 17	9258	58	118	227 Oct. 20 5	210 2
842	5555	6350	1154 1	880	11 A	7	5	A 2	9259	59	119	228 Oct. 9 2	211 3
843	6	1	1155 2	1	12 G	8	6	A 22	9260	60	120	229 Sept. 29 7	212 4
844	7	2	1156 4	2	13 FE	9	7	A 13	9261	3. Cycl. Chaven. 1	121	230 Sept. 17 4	213 Apr. 24 5
845	8	3	1157 5	3	14 D	10	8	M 29	9262	2	122	231 Sept. 6 1	214 6
846	9	4	1158 6	4	15 C	11	9	A 18	9263	3	123	232 Aug. 27 6	215 7
847	6560	6355	1159 7	885	16 B	12	10	A 10	9264	4	124	233 Aug. 16 3	216 1
848	1	6	1160 2	6	17 AG	13	11	M 25	9265	5	125	234 Aug. 4 7	217 Apr. 23 2
849	2	7	1161 3	7	18 F	14	12	A 14	9266	6	126	235 Jul. 25 5	218 3
850	3	8	1162 4	8	19 E	15	13	A 6	9267	7	127	236 Jul. 14 2	219 4
851	4	9	1163 5	9	20 D	16	14	M 22	9268	8	128	237 Jun. 4 7	220 5
852	5565	6360	1164 7	890	21 CB	17	15	A 10	9269	9	129	238 Jun. 22 4	221 Apr. 22 6
853	6	1	1165 1	1	22 A	18	1	A 2	9270	10	130	239 Jun. 11 1	222 7
854	7	2	1166 2	2	23 G	19	2	A 22	9271	11	131	240 Jun. 1 6	223 1
855	8	3	1167 3	3	24 F	1	3	A 7	9272	12	132	241 Maii 21 3	224 2
856	9	4	1168 5	4	25 ED	2	4	M 29	9273	13	133	242 Maii 9 7	225 Apr. 21 3
857	5570	6365	1169 6	895	26 C	3	5	A 18	9274	14	134	243 Apr. 29 5	226 4
858	1	6	1170 7	6	27 B	4	6	A 3	9275	15	135	244 Apr. 18 2	227 5
859	2	7	1171 1	7	28 A	5	7	M 26	9276	16	136	245 Apr. 7 6	228 6
860	3	8	1172 3	8	1 GF	6	8	A 14	9277	17	137	246 Mar. 27 4	229 Apr. 20 7
861	4	9	1173 4	9	2 E	7	9	A 6	9278	18	138	247 Mar. 16 1	230 1
862	5575	6370	1174 5	900	3 D	8	10	A 19	9279	19	139	248 Mar. 6 6	231 2
863	6	1	1175 6	1	4 C	9	11	A 11	9280	20	140	249 Feb. 23 3	232 3
864	7	2	1176 1	2	5 BA	10	12	A 2	9281	21	141	250 Febr. 12 7	233 Apr. 19 4
865	8	3	1177 2	3	6 G	11	13	A 22	9282	22	142	251 Febr. 1 5	234 5
866	9	4	1178 3	4	7 F	12	14	A 7	9283	23	143	252 Jan. 2 1	235 6
867	5580	6375	1179 4	905	8 E	13	15	M 30	9284	24	144	253 Jan. 20 6	236 7
868	1	6	1180 6	6	9 DC	14	1	A 18	9285	25	145	254 Dec. 31 4	237 Apr. 18 1
869	2	7	1181 7	7	10 B	15	2	A 3	9286	26	146	255 Dec. 19 1	238 2
870	3	8	1182 1	8	11 A	16	3	M 26	9287	27	147	256 Dec. 9 6	239 3
												257 Nov. 28 3	
871	4	9	1183 2	9	12 G	17	4	A 15	9288	28	148	258 Nov. 17 7	240 4
872	5585	6380	1184 4	910	13 FE	18	5	M 30	9289	29	149	259 Nov. 6 5	241 Apr. 17 5
873	6	1	1185 5	1	14 D	19	6	A 19	9290	30	150	260 Oct. 26 2	242 6
874	7	2	1186 6	2	15 C	1	7	A 11	9291	31	151	361 Oct. 15 6	243 7
875	8	3	1187 7	3	16 B	2	8	M 27	9292	32	152	262 Oct. 5 4	244 1
876	9	4	1188 2	4	17 AG	3	9	A 15	9293	33	153	263 Sept. 23 1	245 Apr. 16 2
877	5590	6385	1189 3	915	18 F	4	10	A 7	9294	34	154	264 Sept. 12 5	246 3
878	1	6	1190 4	6	19 E	5	11	M 23	9295	35	155	265 Sept. 2 3	247 4
879	2	7	1191 5	7	20 D	6	12	A 12	9296	36	156	266 Aug. 22 7	248 5
880	3	8	1192 7	8	21 CB	7	13	A 3	9297	37	157	267 Aug. 11 5	249 Apr. 15 6
881	4	9	1193 1	9	22 A	8	14	A 23	9298	38	158	268 Jul. 31 2	250 7
882	5595	6390	1194 2	920	23 G	9	15	A 8	9299	39	159	269 Jul. 20 6	251 1
883	6	1	1195 3	1	24 F	10	1	M 31	9300	40	160	270 Jul. 10 4	252 2
884	7	2	1196 5	2	25 ED	11	2	A 19	9301	41	161	271 Jun. 28 1	253 Apr. 14 3
885	8	3	1197 6	3	26 C	12	3	A 11	9302	42	162	272 Jun. 17 5	254 4
886	9	4	1198 7	4	27 B	13	4	M 27	9303	43	163	273 Jun. 7 3	355 5
887	5600	6395	1199 1	925	28 A	14	5	A 16	9304	44	164	274 Maii 27 7	256 6
888	1	6	1200 3	6	1 GF	15	6	A 7	9305	45	165	275 Maii 15 4	257 Apr. 13 7
889	2	7	1201 4	7	2 E	16	7	M 23	9306	46	166	276 Maii 5 2	358 1
890	3	8	1202 5	8	3 D	17	8	A 12	9307	47	167	277 Apr. 24 6	259 2
891	4	9	1203 6	9	4 C	18	9	A 4	9308	48	168	278 Apr. 14 4	260 3
892	5605	6400	1204 1	930	5 BA	19	10	A 23	9309	49	169	279 Apr. 2 1	261 Apr. 12 4
893	6	1	1205 2	1	6 G	1	11	A 8	9310	50	170	280 Mar. 22 5	262 5
894	7	2	1206 3	2	7 F	2	12	M 31	9311	51	171	281 Mar. 12 3	263 6
895	8	3	1207 4	3	8 E	3	13	A 20	9312	52	172	282 Mar. 1 7	264 7
896	9	4	1208 6	4	9 DC	4	14	A 4	9313	53	173	283 Feb. 18 4	265 Apr. 11 1
897	5610	6405	1209 7	935	10 B	5	15	M 27	9314	54	174	284 Feb. 7 2	266 2
898	1	6	1210 1	6	11 A	6	1	A 16	9315	55	175	285 Jan. 27 6	267 3
899	2	7	1211 2	7	12 G	7	2	A 1	9316	56	176	286 Jan. 17 4	268 4
900	3	8	1212 4	8	13 FE	8	3	A 20	9317	57	177	287 Jan. 6 2	269 Apr. 10 5
												288 Dec. 25 5	
901	4	9	1213 5	9	14 D	9	4	A 12	9318	58	178	289 Dec. 15 3	270 6
902	5615	6410	1214 6	940	15 C	10	5	M 28	9319	59	179	290 Dec. 4 7	371 7
903	6	1	1215 7	1	16 B	11	6	A 17	9320	60	180	291 Nov. 23 4	272 1
904	7	2	1216 2	2	17 AG	12	7	A 8	9321	1. Cycl. 1	1	292 Nov. 12 2	273 Apr. 9 2
905	8	3	1217 3	3	18 F	13	8	M 31	9322	2	2	293 Nov. 1 6	274 3

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalend. Januarii. Ann.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii. Ann.	Anni Mundi juxta Græcos. Ann.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, à 1. die Octobris. Ann. F.	Anni Æræ Hiſpanicæ. Ann.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus. Ann.	Cyclus Lunæ. An.	Indictio Romana. An.	Paſchæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii. Ann.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni. An.	Anni Cycli Chataiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis. Ann.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum. An. Menſ. D.F.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab ἐμβολιμῷ Yezdejerd. An. Menſ. D. F.
906	9	4	1218 4	4	19 E	14	9	A 13	9323	Shanc. Ven. 3	3	294 Oct. 21 3	275 4
907	5620	6415	1219 5	945	20 D	15	10	A 5	9324	4	4	295 Oct. 11 1	276 5
908	1	6	1220 7	6	21 CB	16	11	M 27	9325	5	5	296 Sept. 29 5	277 Apr. 8 6
909	2	7	1221 1	7	22 A	17	12	A 16	9326	6	6	297 Sept. 19 3	278 7
910	3	8	1222 2	8	23 G	18	13	A 1	9327	7	7	298 Sept. 8 7	279 1
911	4	9	1223 3	9	24 F	19	14	A 21	9328	8	8	299 Aug. 28 4	280 2
912	5625	6420	1224 5	950	25 ED	1	15	A 12	9329	9	9	300 Aug. 17 2	281 Apr. 7 3
913	6	1	1225 6	1	26 C	2	1	M 28	9330	10	10	301 Aug. 6 6	282 4
914	7	2	1226 7	2	27 B	3	2	A 17	9331	11	11	302 Jul. 26 3	283 5
915	8	3	1227 1	3	28 A	4	3	A 9	9332	12	12	303 Jul. 16 1	284 6
916	9	4	1228 3	4	1 GF	5	4	M 24	9333	13	13	304 Jul. 4 5	285 Apr. 6 7
917	5630	6425	1229 4	955	2 E	6	5	A 13	9334	14	14	305 Jun. 23 2	286 1
918	1	6	1230 5	6	3 D	7	6	A 5	9335	15	15	306 Jun. 13 7	287 2
919	2	7	1231 6	7	4 C	8	7	A 25	9336	16	16	307 Jun. 2 4	288 3
920	3	8	1232 1	8	5 BA	9	8	A 9	9337	17	17	308 Maii 22 2	289 Apr. 5 4
921	4	9	1233 2	9	6 G	10	9	A 1	9338	18	18	309 Maii 11 6	290 5
922	5635	6430	1234 3	960	7 F	11	10	A 21	9339	19	19	310 Apr. 30 3	291 6
923	6	1	1235 4	1	8 E	12	11	A 6	9340	20	20	311 Apr. 20 1	292 7
924	7	2	1236 6	2	9 DC	13	12	M 28	9341	21	21	312 Apr. 8 5	293 Apr. 4 1
925	8	3	1237 7	3	10 B	14	13	A 17	9342	22	22	313 Mar. 28 2	294 2
926	9	4	1238 1	4	11 A	15	14	A 2	9343	23	23	314 Mar. 18 7	295 3
927	5640	6435	1239 2	965	12 G	16	15	M 25	9344	24	24	315 Mar. 7 4	296 4
928	1	6	1240 4	6	13 FE	17	1	A 13	9345	25	25	316 Feb. 25 2	297 Apr. 3 5
929	2	7	1241 5	7	14 D	18	2	A 5	9346	26	26	317 Feb. 13 6	298 6
930	3	8	1242 6	8	15 C	19	3	A 18	9347	27	27	318 Feb. 2 3	299 7
931	4	9	1243 7	9	16 B	1	4	A 10	9348	28	28	319 Jan. 23 1	300 1
932	5645	6440	1244 2	970	17 AG	2	5	A 1	9349	29	29	320 Jan. 12 5	301 Apr. 2 2
933	6	1	1245 3	1	18 F	3	6	A 14	9350	30	30	321 Dec. 31 1	302 3
934	7	2	1246 4	2	19 E	4	7	A 6	9351	31	31	322 Dec. 21 7	303 4
935	8	3	1247 5	3	20 D	5	8	M 29	9352	32	32	323 Dec. 10 4	304 5
												324 Nov. 29 1	
936	9	4	1248 7	4	21 CB	6	9	A 17	9353	33	33	325 Nov. 18 6	305 Apr. 1 6
937	5650	6445	1249 1	975	22 A	7	10	A 2	9354	34	34	326 Oct. 7 3	306 7
938	1	6	1250 2	6	23 G	8	11	A 22	9355	35	35	327 Oct. 28 1	307 1
939	2	7	1251 3	7	24 F	9	12	A 14	9356	36	36	328 Oct. 17 5	308 2
940	3	8	1252 5	8	25 ED	10	13	M 29	9357	37	37	329 Oct. 5 2	309 Mar. 31 3
941	4	9	1253 6	9	26 C	11	14	A 18	9358	38	38	330 Sept. 25 7	310 4
942	5655	6450	1254 7	980	27 B	12	15	A 10	9359	39	39	331 Sept. 14 4	311 5
943	6	1	1255 1	1	28 A	13	1	M 26	9360	40	40	332 Sept. 3 1	312 6
944	7	2	1256 3	2	1 GF	14	2	A 14	9361	41	41	333 Aug. 23 6	313 Mar. 30 7
945	8	3	1257 4	3	2 E	15	3	A 6	9362	42	42	334 Aug. 12 2	314 1
946	9	4	1258 5	4	3 D	16	4	M 22	9363	43	43	335 Aug. 1 7	315 2
947	5660	6455	1259 6	985	4 C	17	5	A 11	9364	44	44	336 Jul. 22 5	316 3
948	1	6	1260 1	6	5 BA	18	6	A 2	9365	45	45	337 Jul. 10 2	317 Mar. 29 4
949	2	7	1261 2	7	6 G	19	7	A 22	9366	46	46	338 Jun. 30 7	318 5
950	3	8	1262 3	8	7 F	1	8	A 7	9367	47	47	339 Jun. 19 4	319 6
951	4	9	1263 4	9	8 E	2	9	M 30	9368	48	48	340 Jun. 8 1	320 7
952	5665	6460	1264 6	990	9 DC	3	10	A 18	9369	49	49	341 Maii 22 6	321 Mar. 28 1
953	6	1	1265 7	1	10 B	4	11	A 3	9370	50	50	342 Maii 17 3	322 2
954	7	2	1266 1	2	11 A	5	12	M 26	9371	51	51	343 Maii 6 7	323 3
955	8	3	1267 2	3	12 G	6	13	A 15	9372	52	52	344 Apr. 26 5	324 4
956	9	4	1267 4	4	13 FE	7	14	A 6	9373	53	53	345 Apr. 14 2	325 Mar. 27 5
957	5670	6465	1269 5	995	14 D	8	15	A 19	9374	54	54	346 Apr. 4 2	326 6
958	1	6	1270 6	6	15 C	9	1	A 11	9375	55	55	347 Mar. 24 4	327 7
959	2	7	1271 7	7	16 B	10	2	A 3	9376	56	56	348 Mar. 13 1	328 1
960	3	8	1272 2	8	17 AG	11	3	A 22	9377	57	57	349 Mar. 2 6	329 Mar. 26 2
961	4	9	1273 3	9	18 F	12	4	A 7	9378	58	58	350 Febr. 19 3	330 3
962	5675	6470	1274 4	1000	19 E	13	5	M 30	9379	59	59	351 Febr. 8 7	331 4
963	6	1	1275 5	1	20 D	14	6	A 19	9380	60	60	352 Jan. 29 5	332 5
964	7	2	1276 7	2	21 CB	15	7	A 3	9381	1. Cycl. Junec. Ven. 1	61	353 Jan. 18 2	333 Mar. 25 6
965	8	3	1277 1	3	22 A	16	8	M 26	9382	2	62	354 Jan. 6 6	334 7
												355 Dec. 27 4	
966	9	4	1278 2	4	23 G	17	9	A 15	9383	3	63	356 Dec 16 1	334 1
967	5680	6475	1279 3	1005	24 F	18	10	M 31	9384	4	64	357 Dec 6 6	336 2
968	1	6	1280 5	6	25 ED	19	11	A 19	9385	5	65	358 Nov. 24 3	337 Mar. 24 3
969	2	7	1281 6	7	26 C	1	12	A 11	9386	6	66	359 Nov. 13 7	338 4
970	3	8	1282 7	8	27 B	2	13	M 27	9387	7	67	360 Nov. 3 5	339 5
971	4	9	1283 1	9	28 A	3	14	A 16	9388	8	68	361 Oct. 23 2	340 6
972	5685	6480	1284 3	1010	1 GF	4	15	A 7	9389	9	69	362 Oct. 11 6	341 Mar. 23 7
973	6	1	1285 4	1	2 E	5	1	M 23	9390	10	70	363 Oct. 1 4	342 1
974	7	2	1286 5	2	3 D	6	2	A 12	9391	11	71	364 Sept. 20 1	343 2
975	8	3	1287 6	3	4 C	7	3	A 4	9392	12	72	365 Sept. 9 5	344 3
976	9	4	1288 1	4	5 Ab	8	4	A 23	9393	13	73	366 Aug. 29 3	345 Mar. 22 4
977	5690	6485	1289 2	1015	6 G	9	5	A 8	9394	14	74	367 Aug. 18 7	346 5
978	1	6	1290 3	6	7 F	10	6	M 31	9395	15	75	368 Aug. 8 5	347 6
979	2	7	1291 4	7	8 E	11	7	A 20	9396	16	76	369 Jul. 28 2	348 7
980	3	8	1292 6	8	9 DC	12	8	A 11	9397	17	77	370 Jul. 16 6	349 Mar. 21 1

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalend. Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, à 1. die Octobris.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.	Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paſchæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni.	Anni Cycli Chataiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab ἐνθρονισμῷ Yezdejerd.
Ann.	Ann.	Ann.	Ann. F.	Ann.	Ann.	An.	An.		Ann.	An.	Ann.	An. Menſ. D. F.	An. Menſ. D. F.
981	4	9	1293 7	9	10 B	13	9	M 27	9398	18	78	371 Jul. 6 4	350 2
982	5695	6490	1294 1	1020	11 A	14	10	A 16	9399	19	79	372 Jun. 25 1	351 3
983	6	1	1295 2	1	12 G	15	11	A 8	9400	20	80	373 Jun. 14 5	352 4
984	7	2	1296 4	2	13 FE	16	12	M 23	9401	21	81	374 Jun. 3 3	353 Mar. 20 5
985	8	3	1297 5	3	14 D	17	13	A 12	9402	22	82	375 Maii 23 7	354 6
986	9	4	1298 6	4	15 C	18	14	A 4	9403	23	83	376 Maii 13 5	553 7
987	5700	6495	1299 7	1025	16 B	19	15	A 24	9404	24	84	377 Maii 2 2	566 1
988	1	6	1300 2	6	17 AG	1	1	A 8	9405	25	85	378 Apr. 20 6	357 Mar. 19 2
989	2	7	1301 3	7	18 F	2	2	M 31	9406	26	86	379 Apr. 10 4	358 3
990	3	8	1302 4	8	19 E	3	3	A 20	9407	27	87	380 Mar. 30 1	359 4
991	4	9	1303 5	9	20 D	4	4	A 5	9408	28	88	381 Mar. 19 5	360 5
992	5705	6500	1304 7	1030	21 CB	5	5	M 27	9409	29	89	382 Mar. 8 3	361 Mar. 18 6
993	6	1	1305 1	1	22 A	6	6	A 16	9410	30	90	383 Feb. 25 7	362 7
994	7	2	1306 2	2	23 G	7	7	A 1	9411	31	91	384 Feb. 14 4	363 1
995	8	3	1307 3	3	24 F	8	8	A 21	9412	32	92	385 Feb. 4 2	364 2
996	9	4	1308 5	4	25 ED	9	9	A 12	9413	33	93	386 Jan. 24 6	365 Mar. 17 3
997	5710	6505	1309 6	1035	26 C	10	10	M 28	9414	34	94	387 Jan. 13 4	366 4
998	1	6	1310 7	6	27 B	11	11	A 17	9415	35	95	388 Jan. 1 1	367 5
999	2	7	1311 1	7	28 A	12	12	A 9	9416	36	96	389 Dec. 22 5	368 6
1000	3	8	1312 3	8	1 GF	13	13	M 31	9417	37	97	390 Dec. 12 3	369 Mar. 16 7
												391 Nov. 30 7	
1001	4	9	1313 4	9	2 E	14	14	A 13	9418	38	98	392 Nov. 19 4	370 1
1002	5715	6510	1314 5	1040	3 D	15	15	A 5	9419	39	99	393 Nov. 9 2	371 2
1003	6	1	1315 6	1	4 C	16	1	M 28	9420	40	100	394 Oct. 29 6	372 3
1004	7	2	1316 1	2	5 BA	17	2	A 16	9421	41	101	395 Oct. 17 3	373 Mar. 15 4
1005	8	3	1317 2	3	6 G	18	3	A 1	9422	42	102	396 Oct. 7 1	374 5
1006	9	4	1318 3	4	7 F	19	4	M 21	9423	43	103	397 Sept. 26 5	375 6
1007	5720	6515	1319 4	1045	8 E	1	5	A 6	9424	44	104	398 Sept. 16 3	376 7
1008	1	6	1320 6	6	9 DC	2	6	M 28	9425	45	105	399 Sept. 4 7	377 Mar. 14 1
1009	2	7	1321 7	7	10 B	3	7	A 17	9426	46	106	400 Aug. 24 4	378 2
1010	3	8	1322 1	8	11 A	4	8	A 9	9427	47	107	401 Aug. 14 2	379 3
1011	4	9	1323 2	9	12 G	5	9	M 25	9428	48	108	402 Aug. 3 6	380 4
1012	5725	6520	1324 4	1050	13 FE	6	10	A 13	9429	49	109	403 Jul. 22 3	381 Mar. 13 5
1013	6	1	1325 5	1	14 D	7	11	A 5	9430	50	110	404 Jul. 12 1	382 6
1014	7	2	1326 6	2	15 C	8	12	A 25	9431	51	111	405 Jul. 1 5	383 7
1015	8	3	1327 7	3	16 B	9	13	A 10	9432	52	112	406 Jun. 21 3	384 1
1016	9	4	1328 2	4	17 AG	10	14	A 1	9433	53	113	407 Jun. 9 7	385 Mar. 12 2
1017	5730	6525	1329 3	1055	18 F	11	15	A 21	9434	54	114	408 Maii 29 4	386 3
1018	1	6	1330 4	6	19 E	12	1	A 6	9435	55	115	409 Maii 19 2	387 4
1019	2	7	1331 5	7	20 D	13	2	M 29	9436	56	116	410 Maii 8 6	388 5
1020	3	8	1332 7	8	21 CB	14	3	A 17	9437	57	117	411 Apr. 26 3	389 Mar. 11 6
1021	4	9	1333 1	9	22 A	15	4	A 2	9438	58	118	412 Apr. 16 1	390 7
1022	5735	6530	1334 2	1060	23 G	16	5	A 25	9439	59	119	413 Apr. 5 5	391 1
1023	6	1	1335 3	1	24 F	17	6	A 14	9440	60	120	414 Mar. 25 2	392 2
1024	7	2	1336 5	2	25 ED	18	7	A 5	9441	1	121	415 Mart. 14 7	393 Mar. 10 3
1025	8	3	1337 6	3	26 C	19	8	A 18	9442	2	122	416 Mart. 3 4	394 4
1026	9	4	1338 7	4	27 B	1	9	A 10	9443	(5. Cycl. Chan. Ven.) 3	123	417 Febr. 21 2	395 5
1027	5740	6535	1339 1	1065	28 A	2	10	M 26	9444	4	124	418 Febr. 10 6	396 6
1028	1	6	1340 3	6	1 GF	3	11	A 14	9445	5	125	419 Jan. 30 3	397 Mar. 9 7
1029	2	7	1341 4	7	2 E	4	12	A 6	9446	6	126	420 Jan. 19 1	398 1
1030	3	8	1342 5	8	3 D	5	13	M 29	9447	7	127	421 Jan. 8 5	399 2
												422 Dec 28 2	
1031	4	9	1343 6	9	4 C	6	14	A 11	9448	8	128	423 Dec. 18 7	400 3
1032	5745	6540	1344 1	1070	5 BA	7	15	A 2	9449	9	129	424 Dec. 6 4	401 Mar. 8 4
1033	6	1	1345 2	1	6 G	8	1	A 22	9450	10	130	425 Nov. 25 1	402 5
1034	7	2	1346 3	2	7 F	9	2	A 14	9451	11	131	426 Nov. 15 6	403 6
1035	8	3	1347 4	3	8 E	10	3	M 30	9452	12	132	427 Nov. 4 3	404 7
1036	9	4	1348 6	4	9 DC	11	4	A 18	9453	13	133	428 Oct. 24 1	405 Mar. 7 1
1037	5750	6545	1349 7	1075	10 B	12	5	A 10	9454	14	134	429 Oct. 13 5	406 2
1038	1	6	1350 1	6	11 A	13	6	M 26	9455	15	135	430 Oct. 2 2	407 3
1039	2	7	1351 2	7	12 G	14	7	A 15	9456	16	136	431 Sept. 22 7	408 4
1040	3	8	1352 4	8	13 FE	15	8	A 6	9457	17	137	432 Sept. 10 4	409 Mar. 6 5
1041	4	9	1353 5	9	14 D	16	9	M 22	9458	18	138	433 Aug. 30 1	410 6
1042	5755	6550	1354 6	1080	15 C	17	10	A 11	9459	19	139	434 Aug. 20 6	411 7
1043	6	1	1355 7	1	16 B	18	11	A 3	9460	20	140	435 Aug. 9 3	412 1
1044	7	2	1356 2	2	17 AG	19	12	A 22	9461	21	141	436 Jul. 29 1	413 Mar. 5 2
1045	8	3	1357 3	3	18 F	1	13	A 7	9462	22	142	437 Jul. 18 5	414 3
1046	9	4	1358 4	4	19 E	2	14	M 30	9463	23	143	438 Jul. 7 2	415 4
1047	5760	6555	1359 5	1085	20 D	3	15	A 19	9464	24	144	439 Jun. 20 7	416 5
1048	1	6	1360 7	6	21 CB	4	1	A 3	9465	25	145	440 Jun. 15 4	417 Mar. 4 6
1049	2	7	1361 1	7	22 A	5	2	M 26	9466	26	146	441 Jun. 4 1	418 7
1050	3	8	1362 2	8	23 G	6	3	A 15	9467	27	147	442 Maii 25 6	419 1
1051	4	9	1363 3	9	24 F	7	4	M 31	9468	28	148	443 Maii 14 3	420 2
1052	5765	6560	1364 5	1090	25 ED	8	5	A 19	9469	29	149	444 Maii 2 7	421 Mar. 3 3
1053	6	1	1365 6	1	26 C	9	6	A 11	9470	30	150	445 Apr. 22 5	422 4
1054	7	2	1366 7	2	27 B	10	7	A 3	9471	31	151	446 Apr. 11 2	423 5
1055	8	3	1367 1	3	28 A	11	8	A 16	9472	32	152	447 Apr. 1 7	424 6

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kal. Ian.	Anni Periodi Julianæ à Kal. Januar.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Æra Hiſpanica.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.	Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paſchædies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Anni Epochæ Charaiæ ſolares à medio Aquarii.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni.	Anni Cycli Charaiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab Ἰεζδεγέρδ Yezdejerd.	Anni Epochæ Gelalæ ſolar. ab æquin. verno, ſive à meridie prox. ſeq. ingreſſum Solis in Arietem in horizonte Chowarezmiorum.
Ann.	An.	An.	Ann. F.		Ann.	An.	An.		Ann.	An.	An.	An. Menſ. D. F.	An. Menſ. D. F.	
1056	9	4	1368 3	4	1 GF	12	9	A 7	9473	33	153	448 Mar. 20 4	425 Mar. 2 7	
1057	5770	6565	1369 4	1095	2 E	13	10	M 30	9474	34	154	449 Mar. 9 1	426 1	
1058	1	6	1370 5	6	3 D	14	11	A 19	9475	35	155	450 Febr. 27 6	427 2	
1059	2	7	1371 6	7	4 C	15	12	A 4	9476	36	156	451 Febr. 16 3	428 3	
1060	3	8	1372 1	8	5 BA	16	13	M 26	9477	37	157	452 Febr. 5 7	429 Mar. 1 4	
1061	4	9	1373 2	9	6 G	17	14	A 15	9478	38	158	453 Jan. 25 5	430 5	
1062	5775	6570	1374 3	1100	7 F	18	15	M 31	9479	39	159	454 Jan. 14 2	431 6	
1063	6	1	1375 4	1	8 E	19	1	A 20	9480	40	160	455 Jan. 3 6	432 7	
1064	7	2	1376 6	2	9 DC	1	2	A 11	9481	41	161	456 Dec. 24 4	433 Feb. 29 1	
1065	8	3	1377 7	3	10 B	2	3	M 27	9482	42	162	457 Dec. 12 1	434 Feb. 28 2	
												458 Dec. 2 6		
1066	9	4	1378 1	4	11 A	3	4	A 16	9483	43	163	459 Nov. 21 5	435 3	
1067	5780	6575	1379 2	1105	12 G	4	5	A 8	9484	44	164	460 Nov. 10 7	436 4	
1068	1	6	1380 4	6	13 FE	5	6	M 23	9485	45	165	461 Oct. 30 5	437 5	
1069	2	7	1381 5	7	14 D	6	7	A 12	9486	46	166	462 Oct. 19 2	438 Feb. 27 6	
1070	3	8	1382 6	8	15 C	7	8	A 4	9487	47	167	463 Oct. 8 6	439 7	
1071	4	9	1383 7	9	16 B	8	9	A 24	9488	48	168	464 Sept. 28 4	440 1	
1072	5785	6580	1384 2	1110	17 AG	9	10	A 8	9489	49	169	465 Sept. 16 1	441 2	
1073	6	1	1385 3	1	18 F	10	11	M 31	9490	50	170	466 Sept. 6 6	442 Feb. 26 3	
1074	7	2	1386 4	2	19 E	11	12	A 20	9491	51	171	467 Aug. 26 3	443 4	
1075	8	3	1387 5	3	20 D	12	13	A 5	9492	52	172	468 Aug. 15 7	444 5	
1076	9	4	1388 7	4	21 CB	13	14	M 27	9493	53	173	469 Aug. 4 5	445 6	
1077	5790	6585	1389 1	1115	22 A	14	15	A 16	9494	54	174	470 Jul. 24 2	446 Feb. 25 7	
1078	1	6	1390 2	6	23 G	15	1	A 8	9495	55	175	471 Jul. 13 6	447 1	Ann.
1079	2	7	1391 3	7	24 F	16	2	M 24	9496	56	176	472 Jul. 3 4	448 2	1
1080	3	8	1392 5	8	25 ED	17	3	A 12	9497	57	177	473 Jun. 21 1	449 3	2
1081	4	9	1393 6	9	26 C	18	4	A 4	9498	58	178	474 Jun. 10 5	450 Feb. 24 4	3
1082	5795	6590	1394 7	1120	27 B	19	5	A 24	9499	59	179	475 Maii 31 3	451 5	4
1083	6	1	1395 1	1	28 A	1	6	A 9	9500	60	180	476 Maii 20 7	452 6	5
1084	7	2	1396 3	2	1 GF	2	7	M 31	9501	1	1	477 Maii 9 5	453 7	6
1085	8	3	1397 4	3	2 E	3	8	A 20	9502	1. Cycl. Shanee Yea. 2	2	478 Apr. 28 2	454 Feb. 23 1	7
1086	9	4	1398 5	4	3 D	4	9	A 5	9503	3	3	479 Apr. 17 6	455 2	8
1087	5800	6595	1399 6	1125	4 C	5	10	M 28	9504	4	4	480 Apr. 7 4	456 3	9
1088	1	6	1400 1	6	5 BA	6	11	A 16	9505	5	5	481 Mar. 26 1	457 4	10
1089	2	7	1401 2	7	6 G	7	12	A 1	9506	6	6	482 Mar. 15 5	458 Feb. 22 5	11
1090	3	8	1402 3	8	7 F	8	13	A 21	9507	7	7	483 Mar. 5 3	459 6	12
1091	4	9	1403 4	9	8 E	9	14	A 13	9508	8	8	484 Feb. 22 7	460 7	13
1092	5805	6600	1404 6	1130	9 DC	10	15	M 28	9509	9	9	485 Feb. 11 4	461 1	14
1093	6	1	1405 7	1	10 B	11	1	A 17	9510	10	10	486 Jan. 31 2	462 Feb. 21 2	15
1094	7	2	1406 1	2	11 A	12	2	A 9	9511	11	11	487 Jan. 20 6	463 3	16
1095	8	3	1407 2	3	12 G	13	3	M 25	9512	12	12	488 Jan. 10 4	464 4	17
												489 Dec. 30 1		
1096	9	4	1408 4	4	13 FE	14	4	A 13	9513	13	13	490 Dec. 18 5	465 5	18
1097	5810	6605	1409 5	1135	14 D	15	5	A 5	9514	14	14	491 Dec. 18 3	466 Feb. 20 6	19
1098	1	6	1410 6	6	15 C	16	6	M 28	9515	15	15	492 Nov. 27 7	467 7	20
1099	2	7	1411 7	7	16 B	17	7	A 10	9516	16	16	493 Nov. 16 4	468 1	21
1100	3	8	1412 2	8	17 AG	18	8	A 1	9517	17	17	494 Nov. 5 2	469 2	22
1101	4	9	1413 3	9	18 F	19	9	A 21	9518	18	18	495 Oct. 25 6	470 Feb. 19 3	23
1102	5815	6610	1414 4	1140	19 E	1	10	A 6	9519	19	19	496 Oct. 15 4	471 4	24
1103	6	1	1415 5	1	20 D	2	11	M 29	9520	20	20	497 Oct. 2 1	472 5	25
1104	7	2	1416 7	2	21 CB	3	12	A 17	9521	21	21	498 Sept. 22 5	473 6	26
1105	8	3	1417 1	3	22 A	4	13	A 9	9522	22	22	499 Sept. 12 3	474 Feb. 18 7	27
1106	9	4	1418 2	4	23 G	5	14	M 25	9523	23	23	500 Sept. 1 7	475 1	28
1107	5820	6615	1419 3	1145	24 F	6	15	A 14	9524	24	24	501 Aug. 21 4	476 2	29
1108	1	6	1420 5	6	25 ED	7	1	A 5	9525	25	25	502 Aug. 10 2	477 3	30
1109	2	7	1421 6	7	26 C	8	2	A 25	9526	26	26	503 Jul. 30 6	478 Feb. 17 4	31
1110	3	8	1422 7	8	27 B	9	3	A 10	9527	27	27	504 Jul. 19 3	479 5	32
1111	4	9	1423 1	9	28 A	10	4	A 2	9528	28	28	505 Jul. 9 1	480 6	33
1112	5825	6620	1424 3	1150	1 GF	11	5	A 21	9529	29	29	506 Jun. 27 5	481 7	34
1113	6	1	1425 4	1	2 E	12	6	A 6	9530	30	30	507 Jun. 17 3	482 Feb. 16 1	35
1114	7	2	1426 5	2	3 D	13	7	M 29	9531	31	31	508 Jun. 6 7	483 2	36
1115	8	3	1427 6	3	4 C	14	8	A 18	9532	32	32	509 Maii 26 4	484 3	37
1116	9	4	1428 1	4	5 BA	15	9	A 2	9533	33	33	510 Maii 15 2	485 4	38
1117	5830	6625	1429 2	1155	6 G	16	10	M 25	9534	34	34	511 Maii 4 6	486 Feb. 15 5	39
1118	1	6	1430 3	6	7 F	17	11	A 14	9535	35	35	512 Apr. 23 3	487 6	40
1119	2	7	1431 4	7	8 E	18	12	M 30	9536	36	36	513 Apr. 13 1	488 7	41
1120	3	8	1432 6	8	9 DC	19	13	A 18	9537	37	37	514 Apr. 1 5	489 1	42
1121	4	9	1433 7	9	10 B	1	14	A 10	9538	38	38	515 Mar. 21 2	490 Feb. 14 2	43
1122	5835	6630	1434 1	1160	11 A	2	15	M 26	9539	39	39	516 Mar. 11 7	491 3	44
1123	6	1	1435 2	1	12 G	3	1	A 15	9540	40	40	517 Feb. 28 4	492 4	45
1124	7	2	1436 4	2	13 FE	4	2	A 6	9541	41	41	518 Feb. 18 2	493 5	46
1125	8	3	1437 5	3	14 D	5	3	M 29	9542	42	42	519 Feb. 6 6	494 Feb. 13 6	47
1126	9	4	1438 6	4	15 C	6	4	A 11	9543	43	43	520 Jan. 26 3	495 7	48
1127	5840	6635	1439 7	1165	16 B	7	5	A 3	9544	44	44	521 Jan. 16 1	496 1	49
1128	1	6	1440 2	6	17 AG	8	6	A 22	9545	45	45	522 Jan. 5 1	497 2	50
1129	2	7	1441 3	7	18 F	9	7	A 14	9546	46	46	523 Dec. 24 2	498 Feb. 12 3	51
1130	3	8	1442 4	8	19 E	10	8	M 30	9547	47	47	524 Dec. 14 7	499 4	52
												525 Dec. 3 4		

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kal. Jan.	Anni Periodi Julianæ à Kal. Januar.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Æra Hiſpanica.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.	Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paſchæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni.	Anni Cycli Chataiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis juxta medium Lunæ motum.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab ἐνϑρονισμῷ Yezdejirdi.	Anni Epochæ Gelalææ ſolar. ab æquin. verno
Ann.	An.	An.	Ann. F.	9	Ann.	An.	An.		Ann.	An.	Ann.	An. Menſ. D. F.	An. Menſ. D. F.	Ann.
1131	4	9	1443 5	1170	20 D	11	9	A 19	9548	48	48	526 Nov. 23 2	500 5	53
1132	5845	6640	1444 7	1	21 CB	12	10	A 10	9549	49	49	527 Nov. 11 6	501 6	54
1133	6	1	1445 1	2	22 A	13	11	M 26	9550	50	50	528 Oct. 31 3	502 Feb. 11 7	55
1134	7	2	1446 2	3	23 G	14	12	A 15	9551	51	51	529 Oct. 21 1	503 1	56
1135	8	3	1447 3		24 F	15	13	A 7	9552	52	52	530 Oct. 10 5	504 2	57
1136	9	4	1448 5	4	25 ED	16	14	M 22	9553	53	53	531 Sept. 28 2	505 3	58
1137	5850	6645	1449 6	1175	26 C	17	15	A 11	9554	54	54	532 Sept. 18 7	506 Feb. 10 4	59
1138	1	6	1450 7	6	27 B	18	1	A 3	9555	55	55	533 Sept. 7 7	407 5	60
1139	2	7	1451 1	7	28 A	19	2	A 23	9556	56	56	534 Aug. 27 1	508 6	61
1140	3	8	1452 3	8	1 GF	1	3	A 7	9557	57	57	535 Aug. 16 6	5 9 7	62
1141	4	9	1453 4	9	2 E	2	4	M 30	9558	58	58	536 Aug. 5 3	510 Feb. 9 1	63
1142	5855	6650	1454 5	1180	3 D	3	5	A 19	9559	59	59	537 Jul. 26 1	511 2	64
1143	6	1	1455 6	1	4 C	4	6	A 4	9560	60	60	538 Jul 15 5	512 3	64
1144	7	2	1456 1	2	5 BA	5	7	M 26	9561	2. Cycl. Junec. Ven. 1	61	539 Jul. 3 2	513 4	66
1145	8	3	1457 3	3	6 G	6	8	A 15	9562	2	62	540 Jun. 23 7	514 Feb. 8 5	67
1146	9	4	1458 3	4	7 F	7	9	M 31	9563	3	63	541 Jun. 12 4	515 6	68
1147	5860	6655	1459 4	1185	8 E	8	10	A 20	9564	4	64	542 Jun. 1 1	516 7	69
1148	1	6	1460 6	6	9 DC	9	11	A 11	9565	5	65	543 Maii 21 6	517 1	70
1149	2	7	1461 7	7	10 B	10	12	A 3	9566	6	66	544 Maii 10 3	518 Feb. 7 2	71
1150	3	8	1462 1	8	11 A	11	13	A 16	9567	7	67	545 Apr. 29 7	519 3	72
1151	4	9	1463 2	9	12 G	12	14	A 8	9568	8	68	546 Apr. 19 5	520 4	73
1162	5865	6660	1464 4	1190	13 FE	13	15	M 30	9569	9	69	547 Apr. 7 2	521 5	74
1153	6	1	1465 5	1	14 D	14	1	A 19	9570	10	70	548 Mar. 28 7	522 Feb. 6 6	75
1154	7	2	1466 6	2	15 C	15	2	A 4	9571	11	71	549 Mar. 17 4	523 7	76
1155	8	3	1467 7	3	16 B	16	3	M 27	9572	12	72	550 Mar. 6 1	524 1	77
1156	9	4	1468 2	4	17 AG	17	4	A 15	9573	13	73	551 Feb. 24 6	525 2	78
1157	5870	6665	1469 3	1195	18 F	18	5	M 31	9574	14	74	552 Feb. 12 3	526 Feb. 5 3	79
1158	1	6	1470 4	6	19 E	19	6	A 20	9575	15	75	553 Feb. 1 7	527 4	80
1159	2	7	1471 5	7	20 D	1	7	A 12	9576	16	76	554 Jan. 22 5	528 5	81
1160	3	8	1472 7	8	21 CB	2	8	M 27	9577	17	77	555 Jan. 11 2	529 6	82
												556 Dec. 31 7		
1161	4	9	1473 1	9	22 A	3	9	A 16	9578	18	78	557 Dec. 20 4	530 Feb. 4 7	83
1162	5875	6670	1474 2	1200	23 G	4	10	A 8	9579	19	79	558 Dec. 9 1	531 1	84
1163	6	1	1475 3	1	24 F	5	11	M 24	9580	20	80	559 Nov. 29 6	532 2	85
1164	7	2	1476 5	2	25 ED	6	12	A 12	9581	21	81	560 Nov. 17 3	533 3	86
1165	8	3	1477 6	3	26 C	7	13	A 4	9582	22	82	561 Nov. 6 7	534 Feb. 3 4	87
1166	9	4	1478 7	4	27 B	8	14	A 24	9583	23	83	562 Oct. 27 5	535 5	88
1167	5880	6675	1479 1	1205	28 A	9	15	A 9	9584	24	84	563 Oct. 16 2	536 6	89
1168	1	6	1480 3	6	1 GF	10	1	M 31	9585	25	85	564 Oct. 4 6	537 7	90
1169	2	7	1481 4	7	2 E	11	2	A 20	9586	26	86	565 Sept. 23 4	538 Feb. 2 1	91
1170	3	8	1482 5	8	3 D	12	3	A 5	9587	27	87	566 Sept. 13 1	539 2	92
1171	4	9	1483 6	9	4 C	13	4	M 28	9588	28	88	567 Sept. 3 6	540 3	93
1172	5885	6680	1484 1	1210	5 BA	14	5	A 16	9589	29	89	568 Aug. 22 3	541 4	94
1173	6	1	1485 2	1	6 G	15	6	A 8	9590	30	90	569 Aug. 11 7	542 Feb. 1 5	95
1174	7	2	1486 3	2	7 F	16	7	M 24	9591	31	91	570 Aug 1 5	543 6	96
1175	8	3	1487 4	3	8 E	17	8	A 13	9592	32	92	571 Jul. 21 2	544 7	97
1176	9	4	1488 6	4	9 DC	18	9	A 4	9593	33	93	572 Jul. 9 6	545 1	98
1177	5890	6685	1489 7	1215	10 B	19	10	A 24	9594	34	94	573 Jun. 29 4	546 Jan. 31 2	99
1178	1	6	1490 1	6	11 A	1	11	A 9	9595	35	95	574 Jun. 18 1	547 3	100
1179	2	7	1491 2	7	12 G	2	12	A 1	9596	36	96	575 Jun. 7 5	548 4	101
1180	3	8	1492 4	8	13 FE	3	13	A 20	9597	37	97	576 Maii 27 3	549 5	102
1181	4	9	1493 5	9	14 D	4	14	A 5	9598	38	98	577 Maii 16 7	550 Jan. 30 6	103
1182	5895	6690	1494 6	1220	15 C	5	15	M 28	9599	39	99	578 Maii 6 5	551 7	104
1183	6	1	1495 7	1	16 B	6	1	A 17	9600	40	100	579 Apr. 25 2	552 1	105
1184	7	2	1496 2	2	17 AG	7	2	A 1	9601	41	101	580 Apr. 13 6	553 2	106
1185	8	3	1497 3	3	18 F	8	3	A 21	9602	42	102	581 pr. 3 4	554 Jan. 29 3	107
1186	9	4	1498 4	4	19 E	9	4	A 13	9603	43	103	582 Mar. 23 1	555 4	108
1187	5900	6695	1499 5	1225	20 D	10	5	M 29	9604	44	104	583 Mar. 12 5	556 5	109
1188	1	6	1500 7	6	21 CB	11	6	A 17	9605	45	105	584 Mar. 1 3	557 6	110
1189	2	7	1501 1	7	22 A	12	7	A 9	9606	46	106	585 Febr. 18 7	558 Jan. 28 7	111
1190	3	8	1502 2	8	23 G	13	8	M 25	9607	47	107	586 Febr. 8 5	559 1	112
1191	4	9	1503 3	9	24 F	14	9	A 14	9608	48	108	587 Jan. 28 2	560 2	113
1192	5905	6700	1504 5	1230	25 ED	15	10	A 5	9609	49	109	588 Jan. 17 6	561 3	114
1193	6	1	1505 6	1	26 C	16	11	M 28	9610	50	110	589 Jan. 6 4	562 Jan. 27 4	115
1194	7	2	1506 7	2	27 B	17	12	A 10	9611	51	111	590 Dec. 26 1	563 5	116
1195	8	3	1507 1	3	28 A	18	13	A 2	9612	52	112	591 Dec. 15 5	564 6	117
												592 Dec. 5 3		
1196	9	4	1508 3	4	1 GF	19	14	A 21	9613	53	113	593 Nov. 23 7	565 7	118
1197	5910	6705	1509 4	1235	2 E	1	15	A 6	9614	54	114	594 Nov. 12 4	566 Jan. 26 1	119
1198	1	6	1510 5	6	3 D	2	1	M 29	9615	55	115	595 Nov. 2 2	567 2	120
1199	2	7	1511 6	7	4 C	3	2	A 18	9616	56	116	596 Oct. 22 6	568 3	121
1200	3	8	1512 1	8	5 BA	4	3	A 9	9617	57	117	597 Oct. 11 4	569 4	122
1201	4	9	1513 2	9	6 G	5	4	M 25	9618	58	118	598 Sept. 30 1	570 Jan. 25 5	123
1202	5915	6710	1514 3	1240	7 F	6	5	A 14	9619	59	119	599 Sept. 19 5	571 6	124
1203	6	1	1515 4	1	8 E	7	6	A 6	9620	60	120	600 Sept. 9 3	572 7	125
1204	7	2	1516 6	2	9 DC	8	7	A 25	9621	3. Cyc. 1	121	601 Aug. 28 7	573 1	126
1205	8	[illegible]	1517 [illegible]	3	10 B	9	8	A 10	9622	2	122	602 Aug. 17 4	574 Jan. 24 2	127

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kal. Jan.	Anni Periodi Julianæ à Kal. Januar.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.		Æra Hiſpanica.	Cyclus Solis Juliani cum Literis Dominicalibus.		Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paſchæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.		Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni.	Anni Cycli Chataiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.				Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab ἐνθρονισμῷ Yezdejerd.				Anni Epochæ Gelalææ ſolar. ab æquin. verno.
Ann.	An.	An.	Ann.	F.		Ann.		An.	An.			Ann.	An.	Ann	An.	Menſ.	D.	F.	An.	Menſ.	D.	F.	Ann.
1206	9	4	1518	1	4	11	A	10	9	A	2	9623	Chaven. 3	123	603	Aug.	7	2	575			3	128
1207	5920	6715	1519	2	1245	12	G	11	10	A	22	9624	4	124	604	Jul.	27	6	576			4	129
1208	1	6	1520	4	6	13	FE	12	11	A	6	9625	5	125	604	Jul.	15	3	477			5	130
1209	2	7	1521	5	7	14	D	13	12	M	29	9626	6	126	605	Jul.	5	1	578	Jan.	23	6	131
1210	3	8	1522	6	8	15	C	14	13	A	18	9627	7	127	607	Jun.	24	5	579			7	132
1211	4	9	1523	7	9	16	B	15	14	A	3	9628	8	128	608	Jun.	14	3	580			1	133
1212	5925	6720	1524	2	1250	17	AG	16	15	M	25	9629	9	129	609	Jun.	2	7	581			2	134
1213	6	1	1525	3	1	18	F	17	1	A	14	9630	10	130	610	Maii	22	4	582	Jan.	22	3	135
1214	7	2	1526	4	2	19	E	18	2	M	30	9631	11	131	611	Maii	12	2	583			4	136
1215	8	3	1527	5	3	20	D	19	3	A	19	9632	12	132	612	Maii	1	6	584			5	137
1216	9	4	1528	7	4	21	CB	1	4	A	10	9633	13	133	613	Apr.	19	3	585			6	138
1217	5930	6725	1529	1	1255	22	A	2	5	M	26	9634	14	134	614	Apr.	9	1	586	Jan.	21	7	139
1218	1	6	1530	2	6	23	G	3	6	A	15	9635	15	135	615	Mar.	29	5	587			1	140
1219	2	7	1531	3	7	24	F	4	7	A	7	9636	16	136	616	Mar.	19	3	588			2	141
1220	3	8	1532	5	8	25	ED	5	8	M	29	9637	17	137	617	Mar.	7	7	589			3	142
1221	4	9	1533	6	9	26	C	6	9	A	11	9638	18	138	618	Feb.	24	4	590	Jan.	20	4	143
1222	5935	6730	1534	7	1260	27	B	7	10	A	3	9639	19	139	619	Feb.	14	2	591			5	144
1223	6	1	1535	1	1	28	A	8	11	A	23	9640	20	140	620	Feb.	3	6	592			6	145
1224	7	2	1536	3	2	1	GF	9	12	A	14	9641	21	141	621	Jan.	23	3	593			7	146
1225	8	3	1537	4	3	2	E	10	13	M	30	9642	22	142	622	Jan.	12	1	594	Jan.	19	1	147
1226	9	4	1538	5	4	3	D	11	14	A	19	9643	23	143	623	Jan.	1	5	595			2	148
1227	5940	6735	1539	6	1265	4	C	12	15	A	11	9644	24	144	624	Dec.	21	2	596			3	149
1228	1	6	1540	1	6	5	BA	13	1	M	26	9645	25	145	625	Dec.	11	7	597			4	150
1229	2	7	1541	2	7	6	G	14	2	A	15	9646	26	146	626	Nov.	29	4	598	Jan.	18	5	151
1230	3	8	1542	3	8	7	F	15	3	A	7	9647	27	147	627	Nov.	19	2	599			6	152
															628	Nov.	8	6					
1231	4	9	1543	4	9	8	E	16	4	M	23	9648	28	148	629	Oct.	28	3	600			7	153
1232	5945	6740	1544	6	1270	9	DC	17	5	A	11	9649	29	149	630	Oct.	17	1	601			1	154
1233	6	1	1545	7	1	10	B	18	6	A	3	9650	30	150	631	Cct.	6	5	602	Jan.	17	2	155
1234	7	2	1546	1	2	11	A	19	7	A	23	9651	31	151	632	Sept.	25	2	603			3	156
1235	8	3	1547	2	3	12	G	1	8	A	8	9652	32	152	633	Sept.	15	7	604			4	157
1236	9	4	1548	4	4	13	FE	2	9	M	30	9653	33	153	634	Sept.	2	4	605			5	158
1237	5950	6745	1549	5	1275	14	D	3	10	A	19	9654	34	154	635	Aug.	23	1	606	Jan.	16	6	159
1238	1	6	1550	6	6	15	C	4	11	A	4	9655	35	155	636	Aug.	13	6	607			7	160
1239	2	7	1551	7	7	16	B	5	12	M	27	9656	36	156	637	Aug	2	3	608			1	161
1240	3	8	1552	2	8	17	AG	6	13	A	15	9657	37	157	638	Jul.	22	1	609			2	162
1241	4	9	1553	3	9	18	F	7	14	M	31	9658	38	158	639	Jul.	11	5	610	Jan.	15	3	163
1242	5955	6750	1554	4	1280	19	E	8	15	A	20	9659	39	159	640	Jun.	30	2	611			4	164
1243	5	1	1555	5	1	20	D	9	1	A	12	9660	40	160	641	Jun.	20	7	612			5	165
1244	7	2	1556	7	2	21	CB	10	2	A	3	9661	41	161	642	Jun.	8	4	613			6	166
1245	8	3	1557	1	3	22	A	11	3	A	16	9662	42	162	643	Maii	28	1	614	Jan.	14	7	167
1246	9	4	1558	2	4	23	G	12	4	A	8	9663	43	163	644	Maii	18	6	615			1	168
1247	5960	6755	1559	3	1285	24	F	13	5	M	31	9664	44	164	645	Maii	7	3	616			2	169
1248	1	6	1560	5	6	25	ED	14	6	A	19	9665	45	165	646	Apr.	26	1	617			3	170
1249	2	7	1561	6	7	26	C	15	7	A	4	9666	46	166	647	Apr.	15	5	618	Jan.	13	4	171
1250	3	8	1562	7	8	27	B	16	8	M	27	9667	47	167	648	Apr.	4	2	619			5	172
1251	4	9	1563	1	9	28	A	17	9	A	16	9668	48	168	649	Mar.	25	7	620			6	173
1252	5965	6760	1564	3	1290	1	GF	18	10	M	31	9669	49	169	650	Mar.	13	4	621			7	174
1253	6	1	1565	4	1	2	E	19	11	A	20	9670	50	170	651	Mar.	2	1	622	Jan.	12	1	175
1254	7	2	1566	5	2	3	D	1	12	A	12	9671	51	171	652	Febr.	20	6	623			2	176
1255	8	3	1567	6	3	4	C	2	13	M	28	9672	52	172	653	Febr.	9	3	624			3	177
1256	9	4	1568	1	4	5	BA	3	14	A	16	9673	53	173	654	Jan.	29	7	625			4	178
1257	5970	6765	1569	2	1295	6	G	4	15	A	8	9674	54	174	655	Jan.	18	5	626	Jan.	11	5	179
1258	1	6	1570	3	6	7	F	5	1	M	24	9675	55	175	656	Jan.	7	1	627			6	180
1259	2	7	1571	4	7	8	E	6	2	A	13	9676	56	176	657	Dec.	28	7	628			7	181
1260	3	8	1572	6	8	9	DC	7	3	A	4	9677	57	177	658	Dec.	17	4	629			1	182
															659	Dec.	5	1					
1261	4	9	1573	7	9	10	B	8	4	A	24	9678	58	178	660	Nov.	25	6	630	Jan.	10	2	183
1262	5975	6770	1574	1	1300	11	A	9	5	A	9	9679	59	179	661	Nov.	14	3	631			3	184
1263	6	1	1575	2	1	12	G	10	6	A	1	9680	60	180	662	Nov.	3	7	632			4	185
1264	7	2	1576	4	2	13	FE	11	7	A	20	9681	3. Cycl. Shanec. Ven. 1	1	663	Oct.	23	5	633			5	186
1265	8	3	1577	5	3	14	D	12	8	A	5	9682	2	2	664	Oct.	12	2	634	Jan.	9	6	187
1266	9	4	1578	6	4	15	C	13	9	M	28	9683	3	3	665	Oct.	1	6	635			7	188
1267	5980	6775	1579	7	1305	16	B	14	10	A	17	9684	4	4	666	Sept.	21	4	636			1	189
1268	1	6	1580	2	6	17	AG	15	11	A	8	9685	5	5	667	Sept.	9	1	637			2	190
1269	2	7	1581	3	7	18	F	16	12	M	24	9686	6	6	668	Aug.	30	0	638	Jan.	8	3	191
1270	3	8	1582	4	8	19	E	17	13	A	13	9687	7	7	669	Aug.	19	3	639			4	192
1271	4	9	1583	5	9	20	D	18	14	A	5	9688	8	8	670	Aug.	8	7	640			5	193
1272	5985	6780	1584	7	1310	21	CB	19	15	A	24	9689	9	9	671	Jul.	28	5	641			6	194
1273	6	1	1585	1	1	22	A	1	1	A	9	9690	10	10	672	Jul.	17	2	642	Jan.	7	7	195
1274	7	2	1586	2	2	23	G	2	2	A	1	9691	11	11	673	Jul.	6	6	643			1	196
1275	8	3	1587	3	3	24	F	3	3	A	14	9692	12	12	674	Jun.	26	4	644			2	197
1276	9	4	1588	5	4	25	ED	4	4	A	5	9693	13	13	675	Jun.	14	1	645			3	198
1277	5990	6785	1589	6	1315	26	C	5	5	M	28	9694	14	14	676	Jun.	4	6	646	Jan.	6	4	199
1278	1	6	1590	7	6	27	B	6	6	A	17	9695	15	15	677	Maii	24	3	647			5	200
1279	2	7	1591	1	7	28	A	7	7	A	2	9696	16	16	678	Maii	13	7	648			6	201
1280	3	8	1592	3	8	1	GF	8	8	A	21	9697	17	17	679	Maii	2	5	649			7	202

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kal. Jan.	Anni Periodi Julianæ à Kal. Januar.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Solares Seleucidarum à 1. die Octob.	Æra Hiſpanica.	Cyclus Solis Julianus cum Litteris Dominicalibus.	Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paſchæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni.	Anni Cycli Chataiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab ἐνθρονισμῷ Yezdejerd.	Anni Epochæ Gelalææ ſolar. ab æquin. verno.
Ann.	An.	An.	Ann. F.		Ann.	An.	An.		Ann.	An.	Ann.	An. Menſ. D. F.	An. Menſ. D.F.	Ann.
1281	4	9	1593 4	9	2 E	9	9	A 13	9698	18	18	680 Apr. 21 2	650 Jan. 5 1	203
1282	5995	6790	1594 5	1320	3. D	10	10	M 29	9699	19	19	681 Apr. 10 6	651 2	204
1283	6	1	1595 6	1	4 C	11	11	A 18	9700	20	20	682 Mar. 31 4	652 3	205
1284	7	2	1596 1	2	5 BA	12	12	A 9	9701	21	21	683 Mar. 19 1	653 4	206
1285	8	3	1597 2	3	6 G	13	13	M 25	9702	22	22	684 Mar. 8 5	654 Jan. 4 5	207
1286	9	4	1598 3	4	7 F	14	14	A 14	9703	23	23	685 Feb. 26 3	655 6	208
1287	6000	6795	1599 4	1325	8 E	15	15	A 6	9704	24	24	686 Feb. 15 7	656 7	209
1288	1	6	1600 6	6	9 DC	16	1	M 28	9705	25	25	687 Feb. 5 5	657 1	210
1289	2	7	1601 7	7	10 B	17	2	A 10	9706	26	26	688 Jan. 24 2	658 Jan. 3 2	211
1290	3	8	1602 1	8	11 A	18	3	A 2	9707	27	27	689 Jan. 25 6	659 3	212
1291	4	9	1603 2	9	12 G	19	4	A 22	9708	28	28	690 Jan. 3 4	660 4	213
1292	6005	6800	1604 4	1330	13 FE	1	5	A 6	9709	29	29	691 Dec. 13 1	661 5	214
1293	6	1	1605 5	1	14 D	2	6	M 29	9710	30	30	692 Dec. 11 5	662 Jan. 2 6	215
1294	7	2	1606 6	2	15 C	3	7	A 18	9711	31	31	693 Dec. 1 3	663 7	216
1295	8	3	1607 7	3	16 B	4	8	A 3	9712	32	32	694 Nov. 20 7	664 1	217
												695 Nov. 9 4	665 2	
1296	9	4	1608 2	4	17 AG	5	9	M 26	9713	33	33	696 Oct. 29 2	666 Jan. 1 3	218
1297	6010	6805	1609 3	1335	18 F	6	10	A 14	9714	34	34	697 Oct. 18 6	667 4	219
1298	1	6	1610 4	6	19 E	7	11	A 6	9715	35	35	698 Oct. 8 4	668 5	220
1299	2	7	1611 5	7	20 D	8	12	A 19	9716	36	36	699 Sept. 27 1	669 6	221
1300	3	8	1612 7	8	21 CB	9	13	A 10	9717	37	37	700 Sept. 15 5	670 Dec. 31 7	222
1301	4	9	1613 1	9	22 A	10	14	A 2	9718	38	38	701 Sept. 5 3	671 1	223
1302	6015	6810	1614 2	1340	23 G	11	15	A 22	9719	39	39	702 Aug. 25 7	672 2	224
1303	6	1	1615 3	1	24 F	12	1	A 7	9720	40	40	703 Aug. 14 4	673 3	225
1304	7	2	1616 5	2	25 ED	13	2	M 29	9721	41	41	704 Aug. 3 2	674 Dec. 30 4	226
1305	8	3	1617 6	3	26 C	14	3	A 18	9722	42	42	705 Jul. 23 6	675 5	227
1306	9	4	1618 7	4	27 B	15	4	A 3	9723	43	43	706 Jul. 13 4	676 6	228
1307	6020	6815	1619 1	1345	28 A	16	5	M 26	9724	44	44	707 Jul. 2 1	677 7	229
1308	1	6	1620 3	6	1 GF	17	6	A 14	9725	45	45	708 Jun. 20 5	678 Dec. 29 1	230
1309	2	7	1621 4	7	2 E	18	7	A 30	9726	46	46	709 Jun. 10 3	679 2	231
1310	3	8	1622 5	8	3 D	19	8	A 19	9727	47	47	710 Maii 30 7	680 3	232
1311	4	9	1623 6	9	4 C	1	9	A 11	9728	48	48	711 Maii 19 4	681 4	233
1312	6025	6820	1524 1	1350	5 BA	2	10	M 26	9729	49	49	712 Maii 8 2	682 Dec. 28 5	234
1313	5	1	1625 2	1	6 G	3	11	A 15	9730	50	50	713 Apr. 27 6	683 6	235
1314	7	2	1626 3	2	7 F	4	12	A 7	9731	51	51	714 Apr. 16 3	684 7	236
1315	8	3	1627 4	3	8 E	5	13	M 23	9732	52	52	715 Apr. 6 1	685 1	237
1316	9	4	1628 6	4	9 DC	6	14	A 11	9733	53	53	716 Mar. 25 5	686 Dec. 27 2	238
1317	6030	6825	1629 7	1355	10 B	7	15	A 3	9734	54	54	717 Mar. 15 3	687 3	239
1318	1	6	1630 1	6	11 A	8	1	A 23	9735	55	55	718 Mar. 4 7	688 4	240
1319	2	7	1631 2	7	12 G	9	2	A 8	9736	56	56	719 Febr. 21 4	689 5	241
1320	3	8	1632 4	8	13 FE	10	3	M 30	9737	57	57	720 Febr. 11 2	690 Dec. 26 6	242
1321	4	9	1633 [illegible]	9	14 D	11	4	A 19	9738	58	58	721 Jan. 30 6	691 7	243
1322	6035	6830	1634 6	1360	15 C	12	5	A 11	9739	59	59	722 Jan. 19 3	692 1	244
1323	6	1	1635 7	1	16 B	13	6	M 27	9740	60	60	723 Jan. 9 1	693 2	245
1324	7	2	1636 2	2	17 AG	14	7	A 15	9741	2. Cycl. Junæ Ven. 1	61	724 Dec. 29 5	694 Dec. 25 3	246
1325	8	3	1637 3	3	18 F	15	8	A 7	9742	2	62	725 Dec. 17 2	695 4	247
												726 Dec. 7 7		
1326	9	4	1638 4	4	19 E	16	9	M 23	9743	3	63	727 Nov. 26 4	696 5	248
1327	6040	6835	1639 5	1365	20 D	17	10	A 12	9744	4	64	728 Nov. 16 7	697 6	249
1328	1	6	1640 7	6	21 CB	18	11	A 3	9745	5	65	729 Nov. 4 6	698 Dec. 24 7	250
1329	2	7	1641 1	7	22 A	19	12	A 23	9746	6	66	730 Oct. 24 3	699 1	251
1330	3	8	1642 2	8	23 G	1	13	A 8	9747	7	67	731 Oct. 14 1	700 2	252
1331	4	9	1643 3	9	24 F	2	14	M 31	9748	8	68	732 Oct. 3 5	701 3	253
1332	6045	6840	1644 5	1370	25 ED	3	15	A 19	9749	9	69	733 Sept. 21 2	702 Dec. 23 4	254
1333	6	1	1645 6	1	26 C	4	1	A 4	9750	10	70	734 Sept. 11 7	703 5	255
1334	7	2	1646 7	2	27 B	5	2	M 27	9751	11	71	735 Aug. 31 4	704 6	256
1335	8	3	1647 1	3	28 A	6	3	A 16	9752	12	72	736 Aug. 21 2	705 7	257
1336	9	4	1648 3	4	1 GF	7	4	A 31	9753	13	73	737 Aug. 9 6	706 Dec. 22 1	258
1337	6050	6845	1649 4	1375	2 E	8	5	M 20	9754	14	74	738 Jul. 29 3	707 2	259
1338	1	6	1650 5	6	3 D	9	6	A 12	9755	15	75	739 Jul. 19 1	708 3	260
1339	2	7	1651 6	7	4 C	10	7	A 28	9756	16	76	740 Jul. 8 5	709 4	261
1340	3	8	1652 1	8	5 BA	11	8	M 16	9757	17	77	741 Jun. 26 2	710 Dec. 21 5	262
1341	4	9	1653 2	9	6 G	12	9	A 8	9758	18	78	742 Jun. 16 7	711 6	263
1342	6055	6850	1654 3	1380	7 F	13	10	A 31	9759	19	79	743 Jun. 5 4	712 7	264
1343	6	1	1655 4	1	8 E	14	11	A 13	9760	20	80	744 Maii 25 1	713 1	265
1344	7	2	1656 6	2	9 DC	15	12	A 4	9761	21	81	745 Maii 14 6	714 Dec. 20 2	266
1345	8	3	1657 7	3	10 B	16	13	M 27	9762	22	82	746 Maii 3 3	715 3	267
1346	9	4	1658 1	4	11 A	17	14	A 16	9763	23	83	747 Apr. 23 1	716 4	268
1347	6060	6855	1659 2	1385	12 G	18	15	A 1	9764	25	84	748 Apr. 12 5	717 5	269
1348	1	6	1660 4	6	13 FE	19	1	M 20	9765	25	85	749 Mar. 31 2	718 Dec. 19 6	270
1349	2	7	1661 5	7	14 D	1	2	A 11	9766	26	86	750 Mar. 21 7	719 7	271
1350	3	8	1662 6	8	15 C	2	3	A 28	9767	27	87	751 Mar. 10 4	720 1	272
1351	4	9	1663 7	9	16 B	3	4	A 17	9768	28	88	752 Feb. 27 1	721 2	273
1352	6065	6860	1664 2	1390	17 AG	4	5	A 8	9769	29	89	753 Feb. 17 6	722 Dec. 18 3	274
1353	6	1	1665 3	1	18 F	5	6	A 24	9770	30	90	754 Feb. 5 3	723 4	275
1354	7	2	1666 4	2	19 E	6	7	A 13	9771	31	91	755 Jan. 25 7	724 5	276
1355	8	3	1667 5	3	20 D	7	8	A 5	9772	32	92	756 Jan. 15 5	725 6	277

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalend. Januarii. Ann.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii. Ann.	Anni Mundi juxta Græcos. Ann.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, à 1. die Octobris. Ann. F.	Anni Æræ Hiſpanicæ. Ann.	Cyclus Solis. Ann.	Cyclus Lunæ. An.	Indictio Romana. An.	Paſchæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii. Ann.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni. An.	Anni Cycli Chataiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis. Ann.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum. An. Menſ. D. F.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab Ἰεζδεγέρδ Yezdejerd. An. Menſ. D. F.	Anni Epochæ Gelalææ ſolar. ab æquin. verno. Ann.
1356	9	4	1668 7	4	21 CB	8	9	A 24	9773	33	93	757 Jan. 4 2	726 Dec. 17 7	278
1357	6070	6865	1669 1	1395	22 A	9	10	A 9	9774	34	94	758 Dec. 24 7	727 1	279
1358	1	6	1670 2	6	23 G	10	11	A 1	9775	35	95	759 Dec. 13 4	728 2	280
1359	2	7	1671 3	7	24 F	11	12	A 21	9776	36	96	760 Dec. 2 1	729 3	281
1360	3	8	1672 5	8	25 ED	12	13	A 5	9777	37	97	761 Nov. 22 6	730 Dec. 16 4	282
												762 Nov. 10 3		
1361	4	9	1673 6	9	26 C	13	14	M 28	9778	38	98	763 Oct. 30 7	731 5	283
1362	6075	6870	1674 7	1400	27 B	14	15	A 17	9779	39	99	764 Oct. 20 5	732 6	284
1363	6	1	1675 1	1	28 A	15	1	A 2	9780	40	100	765 Oct. 9 2	733 7	285
1364	7	2	1676 3	2	1 GF	16	2	M 24	9781	41	101	766 Sept. 28 7	734 Dec. 15 1	286
1365	8	3	1677 4	3	2 E	17	3	A 13	9782	42	102	767 Sept. 17 4	735 2	287
1366	9	4	1678 5	4	3 D	18	4	A 5	9783	43	103	768 Sept. 6 1	736 3	288
1367	6080	6875	1679 6	1405	4 C	19	5	A 18	9784	44	104	769 Aug. 27 6	737 4	289
1368	1	6	1680 1	6	5 BA	1	6	A 9	9785	45	105	770 Aug. 15 3	738 Dec. 14 5	290
1369	2	7	1681 2	7	6 G	2	7	A 1	9786	46	106	771 Aug. 4 7	739 6	291
1370	3	8	1682 3	8	7 F	3	8	A 14	9787	47	107	772 Jul. 25 5	740 7	292
1371	4	9	1683 4	9	8 E	4	9	A 6	9788	48	108	773 Jul. 14 2	741 1	293
1372	6085	6880	1684 6	1410	9 DC	5	10	M 28	9789	49	109	774 Jul. 2 6	742 Dec. 13 2	294
1373	6	1	1685 7	1	10 B	6	11	A 17	9790	50	110	775 Jun. 22 4	743 3	295
1374	7	2	1686 1	2	11 A	7	12	A 2	9791	51	111	776 Jun. 11 1	744 4	296
1375	8	3	1687 2	3	12 G	8	13	A 22	9792	52	112	773 Jun. 1 6	745 5	297
1376	9	4	1688 4	4	13 FE	9	14	A 13	9793	53	113	778 Maii 20 3	746 Dec. 12 6	298
1377	6090	6885	1689 5	1415	14 D	10	15	M 29	9794	54	114	779 Maii 9 7	747 7	299
1378	1	6	1690 6	6	15 C	11	1	A 18	9795	55	115	780 Apr. 29 5	748 1	300
1379	2	7	1691 7	7	16 B	12	2	A 10	9796	56	116	781 Apr. 18 2	749 2	301
1380	3	8	1692 2	8	17 AG	13	3	M 25	9797	57	117	782 Apr. 6 6	750 Dec. 11 3	302
1381	4	9	1693 3	9	18 F	14	4	A 14	9798	58	118	783 Mar. 27 4	751 4	303
1382	6095	6890	1694 4	1420	19 E	15	5	A 6	9799	59	119	784 Mar. 16 1	752 5	304
1383	6	1	1695 5	1	20 D	16	6	M 22	9800	60	120	785 Mar. 5 5	753 6	305
1384	7	2	1696 7	2	21 CB	17	7	A 10	9801	3. Cycl. Chaven. 1	121	786 Feb. 23 3	754 Dec. 10 7	306
1385	8	3	1697 1	3	22 A	18	8	A 2	9802	2	122	787 Feb. 11 7	755 1	307
1386	9	4	1698 2	4	23 G	19	9	A 22	9803	3	123	788 Feb. 1 5	756 2	308
1387	6100	6895	1699 3	1425	24 F	1	10	A 7	9804	4	124	789 Jan. 21 2	757 3	309
1388	1	6	1700 5	6	25 ED	2	11	M 29	9805	5	125	790 Jan. 10 6	758 Dec. 9 4	310
1389	2	7	1701 6	7	26 C	3	12	A 18	9806	6	126	791 Dec. 30 4	759 5	311
1390	3	8	1702 7	8	27 B	4	13	A 3	9807	7	127	792 Dec. 19 1	760 6	312
												793 Dec. 8 5		
1391	4	9	1703 1	9	28 A	5	14	M 26	9808	8	128	794 Nov. 28 3	761 7	313
1392	6105	6900	1704 3	1430	1 GF	6	15	A 14	9809	9	129	795 Nov. 16 7	762 Dec. 8 1	314
1393	6	1	1705 4	1	2 E	7	1	A 6	9810	10	130	796 Nov. 6 5	763 2	315
1394	7	2	1706 5	2	3 D	8	2	A 19	9811	11	131	797 Oct. 26 2	764 3	316
1395	8	3	1707 6	3	4 C	9	3	A 11	9812	12	132	798 Oct. 15 6	765 4	317
1396	9	4	1708 1	4	5 BA	10	4	A 2	9813	13	133	799 Oct. 4 4	766 Dec. 7 5	318
1397	6110	6905	1709 2	1435	6 G	11	5	A 22	9814	14	134	800 Sept. 23 1	767 6	319
1398	1	6	1710 3	6	7 F	12	6	A 7	9815	15	135	801 Sept. 12 5	768 7	320
1399	2	7	1711 4	7	8 E	13	7	M 30	9816	16	136	802 Sept. 22 3	769 1	321
1400	3	8	1712 6	8	9 DC	14	8	A 18	9817	17	137	803 Aug. 21 7	770 Dec. 6 2	322
1401	4	9	1713 7	9	10 B	15	9	A 3	9818	18	138	804 Aug. 10 4	771 3	323
1402	6115	6910	1714 1	1440	11 A	16	10	M 26	9819	19	139	805 Jul. 31 2	772 4	324
1403	6	1	1715 2	1	12 G	17	11	A 15	9820	20	140	806 Jul. 20 6	773 5	325
1404	7	2	1716 4	2	13 FE	18	12	M 30	9821	21	141	807 Jul. 9 4	774 Dec. 5 6	326
1405	8	3	1717 5	3	14 D	19	13	A 19	9822	22	142	808 Jun. 28 1	775 7	327
1406	9	4	1718 6	4	15 C	1	14	A 11	9823	23	143	809 Jun. 17 5	776 1	328
1407	6120	6915	1719 7	1445	16 B	2	15	M 27	9824	24	144	810 Jun. 7 3	777 2	329
1408	1	6	1720 2	6	17 AG	3	1	A 15	9825	25	145	811 Maii 26 7	778 Dec. 4 3	330
1409	2	7	1721 3	7	18 F	4	2	A 7	9826	26	146	812 Maii 15 4	779 4	331
1410	3	8	1722 4	8	19 E	5	3	M 23	9827	27	147	813 Maii 5 2	780 5	332
1411	4	9	1723 5	9	20 D	6	4	A 12	9828	28	148	814 Apr. 24 6	781 6	333
1412	6125	6920	1724 7	1450	21 CB	7	5	A 3	9829	29	149	815 Apr. 12 3	782 Dec. 3 7	334
1413	6	1	1725 1	1	22 A	8	6	A 23	9830	30	150	816 Apr. 2 1	783 1	335
1414	7	2	1726 2	2	23 G	9	7	A 8	9831	31	151	817 Mar. 22 5	784 2	336
1415	8	3	1727 3	3	24 F	10	8	M 31	9832	32	152	818 Mar. 12 3	785 3	337
1416	9	4	1728 5	4	25 ED	11	9	A 19	9833	33	153	819 Feb. 29 7	786 Dec. 2 4	338
1417	6130	6925	1729 6	1455	26 C	12	10	A 11	9834	34	154	820 Feb. 17 4	787 5	339
1418	1	6	1730 7	6	27 B	13	11	M 27	9835	35	155	821 Feb. 7 2	788 6	340
1419	2	7	1731 1	7	28 A	14	12	A 16	9836	36	156	822 Jan. 27 6	789 7	341
1420	3	8	1732 3	8	1 GF	15	13	A 7	9837	37	157	823 Jan. 16 3	790 Dec. 1 1	342
1421	4	9	1733 4	9	2 E	16	14	M 23	9838	38	158	824 Jan. 5 1	791 2	343
1422	6135	6930	1734 5	1460	3 D	17	15	A 12	9839	39	159	825 Dec. 25 5	792 3	344
1423	6	1	1735 6	1	4 C	18	1	A 4	9840	40	160	826 Aug. 15 3	793 4	345
1424	7	2	1736 1	2	5 BA	19	2	A 23	9841	41	161	827 Dec. 4 7	794 Nov. 30 5	346
1425	8	3	1737 2	3	6 G	1	3	A 8	9842	42	162	828 Nov. 22 4	795 6	347
												829 Nov. 12 2		
1426	9	4	1738 3	4	7 F	2	4	M 31	9843	43	163	830 Nov. 1 6	796 7	348
1427	6140	6935	1739 4	1465	8 E	3	5	A 20	9844	44	164	831 Oct. 21 3	797 1	349
1428	1	6	1740 6	6	9 DC	4	6	A 4	9845	45	165	832 Oct. 10 1	798 Nov. 29 2	350
1429	2	7	1741 7	7	10 B	5	7	M 27	9846	46	166	833 Sept. 29 5	799 3	351
1430	3	8	1742 1	8	11 A	6	8	A 16	9847	47	167	834 Sept. 18 2	800 4	352

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalend. Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, à 1. die Octobris.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis.	Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paſchæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni.	Anni Cycli Chataiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab ἐπόχῃ Yezdejerd.	Anni Epochæ Gelalææ ſolar. ab æquin. verno.
Ann.	Ann.	Ann.	Ann. F.	Ann.	Ann.	An.	An.		Ann.	An.	Ann.	An. Menſ. D. F.	An. Menſ. D. F.	Ann
1431	4	9	1743 2	9	12 G	7	9	A 1	9848	48	168	835 Sept. 8 7	801 5	353
1432	6145	6940	1744 4	1470	13 FE	8	10	A 20	9849	49	169	836 Aug. 27 4	802 Nov. 28 6	354
1433	6	1	1745 5	1	14 D	9	11	A 12	9850	50	170	837 Aug. 17 2	803 7	355
1434	7	2	1746 6	2	15 C	10	12	M 28	9851	51	171	838 Aug. 6 6	804 1	356
1435	8	3	1747 7	3	16 B	11	13	A 17	9852	52	172	839 Jul. 26 3	805 2	357
1436	9	4	1748 2	4	17 AG	12	14	A 8	9853	53	173	840 Jul. 15 1	806 Nov. 27 3	358
1437	6150	6945	1749 3	1475	18 F	13	15	M 31	9854	54	174	841 Jul. 4 5	807 4	359
1438	1	6	1750 4	6	19 E	14	1	A 13	9855	55	175	842 Jun. 23 2	808 5	360
1439	2	7	1751 5	7	20 D	15	2	A 5	9856	56	176	843 Jun. 13 7	809 6	361
1440	3	8	1752 7	8	21 CB	16	3	M 27	9857	57	177	844 Jun. 1 4	810 Nov. 26 7	362
1441	4	9	1753 1	9	22 A	17	4	A 16	9858	58	178	845 Maii 22 1	811 1	363
1442	6155	6950	1754 2	1480	23 G	18	5	A 1	9859	59	179	846 Maii 11 6	812 2	364
1443	6	1	1755 3	1	24 F	19	6	A 21	9860	60	180	847 Apr. 38 3	813 3	365
1444	7	2	1756 5	2	25 ED	1	7	A 12	9861	1 (1. Cycl. Schanc Ven.)	1	848 Apr. 19 1	814 Nov. 25 4	366
1445	8	3	1757 6	3	26 C	2	8	M 28	9862	2	2	849 Apr. 8 5	815 5	367
1446	9	4	1758 7	4	27 B	3	9	A 17	9863	3	3	850 Mar. 28 2	816 6	368
1447	6160	6955	1759 1	1485	28 A	4	10	A 9	9864	4	4	851 Mar. 18 7	817 7	369
1448	1	6	1760 3	6	1 GF	5	11	M 24	9865	5	5	852 Mar. 6 4	818 Nov. 24 1	370
1449	2	7	1761 4	7	2 E	6	12	A 13	9866	6	6	853 Feb. 23 1	819 2	371
1450	3	8	1762 5	8	3 D	7	13	A 5	9867	7	7	854 Feb. 13 6	820 3	372
1451	4	9	1763 6	9	4 C	8	14	A 25	9868	8	8	855 Feb. 2 3	821 4	373
1452	6165	6960	1764 1	1490	5 BA	9	15	A 9	9869	9	9	856 Jan. 23 1	822 Nov. 23 5	374
1453	6	1	1765 2	1	6 G	10	1	A 1	9870	10	10	857 Jan. 11 5	823 6	375
1454	7	2	1766 3	2	7 F	11	2	A 21	9871	11	11	858 Dec. 31 2	824 7	376
1455	8	3	1767 4	3	8 E	12	3	A 6	9872	12	12	859 Dec. 21 7	825 1	377
												860 Dec. 10 5		
1456	9	4	1768 6	4	9 DC	13	4	M 28	9873	13	13	861 Nov. 28 1	826 Nov. 22 2	378
1457	6170	6965	1769 7	1495	10 B	14	5	A 17	9874	14	14	862 Nov. 18 6	827 3	379
1458	1	6	1770 1	6	11 A	15	6	A 2	9875	15	15	863 Nov. 7 3	828 4	380
1459	2	7	1771 2	7	12 G	16	7	M 25	9876	16	16	864 Oct. 27 7	829 5	381
1460	3	8	1772 4	8	13 FE	17	8	A 13	9877	17	17	865 Oct. 16 5	830 Nov. 21 6	382
1461	4	9	1773 5	9	14 D	18	9	A 5	9878	18	18	866 Oct. 5 2	831 7	383
1462	6175	6970	1774 6	1500	15 C	19	10	A 18	9879	19	19	867 Sept. 25 7	832 1	384
1463	6	1	1775 7	1	16 B	1	11	A 10	9880	20	20	868 Sept. 14 4	833 2	385
1464	7	2	1776 2	2	17 AG	2	12	A 1	9881	21	21	869 Sept. 2 1	834 Nov. 20 3	386
1465	8	3	1777 3	3	18 F	3	13	A 14	9882	22	22	870 Aug. 23 6	835 4	387
1466	9	4	1778 4	4	19 E	4	14	A 6	9883	23	23	871 Aug. 12 3	836 5	388
1467	6180	6975	1779 5	1505	20 D	5	15	M 29	9884	24	24	872 Aug. 1 7	837 6	389
1468	1	6	1780 7	6	21 CB	6	1	A 17	9885	25	25	873 Jul. 21 5	838 Nov. 19 7	390
1469	2	7	1781 1	7	22 A	7	2	A 12	9886	26	26	874 Jul. 10 2	839 1	391
1470	3	8	1782 2	8	23 G	8	3	M 22	9887	27	27	875 Jun. 29 6	840 2	392
1471	4	9	1783 3	9	24 F	9	4	A 14	9888	28	28	876 Jun. 19 4	841 3	393
1472	6185	6980	1784 5	1510	25 ED	10	5	M 29	9889	29	29	877 Jun. 7 1	842 Nov. 18 4	394
1473	6	1	1785 7	1	26 C	11	6	A 17	9890	30	30	878 Maii 28 6	843 5	395
1474	7	2	1786 6	2	27 B	12	7	A 12	9891	31	31	879 Maii 17 3	844 6	396
1475	8	3	1787 1	3	28 A	13	8	M 22	9892	32	32	880 Maii 6 7	845 7	397
1476	9	4	1788 3	4	1 GF	14	9	A 14	9893	33	33	881 Apr. 25 5	846 Nov. 17 1	398
1477	6190	6985	1789 4	1515	2 E	15	10	A 6	9894	34	34	882 Apr. 14 2	847 2	299
1478	1	6	1790 5	6	3 D	16	11	M 22	9895	35	35	883 Apr. 3 6	848 3	400
1479	2	7	1791 6	7	4 C	17	12	A 11	9896	36	36	884 Mar. 24 4	849 4	401
1480	3	8	1792 1	8	5 BA	18	13	A 2	9897	37	37	885 Mar. 12 1	850 Nov. 16 5	402
1481	4	9	1793 2	9	6 G	19	14	A 22	9898	38	38	886 Mar. 2 6	851 6	403
1482	6195	6990	1794 3	1520	7 F	1	15	A 7	9899	39	49	887 Feb. 19 3	852 7	404
1483	6	1	1795 4	1	8 E	2	1	M 30	9900	40	30	888 Feb. 8 7	853 1	405
1484	7	2	1796 6	2	9 DC	3	2	A 18	9901	41	41	889 Jan. 29 5	854 Nov. 15 2	406
1485	8	3	1797 7	3	10 B	4	3	A 3	9902	42	42	890 Jan. 17 2	855 3	407
1486	9	4	1798 1	4	11 A	5	4	M 26	9903	43	43	891 Jan. 6 6	856 4	408
1487	6200	6995	1799 2	1525	12 G	6	5	A 15	9904	44	44	892 Dec. 27 4	857 5	409
1488	1	6	1800 4	6	13 FE	7	6	A 6	9905	45	45	893 Dec. 16 1	858 Nov. 14 6	410
1489	2	7	1801 5	7	14 D	8	7	A 19	9906	46	46	894 Dec. 4 5	859 7	411
1490	3	8	1802 6	8	15 C	9	8	A 11	9907	47	47	895 Nov. 24 3	860 1	412
												896 Nov. 13 7		
1491	4	9	1803 7	9	16 B	10	9	A 3	9908	48	48	897 Nov. 3 5	861 2	413
1492	6205	7000	1804 2	1530	17 AG	11	10	A 22	9909	49	49	898 Oct. 22 2	862 Nov. 13 3	414
1493	6	1	1805 3	1	18 F	12	11	A 7	9910	50	50	899 Oct. 11 6	863 4	415
1494	7	2	1806 4	2	19 E	13	12	M 30	9911	51	51	900 Oct. 1 4	864 5	416
1495	8	3	1807 5	3	20 D	14	13	A 19	9912	52	52	901 Sept. 20 1	865 6	417
1496	9	4	1808 7	4	21 CB	15	14	A 3	9913	53	53	902 Sept. 8 5	866 Nov. 12 7	418
1497	6210	7005	1809 1	1535	22 A	16	15	M 26	9914	54	54	903 Aug. 29 3	867 1	419
1498	1	6	1810 2	6	23 G	17	1	A 15	9915	55	55	904 Aug. 18 7	868 2	420
1499	2	7	1811 3	7	24 F	18	2	M 31	9916	56	56	905 Aug. 7 4	869 3	421
1500	3	8	1812 5	8	25 ED	19	3	A 19	9917	56	57	906 Jul. 27 2	870 Nov. 11 4	422
1501	4	9	1813 6	9	26 C	1	4	A 11	9918	58	58	907 Jul. 16 6	871 5	423
1502	6215	7010	1814 7	1540	27 B	2	5	M 27	9919	59	59	908 Jul. 6 4	872 6	424
1503	6	1	1815 1	1	28 A	3	6	A 16	9920	60	60	909 Jun. 25 1	873 7	425
1504	7	2	1816 3	2	1 GF	4	7	A 7	9921	1 (1. Cyc.)	61	910 Jun. 13 5	874 Nov. 10 1	426
1505	8	3	1817 4	3	2 E	5	8	M 23	9922	2	62	911 Jun. 3 3	875 2	427

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kal. Ian.	Anni Periodi Julianæ à Kal. Januar.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, à 1. die Octobris.	Æra Hiſpanica.	Cyclus Solis.	Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paſchæ dies A. Aprilem, M. Martium denotat.	Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni.	Anni Cycli Chataiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab ἐνθρονισμῷ Yezdejerd.	Anni Epochæ Gelalææ ſolar. ab æquin. verno.
Ann.	An.	An.	Ann. F.		Ann.	An	An.		Ann.	An.	Ann.	An. Menſ. D. F.	An. Menſ. D. F.	Ann.
1506	9	4	1818 5	4	3 D	6	9	A 18	9923	(Cyclus lunæ Ven.) 3	63	912 Maii 23 7	876 3	428
1507	6220	7015	1819 6	1545	4 C	7	10	A 4	9924	4	64	913 Maii 12 4	877 4	429
1508	1	6	1820 1	6	5 BA	8	11	A 23	9925	5	65	914 Maii 1 2	878 Nov. 9 5	430
1509	2	7	1821 2	7	6 G	9	12	A 8	9926	6	66	915 Apr. 20 6	879 6	431
1510	3	8	1822 3	8	7 F	10	13	M 31	9927	7	67	916 Apr. 10 4	880 7	432
1511	4	9	1823 4	9	8 E	11	14	A 20	9928	8	68	917 Mar. 30 1	881 1	433
1512	6225	7020	1824 6	1550	9 DC	12	15	A 11	9929	9	69	918 Mar. 18 5	882 Nov. 8 2	434
1513	6	1	1825 7	1	10 B	13	1	M 27	9930	10	70	919 Mar. 8 3	883 3	435
1514	7	2	1826 1	2	11 A	14	2	A 16	9931	11	71	920 Feb. 25 7	884 4	436
1515	8	3	1827 2	3	12 G	15	3	A 15	9932	12	72	921 Feb. 14 4	885 5	437
1516	9	4	1828 4	4	13 FE	16	4	M 23	9933	13	73	922 Feb. 4 2	886 Nov. 7 6	438
1517	6230	7025	1829 5	1555	14 D	17	5	A 12	9934	14	74	923 Jan. 23 6	887 7	439
1518	1	6	1830 6	6	15 C	18	6	A 4	9935	15	75	924 Jan. 12 3	888 1	440
1519	2	7	1831 7	7	16 B	19	7	A 24	9936	16	76	925 Jan. 2 1	889 2	441
1520	3	8	1832 2	8	17 AG	1	8	A 8	9937	17	77	926 Dec. 22 5	890 Nov. 6 3	442
												927 Dec. 11 3		
1521	4	9	1833 3	9	18 F	2	9	M 31	9938	18	78	928 Nov. 30 7	891 4	443
1522	6235	7030	1834 4	1560	19 E	3	10	A 20	9939	19	79	929 Nov. 19 4	892 5	444
1523	6	1	1835 5	1	20 D	4	11	A 5	9940	20	80	930 Nov. 9 2	893 6	445
1524	7	2	1836 7	2	21 CB	5	12	M 27	9941	21	81	931 Oct. 28 6	894 Nov. 5 7	446
1525	8	3	1837 1	3	22 A	6	13	A 16	9942	22	82	932 Oct. 17 3	865 1	447
1526	9	4	1838 2	4	23 G	7	14	A 1	9943	23	82	933 Oct. 7 1	896 2	448
1527	6240	7035	1839 3	1565	24 F	8	15	A 21	9944	24	84	934 Sept. 26 5	897 3	449
1528	1	6	1840 5	6	25 ED	9	1	A 12	9945	25	85	935 Sept. 14 2	898 Nov. 4	450
1529	2	7	1841 6	7	26 C	10	2	M 28	9946	26	86	936 Sept. 4 7	899 5	451
1530	3	8	1842 7	8	27 B	11	3	A 17	9947	27	87	937 Aug. 24 4	900 6	452
1531	4	9	1843 1	9	28 A	12	4	A 9	9948	28	88	938 Aug. 14 2	901 7	453
1532	6245	7040	1844 3	1570	1 GF	13	5	M 31	9949	29	89	939 Aug. 2 6	902 Nov. 3 1	454
1533	6	1	1845 4	1	2 E	14	6	A 13	9950	30	90	940 Jul. 22 3	903 2	455
1534	7	2	1846 5	2	3 D	15	7	A 5	9951	31	91	941 Jul. 12 1	904 3	456
1535	8	3	1847 6	3	4 C	16	8	M 28	9952	32	92	942 Jul. 1 5	905 4	457
1536	9	4	1848 1	4	5 BA	17	9	A 16	9953	33	93	643 Jun. 19 2	906 Nov. 2 5	458
1537	6250	7045	1849 2	1575	6 G	18	10	A 1	9954	34	94	944 Jun. 9 7	907 6	459
1538	1	6	1850 3	6	7 F	19	11	A 21	9955	35	95	945 Maii 29 4	908 7	460
1539	2	7	1851 4	7	8 E	1	12	A 6	9956	36	96	946 Maii 19 2	909 1	461
1540	3	8	1852 6	8	9 DC	2	13	M 28	9957	37	97	947 Maii 7 6	910 Nov. 1 2	462
1541	4	9	1853 7	9	10 B	3	14	A 17	9958	38	98	948 Apr. 26 3	911 3	463
1542	6255	7050	1854 1	1580	11 A	4	15	A 9	9959	39	99	949 Apr. 16 1	912 4	464
1543	6	1	1855 2	1	12 G	5	1	M 25	9960	40	100	950 Apr. 5 5	913 5	465
1544	7	2	1856 4	2	13 FE	6	2	A 13	9961	41	101	951 Mar. 24 2	914 Oct. 31 6	466
1545	8	3	1857 5	3	14 D	7	3	A 5	9962	42	102	952 Mar. 14 7	915 7	467
1546	9	4	1858 6	4	15 C	8	4	A 25	9963	43	103	953 Mar. 3 4	916 1	468
1547	6260	7055	1859 7	1585	16 B	9	5	A 10	9964	44	104	954 Febr. 20 1	917 2	469
1548	1	6	1860 2	6	17 AG	10	6	A 1	9965	45	105	955 Feb. 10 6	918 Oct. 30 3	470
1549	2	7	1861 3	7	18 F	11	7	A 21	9966	46	106	956 Jan. 29 3	919 4	471
1550	3	8	1862 4	8	19 E	12	8	A 6	9967	47	107	957 Jan. 19 1	920 5	472
1551	4	9	1863 5	9	20 D	13	9	M 29	9968	48	108	958 Jan. 8 5	921 6	473
1552	6265	7060	1864 7	1590	21 CB	14	10	A 18	9969	49	109	959 Dec. 28 2	922 Oct. 29 7	474
1553	6	1	1865 1	1	22 A	15	11	A 2	9970	50	110	960 Dec. 17 7	923 1	475
1554	7	2	1866 2	2	23 G	16	12	M 25	9971	51	111	961 Dec. 6 4	924 2	476
1555	8	3	1867 3	3	24 F	17	13	A 14	9972	52	112	662 Nov. 25 1	925 3	477
												963 Nov. 15 6		
1556	9	4	1868 5	4	25 ED	18	14	A 5	9973	53	113	964 Nov. 3 3	926 Oct. 28 4	478
1557	6270	7065	1869 6	1595	26 C	19	15	A 18	9974	54	114	965 Oct. 23 7	927 5	479
1558	1	6	1870 7	6	27 B	1	1	A 10	9975	55	115	966 Oct. 13 5	628 6	480
1559	2	7	1871 1	7	28 A	2	2	M 26	9976	56	116	967 Oct. 2 2	929 7	481
1560	3	8	1872 3	8	1 GF	3	3	A 14	9977	57	117	968 Sept. 21 7	930 Oct. 27 1	482
1561	4	9	1873 4	9	2 E	4	4	A 6	9978	58	118	969 Sept. 10 4	931 2	483
1562	6275	7070	1874 5	1600	3 D	5	5	M 29	9979	59	119	970 Aug. 30 1	932 3	484
1563	6	1	1875 6	1	4 C	6	6	A 11	9980	60	120	971 Aug. 20 6	933 4	485
1564	7	2	1876 1	2	5 BA	7	7	A 2	9981	(3. Cycl. Cha Ven.) 1	121	972 Aug. 8 3	934 Oct. 26 5	486
1565	8	3	1877 2	3	6 G	8	8	A 22	9982	2	122	973 Jul. 28 7	935 6	487
1566	9	4	1878 3	4	7 F	9	9	A 14	9983	3	123	974 Jul. 18 5	936 7	488
1567	6280	7075	1879 4	1605	8 E	10	10	M 30	9984	4	224	975 Jul. 7 2	937 1	489
1568	1	6	1880 6	6	9 DC	11	11	A 8	9985	5	125	976 Jun. 26 7	938 Oct. 25 2	490
1569	2	7	1881 7	7	10 B	12	12	A 10	9986	6	126	977 Jun. 15 4	939 3	491
1570	3	8	1882 1	8	11 A	13	13	M 26	9987	7	127	978 Jun. 4 1	940 4	492
1571	4	9	1883 2	9	12 G	14	14	A 15	9988	8	128	979 Maii 25 6	941 5	493
1572	6285	7080	1884 4	1610	13 FE	15	15	A 6	9989	9	129	980 Maii 13 3	942 Oct. 24 6	494
1573	6	1	1885 5	1	14 D	16	1	M 22	9990	10	130	981 Maii 2 7	943 7	495
1574	7	2	1886 6	2	15 C	17	2	A 11	9991	11	131	982 Apr. 22 5	944 1	496
1575	8	3	1887 7	3	16 B	18	3	A 3	9992	12	132	983 Apr. 11 2	945 2	497
1576	9	4	1888 2	4	17 AG	19	4	A 22	9993	13	133	984 Mar. 30 6	946 Oct. 23 3	498
1577	6290	7085	1889 3	1615	18 F	1	5	A 7	9994	14	134	985 Mar. 20 4	947 4	499
1578	1	6	1890 4	6	19 E	2	6	M 30	9995	15	135	986 Mar. 9 1	948 5	500
1579	2	7	1891 5	7	20 D	3	7	A 19	9996	16	136	987 Febr. 27 6	949 6	501
1580	3	8	1892 7	8	21 CB	4	8	A 3	9997	17	137	988 Febr. 16 3	950 Oct. 22 7	502

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kal. Jan.	Anni Periodi Julianæ à Kal. Januar.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, à 1. die Octobris.	Æra Hiſpanica.	Cyclus Solis.	Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paſchæ dies A. Aprilem, M. Martium denotat.	Paſchatis dies juxta vetus Kalendarium.	Anni Epochæ Charaiæ ſolares à medio Aquarii.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni.	Anni Cycli Charaiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab Ἰεζδεγέρδ Yezdejerd.	Anni Epochæ Gelalææ ſolar. ab æquin. verno.
Ann.	An.	An.	Ann. F.		Ann.	An.	An.			Ann.	An.	Ann.	An. Menſ. D. F.	An. Menſ. D. F.	Ann.
1581	4	9	1893 1	9	22 A	5	9	M 26		9908	18	138	989 Febr. 4 7	951 1	503
1582	6295	7090	1894 2	1620	23 GC	6	10	A 15		9999	19	139	990 Jan. 24 5	952 2	504
1583	6	1	1895 3	1	24 B	7	11	A 10	M 31	10000	20	140	991 Jan. 14 2	953 3	505
1584	7	2	1896 5	2	25 AG	8	12	A 1	A 19	1	21	141	992 Jan. 3 6	954 Oct. 21 4	506
1585	8	3	1897 6	3	26 F	9	13	A 21	A 11	2	22	142	993 Jan. 23 4	955 5	507
													994 Dec. 12 1		
1586	9	4	1898 7	4	27 E	10	14	A 6	A 3	3	23	143	995 Dec. 1 5	956 6	508
1587	6300	7095	1899 1	1625	28 D	11	15	M 29	A 16	4	24	144	996 Nov. 21 3	957 7	509
1588	1	6	1900 3	6	1 CB	12	1	A 17	A 7	5	25	145	997 Nov. 9 7	958 Oct. 20 1	510
1589	2	7	1901 4	7	2 A	13	2	A 2	M 30	6	26	146	998 Oct. 30 5	959 2	511
1590	3	8	1902 5	8	3 G	14	3	A 22	A 19	7	27	147	999 Oct. 19 2	960 3	512
1591	4	9	1903 6	9	4 F	15	4	A 14	A 4	8	28	148	1000 Oct. 6 8	961 4	513
1592	6305	7100	1904 1	1630	5 ED	16	5	M 29	M 26	9	29	149	1001 Sept. 27 4	962 Oct. 19 5	514
1593	6	1	1905 2	1	6 C	17	6	A 18	A 15	10	30	150	1002 Sept. 16 1	963 6	515
1594	7	2	1906 3	2	7 B	18	7	A 10	M 31	11	31	151	1003 Sept. 5 5	954 7	516
1595	8	3	1907 4	3	8 A	19	8	M 26	A 20	12	32	152	1004 Aug. 26 3	965 1	517
1596	9	4	1908 6	4	9 GF	1	9	A 14	A 11	13	33	153	1005 Aug. 14 7	966 Oct. 18 2	518
1597	6310	7105	1909 7	1635	10 E	2	10	A 6	M 27	14	34	154	1006 Aug. 7 5	967 3	519
1598	1	6	1910 1	6	11 D	3	11	M 22	A 16	15	35	155	1007 Jul. 24 2	968 4	520
1599	2	7	1911 2	7	12 C	4	12	A 11	A 8	16	36	156	1008 Jul. 13 6	969 5	521
1600	3	8	1912 4	8	13 BA	5	13	A 2	M 27	17	37	157	1009 Jul. 2 4	970 Oct. 17 6	522
1601	4	9	1913 5	9	14 G	6	14	A 22	A 12	18	38	158	1010 Jun. 21 1	971 7	523
1602	6315	7110	1914 6	1640	15 F	7	15	A 7	A 4	19	39	159	1011 Jun. 10 5	972 1	524
1603	6	1	1915 7	1	16 E	8	1	M 30	A 24	20	40	160	1012 Maii 31 3	973 2	525
1604	7	2	1916 2	2	17 DC	9	2	A 18	A 8	21	41	161	1013 Maii 19 7	974 Oct. 16 3	526
1605	8	3	1917 3	3	18 B	10	3	A 10	M 31	22	42	162	1014 Maii 8 4	975 4	527
1606	9	4	1918 4	4	19 A	11	4	M 26	A 20	23	43	163	1015 Apr. 28 2	976 5	528
1607	6320	7115	1919 5	1645	20 G	12	5	A 15	A 5	24	44	164	1016 Apr 17 6	977 6	529
1608	1	6	1920 7	6	21 FE	13	6	A 6	M 27	25	45	165	1017 Apr. 6 4	978 Oct. 15 7	530
1609	2	7	1921 1	7	22 D	14	7	A 19	A 16	26	46	166	1018 Mar. 26 1	979 1	531
1610	3	8	1922 2	8	23 C	15	8	A 11	A 8	27	47	167	1019 Mar. 15 5	980 2	532
1611	4	9	1923 3	9	24 B	16	9	A 3	M 24	28	48	168	1020 Mar. 5 3	981 3	533
1612	6325	7120	1924 5	1650	25 AG	17	10	A 22	A 12	29	49	169	1021 Feb. 22 7	982 Oct. 14 4	534
1613	6	1	1925 6	1	26 F	18	11	A 7	A 4	30	50	170	1022 Feb. 10 4	983 5	535
1614	7	2	1926 7	2	27 E	19	12	M 30	A 24	31	51	171	1023 Jan. 31 2	984 6	536
1615	8	3	1927 1	3	28 D	1	13	A 19	A 9	32	52	172	1024 Jan. 20 6	985 7	537
1616	9	4	1928 3	4	1 CB	2	14	A 3	M 31	33	53	173	1025 Jan. 9 3	986 Oct. 13 1	538
1617	6330	7125	1929 4	1655	2 A	3	15	M 26	A 20	34	54	174	1026 Dec. 29 1	987 2	539
1618	1	6	1930 5	6	3 G	4	1	A 15	A 5	35	55	175	1027 Dec. 18 5	988 3	540
1619	2	7	1931 6	7	4 F	5	2	M 31	M 28	36	56	176	2028 Dec. 8 3	989 4	541
1620	3	8	1932 1	8	5 ED	6	3	A 19	A 16	37	57	177	1029 Nov. 27 7	990 Oct. 12 5	542
													1030 Nov. 15 4		
1621	4	9	1933 2	9	6 C	7	4	A 11	A 1	38	58	178	1031 Nov. 5 2	991 6	543
1622	6335	7130	1934 3	1660	7 B	8	5	M 27	A 21	39	59	179	1032 Oct. 25 6	992 7	544
1623	6	1	1935 4	1	8 A	9	6	A 16	A 13	40	60	180	1033 Oct. 14 3	993 1	545
1624	7	2	1936 6	2	9 GF	10	7	A 7	M 28	41	1	1	1034 Oct. 3 1	994 Oct. 11 2	546
1625	8	3	1937 7	3	10 E	11	8	M 30	A 17	42	2	2	1035 Sept. 22 5	995 3	547
1626	9	4	1938 1	4	11 D	12	9	A 12	A 9	43	3	3	1036 Sept. 12 3	996 4	548
1627	6340	7135	1939 2	1665	12 C	13	10	A 4	M 25	44	4	4	1037 Sept. 1 7	997 5	549
1628	1	6	1940 4	6	13 BA	14	11	A 23	A 13	45	5	5	1038 Aug. 20 4	998 Oct. 10 6	550
1629	2	7	1941 5	7	14 G	15	12	A 15	A 5	46	6	6	1039 Aug. 10 2	999 7	551
1630	3	8	1942 6	8	15 F	16	13	M 31	M 28	47	7	7	1040 Jul. 30 6	1000 1	552
1631	4	9	1943 7	9	16 E	17	14	A 20	A 10	48	8	8	1041 Jul. 19 3	1001 2	553
1632	6345	7140	1944 2	1670	17 DC	18	15	A 11	A 1	49	9	9	1042 Jul. 8 1	1002 Oct. 9 3	554
1633	6	1	1945 3	1	18 B	19	1	M 27	A 21	50	10	10	1043 Jun. 27 5	1003 4	555
1634	7	2	1946 4	2	19 A	1	2	A 16	A 6	51	11	11	1044 Jun. 16 2	1004 5	556
1635	8	3	1947 5	3	20 G	2	3	A 8	M 29	52	12	12	1045 Jun. 6 7	1005 6	557
1636	9	4	1948 7	4	21 FE	3	4	M 23	A 17	53	13	13	1046 Maii 25 4	1006 Oct. 8 7	558
1637	6350	7145	1949 1	1675	22 D	4	5	A 12	A 9	54	14	14	1047 Maii 15 2	1007 1	559
1638	1	6	1950 2	6	23 C	5	6	A 4	M 25	55	15	15	1048 Maii 4 6	1008 2	560
1639	2	7	1951 3	7	24 B	6	7	A 24	A 14	56	16	16	1049 Apr. 23 3	1009 3	561
1640	3	8	1952 5	8	25 AG	7	8	A 8	A 5	57	17	17	1050 Apr. 12 1	1010 Oct. 7 4	562
1641	4	9	1953 6	9	26 F	8	9	M 31	A 25	58	18	18	1051 Apr. 1 5	1011 5	563
1642	6355	7150	1954 7	1680	27 E	9	10	A 20	A 10	59	19	19	1052 Mar. 21 2	1012 6	564
1643	6	1	1955 1	1	28 D	10	11	A 5	A 2	60	20	20	1053 Mar. 11 7	1013 7	565
1644	7	2	1956 3	2	1 CB	11	12	M 27	A 21	61	21	21	1054 Feb. 28 4	1014 Oct. 6 1	566
1645	8	3	1957 4	3	2 A	12	13	A 16	A 6	62	22	22	1055 Feb. 16 1	1015 2	567
1646	9	4	1958 5	4	3 G	13	14	A 1	M 29	63	23	23	1056 Feb. 6 6	1016 3	568
1647	6360	7155	1959 6	1685	4 F	14	15	A 21	A 18	64	25	24	1057 Jan. 26 3	1017 2	569
1648	1	6	1960 1	6	5 ED	15	1	A 12	A 2	65	25	25	1058 Jan. 16 1	1018 Oct. 5 5	570
1649	2	7	1961 2	7	6 C	16	2	A 4	M 25	66	26	26	1059 Jan. 4 5	1019 6	571
1650	3	8	1962 3	8	7 B	17	3	A 17	A 14	67	27	27	1060 Dec. 24 2	1020 7	572
													1061 Dec. 14 7		
1651	4	9	1963 4	9	8 A	18	4	A 9	M 30	68	28	28	1062 Dec. 3 4	1021 1	373
1652	6365	7160	1964 6	1690	9 GF	19	5	M 31	A 18	69	29	29	1063 Nov. 21 1	1022 Oct. 4 2	574
1653	6	1	1965 7	1	10 E	1	6	A 13	A 10	70	30	30	1064 Nov. 11 6	1023 3	575
1654	7	2	1966 1	2	11 D	2	7	A 5	M 26	71	31	31	1065 Oct. 31 3	1024 4	576
1655	8	3	1967 2	3	12 C	3	8	M 28	A 15	72	32	32	1066 Oct. 21 1	1025 5	577

Venus 8865. mus, conſtans è 1000. ann. ſolar. incipit.

1. Cycl. Shanee Ven.

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalend. Januarii. Ann	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii. Ann.	Anni Mundi juxta Græcos. Ann.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, à 1. die Octobris. Ann. F.	Anni Æræ Hiſpanicæ. Ann.	Cyclus Solis Ann.	Cyclus Lunæ. An.	Indictio Romana. An.	Paſchæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Paſchatis dies juxta vetus Kalendarium.	Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii. Ann.	Anni Cycli ſimplicis ſexageni. An.	Anni Cycli Chataiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis. Ann.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum. An. Menſ. D.F.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab ἐνϑρονισμῷ Yezdejerd. An. Menſ. D. F.	Anni Epochæ Gelalææ ...lar. ab æqu n. v ino. Ann.
656	9	4	1968 4	4	13 BA	4	9	A 16	A 6	73	33	33	1067 Oct. 9 5	1026 Oct. 3 6	578
657	6370	7165	1969 5	1695	14 G	5	10	A 1	M 29	74	34	34	1068 Sept. 28 1	1027 7	579
658	1	6	1970 6	6	15 F	6	11	A 21	A 11	75	35	35	1069 Sept. 18 7	1028 1	580
659	2	7	1971 7	7	16 E	7	12	A 13	A 3	76	36	36	1070 Sept. 7 4	1029 2	581
660	3	8	1972 2	8	17 DC	8	13	M 28	A 22	77	37	37	1071 Aug 26 1	1030 Oct. 2 3	582
661	4	9	1973 3	9	18 B	9	14	A 17	A 14	78	38	38	1072 Aug. 16 6	1031 4	583
662	6375	7170	1974 4	1700	19 A	10	15	A 9	M 30	79	39	39	1073 Aug. 5 3	1032 5	584
663	6	1	1975 5	1	20 G	11	1	M 25	A 19	80	40	40	1074 Jul. 25 7	1033 6	585
664	7	2	1976 7	2	21 FE	12	2	A 13	A 10	81	41	41	1075 Jul. 14 5	1034 Oct. 1 7	586
665	8	3	1977 1	3	22 D	13	3	A 5	M 16	82	42	42	1076 Jul. 3 2	1035 1	587
666	9	4	1978 2	4	23 C	14	4	A 25	A 15	83	43	43	1077 Jun. 23 7	1036 2	588
667	6380	7175	1979 3	1705	24 B	15	5	A 10	A 7	84	44	44	1078 Jun. 12 4	1037 3	589
668	1	6	1980 5	6	25 AG	16	6	A 1	M 22	85	45	45	1079 Maii 31 1	1038 Sept. 30 4	590
669	2	7	1981 6	7	26 F	17	7	A 21	A 11	86	46	46	1080 Maii 21 6	1039 5	591
670	3	8	1982 7	8	27 E	18	8	A 6	A 3	87	47	47	1081 Maii 10 3	1040 6	592
671	4	9	1983 1	9	28 D	19	9	M 29	A 23	88	48	48	1082 Apr. 29 7	1041 7	593
672	6385	7180	1984 3	1710	1 CB	1	10	A 17	A 7	89	49	49	1083 Apr. 18 5	1042 Sept. 29 1	594
673	6	1	1985 4	1	2 A	2	11	A 2	M 30	90	50	50	1084 Apr. 7 2	1043 2	595
674	7	2	1986 5	2	3 G	3	12	M 25	A 19	91	51	51	1085 Mar. 27 6	1044 3	596
675	8	3	1987 6	3	4 F	4	13	A 14	A 4	92	52	52	1086 Mar. 14 4	1045 4	597
676	9	4	1988 1	4	5 ED	5	14	A 5	M 26	93	53	53	1087 Mar. 5 1	1046 Sept. 28 5	598
677	6390	7185	1989 2	1715	6 C	6	15	A 18	A 15	94	54	54	1088 Feb. 23 6	1047 6	599
678	1	6	1990 3	6	7 B	7	1	A 10	M 31	95	55	55	1089 Feb. 12 3	1048 7	600
679	2	7	1991 4	7	8 A	8	2	A 2	A 20	96	56	56	1090 Feb. 1 7	1049 1	601
680	3	8	1992 6	8	9 GF	9	3	A 21	A 11	97	57	57	1091 Jan. 22 5	1050 Sept. 27 2	602
681	4	9	1993 7	9	10 E	10	4	A 6	A 3	98	58	58	1092 Jan. 10 2	1051 3	603
682	6395	7190	1994 1	1720	11 D	11	5	M 29	A 16	99	59	59	1093 Dec. 30 6	1052 4	604
683	6	1	1995 2	1	12 C	12	6	A 18	A 8	100	60	60	1094 Dec. 24 4	1053 5	605
684	7	2	1996 4	2	13 BA	13	7	A 2	M 30	101	2. Cycl. Junæ Ven. 1	61	1095 Dec. 9 1	1054 Sept. 26 6	606
685	8	3	1997 5	3	14 G	14	8	A 22	A 19	102	2	62	1096 Nov. 28 6	1055 7	607
													1097 Nov. 17 3		
1686	9	4	1998 6	4	15 F	15	9	A 14	A 14	103	3	63	1098 Nov. 6 7	1056 1	608
1687	6400	7195	1999 7	1725	16 E	16	10	M 30	M 17	104	4	64	1099 Oct. 27 5	1057 2	609
1688	1	6	2000 2	6	17 DC	17	11	A 18	A 15	105	5	65	1100 Oct. 15 2	1058 Sept. 25 3	610
1689	2	7	2001 3	7	18 B	18	12	A 10	M 31	106	6	66	1101 Oct. 4 6	1059 4	611
1690	3	8	2002 4	8	19 A	19	13	M 26	A 20	107	7	67	1102 Sept. 24 6	1060 5	612
1691	4	9	2003 5	9	20 G	1	14	A 15	A 12	108	8	68	1103 Sept. 13 1	1061 6	613
1692	6405	7200	2004 7	1730	21 FE	2	15	A 6	M 27	109	9	69	1104 Sept. 1 5	1062 Sept. 24 7	614
1693	6	1	2005 1	1	22 D	3	1	M 22	A 16	110	10	70	1105 Aug. 22 3	1063 1	615
1694	7	2	2006 2	2	23 C	4	2	A 11	A 8	111	11	71	1106 Aug. 11 7	1064 2	616
1695	8	3	2007 3	3	24 B	5	3	A 3	M 24	112	12	72	1107 Jul. 1 5	1065 3	617
1696	9	4	2008 5	4	25 AG	6	4	A 22	A 12	113	13	73	1108 Jul. 20 2	1056 Sept. 23 4	618
1697	6410	7205	2009 6	1735	26 F	7	5	A 7	A 4	114	14	74	1109 Jul. 9 6	1067 5	619
1698	1	6	2010 7	6	27 E	8	6	M 30	A 24	115	15	75	1110 Jun. 29 4	1068 6	620
1699	2	7	2011 1	7	28 D	9	7	A 19	A 9	116	16	76	1111 Jun. 18 2	1069 7	621
1700	3	8	2012 3	8	1 C	10	8	A 11	M 31	117	17	77	1112 Jun. 6 5	1070 Sept. 22 1	622
1701	4	9	2013 4	9	2 B	11	9	M 27	A 20	118	18	78	1113 Maii 27 3	1071 2	623
1702	6415	7210	2014 5	1740	3 A	12	10	A 16	A 5	119	19	79	1114 Maii 16 7	1072 3	624
1703	6	1	2015 6	1	4 G	13	11	A 8	M 28	120	20	80	1115 Maii 5 4	1073 4	625
1704	7	2	2016 1	2	5 FE	14	12	M 23	A 16	121	21	81	1116 Apr. 24 2	1074 Sept. 21 5	626
1705	8	3	2017 2	3	6 D	15	13	A 12	A 8	122	22	82	1117 Apr. 13 6	1075 6	627
1706	9	4	2018 3	4	7 C	16	14	A 4	M 24	123	23	83	1118 Apr. 3 4	1076 7	628
1707	6420	7215	2019 4	1745	8 B	17	15	A 24	A 13	124	24	84	1119 Mar. 23 1	1077 1	629
1708	1	6	2020 6	6	9 AG	18	1	A 8	A 4	125	25	85	1120 Mar. 11 5	1078 Sept. 20 2	630
1709	2	7	2021 7	7	10 F	19	2	M 31	A 24	126	26	86	1121 Mar. 1 3	1079 3	631
1710	3	8	2022 1	8	11 E	1	3	A 20	A 9	127	27	87	1122 Feb. 18 7	1080 4	632
1711	4	9	2023 2	9	12 D	2	4	A 5	A 1	128	28	88	1123 Feb. 7 4	1081 5	633
1712	6425	7220	2024 4	1750	13 CB	3	5	M 27	A 20	129	29	89	1124 Jan. 28 2	1082 Sept. 19 6	634
1713	6	1	2025 5	1	14 A	4	6	A 16	A 5	130	30	90	1125 Jan. 16 6	1083 7	635
1714	7	2	2026 6	2	15 G	5	7	A 1	M 28	131	31	91	1126 Jan. 6 4	1084 1	636
1715	8	3	2027 7	3	16 F	6	8	A 21	A 17	132	32	92	1127 Dec. 26 1	1085 2	637
													1128 Dec. 15 5		
1716	9	4	2028 2	4	17 ED	7	9	A 12	A 1	133	33	93	1129 Dec. 4 3	1086 Sept. 18 3	638
1717	6430	7225	2029 3	1755	18 C	8	10	M 28	A 21	134	34	94	1130 Nov. 23 7	1087 4	639
1718	1	6	2030 4	6	19 B	9	11	A 17	A 13	135	35	95	1131 Nov. 12 4	1088 5	640
1719	2	7	2031 5	7	20 A	10	12	A 9	M 29	136	36	96	1132 Nov. 2 2	1089 6	641
1720	3	8	2032 7	8	21 GF	11	13	M 31	A 17	137	37	97	1133 Oct. 21 6	1090 Sept. 17 7	642
1721	4	9	2033 1	9	22 E	12	14	A 13	A 9	138	38	98	1134 Oct. 10 3	1091 1	643
1722	6435	7230	2034 2	1760	23 D	13	15	A 5	M 25	139	39	99	1135 Sept. 30 1	1092 2	644
1723	6	1	2035 3	1	24 C	14	1	M 28	A 14	140	40	100	1136 Sept. 19 5	1093 3	645
1724	7	2	2036 5	2	25 BA	15	2	A 16	A 5	141	41	101	1137 Sept. 8 3	1094 Sept. 16 4	646
1725	8	3	2037 6	3	26 G	16	3	A 1	M 28	142	42	102	1138 Aug. 28 7	1095 5	647
1726	9	4	2038 7	4	27 F	17	4	A 21	A 10	143	43	103	1139 Aug. 17 4	1096 6	648
1727	6440	7235	2039 1	1765	28 E	18	5	A 13	A 2	144	44	104	1140 Aug. 7 2	1097 7	649
1728	1	6	2040 3	6	1 DC	19	6	M 28	A 21	145	45	105	1141 Jul. 26 6	1098 Sept. 15 1	650
1729	2	7	2041 4	7	2 B	1	7	A 17	A 6	146	46	106	1142 Jul. 15 3	1099 2	651
1730	3	8	2042 5	8	3 A	2	8	A 9	M 29	147	47	107	1143 Jul. 5 1	1100 3	652

Anni Epochæ Chriſtianæ à Kalend. Januarii.	Anni Periodi Julianæ à Kalendis Januarii.	Anni Mundi juxta Græcos.	Anni Epochæ Seleucidarum Solares, à 1. die Octobris.	Anni Æræ Hiſpanicæ.	Cyclus Solis,	Cyclus Lunæ.	Indictio Romana.	Paſchæ dies. A. Aprilem, M. Martium denotat.	Paſchalis dies juxta vetus Kalendarium.	Anni Epochæ Chataiæ ſolares à medio Aquarii.	Anni Cycli Chataiorum ſexageni.	Anni Cycli Chataiorum comp. è tribus Cyclis ſexagenis.	Anni Epochæ Arabicæ lunares, ab Hegira, h. e. fuga Mohammedis, juxta medium Lunæ motum.	Anni Epochæ Perſicæ 365. dierum ab ἐϖρο-νισμῷ Yezdejerd.	Anni Epochæ Gelalææ ſolar. ab æquin. verno.
Ann.	Ann.	Ann.	Ann. F.	Ann.	Ann.	An.	An.			Ann.	An.	Ann.	An. Menſ. D. F.	An. Menſ. D. F.	Ann.
1731	4	9	2043 6	9	4 G	3	9	M 25	A 18	148	48	108	1144 Jun. 24 5	1101 4	653
1732	6445	7240	2044 1	1770	5 FE	4	10	A 13	A 9	149	49	109	1145 Jun. 12 2	1102 Sept. 14 5	654
1733	6	1	2045 2	1	6 D	5	11	A 5	M 25	150	50	110	1146 Jun. 2 7	1103 6	655
1734	7	2	2046 3	2	7 C	6	12	A 25	A 14	151	51	111	1146 Maii 22 4	1104 7	656
1735	8	3	2047 4	3	8 B	7	13	A 10	A 6	152	52	112	1148 Maii 12 2	1105 1	657
1736	9	4	2048 6	4	9 AG	8	14	A 1	A 25	153	53	113	1149 Apr. 30 6	1106 Sept 13 2	658
1737	6450	7245	2049 7	1775	10 F	9	15	A 21	A 10	154	54	114	1150 Apr. 19 3	1107 3	659
1738	1	6	2050 1	6	11 E	10	1	A 6	A 2	155	55	115	1118 Apr. 9 1	1108 4	660
1739	2	7	2051 2	7	12 D	11	2	M 29	A 22	156	56	116	1152 Mar. 29 5	1109 5	661
1740	3	8	2052 4	8	13 CB	12	3	A 17	A 6	157	57	117	1153 Mar. 17 2	1110 Sept. 12 6	662
1741	4	9	2053 5	9	14 A	13	4	A 2	M 29	158	58	118	1154 Mar. 7 7	1111 7	663
1742	6455	7250	2054 6	1780	15 G	14	5	M 25	A 18	159	59	119	1155 Feb. 24 4	1112 1	664
1743	6	1	2055 7	1	16 F	15	6	A 14	A 3	160	60	120	1156 Feb. 14 2	1113 2	665
1744	7	2	2056 2	2	17 ED	16	7	A 5	M 25	161	3. Cycl. Cha Ven. 1	121	1157 Febr. 3 6	1114 Sept. 11 3	666
1745	8	3	2057 3	3	18 C	17	8	A 18	A 14	162	2	122	1158 Jan. 22 3	1115 4	667
1746	9	4	2058 4	4	19 B	18	9	A 10	M 30	163	3	123	1159 Jan. 12 1	1116 5	668
1747	6460	7255	2059 5	1785	20 A	19	10	A 2	A 19	164	4	124	1160 Jan. 1 5	1117 6	669
1748	1	6	2060 7	6	21 GF	1	11	A 14	A 10	165	5	125	1191 Dec. 21 2	1118 Sept. 10 7	670
1749	2	7	2061 1	7	22 E	2	12	A 6	M 26	166	6	126	1162 Dec. 10 7	1119 1	671
1750	3	8	2062 2	8	23 D	3	13	M 29	A 15	167	7	127	1163 Nov. 29 4	1120 2	672
													1164 Nov. 18 1		
1751	4	9	2063 3	9	24 C	4	14	A 11	A 7	168	8	128	1165 Nov. 8 [illegible]	1121 3	673
1752	6465	7260	2064 5	1790	25 BA	5	15	A 2	M 29	169	9	129	1166 Oct. 27 3	1122 Sept. 9 4	674
1753	6	1	2065 6	1	26 G	6	1	A 22	A 11	170	10	130	1167 Oct. 17 1	1123 5	675
1754	7	2	2066 7	2	27 F	7	2	A 14	A 3	171	11	131	1168 Oct. 6 5	1124 6	676
1755	8	3	2067 1	3	28 E	8	3	M 30	A 23	172	12	132	1169 Sept. 25 2	1125 7	677
1756	9	4	2068 3	4	1 DC	9	4	A 18	A 14	173	13	133	1170 Sept. 14 7	1126 Sept. 8 1	678
1757	6470	7265	2069 4	1795	2 B	10	5	A 10	M 30	174	14	134	1171 Sept. 3 4	1127 2	679
1758	1	6	2070 5	6	3 A	11	6	M 26	A 19	175	15	135	1172 Aug. 23 1	1128 3	680
1759	2	7	2071 6	7	4 G	12	7	A 15	A 11	176	16	136	1173 Aug. 13 6	1129 4	681
1760	3	8	2072 1	8	5 FE	13	8	A 6	M 26	177	17	137	1174 Aug. 1 3	1130 Sept. 7 5	682
1761	4	9	2073 2	9	6 D	14	9	M 22	A 15	178	18	138	1175 Jul. 21 7	1131 6	683
1762	6475	7270	2074 3	1800	7 C	15	10	A 11	A 7	179	19	139	1176 Jul. 11 5	1132 7	684
1763	6	1	2075 4	1	8 B	16	11	A 3	M 23	180	20	140	1177 Jun. 30 2	1133 1	685
1764	7	2	2076 6	2	9 AG	17	12	A 22	A 11	181	21	141	1178 Jun. 19 7	1134 Sept. 6 2	686
1765	8	3	2077 7	3	10 F	18	13	A 7	A 3	182	22	142	1179 Jun. 8 4	1135 3	687
1766	9	4	2078 1	4	11 E	19	14	M 30	A 23	183	23	143	1180 Maii 28 1	1136 4	688
1767	6480	7275	2079 2	1805	12 D	1	15	A 19	A 8	184	24	144	1181 Maii 18 6	1137 5	689
1768	1	6	2080 4	6	13 CB	2	1	A 3	M 30	185	25	145	1182 Maii 6 3	1138 Sept. 5 6	690
1769	2	7	2081 5	7	14 A	3	2	M 26	A 19	186	26	146	1183 Apr. 25 7	1139 7	691
1770	3	8	2082 6	8	15 G	4	3	A 15	A 4	187	27	147	1184 Apr. 15 5	1140 1	692
1771	4	9	2083 7	9	16 F	5	4	M 31	M 27	188	28	148	1185 Apr. 4 2	1141 2	693
1772	6485	7280	2084 2	1810	17 ED	6	5	A 19	A 15	189	29	149	1186 Mar. 24 7	1142 Sept. 4 3	694
1773	6	1	2085 3	1	18 C	7	6	A 11	M 31	190	30	150	1187 Mar. 13 4	1143 4	695
1774	7	2	2086 4	2	19 B	8	7	A 3	A 20	191	31	151	1188 Mar. 2 1	1144 5	696
1775	8	3	2087 5	3	20 A	9	8	A 16	A 12	192	32	152	1189 Feb. 20 6	1145 6	697
1776	9	4	2088 7	4	21 GF	10	9	A 7	A 3	193	33	153	1190 Feb. 9 3	1146 Sept. 3 7	698
1777	6490	7285	2089 1	1815	22 E	11	10	M 30	A 16	194	34	154	1191 Jan. 28 7	1147 1	699
1778	1	6	2090 2	6	23 D	12	11	A 19	A 8	195	35	155	1192 Jan. 18 5	1148 2	700
1779	2	7	2091 3	7	24 C	13	12	A 4	M 31	196	36	156	1193 Jan. 7 2	1149 3	701
1780	3	8	2092 5	8	25 BA	14	13	M 26	A 19	197	37	157	1194 Dec. 27 6	1150 Sept. 2 4	702
													1195 Dec. 16 4		
1781	4	9	2093 6	9	26 G	15	14	A 15	A 4	198	38	158	1196 Dec. 5 1	1151 5	703
1782	6495	7290	2094 7	1820	27 F	16	15	M 31	M 27	199	39	159	1197 Nov. 25 6	1152 6	704
1783	6	1	2095 1	1	28 E	17	1	A 20	A 16	200	40	160	1198 Nov. 14 3	1153 7	705
1784	7	2	2096 3	2	1 DC	18	2	A 11	M 31	201	41	161	1199 Nov. 2 7	1154 Sept. 1 1	706
1785	8	3	2097 4	3	2 B	19	3	M 27	A 20	202	42	162	1200 Oct. 23 5	1155 2	707
1786	9	4	2098 5	4	3 A	1	4	A 16	A 12	203	43	163	1201 Oct. 12 2	1156 3	708
1787	6500	7295	2099 6	1825	4 G	2	5	A 8	M 28	204	44	164	1202 Oct. 1 6	1157 4	709
1788	1	6	2100 1	6	5 FE	3	6	M 23	A 16	205	45	165	1203 Sept. 20 4	1158 Aug. 31 5	710
1789	2	7	2101 2	7	6 D	4	7	A 12	A 8	206	46	166	1204 Sept. 9 1	1159 6	711
1790	3	8	2102 3	8	7 C	5	8	A 4	M 24	207	47	167	1205 Aug 29 5	1160 7	712
1791	4	9	2103 4	9	8 B	6	9	A 24	A 13	208	48	168	1206 Aug. 19 3	1161 1	713
1792	6505	7300	2104 6	1830	9 AG	7	10	A 8	A 4	209	49	169	1207 Aug. 7 7	1162 Aug. 30 2	714
1793	6	1	2105 7	1	10 F	8	11	M 31	A 24	210	50	170	1208 Jul. 28 5	1163 3	715
1794	7	2	2106 1	2	11 E	9	12	A 20	A 9	211	51	171	1209 Jul. 17 2	1164 4	716
1795	8	3	2107 2	3	12 D	10	13	A 5	A 1	212	52	172	1210 Jul. 6 6	1165 5	717
1796	9	4	2108 4	4	13 CB	11	14	M 27	A 20	213	53	173	1211 Jun. 25 4	1166 Aug. 29 6	718
1797	6510	7305	2109 5	1835	14 A	12	15	A 16	A 5	214	54	174	1212 Jun. 14 1	1167 7	719
1798	1	6	2110 6	6	15 G	13	1	A 8	M 28	215	55	175	1213 Jun. 3 5	1168 1	720
1799	2	7	2111 7	7	16 F	14	2	M 24	A 17	216	56	176	1214 Maii 24 3	1169 2	721
1800	3	8	2112 2	8	17 E	15	3	A 13	A 8	217	56	177	1215 Maii 12 7	1170 Aug. 28 3	722
1801	4	9	2113 3	9	18 D	16	4	A 5	M 24	218	58	178	1216 Maii 2 5	1171 4	723
1802	6515	7310	2114 4	1840	19 C	17	5	A 18	A 13	219	59	179	1217 Apr. 21 2	1172 5	724
1803	6	1	2115 5	1	20 B	18	6	A 10	A 5	220	60	180	1218 Apr. 10 6	1173 6	725
1804	7	2	2116 7	2	21 AG	19	7	A 1	A 24	221	Cyc. 1	1	1219 Mar. 30 4	1174 Aug. 27 7	726
180[illegible]	8	3	2117 1	3	22 F	1	8	A 14	A 9	222	2	2	1220 Mar. 19 1	1175 1	727

☞ Cangianæ Tabellæ quatuor alias ſubjicimus, quas ſperamus lectori gratas fore. Prima indicabit Epactas & Novilunia cujuſvis anni ante correctionem Calendarii factam à Gregorio XIII. PP. ann. 1582. Altera Concurrentes cyclo ſolari reſpondentes. Tertia diem hebdomadis, quo contingit initium cujuſvis menſis, tam ante quam poſt Gregorianam emendationem. Quarta denique diem quemlibet cujuſvis menſis certo hebdomadis diei reſpondentem. Quantum utilitatis ex iis quatuor tabellis ad examen notarum chronologicarum in veteribus chartis occurrentium percipi queat, uſus declarabit.

Ac primo quidem Epactas quod ſpectat, an cohæreant necne, ex proxime ſubſequenti Tabella nullo negotio cognoſcetur. Qui ex ſuperiori Tabella noverit alicujus anni numerum aureum, in eumdem numerum aureum oculos conjiciat in ſequenti Tabella prænotatum, unico intuitu Epactas videbit ipſi numero aureo reſpondentes, non eas quidem quas exhibet Tabella Clavii, quæ in Breviariis cernitur quaſi indicans *Epactas aureis numeris reſpondentes ante Calendarii correctionem*, ſed eas quas antiqui Computiſtæ numerabant. Non eadem enim antiquorum fuit, quæ hodie noſtra eſt, Epactarum numerandarum ratio. Nos tot dicimus alicujus anni Epactas eſſe, quot ſunt lunæ dies ultimâ Decembris anni præcedentis: v. g. juxta Calendarium Eccleſiæ ultima Decembris dies anni 1729. erat undecima lunaris; undecim igitur Epactas numeramus an. 1730. Veteres vero Computiſtæ tot numerabant Epactas quovis anno, quot erant eodem anno lunæ dies XI. Cal. April. ſeu 22ª. Martii: *Omni anno*, inquit Beda, *quota luna in undecimo Calendarum Aprilis evenerit, tota eodem anno Epacta erit.* Hanc epactam in veteribus Inſtrumentis apponi ſolitam exhibet Tabella noſtra, non Clavianam, quæ uno ſemper anno veterum computandi rationem antecedit: v. g. juxta Clavium epacta XI. reſpondet aureo numero 1. epacta XXII. aureo numero 2. &c. juxta veteres epacta XI. reſpondet aureo numero 2. epacta XXII. aureo numero 3. &c. Hunc autem veterum numerandi morem, ſaltem ut plurimum, ſequebantur Notarii ab ipſo menſe Januario, quo mutabatur numerus aureus, licet epactæ ſolum mutari cenſerentur 22ª. Martii. Id in pluribus inſtrumentis obſervavimus. Atque hæc quidem de Epactis.

Haud difficilior eſt lunarium dierum inventio. Tabella ſequens exhibet novilunia quæque cujuſvis anni hoc vel illo numero aureo ſignati: ex novilunio quemlibet lunarem diem in chartis adjunctum inveniet quiſquis poteſt digitis computare. Hæc autem novilunia veteri Calendario ſcrupuloſius inhærentes indicavimus, eaſdem omnino lunationes 29. vel 30. dierum menſi cuilibet illigando, quas veteres, neglectis diligentioris Aſtronomiæ regulis, illigabant; habita quoque ratione annorum lunæ *Communium*, quibus duodecim tantum lunationes dierum 354. & *embolimeorum*, quibus tredecim lunationes dierum 384. vel 383. terminabantur. Sed hæc ad Computiſtas. Nobis ſatis ſit dixiſſe nihil in adornanda ſequenti Tabella neglectum, ut in nullo prorſus à veteri Calendario diſſentiret.

Index Epactarum & Noviluniorum per Cyclum decennovennalem.

Aur. 1. ta XXIX. ulla.	Num. Aur. 2. Epacta XI.	Num. Aur. 3. Epacta XXII.	Num. Aur. 4. Epacta III.	Num. Aur. 5. Epacta XIV.	Num. Aur. 6. Epacta XXV.	Num. Aur. 7. Epacta VI.	Num. Aur. 8. Epacta XVII	Num. Aur. 9. Epa. XXVIII.	Num. Aur. 10. Epacta IX.
vilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Noviluuia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.
23	Jan. 12	Jan. {1, 31}	Jan. 20	Jan. 9	Jan. 28	Jan. 17	Jan. 6	Jan. 25	Jan. 14
21	Febr. 10	Febr.	Febr. 18	Febr. 7	Febr. 26	Febr. 15	Febr. 4	Febr. 23	Febr. 12
23	Mart. 12	Mart. {1, 31}	Marr. 20	Mart. 9	Mart. 28	Mart. 17	Mart. 6	Mart. 25	Mart. 14
l. 21	April. 10	Apr. 29	April. 18	April. 7	April. 26	April. 15	April. 5	April 23	April. 12
us 21	Maius 10	Maius 29	Maius 18	Maius 7	Maius 26	Maius 15	Maius. 4	Maius 23	Maius 12
19	Jun. 8	Jun. 27	Jun. 16	Jun. 5	Jun. 24	Jun. 13	Jun. 3	Jun. 21	Jun. 10
19	Jul. 8	Jul. 27	Jul. 16	Jul. 5	Jul. 24	Jul. 13	Jul. 2	Jul. 21	Jul. 10
17	Aug. 6	Aug. 25	Aug. 14	Aug. 3	Aug. 22	Aug. 11	Aug. {1, 30}	Aug. 19	Aug. 8
16	Sept. 5	Sept. 24	Sept. 13	Sept. 2	Sept. 21	Sept. 10	Sept. 29	Sept. 18	Sept. 7
15	Oct. 4	Oct. 23	Oct. 12	Oct. {2, 31}	Oct. 20	Oct. 9	Oct. 28	Oct 17	Oct. 6
14	Nov. 3	Nov. 22	Nov. 11	Nov. 30	Nov. 19	Nov. 8	Nov. 27	Nov. 16	Nov. 5
13	Dec. 2	Dec. 21	Dec. 10	Dec. 29	Dec. 18	Dec. 7	Dec. 26	Dec. 15	Dec. 4
us Com- is Die- 354.	Annus Embolimeus Dierum 384.	Annus Communis Dierum 354.	Annus Communis Dierum 354.	Annus Embolimeus Dierum 384.	Annus Communis Dierum 354.	Annus Communis Dierum 354.	Anuus Embolimeus Dierum 384.	Annus Communis Dierum 354.	Annus Communis Dierum 354.

Aur. 11. ta XX.	Num. Aur 12. Epacta I.	Num. Aur. 13. Epacta XII.	Num. Aur. 14. Epact. XXIII.	Num. Aur. 15. Epacta IV.	Num. Aur. 16. Epacta XV.	Num. Aur. 17. Epacta XXVI.	Num. Aur. 18 Epacta VII.	Num. Aur. 19. Epact. XVIII.	Num. Aur. 1. Epacta XXIX. vel nulla.
vilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia.	Novilunia	Novilunia.	Novilunia.
3	Jan. 22	Jan. 11	Jan. 30	Jan. 19	Jan. 8	Jan. 27	Jan. 16	Jan. 5	Jan. 23
2	Febr. 20	Febr. 9	Febr. 28	Febr. 17	Febr. 6	Febr. 25	Febr. 14	Febr. 3	Febr. 21
3	Mart. 22	Mart. 11	Mart. 30	Mars. 19	Mart. 8	Mart. 27	Mart. 16	Mart. 5	Mart. 23
l. 2	April. 20	April. 9	April. 28	April. 17	April. 6	April. 25	April. 14	April. 4	April. 21
us {1, 31}	Maius 20	Maius 9	Maius 28	Maius 17	Maius 6	Maius 25	Maius 14	Maius 3	Maius 21
29	Jun. 18	Jun. 7	Jun. 26	Jun. 15	Jun. 4	Jun. 23	Jun. 12	Jun. 2	Jun. 19
29	Jul. 18	Jul. 7	Jul. 26	Jul. 15	Jul. 4	Jul. 23	Jul 12	Jul. {1, 30}	Jul. 19
27	Aug. 16	Aug. 5	Aug. 24	Aug. 13	Aug. 2	Aug. 21	Aug. 10	Aug. 28	Aug 17
26	Sept. 15	Sept. 4	Sept. 23	Sept. 12	Sept. 1	Sept. 20	Sept. 9	Sept. 27	Sept. 16
25	Oct. 14	Oct 3	Oct. 22	Oct. 11	Oct. {1, 31}	Oct. 19	Oct. 8	Oct. 26	Oct. 15
24	Nov. 13	Nov. 2	Nov. 21	Nov. 10	Nov. 29	Nov. 18	Nov. 7	Nov. 25	Nov. 14
23	Dec. 12	Dec. {1, 31}	Dec. 20	Dec. 9	Dec. 28	Dec. 17	Dec 6	Dec. 24	Dec. 13
us Embo- us Die- 384.	Annus Communis Dierum 354.	Annus Embolimeus Dierum 384.	Annus Communis Dierum 354.	Annus Communis Dierum 354.	Annus Embolimeus Dierum 384.	Annus Communis Dierum 354.	Annus Communis Dierum 354.	Annus Embolimeus Dierum 384.	Annus Communis Dierum 354.

Communis annus ſolaris conſtat 52. hebdomadibus & uno die, biſſextilis vero 52. hebdomadibus & duobus diebus. Hos dies 52. hebdomadibus ſuperadditos vocabant antiqui *Concurrentes* ſeu *Epactas ſolis* eoſque ita numerabant. Primo cycli ſolaris anno Concurrentem unum, ſecundo duos, tertio tres, quarto quatuor, quinto utpote biſſextili ſex, ſexto ſeptem, ſeptimo aſſignabant unum, & ſic ad finem cycli ſolaris, i. e. ad annos 28. ſemper addendo Concurrentem unum annis communibus, duos vero biſſextilibus ſemperque recurrendo ad primum Concurrentem, cum ad ſeptimum perveniſſent; quot enim ſunt hebdomadis dies, tot erant Concurrentes, qui ad id excogitati fuerant ab antiquis, ut cum *Regularibus*, de quibus ſuo loco, compoſiti, ſeptimanæ ferias indicarent. Jam vero qui ex Cangiana Tabella cyclum ſolarem noverit, oculos conjiciat in tabellam ſubſequentem, Concurrentem videbit cyclo ſolari reſpondentem.

Index Concurrentium annis Cycli ſolaris reſpondentium.

Cyclus ſolis.	Concurrentes.	Cyclus ſolis.	Concurrentes.	Cyclus ſolis.	Concurrentes.	Cyclus ſolis.	Concurrentes.
1 Biſſext.	1	8	2	15	4	22	6
2	2	9 Biſſext.	4	16	5	23	7
3	3	10	5	17 Biſſext.	7	24	1
4	4	11	6	18	1	25 Biſſext.	3
5 Biſſext.	6	12	7	19	2	26	4
6	7	13 Biſſext.	2	20.	3	27	5
7	1	14	3	21 Biſſext.	5	28	6

Rarius occurrunt in Chartis notæ numericæ, quas *Claves terminorum* appellabant. Harum uſus ante Calendarii correctionem erat indicandi, quo die celebranda foret Dominica Septuageſimæ cum cæteris Feſtis mobilibus. Hi numeri reſpondebant Epactis hoc modo:

Epactæ	XXIX vel *	XI	XXII	III	XIV	XXV	VI	XVII	XXVIII	VIII	XX	I	XII	XXIII	IV	XV	XXVI	VII	XVIII
Claves.	26.	15.	34.	23	12.	31.	20.	39.	28.	17.	36.	25.	14.	33.	22.	11.	30.	19.	38.

Si cujuſvis anni Epactam & Clavem ei reſpondentem noveris, numerato unum ſeptima Januarii, pergitoque numerans uſque ad numerum Clavis ejus anni completum, dies Dominica proxime ſubſequens erit Dominica Septuageſimæ, qua una cognita ceteri dies Feſti mobiles cognoſcuntur. v. g. Anno 1000. erant Aurei numeri 13. Epactæ 12. Claves 14. Si 14. numeres à 7ª. Januarii & pergas uſque dum compleatur, pervenies ad 20. Januarii, cui reſpondet Littera Dominicalis F. quæ eſt Littera Dominicalis anni 1000. hinc pergito ad diem proxime ſequentem, cui eadem Littera F. reſpondeat, comperies Septuageſimam anni 1000. incidere 27. Januarii.

Tabella ſequens indicat diem hebdomadis, in quem cadit prima dies cujuſvis menſis anni propoſiti, tam ante quam poſt Gregorianam correctionem. Qui noverit alicujus anni litteram dominicalem in prima Cangii Tabella notatam, conſulat tabellam ſequentem, ubi prima dies cujuſvis menſis reſpondet ipſi litteræ dominicali. Quæro v. g. quo hebdomadis die incœperit menſis Auguſtus an. 1000. cujus littera dominicalis erat F. Per columnam ipſi litteræ F. ſuppoſitam deſcendo ad quadrangulum menſi Auguſto correſpondentem, in quo ſcriptum eſt *Feria quinta*: quæ prima dies fuit Auguſti an. 1000.

Menſes.	A	B	C	D	E	F	G
Januarius	Dominica	Sabbatum	Feria ſexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria ſecunda
Februarius	Feria quarta	Feria tertia	Feria ſecunda	Dominica	Sabbatum	Feria ſexta	Feria quinta
Martius	Feria quarta	Feria tertia	Feria ſecunda	Dominica	Sabbatum	Feria ſexta	Feria quinta
Aprilis	Sabbatum	Feria ſexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria ſecunda	Dominica
Maius	Feria ſecunda	Dominica	Sabbatum	Feria ſexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia
Junius	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria ſecunda	Dominica	Sabbatum	Feria ſexta
Julius	Sabbatum	Feria ſexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria ſecunda	Dominica
Auguſtus	Feria tertia	Feria ſecunda	Dominica	Sabbatum	Feria ſexta	Feria quinta	Feria quarta
September	Feria ſexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria ſecunda	Dominica	Sabbatum
October	Dominica	Sabbatum	Feria ſexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria ſecunda
November	Feria quarta	Feria tertia	Feria ſecunda	Dominica	Sabbatum	Feria ſexta	Feria quinta
December	Feria ſexta	Feria quinta	Feria quarta	Feria tertia	Feria ſecunda	Dominica	Sabbatum

Qui per Tabellam proxime præcedentem novit, qua hebdomadis die contingat prima dies cujuſdam menſis, per ſequentem facile cognoſcet quemlibet ejus menſis diem cuivis diei hebdomadis reſpondentem. Quæris in quam feriam inciderit Nativitas Domini an. 1000. quæ, ut omnes norunt, celebratur 25. Decembris. Tabella ſuperior docet primam diem Decembris an. 1000. contigiſſe die Dominica: ab hac die *Dominica*, quæ pingitur in ſiniſtro latere tabellæ ſubſequentis, perge ad quadrangulum numeri 25. cui ſuperius reſpondet *feria quarta*, in quam incidit Nativitas Domini an. 1000.

Dies	Dominica	Feria ſecunda	Feria tertia	Feria quarta	Feria quinta	Feria ſexta	Sabbatum.	Dominica	Feria ſecunda	Feria tertia	Feria quarta	Feria quinta	Feria ſexta	Sabbatum	Dominica	Feria ſecunda	Feria tertia	Feria quarta	Feria quinta	Feria ſexta	Sabbatum	Dominica	Feria ſecunda	Feria tertia	Feria quarta	Feria quinta	Feria ſexta	Sabbatum	Dominica	Feria ſecunda	Feria tertia	Feria quarta	Feria quinta	Feria ſexta	Sabbatum	Dominica	Feria ſecunda
Dom.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31						
Feria II.		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					
Fer. III.			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
Fer. IV.				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			
Fer. V.					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	20	30	31		
Fer. VI.						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
Sabbat.							1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

¶ Annus Embolismalis, *id eſt, ſuperexcreſcens; qui 380. dies excedit, habens tredecim lunationes.* Ita Gervaſius Tilbrienſis in ſuis Otiis Imperialibus apud Leibnitium Scriptor. Brunſvic. tom. 1. pag. 888. De anno Embolimeo ſupra dictum eſt.

¶ Annus Emergens. Vide *Annus uſualis.*

Annus Gratiæ. Concilium Colonienſe ann. 1310. c. 15. *Nullus item* (Clericus) *Annis Gratiæ abutens fructus annorum ſuorum ſpuriis, vel concubinis ſuis leget, aut donet.* [Annus gratiæ dicebatur in quibuſdam Eccleſiis, ac præſertim in Trevirenſi & Colonienſi, annus ab obitu alicujus Canonici, cujus fructus vel ab aliis Canonicis retinebantur, vel ad utilitatem Eccleſiæ impendebantur in damnum ſucceſſoris: quod confirmat Concilium Trevir. an. 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 247. *Cum ex Trevirenſi provinciali Concilio... propter multas abuſiones Annus gratiæ fuerit alias revocatus, nos conſiderantes, quod hujuſmodi revocatio in quandam diſſuetudinem eſt deducta, ſicque Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum quam plurimi Canonici propriis commodis inhiantes in grave præjudicium ſucceſſorum... fructus præbendarum ſuarum per annum unum & poſt eorum obitum ſibi retinere & appropriare contendunt, annum talem qui juxta hoc pro ſucceſſoribus & Eccleſiis biſſextilis dici debet, Annum Gratiæ nuncupantes... ſtatuimus... ut nulli Canonico talem annum taliſque anni reditus liceat retinere... ſed ad inſtituendos ſucceſſores Canonicos tranſeant pleno jure.* Hiſt. Comitum Loſſenſ. part. 2. pag. 33. in Charta Joannis Comitis Loſſenſis pro Capitulo Loſſenſi an. 1274. *Fructus anni immediate ſequentis Annum Gratiæ cujuſlibet Canonici Loſſenſis Eccleſiæ decedentis perpetuo concedimus & confirmamus, ut dictos fructus liceat vobis integraliter percipere, & in uſus Eccleſiæ veſtræ Loſſenſis convertere, ut in eadem Eccleſia cultus divinus diligentius obſervetur*]

¶ Annus Legitimus. Vide *Annus uſualis.*

¶ Annus Lunæ, Menſis. Dungalus epiſt. ad Carolum M. in Spicil. Acher. to. 10. pag. 154. *Ergo ſicut Annus Lunæ menſis eſt; & annus ſolis duodecim menſes... ita mundanum annum quindecim millia annorum quales nunc computamus, efficiunt. Mundanus autem dicitur, quia mundus proprie cœlum vocatur.* Annus Lunaris civilis, ſi communis ſit, continet modo dies 354. modo, quod raro evenit, 353. Vide Clavii explicationem Calendarii Rom. pag. 102.

¶ Annus Magnus, *Qui planetis omnibus ad ſua loca creationis reverſis completur: quod fit demum poſt quingentos & tringenta annos.* Gerv. Tilber. in Otiis Imperial. apud Leibnitium Scriptor. Brunſvic. to. 1. pag. 888.

¶ Anni Minores, Infantia, ætas tenella. Rymer. to. 5. pag. 496. *Sed præfatus Philippus... dictum regnum Franciæ, dum ſic eramus in Annis Minoribus conſtituit, ſibi per potentiam contra juſtitiam uſurpavit.*

¶ Annus Mundanus, Annorum quindecim millium revolutio, juxta eumdem Dungalum, qui addit ibid. pag. ſeq. *Mundani ergo anni finis eſt, cum ſtellæ omnes, omniaque ſidera quæ aplanes habet à certo loco ad eumdem locum ita remeaverint, ut ne una quidem cœli ſtella in alio loco ſit, quam in quo fuit... hoc autem, ut Phiſici volunt, poſt annorum quindecim millia peracta contingit.* Gervaſius Tilberienſis in ſuis Otiis Imperialibus apud Leibnit. Scriptor. Brunſvic. tom. 1. pag. 889. ait poſt Joſephum id contingere, non poſt quindecim, ſed poſt quinque annorum millia: qua de re judices ſint Aſtronomi.

Annus Novus. S. Maximus Taurinenſis Hom. de Kalendis Januarii: *Gravi utique eorum cor eſt, atque omni impietate depreſſum, qui per ſacrilegos logos divinis monitis illudentes, vana diligunt, & falſa ſectantur, & poſt omnia ad offenſionis plenitudinem dies ipſos Annum Novum vocant. Quanquam non inconvenienter ſecundum ſe, Novum appellant Annum: quoniam per nefandas ferias de honeſtate falſa turpitudo & perverſitas innovatur. Novum vocant Annum, quaſi novi aliquid aut cælum tunc oſtendat, aut terra: Novum Annum Januarias appellant Kalendas, cum vetuſto ſemper errore & horrore ſordeſcant.*

Anni Subditi. Concilium apud Theodoniſvillam an. 821. c. 1. *Si quis Subdiaconum calumniatus fuerit, vulneraverit, vel debilitaverit, & convaluerit,* 5. *quadrageſimas ſine ſubditis Annis pœniteat, &c.* Ita can. 2. & 3. Canone vero 4. *Si quis Epiſcopo inſidias poſuerit, comprehenderit, vel dehoneſtaverit,* 10. *quadrageſimas cum ſubditis Annis pœniteat, &c.* Ubi *Anni Subditi*, ſunt ſubſequentes. Ibid. can. 1. *Si autem mortuus fuerit, ſingulas ſupradictas quadrageſimas cum ſequentibus Annis pœniteat.*

¶ Annus Usualis. Gervaſius Tilber. in Otiis Imperial. apud Leibnit. Scriptor. Brunſvic. to. 1. p. 889. *Judæi tres annos diſtinguunt, Uſualem qui à Januario incipit, & hunc nobis communem habent in contractibus & negotiis agendis. Habent & Annum legitimum, quo utuntur in legitimis, quæ agunt & diſtinguunt per lunationes, cujus eſt Aprilis lunatio prima. Habent & annum emergentem, quem in memoriam liberationis ſuæ computant ab exitu Ægypti.*

Annus et Dies in Chartis apponi ſolebant, ut vim haberent. Lex Alaman. tit. 43. *Scriptura non valeat, niſi in qua Annus & Dies evidenter oſtenditur.* Adde Legem Bajwar. tit. 15. §. 13. Capit. Caroli Magni lib. 6. cap. 147. Leges Burgorum Scoticor. cap. 9. & legem. 34. §. 1. D. de Pignoribus & hypoth.

Annus et Dies, pro anno completo, *An & jour.* Lex Friderici I. Imperatoris apud Uſperg. ann. 1187. *Fines Imperii per Annum & Diem abjuret.*

Annus et Dies, Practicis noſtris, *An & jour*, Præſcriptionis ſpecies in variis caſibus uſurpata; verbi gratia, in Lege Longob. lib. 2. tit. 43. §. 3. *Res in bannum miſſa, ſi per Anni & unius Diei ſpatium illam eſſe in banno permiſerit poſſeſſor, ad fiſcum devolvitur.* Similia habentur in Speculo Saxon. lib. 1. art. 38. §. 2. *Qui per Annum & Diem in proſcriptione Imperatoriæ majeſtatis ſteterit, ille juri erit alienus, & ejus feudum domino liberum vacabit, necnon ejus proprietas eſſe Imperii majeſtatis pronuntietur.* Ubi Gloſſa Germanica *annum & diem* eſſe ſex hebdomadas & annum unum annotat, forte in favorem abſentis aut delinquentis. In formula venditionis ſervi, venditor ſtipulatur *eum ſanum uſque Anno & Die*, Galli dicerent, *garantir an & jour.* In Libris feudorum, qui intra annum & diem, feudi inveſtituram à domino non petit, feudum amittit. Occurrunt ſimilia multa in Conſuetudinibus municipalibus.

Annus et Vastum, vel *Annus, Dies & Vaſtum*, pars eſt prærogativæ regiæ, qua proficua terrarum & tenementorum ad eos ſpectantium, qui feloniæ, aut proditionis minoris condemnantur, contra dominum feudi, ad annum & diem vendicat, & præterea vaſtationem tam terrarum quam tenementorum hujuſmodi, niſi dominus feudi eadem competenti pretio redemerit. Ita Cowellus, & Raſtellus. Willelm. Thorn. pag.

2015. *Habet.... catella felonum & fugitivorum hominum & tenentium ſuorum, cum Anno & Vaſto, in omnibus maneriis ſuis exiſtentium ubicunque damnatorum.* Infra: *Hujuſmodi catalla* (fugitivorum) .... *ad Regem pertinere debent cum Anno & Vaſto.* Adde p. 1898. Monaſtic. Anglic. tom. 1. pag. 977. & Fletam libro 1. cap. 28.

☞ Jam vero circa etymon hujuſce vocis ad Etymologicon Voſſii remittendum ſatius duximus, ne actum agere videamur. Ne tamen ſtudioſum Lectorem aliquid effugiat, exſcribam quoſdam verſus qui in libello de anno Romano, auctore Jacobo Pinoa, p. 5. leguntur:

Vox Am *priſca ſonat circum, quia volvitur annus*
In ſe, iteratque viam ſua per veſtigia ſemper,
Serpentiſque ſuam mordentis imagine caudam
Pingitur.

¶ ANNYMA, prò *Anima*, apud Th. *Madox* Formular. Anglic. p. 424.

¶ ANOCATUM, ab ἄνω, Surſum & κάτω, Deorſum. Vide *Juſum.*

¶ ANODUS, *Nutrimentum quod ſeparatur in renibus*, Rocho *le Baillif* in Diction. Spagyrico.

¶ ANOLOGIUM & Anolegium, Johanni de Janua, *eſt Pulpitum ſupra quod legitur.* Apud Mabillonium to. 3. Operum poſthum. p. 430. dicitur de ſepulcro, cui addita *tumba* eſt, quæ quatuor columnis ſuſtinetur cum his tribus verſibus:

Mille quater centum ſexdeni tres ſimul anni,
Hujus Anologii renovantur tegmina ſacri,
Tam bene dudum Julii decurrunt tempora menſi.

Vide *Analogium.*

¶ ANOLUS, pro *Anulus*, apud Doubletum Hiſt. San-Dionyſ. pag. 709. & Mabillonium Liturg. Gallic. p. 463.

¶ ANOMONIANI, Hæretici ſic dicti à Græco νόμος, Lex & ἀ privat. Viventes ſine lege. Hierolexicon Macri.

¶ ANONA, pro *Annona* in Cod. Irminonis Abb. San-German. fol 12. recto.

¶ ANONAGIUM, Tributum ex Annona. Litteræ Officialis Andegav. *Fulco de Torullo minor miles... vendidit & conceſſit... omnes fructus quos habere poterat... in cenſibus, ſupercenſibus, hominibus... herbis, herbagiis, vineis, vinagiis, Anonagiis, avenis, avenagiis.* Vide *Annonagium* in *Annona.*

¶ ANONALIA, Eadem, ut videtur, notione. Charta Henrici & Conradi Ducum Sileſiæ, apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 544. *Proventibus, exactionibus, monetalibus & Anonalibus, judiciis, juribus patronatus Eccleſiarum.*

ANORMALUS, pro *Anomalus*, vel contra *normam*, id eſt, regulam. Alanus de Planctu naturæ: *Qui autem à Regula Veneris exceptionem facit Anormalem, Veneris privetur ſigillo.* Utitur alibi ſemel ac iterum.

¶ ANORMATUS, pro *Anormis*, Sine norma: ſine lege, haud ſemel legitur apud Scriptores infimæ Latinitatis.

¶ ANOTHAPUCH, Avis venaticæ ſpecies, ut videtur, ad anates deſtinata. Lex Bajwar. tit. 20. num. 3. *Illum quem Anothapuch dicimus, cum ſolido & ſimili componat.*

¶ ANOXIUS, Innoxius, ſine noxa. Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. pag. 20. *O ſevera patris acerbitas, qui filium ſine fraude doliſve, filium ſuis curis expoſitum ſine cura poſtpoſuit, qui filium Anoxium, ſed obnoxium potius, exhereditationis pœna perperam condemnavit.*

ANPITS, Catalanis, eſt *Antemurale*, ſeu *murus ante pectoralis*, nam *pis* & *pits*, ut Catalanis, ita & noſtris Poëtis & Scriptoribus vernaculis, eſt *Pectus*. Conſuetudines Cataloniæ inter dominos & vaſſallos MSS. capite 55. *Tenentur operari in muris, & vallis, & lizis, & antemuralibus, ſive Anpits, & propugnaculis, ſive Barbecanes.* Charta ann. 1284. in Regeſto Feodorum Burgundiæ 1. parte fol. 93. in Camera Comput. Pariſ. *Muro quoque permiſi item clauſtrum claudi, cujus altitudo à ripa interiori ſit unius lanceæ, abſque batalliis, & muro Antepectorali.* Ita autem appellatur, quod murus ſit brevior, nec *pectus* alterius muri, quo caſtrum cingitur, altitudine ſua excedat. Charta Petri Regis Majoricar. an. 1232. *Cum Antemurali, qui dicitur Barbacana, qui eſt murus brevis ante murum noſtri orti.*

¶ ANQUINA, *Funis navis, quo antenna ad malum conſtringitur.* Papias in MS. Eccleſiæ Bitur. Eſt etiam *Anquina* idem quod *Angina*, Gall. *Eſquinancie.* Turnebo *Anguina* idem ſonat. Vide *Anguina.*

ANQUIROMAGUS. Vide *Anchiromacus.*

¶ ANQUISITIO, Inquiſitio judiciaria, & ea quidem, ſi verborum diſpoſitionis, quæ hic ſervatur, habeatur ratio, quæ per tormenta exigitur. Vita B. Kingæ Virginis tom. 5. Julii pag. 711. *Fiebat ergo juſſu Ducis & procerum in homines & colonos Monaſterio Sandeczenſi donatos & inſcriptos, libertate eis conceſſa eos non revelante, pignoratio, invaſio, direptio, Anquiſitio.* Livius dixit: *Pecunia & capitis Anquirere, pecunia*, hoc eſt, ut reo mulcta irrogaretur pecuniaria; *capitis*, hoc eſt, ut reus capite plecteretur.

¶ AN-RANSCING, *Aggreſſio in via publica; pro quo corrupte in Legibus, Araſcild.* Sic in Vocabulario Gothico Grotii apud Murat. tom. 1. part. 1. pag. 370.

ANS. Smaragdus in Grammatica MS. *Feminini generis ſunt hæc, ars, arx, Ans, bas, cals,* (calx) *dos, faex, &c.* Ubi Gloſſa interlinearis ad vocem *Ans*, habet, id eſt, *Talar.* Alibi: *Ans, generis feminini.*

1. ANSA, in Breviloquo, dicuntur *vaſa circumpicta, vel cælata, ab am, circum, & cædo.* Forte leg. *Cælo.*

2. ANSA, Joanni de Janua, *Auris per quam cortina, vel veſtis ſuſpenditur.* Vide Exodum cap. 26. & 36. Gregorius Magnus lib. 2. Moral. *Sed ecce quæſtioni quæſtionem jungimus, & quaſi, dum Anſam ſolvere nitimur, nodum ligamus.* Interim emendandum Gloſſ. Lat. Græc. *Anſa*, ἴσκλος, ὠτίον σκεύους. [Apud Virgilium *Anſa* eſt Auris per quam vas apprehenditur ac tenetur, Gall. *Anſe*; ſic Eclog. 6.

Et gravis attrita pendebat cantharus Anſa.]

· Ansa, apud Vitruvium libro 2. capite 8. Fibula ferrea qua paries continetur: noſtris *Clef.*

Ansa, *Genus tormenti*, In Gloſſis MSS.

1. ANSARIUM, *Cultellus ſutoris, cum quo purgat pelles.* Breviloq.

2. ANSARIUM, Vectigal. Vide Cujac. lib. 14. Obſervat. cap. 3.

ANSARIUS. Vetus Inſcriptio apud Mabillonium tom. 4. Analect. pag. 498. *Imp. Cæſar M. Aurelius Antonius Aug. Germanicus, Sarmat. & M. Aurelius Severus Alexander Pius Felix, Aug. hos lapides conſtitui juſſerunt, maxime propter controverſias, quæ inter mercatores & mancipes ortæ erant ut fines demonſtrarent vectigali foricularii & Anſarii promercalium ſecundum veterem legem ſemel duntaxat exigundo.* [*Anſarius* videtur idem eſſe, qui exactor vectigalium.]

¶ ANSERES Patellæ, Idem opinor, quod Pa-

tellæ anſatæ, Gall. *Vaſes avec des anſes.* Chartular. S. Cornelii Compend. *Quatuor patellæ & duæ patellæ Anſeres, & quatuor mortaria, &c.*

1. ANSES, Semideus. Vox Gothica, qua Gothi Proceres ſuos appellabant. Jornandes de Reb. Goth. cap. 13. *Magnaque potiti per loca victoria, jam Proceres ſuos, quaſi qui fortuna vincebant, non puros homines, ſed Semideos, id eſt, Anſes vocavere.* Vide Loccenium lib. 2. Antiq. Suecic. cap. 11.

2. ANSES. Charta Philippi Regis Franc. an. 1312. pro mulieribus pœnitentibus Dullendii in Picardia, in 48. Regeſto ejuſdem Regis n. 136. *Renaudus Abbeſſe Anſes 12. den. ſuper domum quæ fuit patris ſui inter duas portas S. Sulpitii. Joannes Crinchone 6. den. Anſes ſuper grangiam ſuam, &c..... Michaudus Engelarde unam eminam bladi Anſes de terra ſuâ contigua fonti, &c.... Item ratione caritatis ſancti Nicolai 18. den. Anſes, videlicet 12. den. de domo Simonis Damplicis, &c.*

¶ ANSILE, *Scuti bucula intus, quæ ab intus tenetur.* Gloſſ. Iſid. Vide *Ancile.*

¶ ANSINGHA, pro *Ancinga,* Modus agri, in MS. Codice Irminonis Abb. San-German. fol. 24. col. 2. *Aiulfus... habet de terra arabili buñ. 1. & dimidiam Anſingham, de vinea arpennum 1. de prato arp. 1. & dimidium.* Vide *Andecinga.*

ANSLEHIN. Charta Alaman. 80. apud Goldaſtum: *Cum jure patronatus Eccleſiæ, hominibus, feodis quæ vulgariter dicuntur Anſlehin, vel Erbelehin, agris, pratis, &c.* Vide *Leon.*

¶ ANSOLIATI Solidi, in Annalibus Benedict. to. 3. pag. 410. laudatur Charta donationis Feria 3. x. Kal. Aug. regnante Rodulfo Rege data, in qua Umbertus mulctam imponit *violatori centum ſolidos Anſoliatos ſuper altare S. Mariæ ponendos. Anſoliatos* dictos fuiſſe ab Anſa villa, vulgo *Anſe*, qui locus eſt ad Ararim quatuor leucis ſupra Lugdunum, ſuſpicatur Mabillonius ibidem. Quid ſi ab *Anſul*, de quo infra, repetendum eſſet etymon?

¶ ANSTRUSIO. Vide *Antruſtio.*

ANSUL, Genus ponderis apud Anglos, idem forte quod etiamnum *Avuncell weight* dicunt, ut ait Somnerus. Willem. Thorn. in Chron. *De pede, pollice, cubito & palma.... de Anſul, balancibus & menſuris, &c.*

ANSULA. S. Fulgentius Homil. 66. *Tenet hujus medicinalis ſtationis Anſulas pater interpellans pro filia ſua.... Mulier vero de cauſa pudica, de fide ſecura, ſic tetigit Anſulam ſtationis, ut ante ſtatuerat profluvium ſanguinis, quam vox clareſceret confitenti. Aperitur ſtatio, ſentit ægrota, & non intelligit turba. Non ſonat Anſula, & procedit de odio medicina.*

¶ ANTÆ. Vide *Antes.*

¶ ANTAPOCHA, pro *Apocha,* leg. 19. Cod. de Fide Inſtrum. Lindebrog. in Codice legum Antiq. pag. 728. ex Conſtitutionibus Siculis lib. 1. tit. 49. *Et de receptis infra diem receptionis gratis faciant apodixas, & ipſi recipiant Antapocham de ſolutis.*

¶ ANTARA, Antarsa, Idem quod mox Antartes, Rebellis. Anaſtaſius in Vitis PP. apud Murat. to. 3. pag. 136. *Eunuchus factus Intarta aſſumpſit regnum.* Alter Codex habet: *Eleutherius patricius & exarchi factus Antarſa, &c.* Rurſum alius: *Eleutherius patricius & exarchus factus Antara aſſumpſit regnum.*

¶ ANTARIUM, ἀνταρμὸς, in Supplemento Antiquarii. Vide *Antartes.*

ANTARTES, Rebellis. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. Νεωτερόποιος, Ἀντάρτης, τύραννος. Gloſſ. Gr. Lat. Ἀντάρτης, *Rebellio, perduellio.* Gloſſ. Lat. Gr. *Delliones, Leg. Duelliones)* Ἀντάρται, καθοσιῶται, τύραννοι, καὶ τυραννίδες. Ita emendandum. Acta S. Martinæ Virg. cap. 1. *O Alexander Antarta Chriſtianorum.* Concilium CP. ſub Menna Act. 5. Ἀπέθανεν Ἀμάντης ὁ ἀντάρτης τῆς τριάδος. [Vide Theophan. an. 26. Conſtantis, & Anonymum Combefiſ. in Leone Philoſ. n. 26.]

¶ Antarticus, Eadem notione in Vita S. Pauli novi Martyris tom. 2. SS. Julii p. 635. E. *Manu igitur Antartica inſurrexit in Theodoſium Imperatorem, &c.*

Intarta, pro *Antarta.* Papias: *Intarta perverſus.* Anaſtaſ. Bibl. in S. Deuſdedit. pag. 45. *Venit Neapolim quæ tenebatur à Joanne Compſino Intarta.* Chron. Fontanell. cap. 3. *Actum eſt bellum inter Carol. Exarchum & Ragenfridum Intartam.*

Intartizare, eidem Papiæ, eſt *pervertere, diſturbare, rebellare, inſurgere.* Anaſtaſ. in Theodoro PP. pag. 48. *Mauricius cum ipſis quibus antea devaſtaverat Eccleſiam Dei Intartizavit adverſus Iſacium Patricium.* Idem in Adeodato pag. 52. *Mezetius qui erat in Sicilia cum exercitu Orientali, Intartizavit, & arripuit Regnum.*

¶ ANTAS, γερουσία, *Senatus,* apud Janum Laurenberg. in Supplemento Antiquarii. Lege & vide *Antras.*

ANTCHOTE. Vide *Anhlote.*

¶ ANTE nonnunquam legitur cum ablativo apud Scriptores ſequioris ævi.

¶ ANTE et Retro, Forma corporis inclinandi apud Monachos uſitata. Spicileg. MS. Fontanell. pag. 187. *Ut novitius regulariter ſciat inclinare; ſcilicet non dorſo arcuato, ut quibuſdam negligentibus eſt familiare, ſed ita ut dorſum ſit ſubmiſſius quam lumbi, & caput ſubmiſſius quam dorſum... quando intramus chorum... vel inde recedimus cum Ante & Retro ſimiliter inclinamus.* Et pag. 189. *Circuitus Ante & Retro providentiam & ſollicitudinem ſignificat, &c.* Ordo Cluniac. part. 1. cap. 16. *Quam inclinationem nos per ipſum Ante & Retro appellamus, quia incipit contra Orientem & finit contra Occidentem, &c.*

¶ ANTEA, Deinceps, in poſterum. Vide *Inantea.*

¶ ANTEBABLIUM. Vide *Antibiblium.*

¶ ANTEBRACHIA, Brachiale, armatura qua lacerti teguntur, Gall. *Avant-bras.* Vide Lobinellum in Gloſſario ad calcem Hiſt. Britan.

¶ ANTEBULLATÆ Chlamydes, Quæ in anteriori parte *bullis* ſeu ornamentis quibuſdam orbiculatis erant inſtructæ. Vide locum in *Raſcia.*

¶ ANTECANTAMEN, vel, ut plures legunt, *Antecantamentum,* Carmen à choro præcentum. Apuleius lib. 11. Metamorph. *Inter majorum Antecantamenta votorum ibant & dicati magno Serapi tibicines.*

¶ ANTECAPITULUM, Ea pars clauſtri quæ eſt ante Capitulum in Monaſteriis. Berntenii Chron. Marienrod. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 451. *Factaque eſt magna & ſolennis proceſſio cum toto Conventu noſtro aliiſque Prælatis & Religioſis, & cum univerſa multitudine populi, quæ tunc amplius confluxerat, devotiſſime procedentes ab Eccleſia nova conſecrata per Antecapitulum & januas auditorii, per circuitum cœmeterii, &c.*

¶ ANTECESSOR. Sic Spiritus Sanctus dicitur Tertulliano de Vel. Virg. *Non enim ab ſe loquitur, ſed quia mandatur à Chriſto. Hic ſolus Anteceſſor qui ſolus poſt Chriſtum.* Alludit ad Anteceſſores Romanos, qui juris doctores erant & Magiſtri. Idem Tertull. alibi Apoſtolos vocat *Anteceſſores.* Gloſſ. Vett. *Anteceſſor,* προηγούμενος.

¶ ANTECINERALES Feriæ, Quæ præcedunt diem Cinerum ſeu initium Quadrageſimæ, apud

Raimundum Duellium lib. 1. Miſcell. pag. 351.

¶ ANTECLUSORIUM, f. Domus ubi degebant *Incluſi*. Buſchius de Reformatione Monaſteriorum cap. 34. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 936. *Puella quædam quindecim annorum multis viſionibus, ſpiritu quodam ſibi apparente, dicebatur conſolari... hoc ego audiens & rei veritatem ſcire deſiderans... rogavi... quatenus ad me in Anteclaſorium vocari procuraret: cui ibidem ad unum milliare advenienti dixi, &c.* Paulo poſt pro *Anteclusorium* habetur *Incluſorium*: quod vide in *Incluſi*.

ANTECOENIUM, vel ANTECOENIA, *Merenda, ſive cibus qui ante cœnam ſumitur.* Ugutio & Joan. de Janua, ex Iſidoro lib. 20. cap. 2. [Utitur etiam Apuleius.]

ANTECURRERE, curſu antevertere, in Lege Longob. lib. 1. tit. 25. §. 17.

ANTECURSOR, Præcurſor, προδρομος, in Gloſſ. Gr. Lat.

ANTECUSTODIA. Vide *Antegarda*.

¶ ANTEDIE, Pridie. Liber 1. Sacrament. Eccl. Rom. cap. 41. *Procedunt cum corpore & ſanguine Domini, quod Antedie remanſit.*

¶ ANTEDIVINUS, Gentilis, profanus. Petrus Noviom. Canonicus an. circiter 1120. Epiſt. ad Euſtachium Abb. S. Eligii apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 667. *Abbas timens notam cupiditatis, ſcienſque cupiditatem non ſolum à Divinis, verum etiam ab Antedivinis eſſe deteſtatam, & omnino malorum radicem eſſe nuncupatam, cohortationi eorum non acquievit.* Minus barbare legeretur *Antidivinus* voce hibrida ab ἀντὶ, & Divinus, Oppoſitus divino.

¶ ANTEFATUS, Præfatus, paſſim in veteribus Inſtrumentis.

ANTEFERRI ALICUI, dicitur qui præcedit., in lib. ult. C. Theod. de Incorporat. ut *Antelatæ conſtitutiones orationibus, precibus, &c.* in lib. 16. Cod. Th. de Navicul. quæ orationes & preces præceſſerunt.

ANTEFERRI præterea dicuntur Reſcripta Principum, quæ *propoſito programmate in locis celeberrimis* proponuntur, in lib. 37. C. Th. de Hæret.

ANTEGARDA, ex Gall. *Avant-garde*, Prima acies: *Ulterior cuſtodia, quam Wardam vocant*, apud Thomam Walſinghamum, pag. 314. Geſta Ludov. VII. Reg. Franc. cap. 12. *Mos erat in exercitu, quod unus de magnis Baronibus faciebat quotidie Antegardam, & alius retrogardam cum ſufficienti numero militum.* Alibi: *In illo conflictu Chriſti militiæ tam damnoſo, non fuit aliquis de Antegarda.* In Charta Alfonſi Imp. an. 1258. apud Hieron. Vignerium in Alſatica Hiſt. pag. 143. *Debes facere nobis Antecuſtodiam in eundo, & retrocuſtodiam in redeundo. Chevetain de l'Avant-garde*, in Hiſt. Fr. MS. quæ extat in Bibl. Memmiana: *Le Comte du Perche, qui eſtoit Chevetain de l'Avant-garde, mit ſes gens en bonne ordonnance.*

ANTEGARDAM FACERE ET RETROGARDAM in exercitu Regis, Seneſcalli Franciæ officium fuiſſe tradit Hugo de Cleeriis in tract. de Seneſcallia Franciæ, qui *protutelam*, & *retutelam* appellat. Id juris *Mareſcallo* Franciæ adſcribit Willelmus Brito lib. 8. Philipp.

Cujus erat primum geſtare in prælia pilum,
Quippe Mareſcalli claro fulgebat honore.

Extitit olim controverſia inter Theobaldum Campaniæ & Fernandum Flandriæ Comites, utri eorum primam in exercitu Regis Franciæ aciem regere competeret: cum contenderet uterque id ſibi ex jure & poſſeſſione competere. Re tandem in litem deducta, hocce pacto, quod ex Tabulario Campaniæ, in Camera Comput. Pariſ. aſſervato, fol. 279. hic damus, ad tempus ſopita eſt: *Ego Theobaldus.... Notum, &c. quod cum eſſet controverſia inter me ex una parte, & cariſſimum conſanguineum meum Ferrandum Comitem Flandriæ ex altera, de Antegarda & Retrogarda in exercitu domini Regis faciendis, ita ad preces cariſſimi domini noſtri Ludovici Regis Francorum illuſtris ad concordiam ſumus revocati: ſcilicet quod dictus Comes Flandriæ ſemel* [Antegardam] *faciet in exercitu domini Regis eundo in Britanniam, & bis retrogardam, quia ego feceram ſimiliter in dicto exercitu domini Regis. Deinde in eodem exercitu in eundo in Britanniam ſimul faciemus Antegardam & Retrogardam. Hæc autem omnia fient ſalvo jure meo & ſalvo jure F. Comitis Flandriæ tam in ſaiſina quam in hæreditate. Ita ſcilicet quod illud quod jam feceram, non præjudicabit Comiti Flandriæ, nec illud quod facturus erit Comes Flandriæ præjudicabit mihi. Datum an. gr. 1230. ſabbato ante feſtum S. Bartholomæi Apoſt.*

ANTEJURAMENTUM, & PRÆJURAMENTUM, Angli olim appellabant *juramentum de calumnia*, quod ab accuſatis & accuſatoribus æque exigebatur, priuſquam in litem deſcenderent, quod præſertim cavetur in Legibus Æthelſtani Regis cap. 23. apud Lambardum; & ab accuſatore quidem in hujuſmodi antejuramento deficiente accuſatus liber evadebat. Leges Philippi Comitis Neoportuenſis an. 1164. *Si fur vocatus accuſatus fuerit; ferro candenti ſe excuſabit: ſi culpabilis permanſerit, ſuſpendetur; & ſi accuſans in Antejuramento defecerit, accuſatus liber erit.* Ab Accuſato etiam exactum docent Leges Henrici I. cap. 66. *Si quis furtum (l. furti) vel hujuſmodi periculoſa capitalium compellatione pulſetur, ſecundum Legem Weſſex, Antejuramentum à compellante habeat, (f. habeatur) &c.* Vide præterea cap. 64. & 92. & Leges Kanuti cap. 42. & 43. apud Bromptonum. Tanto autem rigore uſi ſunt Angli in hocce antejuramento ab accuſato exigendo, ut vel ad ordalium, ſeu purgationem canonicam, niſi eo prius præſtito, non admitteretur. Concilium Triburienſe ann. 895. cap. 21. *Si quis Presbyter contra laïcum, vel laïcus contra Presbyterum aliquam habet querimoniæ controverſiam, Epiſcopo regente, ſine perſonarum acceptione finiatur, & laïcus Præjuramento,* (al. per juramentum) *ſi neceſſe ſit, conſtringatur: Presbyter vero per ſacram conſecrationem interrogetur, &c.*

ANTELA, ANTELLA, Antilena, equi pectorale, noſtris, *Poitrail.* Gloſſæ Iſidori: *Antela, Antilena, ſicut Poſtela, Poſtilena.* Ugutio & Joan. de Janua: *Antela, ab ante & telon, quod eſt longum, componitur: cingulum illud quod ante pectus equi tenditur.* [Papias MS. Bitur. *Antela, ornamentum equi, dicta quaſi ante ſellam, & poſtella quaſi poſt ſellam.*] Ebrardus Bethunienſis in Græciſmo cap. 10.

Eſt Antela quod eſt in pectore quadrupedantis,
Dicatur poſtela quod eſt à poſteriori.

Adde Iſidorum lib. 20. c. 16. Gloſſ. Lat. Græc. *Antelena*, διαζωστὴρ, ὅ ἐστιν ἱμὰς ἵππων περὶ τὸ στῆθος. Aimoinus lib. 3. de Miraculis ſancti Bened. c. 6. de equo: *Hæc ita geſta eſſe comperi, à quibus & ſella oſtendebatur, quæ dilapſa cum equo fuerat; cujus ſcandilia, quamvis nova, & Antellam ſuis impatiens pedibus ipſe diſruperat.* Occurrit præterea in Bulla aurea Caroli IV. Imp. cap. 27.

ANTELABRUM. Gloſſ. Lat. Græc. *Antelabrum*, χεῖλη σκευῶν, ὡς καὶ βίκων: ſic enim emendo.

ANTELATARE, *Proponere, anteponere*, προτίθεσθαι in Gloſſ. Græc. Lat. quod & *anteferre* dicebant. Nam *præferre* & *anteferre* conſtitutionem, idem valet quod promulgare; ut *antelata* & *prælata* conſtitutio, idem eſt quod promulgatio. Vide Briſſonium in Formulis pag. 367.

¶ ANTELATIO, Prærogativa, Gall. *Préeminence, Prérogative*, ab *Anteferre*. *Privilegiis immunitatibus, exemptionibus, libertatibus, prærogativis, Antelationibus, indultis, favoribus, &c.* in Bulla Pauli V. PP. inter Inſtrum. to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 203.

¶ ANTELIOS *Dæmones oſtiorum præſides legimus*, inquit Tertul. de Idololat. cap. 15. Ἀνθήλιος ab ἀντὶ & ἥλιος contra Solem, id eſt, ſoli obverſus, expoſitus.

¶ ANTELONGIOR, *Quadrangulus, cum unum latus nonſolum unitate, ſed binario vel amplius alium præcellit, ut bis quatuor.* Ita Papias in MS. Bituricenſi. Idem eſt qui Geometris Trapeſoïdes, figura nempe quadrilateralis, cujus duo latera ſunt parallela, alia vero duo minime.

ANTELOQUIUM, προλογία, de eo qui primas in loquendo partes obtinet. Utitur Macrob. Saturnal lib. 1. cap. ult.

ANTELUCANUM, Crepuſculum, *eruptio auroræ ante lucem canens, i. albens*, Joan. de Janua. *Antelucanum tempus*, Tullio. Hiſtoria fundationis Monaſterii Mergatenſis in Anglia: *Accidit autem in Antelucano vigilantem in lecto ſuo ſedere.*

¶ ANTELUCARE, *Ante lucem ſurgere.* Papias MS. Bituric. Hinc eidem: *Antelucanus, qui ante lucem ſurgit.* Joan. de Janua: *Anteluco, Ante lucem vigilo.*

¶ ANTELUCULUM, Crepuſculum, apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 4. pag. 473. *Rei divinæ ſtudioſiſſimus ædiculam hanc opere & cultu ſplendidiore reparari curavit, quo in ea Deo Optimo Maximo ſummo Anteluculo perpetuo decantetur.*

¶ ANTEMA CARROCII, Pars ſuperior *carrocii* ſeu curſus in quo præcipuum exercitus vexillum imponebant Itali. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 4. c. 9. apud Murat. to. 8. col. 225. *Tunc acceſſit unus de popularibus Paduæ, nomine Jacobinus Texta ad cendatum pendens de ſublimi Antema Carrocii, & capiens ipſum cendatum ſeu vexillum ambabus manibus Domini Imperatoris, & ait: Hoc tibi, Domine potentiſſime, tuum Commune Paduæ repræſentat.* Codex Eſten. *Antenna* ut & MS. Ambroſ. II. ut monet Murat. ibid.

ANTEMALUM, *Præteritum malum*, in Gloſſis Iſidori.

ANTEMANE. Gloſſ. MS. Regium Cod. 1013. *Aurora, nubes roſeæ, Antemane.* Per *nubes roſeas* expreſſit ῥοδόσφυρον ἠώς, apud Poëtas Gr.

ANTEMANICA, ANTEMANICIA, Pars veſtis quæ ante *manicas* induitur, *Avant manches.* Gloſſæ Arabico Lat. *Antemanica, ornamentum brachii, quod ante manicam apponitur.* Vetus Scheda Thuana: *Calcias renelenas paria 1. pallas 4. Antemanicias paria 1. &c.*

ANTEMENSALES, apud Græcos dicti qui ad ſacram menſam recipiebantur & communionem Euchariſtiæ. Vide Chriſtianum Lupum in Scholiis ad Synodorum Canones to. 3. p. 757.

ANTEMISSÆ ARBORES: apud Siculum Flaccum libro de Condit. agrorum, Frontinum, & Aggenum, dicuntur, quas nonnulli inante poſſeſſionum ſuarum fines dimittere ſolent intactas, ex quibus neque frondem, neque lignum, neque cremium cædant, ut magnitudine cæteras antiſtent, & ſic obſervationem finium præſtent.

ANTEMURALE, Murus exterior, quo cætera urbis aut caſtelli mœnia cinguntur, & muniuntur, ne ad illa ſtatim hoſtibus acceſſus pateat; unde & *Promurale* appellatur ab Iſidoro lib. 15. Orig. cap. 2. *eo quod*, inquit, *ſit pro munitione muri.* Auctor Mamotrecti ad 9. Judic. *Propugnaculum eſt Antemurale, ſive pinna murorum, quia de eo pugnatur.* Jo. de Janua: *Antemurale dicitur deſenſio ante murum.* Occurrit paſſim apud Scriptores.

ANTEMURALE, in Ceremoniali Cardinalium Paris Craſſi lib. 2. cap. 22. veſtibulum altaris, Preſbyterii, ſeu potius Bematis dicitur, quod Græci *Soleam* appellarunt: *Epiſcopo in veſtibulo altaris, id eſt, Antemurale exiſtenti, & nondum Preſbyterium ingreſſo, &c.* Sed videtur disjungenda vox *ante murale*, id eſt, *ante murum* ſeu cancellum, qui Preſbyterium dirimit à Choro. Vide *Murale.*

¶ ANTENAL, pro *Antenna*, Gall. *Antenne*, Lignum tranſverſum ad navis malum cui velum alligatur. Informationes Civitatis Maſſil. de paſſagio tranſmarino in MS. Sangerman. *Teſſayrolum vult habere* XLV. *goas pro Antenal, & aliud teſſayrol vult habere* XL. *goas d'Antenal, & velonum modicum vult habere* XXXV. *goas d'Antenal; arbor vero de medio, &c.*

¶ ANTENATIO, cujus vi ſecundo geniti, qui tenent jure paragii, tenentur reſpondere pro levi injuria in curte primogeniti filii adverſus alterum, in vet. Conſuetud. Normanniæ.

ANTENATUS, *Privignus*, in Gloſſis Iſid. ut & Hiſpanis, *Antenado, el hijo nacido antes del preſente matrimonio.* Eſt etiam primogenitus, ex Gallico *Aiſné*: formatur enim vox hæc Gallica ex *ains*, quod eſt ante, & *né*, id eſt, natus. Gloſſæ antiquæ: *Primogenitus ante omnes natus.* Antenatis opponuntur *poſtnati.* Occurrunt hæc vocabula paſſim apud Bractonum, Fletam, & alios JC. Anglos. Philippus *Mouskes* in Hiſt. Franc. MS.

Willelmes ſes fieus li Ainſnés
Fu d'Angletiere couronnés.

ANTENATI, Italis, ſunt anteceſſores, prædeceſſores. Matth. Villaneus lib. 11. cap. 79. *Il padre era gentile huomo mercatante, & antico borgheſe con li ſuoi Antenati.* Vide *Annatus.*

¶ ANTENOSTRA, Gloſſ. Iſid. *Pronoſtra, Antenoſtra.*

ANTEORTARE. Vide *Obſtare.*

¶ ANTEPAGMENTA, vel ANTIPAGMENTA, Feſto ſunt *valvarum ornamenta, quæ antis adpanguntur, id eſt, affiguntur.* Lignea erant, ut patet ex veteri inſcriptione apud Salmaſium ad Solinum pag. 1217. *Facito Antepagmenta abiegna, &c.*

¶ ANTEPARATIO. Joſ. Moret. Antiquit. Navar. pag. 643. in Donatione D. Garciæ *Ramirez* pro S. Maria de Pampelone: *Hoc vero donativum propter magnum adjutorium ac plurimum ſervitium, quod Epiſcopus cum Canonicis ſuis, in adquiſitione atque Anteparatione regni parentum meorum, quod injuſte perdiderant, mihi exhibuit.* Quæ verba, *In adquiſitione atque anteparatione*, ſic vertit: *En la recuperacion y defenſa*; ſed *Anteparare* melius *comparare, præoccupare* ſignificat vi nominis, quam *defendere.*

¶ ANTEPASSIO. Vide *Propaſſio.*

ANTEPECTORALIS Murus. Vide *Anpits.*

1. ANTEPEDES, *Obſequia amicorum, vel ipſi amici obſequentes*, in Gloſſis Iſid. & apud Joan. de Janua. Agrœcius: *Circumpedes, ſunt obſequia ſervo-*

*rum : Antepedes (*vel *Antipedes) amicorum.* Utitur Juvenalis. Vide Salmaſium ad Trebell. Pollionem pag. 336.

¶ 2. ANTEPEDES, Alia notione. Charta Monaſterii S. Crucis de Talmundo an. 1366. *Item in vigilia qualibet feſti Beati Martini hyemalis tenebitur dictus aquarius miniſtrare dictis Religioſis dicti conventus botas ſeu ocreas de aluta ; & quando dictæ botæ fuerint vetuſtatæ ſeu diruptæ, tunc dictus aquarius tradet dictis Religioſis Antepedes ſeu avant-pieds in dictis botis ſuis, vel ſi maluerint, ſotulares , & ſi quando fuerit opportunum.*

¶ ANTEPEDIUS. Miracula B. Simonis de Lipnica to. 4. Julii p. 545. *Ex hydropiſi, quam primo paſſus eſt in pedibus, necnon ex inciſione venarum Antepediarum dolorem incurrerat acerbiſſimum.* Mallem *venarum Antepedialium*, per quas intelligendæ ſunt venæ, quæ ſunt in pedis parte ſuperiori.

ANTEPENDIUM, Velum quod ante pendet, ut *dorſale*, ad dorſum. Vetus Charta apud Joan. Schefferum ad Chronicon Upſalienſe pag. 152. *Item duas ſtukas de panno aureo . . . item unum Antependium de veluto blanco & glauco , totum factum clypeis argenteis deauratis.* Infra : *Item aliud par dorſalis & Antependii de papavere.* [Proceſſus de B. Hermanno Joſepho to. 1. Aprilis pag. 716. E. *Quod ex cauſis præmiſſis S. Joſeph inter præcipuos Monaſterii patronos olim & hodie numeretur & colatur ; prout ex antiquiſſimis picturis & altarium Antependiis & feneſtris vitreis videri licet.* Vide Leibnitium to. 2. Script. Brunſvic. pag. 453. & pag. 474.]

¶ ANTEPOMENTUM, Bellaria, Gall. *Deſſert*, ſic dictum, ut opinor, quod Romani ab ovis incœpta convivia pomis terminarent. Hinc Horatius Satyr. 3. lib. 1. *Ab ovo uſque ad mala citaret.* Locum vide in *Collibium.*

ANTEPONERE. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 10. *Si quis mulieri liberæ aut puellæ in via ſe Antepoſuerit , aut aliquam injuriam intulerit , &c.* Edictum Luitprandi Regis tit. 110. §. 10. *Si pro quacunque cauſa homines ruſticani ſe collegerint, id eſt, conſilium & ſeditionem facere præſumpſerint , & cuicunque ſe Antepoſuerint , aut mancipium aut peculium de manu tulerint , &c.* Adde §. 11. & Legem Longobardor. lib. 1. tit. 17. §. 3.

ANTEPORTALE. Vide *Portale.*

ANTEPOSITIO, Agger, qui ante domum fluvio vicinam exſtruitur. Charta an. 1160. apud Ughellum to. 7. p. 575. *Liceat . . . ſubtus in medio ſedio & fovea unum molinum, vel duo , ſi voluerit, conſtruere, & ædificare in alveo prædicti fluminis, palos regere, & Antepoſitiones & elevatas facere & habere, & attacatas per dictam terram ipſius Monaſterii S. Clementis conſtruere , &c.* Vide *Attacatura.*

¶ ANTEQUÆSTUS. Vide *Navium.*

¶ ANTERION, *September menſis lingua quorumdam.* Papias MS.

¶ ANTERIORARE , Quaſi anterius ire , ulterius progredi, Gall. *Aller en avant*, *Avancer.* Miſcellan. Theodiſcorum apud Bern. *Pez* to. 1. Anecd. part. 1. col. 412. *Anteriorare , fordaron.* De expugnatione urbis Acconis lib. 2. c. 5. *Pedites Chriſtiani ſe Anteriorantes equos perfidorum mucronibus gladiorum confodiebant.* Etiamnum Germanis *Fordern*, idem eſt, quod progredi, promovere, &c. *Forder*, primus, prior; quæ forſan à *Fort* ultra, ulterius, ortum ducunt.

¶ ANTERITAS Priorum, pro Majoribus ſumitur in Vita B. Wolphemi n. 3. inter Acta SS. Aprilis pag. 78. *Clariſſimum ſtemmatis ramum ab Anteritate dignoſcitur traxiſſe priorum.*

ANTES, στίχοι ἀμπέλων, in Gloſſ. Lat. Græc. Fortunatus lib. 5. Poëm. 1.

Rebus apoſtolicis direxit vinitor Antes.

Paulo alia notione vocem uſurpat S. Columbanus inſtruct. 13. *Sic lumen tuum meæ largiaris rogo Jeſu mi , lucernæ , ut illius luce illa Sancta Sanctorum mihi appareant , quæ te æternum Pontificem æternorum in Antibus magni illius tui templi illi intrantem habeant, quo te jugiter tantummodo videam aſpiciam , deſiderem , &c.*

☞ Vox Latinis Auctoribus non ignota. Virgil. Georgic. lib. 2. verſu 417.

Jam canit extremos effœtus vinitor Antes.

Ubi Servius : *Alii*, inquit, *extremos vinearum ordines accipiant. alii macerias, quibus vineta clauduntur : quæ maceriæ fiunt de aſſis, id eſt , ſiccis lapidibus : unde aſſæ tibiæ dicuntur, quibus canitur ſine chori voce. Dicuntur autem Antes à lapidibus eminentioribus , qui interponuntur ad maceriam ſuſtinendam. Nam proprie Antes ſunt eminentes lapides vel columnæ ultimæ quibus fabrica ſuſtinetur : & appellantur Antes ἀπὸ τοῦ ἀντιστήκειν.* Verum male , inquit Baſilius Faber in Theſauro Lat. confundit enim *Antes* & *Antas*. *Antæ* ſunt columnæ quadræ utrumque oſtii latus munientes, vel *latera oſtiorum* ut loquitur Feſtus. *Antes* autem anteriores ſunt ordines non vitium modo, ſed cujuſcumque rei quæ frontem ſpectat, & maxime militum : hinc Cato de re militari apud Servium *Primo pedites quatuor agminibus , equites duobus Antibus duces.* Utramque vocem Papias Servium ſecutus, etiam confudit. Idem egit S. Columbanus in allato exemplo ; verum diverſa ratione nam non accipit modo *Antes* pro *Antis*, ſed per metaphoram pro ipſis templi foribus.

¶ ANTESIGNARIUS, pro *Anteſignanus*, Qui præ vexillo ad illius cuſtodiam , apud *Bourdot* to. 4 novi Cuſtumarii Franc. part. 2. pag. 1061

¶ ANTESOLARIUM, Porticus ſpecies, ſeu Prominentes ædes columnis fultæ , & extra ceterarum ordinem proſilientes, Gall. *Porche*, *Avanſolier* , ab *ante* & *ſolarium* , quod videſis ſuo loco. Charta Hugonis de Huſleya an. 1224. in Tabulario Corbeienſi. *Ego vero dictam præpoſituram pro dicto excambio in manu Abbatis & Conventus . . . cum omni jure ad eamdem pertinente, videlicet juſtitiis , aſſenamentis , vice-comitatu, excluviamentis, Anteſolariis, ſtachis figendis cum omnibus cenſibus &c.* Quæ quidem jura omnia deſcribuntur & explicantur Gallice in veteribus ejuſdem Eccleſiæ Corbeienſis Conſuetudinibus : *Nus ne puet faire pucheoirs, ne ferir eſtoc eſyaues du devant dit mon ſeigneur l'Abbé en ladite vile ſans congié , dont il en a ſa droiture : ne faire huvrelans , ne autre ouvrage ſur froc de vile, quelqu'il ſoit , ſans le congié mon ſeigneur l'Abbé, & en a ſa droiture. Nus ne puet faire en ladite vile bouke decheler ne eſtal ſeur rue ne ſaillie de maiſon ſans le congié , &c.* Vide in *Antevanna*, ubi *Archa* idem eſt quod *Anteſolarium*.

¶ ANTESPATIUM, Spatium ante murum. Vide *Promurium.*

¶ ANTESSATUS. Hiſt. MS. Beccenſis pag. 59. *Si forte contigerit quod leporarii dictorum procuratorum fuerint Anteſſati in dominicis ſuis, liceat eis leporem vulpem , & murilegum capere in quocumque loco per venerint in eodem curſu.* Fortaſſe pro *Anteſtati*, id eſt, impediti : ſed quid eo loci ad rectam interpr

tationem ? Sic vero explicari poſſe videretur : *Que ſi par hazard il arrive que les Leuriers deſdits Procureurs ayent été lachez ſur leurs domaines, il leur ſera permis de pourſuivre & prendre le lievre, le renard & le chat ſauvage en quelque endroit qu'ils ſoient pouſſez.*

ANTESTARE, Prohibere ne quis rem aliquam faciat, intercedere, ſe interponere, quod faciunt qui ante aliquem ſtant. Lex Aleman. tit. 23. §. 2. *Si quis legitime tributum Anteſteterit, per juſſionem judicis ſui, 6. ſol. ſit culpabilis.* Lex Longob. lib. 1. tit. 25. §. 22. *Si... mancipium de manibus ejus tulerit, aut Anteſteterit*, id eſt, impedierit, quo minus fuga elapſum ſervum recuperaverit. Tit. 36. §. 2. *Si ei in via Anteſteterit*, id eſt, ſi obſtiterit, ne pertranſiret quod *viam obſtare* appellat Lex Salica. Adde Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 10. & 83. Leg. Longob. lib. 1. tit. 30. §. 8. 9. 10. & Ughellum to. 1. Ital. ſacr. pag. 392. 491. tom. 5. pag. 1507. to. 6. pag. 269. 1245. &c. Vide *Obſtare*.

ANTETEMPLUM, πρόναον, in Gloſſ. Græc. Lat. Vide *Pronaus*.

¶ ANTEVANNA, Umbraculum ex aſſamentis ; Gall. *Auvent*. Charta Berengarii Abbatis S. Tiberii an. 1209. in Hiſtoria MS. ejuſdem loci. *Vendo etiam tibi nunc & in perpetuum, operatorium ipſius Bocharia, cum tabula quæ eſt ante ipſum operatorium cum omnibus juribus ſuis & pertinentiis... in quo poſſis facere ſolarium & Antevannam & archas in circuitu ; ita tamen quod ſubtus homines tranſire & redire poſſint.*

¶ ANTEVENTULI CRINES dicuntur Apuleio lib. 1. Florid. qui per genas & tempora ſunt demiſſi.

ANTEVIARE, Præire. Fortunatus lib. 4. Poëm. 26.

His venit Elias, illis in curribus Enoch,
Anteviando ſuos, hinc Petrus, hinc Stephanus.

¶ ANTEXENODOCHIUM, Pars anterior Xenodochii, à cæteris partibus ſeparata. Miracula S. Vincentii Madelgarii, to. 3. Julii pag. 685. D. *Non ita multo poſt quia cancri fœditas cæteros infirmos lædebat, Monialis quæ infirmorum curæ commiſſa erat, urgetur illam aſportare in Antexenodochium.*

¶ ANTHERA, *eſt ex hyacinthis medicinæ extractio.* Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico. De *Antheris* quaſi medicamentis aridis & ſiccis è floribus compoſitis agunt Plinius & Celſus.

ANTHEROPSITA. Anaſtaſius Bibl. in Stephano II. PP. *Præcedens in Letania cum ſacratiſſima imagine Domini Dei & Salvatoris noſtri J. C. quæ Antheropſita nuncupatur.* Sed ibi legendum *Acheropita*, recte conjectat Editor, [vel *Acheropœta*, ut in Hierolexico Macri.] intelligitur enim imago J. C. ἀχειροποίητος, de qua copioſe Gretzerus lib. de Imaginibus non manufactis. Et Andreas Vitorellus de Capella Borgheſia parte 6. cap. 1. & ſeqq. [Adnotat doctiſſimus Murator. to. 3. pag. 166. col. 2. in uno Codice legi *Acheropoſita*, quod favet Cangii conjecturæ, & in altero *Ancheropſita*.]

¶ ANTHESTERIA, Bacchanalia quæ menſe Novembri, poſtridie Kal. à Romanis celebrabantur. Hofman. in Lexico.

¶ ANTHONIARE, Præcinere, Gall. *Entonner*. Locum vide in *Dulciana*.

¶ S. ANTHONIUS. Vide *S. Antonius*.

¶ ANTHROPOFORMITA, Statuarius qui humanas formas effingit. Rectius ſcripſeris *Anthropomorphita*. Vita prior B. Lidwinæ virginis, tom. 2. Aprilis pag. 272. D. *Ante ejus nativitatem contigit Anthropoformitam quemdam civitatem Schiedamenſem ingreſſum, deferre ſecum ligneam imaginem quamdam B. Mariæ Virginis, quam navi impoſitam volebat transferre ad nundinas Antverpienſes, ut illic eam venderet.*

¶ ANTHROPOMORPHITÆ, ab ἄνθρωπος, homo, & μορφὴ forma, ſic dicti hæretici, quod formam Deo tribuerent humanam. Paſcha cum Judæis celebrabant. De his agunt Epiph. & Aug. *Anthropomorphitarum virus* apud Stephanotium in Antiquit. Benedict. Aurelian. pag. 253.

ANTHYPATUS. Gloſſ. Græc. Lat. Ανθύπατος ; *Proconſul.* Ανθυπατεία, *Proconſulitas*, *Proconſularitas*. Sed hæc veterum *Proconſulum* dignitatem ſpectant, quæ ſub Imperatoribus Conſtantinopolitanis nudus titulus fuit, quo non modo ſuos aulicos, ſed etiam exteros Principes ac viros illuſtres interdum donabant. Chronicon Caſin. lib. 2. cap. 2. *A Mariano quoque Anthypato, Imperiali Patricio, &c.* Apud Ughellum tom. 7. Italiæ ſacræ pag. 393. & 394. habetur Charta *Joannis Imperialis Patricii, Anthypati, Veſti & Ducis Amalphitanorum.* Et tom. 8. pag. 69. alia *Landulphi Anthyphati, Patricii & Principis Beneventani* : ubi perperam *Antipatri* editum.

ANTIA, *Ferrum in ſcuto*, in Gloſſis Iſidori. [Vide *Ancea*.] Aliàs *Antiæ* dicuntur crines capitis poſteriores, Apuleius lib. 1. Florid. de Apolline : *Jam primum crines ejus præmulſis Antiis, promiſſis caproneis anteventuli & propenduli.*

☞ Potius anteriores intelligendi ; ſic enim Feſtus : *Antiæ, Muliebres capilli demiſſi in frontem appellati ex Græco videntur : quod enim nos contra, illi ἀντὶ dicunt.* Iſid. lib. 19. Orig. cap. 31. *Anciæ, Cincinni dependentes prope auriculas, Græco vocabulo ab auribus dictæ.* Gloſſ. vett. *Antiæ*, κόμαι διὰ τῶν κροτάφων κρεμάμεναι γυναικεῖαι. Aliæ Gloſſæ *Antiæ*, τρίχες αἱ μεταξὺ τῶν κεράτων τῶν βοῶν Onomaſt. *Antiæ*, προκόμιον. Neque his repugnat locus ex Apuleio allegatus, cujus vocem *Antiis* etiam interpretantur de crinibus ex ſyncipite in frontem pendentibus. Hac etiam voce utitur Tertullianus de Pallio cap. 4. quem explicare tentat inter alios Hofmannus in Lexico : hunc conſule.

¶ ANTIANARIA, Dignitas Patriciorum & Nobilium apud Italos, ut mox in V. *Antiani* exponitur. Memoriale Poteſtatum Regienſium ad an. 1277. apud Murat. to. 8. col. 1142. *Dominus Neapulionus de la Turre perpetuus Antianus populi civitatis Mediolani turpiter eſt remotus à dicta Antianaria.*

ANTIANI apud Genuenſes, & in aliquot Italiæ oppidis, dicti Patricii, Nobiles, qui ætate, auctoritate & honore cæteros incolas præcellunt, atque adeo ipſi magiſtratus. Αρχιγέροντες, Primates ordinum, ſeu decuriæ primi, in leg. 5. Cod. de Epiſcop. audient. Vide Probat. Hiſt. noſtræ Gallo-Byzantinæ pag. 11. & Joann. Villaneum lib. 6. cap. 51. 84.

☞ Laurentius in Amalthea in voce *Antes* Antianos non ab antiquitate, ſed à voce *Antes* vel ab *Antæ* dictos putat : ſunt autem *Antes* Primi Ordines, & *Antæ* Columnæ quadratæ utrumque oſtii latus munientes ; *unde*, inquit, *Antiani dicti in Republica noſtra Lucenſi, quaſi primi ordines & columnæ eam ſuſtinentes.*

¶ ANTIANUS, Antiquus, Vetus. Gall. *Ancien*. Bulla Pauli III. an. 1539. in Collect. privileg. Equitum Melitenſium Authore D. *d'Eſcluſeaux*

pag. 97. *Libri & munimenta ſeu documenta Antiana privilegiorum periiſſent.*

¶ Antianitas, Jus antiquitatis, Gall. *Droit d'ancienneté.* Eadem Bulla Pauli III. pro Equitibus Melit. ibidem p. 98. *Tam Magiſtro quam Conventui præfatis* (jus & poteſtatem damus) *de illis* (beneficiis) *diſponendi, nec non Antianitates tam generales, quam ſpeciales ſuper iiſdem beneficiis fratribus ejuſdem Hoſpitalis concedendi, &c.*

¶ Anzianatus, ut *Antianaria*, Dignitas *Antiani* apud Italos. Regimina Paduæ ad an. 1293. apud Murat. to. 8. col. 387. *Si vero caſſabantur* (prædicti ſapientes), *quilibet Anzianus tunc temporis in Anzianatus officio exiſtens, ſuum ſapientem à credentia eligebat, & ipſis per Anzianos tali modo electis, ſingulariter approbabantur in majori conſilio.*

¶ Anziani ut *Antiani.* Regimina Paduæ apud Murat. to. 8. col. 383. *Hoc anno* (1285.) *facta fuit domus, ſuper qua manent Anziani, & factus fuit pons lapideus S. Johannis à navibus.* Ibidem ſæpius occurrit, ut & to. 5. Maii de B. Humilitate pag. 218. & alibi.

¶ ANTIBERLIUM, *Pignus codicis.* Onomaſticon vetus apud Turnebum l. 28. Adverſariorum c. 5. col. 989. edit. 1599. Sed melius, ut ſequitur:

ANTIBIBLIUM, *Pignus librorum, liber, codex*, in Gloſſ. MS. Regio Cod. 1013. in Gloſſ. Iſid. *Pignus librorum, codex pro codice.* Joanni de Janua, *Pignus pro codice mutuato datum.* [Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis habet: *Antebiblium, codex datus, pignus pro codice. Antiblium*, Idem eſt in Gloſſ. Iſid.]

¶ ANTICA, Propyleum, Græce πρόναον, Gall. *Portail.* Antiquum Legendarium MS. an. 1425. *Ad memoriam redico quod in devotiſſima capella B. Mariæ de miraculis in Antica anteriore Autiſſiodorenſis Eccleſiæ, ubi altare & oratorium videas in honorem ſanctarum ſororum.* Vide *Anticum.*

¶ ANTICASTELLUM, Turris lignea unde caſtella & urbium mœnia ſolent oppugnari, ut videtur Spelmanno: quem vide in V. *Malvoiſin.*

¶ ANTICEPS, διςνμὸς, *Anceps*, in Supplemento Antiquarii. Gr. δίςομος, biceps eſt; item anceps, utrinque acutus.

ANTICIPARE, pro *Accipere*, haberi in Codice Palatino Capitolini monet Salmaſius pag. 70.

ANTICIPITER, pro *Accipiter*, in Foris Oſcæ an. 1247. f. 36. *Si quis furatus fuerit Anticipitrem vel falconem, &c.*

ANTICIPUT, pro *Sinciput*, in Vita Balduini Lutzemb. Archiep. Trevir. lib. 1. cap. 7.

¶ ANTICLABEO. Vide *Andeclabeo.*

ANTICULÆ, quæ *Scamella* aliis dicuntur. Liber 2. Miraculorum S. Richarii n. 8. *Cœpit manibus pedibuſque repere, ... & breves illi Anticulas facientes ut in illis iter velut reptando valuiſſet habere, illico miſerunt.*

¶ ANTICUM, Feſto idem eſt quod Janua. Item Hofmanno pars templi, quam Græci πρόδομον, πρόναον & παςάδα dixere, cui oppoſitum poſticum, ſeu poſticium, pars ædis ſacræ apud Græcos poſterior, quam ὀπισθόδομον appellavere. Erat enim, inquit, pronaus ſeu πρόδομος, vel parietibus antarum vel columnis ædificatus cum faſtigio. Vide *Antica.*

¶ ANTICUS, pro *Antiquus.* Sic legitur in pluribus mediæ ætatis MSS. ac præſertim in Rituali codice B. M. Deauratæ prope Toloſam. *Quilibet iſtorum habet ... pro labore ſuo unum florenum auri, ſeu valorem ex Antica conſuetudine.* In hoc MS. fere ſemper *c* pro *qu* occurrit, ſic *relicus* pro reliquus, *obli-ca* pro *obliqua.*, &c. Alias *Anticus* idem eſt quod *Anterior.*

¶ ANTIDATUM, Donum pro dono, Remuneratio. Epiſtola Philippi Electoris Archipalatini ad Carolum VIII. Galliæ Regem, an. 1497. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 100. *Id enim ad dignitatem, gloriam & illibatam fidem pertinet majeſtatis veſtræ, ut in præfatæ penſionis obligatione ſingulari beneficentia nos affectos reipſa ſentiamus, nos id cum aliis ſuſceptis beneficiis gratiſſimo Antidato cum regia ſerenitate veſtra pro viribus compenſare curabimus.*

ANTIDICOMARITÆ, apud Facundum Hermianenſem lib. 8. cap. 7. Αντιδικομαριανῖται Epiphanio, hæretici Arabes, qui Mariam poſt Chriſtum natum viro ſuo commixtam aſſerebant. [Erant Helvidii ſectatores, quos *Antidicomarianitas* alii appellant. Vide Aug. hær. 84. Hieron. contra Helvidium, &c.]

¶ ANTIDORALIS Obligatio, Gratiæ & beneficii vicem rependendi debitio: Eſt enim ἀντίδωρον Donum dono relatum, quod, ut patet, ex ἀντὶ & δῶρον coaleſcit. Inſtrumentum ſolemne ceſſionis Regni Cypri Carolo Sabaudiæ duci per Carlottam Hieruſalem, Cypri, &c. Reginam anno 1485. die 25. Febr. apud Guichenon. in Chronographia Epiſcoporum Bellicenſium pag. 79. *Ipſa ſiquidem Carlotta Regina .... attendens humanitates, curialitates, benemerita & ſubventiones habitas & receptas à præfato Illuſtriſſimo D. Carolo Sabaudio, &c. Duce ejus nepote cariſſimo, ex quibus non immerito orta eſt Obligatio Antidoralis ... maxime ob dicta bene merita ... donat, cedit ... Regnum Cypri, &c.*

¶ ANTIDORALITER, vel *Antidotaliter*, Cum mutua accepti beneficii remuneratione. Hiſtoria Dalphin. tom. 2. pag. 138. *Dominus Dalphinus attendens gratias & honores, beneficia ... quæ ſibi inceſſanter impenduntur per ipſum Dominum de Villario, ... attendens ſe dicto Domino de Villario ex inſtinctu naturæ Antidotaliter obligatum fore, cum beneficium remunerationem exigat, &c.*

¶ ANTIDORUM, apud Græcos panis eſt benedictus, qui ἀντὶ τῶν ἁγίων δώρων, ſeu vice Euchariſtiæ datur iis qui ad ſacram Communionem accedunt, poſt ſacram Liturgiam, ut eſt apud Balſamonem. Conficitur autem *Antidorum* ex eodem pane qui ad ſacrificium offertur, ex quo deſumit Sacerdos particulam Cruce ſignatam, reliquo quibuſdam precibus benedicto, plebique reſervato. Non ſolent *Antidorum* Græci comedere niſi jejuni, alioquin in craſtinum conſervant. Vide Gloſſ. infimæ Græcitatis, Hierolexicon Macri. Eſt & alia hujus vocis ſignificatio de qua conſule Cujacium ad Novellam 7. Juſtiniani.

¶ ANTIDOSIS, Vox Græca. Remuneratio, Retributio. *Antidoſis*, hoc eſt, retributio, in Hiſt. Luitprandi apud Murator. to. 2. p. 444.

ANTIDOTARE, in Gloſſis veteribus, *prævenire medicaminibus, avertere morbos imminentes, corrigere præſentes.* Wil. Brito lib. 12.

> ..... *Super afflictos tam grande periclum*
> *Antidotare volens, &c.*

¶ ANTIDOTARIUS, Pharmacopola, qui componit, vel ab aliis componenda curat antidota. Statuta Arelat. art. 137. è MS. Muſæi D. *Brunet*: *Spatores* (Speciatores) *operentur ſecundum quod eis præcepit Antidotarius.*

ANTIDOTUM, Remedium medicum, *Medicina*, Αντίδοτον eadem notione apud Nicetam in Andron.

Andron. lib. 2. num. 13. Gloſſ. Lat. Gall. *Antidotum, Remede ou avancement.* S. Hieronym. Epiſt. 151. *Vidi ego nauſeam & capitis vertiginem Antidoto, quæ appellatur* πικρὰ, *ſæpe ſanari.* Vide eumdem in cap. 51. Eſaiæ. Octav. Horatian. lib. 2. Rer. medicar. cap. 15. *Ut ſunt apium, circer, gramen, ... & reliqua quibus Antidota vel decoctiones conficiuntur.* Paſſim apud hunc Scriptorem, Alexandrum Iatroſophiſtam, & Medicos. Petrus Damiani lib. 6. Epiſt. 30. *In omni vita ſua nunquam ſanguinem minuit, nunquam Antidotum ſumpſit.* Lib. 8. Epiſt. 6. de Medicis: *Cuncta eis noxiæ delectationis edulia minaciter interdicunt, Antidota inſuper & amara propinant.* Thomas Archidiac. in Hiſt. Salonitana cap. 19. *Erat præcipue eruditus in ſcientia phyſicali, ita ut reſpiciendo in faciem ſani hominis, prænoſceret quo ægritudinis genere, & quo foret tempore invadendus, quove medelæ Antidoto poſſet languoris evitare diſcrimen.* Vide Fortunatum in vita S. Germani Pariſ. Epiſc. c. 20. [Vox nota Quintiliano, apud quem: *Ille datum ei venenum dixit, ſed ſe Antidotum daturum*; id eſt remedium contra venenum, Gall. *Antidote.*

ANTIFRO, *Genua figere.* Ugutio.

¶ ANTIGALHA, Valde pinguis. Vox Celticæ originis, compoſita ex *Galha*, Pinguis & præpoſ. augmentativa *And.* Gallis olim *Galba* idem erat quod pinguis teſte Suetonio. Supereſt etiamnum apud Germanos *Gail* quæ vox pinguem ſonat; unde *Gaile erde*, terra pinguis. Ita Leibnitius in Collect. etymologicis ad vocem *Galba* in Gloſſ. Celtico pagina 120. Recenſio bonorum Prioratus de Podio Cuberio an. 1339. in Armario S. Victoris Maſſil. *Quidam recognoſcit ſe poſſidere nomine cellerariæ S. Victoris... unam poſſeſſionem vineæ & terræ planæ & Antigalhæ.*

ANTIGARIÆ. Fori Oſcæ an. 1247. fol. 5. *Si equus, equa, mulus... fuerit ab aliquo, cui fidejuſſerit pignoratus, & qui eum poſuit, ſolvat de Antigariis pro qualibet noctium 5. arrovas hordei, &c.* [Idem videtur quod *Angariæ.*]

ANTIGENA, ὁ προγεννηθεὶς, in Gloſſ. Latin. Græc. [Janus in Supplemento Antiquarii habet προγεννητής.]

¶ ANTIGENUS, *Antegenitus*, in Gloſſario Anicienſi MS.

¶ ANTIGERIO, *Valde*, in Gloſſis Iſid. Feſtus: *Antigerio antiqui pro valde dixerunt.*

¶ ANTIGERIUM, *Quemadmodum, In primis.* Iſid. Gloſſ. Pro *Quemadmodum.* Grævius legendum cenſet *Admodum.* Papias MS. habet, *Antigorio, Quemadmodum, In primis.*

ANTIGRAPHUS, Antigrapheus. Gloſſæ Iſidori: *Antigraphus Cancellarius.* Ugutio, & ex eo Joannes de Janua: *Antigraphus, ſcriptor, idem eſt & Cancellarius, qui & Archigraphus dicitur, quod reſcribit litteris miſſis ad dominum ſuum. Unde Antigraphia, vel Archigraphia, id eſt, ejus dignitas ſcilicet Cancellaria.* Sunt igitur *Antigraphi* generatim ſcriptores. Gloſſar. Ælfrici: *Antigraphus*, ƿriteꞃe, id eſt, ſcriptor. Ordericus Vitalis lib. 1. *A priſcis doctoribus edita; & ab Antigraphis ſcripta conſidero.* Niſi quis legendum malit *Artigraphis.* Proprie autem *Antigraphi*, ſeu *Antigraphei*, dicti Cancellarii, & Magiſtri ſcriniorum; Gloſſæ MSS. *Antigrapheus, antiquarum rerum ſcriptor, à commentariis, Cancellarius.* Extat Gregorii Magni Epiſtola 28. lib. 1. ſcripta *Ariſtobolo, Expræfecto & Antigrapho.* Et in lib. 2. Ind. 11. Epiſt. 7. *Sebaſtianus glorioſus Antigraphus nuncupatur.* Scholiaſtes Juliani Anteceſſoris: *Quatuor ſcrinia ſunt: primum quod dicitur Libellorum: ſecundum Memoriæ: tertium Diſpoſitionum: quartum Epiſtolarum; unde & quatuor Antigraphei ſunt.* Gloſſ. Græc. Lat. Ἀντιγραφεὺς, *Dictator, Reſcriptor*, Ἀντιγραφεὺς τῆς μνήμης, apud Petrum Patricium in Eclog. Legat. Vide Salmaſium ad Hiſt. Aug. pag. 480. 481.

Antigraphus, apud Iſidorum lib. 1. Orig. cap. 20: eſt una è notis ſententiarum, quæ *cum puncto apponitur, ubi in tranſlationibus diverſus ſenſus habetur.* [Papias habet *diviſus* pro *diverſus* in MS. Bituric.]

¶ ANTILENA, apud Sipont. & Iſid. in Gloſſis, *Cingulum quo equi pectus cingitur*, Gal. *Poitral.* Vide *Antela.*

¶ ANTILLARE, θηλεύεσθαι, παλλακεύσθαι, *Scortari*, in Antiquarii Supplemento.

¶ ANTILLOGIUM, Altercatio, ἀντιλογία. Fulgentius Placiades de Virgiliana continentia: *Omiſſo ergo Antilogii circuitu, cœpti operis aggrediamur exordium.*

¶ ANTILOPUM, Fruſtum, ab Anglico *Lop*, Amputare. *Unum ſharp auri garniſatum de ſexaginta & uno groſſis baleiſiis... totum integrum garniſatum, ſet deficit unum Antilopum & quinque perulas, &c.* apud Rymerum to. 9. p. 908. Idem ſonat vox *Lopin*, apud plebem in Gallia.

ANTILOQUUS, Antiloquium. Ugutio: *Antiloquus, qui primo loquitur, Antiloquium, prima locutio.* Eadem habet Joan. de Janua. *Anteloquium* dixit Macrobius lib. 2. Saturn. cap. ult. & lib. 7. cap. 4. Vide Juretum ad Symmach. lib. 1. Epiſt. 71.

Antiloquium, Contradictio, obloquutio. Neſtorius Patr. Conſtant. in Epiſt. ad Celeſtinum PP. *Fraternas nobis invicem debemus collocutiones, ... quorſum hoc Antiloquium?*

¶ ANTIMENSIUM, Græcis dicitur quod Latinis, Altare portatile, Lapis ſacratus, ſeu, ut in Ordine Romano, Tabula itineraria, vel Altare viaticum, ut loquitur Bonifacius VIII. cap. ult. de privilegiis. Manuel Charitopulus Patriarcha CP. lib. 3. Juris Orient. pap. 239. Ενθα εἰσὶ γνώριμοι καθιερωμέναι τράπεζαι, οὐ χρεία ἀντιμινσίων ἐκεῖ. *Ubi ſcitur altaria conſecrata eſſe, non opus eſt Antimenſis.* Latinorum *Antimenſia*, ſeu altariola fuere ſemper lapidea, Græcorum non item. Conficiebantur quippe eorum *Antimenſia* è ſegmentis mappæ illius, qua altare cooperiebatur in die conſecrationis. Eccleſiæ, quamque poſtea in partes dividebat Epiſcopus, diſtribuebatque Preſbyteris, ut defectu altaris conſecrati illis uterentur. At in Ordine Romano *palla ipſa corporalis*, interdum appellatur *Antimenſia*, id eſt loco menſæ, inquit Dominicus Macer in Hierolexico. De *Antimenſio* Græcorum plurima in Gloſſario infimæ Græcitatis ad vocem Ἀντιμίνσιον. Adde quod in Encomio S. Marciani Epiſcopi tom. 2. Junii pag. 793. E. ἐπῆξεν τὴν μυστικὴν τράπεζαν, ἥτις καλεῖται Ἀντιμίνσιον, κατ᾽ ὄψιν τοῦ αὐτοῦ σπηλαίου τῆς ἀναβάθρας, καὶ ἐποίει λειτουργίαν, id eſt, ut vertit Sirmondus, *Myſticam mappam quæ Antimenſion dicitur, fixit è regione ſpeluncæ, ſacraque inibi Liturgia rite peracta, &c.* Ubi mappam pro menſa poſuit ob præfatum Græcorum ritum. Jam vero unde ἀντιμίνσιον dictum ſit, non conſentiunt omnes: alii à Græco ἀντὶ & *menſa*, alii ab ἀντὶ & μίνσος *miſſus* factum fuiſſe putant, quod Græcis fere omnibus magis arridet. Vide Chriſtianum Lupum in Scholiis ad Canones Synodorum to. 3. p. 748.

ANTIMONIUM, Stibium, Græcis ϛίμμι, cujus quidem vocis originem incertam, ut & uſum antimonii veteribus incognitum, fatentur peritiores medici. Hac uſus eſt voce Conſtantinus African. lib. de Gradib. pag. 381. qui quidem ann. 1100. vivebat. [Vide Diction. Etymolog. Menagii & Diction. Univerſale Trivolt. In hoc multa de uſu & variis ſpeciebus *Antimonii.*]

¶ ANTINOMI, Ἀντίνομοι, Legis hoſtes. Sic appellati ſunt Johan. Agricolæ ſectatores, qui legem divinam inutilem eſſe, atque Chriſtianos ad ejus obſervantiam non teneri docebant, ut narrat Rainaldus ad ann. 1529. Alii fuere ejuſdem nominis hæretici, quorum in Anglia primus auctor fuit Joh. Eatonus, qui librum edidit de Juſtificatione libera per ſolum Chriſtum, ubi maxime docet, *Deum nec velle nec poſſe videre ullum peccatum in juſtificatis, &c.* Vide Lexicon Hofmanni.

¶ ANTINZA. Charta XII. ſeculi inter Awalonem de Seligniaco & Willelmum Abbatem S. Remigii Senonenſis: *Antinzæ vero ſicut in diebus Teudonis duos denarios ſolvant Eccleſiæ.*

¶ ANTIO. Donatio S. Rudeſindi Epiſcopi pro Monaſterio S. Salvatoris tom. 3. Collect. Conc. Hiſpan. p. 181. *Adjicimus etiam ſtramina lectulorum, gagnapes, paleas Antionum* VII. *ſubminores*, VIII. *plumatios digniores paleos* X. *alios ſubminores* VIII. *aliphaſes vulturinos* V.

¶ ANTIORATIO, Orationis Exordium, initium, Præfatio. Charta Balduini Epiſcopi Noviom. pro Monaſterio S. Eligii anno 1049. ex Tabulario ejuſdem loci: *Summæ Divinitatis nomine individuæque Trinitatis miſeratione exordium fiat in privilegii hujus Antioratione.*

¶ ANTIPAGMENTA. Vide *Antepagmenta.*

ANTIPARIES, Paries alteri oppoſitus, idem quod *Antemurale.* Matthæus Weſtmonaſt. ann. 1304. *Immenſa quidem tormenta ictu unius lapidis, duos Antiparietes de arce, in vertice rupis fundatos, quaſi ſagitta per filum advolans, perforarunt.* Vide *Antemurale, & Barbecana.*

ANTIPATIA, pro *Antipathia*, diffidentia, Gall. *Antipathie, Averſion naturelle.* Anaſtaſius Bibliot. in Sicilia ſacra Rocchi Pirri p. 138. *Canon PP. ultra conſuetudinem abſque conſenſu cleri ex immiſſione malorum hominum in Antipatia Eccleſiaſticorum Conſtantinum Diaconum Eccleſiæ Syracuſanæ rectorem in patrimonio Siciliæ conſtituit, hominem perverſum & tergiverſatum.*

¶ ANTIPELARGOSIN *dicunt Græci talionem.* Ita Gloſſar. Iſid. Et quidem ἀντιπελάργωσις, Beneficii accepti remuneratio eſt quam voce talionis expreſſit Iſidorus.

ANTIPEMTON. Anaſtaſius in Leone III. PP. pag. 133. *Fecit aquæ manus Antipemto deauratas paria duo.* Reinerus de inventione Reliquiarum SS. Eutychetis & Acacii apud Ughellum: *Crucem Domini ex auro puriſſimo fecit admirabili artificio compactam, quod ſplandoclaſtum & Antipenton vocabatur.* Utrobique legendum videtur *Antipephton*; ex Græco ἀντίπεφτον, id eſt, ἀντίπεφτος χρυσός, *aurum recoctum*, quomodo *obryzum* vocabant. Vide *Aurum coctum.*

¶ ANTIPENDIUM, Velum ante pendens. to. 4. Concil. Hiſp. p. 277. Vide *Antependium.*

¶ ANTIPHERNA, Gr. ἀντίφερνα, Juriſconſultis dicuntur mariti dona, quæ remunerandæ dotis cauſa largitur uxori. Vide leg. ult. Cod. de Donat. ante nupt.

¶ 1. ANTIPHONA, Femoralium ſpecies. Bernardinus de Buſto in Opere Mariali, Sermone 8. de Conceptione B. Mariæ circa finem quem inſcripſit ſummo Pontifici Alexandro VI. narrat Magiſtri cujuſdam in Theologia, qui adverſus immaculatam Conceptionem Beatæ Virginis publicam habuerat orationem, à quodam robuſto *Cordigero* temeritatem fuiſſe hunc in modum publice repreſſam: *Aprehendens ipſum revolvit ſuper genua ſua, erat enim valde fortis; elevatis itaque pannis, quia ille magiſter contra ſanctum Dei Tabernaculum locutus fuerat, cepit eum palmis percutere ſuper quadrata Tabernacula quæ erant nuda; non enim habebat femoralia vel Antiphonam; & quia ipſe infamare voluerat Beatam Virginem, allegando forſitan Ariſtotelem in libro priorum, iſte predicator confutavit legendo in libro ſuorum poſteriorum. De hoc autem omnes qui aderant gaudebant. Tunc exclamavit quædam devota mulier dicens: Domine predicator detis ei alias quatuor palmatas pro me; & alia poſtmodum dixit: detis etiam ei quatuor, ſicque multæ aliæ rogabant, &c.* Hinc forte

¶ ANTIPHONETI, Chriſti imago dicta, quod his femoralibus tecta eſſet. Vita S. Niconis apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 880. *Viſus eſt ſibi in occiduo graduum, qui ad ſacram ædem ducunt, aſcenſu ſtare, ubi præter divinam Domini imaginem, quam Antiphoneti appellant, ipſius etiam Niconis effigies expreſſa eſt.*

2. ANTIPHONA, eſt Cantus Eccleſiaſticus alternus, cum ſcilicet à duobus choris alternatim Pſalmi aut Hymni concinuntur. Ita Iſidorus lib. 6. Orig. cap. 19. & lib. 1. de Eccl. off. cap. 7. Gloſſ. Lat. MS. Regium: *Antifona, Vox reciproca.* τὰ ἀντίφωνα, Germano Patriarch. Conſtantinop. in ſacra Theoria. Concil. Epheſinum: καὶ ἀναστάντα πάντα τὰ μοναστήρια, ἅμα τοῖς Αρχιμανδρίταις αὐτῶν, ἐξῆλθον ἐπὶ τὸ παλάτιον, ψάλλοντες ἀντίφωνα. Eddius Steph. in Vita S. Wilfridi cap. 44. *Aut quomodo juxta ritum primitivæ Eccleſiæ conſono modulamine, binis adſtantibus choris, perſultare reſponſoriis Antiphoniſque reciprocis inſtruerem.* Alcuin. Poëm. 3.

Præſentem ergo diem cuncti celebremus ovantes,
Et reciproca Deo modulemur carmina Chriſto.

Concilium Toletanum I. can. 9. *Nulla Profeſſa vel vidua abſente Epiſcopo vel Presbytero, in domo ſua Antiphonas cum Confeſſore, vel ſervo ſuo faciat.*

Antiphonarum apud Græcos auctor creditur S. Ignatius, à quo formam illam alterna vice cantandi in Eccleſiam Antiochenam profluxiſſe tradunt Georgius in Vita S. Joannis Chryſoſt. Socrates lib. 6. cap. 8. Nicephor. Caliſt. lib. 13. cap. 8. Amalarius de Eccl. off. lib. 4. cap. 7. Walafrid. Strabo cap. 28. &c. alii Flavianum & Diodorum *Antiphonarum* uſum Antiochenæ tradidiſſe ſcribunt, ut Theodoretus, lib. 2. Hiſt. Eccl. cap. 24. & ex eo Sigebertus, & Radulphus Tungrenſis.

Apud Latinos vero primus S. Ambroſius Antiphonas conſtituit, Græcorum exemplum imitatus; ex hinc in cunctis occiduis regionibus earum uſus increbuit, inquit Iſidorus lib. 1. de Eccleſ. offic. cap. 7. quod & teſtatur Paulinus in illius Vita: ne populus mœroris tædio contabeſceret, ait S. Auguſtinus lib. 9. Confeſſ. Adde Sidonium lib. 5. Epiſt. 17. Sigebert. an. 338. Raban. lib. 2. de Inſtit. Cleric. cap. 50. Durandum lib. 5. Ration. cap. 2. n. 30. & ſeqq. & Durantum lib. 3. de Ritib. Eccleſ. cap. 17.

Antiphonæ ſtrictius loquendo, in Eccleſiaſticis officiis, dicuntur meræ ex variis Pſalmis diverſorum verſuum, qui magis ſolemnitatis myſterium exprimunt, eclogæ, quæ Pſalmis ipſis concinendis præmittuntur: ſeu ſententiæ quæ Pſalmum antecedunt, quia, ut ait Amalarius lib. 4. de Eccl. offic. ad ejus ſymphoniam Pſalmus cantatur per duos choros, ipſaque Antiphona conjunguntur duo chori. Vide Concilium Turonenſe II. can. 18. Differt autem *Antiphona* à *Reſponſorio*, quod in Reſponſoriis unus dicat verſum, in Antiphonis autem alternent verſibus chori.

Antiphona ad Introitum, quæ in Introitu Miſſæ canebatur. Walafrid. Strabo lib. de Reb. Eccleſ. cap. 22. & Micrologus cap. 1. *Interim cantatur Antiphona ad Introitum, quæ ab introitu Sacerdotis ad altare hoc nomen meruit habere.* Ita etiam appellatur in libro Sacramentorum Gregorii Magni, ſtatim initio. Fortunat. lib. 5. Poëm. 3. *In natalitio Gregorii Epiſcopi, cum Antiphona dicere rogaretur, in Miſſa dictum.* Eadem quæ *Introitus* vocatur. Vide in hac voce, & Menardum ad Sacram. Gregor. pag. 3.

Antiphonæ Alleluyaticæ. Vide *Alleluya*.

Antiphonæ Invitatoriæ, *quæ*, inquit Amalarius lib. de Ord. Antiph. cap. 69. *currunt per Dominicas noctes.*

Antiphonam Levare, Canendo præcinere. Ekkehardus junior de Caſib. S. Galli cap. 1. *Antiphonamque præoptatam ipſe in Evangelium Levavit, & clare percantavit.*

¶ Antiphonæ Majores de OO, In Indice MS. Beneficiorum Eccleſiæ Conſtant. fol. 65. v°. è Muſæo D. *de Cangé*, dicuntur illæ ſolemniores Antiphonæ incipientes per interjectionem O, quæ ſeptem diebus ante Nativitatem Domini decantantur.

Antiphona de Podio, dicta oratio: *Salve Regina*, quod facta fuerit ab Ademaro Epiſcopo Podienſi, ut auctor eſt Albericus in Chron. MS. an. 1130. [*Dicebatur autem Antiphona de Podio, eo quod Haimarus Epiſcopus Podienſis eam fecerit.... unde in quodam Capitulo generali Ciſtercienſi veniam ſuam accepit, qualiter hæc Antiphona ab omni Ordine reciperetur, quod & factum eſt.* Pluribus probat *Wion* lib. 5. Ligni Vitæ cap. 105. hujus Antiphonæ auctorem fuiſſe Hermannum Contractum Ordinis S. Benedicti Monachum. At Guill. Durandus in Rationar. lib. 4. cap. 22. Petro Compoſtellano Epiſcopo illam adſcribit: cui ſuffragatur Claudius à Rota in Notis ad Pſeudo-Luitprandum. Hanc alii S. Bernardo, qui ſub eadem vivebat tempora referunt acceptam. Johannes Eremita lib. 2. Vitæ S. Bernardi cœleſtem ei aſſignat originem, narratque, *Bernardum voce Angelica audiviſſe decantari Antiphonam Salve Regina ex integro uſque ad finem, quam corde tenus & poſtea ſcripſiſſe, atque B. Eugenio Papæ tranſmiſiſſe refertur, ut ex præcepto auctoritatis Apoſtolicæ per Eccleſias ſolemnis haberetur.... quod & factum eſt.* Hinc tom. 2. Operum S. Bernardi hæc Antiphona *compoſita* dicitur *à Sanctis & à Sanctis inſtituta.* Refert laudatus Albericus, *quater in anno Ordinem ſuum* (Cluniacenſem) hanc Antiphonam concinere, quatuor nempe ſolemnitatibus præcipuis B. Virginis, Purificatione, Annunciatione, Aſſumtione & Nativitate.]

Antiphonæ Processionales, quæ in proceſſionibus canuntur, apud Joann. Epiſc. Abrinc. de Offic. Eccleſ. pag. 38.

Antiphonæ Rogationales, quæ dicuntur in Rogationibus, apud eumdem Joan. Ep. Abrinc. de Offic. Eccleſ. pag. 55.

ANTIPHONARIUM, Liber continens *Antiphonas* totius anni. Agobardus lib. de Divina Pſalmodia: *Neceſſe fuit omnem ſacrorum officiorum ſeriem, quæ ſolito Cantorum miniſterio per totum anni circulum in Eccleſiaſticis conventibus exhibetur,... diligentius & plenius in libello quem uſitato vocabulo Antiphonarium nuncupant, colligere atque digerere.* Hujus auctorem Gregorium Magnum fuiſſe ait Joan. Diaconus in illius Vita lib. 2. cap. 6. *Antiphonarium centonem Cantorum ſtudioſiſſimus nimis utiliter compilavit.* Rupertus lib. 2. de Divin. Offic. cap. 21. *Gregorius Antiphonarium regulariter centonizavit & compilavit.* Adde eumdem Agobardum lib. de Correctione Antiphonarii cap. 15. Scripſit Amalarius Fortunatus librum *de Ordine Antiphonarii.* Idem liber dicitur etiam *Reſponſonarium* à *Reſponſoriis*, quæ ibid. continentur; ut obſervat Durandus lib. 6. Ration. cap. 1. num. 24. Vide Monachum Engoliſmenſem in Vita Caroli Magni an. 787.

Antiphonarium Diurnum, et Nocturnum, quorum ſcilicet uſus in diurnis & nocturnis officiis. Chronicon Caſin. lib. 3. cap. 62. *Antiphonaria de die duo in choro ſemper habenda, Antiphonarium de nocte.*

¶ Antiphonarium, Liber in quo *Introitus* ceteræ antiphonæ in Miſſa dici ſolitæ continebantur; nam, inquit, Mabillonius lib. 1. de Liturgia Gallic. pag. 36. in omnibus Liturgiis Miſſa incipiebat ab antiphona quadam; unde liber qui ejuſmodi verſus continet *Antiphonarium* à Joanne Diacono vocatur in Vita Gregorii Magni. De his antiphonis, quas modo *Introitus* appellamus, intelligendum videtur Concilium Agathenſe anni 506. *Studendum eſt ut, ſicut ubique fit, & poſt Antiphonas Collectiones ab Epiſcopis vel Presbyteris dicantur.*

ANTIPHONATIM, Alternis choris. Florentinus Wigorn. *Celeſtinus PP. conſtituit ut Pſalmi David 150. ante ſacrificium Antiphonatim decantarentur.* Occurrit præterea apud Galterum Tervan. in Vita Caroli Comit. Flandr. Epitaphium S. Nicetii Archiepiſcopi Lugdun.

Pſallere præcepit, normamque tenere canendi
Primus, & alterutrum tendere voce chorum.

Vide ejuſdem Vitam ex Jurenſi Cod. n. 3.

Viget apud Græcos alia antiphonatim canendi ratio, quam παρακοντάκιον appellat Leo Imp. in Tacticis, cap. 7. §. 12. ubi hæc habet: γυμνάσεις εἰς τὸ ἐπέρχεσθαι ἀλλήλους ἄνδρας B. καὶ ὑποχωρεῖν, καὶ πάλιν ἀπευλαύνειν, καὶ ἐξελίσσειν, κατὰ τὸν τύπον παρακοντακίου. In quem locum Philippus Pigafetta, quem non viderat Meurſius: *Il moto militare che al numero* 11. (al. 12.) *raconta qùl'Imperatore, e tratto dal canto che uſano i caloieri ne loro divini l'Offici, nomata Paracontaci, concioſia che Paracontaci ſono hymni de' Sancti, i quali ſono alternatamente cantati in queſta maniera. Sara un choro de quatra caloieri, che canteranno le laudi di un Santo, due di loro prima cantano, & poi tacciono, & gli alteri due, poi il canto ripigliano, & poi ceſſano, & ricominciano que gli alteri due, & in forma tale ſi vanno vincedevolmente cambiando, & dando ſluogo.* Ita etiam deſcribitur alternus & ἀντίφωνος iſte cantus à Jacobo ad Euchologio. Græc. pag. 123.

¶ ANTIPHONETI. Vide *Antiphona* 1.

¶ ANTIPHRASIUS, Qui in ſermonibus Antiphraſibus uti amat. Epiſtola Elipandi Epiſc. Tolet.

apud Mabill. tom. 2. Annal. Bened. pag. 273. *Non cum magiſtris optimis, ſed cum ignaris & ſchiſmaticis, videlicet Felice & Beato Antiphraſio, æquales in virtute, & pares in errore habuit collationem.*

1. ANTIPODIUM, Anterior ſellæ pars, cui equitantes manu innituntur. Albertinus Muſſatus lib. 12. de Geſt. Ital. poſt Henric. Rubrica 2. *Ut in equis in curia Domini conſidentes, plerumque & ſuper ſellarum Antipodiis dormitantes deſcenſum Domini expectarent.* [Ænigmatice ad id quod aiunt *Appogiars* vernaculo ſermone, inquit Villanus in notis ad hunc locum apud Murat. to. 10. col. 764. Podium enim tam apud Latinos quam apud Græcos hujuſmodi ſignificationem reſpuere videtur. Eſt igitur hæc vox ſignificatione barbara, compoſitione hybrida. *Anti* enim pro *Ante* apud Græcos in uſu non eſt; ſed & raro apud Latinos. Hæc ille.] Vide *Appodiare.*

Antipodium, Subſelliorum Monaſticorum, quæ noſtris *formæ* dicuntur, pars poſterior, quæ anteriori ſeu podio opponitur. Odo Cluniac. lib. de Vita S. Geraldi cap. 11. *Ita ſuſpenſus in contemplatione ſtetit, ut nec ſederet, nec vel paululum in Antipodium recubaret.*

¶ 2. ANTIPODIUM. Sic, haud ſcio qua ratione, Actum ſolemnem Academicum appellabant in Academia Pariſienſi. Robertus *Goulet* in Compendio jurium Univerſit. Pariſ. fol. 19. Edit. 1517. *Tribus & his diebus* (Dominica, Martis & Jovis) *utantur carnibus aſſis portioniſte; nunquam vero in prandio, niſi quidam fieret actus ſolennis &, ut aiunt, Antipodium: quod rariſſime permitti debet.*

¶ ANTIPOPHORA, à Græco ἀνθυπόφορα, Reſponſum, Gall. *Replique.* De negotio Formoſi Papæ apud Mabill. to. 4. Analect. p. 612. *Et hæc omnis res ex ſeptem locis argumenta contrahit. Horum duo quis & quid, omnia continent. Litium autem duæ ſunt voces, inſimulantis & repulſantis, quæ fiunt per ippophoram & Antipophoram.*

¶ ANTIQUA, Formata, Major, Polita, Prisca, Variæ ſcripturarum veterum ſpecies, de quibus in v. *Scriptura.*

ANTIQUALIA. Thwroczius in Chron. Hungar. part. 1. cap. 24. *In quodam oppido.... cujus Antiqualia hunc uſque in diem durant.* Maceriæ, ruinæ Gallis *Antiquailles*: Italis *Anticaglia.* Joan. Villaneus lib. 1. cap. 38. *Ancor' hoggi in Terma ſi vede dell' Anticaglia.*

¶ ANTIQUANA Crassana, Scripturæ veteris ſpecies. Vide *Scriptura.*

¶ ANTIQUARE, In antiquum ſtatum reſtituere. Gerardus Abb. in Vita S. Adalhardi num. 21. *Nec ante deſiſtit, quam fœdus inter eos uſque ad oſcula reſtituit: pacem partibus redintegrat, mores & fines certo limite Antiquat. His ergo & ſimilibus fœderabat regnum indefeſſus.* Vereor ne legendum ſit *Adæquat.* Alia notione occurrit mox in *Antiquarius.*

ANTIQUARIUS. Iſidorus lib. 6. Orig. cap. 14. *Librarii iidem qui & Antiquarii vocantur, ſed Librarii ſunt, qui nova & vetera ſcribunt, Antiquarii qui tantummodo vetera, unde & nomen ſumpſerunt.* Gloſſæ veteres: *Antiquarius*, ἀρχαιογράφος, καλλιγράφος. Sunt igitur *Antiquarii* qui vetuſtate obſoletos libros componunt, reparant, deſcribunt, ut eſt in lib. 2. C. Th. de Studiis liber. urb. Rom. & lib. 10. Cod. de Proximis ſacror. ſcrin. Vide Senator. de Divin. lect. cap. 15. 30. Sidon. lib. 9. Epiſt. 16. S. Auguſtin. Serm. 44. Auſon. ad Probum, Ordericum lib. 3. pag. 470. &c.

Antiquaria Ars, apud S. Hieron. Epiſt. ad Florentium. Vita S. Nili junioris pag. 17. Καὶ μαθὼν, παρ' αὐτοῦ τὴν τῆς καλλιγραφίας δυσδιόρθωτον τέχνην.

Antiquare, καλλιγραφῆσαι, in Gloſſario veteri. Eadem Vita S. Nili junioris pag. 29. Ἀπὸ πρωῒ ἕως τρίτης ὀξέως ἐκαλλιγράφει, λεπτῷ καὶ πυκνῷ χρώμενος ἰδιοχείρῳ. Infra pag. 33. Κῆρον δὲ πήξας ἐπὶ τῷ ξύλῳ, δι' αὐτοῦ τῶν τοσούτων βιβλίων τὸ πλῆθος ἐκαλλιγράφησε. *Manu Antiquaria libros conſcribere*, in Chronico Novalicenſi cap. 20.

Antiquariorum Domus, in Monaſteriis, quod & *Scriptorium* dicitur. Vitæ Abbatum S. Albani pag. 1. *Hic primitus Antiquariorum Domum Abbatis ſui juſſione rexit, librorumque copiam huic Eccleſiæ contulit.*

¶ ANTIQUITAS, Senectus, Gall. *Vieilleſſe.* Vita B. Coletæ, tom. 1. Martii pag. 557. C. *Signanter autem inter orationes vocales & mentales ſingularem gerebat devotionem ad Pſalterium & ad ſeptem Pſalmos pœnitentiales cum Letaniis; & nunquam à juventute percurrens uſque ad Antiquitatem, occupationibus quibuſcumque non obſtantibus, omiſit illa dicere.*

ANTIQUUS, Senex, ex vernaculo *Ancien*, *Anceſtre.* Falco Beneventanus an. 1136. *Quique Antiquorum ſuorum ſequebantur honeſtatem.* Occurrit in Vita Mariæ de Mailliaco: Joannes Villaneus non ſemel vocem *Antico* hac notione uſurpat. Vide *Senex.*

¶ ANTIREX, Tyrannus, qui legitimo Regi adverſatur. Chron. Siciliæ inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 22. *Qui poſt ejus felicem obitum iſte ſucceſſor ejus SS. Pater noſter D. Papa Clemens, non clementiam, ſed inclementiam operatus in nobis evexit in regno prædicto nequiter noſtrum temerarium Antiregem; qui demum per omne nefas regnum ipſum obtinuit, ut vobis incognitum non exiſtit.*

¶ ANTIS, *eſt anni ordo.* Gloſſ. Bituric. MSS. Vide *Antes.*

ANTISCOPI, pro *Antiepiſcopi*, pravi Epiſcopi non ſemel appellantur in Vita S. Theodardi Archiepiſc. Narbon. apud Catellum.

ANTISECUS, *Ante*, ἔμπροσθεν, in Gloſſis Græco-Lat. Vide *Poſtſecus.*

ANTISIGMA, Una è notis ſententiarum *quæ ponitur ad eos verſus, quorum ordo permutandus eſt, ſicut & in antiquis auctoribus poſitum invenitur. Antiſigma cum puncto, ponitur in iis locis, ubi in eodem ſenſu duplices verſus ſunt, & dubitatur qui potius eligendus ſit.* Iſidor. lib. 1. Orig. cap. 20. [Ubi pro *Antiſigma* legitur in MS. Papiæ Bituric. *Antiſſima.*]

ANTISMICUS, *Urbanus, non amarus, non iracundus*, Joan. de Janua. Videtur legendum *Anticynicus.*

ANTISPER, πρὸ τούτου, in Gloſſ. Lat. Græc. ut *tantiſper.*

¶ ANTISSIMA, pro *Antiſigma*: quod vide.

¶ 1. ANTISTARE, Idem quod *Antiſtitare*, Epiſcopum vel Abbatem agere, Præeſſe. Annal. Bened. tom. 4. pag. 374. num. cvi. « Cum electionis (ad ſedem Moguntinam) cauſa feſto die « SS. Apoſtolorum Petri & Pauli conveniſſent « omnes, petito ſilentio, infit Imperator, virum « ſe noſſe eximiæ ſanctitatis ac doctrinæ ad id offi- « cii omnino idoneum; huic ſe ſuffragari omnes « dixere. Tum Imperator nutu accito Bardone: « *Novimus*, inquit, *Fuldenſe privilegium, nec infringimus ſtatutum prædeceſſorum noſtrorum, ſed quia non deſunt qui noverint, qua cauſa non promoveamus Abbatem* (Richardum) *te*, ait ad Bardonem converſus, *ejus ovilis Antiſtare ſtatuimus ſecundum priorum*

voluntatem. Geſta Abbatum Gemblac. Spicileg. Acher. tom. 6. pag. 518. *Notgerus tunc temporis Tungrenſibus Antiſtabat.* Vide Acta SS. Maii to. 6. pag. 412. F. Apud antiquos *Anteſtare*, vel ut ſæpius ſcribebant *Antiſtare*, idem erat quod Præcellere, præſtare. Lucretius lib. 5. 22.

Herculis Antiſtare autem ſi facta putabis.

Cato de Re Ruſt. c. 156. *Braſſica eſt, quæ omnibus oleribus Antiſtat.*

¶ 2. ANTISTARE. Charta Willelmi Aquitanorum Ducis pro Angeriaco inter Inſtrum. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 465. *Willelmus Dux Aquitanorum... quandam Abbatiam in honore beatiſſimi præcurſoris Chriſti Johannis ædificatam... pro redemptione atque ſalute animæ ſuæ cunctorumque parentum ſuorum Antiſtare cupiens, &c.* Verbum *Antiſtare* Dionyſius Sammartanus vertit excitare, reſtaurare, quam certe notionem pátitur habita textus ratione; vereor tamen ne idem ſit quod ſequens

¶ 3. ANTISTARE, Tueri, tutum præſtare, Gall. *Garantir, Défendre.* Donatio Supponis Ducis de Paterno Pinnenſis civitatis S. Clementi facta an. 872. inter Additamenta ad Chronicon Caſaurienſe apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 935. *Et inſuper dono ipſam chartulam vel confirmo infra iſtam veſtram chartulam, ut vos cum ipſa chartula ipſas res ab omni homine Antiſtare & defendere debeatis.* Ibid ad an. 1046. col. 996. *Unde repromitto & obligo me vel meos heredes in ipſo Monaſterio & tibi dominico Abbati.... ut ipſam meam conceſſionem Antiſtare & defendere debeamus vobis ab omni homine.*

¶ ANTISTES. Hoc honoris nomen non Epiſcopis ſolum & Abbatibus, ſed quandoque etiam Prioribus & Parochis datum fuiſſe norunt, qui antiqua legerunt inſtrumenta.

ANTISTITA, Abbatiſſa, in veteri Charta quam laudat Hieron. Henningius in Geneal. Rhetiæ Curienſis Principis: *Sacerdotiſſa*, Ugutioni. Occurrit hæc vox apud Plautum.

ANTISTITARE, Epiſcopum agere, in Excerptis ex veteribus lectionibus MSS. Eccleſiæ Veſontionenſis nuper editis à viro doctiſſimo Petro Franciſco Chiffletio, diſſertat. 2. de Converſione Conſtantini M. *Tunc temporis Hilarius Antiſtitabatur Criſopoli.*

ANTISTITIUM, *Præſulatus vel Primatus*, Gloſſ. MSS. S. Germani Pariſ. Cod. 524. Joanni de Janua, *Sacerdotium, divinum: unde, Marcus venerabili Antiſtitio præeminebat.* [Geſta Abbatum Lobienſium Spicil. Acher. tom. 6. pag. 565. *Farabertum Prumiæ Abbatem Antiſtitii ſui reliquit hæredem.* De S. Leone PP. IX. tom. 2. Aprilis pag. 649. *Qui poſtea ad Antiſtitium Mediomaticæ urbis voto cleri & plebis magis quam ſuo aſſumptus.*]

ANTISTITIUM, pro Monaſterio occurrit non ſemel in lib. Miraculor. S. Thomæ Cantuar. Arch. edito à Stapletono.

ANTISTROPHA, *Reciproca converſio, quando totum Reſponſorium convertitur.* Papias.

¶ ANTITACTICI, Hæretici ex Gnoſticorum portentoſa ſententia ſuppullulantes, peccatum adeo non malum eſſe agnoverunt, ut etiam præmio dignum ſtatuerent. Clem. Alex. Strom. lib. 3. Baron. an. Chr. 120.

ANTITAS, *Antiquitas*, in Breviloquo, ex quo emendandæ Gloſſæ Lat. Græc. *Antas*, γερουσία, legendum enim *Antitas*: Infra, *Antites*, γερουσίαι. Forte pro *Antiquitas*. Alibi: *Antiquitas*, ἀρχαιότης.

¶ ANTITHEI, quinam fuerint docet Arnobius adverſus Gentes lib. 4. *Magi haruſpicum fratres memorant ſuis in accitionibus Antitheos ſæpius obrepere pro accitis; eſſe autem hos quoſdam materiis ex craſſioribus ſpiritus, qui Deos ſe fingant, neſcioſque mendaciis & ſimulationibus ludant.*

ANTITHETARIUS. In Legibus Canuti Regis Angl. apud Bromptonum, lemma capitis 47. *de Antithetario*, inſcribitur: ſed in ipſo capite vox ipſa deeſt. Legis autem ſenſu penitus inſpecto, eum qui illatam accuſationem, recriminatione, id eſt, contraria intentata actione, ſategerit repellere, *Antithetarium* vocari cenſet Somnerus.

¶ ANTITRINITARII circa annum Chriſti 1570. exorti, tres Perſonas Divinas una in Perſonalitate ſubſiſtere, impie docere cœperunt. Hofman. in Lexico.

¶ ANTONIANI AUREI, Moneta Romana cui ab Antonino Imperatore nomen. Vide Vopiſcum in Probo cap. 3.

¶ 1. S. ANTONIUS, Roſtratus ſuperne baculus, Gall. *Bequille*, ſic dictus quod formam referret crucis S. Antonii quæ ut littera T formari ſolet. Epiſtola MS. an. 1320. ex Archivo S. Vict. Maſſil. *Innixus ſuper quodam ligno vocatus S. Anthonius.*

¶ 2. S. ANTONIUS, Ordo à Gaſtone quodam nobili Delphinate an. 1095. inſtitutus in ſolatium eorum qui igne ſacro afflicti erant. Inſigne ejus littera T. eſt. Item Ordo militaris in Abyſſinia, de quo librum edidit Joh. Balthaſar Abyſſinus Eques. Hofman.

ANTOPIUS. Anonymus Barenſis in Chron. ann. 1046. *Et ceciderunt Græci & multi Antopii per gladio & in mare.* Expreſſit, ni fallor, vocem Græc. ἄνθρωποι, viri.

ANTOR, pro *Auctor*, primus venditor. Occurrit paſſim in Foris Aragon. Vide lib. 6. de Furto.

¶ ANTORCHIA, Fax ſepulcralis, Gall. *Torche pour les funerailles.* Collect. Concil. Hiſp. tom. 4. pag. 195. *In quo anniverſario ſeu Miſſa aſſiſtere habeant omnes Canonici... necnon & Scholares.... componere tumulum ac incendere ſex Antorchias.*

¶ ANTRÆ. Vide *Angræ.*

¶ ANTRAS, vel *Antrax*, Græce ἄνθραξ, Carbunculus, genus ulceris. Albertus Muſſatus de Geſtis Henrici VII. Cæſaris lib. 16. apud Murat. to. 10. col. 568. *Triplex illi interitus cauſa deprehenſa eſt, una in nate ſub genu lethalis ulceris, quod phyſici Antras vocant.* Ubi Villanus adnotat: Legerem ego ſic: *Una in crure ſub genu lethalis ulceris quod phyſici Anthrax vocant.* Vita S. Edmundi Cantuar. Archiep. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1802. *Contigit aliquando eum in pede gravari apoſtemate quod Antracem ſolent medici nominare.*

¶ ANTRELLUM, Parvum Antrum. Vita S. Guillelmi Politienſis Erem. tom. 2. Aprilis pag. 469. C. *Aliud quandoque ingreſſus Antrellum ita meditationi ſedulus invigilavit, ut ſequentem quoque diem orationi adjiceret.*

ANTRILLUS, *Inſtrumentum lapicidarum.* Breviloq.

¶ ANTROPOMORFEON, vel ANTROPOMORFENS, *Mandragora Græce dicta quod habeat formam hominis.* Ita Papias MS. Vide *Anthropomorphitæ.*

¶ ANTRORSUM, Adverſo curſu. Chron. parvum Ferrarienſe apud Murat. tom. 8. col. 476. *Antrorſum tendens* (Padus) *à quadrivio jam dicto, cum Gauro intrat in pelagus.*

¶ ANTROSA, ὀρχήστρια, *Saltatrix*, in Supplemento Antiquarii.

¶ ANTRUM, Templum. Papias in MS. Bituric. *Corcium civitas fuit Piratorum ubi famoſiſſimum eſt Antrum, id eſt, templum.*

¶ Antrum Tumbale, Sepulcrum. Carmen de Berengario Imp. apud Murat. to. 2. pag. 411. col. 2. *Luce Deus qua factus homo proceſſit ab Antro Tumbali, &c.* Id eſt, Die Reſurrectionis Chriſti.

¶ ANTRUSSIO, ut fere ſemper legit Eccardus in Lege Salica vel *Antruſtio*, ut legunt alii, Idem eſt qui fidelis domino, qui ei juramento fidelitatis obligatus eſt, vel in ejus miniſterio occupatus. Vide *Truſtis.*

¶ ANTSINGA, Modus agri. Codex. MS. Irminonis Abbatis San-German. Pariſ. fol. 11. recto col. 1. *De terra arabili Amtſingas* 11. *de vinea duas partes arip.* Ibidem fol. 23. col. 1. *De terra arabili bunnaria duo & Antſingam unam.* Vide *Andecinga.*

¶ ANTUS, ἄντυξ, *Ora*, *Antes*, in Supplemento Antiquarii. Vide *Antes.*

¶ ANTUSTRIO, Apud Marculfum lib. 1. tit. 18. Idem ac *Antruſſio:* quod vide.

¶ ANTYPHATUS, Dignitas Palatina, apud Byzantinos. Locum vide in *Veſti.*

ANVANNA. Vide *Auvanna.*

¶ ANUATUS, Annotinus, Gall. *D'un an.* Charta Libert. S. Palladii ex cod. MS. Coiſlin. *De quolibet porco .... Anuato quem habebunt in dicto nemore communi tres denar. Pariſienſes.*

A NUBDA, Anupda, Anuda, Præſtationis vel oneris ſpecies. Charta Hiſpanica ann. 824. apud Sandovallium: *Et omnes qui venerint ad populandum ad illa Branooſſaria, non dent Anupda, non vigilias de caſtellos, niſi dante tributum, & infurtione, quantum poterint ad Comite, &c.* Alia æræ 1010. apud *Yepez* to. 5. pag. 456. *Ipſas las cum foro ex lecto quæ non pro homicidio non Anuguvera, neque foratera, neque ſaione, de Comite non teneat.* Alia æræ 1016. to. 5. pag. 444. *Ut non habeant iſtas villas & iſtos terminos ſuper ſaionem, nec foſſatum, nec Anuda, neque alicidio (ſcrib. homicidio) neque erbatico, nec portatico in terminis de Caſtella.* Alia æræ 1018. tom. 1. *Et ad populandum damus ibidem licentiam, ut qui ibi habitaverit, nulla habeat ſuper ſe regalia, aut comitialia imperia, neque reſpondeat aliquid ad ejus debita, non pro furtum, neque pro homicidium, neque pro fornitio, non pro manneria, neque pro ſerina, neque pro foſſare, neque pro Anubda, neque pro caſtellia, neque pro facienda villa, &c.* Alia Aldefonſi VI. Regis æræ 1118. to. 3. *Ut nullus miniſter meus vel hæredum meorum, vel aliarum quarumlibet poteſtatum intra terminos Monaſterii audeat intrare, vel pignus accipere, aut in omnibus villis vel Eccleſiis, ſeu hæreditatibus quæ juris eorum ſunt, per manus ſaionis ſigillum ponere, ſive pro homicidio, ſive pro foſſatore, ſive pro roxo, ſive pro caſtellato, ſive pro Abnuda, aut pro nuntio, aut pro pignore, aut pro furto, &c.* Alia Ferdinandi I. Regis Caſtellæ æræ 1100. to. 1. *Ut non patiantur nullius modi aliquod detrimentum noſtri ſayonis, nec nullius hominis non pro foſſato, non homicidio, non pro furco, non pro fornitio, non pro Annubda, non pro caſtelleria, non pro annaſſia, non pro nulla calumni de hoc mundo, &c.* Alia Sanctii Reg. to. 5. p. 468. 469. *Ut ſint liberæ omnes hæreditates veſtræ, & abque injuria cujuſlibet perſonæ Regalis & Pontificalis & Laicalis, ſine ſaione, ſine homicidio, ſine foſato, ſine Anupta, &c.* Adde pag. 472. to. 6. p. 486. 490. Videat Lector an ex hiſce locis vocis notionem percipiat.

ANUGUERA. Vide *Anubda.*

ANULARE, Coloris ſpecies qua pictores utuntur. Iſidor. lib. 19. Orig. cap. 17. *Anulare quod vocant, candidum eſt, quo muliebres picturæ luminantur. Fit & ipſum ex creta admixtis vitreis gemmeis.* Ab eo hauſit Papias, [apud quem legitur, *quo mulieres & picturæ luminantur, &c.*]

¶ ANULUS. Vide *Annulus.*

¶ ANUPDA. Vide *Anubda.*

¶ ANVOIRE, Tributum 28. denar. quod olim Epiſcopo Bellovacenſi à novis conjugatis pro primo anno perſolvebatur; nec non & ab iis qui in civium adſcribebantur catalogum: 14. vero denar. ab omnibus, ſequentibus annis, exceptis clericis etiam conjugatis, quare plerique tonſuram clericalem una cum Confirmatione accipiebant.

ANUREPORESIS. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Anureporeſis, id eſt homo utriuſque generis:* baddel.

ANWEGUN. Reinerus contra Waldenſes cap. 5. de iiſdem hæreticis: *Primo de Baptiſmo dicunt, quod Catechiſmus nihil ſit... Item quod oblatio illa quæ dicitur Anwegun, ſit adinventio.* Ad marginem ſcripſit Gretzerus * Illyr. *Auwegen.* Freher. *Alwegen.*

¶ ANWILLA, pro *Anguilla,* in MS. Irminonis Abbatis San-German. fol. 45. col. 1. *Si poterint in ipſa aqua prendere Anwillas, ſolvunt, &c.*

¶ ANXER, pro *Anſer.* Locum vide in *Leito.*

¶ ANXESTATA. Leges Luitprandi, apud Murat. to. 1. part. 2. p. 60. *De Anxeſtata & fidejuſſore. Si quis alii homini quadiam dederit pro quacumque cauſa & fidejuſſorem poſuerit, & poſtea ipſi fidejuſſori anteſteterit, aut pignus de manu tulerit, & probatum fuerit, componat ſolidos xx. Anxeſtata* videtur mendoſe dictum pro *Anteſtata*, qui *Anteſtat*, id eſt, impedit, obſtat. Vide *Anteſtare.*

¶ ANXIANI. Vide *Antiani.*

¶ ANXIATIO, Anxietas, Gall. *Trouble, agitation. Anxiatio cordis,* in Vita S. Winwaloei MS.

¶ ANXIETUDO, Eadem notione. Supplem. Antiquarii: *Anxietudo*, ἄχθος, ὀδύνη, *Sarcina, labor.*

ANXILLA, *Olla ſuperius ſtricta.* Breviloq.

ANXIMONIA, Anxietas. In Vita S. Guthlaci cap. 31.

ANXIFERIUS, *Mœſtificus.* Papias.

ANXIONARIUS. Auctor de Diſciplina Scholarium cap. 4. *O quam proficiens eſt ſanitatique conſentaneum ſecundum facultatem in unum componere, ne artocopi mucore Anxionarius anhelitum infirmet, & vini inſipidi acor cordis ſecreta confundat, ... & quod deterius eſt, ne aſſiduis incurſibus ingraſſetur Anxionarius.*

¶ ANZIANATUS, Anzianus. Vide in *Antianus.*

ANZINGA. Vide *Andecinga.*

¶ AORASIA, Cæcitas. Vox Græca. Vita Trudperti Erem. Mart. to. 3. Aprilis p. 435. F. *Sed Dei ac Martyris ſui manu, non clypeo protectus, aut galea, percuſſis cæcitate pariter & Aoraſia carnificibus, Abbas tranſiens per medium illorum ibat.*

¶ AOSTAGIUM, pro *Hoſtagium*, Jus hoſpitii, ut videtur. Charta an. 1232. apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. p. 822. *Similiter ſerviens percipiet per ſe conſuetudines ſuas, videlicet terrageurias, Aoſtagia, meſtivam, gallos, caſeos, tortellos & corveiam ſuam & unum gellonem vini, &c.* Vide *Hoſtagium.*

¶ AP, Filius, Lingua Cambro-Britannica ex Johanne Daviel. Rymer. to. 3. pag. 156. *Rex dilectis & fidelibus ſuis .... Griffino Ap Res, & Terewardo Ap Griffyn, ſalutem.* Et pag. ſeq. *Philippus Ap Howell, Morganus Ap Mereduk.*

APACARE, Satisfacere, contentum reddere, Italis, *Appagare, dar ſodisfattione.* Pacta inita inter

Francos & Venetos, in Geſtis Innocentii III. PP. pag. 92. *Si autem aliquid reſiduum fuerit, debemus per medietatem inter nos & vos dividere, donec fuerimus Apacati.* [Murator. to. 3. pag. 537. col. 1. D. pro *Apacati* legit *Apagati.*]

APACTIO, Pacificatio in Tabulario S. Dionyſ. Lemov.

APAGARE. Vide *Apacare.*

APALANCARE, Palis munire, Ital. *Palancare.* Chron. Parmenſe ad an. 1295. apud Murat. to. 9. col. 831. *Caſtrum Curriachi per Commune Parmæ fuit cuſtoditum & Apalancatum per homines de ultra Hentiam à ſtrata in ſurſum.*

APALAR, Apalare, &c. Cochlear. Vide *Aplare, Apalarea, Apalareus*, & contracte *Aplare*, Cochlear, item.

APALTUS, Ital. *Appalto*, Locatio. Synodicum Raphaelis Archiep. Nicoſienſis ſub an 1252. cap. 18. *Denuntiamus excommunicatos omnes qui non reſtituunt, vel reſtitui faciunt integre & plenarie decimas Eccleſiæ Nicoſienſi, de omnibus poſſeſſionibus, animalibus, Apaltibus, & redditibus ſuis, &c.* Eadem habentur in Concilio Nemoſienſi an. 1298. cap. 4. ubi pro *apaltibus*, editum *appactis.* Unde forte vocis etymon. Adde aliud Concil. Nemoſienſe an. 1340. cap. 1.

Apaltor, Manceps, Ital. *Appaltatore.* Idem Synodicum cap. 19. *Prohibemus Clericis & præcipue Presbyteris & Diaconibus, ne commercia vel officia ſæcularia exerceant maxime inhoneſta: & ne ſint caſalium aut redituum Apaltores, aut procuratores Militum, &c.* Vide *Apatiſatio.*

APANARE, Panem ac cibum porrigere, paſcere: panem enim pro quocunque alimento uſurpari palam eſt. Agellius lib. 9. c. 2. *Ad Herodem adiit nobis præſentibus palliatus, ac petiit æs ſibi dari* εἰς ἄρτους. Et in Orat. Dominica: *Panem noſtrum da nobis hodie.* Ita in Lege Salica tit. 57. §. 5. & tit. 59. §. 1. *Panem & hoſpitalitatem dare*, idem eſt quod *paſcere, & hoſpitium dare*, quod habetur in tit. 76. §. 1. Edit. Heroldi. *Panem & aquam dare*, in Capitulari Sicardi Princip. Benevent. c. 1. *Panem & aquam natura deſiderat*, inquit Seneca Ep. 25. *nemo ad hæc pauper eſt: intra quæ quiſquis deſiderium ſuum concluſit, cum ipſo Jove de felicitate contendat, ut ait Epicurus.* Adde Epiſt. 110. Charta anni 1328. Dominorum Canneti in Provincia: *Omnis perſona extranea vel privata caveat ne infra caſtrum Canneti, ſeu ejus territorium receptet & occultet, ſeu etiam Apanet aliquem latronem.* Et mox: *Quod intelligimus, ſi tales Apanatores, vel auxilium præbentes, ſcirent eſſe latrones eos quos Apanarent.* *Apaner une fille*, eſt dotem, ſeu legitimam portionem bonorum filiæ conferre, ita ut cæteris hæreditatis bonis renuntiet, in Conſuetudine Nivernenſi cap. 23. art. 24. Marchienſi art. 220. 224. Burbon. art. 265. 305. & ſeq. & in Conſuetud. loci de *Thear* in Biturig. art. 25. *Apanager*, in Silvanectenſi art. 66. Bourbon. art. 265. Bituricenſi tit. 5. art. 17. & Turonenſi art. 284. [Hinc *Appanare* apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 283. in defenſionibus Roberti Delphini contra Guillelmum Comtoris: *Quando pater Appanavit filiam ſuam, quod facere poteſt virtute conſuetudinis prædictæ, & filia hujuſmodi Appanationem probat, nihil amplius petere poteſt ex ſucceſſione bonorum paternorum.*]

Apanamentum, Apanagium, ab eodem fonte, pro eo quod ad victum & in alimentum ſecundo genitis præſtatur & conceditur à parentibus: *Soûtenance* dicitur Petro de Fontanis in Conſilio cap. 34. nam in pluribus Galliæ provinciis, ut ait Petrus de *Vineis* lib. 6. Epiſt. 25. *Major natu, excluſis minoribus fratribus & cohæredibus, ſolus in caſtro ſuccedit, inter eos nullo tempore dividendo.* Quippe Baroniæ, ſeu majora prædia ac feuda, diviſionem non recipiunt, nec inter hæredes dividuntur, ſed ad ſolum primogenitum pertinent: qui tamen tenetur aſſignare *apanagium* fratribus ſuis ſecundo genitis, ſeu certam quandam *proviſionem*, uti & vocatur, id eſt penſionem in alimentum pro dignitatis ac natalium ratione. Areſta O. SS. an. 1269. in 1. Reg. Parlam. fol. 60. *Aliprora Comitiſſa Leiceſtriæ petebat à Comite Engoliſmenſi portionem in Comitatu Engoliſmenſi ratione fraragii ſpectantem ad ipſam ex parte . . . quondam matris ipſius Comitiſſæ Leiceſtr. & proaviæ Comitis ſupradicti. Sed idem Comes in contrarium reſpondebat, quod dicta Comitiſſa Leiceſtr. in tali petitione non debeat audiri, cum dictus Comitatus eſſet impartibilis, nec unquam fuerit per quotas partitus, licet multi caſus acciderint, in quibus ſi eſſet partibilis, debuiſſet partiri. Super quibuſdam facta inquiſitione diligenti, fuit per inqueſtam inventum, quod dictus Comitatus nunquam fuit per quotas partitus vel diviſus: tamen per Comites ſeu Comitiſſas dominos Comitatus prædicti inter filios & filias, fratres & ſorores, facta fuerunt quædam partes, quæ in partibus illis Appanamenta dicuntur. Et cum judicatum fuiſſet, quod dicta Comitiſſa pro dicta petitione non deberet audiri: tunc petiit D. Comitem Engoliſmenſem & D. Gaufridum de Leziguen adjornari. Quibus adjornatis & præſentibus, tertia die eadem Comitiſſa petiit à dictis Comite & Gaufrido ſibi Appanamentum fieri ſecundum Conſuetudinem terræ. Qua petitione facta, auditis reſponſionibus dictorum Comitis & Gaufridi, & viſis inqueſtis ſuper hoc factis & diligenter intellectis, abſolutus fuit per judicium dictus Gaufridus à prædicta impetitione ipſius Comitiſſæ, cum ipſe Appanatus fuerit, & per Appanamentum teneat, nec per Conſuetudinem terræ, quæ liquido inventa eſt eſſe talis per iſtam inqueſtam, Appanamentum facere debeat Appanatus. Dictus autem Comes fuit per judicium condemnatus ad faciendum dictæ Comitiſſæ annum perpetuum Appanamentum quadringentarum libratarum terræ monetæ currentis in Comitatu Engoliſmenſi prædicto. Item condemnatus fuit idem Comes in octingentis libris monetæ Engoliſm. pro arreragiis 2. annorum à tempore litis motæ. In hujus autem pronuntiatione ſententiæ expreſſe fuit dictum, quod dicta Comitiſſa in terra hujuſmodi ſibi adjudicata non haberet domum ſeu forteritiam per iſtam ſententiam, quia omnia loco domus plus ſibi dederat de terra.* [Arreſtum Parlamenti an. 1341. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 485. *Prædicto Carolo ex cauſa uxoris prædictæ ex adverſo proponente, quod de uſu & conſuetudine notoriis Britanniæ in ſucceſſoribus feudorum inter nobiles generaliter obſervabatur, quando ſunt plures fratres, primogenitus in omnibus feudis quantumcumque magnis & nobilibus, etiamſi Comitatus, Baroniæ aut Vicecomitatus exiſtant, ut hæres proprietarius ſuccedit, & ſolus & in ſolidum recipitur ad fidem & homagium feudorum prædictorum, & fratribus ſuis junioribus ſeu poſt natis tenetur facere proviſionem victus, ſeu Apanagium ſecundum eorum ſtatum & quantitatem terræ . . . Suntque uſus & conſuetudines antedictæ conformes uſibus & conſuetudinibus vicinarum regionum, & tam in Andegavenſium, Cenomanenſium, Turonenſium, Pictavenſium, ac in magna parte*

Bituricenſium, quam in pluribus aliis regni noſtri partibus notorie & communiter obſervatum; & quod de uſu & conſuetudine antedictis, quæ in hoc generali conſuetudini Franciæ ſunt conformes (ſi filii non ſint) *filia* (primogenita excluſis ſororibus) *ſuccedit in feudis, ſive ſint Ducatus, Comitatus, Perriæ aut Baroniæ, quantumcumque magni & nobiles, & quod ita evenerat in Comitatu Arteſii, Campaniæ, Tholoſæ necnon & Britanniæ, in quo uxorem Petri Mali-Clerici non eſt dubium ſucceſſiſſe, & conſimiliter in pluribus aliis regni noſtri.* Hæc omnia confirmantur ſententia hujus Parlamenti.] Pactum an. 1323. quod refertur in Probationibus Hiſt. Caſtilionenſis p. 100. *Ledit Iehan ſon frere ne devoit, ne povet demander en ladite Comté de Blois, que Apanage tant ſeulement. Ledit Iehan diſant & maintenant le contraire que il devoit avoir droit de partage en ladite Comté, &c.* Ubi *apanagium*, diviſioni ſeu *partagio* opponitur: nam *apanagium* eſt certa penſio, ſeu annuus reditus ratione prædii quod diviſionem non recipit, aſſignatus ſecundogenitis, quo ſibi *panem* ad victum comparent: *partagium* vero, diviſio ipſa prædiorum.

Et ſane ea Francorum noſtrorum mens fuit, dum morem hunc induxere, uti major natu ſolus in majoribus prædiis, nuſquam inter fratres erciſcundis, ſuccederet, ut nobilium familiarum dignitas integra, illibatuſque ſplendor permaneret, dum ad unicum ex liberis univerſa majorum prædiorum perveniret ſucceſſio. Quippe ſi ea diviſionem reciperent, lapſu temporis, crebra ac frequenti partitione, ad nihilum reducerentur. Proinde ſatis duxerunt, etſi id quodammodo juri naturali adverſetur, ut ſecundogeniti ſola, ut dixi *proviſione* ad victum contenti, vel clericalem aut cælibem vitam eligerent, vel bella ſectarentur, niſi aliunde bonis ditari contingeret.

Proferam in hujus recepti jampridem apud noſtros moris bina exempla in ſola familia Monſpelienſi, ac primum quidem ex Teſtamento MS. Guillelmi D. Montiſpeſſulani filii Ermeſſendæ 3. Idus Dec. 1146. *Bernardum Guillelmum filium meum dimitto Guillelmo filio meo majori, ita ſcilicet ut uſque ad ætatem 18. annorum bene faciat eum docere, & in litteris ſtudere: & ſi tunc voluerit Clericus fieri, & ad ſacros ordines promoveri, Dominus Montiſpeſſulani teneat illum honorifice ſecum, ita ſcilicet ut equos & arma, & armigeros, & victum, & veſtitum ſibi honorifice adminiſtret, & Bernardus nihil aliud in toto honore ipſius aliquo jure petere poſſit; vilis enim hæreditas nobilem hominem non decet.* Aliud exemplum ſubminiſtrat Teſtamentum Guillelmi D. Montiſpeſſulani filii Mathildis Duciſſæ pridie Non. Novemb. 1202. *Volo quod filius meus major natu, poſtquam Tortoſa* (filius ſecundo genitus) *equitaverit, cum armis, det ei toto tempore vitæ ſuæ annuatim 1000. ſol. & pro his ſit contentus omnibus aliis bonis meis.*

Ex quibus patet eam fuiſſe Dominorum Monſpelienſium mentem, ut omnis nobiliſſimæ familiæ dignitas illæſa permaneret, dum ad unicum Montiſpeſſulani Dominum perveniret hæreditas. Id ipſum de Comitibus Flandriæ tradit Lambertus Schaffnaburgenſis an. 1071. *In Comitatu Balduini ejuſque familia id multis jam ſæculis ſervabatur, quaſi ſancitum lege perpetua, ut unus filiorum qui patri potiſſimum placuiſſet, nomen patris acciperet, & totius Flandriæ principatum ſolus hæreditaria ſucceſſione obtineret. Ceteri vero fratres, aut huic ſubditi, dictoque obtemperantes, ingloriam vitam ducerent, peregre profecti, magis propriis rebus geſtis florere contenderent, quam deſidiæ ac ſocordiæ dediti, egeſtatem ſuam vana majorum opinione conſolarentur: hoc ſcilicet fiebat, ne in plures diviſa provincia, claritas illius familiæ per inopiam rei familiaris obſoleret.* Neque alia pariter fuit Principum quorumdam mens, qui legum condendarum auctoritatem ſibi arrogarunt, dum ſtatuere, ut tota bonorum ſucceſſio unicum ſpectaret primogenitum; ſecundogeniti certis ac ſtatis penſionibus pro victu & veſtitu ad vitam contenti eſſent: quod etiamnum obtinet in Pontivenſi Comitatu, & in aliquot aliis Franciæ provinciis.

Neque alio jure Reges noſtri liberos ſuos ſecundogenitos certis pariter penſionibus contentos eſſe voluere. Nam cum Regnum Franciæ per ſe ſit diviſionis expers, utpote ſuprema *Baronia*, ſecundogeniti in partem ſucceſſionis pervenire non poſſunt; ſed pro natalium dignitate ac prærogativa tuenda, à Regibus donantur certis quibuſdam penſionibus, quæ aſſignantur in ſtatis ac deſignatis prædiis, vel etiam ipſis prædiis, quibus ii fruuntur, quamdiu eorum maſculina ſtirps ſuperſtes eſt: qua extincta *Apanamentum* ad Fiſcum regium ipſo jure redit. Nam feminæ ex Lege Salica regiorum prædiorum ſucceſſionis ſunt incapaces. Proſtat Diploma Ludovici Hutini Regis Franc. an. 1315. pro Carolo Comite Marchiæ, in quo mentio fit *des heritages & poſſeſſions qui li ſont & ſeront aſſignées & delivrées, tant pour cauſe de Apanage & proviſion pour cauſe du Royaume de France, comme par la ſucceſſion de notre tres-chere Dame & mere, &c.* ubi ſatis innuitur bona quæ Regum ſecundogenitis donantur, non hæredii, ſed *Apanamenti* ac *proviſionis* jure aſſignari: quorum ea eſt natura ac ſpecies, ut deficiente ſecundogenitorum linea directa, ad Regiam Coronam ipſo jure revertantur: quod quidem ex antiqua Regni conſuetudine obtinuiſſe evincit Areſtum ſequens, cujus meminit Tillius, quod ex ſchedis Peireſcianis olim deſcripſimus: *Notum ſit omnibus, quod cum dudum ſanctæ memoriæ Ludovico quondam Francorum Rege defuncto, bonæ memoriæ Alfonſus quondam Comes Pictaviæ poſtmodum deceſſerit, illuſtriſſimo Domino Rege Philippo poſſidente & tenente Comitatum Pictaviæ & terram Alverniæ; Procurator sereniſſimi Principis Caroli Regis Siciliæ fratris dicti Alfonſi quondam Comitis Pictaviæ, & patrui dicti Dom. Philippi Regis Franciæ, in Curia dicti domini Regis Franciæ dictum Comitatum Pictaviæ & terram Alverniæ petiit deliberari, & reddi à dicto Domino Philippo Regi Siciliæ Carolo ſupra dicto; cum dictus Carolus frater dicti Alfonſi Comitis quondam eſſet proximior, quam dictus Dominus Rex Philippus, qui dicti Alfonſi tantummodo nepos erat: allegans inſuper Procurator, & Conſuetudinem Regni generalem & ſpecialem locorum, ubi bona conſiſtebant prædicta, dicto Domino Carolo ſuffragari: præmiſſa petens idem Procurator, cum idem Alfonſus Comes dictum Comitatum Pictaviæ, ut partem terræ ab avo dicti Domini Philippi Regis Francorum habuiſſet, ut dicebat Procurator præfatus. Verum parte dicti Dom. Regis Philippi in contrarium proponente, quod de generali Conſuetudine hactenus à multis generationibus Regum plenius obſervari, cum donatio quæcunque hæreditagii procedit à Domino Rege uni de fratribus ſuis, donatario ipſo ſine hærede proprii corporis viam univerſæ carnis ingreſſo, donationes ipſæ ad ipſum donatorem, aut ejus hæredem ſuccedentem in Regno, revertuntur pleno jure. Et in hoc caſu nepos patruum excludit, cum idem nepos ſuo jure, & generali*

generali Conſuetudine in omnibus perſonam prioris donatoris repræſentet. Adjiciens pars D. Regis Philippi, quod defuncto Rege, filioque Regis primogenito ſuccedente in regno ejuſdem Regis, fratres portionem certam bonorum patris, tertiam, quartam vel quintam, ſeu quotam non poſſunt petere, ſed nec petentes audiuntur: ſed primogenitus quantum vult, & quando vult, eis confert. His autem non contenta, pars Regis propoſuit Conſuetudines ſpeciales locorum, ubi bona petita ſita ſunt, tales eſſe quod in omnibus Baroniis tales donationes decedentibus donatariis ſine hærede proprii corporis, non ad fratrem donatarii, ſed ad filium donatoris ſuccedentem in Regno, mortuo donatore, revertuntur pleno jure. Itaque pluribus aliis rationibus & perſuaſionibus propoſitis hinc inde, ac negatis hinc inde factis, & Conſuetudinibus, quatenus contrariabantur ad invicem, de Conſuetudinibus hinc inde propoſitis, prout decuit, à teſtibus juratis diligentius inquiſito, viſis & attentis & teſtamento quodam, & litteris, & depoſitionibus teſtium ſuper dictis Conſuetudinibus, auditore die certa aſſignato ad audiendum judicium, anno Dom. M.CCLXXXIII. *feria* IV. *poſt Invocante me, dicta die, videlicet Dom. Rege Philippo ex una parte, & Dom. Rege Siciliæ ex altera præſentibus: Per jus pronuntiatum fuit, dictum Dom. Regem Siciliæ non habuiſſe, nec habere jus petendi Comitatum Pictaviæ, & terram Alverniæ; ac ipſum Dom. Philippum Regem abſolvit Curia ab impetitione Regis Caroli prænotati. Huic judicio præſentes adfuerunt, &c. Pronuntiatum in Parlamento incœpto in craſtino feſti Omnium SS. anno Dom.* M. CCLXXXIII. [Addas illud ann. 1491. quod ex Regiſtro Parlamenti refert Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 694. *Quod ſi contingat ut nullis exiſtentibus maribus hæreditas cadat in filias, filiæ bona inter ſe partiantur ex æquo præter eam portionem ſeu Appennagium quod provenerit ex corona & patrimonio Regum Franciæ, quod Appennagium quidem reſtituetur unde profectum fuerat, ſecundum conſuetudinem & legem Francorum.*]

¶ Appanatio, Eadem notione apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. col. 282. *Et ſic illa bona ex Appanatione illa competebant dicto Hugoni ſolum ad vitam ſuam.* Alium locum vide in *Appanare.*

APANTETERIUM. Gloſſ. Lat. Græc. Ἀπαντητήριον, *Apanteterium, diverſorium.*

¶ APARAMENTA Navis, Apparatus, Gall. *Agrets*, apud Rymerum tom. 3. pag. 170. col. 2. & pag. 171. col. 1. & alibi.

APARAZMUS. Vide *Amparare.*

APARES. Vide *Appares.*

¶ APARTURA legitur in voce *Berlenghum.*

¶ APAS, pro *Abbas.* Locum vide in *Fruniſcat.*

APATISATIO, Pactum, conventio, [quæ cum hoſte fit à regionis ſubactæ incolis, ut à cædibus & incendiis temperet ſub certa tributorum ſolutione, Gall. *Contributions.* Olim dicebatur *Appatis* ut videre eſt in voce *Appatiſſamenta*, & in præſentibus exemplis.] Litteræ Thomæ de Monte-Acuto Comitis Sariſberienſis apud Nic. Uptonum lib. 2. de Officio Militari cap. 12. *Concedimus per præſentes bonum & ſalvum conductum, ac ſalvam gardiam ſive ſecuritatem Apatiſationis. Epactio*, vel *pactio*, in Tabul. S. Dionyſii Lemovic. c. 5. *Apaſtis*, apud Monſtrelletum 2. vol. pag. 81. 83. B. *Apatiçer* apud Juvenalem Urſinum in Epiſt. ad Status Bleſenſes: *Eſquelles choſes le pauvre peuple de tous Eſtats cuidant mettre remede, delibera de ſoy Apaticher à la Garniſon plus prochaine; mais tantoſt toutes les autres Garniſons commencerent à courir villages, voulans avoir patis.* Idem in Epiſt. ad Carol. VIII. Reg. an. 1439. *Apatiſſoient les villages à huit ou dix places, & ſi on paroit, on aloit mettre le feu és villages.* Alanus Charterius, *au livre des 4. Dames*:

Et deſir tient tout Apaſtis,
Mon vouloir, qui eſt amatis.

Pastis, in Charta Caroli V. Reg. Franc. ann. 1372. *Les reançons & Paſtis, qui par les Barons eſtoient faits ſur nos ſujets.* Ex prædictis ſatis liquet *Apatiſationem, Apaſtis, Paſtis, & Apatiſer*, ab eodem fonte derivari, à *pacto* ſcilicet, non vero à *paſtu*, ut perperam cenſuit Ducheſnius, ita ut *apatiſatio* nihil aliud ſit quam pactum initum cum aliquo; *apatiſer* vero, paciſci. Vide *Apaltus, Appatiamentum, Appatiſſamenta, Pactum.*

¶ APATOR, Gr. ἀπάτωρ, Sine patre. *Apator & Ametor* dicuntur de Melchiſedech à Tertulliano lib. de Præſcript. cap. 5. Spurii quoque dicuntur ἀπάτορες, *quaſi ſine patre filii*, §. 12. Inſtit. de Nupt.

¶ APELITÆ. Hæretici, angelum quemdam Deo ſuperiorem, quem Deum Igneum appellabant, Iſraëlitarum Legiſlatorem fuiſſe aſſerentes, Chriſtum verum Deum eſſe negarunt, &c. ab Apelle quodam dicti. Hofman. ex Macri Hierolexico.

APELLA, Judæus circumciſus, quaſi *ſine pelle*, [In veteri Gloſſario: *Apella*, λιπόδερμος.] Horat. lib. 1. Serm. Sat. 5.

.... *Credat Judæus Apella.*
Non ego.

Aurora in Exodo:

Extinguit Domini factus Apella puer.

APELLAREA. Vide *Applare.*

¶ APELLUM, Appellatio, Provocatio, Gall. *Appel.* Ex Arreſto Parlamenti Toloſani pro Epiſcopo Albienſi an. 1498. die 2. Martii: *Officiarii fieri facient cridias & præconiſationes in ipſa civitate Albiæ... excepto de literis relevamenti in caſu Apelli.* Vide *Appellum.*

APENARII. Trebellius in Gallienis: *Carpenta cum mimis & omni genere hiſtrionum: pugiles ſacculis non veritate pugnantes: Cyclopea etiam luſerunt omnes Apenarii, ita ut miranda & ſtupenda quædam monſtrarent.* Caſaubonus monet in quibuſdam MSS. legi *apinarii* & *apennarii.* Meurſius vocem formatam ex ἀπήνη cenſet, quæ vox Græcis *currum aſinis aut mulis junctum* ſonat: ita ut ἀπηνάριοι aurigæ fuerint. [Vide *Apinarii.*]

¶ APENDARIA, Appendix, Gall. *Dependance.* Charta Bernardi Arberti apud Baluz. to. 1. Hiſt. Arvern. p. 485. *Convenientiam fecit Bernardus Arbertus cum domno Bladino priore... de medietate Eccleſiæ S. Pardulfi, quam dedit pro remedio animæ ſuæ, videlicet offerenda & ſepultura, & fevum presbyterii & unam Apendariam, unum pratum & unum hortum.* Charta an. 1062. ex Archivo S. Vict. Maſſil. *Donamus* III. *manſos & unam Apendariam,* III. *pecias de vinea.* [Vide *Appendaria.*]

APENDICE, Cedri, ἐπὶ τοῦ πήγματος, in Inſcript. apud Gruter. 601. 10. Officium Domus Auguſtæ, cui arcularum aut aliarum rerum è cedro compactarum cura erat, inquit Salmaſius: eſt enim *pendix*, idem quod *pendigo*, apud Arnobium: *Pendigines ſtatuarum, &c.*

APENDIMENTUM, Appendix Gall. *Appendances.* In Charta an. 1218. apud Guichen. in Probat. Hiſt. Sabaud. pag. 62.

APENNIS, Scriptum dicitur, confectum in gratiam eorum qui incendio, aut hoſtili deprædatione, chartas, quibus poſſeſſionum ſuarum proprietatem & jura oſtendere poterant, deperdiderant. Tunc enim coacta loci plebe, ipſoque coram Ju-

dice facta accurata inquiſitione aliud conficiebatur inſtrumentum quo in poſterum rerum ſuarum jura firmarentur : idque duplici facto exemplari, quorum unum in foro civitatis publico affigeretur, ut omnibus innoteſceret, alterum penes poſſeſſorem remaneret, qui ad majorem rei cautelam, Regi ipſi, aut loci Principi, firmandum proferret. Unde *relatum* & *Chartula relationis* dicitur in formulis veteribus à Bignonio & Lindenbrogio editis, quia ex aliorum relatu conficiebatur. Incertus auctor in formulis poſt Marculfum cap. 45. quod inſcribitur : *Relatum, quod dicitur Apennis : Mos nobilium Romanorum adſuevit, & ratio juris depoſcit, ut ſi cujuſcunque domus igne crementur, is per ſpeciem ſcripturarum Chartulam relationis, quæ dicitur Apennis, recipiat.* Formulæ vett. ſecundum Legem Rom. cap. 28. *Conſuetudine hujus loci, vel etiam legis terrenæ juſtitiæ conſtat eſſe perfectum, ut quicunque ab incendiis, vel hoſtibus, ſeu à latronibus fuerit perpeſſus diſpendium, oportet hoc caſu in foro publico, vel civitate, cum Curia publica & Defenſore, vel reliquis civibus publicare.* Reliqua prætermittimus, quæ ad firmanda ſupra allata ſpectant, cum ea inſpicere Lector poſſit. Sed notandum in MS. Regio Cod. 1097. *Adpennem*, & *Appennem*, hoc loco haberi. Extant de ejuſmodi *Apenni* formulæ 30. 31. 32. in Formul. Andegav. ubi *Apennis* & *Appennis* promiſcue ſcribitur.

¶ APENSATES, pro *Appenſatus*, ſeu *Appenſus*, in Charta Comitis Chrodardi, anno 764. apud Felibianum in Hiſt. Monaſt. S. Dionyſii pag. xxix. *Unde accepimus à te in precium, ſicut inter nos placuit atque convinit, ſolidus probus Apenſates numerum quinque milia.*

¶ APENTAT. Charta Henrici II. Angliæ Regis & Ducis Normanniæ ex Archivo Beccenſi : *Solutas & liberas* (habeant poſſeſſiones ſuas) *& quietas de ſyre & humdret, & placitis, & querelis, & de murdro, & de Apentat, & ſcutagio, & geldis, & danegeldis.* Haud ſcio an *Apentat* idem ſit quod *Wapentac*, Anglice *armorum tactus*, ita ut hi *de Apentat* liberi dicantur, qui militari ſervitio non eſſent obnoxii. Hæc conjectura utcumque fulcitur ſequenti voce *& ſcutagio* : quod fere idem ſonat. Vide *Wapentachium*.

¶ APENTICIUM, Ædificii appendix humilior, Gall. *Appentis*, *Angar*. Liber Anniverſariorum Monaſt. S. Germani Pariſ. B. fol 18. v°. *De 40. ſolidis Pariſ. quos percipimus Pariſiis ſuper Apenticiis juxta portam Regis.* *Apendaria* eodem ſenſu ibidem fol. 54. Computus generalis redituum Regis Franc. an. 1202. apud D. *Bruſſel* Tract. de Uſu Feud. tom. 2. pag. 209. *Pro aulis Vernonis cooperiendis, & pro uno Apenticio faciendo, & pro muro reficiendo*, LXV. *ſ. & dim.* Vide *Appendaria*.

¶ APEPESIA, vel APEPICIA, *Velox ireginia, id eſt, indigeſtio.* Ita Papias MS. Bituric. J. Laurent. in Amalthea habet *Apepeſia*, quæ eſt ſtomachi vitium, nempe cum cibi tales eguruntur, quales ingeruntur, ut loquuntur Medici, Gall. *Indigeſtion*, à Græco ἀπεψία.

¶ APER, *ſignificat diabolum, educem ferum.* Papias MS. Bitur. Ex illo Scripturæ : *Singularis Aper egreſſus eſt de ſylva, &c.*

¶ APERCULARIUS. Vide *Apertularius*.

¶ APERILITER, Aperte, Palam. Occurrit in Statutis MSS. Capitulorum General. S. Victoris Maſſilienſis.

APERIRE. *Aperti honores, Aperta beneficia, Aperta feuda*, dicuntur, cum vacant, nec poſſeſſorem habent. Captiula Caroli Calvi tit. 43. cap. 8. *Si, antequam redeamus, aliqui honores Aperti fuerint, conſiderandum eſt, quid exinde agatur.* Eginhardus Epiſt. 50. *Ut aliquam conſolationem ei faciatis de Beneficiis, quæ hinc in noſtra vicinia abſoluta & Aperta eſſe noſcuntur.* *Aperta feuda*, in vet. Inſtrumento apud Pontanum lib. 7. Rer. Danicar. pag. 389. *Fief wide & ouvert*, in Conſuetud. Bleſenſi art. 47. 76. 77. 78. *Ouvert, découvert, ouverture de fief*, in aliis paſſim. Contra feudum operire, *Couvrir le fief*, in Conſuet. Montfortenſi art. 46. cum vaſſallus poſſeſſionem feudi, præſtito hominio, iniit.

¶ APERTIO FEUDI, Gall. *Ouverture de fief*, Eadem notione qua *Aperire feudum*. Hiſtor. Dalphin. tom. 2. pag. 589. *De gratia ſpeciali omnes & ſingulas Apertiones & commiſſiones feudorum & retrofeudorum .... Aperta vel commiſſa eidem Domino ... remiſit & quittavit omnibus & ſingulis ſuis ſubditis.*

APERTÆ LITERÆ, quæ vulgo *patentes*. Synodalis Epiſtola Concilii Viennenſis ad Paſchalem PP. *Cujus confirmationis argumentum per Apertas nobis Literas ſignificare dignemini.* Occurrit præterea in Chartis aliquot Danicis ann. 1321. & 1323. apud Pontanum lib. 7. Hiſt. Dan. p. 430. 433. Eædem *Chartæ Apertæ* dicuntur in Charta Caroli Imperat. in Chronico Laurisham. ann. 779. *Ex noſtra auctoritate habeant, & defenſare valeant ſecundum legem, ſicut per Apertam Chartam uſque nunc auctoritas Regum defenſavit & denuo confirmavit.*

APERTÆ TERRÆ, Aratro proſciſſæ, in Charta Longobardica tom. 1. Italiæ ſacræ pag. 47. 48, *Aperire Terram*, tom. 9. pag. 277. Vide *Apriſio*.

APERTI LIMITES, qui ex lege patent, & pervii ſunt itineribus & menſuris agendis, apud Hygenum de Limitibus.

¶ APERTILIS, ἀνοιχτὸς, *Apertus*, apud Janum Laurenberg. in Supplem. Antiquarii.

¶ APERTINENTIÆ, Apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 255. & alibi, Idem quod *Appertinentiæ*, ſeu *Pertinentiæ*, Appendices, Gall. *Dependances*.

APERTIO, *Apertionis myſterium*; Ceremonia, qua Sacerdos accedentis ad Baptiſmum nares & aures tangit, dicens *Epheta, id eſt, Adaperire.* S. Ambroſius lib. de Initiandis cap. 1. *Aperite igitur aures, & bonum odorem vitæ æternæ inhalatum vobis munere Sacramentorum carpite, cum Apertionis celebrantes myſterium diceremus, Epheta, quod eſt Adaperire, &c.* Idem lib. 1. de Sacrament. c. 1. *Ergo quid egimus Sabbato? nempe Apertionem. Quæ myſteria celebrata ſunt? Apertionis.*

VERSUS APERTIONIS, in Regula Magiſtri cap. 44. *Domine, labia mea aperies*, quo ſcil. ſacra Liturgia aperitur.

¶ APERTIO FEUDI. Vide in *Aperire*.

¶ APERTIO ORIS, Gall. *Ouverture de bouche*, Vox juris Pontificii. Nova Conſtitutio Clementis XI. adverſus cæremonias Sinenſes : *Decernentes præſentes Litteras ... nullo unquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio ... retractari, in controverſiam vocari, aut ad terminos Juris reduci, ſeu adverſus illas Apertionis Oris, reſtitutionis in integrum, &c. ... pretextu venire poſſe.* Solemni ritu & apparatu in conſiſtorio ſummus Pontifex recentis Cardinalis os ſolet aperire.

APERTORIUM, Officina : taberna aperta in qua artifices palam opera ſua conficiunt, ex Gallico, *Ouvroir*, tametſi vox hæc Gallica ab *opere*, vel *opera*, noſtris, *œuvre*, deducta videatur, unde

œuvroir & *ouvroir*, pro officina: nam & *Ouvrier*, pro opifice dicimus. [*Apertorium* itaque dici videtur pro *opertorium*, vel potius *operatorium*, ab *operatore*, *Ouvrier.*] Charta an. 1194. apud Catellum in Hiſtoria Occitana lib. 4. pag. 645. *Si vero ad tabulas numularias, vel ad Apertoria, vel domos civium Biterris confugit, non debet inde violenter extrahi, &c.*

APERTULARIUS, ſeu *Apercularius*, *Effractor*, in Gloſſis Lat. MSS. Regiis Cod. 1013. & Iſidori. [Janus Laurembergus in Supplemento Antiquarii: *Apertularius*, θλάσμα ἔχων ἵππος, *Equus contuſione laborans.* Idem: *Apertularius*, θυρεπανοίκτης, *Janitor.* Melius Gloſſ. Lat. Gr. *Apertularius*, θυρεπανοίκτης. Aliæ Græc. Lat. θυρεπανοίκτης, *Effractarius*, Qui vi effringit vel aperit fores.]

¶ APERTURA, Expoſitio, Explicatio. Concil. Tolet. VIII. to. 2. Conc. Hiſp. pag. 541. *Hujus ſanctæ fidei regula icciro nunc tractatus non recipit Aperturam, quia & à ſacris Doctoribus abinde conſtat expoſita.* Spicil. Acher. tom. 9. pag. 326. *Legatis & nuntiis per eamdem ſedem miſſis ſæpe numero oblationes & variæ Aperturæ factæ ſunt.* Quo in poſteriori loco *Aperturæ* idem ſunt ac *via* ſeu media quæ quis tentat vel aperit, ut ad propoſitum poſſit pervenire.

¶ Aperturam Facere, Aperire, apud Lobinel. in Gloſſario ad calcem to. 3. Hiſt. Pariſ.

APES Apis, Alveare apum. Lex Salica Edit. Heroldi tit. 9. §. 1. *Si quis Apem de intro clavem furaverit.* Editio Pithœi habet: *Si quis unum vas Apium, &c.* §. 3. *Si quis unam Apem, hoc eſt, uno vaſcello, furaverit, &c.* Editio Pith. *Si quis unum vas cum Apibus, &c.* Interdum ipſum apum examen. Lex Bajuvar. tit. 21. c. 18. *Si Apes, id eſt, Examen alicujus, ex apili elapſum fuerit, &c.* Adde cap. 9. Vandelbertus de Miraculis S. Goaris cap. 32. *Ego tibi pro munere unam Apim (ſic enim vocare ruſtici Examen Apum conſueverunt) huc protinus afferam.*

¶ 1. APEX, Decretum Imperatorium. Sæpe occurrunt, *Apex*, *Apices*, pro Inſtrumentis, Diplomatibus, Epiſtolis, &c. Vita S. Innocentii. Epiſc. Dertonenſis to. 2. April. p. 483. F. *Præcepit Conſtantinus omnia reſtitui, quidquid occultum fuerat. Et ordinavit eum Epiſcopum, deditque ei Apicem, qui ei omnia reſtitueret.* Vide *Apices.*

¶ 2. APEX, *Eſt Pileum ſubtile, quo Sacerdotes gentiles utebantur, appellatus ab Apiendo, id eſt, à ligando.* Iſid. lib. 19. Orig. cap. 30. Feſtus vero: *Apex, qui eſt Sacerdotum inſigne, dictus eſt ab eo, quod comprehendere antiqui vinculo, Apere dicebant, unde aptus is, qui convenienter alicui junctus eſt.* Hinc

¶ Apices Fastigati, pro *Pileis cacuminatis*, quibus utebantur Alani apud Iſidorum teſte Hofmanno. Hujus Lexicon conſule.

¶ 3. APEX, Epiſcopos & Abbates *Apices* vocabant, forte quod Flaminum dignitatis nota erat pileus quem Apicem appellabant. Annal. Benedict. to. 5. p. 664.

Tempore ſub cujus miracula magna peregit
Angilbertus Apex, quo Deus aſtra beat.

¶ APHETA, Græce ἀφέτης, Prætor apud Romanos dictus eſt, quod ſignum daret in Circenſibus emittendarum quadrigarum à verbo ἀφιέναι mittere. Vide Lexicon Hofmanni.

APHOPLISTÆ, ἀφοπλίσται, Exarmatores. Julianus Anteceſſor conſtit. 15. §. 10. *Cumque in provinciis Præſides juſti mittuntur, ſuperfluum eſt latrunculatores mittere, & eos, quos biocolytas, id eſt, qui violentias prohibent, vel Aphopliſtas vocant; id eſt, eos, qui privatis hominibus arma habere non concedunt, ne rapinas aut cædes faciant &c.* Ugutioni vox nota; ſed perperam explicata: *Aphopliſta, qui privatis omnibus arma ænea habet, vel cædere faciens.*

¶ APHORISMUS, A Græco, ἀφορισμός, Liber in quo breves ſententiæ Phyſicis neceſſariæ. Petrus Diaconus de Viris illuſtribus Caſinenſibus cap. 35. apud Murat. to. 6. col. 51. *Johannes medicus, ſupradicti Conſtantini Africani diſcipulus & Caſinenſis Monachus, vir in Phyſica arte diſertiſſimus ac erudtiſſimus: poſt Conſtantini ſui magiſtri tranſitum Aphoriſmum edidit Phyſicis ſatis neceſſarium.* Vide *Aforiſmus.*

¶ APHTHARTOCITÆ, Hæretici ex Eutychianorum ſecta pullulantes: Servatorem noſtrum corpus à conceptione immortale habuiſſe commenti ſunt. Sanderus hæreſ. 106. Baron. anno Chriſti 535.

APHUS. Charta Alani Epiſcopi Autiſiodorenſis apud Sammarthanos: *Si Epiſcopus venerit in villam,... accipiet patellam, cacabum, ſcutellas, Aphos, culcitras.* Sed videtur legendum *cyphos*, ſeu *ſcyphos.* [Mallem, *Anaphos.* Vide *Hanapus.*]

APHYTREARIA. Teſtamentum Audonis Epiſcopi Veronenſis ann. 11. Ludovici Pii, apud Ughellum: *Ut ſi Patriarcha, vel Abbas... ipſam curtem ſubtrahere voluerint, aut per qualecunque ingenio alicui ea dederint, ſin (ſive) per Aphytrearia, aut in beneficio, aut ſi Patriarcha ad manus ſuas tenuerit, &c.* Sed legendum per *emphyteoſin*, aut *præſtariam*, aut quid ſimile.

¶ APIAGO, Apiaſtrum ſeu Meliſſophyllon, Gall. *Meliſſe*, quibuſdam, *Citronelle*, ſic dicta *quod flores ejus apes maxime appetant.* Papias MS. Bituricenſis.

APIARUM. Ugutio: *Apiarium, locus, ubi ſunt, vel mellificant apes.* Gloſſ. S. Benedicti, *Apiarium*, μελισσεῖον: vox Columellæ nota. Lex Wiſigoth. lib. 8. tit. 6. §. 3. *Si quis Apiaria in civitate, aut in villa, forſitan conſtruxerit, &c. Vas Apum*, in Lege Salica tit. 9. §. 1. *Vaſculum Apum*, in Leg. Bajuvar. tit. 21. cap. 9. *Alvearia Apum cum ipſis apibus* projecta ab obſeſſis in hoſtes, in Hiſt. Auſtrali an. 1289. *Apium decimæ*, apud Ordericum Vital. lib. 5. pag. 582. *Apium utilitates*, in Charta Henrici V. Imp. an. 1112. apud Nicol. Zylleſium in S. Maximino, pag. 49. Vide Capitul. de villis cap. 17.

¶ APIASTRA, Merops, avis quæ inter volandum apes deglutit. Servius in 4. lib. Georgic. *Meropes ſunt aves virides, & vocantur Apiaſtræ, quia apes comedunt.* Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis: *Apiaſtra, aves quæ apes comedunt, unde & dicuntur.* Vide *Gaulus.*

¶ APIASTRIUM, Locus ubi ſunt apum alvearia. Papias in MS. Bituricenſi: *Apiaſtrium ubi ſunt apes, ſic aviarium ubi ſunt aves, violarium ubi violæ, roſarium ubi roſæ.*

APICELLÆ. Charta Willelmi Regis Siciliæ apud Ughellum tom. 7. Ital. Sacr. 409. *Inſuper confirmamus eidem Minorenſi Eccleſiæ omnes homines de eadem terra, qui dicuntur Apicellæ, præfatæ Eccleſiæ pertinentes, apothegarios 2. & furnarios 2. mandantes & firmiter præcipientes, ut tam homines ipſi, qui dicuntur Apicellæ, quam & ipſi 2. apothegarii... ei reſpondeant.*

¶ APICELLI, ut mox *Apices.* Vita S. Dunſtani

Epiſc. Cantuar. to. 4. Maii p. 346. *Acceptes obſecro, ſola ſeptus connexione caritatis, horum Apicellorum tenuem congeriem, vix ebenina titulatione ſtyloque fuſcanti concretam.*

APICES, pro ſcriptis, epiſtolis, paſſim uſurparunt ævi inferioris Scriptores. Gloſſæ Græc. Latin. *Apex*, *Divini Apices*, γράμμα βασιλέως. Vide Savaronem ad Sidonium, & Juretum ad Symmachum. [Mabillon. Liturgiæ Gall. pag. 266. col. 1. *Hoc itaque ſanctum jejunium in Leviticis Apicibus per famulum tuum Moyſen evidentius declaraſti.*]

APICIOSUS, *Calvus*, *Calvaſter*, in Gloſſ. Iſid. Feſto *Apica*, dicitur *ovis, quæ ventrem glabrum habet.* [Puto legendum *Alopecioſus*, quam vocem pro Calvus uſurpavit Octav. Horatian. Vide *Alopecioſa.*]

APICIRE, *Ligare. Apicitus*, *Ligatus.* Gloſſ. Iſid. [Gebhardus emendat *Aptare*, *ligare*; *Aptatus*, *ligatus.* Cerda vero *Allicere*, *ligare*; *Allicitus*, *ligatus* à Licio. Sed Græviu credit ferendum eſſe vulgatum, & poſteriores ſcriptores id formaſſe ex *Apere*, quod eſt ligare. Cic. de Nat. Deorum: *Baldus multa dixit, etiamſi minus vera, tamen apta inter ſe & cohærentia.*]

APICULARE, idem quod *Apiarium*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 25. §. 37.

APICULARII, Qui jure *abollagii*, de quo ſupra, in ſilvis dominorum gaudent. Regeſtum Caſtri Lidi in Andibus f. 27. *Comes etiam habet ſummam mellis, & 4. ſolidos de Apiculariis. Aurilleurs* dicuntur voce ex *Apicularius* formata, fol. 55. Ex quo ſequentia deſcripſimus: *Borel & Chreſtien de Burau ont l'Aurillerie par tote la Foreſt de Burçai & de Cloipas: & ont chaſcun doze Manſais ou premier paſnage, & poent prendre les ées en cette maniere. Se les ées ſont en crous de cheſne ou d'autre arbre, l'Aurilleor poent eſcrouſer l'arbre, ou eles ſeront. Et ſe il ne les poent aveir, pour eſcrouſer, il poent l'arbre eſtroiſſier à doze pied de haut, ſe il ne les poent aveir autrement. Et ſe il trovent aucun emblant ées en la Foreſt, cil qui i ſeront trové, ſeront au Seignor 60. ſols Cen. d'amende, & li Aurilleor auront lor ées.*

¶ APICULARIUM, Alvear, Gall. *Ruche d'abeilles.* apud Spelmannum in Lexico, ſed apud Muratorium to. 1. part. 2. pag. 42. col. 1. E. *Apicularium* idem eſt quod *Apiarium* ſeu locus in quo ſunt pleraque apum alvearia: *Si quis ex Apiculario vaſculum cum apibus furaverit.*

APICULUS, *Ligamen, ex quo filacteria dependent: & pro filis accipitur. Apicere, ligare.* Ugutio.

¶ APICUS, ὀπτπικιςής ὡς Ιἀξερνάλιος, *Opicus*, in Supplemento Antiquarii.

APIDISCUS. Gloſſ. Sax. Ælfrici: *Apidiſcus*, ƿebhoc, id eſt pecten.

APIFER, *Magiſter apum*, Ugutioni.

APIFERIUM & APISTERIUM, Alvearium apum, Ugutioni. [Vide *Apiarium.*]

APILE, Alvearium apum, in Lege Bajuvar. tit. 21. §. 8. *Si apes, id eſt, examen alicujus ex Apili elapſum furaverit, &c.* [Vide *Apiarium* & *Apicularium.*]

¶ APINARI, pro *Acinari* vel *Aginari*, hoc eſt, In parvo morari, legendum cenſent Barthius & Caſaubonus apud Grævium in notis ad Gloſſas Iſid. Vide *Acinari.* Emendationi favet vox ſequens.

¶ APINARII, memorati Trebellio Pollioni in Gallienis c. 8. *Cyclopea etiam luſerunt omnes Apenarii, ita ut miranda quædam & ſtupenda monſtrarent.* Non ſunt ſeu rhedarii aurigæ, Græce ἀπηνάριοι, ut quidam vir doctus contendit; ſed ab Apinis dicti *Apinarii*, ſcurræ videlicet vel ludii, qui moribus & geſtibus fabulas & hiſtorias deſaltabant in ſcena & varia miraque in illo genere oſtendebant, ut hi *Apinarii* qui Cyclopea luſerunt & totam illam Cyclopis fabulam expreſſerunt. Hofmannus in Lexico. Vide *Apenarii.*

¶ APIRE. Ligare. Gloſſ. Arabico-Latinæ: *Apio*, *Ligo.* Vide *Apex* 2.

¶ APIS *ſignificat formam virginitatis, ſive ſapientiam; in malo, invaſorem.* Papias MS. Bitur. ex illo forſan officii Eccleſiaſt. in feſto S. Ceciliæ: *Cecilia famula tua, Domine, quaſi Apis tibi argumentoſa deſervit, &c.*

¶ APISMERGIS, *Loca calentia aparum.* Gloſſar. Iſid. ad quod Grævius hæc addit: Spectant hæc locum Virgilii in 5. Æneid.

Tranquillo ſilet immotaque attollitur unda
Campus, & Apricis ſtatio gratiſſima mergis.

Vide ibi Servium. Videtur itaque legendum: *Apricis mergis, loca parum calentia, apta.* Periit ultimum verbum *apta.* Sunt autem *aprica loca*, quæ non ſunt nimis calida, ut notum eſt.

¶ APISSIMUM, *Otium largiſſimum*: Papiæ in MS. Eccl. Bituric.

¶ APISTERIUM. Vide *Apiferium.*

APITERNUS, *qui rebus caret mundanis.* Ugutio.

¶ APLÆ, Græcis ἀπλαῖ, Soleæ quas Græci etiam σανδάλια dixere. Hofman.

APLANARE, Planum reddere, colere, Gall. *Aplanir.* Charta Hiſpanica æræ 818. apud Sandovallium in Sylone Rege, & Yepezium tom. 3. *Non eſt dubium; ſed multis manet notiſſimum, quod iſtum locum, quod dicunt Oveto, tu jam dictæ Maximus erexiſti, & Aplanaſti illum cum ſervos tuos, & ſcalido nemine poſſidente & populaſti de monte, &c.* Ubi *ſcalidus* ponitur pro *ſqualidus.* Infra: *Hunc locum ſqualidum à nemine havitante irrumpimus, &c.* [Extractum computi Raymundi Chaberti Caſtellani an. 1336. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 325. *Primo videlicet, pro fractura rupis ſuper qua dictum caſtrum eſt ædificatum, & pro derochatura rupis ante turrim, licet nondum ſit Aplanata, ut expedit, & pro faciendis terraylliis murorum, &c.*

APLANES, Firmamentum: ex Græco ἀπλανής, i. *non erraticus.* Macrobius lib. 1. de Somnio Scipionis: *Prima illa ſtellifera ſphæra, quæ proprio nomine dicitur cælum, Aplanes apud Græcos vocatur, continens & arcens cæteras.* Joan. de Janua: *Aplanos, vel Aplane, vel Aplanes, id eſt, firmamentum, quaſi ſine errore, quia ſemper movetur in eodem loco, & acuitur in fine.* Dungalus Recluſus de Solis Eclipſi ad Carolum Magnum: *De novem circulis, qui Aplanem illum ambiunt, hoc eſt maximam ſphæram, in qua 12. ſigna videntur infixa, & cui ſubjectæ 7. aliæ ſphæræ, &c.* Infra: *Maximæ ſphæræ 12. ſigna continenti, quæ Aplanes vocatur.* Rurſum: *Mundani ergo anni finis eſt, cum ſtellæ omnes, omniaque ſidera, quæ Aplanes habet, a certo loco ad eundem locum ita remeaverint, &c.* Radbodus Epiſcop. Carm. in S. Suibertum Epiſcopum:

Nonne tuas modulis oblectat dulcibus aures
Orbibus Aplanes obvius empyreis?

Vide Joan. Sariſber. l. 2. Policrat. cap. 16

APLATA. In veteri Expoſitione verborum Juris MS. apud Spelmannum, hæc leguntur: *Aplata, hoc eſt, pro certo.* Etiamnum dicimus, *à plat*, pro *plane.*

APLAUSTRUM, pro *Apluſtrum*, vel *Apluſtre*, in Vita S. Appiani Monachi Ticinenſis n. 10. Eſt

porro *Apluſtrum, tabulatum ad decorandum ſuperficiem navis adpoſitum.* Ita Schol. Juvenal. Sat. 10. Gloſſ. Lat Gr. *Apluſtra*, πτερὸν πλοίου, ὡς Ἔννιος. Alibi: τὸ ἄκρον τῆς πρώρας.

¶ APLEGIARE, Plegium ſeu vadem dare. Charta Guillermi D. de Linieriis an. 1268. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 196. *Concedimus quod dicti Burgenſes non poſſint capi, nec incarcerari, nec detineri, dum tamen poſſint ſe Aplegiare, excepto furto homicidio & raptu.* Vide *Plegius.*

¶ APLOBLATTEUS, vel *Aploblattius.* Charta Cornutiana apud Mabillonium de re Diplomatica pag. 462. *Item vela Aploblattea, coccopraſina, cantharata.* Ubi *Aploblattea*, idem mihi videtur, quod *purpurea.* Vide *Blatteus* in voce *Blatta. Aplo* autem poſſet eſſe à Græco ἁπλόος, ſimplex, niſi legere malueris, *Aſproblattia*, quod eſſet ab *aſper* & *blatteus.*

¶ APLOIDUM, Rete piſcatorium. Vox Græcæ originis ab ἁπλόος, ſimplex, unde ἁπλοΐς, Veſtis ſimplex. Hinc rete dictum *Aploidum*, quod ejus textura rara ſit & tenuis. Charta Curiæ Remenſis anni 1250. in Chartulario S. Nicaſii Remenſis: *Ne navem mittere, pedes ire ad piſcandum, vel Aploida ſua mittere, ad piſcandum ponere, vel levare præſumant.* Etiamnum piſcatores oræ maritimæ Normanniæ inſtrumenta ſua piſcatoria vocant *Aplets*; hinc illa eorum vox frequens cum navem ad piſcandum conſcenſuri ſunt: *As tu tous tes Apletz*? id eſt, Omnia habes ad piſcandum neceſſaria?

¶ APNADES, θηρικλεῖον, *Vaſis argentei genus*, in Supplemento Antiquarii.

¶ APOCA, Schedula qua quis fatetur ſe quippiam ab alio recepiſſe. *Apoca de receptis*, apud Lobinellum to. 3. Hiſt. Pariſ. in Gloſſario. Vide *Apocha.*

APOCALIGUS, Miles caligatus. Adrianus PP. Ep. ad Irenem & Conſtantinum Impp. in Concilio Nicæno II. Act. 2. & ex eo Joannes VIII. PP. Epiſt. 200. de Taraſio Patriarcha Conſtantinop. *Quia ex Laïcorum ordine, & imperialibus obſequiis deputatus, repente Patriarchatus culmen adeptus eſt, & Apocaligus contra ſanctorum Canonum cenſuram factus eſt Patriarcha.* Id eſt, qui adhuc gregarius miles, novitius in rebus Eccleſiaſticis & tyro, ſtatim factus eſt Patriarcha: quomodo *à caliga ad Conſulatum perveniſſe* Marium dixit Seneca lib. 5. de Benef. Caliga enim ſpectavit potiſſimum manipularios & gregarios: cum univerſim *caligati* dicerentur στρατιῶται ἔνοπλοι, εὐτελέστεροι καὶ ἀφανέστεροι, ut eſt in Novella Juſtin. 74. unde ejuſmodi tyronum & militum militiæ, ἀποκάλιγοι στρατεῖαι, *Caligatæ militiæ*, dicuntur Modeſtino lib. 3. Excuſ. in leg. 10. §. 1. D. de Excuſ. In ea enim legendum arbitror ἀποκαλίγους, pro ἀπὸ καλίγος, etſi aliter videatur Salmaſio ad Hiſt. Aug. p. 290. quod ſuadet Adrianus PP. niſi hoc loco proverbium Caſtrenſe, *à Caliga*, intellexerit, uti uſurpatum dixi à Seneca. Vetus Inſcriptio apud Baron. an. 285. *Honorati & Decuriones, & numerus militum Caligatorum.*

¶ APOCALYPSIS, ἀποκάλυψις, Revelatio. Nomen, ut omnes norunt, tributum libro viſionum S. Joannis Evangeliſtæ; ſed multis etiam libris apocryphis inditum fuiſſe obſervat Hofmannus in Lexico: hunc conſule.

¶ APOCARTERESIS, à Marcionitis dicta eſt mors violenta ex inedia vel laqueo accelerata, à verbo Græco ἀποκαρτερέω. Tertul. lib. 1. contra Marcion. *Hypocrita ut Apocartereſi probes te Marcionitam.* Idem eamdem vocem adhibet adverſus Gentes lib. 1. cap. 46. *Lycurgus Apocartereſin optavit, quod leges ejus Lacones emendaſſent.*

¶ APOCATASTICUS. Vox Aſtronomica à Græco ἀποκατάστασις, Anniverſarius reditus planetæ in idem ſignum. Acta S. Sebaſtiani Martyris to. 2. Januarii pag. 274. B. *Præcipe hodie ad te matheſis venire doctorem, cui dicas illo tempore te aſperis caſibus laboraſſe, & inquire per quas ſtellas hoc tibi evenerit mali; reſponſa ejus erunt procul dubio talia, quod tempus tuum à malitioſo Marte ſuſceptum eſt, aut Saturnus Apocataſticus fuit, aut annus tuus ex diametro ſuſceptus eſt, aut climacterica tibi in centro ſunt nata, aut ſyndetus fuit cum malo, aut inviſibilis, aut in ſchemate, aut immobilis circa te extitit curſus in ſtellis.* Ad quod vocabulum ſic Bollandus. Ita MSS. plerique. Tempus quo ſol *(aliuſve planeta)* in eamdem partem ſigniferi per eoſdem numeros redit, per quos curſus ſui principium cœperat, ἀποκατάστασιν vocant ſtudioſi rerum cæleſtium. Columella: *Poteſt ergo & revolutio Saturni planetæ ad primum ſitum intelligi, aut turbatio rerum & κατάστασις maligno ejus ſidere concitata.* At MS. Rip. habet *Apocaſticus*, Brechtus *Apoſtaticus*, id eſt, retrogradus, aut potius, contrarius, maleficus.

APOCHA, Apoca. Petrus Damiani in Vita S. Odilonis cap. 19. *Protinus idem Portuenſis Epiſcopus Apoſtolicæ legationis Apocas dirigit.* Græcis ἀποχή, eſt *acceptilatio*, ut *apocha* Senatori [& Ulpiano.] Gloſſ. Lat. Græc. *Acceptilatio*, ἀποχὴ γραμμάτιον. Hic vero diploma quodvis ſignificat.

APOCHARE, in Leg. 1. & 2. Cod. Theod. de Tribut. in ipſis ſpecieb. infer. eſt pecuniam pro ſpecie ipſa dare, ſpecies adærare. Nam cum Provinciales ſpecies in urbem comportare pro tributo tenerentur, ut ab itinerum gravamine ſeſe liberarent, pretium ſpeciei ipſius ſuſceptoribus dabant, qui collatoribus apochas ſeu ſecuritates, tanquam re exſoluta, dabant: quod vetant binæ iſtæ leges.

¶ APOCHRISARIUS, Apochrysarius. Vide *Apocriſiarius.*

APOCOPARE, Abſcindere, ἀποκόπτειν. Alanus in Planctu naturæ: *Aureus tamen crinis qui nec forficis Apocopatus induſtria, nec intricaturæ manipulis colligatus, &c.* Infra: *Hujus crinis tanta fuerat forficis demorſione ſuccifus, ut Apocopationis figura fere in vitium tranſmigraret*: [Chronicon Ricobaldi Ferrarienſis Monachi inter Fragm. Hiſt. apud Stephanotium tom. 7. *Anno 1286. Carolus Rex menſe Januario morbo periit. Aiunt quod mœrore rerum adverſarum ſibi ingruentium Apocopata ſit vita ejus*; i. e. abbreviata.] Lib. 3. Anticlaudiani cap. 2.

Tonſuræ non mordet Apocopa finem.

APOCOPUS, Spado, abſciſſus. Julius Firmicus lib. 3. Matheſ. cap. 14. *Si veſpertini ambo in diurna fuerint genitura, inefficaces & Apocopos reddent, & qui nihil agere poſſunt.* Suidæ, ἀπόκοποι, ſunt ἐκτομίαι, interdum & ἀσθενεῖς, id eſt, debiles & imbecilles. [Ita vocem hanc uſurpat S. Athanaſius in Epiſtola ad Solitarios.] Vide *Impotens* & Gloſſar. med. Græcitat. in Ἀπόκοπος.

1. APOCRISIARIUS, Nuntius, Legatus. Gloſſ. Baſilic ἄγγελος, ὁ σημαίνων, ὁ ἀποκρισιάριος, ἢ ὁ τὰς ἀγγελίας... διαγγέλλων. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. πρεσβὺς, ὁ παράκλητος, ἢ ὁ ἀποκρισιάριος. Chronicon S. Vincentii de Vulturno: *Imperator .... Apocriſiarium ſuum ſibi admodum cariſſimum illuc di-*

rigere curavit, &c. Willelmus Tyrius lib. 2. c. 19. *Ipſe cum paucis Conſtantinopolim ingreſſus, ... præcedentibus eum Imperialibus Apocriſiariis, ſuam Imperatori preſentiam exhibuit.* Idem lib. 18. cap. 24. *Inſuper & de Imperiali latere mittitur illuſtris Apocriſiarius, &c.* Ita vocem, ἀποκρισιάριος, non ſemel uſurpant Theophanes, Cedrenus, Nicetas, Conſtantinus Porph. & alii.

Id porro nominis inditum Legatis, quod ἀποκρίσεις, ſeu *reſponſa* Principum deferrent. *Reſponſa* enim non modo Reſcripta Principum ad ſupplicantium libellos, ſed etiam quævis decreta & mandata appellabant. Sic Juſtinianus Nov. 25. τὰ βασιλικὰ παραγγέλματα, à deceſſoribus ſuis ἀποκρίσεις dicta fuiſſe ſcribit. Atque inde Procopius lib. 3. de bello Vandal. veredarios ſcripſit eſſe, qui εἰς τὰς βασιλικὰς ἀποκρίσεις mittuntur: quo loco, ἀποκρίσεις appellat *negotia*: nam & *Reſponſorum* appellatione negotia, quæ inter perſonas invicem diſſitas peragebantur, donarunt Scriptores inferioris ævi, ut ſuo loco dicetur.

Apocrisiarius, Cancellarius, qui ſigillum Principis ſervat, & diplomata regia ſignat. Jo. de Janua: *Apocriſiarius, Secretarius, Conſiliarius, vel etiam dicitur Cancellarius, quia ipſe eſt Secretarius Regis, vel Imperatoris, & ejus ſecreta ſcit.* Penes eum cura erat annuli Regii, quo diplomata & regia præcepta ſubſignabat. Honorius Auguſtod. in Gemma animæ lib. 1. cap. 185. *Huic* (Epiſcopo) *dum regimen committitur Eccleſiæ, baculus quaſi Paſtori, & annulus velut Apocriſiario, id eſt, ſecretorum ſigillatori, traditur.* Proinde idem fuit *Apocriſiarius*, qui *Referendarius*: nam & Referendarium ſervaſſe annulum regium ſupra oſtendimus, in verbo *Annulus*. Id præterea firmat Frigebodus, ſcribens, S. Audoënum fuiſſe *Apocriſiarium Regis*; quem Geſta Dagoberti cap. 39. & 43. Aimoinus lib. 4. cap. 41. *Referendarii* munus obiiſſe narrant. Ordericus Vitalis lib. 12. initio, Gelaſium PP. quem Cancellarii munus antea geſſiſſe ait, *Apocriſiarium Præſulum* mox vocat.

At poſtea in aula Regum, *Apocriſiarii* munus fuit circa res Eccleſiaſticas: unde & *Reſponſalis negotiorum Eccleſiaſticorum* dicitur ab Hincmaro lib. de Ord. Palatii cap. 13. idque officii gerebat, quod Conſtantinopoli *Apocriſiarius Romanæ Eccleſiæ*, cujus inſtar erat: neque enim à Sede Apoſtolica delegabatur, ſed deligebatur à Rege. Idem c. 16. *Apocriſiarius, quem noſtrates Capellanum, vel Palatii cuſtodem appellant, omnem Clerum ſub cura & diſpoſitione ſua regebat. Cui ſociabatur ſummus Cancellarius, qui A ſecretis olim appellabatur; eranque illi ſubjecti prudentes & intelligentes ac fideles viri, qui præcepta Regia abſque immoderata cupiditatis venalitate ſcriberent, & ſecreta illius cuſtodirent.* Adde cap. 19. & 20.

Apocrisiarius præterea dicti, præſertim qui à Pontifice Romano, vel etiam ab Archiepiſcopis ad Comitatum mittebantur, quo res Eccleſiarum ſuarum peragerent, & de iis ad Principem referrent. Si enim quæpiam ingrueret difficultas in rebus Eccleſiaſticis, ſeu politicis, quæ à Principe definiri deberet, vel de qua conſulendus ille eſſet, per Apocriſiarium, qui in Comitatu, ſeu Principis curia agebat, actitabatur, qui & Pontificem, à quo miſſus erat, de Principis, & viciſſim Principem de Pontificis reſponſis, tanquam internuntius, admonebat, quouſque res legitimo exitu donaretur. Juſtinianus Nov. 6. cap. 2. *Propterea ſancimus, ſi quando propter Eccleſiaſticam occaſionem inciderit neceſſitas, hanc aut per eos, qui res agunt ſanctiſſimarum Eccleſiarum, quos Apocriſiarios vocant, aut per ſuos œconomos, notam Imperio facere aut noſtris adminiſtratoribus, ut impetrent, quod competens eſt.*

Neque tamen id juris Epiſcopos omnes ſpectavit, ſed Patriarchas tantum, cum & Metropolitani & Epiſcopi cæteri, ſi Principem conſulere, & ad eum referre neceſſe haberent, id per Patriarchæ, cui ſubjecti erant, *Reſponſalem* facere tenerentur: quod indicat eadem Juſtiniani Novella cap. 3. dum prohibet, ne Metropolitæ, vel Epiſcopi Imperatorem adeant, niſi à *Referendario* Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, *vel ab Apocriſiario cujuſque diœceſeos ſanctiſſimorum Patriarcharum exhibeantur.*

☞ Suum nihilominus Apocriſiarium habuiſſe Ravennatis Archiepiſcopum conſtat ex Bulla Paſchalis PP. I. ad Petronacium ejuſdem ſedis Archiep. apud Murat. to. 2. p. 220. *In quo confirmabit* (confirmavit) *privilegia Leonis quondam Imperatoris facta ab Epiphanio quondam religioſo notario & ſcriniario & Apocriſario ſanctæ Ravennatis Eccleſiæ, qui directus eſt à venerandæ memoriæ Damiano Archiepiſcopo, ut confirmatæ ſacræ eſſent præcedentes formulas ab ipſo Leone Imperatore.* Non ergo id juris ita Patriarchas ſpectavit, ut non aliquando & Metropolitani ſuos habuerint Apocriſiarios, qui ſuæ Eccleſiæ negotia etiam apud Orientis Imperatores agerent.

At Romani Pontifices Conſtantinopolim *Reſponſales* ſuos delegabant, ex ordine potiſſimum Diaconorum deſumptos. *Diaconorum enim*, ut ait Alcuinus lib. de Divin. Offic. cap. Quid ſignificent veſtimenta, *eſt ire ad Comitatum*: unde in ſandaliis ſuis ligaturam habent perinde ac Epiſcopi, quorum munus eſt *huc illuc diſcurrere per parochiam*, ut ait idem Alcuinus. Huc etiam fortaſſe ſpectant Gloſſæ Iſidori, in quibus *Apocriſiarius* dicitur *Miniſter Eccleſiæ Romanæ*: ſeu munus *Apocriſiarii* deſignare voluerint, ſeu per *Miniſtrum*, Diaconum intellexerint. Geſta ſub nomine Acacii: *Tunc temporis Anatolius quidam Presbyter Alexandrinus apud Conſtantinopolim morabatur. Hæc enim conſuetudo prædictis eſt, ut ad Comitatum vicibus Clerici dirigantur, ne quid forte cauſæ vel neceſſitatis emergat.* Qui quidem Anatolius, dum Apocriſiarii Alexandrinæ Eccleſiæ munere Conſtantinopoli fungeretur, ad Patriarchicam in eadem Urbe Regia evectus eſt dignitatem: τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἀποκρίσεις ποιούμενος, ut ait Theodorus Lector lib. 5. in VII. Synodo act. 1. Ita apud Theophanem an. 37. Juſtiniani Joannes ἀπὸ Σχολαστικῶν ἀποκρισιάριος ὢν τῆς Ἀντιοχείας μεγάλης, factus eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus.

Atque hunc mittendorum de Sede Apoſtolica *Reſponſalium* Conſtantinopolim morem Hincmarus Remenſis in lib. de Ordine Palatii cap. 13. obtinuiſſe ab ipſis Novæ Romæ incunabulis tradit, quanquam id alii longe poſtea invaluiſſe contendunt; nec niſi circa Juſtiniani tempora auditum *Reſponſalium* in Urbe Regia nomen, quos inter, hi à me obiter adnotati:

Vigilius Diaconus ſub Silverio PP. & Juſtiniano, apud Anaſt. in Silver. pag. 39.

Pelagius Diaconus ſub Agapeto & Vigilio PP. & Juſtiniano Imp. ad Procopium in Hiſt. arcana, Liberatum cap. 22. 23. & Anaſtaſium in Vitis PP. p. 41.

Stephanus Diaconus, Pelagii ſucceſſor, apud Facundum Hermianenſem lib. 4. cap. 3. 4. Ferrandum Diacon. lib. 4. Allatium de Conſenſu utriuſque Eccleſiæ lib. 1. cap. 17. n. 4.

Laurentius Diaconus, ſub Pelagio PP. apud Gregorium M. lib. 4. Epiſt. 38.

Gregorius Diaconus, qui poſtmodum ſummus fuit Pontifex, ſub Pelagio I. PP. & Tiberio Imper. apud eundem Gregorium M. lib. 3. Dialog. cap. 36. Joannem Diacon. in ejus Vita, Baronium an. 584. n. 14. &c.

Sabinianus Diaconus, ſub eodem Gregor. M. an. 593. apud eundem Gregor. lib. 2. Ind. 11. Epiſt. 52. lib. 3. Epiſt. 19. 81.

Bonifacius Diaconus, ſub eodem Gregorio & Phoca Imper. an. 603. eundem Gregor. M. lib. 11. Epiſt. 46.

Martinus, poſtmodum PP. apud Anaſtaſ. pag. 50.

Anastasius, qui obiit an. 666. Vide Vitam S. Maximi Confeſſ. num. 17. Collectanea Anaſt. Bibl. ſub finem, & Chronic. Caſin. lib. 3. cap. 8.

Michael Presbyter ſub Artemio, apud Theophan an. 12. pag. 322.

Enimvero Apocriſiarii Sedis Romanæ ad Imperatores CP. mittebantur, ut res Eccleſiaſticas procurarent. Gregorius M. lib. 3. Dial. cap. 36. *Dum juſſione Pontificis mei in Conſtantinopolitana ur bis Palatio Reſponſis Eccleſiaſticis obſervirem*: verbi gratia, ſi quædam de fide oborirentur quæſtiones, aut componenda eſſent Eccleſiarum diſſidia, aut alia ejuſmodi negotia, perſonam illi ſummi Pontificis induerent, ac ſupremo jure dirimerent, vel certe de iis ad Pontificem referrent. Conſtantinus Imp. Epiſt. ad Leon. PP. *προτρέπομεν τὴν ὑμετέραν πανίερον κορυφὴν ἀνυπερθέτως ἐκπέμψαι τὸν παρ' αὐτῆς ὁριζόμενον ἀποκρισιάριον, ἐφ' ᾧ τοῦτον κατὰ τὴν βασιλίδα καὶ θεοφύλακτον ὑμῶν διάγειν πόλιν. καὶ ἐν τοῖς ἀνακύπτουσιν, εἴτε δογματικοῖς, εἴτε κανονικοῖς, καὶ ἁπλῶς ἐκκλησιαστικοῖς ἅπασι πράγμασι τὸ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης ἐξεικονίζειν πρόσωπον.* Exempla profert Anaſtaſius Bibl. in Martino PP. 49. & 50. Ex quo præterea docemur, Apocriſiariis Apoſtolicis addictam fuiſſe *Domum Placidiæ*, in qua Oratorium exſtructum erat, quod *Altare ſanctæ Sedis* Romanæ appellat, quia in eo ſacris Liturgiis, more Latinorum, vacabant: de qua quidem Domo pluribus agimus in noſtra Conſtantinopoli Chriſtiana.

At quæ eorum fuerit dignitas, ſeu potius qualis fuerit ejuſce dignitatis gradus, video in dubium vocari. Certe in Synodo habita Conſtantinopoli ſub Menna Patriarcha poſt obitum Agapeti, *Pelagius Diaconus Apoſtolicæ Sedis* poſt omnes Epiſcopos in Actis Concilii recenſetur. Quandoque tamen ſi extraordinaria à ſummo Pontifice ei delegaretur juriſdictio, in qua vices ipſius ageret, tunc cæteros, non Epiſcopos duntaxat, ſed etiam Patriarchas anteibat: cujus rei exemplum profert Liberatus cap. 23. Nullam enim habebant juriſdictionem ex officii & muneris ratione, niſi à Pontifice imponeretur: cujuſmodi eſt juriſdictio illa Reſponſalibus attributa apud Gregor. M. lib. 2. Epiſt. 46.

Deſiit tandem mos ille mittendorum *Reſponſalium* in Urbem Regiam quodam temporum intervallo, occaſione hæreſis Monothelitarum, cujus acerrimi propugnatores fuerant Sergius, Pyrrhus, & Paulus Patriarchæ Conſtantinopolitani, Imperantibus Heraclio & Conſtante. Poſtmodum Vitalianus PP. electus *Reſponſales* quidem *juxta conſuetudinem* Conſtantinopolim miſit, inquit Anaſtaſius, qui Conſtanti electionem & ordinationem ſuam ſignificarent: ſed ii, Romanæ Eccleſiæ privilegiis denuo ſancitis, ſtatim domum reverſi ſunt. Sopitis denique ſchiſmatum diſſidiis per Sextam Synodum œcumenicam, Conſtantinus Imperator à Leone II. PP. Apocriſiarium ad ſe mitti poſtulavit; ſed cum plenæ Legationis auctoritate, ut liquet ex act. 18. VI. Synodi, i. e. qui emergentes de fide quæſtiones & Eccleſiaſtica omnia negotia, illius vice, dirimendi jus haberet. Imperatoris poſtulationi acquievit Pontifex, & Conſtantinopolim miſit *Conſtantinum Subdiaconum*, nulla tamen conceſſa Legationis poteſtate. Tandem ineunte ſæculo VIII. Iconoclaſtarum exorta in Oriente hæreſis, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ cum Romana commercium abrupit omne, ita ut haud liberum fuerit ſummis Pontificibus mittere ſuos Reſponſales in Urbem Regiam.

At capta à Francis Conſtantinopoli, rurſum ſummi Pontifices in urbem miſerunt Cardinales, qui non Apocriſiariorum duntaxat, ſed & *Legatorum à latere* vicem agerent, Patriarchis modum imponerent, facta curioſius indagarent, nutantes ſublevarent, omnia denique exequerentur, quæ ad firmandas res Eccleſiæ idonea arbitrarentur. Vide Notas noſtras ad Villhard. num. 194. & in verbo *Reſponſum*. Habebant præterea ſummi Pontifices ſuos Apocriſiarios Ravennæ, ut eodem fungerentur munere erga Exarchos, quo Apocriſiarii Conſtantinopoli erga Imperatores: cum ii in Italia *miniſterium Imperialis faſtigii peragerent*, ut eſt in Diurno Romano c. 2. tit. 5. ubi etiam tit. 7. mentio fit *Apocriſiarii Ravennæ*.

Apocrisiariatus, Dignitas Apocriſiarii, ſeu Legati. Humbertus contra Græcor. calumnias: *Apocriſiariatus ſui tempore*.

2. APOCRISIARIUS, Officium Monaſticum, quod deſcribitur ab Udalrico lib. 3. Conſuetud. Cluniacenſ. cap. 12. *Apocriſiarius eſt, qui cuſtodit Eccleſiæ theſaurum, & in cujus manu eſt, quidquid ad altaria offertur, &c.* Fuit igitur Apocriſiarii officium idem, quod *Theſaurarii*, quod etiam firmat Papias: *Apocriſiarius, Theſaurarius, vel Legatus* vel potius *Sacriſta*. Bernardus Mon. in Conſtitut. Cluniac. MSS. cap. 53. *De principali Eccleſiæ cuſtode, qui vulgo Sacriſta, dignius vero & honorabilius Apocriſiarius vocatur.* Huic præterea portarum Eccleſiæ aperiendarum & claudendarum munus incumbebat, & *ſemper in Eccleſia morabatur excubiis, ibi dormiebat & legebat*, ut ait idem Udalricus: quod etiam obſervat Anonymus Floriacenſis lib. 4. de Miraculis S. Benedicti cap. 44. *Porro Apocriſiarius ipſius ſacri loci, ... Laïco cuidam, qui ſub eo baſilicæ excubias obſervare ſolebat, &c.* Tabularium S. Theofredi Velavienſis: *Cui officium Apocriſiarii prius in eo monaſterio peragens, &c.*

APOCRYPHA, *quæ ab hæreticis, ſive ſchiſmaticis conſcripta & prædicata ſunt; & nullatenus recipit Catholica & Apoſtolica Eccleſia Romana.* Ita Concilium Romanum ſub Gelaſio, in quo ea recenſentur. Jo. de Janua: *Apocrypha proprie dicuntur illa ſcripta, quorum origo ignoratur: & quamvis ibi ſint multa vera, tamen non habentur in auctoritate propter plura falſa, quæ ibi continentur.* Bernaldus Preſbyter Conſtantienſis lib. de Reconciliatione lapſorum pag. 258. *Apocrypha autem dici Eccleſiaſtici*

Doctores tradunt, non quia omnia mentiantur, ſed quia dubiæ & ſuſpectæ auctoritatis eſſe videantur. Nam ſæpiſſime multa canonica ſuis næniis interſerunt, quæ nequaquam Catholici cum eiſdem næniis refutare debebunt. Vide Leonem I. PP. Epiſt. 9. cap. 15.

APOCULANIUS Orcus, in Fragm. Petronii, ubi Adrianus Valeſius legendum putat *Abocularius*, tenebricoſus, cæcus.

APOCULARE, A poculis diſcedere, in Fragm. Petronii. [Forte melius, Ab oculis recedere: *Apoculo me*, id eſt, Diſcedo, ab oculis me removeo.]

APODANEA, *dicta Eccleſia S. Michaëlis, à pedis veſtigio ibi impreſſio.* Ita Papias: ſed alia notione videtur accipi apud Jacobum Cardinalem de Anno jubilæo cap. 3. *Alteramque ipſi jam tactæ* (Baſilicæ S. Petri Lateran.) *principali formæ Apodaneam, quia illius inobedientes ſchiſmaticique extorres fiunt, ſuis utriſque infra complecti verbis extimamus.*

¶ APODEX, vel Apodix, Probatio, experimentum, Gall. *Preuve, Experience.* B. Richardus Abbas de Miraculis S. Vitoni Epiſc. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 6. part. 1. p. 566. ubi de cœco ſanato: *Qui protinus intuens intuentes, illis reticentibus & hujus rei Apodicem curioſius explorantibus, vultus eorum & perſonas, quos ante cœcitatem ſui cognoverat, in hocce recognoſcere evidenter indicavit, quod propriis vocabulis unumquemque eorum ſingulariter deſignavit; taliſque medicamenti experimento deterſa eſt ab oculis eorum omnis ſuper hac re dubitatio.* Vide *Apodixis.*

¶ APODIAMENTUM, Adminiculum, Res quævis cui innitimur, Gall. *Appuy.* Ital. *Appogio.* Vita B. Edmundi Archiep. Cantuar. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1884. *Sequitur miraculum memoria dignum & multis teſtibus comprobatum. Raynaldus de Villa Franca tibias habuit per decem annos arefactas, quas nec baculo, nec alio Apodiamento valuit ſuſtentare.* Chron. Cornelii *Zantfliet* ad ann. 1403. apud eumd. Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 365. *Cum Apodiamentis ligneis ad Eccleſiam convenire ſolebat, potius reptans quam gradiens.* Vide *Podium.*

¶ APODIARE, Inniti, Fulcire, ſuſtinere. Inquiſitio pro canoniſatione S. Yvonis MS. *D. Yvo quando ſomno nimio gravabatur, tunc poſitis brachiis ſupra pectus, & involutus ad modum crucis, ſedendo & ſe Apodiando de pectore ſuper libros, & inclinato capite dormiebat.* Litteræ Philip. III. an. 1280. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1160. *Conceſſimus... quod poſſint facere pilarios lapideos vel ligneos... in quibus poſſent... tectum domorum ſuarum & ædificiorum firmare, Apodiare & apponere, &c.* Vide *Podium.*

¶ APODICTICUS, Demonſtrativus, experimentalis. Fridegodus in Vita S. Wilfridi in Actis SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. p. 723.

Ex hinc convaluere nimis dioriſmata fortis
Athletæ, pereuntque mali ſophiſmata civis;
Germinis Hydrei penitus tenuata cicatrix;
Additur atque bonis virtus Apodictica victrix.

APODISSA, ut mox *Apodixa*, Acceptilatio, apud Petrum de Vineis lib. 5. Epiſt. 105.

APODIX, Meretrix. Hiſt. Rotonenſis Monaſt. lib. 1. cap. 10. *Subito inſtigante diabolo, reperit eum una Apodix, id eſt, meretrix.* [Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis: *Apodix, ſocia, comes.* Vide *Apodex* & *Appendix.*

APODIXA, Απόδειξις, Harmenopulo lib. 2. tit. 2. §. 7. 8. & JC. Grecis, quaſi ἀπόδεξις, id eſt, cautio de ſuſcepta pecunia, inquit Cujacius ad African. tract. 9. Apocha, Acceptilatio, Gall. *Quittance.* Conſtit. Siculæ lib. 1. cap. 49. §. 2. de Notariis: *Et de receptis... gratis faciant Apodixas, & ipſi recipiant autapocham de ſolutis.* Charta Joannæ Reginæ Neapolit. an. 1344. apud Waddingum in Regeſto, tom. 3. pag. 308. 309. *Concedens ipſa Regina... auctoritatem plenariam faciendi ſingulis officialibus de computis eorum... abſolutiones, quietationes, Apodixas, finales remiſſiones, & pactum de ulterius non petendo.* Infra: *Prædicti Theſaurarii & alii deputandi de ſolutis Apodixam faciendi plenam habeant poteſtatem.* Vide to. 7. Ughelli p. 899. 1081. & Jacob. Gothofred. ad l. 23. Cod. de Suſceptorib.

¶ APODIXIA, Impenſa, ad *apodixias* alicujus quidpiam facere, idem quod impenſis, Gall. *Aux frais & dépens.* Jacobi Auriæ Annal. Genuenſ. lib. 10. ad an. 1282. apud Murat. to. 6. col 579. *Piſani igitur milites præparaverunt & pedites pro dicti judicis auxilio. Unde Commune Januæ armavit galeas* XXIII. *& panfilos* XII. *ad Apodixias de civitate & poteſtatiis.* Ibidem ad an. 1283. col. 583. *Reliquæ* L. (galeæ) *armatæ fuerunt peroptime ad Apodixias tam de nobilibus & popularibus civitatis, quam de poteſtatiis & tota riperia.*

APODIXIS, Specimen, experimentum, ex Gr. ἀπόδειξις. Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Apodixis, Oſtenſio.* Symphoſius in Hiſt. Apollonii Tyrii p. 20. *Magiſter, incipe diſcipuli tui Apodixin præclaram laudare.* Athanaſius in Vita S. Antonii: δι' ἀποδείξεως λόγων. Vita S. Theophanis Confeſſ. n. 14. διὰ φυσικῶν καὶ γραφικῶν καὶ δογματικῶν ἀποδείξεων τοὺς... εἰκονομάχους ἐλέγξας.

Apodixes. Papias: *Apodixes eſt oſtenſio.* Ugutio: *Apodixen, Oſtenſio, fantaſia, probatio, experimentum, virtus, poteſtas.* Απόδειξις, *Demonſtratio, deſignatio, probatio, adprobatio.* S. Ambroſius lib. 4. Ep. 34. ubi de S. Agnete: *Crudeliſſima omnium feminarum, ad filium meum voluiſti Apodixen tuæ artis magicæ demonſtrare!* Vita MS. S. Arnulfi Epiſcopi Turonenſis: *Tibi ſatis eſſe debuit, quod hactenus Apodixem artis tuæ exercuiſti, ac prævaluiſti in veneficiorum tuorum ingeniis.* Paulus Diac. in Vita Gregorii M. *Duos magos pecuniis ex placito locat, ut in ſanctum Apoſtolicum ad vindictam ejus Apodixen artis ſuæ exercerent.* Ordericus Vital. lib. 11. *Et Apodixen medicinalis peritiæ ſuper deſperatum juvenem exercere cœpit.* Vide Henricum Valeſium ad lib. 4. Hiſt. Theodoriti c. 8.

¶ APOFERETA, Apoferetum. Vide *Apophoretum.*

¶ APOFFRAGISMA, *Signaculum annuli, quod ceræ infigitur.* Gloſſ. Bituric. Vide. *Aposfragiſmus.*

APOFLATIZARE, *Caput afflare, purgare*, in Gloſſis MSS. ad Alexandrum Iatroſoph.

¶ APOFORETUM. Vide *Apophoretum.*

APOGÆUM, pro *Hypogæum.* Liber 2. Miracul. S. Bertini cap. 18. *Sub ipſo altaris loco quoddam Apogæum duris lapidibus, tegulis, antiquoque cæmento operoſe conditum offenditur.* [Papias MS. Bituricenſis: *Apogeum, ædificium conſtructum ſub terris.*

¶ APOLIDES, *dicuntur qui ſunt ſine civitate.* Vocabul. utriuſque juris. Vox compoſita ex ἀ privat. & πόλις, Urbs, civitas. Eam uſurparunt Martianus & Ulpianus.

¶ APOLLIDÆ, *Servi qui in opus publicum perpetuo dantur.* Sic in Adverſariis MSS. D. *Godefroy.*

¶ APOLLINARIACI, Iidem qui *Apollinariſtæ.* Epiſt. S. Paciani ad Sympronianum to. 2. Collect. Concil. Hiſpan. p. 81. *Ego forte ingreſſus populoſam urbem hodie, cum Marcioniſtas, cum Apollinariacos...*

&

& cæteros hujuſmodi comperiſſem, qui ſe Chriſtianos vocarent.

¶ APOLLINARISTÆ, Hæretici ſic dicti ab Apollinari Laodiceæ Epiſcopo, qui, teſte Socrate, primum docuit hominem à Verbo ſuſceptum fuiſſe ſine anima, deinde animam quidem Chriſto dediſſe, non vero mentem, cujus loco Deum Verbum fuiſſe autumabat. Plures alios errores Apollinariſtis adſcribunt cum Hiſtorici, tum Patres. Illos omnes tribus capitibus comprehendit Greg. Nyſſenus. Ex hoc doctore profeſſi ſunt Apollinariſtæ, Verbum carneum, filium hominis ſæculorum conditorem, & mortalem Divinitatem.

APOLOGETICUM, Papiæ, *Satisfactionis judicium, verum teſtimonium.* Charta Caroli M. apud Ughellum tom. 5. pag. 1563. *Et quia termini ejuſdem Eccleſiæ in confiniis Mantuanis, ... & res ipſius Epiſcopii conjacent, Apologeticum idem Pontifex habebat, in quo omni remota dubitatione, res jam præfatæ Eccleſiæ per ſingula loca & vocabula, terminique & confinia inſita erant, &c.*

1. APOLOGIA, *Excuſatio*, Ugutioni. Gloſſ. veteres: *Apologia, vel Apologeſis, Excuſatio: hinc Apologeticus ſermo, Excuſativus.* Eadem fere Papias & Joannes de Janua. Gloſſ. Gr. Lat. ἀπολογία, *Excuſatio, purgatio, ſatisfactio.* ἀπολογοῦμαι, *Excuſo me.* Porro *Apologias* vocant excuſationes & purgationes, quibus Sacerdotes, ſacra facturi, excuſant ſe, quod indigni ad tam veneranda & tremenda myſteria accedant, quarum formulæ complures habentur in libro Sacramentorum Gregorii M. p. 242. edit. Menardi: harum loco *Confeſſio*, ſeu *Confiteor*, dicitur. In Miſſali Gothico p. 338. Apologia Sacerdotis: *Ante tuæ immenſitatis conſpectum, &c.* Miſſa Romana, edita ab Illyrico: *Quomodo Sacerdos Apologetica celebrare debeat, antequam ad Miſſarum celebrationem accedere debeat, &c.* Vide Menardum ad Sacrament. Gregorianum p. 242. & Cardin. Bona lib. 2. Rer. Liturg. c. 1. n. 1.

¶ 2. APOLOGIA, Occaſio. Bernerus Abb. in Tranſlatione S. Hunegundis inter Acta SS. Benedict. ſæc. 5. p. 223. *Cæterum omnipotens Deus volens ſuæ ſponſæ honorare membra, occulta diſpoſitionis ſuæ prærogativa differri fecit mutationem oſſium felicium diem uſque in tertium, hujus Apologiæ, id eſt, Occaſionis eventu; Epiſcopus quippe, &c.*

APOLUTIUM, *Veſtibulum, ſeu locus, ubi veſtes exuendæ abluuntur.* Breviloq. Forte *Ablutium.*

¶ APONDECTA, *Qui vectalibus præeſt.* Sic in Adverſariis D. *Godefroy* MSS.

¶ APONSARE, *Aponſam facere*, Immittere tigna, *Mettre ou Appuier des poutres ſur un mur voiſin.* Cartha Thoſſiacenſis in Dumbis ann. 1449. *Item de novo abergagio pro licentia ſibi data de Aponſando & Aponſam faciendo ſuper corſeriis dictæ villæ.* Ibidem: *Licentia datur faciendi Aponſam ſupra corſeriis villæ Aponſatam muris tali modo quo deſſubtus poſſit tranſire una charrata feni, & quod alatoria dictorum murorum maneat in ſtatu in quo ſunt de præſenti.*

¶ APOPEMPOEUS, Servator, liberator. Fridegodus in Vita S. Wilfridi inter Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. p. 725.

Mox Apopempœo grates perſolvere ſummo
Accelerant, nomenque patris conſtanter honorant.

Alluſio eſt ad Averruncos Deos, qui Gentilibus credebantur mala avertere: dicebanturque Græcis ἀποπομπαῖοι δαίμονες, ab ἀποπέμπω, Dimitto.

¶ APOPHLEGMATIDIARE, apud Th. Priſcianum lib. 2. de Diæta cap. 3. Idem quod Græcum ἀποφλεγματίζειν, Pituita purgare.

¶ APOPHLEGMATISMUS, ἀποφλεγματισμός, Purgatio pituitæ, ſeu id quo utimur ad eam purgandam & eliciendam. *Apophlegmatiſmum adhibere*, dixit Cæl. Aurel. lib. 1. Tard. Morb.

APOPHORETUM, ἀποφόρητον, pro munere è convivio ferri ſolito, vel dono quovis in munerum editione & dignitatum votis, ut apud Symmachum, uſurpaſſe veteres palam eſt, ex iis, quæ adnotarunt Raderus ad Martialem, Caſaubonus ad Suetonium, Beroaldus ad Apuleium, Roſweidus ad Paulinum, cæterique Criticorum filii. [Spelmannus cenſet *Apophoreta* proprie dicta fuiſſe munera, quæ in Saturnalibus menſe olim Decembri ſummo cum faſtu & lætitia celebratis, xenia dantes ab accipientibus referebant; ἀποφέρειν enim, inquit, eſt referre.]

Poſtmodum pro ipſo vaſe, in quo munera ipſa reponebantur, vox *Apophoreta*, uſurpata, nam ita effertur ab Iſidoro lib. 20. Orig. c. 4. de vaſis eſcariis: *Apophoreta, à Græcis, à ferendo poma, vel aliquid, nominata; eſt enim plana.* Quo loco *Apoſoretum & Apoſertum* habet Joan. de Janua: aitque, *Apoſoreta* eſſe *vaſa, ſic dicta à ferendo poma, &c.* Qua notione videtur uſurpaſſe Paulinus Epiſt. 1. ad Severum: *Ac ne panis ſiligineus tibi modum noſtræ humilitatis excedere videretur, miſimus teſtimonialem divitiarum noſtrarum ſcutellam buxeam, ut Apophoritum voti ſpiritalis accipies, &c.* Sed & pro vaſe ad deferendum reliquias vocem hanc uſurpari obſervat Mamotrectus ad Legendam SS. Vitalis & Agricolæ: *Apophoreta, vaſa, à ferendo poma, vel aliquid aliud dicta: vel vaſa conſecrata, in quibus beatus Ambroſius portabat reliquias.* Quo ſenſu habetur apud Glabrum Rodulf. lib. 4. cap. 3. *Oſſa evellens è cineribus nuperrime defunctorum hominum, ſicque impoſitis in diverſis Apophoretis, venditabat apud plurimos pro ſanctorum Martyrum & Confeſſorum reliquiis.* Id mox *caſſellam* & *feretrum* vocat. Et cap. 5. *Ad quos etiam multa delata ſunt corpora Sanctorum, atque innumerabiles ſanctarum Apophoreta reliquiarum.* Eadem notione uſurpat auctor Vitæ S. Hugonis Abbatis S. Martini Eduenſis n. 28. *Multa Sanctorum pignora in diverſis Apophoretis, ut ſolitum erat facere, illuc delata ſunt à fidelibus, &c.*

APOPLACIUS. Charta donationis facta Eccleſiæ Cornutianæ, edita à Suareſio: *Vela holoſerica holoblattea 2. vela Apoplacia coccopraſina cancellata duo*; ubi Suareſius ad oram libri: lego *Aploblattia*, vel *Aploblattea.* [quod vide.]

¶ APOREARI, Inopem eſſe conſilii, à Græco ἀπορεῖν. Bulla Bonifacii VIII. PP. to. 3. Collect. Conc. Hiſpan. p. 535. *In iis profecto dolemus & premimur, Aporeamur aſſidue.* Vide *Aporiare.*

¶ 1. APORIA, Ulceris ſpecies, ſic dicta quod inde defluat pus ac ſanies: pro ἀπόρροια, defluvium, humor defluens. Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis eſt *Aporia.... vulnus, ſtimulus, abhominatio.* Vita B. Colombæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 348. * F. *Demum ſuis manibus avellebant veſicas & apoſtemata, ulceratasque Aporias leniebant.*

2. APORIA, ἀπορία, Paupertas. Gerardus Abbas Silvæ Majoris in Vita S. Adelardi Corbeienſis Abbatis cap. 3. *Sed rerum mundi Aporiam ſponte ſibi inferebat, quia in Chriſto pauper eſſe volebat.* Flodoardus lib. 14. carm. 18.

Ejus ab Aporia ſe ſe compeſcere cenſent.

[Papiæ in MS. Eccleſiæ Bituric. *Aporia*, *An-*

xietas, tædium, vulnus, ſtimulus, abhominatio.

APORIARE, Ad paupertatem, anguſtiam, ἀπορίαν, reducere, ita ut qui in hoc ſtatu fuerit, neſciat, quod ſe vertat. Laurentius Novarienſis Epiſcop. homil. 1. *Mens perdita obſtupeſcit, ſpes depravata liqueſcit, omniſque futurorum intentio Aporiata torpeſcit, dum unuſquiſque perpendit, &c.* Rigordus: *De eadem medietate donabunt illis, qui per tallias Aporiati ſunt.* Chron. Reicherſperg. ann. 1111. *Ad dehoneſtandam vel Aporiandam Eccleſiam.* Tho. Walſinghamus in Ricardo II. *Permiſit ſuos ſpoliare patriam, Aporiare vulgus.* Infra: *De ſubſtantia rerum pretioſarum amiſſarum, ſive pecunias, qua pauperes Aporiati ſunt.* Matth. Paris: *Et ad Judæos Aporiandos deſtinabantur.* Sed hæc obvia. Vide Ordericum Vital. lib. 12. p. 892. Vitam S. Geraldi Abbatis n. 9. &c. Alia notione occurrit in Charta Edgari Reg. Angl. pro reformat. Monaſt. apud Seldenum ad Eadmerum: *In civitate degentes, in refectorio pompaticas laſcivaſque ſæcularium delicias, ut melancoliam, Aporiantes, licitis caritativi utantur cibariis.* Ubi *Aporiare* eſt *vitare.* Gloſſæ MSS. *Aporio, affligo, hinc Aporia, paupertas.*

Aporiari vero neutrum, Angi, hærere, dubitare, ex Græco ἀπορεῖν. Papias: *Aporiari, tribulari, conviciari, vel quaſi pauper abjici: nam Aporos Græce pauper.* Activi verbi à neutro differentiam notat vetus Grammaticus apud Spelmannum:

Aporio, ſi ſit activum, tanta notabit,
Indicat & aperit, depauperat atque revelat.
Cum neutrum, ſignat tunc anxior atque laboro.
In ſenſu & tali deponens vult reperiri.

Ugutio: *Aporiare, Laborare, vel laborando ſudare, anxiari, & tunc eſt neutrum. Interdum paſſive ſumitur pro depauperari & pauperem facere.* Epiſt. Gelaſii PP. ad Ruſticum Epiſcop. Lugdun. tom. 5. Spicilegii Acheriani: *Licet Aporiantes & anguſtiati, confidimus in eum, qui dabit cum tentatione proventum. Aporiamur,* pro hærentes ſumus, & anxiamur, uſurpavit etiam S. Pauli Interpres 2. ad Corinth. 4. 8. Vide Amalarii Epiſcopi Epiſt. 6. tom. 7. Spicilegii Acheriani, & Laurentium Mellifluum in Orat. de Chananæa p. 35.

APORIUM. Charta Conſtantiæ Imperatricis apud Rocchum Pyrrum in Notitia Eccl. Siciliæ to. 1. pag. 131. *Ipſi notario Rainaldo dedimus poteſtatem, ut ubicunque vel apud quemcumque prædictos villanos, ſeu filios, vel deſcendentes eorum, nec non excadentias, & ipſorum Aporia invenerit, liceat ei ex auctoritate magnitudinis noſtræ capere.... Barones vel Bajuli, qui villanos ipſos & eorum Aporia detinent, &c.* Vide *Apportum.*

¶ APOSENNARIUM, ſ. Redemtio agnatis permiſſa, modo pretium reddant emtori, Practicis noſtris, *Retrait Lignager.* Charta Litolfi de villa Nennari, anni 999. ex Chartulario Caſaurienſi p. 77. *In tali autem tenore repromitto & obligo me ego ſupra ſcriptus Litolfus vel meos heredes vobis ſupra ſcriptis Sigeczoni & Actoni... ut ſi de hac mea venditione aliquo tempore Apoſennarium facere voluerimus, vel ſi contra omnes homines antiſtare & defendere non potuerimus ... de noſtris propriis rebus nos vobis ad veſtram proprietatem in ſimili loco duplum & meliorata reſtaurare promittimus.*

APOSFRAGISMUS, Sigillum, ἀποσφράγισμα. Regula Solitariorum cap. 15. *Poſt ingreſſionem autem præcipiat Epiſcopus oſtium retruſionis cellulæ Aposfragiſmo ſuo ſigillare.*

APOSTA, Fulcimentum, Appodiatio. Beda lib. 3. Hiſtor. Angl. cap. 17. in titulo: *Ut Appoſta Eccleſiæ, cui idem accumbens obierat, ardente cætera domo, flammis abſumi nequiverit.* In contextu *Deſtina* appellatur.

APOSTARE, Poſtponere, violare. Leges Eduardi Confeſſ. tit. de Eterochiis 35. *Qui leges Apoſtabit..... weræ ſuæ reus ſit apud Regem.* Quæ totidem pæne verbis habentur in Legibus Henr. I. c. 12. niſi quod *Apoſtatabit* legitur. Unde *Apoſtare* & *Apoſtatare leges,* his locis nihil aliud ſonat, quam *leges poſtponere, violare,* à legum obſervatione deficere, ἀποστατεῖν, quod aliis verbis c. 34. Legum Henrici ſic concipitur: *Qui prævaricator vel everſor conſcriptæ legis extiterit, &c.* Eadem etiam locutionis formula uſus eſt Lambertus Ardenſis: *Tandem à Saracenis captus legem Chriſtianam & fidem, & paternas Apoſtatavit traditiones.* Vide *Apoſtatare.*

¶ APOSTASIA, *Deſertio militum.* Gaſparis Barthii Gloſſar. ex Hiſt. Palæſt. Raimundi Agilæi. *Apoſtaſia,* alia notione, vide infra verbum *Apoſtatare.*

¶ APOSTASIUS, pro *Apoſtata* ſcribit Guibertus l. 1. de Vita ſua cap. 18.

APOSTATA, Qui à vera, ſeu Chriſtiana religione deficit, Ἀποστάτης, *Prævaricator.* S. Ambroſio in Epiſt. ad Theodoſium Imp. ubi de Juliano Apoſtata. Jo. de Janua: *Apoſtata, Perverſus, Renuntiatus, Refuga, Retromiſſus.* Avitus Viennenſis Epiſt. 4. *Quaſi jam Apoſtatas, id eſt, ab ſtandi firmitate deciduos, neceſſe eſt à Communione ſuſpendi.* Decretum Nicolai II. PP. in Synodo Romana an. 1059. editum: *De his autem Clericis qui tonſuram projiciunt, & à Clericatu recedunt, quos Apoſtatas Julianiſtas jure vocitamus, ſtatuimus, ut niſi ad profeſſionem Clericatus redierint, omni Chriſtiana communione priventur.* Vide titulum Codic. de Apoſtatis lib. 1.

APOSTATARE, A vera religione deficere; *Prævacare.* S. Ambroſio in Epiſtola ad Theodoſium Imp. *Si Julianus non eſt ultus Eccleſiam, quia Prævaricaverat.* Ibidem: *Si aut Prævaricari cogatur, aut ſubire martyrium.* Salvianus lib. 6. de Gubern. *In ſpectaculis quædam Apoſtatatio fidei eſt, & à ſymbolis ipſius & cæleſtibus ſacramentis lethalis prævaricatio.* Victor Utic. lib. 3. de Perſecut. Vandal. *Hic dudum fuerat apud nos in Eccleſia Fauſti baptizatus,... poſt vero dum Apoſtataret, tantæ extitit feritatis adverſus Eccleſiam Dei, &c.* Vide Concil. Arelat. I. can. 23. Arelat. II. can. 25. Joannem Diac. lib. 4. de Vita Gregor. M. cap. 86. Paulum Emerit. Diacon. de Geſtis Epiſcop. Emeritenſium in S. Maſona c. 4. Specul. Saxon. lib. 2. art. 13. §. 6. &c. μαγαρίζειν apud Theophanem, *Apoſtatare* vertit Anaſtaſius Biblioth.

¶ Apostatare, active ſumitur pro *Abducere,* à vera Religione ad falſam trahere. Vitæ Patrum Emeritenſium to. 1. Collect. Conc. Hiſp. p. 648. *Comperto hinc crudeliſſimus tyrannus, quod nec minis nec muneribus viri Dei animum à recta fide ad ſui perfidiam Apoſtatare poſſet.*

Apostatare præterea dicuntur Monachi, cum, voto obſtricti, cucullam exuunt, & ad vitam ſæcularem redeunt. Auctor Breviloqui ait, apoſtaſiam in tribus conſiſtere, *primo quidem in demiſſione fidei Chriſtianæ, ſecundo in demiſſione habitus religionis, tertio in demiſſione tonſuræ Clericalis.* S. Cypriani Epiſt. 54. *Qui vel Apoſtataverunt, & ad ſæculum, cui renuntiaverant, reverſi gentiliter vivunt.* Capitula Caroli M. lib. 6. cap. 139. *Quicunque poſt ſanctæ religionis profeſſionem Apoſtatant, & ad*

ſæculum redeunt. Concilium Triburienſe an. 895. c. 27. *Si poſtmodum relicto Clericatus habitu, à caſtris dominicis, quibus adſcriptus eſt, profugus & Apoſtata elabitur, & ad ſæculum egreditur, &c.* Concilium Remenſe an. 1049. cap. 8. *Ne quis Monachus vel Clericus à ſuo gradu Apoſtataret.* Vide Cæſarium Eyſterbach. lib. 2. de Mirac. c. 2. lib. 12. c. 29. *A priſtina virtute Apoſtatare*, apud Fulbertum Carnot. Epiſt. 58.

¶ APOSTATIO, Apostatatio, Ead. ſignificatione. Vita MS. S. Winwaloei: *Statimque ritu pene paganico Apoſtatione, & divina lugubriter inſecuta ultione, &c.* Altera manus ad marginem addidit *Apoſtatatione.*

APOSTATIZARE, [ab Eccleſiæ communione ſeparare, tanquam Apoſtatam habere.] Charta Humberti Epiſcopi..... ex Tabulario Eccleſiæ Gratianopolit. fol. 86. *Hanc vero mancipationis chartam de prælibatis rebus, quam vobis facimus, non tantum irritam fieri optamus; verum etiam hoc tangentem ſeu quærentem anathematizamus, & in vice Petri Apoſtoli hos vel has Apoſtatizamus, eorum vitam ſuorumque corpora foras Eccleſias & orationes Chriſtianorum dejicimus. Apoſtatizando ad laïcalem converſionem redire*, in Lege Wiſigoth. l. 3. tit. 5. §. 3.

Apostaticus, *Proſelytus, ſcilicet qui procul ſalit de una ſecta in aliam*, in Breviloquo. At Joanni de Janua, *Apoſtaticus* eſt *perverſus.* Italis, *Apoſtatico* idem qui *Apoſtata.* Hugo Flaviniacenſis in Chron. p. 226. de Wiberto antipapa: *Invaſit Sedem Apoſtolicam, à damnatis & excommunicatis ſuique ſimilibus in Apoſtaticum, non Apoſtolicum electus.*

¶ APOSTATORES, Monachi qui ab ordine ſpretis votis deficiunt. Statuta Ordinis Ciſterc. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1515. B. *Apoſtatores de cætero ab ordine, etiam ſola vice, omnino decernit generale Capitulum inhabiles ut eligantur in Abbates.*

Apostasia, Eadem origine & notione apud Joannem Portarum Monachum Epiſt. 5. p. 431.

¶ APOSTEMARI, *Apoſtemate corripi, Apoſtemate turgere.* Gocl. Lex. Phil.

¶ APOSTEMATIA, Apoſtema, Gall. *Apoſtume, Abcés.* Acta SS. Aprilis tom. 2. pag. 277. A. *Hujus Apoſtematiæ reliquias in interioribus corporis ſui reſervavit uſque ad mortem.*

¶ APOSTEMATIO, Eadem ratione, ibidem pag. 356. *Videtis quod brachium dexterum.... ob continuo pullulantes ulcerationes ſeu Apoſtemationes de loco ſuo movere non valuerim.* Vita B. Kingæ to. 5. Julii p. 741. *Habebat autem Apoſtemationem quamdam in ventre duram & compactam.*

¶ APOSTEMUM, Eodem ſignificatu, to. 1. Maii pag. 539. B. *Antea cruciabatur ex Apoſtemis tabo profluente maximis doloribus.*

¶ APOSTILLI. Vide *Apoſtoli* 1.

¶ APOSTOLA Francorum. Sic, inquit Spelmannus in voce *Apoſtolici*, nuncupata eſt Clotildis Regis Clodovei uxor, quod prima apud eos Chriſtiana, ceteros fecit ad Chriſtum provehi: quemadmodum Gregorius M. à Beda *Anglorum Apoſtolus* dictus eſt, quod Anglos miſſis in Angliam prædicatoribus ad fidem perduxiſſet.

¶ APOSTOLARE, Apostolatus. Vide in *Apoſtolicus.* 1.

1. APOSTOLI, Vox nota Livio & Juriſconſultis, & in Jure Canonico frequens. Erant autem *Apoſtoli*, dimiſſoriæ litteræ, quas Epiſcopus Laïco, vel Clerico, in alienam diœceſin tranſituro, dabat, laïco quidem, ut ibi ordinaretur; Clerico vero, ut vel ordinaretur, vel ordinatus ſacrificaret, vel in alienæ Eccleſiæ catalogum referretur. Dabantur etiam Apoſtoli ab Officialibus & Eccleſiaſticis judicibus, [teſtandæ appellationis gratia] quoties Romam ad ſummum Pontificem provocabatur; in quas provocationes invehitur Hildebertus Epiſcop. Cenomanenſis Epiſt. 82. quod per eas *Pontificalis cenſura pereat, & omnis conteratur Eccleſiæ diſciplina. Quis enim*, inquit, *raptor ad ſolam anathematis comminationem non ſtatim appellavit! &c.* Arnulfus Lexov. in Epiſt. pag. 12. *Appellatum eſt ergo à Monachis ad Oct. Pentecoſt. Apoſtoli poſtulati & traditi.* Concilium Lugd. an. 1245. *Si quis in judicio.... ad nos duxerit appellandum.... petat Apoſtolos, quos ei præcipimus exhibere, in quibus appellationis cauſam judex exprimat.* Ejuſmodi Apoſtolorum formulam accipe ex Rollandino in Summa Notariæ: *Dimiſſoriæ litteræ, quæ appellantur Apoſtoli. Sanctiſſimo Patri Domino Alexandro ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Pontifici, Philippus Bononienſis Archidiaconus, ſeipſum ad pedum oſcula beatorum. A Sanctitate veſtra recepi litteras in hunc modum: Alexander, &c. Cum igitur ad executionem mandati veſtri humiliter & devote procedens partes eaſdem coram me legitime fecerim evocari, idem Antonius omnem cauſæ proceſſum ſub forma ad veſtram audientiam appellavit: Coram vobis, Domine Philippe, &c. ponendo appellationis formam. Verumtamen, ſanctiſſime Pater, communicato Concilio ſapientum, ipſius appellationi non duxi aliquatenus differendum, tunc ipſum monitum ab examine mei judicii evocavi: præcepi tamen eidem, ut uſque ad* 40. *dies cum his litteris veſtro ſe conſpectui præſentaret. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras proprii ſigilli munimine roboravi.* Ejuſmodi formulas alias deſcripſit Jo. Sariſber. in Epiſt. Sed & interdum pro quibuſvis *litteris*, uti vocant, *appellationis*, [etiam ad judices laïcos] hæc vox uſurpata. Charta an. 1018. *Ab eadem interlocutoria, ut injuſta, ſalva veſtri gratia & reverentia appello in his ſcriptis ad D. Regem Majoricarum, & inſtanter Apoſtolos peto mihi concedi & tradi.* [Appellatio interjecta ann. 1409. contra impoſitionem novi pedagii apud Rymer. to. 8. p. 578. *Ad ipſum dominum noſtrum Regem, ſuis loco & tempore congruis, per me, nomine quo ſupra, legitime & veraciter informandum & conſulendum, & ad ſuam curiam regnalem ſeu conſiſtorium regnale reclamo, appello & provoco, infra juris terminum & in hiis ſcriptis, Apoſtoloſque peto, ſemel, ſæpe, ſæpius & inſtanter, & cum ea reverentia, qua decet & convenit, mihi modo præmiſſo per vos dari & concedi.* Et paulo poſt: *Qua quidem appellationis cedula.... eidem domino Epiſcopo ſupplicavit & requiſivit, ut ſibi.... daret & concedere vellet ſuper præmiſſis ſuos Apoſtolos, quos ibidem dictus dominus Epiſcopus, tanquam cauſa coram ipſo facta & geſta, ſuos Apoſtolos teſtimoniales eidem procuratori & ſindico conceſſit atque dediit, (ſic) &c.*] Vide Joan. Hocſemium an. 1341. & Souchetum ad Epiſt. 219. & 220. Ivonis Carnot. [*Apoſtres* dicuntur in Statutis MSS. Caroli I. Regis Siciliæ cap. 143.]

☞ Hæc autem erat conſuetudo, ut judex ſuperior, ad quem fuerat appellatum de cauſa ad ſe delata non dijudicaret, niſi prius ſibi conſtaret ab appellatoribus poſtulatos fuiſſe & impetratos *Apoſtolos*; quæ conſuetudo cum interdum negligeretur, gravis ea de re exſtat querela in Concilio Narbonenſi ann. 1430. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 354. *Primo namque quotieſcumque à nobis ſeu officialibus noſtris*, inquiunt Epiſcopi congregati in cedula Archiepiſcopo Narbonenſi oblata, *in quibuſcumque cauſis tam criminalibus, quam*

civilibus, ſive à præparatoriis judiciorum, ſive ab interlocutore ante definitivam ad curiam veſtram metropolitanam appellari, judex veſter appellationem indifferenter antequam ſibi conſtet, an appellatio ſit emiſſa ex cauſa probabili vel non, antequam inceperit cognoſcere, an illa cauſa ſit vera vel non, & ſic antequam ſit judex, antequam ſibi conſtet de Apoſtolorum petitione & datione, ad ſimplicem partis aſſertionem appellaſſe ſe aſſerentis, litteras inhibitorias contra Officialem à quo appellatur, ordine juris totaliter prætermiſſo, concedit. Item eſto quod ſit appellatum, & dicto Officiali veſtro appellationum (f. appellantium) *conſtiterit de appellatione, antequam dicta appellatio dictis Officialibus noſtris, ſeu alteri à quo eſt appellatum, intimata fuerit, & antequam Apoſtoli fuerint petiti & dati vel denegati, dicti Officiales veſtri appellationum litteras inhibitorias ſimiliter concedunt; ex quibus ſequuntur multa graviſſima incommoda*: quæ ibidem recenſentur.

☞ Verum non ſolum cum ab Epiſcopis ad Romanum Pontificem aut ad Metropolitanum provocabatur, poſtulati ſunt *Apoſtoli*, ſed etiam cum ab ipſo ſummo Pontifice ad Concilium generale fuit appellatum. Præter recentiora, quæ meminiſſe nolim, hujus petitionis exempla, antiquius nobis exhibetur tomo 6. Spicilegii Acheriani pag. 152. in Appellatione Univerſitatis Pariſienſis pro facto Schiſmatis à domino PP. Benedicto XIII. *Et petit* (Univerſitas Pariſienſis) *primo, ſecundo, tertio, ac inſtanter, inſtantius, inſtantiſſime Apoſtolos ſaltem teſtimoniales ſuper hoc ſibi dari, proteſtans de aliis Apoſtolis petendis ab illis à quibus de jure fuerint petendi.* Hæc quidem appellatio ab illegitimo Papa: ſed & in appellationibus à legitimis Pontificibus Romanis poſtulatos fuiſſe *Apoſtolos* probat inter cetera Inſtrumentum appellationis Decani & Capituli Eccleſiæ Pariſienſis, Philippi Regis qui à Bonifacio VIII. ad Concilium generale provocaverat, appellationi adhærentis, in qua ſic legitur: *Et ne dictus dominus Bonifacius motus ſeu provocatus ex iis, prout timemus ex veriſimilibus conjecturis & comminationibus multis, contra nos vel aliquem ex nobis quoquomodo procedat... excommunicando vel ſuſpendendo ... ad prædictum Concilium generale congregandum... provocamus & appellamus in ſcriptis, & Apoſtolos teſtimoniales cum inſtantia petimus.*

Apostilli, Eadem notione apud Matth. Paris pag. 458. *Si quis ad Papam duxerit appellandum, cauſam appellationis in ſcriptis aſſignare deproperet, petat Apoſtillos, quos ei præcipimus exhiberi.*

2. APOSTOLI, Legati, nuncii. Luithprandus in Legat. *Conſonantia ſcripta juramento firmata ſunt, ut omnium gentium Apoſtolis, id eſt, Nuntiis, penes nos Bulgarum Apoſtoli præponantur.*

3. APOSTOLI apud Judæos, *qui ad exigendum aurum atque argentum à Patriarcha certo tempore diriguntur*, in lib. 14. C. Th. de Judæis. Coronarium ſcilicet, cujus canon anniverſarius erat, & à Judæis penſitari ſolebat. Vide Jacobum Gothofredum ad hanc leg. ubi multa de Apoſtolis Judæorum.

4. APOSTOLI, Papiæ, dicuntur *Hæretici quidam, hoc ſibi nomen ſumentes, quia nihil proprium poſſidentes, nequaquam recipiant aliquid in hoc mundo poſſidentes.* Iidem, *qui Apoſtolici* appellantur à S. Auguſtino lib. de Hæreſ. cap. 40.

Apostolici præterea extitere alii hæretici, tempore S. Bernardi, in quos gravius invehitur Serm. 66. in Cantic. qui ita ſe appellabant, quod ſeſe ſucceſſores Apoſtolorum jactitarent. V. Rainer. contra Vald. cap. 6.

Apostoli in Concilio Herbipolenſi an. 1287. cap. 34. neſcio an alii ab *Apoſtolicis* S. Bernardi. *Leccatores, ſeu reprobatos Apoſtolos, in eorum reprobata regula manere vetantes omnino: volumus, quod nullus Clericus, nulla ſæcularis perſona, intuitu religionis eorum, ac inſolito habitu, eos de cætero recipiat, aut eis alimenta miniſtret, &c.* De iis etiam agit Synodus Ciceſtrenſis an. 1289. cap. 39. quos *falſos fratres* vocat, & *à Sede Apoſtolica titulum profeſſionis non habentes.*

APOSTOLICÆ Ecclesiæ, dictæ olim Cathedrales omnes, etſi in confeſſo eſſet Apoſtolicæ Eccleſiæ principatum in Romana vigere, ut ait S. Auguſtinus Epiſt. 162. cujus etiam hæc ſunt: *De Collegis agebatur, qui poſſent aliorum Collegarum judicio, præſertim Apoſtolicarum Eccleſiarum, cauſam ſuam integram reverſare.*

¶ Apostolica Sedes, Eadem ratione Epiſcopalis Sedes, Gall. *Siege Epiſcopal.* Annal. Bened. tom. 5. pag. 361. *Lemovicas dein adiit Pontifex* (Urbanus II. an. 1095.) *x. Kal. Januarii, ubi primam Dominicæ Nativitatis Miſſam quam de Galli cantu vocant in Eccleſia puellarum ſanctæ Mariæ de Regula... celebravit, Miſſam vero de Luce ſeu de Aurora in Baſilica regali apud S. Martialem; inde ſolemni pompa coronatus ad Sedem Apoſtolicam ſeu Epiſcopalem rediit, ubi reliqua ſolemnitatis officia peregit.* Patres autem *Apoſtolicas* appellabant ſedes, quæ fundatæ fuerant ab Apoſtolis: de quibus intelligendus eſt S. Aug. cum ait lib. 2. de Doctr. Chriſt. c. 8. *In canonicis autem Scripturis Eccleſiarum Catholicarum quamplurium auctoritatem ſequatur, inter quas ſane illæ ſint, quæ Apoſtolicas Sedes habere & Epiſtolas accipere meruerunt.* Hinc Leo M. Ep. 95. num. 3. ſuadet Anatolio, ut non *dedignetur regiam civitatem, quam Apoſtolicam non poteſt facere ſedem*; quod nimirum ab Apoſtolis non fuiſſet inſtituta: qui tamen uſus non adeo conſtans fuit, quin vox *Apoſtolica* omnibus Epiſcopalibus Sedibus tributa fuerit ab ejuſdem ævi Scriptoribus, ut videre potes apud S. Paulinum Ep. 3. ad Alypium n. 1. pag. 10. Ep. 18. ad Victricium n. 6. pag. 102. edit. 1685.

¶ Apostolicalis Cathedra, Pontificalis, Papalis, ſeu Romana. De SS. Emano & ſociis Martyr. to. 3. Maii pag. 596. D. *Qui ibi tunc temporis Apoſtolicali Cathedræ præſidebat, prædictum adoleſcentem benigniſſime ſuſcepit.* Hic agitur de urbe Roma.

¶ 1. APOSTOLICUM. Sic ſæpius appellantur ſummorum Pontificum epiſtolæ, decreta, bullæ, &c. quod, ut mox dicetur, ipſe ſummus Pontifex vocetur *Apoſtolicus.* Vide alia notione in *Apoſtolium.*

2. APOSTOLICUM, in Ordine Romano: *Subdiaconus autem qui lecturus eſt, ſub cura ſua habebit Apoſtolicum, & Archidiaconus Evangelium:* ἀποστολικὸν βιβλίον, apud Cabaſilam in Expoſit. Liturg. cap. 22.

1. APOSTOLICUS. Olim, & naſcente primum Eccleſia, univerſim Epiſcopi omnes, *Apoſtolici* dicti, interdum adjuncta *Epiſcopi, viri*, aut alia voce, tanquam *Apoſtolorum* ſucceſſores: ſeu potius, quod quiſque in ſua diœceſi vices Apoſtolicas ageret. S. Hieron. Epiſt. 54. *Apud nos Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent.* Et Epiſt. 85. de Epiſcopis: *Ubicunque fuerit Epiſcopus ſive Romæ, ſive Eugubii, ... omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.* Sic Fortunatus ad Gregorium Turon. Epiſcopum

ſcribens, ipſum *Dominum Apoſtolicum* vocat, in Prologo ad S. Martini Vitam, & ad lib. 1. Poëm. ut & Euphronium Epiſcopum Turon. lib. 3. & Nicetium Trevir. eodem lib. Poëm. 10. Ita etiam apud Marculfum promiſcue legimus: *Ille Rex viris Apoſtolicis patribus noſtris: Apoſtolico illi Epiſcopo.* Et lib. 1. form. 6. *Domino ſancto Apoſtolicæ Sedis dignitate colendo illi Epiſcopo.* Form. 7. *Vir Apoſtolicus ille, illius urbis Epiſcopus, &c.* In Epiſt. Clodovei Regis ad Synodum Aurelian. II. *Dominis ſanctis & Apoſtolica Sede digniſſimis Epiſcopis, Clodoveus Rex.* Et Fortunatus lib. 5. in Epiſt. ad Syagrium Auguſtodunenſem: *Domino ſancto & Apoſtolica Sede digniſſimo Domino Syagrio Papæ Fortunatus.* Epitaphium S. Trophimi Arelatenſis Epiſcopi, apud V. Cl. Jacob. Sponium:

Trophimus hic colitur Arelatis Præſul accitus,
Gallia quem primum ſenſit Apoſtolicum.

Sed hæc paſſim obvia. Inde Epiſcopalis Sedes *Apoſtolica* dicta Sidonio lib. 6. Epiſt. 1. ad Lupum Trecenſem.

Verum ſicut *Papæ* appellatio, quæ Epiſcopis omnibus communis primo fuit, poſtmodum ſoli ſummo Pontifici adſcripta legitur, ita & *Apoſtolici*; quâ quidem Scriptores ævi medii ſæpe, ne dicam ſemper, Papam indigitant, quia, ut ait Gregorius M. lib. 5. Epiſt. 37. *Cum multi ſint Apoſtoli, pro ipſo tamen principatu, ſola Apoſtolorum Principis ſedes in auctoritate convaluit.* Rupertus Tuitienſis lib. 1. de Divin. Offic. cap. 27. *Aliorum quidem Apoſtolorum ſucceſſores Patriarchæ ſunt dicti: Petri autem ſucceſſor pro excellentia Principis Apoſtolorum, Apoſtolicus nominatur.* Idem Gregorius lib. 1. Dial. cap. 4. *Quis eſt iſte vir ruſticus, qui auctoritatem ſibi prædicationis arripuit, & officium Apoſtolici noſtri Domini, ſibimet indoctus, uſurpare præſumit.* Capitula Caroli C. tit. 30. §. 4. *Adportavit mihi ... Boſo domni Apoſtolici epiſtolas.* Tandem in Concilio Remenſi anno 1049. *Lectis ſententiis ſuper hac re olim promulgatis ab orthodoxis Patribus, declaratum eſt, quod ſolus Romanæ Sedis Pontifex, univerſalis Eccleſiæ Primas eſſet, & Apoſtolicus.* In eodem Concilio *excommunicatus eſt etiam ſancti Jacobi Archiepiſcopus Gallicenſis, quia contra fas ſibi vendicaret culmen Apoſtolici nominis.* Vita Aldrici Epiſcopi Cenomanenſis n. 44. *Dominus Gregorius Romanæ ſedis Eccleſiæ venerabilis Apoſtolicus.* [Hinc Franci ſuperioris ævi Romanos Pontifices nominare conſueverunt *Apoſtoles*, ſeu *Apoſtoiles*. *Guyot* in Bibl.

De notre pere l'Apoſtoile
Voulſiſſe qu'il ſemblaſt l'Eſtoile
Qui ne ſe muet, moult bien le voyent
Les Maroniers qui s'y avoient.]

At cur Pontifex Maximus, non *Apoſtolus*, ſed *Apoſtolicus* paſſim dicatur, omnino ridicula & inſulſa videtur Claudii Taurinenſis Epiſcopi ſententia, quam jure ſuggillat Dugalus, qui Ludovico Pio imperante vixit. Sic enim ille de Papa Paſchali: *Apoſtolicus autem dicitur, quaſi Apoſtoli cuſtos, aut Apoſtoli fungens officium.* Parum certe feliciter, cum, ut ait Dugalus, *Apoſtolicus*, ſimplex nomen ſit, & derivativum ab *Apoſtolus*, non enim dicitur *Italicus*, Italiæ cuſtos, &c. Imo *Apoſtolicus* dictus ſummus Pontifex adjective reſpectu vocis Papæ, ut Apoſtoli ſucceſſor. Simili etiam etymo *Amicum*, quaſi *animi cuſtodem* dictum ſcripſit Alcuinus Ep. 4. Vide Leges Alfonſi IX. Regis Caſtellæ parte 1. tit. 5. lege 2. & Caſaubonum Exercit. 14. in Baron. §. 4. an. 32. n. 5.

Apostolicare, Apostolare, ſummum Pontificatum obtinere. Charta an. 1059. apud Jo. Lucium lib. 2. Hiſt. Dalmat. cap. 15. *Beatiſſimo Papa Nicolao univerſaliter mundo Apoſtolicante.* Tabular. S. Severini Burdegal. *Gocelinus ego Pontificatus mei temporibus, Papa Gregorio Apoſtolante, dum epiſcoparer, lis ingens orta eſt, &c.*

Apostolicatus, Papatus, in Vita S. Euſebii Epiſcopi Vercellenſis, initio, & apud Ottonem Morenam in Hiſt. Rerum Laudenſium p. 9. 101.

¶ Apostolicatus, *Titulus Apoſtolatui proximus.* Gaſpar Barthius in Gloſſario ex Hiſt. Palæſt. Fulcherii Carnotenſis.

Apostolatus. Gloſſ. Lat. Græc. ἀποςολὴ, *Apoſtolatus.* Ipſa Epiſcoporum dignitas, ac titulus honorarius. Epiſtola Vitalis & Conſtantii ad Capreolum Epiſcopum Carthagin. *Ideoque provoluti genibus exoramus humiles ſervi tui ſanctum Apoſtolatum veſtrum, ut informetis parvitatem noſtram, &c.* Sidonius lib. 6. Epiſt. 4. ad Lupum Epiſc. Trecenſem: *Præter officium, quod ... eminenti Apoſtolatui tuo ſine fine debetur.* Et Epiſt. 7. ad Fontelum Vaſion. Epiſc. *Ego quoque ad Apoſtolatus tui notitiam... accedo.* Teſtamentum Bertichranni Epiſc. Cenoman. pag. 134. Edit. Mabillonii tom. 3. Analect. *Ideo conjuro vos Domni, & Pontifices per ſanctum Apoſtolatum, quem divina traditione accepiſtis, &c.* Ita paſſim apud Hadrianum PP. Epiſt. 92. Codicis Carolini, Ruricium lib. 1. Epiſt. 14. lib. 2. Epiſt. 8. 49. 50. 57. Ennod. lib. 5. Epiſt. 17. Avitum Epiſt. 10. 23. 37. 59. Fortunat. Epiſt. ad Euphron. Turon. Epiſc. lib. 3. Poëmat. Epiſt. 44. & 45. tom. 1. Hiſt. Francor. pag. 874. &c.

Verum ut *Apoſtolici* appellatio penes ſummum Pontificem manſit, ita & *Apoſtolatus* vox pro ſuprema Paparum dignitate uſurpari cœpta. Paulus Warnefrid. de Geſtis Langob. lib. 4. cap. 30. *B. Gregorius migravit ad Chriſtum, ... cujus in locum ad Apoſtolatus officium Sabinianus eſt ordinatus.* [Hiſt. Meld. tom. 2. Inſtrum. pag. 18. *Facta ſunt autem hæc ab Incarnatione Domini an. MCII. Paſchaſio Apoſtolatum obtinente.*] S. Bernardus Epiſt. 88. *Eugenii Apoſtolatus excuſat me.* Inde pro titulo honorario uſurpata vox. Honorius Imp. in Reſcripto ad Bonifacium I. PP. *Petimus uti quotidianis orationibus Apoſtolatus tuus ſtudium ac votum tuum... dignetur impendere.* Joannes Sariſber. Ep. 110. ad Alexandrum PP. *Cum ergo Apoſtolatus veſtri culmen nequeamus pro toto viſitare.* Epiſtola Nicolai PP. apud Loiſellum: *Sed quoniam Sanctitas tua retulit, ac ſuggeſſit Apoſtolatui noſtro, quod, &c.* Ita paſſim apud Scriptores. Philippus *Mouskes* in Hiſt. Francor. MS.

Adont l'Empereris Henris,
Ki n'eſtoit fols ne eſmaris,
Deſpoſa le Pape Grigoire,
Ce nos raconte li Eſtore
Par aquoiſon le miſt en trape,
Par çou que Grigoire cil Pape
De ſou avoir ot acaté
Le don de l'Apoſtolité
Trois mil livres de deniers,
As Cardinaux ſos & lamiers,

¶ Apostolatus, Fines Juriſdictionis Epiſcopi Romani, Gall. *Juriſdiction, Diſtrict.* Bulla Sergii Papæ pro Monaſterio S. Tiberii in Diœceſi Agathenſi in Hiſtoria MS. ejuſdem loci: *Nullus Judex publicus... in Eccleſias aut loca vel agros ſeu reliquas poſſeſſiones quas moderno tempore infra Apoſtolatum noſtrum... ingredi audeat.*

¶ 2. APOSTOLICUS. Ridicule nimis Scriptor Anonymus lib. 4. Belli Palæſtini cap. 21. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 4. *Apoſtolicum* vocat, qui tum apud Saracenos erat & religionis & imperii ſupremus arbiter: *Caliphæ noſtro Apoſtolico & noſtro Regi domino Soldano Militi fortiſſimo, ſalus & immenſus honor.* Hoc modo inducit Curbaran ſcribentem ad Calipham. Et infra: *Curbaran cum habuiſſet jam maximum exercitum Turcorum ex longo collectum tempore, & licentiam Chriſtianos occidendi accepiſſet à Calypha eorum Apoſtolico, illico incoavit iter.*

¶ Apostolicus Ordo, Monaſticus. Viſio Wetini Monachi Augienſis inter Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 270. ubi de Monaſteriis: *In hoc namque maxime ipſa vita Apoſtolici Ordinis confunditur, quod virtutes vitiis ſuffocantur.* Infra *Vitam Apoſtolicam* appellat vitam monaſticam.

APOSTOLIUM. Epiſtola Clodovei I. Regis Fr. ad Epiſcopos: *De cæteris quidem captivis laïcis, qui extra pacem ſunt captivati, Apoſtolia, cui volueritis, arbitrii veſtri non eſt negandum.* Concil. Aurelian. II. c. 13. *Abbates, Martyrarii, Recluſi, vel Preſbyteri Apoſtolia dare non præſumant.* Sed ibi perperam vox hæc effertur: nam legendum *Epiſtolia*, uti dicuntur in Concil. Turon. II. cap. 6. *Ut nullus Clericorum vel Laïcorum, præter Epiſcopos, Epiſtolia facere præſumat.* Et in Concilio Calchedonenſi act. 15. can. 11. Πάντας τοὺς πένητας καὶ δεομένους ἐπικουρίας, μετὰ δοκιμασίας, ἐπιστολίοις, εἴτουν εἰρηνικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς μόνοις ὡρίσαμεν ὁδεύειν, καὶ μὴ συστατικοῖς. Διὰ τὸ τὰς συστατικὰς ἐπιστολὰς προσήκειν τοῖς οὖσι μόνοις ἐν ὑπολήψει παρέχεσθαι προσώποις. Ex quibus percipimus, *Epiſtolia*, litteras fuiſſe, quas *Pacificas* vocarunt veteres, quas pauperibus, aut inique oppreſſis, & Eccleſiæ ſubſidium implorantibus, dabant Epiſcopi, cum *Commendatoriæ* ſpectarent viros honoratiores.

1. APOSTOLUS, Liber Epiſtolarum S. Pauli, qui in Eccleſia ad Miſſam legi ſolet. Liber Sacrament. Gregorii M. *Deinde ſequitur Apoſtolus*, id eſt, lectio ex Apoſtolo. Hincmarus Rem. tom. 2. opuſc. 7. pag. 149. *Uſque ad Evangelium in Miſſa ſtare ſolent & recedunt, ſtatim poſt Apoſtolum, id eſt, poſt Epiſtolam, hanc admonitionem noſtram..... legite.* Iſidorus Hiſpal. apud Ivon. Carnot. Decret. part. 6. cap. 1. *Apoſtolum & Evangelium legat:* quo loco Gratianus *Epiſtolam*, pro *Apoſtolum*, habet. Vide Concilium Toletan. I. cap. 2. & Toletanum IV. cap. 12. Regulam Magiſtri cap. 46. &c.

Ita in Eccleſia Græca vocem, Απόστολος, pro libro Epiſtolarum S. Pauli uſurpatam legimus. Cyrillus Scythopolitanus in Vita S. Sabæ: ἅμα δὲ καὶ κατέπειγεν αὐτὸν τότε ψαλτήριον διδάξαι με, καὶ τὸν Απόστολον. Codinus de Offic. cap. 6. ὁ ἀναγινώσκει τὴν προφητείαν, καὶ τὸν Απόστολον ὁ Πρωταποστολάριος. Erat præterea apud Græcos Liber alius quem πραξαπόστολον nuncupant, quod præter Epiſtolas Pauli, & alias Canonicas, Actus etiam Apoſtolorum contineret. De hoc agunt Typicum Sabæ, & Triodium.

¶ Apostolorum Sortes. Concil. Trevir. an. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 257. *Nullus etiam ſuper ſortes quas Sanctorum ſeu Apoſtolorum vel Pſalterii vocant, aut cujuſcumque Scripturæ inſpectione divinationis ſcientiam profiteatur, aut futura promittat, &c.* Vide *Sortes Sanctorum.*

¶ 2. APOSTOLUS, pro *Amirallo*, ſeu Maris Præfecto interdum accipi teſtatur Spelmannus, quem conſule.

¶ APOSTOMA, *Malum quod diverſis collectionibus, id eſt, cauſis evenit.* Papias MS. Græce ἀπόστημα, abſceſſus, ſuppuratum, Gall. *Apoſtume.* Addit Papias, *Apoſtomas enim Græce collectionem vocant; ſed perperam.*

¶ APOSTROPHA, *Pars circuli dextra & ad ſummam litteram appoſita.* Papias MS. Eſt eliſæ vocalis nota, quam Græci ἀπόστροφον appellant; unde Iſid. Orig. lib. 1. c. 19. *Apoſtrophos* legit rectius, quam *Apoſtropha*: quæ Latinis figura Rhetorices eſt, qua ſermonem ad aliquem ſive præſentem ſive abſentem, ſive etiam res inanimatas convertimus. Hinc

APOSTROPHARE, Alloqui, Gall. *Apoſtropher.* Utitur Silveſter Giraldus in Topogr. Hibern. diſt. 1. cap. 22.

APOTACTITÆ, ἀποτακτῖται, Hæretici, ita appellati, quod bonis omnibus renuntiarent, quaſi dicas *Renuntiantes*, ut *Encratitæ*, id eſt, *Abſtinentes.* Horum mentio eſt in lib. 7. Cod. Theod. de Hæret. Iidem videntur, qui *Apoſtoli*, ſeu *Apoſtolici*, de quibus ſupra.

¶ APOTELESMATA, Superſtitioſa verba, qualia ſunt illa quibus ſe ruſtici Kalendis Januarii, in Picardia præſertim, ſalutare ſolent. *Au guy l'an neuf.* Reſpondetur, *Plantez, plantez*; his vero ſibi fertilem annum apprecantur. Quem morem ruſticum vulgus, veterum rituum verborumque tenax à Druidis Gallorum acceptum ſervavit, ut omnes norunt. At neſcio unde habent illam conſuetudinem colligendi artemiſiam, Gall. *Armoiſe,* pervigilio Nativitatis S. Johan. Baptiſtæ, quam inde vocant, *Herbe de la S. Jean*: cui hac die collectæ, prolatiſque tum ſuperſtitioſis quibuſdam verbis, multas ineſſe ſibi fingunt virtutes. Quare ex illa cingulos plectunt & coronas quas ubique in domibus, ſtabulis, ovilibus, &c. appendunt per annum integrum aſſervandas. Vita S. Hugonis tom. 2. April. pag. 267. *Præſtigiorum quoque faſcinationes & verborum illuſoriorum Apotelesmata, quæ tam in Calendis Januariis, quam in Nativitate S. Johannis Baptiſtæ inſipientium multitudo committebant, ita abhorrebat, ut ſub anathemate hoc à nullo mortali fieri prohiberet.* Vox omnino Græca, quæ Græcis proprie effectus ſtellarum ſonat, & imagines ſub certo ſidere factas ad ejus vim detinendam, aut etiam genethliacorum reſponſa, quibus prænuntiatur, quæ fortuna illum maneat, qui ſub hac vel illa conſtellatione natus eſt.

APOTHECA, Officina, unde Itali *Boteca*, Galli *Boutique*; Locus, ubi merces aliæve res aſſervantur, & reconduntur, horreum. Gloſſ. S. Benedicti, cap. de Habitatione: *Horreum*, ἐνδοχον, καὶ ἀποθήκη. Hariulfus lib. 3. cap. 1. *Ipſas partes intulerunt in Apothecam cujuſdam cuſtodiendam.* Hugo Falcandus: *Multi Sarracenorum, qui in Apothecis ſuis mercibus vendendis præerant.* Vide Conſtitut. Sicul. lib. 3. tit. 34. §. 3. *Apothecæ vini*, apud Evodium lib. 2. de Miracul. S. Steph. cap. 3. [*Apotheca Regia* tom. 2. Operum S. Bernardi col. 1346. B. edit. 1690. ubi de canonizatione ejuſdem S. Doctoris. *Apotheca barberiæ*, pro Officina tonſoria, in Charta anni 1450. ex Archivo S. Victoris Maſſil.]

Potheca, & Apotheca, in Chartis Italis apud Ughellum tom. 7. Ital. ſacr. pag. 400. 404. 410. 417.

Apothecar, pro Apotheca. Fortunatus Epiſt. ad Syagrium Epiſc. Auguſtod. *Unde luctus & merces, & unus rigans oculis, alter bibens auribus, quod iſte tor-*

cular & in fletu, ille Apothecar & in fructu. [Non erat hic ſcribendum *Torcular & Apothecar &* diviſis vocibus, ſed *Torcularet* atque *Apothecaret* à verbis Barbaro-Lat. *Torculare* & *Apothecare*. Eſt autem *Apothecare* Fortunato, in *apotheca* ſeu horreo recondere.]

Botica, ex Hiſpanico *Botica*, in Concilio Palentino an. 1388. cap. 5.

Hypotheca, in Concilio Monſpelienſi ann. 1258. cap. 9. *Operationem ſcil. ſive menſam, Hypothecam, vel ſimilia pro vendendis mercibus tenentes.*

¶ APOTHECARE. Vide paulo ſuperius, *Apothecar*.

¶ APOTHECARIA, Res omnes quæ à pharmacopolis vendi ſolent, Gall. *Drogues*. Codex MS. cenſuum Epiſcopi Autiſſiod. an. circiter. 1290. exaratus. *Figuæ, amigdalæ, riſus, dates, caſtaneæ, aliqua Apothecaria, caro ſalſata... aliquis piſcis, aliqua caro parata... omnia iſta non debent ventas.* Hic *aliquis* & *aliqua* ſumuntur pro *qualibet*.

¶ Apothecaria, Officina pharmacopolæ, Gall. *Apothicairerie*, in Synodo Vallis-Oletana ann. 1322. inter Concil. Hiſpan. tom. 3. p. 567.

APOTHECARII, Qui apothecas, ſeu *bothegas* tenent. In Charta an. 1178. apud Ughell. tom. 7. pag. 410. Tabular. Eccleſiæ Cadurcenſis: *In tale vero conventum, dum ego vivo, Gausbertus teneam & poſſideam, & poſt obitum meum teneat Apothecarius & Cellerarius S. Stephani, qui arma non præſumant in ſtipendia Fratrum: & ſi arma præſumpſerint, teneant alii duo, qui non præſumant.*

Apothecarii, Apothecarum ſeu horreorum curatores. Gloſſar. Græco-Lat. Ἀποθηκάριοι, *Horrearii*, Ἀποθήκη, *Horreum*. Breviar. Canon. Fulg. Ferrandi c. 133. *Ut Clerici Apothecarii vel ratiocinatores non ordinentur.* Concil. Carthag. I. ſub Julio PP. c. 9. *Et ipſis non liceat Clericos noſtros eligere Apothecarios, vel ratiocinatores.* Ubi *Apothecarii* latiori ſignificatione dicuntur qui, curatoriis, aut tutelaribus ratiociniis erant obnoxii, ut quidam cenſent.

¶ Apothecarius, Qui in domibus magnatum conficit bellaria, fructus coctos & ſaccharo conditos, & alia hujuſmodi quæ ad ſecundam menſam pertinent; qui apothecarius Gallice dicitur, *Officier, Maiſtre de l'office.* Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. XXVIII. *Major camerlengus.... ſpecies & confectas & fructus & ſimilia ad officium Apothecarii pertinentia, quæ extra menſam comederemus, facto guſtu nobis miniſtrare* (debeat.) Eodem ſenſu occurrit ibid. pag. 37. nec non & tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 279. & apud Lobinell. tom. 1. Hiſt. Pariſ. pag. 427.

¶ APOTROPÆI Dii, ἀλεξίκακοι, hoc eſt, averrunci ſive malorum depulſores, quibus agnicula immolabatur. Hofmann. ex Amm. Marcel. l. 25.

APOZIMARE, ἀποζεματίζειν, *Apozema*, ſeu decoctum medicamentum infundere. Octavius Horatianus lib. 1. Rer. medicar. cap. 19. *Sales triti, ac in linteolo ligati aceto infundantur, & ex hoc vulnus tandiu Apozimandum eſt, vel infundendum, donec ſanguinem eliciat.* [*Apozima* enim dicebant pro *Apozema*. Macer de Herbis:

His potius ſeminum, vel Apozima proderit huic.

Aposia, Excoctio, in Querulo ſub finem.

¶ APPAGARE, Solvere, exſolvere. Vide *Pagare*, pro *Pacare*.

¶ APPALCATOR, pro *Appaltator.*, Manceps, Gall. *Traitant, Fermier, Entrepreneur, Intereſſé.* Italice, *Appaltore*. Rymer. to. 13. pag. 159. col. 1. *Licentiam damus dilectis nobis Auguſtino Chigi mercatori Senenſi curiam Romanam in præſenti ſequenti, Appalcatori aluminum ſive minarum aluminum cameræ Apoſtolicæ ſive ſanctæ Cruciatæ, &c.* Vide *Apaltus* & *Apatiſatio.*

¶ APPALLARIA. Vide *Applare*.

¶ APPANAGIUM, Appanare. Vide *Apanare*.

APPAR, Apar, &c. Papias: *Suppar, compar, Appar, compoſita. Appares* porro vel *Apares* vocant inferioris ſæculi Scriptores Epiſtolas generales, quæ uno exemplo, paucis mutatis, ad diverſos mittuntur. Anaſtaſius in S. Hadriano PP. p. 108. *Apparem iſtius donationis per eundem Ætherium adſcribi faciens.* Ubi pro exemplo, ſeu uti dicimus *copia*, vox ſumitur. [*Apparum* eadem notione occurrit in Chron. Farfenſi apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 498. *Et fecit ei de prædicta cella deſtructa libellum in tribus perſonis Monachorum, ſuccedentibus uno duobus, ſicut conſuetudo ſecularium Monachorum tunc erat. Unde & Apparum ipſe Abbas retinuit apud ſe, quo ingreſſus incolumem locum reſtituit.* Et col. 499. *Qua de cauſa egreſſus Johannes Abbas de hoc Monaſterio abiit ad Azonem Abbatem de Aventino ſuum germanum, portans ſecum quædam præcepta, & aliquantas chartas hujus Monaſterii, inter quas erat præceptum de cella Minionis, & Apparum jam dicti libelli.*] Poſt Novellam Theodoſii & Valentiniani de Amota militantibus fori præſcript. ad Ariovindum Magiſtrum Militum: *Eodem exemplo Appari viro illuſtri Comiti Exmagiſtro Militum & Exconſuli bis ordinario.* [Hugonis Abb. Farfenſis relatio de Monaſterio ſuo, apud Mabillon. tom. 4. Annal. Benedict. pag. 700. col. 2. *Et cum die ſequenti Sabinis veniſſemus, manibus noſtris firmavimus tertium genus, & noſtros direximus ad eum legatos, ut acciperet illud præfatus Comes, & Appare ab illo firmatum nobis mandaret, ſed facere noluit.*] Atque hæ quidem Epiſtolæ *Uniformes* dicuntur apud S. Hilarium in fragmentis pag. 45. *Liberius, antequam ad exilium iret, hanc Uniformem Epiſtolam Confeſſoribus ſcripſit &c.* [*Conſimiles* in Teſtamento Sancii I. Regis Portugalliæ, æræ 1217. Et apud Nicolaum PP. I. Epiſt. 8. in fine: *Nec non & Epiſtolam Uniformem, quam quibuſdam claris Urbis Conſtantinopolitanæ Senatoribus ſingillatim ſcribendam atque mittendam fore prævidimus.* Epiſtolæ autem iſtius, quæ eſt 16. titulus ſic concipitur: *Nicolaus... ſingulis quibuſdam Senatoribus Conſtantinopoleos, Aparibus.* Ubi vox *Aparibus*, non ad vocem *Senatoribus* refertur, ſed per receptam hac ætate formulam additur, ut innuatur uno exemplo dictatas & miſſas Epiſtolas ad diverſos; quæ pluries occurrit apud Gregorium Magn. interdum per *apparibus*, interdum per *Aparibus* cum unico P. deſcripta, lib. 1. Epiſt. 24. 25. lib. 2. Indict. 11. Epiſt. 49. lib. 5. Epiſt. 29. 52. 54. lib. 7. Indict. 1. Epiſt. 15. Ind. 2. Epiſt. 27. 39. 112. lib. 9. Epiſt. 52. lib. 10. Epiſt. 7 & apud Joannem VIII. PP. Epiſt. 99. 191. 227. Sed & apud Gregorium VII. PP. lib. 1. Epiſt. 4. quæ ad diverſos inſcribitur, hæc habentur: *Incœptis quidem Aparibus, ſed circa finem ſingulis Epiſtolis juxta locorum & perſonarum competentiam diſcrepantibus. Data Romæ, &c.* Adde lib. 2. Epiſt. 16. Ita apud Radulfum de Diceto, Epiſtola, quam Richardus Anglorum Rex nobilibus, quibus Regni curam commiſerat, dum ſacram peregrinationem obiret, ſcripſit, hanc præfert inſcriptionem: *Richardus Rex Angl. Willelmo Cancellario, G. Filio-Petri, W. Mareſcallo, & H. Bard. & W. Briwer, Apparibus.* Salmaſius in lib. de Jure Attico & Romano vocem diſtinguendam putat, *à paribus*, ut ſi ἀπὸ τοῦ ἴσου, ἀπὸ τοῦ ἰσοτύπου, ἰσοτύπως, epiſtola ſcilicet eodem,

quo alia exemplo ſcripta. Palladius in Vita Chryſoſtomi pag. 22. Ἀντἀπέστειλεν ὁ μακάριος, Ἰννοκέντιος ὁ Πάπας ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τὰ ἴσα τῆς κοινωνίας. Agatho Diacon. de VI. Synodo Ἰσοτύπους ἐναπογράφους τόμους vocat. Sed loci ſupra allati videntur evincere, *aparem*, vel *apparem* ſimilem denotare, vel potius exemplum alterius ſcripti, maxime locus Anaſtaſii. At cur *aparibus* vulgo ſcriberetur in ablativo, exiſtimaverim indicari Epiſtolas *pari* tenore, vel certe *à paribus*, ſeu ſimilibus, deſcriptas, ſingulisque (quibus alias generatim inſcribuntur) licet eodem contextu inſcriptas ac miſſas. Charta Ludovici Pii pro Monaſt. S. Dionyſii in Tabulario ejuſd. Eccleſiæ: *Duas ſuper hoc jure pari tenore conſcriptiones fecerunt, easque manibus firmaverunt propriis, ut altera earum in archivo ipſius Monaſterii... ſervaretur: alteram vero noſtræ magnitudini direxerunt, ut illam Palatinis ſcriniis juberemus recondi.* Cæterum neſcio an in Synodico adverſus tragœdiam Irenæi cap. 115. initio non legendum ſit, *Apparis* pro *Sarparis*. Judicet Lector. [Hæc vero formula quæ in ſubſequentibus ſummorum Pontificum epiſtolis frequens eſt, primum occurrit in epiſt. 3. Zoſimi PP. quæ apud Couſtantium to. 1. Epiſt. Rom. Pontif. pag. 949. legitur.] Vide *Paricla*.

¶ APPARAGIUM, Pars hereditatis quæ à primogenito datur ſecundogenitis. Locus eſt in *Paragium*. Vide *Apanagium* in *Apanare*.

¶ APPARAMENTA, Apparatus, id omne quod bello inferendo neceſſarium eſt, Gall. *Préparatifs de guerre*. Chron. Parmenſe ad ann. 1308. apud Murat. to. 9. col. 872. *Quum ordinatum eſſet per Communa Parmæ exercitum facere generalem contra prædictos extrinſecos, & multa manghana & Apparamenta fierent ad prædicta.*

APPARAMENTUM. Charta MS. Petri II. Regis Aragon. an. 1283. pro Libertatibus Catalaniæ: *Item quod animalia Militum, & arma ſui corporis, nec Apparamenta ſuæ domus non pignorentur pro aliquo debito eorumdem.* Hiſpanis, *Paramentos de ſala*, aulæa, periſtromata. [Concil. an. 1591. inter Hiſpanica to. 4. pag. 622. col. 1. *Nec ipſe Presbyter, vel alius calices, veſtimenta, vel Apparamenta alia divino cultui deputata Judæo vendere... ſeu reficienda tradere quacumque ratione præſumat.* In Tabulario S. Martialis Lemovic. *Apparamenta* recenſentur inter dona S. Martiali facta.]

¶ APPARARE, Commentariis explicare & illuſtrare. Teſtam. Henrici Oſtienſis Cardinalis inter Inſtrum. tom. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 180. *Decretales meas novas quarum quatuor libri fere ſunt Apparati, relinquo ſummo Pontifici, qui & ſi voluerit, id quod deeſt faciat Apparari, ſumto exemplo è Vicecancellaria.* Vide *Apparatus*.

¶ APPARATORIUM. Inſcriptio vetus apud Reineſium p. 818. *Hoc Adparatorium pertinet ad monumentum Q. Aquili Dionyſi.* Interpretatur de loco, ubi rogus fuerit apparatus; verum Fabrettus Inſcript. p. 232. aſſerit *Apparatorium* ædificium aliquod ſepulcro annexum fuiſſe, ad luſtrationem ſepulcri & cœnas ſociales paratum, &c. Vide *Apparaturium*.

¶ APPARATURA, Ornamentum, Gall. *Parure, Ornement.* Agius in Vita S. Hathumodæ apud Bern. Pez, to. 1. Anecdot. part. 3. col. 291. A. *Aurum & Apparaturam pretioſam, quæ infantes utpote pulchra, quanquam innocenter concupiſcant, neque concupivit, neque habere voluit.* Apud Rymerum to. 10. p. 516. col. 2. *Apparaturæ* recenſentur veſtes inter & domeſticam ſupellectilem.

APPARATURIUM, *Ubi res quæcunque paratur*, in Gloſſis MSS. Reg. Cod. 1019. Hinc emendandæ Gloſſæ Lat. Græc. *Apparatorium*, ἐξαρτιστήριον. Ubi perperam Edit. *Apparitorium*. Ut & apud Papiam in V. *Apparitor*, cui dicitur: *Ubicumque res parantur, vel adjutorium.*

APPARATUS, ita appellata Gloſſa Accurſii ad Digeſtum & Codicem; ſed & quivis commentarius. Rollandinus in Summa Notariæ cap. 3. *Vi pignoris obligaverunt unum codicem, ſcriptum in cartis hedinis cum Apparatu domini Accurſii.* Hinc emendandus Willelm. Thorn. in Chron. ann. 1274. *Contulit huic Eccleſiæ Bibliam pulcram, & totum corpus Juris operatu ordinario gloſſatum.* Legendum enim *apparatu*. Tancredus JC. Bononienſis in præfat. ad Compilation. Decretalium: *Decretales dicuntur ſuper quarum expoſitionibus plures Doctores Bononiæ Gloſſas plurimas varias & diverſas poſuerunt, & Apparatus plures ſuper eis fecerunt atque ſcripſerunt.* Vide *Paratæ*. [& *Apparare*.]

¶ 1. APPARENTER, Probabiliter, in ſpeciem, Gall. *Apparemment*. Acta SS. Martii tom. 1. pag. 561. *Quod Apparenter nunquam mulier aliqua tantum laboravit parturiendo, quantum condolendo.*

¶ 2. APPARENTER, per viſum à Deo profectum. Vita prior B. Lidwinæ Virg. to. 2. Aprilis p. 302. C. *Contigit ergo poſt hæc quod felix Lydewigis virgo Apparenter viſitavit virginem languentem, dando ei remedium artis medicinæ; & veraciter curata ſurrexit ſana, ambulans, comedens, & opera ſanarum virginum exercens.*

¶ 1. APPARENTIA, Oſtentatio. Boncompagnus de obſidione Anconæ cap. 10. apud Murat. to. 6. col. 933. *Non ſurrexi ad Apparentiam vel inanis gloriæ faſtum, quia hujus ſæculi pompa mihi jam emarcuit, cum vix lumen cœli videam & fervor ſpiritus ad ſublimiora conſcendit.*

¶ 2. APPARENTIA, Parvula cauſula, ſimulatio, Gall. *Apparence, Couleur, Prétexte.* Charta Wenceſlai Ducis Brabantiæ, qua varia privilegia concedit Lovanienſibus, apud Miræum Diplom. Belgic. to. 2. p. 1025. *Neque ullum quærere permittemus ullam Apparentiam, occaſionem aut prætextum, per quem hæc puncta... ſcindere poſſemus.*

¶ APPARERE, Arbitrium, ſenſus, ab Italico *Parere*, quod idem ſignificat. Gall. *Fantaiſie, Caprice.* Acta S. Franciſcæ Romanæ to. 2. Martii p. * 114. C. *Ego creavi hominem ut haberet vitam æternam, ſed ipſe plus acquievit dæmoni quam mihi, voluit aſcendere in ſuperbiam & ſequi ſuum Apparere.*

¶ APPARES CHARTÆ. Vide *Appar & Paricla*.

¶ APPARIATIO, Gall. *Pariage*: cum quis alterum dominii participem facit. Vide *Pariagium* in *Par*.

1. APPARITIO, pro Apparitoribus ipſis, non ſemel in Codice Theod. Gloſſæ Græc Lat. τάξις ἀρχόντος, *Officium, Apparitio.* Male edit. *Apparatio.* Coronatus Notarius in Actis S. Zenonis Epiſcopi Veronenſis: *Ut hoc Rex Gallienus audivit, miſſis Apparitionibus ad perquirendum ſanctum virum cœpit ſollicite demandare.* Vide Collat. III. Carthagin. c. 29. Maximum Taurin. in Homil. in Vigiliis Natalis Domini, & Ammianum lib. 18. & 19. pag. 123. 144. 1. Edit.

¶ APPARITIONIS PRINCEPS, Princeps ſeu primus apparitorum. Vide *Princeps officii*, poſt vocem *Princeps*.

¶ 2.

¶ 2. APPARITIO, Epiphania. Ordo Officii Gothici to. 3. Collect. Conc. Hiſpan. p. 266. *Notandum eſt... Apparitionem ... idem eſſe cum Epiphania.*

¶ 3. APPARITIO, Quarta è novem partibus hoſtiæ diviſæ in Miſſa Muzarabica. Vide *Hoſtia.*

¶ APPARSUS, Viſus, qui apparuit. Vita S. Juvenalis Epiſc. Narnienſis to. 1. Maii. pag. 402. *Ut dominatio ſua illuſtriſſima ad videndum accederet miraculum in ſua Eccleſia denuo Apparſum, & repertum intus capſam lapideam, in qua repertum fuit corpus S. Juvenalis.*

APPARTIAMENTUM, Partitio diviſio bonorum inter liberos. Conſuetudines Toloſanæ: *Si in ultima voluntate ſua relinquat... vel jure inſtitutionis, vel Appartiamenti, &c.*

¶ APPARUM. Vide *Appar.*

¶ APPASSAMENTUM, Induciæ, belli ſedatio, à Gallico *Appaiſer*, Pacificare. Gregorius X. PP. in Epiſt. ad Abbatem Caſin. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 244. *Affirmans te cum integro familiæ numero rediiſſe, treugis, quas Appaſſamentum in eiſdem litteris nominabas, inter cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Imperatorem CP. & Regem Siciliæ ex una parte, & Michaëlem Palæologum Imperatorem Græcorum ex altera procuratis.* Vide *Appeyſamentum.*

APPATIAMENTUM, [Tributa regioni ſubactæ, durante bello, à victore impoſita, Gall. *Contributions.* Olim *Appaſtis*, vel *Pactis* quod ſub certis pactis & compoſitionibus, v. g. à cæde, incendio, agrorumque devaſtatione temperandi, exigantur ſolvanturque.] Charta Amanevi de Lebreto Militis an. 1400. *Nunc vero fortius ſolito depauperati propter exactiones Appatiamenti factas per Nopar Cavimontis, & quia dicti Nopar & ſui complices gentes armorum nituntur mercham exigere, pro quadam ſumma pecuniæ exceſſiva in cauſa Appatiamenti prædicti, licet ſolverint dictum Appatiamentum.* [Froiſſart. tom. 3. cap. 101. pag. 276. edit. 1560. *Encore avez vous bien oui conter de Geoffroi Teſte-noire Breton qui le tenoit à la garniſon & fort chatel de Ventadour en Limoſin. Ce Geoffroi ne s'en fut jamais parti pour nul avoir. Car il tenoit ledit chatel de Ventadour comme ſien & ſon propre heritage, & avoit mis tout le pays à certains Pactis, & parmi toutes ces pactions touttes gens labouroient en paix deſſous lui & demeuroient.*]

¶ APPATICIAMENTUM, Eadem notione. *De & ſuper extorſionibus, pilleriis, roberiis, impoſitionibus, Appaticiamentis, & aliis actionibus indebitis*, apud Rymerum tom. 10. pag. 12.

¶ APPATISSAMENTUM, Eodem intellectu. *De & ſuper Appatiſſamentis capiendis & levandis in terris, patriis & dominiis inimicorum & rebellium præfati domini Regis ultra flumen Ligeris: quod ſi non poſſent Appatiſſamenta hujuſmodi ad hoc ſufficere, ſolvetur & ſtipendiabitur numerus gentium prædictarum de reliquo, ſuper & de redditibus & proventibus, &c*, apud eumdem Rymer. tom. 10. pag. 558. Et tom. 11. pag. 135. *Per captivitates, Apatiſſamenta, Gallice dicta Appatis, curſus, fouragia, &c.*

¶ APPATIZAMENTUM, Eadem ſignificatione, in eodem tom. 11. pag. 406.

¶ APPATIZARE, Apatizamenta imponere, ibidem. Vide *Apatiſatio.*

¶ APPELLARE. Vide in *Appellum.*

APPELLAREA. Vide *Applare.*

¶ APPELLATIO, Vox forenſis nota.

¶ Appellationem Applicare, Idem quod Juriſconſultis appellationem explicare, ſeu appellationis cauſam perſequi. Arreſtum Parlamenti an. 1322. Hiſt. Harcur. tom. 3. pag. 240. *Ex quibus dictus procurator ab ipſis à defectu juris ad Seneſcallum prædictum appellavit, ac dictis articulis reſpondere recuſavit, & licet dictæ Appellationi tamquam frivolæ deferre minime debuiſſent commiſſarii prædicti, ut dicebant; ipſi tamen lapſum decem dierum expectaverunt ad videndum, ſi dictus procurator Appellationem prædictam Applicaret ſecundum patriæ conſuetudinem.*

¶ Appellationes Laudunenses, noſtris olim Practicis *Appeaux volages.* Sic dicebantur, quod plurimum haberent uſum in agro Laudunenſi. In pluribus locis hujus agri Rex gaudebat jure occupationis, vulgo *præventionis*, in omnes vaſſallos & ſubditos, ſuperiores, medios & inferiores *Juſtitiarios*, ubi cauſa criminalis agebatur; in aliis locis etiam ubi cauſa erat ordinaria. In aliis denique ejuſdem territorii locis, jus Regis ſeu Judicum Regiorum tale ac tantum erat, ut ſi cujuſpiam cauſa ad Judices ordinarios & inferiores eſſet delata, poſſet ipſe ab illis Judicibus ad *Baillivum* Viromanduenſem provocare appellationibus, de quibus hic agitur. Illas ſic explicat Boutillerius in ſua Rurali Summa lib. 2. tit. 14. *Appel volage eſt communement uſité en Laonois plus qu'ailleurs, & ceci ſe fait ſitoſt qu'aucun eſt adjourné devant le Juge à certain jour, il peut venir au Juge au jour ou devant, ou ſoit que la cauſe ſoit encommencée ou non, & dire: Sire Juge vous m'avez faict adjourner par devant vous à la requeſte de tel, ſi qu'on me dit que j'ai cauſe d'appeller de vous & de votre juriſdiction, & pour ce en appellé-je d'Appel volage. Et le doit auſſi nommer en l'appel faire. Et pour ſoutenir dés maintenant mon Appel volage, je vous adjourne pardevant Monſeigneur le Bailly de Vermandois, ou ſon Lieutenant au premier Siége de Laon, au jour de la prochaine aſſiſe contre moi à voir ſoutenir mondit volage Appel, & ſi vous cuidez que bon ſoit, ſoyez y. Dés maintenant intime ma partie averſe qu'elle y ſoit, ſi bon lui ſemble, pour voir par moi ſoutenir mondit Appel volage, & n'y faut adjournement. Ne puet auſſi le Juge appellé, ny oſeroit proceder en outre ſur peine de attempter. Et ſi le Juge ne compare au jour, l'appellant auroit comparu, & commiſſion pour faire adjourner & interiner. Et ſi l'Appellant avoit alors prouvé, que le Juge euſt ainſi appellé & adjourné, lors ſeroit à l'appellant donné deffaut en cas d'appel.* Poſt hujuſmodi appellationes ſupremus Viromanduorum *Baillivus* aut ejus locum tenens de cauſa ad ſe delata primus ipſe cognoſcebat, ſi auditis partibus ligitantibus, appellationes judicaret eſſe legitimas; ſin autem ad Judices ordinarios eam cauſam rejiciebat. Vide preſcripta Acta Conſuetudinum Viromanduorum.

¶ Verum & aliud erat appellationum Laudunenſium genus in iiſdem actis explicatum his verbis: *Toutes les fois, qu'un ſoi diſant & maintenant poſſeſſeur d'aucun heritage eſtoit troublé, ou empéché par trouble & empeſchement de fait en ſondit heritage par un autre, qu'il trouvoit ſur ſon heritage lui faiſant le trouble & empeſchement, en ce cas il eſtoit loiſible au poſſeſſeur ainſi troublé ſans commiſſion ou ordonnance de Juge, d'appeller luy meſme promptement par Appel volage celui, ou ceux qui lui faiſoient le trouble, à brief jour & heure, & les appellez eſtoient tenus de comparoir dans l'eſtat où ils ſe trouvoient, c'eſt-à-dire, avec leurs inſtrumens, leurs armes & leurs baſtons, dont ils eſtoient garnis faiſant ledit trouble, par devant le Prevoſt royal de la Prevoſté foraine, où*

celui qui avoit eſté troublé pouvoit conclure au poſſeſſoire en matiere de nouvelleté, aprés quoy le Prevoſt renvoyoit & remettoit les parties en ſes plaids ordinaires, à moins qu'il n'y euſt lieu d'adjuger quelque proviſion, comme de ſequeſtre, de fourniſſement de complainte ou autre.

¶ Cum autem ejuſmodi appellationes Laudunenſibus eſſent gravamini, lites prorogarent, ordinarioſque Judices ſuis exſpoliarent juribus, Philippus IV. cognomento Pulcher illas abrogavit ad tempus. *Ad tempus*, dico, nam conquerentibus procul dubio Judicibus regiis, ab eodem Rege reſtitutæ ſunt anno 1296. cujus reſtitutionis exſtat Præceptum apud D. *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 328. In Chartulario S. Vandregiſili to. 2. p. 1856. habetur aliud ejuſdem Regis Edictum anni 1302. ubi *Appellationes Laudunenſes in præjudicium ſubditorum introductæ dicuntur*; unde *Proponimus*, inquit, *& ordinamus perſonas mittere ydoneas ad inquirendum de antiquis conſuetudinibus Appellationum prædictarum.* Quid inde factum ſit, aliunde non liquet; ſed appellationes Laudunenſes à Philippo VI. anno 1332. in villa ſeu urbe *Launay Porcien.* abrogatas fuiſſe nos docet jam laudatus D. *de Lauriere*, Edicto ejus Regis tom. 2. Ordinat. p. 81. relato. Aliud ibidem pag. 444. refertur Edictum Johannis I. Franc. Regis an. 1351. quo eaſdem appellationes facit irritas, ea tamen conditione, ut villarum exemtarum incolæ, non Clerici & bigami, duorum ſolidorum Pariſ. *Foagium* ſolvant: quod ad hunc uſque diem obſervatur.

APPELLATORES, Fures, Anglis. Articuli Cleri Anglicani, oblati Edwardo II. Regi an. 1316. cap. 10. *Placet etiam domino Regi, ut latrones & Appellatores, quandocumque voluerint, poſſint Sacerdotibus ſua facinora confiteri.* Thom. Walſing. in Richard. II. pag. 288. *Captas nempe mulieres in priſona, quæ vocatur Dolium, incarcerarunt. Poſtremo perductas ad conſpectum publicum, deſciſſa cæſarie, ad modum furum, quos Appellatores dicimus, circumduci fecerunt.* Generaliter autem *Appellatores* & *Approbatores*, Angli vocant eos, qui crimen aliquod, ſeu feloniam, commiſere, eamque ultro confeſſi, criminis ſocios ad judicem *appellant*, vel *approbant*, id eſt, deferunt. Vide *Approbator.*

APPELLITUM, vel Appellitus, Submonitio, ſeu evocatio populorum ad vindicanda maleficia. Quadruplicem porro *Appellitum* recenſent Practici Aragonenſes: *Appellitum de tolli fortiam, Appellitum apprehenſionis, Appellitum criminalem, & Appellitum manifeſtationis.* De ſingulis agit Michaël *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. quem quivis conſulere poterit, cum hiſce non liceat immorari. Vide *Juncta* & *Concurſus.* Submonitio quævis. Charta Alfonſi III. Reg. Portugalliæ æræ 1267. apud Brandaonum lib. 15. Monarch. Luſitan. cap. 24. *Solum hoc, quod mihi & ſucceſſoribus reſervo in perpetuum, videlicet collectam, monetam, hoſte, annaduam, Appellidum, foſſadum, &c.* Alia Alphonſi Regis Portugalliæ apud eumdem lib. 13. cap. 17. *Et vobis illam utique concedo liberam & exemptam ab omni regali onere: ita quod homines, qui ibidem morantur, de cætero non vadant ad Appellidum ad Caſtellum faciendum, &c.* Fori Alcaçonenſes: *Et qui non fuerit ad Appellido Cavaleiros & Pedones, exceptis his, qui ſunt ſervitio alieno, Miles pactet 10. ſol. pedones 5. ſol. ad vicinos.*

¶ APPELLIUM, ut mox *Appellum.* Charta Henrici II. Regis Angliæ circa an. 1155. apud D. *Bruſſel* Tract. de Uſu Feud. tom. 2. pag. 6. *Nullus capiatur vel impriſionetur propter Appellium feminæ, de morte alterius quam viri ſui.*

APPELLUM, In jus vocatio, accuſatio: proprie enim in criminalibus actionibus vocem hanc uſurpant Angli, vulgo *Appeale.* Vide Bractonum lib. 3. de Corona cap. 11. §. 2. 3. Fletam lib. 1. cap. 34. & Raſtallum. [Marten. tom. 4. Anecd. col. 456. E. & 557. C. Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. p. 475.] Articuli Cleri Anglicani an. 9. Edw. II. cap. 16. *Admittunt accuſationem illorum, quam ipſi communiter vocant Appellum, &c.*

Appellare dicitur, qui *appellat*, aut accuſat: vel qui *appellum*, ſeu accuſationem ſuam proſequitur. Brompton: *Cum Rex eum intuitus eſſet, de proditione & morte Alfredi fratris ſui Appellavit in hæc verba: Godwine, ego te Appello de morte fratris mei, quem proditionaliter occidiſti.*

APPENDARIA. Appendix, appenſum domui tectum, ſeu potius ædificium ruſticum levioris pretii ac momenti reſpectu eorum, quæ *Capita manſuum* appellabantur, cujuſmodi ſunt ea, quæ vulgo *Appentis* vocamus. Joan. de Janua: *Appendix, Manſiuncula, quæ magnæ domui adhæret, ſcilicet quod appenditur parieti, non habens tectum diviſum in duo latera.* Brito in Vocab. MS. *Apheduo, eſt appendix: Gallice dicitur* Appentis, *Manſiuncula, quæ adhæret magnæ domui: & dicitur projectum, ſi de lignis; mœnianum, ſi de lapidibus conſtructum ſit.* Tabular. Celſinianenſe: *Et una Appendaria, quam laborabunt in dominio, de qua non apprehendent decimam monachi.* Tabular. Claromontenſe apud Juſtell. in Probat. Hiſt. Arvern. pag. 21. *Ego Balbus cedo Domino Deo unum manſum in villa de Carinaco, & unam Appendariam, quæ fuit feus Bertrandi Galli, & unum campum de duobus ſextariis, & iſtæ duæ Appendariæ & campus erant alodium Willelmi Comitis.* Teſtamentum S. Fulcranni Epiſc. Lodovenſis n. 5. apud Boland. 13. Febr. *Et de villa, quam vocant Balmas, manſos tres, & unam Appendariam.* Charta fundationis Eccleſ. S. Petri in urbe Anicienſi apud Labbeum to. 2. Bibl. pag. 751. *Unam Appendariam ad Gallinas nutriendas:* ubi perperam editum *Appendaciam*; rectius *Appendariam*, apud Sammarthanos in Epiſcopis Podienſ. n. 32. Occurrit paſſim in Tabulariis Brivatenſi [Calmiciacenſi, Celſiniacenſi] & Conchenſi in Ruthenis.

Appendicula, Idem quod *Appendaria.* Tabular. Brivatenſe cap. 354. *Cedimus .... unum manſum cum farinariis, & unam Appendiculam, & pratum, &c.*

Appenditia. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 66. *Dederunt... Appenditiam unam, quæ ſita eſt juxta villam, quæ dicitur Nauliacus, ipſaque Appenditia vocatur Vernedum Gundaldi.* Fol. 69. *Et terram de Bruniſils, & Appenderiam de rua merdoſa, &c.*

Appendicium, Joanni de Janua, *appendix*, ſeu *appendaria.* Richardus Hagulſtad. lib. de Eccleſ. Hagulſtad. c. 3. *Ipſum quoque corpus Eccleſiæ Appendiciis & porticibus undique circumcinxit.* Miracula S. Eutropii Epiſcopi Santonenſis n. 15. *Erat enim locus, quo ipſo detinebantur captivi, quoddam Appendicium extremæ partis domus Præpoſiti, &c.*

☞ Eædem voces omnes iiſque ſimiles non ſolum tectum domui appenſum ruſticumve ædificium levioris pretii; ſed etiam quoſvis agellos, quævis ædificia ruſtica ab aliquo majori prædio dependentia, & ei tamquam appendices adjuncta, quæ

vulgo *Dependances* appellamus. Id conficitur ex Tabulariis Celſiniacenſi, Claromontenſi apud Juſtellum, Brivatenſi & Prioratus de Paredo jam laudatis. His adde Codicem cenſuum Piperaci fol. 19. *Dedit Appendariam unam ad Runiacum.* Th. *Madox* Formul. Anglic. p. 42. *Sciatis me dediſſe & conceſſiſſe terram meam de Chiggewilla cum omnibus Apenticiis ſuis Ricardo de Luci & hæredibus ſuis.* Tabular. Monaſt. de Caſa Dei, è rotulo ſæculi XII. de Prioratu S. Pauli de Tartaſ. *Ebrardus pelliciarius & filii ejus dederunt dimidiam Appendariam de feue & alode.* Codex MS. Celſiniacenſis inter Fragm. Hiſt. apud Stephanotium to. 4. *Willelmus infirmitate gravi depreſſus cedit Domino Deo & ad locum Celſiniacenſem ... Eccleſiam de Caſa-Mejana cum manſis & Appendariis, & campis, & pratis, & ſilvis, & decimis.* Ibidem: *Stephanus de Brugelles Miles dedit medietatem Appendariæ, quam tenebat Gausbertus de Montanac.* Iterum ibidem: *Stephanus Claromontenſis Epiſcopus dedit S. Petro tres Eccleſias & ſex Appendarias.* Apud eumdem eodem tom. 4. in Narratione de conſtructione Monaſterii S. Flori: *Robertus de S. Uſizio donavit Monaſterio S. Flori Eccleſiam S. Juliani cum prato & Appendario del Rion.* Miræi opera Diplom. to. 1. edit. 1723. pag. 421. col. 2. *Nos eandem hæreditatem cum omni commoditate & Appendicio .... contulimus, &c.* Annales Bened. tom. 3. p. 665. col. 2. *Hordigum cum Appendiciola ſua.* Et alibi paſſim.

Appendentiæ, Appenditiæ, pro eo, quod *Dépendances* appellamus, crebrius occurrit, quam ut immoremur rei firmandæ.

¶ APPENDERE, Dependere. Charta Widonis Comitis Matiſc. an. 1078. apud Acherium tom. 6. Spicil. pag. 458. *Præterea pro meis parentibus & pro meipſo donavi ad memoriam & Eccleſiam SS. Apoſtolorum* (Cluniaci)... *Blandens & omnes clauſos & clauſarios, ſilvas & aquas, & paſcuaria, & omnia Appenditia; Doblens & quidquid ibi Appendit, manſos & omnes conſuetudines, quæ in aliis villis ſunt huic Appendentes.* Lobinellus Hiſt. Pariſ. tom. 3. in Gloſſario: *Una cum manentibus illis qui ibi Appendunt;* hoc eſt, qui conditione ſua ſunt dependentes & ſervi, ut *Addicti glebæ.*

¶ APPENDIA, ut *Appenditiæ*, Gall. *Dépendances*, apud Ludewig. to. 6. Reliq. MS. p. 523. *Incolis, ſculteto, judice & ruſticis, agriculturis, Appendiis Appendiciis & aliis pertinenciis univerſis & ſingulis.*

¶ APPENDICIA Justitiæ. Fragmentum Hiſt. Monaſterii-novi Pictav. apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 1217. *In refectorio perpetuo Juſtitia cum Appendiciis ſuis pro eo exhibetur*; ſcilicet pro Gaufrido Comite prædicti Monaſterii fundatore defuncto. Quo in loco per *Appendicia* intelligo *obſonium*; hinc dictum *Appendicia Juſtitiæ*, quod *Juſtitiæ*, id eſt, portioni vini Monachorum addi ſoleret ad integram pauperis, cui hæc eleemoſyna dabatur, refectionem.

¶ APPENDICIUS, Appenſus, Gall. *Pendu, Attaché.* Vita poſterior B. Lidwinæ tom. 2. April. pag. 318. *Habebat enim Virgo ipſa virgulam quamdam de ſtipula canopi, aptam æſtus tempore aut febrium ad trahendam vel pellendam cortinulam, quæ ſtratui ejus Appendicia fuit.*

¶ APPENDITIÆ. Albertinus Muſſatus de Geſtis Italicorum poſt Henricum VII. lib. 5. apud Murat. tom. 10. col. 626. *Erat obſidio hæc Friderico Siculiſque perquam nocua; obſtruſa quippe per ora hujus Appenditias Siculis navigatio.* Ubi Petrarcha: verbum *Appenditiæ* uſurpat alibi pro Suburbiis; at hoc loco pro ora maritima, quæ appellatur vulgo *Pendice.* Vide *Appendentiæ.*

¶ APPENDITIUM, Ædicula ſacra pendens ab Eccleſia majori, Gall. *Annexe.* Charta anni 1299. apud Miræum, Operum Diplom. tom. 2. edit. 1723. pag. 880. col. 2. *Profitemur nos & ſucceſſores noſtros nullum jus habere in Eccleſia ſeu Appenditio de Ettene prædicto.* Ibidem rurſum occurrit.

APPENDIUM, Pretium, vel pondus. Petrus Damian. lib. 7. Epiſt. 7. *Si nullius erat pretii, ſicut dicitur, ergo mille talenta argenti, ne unius quidem poterant ovi Appendio ſupputari.*

¶ APPENDIX, *Socia.* Papias in MS. Eccleſiæ Bituric. Vide *Apodix.*

¶ APPENITA, *Ad intima, id eſt, penitus.* Ita Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis.

APPENNAGIUM. Vide *Apanare.*

¶ 1. APPENNIS, Chartæ ſpecies. Vide *Apennis.*

¶ 2. APPENNIS, Modus agri. Vide *Arapennis.*

1. APPENSA, Menſura frumenti ad alicujus corporis pondus. Gonzo Abbas in Miracul. S. Gengulphi Mart. n. 28. *Mirabilius etiam ſanabis hic abſentem, quam in tua Eccleſia præſentem; ejus* (puellæ) *Appenſam ſi placet, tibi devoveo, & ne differas amplius, oro &c.*

¶ 2. APPENSA, ut ſupra *Appendaria.* Tectum domui appenſum, humilior appendix ædificii; Gall. *Appentis.* Concil. Toloſ. ann. 1228. apud Acherium tom. 2. Spicileg. pag. 621. *Solliciti etiam ſint Domini terrarum circa inquiſitionem hæreticorum, in villis, domibus & nemoribus faciendam; & circa hujuſmodi Appenſa, adjuncta ſeu ſubterranea latibula deſtruenda.*

¶ APPENSAMENTUM, Dies *Appenſamenti* concedi dicitur litigatori, quando cum eo differtur vadimonium. Locum vide in *Arramentum.*

¶ APPENSATE, Conſulto, dedita opera, Italis *Appenſato*, Noſtris *De guet à pens*, vel ut alii ſcribunt, *De guet appens* ab antiquato verbo *Appenſer*, Deliberare. Chron. Parmenſe ad an. 1271. apud Murator. tom. 9. col. 785. *Et quum propterea eſſent in Eccleſia civitatis ejuſdem, Comes de Monte-forte, qui erat Vicarius in tota Thuſcia pro domino Rege Carolo, armata manu & Appenſate, tempore quo Chriſti corpus levabatur, interfecit filium Henrici quondam Regis.* Apud Goclenium in Lexico Philoſ. *Appenſate* exponitur per Accurate, juſto examine, Gall. *Avec poids & meſure.*

APPENSIONARE, Ad penſionem dare, *Donner à penſion*, in Libertatibus Burgi in Breſſia an. 1387. apud Guichenonum pag. 24. [Alium locum vide in *Albergare*, Dare ad Albergam.]

¶ APPENSUM, Inſtrum. an 1327. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 159. *Nos frater Elyonus Magiſter præfatus* (Ord. S. Joan. Jeroſol.) *præſentibus bullam noſtram plombeam in appenſo apponi juſſimus, &c.* In veteribus aliquot Gallicis inſtrumentis dicitur, *avec le ſcel en pendant*; in aliis *avec notre ſcel en queue cire jaune, &c.* id eſt, cum ſigillo Appenſo.

¶ APPENTITIA, Idem quod *Appenditia* in *Appendaria* ſupra. Item in *Lambroſicare.*

¶ APPENTINUM, Appendix, idem quod *Appendaria*, prima ſignificatione, Gallice *Appentis.* Tabular. S. Vandreg. to. 1. pag. 1026. *Poterimus Appentinum ſeu aliud ædificium facere & ædificare ſupra prædictam pechiam terræ.*

APPERSONARE. Vide *Perſona.*

APPERTINENTIÆ, idem quod *Pertinentiæ*, appendices, *Appartenances & dépendances.* Ditmarus

lib. 5. p. 55. *Hanc urbem.... cum Appertinentiis, &c.* [Tabular. Calenſe pag. 60. *Cum domo prædicta & cum ejus. Appertinentiis, &c.*]

¶ APPERTINERE Alicui, pro *Pertinere ad aliquem*, Gall. *Appartenir à quelqu'un*, apud Rymerum to. 8. p. 287.

¶ APPERTURA Rerum Feudalium, Cum feudum vacat, Gall. *Ouverture & vacance de fief.* Charta an. 1317. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 134. *Acto quod in commiſſionibus ſeu Apperturis Rerum Feudalium, cenſus ſeu emphiteuſeum, &c.* Vide *Apertio Feudi.*

APPETIATUS, Refartus. Ulpho in Vita S. Catharinæ Suecicæ n. 37. *Cum haberet manicas comſumptas & Appetiatas.* Vide *Petia.*

¶ APPEYSAMENTUM, Belli ſedatio, induciæ, pacificatio, à Gallico *Appaiſer*, quod ab *Appatiſare*, Gallis vett. *Appatiſer.* Confœderationes inter Archiepiſcopum Vienn. & Annam Dalphinam an. 1291. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 43. *Et inſuper D. Comitiſſa promittit, quod ipſa cum Comite Sabaudiæ, cum quo præfatus D. Dalphinus vir ſuus & ipſa præſentialiter guerram habent, pacem, treugam, vel guerram caſſam, Appeyſamentum ſeu reſpeytum, vel aliquod aliud remedium de jure vel de facto non facient, vel accipient ſeu habebunt, abſque eo quod dictus D. Archiepiſcopus & Capitulum jura ſua, &c.* Vide *Apatiſatio*, & *Appaſſamentum.*

1. APPIA, *Æſtiva, calens, temperata*, in Gloſſis Iſidori. Ita repono, pro *cadens.* [Pithœus in Excerptis habet *Candens*, quod poteſt ferri. Gebhardus & Cerda emendant: *Aprica, Æſtiva, calens temperata.* Græviús putat ſcripſiſſe Iſidorum: *Aprica, temperata. Æſtiva, calens*, & hæc duo loca fuiſſe confuſa.]

¶ 2. APPIA, εἶδος σκεύους, *Vaſculum*, apud Janum in Supplemento Antiquarii. Vide *Applare.*

¶ APPILLAGIUM, Anteris ſeu Fultura, qua domus caduca ſuſtinetur, Gall. *Appui, Pilier boutant.* Recognitionum inventar. 18. cap. 41. de Vouta fol. 327. *Item plus pro quodam Appillagium cujuſdem domus ſive feneriæ ſuæ ſitæ infra caſtrum, &c.*

¶ APPLANAMENTA, Agri recens culti, Gall. *Fonds defrichés.* Chartul. Matiſcon. fol. 195. verſo anno circiter 1100. *De meſſionibus aliorum Applanamentorum, quas ipſe vel aliquis pro eo habuerit decimas integre & medietatem nonarum Canonicis reddat.*

APPLARE, *Cochlear*, Iſidoro in Gloſſis. Auſon. Ep. 20.

Jam patinas implebo meas, ut parcior illæ
Majorum menſis Applaria ſuccus inundet.

In Gloſſ. ſancti Germani, *Appia*, εἶδος σκεύους, ὡς Πακούβιος. Videtur legendum *Applar*: nam ut *cochlear* & *cochleare* dicitur, ita & *Applar* & *Applare.* Papias: *Amplare, ris, cloca, ſignum, campana.* ubi leg. *applare*, [MSS. codices habent *Amplare.*] quo vocabulo campanam vocat, quod *Applaris* formam referat. Salmaſius ad Pollionem vas fuiſſe exiſtimat ovis *hapalis*, deinde aliis quibuſlibet obſoniis capiendis aptum, indeque dictum. *Ovorum hapalorum* meminit Marcellus Empiricus.

Appellarea, Appellaria, idem quod *Applare.* Paulus PP. Epiſt. 15. in Cod. Carolino: *Pro veræ benedictionis cauſa, direximus vobis Apallaream unam, ſpatham ligatam in gemmis, cum baltheo ſuo.* Anaſtaſius in Sergio PP. p. 61. *Hic poſuit in abſida Baſilicæ ſupraſcriptæ, ſuper ſedem, Apallaream (al. apellariam) argenteam penſ. ſing. libras 120.* Id eſt, operuit ſedem operimento ex laminis argenteis, in figuram & formam applaris ſeu cochleæ.

¶ APPLAUDERE, *Arridere, placere.* Gaſp. Barthii Gloſſar. ex Roberti Monachi Hiſt. Palæſt. *Jam vero quæ vobis Applaudunt, ſuper his nobis aperite; quæ vero vobis diſplicent, in communi edicite.*

¶ APPLEGIARE, *Applegiamentum, &c.* Vide *Plegius.*

APPLICARE, Divertere, hoſpitari, appellere. Gloſſæ Lat. MSS. *Appellens, Applicans.* Alibi: *Appulit, Advexit, Adminuit, Applicavit.* Gloſſ. Lat. Græc. *Applicata*, κατάλύσαντα. *Applicatio*, κατάγωγιον. Alibi: προσπέλασις, *Applicatio.* Ita non ſemel utuntur Latini Scriptores veteres. Lex Longobard. lib. 3. tit. 12. §. 5. *Neque per forciam ſuam in manſione arimanni ſe Applicet.* Charta Siſulphi Ducis Beneventani in Chronico S. Sophiæ pag. 612. *Ut neque poſteris, aut judicibus noſtris per nullam quamvis rationem in ipſum Monaſterium quamlibet perſonam ad habitandum, aut pro ora Adplicandum quiſquam mittatur.*

Sed proprie noſtri hac voce utebantur pro *in campo, in agro, ſub tentoriis degere*, quod ſolenne fuit Wiſigothis & Burgundionibus, atque adeo Francis noſtris, cum iter agerent, uti obſervavatum à nobis in Notis ad Alexiadem p. 334. ex Lege Wiſigoth. lib. 8. tit. 12. §. 3. & tit. 4. §. 25. & ex Lex Burgundion. tit. 38. §. 7. Edicto Rotharis Regis Longobard. tit. 108. &c. Id etiam firmat Gregorius Turonenſis lib. de Vitis Patrum cap. 17. *Cum propinqui ad urbem, cadente ſole, fixis tentoriis manſionem pararent, &c.* Sidon. lib. 4. Epiſt. 8. *Cæterum diluculo familia præceſſerat, ad duodeviginti millia paſſuum fixura tentorium, quo quidem loci ſarcinulis relaxandis multa ſuccedunt conducibilia: fons gelidus in colle nemoroſo, ſubditus ager herbis abundans, &c.* Et liber 1. de Miraculis S. Dionyſii cap. 10. *Bertrandus quidam Comes iter faciens, tempore æſtivo, divertit temere in pratum fonti, qui vulgari vocabulo Tricina dicitur, contiguum, ibique figi juſſit tentoria, &c.* Adde Itinerarium S. Willibaldi n. 9. & Paſchaſium Radbertum in Epitaphio Walæ Abb. Corbeienſis lib. 1, cap. 16. & Eddium Stephanum in S. Wilfrido cap. 62. Hinc ἄπληκτον, Græci recentiores pro caſtris, ſeu loco, ad quem exercitus *applicat*, & ubi tentoria figit, uſurparunt. Gloſſæ MSS. ἄπληκτον, κατάλυμμα. *Applicatus*, apud Ethelwerdum lib. 4. c. 3. ἀπληκτεύειν, caſtra ponere, in Chronico Alexandrino p. 692.

Applicari ad Deos, Exodi cap. 22. & in Capit. Caroli Mag. lib. 6. cap. 22. de fure: *Si latet, dominus domus Applicabitur ad Deos, & jurabit, quod non extenderit manum in rem proximi ſui, &c.* Ubi Græcus Interpres, προσελεύσεται ὁ κύριος οἰκίας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὀμεῖται, &c. Id eſt, in Templo. Sic *Deos* pro Deorum templis dixit Lactantius lib. de Mortibus perſecutor. num. 36. *Novo more Sacerdotes maximos per ſingulas civitates ſingulos ex primoribus fecit, qui & ſacrificia per omnes Deos ſuos facerent, &c.* Utitur etiam alio loco.

Applicium, Diverſorium, hoſpitium. Ethelwerdus lib. 4. c. 3. ann. 878. *Appliciumque ſumunt hiemale in loco Cippanhamme.*

Applicare se Alicui. Vide *Commendati.*

¶ APPLICATIO, Confirmatio. Charta Nicolai Ducis Sileſiæ pro Cœnobio Griſſovienſi an. 1340. apud Ludewig. to. 6. p. 500. *Nos vero diligentius attendentes, quod licet ea que per dictum Dominum avum noſtrum geſta ſunt provide, ultioris porro Applicationis firmitate non egeant.*

¶ Applicatio Navium, Tributum quod exſolvitur pro navibus ad littus applicandis. *Madox* Formul. Anglic. p. 291. *Honorifice teneat cum ſaca, & ſoca, & tol, & team, & infangenetheof, & flemene fyrmthe, & miskenninge, & ſceanwinge, & pacis infractione, & domus invaſione, & aſſultu in ſuo jure, & Navium Applicatione, & omnibus conſuetudinibus, &c.* Vide *Ripaticum.*

APPLUMBARII Papæ, dicuntur Gloſſatori Gratiani, qui ſummorum Pontificum bullis plumbum aptant.

APPLUMBATIO, *Applumbatura, diverſarum materiarum conſolidatio, ut auri, argenti, plumbi, ſtanni, &c. & earum materiarum conjunctio dicitur Applumbatura.* Ita Breviloq. Gloſſ. Græc. Lat. σιδήρου ἕνωσις ἐκτὸς μολίβδου, *Ferruminatio*, διὰ μολίβδου, *plumbatura dicitur.* Vide Bractonum lib. 2. cap. 2. §. 3. Fletam. lib. 3. cap. 2. §. 12. & Gloſſographos Juris civilis.

¶ APPODIAMENTUM, Res quævis qua innitimur, Gall. *Appui.* Vide *Apodiamentum*, & *Podium.*

¶ APPODIARE, Apodiare, Inniti, fulciri. Vide *Apodiare & Podium.*

¶ Appodiare se ad jus, Gall. *S'en rapporter à Juſtice, à ce que de droit*, Vocare ad jus, eo ſenſu quo Cicero ait: *Cuncta vocare ad Senatum. S'en rapporter au Senat.* Judicatum an. 1224. apud D. *Bruſſel* Tract. de uſu feud. to. 1. pag. 340. *Dominus Rex fecit Comitiſſam citari coram ſe per duos Milites. Comitiſſa ad diem comparens, propoſuit ſe non fuiſſe ſufficienter citatam per duos milites, quia per pares ſuos citari debebat. Partibus Appodiantibus ſe ſuper hoc: judicatum eſt in Curia Domini Regis, quod Comitiſſa fuerat ſufficienter & competenter citata per duos milites.* Arreſtum Parlamenti an. 1264. ex Tabulario S. Richarii. *Quibus propoſitis dictæ partes ſe Appodiaverunt ad jus.*

¶ APPODIATIO, Idem quod *Appodiamentum.* Haud ſemel occurrit.

¶ APPODIATORIUM, Cubiti fulmentum, Gall. *Accoudoir. Fieri etiam fecit Appodiatorium pulcrum ante ſtalla miniſtrorum altaris in presbyterio*, apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſwic. pag. 453.

¶ APPODISSA, Scheda ſeu mandatum de pecunia exhibenda à Græco ἀπόδειξις, Declaratio. Statuta Narnienſia inter Acta SS. Maii tom. 1. pag. 397. *Teneantur etiam Camerarius Communis Narnienſis & Notarius ejus, ad petitionem Camerarii dicti operis, eas in introitibus & expenſis dicti Communis ponere & ſcribere ſine aliqua Appodiſſa & deliberatione alicujus conſilii, auctoritate præſentis ſtatuti, ſtatuto aliquo non obſtante, quod in contrarium loqueretur.*

¶ APPODITIUM Pilarium, Anteris. Gall. *Arc-boutant.* apud Leibnit. Script. Brunſvic. tom. 2. pag. 452.

¶ APPOINTAMENTUM, Pactum, conventum à voce *punctum*, eo quod pacta ſeu conventa dividantur in articulos & puncta. Proteſtatio Ducis Britanniæ facta Turonibus an. 1392. apud Lobinellum, in Gloſſario Hiſt. Britan. *Ac de & ſuper diſſentionibus & controverſiis... bona etiam Appointamenta.* Charta Hugonis dicti Archiepiſcopi Militis ex Tabulario Monaſterii Burgolienſis an. 1263. *Dominus Partiniaci, Volventi & Mareventi exſiſtens de quodam Appointamento facto inter prædictum Hugonem & homines virorum religioſorum Abbatis & Conventus de Burgolio.* Ex integra hujus Chartæ ſerie patet *Appointamentum* intelligendum eſſe de pacto definito & confirmato, qua notione etiam infra ſumitur *Appunctuamentum*, licet alias ſæpe accipiatur pro decreto, quo ſtatuuntur articuli controverſiæ, non ipſa definitur controverſia. Vide *Appunctare* 3.

¶ APPOINTARE, Idem quod *Appunctare* 1. Gall. *Appointer.* Charta Caroli Regis Franc. an. 1446. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 107. *Facere examinari per dictos conſiliarios noſtros, Appointatis partibus.*

¶ APPONDERE, Tignum immittere ædificii augendi cauſa, Gall. *Appuyer des poutres ſur un mur voiſin.* Charta Thoſſiac. an. 1404. *Et poteſt Appondere ad muros villæ de ſubtus... ſed tenetur facere duo oſtia ab utraque parte, unum juxta dictos muros ad tranſeundum, ſi ſit neceſſarium.* Vide *Aponſa.*

¶ APPONDIAMENTUM, Idem quod *Appendaria*, Gall. *Appentis.* Charta Caſſaniæ in Breſſia ſignata *Bouvet*: *Quoddam Appondiamentum . . . molendini ſui.*

APPONERE, Pignori dare, penes aliquem deponere rem pro debiti ſecuritate. Gloſſ. Lat. Græc. MS. παρατίθημι, *Appono, depono, commendo, mando.* Gregorius M. lib. 1. Epiſt. 42. *Quia omnes res ſuas, quas in Sicilia habuit, vel venundedit, vel Appoſuit.* Ibid. *Suppoſitorium aliquod argenteum pro uno ſolido dicitur eſſe Appoſitum.* Guillelm. Neubrigenſis lib. 1. cap. 2. de Roberto Duce Normanniæ: *Accepta à fratre Guillelmo ſumma non modica, Normanniam illi Appoſuit.*

¶ APPONTUAMENTUM, Dedendæ urbis vel arcis conditiones pactioneſve, Gall. *Capitulations.* Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 439. refertur *Appontuamentum* (an. 1342.) *factum in obſidione de Romanis cum Burgenſibus, pro redditione dictæ villæ, ac receptione D. Dalphini intra muros ejuſdem.* Vide *Appunctare.*

¶ APPORIATUS, Ad inopiam & anguſtias redactus. Charta Communiæ Compendii an. 1186. apud Baluzium to. 7. Miſcell. pag. 309. *Notum ſit omnibus futuris & præſentibus Eccleſiam Compendii magnæ auctoritatis fuiſſe... ipſamque villam egregiam & magni extitiſſe nominis palam eſt. Peccatis autem exigentibus Eccleſia pariter & villa attrita eſt & graviter Apporiata.*

¶ APPORTAGIUM, Asportagium, Cenſus, proventus, quidquid Eccleſiæ adfertur in ſuſtentationem eidem deſervientium; idem fere quod *Apportum.* Charta Galcheri de Radulphi-curte an. 1247. è Tabulario S. Nicaſii Remenſis: *Omne jus quod habebam & habere poteram in Capella de Radulphi-curte, tam oblationibus, obventionibus, Apportagio, quam aliis redditibus Eccleſiæ B. Nicaſii Rem. in perpetuum quitavi, ita quod Apportagium applicabitur fabricæ & in uſus.* Charta Evrardi Decani de Balcham an. 1248. ex eod. Tabulario: *Cum diſcordia verteretur... ſuper oblationibus, Apportagio & jure Capellaniæ, &c. Apportagium autem quod fiet in dicta Capella, &c.*

¶ Asportagium, Ibidem in Charta Ottoboni nepotis & Capellani Domini Papæ, Remenſis Archidiaconi an. 1251. *Eccleſia S. Nicaſii percipiet & habebit in perpetuum omnes oblationes & omne Aſportagium & omnes eleemoſynas, &c.*

¶ APPORTARE, Pati, ferre, admittere, Gall. *Comporter.* Inſtrum. an. 1193. apud D. *Bruſſel* Tract. de uſu feud. to. 2. p. 12. *De prædictis vero terris, ego Regi Franciæ & ſucceſſoribus ſuis Regibus Franciæ faciam ſervitium & juſtitias in curia ſua pro ſingulis feodis, ſicut unuſquiſque feodus Apportat, & ſicut an-*

teceſſores mei anteceſſoribus ſuis fecerunt. Litteræ Richardi Regis Angliæ an. 1195. ibidem p. 16. *Amodo non intromittemus nos de hominibus Regis Franciæ, nec de feodis quæ ad eum pertinent, nec ipſe de noſtris: ſalvis Regi Franciæ ſervitiis quæ ipſi debemus de feodis quos ab ipſo tenemus, ſicut feodi Apportant.*

¶ APPORTATURA, Apportatio, vectura. Gall. *Voiture.* Concilium Terracon. an. 1329. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 302. *Non permittunt per illos ad quos dicta decimæ & primitiæ bladi pertinent, portari libere dictum bladum ſuis propriis animalibus, vel etiam alienis, niſi pro Apportaturis præfati bladi in duplo vel triplo quo alii portarent neceſſario eis detur.* Similia occurrunt apud eumdem Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. in altero Concilio Terrac. an. 1291. cap. 10.

APPORTIONAMENTUM, Vox fori Anglici, dicitur de tenemento alicui cenſui obnoxio, quo diviſo inter hæredes dividitur etiam cenſus reſpectu partium. Raſtallus.

¶ APPORTIONARI, dicitur, Qui portionem bonorum hæreditariorum accipit ea lege, ut ab reliquo patrimonio excludatur, Gall. *Recevoir ſon appanage.* Regeſtum Parlamenti an. 1452. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 453. *In patria Borbonii... filia per patrem & matrem, aut alterum eorum, aut etiam per ſuum fratrem maritata & Apportionata... eiſdem amplius non ſuccedit, quin imo ipſa & etiam deſcendentes à ſucceſſione... etiam collaterali, ſunt excluſi & privati, quandiu extat maſculus deſcendens ab eo, qui eam maritavit.* Pluries ibidem recurrit.

¶ APPORTIONATIO, Rata portio, Gall. *Part, portion*, in Charta Eduardi III. Regis Angliæ an. 1342. apud Rymerum to. 5. p. 326.

¶ 1. APPORTUM, Merces & ſarcina quævis, quas quiſpiam ſecum portat vel advehit. Mandatum Eduardi III. Angl. Regis an. 1337. apud Rymerum to. 4. p. 729. *Et ſi forte aliqui ad dictum portum... declinaverint, tunc diligens ſcrutinium ſuper ipſos & eorum quemlibet, tam de litteris quam de Apportis, quæ ſecum detulerint, ſecretiori modo, quo poteritis, faciatis... & Apporta hujuſmodi areſtari.... Nos de ſummis, quas de hujuſmodi Apportis areſtaveritis, necnon de nominibus eorum qui hujuſmodi Apporta ibidem deportaverint, &c.*

2. APPORTUM, Vectigal, tributum, cenſus, qui dominis infertur, affertur, vox forenſis. Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 603. *Ita quod proficua manerii & Eccleſiæ prædictæ ultra ſuſtentationem unius Prioris & ſocii ſui Capellani, divina in Prioratu prædicto pro animabus prædictis in perpetuum celebraturorum, nomine Apporti quolibet anno præfatis Abbati & Conventui in ſubventionem ſuſtentationis ſuæ prædictæ ſolverentur: qui quidem ſocius dicti Prioris Capellanus, cauſa inopiæ dicti Prioratus, amovetur, etiam prædictum Apportum præfato Abbati & Conventui ſubtrahitur, à tempore captionis dicti manerii, &c.* Et pag. 607. In Charta, cujus lemma eſt: *De Aſportatis Religioſorum: Præterea inhibet Rex... ne de cætero tallagia, cenſus, impoſitiones, Apporta, ſeu alia quæcunque onera aliquibus Monaſteriis... imponant.* [Eduardi Regis Angliæ Litteræ ann. 1369. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1509. *Idem procurator firmas ſeu Apporta quæ de terris & poſſeſſionibus illis ſolvi debent ad terminos ſtatutos ſolvet.*] Hac notione vox *Apport* uſurpatur in Conſuetud. Arvernenſi cap. 31. art. 31. 32. Sed aliud ſonat in Conſuetud. Remenſi art. 240. 241. 246, 254. Eſt enim ibi *Apport*, quidquid bonorum uxor marito in dotem confert.

¶ APPORTUS, Idem quod *Apportagium*, quidquid emolumenti adportatur ad ſuſtentationem illius qui Eccleſiæ curam habet. Charta Joannis Epiſc. Ambian. an. 1371. ex Tabul. Corbeienſi. *Inſuper habebit ipſe Curatus... omnes oblationes & obventiones vel Apportus ad capellam ipſam venientes, in quibuſcumque rebus conſiſtant.*

¶ APPOSITA PERSONA, Interpoſita perſona, Gall. *Perſonne apoſtée, interpoſée.* Formula in Chartarum concluſionibus frequentiſſima: *Sane ſi quis nos vel ſucceſſores noſtri, vel ulla Appoſita Perſona, qui hanc Chartam contrariare voluerint, &c.*

APPOSITIO, Ferculum, Miſſus, *Mets*, Gallice. Charta an. 1148. apud Puricellum in Baſilica Ambroſiana p. 704. *Porcellos vero plenos quandoque in prima Appoſitione, & carnem porcinam frigidam in tertia Appoſitione habebant, &c.*

APPOSITUS, Epiſcopus intruſus, contra Canones electus. Concilium Moguntinum an. 1071. *Illud vero quod maxime in cauſa fuit de Conſtantienſi Appoſito inter fratres ſtudioſe ventilatur, &c.*

¶ APPOSTA, Fulmentum, Gall. *Appui.* Vide *Apoſta.*

APPOTIARE, Potionem, ſeu venenum propinare, præbere, *Empoiſonner.* Arnoldus Lubecenſis lib. 2. c. 3. *Ipſa nocte Rex veneno interiit, Appotiatus, ut dicitur, à fratre ſuo, &c.* Vide *Potionare.*

¶ APPRATAMENTUM, Ager in pratum redactus. Charta anni 1106. in Tabulario B. Mariæ de Charitate ad Ligerim: *Seguinus Nivernenſis dedit Monachis Charitatis partem ſuam Appratamenti, quod homines noſtri & alii fecerunt; ſi autem Priori de Charitate placuerit, ut inde Appratamentum plus fiat, ſimiliter dedit partem ſuam... Actum an. 1106. Indict. xv. regnante Philippo, Willelmo Nivernenſi Comite.*

APPRATARE, In pratum redigere. Tabular. S. Albini Andegav. *Quod cum Heudo contradicere probabiliter non poſſet dixit iterum, ſe tantummodo feciſſe, quia Monachi paſtitia ſua, quod Comes fieri intra ſuæ vetuerat, Adprataſſent: cui cum Comes adjeciſſet, quare & ipſe paſtitia de Blazono deprataſſet? reſpondit, &c.* [Charta anni 1098. in Tabulario B. Mariæ de Charitate ad Ligerim.: *Quidquid inde Monachi ſæpefati & omnes quos ibidem hoſpitaverint villani Appratare voluerint.*]

¶ APPREHENDARE. Vide *Apprehenſa.*

APPREHENDERE, Diſcere, ex Gallico, *Apprendre.* Fulbertus Carnot. in Hymno. de S. Pantaleone: *Unde pater more patrum, lætus ac ſollicitus fecit eum liberales artes Apprehendere.* Eckehardus minimus de Caſib. S. Galli c. 7. de Muſica: *Quæ cum cæteris artibus ſit naturaliter, & quamvis difficilius Apprehenſa, uſu quidem fit commodior ac ſuavior, &c.* Willelmus Malmeſburienſis in Vita S. Adhelmi Epiſc. c. 4. *Hæc, ut reor, & his ſimilia brevi temporis intercapedine Apprehendi nequaquam poſſunt.* [Vide *Adprehendere.*]

¶ APPREHENSA. Charta Annæ Dabſaco, dominæ de Monte Aſtruco pro Guillelmo Bertrand an. 1488. *Seu etiam ſpectata poſſeſſione dictarum rerum & poſſeſſionum ſuperius arrendatarum & confrontatarum intro ut & Apprehendatarum corporalem Apprehenſam, que teneant pacifice & quiete donec, &c.* Hic aliquid deeſt, unde lux poſſet accedere: crediderim tamen *Apprehendere*, ſumi pro *Prehendere*, *Prendre poſſeſſion*, & *Apprehenſa* pro *Prehenſione*, *Priſe de poſſeſſion.*

APPREHENSIO [Comprehenſio perſonæ, Gall. *Priſe de corps.* Idem etiam interdum quod manucaptio, id eſt, injectio manus Regis, magiſtratus, aut domini feodalis in alicujus res & prædia, Gall. *Saiſie réelle.*] Tabularium Conchenſis Abbatiæ in Ruthenis ch. 26. *Dimitto malos uſus & Apprehenſiones, & tortos, quos pater meus habuit, vel aliquis homo per illum in villa de Palatio.* Ch. 365. *Et in totam prædictam villam totum decimum de Apprehenſionibus hominum, & medietatem decimi de animalibus eorum.* Et ch. 545. *Ut Geraldus de Roſiaco, qui juxta ſub ditione mea aſſiſtit, per manum Abbatis & Monachorum ſanctæ Fidis in unaquaque Apprehenſione unum ſolummodo denarium habeat, quamdiu in ſervitio & fidelitate eorum permanſerit.* Charta Henrici Imperatoris ann. 1014. apud Ughellum in Epiſcopis Savonenſibus: *Inſuper etiam jubemus, ut in his præſcriptis confinibus caſtella non ædificentur, neque aliqua ſuperimpoſita à Marchionibus, vel à ſuis Comitibus vel Vicecomitibus prædictis hominibus fiat, ſcilicet de fodro, de Apprehenſione hominum, vel ſaltu domorum, &c.*

Apprisio, Eadem, ut videtur, notione. Bulla Stephani VII. PP. apud Catellum lib. 5. Hiſtoriæ Occitan. pag. 774. *Statuentes .... ut nulli unquam parvo aut magno homini liceat quamlibet forciam, vel Appriſionem in omnibus rebus ejus facere, aut poteſtatem aliquam habere, vel aliquem diſtringere, &c.* Vide [*Appriſia*,] *Appriſio* & *Captio.*

¶ APPREHENSUM, Adjunctum, Appenſum. Concil. Albienſe c. 1. Spicil. Acher. to. 2. pag. 630. *Et Apprehenſa ſeu adjuncta ipſis tectis ædificia, ſeu quæcumque alia latibula, quæ omnia deſtrui præcipimus.* Vide *Appendaria.*

¶ APPREMIRE, Præmiis donare, Munerare, Gall. *Recompenſer.* Jacobus Eluym, ſeu Auctor Commentarii ſuper hymnos, edit. an 1499. fol. 1. in Expoſitione ſuper hymnum, *Primo dierum*, ſic loquitur: *Reddat, inquam, nos polorum ſedibus ut muneret, id eſt, Appremiat nos beatis donis.*

¶ APPRENTICIATUS, Tirocinium, Gall. *Apprentiſſage. Madox* Formul. Anglicanum pag. 98. *Matrimonium cum aliqua muliere non contrahet, durante termino Apprenticiatus ſuæ, ſine voluntate dicti magiſtri.*

¶ APPRENTICIETAS, Eadem ſignificatione in voce *Apprenticii.*

APPRENTICII, ex Gallico, *Apprentis*, Tyrones diſcipuli, qui ediſcendi alicujus artificii ex pacto ad tempus conſtitutum ſerviunt: à voce Gallica *Apprendre*, diſcere, quod qui diſcunt, animo ſcientiam, aut artem, apprehendant. Eſt, inquit Cowellus lib. 1. Inſtitut. tit. 3. §. 10. apud Anglos certa perſonarum conditio, ſervorum inſtar, libera tamen & ingenua, eorum nimirum, quos *Apprenticios* dicimus, qui ad artem aliquam mechanicam, ſive alias mercenariam perdiſcendam heris ſuis conventione ſua, parentum vel gubernatorum aſtringuntur. Hi enim in herorum poteſtate ſunt, durante tempore conventionis, & illis acquirunt non ſibi vel parentibus ſuis, niſi aliter conventum fuerit. Hi dominis ſpondent haud pauca, & hæc præcipue, quod per tempus conventum bene & fideliter domino ſuo ſervient, ſecreta ſua celabunt, præcepta ſua licita & honeſta libenter ubique facient, &c. Vide Forteſcutum de Legib. Angl. cap. 8. & Thomam *Smith* lib. 3. de Republ. cap. 10. [*Madox* Formul. Anglic. pag. 98.] Thomas Valſinghamus in Richardo II. pag. 301. *De Londoniis multi Apprentitii, plures ſervi, ſumptis albis capuciis, invitis magiſtris & dominis ſunt profecti.* Henric. de Knighton lib. 5. an. 1381. *Apprentitii quoque relictis magiſtris ſuis illuc accurrebant.* Habetur porro *indentura*, ſeu formula *Apprenticietatis* in Charta feodi p. 163. ſeu in libro Anglico, inſcripto *Juſtice of peage.*

Apprentitii Juris, vulgo *Scholares Juris*, qui ediſcendarum legum civilium, vel etiam regni, ſcholas & Academias publicas frequentant. Idem Walſinghamus pag. 249. *Locum, qui vocatur Temple-Barre, in quo Apprentitii Juris morabantur nobiliores, diruerunt.* Alibi pag. 329. *Joannes Blake Juris Apprentitius.* Henric. de Knighton lib. 5. *Juratos quoque civitatis & juris regni Apprentitios ... interfecerunt.* Dictos etiam *Apprentitios ad Legem* auctor eſt Spelmannus, qui alios *Apprentitios ad Barras* recenſet, qui ſcilicet poſt exacta juris ſtudia in ſcholis, cancellos fori, (quos *Barras* vocant, unde *Barreau*, pro ipſo foro) ſalutare, atque illic cauſas agere permitterentur. Andreas Horn in Speculo Juſtitiarum, ſeu *Mirrour aux Juſtices:*

Hanc Legum ſummam, ſi quis vult mira tueri,
Perlegat, & ſapiens ſi vult orator haberi.
Hoc Apprentitiis ad Barras Ebore munus,
Gratum Juridicis utile mittit opus.
Horn mihi cognomen, Andreas eſt mihi nomen.

Vide Fletam lib 2. cap. 37.

APPRESTAMENTUM, quod Latini *Inſtructum*, [ſeu *Inſtrumentum.*] vocant. [Galli *Meubles*, *Attirail.*] Teſtamentum Siſnandi Comitis Conimbricenſis, apud Brandaonum to. 3. Monarchiæ Luſitan. *Et medietatem de illa azenia de Colimbria, cum ſuis molinis, & Appreſtationibus.* Infra: *Cum ſuis vineis & Appreſtamentis.*

¶ APPRESTUM, Mutuum, mutuo datum, Gall. *Prêt, donné à prêt.* Charta precariæ Deodati Clerici ad Odlandum Abbatem de Sithiu anno 32. Karoli Regis, 3. Auguſti. *Juxta quod mea fuit petitio, ut ſupraſcriptas res michi uſualiter Appreſto beneficio veſtro præſtare promiſiſtis ad excolendum vel emeliorandum.* Charta Ricardi II. Regis Angl. an. 1377. de pardonatione pro Epiſcopo Wintonienſi, apud Rymerum tom. 7. pag. 164. *Per quod ipſum avum noſtrum opportebat communitatem regni & cleri, per viam ſubſidii & Appreſtorum, onerare, &c.*

APPRETIARE [vel Appretiari, Pretium imponere, Gall. *Apprecier*, Hiſpanis *Appreciar*, Italis *Appreciare.* Concil. anni 1012. inter Hiſpanica tom. 3. p. 192. *Sed ſi voluerit ipſe ſua ſponte vendere domum ſuam, duo Chriſtiani & duo Judæi Apprecientur laborem illius.*] Vide *Adpretiare.*

¶ APPREYSONARE, Captivos abducere, Gall. *Prendre priſonniers.* Hiſt. Dalph. to. 1. p. 64. *Aciebus hinc inde ordinatis, dictus D. Gubernator Barones, Milites & Nobiles ... benigne monuit & caritative, quod hodie curarent de honore, nec curarent aliquos Appreyſonare, ſed ſolum tenderent ad percutiendum ... aliis interfectis, aliis Appreyſonatis, &c.*

¶ APPRISIA, ut *Apriſia*, Inquiſitionis ſpecies, Gall. *Enquête.* Regeſtum Magn. dier. Campaniæ fol. 93. verſo apud D. *Bruſſel* Tract. de uſu feud. to. 2. pag. 227. *Viſis regiſtris curiæ prædictæ, & quicquid de eo negotio alias per dictam curiam extitit judicatum, nonobſtantibus propoſitis dictæ Dominæ, inqueſta ſeu Appriſia, ſuper dicto facto facta videbitur, nec annulabitur.* Occurrit rurſus apud Lobinellum in Inſtrum. Hiſt. Pariſ. tom. 2. p. 520.

Vide *Appriſio* in voce *Apprehenſio*; forte enim idem ſonat quod hic *Appriſia*. Vox *Appriſe* in Conſuetudine Leodienſi, ut exponitur in Gloſſario ad calcem obſervationum Johannis Meani in Jus Leodienſe, eſt *Mandatum quo Judex ſuperior formam ſententiæ exprimit, jubetque inferiori, juxta hanc formam pronuntiare.*

¶ APPRISIATIO, incluſio in carcere, Gall. *Empriſonnement* Charta Caroli Franc. Regis an. 1383. apud Stephanotium to. 10. Fragm. Hiſt. MSS. p. 200. *Inſultus, incendia, homicidia, Appriſiationes, captiones, &c.* Vide *Apprehenſio*.

¶ APPRISIO. Vide *Apprehenſio* & *Apriſiones*.

¶ APPROBATOR. Vide *Probator*.

¶ APPRONARE SE, Inclinare corpus, Gall. *S'incliner*. Apuleius lib. 1. Metamorph. *Opertus palliolo in planiorem ripæ marginam complicitus in genua Appronat ſe, avidus adfectans poculum.*

¶ APPROPENDICIÆ, Manicarum muliebrium ornamenta, quæ Germanis dicebantur *Luſſum*. Statuta ſynodalia Eccleſiæ Argentinenſis an. 1435. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 550. E. *Item Dominabus S. Stephani prohibemus... forraturas zendaliorum non nigri coloris. Item ornatum extra mittentem qui dicitur Uſſum em gebraenſel. Item Appropendicias Manicarum, quæ dicuntur Luſſum, excedentes manicas tunicæ inferioris.*

APPROPIARE, *Approximare, Appropinquare*, Joanni de Janua, qui à *propius* deducit: Gall. *Approcher*. Exod. c. 4. ℣. 4. *Ne Appropies, inquit, huc.* Lucæ 10. *Appropians alligavit vulnera ejus.* Occurrit præterea aliis locis in veteri Teſtamento. Lucifer Calaritanus lib. 1. pro S. Athanaſio pag. 82. *Cuſtodite judicium, facite juſtitiam, Appropiavit enim ſalutare meum advenire*: Infra: *Petunt à me judicium, & Appropiare Deo deſiderant.* Simon Dunelmenſis lib. de Eccleſ. Dunelm. c. 6. *Quia dies mortis, vel vitæ magis illius, quæ ſola vita dicenda eſt, jam Appropiaret introitus.* Lambertus Ardenſis: *In abdito cordis ſui cubiculo intendebat, ut ſi quomodo aliqua feudali ſublimatione Ghiſnenſis terræ finibus Appropriare, & in ea pedem figere potuiſſet, &c.* ubi videtur leg. *Appropiare*. Heremannus de Reſtaurat. S. Martini Tornac. cap. 1. *Jam vero ſi ſcholæ Appropiares, cerneres Magiſtrum Odonem, &c.* Vide *Adpropiare*.

APPROPRIARE, Rem *propriam* ſibi facere, in ſuos uſus & ſua commoda convertere. Gloſſar. Lat. Græc. *Appropriare*, νοσφίζειν. Auctor Mamotrecti: *Vendico, Approprio.* Apud Aurelianum Siccenſem lib. 2. de Tardis paſſion. cap. 13. *ciborum Appropriatio* dicitur, quorum ſuccus per digeſtionem in propriam hominis ſubſtantiam convertitur. Vincentius Belvacenſis lib. 32. cap. 92. *Et in primis locum, in quo erat Mahomeria, reconciliavit Legatus, qui dudum in altera ejuſdem urbis* (Damiatæ) *captione B. Virginis Eccleſiæ deputatus fuerat, & Appropriatus.* Chronicon Upſalenſium Archiepiſcopor. n. 10. *Manſionem ſuam in Beremi & Grenly cum ſuis pertinentibus & attinentiis omnibus Appropriavit.* [Charta Ludovici II. Regis Siciliæ è MS. D. *Brunet* fol. 116. *Poſſint... ſtratas publicas... ſibi quomodolibet Appropriare.*]

Appropriare, proprie uſurpatur in foro Eccleſiaſtico de Eccleſiis aut beneficiis Eccleſiaſticis, quæ Eccleſiis principalibus aut Monaſteriis, à quibus dependent, uniuntur, earum fructibus in proprios Eccleſiæ, quibus *Appropriantur*, uſus redactis. Synodus Exonienſis an. 1287. cap. 84. *Obventiones & oblationes, quas fieri contigerit in capellis, ubi matrix Eccleſia Religioſis eſt appropriata perſonis, non ipſis religioſis cedant, ſed Vicariis duntaxat inibi canonice conſtitutis.* Charta Regis Angl. tom. 1. Monaſtici Angl. pagina 237. *Conceſſimus & licentiam dedimus dictis Priori & Conventui, quod ipſi & ſucceſſores ſui Eccleſiam parochialem S. Andreæ.... quæ eſt de advocatione & patronatu ſuis propriis, ut dicitur, Appropriare, & eam ſic Appropriatam in proprios uſus tenere poſſint, &c.*

Ejuſmodi *appropriationum* abuſus attigit Alexander IV. PP. in Regeſto anni 7. Epiſt. 23. ex Bibl. Regia: *Tunc ſiquidem referentibus vobis accepimus, quod Religioſorum quorundam non ſolum Angliæ, ſed & aliorum regnorum avara cupiditas, qui, ut veſtro utamur eloquio, Appropriationem Eccleſiarum parochialium in regno Angliæ à Sede Apoſtolica ex falſis cauſis hactenus obtinuere ſibi concedi in eodem regno, uſque adeo late patet, quod illud veneno hujuſmodi totaliter fere in ſuis partibus jam infecit: quoniam ex hoc divinus in eis cultus perit, intermittitur hoſpitalitas, jura Epiſcopalia detrahuntur, pauperibus clauduntur oſtia pietatis, ac proficientibus Clericis, dum ſpes proviſionis adimitur, proficiendi ſtudium minoratur. Inter alia quoque ſcandala, quæ de hujuſmodi Eccleſiarum Appropriationibus ſuborta proponitis, ſignanter exprimere curaviſtis, &c.* Vide idem Monaſticum Anglic. to. 2. p. 18. 57. 182. 483. Ingulfum p. 860. Concil. Londinenſe ann. 1268. cap. 23. Inquiſitiones Archidiaconor. Lincolnenſium ann. 1233. cap. 35. Lindwodum pag. 88. 2. Edit. Raſtallum, præterea Conſuetudinem Britanniæ art. 269. 306. 319. 433. 443.

¶ APPROPRIATE, Singulariter. Compendium jurium & conſuetud. Univerſitatis Pariſ. per Rob. Goulet fol. 10. *Et hec de his que ſpecialiter ſingulis facultatibus aut nationibus ſeorſum & Appropriate conveniunt, dicta fuerunt: aliquâ enim alia ſunt toti corpori Univerſitatis communia... de quibus breviter pauca dicemus.*

¶ APPROPRIATIO. Conſtitutio Johannis Stratford Archiep. Cantuar. *Statuimus, quod ſi ipſi* (Religioſi) *beneficia hujuſmodi, vel ſuas, quas virtute Appropriationum in eis decimarum aut proventuum percipiunt, portiones ad firmam tradiderint clericis, non obtenta diœceſani licentia..., pœna... percellantur.* Quem in locum obſervat Lyndwoodus p. 159. *Appropriationem* duplici modo ſumi poſſe, vel pro *proprietate* beneficii, vel pro *proprietate* fructuum ex beneficio provenientium. Hunc ſcriptorem, ſi vis, conſule.

¶ APPROVAMENTA, Approvare, &c. Vide *Appruare*.

¶ APPROXIMARE, Appropinquare, Gall. *Approcher*. Vet. Interpres Pſalm. 31. 6. *Ad eum non Approximabunt.* Ibid. ℣. 9. *In camo & fræno maxillas eorum conſtringe, qui non Approximant ad te.* Tertull. adv. Judæos cap. 11. *Approximavit vindicta civitatis.* Occurrit apud Murator. to. 3. p. 327. to. 8. col. 602. & alibi.

¶ APPROXIMATIO, Appropinquatio, acceſſus, apud Bernardum *Pez* to. 1. Anecd. part. 1. col. 635. &c.

APPRUARE, vel Approvare ſibi, vel ſe de re aliqua: hac frui & uti ad ſua commoda & ſuas neceſſitates: quaſi in *provandam*, ſeu *præbendam* ſibi aſſerere, vel (forte) ſibi *appropriare*. Fleta lib. 2. c. 37. §. 19. *Nulli Ballivo ſit vile, ſi de rebus domini dominam poſſit Appruare, ut de ſuis ordeis braſeum, de lanis pannum, de linis telas, & hujuſmodi fieri, vel ſi equum, pullum, vel palafredum de furfure, ſabiſque*

ſabiſque educi, faciatque nutriri, &c. ubi *Appruare*, eſt commodum domini facere de prædiorum exitibus, *faire le profit du maiſtre.* [Hinc *Apruare terram* pro *Accurare*, Gall. *la faire valoir*, ut fructus domino ferat, cujus exemplum habetur in *Faldare.*]

Approvamenta, Approviamenta, Emolumenta & fructus, qui ex prædiis proveniunt, Gallis *Profits.* [Olim *Approuvandement*, ut legitur in Conſuetud. Hannonienſi cap. 40.] Thomas Walſinghamus pag. 57. *Poſueruntque cuſtodes, qui medio tempore exitus & Approviamenta terræ ad opus illorum, quorum intererat, cuſtodirent.* Ita in Monaſtico Anglic. tom. 2. pag. 133. 607. 608. 632.

Appruator, Qui domini commodis invigilat, & ejus reditus & commoda percipit & auget. Fleta lib. 2. cap. 76. §. 1. *Præpoſitus autem tanquam Appruator & cultor optimus, per villatam electus, &c.* Cap. 82. §. 2. *Nullus Præpoſitus ultra unum annum remaneat irremotus, niſi pro fideli ac optimo Appruatore, &c.*

Appruare, Propria ſignificatione, uti eſt apud Raſtallum, dicitur, cum qui Communiam habet *in vaſto* terræ domini, & dominus partem vaſti terræ includit ad ſuum commodum, relicta participibus ſufficienti Communia ad egreſſum & regreſſum. Statutum Weſtmonaſterienſe 2. cap. 50. *Domini vaſtorum, boſcorum, & paſturarum, Appruare ſe poſſunt de vaſtis & paſturis illis, non obſtante contradictione tenentium ſuorum, dummodo tenentes ipſi haberent ſufficientem paſturam ad tenementa ſua, cum libero ingreſſu & egreſſu ad eadem.* Infra: *Ita quod domini hujuſmodi vaſtorum, boſcorum, & paſturarum, ſalva ſufficienti paſtura hominibus ſuis, Approvare ſibi poſſint de reſiduo.* Ubi *Approvare*, exponitur in Statuto Mertonenſi cap. 4. *Commodum ſuum facere.* Monaſticum Angl. tom. 1. pag. 781. *Scilicet à terra de Hiltone per viam Regiam, & ſciendum, quod bene liceat prædicto Waltero Appruare ſibi & ſuis infra dictas diviſas, ita tamen quod iidem Abbas & conventus habeant liberum & largum ingreſſum & regreſſum, & ſufficientem paſturam ad* 300. *oves.* Radulfus de Hengham in Parva cap. 7. ait, diſſeiſinam fieri, *cum manu opus alicujus impeditur per Superfluoſam, & hoc in tenemento dicta ante Appruato, vel de tenemento de novo Appruando, verbi gratia, ſi quis vaſtum ſuum non prius Appruatum redigat in culturam, &c.* Vide Guilielm. Prynneum in Libertatib. Eccl. Angl. tom. 3. p. 174.

¶ APPUINCTAMENTUM. Vide in *Appunctare* 3.

¶ APPULERE, pro *Appellere.* Supplem. Antiquarii: *Appulo*, προσπελάζω.

APPULSARE. Wil. Brito. in Vocab. *Accire, ſignificat advocare, vel Appulſare.*

¶ 1. APPUNCTARE, Reficere, reſtaurare, Gall. *Reparer, Raccommoder, Remettre en bon point.* Hinc apud veteramentarios Sutores de calceis recens refectis dicitur *Souliers Rapointez*, & apud Borellum in Diction. Gall. *Appointé*, idem eſt quod *Mis en bon point.* Etymon vocis Gallicum *Apoint*, quod eſt Apte, convenienter. Teſtamentum Antonii de Claromonte Abb. S. Tiberii an. 1499. in Hiſt. MS. ejus Monaſterii pag. 96. *Item voluit quod chorus S. Tiberii, ſeu ſedilia chori per eum incepta, ſumptibus hæredum ſuorum perficeretur, & in bona & laudabili forma relevaretur & Appunctaretur, & in dicta Eccleſia S. Tiberii apportaretur.*

¶ 2. APPUNCTARE, Canonicum alterumve Clericum ab officio canoniali abſentem *puncto* notare, Noſtris *Piquer*: quod fit in catalogo, ubi omnium, qui choro intereſſe debent, nomina deſcribuntur. Concil. Hiſp. to. 4. p. 187. *Prædicti cantores & miniſtriles Appunctentur per eum qui à populo deſignabitur... Abſentes pro quolibet puncto, in quo defecerint, ſolvant unum ſolidum.*

3. APPUNCTARE, Appunctuare, Litem non tam pacto definire, quam eo partes adducere, ut de re controverſa, tanquam certa, conveniant, unde recte *Appunctamenta* forenſibus dici cenſuit Budæus, *acta & conventa controverſiæ.* Galli dicunt *Apointer une affaire, Appunctuatio, Appointement.* Charta ann. 1337. apud Guichenonum in Hiſt. Sabaudica pag. 164. *Et convenit per pactum expreſſum Appunctuatum, &c.* Vita Gregor. XI. PP. pag. 223. *Fuitque pro Appunctuatione & perfectione tractatus hujuſmodi, &c.* Formula frequens in Curiarum placitis, cum res omnino definiri non poteſt, quod ea non omnino conſtet, nec partes inter ſe conveniant. Areſtum an. 1357. in Probat. Hiſt. Caſtil. pag. 108. *Tandem dictis partibus ſuper præmiſſis & aliis ad plenum auditis, Appunctatoque per nos, quod caſtrum & villa prædictæ realiter & de facto in manu noſtra ponerentur, &c.* Aliud Areſtum ann. 1396. pag. 178. *Super quibus antedictis partibus per dictas gentes compotorum noſtrorum ad tradendum rationes ſuas per modum memoriæ, una cum ſuis litteris & munimentis, ac in jure Appunctuatis, &c.* id eſt, in jure receptis, ac de quibus partes conveniunt. Aliud 5. Octob. 1394. pro Lugdunenſib. *Et partes in factis contrariis Appunctatæ, &c.* [Id eſt, decretum eſt, ut partes facta de quibus controverſabantur, vera probarent aut falſa. Inſtrum. anni 1415. inter Anecd. Marten. tom. 2. col. 1606. *Poſt quam quidem petitionem fuit in dicta natione Apunctuatum quod ... legeretur prædicta reſponſio*; hoc eſt ratum fuit & conventum. *Appunctatum ad conſilium*, apud Lobinellum tom. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 273. & alibi non ſemel tempus eſt à Judicibus conceſſum actori & reo, ut commodius litem elucidare poſſent, & ad majorem elucidationem Juriſperitorum conſilium exquirere. Vide *Arreſtum.* 1.]

¶ Appuinctamentum, pro *Apunctamentum.* Charta Caroli Regis Francorum ann. 1446. apud Thomaſſerium in Biturig. pag. 107. *Qui Conſiliarii noſtri, partibus ſuper hæc auditis, per ſuam ſententiam interlocutoriam ſeu Appuinctamentum quidem præfatum examen ad judicandum reciperetur.*

¶ Appunctuare, Notione nonnihil diverſa pro Paciſci, Convenire, Pactum articulis ſeu *punctis* diſtinctum facere. Statuta Ordinis Ciſterc. ann. 1450. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1620. *Conſtituit & ordinat Procuratores generales & ſpeciales ad promovendum, procurandum, tractandum, Apunctandum pro & nomine totius Ordinis.* Concordia inter Capitulum S. Petri Aycurienſis & Rectorem parochialis Eccleſiæ S. Jacobi Lovanienſ. apud Miræum tom. 2. pag. 901. edit. 1723. *Qui præmiſſis omnibus, dum ſic ... agerentur, ordinarentur, Appunctuarentur, laudarentur & ratificarentur, una cum teſtibus prænominatis interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi.* Hinc ibidem p. 900. col. 2.

¶ Appunctuamentum, Pactum vel Conventum *punctis* articulis ſive capitulis diſtinctum. *Nos ad hujuſmodi benevolum ab eodem obtinendum conſenſum ... amicitiæ & tranquillitatis productiva Appunctuamenta ſive capitula fecimus.* Oratio Legatorum Caroli Franc. Regis an. 1459. in Conventu Mantuano apud Acherium to. 9. Spicil. p. 319. *Quoties treuga aut Appunctuamenta habita fuerint inter Regem no-*

ſtrum Chriſtianiſſimum & Anglos, idem Rex in præfatis treugis & Appunctuamentis illuſtriſſimum Ducem (Burgundiæ)... comprehendit. Rurſum occurrit paulo poſt. Vide *Appointamentum.*

¶ Appunctuatus, Apunctuamento ſeu pacto pertinens ad aliquem. Litteræ Regis Angl. ann. 1559. apud Rymerum to. 15. p. 500. *Nobis per ſtatuta aut conſuetudines hujus regni noſtri Angliæ aut eorum aliquem ſive aliquod in ſuo robore aut virtute modo exiſtens, datorum, legatorum, unitorum, annexorum, Appunctuatorum, ſive limitorum exiſtentium, &c.*

APPUNTARE, [pro *Appunctare* 3.] Vide Ughellum in Italia ſacra tom. 3. pag. 294.

APRALE. Charta Ruthenenſis ann. 1307. ex Regeſto 2. Philippi Pulcri Regis Franciæ, in Chartophylacio regio ch. 4. *Videlicet quaſdam domus faciendas & conſtruendas in quodam Aprali ipſius domini Regis ſito in dicto caſtro de Naïaco, juxta Portale vocatum Del Pontet, &c.* [Forte legendum *Areali.* Vide *Area.*]

APRATARE, Agrum in pratum redigere. Charta Stephani Epiſcopi Eduenſis ann. 1177. in Tabul. Abb. Reigniac. Ord. Ciſterc. *Dederunt & conceſſerunt... in loco, qui dicitur Ceſant, omnem terram planam, & prata quæ ibi ſunt, & quicquid adhuc ibi poterit Apratari. Conceſſerunt etiam illis omne booletum, & quicquid ibidem poterunt extirpare vel eſſartare.* Charta Gaufredi Comitis Andegav. an. 1062. ex Tabul. S. Florentii veteris: *De pratis vero eis abſtulerunt, ſive in terra ſua Apprataverunt, avus noſter & avunculus, &c.* [Vide *Appratare.*]

¶ APRENTICIUS, Tiro, Gall. *Apprenti.* Aprenticiatus, Tirocinium Gall. *Apprentiſſage.* Vide ſupra cum duplici *p.*

¶ APRIFICATIO. Vide *Aptificare.*

1. APRISIA, Vox forenſis; Inquiſitionis, in jure factæ, ſpecies, cujus mentio occurrit in Areſtis aliquot; eſtque ea inquiſitio, quæ fit ad *appretiandam* rem aliquam, unde vocis origo. Regeſtum Parlamenti Pariſ. ſignatum B. fol. 53. *Viſa Apriſia ſeu appretiatione 200. librarum terræ, &c.* Adde fol. 78. Charta an. 1314. in 50. Regeſto Tabularii Regii n. 7. *Inqueſtæ ſeu Apriſiæ ſuper iiſdem exceſſibus inchoatæ.* Vide Loiſellum in Hiſt. Bellovac. p. 289. 300. 301. Fuſe autem *de Apriſiis* diſſerit Philippus *de Beaumanoir* c. 40. quæve ſit differentia inter *Apriſiam*, & *inqueſtam* docet. [Interdum nullam eſſe probare videntur Litteræ Philippi Regis Francorum ann. 1289. apud Rymer. tom. 2. p. 464. per quas Perpinianum Commiſſarii mittuntur de exceſſibus commiſſis tempore treugæ inter Reges Franciæ & Arragoniæ inquiſituri: *Gentes noſtræ & ipſius Regis Angliæ inſimul prædictæ Apriſiæ ſeu informationi intererunt... teſtes inſimul audient.*]

¶ Aprizia, Eadem notione. Inſtrumentum concordiæ inter Abbatem, Sacriſtam & Monachos Craſſenſes ex Archivo ejuſd. Monaſterii: *Facta ut aſſeruit prius plena informatione & ſummaria Aprizia cum fide dignis Monachis & officiariis & ſervitoribus dicti Monaſterii.... & etiam facta ſummaria Aprizia cum familiaribus, &c.*

¶ 2. APRISIA, Epitome, Summarium, Gall. *Précis, Abregé*; aut ſi mavis, Deſcriptio, Exemplar, Gall. *Copie.* Collect. Conc. Hiſpan. tom. 4. pag. 507. *Verum quia plures... dum ab aliqua parochia in qua tamquam Rectores, Vicarii aut Notarii fecerunt reſidentiam, recedunt, protocolla ſeu librum manuale nuncupatum, aut alias ſcripturas publicas ſecum aſportant in grave partium præjudicium & jacturam; alii vero dicta inſtrumenta, ſeu illorum Apriſias in papyro volanti ſcribunt, nec illas in libro aliquo, ſicut convenit, redigere curant, ſicque de facile amittuntur.*

¶ 3. APRISIA, Facultas, ut videtur. Capitulum Generale MS. S. Victoris Maſſil. an 1322. *Domino Priori Gardiæ pro conſtruendis carceribus plenam facimus Apriſiam.*

APRISIONES, & Apprisiones, in Chartis Caroli M. Ludovici Pii & Caroli Cal. pro Hiſpanis, quæ dictæ fuerint, non adeo bene conſtat. Anton. Dominic. lib. de prærogativa alodior. cap. 11. n. 1. 2. Jacobus Gothofredus ad Leg. un. Cod. Th. de Rei vindicat. Caſanova, & aliquot alii cenſuere, ita appellata novalia, ſeu novales, rupturas, arva primum proſciſſa, ac *aperta*, quaſi *apertiones*, quomodo vulgo dicimus *ouvrir la terre*, pro *agrum proſcindere*: nam & Itali *Aprire*, pro *aperire*, etiamnum dicunt, ita ut agri iſti inculti & in ſolitudinem redacti à Regiis ipſis Marchionibus, ut eſt in Conſtitut. Ludovici Pii, Hiſpanis, qui ſe de poteſtate Saracenorum ſubtraxerant, à Carolo M. excolendi dati fuerint. Sed longe, ni fallor, abſunt à vero, cum *Apriſiones* dicti ii fuerint agri, tanquam *adportiones*, hoc eſt, *in portionem*, ſeu ſortem dati, quos ii poſtmodum ex eremis & incultis ad cultum traduxerunt: quod ſane imprimis evincit Præceptum laudatum Ludovici pii pro Hiſpanis deſcriptum in tom. 2. Hiſt. Franc. p. 321. in quo hæc habentur: *Et ſi quiſpiam eorum in partem, quam ille ad habitandum ſibi occupaverat, alios homines undecumque venientes, attraxerit, & ſecum in portione ſua, quam Adportionem vocant, habitare fecerit, &c.* Infra: *Et ſi aliquis ex his hominibus, qui ab eorum aliquo attractus eſt, & in ſua Portione collocatus, locum reliquerit, &c.* Ubi viri iidem doctiſſimi *Apriſionem*, pro *adportionem* legendum contendunt, quod ita legi in aliquot aliis ſimilis tenoris diplomatibus adverterint. Verum nemo erit ſane omnino ingenii, qui iis ſerio inſpectis ac perpenſis, præſertim quæ pronuper edidit vir doctiſſimus Steph. Baluzius in Appendice ad Capitularia Regum Francor. non continuo pedibus eat in noſtram ſententiam: quod quidem ut facilius de hac controverſia judicet eruditus lector, locos hic proponere operæ pretium viſum eſt. Præceptum Caroli M. pro Hiſpanis: *Nullum cenſum ſuperponere præſumatis, neque ad proprium facere permittatis: ſed quoad uſque illi fideles nobis aut filiis noſtris fuerint, quod per triginta annos habuerunt per Apriſionem, quieti poſſideant.* Præceptum aliud ejuſdem Caroli M. ex Tabulario Narbonenſi: *Nos vero concedimus ei ipſum villarem, & omnes ſuos terminos & pertinentias ſuas ab integro, & quantum ille cum hominibus ſuis in villa Fontejoncoſa occupavit, vel occupaverit, vel de heremo traxerit, vel infra ſuos terminos, ſive in aliis locis vel villis ſeu villare occupaverit, vel Apriſione fecerit cum hominibus ſuis.* Aliud Diploma Lud. Pii: *Poſtulans idem Ramo Comes Clementiam noſtram, ut eum cum prædicto Monaſterio & Monachis ibi degentibus, una cum rebus, quas tam ipſi ex heremo traxerunt, vel ex Adpriſionem acceperunt, ſub mundeburdo & defenſione atque immunitatis tuitione conſtitueremus.* Aliud Caroli Calvi: *Quas ſiquidem Apriſiones præfatorum Hiſpanorum progenitores per licentiam, ſeu conceſſionem, avi noſtri Karoli, ac poſt obitum illius, genitoris noſtri Auguſti Ludovici, ex deſerti ſqualore habitabiles frugumque uberes proprio labore fecerunt.* Infra: *Cum*

dictis *Apriſionibus*, *ſive hæreditatibus*, *id eſt*, *domibus*, *vineis*, *&c.* Aliud ejuſdem Caroli: *Habuerunt per Apriſione cultum vel incultum*, *&c.* Aliud ejuſdem Principis pro Barcinonenſibus apud *Diago* in Hiſtoria Comitum Barcinonenſium lib. 2. cap. 4. *Placuit etiam nobis illis concedere*, *ut quidquid de eremi ſqualore in quolibet Comitatu ad cultum frugum traxerint*, *aut deinceps infra eorum Apriſiones excolere potuerint*, *integerrime teneant atque poſſideant.* Alia denique Charta ejuſdem Caroli apud Catellum in Hiſtoria Occitana pag. 559. & Caſanovam lib. de Franco Alodio pag. 300. pro iiſdem Hiſpanis: *Quas ſi quidem Apriſiones præfatorum Hiſpanorum progenitores per licentiam ſeu conceſſionem Imperatoris avi noſtri Caroli, ac poſt obitum genitoris noſtri Auguſti Ludovici, ex deſerti ſqualore habitabiles frugumque uberes proprio labore fecerunt*, *&c.* Vetus placitum ann. 876. *Et vos præfati judices me interrogaſtis*, *ſi potuiſſem per legitimos placitos habere ſcripturas*, *aut legitimos teſtes*, *aut quodlibet verum documentum*, *per quod probare potuiſſem*, *ut ſæpe dictus locus per beneficia*, *vel Adpriſionem comiti regalem ſervitium perſolvi debeat*, *&c.* Charta Ludovici Regis ann. 866. *Et donum S. Cucuphatis & S. Felicis ad locum Octavianum*, *cum Apriſionibus*, *adjacentiis & omnibus ibidem pertinentibus.* Aliud Judicatum ann. 884. *Ad proprio iſte Andreas retinet ad Apriſione pro partibus de villa*, *quæ dicitur*, *&c.* Infra: *Non eas teneo injuſte*; *ſed per legis ordinem eos teneo per Apriſione*, *& per præceptum Regis*, *& pro partibus de ſupra dicta villa.* Stephanus VII. PP. in Epiſt. ad Archiepiſc. Narbon. apud Catellum lib. 5. Rerum Occitan. pag. 773. *Statuentes*... *ut nulli unquam parvo aut magno homini liceat quamlibet forciam vel Appriſionem in omnibus rebus ejus facere*, *aut poteſtatem aliquam habere*, *&c.* Ubi videtur accipi pro uſurpatione Eccleſiæ prædiorum incultorum, quæ in *Appriſionem* tanquam derelicta vulgo à Regibus concedebantur. Charta donationis factæ à Berengario Comite Barcinonenſi civitatis Tarraconenſis Eccleſiæ Romanæ ann. 1090. apud Baronium ann. 1091. num. 9. *Et ut Principes univerſi*, *vel omnes alii*, *qui mecum inſudaverunt ad præfatæ urbis reſtaurationem*, *habeant in confinio hujus urbis*, *paralodium*, *ſuam Apriſſionem*, *vel quod acceperint per manus noſtræ largitionem*, *non inde perſolventes aliquam penſionem*, *niſi forte compuncti amore Dei voluerint ipſi perſolvere ſua gratuita voluntate.* Ex quibus perſpicue patet, *Apriſiones* non fuiſſe duntaxat *terras eremas*, ſed eos potiſſimum agros, revera incultos, quos Hiſpani ab Regibus noſtris dono accepere, & inter ſe in varias *portiones* diviſere: proindeque recte ſcribi in laudato Diplomate Ludovici Pii *Adportionem*.

¶ APRISIONARE, In carcerem conjicere, Gall. *Empriſonner.* Charta Arnulphi Locum-tenentis Regis in Occitania ann. 1372. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 439. *Ex quibus cauſis meritos ſubditos utriuſque ſexus dicti Vicecomitis & valitorum ſuorum Apriſionaverant, & Apriſionari fecerant iidem D. de Rota & Robertus Dalphini.*

¶ APRIZIA. Vide in *Apriſia* 1.

APRONES, Avium ſpecies. Fridericus II. lib. 1. de Venat. cap. 18., *Grues, Aprones, anſeres, anates, & hujuſmodi multo magis propter intemperiem aëris tranſeunt.*

¶ APROPLEGIARE, alias mendoſe pro *Applegiare*, in Charta Durandi Epiſc. Cabilon. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 247. B. Vide in *Plegius*.

¶ APROVARE, pro *Approbare*, Gall. *Prouver*, in Inſtrumento anni 782. novæ Hiſt. Occitanæ col. 25.

APSIDA. Vide *Abſida*.

¶ APSIS, πρόσφατον, νεαρὸν, *Recens*, in Supplemento Antiquarii. Vide alia notione in *Abſida*.

APSUM, *Vellus ovis*, Senatori lib. de Orthograph. *Vellus lanæ*, in Gloſſis Iſidori.

APSUS, Apsitas. Vide *Abſus*.

APTABILIS, Aptus. S. Gaudentius Brixienſis Epiſcop. in Serm. in die ordinationis ſuæ dicto: *Suſcepi hoc ſummi Sacerdotii munus, nec merito dignus, nec ætate Aptabilis, nec doctrina maturus.*

APTAMENTUM. Conſuetudines MSS. Riomi in Arvernis ann. 1270. *Nec ferramenta, nec utenſilia Aptamenta, cum quibus panem ſuum lucratur*... *pignorentur.* Charta Occitanica habet hoc loco: *Nj ferramen, ny eſpletamen en los quas ſon pa hom gazanha.*

¶ APTENTARE, pro *Attentare*, in Charta Reginaldi Epiſc. Carnotenſis an. 1198. tomo 2. Tabularii Fontanellenſis pag. 1645. *Et ne aliqua occaſione aliquis dictos Monachos Aptentet inquietare, &c.*

¶ APTHEO. Mendoſe in Lege Salica editionis Heroldi §. 11. pro *Achtheo.* Vide *Chunna.*

APTIFICARE, Aptum judicare: Galli dicunt *Juger à propos.* Marculfus lib. 2. form. 27. *Igitur, juxta quod mihi Aptificavit, taliter inter nos convenit.* Form. incerti Auctor. cap. 26. *Sed dum ſolidos ipſos minime habui, unde tranſſolvere debeam, ſic mihi Aptificavit, ut brachium in collum poſui, &c.* Form. vett. Bignonii cap. 25. de Mandato: *Et quicquid exinde egeris, geſſeriſve, apud me in omnibus, & ex omnibus ratum & Aptum atque tranſactum, in omnibus definitum eſſe cognoſcat.* Capitulare Caroli M. ann. 797. apud Holſtenium: *Omnes unanimiter conſenſerunt & Aptificaverunt, ut de illis Capitulis, &c.* Ibidem cap. 2. *Omnes ſtatuerunt & Aptificaverunt, &c.* Charta an. 841. in Tabul. Belliloci Lemovic. *Unde accepimus à te pretium, in quo nobis bene complacuit, vel Aptificatum fuit.* Charta Theodorici Reg. Franc. *Ermenteus in præſenti taliter fuit profeſſus, quod ipſa villa*... *vindediſit, & juxta ſui Aptificatione pretio exinde recipiſit.* [Perperam apud Doubletum in Hiſt. Sandionyſ. pag. 687. *Aprificatione.*] Adde Epiſtolam Caroli M. de Victoria Avarica, ſub finem, & Notas Tyronis p. 198. [Mabill. Analect. tom 4. pag. 251.]

Aptum. Tabular. Brivatenſe cap. 210. *Et componat, cui Aptum eſt, auri libram unam, &c.* Id eſt, ſolvat ei, ad quem id ſpectat, vel cui convenit.

¶ APTISARE, Idem, ut opinor, quod *Aptificare.* Locum vide in voce *Solidus.* *De ſolido & denario ſponſare.*

¶ APTITUDO, Tempus aptum, opportunitas. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 10. c. 10. apud Murat. tom. 8. col. 319. *Hinc ſumta occaſione multi de Vicentinis & de Paduanis, qui cum ipſo venerant de Verona, cum Aptitudinem ſibi viderunt, fugierunt Paduam, tamquam ad portum refugii & ſalutis.* Occurrit iterum ibid. cap. 17. col. 323.

¶ APTOTA, *Id eſt, incaſualia, ſuntque indeclinabilia, proprie tamen ſunt dicenda quæ nominativum ſolum habent, ut Jupiter qui & nominativus invenitur, & non accipitur etiam pro obliquis.* Papias MS. Græca vox ab ἀπτώς, ὦτος, Firmus, qui non cadit. Hoc utuntur Grammatici, ut nomina ſignificent quæ declinari non poſſunt.

¶ APTRA, ἀμπελόφυλλα, ὡς τιλίνιος, *Pampini.* Supplem. Antiquarii.

¶ APTUM. Vide in *Aptificare.*

APUD, pro *Cum*, vel *Per.* Formulæ veteres Bignonii cap. 2. *Et taliter ei fuit judicatum, ut hac cauſa Apud proximiores parentes ſuos, octo de parte genitoris ſui, & octo de parte genitricis ſuæ jurent.* Ubi *Apud parentes*, idem valet quod *cum parentibus.* Et cap. 39. *Ibique veniens homo aliquis nomine ille, ſuggeſſit eo quod Apud noſtrum ſignaculum hominem aliquem... mannitum habuiſſet.* Id eſt, *cum litteris annulo noſtro ſignatis.* Formulæ ſecundum Legem Roman. cap. 30. *Conjurare debeat Apud homines viſores & cognitores, &c.*

¶ APULIA. Tertullianus de Spectac. cap. 20. *Deus etiam extra cameras & gradus & Apulias oculos habet.* In quem locum Latinius per *Apulias* intelligit locum obtectum & *à pluvia* ſecurum, Latinioque concinunt Macer & Hofmannus in Lexicis ſuis. Melius hic Rigaltius: hoc vocabulo ſignificari videntur vela quæ in theatris & amphitheatris, ad ornatum, & ad excludendos ictus ſolis fervidos adhibentur. Ea vero quandoque purpurea, quo colore præſtantiſſimæ, ut veriſimile eſt, lanæ imbuebantur, quales ex Apulia. Martialis, *Velleribus primis Apulia.* Unde & velis nomen Apuliarum. Hæc ille.

¶ APUNCTAMENTUM, Apunctare, *Apunctatio.* Vide *Appunctare* 3.

¶ 1. AQUA, Quodvis delictum in aquis commiſſum; item jus de illo cognoſcendi, Gall. *Juſticier de l'eau.* Charta Henrici I. Angl. Regis pro Monaſt. Beccenſi an. 1134. in Hiſtoria MS. ejuſdem Monaſt. pag. 36. *Concedimus eiſdem Monachis ut habeant in tota parochia Becci omnes regias libertates, murdrum, mortem hominis, plagam, mehaim, ſanguinem, Aquam, & ignem: ſed & latronem in Becci parochia captum undecumque fuerit.* Charta Henrici II. ex Archivo ejuſdem Monaſterii: *Hæc omnia conceſſi cum murdro, & morte hominis, & plaga, & mahaim, & ſanguine, & Aqua, & igne, & cum omnibus regiis libertatibus & conſuetudinibus ad me pertinentibus.*

¶ 2. AQUA, Fluvius, flumen, apud Rymer. to. 7. p. 247. *Ultra Aquam de Severnda verſus Walliam.* Idem tom. 8. pag. 439. *Conſtituimus ipſum Admirallum noſtrum flotæ navium ab ore Aquæ Thamiſiæ verſus partes Boreales, &c.* Ibidem pag. 551. *In partibus Pykardiæ, ab Aqua de Summe uſque ad Aquam de Gravelyng, &c.* Et pag. 271. *Aquam Thamiſiæ modo guerrino de cætero intrare magis timeant & evitent.*

3. AQUA, Alveus, rivus. Innocentius de Caſis litterarum: *Locus.... duas Aquas, ſive duos alveos habeat.* Idem: *Duas Aquas vivas.*

4. AQUA, inquit Matth. Silvaticus in Pand. *Aliquando ſumitur pro ſucco, ut Aqua abſinthii, i. ſuccus abſinthii.* Infra: *Aqua caſei vel lactis, ſerum.* Ade Joannem de Garlandia in Synonymis Chymicis.

5. AQUA, Baptiſmus, Aquæ ſalutaris lavacrum. Tertullianus de Pœnitentia: *Si ab Aquis peccare deſiſtimus.* Lib. de Baptiſmo: *Deinde Dominus poſt Aquam ſegregatus in deſertum.* Eodem libro: *Felix ſacramentum Aquæ noſtræ.* S. Hieronym. Epiſt. 73. cap. 3. *Aquarum laudes & baptiſmi prædicemus.* Paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis: *Et mihi Spiritus dictavit aliud petendum ab Aqua niſi ſufferentiam carnis.* Id eſt, poſt perceptum baptiſma. Sed in ipſis quoque Scripturis SS. quotieſcumque *Aqua* ſola nominatur, Baptiſmum innui prolixe docet Cyprianus Epiſt. 63. Vide Rhabanum in Allegor. MSS.

Aqua Benedicta, Aqua Aspersionis. Anaſtaſius in Alexandro: *Hic conſtituit Aquam Aſperſionis cum ſale benedici in habitaculis hominum.* Micrologus cap. 46. & Honorius Auguſt. lib. 3. cap. 27. *Alexander Papa quintus à B. Petro conſtituit, ut ſal & Aqua benedicerentur, ad conſpergendum populum, & habitacula eorum, quod & nos in omni Dominica juxta Canones ſequimur.* Ex his facile eſt emendare Scriptorem Vitæ S. Guthlaci cap. 40. *Illa etiam partem glutinam ſalis à ſancto Guthlaco ante conſecratam arripiens in Aquam apertoriam levi raſura mittebat.* Legendum enim *aſperſoriam* nemo non videt. [In Actis SS. Aprilis tom. 2. pag. 49. habetur, *opertoriam*. Mabillonius dubitat qui legendum ſit; ſed retinendum eſſe *Apertoriam*, hoc eſt, quæ aperiat oculos, ex ſequentibus verbis manifeſtum eſt. Sic ſe habent: *Ipſam denique Aquam cum intra palpebras cœci guttatim ſtillaret, mirabile dictu! ad primum tactum primæ guttæ, detruſis cœcitatis nubibus oculis infuſum lumen redditum eſt.*] Vide, quæ de *Aqua benedicta* & ejus apud Chriſtianos uſu ac virtutibus congeſſere Durandus lib. 4. Ration. c. 5. Marſilius Columna in Hydragiologia, Baronius an. 57. n. 106. & ſeqq. an. 132. n. 4. Franciſcus Turrianus lib. 3. pro Epiſtolis Pontific. cap. 9. lib. 5. cap. 4. Boſquetus Epiſcopus Monſpelienſis ad Epiſt. Innocentii III. PP. & alii.

Beneficia Aquæ Benedictæ, dicuntur in Synodo Exonienſi an. 1287. cap. 29. *Fuiſſe à majoribus ab initio inſtituta intuitu caritatis*, ut *ex eorum proventibus pauperes Clerici exhiberentur in Scholis, ibidem taliter proficerent, ut aptiores & magis idonei fierent ad majora.* Mox addit eadem Synodus: *Statuimus, quod in Eccleſiis quoque à Scholis Civitatis, vel Caſtrorum Diœceſis ultra 10. non diſtantibus milliaria, Aquæ Benedictæ beneficia ſolis Scholaribus aſſignentur.* Deinde jubentur Preſbyteri Parochiales Clericos magis idoneos ad ejuſmodi beneficium præficere, *qui ſciant & valeant in divinis officiis ſibi congrue deſervire, & ſuis mandatis obtemperare:* quibus ſi parochiani ſubtrahere velint eleemoſynas conſuetas, ad ipſas erogandas moveri vel compelli debent. Ex quibus colligitur, hic agi de *Parochiarum*, uti vocamus, *Clericis*, qui etiamnum in aliquot Galliæ Provinciis ſtatim poſt peractam majorem Miſſam, *Aquam Benedictam* in Parochianorum domos deferunt, eaque familiam univerſam aſpergunt, brevi facta ad id oratione. Agunt præterea de ejuſmodi Aquæ benedictæ beneficiis Statuta Alexandri Epiſcopi Conventrienſis an. 1237. *Sed quia plerique Scholares carent neceſſariis, quorum ſcientia multi per gratiam Dei poterunt ædificari, volumus, ut Scholares ferant Aquam Benedictam per villas rurales, ſi ſint qui poſtulent & indigeant.* Statuta Ægidii Epiſcopi Sariſberienſis an. 1256. *Perſonæ, vel Vicarii, dabunt Beneficium Aquæ Benedictæ Clerico pauperi ſcholari, ita quòd veniat omnibus ſolennibus diebus ad Eccleſiam ſerviendum, de qua habet dictum beneficium.* Charta J. Cantuarienſis Archiep. in Monaſtico Anglic. tom. 3. pag. 229. *Volumus inſuper ibidem eſſe duos Clericos Scholaſticos per parochianorum, de quorum habeant vivere eleemoſynis, induſtriam eligendos, qui Aquam Benedictam circumferant in Parochia & Capella diebus dominicis & feſtivis, in divinis miniſtrantes officiis, & profeſtis diebus diſciplinis ſcholaſticis indulgentes.*

Huc etiam videtur ſpectare Charta Leonardi Epiſcopi Cæſenatis an. 1175. apud Ughellum to. 2. pag. 460. *Id eſt, plebem integram S. Victoris, qui vocatur in Valle, cum titulis & Capellis, nec non & oblationibus, & decimationibus, & Aqua Sancta, & unctionibus vivorum & mortuorum, &c.* Occurrit rurſum infra, & in alia Charta ibid. pag. 469. ubi per *aquam ſanctam* nude, intelliguntur obventiones ex *aqua benedicta*, qua non modo populum; ſed & domus ipſas aſpergi ab antiquo obtinuit, uti diximus. *Conſecratio Fontis & Aquæ per domos ſpargendæ*, apud Riculfum Sueſſionenſem Epiſcopum in Conſtitut. cap. 5.

Circuitiones cum Aqua Benedicta inter jura Parœciarum recenſentur ab Innocentio III. PP. lib. 13. Epiſt. 31. Nam ſolis Preſbyteris Eccleſiarum, ſeu Curionibus, jus erat *die Dominico cum pſallentio circumire Eccleſiam ſuam una cum populo, & Aquam Benedictam ſecum ferre*, uti præcipitur in Capit. Caroli M. lib. 5. cap. 220.

Aqua Calida vel Tepida, in ſacrificio adhiberi ſolita à Græcis. Innocentius IV. PP. Epiſt. ad Ottonem Cardinalem Tuſculanum §. 8. *Porro in appoſitione Aquæ, ſive frigidæ, ſive Calidæ, ſive Tepidæ, in altaris ſacrificio ſuam, ſi velint, conſuetudinem Græci ſequantur, &c.* Conſulendus omnino in hanc rem vir doctiſſimus Jacobus Goarus ad Euchologium Græcorum pag. 148. Vide præterea Nomocanonem ſeu Pœnitentialem Græc. tom. 1. Monumentor. Eccl. Græc. cap. 130. & 436.

Aqua Cisternina. Cælius Aurelianus Siccenſis lib. 5. Chron. c. 10. *Aqua imbrialis offerenda, quam vulgo Ciſterninam vocant.*

¶ Aqua Coelestis. Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico, *eſt Vinum ſublimatum.*

Aqua Exorcizata, Eadem, quæ *Benedicta*, quia in illius benedictione *Exorcizantur* dæmones, jubenturque, ut ab ea recedant. Sacramentarium Gregorii M. ex Bibl. Eccleſiæ Belvacenſis: *Oratio Aquæ Exorcizatæ in domo. Exorcizo te creatura Aquæ in nomine Dei Patris omnipotentis, & in nomine Jeſu Chriſti Filii ejus Domini noſtri, ut fias Aqua Exorcizata ad effugandam omnem poteſtatem inimici.* Gordianus Monachus in Vita S. Placidi Mart. cap. 58. *Rogavit... ut totius Monaſterii ambitum Aqua Exorcizata reſpergeret.* Braulio Cæſarauguſt. in Vita S. Æmiliani cap. 24. *Salem Exorcizat, & Aquæ commiſcet more Eccleſiaſtico, ac domum ipſam aſpergere cœpit.* Marbodus Diac. in Vita S. Licinii Epiſcop. Andegav. *Exorcizatis Aquis lavat infirmum, & ad ſacrarum manuum tactum dicto citius lepra diſparuit.* Adde Capitul. Theodori Cantuarienſis cap. 80. & Vitam S. Petri Cavenſis n. 21. Odonem Cluniacenſem lib. 2. de Vita S. Geraldi cap. 21. 26. Librum Miracul. S. Winoci cap. 22. &c.

¶ Aqua Lubricata *eſt Aqua muſcillaginoſa ut ſirupi.* Rochus *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

¶ Aqua Muscata. Collect. Concil. Hiſpan. to. 4. pag. 130. col. 2. *Solent nonnulli aquæ benedictæ, dum ea in feſtis populo aſpergitur, odoriferam Aquam, & quam Muſcatam dicimus, permiſcere: quem uſum ... tolli volumus.*

¶ Aqua Opertoria, pro *Aqua Apertoria.* Vide *Aqua Benedicta.*

¶ Aqua Permanens *eſt ſolis & lunæ Aqua*, Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

¶ Aqua Prima, ex qua fit ſapo. Vide in *Capitellum.*

¶ Aqua Rosalia, id eſt, *Roſacea*, Gall. *Eau-roſe.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 282. *Pro duobus flaſconibus pro Aqua Roſalia ad opus dominæ Dalphinæ ... 9. groſſ.*

Aqua Sancta, apud Ardonem in Vita S. Benedicti Anianenſis n. 39. Charta an. 1176. apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſib. *D. Jonathas Concordienſis Epiſcopus & D. Aldemarius Xantonenſis Epiſcopus fecerunt Aquam Sanctam cum aqua & ſale, & iverunt per tres vices deforis Eccleſiam, &c.* Mox: *Fecerunt Aquam Benedictam cum ſale, cinere, & vino, & ſanctificaverunt altaria, &c.* Vide Puricellum in Baſilica Ambroſiana p. 1155.

Aqua Sanctificata. Regula S. Benedicti: *Fratres Aquis ſe Sanctificatis perfundant. Sanctificatum elementum*, apud Petrum Cluniac. lib. 1. de Miracul. cap. 7.

¶ Aqua Saturnia, *eſt generata ex tribus primis*, (id eſt, *cœleſti, lubricata & permanenti*, de quibus ſuo loco.) *in meatibus terræ, quales ſunt thermarum.* Rochus *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

Aquam Sordidam *& ſtercoratam ſuper ſponſam jactare*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 16. §. 8.

Aqua Viva, Perennis, jugis, noſtris *Eau vive*, quæ ſemper fluit. Apud Innocentium Gromatic. *Sub ſe Aquam Vivam habens.* Seneca lib. 3. Nat. quæſt. *Non cæleſtem eſſe, nec collectitium humorem, ſed, quod dici ſolet, Vivam Aquam.* Hoc ſenſu vero *vivam aquam* dici obſervat Cujacius, quo Virgilio *vivum ſaxum, vivum flumen, vivus lacus & viva terra*, id eſt, naturalis.

¶ Aquæ Apprehensio, Fons ſeu caput fluminis vel aquæductus, Gall. *Source.* Annal Bened. tom. 5. pag. 150. *Deo ac S. Mariæ Sanctoque Victori martyri...* (donationem faciunt aquæductus, qui vocatur Welna, cum omnibus fontibus in eamdem aquam deſcendentibus, omnemque terram) *per quam itura eſt ex Apprehenſione ipſius Aquæ, quæ eſt ad Eccleſiam Sancti Melnæ, & omnem piſcationem ipſius aquæ, uſque ad deſcenſum ejus in mare.*

Aquæ Cursus, ſeu Cognitio de delictis, quæ in aquæ curſu contingunt, in Chron. Hugonis Flaviniac. p. 132.

Aquarum Dimersiones, Quæ ut ait Durandus lib. 6. Ration. cap. 81. num. 20. *tempore Paſchali fieri ſolebant, ne, quia homines vigilaverunt in Quadrageſima, in his ſanctis diebus dormire velint.*

¶ Aqua Formarum, Quæ per tubos vel arcus defertur. Tubi vel arcus à Juris peritis *formæ* non raro dicuntur, ubi de aquæductibus.

Aqua Reconciliationis, Aqua benedicta, qua aſperguntur Eccleſiæ, quæ reconciliantur. Vide *Reconciliare.* [Et mox *Aqua ſanctificationis.*]

¶ Aqua Refectionis, id eſt, Baptiſmatis apud S. Paulinum epiſt. 19. n. 4. novæ edit. ad S. Delphinum à quo fuerat baptizatus. *Hunc tu Dominum ora donec exores, ut vellera noſtra, quæ in Aqua Refectionis manibus tuis lavit, &c.*

¶ Aqua Sanctificationis, Idem quod *Aqua Sancta* vel *Benedicta.* Charta Lamberti Atrebatenſis Epiſc. pro Monaſterio Canonicorum in Aroaſia apud Miræum Diplom. Belgic. to. 1. p. 167. *Si autem aliquando, quod abſit, antiquo hoſte inſtigante in prædicto loco vel parochia tale quid acciderit, pro quo reconciliatio neceſſaria fuerit, tibi legitimiſ*

que ſucceſſoribus tuis, vice noſtra, accepta Aqua Sanctificationis & Reconciliationis ut ea reconcilies, religioni veſtræ annuimus & impertimus.

AQUÆ, vel AQUÆ FRIGIDÆ JUDICIUM, una ex purgationibus vulgaribus, quas *Judicia Dei* appellabant: qua criminis alicujus ſuſpectus, vel de gravi aliquo facinore delatus, in aquam demergebatur: ita ut ſi ſupernataret, nocens ac reus; contra ſi in imum delaberetur, innocens judicaretur. Annales Francorum Bertiniani ann. 876. *Hludovicus Hludovici Regis filius, decem homines Aqua Calida, & decem ferro calido, & decem Aqua Frigida ad judicium miſit coram eis, qui cum illo erant, petentibus omnibus, ut Deus in illo judicio declararet, ſi plus per rectum ille habere deberet portionem de regno, quam Pater ſuus dimiſit ex ea parte, quam cum fratre ſuo Carolo per conſenſum illius & per ſacramentum accepit: qui omnes inlæſi reperti ſunt.* Wibertus in Leone IX. PP. cap. 2. *Utrum integre reddidiſſent rerum ſuarum decimationem, ſub judicio Aquæ Frigidæ perſcrutabantur.* Charta fundationis Abbatiæ S. Severi apud Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 3. cap. 8. *Tandem complacuit illis judicium facere in Aqua Frigida, &c. Cum Aqua Frigida ad judicium Dei exire*, apud Hincmarum in Opuſculo 55. Capitul. cap. 43. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 101. *Vere judex aliter noverit, niſi hoc quod judicaverit ad verum, traxerit per ſacramentum, & per batayam, vel per judicium Aquæ Frigidæ, vel Calidæ.* Charta Ildefonſi Regis Aragon an. 1187. pro libertatibus villæ Amiliani, in Regeſto Ludovici Hutini Regis Franc. pag. 7. *Item ille, adverſus quem maleficium factum fuerit, vel proditio, ſi alium accuſaverit, de quo aliqua ſuſpicio ſit Curiæ, accuſans præſtabit ſacramentum de calumnia, quod credit illum accuſatum forefactum, de quo eum accuſat feciſſe, & exinde accuſatus recipiet judicium Aquæ Frigidæ.* Conſtitutio Jacobi I. Regis Aragon. *Si quis intra hanc prædictam pacem Domini, aliquod malum alicui fecerit, in duplum ei componat, & poſtea per judicium Aquæ Frigidæ treugam Domini in Sede ſancti Petri emendet.* Charta Communiæ Tornacenſis ann. 1187. *Si aliquis ſuper alicujus morte fuerit accuſatus, & per legitimos teſtes illum occidiſſe probari non poterit, judicio Aquæ Frigidæ innocentiam ſuam probabit.* Idem ſtatuitur de eo, qui *de nocte* aliquem *armis molutis* vulneraverit. Apud Gregor. lib. 5. Decret. cap. 8. Presbyter de homicidio infamatus, *judicio Aquæ Frigidæ ſuam innocentiam probaſſe dicitur.* Adde Wibertum in Vita S. Leonis IX. PP. cap. 1.

Ejuſmodi porro *probationis vulgaris* ſpeciem *Aquæ Judicium* nude crebro appellant veteres Tabulæ & Scriptores. Charta Philippi Auguſti Regis Franc. an. 1200. pro Univerſitate Pariſienſi contra Præpoſitum Pariſienſem: *Niſi forte elegerit* (idem Præpoſitus) *Pariſiis publice Aquæ ſubire Judicium, in quo ſi ceciderit, damnatus erit; ſi liberatus, nunquam Pariſiis, vel alibi, in terra noſtra Præpoſitus noſter, vel Ballivus erit.* Ita uſurpant Leges Foreſtarum Canuti Regis cap. 13. Statuta Willelmi Regis Scotiæ cap. 15. 16. Statuta Alexandri II. Regis Scotiæ cap. 7. Regiam Majeſtatem lib. 4. cap. 3. §. 4. Decreta Ladiſlai Regis, Hungariæ lib. 1. cap. 28. lib. 3. c. 1. Chronicon Flaviniacenſe pag. 244. Gervaſius Dorobernenſis pag. 1590. Hiſtoria Vezeliacenſis lib. 4. Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 15. §. 2. Adde Ughellum to. 7. Ital. Sacr. pag. 864. *Aqua Judicialis* dictur in Tabulario Angeriacenſi fol. 30. *Judicium Aquæ Exorcizatæ*, apud Guilbertum lib. 3 da Vita ſua cap. 16. Interdum tamen *aquæ* nomine utramque, & *frigidam*, & *calidam*, intelligi poſſe non diffiteor, ut in Tabulario Prioratus S. Nicaſii de Mellento ann. 1280. fol. 50. *Cum omni libertate & plena juſtitia, videlicet cum banno & ſanguine, Aqua & duello, & aliis hujuſmodi libertatibus.* Hîc enim tam *Judicium aquæ frigidæ*, quam *calidæ* intelligi poteſt.

Jam vero quo nixi fundamento veteres judicium aquæ frigidæ adinvenerint, pluribus docet Hincmarus Remenſis de Divortio Lotharii & Tetbergæ p. 60. *Et quoniam... oſtendimus divina auctoritate baptiſmum eſſe judicium, unde & Jordanis baptiſma deſignans interpretatur Rivus judicii, quo Princeps mundi mendax, & pater ejus, foras ejicitur, & baptiſmus Dei eſt conſilium, divini viri ad ignota inveſtiganda invenerunt Judicium Aquæ Frigidæ. In quo aquæ frigidæ Judicio, ad invocationem veritatis, quæ Deus eſt, qui veritatem mendacio cupit obtegere, in aquis, ſuper quas vox Domini Dei intonuit, non poteſt mergi, quia pura natura aquæ naturam humanam per aquam baptiſmatis ab omni mendacii figmento purgatam, iterum mendacio infectam, non recognoſcit puram, & ideo eam non recipit, ſed rejicit ut alienam, &c.* Idem ad Hildegarium Epiſcop. Meldenſ. pag. 676. *Solertia Chriſtianitatis, inter acta & agenda judicia conſiſtentis, ex antiquo ſanxit & frequentavit Judicium, quod fit per Aquam, quodque ſub Noë factum fuerat in Arca fidei, liberans innocentes, & condemnans noxios.* His conſentanea habent Orationes ipſæ, quæ à Sacerdote pronunciabantur in exorciſmo aqnæ frigidæ, de quibus mox.

In *aquæ* igitur *frigidæ* examine, nocens ac reus ſupernatat, innocens in imum delabitur, ut ex Hincmaro colligitur. Ita etiam Orationes in adjuratione aquæ à Sacerdote facta: *Ut ſi de hoc furto ſciſti, aut vidiſti, aut bajulaſti, aut in domum tuam recepiſti, aut conſentiens aut conſentaneus exinde fuiſti, aut ſi habes cor incraſſatum vel induratum, evaneſcat cor tuum, & non ſuſcipiat te aqua, neque ullum maleficium contra hoc prævaleat, ſed manifeſtetur.* Iiſdem infra ferme ſimilia habentur. Idem Hincmarus de Divortio Lotharii: *Sed in Aquæ Frigidæ Judicio, non conſtare videtur, quod innoxii ſubmerguntur, aqua,* (f. aquam) *culpabiles ſupernatant.* Hiſtoria Vezeliacenſis lib. 4. extremo: *Sequenti die adducti ſunt illi duo, qui videbantur revocati ad Judicium examinis Aquæ, quorum unus omnium judicio ſalvus per aquam factus eſt: alter porro remerſus in aquam fere omnium ore damnatus eſt.* Et infra: *Iterum ipſo petente ad Aquæ Judicium reductus, & ſecundo demerſus, nec vel parum ab aqua receptus eſt.* Guibertus lib. 3. de Vita ſua cap. 14. de quodam fure: *Ineffabili commento gazophylacium prorupit, & copioſius aurum gemmaſque tulit. Quibus tultis, celebrato jam ſacri laticis judicio, in hunc cum aliis Matriculariis injectus eſt, ſuperque natando convictus, cum quo & alii primi damni cognitores, quorum alii furcis illati, aliis vero parſum.* Idem Scriptor capite 26. de quibuſdam hæreticis: *At quia talium eſt negare, & ſemper hebetum clam corda ſeducere, addicti ſunt Judicio Aquæ Exorcizatæ... Dixi ad Epiſcopum: Quoniam teſtes abſunt, cœpto eos addicite judicio... Miſſas itaque egit Epiſcopus, de cujus manu ſub his verbis ſacra ſumpſerunt: Corpus & Sanguis Domini veniat vobis ad probationem hodie. Quo facto piiſſimus Epiſcopus & Petrus Archidiaconus, vir fide integerrimus, qui ut non ſubjice-*

rentur judicio, eorum promiſſa reſpuerat, ad aquas procedunt. Epiſcopus cum multis lacrymis letaniam præcinuit, deinde exorciſmum fecit: inde ſacramenta dedere, ſe nunquam contra fidem noſtram credidiſſe, aut docuiſſe. Clementius in dolium miſſus, ac ſi virga ſupernatat. Quo viſo infinitis gaudiis tota effertur Eccleſia, &c. Hermannus Monachus de Miraculis S. Mariæ Laudun. cap. 28. de quodam fure: *Ubi dum ſervaretur, quadam nocte vas maximum aqua impleri, ſeque in eo ligatum fecit deponi, tentare ſcilicet volens, utrum in aqua intus mergeretur, an ſupernataret? Cum vero ſe ſine ulla dilatione vidiſſet ab aqua receptum fuiſſe, & ad vaſis fundum perveniſſe, exhilaratus dixit, ſe nihil ultra timere; ſed ſponte in aquam ingreſſurum fore.* Sed res, cum ſerio acta eſt, longe aliter ſucceſſit, uti infra narratur. Statuta MSS. Caroli I. Reg. Sicil. cap. 114. ubi de lege paribili: *Quant aucuns eſtoit accuſez d'aucun crime, dont il deuſt eſtre noyez, s'il n'eſtoit coupable, il ne pooit noyer: mais ce n'eſt mie voirs, car ce feſoit li banſices de l'air, qui le retient, non mie autre choſe.* Adde Loccenium lib. 2. Antiq. Suecicar. cap. 7.

Interdum pluries in aquam demergebantur, ſi plurium criminum ſuſpecti haberentur. Hincmarus tom. 1. pag. 608. *Sic & inventus in judicio noxius, ſi fuerit forte ſuper plura ſuſpectus, iterato eſt Judicio examinandus, quouſque inveniatur emendationis confeſſione probatus.*

Colligabantur vero immergendi. Idem Hincmarus de Divortio Lotharii pag. 607. *Conligatur autem fune, qui examinandus in aquam demittitur: ... qui ob duas cauſas Conligari videtur, ſcilicet ne aut aliquam poſſit fraudem in judicio facere, aut ſi aqua illum velut innoxium receperit, ne in aqua periclitetur, ad tempus valeat retrahi.* Infra: *Et hoc examinandus judicio, Conligatus in aquam dimittitur, & Conligatus retrahitur, & aut purgatus ſtatim judicio arbitrorum abſolvitur, aut uſque ad purgationem Conligatus judicio examinatur.* Eadem habet Opuſculo 59. pag. 681. Denique Leges Æthelſtani Saxonicæ cap. 23. Edit. Latinæ 30. *Si aqua gelida faciunda eſt quæſtio, ad ſeſquiulnam funis in aquam mergitor.*

Qui in ejuſmodi judicio *cadebat*, ut loquitur Charta allata Philippi Auguſti, *perire* vulgo dicebatur. Aſſiſæ Henrici II. Regis Angliæ, apud Rog. Hovedenum, de eo qui *retatus* fuerit de murtro vel latrocinio, &c. *Eat ad judicium aquæ, & ſi Perierit, alterum pedem amittat. Et apud Northamtune additum eſt pro rigore juſtitiæ, quod dextrum ſimiliter pugnum cum pede amittat, & regnum abjuret.* Idem Hovedenus pag. 566. *Sed quia judicio aquæ Perierat, &c.* Et pag. 804. *Donec judicio aquæ vel ferri ſe mundaverit, & ſi Perierit, ſuſpendatur.* Gervaſius Dorobern. in Chron. an. 1195. *Ibique per miniſtros Regis judicio aquæ mundati ſunt, vel Perierunt.*

Jam vero quo pacto iſtud judicium, & cum quibus ceremoniis peragеretur, pluribus docemur, non modo ex loco allato Guiberti, ſed & ex Ordine ad exorciſmum aquæ frigidæ, quem habent Juretus ad Ivonis Carnotenſis Epiſt. 74. Delrius lib. 4. Diſquiſitionum magicarum quæſt. 4. ſect. 4. Pithœus in Gloſſ. ad Capitul. Caroli M. Lindenbrogius poſt formulas ſolennes, Spelmannus, Goldaſtus to. 2. Alemannicorum pag. 178. denique vir doctiſſimus Joannes Mabillonius to. 1. Analector. pag. 47. Ex quo quidem ordine ea tantum, quæ ad peragendi judicii formam pertinent, depromere operæ pretium videtur, cum orationes ipſas, quas *Benedictiones aquæ judicii* indigitat Gilbertus, Lunicenſis Epiſcopus, de uſu Eccleſiaſtico, apud laudatos Scriptores legere cuivis promptum ſit. Ita autem ſe habent: *Cum hominem vis mittere ad judicium aquæ frigidæ ob comprobationem, ita facere debes: accipe illos homines, quos vis mittere in aquam; adduc eos in Eccleſiam, & coram omnibus illis cantet Presbyter Miſſam, & fac eos ad ipſam Miſſam offerre. Cum autem ad Communionem venerint, antequam communicent, interroget Sacerdos cum adjuratione iſta, & dicat: Adjuro vos homines per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, & per Chriſtianitatem, quam ſuſcepiſtis, & per S. Trinitatem, quam docuiſtis, & per iſtas ſanctas reliquias, vel ſanctam venerationem, quæ in iſta Eccleſia ſunt, ut non præſumatis accedere ad hoc ſanctum altare, nec iſtam ſacram Communionem accipere ullo modo, ſi hanc cauſam veſtræ reputationis (hoc eſt, illa vel illa) feciſtis, aut ſcitis, quis hoc egit. Si autem tacuerint, aut nullam profeſſionem inde dixerint, accedat Sacerdos ad altare; & more ſolito communicet: poſtea vero communicet illos, qui in aquam mittendi ſunt. Cum autem communicat, dicat Sacerdos ad altare: Corpus hoc & Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit vobis ad probationem hodie. Expleta Miſſa, accipiat Sacerdos Crucem & Evangelium, & incenſum, & pergat ad locum deſtinatum cum aſperſione aquæ benedictæ, ubi probentur, & cum venerit ad ipſum locum, det illis hominibus bibere de aqua benedicta. Cum autem dederit, unicuique dicat: Hanc aquam dedi vobis ad probationem hodie. Poſtea conjuret aquam, ubi illos mittere debet, dicens ita: Adjuro te, aqua, &c. Poſt conjurationem autem aquæ, exuat eos veſtimentis ſuis (& induat eos veſtimentis de Exorciſta, & alliget in eis ſingulariter ſinus rectæ conſuetudinis) facіatque eos oſculari Evangelium & Crucem, & poſthac aſpergat ſuper unumquemque ex ipſis de iſta aqua benedicta, & dicat adjurationem ſequentem, & projiciat eos ſtatim ſingulariter in ipſam aquam. Hæc autem omnia facere debet jejunus; & neque illi antea comedant, neque ipſi, qui eos mittant. Sequitur exorciſmus.. &c.* Hactenus Ordo ad exorciſmum aquæ frigidæ, cui conſonant Leges Æthelſtani Saxonicæ §. 23. Codex vero MS. quem laudat Mabillonius, hæc ſubdit: *Hoc autem judicium creavit omnipotens Deus, & verum eſt; & per domnum Eugenium Apoſtolicum inventum eſt, & omnes Epiſcopi, Abbates, Comites, ſeu omnes Chriſtiani per univerſum orbem eum obſervare ſtudeant, quia multis probatum eſt, & verum inventum eſt. Ideo enim ab illis inventum eſt & inſtitutum, ut nulli liceat ſuper altare manum ponere, neque ſuper reliquias vel Sanctorum corpora jurare.* Idem etiam Codex à Domno Apoſtolico in Franciam ejuſmodi judicium miſſum indicat. In Codice MS. S. Laurentii prope Leodium, in quo plures Hincmari tractatus deſcripti leguntur, habetur idem Ordo ad examen aquæ frigidæ, tametſi non iiſdem plane verbis, cum hocce procemio: *Examen aquæ frigidæ. Quando Romani propter invidiam tulerunt Domino Leoni Papæ oculos & linguam propter theſaurum S. Petri, tunc venit ad Imperatorem Karolum, ut eum adjuvaret de ſuis inimicis. Tunc Imperator reduxit eum Romam, & reſtituit eum in locum ſuum, & theſaurum ſupradictum non potuit invenire niſi per iſtud judicium. Quod judicium fecerunt beatus Eugenius & Leo & Imperator, ut Epiſcopi & Abbates & Comites firmiter teneant & credant, quia probatum habuerunt illi ſancti viri, quia illud*

invenerunt. Cum volueris hominem mittere ad examen aquæ frigidæ, apprehende illos, quos vis examinare, & duc eos ad Eccleſiam, &c.

Ex his planum fit, coram ipſis Sacerdotibus peracta ejuſmodi aquæ frigidæ examina, quod teſtantur præterea Leges Edw. Confeſſ. cap. 9. Verum id improbat Eckeardus junior de Caſib. S. Galli cap. 14. *Adſciſcunt ſibi Presbyteros, qui animas hominum cariſſime vendant, feminas nudatas aquis immergi impudicis oculis curioſi perſpiciant, aut grandi ſe pretio redimere cogant.* Quin & in ipſa Eccleſia actitata legere eſt in Concilio Helenenſi an. 1065. *Et poſtea per judicium aquæ frigidæ trevam Domini in Sede ſanctæ Eulaliæ emendet.* Præterea in Statutis Calomanni Regis Hungariæ lib. 1. *Judicium ferri & aquæ in aliqua Eccleſia fieri indicimus, niſi in Sede Epiſcopi & majoribus præpoſituris.* Vide Guilielm. Prynneum in Libertat. Angl. tom. 2. in Append. pag. 20.

Hanc porro aquarum exorcizationem ſeu benedictionem attigit præterea Hincmarus de Divortio Lotharii: *Quando qui putatur & qui eſt noxius, in aquam examinandus dimittitur, à dimittentibus ſecundum quandam formam baptiſmatis Dominus invocatur, quatenus veritas unde requiritur, demonſtretur, & tenebras ignorantiæ noſtræ inluminare dignetur, ne aut innocens injuſte à nobis damnetur, aut nocens ſua negatione, aut diabolica fraude, aliquo modo impunitus evadat. Sed & ipſe qui examinandus in aquam dimittitur, invocationem invocantium ſua reſponſione & denotatione confirmat, juxta formam quodammodo ante baptiſma, &c.* Idem Opuſc. 39. *Aqua frigida, ſicut & in baptiſmate, ſacratur.* Guibertus lib. 3. de Vita ſua c. 14. *Celebrato jam ſacri laticis judicio, in hunc cum aliis matriculariis injectus eſt.* Et c. 16. *Addicti ſunt judicio exorcizatæ aquæ.* Infra: *Miſſas itaque egit Epiſcopus, de cujus manu ſub his verbis ſacra ſumpſerunt: Corpus & ſanguis Domini veniat vobis ad probationem hodie. Quo facto piiſſimus Epiſcopus & Petrus Archidiaconus .... ad aquas procedunt. Epiſcopus cum multis lacrymis Letaniam præcinuit, deinde exorciſmum fecit. Inde ſacramenta dedere, ſe nunquam contra fidem noſtram docuiſſe aut credidiſſe, &c.* Denique Durandus lib. 4. Ration. cap. 4. n. 10. ait, quatuor eſſe genera *aquæ benedictæ*, atque in iis primam recenſet *Aquam, in qua fit judicium purgationis, quæ,* inquit, *in uſu non eſt.* Sed prohibitum tandem in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. PP. cap. 18. ne ullus Clericus aut Sacerdos *purgationi aquæ ferventis, vel frigidæ, ſeu ferri candentis, ritum cujuſlibet benedictionis aut conſecrationis impendat.*

Judicium aquæ frigidæ ruſticos ac infimæ conditionis homines ſpectaſſe colligimus ex Legibus Scoticis, ſeu Regiam Majeſtatem, lib. 4. cap. 3. §. 4. & Glanvilla lib. 14. cap. 1. *Tenetur accuſatus ſe purgare per Dei judicium; ſcilicet per ferrum calidum, ſi fuerit liber homo, vel per aquam ſi fuerit Ruſticus, ſecundum diverſitatem conditionis hominum.* His conſentit Hincmarus Remenſis tom. 2. pag. 543. *Ut ſi præfati ſui homines, quia non liberæ conditionis ſunt, aut cum aqua frigida, aut cum aqua calida inde ad judicium Dei exirent, quid inde Deus oſtenderet, mihi ſufficeret.* Conventus Alſaticus anno 1051. §. 6. apud Goldaſtum: *Plebeius autem & minoris teſtimonii Ruſticus aquæ frigidæ ſe expurget judicio.*

Verum non ſemel viros nobiles ejuſmodi aquæ judicium ſubiiſſe legimus. Hovedenus p. 566. *Inter quos quidam Nobilis & dives captus fuit, nomine Johannes Senex, qui cum per judicium aquæ ſe mundare non poſſet, obtulit Domino Regi quingentas libras argenti pro vita habenda. Sed quia ipſe judicio aquæ perierat, noluit Rex denarios illos recipere, ſed præcepit eum ſuſpendi in patibulo.* Narrat præterea Conradus Abbas Uſpergenſis Welphonem quemdam Comitem ſub Conrado II. Imp. *judicio aquæ frigidæ innocentiam ſuam probaviſſe.* Id etiam firmat quod in Præpoſitum Pariſienſem ſtatutum ſupra obſervavimus. Vide Gervaſium Dorobern. an. 1195. p. 1590.

Ejuſmodi autem *aquæ frigidæ judicium* interdixit Ludovicus Pius Imp. in Lege Longob. lib. 2. tit. 55. §. 31. in Capitul. Wormatienſi an. 829. cap. 12. & in Addit. 4. Capitul. Caroli M. c. 80. al. 115. Interdixit etiam Fridericus I. Imp. in Conſtit. Sicul. lib. 2. tit. 31. ut & Alexander II. Rex Scotiæ in Statut. cap. 7. §. 3. quia, ut quidam exiſtimarunt, quaſi rebaptizaretur, qui in nomine Domini aquis immergebatur. Sed hanc rationem improbat Hincmarus Remenſis de Divortio Loth. & Opuſc. 39. licet non modo aliam non afferat, ſed & ipſe fateatur, haud uno loco, hanc judicii ſpeciem baptiſmum repræſentare. Tandem ut cæteras vulgares purgationes, hancce proſcripſit Eccleſia, vel certe non admiſit, ut conſtat ex libr. 5. Decretal tit. 34. cap. 8.

Obſervat denique Delrius, examen per aquam hæſiſſe poſtmodum in ſolo crimine maleficii, ſeu magiæ, ita tamen ut ſine ulla Dei invocatione, ſine ullo ritu pietatis aliquid præferente, quaſi per ludum judices eo abutantur in quibuſdam Germaniæ regionibus. Quas enim fama vel aliarum depoſitione ſuſpectas habent, eas ſtatim abſque ulteriore inquiſitione capiunt, captaſque extra urbem deducunt, & in aquam frigidam ita conjiciunt, ut dextra manus ſiniſtro pedi, ſiniſtra vero dextro pedi ſit alligata, & ſi ſupernatat, veneficas vehementius ſuſpicantur, & idcirco duriori ſubjiciunt quæſtioni: ſin ſubmergantur, innocentes eſſe putant: magicis præſtigiis, ut par eſt credere, adſcribentes, ſi ſupernatent. Ad ejuſmodi veneficarum examen videntur ſpectare, quæ habet auctor Vitæ Ludovici Pii ann. 834. *Gerberga ... tanquam venefica, aquis præfocata eſt.* Nithardus lib. 1. ann. 835. de eadem: *Gerbergam more maleficorum in Ararim mergi præcepit.* Adeo ut jam olim maleficæ immerſione examinari ſolerent.

Ad vulgare aquæ frigidæ examen non videtur referri poſſe, quod auctor libri de miraculis B. Mariæ Rupis Amatoris apud Cadurcos lib. 1. cap. 36. prodit de uxore Gaſtonis Vicecomitis Beneharnenſis, quæ procurati abortus accuſata, in fluvium de ponte præcipitata, innocentiam ſuam ſupernatando probavit, cum in vulgari aquæ examine ſupernatantes rei arguerentur: *Enim vero in modum ſubituræ judicium aquæ, ligata, ab altiſſimo ponte Caſtri Salvaterræ nomine projecta eſt in profundum torrentem. ... Illa vero ſuper undas profundiſſimi torrentis miſeratione Domini, pluſquam ter poſſet arcus jacere ſine merſione delata conſedit arenis, unde ſui cum gaudio reportaverunt ad propria.* Hiſce fere ſimilia habet Gregorius Turonenſis lib. 1. Miraculor. c. 69. & 70.

AQUÆ FERVENTIS JUDICIUM, ſeu Examen, quo quis de crimine ſuſpectus, quo ſe purgaret, manum in aquam ferventem nudato brachio immittebat, atque ſi illæſam extraheret, innocens; ſi contra, reus pronuntiabatur. *Judicium ferventis Aquæ*

Aquæ appellatur in Lege Friſion. tit. 3. §. 6. in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 29. 35. 39. & in Capitul. 1. an. 819. cap. 1. lib. 4. Capitul. cap. 13. &c. *Examinatio Aquæ Ferventis*, in Lege Wiſigoth. lib. 6. tit. 1. §. 3. & in Lege Friſion. tit. 3. §. 4. *Ad Examinationem Ferventis Aquæ Dei judicio probandus accedat.* Ibid. §. 5. Adde tit. 14. §. 3. *Ad Aquam Ferventem ſe idoniare*, in lib. 4. Capitul. Caroli M. Append. 2. cap. 33. *Aqua Ferventi ſe expurgare, purificare*, in cap. 15. 20. Cauſ. 2. qu. 5. *Aqua Bulliente ſe expurgare*, apud Burchardum Epiſcop. Wormacienſem in Lege familiæ. *Judicium Aquæ Ferventis*, apud Joannem Sarisberienſem Epiſt. 122. Agobardus lib. contra judicium Dei cap. 1. *Jube ferrum vel Aquas Caleſieri, quas inlæſis manibus attrectem.* Speculum Saxon. lib. 1. art. 39. *Vel ferrum candens manibus portent, vel in Aquam Bullientem brachium uſque ad cubitum imponant.* *Aqua Calida*, in Charta Ferdinandi Regis Caſtellæ æræ 1081. apud *Tepez* to. 6. *Quod ſi aliquis homo, qui ſit de mandatione Regis, moratur in domo ſancti Andreæ, ſit abſolutus ab imperio Regis, & propter aliquam calumniam non faciat aliud judicium, ni det quinque homines, qui ſint digni Aqua Calida defendendi.* Le Roman *du Renard* MS.

Voir il n'ot oncques en moi part,
En tel maniere, n'en tel guerre,
*Si que j'en feroie un * juiſe.* * judicium
De Chaude Yaüe, & de fer chaud.

De iſtiuſmodi examine multa præ cæteris habet Hincmarus Rem. de Divortio Lotharii & Tetbergæ: *Vicarius ipſius feminæ ad judicium Aquæ Ferventis exiit, & poſtquam incoctus fuerat ipſe repertus, eadem femina maritali toro ac conjugio regio ... eſt reſtituta.* Infra: *Conſtat nimirum, ut inquiunt, quia in Aqua Ignita coquuntur culpabiles, & innoxii liberantur incocti, quia de igne Sodomitico Lot juſtus evaſit inuſtus, & futurus ignis, qui præibit terribilem judicem, Sanctis erit innocuus, & ſceleſtos aduret, ut olim Babylonica fornax, quæ pueros omnino non contigit, neque contriſtavit, vel quicquam moleſtiæ eis intulit; ſed vincula eorum comburens, incendit quos reperit de Chaldæis miniſtros Regis, qui eam ſuccendebant.*

Iſtis igitur exemplis hanc examinis & purgationis formam induxere veteres, quæ in orationes in Ordine exorciſmi vel benedictionis aquæ calidæ retulere, ex qua ſequentia excerpſimus, quæ ad ritum hujuſce examinis illuſtrandum ſpectant: *Cum homines vis mittere ad comprobationem Judicii Aquæ Calidæ, primum fac eos intrare cum omni humilitate in Eccleſia, & proſtratis in oratione dicat Sacerdos has orationes* (quas prætermittimus.) *His orationibus completis ſurgatur pariter, & coram hominibus illis cantet Presbyter Miſſam, & faciat ad ipſam Miſſam offerre. Cum autem ad Communionem venerint, antequam communicet, interroget Sacerdos cum adjuratione, & dicat: Adjuro vos, &c.* (ut ſupra ubi de Aquæ frigidæ judicio.) *Deinde imponatur ignis ſubter caldaria, & dicat Sacerdos has orationes, quando ipſa aqua caleſcere cœperit, &c. & qui manum mittit in aquam ad ipſum examen, dicat Orationem Dominicam, & ſignet ſe ſignaculo Crucis, & feſtine deponatur ipſa aqua fervens deſuper juxta ignem, & judex perpendat ipſam lapidem inligatam ad menſuram N. infra ipſam aquam more ſolito, & ſic inde extrahat eam in nomine Domini ipſe qui intrat ad examen judicii. Poſtea cum magna diligentia ſic fiat involuta manus ſub ſigillo judicis ſignata, uſque in die tertio, quo viſa ſit viris idoneis & æſtimata.* Quæ hîc habentur de lapide inligato, diſtinctius explicantur in Legibus Adelſtani Regis: *In aqua fervente accipiat homo lapidem, qui per funem ſuſpendatur in ſimpla probatione per menſuram palmæ, in tripla autem unius ulnæ; manus vero ſigilletur, & aperiatur, ut ſupra diximus in conſecratione ferri.* Nimirum lapis fune deſuper alligatus in cacabum demergebatur, quem reus extraheret, immiſſa in aquam ferventem manu, vel brachio.

Ex ordine porro ad benedicendum aquam ferventem patet, in *æno*, vel *æneo*, id eſt, cacabo, ſeu olla calefactam aquam igne ſuppoſito. Gloſſæ Græc. Lat. χαλκεῖον, *Olla, æneum, miliarium.* Hinc in Lege Salica tit. 55. §. 1. *Ad Æneum mallare: ſi quis ad Æneum mallatus fuerit, & forſitan convenerit, ut ille qui admallatus eſt, manum ſuam redimat, &c.* Adde §. 7. *Manum ſuam in Æneum mittere*, in Pacto legis Salicæ tit. 76. §. 2. *Ad Æneum fidem facere*, in eodem Pacto tit. 59. §. 1. Pactum Childeberti & Chlotarii. §. 4. *Si homo ingenuus in furto inculpatus, ad Æneum provocatus manum incenderit, quantum inculpetur, furtum componat.* Gregorius Turonenſ. lib. 1. Miracul. cap. 81. *Factis rei veritas approbetur: ſuccendatur igni Æneus, & in ferventi aqua annulus cujuſdam projiciatur: qui vero eum ex ferventi unda ſuſtulerit, ille juſtititiam conſequi comprobatur.* Adde lib. de Gloria Confeſſ. cap. 14. Leges Adelſtani Regis apud Bromptonum pag. 856. *Si aquæ judicium ſit, caleſiat, donec excitetur ad bullitum, & ſit alfetum* (caldarium) *ferreum vel æreum, vel plumbeum, vel de argilla; & ſi anfeldthyte ſit,* (id eſt ſimplex accuſatio) *immergatur manus poſt lapidem vel examen uſque ad Wriſte,* (id eſt carpum,) *& ſi triplex accuſatio ſit, uſque ad cubitum.* Quod vero *æneum* veteres, alii *caldariam* appellarunt. Lex Longobard. lib. 1. tit. 33. §. 1. *Si quis ſervum alienum ſine voluntate domini ſui in ſacramentum miſerit, aut manum in Caldaria mittere fecerit, &c.* ubi Editio Heroldi *Calderiam*. *Examen Caldariæ*, in Uſaticis Barcinonenſibus cap. 46. *Deinde quidquid jurent, per examen Caldariæ demonſtrent.* Cap. 74. *Reſpondere debent Bajulis ſuis de eorum directis per Calderiam, etiam ſine judicio.* Cap. 10. *Uxores ruſticorum manibus propriis per Calderiam ... ſe expient.* *Caldaria Judiciaria*, in Charta Gaſtonis Vicecom. Beneharn. ann. 1282. in Hiſt. Beneharn. lib. 5. cap. 10. n. 2. cap. 28. n. 4. *Conceſſi quoque eidem Eccleſiæ Caldariam Judiciariam cum marmore, ita quod in toto Archidiaconatu non habeatur, niſi ibi tantummodo:* ubi *marmoris* voce intelligitur, ni fallor, vas marmoreum ad examen per aquam frigidam. Vide Epiſtol. Joannis II. Archiepiſc. Lugdun. ad Glaſcuenſem Epiſc. pag. 492. & Petrum de Duſburg. in Chron. Pruſſiæ cap. 332.

Cacabus, pro examine ferventis aquæ uſurpatur in Charta ann. 1102. apud Ughellum tom. 7. pag. 864. *Ferrum Cacavum, pugnam, aquam vobis non judicabit, vel judicari faciet.* Joannes Tinnemuthenſis in Vita S. Paterni Epiſcopi Venetenſis n. 4. *Tunc in fervore ſpiritus jubet Paternus aquam in æneo Cacabo, donec ferveret, caleſieri, & manum immittens, albam & frigidam poſt aliquantulum moræ ſpatium traxit.*

Sed præſtat veterem Notitiam ex adverſariis Peireſcianis à me dudum deſcriptam, ad iſtius examinis ſupra allatos firmandos ritus, vice corollarii hoc loco inſerere: *Arnulfus, Amara Farina cognominatus, S. Mariæ Monaſterio vineas ſuas poſt mortem filiorum ſuorum Laurentii & Frogerii, ſi abſque*

liberis migrarent à ſæculo, in perpetuum conceſſit. Quibus nullo remanente hærede defunctis, Gaufridus Adelelmi filius, Telbertuſque Præpoſitus, Odilaus, atque Lambertus ſeſe hæredes illius proquinquitate ſanguinis aſſerentes, donationem illam irritam fore debere proclamantes, prædictis vineis calumniam impoſuerunt, quod in Curia S. Mariæ ante Richildim Abbatiſſam veraces, ſublimeſque perſonæ, quorum nomina ſubter ſcribuntur, Aperta Lege *probandum fore judicaverunt: qui videlicet calumniatores hominem ſuum, Hermaldum nomine, ſicut dijudicatum fuerat, in ſanctiſſ. Trinitatis Eccleſiam, ubi caleſiebat aqua, deduxerunt. Sed Deus omnipotens, judex juſtus & rectus S. Matris ſuæ famularum, tanti non patiens injuriam detrimenti, nec viri fidelis volens eleemoſynam remanere in manus iniquorum, aperto manifeſtavit judicio, illos prædictarum calumniatores injuſte extitiſſe vinearum. Nam prædictus Hermaldus Miſſa celebrata, corporiſque Chriſti ac ſanguinis Communione percepta, necnon & jurejurando ſuper Sanctorum reliquias pro more perſoluto, ita oculorum lumine privatus erat, ut vix ad ſartaginem, in quam manum miſſurus erat, ſicut ipſe poſtea omnibus, qui aderant, retulit, recedere potuiſſet. Immiſſam vero manum ita ex aqua lotam retraxit, ut ipſe non ſolum in manu, verum etiam interius pæne uſque ad intima cordis ſe combuſtum confiteretur, & ille, & magiſtri ſui, prædicti ſcilicet calumniatores, reatum ſuum ſigni virtute cognoſcere cogerentur. Qui etiam dum in manum; ſicut moris eſt, ſigillare permitteret, rogaretur; aiebat ſe nullatenus poſſe præ dolore pati, ut aliquid manum illam contingeret. Servatus in manu nuda uſque ad diem tertium, inflatam admodum & excoricatam, ſanieque jam carne putrida effluentem dexteram invitus oſtendit. Ita divinitus oſtenſa veritate, & falſitate detecta, recte acquiſitæ omnino remanſerunt Cœnobio vineæ. Nomina judicum ſive teſtium Gaufridus de Meduana, Clarembaldus atque fratres ejus, Adelaldus, Gaufridus, &c.* Habetur alia Charta in hanc rem in Hiſt. Monaſt. S. Nicolai Andegav. pag. 67. Quibus omnibus addenda, quæ habent Sibrandus à Sicama ad Legem Friſion. tit. 14. ex Jure Friſico vernaculo, & Kilianus in *Waeter-ordeel.*

¶ AQUACULARE, *Lenocinari.* Vetus Onomaſticon in Adverſariis Turnebi lib. 28. cap. 5.

AQUADUELLUS. Fori Oſcæ an. 1257. fol. 5. *Poteſt pignorare tabulam illam, quæ ſtat ſupra molendinum, in loco, qui dicitur Aquaduello, & refrenat aquam, quod non exeat aliunde, ſed quod vadat ad canales, & faciat molas molere, ut de cibaria faciat farinam.* Hiſpanis, *Aquedar*, eſt ſiſtere, continere.

¶ AQUÆDUCTOR, Qui adducit, advehit aut affert aquam. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii tom. 3. pag. VII. *De botelleriis pro noſtris familiaribus deputatis. De ſervitoribus ſive Aquæductoribus botelleriæ.*

¶ AQUÆDUCTULUS, Minor aquæductus, Gall. *Petit tuyau pour conduire les eaux. Madox* Formulare Anglic. pag. 128. *Licebit quemdam Aquæductulum parvum plumbeum... aquæductui ipſorum annectere.*

¶ AQUÆMOLA, Moletrina, cujus molæ vi aquarum verſantur, Gall. *Moulin à eau.* Anaſtaſius in Vitis PP. apud Murat. tom. 3. pag. 188. col. 2. *Cum maſſis, fundis, caſalibus, vineis, olivetis, Aquæmolis & omnibus ei pertinentibus.* Annal. Bened. to. 4. pag. 706. col. 2. *Caſtrum Longonis cum omnibus pertinentiis ſupradictis & cunctis Aquæmolis.* Bulla Stephani IV. PP. pro Monaſt. Farfenſi an. 817. apud eumdem Murat. tom. 2. part. 2. col. 369. *Caſas, vineas, prata, ſilvas, ſalicta, rivos, aquas, nec non Aquæmolas, oliveta cum vineis.*

AQUÆMOLINA, Mola aquaria. Charta an. 968. in Tabulario Caſaurienſi: *Silvis, ripis, ripinis, aquis, Aquæmolinis, ſeu decurſibus vel uſibus aquarum, &c.* [Janus Laurenberg. in Supplemento Antiquarii legit: *Aquamilina*, ὑδρόμυλη, *Mola aquatica.* Rectius *Aquæmolina*, vel, ut habetur in Gloſſis Græco-Lat. *Aquæmulina.* Vide *Aquimola.*

¶ AQUÆMOLUM, Aquæmolus & Aquæmollus, Eadem notione. Chron. Farfenſe apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 533. *Ubi dicitur Caicla, in quo ſunt Aquæmola.* Ibidem col. 544. *Item pro ſolidis xx. conceſſit ad aquam calidam juxta Bobariam, & in Granica, excepto horto ſecus Aquæmolos.* Ibidem col. 563. *In Pantanula & in Sangriniano, & Caſarina & ſuper Albucianum cum Aquæmollis.* Vide *Aquimola.*

AQUAGIUM, Aquagangium. Feſtus: *Aquagium, quaſi Aquæ agium, id eſt, Aquæ ductus appellatur.* Breviloq. *Aquagium, Aquæductus, ſcilicet canalis, in quo ducitur aqua.* Gloſſ. Ælfrici: *Aquagium*, ƿæteꝛ ðeote, id eſt, canalis. Catholicon Armoricum: *Aquagium, la voye, par lequel l'en mene l'eaue de ſon propre chemin.* Eſt igitur *Aquagium*, foſſa, per quam aqua ducitur in locis paluſtribus, ſeu per quam elicitur. Gloſſ. Græco-Latin. ὑδραγώγιον, *Aquiductium, Aquarium, Aquagium.* Charta Hilſundis Comitiſſæ Strienſis an. 992. apud Miræum in Diplom. Belg. *Cum omni jure, Wancapio, teloneo, molendino, cenſu, pedagio & Aquagio in pratis, ſilvis, agris, &c.* [Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 29. *Damus totam terram & prata de Tirola cum aquis & Aquagiis omnibus dictorum pratorum, & molendina noſtra de Travers cum eorum Aquagio.* Quibus in locis poſterioribus *Aquagium* non ſolum pro *aquæductu*, ſed & pro jure ducendi aquas per prata aliena ſumi poſſet, ut interdum illud ſumunt Juriſconſulti.] Gerardus Abbas Silvæ Majoris in S. Adelardo cap. 4. *Quippe quaſi aliquod Aquagium manabant ex eis lacrymæ.* Ordinatio mariſci de *Rameney* facta tempore Henrici III. & Edw. I. *Non liceat alicui facere dammas vel fordas, aut alia impedimenta in aliquibus landeis, watergangiis, foſſatis, ſive Aquagiis communibus in mariſco prædicto.* Scribitur ibidem &

Aquagangium, Eadem notione: *Eodem modo fiat & obſervetur in omnibus Aquagangiis infra præcinctum dicti mariſci.* Item mox: *Et quod ipſe* (Baillivus) *in propria perſona ſua omnes collectores & expenditores, tam generales ſcottas, quam ſpeciales Aquagangias, aſſeſſas, ut prædictum eſt, onerabit, per ſacramentum fideliter levare, expendere & computare.* Ubi *Aquagangiæ aſſeſſæ*, videntur eſſe *taxationes impoſitæ.* Occurrit vox *aiguage*, inter præſtationes in Regeſto *cenſuum* Carnotenſis urbis fol. 12. & 18.

AQUALE, Canalis, rivus. Vetus Notitia ex Tabul. S. Benigni apud Perardum in Burgundicis p. 16. *Ibi Aquale ad farinarios* 3.

¶ AQUALEGELLE, Mendoſe dicitur in Gloſſario Græco-Lat. quod obſervat Cangius noſter in voce *Gillo.*

¶ AQUALENTUS, Hydropicus, aqua turgidus, Gall. *Hydropique.* Secunda Vita ſanctæ Wiboradæ Virg. & Mart. tom. 1. Maii pag. 294. B. *Ilico venit ei in animum, ut ſibi poſtularet afferri Martyris cilicium, illudque ſuper Aqualenta extenderet membra.*

AQUALICIUM, *Locus, vel guttatorium, per quod aqua foras mittitur, & elicitur à proprio alveo.* Breviloq.

¶ AQUALICULUS, *Ventriculus, ſed proprie porcorum pinguedo ſuper umbilicum.* Papias MS. Eccleſiæ Bi-

turicenſis. In Gloſſario MS. Montis S. Eligii Attrebat. *Aqualiculus*, *Ventriculus*, *unde Perſius: Pinguis Aqualiculus penſo ſex qui pede extat.* Sumitur etiam pro canali præſertim porcorum, Gall. *Auge.*

¶ AQUALIFERA CAPPA, Vulgo *Pluviale*, Ornamentum Eccleſiaſticum, Gall. *Chappe*, ſic dictum quod illo primum uſi ſint Clerici extra Eccleſiam procedentes, ut ſibi à pluvia caverent. Index Onomaſtic. tomi 2. Actorum SS. Julii.

¶ 1. AQUALIS, Aquaticus. Sidon. lib. 8. Epiſt. 6. *Aqualis pœna.*

2. AQUALIS, ut *Aquale*, Canalis. Charta Jacobi Regis Aragon. ann. 1313. *Inſuper vobis dono omnes paſturales, aquas & Aquales, boſcos & meneres, &c.*

AQUALIUM, *Summa pars capitis*, in Gloſſis Iſid.

AQUAMANILE, uti definitur à Lanfranco Archiepiſcopo Cantuar. Epiſt. 13. *Vas inferius, in quod manibus infuſa aqua delabitur. Urceolus vero, vas ſuperius, unde lavandis manibus aqua infunditur.* Ordo Romanus: *Aquamanile, hoc eſt, vas manuale, quo ſcilicet manus lavantur.* Joan. de Janua: *Aquimanile, dicitur res, ſuper quod cadit aqua, qua abluuntur digiti Sacerdotum poſt ſumptionem Corporis Chriſti.* Catholicon Armoricum: *Aquamanilla, Piſcine en quoi le Preſtre lave les mains.* [Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Attreb. *Aquamanile, Vas ſuper quod cadit aqua, qua abluuntur digiti Sacerdotis poſt ſumptionem Corporis Chriſti, quod tenere & præparare debet Subdiaconus.*] Chronicon Fontanellenſe cap. 15. *Urceos duos cum Aquamanilibus.* Cap. 16. *Aquamanile, & urceum argenteum mirabili opere.* Occurrit ibi rurſum, tum etiam *Aquimanile*, inter miniſteria & vaſa Eccleſiæ in Concilio Carthaginenſi IV. can. 5. apud Fortunatum in Vita S. Radegundis cap. 26. Hariulfum in Chronico Centulenſi lib. 2. cap. 10. Anaſtaſiuin Bibl. in Gregorio III. pag. 72. Hugonem Rotomagenſem lib. 2. de Hæret. cap. 5. in Chronico Caſin. lib. 3. cap. 57. lib. 5. cap. 90. &c.

AQUÆMANILE. Idem Chronicon Caſin. lib. 2. cap. 99. *Aquæmanilia argentea duo.* Unde emendandus locus alter lib. 1. cap. 56. Edit. Brolianæ: *Urceolum quoque cum Aqua & manili ſuo.* Legendum enim *Aquæmanili.* Traditiones Fuld. cap. 35. *Cortinas & Aquæmanilia, urciolos, &c.* Ita apud Anaſtaſium in S. Innocentio & in Sixto III. pag. 23. 25. 26.

AQUIMANILE, χερόνιβον, in Gloſſ. Lat. Græc.

AQUIMINILE, in l. 3. §. 3. D. de Supell. legat. rectius.

AQUIMINALE, in Gloſſ. Lat. Græc. *Trulleum, & Guttum, & Aquiminale*, χερόνιβον, ξεςόν.

AGMANILE. Hiſtoria Epiſcopor. Autiſiodor. cap. 20. *Agmanilia penſ. lib. 2. & unc. 9.*

AQUAMANUS. Anaſtaſius in Leone III. p. 153. *Enimvero ubi ſupra fecit Aquamanus antipenito deauratas paria 2. penſantes ſimul libr. 29.*

AQUAMMANUS. Ordo Romanus: *Patenam quotidianam, calicem, ſcyphos, & pugillares, &c.* Alibi: *Sequuntur ſellarem Pontificis cum Acolytho, qui Aquammanus portat.*

¶ AQUAMANILE, Notione paulo diverſa ſumitur, ſcil. pro urceolo quo aqua calici infunditur in Sacrificio Miſſæ, in Epiſt. Gilberti Epiſc. Pictav. an. circiter 1156. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 428. *De miſcenda vino aqua eis* (Miniſtris) *non credimus niſi ... vel ipſi præ oculis noſtris aquam infundant, vel nobis Aquamanili tradita eam calici miſceamus.*

Ex præallatis patet, *Aquimanile, &c.* fuiſſe trulleum, ſeu vas, quod vulgo *Bacinum* appellamus, in quod aqua ad manus lavandas infunditur, contra quam apud Latinos, apud quos *Aquæmanale*, urceolus fuit, ſic dictus, inquit Varro lib. 2. de Vita Populi Romani apud Nonium, quod eo aqua in trulleum effunderetur, quaſi à manando. Verum fallitur, ait Scaliger, nam à manibus dictum, eſtque id vas, quod poſtea *Aquimanile* appellatum. Sed, ut dixi, hanc vocem poſteriores pro trulleo uſurparunt.

Illius etymon attigere, qui per *Aquamanus*, vel *Aquammanus* extulere: nam innuere voluerunt eam loquendi formulam, qua nobis, aut convivis, aquam ad manus lavandas miniſtrari petimus. Unde in Gloſſ. Lat. Græc. *Aquamanus*, per νίψαςε effertur, ubi legendum νίψατε, *lavate*, vel, ut alii cenſent, νίψασθε. Et in excerptis veteris Gloſſ. *Aquam manibus*, ὕδωρ πρὸς χεῖρας, quod iiſdem pæne verbis effert Auctor colloquii, i. *Affer aquam manibus*, ἔνεγκε ὕδωρ πρὸς χεῖρας. Loquendi formula vulgaris apud Plautum in Trucul. & in Perſa. Vide Cujac. lib. 2. Obſervat. & lib. 10. cap. 13. 17. Perperam porro Lydius, Spelmannus, & vir doctiſſimus ad Epiſtolas Innoc. III. ita appellari apud recentiores Scriptores cenſuerunt vas illud, quod in ingreſſu Eccleſiæ aqua luſtrali plenum collocari ſolet.

¶ AQUAMILINA. Vide *Aquæmolina.*

AQUARIA. Sugerius Abbas S. Dionyſii de Reb. in adminiſtrat. ſua geſtis cap. 23. *Conſuetudinem autem, quam vulgo dicunt Aquariam, feſtiviſſimo Regis Dagoberti anniverſario, refectioni Fratrum aſſignavimus.* Bulla Innocentii II. PP. an. 1172. in Hiſt. S. Martini de Campis p. 172. *Apud Ruam, Vertumnum, & Waben, reditus ſalis, & Aquarias piſcium.* Tabular. Fiſcanenſe an. 1216. fol. 48. *Abjuravi Deo & Eccleſiæ S. Trinitatis Fiſcanenſis omnes inventiones, & omnes eſcaëtas portus de Iſport, cujuſcumque modi fuerint, & omnem conſuetudinem allectium & makerellorum, & Aquarias eorumdem, & le flet, & porpeis, & eſturjon, & piſcem, qui dicitur Craſſus piſcis.* Idem videtur, quod *Aquatia.* Vide in hac voce.

¶ AQUARIATUS, Officium Aquarii, cui de bonis Monaſterii S. Crucis de Talemundo tantum aſſignatur, uti patet ex Charta Petri Abbatis ejuſdem Cœnobii an. 1366. quantum ipſi neceſſarium eſt, ut poſſit *dicto Conventui in victu & veſtitu providere.* Deinde longa ſeries texitur bonorum *Aquario* creditorum, & eorum omnium quæ fratribus pro victu & veſtitu debet miniſtrare, hincque liquet rerum omnium ac redituum hujuſce Monaſterii adminiſtratorem fuiſſe *Aquarium.* Vide *Aquarius.*

AQUARICIUM, Idem quod *Aquarium.* Vetus Charta Abbatis Agaun. in Probat. Hiſt. Sabaud. *Cum exitibus & perviis, & Aquaricio, quæ ibi pertinet.*

AQUARII, Iſidoro lib. 8. Orig. cap. 5. & Papiæ: *Hæretici, dicti, quia aquam ſolum offerunt in Calice ſacramenti.* Horum meminit S. Auguſtin. hæreſi 64. S. Joan. Chryſoſt. homil. 83. in Matth. Rabanus, &c.

¶ AQUARIOLUS, *Serviens meretricis, qui crebro defert aquam ad eam mundandam & venuſtandam.* Ita Gloſſarium MS. Montis S. Eligii Attrebatenſis. Feſtus: *Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum ſordidi adſeclæ.* Græci eos appellant περιχύτας, aut παραχύτας.

AQUARIUM, Idem quod *Aquale*, Canalis. Gloſſ. Græco-Lat. ὑδραγωγεῖον, *Aquarium.* Charta Ludo-

vici Pii Imp. pro Eccleſia Mutinenſi apud Ughellum tom. 2. pag. 118. *Similiter & donationem, quam fecit de molendino prope ſtratam, cum acceſſione, ſive Aquario, quod pertinebat ad curtem Regis civitatis novæ, &c.* Adde p. 137. Charta Friderici Imp. an. 1178. apud eumdem tom. 7. pag. 1434. *Cum .... ſilvis, pratis, paſcuis, capilo, Aquario, herbatico, &c.* Charta Sicula an. 1185. apud eumdem tom. 9. pag. 67. *Et Aquarium juxta eum* (molendinum) *qui ex parte mortitii ad noſtras cecidit manus.* Chronicon Andrenſe pag. 631. *Ita quod nec in aqua, nec in piſcibus, nec in Aquario, junco, nec in terra, &c.*

Aquarium, Alveolus, *Auge*, ad quem adaquantur animalia. Ordericus Vital. lib. 6. *Ingens ſaxum in domum ſuam devexit, ibique Aquarium ſibi ſuiſque jumentis facere voluit.* Sic etiam Cato cap. 1. de Re ruſtica.

1. AQUARIUS. Gloſſ. Lat. Græc. *Aquarius*, ὑδροχόος, Gloſſ. Græc. Lat. ὑδροχόος, *Aquarius, canalis.* Alibi: ὑδροφόρος, *Aquarius.* Joan. de Janua: *Aquarius, ſerviens, qui portat aquam.* [Gall. *Porteur d'eau.*] S. Hieronym. Epiſt. 27. cap. 4. *Et Gabaonitas ob dolos & inſidias fœderis impetrati, in Aquarios lignarioſque damnavit.* Ex Joſue cap. 9. ubi *Aquarii* ſunt, qui aquas portant. Jul. Firmicus lib. 4. cap. 6: *Faciet bubulcos, armentarios, Aquarios, paſtores, &c.* Lib. 8. cap. 25. *Balneatores faciet, mediaſtinos, & Aquarum miniſtros.* Lampridius in Commodo: *Aquam geſſit ut lenonum miniſter*, in balneis: ii νεροφόροι dicuntur in Paſſione ſancti Patricii Epiſcopi n. 7. 28. April. quam vocem non intellexere viri doctiſſimi: ὁ δὲ ὅσιος Πατρίκιος εἰσελθὼν ἐν τῷ ζέματι, ὡς εἰς νεροφόρον ἐνήχετο, ubi legendum, ὡς εἷς νεροφόρων, tanquam unus ex *aquariis.* [Hanc emendationem corrigit ipſe Cangius in Gloſſario mediæ Græcitatis, ubi retinet νεροφόρον: quod interpretatur *partem balnei*, in qua lavari ſolent, qui eo contendunt. Liber Niger Scaccarii pag. 353. *Æquarius duplicem cibum & quando Rex iter agit* 1. *d. ad pannos Regis exſiccandos, & quando Rex balneat* IIII. *d. exceptis tribus feſtis annuis* Legendum *Aquarius.*] Vide Salmaſium ad Vopiſcum pag. 515. [& ſupra *Aquariolus.*]

2. AQUARIUS, Officium Monaſticum, cui *aquarum*, ſeu piſcationis, cura incumbebat. [Idem qui in Monaſterio Vedaſtino Attrebat. dicitur *Aquarum præpoſitus.*] Tabular. Abb. Ulterioris portus fol. 28. *Anno 1107. piſcatores S. Michaëlis tempore Paſchali piſcem, qui vocatur Sturio, ceperunt, quo capto piſcatores ad Abbatem Osbernum venerunt, de piſce capto dixerunt. Ipſe annuit piſcem captum, in navi cepit, ad Eccleſiam antiquo more deferre præcipit. Sed Giſleberto Presbytero, qui ex tunc temporis Aquarius Comitis erat, reſiſtente, & violenter piſcem capiente, facere non potuit, &c.*

☞ Amplior fuit adminiſtratio *Aquarii* in Monaſterio S. Crucis de Talemundo, uti jam obſervatum in voce *Aquariatus*. Omnes fere fructus agrorum, pratorum, vinearum, & ſalinarum ad Monachos pertinentium, emolumenta *altæ & mediæ Juſtitiæ*, homagiorum Abbati debitorum, cenſus, redditus firmarum, ſaltem plurimarum, &c. percipiebat ipſe & quaſi jure proprio poſſidebat ea conditione, ut veſtimenta fratribus neceſſaria cum cibariis omnibus miniſtraret. Hæc ſingula conſtant ex Charta an. 1366. jam laudata, unde hoc unum deſcribemus, quod menſam ſpectat: *Item tenebitur dictus Aquarius facere & adminiſtrare omnibus & ſingulis Religioſis dicti Conventus, exceptis Abbati, Capellano ſuo & Præpoſito, omnium ciborum adminiſtrationem ſive carnium, ſive piſcium, videlicet ter in hebdommada carnium, die Dominico, die Martis & die Jovis: & ſi contingeret* (Abbatem) *à Monaſterio abſentari, & dicti Præpoſitus & Capellanus ad Monaſterium declinarent, tenebitur dictus Aquarius ipſorum ſingulis miniſtrare, ſicut uni alii de Conventu. Et ſi occurreret jejunium die Martis & die Jovis, tenebitur dictus Aquarius die Lunæ præcedenti pro duobus unum ferculum caſtrati vel bovis ſecundum tempora.* Deinde ſtatuitur quid unoquoque die, quid majoribus feſtis eorumque pervigiliis, quid tempore Adventus vel Quadrageſimæ, &c. menſæ fratrum apponendum eſſet ab *Aquario*, cujus officium dicitur *perpetuum*: ex quibus omnibus liquet, *Aquariatum* fuiſſe *officium clauſtrale*, ut erant officia Infirmarii, Eleemoſynarii, Sacriſtæ, &c. ipſiuſque emolumenta & onera fuiſſe quammaxima.

¶ 3. AQUARIUS, Apud Spagyricos eſt *Sal nitreum.* Diction. Spagyr. Rochi *le Baillif.*

¶ AQUASTOR, *Eſt viſio quædam rem aliquam repreſentans quæ revera non eſt.* Ita in eodem Diction. Spagyrico.

AQUATIA. Charta Guidonis Comitis Pontivi an. 1100. in Tabulario Abbat. S. Judoci: *Notum fieri volo, quod dedi Eccleſiæ præfati Confeſſoris 7. Aquatias apud Waben, & 1. apud Stapulas, &c.* Alia Joan. Comitis Pontivi an. 1190. apud Joſeph. Ignatium in Hiſt. Comitum Pontivi: *Dedi etiam & conceſſi dictæ Eccleſiæ in perpetuum jus reditus & donationis de piſcibus maris, quas habebant prius, de qualibet navi territorii illius in mari piſcante, ... cum tribus Aquatiis in quolibet anno ad nutum dictorum Monachorum, ita tamen quod quilibet rector navis pro ſe & ſuis nautis habeat pro qualibet Aquatia in die S. Quintini 6. panes valoris quilibet unius denarii monetæ Pontivenſis, ſicut mos eſt.* Item auctor in Hiſt. Eccleſ. Abbavil. cap. 84. *Aquatiam*, ait eſſe jus piſcandi tribus diebus in anno. Aliter tamen, ni fallor, Computum dominii Bononienſis Comitatus an. 1478. in Camera Comp. Pariſ. *Recepte de eawes deuës au Roy, c'eſt à ſçavoir, que chaſcun peſcheur allant aux groſſes & menuës cordes depuis le Candelier, doivent au Seigneur en ſaiſon de careſme une marée, & ſur ce on leur rabat leur Acq.*

Aquatura, Idem ſonat quod *Aquatia* apud eumdem Ignatium p. 301. Charta Philippi Reg. Francorum an. 1075. *Dimidiam piſcaturam in duabus aquis, & anguillas de altera aqua, & 6. Aquaturas Ruæ.*

AQUATICUM, Jus utendi aqua. Charta Pandolfi & Landolfi Ducum Beneventanorum in Chron. S. Sophiæ Benevent. *Cum cunctis piſcationibus inde vel Aquatico.* Alia Friderici Imp. an. 1175. pro Eccleſia Bellicenſi: *Ad hæc omnia civitatis regalia, videlicet monetam, telonium, pedaticum, riparicum, Aquaticum... paſcua, conceſſimus.* Alia Romualdi Archiepiſc. Salernitani an. 1180. apud Ughellum tom. 7. pag. 572. *Et quoniam per terram vacuam ipſius... tempore irrigationis hortorum.., immittebatur de aqua fluvii Lirni ad irrigandum tam hortos Eccleſiæ Salernitanæ, quam aliorum: & proinde cauſa Aquatici, ipſi Lucæ annuus cenſus dabatur, &c.* Adde eumdem Ughellum to. 4. p. 483. [Charta Theodorici Flandrenſium Comitis an. 1136. ex Chartulario S. Nicaſii Remenſis: *Eva de Heleſmes dedit fruſtum terre ad Aquaticum.*]

Aquaticum, in foreſtis. Charta Philippi Pulcri Regis Francor. an. 1309. in Regeſto ejuſdem

Regis cap. 16. ex Tabulario Regio: *Volumus tamen quod ipſe & ejus hæredes dictæ domus, ſeu caſtri cuſtodes habeant in foreſta noſtra Aquatici uſagium ad fagum & mortuum boſcum pro calfagio ejus in eadem domo ſeu caſtro tantummodo expediendo.*

¶ AQUATICUM, Præſtatio pro pecoribus adaquandis. Vita S. Guilielmi Abbatis, tom. 5. Junii pag. 129. F. *Concedimus etiam ut de animalibus quæ ad jus prædictæ Eccleſiæ ſpectare videntur, nullus herbaticum aut Aquaticum tollat vel exigat.*

AQUATICUS, *Hydrus*, in Gloſſ. Iſid. Vide *Natrix*.

¶ AQUATUM VINUM, hoc eſt, aqua dilutum. Aug. lib. 6. Confeſſ. cap. 2. *Vinum Aquatiſſimum.* Apud Baluz. to. 5. Miſcell. p. 443. *Vinum maxime Aquatum & vere villum.* Vide *Villum* ſuo loco.

AQUATURA. Vide *Aquatia*.

AQUAVIRILE. Gloſſ. Arabico-Lat. *Luxus, Aquavirile*, [forte melius, *Fluxus Aquavirilis.*] Occurrit præterea ſub lit. A. nulla explicatione addita.

¶ AQUEBIBRIS, *Qui ſæpe bibit aquam.* Gloſſarium Montis S. Eligii Attrebat. MS.

¶ AQUEDUCTUS, *eſt jus ducendi aquam per fundum vel agrum alienum, &c.* Vocabul. Juris utriuſque.

¶ AQUEHAUSTUS, *eſt jus hauriendi aquam vel portandi per agrum, fundum ſeu prædium alterius, ratione ſervitutis.* Vocabular. Juris utriuſque.

¶ AQUELUS, Fons. Uffingi Monachi Carmen de S. Ludgero Epiſcopo to. 3. Martii pag. 659. C.

Arida de vero, qui mox rigat ora docendo,
Æternam in vitam puteo ſalientis Aqueli.

¶ AQUEMOLUS, ὑδραλέτης, *Molitor aquarius*, in Supplemento Antiquarii. Vide *Aquimola* & *Aquæmolum.*

AQU[E]NSE SERVITIUM. Vide *Bos Aquenſis.*

¶ AQUERE. Supplementum Antiquarii: *Aqueo*, ὑδρεύομαι, *Aquor, haurio.*

¶ AQUERIUM MOLENDINUM, pro *Aquarium*, Gall. *Moulin à eau.* Charta Bermundi Abbatis S. Tiberii an. 1257. in Hiſtor. MS. ejuſdem loci p. 37. *Dedit dicto domino Abbati Molendinum Aquerium quod dicitur Opera.*

AQUI. Tabular. S. Cyrici Nivernenſis cap. 65. *Cum 4. colibertis & progenie illorum, quæ de illis in poſterum ventura eſt, & Aquis.* Infra: *Et terra arabili, & maſnilibus & aliis colibertis, quos retinemus vivente uxore mea & Aquis.*

☞ Lubens legerem *Arquis*; ſunt enim *Archi* Ottoni Morenæ iidem qui Sagittarii ſeu *Arcatores*, ut dicetur in hac voce: jam vero fuiſſe *Archos* qui *Colibertis* inter homines alicujus domini adjungi potuerint, plane conficitur ex *Archeria* 2. quæ ſpecies eſt feudi ſervientis, ut à Cl. Cangio exponitur, quod qui poſſidet, arcum habere pro ſervitio domini, vel *Archeriam* caſtri illius ſervare tenetur; atque etiam ex *Archeria* 3. quæ Dombenſibus ruſtica domus eſt à colono, qui *Archus* dici potuit, habitata.

¶ AQUICINCTUM, & AQUICINUM, Monaſterium Ord. S. Bened. in Belgio prope Duacum: ſic dictum ab aquis quibus cingitur, vulgo *Anchin.* Hinc *Aquicinctenſes, Aquicinenſes, &c.*.. quæ occurrunt paſſim in Scriptoribus & Tabulariis Belgicis.

AQUIDUCA *Medicamina, quæ Græci Aydragoga vocaverunt.* Cælius Aurelian. lib. 3. Chronion c. 8.

AQUIDUCTIUM, *Aquarium*, ὑδραγώγιον, in Gloſſ. Gr. Lat. MS. Editum habet ὑδραγωγεῖον, *Aquiductium, Aquarium, Aquagium.*

AQUILA, Lectrum, ſeu Analogium in modum aquilæ alas expanſas habentis confectum, in quo libri Eccleſiaſtici, qui in Eccleſia leguntur, reponuntur: qua quidem aquilæ ſpecie S. Joannes Evangeliſta deſignatur. Hugo Flaviniac. in Chronico pag. 165. *Inſtrumentum vero illud, quod paratum eſt receptui textus Evangelii, Joannes Evangeliſta in ſimilitudine Aquilæ volantis adornat.* Sugerius de Adminiſtrat. ſua cap. 32. *Aquilam vero in medio chori ammirantium tactu frequenti deauratam, reaurari fecimus.* Necrologium Eccleſiæ Ambianenſis: *Id. Nov. obitus Milonis de Bonavilla & Adæ uxoris ejus, ac liberorum, & eorumdem, pro quorum anniverſarii inſtitutione, Jacobus dictorum conjugum filius loco diſtributionis dedit nobis Aquilam cupream in choro exiſtentem, ſuper quod legitur Evangelium, & fuit Aquilæ pretium ſexies 20. librarum.* Geſta Francor. uſque ad Robertum MSS. ex Bibl. Loiſelliana, an. 1014. *Porro multis ipſam ſacratiſſimam ædem honeſtavit ornamentis: inter quæ Analogium Hiſpanico metallo fieri fecit fuſoria arte compactum, cui imminet Aquila, alis expanſis.* *Aiglier*, vocat Charta vernacula Guillelmi Comitis Hannonienſis an. 1409. apud Ægid. Waldum in Hiſt. Lobienſi lib. 9. pag. 441. Vide Durandum lib. Rational. cap. 24. n. 20.

¶ AQUILA, Vexillum in quo Aquila pingebatur. Albertinus Muſſatus de Geſtis Henrici VII. lib. 9. apud Murat. tom. 10. col. 470. *Nec minus extemplo Aquilas Aureamque Flammam explicans, in Florentiæ fines proceſſit.* Ubi Pignorius: « Aquilas ſignis regiis fuiſſe impreſſas quis dubitat? fuit autem biceps & bicorpor, ut ita dicam, vel aurea tota, uti geſtarunt Imperatores Orientis, vel atra, uti Cæſares Occidentales. »

AQUILAM IN PAVIMENTO DESCRIBERE. Vide Gloſſ. med. Græcit. in Ἀετός.

AQUILAM VERTERE. Ditmarus lib. 3. pag. 29. *Poſt hæc autem Imperator omni ſtudio ordinavit expeditionem ſuam adverſus Lotharium Regem Karolingorum, qui in Aquiſgrani palatium & ſedem regiam; noſtrum ſemper reſpicientem dominium, valido exercitu præſumpſit invadere, ſibique, Verſa Aquila, deſignare. Hæc ſtat in Orientali parte domus, moriſque fuit omnium, hunc locum poſſidentium ad ſua vertere regna.*

AQUILAM IN DORSO FIGURARE. Saxo-Grammat. lib. 9. *Interea Siwardus ac Biarnus cum 400. navium claſſe ſupervenientes, bellum Regi manifeſta provocatione ſignificant: idque ſtatuto tempore executi, comprehenſi ipſius Dorſum plaga Aquilam Figurante affici jubent, ſæviſſimum hoſtem atrociſſimi alitis ſigno profligare gaudentes; nec vulnus impreſſiſſe contenti, laceratam ſalivere carnem.* Ubi Stephanus Stephanius, Saxonis Interpres, eum viguiſſe morem ſcribit apud Anglos, Danos aliaſque nationes boreales, ut victor ignominia ſumma debellatum adverſarium afflicturus, gladium circa ſcapulas ad ſpinam dorſi adigeret, coſtaſque, ampliſſimo per corporis longitudinem facto vulnere, utrimque à ſpina ſepararet, quæ ad latera deductæ alas repræſentarent aquilinas: ejuſmodi vero vulnus in Gloſſario Iſlandico *Bloderne*, ſive *Bladugle*, & *Blodriſil* appellari. In hanc rem Scriptores Iſlandicos laudat.

¶ AQUILA GALEÆ, Contabulatio triremis. Acta S. Franciſci de Paula to. 1. Aprilis pag. 181. A. *In eo Sermone B. P. Franciſcus protulit caput è camera & conſcendit Aquilam ſive contabulationem galeæ, & interrogavit qui eſſent ſermones eorum.*

¶ AQUILA, *Philoſophorum eſt Mercurius metallorum*, Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

¶ AQUILA *Spagyricorum eſt ſal armoniacum & aliquando mercurius præcipitatus*, eidem.

¶ AQUILARIUS CANONICUS, Canonicus hebdoma-

darius ſic dictus in quibuſdam Eccleſiis, quod ejus nomen in *Aquilæ* roſtro appendatur. Jus habere conſuevit nominandi ſeu præſentandi ad beneficia per ſuam hebdomadam vacantia.

¶ AQUILATUS, Decoratus figuris aquilam repræſentantibus. Exempla vide in *Baſiliſcus* & *Orthoplumus*.

¶ AQUILETARIUS, Qui ſtylo munit ligamina, Gall. *Aiguilletier*. Locum vide in *Stigula*.

AQUILI, *Dæmones, qui in ſimilitudine aquilæ apparent*, apud Papiam & Joan. de Janua. Martianus Capella lib. 2. *Diis, quos Aquilos dicunt*. Saxo Grammat. lib. 2. Hiſt. Dan. *Silvanis coëunt Aquili*. Et lib. 8. *Quem Comitibus foris præſtolari juſſis, ingreſſus duos eximiæ granditatis Aquilos conſpicatur.* Vide Feſtum in V. *Aquilus*.

¶ AQUILIANA STIPULATIO, *eſt promiſſio, quæ novat omnem contractum*. Vocabul. Jur. utriuſque. *Per acceptilationem & Aquilianam ſtipulationem, verbis ſolemnibus introductum, liberationem fecerunt, & promittentes, ipſis Domino Duci & Concilio ſtipulantibus, &c.* apud Rymerum to. 5. p. 570. col. 2. Idem habetur col. ſeq. Vide *Stipulatio*.

¶ AQUILICES, ſeu aquæ libratores, qui aquarum inventos ductus & modos docili libratione oſtendunt. Codex Theodoſ. lib. 2. & 3. de excuſat. artificum.

¶ AQUILICIUM. Feſto Pompeio, *Aqualicium* dicitur, *cum aqua pluvialis remediis quibuſdam elicitur*. Sacrificium pro impetrandis imbribus Tertulliano Apologet. cap. 40. *Aquilicia Jovi immolatis, nudipedalia populo denuntiatis, cœlum apud Capitolium quæritis.*

AQUILINUS COLOR. Joannes Diac. de Vita Gregorii Magni lib. 4. cap. 84. *Mento à confinio maxillarum decibiliter prominente, Colore Aquilino & livido, nondum, ſicut poſtea ei contigit, cardiaco.* Eſt igitur color *Aquilinus* idem, qui *lividus* nec forte alius ab Aquilo colore, qui Feſto *fuſcus & ſubniger eſt, à quo*, inquit, *Aquila dicta videtur*. Gloſſ. Lat. Græc. *Aquilum*, μέλαν. Plautus: *Aquilo eſt corpore, ſtatura haud magna.* Quod ſi ab aquila aquilinus color dictus eſt, fulvus intelligi poteſt: nam & Claudianus fulvum Jovis armigerum dixit. Le Roman *d'Auberi* MS.

Forqueres point le deſtrier Aquilant.

Quidam Codd. MSS. Joannis Diaconi habent hoc loco: *Aquilino & vivido.*

☞ Hadrianus Valeſius uti refertur in libro cui titulus *Valeſiana* putat, & merito quidem, ut nobis videtur, Cangium deceptum fuiſſe mala interpunctione loci ex Joanne Diac. laudati, ſicque cenſet hunc locum eſſe reſtituendum: *Colore aquilino, &* (vel potius *at*) *livido nondum, ſicut & poſtea contigit cardiaco*, hoc eſt, Gregorius adhuc juvenis & integra valetudine fuſcus erat & ſubniger; (hæc eſt enim veran otio vocis *Aquilinus*) ſed lividus demum evaſit, poſtquam *Cardiacus* factus eſt, ſeu ſtomacho laborare cœpit. Vide notam Benedictinorum in hunc locum Vitæ S. Greg. inter ejuſdem opera.

¶ AQUILIO, κέντρον βοῶν καὶ σκορπίων, *Stimulus, aculeus*, in Supplemento Antiquarii, Gall. *Aiguillon*.

¶ AQUILIUM, *ſumma pars capitis*. Papias MS. Vide *Aqualium*.

¶ AQUILONALIS, pro *Aquilonaris*, in Formulari Anglicano pag. 177.

¶ AQUILUM, *Antiqui dicebant fuſcum vel nigrum.* Papias MS. Vide *Aquilinus*.

¶ AQUIMANILE, AQUIMINALE, AQUIMINILE. Vide in *Aquamanile*.

AQUIMITI. Vide *Acœmeti*.

AQUIMOLA, Molendinum aquaticum, *Aquaria mola*: noſtris, *Moulin à eau*. Gloſſ. Lat. Græc. ὑδραλέτης, *Aquemolus*. ὑδρομύλη, *Aquamulina*. Sic in MS. unde forte *Molinum*, vox. [Bulla Paſchalis PP. I. pro Monaſt. Farfenſi an. 817. apud Murat. to. 2. part. 2. col. 371. *Campos & ſilvas, prata & aquas, vineta & oliveta, & aquimolas cum univerſis appendicibus.*] Anaſtaſius Bibl. in Leone IV. pag. 196. *Aquarum copiam ad populum confortandum, & cæteras utilitates humanas, Aquimolaſque molentes pleniter ſubminiſtrabant.* Idem in S. Hadriano pag. 111. *Quam videlicet domocultam cum maſſis, fundis, caſalibus, vineis, olivetis, Aquimolis, &c.* Charta Benedicti de Prato Epiſcopi Portuenſis, apud Ughellum in Ital. Sacra: *Aquis perennibus, cum locis ad Aquimolam faciendam.* Adde Petr. Damian. l. 6. Ep. 21. Habetur paſſim in Chartis Italicis, cujuſmodi molarum aquariarum nulla occurrit apud JC. mentio: unde conjectarunt quidam, recentius eſſe inventum. Verum Auguſti tempeſtate, vel paulo ante Auguſtum, *molas aquis actas, Romæ in Tiberi primum factas*, auctor eſt Pomponius Sabinus ad Virgilii Moretum: idque teſtatur Antipatri Theſſalonicenſis Epigramma, quod à Salmaſio in Notis ad Lamprid. & Solinum refertur. Agunt etiam de iis Vitruvius lib. 10. c. 10. Plinius lib. 9. c. 10. Procopius lib. 3. Goth. Senator lib. 3. Var. Ep. 31. lib. 10. C. de Aquæductu lib. 11. lib. 4. de Canone frumentar. urb. Romæ C. Th. lib. 14. tit. 5.

¶ AQUINDAMENTUM, AQUINDARE. Vide *Acunydare*.

¶ AQUITANICA MONETA. Vide *Moneta Baronum*.

¶ AQUITANIGENUS, pro *Aquitanus*, ut *Francigenus* pro *Francicus*, apud Mabill. Diplom. lib. 2. c. 23. ex charta an. 962. *Sub imperio Clotharii clariſſimi regis Francigeni ſeu Aquitanigeni.*

¶ 1. AQUITARE, Rationem accepti & expenſi reddere, Gall. *Rendre ſes comptes*. Statuta Ordinis Ciſterc. ann. 1189. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1265. *Qui habuit in quibuſlibet mobilibus penes ſe repoſitum unde ſe teſtimonio officialium ſuorum & cognitione patris Abbatis vel Viſitatoris Aquitare valeat, & ſumtus ſibi per annum nec ceteros providere, reus ſub pœna de non ædificando nullatenus teneatur.*

¶ 2. AQUITARE, Quietum reddere, immunem facere. Interdum ſolvere, dimittere. Charta Willelmi Ducis Aquitan. pro Angeriaco inter Inſtrum. to. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 470. *Aquitavi enim ibidem burgum S. Johannis de Eſnenda de exercitu & talliata, atque omni mala conſuetudine.* Charta an. 1194. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 658. *Prædictis fratribus penitus Aquitavit & donavit.* Chartul. S. Crucis Kemperl. *Aquitaverunt in perpetuum: hanc Aquitationem, &c.* Chartul. S. Vincentii Cenom. fol. 127. *Illi ſiquidem plegii poſt deceſſum prædicti villani, dixerunt Maheut uxori ſuæ, quod eos erga Judæos Aquitaret.* Vide *Quietus*.

¶ AQUITIARE, Eadem notione, in Charta anni 1404. ex Archivo S. Victoris Maſſil.

AQUIVERGIUM, Aquarum divergium, diverticulum: vox Agrimenſorum. Innocentius: *Habet ſub ſe juncina; & foras Aquivergia.* Idem: *Sub ſe cannicias & res paluſtres habet, & foris Aquivergia.*

¶ AQUOSITAS, Aquoſum, paluſtre Gervaſius. Tilberienſis in Otiis Imperial. apud Leibnitium to. 1. Scriptor. Brunſvic. p. 986. *In terra Walenſium . . . montes excelſi fundamenta ſua in ſaxis duriſſimis ſtatuerunt, & in cacumine tanta Aquoſitate terra cruſtatur, quod ubi vix pedem fixeris, terram ad jactum lapidis moveri ſenties.*

¶ 1. ARA Dignitatis, in qua nulli licet celebrare, præterquam Sacerdotibus in dignitate conſtitutis. Hoc privilegio Leo IX. Pontifex Max. donavit majus altare S. Remigii Remenſis anno 1049. ſtatuto edito, inquit Mabillonius, Annal. Benedictin. tom. 4. pag. 503. *Ne quilibet præter Archiepiſcopum Remenſem & loci Abbatem, ac ſeptem ab eodem Abbate deſignatos Presbyteros Cardinales, in principe altari ſacra faceret &c.* In hujus autem altaris tabula marmorea hæc inſcriptio legitur, anteriori ipſius margini eleganti charactere Romano inciſa in hæc verba: DE SUMMA HAC DIGNITATIS ARA, FERRO BIPERTITA, SALUTIS MENSA GENTIBUS DIRECTA NORDALBINGORUM IN WELENA. Folco. Adalbero. Quibus lapidem hunc ex Nordalbingia ſeu Saxonia Tranſalbina iſtuc allatum fuiſſe probatur.

¶ Ara Sacrata, Parvula tabula lapidea conſecrata, quæ menſæ altaris non conſecratæ ſuperponitur vel inſeritur ad ſacra facienda. Collect. Concil. Hiſpan. to. 4. pag. 762. col. 2. *Quod quando Sacerdos celebraturus eſt Miſſam videat an in altari ſit Ara ſacrata & adſint tria tobalia linea per Miſſale præſcripta; & ſi Ara tabulæ inſerta ſit, an forte tabula ſurſum & Ara deorſum verſa ſit, ut ita reperiat, vertat, ad Miſſam rite faciendam.*

¶ 2. ARA pro *Hara*, Gall. *Etable à cochons.* In veteri Gloſſario MS. Monaſterii S. Andreæ Avinionenſis: *Ara Dei & Ara ſuis, id eſt, Naut porcorum.*

ARABAM. Papias: *Arabam interpretatur inſidiæ.* Ita MS. Codex: ſed Editus habet *Araba:* vox forte Longobardica. [Hebraica à radice ארב Inſidiari.]

ARABICI, *Hæretici dicti ab Arabia, in qua ſunt orti, dicentes, animam & corpus ſimul mori, ſimul reſurgere.* Papias. De Arabum circa animarum originem, mortalitatem, immortalitatem, tranſmigrationem, &c. conſulendus omnino Abrahamus Ecchellenſis in Hiſtoria Arabum c. 12. 13. 14. 15. &c.

ARABILIS. Breviloq. *Arabilis dicitur, quod eſt aptum & bonum ad arandum, ut terra eſt Arabilis.* Charta an. 964. ex Tabulario S. Petri Treverenſis: *Ego Sigefridus Comes... dedi ad altare S. Petri... lineam in eadem Marcha, & in Comitatu Bedenſi Arabilem unum, & inter terram Arabilem & prata jugera 73. & quicquid ad eundem Arabilem pertinere dignoſcatur. Arabilis terræ jugera* 106. in Traditione Fuldenſ. lib. 1. trad. 92. [Sed & apud Plinium *Campus Arabilis* legitur.]

¶ ARABLA, Arbores teneræ, quas vulgo vocamus, *Bois blanc*, quales ſunt ſalices, ulmi, tiliæ, &c. Chartul. SS. Trinit. Cadomenſis fol. 49. *Omnes operarii Aveningiæ pro mortuo boſco & pro ſpina & pro Arabla in Haſelhot, quilibet denarium unum, &c.* Gall. *Erable* eadem arbor eſt quæ Latinis *Acer*: qua notione vox *Arabla* in laudato loco non videtur accipienda.

ARACHILD, [Obſequium militare Principi debitum.] Vide *Heereſchild.*

ARACIUM, [Grex equorum, Gallice *Haras.*] Vide *Haracium.*

¶ ARACIUNCULÆ, *Foſſæ parvæ ad inſtar ſulci aratri.* Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis. Ciceroni *Aratiuncula* eſt arabilis terræ portio minima. Vide *Aratiuncula.*

ARADA, Aratio. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oſcæ an. 1247. *Debet etiam habere duas beſtias de Arada cum ſuis apparatibus, ſi faciat laborare, id eſt, aratorias.*

¶ ARADIA, *Gemma ex patria dicta. Eburnea eſt.* Papias MS. Bituric.

ARADRADIT. Vide *Aratraib.*

¶ ARADRIA, Araduria. Vide in *Aratoria.*

¶ ARAGADIA, Supellex militaris. Vide *Hariraida.*

ARAGAICUS, Morbi equini ſpecies: *Cum in equi ventre fiunt torſiones, & inteſtina rugitum faciunt, & indigeſta & liquida emittit ſtercora, &c.* apud Petrum de Creſcentiis lib. 9. Agricult. cap. 22. ubi vetus Interpres Gallicus habet *Argaratus.*

ARAHUM. Lex Ripuar. tit. 10. §. 1. *Ad placitum veniens cum 3. teſtibus in Araho conjuret.* Tit. 32. §. 3. *Cum 7. Rachimburgiis in Arabo conjurare debet.* Tit. 33. §. 2. *Sibi ſeptimus in Araho conjuret.* Tit. 41. §. 1. *Si quis ingenuus ingenuum ligaverit, & ejus culpam cum 6. teſtibus in Araho non approbaverit.* Adde tit. 77. Baſileenſis Editio Legum Ripuar. an. 1530. paſſim legit cum aſpiratione *haraum*, quam vocem pro loco conſecrato, vel honorato, à Saxonico ar, vel are, id eſt, honor, pietas, deductam putat Spelmannus: ut ſit *in arabo conjurare, approbare*, in Eccleſia & loco ſacrato ſacramentum præſtare: Nam *omne ſacramentum in Eccleſia & ſuper reliquias jurabatur*, ut eſt in Capit. Caroli M. lib. 6. cap. 209. At Guillimannus lib. 1. de Reb. Helvet. pag. 80. ait, vocem hanc à Germanico, *arnrechten*, deduci, ſonareque, *coram judicum conſilio.*

☞ Eccardus Baſilicam intelligit: 1°. Quia notum eſt, inquit, Sacramentum apud Francos Chriſtianos, quales Ripuarios fuiſſe ſatis apparet, in Eccleſia & ſuper Reliquias juratum fuiſſe. 2°. Quia Baſilica, Eccleſia, fanum imo omnis locus publicus, ubi jus ſub auctoritate Principis exercebatur, *Haruc* olim vocabatur, quod Latinizantes, omni dubio procul, in *Haraum* mutavere, *h* nempe pro *c* vel *ch* poſito. Hæc Vir Cl.

¶ ARAIARE, Inſtruere, Gall. *Equiper.* Item Ordinare, diſponere ſuo quæque loco; Milites ad pugnam componere, Gall. *Mettre en ordre, Ranger en bataille*, olim *Arroyer*, *arrayer*, *mettre en arroy.* Hiſpani etiamnum dicunt *Arear la caſa*, ſuppellectilem domeſticam ſuo loco apte diſponere. Charta an. 1322. apud Rymer. to. 3. pag. 961. *Vobis mandamus ut . . . congregari & Araiari facias ad reſiſtendum dictis inimicis noſtris, quanto potentius & robuſtius poteritis.*

¶ ARAINAMENTUM, Actio qua quis ſe coram judice rem quampiam facturum promittit, v. g. juraturum, teſtes adducturum & his ſimilia. Apud Practicos *Arrement* ab arrhis quæ dabantur in promiſſionis cautionem. Charta an. 1385. apud Rymer. to. 7. pag. 463. col. 2. *Non obſtante aliquo Arainamento, proceſſu, vel judicio contra ipſum Comitem &c.* Vide *Adhramire.*

ARALIA, Arale, Aralis. Domeſdei tit. de Eſſexia: *Silva 20. porc. 10. acr. prati, 2. runcal. 4. Aralia, 23. porc. 50. oves, 24. capones, 2. vaſa apis.* Ubi *Aralia* videntur eſſe agri ad arationem idonei, cui opponuntur *runcalia*, id eſt, agri ſentibus obſiti. [Charta anni 926. apud Martenium to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 281. *De parte Franconis & Humberti manſos V. & jugera*

IIII. in villa quæ dicitur Brola, & Arale unum in villa quæ dicitur Cardonis, cum ſuis appendiciis. Et col. 282. B. *Dederunt itaque præfati viri... manſos quinque & inſuper IIII. jugera... & Arales III. cum eorum appendiciis.*] Vide *Araturia terra.*

¶ ARANCANES. Vide *Arrancanes.*

¶ ARANCIUM, Pomum aureum, idem quod mox *Arangia.* Vita B. Columbæ Reatinæ Maii to. 5. pag. 382. *In ardore diræ febris aliquando ſuccaſſet fruſtulum acris Arancii, vel aliqua grana ceraſonis; ſed Sacramento altaris Chriſti virgo refecta prorſus confortabatur.*

1. ARANEA, Retis ſubtilioris ſpecies, qua capiuntur aviculæ: deſcribitur à Petro de Creſcentiis lib. 10. de Agricult. c. 23.

¶ 2. ARANEA, Fibulæ ſpecies, forte ſic dicta quod in modum retis ſubtilioris ſit efformata. Acta S. Germani Epiſc. to. 7. Maii pag. 549. *In uno brachio argenteo cum bordura, infra concavum clauſum ſive firmatum Aranea argentea, fuit repertus ſacculus quidam.*

¶ ARANGA, apud Spelmannum pro *Arenga*: quod vide.

ARANGIA, Ital. *Arancio*, Kiliano *Aranje-appel*, Gall. *Orenge*, malum citrinum, quod Scholiaſtæ Nicandri νεράντζιον. Myrepſo, νεράντζια, arbor, quæ mala fert aurea. Matth. Silvaticus: *Pomum Arantiæ, id eſt, citrangulum, vel citromelum.* Hugo Falcandus: *Videas ibi & lamias acetoſitate ſua condiendis cibis idoneas, & Arangias acetoſo nihilominus humore plenas interius, quæ magis pulcritudine ſua viſum oblectant, quam ad illud utiles videantur.* [Computus ann. 1333. & ſeqq. in Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 276. *Apud Scaulum in primo jardeno ubi Dominus accepit fructus Arangiarum & limum cellorum, pro ipſis fructibus & uno pannario taren.* 1.] Vide Salmaſium ad Solinum pag. 955. [& *Acripomum.*]

¶ ARANGIUM, Aurea malus, Gall. *Oranger.* Computus ann. 1333. & ſeqq. in Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 279. *Item pro arboribus viginti de plantis Arangiorum ad plantandum... taren.* 10.

ARANSCARTI. Lex. Bajwar. tit. 12. c. 8. *Si quis meſſes alterius initiaverit maleficis artibus, quod Aranſcarti dicunt.* Ubi Lindenbrogius: *Aran* ſpica eſt frumenti, ſive ariſta, & *cart*, læſio, ſive fiſſura, unde & *lidiſcarti, orſcarti, &c.* de quibus ſuis locis. Eſt igitur *Aranſcarti*, maleficium ſortilegorum, quo ariſtas ſive ſpicas inanes ac vacuas faciunt, non vero *auris abſciſſio*, uti vult Voſſius.

ARANTINUS Paropsis. Cyprianus lib. 1. Vitæ S. Cæſarii Arelat. n. 17. *Cuſtodiens illud, quod Dominus [fecit cum] in Arantino Paropſide tinxit panem, non in argenteo vaſe: [Et diſcipulis præcepit non poſſidere aurum neque argentum.* Derivatum videtur ab ἀραιὸς, inquit Mabillonius in Actis SS. Ord. S. Benedicti ſæculo 1. pag. 664. quod rem fragilem ſignificat, quale eſt vas figulinum vel vitreum.]

ARAP, Raptus. [Gall. *Rapt, Larcin.*] Aſſiſiæ Hieroſolym. MSS. cap. 97. *Qui veaut appeller homme d'Arap, ou de briſure de chemin, ou de force quelle qu'elle ſoit, &c.* Cap. 98. *Et ſe feme qui ait Baron, veaut faire apeau du murtre, ou d'omecide, ou d'Arap, ou de briſure de chemin, &c.*

ARAPAGARE, *Effodere, vel ſculpere ab area, & ponitur ſimpliciter pro effodere, & componitur ab area, & pagus, quod eſt villa. Arapagatus, ab area effoſſus.* Unde Plautus in Aulularia: *Aurum mihi intus Arapagatum eſt.* (Editio habet *harpagatum*) Ita Joannes de Janua, cui ut aſſenſum in omnibus det Lector, haud velim. Vide *Harpagare.*

ARAPENNIS, Arpentum, Agripennus, &c. Voces unius ejuſdemque ſignificationis, quarum quædam veteribus Scriptoribus etiam notæ; menſura, qua finitores & agrimenſores agros metiuntur, quam cum *jugero* vel *jurnali*, vulgo confundimus.

Arapennis. Vetus auctor de Limitibus agrorum pag. 311. *Arapennis, quem ſemijugerum dicunt, id eſt, quod & Actus major, habens undique verſum pedes* 210. *perticas vero* 12. Alius pag. 297. *Actus quadratus undique finitur pedibus* 120. *hunc Betici Arapennem dicunt, &c.*

Arepennis, apud Columellam lib. 5. c. 1.

Aripennis. Gloſſa MS. ad Caii Inſtitut. in Cod. Bibl. Regiæ 1197. *Jugerum in longitudine pedes* 240. *in latitudine* 120. *Aripennis eſt ſemijugerum in longitudine pedum* 120. *in latitudine* 170. *duo Aripennes jugerum faciunt, qui eſt centuria.* Occurrit apud Feſtum & in Notis Tyronis: præterea apud Gregor. Turonenſ. lib. 1. Hiſt. cap. 6. in Legib. Wiſigoth. lib. 8. tit. 4. §. 25. lib. 10. tit. 10. §. 14. & apud alios, à nobis mox laudandos.

Aripennus, apud Joannem VIII. PP. Ep. 122.

Aripendium Vineæ, in Tabulario Conchenſi in Ruthenis cap. 159. 161. & alibi non ſemel.

Arpennis, in Decretione Chlotarii Reg. §. 13. & apud Reginon. in Chronic. pag. 19.

Agripennus. Tabularium Vindocinenſe Thuani c. 20. *Notum, &c. domnum Germundum fratrem noſtrum* 30. *Agripennos emiſſe, &c.* Ch. 66. *Dat ſimiliter alios duos Agripennos vinearum.* Chart. 55. *Habebat vineæ Agripennum unum alodialiter immunem.* Adde Chartam 343. Charta Gaufredi Comitis Mauritaniæ in Biblioth. Clun. pag. 542. *Vicum Eccleſiæ etiam ſupramemoratæ adjacentem cum decem prati Agripennis.* Adde pag. 545.

Agripenna. Ordericus Vitalis lib. 5. *Et duas vinearum Agripennas... dedit.* Adde pag. 587. 777.

Agripennis, apud eumdem Ordericum Vital. lib. 5. pag. 591.

Agripennii Agri, apud Papiam, *illi dicuntur, qui non in toto quadrati, ſed in longo ſunt.*

Agripennales & Agripedales Perticæ, in Chr. Beſuenſi, pag. 525. quæ alibi *Arpennales* dicuntur. Charta an. 877. in Tabulario S. Benigni apud Perardum pag. 155. *De alio vero fronte ſtrada publica pergit, & habet in longum perticas Agripedales* 36. *& per tranſverſum perticam unam, &c.* Adde pag. 156. 159. Vide *Pertica.*

Arpentum. Lex Bajw. tit. 1. cap. 14. §. 2. *Pratum Arpento uno claudere, &c.* Charta Caroli Craſſi Imp. tom. 7. Spicilegii Acheriani p. 185. *Colonicam unam... cum ſex Arpentis ex virea.*

Non una autem eademque eſt aripennis in Gallia noſtra menſura: nam *Arpennis Pariſienſis* conſtat 100. perticis, pertica vero 22. pedibus, quæ in quadratum redactæ, dant 220. pedes, hoc eſt, 10. perticas pro latere jugeri quadrati, quod 48400. pedibus quadratis conſtat: quapropter noſtrum arpentum Romano jugero majus eſt, quod pedes 28800. complectebatur. [Pertica Pariſienſis 18. pedibus ſolum conſtat. Mirum hac in re deceptum fuiſſe virum prudentiſſimum.]

Arpennis Nivernenſis conſtat 4. *quarteriis*, ſeu quartis, quarteriæ 10. *teſis*, (toiſes) *teſa* 6. pedibus, pes 12. pollicibus. Conſuet. Nivernenſ. cap. 37. art. 23.

Arpennis Perticenſis conſtat 100. perticis, pertica

pertica 24. pedibus, pes 13. pollicibus. Conſuet. Pertic. art. 39.

Arpennis Dunensis conſtat 100. perticis, pertica 20. pedibus. Conſuet. Dunenſ. art. 51.

Arpennis de Marchesnoir, 100. chordis, chorda 22. pedibus. Ibid.

Arpennis Pictavensis continet 80. paſſus in latera ſingula. Conſuet. Pictav. art. 197.

Arpennis Comitatus Marchiæ, idem continet quod *ſexterata*. Conſuet. March. art. 426.

Arpennis Montargensis, continet 100. chordas, chorda 20. pedes, pes 12. pollices. Conſuet. Montarg. cap. 22. art. 22.

Arpennis Claromontensis in Bellovacis conſtat 100. virgis, virga 26. pedibus. In quibuſdam locis conſtat tantum 72. virgis. Conſuet. Claromont. art. 241.

Arpennis, ſeu Jornale apud Armoricos conſtat 20. chordis in longitudinem, & 4. in latitudinem extenſis, chorda vero 24. pedibus regiis. Conſuet. Brit. art. 263.

Arpennis ſilvæ, in Ducatu Burgundiæ, conſtat 440. perticis; Jurnale terræ, vineæ, aut prati 360. perticis.

Arpennis interdum pro territorii finibus, diſtrictu, ſeu balneuca ſumitur. Tabular. S. Germani Pariſ. *Vicarii de Pirodio infra Arpennos villæ nullam habent viariam, neque aliquid ibi accipiunt, &c.* Occurrit ibi pluries.

Recte porro obſervat Spelmannus, poſterioribus ſæculis vocem *Aripennis* non alias fere uſitatam reperiri, quam in vinearum aut pratorum menſurationibus, quod quidem verum eſſe firmabunt loci aliquot ex Scriptoribus & Chartis deſumpti, quos hic deſcribere operæ pretium videtur. Teſtamentum S. Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi: *Plus minus centum Aripennes vineæ, & trecentorum modiorum campos reſervavimus.* Infra: *De vetere vinea vix 30. Aripennes contulimus.* Gregor. Turon. lib. 5. Hiſt. cap. 29. *Statutum enim fuerat, ut poſſeſſor de propria terra unam amphoram vini per Aripenne redderet.* Hariulfus lib. 3. cap. 7. p. 495. *De terra ſetici ſex, & de vinea Aripennes octo.* Charta Caroli Craſſi mox laudata: *Colonicam unam.... cum ſex Arpentis ex vinea.* Ita etiam paſſim in Domeſdei, quem laudat idem Spelmannus in Tabulario Vindocinenſi, uti conſtat ex Chartis, quas deſcripſimus, in Charta Odonis Regis apud Beſlium in Ducibus Aquit. pag. 210. & Rangenfredi Epiſcopi Carnotenſ. apud Ducheſnium in Hiſtor. Monmorenc. pag. 6. Adde Probat. Hiſt. Caſtrovil. pag. 5.

Jam vero de vocis etymo, vetus auctor de Limitibus pag. 297. *Arapennem* ab arando dictum ſcribit, à quo hauſerunt Iſidorus lib. 15. Origin. cap. 15. Papias, Ugutio & alii.

Columella lib. 5. cap. 1. vocem Gallicam eſſe ait, Joſephus Scaliger, & Salmaſius ad Solinum volunt *Aripennem* dictum quaſi *arvipendem*, quia *arvipendio*, id eſt, funiculo, agros olim metiebantur. Gloſſ. Lat. Græc. *Arvipendium*, σχοῖνος γεωμετρικός. Nec obſtat, inquit Salmaſius, quod verbum, *pendere*, de ponderibus tantum accipiatur, cum & certum agri modum *libram* dixerint etiam veteres, ut auctor eſt Hygenus. Charta Goſleni Epiſcopi Carnotenſis anni 1155. in Tabulario N. D. de Joſaphat: *Arvipennum ad hortum faciendum.*

¶ ARAS, id eſt, operis Atrebatici, Gall. *d'Arras.* Teſtament. Richardi II. Regis Angl. apud Rymer. tom. 8. pag. 76. col. 1. *Omnes veſtes de Aras noſtro remaneant ſucceſſori.* Vide *Arras.*

ARASCILD, Arscild, Arischilit. [Obſequium militare Principi debitum.] Vide *Heereſchild.*

ARATA. Charta Henrici Ducis Bavariæ an. 1276. in Metropoli Saliſburgenſi tom. 2. pag. 339. *Adjicimus etiam de gratia ſpeciali, ut proviſores dicti Cœnobii de hominibus in ſuis prædiis reſidentibus, quoad debita, Aratas, vituperia, tractus gladiorum, & violentias quaſcumque, perpetuam læſionem, quæ vulgo lem dicitur, non inferunt, judicare valeant.* Ubi *lem*, vel *leme*, eſt mutilatio, vitium, Kiliano.

¶ ARATARE, pro *Arare.* Polyptych. Fiſcanenſe anni 1235. *Et debet dimidiam acram Aratare ad hiemalia & dimidiam acram ad tremeis.*

ARATER, pro *Aratrum*, apud Hygenum de Limitibus, non uno loco: *Quo falx & Arater ierit.*

ARATICUM, Agrarium. [Tributum ex agro penſum.] Tabular. S. Remigii Remenſis: *In Luperiaco eſt manſus dominicatus, cum ædificiis & viridario. Sunt ibi avergariæ* III. *ubi poſſunt ſeminari de ſigilo modii* XX. *de terra foraſtica culturæ* IV. *campi* II. *recipientes ſemine ſpeltæ modios* CCCXX. *ubi poſſunt colligi de fœno carrucæ* VIII. *Paſql, māp. Theutarius ſer. tēn. mānſ. ſerūl.* I. *arat, hibernat, ſat, māp.* I. *long. partic, lāt.* III. *facit, corrogat.* II. *æſtivant, ſant, ſimul donant Araticum de omni conlaboratu pull.* III. *ova* XXV. *ligni cār.* I. *aut den.* IIII. *clauſuram cār. tempore vindemiæ dies* XV. *aut dīn.* II. *facit brazium, & vigl. cāropr. & omne ſervitium ſibi injunctum, &c.* Ubi obſervandæ voces, *arat, hibernat, ſat, &c.* quæ ſervitutis ſpeciem denotant, ratione cujus tenentes, & qui operas debebant, arare tenebantur terras dominorum intra manerium ſuum: quod *arare & herciare ad curiam domini*, vocat non ſemel Domeſdei: quod etiam habetur in Lege Bajwar. tit. 1. cap. 4. Idem Tabularium: *Omnes manſi donant Araticum in tertio anno decimam de vervecibus.* Alibi: *Facit in anno corrogat. 4. donat Araticum extra avergariam & pratum, fœtam* I. *cum agno, & anniculum* I. *pullos* 3. *&c.* Ibidem: *Donant Araticum de hibernatica, de ordeo, &c.* Ibidem: *Omnia manſa donant Araticum & decimam de vervecibus.* Vide *Arativum.*

¶ ARATIVA, Supellectilis ſeu ornamenti ſpecies, ut opinor, vermiculata, Gall. *Marquetée, faite de pieces de rapport.* Sic dicta, ſi conjicere fas eſt, quod hujuſmodi opera lineis ſeu ſulcis quaſi *aratro* factis diſtinguantur. Locum vide in *Maneſicium.* Videſis etiam *Aratiuncula.*

¶ ARATIUNCULA, Joanni de Janua eſt *Foſſa parva quæ inſtar ſulci aratur.* Lib. 3. Regum 18. 32. *Fecitque aquæductum, quaſi per duas Aratiunculas in circuitu altaris.* Alium locum vide in *Vermiculatus*, ubi dicitur *Vermiculatus* duci à vermibus, qui rodendo ligna varias faciunt *Aratiunculas*, quæ in modum vineæ conducuntur. Hinc, uti conjicio, *Arativa* de qua mox dictum eſt. Vide *Araciunculæ.*

ARATIVUM. Lex Alemann. tit. 22. *Qualiter ſervi Eccleſiæ tributa ſolvere debent: Ancillæ autem opera impoſita ſine neglecto faciant, ſervi dimidium ſibi, & dimidium in dominico Arativum reddant.* Idem quod *Agrarium* in Lege Bajwar. tit. 1. cap. 14. §. 1. [Lindenbrogius in Gloſſario ad calcem Codicis Legum Antiquarum *Arativum reddere* vertit, *Opus ruri facere arando*: quod ſi vera eſt interpretatio, non unum ſunt *Arativum* & *Agrarium*; cum Agrarium ſit tributum ex agro penſum: quod vulgo vocamus *Champart.*]

ARATORIA, Terra ex agro culto ſumpta ad *Inveſtituram.* Formulæ veteres: *Notitia traditionale*,

... *illi delegavit* ... *ipſas res de quantum in ſua largitione loquitur, vel inſertum eſt, ante bonis hominibus per hoſtium & Araturia viſus fuit conſignaſſe.* Alia Notitia traditionis ibid. *Qualiter veniens ille die illo in villa illa ante bonis hominibus per hoſtium & Aratoria, ſeu terra, & herba, ab homine aliquo nomine illo rem illam viſus fuit tradidiſſe.* Alia formula habet: *Per terra, & per herba, & per hoſtium viſus fuit tradidiſſe.* Alia denique: *Per terra & herba, per hoſtium & Aratura, &c.*

Aratoria, Agri aratorii, in leg. 7. C. de Bonis proſcriptor. *Quid in vineis, olivis, Aratoriis, paſcuis fuerit inventum. Terra Aratoria*, in Capitul. 2. an. 813. cap. 19. in Charta an. 799. apud Bolland. 26. Mart. pag. 634. & in alia apud Ughellum to. 5. pag. 656. 657. & alibi paſſim.

Araturia. Tradit Fuldenſ. lib. 1. *Abſque 22. jugeribus inter prata & terram Araturiam.* Alibi: *Trado in loco, qui dicitur ...... de terra Araturia 40. jugera.* Paſſim ibi. Vide pag. 462. 521. 526. *Arduria* lib. 1. tradit. 25.

Aradria, Eadem notione in Tabulario Brivatenſi ch. 188. *Et terra Aradria una, quæ ad ipſam caſam pertinet.*

Aratria. Ibidem ch. 214. *Vineam unam cum Aratriis, cum ortis & campis, &c.*

Aradaria. Ibid. ch. 293.

ARATRAIB, Aritraib. Lex Longobard. lib. 1. tit. 19. cap. 25. *Si caſam, ubi viri habitant, diſturbaverit, componat, ſicut in hoc Edicto legitur, Aratraib, id eſt, ſibi tertiam.* Ubi Edictum Rotharis Regis Longobard. tit. 105. §. 28. habet *havit rabid.* Papias: *Aritraib, id eſt, ſibi tertiam in Lege.* Ita in 2. MSS. Editus vero: *Aritraib, id eſt, 5. tertia in Lege.* Ugutio: *Aratrapap, id eſt, dominicum * ſequitur. Aradradit, id eſt, cum juſtitia, i. conſolidus.* Sic in MSS. In Cod. Navarræo: *Aradradip, cum juſtitia, i. ſolidus.* [Vocabularium Gothicum à Grotio collectum apud Murat. tom. 1. part. 1. pag. 370. *Aratreit, Har-treit, Pars tertia, male Aratreib: In MS. Hariraib; ſed ſcribendum Haritrait.*]

ARATRUM, Idem quod *Carrucata terræ*, quantum terræ uno aratro arari poteſt. Helmodus lib. 1. cap. 12. *Dabatur autem Pontifici annuum de omni Wagirorum ... terra tributum, quod ſcilicet pro decima imputabatur de quolibet Aratro menſura grani, & 4. reſticuli lini, & 12. nummi puri argenti ... Slavicum vero Aratrum, par boum aut unus conficit equus.* Adde cap. 14. Idem cap. 88. *Porro Slavicum Aratrum perficitur duobus bobus & totidem equis.* Vita B. Mariani Abbatis Ratiſp. cap. 4. n. 20. *Vineas 2. ac 7. Aratra in Auſtria Deo & B. Jacobo deſtinavit.* Occurrit ibi non ſemel, & cap. 5. & 6. Will. Thorn. in Chron. an. 616. *Hoc manerium eſt 30. Aratorum.* Et an. 687. *Idem Rex dedit eidem Abbatiſſæ terram duorum Aratrorum, &c.* Paſſim apud hunc Scriptorem. Vulgo dicimus: *Une ferme, ou une terre d'une ou de deux charruës, ou plus.* [Vide Miræi Opera Diplom. edit. 1723. tom. 2. pag. 1189. col. 1.]

Aratrum Circumducere, in Lege Bajuvar. tit. 17. §. 2.

1. ARATUM, Aratio. Concil. Aurelian. cap. 28. *De opere rurali, id eſt, Arato, vel vinea, vel ſectione, meſſione, &c.*

¶ 2. ARATUM, Ratis, Gall. *Radeau.* Privilegium Raimundi Berengarii Comitis Provinciæ pro Hoſpitalariis an. 1114. *Donamus Deo & Hoſpitali Iheruſalem teumitum Arati hoſpitalis, qui per alveum fluminis, qui vocatur Durentia, deſcendit.*

ARATURA, Aratio agri, quam Tenens Domino debet ex debito & ſtato ſervitio. Capitulare 5. an. 803. cap. 17. *Ut liberi homines nullum obſequium Comitibus faciant, nec Vicariis, neque in prato, neque in meſſe, neque in Aratura, aut vinea, &c.* Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 302. *Sacriſta ſive Præfectus acciperet liberum cenſum, videlicet de qualibet acra 2. denarios: Celerarius habebat Araturas, & alia ſervitia, videlicet Araturam unius rodæ qualibet acra ſine cibo.* [Tabul. SS. Trinit. Cadom. fol. 61. *Debent unam acram Araturæ & herciaturæ & precarias ... ſi dederit filiam ſuam extra vilanagium dabit 3. ſol. Abbatiſſæ & precariam Araturæ & herciaturæ.*]

Araturæ, Quævis operæ, *corveiæ*, vel ſervitia. Tabularium S. Remigii Remenſis: *Wandefridus tenet manſum ſervilem 1. pro omni Aratura & ſervitio, providet ſilvam, & nutrit.* Occurrit ibi non ſemel. Vide *Arura.*

¶ ARATURIA, Terra arabilis, in Tradit. Fuldenſ. Vide *Aratoria.*

¶ ARAUCA, Ornamentum Eccleſiaſticum. Vetus Catalogus vaſorum & totius ſupellectilis Eccleſiæ S. Martialis Lemovic. anno 1227. *Item duæ Araucæ de cerico.* Vide *Arrancanes.*

¶ ARAYRAGIUM. Sic ſcribitur in Patentibus Litteris Caroli Regis Siciliæ an. 1270. ex Archivo S. Victoris Maſſil. Vide *Areragium.*

¶ ARBALESTARIUS, Arbalestrius, Idem quod Arbaliſta 2. *Arbaleſtariorum Franciæ magiſter*, apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 468.

¶ ARBALESTENA, Feneſtricula oblongior & ſtrictior in urbium & caſtrorum muris per quam in obſidentes emittebantur ſagittæ, Gall. *Creneau.* Litteræ an. 1213. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 903. *Poſſint facere murum ... ſine foſſatis & tornellis, & de archeriis & Arbaleſtenis ſine aleors.* Vide *Archeria.*

¶ 1. ARBALISTA, Arcus, Gall. *Arbalêtre.* Menoti Serm. Quadrageſim. fol. 25. *Et aliquis habens Arbaliſtam ad trahendum contra avem, &c.*

2. ARBALISTA, Balliſtarius, ſeu *Arcubaliſtarius*; Gall. *Arbaleſtrier.* Petr. Tudebodus lib. 2. de Hieroſ. Itinere: *Conſiliati ſunt in unum, qualiter feciſſent fodere turrem, & Arbaliſtæ & ſagittarii, qui eos defenderent.* Triumphus S. Lamberti de Caſtro Bullonio cap. 1. *Pæne ab omni ſecurus injuria, niſi ab ipſo vallis confinio ei jaculum intentet, cum ſui periculo cautus Arbaliſta.*

ARBALISTARIUS, Eadem notione non ſemel.

¶ ARBALISTATOR, Eodem intellectu apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. pag. 853.

¶ ARBALISTERIA, ut *Arbaleſtena.* Charta ann. 1239. apud D. *Bruſſel* de Uſu Feudorum tom. 2. pag. 855. *Domum noſtram de Cheeigneio aſſeguravimus domino Comiti Montisfortis .... tali modo; quod non poſſumus habere in eodem archeriam, nec Arbaliſteriam, neque cernelium, neque ſcutum.*

¶ ARBAN, Arbanagium, Submonitio ad exercitum, & mulcta ei impoſita, qui pergere detrectat poſt ſubmonitionem. Vide *Heribannum.*

¶ ARBANABILIS, Obnoxius *arbanno.* Charta Caroli Regis Franc. an. 1446. apud Thomaſſerium in Biturig. p. 106. *Arbannabiles & explettabiles ad vetura* (vecturas) *& alia ſervitutis jura.*

¶ ARBARES Sodales, Lib. de Offic. Proconſul. *οἱ περὶ τῶν ὅρων διαγνώσκοντες δικασταὶ, Finitores, terminorum & finium arbitri*, in Suppl. Antiquarii.

¶ ARBASUS, Pannus craſſus, ex rudi & nigra lana contextus. Proceſſus informat. ad Canonizatio-

nem S. Franciſci de Paula tom. 1. Aprilis pag. 121. *Veſtitum groſſo & rudi panno lana nigra confecto, vulgari eloquio in dictis partibus appellato Arbaſo.* Hinc

¶ ARBASEUS, Eadem notione, in Vita ejuſdem S. Franciſci de Paula ibidem pag. 182. *Qui pauper expandit chlamidem ſuam Arbaſeam, & deſuper projecit panem unum grani Germani.*

¶ ARBEGIATGII, Videntur eſſe habitatores prædiorum ſeu pagorum, qui pendebant à dominis ut ſervi, vel ſaltem alia ratione dominis obnoxii. Tabularium S. Cypriani Pictav. fol. 116. *Conceſſerunt Monachis S. Cypriani quidquid in terra de Convol illorum erat præter medietatem terragii; ſed Arbegiatgios haberent liberos & quietos ab omni conſuetudine, & quidquid ex eorum caſatis potuiſſent adquirere.* In eodem Tabulario habetur Charta Arnaldi Abbatis S. Severini, qua tanquam dominus feudi prædictam donationem confirmat his verbis: *Conceſſit... quidquid ad eos pertinebat in terra de Convol... habitationum & habitatorum libertatem & quiptanciam... habitatores ergo terræ proprii illorum erunt, omneſque conſuetudines & reditus extra medietatem terragii, &c*

¶ ARBELLUM, Βασανιςήριον, *Tormentum*, in Supplemento Antiquarii. Potius videtur locus ubi habetur quæſtio, quam tormentum ipſum, juxta vim vocis Græcæ.

¶ ARBERG, Arberga, Jus *giſti*, ſeu hoſpitii. Vide in *Alberga.*

¶ 1. ARBERGAMENTUM, Eadem notione. Charta fundationis Abbatiæ S. Mariæ apud Santonas inter Inſtrum. to. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 480. *Curtes igitur prænominatas & terras quaſcumque dedimus Deo & B. Mariæ, ſic concedimus poſſidendas, ut nec nos ipſi, nec præpoſiti, nec famuli, nec foreſtarii noſtri, nec ullus homo, nos in eo ibi Arbergamentum aut exercitum, quæſtam, procurationem aliquam, aut cavangadam vi aut terrore aliquo ulterius habeamus.* Vide *Alberga.*

¶ 2. ARBERGAMENTUM, Hoſpitium ipſum, ſeu domus ruſtica. Charta Johannis Merelli pro Monaſterio S. Johannis Angeriac. an. 1309. ex Chartul. ejuſdem Monaſt. pag. 243. *Dicebant dictum Prioratum habere decimam. in Arbergamentis ſuis.* Spicil. Acher. tom. 6. pag. 681. *Ex nunc cedimus... hoſpitia, ædificia, Arbergamenta & alia quæcumque bona immobilia.* Hoc intellectu paſſim occurrit in Antiquit. Bened. Pictav. à Stephanotio noſtro collectis tom. 3. pag. 527. 657. 658. 696.

¶ ARBERGARIA, pro *Albergaria*, vel *Hereberga*, id eſt, jure hoſpitii, ut *Albergari* pro *Hoſpitari* haud raro occurrit. Charta Godefridi Lingonenſ. Epiſc. de Philippo Abbat. S. Benigni & de Vidone de Sumbernone, an. 1158. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 176. *Recognitum fuit dominum de Sumbernone vel aliquem ſuorum in terra & in omnibus Sancti nullam juſtitiam, nullam actionem ſive exactionem, nullam Arbergariam habere, niſi forte comitatus ejus tantus fuerit, quod in manſis ſuis congrue Arbergari non poſſint: tunc demum ſuis manſis primitus Arbergatis, qui ſuperfuerint in manſis Sancti ſine violentia Arbergabuntur, nichil ab eis penitus accipientes niſi ſtramen tantum.* Si plura cupis vide *Albergaria.*

¶ ARBERGERIA, Eadem ſignificatione, in Tabulario S. Cypriani Pictav. fol. 122.

¶ ARBERJAMENTUM, Domus munita. Vide *Reparium.*

¶ ARBETES, Δένδρα, *Arbores*, apud Janum in Supplemento Antiquarii.

¶ ARBILLA, *Arvilla*, *id eſt*, *pinguedo corporis*, apud Feſtum.

¶ ARBIPENDIUM, πλέθρον, *Menſura*, *agri*, *jugerum*, in Supplemento Antiquarii. Eſt pro *Arvipendium*: quod vide in *Arapennis* ſub finem lin. *Columella*, *&c.*

ARBITERIUM. Gloſſ. Iſid. *Arbiterium*, *collectio arbitrorum multorum*, *i. ipſa conſenſio.* Ita non ſemel ſcribi in Pandectis Florent. tit. de Receptis arbitr. monet Cujacius l. 10. Obſerv. c. 37. Vetus Inſcript. 550. 1. *Arbiterio Larciæ Fortunatæ uxoris.*

ARBITRAGIUM. Guillelmus de Guillevilla in Paraphraſi Symboli Apoſtol.

> *Ex Maria ergo pium pacis traxit commercium,*
> *Nova reparans fœdera, & reddens Arbitragium,*
> *Sed ad patris arbitrium obtulit propter ſcelera*
> *Mundi beata viſcera.*

¶ ARBITRAMENTUM, Sententia arbitrorum, Gall. *Arbitrage.* Lobinellus tom. 3. Hiſt. Pariſ. in Gloſſario. *Retentis domibus quæ per hoc Arbitramentum debent ad ordinem S. Guillelmi redire.* Et alibi non ſemel.

ARBITRARE, pro *Arbitrari*, in Epiſt. 69. inter Francicas.

ARBITRARI, Sententiam ferre arbitri nomine. Tabularium Eccleſiæ Carnotenſis ch. 5. *Iidem arbitri partibus in ſua præſentia conſtitutis plenum dare arbitrium noluerunt, aſſerentes, ſe non debere ſuper earum conſuetudinibus vel libertatibus Arbitrari.* Alexander III. PP. ad Archiepiſc. Eboracenſ. *Quoniam igitur non decet te aliquatenus ſuſtinere, ut, quod perperam Arbitrati ſunt, incorrectum debeat relinqui, &c.* Ita etiam apud Rollandinum in Summa Notariæ c. 6.

¶ ARBITRATIO, ut *Arbitramentum*, apud Rymer. to. 2. pag. 809. *Eapropter SS. Pater, veſtræ ordinationi, arbitrationi, dicto ſeu laudo... de alto & baſſo nos... ſubmittimus.*

ARBITRATOR, *id eſt*, *amicabilis compoſitor*, in Regiam Majeſt. lib. 2. c. 4. §. 10. Rollandinus in Summa Notariæ c. 6. *Differentia eſt inter Arbitrum & Arbitratorem: nam Arbiter eſt, qui judicis partes ſuſtinet, & qui cognoſcit ordinario judicio, ſicut judex, & ab ejus ſententia appellari non poteſt, & ſententia ejus dicitur arbitrium. Arbitrator eſt, qui non ſervato juris ordine cognoſcit & definit amicabiliter inter partes: & pronuntiatio ejus dicitur laudum; & ab hac poteſt appellari, & illud peti reduci ad arbitrium boni viri.* Charta ann. 1284. apud Joan. Lucium lib. 4. de Regno Dalmat. pag. 183. *Judex, arbiter, Arbitrator, & amicabilis compoſitor, &c.* [Apud Lobinellum tom. 3. Hiſt. Pariſ. in Gloſſario: *In venerabilem fratrem noſtrum Prœneſtinenſem Epiſcopum tanquam in arbitrum Arbitratorem & amicabilem compoſitorem compromiſerunt.*]

ARBITRATUM, Sententia arbitri, Italis *Arbitrato.* Gloſſ. Græc. Lat. MS. ἀπόφασις μεσίτου, ἤτοι διαιτητοῦ, *Arbitratum.* Editum *Arbitratio* habet.

ARBITRATUS, μεσιτία, in vet. Gloſſ. [Adjective ſumitur apud Muratorium tom. 3. pag. 116. col. 1. in Vitis PP. ab Anaſtaſio: *Domum in clivo Patricii Arbitratam*, (id eſt, ut opinor, æſtimatam arbitrorum judicio) *domum juxta Baſilicam in vico longo... præſtantem ſolidos octuaginta duos.*]

¶ ARBITRIS, pro *Arbiter*, in Actis SS. Julii to. 3. pag. 138.

ARBITRIUM, Sententia arbitri. Feſtus: *Arbitrium dicitur ſententia, quæ ab Arbitro ſtatuitur: Arbitra-*

rium autem, cum adhuc res apud arbitrium geritur. Vox etiam aliis Scriptoribus Latinis nota. Alexander III. PP. *Vel ſi Arbitrium ipſum noveris æquitate ſubnixum, ad obſervantiam ipſius utramque partem appellatione remota compellas.* Innocentius III. *Perpendimus Arbitrium, quod... dicebatur ſuper eodem negotio promulgaſſe, contra formam juris & compromiſſi dictatum fuiſſe.* Occurrit præterea apud Thom. Archid. in Hiſt. Salonitana cap. 32. extremo, in Charta S. Ludovici an. 1259. quæ extat tom. 9. Spicilegii Acher. in Chronico Montis-Sereni p. 135. 136. &c.

Arbitrium, in Regiam Majeſt. l. 2. c. 2. definitur *Actus legitimus perſonarum, ſuper civili quæſtione & querela in quaſi... judicio contendentium.*

Arbitrium *Conditum, ultimum, morientis*, teſtamentum, l. 17. C. de Teſtament. l. 107. 124. Cod. Th. de Decurion.

Per Arbitrium judicium, opponitur *judicio per legem*, in Legibus Luithprandi Regis Longob. tit. 21. §. 2. 3. cum ſcilicet ex animi ſententia pronunciat. Idem Luithprandus pag. 232. *Quoniam alii volebant per uſum, alii per Arbitrium judicare.*

¶ ARBITRUM, f. Muliebre ornamentum. Sallas Malaſpinæ lib. 4. Rerum Sicul. apud Baluzium to. 6. Miſcell. pag. 294. *Volenteſque ſuarum pretioſarum rerum abundantiam... oſtendere... ſuſpenſis ad chordas ſtrophæis, ſlutis, dextrocheriis, Arbitris, &c.*

1. ARBOR, Finalis, Notata, Clavitata. Inter agrorum terminos recenſentur paſſim Arbores à Gromaticis, à quibus ideo finales, à Papiano tit. 39. lib. Reſp. *Terminales arbores, quæ fines dirimunt*, in §. 6. Inſtit. de Offic. jud. dicuntur. Siculus Flaccus de Condition. agror. *Si Arbores Finales obſervabuntur, videndum erit, quæ ſint Arborum genera. Nam quidam in finibus naturales qualeſcunque Arbores intactas finales obſervant, alii diverſas: quidam de cunctis ex ipſis Arborum generibus unum tantum genus in finibus relinquunt, quo manifeſtum jus appareat, finales loca munierunt, ut materiæ differentia argumento ſit, &c.* Lex Bajwar. tit. 11. c. 5. *Quotiens de commarchanis contentio naſcitur, ubi evidentia ſigna non apparent in Arboribus, aut in montibus, &c.* Vide Fletam l. 4. c. 2. §. 17. & Chartam 99. Allemannic. Goldaſti, & Bracton. l. 4. Tract. 1. c. 8. §. 1.

Certis porro inciſuris aut notis in trunci corticee inciſis notabantur; unde & *Notatæ* dicuntur eidem Flacco. Aggenus Urbicus: *Finis multis documentis ſervabitur, terminis, & Arboribus Notatis, & foſſis, &c.* Et *Inciſæ*. Tabularium Vindocin. Charta 470. an. 1091. *A parte ſilvæ quaſdam Arborum Inciſiones ad inſtar diviſionum ſimiliter fecerunt, quas Arbores Inciſas ob diviſionem ſilvæ ſuæ, & haiarum inſtituerunt, & in ſuo dominio retinuerunt.* Tabularium Abbatiæ de Rota fol. 9. *Quibus congregatis, idem Albinus fines noſtræ terræ cœpit perambulare, ac Inciſuras Arborum, quæ eaſdem terras terminabant, eiſdem demonſtrare, oſtenſioni cujus præfatus Hugo noluit credere.* Et fol. 11. *Qui cum illo peragrantes terram ſupradictam, ei indicaverunt, & Arbores in circuitu natas Inciderunt, eaſdemque Inciſas ejuſdem terræ metas eſſe dixerunt.* Vetus Charta in Chronico Lauriſhamenſi ann. 764. *De illo rubero* (robore, quercu) *qui eſt de Eccleſia S. Nazarii ad partem meridianam inter partem S. Petri per Agiloſum & ſuos conſortes ſigno inciſa:... & de ipſo rubero ad partem aquilonis, ſicut illa Inciſio Arborum in ipſa die facta fuit, quæ vulgo lachus appellatur, ſive diviſio, &c.* Infra: *Sicut illa Inciſio Arborum ſeu lachus in ipſa die facta fuit.*

Has autem notas & inciſuras, *Decurias* appellant Papianus loco citato, quod in decuſſem effictæ eſſent, ut & Lex Bajwar. tit. 11. c. 3. §. 2. Lex Wiſigoth. lib. 8. tit. 6. §. 1. lib. 10. tit. 3. §. 3. *Theclaturas*, Lex Longob. lib. 1. tit. 26. §. 1. Cujus vocabuli vim eſſe eandem puto, quæ apud nos *Eſclat, eſclature*, Fragmentum, aſtula. Charta Deſiderii Regis Longob. in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 14. *Et deinde per ipſa via percurrentes per Arbores Teclatos habentes litteras Omega, &c.* Vide *Teclatura.*

Interdum *Clavitatæ arbores* appellantur, quod in earum truncis *clavi*, notarum loco figerentur. Gromaticus Arcerianus: *Arbores notatas ſcire debemus in idioma regionis, quas Clavitatas vocant. Inciſurarum* porro in terminis meminit præterea incertus Agrimenſor p. 272. *Terminus ſi Inciſuram habuerit, rivum aut foſſatum ſignificat, aut fluvium oſtendit.* Infra: *Terminus ſi aliquam Sciſſuram, hoc eſt, Taliaturam habuerit, montem ſciſſum, id eſt, taliatum oſtendit.*

Arbor Signata. Lex Salica tit. 29. §. 29. *Si quis Arborem, poſt annum, quam fuerit Signata, capulare præſumpſerit, nullam exinde habeat culpam.* Lindenbrogius de Arboribus finalibus, notatis, de quibus ſupra, hæc intelligenda putat: ſecus Bignonius, cum de finibus nullum hic verbum, quinimo quod de anno additur, contrarium evincat. [Eccardo, qui hunc locum aliter refert tit. 27. n. 28. *Arbor Signata* eſt arbor ad cædendum alicui aſſignata vel deſignata, quod notum ſit arboribus cædendis ſignum à Foreſtariis apponi. Probabilitate non caret Scriptoris acutiſſimi conjectura.] Neque certum etiam, an per *arborem ſignatam*, finalem intellexerit Lex Longob. lib. 1. tit. 25. §. 37. *Si quis de Arbore Signata in ſilva alterius apes tulerit, &c.* §. 38. *Si quis de Arbore Signata in ſilva alterius accipitrem de nido tulerit, &c.* Charta Mathildis Comitiſſæ an. 1096. in Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 116. *Antiqui homines, qui bene ſciebant veritatem, monſtraverunt finem terræ, & Signaverunt Arborem in circuitu, & ita firmiter juraverunt eſſe juris S. Benedicti, &c.* Sed hic *Arbor ſignata* pro termino eſt. Interdum arbores Cruce ſignabant. Tabular. Abſienſe fol. 17. *Quo monſtrante, Cruces Arboribus impreſſæ ſunt.* Vide *Decuria.*

Arbor Inserta, in Lege Salica tit. 29. §. 16. *Si quis in agro alieno Arborem Inſertam exciderit, &c. Arbor Inſita*, apud Servium 2. Georg.

Arborem Juxta Viam Evertere. Vetus placitum ſub Guillelmo I. Rege Angliæ, apud Seldenum ad Eadmerum p. 199. *Demonſtratum fuit, quod Rex Anglorum nullas Conſuetudines habet in omnibus terris Cantuarienſis Eccleſiæ, niſi ſolummodo tres. Una, &c... altera ſi quis Arborem incidit Juxta regalem Viam, & eam ſuper ipſam viam Dejecerit.*

Arbores Jacentivas & *ſine fructu*, in cujuſlibet ſilva ad uſus ſuos incidendi libera poteſtas datur; in Lege Burgund. tit. 2. §. 1. 3. *Bois Chablis.* Eadem videntur, quæ *Vergiſans* appellantur in Charta Caroli Regis ann. 1447. apud Thomaſſerium in Conſuet. Bituricenſ. pag. 411. *Attendu, que le bois mort, & mort bois ne peut ſervir auſdits Supplians, ſinon pour chauffer & ardoir, & que le Vergiſant & aſſummetté, eſt gros bois vieil, qui ne peut ſervir en aucune partie des édifices, ſinon*

ſeulement à faire poultres, & ſolleaux; &c.

Arbores Sacrivi, quas ut ſacras colebant pagani. Concilium Autiſiod. can. 3. *Non licet.... inter ſentes, aut ad Arbores Sacrivos, vel ad fontes vota exolvere.* S. Eligius Noviomenſis Epiſc. in Homil. & apud S. Audoënum in illius Vita: *Nulli creaturæ præter Deum & Sanctos ejus, venerationem exhibeatis, vel Arbores, quos Sacrivos vocant, ſuccidite.* Hinc emendant viri docti Legem Longob. lib. 2. tit. 38. §. 1. *Qui ad Arborem, quam ruſtici Sanguinum vocant, atque ad fontanas adoraverit.* Ubi *ſacrivum* legunt. Sed editio Heroldi pag. 232. habet, *quam ruſtici Sanctivum vocant*, [Goldaſti vero, *quam ruſtici Sanctum vocant.*] *Arbores Conſecratæ* in Concilio Nannetenſi cap. 20. *Ut Arbores dæmonibus Conſecratas, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, ut nec ramum vel ſurculum inde audeat amputare, radicitus excindantur.* Sedulius Preſbyter lib. 1. Paſchalis operis cap. 20. *Alius Arboreis radicibus aras inſtituens, dapes apponens, ramos ac robora flebiliter orare non ceſſat, ut nates, domos, rura, conjugium, famulos, cenſumque cuſtodiant.* Paulinus Epiſt. 38. ad Jovium: *Unde enim putas tantam miſeris mortalibus vel ſuperbiæ vel ignaviæ perverſitatem inoleviſſe, ut non colentes Deum, dæmoniis aut elementis ſubditis ſibi ſerviant, aquas, ignem, ſidera, Arbores, ſimulacra venerantes cum impiiſſima divinæ majeſtatis injuria? Votum in Arbore vovere*, in veteri Pœnitentiali MS. Ejuſmodi arborum cultores ξυλολάτρας vocat Nicetas Paphlago in Encomio S. Hyacinthi pag. 8.

Quanta vero religione obſervarint veteres Galli arbores, querceas præſertim, docent Plinius lib. 16. cap. 34. & alii, ubi de Druydibus. Sed & ſub arboribus vota olim reddita evincunt; quæ habentur Geneſ. cap. 18. Oſeæ cap. 4. & lib. 4. Reg. cap. 16. & 18. Vide Cluverium in Germ. antiq. lib. 1. c. 34.

Diu etiam poſt Chriſti inductam religionem arborum & lucorum cultum adeo invaluiſſe ac viguiſſe in Africa, Germania, Italia, Gallia, aliiſque Provinciis conſtat, ut in eo evellendo multum inſudarint Pontifices Regeſque ipſi: quod teſtantur [Arnobius lib. 7.] S. Auguſtinus Serm. 215. & 261. de Tempore, Serm. 241. de Diverſ. Gregorius M. lib. 7. Indict. 1. Epiſt. 5. & 20. Gregor. Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 10. Concilium Arelat. II. can. 20. Carthaginenſe V. can. 15. Turonenſe II. can. 22. Autiſiodor. can. 3. Toletan. XVI. can. 2. Braccarenſe can. 22. Francoford. can. 43. Halitgarius lib. 6. Pœnitent. cap. 6. lib. 12. Cod. Theod. de Paganor. ſacrif. Lex Longob. lib. 2. tit. 38. §. 1. Capitul. Caroli Mag. tit. 64. lib. 7. cap. 236. Capit. ejuſdem de Partibus Saxoniæ cap. 20. Capitul. 1. incerti anni cap. 41. Edgarus Rex Ang. in Canonib. Saxon. cap. 1. §. 16. Ladiſlaus Rex. Hungar. in Decret. cap. 22. Nicetas Paphlago in Vita S. Hiacynthi Amaſtriani pag. 7. Conſtantinus Porph. de Adm. Imp. cap. 29. quibus adjungenda, quæ habent de ejuſmodi arborum cultu Procopius lib. 4. Goth. cap. 3. Helmodus lib. 1. cap. 84. Adam Bremenſis cap. 86. 234. Baldricus lib. 2. Chron. Camerac. cap. 4. Vita S. Severi Epiſc. Abrincat. num. 2. Vita S. Juliani Epiſcop. Cenoman. Vita S. Amandi Fundatoris Monaſterii Nantuenſis apud Guichenonum, &c.

Arbores, Candelabra majora in Eccleſiis multis inſtructa luminibus, quæ à terra ſurgunt. S. Bernardus de Vita & morib. Relig. c. 11. *Cernimus & pro candelabris Arbores quaſdam erectas, multo æris pondere, miro artificis opere fabricatas, nec magis coruſcantes ſuperpoſitis lucernis, quam gemmis.* Paulus Silentiarius in Deſcript. S. Sophiæ part. 2. de ejuſmodi candelabris:

> Κεῖνα γὰρ ἤ κωνοῖσιν ὀριτρεφέεσσιν ὁμοῖα
> Δένδρεά τις καλέσειεν.

Et verſu 437.

> Καί τις ἀνὴρ στεφάνοιο χοροστασίης τε δοκεύων
> Δένδρεα φεγγήεντα, λυπαλγέα θυμὸν ἰαίνει.

2. ARBOR, in duello. Speculum Saxon. lib. 1. art. 63. §. 6. & Wichild. Magdeb. art. 35. §. 7. ubi duelli formam deſcribunt: *Cuilibet eorum (duello contendentium) judex unum qui arborem ſub Phalagam ejus* (deſunt hæc tria vocab. in Wichb.) *ferat, ordinabit, qui ferentes neminem eorum ullatenus impedient. Sed ſi eorum quis ceciderit, vel vulneratus fuerit, Arborem petierit, & judex hoc licentiaverit, Arborem interponant, poſtquam circulo pax eſt nuntiata*, &c.

3. ARBOR, Malus navis, vulgo *l'arbre d'un navire*, vox veteri Latio haud incognita; [quare potuiſſet omitti.] Gloſſ. vet. *Arbor navis*, ἱςὸν πλοίου. S. Gregorius M. lib. 3. Dial. cap. 36. *Ex navi clavis percutiis Arbor abſciſſa eſt*, &c.

¶ 4. ARBOR Maris, *id eſt, corallina*, Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

¶ 5. ARBOR Paschalis, Cereus Paſchalis Sabbato S. in Eccleſia Romana benedici ſolitus. Statuta Eccleſiæ S. Audomari condita anno Domini 1432. & in Archivis ejuſdem aſſervata: *Qualitercunque præbenda ipſius Eccleſiæ vacaverit... dicta fabrica pro uno anno mediam partem fructuum percipiet.... quod ſi bis in anno vacaverit præbenda, volumus fabricam una annata contentari... de cætero fabrica præfata tenebitur ſingulis annis facere fieri Arborem Paſchalem, quam Præpoſitus antedictus facere tenebatur, in qua quidem Arbore ponentur arma Præpoſiti.*

ARBORAGIUM. Charta Eccleſiæ Deiparæ Scardonenſis in Dalmatia an. 1307. apud Joan. Lucium: *Se obligaverunt ſolvere pro Arboragio porti, & pro tranſitu barchanei libr.* 600. Facultas forte erigendi *malum navis* in portu.

ARBORATURA, δενδροκαρδία, in Gloſſ. Græc. Lat. *Arborata*, eadem notione ibidem legitur.

¶ ARBOREA, Idem quod mox *Arboretum*. Charta Heriberti de Campagnia pro Monaſterio Siſtrienſi: *Tradimus itaque... manſum cum caſa & aliis caſticiis & Arborea.*

ARBORETUM, Locus arboribus conſitus: δένδρων ὁ τόπος, in Gloſſ. Gr. Lat. Occurrit in Statutis antiq. Monaſterii Corbeienſis cap. 1. tom. 1. Spicilegii Acheriani, [& apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. pag. 935. col. 1.] Utitur etiam Gellius.

¶ ARBOREUM, Idem quod *Arboragium*. Charta Ludovici IX. pro Equitibus S. Joan. Hieroſol. in Collect. privileg. eorumd. Equitum pag. 32. *Sint liberi & quieti de exercitu, & equitatu, & de Arboreo, pagio, pontagio, & paſſagio, & vinagio & ſtagio &*... Ubi *Arboreum* eſt tributi ſpecies, quæ ſicut & *Arboragium*, eadem videtur quæ *Arbuſtaritia*.

¶ ARBUSCULOSUS, σύνδενδρος, *Ramoſus*, in Supplemento Antiquarii. Vide *Arbuſtatus*.

ARBUSTARITIÆ, Exactionis ſpecies. Charta Arnolfi Regis, an. 894. apud Puricellum in Monument. Baſilicæ Ambroſianæ p. 264. *Nec ullas publicas functiones, aut redhibitiones, vel inlicitas occaſiones, aut illas, quas Arbuſtaritias vocant, ex rebus jam dicti Monaſterii... exigere audeat.* Alia Lu-

dovici Imp. an. 901. apud Cæleſtinum & Ughellum in Epiſcopis Bergomenſib. *Nec ullas publicas Arbuſtaritias, aut redhibitiones, vel illicitas occaſiones, ſive angarias ſuperimponere audeat: & quia ipſi noſtri dilecti fideles noſtræ innotuerunt manſuetudini, quod ab ipſius Eccleſiæ pertinentibus, quædam venationes, Arbuſtaritiæque injuſtæ & contra omnes leges... exquirantur, &c.* Nos dicimus *Arabuſter*, vel *Tarabuſter quelqu'un*, prò *vexare*, metaphora ducta ab *arbuſtis*, ſeu ſentibus, quæ itinerantium pedes intricant.

ARBUSTATUS, Arbuſculis conſitus, idem quod *Arbuſtoſus*. In Gloſſis Græc. Lat. σύνδενδρος, *Arbuſculoſus*, *Ramoſus*. Idem quod *arbuſtatus* in Bulla Joannis XXII. an. 1321. apud Waddingum to. 3. *Item alius campus de terra Arbuſtatus... alia petra de terra Arbuſtata.* Italis *Arbuſtoſo.*

1. ARCA, Arcella, Arcatura, Voces Gromaticis & Agrimenſoribus familiares, apud quos *Arcæ* dicuntur, ſigna finalia per poſſeſſionum extremitates conſtituta, ſive conſtructa. Frontinus de Coloniis: *Adrianus ager... finitur per rationem Arcarum, riparum, &c.* Idem: *Limitum delineatio eſt per rationem Arcarum.* Lex Wiſigoth. lib. 10. tit. 3. §. 3. *Quotieſcunque de terminis fuerit orta contentio, ſigna, quæ antiquitus conſtituta ſunt, oportet inquiri: id eſt, aggeres terræ ſive Arcas, quas propter fines fundorum antiquitus apparuerit fuiſſe conſtructas, congeſtas.* Charta Theodemiri Regis Gallæciæ æræ 610. apud Bivarium in Notis ad Pſeudochronicon Maximi pag. 451. *Unicuique civitati ſuam tribuimus diffinitionem, ſeu portionem, ac per villarum cacuminaque montium, ſeu antiquorum caſtrorum, vel Archarum confinia eis terminos ingeſſimus.* Eſt igitur *Arca* nomen genericum, quo termini omnes ſignificantur. Gloſſ. Lat. Gr. *Arcæ*, ἄρκα κτισμάτων. leg. κλημάτων. Papias: *Arca, ab Arcendo dicta, fines enim agri cuſtodit, eoſque adiri prohibet.*

At cum *Arcæ* à cæteris limitibus, forma & figura diverſæ fuerint, cenſendum potius peculiarem & propriam fuiſſe appellationem certi cujuſdam termini, cujus cum uſus creber eſſet in finiendis agris, factum inde, ut cæteri limites *Arcarum* vocabulo intelligerentur. Nam Hygenus de Limitib. conſtit. pag. 222. *Arcam repræſentat forma quadrata, atque intus cava, quemadmodum ſunt arcæ*, ſive ciſtæ, unde & nomen inditum; cum cæteri limites, ut varia & diverſa figura, ita & appellatione ab eodem donentur. Vide Salmaſium ad Solin. pag. 1206. Vetus Placitum ann. 17. Ludovici Pii, editum à V. Cl. Stephano Baluzio in Append. ad Capitul. num. 34. *Et perquiſierunt terminos de ipſa villa, Archas & fixorias & vindenates... & teſtificaverunt & juraverunt, & fuerunt per ipſas Archas & fixorias.* Alia an. 881. n. 116. *Cellam S. Clementis cum... terminis ſuis atque Archis.* Occurrit ibi rurſum, & in aliis ibid. n. 118. 119.

Arcella, ab *Arca*, diminutivum. Vitalis Gromatic. *Invenies Arcellam in trifinio poſitam.* Frontinus: *Aſculanus ager terminis Claudianis in modum Arcellæ eſt demeritus.* Apud Cæſarium in Regula ad Virgines cap. 26. *Arcella*, ciſtula eſt. *Arcellula*, apud Gregorium Turon. lib. 10. Hiſt. cap. 16. Vide Theodericum in Hiſt. Tranſlat. S. Celſi Epiſc. Trevir. n. 17.

Arcatura, Eadem notione apud Senatorem lib. 3. Ep. 52. *Miramur, tanta animoſitate fuiſſe litigatum, quod aut terminis, teſtibus, aut fluminum ripis, aut Arcaturis conſtructis, aliiſque ſignis evidentibus conſtat eſſe definitum.*

¶ 2. ARCA, Carcer, Gall. *Priſon*, & forte Carcer cœcus, ſeu locus carceris depreſſior, Gall. *Cachot*, ſic dictus, quod ſit ſub fornice, quem appellamus *Arche*, *Voûte*. Tabularium Monaſterii S. Maxentii Pictav. *Petrus filius Chriſtiani de Pampro dudum pro malis, quæ dicebat & faciebat Monachis ſuis dominis, captus eſt & compeditus, & in Arca miſſus.* Ibidem: *Aymericus Calvet captus fuit & compeditus, & in eadem Arca miſſus; unde exiit per ſigillum Comitis & Epiſcopi.* Etiamnum quaſi ab *Arca*, Gall. *Coffre*, dicimus: *Coffrer quelqu'un*, pro *Aliquem in cuſtodiam tradere.*

¶ 3. ARCA, Arcula ſeu ſacra pyxis in qua SS. Euchariſtiæ Sacramentum reconditur apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 201. Ubi tamen ſcribitur *Archa*, pro *Arca.*

4. ARCA, Fiſcus, theſaurus publicus, non ſemel in Inſcriptionibus, *Arca Pop. Rom.* apud Grut. 1033. 8. *Arca, publica*, 386. 4. *Judex arcæ Galliarum*, 455. 10. *Arca vicarianæ ſedis*, apud Senatorem lib. 2. Epiſt. 24. Vita Ludovici Pii ann. 814. *Ut ſingulis annis ſeptem millia ſolidorum auri Arcæ publicæ inferret. In Arca publica functionem exſolvere*, in Lege Wiſig. lib. 5. tit. 14. §. 19.

Arcæ Eccleſiarum, quibus olim præfecti erant Diaconi. Paulinus lib. 4. de Vita S. Martini:

Protinus aſtanti Diacono, quem more priorum
Antiſtes ſanctæ cuſtodem legerat Arcæ.

Inde *Arcarii*, Arcarum Eccleſiæ cuſtodes, de quibus infra.

Arca Pecuniæ, apud Anaſtaſ. in S. Stephano.

5. ARCA. Statuta Synodalia Odonis Epiſcopi Pariſ. *Non permittantur Prædicatores ſuper Arcas celebrare, nec pulſare campanas per vicos, nec loqui in Eccleſiis, nec præſentare reliquias; ſed tantum deferant ferenda; & Sacerdotes pro illis loquantur.* f. areas, i. cœmeteria. [vel *altaria portatilia.*]

6. ARCA Granaria, [in qua granum ſeu frumentum conditur.] Charta plenariæ ſecuritatis, ſcripta ſub Juſtiniano, apud Briſſonium lib. 6. Formul. *Arca Granaria minore ferro legata, valente ſiliquas aureas duas.*

¶ Arca Annonæ, Eadem notione. Charta ann. 1111. ex Archivo B. Mariæ de Charitate ad Ligerim: *Bartholomæus de muro donat Monaſterio Charitatis... Arcas viginti Annonæ modios capientes.* Tabular. Dunenſe: *Gaufredus Vicecomes... miſit famulos ſuos ad domum ubi erat Archa cum Annona, & invenerunt ipſam Archam firmatam... cumque vidiſſent famuli quod Archa plena eſſet Annona, dimiſerunt eam, & illa vice nihil de annona abſtulerunt.*

7. ARCA, Pars corporis, quam thoracem appellamus, ſic dicta, ut videtur, quod, in ea inteſtina omnia recondantur, tanquam in arca. *Domus ſtomachi*, Commodiano inſtr. 76. Papias: *Thorax à Græcis dicitur pars anterior trunci à collo uſque ad ſtomachum, quam nos Arcam dicimus, quod ſit ibi arcanum.* Unde legendum videtur *arca*, pro *orca*, apud Conſtantinum African. lib. 2. Commun. locor. Medic. cap. 6. cujus lemma eſt, *de ſpatula, furcula, vel Orca.* Nam, ut ait idem Auctor, furcula eſt, *ubi ſpatioſitas eſt pectoris.* Sic *Arcam* pro *pectore* uſurpat Fortunatus in Præfat. ad libros de Vita S. Martini:

Nam celſum meritis Martinum ad ſidera notum,
Cum ſint vota mihi, non valet Arca loqui.

Id eſt, pectus. Et lib. 1. de Vita ejuſdem Sancti, ubi mortuum ab eodem reſuſcitatum deſcribit:

Incubuit ſuper exanimis pallentia membra,
Et premit Arca ſacri, ne hunc deprimat arca ſepulcri.

Et l. 3. *Quæ facies, oculi, gena, pes, Arca, figura.* lib. 4. Poëm. 11. *Arca pectoris*, lib. 7. Poëm. 8. lib. 8. Poëm. 5. de Deipara :

Infra Arcam abſcondens fulgida luna jubar.

Nos etiam Galli uſitato loquendi modo, hanc corporis ſentinam, *Coffre*, vocamus. Catholicon Armoricum : *Coff*, Gall. *Ventre*, Lat. *Venter.* Ita Anglis *cheſt*, eſt non modo arca, ciſta, capſa, ſed etiam *pectus.* Vide *Capſum.*

ARCAGIUM. Vetus Charta apud Ordericum Vitalem lib. 5. *Videlicet Eccleſiam... & medietatem decimæ illius villæ, cimiterium... nec non Monaſterii Arcagium quantum Goſelinus tenuit.* Forte *Areagium.*

☞ Puto recte ſcriptum eſſe *Arcagium*, quod fuerit præſtationis ſpecies, qua quis tenebatur in domo ſua arcæ reponendæ locum dare. Inter conſuetudines debitas tertia pars loci unius *archæ* numeratur in Tabulario Calenſi pag. 94. *Prædicta domus tempore Drogonis debebat* XXVIII. *denarios de cenſu Arnulfo de Couberon, qui etiam in prædicta domo has conſuetudines quærebat, tertiam partem unius Archæ & unius dolii & VII. ſolidos ex credicione, & tertium hoſpitalitatis ſuæ quandocumque vellet.* Vide *Arcaſium.*

¶ ARCANUM, Anima, Vita, ipſa etiam natura cujuſque rei apud Philoſophos Spagyricos. Rochus le *Baillif* in Diction. Spagyrico : *Arcanum eſt res ſecreta incorporalis atque immortalis quæ cognoſci non poteſt, niſi experientia. Eſt enim virtus cujuſque rei quæ millies plus operatur quam res ipſa.*

ARCARIA, τραπεζῖτική, in Gloſſ. Lat. Græc. Ita enim lego, pro τραπεζῖτικά, ut intelligatur *ars menſaria*, in qua qui pecuniam ſervat, *Arcarius* dicitur, noſtris, *celui qui garde la caiſſe.*

ARCARIA, Dignitas *Arcarii*, apud Anaſtaſ. in S. Agathone pag. 53.

ARCARII, Sagittarii, *Archers*, in Epiſtola Epiſcopi Acconenſis ad Honorium III. PP. tom. 8. Spicilegii Acheriani, in Actis Innocentii III. PP. pag. 10. 143. 147. apud Silveſtrum Girald. lib. 1. Itiner. Cambriæ cap. 5. &c. *Arcarii* Anglici olim multi æſtimati. Chronicon Bertrandi Gueſclini MS.

Et ſans les bons Archiers du bon pays Anglois.

Ita Froiſſart. 1. vol. pag. 296. Taſſo cant. 1. ſtanz. 44. Dux Clivenſis in Tacticis pag. 81. &c. De *Francis Arcariis*, qui vulgo noſtris, *Francs-archers*, conſulendi Monſtrelletus 3. vol. pag. 13. & Berrius in Carolo VII. pag. 165.

ARCARIUS, Cui arcæ publicæ, ſive theſauri cura demandata erat. Gloſſ. Gr. Lat. ὁ ἐπὶ τῆς δημοσίας τραπέζης, *Arcarius.* Gloſſ. Latino-Græc. *Arcarius*, οἰκονόμος. Gloſſ. Iſid. & Papias, *Arcarius, actor, diſpenſator.* Brito : *Arcarius, qui cuſtodit, vel facit Arcam, vel cuſtos theſaurorum. Vicarius Arcarii* in Inſcript. apud Grut. 580. 10. *Arkarius Reip. Amerinorum.* 1091. 6. *Arcarius præfectorum*, apud Senatorem lib. 1. Epiſt. 10. Occurrit non ſemel in Cod. hac notione. Apud Alcuinum Epiſt. 10. *Megenfridus regalis Palatii Archarius* inſcribitur : & in ipſo contextu, *fideliſſimus diſpenſator theſaurorum* indigitatur. Charta Witlaſii Regis Merciorum apud Ingulfum pag. 856. *Arcarius meus omnes expenſas hujuſmodi, cum dicti miniſtri mei annumeraverint, pro fiſco integre acceptabit.* Vide Ordericum lib. 10. p. 798. 799. [Marten. to. 3. Anecd. col. 1124.]

ARCARIUS ECCLESIÆ ROMANÆ, recenſetur inter officia Eccleſiaſtica apud Anaſtaſium in Agathone, & in Conſtantino PP. pag. 53. & 65. & apud Luitprandum lib. 6. c. 6. extremo, apud Joannem VIII. Epiſt. 294. Ughellum to. 1. Ital. ſacr. pag. 1101. &c. *Eccleſiæ Arcarius* apud Odonem Abbatem lib. de Miracul. S. Mauri cap. 10. [*Arcarius Apoſtolicæ Sedis* apud Mabill. to. 4. Annal. p. 706.] Vide *Archidiaconus Eccleſiæ Romanæ.*

¶ ARCASIUM, f. Idem quod *Arcagium.* Rotulus ſæculi XII. de Prioratu S. Pauli de Tartas in Archivo Monaſterii de Caſa-Dei : *Dalmacius Demil Arcaſium, quod habebat in Eccleſia S. Pauli, unam mulam & C. ſol. dedit Monachis præſentibus & futuris.*

¶ ARCATA, Arcus, fornix, Gall. *Arche*, *Arcade.* Proceſſus de B. Petro de Luxemburgo tom. 1. Julii pag. 593. B. *Interrogatus quantum diſtabat ipſe loquens à puero? Dixit, quod per ſpatium duarum Arcatarum pontis.* Sebaſt. Fantoni tom. 2. Hiſt. Avenion. pag. 119. ex inquiſitione an. 1291. *Dixit quod ſupra pontem de petra... vidit in ultima Arcata quoddam portale.* Alium locum vide in *Caputfinis.*

¶ ARCATE. Vide *Pradiſterium*, ubi, ait Cangius, nihil ſuccurrit, niſi *Arcate* ſit pro *Arcaq*, quod Hiſpanis idem eſt cum *Arca.*

ARCATORES & ARCHATORES, Sagittarii, *Archi*, apud Ottonem Morenam in Hiſtoria Rerum Laudenſium pag. 55. 69. 70. 110. [Obertus Cancellarius Annal. Genuenſ. lib. 2. apud Murat. tom. 6. col. 294. *Eo* (prælio) *diutius durante Arcatores ferierunt Balduinum filium Henrici Guercii, & Gandulphum Uſuſmaris.* Ogerius Panis Annal. Genuenſ. lib. 4. ad an. 1215. apud Murat. tom. 6. col. 409. *Et guarnito illo de caſtellano, Archatoribus, & baliſtariis, ad propria ſine læſione aliqua feliciter redierunt.*]

ARCATURA. Vide *Arca.*

ARCATURIA. Falco Beneventanus : *Ad frangendam, ut ita dicam, Arcaturiam ivit.* Palorum ſepem in publicum privatumque commodum ſtructam ad arcendam conſtringendamque perennis fluminis aquam hic interpretatur Camillus Peregrinus, populari vocabulo pleriſque etiamnum in Italiæ locis uſurpato, quo ſenſu forte dicuntur *Archaux*, in Conſuetudine municipali *de Menetou ſur Cher*, art. 23. ubi de ſervitutibus realibus : *Les garennes & Archaux en ladite riviere de Cher ſont defendus.* Vide *Arca*, *Arcatura.*

¶ ARCAVUS, f. Atramenti vaſculum, Gall. *Ancrier.* Locum vide in *Scarpellium.*

1. ARCE, pro ἀρχή, Dignitas. Indiculus Dagoberti Regis ad Sulpitium Archiep. ex Vita S. Deſiderii Epiſcopi Cardurcenſis MS. *Proinde dum vos Arcem Metropolitani ſcimus tenere, &c.* Vita S. Theodardi Archiepiſcopi Narbonenſis apud Catellum pag. 766. *Ut omnis, qui Pontificatus illius Arcem ſortitus erit electione, &c.* Ubi *Arce* videtur vox formata, non ex *arx*, quod volunt viri docti, ſed ex Græco ἀρχή. Eadem Vita pag. 759. *Vel conſenſu omnium Epiſcoporum ejus Provinciæ, cui præponendus eſt, qui ἀρχὴν regimini ejuſdem curamque nihilominus paſtoralem ſuſcepturus eſt, &c.* Et pag. 757. *Expetitur ad ſuſcipiendam Diaconatus ἀρχὴν.* Infra : *Ex eo tempore, quo Diaconatus ἀρχὴν ſuſcepit.* Nolim tamen omnino contendere voculam *arcem* hiſce locis non poſſe deduci ab *arx.* Nam & arcem tranſlate pro eo, quod ſummum eſt, & eminet, frequenter uſurpaſſe veteres Scriptores conſtat. Locos collegit Stephanius in Notis ad Saxonem Grammat.

pag. 194. 223. Adde Foros Regni Aragon. fol. 128. v. a. Eadem Vita pag. 765. *Regum Francorum, ad quos celſitudo principatus ejuſdem terræ ſpecialiter pertinet.* Vita S. Conwoionis Abbat. Rothonenſis num. 1. *Eccleſiæ Venetenſis Diaconi Arcem meruit conſcendere.* Vetus Charta in Actis Epiſcop. Cenoman. p. 204. *Unde Domnorum Epiſcoporum & Metropolitanorum Arcium ſedes tenentium ſuffragia poſcimus, &c.* Ubi perperam *artium* præfert editio. Ita Baſilius Seleucienſis Homil. in Davidem, τῆς ἀσεβείας ἀνελϑὼν ἀκρόπολιν dixit.

¶ 2. ARCE, pro *Archivum.* Legitur in Charta Childeberti III. an. 994. apud Mabil. lib. 6. de Re Diplom. pag. 477. *Duas præceptiones uno tenure conſcriptas exinde fieri juſſimus, una in Arce Baſilicæ ſancti Dioniſii reſediat, & alia in teſſauro noſtra.*

¶ ARCEDO, Ligamen quo ſanguis venæ ſectæ ſiſtitur ſeu arcetur, à quo dictum *Arcedo*, ut exponit D. Marquardus *Herrgott* Vet. Diſcipl. Monaſt. pag. 112. Diſcipl. Farfenſis cap. 41. *Si quis frater voluerit ſanguinem minuere, procuret indicare Abbati... Licentia denique accepta eat indicare cellerario, ut habere faciat Arcedonem, vel ſi tempus fuerit hyemis, ignem accendere faciat in calefactorio.* Ubi, ſi particulam disjunctivam, *vel* attendas, nihil aliud *Arcedo* ſignificare videtur quam cubiculum concameratum, quod in æſtate alſum eſt; ſic dictum ab *Arca*, Gall. *Voute.*

1. ARCELLA. Guigo II. Prior Cartuſienſis in Statutis ejuſdem Ordinis cap. 50. §. 1. *Domus, in qua fiunt caſei, quam vocamus Arcellam.* Eadem verba habentur in antiquis Statutis ejuſdem Ordinis part. 3. cap. 18. §. 3. Vide *Fromageria. Arcella paſtoris*, in iiſdem Statutis part. 3. cap. 28. *In Arcella paſtoris, & in furno nullus ingreditur.*

¶ 2. ARCELLA, pro *Arcula*, Gall. *Caſſette.* Hiſt. Monaſterii Novientenſis tom. 3. Anecdot. Martenii col. 1152. *Arcellæ ſive in dormitorio, ſeu in quocumque loco fuerunt inventa, ſecuribus effringuntur, quia in leculis quorumdam ſperabatur argentum inveniri.*

ARCELLINA, inter miniſteria vel vaſa ſacra, in Charta Ferdinandi M. Regis Hiſpaniæ æræ 1101. apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 6. *Tertia vero* (Corona) *eſt diadema capitis mei aureum, & Arcellinam de cryſtallo auro coopertam, & crucem auream cum lapidibus, &c.* Ubi forte *Arcellina*, minor arca.

¶ ARCELLUS, ARCHELLUS, Arcus, fornix, Gall. *Arceau.* Hinc ita dictæ ipſæ ædificiorum portæ in arcum exſtructæ; ut in Monaſterio Tyronienſi. Annal. Bened. tom. 4. pag. 219. *Robertus Abbas Salmurienſis... ſepultus in clauſtro juxta Arcellum Capituli.... ubi voces canentium eo moriente auditæ feruntur.* Charta Capituli Autiſſiod. an. 1297. *Noverint univerſi, quod nos portam clauſtri Beati Stephani Autiſſiod. quæ porta Pendens appellatur, cum Archello ſuper eam exiſtente, reparatione indigentem, nondum eſt dudum, opere latomiæ reparari fecimus.*

¶ ARCENTUM. Vide *Arcetum.*

ARCEPELLONES, *Qui vulgo dicuntur ingeniarii*, inquit Ugutio.

ARCEPS. Vide *Archivum.*

¶ ARCEPTA, *Genus navis, acatus*, apud Grævium ad Gloſſ. Iſid. in voce *Accepta*, ex Pithœi Excerptis. Genus eſt vaſis Ugutioni, cujus locum vide in *Pigella.*

¶ ARCERETUS, *Conflictus.* Papias, ex MS. Bituricenſi. Forſan eſt *Arceretus* pugna quæ fit emiſſis ſagittis ab *Arceriis* ſeu ſagittariis.

ARCERII, Sagittarii, Italis *Arcieri*, noſtris *Archers.* Acta Alexandri III. an. 1175. *Procedentes in multa fortitudine militum, peditum, armatorum, & Arceriorum verſus Alexandriam.* Vide *Arcarii.*

¶ ARCERNUM, Thuribulum. Vetus Pontificale Gemeticenſe MS. ubi de Conſecratione Eccleſiæ: *Tunc imponas in Arcernam ignem.* Forte legendum *Acerram.*

ARCESSITIO, Mors, qua ſcilicet ex hoc mundo ad Deum arceſſimur, evocamur. Vox S. Cypriano familiaris, Epiſt. 22. *Si quis poſt Arceſſitionem meam abs te pacem petierit*: id eſt, poſtquam à Deo ex hac vita evocatus fuero. Utitur etiam in Exhortat. ad Martyres, ut & Ruricius Lemovicenſis Epiſcopus lib. 2. Epiſt. 4. *Accerſio*, in Libello precum Marcellini & Fauſtini pag. 65. *Sed hic vir ſanctus, licet ſit ſæpenumero afflictus, tamen propria Accerſione requievit.* Ubi leg. forte *Accerſitione* vel *Acceſſitione*, id eſt, morte. [Gloſſ. Gr. Lat. MS. Κατάκλυσις, *Accitas, Accerſitio.*] Certe *Accerſitio* etiam hac notione uſurpat Julianus Toletanus Epiſcopus lib. 1. Prognoſtic. cap. 18.

¶ ARCETARE, Occultare. Supplem. Antiquarii: *Arcetat*, κρύπτει, *Occultat.* Forte ducta vox ab *Arca.*

ARCETICA ÆGRITUDO. Thomas Walſinghamus an. 1286. *Cui pedum ac manuum fere oſſa abſtulerat Arcetica Ægritudo.* Sed legendum *arthretica.*

ARCETUM, ARCENTUM, ARCEUTUM. In Tabulario Laſcarienſis Eccleſiæ, *Arceüt*, vel *Arcieut*: vox Beneharnenſibus nota, apud quos ita appellatur *Jus procurationis*, ſeu certa penſitatio, quæ Epiſcopo ab Abbatibus & Eccleſiarum Præpoſitis exſolvebatur, loco procurationis, aut *Recepti*, ſive receptionis. *Arceber* enim apud illos eſt *recipere*, ut obſervare eſt apud Marcam lib. 1. Hiſt. Beneh. cap. 28. n. 18. lib. 3. cap. 8. n. 6. lib. 5. cap. 31. n. 2. Fit mentio *Arceuti* iſtius, ſeu *des Arciuts*, in Foris Beneharn. tit. 1. art. 30. tit. 20. art. 3. [Bulla Innocentii Papæ III. pro S. Severo anni 1213. inter Inſtrum. tom. 1. novæ Gall. Chriſt. pag. 184. col. 1. *Ad hæc adjicimus, ut alicui perſonæ magnæ vel parvæ facultas non ſit milites vel pedites de villis eidem Cœnobio pertinentibus in hoſtem vel expeditionem ducere; nec de ſilvis, pratis, laudis, piſcationibus, pinetis, vel vineis cenſum quærere vel Arcetum.* Charta Ricardi Regis Angliæ ann. 1190. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 637. *Nec Arcentum inire per vim, nec aliquod cenſum quærere.*] Vide *Receptus.*

¶ ARCHA, pro *Arca* in ſuis variis notionibus haud raro reperitur ſcriptum.

¶ ARCHABUSIUM, Ferrea fiſtula, Sclopetus, Gall. *Arquebuſe*, Hiſp. *Arcabuz.* Concil. an. 1585. to. 4. inter Hiſp. pag. 341. *Archabuſio etiam dum iter faciunt aut in venationibus... ne utantur Clerici.*

¶ ARCHADICUS, Stolidus, nullius vir induſtriæ & ingenii, Gall. *Lourdaut, ſtupide, âne.* Quare aſinus dici ſolet *Avis Arcadica*: adagio ducto à proceriſſimis quos alit Arcadia aſinis, & ab incolarum ſtupore, ob quem olim male audierunt. Hinc Juvenalis Satyra 7. verſu 160.

Læva in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico juveni, &c.

Carmen Anonymi apud Mabill. Annal. Bened. tom. 5. pag. 653. col. 1.

Hic tuus Archadicus ſuper omnes regnat amicus,
Frangatur collo, certe ſic laudat Apollo,

¶ ARCHAGIUM. Vide *Arcagium.*

ARCHANUS, pro *Archangelus*, licentia plusquam Poëtica,

Poëtica, ut ſolet, dixit Fridegodus in ſancto Wilfrido cap. 48.

Archanus Michaël nitido lampabilis ore.

¶ ARCHARISSIMUM, Archivum, Archarium. Acta Tullenſium Epiſc. inter Anecd. Marten. to. 3. col. 1009. *Cujuſmodi autem fuerit rerum ibidem ab eo deſtinatarum diſpoſitio, continet Apoſtolicum privilegium Alexandri Papæ, quod in ſancti protomartyris Stephani retinetur Archariſſimo.*

ARCHARIUM, Archivum, tabularium, arca, ubi monumenta vetera reconduntur: ἀρχάριον, ſeu ἀρχεῖον. Vita S. Pauli Epiſc. Virdun. cap. 5. n. 11. *De quibus propria manu privilegium conſcripſit, & in Archario ejuſdem Eccleſiæ... condidit.*

¶ ARCHARIUS. Vide *Arcarius.*

¶ ARCHATUS, Principatus, à Græco ἀρχὴ, apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 981. ex Pantheone:

Sem tenet Archatus Aſiæ, Cham continet Affros,
Japhet in Europa ſit pater ille patrum.

¶ ARCHEARIUS, ut *Archerarius.* Liber Niger Scaccarii pag. 359. *De Archeariis, qui portabunt arcum Regis, unuſquiſque v. den. in die, & alii Archerii tantumdem.*

¶ ARCHELLUS. Vide *Arcellus.*

¶ ARCHEMISTA, Chymiæ peritus, Qui exercet artem chymicam, Gall. *Chymiſte, Souffleur.* Lobinellus tom. 3. Hiſt. Pariſ. in Gloſſario: *Nonnulli monetarum falſatores, Archemiſtæ & uſurarii.*

ARCHERARIUS, Sagittarius, ex Gall. *Archer*, apud Ordericum Vitalem lib. 3. pag. 466. Vide *Arcarius.*

1. ARCHERIA, Feneſtricula oblongior, & ſtrictior in urbium & caſtrorum muris, per quam ſagittarii, vel baliſtarii ſagittas ſuas aut tela in obſidentes emittebant. Willelm. Brito lib. 1. Philipp.

..... *Muros*
Subtus fulciri facit, aptarique feneſtras.
Strictas & longas, ut ſtrenuus arte latenti
Immittat lethi prænuntia tela ſatelles.

Geſta Lud. VII. Regis Francor. cap. 21. *In limitibus ſtrictis murorum ambitu intercluſis, erant Turci, qui per feneſtriculas longas & ſtrictas, quas Archerias vocant, noſtros lanceis & ſagittis infeſtabant.* Charta anni 1239. in Tabul. Comitat. Montisfortis: *Aſſecuravimus D. Comiti Montisfortis contra omnes gentes ... tali modo, quod non poſſumus habere in eodem caſtro Archeriam, nec arbaliſteriam, nec cernelium,* (Creneau) *neque ſcutum.* Vetus Interpres MS. Willelmi Tyrii lib. 4. cap. 13. *Cil de la Ville regardoient par Archieres & par les hourdeis la contenance de l'oſt.* Et lib. 5. cap. 20. *Per cancellos murorum*, ſic vertit, *par les Archieres.* Le Roman *du Renard.* MS.

Les Archieres ſont à quarniax;
Par où il traient les quarriax
A domager la gent le Roi.

Τοξικὴ, Armenopulo lib. 2. tit. 4. §. 47. 48. 49. 87. [Τοξικὴ φωλαγωγός, Conſtantino de Adm. Imp. cap. 29.] Τοξικὴ θυρὶς apud Hieronymum ex Symmacho Comm. in Ezech. 40. Ita enim hunc locum capiendum cenſet Fullerus lib. 6. Miſcell. ſacr. cap. 13. Vide Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. pag. 431. [Cujacium lib. 13. Obſerv. cap. 30. &] Gloſſarium med. Græcit. in Τοξικὴ.

Arquería, in Conſuetudinibus Catalan. Vide *Maſoverius* & *Neyriale.*

2. ARCHERIA, Species *Sergenteriæ*, ſeu feudi ſervientis, quod qui poſſidet, arcum habere pro ſervitio domini, vel *Archeriam* caſtri illius ſervare tenetur. Charta exarata an. 18. Henrici III. Regis Angl. apud Edw. Cokum ad Littleton. ſect. 157. *Joannes de Archier, qui tenet de domino Rege in capite per ſerjeantiam Archeriæ, &c.*

¶ 3. ARCHERIÆ, in Comitatu Calomontis ſupremi Dumbarum Principatus dicuntur parvulæ domus, ubi colonus unus reſidere poteſt cum labore duarum vaccarum tantum. Ita Vir Cl. D. *Aubret* in Collectaneis ad nos miſſis Charta Calomontis an. 1397. *Juxta Archeriam ſeu domum Murgerii.* Cenſualis Codex ejuſdem urbis: *Stephanus Beguerdi tenet à dicto domino quandam domum ſitam in villa Calomontis .... juxa Archeriam dicti Beguerdi... Item tenet dictam Archeriam ſitam juxta dictam domum ex una parte & juxta curtile, &c.* Ruſtici Lugdunenſes etiamnum appellant *Archille* cellam prope bubile ſitam.

ARCHERIUS, idem quod *Arcerius.* Petrus de Vineis lib. 2. Epiſt. 9. *Magnam nobis quantitatem Archeriorum & gentis alterius deſtinavit.* Occurrit in Geſtis Conſulum Andegav. cap. 13. n. 3. 4. [in Spicileg. Acher. tom. 10. pag. 501. & apud Murat. tom. 8. col. 1094. *Servitores & Archerii gardæ Ducis Sabaudiæ*, in Charta anni 1489.]

ARCHETENS, ab Arcitenens, Sagittarius, Gall. *Archer.* Hiſt. Harcur. to. 3. pag. 65. ex rotulis Cancellariæ Ducatus Normaniæ: *Uſque ad valorem duorum militum Sagittariorum per annum per homagium, inveniendo quatuor homines ad equitandum cum octo Archetentibus ad equitandum.*

¶ ARCHETUS. Chron. Parmenſe ad an. 1291. apud Murat. tom. 9. col. 822. *Elevata eſt turris ſanctæ Mariæ majoris Eccleſiæ à cingulis lapidum ſine Archetis, in ſurſum per multa brachia.* Eſt cæmentariis noſtris inſtrumentum quoddam, ſerra nimirum aurichalci grandioribus lapidibus cædendis apta, quod *Archet* dicunt; hic tamen per *Archetum* tractoriam gruem, Gall. *Gruë*, intelligendam puto, qua ſcilicet lapides in altum tolluntur.

¶ ARCHEURA Molendini, Lignum quod ante molam ponunt, Gall. *Archures.* Computus generalis redituum Regis Franc. an. 1202. apud D. *Bruſſel* Tract. de Uſu Feud. tom. 2. pag. CLIII. *Pro duobus bordellis & pro chevez & pro Archeura Molendini de Athies*, IIII. *l.* XII. *d. minus.*

¶ ARCHEUS, è Græco ἀρχὸς, Spagyricis eſt vis rebus inſita qua ipſæ producuntur & vigent. Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico: *Archeus eſt vis producens res ex illiaſte, & diſpenſator omnium rerum.* Ibidem: *Archeos eſt oberrans inviſibilis ſpecies & ſe à corporibus ſeparans, medecinæ vis atque naturæ virtus.*

¶ 1. ARCHIA, pro *Arca.* Statuta Eccleſiæ Biterrenſis an. 1368. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 638. *Res prophanas vel ſæculares... poni in Eccleſiis prohibemus.... Archiis operis & luminariæ & confratriæ dumtaxat exceptis.*

¶ 2. ARCHIA, Fornix pontis, Gall. *Arche.* Charta S. Ludovici Francorum Regis pro Abbatia Joyenvalli, anni 1228. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1219. *Damus & concedimus in puram & perpetuam eleemoſynam Abbatiæ Joenvallis, & fratribus ibidem Deo ſervientibus, unam de Archiis pontis Pontiſaræ cum piſcaria; illam videlicet quæ ſita eſt inter molendinum leproſorum ad faciendum molendinum unum in eadem Archia ad bladum molendum.*

ARCHIABBAS. Vide *Abbas.*

ARCIACOLA. Vide *Archiſcolus.*

ARCHIACOLYTHUS. Cum in Eccleſiis Cathedralibus olim quatuor eſſent Canonicorum ordi-

nes Preſbyterorum ſcilicet, Diaconorum, Subdiaconorum, & Acolythorum: quilibet ſuis capitibus ſuberant, Preſbyteri Archipreſbyteris, Diaconi Archidiaconis, Subdiaconi Archiſubdiaconis, Acolythi denique Archiacolythis. *Archiacolythorum* nomen etiamnum in Eccleſia Capuana durare obſervat Michaël Monachus in Sanctuario Capuano pag. 576. ſed illos cum Acolythis nullum neque in choro, neque in Capitulo ordinem facere, omneſque ex libito & ſolo, ut aiunt, nutu, poſſe amoveri. Meminit Benno Cardinalis *Archiacolythi Eccleſiæ Romanæ*.

¶ ARCHIACONUS, Armorice *Archiagon*, Archidiaconus, in Collectaneis Domni *le Pelletier*.

ARCHIALITER, Primarie. Bonifacius in Vita S. Livinii Epiſc. & Martyr. cap. 2. *Ipſius Regis optimatum princeps, & præ cunctis aulicis ſuis primatibus Archialiter apicem gerens.*

ARCHIANTISTES, Archiepiſcopus, vox hybrida. Utuntur Ditmarus lib. 6. 7. pag. 77. 91. & alii. Epitaphium Brunonis Archiepiſcopi Colonienſis:

Archos Antiſtes, cui clara Colonia ſedes.

ARCHIARIUS. Vide *Cinerarius* 2.

ARCHIATRI, Medici Principis, & qui in ſacro palatio militant: de quorum dignitate multa congeſſere Cujacius ad l. un. de Comitibus & Archiatris ſacri Palatii, Joannes Fileſacus lib. 1. Selector. pag. 321. Jacobus Gothofredus ad tit. *de Medicis*, Cod. Theod. Altaſerra ad lib. 2. Epiſt. Gregorii Magni, &c.

Archiatriæ Dignitas, in l. 8. Cod. Theodoſ. de Archiatris.

Habuere etiam Reges noſtri ab ipſis Regni incunabulis *Archiatros* ſuos, quos ætas noſtra *Primos Regis Medicos* vocat. Horum qualemcumque ſeriem à nobis digeſtam, ne quid ad illuſtrandam mediam ætatem deſit, hic damus.

Mareleifus Archiater ſub Childeberto Rege. Gregor. Turon. lib. 5. cap. 14.

Petrus Archiater ſub Theodorico Rege. Fredegar. in Chron. cap. 27.

Henricus Carnotenſis cognomento *Surdus*, Archiater Henrici I. Reg. Fr. Orderic. Vital. lib. 3. an. 1059. Will. Gemetic. lib. 7. cap. 38.

Obizo ſub Ludovico VI. cujus Epitaphium, quod extat in Clauſtro S. Victoris Pariſ. deſcripſit Gabriël Naudæus lib. de Antiquitate Scholæ Pariſienſis. Vide Joan. de Toloſa in Annal. Victorianis.

Petrus Lombardus, Canonicus Carnotenſis Archiater Ludovici VII. ann. 1138. obituar. Carnot.

Petrus Ægidius, Canonicus Pariſienſis, ſub Philippo Aug. de eo Guill. Brito ſub finem Philippid. & Naudæus libro laudato pag. 35. 36.

Magister Joannes de S. Albano, Decanus S. Quintini, natione Anglus, Phyſicus Regis Philippi Aug. circ. an. 1215. Vide *Jacobita.*

Magister Ernaudus Pictavinus, Canonicus S. Quintini, Domini Regis Phyſicus, an. 1235. Hemeræus in Aug. Virom. pag. 222.

Mag. Robertus de Duaco, Canonicus Silvanectenſis, Phyſicus Regis, ſeu, ut habet Naudæus, pag. 41. & 42. Margaritæ S. Ludovici uxoris. Vide eumdem Naudæum in Diſquiſit. de Scholis Medic. Pariſ. pag. 92.

Mag. Rogerus de Pruvino, Phyſicus Regis, & Canonicus & Cancellarius S. Quintini, ſub S. Ludovico, de quo idem Hemeræus pag. 234.

Mag. Dudo, Phyſicus & Clericus S. Ludovici ann. 1270. de eo Guill. Carnot. de Vita & Mirac. S. Lud. pag. 477.

Dudo, Phyſicus Regis ſub Philippo Pulcro an. 1285. idem forte qui ſupra. Vide Not. ad Joinvill. pag. 114.

Henricus de Hermondavilla, Philippi Pulcri Archiat. Naudæus pag. 41.

Gaufridus de Courvot, Phyſicus Regis an. 1300. 1321. ex vet. Rotulo Cameræ Comput. Pariſ.

Everardus de Conty ſub Carolo V. Naudæus pag. 44.

Gervasius Chrestien, Canonicus Pariſienſis, Lexovienſis & Bajocenſis, Archidiaconus Carnotenſis, Phyſicus Regis, fundator Collegii, quod in Academia Pariſienſi illius nomen retinet, an. 1367. obiit an. 1382. & jacet in Eccleſia Bajocenſi. Vide Brolium lib. 2. Antiq. Pariſ. pag. 543. 2. edit.

Joannes de Guisco Canonicus Nannetenſis & Pariſienſis, Archiater ejuſdem Caroli V. Naud. Diſq. pag. 197.

Joannes Tabari, Canonicus Pariſienſis, poſtmodum Epiſcopus Morinenſis an. 1384. Vide Gall. Chriſt.

Guillelmus de Harsely, ſub Carolo VI. hujus elogium perſtringit Froiſſart. 4. vol. cap. 44. 45. & ſeqq. & cap. 50.

Jacobus de Partibus, Canonicus Tornac. & Pariſienſis Archiat. Caroli VII. perpetuus & familiaris Avicennæ Commentator. Naud. p. 48.

Enguerrandus de Parenti, Decanus Facultat. Pariſienſis, Arch. Ludovici XI.

Jacobus Coitier, Archiater Ludovici XI. à quo Ballivus Palatii, ac deinde Præſes Clericus in Camera Computor. conſtituitur an. 1482.

Adam Fume'e. Turonenſis, Doctor Monſpel. Magiſter Requeſtarum, & Archiater Regum Caroli VII. Ludovici XI. & Caroli VIII. demum Cuſtos ſigilli Regii: obiit Lugduni.

Angelus Cottus Neapolitanus Archiepiſcopus Viennenſis ſub Carolo VIII.

Joannes Michael Archiat. ejuſd. Caroli VIII. ob. 12. Auguſti ann. 1491. Vide Naudæi Diſquiſ. pag. 192.

Joannes Martini, Gabalitanus, Doctor, Decanus Univerſitatis Monſpelienſis, Magiſter Cameræ Comput. ſub Carolo VIII. ejus meminit Bertrandus tom. 1. conſil. 201. ut & Naudæus in Diſquiſ. pag. 192.

Joannes Trosseleri, Gabalitanus, Doctor & Cancellarius Academiæ Monſpelienſis, Archiat. Caroli VIII. obiit Senis in expedit. Neapolitana ann. 1495.

Gabriel Miron, Perpinianenſis, Archiat. Caroli VIII.

Jacobus Ponceau, Aurelianenſis Archiat. Caroli VIII. & Magiſter Cameræ Comput. Pariſ. Vide Naud. Diſquiſ. p. 170. 171.

Joannes Avis, Archiat. Ludovici XII.

Guil. Copus, Germanus, Archiat. Ludovici XII. & Franciſci I.

Joannes Goüeurot, Perticenſis, Archiat. Franciſci I. Vide Ægid. *Bry* in Hiſt. Pertic. lib. 5.

Ludovicus Burgensis, Archiat. [Ludovici XII.] Franciſci I. & Henrici II. Vide Naudæi Diſquiſ. pag. [194.] 197. & Hiſtoriam Bleſenſem Bernerii pag. 434.

Joannes Fernelius Ambianus, Archiat. Hen-

rici II. vir ſcriptis ſuis commendatiſſimus, obiit Pariſiis 26. April. an. 1558. annos natus 52. Illius elogium deſcripſere Thuanus lib. 14. Hiſt. Sammarthani in Elog. viror. illuſt. Croëſelius in Elog. Adr. Morlerius in Hiſt. Ambian. Hilario de Coſta in Delphinis, Tiraquellus de Nobilit. c. 31. & alii.

Joannes Chapelain, Arch. Henrici II. & Caroli IX. [Vide Naudæi Diſq. pag. 194.]

Guillelmus Milet, ſub Franciſco II.

Hieronymus Montuus ſub eodem Franciſco II. ut ipſe teſtatur in epiſtola præfixa Practicæ.

Joannes Mazille, Bellovacenſis, Archiat. Caroli IX. Vide Loiſellum in Adverſar. Bellovac. p. 226. [& Naudæi Diſq. p. 195.]

Franciscus Miron, Archiat. Caroli IX. Sub eod. Rege Archiatri dignitatem obtinuere præterea Nicolaus Dortomanus, N. de la Riviere, Baſileenſis, N. Petit, Doctor Aurelianenſis, N. Milon, de quibus Naudæus in Diſquiſ.

Marcus Miron, Dom. *de l'Hermitage*, Archiat. Henrici III. ſub quo legationes obiit, pater Caroli *Miron* Archiepiſcopi Lugdun.

Andreas du Laurens, Arelatenſis, Doctor & Profeſſor in Univerſit. Monſpel. Archiat. Henrici IV. obiit Pariſiis annos natus 55.

Nicolaus Dortomanus Archiat. Henrici IV.

. . . D'Aliboux Baſileenſis Archiat. Henr. IV.

N. de la Riviere Baſileenſis Archiat. ejuſd. Henrici.

N. Petit, Doctor Aurelianenſis, Archiat. ejuſdem Regis.

N. Milon, Doctor Pictav. Archiat. ejuſdem Henrici IV. Vide Naudæi Diſq. pag. 198.

...... Heroard, Archiat. Ludovici XIII.

...... Bouvard, Archiat. Ludovici XIII.

...... Vallot, Archiat. Ludovici XIV. obiit ann. 1671.

Antonius d'Aquin, Archiat. Ludovici XIV. [de loco dimotus eſt an. 1693.]

¶ G. Crescentius Fagon Archiat. Ludovici XIV. obiit 11. Martii an. 1718.

¶.... Dodart Archiater Ludovici XV.

¶ Archiater, in ſenſu morali apud Ordericum Vitalem fol. 656. *Ibi Gillebertus Luxovienſis Epiſcopus, Guntardus Gemmeticenſis Abbas cum quibuſdam aliis Archiatris ſedulo excubant, & de ſpiritali ac corporali ſalute Regis* (Guillelmi Conqueſtoris) *ſollicite tractabant.*] Hymnus de ſancto Mauro Annal. Bened. to. 5. pag. 634.

Te dux eximius ac pater almus
Gallis Archiatrum dat animarum.
Hinc jam collacrymant oſcula fratrum,
Abſceſſumque tuum flendo ſuſurrant.

¶ ARCHIBANCUS, Arca, Armarium, Gall. *Coffre, Armoire*, Chron. Parmenſe apud Murat. to. 9. col. 870. *Fractis omnibus Archibancis, univerſaliter abſtulerunt, & fregerunt & dilacerarunt, & de feneſtris in plateam projecerunt.*

ARCHIBUS. Vide *Archivum.*

¶ ARCHIBUSUS, Sclopetus, Gall. *Arquebuſe.* Proſperi Sanctacrucii Comment. de civilibus Galliæ diſſentionibus, apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1466. *Igitur jam omnibus ferme in locis Hugonotti armati conveniebant, tormenta etiam quæ Archibuſos vocamus portantes.*

¶ ARCHICAMERARIUS, Præfectus cameræ ſeu theſauro imperiali. Libellus de electione Maximiliani II. an. 1562. *Rurſumque cum ad epulum imperiale Brandenburgicus malluvium tamquam Archicamerarius, Saxo avenam tamquam archimarſchalcus, Palatinus cibos tamquam archidapifer attuliſſent.* Vide *Camerarius.*

ARCHICANCELLARIUS, Qui cæteris aulæ vel Palatii *Cancellariis* ſeu *Notariis* præerat: *Summus Cancellarius* dictus Hincmaro de Ordine Palatii cap. 16. *qui*, ut ait, *A ſecretis olim appellabatur, erantque illi ſubjecti prudentes & intelligentes ac fideles viri, qui præcepta regia abſque immoderata cupiditatis venalitate ſcriberent, & ſecreta illius fideliter cuſtodirent.* Charta Lotharii Imperat. ann. 844. in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis fol. 3. *Agilmarus venerabilis ſanctæ Viennenſis Eccleſiæ vocatus Archiepiſcopus, & ſacri Palatii noſtri Archicancellarius.* Hic porro *Archicancellarii* titulus ſub 1. & 2. Regum noſtrorum ſtirpe, & Imperatoribus Germanicis maxime obtinuit, ut colligere licet ex Chronico S. Vincentii de Vulturno pag. 675. 676. 677. Chron. Farfenſi pag. 858. Ratperto de Caſib. S. Galli cap. 10. & ex veteribus Tabulis apud Scobingerum in Netis ad Vadianum pag. 145. Miræum in Notitia Eccleſ. Belgii cap. 20. 59. Doubletum pag. 811. Labbeum in Cancellariis Franciæ non uno loco, ubi *& ſummi Cancellarii* interdum indigitantur.

Poſterioribus vero ſæculis apud Germanos *Archicancellarii* dignitas in tres diviſa eſt partes ab Imperatoribus, quod ejuſmodi officii munia nimium oneris haberent, ob idque Trevirenſi Archiepiſcopo Gallia univerſa attributa, ſeu potius ea Galliæ pars, quæ Regni Arelatenſis nomine cenſebatur, Moguntino Germania, Colonienſi denique Italia: ita ut ſuam quiſque Provinciam, prout Imperator ſedes mutaſſet, negotiis gerundis, diplomatis annulo ſignandis, atque omnium queſtibus audiendis, & minuendis denique controverſiis, adminiſtraret, quod ab Ottonis Magni ævo repetit Browerus lib. 16. Annal. Trevir. Vide Vitam Balduini Lutzenburg. Archiepiſcop. Trevir. lib. 3. c. 9.

Ac primum quod ad Trevirenſem attinet, ſat conſtat, eam obtinuiſſe dignitatem, dum Lotharingiæ regnum florebat, quod probat idem Browerus lib. 9. pag. 529. 542. 1. edit. indeque Regni Arelatenſis, poſtquam in Imperatorum dominium tranſiit, Archicancellarii titulum ſibi arrogaſſe, quem primus, ut obſervat idem Scriptor, ſumſit Boëmundus Archiepiſcopus, qui obiit an. 1199.

Archicancellarius Regni Burgundiæ, Dignitas, qua præfulget Archiepiſcopus Viennenſis; quam Fridericus I. Imper. confirmavit in favorem Stephani Archiepiſcopi, Diplomate ann. 1157. quod habetur in Vienna Joannis à Boſco & Levrii c. 42. hiſce verbis: *Tibi vero Stephano dilectiſſimo noſtro venerabili Archiepiſcopo dignitatem, ab anteceſſoribus noſtris collatam, indiviſam conſervantes, recognoſcimus: videlicet ut in Regno Burgundiæ ſacri Palatii noſtri Archicancellarius, & ſummus Notariorum noſtrorum ſemper exiſtas, &c.* Totidem habentur in alio Diplomate Friderici II. Imperatoris pro Humberto Archiepiſcopo ann. 1214. quod deſcripſerunt idem Joannes à Boſco & Sammarthani in Gallia Chriſtiana. Extat aliud Diploma Lotharii Imp. an. 842. apud Chiffletium in Hiſtoria Tornutienſi p. 269. in quo Agilmarum Archiepiſcopum Viennenſem Archicancellarium Palatii appellat. Ragamfredus Archiepiſcopus Viennenſis in Charta Ludovici Imperatoris in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis, dicitur *ſa-*

cri Palatii Notariorum ſummus, & in ſubſcriptione, *Archicancellarius*. Proſtant tandem Diplomata aliquot in eodem Tabulario Eccleſiæ Viennenſis, Hugonis & Lotharii Regum Italiæ & Burgundiæ ab aliis quam ab Archiepiſcopis Viennenſibus ſubſcripta; ac primum quidem anni 945. ſic clauditur: *Giſebrandus Epiſcopus & Cancellarius ad vicem Boſonis Epiſcopi & Archicancellarii recognovi*. Alterum anni 937. *Petrus Cancellarius ad vicem Gerlanni Abbatis & Archicancellarii recognovi*. Alia Guonradi Regis an. 25. *Einricus ad vicem Keroldi Epiſcopi recognovi*. Alia ejuſdem Regis ann. 972. *Datum eſt Viennæ præceptum iſtud publice per manum primi Cancellarii Eidoardi in ſacro Palatio juſſu Regis*. Alia denique Chonradi Regis ann. 992. in Tabulario Monaſterii S. Andreæ Viennenſis: *Ego itaque Kerarchis, indignus Sacerdos præſcripti Regis ac Reginæ humillimus Capellanus, juſſus ad vicem Haimonis Valentinenſis Epiſcopi Archicancellarii ſcripſi atque ſubſcripſi.*

Archicancellarius Imperatricis, ſeu Auguſtæ, Dignitas, qua in Germania Abbas Fuldenſis, ante quadringentos annos emicuit, ut auctor eſt Chriſtophorus Browerus lib. 1. Antiq. Fuldenſ. c. 15. hunc enim titulum cum prærogativa ſedis, Berthous Abbas, Lothario Imperatore, ſeu à majoribus olim acceptum, ſibi adſcripſit: quem recitat Goldaſtus tom. 1. Conſtitut. Imperial. pag. 344. Henrico Abbati & ſucceſſoribus indulſit; illud adjiciens, ut quoties Imperatricem vel Reginam Romanam coronari, aut in veſte Imperiali, ſeu Regia, ſedere vel ſtare contigerit, Abbatem tunc id habiturum muneris, ut illius coronam, cum, more vel ordine poſcente, à capite ipſius deponi debuerit, deponat ac teneat, rurſumque capiti imponat.

¶ Archicancellarii, haud raro dicti *Archicapellani*, uti videre potes in hac voce poſt vocem *Capellanus*.

ARCHICANTOR *Eccleſiæ Romanæ*, Primicerius ſcholæ Cantorum. Beda lib. 1. de Monaſt. Wiremuthenſi cap. 6. *Adeo ut ipſe Apoſtolicus ad profectum Monaſterii hujus, quod illud nuper fundaſſe gaudebat, Joannem illi Abbatem, atque Archicantorem Romanæ Eccleſiæ, ... in Britanniam Roma deducendum præſtaret.* Adde Florentium Wigornienſem pag. 564.

Archicantor *Eccleſiæ S. Petri Romæ*, apud Henricum Huntundinenſem lib. 4. Hiſt. p. 335.

ARCHICAPELLANUS. Vide *Capellanus*.

ARCHICERARIUS, *Summus Princeps*; Ugutioni. Idem forte qui *Primicerius*.

ARCHICHORUS, Præcentor qui Choro, dum ſacra Liturgia peragitur, præeſt, *qui tient le Chœur*. [Mabillonius Annal. Bened. to. 4. pag. 311. *Forte cum Epiſtolam ad majorem Miſſam legeret* (Odolricus Monachus S. Martialis Lemovicenſis) *contigit eum adeo turpiter falli, ut etiam Conventus pudeſieret. Quare Archichorus valde commotus, alapam ei publice in conſpectu populi inflixit.*] Bernardus in Conſuet. Cluniac. MSS. c. 15. de Armario: *Eodem modo facit, cum tenet Chorum in Feſtis in Albis, quod non licet ei, qui in Dominicis & privatis ſolemnitatibus Archichorus extitit.* Occurrit apud eundem eodem cap. & cap. 22. 37. & alibi non ſemel.

ARCHICLAVUS, Archiclavis, Dignitas Eccleſiaſtica, eadem quæ *Theſaurarii* in Eccleſiis Cathedralibus, & in Monaſteriis: quæ quidem dignitatis appellatio maxime viguit in Eccleſia S. Martini Turonenſis. Acta Epiſcoporum Cenomanenſ. *Cunctaſque ibi decimas pertinentes, cunctos cenſus & ſuburbia, quæ Archiclavi tenere ſolebant, excepta proferenda, quam Archicapellanus de manu Pontificis, Miſſam cantantis, recepit.* Monachus Altiſiod. in Chronico: *An. Henrici Imperat.* 10. *Herveus Archiclavis B. Martini Turonis obiit.* Idem ann. 1040. Mainardum *Senonenſis Eccleſiæ Archiclavem*, qui Gelduino Senonenſi Archiepiſcopo ſucceſſit, appellat, qui Odoranno an. 1032. ejuſdem Eccleſiæ *Theſaurarius* dicitur. Ita Herveus, qui Monacho Altiſiod. & Glabro Rodulpho lib. 3. cap. 4. prædicti S. Martini Turonenſis Monaſterii *Archiclavis* appellatur, ab auctore rerum geſtarum Pontificum Turonenſium *Theſaurarius* indigitatur: *Herveus*, inquit, *Theſaurarius ipſius S. Præſulis jecit fundamentum hujus Eccleſiæ, quæ hodie cernitur.* Inſcriptio ſigilli Henrici fratris Ludovici VII. apud Ducheſnium: *Henricus filius Regis ſancti Martini Archiclavis.* [Charta Bernerii Decani & Firmanni *Archiclavi* S. Martini Turon. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 67. *Nos B. Ernerius ſcilicet Decanus atque Firmannus Æedituus... ſtudeat reddere... in Miſſa S. Martini in uſus luminum ſolidos decem.* Ubi *Ædituus* idem eſt qui *Theſaurarius*. Ibid. pag. 89. *Walterus Diaconus & Archiclavus ſubſcripſi.* Necrologium Eccleſiæ Autiſſiodor. aſſervatum in Biblioth. Colbert. cod. 1966. Die octava Septembris *Obiit Eribaldus Levita & Archiclavis qui inſperate ab inimicis gladio interfectus eſt.*] Vide Hericum Monachum de Miraculis S. Germani Autiſiodor. cap. 50. Beſlium in Comitibus Pictav. p. 181. 202. 210. 253. & Doubletum in Hiſt. Sandionyſ. p. 810. S. Petrus Apoſtolus *Archiclavus totius Monarchiæ Eccleſiarum*, appellatur in veteri Charta, quæ extat lib. 1. Bibl. Sebuſ. cap. 1.

ARCHICOMES, Titulus Comiti Flandriæ ob ſummam poteſtatem datus à Willelm. Britone, lib. 4. Philipp.

Flandricus Archicomes, Francorum Rege relicto,
Regis ad Anglorum partes jam tranſtulerat ſe.

☞ Non ſolus Flandriæ Comes hoc titulo eſt decoratus, ut patet ex Meiſterlini Hiſt. rerum Noribergenſium apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. p. 71. *Inter quos erant præcipui & excellentiores, in curia Rudolphi potentiores Archicomites Comarchi ab Italis dicti, de Nazoe, præclari ſatis in rebus bellicis.*

¶ ARCHICOQUUS, *Princeps coquorum.* Gloſſ. MS. Montis S. Elegii Attrebat. Gall. *Maître Queux.*

ARCHICRIMINATOR, Princeps reus. Rythmi in obitum Henrici VII. Imp. *Hæreſiarcha pallide, inſidiator callide, ô Archicriminator.*

ARCHICUSTOS, Dignitas in Monaſteriis majoribus Ordinis S. Benedicti. Contin. Aimoini lib. 5. cap. 45. *Anno 4. Lotharii Regis... Galtherius Archicuſtos extitit Decanus Cœnobii S. Germani.* Charta Lotharii Regis apud Doubletum p. 786. *Deodatus Monachus & Archicuſtos Eccleſiæ S. Dionyſii.* Ubi idem Doubletus *Capicerium* interpretatur. In lib. 3. Miraculor. S. Dionyſii cap. 9. occurrit quidam *Otrannus Archicuſtos ſcopi capitum*, in eodem Monaſterio: ubi eruditus Mabillonius monet ita legi in MSS. neſcio an per *ſcopi*, intelligatur id quod *Chevet*, ibidem vocant, caput ſcilicet Eccleſiæ, & cujus cura Archicuſtodis erat, ſiquidem Archicuſtos idem fuerit, qui *Capicerius*, qui *capitii* cuſtos fuit, quod hic ſcribi videtur. V. *Cuſtos*.

¶ ACHIDAPIFER, Primus Dapifer, cujus nomen muneris interpres. Unus eſt è præcipuis Officialibus in palatio Imperatorum Germaniæ, qui

ſuos Dapiferos, Cancellarios, Capellanos, Camerarios, &c. ob imperatoriæ dignitatis eminentiam, Archidapiferos, Archicancellarios, &c. appellari voluerunt. Quod autem fuerit munus Dapiferi in aula Principum, ac proinde Archidapiferi in palatio imperiali, habes in voce *Seneſcallus*: quem cum Dapifero alias confundebant. Variavit olim Archidapiferi dignitas, neque uni familiæ ita erat annexa, ut alteri nunquam concederetur; verum hodie Archidapiferiam quaſi hæreditario jure poſſidet Comes Rheni Palatinus: *Invenio*, inquit Carolus IV. Imperator in Diplomate Ruperto Seniori Rheni Palatino an. 1356. indulto & apud Tolnerum p. 90. Codicis Diplomatici Palatini relato, *quod electio & vox ſuper Principatum & terras Palatinas & ſuper Archidapiferiam ita fundatæ ſint, quod unum ſine alio perſiſtere non poſſit.* Eamdem Archidapiferiam Comiti Palatino Rheni afferunt alia duo ejuſdem Imperatoris Diplomata Germanice ſcripta, quæ exhibet idem Tolnerus, ibid. pag. 92. & 93. In ſolemni Imperatoris inauguratione prima fercula Comes ille Palatinus imperatoriæ menſæ ferre conſuevit. Vide Libellum de Electione Maximiliani II. Imperatoris.

ARCHIDIACONUS, Primus inter Diaconos, qui cæteris *Diaconis* præeſt: dignitas Eccleſiaſtica, qua donatum S. Stephanum conjicit S. Auguſtinus Serm. 94. de Diverſis, quod primus à S. Luca inter 7. Diaconos nominetur: unde ait: *Inter Diaconos nominatus primus, ſicut inter Apoſtolos Petrus*, & à Luciano in Epiſt. de ejus inventione: *Primicerius Diaconorum*, & *Archidiaconus* dicitur. S. Hieronymus ad Evagrium: *Diaconi eligant de ſe, quem induſtrium noverint, & Archidiaconum vocent.*

Cùm igitur Archidiaconorum ordo & gradus alius non eſſet, quam Diaconorum, inde ut nemo ad eum promoveretur, niſi antea eſſet Diaconus, ſtatuerunt paſſim Synodi, ut Claromont. ſub Urbano II. can. 3. Romana ann. 1139. can. 10. Remenſis an. 1148. can. 9. Londinenſis apud Continuat. Florentii Wigorn. pag. 661. 662. Si quis autem Archidiaconus Preſbyter fieret, priori dignitate defungebatur, ut ſatis teſtatur Sidonius lib. 4. Epiſt. 24. ubi de Joanne Archidiacono, *in quo, ſeu gradu, ſeu miniſterio*, inquit ille, *multum retentus propter induſtriam, diu dignitate* (id eſt, Preſbyteri) *non potuit augeri, ne poteſtate poſſet abſolvi.* Vide Vitam Lietberti Epiſcopi Cameracenſis cap. 17. Laxata exinde diſciplina uſus obtinuit, ut *Archidiaconatus* etiam Preſbyteris deferretur. Apud Hincmarum in Capitul. an. 877. memorantur Guntharius & Oilardus Archidiaconi Preſbyteri.

Tanta porro habita eſt dignitas Archidiaconi, ut *Epiſcopi Vicarius* dicatur in Ordine Romano, ut qui vices Epiſcopi in illius diœceſi exequatur, & Eccleſiarum viſitandarum ipſius loco curam ſuſcipiat. Unde *Oculus Epiſcopi* appellatur in Epiſtola B. Clementis, apud Iſidorum Peluſiotam Epiſt. 29. Fulbertum Epiſt. 34. & Hugonem Flaviniac. in Chron. pagina 200. [Conſtitut. Apoſt. lib. 2. cap. 44. & lib. 3. cap. 19. & 20. *Cæterum ſit Diaconus Epiſcopi auris, & oculus, & os, cor pariter & anima; ut Epiſcopus in pluribus quam par eſt ac minutioribus non occupetur, ſed in ſolis gravioribus.*] Charta Stephani Pariſienſis Epiſcop. in Tabulario ejuſdem Eccleſiæ: *Archidiaconi vero qui Oculi & A Secretis Epiſcopi dicuntur, & Eccleſiæ Dei proviſores, & Epiſcopalis domûs & menſæ procuratores, ab Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus ſubſtituti inveniuntur, &c.* Apud Anaſtaſium S. Lucius PP. *poteſtatem dedit omnis Eccleſiæ Stephano Archidiacono ſuo, dum ad paſſionem pergeret.* Et Urſinus in Vita S. Leodegarii cap. 2. *Deinde... Archidiaconus effectus, cura ſub Pontifice omnibus Eccleſiis ipſius diœceſis eſt prælatus.* Quale autem potiſſimum fuerit Archidiaconorum munus, pluribus exequitur Iſidorus junior Epiſt. ad Leufred. *Archidiaconus imperat Subdiaconis & Levitis, ad quem pertinent iſta miniſteria, ordinatio veſtiendi altaris à Levitis, cura incenſi, & ſacrificii neceſſaria ſollicitudo, qui Levitarum Apoſtolum & Evangelium legat, &c. ſollicitudo quoque parœciarum & ordinatio & jurgia ad ejus pertinent curam, ... ipſe inquirit parœcias cum juſſione Epiſcopi, &c.* His addenda, quæ habent Charta Ebonis Archiepiſcopi de miniſtris Remenſis Eccleſiæ, poſt Flodoardi Hiſtor. Remenſem ex Sirmondo & Marloto, & Hincmarus in Capitulis Archidiaconibus datis.

Ad Archidiaconum ſpectabat Eccleſiaſtici theſauri cuſtodia, illiuſque diſpenſatio, ut & cæteros Eccleſiæ Diaconos. Ita Iſidorus junior Epiſt. ad Leudfred. Prudentius Hym. in S. Laurent. Petr. Chryſolog. ſerm 135. Paulin. lib. 4. de Mirac. S. Martini, Gregor. III. lib. 1. Epiſt. 10. extra de Offic. Archid. Anaſtaſius Bibl. in S. Cornelio PP. S. Lucio, S. Stephano pag. 8. 9. Thomas Archidiaconus in Hiſt. Salonitana c. 5. &c. De Archidiaconorum officio plura habet idem Ebo Archiep. Remenſis in Indiculo de Miniſtris.

Habebant præterea Archidiaconi juriſdictionem ſuam, quæ *Audientia Archidiaconi* dicitur lib. 5. Capitul. cap. 171. ſed quaſi *Officiales* Epiſcopi, uti appellantur à Radulpho de Diceto in Imaginibus Hiſtor. pag. 681. Nam, ut ait Iſidorus junior, *ſollicitudo parœciarum, & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent curam.* Unde ab eorum ſententiis appellatio procedebat ad Epiſcopum, ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum, &c. quapropter inter Ordinarios accenſentur ab Innocentio III. PP. lib. 14. Epiſt. 44. ad quam conſulendus Boſquetus. Adde Petrum Cellenſ. lib. 7. Epiſt. 10. Joannes Sariſberienſis Epiſt. 156. hiſce verbis ſui ævi Archidiaconorum in adminiſtranda juſtitia mores carpit: *Erat, ut memini, genus hominum, qui in Eccl. Dei Archidiaconorum cenſentur nomine, quibus veſtra diſcretio omnem ſalutis viam querebatur eſſe præcluſam; nam, ut dicere conſueviſtis, diligunt munera, ſequuntur retributiones, ad injurias præmium faciunt, calumniis gaudent, peccata populi comedunt, quibus vivitur ex rapto, ut non ſit hoſpes ab hoſpite tutus.* Vide Joann. de Deo in Pœnitentiario lib. 5. cap. 10. & Altaſerram lib. 1. Diſſertat. Juris Canonici cap. 15. Sed longe antea *Archidiaconorum cupiditas* notata, ut ex Capitulari an. 744. cap. 12. & Addit. 4. Capitul. cap. 145. obſervare eſt.

Archidiaconi in Eccleſiis Cathedralibus plures interdum inſtituti, iiſque diſtrictus attributi, in quibus viſitationes ſuas quotannis exercerent, atque hi à diſtrictuum eorumdem appellationibus, Archidiaconi ſui diſtrictus in Eccleſia Cathedrali N. dicuntur, vel *majores*, aut *minores Archidiaconi*. ſecundum varias Eccleſiarum ſuper hac re ordinationes ac inſtitutiones. Vide Galliam Chriſtian. Sammarthanorum in Epiſc Autiſſiodor. n. 58.

Archidiaconi in Eccleſia Anglicana poſt Epiſcopos & Abbates, primi & digniores habebantur, uti tradunt Scriptores Vitæ S. Thomæ Cantuar. Archiepiſc. cap. 5. & colligitur ex libro 3. Pro-

vincialis Cantuar. tit. 1. lib. 5. tit. 4. ubi ante Decanos nominantur. Hoſtienſis ait, revera Archidiaconum eſſe majorem ratione juriſdictionis, & extra Eccleſiam, & in hoc *Decanum* ei ſubeſſe debere: ſed intra Eccleſiam & in celebratione divinorum, & quoad ordinem, ſubeſſe debere *Decano*. Sed in his omnibus, inquit Lindwodus, conſideranda eſt Eccleſiarum conſuetudo, ſecundum quam Decanus, ſimpliciter loquendo, major eſt Archidiacono. In Eccleſia Cadurcenſi Archidiaconi primas ſedes tenent poſt Epiſcopum, ut eſt in Hiſtoria Epiſcoporum Cadurc. n. 114.

Archidiaconus S. Ecclesiæ Romanæ, Dignitas, qua functus legitur Gelaſius II. PP. antequam Pontifex fieret, in illius Epitaphio. Meminit præterea Anaſtaſius in S. Cornelio PP. in S. Lucio, S. Stephano, S. Sixto II. Valentino II. &c. eorumdem Pontificum Archidiaconorum. Apud Gregorium Mag. lib. 2. Epiſt. in Præfat. legimus, *depoſitum fuiſſe Laurentium, qui primus fuerat in ordine Diaconii Sedis Apoſtolicæ, propter ſuperbiam & mala ſua.* In Diplomate Pauli PP. apud Baron. an. 761. num. 17. ſubſcribit poſt Preſbyteros S.R.E. *Petrus Archidiaconus S. Sedis Apoſtolicæ.* Tradit Panvinius, abrogatam fuiſſe hanc dignitatem à Gregorio VII. ipſiuſque loco *Camerarium* inſtitutum, qui *arcani* & ærarium Eccleſiæ Romanæ ſervaret: id enim *Camerarii* potiſſimum munus fuiſſe, ut & Diaconorum & Archidiaconorum in Eccleſiis, ſuo loco oſtendimus. Occurrunt tamen poſt Gregorium VII. aliquot Archidiaconi Eccleſiæ Romanæ, ſub Urbano II. apud Eadmerum lib. 2. pag. 52. & ſub Innocentio II. apud W. Tyrium lib. 15. cap. 13. Meminit præterea Archidiaconi Eccleſiæ Romanæ Cencius Cardinalis in Ceremoniali, ubi agit de inauguratione ſummi Pontificis apud eumdem Baronium an. 1191. adeo ut in dubium veniat quod habet Panvinius.

Archidiaconus Cardinalis in Eccleſia Auguſtodunenſi occurrit non ſemel in Tabulario ejuſd. Eccleſiæ. In veteri Notitia ſubſcribit *Marbodus Cardinalis Archidiaconus* Eccleſiæ Andegavenſis, poſtmodum Epiſcopus. [Item in Eccleſia Tullenſi in qua Præpoſitus Eccleſiæ S. Gengulfi erat etiam Archidiaconus Cardinalis Eccleſiæ Tullenſis. In Charta Udonis Epiſcopi pro S. Gengulfo, inter Probationes Hiſt. Tull. p. LXXVI. *Conſtituimus etiam Cardinalem Archidiaconum hujus urbis ad eam pertinere* (Eccleſiam S. Gengulfi) *ut Præpoſitus hujus loci eum perpetuo in beneficio poſſideat.*] Vide *Cardinalis.*

Archidiaconi in Monaſteriis. Ingulphus in Hiſt. Croyland. pag. 886. *Officio etiam Sacriſtæ tunc in augmentum portionis ſuæ officium Archidiaconatus ſuper totam Parochiam Croylandiæ aſſignavit.* Hi *Archidiaconi Abbatum* dicuntur, in Articulis obſervandis inter Fratres profeſſos Domus S. Juliani juxta S. Albanum, in Monaſtico Anglic. tom. 2. p. 378.

Sed & Abbates ipſos Archidiaconi munere functos legere eſt apud Lupum Ferrar. Epiſt. 80. Extat Charta an. 1061. apud V. Cl. Jacobum Petitum poſt Pœnitentiale Theodori pag. 668. qua Epiſcopus Abrincenſis Abbatem S. Michaëlis in Monte Archidiaconum ſuum inſtituit in dicto Monte, ſub certis conditionibus.

Archidiaconus & Archidiaconatus Mensæ, apud Innocentium III. PP. lib. 14. Epiſt. 122. in Eccleſia Pampilonenſi, cujus curæ erant *menſa* & reditus Capituli ejuſdem Eccleſiæ: quod iis verbis ſatis deſignat idem Pontifex: *Et conventus nihil de ſua menſa recepit, à tempore, quo dictus Archidiaconatus fuit collatus eidem.*

Archidiaconatus, feudi jure poſſeſſus, à viris ſæcularibus, etiam temporibus Caroli M. quippe in hujus Capitulari 1. an. 805. cap. 15. Capit. 4. ejuſdem anni cap. 2. lib. 1. Capitul. cap. 110. lib. 6. cap. 266. *Ut Archidiaconi non ſint laïci*, præcipitur. Vetus Charta apud Catellum lib. 5. Rerum Occitan. pag. 872. *Ut tunc temporis erat mos Milites tenere Archidiaconatus.* Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 496. ſub an. 1066. *Fulcoius Radulphi de Caldreio filius... Archidiaconatum quoque, quem in feudo ab anteceſſoribus ſuis de Archiepiſcopo Rotomagenſi tenebat, Monachis dedit.* Innocentius III. PP. lib. 14. Epiſt. 122. *Archidiaconatum S. Gemmæ, cui tunc temporis præſidebat, ignorante Capitulo, pro magna pecuniæ quantitate pignori cuidam Militi obligavit, &c.* Archidiaconatus dati ad firmam, quoad jura ſpiritualia, meminit Provinciale Eccleſ. Cantuar. lib. 5. tit. 4. Vide *Procuratio.* [De Archidiaconis & eorum officio legendus inprimis Johan. Morinus de ſacris Ordin. part. 3. exercit. 16. cap. 3.]

¶ Archidiaconizare, Archidiaconi munus obire. Charta Liziardi Epiſc. Sueſſion. an. 1121. ex Chartul Nantholii pag. 21. *Data Sueſſione anno ab Incarnatione Domini... Anſculpho & Theobaldo, Petro, Ebalo Archidiaconizantibus.*

ARCHIDICTUS. Dudo lib. 3. de Moribus Norman. pag. 540.

*Archidictus * rector verum ſi quiſlibet eſſet,*
Poſſet veridica ſcribere quæ cuperet.

¶ ARCHIDIOECESIS, Archiepiſcopi Diœceſis. Concil. an. 1512. tom. 4. Collect. Concil. Hiſpan. pag. 2. *Quod longum tempus effluxit abſque eo quod fuerit celebratum Concilium Provinciale in hac noſtra Archidiœceſi.*

ARCHIDUX, Titulus tributus à Scriptoribus, Ducibus majoris auctoritatis & imperii. In Chronico S. Trudonis lib. 1. Pipinus ſub Dagoberto dicitur *Archidux Auſtriæ, ſeu Auſtraſiæ inferioris.* Sigebertus an. 959. *Bruno Archiepiſcopus Colonienſis, & Archidux Lotharingiæ, ſecundas partes in regno fratris ſui potenter & induſtrie adminiſtrabat.* Idem titulus eidem Brunoni tribuitur à Rogero Abbate S. Pantaleonis Colon. in illius Vita cap. 17. & 27. propter plurium Ducatuum curam, ipſi à Cæſare commiſſam. *Lotharingiæ & Brabantiæ Archidux*, apud Ditmarum lib. 1. Chron. cap. 17. Charta Friderici I. Imp. an. 1156. pro erectione Auſtriæ in Ducatum, apud Miræum in Donat. Belg. lib. 2. cap. 52. *Si quibuſvis Imperii curis publicis Dux Auſtriæ præſens fuerit, unus de Palatinis Archiducibus eſt cenſendus.* Cur porro Auſtriæ Duces, & quando quove jure titulum Archiducis primo uſurparint, haud bene conſtat. Scribit Andreas de Vinea, Gilbertum Borbonium Comitem Monpenſerii creatum à Carolo VIII. Rege Franciæ *Archiducem Ceſſæ* in Regno Neapolitano.

ARCHIELECTUS, Electus in Archiepiſcopum. Cæſarius Monach. Heiſterbachenſis in Chron. MS. Archiepiſcoporum Colonienſium, anno 1228. *His diebus Archielectus Henricus rediens à Roma domum Ducis de Lemborc, quam ipſe in præſentia ejuſdem Electi ædificaverat, dejecit.*

ARCHIEPERARE. Joannes Sariſberienſis Epiſt. 159. *Quoniam hoc indicto cenſus, & Eccleſiarum vexatio in Cancellarium ejus, qui nunc aut Archieperatur, ut credo, aut Archieperari contendit, ut æmuli mentiuntur, penitus retorquenda eſt.* Et Epiſt. 176.

Qui primus in Anglia ſcindi Eccleſiæ unitatem, quod omnes noverunt, & Archieperandi, quod plurimum ſuſpicantur, ambitione tractus, totius hujus diſcordiæ fomes inprimis extitit & inventor. Voces depravatæ: ſcriptum forte fuit in Cod. MS. *Archierare*, vel *archierevare*, ex Gr. ἀρχιερεῖν, vel ἀρχιερεύειν, *Archiepiſcopare*, de qua voce infra.

ARCHIEPISCOPUS, Papiæ: *Summus Epiſcoporum, qui tam Metropolitanis quam Epiſcopis præſidet.* Rabanus lib. 1. de Inſtit. Cleric. cap. 5. Ἀρχιεπίσκοπος *Græco vocabulo dicitur, quod ſit ſummus vel Princeps Epiſcoporum: tenet enim vicem Apoſtolicam, & præſidet Epiſcopis cæteris: ſingulis enim provinciis præeminet, quorum auctoritate & doctrina cæteri Sacerdotes ſubjecti ſunt, ſine quibus reliquis Epiſcopis nihil agere licet, niſi quod ſingulis in propria parochia commendatum eſt. Solicitudo enim totius provinciæ ipſi commiſſa eſt, & omnes ſuperius deſignati ordines uno eodemque vocabulo Epiſcopi nominantur; ſed privato nomine quidem utuntur propter diſtinctionem poteſtatum, quam ſingulariter acceperunt.* Quæ quidem hauſit ex Iſidoro lib. 7. Orig. cap. 12. ubi loquitur juxta diſciplinam ſæculi ſui, ut pluribus obſervat Marca in Diſſertat. de Primatu Lugdun. n. 47. Alias enim *Archiepiſcopus* eſt qui Metropolitanus, & ſub ſe Epiſcopos habet. Gillebertus Lunicenſis Epiſcopus, de Uſu Eccleſiaſtico: *Cui rurſum duo Epiſcopi cum ſuis Eccleſiis uni Archiepiſcopo ſubjunguntur, cujus Eccleſia ſubſcribitur diœceſis, & habet in propria ſede ſeptem gradus, & tres ordines Fidelium. Habet ergo extra Parochias & Monaſterium, & ut plurimum viginti Epiſcopos regit, ut minimum vero tres.*

Archiepiscopi vocem à Patriarchis Alexandrinis primum invectam quidam volunt, qui cum primo ſoli eſſent in Ægypto Epiſcopi, creatis ſubinde aliis, ut eſt in Eutychii Originibus, *Archiepiſcopos* ſe nominarunt. Primus autem videtur hoc uſus vocabulo S. Athanaſius Apol. 2. p. 791. Alexandrum Patriarcham Alexandrinum ita indigitans. Dehinc in Concilio Epheſino an. 431. Cyrillus Hieroſolymorum, & Cæleſtinus Romanorum Archiepiſcopi appellantur. Sic etiam Leo I. PP. non ſemel in Concilio Calchedonenſi & Damaſus PP. in Libello precum Marcellini & Fauſtini pag. 66. Anaſtaſius de S. Felice: *Venerabilis Felix Archiepiſcopus ſedis Apoſtolicæ urbis Romæ.* Vide Cujacium ad Novellam 11. Leonem Allatium lib. 1. de Conſenſu utriuſque Eccleſiæ cap. 18. Morinum lib. 1. Exerc. cap. 10. Meuriſſium in Epiſcopis Metenſib. pag. 56. Joannem Marshamum in Præfat. ad to. 1. Monaſtici Anglic. &c.

Archiepiscopi etiam interdum dicti ipſi Epiſcopi, quibus ex quadam prærogativa jus pallii conceſſum eſt à ſummis Pontificibus. Idque in Occidente aliquoties obſervatum infra videre eſt in verbo *Pallium*. At cum in Oriente Metropolitanorum & Archiepiſcoporum eamdem eſſe dignitatem ſcribat Balſamon in Medit. & in eo ſolummodo differre, quod Metropolitanus habeat ſub ſe Epiſcopos, in quos jus exerceat, Archiepiſcopus nullos; videntur ii Archiepiſcopi aliquid habuiſſe commune cum Epiſcopis, quibus jus pallii conceſſum eſt à ſummis Pontificibus, quibus proinde in nullos Epiſcopos jus erat, ſola pallii dignitate & Archiepiſcopi titulo cæteris ſuperiores.

Archiepiscopus Sacri Palatii, Idem qui *Archicapellanus.* Vide *Capellanus.*

Archiepiscopare, in Archiepiſcopum creare, [ſeu potius Eccleſiam Archiepiſcopali titulo donare, Gall. *Eriger en Archevêché.*] Diploma Agapeti II. PP. ad calcem Chronici Reicherſperg. *Supradictam Lauriacenſem Eccleſiam... Archiepiſcopamus, & in culmen Metropolitanum ſublimamus.*

¶ Archiepiscopium, Archiepiſcopatus. Vetuſtæ membranæ apud Ludewig. tom. 8. p. 172. *Ottonem Magnum fundatorem Archiepiſcopii Magdeb.*

¶ ARCHIEPISCOPOLOGIUM. Hiſtoria Archiepiſcoporum Taraconenſium hunc præ ſe fert titulum in Collectione Concil. Hiſpan. tom. 3. pag. 546. col. 1. in prologo ad Concilium Tarraconenſe anni 1312. *Nos autem eorumdem actorum ſummam exhibemus ex libro manu exarato, lingua Catalonica ſcripto, cui titulus: Archiepiſcopologium ſanctæ Metropolitanæ Eccleſiæ Tarraconenſis.*

¶ ARCHIERARCHUS, Pontifex Maximus, totius hierarchiæ Princeps, unde vocis etymon. Fridegodus in Vita S. Wilfridi Epiſcopi inter Acta SS. Benedict. ſæc. 3. part. 1. pag. 187.

Annuit, & ſcriptis legalibus Archierarchus
Theodoro Regique jubet ſancita notari.

¶ ARCHIERATICA Sedes, id eſt, *Archierarchi*, ſeu ſummi Pontificis. Agnellus lib. Pontif. apud Murat. tom. 2. pag. 129. col. 2. B. *Iſte qui non ex noſtro fuit ovili, videte quomodo tenuit Archieraticam ſedem, monitus apoſtolico dogmate.*

¶ ARCHIEREUS, ἀρχιερεύς, Qui præeſt rebus ſacris; Epiſcopus. Lamprid. de Alexandro Severo c. 28. *Syrum Archiſynagogum eum vocantes & Archierea.* Acta S. Frederici Epiſcopi, tom. 4. Julii p. 460. *Sanctus igitur Fredericus, Friſonicæ gentis Archiereus, nobilis ex genere, ſed nobilior exſtitit ſanctitate.*

¶ ARCHIERGATUS, ab ἀρχὴ & ἐργάτης, Operarius, Conductor operis, Gall. *Entrepreneur, Architecte.* Agnellus lib. Pontif. apud Murat. to. 2. pag. 106. col. 2. *Aſſerunt nonnulli, quod quadam die accerſitum Archiergatum ac principem operis Pontifex interrogavit, & cur ædificium prædictæ Eccleſiæ non perficeret.*

¶ ARCHIEROSYNA, ἀρχιεροσύνη, *Archiepiſcopatus.* Cod. Theod. lib. 12. tit. 1. *In conſequenda Archieroſyna ille ſit potior, qui patriæ plura præſtiterit.*

¶ ARCHIEUNUCHUS, Princeps regiorum Cubiculariorum apud Joan. Calvin. in Lexic. Jurid.

¶ ARCHIFERI, Iidem qui arcarii, ſagittarii, Gall. *Archers.* Caffarus Annal. Genuenſ. lib. 1. ad ann. 1158. apud Murat. tom. 6. col 270. *Soldaderios, baliſterios & Archiferos tot ad civitatem conduxerunt, ordinantes eos per caſtra montana & alias partes civitatis.* Obertus Cancellarius Annal. Genuenſ. ab an. 1164. ibidem col. 348. *Scientibus hoc noſtris Conſulibus & civitate multis commota rumoribus, fecerunt parlamentum, & ſine mora Rapallum mari & terra iverunt, convocantes amicos, milites & omnes affines marchiones, & Archiferos & clientes multos.*

¶ ARCHIFLAMEN, Archiepiſcopus. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 46. *Fredericus II.... Romanorum Rex ſemper Auguſtus.... Viennenſis Eccleſia ſicut inter cæteras Eccleſias & Metropolitanas.... refulget, ita peculiaris gratiæ prærogativam apud imperialem celſitudinem meruit obtinere, ut Metropolitanus ejus inter cæteros Archiflamines principalem locum & dignitatem obtineat.* Nominis originem attigere Patres Concilii Narbonenſis anno 1430 celebrati, in libello ad Archiep. Narbonenſem dato, apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 352. D. *In civitatibus enim ubi apud Ethnicos erant Archiflamines, gratiſſimus Apoſtolorum Princeps Archiepiſcopos inſtitui præcepit: in reliquis vero civitatibus ſingulos Epiſcopos, &c.* Hanc ob cauſam, veram an falſam, Ar-

chiepiſcopos interdum vocavere *Archiflamines.* Fuere autem flamines apud Romanos, Sacerdotes qui à numine cui ſacra faciebant, ſinguli cognominabantur. Tres primi à Numa inſtituti dicuntur, Jovi ſcilicet, Marti & Quirino. Unde *Dialis* flamen, *Martialis* & *Quirinalis*, quibus poſtmodum 12. additi ſunt. De quibus plura apud Hofmannum, Pitiſcum in Lexicis, & alios qui de Antiquitatibus Romanis ſcripſere.

ARCHIFRATER. Collatio S. Maximi Martyris, apud Anaſtaſium in Collectaneis, & Baron. ann. 656. *Nunquam diſputavi tecum, niſi ſemel cum ſantiſſimo Presbytero domino Theochariſto & Archifratre, propter Primicerium, juſſus per litteras ſuper hoc.*

¶ ARCHIGALLUS, Præſes Cybeles Sacerdotum apud Gallos. Tertull. de Reſurr. carnis cap. 16. *Calicem non dico venenarium, in quem mors aliqua ructarit, ſed fictricis, vel Archigalli, vel gladiatoris, aut carnificis ſpiritu infectum.*

¶ ARCHIGENES, Medicus, vel Chirurgus. Vita S. Joannis Abb. Parmen. tom. 5. Maii pag. 183. C. *Archigenis cataplaſma quoque defecerat, ceſſerat etiam omnis medicamenti incaſſum induſtria.*

ARCHIGERONTES, in lib. 6. C. de Epiſc. audient. dicuntur primates plebis Alexandrinæ, ſeu qui quaſi principes ſummoque honore & loco erant inter artifices. Ita Jac. Gothofredus ad leg. 1. Cod. Th. de Alexandrin. primatib.

ARCHIGILIT, *Similiter novum*, Ugutioni. Vox forte Longobardica.

ARCHIGRAPHUS, Præcipuus inter Scriptores. Sic Livium vocat *Archigraphum Patavinum* Albertinus Muſſatus lib. 1. de Geſt. Henrici VII. in Prolog. & in Poëmat.

Plaudeat Archigraphi ſi non mihi tibia Livi.

Eſt etiam eidem *Archigraphus Regiæ Majeſtatis*, Notarius, vel Cancellarius Regius, l. 4. de Geſtis Ital. poſt Henricum, Rubr. 2. Vide *Antigraphus.*

ARCHIGUBERNUS, ex Gr. ἀρχικυβερνίτης, navis ſeu claſſis præcipuus gubernator, præfectus, apud Jabolenum JC. l. 46. D. ad SC. Trebell.

¶ ARCHIHEBDOMADARIUS. Vide in *Hebdomadarius.*

¶ ARCHIJURARE, Qui primus chartæ ceu fidejuſſor ſubſcribit. Litteræ Johannis Carnot. Epiſc. an. 1180. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 599. B. *Epiſcopus promiſit & Archijuravit, & omnes iſti juraverunt, quod teneant & teneri faciant teſtamentum.*

ARCHIJUSTITIARIUS, Supremus Angliæ Juſtitiarius. Radulf. de Diceto in Imag. Hiſt. an. 1179. *Henricus Rex Anglorum inſtituit 3. Epiſcopos Regni totius Archijuſtitiarios.* Alibi: *Wintonienſem, Elienſem, & Norwicenſem Epiſcopos Archijuſtitiarios Regni, & certis in locis... conſtituit.* Vide *Juſtitiarius.*

¶ ARCHILECTILE, Lecti compages lignea, vulgo *Chalit, lit non garni.* Charta an. 1480. ex Archivo Epiſcopi Coriſopitenſis. *R. in Chriſto Pater D. Guido permiſſione divina Epiſcopus Coriſopitenſis... ad principalem domum dicti Prioratus accedens, ibi à Priore commendatario ſuſceptus eſt, qui unum Archilectile cum ſtraminibus dumtaxat pro lecto ad jacendum illa nocte ipſi præſentavit.*

ARCHILEGATUS. Epiſtola Gregorii VII. PP. ad Hugon. Abbat. Cluniacenſ. in Bullario Cluniac. pag. 18. *Ut inde per ſingulos annos B. Petro, & ejus Apoſtolicæ ſedi in præſentia Romani Pontificis, aut ejus Archilegati Romæ, aut, ubi ipſe juſſerit, octo diebus ante vel poſt Kalendas Maii, una Romana uncia auri in penſionem reddatur.*

ARCHILEVITA, Archidiaconus, dignitas Eccleſiaſtica. Goffridus Vindoc. lib. 2. epiſt. 17. *De domno Archidiacono, &c.* Et mox: *Glorioſus veſter Archilevita.* Petrus Pictavienſis in Epitaphio Gelaſii II. PP.

Cum prius ex Monacho pro multa ſtrenuitate
Archilevita foret & Cancellarius urbis.

Vita S. Boniti Epiſc. Claromont. cap. 4. *Cantinus Archileviticæ miniſter.* Prudentius lib. περὶ ςεφάνων, in *S. Laurentio Archilevita.*

Hic primus è ſeptem viris, Qui ſtant ad aram proximi,
Levita ſublimis gradu. Et ceteris præſtantior
Clauſtris ſacrorum praerat, Cæleſtia arcanum domus,
Fidis gubernans clavibus, Votaſque diſpenſans opes.

Occurrit paſſim. Adde Innocent. Ciron. in Parat. Decret. pag. 70. Vide *Levita.*

ARCHILIUS, [Tribunus, ab ἀρχὸς, Princep & χίλιοι, Mille.] Fridegodus in ſancto Wilfrido cap. 53. [apud Mabillon. in Actis SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 724.]

Noviter increpitans pigrum decus Archiliorum.

ARCHILOGOTHETA, Archicancellarius: ita indigitatur S. Heribertus Colonienſis Archiepiſcopus apud Lambertum in ejus Vita n. 8. & Rupertum Tuitienſem cap 7. qui cap. 5. dicitur *Primus Cancellarius.* [Ita etiam apud Maximilianum Henricum in Apologia Archiepiſcopi Colon. p. 21. Notum porro Archiepiſcopum Colon. Archicancellarii Italiæ dignitate adornari. Vide novam Gall. Chriſt. to. 3. Nominis origo à magno Logotheta, qui in palatio Græcorum Imperatorum Archicancellarii munere fungebatur, id eſt, Aureas Bullas & Edicta Principum ſubſcribebat. Primum Logotheta *dromi* ſeu curſus publici Cancellarii munus obibat, ut diſerte teſtatur Nicetas in Manuele lib. 7. num. 1. ὥςε ὁ μὲν τὸν οἰκεῖον, ὡς ἡ Λατίνων φωνὴ, Καγκελάριον, ὡς δ' Ἕλληνες εἴποιεν Λογοθέτην πέμψας μετὰ πλείςης δυνάμεως, &c. Verum id munus poſtmodum tranſiit ad magnum Logothetam, de quo plura Codinus cap. 1. 4. & 5. Vide Gloſſarium med. Græcitatis V. Λογοθέτης.]

ARCHILOGUS, *Princeps, vel primus in ſermone: Archilogium, ſermonis principium*, Ugutioni.

¶ ARCHIMAGIRIA. Num à Græco μάγειρος, coquus, adeo ut *Archimagiria*, nomen ſit officii præfecti coquorum? Litteræ Johannis Bernardi Abbatis Fulden. pro Collegio Jeſuitarum Fuldæ an. 1626. apud Schannatum Diœceſis Fulden. pag. 388. *Nonnulla tribui ipſos juſſiſſe .... partim ex Archimagiria, partim ex vacantibus beneficiis.* Joachimi ejuſd. loci Abb. Litteræ an. 1658. ibid. p. 396. *Ut centum & triginta ſex florenos cum dimidio quotannis . . . per Archimagiria in pecunia numerata capere . . . poſſit.* Juvenalis Satyra 9.

Proximus ante diem caupo ſciet, audiet & quæ
Finxerunt pariter librarius, Archimagiri.

¶ ARCHIMANDRISIA, Videntur eſſe loca vel prædia quæcumque illa ſint à Monaſteriis vel Archimendritis pendentia. Anaſtaſius Senior in Chron. Caſſinen. apud Murat. to. 2. p. 352. *Aquinum cum Eccleſiis, villis, xenodochiis, caſtris, ptochotrophiis, cacoſomiis, brefotrophiis, monaſteriis, Archimandritis vel Archimandriſia habentibus.*

ARCHIMANDRITA, Abbas generalis, ſeu *Princeps Monachorum*, uti appellatur in Regula S. Iſidori cap. 6. ex Græc. ἀρχιμανδρίτης. Papias: *Archimandrita, pater ſpiritualium ovium, heremita agens annos*

annos fere 50. *Memphitici & Palæſtini Archimandritæ*, apud Sidonium lib. 8. Epiſt. 14. Avitus Viennenſ. Epiſt. 2. *Copioſæ Monachorum multitudinis præpoſitus fuit, cujus officii perſonas Epiſcopi Orientales Archimandritas appellant.* Regula S. Columbani cap. 7. *Cum tanta pluralitas eorum ſit, ita ut mille Abbates ſub uno Archimandrita eſſe referantur.* Adde Concilium Forojulienſe an. 791. can. 7. Hiſt. tranſlat. S. Sebaſtiani cap. 6. n. 24. Ughell. to. 7. Ital. ſacr. pag. 1298. &c.

ARCHIMANDRITA, Quivis Prælatus, etiam Archiepiſcopus. Dagobertus Archiepiſcopus Bituricenſis in Charta an. 990. *Primæ ſanctæ Bituricenſis Eccleſiæ ſedis Archimandritam ſe inſcribit.* In Tabulario Eccleſiæ Gratianopolitanæ *Amblardus Lugdunenſis Archimandrita* dicitur. Adde Alcuinum Epiſt. 72. Vitam S. Gebehardi Archiepiſc. Saliſburg. apud Caniſium to. 6. pag. 1251. Vitam S. Adalberti Epiſc. Pragenſ. n. 6. 9. & Vitam S. Theodardi apud Catellum p. 757. Analecta Mabillonii to. 1. pag. 98. &c. Ita etiam ab Juſtiniano uſurpatam hanc vocem obſervarunt alii. Vide *Mandra.*

ARCHIMANDRITISSA, Abbatiſſa, in Nov. Juſtiniani 4. & 109. & in Capitul. Caroli M. l. 2. c. 29.

¶ ARCHIMARESCHALCUS, vel *Archimarſchalcus* ut ſupra habetur in *Archicamerarius*, Princeps equiſonum, cui cura incumbit equorum Imperatoris Germaniæ, Gall. *Grand Ecuyer.* Hujus munere fungitur in aula Germanorum Imperatorum Dux Saxoniæ, qui in officii ſymbolum avenam defert in convivium fieri ſolitum poſt ſolemnem Imperatoris inaugurationem, uti narratur in libello de electione Maximiliani II. ann. 1562. Vide *Comes ſtabuli* & *Mareſcallus.*

¶ ARCHIMARINUS, Maris præfectus, Gal. *Grand Amiral.* Lobinellus in Hiſtor. Pariſ. Inſtrum. to. 3. pag. 722. b. *Dominus Ludovicus de Graville Archimarinus regni, &c.*

ARCHIMARTYR. Utitur Maximus Madaurenſ. Epiſt. ad S. Auguſt. 43.

¶ ARCHIMENTARIENSIS, Archinotarius. Formulæ veteres Legibus Salic. & Ripuar. ab Eccardo ſubjectæ num. 4. pag. 235. *Ego N. Notarius & exceptor ad vicem Archimentarienſis recogno. Feci.* Ubi laudatus ſcriptor legendum monet *Archicommentarienſis* pro *Archimentarienſis.* Vide *Commentarienſis*, Notarius.

ARCHIMETATOR, Qui metata in caſtris & exercitibus ordinat, diſponit, *Manſionarius*, recentioribus. Arnoldus Lubecenſis lib. 3. cap. 28. *Qui ut ſapiens Archimetator ipſam expeditionem prudenter ordinavit.* Vide *Metator.*

ARCHIMETROPOLITANUS, pro *Metropolitanus*, in Indiculo Dagoberti Regis, qui extat in Vita S. Deſiderii Epiſcop. Cadurcenſ. cap. 7. Sed mendum eſſe obſervavit Stephan. Baluzius ex Cod. MS. ubi legitur: *Proinde dum vos arcem Metropolitani ſcimus tenere, &c.*

ARCHIMINISTER SACRI PALATII, Dignitas Palatina, qua donati leguntur *Boſo Dux*, Richildis Auguſtæ frater, ſub Carolo Calvo, in Synodo Ticinenſi ann. 876. & in Tabulario S. Benigni apud Perardum pag. 154. & *Suppo* Piceni Comes ſub Ludovico juniore, apud Guillelmum Bibliothec. in Hadriano II. pag. 229. 230. 232. Idem autem ſonat quod *Major domus*, qui cæteris domus Regiæ *Miniſtris*, ſeu Officialibus, præerat, & *Magiſter officiorum* apud Romanos Impp dicebatur. Vide *Miniſter.*

Neque alia, opinor, fuit dignitas *Miniſtri Imperatoris & Imperii*, quam Matfrido Proceri Palatii & Comiti Aurelianenſi ſub Ludovico Pio adſcribit Agobarbus Lugdun. ad quem ſcribens, hæc ſubdit pag. 207. *Elegit vos ante mundi conſtitutionem futurum noſtris periculoſis temporibus Miniſtrum Imperatoris & Imperii, & præ cæteris honorificavit, & ditavit, &c. . . conſtituitque vos in latere ſummam regentis, quatenus & in diſpoſitione æquitatis illi eſſetis ſuffragator, & in remuneratione beatitudinis particeps.*

ARCHIMONASTERIUM S. Remigii Remenſis, in Epiſtola Joannis XIII. PP. ad Adalberonem Remenſem Archiepiſcopum pro privilegiis ejuſdem Monaſterii, & in libro miraculor. S. Marculfi n. 2. *Archimonaſterium Cluniacenſe*, & *Archimonaſterium Saviniacenſe*, in veteri Charta apud Joannem Mariam *de la Mure*, in Hiſt. Eccleſ. Lugdun. pag. 382. *Archimonaſterium Landavenſe*, in Monaſterio Anglic. to. 3. p. 190

ARCHIMONIA. Vita S. Barnardi Archiep. Viennenſis apud Mabillonium: *Defuncto nobiliſſimo Principe Carolo, & filio ejus Ludovico Archimoniam obtinente.* Ubi legendum videtur *Archimonarchiam.* Ita nempe vox contracta in MS.

¶ ARCHIMYSTA, ab ἀρχὸς, Princeps & μύστης, Sacris initiatus. Sic Aventinus Archiepiſcopum Lauriacenſem appellat in Annal. Bojorum: *Sub id tempus* (an. 735.) *Hunni & Avares, gens hodie Hungarica, audita morte Ducis Bojorum, quæcumque Boji infra Anaſſum poſſedere, flamma, ferro vaſtant, Laureacum delent, exſcindunt. Ob hanc cladem Utilo Vivilum, qui & Vivilo dictus, Archimyſtam Laureacenſem cum Symmiſtis & Monachis, una cum ſacratis feminis, qui periculum evaſerunt Pathaviam, commigrare jubet.*

¶ ARCHINALE, Locus ubi exſtruuntur naves, arma ſervantur, &c. Gall. *Arcenal.* Bern. de *Breydenbach* Itiner. T. S. p. 20. *Facile eſt Venetis & parum ſexcentas armatas galeas ex ſuo producere Archinali. . . Semper mille ad minus habent in Archinali ſuo viros diverſarum mechanicarum artium, & præſertim faciendarum navium ſcios & gnaros.*

ARCHINOTARIUS, Primicerius Notariorum, diverſus à ſummo Cancellario. In Diplomate Ludovici Imp. filii Lotharii in Tabul. Caſaurienſi, ſubſcribit *Ructemirus* [apud Murat. to. 2. part. 2. col. 929. *Dructemirus*] *Archinotarius*, una cum *Tractemiro Archicancellario.* At in Chartis Hlotarii Imp. apud Doubletum p. 744. 745. *Hilduinus Archiepiſcopus ſacri Palatii Notarius ſummus*, qui *Archicancellarius* in aliis, & in Charta ejuſdem Hlotarii to. 12. Spicilegii Acheriani pag. 109. *aulæ Archinotarius* indigitatur.

ARCHIOECONOMUS, qui Eccleſiarum œconomis præeſt, in Capitulis Caroli M. lib. 2. c. 29.

¶ ARCHIOTÆ, Ἀρχειῶται, Archivorum cuſtodes. Digeſt. l. 50. tit. 4. de muneribus & honoribus.

ARCHIPALATINUS PRÆSUL. Vide *Archicapellanus*, in *Capellanus.*

¶ ARCHIPAPA, Primus Preſbyterorum apud Græcos. Vide *Protopapa.*

ARCHIPARAPHONISTA. Vide *Paraphoniſta.*

ARCHIPATER, dicitur Bruno Colonienſis Archiepiſcopus, apud Baldricum lib. 1. Chron. Camerac. cap. 84. Willelmus Brito lib. 12. Philip.

Nec minus Archipater Remorum cum Senonenſi, &c.

Alcuinus Poëm. 176.

Hanc pius Archipater Metenſis gloria plebis,
HRogandus Præſul magno ſacravit honore.

ARCHIPATRES vocat Dudo in Præfatione ad

Acta Normanorum priſcos & famoſos duces:
Archipatres priſci pariter, procereſque moderni,
Scipio, Pompeiuſque, Cato, &c. Adde p. 106.

ARCHIPELAGUS. Vide *Ægeopelagus.*

¶ ARCHIPHERECITÆ, Dignitates apud Judæos. Juſtiniani Novella 146. *Neque licentiam habebunt hi, qui ab eis (Judæis) Majores omnibus Archipherecitæ, aut Presbyteri, forſitan vel Magiſtri appellantur, Perinzis aliquibus aut anathematiſmis hoc prohibere.* Quænam fuerit Archipherecitarum dignitas & unde dicta, nos docet Morinus in ſuis Exercitationibus Biblicis lib. 2. Exercit. 6. Ineunte ſexto Eccleſiæ ſæculo ab Jehuda Hakados editus eſt liber *Miſnajoth* dictus, qui omnes Judæorum traditiones complectitur. Hic liber in varia capita ſcinditur, quæ appellant פרקים *Prachim*; & antiqua pronunciatione quæ literam פ, ſemper aſpirabat *Pherecim.* Poſtquam liber ille publice editus eſt, in omnibus ſcholis legi cœpit, atque etiam in pleriſque Synagogis. Evenit non longo poſt tempore, ut honorificentiſſimum eſſet, lectionem illius Capitis primum in publicis aggredi conventibus, deinde ut hoc excellentiſſimis quibuſque Rabbinis, ut munus, aliquod & excellens dignitas, deferretur: ideo cum edita eſt illa Novella, Judæorum primores Archipherecitæ ab iſto officio voce hybrida dicebantur, id eſt, capitis ſeu ſectionis Principes. Rem exemplis probat laudatus ſcriptor loco citato, ubi illa potes, ſi lubet, conſulere.

ARCHIPHONISTA, Archicantor, dignitas Eccleſiaſtica. Chartam Alrici Epiſcopi Aſtenſis ſub ann. 1020. ſubſcribit *Rozo Archiphoniſta*, apud Ughellum: ſed legendum *Archiparaphoniſta.* Vide *Paraphoniſta.*

¶ ARCHIPHYLAX, Græce Ἀρχιφύλαξ, Primarius cuſtos. Sic appellabatur in monte Carmelo Generalis totius Ordinis Carmelitarum olim uſque ad an. Ch. 1121. Tunc enim Aymericus Patriarcha Antiochenus in Terra ſancta generale capitulum congregavit, ubi ad generalatum Bertholdus Latinus vocatus, relicto veteri titulo, ad imitationem Occidentalium Prior nominatus eſt. Hofmannus poſt Macrum in Hierolexico.

¶ ARCHIPINCERNA, Princeps pincernarum in aula Imperatorum Germanorum, Gall. *Grand Echanſon. Magiſter pincernarum* in Annal. Franc. ad ann. 781. Hac dignitate decoratur Rex Bohemiæ. Diploma Rudolphi. I. Imp. Wenceſlao Regi Bohemiæ conceſſum an. 1290. apud Tolnerum in Codice Diplom. ad calcem Hiſt. Palatinæ p. 77. *Quo facto Principum, Baronum, Nobilium & Procerum Imperii necnon veteranorum communi aſſertione; & concordi teſtimonio comperimus aſſonante, ipſum Regem Bohemiæ Imperii debere Pincernam exiſtere, & jus ac officium Pincernatus apud eum, necnon ejus hæredes jure hæreditario reſidere... Hæc vero jura Pincernatus & Electoratus, nedum dicto Regi & ſuis hæredibus didicimus, ſed etiam ſuis Progenitoribus, Abavis, Atavis, Proavis, Avis pure pleniſſime competebant.* Quod tamen non adeo conſtans fuit, ut alii Pincernatus dignitate nunquam fuerint adornati. Sed de his omnino conſulendi ſunt Scriptores Germanici. V. *Buticularius* & *Pincerna.*

ARCHIPIRATA, Amiralius, claſſis præfectus. Gloſſ. Lat. MS. Regium Cod. 1013. *Archipirata, Princeps* Gloſſar. Saxonic. Ælfrici: *Archipirata,* ylδeſt ƿicinȝ, i. e. *Pirata præcipuus.* In Charta Edgari Regis Angl. an. 971. tom. 1. Monaſtici Anglic. p. 17. ſubſcribit *Maſcuſius Archipirata.* Ita apud Ottonem de S. Blaſio cap. 39. & 41. Margaritus Siciliæ Regum Guillelmi II. & Tancredi Amiratus, *Margarita Archipirata potentiſſimus illius terræ Baro* indigitatur. Item *potentiſſimus piratarum*, dicitur Alberto Stadenſi an. 1195. Vide *Pirata.*

ARCHIPOLITES, Ugutioni, *Princeps civium.* Item Archiepiſcopus, Metropolitanus. Fridegodus in S. Wilfrido cap. 26.
Curſores ſed jam præmiſerat Archipolites
Theodorus.
[Vita S. Romani Archiep. Rothomag. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1658.
Interea doctor præclarus & Archipolites,
Moribus ut ſanctis decus ornet pontificale, &c.]

ARCHIPONTIFEX, Summus Pontifex, apud Galfridum Monemuthenſem: Archiepiſcopus, in Vita S. Theodardi Epiſcopi Toloſani pag. 759. in Decretis Synodalib. Ænhamenſibus, c. 1. 3. &c. *Archipontificatus*, in Epiſtola S. Bonifacii Mogunt. ad Cuthpertum Archiepiſcopum Cantii.

¶ ARCHIPOPULARES, Idem qui *Archipolites*, Gall. *Chef du peuple.* Sallas Malaſpinæ lib. 2. Rerum Sicul. apud Baluzium to. 6. Miſcell. p. 224. *Et dum Vicarius Regis* (Siciliæ) *prædictus quoſdam Archipopulares & protoruſticos ad ſe vocari feciſſet, qui tam deformis populi ductores & capita dicebantur.*

ARCHIPOTA, *magnus Potator*, Ugutioni.

¶ ARCHIPPOCOMI, Stabulo præfecti apud Germanos, à Græco ἀρχὴ, Principatus ἵππος, Equus, & κομεῖν, Curam gerere. Vide Lexicon Hofmanni.

ARCHIPRÆSUL, apud Galfridum Monemuth. Hovedenum, Ditmarum, & alios; Archiepiſcopus.

ARCHIPRÆSULATUS, in Geſtis Guillelmi Ducis Norman. & Regis Anglor. p. 195. [Epiſtola Brunonis Archiep. Trevir. ad Reinaldum Archiep. Remenſ. apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 624. *Fama æquitatis veſtræ & pietatis in Deum, nos jamdudum in Archipræſulatu veſtro indignam admodum & intolerabilem injuriam paſſos, invitat veſtrum implorare auxilium.*]

ARCHIPRESBYTERI dignitas alia fuit prioribus ſæculis, alia poſterioribus. Olim quippe Archipreſbyteri dicti, qui in Eccleſia cathedrali Epiſcopi quodammodo Vicarii erant. Iſidorus in Epiſt. ad Leudefredum Cordubenſem Epiſcopum: *Archipresbyter ſe eſſe ſub Archidiacono, ejuſque præceptis, ſicut Epiſcopi ſui, obedire ſciat, & quod ſpecialiter ad ejus miniſterium pertinet, ſuper omnes Presbyteros in ordine poſitos curam gerere, & aſſidue in Eccleſia ſtare; & quando Epiſcopi ſui abſentia contigerit, ipſe vice ejus Miſſarum ſolennia celebret, & Collectas dicat, vel cui ipſe injunxerit.* Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccleſ. cap. ult. *Sunt etiam Archipresbyteri in Epiſcopis,* (f. Epiſcopiis) *Canonicorum curam gerentes.* Breviloquus: *Archipresbyter, Princeps Presbyterorum, vel qui ſupra Clericos in aliqua Eccleſia habet aliquam juriſdictionem Eccleſiaſticam ſecundum conſuetudinem loci.* De Archipreſbyteris Eccleſiarum Cathedralium intelligendus Liberatus Diaconus cap. 14. *Noviſſime in Proterium univerſorum ſententia declinavit, utique cui & Dioſcorus commendavit Eccleſiam, qui & eum Archipresbyterum fecerat.* Ut & Concilium Carthaginenſe IV. ann. 398. can. 17. *Ut Epiſcopus gubernationem viduarum, & pupillorum ac peregrinorum non per ſeipſum, ſed per Archipresbyterum, aut per Archidiaconum agat.* Concilium Emeritenſe ann. 666. can. 10. *Communi deliberatione*

ſancimus, ut omnes nos Epiſcopi, infra noſtram provinciam conſtituti, in cathedralibus noſtris Eccleſiis, ſinguli noſtrûm Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primiſclerum habere debeamus. Obſervat Ughellus in Eccleſia Veronenſi etiamnum Archipreſbyteralem dignitatem primam eſſe à Pontificali, ut in Peruſina, Innocentius III. PP. lib. 1. Epiſt. p. 30. Edit. Venetæ. Sixtus V. ann. 1586. apud eumdem Ughellum in Epiſcopis Tuſculanis: *Archipresbyteratum, qui dignitas major poſt Pontificalem.* Vide Gregor. Turon. lib. 1. de Miracul. cap. 78. & Joan. de Deo in Pœnitentiario lib. 5. cap. 11.

Archipresbyteri deinde dicti, qui hodie *Decani rurales*, Archidiaconis ſubjecti. *Archipresbyter, quod alicubi dicitur Decanus*, in Concilio Claromontano an. 1095. can. 3. *Archipresbyteri vicarii* in Concilio Turonenſi II. an. 567. can. 19. *Qui Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam jugi circumſpectione cuſtodiunt, &c.* in Capitulis poſt Synodum Ravennatem an. 904. apud Baron. n. 26. De his agunt idem Concilium Turonenſe II. an. 567. can. 7. Autiſſiodor. an. 578. can. 20. 43. 44. Synod. Remenſis an. 630. can. 19. Ticinenſis an. 850. can. 13. 853. cap. 5. 6. Capitula Caroli Calvi tit. 5. c. 3. Gregorius IX. lib. 1. tit. 34. Joan. de Deo loco laudato, &c. De Archipreſbyteris etiam multa congeſſit Morinus de ſacris Ordinib. part. 3. Exercit. 15. cap. 2.

☞ Archipreſbyteros etiam Archidiaconorum officio functos fuiſſe in quibuſdam ſaltem Eccleſiis, ut Gratianopolitana, patet ex Decreto Alamandi Epiſcopi, qui totam diſtribuit diœceſim in quatuor regiones, quarum una à Decano, aliæ tres à totidem Canonicis, qui *Archipresbyteri* dicuntur, erant viſitandæ: quod munus eſt Archidiaconorum. Vide Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 135.

ARCHIPRESBYTER FRANCIÆ dicitur Fulradus Abbas S. Dionyſii in Epiſtola Adriani PP. apud Flodoardum lib. 2. Hiſt. Remenſ. cap. 17. qui cap. 12. *Summus Capellanus Regis Pipini* indigitatur.

ARCHIPRESBYTER CARDINALIUM, apud Bennonem in Geſtis Hiltebrandi pag. 40. tituli S. Mariæ Majoris nempe. Vide *Cardinalis.*

ARCHIPRESBYTER CAPELLANORUM, in Eccleſia Placentina, de quo & ejus electione extat Charta Jacobi Præneſtini Epiſcopi an. 1236. apud Petrum Mariam Campum in Hiſtor. Eccleſ. Placentin. part. 1. pag. 392.

¶ ARCHIPRESBYTER CIVITATENSIS. Bulla Pii Papæ IV. pro Epiſcopatu Antverpienſi anno 1560. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 315. B. *Ac in eadem Eccleſia Antverpienſi unum Archipresbyteratum Civitatenſem pro uno Archipresbytero Civitatenſi, qui curam Rectorum parochialium Eccleſiarum, Sacramentorum & verbi Dei per civitatem* (habeat.)

ARCHIPRESBYTERATUS, Diſtrictus Archipreſbyteri ruralis, apud Arnulphum Lexov. in Ep. p. 49. [Concil. an. 1591. inter Hiſp. to. 4. pag. 610. col. 1. *Cum Archipresbyteratus ſpiritualem juriſdictionem habeat, diſtricte prohibemus, ne Archipresbyteratus ſub aliqua penſione ad terminum alicui concedatur.*] Vide Altaſerram lib. 1. Diſſertat. Juris Canon. cap. 16.

¶ ARCHIPRESBYTERIATUS, Eadem notione apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 235. *Habeat auctoritatem diſponendi ac regendi ſui Epiſcopatus in archidiaconatibus vel Archipresbyteriatibus.*

¶ ARCHIPRESTERATUS, Eodem ſignificatu, à Gallico *Archiprêtré.* Occurrit apud Stephanotium tom. 1. Antiq. Vaſcon. MSS. pag. 240.

¶ ARCHIPRIOR, Militiæ templi præfectus, apud Spelmannum. Quibuſdam olim *Archipriores* dicti ſunt, qui aliis *Archipresbyteri.*

¶ ARCHIPRIORATUS MILITIÆ, in Bulla Pii IV. inter Privilegia Equitum S. Johannis Jeroſol. p. 169. In quibuſdam Eccleſiis, ut in Santonenſi, *Archiprioratus*, idem eſt quod in aliis *Archidiaconatus*, ea ſcilicet diœceſis pars, quæ ab uno pendet Archidiacono.

¶ ARCHIPROTHOPAPAS, ut *Archipapa*, Primus inter Preſbyteros. Epiſtola Joanni Preſbytero ſeu Regi Abyſſinorum falſo adſcripta ad calcem MS. Corbeienſis: *In menſa noſtra comedunt omni die juxta latus noſtrum in dextera parte Archiepiſcopi* XII. *in ſiniſtra Epiſcopi* XX. *præter Patriarcham S. Thomæ & Prothopapatem Salmagantinum & Archiprothopapatem de Suſis, ubi thronus & ſolium gloriæ noſtræ reſidet, & palatium imperiale.* Vide *Protopapa.*

ARCHIPROTOPAPATUS, [Dignitas Archiprotopapæ.] Vide *Presbyter Joannes.*

¶ ARCHIREGNUM, Hoc nomine illuſtratur Hungariæ Regnum in Joannis *Troeſter* Epiſtola ad Wolfgangum *Forchtenauer* Cæſaris ſcribam, apud Raimundum Duellium Miſcellan. lib. 1. pag. 232. *Aut* (fugiam) *ſub humani doctique viri quadrante, qui quomodo, quibus armis Archiregnum Ungarorum à feris Turcis, animoſorumque Bohemorum inſimul collectum retineatur, ſtellas metitur, Ladiſlai Regis Aſtronomus!*

ARCHIROMACHUS. Vide *Anchiromacus.*

ARCHISACERDOS, Archiepiſcopus, apud Fortunatum lib. 3. Poëmat. 11. & in Vita S. Theodardi Epiſcopi Narbon. apud Catellum p. 758. in Concilio Cloveshovenſi an. 800. &c. Anonymus de Archiepiſcopis Saltzburgenſib. apud Mabillon. tom. 4. Analector.

Nam velut Archiſacerdotes in ſede manentes,
Legitime functi numine Apoſtolico, &c.

ARCHISACRISTA. In Charta Riccardi Comitis Ayelli an. 1193. mentio fit *Archiſacriſtæ Archiepiſcopii Salernitani*, apud Ughellum tom. 7. Ital. ſacr. pag. 575. Vide *Sacriſta.*

ARCHISCHOLARIS. Auctor de Diſciplina Scholarum, cui falſo Boëtii nomen adſcriptum, cap. 6. *Si quis vero horum diſcipulorum ſagacitate oblectaverit, Archiſcholari conjungendus eſt, ut vel eis recordationis ſeriem fideliter imprimat, vel exarandi diligentiam commendet: magnum ſiquidem ex his utilitatis fomentum colligitur.* Ubi *Archiſcholaris* idem videtur, qui *Proſcholus.* Vide in hac voce.

ARCHISCHOLUS, ſeu *Magiſter Scholarum*, id eſt, Scholaſticus; Dignitas Eccleſiaſtica, in Vita Lietberti Epiſcopi Camerac. cap. 2. & 4. unde emendare licet Durandum lib. 2. Ration. cap. 1. n. 14. ubi perperam *Archiacola*, pro *Archiſchola* ſcribitur, uti appellatur apud V. Cl. Catharinum in Diſſert. de Conſuetudinibus municipalibus p. 14.

¶ ARCHISCRIBA, Primus ſcribarum, Gall. *Premier Secretaire*; & ubi de Parlamentis, *Greffier en chef.* Joannis *Troeſter* Epiſtola ad Wolfgangum *Forchtenauer* Cæſaris ſcribam apud Raim. Duellium lib. 1. Miſcell. pag. 232. *Aut ſub toga amiciſſimi mei Archiſcribæ, amici inter ſaxoſas umbras recubantis* (fugiam?) Vide *Archiſcrivius.*

ARCHISCRINIUS, Theſaurarius Eccleſiæ. Apud Beſlium p. 291. Charta Guillelmi Ducis Aquitanorum ſic ſubſcribitur: *Data menſe Junii anno* *40. *regnante Rege Lothario. Boſo S. Petri Archiſcrinius jubente domno Guillelmo Duce hanc Chartam ſcribere juſſit.*

¶ ARCHISCRIVIUS, Idem quod *Archiſcriba*, Primus inter ſcribas. Privilegium Benedicti IX. PP. an. 1037. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 158. *Scriptum per manus Sergii Archiſcrivii ſacri noſtri Palatii.*

ARCHISCRUTINARIUS, Officium Monaſticum. Vide Ughellum tom. 4. pag. 1321.

ARCHISELLIUM, Princeps ſedes. Occurrit in Notis, quæ Tyroni aut Senecæ adſcribuntur p. 163.

¶ ARCHISENESCALLUS, Seneſcallorum primus. Hoc titulo inſignes erant Dalphini Viennenſes. Hiſtoria Dalphin. tom. 2. pag. 364. *Humbertus Dalphinus Vienn. Comes Viennæ Palatinus, Archiſeneſcallus Regnorum Viennæ & Arelatis, &c.* pag. 365. *Ex largitione Imperialis benevolentiæ Archiſeneſcallus perpetuus Regnorum Viennæ & Arelatis.* Vide tom. 1. pag. 100. & *Seneſcallus.*

ARCHISENIOR. Vita S. Pharonis cap. 72. *Archiſeniores principum*, id eſt, præcipui inter magnates, qui Græcis ἀρχιγέροντες, primates ordinum, ſeu decuriæ primi, in leg. 5. Cod. de Epiſcop. audientia.

ARCHISOLIUM, Præcipua ſedes. Wippo de Vita Conradi Salici pag. 429. *Ad locum, qui dicitur Aquiſgrani Palatium, pervenit; ubi publicus thronus regalis ab antiquis Regibus, & à Carolo præcipue locatus, totius Regni Archiſolium habetur.* Ita Ottoni à S. Blaſio cap. 21. *Archiſolium Arelatenſe* Arelate dicitur, Regni Arelatenſis ſedes præcipua, ut cap. 34. *Iconium, Soldani Archiſolium*: & *Panormus, Siciliæ Archiſolium*, cap. 20. Adde cap. 46.

ARCHISTERIUM, [Monaſterium. Hiſt. Tranſlationis S. Martialis apud Stephanot. inter Fragm. MSS. tom. 2. *Tum hujus Archiſterii Monachalis multiplex congregatio ſumens venerandum corpus S. Martialis genuinis auroque contexto mirifice recluſum ſcrinio cum ampliſſimo dignitatis honore tulerunt, &c.*] Vide *Aſceterium.*

¶ ARCHISTRATEGUS, Imago S. Michaëlis Archangeli in vexillo picta. Vide mox *Archiſtraticus.*

¶ ARCHISTRATEIUS, Rex, Dux exercitus. Vox Græca. Vita S. Wilfridi Epiſcopi auctore Fridegodo inter Acta SS. Ordinis S. Bened. ſæc. 3. part. 1. pag. 188.

Archiſtrateïos ſolio proſpectat ab alto,
Jus crudele ſacris auſus dictare loquelis.

ARCHISTRATICUS. *Monaſterium S. Archiſtratici.* Charta anni 1077. apud Ughell. in tom. 7. Italiæ ſacræ p. 110. Ita appellabant Monaſterium S. Michaëli dicatum, quem Principem militiæ cœleſtis vocant Patres: ϛρατηγὸν & ἀρχιϛρατηγὸν τῶν ἄνλων ταγμάτων. Joannes Euchaitarum Epiſcopus p. 52. ἀρχιϛράτηγε τῶν ἄνω ϛρατευμάτων. *Principem militiæ cœleſtis exercitus*, Ignotus Caſinenſis cap. 3. Luitprandus lib. 1. cap. 2. *Fabricavit autem pretioſo & mirabili opere juxta palatium Orientem verſus Eccleſiam, quam νέαν, id eſt, novam vocavit, in honore ſummi & cœleſtis militiæ Principis Archangeli Michaëlis, qui Græce* Αρχιϛρατηγὸς *appellatur.* Vide eumdem lib. 3. cap. 8. Ita etiam Zonaras tom. 3. pag. 138. 196. Scylitzes, Nicetas in Man. lib. 7. Vita S. Nili junioris pag. 25. 126. 155. Gregoras, Codinus, & alii Monaſteria S. Michaëli Archangelo dicata vocant. Magno porro cultu veneratos Græcos S. Michaëlem arguunt præ cæteris ipſius imagine inſignitum vexillum, ἀρχιϛρατηγὸς appellatum, quod in præcipuis ceremoniis delatum teſtatur Codinus de Offic. cap. 6. n. 20. atque adeo crebræ ei dicatæ ædes ſacræ. [Vita S. Theodori Martyris tom. 2. Februarii pag. 26. D. *Geſtant flammula ſive* φλάμουλα; *ſunt autem iſta, primum Archiſtrategus ſive imago S. Michaëlis. Alterum Octapodion habens multas divinaſque ſacrorum Pontificum imagines ſingulis octo, &c.*] Neque minori apud nos reverentia colitur, quibus pro Regni Francici Angelo tutelari haberi conſtat, ejuſque feſtum ſolemniter feriatum ex Caroli M. forte inſtituto, quod ſane colligere licet ex Catwlphi ad eumdem Epiſtola, deſcripta in tom. Hiſtor. Francor. pag. 667. qua Imperatori ſuadet, ut *Miſſam S. Michaëlis & S. Petri paſſionem in publico celebrare Regno ejus conſtitueret.* Ex qua ſaltem nondum hac tempeſtate feriatum S. Michaëlis in Francia feſtum, docemur.

ARCHISUBDIACONUS, Primus inter *Subdiaconos*, quemadmodum *Archidiaconus* primus inter *Diaconos*. Ordo Romanus: *Archidiaconus levat calicem, & dat eum Archiſubdiacono, quem tenet juxta cornu altaris.* Memoratur ibi non ſemel, & in Concilio Autiſſiodor. can. 6. ubi Codices alii habent *Subarchidiaconus.* Chartam Adenulphi Epiſcopi Capuani ſubſcribit inter cæteros *Jacobus Archiſubdiaconus*, in Sanctuario Capuano pag. 575. Vide Molanum lib. 2. de Canonicis cap. 32.

ARCHITARIUS, pro *Archiater.* Gregorius Turonenſ. lib. 2. de Mirac. S. Martini cap. 1. *Vocavi Armentarium Architarium, & dico ei: Omne ingenium artificii tui impendiſti, pigmentorum omnium vim probaſti, &c.*

¶ ARCHITECTA, Tecta, Ædificia. Spicileg. Acher. tom. 8. pag. 94. in Attonis libello de preſſuris Eccleſ. *Architecta reparari.*

¶ ARCHITECTARE, Fabricare, exſtruere. Locum vide in *Flebilis* vel *Spingarda.*

ARCHITECTOR, vel Architectus, *Faber, qui facit tecta.* Joan. de Janua. Occurrit in Vita B. Torelli Papienſis n. 11.

¶ ARCHITENENS, pro *Arcitenens*, Sagittarius, Gall. *Archer*, apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 463. & Rymerum tom. 9. pag. 392.

ARCHITERIUM. Vide *Aſceterium.*

ARCHITHEATER, Archimimus, aut qui primas in Theatro obtinebat, apud S. Auguſtin. Epiſt. 67. niſi hoc loco *Archiater* legendum ſit, uti contendit Fileſacus lib. 1. Select.

ARCHITON. Epiſtola Apologetica Ludovici II. Imperat. ad Baſilium Imperat. apud Baron. ann. 871. num. 61. *Sed nec hoc admiratione caret, quod aſſerit, Principem Arabum Protoſymbolum dici, cum in voluminibus noſtris nihil tale reperiatur, & veſtri Codices modo Architon, modo Regem, vel alio quolibet vocabulo nuncupent.* Ubi legendum videtur *Archonta*, ἄρχοντα.

ARCHITRICLINIUM, in Monaſteriis. Bernardus Monach. in Conſuetud. Cluniac. MSS. cap. 48. *Qua* (benedictio) *dum dicitur, interim præfatus Dapifer ſtat ultimus ante Architriclinium, & poſtea facit ante & retro.* [S. Willelmi Conſtitut. Hirſaug. cap. 97. *Dum benedictio à Sacerdote compleatur, præfatus Dapifer ſtat inclinis ante Architriclinium, & tunc facit ante & retro.* Utrobique *Architriclinium* ſumitur pro menſa ſuperiori, ad quam ſedet Abbas, aut is qui fratribus præeſt in refectorio.]

1. ARCHITRICLINUS, pro *Metropolitanus, Archiepiſcopus.* Tidericus Langenius in Saxonia:

Architriclini ſunt Metropoles ibi bini,
Utpote Bremenſis, venerandus Magdeburgenſis.

¶ 2. ARCHITRICLINUS, Αρχιτρίκλινος, Iſidoro, *Major domui.* In Evangelio S. Johannis 2. 9. Qui

præeſt apparando convivio. Vide *Feſtum Architriclini.*

¶ ARCHIVILLANUS, Primus inter Villanos, qui primas tenebat inter non nobiles. Chronicon Andrenſe tom. 9. Spicil. Acher. pag. 661. *Proditionem deteſtabilem hujus Andrenſis Eccleſiæ parochiani in die Paſchæ circiter viginti duo, inter quos erant Archivillani quatuor, Guido ſcilicet & Willelmus vavaſſores, Reinerus & Daniel miniſteriales in enormem Eccleſiæ læſionem moliti ſunt.* Vide *Villanus.*

¶ ARCHIUM, ſeu ARCHIA, Principatus, magiſtratus, à Græco Ἀρχεῖον. Antiq. Eccleſ. Ritus, lib. 1. pag. 379. n° IV. *Pontifex deſcendit in Senatorium... & ſuſcipit oblationes principum per ordinem Archiûm.* pro *Archiorum.* Vide *Archivum.*

ARCHIVOLTUM. Jus Vicentinum lib. 4. *Teneantur reparare & facere Archivoltum, ſeu receptaculum ſubtus terram, quod excipiat omnem ſpurcitiam &c.* Ex Ital. *arco*, & *volto.* Vide *Volta.*

ARCHIVUM, ARCHIVIUM, ARCHIBUS, ARCEPS, &c. Scrinium, locus, ubi aſſervantur Chartæ publicæ. Iſidorus lib. 20. Orig. cap. 9. *Archa dicta, quod arceat viſum atque prohibeat. Hinc & Archivum, hinc & Arcanum, id eſt, ſecretum, unde cæteri arcentur.* Ex eo Papias: *Arca dicta, quod arceat viſum, vel furem; hinc & Archivum, ſecretum.* Alibi: *Archiva, Armaria, tabularia dicta, quod arceant, id eſt, prohibeant viſum: hinc Archivi, Librarii, vel Armarii dicuntur.* [Tertullianus Apolog. c. 19. *Referanda antiquiſſimarum gentium Archiva.*] Lex Wiſigothor. lib. 12. tit. 3. §. 28. *Archiva Eccleſiæ.* Gregor. Turonenſ. lib. 9. Hiſtor. cap. 42. *Univerſalis Eccleſiæ Archivum.* Annales Francor. an. 813. *Et in Archivo Palatii exemplaria illarum habebantur. Archivum Palatii* habetur etiam in Charta Ludovici Pii, ann. 19. Imperii in Tabulario S. Dionyſii num. 26. quod & *Imperialis aulæ reconditorium* ibidem appellatur. Flodoardus lib. 2. Hiſt. Remenſ. cap. 19. *Archivum Eccleſiæ tutiſſimis ædificiis.... conſtruxit.* Adde Baldricùm in Chronico Cameracenſi lib. 1. c. 76. Hac etiam uſus eſt voce Ulpianus.

ARCHIUM. *Archia Romana*, apud Tertullianum lib. 3. adverſus Marcionem. Utitur etiam Paulus lib. 4. Sentent. tit. 6. ubi Cujacius. Suidas: Ἀρχεῖα, ἔνθα οἱ δημόσιοι χάρται ἀπόκεινται. Gloſſæ MSS. ex Bibl. Regia Cod. 2062. Ἀρχεῖον, χαρτοφυλακεῖον, ἔνθα οἱ δημόσιοι χάρται κεῖνται ἢ τὸ Παλάτιον. Gloſſæ aliæ Codic. 930. Ἀρχία, ἔνθα οἱ δημόσιοι χάρται ἀπόκεινται χαρτοφυλάκιον, ἢ τὰ χωρία τῶν κριτῶν. S. Ignatius in Epiſt. ad Philadelph. οὐ γὰρ πρόκειται τὰ ἀρχεῖα τοῦ Πνεύματος. Juſtinianus Nov. 74. ἐν τοῖς ἐκκλησίας ἀρχείοις. Vetus inſcriptio inedita, reperta nuper an. 1670. Smyrnæ in area Conſulis Batavi.

ΝΑΙΣ. ΕΡΜΟΥ. ΤΟΥ. ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ.
ΑΓΟΡΑΣΑΣΑ. ΤΟΠΟΝ. ΨΙΛΟΝ. ΚΑΤΕ
ΣΚΕΥΑΣΕ. ΤΟ. ΜΝΙΜΕΙΟΝ. ΤΩ. ΚΑΤΟΙ
ΧΟΜΕΝΩ. ΤΙΩ. ΣΟΣΙΜΩ. ΚΑΙ. ΕΑΥΤΗ. ΚΑΙ.
ΤΟΙΣ. ΘΡΕΜΜΑΣΙ. ΚΑΙ. ΠΡΟΚΛΗ. ΤΗ. ΤΡΑΦΕΙΣΗ.
ΥΠ. ΑΥΤΗΣ. ΕΞΟΥΣΥΑΝ. ΕΧΟΥΣΗΣ. ΑΥΤΗΣ. ΕΠΙ-
ΘΕΤΕΙΜΑΙ. ΣΟΣΟΝ. ΕΙΣΙΝΚΗ. ΣΕΣΘΗΣΕ. ΤΑ. ΙΜΟΝΗ.
ΜΙΔΕΝΟΣ. ΕΧΟΝΤΩ. ΕΞΟΥΣΙΑΝ. ΕΤΕΡΟΝ. ΒΑΛΕΙΝ.
ΕΝΤΑΛΛΟΤΡΟΣΑ. ΤΑΥΤΗ. ΤΗΣ. ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ. ΑΠΕΤΕ
ΘΗ. ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ. ΕΙΣ. ΤΟ. ΑΡΧΕΙΟΝ.

ARCHIVIUM, apud Anaſtaſium Biblioth. in S. Siricio, & in S. Cæleſtino PP.

ARCIVUM. Will. Brito in Vocabul. *Arcivum, Librarium, vel Armarium.* Leo Oſtienſis lib. 3. c. 30. *De Arcivo Lateranenſis Palatii.*

¶ ARCIVUS. Agnellus lib. Pontif. apud Murat. tom. 2. pag. 157. col. 2. *Eo tempore Archivus Eccleſiæ iſtius ab igne concrematus eſt.*

ARCIBUS. Formulæ veteres, cap. 9. *In Arcibo Eccleſiæ Epiſcopi ſervantur.*

ARCHIBUS, in Conciliis Africanis ſub Cæleſtino can. 53. *De Archibo & matricula* Numidiæ. Ubi Codex Græc. cap. 86. περὶ τοῦ χαρτοθεσίου καὶ ματρικίου τῆς Νουμιδίας. Eadem Concilia ſub Innocentio I. *Ut matricula & Arcibus Numidiæ, &c.* Gloſſæ MSS. ad eadem Concil. *Arcibus, Armarius, Liberalius.* Eædem Gloſſæ: *Arcivas, Arcas.* Vetus Scheda ſcripta an. 7. Tiberii Imperat. Conſtantinop. apud virum doctiſſimum Jo. Mabillonium tom. 2. Analector. pag. 12. *De Archibo Eccleſiæ, &c.*

ARCEPS. Marculfus lib. 2. for. 38. *Dignum eſt, ut geſta ex hoc conſcripta... tibi tradantur; ut in Arcipibus publicis memoranda ſerventur.*

ARCHIZUPANUS, [Regionis Præpoſitus.] Vide *Zupanus.*

¶ ARCHON, vel ARCHOS, Archiepiſcopus. Vita S. Dunſtani Epiſc. Cantuar. tom. 4. Maii p. 346. *Perprudenti domino Archonti Alfrico, omnium extimus Sacerdotum B. viliſque Saxonum indigena, alta polorum gaudia. Te igitur, Paſtor præcelſe, &c.* Erat hic Alfricus Cantuarienſis Archiepiſcopus. Vita S. Romani Rothom. Archiepiſcopi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1657.

Hoc ſiquidem facto renitet ſanctiſſimus Archos,
Non impar Joſue, cujus memoravimus ante, &c.

Vide *Archontes.*

ARCHONIUM, Joanni de Janua, *dicitur acervus manipulorum, vel aliarum rerum.* W. Brito in Vocab. MSS. & Mamotrectus: *Archonium dicitur acervus manipulorum, vel gelimarum, vel aliarum rerum. Gelima autem dicitur garba; & dicitur garba, quod genu & manibus ligata eſt. Dicitur Archonium ab arctus, &c.* Lib. Ruth. cap. 3. v. 7. *Iſſetque ad dormiendum juxta Archonium manipulorum.* Codex MS. S. Germani Pariſ. *Ad dormiendum juxta Archonium manipulorum venit.* Ubi Hugo Cardinalis: *Archonium eſt acervus gelimarum in imo latus, in ſummo acutus.* Hoc vero loco *acervum manipulorum* præfert Editio vulgata.

ARCONIZARE, ſeu ARCHONIZARE, Manipulorum acervos congerere. Et

ARCONOMOLA, Locus. ubi *Archonia* reconduntur. Synodus Sodorenſis in Mannia cap. 1. *In antiquo ſtatuto Iconomi grana decimalia, ac ſi propria Arconizabant, & ad ſua fœnilia ducebant ac cuſtodiebant, quouſque rector, vel ejus procurator, ob ea commodius venire poſſet... modernis vero diebus rectores grana decimalia in Arconomolis accipiunt ob majorem Iconomorum commoditatem.*

ARCHONTES, Proceres. Fridegodus in S. Wilfrido cap. 11. ubi de conſecratione Epiſcopi.

Gemmata vehitur Archontum more curuli.

Adde cap. 47. extrem. Ita porro appellabantur Magnates Aulæ Conſtantinopolitanæ. W. Tyrius lib. 20. c. 18. *Ex quo enim in Ægyptum deſcenderant ejus Archontes, &c.* Luithprandus lib. 3. c. 9. *Romanæ dignitatis* ἄρχοντες, *id eſt, Principes.* Adde Pachymerem lib. 9. cap. 16. Horum uxores Ἀρχοντίσσαι dicuntur Nicetæ Chron. in Iſaac. lib. 3. cap. 11. Ordo ipſe Ἀρχόντων, ſeu Nobilium, Ἀρχοντικὸν Annæ Comnenæ lib. 1. Alexiad. Ἀρχοντικὴ τάξις, Cantacuzeno in Prœmio Hiſt. qui noſtris vulgò *Baronagium*, & *Barnagium.* Vide Not. ad Alexiad.

¶ ARCHONTICI, Valentini ſectatores quidam ſic appellati, quod mundum univerſum à Deo conditum opus eſſe ἀρχόντων ſeu Principum ſomniarent. Negabant reſurrectionem carnis, divina-

que abjiciebant ſacramenta, dicentes incorporalia non poſſe per corporalia communicari. De his agunt Tertull. Epiphan. Theodoret. Auguſtin. Baron. ad ann. 175. & alii.

¶ ARCHOTUS, Fornix, Italis *Arco*, Gall. *Arc*, *Arcade*. Chron. Parmenſe ad an. 1290. apud Murat. to. 9. col. 818. *Facti fuerunt de menſe Maii tres Archoti lapidum in turri majoris Eccleſiæ Parmenſis.*

1. ARCHUS, Princeps vel Magiſtratus. Paſſio S. Marcianæ Virg. MS. *Ante Archos ſedenti vocabantur, &c.*

¶ 2. ARCHUS, idem quod *Archotus*. Chron. Parmenſe ad an. 1294. apud Murat. tom. 9. col. 827. *Elevata fuit turris majoris Eccleſiæ à feneſtris campanarum in ſurſum. Et facti ſunt ibi Archi peyti de lapidibus.*

¶ 3. ARCHUS, pro *Arcus*. Statuta Augerii Epiſc. Conſeran. ſæc. XIII. in MS. Sangerman. *Facientes & vendentes Archus, ſagittas, lanceas, gladios, toxicum, aurifriſia, picturas & ſimilia, ex quorum officina lucro vivunt; ſi hoc faciunt, ut ex his aliquis abutatur, mortaliter peccant: nam qui occaſionem damni &c.*

¶ ARCHUTOMAM, *Antiquitatem vel principatum.* Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis. Vox corrupta, pro qua forte reſtituendum *Archaïſmum* à Græco Ἀρχαϊσμὸς, Antiquitas.

¶ ARCHYMINUS. Hiſt. Pontificum Rom. apud Stephanotium tom. 7. Fragm. MSS. pag. 143. *Alcuino Carolus Monaſterium S. Domni Martini Turone regendum commiſit.... Duo Angeli dormitorium intrantes Monachos omnes* (parum tunc temporis religioſos) *extinxerunt, uno excepto qui Angelos videbat, qui ne occideretur, ſed ad Primam agendam reſervaretur, vix ab Angelis obtinuit. Poſt vitam laudabilem Archyminus ejus Monaſterii tumulatus eſt.* Quis fuerit *Archyminus* haud facile eſt divinatu. An ſecundus ab Alcuino Abbate à Græco ἀρχὸς, Princeps, primus, & Latino *Minor*?

ARCIBUM. Vide *Archivum.*

ARCIFINIUS AGER, Qui nulla menſura, nec ullis limitibus claudebatur, ſed montibus, aut viis, rivis, fluviis, arboribus, aut quodam culturæ diſcrimine terminabatur. Vide Agrimenſores.

¶ ARCIGER, Sagittarius, Gall. *Archer*, apud Mart. in ſuo Itinerario Litter. tom. 2. pag. 379. *Qui latrones & Arcigeri nuncupantur.*

ARCILAURUS. Gloſſæ Iſonis Magiſtri: *Rhododafnin: Arcilaurum, genus herbæ, id eſt, Arcilauros, i. foliis ſimilis lauro: nam dafnis Gr. laurus dicitur.*

¶ ARCILLA, pro *Argilla*. Supplem. Antiquarii: *Arcilla*, πηλὸς λευκὴ, *Argilla, terra alba.*

ARCINA. Vide *Arſina.*

¶ ARCIO. Vide *Arctio.*

ARCISTA, *Arciſtes, Sagittarius*, in Gloſſ. Lat. MSS. & apud Papiam: *Arcites*, in Gloſſ. Iſid. Gloſſ. Lat. Gr. *Arcutes*, τοξόται, Ubi alii legunt *Arquutes*, vel *Arquites*, ut apud Feſtum. Aldhelmus Abbas Malmeſbur. *Utpote belliger in meditullio campi Arciſtes.... nervoſis tenſo lacertorum volis arcu, ſpiculiſque ex pharetra exemptis, &c.* Odo Cluniac. lib. 1. de Vita S. Geraldi cap. 4. *Scilicet ut moloſſos ageret, Arciſta fieret, cappos & accipitres competenti jactu emittere conſueſceret.* Occurrit etiam in Vita S. Fructuoſi Epiſc. Bracar. cap. 4.

ARCISTERIUM. Vide *Aſceterium.*

¶ ARCITENENS, Idem qui *Arciſta*, in Archivo Caſtri Nannet. armar. K. n. 58.

¶ ARCIVA ULVA, ἀλθήλη, *Pannicula.* Supplem. Antiquarii. Græcis ἀνθήλη, Flos eſt evadens in lanuginem.

ARCIVUS, εἰρκτικὸς, κωλυτικὸς, in Gloſſ. Græc. Lat. [Vide *Archivum.*]

ARCLA, pro *Arcula*, κιβωτὸς, σωρὸς, κάμπτρα, λάρναξ, in veter. Gloſſis MSS. Editæ vero perperam *Arcela* præferunt. Vide Gloſſ. med. Græcit. in Ἀρκλα.

ARCOBALISTA, in Breviloquo, *genus baliſtæ*. χειροβαλλίστρα, Heroni in illius deſcriptione: vulgo *Arbaleſte.* Vox nota.

¶ ARCOMEGISTUS, à Græco ἄρχων vel ἀρχὸς, Princeps, & μέγιστος, Maximus. Acta S. Frederici Epiſc. & Mart. tom. 4. Julii pag. 461. *Tunc cunctis qui aderant accerſitis Arcomegiſtis & Magnatis Palatii, Rex plebem interrogat.*

ARCONIZARE. Vide *Archonium.*

ARCONNARIUS, [Qui inſtrumento inſtar plectri confecto lanam diſponit ad opera lanea conficienda. Gall. *Arçonneur.* Vox noſtris præſertim petaſorum opificibus nota.] Charta Theobaldi Bleſenſis & Claromontis Comitis an. 1214. pro Carnotenſibus: *Si aliquis Burgenſium alicui de Arconnariis lanam ſuam ſive aignelinos tradiderit, ipſe Arconnarius lanam ſive aignelinos reddere tenebitur ad juſtum pondus, quod pondus aleabitur per bonos homines juxta conſilium meum.* In titulo ejuſdem chartæ, *c'eſt le tencriſt de la charte de l'Ordonnance aux Arçonneurs.*

ARCORA. Papiæ *dicuntur, quæ ſuper columnas fiunt.* Arcus, numero multitudinis, fem. gen. Solent enim Longobardici Scriptores, veteres præſertim, nomina quædam maſculini generis, per *ora* in plurali fem. efferre, verbi gratia, *il corpo, le corpora*, pro *i corpi*; *pratora*, pro *prati*, *gradora*, pro *gradus*; *fundora*, pro *fundi.* Sic apud Anaſtaſium Bibl. in Vitis Pontific. paſſim *Arcora*, pro *arcus* ponitur, uti docent variantes lectiones ad hunc Script. Edit. Regiæ pag. 285. 305. 306. 307. & 312. Atque hoc loco ſatis ſit hæc ſemel monuiſſe, cum ejuſmodi terminationes, quæ fucum facere ſolent, crebro occurrant apud Latinos ex Italia Scriptores. Sed & Itali ipſi hodierni eandem terminationem in ejuſmodi vocabulis retinuere: *borgora* enim pro *borgo*: *hortora*, pro *orto*, dixit Joannes Villaneus lib. 4. cap. 7. Vide *Arcus.*

ARCOVOLUS, *Arcovolitus.* Charta Joannis Epiſc. Ticinenſis an. 922. apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſibus: *Loco igitur dotis offero eidem oratorio inter Arcovolittos & Arcovolos numero 7. nec non & hortum in eodem caſtro poſitum.* Infra: *Seu & Arcovolos & Arcovolittos poſitos prope oratorium noſtrum, &c.* Italis *Arcovolto*, eſt fornix, camera: *Arcovoltare*, locum fornice tegere. Vide an ad hunc locum quadret.

¶ ARCTAMENTUM, Quicquid arctat & claudit, ut ſerra, peſſulus, vectis, &c. Agnellus lib. Pontif. apud Murat. tom. 2. pag. 163. *Et orans diutiſſime ante conſpectum Salvatoris, in ardica Eccleſiæ ipſius Apoſtoli ingreſſus eſt, & patefactis omnibus clauſtris, pronus in terra oravit. Poſt orationem receſſit, & januæ clauſæ ſunt, omnia illorum Arctamenta diſcurrerunt, unaquaque in locum ſuum. Videns hæc omnia hilarus obmutuit amens.* Pro *Ardica* f. legendum *Adyta.*

ARCTIO, ARCIO, Franc. *Arçon de la ſelle*, Hiſpan. *Arzon*, Ital. *Arcione. Arcus*, apud Fridericum II. Imperat. lib. 2. de Arte venandi cap. 71. Joannes Monachus in Vita S. Odonis Abb. Cluniac. lib. 2. *Prædictum namque ſacculum nec tunc pauperi reddidit, ſed Arcioni ſellæ appendit.* Ubi ſic emendo, pro *arctiori.* Eſt enim *Arcio*, idem quod noſtris *Arçon de la ſelle*, ephippii ſeu ſellæ *arculus.* Salmaſius ad Hiſtor. Aug. *Arciones vocamus, ab arcu, quod in modum arcus ſint incurvi.* Græci recentiores κοῦρβια vocant.

¶ ARCTITAS TEMPORIS, Temporis anguſtiæ. Litteræ Johannis Abb. S. Tiberii ad Carol. VII. Franc. Regem an. 1427. *Dominus Abbas non valuit neque*

valet propter longam itineris diſtantiam & Temporis Arctitatem, &c.

¶ ARCTITUDO Negotiorum, Moles onerum, Gall. *Accablement d'affaires,* apud Acherium Spicil. to. 2. p. 564. *Vobis obmiſi ſcribere per Negotiorum Arctitudinem, qua tenebar.*

¶ ARCTOS, Septemtrio ſic dictus ab ἄρκτος, Sidus cœleſte, Gall. *Ourſe*, quod hocce ſignum Septemtrionales mundi partes finiat. Locum vide in *Dyſis*.

ARCUARE, Arcum tendere. Charta Henrici de Soliaco an. 1240. apud Ducheſnium in Probat. Hiſt. Drocenſis pag. 274. *Et Aanor Comitiſſa uxor noſtra poterit ſimiliter venari in dictis foreſtis, & Arcuare, vel* (ad) *mandatum ejus, quandocunque voluerit.* Infra: *Poterimus ibi venari & Arcuare per nos per noſtros, quandocunque voluerimus.*

☞ Præter venationem hanc, quæ fit arcu & ſagittis, alia ſpecies eſt ruſticis ſilvarum vicinis etiamnum in uſu. Exercetur autem *arcuando* ſeu in arcum curvando arborum ramos aliquot, quorum extremæ partes cum pedicis laqueiſque junctis in foramen immittuntur retinenturque labili clavo, cui ſi avis illicio adducta forſan inſideat, decidit ſtatim, laxatur arcus ipſaque collo pedibuſve capitur. Hujuſcemodi arcus figuram hic habes deſcriptam.

¶ Arcuare Rebecam, Barbitum plectro tangere, Gall. *Toucher le Rebec avec l'archet.* Eſt autem Rebeca imperfecta minorum fidium ſpecies. Aimericus de Peyrato Abbas Moiſiacenſis, in Vita Caroli Magni ex codice 1343. Biblioth Regiæ:

Quidam liram & tibiam properabant,
Alios tactu præcedentes.
Quidam harpam alte pulſabant;
Prolixas virgulas ſic gerentes.
Quidam Rebecam Arcuabant
Muliebrem vocem confingentes.

¶ ARCUBALISTARIUS, Sagittarius, *Arbalêtrier,* Qui mittit ſagittas arcu, vel etiam qui facit arcus. Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 178. *Sicut viderunt teſtes ſubſcripti, Herbertus ipſe Arcubaliſtarius, Beringerius de Manmerto, &c.*

¶ ARCUBALISTUS, Sagitta. Rymer. to. 4. pag. 367. *Centum Arcubaliſtos ad pedem, & viginti Arcusbaliſtos ad troll.*

¶ ARCUBIÆ, *Qui excubant in arce*, apud Feſtum. Vide *Arcubius*.

¶ ARCUBIUS, Miles arcis cuſtos, Gall. *Garde d'un Château.* Gloſſ. Iſidori, Joan. de Janua: *Arcubius, qui cubat in Arce.* Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 561. *Extitit ordinatum ſuper cuſtodia ipſius Dominæ detentæ apud Vallem, quod quatuor clientes, quorum eſt unus Aimericus Jatini nobilis cuſtodiant eam & jaceant duo à parte anteriori, & alii duo à parte poſteriori aulæ, in qua ipſa claudetur, cum duabus mulieribus quæ ipſi ſervient. Et erit unus Arcubius qui de die ſervire poterit in cuſtodia.* Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Arcubius, ille qui cubat in arce. Componitur ex arx & cubo.*

¶ ARCUBUSARII à Sclopetariis diſtinguntur in Comment. Franciſci Carpezani apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1417. *Ducebat primam aciem ipſe cum ſexcentis equitibus levis armaturæ, totidemque ſclopetariis ac pari numero Arcubuſariis,* (*nomen certe novum, nec hactenus, quod ſciam latinitate donatum.*)

1. ARCULA, κιβωτὸς, λάρναξ, in Gloſſ. Lat. Græc. Marcellus Preſbyt. in Vita S. Felicis Preſb. Nolani can. 3. *Sed nec donante ſibi ſancta Arcula de prædio curavit accipere.* Id eſt, ærario Eccleſiaſtico, ex quo ſportulæ Preſbyteris diſtribuebantur, ut docemur ex S. Cypriano Epiſt. 34. 66. Vide Meurſium in ἄρκλαι, [& Gloſſar. med. Græcit.]

2. ARCULA, *Vehiculum hominis unius.* Ugutio. Vide *Arca.*

¶ ARCULIS, *Circulis*, in Gloſſis Iſid. *Arculum*, inquit Feſtus, *appellabant Circulum, quem capiti imponebant ad ſuſtinenda commodius vaſa, quæ ad ſacra publica capite portabantur.* Noſtris dicitur *Bourlet.*

1. ARCUS. Papias: *Arcus vel fornix curvatus, aut camera, ad ſimilitudinem ejus plicitus.* [Chron. Parmenſe apud Murat. tom. 9. col. 803. *Facti ſunt omnes Arcus ſive voltæ pontis de Galeria, quæ fuerunt numero octo.*] Interdum idem quod *Apſis. Arcus Preſbyterii,* apud Anaſtaſium pag. 157. Paulus Warnefridus in Epiſcopis Metenſibus: *Fabricare juſſit ... altare ipſius atque cancellos, Preſbyterium, Arcuſque per gyrum.*

Interdum, nec ſemel, vocem hanc uſurpat idem Anaſtaſius pro ornamento quodam, in ædibus ſacris appendi ſolito, ſic forte dicto, quod arcus formam haberet. In Leone I. *Obtulit aureum Arcum ſupra Confeſſionem S. Crucis, penſantem libr. quatuor.* In Leone III. pag. 141. *Fecit vero ibi ſupra Arcum majorem ex argento mundiſſimo deaurato ſupra in ingreſſu veſtibuli penſant. lib.* 131. In Paſchali: *Ubi deſuper* (*altare*) *Arcum muſivo exornatum decenter inſtruxit.* In Leone IV. *Obtulit in Baſilica B. Petri ... Arcus de argento mundiſſimo numero* 13. [Quibus in locis per *Arcum* nihil aliud ſignificari exiſtimo quam coronas quæ altaribus offerri ſolent.] Adde pag. 152. 153. 188. 205. &c.

¶ Arcus, Aditus Baſilicarum ſeu arearum, quæ olim ante Baſilicas proſtabant. S. Paulinus Epiſt. 32. num. 13.

Alma domus triplici patet ingredientibus Arcu.

Et ibidem num. 15.

Tergeminis geminæ patuerunt Arcubus aulæ.

Arcus Recordationis. Locus ſic dictus Romæ. Vide to. 4. Analectorum Mabill. p. 503. & 512.

¶ Arcus Toralis, Cancelli qui ſeparant Sanctuarium vel chorum à navi in Baſilicis, ſic dicti, ut opinor, quod pars januæ ſuperior arcus ſpeciem referret. Sed unde *Toralis*? f. mendum eſt pro *choralis.* Concilium an. 1582. inter Hiſp. to. 4. pag. 239. *Sacerdotes inter Miſſarum ſolemnia, dum ad oblationes populi recipiendas ab altare procedunt, ... ne ultra Arcum Toralem egrediantur, ſed illic feminas quæ voluerunt offerre, decenter exſpectent.*

Honor Arcuum. Cencius Camerarius in Ceremoniali: *Miſſa autem celebrata, revertitur ad Palatium coronatus cum proceſſione & Honore Arcuum, repræſentatione legis à Judæis, &c.* Infra: *Univerſæ etiam ſcholæ Palatii, Clerici Romani pro thuribulo, Judæi pro repræſentatione legis, ſtructura Arcus tale Preſbyterium accipiunt, &c.*

2. ARCUS de Aubour, In Monaſtico Anglicano to. 2. pag. 602. Arcus bellici ſpecies. Regeſtum Philippi Auguſti fol. 159. *Habet ſagittam & Arcum de Aubour cum corda.* Le Roman *de Garin* MS.

Arc d'Aubour porte, & ſajetes d'acier.

Infra: *Il prend ſon Arc d'Aubor, ſi le tendié,*

Met en la corde un grand carrel d'acier,
Le Comte aviſe de prés, & ſi le fiert,
De ſa ſajete li met el cors plein pié.

Arcus Balearis, Baliſta, *Arcubaliſta*, *Arbalête*, apud Albertum Aquenſ. lib. 1. cap. 35. lib. 3. cap. 41. lib. 6. cap. 9. 16. Vide *Arcio*.

¶ 3. ARCUS Cuctonis. Chron. Richardi de S. Germano apud Murat. tom. 7. col. 1031. *De Tunninis & Sardellis ſervabitur forma, de jure lini idem, de jure cannarum idem, de lana Syriæ idem, de bambace idem, & de Arcu Cuctonis idem.* Voce *Cuctonis* intelligo goſſypium, Gall. *Coton*, ſed cur *Arcus* addatur mihi incompertum.

¶ ARCUSBUSUS, Sclopetus, Gall. *Arquebuſe*. Vita B. Amati Saludecienſis, tom. 2. Maii p. 353. E. *Narravit nonnullis, me adhuc puero audiente, avunculus meus magnus, ſe vidiſſe quemdam qui tormenti bellici, quod vulgo Arcumbuſum appellant, periculum facere tentaret, appoſita prope murum Eccleſiæ, ubi arca B. Amati ſita eſt, ſatis temere tabula, ut in eam ictus dirigeretur; incuſantibus vero eum nonnullis, ne eo ubi corpus B. Amati eſſet jacularetur, reſpondiſſe ferunt nihil ſibi cum B. Amato; admiſſo igne pilam ferream retro murum ad aream ubi nunc prætorium eſt abiiſſe, ibique inventam.*

¶ ARCUTENENS, Sagittarius, pro *Arcitenens*, Gall. *Archer*. Vita S. Fructuoſi Archiep. tom. 2. Aprilis p. 432. *Adveniens quidam Arcutenens venationibus inſidians, cum eum vidiſſet ſuper unum rupis gradum in oratione proſtratum, exiſtimans in rupe eſſe venationem, tetendit arcum.*

¶ ARCUTES. Vide *Arciſta*.

ARDALIO. Gloſſ. Iſid. *Ardalio, gluto, vorax, manduco.* Joan. de Janua: *Ardelio: leccator, qui ardens eſt in leccacitate, vel leccatione.* Occurrit apud Martialem & alios.

ARDAMO. Gloſſ. Ælfrici: *Ardamo, i. guſto*: Ang. ꝼeꞃmecᵹe.

ARDARICANUS, Monetæ ſpecies. Additamentum 2. Legis Burgundionum §. 6. *De monetis ſolidorum præcepimus cuſtodire, ut omne aurum quodcumque penſaverit, accipiatur, præterquam iſtas 4. monetas Valentiniani, Genavenſis, & Gothium, qui à tempore Alarici Regis adærati ſunt, & Ardaricanos.* Ubi forte legendum *Alaricanos*, Regis ſcilicet Alarici.

☞ Retinendum eſt *Ardaricani*, uti probat doctiſſ. Valeſius in *Valeſianis*. *Ardaricani* autem nummi ſic dicti ſunt ab *Ardarico* Gepidum Rege potentiſſimo, cujus nomine erant inſigniti. Hic poſt mortem Attilæ devictis Hunnis Daciam univerſam ſuo ſubjugarat imperio. Eumdem Valeſium conſule tom. 1. Hiſt. Franc. pag. 408.

ARDENTES appellati à noſtris, qui igneo quodam morbo correpti, toti quodammodo *ardebant*, & membris depaſtis, ſenſim conſumebantur: unde *ignis gehennæ* dicitur in Vita S. Eleutherii Epiſcopi Tornacenſis n. 19. Hunc morbum veteres *ſacrum ignem* vocabant, *hoc eſt, crudelem & peſſimum*, quomodo Donatus ad 7. Æneid. Virgilii vocem *ſacer* interpretatur: *unde*, ſubdit ille, *& ignis ſacer dicitur morbus, qui hominem pernicioſe perſequitur.* Idem Virgilius 3. Georg.

...... Nec longo deinde moranti
Tempore, contactos artus ſacer ignis edebat.

Ἐρυσιπέλας Græcis nuncupatur, ut eſt in Gloſſ. Græc. Lat. MS. ubi *ignis ſacer, & igniſacer*, redditur. Liber Miraculorum S. Theodorici Abbatis Remenſis: *Ea tempeſtate ſacer ignis, quem Græci hereſipilam dicunt, divinæ adminiſtrationis index, Flandriæ incubuerat partibus.* Et alio loco: *Anno* IIII. *tanta efferbuit mortalitatis peſtilentia, &c.*

Cur porro *Ardentes* dicti qui hoc morbo laborabant, indicat Anonymus de Miraculis S. Agili cap. 5. *Deus per ejus meritum operatur ſanationes, & maxime Ardentium reſtinguit ignes.* Et Letaldus Monachus in Miraculis S. Maximini Abbatis Miciacenſis: *Medio fere Auguſti ingens lues populum Aurelianenſem devaſtare cœpit: divino etenim igne membra Ardebant humana, cujus ardori nulla poterat concurrere ars humana.* Vita B. Iſraelis Canonici Doratenſis MS. *Igitur hac de cauſa ex longinquis regionibus innumera turba Ardentium ad Scotorenſem Eccleſiam confluxerat, &c.* Atque inde ædiculæ ſanctæ Genovefæ ſacræ, Lutetiæ Pariſiorum, *Ardentium* nomen inditum, quod ſub an. 1130. Ludovico VI. regnante, D. Virginis Genovefæ interceſſionibus, ad ejus feretrum, quo ædificata deinceps fuit loco, complures hac lue contacti, ſanati fuerint, ut eſt apud Brolium lib. 1. Hiſtoriæ Pariſienſis. Liber de Excellentia ſanctæ Genovefæ: *Et membra ... cœpit morbus igneus conſumere, quem Phyſici Sacrum Ignem appellant, ea nominum inſtitutione, qua nomen unius contrarii, alterius ſignificationem ſortitur, &c.* ubi plura de iſtiuſmodi morbi ſanationibus ejuſdem ſanctæ Virginis interceſſionibus. Ad ædem etiam Deiparæ Pariſienſis delatos & ſanatos igne ſacro laborantes, auctor eſt Flodoardus in Chronico ann. 945. quod præterea firmatur ex Charta Decani & Capituli Pariſienſis an. 1248. in M. Paſtorali ejuſdem Eccleſiæ lib. 20. cap. 106. *Statuimus ſex lampades ardentes ſingulis noctibus perpetuo in Eccleſia Pariſienſi, ubi infirmi, & morbo, qui Ignis Sacer vocatur, in Eccleſia laborantes conſueverunt reponi.* Ut porro hæc *ignis ſacri* plaga, in peſtilentiæ modum ſæpius homines, maxime in Gallia pervaſerit, tradunt paſſim Scriptores, Vita S. Genulfi lib. 2. c. 39. Glaber Rodulfus lib. 1. Hiſt. cap. 1. Anonymus de Miracul. S. Benedicti cap. 8. 9. Acta Tranſlationis S. Martialis apud Beſlium in Comitibus Pictavenſibus pag. 312. Tortarius de Tranſlat. S. Mauri pag. 352. Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 886. Hugo Flaviniacenſis in Chron. p. 187. Liber Miraculorum S. Amandi cap. 4. Vita S. Lucæ junioris n. 77. Hugo Farſitus de Miracul. S. Mariæ Sueſſion. cap. 1. 7. Ivo Carnot Epiſt. 204. Albericus in Chronico MS. an. 1089. 1109. & 1114. Odorannus eodem anno 1114. Henricus Huntindon. lib. 1. pag. 299. Chronicon Malleacenſe an. 1114. Chronicon Andrenſe ann. 1129. & 1142. Conradus Uſpergenſis, & alii. Vide præterea Bollandum ad Vitam S. Antonii 17. Januarii pag. 156.

¶ 1. ARDERE, Lignatio, Gall. *Chauffage*. Tabularium Fontanellenſe vol. 1. pag. 32. *Hoc autem taliter erit, quando Monachi ad ſuum Ardere, & ædificia Monaſterii ... ligna de his duabus foreſtibus accipient.* Charta Philippi Pulcri Regis Franc. in gratiam Sororum S. Claræ: *Concedimus in perpetuum Sororibus ante dictis quolibet anno ducentas quadrigatas boſci pro ſuo Ardere capiendas.*

¶ 2. ARDERE, Comburere. Gaſparis Barthii Gloſſar. ex Hiſt. Palæſt. Lib. IV. cap. X. *Adhuc quoque filias Chriſtianorum ſecum tollebant, & devaſtabant omnia convenientia ſive utilia, fugientes & paventes valde ante faciem noſtram. Ipſique Chriſtiani nequiter deducebant ſe, quia Palatia urbis ſternebant & Ardebant, & auferebant plumbum quo Eccleſiæ erant cooperta.*

¶ ARDERIUNCULUM,

¶ ARDERIUNCULUM, Veſtis ſpecies, qua caput operiebant ardeliones. Vide *Cucullus.*

ARDESIA, Lapidis cærulei ſpecies, ex quo in tenues lamellas ſeu ſcandulas fiſſo, ædium tecta operiuntur, Gallis *Ardoiſe.* Martinus in Vita B. Mariæ de Malliaco n. 32. *Tectum ligneum.... in lapidem commutavit, quod Ardeſias vocant.* Mirum, *Ardeſias* incognitas fuiſſe veteribus, quæ hodie paſſim habentur. Refert enim Plinius lib. 16. cap. 10. Romanos uſos ſcandulis, ſeu ligneis aſſulis, & ſectilibus aſſerculis. Noſtri, inquit Philander ad Vitruvii lib. 1. cap. 1. *Utuntur cæruleis in nigro ſectilibus laminis cruſtiſve. Is lapis ſerra dentata, ut lignum ſecatur, aſſulatimque frangitur, non ut cæteri in cæmenta, Ardeſiam vocamus, credo ab ardendo, quod è tectis ad ſolis radios veluti flammas jaculetur.*

¶ ARDOSIA, & ARDOSIACA TECTA, Eadem notione, Engelb. *Maghe.* Chron. Bonæ Spei pag. 124. *Feneſtræ vitriæ & Ardoſiaca Tecta fuerint vaſtata.* Vide *Schalia.*

¶ ARDIANUM, Mendum eſt Gloſſarii Iſid. in voce *Mullitiones.* Vide *Munitio* poſt *Munimen.*

¶ ARDICUM. Vide *Arctamentum.*

¶ ARDICUS, Æreæ monetæ ſpecies 3. denariorum apud Aquitanos quibus dicuntur *Hardis*, Occitanis *Ardics & Ardis*, noſtris *Liards* quaſi *Li ardis.* Dictam putant aliqui à Philippo III. cognomento le Hardy, quod primus *Ardicos* cudi juſſerit; Alii à Richardo I. Angliæ Rege ejuſdem cognominis. Scripſere aliqui de *Ardicis* & *Liardis* nullibi ante Ludovicum XI. occurrere mentionem: verum apud Rymerum tom. 8. pag. 576. exſtat Inſtrumentum appellationis contra impoſitionem novi pedagii ann. 1409. regnante ſcilicet Henrico IV. Angl. Rege, in quo hæc leguntur: *Levare poſſet de omnibus perſonis tranſeuntibus ſeptem Ardicos pro quocumque conello* (lege tonello) *de gaide, duos Ardicos cum dimidio pro quacumque pipa vini... quinque Ardicos pro quacumque farſina pannorum, quinque albos pro quacumque tarqua coriorum, &c.* Item pag. 580. anno ſequenti 1410. *Pro quolibet ſummagio panni ..... quinque Ardicos Guiaynes* (Gall. *Guiennois*) *.... de qualibet tracta corii quinque Ardicos. Quorum quidem Ardicorum quilibet valet unum obulum ſterlingorum.* Hic autem & eoſdem eſſe *Ardicos* arbitror quos paſſim *Arſos* & *Nigros* appellant; veteribus Francis *Ards* per oppoſitionem ad *Albos.* Ubi interim adverte mendum obrepſiſſe in alterutro prædictorum inſtrumentorum quæ de eadem re & ejuſdem Regis omnino ſunt: in primo enim legitur *quinque Albos pro quacumque tarqua coriorum*, in altero, *de qualibet tracta corii quinque Ardicos.* At certum eſt *Albos* ab *Ardicis* longe differre. Vide *Argentum album.*

¶ ARDILLARIA, f. Locus vepribus, rubis ſentibuſque plenus; hæc enim eſt notio vocis *Ardiliers* apud Normannos, à Celtico *Aerdre*, Adhærere, capere, arripere: quod difficile ſit per rubeta & ſenticeta permeare. Tabularium Calenſe p. 40. in Sententia contra Hugonem de Pompona: *Metæ rerum prædictarum... ſunt... prædicta noa uſque ad Ardillariam, & de ipſa Ardillaria uſque ad cunagium S. Andreæ, & de illo cunagio uſque ad vineam Petri, &c.*

ARDIMENTUM, [Stratagema, aſtus belli, Gall. *Stratagême, ruſe de guerre.* Hiſpanis etiamnum *Ardid de guerra*, idem omnino ſonat.] Nebriſſenſi *Ardimiento*, Flagratio, deflagratio: Italis *Ardimento*, Audacia, Audentia; Catalanis vero expeditio militaris. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 113. *Qui fecerint ſcire Saracenis cavalcatam, vel Ardimentum Poteſtatis, vel diſcooperuit eum de conſilio ſuo, vel de ſecretis emendet, &c.* Poëta Gallicus MS.

Honnis ſont Hardemens, où il n'a gentilleſſe.

¶ ARDINIENSIS PANIS, id eſt ſordidus. Vide in voce *Panis.*

¶ ARDITZ, pro *Ardicus*, apud Rymer. tom. 9. pag. 30. octies legitur. Locus unus refertur ad vocem *Aumagium.* Vide *Ardicus.*

¶ ARDULIO, *Actus cum malignitate.* Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis. Vide *Ardalio.*

ARDURIA TERRA. Vide *Aratoria.*

¶ ARDUS. Informationes Civitatis Maſſil. de paſſagio tranſmarino in MS. Sangerm. ubi recenſentur arma galeis neceſſaria: *Item vj^{m}. cadrelli. Item ccc. lanſcée. Item vj^{c}. relaſme d'Ardos*; puto legendum *Dardos*, Gall. *Dards.* Vide *Dardus.*

1. AREA, AREALIS, &c. Gloſſ. Græc. Lat. σχολάζων τόπος, *Area*, ager, aut locus, qui nec colitur nec aratur. Chronic. Laurisham. *Duas huobas cum Area in Winenheim ſitas, multa pecunia ab hæredibus comparatas.* Tradit. Fuldenſ. lib. 1. trad. 81. *Unam Aream habentem in longit. virgas 24. &c. cum omni ædificio.* Lib. 3. trad. 34. *Tres Areas cum totidem domibus.* Trad. 43. *Area, in qua Eccleſia ſtat.... 25. jugera Arearum, pratorum vero 10.* Miracula S. Ludgeri Epiſc. Mimigardenſis: *Aream quandam comparavit, & Eccleſiæ à S. Ludgero conſtruendæ aſſignavit.* [Chartularium Capituli Ambian. de Juribus Canonicorum in villa de *Camons*: *In eadem villa ſunt ſexaginta & una Area. De ſingulis Areis in Nativitate Domini perſolvuntur decem denarii, Canonicis ſeptem, & tres duobus Majoribus. Areæ autem non excedere debent menſuram viginti quinque virgarum.*] Adde Vitam B. Mariani Abbat. Ratiſpon. n. 16. Relationem Adelberti Abbatis Heindenheimenſis pag. 352. 356. Probationes Hiſtoriæ Trecenſis pag. 5. Caſtrivillanæ pag. 5. &c.

¶ AREA DOMINICA, in Charta Petri Abbatis de Talmundo ann. 1366. *Item tradimus & aſſignamus* (Aquario) *quatuordecim ſextaria frumenti annui & perpetui redditus, quæ habere conſuevimus in Area Dominica de Olona ad antiquam & veterem menſuram.*

DE AREA IN AREAM, Voces Fori Aragon. quarum vis ita exponitur in Obſervantiis Regni Aragon. lib. 6. tit. de generalib. privileg. §. 35. *In Aragonia, in omnibus villis contiguis, habentibus terminos, poſſunt alteri in altero termino de Area ad Aream paſcere beſtias, & alios greges, excepto in loco, qui dicitur Balaar, in quo etiam poſſunt paſcere, quando illi de villa, cujus eſt, paſcuntur.* Mox §. ſeq. *Quod dicitur de Area ad Aream, intellexerunt quidam, ut etiam Aream primam poſſent tranſcendere villam totam, & ex alia parte villæ paſcere, quod non eſt verum, nec uſitatur, quia alia pars villæ remanet hominibus villæ contiguæ ex alia parte, & intelligitur de Area ad Aream, de ſole ad ſolem: nam de nocte non poſſunt, ut prædicitur, quin fiat decollatio, imo debent redire ſua ganata ad Aream villæ, vel prope qualibet die, ſi volunt facere nocte ſequenti, &c.* Vide titul. de Paſcuis §. 2. 4. 8.

AREÆ SALINARUM ET PISCATIONUM, in Vita S. Landberti Epiſcopi Lugdun. n. 3. Teſtamentum Widradi Abbat. Flavin. *Et colonica in pago Amavorum Fraxino, & Areas in Salinis... ſimiliter & Areas in Auguſtodunum civitate.* Frotharius Epiſt. 27. *Contigit in noſtra provincia præſenti anno ſal fore cariſſimum, eo quod propter pluvias in Areis Mariti-*

mis, ubi fieri ſolebat, non potuiſſet perfici. Charta vetus apud Beſlium in Comitib. Pictav. *Ebolus Comes conceſſit Monachis S. Cypriani aliquid ex beneficio in re S. Nazarii, una cum Area ad ſalinas faciendas.* [Charta Abbatis Conſtantini an. 970. ex Tabulario S. Maxentii: *Ceſſimus quinquaginta Areas in pago Auniſio in ſalina de Baden.* Charta an. 1366. Petri Abb. S. Crucis de Talmundo: *Item tradimus & aſſignamus* (Aquario) *centum octuaginta Areas ſalinarum cum pertinentiis ſuis, quas habemus in mareſiis de Campo clauſo in parochia Olonæ.* Hinc patet, *Aream ſalinarum* ſumi pro certa paludoſæ terræ menſura, ubi ſal conficitur.] *Aire de marais ſalant*, in Conſuetud. Pictavenſi art. 190. Sanctonenſi art. 129. *Aires où ſe font les lins*, in Claromont. art. 240. Vide Cujac. lib. 9. Obſervat. cap. 8.

Areæ & Ariæ Vineæ, paſſim in Tabulario Prioratus de Paredo.

Areola, Arealis, Arialis, Ejuſdem notionis, qua *Area*, locus & ager incultus, vacuus. Tradit. Fuld. lib. 1. tradit. 3. 20. *Motales, id eſt, jugeres, & unam Arialem.* Trad. 10. *Totum & integrum, id eſt, Arialis, domibus, ædificiis, terris, ſilvis, &c.* Alibi: *Donamus unam Arialem cum ſua ſtructura & ad illam pertinentem hobam.* Rurſum alibi: *Unam hobam, & ad eam pertinentem Arialem cum integra ædificii ſtructura.*

Arealis, in iiſdem Tradit. Fuld. pag. 474.

Arialis, in Teſtamento Joannis Epiſcopi Ticinenſis an. 922. apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſibus: *Cum eo Ariale molendini exinde ſimul pertinente.*

Areola. Brevilq. *Areola, parva Area, vel viridarium, vel hortulus, ubi nutriuntur arbores bonæ & herbæ virtuoſæ.* Occurrit præterea in Tradit. Fuld. pag. 467. a. 569. a. *Dimidia Areola legalis*, lib. 3. tradit. 103. Vide *Hovaſtat.*

Aira, Area, Gallis *Aire.* Tabular. S. Amantii Inculiſm. *Ortos & Airas, atque maiſnamenta.* Et alibi: *Et terram, quæ eſt deforis ad Airas & ad ortos & viridaria.* Vetus Poëta MS.

Nés fu de Mazovie, & nourri de voſtre Aire.

Ayrale, Airalus, Area, ſeu locus ædificio aptus, quaſi *Areale*, manſura, Gall. *Maſure.* Tabularium Abbatiæ Conchenſis in Ruthenis ch. 91. *Dedit Euſtorgio Airalum juxta manſionem Girberti de Arolas.* Ch. 118. *Et iſtam Eccleſiam, & Airalos, & vinataria, &c.* Libertates MSS. Salvæterræ in Ruthenis an. 1284. *Præterea in domo qualibet, ſeu Airali dictæ villæ, longa de 10. canis, & lata de 4. ad menſuram Figiaci, debemus annuatim percipere in feſto S. Andreæ Apoſt. 6. denarios cenſuales.* Charta Philippi Regis Franc. an. 1312. pro pariagio caſtri de Veneſcio in Occitania ex 48. Regeſto ejuſdem Regis in Tabulario Regio n. 29. *Item offerunt medietatem omnium Ayralium deinceps ædificandorum in caſtro de Veneſcio... ſeu eorum terminalibus, &c.* Infra: *Ita tamen, quod ſi dicta Ayralia ædificanda poſt ædificia prædicta ratione vetuſtatis, antiquitatiſve, ſeu alias deſtruerentur, ſeu delerentur, quod dominus Rex ipſa Ayralia infra annum pro parte ipſum contingente haberet, &c.*

2. AREA, Cœmeterium. Acta Proconſularia in cauſa Felicis Epiſcopi, apud Baron. an. 314. n. 24. *Tollat de veſtris aliquis in Area, ubi orationes facitis, &c.* Geſta purgationis Cæciliani: *Cives in Area martyrum fuerunt incluſi.* Tertullianus ad Scapulam cap. 3. *Areæ non ſint ſub Hilariano noſtro Præſide, cum de Areis ſepulturarum noſtrarum acclamaſſent, Areæ ipſorum non fuerunt, meſſes enim ſuas non egerunt*, id eſt, cœmeteria. Pontius Diaconus in Actis martyrii S. Cypriani: *Sepultus eſt in Area Candidi Procuratoris.* Samſon Abbas S. Zoili in Præfat. lib. 6. Apologetici: *Corpora ut fuerant ſub Areis Dei poſita, è ſuis loculis veſpillo traxit.*

Area. Annales Colmarienſes an. 1288. *Dedicata fuit in Wiſſenburg Area Fratrum Prædicatorum.* An. 1289. *In feſto Catharinæ primam Miſſam in Area propria decantaverunt* iidem. An *Area* ibi ſumitur pro *Eccleſia*, ut vox *cœmeterium* interdum uſurpatur?

3. AREÆ, inter vaſa Eccleſiaſtica recenſentur apud Hariulfum lib. 3. cap. 3. ſed ibi videtur legendum *arcæ.*

4. AREA, Accipitrum nidus, Gall. *Aire.* Fridericus II. lib. 2. de Venat. cap. 3. *Aves rapaces pullos ſuos à ſe abjiciunt,... & ideo raro poſſunt ſe invenire, niſi ad certum locum, exſpectant ſe invicem aliquando prope nidum ſuum conſuetum, qui à quibuſdam Area dicitur.* [Tabul. Savignerii. *Henricus Dei gratia dominus Filgeriarum conceſſi Monachis SS. Trinit. de Savignerio foreſtam de Marchis cum omnibus pertinentiis excepta Area accipitrum.*]

AREATICUM, Agrarium. Tabularium S. Remigii Remenſis: *Donant de vino mod. 1. de Areatico mod. 1. & decimam de vino.* Vide *Araticum.*

¶ ARECA, Species arboris Indicæ. Vide Lexicon Hofmanni.

AREGATA, & Aregaza, Pica avis Italis & Petro de Creſcentiis lib. 10. de Agricult. cap. 4. 20. [Gall. *Agace.* Putat vir harum rerum haud imperitus *Aregata* proprium eſſe modum eam avem appellandi.]

¶ AREGHA, Oratio publica, Gall. *Harangue.* Hiſpan. *Arenga.* Concil. an. 1429. inter Hiſp. to. 3. pag. 654. *Domnus legatus corde tenus ſolemnem Aregham propoſuit, per quam cauſas, propter quas venerat, intimavit.* Vide *Arenga.*

AREGNARE. Vide *Areniare.*

¶ AREHELLUM. Vide *Archellum.*

¶ ARELIA, f. pro *Areola*, Scriptura Principis Adelgaſtri inter Concilia Hiſp. tom. 3. pag. 89. *Et per petra & deinde per illa ſtrata de guardia, & inde per illa Arelia de branas.*

ARELLÆ. Jus Vicentin. lib. 1. *Nulla perſona in dictis garbis debeat facere, ſeu ponere Arellas, paſtas vel toſtas, &c.* [Vide *Arrela.*]

¶ AREMIA, Aremire. Vide *Adramire.*

AREN, pro *arena.* Archithrenius lib. 8. cap. 12.

Omnibus hoc ſphæris: ſed qua directus orizon
Uſtam cingit Aren, æqualis dirigit ortus,
Zodiaci quartas tropicas ubi flectit habenas
Sol, noctique diem punctis finalibus æquat.

Et lib. 9. cap. 4.

.... Sed ad auſtrum porrigit Indos,
Et ſitientis Aren ſepelit ſub ſole receſſus.

ARENÆ, dicta Amphitheatra, ab *arenis*, in quibus pugnabant gladiatores. Silvianus lib. 6. de Gubern. Dei: *Colitur namque & honoratur Minerva in Gymnaſiis, Venus in Theatris, Neptunus in Circis, Mars in Arenis, Mercurius in Palæſtris.* Fredegarius Scholaſt. cap. 65. de Heraclio Imp. *Fuit pugnator egregius: nam & ſæpe leones in Arenis & inermis plures ſingulus interfecit.* Aimoinus lib. 3. cap. 1. *Treveris in Arenis civitatis præſidio locato conatibus ejus reſtiterunt.* Ratherius Veronenſis Epiſcopus in Qualit. conject. de Veronenſi Amphitheatro: *Ipſe in Circum, quod Arena dicitur, ob cuſtodiam manſitaret.* Teſtantur Panvinius, & Hie-

ronymus *d'alla Corte* lib. 1. Hiſt. Veronenſis, Amphitheatrum Veronenſe etiamnum *Arenas* appellari. Hiſtoria Trevirenſis pag. 208. *Civium pars aliquanta in Arena civitatis, id eſt, Amphitheatro, quam munierant, liberata eſt. Arenarum Nemauſenſium* mentio fit in Hiſtoria Wambæ Regis: *At ubi feroces noſtrorum animos ſuſtinere non poſſunt, intra Arenas* (Nemauſenſes) *quæ validiori muro antiquioribus ædificiis cingebantur, ſe muniendos includunt.* Charta Ildelfonſi Regis Aragonum & Bernardi Atonis Vicecomitis Nemauſenſis ann. 1179. *Civitatem de Nemauſo... & caſtrum & fortitudinem de Arenis, quæ prope eandem civitatem conſtituta eſt.* Verſus antiqui in Arnaldum Epiſcop. Nemauſenſem.

Hic locus inſignis fuit urbs habitata malignis
Gentibus, unde ruit quod ſcelerata fuit.
Carolus hanc fregit, poſtquam ſibi marte ſubegit,
Ob Saracenos, quod tueretur eos.
Cum Nemauſenas exuri juſſit Arenas,
Aptas præſidio perfidiæ populo.

Nomen etiamnum retinet, ut teſtatur Poldus Albenas, qui, uti hodie etiamnum viſitur, ejus figuram exhibuit in Antiquitatibus Nemauſenſibus. Meminit præterea Chronicon Epiſcoporum Petracoricenſium *Arenarum Petracoricenſium* ſub an. 1157. *Sub hoc Boſo Comes Petracoricenſis ſuper locum Arenarum Petracoricenſium excelſam turrim exædificavit.* Occurrit etiam *caſtrum Arenarum* Maſſiliæ in Charta an. 1152. apud Gueſnaium in Annalib. Maſſil. ann. 1288. num. 13. Denique in Conſuetud. Bituric. tit. 11. art. 20. fit mentio *de la foſſe des Arenes de Bourges.* Unde conficitur, amphitheatrum olim ibi extitiſſe. *Arenas Remenſes* commemorat Marlotus in Metropoli Remenſi lib. 1. cap. 5. *Pariſienſes ante S. Victorem* Charta an. 1284. in Hiſt. Academiæ Pariſienſis tom. 3. pag. 238.

Arena, Ipſi amphitheatrales ludi. Acta S. Euphemiæ Virg. & Mart. edita à Proſpero Martinengio: *Mox igitur Proconſul juſſit Arenam parari, & eos ad urſos fercciſſimos tradi.* Ubi Metaphraſtes ab eodem editus: ἀρίναν ἐπετέλεσαν.

Arenalis, Idem quod *Arena*, Amphitheatrum. Extat Charta Jacobi Regis Aragon. an. 1299. in qua fit mentio *novi Hoſpitalis pauperum, quod ſitum eſt in Arenali de Gerunda.*

Arena. Laurentius Leod. in Hiſt. Epiſcopor. Virdunenſ. *Villam quoque ſui juris Priſvillare, & Arenam cum portu & piſcatura... contulit.*

¶ Arena Clauſtri, Xyſtus, porticus ſeu periſtylium, Gall. *Cloître.* Statuta reformationis S. Claudii ſub Nicolao V. an. 1448. *Dum neceſſario cum ſæcularibus pro Eccleſiæ aut Monaſterii negotiis, aut alias fuerit loqui neceſſarium, in Capitulo vel in locis extra Arenas Clauſtri conſtitutis pertinenter accedant.*

Arena Puteolana, Pulvis Puteolanus, de quo Vitruvius lib. 2. cap. 6. Plinius l. 35. c. 11. Seneca lib. 1. Natur. quæſt. cap. 20. & Anonymus de Re architecton. cap. 27. 30. Sidonius Carm. 2.

Namque Dicarchææ tranſlatus pulvis Arenæ
Intratis ſolidatur aquis, durataque maſſa
Suſtinet advectos peregrino in gurgite campos.

Bulla Clementis IV. PP. ann. 1265. tom. 9. Spicilegii Acheriani p. 226. *Et omnem materiam ad ædificia opportunam, puta lapides, Arenam, quæ Puteolana vocatur, cæmentum, & ſimilia.*

1. ARENARIA, *Sicca*, in Gloſſ. Iſid. [in quibuſdam editis *Arenacia*, ſed melius *Arenaria.*] Vide *Puteolanus.*

¶ 2. ARENARIA, apud Barthium in Gloſſario ex Raimundi Agilæi Hiſt. Palæſt. dicitur *Ager avena conſitus*, ſed procul dubio legendum eſt *Avenaria.*

ARENARIÆ, Varroni & Ciceroni Orat. pro Cluentio. *Arenaria* vero Vitruvio lib. 2. cap. 4. dicuntur *Arenæ fodinæ*, ſeu agri, qui *arenas* ſuppeditant. Neſcio, an de iis intelligendæ binæ Chartæ veteres apud Ughellum in Italia ſacra to. 1. part. 1. pag. 107. *Cum puteis, fontibus, rivis, aquis perennibus, ædificiis, parietinis, Arenariis, adadjunctis adjacentibuſque ſuis, &c.* Et part. 2. pag. 198. *Cum cellis, & Arenariis, & parietinis antiquis, &c.* Nam ibi *Arenariæ*, ſive *Arenaria*, ædificiis ac parietinis videtur adjungi.

ARENARII. Præfatio ad Libellum precum Marcellini & Fauſtini: *Cum omnibus perjuris & Arenariis, quos ingenti corrupit pretio, Lateranenſem Baſilicam tenuit, &c.* Infra: *Tunc Damaſus cum perfidis invitat Arenarios, quadrigarios, & foſſores, omnemque Clerum, cum ſecuribus, gladiis & fuſtibus, & obſedit Baſilicam, &c.* Concil. Calchedon. Act. 10. pag. 300. Edit, 1618. συναγαγὼν ὄχλον ἄτακτον μετὰ ξιφῶν, καὶ ἄλλων τινῶν ἀρεναρίων, ἐπεισῆλθε. Infra: ἐπεισῆλθε τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ μετὰ ξιφῶν, καὶ ἀρεναρίων, καὶ δᾳδων τινῶν. Ubi vetus verſio *Arenarios* habet, id eſt, Gladiatores, qui in arena depugnant. Unde legendum ἀρηναρίων conjiciunt viri docti: Sed nihil mutandum docuimus in Gloſſ. med. Græcit. in Ἀρενάριος.

¶ 1. ARENARIUM, Amphitheatrum. Paſſio ſanctorum Viti, Modeſti & Creſcentiæ, to. 2. Junii p. 1025. A. *Tunc Diocletianus furore ſuccenſus juſſit Arenarium præparari dicens: Beſtiis ferociſſimis tradam eos ut videam ſi Chriſtus eorum poſſit liberare eos de manibus meis.*

2. ARENARIUM appellabant Chriſtiani cœmeterium, ſeu cryptas arenarias, quarum uſus non modo inſerviebat humandis defunctorum corporibus, ex quo nomen eſt inductum, ſed & perſecutionis tempore ad latebras Chriſtianorum. Ita Baronius an. 130. n. 2. ubi ejuſmodi *Arenaria* graphice deſcribit. Anaſtaſius in S. Silveſtro: *Fecit baſilicam, ... in agrum Veranum, ſupra Arenarium cryptæ.* Alii Cod. habent: *In agro Verano ſub Arenario.* Idem in Theodoro: *Eodem tempore relevata ſunt corpora SS. Martyrum .... quæ erant in Arenario ſepulta, via Numentana, &c.* Acta SS. Marii & Marthæ cap. 4. *In eodem loco decollati ſunt ſub Arenario.* Acta Hippolyti, Euſebii & ſociorum Martyrum: *Corpora illorum ... Hippolytus, qui & Diaconus, collegit, & ſepelivit via Appia, milliario ab urbe, in Arenario, ubi frequenter conveniebant.* Prudentius περὶ στεφάνων, Hymn. 1.

Inlitas cruore ſancto nunc Arenas incolæ
Confrequentant obſecrantes voce, votis, munere.

Ubi Iſo Magiſter, *Arenas, ſepulcra* interpretatur.

¶ ARENATOR. Gloſſ. vett. MSS. Sangerman. *Arenatores dicuntur qui in arenis dejecta & collapſa ſolent extrahere. Et dicuntur humiles perſonæ.*

¶ ARENCANES. Vide *Lencius.*

1. ARENCATA, Modus agri, vel vineæ. Fori Oſcæ an. 1247. fol. 23. *Villana debet habere per ſuas dotes unam domum coopertam, in qua ſint 12. bigæ, & unam Arençatam vinearum, & unum campum in quo poſſit ſeminare unam arrovam tritici in voce liñaris.*

¶ 2. ARENCATA, Certum pondus vel menſura anguillarum ſiccatarum; Hiſpanis enim *Anrençada anguilla* idem eſt quod Anguilla ad fumum exſiccata in modum harengi infumati. Collect.

Concil. Hiſp. to. 3. pag. 178. col. 1. *Et Reſa per omnes domus ſingulas Arencatas de anguilas* (dabit.)

¶ ARENCHERIA, & Harencheria, Forum in quo harengi venales exponuntur. Paſſim occurrit in inſtrumentis XIV. ſæculi quæ in Archivis Eccleſiæ Cathedr. Autiſſiod. aſſervantur.

1. ARENDA, Curatio, adminiſtratio, Hungarice *Warung*. Goldaſt.

¶ 2. ARENDA, Prædium in cenſum ſeu *rendam* datum, ut explicant Bollandi continuatores in annotatis ad Paſſionem Alberti pueri inter Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 837.

¶ ARENDAMENTUM, Locatio, conductio, Gall. *Arrentement*, *Bail à rente*. Concil. Avenion. ann. 1457. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 381. *Prohibet, ne perſona Eccleſiaſtica præſumat juriſdictionem ſpiritualem perſonis ſæcularibus Arendare, quod Arendamenta jam facta non intendimus extendere, ſi terminus ipſorum Arendamentorum non fuerit jam effluxus, ſed in Arendamentis in poſterum fiendis id volumus obſervari.* Vide *Arrendamentum.*

¶ ARENDARE, Locare vel conducere, Gall. *Arrenter*, *Donner*, vel *Prendre à rente*. Concilium Avenion. ann. 1509. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 388. *Ne aliquis veſtrum de cetero proventus integros Eccleſiarum ſuarum præſumat Arendare, niſi de ſpeciali licentia à dicto reverendiſſimo Archiepiſcopo.* Occurrit in *Arendamentum*, & in Actis SS. Aprilis tom. 2. pag. 837. Vide *Arrendare*

¶ ARENDATOR, Qui locat vel conducit. Vide *Arrendator.*

¶ ARENERIUM, Arenæ fodina, Gall. *Sablonniere*, in Codice cenſuali Calomontis. Vide *Arenaria.*

ARENGA, Oratio publica, declamatio, concio, Italis *Aringa*: Gallis *Harangue*, [Hiſpanis *Arenga.*] Breviloquus: *Arenga eſt apta & concors verborum ſententia, quæ ponitur poſt ſalutationem in privilegiis arduorum negotiorum.* Chronicon Windeſemenſe in Procemio: *Prolixis igitur Arengarum inter locutionibus poſtpoſitis, &c.* Utitur etiam Rollandinus in Chronico lib. 3. cap. 15. Nota ſunt, quæ Accurſius de Legibus & plebiſcitis ridicule ſcripſit, *ubi populus* (ita enim loquitur,) *pulſabatur cum campana ter, Ad Harengam, Ad Harengam.*

ARENGARE, Concionari, *Haranguer*, apud eundem Rollandinum lib. 4. cap. 14. & Galvaneum Flammam cap. 284.

ARENGARIA, Italis, & maxime Florentinis, *Ringhiera*, & *Aringhiera*, Locus editior, ubi concionantur publice: *Luogo dinanzi al Palazzo, dove, quando entrava la Signoria, il Podeſtà ſalito in bigoncia, che coſi ſi chiamava quel pulpito di Pergamo, d'entrel quale Arengava, è faceva un'orazione, &c.* Ita *il varchio* in Dialogo *delle lingue.* [Memoriale Poteſtatum Regienſium ad ann. 1260. apud Murat. to. 8. col. 1122. *In quo anno fuit incœpta turris de Razolo ultra Taletatam, & fuit facta Arengheria communis.* Et ad an. 1290. ibid. col. 1174. *Et fecit fieri Arengheriam ad feneſtras palatii veteris, & deſtruxit illam quæ erat in platea communis juxta dictum palatium.*] Charta anni 1322. *Quæ ſtatuta lecta & publicata fuerunt ad Arengariam, &c.* De vocis origine multa, tametſi incerta, ſcripſere Jacobus Pergaminus, & aliquot alii Scriptores Itali, quorum ſententias expendit Ægidius Menag. & Octavius Ferrarius, in Originib. Italic. Utcumque ſit, videtur vox noſtra *Arengerie* inde orta, pro loco, ubi viri tumultuantur ac verbis contendunt. [Hinc non inepte Hickeſius Gramm. Theotiſcæ pag. 92. vocem deducit à *Ring* vel *Aring*, quæ Gothice & Saxonice ſignificat Gyrum, circulum ſpecialiter hominum, ſeu auditorum & ſpectatorum coronam.]

¶ ARENGARIÆ, Clamores. Chron. Parmenſe ad an. 1281. apud Murat. to. 9. col. 796. *Campanis omnibus civitatis pulſatis, exercerunt dictum carrocium de Eccleſia majori in plateam ipſius Eccleſiæ cum magno gaudio & magnis Arengariis, cauſa eundi & ducendi ipſum Cremonam in ſubſidium Cremonenſium.*

¶ ARENGHERIA. Vide *Arengaria.*

¶ ARENGIA, Malum aureum, Gall. *Orange*. Hiſt. Sicula Hugonis Falcandi apud Murator. tom. 7. col. 258. Videas ibi & *lumias acetoſitate ſua condiendis cibis idoneas, & Arengias acetoſo nihilominus humore plenas interius.*

¶ ARENGUA, pro *Arenga*, in Compendio jurium & conſuetud. Univerſitat. Pariſ. fol. 15. per R. *Goulet* edit. 1517. *Paranymphus ſemper ibidem habet orationem prolixam, que Arengua vocatur apud Gallos, de laudibus ipſius ſcientie.*

ARENGUM, pro *Arengua*, ex Italico *Aringa*, in Hiſtoria Cortuſiorum lib. 2. cap. 11. Vide Galvaneum Flammam cap. 43.

☞ Eſt etiam *Arengum*, Conventus publicus, quia in hujuſmodi conventibus haberi ſolent *Arenga* ſeu conciones. Regimina Paduæ ad an. 1328. apud Murat. to. 8. col. 439. *Dom. Marſilius... electus & confirmatus fuit Capitaneus populi Paduani... in pleno Arengo majoris palatii.* Acta SS. Junii to. 1. p. 779. *Actum Utini* (an. 1492.) *ſub logia Communis Utini in publico & pleno Arengo ad ſonum campanæ more ſolito congregato... In dicto Arengo ſpiritualis dominus Cittadinus propoſuit, &c.* Occurrit ibi multoties.

ARENIARE, In jus vocare, *ad rationem ponere*, vocare, *Araiſonner*, & per contractionem *Arainier*, [*Araiſner*, & *Arraiſner.*] Le Roman *de Garin.*

Voy le meſage s'il l'a Araiſonné.

[Hiſt. Loſſenſis part. 3. pag. 9. in Statutis Loſſenſ. *Et ſi l'Arraiſné ſur le deuxième jour de plaid confeſſe la dette, &c.*] Thomas Walſinghamus in Edwardo III. p. 164. *Item quod nullus Clericus ſit Areniatus coràm Juſtitiariis ſuis.* Henr. Knigthon. in Ed. II. *Hugo Spenſer ductus coram domino Willelmo Truſſel Juſticiario, Areniatus eſt coram eo ad barrum in forma, quæ ſequitur, &c.* Radulfus de Hengham in Magna, cap. 9. p. 52. *Exceptis placitis, unde magna aſſiſa Arrainiata fuit, vel duellum vadiatum, &c.* Spelmannus opinatur iis locis, quibus id vocabuli occurrit apud Scriptores reponendum *arramare*: ſed *Areniare*, non eſt *fræno cohibere*, quia noſtris *reſne* frænum ſit, uti cenſet idem Spelmannus. *Arraignier*, dixit Littleton ſect. 442. *Si homo ſoit diſſeiſi, & il Arraigne un aſſiſe.* *Arregnare*, eadem fere notione in Charta an. 1292. apud Joannem Lucium de Regno Dalmatico pag. 187. *Arregnando conſuluit*, id eſt, ratiocinando, vi rationum.

ARENTARE. Vide *Arrentare.*

ARENTARIA. Statuta Walteri *de Grey* Archiepiſcopi Eboracenſis ann. 1250. *Statuimus autem, quod decimæ de artificibus, & mercatoribus, & lucro negotiationis, ſive de Arentaria, fabris, textoribus, & omnibus aliis ſtipendiariis.... dentur, &c.* [Ubi *Arentaria* nihil fortaſſis aliud eſt quam *Locatio*, Gall. *Bail à rente*, Vide *Arrentare.*]

ARERAGIUM, Arrieragium, Arreragium, ex Gall. *Arrerage*, *Arrierage*, Debitum, quod in Jure *Reliquum* dicitur. Quon. Attach. cap. 46.

Non poteſt illud tenementum ... ſaiſire pro Arreragiis firmarum ſuarum. Vide Statuta Roberti III. Regis Scotiæ c. 14. & Raguellum. Occurrit paſſim.

¶ ARES *eſt peculiaris cuique ſpeciei natura atque forma, ab aliis differens; & eſt diſpenſator naturæ in tribus primis conſiſtens, unde omnia conſtant.* Rochus *le Baillif* in Dictionario Spagyrico. Vox ducta à Græco ἄρης, Mars.

¶ ARESCERE, Errare. Supplement. Antiquarii: *Areſcit*, πλανᾶται. Mallem *Erraſcit.*

¶ ARESSONUS, Arcus equeſtris ſellæ, à Gallico *Arçon.* Locum vide in *Cambale.*

AREST. Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Londinenſis ann. 1295. *Sex panni de Areſt, quorum duo fracti. Item 3. magni panni penduli conſuti, in quorum quolibet continentur ſex panni de Areſt, parvi valoris, &c... Item unus pannus de Areſt.*

ARESTA, Ariſta. Fleta lib. 2. c. 76. §. 7. ubi de Bobus: *Areſtæ enim ſtraminis ordeacei rugitus eorum impediret.*

¶ ARESTARA & ARRESTARA, pro *Harmiſcara*, Pœna militaris ex veteri Francorum Suevorumque conſuetudine adverſus *milites* ſeu nobiles deprædationis, incendii aliorumve criminum reos decerni ſolita. Hac pœna canem, ſellam equinam aut aſinariam, vel quodvis aliud per certum itineris ſpatium, vulgo nudis pedibus, atque etiam aliquando ſeminudi geſtare cogebantur. Hujus habes inſigne exemplum in Chronico Wormatienſi apud Ludewigum Reliq. MSS. to. 2. pag. 103. *Fridericus Imperator audiens multa mala, quæ Principes alii intulerunt ſancto viro Arnoldo Archiep. Moguntino, ... omnes coram ſe evocavit... in cinere & cilicio ſatisfacientes, pœnas tanto facinori congruas dederunt, & vindictam, quæ vulgo dicitur Arreſtara, in medio hiemis horrendiſſimi temporis, quilibet in ordine ſuo ſecundum ſuam dignitatem vel conditionem, nudipes ad terminum uſque ſtatum, pro gratia tanti Pontificis recuperanda, proprio collo congeſtans. Imprimis Palatinus Rheni Comes, ſicut principalis tanti flagitii auctor, canem per medium lutum portavit, alii autem ſellam aſinariam, alii ſubſellarii inſtrumentum, atque alii alia ſecundum ſuam convenientiam rigidis plantis algentibuſque totius in conſpectu ferebant conſilii.* Vide *Harmiſcara* & *Canem ferre* in voce *canis.*

ARESTARE, Detinere, Gallis *Arreſter.* Speculum Saxon. lib. 2. art. 10. §. 1. *Proſcriptus licite diebus feriatis vel ligatis Areſtetur, vel detineatur.* Lib. 2. art. 27. §. 10. *Si reſiſterent pignorationi, cum clamore violentiæ Areſtentur.* Lib. 3. art. 78. §. 5. *Ad Areſtandum eum ſecundum juris formam.* Concil. Toloſanum an. 1225. *Per quorum terram tranſitum fecerit, damna reſtituant, niſi pro poſſe eum Areſtaverint, & prædam defenderint, &c.* Wil. Thorn. in Chron. *Alios... Arreſtavit & impriſonavit.* Thom. Walſinghamus p. 248. *Peregrinos univerſos cujuſcunque conditionis exiſterent Areſtantes, jurare compulerunt.* Utitur etiam Albertus Argentin. pag. 144. Vide Lindanum in Teneræmonda p. 219. [Martenium tom. 1. Anecd. col. 651. & infra *Arreſtare.*]

1. ARESTUM. Areſta, apud Gallos ſunt Decreta, ſeu Judicia forenſia, à ſuperiori judice, à quo nulla intercedit appellatio, lata, cujuſmodi ſunt Parlamentorum: quæ ſic appellata videntur, quod poſt varias ab inferioribus & pedaneis judicibus de re quapiam latas ſententias, litem & controverſiam ſupremo examine & judicio definiant ac decidant: *Arreſter* enim noſtris, eſt decernere, ſtatuere. In Regeſtis Parlamenti & magnorum Dierum Trecenſium, ſuprema hæc decreta variis appellationibus ſubinde donantur: in his enim quadruplicis generis & appellationis judicia ſuprema, ſeu à ſuperioribus judicibus lata obſervare eſt, *Areſta* nempe, *Judicia*, *Conſilia*, & *Præcepta* ſeu *Mandata*, cum hac appendice: *Facta in tali Parlamento, aut in Diebus Trecenſibus talis anni, per Magiſtros tenentes Parlamentum, aut Dies Trecenſes.*

Areſta, dicebantur judicia, à judicibus poſt patronorum, ſeu advocatorum hinc inde orationes auditas publice recitata. Eorum pronuntiationis formula hæc erat: *Quibus rationibus utriuſque partis hinc inde auditis, dictum fuit per Areſtum Curiæ, &c.*

Judicia erant decreta poſt inſpectas & diligenter examinatas judiciarias inquiſitiones & *apriſias*, à quopiam ex ipſis judicibus, qui de iis ad Curiam referebat, factas, in ſcriptis & ſecreto conſeſſu relata, nec publice recitata: *Jugemens rendus ſur les procés par écrit, & ſur les enqueſtes.* Judiciorum pronuntiationis formula erat: *Viſa inqueſta & diligenter inſpecta, &c. pronuntiatum fuit per Curiæ Judicium, &c.*

Conſilia dicebantur dilationes, quæ litigantibus à judice dabantur, quo litem nondum maturam aut inſtructam admiſſo advocatorum conſilio inſtruerent, judicio in alium diem dilato. Pronuntiationis Conſiliorum formula ejuſmodi erat: *Dies Conſilii aſſignata eſt tali, ſuper tali lite, ad aliud Parlamentum proximum, aut ad alios Dies Trecenſes.* Unde hodierna pronuntiationis fluxit formula, in ejuſmodi litibus, poſt peroratas patronorum cauſas, *Apointé au Conſeil, & à écrire & produire.*

Denique *Præcepta*, ſeu *Mandata* appellabantur decreta, Baillivis, Seneſcallis, aliiſve inferioribus judicibus miſſa aut delegata, quibus jubebantur præſtituta à Parlamento generalia decreta in ſuis judiciis, & aſſiſiis obſervare; aut inquiſitiones judiciarias facere, interdicta publicare, & alia hujuſmodi à Curia ſibi demandata exequi. Eorum vero iſta hæc erat formula: *Injunctum eſt Baillivo tali, ut, &c.* Hæc jam à me obſervata in Diſſertat. 2. ad Joinvillam. Vide *Arretare*, in voce *Rectum.*

☞ Vocis originem accerſit Georgius Hickeſius Gram. Theotiſcæ cap. 92. à voce *Preſtan* quæ Saxonice *quieſcere* ſignificat; unde verbale *Preſt*, quies; Alii à Græco ἀρεστόν, Placitum, quos confutat *Nicot* in Dictionario, ubi contendit non aliunde accerſiri, quam à Gallico *Arreſter. Les Parlemens*, inquit, *& Cours Souveraines n'uſent point de ces mots: Il nous plaît, Car ainſi nous plaît... Et partant Arreſt eſt prins de ce mot Arreſter, qui en François ſignifie clôture & fermeture aux appellations & au cours d'un procès.* A neutro verbo *reſtare* factum eſt ſequioribus ſæculis *Adreſtare* vel *Arreſtare* activum, unde *Arreſtum*, quod *arreſtat*, ſiſtit, terminat. Si plura cupis, adi Menagium in Diction. Etymolog. Gall.

2. ARESTUM, à Leguleiis Anglis uſurpatur, cum quis reus capitur, & in carcerem conjicitur, ſeu vi Brevis, ſeu à quovis homine: nam reos majeſtatis, traditores, & infractores pacis quivis poteſt auctoritate propria capere, & in carcerem compingere. Raſtallus.

¶ ARETALOGUS, Magniloquus, Thraſo. *Faux brave, Fanfaron.* Papias MS. Bituric. *Aretalogus,*

Falſidicus, *mendax artificioſus. Ares enim virtus*, *logos ſermo Græce dicitur.* ἄρης Græcis Mars eſt, ἀρετὴ, Virtus, præſertim bellica, à qua poſteriori voce rectius deducitur *Aretalogus*; magna namque & virtutis plena jactare ſolent thraſones & vaniloqui.

ARETHECA. Charta Joannis Archiep. Capuani an. 1301. in Sanctuario Capuano p. 263. *Item tres acus de argento cum lapidibus pro palleo: item par unum Arethecarum de ſeta alba cum ſmaltis impernatis, quod donavimus ipſi Eccleſiæ Beneventanæ.* Sed legendum videtur *Chirothecarum.*

ARETICA. Matthæus Weſtmonaſt. an. 1285. de Honorio IV. PP. *Cui pedum ac manuum fere officium abſtulerat Aretica ægritudo, &c.* Sic utraque Editio; ſed legendum *arthretica* vel *arthritica*, ἀρθρῖτις, morbus articularis.

¶ ARETINA Vasa, Vaſa teſtacea Aretii Etruriæ in urbe fingi ſolita, unde *Etruſca* etiam appellata. Iſidorus lib. 20. Orig. cap. 4. *Aretina, Vaſa ex Aretio Italiæ municipio dicuntur; ſunt enim rubra: de quibus Sedulius:*

Rubra quod appoſitum teſta miniſtrat olus.

Similia habet Papias in MS. Bituric. Vita S. Cæſarii lib. 1. *Cuſtodiens illud quod Dominus in Aretino paropſide tinxit panem.* De celebribus hiſce vaſis agit D. Bern. *de Montfaucon* in Supplemento Antiquitatum.

¶ A RETRO, Reliquum, reſiduum, Gall. *Arrerage.* Occurrit paſſim in veteribus inſtrumentis, *ſolvere ſua A retro.*

¶ A Retro Esse, Reliquari, Gall. *Etre en arriere. Madox* Formulare Anglic. pag. 141. *Si contingat prædictum redditum 35. ſolidorum & 10. denariorum fore A retro in parte vel in toto.* Et pag. 63. *Ad ſolutionem doliorum vini quæ A retro fuerint.*

¶ AREYRATGIUM, Eadem notione, à Gall. *Arrerage* apud Baluzium in Hiſt. Arvern. tom. 2. pag. 130. in Charta an. 1295. Vide *Areragium.*

1. ARGA, vox Longobardica, quæ inertem & inutilem ſonat. Gloſſ. MSS. *Arga, inutilis vel timidus.* Lex Langob. lib. 1. tit. 5. §. 1. *Si quis alium Argam per furorem clamaverit.* Paulus Warnefridus lib. 6. cap. 24. *Memento, Dux Ferdulfe, quod me eſſe inertem & inutilem dixeris, & vulgari verbo Arga vocaveris.* Proprie autem *Arga* is dicitur, *cujus uxor mœchatur, & ille tacet*, id eſt, adulterio uxoris manus dat, vel certe de eo præ ſocordia nequaquam eſt ſollicitus. Papias: *Arga, cucurbita*, addit Ugutio, *vel ſimulacrum.* Boherius ad Legem Longobard. *Si quis vocaverit alium Argam, id eſt, cucurbitam, quod eſt nomen verbale ſecundum gl. 1. cap. 1. §. Item ſi fidelis in verbo cucurbitaverit, &c.* [Murator. to. 1. part. 1. pag. 370. in vocabulario Gothico collecto à Grotio: *Arga, Ignavus, nunc malitioſum ſignificat.*] A Græco ἀργὸς, *ignavus, iners*, vocem *Arga*, deducunt Cujacius & alii. Didymus de Demoſthene: ἀκίνητος ὢν περὶ τὰς συνουσίας, ἐλέγετο ἀργός. Neque diverſa, opinor, videtur vox *Sarga*, apud Iſidorum in Gloſſ. & Papiam, ubi exponitur, *non idoneus cujuſlibet artis Profeſſor.* Apud Papiam eſt; *ſed profeſſor.* Vide *Cucurbita*, *Cugus.*

2. ARGA. Vita S. Fructuoſi Epiſcopi Bracarenſis c. 3. *Loca nemoroſa, Argis denſiſſima, aſpera. & fragoſa.* An *virgis*? Cambrobritannis *Argae*, eſt clauſum, clauſura, in Lexico Britannico veteri Boxhornii.

ARGANA. [*Arganas* Hiſpanice, ut exponit Sobrinus in Dictionario, eſt ſpecies corbis ex cannabe in modum retis contexti, apti ad portanda frumenta, quæ jumentis imponuntur. Locum] vide in *Pradiſterium.*

¶ ARGANDUM, Tunicæ ſpecies. Statuta Clementis IV. Papæ pro Eccleſia Anicienſi apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 485. *Nullus Canonicus vel Clericus quilibet ſine capa vel mantello, Argando ſeu tabardo ... audeat equitare.* Vide *Argavum.*

¶ ARGANT, Affixum commune nominibus mulierum in Britannia; ut *Argant-Phitar* Tabularium Rothonenſe: *Sedente Nominoe in ſcamno & Argant-Hael ſecum.* Ibidem: *Filii Oven filiæ Argant-Ken ſororis Iniſani Rubri.* Ibid. *Argant-An.*

¶ ARGANUM, Gruis ſpecies, machina architectonica levandis oneribus, Hiſpanis *Argano* & *Arganas. Argano* Cobarruviæ in Theſ. linguæ Caſtellanæ, *manera de grua deque uſaran quando ſe ſitiava un lughar murado*; id eſt, Gruis ſpecies qua utuntur in muniti loci obſidione. Eidem vero Corbaruviæ *Arganas ſinifica cierta maquina, à modo de grua para ſubir piedra, y es vocablo Italiano. Lat. Geronium.* Equidem in Vocabulario della Cruſca eſt *Argano da levar peſi que ſi muove in giro per forza di lieue.* Vocis origo forſan ab *ingenium* ut Gallicum *Engin* ejuſdem ſignificationis, aut potius ab ἔργον, Opus, quod in illud idem recidit. Acta SS. Junii tom. 1. pag. 405. *Cujus capſæ operculum elevatur Arganis cum ſit quoque marmoreum.*

¶ ARGARGATHUNGI. Leges Rotharis ex MS. Mutin. apud Murat. to. 1. part. 2. pag. 22. col. 2. E. *Tunc ille qui plagaverit, eum componat, qualiter in Argargathungi, id eſt, ſecundum qualitatem perſonæ.* Edit. habet *Gargathangi.* MS. Eſten. *Angargathungi.* Vide *Garathingi.*

ARGASTERIUM, *Magiſterium, unde Anianus: Videlicet hujus artis Argaſterium apparuit.* Ugutio: forte, ex Græc. ἐργαστήριον. Vide *Argiſteria.*

¶ ARGAVUM, Tunicæ ſpecies, eadem quæ *Argandum.* Statuta Maſſil. MSS. an. 1253. ubi de Sartoribus. *Item de tabardo vel Argavo cum penna vel ſandato vel froire* xx. *denar.*

¶ ARGEMA, Morbus in equino oculo qui ex albugine fit, Hiſpanis *Argema*, noſtris vulgo *Dragon.* Vide Medic. Salern. edit. 1622. pag. 276.

¶ ARGENSATA, Modus agri. In Gloſſario to. 1. Novæ Gall. Chriſt. idem quod *Diurnale*, Gall. *Journal.* Ab argento, inquiunt, ſolvi ſolito pro mercede diurna laboris: quare ſignificat illam vineæ quantitatem quam uno die fodere poteſt agricola. *Argenſata*, forſan pro *argentata* ex argentum, ut *Nummata* ex Nummus. Quâ ratione *Argenſata* vineæ erit tantum terræ vineis conſitæ ſpatium quantum pretio argentei nummi emi poteſt. Hoc enim ſenſu dicitur *Nummata ceræ, nummata vini, nummata terræ, &c.* quæ videſis in *Nummus. Argentus* autem & *argyrus* interdum idem quod nummus. Hinc *Argentata* & *Nummata* ejuſdem notionis. Charta Donationis Petri Sancii Aragon. Regis pro Monaſterio S. Fidis an. 1101. tom. 1. Novæ Gall. Chriſtianæ inter Inſtrum. p. 54. col. 2. *Addens etiam viginti Argenſatas de vineis & almunia quæ fuit del Benxipiello, ſicuti melius ab illo & parentibus ejus poſſidebatur.* Vide *Arguſata.*

1. ARGENTARIA, Argenteria, Argenti fodina, Italis *Argentiera.* Inter Regalia accenſentur *Argentariæ* in lib. 5. de Feud. Charta Ricardi Regis Roman. an. 1263. in Probat. Hiſtor. Sabaudiæ: *Cum juribus, plateaticis, molendinis, furnis, Argentariis, angariis, parangariis, &c.* [Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 60. ex Teſtamento Guigonis

Dalphini: *Item dedit & legavit ad perficiendam fabricam Eccleſiæ S. Andreæ Gratianopolis & perficienda ædificia... redditus Argentariæ de Brandis trium annorum ſpatio... Et ſi redditus ipſius Argentariæ xxx. millia ſolidorum non valerent per triennium, voluit, &c.*]

Argentearia. Vincentius Belvac. l. 31. c. 143. *Soldanus autem habebat in terra ſua 6. vel ſecundum quoſdam, 10. millia Argentearias, quarum unica quotidie 10. millia Soldanos valebat. Argentearia de Lebena quotidie valet, ut dicitur, tres rotas argenti depurati, quæ valent tria millia Soldanos, ſolutis operariis.*

Argenteria, Eadem notione. Vox ſatis frequens in Chartis Provincialibus apud Columbum in Epiſcopis Vivarienſibus pag. 213. 219. [& in Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 41.]

¶ Argentea, in Charta Petri Ziani Ducis Venet. an. 1211. in Hiſt. Bellunenſi pag. 109.

☞ Suas habuit *Argentarias* ſeu Argenti fodinas Gallia. Plures exſtitiſſe conſtat maxime in Dalphinatu, imo & aurarium metallum ibidem fuiſſe effoſſum produnt computa ſub Humberto II. de quibus in Hiſtoria Dalphinatus tom. 1. pag. 131. *Item pro expenſis Magiſtri Petri de Roſana & 4. ſomeriorum portantium menas pro faciendo auro apud Gratianopolim.* Ibidem: *Item tradidit decem ſolidos groſſorum illis qui volebant facere aurum apud Balmam.* De *Argenteriis* Dalphinatus multa habes pag. 75. 76. 92. 93. & 94. to. 1. ejuſd. Hiſt. Dalphin.

¶ Argentariæ, *Argentariorum* ſeu monetariorum officinæ. Loca ſcilicet in quibus moneta fabricatur. Occurrit non ſemel.

2. ARGENTARIA, Vicus, ſeu platea, ubi habitant Argentarii. Auctor Queroli: *Sacellum in parte Argentaria ex diverſo. Vicum Argentarium* dixit S. Auguſtinus lib. 7. de Civit. Dei cap. 4. ἀργυροπρατεῖον, apud Theophan. an. 5. Juſtiniani.

ARGENTARIUM, Armarium, in quo vaſa argentea reconduntur, apud Ulpianum leg. 19. D. de Auro arg. mundo leg. V. Baſilic. Eclog. 44.

Argentarium Opus, in Chronico Figiacenſi pag. 298. *Argenteum Opus*, de quo ſupra.

ARGENTARIUS, Will. Britoni dicitur *Is, qui cuſtodit argentum.* Gloſſæ Lat. Græc. Ἀργυροφύλαξ, *Argentarius.* Ejuſmodi munus fuit *Argentarii Regis* in aula Regum noſtrorum, penes quem Theſaurarii Regii ex fiſco quotannis certam pecuniæ ſummam deponebant ad domus Regiæ impenſas, de qua rationes inibat in Camera Computorum: is autem an. 1351. 400. libr. pro vadiis percipiebat, ut docemur ex Computo Stephani *de la Fontaine Argentier du Roy*, quod in ead. Camera aſſervatur.

Argentarii autem Latinis Scriptoribus, proprie ſunt ἀργυροπρᾶται, ſive ἀργυραμοιβοὶ, quos vulgo *Cambiatores*, ſeu *Changeurs* dicimus, ut pluribus probat Salmaſius lib. de Uſuris pag. 490. Dicti etiam *Coactores*, unde emendare licet Gloſſ. Lat. Græc. Κομάκτωρ, *Argentarius*: legendum enim Κοάκτωρ. Sed hoc jam obſervatum à Cujacio, Salmaſio, & aliis. Vide Gregorium M. lib. 9. Epiſt. 23.

Argentarii, Iidem etiam qui monetarii, atque ita *Præpoſitos Argentariorum*, in Lege Wiſigoth. lib. 2. tit. 4. §. 4. intelligendos quidam volunt.

Argentarii, in leg. 37. Cod. Theod. de Decur. qui argento vel auro arma militaria ornabant, unde iidem cum *Barbaricariis* in Notitia Imperii videntur: ubi *Præpoſiti Barbaricorum ſive Argentariorum* non ſemel occurrunt. Vide *Barbaricarius.*

Argentarii Fabri, Qui argentea opera conficiunt, in Lege Burgund. tit. 10. §. 4. *Qui Fabrum Argentarium occiderit, &c.* Ubi editio Herold. *Argentarium* nude habet. Ita vocem hanc uſurpat Anaſtaſius Bibliothecar. in Vita S. Demetrii Martyris pag. 76. Edit. viri doctiſſimi Joan. Mabillonii to. 1. Analect. p. 76. [Codex Rituum Eccl. B. M. Deauratæ MS. *De mane eſt conſuetum, quod bajuli Argentariorum ac etiam bajuli Meneſcallorum faciunt dicere unam Miſſam in altari B. Eligii.*]

¶ Argenterius, non ſemel legitur in alio Codice MS. ejuſdem loci in quo nomina ſunt plurimorum è Confraternitate Nativitatis B. Mariæ.

¶ Argentarius, Exactor & diſtributor bonorum Eccleſiæ. Charta Bonifacii VIII. Papæ, qua inſtituit Capitulum Canonicorum in oppido Ardemburgenſi apud Miræum to. 2. pag. 879. *Similiter Decanus & Capitulum anno quolibet inter Pentecoſten & Nativitatem B. Joannis Baptiſtæ unum Argentarium ſive receptorem & diſtributorem bonorum Eccleſiæ prædictæ eligent, & ſibi ſalarium conſtituent.*

Argentarius Miles, in libro Scacarii, qui Gervaſio Tileſber. adſcribitur, dicitur, *qui ab inferiore ſcacario ad ſuperius defert loculum examinandi argenti.* Ubi videtur *Miles* poni pro gregario famulo.

¶ ARGENTENEUS, pro *Argenteus.* Rituale MS. Eccleſ. Cathed. S. Steph. Toloſ. *Et cum eo duo corarii uſqueque portantes candelabra accenſa, & alius corarius qui ſal & cabanum Argenteneum plenum aqua deffert.*

¶ ARGENTEUS, Vetus apud Francos nummus. Octo *Argentei* uni ſolido aureo reſpondebant, ut liquet ex Aimoini lib. 1. de Tranſl. S. Vincentii cap. 3. *Quadraginta Argenteos, ſolidos videlicet quinque poſtulavit.* Cui in margine è regione *ſolidos* adjungitur: *Intellige aureos.* Ita Spelman. in Gloſſ.

¶ ARGENTINENSIS Moneta. Vide *Moneta Argentinenſis.*

¶ ARGENTIOLA Terræ, Portio terræ. Lobinellus Hiſt. Britan. in Gloſſario: *Venerdon vendit ad Sulcomin ſex Argentiolas Terræ cum monticulis & vallibus.* Vide *Argenſata.*

ARGENTOCLUSUS, apud Anaſtaſium in S. Silveſtro pag. 16. 28. Vide *Incluſor.*

¶ ARGENTULUM, Æs modicum, pauxillum argenti. *De reliquo Argentulo quodcumque inventum fuerit*, in Geſtis Epiſcoporum Cenoman.

ARGENTUM, Pecunia, quomodo *Argent* vulgo dicimus. Utitur auctor Prædeſtinati lib. 3. p. 184.

¶ Argentum Album, Pecunia argentea, Gall. *Argent blanc*, ad diſcrimen æreæ monetæ quæ dicitur *Argentum nigrum, Argentum arſum.* Hinc *libræ arſæ penſatæ* de quibus in veteribus Inſtrumentis non ſemel; hinc etiam *Ardicorum* ſeu *arſorum*, Gall. *Ards* nomen. Charta Edwardi Regis apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 165. *Silva 200. porcos inter totum reddit per annum 38. libras de Albo Argento, & pro foreſta 12. libras urſas (arſas) & penſatas. Tempore Regis Edwardi reddebat 18. libras ad numerum.* Simile quid in Domeſdei: *Reddit nunc 30. libras Arſas & penſatas.* Apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 115. *Et quia ipſam hereditatem molendini pro viginti ſex marcis Albi Argenti comparavit.* Et pag. 165. *Vendidimus ſimiliter memoratis fratribus pro quadraginta marcis Nigri Argenti & Luckowenſis ponderis.* Vide eumd. to. 5. p. 247. Apud Germanos etiamnum ærea moneta dicitur *Argentum Nigrum.* V. *Ardicus.*

Argentum Regis, Argentum Finum, Gallice *Argent le Roy, Argent fin*, in veteribus Regum noſtrorum de Monetarum fabrica & fuſione ſtatutis, intelligitur de ea materia argentea, quæ eſt undecim denariorum, & 12. granorum puri argenti, hoc eſt, in qua eſt pars viceſima quarta ærea:

nam argentum purum, ſeu *finum* illud eſt, quod conſtat 12. denariis puræ ſeu finæ materiæ argenteæ, quanquam adeo purum vix reperitur. Hæc porro in hanc rem olim à nobis exſcripta ex Regeſto *Noſter*, Cameræ Computorum Pariſienſis, fol. 205. hocce loco, ut minus trita, etſi vernacula, inſerenda cenſuimus. *Argent le Roy eſt & doit eſtre à une maille d'Argent Fin. Car Argent Fin eſt à 12. den. d'aloy, & d'Argent le Roy à 11. den. obole. Et ſe l'endit tele monnoie eſt à 8. den. d'Argent le Roy, ſi prent l'en l'Argent le Roy à 12. den. & le Fin à 12. den. ob. & vaut chaſcun den. 24. grains, & 12. grains maille, ainſi ont porté chaſcun denier d'aloy d'Argent Fin un grain en argent le Roy, ſi comme qui diroit, Ceſte monnoie eſt à 4. den. d'Argent Fin, c'eſt à dire que il eſt à 4. den. 4. grains Argent le Roy; & ainſi des autres.*

E's comptes des monnoies eſt dit, C'eſt le compte de la monnoie de tel lieu, de tele monnoie à tant d'argent le Roy fait par tel, & ne dit l'en pas, d'Argent Fin: car anciennement quant l'Emperiere faiſoit monnoie, l'en diſoit en ſes monnoies d'Argent Fin, & ainſi faiſoit l'en és monnoies des Rois, Ducs, Princes, & Comtes, qui tenoient de luy. Et afin, que il ne ſemblaſt que le Roy de France fut homme de l'Emperiere, & que il teniſt de lui, il fu ordené par le Conſeil des Pers de France, que l'en diroit, Argent le Roy, qui eſt à une maille prés d'Argent Fin.

Argent Fin eſt à 12. den. ob. d'Argent le Roy.

Gros Tournois de S. Loys & les autres
Argent ſignié en veſſelles & mailles Tierces vieilles
} *ſont à 12. den. d'Argent le Roy.*

Eſtallins d'Angleterre & d'Eſcoce
Gambroiſins de Philippe
Chevaliers de Guillaume
Paſſavants neufs
Fors de Nevers de Philippe.
} *ſont à 11. den. ob. Argent le Roy.*

Mailles d'argent ſignées Vieilles de 3. den. T. de cours, ſont à 11. den. 6. gr. Argent le Roy.

Se aucun vouloit ouvrer Argent le Roy, & achetoit Argent Fin, & fut l'achat & la délivrance tout à un marc, il le peut faire, més que le prix de la délivrance & de l'achat ſoient conſiderez eſtre d'une valeur, ſi comme qui acheteroit un marc d'Argent le Roy 50. gros, l'en n'en devroit donner que 56. gros, ſe l'en les délivroit à Argent le Roy, c'eſt toute une valeur, car Argent Fin en emporte bien plus que Argent le Roy; & coment que il ſemble que il donne plus grant pris, c'eſt aſſavoir 58. gros, ſi ne donne-il pas plus de 56. gros argent, car il achete argent, & délivre argent, & ſemble, que le ſeurcrois de l'Argent Fin que il achete, il doit rendre, puis que il délivre Argent le Roy, qui bien ſe pourroit monter à tel prez demi gros.

¶ Argentum Finum Rectum. Inſtrumentum an. 1275. Spicileg. Acher. tom. 8. pag. 251. *Damus atque conſtituimus vobis in dotem tria millia marchas Argenti Fini Recti, penſi Perpiniani.*

¶ Argentum Stendeliense, à Stendelio urbe Germaniæ ſic dictum apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 48. *Borchardus D. G. Sanctæ Magdeburg. Eccleſiæ Archiep. diſcreto viro magiſtro Joanni Rectori Eccleſiæ in Gleſyn ſalutem. Expoſuiſti nobis, quod comparaveris pro octoginta marcis Argenti Stendelienſis, decem marcarum argenti redditus, &c.*

¶ Argentum Vivum, Hydrargirum, Gall. *Vif-argent*, apud Bern. de *Breydenbach* Itin. T. S. p. 277.

¶ ARGENTUS, Nummus argenteus. Concil. an. 1012. inter Hiſp. tom. 3. pag. 193. *Monetarii dent ſingulos Argentos Sayoni Regis per unamquamque hebdomadam.*

ARGERUS. Charta an. 1153. apud Ughellum tom. 5. Italiæ ſacræ pag. 418. *Decimam terrarum veſtrarum de villis plebis & Argeris, &c.*

¶ ARGESTES, Ventus, nautis *Nordoeſt.* Vide *Magiſter*, Ventus.

¶ ARGIARRA, ἀφιδρύματα, *Simulacra*, in Supplemento Antiquarii.

¶ ARGILLEUS, Argillaceus, Gall. *d'Argille.* Miracula B. Staniſlai Canonici Regul. to. 1. Maii p. 784. *Cecidit ſuper eum maceries & paries Argilleus, qui eum ita concuſſit, & multipliciter vulneravit, &c.*

¶ ARGINALIS, Agger, moles, Italis *Arginale*, Gall. *Chauſſée, digue, levée de terre.* Memoriale Poteſtatum Regienſium ad an. 1218. apud Murat. tom. 8. col. 1091. *Et illo die poſuerunt diſtricte abſedium in circuitu Damiatæ, ita quod exire nec intrare poterant. Tunc remanſerunt in Damiata* LXXX. *millia hominum & mulierum. Et fecerunt Arginalem contra exercitum de biſcotto, de caſeo, de lardo, & de aliis victualibus.*

ARGIS, Navis, ſic dicta ab *Argo*, quæ prima navis fuiſſe dicitur, qua Jaſon in Colchidem navigavit. Gregorius Turon. in Vita MS. B. Maurilii Epiſc. Andegav. cap. 10. *Argis haud modica mercibus referta per Ligerim vehebatur.* Idem cap. 15. *Repente immanis emerſus è gurgite piſcis proſiluit in Argim.*

ARGISTERIA, Papiæ: *Stationes, nundinæ, popinæ.* Alibi: *Ypotetenæ*, (l. hypothecæ) *Argiſteria, domus.* Rurſum: *Popinæ, argiſtariæ, nundinæ, plateæ.* In Breviloq. *Argiſteria, ſtationes nundinarum.* Ex Græco ἐργαστήριον, officina, taberna. Iſidorus lib. 15. cap. 6. *Ergaſterium locus eſt, ubi aliquod opus fit, &c.* Vide *Argaſterium.*

ARGOIDO. Rythmi in Veronam, tom. 1. Analector. Mabillonii: *Quorum corpora ſimul condidit Epiſcopus aromata & galbanen, ſtacten, & Argoido, mirrha, gutta, & caſia, &c.*

¶ ARGUERE Oculos, Caliginem oculis offundere, Gall. *Eblouir, offuſquer la vûe.* Medic. Saler. pag. 21. edit. 1622. *Ophtalmia laborantes lux quidem offendit, eoſque Arguit, fuſca vero ac cærulea ſine dolore intuentur.*

ARGUMENTATIO, ut mox *Argumentum* 1. Aigradus Monach. in Vita S. Anſberti Archiepiſcopi Rotomagenſis cap. 4. *Erat etiam in ſæculari Argumentationis aſtutia prudens.* [Rabani Mauri Opuſculum apud Mabill. tom. 2. Annal. Bened. pag. 727. col. 1. *Oſtendemus... vitam monaſticam, non humana Argumentatione, ſed divina auctoritate inſtitutam eſſe*; ſcil. adverſus eos, qui *Monaſticam diſciplinam ſecundum SS. Patrum regulas ordinatam, ceu humana inventione, & non divina auctoritate inſtitutam, deſpicientes deteſtantur.* Quo in loco id obſervare eſt Rabanum indiſcriminatim uti vocibus *Argumentatione* & *Inventione.*]

ARGUMENTOSE, Ingenioſe, apud Ordericum Vitalem lib. 6. pag. 599.

ARGUMENTOSUS, Ingenioſus. Quintilianus lib. 5. *In picturis quoque Argumentoſa opera vocamus.* Idem: *Vulgo paulo numeroſius opus dicitur Argumentoſum. Apes Argumentoſæ*, apud Willelmum Neubrigenſem lib. 1. cap. 10. [Sic in Officio S. Cæciliæ canimus: *Cæcilia famula tua, Domine, quaſi apis tibi Argumentoſa deſervit.*] Will. Tyrius lib. 19. cap. 11. *Siraconus... vir in noſtram Argumentoſus perniciem.* [S. Bernardus in Vita S. Malachiæ Epiſcopi: *Stetit in medio luporum paſtor intrepidus omni-*

modus

modus Argumentoſus, quomodo faceret oves de lupis: quo in loco *Argumentoſus* non ingenioſus modo, ſed & ſollicitus poteſt intelligi.]

ARGUMENTOSUS, Joannes de Janua: *Machinoſus, Argumentoſus, ingenioſus ad machinas faciendas.* Vide *Argumentum* 3.

1. ARGUMENTUM. Papiæ: *Argute inventum*: proprie ars vel ſtropha, qua quis fallitur. Paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis: *Eſt victus Argumentis Diaboli.* Gregorius Magn. lib. 5. Epiſt. 31. *Sub quolibet ingenio vel Argumento.* Lex Burgundionum tit. 84. §. 2. *Nec extraneo per quodlibet Argumentum terram liceat comparare.* Vita S. Odonis Abbatis Cluniacenſis: *Cum viderent ſuam nullo modo prævalere induſtriam, vertebant ſe ad alia Argumenta.* Matth. Paris ann. 1226. *Defenſores urbis lapides pro lapidibus, tela pro telis..: remittentes, & Argumenta pro Argumentis excogitantes, vulnera Galligenis lætifera inferebant.* Vide Salmaſium ad Tertulliani pallium pag. 79.

2. ARGUMENTUM, Machina, qua aves in aquis capiuntur. Charta Childeberti Regis pro Monaſterio S. Germani Pariſienſis: *De Argumentis verò, per quæ aves poſſunt capi ſuper aquam, &c.*

3. ARGUMENTUM, Machina bellica. Luithprandus lib. 5. cap. 6. *Argumentum, quo ignis projicitur.* Anaſtaſius Bibliothec. in Hiſtoria Eccleſiaſtica p. 73. *Repromittit Chagano ſe tradere civitatem, & exterminatorio inſtrumento facto, quod Arietem nominant, civitatem adeptus eſt, dicentes, quod barbari Argumentoſum ingenium & alias plures urbes in ſervitutem redegerunt.*

4. ARGUMENTUM, in examinatione aut ſupplicio reorum, [ſunt vincula, compedes & alia id genus.] Vita S. Nicetii [in aliis edit. Nicaſii, male] Epiſc. Lugdun. [tom. 1. April. pag. 101. B.] *Argumenta, quibus conſtringebantur adſtricti, cum ſuo baculo tetigiſſet, ſtatim vigor eſt ferri confractus.* Paſſio S. Euphemiæ apud Proſperum Martinengium: *Confeſtim deſcripta ſunt omnia Argumenta rotarum. Argumenta lapidum,* ibidem: ubi Metaphraſtes habet ὄργανον τῶν τροχῶν, μηχανικὸν ὄργανον. Italis *Argumenti*, ſunt etiam ferramenta, inſtrumenta.

¶ ARGUSATA, Modus agri, idem quod *Argenſata*. Charta Ortigurennæ pro Monaſterio Artaxonenſi, ex Tabulario S. Saturnini Toloſ. inter Fragmenta MSS. Stephanotii tom. 8. pag. 49. *Ego Ortigurenna facio hanc cartam cum donativo de duas Arguſatas de vinea & de duos amones ſemenatura de terra illa Caſa de Artaxona quæ eſt de ſancto Saturnino de Tholoſa, &c. facta carta menſe Junio in feria* VI. *Era* 1175. *regnante D. N. J. Ch. & ſub ejus imperio Garſias Rex in Navarra, Epiſcopus Sancius in Pampilona, Arnaldus Abbas in Artaxona qui donaticum accepit.* Vide *Argenſata*.

¶ ARGUTARID, ARGUTARITUS, ARGUTARIUS CANIS. Vide in voce *Canis*.

¶ ARGUTIO, Correctio, reprehenſio, Gall. *Reprimande.* Chron. Trivetti apud Acherium to. 8. Spicil. pag. 629. *Unum de Comitibus ſuis arguit, & Argutioni minus, ut videbatur, obedienti minas adjecit.* Index veterum canonum tom. 3. Concil. Hiſpan. pag. 42. col. 2. *Ubi admonetur Imperator, ut conſtitutis Apoſtolicæ Sedis obtemperet cum Argutione patenti.*

¶ ARGUTOCANIS. Vide *Argutarius Canis* in voce *Canis*.

¶ ARGYRIUM, Argentum, à Græco ἀργύριον. Agnellus lib. Pontif. apud Murat. to. 2. p. 170. col. 1. *Non te pigeat in palatium ad Exarchum ire & offerre illi ex Argyrio palvitam* (Murat. *paleream*) *magnam.* Ibidem pag. 160. col. 2. *Juſſit deferri ferculum magnum in* (Murat. addit *falſo*) *& mundiſſimo Argyrio, & miſſus* (ſic) *in ingentem rogum poſt nimium calefactum, acetum acerrimum ſuper illud juſſit fundi, & coactus Pontifex ibidem diutiſſime intueri, amiſit amborum lumina oculorum.* Hoc in poſteriori loco *Argyrium* eſt ſpecies diſci majoris ex argento.

¶ ARGYRODAMAS, Genus lapidis pretioſi, ita dictus, ut videtur, quaſi *Argenteus adamas.* Vide Salmaſium ad Solin. pag. 564. & 1103.

¶ ARGYRUS, Gr. ἄργυρος, Nummus argenteus. Papias: *Nummus prius dicitur Argyrus, quia ex Argento plurimum percutiebatur.*

¶ ARHAMIRE. Vide *Adramire*.

¶ 1. ARIA, pro *Area*, Ager, aut locus qui nec colitur, nec aratur. Diploma Childerici Regis Franc. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 9. *Contradidit cum omnibus ſuis appenditiis, in qua ſunt molendini duo ſub uno tecto, cum Aria ſuper fluvium Suppia.* Chron. Monaſt. Novalicienſis apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 750. *Salines in Viu in pago Arelatenſe quem de Godane parente noſtra ad nos pervenerunt, & illa portione ſtagriæ, quem de ipſa conquiſivimus, una cum Arias & campos, vineis & olivetis, &c.* Chartul. Matiſcon. fol. 220. v°. *Bernardus Blancus verpivit dictæ Eccleſiæ jus Ariæ, quod vulgo ſolagium vocant.* Vide *Area*.

¶ 2. ARIA, *Ala*, in Excerptis Pithœanis.

ARIÆ. Iſidoro & Papiæ, *Mortuorum pulvinaria*; ſed legendum *arcæ* cenſet Ludov. de la Cerda. Certe *Ariæ* ſcriptum invenitur in MS. Papiæ codice. [Etiam in Bituric. qui eſt annorum circiter 500.]

ARIALIS. Vide *Area*.

¶ ARIANISTA, Arriani Sectator. Godefredi Viterbienſis Pantheon apud Murat. to. 2. col. 363.

Cum Conſtantino Conſtans tenet omnia frater,
Catholicos qui perſequitur tota feritate;
Regibus Euſebius Arianiſta placet.

ARIBANNUM, [Submonitio ad exercitum, & mulcta impoſita ei, qui pergere negligebat.] Vide *Herbannum*.

¶ ARIBERGARE, Hoſpitio excipere. Vide in *Alberga*.

ARIBLATONES. Papiæ, *Negotiatores de loco ad locum tranſeuntes.*

¶ ARIDARIUS, Genus Gladiatoris ex Artemidoro, ſed Lipſius cenſet legendum, *Eſſedarius*.

¶ ARIDURA, Ariditas, macies, humoris jejunitas, Gall. *Sechereſſe, Deſſechement.* Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico ad calcem Demoſterii pag. 126. *Aridura eſt abſoluta corporis vel membrorum conſumptio, Syderatio vel Sphacelus vel Sphaceliſmus, & telia necroſis dicitur.*

ARIENCUS, ARIENZUS, [apud Hiſpanos monetæ ſpecies, quæ idem videtur quod denarius ſeu nummus argenteus, qui *argentus* ſimpliciter appellatur in Canone 44. Concilii Legion. anni 1012. tom. 3. Collectionis Conciliorum Hiſpan. pag. 193. *Monetariæ dent ſingulos Argentos Sayoni Regis per unamquamque hebdomadam. Arienço* etiamnum vocant Hiſpani certum quoddam pondus triginta duo continens grana. Ariencus forſan ejuſdem fuit ponderis, ac proinde paulo fortior denariis noſtris ejuſdem ævi, qui ſaltem 26. granorum erant tunc temporis, cum qui ſuperſunt ſint 24. teſte D. *Le Blanc* Tractatu de monetis ad Reges Hugonem Capetum, Robertum, &c.] Charta Hiſpanica Fernandi Comitis Caſtellæ, æræ

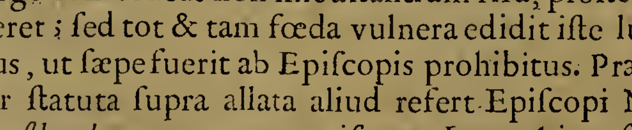
972. apud Anton. *de Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti. to. 1. p. 31. appendic. *Iſtæ prædictæ cum omnibus ſuis villis ad Alfozes pertinentibus, per omnes domus ſingulos Ariençós.* Occurrunt hæc verba ibi pluries; ſed fere ſemper ſcribitur *arienzos*. Fori Oſcæ ann. 1247. ſub Jacobo I. Rege Aragon. *Pecuniam pro homicidio ſolutam Rex debet habere, tamen juſtitia habet nonam partem, & ſagiones los Ariencos.*

¶ ARIERE FEODUM, Retrofeodum, Gall. *Arriere-fief.* Vox ſemi-Gallica. Homagium Othonis apud Rymer. tom. 2. pag. 162. *Item Caſtrum de Jou, cum ſuis appenditiis, prout dictus Johannes de Cabilone, avunculus noſter, tenet à nobis Arierefeodum.* Vide *Retrofeodum* in *Feodum*.

¶ ARIETATIO, Percuſſio, quæ fit machina bellica *Aries* dicta. Vita S. Bibiani Epiſc. Sancton. apud Marten. tom. 9. Collect. Ampliſſ. col. 766. *Dum portas robuſtiſſima Arietatione concutere tenderent, &c.*

ARIETEM LEVARE, Superſtitionis, aut inhoneſti ludicri ſpecies apud Anglos. Inquiſitiones Archidiaconorum Lincolnienſis diœceſis an. 1233. c. 30. *An alicubi Leventur Arietes, vel fiant ſcotallæ, vel decertetur in præeundo cum vexillo matricis Eccleſiæ?* Synodus Wigornienſis ann. 1240. can. 38. *Ne interſint ludis inhoneſtis, nec ſuſtineant ludos fieri de Rege & Regina, nec Arietes Levari, nec palæſtras publicas fieri, &c.* Statuta Provincialia Walteri Epiſcopi Dunelmenſis an. 1255. *Inſuper interdicimus levationes Arietum ſuper rotas, & ludos, quibus decertatur ob bravium exequendum.*

☞ In hujuſmodi ludo ſuperſtitionis aut inhoneſti nihil fuit; ſed periculi multum, ſi Kennetto in Gloſſ. ad calcem Antiquit. Ambroſden. habeatur fides. Hanc unam ob cauſam non ſemel Eccleſiæ auctoritate cautum eſt, ne *Arietum Levationi* Clerici intereſſent; imo & Laïcis ludus ille frequenter eſt prohibitus, ut & alia ejuſdem generis *tornea-menta*. At quis fuerit ille ludus nondum bene conſtat: ad *Quintanam* proxime acceſſiſſe putat idem Kennettus, illumque tanquam teſtis fuiſſet oculatus ita deſcribit. Tignum alte firmiterque humo infixum ſtabat, cujus ſummo vertici trabs alia per mediam ſui partem impoſita, & cardini ferreo inſerta facile in gyrum vertebatur. Tranſverſæ hujus trabis capiti uni jungebatur aſſerculus; ligabatur alteri ſacculus arena lutove refertus, qui cum cornibus junctis arietini capitis ſpeciem referebat. Victor erat qui admotis equo calcaribus, veloci curſu raptus, haſta ſive cuſpide feriret aſſerculum, ſimulque præteriret illæſus, nec ab Ariete percuſſus. Quippe tam facile trabs movebatur, ut plerumque Aries equum equitemque à tergo conſecutus non ſine aſtantium riſu, proſterneret; ſed tot & tam fœda vulnera edidit iſte ludus, ut ſæpe fuerit ab Epiſcopis prohibitus. Præter ſtatuta ſupra allata aliud refert Epiſcopi N. *Groſthead* quo cavetur *ne quiſquam Levet Arietes ſuper rotas, vel alios ludos ſtatuat, in quibus decertatur pro bravio, nec hujuſmodi ludis quiſquam interſit.* Maximum quo innititur Kennettus fundamentum ſtat his verbis: *Levare Arietes ſuper rotas*; quippe inquit, trabes illæ verſatiles ſuo motu rotas exprimunt *horizontaliter poſitas*. Sed hæc non ſatis ſatiant avidum Lectorem. Vide Menagii etymol. in voce *Quintaine*, & infra *Quintana*.

¶ ARIGARGATHUNGI, Vox Longobardica, quæ ſignificat *ſecundum qualitatem perſonæ* apud Murat. tom. 1. part. 2. p. 22. col. 1. D. Vide *Garathingi*.

ARIGAVER. Vide *Andigare*.

ARIMANIA, ARIMANNI. Vide *Herimanni*.

ARINCHADA, Modus agri, Hiſpanis *Arançada*. Charta Philippi Regis Franciæ & Navarræ ann. 1319. apud Sandovallium in Epiſcopis Pampilon. p. 100. *Tres Arinchadas terræ noſtræ juxta dictum palatium ſituatas, &c.* Occurrit ibi pluries.

¶ ARINGHERIA, Suggeſtus. Vita S. Jacobi-Philippi Ord. Serv. B. M. tom. 6. Maii pag. 174. C. *Si quis vero veſtrum, quibus liberum ad dicendum patet arbitrium, ſuper hanc ſententiam & conſultationem aliquid addere vel detrahere velit.... aſcendat pergolum ſeu Aringheriam conſuetam, ſuamque declaret de hac re ſententiam.* Vide in *Arengaria*.

¶ ARIO, Ardea, Gall. *Héron*. Vita S. Guilielmi Abbatis, tom. 5. Junii pag. 125. *Circa ſecundæ vigiliæ noctis horam vidit idem Joannes quaſi duas aves magnas, ad modum Ariorum albas & ſplendidas, cum magna luce per foramen illud ingredi.*

¶ ARIOLA, Parva *Area*. Traditio Popponis Comitis regnante Ludovico Imp. apud Eccardum in Hiſt. Marchionum Miſnenſium col. 253. *In campis & ſylvis, Ariolis, ædificiis, pratis, paſcuis, aquis, &c.* Vide *Area*.

ARIOLARI, *Ariolandi peccatum*. Stephanus Tornac. Epiſt. 120. *Mandatis Apoſtolicis nolle acquieſcere, peccatum Ariolandi eſt, & ſcelus idololatriæ, nolle obedire.* Utitur præterea hac loquendi formula, quæ ſumpta eſt ex I. Regum cap. 15. v. 23. Epiſt. 121. ut & Joan. Sariſberienſis Epiſt. 198. 282.

¶ ARIOMANITÆ, Arriani, ſic dicti quod Arrii μανίᾳ ſive furore correpti eſſent. Vita S. Antonii tom. 2. Januarii pag. 135. *Nam cum veniſſent quidam Ariomanitæ, reperta eorum poſt examinationem infideliſſima ſecta, effugavit eos de monte dicens; multo ſerpentibus deteriores horum eſſe ſermones.*

¶ ARIPENNIS, Modus agri, Gall. *Arpent*. Vide *Arapennis*.

¶ ARIPENTUS, Eadem notione. Paſſim occurrit in Tabulario S. Petri Voſienſis.

¶ ARIPUS, *Gladius Falcatus*, in Gloſſario Anicienſi MS.

ARIRAGIDA. Vide *Hariraida*.

¶ ARISARE, *Gruis eſt, quoniam clamat. Sic Milvus vigit, canis baubat.* Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis.

¶ ARISCADA, Mulcta gravior à Principe irrogata. Leges Lotharii apud Murat. to. 1. part. 2. p. 141. col. 2. *De his qui ſine conſenſu Epiſcopi, Presbyteros in Eccleſiis ſuis conſtituunt, vel de Eccleſiis ſuis ejiciunt, & ab Epiſcopo vel à quolibet miſſo dominico ammoniti obedire noluerint, ut bannum noſtrum guadiare cogantur & per fidejuſſorem ad palatium venire cogantur. Et tunc nos decernemus, utrum nobis placuerit, aut illud bannum perſolvat, aut aliam Ariſcadam ſuſtineat.* Baluz. habet, *Harmiſcaram*: quod vide ſuo loco.

¶ ARISCHILIT, Obſequium militare. Vide *Heeriſchild*.

¶ 1. ARISTA, Annus. Dicitur poëtice apud Virgilium: *Poſt aliquot Ariſtas*, & apud Claudianum *Decimas emenſus Ariſtas*: ubi Ariſta pro meſſe, meſſis pro anno. At minus Latine apud auctores aliquot ævi medii, qui ſoluta ſcripſerunt oratione; ſic apud Mabill. tom. 4. Annal. Bened. p. 380. *Abbas bis denis Ariſtis.*

2. ARISTA, Piſcium oſciculum, ἄκανθα, noſtris *Areſte*. Joannes de Janua ex Ugutione: *Ariſta, ab*

areo, es, quia primo areat, id eſt, ſpica, vel ſpicula, ſpice & piſcium. Unde dicimus Ariſtatos piſces, qui plures habent Ariſtas. Auſonius in Moſella, de Perca piſce :

.... Solidoque in corpore partes
Segmentis coëunt, ſed diſſociantur Ariſtis.

Alibi :

Viſcere præ tenero fartim congeſtus Ariſtis.

Vita S. Philiberti lib. 2. cap. 83. apud Chiffletium in Tornutio : *Una Ariſtarum, quæ in ejus* (lupi marini) *eminent dorſo, gutturi inhæſit vorantis.* Occurrit præterea apud Stephanum Epiſc. Redonenſem in Vita S. Guilielmi Firmati n. 33. & in Hiſt. Relationis S. Richarii n. 13.

¶ ARISTARI, In ariſtam creſcere. Folcuinus Abb. Laubienſis in Vita S. Folcuini Epiſc. Tarven. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 627. *In menſe Junio, quo Ariſtantur ſegetes creſcente culmo.*

ARISTATO, Pallæ, pallia, ſeu ſtragula defunctorum *tumbis* & monumentis impoſita. [Sic & interpretes alii plerique : ſed errant omnes, ſi credimus Eccardo. Quod enim, inquit, additur verbum *capulaverit*, hoc indicio eſt, *Ariſtatonem* ex ligno fabricatum, & ſtructuram ſepulcro impoſitam fuiſſe. Deinde *ſtaplum* quod tanquam ſynonymum *Ariſtatonis* affertur, ſignificat *erectum, ſtatutum, conſtitutum, ſtatum*, ut idem auctor exponit.] Lex Salica tit. 17. §. 5. *Si quis Ariſtatonem ſuper hominem mortuum capulaverit, &c.* Tit. 57. 5. 3. *Si quis Ariſtatonem, id eſt, ſtaplum, ſuper mortuum capulaverit, &c.* Quo loco Codex Heroldi tit. 58. §. 4. habet : *Si quis cheriſtaduna ſuper hominem mortuum capulaverit, &c.* Ubi Wendelinus Ariſtatonem Germanicum *Eere-ſtaet* eſſe ait, quæ vox *honorarium decus ſonat.* Porro pallis & tapetibus tegi & inſterni ſolitos Sanctorum, atque adeo nobilium & honorariorum tumulos, teſtantur præterea Gregorius Turonenſ. lib. de Gloria Confeſſ. cap. 20. 21. 30. 55. 79. de Mirac. lib. 1. cap. 72. lib. 2. c. 33. de Mirac. S. Martini lib. 2. cap. 10. de Vit. Patr. cap. 8. 9. 15. 19. Evodius Uzalenſis de Miracul. S. Stephani c. 3. Baudovinia in Vita S. Radegundis cap. 29. Acta S. Agathæ n. 15. Vita S. Eucherii Epiſc. Aurelian. n. 12. Gotſelinus lib. de Miracul. S. Auguſtini Cantuar. cap. 1. Avitus Viennenſis lib. 3. Poëmat. verſ. 253. Vita S. Eparchii pag. 523. tom. 2. Bibl. Labbei, Concilium Arvernenſe can. 3. Capitula S. Bonifacii Moguntini cap. 20. Helmod. lib. 1. cap. 79. &c. Vide *Palla.*

Hinc fluxit mos mortuorum feretra pallis Eccleſiaſticis obvoluta in Eccleſiam deferendi. Guilelmus Apulienſis lib. 2. de Geſtis Norman. de Roberto Guiſcardo :

Utile figmentum verſutus adinvenit, atque
Mandat defunctum, quod quemlibet eſſe ſuorum
Gens ſua teſtetur, qui cum quaſi mortuus eſſet
Impoſitus feretro, pannuſque obducere cera
Illitus hunc facie juſſus latitante fuiſſet,
Ut Normannorum velare cadavera mos eſt.

Vide Guil. Prynneum in Libertatib. Angl. tom. 1. pag. 1188.

¶ ARISTO Lapis, Lapis tectus *Ariſtatone.* Acta SS. Bened. ſæc. 5. p. 10. de S. Geraldo Comite Aurelian. *Corpus illud ſanctum quamplurimis comitantibus turbis ad Auriliacum, ſicut ipſe juſſerat, ſui detulerunt, & in Ariſtonem Lapidem ad ſiniſtram ſcilicet Baſilicæ ipſius collocaverunt juxta aram ſancti Petri.* Pro *Ariſtonem* Mabillonius cenſet legendum *Ariſtatonem.*

¶ ARISTOLOGIA, Vox ab Hiſpanis etiamnum uſitata pro *Ariſtolochia*, Genus plantæ, nobis *Ariſtolochie, Sarraſine.* Bern. *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. pag. 277. *Corpus ejus cataplaſmetur cum argento vivo occiſo, cum oleo, adjuncta Ariſtologia longa & deſela.*

ARISTOPHORIUM, Ugutioni, *Vas ad potus & prandia deferenda ruſticis in agro aptum, &c.* ex Græc. ἀριςοφόρον.

¶ ARISTOSA Cibaria, Panis hordeaceus, quod vide in *Panis.*

¶ ARISTOTELICI Dies, quibus vacant ſcholæ Philoſophicæ. Lobinellus tom. 3. Hiſt. Pariſ. in Gloſſario : *Præter lectiones ordinarias bonum erit habere aliquem præceptorem pro diebus Dominicis, Feſtis & Ariſtotelicis, qui certis horis legat aliquid de Moralibus, vel de Grammatica, Rhetorica vel Poëtis.*

ARITRAIB. Vide *Aratraib.*

ARIZZUS. Gloſſæ Iſonis Magiſtri ad Prudentium : *Rudera : Arizzi, vel ſtercora.*

¶ ARKARIUS. Vide *Arcarius.*

¶ ARLES Crudum, Rocho *le Baillif*, in Diction. Spagyrico, *ſunt guttulæ in menſe Junio cadentes, alias hydatis.*

1. ARMA, feminini gener. Doſitheus Magiſter in Gloſſ. *Inermis, ſine Arma.* Geſta Regum Francor. cap. 10. *Nullus tam ſordidam & incultam Armam habet, quam tu.* Lex Burgundion. tit. 18. §. 3. Edit. Heroldi : *Ille, cujus Arma eſt, nihil pro hoc ſolvat.* Lex Longobardorum cap. 4. ejuſdem Edit. *Si quis cum ſagitta vel qualibet Arma plagam intra capſam fecerit, &c.* [*Important Armas in naves*, ex vett. aulæis Bajoc. apud Bern. *de Montfaucon*, tom. 2. Antiq. Monument. Monarchiæ Franciæ. Vide Brandaon. to. 3. Monarchiæ Luſit. p. 77.]

Arma Clamare, Conclamare : *Crier aux armes.* Capitulare 3. an. 813. cap. 63. *Quiſquis audit Arma clamare & ibi non venerit, &c.*

Arma, Scutum & lancea, dicuntur in Capitulari 3. an. 606. cap. 1. & in Capitulis Caroli Magn. lib. 3. cap. 22. Concilium Karroſenſe an. 986. cap. 3. *Si quis Sacerdotem aut Diaconum, vel alium quemlibet ex Clero Arma non ferentem, quod eſt ſcutum, gladium, loricam, galeam, invaſerit, &c.* Vide Tabellam Caroli Calvi, deſcriptam à V. Cl. Stephano Baluzio tom. 2. Capitular. p. 1276. ubi Regius Armiger & lanceam & ſcutum Principis tenet.

Armorum Benedictio, Eorum nempe, qui in ſacras expeditiones proficiſcebantur. Honorius Auguſtod. lib. 1. cap. 181. *Horum* (Sacerdotum) *officium eſt, Miſſas celebrare ›... populum ad Miſſam, vel nuptias, vel Arma, vel peras, vel baculos; vel judicia ferri, & aquas, ... benedicere.* Vide *Vexillum.*

Armorum Custos, dictus videtur non tam is, cui armamentarii, quod ὁπλοφυλάκιον appellat Joannes Cananus pag. 191. quam is, cui armorum in caſtris ſervandorum cura incumbebat, in vett. Inſcript. apud Gruter. 518. 5. 546. 9. 569. 7. Habebant autem ſingulæ Legiones ſuos armorum cuſtodes, 568. 11.

Armorum Ostensio, *Monſtre d'armes.* Areſta O.SS. 1293. in Regeſt. Parl. f. 99. *Cum Dom. de Piceio compellere vellet burgenſes ſuos de Piceio, ut ad mandatum ipſius facerent Oſtenſionem Armorum, Majore & Scabinis de Piceio ſe opponentibus, & dicentibus, quod ad mandatum ipſius non tenebantur facere dictam oſtenſionem, ſed ad mandatum noſtrum libenter facerent : viſis chartis dictæ Communiæ, & partium rationibus intellectis, pronuntiatum fuit,*

quod dicti burgenſes ad mandatum dicti domini ſui Oſtenſionem Armorum facere tenebantur. Vide *Monſtrum.*

Armorum Præparatio, Militia, cinguli Militiæ accinctio. Tabular. B. Mariæ Columbenſis diœceſ. Carnotenſ. *Et pro ſupradicta villa ſibi in tribus auxilium impenderet, ſcilicet in corporis ſui redemptione, aut in filii ſui Armorum Præparatione, aut in filiæ ſuæ matrimonii conventione.*

Armorum Proclamatio. Charta Ottonis M. Imperat. an. 877. apud Hermannum Stangefolium in Annalib. Weſtphalic. lib. 2. pag. 151. *Conſtituimus etiam, ut nullus hominum, vel Advocatus alienam juriſdictionem in civitate prænominata habeat, excepta Abbatiſſa Aſſendienſi, præter intruncationem manuum, vel Armorum Proclamationem.* Vide *Heereſchild.*

¶ Arma Capere, Eques creari. Conceſſio Henrici III. Regis. Angliæ pro Henrico de Lacy apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 289. *A die quo dictus Comes Arma militaria à domino Henrico Rege patre noſtro Cepit & cinctus fuit gladio Comitatus illius.*

Armis contendere, Monomachia, judicio duelli ſe purgare, in Conſuet. Sicul. lib. 3. §. 47.

Arma Dare, Armis Cingere, Honorare, Militem, ſeu Equitem creare, armis Militaribus induere: *Arma accipere*, Militari cingulo accingi. Tacitus de Germanis: *Arma ſumere non ante cuiquam moris, quam civitas ſuffecturum probaverit: tum in ipſo Concilio, vel Principum aliquis, vel pater, vel propinquus ſcuto frameaque juvenem ornant. Hæc apud illos toga, hic primus juventæ honos.* Vita Ludovici Pii an. 791. *Patri Regi Rex Ludovicus ad Ingelheim occurrit, indeque Renesburg cum eo abiit, ibique Enſe, jam appetens adoleſcentiæ tempora, Accinctus eſt.* Et an. 837. *Dominus Imperator filium ſuum Carolum Armis virilibus, id eſt, enſe Cinxit, corona regali caput inſignivit, &c.* [Chron. Salernit. cap. 80. apud Murat. to. 2. part. 2. col. 233. *Sed dum adoleſcens factus fuiſſet, ex more ipſi jam dictus Rex Arma Donavit, atque cum honore Salernum miſit.*] Willelmus Malmeſb. lib. 2. de Geſt. Angl. cap. de Æthelſtano Rege: *Nam & avus Alfredus proſperum ei regnum imprecatus fuerat, videns & gratioſe complexus ſpeciei ſpectatæ puerum, & geſtuum elegantiam: quem etiam præmature Militem fecerat, Donatum chlamyde coccinea, gemmato baltheo, Enſe Saxonico, cum vagina aurea.* Henricus Huntindon. lib. 8. Hiſt. *An. 14. Henrico nepoti ſuo David Rex Scotorum virilia Tradidit Arma.* Hovedenus part. 1. *Poſt hæc in hebdomada Pentecoſtes filium ſuum Henricum apud Weſtmonaſterium, ubi curiam ſuam tenuit, Armis Militaribus Honoravit.* Thomas Walſinghamus pag. 507. *Kl. Febr. die Dominica in vigilia Purificationis, Edwardus* (Rex) *juvenis ſuſcepit Arma militaria cum multis aliis, &c.* Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandr. n. 111. *Nondum enim juvenis ille Arma acceperat, ſed Militiæ virtutem arripuerat.* Robertus *Bourron* in Merlino MS. *Et ſi vous pri qu'en guerdon de mon ſervice, me doigniés Armes, & me fetes Chevalier.* Philippus *Mouskes* in Philippo Aug.

Tant qu'Artus li biaus & li fiers,
Devint à Gournai Chevaliers,
Armes & cevaus li donna
Rois Felippes ki l'adouba.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Armes li donne, & un riche deſtrier,
Et de ſa paume li donne un coup plenier,
Que Dex li doint i eſtre bons Chevaliers.

Ubi per *arma*, his locis, ut plurimum, ſolus enſis intelligitur, quo accingebatur novus Miles.

Sed & interdum armis omnibus is inſtruebatur. Ordericus Vitalis lib. 8. de Henrico poſtmodum Rege Anglor. hujus nominis primo: *Hunc Lanfrancus Dorobernenſis Epiſcopus dum juvenile robur attingere vidit, ad arma pro defenſione Regni ſuſtulit, eumque lorica induit, & galeam capiti ejus impoſuit, eique ut Regis filio, & in regali ſtemmate nato Militiæ cingulum in nomine Domini cinxit.* Id ipſum prodit Joannes Monachus Majoris Monaſt. de Gaufredo Andegavenſi Duce Normanniæ Milite facto: *Induitur lorica incomparabili,... calciatus eſt caligis ferreis,... clypeus leunculos aureos imaginarios habens collo ejus ſuſpenditur, &c.* Locum integrum dedimus in Diſſertat. 22. ad Joinvillam, eoque ſpectare diximus iſta Senatoris ex lib. 4. Epiſt. 2. ubi de adoptione per arma, ex qua *Militaris* dignitas & ordo profluxit: *Damus quidem tibi enſes, clypeos & reliqua inſtrumenta bellorum, &c.* Otto de S. Blaſio cap. 26. *Fridericum Suevorum Ducem gladio accingi Armiſque inſigniri diſpoſuit.* Adde eundem Ordericum Vitalem lib. 3. pag. 489. lib. 6. pag. 623. lib. 11. pag. 811. 825. 831. lib. 12. pag. 875.

Arma Deponere & relinquere jubebantur, quibus ob crimen aliquod imponebatur pœnitentia publica. Vetus pœnitentiale: *Qui occiderit Monachum aut Clericum, Arma deponat.* Adde Pœnitentiale Roman. cap. 2. 34. Concilium Wormacienſe can. 26. 30. Moguntiac. an. 888. can. 16. Triburienſe an. 895. can. 5. Romanum an. 1078. can. 5. Synodicum Concilii Tricaſſini an. 867. Capitula Caroli Magni lib. 6. cap. 90. 97. Legem Longobard. lib. 2. tit. 13. §. 5. Additionem 2. Ludovici Pii c. 1. Addit. 4. c. 117. novæ Edit. Canones ſub Edgaro Rege datos cap. de Satisfactione §. 10. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 68. Burchardum lib. 6. c. 8. Ivonem lib. 10. cap. 37. & Epiſt. 60. Vitam Ludovici Pii ann. 833. 834. Vitam B. Simonis Comitis Criſpeienſis cap. 3. &c. Vide *Scaſtlegi.*

Arma et Equos suis Senioribus Dare. Vide *Heriotum.*

Armis et Honoribus Emendare, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 36.

Per Arma Jurare. Vide *Jurare.*

¶ Arma Sacrata ante juramentum, uti probat Spelmannus in Gloſſario ex Legibus Boior. tit. 18. l. 5. *Tunc ſolus cum ſua manu, poſtea donet Arma ſua ad ſacrandum & per ea juret ipſum verbum cum uno ſacramentali.*

Arma Mutare, vel *Commutare in ſignum fœderis*, ſeu fraternitatis. Ethelredus: *Quid plura? annuit Edmundus & Knutho de Regni diviſione conſentit... diſpoſitis itaque armis, in oſcula ruunt, ... deinde in ſignum fœderis veſtem Mutant & Arma, reverſique ad ſuos, modum amicitiæ pacifque præſcribunt, & ſic cum gaudio ad ſua quiſque revertitur.* Florentius Wigornienſis hocce ritu contractam fraternitatem innuit, dum rem eamdem enarrat: *Ubi pace, amicitia, fraternitate, pacto & ſacramento firmata, Regnum dividitur.* Ita apud Homerum Glaucus & Diomedes arma invicem mutarunt, Ιλ. ζ. v. 235.

Ὡς πρὸς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβε.

Hoc porro ritu adoptionem fraternam *per arma* contractam ex Gaufredo Malaterra lib. 2. cap. 46. pluribus oſtendimus in Diſſert. 21. ad Joinvillam.

¶ Arma *ad tuitionem corporis neceſſaria pro debito Pi-*

generari prohibet Conſuetudo Brageriaci art. 28. Charta Caroli Comitis Provinciæ an. 1290. è MS. D. *Brunet* : *Nullus exactor . . . Pignoret pro condempnatione . . . de Armis neceſſariis ad opus ipſius ſuæque familie, nec de equis armorum aut bobus.*

Arma Præsumere. Vide *Apothecarii.*

Arma Libera, Quæ liberum, id eſt, virum ingenuum & nobilem ſolum ſpectant. Leges Guillelmi Nothi Regis Angl. cap. 65. de Manumiſſione ſervorum : *Et tradat illi Libera Arma, ſcilicet lanceam & gladium. Arma Liberorum* dicuntur etiam *lancea & gladius*, in Legibus Henrici I. c. 78.

Arma Molita, vel Moluta, Samiata, polita, acuta. Leges Siculæ lib. 1. tit. 8. §. 1. *Si Armis Molitis impugnatus fuerit, liceat ſe Armis molitis defendere.* Tit. ſeq. *Arma Molita & prohibita. Arma Moluta*, apud Bractonum lib. 3. Tr. 2. cap. 19. §. 2. in Libertatibus Teneræmundæ art. 4. Charta Communiæ Peronenſis an. 1207. *Si aliquis de nocte vel de die Armis Molutis aliquem vulneraverit, &c. Arma Emolita*, apud Fletam lib. 1. cap. 33. §. 6. *Gladius Emolutus*, in Libertatibus villæ *de Villereys. Armes Emouluës*, in Stabilimentis S. Ludov. lib. 2. cap. 11. & in Conſuetud. Montenſi cap. 50. *Eſpée ou autre harnois Emoulu*, in Conſuet. Bayonenſi tit. 26. art. 11. *Fer Emoulu*, in Conſuet. S. Severi tit. 18. art. 5. Chronicon Beſuenſe pag. 697. *Quadam die cum in fabrica fabri cultellum Emoleret.*

¶ Arma Multritoria, Eadem notione in Charta Philippi Auguſti Regis Franc. an. 1194. *Quicumque cultellum cum cuſpide, vel curtam ſpatulam, vel miſericordam, vel hujuſmodi Arma Multritoria portaverit, ſexaginta libras perdet.*

¶ Arma Offensibilia, Arma ad nocendum, Gall. *Armes Offenſives. Arma Offenſibilia & defenſibilia*, in Litteris Bonifacii IX. PP. apud Fontaninum in Appendice ad calcem Antiq. Hortæ Coloniæ Etruſcorum pag. 438.

¶ Arma Picta. Vide *Arma* 3.

Arma Plena, Quæ Militem ſpectant, *Armes de Chevalier*, ſeu omnimoda arma. Chronic. Aulæ Regiæ c. 13. *Dicunt, quod tunc in exercitu Regis Bohemiæ fuerunt 7000. virorum in equis pugnantium, in Plenis Armis, & ſub galeis.* Rogerus Hovedenus an. 1181. *Ut unuſquiſque homo habens centum libras Andegavenſis monetæ in catallo, haberet equum, & Arma militaria Plenarie : omnis autem homo habens im catallo 40. vel 30. vel 25. libras Andegavenſis monetæ ad minus, haberet albergellum, & capellum ferreum, & lanceam & gladium : cæteri autem omnes haberent wanbaſiam, capellum ferreum, & lanceam, & gladium.* Regeſtum Feodorum & Servitiorum in Camera Computorum, fol. 3. *Ces 4. fiez ſervent au Chaſteau de Torigny en pleines Armes par 15. jours.* Fol. 6. *Guillaume le Moine tient fié à Pleines Armes.* Et alibi ſæpe. Chronicon Flandriæ cap. 34. *Et fut le Comte d'Artois armé en ſes Pleines Armes.* Cap. 49. *Et allerent tous ſes machiers*, (maſſiers) *armez entour lui en Pleines Armes.* Cap. 67. *Et eſtoit le Roi armé de ſes Pleines Armes.* Joannes Abbas Laudunenſis in Speculo Hiſtoriali MS. lib. 11. cap. 6. *Et eſtoit le Roi armé de ſes Plenieres Armes.* At quæ proprie fuerint *plena arma*, pluribus docet vetus Conſuetudo Normanniæ MS. 2. parte cap. 25. *Se aucun eſt attaint de teles querelles contre Chevalier, il leur doit amender par Plaines Armes, & ce eſt par le cheval & par le hauberc, par l'eſcu & par l'eſpée & par le heaume. Se cil à qui le meſfet fut fet, n'eſt pas Chevalier ne il n'a point de fieu de hauberc, més il deſſent ſon fieu par Plaines Armes, l'amende l'y doit eſtre fete par un roncin, par un gambiex, par un chapel, & par une lame ; & par ces choſes doit-il fere ſatisfaction de l'amende.* Vide Probationes Hiſtoriæ Sabaudicæ pag. 248.

Arma Tormentalia. Thwroczius in Chron. Hungar. in Carolo Rege cap. 99. ubi deſcribit pompam funebrem ejuſdem Regis : *Tres ſolennes dextrarii ipſius domini Regis Karoli ſuis phalerati purpureis ornamentis, ſuper quos Milites ſtrenui armis ejuſdem domini Regis induti ſedebant, ante fores Eccleſiæ ſteterunt, quorum quidem Militum unus Armis Tormentalibus regiæ excellentiæ convenientibus erat ornatus, & alter ad haſtiludium aptus, tertius vero armis bellicis Regiæ majeſtati competentibus erat circumſeptus.* Ubi legendum *Tornementalibus.* Nam alia erant torneamentorum arma, alia haſtiludiorum, ſeu *juſtarum*, ut probavimus ad Joinvillam diſſert. 6. & 7. ſed & *Tormentum*, pro *Torneamentum* habet Epitaphium Rogeri de Mortuo-mari tom. 2. Monaſtici Anglic. pag. 229.

Militiam ſcivit, ſemper Tormenta ſubivit.

2. ARMA, pro Viris armatis, ſeu *Gens d'Armes*. Thrwoczius in Prologo ad 2. partem Chr. Hungar. *Qui redeuntium fuerint capitanei, ac quantus numerus Armorum in exercitu illorum fuerit, &c.* Ibid. cap. 2. *Univerſum cœtum Armorum, quem ducebant, in 7. exercitus diviſerunt.* Vide *Armatus.*

3. ARMA, Gentilitia inſignia, noſtris vulgo *Armes*, vel *Armoiries* ; *Arme*, Italis. Uſurpata hæc vox videtur ex eo, quod inſignia gentilitia in clypeis ac ſcutis depingantur, quæ Latini proprie *Arma* appellabant. Ac primum quidem *Arma* dixere, *quibus ipſi tuemur*, ut *tela, quæ emittimus*, ut ait Iſidorus. Nec diſſentit Varro lib. 4. de Lingua Lat. qui *Arma* dicta eſſe *ab arcendo, quod his arceamus hoſtem*, ſcribit. Præſertim vero ſcutis ipſis id nominis tributum : nam *Ancilia, Arma* appellata, auctor eſt Nonius Marcellus : *Ancile, ſcutum grande, unde etiam Arma & Ancile appellatur.* Quo loco forte legendum *Arma Ancilia*, ut in hac Inſcriptione : *Manſiones ſaliorum palatinorum à veteribus ab Armorum Ancilium cuſtodia conſtitutas longa ætate neglectas pecun. ſua reparaverunt, &c.* Neque aliter Poëtæ intelligendi, dum *Picta Arma* habent, quod in ſcutis militum ac ducum inſignia depingerentur. Virgilius :

. . . . Et Pictis Arcades Armis.

Idem lib. 10.

Aſtur equo fidens, & Verſicoloribus Armis.

Lucanus lib. 1.

Pugnaces Pictis cohibebant Lingones Armis.

Alibi :

. . . . Et Pictis conſpectus in Armis.

Valerius Flaccus lib. 1.

Inſequeris caſuſque tuos expreſſa Phalere,
Arma geris.

Ita etiam Græci ὅπλον pro ſcuto non ſemel uſurpant. Gloſſ. Lat. Græc. *Scutum*, ὅπλον *Scutum*, θυρεὸς, ἀσπὶς, καὶ ὅπλον. In Pſalm. 5. 75. 90. ὅπλον per *ſcutum* redditur. Annotat præterea Leo Imp. in Tacticis, quos ὁπλίτας, Græci vocant, ſua ætate σκυτάτας appellatos.

Neque tamen deſunt, qui exiſtimant, *Arma* non ſemper pro ſcutis, ſed interdum pro ipſis, quæ in ſcutis depingebantur inſignibus, uſurpari, apud Virgilium lib. 1.

Aut Capyn aut celſis in puppibus Arma Cayci.

Ibidem :

... *Hic illius Arma*,
Hic currus fuit.

Et lib. 10.

Pacem orare manu, præfigere puppibus Arma.

Denique lib. 1.

Hic tamen ille urbem Patavi, ſedeſque locavit
Teucrorum, & genti nomen dedit, Armaque fixit
Troïa.

Quæ quidem imitatus videtur Silius Ital. lib. 13.

Jam Phryx condebat Lavinia Pergama victor,
Armaque Laurenti figebat Troïa luco.

Virgilium porro hoc loco ſic accipiendum prodit Meſſala Corvinus lib. de Progenie Auguſti: *In templis arma & Inſigne Armorum ſuſpendit: nam poſt exactam militiam, laboreſque militiæ, mos fuit ſuſpendere arma. Ideo arma fixit Troïa, Troïa fuit inter arma templis affixa, armorum inſigne*, id eſt, *ſus.* Livius: *Samnites præter cæteros apparatus, ut acies ſua fulgeret novis Armorum Inſignibus fecerunt. Duo exercitus erant, ſcuta alterius auro, alterius argento cælaverunt, &c.* ubi *Inſignia Armorum*, ſunt ſcutorum & clypeorum picturæ. Rodericus Toletanus lib. 9. de Reb. Hiſp. cap. 13. *Armorum ſuorum Inſignia fecit nigra, quæ alibi & in bellis præferebat.*

Arma Amittere, vel *Armis Carere* dicebantur, quorum clypei in hoſtium poteſtatem venerant, vel qui in prælio victi fuerant: tunc enim ii, aut eorum liberi, ſi rurſum uti armis vellent, tenebantur de hoſtibus acceptum dedecus præliando eluere & vindicare; alioquin nec pro Militibus habebantur, nec ad menſam Militum ſedere fas iis erat. Nam is mos invaluerat, ut tradit Salanova apud Hieronymum Blancam, *ut nemo niſi Miles ad menſam Militis ſederet*: ſi contra agerent, fecialium partes erant, eorum mantile lacerare. Hujuſce ritus præclarum habetur exemplum apud Willelmum Hedam, in Friderico Epiſcopo Ultrajectenſi, ſub ann. 1395. quippe narrat, *Comiti Oſtrevandiæ Willelmo menſæ Regis Francorum aſſidenti cum aliis Principibus, fecialem, quem Heraldum vocant, laceraſſe mantile ſibi antepoſitum, objicientem indignum fore, quod aliquis intereſſet menſæ Regiæ carens Inſigniis Armorum, innuentem inſignia ipſius Willelmi, apud Friſios Orientales Amiſſa.* Rem ipſam pluribus exequitur Joannes à Leydis in Chron. lib. 31. cap. 50. Porro de ejuſmodi clypeis perditis intelligendus Dudo lib. 3. de Morib. Norman. ubi de Richardo Duce, cujus parens ab Arnulpho Flandriæ Comite per inſidias cæſus fuerat: *Iſte puer conſtituatur iſtius Regni Princeps, Scutumque Perditum patris ſcuto reformantes reſtauranteſque ejus ſoboli, obſtemus repugnando volentibus dominari nobis.*

¶ Arma Incartelata, Scutum quadripartitum, Gall. *Ecartelé.* Inſtrum. an. 1374. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 369. *Ubi vero non eſſent niſi unicus filius ex dictis dominis Dalphino & Margarita, ipſe ſolus eſſet heres amborum dominorum Comitum prædictorum, & portabit, ſi ſibi placuerit, Arma Incartelata eorumdem.*

Arma Reversata, in degradationibus nobilium, qui feloniæ damnati erant: ſi quis enim proditionis reus damnatus eſſet, continuo ad majorem ignominiam, nobilitate non modo excidebat ſed & ipſius liberi nobilium prærogativa privabantur, atque in hujuſce rei ſignum, arma proditoris publice invertebantur, ſeu *reverſabantur.* Thomas Walſinghamus, pag. 192. *Inter probra vero quæ Duci intulerat, Arma ejus in foro ſunt publice Renverſata.* Chronicon MS. Bertrandi Gueſclini:

Oy, diſt l'Eſcuier, regardés la douleur,
Les Armes de Bertrand, ou tant a de vigueur,
Ont penduë laidement, ainſi come trahiteur,
Et traiſnée auſſi au long d'un quarrefort,
Et les ont Enverſée, en monſtrant par frenour;
Que Bertrand de Glaiequin a cuer de boiſeour.

Habetur in Chartophylacio Regio, in Scrinio Navarræ, ſacco 4. Charta Joannis *de Greilly* Capitalis *de Buch*, an. 1364. quæ eſt 6. qua is captus in prælio Cocherellenſi, & in libera Regis cuſtodia detentus, ab ea non receſſurum ſe profitetur: conſenſum ſuum præbens, ut ſi ſecus ageret, pro falſo, malo, ac perfido Milite haberetur, atque in perfidiæ ſignum arma ſua inverterentur: *Ses Armes fuſſent miſes & tournées deſſus & deſſous.* Henricus de Knighton lib. 3. pag. 2546. de Hugone Spenſero: *Et primo veſtierunt eum uno veſtimento cum Armis ſuis Reverſatis, &c.* Joannes de Badio aureo in Tract. de Armis pag. 44. *Item nota, quando portans arma debet dishonorari propter proditionem, fugam, vel fidem ruptam, tunc Arma ſunt pingenda per Tranſverſum.* Vide Seldenum de Titulis honorariis pag. 789. 2. edit.

ARMA CALCI, Papiæ, *Navis armamenta, vel qui in puppibus arma portant.*

¶ ARMACUDIUM, Armorum ſpecies, apud Rymer. tom. 15. pag. 360. *Vi & armis, videlicet gladiis, Armacudiis, lanceis, arcubus & ſagittis, loricis, deploidibus, galeis ferreis, tormentis, ſive vibrellis vulgariter vocatis Canons, &c.* Ead. habentur p. 544.

ARMAMENTA, Utenſilia, ſupellex. Bernardus Monach. in Conſuetud. Cluniac. MSS. *Si evenerit, ut ſignum audiat ad horam ullam regularem, & adhuc ſit poſitus intra ſepta murorum, Armamentis viæ depoſitis revertitur ad horam, &c.*

ARMANDIA. Vide *Arimannia* in *Herimanni.*

¶ ARMANDIES, Armarium, Gall. *Armoire.* Necrolog. Parthenonis S. Petri de Caſis Ord. S. Benedicti: *Torreta Monialis de Caſis dedit pro anima ſua Armandies per las ananhas ad ſervitium Monaſterii.*

¶ ARMANNIA. Vide *Arimannia* in *Herimanni.*

¶ ARMARARIUM, Armarium, Bibliotheca. Lib. Talmut penſionum S. Victoris ann. 1337. *De quatuor viginti Turonum argenti de proventibus officii Armararii teneat Armararium librorum.* Vide *Armarium* in *Armaria* 3.

¶ 1. ARMARARIUS, Bibliothecarius, Cuſtos librorum. Capitula Generalia S. Victoris Maſſil. MSS. *Sub excommunicatione prohibemus, ut nullus Monachus ſine licentia Armararii libros de armario vel extra Monaſterium ferat.* Et paulo inferius: *De omnibus libris fieri debeant duo inventaria... & unum inventarium habeat & teneat Armararius.* Vide *Armarius* 2.

¶ 2. ARMARARIUS, Armurarius, Armorum faber, Gall. *Armurier.* Apud Rymerum to. 5. pag. 817. col. 1. *Quia Armararii & alii qui armaturas in civitate prædicta habent vendendas, &c.* Mox infra legitur *Armurarii*, hæcque lectio præferenda eſt.

¶ ARMARE, Armarium, Gall. *Armoire*, in quibuſdam provinciis *Armari.* Litteræ anni 1564. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Litteras patentes.... conditas ſcilicet in Armari ſignato per litteram P. n°. LXXX.*

ARMARE, Arma dare, Militem facere, Militare cingulum cingere. Orderic. Vital. lib. 12. *Ibi Guillelmus Clito Roberti Ducis Normannorum filius Armatus eſt.* Charta Aldephonſi Imperatoris Hiſ-

paniæ apud Doubletum pag. 891. *Hæc charta facta fuit eo anno, quo dictus Imperator Armavit filium ſuum Regem Fernandum Militem in Palentia, in feſto Natalis Domini.* Vide ſupra *Arma dare.*

1. ARMARIA. Diploma Friderici Imp. an. 1220. pro Eccleſia Bononienſi, apud Ughellum to. 2. pag. 23. *Specialiter regalias & Armarias, quæ & quas in caſtellis & locis ſuis & in eorum pertinentiis habet, &c.* Videtur legendum *Arimanias.* Vide *Herimanni.*

¶ 2. ARMARIA, Armarium, Gallice *Armoire.* Tranſlatio S. Medardi tom. 2. Junii pag. 101. *Sacratum pignus ſingulis è clero ad oſcula porrectum eſt, deinde reconditum; & poſt Veſperas etiam ſolenni pompa decantatas, in Armaria quæ eſt in ſiniſtra parte altaris repoſitum.*

3 ARMARIA, Bibliotheca. Vetus Interpres Juvenalis Sat. 3. v. 219. *Armariam ſive Bibliothecam.* [S. Wilhelmi Conſtitut. Hirſaug. lib. 2. cap. 16. *Prior noviter electus poſt domnum Abbatem de omnibus rebus & cauſis, quæ ad Monaſterium pertinent ſe intromittit, niſi de theſauro Eccleſiæ & de Armaria, quæ in poteſtate Abbatis conſiſtunt.*]

Armarium, Eadem notione Latini Scriptores uſurpant. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Bibliotheca, vel Armarium vel Archivum*: booc hoꝛð, id eſt, librorum theſaurus. Tertullianus de Cultu femin. *Scio, Scripturam Enoch... non recipi à quibuſdam, quia nec in Armarium Judaicum admittitur. Armarium librorum*, apud Julium Paul. lib. 3. Sentent. Anaſtaſius Bibl. in S. Zacharia: *Hic in Eccleſia prædicti principis Apoſtol. omnes codices domus ſuæ proprias, qui in circulo anni leguntur ad matutinos, in Armarii opere ordinavit. Armarium Palatii*, in Epiſtola Ludovici Pii ad Magnum Archiepiſc. Senonenſem, & in altera ad Sicharium Arch. Burdegalenſ. quod *Archivum Palatii* dicitur in ejuſdem Imp. Præcepto pro Hiſpanis ann. 816. Adde Udalricum lib. 3. Conſuet. Cluniac. cap. 10. Vide Britannicum ad Juvenal. Sat. 7. & Savaronem ad Sidon. lib. 2. Epiſt. 9. Ita *Amaire* noſtri uſurparunt. Le Roman *d'Alexandre* MS.

Cele eſtoire trouvons eſcrite,
Que vous vueil raconter & ratraire,
En un des livres de l'Amaire,
Monſeigneur S. Pere à Biauvés,
De la fu ciſt livres retrais.

Armaria Italica. Viſio Guetini cap. 2. *Ædificium quoddam facturi, in modum Armariorum Italicorum præfiguratum, ad incluſionem ejus.* Ubi Codex alius: *Armarioli vel aliarum figurarum præfig.*

¶ ARMARIATUS, Officium armarii, ſeu cuſtodis Bibliothecæ. Poſt finem X. Cod. MS. S. Martialis Lemov. hæc leguntur: *Hunc codicem comparavit Bernardus Iterii Armarius, an. 1223. menſe Novembri in feſto S. Odonis & ſui Armariatus 20. pretio 30. ſol. cum 6. denariis.*

¶ ARMARIERIUS, Cantor ſeu præcentor in Eccleſiis & Monaſteriis. Concil. Hiſp. tom. 4. pag. 394. *Miſſæ defunctorum... celebrentur ad arbitrium & prout diſtribuerit Armarierius.* Ibid. pag. 199. *In omnibus funerariis generalibus, vulgo* Cors general *nuncupatis, Armarierius ſedis accipiat ſex cereos magnos de melioribus, qui reperientur in dictis funerariis.* Vide *Armarius* 2.

¶ ARMARIOLUM, Tabernaculum in quo Chriſti corpus aſſervatur. Statuta Eccleſiæ Leodienſis an. 1287. apud Martenium tom. 4. Anecdotorum col. 841. *Corpus Domini in honeſto loco ſub altari vel in Armariolo ſub clave ſollicite cuſtodiatur.* Hæc vox occurrit apud Plautum pro *Parvo Armario.*

¶ ARMARIOLUS, Parvum armarium. Bern. Ordo Cluniac. part. 1. cap. 25. *Factus eſt quidam Armariolus ante faciem majoris altaris... in quo nihil aliud reconditur præter illa utenſilia, quæ neceſſaria ſunt ad ſolemnia dumtaxat in conventu agendarum, id eſt, duo calices aurei, &c.*

¶ ARMARIUM, Bibliotheca. Vide *Armaria* 3.

¶ 1. ARMARIUS, Armorum faber, Gall. *Armurier.* Apud Rymerum tom. 8. pag. 193. col. 2. *Ne aliquos de partibus illis armatos vel Armarios cum Comite Hollandiæ, ſeu complicibus ſuis, aut alias in perniciem noſtræ patriæ, exire permittat.* Vide *Armarius* 2.

2. ARMARIUS, Cuſtos Bibliothecæ. Idem etiam qui in Eccleſiis & Monaſteriis *Cantor*, vel *Præcentor* dicitur, cui librorum, præſertim Eccleſiaſticorum, cura incumbit. Herimannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis cap. 38. *Monachus factus in Cœnobio noſtro Armarii, ſeu Cantoris officium 47. annis tenuit.* Udalricus lib. 3. Conſuet. Cluniac. cap. 10. *Præcentor & Armarius: Armarii nomen obtinuit, eo quod in ejus manu ſolet eſſe Bibliotheca, quæ & in alio nomine Armarium appellatur. Hæc eſt obedientia, quam ex more nullus meretur, niſi nutritus.* Bernoldus Archidiaconus Bracarenſis in Vita B. Geraldi Archiep. Bracarenſis n. 1. *Armarii, in quo libri divini reponebantur, cuſtos factus eſt.* Ejus ſpeciale munus deſcribitur ibi pluribus, & lib. 1. cap. 35. 45. lib. 2. cap. 30. 31. in veteri Conſuetud. Floriac. Cœnobii pag. 392. 394. 395. in lib. MS. Ordinis S. Victoris Pariſienſis cap. 19. & in Chronic. Abbat. S. Trudonis lib. 1. pag. 352. [Item apud Bernardum in Ordine Cluniacenſi pag. 161. & ſeq. Veteris Diſcipl. Monaſt. Vide ibid. pag. 39. 56. 97. 98. &c. ubi *Armarius* pro *Cantore* & Magiſtro cæremoniarum conſtanter accipitur.] *Monaſterii Armarius*, in Vita S. Petri Abbat. Cavenſis n. 27. Vetus Martyrolog. S Martini de Campis: *Armarius cappa pretioſa indutus Chorum tenebit.* Ex quibus refellitur Card. Bona lib. 2. Rerum Liturg. cap. 14. n. 5. qui apud Udalricum *Armarium*, Cellarii curatorem interpretatur.

¶ 3. ARMARIUS, Idem quod *Secretarius Capituli* in Monaſterio S. Petri Voſienſis, ut patet ex ejuſdem loci Tabulario fol. 61. v°. *Accepit à Geraldo Armario... xv. ſolidos.* Ibidem: *Hujus rei auditores fuerunt domnus Abbas Rainaldus, Geraldus Monachus Secretarius, &c.* Et paulo inferius: *Audientibus Geraldo Monacho Armario, à quo ſolvuntur 6. ſolidi:* quod & in fine chartarum ſæpius obſervatur. Forte hic Geraldus duplici fungebatur officio *Armarii & Secretarii.*

ARMATA, Exercitus, Gall. *Armée*, Itali ac Florentini præſertim *Armata* vocant claſſem, ſeu exercitum navalem. Ita Joan. Villaneus lib. 4. cap. 30. lib. 7. cap. 83. lib. 8. cap. 14. & alii paſſim, quamquam & interdum pro exercitu terreſtri uſurpant. Charta Rogerii Regis Sicil. pro Meſſanenſibus, apud Bonfilium Conſtantium: *Facere teneatur Armatam per mare, vel per terram.* Infra: *Nullus civis Meſſanenſis ad ſtolum & Armatam quamcumque regalem, etiam per mare, ſeu per terram ire cogatur invitus.* Occurrit in Charta Conventionis Imperatoris Græcorum & Communis Januenſium an. 1261. poſt Hiſtoriam noſtram Gallo-Byzant. pag. 10. 11. Vide Meurſium in Ἀρμάδα. [Marten. tom. 1. Anecd. col. 1502. tom. 3. col. 1950. &c.]

¶ Armatæ Dies (Supplendum *ſtellæ*) pro *Die Martis* ſumitur in Relatione Miraculorum S. Etheldredæ inter Acta SS. Junii tom. 4. pag. 538.

ARMATI, Milites cataphracti, armis omnibus inſtructi; noſtris *Gens d'Armes*. Chronicon Colmarienſe 2. part. an. 1298. *Habuit ſecum Auſtrales, qui armis ferreis utebantur. Igitur Rex Adolphus contra Ducem Auſtriæ cum magna multitudine venientem, in occurſum currit cum hominum armata multitudine copioſa. Armati reputabantur, qui galeas ferreas in capitibus habebant, & qui wambaſia, id eſt, tunicam ſpiſſam ex lino & ſtuppa, vel veteribus pannis conſutam, & deſuper camiſiam ferream, id eſt, veſtem ex circulis ferreis contextam, per quæ nulla ſagitta arcus poterat hominem vulnerare. Ex his Armatis centum, inermes mille lædi potuerunt: habebant & multos, qui habebant dextrarios; id eſt, equos magnos, qui inter equos communes, quaſi Bucephalus Alexandri, inter alios eminebant. Hi equi cooperti fuerunt coopertoriis ferreis, id eſt, veſte ex circulis ferreis contexta. Aſſeſſores dextrariorum habebant loricas ferreas, habebant & caligas, manipulos ferreos, & in capitibus galeas ferreas ſplendidas & ornatas, & alia multa, quæ me tæduit enarrare.* Hæc, etſi prolixiora, deſcribere placuit, ut vel inde percipiatur, cur Alemannorum *gentem ferream in equis ferreis advenire* dixerit Anonymus de Expeditione Aſiatica Friderici I. & Theophylactus Bulgariæ Archiep. Epiſt. 16. ex Meurſianis, τὸν Φραγκὸν τὸν τράχηλον τέος σιδήρεον fuiſſe: & Anna Comnena lib. 11. Alexiad. eoſdem Francos δία τῶν ὅπλων βάρος fuiſſe ἐυχειρώτυς. Vide *Arma* 1.

¶ ARMATOR, Cuſtos armorum. Jacobi II. Regis Majoric. Leges Palatinæ inter Acta SS. Junii tom. 3. pag. xxxv. *Ne videlicet corrodantur rubigine vel alio eventu forinſeco conſumantur; ordinamus ad armorum noſtrorum cuſtodiam unum deputari hominem idoneum & fidelem, qui Armator ab officii convenientia nuncupetur.*

ARMATORIUM, Locus, ubi arma induebant Factiones, vel earum armamentarium. ἀρματωρίυ τῶν πρασίνων meminit Cedrenus pag. 448. Vide noſtram Conſtantinopolim Chriſtianam.

¶ ARMATORIUS, Armatus. Arreſtum Parlamenti Pariſ. an. 1335. apud *la Faille* Annal. Toloſ. tom. 1. inter Probat. pag. 86. *Cum magna multitudine Armatoria de nocte domum dictorum Fratrum fregerunt.*

1. ARMATURA, Armorum exercitatio, exercitium militare, quo milites à Campidoctoribus inſtituebantur in campo. Gloſſarium laudatum à Rigaltio: ἀρματῦρα πρίμα, μελέτη πρώτη. *Multiplex Armaturæ ſcientia*, apud Jul. Firmicum. Cujuſmodi vero eæ fuerint docet Henricus Valeſius ad eumdem Ammianum pag. 51. & 105.

Armaturæ poſtmodum ſingulariter dicti Milites, qui in principiis legionum erant, qui ſcil. ea exercitatione imbuti fuerant, ut auctor eſt Vegetius: quo ſpectat hæc Inſcriptio: CANDIDIÆ. URBANÆ. MATERNINUS. PARDUS. ARMATURÆ. XXII. MARIT. F. C.

Armaturæ præterea Milites fuere in Comitatu Imperatoris, quorum duæ ſcholæ recenſentur in Notitia Imperii ſub diſpoſitione Magiſtri officiorum, Armaturæ ſcilicet ſeniores, & Armaturæ juniores. Horum dux *Tribunus Armaturarum* dicebatur. Apud Ammianum lib. 14. 15. & 27. occurrunt *Mellobaudes* & *Balcobaudes Armaturarum Tribuni*. Sic porro appellatos exiſtimat Pancirollus, quod graviſſimis armis, ſeu potius omni armorum genere inſtructi eſſent, vel certe quod eorum ſchola conflata eſſet ex iis, qui ſub Campidoctore armis inſtituti erant. Ita Joan. Villaneus lib. 11. cap. 45. 84. vocem, *Armudare*, pro Militibus armatis uſurpat.

2. ARMATURA. In Gloſſ. Græc. Lat. πανοπλία, Arma, quæ quis induit; *Armeure* noſtris: quæ quidem vox etſi Latinis Scriptoribus haud ignota, occaſionem mihi præbebit hoc loco deſcribendi varia armorum genera, quibus utebantur Franci noſtri extremis ſæculis, & antequam eorum exoleviſſet uſus, ex Inventario Ludovici ~~Magni~~ Pulchri Regis Franciæ an. 1316. quod aſſervatur in Rotulo pergameno in Camera Computorum Pariſienſi, hocce titulo:

C'eſt l'Inventoire des Armeures, & premierement de celles, que Doublet a rendues aux Executeurs.

Premierement 33. *Hantes Gorgieres doubles de chambli. Item uns pans & uns bras de jazeran d'acier. Item uns pans & uns bras de roondes mailles de haute cloüeure. Item uns pans & uns bras d'acier plus fors de mailles rondes de haute cloüeure. Item uns pans & uns bras d'acier, & le camail de meſme. Item* 3. *coleretes Pizaines de jazeran d'acier. Item une barbiere de haute cloüeure de chambli. Item un jazeran d'acier. Item un haubergon d'acier à manicles. Item une couverture de jazeran de fer. Item une couverture de mailles rondes demy cloées. Item une teſtiere de haute cloüeurè de maille ronde. Item un haubert entier de Lombardie. Item* 2. *autres haubergons de Lombardie. Item* 3. *paires de chauces de fer. Item* 8. *paires de chauçons, & un chauçon par deſſus. Item unes plates neuves couvertes de ſamit vermeil. Item deux paires de plates autres couvertes de ſamit vermeil. Item un couteau à manche de fuſt & de fer, qui fu S. Louys, ſi comme l'en dit. Item* 3. *paires de greves, &* 3. *paires de pouloins d'acier. Item* 6. *autres paires de greves d'acier, &* 2 *paires de pouloins. Item* 2. *heaumes d'acier. Item* 5. *autres heaumes, dont li uns eſt dorez, &* 5. *chapeaux roons, dont les* 2. *ſont dorez. Item* 2. *cors d'acier. Item* 2. *bacinez roons. Item* 4. *eſpée garnies d'argens, dont les* 2. *ſont garnies de ſamit, & les deux de cuir. Item une eſpée garnie d'or & de cuir. Item une eſpée à parer garnie d'argent, le pommel & le poing eſmaillé. Item* 8. *eſpées de Toulouze, & deux Miſericordes. Item* 17. *eſpées de Bray. Item une eſpée de Jean d'Orgeret, &* 2. *eſpées & une Miſericorde de Verzi. Item* 15. *eſpées de commun. Item* 15. *coutiaus de commun, &* 7. *fers de glaives de Toulouze. Item* 2. *de commun, & le bon fer de glaive de le Roy. Item* 2. *chanfrains dorez, & un de cuir. Item une fleur de lys d'argent doré de mauveſe preure à mettre ſus le haume le Roy. Item uns gantelez couvers de velveil vermeil. Item* 16. *bannieres couſues des armes le Roy. Item* 13. *bannieres batues des Armes le Roy. Item* 18. *pennociaux batus des Armes le Roy. Item unes couvertures, une flanchieres, unes picieres, & une tunicle de velveil, les fleurs de lys d'or de Chipre. Item une cote gamboiſée de cendal blanc. Item* 2. *houces &* 2. *tunicles des Armes de France, & le chapiau de meiſmes. Item* 2. *tunicles & un gamboiſon de bordure des armes de France. Item* 2. *tunicles batuës des armes de France. Item* 2. *manches broudées. Item* 3. *paires de bracieres en cuir des armes de France. Item* 2. *paires de reſnes de fer. Item* 4. *paires d'eſperons garnis de ſoye, &* 2. *paires garnis de cuir. Item une teſtiere, & une crouppiere garnie des armes de France. Item un eſtuiaus de plates garny de ſamit. Item* 2. *chapiaus de fer couvers. Item* 3. *eſcus pains des armes le Roy, & un d'acier. Item* 16. *paires de couvertures batues & une non per des armes le Roy. Item* 5. *cotes batuës des armes*

armes le Roy fourrées, & une defourrées. Item 3. cottes battuës defourrées des armes le Roy. Item 22. penonciaux batus des armes le Roy. Item une couverture de gamboiſons, broudées des armes le Roy. Item 3. paires de couvertures gamboiſées des armes le Roy, & unes Indes jazeguenées. Item 2. paires de couvertures batuës, & une coliere des armes le Roy. Item une quantité d'aiguillettes & las à armer. Item 6. bacinets. Item une paire d'eſtamine à couvrir chevaux. Item un cuiſſiaux gamboiſez, & uns eſquivelans de cuir. Item une tunique & une houce de drap des armes de France & de Navarre, d'or de Chipre, les fleurs broudées de pelles. Item une houce & une tunique de drap ſimple des armes de France & de Navarre. Item un vieil jupel des armes de France à fleurs broudées. Item cote, braceres, houce d'eſcu, & chapel de Veluyau, & couvertures à cheval des armes du Roy, les fleurs de lys d'or de Chypre, broudées de pelles. Item Picieres & Flanchieres de ſamit des armes le Roy, les fleurs de lys d'or de Chypre. Item uns cuiſſiaus ſans pouloins des armes de France. Item une cote gamboiſée à arbroiſſiaus d'or, broudée à chardonereus. Item 18. bannieres batuës des armes de France & de Navarre, & 4. de couture. Item 51. penonciaux batus de France & de Navarre. Item unes couvertures à cheval batuës de France & de Navarre. Item unes couvertures gamboiſées de France & de Navarre. Item, Flancieres & Picieres de France & de Navarre. Item un eſcu & 2. targes de France & de Navarre; & un eſcu Ynde à lettres d'or, & un chappiau de drap de France & de Navarre. Item unes couvertures d'eſtamines.

☞ Integram militis armaturam habes in Teſtamento Odonis de Roſſilione ann. 1298. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1305. & 1306. *Item do & lego domino Petro de Monte Ancelini prædicto centum libras Turonenſes, & unam Integram Armaturam de Armaturis meis, videlicet meum heaume à viſſere, meum baſſignetum, meum porpoinctum de cendallo, meum godbertum, meam gorgretam, meas buculas, meum gaudichetum, meas trumulieres d'acier, meos cuiſſellos, meos chantones, meum magnum cutellum, & meam parvam enſem.* In Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 48. *Medietas cum baliſtis & alia medietas cum lanceis pennonis munitus ſufficienter, & omnes de dicto numero cum propointis, gorgeriis, chirotecis ferreis ſeu platis, alberjonatis malliæ competentibus, enſe, cultello & aliis neceſſariis.* Hæc ex libertatibus Brianç. ann. 1343.

¶ 4. ARMATURA, Exercitus. Tractatus inter Eduardum Angliæ Regem & Franciſcum Ducem Britanniæ an. 1468. ex Archivo Nannet. *Quod ſi durante tempore quo iidem tres mille ſagittarii erunt in ſervitio ſeu Armatura Ducis Britanniæ, per eumdem Ducem obtineantur patriæ, loca, villæ, &c. de domanio coronæ Franciæ, &c.*

¶ 5. ARMATURA, Scuta gentilitia, Gall. *Armoiries*, apud Rymerum to. 3. pag. 264. col. 1. ubi agitur de ſupellectile Epiſcopi: *Tam videlicet de jocalibus, vaſis aureis & argenteis, ornamentis capellæ, Armaturis, &c.*

¶ ARMELANSA, Idem quod *Almutium* Canonicorum: ſic dicta quod tanquam *Armilauſa*, ſeu ſagum militare cæteris indumentis ſuperadderetur. Præceptum Caroli Calvi pro Eccleſia S. Martini Turon. an. 849. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 118. *Dediſſe fratribus Sancti Martini Antoniacum villam ad eorum Armelanſas, &c.* Vide *Armilauſa.*

¶ ARMELARUS, ARMELAUS, ARMELAUSIA. Vide *Armilauſa.*

¶ ARMELINUS, Mus Ponticus, *Armellina*, Pellis muris Pontici, Gall. *Peau d'Hermine*, in Tranſlatione S. Proſperi, tom. 5. SS. Junii pag. 71. Vide *Hermellina.*

¶ ARMELLAUSA. Vide *Armilauſa.*

ARMELLUM, *Vas Sanctorum, vel vinarium*: Papiæ. Infra *Armillum* ſcribitur eadem notione.

¶ ARMELUS, *ab armis ſecundum Rabanum, Veſtis humeros tantum tegens ſicut ſcapulare Monachorum. Item ab armis hoc Armelum, Vas ſanctorum vel victimarum.* Ita Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat.

¶ ARMENNAT, Quidam cenſus apud Britannos. Chartul. S. Crucis Quemperleg. *De cenſu autem qui vulgo Armennat dicitur, Præpoſiti quidem eſt illud diſtringere & reddere ſancto Armando; nam ſeptima pars hujus cenſus ipſius eſt.* Ex antiquo Armorico *Menna*, carrum, inquit Lobinellus in Gloſſar. Hiſtor. Britan. Quid ſi à *Mennat*, cogitare, ut cenſus à cenſere?

ARMENTATUS, [Scutis gentilitiis ornatus, Gall. *Armoirié.*] Charta anni 1343. apud Sammarthanos in Abbatibus Leſatenſis Monaſterii num. 27. *Donamus... Monaſterio... quandam Crucem argenteam deauratam & Armentatam, ... Calicem argenteum cum Patena deauratum, & etiam Armentatum, &c.* [Vide *Ermantatus.*]

¶ ARMENTIA, *Apes, eſſentia, extantia.* Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis.

¶ ARMENTUM, Stabulum, Gall. *Etable.* Vita S. Salvii tom. 5. Junii pag. 201. D. *Et juſſit ſervis ſuis ſancta corpora latenter aſportare ad Armentum gregis ſui, & præcepit ea ibi in medio foſſæ humo operiri.*

¶ ARMER. Computus generalis redituum Regis Franc. ann. 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu tom. 2. pag. CLVI. *Pro una tunica Armer quam Rex habuit octo dies poſt S. Johannem* xv. *ſ.* Scriptum *Armer* pro *Armel.* Germani etiamnum *Armil* vel *Armel* eam veſtium partem, qua lacerti brachiaque teguntur, vocant. Vide *Armillum.*

ARMERII, Armorum fabricatores, *factores*, uti vocantur à Senatore lib. 7. for. 18. 19. Gall. *Armuriers.* Occurrit hæc vox in Conſt. Neapol. lib. 3. tit. 36. §. 1. [& in Codice MS. Confraternitatis B. Mariæ in Eccleſia ejuſd. B. M. Deauratæ Toloſanæ.]

¶ ARMERINÆ PELLES, Pelles muri Pontici, *Peaux d'Hermine.* Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 1. c. 13. apud Murat. tom. 8. col. 181. *Purpuris, ſamitis, & ricellis, ſcarletis, baldachinis, & Armerinis.* Vide *Hermellina.*

¶ ARMESSARIUS, Admiſſarius equus. Pactus Legis Salicæ ex MS. tit. 37. edit. Eccardi pag. 128. *Si quis Armeſſario furaverit cui fuerit adprobatum... Si quis Armeſſarium cum gregem ſuum hoc eſt equas...*

¶ ARMEURARIUS, Armorum faber, Gall. *Armurier.* Lobinellus Hiſt. Britan. in Gloſſario. *Venire fecerunt Armeurarium D. Ducis Bituriæ, qui ſcidit tunicam ferream.*

¶ ARMICIA, θυσία, *Hoſtia, victima*, in Supplemento Antiquarii.

ARMICOLA, Miles. Tabula fundationis Monaſterii S. Severi in Vaſconia apud Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 3. cap. 8. *Ad ultimum trado caſtrum Palæſtrion cum omnibus appenditiis ſuis, & omni pertinentia, in ſilvis, in pratis, & in villis, in landis, in aquis, in pinetis, & in vineis, cum omnibus Militibus, ſeu Armicolis.*

¶ ARMICUSTOS, ὁπλοφύλαξ, *Armorum cuſtos*, in Supplemento Antiquarii.

ARMIDOCTOR. Gloſſ. Græc. Lat. ὁπλοδιδάσκαλος, *Armidoctor*: perperam *Armiductor*, apud H.

Stephanum in vet. Gloſſ. cap. de Militia. Idem qui *Campidoctor*, de quo Stewechius ad Vegetium lib. 1. c. 13. & Salmaſius ad Lampridium p. 232.

ARMIDUCTOR, Capitaneus in tractatu de Paſſione Domini, facta in urbe Atinenſi.

ARMIFACTOR, Armorum fabricator. Victor Vitenſ. lib. 1. *Et quia Martinianus Armifactor erat.* Vide *Armerii*.

ARMIGAISIA. Vide *Armilauſa*.

1. ARMIGATUS. 2. Regum cap. 6. verſ. 4. *Et David percutiebat in organis Armigatis & ſaltabat totis viribus ante Dominum.* Ita quædam Editiones ex LXX. ἀνεκρούετο ἐν ὀργάνοις ἡρμοσμένοις, quod aliæ vertunt, *pulſabat in organis modulatis.* Ad quem locum ſic Hugo Cardinalis in Poſtillis: *Gloſſ. id eſt, ad armum ligatis, dum manibus ferentis tanguntur. Aliud genus organi eſt, quod cum aqua ſit, ſicut quoddam etiam horologium, quod dicitur hydraulium.* Gloſſ. Biblicæ MSS. *Armigatis, adunatis, ab eo quod eſt ἁρμόζω, id eſt, aduno.* Joannes de Janua, Willel. Brito in Vocabulario MS. Auctor Breviloqui [& Gloſſarium MS. Montis S. Eligii Atrebat.] *Dicuntur organa Armigata, ad armum, id eſt, humerum ligata: unde* in organis armigatis, *id eſt, ad humerum poſitis, vel, ut quidam dicunt, eſt genus organi, quod cum aqua ſit.* Papias legit *ormizatus, ferro alligatus.*

¶ 2. ARMIGATUS, Inſignibus Gentilitiis ornatus. Charta ann. 1392. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Primo apparabunt duos pannos de lana, quorum unum erit altitudinis quatuor cannarum & longitudinis quatuordecim palmorum, Armigati armis domini Abbatis. In quolibet dictorum pannorum erit unum magnum compaſum, quod tenebunt duo leones.*

¶ ARMIGERENS, Idem quod Armiger. De excidio urbis Aconis apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 766. *Iterum quatuor primi rectores à quinta noctis hora uſque ad ſolis ortum, & ſic deinceps de ſuis, ut dictum eſt, ſubditis Armigerentibus muros & turres & portas civitatis .... providerunt cuſtodiri.*

ARMIGERI, Scholarii, qui pro palatio excubabant, ſic forte dicti, quod inſtructi eſſent *ſcuto*, quod *arma* peculiari vocabulo appellaſſe Latinos obſervavimus. Unde Plautus in Caſina, quem prius *Armigerum*, mox *Scutigerulum* vocat: ut Ammianus lib. 31. *Scutarium*, quem antea *Armigerum* dixerat. Sed & apud Anaſtaſium in S. Martino PP. *Armiger* promiſcue *Spatharius* dicitur. Gloſſ. Græc. Lat. ὑπερασπιστὴς *Protector, Armiger.*

Præſertim vero videntur appellati *Armigeri*, qui Principum enſem & ſcutum deferebant, quibus ii uterentur, ſi neceſſitas incumberet. Unde in Gloſſis ὁπλοφόρος, eſt *Inſignarius, Armiger*: qua quidem dignitate donatus Narſes apud Corippum lib. 3.

Armiger interea domini veſtigia luſtrans,
Eminet excelſus ſuper omnia vertice Narſes
Agmina.

Et lib. 4. enſem Regium detuliſſe indicat:

Nec non enſipotens membrorum robore conſtans
Aſtabat Narſes.

Armigerorum porro ſumma olim fuit dignitas, ut qui primas tenerent in Regum aulis, & nonnunquam ad regalem ipſum apicem eveherentur. Jornandes de Rebus Geticis cap. 58. *Nam & Thiodum ſuum Armigerum, poſt mortem Alarici generi, tutorem in Hiſpania Regno Amalarici nepotis conſtituit.* Et c. 60. *Quod Gothorum exercitus ſentiens ſuſpectum Theodatum clamitat Regno pellendum, & ſibi ductorem ſuum Witigem, qui Armiger ejus fuerat, in Regem levandum, quod & factum eſt.* Vide *Spatharius.* Atque ii perpetuo Principis lateri adhærebant. Sidonius lib. 2. Epiſt. 2. *Circumſiſtit ſellam* (Theoderici Regis) *Comes Armiger.* Ita effinguntur Armigeri Lotharii Imp. in ea tabella, quæ habetur in Codice Evangeliorum Bibliothecæ Regiæ, quam delineari curavit vir clariſſimus Steph. Baluzius in Notis ad Capitularia Regum Franciæ p. 1280. & Caroli Calvi, in altera tabella præfixa Codici Bibliorum, quem eidem Regi obtulerunt Canonici S. Martini Turonenſis, ab eodem deſcripta: quæ quidem cum multa notatu digna contineat, ejuſque ſit omiſſa explicatio à viro doctiſſimo, cui ſaltem delineationis habebitur à poſteris gratia, operæ pretium facturum me arbitror, ſi quæ in ea ſunt obſervanda potiſſimum ad Hiſtoriæ noſtratis illuſtrationem vel cognitionem, attingam breviter, & quaſi digito demonſtrem: inde enim colligent viri eruditi, ac cæteri, qui regni Gallici famæ ac gloriæ ſtudent, quantum ex ejuſmodi, quæ in veteribus Codicibus paſſim reperiuntur, figuris, & quæ in ædium ſacrarum veſtibulis, aut alibi proſtant, ſtatuis, Hiſtoriæ noſtræ commodi ac luminis acceſſurum ſit, ſi eas ſtudioſe æri incidi curent: cum ob oculos nobis perſæpe proponant, quæ legendo apud Scriptores vix percipiuntur. In ea igitur tabella ſedet Carolus in throno regio, aurea corona, quatuor exornata floſculis, caput cinctus, cujus qui frontem ambit circulus margaritis ac lapillis exornatur: ex quo quidem exſurgunt ramuli duo ad auriculas, qui in floſculos quodammodo reflexos evadentes, capitis cingunt apicem, adeo ut ex earum ſpecie ſit, quas ἐπανοκλείστους vocat Anaſtaſius. Atque qua parte ſupra emergunt ramuli, ad auriculas paululum infra propendent vittarum inſtar. Neque multum abſimilis corona illa, qua Lotharii Imperatoris caput redimitur apud eumdem Cl. Virum. Ita coronam auream gemmis exornatam Carolo M. tribuit Eginhardus: *Diademate quoque ex auro & gemmis ornatus incedebat*: quæ quidem liliatis floſculis inſignitur in ea tabella, quam Ingobertus Caroli Scriba, Bibliorum, quæ juſſu ejuſdem, regio plane apparatu, ſua ipſemet manu exaravit, quamque deſcripſit Alemannus in Parietinis Lateranenſibus pag. 123. nullo cæterum circulo aureo capitis apicem ambiente. Attonſi Regis capilli: neque enim (ut in Lotharii imagine, vel Caroli M. apud Alemannum, cæterorumque alterius ſtemmatis Regum ſigillis ac monetis) prominent crinium flagella, quæ priorum Principum fuere propria: ex quo quæ in ædis ſacræ Monaſterii S. Germani Pariſ. veſtibulo conſpiciuntur, Regum ſtatuas prioris eſſe ſtirpis ſaltem docemur, quandoquidem ſtemmatis alterius detonſi fuere Regum capilli. Tunica longiori veſtitur, qualis forte fuerit illa Caroli M. in ſolennioribus feſtivitatibus aut occaſionibus, de quo ſic Eginhardus: *Peregrina vero indumenta, quamvis pulcherrima, reſpuebat, nec unquam eis indui patiebatur, excepto quod Romæ ſemel, Adriano Pontifice petente, & iterum Leone ejus ſucceſſore ſupplicante, longa tunica & chlamyde accinctus, calceis quoque Romano more formatis induebatur.* Tunicæ pallium profundiſſimum inſternitur quadrangulum, (ſagum vocat Eghinhardus) Phrygio opere in limbo exornatum, aſtrictum fibula aurea verſus dextrum humerum: ſiniſtra denique baculum oblongiorem tenet, ſpiſſiorem parte ſuperiori, ac in acutum ſenſim deſinentem. Supra caput, è cælo triplici ſtella, ſacroſanctam forte Trinitatem deſignante, diſtincto, manus inter radios

prominet, qua ſcilicet denotatur donatum à Deo, quam geſtat, corona: quæ quidem manus ejuſmodi non ſemel effingitur in nummis poſteriorum Imperatorum Conſtantinopolitanorum, maxime Romani Diogenis, Alexii, Joannis, & Manuëlis Comnenorum, Iſaac Angeli, & aliquot aliorum, quos ex Gazophylacio Regio æri incidi curavimus, ut ſe θεοστέπτους indigitarent: qua de re quædam obſervamus in Diſſertatione de Imperatorum Conſtantinop. numiſmatibus. Caroli throno proxime utrimque adſtant Principes duo, capillis pariter detonſis, diademate caput cincti, quibus ab utraque parte Deipara è nubibus prodiens circulum aureum porrigit, cui grandiores quatuor inſiſtunt margaritæ: unde evidenter patet, Caroli filios effingi, Ludovicum Balbum in regno ſucceſſorem, & Carolum, quem parens Ratiaſti Lemovicum Aquitaniæ Regem dixit anno 855. ut eſt in Annalibus Francorum Metenſibus. Erant nummi aliquot aurei Diogenis Romani, & Joannis Comneni, in quibus coronam Auguſtis iiſdem Deipara imponit. Uterque breviori *tunica*, quam limbus ſericus, vel aureus ambit, ad genua fere uſque pertingente, & ad ilia ſuccincta indutus eſt, pallio quadrangulo breviori ad ſiniſtrum humerum fibula pariter aurea revincto. Braccis ſeu feminalibus coxæ veſtiuntur, faſciolis crura, & pedes calceamentis conſtringuntur, ut Eginhardi verbis utar: ubi præſertim calceaturæ ſpecies obſervanda, de qua ſic Monachus Sangallenſis lib. 1. c. 36 *Erat antiquorum ornatus vel paratura Francorum, calceamenta forinſecus aurata, corrigiis tricubitalibus inſignita: faſciolæ crurales vermiculatæ, & ſubtus eas tibialia vel coxalia linea, quamvis ex eodem colore, tamen opere pretioſiſſimo variata, ſuper quæ & faſciolas in crucis modum intrinſecus, ante & retro longiſſimæ illæ corrigiæ tendebantur.* Quo ſpectant iſta ex Fortunato in Vita S. Germani Pariſienſis Epiſcopi: *cum die Dominico, ut loquimur, ex conſuetudine caligas circinaſſet, debilitatem manuum vel pedum incurrit.* Id eſt, cum faſciolas caligis aptaſſet. Cum eadem calceamenti ſpecie Caroli Magni apud Alamannum, & Lotharii Imperatoris effigies conſpiciuntur apud laudatum Baluzium: contra quam Carolus Calvus in ea imagine quam idem Scriptor delineari curavit pag. 1278. ubi cum *calceis Romano more formatis*, ni fallor, effingitur. De utraque calceaturæ ſpecie ſic idem Eginhardus: *Excepto, quod Romæ ſemel... longa tunica & chlamyde amictus, calceis quoque Romano more formatis induebatur. In feſtivitatibus veſte auro texta, & calceamentis gemmatis, ... ornatus incedebat.* Priore enim loquendi formula, *calceos Romanos*, qui in Carolo Calvo gemmati exhibentur: altera Francicos expreſſit, corrigiis tricubitalibus inſignitos, ac religatos. In eadem, qua bini iſti Principes ſerie ac linea, ſtant Regii duo Armigeri, uterque *virgatis ſagulis*, quæ Franci noſtri à Gallis acceperant, ut eſt apud Sangallenſem lib. 1. cap. 36. induti: alter, qui ad dextram eſt, *haſtam ferream in altum ſurrectam*, uti Carolo M. ab eodem adſcribitur lib. 2. cap. 26. dextra tenet, læva rotundo clypeo innixa: alter ad ſiniſtram Regium enſem in vaginam reconditum utraque manu in tranſverſum tenet, quomodo in Regum noſtrorum ſolennioribus occaſionibus præferri ſolet à Magno Scutifero, *en écharpe*, uti habet Ceremoniale Francicum. In tabella ab Ingoberto Scriba exarata, ad Caroli ſiniſtram duo perinde ſtant Armigeri, quorum alter haſtam & clypeum, alter neſcio quid geſtat: neque enim enſis aut ſpathæ in vaginam reconditæ ſpeciem præ ſe fert. Sed utrumque eſſe Caroli Armigerum indicat his verſibus idem Ingobertus:

Ad dextram Armigeri prætendunt arma miniſtri;
Eccleſiam Chriſti invictus defenſor in ævum,
Armipotens magnis queis ornet ſæpe triumphis

Caput *ferrea galea criſtatus* uterque eſt in Lotharii & Caroli Calvi iconibus, contra, quam in ea, quam delineavit idem Ingobertus, ubi nudis ac detonſis ſtant capitibus. In tabellæ parte inferiori undecim effinguntur Canonici (nam tum erant Canonici in Eccleſia S. Martini Turon. ut pluribus probat vir eruditiſſimus Joann. Mabillonius in Elogio Alcuini) caſulis veteri ritu formatis, ſubtuſque ſtolis, ſeu tunicis induti, manipulos manibus prætendentes vel potius ſtolas, ſeu oraria, uti Diaconi apud Græcos in ſacris Liturgiis deferunt, ut eſt in Euchologio Goari pag. 4. 5. 6. 7. 11. 61. ita ut Diaconi hîc effingantur Canonici. Horum tres primi, quorum nomina reteguntur in verſibus, qui ad tabellæ explicationem adduntur in MS. Codice, ſacrum Bibliorum librum pretioſiori involutum panno Regi porrigunt. Mos quippe is apud Monachos obſervabatur, ut Codices, quos ad legendum accipiebant, *manutergio* involverent, ut eſt in Epiſtola Theodemari ad Carolum M. quæ quidem manutergia *Camiſias librorum* vocant Statuta antiqua Cartuſienſium 1. part. cap. 41. §. 36. Qui vero tribus his ſubeſt Monachus, ipſe eſt auctor verſuum, qui tabellæ ſubduntur, quos hic deſcripſiſſe, haud abſurdum fortaſſe fuerit:

Hæc etiam pictura recludit qualiter Heros
Offert Vivianus cum grege nunc hoc opus.
Ante ubi poſt Patrem primi Teſmundus amandus.
Sigualdus juſtus, ſummus Aregarius.
Queis tribus eſt probitas, pietas, verumque, fideſque,
Cætera honeſta quoque conſociata ſimul.
Quartus his hæret junctus, Sanctiſſime David,
Qui te vi tota mentis amore colit, &c.

Qui porro *Heros Vivianus* nominatur in his carminibus, ille idem eſt, qui habitu ſæculari vel militari ad ſiniſtram ſtans in tabella conſpicitur, dexteram protendens, tanquam qui ſancti Martini Monaſterii Canonicos, cujus erat Abbas Beneficiarius, in Regis conſpectum admittit: id enim *Herois* vox ſatis indicat, quæ Monacho minime tribueretur. Ejuſce ævi Scriptoribus inter Proceres aulicos recenſetur, Comeſque exerte dicitur in Fragmento Chronici Fontanellenſis an. 849. quo is *cepiſſe dicitur Carolum fratrem Pipini, qui ad auxilium fratri ferendum Aquitaniam deſtinabat, alioſque complices ejus.* Nam etſi Abbas S. Martini non indigitetur, conſtat tamen eumdem eſſe, qui hoc titulo donatur, *virque inluſter* vocitatur in Chartis aliquot ann. 849. 850. & 851. apud Sammarthanos, ex eoque Comitem Turonenſem fuiſſe plane licet conjicere. Verum de Viviano haud contemnendam movet difficultatem Audradus Modicus in Revelationibus, quas ſcripſiſſe aiunt an. 853. Ille enim ſic Deum inducit Carol. Calvum alloquentem: *Verumtamen quia Eccleſias de ſuo ſtatu ſubmovere non timuiſti, & propter te tantum malum affligit Eccleſiam meam, ſcias te ſequenti anno, in hoc menſe, qui nunc eſt, Britanniam venturum, ibique ita ab inimicis tuis deshoneſtandum, ut vivus evadas, ibique morietur perfidus & nefandus Vivianus, qui non extimuit conculcare nobilitatem Eccleſiarum mearum, Abbatem ſe glorians beati Martini,*

& cæterorum. Et infra : *Venit quoque anniverſarius dies, & ſermo Domini completus eſt in Karolum & exercitum ejus : namque Vivianum & ab hoſtibus interfectum devoraverunt feræ ſilvarum, & multæ Eccleſiæ ab oppreſſoribus ſuis, ut Dominus prædixerat, eo bello ſunt deliberatæ.* Accidit autem hæc clades, in qua cæſus eſt in Armorica Vivianus, anno 837. cum ſcil. Ludovicus Pius Odonem Comitem aliosque proceres contra Matfredum & Lambertum Comites, qui, Lotharii partes amplexi, in eam provinciam receſſerant, miſit, à quibus illi, dum incautius prælium aggrediuntur, deleti ac cæſi ſunt, quos inter Vivianum recenſet Nithardus. At Annales Francorum Bertiniani cladem hanc referunt ad annum 834. (quibus conſentiunt auctor Vitæ Ludovici Pii & Annales Francorum Fuldenſes) traduntque non Vivianum, ſed Theotonem Abbatem S. Martini eo prælio cecidiſſe. Proinde cum certum ſit, Vivianum Abbatem S. Martini Turonenſis ſuperſtitem fuiſſe Carolo Calvo regnante, non alius quærendus eſt Vivianus, qui Canonicos Turonenſes ad eumdem Regem introduxerit. Nam in Hiſtoria Tranſlationis S. Gorgonii in Majus Monaſterium, in diœceſi Turonenſi anno 846. ſcripta à Monacho, qui interfuit, n. 8. apud Bollandum 11. Martii, *Illuſtris Vivianus Comes & Monaſterii S. Martini Rector* interfuiſſe pariter dicitur, cum Landranno Turonenſis civitatis Archiepiſcopo, & Rainaldo ejuſdem loci Abbate. Canonicos vero S. Martini Turonenſis, hic delineari ſatis produnt præterea, ut opinor, verſus, in quibus Perpetui & Briccii, qui ſedi Turonenſi præfuere, fit mentio, ubi de villis, quas eidem Monaſterio reſtitui Carolus præceperat :

Reddis eas, Cæſar, Martini pro veneratu
Domni, ſeu precibus ſemper amabilibus
Perpetui, nec non Briccii tutamine ſancti,
Proque aliis reliquis, ô Paradiſe, tuis.

Notum denique ex Sulpitio Severo in Vita S. Martini, in ejuſdem Sancti Monaſterio Turonenſi, *nullam aliam artem habitam, exceptis Scriptoribus, cui operi minor ætas potiſſimum deputabatur* : quam quidem antiquariam & librariam artem à Monachis & Canonicis ſubinde cultam argumento eſt præclarus ille Bibliorum Codex Carolo Calvo oblatus. Hæc ſtrictim annotaſſe ſufficiat in tam præclaro Hiſtoriæ noſtræ monumento : quæ enim cætera ſpectant, & pallium quadrangulum, faſciolas, ſagum militare, ſpatham Regiam, baculum Regium, caſulam, manipulum, &c. in hiſce verbis enucleata paulo fuſius reperiet Lector, cui præterea Liliorum Francicorum veſtigia in hiſce tabellis non ſemel efficta licebit animadvertere.

Armigeros Regum, in Chartis Regum Hiſpanicorum crebro ſubſcripſiſſe, obſervare eſt apud Antonium *de Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti tom. 1. pag. 23. 39. appendicis : tom. 4. pag. 456. tom. 5. pag. 433. tom. 6. pag. 449. tom. 7. pag. 26. appendicis, &c.

Armigeri, poſterioribus ſæculis appellati ſunt potiſſimum nobiles inferioris ordinis, quod in bellis Militum ſeu Equitum *arma* gererent, quo iis in præliis induerentur. Nam cum graviora eſſent Militum arma habebant illi Armigeros ſuos, qui ea deferebant, donec opus haberent. Unde ὁπλοπάροχοι, interdum & ὁπλοφόροι vocantur in veterib. Gloſſ. Gr. Lat. Aliud Gloſſ. MS. *Armiger, Armiportator.* Obſervat. Britannicus ad Juvenalem Sat. 1. Armigeros etiam olim dictos ſervos, qui dominos ſuos ſequentes, ſcutum, reliquaque *arma* gerebant. Hinc Plautus in Caſina : *Potius quam illic ſervo des Armigero nihili atque improbo, &c.* Noſtrorum vero Armigerorum munus ſic belle deſcribit auctor Vitæ ſancti Gamelberti n. 5. *Pater autem cum eum nutriret, & ut moris eſt, ad uſum Militiæ inſtrueret, Armigerum ſibi aliquoties fecit, armaque Militaria aut ſuſpendit puero, aut præcinxit.*

☞ Nempe nobiles licet eſſent ex militari genere, donec ætatem attigiſſent, qua militari ordine donari poſſent, *Armigeri* duntaxat indigitabantur, ut apud Romanos *quamvis ſenatoria quis origine eſſet, uſque ad legitimos annos Eques Romanus erat, deinde accipiebat honorem ſenatoriæ dignitatis*, ut eſt apud Iſid. lib. 9. Orig. cap. 4. Hinc in veteribus Tabulis non ſemel viri natalium ſplendore inſignes, qui ad militarem dignitatem nondum erant ſolemniter evecti, nude vocantur Armigeri. Charta anni 1260. ex Archivo Veteris villæ : *Johannes Botyer tunc temporis Armiger.* Altera anni 1305. ex eodem archivo : *Johannes de Dolo dominus Comburni, tunc temporis Miles, & Guillelmus de Machua, filius & hæres principalis defuncti Philippi de Machua, Armiger, &c.*

Præſertim autem ſcuta Militum deferebant & haſtas : unde *Scutarii* & *Scutigeri*, vulgo *Eſcuiers*, appellabantur. Willelmus Brito lib. 2. Philipp. de Guillelmo *des Barres*, egregio Milite :

Is ſe clam medio furatus ab agmine Regis,
Armigeri ſpoliat clypeo latus, & rapit haſtam.

Willelmus *Guiart* :

Trois Eſcuiers qui portent lor eſcus,
Et en lor poins les rois eſpies molus,
Devant eux moinent les auferans quernus.

Ex quibus patet, Armigerorum præterea munus fuiſſe equos dextrarios Militum manu deducere, donec in præliis iis indigerent. Idem Poëta :

Ces Chevaliers à lor oſtez venir,
Ces blans haubers endoſſer & veſtir
Les Eſcuiers ces bons chevaux tenir.

Le Roman *de Merlin*, ſeu Robertus *de Bourron*, de quodam Armigero : *Et li valés ſaut avant ſur ſon ronchin, & maine le deſtrier en deſtre, & Baudemagus monte ſeur ſon palefroi tous armés, fors de ſon eſcu, & de ſon glaive, que li valés li porte.* Ubi *Valés* idem eſt ac *Eſcuier*, ut infra docemus. Armigerorum denique officium erat Militibus deſervire, eorumque mandatis omnino obſequi. Le Roman *de Garin.*

Li Eſcuier ſe poinent de ſervir.

Incertus Auctor in Hiſtoria Archiepiſcoporum Bremenſ. ann. 1337.

Reſpondit humiliter ſe non eminere
Sanguine, divitiis, nec tamen egere,
Sed de mediocribus genitum ſincere,
Qui ſponte nobilibus multum ſerviere.

Vide Albertum Aquenſem lib. 3. cap. 29. lib. 9. cap 5.

Armigeri igitur vox ſeu appellatio tributa inde quibuſvis ſervientibus, uti *Valletorum*, ut infra probamus. Leges Edwardi cap. 21. *Archiepiſcopi, Epiſcopi, Comites, Barones, & omnes, qui habent ſacham... milites ſuos & proprios ſervientes, ſcilicet dapiferos, pincernas, camerarios, piſtores & coquos ſub ſuo Friburgo habeant, & item iſti ſuos Armigeros, vel alios ſibi ſervientes*, Ingulfus pag. 886. *Quinquagenarius* (ætate Monachus) . . . *habet Clericum ſeu garcionem ſervitio ſuo ſpecialiter attendentem, qui exhibitionem victualium recipiet de parte*

Abbatis, modo & menſura, quibus miniſtratur garcioni unius Armigeri in Abbatis aula. Vide *Eſcuderius.*

Armigeri Honorarii, *Eſcuiers d'honneur.* Froiſſart. 4. vol. cap. 62. *Mais leur fut à ce Parlement ordonné que... juſques à vingt Chevaliers, & quarante Eſcuiers d'honneurs, iront en France devers le Roy, &c.* Hodie in Regum noſtrorum Palatio, *Eſcuier d'honneur* appellant, qui Reginæ eſt à manibus.

Tonſus inſtar armigeri, apud Ordericum Vitalem lib. 12. pag. 880. *Guillelmus vero Lupellus à quodam ruſtico captus arma ſua illi pro redemptione ſui dedit, & ab eo Tonſus inſtar Armigeri, manu palum geſtans, ad Sequanam confugit.* An quod ſolis Militibus, non vero Armigeris fas eſſet cæſariem nutrire? Certe non memini me id legiſſe: niſi forte Ordericus ſpectaverit famulos domeſticos, quos, *Armigeros* vocabant. Vide *Scutarius.*

¶ ARMIGERIUM, idem, opinor, quod *Scutagium*, ſeu ſervitium militare, vel potius præſtatio, quæ fit à militibus ratione feodi militaris. Ut enim *Scutiferi* pro *Armigeri*, ita *Armigerium* loco *Scutagium* dici facile poteſt. Charta Garcendis Comitiſſæ pro Baſilica de Tomeriis apud Stephanotium in Antiquit. Occitan. MSS. *Dono ſimiliter Eccleſiam S. Petri de Fideris cum omni ſuo Eccleſiaſtico, cum decimis, primitiis & oblationibus, Armigeriis & rebus aliis, quas prædicta Eccleſia poſſidere videtur.* Vide *Scutagium.*

ARMILAUSA, Armigaisia, Armilcasia, &c. Sagum Militare, quod thoraci ſuperinduitur. Iſidorus lib. 19. Orig. cap. 22. *Armelauſa vulgo vocata, quod ante & retro diviſa, atque aperta eſt; in armos tantum clauſa, quaſi armiclauſa, C. litera ablata.* Vet. Interpr. Juven. Sat. 5. *Viridem thoraca*, apud eundem Poëtam, *Armilauſiam praſinam* interpretatur. Curtas Militum tunicas, ad genua uſque pertingentes, ἀρμελαύσια appellat etiam Mauricius in Strategicis; quod ἐπάνω τῶν ὅπλων induantur, dicta, vult præterea Suidas. *Sclavinam* interpretatur Ugutio: *Armelanus* (leg. *Armelaus*) *veſtis tantum humeris clauſa, & ante & retro diviſa, vel veſtis tantum humeros tegens, ſicut ſcapulare Monachorum.* Gloſſ. Iſid. *Armelaus, ſcapulare Monachorum.* Joannes de Janua *Armelus* habet. Idem Ugutio: *Armellauſa ſic dicta, quod ante & retro aperta ſit, in armis tantum clauſa, & eſt Sclavina.* Scriverius ab *Armilauſis* populis, quorum mentio fit in Tabula Itiner. Peutingeri, ejuſmodi veſtem dictam opinatur.

Veſtem militarem facit etiam Paulinus Epiſt. 3. *Cum præterea facie non minus quam Armilauſa ruberet.* Et Epiſt. 7. *Sibi ergo ille habeat Armilauſam ſuam, & ſuas caligas & ſuas buccas.* Paſſio S. Bonifacii Martyris, edita ab Holſtenio: *Vir eſt quadratus... coccinea Armelauſia indutus.* Anaſtaſius Bibliot. in Gregor. II. pag. 70. de Luithprando Rege Longobard. *Atque ſic ad tantam compunctionem piis monitis flexus eſt, ut, quæ fuerat indutus, exueret, & ante corpus Apoſtoli poneret, mantum, Armilaiſiam, balteum, ſpatam, atque enſem deauratum.* Ex iis emendandum Diploma Athelberti Regis Anglor. *Miſſurum etiam argenteum, ſcapton aureum, item ſellam cum freno aureo, & gemmis exornatam, ſpeculum argenteum, Armilaiſia oloſerica, camiſiam ornatam prædicto Monaſterio gratanter obtuli.* Ita repono pro *Armilcaiſia* ut eſt in Monaſtico Anglicano tom. 1. pag. 24. Perperam etiam *Armigaiſia* apud Willelmum Thorn. pag. 1762. v. 24. editum legitur.

Almuciis Canonicorum *Armilauſiorum* nomen inditum à quibuſdam, quod reliquæ veſti ſuperadderentur. Tabularium Laudunenſe apud D. Lucam Acherium in Notis ad Guibertum: *Capitulum an.* 1398. *ea conditione inveſtiendum* (Decanum (*cenſuit, ut dum inſtallaretur, & fidem juramento præſtaret, almutium, ſive Armilauſam ipſe non haberet*, (quia nondum ſacris erat initiatus) *ſed in manus Buticularii, ſive Syndici Eccleſiæ deponeret.* Infra: *A Capitulo impetravit, ut ſibi dehinc liceret uti hujuſmodi Armilauſa, ſic tamen, ut illam in brachio deferret, non vero illam geſtaret in capite.*

¶ ARMILIUM. Vide *Armillum* 2.

¶ ARMILLA. Vide *Armillum* 1.

¶ ARMILLINUS, Muſtella Alpina ſeu Pontica, Gall. *Hermine.* Vita S. Guillelmi Politienſis Erem. to. 2. Aprilis pag. 468. *Pudicum Joſeph noſtrum æque ac Ægyptia domina invadit, blanditur, ad nefarium laceſſit concubitum; fœda nititur purum temerare, hyæna unicornum, ſus Armillinum.* Vide *Hermellina.*

1. ARMILLUM, Armilla, Armellum, Ornamentum brachiorum. Gloſſ. Lat. Græc. *Armilla, Armellum.* ψέλλιον, κλάνιον. *Armillarius*, ψελλιοποιός. Atque illud Gallis noſtris proprium fuiſſe docet Strabo lib. 4. χρυσοφοροῦσι δὲ περὶ μὲν τοῖς τραχήλοις στρεπτὰ ἔχοντες. περὶ δὲ τοῖς βραχίοσι καὶ τοῖς καρποῖς ψέλλια. Et Polybius lib. 2. πάντες δ' οἱ τὰς πρώτας κατέχοντες σπείρας, χρυσοῖς μανιάκοις καὶ περιχείροις ἦσαν κατακεκοσμημένοι τοῦτο δ' ἐστὶ χρυσοῦν ψέλλιον, ὃ φοροῦσι περὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὸν τράχηλον οἱ Γαλάται. Erant autem ejuſmodi *Armillæ Gallicæ* latioris ſegmenti inſtar, lapillis ac margaritis intextæ, quæ ſi non totum brachium, certe inferiorem brachii partem tegebant, unde & *Brachialia* dicuntur, interdum & *Manicæ.* Gloſſæ Biblicæ MSS. *Armillæ propriæ virorum ſunt, collatæ victoriæ cauſa militibus, ob armorum virtutem: unde & quondam Virilia dicebantur. Ab intellectu autem circuli Armilla non diſcrepat, quia ipſa quoque hoc, ubi ponitur, ambiendo conſtringit: ſed Armilla latius extenditur, circulus rotundus ſit.* Sed & hodie ſuperiores Germani *Armil*, ſive *Armel*, eam veſtium partem, qua lacerti brachiaque teguntur, vocant, uti monet Gluvius lib. 1. Germ. antiq. cap. 8. Vide Gregor. Turonenſ. lib. 2. Hiſt. cap. 42. & Geſta Reg. Franc. c. 18.

Has etiam *Armillas* Danis militibus tribuunt Dudo de Act. Norman. lib. 1. p. 64. 65. Will. Malmeſburienſis lib. 2. de Angl. cap. 12. Saxo Grammaticus lib. 2. p. 28. 33. Florentius Wigorn. & Hovedenus; ad quas jurare ſolitos ſcribit Ethelwerdus lib. 4. Hiſtor. Anglic. cap. 3. *Eique ſtatuunt jusjurandum in eorum Armilla ſacra.* Niſi hoc loco *Armilla* genus armorum fuerit: quod conjici poteſt ex Capitulis Caroli M. lib. 6. cap. 223. *Ut Armillæ & bruniæ non dentur negotiatoribus:* hac enim lege vetantur arma diſtrahi mercatoribus. Has denique armillas, quas & *Baugas* vocabant, ut præcipua Regiæ dignitatis ornamenta habuiſſe Francos noſtros, pluribus docuimus ad Alexiadem pag. 261. 262. quod etiam de Danis ac Anglis teſtatur Simeon Dunelmenſis lib. 2. de Dunelmenſi Eccleſia cap. 13. & Thom. Walſinghamus p. 196. Vide Luitprandum lib. 1. c. 7. & infra in *Bauga.*

Armillia Petasonis, apud Apicium lib. 7. cap. 9. pellis eſt, ſeu cutis, quæ armis tanquam armillæ inhæret, illoſque obtegit, & quod armis, id eſt, humero deportetur ceu armillum. Ita Gabriel Humelbergius.

2. ARMILLUM, *Vas vinarium, aptum ad portandum in humeris.* Ita Ugutio. Gloſſ. Iſid. *Armilium, crater, vas vinarium.* Gloſſ. Lat. Græc. *Armilium*, σκεῦος.

¶ ARMINEA, Arminia, Pellis muris Pontici, Gall. *Peau d'hermine.* Computus an. 1333. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 275. *Pro infoderando mantello Dom. Comitiſſæ & corſetto de vayro minuto & pro quinque Armineis unc.* x. Ibidem pag. 282. *Pro Armineis tribus, &c.* Alibi legitur *Arminia.* Vide *Hermellina.*

¶ ARMIRAGIA, Maris præfectura, Gall. *Amirauté.* Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1264. *Et quia idem Simon Grillus propter officium Armiragiæ inſolemnis procederet, & homines & populares ad ipſum confluerent, &c.*

¶ ARMIRAGIUS, Maris præfectus, Gall. *Amiral.* Bartholom. Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad ann. 1264. *Sunt armatæ aliæ Galeæ* XXIV. *quarum fuerunt Armiragii Simon Guercius & Nicola Cigala.* Rurſum occurrit ibidem ad ann. 1263. Vide *Amir.*

¶ ARMISCARA, Mulcta gravior, quæ magnatibus ut plurimum ſolet irrogari. Vide *Harmiſcara.*

ARMISPATHA. Papias: *Armillæ proprie virorum ſunt... eædem & circuli, & brachiales, rotundæ, id eſt, bogæ, Armiſpathæ.* Vide *Bauga.*

¶ ARMITES, Armities, *Armipotens*, apud Papiam MS. Janus Laurenberg. in Supplemento Antiquarii: *Armites*, ὁπλῖται οἱ ἐν ἐσχάτῃ τάξει, *Milites in ultimo agminis ordine.* Idem: *Armites*, παράταξις ἔνοπλος, *Acies armata.*

ARMIZATUS, Paratus, Ital. *Armeggiato.* Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 24. *Galeæ vero Januenſium... quæ prope terram morantes tenebant proras paratas, vel Armizatas in contrarium dicti venti.*

¶ ARMOMANTIA, Johanni de Janua, *Divinatio quæ fit in armis, id eſt, in ſcapulis beſtiarum, ab armus & mantia.* μαντεία Græcis eſt divinatio, vaticinatio.

¶ ARMONIA, pro *Harmonia.* Johan. de Janua: *Armonia, Dulcoratio & conſonantia plurimorum cantuum: Dulcis cantus cœli.* ἁρμονία, Compages, & apud Muſicos Concentus. Expoſitio antiqua Liturgiæ. Gall. inter Anecd. Marten. to. 5. col. 93. *Egreditur proceſſio... cum prædictis Armoniis & cum ſeptem candelabris, &c.*

¶ ARMORACIA, ῥαφανίδες, *Raphani.* Supplem. Antiquarii. Radices ſunt, quas Gallice vocamus *Raiforts.*

¶ ARMORICA, Juxta mare. Proſper Sanctacrucius lib. 2. de civilibus Galliæ diſſentionibus apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1446. *Hoc à pleriſque ſagacibus prævifo, in Nannetenſi civitate, in qua hæc nunc ſcribimus, menſe Octobri* MDLXIII. *quam antiqui Armoricam (hæc vox illorum lingua Juxta mare ſonat.) dicebant.* Armoricis *Ar*, juxta, ad, ſuper ſignificat, & *More*, Mare. Cæſar lib. 7. de Bello Gall. *Gallorum civitates, quæ Oceanum attingunt, veterum conſuetudine Armoricæ appellantur.* Vide Menagii Dictionarium Etymol. Gallic.

¶ ARMURARIUS, Fabricator armorum, Gall. *Armurier*, apud Rymerum to. 10. pag. 648. *Armurarii armaturas ſuas... cariori pretio vendere proponunt, &c.* Vide *Armararius.*

¶ ARMURATUS, Scutis gentilitiis, quæ vocant *Arma*, diſtinctus, ornatus, Gall. *Armoirié.* Inventar. MS. Eccleſiæ Noviom. an. 1419. *Duo coffreti... Armurati armis de le Boſſiere... Item una cortina magna ſerica roiata & Armurata armis de Courtenay.*

ARMUS. [Johanni de Janua, *Scapula, humerus; ſed humerus proprie hominum, Armus vero beſtiarum.* Vox nota Latinis Scriptoribus.] Vide *Spatula.*

ARMUTIA, [Villoſum amiculum, quo utuntur Canonici, Gall. *Aumuſſe.* Vide *Almucium.*

¶ ARMUZIUM, Eadem notione. Tranſlatio S. Proſperi, to. 5. Junii p. 71. *Cui* (Cathedrali) *alias conſultum ſatis videbatur per differentiam Armuzii, qua alteri ab alteris notabiliter diſcernuntur.*

ARNA, [Italis *Arnia*, Alvus apum, Gall. *Ruche d'abeilles.*] Fori Oſcæ ann. 1247. fol. 16. *Et ſi apes fecerint damnum, paret eis in horto aut in vinea Arnam cum melle, & unam cantaram: & cum apes ibi fuerint congregatæ, cooperiat eas panno, & ſic teneat eas pignoratas, &c.*

ARNALDENSIS, Monetæ ſpecies, Vicecomitum forte Leomaniæ, quibus familiare fuit Arnaldi nomen. Charta Joan. *de Greilly* Seneſcalli Vaſconiæ an. 1283. in Regeſto Conſtabulariæ Burdegalenſis fol. 221. *Habuiſſe & recepiſſe... à Joanne Epiſcopo Aginnenſi* 3000. *librarum bonorum Arnaldenſium.* In alio Reg. ſub ann. 1303. *In Agenno. currunt Arnald. Chapot. & Petragor.* Regeſtum Comitum Toloſæ fol. 30. *Mille libræ Arnaldenſis monetæ*, in Litteris Arnaldi Odonis Vicecomitis Leomaniæ an. 1248.

ARNALDIA, Morbi ſpecies, ſed incerta, niſi forte *alopeia* fuerit. Rogerus Hovedenus in Ricardo I. pag. 693. *Deinde uterque Rex incidit in agritudinem, quam Arnaldiam vocant, in qua ipſi uſque ad mortem laborantes, capillos ſuos depoſuerunt.* Eadem habet Bromptonus pag. 1201. Nicolaus Trivettus ann. 1191. *Graviſſimam incurrit agritudinem, quæ vulgo Arnaldia vocatur.* Codex editus habet *Arvoldia*, ſed perperam.

ARNALDISTÆ, Hæretici, ab Arnoldo Brixiano Clerico appellationem nacti. De iis agunt Otho Friſing. lib. 2. de Geſtis Frid. cap. 20. S. Bernard. Epiſt. ad Guidon. Legat. & Gerhous Reicherſperg. lib. 1. de Inveſtig. Antichriſti.

¶ ARNATUS Pannus, Tinea conſumptus, exeſus, forte ab Italico *Tarmato*: quod idem ſignificat. Statuta Maſſil. MSS. an. 1253. ubi de Mercatoribus: *Si ſciverint aliquam ſarcituram vel malefacturam in aliquo panno, ea non vendant, nec etiam Pannum Arnatum vel vetuſtate conſumptum.*

¶ ARNEA, pro *Arena*, legitur infra in *Bamber.*

¶ ARNELAUS, *Scapulare Monachorum.* Gloſſ. Iſid. In Excerptis Pith. *Arnilaus.* Vide *Armilauſa*, ubi Cangius legit. *Armelaus.*

¶ ARNENSE, Armatura, Gall. *Harnois.* Computus anni 1333. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 278. *Item pro paribus duobus de Arnenſe de malla, unc.* III. *taren.* VI. *Item pro Arnenſe uno de malla de aczario, &c.* Gall. diceremus, *Pour un Harnois de mailles d'acier.* Ibid. pag. 279. *Item pro portatura Arnenſium Domini de portu Olibani uſque NiczIam, taren.* IV. Vide *Harnaſcha.*

¶ ARNESE, Vox Italica, Proprie apparatus omnis bellicus; item quævis ſupellex. Ottobonus Scriba lib. 3. Annal. Genuenſ. ad ann. 1194. apud Murator. to. 6. col. 369. *Loricas vero & armamenta varia, vaſa etiam argentea, & aurum, & monetas, & alias innumerabiles divitias & multum Arneſe, ſibi prætermiſſis juramentis, quæ fecerant, retinuerunt.* Chronicon Parmenſe ad ann. 1301. apud eumdem Murator. tom. 9. col. 843. *Dominus Carolus frater Domini Regis Franciæ... tranſivit per Parmam cum certis & non multis militi-*

bus, & cum magno Arneſe equorum & ſomariorum.

¶ 1. ARNESIUM, ut *Arnenſe*, Gall. *Harnois*, Armatura. Codicillus Henrici Comitis Ruthenenſis an. 1222. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1170. *Præterea volo & mando, quod filius meus faciat ipſum Militem, & det ei Arneſium.* Computa Dalphin. tit. Graſivodan. an. 1334. xxv. *Julii pro una pelle viridi miſſa ad Dominum per Cotarellum ad faciendum corrigias in Arneſio ſuo.* Occurrit eadem notione ibid. in Computis anni 1333. & in Inſtrumento anni 1409. tom. 1. novæ Gall. Chriſt. p. 128. col. 1. Vide *Harnaſcha.*

¶ Arnesia Armorum, Apparatus, Gall. *Proviſion d'armes.* Charta ann. circiter 1423. *Cum propter guerras quæ actenus vigerunt & adhuc vigent, cauſantibus adverſariis & hoſtibus regni Aragonum, civitas Maſſiliæ cauſa ſuæ defenſionis plurimas expenſas fecerit tam in fortificatione murorum quam in Arneſiis armorum & in artilheria & bombardis & ſimilibus, &c.*

¶ Arnesium Saumerii, Inſtructus equi clitellarii, Gall. *Harnois de bête de ſomme.* Capitula Gener. S. Victoris Maſſil. MSS. *Equi ſeu equitaturæ, quos Prior ille ſolitus erat ducere, dum vivebat... & omne Arneſium Saumerii, &c.*

¶ 2. ARNESIUM, Arneysium, Arnezium, Quævis ſupellex Eccleſiaſtica & domeſtica, etiam muliebris. Teſtamentum Beatricis de Alboreya an. 1367. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1524. *Quæ omnia volumus vendi per guadiatores noſtros, & de eorum pretio legamus & dari volumus Abbatiſſæ dicti loci quatuor florenos auri, & cuilibet moniali duos florenos auri, & reſiduum pretii dictarum rerum convertantur in jocalibus & aliis Arneſiis faciendis in altari dicti monaſterii.* Charta Raymondi Epiſcopi Peneſtrini apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 348. *Cum eorum juribus, juriſdictionibus & pertinenciis univerſis, Arneſiiſque, utenſilibus, pannis, lectis, ſuperlectilibus, ac aliis rebus & bonis mobilibus & immobilibus.* Charta anni 1369. ibid. pag. 350. *Item dictus dominus Dalphinus promiſit & donavit dicto Marqueſio nominibus quibus ſupra, Arnezia eidem Catharinæ competentia ſecundum ſtatum ſui generis.* Acta pontificatus Joannis XXII. ad an. 10. *Eccleſia quoque dicti caſtri de ejus mandato campanis, libris, Arneſiis & rebus ſacris omnino extitit ſpoliata.* Computa Dalphin. Graiſivod. an. 1334. fol. 125. *Pro præmio ſigilli litterarum compoſitionis... ſuper facto cavalcatarum debite non ſequutarum, & etiam Arneyſiorum non portatorum, &c.* Ibid. fol. 74. *Item ponit ſe ſolviſſe pro capella Domini & Arneſium Dalphinæ, &c.*

¶ 3. ARNESIUM, Tunicæ ſpecies, ſagum, paludamentum, Gall. *Hoqueton, Cotte d'armes.* Litteræ Joannis I. Regis Franc. an. 1351. apud D. *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 481. *Item, quod unicus* (f. nuntius) *dicti Conſulatus poſſit & valeat deferre baculum pictum floribus lilii, & Arneſium ſuum, ſicut ſervientibus in talibus deferri conſuetum.*

¶ 4. ARNESIUM, Ferramentum, Gall. *Outil.* Literæ anni 1340. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 53. *Clientes noſtros muniri faciatis, & provideri Arneſiis pro cala & deſtructione arborum, vinearum & bladorum opportunis; ut pote de guoys, falcibus, deytraux, ſeu ſecuribus, fauciliis & fundis, ac aliis debitis Arneſiis.*

¶ ARNEXIUM, Ornatus equi, Gall. *Harnois*, & forte quævis impedimenta & ſarcinæ, Gall. *Bagage, Equipage.* Chronicon Veronenſe ad ann. 1301. apud Murator. to. 8. col. 641. *Dominus Canis Grandis de la Scala poſuit in conflictum Paduanos in burgis Vincentiæ, qui venerant cauſa accipiendi eidem civitatem Vincentiæ, eos morti tradendo, & eorum equis & Arnexiis ſpoliando.* Vide *Arneſium* 1. & *Arnixium.*

¶ ARNEYSIUM, Arnezium. Vide *Arneſium* 2.

¶ ARNILAUS. Vide *Arnelaus.*

¶ ARNISIUM, Arnixium. Ogerius Panis Annal. Genuenſ. lib. 4. ad an. 1213. apud Murator. to. 6. col. 405. *Exercitum totum fugaverunt, tendas quoque, papiniones & Arniſium habuerunt.* Ibidem: *Boves, carros, carrocios, tendas, papiniones, mulas & Arnixium totum retinuerunt, & habuerunt valorem ultra librarum quadraginta millia Papienſium.* Quibus in locis non ſolum equorum ornatus, Gall. *Harnois*, ſed impedimenta quævis & ſarcinæ debent intelligi. Vide *Arnexium.*

ARNITUS. Fredegarius Schol. cap. 64. *Totamque Perſidam ſuæ ditioni redegit, captis exinde multis theſauris, & 7. Arnitis, tribus annis circiter Perſida vaſtata, ejus ditioni ſubjicitur.* Ad oram annotatur in aliis Codd. legi, *Aeltis*, *Aeltiarnitis*, & *Welharnetis.* Sed obſcurum per obſcurius.

¶ ARNIXIUM. Vide *Arniſium.*

¶ ARNO, Belgis olim idem quod Aquila. Hinc Arno ſeu Arnoldus Elnonenſis Abbas, deinde Saltzburgenſis Archiepiſcopus apud Alcuinum Epiſt. 34. & 104. Aquila vocitatur. Prior ita inſcribitur: *Aquilæ Antiſtiti Albinus*; poſterior vero: *Dulciſſimo fratri & ſanctiſſimo Præſuli Aquilæ. Hinc factum*, inquit Mabill. in Actis SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 64. *ut ad annum 717. ſcripſerim Aquilam hunc diſtinguendum eſſe ab Arnone. Quem locum cum legiſſet vir doctus domnus Landoaldus de Kimpen, Monachus Elnonenſis, amicus meus, monuit me ſibi videri Aquilam non alium eſſe ab Arnone. Germanicum ſeu Flandricum nomen eſſe* Arnout; *ex quo ducta ſynonyma Arnulphus, Arnoldus & Arno ſeu Arnonus; addita aſpiratione Germanis & Flandris familiari, fieri* Harent: *quæ vox Aquilam ſignificat. Similia habet Molanus ad diem 16. Auguſti, ubi de S. Arnulpho. His aliiſque conſideratis adductus ſum, ut credam Arnonem & Aquilam unius & ejuſdem eſſe nomen duplex, alterum Germanicum, alterum Latine redditum pro more illius ætatis.* Rem firmant Ælfricus in Gloſſario, & Somnerus in Dictionario Anglo-Saxonico, quibus *Earn* Aquilam ſignificat.

¶ ARNOSIUM, Armatura, Gall. *Harnois.* Teſtamentum Guigonis Epiſc. Caſinenſis an. 1345. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1460. *XIX. Item de donatione inter vivos, ſeu donatione cauſa mortis, & ut melius valere poterit, Ademario de Bardis domicello meo equum, quem equitat, & Arnoſium, ſeu armaturam quas habet, pro gratis & acceptis ſervitiis, quæ mihi impendit.* Vide *Arneſium* 1.

ARNULPHINUS, Monetæ ſpecies, quæ currebat in Provinciæ Comitatu ſub ann. 1465. valebatque ducato cum dimidio.

¶ ARNUS, pro *Alnus*, Arboris ſpecies, Gall. *Aûne.* Statuta Arelat. tit. 127. *Arni de condamina Abbatiſſe & de quolibet alio loco exeuntes in viam publicam putentur quolibet anno... ne dicti Arni faciant impedimentum tranſeuntibus per viam.*

AROAGIUM, Facultas, ni fallor, linum vel cannabim in aqua macerandi & eluendi, à voce Gallica, *Rouïr.* Charta Guidonis Epiſcopi Ambian. ann. 1226. ex Tabulario Eccleſiæ Ambian. *In alia autem aqua tam ſuperius quam inferius habent homines Eccleſiæ Ambianenſis liberum Aroa-*

gium, & communes uſus, hoc excepto, quod ibi non poſſunt piſcari, vel aquam ad alia loca divertere, vel illud impedimentum, quod dicitur *caſtigiare*, de novo facere.

¶ ARODANDARUM, *Arbor*; *quod corrupte dicitur Lorandrum, eo quod ſit ſimilis foliis Lauri.* Papias MS. Bituric.

¶ ARODINA Vestis, Roſei coloris à Græco ῥόδον, *Roſa*. Anaſtaſius in Vitis PP. apud Murat. tom. 3. pag. 251. col. 1. *Fecit in Baſilica... veſtem rubeam de Arodina* (al. *diarodina*) inquit Murator. quod retinendum dicerem, ſi caſus adjectivi cohæreret cum ſubſtantivo. *Diarhodinus* vox eſt nota, uti videre potes in voce *Rhodinus*.

¶ AROLIUS. Vide *Arrolius*.

AROLUS, Genus retis, quo aves capiuntur. Deſcribitur à Petro de Creſcentiis lib. 10. de Agricult. cap. 22.

¶ AROMATARIUS, Pharmacopola qui componit utilia medicamenta, Gall. *Droguiſte*. Item Unguentarius, Gall. *Parfumeur*. Concil. an. 1585. inter Hiſp. to. 4. pag. 324. *Non tamen interdicitur Chirurgis & Aromatariis, ne his diebus* (feſtis) *officia ſua exerceant, quantum ægrotorum ſaluti conveniet.* Et pag. 342. *Ne ludant* (Clerici) *in locis publicis, aut in domibus, quo ad id multitudo hominum convenit, veluti in domibus Aromatariorum aut tonſorum.* Iidem forte in Hiſpania tunc erant Pharmacopolæ, Chirurgi ſimul & Unguentarii, unaque *Aromatarii* voce deſignantur.

¶ AROMATICITAS, Odor vel ſapor aromaticus. Bartholomæus Anglicus lib. 19. de Proprietatibus rerum cap. 56. *Vino autem optimo ſpecies perfunduntur & reperfunduntur, donec virtus ſpecierum vino incorporetur, & optime clarificetur; unde à vino* (claretum) *contrahit fortitudinem & acumen, à ſpeciebus autem retinet Aromaticitatem & odorem, ſed à melle dulcedinem mutuatur.* Bern. *de Breydenbach* Itin. Hieroſol. pag. 98. *Libanus igitur eſt mons redolentiæ & ſummæ Aromaticitatis. Nam ibi herbe odorifere creſcunt... In Libano quieſcentes tuti ſunt à venenoſis ſerpentibus, quos ſua Aromaticitate & virtute fugant tam herbe quam arbores.*

1. AROMATIZARE, Odorem ſpargere, *redolere*, Joanni de Janua. Catholicon Armoricum: *Flaeryaſſmat, G. flaerier bon & ſouëf, Aromatizare.* Jocelinus in Vita S. Patricii n. 3. *Velut ex promptuario pleno ſpiritualium unguentorum divinum odorem intrinſecus manante, foras Aromatizabat multiplicium miraculorum copia.* N. 9. *Conſuevit... multarum orationum odoramenta Aromatizare.* [*Balſamum Aromatizans*, Eccli. 24. 20.]

¶ 2. AROMATIZARE, Aromatibus condire, Gall. *Embaumer*. Chron. S. Petri Vivi Spicileg. Acher. tom. 2. pag. 745. *Reperta ſunt in ipſis Eccleſiæ fundamentis ſepulcra... quæ omnia erant plena corporibus honeſtiſſime palliatis, Aromatizatis, &c.* Vita S. Pecinnæ Virginis tom. 5. Junii pag. 87. *Collegeruntque corpus venerabile Aromatizantes illud Chriſticolarum more, prout dignum erat tantæ virgini.* Vita S. Salvii Epiſcopi, ibid. pag. 202. *Tranſlata ſunt autem ſancta corpora die illa, & Aromatizaverunt ea induentes linteaminibus ac veſtibus honorificis.*

¶ 3. AROMATIZARE, Thus adolere. Guidonis Diſciplina Farfenſis lib. 1. c. 42. *Duo Sacerdotes cappis adornent ſe, ut altaria Aromatizent.* Ibidem pag. 66. *Sacerdos... ſit præparatus in ſecretario, mittat incenſum in thuribulum & tunc veniat, Aromatizet altare majus, &c.*

¶ AROMATIZATIO, Ead. notione ib. non ſemel.

¶ AROMATORIUS, Pharmacopola, Gall. *Apothicaire, Droguiſte*. Statuta MSS. Cardinalis Trivultii Abb. S. Victoris Maſſil. an. 1531. *Tenetur Infirmarius ſolvere Aromatorio quæcumque Medicus impendit pro ſanitate ægrotantium Monachorum.*

¶ AROMATUM, Aroma, Gall. *Baume, parfum.* Sermo S. Humilitatis Abbatiſſæ tom. 7. Maii pag. 834. *Exprimamus oleum de ſpecioſa oliva quod animam illuminat & præbet ſaporem bonum & condimentum; & de ipſo faciamus Aromatum ſimul cum balſamo quod manet ſpecioſum in æternum.*

¶ ARONCALE Solum, Ager incultus. Vide *Runcalis*.

¶ AROTHEUS *interpretatur Scotomatus*. Papias MS. Utrumque mihi perinde incognitum, niſi forte *Scotomatus* idem ſit ac tenebroſus à Græco σκότος, tenebræ; ſed hoc divinare eſt.

¶ AROVASIA, ſive *Arida Gamantia*, Certa Viromanduorum regio circa Peronam, Cameracum & Bapalmam. *Abbatia S. Nicolai in Arovaſia* quæ caput eſt Congregationis Ordinis Canonicorum Regul. S. Auguſtini.

1. ARPA. Gloſſ. Ælfrici: *Arpa*, Æꞃen ʒeat, id eſt, *Porta areæ*, juxta Somneri Gloſſar. Saxon. ſed forte idem fuerit quod *Haſpa*. Vide in hac voce, & in *Harpa*.

2. ARPA. Matth. Silvaticus in Pand. *Alharbe eſt quædam avis, quæ in noſtra lingua vocatur Arpa, quæ eſt facta ut milvus.*

¶ 3. ARPA, Cithara, ſpecies inſtrumenti muſici. Fridegodus in Vita S. Wilfridi Epiſc. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 724.

Tunc oculos pulcris vanos illudit idæis,
Aures & blandis demulget ſæpius Arpis.

Vide *Harpa*.

ARPAGA. Ugutio: *Succinus, gemma quædam, quam Græci vocant electrum, fulvi & cærulei coloris, fertur arboris ſuccus eſſe, & ob id dicitur ſuccinus. Vocatur & à quibuſdam Arpaga, ab arpe,* (ἁρπάζειν) *quod eſt rapere, quia attractu digitorum accepta, vel coloris omnia folia & veſtium fimbrias rapiat, & paleas, ſicut magnes ferrum.*

ARPAGO, *Genus vaſis. Unde Joſephus: Fecit vaſa aurea, ollas, caldarias, & Arpagones.* Ugutio. [*Arpago* ſcriptum eſt pro *Harpago*: quod inſtrumentum eſt ferreum Latinis Scriptoribus notum, uncos habens & à Græco ἁρπάγη derivatum.]

¶ ARPAGUS, Immatura morte raptus, ab ἁρπάζω, Rapio. Claudius *Meneſtrier* Hiſt. Lugd. pag. 56. ex antiqua inſcriptione: *Et ſub aſcia dedicaverunt, multis annis vivat qui dixerit Arpagi tibi terram levem.* Vide ibi notam ejuſdem *Meneſtrier*.

ARPATA, Menſuræ ſpecies. Tabularium S. Petri Generenſis apud Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 1. cap. 25. n. 8. *Odo Caſtelienſis... dedit B. Petro, in eodem mercato Arpatam ſalis in perpetuum poſſidendam.*

ARPAXARE, [Rapere, ab ἁρπάζειν.] Vide *Harpagare*.

¶ ARPENNA, Agri modus, idem qui ſupra *Arapennis*, Gall. *Arpent*. Acta Ezonis & Mathildæ to. 5. Maii pag. 59. *Domino Nicolao præfati Cœnobii patrono Arpennas xxi. in Clotteno perpetua traditione adjeci.*

¶ ARPENNIS, Eadem notione, apud Doubletum Hiſt. Sandionyſ. pag. 829. 836.

¶ ARPENNUM, Eodem intellectu, apud Stephanotium to. 2. Antiq. Occitan. MSS. p. 413.

¶ ARPENNUS, Idem, apud Martenium tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 197. Vide *Arapennis*.

¶ ARPENTATOR, Agrimenſor, Gall. *Arpenteur*, apud

apud Spelmannum in Gloſſario, quod vide.

¶ ARPENTIUM, Arpentum, Idem quod *Arpenna*, Modus agri, Gall. *Arpent*. Charta an. 1181. ex Archivo Eccleſiæ Dolenſis: *In tota terra Carcou non ſtant niſi tria Arpentia*. Liber anniverſariorum & pitanciarum Monaſterii S. Germani Pariſ. fol. 5. v°. *Anniverſarium Gileberti Begant de* 110. *ſol. Pariſ. ſuper quinque Arpenta vinearum & dimidia ſita apud Fontanetum*. Arbitrium Abbatem Gimontis inter & cives Gimontanos in Aquitania: *Dixerunt & pronuntiaverunt, quod perticus cum quo menſurantur Arpenta & terræ & vineæ, ... habeat in perpetuum & habere debeat decem palmos bonos & largos de longo, ut hactenus habere conſuevit, & Arpentum computatur de centum duobus libris & octo ſcaquis, & conquada terræ computetur de ſeptuaginta quatuor libris & decem ſcaquis ad perticum ſuperius memoratum*.

ARPETA, corrupte pro *Erpeta*, ſeu *Herpeta*, Ignis ſacer, ἕρπης, Græcis: tumor exulceratus, à flava bile ſincera proveniens. Chronicon S. Maxentii, ſeu Malleacenſe an. 1014. *Obiit Petrus Abbas... morbo Arpeta, id eſt, igni inextinguibili, ſive ſe conſumens*. Infra: *Fuit homo.... qui pedem morbo Arpeta perdidit*. Scribonius Largus cap. 63. *Facit hoc medicamentum ad carbunculos, & ad ignem ſacrum, & ad zonam, quam Græci ἕρπητα dicunt*. Eſt autem *zona* ſpecies ignis ſacri. Adde eumdem cap. 246. Marcellum Empir. cap. 11. Celſum lib. 5. cap. 27. & Conradum Uſperg. in Henrico V. Vide *Ardentes*.

¶ ARPINIUM, ut *Arapennis*, Gall. *Arpent*. Locum vide in *Manſionale*.

¶ ARPO, Spicula ferrea, quibus balænæ in mari configuntur apud Rymer. tom. 2. pag. 527. Vide *Harpones*.

ARQUATURÆ, *Forfices*, Papiæ. Notæ Tyronis: *Arquat. Arquatura*. Vide *Arcatura*.

ARQUEMIA, pro *Alchymia*, ſeu *Chymia*, in Novellis Diffinitionibus Ordinis Ciſtercienſis diſtinct. 7. cap. 7.

ARQUERIA. Vide *Archeria*.

¶ ARQUINETTA. Litteræ Richardi II. Regis Angl. ann. 1380. pro Mercatoribus de Janua, apud Rymer. tom. 7. pag. 233. *Duas magnas ollas zinziberis viridis, unam vergentam zinziberis facti cum aqua limonis, unam balam de Arquinetta, tredecim pipas uvarum ſiccarum, novem pipas ſulfuris*. Haud ſcio an *Arquinetta* derivetur ab articulo Arabico *Al*, pro quo non ſemel *Ar*; & *China*, Hiſpanis lignum Indicum, quod decoctum aqua ſudorem movet.

ARQUINTALE, [Pondus centum librarum ad quod merces exigebantur. Hinc in his locis dicitur: *Charger un vaiſſeau au Quintal*.] Charta Willelmi D. Montiſpeſſulani an. 1103. *Dono etiam ego Willelmus Bailaticum Arquintalis, & tertium denarium in Arquintali & medallias, quas donant homines Montiſpeſſulani & Longobardi pro Arquintali*. Vide *Quintale*.

ARQUITES, Arcubus inſtructi, ſagittarii. Acta S. Marcelli PP. lib. 2. cap. 4. n. 12. *Funduntur populi, procedunt Arquites pueri ex omni parte, videntur properare itinera ad gloriam Sancti*. Vide Nonium & Gloſſ. Græc. Lat.

ARRA Nuptialis. Petrus Chryſolog. ſerm. 140. *Ad Virginem Deus aligerum portitorem mittit: nam dat Arram, dotem ſuſcipit, qui fert gratiam. Annulus Arrarum nemini datus*, in Legib. Wiſigoth. lib. 3. tit. 1. §. 13. Gregorius Turon. lib. 4. Hiſt. cap. 41. *Præceptionem ad Judicem loci expoſuit, ut puellam hanc ſuo matrimonio ſociaret, dicens: Quia dedi Arram in deſponſatione ejus*. Infra: *Et ideo gloriæ veſtræ præceptionem depoſco, ut filiam ſuam mihi tradat in matrimonio, alioquin res mihi liceat ejus poſſidere, donec ſexdecim ſolidorum millibus acceptis, me ab hac cauſa removeam*. Vide JC. & Salmaſium ad Capitolinum pag. 254. [Concil. Hiſp. to. 4. p. 365. *Præcipit quoque hæc Synodus* (Mexicana an. 1585.)... *Curatis, ut in benedictionibus nuptialibus Indorum naturalium Arras benedicant, cum reliquis cæremoniis, quibus in benedictionibus nuptialibus Hiſpanorum uti ſolent*.]

¶ ARRABATA Terra, Terra, ut opinor, culta, exarata, ubi frumentum ſeritur. Charta an. 1138. apud Baluzium Hiſt. Arvern. tom. 2. pag. 489. *Ego Bernardus Atonis Vicecomes Nemauſenſis reddo & dono & laudo in feudum tibi Raimundo Cantarelle ... terram quæ eſt Arrabata modo, quæ fuit vinea, &c.*

¶ ARRABILIS, Qui arat. Charta Odonis an. 1239. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 85. *Qui boves habebit Arrabiles ... dabit unum ſextarium frumenti*.

¶ ARRABONI, *Id eſt, Vadimonium*. In Gloſſ. MSS.

¶ ARRAHENES, Arrehenes, Arrehenati, Obſides, ut puto, Gall. *Otages*, forte ſic dicti quod ſint veluti *arrha* rei alicujus faciendæ. Oratio Petri Ferdinandi Vacecapitis, Regis Caſtellæ legati ad Ludovicum Ducem Andegavenſem an. 1378. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 1503. *Propter quod frater veſter dominus Rex Caſtellæ volens locum pandere bono pacis, miſit domino Infanti prædicto certa capitula continentia modos rationabiles non incertos de Arrehenibus aliquibus certorum caſtrorum, eidem domino Infanti nepoti veſtro per Regem Navarræ celeriter conferendis, ut Franciæ & Caſtellæ Reges illuſtriſſimi fratres veſtri, ac vos de ipſo & ejus ſagacitatibus eſſetis indubiæ ſecurati. Poſt quæ nepos veſter & dominus noſter Infans juxta civitatem Pampilonenſem longo tempore moram traxit, guerram indeſinenter exercens, & prædictos Arrehenes caſtrorum ſibi dari... ſi dominus Infans guerram dimitteret... incœptam, daret ei integraliter Arrahenes*. Et col. ſeq. *In certitudinem rei cujus Arrehenatos ejuſdem villæ omnes meliores & notabiliores homines jam tenebat*.

ARRAIARE, Inſtruere, [diſponere, armare, Gallis veteribus *Arrayer*, modernis *Arranger, mettre en ordre, Equipper*. Litteræ Edwardi III. Regis Angl. an. 1338. apud Rymer. to. 5. p. 7. *Centum homines Wallenſes... eligatis, trietis & Arraietis, vel eligi, triari & Arraiari faciatis... ipſoſque ſic electos, triatos, Arraiatos ac bene munitos liberari faciatis dilectis & fidelibus, &c.* Mandatum Henrici IV. Regis Angl. an. 1406. apud eumd. Rymer. to. 8. p. 449. *Campum illum de ſorde & luto mundari & cum arena & ſabulo ac alio modo parari & Arraiari faciatis*. Rurſum occurrit tom. 6. pag. 663. & pag. 726.] Charta Richardi Regis Angl. apud Willelm. Thorn. *Gentes ſufficienter munitas & Arraiatas*. Henr. Knyghton lib. 3. an. 1313. *Adeo quod non occurrit quempiam retroactis temporibus vidiſſe aliquem Comitem duxiſſe pulcram multitudinem hominum in equis, ſic bene Arraiatorum*. Alio loco: *Rediit tota fortitudo Scotorum, in 3. aciebus diſtincta & bene Arraiata*. Et mox: 26. *mille hominum bene Arraiatorum*. [Formulare Anglic. p. 429. in Teſtamento Joh. *de Nevill* an. 1386. *Volo quod unus equus ſit Arraiatus pro guerra, cum uno homine armato de armis meis*.] *Arredare* & *Corredare*, pro inſtruere, ornare, uſurparunt etiam veteres Scriptores Itali. Auctor Novellarum antiquarum, Nov. 42. *Comando, che quando ſua anima foſſe partita del corpo,*

che foſſe Arredata una ricca navicella, coperta d'un vermiglio ſciamito, &c. Joan. Villaneus lib. 6. cap. 45. *Fece fare alla lor galea, le vele nere, & tutti gli Arredi neri.* Idem lib. 7. cap. 120. *Veſtimenti & Arredi & apparecchiamenti di ricca feſta.* Galli *Arroy* dicunt.

¶ ARRAIATIO, Ordo, diſpoſitio, Apparatus bellicus. Litteræ Edwardi III. Regis Angliæ ann. 1338. de hominibus ad lanceas eligendis, apud Rymer. tom. 5. pag. 7. *Pro defectu electionis & Arraiationis hujuſmodi, paſſagium noſtrum quomodolibet nullatenus differatur.* Occurrit ibid. pag. 8. Aliæ Regis ejuſdem litteræ ann. 1330. apud eumd. Rymer. to. 4. p. 442. *Qui in comitiva verſus partes Ducatus Aquitaniæ ſunt profecturi, & proiſas & Arraiationem paſſagii illius*, &c. Aliæ anni 1370. to. 6. pag. 663. Super invaſione Francorum & *Arraiatione* facienda: *Mandamus... omnibus aliis prætermiſſis, omnes homines defenſabiles partium veſtrarum, cum omni celeritate qua fieri poterit, Arraiari & in Arraiatione teneri faciatis.*

¶ ARRAIATOR, Qui diſponit, ordinat, inſtruit, Gall. *Mareſchal de camp*, alias *Arraiour*, Caſtrorum Præfectus. Litteræ Edwardi II. Angl. Regis ann. 1322. apud Rymer. tom. 3. pag. 973. *Aſſignavimus ipſum Comitem capitalem cuſtodem Comitatuum ... & ſuperiorem Arraiatorem & ducem tam hominum ad arma, quam peditum.* Et paulò poſt: *Mandamus ſuperiori Arraiatori & duci hominum hujuſmodi*, &c. Et to. 4. pag. 231. in Litteris ejuſd. Regis ann. 1326. *Le Roy as tous Arraiours & Meſnours des gents d'armes & de pic*, &c.

Arramentum, Ordo, ornatus, inſtructio, Gallis olim *Arrayement*, *Arroy*, [nunc *Arrangement.*] Knyghtonus: *Rex Edwardus miſit D. Reginaldum .... ad explorandum & videndum de Arrayamento dicti navigii.* Occurrit apud eumdem iterum. Chronic. Flandr. cap. 49. *Puis feit le Roy de France ſon Arroy, & prit avec lui tous ſes hauts hommes.* [*Patelin* apud Borellum:

Car quoy! qui vous auroit craché
Tous deux encontre la paroy,
D'une maniere, & d'un Arroy,
Eſtes-vous, & ſans difference.]

Vide Edward. Cokum ad Littlet. ſect. 234.

Arriare, Eadem notione. Vide *Monſtrum*.

¶ Arraizus, Arraiator, Aciei ordinator, Gall. *Sergent de bataille.* Item Centuriæ inſtructor, Gall. *Sergent d'une Compagnie.* Angl. *Arrayer.* Litteræ Richardi II. Regis Angliæ ann. 1386. apud. Rymer. tom. 7. pag. 521. *Inveniet & mittet Domino Regi Angliæ prædicto decem galeas, ipſius Domini noſtri Domini Regis Portugaliæ ſumptibus & expenſis, bene armatas, videlicet de uno Patrono, tribus Alcaldibus, ſex Arraizis, duobus carpentariis, octo vel decem marinariis, triginta Balaſtariis, centum & quaterviginti remigibus, & duobus ſutaneis, in qualibet galearum prædictarum.*

¶ ARRAINARE, Ad Tribunal ſiſtere, in jus vocare; Item Lites ſeu cauſas in *Regeſto* eo ordine diſponere, quo citandæ ſunt & agendæ, Gall. *Mettre au Rôle*, Angl. *Arraign*; à Francico *Arranger*, oriri putant Skinnerus in Etymol. Angl. & Thomas *Blount* in Nomolexico, quod cauſæ & rei ordine vocentur ad roſtra ſeu cancellos, quos Angli *Barram* nominant. Alii ab *Arraiſonare* per contractionem factum putant *Arrainare* & *Arreniare*. Mandatum Eduardi III. Regis Angliæ ann. 1337. apud Rymerum tom. 4. pagina 797. *Quod aſſiſæ novæ diſſeiſinæ & attinctæ contra fideles noſtros, in obſequio noſtro in dictis terris Scotiæ & Hiberniæ, aut alibi, extra regnum noſtrum, pro defenſione & ſalvatione ejuſdem regni, & terrarum noſtrarum prædictarum commorantes, Arrainatæ, ſeu Arrainandæ (ipſis in obſequio noſtro inibi ſic exiſtentibus) de die in diem continuentur, ita quod eis, dum in obſequiis noſtris in hujuſmodi moram, ut præmittitur, fecerint, exhæredatio vel præjudicium nequaquam fiat. Et ideo vobis mandamus quod omnes aſſiſas novæ diſſeiſinæ, & attinctas, coram vobis per brevia noſtra jam Arrainatas, vel ex nunc Arrainandas, verſus dilectum & fidelem noſtrum .... continuetis*, &c. Vide *Areniare*.

¶ ARRAIZUS. Vide in *Arraiator*.

¶ ARRAMA, Arramare. Vide *Adramire*.

¶ ARRAMENTA Resumere, Ad calculos reverti, Gall. *Reprendre les derniers erremens d'une cauſe.* Id eſt, eo litis reverti, ubi deſitum eſt. Hiſt. Harcur. tom. 4. pag. 1647. ex Regeſto Parlamenti: *Qui ratione uxoris filiæ ſuæ dicti Droconis Reſumpſerat Arramenta pendentia in Curia noſtra inter dictos Droconem & Joannem.* Charta Caroli Regis Franc. ann. 1404. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 470. *Karolus*, &c. *primo Parlamenti noſtri Hoſtiario aut Servienti noſtro ſuper hoc requirendo ſalutem. Cum pendente certa cauſa inter ... Johannem de Bethune ... & Guichardum Dalphini Militem ... dictus Guichardus viam univerſæ carnis ingreſſus ... mandamus quatenus ... Guichardum Dalphini liberum & heredem ac executores teſtamenti ... dicti defuncti, ad certum & competentem diem ... adjornes ad Reſumendum vel defendendum proceſſus & Arramenta dictæ cauſæ & ulterius procedendum.* Ibidem p. 425. ex Regeſto Parlamenti anni 1340. *Cum Armandus Vicecomes Polonniaci tanquam heres defuncti Poncii de Polonniaco, quondam Decani Eccleſiæ Brivatenſis ad inſtantiam Beraldi Dalphini fuiſſet in noſtra Curia adjornatus ad Reſumendum Arramenta in dicta Curia pendentia*, &c. Rurſum occurrit infra. Vide *Erramentum.*

¶ ARRAMINA, Arraminatio, Arramire. Vide *Adramire.*

ARRANCANES. Teſtamentum Sancii I. Regis Portugalliæ æræ 1217. apud Brandaonum tom. 4. Monarchiæ Luſitan. p. 260. *Habeat & meas cintas, & meas ſcarlatas, & penas varias, Arrancanes & lencios.* [In Actis SS. Junii tom. 3. habetur *Arancanes & lencios*. Porro *Cintas* Hiſpanis ſunt faſciæ ſericeæ, Gall. *Rubans de ſoye*, *Scarlata*, Pannus cocco tinctus, Gall. *Ecarlate*; *Pena* pro Penna, *Arrancanes* pro Hiſpanico *Arracadas*, Inaures, Gall. *Boucles d'oreilles*; *Lencios* vel *Lincios*, Hiſpanis *Lienços*, Gall. *Linge*; unde lecti Lintea, *Linceuls* appellantur.]

¶ ARRANCATA, Expeditio militaris, vel raptus, direptio, qualis fieri ſolet in expeditionibus militaribus, ab Hiſpano *Arrancar*, Gall. *Arracher*, Evellere, rapere, auferre. Morettus Antiquit. Navarræ pag. 563. è Tabulario S. Salvatoris de *Leyre* pag. 10. *Ego Garſea Dei gratia Rex tibi ſenior Sancio Fortunionis, mea ſpontanea voluntate propter tuam fidelitatem atque ſervitium, & accepi de te equum colore nigro ... & illo equo fuit de Rege domno Ranimiro, que fuit captum in illa Arrancata de Tafalla ... & ideo concedo tibi villam quæ vocitant Oterbia.*

¶ ARRANCURA, Rixa, lis, querimonia. Morettus in Antiquit. Navarræ ex Archivo S. Joannis de la Pena. n. 28. *Donas mihi illum caſtellum quod dicitur Sangueſſa ... & illa villa, quæ dicitur Lerda & Undues. Donas & confirmas ut in omni vita tua non facias mihi Arrancura de illas villas, neque non*

eas inquiras neque caſtellum. Vide *Rancura.*

¶ ARRANIARE, Arraniatus, à recentioribus Leguleiis dici annotat Spelmannus in Gloſſario ad vocem *Adrhamire*, putatque eas voces mendoſe ſcriptas pro *Arramare*, *Arramatus*, de quibus dictum eſt in *Adramire.* Cum nullum vir doctus proferat locum, unde liceat veram vocis ſignificationem expiſcari, ejus conjecturam, nec probo, nec rejicio, id unum obſervaturus, non minorem eſſe cognationem vocis *Arraniare* cum *Arrainare*, quam cum *Arramare*; ac *Arreniare* fortean dici pro *Arrainare*, non pro *Arramare.*

¶ ARRAO. Vide *Arro.*

¶ ARRAPAX, Harpago, Gall. *Croc*, *Main de fer.* Gloſſ. S. Andreæ Avenion. *Arrapax*, *Arrapatis*, *id eſt*, *Sercapos*, *quia arripiat illud quod cadit in puteum.*

ARRARE, Spondere. Erchempertus in Ducib. Benevent. cap. 22. *Contrarius illi ſemper & ingratus extitit, adeo ut etiam filio illius natam ſuam neceſſitate ductus Arraret.* Gregorius Turon. de Vitis Patr. cap. 20. *Cum ad legitimam perveniſſet ætatem,... ut Arram puellæ quaſi uxorem accepturus daret, impellitur.*

¶ Arrare Bellum, Bellum denuntiare. Spelman. in Gloſſario. ad V. *Adrhamire*: *Pro his rebus acquirendis Arravimus Bellum in Curia Vindocenſi.*

¶ ARRAS. Teſtamentum Radulfi *de Nevill* apud Th. *Madox* Formul. Anglic. pag. 432. *Item do & lego Johannæ uxori meæ tertiam partem bonorum meorum.., cum uno Lecto de Arras operato cum auro.... Item unum Lectum de Arras cum ceteris paled de colore rubeo, viridi & albo.* Lectus acu pictus *Lectus de Arras* dicitur, quod Attrebatum urbs Belgii, Gall. *Arras*, olim celebris eſſet tapetibus, aliiſque ſimilibus operibus acu pictis. Quin & Attrebaticas veſtes ſub Imperatoribus Romanis jam fuiſſe commendatas obſervat Salmaſius ad Vopiſcum in Carino Auguſto. Vide *Atrabaticæ Veſtes.*

¶ ARRATIONARE, Gallis olim *Arraiſonner*, Aliquem alloqui, admonere, tractare cum aliquo. Epiſt. Lamberti Attrebat. Epiſc. apud Baluzium tom. 5. Miſcell. pag. 307: *Domnus Manaſſes Remenſis Archiepiſcopus nuper mihi miſit litteras pro Morinenſi Eccleſia, quibus injunxit, ut vos Arrationarem per nos vel per litteras noſtras de Roberto & de munitione ejus, per quam non deſiſtit prædictam Eccleſiam & bona Clericorum diripere & devaſtare, &c.*

¶ ARRATIONATUS, In jus vocatus. Chartul. Matiſcon. fol. 110. *Si circa decimam male aliquid ageret, in curia Decani Arrationatus reſpondeat.*

¶ ARRAUS, f. mendum pro *Averiis* i. e. animalibus agriculturæ inſervientibus. Archivum Abbatiæ Villæ novæ: *Ego Conſtantia... Duciſſa Britanniæ... dedi eidem Abbatiæ omnia quæ pertinent ad Comitatum inter Loire & Beloigne, exceptis hominagiis, quæ retinui in manu mea ad ſervitium meum cum equis & Arraus faciendum.*

¶ ARRAYAMENTUM, Arrayare. Vide *Arraiare.*

¶ ARRAYRAGIUM, pro *Areragium*, Gall. *Arrerage.* Charta Johannæ Reginæ an. 1364. ex Schedis D. *le Fournier*: *A dicto tempore uſque nunc pro Arrayragiis certam non modicam quantitatem pecuniæ percepturi.*

ARREATOR. Tabularium S. Juliani Brivatenſis ann. 1282. *Conſules, Procuratores, Arreatores, & Adminiſtratores, &c.* Vox ejuſdem originis, qua *Arraiatus*: eſt enim *Arreator*, qui res curat, inſtruit. [Vide *Arraiare.*]

ARRECTATUS, [Accuſatus, in jus vocatus. Officium Coronatoris apud Spelmannum: *Si autem aliquis Arrectatus fuerit de morte alicujus periclitantis, capietur & impriſonetur.*] Vide *Rectum.*

¶ ARREGIUM, pro *Areragium*, Gall. *Arrerage.* Extat inter Inſtrum. to. 3. Hiſt. Harcur. *Littera Joannis Comitis Haricuriæ, per quam transfert Godefrido de Haricuria patruo ſuo 400. libras annui & perpetui reditus ſupra theſaurum cum* XII. *centum libras Arregiorum occaſione dicti redditus de anno* 1352.

¶ ARREHENATUS, Arrehenes. Vide *Arrahenes.*

¶ ARRELA. Concil. anni 1012. inter Hiſpanica, tom. 3. pag. 193. *Omnes macellarii de Legione per unumquemque annum in tempore vindemiæ dent Sayoni ſingulos utres bonos & ſingulas Arrelas de ſuo.* An menſuræ, an vaſis ſpecies?

¶ ARRENCURA, Querimonia, Gall. *Rancune.* Chartarium Eccleſiæ Auxitanæ: *Venit Leberons & miſit in Arrencura ad dominum Archiepiſcopum.* Vide *Arrancura.*

¶ ARRENDA, Cenſus annuus, Gall. *Rente.* Inſtrum. anni 1480. apud Miræum tom. 2. pag. 1346. col. 1. *Item habebunt alias octo lineas terrarum juxta Eccleſiam de Heyle à parte Aquilonis, vulgariter appellatas de Bieſt, valentes annue in Arrendam 70. groſſos Flandricæ.*

¶ ARRENDAMENTUM, Locatio, datio ad cenſum ſeu *Arrendam*, Gall. *Arrentement*, *Bail à rente.* Hiſp. *Arrendiamento. Facultas conducendi, quam jus Arrendamenti appellamus*, tom. 4. Concil. Hiſpan. pag. 127. col. 2. Teſtamentum Iſabellis de Lebreto Armaniaci Comitiſſæ ann. 1294. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1592. *Item volo & concedo ac mando, quod omnis venditio, obligatio, alienatio, vel Arrendamentum factum, vel facta de prædictis reditibus, exitibus & proventibus dictorum caſtrorum & locorum per dictos executores meos tantum valeat..... ac ſi per me in vita mea facta eſſet.* Capitulum generale MS. S. Victoris Maſſil. ann. 1426. *Statuerunt quod Arrendamenta omnium Prioratuum & reddituum fiunt ad extinctum candelæ, & plus & ultra offerenti adjudicentur.... Precia Arrendamentorum tempore quo renderii illa exolvunt, &c.* Notanda ſunt *Arrendamenta ad extinctum candelæ facta*; quæ etiamnum vigent pluribus in ocis.

ARRENDARE, Arendare, ut *Arentare*, Ad *Arrendam* ſeu cenſum dare, in Statutis Ordinis Hoſpitalar. S. Joan. Hieroſ. tit. 17. §. 1. [*Arendare ſeu locare fructus beneficiorum*, in Concilio Avenion. ann. 1509. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 396. *Arrendandum & concedendum ad firmam ſeu certam annuam penſionem*, in Inſtrumento anni 1350. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 152. Litteræ Philippi VI. Franc. Regis ann. 1335. apud D. *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. pag. 113. *Item volumus & ordinamus, quod ſigillum parvæ Curiæ cuſtodiatur uno anno in civitate, & alio anno in burgo. Et hoc cum non contigerit emolumentum dicti parvi ſigilli Arrendari.*]

¶ ARRENDATARIUS, Conductor, qui ad *Arrendam* ſeu annuam penſionem agrum aliudve recipit. *Ne* (Clerici) *proventuum etiam eccleſiaſticorum conductores, qui Arrendatarii dicuntur, exiſtant, neve emendi & vendendi commercia tractent*, tom. 4. Concil. Hiſp. pag. 75. col. 2. *Terrarum, quas per ſeipſos, vel alios eorum nominibus, etiam colonos, Arrendatarios, emphiteotaſque excolebant, &c.* in Privilegiis Ordinis S. Joannis Hieroſol. pag. 100. Vide *Arrendator.*

¶ ARRENDATIO, Datio ad *Arrendam* ſeu cenſum

annuum, Gall. *Bail à rente*. Statuta Capituli Tullenſis ann. 1497. cap. 9. *De capitulis tenendis Secretarius vel Scriba, cui incumbit univerſa mandata ... ſcribere, etiam Arrendationes, locationes domorum, &c.*

Arrendatio. Taxa Cancellariæ Apoſtolicæ tit. 19. *Et ſi clauſula Arrendationis non ſit in litteris, tunc demantur, &c.* Ubi Joannes Bank ridicule dixit, *Arrendationem* eſſe *virium alicujus ſubjectionem.* Nam præterquam quod non omnino promptum eſt divinare, quid hiſce verbis velit, probabile eſt tamen *Arrendationem* eſſe, quod vulgo *penſionem* in beneficiis Eccleſiaſticis appellamus. Nam

Arrenditia, Idem valet, ac *reditus*, ſeu *cenſus* annuus. Charta Ludovici II. Imp. apud Ughellum tom. 6. Italiæ ſacræ pag. 1309. *Cum ... maſſaritiis, aldionaritiis, Arrenditiis, &c.* Id eſt, poſſeſſionibus, quæ cenſui obnoxiæ ſunt. Ita Galli *Arrentement* appellant dationem ad cenſum. *Adcenſes & Arrentements de maiſons* in Conſuetudine Namurcenſi art. 19. & Vaſtanenſi art. 6. *Arrentiſſement*, in Bononienſi art. 127.

¶ ARRENDATOR, ut *Arrendatarius*, Conductor, qui recipit ad *Arrendam*, ſeu cenſum annuum, Hiſpan. *Arrendador*, Gall. *Fermier*, *Qui prend à rente. Arrendatores ſeu recipientes ad acenſſam*, in Tabulario S. Crucis Burdigal. Charta anni 1389. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Maria Regina Jeruſalem & Siciliæ, &c. Officialibus regiis, nec non Gabellotis, Arrendatoribus & Credenſceriis regiæ Gabellæ, &c.* Altera Ludovici X. Regis Franc. apud D. *de Laurière* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 571. *Arrendatores etiam caſtellaniarum, præpoſiturarum & aliorum officiorum noſtrorum per ſe, vel judices eorum, emendas ad ipſos ratione dictorum Arrendatorum pertinentes, &c.* Charta anni 1402. tom. 2. Rer. Mogunt. pag. 886. edit. 1722. *Noſtris & dicte noſtre Prepoſiture reddituariis, cenſuariis, penſionaribus, Arrendatoribus, decimatoribus, colonis, &c.*

Arrendatores Jurium Regalium, in Foris Aragonenſib. ſeu conductores. Vide Michaëlem *del Molino* in Repertorio in hac voce.

¶ Arrendatores de la Sisa, tom. 4. Concil. Hiſpan. pag. 188. Conductores ſunt impoſitionum, quas Hiſpani *Siſas* appellant.

¶ ARRENDATORIUS, Idem qui *Arrendator. Firmariis ſeu Arrendatoriis*, in Charta anni 1362. ex Archivo S. Victoris Maſſil.

¶ ARRENDUATOR, ut *Arrendator.* Statuta Eccleſiæ Cadurcenſis inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 732. *Declaramus quoſlibet ſæculares bajulos, nuntios, Arrenduatores, & ſimiles levantes pedagia ſeu quidagia à Clericis ſeu perſonis Eccleſiaſticis de rebus eorum propriis, quas pro ſuis beneficiis, non cauſa mercimonii ſeu lucri deferunt, ſeu deferri faciunt, eſſe excommunicatos.*

¶ ARRENIATUS, Coactus ſe ſiſtere judicio, apud Somnerum in Gloſſario ad calcem Hiſt. Scriptor. Anglic. Vide *Arrainare.*

¶ ARRENTAMENTUM, Datio ad cenſum annuum, Gallis olim *Arrentement*, nunc *Bail à rente* Charta Ludovici Abb. S. Joannis Angeriac. ann. 1420. ex Chartulario ejuſd. Monaſt. pag. 528. *Et ad plenum informati de traditione prædicta* (terrarum) *dictam traditionem ſeu bailletam, ac etiam omnia & ſingula contenta & declarata in litteris dictæ traditionis dicti Arrentamenti approbamus.* Vide *Arrendamentum.*

ARRENTARE, Arentare, Ad cenſum ponere, ad canonem annuum, vel ad emphyteuſim prædium locare. *Arrenter*, in Conſuet. Montenſi cap. 12. 28. Turon. art. 303. Lodunenſi cap. 15. art. 11. & 12. *Mettre à rente.* Charta Edwardi I. Regis Angl. *Nec terræ, vel tenementa eorum ea occaſione Arenteentur.* Willelmus Thorn. *Prædictæ ſectæ tenentium prædictorum de prædictis berghis Arentatæ fuerunt ad* 10. *ſ. per annum.* Charta Edw. II. Regis Angl. to. 2. Monaſt. Angl. p. 273. *Dedimus & conceſſimus ... 122. acras ... reddendo nobis per annum ... 56. ſ. ad quos prædictæ 122. acræ ... ad vaſta & aſſarta ſua in diverſis foreſtis Arrentanda aſſignatos Arrentabantur.* Fleta lib. 4. cap. 5. §. 17. *Si quis Arentaverit in curia ſua finem pro pulcre placitando, &c.*

ARREPTUS, Arrepticius, Dæmoniacus, Italis, *Arretizio*, κατεχόμενος ὑπὸ δαίμονος, apud Strabonem, δαιμονιόληπτος, apud Chryſoſt. Ugutio: *Arreptitius, qui arripit, vel arripitur, ſicut Dæmoniacus, & Arreptitia dicitur Dæmoniaca.* Ebrardus de Betunia in Græciſmo:

Sunt Arreptitii vexati dæmone multo.
Eſt Energumenus, quem dæmon poſſidet unus.

Gloſſ. Lat. MS. Regium *Ariolus, Arreptitius, quaſi divinus.* [Iſid. in Gloſſis, *Arreptitius, Ariolus, furioſus.* Dicitur *Furioſus*, quia qui futura prædicebant, vel edebant oracula, extra ſe rapi & furere videbantur.] Walafrid. Strabo de Vita S. Galli c. 18. *Juſſit eos Dux venire in cubiculum, in quo Arreptitia ſervabatur.* Vide S. Auguſtinum lib. 2. de Civit. Dei cap. 4. Caſſian. Collat. 7. Vitam S. Mariani Abbatis Ratiſpon. cap. 5. Baron. ann. 713. n. 15. &c.

Arrepti, Iidem, qui *Arreptitii.* Conſilium Arauſican. I. can. 16. & Arelat. II. can. 41. *Qui palam aliquando Arrepti ſunt ... non aſſumendi ad ullum ordinem Clericatus. Arrepti à dæmone homines*, apud Gregor. Turonenſ. lib. 1. Miracul. cap. 69. Aigradus Mon. in Vita S. Anſberti Archiepiſc. Rotomag. cap. 11. *Mulier quædam à dæmone Arrepta.* Rudolphus in Vita Rabani Mauri n. 40. *Puella ... ſubitaneo impetu ſpiritus maligni Arrepta.* Theodorum quemdam Præſidem, *diabolica intentione Arreptum*, dixit Honorius PP. Epiſt. ad Sergium Subdiac. apud Holſtenium in Collect. Rom.

Abreptitius, *Furioſus*, in Breviloquo. Petrus Damiani lib. Epiſt. 9. *Abreptitius quidam in tantam furioſæ mentis prorupit inſaniam.*

ARRERAGIUM, [Idem quod *Areragium*, Reliqua, Gall. *Arrerages.* Charta Johannæ Reginæ Siciliæ ann. 1364. ex Schedis D. *Le Fournier*: *In recompenſatione & concabium daturam* CL. *librarium coronatorum & Arreragiorum.* Occurrit iterum apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 612. & 614.] Vide *Areragium.*

¶ ARRERARIUM, Eadem notione. Concil. Avenion. ann. 1509. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 387. *Solvant ſynodum & cathedraticum anni præſentis, etiam Arreraria temporis jam lapſi.*

¶ ARRESTA, Mora, obex, impedimentum, à Gallico *Arreſt*, apud Rymer. tom. 11. p. 843. *Non inferentes eis ... malum, moleſtiam, injuriam, violentiam, Arreſtam, dampnum aliquod ſeu gravamen.* Et tom. 12. pag. 286. *Abſque quibuſcumque impetitione, impedimento, Arreſta ſeu alia occaſione quacumque.* Vide *Areſtum.*

¶ ARRESTARA. Vide *Areſtara.*

¶ 1. ARRESTARE, Detinere, Manus in aliquem vel in ejus bona injicere, Gall. *Arreſter.* Charta anni 1280. è Chartulario S. Vandregeſili tom. 1. pag. 245. *Ut dicti Religioſi ... poſſent ea* (bona) *capere & levare & etiam Arreſtare. Arreſtatus & cap-*

tus, in Charta anni 1320. ex Archivo Maſſil. *Arreſtavit omnes & captivavit*, in Actis SS. Junii to. 3. pag. 648. Charta anni 1329. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 160. *Cepit & Areſtavit & eorum bona, & adhuc infra certos carceres ampliatos Arreſtati tenentur.* Occurrit ibidem pag. 463. Inſtrumentum Eccleſiæ Brivatenſis ann. 1365. *Cum Johannes Roberti eſſet Arreſtatus*, *&c.* Vide *Areſtare.*

¶ 2. ARRESTARE, Decernere, ſtatuere, Gall. *Arreſter.* Menoti Serm. Quadrageſim. fol. 169. *Primo, fili, an ſit neceſſe quod moriamini? Utrum ſit tota Arreſtata? O mater non oportet de hoc plus loqui: eſt Arreſtum Curie ſic datum, quod moriar.* Vide *Arreſtum* 1.

¶ 1. ARRESTATIO, Captio, injectio manuum in aliquem vel in ejus bona. *Corporis captio & Arreſtatio*, in Maceriis inſulæ Barbaræ tom. 1. pag. 277. *Arreſtatio & detentio redditiuum*, in Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 35. Vide Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 781. in Charta anni 1308.

¶ 2. ARRESTATIO, Impedimentum, retardatio, apud Lobinellum in Gloſſario Hiſt. Pariſ. to. 3. *Triginta libras annuatim percipiendas ſine dilatione & abſque Arreſtatione.*

¶ ARRESTIUM CLAUSTRALE, Incluſio in clauſtro, & forte in clauſtrali carcere. Statuta S. Victoris Maſſil. an. 1531. *Item ordinarunt, quod nulli Religioſi poſſint de ſacro fonte infantes levare, vel confirmandos à Prælato tenere, vel commatres facere, & hoc ſub pœna Arreſtii Clauſtralis per decem dies.*

¶ ARRESTUM, Manus injectio in aliquem ſeu in illius bona, Gall. *Arreſt, Saiſie.* Leges Mechlinienſes tit. 6. art. 7. *Quod ſi non obtemperet, reumque ſinat in ſua juriſdictione verſari, nec eum ad promiſſa luenda compellat, litem iſtam alienam ſuam faciet, licebitque jam inde judici, qui rei traductionem poſtulavit, omnes incolas ejus regionis, unde reus poſtulatus eſt, per ſequeſtrationem, ſive, ut vulgo vocant, Arreſtum detinere, uſque dum reus judicio ſiſtatur, vel promiſſioni ſatisfecerit.*

¶ ARRESTUM COMPUTI, Rationum confectio, Gall. *Arreſté d'un Compte.* Litteræ Humberti II. an. 1334. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 266. *Deferant & aſſignent totam pecuniam, in qua per eorum computum factum nobis debitores ſunt inventi, ſi à nobis Arreſta Computorum ſuorum habere voluerint, alioquin ... nullum Arreſtum de debitis præteritis ſe ſentiant habituros.*

¶ ARRESTUM CURIÆ. Vide *Areſtum* 1.

¶ ARRESTUM TRIUM DIERUM, *videlicet quod omnes navigantes ſtent per tres dies ante villam* Valentiæ, ut habetur in *Declaratione pedagiorum quæ levantur ſupra Rhodanum* anno 1445. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 89. In quo autem conſtiterit illud jus, amplius declaratur ibidem pag. 90. hiſce verbis: *Item plus aſſerunt dicti de dicta villa Valentiæ habere quoddam aliud jus, ſeu tributum, vocatum Arreſtum Trium Dierum; nam ſi naves ibidem applicent, pedagium dicti Dom. Epiſcopi, & etiam dictum ſextaragium non recuperatur, donec & quouſque ipſæ naves cum gentibus ipſarum ſteterint per ſpatium dictorum trium dierum in dicta villa, & nolunt ipſa jura recuperare, quouſque compleverint Arreſtum dictorum Trium Dierum.*

¶ ARRETARE, Accuſare, in jus vocare. Vide in voce *Rectum.*

¶ ARREUM, Remiſſio pœnæ, permutatio, imminutio, Gall. *Remiſe, Changement, Diminution.* Vox Hibernica à Saxonico Aþian, Parcere, condonare, unde Aþunȝ, Condonatio, remiſſio. Dicitur de pœnitentiis, quæ multis variiſque modis remitti, imminui, permutari vel condonari poterant à Sacerdotibus pro delictorum qualitate. De his habentur octo Canones Synodi Hiberniæ apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 20. quos hic ex ordine integros referre non abs re fuerit.

ARREUM ANNI, *Tridui dies & noctes ſine ſede & ſomno, niſi paulisper; vel* CL. *Pſalmi cum decem canticis, ſtando & orando omni hora; duodecim quoque flectiones genuum flectuntur in omni hora orandi, & palmæ ſupernæ ad orationem.*

ARREUM ANNI, *Triduum cum mortuo ſancto in uno ſepulcro, ſine cibo potuque ac ſine dormitatione præcinctus veſtimento ſuo & cum cantico Pſalmorum, & cum adoratione horarum, poſt confeſſionem Sacerdoti & poſt votum.*

ARREUM ANNI, *Triduum in Eccleſia ſine dormitatione cum veſtimento circa ſe, ſine ſede, & canticum Pſalmorum cum Canticis ſine intermiſſione, & miſſa uniuſcujuſque horæ per confeſſionem peccatorum coram Sacerdote & plebe & poſt votum.*

ARREUM ANNI, XII. *triduanas. Arreum anni*, XII. *dies & noctes ſuper* XII. *bucellas menſuræ de tribus panibus.*

ARREUM ANNI, *Menſis in dolore magno, ſed de quo non moritur quis iterata poſtmodum vita ad judicium Sacerdotis.*

ARREUM ANNI, XL. *dies & noctes in pane & aqua, & duæ ſuperpoſitiones unicuique hebdomadæ* XL. *Pſalmi &* XL. *inflectiones in unaquaque hora orandi.*

ARREUM ANNI, L. *dies & noctes in pane & aqua in menſura* LX. *Pſalmi &* LX. *inflectiones, in unaquaque hora orandi.*

ARREUM ANNI, *Dies* C. *pane & aqua miſſa in omni hora orandi pœnitentia illorum per longum, quorum Arreum in his prædictis emittitur ſine carne & vino & butyro & lacte dulci agatur.*

¶ ARREVUM, pro *Arrerum*, Retro, Gall. *Arriere*, Hiſpanis *Arrero* & *Arredro.* Fori Oſcæ Jacobi I. Regis Aragon. anno 1247. fol. 10. *Si aliquis homo in aliquo Caſali veteri aperuerit fundamenta, ſuper quibus tantum poſtea conſtruxerit in gyrum, donec opus illud ſit de tribus tapialibus in altum, & miſerit ipſam Caſal in Arrevo, & fecerit ibi portal, ſupra firmaverit peſtal, &c.*

¶ ARREYRAGIUM, pro *Areragium*, Gall. *Arrerages.* In Obituario MS. S. Geraldi Lemovic. fol. 18. & 40.

¶ ARRHÆ, Munera in ſponſalibus dari ſolita. Concil. anni 1594. inter Hiſpan. to. 4. pag. 703. col. 1. *Omnes Indorum hujus Archiepiſcopatus Parochi habebunt Arrhas & amictus, quibus omnes ſuæ Parochiæ ſponſi copulandi ſint, ne Indi ad nuptias venientes novis ſemper ſumptibus illa conferre cogantur.* Vide *Arra Nuptialis.*

¶ ARRHARE, Arrhis ſponſam donare. Vetus formula matrimonii apud Dom. *de Vert* Tract. de Cerimoniis pag. 231. *Cum his petiis argenti te Arrho, in nomine SS. Trinitatis & duodecim Apoſtolorum in communicationem bonorum ſpiritualium & temporalium.*

¶ ARRIA, pro *Area*, Gall. *Aire.* Charta Willermi de *Aigneville.* an. 1237. ex Tabul. Corbeienſi: *Ego Willermus de Aigneville Miles legavi Eccleſiæ S. Petri de Corbeia ... & unam Arriam ſtraminis in grangia de Meneriis capiendam, quotieſcumque ibi bladum triturabitur, & unum ſextarium avenæ annuatim in feſto S. Remigii.* Ubi *Arria ſtraminis* eſt

ſtramen omne quod una vice remanet in area frumento excuſſo.

¶ ARRIANI, Hæretici notiſſimi ab Arrio ſic dicti. Negabant tres SS. Trinitatis perſonas ejuſdem eſſe naturæ; dicebant Verbum eſſe creaturam, &c. Vide Epiphan. Hæreſ. 68. & 69. Auguſtin. Hæreſ. 49. Athan. Gregor. Nazianz. & alios. Alii fuere hujus nominis Hæretici temporibus divi Bernardi, ut patet ex ejuſdem S. Doctoris Vita inter ipſius Opera to. 2. col. 1193. edit. 1690. *Paucos quidem habebat civitas illa* (Toloſa) *qui Hæretico faverent: de textoribus quos Arrianos ipſi nominant, nonnullos. Ex his vero qui favebant hæreſi illi plurimi erant & maximi civitatis illius.* Rejiciebant vetus Teſtamentum, pluriumque errorum auctores habebantur, circa Baptiſmum, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Matrimonium, &c. de quibus fuſe Baronius ad ann. 1176.

ARRIARE. Vide *Arraiare.*

¶ ARRIBA, Supra, Gall. *En haut*, *Au-deſſus.* Vox mere Hiſpanica. Vita SS. Voti & Felicis Eremit. tom. 7. Maii pag. 64. *Dedit eis unam ſpeluncam, quæ eſt ſub Orolis facie, cui nomen eſt ſpelunca Gallionis, & inde devallat contra illa ſerra de Traſillos Arriba de fonte frigido.*

¶ ARRIBANNUM, Submonitio ad exercitum, &c. Vide *Herebannum.*

¶ ARRIBATICUM, Ripa facilis appulſui navium, portus ſpecies. Item tributum pro ipſo navium appulſu, à Vaſconico *Arriba*, Gall. *Arriver.* Chartularium Anianenſe: *Vendo tibi pro 4. libris Melgarienſibus quoddam Arribaticum honoris mei quod eſt in flumine Erauris ... ad applicandam paxeriam molendinorum veſtrorum, ut poſſitis paxeriam veſtram levare & demittere, atque mutare quotieſcumque vobis placuerit.* Vide *Adripare.*

¶ ARRIERARGIUM, Reliqua, Gall. *Arrerages.* Chartular. Vedaſtinum: *Unuſquiſque eorum ſolvet 10. libras Pariſ. pro Arrierargio thelonii ante litem motam non ſoluti.* Vide *Areragium.*

¶ ARRIERIBAN, Evocatio in militiam. Vide *Herebannum.*

¶ ARRIGARE, dicitur qui de rebus ſuis morbo laborans diſponit, Gall. *Faire ſon teſtament en maladie.* Lex Longobard. lib. 2. tit. 14. *Arrigare ſecum legem.* Plura vide in voce *Andigare.*

¶ ARRIMANARIA. Vide in *Herimanni.*

¶ ARRINGUM. Vide *Arengum.*

¶ ARRIPAGIUM, Arripaticum. Vide *Adripare.*

¶ ARRIPATORIUM, Ripa ad quam appellitur. Vide *Ripatorium.*

¶ ARRIPERE, Pertinere. Archivum S. Victoris Pariſ. in Præcepto Hlotarii Imperat. in Francia an. 1. in Italia XII. Indict. XIII. *Necnon teloneum de navibus ad ſtacia venientibus, quæ ad eamdem Eccleſiam Arripere videntur.*

ARRIVA, Maleficii ſpecies. Charta Philippi Regis Francor. an. 1310. pro Libertatibus oppidi Baſtidæ in Petragoricis, ex Regeſto 47. Tab. Regii n. 38. *Item ſi Arriva, vel alia maleficia occulta enormia facta fuerint in Baſtida vel honore, ſeu parium dictæ Baſtidæ, fiet ... emenda ſuper iis ſecundum bona ſtatuta & bonos uſus approbatos in Comitatu Toloſæ.*

¶ ARRIVAGIUM. Vide in *Adripare.*

¶ ARRIVARE, Ad ripam trahere, in ripa navem exonerare, ripam tangere, à Gallico *Rive.* Inde & apud nautas *Deriver* à ripa navem ſubducere. Arreſtum Parlamenti ſub Philippo Franc. Rege pro Eccleſia S. Cornelii Compend. contra Majorem & Juratos: *Nituntur... acuſtumare paagium injuſte & de novo mercaturam villæ Compend. quas duci faciunt per aquam Yſare, licet non Arriventur ſeu exhonerentur in terra ipſorum.* Gaſparis Barthii Gloſſarium: *Arrivare, Accedere*, Gall. *Arriver*, quod verbum ducit originem à *Rivus.* Charta Johannæ Reginæ Caſtellæ pro Ferrando primogenito ſuo, to. 4. Hiſt. Harcur. p. 1654. *Placuit facere portum in ſua terra pro Arrivando ſeu recipiendo aut recolligendo omnimodas nices.* Legendum opinor *naves*, aut *merces* pro *nices.* Merces per abbreviationem ſic ſcribitur *m̃ces*, unde quam facile legi potuerit *nices* nemo eſt qui non videat. Vide *Adripare.*

¶ ARRO, vel *Arrao*, Oryza, ſpecies leguminis ſatis noti, ab Hiſpano *Arroz*, Gall. *Ris.* Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Tenetur dare dictus dominus Abbas illi Monacho qui eſt ortolanus dicti Monaſterii duas libras panis frumenti ... & etiam quolibet anno octo ſextaria Arronis treſſenqui & tres emynas fabarum, &c.* Ibidem: *Lavandario quolibet anno octo ſextaria Arraonis treſſenqui.* Quid ſibi velit *treſſenquus* mihi incompertum, niſi forte ſit locus, unde oryza afferebatur.

ARROBA, Hiſpanis, Menſura Frumentaria, & liquidorum, hodie *Arroba*, *Arrova.* *Olei Arrova* in Charta Hiſpanica, apud Colmenarezium in Hiſtor. Segobienſi cap. 16. num. 7.

¶ ARRODOMA, Vaſis ſpecies, tom. 3. Concil. Hiſp. pag. 181. col. 1. Locum vide in *Lito.*

ARROGIUM, Rivulus, Hiſpanis *Arroyo.* Vetus Notitia Hiſpanica æræ 829. apud Anton. *de Yepez* tom. 4. Chronici Ord. S. Benedicti p. 448. *Et deſcendit, ubi intrat Arrogio, quæ dicunt Rubiſco, in Syle, & conclude per illum Arrogium di Rubiſcum, &c.* Charta Garciæ-Fernandi Comitis æræ 1010. apud eumdem tom. 1. *Et de illa ſerra in directo uſque ad illo vadiello de illo Arrogio, qua exiit de valde* (valle) *Pecuggo, & de alia pars de illo Arrogio de illo ſenax per directo, &c.* Vide Hiſtoriam Segovienſem cap. 19. num. 7. §. 9.

¶ ARROLIUS, Arolius, ſ. Pannus vel tela in ſe convoluta, Gall. *Rouleau*, ab Hiſpano *Arrolar*, Volvere. Proceſſus an. 1470. ſuper querimonia magiſtrorum navium de Hiſpania, apud Rymer. tom. 11. pag. 675. *Cum ipſe veniret... cum ſua caravalla ... onerata de lanis quatuor centas & quadraginta ſaccas valoris quatuor librarum cum dimidia pro quolibet tonello, & triginta ſex Arrolios ſive pecias de murſaca valoris unius libræ cum dimidia pro qualibet pecia, & etiam unam pipam de inſenſo valoris decem librarum.* Et infra: *Carricaverunt triginta & ſex Arolios ſive pecias de marſaca, de quo fiunt ſacci, valoris unius libræ cum dimidia pro quolibet Arrolio ſive pecia.*

ARROTA. Meminit Sandovallius in Epiſcopis Pampilonenſib. pag. 81. Chartæ æræ 1173. qua Rex Navarræ Ramireſius Monachus cuidam Eccleſiæ concedit *illa ſua Arrota quæ vocatur de Fontevera*: cujus vocis notionem ignorare ſe profitetur idem Scriptor. [Occurrit in Charta an. 1395. ex Archivo S. Victoris Maſſil. qua Pontius *Lobiere* Præpoſitus Tolonenſis dat & *concedit ad faſcheriam ſive rentam jura, domos, terras, perceptiones, cenſus, ſervitia, trezena, taſcas, & Arrota quæ habet in caſtro de Soleriis.* Italis *Arrota* & *Arrioto* idem eſt ac incrementum, accreſſio; unde *Arrota* videtur ſignificare certam præſtationem quæ pro incremento v.g. domus perſolvebatur.]

ARROVA, Hiſpanis menſuræ frumentariæ ſpecies, Amphora, Nebriſſenſi. Fori Oſcæ an. 1247. fol. 5. *Solvat de antigariis pro qualibet noctium* 5. *Arrovas ordei.* Occurrit alibi. [Vide *Arroba.*]

¶ ARRUDES, *Edentes, circumſedentes.* Papias MS. Eccleſiæ Bituric.

¶ ARRUMARE, *Rumorem afferre.* Papias MS. Eccleſiæ Bituric.

¶ ARRUMPERE. Vide *Rumpere.*

¶ ARRUPTUM, pro *Abruptum.* Supplicatio civitatis Agenni an. 1317. apud Rymer. tom. 3. p. 655. *Duos facinoroſos idem Bernardus, qui juſtitiam diligit, debite ultimo ſupplicio fecit tradi, ex Arrupto & ſine cauſa*; id eſt, Abrupte, ſubito, & neglectis judiciorum formulis.

¶ ARRURA. Vide *Arura* 2.

¶ ARRYATE, Horti regii Maurorum. *Arriates* Hiſpanis Hortorum ſunt ſepimenta cannis confecta. Dicuntur etiam *Encañados.* Vita B. Ferdinandi Principis Luſitani tom. 1. Junii pag. 574. C. *Cujus interim ſocios duxerunt ad hortos regios, quos vocant Arryate ubi eſt balneum.*

1. ARS, Machina, unde Gallis, *Artillerie.* Albertus Aq. lib. 2. Hiſt. Hieroſol. c. 35. *Quidam Longobardus genere magiſter inventor magnarum Artium & operum.* Vide *Artificium, Artillator.*

2. ARS, ARTES, Grammatica. Diomedes lib. 2. *Artium genera ſunt plura, quarum Grammatice ſola literalis eſt, ex qua Rhetorice & Poëtice conſiſtunt: idcirco literalis dicta, quod à literis incipiat.* Q. Rhemnius Palæmo in Arte Grammatica: *Abunde dictum ſit de præpoſitionibus: nam cætera habemus in Artibus pleniſſime dicta.* Cledonius: *Quodam tempore dum Ars in Capitolio tractaretur.* Priſcianus in Prologo ad lib. 1. *Quid enim Herodiani Artibus certius*? Valerius Probus lib. 2. Grammaticorum inſtitut. *Artium inſtituta quoniam ſufficienter tractavimus, nunc de catholicis nominum verborumque rationibus doceamus. Libri Artium*, ſeu de Grammatica, apud Marium Plotium lib. de Metris in Præfat. Habetur *Phocæ Grammatici Ars de nomine & verbo*, ubi ſic præloquitur:

Ars mea multorum es, quos ſæcula priſca tulerunt:
Sed nova te brevitas aſſerit eſſe meam.

Arnobius junior in Conflictu cum Serapione: *Dicitur autem creaſſe librum Artis Rhetoricæ Orator, & Grammaticus librum Artium condidiſſe.* Smaragdus in Præfat. ad Commentar. in Donatum: *Aliud eſt de Arte tractare, & aliud de Deo loqui.* Guithmundus lib. 1. de Verit. Euchariſt. *Is ergo cum juveniles adhuc annos in ſcholis ageret, elatus ingenii levitate, ipſius magiſtri ſenſum non adeo curabat, ... libros inſuper Artium contemnebat.* Infra: *Doctorem ſe Artium profitebatur.* Arnoldus Lubecenſ. lib. 3. c. 3. *Quia in Artibus bene profecerat, Scholas ibidem regendas acceperat.* Adde cap. 5. & Provinciale Cantuarienſis Eccl. lib. 5. tit. 4. *Artis Grammaticæ periti*, apud Ordericum Vitalem lib. 3. pag. 462. Anonymus Poëta de Epiſcopis Eboracenſibus:

Artis Grammaticæ vel quid ſcripſere magiſtri,
Quid Probus atque Focas, Donatus, Priſcianuſque,
Servius, Euticius, Pompeius, Comminianus.

Ebrardus Betunienſis in Græciſmo cap. 20.

Sunt adjectiva verborum adverbia ſemper
Sicut teſtatur Artis doctiſſimus actor.

Ita *Artem* nude non ſemel vocat Rhetoricam Quintilianus lib. 3. cap. 1 & alibi.

FACULTAS ARTIUM, in Academiis ea dicitur, in quibus, artibus liberalibus Grammaticæ, Rhetoricæ, ac Philoſophiæ ſtudium impenditur: cujus elogium ita perſtringunt Statuta ejuſdem Facultatis in Academia Viennenſi Auſtriæ: *Inclyta Facultas Artium liberalium cæterarum Facultatum utique pia nutrix, quia ſuos alumnos ipſis impartitur, tanquam fortes agoniſtas; & ſi qui forſan aliunde ipſis advenerint, revera tanquam abortivi ſunt reſpectu lacte Artium liberalium & facundæ matris Philoſophiæ nutritorum. Filii namque Facultatis Artium aptiores ſunt ad quævis ſtudia altiora, dummodo tamen non duxerint ſe emancipandos ante tempora à provida matre ſua, Facultate ſcilicet Artium ipſis rite conſtituta, volantes ſine pennis, ſed variis plumis Artium liberalium habitualiter decorati, apicem utique cujuſcumque etiam facultatis ſcientificæ facilius adipiſcuntur, interiores ejus ſubtilitates, etiamſi difficiles ſint, medullitus penetrando.*

ARTIDOCTOR, Doctor ſeu *Magiſter in Artibus*, in Teſtamento Geraudi Archidiaconi Ambian. an. 1271. deſcripto in Hiſtoria Majorum Abbatisvillæ pag. 203.

ARTIGRAPHUS, Grammaticus, ſeu Artis Grammaticæ Scriptor, τεχνογράφος. Carolus Magn. lib. 2. de Cultu Imag. c. 30. *Ad ſecundam definitionis ſpeciem, quæ ab Artigraphis ἐννοηματικὴ, id eſt, notio, dicitur, convaluit.* Apud Senatorem lib. de Ortographia, Donatus, Phocas, Niſus, & Gratus Grammatici, *Artigraphi* dicuntur; ut & Sacerdos Grammaticus hoc nomine, apud Alcuinum lib. 7. de Artibus cap. 1. apud Soſipatrum lib. 2. de Inſtit. Grammat. Romanus, *diſertiſſimus Artis ſcriptor*, Cledonius nempe Conſtantinopolit. Grammaticus, cujus liber de Grammatica *Ars* inſcribitur. In lib. 3. Miracul. S. Dionyſii, in Prologo, *Methodius optimus Græcorum Artigraphus* indigitatur. Anonymus in Vita S. Hieronymi: *Huic viro in literarum ſtudiis plerique cathegetæ, id eſt, præceptores fuerunt, Donatus nempe Artigraphus, Romanis eum imbuens elementis, liberaliumque artium ſapore ſufficienter replens, Magiſter exſtitit illi, &c.*

ARTISTA, in Vita Jordani Generalis Prædicatorum, qui *Artibus* ſtudium & operam ſuam impendit.

ARS SANCTA. Vide *Sortes Sanctorum.*

ARSACIDÆ. Vide *Aſſaſini.*

¶ ARSANOQUITA. Vide *Arſenoquita.*

¶ ARSCHIL, ARSCILD, Obſequium militare. Vide *Heereſchild.*

ARSEDA, *Stella valde ſplendens*, ſecundum Ugutionem.

¶ ARSEIA, Combuſtæ ſilvæ, in Conſuetud. Bitur. *Arſius* vel *Arſeiz*: de quo conſule Gloſſar. Juris Gallici D. *de Lauriere.* Charta Libert. S. Palladii ex codice MS. Coiſlin. *Solvent... quinque ſolidos Pariſienſes pro omnibus animalibus... in dictis coupeiis ſive Arſeiis inventis.* Vide *Arſina* 1.

¶ ARSELLUM, Parvus fornix, ſeu lapis ſepulcralis inſtar fornicis parieti affixus. Necrologium S. Martialis Lemovic. *Monachi S. Martialis conceſſerunt Willelmo Ricardi unum anniverſarium annuatim, & in die anniverſarii venirent juxta Arſellum ſuum, quod eſt ſitum in pariete capituli.* Scribendum *Arcellus* ab *Arcus*, Gall. *Arceau.*

ARSENA, Armamentarium, vulgo *Arſenal*, Italis *Arzenale.* Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 12. *Oportet ad illius* (navigii) *conſervationem in poſterum in locum pertrahi coopertum... qui locus ubi dictum conſervatur navigium, Arſena vulgariter appellatur.* Dantes in Infern. Cant. 21.

Quale ne l'Arzena de' Viniitiani,
Bolle l'inverno la tenace Pece,
A rimpalmar di legni lor non ſani.

De vocis etymo ita nugatur Sanſovinus in Venetia lib. 8. *La caſa dell' Arſenale, che s'interpreta*, Arx Senatus, *cioè fortezza, baſtione, antemurale, & ſoſtegno del Senato contra l'armi de gli infideli.* Alii vocem Turcicam putant, ſeu Arabicam, ex voce, ut aiunt, *Darcenaa*, quæ idem ſonat, ablata prima litera: quod minus probabile videtur, cum ἀρσηνάλης armamentarium Conſtantinopolitanum diceretur longe antequam Turci Conſtantinopolim perveniſſent, Theophilo Michaëlis filio imperante, ut ex Inſcriptione, quæ à Grutero & aliis refertur, conſtat. Ego vero ab *ars* deductam exiſtimo, quæ ſequioribus Latinis, perinde ac *ingenium*, machinam denotavit, uti ſupra ex Alberto Aquenſi obſervatum eſt, ita ut locus fuerit, in quo *artes*, id eſt, machinæ bellicæ, quas etiamnum *Artilleries* dicimus, reponebantur: nam quod *Artilleriam*, ab arcubus dictam ſcribit Voſſius, vix eſt vero ſimile. Vide Jacob. *Bourgoing* lib. de Orig. & uſu vulgarium vocum pag. 12. Ægid. Menagium, & Octav. Ferrarium in Orig. Ital. [D. Ludovicus *le Pelletier* ab Armorico *Ar-ſanail* deducit, quod eſt Apotheca inſtrumentorum agriculturæ.]

ARSENOQUITA, ex Græc. ἀρσενοκοίτης, *Maſculorum concubitor*. Ratherius Veronenſis: *Quam perdita tonſuratorum univerſitas tota, ſi nemo in eis, qui non aut adulter, aut ſit Arſenoquiſta.* Vetus Scheda de Ordinatione Epiſcopor. edita à V. Cl. Stephan. Baluzio poſt Capitul. *Inquirat illum de quatuor Capitulis, id eſt, de Arſanoquita, quod eſt cubans cum maſculo, &c.* De ejuſmodi pædiconum pœnis vide Petrum Fabrum lib. 3. Semeſt. cap. 13. pag. 295.

¶ ARSE VERSE, *Proverbium.* Papias MS. Eccleſiæ Bituric. *Arſe Verſe* ſcribebant veteres in ædium foribus ad avertendum incendium. Feſtus: *Arſe verſe, averte ignem ſignificat. Tuſcorum enim lingua Arſe, averte, Verſe, ignem conſtat appellari: unde Afranius ait: Inſcribat aliquis Arſe verſe in oſtio.* In hoc verſiculo oſtenditur ſuperſtitio veterum, qui ad deprecandum incendium inſcribebant in oſtio neſcio quid, quod ad eam rem faceret, ut eſt apud Plinium: *Etiam parietes incendiorum deprecationibus conſcribuntur.*

¶ ARSIBILIS, καύσιμος, *Cremabilis.* Supplem. Antiquarii.

1. ARSINA, Arcina. Charta Hugonis de *Belpin* Militis an. 1218. qua vendit villam *de Pi* in Ceritania: *Et oſtem, & cavalcatas, & ſeguis, & cucucias, & exorquias, & homicidia & inteſtationes & Arſinas.* Ita non ſemel in Chartis aliis, quas in verbo *Cugucia* deſcripſimus. Charta an. 1312. in 48. Regeſto Philippi Pulcri Reg. Franc. ex Tabul. Regio n. 134. *Si Arſinæ, vel alia maleficia facta fuerint in dicta villa, &c.* Ubi *Arſina* eſt *incendium, vel crimen incendii*, ſeu potius cognitio de crimine incendii, quod noſtri *Arſin* vocabant, ut colligitur ex his, quæ habent Hemeræus in Auguſta Viromand. pag. 944. & Vaſſorius in Noviomenſi Hiſtoria pag. 946. *Arſis* etiam dicebant: nam Eccleſia S. Petri, quæ *des Arſis* dicitur Pariſiis, *de Arſionibus* nuncupatur in Tabulario Monaſterii S. Petri Foſſatenſis fol. 1. Vide Haræum in Caſtellanis Iſlenſibus pag. 142. 143. *Faire arſons*, incendia excitare, in Charta vernacula Joannis Regis Angliæ apud Willel. Thorn. pag. 2481.

Arcina, Eadem notione, in Charta R. Abbatis Caroffenſis an. 1308. ex 2. Regeſto Philippi Pulcri Regis Franc. in Tabulario Regio n. 11. *Item ſi Arcinæ, vel alia maleficia occulta facta fuerint in dicta baſtida, vel honore, &c.*

2. ARSINA, Supellex quævis, Occitanis. Synodus Nemauſenſis an. 1284. cap. *de Veneratione Eccleſiæ: Quia quidam Clerici Eccleſias ſic exponunt ſupellectilibus, & Arſinis ipſius, & etiam alienis ut potius domus Laicorum, quam Dei baſilicæ videantur: idcirco firmiter prohibemus, ne ejuſmodi ſupellectilia ſeu Arſinæ in Eccleſiis admittantur, niſi propter bellum, aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates urgentes, &c.*

ARSINEUM, *Veſtis mulieris rubei coloris & ardentis.* Ugutio. [Cato in Orig. *Mulieres opertæ auro purpuraque, Arſinea rete, diadema, coronas aureas, ruſſeas faſcias, calbeos, lineas pelles redimicula.* Feſtus: *Arſineum, ornamentum capitis muliebris.*]

1. ARSINUM, *Pondus* 35. (granorum) Saladino de Ponderibus.

2. ARSINUM, in Gloſſ. Lat. Græc. διάκριμα, redditur: [quo nomine Græci proprie vocant eum capitis ornatum, quo capillus in duas partes æqualiter diſcriminatus duas ſertas facit. Non arridet, quod ſequitur:] Sed idem videtur, quod *Arſura*, de qua voce mox.

¶ 3. ARSINUM, Idem quod *Arſina*, ſeu jus cognoſcendi de crimine incendii. Charta Girardi Hamenſ. domini an. 1145. ex Tabul. Corbeienſi: *Habebunt totale domanium, omnem libertatem, juriſdictionem, diſtrictum, bannum, latronem, ſanguinem & juſtitiam, excepta alta juſtitia, quæ mihi in tribus ſolummodo ab eiſdem Abbate & Conventu in perpetuum eſt conceſſa, videlicet in raptu, multro & Arſino, extra ambitum curtis ſuæ.*

¶ ARSIPPIO, *Arctus.* Papias MS.

¶ ARSIS, Elevatio, Gr. ἄρσις. Locum vide in *Rythmici verſus.*

¶ ARSITIUM, f. Ædificium in modum arcis munitum, in quo annona & ſupellex quævis tempore belli recondebantur. Locus haud ita abſimilis *Arſenæ*, quæ armamentarium ſonat, Gall. *Arſenal*, ut ſupra dictum eſt. Aut fortaſſis *Arſitium* ab *Ardere* vel *Arſura*, quæ eſt auri conflatio, ut mox dicetur: qua ratione *Arſitium* poſſet eſſe locus ſeu officina, ubi moneta conflatur. Charta Theobaldi Comitis Bleſenſis an. 1218. pro Monaſterio de Burgo Medio ex Tabulario ejuſdem loci fol. 100. *Ædificabunt igitur Canonici murum juxta Arſitium meum ante Eccleſiam, quantum ſe extendit Arſitium in longum, ut eidem muro apothecas ſuas faciant adherere.*

¶ ARSIVUS Consulum, f. Primus Conſulum ſeu Comitum, ab ἄρχων *Princeps.* Quam facile *c* mutetur in *s* nemo eſt qui neſciat. Chartar. Eccleſiæ Auxitanæ MS. cap. 58. *Quam terram olim poſſidebat hereditario jure Conſulum Arſivus ſenex de Monteſquiu.*

ARSURA, in Domeſdei, dicitur auri vel argenti conflatio, purgationis ergo vel examinis. Modum rei exhibet Niger liber Scacarii Gervaſio Tilleberienſi aſcriptus cap. *de Officio Militis Argentarii.* Nam magno tunc uſui illic fuit ad examinandas pecunias Regi ſolutas, propterea quod in multis locis & diverſe admodum cudebantur. *Arſura* etiam dicta ipſa metalli inter conflandum diminutio: & *libram* aiunt *tot ardere denarios*, quot per ignem *purgatorium* amiſerit. Prædictus vero liber Scacarii, ſeu Auctor Dialogi Fiſcalis, Saliſburienſem Epiſcopum, (Rogerum Cadomenſem) ſub Henrico I. *Arſuram* inſtituiſſe refert: cum idem Rex frumentarios & eſculentos redditus in pecuniarios commutaſſet, numero atque pondere perſolvendos.

ſolvendos. *Hic*, inquit, *poſtmodum ex mandato Principis acceſſit ad Scaccarium, ubicumper aliquot annos præſediſſet, comperit hoc ſolutionis genere non plene fiſco ſatisfieri. Licet enim in numero & pondere videretur ſatisfactum, non tamen in materia. Conſequens enim non erat, ut ſi pro libra una, numeratos 20. ſolidos etiam libræ ponderis reſpondentes, ſolviſſet, conſequenter libram ſolviſſet argenteam. Poterat enim cupro, vel quovis ære mixtam ſolviſſe, cum non fuerit examinatio. Ut igitur Regiæ ſimul & publicæ provideretur utilitati, habito ſuper hoc Regis conſilio, conſtitutum eſt, ut fieret ordine prædicto firmæ* (id eſt, annui cenſus) *combuſtio, vel examinatio.* Capite verò præcedenti *combuſtionis* ſeriem pluribus deſcribit, aitque, *non eſſe legitimam Regni hujus monetam, ſi examinata libra decidat plusquam 6. denar. à pondere quam numerata reſpondet.* Sed reſtituit, non inſtituit *combuſtionis* hunc morem Sariſberienſis Epiſcopus, cum jam inde ab Guillelmo Notho, Henrici I. parente, nota fuerit, ut ex variis locis Domeſdei conſtat. Titt. *Chent. Archiepiſc. Cantuarienſ. civitas Cantuar. Item reddit nunc* 30. *libras Arſas & penſatas, &* 24. *lib. ad numerum.* Alibi tit. *Lencoleſcire, Rex Chircheby: tempore Regis Edwardi valebat* 40. *lib. modo* 60. *ſol. pondere & Arſura.* Alibi non ſemel occurrit, *ad penſum & Arſuram, ad penſum ſolum, ad pondus & Arſuram, ad pondus ſolum.* Hæc ferme ex Spelmanno.

Arsuras etiam vocabant monetariorum & argentariorum ſcopaturas & reliquias rurſum igni excoctas. Gotſelinus Monachus lib. de Miracul. S. Auguſtini Cantuar. Epiſc. cap. 15. *Indagabant curioſe aurifices, argentarios, trapezetas, cæteroſque metallorum fuſores pro illorum fuſilibus cineribus & purgamentis, pro ſpumis & ſcoriis, vel teſtuarum fragmentis, in quibus maſſas ſuas liquefecerant, æſtimata pretia offerentes: has reliquias emptas corradebant & conſcopabant, unde hujuſmodi collectas ſcopaturas vocitant, quas illi torridis fluentis abluebant, conflatamque duritiem duro lapide comminuebant, his minutiis ſuo igni conflatis pretioſam maſſam extorquebant. In tali negotio venientes ad oppidum Bathan, emptaſque ex more copioſas Arſuras, quas dicunt ſcopaturas, ad proximum flumen ferebant diluendas, &c.*

2. ARSURA, Erpeta. Meierus lib. 3. Annal. Flandr. an. 1088. *Subſecutus eſt peſtilens ille morbus, qui ignis ſacer vocatur, quam tum Arſuram vocabant quidam.* Vide *Ardentes.*

¶ 3. ARSURA, Veſtigium aduſtionis candentis ferri. Vita S. Swithuni to. 1. Julii p. 336. *Quem dum vir ille coactus à præſide, manu geſtaret timide, protinus ingens Arſura replevit ejus volam tergore aduſtam.* Ibidem: *Enimvero mirum fuit ultra modum, quod fautores Arſuram & inflationem conſpiciebant; criminatores ita ſanam ejus videbant palmam, quaſi penitus fulvum non tetigiſſet ferrum.*

¶ 4. ARSURA, Incendium. Hiſtoria Mediani Monaſt. pag. 274. in Excerptis Joannis à Bayono de Abbatibus hujus Monaſt. *Iſte Henricus multas exercuit Arſuras & depredationes in ducatu Lotharingiæ.* Apud Rymer. tom. 7. pag. 646. *Conſideratione deſtructionis & Arſurarum.* Synodus Provincialis Pergami an. 1311. apud Murat. to. 9. col. 560. *Aut malitioſe in damnum cujuſquam ignem apponere per ſe vel per alium in alterius meſſes, Eccleſias ſeu domum, ſeu doloſe incendium committere vel Arſuram.*

¶ ARTA, στενωπά, *Anguſtiæ, angiportus.* Supplem. Antiquarii.

¶ ARTABA, Menſura annonaria Perſarum, Syrorum, Ægyptiorum aliorumque Orientalium. De hujus mole variæ ſententiæ. Juxta ſeptuaginta Interpretes in illud Iſaïæ: *Triginta modii facient modios tres*; quinque modios apud Palæſtinos *Artaba* capiebat. Quippe pro illo Iſaïæ repoſuerunt: *Qui ſeminat Artabas ſex, recipiet menſuras tres.* Ubi pro triginta modiis, *Artabas* ſex, & pro tribus modiis, menſuras tres reddiderunt. Ergo decem modios duæ *Artabæ*, & *Artaba* quæque quinque modios continebat. Quod ſi verum eſt, inquit Samuel Pitiſcus in Lexico, ex modii capacitate conſtat *Artabam* unam quartarios Pariſinos quindecim, ſextarium bilibrem, uncias ſex & ſcriptulum cum tertia ſcripuli recipere: quod facile cognoſcitur, ſi ad demenſum unum adjeceris modium: eſt enim *Artaba* ad ipſum ſeſquiquarta. At Hieronymus ad Iſaïæ cap. 5. ſcribit apud Ægyptios *Artabam* facere modios viginti; Herodotus vero lib. 1. aſſerit *apud Perſas tribus Chœnicibus Atticis Artabam eſſe capaciorem, quam Atticus Medimnus.* Eſt autem Chœnix idem quod ſeſquiſextarius, utpote medimni pars quadrageſima octava, quæ ſextarium valet Atticum & ſemiſſem. His adde Papiam in MS. Eccleſiæ Bituricenſis: *Artaba genus menſuræ Syriacæ quæ tres modios facit & triens; ſextariorum ſeptuaginta quinque apud Ægyptios.* Hinc collige Artabam, non ejuſdem fuiſſe capacitatis apud Syros, Perſas, Ægyptios, finitimoſque populos. De Artaba occurrit mentio Danielis cap. 14. verſ. 2. *Erat Idolum apud Babylonios nomine Bel, & impendebantur in eo per dies ſingulos ſimilæ Artabæ duodecim.* Cujus ſi rationem quis inire velit juxta Papiæ ſententiam, duodecim Artabæ quadraginta modiis pares ſunt: ſi vero juxta LXX. Interpretes, Artabæ 12. complentur 194. quartariis, unciis 5. drachmis duabus. De Artaba Ægyptiaca in Paralipomenis SS. Pachomii & Theodori tom. 3. Maii pag. 341. *Facta ſponſione, cum navim impleviſſet frumento æſtimatione unius holocotini in tredecim Artabas, quo pretio non inveniebantur vel quinque Artabæ in Ægypto univerſa venales, magno cum gaudio ad ſuum Monaſterium frater navigationem inſtituit.* Expreſſius Chronicon Romualdi II. Archiep. Salern. apud Murat. tom. 7. col. 37. *Ita ut de Ægypto per ſingulos annos quatuordecim millia octingenta talenti auri, & frumenti Artabas, quæ menſura tres modios & tertiam modii partem habet, quinquies & decies centena millia.* Unde colligi datur *Artabam* Ægyptiacam eamdem fuiſſe cum Syriaca de qua mox Papias. Vocis Etymon accerſit Fr. Macer in Hierolexico ab Artabazo Parthorum Duce & Pharadicis filio, aut ab Artabano Hyſtaſpis filio. De hujus menſuræ mole plura apud Cenal. de Ponderibus & Menſuris in Theſ. Antiq. Rom. Grævii to. XI. pag. 1469.

¶ ARTABIS, Eadem notione in voce *Campana.*

ARTABULARIUS, *Craticula*, in Gloſſis Arabico-Latinis.

¶ ARTÆRIA, pro *Petraria*, λιθοβόλος, mendoſe in Vita S. Joannis Epiſc. Tragur. p. 5. Vide *Petraria.*

ARTAGIUM. Charta Goffredi Comitis Cannarum an. 1105. apud Ughellum tom. 7. Ital. ſacr. pag. 1072. *Concedimus iterum, ut eadem matrix Eccleſia Cannarum poſſideat omnium rerum ſuarum, & ſuorum hominum vendentium & ementium tam in Cannis, quam deforis, & in caſtibus ubicumque: poſſideat etiam omnium ſuorum hominum Artagium ſutrum* (f. ſuarum) *terrarum, carnatum* (f. & aliarum) *venientium ad laborandum cum ſua adjidatura.*

¶ 1. ARTARE, pro *Aptare* neutra ſignificatione, Quadrare, convenire. Janus in Supplemento An-

tiquarii : *Apto*, ἁρμάζω, *Congruo*. Pro ἁρμάζω legendum ἁρμόζω.

¶ 2. ARTARE, Obligare, cogere, aſtringere. *Dominus Rex Artaret ſe ad faciendum ea, quæ facere non tenetur*, apud Rymerum tom. 2. pag. 69. Paſſim occurrit; verum non ita diſſimilis eſt notio verbi Arctare, ut locis referendis immoremur.

¶ ARTATIO, pro *Arctatio*, apud eumdem Rymerum tom. 3. p. 761. col. 1.

ARTATOR. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 8. *Quilibet dictæ gentis, quorum Artator es, ex prærogativa ferreo baculo potiatur.*

¶ ARTATUS, f. Magiſter artium liberalium, Gall. *Maître és Arts.* Concil. an. 1591. inter Hiſpan. tom. 4. pag. 493. *Capitula Eccleſiarum, ſede vacante, elapſo anno, præter Artatos, iis tantum qui beneficium in ea diœceſi obtineant, quod ad commode vivendum ſufficiens ſit, quique ... habiles ſcientia, ætate & moribus reperti fuerint, literas dimiſſorias concedant.*

¶ ARTAVUS, Cultellus acuendis calamis ſcriptoriis, Gall. *Canif.* Joan. de Janua in Catholico : *Artavus, Cultellus Scriptorum ab arto, artas, &c.* Gloſſarium MS. Lat. Gall. S. Germani à Pratis, *Artavus, Artavi, Couteaux ou Canivet.* Videtur tamen diſtingui à ſcalpello *Artavus* in libro Regulæ Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 18. ubi de Scriptoribus Monachis : *Sed nec Scriptoria, nec Artavos, nec cultellos, nec ſcarpellia, nec membranas ... ſuſcipiat.* Ubi forſan *Artavos* idem quod forcipes. Tranſlatio SS. Saviniani & Potentiani inter Acta SS. Benedict. ſæc. 6. part. 1. pag. 261. *Peſtifero invidiæ zelo ſuccenſus, abſtrahit pallium, quo ſanctiſſimi & Apoſtolici patroni Saviniani tegebatur tumba, arreptoque Artavo in fruſtra medium ſecans ait, &c.*

ARTELABO. Papiæ, *Artificium laboratæ veſtis.* Forte quaſi *arte laboratus.* Fortunatus lib. 2. de Vita S. Martini :

Hinc abacum picto bombycina flore decorat
Artelaborata, & vel qualia penſat aragne.

Nicolaus de Braia in Ludovico VIII.

..... *Fracturaque machina muros*
Artelaboratos.

¶ ARTELARIA, Artellaria, Machinæ bellicæ, Gall. *Artillerie.* Primum occurrit apud Rymerum tom. 8. pag. 28. Alterum tom. 7. pag. 166. Vide Gloſſar. Lobinelli ad calcem tomi 2. Hiſt. Britan. & infra *Artilleria.*

1. ARTEMO, *Inſtrumentum arietis*, in Gloſſis Iſid. ubi *artis* quidam legendum putant. [Melius, teſte Grævio, Gebhardus & Cerda ſcribunt : *Artemo, Inſtrumentum ratis.* Fuit nimirum, uti auctor eſt Papias, *Velum navis breve, quod quia melius levari poteſt in ſummo periculo extenditur malus & antennæ.* Lege, *ad malum & antennam.* Rolandinus Patavinus de Factis in Marchia Tarviſina lib. 12. cap. 8. apud Murat. tom. 8. col. 351. *Sic ratis in pelaga quandoque deperit inconſulta ... arbor rumpitur & antenna, ſpes eſt remorum inutilis, fractoque remigio quolibet, ſcit nauta veniſſe naufragium, & deſerit Artemonem.* Plura ſi cupis, Grævium conſule in laudatum locum Iſidori.]

¶ 2 ARTEMO, *Anchora ferro graviſſima.* Gaſparis Barthii Gloſſ. ex Hiſt. Palæſt. Fulcherii Carnot.

ARTEPTA, *Genus vaſis, ut pugilla.* Papias.

ARTERIATUS, *Cujus fauces rheumatizant. Arteriatum, medicina, quæ prodeſt meatui gutturis.* Ugutio. Vide *Rheumatidiare.*

¶ ARTERIBUS. Collect. Concil. Hiſpan. tom. 3. pag. 81. in Appendice Juliani ad libellum S. Iſidori de Viris Illuſtribus : *Cujus fugam rabido furore inſequens pater, unum tantum macerie impeditus eſt obice quo & furentis eſt deluſa quæſtio, & fugientis ſalvata devotio. Nempe parentis furor dum percitus in interiora prætenderet, latibulum, quo hic vir occultabatur, reliquit, ſicque præterita incuratum pertranſit & in Arteribus quæ præterierat inquiſivit.* Quem textum ſic vellem reſtitui : *Cujus fugam rabido furore inſequens pater, unius tantum maceriæ impeditus eſt obice, quo & furentis eſt deluſa quæſtio, & fugientis ſalvata devotio. Nempe parens furore dum percitus in interiora prætenderet, latibulum, quo hic vir occultabatur, reliquit, ſicque præteriens incuratum pertranſit, & in Anterioribus quem præterierat inquiſivit.*

¶ ARTERIUS, pro *Arcerius*, Sagittarius, Gall. *Archer.* Quinquies occurrit in duobus Epiſtolis Regis Angliæ apud Martenium tom. 1. Anecd. col. 1700.

¶ 1. ARTES, Societates artificum, Gall. *Les corps de métiers.* Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1272. apud Murat. tom. 8. col. 1235. *Dominus Stoldus ... de civitate Florentiæ, factus fuit Poteſtas per Artes civitatis Regiinorum, ſive per Societates meſteriorum.*

¶ 2. ARTES, Tabulatum, Gall. *Echaffauts.* Chronicon Comodoliac. inter Fragmenta Hiſt. Stephanotii tom. 2. *Cumque ipſe Yterius Artes ſupra quas erant latomi & artifices aſcendiſſet ... ſubito dæmon ſub ſpecie venti irruit in ipſum Yterium & eum cum flatu maximo projecit inferius inter rudera. Ipſe tamen meritis S. Janiani in nullo læſus eſt, ſed ſtatim Artes ipſas rigidius ſolito reaſcendit.* Vide *Ars* 1.

¶ ARTETICA GUTTA, Arthritis, Gall. *Goute.* Vita S. Bertrandi tom. 1. Junii pag. 789. *Arteticas Guttas, podagras ac cholicas paſſiones totaliter ignorabat.* Nihil hac voce familiarius Medicis 12. ſæculi. Prudentius dixit *Arthreſis* & in quibuſdam editionibus mendoſe legitur *Artheſis* vel *Arteſis* : quod incuria correctorum Calepini vitium retentum eſt in ejus dictionario. *Artetica* corrupte derivatur à Græco ἀρθριτικὴ ſupple νόσος, quamvis Græci pro ἀρθριτικὴ νόσος utantur voce ἀρθρῖτις & per ἀρθριτικὸς & ἀρθιτικὴ eum vel eam intelligant qui vel quæ doloribus articulorum laborat. Antonius Nebriſſenſis Grammaticus inter Hiſpanos notus in ſuo Dictionnario ait : *Arthretica non Arthetica pro morbo articulari :* Sed non animadvertit vir eruditus à Græcis nunquam dictum fuiſſe ἄρθρησις aut ἀρθητικὴ ; quos ſequens ſcribere debuiſſet *Arthritica*, ut ex dictis plus ſatis liquet.

¶ ARTETICUS, Qui *Artetica gutta* laborat. Vita S. Johannis Epiſc. Valentinenſis inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 1701. *Sed quid agendo de paucis infinitati derogo? Si de ſurdis, de cæcis, de ſciaticis, & mutis, epilepticis & febricitantibus, ſuſpicioſis ac ſollicitis, debilibus & Arteticis, verecundis pauperibus, &c.*

¶ ARTETIRA, pro *Artetica.* Epiſtola Johannis Archiep. Vienn. an. 1221. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 889. *Willelmus ... dixit, quod cum ipſe laboraret Artetira .... nec incedere, nec à lecto ſurgere potuiſſet, &c.*

¶ ARTICACTUS, Articoctus, Carduus ſativus, cinaræ fructus, Gallis *Artichaut*, apud Hofmannum in Lexico. De hujus vocis origine plura habet Menagius : quem potes conſulere.

1. ARTICULA, Ars. Paſſio S. Mammarii : *Anulinus dixit : O maleficiorum Articula, ut talia in conſpectu meo faciatis.* Occurrit rurſum ſemel ac iterum. [Johannes de Janua : *Articula, Ars parva.*]

¶ 2. ARTICULA, pro *Articulus*, Junctura, com-

pages oſſium. Acta S. Arcadii Mart. tom. 1. Januarii pag. 722. *Nam poſt tot martyria, quot divulſæ compagum Articulæ, quot reſecta ſunt membrorum fragmenta!*

¶ 1. ARTICULARE, Articulatim ſeu nominatim exprimere. Origo Monaſterii Montis S. Mariæ, apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 427. *Quorum nomina humilitatis cauſa ſcriptis me non piguit Articulare.* Inſtrumentum an. 1481. ex Archivo Monaſterii de Bono-Nuntio Rotomag. *Pecia terræ Articulata*, id eſt, ſcriptis ſuperius expreſſa & nominata.

¶ 2. ARTICULARE, Diſtincte voces efferre, Gall. *Articuler.* Apuleius lib. 2. Floridorum: *Eo facilius verba hominis Articulantur potentiore plectro & palato.* Arnob. lib. 3. adv. Gentes: *Labia habere cum dentibus, quorum inflictu & mobilitate lingua ſonos Articulet.* Hinc apud Iſid. lib. 1. Orig. cap. 14. *Omnis vox aut eſt Articulata aut confuſa. Articulata eſt hominum, confuſa animalium. Articulata quæ ſcribi poteſt, confuſa, quæ ſcribi non poteſt. Articulata verba*, apud Solinum cap. 65.

ARTICULARIUS. Gloſſ. Græc. Lat. MS. καρπόδεσμος, *Lemniſcus, Articularius, Faſciola.* Editum habet *Lemniſceus, Articularia faſciola.* Idem: καρποδέσμοις περιειλυμμένος, *Lemniſcatus.* Perperam in MS. *Leminis caſtus.*

¶ ARTICULATOR, μελοκόπος, in Gloſſ. Lat. Gr.

¶ ARTICULUM, Dolus, techna, artificium. Vita S. Mammarii to. 2. Junii pag. 270. *Proconſul hæc videns dixit: O malæ artes* (*O malorum articula* in MS. Sangall.) *quis vos docuit, ut tanta faciatis?*

¶ 1. ARTICULUS, Libellus ſupplex expoſtulationis ad judicem, Gall. *Requête plaintive, Plainte.* Vox fori Eccleſiaſtici apud Anglos. W. Kennet. Antiquit. Ambroſden. pag. 344. *Poſſint eos & eorum ſucceſſores per omnem cenſuram Eccleſiaſticam ad omnium & ſingulorum præmiſſorum obſervationem abſque Articuli ſeu libelli petitione, & quocumque ſtrepitu judiciali compellere.*

¶ ARTICULI CORONÆ, Concluſiones, definitiones Curiæ ſeu Cameræ Coronatoris. Litteræ Henrici IV. an. 1409. apud Rymer. to. 8. p. 573. *Et totius Comitatus ſimiliter recordatur quod omnes Epiſcopi Dunelmenſes, à tempore quo non extat memoria, continue venire ſolebant, per Ballivos ſuos, obviam præfatis Juſticiariis itinerantibus hic, in primo ingreſſu ſuo in iſtum Comitatum ad aliquem prædictorum trium locorum, & ibi petere Articulos Coronæ in forma prædicta.* Vide *Coronator* & *Placita Coronæ.*

¶ ARTICULI CLERI, apud Anglos, certa ſunt ſtatuta de cauſis perſoniſque Clericorum condita, anno Edwardi II. nono, & Edwardi III. decimo quarto, juxta Th. *Blount* in Nomolexico ad vocem *Articles of Clery.*

2. ARTICULUS. *Super Articulos manus proſterni*, Leviorum culparum ſatisfactio apud Monachos. Uſus antiqui Ordinis Ciſtercienſis cap. 68. de Lectore, qui verſum dicit pro alio: *Feſtivis quidem diebus ſuper Articulos manus, privatis vero ſuper genua proſternatur ad ſedem. Similiter ſuper Articulos manuum ſatisfaciant omnes in loco, in quo ſunt, quoties fallaciam in oratorio incurrerint, non divertentes dextrorſum vel ſiniſtrorſum. Pro nota cantus tantum non ſolemus ſatisfacere. Humiliare ſe ſuper genua, vel Articulos*, cap. 7. & paulo ante cap. 75. Vide Inſtitutiones Capituli ejuſdem Ordinis an. 1256. cap. 7. & Hugonem Flaviniacenſem pag. 160.

ARTIDOCTOR. Vide *Ars.* 2.

¶ ARTIFEX, *Duplex, Doloſus*, in Gloſſis Iſidori. Gall. *Artificieux.* Vide *Artificium* 1.

1. ARTIFICIARIUS, Artifex, Gallis *Artiſan*, Anglis *Artificer*, in Chronico Henrici *de Knyghton*: *Similiter fiebat de aliis Artificiariis in burgis & villis.*

¶ 2. ARTIFICIARIUS, Armorum bellicarumque machinarum inventor aut fabricator. *Soldarii, Artificiarii & Officiarii*, apud Rymerum tom. 8. pag. 489.

ARTIFICINA, *In qua artes exercentur*, in Gloſſ. Iſid. & apud Ugutionem.

¶ ARTIFICIOLUM. Vide *Artificium* 3.

1. ARTIFICIUM, Papiæ, *Præſtigium, fallacia, magiſterium.* [Galli dicimus *Artifice* eadem notione. Vide *Artifex.*]

2. ARTIFICIUM, Supellex, quidquid arte confectum eſt. Capitula Caroli Mag. lib. 6. cap. 305. *Quæcumque ei* (Eccleſiæ) *offeruntur in... pratis, aquis, aquarumve decurſibus, Artificiis, libris, utenſilibus, &c.*

3. ARTIFICIUM, Ars, *Meſtier.* Regula S. Macarii cap. 30. *Ut intra Monaſterium Artificium non faciat ullus, niſi ille, cujus fides probata fuerit, &c.* Concil. Carthag. IV. can. 51. *Clericus... Artificio victum quærat.* Can. 52. *Clericus victum & veſtimentum ſibi Artificiolo vel agricultura... paret.* [Index vett. Canonum inter Concilia Hiſp. pag. 6. col. 2. *Clerici qui operari non poſſunt, Artificiola & literas diſcant.*]

4. ARTIFICIUM, Machina bellica. Hiſtoria Cortuſiorum lib. 7. cap. 7. *Fiunt vineæ, ſive gatti, pontes, & ſcalæ, machinæ, & alia Artificia ad oppugnandum.* Quæ quidem vox pro *ædificium* ſcripta videtur apud eoſdem lib. 1. cap. 9. & lib. 2. cap. 19. Vide *Ars* 1.

5. ARTIFICIUM, Corpus artificum, *Corps de meſtier*, apud Henricum Knyghtonum. Locos vide in *Secta* 4.

¶ ARTIFICIUM BISANTEUM, in Actis SS. Benedict. ſæc. 6. part. 2. pag. 606. ubi de B. Victore III. Papa: *Et lapideis pavimentis Biſantei Artificii ſtravit*; idem eſt, opinor, quod pavimentum ſectile & teſſellis ſtructum, *Biſanteum* ideo dictum quod Byſantii ſeu Conſtantinopoli frequentia eſſent hujuſmodi pavimenta.

¶ ARTIFICIUM DE LIGNIS, Materiaria ſtructura, Gall. *Charpente.* Chron. Parmenſe ad an. 1287. apud Murat. to. 9. col. 812. *Factum fuit in ſummitate turris Communis unum Artificium de lignis pro campana magna nova ponenda, quæ quum ibi fuiſſet poſita, in tertia pulſatione fracta fuit.*

¶ ARTIGA, Modus agri, ut videtur, ac fortaſſis montuoſi, à Saxonico, aſtigan, Aſcendere, ſcandere. Donatio Monaſterii S. Genii facta Moiſſiacenſi Cœnobio ann. 1059. inter Inſtrum. to. 1. novæ Gall. Chriſt. pag. 137. col. 1. *Finis autem hujus honoris ex altera parte de illa Artiga de orbo uſque in illa gutta de vulpe.*

¶ ARTIGALIA, Earumdem, opinor, originis & notionis, quarum *Artiga.* Fundatio Boni-fontis ann. 1136. inter Inſtrum tom. 1. novæ Gall. Chriſt. pag. 179. col. 1. *Homines vero ruricolæ univerſi, qui infra hos eoſdem terminos poſſeſſiunculas, atque Artigalia poſſidebant, fuerunt Calveth & frater ejus Forto, Martinus Raimunath, &c. qui omnes non ſolum à fratribus, verum ab Epiſcopo requiſiti donaverunt per manum ipſius quidquid ſuum fuit infra univerſos terminos iſtos ſupradictos, tam in ſilvis, quam in agris, nihil penitus retinentes.* Ibid. paulo poſt: *Infra iſtos vero terminos Raimundus Volen de Caſtello, & filii ejus & fratres, corrigiam unam poſſidebat,*

Martinus de Mezons duo Artigalia, Willelmus quoque de Mezons unum Artigale.

ARTIGARE. Vide *Andigare.*

¶ ARTIGARUM. Vide *Arigavum*, in *Andigare.*

¶ ARTIGRAPHUS. Vide *Ars* 2.

¶ 1. ARTILLARIA, Quævis ſupellex domeſtica, Gall. *Meubles, Utenſiles, Attirail.* Teſtamentum Johannis de Talaru in Maceriis Inſulæ Barbaræ to. 2. pag. 672. *Item, ſed & omnia vaſa vinaria & Artillerias, ubicumque fuerint in domibus & caſtris dictæ ſedis exiſtentes ſemel dat & legat.* Apud Rymerum to. 10. pag. 600. *Decem & octo diſcos argenti, duas duodenas cocliarium argenteorum, unum calicem argenteum, unum parvum tintinnabulum pro Miſſa, & duas fiolas argenti, & omnes alias Artillarias ſibi competentes, &c.*

2. ARTILLARIA, [ARTILLERIA, ARTILLIARIA, Machinæ quævis bellicæ, earumque omnium apparatus, plauſtraque omni armorum genere onuſta, quæ caſtra ſequebantur, Gall. *Artillerie.*] Hanc antiquam eſſe *Artilleriæ* vocabuli notionem docemur ex Guill. *Guiart* an. 1304. ubi de prælio ad Montem Puellarum :

Nul ne penſe ore à lecherie,
Pluſieurs vont à l'Artillerie,
Qui fut ſans que ce truſte liſe,
Pres des tentes le Roy aſſiſe.
Artillerie eſt le charroi,
Qui par Duc, par Comte, ou par Roy,
Ou par aucun Seigneur de terre,
Eſt chargié de quarriaus en guerre,
D'arbaleſtes, de dars, de lances,
Et de targes d'unes ſemblances,
De tiex harnois là prendre ſeulent,
Li desgarni qui prendre en veulent,
Cil qui les delivrent, en baillent
A ceus à qui tiex choſes faillent.

[Charta an. circiter 1423. *Plurimas expenſas fecerit* (Maſſilia civitas) *tam in fortificatione murorum quam... in Artilheria & bombardis & ſimilibus.* Inſtrum. an. 1430. to. 1. Hiſt. Dalph. p. 64. *Nullo in caſtro Anthonis dimiſſo... magna quantitate victualium, Artilleriæ & tractus ibidem dimiſſa.* Apud Rymerum to. 5. pag. 323. col. 2. *Et ſi ipſe Dominus de Teubone poneret victualia & Artiliariam ſuam propria in dicto caſtro, &c.* Paulo poſt ibidem recurrit. *Machinæ bellicæ ſeu Artilleriæ*, in Actis SS. April. to. 1. pag. 156.

☞ Vocis etymon arceſſit Voſſius lib. 3. de Vitiis ſermonis cap. 1. à Latino *Arcualia*, quod olim arcus maximo eſſent in uſu ; verum probabilius deducit Menagius à Gallico *Artiller* ; quod pro *Munire* uſurparunt noſtri : *Artiller* autem ab *Arte* derivatum.] Le Roman *du Chevalier au Bariſel* MS.

Avoit fait ſon Chaſtel fermer,
Qui mout eſtoit bien batilliés,
Si fort eſt & ſi bien Artilliés,
K'il ne cremoit ne Roy ne Comte.

Martialis *de Paris*, in Vigiliis Caroli VII.

S'il les monta & Artilla
Ce feu Roy ſelon ſon deſir,
Et grandement les rabilla,
Car à cela prencit plaiſir.

Vide Froiſſartem 2. vol. pag. 28. 30. &c. Monſtreletum 1. vol. cap. 29. & Gloſſ. Meurſii in ἀρτελαρία.

ARTILLATOR, Machinarum, quas *Attilleries* dicimus, fabricator. Statutum Edwardi II. Regis Angl. de officio Seneſcalli Aquitaniæ, & Coneſtabilis Burdegalenſis, in Regeſto Aquitan. fol. 80. *Item ordinatum eſt, quod ſit unus Artillator, qui faciat baliſtas, carellos, arcos, ſagittas, lanceas, ſpiculas, & alia arma neceſſaria pro garnizionibus caſtrorum.*

¶ ARTILLERUS. Vide *Felgaria.*

¶ ARTILUS ITINERIS, Iter facientibus paratæ inſidiæ, Gall. *Embuches.* Vox ejuſdem originis ac *Artillaria* & *Artillator.* Galli dixere *Artilleux* & *Artillos* de inſidioſis artificioſiſque hominibus. Hinc Le Roman *de la Roſe.*

Elle eſt hardie & Artilleuſe
Et trop en ire ſtudieuſe.

Ibidem :

Je ſuis avec les orgueilleux,
Les uſuriers, les Artilleux.

Rymer. to. 11. pag. 322. *Vaſta, impetitiones, ac omnimodos Artilos Itineris, deſtructiones, & tranſgreſſiones de viridi & venatione.* Vide *Artillaria.* 2.

ARTINUM. Will. Armoricus in Philippo Aug. an. 1219. *Racemi demum collecti adeo uſti erant, quod nihil aliud eſſe videbatur, quam Artinum torculari jam preſſum.* Legendum puto *tartinum*, à tarta. Vide in hac voce.

¶ ARTIO, Equeſtris ſellæ arcus, ſeu pars anterior, Gall. *Arçon.* Vita S. Odonis Abb. in Actis SS. Benedictinorum ſæc. v. pag. 168. *Prædictum namque ſacculum nec tunc pauperi reddidit, ſed Artioni ſellæ appendit.*

¶ ARTIPLICES *humidam & frigidam virtutem habent, in cibo ſumpti ventrem ſolvunt.* Papias MS. & Gloſſarium MS. Sangerman. n. 501.

ARTISELLIUM. Fragmentum Petronii : *Decem partes dicit, librum ab oculo legit, threcium ſibi de diariis fecit, Artiſellium de ſuo paravit, & duas trullas.* Forte *Antiſellium.*

¶ ARTISTA, Liberalium artium peritus. Vita S. Yvonis presb. tom. 4. Maii pag. 586. A. *Spoliis enim Ægyptiorum ditantur Hebræi, cum ea quæ apud Artiſtas inveniunt fideles, aſportare ſtudent ad fidei defenſionem, errorum deſtructionem, Scripturarum expoſitionem, eruditionem morum.*

¶ ARTITSA, *Magiſter Artiſta*, Idem qui magiſter in artibus, Gall. *Maître ès arts.* Acta S. Staniſlai Epiſc. Cracov. & Martyris lib. 3. tom. 2. Maii pag. 268. *Petrus procurator Magiſtrorum Artiſtarum collegii de Igolomia, graviter & uſque ad mortem infirmatus, poſtquam ad ſanctum Staniſlaum in Rupellam ire, Miſſamque de eo legi ordinare devoviſſet, continuo priſtinæ redditus eſt ſanitati.* Apud Lobinellum to. 3. Hiſt. Pariſ. *Artiſta* eſt Auditor Philoſophiæ. Vide in *Ars* 2.

ARTITUS, πάντεχνες, δαίδαλος, in Gloſſar. Latin. Grec. [Feſtus habet : *Artitus, Bonis inſtructus artibus.* Hinc Papias in MS. Bituric. *Artitus, Artibus edoctus*, & in MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Artitus, Bonis artibus inſtructus, ab Ars, artis, hinc Artite, ingenioſe.*]

¶ ARTIVUS, *Græcorum enſis vel gladius.* Papias in MS. Bituric. Gloſſ. Sangerman. num. 501. tamquam ex Virgilio : *Arcium, Enſem Grægorum, gladium.* Vide *Arcavus.*

ARTOCASEUS. Joan. de Gallandia in Synonymis :

Panis, Artocopus, paſtillaque, liba, placenta,
Jungitur artocrea, ſimul Artocaſeus iſtis.

Ubi Interpres : *Artocaſeus, dicitur panis decoctus cum caſeo & ovis.*

¶ ARTOCOPA, & ARTOCOPUS, Quævis placenta, Gall. *Gateau.* Gloſſ. Lat. Gal. Sangerman. MS. *Artocopus, pi, Eſchaudez ou autre pain fait par labour.* Eſt ergo quivis dulciarius panis & arte laboratus.

Hinc & ille azymus panis qui in Eccleſia Romana ad hoſtias Domino conſecrandas conficitur, etiam Artocopus appellatur apud Ugutionem : *Artocopus panis elaboratus ad opus Domini.* Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 1. *Hæc ſunt caritates Artocoparum quæ redduntur in Natale Domini, in Paſcha Domini, in feſto B. Vincentii cum pane & vino, Epiſcopo quatuor, Cantori 1. Garino de Duſages 1. Hamelino de Marce 2. &c.* ... Quæ quidem aliquibus mutatis nominibus ibidem decies repetuntur.

¶ ARTOCOPUS, Dulciarius Piſtor, qui conficit *artocopas*, Gall. *Patiſſier.* Papias MS. Bituric. *Artocopus, panis operator, id eſt, piſtor,* nam ἄρτος panis, κόπος labor Græce dicitur. Charta Reginaldi Epiſc. Carnot. an. 1198. p. 1645. to. 2. Tabularii Fontanellenſis : *Teſtes hujus rei ſunt hi, Magiſter Paganus Canonicus S. Andreæ, Hubertus Epiſcopi ſcriptor hujus Cartæ, Radulfus Artocopus Epiſcopi.*

ARTOCREAS, [& *Artocrea.*] Papiæ, *Panis carnem continens*; vulgo *tortella*, inquit Joannes de Janua. [Gloſſ. MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Artocrea. Quilibet cibus artificioſe compoſitus ... ex pane & paſta cum carne ... vulgo tortella.*] Eſt præterea portio, ut vocant, Monachica, *quæ jure antiquo continere debebat quinque ova & caſeum*, ut eſt in Chronico Trudonenſi lib. 13. pag. 508. [tomi 2. Spicil. Acher. Charta Eberhardi pro Monaſterio ſancti Petri de Silva nigra, inter Vindemias Literarias Frederici *Schannat* pag. 164. *Ad tertiam vero poſitionem habere debebunt placentas, hoc eſt, fladones, qualiſcumque occurrerit dies : ſi autem feria ſexta non fuerit inordinata cauſa impediminis (quia in ipſa die abſtinendum ab adipe) Artocreæ aut fladones in uſus comedentium dentur honeſte & abundanter.* Ubi *Artocreæ* & *fladones* ejuſdem videntur notionis. Vide *Flantones.* Chartularium S. Vincentii Cenomanenſis fol. 1. & ſeq. *Hæc ſunt Caritates Artocrearum in Natale Domini, in feſto S. Vincentii & in Paſcha quas debemus, Cantori 1. Hugoni de Rivelon apud Ardentes 1. &c.* Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes ann. 1351. ex libro viridi fol. 35. *Tenetur dare dictus Abbas pro Artocreis ſive paſtillis faciendis paſtam neceſſariam de frumento, &c.*]

¶ ARTOICHUM *vel Pannonium, eſt oleum rubrum ex radicibus herbarum cum pane in fimo equino digeſtis expreſſum.* Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico.

ARTONA. Vita S. Severi Abbatis Agath. c. 11. de pane *paximatio*, in modum eulogiæ tranſmiſſo, & cruce ſignato : *Hujus plane crucis Artonæ comeſtio non puto vacare myſterio.* Ubi Editor *Artonam*, paniciam interpretatur, ab ἄρτος, panis.

¶ ARTOTYRA, *id eſt, Formajada dicta ab artos quod eſt panis, & tyrus, caſeus.* Ita Gloſſar. ſæculi XIII. S. Andreæ Andaonenſis.

ARTOTYRITÆ, Heretici in Galatia, ſic dicti, quod panem & caſeum offerant in ſacrificiis, Philaſtr. & Papias.

ARTOX. Papiæ, *malus, reus.* Forte *atrox, malus, reus.* [*Artox* etiam legitur in cod. MS. Bituric.]

¶ ARTRACTATIO, pro *Altercatio*, Contentio, Lis, Gall. *Conteſtation, Altercation.* Controverſia Archiepiſcopum Turonenſem inter & Dolenſem Epiſcopum, apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 79. *Ne igitur Turonenſis Eccleſia & Dolenſis hujuſmodi Artractationibus amplius fatigentur, per præſentia tibi ſcripta mandamus, &c.*

ARTUATIM, *Membratim*, in Gloſſ. Iſid. *Artuatim conciſus*, apud Jul. Firmicum lib. 8. cap. 8. *Artuatim obtritus*. apud Saxonem Grammat. lib. 8.

ARTURIA TERRA. Vide *Araturia.*

ARTURUM EXSPECTARE, Proverbium apud Anglos, quorum credula adeo fuit olim fides, ut Arturum Regem denuo regnaturum perſuaſum haberent. Guillelmus Neubrigenſis in Procemio ad Hiſtoriam : *Sive etiam gratia placendi Britonibus, quorum plurimi tam bruti eſſe feruntur, ut adhuc Arturum, tanquam venturum exſpectare dicantur eumque mortuum nec audire patiantur.* Petrus Bleſenſis Epiſtola 57.

Quibus ſi credideris,
Exſpectare poteris
Arturum cum Britonibus.

Nicolaus de Braia in Ludovico VIII.

Hic Brito præſumens Arturum vivere Regem, &c.

Joſephus Iſcanus de Excidio Trojano :

Sic Britonum ridenda fides & credulus error,
Arturum Exſpectant Exſpectabuntque perenne.

Vide Hermannum Monachum de Miraculis S. Mariæ Laudun. lib. 2. cap. 16.

ARVA, femin. gen. Ager, interdum regio, provincia. Gloſſ. Gr. Lat. χώρα. *Arvum, regio.* Chronicon Novalicenſe lib. 1. cap. 30. *Et præterea in Arva Francorum Monaſterium quoddam ditiſſimum in honore S. Medardi Confeſſoris fundatum, &c.* Vetus Charta anno 7. Rodulfi Regis Burgundiæ exarata, ex Tabulario Eccleſiæ Gratianopolitanæ : *Prædicta ceſpis ſita eſt in pago Gratianopolis, in agro Salmoriacenſe, in villa Cotonaco, & cingitur undique ex eadem Arva infra hanc definitionem, &c.*

ARVAS, Papiæ, *Demens.*

ARVERIUM. Charta Joannis Comitis Augi pro Abb. Ulterioris portus anno 1149. ex Tabulario ejuſdem Monaſterii : *Famuli vero Abbatis & Monachorum, qui ſunt de pane & cibo eorum in Curia S. Michaëlis ſimili modo, ſola manu ſe purgabunt, & juſtitia erit Abbatis, nec unquam pro Arverio vel ſine teſtimonio alicui famulorum meorum reſpondebunt. In Fontibus autem & in Verleio, ſi quis aliquem percuſſerit, ſanguinem & juſtitiam omnem Abbati & Monachis concedo Arverium, & omnem occaſionem condono, libertatemque omnibus hominibus.* Occurrunt eadem verba in Charta alia 1179. Henrici Augenſium Comitis. [*Ar-wir* Britannis eſt verum, æquum & juſtum, unde forte dictum fuit *Arverium.*]

¶ ARUGO, *Color quidam ſicut pedes accipitris.* Papias MS. Eccleſiæ Bituric. Vide *Aurugo.*

ARVINARE. Gloſſ. Lat. Gall. *Arumatus, Encraiſſé.* Leg. *Arvinatus, impinguatus*, ut apud Joan. de Janua ab *Arvina*, pinguedo. Græciſmus :

Intus adeps, Arvina foris, pinguedo quævis.

¶ ARVINULA, *Parva Arvina*, Johanni de Janua. Gloſſ. Iſid. *Arvinulis, Adipibus*; eſt autem *Arvina* Suetonio libro de Vitiis corporalibus, *Pingue durum inter cutem & viſcus.*

¶ ARVIPENDIUM, ARVIPENNIUM. Vide *Aripennis.*

1. ARULA, Craticula in Gloſſ. Iſid. Papiæ, eſt *patella carbonum, craticula, vel vas æneum quadrangulum, in quo ignis ardet, vel in quo prunæ, vel carbones aſportantur.* Gloſſ. Ælfrici: *Arula, vel Batilla:* ꝼẏꞃpanne. Scholiaſtes Ariſtoph. ad Acharn. ἐσχάραν, τὴν νῦν καλουμένην ἀρύλαν. Ita *Arulam* vertit Interpres Græcus Exodi cap. 27. & 38. & Hierem. cap. 38. Ordericus Vitalis lib. 6. pag. 622. *Librum quoque (S. Ebrulfi) & Arulam argento coopertam, & cambutam, atque cinctorium, &c.*

¶ 2. ARULA, Parva Ara, Altaris menſa, apud Mabill. tom. 3. Annal. Benedict. pag. 651. ubi de S. Hilario Carcaſſenſi Epiſcopo : *Levata B. Pontificis membra e loculo repoſita ſunt poſt altaris Arulam in ſaxea arca.*

¶ ARULATOR, idem atque *Arilator* ſeu *Ariolator*, quæ videſis in voce *Cociones*.

ARUM, apud Occitanos, Territorium, forte pro *Arvum*. Tabular. Eccleſiæ Cadurcenſis: *Breve diviſionale, in ipſo Aro, de ipſa villa, quæ dicitur Roca.* Infra: *Cedo vobis vinea mea, quæ eſt in Aro de Caſſanoles.* Tabularium Conchenſe in Ruthenis Ch. 9. *Et alia condamina, quæ eſt in Aro Sagni: ſimiliter in ipſo aice, in villa Planiolas, caſa dominicaria.* Ch. 11. *Vel quantumcunque in ipſo Aro viſus ſum habere.* Infra: *Similiter in pago Arvenica, in Aro quæ vocatur Rocolas.* Sic non ſemel femini generis ibidem vox effertur. Ch. 35. *Et ipſa res in pago Rotinico, in miniſterio condàdenſe, in Aro de Garzaguas, &c.* Ch. 127. *In Vicaria Serniacenſe, in Aro, quæ vocatur, &c.* Vide *Arva*.

ARUMARE, *Rumorem afferre*, Papiæ. Perperam *Arvinare* Editum. [Vide *Adrumare*.]

¶ ARUMPERE, pro *Abrumpere*, in Scriptoribus inferioris ævi & Diplomatibus paſſim occurrit. Vide *Rumpere*.

ARUNCALIS, [Ager incultus.] Vide *Runcalis*.

¶ ARUNCARE, *Evertere, eradicare*. Papias MS. Eccleſiæ Bituric.

¶ ARUNDINETUM, Arundo. Acta SS. April. to. 2. pag. 491. de S. Landrico Epiſc. Metenſi: *Ecce Angelus Domini apparuit ei in viſu, juſſitque ei ut pergeret in municipium quod vocatur Altusmons, ſupra fluvium Sambræ, conſtrueretque ibi Eccleſiam in honore S. Petri Apoſtolorum Principis, demonſtravitque ei locum in ipſa viſione, expoſuitque modum baſilicæ Arundineto, quod manugeſtare videbatur.* Alias *Arundinetum* eſt locus ubi creſcunt Arundines.

ARUNDO, Canalis, aqualicus. Marcwardus Abbas Fuldenſis: *Videns etiam, quia fons aquæductus antiquitate & vetuſtate defeciſſet,... habiles canales adaptavi, & per plumbeas Arundines meatum fontis conſtantiſſime reparari feci.*

¶ ARVOLDIA. Vide *Arnaldia*.

¶ ARVOUTUS, Eriſma, Anteris, Gall. *Arc-boutant*. Liber MS. anniverſariorum Monaſterii Solemniacenſis: *Anniverſarium Petri de Jaunhac Militis, qui eſt ſepultus inter Arvoutum qui eſt ad portam cimeterii B. Mariæ, & altare B. Elegii in prima tumba juxta parietem Monaſterii à parte dicti Arvouti, &c.* Hic autem *Arvoutus* pro *Arboutus*, Lemovicibus *Arvout & Arbout*: noſtris *Arc-boutant*.

1. ARURA, Ager ſatus, ſegetes ipſæ. Gloſſ. Lat. Gr. *Arva*, ἄρουρα, γῆ, χώρα. Beda de Ortographia: ἄρουρα, *Arvum*. Gloſſæ aliæ: *Segetes*, σποριά. Rurſum: *Seges* ἄρουρα καὶ λήϊον. Heſychius: Ἄρουρα, ἡ γῆ, ἀπὸ τοῦ ἀροῦσθαι. Ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ, ἡ σπορία. Gloſſæ aliæ MSS. Ἄρουρα, ἡ πρὸς σποράν ἐπιτήδεια γῆ. Heliodor. lib. 2. Æthiopic. de Nilo: τῇ παρόδῳ γεωργεῖ τὰς ἀρούρας. Menologium Græcor. 11. Januar. εἰργάζετο μικρὰς ἀρούρας ἐν τῇ νάπῃ. Marcellus Empiricus cap. 8. *Lacertas peſſimas, quæ in ſegetibus morantur, quas Græci Aruras vocant, comburito.* Porro auctor eſt Strabo lib. 18. Ægyptum olim diviſam in Præfecturas, quæ rurſum in Toparchias: eaſque in portiones alias, quarum minimæ ἄρουραι erant, diſtributas: quod etiam attigit Orus Appollo lib. 1. cap. 5. qui ἄρουραν, μέτρον γῆς, ſeu modum agri fuiſſe ait. Atque de his *Aruris* intelligendus Evagrius interpres Vitæ S. Antonii c. 1. *Aruræ autem erant ei 300. uberes & valde opimæ.* Ubi Græcum retinuit, quod ſic ſe habet: ἄρουραι δὲ ἦσαν τριακόσιαι εὔφοροι καὶ πάνυ καλαί. Aruram pedibus 50. conſtitiſſe, auctor eſt Suidas. Vide Gloſſar med. Græcitat.

☞ Hujus vocis etymon videtur Hebraicum ארר, *Arar* maledixit: ארורה *Arura*, Maledicta: ſic autem dicta terra eſt, quia poſt peccatum Protoparentis fuit à Deo maledicta.

2. ARURA, Aratio. Velius Longus de Ortographia: *Filix, quam ita credo dictam, quod ſit minus felix Aruræ.* Fleta lib. 2. cap. 73. §. 1. de officio Ballivi Manerii: *Deinde campos, boſcos, prata, paſturaſque ambiat, & aſpiciat, ne inde damna fiant in Aruris.* §. 2. *In initio igitur temporis ſeminandi & rebinandi conjunctim ſint cum carucis Ballivus, Præpoſitus & Meſſor per totam dietam, donec Aruras ſuas legitime compleverint, &c.* Cap. 82. §. 2. *Una acra pro frumento trinam exigit Aruram.* Adde Bractonum lib. 2. c. 16. Charta Ricardi Regis Angliæ in Monaſtic. Anglic. tom. 1. pag. 855. *Ex domo Joannis de Ponton 20. acras terræ, & 2. toftos.. cum paſtura ad 100. oves, & ad tot Aruras, quibus eadem terra coli poſſet.* [Chartular. SS. Trinitatis Cadomenſis fol. 50. ex Bibliotheca D. Abbatis de *Rotelin*: *Hernaldus pro una cotſelda, ſicut alius cotſeldus, & Aruras & meſſuagium ſicut alii*: Thomas *Blount* in Nomolexico: *Hoc ſcriptum factum apud Sutton Courtenay 20. die Dec. 4. Edw. III. inter dominum Hugonem de Courtenay ex parte una & Ric. de Stanlake & Johannam uxorem ejus ex altera, teſtatur, quod idem dominus Hugo in excambium.. remiſit... eiſdem Ricardo & Johannæ omnimoda opera viz. Arruras, meſſiones, & cariagia, & alia quæcumque opera.*] Ita *Airure*, in Conſuetud. Normanniæ art. 119. *Il doit payer les Airures, laburs, & ſemence, à celui, &c.* Adde art. 483. *Bœufs d'Arée*, boves aratorii, in Conſuetud. Santonenſi art. 16.

¶ ARWERNUS, Aper. Lex Salica tit. 36. n. 6. *Si quis aprum, quem alieni canes moverunt & alaſſaverunt, occiderit vel furaverit, Malb. Arwernon* DC. *den. qui faciunt ſolidos* XV. *culpabilis judicetur.* Compoſita vox ex Germano, uti videre potes apud Eccardum in hanc legem.

¶ ARVUS, pro *Arvum*, in Statutis Arelat. MSS. art. 134. *Arvi de condomina Abbatiſſæ & de quolibet alio loco exiſtentes in viam publicam putentur quolibet anno.*

ARVUS Campus, quomodo *Arvus ager*, apud Plautum Trucul. aratus. Leg. Rothar. Reg. Longobard. tit. 108. *In octogild ipſum caballum componat, pro eo quod ipſos* (caballos) *de Arvo campo, quod eſt fonſaccar, movere præſumpſerit.*

¶ 1. ARX, vel Arce, pro *Archivum*. Vide *Arce*. 2.

¶ 2. ARX, Copiæ, vires exercitus. Vide *Atemptorium*.

¶ ARZER, Agger, moles, Hiſpanis *Arzan*, Gall. *Chauſſée, Levée*. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 3. cap. 7. apud Murat. tom. 8. col. 204. *In hiis temporibus, non multum ante, dum D. Marinus Dandalus de Venetiis eſſet Poteſtas Tarviſii, equitando die quadam per Arzerem, eundo de Tarviſio ad Meſtre, lancea fixus à quodam cecidit mortuus.*

¶ 1. AS, αὐτάς, Eas. Supplem. Antiquarii.

¶ 2. AS, *Fortitudo vel firmitas*. Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis. Ubi *As* videtur pro *Ars*, quod iterum pro *Arx*, Gall. *Fortereſſe*.

¶ ASACIUM, Indiculus pretiorum rebus venalibus ſtatutorum. Contract. Datiorum Bergom. lib. 7. c. 16. *Idem quod Aſacium, ſeu Calmedrium fiat ſecundum formam Statutorum, &c...* Ubi *Aſacium*, idem eſt quod *Calmedrium*, ſeu *Calmerium*, quod vide ſuo loco.

¶ ASALESAZ, *Major Præpoſitus in lege*. Papias MS.

¶ ASAMMUM. Vide *Biſamum*.

¶ ASAPHARUM *eſt impetigo & ſerpigo*, apud Rochum *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

¶ ASBESTON, Arcadiæ lapis, qui ſemel *accenſus nunquam extinguitur.* Gloſſ. Anicienſes MSS. Græcis ἄσβεστος, inextinctus.

¶ ASBOTARE, Asboutare, non ſemel occurrunt pro *Abutare*, Terminari, Gall. *Aboutir*, in Chartulario S. Vandregeſili, præſertim tom. 1. pag. 1019. 1020. &c.

¶ ASBUTARE, Eadem notione in Charta anni 1276. ex Archivo B. Mariæ de Bono Nuncio Rotomagenſi.

ASCALONIÆ, quæ *cepæ Aſcaloniæ* Plinio lib. 19. cap. 6. & Apicio lib. 4. cap. 2. noſtris inde *Eſchalottes.* Adalardus in Statutis Corbeïenſis Monaſterii lib. 2. cap. 1. *Aſcaloniæ quoque, allia, cepe, &c. Eſchaloingnes*, in Regeſto peagiorum Pariſienſium. Will. *Guiart.* MS. an. 1213.

Jaçoit ce que ge vous eſloingne,
N'auré perte d'une Eſchaloingne.

Ascalonicæ, in Capitulari de Villis cap. 70.

Scalongia, Eadem notione. Matth. Silvaticus: *Cepitia*, id eſt, *Scalongia, ceputia.*

1. ASCELLA, Ascilla, Assellia, Axella, Axilla, [Tullio,] noſtris *Aiſſelle.*

Ascella. Iſidorus lib. 11. & ex eo Papias: *Aſcella locus ſub brachio; dicta quia ab eis Aſcellis brachia cillentur, id eſt, moventur.* Gloſſ. Ælfrici: *Aſcella vel ſubhircus.* Alexander Iatroſophiſt. lib. 1. Paſſion. ubi de Melancholicis: *Aliqui ſuſpicantur, ſe eſſe vas fictile: alii quoque gallum, ut & imitentur eum ad cantandum, & etiam Aſcellas percutiunt.* [Charta Communiæ Rotomag. apud D. de *Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. pag. 308. *Si femina convincatur eſſe litigioſa & maledica, alligabitur fune ſubtus Aſcellas & ter in aquam projicietur.*] Utuntur paſſim Scriptores, Interpres Biblior. non ſemel, Marcellus Empiricus cap. 18. Gregorius Turon. lib. 5. Hiſt. cap. 31. lib. 7. cap. 29. Odo Cluniacenſ. lib. 2. de Miracul. S. Martini c. 9. Theodericus de Miraculis S. Celſi Epiſc. Trevirenſis cap. 1. Baldricus lib. 1. Chron. Camerac. cap. 11. Goſcelinus lib. de Miracul. S. Auguſtini Cantuar. cap. 1. Auctor Vitæ S. Lupicini Abbat. Jurenſis n. 2. Cæſarius lib. 5. Miracul. cap. 8. Petrus Cellenſis lib. 5. Epiſt. 25. Sugerius in Ludovico VI. cap. 18. Guibertus lib. 1. de Vita ſua cap. 22. Conſtantinus African. lib. 3. de Morbor. curation. cap. 16. lib. 7. cap. 1. lib. 2. de Communib. locis Medic. cap. 12. Geſta Conſulum Andegavenſium cap. 3. n. 23. Durandus lib. 3. Rational. cap. 11. &c.

Assellię, apud Michaëlem Scotum lib. de Phyſionomia c. 2. *Naſcuntur* (pili) *in naribus naſi, in maxillis maſculis ſub Aſſelliis. Aſſellæ*, cap. 4.

Axellæ, Papiæ, *Alæ, piloſa membra ſub brachiis dicuntur, ... quas quidam Axellas dicunt.*

Ascellata Vena, quæ & *Baſilica*: nam vena, quæ in *Aſcellas* vadit, ſe in quatuor venas dividit, quarum tertia in manum per armum ſecedit, eaque vocatur *Aſcellata* & *Baſilica.* Ita Conſtantinus African. lib. 2. Commun. loc. Med. cap. 12.

Ascellare, Furcula alaris, qua contracti innituntur ad *aſcellas*, vulgo *Potence.* Aimoinus lib. 2. Miraculor. S. Germani Epiſc. Pariſienſis cap. 2. de quodam contracto: *Cum Aſcellaribus venit ante ſancti Patris ſepulchrum.* Iſo de Miraculis S. Othmari lib. 1. cap. 10. *Duobus ſuſtentaculis inter Aſcellas ſuffultus.*

¶ Ascilla, μασχάλη, *Ala, Axilla*, in Supplemento Antiquarii.

2. ASCELLA, pro *Aſſella, Aſſerculus*, noſtris *Aiſſelle* Tabul. S. Remigii Remenſis: *Donant de ſpelta modios 324.... de banno 27. den. de Aſcellis 710. de ſcindulis 350. fœtam uno anno, &c.* Occurrit ibi pluries. Sugerius in Ludovico VI. *Acerrime dimicantes, ſcutis confractis, Aſcellas, oſtia, & quæque lignea ſibi præponentes, portæ inſiſtunt, &c.* Infra: *Viliſſimam Aſcellam ſibi præferens, fronte nudo aſcendens, ad ſæpem uſque pervenit.*

Axilia, idem quod *Aſcella.* Cenſus Eccl. Auguſtod. in Tabulario ejuſd. Eccleſiæ: *Summa... perticarum circulorum 157. Scindularum 995. Axilium 987.* Occurrit ibi ſemel ac iterum.

* Axila. Capitulare de Villis cap. 62. *Quid de Axilis & alio materiamine, &c.* Occurrit etiam in veteri Charta in Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. num. 56.

3. ASCELLA, pro *Ala*, Gall. *Aîle.* Gregorius Turonenſis lib. 2. Hiſt. cap. 16. *Inante abſidem rotundam habens, ab utroque latere Aſcellas eleganti conſtructas opere, &c.* Fruſtra hoc loco *aſtellas* reponit Meurſius: *Aſcellæ* enim apud Gregorium ſunt ædis ſacræ latera interiora, quæ alii *alas* vocant. Vide in hac voce.

¶ 4. ASCELLA, Britannis *Askell*, Avis ala. Vet. Interpres Levit. 1. 17. *Confringetque Aſcellas ejus*, avis ſcilicet offerendæ. Vide locum Alexandri Iatroſophiſtæ laudatum in *Aſcella* 1.

¶ ASCELLULÆ, Diminutivum *Aſcellæ*, apud Papiam MS.

ASCEMARE. Contract. Datior. Bergom. l. 8. 14. *Item quod non poſſit Aſcemari, extrahi, vel diminui vinum de aliqua vegete.* Ital. *Scemare*, eſt diminuere. Vide *Semus.*

¶ ASCENDENS, Dicitur de ſigno Zodiaci cum ſupra horizontem evehitur. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 5. cap. 21. apud Murat. to. 8. col. 249. *Et quia ſcivit quod antiqui magnates reſpiciebant Aſcendens, cum volebant condere civitates; & faciebant ipſimet arvum cum aratro, quo circumdabant civitates, unde dictæ ſunt urbes; incœpit & ipſe deſignare hanc ſuam novam civitatem ſigno arietis Aſcendente: tum quia ſignum eſt Martis qui dicitur Deus belli; tum quia erat Libræ Aſcendenti contrarium in occaſum quod eſt ſignum Veneris, qui planeta Parmæ dicitur, & eſſe fortuna ejus. Quaſi per hoc forſitan cogitaret, quod Parmenſium fortuna, quia oppoſiti erant ei, tenderet in occaſum: in Aſtrologis namque, & iis quæ ſubtilitatem Aſtrologicam imitantur, primum operanti, & ſeptimum adverſario datur. Sed puto quod non notavit quartum ab Aſcendente fuiſſe Cancrum: quartum enim ædificia, domos & civitates deſignat, & ſic civitas ſub tali Aſcendente incœpta cancrizare debebat.*

1. ASCENDERE, Dicitur de animalium admiſſione. Stephanus Tornacenſis Epiſt. 95. *Imminent tempus Aſcendendi, & balantes ovium voces rude matrimonium in proximo ſibi coaptare feſtinant.*

¶ 2. ASCENDERE, Creſcere, apud Ludewig. to. 6. Reliq. MS. pag. 74.

3. ASCENDERE ex Adverso, Contradicere. S. Anſelmus lib. 3. Epiſt. 10. *Dicunt mihi, quia prohibeo Regem dare inveſtituras, ... nec Aſcendo eis ex adverſo.* Infra: *Non enim quod objiciunt de Clericis fieret, niſi inveſtituræ, quibus ex adverſo Aſcendo, non fierent.* Ibidem: *Et in tantum ex adverſo Aſcendo.*

1. ASCENSA, Aſcenſio, feſtum Aſcenſionis Dominicæ. *Aſcenſa Domini*, in libro Sacramentorum S. Gregorii, in Regula Magiſtri cap. 28. in ve-

teri Kalendario apud Allatium de Dominicis & Hebdom. Græcor. pag. 1490. &c. Vetus Pœnitentiale: *A Paſcha uſque in Albas, & in Aſcenſa Domini, & Pentecoſtem, &c.* Extat in Pontificali MS. Eccleſiæ Senonenſis *Benedictio in Aſcenſa Domini.* Verſus antiqui apud Sanſovinum & Stringam in Venetia lib. 1. cap. 151.

Si quis in Aſcenſa Domini cum venerit, illuc, &c.

Occurrit præterea in Hiſt. Tranſlationis S. Launomari p. 247. apud V. C. Joannem Mabillonium tom. 6. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti. [& apud Guidonem lib. 1. Diſcipl. Farfenſis cap. 8.]

¶ 2. ASCENSA, ut *Accenſa*, de quo ſupra, Locatio, conductio, Gall. *Accenſement.* Rymer. tom. 3. pag. 266. col. 1. *Conſtantia nos requiſierit, ut loco aſſignationis prædictæ, cuſtumam ſalinæ noſtræ... pro tanto pretio quanto eadem cuſtuma unquam aliquo tempore ad plus Aſcenſata fuit per annum; & id quod ultra Aſcenſam hujuſmodi ſibi defuerit de dictis trecentis libris ſterlingorum, &c.*

¶ ASCENSAMENTUM, Eadem notione, apud eumdem Rymer. to. 3. pag. 677. *Omnibus qui... tenent aliquid per donum, per eſcambium, vel per venditionem, vel per emptionem, vel per Aſcenſamentum, vel alio ſimili modo, &c.* Charta Guigonis Comitis Forenſis pro fundatione Eccl. Montis-Briſonis anno 1223. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 28. *Donavimus inſuper dictis Canonicis ſexaginta libras forenſes in foro Montis Briſonis... & nos ad removendam omnem difficultatem noſtram Leſdarium in Aſcenſamento fori ad hæc diſtringimus, ut niſi dicta pecunia ſuis ſtatutis diebus ab eodem ſolveretur, ipſe dictis Canonicis... quinque ſolidos nomine pœnæ ſolvere teneatur.*

¶ ASCENSARE, Locare, ad *Aſcenſam* dare. Charta Guillelmi de Tociaco Epiſc. Autiſſiod. an. 1175. qua teſtatur Milonem de Nanvigniis B. Mariæ de Rupibus *in eleemoſinam dediſſe & vendidiſſe pro ſeptuaginta libris Autiſſiodorenſis monetæ, & Aſcenſaſſe pro 6. ſol.... quicquid habebant in Chaneio dominium & caſamentum, &c.* Charta an. 1299. apud Stephanotium to. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 902. *Amodiavimus, Aſcenſavimus & affirmavimus, & ad amodiationem, cenſam ſeu firmam & ad emphiteoſim perpetuam tradidimus... cenſale ſeu cenſam cum pertinentiis, &c.* Vide *Accenſare.*

¶ ASCENSIRE, ut *Aſcenſare.* Charta Henrici Comitis Trecenſium ann. 1190. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 1. p. 191. *Ego Henricus Trecenſium Comes Palatinus notum facio præſentibus & futuris, quod tailliam Pruvini & totius caſtellariæ perpetuo Aſcenſivi ſub annua penſione ſexcentarum librarum.*

¶ ASCENSOR, Adscensor, Qui aſcendit generatim, peculiariùs Eques. Hieronymus extremo lib. 1. contra Rufinum: *Aſcenſor montis Dominici.* Theodolphus lib. 2. Carm. 331. ad Chriſtum:

Tu pius Adſcenſor, tuus & nos ſimus aſellus,
Tecum nos capiat urbs veneranda Dei.

Agnel. lib. Pontif. apud Murat. to. 2. pag. 186. col. 1. E. *Et qui antea Aſcenſores erant, poſtea pedeſtres effecti ſunt.*

¶ ASCENSORES, Anteceſſores, Majores, Gall. *Les Aſcendans.* Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 81. *Notum facimus, quod amore Dei... dedimus Eccleſiæ Beatæ Mariæ... cum omnibus pertinentiis ſuis, in ea integritate & plenitudine in qua Aſcenſores ſui Presbyteri eam habuerunt.*

ASCENSORIUM, Gradus quo aſcenditur. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Aſcenſorium*: ſtæger, id eſt, gradus, ſcala, à ſtigan, ſcandere. Wippo de Vita Chunradi Regis, de eodem Chunrado: *In brevi tantum proficiens, ut nemo dubitaret, poſt Caroli Magni tempora, aliquem ſede digniorem non vixiſſe: unde extat proverbium: Sella Chunradi habet Aſcenſoria Caroli. De hoc proverbio quidam de noſtris, &c.*

Chunradus Caroli premit Aſcenſoria Regis.

Petrus Bleſenſis ſerm. 24. *Brevis eſt ſcala, non laborioſa, tribus tantum diſtincta Aſcenſoriis, etiam quodlibet Aſcenſorium trium eſt palmarum.* Richardus Hagulſtad. *In ipſis vero cochleis, & ſuper ipſas Aſcenſoria ex lapide, &c.* Adde Galbertum in Vita Caroli Comitis Flandr. n. 102.

Ascensorium, quod alias *Monteia.* Vide in hac voce. Charta Henrici Regis Francor. in Tabulario S. Maglorii Pariſ. *Unum iterum molendinum, & unum Aſcenſorium piſcium ſitum juxta Eccleſiam Karentonæ villæ.*

¶ Ascensorium, Quo quis in equum aſcendit, tollitur, Gall. *Etrier.* Hiſt. Novientenſis Monaſt. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1127. *Cumque puer non valens reſidere, ad terram decidiſſet, pes ejus ſteriſio ſive Aſcenſorio ſellæ inhæſit, ac ſic per devia & abrupta tractus, calcibus equi & objectu arborum miſerabiliter eſt protritus.*

ASCENSUS. Anaſtaſius Bibliot. in S. Hadriano PP. pag. 116. *Eccleſiam S. Stephani... ſimiliter renovavit, una cum cœmeterio B. Cyriacæ, ſeu Aſcenſum ejus.* *Aſcenſum* pro gradu, dixit lex 45. Cod. Th. de Operib. public. ſed hic forte *Aſcenſus* pro *Ambone* ſumitur.

¶ 1. ASCER, Chalybs, Gall. *Acier*, apud Rymerum to. 3. p. 16. *Nec non & pro munitione caſtrorum, & villarum in partibus illis, baliſtis & aliis armaturis, ac etiam ferro, Aſcere, canabo, & aliis ad arma inde facienda plurimum indigemus...* Et paulo inferius: *Vobis præcipimus, firmiter injungentes, quod in balliva veſtra viginti dolia mellis: centum dolia vini: duodecim millia ferri: centum garbas Aſceris, &c.*

¶ 2. ASCER, *Sanguis, cruor*, in Gloſſario Anicienſi MS.

¶ ASCERIOLUS, Sciurus, Gall. *Ecureuil.* Gervaſii Tilberienſis Otia Imperialia apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. p. 981. *Ecce miranda Aſcerioli ſagacitas, qui cum aquam transfretare propter ſui modicitatem non ſufficiat, fruſtulo ligni ſe ſupponit, & erecta cauda velum facit, quo duce à ſubveniente flatu poſſit tranſcurrere.*

ASCETÆ, Monachi, qui virtutem, continentiam, ac vitam angelicam excolunt. Gloſſ. Lat. Græc. *Cælibes*, ἄγαμοι, ἀσκηταί. Aliud Gloſſar. MSS. Reg. Cod. 930. ἀσκητὴς, ἐγκρατὴς, continens. Tertulliano de Præſcript. cap. 14. *Exercitati* dicuntur: ἀσκηταὶ καὶ τῆς ἀρετῆς φροντισταὶ, Baſilio M. τὸν ἀσκητικὸν αἱρούμενοι (& ἑλόμενοι) βίον, lib. Synod. Eorum vita ἄσκησις appellatur S. Athanaſio in Vita S. Antonii, γυμνασία μοναχικὴ Iſidoro Peluſiotæ lib. 1. Epiſt. 92. Sub hac autem exercitatione comprehendit Philo lib. 3. Allegoriar. Legis, τὰς ἀναγνώσεις, μελέτας, θεραπείας, τῶν καλῶν μνήμας, ἐγκράτειαν, τῶν καθηκόντων ἐνέργειαν, &c. Chriſtophorus Angelus lib. de Statu hodierno Græcorum Græce edito Londini ann. 1619. cap. 26. & ſeqq. triplicem eſſe ait apud Græcos Monachorum ordinem, μοναστικὸν, ἀναχωρητικὸν, vel κελλιωτικὸν, & ἀσκητικὸν, additque ἀσκητὰς eoſdem eſſe cum Eremitis.

ASCETERIUM, ex Græc. ἀσκητήριον, Monaſterium, locus exercitio & diſciplinæ virtutum deſtinatus: ἀσκητῶν καταγωγὴ, Theodoreto lib. 6. & 10. Therapeut. Lexicon Græc. MS. παρθενῶνες, τὰ μοναστήρια,

τὰ

τὰ ἀσκητήρια. Vide Novellam Juſtin. 59. Baron. ad an. 301. n. 22. 31. Caſaubonum exercit. 2. ad eumdem Baron. cap. 13. Nebridium *à Mundelheim* Antiquit. Monaſtic. Epiſt. 7. &c. Mire autem hanc vocem depravarunt Scriptores inferioris ævi, ut ex ſequentibus patebit. Nam

Archisterium interdum ſcribitur. *Interius Archiſterium*, apud Evagrium in Vita S. Antonii cap. 52. S. Audoënus Epiſcopus Rotomag. in Vita S. Eligii lib. 1. cap. 10. *Veſtimenta etiam & quæcumque erant neceſſaria, illico Archiſteriis cum exultatione deſtinans.* Alibi: *Dignum tandem ſanctarum Virginum conſtruxit Archiſterium.* Diedericus Monachus lib. de Illatione S. Benedicti in Præfat. *Ex Monachorum Archiſterio. Archiſterium Anianenſe*, in Annalibus Anianenſibus MSS. & in Vita MS. Caroli Mag. juſſu Friderici Imperat. ſcripta lib. 2. Occurrit alibi non ſemel, in Paſſione S. Vitalis Mart. n. 8. apud Berengoſium Abbat. lib. 1. de Inventione S. Crucis cap. 16. lib. 3. cap. 4. Fridegodum in Vita S. Wilfridi cap. 46. Abbonem Floriacenſ. Abbat. in Canonib. cap. 14. Petrum Diacon. de Viris illuſtrib. Monaſterii Caſinenſis in Prologo, & c. 30. Theotfridum lib. 1. cap. 7. lib. 2. cap. 5. lib. 4. cap. 2. 7. Langium in Chronico Cizienſi an. 1469. in Charta Pontii Arelatenſis Archiepiſc. apud Acherium in Spicilegii tom. 6. pag. 430. &c. Vide Virum doctiſſimum Joan. Mabillonium ad Vitam S. Theofredi pag. 47.

Interdum hanc vocem pro principatu ſeu Epiſcopali dignitate uſurpant Scriptores. *Archiſteria Epiſcopalia*, in Vita S. Deicoli cap. 1. Vita S. Severi Epiſcopi Ravenn. n. 3. *Quod uxoratus ad Archiſterium Ravennæ acceſſerit.* Theodericus in Hiſt. Invent. S. Celſi cap. 1. *Quod Treverica Metropolis ... merito totius Galliæ Archiſterium ſit hactenus vocitata.* Porro vocabuli etymon ab Ugutione & aliis allatum jure exploditur: *Archiſterium, Monaſterium, ab archo & ſterion, quaſi dicas ſtatio principalis, id eſt, ſpiritualis ſtatio; vel dicitur Archiſterium, eo quod regulis & diſciplinis arcetur.*

Architerium, dixit auctor Hiſt. Tranſlat. Reliq. S. Fauſtæ tom. 2. Hiſt. Franc. & apud Labbæum tom. 2. Bibl. & Bollandum.

Architrium, Vita S. Euphraſiæ cap. 6. in Vitis Patrum.

Arcisterium, habent Aimoini Continuator lib. 5. cap. 41. Simeon Dunelm. pag. 89. Edgarus Rex in Legibus Hydenſis Monaſterii cap. 9. & veteres aliquot Chartæ Regum Angl. in Monaſtico Angl. tom. 1. pag. 101. 218. & 235. & apud Seldenum ad Eadmerum pag. 155. Vita S. Walburgis n. 17. Vita S. Willibaldi. Vett. Chartæ Hiſpanicæ apud *Yepez* in Chron. Ord. S. Bened. to. 1. pag. 91. b. appendicis p. 38. tom. 3. append. 18. b. tom. 4. p. 49. 436. b. tom. 5. p. 66. b. 90. 445. b. apud Sandovallium in Epiſcop. Pampilon. pag. 34. 35. Vett. Gloſſæ, *Arciſterium, Monaſterium.*

Assisterium, Papiæ, *Monaſterium.* Ugutio: *Aſſiſterium, Monaſterium Græce, vel dicitur ab aſſiſtendo. Aſſiſtria, Monialis ibi aſſiſtens.*

Acistarium, non ſemel in Charta Luſitanica æræ 1067. in Hiſt. Epiſcoporum Portenſium 1. parte pag. 185. 186.

Acisterium, in alia Charta Luſitanica apud Anton. Brandaonum lib. 10. Monarch. Luſitan. cap. 4.

Ascysterium, dixit S. Eulogius in Memor. Sanct. lib. 2. cap. 10. *Ego quidem volumen hoc illis tantummodo Aſcyſteriis commentaveram, è quibus prior ille Monachorum globus ad reſiſtendum mendaciſſimo vati proceſſerat.* Idem *Acyſterium* habet.

ASCETRIÆ, Feminæ continentes, quæ à Monachabus differebant, ut *Aſceterium* à Monaſterio: à Monachabus ſcilicet, quæ in ſolitudinibus domicilia habebant. Juliani dictatum de Conſiliariis: *Si emerſerit de Clericis, vel Monachis, vel Aſcetriis, &c.* Julianus Anteceſſor. cap. 460. *Si quis contra Clericum, vel Monachum, vel Diaconiſſam, vel Monaſtriam, vel Aſcetriam habeat aliquam actionem, &c.* Ita c. 494. Gregorius Magn. Epiſt. ad Theodiſtam: *Ancillis, quas vos Græca lingua Aſcetrias dicitis.* Menologium Baſilii in S. Phaſic. 21. April. εἶχε δὲ καὶ θυγατέρα χριστιανὴν ἀσκήτριαν, &c. Pſallebant autem illæ in elationibus funerum, ut docent leges 45. 48. de Epiſcopis & Clericis.

¶ ASCHERATUS ad Bellum, Comparatus, inſtructus, accinctus, forte ab *Aſcar* quod armatura ex chalybe erat, vel ab *Aſcer* ſanguis, cruor. Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1218. apud Murat. tom. 8. col. 1087. *Quodam vero die Martis in feſto S. Diometri exercitus paganorum & Saracenorum, omnes armati & ad bellum Aſcherati, per terram & aquam venientes ſuper Chriſtianos inſultum fecerunt.* Ibidem col. 1098. *Armati & Aſcherati extra caſtra cum omni exercitu Chriſtianorum exierunt, & verſus temptoria paganorum catervatim perrexerunt.*

¶ ASCHITES, Græce ἀσκίτης, ſupple ὕδρωψ, Species hydropis in quo humor aquoſus abdominis membrana veluti ἀσκῷ ſeu utre continetur. Vide *Clocire.*

ASCIARE. Guibertus lib. 2. de Vita ſua c. 6. *Is etiam qui epilepſim, id eſt, caducum patiebatur morbum, à ſpiritu immundo allidi in terram, ſpumare, ſtridere dentibus, & Aſciare perhibetur, quod oratione ſolum & jejunio curari poſſe aſſeritur.* [*Aſciare dentibus* idem eſt quod *ſecare*: qua notione verbum illud uſurpat Vitruvius lib. 7. cap. 2.]

¶ ASCIATA Lex. Charta Autranni in Chartulario Aptenſi fol. 34. *Si in itinere quod agere diſpono ad Jeruſalem defunctus fuero, dabo per guadium ipſum vaſculum plenum vino puro ad prædictum opus, & fœtas tres, & capras duas, & bruſcos duos de alveario meo, &c. Quod dixi firmo, Aſciatam Legem jungo ſuperioribus.* Singularis eſt hujuſmodi *Lex Aſciata*, quam nec Briſſonius inter veterum Leges, nec Cangius inter recentiores numerarunt. Hic forte quia Autrannus Chartam condebat teſtamentariam voluit alludere ad illa verba duodecim Tabularum: *Sumptuoſa funera ne facito: Rogum Aſcia ne polito.* Aut ad illam antiquam formulam: *Sub Aſcia dedicatum* in antiquis Gallorum ſepulcris ſæpe obſervatam. Quid autem ſit, *ſub Aſcia dedicare*, non conſentiunt eruditi. Magis placet eorum ſententia, qui hæc verba interpretantur, vel de modeſtioribus tumulis, quaſi qui unius aſciæ opera fuerint elaborati, vel potius de nunquam violandis ſepulcris *ſub Aſcia dedicatis*, id eſt, ne aſcia qua conditum eſt ſepulcrum unquam adhibeatur ad illius deſtructionem: ad quam poſteriorem interpretationem ſi alluſit Autrannus, *Lex Aſciata* eadem erit, quæ inviolabilis, ſempiterna. Vide Diarium Trivolt. menſis Maii ann. 1715. pag. 771.

ASCIATUS. Joan. de Gallandia in Synonymis:

Aſciatus, pugio, conjunge novacula, culter,
Cultelluſque, ſpata, raſoria jungitur illis.

Ubi interpres ait, *Aſciatum* eſſe cultellum ma-

gnum, poſſeque dici cultellum, quo pergamenum dividitur.

¶ ASCIBOLA. Vide *Aſciola*.

1. ASCICULUS, *Aſciola*, *dolabra*, in Gloſſis Iſid. [Legendum *Aſciolus*, *Aſciola*, inquit Grævius in hunc locum.]

¶ 2. ASCICULUS, pro *Axiculus*, vel *Aſſerculus* in Codice MS. Irminonis Abb. San-German. fol. 65. col. 2. *Qui ipſum manſum tenent* (ſolvunt) *Aſciculos* c. *ſcindolas totidem*, *dovas* XII. *circulos* VI.

¶ ASCILLA. Vide *Aſcella* 1.

¶ ASCINGIA. Vide *Andecinga*.

ASCINI, ex Græc. ἄσκινοι, qui laribus & tecto carent, apud Ennodium lib. 9. Epiſt. 20.

¶ ASCIOLA, Minor aſcia, parva ſecuris. Vita S. Wiboradæ Virg. & Mart. tom. 1. Maii p. 290. D. *Libratis Aſciolis tria capiti vulnera ſanctæ Virgini & Martyri infligunt, & ſeminecem relinquentes diſceſſerunt*. Hinc corrigendus Actorum SS. Benedict. ſæc. 5. pag. 55. locus, ubi *Aſcibolis* pro *Aſciolis* male ſcriptum legitur. Vide *Aſciculus* 1.

¶ ASCIOS, (vox Græca) *Exumbres*, in Gloſſis Iſid.

¶ ASCISCOLUM, *Malleolus ſtructorius*, in Onomaſtico vet. apud Turneb. Adverſar. lib. 28. c. 5. Forte melius legeretur *Aſciolus*, ut jam obſervatum fuit in *Aſciculus* 1.

¶ ASCISIÆ, Statuta quæ in Aſſiſis ſeu Comitiis publicis de rebus ad rem publicam ſpectantibus conficiuntur. Chron. Richardi de S. Germano apud Murat. to. 7. col. 992. *Et regens ibi curiam generalem pro bono ſtatu regni ſuas Aſciſias promulgavit, quæ ſub viginti capitulis continentur.*

¶ ASCISINI, apud Rymer. tom. 2. pag. 514. Iidem qui infra *Aſſaſini*.

¶ ASCITÆ, Heretici ab ἀσκὸς, Uter, dicti. Hi bacchantes utrem inflatum & opertum ſolebant circumferre, tanquam ipſi eſſent Evangelici utres novi vino novo repleti. S. Auguſtinus Hæreſ. 62. Vide mox *Aſcodrogitæ*.

ASCITERIUM. Vide *Aſceterium*.

ASCO, Piſcis ſpecies. Walafridus Strabo ad Grimaldum Capellanum de morte Wetini:

Interea dulcis fertur mihi normula piſcis
Aſconis calidi, ſequitur vas denique muſti, &c.

¶ ASCODROGILI, Ascili, apud Hofmannum, Hæretici iidem, qui mox *Aſcodrogitæ*.

ASCODROGITÆ, Hæretici in Galatia, qui utrem inflatum ponunt, & cooperiunt in ſua Eccleſia, & circumeunt eum inſanientes potibus, non intelligentes, quod ait Salvator, utres novos ſumendos, inque eos vinum novum mittendum, non in veteres. Vide Philaſtrium, & alios, qui de hæreſibus ſcripſere.

¶ ASCODRUGI, Iidem qui *Aſcodrogitæ*, de quibus in Collect. Conſtit. Eccl. tit. 3. lib. 1. ad 18. *Quæ de Samaritis promulgata ſunt ad Synagogas & ſucceſſiones eorum ſpectantia, rata ſunt etiam in Montaniſtis & Aſcodrugis*. De his etiam Theodoretus Hæret. Fabul. lib. 1. cap. 10. ſub nomine *Aſcodrutorum* & *Aſcodrupitorum*: *Dicebant*, inquit, *non debere divina myſteria quæ inviſibilia ſunt ſigna per res viſibiles perfici.... propterea non baptizant eos qui accedunt, nec apud eos celebratur Baptiſmatis myſterium.* Vocantur à Balzamone ad Photii Nomenclaturam tom. 9. cap. 2. *Taſcodrougitæ*; in Agilei tamen Codice legitur ἀσκοδρουγῖται.

ASCOGEFRUS, ἀσκογέφυρος, Pons ex utribus confectus, qui deſcribitur ab Anonymo de Rebus bellicis ſubjecto Notitiæ Imperii. Veteres porro ejuſmodi pontibus uſos auctor eſt Plinius lib. 6. cap. 29. *Arabes Aſcitæ appellati, quoniam bubulos utres bino ſternentes ponte, piraticam exercent ſagittis venenatis.* Solinus de iiſdem: *Bubulis utribus contabulatas crates ſuperponunt.* Aſcitas vero uſos σχεδίαις δερματίναις ἐξ ἀσκῶν, ſcribit præterea auctor Peripli. Mauricius lib. 11. Strategic. cap. 5. de Sclavis: ἔχειν δὲ καὶ ἀσκοὺς βοείους, ἢ αἰγείους, ὥστε δι᾽ αὐτῶν σχεδίας γίνεσθαι. Vide Lucanum lib. 4. ubi de ponte à Baſilo confecto.

ASCOMANNI, Piratæ, forte dicti ad inſtar Arabum *Aſcitarum*, quibus id nominis inditum, quod utribus, ſeu naviculis, ex utribus confectis, piraticam exercerent, voce hybrida ab ἀσκὸς, utris, & *man*, homo: nam & *aſcum* pro navicula uſurpat Lex Salica. Aliter tamen cenſet Jacobus Eyndius in Chronico Zeland. lib. 1. quem conſule pag. 164. Adam Bremenſis cap. 73. *Claſſis Piratarum, quos noſtri Aſcomannos vocant.* Cap. 212. *Ipſi enim Piratæ, quos illi Witingos appellant, noſtri Aſcomannos, Regi Danico tributum ſolvunt.* Horum præterea meminit cap. 111. Albertus Stadenſis an. 788. & Hiſtoria Archiep. Brem. in Bezelino. Vide *Aſcus*.

ASCOPA. Joan. de Janua: *Aſcopa, Vas eſt aquaticum utripenſile* [An non melius in Gloſſ. MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Aſcopa, Vas aquaticum utri perſimile*?] Judith. cap. 10. *Impoſuit itaque abra ſua Aſcopam vini*: alii Codd. habent *Aſcoperam*. Sueton. in Claudio c. 46. *Alterius collo & Aſcopa deligata.* Sic enim Caſaubonus in MSS. Cod. legi teſtatur: cujus vocis vim cum non perciperet, *Aſcoperam* reſtituit. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Aſcopa*: ꝥlaxe oððe cylle, id eſt, lagena, ſive cadus, uter. Sic etiam legendum putem in Gloſſ. Lat. Gr. *Aſcopa*, ἀσκοπυτίνη. Perperam enim editum, *Aſcora*, ἀσκοπυθνη. Sic Gloſſ. Gr. Lat. perinde emendandum: ἀσκοπυτίνη, *Aſcura*: legendum enim *Aſcupa*.

ASCOPERA, Idem quod *Aſcopa*, marſupium. Lexic. Græc. MSS. Reg. Cod. 2062. ἀσκόπηρα, τὸ μαρσίππιον, ἤτοι σακοφάτνιον. Chronicon Gemblacenſe: *Cum ſciret tantum ad uſus ſuos & ſuorum non niſi in Aſcopera modicæ quantitatis vinum haberi.*

ASCRIPTITII, dicti Coloni, Agricolæ, Villani, qui aliunde orti, in aliorum Dominorum villas & prædia pergunt, ibique eorumdem licentia, ſedes ſuas figunt, & ſub annui cenſus conditione in cæterorum ſubditorum tranſeunt ſtatum, & in album aſcribuntur; ita ut perinde & ii diſtrahi & transferri queant una cum ipſis prædiis, quæ excolunt, unde & pro ſervis glebæ habentur. Papias: *Aſcriptitii, qui capitis dant aliquot pretium. Aſcriptitii bonorum, hoc eſt, homines, ſeu ruſtici ad bona pertinentes*, in Speculo Saxon. lib. 1. art. 21. §. 2. ἐναπόγραφοι, in Concilio Calchedon. Act. 6. cap. 1. Bracton. lib. 1. cap. 11. §. 1. *Qui quidem dicuntur glebæ Aſcriptitii & nihilominus liberi, quia licet faciant opera ſervilia, cum non faciunt ea ratione perſonarum, ſed ratione tenementorum.* Ex mox: *Et ideo dicuntur glebæ Aſcriptitii, quia tali gaudent privilegio, quod à gleba amoveri non poterunt, quandiu ſolvere poſſunt debitas penſiones.* Idem lib. 1. cap. 6. §. 1. ait: *Aſcriptitium* vere liberum eſſe, licet quibuſdam ſervitiis ſit aſtrictus. Liber Niger Scaccarii, cap. *de Danegeldo*: *Aſcriptitii de Regni jure non ſolum ab iis, quæ modo poſſident, ad alia loca à dominis ſuis transferri poſſunt: verum etiam ipſi quoque licite venduntur, vel quomodolibet diſtrahuntur, merito tam ipſi, quam terræ, quas excolunt, ut dominis ſuis ſerviant, dominia reputantur.* Regiam Majeſt. lib. 2. cap. 12. §. 3. *Si eum* (villanum) *ad ſe liberandum*

alicui donaverit, vel vendiderit cum gleba, id eſt, cum terra; & tales nativi Aſcriptitii lege Imperatoria nuncupantur. Vitæ Abbatum S. Albani: *Qui Aſcriptitiorum & aliorum ſervilis conditionis teſtamenta impediunt.* Conſtit. lib. 3. tit. 2. *Aſcriptitios ſine voluntate & aſſenſu eorum, quorum juri ſubditi ſunt & poteſtati, nullus Epiſcoporum ordinare præſumat. Aſcriptitia conditio*, in Capitul. Car. Magn. lib. 6. cap. 118. Adde Conſtit. Siculas lib. 3. tit. 2. & 3. ubi *Adſcriptitii* cum *ſervis glebæ* junguntur. Et Statuta Caroli I. Reg. Sicil. MSS. cap. 121. ubi dicuntur *Aſcritices.* Et cap. 149. *Les Aſcriptices, c'eſt aſſavcir ceux, qui ſont tenus labourer les terres de lours Signors, & ne ſe peuvent partir de ceans ſans lor commandement.* Conſule prætereа quæ habent JC. de Adſcriptitiis, & Salmaſius lib. de Modo uſurar.

¶ Ascriptitiatus, Eadem notione. Locum vide in *Caſalagium* poſt vocem *Caſalaticum.*

¶ ASCULTARE, pro *Auſcultare*, paſſim occurrit.

¶ ASCULTUS, pro *Exſculptus.* Hiſt. Monaſt. S. Florentii Salmurienſis apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1093. *Hunc vero* (Bernardum Pannatum) *neſcientibus, utpote pedeſtris qui non ibat, ſed quibuſdam inſtrumentis cervini in modum pedis Aſcultis calciatus erat.*

¶ ASCUPA, Ascura. Vide *Aſcopa.*

ASCUS, Navicula, ſcapha; Anglo-Saxonibus *Aſc.* Vox forte orta ex Græca ἀσκὸς, utris; σχεδία δερμαλίνη ἐξ ἀσκῶν, auctori Peripli; cujuſmodi ſunt ſcaphulæ, quibus in paludibus & ſtagnis piſcatores utuntur, quas etiamnum *Naſcon* & *Aſcon* vocari auctor eſt Bignonius. Lex Salica tit. 23. §. 3. *Si quis navem vel Aſcum de intro clavem furaverit, &c.* §. 4. *Si quis Aſcum de intro clavem repoſitam, & in ſuſpenſo pro ſtudio poſitum furaverit.*

Wendelinus ab *aſco*, vocem Flandricam *ſchus*, ſive *ſchuet*, id eſt, ſcapha parvula, ortam putat, quæ catena jacta circum arborem aliquam in ripa ſtantem alligatur, ac ſera etiam clauditur, magna ejus parte, interim dum illic hæret, demerſa, ita ut de arbore dependeat: unde *Aſcus in ſuſpenſo* eſſe dicitur in Lege Salica. Neque forte abſurdum videbitur, ſi dicamus, loca aliquot in Hollandia & provinciis vicinis inde appellata: verbi gratia, *Aſcoloa*, portus aſcorum, *Aſcodilf*; foſſa aſcorum, *Aſcoburg*, burgum aſcorum, &c. tametſi aliter videatur Jacobo Eyndio. Vide *Aſcogefrus* & *Aſcomannus.*

¶ ASCYSTERIUM, Monaſterium. Vide *Aſceterium.*

ASECARE. Vide *Amadere.*

ASECRETIS, indeclinabile, ſeu *à ſecretis*, Secretarius, qui Procopio lib. 2. de Bello Perſico cap. 7. τῶν ἀποῤῥήτων γραμματεὺς dicitur, ſeu qui τὰ τȣ̃ Βασιλέως ἀπόῤῥητα γράφει, ut ait idem Scriptor in Hiſtoria arcana. Epiſtola S. Nicephori Patriarchæ Conſtantinop. ad Leonem III. PP. Καὶ γὰρ τῶν βασιλικῶν ὑπογραφεὺς ἐτύγχανεν ὤν· Ασηκρῆτις δὲ τȣ́τȣς καλεῖν εἰωθυίας τῆς Λατινίδος γλώττης ἴσμεν ἐκφώνημα. Menæa 8. Mart. in S. Theophylacto Epiſcopo Nicomedienſi: Καὶ τῷ ἀφηγȣμένῳ ἐντυχὼν τῶν ἐν ταῖς βασιλικαῖς σάκραις ὑπηρετȣμένων, Ασηκρῆτας αὐτȣ̀ς καλȣ̃σι Λατίνων φωνῇ. Apud Agathonem Diacon. Eccleſiæ Conſtantinop. in Epilogo, Artemius, ſeu Anaſtaſius Imp. τῆς τῶν Ασηκρητίων σχολῆς πρότερον γενόμενος ἐναρίθμιος fuiſſe dicitur. Carolus Magn. lib. 4. de Cultu Imag. cap. 9. *Mox ut Leontius Aſecreta conſpexit, magnum ſe ſui erroris emolumentum inveniſſe putavit.* Petrus Diacon. lib. 4. Chron. Caſin. cap. 68. *Poſtquam Aſecretis efficitur, Logothetam illum... Imperii ſtatuit.* Corippus lib. 1.

Hinc ſecreta ſacræ tractans Demetrius aulæ.

Vide Anaſtaſium in S. Agathone PP. pag. 53. in Nicolao I. pag. 214. & ſupra in *Archidiaconus.* A Latinis Græci vocabulum ἀσηκρῆτις hauſerunt, uti pluribus obſervavimus ad Cinnamum pag 492. 493.

Eſt etiam *Aſecretis* interdum idem, qui *Conſiliarius.* Gloſſar. Saxonicum Ælfrici: *Aſecretis vel Principis Conſiliarius*; ʒeꞃuna. Saxonibus ʒeꞃine eſt myſterium: myſticis enim ac ſecretis Principum conſiliis interſunt Conſiliarii. Michaël Pſellus in Vita Simeonis Metaphraſtæ: Πρῶτα μὲν ταῖς μυστικωτέραις ἐφεστήκει τῶν πράξεων, καὶ τοῖς ἀποῤῥήτοις βȣλεύμασι κοινωνὸς παρειστήκει τοῖς συμβȣλεύȣσιν. Joannes VIII. Epiſt. 87. ad Ludovicum Balbum: *Te quoque, fili cariſſime, auctoritate ſancti Spiritus Dei noſtri, ad vicem genitoris veſtri domni Caroli perpetui Imp. Auguſti Aſecretis conſtituo meum Conſiliarium, qui, ut dici ſolet, pars animæ meæ fuit.* Charta Roberti Regis Francorum apud Ducheſnium in Probat. Hiſt. Monmorenciacæ pag. 16. *Ad Majeſtatis noſtræ manſuetudinem ſupplex acceſſit noſter Aſecretis Manaſſes Comes, poſtulans, &c.* Annales Francor. Bertiniani an. 866. *Per Walthαrium ſuum Aſecretis domeſticum, Papæ Nicolao; quæ ſibi viſa ſunt, ſecretius mandant.* Regino an. 901. *Luidwardus Epiſcopus Vercellenſis Eccleſiæ, quondam Imperatoris familiariſſimus, & Conſiliarius A ſecreto.* Vide eumdem an. 887. Apud Hincmarum de Ordine Palatii cap. 16. *Summus Cancellarius, qui Aſecretis olim appellabatur.* Chronicon Moriniacenſe lib. 2. *Ad auxilium... Domini Stephani Cancellarii Regis & Aſecretis confugerunt.* Gervaſius Tilleberienſis MS. lib. 2. de Otiis Imper. *Conſilio Aſecretum ſuorum poſtpoſito.* Adde Anonymum de Miraculis S. Hugonis Abbat. Cluniac. in Biblioth. Cluniac. pag. 452. Ingulphum in Hiſt. Croyland. p. 878. Chron. Mauriniacenſe pag. 372. &c.

¶ ASELLA, Axilla, Gall. *Aiſſelle.* Statuta Synodalia Eccleſiæ Leodienſis apud Marten. to. 4. Anecd. col. 838. *Clericus autem & Sacerdos non faciant aperturas ſub Aſellis in tunica linea vel ſuperpellicio.*

¶ ASELLÆ, Alæ minio, aliove colore in Codd. MSS. pictæ, ad aliquas obſervationes, additiones, &c. indicandas concludendaſve. Chronic. S. Trudonis tom. 7. pag. 442. *Scripſit igitur* (Rodulphus) *in poſteriori parte voluminis inter duas Aſellas ita: Graduale, non tam regulare quam uſuale, poſtea neque uſuale neque regulare, ut oſtenderet, &c.*

¶ ASELLARE, Eſt opus naturæ facere, ut dicitur: *Dum Aſellaret emiſit inteſtina.* Vocab. Juris utr. Eſt pro *Adſellare*, ad ſellam ire, ut apud Gallos: *Aller à la ſelle.*

¶ ASELLATA & *Hamata*, Factionum in Belgio nomina, quæ ultra 200. annos ſæviere; excitatæ à Margareta ſorore Guillelmi Hollandiæ Comitis, Ludovici Bavari Imperatoris uxore, quæ cum fratri ſucceſſiſſet, atque in domum Bavaricam Comitatum Hannoniæ, Zelandiæ, Hollandiæque intulliſſet anno Chriſti 1324. filium Wilhelmum à Comitatu Hollandiæ amovendo, Ludovico ſubſtituto, turbarum cauſa exſtitit. Aſellata Wilhelmo favit, propugnante Ludovicum Hamata an. 1350. ſed fruſtra. Mater enim Wilhelmo cedere coacta, & Hannoniam ſibi habere juſſa eſt. Lexicon Hofmanni.

¶ ASELLIONUS, pro *Aſellus.* Bernardus Theſaurarius de Acquiſitione Terræ Sanctæ apud Murat. tom. 7. col. 690. *Vacca quatuor marchis argenti, quæ à principio dabatur pro ſolidis quinque. Aſellionus*

vendebatur octo puratis, qui valent denar. cxx. *ſolidorum*

1. ASELLUS, Machina bellica. Henricus Roſſa in Herlinſberga:

> *Non hic unigena fabricatur machina: nomen*
> *Hæc Librilla tenet, quaſi ſaxea pondera librans:*
> *Obtinet illa ſuis: ſed hirundinis hæc: ſtat Aſelli*
> *Illa vocata nota, &c.*

[Vide Gloſſar. mediæ Græcit. in Οναγρος.]

¶ 2. ASELLUS, Species vaſis, quæ binas habet aures ſeu anſas. Petron. Arbiter Satyr. pag. 77. *Cæterum in promulſidari Aſellus erat Corinthius cum biſaccio poſitus, qui habebat olivas in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant Aſellum duæ lances.*

¶ 3. ASELLUS, Corpus humanum ſuopte impetu pronum ad libidinem. Hieronymus in Vita S. Hilarionis: *Ego*, inquit, *Aſelle, faciam ut non calcitres, nec te hordeo alam, ſed paleis; fame te conficiam & ſitis gravi onerabo pondere; per æſtus indagabo & frigora, ut cibum potius, quam laſciviam cogites.* Simili modo Greg. Nazian. Κατὰ σαρκός:

> Θὴρ ἀδάμαστ' ὕλης ἔκγονε μαρναμένης.
> *Bellua pugnaci prodita materia.*

Vide *Aſinus.*

¶ ASEMOLA. Vide *Azemila.*

ASEMUS, ex Græc. ἄσημος. *Tunicæ Aſemæ*, apud Lampridium, ſine clavo: σημεῖον, clavus veſtis. Vide Caſaubonum & Salmaſium ad Hiſt. Auguſt. & infra in *Epiſemus.* In Synonymis Chymicis Joannis à Garlandia, pro *Aſmum, id eſt, pondus*, legendum *Aſemum.* In Gloſſ. MSS. Regis Cod. 2062. ἄσημος ὁ ἄργυρος, *argentum infectum.*

¶ ASENCIA, Gall. *Aiſance*, Facultas utendi rebus alienis tamquam ſuis. Vide *Aiſantia.*

¶ ASEPDIUM, Obſidio, Gall. *Siege d'une ville.* Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1208. apud Murator. tom. 8. col. 1081. *Conſules civitatis & communis Regii de menſe Octobris fuerunt cum carrociis de Parma & de Bononia in ſervitio Regii ad Suzariam pro Aſepdio Suzariæ, quod fecerant Mantoani.... cum manganis & prederiis.* Melius legeretur *Aſſedium* ab *Aſſedio*: quod idem eſt apud Italos.

¶ ASERTIUM, An deſertum? De conſtructione caſtri Saphet. apud Baluz. to. 6. Miſcel. p. 358. *Et cum veniſſet ad Saphet invenit ibi Aſertium ſine ædificatione, ubi quondam fuerat caſtrum nobile ac famoſum.*

¶ ASIA, pro *Acia*, Filum. Supplem. Antiquarii: *Aſia*, ῥάμμα, *Filum, Acia.*

¶ ASIAMENTA, Commoditates, neceſſaria variis vitæ uſibus; ac præſertim Jus utendi rebus alienis, Gall. *Aiſances, Aiſemens.* Concordia Capituli Eduenſis cum Domino de Perreria an. 1257. *Habent autem homines dictarum villarum uſagium ſuum in dictis nemoribus pro omnibus ſuis Aſiamentis faciendis.* Litteræ de Cuſtodia Regni Scotiæ apud Rymerum tom. 2. pag. 726. *Sciatis quod conſtituimus ... cuſtodem noſtrum regni & terræ Scotiæ; ita quod omnia caſtra & fortalicia noſtra in eodem regno exiſtentia, quotienſcumque voluerit ingredi & in eis morari, & Aſiamenta ſua habere poſſit pro ſuæ libito voluntatis.* Lamberti Hiſt. Comitum Ardenſium apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 8. pag. 547. *A ſuperiori parte vivarii uſque in Fulberti boſcum vel nemus extendit communia populi ſui Aſiamenta.* Vide *Aiſantia.*

ASIATIM. Concilium Baſilienſe ſeſſ. 21. *Laudes divinas per ſingulas horas, non curſim ac feſtinanter, ſed Aſiatim, ac tractim, ac cum pauſa dicenti, &c.* Sed legendum videtur *Aſciatim*, id eſt, *diviſim.* Joan. de Janua: *Aſciatim, adverbium, id eſt, dolatim, ceſim, carptim, diviſim, & dicitur ab aſciare, vel aſcia.*

¶ ASIGNÆ, κρέα μεριζόμενα, *Viſcerata, carnes in populum diſtributæ.* Supplem. Antiquarii. Forte legendum *Aſſignatæ*, ſupplendo *Carnes*; quia diſtributio fit iis, quibus *aſſignatur.*

¶ ASIGNARIUS. Vide in *Poignia.*

¶ ASILE, Aſſula ſeu lignea tabula tectis cooperiendis apta apud Marten. tom. 5. Anecd. in Onomaſtico: *Adalardus Abbas noſter hanc Eccleſiam Aſili coopertam plumbo cooperiri fecit.*

¶ ASINADA, Onus aſini, Gall. *Aſnée.* Tabularium Camalarienſe: *Domino Anicienſi una vini Aſinada.* Vide *Aſinata.*

ASINARE, Aſino vehi, apud Luithprandum in Legatione: *Aſinando, ambulando, equitando.* Olim aſino vehebantur humiliores. Lampridius in Heliogabalo: *Quæ pilento, quæ equo ſagmario, quæ Aſino veheretur.* Chryſoſtomus in Epiſt. ad Titum obſervat, Patriarcham Conſtantinop. aſino vehi ſolitum: ἐπὶ ὄνου ὀχεῖται.

¶ ASINARIA, Servitium Domino exhibendum cum aſino. Charta anni 1174. inter Inſtrum. tomi 3. novæ Gall. Chriſt. col. 237. *Ego Guillelmus Feraldi indebitas exactiones, quas Eccleſiæ B. Mariæ de Toramina faciebam... ſcilicet carruatas, Aſinarias, clauſuram caſtelli, excubias ad cuſtodiam caſtelli, omnes exactiones injuſtas relinquo.* Charta Ludovici Franc. Regis an. 1173. apud Stephanotium to. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 455. *Nullus Comes aut Vicecomes... in alodio præfatæ Eccleſiæ S. Stephani in toto epiſcopatu Agathenſi... audeat exigere albergam vel petitionem domorum, neque bovariam, neque Aſinariam, neque in pontibus navalibus ſeu aliis uſaticum, &c.*

ASINARIUS, ὀνηλάτης, in Gloſſ. Græc. Lat. Bernardus Mon. in Conſuet. MSS. Cluniac. cap. 8. *Aſinarios, qui ligna de ſilvis deferunt.* [Vox nota Catoni, Suetonio & Varroni.] Vide *Vigiles.*

¶ Asinarii per convitium olim dicti ſunt Chriſtiani non minus ac Judæi. Vide Baronium ad an. 42. n. 33. & ad an. 201. n. 21. 22. &c.

ASINATA, Onus aſini. Tabularium Eccleſiæ Vienneſis: *Et in decimis, quas ibidem habeo ſingulis annis, duas Aſinatas vini, & unum ſextarium avenæ.* Alio loco: *Eaſdem decimas ita concedit, ut inde ſingulis annis inveſtituram; eminam frumenti & Aſinatam vini ſibi vel ſucceſſoribus ejus perſolvat.* Charta an. 1233. in Bibl. Sebuſ. *Voluit ut à debitoribus vinearum decimam recipiat, quamquam noluerint, antequam perveniat ad decimam Aſinatam.* [Hiſtor. Mediani Monaſt. p. 309. in Charta Pontii Abbatis an. 1186. *Et debebamus illis duodecim ſolidos & vas vini continens duodecim Aſinatas.*] Charta anni 1283. in Regeſto Feodorum Burgundiæ fol. 73. *Sur laquelle terre nous avons 18. livres de ſols Viennois de ſervise, & 4. Aſnées de frement, &c.* Charta Matthæi Comitis Bellimontis: *Dedit... uſuariam conſuetudinem in nemoribus ſuis, quantum quidem Aſinus ad uſum eorum aſſerre poterit, &c.* [*Duo Aſini onerati de vino*, in Chartulario Saviniacenſi fol. 128. ubi etiam fit mentio *quatuor Aſinatarum feni.* Hujuſcemodi *Aſinatas feni* alibi vix reperias.]

☞ Quamvis *Aſinata* pro onere quod ferre poſſit aſinus, ſumatur, non tamen ſemper ejuſdem eſt ponderis. Lugduni duæ ſunt Aſinatarum ſpecies: vulgaris una & civium, quæ conſtat ſex bichetis; altera mercatorum & granataria ſeptem eſt bichetorum: bichetus autem Lugdunenſis eſt 60. librarum. Aſinata Dombenſis octo bichetos, Toſſiacenſis antiqua octo, hodierna novem bichetos ſeu decem & octo cupas continet. Sed bicheti

quoque non unum eſt pondus omnibus in locis. Qua de re vide Colletum p. 74. & ſeqq. ubi refert quaſdam menſurarum differentias in Breſſia.

☞ In iiſdem locis *Aſinatam* & *Sextarium*, interdum ſaltem, promiſcue ſumta fuiſſe docent nos duæ Chartæ ex Chartulario Cluniacenſi. In priori anni 1132. charactere Gothico exarata: *Definitum eſt, ut ſeptem Aſinatas ſegulæ Eccleſiæ Ambroniacenſi pro omnibus propriis decimis per ſingulos annos fratres* (Cluniacenſes) *de Prins perſolvant*; in poſteriori vero, quæ eſt anni circiter 1140. legitur: *Abbas & Monachi Ambroniacenſes cedunt ex cauſa permutationis Abbati Cluniacenſi ſeptem Sextaria annonæ, quæ ſolebant accipere in area de Prins.* Dubium non eſt, quin ſeptem *Aſinatæ ſegulæ* prioris Chartæ ſint eadem ipſa ſeptem *Sextaria annonæ* in poſteriori memorata.

¶ ASINDULUM, Lampas, pro *Cicendulum* vel *Cicendela*, quæ pro Lampade & candela uſurpantur interdum; quamvis cicendela proprie ſit vermis ſpecies noctu lucens, Gall. *Ver luiſant.* Vita S. Willibaldi Epiſc. to. 2. Julii pag. 507. F. *Et in medio Eccleſiæ ſtat de ære factum ſculptum ac ſpecioſum & eſt quadrans. Illud ſtat in medio Eccleſiæ, ubi Dominus aſcendit in cœlum. Et in medio æreo eſt factum quadrangulum; & ibi eſt in vitreo parvum Aſindulum, & circa Aſindulum eſt illud vitreum undique clauſum. Et ideo eſt clauſum, ut ſemper ardere poſſit in pluvia & in ſole.*

¶ ASINULUS, pro *Aſellus*, in Vita S. Evermari Mart. to. 1. Maii pag. 133. *Hæc dicens baculo pro ſcabellis ſubnixus pedetentim domo egreditur, & vectore Aſinulo ſuo ad Epiſcopum revertitur.*

1. ASINUS. Aimoinus Floriac. lib. 3. de Miraculis S. Benedicti cap. 4. *Gaufredus propter vires, non propter pigritiam, Aſinus cognominatus.*

¶ 2. ASINUS, Metaphorice, Corpus humanum pronum ad libidinem. S. Paulin. Poëmate 21. p. 115. edit. 1685.

Sit fortis anima mortificans Aſinum ſuum.

Vide *Aſellus* 3.

¶ Asinorum Festum. Vide in *Feſtum.*

Asinorum Ordo, ita dictus Ordo S. Trinitatis, ſeu *Mathurinorum*, quod, cum iter agerent, aſinis tantum vehi iis liceret, non equis, ut habet Albericus, & ex eo Magnum Chronicon Belgicum an. 1199. Vetus Chronicon tom. 2. Spicilegii: *Anno Domini* 1198. *Pontificatus Innocentii PP. III. an.* 1. *cœpit & inſtitutus eſt Ordo S. Trinitatis, quem ſolebant appellare Ordinem Aſinorum, eo quod aſinos equitabant, non equos.* Eorumdem Regula, quæ habetur lib. 1. Epiſt. Innocentii III. pag. 306. Edit. Venetæ: *Equos non aſcendant, nec etiam habeant; ſed Aſinos tantum liceat aſcendere datos, vel accommodatos, vel de propriis nutrituris ſuſceptos.* Sed id immutatum in Regula iis tradita à Clemente PP. an. 1267. cap. 2. ubi hæc habentur: *Liceat Fratribus equos aſcendere, & equitaturas tales habere, quales potuerint, & ſibi viderint expedire, dum nimis notabiles non exiſtant.* Computum Hoſpitii Regis an. 1330. *Les Freres des Aſnes de Fontainebliaut, où Madame fut epouſee*

Asinorum Sepultura. Vide *Imblocatus.*

¶ ASISIDA, Partitio, diſtributio, ut videtur, venationis. Charta an. 1227. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Recognoſco quod ego non debeo aliquid habere in territorio de Salernis in Aſiſidis de quarteriis cervorum vel aprum, vel aliarum venationum.*

¶ ASISINUS, Sicarius, Gall. *Aſſaſſin.* Littera Martini Papæ Regi Angliæ apud Rymer. tom. 2. pag. 236. *Letiferas inimici hominis Aſiſini... inſidias, quamvis gravibus confoſſus vulneribus evaſiſti.* Vide *Aſſaſini.*

¶ ASLUM, *Spolium.* Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis.

¶ ASMA, pro *Aſthma*, Gall. *Aſthme.* Miracula S. Franciſci Solani to. 5. Julii pag. 893. B. *Decreſcente quotidie Aſma, ſe ad finem impleti promiſſi penitus incolumem vidit.*

¶ ASMERCIAMENTUM, Multa pecuniaria delinquenti impoſita. Charta Ballivi Rotomag. an. 1285. ubi hæc referuntur ex alia Charta Henrici II. pro Monachis Beccenſibus: *Volo & firmiter præcipio quod ſint quieti in perpetuum de omnibus placitis & Aſmerciamentis undecumque ſint & de omni theolonio per totam terram meam.* Vide *Amerciare.*

¶ ASNAGIUM, Asmagium, Idem quod *Aſinaria* ſeu ſervitium exhibendum cum aſino. Tabular. S. Vandregeſili tom. 1. pag. 50. *Quod quidem tenementum dicti Religioſi mihi tradiderunt ex excambio ... exceptis tantummodo Aſnagio & fenagio & cuſtodia & ductu latronum. Actum an.* 1259. Ibid. p. 958. *Exceptis Aſnagio, fenagio & ductione latronum.* Chartular. S. Vedaſti Attrebat. pag. 265. *In Blangi molendinis quatuor, qui farinas tenent, emunt aſinos ... aſinarii Cellerario fidelitatem faciunt: Aſnagium habent qui & farinas.*

¶ ASNERIUS, Aſinarius, Mulio, Gall. *Aſnier, Muletier.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 309. *Duo Aſnerii qui ducant ſex mulos hoſpitii prædicti.*

¶ ASO. Vett. Formulæ Andegav. art. 20. *In Dei nomen ille, dilectiſſimo noſtro illo. Noverit iſte pro Divinitatis intuitu* & *animæ meæ remedium, vel æterna retributione tua, eatenus à die præſente ingenuum eſſe præcipimus, tanquam ab ingenuis parentibus fuiſſes procreatus, & nullius tibi heredum ac proheredum meorum nec ſervicium nec ullum obſequium ultra debere cognuſcas, ſed potius Aſo defenſione ſanctum illius in integra valeas reſidire ingenuitas.* Forte legendum *Sub* pro *Aſo.* Et quidem in alia ingenuitatis formula inter eaſdem Andegavenſes habetur: *Quicquam redebere cognuſcas, niſi ſub defenſione ſancti Baſileci, &c.* Nec ab ea diſcrepat quæ lib. 2. Formul. Marculfi cap. 34. legitur: *Niſi ſub integra ingenuitate defenſione, &c.*

ASOLA. Matth. Silvatic. in Pandect. Medic. *Anſe, eſt modus ligationis, & nodationis, qui vulgo dicitur Aſola, quaſi nodus, qui immediate, cum quis vult, ſolvitur.* Vox Italica.

¶ ASOLETUM, *Alliſum, Aſſolentes, Aſſilientes;* apud Papiam in MS. Bituric.

¶ ASOLIA, f. pro *Aſotia*; Græcis enim eſt ἀσωτία, luxus, vita diſſoluta, & ἄσωτος, luxurioſus, perditus: quæ maxime conveniunt *Ribaldis*, quos omnibus vitiis deditos fuiſſe conſtat. Concil. Rotomag. ann. 1231. can. 10. apud Marten. pag. 245. Collect. Vett. Script. in 4°. *Statuimus quod Clerici Ribaudi, qui dicuntur de familia Aſoliæ.... tonderi præcipiantur, vel etiam radi, ita quod eis non remaneat tonſura clericalis.*

ASPAGIUM, Aspatgium, Juris dominici ſpecies. *Aſpagium*, apud Columbum in Hiſtoria Epiſcoporum Valentin. pag. 199.

Astpagium, in Charta de affario *de Lodieres* in Arvernis an. 1468. qua neſcio quis dimittit *jus inveſtiendi, deveſtiendi clamores, ſanguinem, banna, emendas, Aſtpagia, inciſionem, &c.* Vide *Haſpagium.*

ASPALDARE, [Lorica locum munire, ab Italico *Spaldo*, quod Loricam ſignificat, Gall. *Epaulement.* Hiſpanis, *Eſpaldar*, eſt ferreum humerale, noſtris *Epauliere.* Eſt ergo *Aſpaldare*, idem quod

Eſpauler, Loricis vallare.] Charta Papienſis an. 1179. *Ad præparandum ipſos duos locos... videlicet ad foſſidandum & Aſpaldandum, & faciendum baltreſchas.*

¶ ASPAR, *Aſparis, ubi lanceæ tenentur.* Ita in Gloſſ. MS. Monaſterii S. Andreæ Avenion.

ASPARGIA, ASPERGIA, Præſtationis ſpecies. Charta Ceciliæ Comitiſſæ Convenarum ann. 1301. apud Juſtellum in Hiſt. Turenenſi pag. 103. 104. 105. *Cum jure percipiendi & exigendi pontonagia, pedagia, boragia, dralhas, quidagia, Aſpergia, leudas, &c.* Occurrit ibi pluries, & in Chartis ſequentibus, ubi *Aſpargiis* ſcribitur.

¶ ASPATA, Eunuchus, ſpado, apud Dion. Carthuſienſem.

¶ ASPECTAMEN, Aſpectus. Claud. Mamert. 2. 12. ex emendatione Barthii: *Sunt ne hæc omnia genti mortalium vel convenientia vel jucunda Aſpectamini!*

¶ ASPECTIO, pro *Aſpectus*, apud Guibertum Abbatem de Novigento in Epiſt. de Buccella Judæ cap. 3.

¶ ASPECULATIO, *Aſſenſio.* Papias MS. Forte legendum *Aſtipulatio.*

¶ ASPERELLUS, Accipiter, Gall. *Epervier.* Acta SS. Bened. ſæc. 5. pag. 275. in Vita S. Geraldi Abb. *Illis vero ſermocinantibus, pieque alternatim contendentibus, ecce ales cognomine Aſperellus in eadem arbore ſuos confovens fœtus piſcem non modicum projecit ad pedes ejus... Pullis tamen Aſperelli, de reliquis mandans ſuperferri, &c.*

¶ ASPEREMUS, f. pro *Aſpiremus.* Fredericus Imperator ad Conradum filium apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 12. *Benedicat itaque dextera noſtra tibi, & tuorum incrementis bonorum ac felici tuo paternæ zelo ſollicitudinis Aſperemus, orantes... ut de virtute proficias in virtutem, &c.*

¶ ASPERGERE MONETAM, Gall. *Répandre de la monnoye, lui donner cours.* Hiſtor. Affligen. to. 10. Spicil. Acher. pag. 622. *Anno 1209. fuit Aſperſa Moneta de Boſſanaya quæ duravit tres annos.* Vide Chronicon Barcinon. tom. 3. Concil. Hiſp. pag. 544. ubi *Aſperſa Moneta* pluries repetitur.

¶ ASPERGERIUM, Aſpergillum, Gall. *Goupillon.* Cod. MS. Eccleſiæ Noviomenſis, in quo ejuſdem vaſa & ornamenta recenſentur: *Item unus ſitulus cum Aſpergerio argentei pro aqua benedicta.*

1. ASPERGO, *Veſtis fœminarum, vel veſtium ſuperfluitas, quod & Firma dicitur, unde Aſpergineus.* Ugutio. [Idem quod *Aſperſio*, quæ eſt amylum aqua dilutum, quo tela ſubtilior *firma* redditur. Gloſſ. MSS. Montis S. Eligii Attrebat. *Aſpergo, ginis, Aſperſio, ab Aſpergere.* Vide *Aſperſio.*]

¶ ASPERGOTUM, Loricula annularis, Gall. *Haubergeon.* Vide *Auſpergotum.*

ASPERI, ASPRI, ASPRATURA. Latini *Aſperos nummos* vocabant, recenter cuſos, necdum uſu tritos & leves. Sueton. in Nerone: *Aurum obryzum & nummum Aſperum ingenti faſtidio exegit.* Perſius Sat. 3. *Quid Aſper utile nummus habet.* Sed aliam originem *habent* monetæ, quas *Aſperorum* nomine donavere, præſertim Græci recentiores, qui *Aſpros*, vel *Aſpra*, appellant monetam minutiorem *albam*, ſeu argenteam, cum qua Monetarii majorem, tam argenteam, quam auream commutare ſolent: Græcis enim ἄσπρος album ſignificat, ut liquet ex Chronico Alexandrino p. 724. 766. 781. 876. Theophane p. 144. Conſtantino Porphyrogenito de Adm. Imp. p. 117. & aliis à Gloſſographis paſſim laudatis. Gloſſæ Græco-Lat. δηνάριον, λευκὸν, *Aſprum.* Hinc in iiſdem Gloſſis, *Aſpratura*, κόλλυβος, id eſt, moneta minor: ἀσπρότης, *Aſpritudo, Candor.* ἔκλευκον, *Aſprum.* Vide Leunclavium in Pandecte Turcico cap. 18. & Meurſium in Gloſſ. & ſupra verbo *Albus.* Vincentius Bellovac. lib. 30. cap. 75. *Cham ſuum habet tributum ad minus 15. drachmas, ſeu Aſperos, qui bene valent 30. ſterlingos*: nempe ſuper *tributarios terræ Anagh.*

ASPERIOLUS, [Sciurus, Gall. *Ecureuil.*] Miechovius in Hiſt. Polon. lib. 4. c. 4. ad ann. 1298. *Sub regimine hujus Regis Bohemiæ* (Wenceſlai) *groſſi Bohemici & denarii argentei in Poloniam inducti ſunt. Prius ſiquidem argento nigro, & pelliculis capitum aut extremitatum Aſperiolorum fœnerebantur Poloni & mercantias faciebant.* [Georg. Chriſtianus tom. 1. Rerum Mogunt. pag. 737. col. 2. de Conrado III. *Edito voluit edicto, ut Paſtor & Plebanus mitras ſive almucia de Aſperiolis, Altariſtæ vero & Beneficiati temporibus divinorum mitras de pellibus agninis nigris geſtent.*] Vide infra *Aſprio* [& *Aſpriolus.*]

ASPERNABILIS, Contemtor. [Melius, Contemnendus, quam Contemtor.] Capitolinus de Maximo: *Moribus Aſpernabilis.* Vide Salmaſium.

ASPERNAMENTUM. Collatio legis Moſaicæ tit. 5. Moyſes dicit: *Qui manſerit cum maſculo manſione muliebri, Aſpernamentum eſt, ambo moriantur.* In Levit. cap. 20. pro *Aſpernamentum eſt*, habetur, *uterque operatus eſt nefas.*

¶ ASPERSIO, Amylum dilutum, Gall. *Empois.* Spicil. Fontanellenſe MS. pag. 396. *Quæ* (corporalia) *poſtquam bene lota fuerint & aliquantulum ſiccata; rurſus intingantur Aſperſione quæ ſit clara & liquida, de optima farina, & ita ſiccantur ad perfectum.*

¶ ASPERSOL, Aſpergillum, Gall. *Aſperſoir, Goupillon.* Inventarium MS. Eccleſiæ Anicienſis ann. 1444. *Item unum Aſperſol cum hyſſopo argenti.*

ASPERSORIUM, Vas, in quo aqua eſt benedicta, quo plebs in Eccleſia aſpergitur, in Statutis antiq. Ord. Cartuſienſis 1. part. c. 8. §. 3. *Et interim Procurator portat aquam in Aſperſorio.* [Sæpius *Aſperſorium*, pro *Aſpergillo*, Gall. *Goupillon.* Hiſp. *Hiſſopillo* legitur, quam pro ipſo vaſe. Collect. Concil. Hiſpan. tom. 4. pag. 469. *Accipit celebrans Aſperſorium de manu diaconi..... Aſpergit circumiens locum paratum.* Ibidem & alibi non ſemel occurrit.]

¶ ASPERSUS, Genus piſcis varii ſtellatique. Gloſſæ Lat. Gr. *Aſperſus*, εἶδος, ἰχθύος καλ̀ἀςίκλον.

1. ASPICERE, Pertinere, ſpectare. Vetus Notitia apud Guichenonum in Probat. Hiſt. Breſſenſis pag. 225. *Et quidquid ad dictum locum Aſpiciebat, aut Aſpicere videbatur, totum ad integrum... devote obtulit.* Occurrit paſſim. Obſervat tamen Littletonus ſect. 184. res ad *Maneria* proprie pertinere & *appendere*, ut advocationem, communiam paſturæ, &c. ſolos vero *villanos*, ſeu adſcriptitios glebæ, ad eadem Maneria *Aſpicere* dici: *Et eſt à ſavoir, que nul choſe eſt noſmé Regardant à un mannor, &c. fors que villeine: més certaine autres choſes, comme adwouſon & common de paſture, &c. ſont noſmés Appendants al mannor, ou al terres, & tenements, &c.*

¶ 2. ASPICERE, Concordare, arbitrari, ſeu cauſæ arbitrium agere, Gall. *Arbitrer, Juger par arbitrage.* Chartularium Monaſterii SS. Trinitatis Cadomenſis fol. 33. verſo: *Pro hoc pacto tenendo dedit Abbatiſſa Roberto 500. libras, ſicut fuit Aſpectum inter eos, & inſuper, &c.* Hujus tranſlatæ ſignificationis ratio à veteri Gallico *Eſquard*, quod

aſpectum perinde ſonat, atque Arbitratum judicis, paritimve ſententiam. Unde hæ formulæ : *La Cour Eſgardée. Se mettre en l'eſgart de la Cour*, &c. Quæ videſis in voce *Eſgardium.*

¶ ASPICIENTIÆ, Quæcumque ad aliquam domum vel prædium pertinent. Charta Ludovici Pii ann. 822. inter Inſtrum. tom. 1. novæ Hiſt. Occitan. col. 59. *Fiſcum noſtrum . . . cum Eccleſia & villaribus & piſcatoriis & omnibus Aſpicientiis vel adjacentiis ſuis.* Vide *Aſpicere* 1.

ASPICUUS, Conſpicuus. Auſonius Epiſt. 24.

Semper in Aſpicuis prodentur ſcripta favillis.

ASPIDICÆ, *Uncini, incaſtraturæ, fimbriæ, catenulæ*, Papias. [*Aſpidiſcas* ſcribit S. Auguſtinus lib. 2. Quæſt. in Exodum quæſt. 115. *Aſpidiſcas in veſte ſacerdotali quas dicat, utrum ſcutulas, quæ à ſcuto Latine appellantur, quia & Græce ſcutum ἀσπίδα appellant? an vero Aſpidiſcas propter diligenter colligandum dicit ab aſpide ſerpente, ſicut etiam murænulæ appellantur.*]

¶ ASPIRARE, *Conſpirare*, Gaſp. Barthii Gloſſar. ex Bartolphi Hiſt. Palæſt.

¶ ASPIRIUM, Affectus, ab *Aſpirare*, ut à *ſuſpirare*, ſuſpirium. Epiſt. Ruperti Romanorum Regis an. 1401. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1655. *Cujus cauſa humillimo devotionis affectu Sanctitatem veſtram confidenter ſupplicamus, quatenus. . . . dignetur Sanctitas veſtra ſpiritu fortitudinis aſſumto . . . paterno Aſpirio, ſublatis moræ diſpendiis feſtinare.*

ASPITA, *Ruina*, in Gloſſ. Iſid. & apud Papiam. [Pithœus in Excerptis emendat: *Seceſpita, Ruina.* Ad hæc Grævius: Si *Seceſpita* legimus, legendum forte *Runcina* pro *Ruina.* Hunc Scriptorem, ſi tanti eſt, conſule.]

ASPITARE. Vita S. Joannis Eleemoſynarii cap. 51. *Uno hinc & altero hinc Aſpitantibus.* Ita in MSS. legi pro *Aſſiſtentibus* monet Roſweidus.

¶ ASPORTARE, Auferre, *Aſportus*, Ablatio, Leodienſibus *Aſporter*, *Aſport*, ut docet Nomenclator idiotiſmi Leodienſis apud Carolum Meanum ad calcem Obſervationum in Jus civile Leodienſium.

¶ ASPOSTAGIUM. Vide *Apportagium.*

ASPRATILES PISCES, *Piſces ſaxoſi*, Papiæ; ὀστρακόδερμοι. Occurrunt ii non ſemel apud Alexandrum Iatroſophiſtam in libris Paſſionum; qui conchas habent : ſic nominati ab aſperitate ſquammarum, vel à locis, in quibus degunt. Ita Matthæus Silvaticus. His opponuntur *Leioſtrea*, apud Lampridium in Heliogabalo, oſtrea λεῖα & levia. Plinius lib. 5. Medic. cap. 43. *Omnem Aſpratilem Piſcem, videlicet, ut ſunt lupi, cervi, piſces de flumine, qui petram habent, &c.*

ASPRATILIS TERMINUS. Incertus auctor de Limitib. *Terminus . . . Aſpratilis, qui velut ſigninum coagulatus lapis naturalis fuerit.* Occurrit pluries. *Aſpratilis Petra*, apud Innocent. de Caſis litterarum.

ASPRATURA, κόλλυβος, in Gloſſ. Negotiatio argentariorum, ſive ipſa permutatio. Vide Salmaſium de Uſuris pag. 454. 492.

ASPREDO, pro *Aſperitas.* Uſurpant auctor de Montibus Sina & Sion, & Celſus lib. 5. cap. 27. [& alii recentiores.]

¶ ASPRETUDO, τράχωμα τοῦ ὀφθαλμοῦ, τὸ ἄγριον, *Palpebrarum Scabrities*, in Supplemento Antiquarii.

ASPRIO, Monetæ ſpecies. Vetus Charta plenariæ ſecuritatis exarata Ravennæ ſub Juſtiniano, apud Briſſon. lib. Formul. *Albiolo ligneo valente nummos aureos* 40. *facma valentes Aſprione aureo uno, ſcamnile cum agnos valente ſiliquas aureas duas.* Infra : *Arca clave clauſa ferro legata valente ſiliquas aureas duas : alia arcella minore rupta valente ſiliqua una ſemis Aſprionis ; tina clusa valente ſiliqua una Aſprionis, cocumella, &c. . . . ſacorio valente ſiliqua una Aſprionis, . . . rapo valente Aſprione, modio valente Aſprione, &c.* Vide *Aſperi.*

¶ ASPRIOLUS, Sciurus, Gall. *Ecureuil.* Privilegium Vigilei Epiſcopi Patavienſis, apud Raimundum Duellium Miſcellan. lib. 1. pag. 431. *Volentes alia almutia comparare, didicerunt almutia de pellibus Aſpriolorum minori & leviori pretio emere poſſe.* Vide *Aſperiolus.*

ASPRITUDO. Vide *Aſperi.*

¶ ASPROBITURA, Ἀσπρεῖλης, *Candor*, in Supplemento Antiquarii.

ASPRUM. Vita Beati Berardi Epiſcopi Marſorum in Prologo, apud Ughellum to. 1. p. 966. *Puellam, in cujus gutture Aſprum fixum fuerat, de mortis periculo ſigno crucis liberavit.* [Supplementum Antiquarii : *Aſprum*, δηνάριον λευκόν, *Nummus albus.* Vide *Aſperi.*]

¶ ASQUITES, Græcis ἀσκίτης ὕδρωψ, Hydrops; cujus abdomen ad inſtar ἀσκοῦ ſeu utris aqua pleni inflatum eſt. Vita S. Bertrandi Convenarum Epiſc. apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1040. *Miles erat diœceſanus & longa detentus ægritudine, tantum paſſus eſt in ventre tumorem, ut Aſquiten vel tympaniten incurriſſe crederetur.* Vide *Clocire.*

1. ASSA. Meminit Rocchus Pirrus in Notitia Eccleſiæ Cephalitanæ ſub an. 1304. Diplomatis Regis Siciliæ; quo jura antiqua Cephaledenſis Eccleſiæ, quæ *Aſſas ſuper gabellis Cephaludii* appellat, revocantur. Forte pro *aſſiſas*, niſi ita legendum ſit. Alias, *Aſſagium*, in Statutis Mediolan. part. 2. cap. 47. eſt examinatio auri vel argenti ut *Aſſagiator*, examinator, ex Ital. Galli *Eſſai* & *Eſſaieur* dicunt.

¶ 2. ASSA, *Lignum latum & dolatum.* Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. Papias MS. addit : *Ab aſcia qua fiebat, vel ab aſtulis.* Gallice *Ais, planche*, Aiſſis, tabula. Scribendum fuiſſet *ab aſſulis.* Plinio *Aſſamenta* idem ſonant.

¶ ASSACELLA, ἀφιδρωτήριον, *Sudatorium*, in Supplem. Antiquarii. Vox compoſita ex *aſſus* & *cella.*

¶ ASSAGHARE, Tentare, experiri, Ital. *Aſſaggiare*, Gall. *Eſſaier.* Occurrit in Archivo Eccleſiæ Brivatenſis ad an. 1365.

ASSAGIUM. Bulla Alexandri IV. PP. ann. 1255. apud Ughellum to. 1. pag. 68. *Eccleſiam S. Mariæ de Fuleno in quatuor urcam, & unum Aſſagium, & dimidium ſalinis fundi Furani, &c.* Vide *Aſſa* 1.

¶ ASSAIA, Examen, probatio; Gall. *Eſſai.* Rymer. to. 5. pag. 66. col. 6. *Et mandatum eſt Seneſcallo Regis Vaſconiæ. . . . quod ipſum Comitem & hæredes ſuos, cognitionem Aſſaiæ monetæ prædictæ, ac punitionem omnium & ſingulorum, tam criminaliter, quam civiliter, in cuſſione ejuſdem monetæ delinquentium, habere permittat juxta tenorem litterarum Regis prædictarum.* Idem to. 6. pag. 308. *Aſſignavimus vos juſtitiarios noſtros ad Aſſaiam de monetis noſtris, de auro & argento, in turri noſtra Londoniæ, & alibi infra regnum & poteſtatem noſtra, cuſſis tam per ignem, tactum, & pondus, quam per examinationem operariorum monetarum hujuſmodi, & ad balantias & pondera, pro monetis noſtris de auro & argento ordinata . . . & Aſſaiam, examinationem, & punitionem, &c.* Philippus VI. Francorum Rex apud D. *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. pag. 754. *Ad certam diem precepimus nobis afferri piſſides* (pyxides) *Aſſaiarum monetarum ipſarum, ut per hoc deffectus cuilibet poſſit plene cognoſci.* Vocis etymon videſis in *Aſſa* 1.

¶ ASSAIA *Panis & Cereviſiæ*, ſimili notione, apud

Rymer. to. 4. pag. 693. *Major & Ballivi, in temptatione, ſeu Aſſaia, hujuſmodi panis & cerviſiæ negligentes ante hæc tempora fuerint... qui pro tempore fuerint hujuſmodi temptationem, vel Aſſaiam panis & cereviſiæ... facere teneantur.*

¶ ASSAILIARE, Adoriri, invadere, Gall. *Aſſaillir*, apud Somnerum in Gloſſario ad calcem Scriptor. Anglic.

¶ ASSAILLIRE, Eadem notione, in Actis SS. Maii to. 2. pag. 697.

¶ ASSAISIATOR, Monetæ inquiſitor & probator, Gall. *Eſſayeur*, Angl. *Aſſayer*. *Mandatum eſt Will. Hardel Clerico* (an. 38. Edwardi I. Regis Angl.) *quod convocatis in præſentia ſua omnibus monetariis, Aſſaiſiatoribus, cuſtodibus, operariis & aliis miniſtris de cambiis Regis London. & Cantuar. per viſum & teſtimonium illorum provideat, quod tot & tales operarii ſint in prædictis cambiis, qui ſufficiant ad operationes regias faciendas, ne Rex pro defectu hujuſmodi miniſtrorum damnum incurrat*, apud Thomam *Blount* in Nomolexico. Vide *Eſſayator*.

¶ ASSAITH. Vide *Aſſath*.

ASSAITUM, *Bitumen*, Ugutioni. Ita MS. ſed legendum videtur *Aſpaltum*, vel *Aſſaltum*, ex Ital. *Aſpalto & Aſſalto*, & ex Græco, ἄσφαλτος.

¶ ASSALHIARE, Gall. *Aſſaillir*, Adoriri, invadere, oppugnare. *Fortalitia obſeſſa, Aſſalhiata, debellata, eſcalata, &c.* apud Rymer. tom. 8. p. 618.

¶ ASSALIA, ex *Aſſa* ſeu aſſis, Gall. *Ais*. Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico: *Aſſalia eſt Vermis intra aſſeres creſcens; coſſus, teredo, termes, tirpes & xylophagi dicti*. Vide *Aſſa*.

¶ ASSALIARE, Ad inſtar impugnantium circumdare, Gall. *Environner*, *Entourer*. Locum vide in *Haimeſuckin* poſt vocem *Hamſoca*.

ASSALIRE, [Adoriri, irruere, invadere in Charta ann. 1205. in Hiſt. Aquiſextana per Pittonem pag. 11. *Hæc ſunt maleficia quæ Comes Forcalquerii fecit in Provincia quando Aſſaluit Guardanam cum meinatis*. Vide *Adſalire*. Hinc

¶ ASSALT, quod vide in *Aliſcara* poſt *Harmiſcara*.

¶ ASSALTARE, Idem quod *Aſſalire*. Utroque verbo utuntur Itali. Inſtrum. ann. 1291. apud Marten. tom. 1. Anecd. pag. 1241. *Caſtrum domini ſui terribiliter Aſſaltando, cum impetu & tumultu bona domini invadendo*. Codex Legum Norman. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 284. *Aſſaltavit in felonia & verberavit me, & michi plagam fecit*.

¶ ASSALTATIO, Codex Legum Norman. Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 257. *Habet etiam curiam de omni placito ſpade, & de roberiis & multriciis, homicidiis, treugis fractis, iniquis Aſſaltationibus*.

¶ ASSALTURA, Eadem notione. Exempla vide in *Teſteia*.

¶ ASSALTUS, Idem, Italis *Aſſalto*. Chron. Siciliæ ad ann. 1316. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 81. *Obſiderunt ipſam terram præliantes & dantes Aſſaltum terræ prædictæ*. Et col. 86. *Dantes ipſi civitati per mare & per terram Aſſaltum*. Gall. *Donner l'aſſaut*. Eadem vox legitur in Chartulariis S. Victoris & S. Florentini.

¶ ASSAONADUS. Vide *Garbelbare*.

ASSARIUM, Aſſis vel nummus. Gloſſ. *Aſſarium* ἀσσάριον, μονομάχιον, δηνάριον, νουμμίον. Gloſſ. Græc. Lat. ἀσσάριον, *hic As*. Lexic. Græc. MS. Reg. Codic. 930. ἀσσάριον, πεντανούμιον, ἢ δεκανούμιον. Papias & Ugutio: *Aſſarium, nummus, aſſis vel figura denarii*. Vide Cujac. lib. 7. Obſ. cap. 33. & Salmaſium ad Solinum p. 954. & ad Capitolinum pag. 251.

Eſt etiam Græcis recentioribus ἀσσάριον inſtrumentum quoddam, ex duobus laterculis æneis compactum, κλειδίον appellatum, (δηνάριον, in Gloſſis laudatis) quod inſtar haberet clauſtri ferrei, non quod claviculæ ſimile eſſet. Hero in Mechanicis, qui illud deſcribit, nominis originem à Romanis accerſit.

¶ ASSARTA, Silva ſucciſa & in agrum cultum redacta. Vide *Exartus*.

¶ ASSARTARE, Silvas interlucare, radices avellere, & in culturam redigere, Gall. *Eſſarter*. Tabular. S. Martini Pontiſar. *Decimam de Aſſartis de Geroſai... & de omni Aſſarto quod Aſſartabitur*. Vide *Exartus*.

ASSARTUM, [ut *Aſſarta*.] Vide *Exartus*.

¶ ASSASSINATUS, Cædes ex improviſo, ex inſidiis, Gall. *Aſſaſſinat*, Ital. *Aſſaſinamento*. Chron. Parmenſe ad ann. 1287. apud Murat. tom. 9. col. 813. *Duo aſſaſſini venerunt Parmam, cauſa occidendi unum Reginum & unum Bononienſem qui ſtabant Parmæ, qui capti fuerunt, & torti confeſſi ſunt de dicto Aſſaſſinatu, quem facere debebant*.

ASSASINI, Populi, qui habitabant in montibus Phœniciæ in terminis Damaſci, Antiochiæ, & Halapiæ, munitiſſimaque habebant caſtra. Varie autem id nominis effertur à Scriptoribus: quippe

Assasini, Jacobo de Vitriaco in Hiſt. Hieroſ. cap. 14. dicuntur, Nangio ann. 1236. Matthæo Paris, & aliis non ſemel.

¶ Assessini, ſeu *Eliſæi* eidem Jacobo de Vitriaco apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 281.

Assisini, Wil. Tyrio lib. 14. c. 19. lib. 20. c. 1. Matthæo Paris pag. 67. 644. 678.

Assidei, Monacho S. Mariani Autiſiod. pag. 93. [Et in Chron. Turon. ad ann. 1192. apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1035.]

Assassi, & Accini, Rogero Hoved. pag. 716. 751.

Arsacidæ, Rigordo pag. 35. Matthæo Paris pag. 121. in Geſt. S. Ludovici ann. 1236.

Hansesisii, Guill. Neubrig. lib. 4. c. 24. lib. 5. c. 16.

Hakesins, Philippo *Mouskes*.

Haussasis, veteri Scriptori vernaculo MS. & apud Radulfum Coggeshalenſem in Chron. MS.

Hassatuti, Matthæo Paris pag. 678.

Heissesin, Arnoldo Lubec. lib. 7. c. 10.

Chasii, χάσιοι, Annæ Comnenæ lib. 6. Alexiad. pag. 176. & Nicetæ in Iſaac. lib. 1. n. 1. in Alex. lib. 3. n. 6. χασίσιοι, Phocæ in Deſcript. Terræ Sanctæ c. 3.

Agunt de eorum moribus prædicti Scriptores; ut de eorum Principe, quem vulgo *Senem*, vel *Vetulum de Montanis* appellant, quod in montibus Phœniciæ habitaret: (de quo in verbo *Senex* agimus;) præterea Joinvilla in Vita S. Ludov. Vide quæ ad hunc Scriptorem obſervamus pag. 87. [Conſule etiam, ſi vacat, Chronicon Franciſci Pipini lib. 3. cap. 38. & 39. apud Murat. tom. 9. col. 705. & ſeqq. ubi quæ ad *Aſſaſinos* ſpectant fuſius explicantur.]

Aſſaſinorum appellatio tranſlata poſtea ad ſicarios, homicidas, graſſatores: ſed eos præſertim, ut auctor eſt Skenæus ad Leges Scoticas, qui ab alio pecuniam vel mercedem accipiunt, alterius interficiendi cauſa, & qui hujuſmodi ſcelus, data mercede, fieri procurant, aut mandant. Nicolaus de Cuſa lib. 3. de Concord. Cathol. c. 34.

Si

Si quis illis Aſſiſinos acceptaverit, debet talis ut publicus hoſtis capi, &c. Charta Sigiſmundi Imp. ann. 1412. apud Guichenonum in Hiſt. Sabaud. *Puniend. maleficos, Aſſaſinos, robatores, &c.* Utuntur Cortuſii lib. 1. Hiſt. Joan. Villan. lib. 9. cap. 231. 290. lib. 12. c. 8. & alii Scriptores paſſim.

ASSASSI. Vide *Aſſaſini.*

ASSATH, Purgationis ſpecies apud Wallos ſeu Cambro-Britannos, qua 300. Sacramentalibus, id eſt, compurgatoribus, reus ſe liberabat. Hanc in poſterum fieri prohibuit Henricus V. Vide Spelmannum.

¶ ASSATOR, ὀπτανεύς, ὀπτανάριος, in Gloſſis vett. Qui torret, aſſat. Vide *Capetum.*

¶ ASSATURA, Caro aſſa, Gall. *Roti.* Vopiſcus in Aureliano cap. ult. *Convivium de Aſſaturis maxime fuit.* Occurrit apud Hemeræum in Hiſt. Auguſtæ Viromanduorum p. 115. Vide *Panis Calidatus.*

¶ ASSATURES, Craticulæ ad aſſandas carnes, Gall. *Grils.* Statuta Edwardi Regis Angl. apud Rymerum tom. 2. pag. 262. *De calceis, de anderiis, de patellis, de Aſſaturibus, de caudcriis, de cultellis... dabit venditor extraneus in die fori pro leuda & intragio 2. denar. de Salma.*

¶ ASSAXINUS, Sicarius, Gall. *Aſſaſſin,* Ital. *Aſſaſſino.* Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 7. cap. 9. apud Murat. tom. 8. col. 278. *Inventus eſt ille ignotus homo gladium ferre occultum.... unde quidam illic dixerunt, quod fuit Aſſaxinus pro certo, miſſus à quodam principe de partibus tranſmarinis* Vide *Aſſaſini.*

¶ ASSECARE, f. pro *Æſtimare.* Statuta Nicolai Epiſc. Andegav. ann. 1266. apud Acherium to. 11. Spicil. pag. 211. *Nos Aſſecantes quod timor pœnæ ad obediendum vos inducat, ſignificamus vobis omnibus, quod ſi quis veſtrum hæc de cetero neglexerit adimplere, &c.* Alias *Aſſecare,* idem eſt quod *Adſecare,* Deartuare, membratim concidere.

¶ ASSECLATUS, *Clientela, Contubernium.* Gaſp. Barthii Gloſſar. ex Guiberti Hiſt. Palæſt.

¶ ASSECRETA, *Conſocius ſecreti vel à ſecretis, idem eſt.* Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis. Vide *Aſecretis.*

ASSECULA, pro *Aſſecla.* Gloſſæ Iſidori: *Aſſecla, Bucellarius homo.* S. Iſidorus de S. Torquato:

Mittunt Aſſeculas teſqua quærere,
Ut feſſa dapibus membra reficerent.

Vide *Suſceptus.*

ASSECULARE, Comitari, *Aſſecula,* Comes, à *Sequor.* Guibertus lib. 2. de Vita ſua c. 1. *Largiſſimo jam diſcipulorum Aſſeculante conventu, &c.*

1. ASSECURARE, ADSECURARE, Pignore vel fidejuſſione interpoſita ſecurum facere, Gallis *Aſſeurer, donner ſeureté.* [Charta Caſimiri Regis Poloniæ apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 597. *Ipſas treugas firmare, Aſſecurare & approbare debent per ſuas litteras.* Litteræ Patentes Ludovici II. Comitis Provinciæ ann. 1414. *Navis Venetorum in portu Maſſiliæ gratioſe tractaretur, à marchiis & repreſaliis & aliis debite Aſſecuraretur.*] Charta Pacis inter Regem Angliæ Henricum II. & filios, apud Rogerum Hoved. an. 1174. *Adſecuravit in manu D. Regis patris ſui, quod illis, qui ſervierunt ei, nec damnum, nec malum aliquod hac de cauſa faciet.* Sed proprie *Aſſecuramentum* ſpectabat dominos & vaſſallos. Conſtitutiones Siculæ lib. 3. tit. 16. *Domini à vaſſallis ſuis Aſſecurari debent, videlicet de vita, membris & captione corporis ſui, & terreno honore.* Ricardus Hagulſtadenſis: *Se ſe ad invicem ſacramentorum obligatione Aſſecurant.* Epiſtola 58. ex iis, quæ habentur tom. 4. Hiſtor. Francor. *Ego Henricus Aſſecurabo Regi Francorum ſicut domino vitam ſuam & membra ſua, & terrenum honorem ſuum: ſi ipſe mihi Aſſecuraverit ſicut homini & fideli ſuo vitam meam & membra mea, & terras meas, quas mihi conventionavit, de quibus homo ſuus ſum.* Epiſt. 62. ibid. *Comes de Mellento honorem totum de Gornaco Aſſecuravit Regi contra omnes homines ad magnam vim & parvam, &c.* Tabular. Campaniæ: *Ego Matthæus Dux Lotharingiæ & Marchio notum facio.... quod ego Agnetem de Novocaſtro & Petrum filium ejus Aſſecuravi, nunquam in perſonas eorum manus violentas miſſurus; ſed eadem libertate, qua ante fruebantur, gaudere permittam; ſuper quo obſides ei conſtitui, &c. Dat.* 1221. Adde Fulbertum Epiſt. 6. Ericum Upſalenſem lib. 3. Hiſt. Suecicæ pag. 95. &c. [Vide *Deaſſecurare.*]

☞ Monendum tamen *Aſſecuramentum* non ſemper clientelæ argumentum extitiſſe. Sæpe enim qui viribus impares ſe noverant quam ut à vicinorum incurſionibus tutos ſe præſtarent, potentioris alicujus vicini opem implorabant, atque illi domum ſuam *Aſſecurabant,* eo ſcilicet pacto ut caſtrum illud hoſtibus illius adjutorio nunquam eſſet, modo in ipſius tutela & protectione maneret. Hujuſmodi ſunt *Aſſecuramenta* quæ Johanni Drocenſi Comiti facta leguntur in Chartulario Montiſfortis fol. 66. & ſeqq. *Major de Hernovilla Aſſecuravit domino Comiti domum ſuam de Ulmeio.* Porro horum aſſecuramentorum non eadem fuit omnium conditio; varia enim pro variis ſtipulationibus, quorum exempla videſis apud D. *Bruſſel* Tract. de uſu feudorum tom. 2. p. 853. & ſeqq.

ASSECURAMENTUM præterea apud Leguleios dicitur ſecuritas, qua coram judice vel domino feudali, qui inter ſe inimicitias ob crimen aliquod perpetratum exercent, ſibi invicem de *nihil faciendo* cavent. Eſt autem *Aſſecuramentum* una è quatuor viis aut rationibus, quibus inter propinquos contentio ob cædem, aut aliud facinus oborta, quam *Belli* nomine indigitabant, finiebatur. Philippus de Bellomanerio MS. cap. 59. *La quarte maniere comment guerre faut, ſi eſt par Aſſeurement: ſi come quant li Sires commant les parties cievetains à Aſſeurer l'un l'autre.* Id eſt: *Quarto denique bellum finitur Aſſecuramento: cum videlicet dominus feudi litigantibus imperat, ut ſibi invicem de ſecuritate fidem præſtent.* Id autem hocce pacto fiebat: alter litigantium, qui bellum inire verebatur, aut qui jam bello indicto, ab eo recedere volebat, quia forte non aderant vires æquales, quibus ſe adverſus hoſtem tueretur, adibat dominum feudi, citatoque hoſte, ab eodem domino petebat, ut ſibi & ſuis ab hoſte fides ſacramento de vitæ & bonorum ſuorum ſecuritate præſtaretur, totius interim litis & contentionis judicio in domini aut judicis ſui arbitrium relato. Quo facto, dominus vaſallo ſuo imperabat, ut ſecuritatem iſtam præſtaret, quam non ipſe modo obſervare, ſed etiam agnati, cognative, qui una cum illo bellum amplexi erant, tenerentur. Ita ut ſi aſſecuramentum à quoquam ex agnatis violatum eſſet, licet *belli,* ut vocant, *Capitaneus,* ſeu Dux, non adfuiſſet, tanquam reus aſſecurationis violatæ, in judicium citaretur. Atque in eo differebat *Aſſecuramentum* à *Trevia* quod *Trevia* ſecuritatem daret, quandiu bellum durabat; *Aſſecuramentum* vero, ut & *Pax,* vim perpetuo haberet. [Cujus aſſecurationis violatæ pœna deſcribitur in Stabilimentis Sancti Ludovici cap. 28. *Se ainſint eſtoit que uns*

hons euſt guerre à un autre, & il veniſt à la juſtice pour li faere Aſſeurer, puiſque il le requiert, il doit fere fiancer, ou jurer à celui de cui il ſe plaint, ou fiancer que il ne li fera dommage ne il, ne li ſien, & ſe il dedans ce li fet domage, & il en püet eſtre prouvé, il en ſera pendus.] Formula autem aſſecuramentorum, quæ coram judice dabantur, habetur in veteribus Reg. Parlam. Pariſ. in hæc verba: *Dominus N. non habet gardam de me, nec de meis, nec ipſe, nec ſui.* Quod verbis Gallicis ita conceptum puto: *Monſieur tel n'a pas garde de moy*, (id eſt, *ne ſe gardera pas*) *ni lui ni les ſiens.* In 1. Reg. fol. 101. in 2. Reg. ſign. B. fol. 40. 42. 43. Salanova apud Blancam: *Item quod dicitur: Caveat ſibi ab inimicis ſuis, & conſanguineis interfecti; ſic intelligatis, quando manifeſtum eſt homicidium: alias ſi negaretur ante probationem, eſſet Aſſecurandus per conſanguineos & amicos interfecti.* [Regeſtum Magnorum Dierum Trecenſ. fol. 39. *Dominus Theobaldus de Broyes præſens in curia Aſſecuravit Abbatem & Conventum de Oye, familiam & bona eorum, de ſe & ſuis, ad uſus & conſuetudines Campaniæ. Et dictus Abbas ſimiliter Aſſecuravit dictum Theobaldum de ſe & ſuis.*] Vide præterea Concil. Bituricenſe ann. 1336. cap. 12. Oyhenartum in Notitia Vaſconiæ pag. 334. 335. 1. Edit. Magnum Recordum Leodienſe pag. 56. &c. Univerſam materiam Aſſecuramentorum proſequuntur Conſuetudines municipales noſtræ, Perticenſis art. 9. Marchenſis art. 157. Arvernenſis c. 10. art. 1. 3. 4. 5. Melodunenſis art. 4. Senonenſis art. 8. 169. Trecenſis art. 124. 125. Calvimontenſis art. 100. Pontivenſis art. ult. Cameracenſis tit. 22. art. 8. Juliodun. c. 39. art. 3. Pictavenſ. art. 419. Rupell. art. 9. Præterea Michaël *del Molino* in Repertorio Foror. Aragonenſ. in v. *Aſſecuramentum*: nos etiam pluribus de Aſſecuramentis ſcripſimus in Diſſert. 29. ad Joinvillam.

¶ Asssecurantia, Gall. *Aſſeurance.* Idem quod *Aſſecuramentum*, apud Rymerum tom. 7. pag. 403. *Contra ſpecialem Aſſecurantiam factam & concordatam inter ipſos.*

¶ Assecuratio, Eadem notione. Concil. Trevir. ann. 1238. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 186. *Si quis laicus eccleſiaſticæ perſonæ minas intulerit de corpore proprio, & ammonitus à judice ordinario Aſſecurare noluerit, nec de ipſo accipere rationem, per excommunicationis & interdicti ſententias ad Aſſecurationem ejus & rationem de ipſa recipienda compellatur.* Chron. Trivetti ad ann. 1277. apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 640. *Pro Aſſecuratione iſtorum tradidit Princeps decem obſides de melioribus Walliæ abſque incarceratione.* Apud Rymerum to. 13. pag. 426. col. 1. *Litteras patentes & Aſſecurationem in debita & ſufficienti forma factas, &c.*

¶ 2. ASSECURARE, Comitari. Acta SS. April. to. 1. p. 54. ubi de quinque Franciſcanis Martyribus in India: *Vir etiam ille, qui eos Aſſecuraverat, quatuor lictoribus illis viriliter reſpondit, eos de infidelitate acriter arguendo.* Puto legendum *Aſſeculaverat.*

¶ ASSECURATUS, Certo convictus. Vita B. Lidwinæ Virg. tom. 2. April. pag. 289. *Nec multo poſt accuſantibus quibuſdam, quaſi proditionis civitatis rei Aſſecurati eſſent, ita quod timerent à Duce capitali ſententia ſe plectendos, dixerunt, &c.*

¶ 1. ASSEDARE, Sedare, pacare. Charta Eccleſiæ Lugdun. ann. 1298. *Dantes arbitris facultatem terminandi & finaliter Aſſedandi.*

¶ 2. ASSEDARE, Cenſum deſcribere, Gall. *Aſſeoir la taille.* Vide *Aſſidere* 1.

¶ ASSEDERE, Eadem notione, apud Rymer. to. 5. pag. 694. *De Aſſedendo hujuſmodi operarios, artifices & ſervitores ad ſummas ultra id, quod quilibet eorum pro labore, operatione & ſervitio ſuo... ceperunt.* Et paulo poſt: *In auxilium ſolutionis ſummarum... ſunt Aſſeſſi*, id eſt, rata pecuniæ portio eis impoſita eſt exſolvenda. Vide *Aſſidere* 1.

ASSEDIARE, Vox Italica, Obſidere, oppugnare, Gall. *Aſſieger.* Vita SS. Emerii & Candidæ n. 6. *Venerunt in civitatem vocatam Querquens, & Rex tenuit eam Aſſediatam per 7. annos.*

¶ ASSEDIUM, Iiſdem Italis *Aſſedio*, Obſidio. Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad ann. 1245. apud Murat. tom. 8. col. 1114. *Et ceperunt Gorgunzolam, ad cujus Aſſedium fuit captus Rex, & recuperatus per populum Reginum.* Ibidem in Regimin. Paduæ ad ann. 1324. col. 437. *Relicto dicto Aſſedio, & facto pacto & concordio.*

¶ ASSEDUM, ab *Aſſideo*, pro *Eſſedum.* Locum vide in *Sabuta.*

ASSEGIA, Piſcis ſpecies, Occitanis forte nota, in Charta Raimundi Comitis Toloſani ann. 1181. apud Catellum in Hiſt. Comitum Toloſæ pag. 216.

¶ ASSEGURAMENTUM, Idem quod *Aſſecuramentum.* Regeſtum Magnorum Dierum Campaniæ fol. 17. *Super Aſſeguramento, quod petit ſibi concedi Johannes Dominus de Noeroie Miles à Duce Lotharingiæ qui diffidavit eum.*

¶ ASSEGURARE, ab Hiſpano *Aſſegurar*, Gall. *Aſſurer*, Aliquem rei alicujus poſſeſſorem ſecurum præſtare. Joſ. Moret. Antiquit. Navarræ pag. 651. ex Archivo de Calahorra num. 7. *Ego Didacus Lupi, cum ſim Canonicus Calagurritanæ Eccleſiæ, rogavi Garciæ Regi Navarræ, & ipſe pro amore meo Aſſeguravit Priori & Canonicis Calagurritanæ Eccleſiæ octo juga boum, cum octo hominibus, quatuor in Calahorra & quatuor in Murello.* Vide *Aſſecurare* 1.

¶ ASSELLA, Axilla, Gall. *Aiſſelle.* Proceſſus de Vita & Miraculis S. Yvonis cap. xiv. to. 4. Maii pag. 569. *Et brachia habebat unum ſuper aliud involuta & juncta, & manus clauſas ſubtus ſpatulas ſive Aſſellas.* Vide *Aſcella* 1.

ASSELLARE, [Ventrem exonerare, Gallis, *Aller à la ſelle.* Conradus de *Geilenhuſen* apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1209. *Anaſtaſius Papa II. qui inciderat in hæreſim, jam damnatam, dum Aſſellaret miſit inteſtina.* Petrus Albianus Tretius legit *Aſellaret* cum unico ſ.] Vide *Sella.*

¶ ASSELLATIO, Eadem notione. Vide *Sella.*

ASSEMBLATA Illicita, eſt trium aut plurium in unum locum conventus, ad illicitum aliquod violenter perpetrandum. Cowell. Ex Gallico, *Aſſemblée illicite.*

☞ Assemblata nude ſumitur etiam pro legitimo cœtu, apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 781. in Charta ann. 1308. *Concedimus hominibus prædictæ villæ S. Amantii nunc habitantibus, & aliunde venientibus ad dictum locum, Conſules, Communitatem & Aſſemblatam, uſus, conſuetudines, francheſias & libertates ſub modis & formis infra ſcriptis.*

ASSEMBLATIO, Conventus initus ad litem componendam. Charta Matthæi Comitis Bellimontis ann. 1207. apud Doubletum in Hiſt. Sandion. pag. 896. *Notum facio... quod cum peterem ab Abbate B. Dionyſii domino meo Aſſemblationem apud Spinam de Maſlers, ſuper omnibus querelis, quæ inter me & ipſum emergerent, & ipſe Abbas mihi eam non mihi recognoſceret: tandem ſapienti uſus conſilio, in præſentia domini mei Abbatis B. Dionyſii in Curia ipſius apud*

B. Dionyſium ipſi Aſſemblationi in perpetuum renuntiavi, & ipſum quitavi, & recognovi, quod debeo venire in Curiam ipſius pro recto faciendo & accipiendo ſuper omnibus querelis, &c.

ASSEMBLEA, in Statutis Ord. Hoſpital. S. Joannis Hieroſ. tit. 1. §. 4. tit. 8. §. 4. quid ſit, ſic exponitur tit. 19. de Verbor. ſignificat. §. 12. *Aſſembleas Galli Congregationes vocant, quo utimur, quando Fratres noſtri pro aliquibus rebus, ad Ordinem noſtrum ſpectantibus, una conveniunt.* Jacobus Pergaminus in Memoriali linguæ Italicæ: *Aſſembrare, Aſſembrarſi, voci Provenzali uſate da ſcrittori antichi, ſignificano ragunarſi, congregarſi, abbocarſi inſieme à publico parlamento: quindi vienne Aſſembrea, o Aſſemblea, che vale ragunanza & abboccamento.* [Rymer. to. 7. pag. 746. col. 2. *Congregationes, conventicula, Aſſembleas, &c.*]

¶ ASSEMPER, pro *Ad ſemper*, Gall. *A jamais, pour toûjours.* Rymer. tom. 8. pag. 275. *Quitti permaneant Aſſemper & immunes, &c.*

¶ ASSENAMENTUM, Dominicæ manus injectio in res aut prædia. Practicis veteribus *Aſſenement, Saiſie feodale, Main miſe.* Eſt etiam *Aſſenamentum* idem ac aſſignatio, Practicis *Aſſene, Aſſignation.* Charta Hugonis de Huſſeia an. 1224. ex Tabulario Corbeienſi: *Ego vero dictam præpoſituram... quitavi in perpetuum cum omni jure ad eandem pertinente, videlicet juſtitiis, relevaminibus, mortuis manibus, invadiamentis, Aſſenamentis, &c.*

¶ ASSENARE, In res aut prædia jure dominii manum mittere, *Aſſener* in Conſuetud. Arvern. cap. 21. art. 6. & cap. 22. art. 2. Arreſtum Parlamenti Pariſ. anni 1331. pro Monaſterio Bonæ-Vallis, ex Archivis ipſius Monaſt. *Ipſe Comes abſque requeſta ipſorum Religioſorum infra annum debet ponere dicta bona extra manum ſuam, alioquin dicti Religioſi Aſſenaverunt & Aſſenare conſueverunt & potuerunt ac poſſunt ad dicta bona & tenere tanquam ſua.*

ASSENNATIO, Aſſignatio, addictio, Gall. *Aſſignation.* Charta an. 1228. *Ego autem aſſignationem & Aſſennationem iſtam... laudavi*, in Probat. Hiſt. Caſtil. pag. 48. *Aſſene conventionel*, in Conſuetud. Lillenſi art. 23. 28. *Doüaire & Aſſene*, in Hannonienſi cap. 53. 72. 80. Montenſi cap. 21. Valentianenſi art. 84. *Aſſenement*, in Burbonenſi art. 409. &c.

☞ Boutellerius in ſua Summa lib. 1. tit. 97. pag. 555. *Item peus & dois ſçavoir que la dame ou la damoiſelle n'a droit de doüaire, ſi le mari l'avoit au mariage avancée d'aucune choſe, ou Aſſenée ſur ſon heritage; car deux doüaires ne peut-elle avoir enſemble, mais il convient qu'elle ſe tienne, au quel qui mieux lui plaira, ou à l'Aſſene ou au doüaire coûtumier; & ainſi en eſt-il uſé.* Quo in loco vox *Aſſene* intelligenda eſt de parte bonorum mariti ſtatuta & fixa, quam uxori ſuæ, dum eam ducit, aſſignat.

¶ ASSENSA, Idem quod *Accenſa*, Datio ad cenſum, cenſus. Teſtamentum Roberti I. Comitis Claromontis an. 1262. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 262. *Volo quod ſolvatur... viginti ſex libras Claromontenſes, quas percipiat in tallia ſeu Accenſa, quam debent homines de Vodabla.* Ibidem pag. 277. in Teſtamento Roberti II. Comitis Claromontis an. 1281. *In redditibus & juribus quæ habemus & conſuevimus habere in Aſſenſa de Nivernis.* Vide *Accenſa.*

¶ ASSENSAMENTUM, Eadem notione. Conſuetud. Lemovic. art. 61. *Si aliquis concedit & tradit terram ſuam ad cenſum & acceptamentum nihilominus pretio ſibi dato, ſi cenſus valeat pluſquam ipſum pretium, hujuſmodi contractus habetur pro Aſſenſamento, nec in iſto caſu ille cui traditur, taliter de dicta terra debet ſolvere vendas.... ſi vero cenſus ſecundi vel ultimi Aſſenſatoris ultra cenſum vel cenſus prioris vel priorum Aſſenſatoris, vel Aſſenſatorum, non valet amplius, quam pretium in Aſſenſatione hujuſmodi ſibi datum, non eſt Aſſenſamentum, imo pro venditione habetur.*

¶ ASSENSARE, Dare vel accipere ad cenſum, Gall. *Donner*, vel *Prendre à cens.* Conſuetudines Lemovic. loco mox laudato: *Nec in iſto caſu ille cui traditur taliter de dicta terra debet ſolvere vendas, ille etiam cui terra taliter eſt Aſſenſata poteſt ipſam terram alii Aſſenſare ſine requiſitione domini à quo ipſe Aſſenſaverat ipſam terram. Aſſenſare ſeu ad firmam dare*, in Statutis MSS. Augerii II. Epiſc. Conſeran. Vide *Accenſare.*

¶ ASSENSATIO, ut *Aſſenſamentum*, in Conſuetud. laudatis: *Et ſi cenſus valeat plus quam pretium hujuſmodi ultimæ Aſſenſationis, habetur hujuſmodi contractus pro Aſſenſamento, nec vendæ ſunt perſolvendæ.*

¶ ASSENSATOR, Conductor ad cenſum annuum. Vide *Aſſenſamentum.*

¶ ASSENSOR, Eadem notione, apud Labbeum to. 11. Concil. col. 741.

¶ ASSENSUARE, Idem quod *Aſſenſare.* Charta Henrici Epiſc. Eduenſis an. 1153. *Ivo de Avalone & uxor ejus Aſſenſuarunt fratribus Regniacenſis Eccleſiæ... totam terram, &c.*

ASSENTANEUS, *Conſentiens*, in Gloſſ. Iſidori: *Conſentaneus.* Statuta Ordinis S. Gilberti: *Qui conſcius ſit & Aſſentaneus in iis, quæ ipſe vendiderit, &c.* Occurrit etiam apud Albertum Argentin.

¶ 1. ASSENTARE, Conſentire, aſſentiri, concedere. De S. Hugone Archiep. Rotomag. to. 1. Aprilis pag. 844. *Ego Hugo Metenſis primicerius Sacerdos humilis & germanus meus vir illuſter Arnulphus Dux... Aſſentaverunt in hunc modum & ſecundum tenorem iſtius litteræ.*

¶ 2. ASSENTARE, Tenere ad cenſum. Gall. *Tenir à cens.* Charta Agnetis Comitiſſæ Pictav. an. circ. 1060. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 186. *Aſſentant autem ipſum molendinum Clerici S. Nicolai per ſingulos annos de Clericis S. Radegundis uno modio, &c.*

¶ ASSENTATOR, Conductor, qui tenet ad cenſum, in Conc. Burdigal. an. 1255. apud Labbeum to. 11. Concil. col. 741. an. 1255. *Aſſentatores autem decimarum, &c.* Sed Cangius putat legendum, *Accenſatores.* Si tamen mendum non ſit in voce ſuperiori, tam dici poteſt *Aſſentator* quam *Aſſentare.*

¶ ASSENTES, pro *Abſentes*, in Conſtitutionibus MSS. Cluniac. non ſemel occurrit: *Priores hujuſmodi ſic Aſſentes ad prioratus ſuos revocent.*

¶ 1. ASSENTIA, Idem quod *Firma*, Domus ruſtica, Gall. *Cenſe, Ferme.* Diploma Adæ Abbatis de Novo Caſtello apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 915. *Quod ſi Comes domum vel firmitatem ædificaverit quantum terræ ad hoc opus ceperit, tantumdem & nos ad domos noſtras & Aſſentias noſtras componendas occupabimus.*

¶ 2. ASSENTIA, f. pro *Eſſentia*, Natura, indoles. Guibert. lib. 1. de Vita ſua cap. 14. *Et cum juvenis illius ſtatum Aſſentiamque requirens, reperit ejus animum enixius ad aggrediendum ſanctiora proclivem.*

¶ ASSENTIÆ, *ab aſſentio, tis, id eſt, aſſentationes, adulationes.* Papias.

¶ 1. ASSERES. Papias MS. *Aſſeres apud veteres dictæ ſunt fæminæ non quæ ubera dabant, ſed ſub quarum cura nutriebantur infantes.* Vide Nonium in *Aſſas*, *Nutrices*.

¶ 2. ASSERES, Tegmen libri ex aſſeribus. Chronicon MS. Regum Franciæ ex Muſæo D. de Cangé: *In uno parvorum librorum Camere Compotorum ad Aſſeres, de corio viridi, &c.*

¶ ASSERINUS, Factus ex aſſeribus. Vita Ven. Idæ Virg. to. 2. Aprilis pag. 165. *Illa vero nunc hos nunc illos in pontem Aſſerinum ſuper quem ſtabat, ante ſe poſuit.*

¶ ASSERTARE, Affirmare. Opuſculum Gurhedini Monachi ex Chartario S. Crucis Kemperleg. *Hæc eſt poſſeſſio Eccleſiæ Crucis... Aſſertantibus totius Cornubiæ primatibus.*

¶ 1. ASSERTATIO, Aſſertio, affirmatio. Proceſſus contra Petrum Regem Arragonum an. 1282. apud. Acher. to. 2. Spicil. pag. 661. *Argumenta veriſimilia deferunt; vox præterea publica & communis quaſi Aſſertationis inceſſat.*

¶ 2. ASSERTATIO, Deffenſio, tuitio, Gall. *Aſſurance, deffenſe*, ab aſſerere, *Soûtenir, Deffendre.* Acta Concilii celebrati apud Lomberum diœceſis Albienſis, to. 10. Fragment. MSS. Stephanotii pag. 37. *Anno ab Incarnatione Domini 1165. taliter deffinitiva ſententia lata eſt ſuper altercatione & Aſſertatione atque impugnatione fidei quam expugnare nitebantur quidam qui faciebant ſe appellari Boni homines, &c.*

¶ ASSERTATOR, Præs, ſponſor, Gall. *Caution, Garand.* Chartæ *huic multi teſtes & Aſſertatores ſubſcribunt*, in Annal. Benedict. to. 5. pag. 53.

¶ ASSERTIONALITER, Certo, ſine erroris metu. Vita S. Aviti to. 3. Junii pag. 357. *Eleganter quippe & Aſſertionaliter de eo dicitur: Amavit eum Dominus & ornavit eum, ſtola gloriæ induit eum.*

ASSERTOR, Advocatus, cauſidicus. Vetus Judicatum ſub Carolo M. apud Catellum lib. 5. Rerum Occitan. pag. 742. & Steph. Baluzium: *Ibique in ſupradicto nunc judicio veniens homo nomine Arlumus, qui eſt Aſſertor, vel cauſidicus & mandatarius Danielo Archiepiſcopo, &c.* Habentur eadem verba ibidem pluries. Aliud Judicatum ann. 1021. apud Diagum lib. 1. Hiſt. Comit. Barcinon. c. 31. ubi Comes controverſiam ad judices Eccleſiaſticos remittit: *Volo, ut juſtitia non depereat; ſed ut me aut meo Aſſertore præſente cito compleatur.* Infra: *Aſſiſtente quodam procere Guillermo & agente per imperium Comitis vocem querelantium una cum ipſis juſtitiam petit.*

Assertor Pacis. Vide *Pax*.

¶ ASSERVATORIUM, Arca ſeu locus rebus aſſervandis, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 345.

¶ ASSERVISARE, Servituti addicere, Gall. *Aſſervir, Aſſujettir.* Charta terrerii Chaſſagniæ an. 1399. *Et de novo terra Aſſerviſata fuit ad ſervitium duodecim denariorum.* Charta Thoſſiacenſis ann. 1404. *Debet ſex denarios Viennenſes pro peda ſibi Aſſerviſata*, id eſt ad ſervitium data, cum obligatione cujuſdam clientelæ.

ASSESIA Retis, Poſitio, vel jactus retis in fluvio. Charta fundationis Abbatiæ Blancælandæ ann. 1154. apud Columbum: *In Chetevilla terram Hugonis Tauri & piſces excluſæ quocunque modo capiantur, & Aſſeſiam Retis in novio molendini ad capiendas anguillas, & ſi voluerint in eo facere piſcaturam.*

¶ ASSESINI. Vide *Aſſaſini*.

¶ ASSESSARE, Ad cenſum dare, *Donner à cens.* Tabularium S. Petri Voſienſis fol. 56. *Ademarus Abbas Aſſeſſavit Stephano bajulo ſtabulum cum feneſtris quæ conjunctæ ſunt domui ejus; ut omni anno... 1. ſextarium de vino reddat, &c.* Vide *Accenſare*.

¶ 1. ASSESSIO, Judicum conſeſſus, Gall. *Seance, Aſſiſe.* Litteræ Gilonis *de Verſailles*, & Rainaldi de Beſtiſiaco Ballivi regii circa initium 13. ſæculi in Tabular. S. Vandreg. to. 2. pag. 1375. *Priorem de Rivereſcort traxerunt in cauſam coram nobis & multis aliis in plena Aſſeſſione.* Vide *Aſſiſia*.

¶ 2. ASSESSIO, Aſſignatio reditus ex fundo percipiendi. Charta Odoardi domini Montis-acuti de fundatione Eccleſiæ S. Georgii Cabilonenſis anno 1322. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 258. D. *Et omnes res & ſingulas ſuper quas dictæ octies viginti libratæ terræ ſunt, ut ſupra dicitur, aſſignatæ, & Aſſeſſæ, mortificare & mortificatas in poſterum tenere, & dictas Aſſeſſiones & aſſignationes ac traditionem, ut prædicitur, factas, dignetur ratificare ac etiam approbare.* Vide *Aſſidere*. 1.

ASSESSOR, Qui tributa peræquat vel imponit. Vide *Aſſidere* 1.

Assessor Ferculorum, Qui fercula in menſa ponit, *qui aſſied les plats. Aſſeour*, in libro Gallico de Miniſtris Regis Angliæ à Cowello laudato. Occurrit in Fleta lib. 2. cap. 14. §. 2. cap. 16. §. 1.

ASSESSORES, pro *Aſcenſores*, vel *Seſſores* equorum, in Chronico Colmarienſi ſemel ac iterum an. 1297.

ASSESSORIA, Aſſeſſoris, ſeu judicis munus, in Concilio Albienſi ſub Zoeno Legato Sed. Apoſt. cap. 14. [Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina cap. 12. lib. 5. apud Murat. to. 8. col. 243. *Hujus poteſtatis judices fuerunt hoc tempore dominus Monaſterius, D. Riccius, & D. Bonaventura de Pergamo, cujus Aſſeſſoria venit ad malum finem.*]

¶ ASSESSORIUS, Idem qui *Aſſeſſor*, Gall. *Aſſeſſeur.* Concilium Avenion. anni 1326. can. 16. apud P. Gaſſendum ad calcem Notitiæ Eccleſiæ Dinienſis: *Item ſtatuimus, quod excommunicati in judices, conſules, rectores, bajulos, poteſtates, Aſſeſſorios, vel notarios, aut alia quævis publica officia nullatenus aſſumantur.* Vide *Aſſidere* 1.

¶ ASSESSUS, dicitur fundus, cujus reditus cuidam aſſignantur, apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1090. A. *Giraudus Corbivay juratus dixit quod Villa-nova & Maſciacum & Saunac Aſſeſſæ fuerunt Radulpho Bochardo Militi pro xx. libris* Et apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 268. in Teſtamento Roberti I. Comitis Claromontis an. 1262. *Volo quod quinquaginta ſextaria bladi, quæ legavit Alaſia quondam uxor mea, Aſſeſſa & aſſignata remaneant.* Vide *Aſſeſſio* 2. & *Aſſidere* 1.

¶ 1. ASSETARE, Collocare dotem in fundo, fundum oppignerare. Idem fere quod *Aſſignare* & *Aſſidere*, Gall. *Aſſeoir, Hypothequer.* Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 58. *Juravit eidem Domino Joanni dare tradere, aſſignare & Aſſetare ex cauſa permutationis domum ſuam de interaquis.* Ibidem to. 2. pag. 142. *Dictas ſummas pecuniæ aſſideat & Aſſetet dictæ filiæ quæ uxor ſua fuerit, ſuper caſtrum Caſtillionis.* Pag. 146. *Pro ſumma pecuniæ ſupra ſcripta reddimus, tradimus & aſſignamus ac etiam Aſſetamus... ſeptem ſeſtaria frumenti cenſus, & 6. gallinas, &c.*

¶ 2. ASSETARE, Gall. *Aſſeoir*, Tributum ſingulis viritim imponere. Lib. Datior. Bergom. lib. 1. cap. 88. *Dictam quantitatem immediate Aſſetare ad partitum, &c.*

¶ ASSETATIO, Tributorum deſcriptio, Gall. *Aſſiette des tailles.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 471. *Si infra ejuſdem parrochiæ limites eidem domino Dalphino jura competentia valent vel valeant ultra* 50. *libras bonæ monetæ annui redditus ſecundum aſſiſiam & Aſſetationem fieri conſuetam in talibus, &c.* Ibidem iterum occurrit eodem ſignificatu.

¶ ASSETATURA, Eadem ſignificatione. Lib. Datior. Bergom. lib. 1. cap. 88. Vide *Aſſiſa.*

ASSEWIARE, ex Gall. *Aſſeicher*, Siccare, deſiccare. Charta Edwardi III. Regis Angl. tom. 2. Monaſt. Angl. p. 334. *Quod ipſi mariſcum prædictum cum pertinentiis Aſſewiare, & ſecundum legem mariſci vallis includere, & in culturam redigere, . . . & mariſcum ſic Aſſeviatum, &c.* Hinc reponenda vox *Aſſevier*, pro *Aſſouver*, in Conſuetudine Nivernenſi cap. 37. art. 22. ubi de ſtagno agitur, quod ex ſui natura non ſiccatur.

¶ ASSIA TALLIÆ, Tributorum deſcriptio, Gall. *Aſſiette des Tailles*, apud Acherium to. 2. Spicil. pag. 168.

¶ ASSIATUS. Vide *Aſſis* 2.

¶ ASSICCATIO, Stagni ſolum exſiccatum. Codex cenſualis Calomontis: *Nullas Aſſiccationes habet in dicto ſtagno*, id eſt, nihil habet in ſolo dicti ſtagni aſſiccati, quod poſſit excolere, vel unde poſſit quidquam utilitatis percipere.

¶ ASSIDARIUS, pro *Eſſedarius*, Qui pugnat è curru. Vide *Eſſedum* & Diaria Trevol tiona menſi Maii an. 1715. pag. 739. & 740. ubi ſequ en epitaphium refertur & explicatur.

D ET MEMORIÆ M
AETERNAE HYLATS
DYMACHERO SIVE
ASSIDARIO P VII RVI
ERMAIS CONIVX
CONIVGI KARISSIMO
P C ET S AS D

Aſcia hic exarata cum quatuor poſtremis litteris ſignificant: *Sub aſcia dedicatum.* Quid autem ſit *ſub aſcia dedicare* jam diximus in *Aſciata lex.*

¶ ASSIDATIO, ASSIDEARE. Vide in *Aſſidere* 1.

ASSIDEI. Vide *Aſſaſini.*

ASSIDELA, *Menſa, juxta quam ſedemus.* Ugutio. Vide *Cillaba.*

¶ ASSIDENTIA, Aſſignatio reditus ex certis prædiis percipiendi. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1320. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 153. *Trecentas vero libratas terræ debitas . . . dominus de Credonio promiſit bona fide, ſub hypotheca & obligatione omnium bonorum ſuorum . . . eidem Comiti præſenti & recipienti tradere, aſſignare & aſſidere cum effectu, non ſecundum Aſſidentiam patriæ conſuetam, ſed ad valorem terræ.* Vide *Aſſidere* 1.

ASSIDERATUS, Paralyticus. Vide *Sideratus.*

1. ASSIDERE, eſt cenſum deſcribere, taxare, imponere, peræquare: *talliam*, ſive impoſitum vectigal vel tributum cum æqualitate ſingulis viritim taxare. Galli dicunt *Aſſeoir la taille.* Matth. Paris an. 1232. *Proviſum eſt generaliter . . . quod prædicta Quadrageſima hoc modo Aſſideatur & colligatur.* Will. Thorn. in Ch. *Tailliagium Aſſeſſum.* Et mox: *Et fuit quodlibet feodum Militare Aſſeſſum tunc ad* 40. *ſol.* Occurrit paſſim apud ejus ævi Scriptores.

☞ *Forma* vero, *in qua Dominus Rex* (S. Ludovicus) *vult ut tallia Aſſideatur in villis ſuis*, ſic deſcribitur apud Acherium to. 12. Spicil. pag. 168. *Eligantur per conſilium Sacerdotum parochialium, & aliorum virorum religioſorum, necnon & burgenſium; & aliorum proborum virorum uſque ad* XL. *vel* XXX. *bonos viros & fideles, vel plures aut pauciores ſecundum quantitatem ipſarum villarum, & illi qui ſic electi fuerint, jurabunt ſuper Sancta, quod de ipſis, vel aliis probis viris earum villarum eligent uſque ad duodecim de illis qui meliores erunt ad illam talliam Aſſidendam. Et illi duodecim nominati jurabunt ſuper Sancta, quod bene & fideliter Aſſidebunt dictam talliam ad libram æqualiter: & valor immobilium appreciabitur ad medietatem mobilium in Aſſia prædictæ talliæ. Eligentur etiam ſimul modo cum prædictis duodecim, alii quatuor boni viri, & ſcribantur nomina eorum, ſecreta tamen, ita quod electio eorum non publicetur aliquibus, ſed ſub ſecreto habeatur, quouſque illi duodecim Aſſederint, ſicut prædictum eſt, talliam prædictam. Quo facto antequam publicetur tallia, vel aperiatur ſcriptura facta ſuper talliam prædictam, illi quatuor ſic electi juramento ab illis præſtito de illis duodecim fideliter talliandis ſub forma prædicta Aſſidebunt talliam competentem.*

ASSIDERE, Aſſignare annuos reditus ex prædiis deſignatis percipiendos. Charta Henrici Reg. Angl. in Bibl. Clun. pag. 1399. *Manerium Rex Stephanus dedit, & Aſſedit eis pro* 100. *marcis.* Alia an. 1272. apud Guichenon. in Hiſt. Breſſenſi: *Cum* 40. *libratis terræ . . . quas Aſſidere debet ſuper ſuis reditibus, &c.* Vide Loiſellum in Bellovaco pag. 295. [Charta anni 1290. to. 2. Hiſt. Meld. inter Inſtr. p. 186. *Je lais & ai laiſſié pour Dieu . . . vingt & cuint ſous de tournois de rente chacun an à toujours; & les ai Aſſenez & Aſſene à penre à mes moulins de ladite Ferté au jour de la Purification N. D.*]

¶ ASSIDEARE, Eadem notione. *Aſſideavit libras trecentum in terra ſua*, in Fragmentis Chronicorum apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1158.

ASSEDARE, Idem quod *Aſſidere*, peræquare, aſſignare. Iter Camerarii Scotici cap. 39. §. 45. *Si de communibus profectibus Burgi legalis fuit Aſſedatio & levatio.* Adde Statuta Willelmi Regis Scotiæ, Statuta Davidis II. cap. 23. 42. & Raſtallum in verbo *Aſſed.*

ASSESSI, Gall. *Aſſis à la taille*, quibus rata pecuniæ impoſitæ exſolvenda taxata eſt, apud Matth. Paris.

ASSIDI quibuſdam dicti, ab *Aſſidere.* Papias, *Aſſidi, capite cenſi.*

ASSISUS REDITUS, inquit Spelmannus, in maneriis dicitur certus ille & immobilis cenſus, qui domino ſolvitur ex prædiis liberis, unde & *liber* appellatur: eſtque mobili & nativo contrarius. Aſſiſæ de *Clarendon* apud Hovedenum in Henr. II. *Baillivi Domini Regis reſpondeant ad Scaccarium tam de Aſſiſo Reditu, quam de omnibus perquiſitionibus ſuis.*

ASSIDATIO. Vide Argentreum in Hiſt. Britann. pag. 325.

ASSESSIO, Ipſa tributi impoſiti taxatio, peræquatio. Will. Thorn: *In tailliagiis & Aſſeſſionibus quomodo debeant reſpondere.*

ASSESSORES, Peræquatores, cenſuum deſcriptores, qui cenſum per capita aut pro modo facultatum tributariis imponunt, Gallis *Aſſeeurs.* Vita S. Sulpitii Epiſc. Bituric. cap. 6. n. 27.

Urget, ut Bituricam plebem cum Eccleſiæ Sacerdotibus nefando cenſu conſcribat . . . indicto jejunio Aſſeſſorem alloquitur blande. Infra, *Sæviſſimus Aſſeſſor* dicitur. Adde Matth. Paris an. 1215. & 1232.

¶ 2. ASSIDERE, Obſidere, Gall. *Aſſieger.* Conſuetudines Furnenſes ann. 1240. ex Archiv. Eccleſiæ S. Audomari: *Qui ſignum levaverit vel levari fecerit, niſi per neceſſitatem vel de nocte cum clamor auditur, vel de die cum quis Aſſidetur in domo ſua, vel pro aqua, ſi ſuper hoc convictus fuerit, emendabit Comiti 60. libr.*

¶ 3. ASSIDERE, Definito numero quoſdam eligere. Litteræ Henrici VIII. Regis Angliæ ann. 1511. apud Rymer. to. 13. pag. 300. col. 2. *Et ad monſtrum ſive monſtrationem diligenter faciendum & ſupervidendum, ita quod iidem homines ad arma, ac homines armati, & ſagittarii, & alii prædicti homines defenſibiles, ſic arraiati & muniti, prompti ſint & parati ad deſerviendum nobis quotiens & quando neceſſe fuerit, aſſignavimus quoſcumque duos aut tres veſtrum ad omnes alios & ſingulos veſtrum ſimiliter mutuo & ſe invicem triandum, Aſſidendum, & arraiandum, ac in armis ac in equis apparatos . . . ita quod . . . triati, Aſſeſſi, arraiati, armati & præparati, &c.*

¶ ASSIDES, pro *Aſſeres*, ab *Aſſis*, *idis*. In Actis SS. Aprilis tom. 3. pag. 390. *Terra ſepulturæ prædictæ vallata fuit circumquaque, ita quod nullus inde poterat commode tranſire; niſi quod plures Aſſides fuerunt ſuppoſitæ, ne pergentes inde ad majus altare præpedirentur.* Vide *Aſſis* 2.

¶ ASSIDIARE, Obſidere, Ital. *Aſſediare*, Gall. *Aſſieger.* Regimina Paduæ ad an. 1320. apud Murat. to. 8. col. 434. *Et captum fuit per forciam caſtrum pontis Baxanelli ea die. Et die Veneris tertio exeunte Auguſto, Aſſidiaverunt caſtrum Montiſſilicis.*

¶ ASSIDIOS, Herba fugans dæmones Epiſt. Joanni Preſbytero ſeu Regi Abiſſinorum falſo adſcripta ad calcem MS. Corbeienſis: *Ibidem naſcitur herba quæ vocatur Aſſidios, cujus radicem ſi quis ſuper ſe portaverit, ſpiritum effugat, & cogit eum dicere quis ſit & unde veniat & nomen ejus; quare immundi ſpiritus in terra illa neminem audent invadere.*

ASSIDUARE, de eo, qui *aſſiduus* eſt in re aliqua, apud vet. Interpretem Eccleſ. cap. 30. v. 1. & Petrum Bleſenſem Epiſt. 31. Vita S. Emani n. 8. *Poſt hæc cum in ipſa civitate orationibus & vigiliis Aſſiduaretur, &c.* [Vita S. Auguſtini Cantuar. n. 19. Maii tom. 6. *Jejunia vigilias, orationes, eleemoſynas, cum caſtimonia & omni ſanctimonia Aſſiduabant.*]

¶ ASSIDUATUM, Aſſiduo uſurpatum, ſeu adhibitum. S. Aug. Serm. ad Neophytos, in quo exponit orationem Dominicam: *Hoc antidotum ita omnibus morbis occurrit, ut Aſſiduatum omnes morbos depellat.*

ASSIDUITAS, *Reſidentia*, quæ debetur à Canonicis, ſeu aliis Beneficiatis, in ſuis Eccleſiis. Tabularium S. Aniani Aurelian. *Ego Philippus D. G. S. Aniani Decanus, & univerſum ejuſdem Eccleſiæ Capitulum, ex conſilio Dom. Regis Ludovici fratris noſtri & beneplacito firmiter ſtatuimus, ut tantum Canonici in clauſtro manentes, aut ſi extra clauſtrum manſerint, huic Eccleſiæ Aſſiduitatem reddentes, integros ſuarum præbendarum reditus habeant. Aſſiduitatem vero vocamus, & juxta conſilium Do. Alexandri III. PP. determinavimus, ut ille tantum dicatur Aſſiduus, qui huic Eccleſiæ ſoli Canonicum ſervitium exhibebit. Qui autem extra clauſtrum manſerint, aut huic Eccleſiæ Aſſiduitatem ſervitii non reddiderint, ſingulis annis tantum 20. ſolidos habeant, &c.* Charta Odonis Epiſc. Pariſienſis an. 1204. *Si vero major Matricularius laïcus circa ſervitium Eccleſiæ Aſſiduitatem non fecerit, &c.* Vide *Reſidentia.*

¶ ASSIES, pro *Acies*, pedeſtres copiæ. Apud auctores inferioris ævi acies & exercitus erant pedeſtres vaſſallorum copiæ, cavalcatæ vero equeſtres. Arreſtum Parlamenti Pariſ. anni 1331. pro Monaſterio Bonæ-vallis, ex Archivis ipſius Monaſt. *Necnon in poſſeſſione & ſaiſina habendi Aſſiem & calvacatam, talliam & ſubventiones ab hominibus Bonæ-vallis.*

¶ ASSIETA, Aſſignatio, *Aſſidatio*, collocatio dotis in fundo, Gall. *Aſſignation de dot*, *Aſſene de douaire*, in veteribus Conſuetudinibus. Appunctuamenta de matrimonio an. 1475. apud Rymer. to. 12. pag. 20. *Illuſtriſſimus Princeps Ludovicus Franciæ ipſam dominam Elizabetham à regno Angliæ, pro ſolempniſatione ejuſdem matrimonii in partibus Franciæ, ſumptibus & expenſis ejuſdem Principis Franciæ honorifice conducet, conducive faciet; ipſamque ad ſexaginta millia librarum redditus annui in Aſſieta ſecundum conſuetudinem regni Franciæ, annuatim dotabit.* Lobinellus tom. 2. Hiſt. Britan. col. 1553. *Rex faciat ei tradere in Aſſieta ſuper domanio coronæ in Francia* VI. *mille libr. Turon. annui redditus.* Baluzius to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 642. è Regeſto Parlamenti an. 1491. *Prædicto quingentarum librarum Turonenſium annuo redditu ad Aſſietam dictæ patriæ Nivernia ſuper dictis caſtro, terra & dominio.*

¶ ASSIGIA, Palus, aſſertabula ſectilis lignea. Leges Rotharis apud Murat. tom. 1. part. 2. pag. 40. col. 1. *Si quis Aſſigias de ſepe vel aſſigiato unam aut plures tulerit, componat ſolidos 2.*

¶ ASSIGIATUM, Sepes è palis vel aſſeribus. Vide *Aſſigia.*

¶ ASSIGNAMENTUM, Aſſignatio, addictio, oppigneratio, conſtitutio cujuſdam reditus vel cenſus ex *fundo* percipiendi, Gall. veteribus, *Aſſenement*, *Aſſene*, nuperis, *Aſſignation*, *Engagement.* Charta Officialis domini Hugonis de *Sarquex* Archidiac. Remenſis ann. 1241. in Tabulario S. Nicaſii Remenſis: *Pratum ſuum quod appellatur pratum Reton in Aſſignamentum & contravadium dictæ Eccleſiæ poſuerunt.* Ibidem in Charta ann. 1256. *Dicti venditores dederunt Eccleſiæ ſupradictæ in contravadium & Aſſignamentum quandam petiam vineæ.* Ibidem in Charta Capituli S. Timothei Remenſis ann. 1255. *Et ad faciendum Aſſignamentum nobis & Eccleſiæ noſtræ.* In alia ejuſdem Capituli ann. 1254. *Et promiſerunt ſe . . . legitimam portaturos garandiam ſuper reaſſignationem & etiam Aſſignamenta quæ ordinabunt.* Decretum Philippi Aug. de Judæis Spicil. Acher. to. 6. pag. 472. *Si aliquis Judæus . . . mutuo pecuniam tradiderit, pro debito ſuo accipiet Aſſignamentum à debitore hereditatis, tenementi, vel redditus . . . . Et ſi debitor violentiam fecerit de Aſſignamento uſura curret quandiu durabit violentia poſt clamorem Judæi . . . & ex quo factum fuerit Aſſignamentum, non curret debitum niſi facta fuerit violentia.* Charta Danielis Bethuniæ Domini an. 1219. pro Eccleſia S. Bartholomæi Bethun. in Tabulario ejuſdem: *Excambium equevalentis redditus in decima vel in alio Aſſignamento libere potero rehabere.* Tabularium S. Medardi in Charta Curiæ Sueſſion. ann. 1260. *Ita quod cum dictis abbotis & Aſſignamentis erit vinea ſupradicta.* In alia Charta ejuſdem Curiæ ann. 1270. *Quod nec poterunt nec debebunt dictas domos ſic oneratas dictis abboto & Aſſignamento*

vendere nec alienare ſine licentia & conſenſu. Charta Hugonis Caſtellani Gandenſis apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. pag. 423. col. 1. *Et omni juri quod in dicto caſtro, villa, & eorum appenditiis quibuſcumque, ut ſuperius dictum eſt, habet & habere poterat ratione dotis ſuæ, ſeu Aſſignamenti ſibi facti nomine dotis.* Charta Philippi Auguſti Regis de venditione Braii à Caſtellano Peronæ anni 1210. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1097. C. *Præterea dedimus eidem propter hoc Bodiacum cum pertinentiis, & quicquid in eadem villa habebamus in Aſſignamentum* cxx. *librarum dictæ monetæ annui redditus, tenendum de nobis & heredibus noſtris ab ipſo & heredibus ſuis in perpetuum in feodum & hominagium ligium.* Vide to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 123. B. inter Inſtrum. Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 99. Lobinellum to. 3. Hiſt. Pariſ. in Gloſſario, &c.

¶ ASSIGNARE *aliquem ad aliquid*, In pignus dare, addicere, Gall. *Aſſigner, hipotéquer.* Charta Officialis Remenſis an. 1321. *Aſſignantes propter hoc dictos Religioſos ad omnia bona ſupradicta.* In alia ejuſdem Curiæ ann. 1274. *Pro qua legitima garandia ferenda dicti venditores Aſſignarunt dictam Eccleſiam ad omnia bona ſua.* In alia anni 1287. *Et pro dicta garandia ferenda dictus armiger Aſſignavit dictos Abbatem & Eccleſiam ad omnia bona ſua ... Et ea bona prædicta propter hoc conſtituit obligata, ipſos ad eadem bona Aſſignando.* Charta Philippi Regis Franc. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 99. *R. Comes Boloniæ Philippo filio noſtro propter conventiones..... ſuper matrimonio ejuſdem Philippi & Matildis filiæ ſuæ dedit & Aſſignavit totam terram ſuam quam habebat in Caleto tenendam & poſſidendam.*

¶ Assignare *ſe ad aliquid*, id eſt, manum in aliquid injicere. Lobinellus tom. 3. Hiſtor. Pariſ. in Gloſſario: *Poterunt Aſſignare ſe ad dictam domum & ad dictam peciam terre pro redditu & pœna prædictis.*

¶ ASSIGNATIO, Chirographum, Gall. *Signature.* Item *Inſcriptio* Epiſtolæ, Gall. *Adreſſe.* Acta SS. Aprilis tom. 3. pag. 620. ex Flodoardo: *Unde conventiale quoque ſcriptum.... adhuc reſervatur, utriuſque partis Aſſignatione roboratum.* Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 2. p. 49. in libro 1. Tranſlationis SS. Georgii & Aurelii: *Ita divino ſuffragante auxilio opus ſecretum honeſte perficitur, & ne illorum integritas à quolibet petente, quavecumque occaſione uſque ad deſtinatum locum violaretur, Epiſcopum rogant ea ſub Aſſignatione Regis Caroli proprio claudere ſigillo.*

¶ ASSIGNATIONES, apud Fratres Prædicatores vocantur fratrum mutationes de Conventu in Conventum, & ſuperiorum licentiæ propter eaſdem ſcripto conceſſæ, Gall. *Obediences.* Conſtitutiones Ordinis Prædicatorum pag. 48. & ſequentibus: *Provinciales ante tres menſes novæ electionis provincialis non faciant fratrum Aſſignationes... fratribus per Aſſignationem de uno in alterum Conventum tranſlatis, tenentur Conventuum Præſidentes de expenſis pro itinere providere.*

ASSIGNATURÆ. Acta Martyrii S. Vaſſii Santonenſis n. 4. ubi idem Sanctus cuidam Naumancio, qui agrum, cujus ſe hæredem dicebat, ab eo repetebat: *In hoc namque tempore pauca eſt poſſeſſio mea, non enim habeo, unde tibi reddere poſſim tuas Aſſignaturas.* Occurrit ibi ſemel ac iterum. [Vide *Aſſignamentum*, quod forte idem ſignificat.]

¶ 1. ASSIGNATUS, in laudatis modo Conſtit. Ord. Prædicat. dicitur Frater qui ab uno Conventu in alium migrat Superiorum licentia vel præcepto: *Aſſignati tenentur infra octo dies, niſi tamen in litteris Aſſignationis aliud tempus præfigatur, ad illos* (conventus) *recto tramite accedere.*

¶ 2. ASSIGNATUS, Qui habet jus ad aliquid; Practicis noſtris, *Aiant cauſe. Madox* Formul. Anglicanum pag. 62. *Omnia prædicta cum ſuis pertinentiis habeat & teneat ſibi & Aſſignatis ſuis.* Ibidem: *Prædicto Edmundo hæredibus & Aſſignatis ſuis concedunt, &c.* Renunciatio an. 1274. apud Rymer. to. 2. p. 35. *Ita quod nobis decedentibus nullus hæres aut alius Aſſignatus noſter quicquam in dicta ſeneſcalcia clamare poſſit in perpetuum.*

¶ ASSIM, *Ex Aſſim*, Omnino, penitus. Sic Latine dicitur *hæres ex aſſe*, univerſorum bonorum hæres. Teſtam. Giraldi Matiſc. ann. 888. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 53. *Et ne ex Aſſim expertes hujuſce crediti munii videremur, ſed pro poſſe tentantes, &c.*

ASSIMETRA, *Nomen generale omnium manſorum adjacentium villæ, vel civitati, ab aſſideo, & metros, menſura.* Ita Breviloq. Alia videtur notione uſurpaſſe Archithrenius lib. 3. cap. 8.

.... Nunc elimaſſe laborat
Preſſius Euclidis numeros, cogitque quod eſſe
Linea non poſſit numeri diviſa ſecundum
Extrema & medium, quodque eſt Aſſimetra coſtæ
In duo quadratum, partita diametros, aut eſt
Par impar numeris, &c.

¶ ASSIMILABILIS, Qui fieri poteſt conſimilis. Engelbertus de longævitate ante diluvium c. 3. apud Bernard. *Pez* to. 1. Anecd. part. 1. col. 445. *Nutrimentum autem cum in fine debeat aſſimilari corpori nutriendo, quanto eſt propinquius naturæ corporis humani, tanto magis eſt connaturale & magis Aſſimilabile.*

¶ ASSIMILATIO, Figura, forma, Italis *Aſſimilatione.* Chron. Farfenſe apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 539. *A tertio latere rigus & foſſatus montis Caſæ venientes in petram Cæſariam ... & inde in pedem montis Saliſani uſque in pedem cum Aſſimilatione finis Campilongi.*

¶ ASSIMILATIVUS, Qui reddit ſimilem. Collatio 1. Matthæi de Cracovia coram Papa apud Raimundum Duellium Miſcellan. lib. 1. pag. 145. *Etenim pater non ſolum eſt principium filii productivum ... ſed & conformativum ſeu Aſſimilativum.*

ASSIMULARE, Gall. *Aſſembler, mettre enſemble*, ſimul cogere, colligere. Claudianus lib. 2. in Rufinum:

Frenaque & immanes pharetras arcuſque ſonoros
Aſſimulat.

Saxo Grammatic. lib. 2. *Æra favillis Aſſimulans, &c.* Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 80. de via regia: *Tanta vero debet eſſe, ut inibi duo carri ſibi poſſint obviari, & bubulci de longo ſtumbli ſui poſſint Aſſimulare.* Hildebertus Cenoman. de Myſterio Miſſæ.

His ita præmiſſis, ſecreto Preſbyter orat,
Secretas memorans, Aſſimulanſque preces.

Perperam editum *aſſimilans.* Vide Gronovium ad Statium cap. 5. & V. Cl. Nicolaum Catharinum lib. 2. Obſervat. pag. 18. & ſupra in *Adſimulare.*

ASSINSIUM, Herba amara. Vetus Gloſſ. Lat. Gall. MS. ex Bibl. Thuana: *Hoc Aſſinſium, gleigne.* Occurrit ſemel ac iterum apud Matthæum Vindocinenſ. in Tobia. [Vox corrupta vocis *Abſinthium*; unum ergo & idem eſt.]

ASSINUS, Menſuræ frumentariæ ſpecies, vulgo *Aiſſin.* Charta Philippi Regis Franc. ann. 1308. ex 2. Regeſto ejuſdem Regis n. 9. in Tabulario Regio: 84. *Aſſinos avenæ annui reditus, &c.* Alia Garini Epiſcopi Sueſſionenſis ann. 1313. *Vendent premierement au lieu que on dit Grant Champ,*

vingt-huit *Ayſſins demyſetiers moins. Item aux Chavensſix Ayſſins & demy, quatre verges moins, &c. Duo Aſſini avenæ*, in Lege Vervinenſi ann. 1233. art. 1. *Quatuor Aſſini terræ*, art. 2. quomodo *modii terræ* dicuntur. [Charta ann. 1233. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. pag. 232. *Quod unicuique hominum, qui ibi manſuri venirent per maſuram duos Aſſinos terræ ad menſuram Trachiacenſem ad domum faciendam & ayſantias ſuas habendas delibero*. Vide *Eſſinus*.]

¶ ASSIRIUM, Navigii ſpecies. Tranſlatio corporis S. Pauli novi Martyris to. 2. Julii pag. 640. *Poſtea rogavit Prior memoratum Principem, ut rogaret Petrum Ingoſum de Conſtantinopoli, ut in ſuo Aſſirio capſam cum corpore ſuſciperet*. Ibid. pag. 640. *Tanta facta eſt tranquillitas maris & venti, quantam nemo mortalium melius cogitare poſſet....... Læti itaque nautæ pervenerunt Otretum, & ibi accipientes ſibi & Aſſirio, quæ deerant, neceſſaria, ſlanteque aura ſecunda, pervenerunt uſque Venetias*.

ASSIRTUS. Anaſtaſius in S. Hilaro PP. pag. 28. *Et in medio lacum porphyreticum cum concha Aſſirta in medio aquam fundentem*. Ubi alii Codd. habent *raita*. Forte *ſtriata*, ut & infra: *Lacus & conchas triantas*; ſeu, ut alii Codd. præferunt, *caſtriatas*. Leg. *ſtriatas*.

1. ASSIS, Pecunia quævis. *Aſſis publicus*, Pecunia publica, quæ in Fiſcum infertur, apud Senatorem lib. 12. Epiſt. 15. Publica functio, illatio. *Aſſis tributarius*, apud eumdem lib. 12. Epiſt. 16. Pecunia, quæ in vectigal penditur: ita in l. 12. Cod. Theod. de Indulg. tributor.

2. ASSIS, Assiatus. Lex Longobard. lib. 1. tit. 25. §. 30. *Si quis Aſſem de ſepe Aſſiata, unam aut plures tulerit componat ſol. 1. Si quis de ſepe ſtantaria facta vimen tulerit, comp. ſol. 1. Si autem perticas tranſverſarias tulerit, ſolvat ſol. 2*. Ubi *ſepes Aſſiata*, videtur eſſe illa, quæ ex aſſeribus, ſeu tabulis ſectilibus conficitur, quas nos etiamnum *Aiſſes* vocamus: *ſtantaria* quæ è palis aut perticis in rectum poſitis compacta eſt. Porro *Aſſis* Plauto & aliis, eſt tabula ſectilis.

Assis, Assidis, in genit. Eadem notione, uſurpat Juncta in Vita B. Margaretæ de Cortona c. 1. ut & Petrus de Creſcentio lib. 2. de Agricult. c. 87. lib. 5. pag. 279. & alibi non ſemel: unde eidem *Aſſidiculæ*, lib. 10. cap. 33. 36.

ASSISA, & Assisia. Littletoni ſect. 234. eſt *nomen æquivocum*: varias enim & diverſas ſignificationes, apud Leguleios nuperos habet, quas ſingulas perſequi operæ pretium videtur. Ac primum:

Assisæ & Assisiæ dicuntur Comitia publica, conventus & conſeſſus proborum hominum, à Principe, vel Domino feudi electorum, qui pro tribunali jus dicunt, lites dirimunt, de rebus ad rem publicam ſpectantibus ſtatuta conficiunt: *Malla publica, placita*, quomodo ἕδραι βουλῆς dicuntur apud Heſychium. Apud Anglos vero Aſſiſa, definitur ſeſſio Juſtitiariorum duorum itinerantium cum Juſtitiariis Pacis, ut vocantur, in urbe capitali uniuſcujuſque Comitatus, bis in anno, ut audiant placita, lites componant, & pro tribunali jus dicant. Ita Watſius. Vetus Jus Municipale Normann. 1. part. diſtinct. 5. cap. 6. *Aſſiſe eſt une aſſemblée de pluſieurs ſages hommes en la Court del Prince, en laquelle cen qui y ſera jugié, doit avoir perdurable fermeté. Car ſe l'en nie cen, qui aura eſté fait és plés de la Viſcomté, l'en le puet eſcuſer par une deſrene; més cen qui eſt fet en l'Aſſiſe, ne rechent nul deſreſne; ains eſt ferme à toujours par le recort de l'Aſſiſe: & entre deux Aſſiſes doit avoir 40. jours*. Charta Philippi Auguſti apud Rigordum ann. 1190. *Ballivos noſtros poſuimus, qui in bailliviis ſuis ſingulis menſibus ponent unum diem, qui dicitur Aſſiſia, in quo omnes illi qui clamorem facient, recipient jus ſuum per eos, &c*.

Ejuſmodi vero *Aſſiſæ* in locis publicis & patentibus, ut alia olim placita, veluti ante januas Eccleſiarum, aut in cœmeteriis peragebantur. Regeſtum Conſtabulariæ Burdegal. fol. 137. *Aſſiſias ſuas tenebunt Lemovicenſes ante januas Monaſterii S. Martini, & in cœmeterio Eccleſiæ S. Michaëlis*. Deligebanturque ad id majores villæ, & quæ populo abundarent, intra Regis, aut Domini, juriſdictionem, ad majus litigantium commodum. Edictum Philippi Pulchri à Pithœo editum, art. 16. de Baillivis: *Nec teneant eas in locis, in quibus non eſt villa, aut habitatio gentium populoſa*. Cogebantur vero Aſſiſiæ in Francia ex eodem Decreto Regio, de duobus menſibus ad duos menſes, atque indicebantur à Baillivis & Seneſcallis in fine cujuſlibet Aſſiſiæ: *Præcipimus, quod Seneſcalli & Baillivi noſtri teneant Aſſiſias ſuas in circuitu Seneſcalliarum & bailliviarum ſuarum de duobus menſibus ad duos menſes ad minus*. Interdum per ſingulas quindenas.

Formula autem cogendorum apud noſtros à Baillivo proborum hominum, ſeu vaſallorum feudi, qui *Aſſiſiis* intereſſe tenebantur, ejuſmodi fuit, quam ex veteri Regeſto damus: *Michel de Paris Bailly de Vermandois, au Prevoſt de Mondidier, Salut. Nous vous mandons, que vous faciez crier nos Aſſiſes de Mondidier ſolempnellement aus lieus acoſtumés au Dimanche devant la Chandeleur prochain à venir, & faites adjorner les hommes le Roy jugeans en la Chaſtellerie de Mondidier par Serjans le Roy, qu'il ſoient auſdites Aſſiſes ſi ſouffiſament que les cauſes deſdites Aſſiſes puiſſent eſtre délivrés; & nous certefiez des noms des hommes, que vous aurez fait adjorner. Et le faites ſi diligemment, que defaut n'y ait. Donné à Chauny le Venredi aprés Noël l'an* 1318. Si quis ex iis deeſſet, pecuniaria mulcta puniebatur. Compotus Baillivíæ Turon. ann. 1337. *De legibus* (mulctis) *Aſſiſiarum, videlicet de defectibus hominum nobilium, qui conſueverant ſolvere pro quolibet defectu 5. ſol. Aſſiſiarum*, ſeu comitiorum juridicorum mentio eſt paſſim in Conſuetudinibus municipalibus, locis à Raguello indicatis: quarum aliæ *magnæ*, aliæ *minores* dicuntur, ut in Conſuet. Pictav. art. 19. 74.

Grandis Assisa, ſeu *Grande Aſſiſe*, occurrit etiam in Conſuetud. Inculiſmenſi art. 4. 7. & Rupellenſi art. 1. in quibus *Magna Aſſiſa*, dicitur conventus juridicus, qui Comiti, Vicecomiti, Baroni & Caſtellano competit ratione majoris juſtitiæ, & quater indicitur quotannis, in quo appellationes minorum Aſſiſarum dijudicantur ab eorum Ballivis. *Minores* vero *Aſſiſæ* eæ ſunt, quæ à Comitum, Vicecomitum, Baronum & Caſtellanorum Præpoſitis, ſeu Judicibus pedaneis, quinto decimo quovis die tenentur. *Minores* iſtas *Aſſiſas* intelligit Chronicon Andrenſe pag. 552. *Ex conſuetudine quoque patriæ noſtræ in Curia noſtra per ſingulas quindenas humanas leges & judicia mundana conſtat exerceri*.

Assisæ præterea appellatione donabatur quidquid in *Aſſiſis*, definiebatur inter litigantes, quod pro ſupremo judicio erat. Regiam Majeſtatem lib. 1. c. 13. §. 3. *Sciendum eſt, quod lites deciſæ legitime per magnam Aſſiſam Domini Regis, poſtmodum nulla*

nulla occaſione reſuſcitantur. Adde Quoniam Attach. cap. 82. §. 1. Atque id Juri Normannico ſupra laudato conſentaneum eſt. Maxime vero id, quod ſtatuebatur ad publicum Regni, aut vaſſallorum omnium commodum, pro lege erat, ut pote in *Aſſiſis*, communi proborum & *Legalium* hominum conſenſu decretum. Regiam Majeſtatem lib. 3. cap. 27. §. 2. *Ex beneficio conſtitutionis Regni, quæ Aſſiſa nominatur.* Hoved. *Aſſiſa Henrici Regis facta apud Clarendonum.* Fridericus II. Imp. in Conſtit. Sic. lib. 1. tit. 41. *Quæ igitur ad ipſorum cognitionem pertinent, prædeceſſorum noſtrorum Aſſiſis comprehenſa apertius diffinimus.* Adde lib. 3. tit. 36. Glanvillam lib. 9. cap. 10. Bractonum lib. 3. tract. 2. cap. 3. §. 6. &c. Prædictis addo, quæ habent Aſſiſiæ Hieroſol. MSS. cap. 105. *Les Aſſiſes doivent eſtre tenuës & maintenuës fermement en toutes choſes: & de ce que hom ne ſera certain, qui ſoit Aſſiſe, doit tenir ſelon l'uſage & la longue couſtumance, & de ce que Court aura fait eſgard, ou connoiſſance, ou recort, qui ſoit Aſſiſe, doit eſtre tenu & maintenu come Aſſiſe. Car les Aſſiſes ne peuvent en pluſiors choſes eſtre provées, que par lonc uſage, ou pour ce que l'on a vehu uſer & faire come Aſſiſe, & ce eſt maniere de Loy, & doit eſtre, & eſt tenuë au Royaume de Hieruſalem & de Chipre meaus que Leis, Decrés, ne Decretales, que le Seignor dou Royaume doit jurer, & jure ains, que ils ſoit retens à Seignor, de garder & maintenir les Aſſiſes, & les bons uſages, & les bons couſtumes du Royaume de Hieruſalem.* Hinc

Assisiæ Rerum Venalium, pro Decreto Regio, ſeu eo quod in Aſſiſiis, vel Comitiis & Placitis generalibus à Baillivis & Juſtitiariis definitum eſt ſuper rerum venalium qualitate, quantitate, pondere, menſura & pretio, in Conſtitut. Neapolitanis lib. 1. tit. 57. §. 2. tit. 63. lib. 3. tit. 36. §. 5. Matthæus Paris an. 1201. *Eodem anno Rex fecit generaliter acclamari, ut legalis Aſſiſa panis inviolabiliter ſub pœna colliſtrigiali obſervaretur.... ita quod piſtores poterunt ſic vendere, & in quolibet quartario lucrari tres denarios, &c.* Monaſtic. Angl. to. 2. *De amerciamentis ſuorum tenentium provenientibus pro Aſſiſa Regis non ſervata, ut de pane, cerviſia, & menſuris falſis.* Fleta lib. 1. cap. 17. *Habet Rex in poteſtate ſua, ut Leges & Conſuetudines & Aſſiſas in Regno ſuo proviſas, approbatas & juratas.* Le Roman d'*Aubery* MS.

A tant maniuent aux dens la miche aliſe,
Tant que chaſcune à ſa force repriſe,
Et beurent eue qui venoit de Tamiſe,
Diſt Senebaut, mult vaut miex ceſte Aſſiſe,
Que cent mil livres, où pan de ma chemiſe.

Vide Littletonem ſect. 234.

☞ *Aſſiſa Rerum Venalium* non ſolum pro decreto in *Aſſiſiis* lato de rebus venalibus & earum qualitate, &c. ſed etiam aliquando ſumitur pro jure ſeu privilegio ſtatuendi & determinandi res venales, earumdem pondera, menſuras, pretium, &c. necnon percipiendi emolumenta inde redditura: hoc autem jus ſeu privilegium abs Rege, cui volebat, tradebatur. Hujus rei exemplum refert Kennet. in Antiquit. Ambroſden. pag. 393. ubi narrat, Richardum d'*Amory* obtinuiſſe ab Eduardo II. Anglorum Rege *Aſſiſam* panis & cerviſiæ intra urbem & ſuburbia Oxfordi, ea conditione, ut daret Regi quotannis centum *Schillingos*: at poſtmodum propter conqueſtus Univerſitatis ac Civitatis hoc privilegium à Rege conceſſum fuiſſe Majori & Vicecancellario. Vide Gloſſ. ejuſd. Kennetti ad calcem earumd. Antiquitatum.

¶ Assisa Forestæ, leges in Curia ſeu in *Aſſiſiis* de ſilvis ac nemoribus latæ, quas ſervant ii magiſtratus, quibus ſilvarum cura commiſſa eſt. Inquiſitio facta apud *Brehull* de ſtatu ſilvæ de *Shottore*, anni 1363. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 498. *Item dicunt quod Prioriſſa de Littlemore devaſtavit boſcum ſuum de Shottore contra Aſſiſam Foreſtæ.* Inquiſitio de ſilva de *Bernwood*, an. 1266. ibid. pag. 265. *Et dicunt etiam quod prædictus Johannes filius Nigelli & anteceſſores ſui à tempore quo non extat memoria, ſolebant habere in boſco domini Regis Housbote & Heybote cum omnibus feodis foreſtario pertinentibus ſecundum Aſſiſam Foreſtæ.*

Assisia, interdum ſumitur pro ipſo tributo, quod ex conſenſu optimatum & populorum in *Aſſiſis* coactorum imponi decernitur. Joan. Hocſemius in Henrico Epiſc. Leod. cap. 5. *Cum Leodienſes Electo promiſſam ſolvere pecuniam non valerent, & Electo connivente Aſſiſiam, ſeu malatoltam, ſuper venalibus poſuiſſent.* Ægid. de Roya an. 1299. *Et inhibuerunt vulgo, ne acclamarent Aſſiſiam depoſiti.* Magnum Chronicon Belgicum ann. 1288. *Levabant in præjudicium Canonicorum in urbe exactionem, ſeu Aſſiſiam rerum venalium.* Charta Galteri Regiteſt. Comitis pro Burgenſibus de *Rancourt* & *Heraucourt*, April. 1255. *Ultra duos ſolidos, quos debet ſolvere de Aſſiſia, nec majorem emendam Præpoſitus poterit extorquere.* Apud Joan. Villaneum lib. 8. cap. 32. *Comincio à raddopiare al popolo Aſſiſe, gabelle, & malatolte.* Idem lib. 8. cap. 54. *Aſſiſi importabili.* Hinc formata ac contracta vox

Sissa, pro tributo, in Foris Aragonenſibus: *Siſa*, Hiſpanis; *Siſſarii*, Siſſarum exactores. Vide Foros Aragon. lib. 4. tit. *Quod Siſa, &c.* & Michaëlem *del Molino* in Repertorio in vocibus *Albaranum*, & *Siſſa.*

Accisia, pro *Aſſiſa*, & tributo, non ſemel in Chartis Imperatorum, apud Joannem Voppium in Hiſtoria Aquiſgranenſi lib. 3. n. 2. pag. 19. 20. *Telonium ſive Acciſia de vino, &c.*

Cisa etiam reperitur. Libertates Aquarum-mortuarum an 1246. *Conſules... poſſunt in villa collectas vel Ciſas facere.*

Assisa, interdum pro mulcta, ſeu *emenda.* Vetus Conſuetudo municipalis Britanniæ tit. 18. *Des Aſſiſes, amandes & deſdommages deus par cauſe de beſtail.* Et art. 395. *Le Seigneur pour le beſtail qui ſeroit trouvé en ſon domaine, peut demander l'Aſſiſe, ou deſdommage à ſon choix.* Adde art. 420.

Assisa, ſumitur etiam pro brevi quodam Regio, quo quis ob certa delicta, vel crimina, liteſve alias, quarum probatio incerta eſt ex inſtrumentis, in jus vocatur. *Aſſiſa* autem nomine donatur, quia ab *Aſſiſa* præcipitur Vicecomiti, ut 12. juratores ſubmoneat, qui de rei veritate teſtimonium ferant: ut eſt in Regiam Majeſt. lib. 1. cap. 12. 13. 14. & in Fleta lib. 4. cap. 1. §. 7. & apud Littletonem ſect. 234. Appellationis rationem allatam firmat, recenſetque aliquot ejuſmodi aſſiſas, veluti *Novæ diſſaiſinæ*, *de Morte anteceſſoris*, *Ultimæ præſentationis*, *de Communi paſtura*, & hujuſmodi, quas duelli tollendi gratia ab Henrico II. Rege Angliæ inſtitutas ferunt.

Sed & alia multa *per Aſſiſam* probari docent Leges Scoticæ, nempe quæſtio ætatis majoris vel minoris, in Regiam Majeſt. lib. 2. cap. 43. quæſtio dominii inter Dominum & Vaſſallum, lib. 1. cap. 12. lib. 1. cap. 63. limites terrarum inter vicinos, lib. 2. cap. 74. occultatio theſauri inven-

ti, lib. 4. cap. 4. quæſtio ſtatus, in Quon. Attach. cap. 56. deforciamentum factum Miniſtris Regis, in Statut. Vill. II. Regis Scotiæ cap. 4. & alia quæ tædet enumerare.

Assisa non tantum uſurpatur pro *brevi*, quo quis ad probandum per aſſiſam citatur, ſed etiam pro ipſa *jurata*, ſeu pro ipſorum juratorum teſtimoniis. Duplex autem hac notione fuit aſſiſa, *Magna*, ſeu *Grandis*, & *Minor* ſeu *Ordinaria*.

Assisa Magna fuit ſolennior illa *jurata*, quæ in *brevi de recto* (quod omnium ſolennius eſt & maximum, utpote quo de mera proprietate agitur,) è Militibus omnino conſtat numero 12. gladio cinctis, non vulgari modo per Vicecomites electis, ad hoc juratos, & 12. deinde electis, ut quidam aſſerunt, adjunctos. Apud Cowellum *Grandis Aſſiſa* definitur actio petitoria, ſic dicta, quod cum poſſeſſoria, quam *Parvam Aſſiſam* vocant, & ordinariam, 12. hominum veredicto decidatur, in iſta 24. Milites gladio cincti eſſe ſolent. Glanvilla lib. 2. cap. 7. *Eſt autem Magna Aſſiſa regale quoddam beneficium, clementia Principis, de conſilio procerum populis indultum, à quo vita hominum & ſtatus integritati tam ſalubriter conſulitur, ut in jure, quod quis in libero ſoli tenemento poſſidet, retinendo, duelli caſum declinare poſſunt homines ambiguum, ac per hoc contingit inſperatæ & prœmaturæ mortis ultimum evadere ſupplicium, vel ſaltem perennis infamiæ opprobrium, & inverecundi verbi, quod in ore recte turpiter ſonat conſecutivum. Ex æquitate autem maxime prodita eſt legalis iſta inſtitutio; jus enim quod poſt multas & longas dilationes, vix evincitur per duellum, per beneficium iſtius conſtitutionis commodius & acceleratius expeditur. Aſſiſa enim ipſa tot non exſpectat eſſonia, quot duellum, ut ex ſequentibus liquebit. Ac per hoc & laboribus hominum parcitur, & ſumptibus pauperum. Præterea quanto magis ponderat in judiciis plurium idoneorum teſtium fides, quam unius tantum; tanto majore æquitate nititur iſta conſtitutio, quam duellum. Cum enim ex unius jurati teſtimonio procedat duellum, duodecim & minus legalium hominum exigit iſta conſtitutio juramenta.* Matth. Paris ann. 1240. pag. 364. de Magna Aſſiſa: 12. *Milites accincti gladiis fuerunt electi in Aſſiſa, de conſenſu partium: & conſenſerunt partes in 10. quia duo non comparuerunt.* Vide Statutum 2. Weſtmonaſterienſe cap. 41. & Fletam lib. 4. cap. 5. §. 6.

Assisa Minor, ſeu Ordinaria eſt jurata in aſſiſiis prædictis, quæ non è Militibus, ſed 12. liberis & legalibus hominibus patriæ per Vicecomitem conſcribitur. Et hæc quidem jurata, non de proprietatibus cognoſcit, ſed de poſſeſſore. Vide Fletam lib. 4. cap. 1. §. 7. cap. 5. §. 4. 5. 6. ubi forma cogendi ejuſmodi aſſiſas præſcribitur, & de iis agitur, qui in ea conſiſtere poſſunt.

Assisa dicitur *capi in modum Aſſiſæ*, vel *in modum juratæ*. In *modum Aſſiſæ*, ſic, ut ſi fundata intentione quærentis, tenens ſe ſtatim ponat in aſſiſam ſine aliqua exceptione, & reſpondeat intentioni querentis, &c.

Assisa *cadit in juratam*, cum non conſtat de re, de qua lis eſt, ita ut neceſſe ſit ut in modum juratæ terminetur negotium, quia hinc inde erit probatio, & non Aſſiſa, &c. Vide Bractonum lib. 4. Tract. 1. cap. 34. §. 3. 4. Fletam lib. 4. cap. 15. & 16. cap. 10. §. 12. lib. 5. cap. 6. §. 53. 54. cap. 22. §. 11. Littletonem ſect. 234. &c.

Assisa Cadere dicitur, cum *nullitas*, ut Practici loquuntur, legitima opponitur. In quibus vero caſibus, pluribus recitat Fleta lib. 4. cap. 15. lib. 5. cap. 6.

Assisa, eſt præterea idem quod *Actio poſſeſſoria*. Vide Cowellum.

Assisa, interdum ſumitur pro tempore, quod conceditur alicui, infra quod licet in judicio agere, & alium in jus vocare, qui vim aliquam, aut aliquid injuſte fecit, quod certum aliquod tempus præſcriptionis eſſe videtur, infra quod agere licet, & extra, vel poſt quod agere non licet in judicio, ut obſervat Skenæus ad lib. 2. Regiam Majeſtat. cap. 74. §. 13.

Assisa Aquarum. Charta Friderici II. Imper. pro Eccleſia Panormitana an. 1211. apud Rocchum Pirrum pag. 145. *Perpetuo confirmamus omnes villanos & poſſeſſiones, vineas, jardina, & prædia urbana, & ruſtica, aquas & Aſſiſas Aquarum, &c.*

Denique prædictis addere placet vocem *Aſſiſe*, Italis, vel certe Joanni Villaneo; idem valere quod priſcis noſtris Scriptoribus, *Deviſe*, ſeu *Livrée.* Idem Scriptor lib. 8. c. 13. *Tutti giovani veſtiti col Re d'una partita diſcarlatto verdebruno, tutti con ſelle d'una Aſſiſa à palafreno rilevato ad arjento & ad oro, con l'armée à quartieri, &c.* Ita uſurpat lib. 10. cap. 226. lib. 12. c. 107.

Assisare, Decernere, ſtatuere in *Aſſiſa*. Prima Statuta Roberti I. Regis Scotiæ cap. 2. *Item ordinatum eſt & Aſſiſatum, quod, &c.*

Assisa, Assisia, Penſio annualis. Conſtitutio Joannis Archiepiſc. Nicoſienſis an. 1321. cap. 7. *Nec eorum alteri* (Patrono vel Defenſori) *poſſint perpetuam Aſſiſam ſeu penſionem annualem conſtituere in futurum, &c.* Mox: *Revocantes... omnes Aſſiſias ſeu penſiones... Advocatis à Monaſteriis* datas.

Assisii, in Eccleſiis Cathedralibus Beneficiati, minores tamen ordine Canonicis, in Eccleſiis Cypriis, qui videntur functi officio Canonicorum, quos *Vicarios*, dicimus: vel quibus aſſignata eſt *aſſiſia*, ſeu penſio annualis, quaſi *Penſionarii.* Ejuſmodi *Aſſiſiorum* mentio eſt paſſim in Conciliis Nicoſienſibus nuper editis, in Conſtit. Nicoſienſib. cap. 9. 30. 31. in Conſtitut. Odonis Legati an. 1248. cap. 11. 14. 21. in Concilio Nimocienſi an. 1298. cap. 12. 17. in Conſtit. Joannis Archiepiſc. Nicoſienſis an. 1320. cap. 1. 3. alia an. 1321. cap. 3. 5. & apud Joannem Carmeſſonum in Vita S. Petri Thomaſii Patr. Conſtantinop. num. 53.

☞ Si laudatas à Cangio Nicoſienſis Eccleſiæ Conſtitutiones penitius intuearis, perſpicies facile Aſſiſios non eſſe cum Canonicis vicariis confundendos. Hi, ut dicitur, in Concilio Colonienſi an. 1536. can. 11. gerunt vices Canonicorum, *qui adverſa valetudine detenti, vel negotiis neceſſariis avocati* (Choro) *intereſſe non poſſunt*; illi vero ita proprium in Choro peragebant officium, ut in locum Canonicorum abſentium non potuerint ſubſtitui; *Mandamus*, inquit Odo Legatus in citata Conſtitutione anni 1248. cap. 14. *Ut Perſona duos Clericos non Aſſiſios, & Canonicus unum, in domo ſecum teneant: qui & eos aſſocient, & ex quibus numerus ſervientium in Eccleſia augmentetur.* Ii Clerici *Socii* Canonicorum abſentium vices obibant, non *Aſſiſii*, ut manifeſto patet ex Conſtitutione Johannis Archiep. Nicoſ. an. 1320. cap. 2. *Item ordinamus & mandamus, quod omnes Canonici percipientes præbendam, debeant intereſſe divino Officio diebus ſingulis, niſi juſta de cauſa excuſarentur... & tunc Clericos ſuos, quos tenent & debent tenere, mittere teneantur.* Ut autem Aſſiſii Canoni-

corum vices non poterant obire, ita Aſſiſiorum in locum nullus alter poterat ſuffici. Conſtitutio anni 1323. cap. 5. *Ut Aſſiſius per ſeipſum ſerviat in Divinis: Statuimus & ordinamus hac conſtitutione inviolabiliter valitura, quod omnes & ſinguli Aſſiſii noſtræ Eccleſiæ, in eo ordine cujus beneficium obtinent ſeu præbendam, ſerviant in Divinis per ſeipſos, & non per alium ſubſtitutum..., niſi infirmitate aut juſtæ abſentiæ cauſa, à nobis etiam obtenta licentia, valeat excuſari.* Ibidem dicitur *ipſorum officium ac nomen requirere continuam aſſiſtentiam.* Sed quinam proprie fuerint Aſſiſii in Eccleſiis Cypriis, quemve gradum obtinuerint, ſi fieri poteſt, etiam dicendum. Quatuor erant in iis Eccleſiis ordines Clericorum, Canonicorum ſcilicet, Aſſiſiorum, Beneficiatorum ſeu Capellanorum, & Servientium. Servientes appello quos dixi Canonicorum abſentium vices obiiſſe. Hi omnium infimi. Aſſiſii ſecundum à Canonicis locum tenebant, erantque ceteris Beneficiatis ſuperiores. Id colligere eſt ex jam laudata Conſtitutione an. 1320. cap. 1. ubi ſic habetur: *Ordinamus, ſtatuimus & mandamus, quod omnes Aſſiſii & alii Beneficiati in dicta Eccleſia, continue debeant horis conſuetis ad dictam Eccleſiam accedere, ad officium celebrandum per ſe tantum, & non per hebdomadas, & ad ſerviendum in ordine ſuo.* Hæc de Aſſiſiis Cypriis. Exſtat Statutum Eccleſiæ Aquenſis an. 1484. in quo hujus Eccleſiæ *Beneficiati* dicuntur *tantum creati ad exhibendum Deo famulatum pro DD. Canonicis, aliis ipſius Eccleſiæ emergentibus negotiis occupatis, & alias Aſſiſii quaſi Aſſidui ad divinum Officium de jure nuncupentur.* Quod ſi vera hæc eſt Beneficiatorum Aquenſium inſtitutio, non eadem fuiſſe videtur quæ Aſſiſiorum Cypriorum. His adde Bullam Pauli III. PP. an. 1549. pro ſæculariſatione Monaſterii inſulæ Barbaræ to. 1. Macceriarum ejuſdem Monaſt. pag. 256. in qua loco Canonicorum inſtituuntur *decem & ſeptem Capellani Aſſiſii nuncupandi.*

Assisia, Munus ipſum Aſſiſii. Statuta Philippi Archiepiſcop. Nicoſienſis an. 1450. *Statuimus... ut nullus in Eccleſia noſtra Nicoſienſi exiſtens in ordine Sacerdotali de cætero promoveatur ad Aſſiſias Diaconales & Subdiaconales.* Vide *Vicarii in Eccleſiis Cathedralibus.*

Assisia, videtur ſumi pro adſcripta temporis nota actis Notariorum, in Foris Aragon. lib. 4. tit. de Depoſitis: *Scribantur in dicto libro omnia depoſita... & hoc cum Aſſiſia, ſive Calendario, quo prædicta fient.* Nam hic *Calendarium* idem valet quod *data.*

¶ Assisa, Assisia, Quorumdam redituum ex deſignatis prædiis annuatim percipiendorum aſſignatio. Hiſt. Comitatus Ebroicenſ. inter Inſtrum. p. 29. *Prædicta ſibi aſſidentur pro 1779. libris... ſumma valoris omnium particularium ſummarum Aſſiſiæ prædictæ 16427. libræ, &c.* Donatio xx. ſolidorum annui reditus an. 1276. in Chartulario minori S. Benigni Divion. *Promittimus & tenemur cedere & ſolvere ſingulis annis in perpetuum dictis Abbati & Conventui... xx. ſolidos Turon. bonorum & legalium, ac dictam Aſſiſiam ſeu aſſignationem tenere, & ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis garantiam portare.* Charta an. 1320. apud Baluz. Hiſt. Arvern. to. 2. pag. 581. *Juxta conſuetudinem locorum in quibus fiet Aſſiſa ſeu aſſignatio redditûum prædictorum.* Occurrit præterea pag. 370. 423. & 281. quo in poſtremo loco ſcribitur *Aſſizia.* Hinc liquet quid ſit

¶ Assisiæ Littera, apud D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. pag. 64. *Nec conſtet ex Littera Aſſiſiæ, quod vel bona ipſorum nominatim dedimus in Aſſiſiam, vel, &c.* Ubi idem eſt ac Littera aſſignationis. Vide *Aſſidere* 1.

¶ Assisa Maxima, Assisa Media, Dicitur de quarumdam mercium quantitate, qualitate, pondere, &c. Inſtrum. an. 1428. apud Rymer. tom. 10. pag. 392. *Duos lectos cum curtinis de Maxima Aſſiſa prompte confutos. 4. lectos de Media Aſſiſa colorum rubei, albi & viridis.* Quod ibidem ſemel & iterum recurrit.

¶ ASSISIA, Seſſio ad menſam. Geſta Guillelmi Epiſc. Andegav. cap. 23. pag. 300. Spicilegii Acher. tom. 10. *Dicta die officium Paniſtarii ſubire tenebatur... ratione cujus officii finito prandio, omnes mappas... habuit, quia jus ſuum erat; in* 2^{a}. *autem &* 3^{a}. *Aſſiſia & cœna eas cum magna difficultate commodavit.* Diceremus *à la* 2e. *&* 3e. *table.* Vide aliis notionibus in *Aſſiſa.*

ASSISINI. Vide *Aſſaſini.*

¶ ASSISIO, Idem quod *Aſſiſa*, Aſſignatio, &c. apud Baluz. Hiſt. Arvern. tom. 2. pag. 116. *Si jam dicta caſtra non ſufficiunt ad Aſſiſionem ducentarum & quinquaginta librarum, tenebo ego, &c.*

¶ ASSISITUS, Sedens, Gall. *Aſſis*, quaſi ab *Aſſiſire.* Geſta Guillelmi Majoris Epiſc. Andegav. cap. 23. *Nobis autem Aſſiſitis, venit... gerens mappam ſuper collum quam ante nos ſupra menſam poſuit.* Vide *Aſſiſia.*

¶ ASSISOR, Qui *Aſſiſas* ſeu taxationes imponit, peræquat. Vide *Aſſidere* 1.

¶ ASSISSINII, Sicarii, Gall. *Aſſaſſins.* Statuta Synodalia Eccleſiarum Cadurc. &c. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 743. *Item Aſſiſſinii, & qui per eos faciunt interficere aliquem.* Vide *Aſſaſini.*

¶ ASSISTATOR, Adjutor, qui fert opem, Gall. *Aide*, apud Rymer. tom. 14. pag. 596. *Auxiliatores, Aſſiſtatores, &c.*

¶ 1. ASSISTENTIA, Auxilium, Gall. *Aſſiſtance, ſecours.* Cancellaria Ferdinandi II. Imperatoris: *Sereniſſima Infanta & Wilhelmus de Baden admoniti ſunt Electori Trevirenſi Aſſiſtentiam præſtare.* Chron. Cornelii *Zamfliet: Rex Navarræ rurſum confœderatus Anglicis manifeſte, qui prius eiſdem faverat & Aſſiſtentiam integraliter præbuerat occulte.* Eadem vox & eodem ſenſu reperitur apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 315. Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 209.

¶ 2. ASSISTENTIA, Præſentia, Gall. *Aſſiſtance, preſence.* Statuta Eccleſ. Pictavenſis apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1075. *Niſi prius tales Miſſas vel alia officia fundare & aſſignare decreverint cum totius Collegii Aſſiſtentia, noſtroque aſſenſu prius ſuper hoc requiſito.*

ASSISTERIUM. Vide *Aſceterium.*

¶ ASSISTIVA, Aſſiſtere ſolita. Vita S. Raynerii Piſani tom. 3. Junii pag. 447. *Prædicta Jolitta dixit matri: Poſtquam intrare non poſſumus, ite & vos & ſtate cum mulieribus Aſſiſtivis, quæ hic ſunt.* Aſſiſtivæ hic videntur dici quaſi manſionariæ, quia vel juxta Eccleſiam morabantur vel aſſiſtebant ad miniſteria ei neceſſaria. Ita Continuatores Bollandi in notis ſuis. Eædem ſunt quæ *Aſcetriæ*, feminæ, continentes quidem, ſed à monialibus diſtinctæ. Vide *Aſcetriæ.*

¶ ASSISTRIA, Eadem notione, apud Spelmannum in voce *Monaſtria.*

ASSISTRIX, Comes, [Adjutrix.] Henricus Roſſa in Herlingſberga:

Gloria conſtantis Aſſiſtrix, multa fugati.

[Bullarium Carmelitarum pag. 108. col. 2. *Promiſit ſuæ virtutis præſentiam Aſſiſtricem.* Sap. 9. 4. *Da mihi ſedium tuarum Aſſiſtricem ſapientiam.*]

¶ ASSISUS, Sub cenſu annuo locatus & conceſſus. Inquiſitio poſſeſſionum an. 1185. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 141. *Apud Covele de dono Matildis Reginæ habentur quatuor hidæ, quarum duæ ſunt in dominio, & duæ Aſſiſæ ab hominibus.* Et infra: *Apud Meritune ex dono Simonis Comitis ſunt vij. hidæ terræ, quarum duæ ſunt in dominio, & v. Aſſiſæ de hominibus.* Terra *Aſſiſa* oppoſita eſt terræ *dominicæ*: illa à vaſſallis, hæc à domino tenetur. Vide *Aſſidere* 1.

¶ ASSITUARE, Idem ac *Aſſidere*, Aſſignare, Gall. *Aſſeoir*, *Aſſigner*, apud Baluz. Hiſtor. Arvern. to. 2. pag. 735. *Cum treſcentis libris Aſſituandis eidem Annetæ de Beaufort in Caſtellania dicti caſtri de Grangias.*

¶ ASSITUATIO, Eadem notione, in Charta MS. anni 1339. apud Stephanotium tom. 3. Antiquit. Pictav. pag. 1009. *Nos vero Conventus* (Nobiliacenſis) *& cellerarius dictam Aſſituationem & aſſignationem gratam & acceptam habentes ipſamque approbamus, &c.*

¶ ASSIUM, ab *Aſſare*, Gall. *Rotir*, Idem quod veru. Vide *Spitum*.

¶ ASSIZIA, Conventus, conſeſſus, Gall. *Seance.* Edictum Philippi VI. Regis Franc. an. 1338. tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 125. *Præcipiendo ſtatuimus, ut cum ... fuerint in ſtatu judicandi judices infra tertiam Aſſiziam immediate ſequentem, ad tardius proferant in eiſdem.* Occurrit iterum art. 32. ejuſdem Edicti. Vide in *Aſſiſa*.

ASSNASARE, Assuasare. Leges Alvredi Regis Weſtſaxiæ cap. 39. *Si quis habeat lanceam ſuper humerum ſuum, & homo Aſſnaſetur, vel impingatur, ſolvat werram ejus ſine wita. Si autem oculos Aſſnaſet, reddat werram ejus, &c.* Sic emendat Somnerus, ubi Editio præfert *Aſſuaſare*, aitque eſſe vocem effictam ex Saxonico Onȝnaȝeð & Aȝnæȝe, uti legitur in Edit. Saxonica Lambardi cap. 32. ubi Legem hanc ſic vertit: *Si quis haſtam humero geſtarit, in quam alius forte fortuna impegerit, æquum eſſe videtur, capitis æſtimationem ſine omni mulcta ei imperare.* Eſt igitur *Aſſnaſare*, haſtam ſic deferre, ut occidatur impingens. Ita enim eadem Lex denuo recenſita & Latine verſa in Legibus Henrici I. cap. 54. *Si quis lanceam ferat ſuper humerum, & inde quis occidatur, &c.*

1. ASSOCIARE, Comitari, *Accompagner.* Acta Alexandri III. PP. *Et alios magnates cum ipſo deſtinavit, qui eum glorioſe conducerent, ſplendide Aſſociarent, atque ad Romanam urbem glorioſe deferrent.* Ita Andreas à S. Cruce in Collat. Concilii Florentini pag. 904. Edit. Labbei. [Regeſtum Inquiſitionis Toloſanæ MS. ex Biblioth. D. *de Chalvet* Toloſæ Seneſcalli: *Cum ipſe Aſſociaret dictos hereticos euntes in Caturcinium.* Eadem vox ibidem paſſim occurrit, ut & in Chartis pluribus & Statutis Aquenſis Eccleſiæ. Vide Acta SS. Aprilis to. 3. p. 987. D. & Chron. Parmenſe ad an. 1287. apud Murat. tom. 9. col. 811.]

2. ASSOCIARE, Gall. *Faire pariage*, vel *pareage avec quelqu'un*, i. e. aliquem in partem dominii ſuorum prædiorum adſciſcere: quod ſolebant Monaſteria & Eccleſiaſticæ perſonæ factitare, ut à potentum & vicinorum invaſionibus bona ſua tutarentur, potentiorum protectione & tutela hac ratione ſuſcepta: quo ſpectant, quæ à Senatore dicuntur lib. 2. Epiſt. 16. de Tertiis Gothicis: *Factum novum & omnino laudabile: gratia dominorum de ceſpitis diviſione conjuncta eſt: amicitiæ populis per damna crevere, & ex parte agri defenſor acquiſitus eſt, ut ſubſtantiæ ſecuritas integra ſervaretur.* Vide *Tertia*. Areſta Pentecoſt. an. 1287. in Regeſto Parlamenti ſign. B. fol. 76. *Priori B. Mariæ ratione Aſſociationis de Dimonte, deliberata fuit per judicium dimidia pars denariorum, quos D. Rex de Lambardo baſtardo, qui burgenſi de Dimonte, qui deceſſit Trecis, &c.* Occurrit ibi non ſemel. *Accompagner*, hac notione noſtri dicebant. Charta Hugonis *de Nellans*, anni 1265. in Regeſto Feodorum Burgundiæ 2. part. fol. 150. *Ay Accompagnié & Accompagnons Monſeignor le Duc & ſes hoirs à toutes les choſes, que ge ay, & puis & dois avoir en més, en terres, en bois, en prez, &c. en Juſtices, & Seigneuries, &c. & voil & entant que li Accompagnement deſuſdiz, ſoit tel que ge ay la moitié en toutes les choſes deſuſdites, &c. doing & octroi à don fet entrevis à Monſ. le Duc la moitié de totes ces choſes, &c.* Vide Vignerium in Originibus Alſaticis pag. 81.

¶ ASSOCIATIO, Eadem notione, in Edicto Philippi IV. an. 1301. tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 339. *Novas Aſſociationes de cetero pro nobis non recipient abſque noſtro ſpeciali mandato... non proponatur bona hujuſmodi ad nos pertinere vel ratione Aſſociationis antiquæ, &c.*

ASSOCIUS, *Conſocius, conſors, contribulis, confreduſtus.* Ita Ugutio. Vide *Aſſociare* 1.

ASSCLARE, [Ad ſolum deprimere.] Vide *Adſclare*.

¶ ASSOLDARE, Milites conſcribere, Gall. *Enrôler, lever des ſoldats*, vel milites ſuis habere ſtipendiis, Gall. *Avoir à ſa ſolde.* Chron. Sicardi Epiſc. Cremon. apud Murat. tom. 7. col. 615. *Poſt hæc Rex Franciæ Aſſoldatis pro ſe quingentis militibus, & armis quæ ſibi obvenerant, Templo & Hoſpitali & Marchioni diſtributis, repatriavit.*

¶ ASSOLENTES, *Aſſilientes.* Papias.

¶ ASSOLIDARE, Idem ac *Aſſoldare.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 213. *Quinquaginta armigeros condecenter armatos, quos dictus Dominus Epiſcopus duxerit Aſſolidandos cuilibet eorum pro ſuo ſoldo ſive ſtipendio cujuſlibet menſis decem florenos auri duntaxat aſſignando.*

ASSULA, pro *Aſtula*, Fragmentum; Joanni de Janua, *id quod cadit de ligno, cum dolatur.* [Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. addit: *Dicitur ab Aſſa, ſcilicet cum pro ligno dolato vel aſſere accipitur. Aſſula, quaſi parva Aſſa.*] Henricus Monachus de Miraculis S. Germani Autiſſiodor. Epiſcopi cap. 30. *Namque illuſtri cuidam viro B. Germani reliquias poſtulanti, Aſſulam ex cupreſſo, qua quondam ſacrum tegebatur corpus, ab Archiclavo Eccleſiæ meminimus eſſe conceſſam.* [Acta SS. Maii tom. 7. pag. 543. B. *In libro magno Chartæ pergamenæ manuſcripto Aſſulis cooperto.*] Canonicus Ciſonienſis in Vita S. Arnulphi Martyris:

Veſtis Sancti ſcinditur,
Sinus plenus Aſſulis
Patet coram famulis
Ad Arnulfi gloriam.

Infra:

Ipſe ſibi conſcius,
Recedens quantocius,
Secum defert Aſſulas,
Quas dum diſtribueret,
Videt quod reſumeret
Primas eſca formulas.

¶ ASSULTARE, Adoriri, Gall. *Aſſaillir.* Gaſparis Barthii Gloſſar. ex Hiſt. Palæſt. Raimundi Agi-

læi. Sed hæc vox Latinis haud prorſus ignota. Tacitus, *Aſſultare tergis pugnantium.* Statius jungit cum accuſativo.

¶ ASSULTUS, [Aggreſſio, impugnatio, Gall. *Aſſaut.* Charta Philippi Aug. ann. 1194. *Qui per Scabinos protractus fuerit de Aſſultu domus, ſexaginta libras perdet.* Sed vocem hanc uſurpavit Virgilius. *Aſſultus in ſuo jure*, inter jura majoris dominii recenſetur in Charta Henrici I. Angl. Regis apud Th. *Madox* Formul. Anglic. pag. 291.] Vide *Adſalire.*

¶ ASSUMERE, *Delere, interficere*, apud Barthium in Gloſſario ex Fulcherii Carnot. Hiſt. Palæſt. Eadem notione Galli dicimus, *Aſſommer.*

ASSUMMARE, Gall. *Sommer*, In ſummam totalem redigere. Vitæ Abbatum S. Albani: *Summa debitorum ad 600. marcas eſt Aſſummata.*

¶ ASSUMPTI, Senatores. Vita Cœleſtini V. Papæ apud Murat. tom. 3. pag. 621.

... Aſſumpti populi Capitolia juſſu
Aſcendunt, &c.

Senatores autem, inquit Muratorius, hic dicuntur, ut olim Conſules, duo ſcilicet totius Senatus Præſides.

1. ASSUMPTIO, Dies mortis Sancti alicujus, quo ſcilicet ejus anima in cœlum aſſumitur. *Aſſumptio S. Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ*, apud Ordericum Vitalem lib. 5. pag. 593. & in Vita Godefridi Comitis Campebergenſis cap. 54. Proprie vero dicitur Tranſitus B. Mariæ, ut ait Durandus lib. 7. Ration. cap. 1. num. 19 Frodoardus in Leone IV. PP.

Tandem clara dies Reginæ Adſumptio cœlis
Regiparentis adeſt.

Adde Serm. S. Autberti Beneventani tom. 4. SS. Ord. S. Benedicti pag. 266. Vide *Dormitio.*

2. ASSUMPTIO, Idem videtur apud Anglicos Practicos, quod Conſtitutum in Jure Romano. Cowell. lib. 4. Inſtit. Jur. Anglic. tit. 6. §. 2.

¶ ASSUMPTOR. Papias: *Guloſus à gula, devorator, Aſſumptor, gluto, eluo.*

¶ ASSUMTIO, Coronatio, Electio in Regem. Charta Epiſcoporum & Baronum Regni Daciæ, qua eligunt Regem, Fredericum Holſatiæ Ducem apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 317. *Qui ſemper atque omni tempore ab initio primeve Aſſumtionis, conventuque proxime ſubinde celebrando ſemper obligatus fuit: ſeſe conſuetis debitiſque juramentis predicto regno obſtringere.*

ASSUNATA, *Expeditio militaris.* Charta Alphonſi III. Regis Portugalliæ an. 1289. apud Brandaonum to. 4. Monarch. Luſitan. pag. 179. v. *Quicumque in Aſſunata acceperit bovem aut vaccam, pectet pro unoquoque D. Regi 6. Morabotinos.* Vox Hiſpan. *Aſſonada*, ex *aſſonar*, convocare.

¶ ASSURRECTIO, Honor, reverentia, qualis exhibetur ei cui ingredienti aſſurgunt omnes. Hinc Virgil. Ecloga 6. ℣. 66.

Utque viro Phœbi chorus Aſſurexerit omnis.

Henricus Huntindonenſis de contemtu mundi c. 6. Spicil. Acher. tom. 8. pag. 191. *Teſtis eſt hæc Epiſtola quam pro nominibus potentiſſimorum, & omnium Aſſurrectione digniſſimorum, nemo tamen vel vix aliquis poteſt legere.*

¶ 1. ASTA, Veru, Gall. *Broche*, olim *Haſte.* Liber cui titulus, *Livre de la Diablerie:*

Roſtiſſent tout dedans beau Haſte.

Apud Nivernenſes etiamnum & Lotharingos vox familiaris; unde & *Haſtator*, Gall. *Hâteur*, officialis nomen in domo Regia, ejus ſcilicet qui veru tranſfigit carnes. Toloſatibus *Aſt* eſt veru; *mena l'aſt*, ad focum transfixas veru carnes verſare; nobis, *Tourner la broche.* Hiſtor. Dalphin. to. 2. p. 273. *Magiſtri coquinæ pro inciſoriis, paraſcidibus, ſalzeriis, Aſtis, palis & aliis rebus, &c.* Vide *Haſtator.*

¶ 2. ASTA Feudalis, Subjectio feudalis, Gall. *Vaſſalité.* Hiſtor. Dalphin. tom. 2. pag. 212. *Dedit in beneficium atque feudum prædicto Domino Hugoni de Turre Domino de Vinay, & de eiſdem per inveſtituram feudalem, in ſignum Aſtæ Feudalis, per traditionem unius annuli aurei inveſtivit tanquam vaſſallum ſuum fidelem, &c.*

3. ASTA, Modus agri. Vetus Notitia, apud Perardum in Tabulis Burgundicis pag. 108. *Adcenſaverunt eidem domui unam Aſtam prati ad Roſerias poſiti ſub cenſu 3. nummorum.* Ubi *Aſta* ſcribi pro *haſta*, idemque eſſe videtur, quod *lancea.* Italis enim *aſta* eſt, quod Latinis *haſta.* Vide *Lancea.*

ASTADIA, Idem quod *Aſta.* Charta Libertatum Montis-Albani an. 1231. in Regeſto Comitatus Toloſæ Cameræ Comput. Pariſ. fol. 27. *Cenſus & uſus tales ſunt, de unoquoque caſali quod habeat 6. Aſtadias in latitudine, & 12. in longitudine, habeat dominus 12. den. à capite, &c.* Vide *Haſta.*

ASTADIUS, Eadem notione. Charta Ildefonſi Comitis Toloſani an. 1144. ex Reg. 19. Tabularii Regii Ch. 97. *De unoquoque caſale qui habeat 6. Aſtadios in latitudine, & 12. in longitudine, habeat dominus 12. den. accapite, & omni anno ad Mart. ſervitium 12. den. & reacapte, quando evenerit.*

ASTAGIUM. Charta Ludovici VI. Reg. Franc. an. 1108. ex Tabulario S. Samſonis Aurelian. *Quatenus conſuetudinem quandam, quam Aſtagium vulgo nominant, ... ipſis Canonicis liberam & ab omni jure regio quietam donantes concederemus.* Ubi forte legendum *Eſtagium*, noſtris *Eſtage.* Vide *Stagium*, & infra, *Aſtaticum.*

☞ Retinendum *Aſtagium* perſuadet Statutum Capituli Lingonenſis an. 1257. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 209. ubi legitur: *Si qui autem huic ordinationi vel ſtatuto inobedientes vel rebelles extiterint, Aſtagium non facient, & quotidianis diſtributionibus, monitione præmiſſa, privabuntur. Aſtagium* forte ab *Aſtare* divinis officiis dictum, idem eſt quod Præſentia, *Aſſiſtance*, cui certa merces vulgo aſſignatur in Cathedralibus & Collegialibus Eccleſiis.

¶ ASTALAGIUM, idem quod *Eſtallagium* vel *Stallagium*, Præſtatio pro mercibus exponendis, Gall. *Droit d'étalage.* Charta Hugonis Ducis Burgund. de fundatione Capellæ Ducum Divionenſis an. 1172. inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 187. C. *Aſſignavi videlicet quidquid habebam de ventis, & Aſtalagium, quod mihi debebant panifici & calceamentorum conſtructores, & placitum generale.* Vide *Stallum.*

¶ ASTALIA, Silva unde haſtæ ſeu haſtilia cædebantur. Leges Luitprandi apud Murat. tom. 1. part. 2. pag. 60. col. 2. *Si quis Aſtalia alterius capellaverit, componat ei cujus Aſtalia fuerit, ſolidos vj.* Ubi Goldaſtus pro *Aſtalia* legit *Stalaria.*

ASTALIUS. Lex Longobard. lib. 1. tit. 1. §. 6. *Si quis contra inimicum pugnando collegam ſuum dimiſerit, aut Aſtalium fecerit, id eſt, ſi eum deceperit, & cum eo non laboraverit, &c.* Ubi Boherius: *Aſtalius, deſcendit ab aſtu, id eſt, dolo vel malitia.* Cujacius: *Aſtalium facere, fruſtrari, decipere.* [Murator. to. 1. part. 2. p. 18. col. 2. pro *Aſtalium fecerit*, legit

etiam *Aſtalin fecerit* ex Codice Mutinenſi.] Vide infra, *Aſto animo*. Angli decipulum, *Aſtale* vocant.

¶ ASTALLAMENTUM, Prolatio, ad indictum terminum debiti ſolvendi induciæ, Gall. *Repit.* Litteræ Eduardi III. Regis Angliæ an. 1339. apud Rymer. tom. 5. pag. 109. *Atterminationes, ſeu Aſtallamenta & reſpectus debitorum noſtrorum revocamus omnino.... volentes quod debita noſtra ſic atterminata vel reſpectuata... leventur & nobis celeriter tranſmittantur.* Pag. 110. *Ad faciendum & concedendum... atterminationes & Aſtallamenta, ſeu reſpectus debitorum uſque ad reditum noſtrum.*

ASTANEA. In ſuppellectile Caſinenſis Eccleſiæ vendita pro redemptione captivorum, recenſet Leo Oſt. in Chronic. Caſin. lib. 1. cap. 58. (al. 55.) *hoſtiales* 3. *pro Byzantiis* 12. *Aſtaneas* 2. *pro Byzantiis* 8. *pulvinaria ſerica tria, &c.* Alii Codd. habent *caſtaneas*.

¶ ASTANTIA, Auxilium, Gall. *Aſſiſtance, ſecours.* Vita Catharinæ Senenſis, tom. 3. Aprilis p. 892. *Verum quia clariſſime noverat, nullius præterquam ejus, ſe poſſe habere ſervitium neque Aſtantiam cujuſcumque, odium quod mentale latebat, per modum cujuſdam inordinatæ zelotypiæ de foris oſtendebat.*

ASTARIA, Maritima, campus planus mari adjacens. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 25. *Infra terram ſunt montes alti per Aſtariam gradiendo.* Et mox: *Hæc eſt maritima, ſeu Aſtaria, quæ à Joppen uſque ad Damiatam protenduntur.* Eodem cap. *Iſta eſt Aſtaria, quæ à Damiata uſque in Alexandriam computatur.* [Vox forte corrupta ab *Æſtuaria*, vulgo apud Venetenſes Armoricanos *Eſtiers*, de quorum regione maritima Cæſar lib. 3. de Bello Gallico dicit, *pedeſtria eſſe itinera conciſa Æſtuariis, &c.* id eſt, canalibus, qui nonniſi tempore æſtus maris aquis implentur. Armoricane *Ster*, flumen.]

¶ ASTARIUM, *ubi venduntur bona proſcriptorum.* Gloſſ. Iſid. Scribendum eſſet *Haſtarium*, quod haſta eſſet auctionis index. Vide Græviumin hunc locum.

¶ ASTARUM, pro *Aſſarum.* Sunt autem *Aſſare* & *Aſſarum*, Provincialibus Jus, proprietas, quævis etiam bona & facultates. Tabular. minus S. Victoris Maſſil. fol. 106. ad an. 1227. *Recognoſcimus tibi P. de S. Jacobo, quod accepiſti in pignore à domino Roncelino quondam Vicecomite & Domino Maſſiliæ totum jus & dominium & Aſtarum quod ipſe habebat in curia Maſſiliæ.* Vide *Aſſare.*

¶ ASTATI, Hæretici Sergii cujuſdam, qui ſub initium ſæculi IX. impoſturas Manichæorum inſtaurabat, ſectatores, à Michaële Curopalate ſeveriſſimis edictis coërciti, cum prius ſub Nicephoro immenſum creviſſent. A Græco ἄστατος, inſtabilis, dicti ſunt *Aſtati.* De his agunt Theophanes, Petrus Siculus, Baronius ad an. 812. &c.

ASTATICUM, Idem quod *Stagium*, Manſio, reſidentia. Charta Rogerii Vicecomitis Biterrenſis an. 1194. apud Catellum lib. 4. Rerum Occitan. *Sed ipſe homo vel femina debet tenere Aſtaticum infra ambitum civitatis.*

¶ ASTATUS, pro *Aſſatus, Aſſus*, Gall. *Rôti.* Sermo apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1683. *Chriſti teſtes purpurei & Levitæ glorioſi Laurentius & Vincentius, quorum ſuffragiis gloriamur, fidei certamen aggreſſi, alter crate ferrea Aſtatus, alter tormentis atrociter examinatus, &c.*

ASTEDUM. Vide *Haſtedum.*

ASTELLA. Vide *Aſtula.*

¶ ASTENANCIA, Ad tempus indictum induciæ, Gall. *Atenanche, Suſpenſion d'armes.* Regeſtum Magnorum Dierum Trecenſ. fol. 106. verſo: *Injunctum eſt baillivo de Calvomonte, ut ad Comitem de Barro accedat, ipſum requirendo, quod dominum Hugonem dictum Bekait, Militem,* (conquerentem) *curiæ Campaniæ, eundem militem in Aſtenancia uſque ad quindecim dies Nativitatis B. Mariæ erga dictum* (Bekait) *ſuper dicta aſſecuratione præbenda ad iſtos dies Trecenſes adjornatum fuiſſe, nec veniſſe.*

ASTERIA. Acta Capitul. Eccleſiæ Lugdun. ann. 1343. *Conceſſerunt D. Hugoni de Georgio officium Aſteriæ, cum omnibus juribus & francheſiis.*

¶ 1. ASTERISCUS, Gall. *Aſterique*, Nota inſtar ſtellulæ qua utuntur Librarii. Acta SS. Ordinis S. Bened. ſæc. 3. part. 1. pag. 154. *Ejus ſuperflua Apoſtolicæ auctoritatis confodiantur obelis, minus* (clare) *dicta dilucidentur Aſteriſcis.* Etymon ἀστὴρ *Stella.*

¶ 2. ASTERISCUS, Græce ἀστερίσκος, ex auro vel ex alio metallo ſtellula quæ in Eccleſia Græca ponitur ſuper patenam, ad ſacra dona tegenda, cum puſilla cruce in vertice, ut velum, quo patena cooperitur, ſuſtenteiur, ne Euchariſticum panem in patena poſitum tangat. Denotari autem hac cæremonia volunt ſtellam felicis ominis quæ Magos ad Dominum noſtrum deduxit, ſuperſtetitque ubi ille erat; unde Sacerdos hanc ſtellam patenæ imponens, ait: *Et veniens ſtella aſtitit ſuper ubi erat poſitus.* Dominic. Macer in Hierolex. & Hofmann. in Lexico.

ASTERIUM. Tabularium Majoris Monaſterii: *Totum mariſcum eorum de Angulis, ſicut Aſterio Chaionis fluminis, atque Aſterio Sanctæ Mariæ clauditur.* [Vide *Aſtaria.*]

¶ ASTERS, f. idem quod *Aſta*, Veru, Gall. *Broche*; vel Craticula, Gall. *Gril*, ab Aſſo, *Rotir.* Memoriale bonorum mobilium prioratus S. Michaelis de Tallio diœceſis Barcinon. ann. 1297. *Duos tripodes, duos Aſters, & duas loſſas, & unum camaſele, unum mortariolum, &c.*

ASTHELBLINC. Charta Grodegangi Epiſc. Metenſis ann. 765. apud Meuriſſium: *In ſecundo ſemper anno debent ad molendinum Patersheim tredecim denarios, quod vulgo dicitur Aſthelblinc.*

ASTILE, ſeu Haſtile, baculus longior, cui crux, quæ defertur in Proceſſionibus, infigitur. Leo Oſt. lib. 2. cap. ult. *Crucem auream... cum tripode argenteo deaurato, & Aſtili onychino argento & auro ornato. Haſtile*, apud Adamnanum lib. 1. de Locis SS. cap. 8. *In cruce lignea, cujus haſtile in duas interciſum eſt partes.* Occurrit non ſemel Exodi cap. 25. &c. Vide *Aſta* 1.

ASTILLA. Anaſtaſius in Leone III. p. 127. *Super altare majus fecit tetravela holoſerica alythina* 4. *cum Aſtillis & roſis chryſoclabis.* Heſychius *aſtelas*, vitis ſpeciem eſſe ait: φέρμια, ἀ ἔνιοι ἀστήλας, τὰς ἐκ σχοίνων πλεκομένας. Sed an *aſtelæ* ad *aſtillas* Anaſtaſii referendæ ſint, alii judicent. Hiſpani *aſtillas*, Occitani *eſtallos vocant*, quæ Græci κάρφη, Latini *Aſſulas.*

¶ ASTILUDERE, pro *Haſtiludere*, Lanceis ludicris concurrere, Gall. *Courir la lance.* Hiſtor. Dalphin. tom. 2. pag. 347. *Nullus audeat in eodem vel alibi in terra noſtra Aſtiludere vel joſtare ſub pœna amiſſionis equorum, &c.* Vide *Haſtiludium.*

¶ ASTIPULARE activum, Idem videtur quod concedere, dare. De primordiis Calmoſiac. Monaſt. lib. 2. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1192. *Fundum ipſum ex toto Eccleſiæ noſtræ reddidit, wirpivit & Aſtipulavit.*

ASTIPULATOR, in Ordine Romano dicitur is, cujus licentia & conſenſu virgo religionis habitum ſumit.

ASTO ANIMO, ſæpe occurrit in Leg. Longobard. *voluntarie, doloſo & malo animo.* Lib. 1. tit. 9. §. 13. tit. 56. §. 7. tit. 19. §. 1. tit. 23. §. 4. tit. 24. §. 4. tit. 25. §. 44. lib. 2. tit. 21. §. 5. tit. 55. §. 12. Et in Charta Luſitanica apud Brandaonum in Monarchia Luſitan. to. 3. pag. 277. Ugutio: *Aſto, Voluntarie.* Has voces uſurpatas à Plauto in Pœnulo, Accio apud Nonium, & aliquot JC. in lege 4. de Furtis, leg. 15. Qual. quis defend. ſe deb. leg. 3. de Homin. lib. leg. 1. de Dam. injur. pæne obſoletas in uſum revocarunt non modo Longobardi, ſed & Itali, apud quos *Aſtio*, eſt invidia, odium, *Aſtioſo*, invidus, *Adaſtiare*, *Adaſtiarſi*, invidia corrodi. Dantes in Purgat. Cant. 6.

Vidi l' Conte Orſo, & l' anima diviſa
Dal ſuo corpo per Aſtio, è per inveggia.

Vocis etymon à Latina *Aſtus*, nec aliunde accerſendum, quidquid dicant viri docti, qui à *faſtidium*, vel *faſcinus*, deducunt. Nam & Plautus *Aſtum* adjective uſurpavit in Trucul. ubi *Aſtis fallaciis confertum* dixit. Vide *Atia.*

Juramentum de Aſto, in Lumbarda, quod idem *eſt quod juramentum de calumnia in judicio contentioſo fori civilis vel Eccleſiaſtici.* Nicol. Upton de Officio milit. lib. 2. c. 4. [Chron. Farfenſe apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 505. *Iterum pars Presbyterorum dicebat, ut advocatus domini Abbatis de poſſeſſione ſupradicta juraret cum Sacramentalibus ſuis. De quo interrogatus Hubertus reſpondit: non eſt lex, ſed ſi judicibus placet, faciat advocatus domini Abbatis ſacramentum. Ad hoc omnes judices Romani concorditer dixerunt, non debere Longobardum ſine Aſto jurare. Tunc affirmaverunt omnes, ut aut unus Preſbyterorum aut advocatus juraret eorum, ut hoc quod quæſierant, rectum quæſiviſſent, & poſt hoc advocatus domini Abbatis juraret cum Sacramentalibus ſuis. Sed neque Presbyteri neque eorum advocatus jurare voluit. Inventi enim ſunt fallaces. Poſt hæc judicantibus judicibus apprehenderunt baculum, & in manus Domini Hugonis Abbatis & Huberti ejus advocati præfatas Eccleſias refutaverunt cum charta per quam litigaverant.* Hæc, licet longiora, ſtudioſo lectori non diſplicebunt.]

ASTOLIGIT, *Quod in animo iniquo quæritur*, Ugutioni MS. In Cod. Navarræo: *Aſtor, voluntarie. Aſtogilt, quod in animo iniquo quæritur.* Ex eodem fonte, ac *Aſto animo.*

¶ ASTOLISAZO, mendoſe pro *Abautorizat*: quod vide in *Abautorizare.*

ASTOPATUS, ſeu potius *Eſtopatus*, ex Gallico *Eſtouppé*, *quaſi dicas ſtuppa obſtructus.* Regiam Majeſtatem lib. 2. c. 72. §. 1. *In viis publicis Aſtopatis ... in aquis diſtornatis à recto curſu.* [Apud Kennettum Antiq. Ambroſden. pag. 250. *Item alta via & generalis inter Brehul & Pindinton maneria domini Regis omnino eſſet Aſtopata.*]

¶ ASTOR, pro *Aſtur*, Equus, ſi bene conjicio. Litteræ Patentes Caroli Jeruſalem & Siciliæ Regis ann. 1307. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Petebant dicti parerii quartam partem mutonorum, Aſtorium & cabaſtragiorum.* Vide *Aſtur.*

ASTRABA, Tabella, ubi pedes requieſcunt, in Gloſſis Iſidori & apud Papiam. Ita Gloſſæ Lat. Græc. *Aſtraba*, σανὶς, ὑποπόδιον. Sic enim recte emendant viri docti, pro *aſtrama.* [ἀστράβη ab ἀ & στρέφεται, quia non vertitur, ſed ſtabile eſt.] Suidæ vero ἀστράβη, eſt τὸ ἐπὶ τῶν ἐφιππίων ξύλον, ὃ κρατοῦσιν οἱ καθεζόμενοι. Phavorino & Gloſſis MSS. τὸ σαγμοσέλιον. Ex quibus conficitur, *Aſtrabas* fuiſſe ſtapedes ſecundum Iſidorum: ſecundum Suidam ſellæ Arcum, quem *Arçon* vulgo dicimus, vel ſellam ipſam, ut eſt in Anonymi loco allato à Suida, aut inſtratum ſellæ, juxta Phavorinum. Denique in Gloſſar. Anglo-Sax. Ælfrici: *Aſtraba* ꝼoꞃbꞃeꞇ exponitur. Somnero vero ꝼoꞃbꞃeꞇ, *confractus*, id eſt, forte curvatus, quomodo eſt ſellæ arcus. Vide *Arctio*, & Joannem Tzetzem Chil 9. v. 850. Nicetam in Manual. lib. 2. n. 7. &c.

ASTRAGUS. Alexander Iatroſophiſta MS. lib. 2. Paſſ. cap. 66. *Aut de creta Aſtrago calefacto ſuperſedeat, aut de cimolea terra calente & extincta in vino, aut in Aſtrago balneorum, ſimiliter cum vino perfuſo.* Ubi Gloſſ. MSS. *Aſtrago, i. pavimentali, de creta enim fit pavimentum.*

¶ ASTRALABUM, pro *Aſtrolabium*, Inſtrumentum Mathematicum. Concil. Trevir. ann. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 257. *Nullus etiam ſuper ſortes, quas Sanctorum ſeu Apoſtolorum vel Pſalterii vocant, aut cujuſcumque ſcripturæ inſpectione divinationis ſcientiam profiteatur, aut futura promittat, aut qualibet maleficia in tabulis vel codicibus in Aſtralabo requirat.*

¶ ASTRAMA. Vide *Aſtraba.*

¶ ASTRANTIA, Caulis ſpecies, de qua vide Lexicon Hofmanni.

ASTRARIUS. Vide *Aſtrum.*

¶ ASTRICTIO, Coactio, adactio, Gall. *Contrainte*, apud Rymerum tom. 12. pag. 524. col. 2.

¶ ASTRIFICUS COETUS, Idem ac *Senidocium* in Gloſſis antiquis MSS. Vide *Sinodocium.*

ASTRIHILTHET. Leges Edwardi Confeſſoris c. 30. *Hi, qui pacem Regis habent; vel manu, vel brevi ei fideles exiſtant .... qui ſi nimis confidens in pace, quam habet, per ſuperbiam alicui forisfecerit, damnum reſtauret, & iterum tantumdem, quod Angli vocant Aſtrihilthet.* In marg. aſcriptum, *alias Atrihilthet.*

ASTRINGA. Charta fundationis Monaſterii Salvenſis diœceſis Nemauſenſis ann. 1029. apud Catellum in Comitibus Toloſan. lib. 1. c. 17. *Seu etiam timentes congeriem antiqui timorem atque terrorem, & ut eruat nos Dominus ab ejus machinamentis multimodis, & connectat cum ſuis Aſtringis in cubilibus regni cæleſtis, &c.* i. e. vinculis aſtringentibus.

¶ ASTRIPOTENS, Epithetum Deo tributum apud Murat. tom. 2. 455. col. 2. in Hiſtoria Luitprandi Preſbyteri:

..... *quia ſceptra movebat*
Aſtripotens, bonus ipſe Deus, pius, &c.

Acta SS. Julii tom. 4. pag. 559. f. in Miraculis B. Simonis de Lipnica: *Conſueta pietas Aſtripotentis non deſiſtit beneficia elargiri in ſuos.*

¶ ASTROLABIUM, Dioptra, Inſtrumentum Mathematicum planum, 360. gradibus diſtinctum, cujus ope, poli altitudo, & aſtrorum motus capiuntur ſeu colliguntur. Aſtrolabii uſus varios & fabricam deſcripſere Stanflerus, Henrion, Clavius, Bion, &c. Componitur ex ἄστρον, aſtrum, & λαμβάνω, capio. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 4. cap. 12. apud Murat. tom. 8. col. 228. *Et horam motionis elegit per conſilium magiſtri Theodori ſui Aſtrologi, qui ſtetit cum Aſtrolabio ſurſum in turri Communis, expectans, ut dicebatur, quod aſcenderet prima facies, vel horoſcoparet Leonis, cum diceret Jovem eſſe in illo. Sed cum per Aſtrolabium hoc videre non poſſet tempore nubibus obumbrato, &c.*

ASTROSUS, *Malo ſidere natus. Aſtroſus, Lunaticus.* Iſidor. in Gloſ. & in Orig. lib. 10. & ex eo Ugutio.

¶ ASTRUCO. Vide *Aſturcus.*

¶ ASTRUCTOR, *Equus, ambulator.* Papias MS. Eccleſiæ Bituric. Vide in *Aſtur.*

ASTRUM. Bractonus lib. 4. Tract. 3. c. 11. *Unde videndum, ſi nepos & avunculus ſub eadem poteſtate anteceſſoris ſimul fuerint aſtrarii tempore mortis; eo quod ambo reperiuntur in atrio, ſive in Aſtro, &c.* Adde lib. 2. cap. 36. §. 6. Fleta lib. 4. c. 2. §. 8. de Nativis: *Qui à magno tempore extra Aſtrum ſuum villanum ad loca remotiora ſe tranſtulerunt.* Infra: *Villanis autem in veteribus Aſtris ſuis commorantibus non competit hujuſmodi remedium.* §. 9. *Si in Aſtris ſuis fuerint commorantes.* Radulfus de Hengham in Parva, cap. 8. *Cum à magno tempore fugerint, & ad remota loca extra Aſtrum ſe tranſtulerint, &c.* Infra: *Villanis quidem in Aſtro commorantibus non competit hujuſmodi remedium, &c. Laudabilis homo Aſtrarius*, in eod. Fleta lib. 1. c. 47. §. 10.

Vox deducta à Saxonico eoꞅð, focus, foculare, fornacula: unde poſtea toti domui nomen inditum. Hinc eoꞃð-cniht, famulus domeſticus; eorð-ꝼæꞅt, pater-familias. Ex eoꞅð vero Anglo-Normanni *Aſtre* formarunt, idque appellationis domibus applicarunt; quas Franci noſtri *Feus*, ſeu focos, etiamnum vocant. Sed & noſtris vox *Aſtre* non omnino incognita: nam & focos & caminos *Atres*, ſeu *Aſtres*, appellamus. *Le reclus de Moliens* in Miſerere:

Qui n'a ſes enfans dont repaiſtre,
Dont il a ſept ou huit à l'Aiſtre.

Unde proverbialis manavit formula: *Sçavoir les Atres du logis*, de eo, qui cubicula, caminos, & omnia penetralia recte novit, ſeu, ut vulgo dicimus, *les Eſtres.* Le Roman *du Renard* MS.

Lors s'en vient droit à la feneſtre.
Com cil qui bien ſavoit l'Eſtre.

Præterea ex præallatis ex Bractono obſervare eſt, *Aſtrum* & *atrium* promiſcue dictum: nam hoc loco *atrium* non eſt noſtrum *Court*, ſed domus ipſa: proinde *Aſtrarii* iidem ſunt, qui *aſtro addicti* ſeu *Manſionarii*, de quibus ſuo loco, qui Anglo-Saxonib. Heoꞃðꝼæꞅt dicebantur. Gloſſ. Saxon. circa tempora Edwardi III. exaratum: Heoꞃð-ꝼæꞅt, *Aſtro addictus.* Sed & admodum videtur vero ſimile, Occitanos ſuum *Eſtare* & *Stare*, pro quavis domo inde deduxiſſe, cum Galli, ſeu Gallo Normanni domos *Eſtres*, & *Atres* vocarent. Conſuetud. Cantii: *Le Aſtre demurra al puné*, id eſt, *Aſtrum ſeu domus remanebit ſecundogenito.* Vide *Stare.*

¶ ASTRUM SINISTRUM, Infortunium. Acta S. Franciſci de Paula tom. 1. Aprilis pag. 166. *Subito maximus imber ſeu tempeſtas eſt exorta; & cum vellet diſcedere cauſa remeandi domum, dictus B. Franciſcus vetuit eum diſcedere, quando aliquod ſiniſtrum Aſtrum ei contingeret.*

ASTULA, Segmentum. Servius Danielis, & ex eo Iſidorus lib. 17. Orig. c. 6. *Aſtula, à tollendo nuncupata quaſi abſtula. Fomes, eſt Aſtula quæ ab arboribus excutitur reciſione, &c.* Alii cenſent vocem formatam ex *Aſtula*, tabula ſectilis. Noſtris *Eſclat.* Marcellus Empiricus c. 29. *Lupiſtercus, dummodo non in terra inventum, ſed ſupra fuſtem, aut ſupra Aſtulas, aut ſupra juncum, colliges.* Beda lib. 3. Hiſt. Angl. c. 2. *Multi de ipſo ligno ſanctæ Crucis Aſtulas excidere ſolent.* Adde lib. 3. cap. 13. Paulinum Epiſt. 11. 12. & Natali 10. &c.

ASTELLA, apud Adamnanum lib. 2. de Locis SS. c. 1. [Hinc ligni ſegmenta quibus focus exſtruitur, in nonnullis Franciæ regionibus, etiamnum dicuntur *Aſtelles*, Occitanis *Eſteles.* Sic etiam vocabant Galli lancearum fragmenta teſte Percevallo apud Borellum in Diction. Gallico ad vocem *Aſteles.*]

HASTULA, in Vita S. Erkenwaldi Epiſcopi London. *Verum etiam Haſtulæ ab eo (feretro) abſciſſæ, & ad ægrotos allatæ, citam eis ſalutem parabant.*

¶ ASTUM, pro *Caſtrum* in exemplo ſequenti mendoſe ſcriptum puto; niſi forſan Papiæ, Joannis de Janua, aliorumque Gloſſographorum exemplo uſus Chartæ Scriptor ex ἄστυ, urbs, *Aſtum* fecerit. Charta fundationis Collegii Ardacenſis ab Henrico Romanor. Imp. apud Raimund. Duellium Miſcellan. lib. 1. p. 106. *Ad altare S. Mariæ ſemper Virginis ſanctique Corbiniani Confeſſoris in Monaſterio Friſingatale prædium quale del Reich, id eſt, Aſtum in Ardacker in Comitatu Marchionis Adalbert trans fluvium Enſam habuerunt, jure gentium noſtræ poteſtati dicatum tradidimus.*

ASTUR, ASTURCO, ASTURCUS, &c. Accipiter major, qui *Aſtur* Julio Firmico dicitur; *Aſtor*, Italis; *Autour*, Gallis, *Aſtou* Occitanis.

ASTUR. Charta Bertrandi Epiſcopi Agathenſis an. 1249. in 30. Regeſto Archivi Regii, ch. 101. *Et in recognitionem totius feodi antedictus Epiſcopus ipſe debet annuatim Comiti & hæredibus ſuis unum ſaurum Aſturem, & unam marcam argenti, ſi fuerit requiſitus.*

ASTURCO, Papiæ, *Accipiter major.* Ebrardus Betunienſis in Græciſmo cap. 9.

Aſturco Dextrarius eſt, Aſtur caput ejus;
Nam prius Aſtur equum dextrandi repperit uſum.

Infra:

Aſturco, Quadrupes; Aſturco dicitur ales.

Joan. de Janua: *Aſturco Dextrarius, ab Aſtur, pro gente: quia apud illam gentem hujuſmodi equi abundant. Eſt etiam idem quod Accipiter.* Idem Papias: *Aſturco, equus ambulator.*

AUSTURCO, apud Radulphum Hengham in Summa Magna, cap. 1. pag. 6.

AUSTURCIUS SORUS, apud Bractonum lib. 5. tract. 1. cap. 2. §. 1.

ASTURCUS, in Chronico Cambriæ: *Feofavit Odoardum de Clerke de quarta parte... pro cuſtodia Aſturcorum ſuorum.*

AUSTURCUS, in Fleta lib. 2. cap. 41. §. 7.

AUSTUR, apud Fridericum II. lib. 2. de Venat. cap. 2. *Sunt & de avibus rapacibus Auſtures, Sperverii: & iſtæ comprehenduntur ſub Accipitre. Omnes autem aves rapaces, tam iſtæ, quibus homines utuntur, quam aliæ, quibus non utuntur, ſub iſtis duobus generibus comprehenduntur, ſcilicet in Falcone & Accipitre. Et quamvis hoc nomen dicimus, ipſum eſſe genus omnium avium rapacium, quæ capiendo & non feriendo, ut Falco, venantur, ſicut prædicti Auſtur & Sperverius, utpote hoc nomen ab Accipio, Accipis, derivatum.*

AUSTORIUS, in 1. Regeſto Conſtabulariæ Burdegal. fol. 131. *Unum Auſtorium ſaurum vel mutatum. Auſtor*, in Foris Beneharnenſib. tit. 1. art. 27. *Auſtor & Eſparbers*, in Conſuetud. Solenſi tit. 13. art. 9. 10. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 106. *Ruſticus ſi invenerit... Accipitrem, i. Auſtor, ſtatim denunciet domino ſuo, & accipiat ab eo qualem mercedem inde ei ſenior dare voluerit.*

OSTORIUS. Charta Communiæ Rotomag. ann. 1207. *Vicecomes Rothomagenſis de qualibet navi habebit 20. ſolidos & Cambellanus de Tanquarvilla unum Oſtorium, vel 16. ſolidos, ſi nullum Oſtorium habuerint.*

Le Roman *de la Priſe de Hieruſalem par Titus*, MS.

Cent Ouſtor, cent griefaut, & cent paile roé.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Et voit venir o lui un Eſcuier,
Qui for ſon point portoit un Oſtor gruier.

Le Roman *de Vacce* MS.

Bien ſout eſpreuvier duire, & Oſtor, & faucon.

¶ ASTUS, f. Aſſatura, ſeu fruſtum carnis ad aſſandum, Gall. *Grillade.* Charta anni 1182. in majori Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 36. *Quiſquis habuerit porcum debet dare duos Aſtos & duo crura de porco, quem nutriverit, & milites unum Aſtum .... de ubliis debent habere dimidiam partem Monachi & dimidiam milites.*

¶ ASTUS Animus. Vide *Aſto animo.*

¶ ASULHARE Pice, ſic quippe legendum, non *vice* ut in exemplo ſequenti. Notum Veteres dolia, lagenas pice adſtrinxiſſe. Hinc Horatius Ode 8. lib. 3.

Hic dies, anno redeunte, feſtus
Corticem adſtrictum Pice dimovebit
Amphoræ fumum bibere inſtitutæ
Conſule Tullo.

Et Ovidius Faſt. lib. 2.

Quodque Pice adſtrinxit, &c.

Hinc etiam *Picata vina* apud Martialem Epigr. 107. lib. 13.

Hæc de vitiferâ veniſſe Picata Viennâ
Ne dubites: miſit Romulus ipſe mihi.

Aſulhare ergo *pice*, eſt dolia picare, Gall. *Poiſſer les tonneaux.* Charta Guillelmi Abb. Floriac. an. 1296. ex Tabulario ejuſdem Cœnobii: *Item dare promiſimus annis ſingulis in vindemiis vinum, quod capi poterit in 32. doliis ... & illis impletis illa Vice non tenebimur Aſulhare, &c.*

¶ ASUNGIA, pro *Axungia*, Gall. *Sain-doux*, *Vieux-Oint.* Hiſpan. *Axundia.* Jacobi Auriæ Annal. Genuenſes lib. 10. ad ann. 1283. apud Murat. to. 6. col. 581. *Audivit de quadam barca Piſanorum quod in Calaro paratæ erant naves* v. *&* v. *Galeæ ad veniendum Piſas, oneratæ grano, carne, & Aſungia, eratque in eis magna quantitas argenti, & multæ mercationes.*

¶ ASURATUS, Cæruleus, Gall. *Azuré.* Recenſio MS. ornamentorum Eccleſiæ Noviomenſis ann. 1419. *Item quædam infula cum ſtola & manipulo de ſandalo rubeo & Aſurato.*

¶ ASUREUS, Eadem notione, ibidem: *Item duæ aliæ curtinæ de ſtamine, rigatæ de rubeo, croceo & Aſureo.* Ibid. *Item duæ cappæ duplicatæ de ſindalo Azureo.* Ibid. *Item unus alius pannus aureus ad campum Aſureum.*

¶ ASYLE, pro *Aſylum*, Gall. *Aſyle*, in Actis SS. Februarii to. 3. p. 558.

¶ AT, pro *Ad*, in Præcepto Radulfi ann. 1034. apud Muratorium to. 2. pag. 308. col. 2. *Quæ At rem publicam pertineat.*

¶ AT, Actio, Lis, apud Arvernos. Vide *Fortia magna* in *Fortia* 2.

¶ AT, AT. Interjectiones dolentium & in certamine ſuperatorum. Radulfus Cadomenſis de Geſtis Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 167.

Ad crucis aſpectum perdit gens Perſica viſum,
Fit tremebunda, gemens, quæ venerat acris & horrens.
Non eſt amentum, non eſt qui exerceat arcum.
Euax ah ah he vertuntur in At At & heu heu.

Vide ibidem col. 170.

¶ ATACHEIA, Atachia, f. Portorium, Gall. *Peage.* Lobinellus Hiſt. Britan. in Gloſſario ex Archivo Savigneii: *Ego Andreas dominus Vitreii dedi Abbatiæ Savigneii Atacheiam calceiæ molendini de Campo Florido & moltam omnium hominum.* Chartularium Monaſterii SS. Trinitatis Cadomenſis fol. 23. verſo: *Domina Abbatiſſa debet habere piſces ad meliorem mercatum quam ullus homo ... debet habere ſalmones, & turgones, & aloſas, & lampreas, & porpedes, & omnes francos piſces, & omne verecum, quod ceciderit apud Oiſtrehan, aurum, vel vairum, vel mantellum ſine Atachia niſi habeat ſequentem.* Archivum Majoris Monaſterii in charta an. 1284. *Prior & Conventus de Lehovio emerunt à Roberto de Appigneio armigero portionem, quam habebat in molendino de Broſchefac, & in ſitu, Atachia, piſcariis, &c.*

¶ ATACOUSTA, Malus auſcultator, explorator, Gall. *Mauvais eſpion:* qui audita refert, ut noceat. Hiſtoria Fontanellenſis tom. 1. pag. 445. *Princeps ille* (Pippinus) *malas habebat aures, ſeu malos Atacouſtas.* Etymon ἀτάω, Noceo, & ἀκουστής, Auſcultator, auditor.

ATALAIA, Specula, vox Hiſpanica. Fori Leirenæ: *Atalaiam in hoc primo anno totam teneat Rex, & aliam medietatem moratores.* [De *Atalayis* ſic Gregorius *Lopez* ex Lege 4. ubi de *Adalidum* munere. *Adalides .... juſſa imponunt Amogaberibus & peditibus, ponunt etiam de die ſpeculas ſeu Atalayas & noctu auſcultatores, &c.*]

ATALLIA. Vide *Tallia.*

ATAMBOR, [Tympanum.] Vide *Tambur.*

ATANULUM, *Genus vaſis*, Iſidoro in Gloſſis. [Feſtus habet: *Atanuvium eſt populi fictilis genus, quo in ſacrificiis Romani utebantur Sacerdotes Potitii.* Vide Scaligerum in hunc locum. Supplem. Antiquarii: *Atanuvius*, ἄγιον ἱερέως σκεῦος, *Vas pontificale.*]

¶ ATARACANÆ, Armamentarium, Gall. *Arſenal*, ab Hiſpanico *Ataraçana*, ejuſdem notionis. Chronicon S. Ferdinandi Regis Caſtellæ to. 7. Maii pag. 350. *Latiſſima tamen eſt arenaria in ſpatio quod inter turrim prædictam & pontem procurrit, ubi inter portam Trianenſem & poſtica Ataraçanarum, id eſt armamentarii, hodie poſtica Carbonaria dicta, media eſt ſpecioſiſſima nunc porta del Arenal.*

ATARECA. Vetus Charta donationis Hiſpanica apud Sandovallium: *Mea diviſa & meos atondos, id eſt, mea ſella Morzerzel cum ſuo freno, & mea eſpata, & mea cinta, & meas eſpulas, & mea Atareça cum ſua haſta, & alias meas eſpſtas labratas, & meas loricas, & meos elmos, & alias eſpatas quæ non ſunt labratas, & meas Atareças, & meos cavallos, & meos mulos, & meos veſtitos, & alias meas eſpolas, & alio freno argenteo, quantum potueritis invenire.*

ATEGAR, Telum Saxonicum, cujus meminit Florentius Wigorn. pag. 211. 2. Edit. ſub ann. 1040. *In manu ſiniſtra clypeum cum umbonibus aureis & clavis deauratis, in dextera lanceam auream, quæ lingua Anglorum Hategar nuncupatur.* Quo loco *haſtile ferreum* habet Willelmus Malmeſb. lib. 2. de Geſtis Angl. cap. 12. Hovedenus vero pag. 439. *Ategar*, ſine aſpiratione. In Gloſſario Anglo-Saxonico Somneri, Aᵹeᵹaꞃ ſeu Æᵹᵹaꞃe, exponitur *framea*, *falarica*, eidem Aᵹeon, eſt mittere, & ᵹaꞃ, telum: unde forte *Ategar*, miſſilis ſpecies fuerit.

ATELABUS. S. Hieronymus in illud Eſaiæ cap. 33. *Sicut colligitur brucus, &c. Ex locuſta brucus naſcitur, & quouſque habeat alas, ſic vocatur. Cum autem alæ creſcere cœperint, Atelabus dicitur; cum autem plene volare cœperit, eſt locuſta, &c.* Vide Joan. Sariſber. lib. 6. cap. 1.

¶ ATEMPTORIUM, Suſceptio, molitio militaris, ut puto, Gall. *Entrepriſe*. Informationes Civitatis Maſſiliæ de paſſagio tranſmarino è MS. Sangerman. *Incipiet ordinare cavalcatas ſuas ſic quod nullus vivens ſcire valeat... quo... dirigere voluerit ſua Atemptoria ſive arcem, excepto ſecreto conſilio ſuo; quin imo alibi diſſimulet ſe iturum.* Quæ ſic Gallice reddo: *Que perſonne ne ſçache, de quel côté il voudra tourner ſes entrepriſes & ſes forces.* Haud ita abſimili ratione verbo *Attentare* uſus eſt Tullius, cum dixit in Verrem: *Inimicos diligenter cognoſcere, colloqui, Attentare.* Et alibi pro Sextio: *Capuam ab illa impia & ſcelerata manu Attentari ſuſpicabatur.*

¶ ATENGIA, pro *Acengia*, Modus agri. Literæ Officialis Pariſ. an. 1262. ex Tabulario S. Germani à Pratis: *Item unam Atengiam vineæ ad Groas in cenſu S. Germani, & dimidium arpentum prati.* Vide *Andecinga*.

ATENIA, pro *Antilena*, apud Thwroczium in Carolo Rege Hungar. cap. 99.

ATERGUS, Retro κατόπιν, ἀπὸ νώτȣ, in Gloſſis Lat. Græc.

¶ ATERMINARE, Solvendæ pecuniæ certum tempus debitori præfinire, Gall. *Atermoyer*. Edictum Ludovici VIII. Regis Franc. an. 1223. *Debita univerſa, quæ debentur Judæis, ſunt Aterminata ad novem pagas, infra tres annos, ad reddendum dominis quibus Judæi ſubſunt.*

ATH, ATHA, ATHE, Voces Anglo-Saxonicæ: *Juramentum*, Anglis *Oath*: Præſertim vero ita appellatur *purgatio per ſacramentum*. Leges Ethelredi Regis cap. 1. *Si eſt accuſationibus infamatus, ad triplex ordalium vadat. Si dominus ejus dicat, quod neutrum ei fregit vel Ath, vel ordel, &c.* Charta Edmundi Regis apud Malmeſburienſem de Geſtis Angl. lib. 2. *Concedo Eccleſiæ S. Mariæ Glaſtonæ... libertatem, jura, conſuetudines, & omnes forefacturas omnium terrarum ſuarum, i. Burghgerita, & Hundred, Setona, Athas, & ordelas, &c.* Fœdus Edwardi & Guthurni Regum cap. 9. *Ordel & Athes ſint interdicta diebus feſtivis & legitimis jejuniis.*

¶ ATHABIA, Forte ornamenta, monilia, Gall. *Joyaux*, & per extentionem quævis bona mobilia. Dictum puto *Athabia* pro *Ataria* quod Hiſpanis eſt ornamentum. Charta Luſitana apud Brandaonum in Monarch. Luſitan to. 3. pag. 294. v. *Sed diffugerunt illuc cum ſuas Athabias, iſti non dabant portaticum D. Pelagio, &c.*

ATHAGIL, Græcis φαντασία, ſeu imaginatio. Conſtantinus African. de Vita & ſpiritu p. 312. *Et cum his operatur Athagil, quam Græci φαντασίαν vocant, &c.* Vox, ni fallor, Arabica.

ATHARGRATI. Lex Bajwar. tit. 3. cap. 1. §. 4. *Si quis in eo venam percuſſerit, ut ſine igne ſanguinem ſtagnare non poſſit, quod Athargrati dicunt, &c.* Germanis *Ader*, eſt vena; Anglis *To grate*, rodere, vel terere. *Atargier*, vel *Atarger*, Franco-Belgis eſt ſiſtere, remorari. Ægidius *de Viezmeſons*, cantu 2.

Si li dis ſans Atargier.

Le Roman d'*Aubery* MS.

A tant s'en va, n'y volt plus Atargier.

Li Luſidaires MS.

Ne li vaurra plus Atargier,
Saint Michiel i envoiera
Qui d'un eſfoudre l'ocira.

Hemricurtius de Bellis Leodienſibus cap. 55. *Dont li bons Chaſtelains de Varenne, qui eſtoit leur cuzien germain, fut piés à tretant aſſoleis, c Atargiez de leur mort, comme ilh avoit eſteit de ſes dois freres.* Ita forte *Athargrati*, erit ſanguinem fluentem ſiſtere, *Arreſter le ſang, qui coule de la veine.* Vide *Targa*.

ATHAUDREGIL. Vide *Taudregil*.

¶ ATHE. Vide *Ath*.

ATHENASI, qui aliis *Athanati*, apud Tudebodum lib. 2. Quemadmodum olim apud Perſas erat Legio militaris, quam τῶν ἀθανάτων appellabant, ut docemur ex Procopio lib. 1. de Bello Perſico, Theophane in Theodoſio Jun. A. 18. Freculpho to. 2. lib. 5. cap. 10. & aliis Scriptoribus, quos laudat Briſſonius de Regno Perſarum: ita habebant Byzantini Imperatores, Perſicorum Principum ſimiæ, ſuos Immortales, quos à Nicephoro Logotheta, qui ſub Michaële Duca rerum potitus eſt, tunc demum inſtitutos refert Bryennius lib. 4. n. 4. Quibus id nominis videtur inditum, quod pacis æque ac belli tempore militarent, eſſetque eorum cohors *ſchola vacationis ſemper ignara*: quod de peculiari quadam Caroli M. Imp. caterva militari dixit Monachus Sangallenſis lib. 2. cap. 26. Unde Anna Commena lib. 2. Alexiad. de Athanatis agens, ait fuiſſe, ςράτευμα τῆς Ρωμαικῆς δυνάμεως ἰδιαίτατον, quia videlicet pacis perinde ac belli tempore Imperatoribus merebant. Conſule præterea Gloſſaria Rigaltii & Meurſii.

ATHERA. Caſſianus Collat. 15. cap. 10. *Pulmentum quod illi* (*Ægyptii Monachi*) *Atheram nominant.* Heſychio ἀθήρα ſeu ἀθάρα, eſt edulium quoddam, quod Ægyptii ex tritico & lacte conficiunt. Plinio l. 22. c. 25. medicamentum fuiſſe dicitur, & Dioſcoridi lib. 2. cap. 114. pulticula, nempe liquidior & ſorbilis ex tritico zeaque molitis, inque tenuiſſimum pollinem redactis confecta, infantibus conveniens. S. Hieronym. in Geneſim. *Porro θήραν, venationem magis poteſt ſonare, quam fruges: tametſi moris ſit Ægyptiorum, θήραν, etiam Far vocare, quod nunc corrupte Atheram nuncupant.* [Vide Apophtegmata Patrum in Antonio n. 19.]

¶ ATHESIS, ἀθεσία, Inconſtantia, infidelitas, niſi forte malueris *Atheſi* in ſequenti loco idem eſſe quod pertæſi, Gall. *Ennuyez, Dégoûtez*. Angeli Rumpleri Hiſt. Monaſterii Formbacenſis lib. 1. apud Bern. *Pez* to. 1. Anecd. part. 3. col. 433. *D. Murenas, accipenſeres & alios delicatiores Atheſi dimittimus.*

ATHISCÆ lib. 3. Eſdræ cap. 2. *Libatoria argentea duo millia quadraginta, Athiſcæ argenteæ 30. phialæ aureæ 30.* Ubi Mamotrectus, *Athiſcas, vaſa potoria & pateras* interpretatur. Græca Editio θυίσκας habet.

ATHLANA. Fragmentum Petronii: *Athlanam in ingenuum naſci tam facile eſt, quam accedere iſthoc.* Legendum forte *Sthlavum*, id eſt, ſervum: nam σθλάβος dixiſſe Græcos nuperos, pro σκλάβος, alibi à me obſervatum. Neque enim Petronio Fragmentum iſtud temere adſcribendum, longeque inferioris eſſe ætatis, jure cenſent viri docti.

¶ ATHMO-SPHÆRICI EFFECTUS, Terræ motus. Ita Chriſtophor. Muller. in Introduct. in Hiſt. Canoniæ Sand-Hippolyt. apud Raimund. Duellium Miſcellan. lib. 1. pag. 335. *Supereſſent adhuc alia quamplurima de urbe hac memoranda, ut ſunt varii fortunæ caſus, bella, cœli terræque diſturbia, aquarum inundationes.... Effectus Athmo-ſphærici ſive terræ motus.* [Vox conficta ab ἀτμὸς, Flatus, vapor, & σφαιρικὸς, Globoſus.]

¶ ATHOMUS, pro *Atomus*. Græca vox genuino ſenſu haud ignota. Ad temporis menſuram & diviſionem atomos adhibitos fuiſſe refert Papias: *Athomi, inquit*, 376. *faciunt unum oſtentum. Oſtentum unum & dimidium facit unum momentum: momenta duo & duæ partes unius faciunt partem unam. Una pars &* 1. *facit minutum unum. Duo minuta faciunt punctum unum. Quinque vero puncti faciunt horam unam. Hora igitur habet Athomos* 22560. *Oſtenta* 60. *momenta* 40. *partes* 15. *punctos* 5. *&c*... Rabanus in Computo cap. 12. *Oſtentum eſt* 60. *pars unius horæ, Atomos in ſe continens* 376.

¶ Athomus Terræ, Portio terræ. Lobinellus in Gloſſario ad calcem Hiſt. Britann. *Raginaldus de Bleſia dedit* IV. *Athomos terræ, quos Richerius, qui dominus erat, quitavit, &c.*

ATIA, Atya, Aatia, Odium: ex Anglo-Saxonico forte hatung, Odium, invidia: unde Anglis *Hate*, malitia, & Germanis, *Haet*, odium, & Italis, *Aſtio*, Invidia: vel potius à Græco ἄτη, Nocumentum. Unde proverbium, cujus meminit Auſonius in Ludo ſeptem Sapientum, ἐγγύα πάρεστι δ' ἄτη. Bracton. lib. 3. tit. 2. cap. 5. §. 3. *Utrum appellati ſint odio vel Atya, vel per verum appellum.* Cap. 8. §. 7. *Inquiras... unde rectatus ſit vel appellatus de morte illa, odio & Atya, vel eo quod inde culpabilis ſit: & ſi odio & Atya, quo odio, vel qua Atya, &c.* Vide Statutum 1. Weſtmonaſterienſe cap. 11. *Atie* etiam eodem ſignificatu dixerunt noſtri, Philippus *Mouskes* MS. in Lothario:

Et li manda que boinement
Preſiſt, & manda Parlement
Al Duc Ricard de Normendie,
Pour défaire celle Aatie
De ſon neveu, & de ſon pere,
Et de la mort Carlon ſon frere,
Ki mort eſtoit en ſa priſon
A Ruen pour la fole tençon.

Guilelmus *Guiart* MS. an. 1248.

Sont li frere au Roi en eſtant,
Qui ne vont mie conſtretant,
Cele Ahatie, aincois la loent.

Chronicon Bertrandi *du Gueſclin* MS.

Dix Anglois vont ſur luy, luy font mout Haſtie,
Lançent, fierent, & ruent pour li tolir la vie.

Atine etiam uſurpatum pro nocumento, & *Atiner*, nocere, eadem vocis origine, [niſi ſit Armorica. Armoricis quippe Britonibus *Atayna*, eſt Moleſtare; *Atahin*, Odium, & *Atahina*, Odio habere, licet rarius.] Aſſiſæ Hieroſolymitanæ MSS. cap. 87. *Il lor doit dire que il s'en offrent de celle Atine, que il ne veaut ores que la bataille ſoit gagée en ſa Court.* Guill. *Guiart* anno 1204.

Cele Iſlette qui s'en eſſeve,
Eſt ſi haute au-deſſus de l'éve,
Que Saine par nule cretine
N'a povoir d'i faire Atine.

Et anno 1205.

Qui pour Anglois Atainer,
Comencent le mur à miner.

Le Doctrinal. MS.

Qui font grans Aatines, outrages, & deſrois.

Aliud porro ſonat *Aatir*, in Chronico Bertrandi Gueſclini:

Sire Bernard, vos ni avés Aati.

Rurſum:

Seignors Barons, ge me ſuis Aati,
Contre Fromond, & envers ſes amis.

Ibidem:

Les glaives en leur main ſe ſont fort Aaſti.

Eſt enim *Aatir* his locis *exacerbare*, vel *animum exacerbare*, ex nocumento, vel damno, quod quis accepit. Sed & Græci ἀάτειν pro *nocere*, dixerunt, voce per pleonaſmum ab ἄτη ducta: Heſychius: ἀάται, ἄγαν βλάπτει.

Acia pro *Atia*, in Fleta lib. 1. cap. 25. §. 5. cap. 26. §. 3.

ATILLUS, *Aſtutus, expeditus*, Ugutioni. Forte *Artitus*.

ATINA. Charta Conſtantiæ Boemundi Antiocheni Principis viduæ an. 1117. apud Ughellum to. 7. Ital. Sacr. pag. 668. *De omnibus rebus, quæ venduntur ab illis... videlicet de auro & argento, & cujuſlibet equitationis, & Atinis*, [f. Satinis, Gall. *Satin*,] *& pannis ſericis & lineis, pellibus griſeis berariis, & arminiis, & cujuſcunque modi, &c.*

¶ ATINCTUS, Compertus flagitii. Practicis noſtris *Atteint & convaincu*. Vide *Attaintus*.

¶ ATIRIMENTUM, Armatura, Gall. Armure, *Equipage de guerre, Attirail*. Hiſtoria Dalphin. to. 2. pag. 146. *Cum nos teneamur erga dilectum ſcutiferum noſtrum Lancelotum de Avalone in* 60. *libris Gebennenſibus, occaſione ſui Atirimenti ſeu munitionis ſui corporis, quod fecit ſequendo perſonam noſtram, &c.*

¶ ATOLA, Inſtrumenti muſici ſpecies. Beda in Muſica practica, tom. 1. pag. 353. *Artificiale inſtrumentum eſt organum viola, & cithara, Atola, pſalterium, &c.* Forte legendum *Citola*. Vide in hac voce.

¶ ATOMALIA Corpora, Id eſt, atomi, individua corpuſcula, quæ quidam Philoſophi finxerunt eſſe prima rerum principia. Gocl. Lex Philoſ.

¶ ATOMUS, Minima pars horæ. Vide *Athomus*.

¶ ATONDUS. Concilium Legion. an. 1012. can. 11. tom. 3. Collect. Concil. Hiſpan. pag. 191. *Vadat liber ubi voluerit cum cavallo & Atondo ſuo.* Forte pro *ſervo ſuo*.

¶ ATONIA, *Nænia*, in Vett. Gloſſis. Græcis ἀτονία eſt nervi remiſſi languor, infirmitas.

¶ ATORNA, Mundus muliebris, Gallice *Atours*. Contractus matrimonii inter Agnonem de Turre & Beatricem filiam Guill. domini de Chalanconio anni 1372. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 717. *Dominus de Chalanconio.... conſtituit.... pro dote ac nomine ſeu cauſa dotis ipſius Beatricis.... tria millia & quingentos francos auri.... & amplius arneſia, raubas ſive Atorna competentia.*

¶ ATORNAMENTUM. Vide *Atturnatus*.

ATORNARE, Inſtruere, adornare, noſtris olim *Atourner*. Bernardus Monach. in Conſuetud. Cluniac. MSS. cap. 53. *Oratorium, quoties oportuerit cortinis lineis ſive laneis palliis, tapetibus quoque & bancalibus Atornare.* Vide [*Attornare* &] *Atturnatus*.

ATRABATICÆ Vestes, *Atrabatica ſaga, birri Atrabatici*, ab Atrebatibus in Gallia dicuntur, ut cenſet Salmaſius ad Pollionem, licet Suidas, vetus Lexicon Regium Cod. 2062. & Codinus in Originib. C. P. ab *atro* colore ejuſmodi veſtes dictas velint, itaque appellari τὸ ξηραμπελινὸν χρῶμα, quem tamen colorem inter coccinum & muriceum fuiſſe ſcribit vetus Scholiaſtes Juvenalis. Eædem videntur, quas Itali *Arazzo* vocant. Academici Cruſcani: *Arazzo, panno tiſſuto à figure, per uſo di parere è addobare, datto così dal fatto nella citta d'Arazzo.*

¶ ATRABILARIUS, Melancholicus, temperamento frigidus & ſiccus, abundans atra bile, Gall. *Atrabilaire*. Gocl. Lex. Philoſ. pag. 290.

¶ ATRACTUS. Vide *Attractus*.

ATRAMENTALE, in Gloſſ. Lat. Gr. μελανοδόχιον. *Atramentarium*, καλαμάριον.

¶ ATRAMENTARIUS. Diploma Gregorii Papæ V. apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 53. *Scriptum per manum Johannis Notarii regionarii Atramentarii S. Romanæ Eccleſiæ anno Dominicæ Incarnationis 996. Indictione 9. menſe Junio die ſecunda.* Error videtur Amanuenſis pro quo legendum, ut in aliis ejuſdem ævi Rom. Pontificum Bullis: *Per manum N. Notarii Reginonarii ac Scriniarii, &c.*

¶ ATRATUS, *Lugubris.* Papias MS. Iſid. lib. 10. Orig. *Atratus & Albatus, ille à veſte nigra, iſte ab alba.*

¶ ATREBATENSIS Moneta. Vide *Moneta Baronum.*

¶ ATRIA Benedicta, fem. gen. An cœmeterium? Ita videtur ſumi in Charta Manaſſis Cameracenſis Epiſcopi apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 165. *Idem Comes Robertus de alodio ſuo totam terram quæ circa Eccleſiam in Atria Benedicta eſt & diviſa libere & legitime eidem Eccleſiæ tradimus, quatuorque jugera terræ arabilis.* Vide mox *Atrium.*

ATRIAMENTUM, Incinctus, terræ continentia, Gallis, *Pourpris, Etenduë de terre.* Formulæ veteres Bignonii n. 43. *Habet ipſa caſa in Atriamenta membra in gyro tanta, de lateribus vel frontibus caſæ vel terræ illorum, & illorum.* Ita *Atrium* videtur etiam ſumi in Decretione Chlotarii Regis §. 13.

¶ ATRILE, ab Hiſpano *Atril*, Pluteus, Gall. *Pupitre.* Conc. an. 1590. tom. 4. Collect. Concil. Hiſpan. pag. 466. *Licet in rubricis librum Miſſale ſuper cuſſino aperiri debere dicatur, non prohibemus tamen illud ſuper Atrili collocari.*

ATRITUDO, Nigredo, μελανία, in Gloſſ. Græc. Lat. [Hac voce utitur Albanus Legatus apud Ludewig. tom. 2. Reliq. MSS. pag. 417.]

1. ATRIUM. Latinis Scriptoribus eſt area ante ædem portibus & columnis cincta, unde & *Periſtylium* & *Impluvium*, dicebatur: αἴθριον Græci etiam vocarunt, quod ſub dio eſſet. Utramque Atrii formam expreſſit Gloſſ. Lat. Gr. *Atrium*, Μεσαύλιον, Περιστῷον. Nam & αὐλὴν *atrii*, Aream Græci vocant, porticus vero Atrium cingentes. Περιστῷον & τετραστῷον, *quadriporticum*, interdum & *triporticum*, pro ratione numeri porticuum. Will. Brito in Vocab. MS. *Atrium, magna ædes ampla & ſpatioſa domus, & dictum Atrium, quod addantur ei tres porticus.* Præſertim vero ita appellabant ea impluvia porticibus cincta, quæ ædibus ſacris obverſabantur, in quorum meditullio erat fons perennis aquæ. Anaſtaſius in S. Symmacho: *Ante fores Baſilicæ gradus fecit in Atrio & Cantharum*: Idem in S. Dono: *Hic Atrium B. Petri Apoſtoli, quod eſt ante Eccleſiam in quadriporticum magnis marmoribus ſtravit.* Leo Oſt. lib. 3. cap. 26. *Atrium ante Eccleſiam, quod nos Romana conſuetudine Paradiſum dicimus.* Illud autem aſyli, & immunitatis jure donatum erat, perinde ac ipſa ædes ſacra. Decretio Chlotarii Regis poſt Legem Salicam §. 13. *Nullus latronem vel quemlibet culpabilem... de Atrio Eccleſiæ trahere præſumat. Quod ſi ſunt Eccleſiæ, quibus Atria clauſa non ſint, ab utraque parte parietum terræ ſpatium arpennis pro Atrio obſervetur.* Capitula Caroli M. ad Legem Salicam §. 3. *Si quis ad Eccleſiam confugium fecerit, in Atrio ipſius Eccleſiæ pacem habeat, &c.* Leges Edwardi Confeſſ. cap. 6. *Quicumque reus... cauſa præſidii ad Eccleſiam confugerit; ex quo Atrium Eccleſiæ tenuerit, à nemine inſequente nullatenus apprehendatur.* Idem ſtatuitur in Lege Longobardorum lib. 2. tit. 40. §. 5. & in Capitularibus Caroli Mag. lib. 1. cap. 140. lib. 7. cap. 125. Porro Atrium portis, iiſque conſecratis, clauſum erat. Capitulare 1. ann. 819. cap. 1. Lex Longobardorum lib. 1. tit. 9. §. 30. 36. & Capitularia Caroli Mag. lib. 4. cap. 13. *Atrium Eccleſiæ, cujus portæ reliquiis fuerunt conſecratæ.*

¶ Atrio Privari, ſeu Eccleſiæ communione, & ingreſſu, in Chronico Trudonis Spicil. Acher. to. 7. pag. 476. *Excommunicatus obierat Henricus Imperator, filius Henrici filii Conradi Imperatoris, regnoque & Atrio privatus erat propter diſſentionem inter ipſum & Apoſtolicos Romanos de inveſtituris.*

Atrium, Cœmeterium: quia in Eccleſiarum Atriis fidelium ſepulturæ erant, ut ſupra indicatum. Ebrardus in Græciſmo cap. 11.

Atria dic aulas, eadem & cimiteria dicas;
Et loca ſacrorum, &c.

Leges Adelſtani Regis Angl. §. 33. *Nunquam juramento poſtea dignus ſit, nec in ſanctificato Atrio aliquo jaceat, ſi moriatur.* Pœnitentiale Rom. tit. 7. cap. 25. *In Atrium Eccleſiæ, ubi ſepulta ſunt corpora fidelium.* Concilium Nannetenſe cap. 6. *Ut in Eccleſia nullatenus ſepeliantur, ſed in Atrio, aut in porticu, aut extra Eccleſiam.* Baldricus in Chr. Camerac. lib. 3. cap. 21. *In Atrio ſubterratus.* Hincmarus in Capit. de Reb. Magiſtri c. 15. *Si* (Eccleſia) *Atrium habeat munitum. Atrium cadaverum*, apud Ditmarum lib. 1. pag. 10. [Charta anni 1097. to. 2. Hiſt. Meld. Inſtrum. pag. 15. *Cum domina Maltildis, Kalenſis Eccleſiæ Abbatiſſa, B. Samſonis Eccleſiæ terram ad Atrium conſtituendum dediſſet... ab omni conſuetudine & foriſfactura, quantum ambitus Atrii clauderet, terram illam ſolutam & quietam adclamavit.*]

Atrium et Altare. Charta Guarini Epiſcopi Ambianenſis ex Tabulario Abbat. S. Fuſciani: *Ibertus Clericus, qui dimidium Altaris & Atrii in villa, quæ Sanctis dicitur, tam Eccleſiaſtico quam hæreditario jure tenebat, &c.* Infra: *Totum videlicet Altare & Atrium cum appenditiis præſenti privilegio confirmamus.* Bulla Innocentii PP. an. 1142. in Hiſt. S. Martini de Campis pag. 171. *Altare & Eccleſiam, Atrium de Campiniaco.* Occurrit ibi pluries. Alia Theobaldi Epiſcopi, pag. 186. *Eccleſiam de Lupera, cum Atrio & tertia parte decimæ.* [Hiſtoria Beccenſis MS. pag. 132. *Anno Domini 1080. Galo de Flavacourt dedit Eccleſiæ quod habebat apud Laïencourt, ſcilicet Altare & Atrium, & quadrantem ejuſdem villæ, & duas partes Vicecomitatus & viationis.*] Charta Adalberonis Epiſcopi Virdunenſis an. 1135. ex Tabulario S. Vitoni: *Iſdem autem Presbyter, ſi aliqua rationabili ex cauſa eodem in Atrio habere voluerit manſionem ſecundum ſancita Canonum, cellam tantummodo Eccleſiæ adhærentem habebit, in qua ſolus cum domeſtico ſibi Clerico vel famulo habitabit, ne mulierum aliquarum frequentia, vel ullius rei familiaris confluentia, Eccleſiæ injuriam, & Fratribus ingerat moleſtiam.* Vide Concilium Iſlebonenſe cap. 12. 13.

Atrium, in Vita S. Theodardi Archiepiſcopi Narbon. Apud Catellum lib. 4. Rerum Occitan. pag. 751. videtur ſumi pro atrio Eccleſiæ: *Cumque Concilium iſtud ſtrenue ageretur in Atrio Pontificalis Eccleſiæ, eſſetque inibi grandis multitudo fidelium, &c.*

¶ Atrium Sauciolum, Prætorium, forum judiciale, ſeu potius locus publicus, in quo rei & damnati morte mulctantur. Acta Paſſionis B. Cypriani Mart. *Idem Galerius Maximus Proconſul eadem die Cyprianum ſibi offerri præcepit, in Atrio Sauciolo,*

ſedenti. Editio an. 1560. habet *Sautio.* Concilium Matiſconenſe II. cap. 19. *Ut ad locum examinationis reorum nullus Clericorum accedat, neque interſit Atrio Sauciolo, ubi pro reatus ſui qualitate quiſpiam interficiendus eſt.* Gloſſ. Gr. Lat. τιτρωσκόμενος, *Saucius, truculentus.*

☞ Valeſius in Valeſianis pag. 213. & ſeq. ait Cangium noſtrum Concilii Matiſcon. textu deceptum male addidiſſe in ſua *Atrii Saucioli* expoſitione: *ſeu potius locus publicus, in quo rei & damnati morte mulctantur.* Neque enim unquam mos fuit apud Romanos, ut rei morte plecterentur in urbe, ſed extra urbem in aperto campo, ut ex ipſis S. Cypriani Actis patet. Quî ergo locus Concilii Matiſcon. intelligendus eſt? *Ubi* non eſt adverbium loci, ſed temporis; hic eſt igitur Concilii ſenſus: *Nullus Clericorum interſit Atrio Sauciolo, cum reus aliquis ibi capitis damnandus eſt.*

2. ATRIUM, Menſuræ agrariæ ſpecies. Pelagius Epiſcopus Ovetenſis in Addit. ad Hiſtoriam Sebaſtiani Epiſcopi Salmanticenſis, æra 827. *Ædificavit inſuper Eccleſiam Rex Adefonſus à circio, quæ eſt Atrium unum diſtans à ſuo Palatio, in memoriam ſancti Juliani Martyris.*

¶ 3. ATRIUM, Culina, Gall. *Cuiſine.* Papias MS. *Atrium proprie Culina dicitur, quod ſit nigra.* Et paulo inferius: *Atrum nigrum, inde Atrium proprie Culina.* Hinc Gallicum *Atre*, focus, caminus, *Foyer.*

ATTACATURA, Vox Italica. [Compactio ab *Attacare*, Conjungere, vincire, compingere.] Charta an. 1160. apud Ughellum to. 7. Ital. Sacr. p. 575. *Ædificare in alveo prædicti fluminis, palos regere, & antepoſitiones & elevatas facere & habere, & Attacaturas per dictam terram... conſtruere, per quas ab ipſo alveo, & uſque ipſum molinum vel molendini aqua ducatur, &c.*

ATTACHIARE, Attachiator, Attachiamentum, Voces forenſes, apud Anglos & Scotos Leguleios frequentes, à Gallico *Attacher* deductæ. Eſt enim *Attachiare*, Reum vincire, ligare. Unde in Legib. Baronum Scoticorum, ſeu Quoniam Attachiamenta cap. 1. §. 2. *Attachiamentum* dicitur eſſe *quoddam vinculum legitimum, per quod pars defendens invita aſtringitur ad ſtandum juri, & reſpondendum parti de ſe quærenti juridice.* Variis autem modis, ut ibidem ſubnectitur, fit Attachiamentum: *Aliquando enim fit per bona partis defendentis, utpote in placitis de debitis, & conventione, & quando implacitatur de rebus mobilibus. Quia primo debent res & bona partis defendentis Attachiari & teneri, quouſque ſecuritatem fecerit per plegios ad reſpondendum & ſtandum juri parti conquerenti, & tunc relaxatur Attachiamentum. Aliquando etiam Attachiamentum fit per corpus hominis, utpote in placitis de tranſgreſſione, ut cum aliquis vulneraverit aliquem, per corpus debet Attachiari, & non per bona ſua: vel ſi noluerit pati Attachiamentum per corpus, vel ſi ſe retraxerit à Baillivis, bona ſua Attachiabuntur per Baillivum, donec dederit Baillivo ſecuritatem de ſtando juri, &c. Debet autem Attachiamentum fieri per Baillivos, vel eorum ſervientes præſentatos in Curia & Juratos. Atque hi Attachiatores dicuntur, capiuntque rebelles & fugientes ſeu fugitivos, qui non ſunt juris patientes.* Statutum Edw. Regis Angl. in Regeſto Conſtabulariæ Burdegal. fol. 79. de Seneſcalli Vaſconiæ officio: *Habeat 8. Servientes juratos, qui faciant Attachiamenta, & exequantur alia mandata Seneſcalli Vaſconiæ.* Concil. Lambethenſe an. 1261. *Tunc Vicecomites & alii quicumque Baillivi Attachiantes & diſtringentes, &c.* Atque hæc ad Attachiamentorum materiam explicandam ex prædictis Legibus delibaſſe ſufficiat. Tantum moneo, horum vocabulorum manere etiamnum in Gallia veſtigium: *Attaches* enim appellamus facultatem, quam dat Judex loci cuivis Apparitori, aliorum Judicum ſententias exequenti, intra ſuæ juriſdictionis limites. Adde Raſtallum. Sed & *Attaquer* dicimus, quempiam aggredi, adoriri, invadere, in aliquem manus immittere, quod faciunt *Attachiatores.* Jam vero unde hæ voces etymon ducant. Vide in *Taſca* 2.

¶ Attachiamenta *de Spinis & Boſco,* Jus conceſſum ſilvarum magiſtris utendi ſpinis, minuto ligno & arboribus vento fractis aut proſtratis in diſtrictu ſuo. Inquiſitio apud *Brehull* de Foreſta de *Bernwood*, ann. 1230. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 209. *Et dicunt etiam quod idem Joannes debet habere feodum in boſco domini Regis, videlicet Attachiamentum de ſpinis de boſco ſuo & de boſco qui vento proſtituitur, & pannagium & clamationes & indictationes, ſi quæ fuerint, videlicet de viridi & de venatione.*

ATTÆDIARE, Tædio afficere, apud Joan. Majorem de Geſtis Scotorum lib. 2. cap. 1. & Ericum Upſalenſem lib. 3. Hiſt. Suecorum ann. 1299. [Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1506.] Etiamnum dicimus eodem ſenſu: *Attedier quelqu'un.* Albertus Argentin. an. 1345. *Nutrix autem ejus.... de mora reverſionis Andreæ Attædiata, egreſſa cameram, &c.*

¶ ATTAGENA, Crepuſculum. Papias MS. Bituric. *Attagena, gallina ruſtica, genus avis, crepuſculum.*

ATTAINTUS, Attainctus, Vox fori Anglici & Scotici; Criminis convictus: Galli dicunt, *Atteint & convaincu.* Leges Baronum Scotic. cap. 83. *Nullus defamatus, tanquam receptator latrocinii, debet puniri, antequam malefactor fuerit convictus, vel Attayntus de latrocinio illo.* Statuta Alexandri IV. Scotiæ Regis c. 25. §. 3. *Et qui aliter quam ſic facit, & de hoc convictus fuerit & Attaintus, ponatur in carcere, &c.* Rogerus Hovedenus: *Si dominus feodi negat hæredibus defuncti ſaiſinam ejuſmodi feudi,... & inde Attaintus fuerit, remaneat in miſericordia Regis.* Charta an. 1212. apud Florentinum Haræum in Caſtellanis Inſulenſib. pag. 206. *Vidit quemdam hominem ex hominibus S. Petri, qui erat convictus, id eſt, Attains, in Caſtello liberari per Eccleſiam S. Petri.*

¶ Attinctus, Atinctus, Eadem notione, in Legibus & Conſuetud. Furnenſibus ex Archivo Audomarenſi: *Quicumque adjornatus fuerit, & prima die non venerit, readjornari debet ad ſecundum diem; & ſi tunc non venerit, Atinctus eſt: & ſi venerit & legitimum impedimentum oſtenderit petendo ſacroſancta & diviſorem juramenti, hoc eſt, ſtavera, ſtabit in placito ſuo; & ſi ita non fecerit, Attinctus eſt.* Ibidem iterum repetitur.

Attaincta, Attincta, Convictio in actione criminali, aut manifeſtus cujuſlibet criminis reatus: Anglis, *Attaints. Serment fait en Attaint & en bataille,* apud Littleton. ſect. 294. Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 187. *Habebat etiam idem Nigellus de conceſſione dicti Comitis Attinctas de 24. in Curia ſua Juratas, & multa alia, quæ modo in Curia non permittitur de Haulton.* Vide Bractonum lib. 4. Tract. 5. cap. 4. Fletam lib. 2. cap. 2. §. 9. lib. 5. c. 22. §. 8. 16. Brittonem cap. 97. 98. And. Horn. c. 4. Sect. 19. c. 5. Sect. 1. 77. & Sect. 4. pag. 324. & Raſtallum.

Duplex autem eſt *Attincta*, ſeu convictio: altera ex veriſimilitudine, altera per defectum, ſeu eremodicium, cum accuſatus ſcilicet judicium fugit. Prior confeſſione, duello, aut veredicto probatur; altera lite intentata, quandiu reus exulat.

¶ Attinctio, Eadem notione, apud Rymer. to. 8. pag. 166. *Ac etiam convictiones, Attinctiones, judicia, &c.*

¶ Attinctura, Eadem ſignificatione, apud eumdem Rymerum tom. 14. pag. 703. col. B. *Aut quæ ratione ejuſdem officii à dicto tempore Attincturæ & condemnationis.*

¶ ATTAM, inquit Feſtus, *pro reverentia ſeni cuilibet dicimus: quaſi eum avi nomine appellemus. Atta* etiam ſumitur pro eo, qui primis dumtaxat plantis ambulat ab ἄτlω, *Salio:* quod is qui ſic incedit, quaſi ſalire videatur. Sed vocabulum eſt hoc intellectu notum Horatio. Vide Voſſium in Etymologico, & ſupra *Aba* 2.

¶ ATTAMEN, Inquinamentum, labes, Gall. *Souillure, tâche*, Vita S. Vincentii Madelgarii tom. 3. Julii pag. 676. *Omni vitiorum Attamine manſit incontaminatum.*

ATTAMINARE, *Adtaminare*, pro *Contaminare*. Gloſſ. Iſid. *Attaminat, inquinat.* Occurrit apud S. Ambroſium non ſemel. Caſſianum Collat. 21. c. 26. S. Auguſtinum lib. 12. de Civit. Dei, Capitolinum, Victorem in Pio, in l. 5. Cod. Theod. de Contrah. emp. in fragmento Tertulliani de Execrandis Gentium diis. &c. At apud eumdem S. Auguſtinum Epiſt. 59. pro *attingere*, videtur uſurpari: qua ferme notione in Gloſſis Iſidori *Adtaminare* eſt *uſurpare*: [ubi Pithœus habet *Adlancinare*, pro *Adtaminare*.] Apud Joannem de Janua: *Attaminari, Adverſari.* Ugutioni, *Attaminare, eſt purgare farinam cum ſetatis.* Gallis, *Paſſer par le tamis.* Gloſſ. Lat. Gr. *Attaminatus*, χειρωθείς, μειωθείς.

ATTANUBA, *Genus vaſis*, Papiæ. [Iſidorus habet: *Attanabo.* Vide *Atanulum*, quod idem eſt.]

¶ ATTARE, pro *Aptare*, Gall. *Accommoder, ajuſter.* Computus anni 1348. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 583. col. 1. *Amblardus de Briordo Miles Ball. Grayſivaud. & Caſtell. Alavardi, fortificari & Attari fecit de mandato Domini & Dominorum de conſilio mœnia & clauſuras Villæ-Alavardi, & ſolvit pro Attandis duobus foraminibus, &c.*

¶ ATTASSARE, Acervare, congerere, Gall. *Entaſſer.* Vide *Taſſare.*

¶ ATTEDIATUS, Tædio affectus, apud Lobinellum in Gloſſario ad calcem Hiſtoriæ Britan. Vide *Attædiare.*

¶ ATTEFECTUM, Attefitum, Arbor novella jam inſita aut brevi inſerenda, Gallis *Ante*, Ruſticis Dumbenſibus *Attefits.* Conſuetud. Marchiæ Dumbarum an. 1325. art. 24. ex Archivo Trevoltico: *Si aliquis ſcindit vel trahit aliquam arborem de die ſeu nocte, pirum, pomerium, vel Attefectum, tenetur domino, de cujus dominio dicta arbor ſeu Attefitum moveret, de 60. ſolidis Viennenſibus.*

ATTEGIA, Ædicula, ab *Adtegendo*, quod eſt παρακαλύπτειν, inquit Salmaſius, ἡ σκηνὴ, καλύβη. Papias: *Attegiæ, Maurorum caſulæ dicuntur, quia ad tempus teguntur. Attegiæ Maurorum*, apud Juvenal. Sat. 14. *Dirue Maurorum Attegias.* Vetus Inſcriptio: *Deo Mercurio Attegiam tegulitiam compoſitam Severinus Satullinus C. F. ex voto poſuit LL. M.* Joan. Diac. lib. 4. Vitæ S. Gregor. PP. cap. 96. *Ut Attegias & feneſtras & vicini dormitorii tabulas agreſſus diriperet.* Bulla Leonis IX. PP. apud Ughellum in Epiſc. Portuenſ. *Pergente recto itinere per ſolariam, & uſque ad Attegiam piſcatoriam.* Ethelwerdus lib. 4. Hiſt. Angl. cap. 3. *Pellunt ingenuos paſſim, Ategias figunt in oppido, &c.* ἀτεγίαι, eadem notione apud Leon. in Tact. cap. 5. §. 2. Noſtris, *Hutes de ſoldats.* Rufinus apud Joſephum, σκηνοποιεῖσθαι, *Attegias componi*, tranſtulit. Pœnorum vocabulum.

¶ Attegua, Eadem notione, in Chron. Farfenſi apud Murat. to. 2. part. 2. col. 559. *Et alia domus quam contendebat Gregorius filius Urſi Presbyteri de Malepaſſia cum ſcala marmorea, & curte ante eam, & medietate putei aquæ vivæ, & porta introïtus, & cripta & duabus Atteguis.*

Attigia, in Bulla Benedicti IX. PP. an. 1033. apud Ughellum to. 1. pag. 119. Adde pag. 136.

ATTELATUS Equus, & *Diſtelatus*, in Charta Henrici Abbatis Fiſcanenſis; id eſt, ad carrum aptatus, & ex carro ſublatus: Gallis, *Cheval Attellé & deſtellé.* Vide *Namium.*

ATTEMERARE, pro *Temerare.* Frodoardus de Pontific. Romanis in Caliſto:

... Summi capitis clariſſima membra
Attemerare auſos.

¶ ATTEMPTATIO, Nefaria molitio, ſcelus, Gall. *Attentat*, apud Rymerum to. 1. pag. 364.

¶ ATTEMPTUS, Comprehenſus, captus, Gall. *Arrêté*; quaſi pro *Attentus*, retentus. Concilium Remenſe ann. 1148. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 141. *Locus vero in quo Clericus vel Eccleſiaſtica perſona Attempta fuerit, & omnia caſtella, & jura civitatis & villæ, quæ capientis vel retinentis fuerint; à divino officio ceſſent, & cum lugente lugeant.*

¶ ATTENDARE *ſe*, Locum occupare, Gall. *Se camper*, Italis *Attendare.* Bartholomæus Scriba Annal. Genuenſ. lib. 6. ad ann. 1237. apud Murat. tom. 6. col. 475. *Et quando magna pars exercitus fuit apud Vultabium, Poteſtas celebravit conſilium, & de voluntate conſilii ivit verſus Terdonenſes, & ſe Attendavit Poteſtas prope exercitum inimicorum per unum milliare, ita quod ambo exercitus ſe videbant.* Vide *Tenda.*

¶ ATTENDENTIA, Attentio, ſollicitudo, cura, apud Rymer. tom. 11. pag. 847. *Pro Attendentiis ſuis ſuper perſonam Regis in ſervitio ſuo guerræ ultra mare profecturo.* Ita paſſim in ſeqq. paginis.

¶ 1. ATTENDERE, Cuſtodire, obſervare. Greg. Turon. lib. 1. Miraculorum cap. 45. *Hæc autem comminati miſerunt eum in exilium apud urbem Mediolanenſem. Factum eſt autem ut adveniente feſtivitate S. Victoris, convenientibus populis & hic vigiliis intereſſet, ſub libera enim cuſtodia abſolutus Attendebatur; &c.* Contractus matrimonii ann. 1299. apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 262. *Omnes ſubjecti noſtri dictorum locorum de Bargaano & ejus vallis, & de Garraveto pro Attendendis & complendis omnibus & ſingulis ſupradictis facient homagium ore & manibus commendatum, & juramento vallatum.* Confœderationes anni 1314. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 158. *Si ſibi placuerit, ſit in & de confœderationibus & unionibus prædictis, & eas promittat Attendere.* Legitur rurſus in Charta Aymari de Pictavia ann. 1268. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 287. Vide *Attenere.*

¶ 2. ATTENDERE, Exſpectare. Gall. *Attendre.* Miracula S. Majoli Abb. Cluniac. tom. 2. Maii pag. 692. *Hic parentum ſuorum adjutorio ad ſanctum Majolum adductus eſt, & in Eccleſia poſitus Attendebat illuminationis ſuæ horam.* Miracula S. Benedi-

cti n. 25. to. 3. Martii p. 345. *Deſtitutus itaque omni auxilio & Attenta medicinæ fraudatus ſpe, &c.*

¶ 3. ATTENDERE, Tendere ad, Pergere. Charta Witig. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 287. *Et ſi pro defuncto ſepeliendo, ſponſa intronizanda vel puero baptizando ipſe Plebanus requiſitus fuerit, Attendere debebit cum cuſtode.*

¶ ATTENERE, pro *Tenere*, Obſervare, cuſtodire. Liber niger Scaccarii p. 13. ex Conventione inter Henricum Regem Angl. & Robertum Comitem Flandriæ: *Et de iſtis convencionibus Attenendis dedit Comes Robertus Regi Henrico iſtas obſides.* Vereor ne legendum ſit *Attendendis*. Vide *Attendere* 1.

ATTENSATICUM, idem quod *Tenſamentum*, [ſeu Penſitatio, quæ à vaſallis aut ſubditis domino pro protectione exſolvebatur.] Jus Vicentin. lib. 1. pag. 121. *Nec præſumat alicui forenſi præſtare aliquid ratione Attenſatici, ſive protectionis, &c.*

¶ ATTENSOR, Obſervator, cuſtos, ab *Attendere* 1. Cuſtodire, Obſervare. Charta Guillelmi de Hala tenentis ſigillum Regis in Arvernia ann. 1298. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 544. *Pro prædictis univerſis & ſingulis... promiſſis, actis & conventis.... ſe conſtituerunt inſimul, & quilibet eorum in ſolidum, deytas, plegios, ac principales expromiſſores, Attenſores, completores & fidejuſſores & obſervatores.* Ibidem pag. 207. in Charta Karoli Regis Franc. *Et inde ſe fidejuſſorem, & principalem pagatorem, & Attenſorem conſtituit penes nos Notarios publicos.*

¶ ATTERITTUS, pro *Attritus*. Charta Euſtachii *de Greinvilla* ex Tabulario Fontanell. to. 2. p. 1363. *Niſi per pœnitentiæ fructum Atterittus corrigatur.*

1. ATTERMINARE, Intra terminos & fines alicujus regionis ponere. Epiſtola Trajectenſis Eccleſiæ edita à Tengnagelio: *Qui quartam partem Epiſcopatus noſtri Terwanenſi Epiſcopio Regni Franciæ, auctoritate domini Papæ, Atterminare conatus eſt,* id eſt, *adſcribere.*

¶ 2. ATTERMINARE, Ad certum terminum debiti ſolutionem prorogare; *Atterminatio*, Hujuſcemodi prorogatio, apud Rymer. tom. 5. pag. 109. *Atterminationes, ſeu aſtallamenta, & reſpectus debitorum noſtrorum revocamus omnino..... volentes quod... debita noſtra ſic Atterminata, vel reſpectuoſa... leventur & nobis celeriter tranſmittantur.*

ATTERRAMENTUM, Gall. *Atteriſſement*, in Edicto Henrici II. an. 1554. art. 6. Alluvio. In Tabul. Abb. S. Dionyſii ann. 1294. Matthæus de *Montmorency*, & Joanna ejus uxor, *à moleſtatione deſiſtunt, quam faciebant Abbati & Conventui S. Dionyſii ſuper Atteramentis quarundam inſularum Sequanæ.*

¶ ATTERRARE, Ad terram adhærere, trahere, appellere, Gallicis nautis, *Atterrir*. Computus anni 1321. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 160. *Libraverunt pro charreagio dicti razelli, & ipſo adducendo per aquam uſque apud Lugdunum, ubi fuerunt 21. homines, & ſteterunt per aquam per 13. dies, quia pluries Atterravit & diſtrinxit dictus razellus... & pro tota dicta fuſta, quando fuit ante domum Domini de Lugduno in Sagona de razellanda, Atterranda, & in domo domini reponenda, &c.*

¶ ATTERRATUS. Charta ann. 1223. in Probat. Hiſt. Cabilon. pag. 62. *Atterratus autem ſive abergatium dictæ villæ eſt Monachorum, & Dominus de Paluel non habet Atterratum ſive abergatium in dicta villa, nec dictus Dominus habet in prædicta villa, corveas &c.* Haud ſcio an idem ſint *Atterratus* & *Abergatium*. Hoc jus *giſti* & *procurationis* poſſet eſſe; illud vero idem quod *Terragium*, Gall. *Champart.*

¶ 1. ATTESTATIO, Teſtimonium, teſtificatio, Gall. *Atteſtation.* Th. *Madox* Formulare Anglicanum pag. 11. *Quibus teſtibus juratis & diligenter examinatis, ipſorumque Atteſtacionibus publicatis, &c.* Macrob. in Somn. Scip. 2. 9. *Deſcribi hoc noſtra Atteſtatione non debuit.*

¶ 2. ATTESTATIO, Idem quod *Teſtatio*, ſive Jus quod Epiſcopi habebant diſponendi in pios uſus de certa parte relictorum teſtamentis. Privilegium Ordonii II. Regis pro Monaſt. S. Martini Compoſtellani to. 3. Concil. Hiſp. p. 171. *Damus vobis ipſum locum qui vocatur Pignario ab omni integritate cum omnibus ſuis adjunctionibus & hæreditatibus & Atteſtationibus & ingreſſibus & regreſſibus, &c. Et cum S. Sebaſtiano & S. Laurentio de Monte ſacro, cum omnibus ſuis rebus & hæreditatibus & Atteſtationibus & familia quæ debet ſervire ad ipſum Monaſterium S. Sebaſtiani.* Vide *Teſtatio.*

¶ ATTIBERNALIS, *Vicinus*, in Gloſſis Iſidori. Melius ſcriberetur, *Attubernalis*, ut dicitur *Contubernalis*, non *Contibernalis.*

ATTICA. Vide *Anax.*

ATTICINARI, *Ad ignem titiones advicinare*, Joanni de Janua. *Attiſer le feu.*

¶ ATTICUS, *Burdonus.* Papias MS.

ATTIFICIUM. Libertates Caſtellinovi in Biturigib. an. 1258. apud Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. cap. 83. *Et quod exiſtentes in dicta libertate non poſſint emere vel acquirere à dictis hominibus noſtris de tallia & mortalia, Attiſicia, vel immobilia, quæ ad ipſos homines jure hæreditario devenerunt, vel devenient in futurum: verumtamen liceat eis emere, vel acquirere à prædictis hominibus Attificia ſive immobilia acquiſita.* Ubi *Attificiorum* voce videntur intelligi res mobiles, proindeque *Artificia*, ni fallor, legendum.

ATTIGUUS, Adjacens, proximus. Anaſtaſius in S. Innocentio: *Poſſeſſionem Fundanenſem cum adjacentibus Attiguis.* Ita in Sixto III. Utitur etiam Apuleius.

¶ ATTILEUM, Attilium, ut mox *Attilamentum*, apud Rymer. tom. 3. pag. 120. *Tibi præcipimus, quod omnes carrucas in temporalibus illis exiſtentes, cum bobus, affris & toto Attilio carucarum earundem ſine dilatione aliqua liberes.* Et tom. 5. pag. 384. *Navem illam cum Attileo ejuſdem, &c.* Charta anno tertio regni Edwardi Regis Angliæ apud *Madox* Formul. Angl. pag. 384. *Ad capiendum neceſſaria mea de meremio ad carucatas, carras, carectas, hercias, Attilia & alia minuta.*

ATTILLAMENTUM, Inſtructio, inſtructus, apparatus: Italis, *Attillatura.* [Gall. *Agrés, Equipage, Attirail, Harnois, Attelage.*] Fleta lib. 1. cap. 25. §. 9. *Batellus cum onere omni, & Attillamento.* Lib. 2. cap. 85. de carrectario: *Ejus eſt ſcire phalera, Attillamenta... carrectis appendentia.*

ATTILLIA, Utenſilia, inſtrumenta ruſtica, Gall. *Outils.* Charta Edw. I. Regis Angl. apud Guiliel. Prynneum in Libertat. Angl. tom. 3. pag. 312. *Remaneant duo equi caracterii cum carecta, & 36. boves cum 4. carrucis & Attilliis.*

¶ ATTILLIATOR, Idem qui *Artillator*, *Artilleriarum* fabricator aut præfectus. Littera Edwardi III. Angliæ Regis pro officio *Attilliatoris*, apud Rymer. tom. 4. pag. 510. *Quia datum eſt nobis intelligi, quod in domibus noſtris, pro Officio Attilliatoris deputatis, in diverſis caſtris noſtris, in Ducatu noſtro Aquitaniæ plures defectus exiſtunt hiis diebus, ita quod ingenia noſtra... deteriorantur, &c.* Vide *Artillator.*

¶ ATTIN, Neptunus apud Suecones, quem Othinum ſeu Odinum ipſum fuiſſe exiſtimant aliqui;

Odinus autem . ut aiunt, Troja in Sueoniam adveniens, ibi ſedem fixit, condiditque civitatem, quam de ſuo nomine Sigi Sigtunam appellavit : hunc ut Deum poſt mortem ſui coluere. Carolus Lundius in Zamolxi.

¶ ATTINCTA, Attinctio, Attinctura, &c. Vide in *Attainctus*.

¶ ATTINENTER, *Appartenanment, Conſinanment*, in Catholico Lat. Gall.

¶ ATTINENTES, Conſanguinei, affines, propinqui, apud Murat. to. 2. p. 214. col. 2. in Appendice ad Agnelli librum Pontif. *Tandem hortatu Attinentium ſuorum . . . contra formam voti, promiſſionis & juramenti Cardinales creat.* Vide acta SS. Martii tom. 1. pag. 569.

¶ 1. ATTINENTIA, Conſanguinitas, cognatio, affinitas, Gall. *Parenté, affinité*, à veteri Gallico, *Attenir*. In Catholico Lat. Gall. *Appartenance, Couſinage*, Occitanis *Attagné*, Affinis; apud Rymer. tom. 3. pag. 793. col. 2. *Quatinus cum eiſdem, ut, non obſtante dicta Attinentia, poſſint ad invicem copulari, diſpenſare.* Et tom. 4. pag. 149. *Ob cauſas alligationum & Attinentiarum, inter ipſum Regem & nos exiſtentes, idem Rex, &c.* Rurſum pag. 157. *Ob connexitatem Attinentiæ quæ eſt inter veſtram & noſtram domus regias, &c.* Vide Acta SS. Martii tom. 1. pag. 557.

2. ATTINENTIÆ, Appendices. Ericus Upſalenſis lib. 4. Hiſt. Suecicæ pag. 134. *Terras & Attinentias regni, &c.* Utitur etiam alibi. Thwroczius: *Tandem antedicti trini dextrarii ſolennes cum armis & operimentis omnibus ipſorum glorioſiſſimis, ſeu Attinentiis, &c.* [Vita B. Herlucæ n. 42. to. 6. Maii pag. 143. *Udalricus Cluniacenſis Attinentiæ apud Suevos præpoſitus.* Vide Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. pag. 56.]

ATTINERE. Cæſarius Heiſterb. lib. 6. cap. 5. *In Parœcia S. Pauli, quæ Attinet Eccleſiæ S. Andreæ, &c.* id eſt, quæ proxima eſt; quomodo *Attenir* uſurpamus.

¶ Attinere, &c. *Pertinet ad propinquos, ut iſte mihi Attinet tali gradu.* Balbus in Catholico. Vide *Attinentes* & *Attinentia*.

1. ATTITULARE, Adſcribere. Charta Conradi Epiſcopi Pataviensis ann. 1156. *Eccleſia Richerſpergenſis . . . licet jure fundi ad Archiepiſcopum Salzburgenſem reſpiciat, tamen ex Eccleſiaſtico regimine Attitulata eſt Eccleſiæ noſtræ, utpote ſita in diœceſi Pataviensi:* id eſt, *pertinet ad Eccleſiam noſtram.* Albertus Aquenſis lib. 7. cap. 6. *Centum equites cum 200. peditibus Ramæ Attitulavit, qui aſſidue cives Aſſur impugnarent:* id eſt, impoſuit, *mit en garniſon.*

2. ATTITULARE, Dedicare, conſecrare. Rupertus in Præfat. ad libros de Divinis officiis: *Multa eorumdem operum tuo nomine Attitulavi, nonnulla nomine Domini Colonienſis Archiepiſcopi:* id eſt, tibi dedicavi, conſecravi. [Tabularium Reinhartſborn. ad an. 1109. inter Vindem. Litter. Schannatti pag. 111. *Conteſtor per Deum ejuſque piiſſimam Genitricem, cujus honori & nomini iſdem locus Adtitulatur.* Vide *Titulus*.]

¶ 3. ATTITULARE, Referre titulos vel ſummaria rei tractandæ. Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 680. *Hoc ad præſens ſufficere puto, ſi genera infirmitatum & modos curationum ſummatim Attitulare potero.*

¶ 4. ATTITULARE, Inſcribere matriculæ ſeu catalogo Clericorum cujuſdam Eccleſiæ, apud Ludewig. to. 2. Reliq. MSS. pag. 399. *Norbertus Dei gratia Magdeburgenſis Epiſcopus . . . Reperi Eccleſiam B. Mariæ adeo extenuatam, quod duodecim Clericis non ſufficerent alimenta . . . Nos itaque de eadem Eccleſia exeuntes . . . aliis Eccleſiis in civitate eos Attitulavimus, quoſdam in Eccleſia B. Nicolai collocavimus, &c.*

5. ATTITULARE, Titulum libro apponere, dare. Rufinus de Origine: *Ex his præcipue libris, quos* περὶ ἀρχῶν *Attitulavit.* Galli dicunt *Intituler*.

ATTITULATI dicuntur *Presbyteri Eccleſiarum*, in Charta an. 1220. in Tabular. Drocenſi fol. 44. v. Vide *Titulus*. Nos *Habituez* vulgo appellamus.

¶ ATTITULATIO, *in Collegio Sanctorum*. Adſcriptio in Sanctorum numerum. De Tranſlatione B. Edmundi Cantuar. Archiep. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1861. *Ecce enim facta eſt ejus canonizatio & in ſanctorum Collegio Attitulatio in Dominica, qua Gaudete in Domino, decantatur.*

¶ ATTOEDIARI, Tædio affici. Nicolai Epiſcopi Botrontin. Relatio de itinere Italico Henrici VII. Imper. apud Murat. to. 9. col. 908. *Nuntius noſter de tanta mora Attœdiatus, qui etiam pro ſe ipſo hoſpitium non habebat, receſſit.* Vide *Attædiare*.

ATTOGATIO. Gloſſæ veteres: *Attogatio, Paradiſis:* παρένδυσις emendat Caſaubonus: id eſt, toga, quæ tunicis ſuperinduitur.

¶ ATTOLLENTIA Corporis, Elevatio corporis è tumulo, quod ultimum erat canonizationis argumentum, apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 708. *Cujus (Gerardi) ego Alexander Dei gratia Leodienſis Epiſcopus licet indignus, divina revelatione & præceptis ſalutaribus monitus, necnon & mandatis domini Papæ Innocentii . . . delegatus, hac die recolo ſancti corporis Attollentiam.*

¶ ATTOLLITUS, *Media brevis, eſt elevatus, vel quaſi quodam pavore concuſſus.* Ita in veteri vocabulario Juris utriuſque. Ubi *Attollitus* pro *Attonitus* ſimul & *Elevatus*.

¶ ATTONSURA, pro *Tonſura*. Locum vide in *Chiripilatio*.

¶ ATTORNAMENTUM, Attornare, &c. Vide in *Atturnatus*.

ATTRACTARE, Attrahere, perſuadere, Gall. *Attirer*. Leges Luithprandi Regis Longobard. tit. 94. §. 2. *De illa muliere, quæ ſe turpiter Attractare permittit, &c.* [Pro *Attrectare, Manier, toucher*, dictum puto.]

¶ ATTRACTIUS, Lentius. Spicil. MS. Fontanellenſe pag. 239. *Iſtoria legitur rotundius, omeliæ Attractius.*

1. ATTRACTUS, idem qui *Contractus*, mancus, membris captus, Italis *Attratio, ritratto, ſtorpiato, impedito delle membra.* Vita S. Nicetii Epiſcopi Lugdun. n. 8. *Dæmoniacis remedium, Attractis vigorem integrum . . . confert.* Vide *Contractus*.

2. ATTRACTUS, Facultas, quam habet dominus feudi, retinendi homines alterius dominii, ita ut à propriis dominis repeti non poſſint. Charta Hugonis Ducis Burgund. an. 1172. pro fundatione S. Capellæ Divionenſis, apud Perardum: *Conceſſi . . . ut videlicet Clerici ei deſervientes liberum habeant Attractum in villa Divionenſi, eodem modo, quo habeo, id eſt, libertatem retinendi homines, eandem, quam habeo in villa Divionenſi.* Eadem habentur in Chartis Odonis Ducis an. 1201. & 1202. pro Communia Belnenſi. Occurrit præterea in alia ejuſd. Odonis an. 1196. pag. 341. & alia Milonis D. Noeriorum an. 1239. pag. 245. 272. 275. & 444. Charta Goffredi Comitis Andegavor. de Conſuetudinibus terræ S. Sergii, apud Sammarthanos: *Birbiagium etiam de toto Attractu in omnia ovilia*

ovilia illorum dominica per univerſas terras ſuas, excepto Attractu extraneorum hominum, de quibus ipſam conſuetudinem habere dinoſcor.

☞ Ubi de bonis immobilibus ſeu agris ſermo eſt, *Attractus* Gallice dicitur *Attrahiere*, *Attraiere*, *Extraiure*, *Eſtreiure*, & interdum *Eſcheance*. v. g. *Terres vacantes par Attrahiere* dicuntur reorum damnatorum, *albanorum*, nothorum aut ſervorum agri, quos dominus ad ſe *attrahit* quovis modo, quamvis ſint ex alterius juſtitia vel dominio. Vide Gloſſarium D. *de Lauriere* in hac voce.

3. ATTRACTUS, in Jure Hungarico, Reus, cui lis intenditur, in jus tractus, *Elo idez tetot.*

¶ 4. ATTRACTUS, Attractum, Acquiſitio, illa præſertim, ut arbitror, quæ labore fit vel induſtria, in quo, diſtinguitur à *Comparato*, quod fit dato pretio, vel etiam gratuito. Hinc in Teſtamento Widradi Abbatis Flaviniac. *Et ſi aliquid comparavero vel Adtraxero.* Diploma Ludovici Pii an. 824. inter Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 73. f. *Ut, quantumcumque memorata Eccleſia S. Zenonis per donationem noſtram vel dicti germani noſtri, & Rotaldi prædicti Epiſcopi vel cæterorum fidelium traditione, vel ipſorum comparatu, ſeu quolibet Attractu juſte & legaliter habere dignoſcitur.* Charta Theoderici II. Regis Franc. pro Monaſterio Bertiniano apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 128. col. 1. *Quidquid eo tempore poſſidebant aut adhuc in antea ex munere Regum vel de collato populi ſeu de comparato aut de comparando, aut de quolibet Attracto.*

¶ ATTRAYTUM, Rudera, Gall. *Demolitions*, illa maxime, quæ è parietinis *Attrahi* poſſunt ad ædificandum utilia; hinc vocis etymon. Computum Fratris Chaberti præpoſiti à Delphino ad ædificationem Monaſterii Montisfluriti to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 85. *Pro quibus ædificiis faciendis noſter D. Dalphinus . . . eiſdem aſſignavit & conceſſit Attraytum ædificiorum infra ſcriptorum pro 200. florenis auri. 1°. Attraytum medietatis magnæ turris à parte interiori, ſicut protenditur murus de verſus buccurionem. Item & Attraytum duarum cannarum & coquinæ ſequentium. Item Attraytum muri, qui eſt ante eandem ſupra portam. Item Attraytum parietis exiſtentis inter capellam & magnam aulam. Item Attraytum alterius muri, &c.*

¶ ATTRIBUERE, Tribuere, Dare. Annales Benedict. to. 5. pag. 620. *Novas nuces collegi & ei Attribui.*

¶ ATTRIBUTARIUS, Tributarius, qui tributum ſolvit. Concil. Jaccenſe an. 1063. inter Hiſpan. to. 3. pag. 229. *Donamus . . . Deo & beato Piſcatori omnem decimam noſtri juris, auri, argenti, frumenti, ſeu vini, ſive de cæteris rebus quas nobis Attributarii ſponte aut coacte exſolvunt.*

ATTRONCARE, [Truncos luſtrare & recenſere, Gall. *Soucheter*. Hujuſmodi truncorum examen fit ab iis qui aquis foreſtiſque præficiuntur, ut ſi fieri poſſit eos, qui arbores furtim ſucciderint, deprehendant. Hinc *Attroncatus* dicitur qui facta truncorum luſtratione apud ſe habere arbores ſucciſas deprehenditur ejuſdem modi, qualitatis, &c. quorum ſunt trunci luſtrati.] Libertates MSS. villæ S. Deſiderii in Campania an. 1228. *Si aliquis ſervientium domini . . . aliquem invenerit in nemoribus ſuis abbatantem, pro forefacto illo equi, boves, & biga, qui ibi inventi fuerint, erunt in voluntate domini. Si vero ita eſſet, quod ipſum, qui abbatavit in dictis nemoribus, infra leucam bannatam inveniret, ipſum per Scabinos, ſi poſſet, Attroncaret; & ſi Attroncare poſſet, equus, boves, & biga, qui ibi deprehenſi eſſent, erunt in voluntate domini. Ille vero qui collo portabit, ſi in dictis nemoribus deprehenſus fuerit & Attroncatus, ſicut ſupra diximus, forefactum illum per 60. ſolidos emendabit.*

¶ ATTURACIO, λιβανωτία, *Sacrificium ex thure*, in Supplemento Antiquarii.

ATTURNATUS, Atturnare, Atturnamentum, Attornatus, &c. Voces forenſes. *Atturnati & Attornati* dicuntur in Jure Anglico & Normannico, Procuratores, qui aliena negotia, ex ſpeciali mandato, in foro agunt, & dominorum ſuorum jura tuentur ac promovent. Breviloq. *Atornati dicuntur Procuratores apud acta conſtituti, in C. un. de Stat. Monach. l. 6. §. Porro.* Vetus Jus municipale Norman. MS. 1. part. diſtinct. 2. cap. 16. *Li Atorné, eſt cil qui pardevant Juſtice eſt Atorné pour aucun en Eſchequier, ou en Aſſiſe, où il aet recort, pour pourſuivre & pour deffendre ſa droiture. Et ſi doit eſtre receu en autre tel eſtat de la querelle, comme celluy en eſt à li Atorné. Et quant il l'a Atorné, li Atornez ne doit eſtre de rien oïs, fors de la querelle, dequoy il eſt Atorné, &c.* Charta Henrici Regis Norvagiæ apud Walſing. pag. 58. *Conſtituimus & ordinavimus . . . noſtros veros & legitimos Attornatos & Procuratores.* Ingulfus: *Et prædictas villas in ſuam poſſeſſionem, tanquam Atturnatus dictorum ſenum, eorum nomine tituloque recepit.* [*Madox* Formul. Anglic. pag. 127. *Reddendo inde annuatim nobis prædictis Priori & Conventui, & ſucceſſoribus noſtris, ſeu noſtris Attornatis ſex denarios ſterlingorum, &c.* Vide Marten. tom. 4. Anecdot. col. 805. & D. *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 254.]

☞ Quemadmodum vero Romanis olim non licebat per procuratores cauſas ſuas agere, ſic Francis noſtris citra Principis reſcriptum per *Attornatos* experiri aliquando non licuit. Conſule notas Cl. V. Bignonii in cap. 21. lib. 1. Formul. Marculfi. Idem uſus apud Anglos quoque invaluit ut ex Brevi à D. *de Lauriere*, in hanc vocem relato in Gloſſario juris Gallici manifeſtum eſt.

Attornare, Procuratorem conſtituere ad rem quampiam. Bracton. lib. 2. *Item videndum eſt, ſi dominus Attornare poſſit alicui homagium & ſervitium tenentis ſui contra voluntatem ipſius tenentis, & videtur quod non.* Eadem notio eſt, quæ ſequentis

¶ Attornare, Atornare, Rem, cenſum, prædium, aut vaſſallum in alterius dominium transferre. Fleta lib. 3. cap. 6. in princip. *Dare autem poterit quis juſte omnino quod ſuum eſt . . . ut fidelitas & ſervitium tali donatori Attornentur, &c.* Chartular. Fontanellenſe to. 2. pag. 1387. *Ego Guillelmus de Buſco Attornavi & Attornationem feci Abbati & Conventui S. Wandregeſili unam peciam vineæ ſitæ apud vicum Lutoſum, &c. Datum an.* 1279. Conceſſio Henrici Vicarii de *Weſton* pro Eccleſia S. Mariæ de *Oſeney*, an. 1275. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. p. 283. *Quos quidem quatuor ſolidos & duos ſolidos de tenementis prædictorum Adæ & Thomæ Attornavi ad unam pietantiam faciendam in Conventu Oſneienſi annuatim in perpetuum in die anniverſarii mei obitus pro anima mea.* Chartularium S. Fromondi in Charta Henrici *de Val*: *Quem Radulfum porcarium, eiſdem Religioſis cum homagio Atornavi & penitus dimiſi . . . pro hac autem venditione & Atornatione præfati Religioſi dederunt mihi 15. ſolidos Turon.* Ter quaterve occurrit ibidem & eodem intellectu. Lobinellus Hiſt. Britan. in Gloſſario: *Scitote quod homagium, quod nobis debetis Atornavimus Andreæ de Vitreio, unde vobis mandamus, ut illud eidem Atorneis.* Eadem vox pluries occurrit eodem intelle-

ctu in variis Chartis Archivi B. Mariæ de Bono Nuncio Rotomag. Semel etiam aut iterum pro *Conſtituere procuratorem.* Vide librum Nigrum Scaccarii pag, 65. & 112.

¶ Attornare *aliquem ad aliquid ſolvendum*, Delegare alicui debitorem, Gall. *Tranſporter une dette.* Conventio anni 1212. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 82. *Osbernus Perſona Eccleſiæ de Doudelebere . . . fide corporaliter præſtita Attornavit nobis ad ſolutionem faciendam terminis ſtatutis Alexandrum Capellanum ſuum; qui Alexander, ſacramento corporaliter præſtito, promiſit ſe fideliter & abſque omni contradictione & fraude, nobis de redditu noſtro, videlicet de quadraginta & quinque ſolidis, terminis ſtatutis ſatisfacere; dictus vero Osbernus, fide corporaliter præſtita, promiſit ſe non compulſurum Alexandrum Capellanum de ſolvendo ſibi redditu, quem nobis Attornavit, quo minus Alexander redditum noſtrum, prout nobis Attornatus eſt, terminis ſtatutis reddat... Plegios poſuit Alexandrum decanum, &c. Factum eſt hoc anno quarto generalis Interdicti tocius Eccleſiæ in Anglia.* Interdictum hic memoratum ab Innocentio III. PP. latum incœpit an. 1208. ſeptemque annos duravit. Vide Spondanum ad ann. 1208. Tabularium Fontanellenſe to. 2. p. 1275. *Salvis tamen 3. denariis annui redditus Rogero Ventru capitali domino prædictæ maſuræ, cui Attornavi dictos Religioſos dictos denarios ad natale Domini ſoluturos.*

¶ Atturniare, Eadem notione. *Madox* Formulare Anglican. pag. 158. *Sciant præſentes & futuri, quod ego Henricus de Lega dedi & quietum clamavi Willelmo de Hadele, totum jus & dominium, quod ad me & ad hæredes meos pertinet, in illo tenemento, quod Willelmus filius Hoſmundi de Sarpeham de me tenuit, pro* xii. *denariis annuatim reddendis mihi & hæredibus meis; & prædictos* xii. *denarios præfato Willelmo de Haddele Atturniavi, tenendos ſibi & hæredibus ſuis, vel cui aſſignare voluerit, libere & quiete in perpetuum in eſcambium quatuor averiorum & unius auræ, &c.*

¶ Attornatio, Atornatio, Eadem notione. Tabularium Fontanellenſe to. 2. pag. 1607. *Noverint univerſi, quod ego Johannes le Paumier de Lebecort... aſſignavi & Attornavi viros Religioſos dominum Abbatem & Conventum S. Wandregeſili ſuper maſuram meam de Liebecort de novem ſol. Pariſ.... ad feſtum S. Remigii annuatim perſolvendis... quos novem ſol. Pariſ... tenebamur reddere dictis Religioſis ſuper campum de la Conarde annuatim... Et ut aſſignatio & Attornatio rata ſit & ſtabilis, &c.* Alios locos videſis in *Attornare.*

¶ Atournare, Procuratorem conſtituere. Charta an. 1314. ex archivo Veteris villæ: *Ita quod aliquem hominem ex uno dictorum feodorum mihi & hæredi meo Atournabunt, qui homagium pro eis faciet inde nobis.*

Attornamentum, Ipſa procuratio. Apud Littletonem ſectio 551. inſcribitur de *Attornement.*

¶ Attornatio, Idem, in Legibus Norman. cap. 67. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 272. *Cum enim Attornatio in curia fieri habeat, que recordationem valeat reportare, ſi in abſentia partis adverſe facta fuerit, ejus condicio affirmabitur minus juſte.*

☞ Obſervandum autem in Britannia minori neminem olim in ſaiſina cujuſlibet juriſdictionis recens acquiſitæ fuiſſe conſtitutum niſi per *Attornationem. Hæc eo lubentius dico*, inquit *d'Argentré* in articulum 265. Antiquarum Conſuetud. Britan. cap. 10. num. 31. *quoniam ad noſtram memoriam, atque etiamnum non aliter tribunalia noſtra tales poſſeſſiones in juriſdictionalibus apprehendi poſſe cenſebant, quam per Attournances & Avirances, ut loqui ſolent. Hæ vero delegationes erant ſubjectorum ab auctore acquirenti factæ, quas alibi dimiſſiones fidei vocant, cum vaſſallus ejurato prioris domini obſequio & fide, novo ſe ſacramento novo item domino acquirenti obſtringebat, idque juſſu auctoris.*

¶ Attornatus, Ad aliquid conſtitutus, deſtinatus. Recognitio de firmitate villæ Ebroicenſis apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. p. 1062. B. *Et viderunt quod timorem habuerunt de obſidione, & Attornati fuerunt quatuor homines de communia ad unumquemque quernellum cuſtodiendum & hurdandum eum.*

Attornamentum, Gall. *Attournement*, Spelmanno, (ſed ſtrictiori ſignificatione) eſt tranſitus vaſſalli, ſeu tenentis, ab obſequio domini vendentis, in obſequium ementis, quod fit vel traditione denarii, vel præſtatione fidelitatis, vel nudo ipſo in venditionem aſſenſu. [Skinnero etiam in Etymol. vocum forenſium, *Attornamentum* dicitur de colono vel inquilino ubi dominum mutat, id eſt, ubi dominum novum agnoſcit, ab antiquo Fr. G. *Attourner*, *s'Attourner* ſe convertere, id eſt, ad novum dominum ſeu patronum ſe conferre. Verum *Attornamentum* latiori ſignificatione interdum uſurpari potuit, qua ſcilicet *Attornatio*; de quo mox dictum fuit.]

Prædictis addere lubet quaſdam regulas, & axiomata de *Atturnatis* ſeu Procuratoribus, quæ habentur in Regeſto primo Joannis de S. Juſto in Camera Computorum Pariſ. in Scacariis Normanniæ: *Attornari non poteſt aliquis, etiam in ſcacariis, ante terminum I. currentem aſſignatum, ſicut vidi in ſcacario de Domino de Veteriponte, qui fecit citari Joannem de Bruecourt in ſcacario, & ſtatim voluit facere attornare, quod facere non potuit. Attornatus non potuit facere attornatum. Attornatus non poteſt fieri per litteras niſi volens & conſentiens. Attornatus non poteſt mutari niſi volens & conſentiens. Attornatus non fit ab aliquo niſi poſt cauſam motam, &c.* In Scacario Paſchæ an. 1217. *Judicatum eſt, quod ſuſtinens placitum, & non eſt Aturnatus, in miſericordiam debet eſſe.* Areſta an. 1294. in Reg. Parl. B. f. 105. *Ordinatum fuit in iſto Parlamento, quod in Normannia abſens poſſit inſtitui Attornatus.* Attornatus non poteſt fieri ſine brevi Cancellariæ. *Miror* cap. 5. *Abuſion eſt à reteiner Atorny ſans breve de la Chancerie.* Idem de his, qui Attornati eſſe poſſunt, cap. 2. ſect. 11. *Attornés poient eſtre tous ceux aux queux le y veuille ſuffrer : fems ne poient eſtre Attorneyes, ne enfans, ne ſerfe, ne nul, qui eſt en garde ou auterment faut de foy, ne nul criminous, ne nul eſſoigne, ne nul que n'eſt à la foy le Roy, ne nul que ne poet eſtre counter, &c.* Adde Radulf. de Hengham in Magna cap. 7. *de Attornatis faciendis.*

Attornatus Regis, Regius Procurator vel Advocatus.

¶ Attornatus Generalis D. Regis, apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 236.

¶ Attornator, ut *Atturnatus*, Procurator. Liber Niger Scaccarii pag. 528. *Fecit Reginaldum Haddam, confratrem ſuum, Attornatorem ad recipiendum ſeiſinam de boſco de Grenefort.*

Horum vocabulorum etymon à Gallico, *Tourner*, accerſunt plerique, id eſt, vertere, commutare, rem unam in vicem alterius dare. Alii *Atturnatos* dictos cenſent, quaſi *ad Turnum*, id eſt, ad vicem alterius conſtitutos: ego vero potius cenſuerim à *Turnis Vicecomitum*, id eſt, placitis & aſſiſis vocem effictam, quia *ad turnum* ſeu placitum citabantur rei, & in jus vocabantur.

¶ ATUBUS, μολίκγος, μόγγος, *Blæſus*; in Supplemento Antiquarii.

ATZEMBLARIUS. Vide *Azemblarius.*

¶ AVA, Avia, Gall. *Aïeulle.* Necrolog. S. Mariæ Novellæ to. 2. Junii pag. 402. *Domina Tetſa uxor Vitalis & Ava Fr. Joannis Dominici cum habitu ordinis* 1381.

AVAGANT. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 101. *Mariti uxores ſuas reptare poſſunt de adulterio, etiam per ſuſpicionem: & illæ debent ſe expiare inde per illorum Avagant per ſacramentum, & per batayam, ſi ibi fuerint manifeſta indicia, vel competentia ſigna.* Ubi forte per *Avagant*, Advocati, ſive Campiones intelliguntur, per quos duellum iniri ſtatuitur.

¶ AVAL, Ducere *Aval*, Idem quod *Avalare.* Computus gener. redituum Regis Franc. an. 1202. apud D. *Bruſſel* Tract. de Uſu Feud. tom. 2. pag. 193. *De quatuor ferratis faciendis & pro vino aucendo Aval, xviij. l.*

AVALARE, In mari, aut fluvio, deorſum navigare, vel è montibus aut collibus deſcendere. *Aval* enim noſtris eſt locus inferior, depreſſus. Charta Philippi Aug. Reg. Francor. an. 1207. apud Ducheſn. in Normannicis pag. 1063. *Nullus mercator cum mercatura ſua poterit tranſire Rotomagum per Sequanam aſcendendo, vel Avalando.* Et infra: *Naves quoque ... poterunt aſcendere & Avallare per aquam Sequanæ.* Areſta an. 1293. in Regeſt. Parlam. B. fol. 100. *Quod quicumque mercatores undecumque ſint, cum mercibus ſuis aſcendendo & Avalando poſſint tranſire pontem Rotomagi, &c.* Charta Philippi Reg. Franc. an. 1219. in Tabul. S. Genofevæ Pariſ. *Tres partes illius redditus, quem pater eorum habuit in Avalagio Sequanæ verſus S. Dionyſium, &c.* Hiſtoria Bellorum ſacrorum MS. *Et tant attendirent, kil virent ke Sarazins Avaloient les montagnes d'autre part.* Froiſſart. 3. vol. cap. 102. *Ils paſſerent outre le plus toſt qu'ils peurent, & s'Avalerent devers Brabant.* [Concordata inter Eccleſias S. Quintini & S. Præjecti, ex altero Chartulario Monaſterii S. Quintini in Inſula pag. 96. *Et le trou tenant à ladite en Avallant aura 7. pieds, & les deux aîles de montée chacune aura 50. pieds.*] Cantipratanus lib. 1. cap. 11. *Deſcenſus notularum in ipſo cantu, quos Galli Avallées dicimus.* Ita *Avallare* uſurpant Itali. Dantes in Purgat. cant. 8.

Or Avalliamo hormai
Tra le grandi ombre.

Avaliſon. In Computis Domanii Comitatus Pontivi an. 1369. 1409. &c. mentio fit *des Avaliſons du Vivier de Haut lés Rue, &c. de l'Avaliſon du noc volant dudit Vivier*, id eſt, de evacuationibus aquarum vivarii. [An non melius in Diplomate Walterii de Niſella an. 1235. *In illo feodo, quod de dicto Vicecomite teneo ſuper aquam meam apud Niſellam in quibus de eorum proventibus, & in deſcenſu anguillarum, ſive quorumcumque piſcium in naſſes rayarum dictorum molendinorum deſcendentium, quod vulgariter dicitur Avaleſons, &c.*]

¶ Avalare, Demittere, deponere, Gall. *Avaler, deſcendre aval.* Hinc Gall. *Avalage*, Doliorum vini in cellam demiſſio. Chartul. S. Cornelii Compend. *Quædam corda ad vinum Avalandum.*

¶ AVALLATIO, Idem quod mox *Avaloria.* Index MS. Beneficiorum Eccl. & Dioec. Conſtantienſ. fol. 41. v°. è Muſæo D. *de Cangé*: *Rector habet duas virgatas terre & unum quarterium frumenti annuatim ſupra molendinum Renaut & medietatem anguillarum venientium ad Avallationem dicti molendini.* Vide ſupra *Avaliſon* in *Avalare.*

¶ AVALORIÆ, Fauces piſcariæ circa Ligerim dictæ *Avaloirs*, alibi *Gords, Montoirs, Peſcheries.* E cratibus paliſque in clathrorum modum diſpoſitis in alveis fluminum conſtruuntur, ad ſalmones & maxime anguillas, cancroſque capiendos quos aquarum lapſu raptos ſorbent & deglutiunt. Hinc vocis etymon, Gallis enim *Avaloire* eſt guttur, fauces, & *Avaler*, Deglutire. Charta Rainaldi de Nivernis pro Fonte-Morigniaco inter Inſtrum. to. 2. Galliæ Chriſt. pag. 69. *Conceſſi totum cenſum de iſta Berta in jure perpetuo poſſidendum & piſcationes in Ligerim juxta eam iſtam habere & Avalorias ad piſces capiendos facere, &c.* Vide ſupra *Avaliſon* in *Avalare.*

AVALTERRÆ. Matth. Paris an. 1249. p. 516. *Hic quoque Comes Hugo navem mirabilem paraverat in Regno Scotiæ, ... in qua transfretari cum Bolonienſibus & Flandrenſibus, & cum illis qui vulgariter de Avalterris dicuntur, poſſet audacter.* Additamenta ad eumdem Paris pag. 146. *Orta eſt contentio lamentabilis inter Flandrenſes, qui dicuntur de Avalterre, & Francos illis partibus conterminos.* Ubi indubie *Avalterræ*, ſunt eæ provinciæ, quas continet Germania inferior, *le Pays-Bas* etiamnum dicta: *Aval* enim idem valet quod inferior, quaſi *ad vallem*, vel *in valle.* Ut porro Germaniæ inferioris Metropolis fuit olim *Colonia Agrippina*, ut eſt in Libello provinciarum civitatumque Galliæ, & ab Ammiano Marcellino lib. 15. *ſecundæ Germaniæ*, id eſt, inferioris, *urbs magni nominis* appellatur; ita poſterioribus ſæculis, quæ ei adjacent provinciæ, *pagus inferior* dictæ ſunt, *Terre d'Aval*, vel *Avalterre*, quod idem ſonat, populique ipſi *Avalenſes*, ſeu *Avalois* nuncupati. Le Roman *de Garin* MS.

Normant, Breton vindrent voirement,
Et Avalois, Flamenc, & Loheranc.

Alibi:

Et Avalois, & cil d'outre le Rhin,
Et Brebançons qui ſont Chevaliers fin.

Philippus *Mouskes* MS. in Philippo Auguſto:

Li Avalois crient Coulogne.

Chronicon Flandriæ cap. 10. *Le Roy d'Angleterre étoit ſi riche homme, qu'il avoit tous les Avalois & les Bouchiers avec luy par ſon grant avoir: & par cecy endommageoit moult le Royaume de France.* Le Reclus *de Moliens* en ſon *Miſerere* MS.

Ainſi ſont tout Eſtrelinois,
Et li Eſcot & li Danois,
Thyois, Braibant, & Avalois,
Tiennent des Eſtrelins les Lois.

Guillelmus *Guiart* MS. an. 1297.

Où le Roy Edoüart trouverent,
Qui lors ot les Avalois,
Bien ſoiſſante mil Galois.

¶ AVALUACIO, Æſtimatio, à Gall. *Evaluation.* Chronicon MS. Regum Franciæ è Muſæo D. *de Cangé*: *Avaluacio monetæ debilis Normanie, in qua eſt decadencia de* xii°. *denario ad fortem monetam Turonenſ. dicta Avaluacio facta in anno milleſimo CCCCLXI.*

¶ AVANGARDA, Prima acies exercitus, Gallice *Avantgarde.* Fragm. proceſſus, &c. contra Ludov. Principem Auraicæ an. 1430. tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 50. *Bellum ſuum ordinaverunt, & Avangardam dicto Nobili Rodrigue ipſam humiliter poſtulanti... conceſſit dictus Gubernator.* Vide *Antegarda.*

¶ AVANSAMENTUM Hæreditatis, Repræſentatio hæreditatis, quidquid per anticipationem liberis à parentibus datur antequam ſit ſucceſ-

ſioni locus, Gall. *Avancement d'hoirie.* Regeſtum Parlamenti an. 1450. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 390. *Etiamſi à matre filio talis donatio facta extiterit, maxime cum dicta donatio ſeu ceſſio à matre filio ſuo ad finem ut erga ipſum de aliquibus quæſtionibus ac demandis quitta remaneat, aut etiam ut dictus filius ſuus aliquam pecuniæ ſummam ſibi vel alteri pro ea ſolvat, fiebat, acqueſtus & non anticipatio ſeu Avanſamentum Hæreditatis dici & reputari deberet.*

1. AVANTAGIUM, Facilitas, opportunitas, ex Gallico, *Avantage.* Fridericus II. Imp. lib. 2. de Arte venandi cap. 5. *Prædicta vero ſpecies falconum generaliter nidificant in rupibus altis & in locis prædictis, ut aves, quas capere volunt pro paſtu ſuo & pullorum ſuorum, quas & per violentiam longi volatus, quem habent, acquirunt, facilius videant, & Avantagium habeant capiendi eas, &c.* Vide *Aventagium.*

¶ 2. AVANTAGIUM, Jus præcipuum, quidquid à parentibus alicui è liberis, vel à conjugibus ſibi invicem datur prærogativo jure, Gall. *Avantage.* In Foris Aragon. lib. 5. habetur titulus, *De Avantagiis, quas uxore præmortua vel ipſa ſuperſtite, vir aut ejus ſucceſſores habere debent.* Teſtamentum Guidonis Cardinalis an. 1372. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 180. *Ille qui ſupervivet omnia præmiſſa habeat in quantum de jure vel conſuetudine dare & Avantagium facere poſſum.* Charta de Diviſione hæreditatis paternæ inter Gaufridum de Calviniaco, Radulphum fratrem ejus & Mariam utriuſque ſororem an. 1324. *De tribus homagiis quæ petebat dictus Gaufridus habere in Avantagium... nihil partis partagii, frareſchiæ, portionis, appennagii & communitatis... reclamabit.* Conſuetudines Lemovicenſes art. 64. *Quando ipſi fratres per eorum alterum fuerunt requiſiti, & terras hujuſmodi debent æqualiter & bona fide dividere, ſine ullo Avantagio eorum alicui faciendo.*

¶ 3. AVANTAGIUM, Quidquid emolumenti conceditur operariis præter conſtitutam mercedem, Gall. *Avantage, utilité, profit.* Conſilia Communiæ Maſſil. MSS. *Sint contenti laboratores, nec nil petant ultra 5. ſolidos taxatos per curiam, nec nil petant pro lingonibus, nec pro vino companagio, nec de alio Avantagio.*

¶ AVANTBARIUM, Species munitionis exterioris, qua ſepitur murus urbis, à Gall. *Avant,* Ante, & *Barrium,* Domus muris incluſa in Provincia. *Valatum, ſive foſſatum cum barbacana ſive Avantbariis civitatis,* in Inſtrumento Maſſil. an. 1494.

¶ AVANTSOLIERS, Vox ex Gallico *Avant,* Ante, & *Solier,* Solarium: eſt ergo quaſi menianum excelſum & ſoli expoſitum. Index redituum Monaſterii Corbeienſis è Cod. MS. ejuſdem loci: *In rectis vicis, qui de porta ad portam tranſeunt, ſi fiat feneſtra, vel berthefca, vel Avantſoliers de novo, partem ſuam habet; in aliis vicis qui orbi dicuntur, nichil habet, ſed totum eſt Abbati.*

¶ AVANTURARE, Audere, Gall. *s'Avanturer, oſer.* Edictum Philippi Regis Franc. de Duello an. 1314. in Cod. MS. Conſuetud. Toloſ. fol. 32. *Pro bono communi Regni noſtri fuiſſet deffenſum generaliter... omnis modus guerrarum & gagiorum duelli, & ad hoc malefactores ſe Avanturaverint de faciendis homicidiis... ea propter quod cum commiſerint occulte & clam ipſi non poſſunt convinci per teſtes.*

¶ AVARCA, Calceamenti genus. Vide *Abarca.*

¶ AVARE, Vacare. Papias MS. Eccleſiæ Bituric. *Avans, Vacans.*

¶ AVARIA, Facultates, bona. Pro *Avariis* colligere, hoc eſt, ſecundum uniuſcujuſque facultates & bona. Jacobi Auriæ Annal. Genuen. lib. 10. ad an. 1285. apud Murat. tom. 6. col. 589. *Eodem etiam anno armatæ ſunt in Janua pro Communi de pecunia pro Avariis collecta galeæ v. & unus galionus.* Occurrit iterum col. 592. Vide *Averium.*

¶ AUBANI, Extranei, Alienigenæ. Privilegium Philippi Franc. Regis pro Monaſt. S. Quintini in Inſula, in Tabulario ejuſdem loci pag. 60. *Bona mobilia & immobilia in diſtrictu prædicto baſtardorum, expavorum, extraneorum ſeu Aubanorum quæ ad caſum extraheriæ pertinent.* Vide *Albani.*

¶ AUBENA, Extraneus, advena, Gall. *Aubain.* Edictum Philippi IV. Franc. Regis apud D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. pag. 338. & 339. *Quod nos ſimus in bona ſaiſina percipiendi & habendi bona talium baſtardorum & Aubenarum decedentium in terris prædictis.* Ibidem non ſemel occurrit. Vide *Albani.*

¶ AUBENAGIUM, Idem quod *Albanagium,* Jus in bona decedentium peregrinorum, ſive ut loquitur Caſſiodorus lib. 9. variarum Epiſt. 14. *Jus eſt fiſci, vel domini cui obveniunt bona peregrinorum & advenarum, Jus peregrinitatis. Peregrinorum ſubſtantia fiſci nomine caduci titulo vindicatur.* Gall. *Aubaine* & *Aubenage.* Arreſtum Parlamenti Pariſ. an. 1331. pro Monaſterio Bonæ-Vallis ex ipſius Monaſt. Archivo: *Licet eſſent & fuiſſent per tempus ſufficiens in poſſeſſione... habendi Aubenagia & bona baſtardorum.* Vide *Albani.*

AUBERGOTUM, [Minor lorica] Vide *Halsberga.*

¶ AUBERIUM, Locus ubi creſcunt herbæ. Vide *Herbarium.*

¶ AUBREMA, Morbus capitis. Tranſlatio S. Athanaſii Epiſcopi tom. 4. Julii pag. 87. *Alius quidam juvenis Leo nomine, gravi infirmitate capitis afficiebatur, quæ Aubrema dicitur; nam ſolutus ab omni vigore ſalutis, ut amens incedebat.*

AUCA, Anſer, Occitanis *Auc, Auco, Auqueto,* Italis, *Occa,* noſtris, *Oye.* Gloſſ. Sax. Ælfrici: *Auca:* ᵹoſ. Gloſſ. Arabico-Lat. *Auca, Anſer.* Ita etiam Ugutio. Gloſſ. Græco-Lat. χὴν, *Auca, Anſer.* Ex χὴν vero formatum *Auca,* vel *Oca,* quidam putant. Capitulare de Villis cap. 62. *Quid de pullis & ovis, vel anſeribus, id eſt, Aucis, &c.* Adde cap. 18. Lex Alaman. tit. 99. §. 20. *Accipiter, qui Aucam mordet.* Marculfus lib. 1. for. 11. *Aucas tantas, faſianos tantos, &c.* Willelm. Malmeſb. lib. 5. Hiſt. pag. 159. *Cauſam ferunt morbi augmentati, quod ea die allium cum Auca præſumpſerit.* Infra: *Similes pennis Aucarum.*

Aucam, pro ave femina uſurpat Speculum Saxon. lib. 3. art. 51. §. 1. *Auca ova ponens & gallina tribus nummis perſolventur.* Burchard. lib. 19. *Pullos Aucarum, pavonum, pullos gallinarum.* Occurrit præterea apud Bedam in Vita S. Cuthberti Epiſcopi n. 54. apud Felicem Gyrvenſem in Vita S. Guthlaci n. 25. Edit Bolland. Leonem Oſtienſem lib. 1. cap. 30. Ignotum Caſinenſem c. 12. Silveſtrum Giraldum in Topograph. Hiberniæ diſt. 1. cap. 11. 18. in Traditionibus Fuldenſibus lib. 2. trad. 236. in Legibus Burgorum Scoticor. cap. 50. in Regula S. Gilberti de Semprinȝham. pag. 768. in Vitis Abbat. S. Albani pag. 84. in Chronico Andrenſi pag. 628.

Aucarius, in Gloſſario Ælfrici, ᵹoshaꝼoc, id eſt, accipiter, Falco, nempe is, qui *aucas* venatur. Noſtri *Aucarios,* ſeu *Oyers,* vocabant, quos hodie *Cuiſiniers,* vel *Traiteurs,* ut conſtat ex Statutis MSS. Artificum Pariſienſium to. 1. fol. 190.

AUCIPASTA, *Auca domi paſta. Paſta* enim generatim vocabant aves domeſticas, ſeu quæ domi paſcebantur. Gloſſæ Iſidori: *Altilis, Paſta, ab alendo.* Vetus Scholiaſtes Juvenalis ad Sat. 5. *Altilis & Flavi: Paſta vel apruna. Volantia nutrita,* apud Cælium Aurelianum Siccenſem lib. 4. Tardarum paſſionum cap. 3. *Anſer altilis,* in Fragmento Petroniano de Cœna Trimalcionis. Capitulare de villis c. 28. *Ut Aucas paſtas & pullos paſtos ad opus noſtrum... ſufficienter habeant.* Charta Caroli Calvi an. 862. pro Monaſterio S. Dionyſii apud Doubletum: *Una cum cenſu, qui in volatilibus de molendinis, & cambis debet exire, cum pulpaſtis & Aupaſtis,* (aucipaſtis) *ſicut à longo tempore mos fuit.* Chronicon Fontanellenſe cap. 16. *Ad Nativitatem Domini Aucipaſtas* 4. *pullipaſtas* 12. *pullos* 9. *&c.* Occurrit ibi pluries. Vide *Pullipaſta.*

¶ AUCCA. Proventus Monaſterii Centulenſis inter Acta S. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 104. *Molendina quatuor unde redditur annona permixta ſexcenti modii, porcos octo, Auccas duodecim.*

AUGA, non ſemel in Tabulario S. Remigii Remenſis. Vide in *Augtiones.*

OGA, in Vita S. Winwaloei Abbat. n. 6. *Anſer,* in alia Vita ejuſdem Sancti dicitur n. 13.

OCCA. Joan. de Janua: *Anſer eſt quædam avis, quæ dicitur Occa.*

OCHA. Notitia S. Albini Andegavenſ. apud Gallandum lib. de Franco alodio pag. 296. *Friſingham, porcellos, & Ochas, & gallinas, & ova, &c.*

AUCA, interdum pro qualibet avi ſumitur. Gloſſ. Lat. Græc. *Auca,* πτηνόν.

AUCELLUS, perinde quælibet avis dicitur in eodem Gloſſ. Lat. Gr. *Aucellus,* στρουθίον. Nam recte obſervant viri docti στρουθία appellare Græcos Scriptores πάντα τὰ μικρὰ τῶν ὀρνίθων, quaſvis aviculas: quomodo Itali quamlibet avem *Uccello* vocant, & *Uccellare,* pro *aucupari* uſurpant, quaſi hoc eſſet *Aucas* capere. Neque aliunde petendum vocis noſtratis *Oyſeau* etymon conſtat. Lex Salica tit. 7. §. 7. *Si quis Aucellum de trappa furaverit.* Ita quidam Codic. MSS. uti monet Lindenbrogius, ubi Editi præferunt: *Si quis turturem, &c.* [Hinc

¶ AUCELLUS, dictus quivis ex avium volatu, vel inſpectione ariolus. Anonymus de Geſtis Manfredi & Conradi Regum apud Murat. to. 8. col. 597. *Veniunt augures, adſtant aſtrologi, adſunt Aucelli, currunt aruſpices, divina feſtinant, ac veluti qui ſua dicta, ut volentibus applaudant dominis, & diſſimulantibus adulentur, ſoliti ſunt ſubornare mendaciis, certam ſpem Regi de proſperis ſucceſſibus pollicentur.*

AUCELLATORES, iidem, qui *Accipitrarii,* in Capitulari de Villis c. 42.

AUCELLATIO, Aucupium, Gall. *Oiſellerie.* Concilium Pariſienſe an. 1312. part. 4. cap. 4. *Prohibemus etiam ne venatione ſilvatica, ſive aucupio, vel Aucellatione in propriis perſonis utantur.*

AUCELLA. Gloſſ. Lat. MS. Regium ſign. 1013. & Iſidori: *Aucella, ortigometra,* matrix coturnicum. Apuleius lib. 9. Metamorph. *O bona Aucella, & ſatis fœcunda, quæ multo jam tempore quotidianis nos paſtibus ſaginaſti.* Apicius lib. 5. cap. 3. *Eſitia minuta facies quadrata, & coques ſimul turdos, vel Aucellas, vel de pullo conciſo, &c.* Infra: *Piſum coques & cerebella, vel Aucellos, vel turdos à pectore exoſſatos, &c.* Adde lib. 4. cap. 5. lib. 8. cap. 7. Perperam Humelbergius *Avicellas* reponit.

Porro noſtri non modo ſuum *Oye,* inde hauſerunt pro anſere, ſed & olim *Oë* dicebant Le Roman *de Garin*:

Gruës & Gentes, & Oës, & Poucins.

Atque inde nomen manſit plateæ Pariſiis, quam vulgo *la ruë aux Ours* dicunt, pro *la rue aux Oues*, uti appellari in veteri Charta S. Martini de Campis obſervatum à Ducheſnio in Adverſariis MSS.

¶ AUCARIUM, Lacus, ſic dictus, quod *aucæ* lacu delectentur. Supplem. ad Vitam S. Bonifacii Mart. tom. 1. Junii pag. 376. & 477. *Tunc ſupradictus frater Ritant ſciens locum propter ædificium, quod nominatur vulgarice Aucarium domus, ubi ſibi numquam piſces deerant, illuc propere præcepto obediens, ad lacum accurrit.*

AUCARIUS, in Legibus Hungaricis, Perjurus, Hungaris *Ludas.*

¶ AUCINGA, Modis agri. Charta Chrodegandi Metenſis Epiſcopi apud Meuriſſium Hiſt. Epiſc. Metenſium pag. 168. *Unuſquiſque* (manſus) XII. *Aucingas habet inter arabilem terram & vineas.* Vide *Andecinga.*

¶ AUCIRE, Occidere, unde vetus Gall. *Occire.* Charta Alboyni Anglor. Regis pro reparatione Eccleſiæ S. Petri in Comitatu Ruthenenſi, ann. 1028. inter Inſtrum. tom. 1. Gall. Chriſt. pag. 49. col. 2. *De iſta hora in antea, nos in illa Eccleſia, qui ſupra ſcriptum eſt, de Sancto Petro Apoſtolo; nec in cimiterio, nec in illas manſiones, quæ per manu Alboyno, nec per Monachos de illo loco factas erunt, vel acaptadas fuerint, nec in marcado homines nec feminas non Aucirent, nec membra illorum nolor tollere; nec pro redemptione non diſtringerent ſine grado Aboyne, aut Monachos de iſto loco noſtro ſciente.* Conjicit eruditiſſimus vir Domnus Dion. Sammarthanus in Gloſſ. ad calcem hujus voluminis edito, pro auctionarentur, *Aucirent* dictum fuiſſe; verum ex ſequentibus patet Jus ſibi gladii fundatorem reſervare, prohibereque ne quivis homo vel femina pro quovis delicto in mercato occidatur, mutileturve, &c. Confirmatur ex ejuſdem operis Gloſſario ad calcem tom. 2. in quo hæc leguntur: *Aveirent pro occiderent. In pago Fuxenſi vulgo dicitur Aucire pro occidere.* Ubi ſcriptum, ſed perperam *aveire.*

¶ AUCLATOR, ὑπηρέτης *Accenſus, Miniſter publicus,* in Supplemento Antiquarii.

AUCONES, *Incantatores vel vicini,* in Gloſſis Iſidori, ubi legendum *divini. Aucones* enim intelligit, qui per *aucarum* ſeu avium volatum *divinant,* & ariolantur.

AUCTARE, *Conſtringere,* in Gloſſis Iſid. ubi videtur leg. *anctare,* ab *angere.* [Melius in Excerptis *Arctare.*]

AUCTENTUM. Vita S. Adalberti Epiſcopi Pragenſis cap. 34. apud Caniſium tom. 5. Antiq. lect. ubi de viſione quadam lecti, ſericis ornamentis amicti: *Surſum vero in capite* (lecti) *erat aureis litteris ſcriptum: Munus hoc Auctentum filia ſponſatur. Cujus viſionis ordinem cum aliquibus narrando exponeret: Vide, inquiunt illi, quia Chriſto ſecundante, Martyr eris futurus.* Surius habet hoc loco: *Munus hoc donat tibi filia Regis.*

1. AUCTIONARII. Gloſſ. Lat. MS. Regium Cod. 1013. *Auctio, publica venditio. Auctionarius, qui emit.* Gloſſ. Iſid. *Auctionarius, qui pluris emit.* Ugutio & Joannes de Janua: *Auctionarius, mercator, qui res ſuas auget, & proprie dicitur ille, qui hic vel illic res parvas & veteres, & tritas, & ruptas emit, ut poſtea carius vendat.* Gloſſ. Lat. MS. Thuanum: *Auctionarius, Regratiers.* Gloſſ. Græc. Lat. πρατής, *venditor, auctor.* Britannicus ad Sat. 7. Juvenalis obſervat, *auctionem* dici *ipſam venditionem, quæ pu-*

blice ſit, ab augendo, quod rerum pretia augeantur ab emptoribus, ſeu venditoribus. *Auctionarii publici.* Gregorius Magn. lib. 1. Epiſt. 42. *Priuſquam labores ſuos venundare valeant, compelluntur tributa perſolvere, quæ dum de ſuo unde dare non habent, ab Auctionariis publicis mutuo accipiunt, & gravia commoda pro eodem beneficio accipiunt.* Charta Ludovici Pii Imperat. in Tabulario Monaſt. S. Mauri Foſſat. pag. 8. inſcribitur, *omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Vicariis, Centenariis, Telonariis, Auctionariis, vel omnibus rem publicam adminiſtrantibus.*

¶ 2. AUCTIONARII, Diverſa notione, apud Guillelmum Gemmetic. cap. 7. fol. 236. *Immiſſis ergo Auctionariis eum* (locum Gemmeticenſem) *à ramis & ſentibus purgavit.*

AUCTIONATOR, Mercator, Gall. *Marchand.* In Gloſſ. Lat. MS. Regio: *Qui auctionem facit.* S. Hilarius Arelat. in Orat. de S. Honorato: *Diripitur itaque vario miſericordiarum opere vexata, adhuc tamen larga ſubſtantia, & æqualiter ad patrimonium propinquus atque extraneus Auctionator admittitur.* S. Ambroſius lib. de Nabuthe Jeſraelita pag. 571. *Hoc ſolum dives fœcunditas ad ærumnam. Quem offeram? quem frumenti Auctionator adſpiciet? Primogenitum offeram, ſed primus me patrem vocavit.*

¶ AUCTIR, pro *Auctor*, Sponſor. Charta Chlodovei III. Regis Franc. anno 692. apud Felibian. in Hiſt. S. Dionyſii p. xiij. *Et Auctir contra quemlibet exinde aderat, & in antea adeſſe diſponebat.* Vide *Autire.*

AUCTOR, apud Latinos Scriptores & JC. dicitur dominus rei, vel venditor, qui rem vendit, dominiumque illius habere ſe profitetur, probatque. Unde apud Ciceronem *malus auctor* audiebat, qui *auctoritatem*, quam in re habere ſe contendebat, probare non poterat. Et *auctoritatem defugere* dicebatur is, qui nolebat ſe auctorem profiteri, ut contra, qui auctorem ſe promiſerat, auctoritati obnoxius erat. Denique *auctorem ſuum laudare* dicebatur emptor, qui nominabat dominum ſuum, à quo emiſſet, ſi res empta in eo eſſet, ut evinceretur. Hæc præmittenda fuerunt, ut eamdem vim ac notionem habuiſſe id vocabuli poſterioribus ac infimis ſæculis tandem conſtaret. Marculfus lib. 1. form. 36. *Si aliquis per quodlibet ingenium eum inquietare voluerit, licentiam haberet in vice Auctorum ſuorum ipſe vel advocatus ſuus eorum cauſas adſumere.* Charta Auſtindi Burdegalenſis Archiepiſcopi apud Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 4. cap. 7. *Poſt hæc Bernardus Comes, ut ſolet fieri in talibus, & ut mos regionis illius, illius fundi empti Auctorem à me expetere cœpit, quem præſto habens ſibi obtuli, qui nihil habens quod diceret, tacuit.* Charta Gaufredi Comitis Ruſcinonenſis ann. 1167. *Si aliquis homo ſive ſit Miles, ſive ruſticus ... prædictam aquam tibi vellet auferre, ... nos promittimus per ſtipulationem, quod erimus Auctores tui atque fideles adjutores, &c.* Ita accipitur in Edicto Theoderici Regis c. 12. in Lege Wiſigoth. lib. 2. tit. 2. §. 1. in Lege Ripuar. tit. 57. §. 2. 6. 7. tit. 65. §. 2. in Capit. Caroli Mag. lib. 3. cap. 43. in Charta Theoderici Regis apud Doubletum in Hiſt. Sandionyſiana p. 687. in Leg. Rotharis Regis Longob. tit. 93. §. 2. &c.

☞ Quin genuinam vocis *Auctor* notionem aſſignet hic Cangius, nullus dubito; verum dubitarim an ſcribendum *Auctor*, an potius *Autor* vel *Author*. Ratio eſt, quod *Auctor ab Augere* melius emtori conveniat, quam venditori; *Autor* vero vel *Author* ab antiqua voce Gallicana, qua *Dominus* ſignificaretur poſſet derivari. Vox *Dominus* venditori belle congruit, & Britones-Anglici, quorum linguæ antiquitas omnibus nota eſt, pro domino, hero vel magiſtro dicunt *Athaw*, alii Aremorici *Autrou.*

AUTORES dicti præterea qui vel generis vel opum, & honorum parentes aliis fuere. Vide Sirmond. ad Sidon. in Paneg. Majoriani V. 354.

SECUNDUS AUCTOR, Fidejuſſor, ſponſor, ἐκβεβαιωτὴς in Gloſſ. Græc. Lat. Alibi: προπράτωρ, *Secundus Auctor*, quia nimirum ipſe qui vendit, primus auctor eſt, fidejuſſor vero *ſecundus auctor*, qui ſuo periculo affirmat, illum bonum eſſe auctorem: nam *Auctor* proprie eſt venditor. Vide leg. 4. D. de Eviction. & Caſaubonum ad Theophraſti Characteres p. 253. & ad Hiſt. Aug. p. 286.

AUCTOR DOMINICUS, in Lege Longob. lib. 2. tit. 52. §. 17. *Auctor Eccleſiarum*, in form. 16. [*Auctor villæ* apud Murat. tom. 1. part. 2. p. 133. col. 2. C. in legibus Ludovici Imperat.] Sed iis locis legendum *actor.*

AUCTORES, Magiſtri, Profeſſores in lege un. C. de Studiis liber. urbis Romæ.

¶ AUCTORABILIS, Fide dignus. Miracula S. Godehardi Epiſc. tom. 1. Maii pag. 526. *Nam fuere in civitate noſtra tunc temporis quidam viri Auctorabiles de Corbeia, ipſius mulieris comprovinciales, qui eam cognoverunt, & veriſſime eam mutam filiumque ejus lumine privatum longo tempore fuiſſe nuntiaverunt.* Ead. vox pluries repetitur ibidem. Monachi Patavini Chron. lib. 3. ad ann. 1260. apud Murat. tom. 8. col. 713. *Maxime cum iſte modus pœnitentiæ inauditus, non fuiſſet à Summo Pontifice inſtitutus ....; nec ab alicujus prædicatoris vel Auctorabilis perſonæ induſtria vel facundia perſuaſus.*

¶ AUCTORABILITER, ut *Auctoraliter*, perite. Vita S. Wiboradæ Virg. & Mart. tom. 1. Maii p. 296. E. *Cum quo ſtatim ita Auctorabiliter ipſa pſallere cœpit, ut in ſcientia eorum quæ inibi cantabantur; nequaquam inferior eſſe videretur Sacerdote.*

¶ AUCTORALIS, Auctoritate præditus. Tranſlatio S. Auguſtini tom. 6. Maii pag. 413. *Adeſt venerabilis Pontifex Eccleſiæ Roffenſis Gemdulfus, qui tunc Archipræſulis defuncti Auctorali vice pollebat.*

¶ AUCTORALIS EXCOMMUNICATIO, in Chron. Farfenſi apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 628. *Tandem vix quaſi compunctus, & hominum clamoribus coactus, hanc fecit conſtitutionem cum anathemate Auctoralique Excommunicatione pro novi in monte hoc Monaſterii conſtructione.*

AUCTORALITER, Perite. Hartmannus in Vita S. Wiboradæ: *Decantare cœpit tam efficaciter & Auctoraliter, ut non in ordine verſuum, vel in proprietate ſermonum, ... Sacerdote inferior videretur.* Ubi Hepidannus *Auctorabiliter* habet, [ut mox relatum eſt.]

1. AUCTORAMENTUM, αὐθεντικὸν, in Gloſſis, conſenſus Domini, vel uxoris, aut liberorum in venditionibus. Tabular. Vindocinenſe Charta 283. quæ eſt Burchardi III. Comitis Vindocinenſis an. 1075. *Quas* (nundinas) *Guido Comes ejus prædeceſſor auctorizaverat. Radulfus quoque Vicecomes, ad quem maxime hæc licentia pertinebat, acceptis 60. ſol. perpetuo eas fieri & haberi conceſſit, quia de re propria manu poſuit jamdictus Comes Auctoramentum ſuper altare.* Charta 290. *Data Agneti uxori uncia auri pro Auctoramento.* Charta 324. *Uxor ejus Helviſa habuit 4. ſol pro Auctoramento, eo quod terra eadem de ipſiuſmet videretur eſſe patrimonio, ann.* 1079. Vide in voce *Caſamentum*, & *Auctorizare.*

¶ 2. AUCTORAMENTUM, Auctoritas. Ernaldus in Vita S. Bernardi lib. 2. cap. 7. *Et prius inſtructo Petro & multarum promiſſionum Auctoramentis accenſo, de cauſæ ſuæ rationibus eloqui jubet.*

¶ 3. AUCTORAMENTUM, ὀψώνιον, in Gloſſis Lat. Græc. Quod *obſonium* ſcilicet percipit, qui ſe ſuamque alicui vendit operam, ut erant gladiatores, quorum merces *auctoramenti* vocabulo ſolebat deſignari. Vide Lipſium Saturnal. 5. & Diarium Trevoltianum menſis Maii ann. 1715. pag. 750. Hanc, ſi bene conjecto, gladiatorum aliorumve ſervorum mercedem indicare voluit Gloſſator Iſidorianus, cum dixit, licet inepte prorſus: *Auctoramentum, ipſa res vocatur venditionis.*

1. AUCTORARE, Se in ſervum accepto pretio dare, vel ſe ad ludum gladiatorium pretio addicere. Gloſſ. Lat. Gr. *Auctoratus*, αὐθαίρετος εἰς δοῦλον ἑαυτὸν βάλλων, καὶ μονόμαχος. Poſteriori ſignificatione uſurpatur hæc vox in Leg. 2. Cod. Th. de Gladiat.

¶ 2. AUCTORARE, Ratum habere, authenticum declarare. Præceptum Chlodovei I. Regis Franc. an. 496. inter Inſtrum. to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 126. *Et ut hoc præceptum firmius habeatur ... manus noſtræ ſignaculo ſubter illud decrevimus roborare, ac ſigno crucis quo ſacramur Autoravimus.*

¶ AUCTORATIO, *Venditio. Nam ſub auctoratione ſunt gladiatores qui ſe vendunt.* Sic Gloſſar. Iſid. ad quod Grævius: Auctoratio videtur proprie dici venditio hominum, ut auctio rerum. Hinc Horatio lib. 11. Sat. 7. *Auctoratus Gladiator*, ubi vide veterem interpretem.

¶ AUCTORATUS, *Clericus*, id eſt, publicus Notarius. Hierat. Juris Pontif. pag. 181. *Reſignatio facta ab infirmo in manibus Auctorati ſeu qualificati.*

¶ AUCTORICIUM, Auctoritas, vel poſſeſſio libera & auctoritate donata. Charta Theodorici Regis Franc. apud Doubletum pag. 687. *Et ſe neceſſitas ipſius Godobaldo Abbati, vel Baſileci ſui domni Dionyſii, aut ſucceſſoribus ſuis in antea fuerit, memoratus Ermenteus vel heredis ſui eos in Auctoricio contra quemlibet ſtudeant defenſare.*

¶ 1. AUCTORISARE, Confirmare. Teſtamentum Rogerii Vicecom. Biterr. an. 1150. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 411. *Totum illum honorem ... abſque omni inganno eis dono & Auctoriſo.* Vide *Auctorizare* 2.

¶ 2. AUCTORISARE, Probare, convincere. Chr. Wormat. apud Ludewig. to. 2. Reliq. MSS. pag. 84. *Wolfranus cuſtos Eccleſiæ S. Pauli eum obteſtari fecit, quod filios quos genuerat, legitimos facere feſtinaret, alioquin eum fruſtra laboraſſe Auctoriſabat.*

¶ 1. AUCTORITABILIS LARGITIO, Quæ de ſuo fit. Charta an. 1054. *Ut vero iſta Auctoritabilis largitio mea firma & ſtabilis maneat per ſuccedentia ſibi tempora, chartam hujus decreti propria manu firmavi & corroboravi.*

¶ 2. AUCTORITABILIS, Solemnis, ratus, firmus. Charta anni 1107. apud Lobinel. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 266. *Et ut hoc Auctoritabile eſſet, prædictus filius meus & ego ... ego Alanus Britanniæ Comes ... ſuper altare manu propria confirmavimus.*

¶ AUCTORITARE, Confirmare, roborare, Gall. *Autoriſer.* Præceptum Ludovici Imperat. de ſubjectione Cœnobii S. Mauri tom. 2. Capitul. col. 1437. *Præcipientes ergo Auctoritamus atque confirmamus ut nullus judex, non Imperator, non Rex, ... noſtræ excellentiæ præceptum audeat violare.* Vide *Auctorizare* 2.

AUCTORITAS, Diploma Regis, Imperatoris, ſummi Pontificis. Gloſſ. Lat. Græc. *Auctoritas*, αὐθεντία, ἀξιοπιστία, βεβαίωσις, πρόσταγμα. Hinc frequens illa in Chartis Regiis formula: *Et ut hæc Auctoritas perpetuum obtineat vigorem, manu propria firmavimus, &c.* apud Marculf. lib. 1. form. 3. 4. Beſlium in Comit. Pict. p. 165. 172. in Regib. Aquitan. pag. 18. & alios paſſim. Gregorius Turon. lib. 9. Hiſt. cap. 41. *Quod cum Childeberto Regi nunciatum eſſet, ſtatim directa Auctoritate, præcipit Macconi Comiti, ut hæc reprimere omni contentione deberet.* Adde cap. 30. & 44. ejuſdem libr. Chronic. Fontanellenſe cap. 1. *Clodoveum adiit, uti ... patris ſui confirmaret Auctoritatem.* Et mox: *Edita eſt juſſu ejuſdem Regis ... Auctoritas confirmationis.* Hugo de S. Victore lib. 2. de Clauſtro animæ, de Monacho Curiali & Cauſidico: *Oneratur chartulis, Auctoritatibus fultus* (Roma) *revertitur, ponit diem cauſæ, perſonas inducit, &c.* Ferrandus Diac. in Breviario Canon. cap. 68. *Ut Epiſcopus, qui ſecunda vel tertia Auctoritate conventus fuerit, & venire contempſerit, &c.* Anaſtaſius in S. Liberio: *Tunc miſſa Auctoritate per Catulinum Agentem in rebus, ſimul Urſatius & Valens venerunt ad Liberium.* In S. Bonifacio: *Ambo Auguſti miſſa Auctoritate hoc præceperunt.* In S. Hormiſda: *Sumpſit itaque Imperium Juſtinus, & direxit Auctoritatem ſuam ad Papam Hormiſdam.* Et mox: *Hic Papa Hormiſda perrexit ad Regem Theodoricum Ravennam, & cum ejus conſilio miſit Auctoritatem ad Juſtinum Imp.* Patriarchium Bituricenſe cap. 30. *Oſtendit ei falſam Auctoritatem, ſeu præceptionem.* Adde Conſtitut. Chlotarii Regis an. 560. cap. 5. 7. 9. Synod. Valentinam an. 589. cap. 3. Capit. Carol. Mag. lib. 1. cap. 88. Flodoardum lib. 2. Hiſt. Rem. cap. 4. Bedam lib. 2. Hiſt. cap. 40. Capitul. Caroli Calvi pag. 97. 346. 397. Vitam S. Boniti Epiſc. Claromont. c. 2. n. 5. Concil. Palæſt. ſub Victre I. PP. Baldricum lib. 1. Chron. Camerac. c. 37. 76. Vitam ſeu Obitum S. Abbatis Nuncti apud Bivarium ad Chron. Maximi, Paulum Diacon. Emerit. in Vita S. Maſonæ Epiſc. Emerit. c. 15. apud eumdem Bivarium, Sammarthanos in Archiepiſc. Aquenſ. n. 22. &c. Porro *Auctoritates* Principum reſcripta in Codice Theodoſiano appellari etiam conſtat, l. un. de Centurion. leg. 31. de Petitionib. leg. 3. de Re militari; ſed & titulo ejuſdem Cod. *de diverſis reſcriptis*, additum à Gothis: *Item de Auctoritatibus*, uti præfert Editio Tiliana, quidam cenſent. Interdum etiam pro Edicto Judicis hanc vocem uſurpatam, evincit lex un. Cod. Si certum petatur de Chirogr. Conſtitutio Chlotarii II. in Concilio Pariſienſi V. an. 615. §. 24. *Auctoritas vel edictum* appellatur.

AUCTORITAS, in veteribus aliquot Inſcriptionibus apud Gruter. 355. 1. 387. 3. reperitur, ubi Scaliger *Senatus conſultum nondum receptum* interpretatur.

AUCTORITAS, Titulus honorarius ſummis Pontificibus tributus, ab Hincmaro Remenſi apud Flodoardum lib. 3. cap. 12.

AUCTORITATIVE, ut *Poteſtative* in Concilio Meldenſi an. 845. cap. 58. Gloſſæ MSS. in Prudentium ex Bibl. S. Germani Pariſ. Cod. 561. *Dicunt carere animas nocte Dominica pœnis, hoc pie, non Auctoritative.*

AUCTORIUM, Joan. de Janua: *Illud quod additur rei menſuratæ, cum venditur: eſt etiam cibus, qui menſæ vacuatæ ſuperadditur.* Ita etiam Breviloq. ſed legendum *Auctarium.* Plautus *Auctarium adjicere* dixit.

AUCTORIZABILIS, Receptus. Chronicon Mau-

riniacenſe lib. 3. *Electionem, quam irritam, apud nos eſſe per litteras innotuimus, nobis quaſi Auctorizabilem præſentatis?* [Statuta Eccleſiæ Eduenſis ann. 1468. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 514. *Prohibemus ſub pœna excommunicationis, ne quis laïcus in quocumque beneficio ſub titulo & nomine beneficii creato... inſtitutionem Auctorizabilem de quacumque perſona uſurpare vel attentare audeat.* Vide etiam Labbæum tom. 1. Biblioth. pag. 508.]

¶ AUCTORIZABILIOR, Majori auctoritate fultus. Nova Gallia Chriſtiana to. 2. inter Inſtrum. col. 21. E. *Ut autem hæc Auctorizabiliora habeantur.*

¶ AUCTORIZABILITER, Cum auctoritate. Monachi Patavini Chron. ad an. 1233. apud Murat. tom. 8. col. 674. *Et ibidem in die S. Auguſtini ſententias coram omnibus populis ſuper quaſdam quæſtiones Auctorizabiliter promulgavit.*

¶ AUCTORIZALITER, Eadem notione. Tranſlatio B. Audoeni apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1673. *Ut immune & abſolutum maneat ab omni judiciaria exactione Autorizaliter conſtituo.*

¶ AUCTORIZAMENTUM, Idem quod *Auctoramentum.* Tabular. S. Albini Andegavenſis: *De qua emptione habuit filius ſuus pro Auctorizamento ſex denarios & duos calcearios, &c.* Alia loca vide in *Biberagium* & *Caſamentum* poſt *Caſare.*

¶ 1. AUCTORIZARE, In veteri Vocabulario utriuſque Juris, *eſt cingulo militem aut ordinibus Clericum decorare & ordinare.*

2. AUCTORIZARE, Joanni de Janua, eſt *affirmare*, ſeu potius confirmare. Sigebertus Gemblac. in Vita S. Sigeberti Regis Auſtraſ. cap. 3. *Hoc totum edicto regali & procerum atteſtatione Auctorizavit.*

Auctorizare, dicebantur domini, aut venditoris liberi, vel uxores, qui vel quæ venditiones & diſtractiones ab iis factas approbabant, iiſque conſenſum ſuum præſtabant. Interdum vero, quo rata eſſet & firmior venditio, emptores, ultra conſtitutum venditori pretium, liberis aut uxori venditoris certam etiam ſummam perſolvebant, veluti indemnitatis gratia. Tabularium Vindocinenſe Thuani charta 175. *Auctorizaverunt etiam hoc capitales domini ejuſdem terræ, ſcilicet Fulco Comes Vindocinenſis, Andreas Barba, qui habuit inde 5. ſolidos, Lebertus, qui habuit inde 8. ſolid. de iſtorum Auctoramentis teſtes fuere, &c.* Idem Tabularium an. 1078. *Poſt Natale Domini comparaverunt unum arpentum vineæ de Gaufredo, favente Radulfo Presbytero filio ſuo, de pueris autem, qui necdum valebant loqui, permiſit, quod eos Auctorizare faceret, cum venirent ad ætatem loquendi.* [Charta Monaſterii Nobiliacenſis apud Stephanotium, tom. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 550. *Si vero monachicalem habitum accipi ſibi viſum fuerit, ſimiliter relinqueret Sancto vel ſeniorum loci ſine ullo contradicente, & hoc Auctorizantibus omnibus ſuis parentibus.*]

¶ AUCTUACIO, ἀθροισμὸς, *Auctus, Congregatio*, in Supplemento Antiquarii.

¶ AUCUPABILIS, Joanni de Janua, *Res apta ad Aucupandum.*

¶ AUCUPITIUM, pro *Aucupium*, apud Lindwoodum lib. 3. Conſtit. Anglic. p. 200. edit. 1679.

AUDACITER, Audacter. Gloſſæ MSS. ad Canones Concilior. *Audacter, Audaciter.* Velius Longus: *Audacter Latinum eſt; ſed Audaciter melius, &c.* Contra Quintilianus lib. 1. cap. 10. *Inhærent tamen quidam moleſtiſſima diligentiæ perverſitate, ut Audaciter potius dicant, quam Audacter, licet omnes Oratores aliud ſequantur.* Auguſtinus in Grammatica: *Quæ in i deſinunt, in ter ſyllabam mittunt adverbia, ut agili, nobili, audaci, difficili; agiliter, nobiliter, Audaciter, difficiliter.* Occurrit in Codice Epiſtolar. S. Bonifacii Archiepiſc. Mogunt. Epiſt. 97. Utuntur etiam aliqui è Latinis.

¶ AUDECH, *Qui fœderatum aut nuptiale factum ſuſcepit.* Papias MS. Bitur.

¶ AUDENTIA. Hiſtor. Scholaſt. Petri Comeſtoris cap. 52. *Acriſia quam Latine Audentiam dicere poſſumus.* Ubi perperam ſcriptum *Acriſia* pro *Aoraſia*, Cæcitas, & *Audentiam* pro *Evidentiam.*

¶ AUDENTICUM, pro *Authenticum.* Teſtamentum in cortice ſcriptum anno circiter 690. apud Felibianum in Hiſt. S. Dionyſii pag. xj. *Bodolenus Audentico vidi exemplar & ſubſcripſi.*

¶ AUDIBILIS, Qui facile audiri poteſt, Gall. *Intelligible. Madox* Formul. Anglic. pag. 339. *Pſalmum* De profundis *alta & Audibili voce dicet.* Galli dicerent, *A haute & intelligible voix.*

¶ AUDIBILIS Liber, Quem docentur Diſcipuli in Academiis ſeu Univerſitatibus. Lobinellus Hiſt. Pariſ. tom. 3. in Gloſſario: *Studentes in domo noſtra, Libros Audibiles audiant ordinate, utpote diſpoſiti ad Logicam audiendam, quæ eſt modus ſciendi ad omnium artium & ſcientiarum principia viam habens.*

¶ AUDICA, Præſtationis genus. Charta an. 1094. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Confirmo in hujus conclavi ſancti propter remedium animæ meæ taliter ut non in iſtas hæreditates merino, neque ſaione, neque pro roſſe, neque pro omecedio, neque pro... Audica, neque foſſara, &c.* Vide *Audientia* 7.

AUDIENTES, dicti Scriptoribus Latinis Eccleſiaſticis, qui Græcis κατηχούμενοι, vel quod antequam ad Baptiſmum admitterentur, fidei Chriſtianæ erudirentur myſteriis: vel, quod priuſquam ſacra fieret Liturgia, *Scripturas audirent*, ut eſt in Canone 21. Concilii Niceni Arabici ἀκροώμενοι, in Concilio Nicæno can. 11. ὡρισμένος τῆς ἀκροάσεως χρόνος, cap. 12. Theodulfus Aurelianenſis de Baptiſmo c. 2. *Catecuminus, Audiens, ſive Inſtructus interpretatur.* S. Cyprianus Epiſt. 13. *Audientibus, etiam ſi qui fuerint periculo præventi, & in exitu conſtituti, vigilantia veſtra non deſit.* Epiſt. 14. *Optatum inter Lectores Doctorem Audientium conſtituimus.* Tertullianus de Pœnitentia: *Audientes optare intinctionem, non præſumere oportet.* Anonymus de Baptiſmo hæretic. à Rigaltio editus: *Licet negator ille antea vel hæreticus fuerit, vel Audiens, vel audire incipiens, qui nondum baptizatus ſit, &c.* Collatio Carthaginenſis cum Donatiſtis cap. 197. *Ipſe eſt Epiſcopus, qui rebaptizatus eſt, & factus eſt Audiens.* Concilium Wormacienſe ſub Adriano II. PP. c. 27. *Poſt expletum vero quinquennii tempus, ingrediatur Eccleſiam, ſed inter Audientes tantummodo ſit, vel, dum facultas conceditur, ſedeat.* Ita etiam vocem κατηχούμενοι, per *Audientes* reddunt Iſidorus Mercator & Dionyſius Exiguus in Concilio Laodiceno cap. 4. 5. 8. Adde c. 30. Capitul. Caroli Mag. lib. 5. cap. 69. 71. Addit. 3. cap. 69. Concil. Triburienſe an. 895. can. 5. Capitula Theodoric. cap. 37. &c.

¶ Audientes, pari ratione dicti ſunt Pœnitentes publici ſecundæ claſſis, quod audita, quæ ante ſacram Liturgiam fieri ſolebat, oratione, ſimul cum Catechumenis ejicerentur, utpote qui indigni cenſerentur ſacrorum Myſteriorum præſentia & participatione. Greg. Thaumaturgus in Epiſt. Canonica cap. 11. *Auditio eſt intra portam in porticu, ubi oportet, eum qui peccavit, ſtare uſque ad Catechumenos, & illinc egredi. Audiens enim, inquit,*

inquit, Scripturas & doctrinam ejiciatur, & precatione indignus cenſeatur. Vide *Pœnitentes.*

AUDIENTES. Capitulare 4. an. 805. c. 3. *De Juſtitiis Eccleſiarum Dei, viduarum, orphanorum, pupillorum, ut in publicis judiciis non diſpiciantur Audientes, ſed diligenter audiantur.*

¶ AUDIENTES, Auditores, Diſcipuli, qui Literas, Philoſophiam aliaſve artes diſcunt. Spicil. Acher. tom. 6. pag. 144. *In facultate artium... Doctorum, Magiſtrorum, Licentiatorum, Bacchalaureorum .... ſtudentium & Audientium dictæ Univerſitatis Pariſienſis, &c.*

1. AUDIENTIA, Judicium. S. Hilarius in Fragm. pag. 6. *Quia quanto nos impenſiore cura Audientiam quæreremus, tanto illi pertinaciore ſtudio Audientiæ contrairent.* Sulpitius Severus lib. 2. Hiſt. *Epiſcopis Audientiam reſervare.* Lex Wiſigoth. lib. 2. §. 2. *Audientia non tumultu aut clamore turbetur; ſed in parte poſitis, qui cauſas non habent, illi ſoli judicium ingrediantur, quos conſtat intereſſe debere.* Lex Burgund. tit. 19. §. 1. *Qui ante Audientiam cujuſcumque pignora abſtulerit.* Flodoardus lib. 2. Hiſt. Rem. *Si quis Epiſcopus res, quæ ab alia Eccleſia poſſidentur, quocumque ingenio, aut callida cupiditate pervaſerit, aut ſine Audientia præſumpſerit uſurpare.* Gregorius Turon. lib. 10. cap. 19. *Increpitus cur hominem abſque Audientia ab urbe rapi, & in cuſtodiam retrudi præcepiſſet.* Ratherius Veronenſis Epiſt. 3. *Cepit me, retruſit in cuſtodiam ... ita hæc egit, & ſine Audientia.* [S. Bern. Epiſt. ad Epiſcopos Aquitaniæ: *Quicquid, inquiunt, factum ſit, modo quærimus Audientiam; judicium ſumus ſubire parati.*] Vide Concil. Remenſe an. 630. c. 16. Cabilonenſe c. 6. Conventum apud Andelaum an. 587. Edictum Chlotarii II. in Concilio Pariſienſi V. can. 3. &c. Paſſim in Codice Juſt. & Theodoſ.

¶ AUDIENTIA REGIA. In Collect. Conc. Hiſpan to. 4. pag. 428. *Præcipimus ut noſtri Vicarii & Judices eccleſiaſtici ſedulam curam gerant Regiam Audientiam monendi intra id tempus quadraginta dierum.* Ubi per *Audientiam Regiam*, aut Rex ipſe intelligendus videtur, aut ejus conſilium, à quo res, de quibus litigatur, judicari ſolent.

AUDIENTIAM ALICUJUS APPELLARE, Ad judicium provocare, apud Petr. Cellenſ. lib. 1. Epiſt. 16. *Audientiam Principis Appellare*, in Legib. Wiſig. lib. 2. tit. 1. §. 23. Vide JC.

AUDIENTIAM TENERE. Capitulare de Villis cap. 56. *Ut unuſquiſque Judex in eorum miniſterio frequentius Audientias teneat, & juſtitiam faciat.*

2. AUDIENTIA, Controverſia, lis. Charta anno 1021. apud Diagum lib. 2. de Comit. Barcinonenſ. c. 31. *Anno Dominicæ trabeationis poſt milleſimum vigeſimo primo, orta eſt Audientia in conſpectu Domini Berengarii Marchionis Comitis, &c.* Alia an. 1024. ex Tabulario Urgellenſi apud Cl. V. Stephanum Baluzium in Append. ad Capitul. num. 145. *Juſte debent reverti omnes res, quas Epiſcopus requirit, unde modo Audientia eſt, in jus atque dominium Orgellitanæ Eccleſiæ, &c.* Infra: *Et cum decimis & primitiis de Caſtellono ſupraſcripto, unde Audientia nuper à me acta eſt.*

AUDIENTIALIS CHARTA, qua quis ad Principis judicium vocatur, citatur, apud Marculfum lib. 1. form. 28.

AUDIENTIALE OPUS, in Concilio Meldenſi can. 77.

3. AUDIENTIA, pro Auditu. Prudentius lib. Periſteph.

Surdis fruendam reddere Audientiam.

[Breviarium Sariſberienſe anni 1556. *Triduo ante Paſcha finitis Lectionibus non reſpondeat Chorus Deo gratias in Audientia, ſed ſtatim abſque intervallo Reſponſorium incipiatur.* Ibidem: *Dicat Sacerdos in Audientia, ſed ſine nota, Orationem, Reſpice quæſumus.* Ubi *in Audientia* idem eſt quod clara voce, quæ poſſit audiri.]

¶ 4. AUDIENTIA, Conventus, conceſſus, Gall. *Aſſemblée, Auditoire.* Henricus Huntindonenſis in Epiſtola de comtemptu mundi an. 1153. Spicil. Acher. tom. 8. pag. 179. *Vir tamen effectus narrationem audivi de turpiſſimis omnino conviciis ad eum dictis, quæ ſi mihi nihil habenti in tanta Audientia dicta fuiſſent, ſemimortuum me ducerem.*

¶ 5. AUDIENTIA, *Licet aliter capiatur, propriè tamen magis dicitur eſſe facultas & poteſtas loquendi coram ſuperiore alicui conceſſa.* Ita vet. Vocabularium Juris utriuſque. Hac notione dicimus, *Avoir une audience du Roi*, ad Regem admitti.

¶ 6. AUDIENTIA, Obedientia. Electio Hugonis in Abbatem S. Rigaldi apud Mabill. tom. 5. Annal. Benedict. pag. 629. col. 2. *Optantes nobis eum præeſſe & prodeſſe; ſimulque promittentes ei Audientiam juxta B. Benedicti patris noſtri inſtitutionem.*

7. AUDIENTIA, Tributum, vel tributi ſpecies. Charta Petri Epiſcopi Salernitani, apud Ughellum tom. 1. Italiæ Sacræ pag. 501. *Et ſi nos aut noſtris ſucceſſoribus quamcumque conditionem, aut Audientiam, aut quemcumque cenſum vel ſervitium imponere voluerimus, &c.* Alia anni 1208. in Tabulario Foſſatenſi fol. 23. *Telonium, foragium, toragium, Audientias, haias, ſaccum, vannum, &c.* Alia Petri Epiſcopi Pariſienſis an. 1212. ibid. fol. 30. *Super paſtu & Audientiis, &c.* Alia an. 1238. ex eod. Tabul. fol. 111. *Quittamus eiſdem hoſpitibus... duos denarios de Audientiis, quos in feſto S. Mauri nobis debebant, &c.* Rurſum: *Audientiæ de Varennis ibidem recipiendæ in feſto B. Andreæ Apoſtoli 26. ſol. 6. den. & recipiuntur iſtæ Audientiæ ratione domorum ibi exiſtentium, videlicet pro qualibet domo 4. den. Pariſ. &c.* Id porro nominis præſertim apud Aurelianenſes obtinuit. Charta Ludov. VII. Reg. Franc. an. 1178. pro Aurelianenſibus, in Regeſto Philippi Aug. f. 72. & apud Franc. *le Maire* in Hiſt. Aurelianenſi pag. 323. *Nullus homo ſocietatem habens cum homine de Audientiis totam reddat conſuetudinem, ſed eam tantum partem, quæ ipſum contigerit.* Ubi *Audientia* redditur à prædicto Scriptore *Oüance*, qui addit id vocabuli bannitiones & proclamationes denotare, quæ fiebant pro *jure conſuetudinum* ſeu penſitationum, in *Hallis* publicis, ubi miniſtri audientiales, quos *Sergeans Audienciers* appellabant, quoſlibet banno publicò invitabant ad ſolutionem ejuſmodi præſtationum, quod in hunc modum concipiebatur:

Entre vous Bourgeois Marchans,
Qui voulez joüir des Oüances,
Venez ſuivant les Ordonnances
Pair le droit des Oüances. Aux Halles.

Quo in *Hallarum* loco iis, qui ejuſmodi *conſuetudines* ſeu præſtationes quotannis exſolvebant, à Domanii Exactore vel Receptore dabatur carnis porcinæ fragmentum: erat autem jus audientiarum unius trezeni. Occurrit etiam vox *Oyance*, in Charta an. 1286. in Tabulario Abbatiæ S. Dionyſii: *Vente d'heritages chargez entre autres choſes d'une geline, 4. deniers d'Oyance, une maille de Hayes à Noël.* Charta alia an. 1295. ibid. *Vente par Marguerite la Gaianne de Champigny aux Reli-*

gieux, d'une mazure chargée de diverſes præſtations, d'une corvée aux fenaiſons aux Seigneurs de Champigny, & en 2. deniers d'Oyances, payable chacun à la Saint-Denys.

Ex prædictis vocabuli vis non omnino percipitur: nec ſcio, an *Audientiæ* voce olim intellectæ ſint præſtationes illæ, quæ ab iis, qui ad placita convenire tenebantur, fiebant, quas *Eulogiarum* nomenclatura donat Polyptycus Floriacenſis: *Si ibi ſunt Cavaticarii, debent Kalend. Octob. den. 4. & unam diem in banno, & ad 3. Audiemias venire cum ſuis Eulogiis.*

☞ *Audientiam* aliquando ſaltem uſurpatam fuiſſe pro *Tallia ad placitum* invicte probat Charta Thomæ Abbatis S. Germani à Pratis an. 1250. ex ejuſdem Monaſt. Tabulario: *Notum facimus, quod cum Eccleſia noſtra fuiſſet in poſſeſſione... levandi & capiendi Talliam nomine Audientiarum annis ſingulis ad placitum ab Ermardi, Avelina, &c. Nos vero eorum precibus inclinati prædictas talliam annuam & Audientias dictis hominibus quittavimus... ſalvo nobis & Eccleſiæ noſtræ, quod eo anno, quo dominus Rex à nobis ſolidos ſuos levabit, talliam à dictis hominibus levare poterimus.*

Jam vero Miniſtri iſti Audientiales, *Abſcultatores* videntur appellari in Charta Philippi Auguſti ann. 1287. pro Aurelianenſibus, in ejus Regeſto Herouvalliano fol. 103. *Idem tenendum eſſe præcipimus, ut Præpoſitus noſter per aliquem de Servientibus ſuis de domo & menſa ſua, qui Bedelli & Abſcultatores appellantur, circa burgenſem aliquem nihil omnino diſrationare poſſint.*

¶ AUDIENTIARIUS, Scriba, Notarius forenſis, Gall. *Audiencier.* Inter apparitores forenſes primas tenet *Audientiarius*, ſicque appellatur, quod in *audientia* cauſas ordine ſuo appellare, atque audientiam populo facere ex officio teneatur. Acta SS. Julii tom. 3. pag. 56. *Nos igitur Robertus Epiſcopus venerabilem Dominum magiſtrum Gabriëlem Caillé Officialem noſtrum, qui una cum provido viro Adriano Loir Notario publico & Audientiario noſtræ curiæ ſpiritualis Cameracenſis, hujuſmodi informationem nobis poſtea reportandum debite facere habeant, viva voce deputandos duximus & deputavimus.* Ibid. infra: *In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium præmiſſorum præſentes litteras manu noſtra propria ſubſcriptas, proceſſum noſtrum in ſe continentem fieri, & per eumdem Adrianum Loir Notarium & Audientiarium noſtrum ſupra & infraſcriptum ſubſcribi & publicari mandavimus, ſigillique noſtri fecimus & juſſimus appenſione communiri.* Et apud Rymer. tom. 13. pag. 448. *Et ego Joannes Cartier Presbyter Eccleſiæ Carnotenſis in Decretis Bacalarius.... venerabiliſque Curiæ Epiſcopalis Pariſ. Notarius, ac ipſius Curiæ Audientiarius juratus, &c.*

¶ 1. AUDIRE, Intelligere, capere, Gall. *Entendre, comprendre.* Epiſtola J. Epiſcopi Acconenſis ad Honorium III. PP. apud Acherium to. 8. Spicil. pag. 381. *Quoniam autem qui talia dixit, Saracenus extitit, multi ex noſtris fidem verbis ejus adhibere noluerunt, non Audientes qualiter ariolus & gentilis de Chriſto & filiis Iſraël prophetavit, & Nabuchodonoſor de futuris regnis & lapide ſine manibus de monte exciſo ſomniavit, & Pharao, &c.*

2. AUDIRE, Judicare. Appendix Codicis Theodoſ. à Sirmondo edita Conſtit. 18. *Epiſcopale judicium ratum ſit omnibus, qui ſe Audiri à Sacerdotibus adquieverint. Cum enim poſſent privati inter conſentientes, etiam judice neſciente, Audire, his licere id patimur, quos neceſſario veneramur.* Ita JC. paſſim. Vide Senator. l. 1. form. 37.

3. AUDIRE, pro *Velle.* Capitula Ludovici Pii an. 824. cap. 9. apud Holſtenium, de teſtibus: *Quod ſi diſſenſerint, & quædam pars teſtium uni præbuerit teſtimonium, & alia alteri: tunc interrogatur ſi Audierit per pugnam illorum teſtimonium approbare.* Phraſis Gallica: *S'il entendoit prouver ſon témoignage par le duel.* [Jeremias cap. 42. rogatus à Principibus Judæorum, ut pro iis oraret ad Dominum Deum ſuum, reſpondet ℣. 4. *Audivi*, id eſt, Volo, aſſentior, conſentio. Hinc procedit noſtrum *Oui*, quo ſignificamus nos dictis aſſentiri, &c.]

¶ AUDITIO, Cœtus, Conſeſſus, Gall. *Aſſemblée.* Vita Jacobi Gelu Archiep. Turon. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1947. *Ego Jacobus Gelu, Clericus oriundus de Ynodio Treverenſis diœceſis fui Magiſter in artibus anno Domini* M. CCCLXXXXI. *in Univerſitate Pariſienſi, effectus ſecundus in Auditione prima in ſancta Genovefa, præſtante eo qui linguas infantium diſertas facit, cui ſit laus & gloria in ſæcula.*

1. AUDITOR, Judex: *audire* enim judex, Præfectus urbi, Præſes dicitur, qui cognoſcit, judicat, in l. 6. D. de Dote leg. l. 12. D. de Inſtrum. *Auditor vice ſacra*, l. 3. C. Ubi Senat.

2. AUDITORES, Inquiſitores, qui de rebus controverſis à judicibus delegabantur ad earum veritatem detegendam, adhibitis *auditiſque* teſtibus, (unde *Auditores* dicti) & de iis ad ipſos judices, quorum judiciis intererant, referebant. [Auditores vero primi recenſentur inter officiales Præpoſituræ Pariſ. in Edicto Caroli Pulcri an. 1325. tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 3.] Vetus Placitum apud Ughellum in Comenſibus Epiſcopis p. 278. *Cum in judicio reſideret Adalgerius miſſus & Cancellarius D. Regis Henrici... & cum eo judices Papienſes, Joannes, &c. Judices ſacri Palatii, Adam, Andreas, ... & reliqui plures Auditores, &c.* Baldricus lib. 3. Chron. Camerac. c. 61. *Faciens illum ſemper conſiſtere in præſentia ſua, & in judiciis ſuis tam publicis quam privatis Auditorem in primis, & mox judicem inſiſtere.* Petrus Diaconus lib. 4. Chron. Caſin. cap. 66. *Logothetam, Exceptorem & Auditorem Imperii illum conſtituit.* V. cap. 109. Hiſtoria Archiepiſcoporum Bremenſ. an. 1114. *Præpoſitus & Palatinus conſtiterunt ad negotii ventilationem: Auditores aderant Thietmarus Verdenſis Epiſcopus, Albertus Marchio, Comes Hermannus.* In veteri Regeſto Parlamenti Pariſ. an. 1301. *Die Jovis poſt Lætare Hieruſalem, Magiſter Clemens reddidit in Curia proceſſum inchoatum per ipſum inter Comitem Claromontenſem & Monachos de Jardo. Ego P. Bituris tradidi eum in tribus peciis Cantori Aurelian. & Mag. Andreæ Potheron, datis Auditoribus ad perficiendum dictum proceſſum. Auditores à latere Regis deſtinati*, in Fleta lib. 2. cap. 2. §. 4.

☞ Similem ob cauſam *Auditores* etiam dicuntur ii, qui in Fiſci Curia vel in Monaſteriis rationibus cognoſcendis excipiendiſque præficiuntur. Computus anni 1277. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 287. *Computavit Joannes Cunon Præpoſitus de Clifton de manerio de Clifton de omnibus receptis & expenſis per ipſum factis.... coram dominis.... Suppriore, Willielmo de Thornberg, Waltero de Oxon. Steph. de Oxon. Auditoribus deputatis.* Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 79. *Coram eiſdem Auditoribus computavit apud Gratianopolim.* Hinc noſtri *Auditeurs des Comptes.*

3. AUDITORES denique appellati, qui poſtmo-

dum *Notarii, Auditeurs*, in Conſuetud. municipal. Ambianenſi antiqua art. 65. Pontivenſi art. 69. S. Pauli art. 42. Claromontenſi art. 198. urbis Inſulenſis art. 64. 95. Ubi venditionum aut alienationum contractus fieri debere coram *Auditoribus*, vel judicibus ſtatuitur. At in Claromontenſi, loco citato, *Notarii* videntur appellari, qui ſcilicet contrahentium voluntates audiunt, eaſque ſcriptis mandant. Vide Roverium in Hiſt. Reomaenſis Monaſterii p. 599.

4. AUDITOR, Qui inſtrumenti confectioni, aut chartæ lectioni teſtis adeſt. Charta Almodis Comitiſſæ Marchiæ, in Tabulario Hoſpital. Montiſmorilionis in Pictonibus: *Hoc donum conceſſerunt filii ejus ... Auditores hujus conceſſionis ſunt Petrus, &c.* Charta Theobaldi *Chabot* eodem Tabul. *Quando Comitiſſa & Boſo hoc conceſſerunt, Audivit Aubertus de Choec; & quando conceſſit Adelbertus Comes, Audivit Willelmus Bernart.* Alia apud Hier. Blancam in Comment. Rer. Aragon. p. 791. *Teſtes ſunt hujus rei viſores & Auditores, &c.* Alia apud Doubletum p. 492. *Hoc viderunt & Audierunt iſti, &c.*

Auditor Romani Imperii, apud Petrum Diac. lib. 4. Chron. Caſin. c. 68.

Auditor in Curia Papæ *vocatur, qui vice judicis alicujus cauſam vel cauſas audit.* Breviloq.

Auditor Cameræ Papæ, *qui audit negotia ſuper theſauro Papæ, & ſuper his, quæ ad Cameram Papæ pertinent*, in eodem Breviloquo.

Auditor Contradictoriarum, *in Curia Papæ, qui audit impetrantes reſcripta ad lites, vel aliter ad jus commune pertinentes gratias.* Ita idem Breviloq. Vide Ceremoniale Rom. lib. 3. pag. 318. 319. 322. 327. Octavianum Veſtrium de Romanæ aulæ judiciis l. 1. p. 8. l. 2. p. 15. 26. ubi plura de Auditoribus Curiæ Romanæ.

¶ Auditor Rotæ, Judex in Curia Romana, Gall. *Auditeur de Rote.* Eſt autem *Rota* Tribunal ex duodecim inſignioribus Prælatis 3. ſcilicet Romanis, 1. Tuſco, 1. Mediolanenſi, 1. Bononienſi, 1. Ferrarienſi, 1. Veneto, 1. Germano. 1. Gallo & 2. Hiſpanis compoſitum. Quiſque eorum quatuor habet Notarios. De ſingulis ditionis Eccleſiæ Romanæ cauſis ſive beneficialibus ſive civilibus cognoſcunt, ſi ad eos per appellationem deferantur, atque etiam ante appellationem de iis, quæ ſummam excedunt 500. nummorum. Altero nomine dicuntur Capellani Papæ, quod iis ſacri Palatii judicibus ſucceſſerint, qui jus dicebant in Capella Pontificia. Alexander VII. veſtes & cingulum in pileo coloris violacei conceſſit, eoſque Subdiaconos Apoſtolicos declaravit. *Auditores rotæ* appellari cenſent plerique, quod alternis vicibus quaſi *rotatim* ſuo fungantur munere, vel quod præcipua Chriſtiani orbis negotia apud illos verſentur & agitentur. *A Rota Porphyretica* dictos putat Cangius noſter. Vide in *Rota.*

¶ Auditor Sacri Palatii, apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 126. in Diario belli Huſſitici.

5. AUDITORES, Iidem, qui *Audientes*, ſeu Catechumeni. Iſidorus lib. 7. Orig. cap. 4. Κατηχούμενος, *Græce Auditor dicitur.* Tertullianus lib. de Pœnitentia: *Nemo ergo ſibi aduletur, quia inter Auditorum tyrocinia deputetur.* Nicolaus PP. Epiſt. ad Rivoladrum Epiſc. in Append. 18. *Ut triennio ante fores Eccleſiæ pro peccatis ſuis oraturus conſiſtat, & deinde inter Auditores permaneat quadriennio: ut ſeptem annorum curricula abſque Communione dominici Corporis & Sanguinis ducat.*

6. AUDITOR, apud Manichæos, ſecundus fuit gradus ejuſmodi hæreticorum: cum primus *Electorum eſſet. Atque ii*, inquit S. Auguſtinus Epiſt. 74. *carnibus veſcuntur, & agros colunt, & ſi voluerint, uxores habent: quorum nihil faciunt, qui vocantur Electi.* Vide eumdem lib. 2. de Morib. Manichæor. cap. 18. lib. de Hæreſib. cap. 46. lib. contra Fortunat. lib. 20. contra Fauſtum Manich. lib. de Utilit. credendi cap. 1. &c. De ejuſmodi Manichæis videtur intelligendus Evervinus Steinfeldenſis de Hæreticis ſui temporis: *Prius enim per manus impoſitionem de numero eorum, quos Auditores vocant, recipiunt eos inter credentes, & ſic licebit intereſſe orationibus eorum.*

AUDITORIALIS Scholasticus, Patronus, Advocatus, qui in *Auditoriis*, ſeu judiciis publicis pro clientibus perorat: qui *Scolaſticus Forenſis* in Concilio Sardicenſi, *Scolaſticus Juriſperitus*, Auguſtino Tract. 7. in Joan. Marius Mercator in Commonitorio: *Huic Pelagio adhæſit Cæleſtius, nobilis natu quidem, & illius temporis Auditorialis Scholaſticus.*

AUDITORIUM Sacrum habere, qui judices dicerentur, docet Scholiaſtes Juliani Anteceſſ. in Conſtit. 17. cap. 63. *Auditorium Sacrum dicebatur, ubi formalibus verbis cauſæ allegabantur; & veſtem induebat, qualem in Palatio & veluti Campacos, & ſic ingrediebantur omnes ad eos.*

2. AUDITORIUM, κατηχουμένιον, locus in Eccleſia, in quo conſiſtebant *Audientes*, ſeu Catechumeni; vel locus, ubi fideles verba Concionatorum excipiebant, quomodo vox hæc uſurpari videtur in Concilio Carthagin. IV. can. 24. *Sacerdote verbum faciente in Eccleſia, qui egreſſus de Auditorio fuerit, excommunicetur.* Charta Radulfi Delicati ex familia Comitum Vilcaſſini, in Tabul. S. Martini de Campis: *Eodem die, quo uxor ſua Hazecha honore debito ſepulta eſt apud S. Martinum in Auditorio ante Crucifixum.* Certe conſtat in ea Eccleſiæ parte, quam hodie *navim* appellant, olim νάρθηκα, ut quidam cenſent, homilias ſuas Epiſcopos egiſſe. Hanc etiam ἀκρόασιν, Audientium ſtationem in Eccleſia vocant Gregor. Thaumaturgus. Nec ſcio, an per ἀκροατήριον, in Concilio Calchedon. Act. 14. ea pars templi intelligatur: κληθεὶς ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ κατὰ Ἀντιόχειαν συνελθούσῃ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ; an vero porticus ſuperiores, quas & *Catechumenia* appellarunt veteres: quomodo etiam vox ἀκροατήριον forte capienda apud Euſtathium in Vita Eutychii Patr. CP. n. 37.

3. AUDITORIUM, Domus, vel cubiculum in Monaſteriis, ubi excipiebantur advenientes hoſpites, & ſalutaturi: *Salutatorium*, [Gall. *Parloir.*] Gloſſ. Saxonicum Ælfrici: *Auditorium*, ſpræc huſ, i. domus colloquii. Concilium Cabilonenſe II. cap. 61. *Cum nullo maſculo* (Sanctimonialibus) *colloquium habere liceat, niſi in Auditorio, & ibi coram teſtibus.* Additio 2. Capitul. Caroli Mag. cap. 16. & Concilium Pariſienſe VI. cap. 46. *Si colloquendum cum aliqua Sanctimonialium ratio expoſtulat, id non alibi, niſi in conſtituto loco, id eſt, in Auditorio, &c.* Eckeardus Junior de Caſibus S. Galli cap. 16. *Abbas autem poſt Laudes egreſſus, in Auditorio eum ſalutat.* Idem cap. 10. ad introitum Eccleſiæ *Auditorium* ſtatuit: *Et cum ad introitum Eccleſiæ, ubi locus Auditorii eſt, veniſſent.* Et cap. ſeq. *Abbas in Auditorio debilis reſidens.* Infra: *Poſtea vero in Auditorio convenientes.* Vita S. Aicadri cap. 11. *Suſceptis Monachis ad domum Auditorii eos perduxit, eorumque pedes lavit.*

4. AUDITORIUM prætereà appellabant Cluniacenſes & Ciſtercienſes Monachi, & alii, Locum, in quo conveniebant Monachi, quod in eo eſſent Monachicæ Scholæ, ibique Præceptores docerent, diſcipuli audirent Magiſtros docentes. Gloſſ. Gr. Lat. ἀκροατήριον, *Auditorium.* Statuta S. Dunſtani: *A primo pulſu veſpertinalis ſynaxis ſilentium teneatur in Clauſtro, uſquequo Capitulum finiatur alterius diei, excepto Auditorii loco: qui & ad hoc maxime eo cenſetur nomine, quod ibi audiendum ſit, quid à Præceptore jubeatur, non vero fabulis, aut otioſis ibi aut alicubi vacare loquelis oportet.* Liber Uſuum Ciſtercienſium cap. 72. *In Auditorio non loquantur plures, quam duo ſimul cum Priore tempore lectionis, niſi forte Prior pro aliqua neceſſitate plures ſibi convocandos judicaverit.* Adde cap. 15. 55. 75. & Rainardum Abbatem Ciſterc. in Inſtit. cap. 20. Præterea Statuta Ord. Præmonſtrat. diſt. 1. cap. 14. Vita MS. S. Gaugerici Epiſc. Camerac. lib. 1. cap. 3. *Signo etenim, quo ad laudes Dei canonice ammonentur, accepto, ille ſtatim... ad Eccleſiam primus accedit.... in Auditorio autem inter laſcivos continens, inter buccones & garrulos tacitus.* Juxta Capitulum ſtatuitur in eodem libro Uſuum cap. 113. Tabular. Dalonenſis Abbatiæ in Lemovicib. pag. 12. *Factum eſt hoc anno Incarnat. Dom. 1209. in Auditorio juxta Capitulum, &c.* Scholas publicas *Auditorii* appellatione donaſſe veteres notum eſt. Vide Vitam Willelmi Ducis n. 22. Edit. Mabillonii, Vitam S. Roberti Abbatis Moliſmenſis n. 6. Hugonem Archidiac. Turonenſem de Miraculo in Tranſlat. S. Martini pag. 359. Regulam Ordinis de *Sempringham* to. 2. Monaſtici Anglic. pag. 717. 768. &c. [Vide Marten. to. 4. Anecd. col. 1224. & vet. Diſcipl. Monaſt. pag. 87. 95. 116. &c. S. Bernardum to. 1. col. 431. E. edit. 1690.]

¶ 5. AUDITORIUM, Auditus, Auditio, actio audiendi. Chron. S. Trudonis apud Acher. to. 7. Spicil. p. 438. *Neque hoc faciebat adhuc ſtudio tantum ædificandi, quantum audiendi miracula vitæ ſimplicium virorum, de quibus ibi legebatur, & novo Auditorio ſtyli ſimplicioris.*

¶ 6. AUDITORIUM, Admiſſio ad Principem, Gall. *Audience.* Angeli Pechinolii Ortani Epiſc. Litteræ ad Innocentium VIII. PP. apud Illuſt. *Fontanini* in Appendice Antiquit. Hortæ p. 474. *Cum Budam applicuiſſet Orator Venetus, velletque dominus Rex de more ſolemni pompa illum audire, voluit me quoque Auditorio adeſſe, in quo tamen orator præter communem congratulationem nihil retulit.*

¶ AUDITUS, ut *Auditorium* 6. apud Rymer. to. 9. pag. 790. *Ambaſſiatoribus... non concedebatur Auditus.*

¶ AUDYNÆUS, Menſis Macedonici nomen. Vetus Chron. to. 3. Junii pag. 306. *Hoc eodem anno magnam labem accepit Conſtantinopolis ex terræ motu.* In quæ Bollandi Continuatores: J. Baptiſta Ricciolus noſter in ſua Chronologia reformata lib. 1. cap. 20. demonſtrat *Audynæum* Macedonicum inchoare à die 24. Decembris, &c.

¶ AVEIRE. Vide *Aucire.*

AVELLANARIUS, Nux avellana arbor, Gallice *Avelinier*, in Capitulari de Villis cap. 70.

¶ AVENA DE FIMO, DE MOLTA, id eſt, Avena quæ colligitur ex agris fimo impinguatis, & avena quæ exigitur ab iis qui ad molendinum molendi cauſa accedunt. Eſt enim *Molta*, Gallice *Mouture.* Polypthycus Monaſterii Fiſcannenſis MS. *Guillelmus le Gros tenet dimidium villanagii & reddit... unum boiſſellum Avenæ de Molta, & tres boiſſellos Avenæ de Fimo... Emmelina la Mordante reddit 2. boiſſellos Avene de Molta & 6. boiſſellos Avene de Fimo.*

¶ AVENA DE GAULE, Præſtatio agraria, ſeu cenſus annuus ex agris avena ſolvendus. Enumeratio feudi venditi à Girardo *de Ham* Milite, domino *de Douchy* an. 1293. ex Tabul. Corbeienſi: *Martinus li Grand & ejus filiæ & les Moniotes debent tres quarterios Avenæ de Gaule, & Johannes li Grand unum quarterium de Gaule*, ubi Gaule idem eſt ac *Gaulum*, quod vide in voce *Gallum.*

1. AVENAGIUM, in veteri Charta apud Argentreum in Hiſt. Britann. pag. 307. & in Pacto inito inter Gaufredum Dom. Vauventi, & Abbatem Malleacenſem an. 1232. vectigal, ſeu penſitatio ex avenis, dominis penſitari ſolita: *Avenage, Coſtuma avenæ*, in Libertatib. S. Paladii in Biturig. ann. 1279. in Conſuet. Andegav. art. 128. Dunenſi art. 27. 28. Bleſienſi art. 40. Cenomanenſi art. 138. Marchenſi art. 125. 173. &c. Regeſtum Feodorum Andegavenſis Comitatus an. 1387. & 1388. *Jean Sire de Sermaiſes homme lige de ſes Feuries & Avenages & de la Gamberaye, à 15. jours de garde à Baugé.* Tabular. Montiſmorilionis in Pictonibus fol. 59. *De toto noſtro Avenatge, id eſt, de tota illa terra, quam excolunt agricolæ, qui reddunt nobis avenam.* Chronicon Laubienſe pag. 602. *Precaturas, imo rapinas, quas nullas omnino, habere debent, de Avena, de multacibus,... non precando, ſed tollendo faciant.* In Conſuetudine locali Caſtelli Novi in Biturigib. tit. 2. art. 25. *Serfs ou Burgeois d'Avenage*, dicuntur eidem præſtationi obnoxii. Vide Thomaſſerium lib. 2. Conſuet. Bituric. cap. 90. pag. 196. [Marten. to. 1. Anecdot. col. 596. Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 34. D. &c.]

¶ 2. AVENAGIUM, aliquando ſcribi pro *Aubenagium*, Gall. *Droit d'aubaine*, teſtatur Spelmannus in Gloſſario.

¶ AVENANCIA. Vide *Advenancia.*

AVENARIÆ, Arva, in quibus ſolæ excreſcunt avenæ: *Avenaries*, in Conſuetud. de *Soeſmes* art. 2. [In Breſſia & Dumbis arva ſtagnorum aquis ſuperfuſa dicuntur *Avenariæ*: ſed in iis non avena ſolum, verum etiam frumentum vel ſiligo interdum ſeritur & creſcit.]

¶ AVENANTIZA FEODI, Gall. *Advenant de fief*; de quo ſupra dictum eſt in *Advenamentum.* Chartular. S. Vandregeſili to. 2. pag. 1703. *Jure hereditario poſſidendam pechiam maſagii ſupradictam predicto Rodulfo... abſque reclamatione mei... & tenendam de domino Priore de Tygeville per Avenantizam feodi, erga quem dominum Priorem ipſum Radulfum predictum attornavi, & de domigerio me penitus... acquitavit.* Pag. 1482. *Teneor contra omnes garantiſare & defendere per Avenantiſiam feodi.*

¶ AVENCARE. Vide *Aventare.*

¶ AVENDERE AD FIRMAM, Ad cenſum ſeu firmam dare, Gall. *Donner à ferme.* Litteræ Johannis Epiſcopi Lincoln. in Formul. Anglic. Th. *Madox* pag. 334. *Ut fructus, redditus... perſonis idoneis etiam Laicis ad firmam Avendere, locare ſive dimittere licite & libere valeatis.* Vide *Aventatus.*

¶ AVENEANTITIUM. Vide *Advenamentum.*

¶ AVENIATUS, Ager vineis conſitus. Inſtrum. anni 19. Conradi Regis: *Ut ipſi laboratores cum bono ſtudio terram plantare valeant, ut cum bene Aveniati fuerint, ipſi laboratores ad proprium alodem medietatem recipiant.* Ubi obſervare eſt agros incultos ea lege à domino ruſticis conceſſos fuiſſe, ut eorum

media pars eſſet, ſi illos vitibus conſererent.

¶ AVENIGA, f. pro *Avena.* Litteræ Innocentii II. PP. an. 1140. Hiſt. Mediani Monaſt. pag. 286. *Apud Manierias decimas de Avenigis & croadis, quod fuit de beneficio ipſius Mediani Monaſterii.*

¶ AVENIMENTUM, Gall. *Advenant. Avenimenti* multiplex ſignificatio pro locorum & conſuetudinum varietate in Turonenſi, Juliodun. Andegav. Cenoman. & Britanniæ Minoris eſt legitima bonorum portio quæ filiam contingit in parentum ſucceſſione. Plura vide in Gloſſario Juris Gallici D. *de Lauriere* & alibi. Charta Stephani Comitis an. 1319. apud Baluz to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 310. *Quæ etiam ipſi competunt....ratione partis, partatgii, frayreſchiæ, Avenimenti & futuræ ſucceſſionis.*

¶ AVENIRE, pro *Advenire*, in Donatione anni 837. to. 1. novæ Hiſt. Occitan. col. 70.

¶ AVENNATUM, Idem quod *Avenantia*, Rata portio, &c. Tabular. Fontanellenſe to. 1. pag. 1206. *Relaxaverunt mihi dicti Religioſi & hæredibus meis medietatem vavaſſoriæ, quæ fuit Willelmi filii Euſtachii, reddendo inde eiſdem Religioſis Avennatum meum de auxilio domini Regis cum acciderit.* Vide *Advenancia.*

¶ AVESNA, Solum in quo avenæ tantum creſcunt. Charta an. 1222. in Tabul. Corbeienſi: *Compoſuimus in hunc modum nos videlicet & liberti noſtri omnia, quæ ſupra dicta ſunt cum traditione Aveſnarum, quas ad excolendum dare ſolebamus, & omnia etiam quæ ad majoriam pertinent.... quittavimus... juxta terram Aubrée, unum jornale & dimidium, in Aveſna de ponte undecim jornalia.*

¶ AVENTAGIUM, Jus præcipuum, prærogativa, Gall. *Avantage.* Teſtam. Roberti Militis domini de Bera an. 1289. ex Chartulario minori S. Benigni Divion. *Ego vero in recompenſationem omnium prædictorum do, lego & volo, & concedo, quod prædicti dominus Odo & ejus uxor percipiant & habeant ſexaginta libras Viennenſes de Aventagio in pecunia numerata.* Vide *Avantagium.*

¶ AVENTAILLES, apud Rymer. to. 8. pag. 384. *Tredecim loricas, quinque Aventailles, quadraginta arcus, &c.* Skinnerus in Etymologico vocum obſoletarum ad vocem *Aventail* ſuſpicatur à Gallico jam obſoleto *Avantail*, trahere originem. Eſt autem ipſi *Avantail*, Prætentura ferrea, προστερνίδιον, ab adverbio *Avant*, Ante, quaſi diceretur Anterior armaturæ pars.

AVENTARE, Ugutioni [& Johanni de Janua] *Avenas eradicare*, Papiæ, *truncare, & eradicare.* [Eidem Papiæ in MS. Bituric. *Avencare.*] Leg. forte *Avenare.*

¶ AVENTATA, AVENANTA, & AVENANTATA TERRA, Terra caduca, quæ domino feudi per *Aventuram* obvenit. Archivum Caſtri Nannet. *Anno 1273. computavit magiſter monetæ.... de Johanne Jcion Milite pro terra... Aventata domino Comiti. Terra domini Gaudini eſt Avenanta domino Comiti ad valorem* cxx. *librarum. Perſolvit Petrus Feſſart pro quadam terra Aventata domino Comiti in feodo ſuo.* Ibidem: *Pro Gaufrido de Tuoramboc pro terra ſua, quæ fuerat Avenantata.* Charta Johannis Britan. Ducis an. 1385. apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. col. 639. *Item la Terre qui fuſt Jan Beſdane en la paroiſſe de Plemel, qui nous fuſt Avenantée, &c.* Vide *Aventura* 3.

1. AVENTURA, Eventus, Gall. *Aventure.* Wilbrandus ab Oldeborg in Itiner. Terræ Sanctæ: *Juxta illud ſitus eſt quidam mons ſatis amœnus, quem Montem de Aventuris appellant. Sicut enim ex veridica relatione audivimus, quicunque ſex ſeptimanis jejunaverit, & pœnitentialibus illis diebus peractis communicaverit, & ſic jejunus dictum montem intraverit; procul dubio boni eventus & fortunati ſibi occurrunt.*

2. AVENTURA, AVENTURÆ, Haſtiludia, torneamenta, equeſtres decurſiones. Charta Henrici Regis Angliæ apud Guilielm. Prynneum in Libertatibus Eccleſ. Angl. to. 3. pag. 466. *Conceſſimus eis de gratia noſtra ſpeciali, quod torneamenta aliqua, Aventuræ, juſtæ, ſeu ejuſmodi haſtiludia non fiant de cætero in villa prædicta, ſeu per 5. milliaria circumquaque.* Adde pag. 1100. Mandatum ſuper Juratis ad arma, in Additam. ad Matth. Paris pag. 149. *Quod nulli conveniant ad turniandum, vel burdandum, nec ad alias quaſcunque Aventuras.* Fori Hiſpanici: *Qui en Caſtra cavallo ajeno, o otra animalia, que por ventura ten ſu Sennor en garda, &c.* Ubi Lex Wiſigoth. habet lib. 8. tit. 4. §. 4. *quadrupedem, qui forte ad ſtadium ſervatur.* Vim vocis *ventura* non intellexit Lindenbrogius. Vide *Fortunium.* Beſoldus de Linguarum immutat. noſtrum *Aventure*, fors, fortuna, à Germanico *abenthëür* deducit: ſed à Latino *eventus, eventura*, videtur potius vocis etymon arceſſendum.

3. AVENTURA, Caducum, ſeu quidquid ex confiſcationibus & *Eſcaëtis* domino feudi aut prædii quaſi fortuito obvenit. Charta Jacobi Reg. Aragon. an. 1254. *Damus & concedimus* (D. Petro Infanti Portugalliæ) *omnibus diebus vitæ veſtræ tantum dominium & juriſdictionem Majoricarum & Regni ejuſdem per terram & mare, & Aventuras terræ & maris, & etiam juſtitias, colonias, &c.* [Charta Stephani Comitis ſacri Cæſaris an. 1280. *Super eo quod nos dicebamus gruerias & alias Aventuras in Ligerim contingentes prope terram, quam tenet prædictus Odo, ad nos pertinere, &c.* Infra: *Aventuræ Ligeris, &c.* Statuta Maſſil. pag. 2. *Itemque omnes redditus, & obventiones, & intratas, & res, & proceſſia, & Aventuras ad dictam civitatem.... pertinentes. &c.* Similis locus eſt infra pag. 15. niſi quod ibi habetur *Adventura.*] Guillelmus Guiart in Philippo Aug.

Lors iert receveur des rentes,
Des Aventures & des ventes,
Par Paris, par Senlis, par Rains.

Declaratio terræ *de Courcillon* in Andibus: *Vente des terres & Aventures, neant icy, parce que l'on ne ſcet ſe aucune choſſe i eſcherra.* Adde Statutum Philippi Magni Regis Franc. ann. 1319. pro Camera Computor. Necrologium Eccleſiæ Pariſienſis Non. April. *Dixhuit hoſtiſes ſeans en ladite ville chargées de 20. ſ. de pariſis de menu cens, & Aventures deſſuſdites. Aventures & emolumens*, in Magno Recordo Leodienſi pag. 66. [Vide *Aventata Terra.*]

¶ AVENTURÆ, Gallis, *Eſpaves*, Normannis *Choſes gayves.* De iis dicitur quæ in terra domini feodalis caſu reperiuntur nec ab aliquo repetuntur. Charta Roberti Dalphini Comitis Claromontis & Dalphinæ Abbatiſſæ Medii-montis, an. 1283. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 299. *Item nos Comes Aventuras percipiemus, quæ reperientur in terra dicti Monaſterii, theſauros auri & argenti, lapidum pretioſorum, & annulorum, & venationes caprarum, urſorum, capreolorum: & aliæ Aventuræ & venationes quæ reperientur in dicta terra dicti Monaſterii erunt Monaſterii ſupradicti.*

¶ AVENTUS, pro *Adventus*, Tempus ante Natale Domini in Charta Geraldi Abb. S. Joannis An-

geriac. an. 1385. ex Chartulario ejuſd. Monaſt. ubi bis legitur.

¶ AVER, Avera, &c. Vide *Averium*.

AVERAMENTUM, apud JC. Anglos eſt, cum quis ad reſcindendum Breve, quod alius impetravit, litem intendit; vel exceptionem contra actionem ſibi intentatam proponit: tunc enim quod in excipiendo protulit, probare, prout judex decreverit, offert, diciturque hæc oblata conditio *Appel en Averement.* Vide Raſtallum.

1. AVERARE, Probare verum eſſe, *Averer, Verifier.* Italis *Auverare*, Confirmare, & pro vero affirmare. Uſatici Barcinonenſes MSS. c. 49. *Averent illos per ſacramentum, &c.* Charta Jacobi Reg. Aragon. an. 1228. *Reficiemus vobis omnes miſſiones, quas inde feceritis, vobis eas Averantibus ad Conſuetudinem Barcinonenſem.* [Charta an. 1432. ex Schedis D. *Le Fournier*: *Cedulam ſuam recognoſci datam in lingua vulgari, & pro ipſius quemlibet Averari & recognitiones & Averationes deſcribi.*] Vide *Inveritare*.

¶ 2. AVERARE, Res *averiis* vehere. Vide in *Averium*.

¶ AVERATIO, Exploratio, æſtimatio, à Gall. *Averer.* Epiſt. Jacobi Aragoniæ Regis ad Carolum Franc. Regem to. 8. Spicil. Acher. pag. 279. *Averationem ſeu extimationem omnium mercium & rerum captarum fieri & recipi juſſimus.*

AVERCORNE, Frumentum quoddam cenſuale, tenentium ſive vaſallorum opera, jumentis ſcilicet ac plauſtris, ad granarium vel horreum Domini deferendum, in Charta an. 1263. quæ extat apud Willelmum Thorn. in Chron. pag. 1912. Vox formata, ex *Aver*, jumentum, & *Corne*, granum, frumentum, annona, apud Anglos. [Vide Kennet. in Gloſſar. ad calcem Antiquit. Ambroſden.]

¶ AVERE. Vide *Averium*.

AVERGARIA, Modus agri, apud Campanos noſtrates. Polyptychus monaſterii S. Remigii Remenſ. *In Luperciaco eſt manſus dominicatus, cum ædificiis & viridario, ſunt ibi Avergariæ 3. ubi poſſunt ſeminari de ſigilo modii 20.*

AVERIUM, Averum, Avere, Avera, & Averia, &c. dicuntur facultates, & omnia, quæ ſunt in bonis, res præſertim mobiles, veluti pecuniæ, ex Gall. *Avoir*, habere, poſſidere. [Hinc cognomen illud *Sine Avero*, Gall. *Sans avoir*, aliquando tributum. Fragm. Hiſt. Andegav. tom. 10. Spicil. Acher. pag. 367. *Quorum* (euntium in Terram S.) *duces fuerunt Heremita quidam Petrus Achirienſis & Galterius ſine Avero.*] Teſtamentum Philippi Aug. Regis Franc. [an. 1190.] apud Rigordum: *Omnes homines noſtri adjuvent eum de corporibus ſuis & Averis.* Et infra: *In receptionibus Averi noſtri Adam Clericus noſter præſens erit, & eas ſcribet, [& ſinguli habeant ſingulas claves de ſingulis archis in quibus reponetur Averum noſtrum in Templo, & Templum unam. De iſto Avero tantum nobis mittatur, quantum literis noſtris mandabimus.* Ubi certum eſt *Averum* pro pecunia ſumi.] Item Rigord. an. 1196. *Taxata pactione, quod ſalvis corporibus ſuis, Averis, & equis, & armis cum pace recederent.* Charta ejuſdem Philippi Regis an. 1207. *Naves quoque & homines ipſorum cum Averiis & pecuniis ſuis poterunt aſcendere, & avalare per aquam Sequanæ.* [Leges & Conſuetud. Furnenſes ex archivo Audomar: *Si obſes fugitivus fuerit, erit in gratia Comitis de corpore & Averio, relicta parte bonorum uxori & filiis.* Tranſactio an 1219. in libro flavo Epiſcopatus Maſſil. pag. 25. *Intrare & exire cum ſuis Averibus & rebus & mercibus.* Et infra: *Merces apportandi vel Averum.* Conventiones inter Ludovicum Regem Siciliæ & urbem Arelat. an. 1385. in MS. D. *Brunet* fol. 4. v°. *Omnes cives ... ſint liberi & immunes ab omnibus pedagiis ... una cum rebus ſuis, bonis & patrimoniis omnibus, Averes, mercimoniis, &c.* Statuta MSS. Maſſil. an. 1253. *Conſtituimus, ut omnes corraterii rerum mobilium & immobilium ... teneantur facere ſacramentum. . . quod Avera civium non vilificabunt. . . ut præferant Avera extraneorum, & quod Avera venalia tenebuntur primo offerre & exponere venalia civibus Maſſiliæ quam extraneis.* Ibid. *Statuimus quod omnes ſcriptores navium ſcribent omnia Avera mercatorum in ſuis cartulariis; quod ſigna illa, quæ facient mercatores in Averis ſuis dicti ſcriptores faciant ſimiliter in cartulariis ſuis.* Hic quaſvis merces intelligendas eſſe manifeſtum eſt.]

¶ Averium Ponderis, Merces omnes quæ venduntur ad pondus ſeu libram. Extenta jurium Comitis Sabaudiæ an. 1309. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 97. col. 2. *Item à quolibet vendente Averium Ponderis ad libram, levantur ſemel in anno . . . duodecim denarii.* Apud Rymer. to. 4. pag. 363. *Cumque de præfatis mercatoribus nonnulli eorum alias exerceant mercandiſas, ut de Averio Ponderis & de aliis rebus ſubtilibus, ſicut de pannis, &c.*

¶ Aver, Eadem notione. Teſtamentum Rogerii Vicecom. Biterr. an. 1150. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 411. *Si autem Comes de Fuxo de pignora prædicta male conqueſtus fuerit, & ſine contentione & placito præfatum Aver reddere noluerit, &c.* Vide to. 1. novæ Gall. Chriſt. in Probationibus col. 128.

Avere, in Chartis Hiſpanicis. Vetus Charta Hiſpanica æræ 819. apud Ambroſium Moralem lib. 13. cap. 18. & Sandovallium in Sylone Rege: *In iſtum ſanctum locum venimus cum Averos noſtros, &c.* Pactum inter Alphonſum Regem Caſtellæ & Sanctium Regem Navarræ, apud Hovedenum: *Et in toto quantum Rex Adelfonſus tenet de Rege Navarræ, melioret cum ſuo proprio Avere, quantum voluerit & poterit.* Teſtamentum Guifredi Comitis Ceritaniæ ann. 1035. *Excepto ipſum Avere, quod Bernardus tenet in villa Fornols.* Vetus Poëta Hiſpanus de Alexandro M. apud Bivarium:

Una coſa que dixo, debedes bien creer,
Que à muy rica tierra, è ſobre grand Aver, &c.

Guill. *Guiart.* ann. 1297.

Qu'au Roy de France ſe rendirent,
Tuit communément ſans deſcors,
Souves les Avoir & les cors.

Vide Gloſſ. ad Villharduinum, voce *Avoir.*

Averiæ, ex Hiſpanico *Averias*, quod idem ſonat ac *Avera*, bona, pecuniæ, &c. Curia Generalis Catalaniæ, habita Cervariæ ſub Petro III. Rege Aragon. ann. 1359. MS. *Statuimus, quod Officiales noſtri, qui ſunt aſſueti de cauſis criminalibus recipere Averias, nequeant eaſdem accipere, niſi delatus de crimine pecuniariter fuerit condemnatus, vel remiſſionem per pecuniam receperit de eodem, pro quibus Averiis nequeant recipere ultra quatuor, ac etiam Algozirii, & Curiæ ejuſdem, & ipſam taxationem faciat cum conſilio duorum Conſiliariorum civitatis Barcinonenſis.*

¶ Averis, Eadem notione. Hiſtor. Dalphin. tom. 2. pag. 574. *Prohibemus terram vel ſubditos Comitis offendere ... ſub pœna corporis & Averis, &c.*

Averia, Averii, Equi, boves, jumenta, oves, cæteraque animalia, quæ agriculturæ inſerviunt, aut in agricolæ bonis & facultatibus, ſeu, ut

vocant, *Inſtauramento*, computantur, Regiam Majeſtatem lib. 4. c. 27. *Hoc placitum dilationem non recipit, propter Averia, id eſt, animalia muta, ac diu detineantur incluſa. Animalia* ſimpliciter dicuntur, ſupra c. 22. *Ad capiendum aliquam ſummam magnam Averiorum, ſeu animalium in namum.* Leges Baronum Scotic. cap. 23. *Dominus meliorem Averiam, ſive animal de ſuis catallis habebit.* [Vita B. Edmundi Cantuar. Archiepiſc. inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 1806. *Eſt alia ejuſdem terræ conſuetudo, quod mortuo patrefamilias, dominus ejus accipiat melius animal, quod habuit, cujuſcumque ſit generis.* Et col. ſeq. ubi de eadem lege: *Hæc eſt lex terræ, ... quod dominus tuus melius habeat Averium, quod ille habebat dum vivebat.* Appoſite Willelmus *Waſt* in Gloſſario: *Sane per Averium in Legibus Scoticis intelligitur meliùs animal ruſtici ſeu coloni defuncti, quod domino ſuo debetur ſub nomine Heregildæ, ſive Hereoti.* Vide *Heriotum.*] Littleton. ſect. 71. *Si come jeo bayle à un home mes berbits à campeſter, ou mes boefs à arer la terre, & il ociſt mes Avers, &c.* Monaſticum. Angl. tom. 2. pag. 23. *Conceſſi eis habere omnia Averia ſua in parco meo.* Pag. 142. *Habeant ſingulis annis in perpetuum 20. Averia intrantia in pratis, de, &c.* Adde pagg. 191. 256. 281. 309. 425. [Charta S. Victoris Maſſil. an. 1339. *Fiant duo inventaria in dicto Prioratu de Tortorio, quot extent vel deficiant animalia Averia.*]

¶ Avera, Avere, Eadem notione. Bullarium Fontanell. fol. 115. verſo: *Denique concedo quod Avera & porci Monachorum libere & quiete pergant in eamdem totam paſturam, in quam Avera mea & porci mei perrexerunt.* Chartularium minus S. Victoris Maſſilienſis fol. 150. in Charta ann. 1227. *Item quod paſquerium habeat dominus de Caſtellana in territorio de Villa Croſa, ſicut habuit uſque nunc, Avere tamen alicujus domus religioſæ non poterit mittere in territorio de Villa Croſa.*

Præſertim vero voces iſtæ uſurpatæ leguntur pro *jumentis*, aut equis, qui aratro junguntur, vulgo *Chevaux de charruë.* Domeſdei in Monaſtico Anglic. to. 3. pag. 305. *Paſtura 100. ovibus, unus Averius, unus porcus, 7. oves, &c.* Ibid. pag. 306. *Quinquaginta acræ prati, & una piſcaria, 9. Averii, 2. runcini, 27. porci, 100. oves.* Idem Monaſticum tom. 1. pag. 112. *Cum inſtauramento 8. boum, unius Averii, & 122. ovium.* Capitula Placitorum Coronæ apud Hovedenum in Ricardo I. pag. 745. *Inquiratur autem de quot bobus & Averiis ſingulæ carrucæ valeant inſtaurari, & quot & quantum inſtauramentum ſingula maneria poſſit ſuſtinere.* Et mox: *Erit autem pretium bovis 4. ſolidi, & vaccæ ſimiliter, & ovis criſpæ 10. denarii, &c.* Vitæ Abbatum S. Albani pag. 76. *Centum equos, quorum alii erunt manni, alii vero runcini, alii ſummarii, alii veredarii, alii vero Averii.* Vide Fletam lib. 1. cap. 20. §. 118. 119. Somnerus perperam ab *Ouvrer*, laborare, agrum colere, vocem hanc deducit.

¶ Avera, in Domeſd. & apud Spelmannum idem quod *Averagium* infra.

¶ Avere Groſſum et Minutum, Gall. *Gros & Menu bêtail*, in duobus Chartis ex Archivo S. Victoris Maſſil.

¶ Avera Lachalis, Vacca vel capra, ex qua *lac* fugitur vel exprimitur, in Charta anni 1330. ex eodem Archivo.

¶ Avere, Averia, Vectigal, portorium, vel etiam ædes in quibus fiſcales ii reditus excipiuntur, Gall. *Doüanne.* Chron. Parmenſe apud Murat. to. 9. col. 870. *Inſuper ruſtici qui venerant cum dicto Rolandino Scorza, & ab aliis partibus, & ribaldi & aliæ viles perſonæ, aſcenderunt palatia Communis vetus & novum, & domos Poteſtatis & Capitanei & gabellæ Judicis exactoris Averis Communis.* S. Ferdinandi Gloria poſthuma tom. 7. Maii pag. 376. *Dixit quod cum anno proxime præterito* MDCXXVI. *advenissent galeones Indicæ, ipſe cum aliis pluribus ac nominatim cum Capitaneo Joanne Nuñez de Jeroci ... die* XXVIII. *Novembris conſcenderint lembum Averiæ ad excipiendos prædictos galeones.*

Averagium, Raſtallo & Spelmanno, eſt *Carropera*, ſeu vecturæ onus, quod tenens domino exſolvit cum *averiis*, ſeu equis, bobus, plauſtris, curribus. Hinc crebro *quietum eſſe de Averagiis*, in veteribus Chartis. Vetus Charta apud eumdem Spelmannum: *Sciendum eſt quod unumquodque Averagium æſtivale fieri debet inter Hokday & gulam Auguſti.* Alia apud Somnerum in Tractatu de *Gavelſkind* pag. 189. *Item pro Averagiis 13. ſol. & 4. denar.* Vide pag. 187. Addit præterea idem Spelmannus, *Averagiam* interdum eſſe detrimentum, quod in vectura mercibus accidit: verbi gratia, ſi frumentum corrumpatur, vinum fluat, merces in tempeſtatibus ejiciantur. His adduntur vecturæ ſumptus & neceſſariæ aliæ impenſæ. Meminitque idem Statuti inediti de *Averagiis* mercium è navibus projectarum. Neſcio an ad ejuſmodi *Averagia* pertineat, quod habetur in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 302. *Solebant etiam homines villæ ire apud Langinhet, & reportare Averagium de anguillis de Southraye.*

¶ Averare, Eadem notione, ſcilicet cum *averiis* res vehere. Cuſtumar. de Hecham pri. Lew. p. 18. *Omnis Lanceta Averabit ter in anno ad acram vel linnam.* Chartularium Glaſton. Abbatiæ fol. 40. *Omnes homines* (de Kyngſton (*debent ter Averare ad Briſtoliam.*

Averpeny, Tributum, quod præſtatur pro immunitate *carroperæ*, ſeu vecturæ. Raſtallus in Expoſitione antiq. vocabulorum: *Averpeny, hoc eſt, quietum eſſe de diverſis denariis, pro averagio Domini Regis*, id eſt, à vecturis regiis, quæ à tenentibus Regi præſtantur. [Chartularium Beccenſe, ubi *Vocabula Anglicana quæ continentur in cartis noſtris* exponuntur: *Averpeny, Eſtre quitte d'Average.*] Monaſticum Angl. tom. 1. pag. 302. *Habent & Averpeny, ſcilicet pro ſingulis 30. acris 2. denarios.* Occurrit paſſim in Chartis Anglicis cum aliis ejuſdem terminationis vocabulis, tom. 2. pag. 134. 286. 558. 625. 653. &c.

¶ AVERSALICANA Media, Antiquæ ſcripturæ genus. Vide *Scriptura.*

¶ AVERSIATA. Examen pœnitentis ex Cod. MS. x. ſeculi ad uſum alicujus Eccleſiæ circa Alpes: *Presbyter fornicaſti? accepiſti uxorem? ab ordine deponatur, aut* XV. *annos pœniteat, aut concubinam* VII. *ann. pœniteat; aut Averſiatam & non fuit virum* III. *ann. aut cum virgine, unum.* Quid ſit *Averſiata* definire promptum non eſt; forte idem ac meretrix.

AVERTA, in lege 12. Cod. de Curſu publ. l. 47. 48. Cod. Th. eod. tit. eſt pera, ſeu mantica: ita enim hanc vocem interpretatur vetus interpres Horatii in lib. 1. Sat. 6. *Averta eſt pera ſeu mantica ad veſtes viatorias, aliaque neceſſaria condenda.* Hinc

AVERTARIUS Equus, in l. 22. Cod. Theod. eod. tit. qui ſcilicet avertæ ferendæ adſumitur, equus ſagmarius, *Mallier.*

¶ AVESIUM. Geſta Trevir. Archiep. apud Marten. tom. 4. Ampliſſ. Collect. col. 421. *Et poſt*

hac Elbershuſen quaſi inexpugnabile vallavit, & patibulo erecto obſeſſis taliter tantum metum incuſſit, quod Aveſio deportato, caſtrum tradiderunt. Ubi Baluzius tom. 1. Miſcell. pag. 160. legit: *Aneſio*; verum utrobique mendum eſſe videtur, & legendum *Averio* hoc eſt, bonis mobilibus. Vide *Averium.*

¶ AVESTILATUM. Litteræ Ludovici Regis Franc. apud Rymer. tom. 3. pag. 522. *Quidquid poſt & contra remiſſiones hujuſmodi factum fuerit per vos, & veſtrum quemlibet prætextu Aveſtilati, aut alio quoquomodo, ad ſtatum debitum revocantes, &c.* Legerem, *Areſti lati.*

¶ AUFANÆ, vel Aufaniæ Matronæ Claudio *Meneſtrier* Hiſt. Lugdun. pag. 130. Matronæ ſunt aulicæ à Germanico *off* & *offen*, Aula ſic dictæ: atque, inquit, ex hoc antiquo vocabulo Hungarico vel Pannonio Tiberius Pompeianus efformavit vocem *Aufanæ* in Inſcriptione voti pro Severo. Verum ann. 1628. altera Noviomagi reperta eſt Inſcriptio, in qua vocantur *Aufaniæ.* Matronis Aufaniabus T. Albinius Januarius S. L. M. id eſt, *ſolvit libens merito.*

¶ AUFERIBILITAS. Gerſonius Tractatum ſcripſit, *De Auferibilitate Papæ.*

AUFUGARE, Idem quod *Fugare.* Vide in hac voce.

¶ AUFUGUS, Profugus. Vita Caroli Boni tom. 1. Martii pag. 189. *Homines qui ſe reddiderant in obſidione... Aufugi nocte uſque ad nos fugerunt.*

AUGA, Anſer. Vide *Auca.*

¶ AUGEA Ventosa, Spiramentum, Gall. *Ventouſe.* Dicitur de canalibus fontium, quibus parvum additur foramen, quo intercluſi venti elabantur, à Gallico *Auge*, Alveus, canalis. *Augeæ Ventoſæ, ſuſpirales fiſtulæ, pipæ & aliæ machinæ, per quas tota aqua, veniens & diſcedens à capitibus & fontibus prædictis, recipitur & currit... dictas Augeas Ventoſas, ſuſpirales fiſtulas, pipas & alias machinas . . . perſcrutari, mundari & reparari*, apud Rymer. to. 11. pag. 29.

¶ AUGEREA, Cloaca, Gall. *Cloaque, Egout.* Vox, ut arbitror, ejuſdem originis, cujus ſuperior *Augea.* Conſuetud. Lemovic. art. 39. *Item conſuetudo eſt, quia nemo ſupra terram & carieras coram domibus ſuis debet habere Augeream ſeu cloacam.* Sic ſe habet Gallica verſio: *C'eſt la coûtume que perſonne ne doit tenir en rue ou charriere, & devant ſa maiſon, ni cloaque ni fumier.*

AUGIA, Campus paſcuus amni adjacens, vel amne circumfuſus, ex Germ. *Au*, vel *Aw.* Erchinfridus in Vita S. Colomanni: *Eſt autem prope Danubium quædam ſpecioſa & delectabilis Augia, in qua noviter conſtructa fuit Baſilica.* [Pancharta titulorum Abbatiæ S. Stephani de Vallibus apud Xantones Charta 2. *Videlicet in decimis, terris, vineis, hominibus, & burgo de vallibus, & furno cum ſaltibus & Augiis totius parrochiæ, &c.* Hinc Etymon *Algiæ*, ſeu *Augiæ*, Gall. *Le pays d'Auge*, quæ Normanniæ pars eſt, paſcua & paluſtris; quamvis à Marliano & Maſſono ab Aulercis deducatur. Vide Valeſium Notitiæ Gall. pag. 12. ad vocem *Algia.*]

¶ AUGIFICARE, Augere, producere. Georg. Simler. *Augificare ſyllabam.* Vox antiquata. Dixit Ennius in Andromacha: *Quid ſit ſeditio tabeſne, an numeros Augificat ſuos.*

¶ AUGIMENTUM, pro *Augmentum.* Charta Childeberti III. ann. 694. apud Felibianum in Hiſt. S. Dionyſii p. xv. *Et taliter precipemus ut pro mercidis noſtræ Augimentum vel ſtabelitate circa ipſa Baſilica domini Dioniſii vel noſtro palatio pertenenti duas præceptiones uno tenure conſcriptas exinde fieri juſſimus.*

AUGMENTARE. Gloſſæ veteres MSS. ad Canones Conciliorum ex Bibl. Reg. ad can. 13. Concilii Nicæni: *Convaluerit, Augmentaverit, fortiam acceperit, ſanaverit.* Conventus apud Andelaum ann. 587. *Cum civitatibus, agris, . . . tam quod præſenti videntur tempore poſſidere, quam quod adhuc Chriſto Præſule juſte potuerint Augmentare, &c.* [Julius Firmicus hoc uſus eſt vocabulo.]

¶ AUGMENTARIUS, in Gloſſario Græc. Lat. αὐξητικός.

¶ AUGMENTATIO, Augmentum, Additamentum, Gall. *Augmentation, Accroiſſement, Addition.* Paſſim legere eſt apud Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis. Vide, ſi vis, Prudentium in Vincentio ℣. 550. Raimund. Duellium Miſcell. lib. 1. pag. 154. Acta SS. Martii tom. 1. pag. 487. Symmachum epiſt. 112. & 123. *Madox* Formul. Anglican. pag. 8. & alios.

¶ AUGMENTATUM, Eadem notione. Donatio Guillelmi *de Baux*, facta Bertrando *Rambaud* an. 1215. *Damus vobis in Augmentatum ſtaris veſtri totam illam placiam, vel totum illud ſpatium, quod eſt inter murum novum & barrium vetus.*

¶ AUGMENTUM Dotis, Gall. *Augment de Dot*, Incrementum dotis quod mortuo marito uxori ſuperſtiti redditur ſupra dotem propter nuptias. Conſuetudines Toloſanæ à Philippo Pulcro confirmatæ an. 1289. part. 3. *De Dotibus* tit. 3. art. 2. *Item eſt uſus ſeu conſuetudo Toloſæ, quod uxores mortuis maritis debent habere neceſſaria ſua, victus & veſtitus de bonis prædictorum maritorum, pro Augmento ſeu pro donatione propter nuptias, quod vel quam dicti mariti conceſſerunt prædictis uxoribus in matrimoniis eorumdem, donec de prædicto Augmento ſeu donatione fuerit eiſdem ſatisfactum, quemadmodum debent habere pro dotibus donec eis ſint ſolutæ.* Litteræ Eduardi I. Regis Angliæ an. 1281. apud Rymer. tom. 2. p. 173. de matrimonio filiæ ſuæ: *Arras autem non Augmentum eligimus, & per vos eligi præcipimus.* Duplex eſt autem hujuſmodi *Augmentum*, aliud ex pacto ſeu convento pendet, aliud ex conſuetudine; *Augment conventionel, Augment coûtumier.* Hoc uſu vel legibus fixum, non idem eſt in omnibus Galliæ provinciis: qua de re conſulendus doctiſſimus vir D. *De Lauriere* in Gloſſario, ubi præter hæc à nobis relata, docet in quo differat *Augmentum* à *Dote*: quæ duo nonnulli perperam confundunt. Vide Cujacium ad Novel. 22. Juſtinian. Cambolas lib. 2. Deciſ. cap. 4. & lib. 5. cap. 37. Cangii Gloſſ. Græc. in voce ὑπόβολον & alios ab ipſo D. *De Lauriere* laudatos.

¶ AUGMENTUOSUS, Sagax, induſtrius, qui ſumma ſedulitate rem ſuam auget. Charta Rodulphi Imper. an. 1276. to. 2. Hiſt. Dalph. p. 13. *Præclara tuorum præſtantia meritorum, qua etiam Romani imperii cultum ut Apis Augmentuoſa deſerviens, fructuoſus & ſedulus dignoſceris, nos inducit ut te, &c.* Alludit ad hæc verba officii S. Cæciliæ virg. & martyris: *Quaſi apis Argumentoſa deſervit.* Utraque lectio vitioſa: ſed iſta magis; quid enim *argumentoſa* ad apis naturam?

¶ AUGMENTUS, Nutritus. Mallem *Augmentatus.* Vita B. Oldegarii Epiſc. tom. 1. Martii p. 495. E. *Mater Eccleſia ſuis paſtum & Augmentum uberibus alumnum gratiſſimum . . . gloriatur.*

¶ AUGRIALES. Charta Harvichi viri illuſtris pro Monaſterio Prumienſi, apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 56. *Præſente vero donatione nequaquam*

quaquam Augrialium vilitati geſtis municipalibus alegarie curavi, & omnino decrevi. Conjicio *Augrialium* eſſe pro *à Curialium*, *vilitati* pro *villitate*, id eſt, totius *villæ* communia.

AUGTIONES, Minores aucæ, anaticulæ, [Gall *Oiſons.*] Polyptychus S. Remigii Remenſis: *Summa volatilium, augarum* 87. *Augtion.* 48. *pullorum* 156. *pulliculorum* 182. *vaſcula apum* 21.

¶ AUGUMENTARE, pro *Augmentare*, Augere. Charta Henrici Comitis Trecenſium de Fundatione Eccleſiæ S. Machuti Barri ſuper Albam an. 1159. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 176. *Ego Henricus Trecenſium Comes Palatinus volens Majeſtatis divinæ cultum in terra mea dilatare & ei ſervientium numerum Augumentare.*

¶ AUGUMENTUM, *Profectus.* Gloſſ. Iſidori.

¶ AUGURATORIUM, Auguraculum, locus ubi captabantur auguria. Anonymus de Mirabilibus Romæ apud D. Montefalc. Diar. Ital. pag. 294. *Ubi eſt S. Cæſarius fuit Auguratorium Cæſaris.*

¶ AUGURIARE, ſ. pro *Angariare*, Cogere, Gall. *Contraindre.* Bernardus Theſaurarius de Acquiſitione Terræ Sanctæ cap. 9. apud Murat. tom. 7. col. 670. *Epiſcopi, Clerici, Monachi, ſenes & juvenes... omnes uno animo, nullum ullo Auguriante, undique concurrunt... & ſigno ſanctæ Crucis ſupra dextrum humerum tunc primo ſignati & armati.*

¶ AUGURIOSUS, Augur. Parminius Abbas in Excerptis de ſacris Scripturis: *Omnia phylacteria diabolica, præcantatores, ſortilegas, karagios, aruſpices, divinos, ariolos, magos, maleficos, Auguriosos, tempeſtarios, & cuncta alia mala cum ſupradicta ingenia diabolica nolite credere.*

¶ AUGUSTA, apud Tacitum alioſque dicitur de Imperatoris uxore; at minus proprie de Regina in Vita S. Tetrici Epiſc. Autiſſiodor. inter Acta SS. Ordinis S. Benedicti ſæculi 3. part. 1. p. 102. *Hac ipſa tempeſtate cum præfata Auguſta* (Chrotechilde Chlodovei uxore) *S. Lupus Epiſc. venit de ſuperioribus Burgundiæ partibus.*

1. AUGUSTALIS, qui & *Præfectus Auguſtalis*, cui Ægypti ad ſimilitudinem Proconſulis, lege ſub Auguſto lata, imperium datum eſt. Nec enim faſces conſulares ingredi Alexandriam licuit: cujus rei Cicero contra Gabinium meminit. Fertur enim apud Memphim in aurea columna Ægyptiis literis ſcriptum, tunc demum Ægyptum liberam fore, cum in eam veniſſent Romani faſces & prætexta Romanorum. Huic Alexandria ſedes fuit, ut colligitur ex ſubſcriptione l. 1. C. Theod. de Alexandrinæ plebis Primat. & l. 1. Dig. de Offic. Præf. Auguſt. Atque inde non ſemel *Auguſtalis Præfectus* τῆς Ἀλεξανδρείας ὕπαρχος, vel Αὐγουστάλιος dicitur, ut Socrati lib. 4. c. 16. lib. 5. cap. 16. lib. 7. c. 13. Sozomeno lib. 7. c. 15. Palladio in Hiſt. Lauſ. c. 117. Jo. Moſcho cap. 71. 207. Liberato Diac. cap. 23. &c. Primus autem Magiſtratum hoc nomine iniit

Artemius, Dux & Auguſtalis Alexandriæ ſub Conſtantino M. ſi qua fides Synaxariis 20. Octob. nam primus huncce magiſtratum obiiſſe dicitur in Excerptis Chronologicis Scaligeri

Tatianus, Valentiniano & Valente Augg. III. Coſſ. cui ſucceſſere alii, nempe

Publius, Modeſto & Arintheo Coſſ.

Tatianus II. Gratiano Aug. IV. & Merobaudo Coſſ.

Palladius, Valentiniano V. & Merobaudo Coſſ.

Tatianus III. Valente VI. & Valentiniano Coſſ.

Adrianus, Euſebio & Olybrio Coſſ.

Paulinus, an. 385. & 386. l. 10. Cod. Th. de Fide teſt. l. 12. de Suſceptorib.

Hypatius, Gratiano V. & Theodoſio I. Coſſ.

Pentadius, apud Syneſium Epiſt. 29.

Euthalius Laodicenſis, apud eumd. Ep. 127.

Antoninus, Syagrio & Eucherio Coſſ. in Excerpt. Scaliger.

Florentius, an. 384. 385. 386. l. 1. Cod. Theod. de his qui pleb. aud. l. 9. de Fide teſtium, l. 112. de Decurionib.

Erythrius, an. 388.

Alexander, an. 390.

Evagrius, an. 391.

Hypatius, an. 392.

Potamius, an. 392.

Remigius, an. 396. Hujus mentio apud Claudianum & Syneſium, & Iſidor. Peluſiotam Epiſt. 50.

Charmosynus, ſub eodem Theodoſio apud Theophanem an. 395.

Archelaus, an. 397.

Callistus, an. 422. Theophan. pag. 72.

Cleopater, an. 435.

Theodorus ſub Theodoſio juniore. Liberat. c. 14.

Anthemius ſub Zenone. Id. c. 19.

Apollonius ſub eodem Zenone. Id. c. 17. 18.

Theodosius filius Calliopi ſub Anaſtaſio. Id. c. 18.

Dioscorus. Id. c. 20.

Rhodo. Id. c. 23.

Liberius. Ibid.

Calliopius, an. 26. Anaſtaſii. Theoph.

N. nepos ex ſorore Juſtini Thracis, ſub eodem Juſtino II. Theoph. an. 16.

Manuel Armenius an. 25. Heraclii. Theoph. [Vide Excerpta Chronologica Euſebii edita à Scaligero ſub finem.]

Augustalem Thusciæ habet Paſſio S. Savini, quem alibi *Præſidem* vocat.

Augustalitas, Dignitas & munus Auguſtalis Præfecti, in lege 11. Cod. Theod. de Cenſitoribus.

2. AUGUSTALIS, Nummus aureus Imperatorum Occidentis, dictus quaſi *moneta Auguſti*, à Friderico II. primum cuſus. Chronicon Richardi de S. Germano an. 1231. *Nummi aurei, qui Auguſtales vocantur, de mandato Imperatoris in utraque Sicilia, Brunduſii & Meſſanæ cuduntur.* Et infra: *Menſe Junio quidam Thomas de Pando novam monetam auri, quæ Auguſtalis dicitur, ad S. Germanum detulit diſtribuendam per totam Abbatiam, ... ut ipſa moneta utantur homines in emptionibus & venditionibus ſuis juxta valorem, ei ab Imperiali providentia conſtitutum, ut quilibet nummus aureus recipiatur & expendatur pro quarta unciæ ... annotata figura Auguſtalis erat, habens ab uno latere caput hominis cum media facie, & in alio aquilam.* Hujus fit mentio in Conſtitutionibus Siculis lib. 1. tit. 21. 22. 28. 32. 41. 89. §. 4. tit. 96. §. 6. tit. 100. lib. 2. tit. 3. 13. 15. 16. lib. 3. tit. 35. & apud Odoricum Rainaldum an. 1285. n. 35. Idem &

Augustarius, dictus, *Agoſtaro*, Joanni Villaneo l. 6. cap. 22. de quo ſic Academici Cruſcani: *Agoſtaro, nome di moneta d'oro antica, di valuta d'un fiorino è un quarto d'oro; da una banda dellaquale era improntata à la teſta dello'mperador Federigo: dall' altra un' aquila, al modo degli antichi Ceſari Auguſti, dalquale ebbe forſe tal nome.* Ricordanus Malaſpinus cap. 130. de Auguſtariis à Friderico cuſis:

Ed era dall' uno lato della ſtampa impronto in volto dello Imperadore à modo de' Ceſari antichi, & d' all' altro lato una aquila, ed era groſſa di charati venti. Quo loco, cur hanc monetam cuderit, pluribus enarrat. Statuta MSS. Caroli I. Regis Siciliæ cap. 97. *Nos les condannons en cent Auguſtaires, laquelle poine vient en ſucceſſion ou leu de cinq livres d'or par noſtre jugement.* Sic centum *Auguſtaria* quinque libras auri confecerint. Diarium Computi Theſauri, incipiens à 1. Januar. 1297. 6. *Febr. cepimus ſuper Regem pro denariis Regi traditis pro negotiis ſecretis ſuis* 865. *Floren. aur. de Florentia, &* 140. *Regales aureos groſſos, &* 180. *Duplices auri, &* 3. *groſſos Auguſtarios auri.* Occurrit ibi iterum.

Ejuſmodi Auguſtarios aureos videre nuper licuit ex Gazophylacio V. Cl. D. Bigoti in Curia Auxiliorum Rotomagenſi Senatoris, aurei Hiſpanici magnitudinis & ponderis, in cujus parte altera efficta ipſius Imperatoris imberbis luſca protome, laureata & paludamento inſtructa, quomodo effinguntur vulgo in nummis priores Imperatores Conſtantinopolitani, cum hac Inſcriptione, CESAR AUGUSTUS. In altera conſpicitur aquila pedibus inſiſtens, obtorto collo, aliſque expanſis, cum hiſce characteribus, FRIDERICUS.

Ex hac deſcriptione alii videntur ab Auguſtariis nummi illi, de quibus Joachimus Vadianus lib. 1. de Monaſt. Germ. p. 41. *Ergo & Franci Auguſtorum nomine non in nummis ſolum, ſed etiam in ſigillis ſuis oſtentarunt: ac nummi quidem per Alemanniam excuſi altera parte tantum monetam præferebant, altera vacui, id quod hodie in illis fit, quos vulgo denarios, Helvetii alicubi Auguſtos, littera inverſa cognominant, &c.*

AUGUSTALITER. Charta Caroli Calvi apud Puricellum in Monumentis Baſilicæ Ambroſianæ pag. 223. *Eidem Pontifici & intimo fideli noſtro Auguſtaliter donamus, &c.*

¶ AUGUSTARIUS. Vide *Auguſtalis* 2.

AUGUSTAS, *Amplitudo*, in Gloſſ. Arabico-Lat.

1. AUGUSTATICUM, Donativum Auguſti, largitio publica ab Imperatore populo aut militibus facta. Δωρεὰ Καίσαρος, *Congiarium*, in Gloſſ. Græc. Lat. Suidas: ῥόγα, ἡ τῶν βασιλέων εὐσέβεια, καὶ ἡ φιλοτιμία. Marcellinus Comes: *Auguſtatico ſuo dudum Anaſtaſius militibus præſtito, donativum quoque hoc fratre Conſule tribuit.*

☞ Plura hîc carpit Valeſius in *Valeſianis* pag. 214. 1°. Cangius *Auguſtatici* nomine largitionem intelligit quamcumque publicam ab Imperatore populo aut militibus factam, cum illam ſolam intelligere debuiſſet ex Valeſio, quam Imperatores recens creati militibus facere ſolebant à temporibus Claudii Imperatoris. Cum autem in Imperatorum electione vulgo conclamarent *Auguſtus*, hinc donum novi Imperatoris dictum eſt *Auguſtaticum*. 2°. Male confundit Cangius *Auguſtaticum* cum *Roga* & *Congiario*. Roga quotidianum erat militis ſtipendium; Congiarium ſolum ſpectabat populum, cui certis lætitiæ diebus v. g. poſt partam victoriam, munera largiebantur Imperatores. Hoc ultimum probat Valeſius ex Suetonio lib. 2. cap. 41. ubi ait: *Congiaria populo frequenter dedit* (Auguſtus,) *ſed diverſæ fere ſummæ, modo quadragenos, modo trecenos nummos, &c.* Lib. 4. cap. 17. *Congiarium populo bis dedit trecenos ſeſtertios* (Caligula.) Lib. 5. cap. 20. *Claudius Congiaria populo ſæpius diſtribuit.* Lib. 6. cap. 7. *Nero poſt adoptionem deductus in forum tiro, populo Congiarium, militi donativum propoſuit.* Et de Domitiano loquens: *Congiaria populo nummorum trecenorum ter dedit.* 3°. Denique contra Cangium ſentit Valèſius, *Auguſtaticum* ſolis datum fuiſſe militibus, quibus ſuam Imperatores debebant promotionem, non populo, cujus nullæ erant partes in hac promotione. Ita Valeſius loco citato, ubi nihil eſt, quod à veritate credam alienum.

¶ 2. AUGUSTATICUM, Meſſis ſic dicta, quod Auguſto menſe fieri ſoleat, Gall. *l'Août*. Cod. MS. Irminonis Abb. San-German. fol. 37. verſo, col. 1. *Giſledrudis ... habet de terra arabili bun.* 1. *ſolvit pullos* 11. *cum ovis; facit diem* 1. *in unaquaque hebdomada, & in Auguſtatico dies* 11. Ibidem pag. 45. verſo col. 1. *Solvunt inter totos ad hoſtem den.* XVI. *de capatico ſol.* 11. *de Auguſtatico den.* 11. *de ſpelta ſeſt.* xx.

AUGUSTEA, *Charta, quæ ab Auguſto mittitur, vel genus chartæ, ſic dictum in honorem illius.* Jo. de Janua.

AUGUSTEUM, *Genus marmoris album, tempore Auguſti primo inventum.* Ugutio.

¶ AUGUSTINENSES, Vulgo *S. Auguſtini Eremitæ.* Meiſterlini Hiſt. Rerum Noribergenſium apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 69. *Auguſtinenſes qui Heremitani dicuntur, à D. Auguſtino inſtituti in heremo, poſt in civitatem tranſlati ab Alexandro IV.* Adde Compendium Jurium & Conſuetud. Univerſ. Pariſ. per Rob. *Goulet* fol. 12. verſo.

¶ AUGUSTINICUM Edictum, Regula S. Auguſtini. Vita S. Petri de Chavanon. tom. 2. Spicilegii Acher. pag. 698. *Deus autem ſuorum fidelium meſſem augmentare volens ... in unum plures adunavit ei Regularium, qui ſequantur victum Apoſtolicum ſecundum Edictum Auguſtinicum, nihil habentes in hoc mundo proprium.*

1. AUGUSTUS. Charta Communiæ Increnſis an. 1158. ex Tabulario Increnſi pag. 71. *Conceſſum eſt etiam, ut omnes homines de Communia ſuum habeant Martium apud villam à Purificatione S. Mariæ Candel. uſque ad medium Aprilem, & à feſtivitate S. Joannis Baptiſtæ ſuum ſimilem habeat Auguſtum uſque ad feſtivitatem omnium Sanctorum. Et ſi in Communia redire voluerint, ipſi & ſua ſalva erunt.* Id eſt, facultatem habeant urbe excedendi autumni tempore, ad metendas & colligendas meſſes ſuas. Nos dicimus, *Faire l'Aouſt.*

¶ 2. AUGUSTUS, Quidquid frumenti, &c. ruſtici lucrantur in colligendis meſſibus eorum, quibus ſerviunt, aut à quibus conducuntur. Vox nota agricolis noſtris. Tabularium Fontanellenſe tom. 1. pag. 10. *Ego Ricardus Anglicus famulus Domini Abbatis & Conventus S. Vandregeſili vendidi & conceſſi Rothaiſiæ nepoti meæ & Eliæ Amiot ſponſo ſuo ... totam ſervitutem meam quam habebam & tenebam à Domino Abbate ... tali vero conditione quod ego dictus Ricardus habebo & tenebo dictam ſervitutem uſque ad obitum meum, reddendo inde annuatim dictæ Rothaiſiæ & dicto Eliæ ſponſo ejus vel hæredibus ſuis duo quarteria bladi de redditu Auguſti mei ... pro ſaiſina venditionis dictæ ſervitutis.* Ibid. pag. 834. *Vendidi totum jus & omne illud quod habebam ... & reclamare poteram in Abbatia eorumdem, ratione cujuſdam ſervitii quod habebam in infirmaria eorumdem,*

videlicet in blado, tourtis, Auguſto, pane, carnibus, vino, oblationibus, &c... an. 1282. Charta anni 1481: ex Tabulario B. Mariæ de Bono Nuntio Rotomag. *In Auguſto & ſpolio.* Eadem repetuntur in alia Charta ejuſd. Archivi an. 1492.

¶ 3. AUGUSTUS, Monetæ ſpecies apud Gallos ex Joachimo Vadiano, cujus teſtimonium videſis in *Auguſtarius.*

AVIA. Charta Alemannica Goldaſti cap. 17. *Ego igitur Toto ad Monaſterium S. Galli dedi in præfato loco* 4. *in juchos, & vineam in Avia, unius hominis labore procurandam.* [An non *Avia* hic idem eſt qui locus à via remotus, vel in quo nulla via eſt? Hoc ſenſu haud raro uſurpatur vox *Avius* à Scriptoribus Latinis.]

AVIARIUM, ὀρνιθοτροφεῖον, in Gloſſ. Lat. Græc. & in Regula S. Iſidori cap. 19. Locus aptus nutriendis avibus villaticis, uti apud Varronem lib. 3. de Re ruſt. cap. 3. Columellam lib. 5. cap. 8. Palladium lib. 1. de Re ruſt. cap. 23. & alios. Græci ὀρνιθῶνα appellant. Anaſtaſius in Hiſt. Eccleſ. *Invenerunt & in his palatiis Aviaria & dorcades & aſinos agreſtes, & pavones & faſianos infinita multitudine: nec non in vivario ejus leones ac tigrides, &c.* Ubi ϛρουθεῶνες habet Theophanes.

AVIATICUS. Vide *Avius* 1.

¶ AVICA Terra. Vide *Aviaticus* in *Avius* 1.

¶ AVICECA, f. mendum pro *Avicella* vel *Aucella*; qua voce Coturnicem intelligendam arbitror in Charta Petri Abb. S. Crucis de Talmundo pro *Aquariatu* an. 1366. *Item debet & debebit dictus Aquarius facere & miniſtrare dictis Religioſis feſtis de quartis duplicibus... tres pecias in quolibet ferculo... de minutis volatilibus, videlicet pullis, colonis de jardo, Avicecis, perdricibus, &c.*

AVICINARE, Accedere. Præfatio Ælfredi Regis ad verſionem Oroſii: *Poſt Burgenlandiam Avicinavimus ad terram dictam, &c.*

¶ AVICLUDIUM, Cavea, Gall. *Cage d'oiſeaux.* Menoti Serm. Quadrageſim. fol. 193. recto col. 2. *Habentes avem nocturnam in Avicludio.*

AVICULARIUS, Officium in Coquina Regia, [in Computo gener. redituum Regis Franc. an. 1202. &] in Ordinat. Hoſpitii S. Ludov. Regis an. 1261. in alia ann. 1285. *Oiſelier* dicitur: qui Latinis forte *Aviarius*, ὀρνιθοκόμος, Procopio lib. 1. Vandal. cap. 2.

¶ AVIDENTIA, Cæcitas. Angelomus in Geneſim cap. 19. apud Bern. *Pez* to. 1. Anecdot. part. 1. col. 115. *Græci habent, aorasia, quod magis dici poteſt Avidentia.* Vide *Audentia.*

AVIDERE, Avidum eſſe, ἀπληϛεύεσθαι, in Gloſſ. Græc. Lat.

¶ AVIGO, pro Avenio, Gall. *Avignon*, urbs notiſſima, apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 430.

¶ AVILLARIUM. Charta Ludovici Franc. Regis de præpoſitura Compend. in Tabul. Compendienſis Monaſterii an. 1179. *Retinuimus etiam avenas de mareſcalcia venetæ, & avenas de nemore, & culcitras & lignarium & charetum venetæ, & Avillarium & furnos vitreariorum.* Vide *Aviarium*, idem fortaſſis.

¶ AVINCULA. Vide *Aunicula.*

AVINENTIA, Conventio, conniventia. Fori Aragon. lib. 8. tit. de Donation. *Non poſſit... nec pactum, compoſitionem, vel Avinentiam facere nobiſcum, aut cum aliquo alio, &c.*

AVINUM, *quaſi extra vinum, id eſt, aqua mixtum.* Joan. de Janua.

AVIONES, Avi, progenitores. Chronicon Novalicenſe cap. 18. *Nos, neque noſtri pertinentes, non fuimus de veſtro Monaſterio, pro eo quia Aviones noſtri vobis pertinentes non fuerunt.* Charta Adelchiſi Regis Longobard. in Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 10. *Omnes res illas, quæ domino & genitori vel genitrici noſtræ advenere de Veriſſimo Avione noſtro, &c.*

¶ AVIONIUM, Avenio, Gall. *Avignon.* Urbs Metropolis Comitatus Venuxini, apud Lobinell. Hiſt. Britan. tom. 2. ex Chron. Britan. ad an. 1226.

¶ AVIORUM Mater, Rex apum, ſeu mater apis, Gall. *Le roy des abeilles, la mere abeille.* Baluz. Capitular. to. 2. pag. 663. in oratione ad revocandum examen apum diſperſum ex Cod. MS. S. Galli: *Adjuro te Mater Aviorum, per Deum regem cælorum & per illum Redemptorem Filium Dei te adjuro, ut non te altum levare, nec longe volare, ſed quam plus cito poteſt ad arborem venire; ibi te allocas cum omni tua genera, vel cum ſocia tua, ibi habeo bono vaſo parato, ut vos ibi in Dei nomine laboretis, &c.* Ubi *Aviorum* videtur pro *Avium* vel *Apium.*

AVIRUNATUS, Remus, quo navis impellitur, quem *Aviron* dicimus. Charta Simonis Comit. Northampton. in Monaſtico Angl. tom. 1. pag. 850. *Hæc diviſa extitit terra mea temporibus anteceſſorum meorum à terra aliorum dominorum. In ſicco & mariſco... à Swerord... debet homo ad hoc electus ſuper pedes ſuos, quo profundius potuerit, intrare; &, dum ultra ire nequiverit, Avirunatum unum octo pedibus longum introrſus de deverſo lanceando propellere, & à loco, quo Avirunatus ille tranſnatare deſierit, ſpacium* 40. *pedum per cordam debet menſurari, ibique ſignum in aquam infigi.*

☞ Crediderim *Avirunatum* potius eſſe remi impulſionem, qua navis ad ſpatium octo pedum propelleretur, quam remum ipſum.

AVIS, [Inſtrumentum ſeu vas aptum portando mortario, ſtructoribus noſtris etiamnum *Oiſeau.*] Chron. Virdunenſe Hugonis Abbatis Flaviniac. parte 2. cap. 7. *Fecit & hinc ſimile opus in turrium exſtructione: cum enim jam in altum ſtructura porrigeretur, & inſtrumentum illud, quod Avis nomine, ſubvectione cæmenti aptatum perpauci eſſent qui ferrent,... ut ſumeret illud inſtrumentum, & cæmentum collo, ut moris eſt, ſubveheret, ammonuit.*

Aves Francæ, noſtris *Oiſeaux francs*, quorum ſcilicet eſt uſus in venatione. Areſta O. SS. an. 1292. in Regeſto Parlamenti B. fol. 95. *Super petitione, quam Abbas & conventus S. Wilmari in Boſco ediderat contra Comitem Boloniæ proponente capiendi Francas Aves in terra Eccleſiæ, &c.*

Aves Nobiles dicuntur in alia apud V. C. Dion. Salvagnium Boiſium lib. de Placito Dominico pag. 62.

Avis S. Martini, Cornix, ſic dicta quod circa feſtum S. Martini hiemalis videri demum incipiat. Petrus Bleſenſis Epiſt. 65. *Si à ſiniſtra in dexteram Avis S. Martini volaverit.* Le Roman *du Renard* MS.

La riens qui plus le deſconforte,
Ce fut quant il vint à la porte,
Entre un fraſne & un ſapin,
A veu l'Oiſel ſaint Martin,
Aſſés bucha, à deſtre, à deſtre,
Mais li Oiſiaus vint à ſeneſtre.

Vide *Venta.* Alias Normannis noſtris *Avis S. Martini* appellatur vulgo Alcyon, avis in mari notiſſima, quam alii *Drappier*, & *Martinet peſcheur* vocant. Vide Robertum Conſtantin. in Supplem. Linguæ Lat. verbo *Alcion.*

¶ AVISAMENTUM, Conſilium, deliberatio, à Gallico *Avis*, in Epiſt. an. 1418. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 1695.

¶ 1. AVISARE, Conſulere, deliberare, apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. pag. 894. col. 2. Vide *Adviſare*.

¶ 2. AVISARE, Monere, Gall. *Avertir*, *Donner avis*. Inſtrumentum anni 1426. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Precipimus Aviſantes, ne horum tranſgreſſor aliquis inveniatur*. Utuntur Bonifacius Ferrerius apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1509. 1510. & Menotus Serm. Quadrageſ. fol. 153. v°.

¶ AVISATIO, Avisor. Vide in *Adviſare*.

¶ AVISPATIUM, i. *Qui vidit avem contra eum volantem & divinat propter eam*. Ita Index ad calcem veteris collect. canonum MS. ex Bibliotheca Illuſt. DD. *de Chauvelin*.

AVISTUPOR, Terriculum avium in hortis: Priapus. Vitruvius lib. 7. *Non enim ſtatuas ponemus, quales in hortis ridiculas illius Aviſtuporis Dei*.

¶ AVITINUS, Avitus. Hinc *Biens Avitins* in Conſuetudine Aquenſi tit. 1. art. 11. Proceſſus de B. Petro de Luxemburgo, to. 1. Julii pag. 608. *Item conſtituo & ordino in omni jure & naturali ſucceſſione mihi competenti, tam in bonis mobilibus quam immobilibus, & aliis quibuſcumque ex hereditate paterna, materna, Avitina .... ad me de jure naturali pertinentibus, hæredes meos dilectos fratres meos Joannem & Andream de Luxemburgo*. Vide *Avius*.

¶ AVITIUM, Volatile pecus, Gall. *Volaille*. Leges Municipales civium Mechlinienſium tit. 11. art. 17. *Qui alienos gallinaceos, anſeres, columbas, anates & alia id genus Avitii aut telo percuſſerit aut interceperit... quinque drachmis punietur*.

¶ AVIVARE, Roborare, firmare, vires augere, Italis *Auvivare*, Gall. *Aviver*, *fortifier*. Chron. Parmenſe ad an. 1285. apud Murat. to. 9. col. 808. *Et hoc ſcito à Parmenſibus, pietate moti cœperunt viriliter Avivare illam partem de Savignano*. Ibidem col. 830. *Item eodem anno* (1295.) *& tempore magni timores fuerunt in civitate Parmæ à parte in partem. Nam Marchio Eſtenſis Avivabat quantum poterat dominum Epiſcopum & ſuam partem*.

1. AVIUS, vel Abius, [pro *Avus*. Charta an. circiter 780. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Ut condam pro malo ingenio & fortia quando Provincia revellavit* (rebellavit) *contra bis Avio veſtro Pipino*. Occurrit bis apud *Madox* in Formulari Anglic. pag. 55. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliſſ. col. 41.] in Charta Amalphitana apud Ughellum to. 7. Ital. ſacræ pag. 394. & in Pacto Gregorii Ducis Neapolit. an. 911. apud Camillum Peregrinum.

Aviatica Hæreditas, Alodis, prædium avitum. Lex Ripuar. tit. 56. §. 3. *Sed dum virilis ſexus extiterit, femina in hæreditatem Aviaticam non ſuccedat. Donationes Aviaticæ*, apud Papianum lib. Reſp. tit. 24. *Aviaticæ res*, in Decreto Childeberti Regis cap. 1. *Nepotes ex filio, vel filia, ad Aviaticas Res cum avunculis vel amitis ſic venirent in hæreditatem, &c. Avica terra*, Avita, in Lege Salica tit. 72. Edit. Heroldi. Gloſſ. Lat. Græc. *Avitus* παππῷος. *Biens Avitins, vulgairement dits Pappoaux*, in Conſuet. Aquenſi tit. 1. art. 11. *Papoaige*, in Conſuet. Baionenſi tit. 5. art. 1. tit. 11. art. 7. tit. 19. art. 27. 42. *Biens obtenus de lignée, vulgairement dits de Papoaige*. Adde Conſuetud. Laburtenſem tit. 9. 10. &c.

Aviaticus, Ex filio nepos, ab *avo* oriundus. Lex Longobard. lib. 3. tit. 8. §. 4. & lib. 3. Feudor. tit. 1. §. 3. *Si vero filios non habuerit, & Aviaticum ex maſculo filio reliquit, pari modo beneficium habeat*. [Chron. Farfenſe apud Murat. to. 2. part. 2. col. 451. *D. Joannes cum uxore & tribus filiis, cum filia & cum tribus nuris, & quinque Aviaticis ſuis*.]

Abiaticus, Eadem notione, in Charta Adeleidis Imperatricis Ottonis III. Imp. uxoris, (ſiquidem genuina eſt) in Bullario Caſinenſi to. 2. pag. 48. *Pro anima tertii Ottonis mei Abiatici, &c.* Alia an. 1385. *Quia ipſe Georgius habet in ejus poteſtate liberos 13. inter filios & filias, Abiaticos, & Abiaticas, ſeu nepotes procreatos ex filiis*. Occurrit etiam apud Bertramum in Vita S. Francæ Abbatiſſæ n. 70. & in veteri Charta apud Puricellum in Baſilica Ambroſ. pag. 429. Hinc forte noſtris *Avelets* dicuntur ex filio nepotes.

¶ 2. AVIUS, mendoſe, ut arbitror, pro *Apis*. Vide ſupra *Aviorum Mater*.

¶ AVIZARE, pro *Aviſare*, Admonere, Gall. *Donner avis*. Schramb. Chronicon Mellicenſe p. 425. col. 2. in Memoriali Viſitatorum ejuſd. Monaſterii an. 1451. *Habeat dominus Abbas ſeptem conſiliarios ex diſcretioribus de conventu electos, quorum unus habeat eum de rebus agendis opportune & reverenter Avizare, & Abbas quoties à conſiliariis Avizata & mature concluſa ... manuteneat*. Vide *Adviſare*.

1. AULA, Curia Baronis, in veteri Rotulo apud Spelmannum: *Aula ibidem tenta tali die, &c.*

¶ 2. AULA, Eccleſia, Baſilica, Templum, interdum ſola Eccleſiæ navis, Gall. *La nef*. Hiſtoria Epiſcop. Autiſſiod. de qua Diarium Trevoltianum menſis Novembr. ann. 1714. pag. 1976. *Hanc in ſua ſtatuiſſe Eccleſia ſaluberrimam conſuetudinem (Epiſcopum Gualdericum) ut omnes ſui Epiſcopatus Diœceſani Sacerdotes, cum ſuis parroquianis, per dies Pentecoſtes feſtivos cum crucibus atque vexillis ad principalem ſancti Stephani conveniant Aulam, luſtratis in gyro cunctis Abbatiis*. Ibidem pag. ſeq. ex Ceremoniali Eccleſiæ Girundenſis: *Iſtud feſtum receſſerat ab Aula propter introductionem ſanctæ Teclæ*. Vita S. Medardi Epiſc. Noviom. Spicil. Acher. to. 8. pagg. 405. & 409. *Erigitur ſuper ſancti tumbam pro temporis opportunitate parvum tugurium exili vimine conſtructum, quouſque, ut Regia decreverat dignitas, coacervatis in opus expenſis Aula famoſiſſima perito fabricaretur ſtudio*. Annal. Bened. tom. 3. pag. 15. ubi Epitaphium Imperatricis Irmingardæ: *Fœmina hic pauſat Auguſta, & nobilis ortu Irmingarda cui nomen erat deditum: Quæ hoc opus incipiens, hic Aulam condere juſſit, ad Chriſti laudem, atque ſui requiem*.

Aula Ecclesiæ, Navis Eccleſiæ. Gervaſius Dorobernenſis in Deſcript. Cantuar. Eccleſiæ: *Ab hac verſus Occidentem Navis vel Aula eſt Eccleſiæ, ſubnixa utrinque pilariis octo*. Utitur non ſemel. Eadmerus lib. 6. Hiſt. pag. 141. *In medio Aulæ majoris Eccleſiæ decenter ſepultus eſt*.

3. AULA, Area. Charta Caroli Calvi apud Doubletum pag. 791. *Duos manſos, & 2. alterius manſi partes, nec non Aulas duas, atque molendinum 1. cum piſcatorio 1. juxta pontem*.

¶ 4. AULA, pro *Hala*, Forum tectum, Gall. *Hale*. Chartular. S. Vandreg. tom. 1. p. 1046. *Sitam in dicta parrochia intra terram ſupra quam Aula bladi de Calido Becco ſedet*.

¶ 5. AULA, pro Nido avium & Receptaculis animalium, apud Servium ad lib. IX. Æneïdos.

¶ 6. AULA, Familia, ſeu famuli omnes. Chartul.

S. Vandregeſili tom. 1. pag. 1004. *Solvere tenebuntur ratione cujuſdam plateæ & quarumdam maſurarum, quæ ſunt in villa de Calido Becco juxta pechiam quamdam eorumdem Religioſorum in qua Aula ſua permanere ſolebat.*

¶ 7. AULA, Multitudo, frequentia, Gall. *Multitude, Troupe.* Acta Tranſlationis SS. Saviani & Pontiani Mart. apud Mabill. Annal. Bened. tom. 2. pag. 751. col. 1. *Ad horum tumbas popularis Aula, preces & vota expoſitum frequenter confluit.*

¶ 8. AULA, ſeu *Aulica*, Gall. *Aulique.* Theſis publica quæ propugnatur ab aliquo è junioribus Theologis cum Laurea Doctoris donandus eſt aliquis. Sic dicitur Pariſiis ab *Aula* Archiepiſcopi, in qua hæc habetur diſputatio cui præſidet novus Doctor. Statuta Univerſit. Pariſ. tom. 6. pag. 381. Spicil. Acher. *Item nota quod quando unus Magiſter in Theologia habet Aulam ſuam, illa die non legitur in Sententiis nec in Biblia.*

¶ 9. AULA, pro *Aulæum*, Gall. *Tapiſſerie.* Th. *Madox* Formul. Anglicanum pag. 427. *Unam Aulam viridem cum armis meis, & unam Aulam bleu cum tortellis cum lecto ejuſdem ſettæ.*

¶ AULÆUM, Palatium. Vita S. Guthlaci Anachoretæ, auctore Felice coævo, tom. 2. Aprilis p. 39. *Infans miræ indolentiæ nobilibus antiquorum diſciplinis, Aulæis in paternis imbuebatur.*

AULAICUS, pro *Aulicus.* Tabularium Brivatenſe ch. 437. *Si autem Abbas, aut Comes, Aulaïcus, aut Clericus, &c.* [Legendum, *aut Laïcus.*]

¶ AULANERIUM, Coryletum, Locus corylis conſitus ab Arverno *Aulanie*, Nux avellana, coryli fructus. Chartularium Camalarienſis Monaſterii dioec. Anicien. *Donavit unum campum à l'Eſtrada & alterum ad Aulanerium & juxta iſtos duos dedit duas ſainas.*

AULARIUS, *Aulicus, Palatinus*, in Gloſſis Iſidori. [Hinc emendanda Pithœi Excerpta, ubi perperam *Auleius.*] Αὐλάριος vero apud Heſychium, ἀλυωρὸς, οἰκοφύλαξ, idem qui *Oſtiarius*, vel *Atrienſis.*

¶ AULATES, Optimates, aulici. Vita S. Willibaldi Epiſc. tom. 2. Julii pag. 511. *En ille Sanctus Willibaldus, qui cum paucis adprimitus ſatellitum ſubſidiis, ſanctæ converſationis inchoaverat exercitium, tandem cum innumeris Aulatium magiſtratibus multiformiter militando, Domino dignum acquiſivit populum.*

AULATICUM, Aulæum, *Tapiſſerie.* Teſtamentum Arnaldi Archiepiſc. Narbonenſis an. 1149. apud Catellum: *Laxo Canonicis ... omnem ſupellectilem meam domus meæ Narbonæ, in lectis videlicet; pannis vel Aulaticis.*

¶ AULENIUS. Vide *Aularius.*

¶ AULEOLUM, Sacellum, ab *Aula*, Eccleſia, de qua ſuo loco. Miracula S. Urbani Mart. tom. 6. Maii pag. 18. *In qua benedictione dum carpentarii vellent aptare analoginm ad ſermocinandum, de Auleolo S. Urbani quod ſitum erat ſuper maternam, ubi ſolebat poni corpus Urbani pretioſi martyris exigente ratione temporis, membratim disjunctum nullatenus redintegrare valuerunt.*

¶ AULEUM, *Diadema Regis, ſive Corona.* Papias in MS. Bituric.

¶ AULIONES, αὐλητaὶ, *Tibicines*, apud Janum Laurenberg. in Supplemento Antiquarii.

¶ AUMAGIUM, apud Rymer. tom. 9. pag. 30. *Pro quolibet Aumagio panni vel alterius rei mercatoriæ quinque arditz Guiaynes.* Sed legendum eſt *Summagium*, uti colligere potes ex ſimili loco ad vocem *Ardicus* relato. Utrobique vero *Summagium* idem eſt, quod Onus *Sagmarii*, Gall. *Bête de ſomme.* Vide *Summagium.*

AUMARIUM, Armarium, Gallis, *Aumaire*, Gloſſ. Ælfrici: *Aumarium, vel Armarium*, ælceꞅ cẏnneꞅ cæpe huꞅ. Fulgentius Placiades: *Aumarium dicitur locus ſecretus publicus, ſicut in theatris aut circo: unde & Petronius Arbiter ait: In Aumarium memet ipſum conjeci.* Vacces au Roman *de Rou* MS.

Ne laiſſa crois, ne chaſſe, ne calice en Aumaire.

Vide Scaligerum ad Feſtum.

AUMENTARE, pro *Augmentare*, occurrit in veteri Codice Victorino, [& in Hiſtoria Mediani Monaſterii pag. 322. in Charta Henrici Comitis Vadani-montis an. 1252.]

¶ AUMENTUM CULTUS DIVINI, in epiſtola Joannis Epiſc. Maſſilienſis ad Petrum de Columna an. 1364. è Tabulario Eccleſiæ Maſſilienſis.

¶ AUMUCELLA, pro Almucella, ut videtur, parva almucia. Computus ann. 1255. *Pro ... equis palefridis, carro, Bong. Aumucell. libris, tapetis, mappis, &c.*

AUMUCIA. Vide *Almucium.*

¶ 1. AUNA, Ulna, Gall. *Aune*, Menſura telarum, pannorum, &c. Libertates Moirenci to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 17. col. 1. *Donaverunt ... in Leſdam de ſingulis telis quæ ſex Aunas vel amplius habent 1. obolum; de 6. Aunis draporum Ruſticorum unum obolum; de duodena unum denar.* Vide *Alna.*

¶ 2. AUNA, perperam, ut videtur, pro *Anſa*, ſeu *Hanſa* Societas. Charta Henrici II. Regis Angl. an. circiter 1155. apud D. *Bruſſel* to. 2. Tract. de uſu feud. pag. VI. *Omnes mercatores, niſi publice Auna prohibiti, habeant ſalvum exire & ſecurum de Anglia, & venire in Angliam & morari.* Vide *Hanſa.*

AUNCIATUS, Antiquus, ex Anglico *Auncien*, Galli *Ancien* dicunt. Brompton. l. 2. c. 24. §. 6. *Sicut charta eorum Aunciata eſt, & libertas anterior.* Mox: *Quod ſi illi, de quibus quæritur, chartam habuerit Aunciatam, nunquam tamen uſi fuerint ipſi.*

AUNICULA, *Auctio minor ſupra fundum*, in Gloſſis Iſidori. Forte *Auctiuncula.*

¶ AVOARE, Fateri, agnoſcere, clientelam profiteri, Gall. *Avoüer, rendre aveu.* Hominium præſtitum Archiepiſcopo Burdegalenſi à Priore S. Cypriani, inter Inſtrum. novæ Galliæ Chriſt. to. 2. col. 297. *Coram eodem domino Archiepiſcopo ... Avoavit & recognovit ſe tenere in feudum à dicto Domino Archiepiſcopo ... quidquid juris habet in parochiis de Mozens & Daltos.* Vide *Advocare.*

¶ AVOCATUS, pro *Advocatus*, Gall. *Avoüé.* Charta Roberti Comitis Arverniæ ann. 1288. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 120. *Et ſuſtinebimus ſimiliter ad expenſas noſtras tam in Avocatis quam aliis neceſſariis.* Vide *Advocatus.*

¶ AVOCULATIO, Cæcitas, quaſi *Aboculatio*, Gall. *Aveuglement.* Miracula S. Zitæ Virg. Lucenſis tom. 3. Aprilis pag. 520. *Et cœpit verſus Lucam venire ad ipſam beatam virginem in oratione, & pro precando & preces ipſi virgini faciendo, ut ipſum Joannem ſanaret & liberaret à ſupradicto malo & Avoculatione ſupradicti oculi.*

¶ AVOCULATUS, Cœcus, oculis captus, Gall. *Aveugle.* Ibid. *Gratianus ejus nepos ..... ſtetit & fuit continue Avoculatus de ambobus oculis, ita quod infra ipſum tempus nihil inde vidit nec videbat uſque hodie.*

AVOCULUS, idem quod *Abocellus*, de qua voce ſupra. Cæcus, in Miraculis B. Gregorii X. PP. ſemel ac iterum editis à Petro Maria Campo in Hiſt. Eccleſ. Placentina.

¶ AVODIARE, Fateri, Agnoſcere, Gall. *Avouer.* Charta Caſſaniæ anni 1399. *Et in caſu quo eſſet homo alterius domini, vel quod alius dominus ipſum pro homine Avodiaret.* Vide *Advocare.*

¶ 1. AVOERIA, Tutela, protectio pupilli rerumque ipſius adminiſtratio, Gallis olim *Avoerie* & *Voerie*, nunc vero *Tutele.* Oritur à voce *Advocatia*, quæ ab *Advocato*, *Avoué.* Ita in Charta ann. 1222. apud D. *De Lauriere* in Gloſſ. Juris Gall. ad vocem *Avoerie* : *Th. illuſtris Comes Campaniæ in prædictæ matris ſuæ Advocatia tenebatur, & cum de matris ſuæ Advocatia exiit, &c.* De *Avoeria* in Charta Philippi Franc. Regis apud Perardum de rebus Burgund. pag. 347. *Si autem liberi, fratres, ſorores, nepotes, neptesque & cæteri deſcendentes, in Avoeria fuerint, ille qui ipſorum Avoeriam habuerit, de duabus marchis argenti & pecunia prædictis pro ſe & exiſtentibus in Avoeria ſolvet, ſecundum exiſtimationem bonorum ſuorum & bonorum illorum qui fuerint in ejus Avoeria... dum tamen ultra duas marchas argenti pro ſe & exiſtentibus in Avoeria non ſolvat.* Vide *Advocatia.*

¶ 2. AVOERIA, Cuſtodia, Tuitio, Gall. *Garde, Protection.* Locum vide in *Wardæ Eccleſiarum.*

¶ AVOHARE, Fateri, confiteri, Gall. *Avouer*, apud Rymer. tom. 1. pag. 875. *Quodque ipſi fatentur & Avohant debere nobis, & ſe, & prædeceſſores ſuos, à temporibus, quorum non ſupereſt memoria.* Vide *Advocare.*

AVOLORII Bona, in Foris Aragonenſibus *dicuntur illa, quæ ſunt acquiſita ex ſucceſſione parentum vel conſanguineorum. Et ideo ſi pater acquiſivit aliqua bona titulo lucrativo vel oneroſo, alias quam ex ſucceſſione parentum vel conſanguineorum, non dicerentur Bona Avolorii, & ſic non poſſent extrahi per conſanguineum vigore beneficii de la Saca, &c.* Ita Michaël *del Molino* in Repertorio, ubi plura de hac materia. Sic *Bona Avolorii*, ſunt ea, quæ Longobardi *Aviatica* appellabant, ex Hiſpanico *Abuelo*, avus. Vide Foros Aragon. lib. 3. tit. Familiæ herciſcundæ, & tit. de Communi dividundo.

AVOLTA, Gall. *Voute*, Concameratio, tholus. Matth. Paris in Vitis Abbatum S. Albani : *Eadem quoque Capella in arduum ſurgens ſuper eam crepidinem, quæ vulgariter Avolta dicitur, dormitorii diminutionem ſupplet & defectum.* Quo loco auctor male utitur voce crepidinis, pro concameratione.

¶ AVOLUS, Atavus, Gall. *Ayeul.* Hiſpan. *Abuelo.* Charta Sancii Abbatis de Ortulo ex Archivo Pinnatenſi apud Joſ. Moretum Antiquit. Navarræ p. 406. *Si quidem de noſtros Avolos & de noſtra radice alleſcorou nobis illa Abbatia ... poſuit in præcepto pro ſuo mandato & de noſtros Avolos & de noſtros pareutes.* Ubi Moretus vertit, *y ſus Abuelos, y aſcendientes, &c.* Gall. *de nos Aieux, de nos Ancêtres.*

AVORTARE, Abortare, Abortum edere; Gall. *Avorter.* Lex Wiſigoth. l. 6. tit. 3. §. 2. *Si quis per aliquem occaſionem mulierem ingenuam Avortare fecerit.* Et §. 6. *Si ancillam ſervus Avortare fecerit.*

AVORSUS, aborſus, Abortus, in iiſdem Legibus lib. 6. tit. 3. §. 1. 4. 7. in Legibus Bajwar. tit. 7. §. 18. 19. & apud Halitgarium in Pœnitentiali c. 7. apud Menardum.

AVORTUS, pro *Abortus*, apud Egbert. Eborac. in Pœnitent. p. 18.

¶ AVOTIRE, Devovere, Gall. *Voüer.* Proceſſus de Vita & Miraculis S. Yvonis tom. 4. Maii pag. 574. *Quod Gleoguena ſoror Yvonis de Trevol, Leonenſis diœceſis, furibunda per quinque ſeptimanas .... Avotita & reddita Yvoni, & exinde per Danielem & Yvonem eoſdem adducta ad ſepulcrum D. Yvonis.*

AVOUARE, Agnoſcere, clientelam profiteri, Gall. *Avouer, rendre aveu.* Literæ Caroli Franc. Regis an. 1326. in Tabulario Calenſi p. 196. *Fuiſſent per ſpacium 60. annorum & amplius in poſſeſſione 9. arpentorum prati ſitorum in prateria de Kala, quæ quidem prata non Avouant tenere in aliquo à dictis Monialibus.* Vide *Advocare.*

¶ AVOYARE, Eadem notione & origine. Charta Roberti Comitis Arverniæ ann. 1284. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 134. *Recognoſcimus nos & noſtros ſucceſſores tenere præmiſſa de cenſiva dicti domini Roberti ad annuum cenſum ſuperius nominatum, & nos debere Avoyare & tenere per dictum dominum Comitem & ſuos ubicumque de præmiſſis.* Ibidem : *Et de præmiſſis ſe tenebunt & Avoyabunt per nos & noſtros ubicumque; & recognoſcent ac recognoſcere tenebuntur prædicta fore de noſtro dominio & cenſiva.*

¶ AVOYERIUS, Advocatus, Gall. *Avoué.* Hiſtor. Dalphin. tom. 2. pag. 45. *In Abbatia villa ſeu mandamento ſancti Theuderii nullum guardatorem vel Avoyerium, ſeu etiam deffenſorem ſub quocumque nomine apponemus.*

AUPASTA. Vide *Aucipaſta*, in voce *Auca.*

¶ AUQUA, Anſer, Gall. *Oye.* Tabularium Monaſterii SS. Trinitatis Cadomenſis fol. 21. ex Biblioth. Domini Abbatis *de Rothelin* : *Facit dimidiam acram prati, & ad Natale 3. gallinas, & unam Auquam, 20. ova ad Paſcha, &c.* Vide *Auca.*

1. AURA, Tempeſtas, ventus vehementior. Gloſſ. Latino-Gr. *Aura*, αὖρα, πνοή. Nonius Marcellus : *Aura, ventorum vis.* Gloſſæ Iſonis Magiſtri : *Tempeſtas, Aura.* Vita S. Venantii fratris S. Honorati Arelat. *Contra tantas aquarum & Aurarum varietates, &c.* Monachus Wertinenſis in Poëmate rythmico *Litania* dicto, de Miraculis S. Ludgeri Epiſcopi Mimigardenſis :

Grando, nix, pluviæ illo erant tempore :
Quibus verbis iſtis ſtultus maledixit :
Auram hoc tempore feciſti, Diabole,
Sit tempeſtas iſta tecum maledicta.

Albertus Stadenſis ann. 1249. *Pons in civitate Miſna impetu tempeſtatis totus confractus corruit, & infinitum populum, qui ibidem propter horrorem Auræ confugerat, obtruncavit.* Henricus de *Knygthon* an. 1326. *Accidit, quod Aura flante* (ignis) *attigit quandam celluram, & excrevit in flammam, &c.* Thomas Walſingham. pag. 226. *Cum naves noſtræ, quæ jam portum tenebant, reverti non poterant, ... quia videlicet & Aura erat eis contraria, & malitia loci ſuſpecta.* *Magna Aura*, apud Ott. de Morena.

Aura Levatitia, Tempeſtas excitata in aëre à *Tempeſtariis* vi incantationis. Agobardus Lugd. Arch. lib. contra Tempeſtarios : *Dicunt enim mox ut audierint tonitura, & vident fulgura, Aura Levatitia eſt. Interroganti vero quid ſit Aura Levatitia, ... confirmant incantationibus hominum, qui dicuntur Tempeſtarii eſſe, levatam; & ideo dici Levatitiam Auram.* Galli vulgo dicunt, *Il s'eſt élevé un Air tempeſtueux*, pro *excitata eſt tempeſtas.*

Procellam ad Auram Convertere, Proverbium; Rem mitigare, ad lenitatem ſe convertere. Livo Rex Armeniæ in Geſtis Innocentii III. pag. 127. *Quia ad audientiam veſtram appellabamus, Procellam ad Auram conſilio domini P. Cardinalis Convertere ſtuduerunt.*

2. AURA. Vetus Cuſtumarium de Ickam manerii in Cantio apud Somnerum in libro de *Gavelkind* p. 74. *Et iſti Cotarii nuſquam capient Auram, niſi apud Ickam, vel Erembling.*

¶ 3. AURA, f. pro *Avera*, Jumentum. *Madox* Formulare Anglican. pag. 158. *Ego Henricus de Lega ... duodecim denarios præfato Willelmo de Haddele atturniavi... in eſcambium paſturæ quatuor averiorum & unius Auræ, quæ habere ſolebat in mea dominica paſtura de Lega.* Vide *Avera* in *Averium*.

¶ AURACULUM, Ornamentum ſepulcri. Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 459. *Signa ejus ac progenitorum ſuorum nedum in pariete, ubi ejus imago coram SS. Trinitate oranti ſimillima, ſplendido auro mira arte deaurata arma, pariterque poſt altare Elizabeth ſuper ſepulchro in Auraculo, ut poſteris ſint monumenta fuſa, affixa cernuntur.*

AURARIA Ars, in Vita B. Tiemonis apud Tengnagelium. *Proc. Aurariarum*, in veteri Inſcript. *Collegium Aurarianum*, in alia 12. 6.

Auraria Functio, Pensio, Præstatio, in Codice Theod. & Juſtin. tributum quod in auro præſtatur. Συντέλεια ἐν χρυσῷ, lib. 56. Baſilic. tit. 9. Vide Senatorem lib. 2. Epiſt. 26. 30. Ejus ſuſceptor χρυσυποδέκτης dicitur in Gloſſ. Lat. *Suſceptor Aurarius.*

AURARII, in Gloſſis MSS. *Laudatores, vel fautores, vel adulatores*: qui *auram* captant, id eſt, favorem; vox Latinis hac notione ſat frequens. Vide Salmaſium ad Vopiſcum p. 409. [Papias ad vocem *Aurora*: *Aurarii quia favoribus ſplendidos faciunt & claros... Aura dicitur ſplendor... inde etiam Aurarii, id eſt, fautores qui quaſi favore inaurant homines.*]

AURATOR, χρυσωτής, in Gloſſ. Græc. Lat.

1. AUREA, [Modus Muſicus.] Vide *Frigdora*.

¶ 2. AUREA, Frenum. *Aureas dicebant frenos, quibus equorum aures rediguntur.* Ita Feſtus. Et in Gloſſario MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Aurea, frenum, quod circa aures ponatur... unde verſus:*

Aurea frenat equos, eſt Aurea mobile nomen.

¶ Aurea Urbs. Roma ſic dicta apud Murat. to. 2. pag. 353. col. 2. D. in Chronicis Caſinenſibus ab Anaſtaſio Seniore: *Hic Beliſſarius ex Sicilia in Italiam veniens, ad Auream Urbem pervenit; quo ingreſſo Gothi qui in urbe morabantur, nocte egreſſi, relictis præ timore patentibus portis, Ravennam confugiunt.* Mabillonius de Re Diplomat. lib. 2. c. 16. n. 16. memorat bullam auream Friderici II. pro Cœnobio S. Apri Tullenſi, in cujus bullæ poſtica urbs Roma exhibetur cum his verbis: *Aurea Roma*, & in circulo: ✠ *Roma caput mundi regit orbis frena rotundi.*

¶ Aureæ Bullæ. Vide *Bulla Aurea*.

¶ Aurea-Flamma. Vide *Auriflamma*.

AUREALE, Ugutioni *Oreler, quod ad aurem ponitur, & Aureale quidam vermis orelere, quia libenter intrat aurem.* Ebrardus Betun. cap. 11.

Dicitur Aureale, quoniam ſupponitur auri:
Cervical, cervici: pulvinar, quia pluma eſt.

¶ AUREAMENTUM, vel Arreamentum, f. à Gallico *Arramie*, quod olim noſtri pro *Bello indicto* ſumſere: hîc autem videtur idem eſſe, quod animi horror vel rebellio. Humbertus Card. lib. 2. adv. Simoniacos cap. 12. apud Marten. to. 5. Anecdot. col. 704. ubi de cavendis Hæreticis: *Quæ lingua quantum incauto prævaleat B. Job manifeſtat dicens: Occidit eum lingua viperæ, cujus natura tam abominabilis eſt hominibus, ut cum nullo ab eis experimento ſciatur, vix ſine Aureamento animi audiatur, cum forte refertur.* Vide *Adramire*.

AUREARII. Charta Ottonis M. Imp. an. 950. pro Eccleſia Ratiſponenſi: *Cum... manſionariis barſchalkis, Aureariis, brunenariis, cidelariis, molendinis, viis, &c.* Vide *Auraria*.

¶ AUREATUS, Aureus, ex auro contextus. Guidonis Diſciplina Farfenſis cap. 11. *Diaconus induat ſtolas argentatas, atque dalmaticam Aureatam, &c.*

¶ AUREAX, *Equus ſolitarius.* Papias cum Iſidori Gloſſario: ad quod Grævius ait, legendum cum Scaligero, *Eques ſolitarius.* Feſtus, *Aureax, Auriga.*

¶ AURELIANENSIS Moneta. Vide *Moneta Baronum.*

¶ AURELLERIUS, Pulvinar, Gall. *Oreiller.* Index MS. an. 1329. in Archivo S. Victoris Maſſil. *Item unam cayblam, item duos Aurellerios, quatuor cruces de cupro, & aliam de fuſto.*

AUREOLA, Joanni de Janua, *eſt præmium quoddam merito redditum.* Vide eumd. in verbo *Virgo*. Matthæus Weſtmon. anno 1284. *Alfonſus Regis primogenitus veniens ad Weſtmonaſterium, quandam Aureolam, quæ fuerat quondam Principis Walliæ Leolini, cum aliis jocalibus afferebat, quibus beati Regis Edwardi feretrum ornabatur.* Alanus in Anticlaudiano lib. 4. cap. 8.

Vel quos Aureolæ munus non excipit, omnes
Laurea communi fretos mercede coronat.

☞ De variis *Aureolis*, quibus pro merito Beati donabuntur in cœlis Joſephus Angles in 4. Sent. diſt. 49. art. 6. concluſ. ult. ait, *quod in corporibus Virginum, Martyrum atque Doctorum erunt inſignia quædam, quibus hujuſmodi Aureolas in anima habere præ ſe ferent; quodque Virgines in capite aliquam coronulam albam, Martyres rubram, & Doctores viridem geſtabunt.*

¶ AUREUS nude, Nummus aureus. Vita S. Sulpicii Pii Epiſc. Bituric. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 2. pag. 181. *Ecce inter marmorum fragmenta reperiunt Aureum probum, in quo Cæſaris antiquiſſimi manebat expreſſa figura.*

¶ AURIACUM, pro *Aurichalcum*, Gall. *Auripeau*; Species metalli factitii ſat noti. Statuta Augerii II. Epiſc. Conſeran. in MS. Sangerman. *Omnibus Sacerdotibus noſtræ civitatis & diœceſis interdicimus, ne quiſquam eorum cum calice ligneo, vel vitreo, vel ſtanneo, vel plumbeo, vel de peltre, vel de Auriaco, vel de electro, infra diœceſis noſtræ fines ulterius celebrare præſumat. Habeat igitur unaquæque Eccleſia calicem argenteum cum patena.*

¶ AURIBRITUM, Obryzum. Bulla Paſchalis Papæ I. ad Petronacium Ravennæ Archiep. in edit. Rubei apud Murat. tom. 2. pag. 220. *Componat Auribriti libras quinque*: ſed legendum cum Muratorio *Auri obrizi*, id eſt, obrizi ſeu optimi.

¶ AURICABEO. Vide *Andecabeo*.

¶ AURICELLA. Vide *Celendra*.

AURICINDUS, *Artifex, qui ſcindit aurum.* Ugutio.

¶ AURICLABEO. Vide *Andecabeo*.

¶ AURICLAVUS. Vide *Chryſoclavus*.

¶ AURICULAM Debere, in Charta Archembaldi domini Borbonenſis an. 1217. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. pag. 229. *Quicumque intrat de die in horto vel in vinea alterius, cauſa malefaciendi, ſi probare poſſit, debet tres ſolidos vel Auriculam.* Ea enim pœna, aurium ſcilicet abſciſſione vel inciſione, mulctabantur fures omnes. Vide *Auris*.

1. AURICULARE, Auribus aliquid inſuſurrare. Thomas Walſinghamus pag. 262. *Capita, modo velut ad Auriculandum, jam quaſi ad oſculandum invicem,... conjunxerunt.* Gall. *Parler à l'oreille.*

2. AURICULARE, Gall. *Oreiller*, Pulvinar, pulvinus. Anonymus de Morimondenſis Cœnobii in agro Mediolanenſi deſolatione: *Perſcrutantes itaque Dormitorium totum, ſtrata, coopertoria, Auricularia,*

cucullas, tunicas aſportaverunt. [Computus gener. redituum Regis Franc. an. 1202. apud D. *Bruſſel* Tract. de uſu feud. tom. 2. pag. 156. *Pro ſubtularibus, & pro Auricularibus, xxiij. ſ.*] Chron. Andrenſe an. 1214. *Abbate vero equitante, ſi invitatus fuerit, duo linteamina cum Auriculari ad ejus lectum tenetur providere.* Fragmentum Hiſtoricum editum à viro doctiſſimo Joanne Mabillonio to. 1. Analectorum pag. 53. *In illo tempore Monachis Gallicanis eſt indultum, ut femoralibus, laneis camiſiis, pelliciis, botis, caperonis de pelliis, almuciis, coopertoriis, Aurioclaribus, & pro infirmis, culcitris uti poſſent.* Ubi legendum *Auricularibus*, tametſi ſic præferat Codex MS. [Recenſio MS. vaſorum & ornamentorum Eccleſiæ Noviom. *Item unum Auriculare ad ponendum ſubtus Miſſale.*

Auricularium, Eadem notione, apud Innocent. III. lib. 13. Epiſt. 61.

1. AURICULARES. Blandinus Monach. in Miraculis S. Agathæ cap. 1. de quadam ſurda curata à S. Agatha: *Nocte itaque orationi vacans, paululum dormire cœpit, affuit interventrix muliebri habitu admodum ornata, ... infelicibus auribus Auriculares mittens, protinus diſparuit.* Digitos forte *Auriculares*, vix enim credam intellexiſſe Blandinum id, quod *Oreillette* vocat Pibracius:

Mieux nous voudroit des Oreillettes prendre, &c.

Quibus nempe aures occluduntur. Forte etiam per *Auriculares* intellexit auriſcalpia, quibus aurium ſordes, quæ auditum impediunt, eruuntur. Gloſſar. Lat. Græc. *Auricularium*, ὠτογλυφίς. Ita corrigo, pro *Auriſclarium.* Meurſius *Auriſcalpium* emendat; ſed priori emendationi favent veſtigia literarum. Vox formata ex *Auricula*, ὠτάριον, in eodem Gloſſ.

2. AURICULARES, Auſcultatores, *Eſpions.* Chronicon. Novalicenſe l. 5. c. 3. *Hic denique mittens Auriculares & præcones, qui luſtrarent civitates & caſtellas, ne homines inconſulte loquerentur de eo.* Huc ſpectant iſta ex Apuleio lib. de Mundo: *Erant diviſa officia in Comitatu Regio: Sed & inter eos Aures Regiæ, & Imperatoris oculi quidam homines vocabantur.*

AURICULARIS, Secretorum conſcius, Conſiliarius, Galli dicimus, *Qui a l'oreille du Prince.* Ugutio: *Auricularis, Amicus, id eſt, ſecretus conſiliator.* Willelmus Tyrius lib. 19. cap. 18. *Prima facie viſi ſunt, qui ei* (Regi) *familiarius aſtabant, Auriculares & cubicularii, penes quos conſiliorum regiorum erat auctoritas.* Ekkehardus junior de Caſibus S. Galli cap. 3. *In Auricularem & intimum Epiſcopi manus miſiſti.* Cap. 16. *Auricularis patris tui fuit ille hominum viliſſimus.* Henr. de *Knyghton* lib. 5. Hiſt. *Rex Ricardus venit Londonias cum ingenti honore, comitantibus eum Auricularibus ſuis.* Petrus Diac. lib. 4. Chron. Caſin. cap. 68. *Poſtquam Aſecretis efficitur, Logothetam illum... conſtituit: & cum Imperatoris in Aure verſaretur, ſcripſit altercationem inter ſe & adverſarium Caſinenſis Cœnobii Abbatem.* Will. Neubrigenſis lib. 5. cap. 27. *Elienſis Epiſcopus ad Auriculam Principis pro officio poſitus, nam Cancellarius erat Regius.* Chronicon Gemblacenſe: *Abbatem religioſius cæteris vivere libenti accipiebat animo, & eum dignatus ſuo latere & Auricula, eum contendere ſua provocabat gratia.* Vide Arnoldum Lubecenſem lib. 3. cap. 8. [& Chron. Novalicenſe apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 764.]

¶ Auricularis Confessio, Peccatorum declaratio ſecreta ſubmiſſa voce ad aurem Sacerdotis. Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 188. & apud Scholaſticos paſſim.

AURICULARIUS, ὠτακουστής, in Gloſſ. S. Benedicti. Gloſſ. Lat. MS. Regium & Iſidor. *Auricularius, Auſcultator.* Sæpius vero pro fido Conſiliario. Brito: *Auricularius, id eſt, Secretarius, ab Auricula, quia ſecreta ſolent dici in aure. Auricularius, Secretus, Conſiliator.* Lib. 2. Regum cap. 23. *Fecitque eum ſibi David Auricularium à ſecreto*, id eſt, Secretarium, Conſiliarium. Lambertus Schafnaburg. an. 1076. *Ex his ſibi Auricularios à ſecretis, ex his tam familiarium, quam publicorum negotiorum Procuratores inſtituebat.* Lambertus Ardenſis: *Sciens Reinaldum eſſe ... Regi Franciæ Auricularium & conſanguineum, & in omnibus ei aſſidentem & obſequentem.* Paſſio Sanctorum Vulfadi & Rufini tom. 2. Monaſt. Anglic. pag. 120. *Quem ſibi Auricularium & Conſiliarium... ac rectorem à ſe ſecundarium in toto regno ſuo... conſtituerat.* Charta Simonis II. Ducis Lotharingiæ an. 1176. in Antiquitatib. Voſegi, de Drogone de Monciaco: *Qui patris noſtri Seneſcallus extiterat, & fidelis Auricularius ſecretorum.* Adde Ordericum Vitalem l. 10. p. 776. 788. Librum de fundat. Gozecenſis Monaſt. pag. 229. Lambertum Schafnaburg. ann. 1063. &c. Andream Monachum in Vita S. Ottonis Bamberg. lib. 1. cap. 34. [Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 99. n. 17. Hiſt. Harcur. tom. 4. pag. 1333.]

Auricularius, interdum pro Secretario, ſeu amanuenſi uſurpatur. Vita S. Audoëni Epiſcopi Rotomagenſis cap. 5. *Sanctus Audoënus, cognomento Dado, Auricularii locum & munus in aula Regis obtinuit, itemque ad obſignanda ſcripta vel edicta Regia, quæ ab ipſo conſcribebantur, ſigillum vel annulum Regis cuſtodiebat.* Ita Angilbertum Abbatem Centulenſem Caroli M. Secretarium, ab Alcuino joculari nomine Homerum dictum, idem Alcuinus Epiſt. 83. & Carm. 116. & 177. appellat, quem Epiſt. 84. *Manualem*, id eſt, amanuenſem vocat.

AURIFEX, in Pacto Legis Salicæ tit. 11. §. 6. ſi Wendelinum audimus, non eſt *Aurifaber*, ſed *Carpentarius*, quod in ea ſcribatur, *Aurificem ſive Carpentarium*, ita ut voces ſynonymæ ſint. Sed conſtat, crebro vocem, *ſive*, pro conjunctiva, *&*, uſurpari. Neque enim quis dicat eodem tit. Editionis Pithœi §. 5. fabrum eumdem eſſe cum vinitore, vel carpentarium eumdem ac venatorem, quod illa præferat hæc verba: *Aut fabrum ſive vinitorem, aut carpentarium ſive venatorem.*

AURIFICINA, Fabrica *Aurificum. Aurificium*, ipſum opus & exercitium, quod fit in auro, Ugutioni. Gloſſar. Lat. Græc. *Aurificina*, χρυσοχοεῖον. Ebrardus in Græciſmo:

Aurificina, locus in quo faber excoquit aurum.

¶ AURIFICIUM, Ex auro confectum, *Aurifrigium*, Gall. *Orfroy.* Teſtamentum Cardinalis Talairandi Epiſc. Albanenſis an. 1360. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1472. *Veſtimenta alba quæ fecimus fieri de pannis pretioſis ultramarinis cum Aurificiis de Anglia.* Vide *Aurifrigium.*

AURIFILUM, Filum aureum, *Fil d'or.* Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Londinenſis an. 1295. *Cum arboribus & avibus diaſperatis, quarum capita, pectora, & pedes, & flores in medio arborum, ſunt de Aurifilo contexta.* Alibi: *Duo amictus de filo Aureo, aliquantulum lati & plani.*

AURIFLAMMA, *Oliflamma, Oleflamma, Aurea flamma.* Vexillum fuit proprium Monaſterii Sancti Dionyſii in Francia, quod Monachi in bellis, quæ pro bonorum, aut privilegiorum tuitione ſuſcipere

pere cogebantur, ſuo deferendum Advocato porrigebant, qui illud ex Abbatis manibus, certis precibus ad id ab eo recitatis, ex Sancti monumento, cui appenſum erat, acceptum, in prœliis, tanquam Eccleſiæ & Monaſterii ſignifer præferebat: hic enim primus fuit Auriflammæ uſus.

Vocis etymon cenſent plerique à materia & colore ſumi debere. Cum enim Labari, ſeu gonfanonis formam præferret, cujuſmodi ædes ſacræ habere etiamnum ſolent, atque iis uti in publicis proceſſibus, ejus materiam fuiſſe aiunt ex rubeo ſerico ignei & coruſcantis coloris, atque ab igne auri & fulgore ſandaracæ, cui flammeus color tribuitur à Plinio lib. 35. cap. 6. *Auriflammæ* nomen inditum. Sane de hujus ſacri vexilli colore & materia conſentiunt Scriptores. Willelmus Brito lib. 2. Philipp.

Aſt Regi ſatis eſt tenues criſpare per auras
Vexillum ſimplex, cendato ſimplice textum,
Splendoris rubei, Letania qualiter uti
Eccleſiana ſolet, certis ex more diebus.
Quod cum flamma habeat vulgariter Aurea nomen,
Omnibus in bellis habet omnia ſigna praire.

Et ex eo Guillelmus *Guiart:*

Oriflamme eſt une Baniere
Aucun poi plus forte que guimple,
De cendal roujoiant & ſimple,
Sans pourtraiture d'autre affaire.

Præterea Chron. vernac. Flandr. cap. 67. *Et tenoit en ſa main une lance, à quoy l'Oriflamme eſtoit attachié, d'un vermeil ſamit, à guiſe de gonfanon à 3. queües, & avoit entour houppes de ſoye verte.* Eadem verba habet Joannes Abb. Laudunenſis in Speculo Hiſtoriali MS. lib. 11. cap. 8. Radulphus *de Preſles* apud Doubletum in Hiſt. Sandionyſiana lib. 1. cap. 41. *Et ſi portez ſeul d'entre les Roy, l'Oriflambe en bataille, c'eſt aſſavoir, un glaive (une lance) tout doré, où eſt attachée une banniere vermeille.* Ex quibus licet non modo quæ fuerit *Auriflammæ* materia, quiſve materiæ color, ſed & cujus formæ & figuræ extiterit, abunde ſatis percipiatur, non tamen plane videtur evinci, ab ipſo colore nomen *Auriflammæ* manaſſe, cum etſi flammeum rubeus quocumque modo repræſentet, nihil auri in hujuſmodi vexilli deſcriptione occurrat, præterquam in ipſa lancea, cui hærebat, quam Preſlius auratam fuiſſe ſcribit. Neque enim aurea fuit prætextum fimbria, ut Chiffletius finxit, ſed viridi, quod expreſſim notat Chronicon Flandriæ.

Malim igitur *Auriflammam* appellatam à voce Scriptoribus medii ſæculi paſſim recepta, nempe à *Flammulum*, vel *Flammula*, quæ quodvis vexillum ſignificat, uti in hoc verbo dicemus: cui adjuncta fuerit vox *Aurea*, quod haſta, cui erat infixa, auro obducta fuerit: quod præter Preſlium teſtatur Inventarium vetus Theſauri Sandionyſiani apud Doubletum: *Eſtendard d'un cendal fort eſpais, fendu par le milieu en forme d'un gonfanon, fort caduque, enveloppé autour d'un baſton couvert d'un cuivre doré, & un fer longuet, aigu au bout.* Sed & Scriptor Hiſtoriæ Caroli VI. ex Thuana Biblioth. enarrans ut Domino d'*Aumont* Auriflammæ geſtandæ præfectura à Rege demandata ſit, hæc adjungit: *Sic vexillum ferre dignum duxit, donec ingruente belli neceſſitate haſtæ aureæ applicaſſet.*

Jam vero *Auriflammam* peculiare fuiſſe Monachorum vexillum, quod eorum Advocati deferrent iis in bellis, quæ ſuſcipere cogerentur contra bonorum ſuorum invaſores, firmatur ex uſu paſſim recepto: cum id muneris præſertim Advocatos ſpectarit, ut in ejuſmodi bellis Eccleſiarum, quarum *Defenſores* erant, vexilla præferrent: unde & ſæpe *Signiferi Eccleſiarum* dicuntur, ut ſupra obſervavimus, cum de Advocatis egimus.

Eo igitur nomine Vilcaſſini, ſeu Ponteſiæ Comites, qui Sandionyſiani Monaſterii protectores & *Advocati* erant, forte quod plurima ex illius bonis intra eorum ditionem ſita eſſent, *Auriflammam*, quæ præcipuum fuit ejuſdem Monaſterii vexillum, detulere in expeditionibus bellicis, quas ſuſcepere pro eorum tutatione: quæ eſt viri doctiſſimi Andreæ Ducheſnii ſententia in Hiſt. Bethunienſi lib. 1. cap. 3. Atque inde fortaſſis manavit, ut *Auriflamma* crebro, & fere ſemper, vexillum S. Dionyſii vocitetur à Scriptoribus, non quod duntaxat in Eccleſia S. Dionyſii aſſervaretur, ſed quod peculiare eſſet monaſterii in militaribus expeditionibus vexillum. Geſta Ludov. VII. cap. 4. *Vexillum B. Dionyſii, quod Gallice* Oriflambe *dicitur.* Rigordus an. 1215. *Revocatur vexillum B. Dionyſii, quod omnes præcedere in bella debebat.* Infra: *Adveniunt legiones Communiarum, quæ fere uſque ad hoſpitia proceſſerant, & vexillum B. Dionyſii.* Geſta S. Ludovici an. 1249. *Præcedente quoque juxta ipſos in alio naſſello B. Dionyſii Martyris vexillo.* Apud Joinvillam, *la Banniere de S. Denys* dicitur. Ita etiam paſſim in Hiſt. Garini MS.

Je vos comant l'Enſegne S. Denys.

Infra:

Et Garin porte l'Enſegne S. Denys.

Alio loco:

Devant en vient l'Enſeigne de S. Denys,
Blanche & vermeille, nus plus bele ne vit.

Alibi denique *Auriflammam S. Dionyſii* appellat:

Le gens Girbert vit venir tos rengiés.
Et l'Oriflambe S. Denys baloier.

Unde vix mihi perſuadeam, Reges noſtros *Auriflammam* prætuliſſe in bellis ſuis ante Ludovicum VI. à quo Vilcaſſinenſis Comitatus comparatus fuit. Sed qui plura volet de Auriflamma, conſulat, quæ de ea congeſſimus in Diſſertat. 18. ad Joinvillam, ex qua etiam prædicta excerpſimus. His adde Raymundum Montanerium in Chron. Regum Aragon. cap. 119. 123. 138. 139. & Joannem *Goulain* Carmelitam in verſione Gallica Rationalis Durandi, exarata ann. 1372. juſſu Caroli V. Regis Franc. fol. 41. 42. [Henricum *Sauval* tom. 2. Antiquit. Pariſ. pag. 746. Gallandum *des anciennes Enſeignes de France* p. 40. & ſeqq. Hiſtoriam Harcurianam tom. 2. p. 1132. tom. 3. pag. 919. tom. 4. pagg. 1823. 1824. 1828. 2107. & ſeqq.]

Auriflamma, interdum dictum præcipuum aciei vexillum. Albertinus Muſſatus de Geſt. Henrici VII. cap. 2. de eodem Cæſare: *Nec minus extemplo Aquilas, Aureamque flammam explicans, in Florentiæ fines proceſſit.* Le Roman *de Guieſclin* MS.

Mainte Enſeigne y baloie tainte en grene,
L'Oriflambe Karlin eſt devant premeraine.

Et alibi:

Les Enſeignes de ſoie vont avant baloiant,
L'Oriflambe Karlin au premier chef devant.

Alius Poëta MS.

Requourent cele part où virent l'Oriflour.

¶ AURIFRASIUM, pro *Aurifriſium.* Vide in *Aurifrigia.*

¶ AURIFRES, Eadem notione. *Dalmatica cum ſafre ſive Aurifres ante & retro,* in Inventario orna-

mentorum ſacriſtiæ S. Victoris Maſſil. ex Archivo ejuſdem Monaſterii.

AURIFRIGIA, Aurifrisia, Aurifrisum, Fimbria aurea, limbus aureus, Gall. *Frange d'or* : neque enim hiſce vocabulis intelligitur opus Phrygium auratis filis intextum, quod volunt viri docti. Chronicon Laurishamenſe pag. 95. *Cappæ tres cum Aurifrigiis, palla altaris cum Aurifrigio, &c.* Chronic. Moguntinum Conradi Epiſcopi : *Caſula violacea latis & magnis Aurifrigiis.* Matth. Paris an. 1246. *In capis choralibus & infulis Aurifriſia concupiſcibilibus.* Charta an. 1213. apud Ughellum to. 7. pag. 289. *Cappam unam de examito rubeo cum liſta de Aurofriſo.* Occurrit paſſim.

Quod vero Latini ſequioris ævi Scriptores *Aurifriſium* vocant, noſtri & Angli *Orfroy* dixere. Vetus Vocabularium Anglicum, *Orfrey of à veſtiment, Aurifrigium.* Hiſtoria Prioratus Wigmorenſis in Anglia : *Donna à Moines l'Egliſe une Chape de queor pourpre, aſſés honneſte, & richement aourné des Orfreys.* Le Roman *de Garin.*

Bien fu veſtuë d'un paille de Biterne,
Et un Orfrois amis deſſus ſa teſte.

Alio loco :

Veſtus moult noblement de ſendaus & d'Orfrois.

Alius Poëta MS.

Le ban de Macidoine qui fu liſté d'Orfrois.

Philippus *Mouskes* MS.

D'autre part li Quens Jofrois,
Vieſtus de ſamis & d'Orfroys.

Aurifraſium dixit Ordericus Vitalis lib. 6. pag. 603. qua voce Gallicam *Orfrais* expreſſit : *Adelina quoque uxor Rogerii de Bellomonte Albam Aurifraſio comite ornatam Uticenſibus contulit.*

☞ *Aurifrigium* fere ſemper accipiendum pro Limbo acu picto, auro plerumque argentove diſtincto, qui ad veſtes ſacras aſſuitur, atque, ut ſupra, à noſtris *Orfroy* appellari ſolet. Cappas fere omnes latum ambit *Auriphrygium*, caſulis in crucis modum aptatur, ab humeris ante & retro demittitur in tunicis ; at in albis conſuitur tantum ante & retro inferiorem oram, & in extrema manicarum parte, in amictu vero qua parte capiti imponitur. Qui uſus etiamnum obtinet in pleriſque Eccleſiis. Spicil. Acher. to. 7. p. 403. in Inſtrumento anni 1099. *Ad Miſſæ ſuæ ornamentum reponendum ſcriniola duo tali opere convenientia fecit, ſuoque ſtudio amictum magno Aurifrigio & longo ornatum, albamque ... acquiſivit.* Miracula S. Dunſtani tom. 7. Maii pag. 815. *In quo illud quoque admirationi nonnullis fuit, quoniam idem Aurifrigium planetæ appoſitum nec majus nec minus inventum eſt, quam veſtis ipſius menſura petebat.* Et tom. 1. Julii pag. 402. *Et eaſdem camiſias Aurifrigia more capitii, & ſutura humerali atque brachiali ornari eis fecit.* Neque tantum *Aurifrigiis* ad ſacræ trabeæ ornamenta, ubi ſunt, quin & in pileis, colli tegmine, aliis Clericorum & Laïcorum indumentis. Hinc illud ſtatutum Frederici Epiſcopi Argentinenſis apud Marten. to. 4. Anecd. col. 538. *Singulos Clericos ... qui de cætero tales caligas geſtare præſumpſerint, vel qui clamydes aut alias ſuas veſtes geminis Aurifrigiis quæ vulgariter bortum dicuntur ..... ornaverint, &c. .... ſtatuimus propter hoc excommunicationis ſententia puniendos.* Le Roman *de la Roſe.*

Et un chapeau d'Orfrays eut neuf,
Le plus beau fut de dix-neuf,
Jamais nul jour vû je n'avoye
Chapeau ſi bien ouvré de ſoye.

Ibidem :

Pourtraites y furent d'Orfroys
Hiſtoire d'Empereurs & Roys.

Ergo acceptum fuit *Aurifrigium* non pro fimbria tantum, aut limbo aureo, ſed pro omni genere operis acu picti, Gall. *Broderie.* Unde nimius videtur Cangius noſter in his verbis, *neque enim hiſce vocabulis, &c.*

¶ Aurifrygium, Eadem notione. Vide *Cyprenſe opus.*

¶ Auriphrigium, Idem. Recenſio ornamentorum Eccleſiæ Mogunt. Rer. Mogunt. tom. 1. p. 96. *Habebant etiam calices alii ſuas peras ad corporalia ex purpura & Auriphrigiis adornatas.* Vide Antiq. Eccleſ. ritus D. Edm. Marten. lib. 1. pag. 240. lin. 1.

¶ Auriphrigiatus, Aurifriſio ornatus. Rerum Mogunt. tom. 1. pag. 94. *Item duæ caſulæ de rubeo ſamitto, & tot dalmaticæ, & ſubtilia Auriphrygiata valde bona.* Et apud Spelmannum : *Caſulæ duæ nigræ Auriphrygiatæ & infulæ vel thiaræ 18. Auriphrigiatæ.*

¶ Aurifrisiatus. Statuta Augerii II. Epiſc. Conſeran. è MS. Sangerman. *Officiis Eccleſiaſticis & aliis bonis ſtudiis cum diligentia vacate. Caputiis brevibus aut aliis inhoneſtis vel laicalibus diverſorumque colorum, aut Aurifriſiatis veſtibus .. . uti nolite.*

¶ Aurifriceata *Mitra cum lapidibus pretioſis cooperta margaritis ſive perlis*, in Teſtamento Petri Gerandi Cardin. apud Stephanotium tom. 10. Fragm. MSS. p. 418.

¶ AURIGARE, Curru vel plauſtro vehere, Gall. *Charroyer, voiturer.* Tabularium S. Medardi Sueſſion. In ſummario Chartæ Ingerani Abbatis ejuſdem Monaſterii ann. 1167. *Fratres Urſicampi teneantur Aurigare terragia ad grangiam noſtram.* In chartæ vero contextu legitur *Carrigabunt.*

¶ AURIGINOSINUS, *Arcuatus*, Papiæ in Cod. MS. Bituric. id eſt, Ictericus, qui aurugine laborat, Gall. *Qui a la jauniſſe.*

AURIGRAFUS, Ugutioni & Joanni de Janua, *Qui auream ſcripturam facit. Aurigraphia, Aurea ſcriptura.* χρυσογράφος, Scylitzæ pag. 450. & Joëli in Chron. pag. 177. Liber Tranſlationis S. Sebaſtiani : *Textum deinceps ſacrorum Evangeliorum aureis characteribus exaratum ... obtulit.* Ordericus Vitalis lib. 5. *Luitprandus Langobardorum Rex donationem patrimonii Alpium Cottiarum, quam Aripertus aureis ſcriptam literis Romam direxerat, ... confirmavit.* Adde Puricellum in Ambroſiana Baſilica pag. 283. Ex qua vero materia conſtarent ejuſmodi aureus, ut & cæteri colores in exarandis & ornandis libris adhiberi ſoliti, docet imprimis Papias, in verbo *Libri* : *Scribebantur autem* (libri) *diverſis coloribus, quos facere poteris hujuſmodi factis confectionibus. Argenteas literas facies, ſi æris florem, & alumen æquis ponderibus in argento contriveris. Aureas facies, ſi alumen & æris florem æquo pondere aceto infuſum de auro in aurum, uſque ad mellis Attici graſſitudinem triti perduxeris. Æreum colorem facies, ſi ſal & alumen rotundum æqui ponderis in æreo vaſculo aceto infuſo in æramento teras, uſque ad mellis Attici graſſitudinem. Hoc etiam ferreum facit.*

¶ Aurigraphia, *Aurea ſcriptura, unde Aurigraphus qui auream ſcripturam facit.* Gloſſ. MSS. Montis S. Eligii Atrebat.

AURILEGIUM, *Locus, ubi reponitur aurum, ſcilicet theſaurus : ubi legitur, id eſt, colligitur aurum.* Ugutio & Joan. de Janua.

AURILEGULUS, Qui aurum è fodinis eruit : in l. 5. C. de Metallis & Metallar. & l. 9. Cod. Theod.

eod. tit. Gloſſ. Gr. Lat. χρυσορύκτης, *Aurilegulus.* Gloſſ. Lat. Gr. *Aurilegulus*, χρυσεκλέκτης. Paulinus Poëm. 50.

Callidos Aurilegulos in aurum
Vertis, & verſos imitaris ipſa,
E quibus vivum fodiente verbo
Eruis aurum.

Aurilegi Ambrones, in Epiſtola 1. S. Bonifacii Archiep. Mogunt. Manilius lib. 5.

Quærere ſub terris Aurum, furtoque latentem
Naturam eruere omnem, orbemque invertere præda
Imperat, &c.

Vide Jacob. Gothofred. ad Cod. Th. d. tit. de Metallis & Metallariis.

¶ AURIOLENSIS, pro *Aurelianenſis*, Gall. *d'Orleans.* Sic apud Rymerum non ſemel *Dux Aurioleńſis* ſcribitur pro *Dux Aurelianenſis.*

AURIPERCUSSOR, Aurifaber, in Tabulario S. Genovefæ Pariſ. ann. 1285.

AURIPETIA, Fragmentum ex auro, *Piece d'or*, vox compoſita ex *pecia*, Gall. *Piece.* Anaſtaſius Biblioth. in Benedicto III. pag. 206. *Iſdem Præſul* (fecit) *pulcherrimi decoris rete factum miro opere ex gemmis alvaberis, & bullis aureis, concluſas etiam Auripetias in ſe habens ſmaltitas.*

¶ AURIPETRUM, Aurum petræ inductum, Muſivi operis ſpecies, Gall. *Ouvrages à la Moſaïque*: cujus habes ſpecimen in tumulo Reginæ Fredegundis in Hiſtoria S. Germani à Pratis delineato, atque etiam in ſacellis pluribus Monaſterii S. Dionyſiii. Vita S. Irenæi Epiſc. Lugdun. to. 5. Junii p. 347. *Hic Chriſti athleta, flos omnium Chriſti athletarum, in crypta quæ in colle ſuperpoſito civitati, pulcro & antiquo muſivi & Auripetri opere exſtructa eſt, à B. Zacharia Presbytero noctu honorifice eſt tumulatus.* forte leg. *Auripetii.* Vide *Auripetia.*

¶ AURIPHRIGIUM, Auriphrigiatus. Vide *Aurifrigium.*

AURIPICTUS, Auro pictus. Monaſticum Anglic. to. 3. pag. 333. *Caput S. Gamalielis Auripictum, cum lapidibus circa humeros inſertis.*

AURIS. *Aurium Abſciſſio*, & *Inciſio*, fuit olim inter pœnas à Legibus receptas: nam templorum & rerum ſacrarum ſpoliatoribus aures findebantur, Legibus Saxonum. Additio ad eaſdem Leges tit. 12. *Qui fanum effregerit, &c. Finduntur aures ejus, & caſtratur, &c.* Ea etiam pœna mulctabantur ſervi fugitivi. Gregorius Turon. lib. 5. Hiſt. cap. 48. de Leudaſte ſervo facto: *Cumque bis aut tertio reductus à fugæ lapſu teneri non poſſet, Auris Inciſione mulctatur.* Vide eumdem lib. 9. c. 38. & Aimoinum lib. 3. c. 43.

Sed & fures omnes. Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. cap. 29. *Et qui emble ſoc de charruë, & qui emble autres choſes, robes, ou deniers, ou autres menuës choſes, il doit perdre l'Oreille al premier meſſet, & de l'autre larrecin il pert le pié, & au tiers larrecin, il eſt pendable.* Computum terræ Campaniæ ann. 1348. *A Jean l'Eſpicier Garde de la Prevoſté de Grans, por juſticier à Grans 2. femmes, auſquelles on couppa les Oreilles par ſoupçon de larrecin.* In Computo Domanii Peronæ ann. 1520. fol. 101. de fure: *Lequel depuis a eſté condamné . . . à eſtre Exorillé, battu de verges, & banni.* Eadem pœna ſtatuitur in Charta Communiæ Bituric. an. 1181. & in Conſuetudine municipal. Bellaci MS. ab Adelberto III. Comite Marchiæ edita in eos, qui in vineis damna faciunt: Edicto Cazimiri Regis Poloniæ ann. 1368. in eum qui in curia Militis minutas quaſcumque res ſubtraxerit. Ad-de Fletam lib. 1. c. 38. §. 10. 11. Decreta S. Stephani Regis Hungar. lib. 2. cap. 40. & Thomaſſerium in Conſuetud Bituric. p. 65. 69. 229.

Statutam eamdem pœnam non modo in furtis, ſed etiam aliis delictis, obſervare eſt ex Statutis Henrici V. Regis Angl. *tempore guerræ*, quod extat apud Nic. Uptonum lib. 4. de Militari officio pag. 140. Ex Edicto Philippi Pulcri de duellis art. 6. apud Cowellum lib. 4. tit. 18. §. 47. 49. In Foris Aragon. lib. 9. tit. de Lenonib. Adde Theophanem pag. 415. Porro aurium abſciſſionem pertinere ad majores Juſtitiarios, adnotant Conſuetudines, Silvanectenſis art. 106. Andegav. art. 148. & Juliodun. cap. 39. art. 12.

Aurium Apertio. Lib. 3. Sacrament. Eccleſ. Roman. c. 16. *Poſt hæc commenda p. plebs pro jejuniis 4. 7. & 10. menſis temporibus ſuis, ſive pro ſcrutiniis, vel Aurium Apertione, ſive orandum pro infirmis, vel ad nuntiandum Natalitia Sanctorum.* In Miſſali Gallicano veteri pag. 449. *Expoſitio Evangeliorum in Apertione Aurium ad Electos*, id eſt, *ad baptizandos.* Vide *Epheta.*

Testes per Aurem Attracti. Lex Bajwarior. tit. 15. cap. 2. *Ille teſtis per Aurem debet eſſe Tractus, quia ſic habet Lex veſtra.* Tit. 16. cap. 2. *Si quis teſtem habuerit per Aurem Tractum.* Cap. 6. *Adprehendat manum proximi ſui, & dicat: Sic me Deus adjuvet, & illum, cujus manum teneo, quod ego ad teſtem illum inter vos per Aurem Tractus fui de iſta cauſa ad veritatem dicendam.* Charta exarata an. 35. Caroli M. in Metropoli Saliſburgenſ. tom. 3. pag. 322. *Coram reſidentibus & adſtantibus multis & teſtes uſu Bajoariorum per Aures ex utriuſque partibus Tracti, &c.* Charta Arnolfi Ducis Bajoariorum ann. 808. ibidem to. 1. pag. 131. *Coram Clero & omni populo & multis teſtibus, ſicut mos eſt, per Aurem Attractis firmata.* Alia Honorii II. PP. an. 1125. ibid. tom. 2. p. 51. *Harum rerum omnium teſtes per Aurem Attracti ſunt Fridericus Advocatus, duo filii Adelberti Comitis, &c.* Charta Henrici Ratiſponenſis Epiſcopi an. 1137. ibidem to. 3. p. 286. *Hujus autem traditionis & inſtitutionis teſtes ſunt more Bavarorum Auribus Tracti, Albertus Decanus, &c.* Similes formulæ habentur ibid. pag. 460. 463. in Chronic. Reicheſpergenſi p. 175. 177. 178. 193. 212. & apud Gretzerum in Epiſcopis Eyſtetenſibus pag. 462. Hinc ea forte apud nos recepta loquendi formula, *Se faire tirer l'oreille pour dire quelque choſe.*

Aures Torquere *& alapas dare teſtibus.* Lex Ripuariorum tit. 60. §. 1. *Ad locum traditionis cum eodem numero pueris accedat, . . . & ſic eis præſentibus pretium tradat, & poſſeſſionem accipiat, & unicuique de parvulis alapas donet, & Torqueat Auriculas, ut ei poſtea teſtimonium præbeant. Teſtes Tracti*, in Legib. Alaman. tit. 94. Charta Widonis de Montefalcone ann. 1112. in Tabul. Eccl. Auguſtod. *Hujus dimiſſionis teſtes, . . . Poncius Canonicus de Rebello, qui infans tunc ibi colafum accepit, ne quandoque traderet oblivioni.*

Ex his docemur olim teſtibus vellicatas & *tractas aures, & alapas* inflictas, quo teſtimonii à ſe editi vel edendi memoriam ſervarent: quod apud priſcos Romanos in uſu fuit. Qui enim in jus vocabat, ei, cui litem intendebat, denuntiabat, ut ad Prætorem veniret: ſi parebat, Prætor adibatur; ſin minus, qui vocabat, teſtem adducebat, eique auriculam vellebat, atque ita adverſario manum injiciebat. Alioqui niſi anteſtatus eſſet, manum injicere, & ad Prætorem, judicemque

rapere non licebat, eratque injuriarum actio adverſus eum, qui ſecus fecerat, comparata. Plautus in Perſa:

Nonne anteſtaris?
Tuan' ego cauſſa, carnufex cuiquam
Mortali libero Aures Atteram?

Virgil. Ecl. 6.

. . . *Cynthius Aurem*
Vellit & admonuit.

Et Horatius lib. 1. Sat. 9.

. . . *Caſu venit obvius illi*
Adverſarius: Et quo tu turpiſſime? magna
Exclamat voce, &, Licet anteſtari? ego vero
Oppono Auriculam, rapit in jus, clamor utrinque,
Undique concurſus.

Ubi Acron: *Olim, qui anteſtabantur, Auriculam contingebant . . . Tangens autem Auriculam, his verbis loquebatur: Licet anteſtari? Si ille reſpondiſſet: Licet; injectione manus adverſarium ſuum in jus trahebat, &c.* Meminit hujus ritus Clemens Alexandr. Stromat. lib. 5. τὰ διὰ δικαιοσύνην ζυγὰ καὶ ἀσσάρια, ῥαπισμοί τε καὶ αἱ τῶν ὤτων ἐπιψαύσεις. Huc præterea ſpectat Guidonis Laurini Lapilius antiquus, cujus Rævardus meminit ad Leges XII. Tabul. cap. 5. cui inſculpta erat manus atterens auriculam, cum hac inſcriptione ΜΝΗΜΟΝΕΥΕ, i. *Memor eſto.*

AURISAMITUM, [Pannus holoſericus.] Vide *Examitum.*

AURISCALPIUS. Auctor Præfationis in Marcellini & Fauſtini libellum precum: *Quem in tantum matronæ diligebant, ut matronarum Auriſcalpius diceretur.*

AURISCIDUS. *Qui ſcindit aurum.* Jo. de Janua.

AURISIA, ex Græc. ἀορασία, Cæcitas, tenebræ. Alanus de Inſulis contra Valdenſes cap. 48. *Sunt multæ ſpecies fallaciæ viſus, una eſt, quando non videmus, quod oculis præſentatur, quæ dicitur Auriſia, id eſt avidentia, qua percuſſi fuerunt, qui Elizæum quærebant.* Jacobus de Vitriaco lib. 3. pag. 1140. *Ex anguſtia famis diverſa morborum genera vexabant eos, & inter cætera incommoda, quæ ſuſtinuerunt noctibus quaſi Auriſia percuſſi, nihil videre poterant.* [Gloſſ. MSS. Montis S. Eligii Atrebat. *Auriſia, Cæcitas, qualis fuit ea, qua percuſſi ſunt Sodomitæ, & ii qui quærebant Elyſeum. Melius diceretur Aoraſia.* Vide *Aoraſia.*]

AURIZUM, pro *Obryzum.* Chronicon Novalic. lib. 5. *Pocula erant auro Aurizo plena balſami.*

AUROBRUSTUS, [Auro pictus, Gall. *Bredé d'or.*] Vide *Bruſdus.*

AUROCHALCUS, pro *Aurichalcus.* Anaſtaſius in S. Silveſtro PP. *Fecit autem candelabra Aurochalca in pedibus* 10.

AUROCLAVUS, pro *Auroclavatus*, apud veterem interpretem Juvenalis Sat. 6. Charta donationis Eccleſiæ Cornutianæ edita à Joanne Suareſio: *Pallium holoſericum Auroclavum.* Ibidem: *Vela tramoſerica Auroclava, vela blattea Auroclava paragaudata.* Rurſum: *Vela linea Auroclava clavatura quadra.* Occurrit ibi pluries.

AUROCLUSUS, [Clauſus auro, Gall. *Enchaſſé dans de l'or.*] Vide *Incluſor.*

¶ AUROGRAPHIA, *Immenſum pondus auri habentia.* Papias, perperam pro *Auro gravia.*

AUROLENTUS, *Auro plenus*, Iſoni Magiſtro ad Prudent. lib. Periſteph. Hym. 6. v. 49. Ita *roſulentum, à roſa, ſicut rorulenta, à rore*, dixit idem Prudentius ibidem Hym. 9. [Occurrit etiam in Vita S. Germani Epiſc. Pariſ. to. 6. Maii p. 780. *Erat ergo ſpectanda contentio inter Sacerdotem & Principem: faciebant apud ſe de miſericordia pugnam & de pietate certamen, theſauros ut ſpargerent, & de ſuis talentis egeni diteſcerent; feſtini ad futura lucra, ut bractearum ſemen ſererent, & poſt meſſores accederent Aurolentam per ſegetem; ut Sacerdos locupletaretur regalibus theſauris, & in Regem floreret gratia Sacerdotis, qui ſuum ſolum hoc credidit, quod nudus aut egenus accepit.*]

AUROR, Aureus fulgor. Henricus Roſla in Herlingsberga:

Erumpunt portis acies Aurore decoræ.

¶ AURORA, Certa officii Muz-Arabici pars, ad Auroram dicenda, ut *Veſperæ* ad Veſperam. Ordo officii Gothici to. 3. Collect. Concil. Hiſpan. pag. 293. *Officium iſtud Muz-Arabicum ſuperat Romanum una precum ſpecie quæ dicitur Aurora.*

AURORARE, *Illuminare, ab aurore dicitur.* Gloſſ. Iſid. Joan. de Janua. [Et Gloſſ. MSS. S. Andreæ Avenion.]

¶ AUROSE, *Cum inauratione*, in Onomaſtico ad calcem to. 6. Act. SS. Maii.

¶ AUROSUM, *Gilbum.* Papias. Forte *Gilvum*, aut *Gibbum*; ſed quid inde? mallem *fulvum.*

AUROSUS, Opimus, πολύχρυσος, in Gloſſ. Græc. Lat. [*Inauratus*, in Onomaſtico ad calcem to. 6. Actorum SS. Maii. Lamprid. in Heliogabalo cap. 3. *Scobe auri porticum ſtravit & argenti, ut ſit hodie de Auroſa harena*, id eſt, Aurea. Epiſtola MS. Hugonis Sueſſionenſis ad Helvidem ſororem: *Lumen Auroſum, Dies Auriſſima, Feſtum celebre.*]

AUROTEXTILIS, Pannus auro textus, Gall. *Drap d'or, tiſſu d'or.* Anaſtaſius in S. Vitaliano: *Obtulit ſuper altare illius pallium Aurotextile.* Apud eumdem pag. 36. 37. *Auro textus.*

¶ AURUGINARE, Tertulliano lib. de anima cap. 17. *Qui redundantia fellis Auruginant*, id eſt, ictero laborant. Vide *Aurugo* 1.

¶ AURUGINOSUS, *Arcuatus.* Gloſſar. Iſid. ad quod Grævius: Celſo lib. 3. 24. *Arquatus*, id eſt, ἰκτερικός. Gloſſæ: *Aurugo* ἰκτερίς. *Auruginoſus*, ἰκτερικός. Vide *Arquatus.*

¶ 1. AURUGO, pro *Aurigo*, Gall. *Jauniſſe. Aurugo, Morbus regius*, apud Papiam MS. Paſchaſius in Vita S. Adálhardi inter Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. p. 336. *Videte igitur quam ſubito vindemiavit nos Dominus, & facti ſumus ſqualidi venuſtate ſublata. Aurugo poſſedit nos, quia decus roſeum verſum eſt in favillam.*

¶ 2. AURUGO, Robigo, Segetum morbus, quo ſpicæ fiunt marcidæ, & in fœtidum pulverem grana convertuntur, Gall. *Niele.* Compoſitam hanc vocem arbitror ex *aura* & *ærugo*: nam auræ ſeu aeris vitio contrahunt ſegetes æruginem. Feſta quotannis agebant veteres, quæ *Robigalia* vel *Rubigalia* vocabant ad avertendam robiginem vel rubiginem. Robigum etiam colebant agricolæ non ut prodeſſet, ſed ne ſegetibus noceret rubigine. Vide Ovidium Faſt. IV. Non ſegetes tantum corrumpit aurugo, ſed etiam arbores. Amos 4. 9. *Percuſſi vos in vento urente, & in Aurugine multitudinem hortorum veſtrorum & vinearum veſtrarum.* Rubiginem *cæleſte frugum vinearumque malum* vocat Plinius 18. 17. Varro de Re ruſtica n. 1. *Robigo, propitio Robigo, frumenta atque arbores non corrumpit.*

AURUM. *Aurum ad Reſponſum*, quod deſtinatum eſt ad perferenda in provincias per veredos *Reſponſa*, ſeu mandata Principum, vel quod Reſponſalibus dabatur. Scrinio auri iſtius præerat *Pri-*

micerius ſcrinii auri ad Reſponſum, ſeu, ut quidam Codices præferunt, *aureæ*, nempe *maſſæ*; eratque ſub diſpoſitione Comitis ſacrarum largitionum, ut & *Primicerius ſcrinii aureæ maſſæ*. Vide Notitiam Imperii.

AURUM ARABICUM. Otto Friſing. lib. 1. de Geſtis Friderici c. 22. *Accipe nunc, Roma, pro Auro Arabico Theutonicum ferrum.* Henric. Knyghton. pag. 2321. *Hic enſis fuit de nobiliſſimo Auro Arabico, &c.* Thwroczius in Hiſt. Hungar. part. 2. cap. 3. *Ei equum album magnum cum ſella deaurata Auro Arabiæ. . . . miſerunt.* Le Roman *d'Alexandre* MS.

Et ota quatre clous d'Or fin Arabiant
Sur le fer attachié un confanon pendant.

¶ AURUM CATACLISTUM. Græc. Κατάκλειστον: quo nomine quidam intelligunt *Splendens*; Salmaſ. vero quidquid concluſum ac conditum tuto loco ſervatur, ſic appellari tradit ad Tertullianum de Pallio. Hoſmannus in Lexico.

AURUM COCCINUM. Charta Ottonis Imp. an. 873. pro fundatione Monaſterii Gundersheimenſis apud Henricum Meibomium ad Witikindum pag. 103. *Nec non omnibus rebus cujuſlibet profeſſionis, excepto Auro Coccino, &c.* niſi divelli verba debeant.

AURUM COCTUM, quod alias *obryzum*, in leg. 1. Cod. Th. de Ponderator. *Aurum Coquere*, in leg. un. eod. Cod. de Auri publici proſecutoribus. S. Audoënus in Vita S. Eligii: *Cum... vellet domeſticus ſimul ac monetarius Aurum ipſum fornacis Coctione purgare, ut juxta ritum puriſſimum ac rutilum aulæ Regis præſentaretur metallum &c.* Fortunatus lib. 5. Poëm. 5.

O quoties Coctum zona micat aura per Aurum!

Capitula Caroli Calvi tit. 36. cap. 24. *Ut in omni Regno noſtro non amplius vendatur libra Auri puriſſime Cocti, niſi 12. libris argenti de novis & meris denariis. Illud vero Aurum, quod Coctum quidem fuerit, ſed non tantum ut ex eo deauratura fieri poſſit, libra una de auro vendatur decem libris argenti de novis & meris denariis.* Hiſtoria Tranſlat. S. Gorgonii cap. 12. *Et quidquid perdideris, ego Cocto Auro reſtaurabo.* Charta Henrici Imp. an. 1012. apud Ughell. tom. 2. pag. 514. *Sciat, ſe compoſiturum ducentas libras Auri Cocti.* Alia ann. 1265. apud eumdem pag. 653. *Sub pœna Cocti Auri librarum quatuor.* ἄπεφθος χρυσός apud Themiſtium orat. 13. & Scholiaſtem Thucydid. 1. ἑξάπεφθος χρυσός, apud Simocattam lib. 5. Hiſt. Mauric. cap. 13. ubi forte ἑξάπεφθος quis legerit, ut intelligatur aurum ſexies coctum. Gloſſ. Lat. Græc. *Auricoctor*, χρυσεψητής. Statuta MSS. pro Aurificibus Pariſienſ. an. 1355. *Nul orfevre ne peut ouvrer d'or à Paris, qui ne ſoit à la touſche de Paris, ou meilleur, laquelle touſche paſſe tous les ors dont l'on euvre en nulles terres, lequel a 19. karats & 7. quints.*

¶ AURUM AD PURUM EXCOCTUM. Præceptum Ludovici Pii Imperatoris ann. 816. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 64. *Si quis autem in tantam prorumpere audaciam auſus fuerit... non ſolum in offenſam noſtram lapſurum, verum etiam ſexcentorum ſolidorum Auri ad Purum Excocti ſe noverit pœna mulctandum.*

AURUM COMPARATITIUM, Quod pro veſte militari & canonica comparanda à tributariis præſtabatur in l. 3. Cod. Th. de Re militari.

AURUM CORONARIUM, quod Imperatoribus Romanis ultro conferebatur in auro vel in coronis aureis, ſignisque diverſis, ob partas victorias, aut lætitiam aliquam, à Senatoribus & aliis Magiſtratibus: interdum neceſſitate aliqua poſtulante indicebatur. A Satrapis etiam pro devotione, quam debebant Imperio Romano, ſolenniter offerebatur. Vide Monumentum Ancyranum Auguſti, & titul. Cod. Th. *de Auro Coronario*, & ibi Jacobum Gothofredum, Petavium ad Syneſium pag. 7. & Valeſium ad Ammiani lib. 25. pag. 301.

¶ AURUM CUBLISMONARIUM. Teſtam. Adelaidis an. 978. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 97. *Raimundo remaneat catinum unum argenteum, & candelabra duo de argento, unum cum rotis & ſuccinctam, unum cum Auro Cubliſmonario.*

¶ AURUM ELUTUM, Probe purgatum, apud Jul. Capitol. in Pertinace cap. 8.

¶ AURUM GLEBALE, Quod pro poſſeſſionibus penditur. L. 2. Cod. de Prætor. & hon. præt. lib. 12.

¶ AURI INVESTIGATIO. Hiſt. Novientenſis Monaſterii apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1132. ubi recenſentur villæ, prædia cum juribus ad ipſum Monaſterium pertinentibus: *In Utſwilre, quæ eſt in pago Priſiacenſi curtis dominica cum omni mundiburge ſua, Eccleſia videlicet cum decimis ſuis, ſalica terra, manſus ſerviles & cenſuales, mancipia utriuſque ſexus, molendina cum piſcationibus ac foreſtis, jus naulæ cum Inveſtigatione Auri, bannus totaliter cum omni libera utilitate.* Ubi per *Auri Inveſtigationem* haud ſcio an intelligendæ ſint Aurifodinæ, in quibus inveſtigabatur & effodiebatur aurum, quod ad Monachos Novientenſes tanquam ſuperiores dominos pertinuerit. Vide *Argentaria.* 1.

AUREA MASSA, vel *Auri Maſſa*, vel *Auri Illatio*, quod ſcilicet à tributariis penſitabatur, vel à ſuſceptoribus vectigalium publicorum in maſſam conflatum ad ſacras largitiones tranſmittebatur, ut eſt in leg. 13. Cod. Th. de Suſcept. nam hac lege ſanxit Valentinianus Aug. ut tributariis facultas eſſet, vel ſolidos ſolvere, vel materiam auri, quam exſolvere tenerentur ſuſceptoribus, in maſſam redigere: utque iidem ſuſceptores ſolidos ipſos, ſi recepiſſent, in maſſam pariter redactos ad ſacras largitiones tranſmitterent, ſub quarum Comite militabat *Primicerius aureæ maſſæ*, ut eſt in Notitia Imperii.

AURUM MERUM. Vide *Merus.*

AURUM ARGENTO MISTUM vocatur in Edicto Piſtenſi Caroli Calvi cap. 33. cui opponitur *Aurum merum.* Vide in *Merus.*

AURUM OBLATITIUM, Quod ultro, & non ex neceſſitate, vel ordinaria collatione Senatores Principi offerebant, veluti Principatus initio, vel quinquennalibus, aut decennalibus, vel poſt victoriam à Principe adeptam: ſpeciem tamen neceſſitatis quamdam habuit, ubi de eo offerendo decretum Senatus intervenisset. Vide Jacobum Gothofredum ad lib. 5. Cod. Th. de Senatoribus.

AURUM PAGENSE, Tributum, quod ex pagis cogebatur. Vide *Inferenda.*

AURUM POENOSUM, Auri luſtralis collatio, à qua pauperes non immunes erant, unde *Pœnoſum* dictum, ut habet vetus Auctor quæſtionum veteris ac novi Teſtamenti, quæſt. 75. *Didrachma, Capitulum, vel tributi exactio intelligitur, non prædiorum: quod nunc Pœnoſum Aurum appellatur, quia & pauperes exiguntur.* χρυσάργυρον poſteriores Græci appellarunt, à qua ne νευρορράφος, ſeu *ſutor* quidem immunis erat, ut eſt apud Libanium

Orat. contra Florentium pag. 427. De Chryſargyro, vide Meurſii Gloſſarium.

¶ Aurum Potabile *eſt auri oleum vel in liquorem redactum.* Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico. De *Auro Potabili* Tractatum edidit Faber Medicus Regis Angliæ.

Aurum Primum, Obryzum, purum, apud Matth. Weſtmon. an. 1251. Vide Diſſertat. 20. ad Joinvillam pag. 258.

¶ AURUNCULUS, δοθίην, *Furunculus*, in Supplemento Antiquarii. Legendum δοθιὴν, quod eſt Tumor ex craſſis humoribus in carnoſis plerumque partibus conſiſtens, ut exponitur apud Scapulam.

¶ AURUS, Aratri auris, Gall. *Oreille de charruë.* Chartular. Monaſterii SS. Trinit. Cadom. fol. 47. v°. *Goduinus pro* 1. *virgata* (reddit) 16. *denar. & ferramenta* 4. *caruchis & clavos duobus Auris annuatim.*

AUSARE, *Nominare*, Ugutioni.

AUSBERGOTUM, [Loricæ ſpecies, Gall. *Haubergeon.*] Vide *Halsberga.*

¶ AUSCOLINUM, Annales Bened. to. 1. p. 690. col. 2. ex diplomate Henrici IV. Imperat. ann. 1070. in quo Romaricus Habedenſe Monaſterium perhibetur... *Romanæ libertati & regali defenſioni* ſubjeciſſe, eo pacto ut Præſuli ſanctæ *Romanæ ſedis in quarto anno Auſcolinum cum albo equo repræſentaretur.* Haud ſcio an *Auſcolinus* idem ſit qui *Auſtorius* ſeu accipiter. Certe accipitres à ſubditis in ſubjectionis ſignum aut clientelæ dominis ſæpe datos fuiſſe notum eſt.

¶ 1. AUSCULTARE, Animadvertere, examinare, Gall. *Remarquer, Examiner.* S. Bonifacius Epiſc. & Primas Bizacenæ, Spicil. Acher. to. 6. pag. 12. *Veſtræ ſanctimoniæ libellum recipiens dum intente percurrerem, attentius Auſcultavi quid in ſe contineret.*

2. AUSCULTARE, & *Aſcultare* dicuntur Monachi, qui priuſquam in Eccleſia quod ſibi injunctum eſt, legant, recitent, vel canant, coram eo, cui id curæ incumbit, Lectiones ſuas recitant, & ab ipſo non modo ſeriem Lectionis accipiunt, ſed etiam, quo illa vocis tono recitanda ſit, docentur. Lib. Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 34. *Fratres, qui in Eccleſia ſive ad Miſſam, ſive ad Matutinas, aliquid legere habent, debent ab Armario Aſcultare. Abbas autem & Prior Aſcultare non coguntur: quod ad Miſſam legendum eſt, Auſcultetur in ſpacio, quod eſt inter Capitulum & Tertiam... Fratres, qui officiis deputati ſunt, ſi id, quod habent legere, horis conſtitutis Auſcultare non poſſunt; poſtmodum cum eis vacat, Auſcultent... Frater vero qui primam Lectionem habet legere, debet hora Auſcultandi Lectionem, librum in quo legendum eſt, in Clauſtrum deferre, &, poſtquam omnes Auſcultaverint, in locum ſuum referre.* Lanfrancus in Decretis pro Ordine S. Benedicti cap. 5. *Quicunque lecturus vel cantaturus eſt aliquid in Monaſterio, ſi neceſſe habeat, ab eo* (Cantore) *priuſquam incipiat, debet Auſcultare.*

¶ AUSCULTATUS, *Auditio*, in Onomaſt. ad calcem to. 2. Actorum SS. Aprilis.

¶ AUSE, Ausen, Societas mercatorum, de quibus in voce *Hanſa.*

¶ AUSES, Viri inſignes, Semidei. Vide *Anſes.*

¶ AUSILIUM, pro *Auxilium*, in Formulari Anglicano Thomæ *Madox* pag. 91.

¶ AUSPERGOTUM, Aspergotum, Lorica annularis Gal. *Haubergeon.* Statuta, Forojul. MSS. an. 1235. in Archivo S. Vict. Maſſil. *Militem ſine equo armato intelligimus armatum Auſpergoto & propuncto & ſcuto; peditem armatum intelligimus armatum ſcuto & propuncto, ſeu Aſpergoto, & coſa, ſeu capello ferreo, & cargan vel ſine cargan, vel ſcutum inter duos pedites.* Vide *Halsberga.*

¶ AUSPICABILITER, Auſpicato, feliciter, apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſwic. pag. 223. *Quo tempore Glorioſus & inclytus Oſwinus.... ſceptra regni Angliæ Auſpicabiliter gubernaret.*

¶ AUSPICARI, *Conjectare, ſibi ſpondere.* Gaſparis Barthii Gloſſar. ex Baldrici Hiſt. Palæſt.

¶ AUSSA Terra, f. pro *Abſa Terra.* Charta Deodati Abbatis S. Tiberii, xvii. Kal. Julii regnante Philippo Rege. to. 1. Antiquit. Occitan. D. Stephanotii MSS. pag. 389. *Dono tibi guardiam de molinis & decimam & mediam remoltam & duas pugnaderias in ſeptimana de ipſis molinis qui modo ibi ſunt, & in antea erunt, & de Terris Auſſis de Sejuraco habeas tu Petrus præſcriptus dare & auferre per meneſtraliam, & per ipſam meneſtraliam habeas tu Petrus unum modium avenæ.*

AUSSORINGHE. Conſuetudines Arkenſes ann. 1231. in Tabulario S. Bertini: *Quod ſi armis molutis fuerit* (læſus) *tres libras, & arma duo, &* 10. *ſolidos læſo, & impenſas in medicum: Wapeldrinc, tres libras domino, &* 20. *ſolidos læſo: Auſſoringhe, tres libras domino, &* 10. *ſolidos injuriam paſſo.*

AUSSUS, Ausus. Tabularium Abbatiæ Conchenſis in Ruthenis ch. 362. *Et habet cenſum unum ſeſtarium de ſigile, &* 18. *denarios, & multonem cum Auſſo, & agnum, & receptum cum* 4. *Militibus, &c.* Ch. 384. *Et in menſe Madio unum multonem cum Auſo, & unum agnum, &c.* Ch. 451. *Habet cenſum unum ſeſtarium de ſigile, &* 18. *denarios & cum Auſo multonem, & agnum, &c.* [An cibus ut infra *Auſus*?]

AUSTORIUS, [Accipiter major, Gall. *Autour.*] Vide *Aſtur.*

¶ AUSTOZIUS, pro *Auſtorius.* Nova Gall. Chriſt. to. 2. col. 1257. *Giſlebertus de Lobillec Miles die Martis ante feſtum B. Lucæ an.* 1248. *eidem Petro Abbati recognovit ſe debere de placito feodi de Villene, unam unciam auri, quingentos ſolidos currentis monetæ, unum Auſtozium, unum palefredum & unum leporarium.*

¶ AUSTRA, *Rota, inſtrumentum ab hauriendo aquas.* Papias MS. Idem quod *Hauſtrum*, Gall. *Puiſoir.*

¶ AUSTRANS, νοτίζων, ὑγραίνων, *Humectans*, apud Janum in Supplemento Antiquarii.

AUSTRARE, *Humefacere, ab Auſtro.* Papias.

¶ AUSTRASIA. Vide in *Auſtria* 1.

¶ AUSTREGÆ, Arbitri. Exotico hoc nomine vocantur apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. pag. 212. in Titulo Diplom. Alberti Magdeburg. Archiep. & aliorum arbitrorum: *Laudum in finibus regundis inter Marchionem Miſnenſem & Abbatem Pegavienſem, præſertim in teloniis, viis, pontibus, &c. Arbitri,* (Auſtregæ) *hujus cauſæ perpetui Magdeburgenſis, Merſeburgenſis, Naumburgenſis Epiſcopi. an.* 1218. Et pag. 237. Arbitros utriuſque partis *Auſtregas* appellat.

1. AUSTRIA, dicta ea pars Galliæ, quæ cis Rhenum ſita eſt, quod ad Orientem ſit reſpectu *Neuſtriæ*, quæ eſt ad Occidentem. Prioribus enim Imperii Gallici ſæculis, tota Gallia in *Auſtriam, Neuſtriam, Burgundiam, Aquitaniam, & Franciam* dividebatur. Charta Caroli Simplicis Regis Franc. pro Monaſterio S. Martini Turon. ex 47. Regeſto Tabularii Regii n. 137. *Et frui rebus, quæ habentur in Auſtria, Neuſtria, Burgundia, Aquitania, & Francia, &c. Auſtria* igitur ea pars dicta, quæ ad Orientem erat, unde *Orientalis Francia* non ſemel appellatur, in qua & Metenſis civitas ſtatui-

tur, in Literis Ludovici III. Regis Lotharingiæ in Tabulario Gorzienſi pag. 95. 100. *Actum anno ab Incarnatione Domini* 876. *Indict.* 9. *Epacta* 22. *Conc.* 7. *anno* 8. *regni Hludovici ſereniſſimi Regis in Occidentali parte Franciæ regnantis. Actum Metis civitate in Dei nomine feliciter.* Charta alia Ludovici ejus filii : *Data* 6. *Idus Maii anno Dom. Incarn.* 878. *Ind.* 11. *Ep.* 14. *Conc.* 2. *an.* 3. *Ludovici in Orientali Francia regnantis. Actum Metis civitate. Oſterlandi* dicuntur in Annalibus Francor. Metenſib. an. 688. *Pipinus Orientalium Francorum, quos illi propria lingua Oſterlandos vocant, ſuſcepit principatum.* Aimoinus lib. 1. Hiſt. Franc. cap. 4. *Has omnes provincias dum Franci occupaviſſent, illam regionem, quæ Septentrionem verſus tenditur, & inter Moſam & Rhenum eſt, Auſtriam : illam autem, quæ à Moſa ad Ligerim uſque pertingit, Neuſtriam vocaverunt.* Geſta Dagoberti Regis cap. 31. *Dagobertus Rex Metas urbem veniens, Sigebertum filium ſuum in Regno Auſtriæ ſublimavit, ſedemque Metis habere permiſit.* Iſidorus Pacenſis Epiſcopus in Chron. æra 769. *Tunc Abdiraman ſuprafatum Eudonem Ducem inſequens ,.. cum Conſule Franciæ interioris Auſtriæ nomine Carolum, virum ab ineunte ætate belligerum... ſeſe infrontat, &c.* Obiter porro hic monendum, *Eudonis* Ducis Franciæ, ſeu potius Aquitaniæ, filiæ hoc loco mentionem fieri, quam ille Munuzæ ex Maurorum gente, qui in Aſturicenſi Hiſpaniæ provincia regnum obtinebat, in uxorem dedit : de quo etiam Munuza egit Sebaſtianus Salmanticenſis Epiſcopus pag. 47. De *Auſtria* agunt paſſim Scriptores noſtri.

Austrasia, Eadem notione. Vita Sigeberti Regis filii Dagoberti; *Eam partem Franciæ, quæ vergit ad Meridiem & Orientem, vocabant Auſtraſiam : eam quæ vergit ad Aquilonem & Occidentem, vocabant Neuſtriam.* Paſſim apud Scriptores noſtros. Hinc *Auſtraſii, Auſtraſiani, & Auſtraſii Franci*, dicti iidem Franci, qui ex Auſtriæ regno erant.

¶ 2. AUSTRIA, Pars Orientalis regni Italici ſeu Langobardici, præſertim Ducatus Fori-Julii, inquit Muratorius to. 1. part. 2. pag. 72. col. 1. B. ex Legibus Luitprandi : *Si in Neuſtria & in Auſtria fuerit, amittat ipſa pignora.* Ubi per *Neuſtriam* intelligit idem Murator. partem Occidentalem ipſius regni Langobardici.

AUSTRINATUS, *Macer, i. vento auſtro corruptus.* Papias.

¶ AUSTRUM, *Purpura, ornamentum, ſellæ regales.* Papias MS. Scribendum fuiſſet *Oſtrum.*

¶ AUSTUOSUS, pro *Æſtuoſus*, ut puto : Sallas Malaſpinæ de Rebus Siculis apud Baluzium to. 6. Miſcell. pag. 295. *Ecce venalis gens Gebellinica non ſine impreſſione faſtuoſa & Auſtuoſo compulſu ad lora dextrarii Corradini feſtinat.*

¶ AUSTUR, Austurcius, &c. Vide in *Aſtur.*

¶ AUSTUTIA, pro *Aſtutia*, apud Rymerum to. 2. pag. 700.

¶ 1. AUSUS, pro *Eſus*, Cibus. Sermo Abbonis Monachi apud Acher. tom. 9. Spicil. pag. 79. *Me revera Abbonem, ſcilicet Monachum & miſerabiliorem cunctis mortalibus coegerunt Epiſcopi, Froterius videlicet Pictavæ ſedis, & maxime Fulradus Pariſiacæ, illud tenui ſtylo cudere negotium, ad utilitatem ſimplicium Clericorum; quatenus hinc omni tempore ſumant Auſum & hauriant potum prædicandi ſubjectis.*

¶ 2. AUSUS, Audax, temerarius, Gall. *Temeraire, oſé*; unde illud, *Qui vous rend ſi oſé* ? id eſt qua id fiducia audes facere ? Chron. Andrenſe to. 9. Spicil. Acher. pag. 649. ubi de quodam qui ſe fingebat eſſe Balduinum quondam Flandriæ Comitem & Imperatorem Conſtantinop. ann. 1225. *Quod cum Rex Ludovicus ex Johanna Comitiſſa jam à Comitatu fere deſtitutæ... querimonia didiſciſſet, citavit hunc Auſum talia mandans, ut ei apud Peronam die certa occurreret, volens quiſnam eſſet certius edoceri.*

¶ AUTAPOCA, Acceptilatio. Vide *Apodixa.*

¶ AUTEMPTICUM, pro *Authenticum* quandoque occurit in Tabular. Fontanell. ac præſertim to. 2. pag. 1645.

¶ AUTENTICA, in Miſſali Ambroſiano feriæ 2ª, 3ª, & 4ª, poſt dominicam Palmarum dicuntur *feria* 2ª *in Autentica, feria* 3ª *in Autentica, feria* 4ª *in Autentica.*

¶ AUTENTICARE, ut *Authenticare*, Confirmare. Bartholomæus Scriba Annal. Genuenſ. lib. 6. ad ann. 1227. apud Murat. tom. 6. col. 453. *Et Poteſtas ipſam ſententiam approbavit & roboravit & Autenticari præcepit.* Vide *Authenticus.*

¶ 1. AUTENTUS, *Princeps vel auctor*; *inde Autenticus.* Ita Papias MS. Eccleſiæ Bituricenſis. Vide *Authenticus.*

¶ 2. AUTENTUS, Munere publico donatus. Codex Legum Norman. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. pag. 303. *De perſonis autem Autentis, videlicet qui tenent francas ſerjanterias, vel qui per armorum ſervicia feoda ſua deſerviunt, &c.*

¶ 3. AUTENTUS Toni, Modus toni Muſici decantandi lentiùs vel celerius. Epiſt. ann. 851. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 123. I. *De laude muſicæ diſciplinæ*.... VIII. *De tonis octo.* ... X. *De Autentu proti.* XI. *De plagis proti.* XII. *De Autentu deuteri.* XIII. *De plagis deuteri.* Hinc

¶ Autenti Soni apud Marten. Tract. de antiq. Eccleſiæ diſcipl. pag. 683. ex Pontif. Pictav. annorum circiter 800. *Sed neque melos muſicum terminata antiphona in ultima ſyllaba protelatur juxta rationem Autenticorum ſonorum, &c.*

¶ AUTERCLOTHIS, Pannus altaris. Vox ex obſoleto apud Anglos *Auter*, Altare & *Cloth*, pannus. Th. *Madox* Formul. Anglican. pag. 427. *Duo veſtimenta pro Capella, videlicet* 1. *nigrum cum armis meis &* 1. *album & rubeum & quatuor Auterclothes meliores.*

¶ AUTERICIUM, An pro *Auditorium* ? Deſignari hic videtur locus, ubi Abbas excipiebat, quos audire debebat. Veteres formulæ Andegav. apud Mabill. tom. 4. Analect. pag. 262. LXVI. *Incipit notitia quem hominem in cauſa ſua repellavit. Notitia qualiter veniens illi Andecavis civitate ante venerabile vir illo Abbati vel reliquis quam plures bonis hominibus, qui cum ipſo aderant, cujus nomina vel ſcriptiones atque ſignaculum ſubter tenentur inſerta, interpellavit aliquus homines his nominibus illus & illus, dum dicerit quaſi vinia ſua in loco nuncupante illo, malo ordine pervaſiſſet : quia ipſe illi & illi taliter in reſponſo (dederunt) quod auctori habebant legitimo nomen illo majore, quia ipſa vinia ad eos dediſſit. Sic ab ipſis viris illi fuit denunciatum, ut die illo Andecavis civitate ipſo illo in Autericio præſentare deberit : ſe hoc non faciebat, cum legis beneficio ipſo illo de ipſa vinia reveſtire deberet.*

¶ AUTERITAS, *Antiquitas*, in Gloſſ. Iſid. legendum *Anteritas.*

AUTERIUM. Hiſtoria de Exordio Monaſterii S. Johannis de Tarouça, tom. 3. Monarch. Luſitan. Brandaonis p. 285. *Et inde ubi intrat ipſum fontanum in Baroſa, & inde per illum Auterium, de Armata, & inde per illum montem de Pineio, &c.*

AUTHENTICUS. Gloſſ. MS. Reg. Cod. 1179. *Authenticum*, *auctoritate receptum.* Jo. de Janua: *Authenticus*, *auctoritate plenus*, *vel fide dignus*, *cui primo credebatur ex ſui dignitate. Item Authenticus dicitur etiam nobilis.* Hinc

AUTHENTICÆ PERSONÆ, Proceres, magnates, apud Sugerium lib. de Adminiſtr. ſua cap. 32.

AUTHENTICUM, Originale Inſtrumentum. Heſychius: κύριον, ἴδιον, αὐθεντικὸν γραμμάτιον. Greg. M. lib. 1. Epiſt. 42. *Vel Authentica, vel exemplaria. Authentica chartula*, apud eumdem lib. 2. Indict. 11. Epiſt. 3. lib. 8. Epiſt. 55. Nicolaus I. PP. Epiſt. 8. *Cum autem Legati veſtri venerint, mittite, quæſumus, & epiſtolas Authenticas, quas per Rhadoaldum & Zachariam dudum Epiſcopos miſimus dudum veſtræ Eminentiæ, &c.* Idem Epiſt. 27. *Quarum* (literarum) *exemplaria, ne Authenticæ iſtarum, aut interceptæ, aut à quibuſdam fortaſſe dehoneſtatæ, aut perditæ fuiſſent, Magnitudini tuæ per hunc gerulum tranſmittimus.*

AUTHENTICA, Eadem notione. Carolus Magnus in Epiſt. ad Magnum Archiepiſc. Senonenſem: *Et hanc Authenticam, ut præmiſimus, diligenter . . . tranſcribi percenſeas*

AUTHENTICÆ, Novellæ Conſtitutiones Juſtiniani appellari cœptæ, ex quo rejecta Juliani Anteceſſoris verſione ſeu editione, earumdem barbara Bulgari tempore facta tranſlatio, quod uberior videretur, ab Accurſio recepta eſt, qui *Authenticam* appellavit, quoniam ex ipſo Græco originali ad literam traducta eſſet. Ita Alciatus lib. 2. Parerg. cap. 46. & Antonius Auguſtinus in Præfat. ad Julianum. [Huc forte ſpectat illud quod in Vocabulario juris utriuſque pervetuſto: *Autenticum, eſt liber Juris Civilis excerptus quaſi quædam ſummula ex aliis legalibus libris continens novem collationes ut novem partes principales, &c.*]

AUTHENTICARE, Confirmare, quam vocem etiam uſurpant Itali. [Hiſpanis *Autenticar.*] Heſychius: αὐθεντεῖν, ἐξουσιάζειν, ἐναυθεντεῖν, apud Annam Comnen. lib. 5. Alex. p. 132. de quarum vocum notionibus, conſule Gloſſaria Meurſii & Fabroti, & Allatium lib. 1. de Utriuſque Eccleſ. conſenſu c. 21. n. 4. Ekkehardus Minimus de Vita Beati Notkeri Balbuli c. 16. *Omnia canonizavit, . . . & diſciplinas quas docuerunt, totum Authenticavit.* Petrus de Vineis lib. 3. Epiſt. 14. *Mandata quoque generalia, quæ communiter hactenus recepiſtis, ut particularis ex eis & integra nobis habilitas offeratur, Authenticari per manum publicam faciatis.* [Concilium Avenion. ann. 1509. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 598. *Supradictæ vero . . . . reformationes publicabunt & Authenticabuntur in plena congregatione Cleri.*]

AUTHENTICATUS, Canonizatus. Stephanus Epiſcopus Tornacenſis Epiſt. 231. de Canonizatione S. Geraldi Fundat. Silvæ majoris: *Hoc anno à Domino Papa Romæ debita Miſſarum ſolennitate Authenticatus, & in Catalogo Sanctorum meruit adſcribi.*

¶ AUTHENTICUM, Liber eccleſiaſticus, qui antiphonas & reſponſoria eo ordine quo canenda erant, continebat. Guidonis Diſcipl. Farfenſis c. 27. *Item Alleluia, Audivit Herodes, & cætera ſicuti capitulata ſunt in Authentico.* Ibid. c. 40. *Dicant unam antiphonam per ordinem, ſicut inſertæ ſunt in Authentico.* Et cap. 41. *Reſponſoria decantent eo ordine, ſicuti in feſtivitate ejus ex Authentico decantatæ ſunt.*

¶ AUTHONOMATICE, Suo nomine. Adverb. formatum ex αὐτῷ & ὄνομα, ſumpto nimirum αὐτῷ pro ἑαυτῷ. Littera Generalis Carmelitarum apud Rymer. tom. 2. pag. 221. *Illuſtriſſime Domine Rex ſolus . . . regnans Authonomatice & imperans quiete.*

¶ AUTHORGADOR, Fidejuſſor, ſponſor qui *auctorizat.* Charta Bernardi Jatgerii ann. 1225. ex Tabulario Moyſſiacenſi: *De iſto dono debemus eſſe garridor & Authorgador, &c.* Vide *Autorgare.*

¶ AUTHORICARE, pro *Authorizare*, Confirmare, apud Moretum Antiquit. Navarræ pag. 406. è Tabulario Pinnatenſi.

AUTICAX, Equini morbi ſpecies, *cum ex dicta ægritudine capitis humores deſcendunt ad oculos, facientes eos lacrymare, vel in eis planum vel turbulentiam ac ruborem vel caliginem, propter quæ non valet equus, ut decet, reſpicere, vel videre.* Petrus de Creſcentiis lib. 9. de Agricult. cap. 26.

¶ AUTIRE SE, Spondere, Auctorem ſe profiteri, Gall. *Garantir.* Charta Chlodovei III. an. 692. apud Felibianum in Hiſt. S. Dionyſii p. xiij. *Interrogatum ei fuit, ſe ipſa villa Nocito memorato Chainone Abbati vel ad partes baſilicæ ſui ſancti Dionyſii firmaſſit, aut Se Autire exinde adeſſe volibat.*

¶ AUTLINGUA SAXONICA, Pagus Neuſtriæ: ubi conſederunt Saxones *Otlingi.* Vide *Otlingua.*

AUTOCEPHALIA. Græci αὐτοκεφάλους, Epiſcopos appellarunt, qui à Patriarchis non dependebant ratione juriſdictionis; ſed eodem ac illi αὐτοκεφαλίας jure gaudebant, nulli alii ſubjecti. Unde in ſexta Synodo can. 39. qui etiam refertur à Conſtantino Porphyrogenito lib. de Adm. Imp. cap. 48. Nova Juſtinianopolis τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *jus Conſtantinopoleos habere* dicitur. Id autem juris in Eccleſia Orientali habuere præterea Archiepiſcopus Bulgariæ, & alii nonnulli Metropolitani, ἀπὸ φιλοτιμίας βασιλικῆς, inquit Balſamon de Privilegiis Patriarcharum. In Eccleſia Occidentali idem privilegium ſibi arrogaſſe Archiepiſcopos Ravennates, auctor eſt Anaſtaſius in Dono PP. *Hujus temporibus Eccleſia Ravennatum, quæ ſe ab Eccleſia Romana ſegregaverat, cauſa Autocephaliæ, denuo ſe priſtinæ ſedi Apoſtolicæ ſubjugavit.* Idem in Leone II. *Sed & typum Autocephaliæ, quem ſibi elicuerant* (Archiepiſcopi Ravennates) *ad amputanda ſcandala ſedi Apoſtolicæ reſtituerunt.* Unde patet, id privilegium conſecutos Archiepiſcopos Ravennates, vel à ſummis Pontificibus, vel ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis, vel denique per uſurpationem, maxime cum Roma ab eorum imperio avulſa, ſolus fere in Italia Græcis Auguſtis remanſit Ravennenſis Exarchatus: ita ut nec Patriarchis Conſtantinopolitanis parerent, quibus nunquam paruerant; nec Pontificibus Romanis, qui ab Imperatoribus Orientis defecerant. Sed ab Italia demum omnino expulſis Græcis, hanc Ravennatis Eccleſiæ Autocephaliam abrogavere ſummi Pontifices, & ſtatuere, *ut Eccleſia Ravennas ſub ordinatione ſedis Apoſtolicæ eſſet*, & *ut juxta antiquam conſuetudinem in civitatem Romanam* veniret Archiepiſcopus *ordinandus*, ut ibidem narrat Anaſtaſius. Vide Hieronymum Rubeum lib. 4. Hiſt. Ravennat. p. 209.

¶ AUTOCHEANI, Hæretici qui Chriſtum eſſe Deum per ſe, haud à Patre procedentem aſſerebant. Macer in Hiero-lexico.

¶ AUTOLTAS. Caroli M. Præceptum pro Monaſterio Caunenſi to. 1. novæ Hiſt. Occitan. col. 28. *Et ſi aliquæ cauſæ adverſus eos ſurrexerint, vel homines eorum Autoltæ fuerint, quas in promptu abſque gravi illorum diſpendio definire non potueritis, uſque in noſtram præſentiam reſerventur, quatenus ante nos ſecundum*

dum legis ordinem accipiant finitivam ſententiam. Haud ſcio an melius legeretur: *Et ſi aliquæ cauſæ adverſus eos ſurrexerint, vel homines eorum, aut toltæ fuerint;* hoc eſt, injuſtæ exactiones, *quas*, &c. Accidit non raro in veteribus Tabulis, ut unius vocis ultima littera prætermittatur, cum vox ſequens per eamdem literam incipit. Hinc ex hiſce duabus vocibus, *aut tolta* facile fieri potuit *Autolta*. Quod ſi unica vox eſſet, crederem *Autolta* ſcriptum eſſe pro *Autarta*, Rebellis. Vide *Autartes.*

AUTOMATA. Vita S. Hilarii Arelatenſis Epiſcopi: *Jam quemadmodum ſalinas expetens, Automata propriis manibus, & ſudore confecerit.* Ubi *Automata* videntur eſſe inſtrumenta mechanica; ſponte ſe moventia, quibus aqua ex ſalinis eruitur. *Aquarum expreſſiones*, αὐτομάτας, dixit Vitruvius lib. 9. c. 9.

¶ AUTOPHORI, Gr. αὐτόφωροι L. 3. de furt. inſtitut. de obl. quæ ex delicto naſc. §. Furtorum 3. non ſolum ſunt fures manifeſti, ſed etiam omnes, qui in quocumque alio crimine deprehenduntur, uti ſcribit Hofmannus in Lexico poſt Phavorinum & Budæum.

AUTOPRACTI, dicebantur ii, quibus id privilegii indultum erat, ut ad tributa ſolvenda à compulſoribus, ut cæteri, non admonerentur, aut compellerentur: ſed ultro, & *ſpontaneæ voluntatis ſtudio*, ut loquitur lex 34. Cod. Th. de Annona & trib. ea inferrent. Ejuſmodi erant dignitate præcellentes viri, & vitæ honeſtate eminentes poſſeſſores. Vide l. 4. eodem Cod. de Conlat. tranſlat poſtul.

¶ AUTOPYRUS Panis, ex quo nihil neque pollinis neque furfuris excretum eſt. Vide *Panis Autopyrus.*

¶ AUTORAMENTUM, pro *Auctoramentum*, Conſenſus. Vide *Favere* & *Auctoramentum.*

¶ AUTORARE. Gloſſ. MSS. S. Andreæ Avenion. *Autoro*, *Autorare*, *Autoritatem dare.* Vide *Auctorare.*

¶ AUTORGARE, Eadem notione. Donatio Abbatiæ Juncheriæ ab Ildefonſo Aragonum Rege pro Humberto Abbate Gemundi, ann. 1177. inter Inſtrum. tom. 1. novæ Gall. Chriſt. pag. 172. col. 2. *Hoc ſupra dictum donum & conceſſionem laudavit & Autorgavit Willelmus Abbas de Juncheria & Prior ejuſdem loci, Arnaldus & frater Deodatus cellerarius major*, &c. Vide *Auctorizare.*

¶ AUTORICARE, Eodem ſignificatu. Placitum anni 862. inter Inſtrum. tom. 1. novæ Hiſt. Occitan. col. 114. *Ipſius res & legibus Autoriçare, ſicut ille & fidiuxorem datum habebat.*

¶ AUTORICIUM, Auctoritas, tuitio. Charta Childeberti III. Regis Franc. an. 694. apud Felibianum Hiſt. S. Dionyſii pag. xv. *Et ſe neceſſitas ipſius Hainonis Abbatis aut heredis ſuos fuerit, ipſo Bottharius Clirecus aut heredis ſuo in Autoricio eus eſtodiant defenſare.*

¶ AUTORIGARE, ut *Autorgare*, Confirmare. Vide locum in *Inderezare.*

AUTORIZARE. Vide *Auctorizare.*

¶ AUTRIX, Quæ eſt auctor. Gervaſius Tilberienſis in Imperialibus otiis apud Leibnitium to. 1. Scriptor. Brunſvic. pag. 895. *Creberrimum quoque apud mulieres Græcas & Hieroſolymitanas extitit, ut aiunt, quod contemtores ſuæ libidinis in aſinos transfor nant, miro incantationis genere; ita quod faciem aſini, laborem & onus ſuſtinet, quouſque ipſarum Autricum miſeratio pœnam relevet.*

¶ AUTTORIZABILIS, Auctoritate præditus, vel qui poteſt legitime confirmari, Gall. *Qui peut être autoriſé.* Charta Conradi Archiep. Mogunt. to. 2. Rer. Mogunt. pag. 482. *Collacionem itaque noſtram, robur Auttorizabile non habentem, jam dictum Prepoſitum, quidque à nobis receperat, oportuit reſignare, & Eccleſia eleccionis ſue libertatem obtinuit illibatam.*

¶ AUTUM, *Secretum*, *aut ſemotum.* Papias.

AUTUMA, æ, *Exiſtimatio*, Ugutioni.

AUTUMNALIA, Fructus terræ, qui autumni tempore matureſcunt, Meſſes. Radulfus de *Hengham*, in Magna cap. 5. *Iſta autem ultima lex poteſt vadiari ad ſalvandum Autumnalia, aut reditum aſſiſum.*

1. AUTUMNARE, Rapere, decerpere, uti faciunt ii, qui autumni tempeſtate fructus ex arboribus avellunt. *Autumnos fructus decerpere*, in lib. 2. Cod. Th. de Feriis. Vita S. Deicoli Abb. Lutrenſis c. 9. *Ut res, quas fidelium largitas... loco conceſſit,... ſtudio rapaci penitus ſibi Autumnarent.* Conſuetudo Andegavenſis art. 499. ubi de operis ſeu *corvatis: En eſté pour faucher, fener, Aouſter, vendanger, &c.* Gall. *Faire l'aouſt.* [Hinc Papias: *Autumnare, Colligere dicitur.*]

2. AUTUMNARE, Matureſcere; in Gloſſis MSS. S. Germani Pariſ. Cod. 524.

AUTUMNUS. Bajwarii annos ſuos per *Autumnos* numerabant; ut Anglo-Saxones per *Hiemes*, in Legib. Canuti Regis c. 19. & Dani, apud Wormium in Faſtis Danicis cap. 7. Lex Bajwar. tit. 7. cap. 19. §. 4. *Per ſingulos annos, id eſt, Autumnos ſingulos.* Olim Germani, ut auctor eſt Tacitus, quid eſſet *Autumnus*, non norant. Sic ille lib. de Morib. German. *Annum quoque ipſum non in totidem digerunt ſpecies. Hiems & ver & æſtas intellectum ac vocabula habent: Autumni perinde nomen ac bona ignorantur.* Quando vero *Autumnus* apud nos, ut & cæteræ anni tempeſtates incipiant, docent verſus iſti apud Lindwodum:

Dat Clemens Hiemem, dat Petrus Ver Cathedratus;
Æſtuat Urbanus, Autumnat Bartholomæus.

Autumnus, pro *Autumnalis.* Occurrit apud Ovidium, Manilium Gellium, Tertullian. Auſonium, &c. Vide Jac. Gothofred. ad l. 2. C. Th. de Feriis.

¶ AUTUMPNIA, Quidquid vanno excutitur triticum ventilando. Picardis *Hauton*, aliis *Vannures*. Charta R. Abbatis S. Salvii de Monſter. in Tabulario Compendienſi an. 1228. *Matthæus præpoſitus de Atinrecogavit Arnulphum fratrem ſuum in perpetuam eleemoſynam contuliſſe Eccleſiæ Compendienſi farraginem, paleam, Autumpniam & omnia alia jura quæcumque in grangia dictæ Eccleſiæ apud Atign poterat reclamare.* Vide *Hauto.*

¶ AUTURETAS, Auctoritas, Charta, Diploma. Præceptum Clotharii III. Regis Franciæ an. circiter 657. apud Felibianum in Hiſt. S. Dionyſii p. vij. *Et ejus manus dicuntur tripedare illi calamus: idio ipſa Auturetate mano propria non podibat ſubſcribere.*

¶ AUVA, pro *Augia*, Augienſe Monaſterium, quod aliquot leucis diſtat à civitate Conſtantienſi. Apud Baluzium tom. 2. Capitularium exſtat *Epiſtola cum duodecim Capitulis quorumdam Fratrum ad Auvam directis.*

AUVANNA, [Auvannus,] Umbraculum ligneum projectum, quod feneſtræ vel officinæ appenditur: Gallis *Auvant:* forte quod vanni alti inſtar ſuſpendatur, aut quod ventum arceat, quaſi *Oſtevent:* vel quod in plateam progrediatur, ex Gallico *Avancer*, quaſi *Avance.* Charta Communiæ

Hamenſis : *Si quis ædificaverit, novum ponet ædificium, ubi vetus fuit, in anteriore autem parte domus, ſupra viam, duos Auvannos; unum ſcilicet ſuper alium, ſingulosque duorum pedum facere poterit, &c.* Eadem Charta Gallica, *deux Avantvens.* Charta an. 1205. apud Ducheſnium in Probat. Hiſt. Monmorenciacæ pag. 75. & 100. *Salvis Auvannis domorum, ita quod non noceant hominibus ad pedem, neque equitantibus.* Libertates conceſſæ Barcinonenſibus à Petro Rege Aragonum ann. 1283. *Si de lucernis, cloacis, de parietibus & Auvannis... fuerit quæſtio, &c.* Sic in MS.

¶ AUVARDUM, vel Awardum, al. *Awarda*, inquit Spelmannus in Gloſſario, proprie eſt judicium ejus, qui nec à lege nec à judice datur ad dirimendam litem, ſed ab ipſis litigantibus eligitur. Dictum, quod ad obſervandum ſeu cuſtodiendum, partibus imponitur : ab Anglo-Normannico *A gard*, Gall. *Agarder*, id eſt, ad cuſtodiendum, obſervandum, tenendum, *g*, ut crebro ſolet in *w*. tranſeunte. Hoc ſenſu notiſſimum. Proſequitur idem ſcriptor :

¶ Awardum, occurrit alias pro reſponſo vel ſententia juratorum. Ordinatio Mariſci Romeneienſis pag. 69. *Quilibet prædictorum 24. juratorum jurabit quod cum ſociis ſuis juratis, vere judicia & Awarda faciat, non parcendo alicui diviti vel pauperi, tam in diſtuctionibus* (l. diſtructionibus) *faciendis, quam in wallis, &c.* Et poſt pag. 72. *Et quod liberabit ſucceſſori ſuo tam chartas Regum... quam rotulos judiciorum, conſiderationum & Awardarum per prædictos 24. juratores, cum omni proceſſu... tempore ſuo habito.* Vide *Eſgardum.*

¶ AVUNCULA, Amita, vel Matertera, Gall. *Tante. Avuncula Ludovici de Rupe*, in Necrologio Abbatiæ S. Petri de Caſis ad 23. Maii.

AVUNCULUS, pro *Patruo* promiſcue uſurpatum legere eſt apud Scriptores mediæ ætatis. Vide Decretionem Childeberti Regis c. 1. & Capitularia Caroli C. p. 161. 296. Editionis Sirmondi.

Avunculus, uti poſt Pithœum obſervat Beſlius in Hiſt. Comit. Pictav. cap. 10. interdum etiam dicitur, *le couſin qui à le germain ſur l'autre*, quod in Britannia Armorica maxime uſurpatur. Unde ejuſmodi cognatos dicimus *Oncles à la mode de Bretagne.*

AVURSA. Lex Bajwar. tit. 13. cap. 4. *Dicit ad reum, qui animal compellebat ad mortem : Recipe animal, quod læſiſti, quod nos Avurſam vocamus.* In Edit. Heroldi habetur *Avorſam*, in Cod. Regio *Avurſum*, in Metenſi *Aborſum.* Spelmannus, Saxon. a-virre, id eſt, pejus, deterius, Angl. hodie *Wrſe.*

¶ 1. AVUS, Piſcationis ſpecies, illa forſan quæ fit cum *Ave*, ſeu corvo aquatico, Gall. *Cormoran*; niſi forſan ea ſit, quæ fit cum rete, quod Accipitrem vocant, Gall. *Epervier.* Charta Occitan. an. 1311. ex Regeſto 47. Tabularii Regii num. 130. *Quicumque de cætero piſcabitur in aquis ſtagnorum Lunelli & Melgorii cum artibus piſcandi, videlicet batuda, vel fichorra, vel Avus, vel ſeze, vel retibus ſubtilibus, vel rezailh, &c.*

¶ 2. AVUS, An pro *Avis* vel *Alvus*? Chronicon Iperii cap. 7. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 488. *Si Gengulfus miracula facit, Avus meus cantet; mox ejus imprecatio in ignominiam adimpletur : nam ſemper cum loquebatur, Avus ejus cantabat.*

¶ AUXANGIA, pro *Axungia*, Gall. *Vieux-oint.* Mandatum Philippi Pulcri an. 1304. to. 1. Ordinat. Reg. pag. 423. *Ceram, ſepum, Auxangiam porcinam, vel aliam adipem ſive oint, &c.*

¶ AUXARIA, *Secreta nemoris dicta ſunt : eo quod ibi frequentant aves, ſecundum Yſidorum.* Vocabul. Jur. utriuſque pervetuſtum ex Biblioth. Cl. D. Baronis *de Craſſier.* Legendum *Aviaria.* Vide *Aviarium.*

AUXILIA Romani appellarunt copias militares, quæ à ſociis vel fœderatis mittebantur; differebantque ea à Legionibus, quæ ex Romanis conſtabant. Ita Vegetius lib. 1. cap. 2. Victor Schotti in Maximiano : *Huic poſtea cultu numinis Herculei cognomentum acceſſit, uti Valerio Jovium : unde etiam militaribus Auxiliis longe in exercitum præſtantibus nomen impoſitum. Auxilium*, inquit Varro, *appellatur ab aucta, cum acceſſerant, qui adjumento eſſent, alienigenæ.*

¶ AUXILIAMENTUM, Auxilium, apud Rymerum tom. 15. pag. 205. col. 2. bis.

AUXILIUM, Vox forenſis, Gall. *Ayde, droit d'Ayde.* Sic autem appellatur quædam tributi & vectigalis ſpecies, quam tenens ſeu vaſſallus Domino capitali, pro ingruente aliqua neceſſitate, præſtat, & ob ſumptuum neceſſariorum onera. Suidas αὐξίλια, οἱ Ῥωμαῖοι τὰ τοιαῦτα τέλη προσαγορεύουσι. Matth. Paris an. 1232. *Quibus* (Magnatibus) *Rex propoſuit, quod magnis eſſet debitis implicatus,... unde neceſſitate compulſus, ab omnibus generaliter Auxilium poſtulavit.* Rogerus Hoveden. p. 778. *Eodem anno Richardus Rex accepit de unaquaque carrucata terræ, ſive hida totius Angliæ, quinque ſolidos de Auxilio. Aujutorium* dicitur in Conſtit. Siculis lib. 3. tit. 18. & 19.

Duplicis vero generis eſt *Auxilium*, legitimum ſcilicet & liberum ſeu gratioſum. *Legitimum* vocant, quod à Lege, vel à Conſuetudine inductum eſt, cujuſmodi ſunt tria illa Auxilia, quæ in omnibus pæne Conſuetudinibus municipalibus domino feudi afferuntur, cum videlicet primogenitum filium Militem facit; cum filiam primogenitam primum nuptui collocat, ac tertio, ſi ipſe è captivitate redimendus ſit. Ea igitur Auxilia, quod à Legibus firmata ſint, *legitimæ talliæ* dicuntur in Charta Guillelmi de Pleſſeio, in Tabulario Abbatiæ de Rota : *Et propter legitimas tallias, videlicet de Militia primogeniti filii, &c. Leaux Aydes*, in Tabulario Feodorum Pictav. & in Charta Herberti *de Marçai* Militis anni 1272. quæ extat in Tabulario S. Hilarii Magni Pictav. & in Conſuetudine Lodunenſi cap. 8. §. 1. 7.

Quod vero à Conſuetudine manare videantur, Auxilia Conſuetudinaria, *Aydes Coutumieres* appellantur in Conſuet. Normann. cap. 31. Eadem etiam *Auxilia Communia* dicuntur, in Areſtis Candeloſæ ann. 1257. in 1. Reg. Parlam. pag. 90. Ejuſmodi autem Auxilia nihil detrahunt feudi dignitati, cum ad perſonas pertineant, quæ libere tenent & non ad tenementum, quod libere tenetur, ut ait Bracton. lib. 2. cap. 16. §. 8. & ex eo Fleta lib. 3. cap. 14. §. 9. *Quia quidem Auxilia fiunt de gratia, & non de jure, pro neceſſitate & indigentia domini capitalis, & non ſunt prædialia, ſed perſonalia; & ut hujuſmodi Auxilia citius vel gravius quam juſtum ſit, leventur, proviſum eſt, quod de feodo unius Militis integro 20. ſolidi tantum tribuantur & leventur, de 20. libratis terræ, quam quis tenuerit in ſocagio, 20. ſol. & de majori plus, & de minori minus, ſecundum terræ quantitatem : nec pro filio levetur, priuſquam 15. fuerit annorum, nec pro filia ante ætatem 7. annorum, &c.* Ita Bracton.

Dicitur præterea *Auxilium Capitale, Ayde-Chevel*, in veteri Conſuetud. Normanniæ MS. 1. part. Sect. 3. cap. 25. quod Domino capitali præſtatur,

Aydes-Chevels de Normandie ſont dits Chevels, por iceu que l'en les doit rendre as Seigneurs-Chevels. Adecertes trois Aydes-Chevels ſont accouſtumées à payer en Normandie, . . . pour Chevalerie du fils aiſné, le ſecond pour le mariage de ſa fille aiſnée, & le troiſieſme pour le rençon du Seigneur. Adde novam Conſuetud. art. 166. 168. In Delphinatu *Taille Seigneuriale* vocatur, ut auctor eſt Dion. Salvaingus Tract. de Jurib. dom. cap. 49. *Aide de Nobleſſe*, in Conſuetudine Britanniæ art. 91. quod iis auxiliis etiam nobiles perinde ac reliqui tenentes obnoxii ſint.

Quandoque, & crebro *Rationabilia Auxilia* appellantur, non quod ipſa ratio dictet ea præſtanda domino à vaſallo, ſed quia moderatius ſint à vaſſallis exigenda, & ſecundum eorum facultates, ne nimio onere prægraventur. Quo ſenſu accipitur *Rationable Auxilium*, in Charta libertatum Angliæ à Rege Joanne conceſſarum apud Matth. Paris ann. 1215. *Nullum ſcutagium, vel Auxilium ponam in regno noſtro, . . . niſi ad corpus noſtrum redimendum, & ad primogenitum filium noſtrum Militem faciendum, & ad primogenitam filiam noſtram ſemel maritandam, & ad hoc non fit niſi Rationable Auxilium. Aydes Raiſonables*, in Statuto I. Weſtmonaſterienſi cap. 36. & in Regiam Majeſtatem lib. 2. cap. 73. §. 1. *Poterit idem hæres Rationabilia Auxilia ab hominibus ſuis exigere: ita tamen moderate, quod ſecundum facultates & quantitatem feudorum ſuorum, non videantur nimis gravari.* Ita paſſim *Auxilium Rationabile* capiendum apud Bractonum lib. 2. cap. 7. §. 4. cap. 16. §. 8. cap. 56. §. 9. in Fleta lib. 3. cap. 14. §. 9. & in Monaſtico Angl. to. 1. pag. 374. & to. 2. pag. 663. ut & *Leaux Aydes*, in Charta Edwardi I. Regis Angliæ apud Seldenum de Titul. honorar. 2. part. cap. 5. §. 36. *Forſpris fuit reall & Reaſonable Ayde pour lui rendre hors de priſon, ou ſes heires, quel heure qu'ils fuſſent empriſonnez.* Præterea in Conſuetud. Turonenſi art. 90. & ſeq. Juliodunenſi cap. 8. art. 2. 3. 6. 8. 10. cap. 14. art. 17. Pictavienſi art. 188. 189. & Inſulenſi art. 70.

In eo autem differebat *Tallia* ab *Auxilio*, quod *Tallia* ad libitum domini pro qualibet neceſſitate exigeretur à ſubditis, qui iſti penſitationi obnoxii erant, nempe à ſervilis conditionis hominibus: *Auxilium* vero exigi non poterat, niſi in his caſibus, qui à lege aut Conſuetudine inducti erant. Charta an. 1310. in Regeſto Rerum Andegav. in Camera Computor. Pariſ. fol. 60. *Tailles ne ſont mie Aydes, ne de nom ne leur ſemblent: car tailles ſont levées pour cas de neceſſité, & de volenté de Prince. Mais celles Aydes nul ne puet lever, ſi ce n'eſt ù cas pour quoy elles ſont deuës.*

Alterius generis fuere Auxilia, quæ *Libera & Gratioſa* appellabant, quod dominis pro ingruente aliqua neceſſitate impræviſa, à vaſſallis & ſubditis penſitarentur gratuito & ex mero eorum arbitrio, cum nulla lex exiſteret, aut ſtatutum municipale, quo ad id exſolvendum cogerentur. Matth. Paris ann. 1241. *Cives Lodinenſes contra conſuetudinem & libertatem civitatis, quaſi ſervi ultimæ conditionis ſub nomine aut titulo Liberi Adjutorii ſeu Tallagii, quod multum eos angebat, Regi, licet inviti & renitentes, numerare ſunt coacti.*

Gratioſa vero, & *Aydes Gratieuſes* vocabant noſtrates Galli, quia ex mera vaſſallorum *gratia* domino exſolvebantur, quomodo *Gratioſa munuſcula* dixit Marculfus lib. 2. for. 1. Extat in Regeſto Memorabilium Cameræ Computor. Pariſienſi notato C. fol. 64. Diploma Philippi Reg. Franc. 7. Febr. an. 1349. quo certum tributum urbis Pariſienſis incolis ad annum impoſitum, ex mera eorum gratia conceſſum agnoſcit, *qu'il les tient à ſubſide Gratieux.* Ejuſdem præterea tenoris ibidem extant Chartæ Johannis Regis an. 1350. ſed & Rex idem in alio Diplomate, quod habetur in Regeſto rerum Andegavenſium fol. 72. in eadem Camera Comput. Pariſ. an. 1353. ſubſidia à Nobilibus, Clero & Plebeiis Comitatuum Andegavenſis & Cenomanenſis, propter ingruentia bella ſibi conceſſa, *Aydes Gratieuſes* vocat. Verum quod ex mera gratia, & libero ſubditorum & vaſſallorum arbitrio dominis aut Principibus primum penſitabatur, id poſtea in legem & neceſſitatem tranſiit: cujuſmodi ſunt tributa varia & vectigalia Regum noſtrorum, quæ nomine Auxilii, vel Subſidii exiguntur.

Auxilium *pro Militia primogeniti filii*, primum vulgo ponitur inter tria legalia Auxilia, quæ dominus à vaſſallis ſuis exigere poteſt. Extat in Regeſto ejuſdem Cameræ Comput. incip. ab anno 1309. Mandatum Philippi Pulcri an. 1313. quo Seneſcallo Santonenſi præcipit, ut exigat à ſubditis ſuis *l'Ayde accouſtumée deuë pour la Chevallerie de ſon fils aiſné.* In eadem Camera Comput. habetur aliud Regeſtum, cui titulus eſt: *La queuillette de 10000. Pariſ. que la Ville de Paris paye pour la Chevalerie du Roy Loys, fils le Roy Philippe le Bel l'an 1313.* Extat præterea ibidem *Compotum ſubſidii impoſiti pro Militia Regis Ludovici.* Cum vero ſtatim ac natus eſſet filius domini, à vaſſallis ejuſmodi auxilium pro ejus Militia depoſcerent, tandem ab Edwardo I. Reg. Angl. Statuto Weſtmonaſt. cap. 35. n. 3. cautum eſt in beneficium vaſſalli, ut *Auxilium non peteretur* ad filium Militem faciendum, ante ætatem 15. annorum. At Statuto Roberti I. Scotiæ Regis c. 18. *poteſt quis levare iſtud ſubſidium ad faciendum filium ſuum Militem, antequam ſit de ætate 15. annor.* Vide Conſtit. Sicul. lib. 3. tit. 18.

Auxilium *pro primogenita filia ſemel maritanda*, alterum è tribus Auxiliis, quæ à Lege & Conſuetudine inducta ſunt, jam inde à Guiſcardi temporibus, hoc eſt, circa an. 1080. obtinuiſſe deprehendimus, vel potius circa ea tempora inductum. Tradit enim Guillelmus Apulienſis lib. 3. Rerum Normannicarum, Guiſcardum Mathilde ſecundogenita filia Raymundo Berengarii Comiti Barcinonenſi nuptui collocata, Auxilium à vaſſallis ſuis exegiſſe, qui, cum in Helenæ primogenitæ cum Conſtantino Duca nuptiis, nihil ejuſmodi præſumſiſſet depoſcere, id ægre ſunt paſſi, tanquam rem novam faceret, inſuetamque hactenus ſibi penſitationem imponeret.

Cunctis conjugii, quæ poſtulat ordo, peractis,
Sollicitat Comites Dux & quoſcunque potentes,
Dona potens, læti quibus & vir & uxor abire
Donati valeant: nec enim prius Imperiales
Altera cum proles thalamos Michaëlis adiſſet,
Quodlibet Auxilium dederant: communiter illi
Omnes triſtantur, quaſi vectigalia poſci
A Duce mirantes, ſed non obſtare valentes.

Liber Rubeus Scacarii Anglici, laudatus à Seldeno libro de Tit. honorariis, 2. part. cap. 5. §. 17. *Cum Rex Henricus filius Imperatricis Duci Saxoniæ filiam ſuam Mathildam nuptum traderet, à quolibet ſui regni Milite marcam unam in ſubſidium nuptiarum exegit.* In Camera Computor. Pariſienſ. extat *Compotus ſubſidii impoſiti pro maritagio Reginæ Angliæ Do-*

minæ Iſabellis an. 1309. Extat & alter *Compotus ſubſidii pro maritagio Duciſſæ Burgundiæ filiæ Regis Philippi Magni.* Vide Petrum de Vineis l. 5. Ep. 16. Habetur denique in 1. vol. Memorialium ejuſdem Cameræ Comput. Pariſ. ſignato A. fol. 4. Areſtum Curiæ Parlamenti, *Sabbati poſt Reminiſcere*, an. 1309. quod etiam refertur à Chopino l. 2. Monaſtici tit. 2. §. 15. quo Clerum Normannicum à ſubſidio Regi præſtando *pro maritagio Catharinæ Regis Franciæ primogenitæ & Angliæ Reginæ*, immunem non eſſe decretum eſt. Præterea Statuto Edwardi I. Regis Angl. Weſtmonaſt. c. 35. cautum fuit in beneficium vaſſalli, ut *Auxilium* non peteretur ad maritandam filiam, antequam ſeptimum ætatis attigiſſet annum, nec tunc quidem plus quam 20. ſol. de ſingulo feodo Militari, tantumdem è ſingulis 20. libratis terræ colonicæ, quam ſocagium vocant. Primogenita autem filia interdum ea intelligitur prima ex filiabus, quam dominus nuptum dat. Libertates Caſtellinovi in Biturigib. an. 1258.... *Quando filiam ſuam primogenitam maritaverit: licet autem dicatur de primogenita, nihilominus intelligitur de illa filia, quam primo duxerit maritandam.* Adde Conſuet. localem ejuſdem oppidi tit. 2. art. 11.

Quæſitum etiam, an ejuſmodi auxilium extenderetur ad filiam primogenitam filii primogeniti defuncti, hoc eſt, ad neptem ex primogenito. Nam cum Carol. II. Sicil. Rex *Auxilium* pro Beatricis, ex Caroli-Martelli filii primogeniti Hungar. Reg. neptis, nuptiis, à Provinciæ Comitatus incolis extorquere decreviſſet, Aptenſes contra interceſſerunt, tanquam rem novam tentaret. Expoſtulationis acta edita an. 1297. hæcce verba præferunt: *Et Communiæ dictæ civitatis injunxiſtis, ut pro maritatione illuſtris Dominæ Beatricis filiæ excellentis viri D. Karoli Reg. Ungar. bonæ memoriæ quondam, faceremus talliam in dicta civitate, ſeu groſſum fogagium, ſicut & pro filia Domini noſtri Regis, quæ tamen rem novam inducit indebitam, & jugum ſervitutis indebitum.* Vide Michaëlem *del Molino* in Repertorio Fororum Aragon. in voce *Dos* pag. 114. & pag. 140. V. Cl. Dion. Salvagnium in Tract. de Jurib. dom. pag. 522. & Auctores ab eo laudatos.

Auxilium *pro Redemptione Corporis Domini, ſi ab hoſtibus capi contingat*, quæ *Tallia de priſone ſecundum morem patriæ* appellatur in Tabulario Abſienſi fol. 32. 52. 53. tertium è legitimis Auxiliis vulgo ab omnibus admiſſis recenſetur, omnium indubie juſtiſſimum. Tradit Rogerus Hovedenus pro Redemptione Ricardi Regis Angliæ Auxilium ab Anglis exactum, *& de unoquoque feodo Militis* 20. *ſolidos exſolutos.* Id etiam protenſum videtur ad liberationem uxoris domini, aut primogeniti filii, apud Walſingham. in Edw. II. cum Rex idem in Parlamento ſubſidium pro redemptione nobilis viri Joannis de Britannia Comitis Richmundiæ nuper capti per Scotos expeteret: *hæc petitio penitus eſt negata, ſub iſta replicatione, quod tantum pro Rege, Regina & filiorum Regis primogenito, ſi in captivitate tenerentur, foret contributio facienda.* In Conſuetudine Lodunenſi cap. 8. art. 2. *Quand il eſt priſonnier des ennemis de la Foi, ou de ce Roiaume.* Vide Conſtitut. Sicul. lib. 3. tit. 18. Conſuetud. Normanniæ art. 168. 169. 170. & Salvagnium pag. 529.

Auxilium *pro relevio, ſeu racheto*, ut legitimum agnoſcit Regiam Majeſt. lib. 2. c. 37. §. 1. *Poſtquam vero conventum fuerit inter dominum & hæredem tenentis ſui, de rationabili Relevio dando & recipiendo, poterit idem hæres rationabilia auxilia ab hominibus ſuis exigere.* Et §. 6. *Si igitur ad hujuſmodi auxilia reddenda poſſit dominus ſuos diſtringere tenentes, multo fortius pro Relevio ſuo, & ſervitio de feudo ſibi debito, diſtrictionem eo modo licite poterit facere.* Vetus Conſuetudo Normanniæ cap. 34. *Ayde de Relief eſt deuë quant le Seigneur meurt, & ſon hoir releve vers celui de qui il tenoit ſon fief, & celle ayde doit eſtre faite par demy Relief. Et pour ce doit l'en ſçavoir que generalement tous les fiefs qui doivent Relief, doivent Ayde de Relief de la mort au Seigneur: & cette Ayde eſt deuë aux hoirs des Seigneurs, &c.* In eo Pacto, quod inter Philippum Pulcrum Reg. & Carolum Comitem Vadenſem fratrem ex una parte, & Carolum II. Regem Siciliæ ex altera, pro Comitatuum Andegavenſis & Cenomanenſis ceſſione in gratiam matrimonii ineundi inter eumdem Carolum & Margaretam Regis Siculi filiam, menſ. Decemb. an. 1289. hæc leguntur: *Pro hujuſmodi exoneratione procuranda habebimus & percipiemus totum emolumentum quatuor Auxiliorum terrarum, ſcilicet Auxilium pro Redemptione noſtra, pro Militia filii noſtri, pro Racheto terræ noſtræ, & pro Maritagio filiæ noſtræ prædictæ.* Iſtius Auxilii, aut à lege inducti, meminit præterea Conſuetudo Normanniæ art. 165. & Augenſis Comitatus apud Gallandium lib. de Alodio pag. 78.

Auxilium *pro ſubſidio Terræ Sanctæ*, inductum videtur à Ludov. VII. Regiæ Franciæ. Nam cum à Papa Eugenio ſacris interdictus eſſet, quod Petrum Archiepiſcopum Bituricenſem ſede ſua dejectum nunquam deinceps ſe admiſſurum juraſſet, *tandem S. Bernardo perſuadente, ad hoc eſt cor Regis inclinatum, ut Archiepiſcopum ſuſciperet, & pro tranſgreſſione perjurii, Hieroſolymam ſe promitteret profecturum.* Tunc enim *per totam Galliam facta eſt exactio generalis, nec ſexus, vel ordo, vel dignitas quempiam excuſavit, quin Auxilium Regi conferret. Unde factum eſt, ut ejus peregrinatio multis imprecationibus perſequeretur.* Hæc Matthæus Paris ad an. 1146. qui iis conſona alia habet an. 1250. pag. 518. Exemplo igitur Ludovici, Ricardus I. Angliæ Rex Auxilium pariter extorſit à ſubditis, cum ad iter Hieroſol. ſe accinxit an. 1190. uti teſtatur Hovedenus pag. 665. Cæteri deinceps Franciæ proceres, quo tam longinquæ peregrinationis, vel potius expeditionis, quam inire ſeu pietas, ſeu gloriæ amor cogebat, impenſis facerent ſatis, hanc legem indixere vaſſallis & ſubditis ſuis, ut quoties in Terram Sanctam bellandi contra fidei hoſtes gratia proficiſcerentur ipſi, in partem ſumptuum, quos facere tenebantur, certum vectigal, Auxilii nomine, penſitarent. Charta an. 1171. in Tabulario S. Stephani Nivernenſis: *Contra præfatam libertatem novam exactionem & impoſitionem facere cœpit, ... videlicet quod pro tribus tantummodo caſibus, ſi captus ſe redimeret, ſi Filiam ſuam nuptui traderet, ſi Hieroſolymam pergeret, tria millia ſolidorum per manus Prioris à Burgenſibus haberet.* Conſuetudines municipales urbis Martelli in Vicecomitatu Turenenſi: *Vicecomes vero habitantibus in villa Martelli, nihil penitus auferre, ſed ipſi debent eum adjuvare, præter cæteras conſuetudines, tribus cauſis, ſcilicet ſi Hieroſolymas ire, aut filiam maritare voluerit, aut Captus fuerit, & redemptus.* Charta Alfonſi Comitis Toloſani an. 1269. *Uſitatum eſſe in Pictavia, quod nobiles Comitatus Pictavenſis dominis ſuis Cruceſignatis congruum debent præſtare Auxilium pro ſubſidio Terræ Sanctæ.* Idem etiam obtin

nuit in Vicecomitatu Lemovicenſi. Chronic. S. Martialis an. 1274. *Inter cætera condemnavit eoſdem* (Lemovicenſes) *ad exſolvendum Vicecomiti Lemovicenſi, qui pro tempore fuerit, ad voluntatem ejuſdem Comitis, pro qualibet quatuor neceſſitatum, ſcilicet novæ Militiæ, filiæ Maritandæ, Redemptionis ab hoſtibus, & Subſidii Terræ Sanctæ.* Sed & in Baugiacenſi territorio, ut conſtat ex Charta Libertatum Baugiacenſis oppidi à Guidone Dom. Baugiaci conceſſarum ann. 1250. quæ extat apud Guichenonum in Hiſt. Breſſienſi pag. 64. Sed miſſis, quæ in eamdem rem conferri poſſunt, addo tantum in litteris anni 1272. Dominum Montisferrandi in Arvernis quatuor Auxilia percipiendi jus habere, annotari, ſcilicet, *l'Aide de Chevallerie, l'Aide de ſa Fille mariée, de la Rançon de ſon corps pris en guerre, & de l'Allée d'outremer.* Ejuſmodi Auxilium inductum præterea legitur Legibus municipalibus Burgundicis art. 4. Burbonenſibus art. 344. Arvernenſibus c. 15. Pictavienſ. art. 188. Marchenſib. art. 130. in Libertatibus Villæ Franc. an. 1256. MSS. in Libertatibus MSS. Villæ S. Deſiderii in Campania an. 1228. Salvæterræ in Ruthenis an. 1284. Villæ Sagiaci an. 1347. pag. 511. apud Perardum pag. 509. in Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an 1282. apud eumdem Perardum pag. 300. in Charta an. 1306. pro Vicecomitatu Lautricenſi in Regeſto Philippi Pulcri Regis Francor. an. 1299. Tabularii Regii n. 165. &c.

Auxilium *pro Emptione terræ in vita domini ſemel facienda*, occurrit in Pacto, quod initum eſt an. 1310. inter Carolum Vadenſium & Andium Comitem, & Barones Andegavenſes & Cenomanenſes, in Regeſto Andegavenſi Cameræ Comput. Pariſ. f. 65. Tabularium Burgulienſis Monaſterii f. 131. *Iſtæ duæ maſuræ debent 5. ſol. de tallia, pro Redemptione carceris & pro una Emptione in vita ſua & pro matrimonio primogenitæ.* Charta Sibyllæ viduæ Guichardi Dom. Bellijoci an. 1203. in Tabul. Cluniacenſi Thuano: *Et quittavit omnes tallias & collectas in tota terra S. Petri Cluniacenſis, niſi pro duabus rebus tantum, videlicet pro maritanda filia Bellijoci, aut pro Acquirenda terra.* Alia Guillelmi Epiſcopi Carnotenſ. an. 1166. *Dicebat enim Vicecomes* (Caſtriduni) *quod ad filium, vel filiam, vel ſororem maritandum, ad redemptionem quoque corporis ſui, ad terram Acquirendam, vel recuperandam, ſi quis etiam dominorum ſuorum exhæredet, ad hæc omnia ſi pecuniam impendere oporteret, competens Auxilium ei exigere liceret.* Denique Carolus II. Siciliæ Rex Bulla ſua aurea 9. Nov. an. 1290. Forcalquerii incolas ab omni focagio eximit, præterquam in his ſex caſibus: *Si nos vel noſtros in Comitatu Forcalquerii ſucceſſores ad Regem, vel Imperatorem Romanum, ſeu ad Romanorum Regem, vel Imperatorem electum accedere, vel in Terræ Sanctæ ſubſidium transfretare, aut quempiam ex filiis noſtris, vel noſtrorum in Comitatu Forcalquerii Militiam recipere, aut nos vel ſucceſſorum ipſorum aliquos filiam maritare, terram Emere, aut perſonali redemptioni ſubjacere contingeret.* In ejuſmodi præſtando Auxilio conditionem apponit Charta Hugonis Ducis Burgund. an. 1182. in Regeſto Feodorum Burgund. fol. 124. *Quod ſi Dux Jeroſolymam adeat, vel filiam ſuam maritet, vel captus & ſit redemptus, vel terram emat, unde univerſa terra ſua gravetur, ipſe ab Abbate Eccleſiæ B. Mariæ Auxilium debet petere, &c.* Sed & obtinuit ejuſmodi Auxilium in ipſo Siciliæ Regno, uti conſtat ex Decreto Willelmi Regis, quod habetur l. 3. Conſt. Sic. tit. 18. In Conſuetudine Britanniæ art. 86. exigitur, ut dominus emat terram ſuæ proximam. Adde Libertates Sagiaci in Burgundia apud Perardum p. 511. Chartam Hugonis Vicecomitis Caſtriduni an. 1166. in Hiſt. Perticenſi pag. 193. & Speculatorem lib. 4. part. 3. de Feudis pag. 306.

Auxilium *pro Militia Domini.* Charta Thomæ Comitis Perticenſis an. 1214. in Tabular. Major. Monaſterii: *Milites noſtri de Caſtellario Belliſanenſi talliam de feodis ſuis & hominibus ſuis nobis debent tantummodo feudaliter pro his 4. rebus, quæ ſequuntur, pro prima Militia noſtra, pro prima Captione noſtra de guerra, & pro Militia Filii noſtri primogeniti viventis, & pro prima Filia noſtra maritanda.*

In Cameræ Comput. volumine ſignato B. fol. 46. eſt Areſtum Parlamenti an. 1285. quo incolæ oppidorum Waſtinenſis provinciæ ad præſtandum pro Regis Militia auxilium damnati ſunt, licet privilegio ſpeciali ab eo præſtando ſe ſe aſſererent immunes: *Viſis chartis pronunciatum fuit per jus, quod dictæ Chartæ non liberant eos, quin ad ſolvendum Auxilium Militiæ Domini Regis teneantur.*

Auxilium *pro Militia fratris*, Occurrit in Conſtitut. Frider. Imp. lib. 3. Conſtit. Sicul. tit. 19.

Auxilium *pro Militia cujuſlibet Viri nobilis*, habetur in Conſuetudinibus Andegavenſ. & Cenoman. in Regeſto Rerum Andegavenſ. fol. 60. *Quand noble homme, ou Gentilhomme eſtoit fait Chevalier.*

Auxilium *pro Filio primogenito maritando*, apud Cognatum lib. 4. Hiſt. Tornacenſis cap. 15.

Auxilium *de maritanda Filia poſtgenita*, in Scotia locum habuit, ut patet ex Statutis ſecundis Roberti I. Regis Scotiæ cap. 18. ℱ. 1. & in Sicilia ex Conſtitutionibus Neapolitanis l. 3. tit. 19. pro filio uxorando, ait Speculator in tit. de Feudis §. Quon. num. 67. non confert vaſſallus: quia tunc dominus recipit dotem cum nuru ſua, idemque ditatur. Sed quando filiam nuptui tradit, dotem cum ea dat, & ſic fit pauperior, ideoque à vaſſallo juvari debet. Et hac de cauſa manifeſtum eſt, quod vaſſallus tenetur dare ſubſidium domino, pro filia poſt nata nuptui collocanda. Quod Zazius de Feudis part. 7. num. 50, etiam ad filiam ſpuriam extendit.

Auxilium *pro maritanda Sorore*, in Regno Siciliæ obtinuit, ut colligitur ex lib. 2. Conſtit. Sicul. tit. 18. Statutis MSS. Caroli I. Reg. Sicil. c. 153. & ex Charta an. 1211. apud Ughellum to. 1. p. 784. Præterea in Regno Angliæ. Matth. Paris in Henrico III. an. 1235. *Eodem tempore cepit Rex carucagium, ſcilicet 2. marcas de caruca, ad maritagium Sororis ſuæ Iſabellæ.* Idem an. 1242. *Dederunt... unum magnum ſcutagium ad Sororem ſuam Imperatricem maritandam.* [Vide *Maritagium.*] Sed & in Gallia. Charta permutationis Vicecomitatus Lautricenſis an. 1106. in Regeſto an. 1299. Philippi Pulcri Regis Franc. Tabularii Regii num. 165. *Nec non & ſubſidium ſeu ſubventionem, & jus eorumdem quod ſeu quam homines ſeu gentes Lautreguеſii ſcilicet totius Vicecomitatus & Baroniæ de Lautricio eidem D. Bertrando & ejus ſucceſſoribus facere debent, & tenentur in quatuor caſibus infraſcriptis, ſcilicet ſi eum contingat ad ſtatum Militiæ promoveri; item ſi eum contingeret transfretare; item ſi contingeret ejus filiam vel filios, aut Sorores matrimonio copulari; item ſi oporteret vel contingeret ipſum à captione, vel carceris detentione redimi, vel etiam liberari.* Vide Chartam Hugonis Vicecomitis Caſtriduni

an. 1166. apud Ægidium *Bry* in Hiſt. Perticenſi pag. 193.

Auxilium *pro Ædificatione, aut munitione Caſtri,* non ſemel itidem memoratur. Charta Gaufredi Comitis Andegav. qua villanos S. Dionyſii & Spineti abſolvit ab omni tributo: *Excepta ſubmonitione pro prælio in adverſarios, vel Caſtello faciendo in marchia.* Et mox: *Submonitio pro prælio publico, vel Caſtello in marchia ſui honoris faciendo.* Vide Sammarthanos in Abbatia Omnium SS. Andegav. Libertates conceſſæ villæ Montiſbruſonis à Guigone Comite Foxenſi an. 1223. MSS. *In alodiis, quæ habebant homines Montisbruſonis, quando villa facta eſt libera, habebit Comes omnia uſagia ſua, præter talliam & toltam, niſi fieret collecta communiter pro firmando Caſtro, per mandamentum ipſius Caſtri.* Charta Henrici D. Solliaci an. 1301. pro libertatibus Aiæ in Biturigibus: *Si autem in guerra captus fuero, vel aliquod Caſtrum meorum diſruptum fuerit, vel filiam meam maritavero, vel Cruceſignatus fuero, unumquodque dictorum quatuor ab ipſis burgenſibus Auxilium impetrabo & requiram, & mihi ſecundum facultates ſuas ſponte ſua tenebuntur auxiliari.* Tabularium Vindocinenſe ch. 109. *Has conſuetudines perdonat G. Comes in perpetuum Deo & S. Mauricio, & Canonicis, ... excepta ſubmonitione pro prælio in adverſarios, vel Caſtello faciendo in marchia, ita ut non ſubmoneantur poſthac niſi à Majore vel Canonico S. Mauricii: & de ſubmonitione illa ſi Major vel Canonicus deliquerit, ipſi emendent Comiti.* Et infra: *Excepta ſubmonitione pro prælio publico, vel Caſtello in marchia ſui honoris faciendo.* Charta Philippi Aug. an. 1214. in Tabulario Abbatiæ Burgulienſis: *Et debent Auxilium ad adducendum ramentum ad faciendum capitale Ædificium domini de Nonancourt rationabiliter, quando opus erit, & erunt ſubmoniti.* Charta Rogeri *de Toëny* D. Novigenti Eremberti an. 1190. *Ab omnibus angariis, malis conſuetudinibus & omnibus corveis ſint liberi, nec ſubmonitione mea, vel alicujus hominis mei, ſi fieri contingat, ad girum, vel aliquem equitatum, vel expeditionem, nec ad foſſata, ſeu clauſuram Caſtri mei Novigenti, quod nunc extat, vel alterius, ſi conſtrui contingat, cogantur proficiſci, niſi ad defenſionem, ita duntaxat, ſi aliquis exhæredare capiens vellet obſidere.* Alia Primiſli Marchionis Moraviæ an. 1235. *Nullus autem inquietet eam villam pro Caſtrorum Ædificatione, vel imminenti expeditione.* Hiſt. Archiepiſc. Bremenſium an. 1142. *Conceſſit etiam omnes colonos Eccleſiæ ab omni cenſu, expeditione, villæ vel urbis Munimine, & petitione precaria, liberos & immunes.* Henricus Huntindonenſis lib. 6. Hiſt. de Guillelmo Notho Rege Angliæ: *Ad Caſtella ſolus omnes fatigabat conſtruenda.* Tabularium S. Crucis Talemondenſis fol. 3. *Neque moneantur, ut eant homines occidere, vel terras Chriſtianorum prædare, neque Caſtellum, neque vallum facere, neque in quoquam ſint angariati, ſed ab omni perturbatione bellorum laborent in pace quieti.* Vide Chartam Guillelmi Ducis Aquitaniæ an. 1010. pro fundatione Abbatiæ Malleacenſis apud Sammarthanos, & aliam an. 1241. in Probat. Hiſt. Caſtilionenſis pag. 55. Et aliam Alfonſi Regis Luſitaniæ æræ 1257. apud Brandaonum lib. 3. Monarch. Luſitan. c. 17. *Domuum regalium Ædificatio*, in Monaſt. Anglic. tom. 2. pag. 16.

Hujus exactionis occurrit crebro præterea mentio in Chartis Anglicis, à qua ne Monachi quidem ipſi immunes erant, ut eſt in Epiſtola S. Bonifacii Moguntini ad Cutberthum Archiepiſc. Cantii ſub finem, præfixa Concilio Cloveshovenſi. Charta Wiglafii Regis Merciorum an. 833. tom. 1. Monaſtici Angl. pag. 123. *Hoc modo per ævum liberabo à paſtu Regis & Principum, & ab omni conſtructione Regalis villæ.* Alia Eadgari Regis Angl. pag. 141. 200. 203. *Liberas dono ab omni ſervitio, exactionibus fiſcalibus... exceptis pontis & arcis conſtructione, & expeditione contra hoſtem.* Alia Ælfredi Regis pag. 203. *Ut ab omnium regalium tributorum, & exactione operum, atque pœnalium cauſarum, abſque expeditione ſola, arcis & pontium ſtructura immunis & libera permaneat.* Alia ejuſd. Regis p. 216. *Tribus tantummodo exceptis communium laborum utilitatibus, ſi contingat expeditionem promoveri, arcum pontemque conſtrui.* Adde Vitam S. Attractæ Virg. n. 13. Seldenum ad Eadmerum p. 159. Monaſticum Angl. to. 1. p. 503. 669. 850. 922. 939. & alibi paſſim. Ad καςροκτισίον operas ſuas contuliſſe Principum ſubditos, colligitur etiam ex Leone in Tacticis c. 20. §. 71. quo præterea videtur pertinere Novella Theodoſii & Valentin. de Poſtulando: *Nulla eis inſpectio, nulla ingeratur peræquatio, nulla operis extructio, nulla diſcuſſio, nullum ratiocinium imponatur.* De Auxilis variis vide Jacobinum de S. Georgio in Tractatu de Feudis c. 25. §. 22. pag. mihi 71.

Auxilium *ad Guerram domini manutenendam*, quod *pro expeditione* vulgo appellant Diplomata veterum Regum Angliæ proxime à nobis allata. Regiam Majeſt. l. c. 2. 73. §. 3. *Utrum vero ad Guerram ſuam manutenendam, vel ut maritet filiam ſuam primogenitam, poſſint hujuſmodi Auxilia petere quæro? Obtinet autem apud quoſdam, quod non poſſunt tenentes ſuos diſtringere de jure, niſi quatenus illi tenentes velint facere.* Regeſtum Philippi Aug. Herouvallianum fol. 131. *Dominus Vernonis habet Auxilium pro filio ſuo primogenito faciendo Milite, & de prima filia ſua maritanda, & de prima redemptione corporis ſui capti, de Guerra Domini ſui: & quando dominus Vernonis ibat in exercitum cum Duce Normanniæ, Dux ei dabat tale Auxilium, quale Dux volebat, &c. Aide de l'Oſt*, dicitur in Regeſto Feodorum & ſervitiorum fol. 254. *Et tient demy fié de haubert, pour lequel il doit, ſi comme eſt dit, Ayde de l'Oſt & de la chevauchée, quant elle eſt levée en Normandie.* Vetus Conſuetudo Normanniæ cap. 44. *Il y a aucuns fiefs de haubert, qui doivent à leur Seigneur le ſervice de l'Oſt, qui doit eſtre fait au Prince: les autres doivent l'Ayde de l'Oſt. Ceux qui doivent le ſervice, ſont tenus à le faire en l'Oſt, ou envoyer perſonne pour eux, qui le faſſe avenaument: Ceux qui doivent l'Ayde, ne la doivent payer ne rendre devant que le Prince leur ait ottroié la quantité de l'Ayde du fief. Mais quant l'Ayde ſera determinée & ottroiée par le Prince, chacun ſera tenu la rendre à la ſemonce de quinze jours, ſi comme il tient du fief ſans nul delay, &c.*

Auxilium *pro Defenſione terræ.* Statuta Honorii IV. PP. pro Regno Neapolitano an. 1285. quibus exactiones omnes tolluntur, præterquam in 4. caſibus: *Primus eſt pro Defenſione terræ, ſi contingat invadi regnum invaſione notabili, ſive gravi, non procurata, non ſimulata, non momentanea, ſive facile tranſitura, ſed manenti. Secundus eſt pro Regis perſona redimenda, &c. Tertius pro Militia ſua ſeu fratris ſui, conſanguinei & uterini, ſive alicujus ex liberis ſuis, &c. Quartus eſt pro Maritanda ſorore ſimili conjunctione ſibi conjuncta, vel aliqua ex filiabus ſuis aut neptibus ſuis, &c.* De ejuſmodi auxiliis ab Epiſcopis exactis ab Eccleſiaſticis ſuæ diœceſeos in ſupradictis caſibus, agunt multis Bartholomæus Bellencinus in Tractatu de Caritativis

ſubſidiis & Auguſtinus Barboſa de officio & poteſtate Epiſcopi part. 3. allegat. 87. &c.

Auxilium *pro eundo ad Imperatorem*. Charta Caroli II. Regis Siciliæ an. 1290. ſupra laudata: *Si nos vel noſtros in Comitatu Forcalquerii ſucceſſores ad Regem vel Imperatorem Romanorum, ſeu ad Romanorum Regem vel Imperatorem electum accedere .... continGeret.* AddeChartam aliam ann. 1238. quæ deſcribitur apud Joffridum in Hiſt. Nicienſi p. 182.

Auxilium, *Conſuetudinarium Vavaſſorum & aliorum hominum tenentium de dominico & de feodis*, in Regeſto Philippi Aug. fol. 92.

Auxilia Vicecomitum, quæ Vicecomitibus ſeu Ballivis præſtabantur, in Anglia præſertim. Fleta l. 3. c. 14. §. 9. *Sunt etiam aliæ præſtationes, ut Auxilia in Comitatu Vicecomitum, &c.* Charta Henrici II. Regis Angl. tom. 2. Monaſt. Anglicani p. 184. *Salvo ſcutagio unius Militis, de Aſſiſis veteribus & novis, de Auxiliis Vicecomitum, & Præpoſitorum de Hundredo.* Pag. 245. *Et tenet eas per ſervitium* 40. *denariorum per annum ad Auxilium Vicecomitis.* Adde Ingulphum p. 875.

Auxilia Burgi. Chronologia Auguſtinenſ. Cantuar. ann. 1104. *Carta ne ſervientes, qui nec emunt, nec vendunt, nec mercatum ducunt, tallientur ad Auxilia Burgi Cantuar.*

¶ Auxilium Curiæ, Curiæ juſſio, qua quis ad ipſam citatur. Placitum Prioris Eccleſiæ S. Frideſwidæ Oxon. ann. 1352. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 477. *Et Johannes per Richardum de Sheldon attornatum ſuum venit, & vocat inde ad Warantiam Johannem Sutton de Dudley Chevalier & Iſabellam uxorem ejus ut habeant eos hic in octab. S. Michaëlis per Auxilium Curiæ.*

Auxilium Episcopi. Ita appellabant *pecunias & procurationes*, quas Epiſcopi *à perſonis Eccleſiarum* ſubinde exigebant, quas & *Conſuetudines Epiſcopales, quandoque Synodales, quandoque denarios Paſchales vocabant*, ut eſt apud Alexandrum III. PP. in Appendice ad Concilium Lateranenſe III. part. 2. c. 9.

Auxilium *pro Conſecratione ſua*, exigendi ab hominibus ſuis Epiſcopo conceſſit Guillelmus Rex Siciliæ, in Conſtitut. Sicul. lib. 3. tit. 18. Vide *Adventus*.

Auxilium etiam ab hominibus ſuis exigendi facultatem Epiſcopis idem Rex indulſit *pro corredo ſuo*, ſcilicet cum in terris eorum Regem hoſpitari, vel *corredum* ab eis recipere contingeret; ibidem: cujus quidem Auxilii meminit Hincmarus Remenſis ad Clerum Laudun. *Ne etiam quaſi ad receptionem Regis vel Legatorum, aut ad ornatus ſuæ Eccleſiæ faciendos adjutoria quaſi petendo, potius autem exigendo ... accipiat.*

Auxilium præterea iiſdem Epiſcopis exigendi à ſubditis facultatem indulſit idem Rex, cum à Domino Papa ad Concilium evocantur: ibid. Charta Ludovici VII. ann. 1171. pro Abbate Trenorchienſi, in Regeſto Philipp. Aug. Herouvalliano folio 136. *Abbas deinceps nullam ſuper Burgenſes faciet talliam, niſi pro Auxilio aut procuratione noſtra, aut procuratione D. Papæ, aut Cardinalium, aut ſi Abbas ſubmonitus fuerit ad Concilium, vel ad Curiam D. Papæ, &c.* Tabularium Prioratus de Paredo fol. 98. *Retentum eſt, quod ad Curiam Apoſtolici, vel ad Curiam Regis iturus Epiſcopus* (Nivernenſis) *à Presbyteris Cluniacenſium Eccleſiarum queſtum ſi fecerit, non tamen violentum.* Vide Joffridum in Hiſtoria Epiſcoporum Nicienſium pag. 182. & V. Cl. Jacobum Petitum poſt Pœnitentiale Theodori pag. 666. 717.

Auxilium à Preſbyteris ſui Archidiaconatus, ex licentia Epiſcopi, interdum exigebant Archidiaconi. Chartam deſcripſit idem Petitus poſt Pœnitentiale Theodori p. 482.

Secunda Auxilia. Joan. Sariſber. Epiſt. 49. *Unde cum in extremis ageremus, domino vovimus inter cætera, quod conſuetudinem de Secundis Auxiliis, quam frater noſter Archidiaconis impoſuit, deſtrueremus, &c.*

Auxilium denique Epiſcopis exigendi facultatem conceſſit idem Guil. Rex Sicil. cum ab Rege ad exercitus ſui ſervitium evocantur, dummodo in exercitu fuerint. Ibid.

Auxilium Pallii, quod ſcilicet Archiepiſcopo à Preſbyteris diœceſis penſitabatur pro eundo Romam ad *Pallium* Archiepiſcopale ſumendum. Deſcripſit Schefferus ad Chronicon Upſalenſe Chartam cum hoc lemmate: *Taxus Subſidii Pallii, ſecundum quod fiebat contributio Cleri anno Dom.* 1343. *ante Natale Domini Domino Hemmingo, prius Præpoſito Aroſienſi, facto Archiepiſcopo Upſalienſi, &c.*

¶ Auxilium Equi, Cum ſubditus equum præſtare debet, in obſequium domini, vel pro equo certam pecuniam. Hiſt. Harcur. to. 4. p. 1352. ex Regeſtis Cameræ Computorum Pariſ. *Item idem Radulphus percipiet apud Berneium quinque ſolidos annui cenſus, pro fabrica duos ſolidos, pro Auxilio & ſervitio Equi undecim libras.*

¶ Auxilium Feodale. Tabularium Fontanel. tom. 2. pag. 1457. *Conceſſi tres pecias terræ tenendas & habendas... jure hereditagio... ſalvo tamen jure Capitalium dominorum & tribus Auxiliis feodalibus in Normannia conſtitutis.* Quænam illa tria ſint auxilia à tenentibus *feodum* dominis exhibenda ſuperius dictum eſt, ubi de *Auxilio legitimo*.

¶ Auxilium Juris *eſt ſuffragium & beneficium juris; prout dicitur: Contra hoc perdita ſunt juris auxilia.* Vocabular. utriuſque Juris.

¶ Auxilium Militis, Subſidium à ſubditis ſolvi ſolitum cum dominus aut filius ejus primogenitus miles creatur. Supra ſatis explicatum eſt. Locum vide in *Advenancia*.

Auxilium Triennarium, ſeu Comitis, in Normanniæ Ducatu. Charta Reginaldi *Babou* Junioris Ballivi Rotomag. ann. 1294. ex Regeſto Philippi Pulcri Regis Franc. incipiente ab ann. 1299. in Chartophylacio Regio: *Videlicet ſeptem ſolidos annui reditus, & quinque ſolidos Auxilii Triennarii, quod dicitur Auxilium Comitis, & levatur anno, quo colligitur Feagium ſuper* 60. *acris terræ, quas Guillelmus de Monaſterio tenet per vavaſſoriam non liberam, &c.*

¶ Auxilium Unius Diei, Diurna operarum præbitio, Gall. *Aide* vel potius *Corvée d'un jour*. Litteræ Officialis Cenoman. pro Monaſterio S. Vincentii ann. 1209. ex Archivis ejuſd. loci: *Præterea ipſe Galterius habebit de quolibet manſionario villæ annuatim per manum Prioris Auxilium unius Diei ad byezia molendinorum ad bladum reparanda, &c.*

¶ Auxilium Petere, Petere fortioris adjumentum in lite, ſcilicet cum vaſſallus inferior cauſa laborat, & jus ægre tuetur ſuum, tum ſuperiorem dominum orat, ut ſibi patrocinetur. Placitum anni 1330. apud Kennetum Antiquit. Ambroſden. pag. 414. *Unde dicit quod ipſe* (Johannes de Handlo) *non poteſt prædicto Priori ſine ipſo domino Rege inde reſpondere & Petit Auxilium de ipſo domino Rege, & tum dies datus eſt eis à die S. Trinitatis in* XV. *dies, & interim loquendum eſt cum domino Rege.*

1\. AUXILLA, Auxillula, *Olla vel Urna, vel menſura*, Ugutioni. Joan. de Janua: *Auxilla, ab augeo, olla, vel menſura parum major quam Juſta, unde Auxillula, parva olla, vel parva talis menſura:* At Feſto eſt *Oliva parvula*. Vide *Juſta* 2.

¶ 2\. AUXILLA, Avicula. Janus Laurenberg. in Supplemento Antiquarii: μικρόπτερα, ὡς (ὡς) βάῤῥων, *Aviculæ*. Lege μικρότερα & ſupple πτηνά, aut quid ſimile. Vide *Auca* & *Auxillæ*.

¶ AUXIMIUM, *Romanum, Latinum*. Gloſſ. Iſid. Lege: *Auſonium*.

¶ AUXONENSIS Moneta. Vide *Moneta Baronum*.

AUZEDA. Charta ſcripta ſub Philippo I. Francorum Rege in Tabulario Conchenſi in Ruthenis n. 25. *Similiter dimitto medietatem de Auzedas, & medietatem de placitis & juſtitiis, &c.*

A. X. Browerus l. 2. Antiquit. Fuld. cap. 10. in vetuſtis Fuldenſis Monaſterii Martyrologiis, ſeu potius Necrologiis, A. & X. litteras *Ancillam Chriſti* denotare ait.

AXA, [Idem quod *Aſſer*, ut opinor, Lignum dolatum, Gall. *Ais*.] Charta Philippi I. Regis Franc. pro Monaſterio S. Audoëni Rotomag. tom. 13. Spicileg. Acheriani pag. 289. *Ad ultimum vero decimationem ſilvarum, Axarum, molendinorum, denariorum, equorum, &c.*

AXAMIT, [Pannus holoſericus.] Vide *Exametum*.

¶ AXAMPLARE, Amplificare, augere, Gall. *Agrandir*. Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1245. apud Murat. to. 8. col. 1114. *Et fecit fieri murum civitatis in quadra caſtelli, & pallancatum circa civitatem, & Axamplari vias circa murum civitatis extra foveas*. Vide *Adamplare*.

¶ AXATIO Carectæ, Junctio axis cum rotis & carro. Computus anni 1425. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 574. *Et in ſolutis pro fryttyng. v. rotarum hoc anno* VII. *den. & in uno axe empto cum Axatione unius Carectæ* VIII. *den.*

AXATUS, Cervorum clamor, vel vox, apud Felicem Gyrwenſem Monachum in Vita S. Guthlaci n. 22.

¶ AXEDO, ἐμβολὸν, τὸ εἰς τὸν ἄξονα ἐμβαλλόμενον ξύλον, *Lignum quod axi immittitur*, in Supplemento Antiquarii.

¶ AXEGIA, Tabula ſectilis lignea. Leges Rhotaris apud Murat. tom. 1. part. 2. pag. 40. col. 1. *Si quis Axegia de ſepe, id eſt, Axegiato, una aut duas tulerit, componat ſolidum unum*. Vide *Aſſis* 2.

¶ AXEGIATUM, Sepis *Axegiis* ſeu aſſerculis intertexta.

AXELLA. Vide *Aſcella* 1.

¶ AXENIA, *Inhoſpitalitas*, à Græco ξένος Hoſpes & ἀ privat. Richardi Bartholini Hodoeporicon Matthæi Garenſis Epiſcopi pag. 619. *Axenia illic tunc celebrari arbitrabar, algebant omnia, &c.*

¶ AXIDORIA, Axis oſtii, ut arbitror, ab *Axis* Lat. & Saxon. Doꞃa, Oſtium. Charta anni circiter 1000. in libro incatenato Matiſcon. fol. 38. verſo: *Androeldus Presbyter tradidit Hildebaldo Epiſcopo Matiſconenſi & Canonicis tres quartas partes Eccleſiæ B. Mariæ de Cantriaco, & tradidit eis per hoſtium & Axidoria.*

¶ AXILA, Axilia. Vide *Aſcella* 2.

¶ AXILIS, Aſſer. Locum vide in *Circulus* verſus finem.

¶ AXILLÆ, *Aves minores*, apud Papiam.

AXIMA. Charta an. 1287. in Miraculis S. Ambroſii Senenſis: *Vovit, quod ad ejus ſepulturam portaret unam Aximam, & omni anno iret ad ejus altare, &c.* [Ubi *Axima* poni videtur pro figura cerea, inquit Continuator Bollandi to. 3. SS. Martii pag. 202. Unde Italis inter verba ornatus muliebris *Azzimare*, Ceruſſare, polire: neque enim nunc littera X. utuntur.]

¶ AXIOMA, *Dignitas*. Papias. Vide *Axiomatici*.

AXIOMATICI, Magiſtratus, Magnates, Proceres. Gloſſar. Græco-Lat. Ἀξιωματικὸς, *Honorarius, qui honorem gerit*. Aliud Gloſſar. *Dignitoſus*, Ἀξιωματικός. Breviloquus: *Axioma, Dignitas; inde Axiomaticus, dignitatem habens*. Gloſſæ Nomicæ MSS. πλῆθός ἐστιν οἱ λοιποὶ πολῖται χωρὶς τῶν ἀξιωματικῶν. Guillelmus Biblioth. in Hadriano II. PP. pag. 223. *Eum cum Pontificali pallio impoſitum præcedentibus Axiomaticis, & ſubſequentibus reliquis turbis in urbem redire . . . conſpexerant*. Anaſtaſius in Hiſt. Eccleſiaſtica: *Cum aliis quinque, tribus quidem Comitibus, duobus vero Axiomaticis*. Vide Joan. Diaconum in Vita Gregorii M. PP. l. c. 25. Sed & in Diurno Romano cap. 2. tit. 4. pro *Axiomati*, leg. *Axiomatici*, uti legitur tit. 7. Ἀξιωματικοὶ apud Modeſtinum lib. 6. Excuſat. & lib. 6. Baſilic. Ἀξιωματικοὶ τοῦ λαοῦ, apud Palladium in Vita Chryſoſtomi pag. 85. editionis V. Cl. Emerici Bigoti. Hinc Ἀξιωματικὸν, *Salarium*, quod *Axiomaticis* à Rege penſitatur, in Gloſſis Baſilic. & apud Photium in Nomocan. tit. 8. cap. 7.

AXIOTOMA. Vide *Servitium menſæ*.

¶ AXIS Testamenti, Series teſtamenti, ſeu potius rotulus teſtamenti. Teſtamentum S. Rudeſindi Epiſc. an. 978. to. 3. Collect. Concil. Hiſpan. pag. 135. col. 1. *Munus Gutierri omnem Axem Teſtamenti confirmat. Froyla Gutierri ex toto corde optans, & fieri confirmat.*

¶ AXITES, Axitiosi. Gloſſ. vett. *Axites*, ἀποτελεσματικοί. Feſtus habet: *Axitioſi, Factioſi dicebantur, cum plures una quid agerent facerentque. Axit autem antiquos dixiſſe pro egerit manifeſtum eſt; unde Axites Mulieres, ſive Dii dicebantur una agentes.* Plautus apud Varronem: *Axioſæ annonam caram è vili concinnant viris*. Vide Salmaſium ad Vopiſcum in Carino.

¶ AXIUS. Chron. Novalicienſe apud Murat. to. 2. part. 2. col. 748. *Iſta omnia ſuperius comprehenſa una cum adjunctis adjacentiiſque ſuis, campratis, paſcuis, ſilvis, alpibus, montibus, rivis, aquarumque decurſibus, Axiiſque omnibus cum omnem* (ſic) *jure vel terminum earum.* Puto legendum *Exiis*, Proventibus. Vide *Exitus* & *Exius*.

AXOVAR, ex Hiſpanico *Axuar*, Suppellex, utenſilia. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 97. *Si quis virginem violenter corruperit, aut ducat eam in uxorem, ſi illa & parentes ejus voluerint, & dederint ei ſuum Axovar, aut donet illi maritum de ſuo valore.* Fori Oſcæ an. 1247. fol. 23. *Vir & uxor non poſſunt vendere hæreditatem, quam parentes uxoris in Axovario dederunt filiæ, quando nupſit, ante ſuſceptionem prolis.* Vide Obſervantias Regni Aragon. lib. 5. de Jure dotium §. 1. 15. & tit. de Secundis nuptiis §. 5.

AYCHARA. Vide *Anderia*.

AYEC, Ayec. Michaël *del Molino* in Repertorio Fororum Aragon. *Beſtiam currentem ſi aliquis portaverit, debet dicere, Ayec, Ayec, quod eſt vulgare antiquum Aragonum: alias ſi hoc non dixerit*, tenetur emendare damnum datum per beſtiam. Fori Oſcenſes an. 1247. fol. 15. de homine qui vadit per mercatum aut villam cum ſua beſtia, & non dixerit *Ayech, vel ſimile verbum, & facit damnum, ille, vel ſua beſtia, &c.*

¶ AYES, f. pro *Haiæ*, Gall. *Haies*. Homagium præſtitum

ſtitum Amedæo Duci Sabaudiæ an. 1272. apud Guichenon. in Probationibus Hiſt. Breſſiæ pag. 21. *Hugo de Vernalio.... confitetur tenere à domino Baugiaci in feodum ligium domum ſuam de Verneil, in parrochia de Confrançon cum foſſatis & fortalitia tota & curtilibus & les Ayes.*

¶ AYGONI vocabantur Ghibellinorum adverſarii. Chron. Parmenſe ad an. 1307. apud Murat. to. 9. col. 860. *Quidam vero de Guidonis & quidam de Boſchettis & de Rangonibus cum certis ſuis ſequacibus, dicentes ſe eſſe partis Guelfæ ſeu Eccleſiæ ſive Aygonorum antiquitus dictæ & vocatæ, ſpondam fecerunt contra illos qui dicebantur ab antiquo partis de Griſulfio ſeu Imperii, ſive Ghibellini.*

¶ AYGRÆ, *Acerbitas*, à Gall. *Aigre*, *Aigreur.* Locum vide in *Acerba.*

¶ AYGUERIA, Cloaca, Emiſſarium, Gall. *Evier.* Litteræ an. 1429. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1735. *Qui tandem promiſſionibus devicti ipſam ſibi reſtituerunt, quam igne combuſſit & in Aygueria ſive cloaca projecit.* Viſitatio Monaſterii S. Amantii Ruten. an. 1371. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Ordinamus quod canalis ſive Aygueria, quæ eſt ſupra dictam capellam, &c.*

¶ AYMA, pro *Ama*, Menſura vinaria. Eſt etiam menſura ſiccorum. Charta Geraldi Abbatis S. Joannis Angeriacenſis anni 1385. ex Chartulario ejuſd. Monaſt. pag. 473. *De Lazaro unum ſextarium frumenti & unum ſextarium de fabis, de Charentenago tres Aymas frumenti & unum ſextarium de fabis, de Perers duo ſextaria frumenti.* Vide *Ama* 3.

¶ AYMELLUM, Encauſtum, Latino-barbare ſmaltum, Gall. *Email*, Angl. *Amell*, & *Ammel.* *Unum ciphum argenteum... cum diverſis ſcuchonibus & Aymellis*, apud Rymerum to. 5. pag. 49.

¶ Aymellatus, Encauſto pictus, Gall. *Emaillé*, apud eumdem Rymer. to. 5. pag. 48. & 59.

¶ AYRALE, Area. Archivum Prioratus S. Joannis Toloſ. Ord. Malt. *De omnibus ortis, ortalibus, cazalibus & Ayralibus, &c.* Vide *Area.*

¶ AYRO, Ardea, Genus Avis, Gall. *Heron.* Locum vide in *Trabina.*

¶ AYSAMENTUM, Jus utendi rebus alienis. Charta anni 1206. inter Inſtrum. Hiſt. Meld. to. 2. pag. 97. *Conceſſi quod dilectus & fidelis Camerarius meus Garnerus de Latiniaco faceret omnia Ayſamenta ſua in muris & foſſatis meis de Trya.*

¶ AYSIA, *Magiſter Ayſiæ*, Maſſilienſibus *Maître d'Ache*, Artifex navium. Occurrit in Charta Maſſil. anni 1329.

¶ AYSIAMENTUM, Aysientia, Aysimentum, ut *Ayſamentum.* Vide in *Aiſantia.*

¶ AYSINA, Supellex quævis, Gall. *Meubles*; præſertim vero apud Maſſilienſes *Ayſines* ſunt utenſilia quælibet ad cellam vinariam pertinentia, ut dolia, cupæ, ceteraque vaſa vinaria. Vox, ut puto, ducta à Gallico *Aiſes*, facultates, commoditates. Statuta Forojul. MSS. an. 1235. ex Rotulo Archivi S. Victoris Maſſil. *Non intelligimus vaſa vinaria, neque archas, neque Ayſina.* Charta anni 1312 ex eodem Archivo: *Extra Monaſterium vero in Prioratibus, ſive eorum grangiis, ſeu Ayſinis.* Hic ipſa cella vinaria videtur intelligenda. Statuta Eccleſiæ Cadurc. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 729. *Quia quidam Clerici Eccleſias ſic exponunt ſupellectilibus & Ayſinis propriis & etiam alienis... ne hujuſmodi ſupellectilia & Ayſinæ in Eccleſiis admittantur.* Ibid col. 1043. *Res mobiles aut Ayſinas, &c.* Donatio an. 1317. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 167. *Item fuit actum... quod ipſe D. Dalphinus teneatur & debeat emere froyre & Ayſinas domorum & fortalitiorum locorum prædictorum, quod & quæ nunc ſunt in ipſis domibus & fortalitiis, ſeu eſſent tempore mortis dicti Raymundi, ad cognitionem i. e. æſtimationem: qua cognitione facta & ſoluto ipſius froyre, ſeu ipſarum Ayſinarum pretio, nihilominus idem D. Raymundus quantum fuerit in humanis ipſorum omnium uſumfructum habeat, ſicut habet nunc, &c.* Vide *Aiſantia.*

¶ AYSIUM. Vide *Aiſantia.*

¶ AYSSARTARE, pro *Eſſartare*, Gall. *Eſſarter*; Silvas, vepreta, &c. evellere & in agrum cultum redigere. Chartular. Accincti pag. 40. *Theodoricus Biſunt. Archiep. conceſſit Fratribus de Accyo quicquid ipſi applanaverant, vel Ayſſartaverant in terra de Valedon; inſuper & tria jugera ad applanandum, ita tamen quod in reliquo fundi terræ illius, nec homines ſui nec aliqui per ſe deinceps Ayſſertarent.*

¶ AYTOGIUM, pro *Epitogium*, Pallii genus, Gall. *Surtout.* Statuta Ciſterc. an. 1432. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1582. *Ab omnibus cucullis albis, diploïdibus ſeu Aytogiis, vel habitibus nigris manicas non habentibus, quos loco capparum quidam Abbates de Italia geſtare præſumunt, penitus abſtineant.*

¶ AZA recenſentur inter arma vetita in Legibus Italicis. Jus Vincent. lib. 3. de Armis vetitis, & Statuta Veronenſia lib. 3. *Vel rangeno, vel Aza, vel plumbato, &c.* Itali *Azza* etiamnum dicunt pro *Accia*, ſecuris, Gall. *Hache.*

¶ AZACHATORIUM. Chartularium Eccleſiæ Autiſſiod. fol. 91. *Vinea ſita ad Azachatorium S. Gervaſii.* S. Gervaſius parrochia eſt in ſuburbio Autiſſiod. vineis undique circumſepta; ſed quid hinc elici queat, non ſatis video.

AZADIUM, Azidium. Charta Caroli Craſſi anni 880. apud Ughellum to. 2. pag. 187. *Arenam carnarium, Azidium, publica paſcua, vias, ingreſſus, &c. Azadium* ſcribitur in pag. 203.

AZAGA. Charta Luſitanica apud Anton. Brandaonum tom. 3. Monarch. Luſitanicæ pag. 282. *Et de preda de foſſato non detis nobis plus quam quintam partem, & Azaga, & vobis remaneant duo, &c.*

¶ AZAGAMENTUM, Ædificii genus in modum veſtibuli, Hiſp. *Azaguan.* Chron. Parmenſe ad an. 1304. apud Murat. to. 9. col. 851. *Quadam vero die in dicto exercitu ad quoddam Azagamentum; quod ſoldati hinc inde faciebant, dominu; Cazanus frater baſtardus dicti domini Veſcontis interfectus fuit.*

¶ AZARCUM. Vide in *Azarum.*

AZARDUM, Sors, ex Gallico *Azard*, vel *Hazard.* Synodicum Raphaëlis Archiepiſcopi Nicoſienſis pro Græcis, editum cum Conſtitut. Nicoſienſibus, cap. 15. *Item denuntiamus excommunicatos... omnes illos, qui publice in domibus ſuis manutenent & ſuſtinent ludum Azardi.* Ita *ludus Azardi*, in Conſtitut. Joannis Archiep. Nicoſienſis an. 1320. c. 16. In Conſtitutione an. 1251. ibid. habetur *ludum hazardi.* [Miracula B. Simonis Epiſc. Auguſt. to. 2. Aprilis pag. 825. *Dixit quod die* XXVII. *dicti menſis luſit ad Azardum & amiſit; & præ dolore ludi & amiſſionis pecuniæ blaſphemavit Deum & matrem ejus.*] In Concil. Nemoſienſi an. 1298. cap. 4. *Qui publice tenent ludum taxillorum in domibus ſuis.* Charta an. 1288. apud Cherubinum Ghirardaccum in Hiſt. Bononienſi lib. 9. pag. 279. *Sæpe contingit, quod illi, qui ludunt ad Azarum in ſcalis, & in platea communis Bononiæ, & etiam, qui caſeum incidunt, iracundiæ calore ſuccenſi, contra Deum & matrem ejus ignominioſa verba proferunt,*

&c. Infra, luſores *Azardi* & *beſcazariæ, &c.* De vocis etymo vide conjecturas Anton. Mornacii ad leg. ult. Cod. de Religioſ. & ſumptib. funer. Cobarruviæ in *Azar*, Octav. Ferrarium in Originib. Ital. in verbo *Zara*, [& Menagium in Etymol. Gall. ubi à *Teſſera* dictum *Azardum* docet haud ſine fiducia.]

¶ AZARDUS, Teſſera, Gall. *Dez.* Hiſt. jurgii Bonifacium VIII. Papam inter & Philippum Pulcrum Regem Franc. pag. 540. *Item, dixit quod eodem anno & loco, vidit dictum Bonifacium ludentem ad Azardos cum domina ſola prædicta: & vidit quod dicti Azardi erant punctati de auro.*

AZARIA. Fori Alcaçonenſes: *de Azarias & guardias quintam partem nobis date ſine ulla offretione.*

AZARUM, Chalybs, Gallis *Acier.* Diodorus Euchyon lib. 1. Polychemiæ cap. 2. *Limaturæ argenti puri, æris rubri, ferri, Azari, plumbi, ſtanni.* Statuta Mediolanenſia part. 2. cap. 67. *Ferrum & Azarium, carbones, bladum, vinum, &c.* Hiſpanis *Azarcum*, eſt plumbum combuſtum.

AZCONA, Genus teli. Fori Oſcæ an. 1247. ubi de haſtiludio: *Ita tamen, quod non ponat in boſordo ferrum Azconæ, dardi, vel lanceæ, &c.*

AZEMBLARIUS, Atzemblarius, Mulio, Hiſpanis *Azemilero.* Curia Generalis Catalaniæ in villa Perpiniani an. 1351. MS. *Sancimus, quod ſi quis Azemblarius, & ſui coadjutores, & Portarii noſtri, in capiendo animalia nobis & Curiæ noſtræ neceſſaria denuntiati fuerint deliquiſſe, &c.* Alia Curia Generalis Catalaniæ in villa Montiſſoni an. 1363. *Portarii, vel Azemularii, aut Superazemalarii, ſeu eorum loca tenentes, qui non ſervaverint conſtitutionem editam per nos in villa Cervariæ, &c.* Lemma capitis ſic concipitur, *de Atzemblariorum ſalariis.* Vide Raimundum Montanerium in Chron. Aragon. cap. 136. 139.

AZEMILA, Hiſpanis, Mulus ſagmarius. Charta Sanctii Ramirezii Regis Aragonum apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi cap. 27. *Adhuc ſtabilio, ut nullus ſit auſus pro ulla querela pignorare Azemilas S. Joannis, neque jumentum Monachi, in quo ipſe reſidet quotidie, neque manum levare ſuper eum, vel ferire.* [Teſtamentum Sancii II. Regis Portugall. to. 4. Monarchiæ Luſitan. pag. 278. *Aliam medietatem de meis Aſemolis, &c.*] Petrus Salanova Juſtitia Aragonum in Obſervantiis: *In ſolutionibus, caloniis, & Azemilis, &c.* Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 6. tit. Interpretationes, &c. §. 5. *Et de Azemilis eſt ſciendum, quod nullus, niſi illi, qui tenent terram pro honore, habet Azemilas, à loco, ſcilicet pro qualibet cavaleria unam Azemilam, vel 60. ſol. pro qualibet Azemila: & eſt in voluntate hominum tradere Azemilas, vel 60. ſol. pro qualibet. Sed ſi tradent Azemilas, tenetur Richus homo providere Azemilis & nunciis, & reſtituere facto ſervitio, niſi mortuæ fuerint. Si vero denarios pro Azemilis dederint, non tenetur quidquam reddere.* Et titulo de privilegio generali, §. 21. eodem libro: *Azemilas autem nobilis, & non alius debet habere*: Agitur autem hic de Azemilis, quas præſtare nobiles debebant Regi, *hoſtem facienti.* Adde lib. 6. tit. de Condition. Infantion. §. 6. *Adzemple*, apud Raimundum Montaner. in Chron. Reg. Arag. cap. 136. 139. 233. & alibi, & in Chron. Petri IV. Regis Arag. l. 3. c. 18. 19. 20. 21. &c. Ubi vox iſta pro impedimentis militaribus ſumi videtur. [Vide Hiſt. Segovienſem pag. 247.]

Innemilus, Idem quod *Azemila*, vel *Azemilus*, Mulus. Charta Rudeſindi Epiſcopi Dumienſis æræ 930. apud Anton. de *Yepez*, in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 5. *Adicimus & inter mulos & cavallos, E. M. equos majores ſic. C. ſecundo greges vacarum, & Celticos 5. Innemilos, id eſt, zamalziſii in nave fracta, id eſt, in Baroſa, &c.*

¶ AZEMPIUM, Jus domini certas præſtationes à ſubditis exigendi. Charta venditionis Ricardi de Nova-Villa pro Commendatore de Bolbona an. 1231. *Vendidit & donavit Azempium de talho & pailho ſuper omni jure ſuo, quæ habebat & decimario ſancti Bauſilii d'Anhas.* Vide *Ademprum.*

AZENIA, Hazenia. Diploma Regis Veremundi II. Regis Hiſpaniæ apud Hieron. Blancam: *Do & concedo curtem in civitate nova,... & Azeniam integram in vado, quem dicunt domini Garziæ, ... & ibi in Teliares quartam portionem in alia Azenia.* Aliud Ranimiri Regis, apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 3. *Et dediſtis nobis pro ipſa villa tres Azenias in Zamora ad Olivares juxta Palatium noſtrum.* Adde Anton. Brandaonum tom. 3. Monarch. Luſitan. pag. 276. 282. tom. 4. pag. 271. v. 272. Colmenareſium in Hiſt. Segobienſi cap. 14. §. 4. cap. 16. §. 4. [*Azena* Hiſpanis eſt Moletrina, cujus molæ vi aquarum verſantur, Gall. *Moulin à eau.*]

¶ AZERUM, Chalybs, Gall. *Acier.* Privilegium Ferdinandi Gonzales Principis Caſtellæ pro Monaſterio S. Æmiliani tom. 3. Collect. Conc. Hiſpan. pag. 178. *Borga, Tarazona, Caſcanto, ... iſtæ prædictæ per omnes domus de ferro Azero ſingulas libras, medium ferro, medium pimienta.* Vide *Azarum.*

¶ AZERUS, Species arboris, cujus uſum vide in *Inciſorium.*

AZIDIUM. Vide *Azadium.*

¶ AZILE, vel Azilis. *Uſque ad ſummam viginti Azilium*, in Annalibus Toloſ. tom. 1. inter inſtrum. pag. 94. videtur mendoſe dictum pro *Uſque ad ſummam viginti millium*, uti legitur paulo poſt in phraſi huic non multum abſimili.

¶ AZILES Balesterii. Vide in *Baliſta.*

¶ AZIMI, Azimitæ. Vide *Azymitæ.*

¶ AZIMIATURA, pro *Aczimatura*, Tonſura pannorum, Gall. *Tonture des draps.* Extractum computi Joannis de Ponciaco tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 276. *Item pro Azimiatura robarum familiæ Domini emptarum apud Barolum taren.* XII. Vide *Aczima.*

¶ AZINA, pro *Aſinata*, Onus aſini. Litteræ Philippi Franc. Regis an. 1277. in Bullario Fontanell. fol. 38. *Item duodecim Azinæ advenæ* (avenæ) *annui redditus.* Ibidem fol. 47. *Et pour cauſe de ce ont veu païer aux Fermiers d'iceuls Religieux par pluſieurs fois 4. Azines de blé.*

¶ AZINGA, Modus agri. Locus eſt in voce *Pagina*; Vide *Andecinga.*

¶ AZOCH, vel Azoth, Rocho *le Baillif* in Diction. Spagyrico, *eſt univerſalis medicina paucis cognita, unica medela, lapis phyſicus: alii putant Mercurium corporis metallici.*

¶ AZUA, Genus potionis Hiſpanis & Indis cognitum. Collect. Conc. Hiſpan. tom. 4. pag. 426. *Ne fiat potus vulgo Azua. Poſt hac nemo Hiſpanus vel Indus... faciat Azua ex ſora cum miſtura yucæ; quoniam non ſolum ſanitati nociva eſt; ſed ... etiam pernicioſa; quæ nimirum Indis ebrietatem & mortem aliquando afferre ſolet.*

¶ AZURA, Color cæruleus, Gall. *Azur. Arma de Azura cum una benda de auro*, apud Rymerum to. 7. pag. 621.

¶ AZURUM, Eadem notione, in nova Gall. Chriſt. tom. 3. inter Inſtrum. col. 180.

¶ AZURINUS, Coloris cærulei, Gall. *d'Azur*, in Vita B. Columbæ Reatinæ, tom. 5. Maii p. 376. Vide *Lazur*.

AZYMITÆ, à Græcis Catholici Romani per ludibrium appellati, quod in ſacroſancto ſacrificio azymis panibus uterentur, non fermentatis. Ἀζυμῖται ἱερεῖς, Latini Sacerdotes, Joanni Epiſcopo Citri in Reſponſis ad Cabaſilam. Leo IX. PP. ad Michaëlem Patr. Conſtantinop. *Latinos vere Catholicos ... atque maximi Petri familiares diſcipulos .... ceſſate ſubſannando Azymitas vocare.* Legatio Humberti Cardinalis Sylvæ Candidæ: *Et colloquium denegavit, & Eccleſias ad Miſſas agendas interdixit, ſicut & prius Latinorum Eccleſias clauſerat, & eos Azymitas vocans, verbis & factis ubique perſecutus fuerat.* Sigebertus an. 1054. *Latinos vocabant Azymitas, & eos nimis perſequentes, eorum Eccleſias claudebant, de fermentato ſacrificabant.* Ita Chronic. Nangii an. 1055. Chronicon Reiſcherſperg. an. 957. Vide S. Anſelmum Cantuarienſem Epiſc. de tribus Waleranni quæſtionibus cap. 2. & Anſelmum Epiſcopum Havelbergenſem lib. 3. Dialogor. cap. 14. pag. 228.

Præterea ita appellati populi quidam, qui Sultanis ac Saracenis parebant, cum Franci Syriam invaſerunt, quanquam nomenne gentis, an ſectæ, incertum. Nam Publicanis vulgo adjunguntur, quos eoſdem fuiſſe cum Manichæis conſtat. Robertus Monachus lib. 6. Hiſt. Hieroſ. *Perſæ & Medi, Arabes & Turci, Azymitæ & Saraceni, Curti & Publicani, & diverſarum nationum alii multi.* Simeon Dunelmenſis in Hiſt. Angl. *Turcos, Arabas, Saracenos, Publicanos, Azimitas, Perſas, Agulanos, & alias multas gentes in ore gladii fugantes.* Sic Baldricus lib. 2. pag. 109. Guibertus lib. 5. c. 8. & alii Scriptores Rerum Hieroſolymitanarum. Ita etiam ſua ætate *Azimorum*, ſeu *Azimitarum* dominum Soldanum inſcribit Sanutus pag. 8. *Soldano Araborum, Azimorum & Turcorum.*

¶ AZYMUS, Sanctus, abſque malitia, apud Eccleſiaſticos Scriptores ex illo D. Pauli in Epiſt. 1. ad Corinth. cap. 5. *Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis Azymi, &c.* Ad quæ alludens Paſchaſius Radbertus Abbas Corbeïenſis in lib. de Corpore & Sanguine Domini cap. 20. *Si tamen ſumus Azymi, id eſt, abſque fermento malitiæ & nequitiæ.* In Cod. Pontificali MS. Bibliothecæ Gemmeticenſis ex Anglia allato annorum fere 800. ante unctionem infirmorum exhibetur imprecatio contra raptores & prædones Eccleſiarum, *ab ore ſancti Petri Apoſtoli Principis Apoſtolorum & omnium Azimorum Epiſcoporum ſui ſubſequentium.* Vide Annal. Bened. tom. 4. pag. 462.

¶ AZZURINI. Sic à veſte cærulea, ſeu violacea dicuntur Canonici Congregationis S. Georgii in Alga, Gall. *les Azurins*. Vide Acta SS. Aprilis to. 3. pag. 618.

B

B LITERA eſt numeralis, quæ 300. deſignat, ut eſt in Notis numerorum ex antiquo Cod. & apud Ugutionem; unde verſus:

Scit B. tercentum ſibi cognatum retinere.

Alii ſic legunt:

Et B. trecentum per ſe retinere videtur.

Eidem litteræ ſi recta linea ſuperaddatur, tria millia ſignificat.

B. *In ſuperſcriptione cantilenæ, ſecundum literas, quibus adjungitur, ut bene, id eſt, multum extollatur, vel gravetur, ſive teneatur, belgicat.* Ita Notkerus in Opuſc. *Quid ſingulæ literæ in ſuperſcriptione ſignificent cantilenæ.*

B. pro V. crebro occurrit in veteribus tabulis & inſcriptionibus. Vetus Epitaph. in Eccleſiæ S. Matronæ atrio: *Hic requieſcit in ſomno pacis Renobatus, qui vixit annos 23. depoſitus Kalend. Julias quater P. C. Baſiliſci V. C.* Verſus, qui leguntur in Eccleſia S. Marcelli Capuæ:

Et dat Chriſto balvas Abbas Alpherius albas,
Ut cæli regnum valeat penetrare ſupernum.

Ita in veteri Inſc. *abe*, pro *ave*. In alia apud Scalig. de Emendat. temp. pag. 514. *die Beneris*, pro *Veneris*, *abius* pro *avus*, *abiaticus* pro *aviaticus*. Inſcriptio tumuli apud Ughellum tom. 3. p. 674. *Chriſte, fabe votis Gregorio, &c.* Sic pariter paſſim veteres Scriptores Hiſpanici. Macarius Monachus in Vita S. Viti apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 1. *Venatui cerborum aprorumque ... deditus.* Infra: *Solito more ad fontem deribatur, &c.*

¶ B. interdum etiam legitur pro P. ut in Teſtamento anni circiter 690. apud Felibian. in Hiſt. Monaſterii S. Dionyſii pag. x. *Tantum ſuperſcribta villa Ghinnacario poſſedeat.*

¶ B *Rotundum* & B *Quadratum* S. Bernardo in Epiſtola ſeu prologo ſuper Antiphonarium Ordinis Ciſtercienſis pag. 696. tom. 1. Edit. 1690. eadem ſunt, quæ nobis in cantu vel muſica *B molle*, *B mol*, & *B quadratum*, *B quarre*: *Unde in qualibet maneria, ubi molliorem expedit fieri ſonum, loco B quadrati Brotundum quandoque ponitur.*

¶ BAAS, à Gallico *Bas*, Tibialia. Statuta Arberti Abb. Caſæ Dei pro reformatione Parthenonis S. Andreæ de Cumbis vulgo *la Vaudieu* an. 1272. inter Fragmenta Hiſt. MSS. Stephanotii tom. 4. pag. 640. *Et pro veſtibus dentur ſingulis annis ulnas ſtamineas, ſcilicet duodecim ulnas ſtaminæ pro eis, & ſingulis duobus annis botas & ſoletos, & Baas bis in anno ſi fuerit neceſſe.*

¶ BABÆCULA, Babecula, Stultus. Vide *Baburrus*.

BABATUM, *Ferrum, quod annectit faber equo cum gumpho.* Breviloq.

¶ BABEIA. Vide *Felgaria*.

BABEWYNUS, Simiæ ſpecies, noſtris *Baboüin*, Italis *Babbuino*. Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Londinenſis an. 1295. *Imago quadam pulcra beatæ Virginis, ... cum pede quadrato ſtante ſuper quatuor parvos Babewynos.* Joann. de Mandevilla in Itiner. *Et pluſieurs autres beſtes, ſi commes Babuins, taracles, quenelinx & ſinges, &c.* Hinc puerulos nebulones vulgo *Baboüins* appellamus. In Catholico Armorico legimus *Baboüinaff au viſag*, *Gallice*, *Conchier* [id eſt, *Barbouiller*] *le viſage*, *Gerſare*, *ingerſare*.

¶ Babouinus, Idem in ſermonibus Menoti fol. 28.

verſo col. 2. *Et ſunt ſicut iſti Babouini, qui ponuntur in turribus & pilariis.*

¶ BABICTA. Vide *Biblicta.*

BABIGER, *Stultus. Babigera, ſtulta.* Gloſſ. Iſid.

BABILLIO. Vide *Babugus.*

¶ BABILONIA Ægipti. Bernhardi de *Breydenbach* Itiner. Hieroſol. p. 218. *Tandem per quaſdam vetuſtiſſimas & ſpiſſas valde horribileſque portas intravimus Babyloniam. Sed hæc Babilonia non eſt illa quæ fuit ſecus fluvium Chobar, ſed dicitur Babylonia Ægipti, quæ parvo dividitur intervallo à Chayro. Itaque non duas faciunt civitates, ſed unam, cujus pars altera dicitur Chayrum, altera Babilonia. Et ipſa tota nomine compoſito Chayrum-Babilonia appellatur. Et creditur quod olim fuerit nuncupata Memphis, deinde Babilonia, & tandem Chayrum, quod interpretatum idem eſt quod Confuſio ſive Babilonia.*

¶ BABILONICUM. *Flamineum, Babilonicum*, in Gloſſ. Iſid. Vide *Flamineum.*

¶ BABIT, γαυριᾷ: *Gloriatur.* Supplem. Antiquarii.

¶ BABOSUS, *Idem eſt quod ſtultus vel ebes.* Vocabul. utriuſque Juris. Vide *Baburrus.*

BABUGUS, *Stultus, ineptus, Babillio*, Ugutioni: ubi *babillio*, idem videtur qui garrulus, noſtris *Babillard*; ſed legendum *Baburrus.*

¶ BABULEUS, pro *Bubulcus*, Qui ducit boves & aratrum. Saiſimentum Comitatus Toloſæ ann. 1271. tom. 1. Annal. Toloſ. inter Inſtrum. pag. 16. *Recognoverunt quod dominus Rex habet ex conſuetudine in dicta villa de quolibet foro habente par boum aratorum duo jornalia, ſalvo victu Babulei ad ipſas dietas, &c.* Hic *Jornale* eſt opera unius diei, Gall. *journée.*

¶ BABULUS. Vide *Baburrus.*

BABURNUS. Guillelmus de *Baldenſel* in Hodœporico: *Vidi plures Baburnos, coctos, mammones, pſittacos mirabiliter inſtructos, geſtibus ſuis homines mirabiliter ad deductionem provocantes.* Sed videtur legendum *Babuinos.* Vide *Babewynus.*

BABURRUS, *Stultus, ineptus*, in Gloſſ. Iſid. & lib. 10. Orig. Gualdo in Vita S. Anſcharii Hamb. Archiep. cap. 95.

Ac quidam de plebe, truces, homineſque Baburri.

Vita MS. Caroli Magni juſſu Friderici Imp. exarata lib. 2. cap. 22. *Unde Baburrus & inſanus ab omnibus reputabatur.* [*Babulus* eſt apud Apul. 4. Metam. *Tunc è re nata ſubtile conſilium ego & iſte Babulus palam comminiſcimur*, hoc eſt, iſte fatuus. Græcis Βάβαξ eſt Vanus. Inde *Babecula* in Fragmento Traguriano. Sic enim legendum: *Sic nos Babaculæ diſpoliamur*, nos fatuos ſic ſpoliant mulieres. In editis eſt: *Sic nos Barcalabæ ſpoliamur.* Non laudo cum emendant *verveculis.* Idem ſuperius, *Quemvis ex iſtis Babæculis in rutæ folium conjiciet*, ex iſtis ineptis & nullius pretii ſervis. Hæc Grævius in Notis ad Gloſſas Iſid.]

Baburra, *Stultitia, vel ineptia*, Ugutioni. Vetus Gloſſ. *Baburra*, ἄφρων, ἀνόητος, μάταιος, ex Græc. βαβύῤῥας, ὁ παράμωρος, apud Heſychium, uti emendat Salmaſius, pro βαβύαῤλας, & in Gloſſ. pro *Barburra.*

¶ BABURTUS, pro *Baburrus*, in Vocabulario Juris utriuſque.

¶ BABYLONICUM, Acu pictum etiam alibi quam Babylone. Vide *Baldicum* poſt vocem *Baldakinus.*

BACA, Vacca: vox Hiſpanica. Charta Sanctii Ramirez Regis Aragon. apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 3. cap. 27. *Vineæ vero habeant dignitatem ut meæ propriæ, ubicumque fuerint, ſi ibi inveniantur oves, vel Bacæ, ſeu porci, occidantur, me teſte.*

1. BACÆ, Baccæ, Annuli catenarum. Fortunatus in Vita S. Germani Epiſc. Pariſ. [tom. 6. Maii pag. 782. C.] *Eo diſcedente, mox catenarum Bacæ franguntur, vinctæ januæ reſerantur.* Gregorius Turon. lib. 1. Miracul. S. Martini cap. 2. *Omnes Baccæ catenarum confractæ ceciderunt.* Vide *Boja.*

2. BACÆ, Uniones. Prudentius contra Marcionitas:

Colla vel igniis ſincera incingere fertis,
Auribus aut gravidis viridis ſuſpendere Bacas.

Iſo Magiſter: *Bacas, gemmas rotundas, qui uniones vocantur, &c.*

BACALARII, Bacalaria, Bacalia, *&c.* Vide *Baccalarii.*

¶ BACALE, pro *Bacile*, Pelvis. Antiquit. Benedict. Occitan. part. 2. pag. 325. à Stephanotio noſtro collectæ: *VI. marchas argenti, unum pulcherrimum calicem, duo Bacalia, unum pannum lanæ hiſtoriatum.* Hîc agitur de anniverſariis in Monaſterio Gellonenſi faciendis: Inde legitur in veteri Onomaſtico San-German. n. 501. *Baccale, Gellone, ubi infuſio fit*, puta aquæ vel alterius liquoris: quod pelvi maxime convenit.

BACALUSIA. Fragmentum Petronii: *Poſtquam itaque omnes Bacaluſias conſumpſi, &c.* [M. *Nodot* p. m. 200. legit *Batologias*, ut dicitur in Fabri Theſauro, ubi de inſolita & inexplicabili voce *Bacaluſia.*]

¶ BACANNA. Vide poſt vocem *Bacca.*

BACAPULUS, *Baccapulus. Gloſſ. Iſidori: *Baccapulus, in quo mortui deferuntur.* Infra: *Baccalo, in quo mortui deferuntur.* Gaufridus Groſſus in Vita S. Bernardi Abbat. de Tironio pag. 62. *Exinde Paſtor extinctus indumentis ſacris... accurate exornatus, atque Bacapulo decentiſſime palliato ſuperpoſitus, ſacerdotalibus humeris in Eccleſiam tranſlatus eſt. Capulum,* Feſto, id eſt, quo mortui efferuntur. Unde patet perperam Vulcanium vocem *Bacapulus*, dividere, legendumque ſcripſiſſe, *Bacca, Capulus.*

Baccaulus, ſcripſere Papias & Joannes de Janua, quibus perinde eſt *feretrum in quo mortui efferuntur.*

¶ BACAR. Vide in *Bacca* 2.

BACAUDA. Vide *Bagauda.*

BACBEREND, Backberynde, Latro manifeſtus, latrocinium deferens à tergo; *Back*, Anglis tergum, *berend, ferens, ſeu bajulans*; vel jus quod Baroni competit de hoc crimine in Curia ſua cognoſcendi ac judicandi. Vide Bractonum lib. 3. tract. 2. cap. 32. num. 2. cap. 35. §. 1. Fletam lib. 1. cap. 38. §. 1. c. 47. §. 2. & Raſtallum.

¶ 1. BACCA, Navis ſpecies. Hiſt. Beccenſis Monaſterii MS. pag. 592. n. 5. ex Archivo ejuſdem loci: *Almaricus Vicecomes de Meſcio palagium.... Baccarum... remiſit Beccenſibus.* Vide *Baccus.*

2. BACCA, Baccharium, Bacchonica, Bacchoaicha, Bachia, Bachoica: Voces unius ejuſdemque originis & notionis quæ vas vel urceum ſignificant.

Bacca. Gloſſ. Iſid. *Bacca, vas aquarium.*

Baccale, in Ceremoniali Romano lib. 1. ſect. 2.

Bacar, ἀγγείου εἶδος, in Gloſſ. Lat. Græc. hinc *Bacario*, in iiſdem Gloſſis πορνοδιάκονος, qui ejuſmodi vas meretriculis lavantibus miniſtrabat, qui Feſto *Aquariolus* dicitur.

Baccharium, Joanni de Janua, *Vas vinarium, & dicitur à Bacchus, & idem dicitur hæc*

Bacchonica. Hiſt. Epiſc. Autiſſiod. c. 20. dedit ... *Bacchonicam auratam penſantem libr.* xii. Mox: *Aliam Bacchonicam anacleam penſantem libr.* x. Oc-

currit ibi pluries, ubi inter vaſa & cimelia Eccleſiaſtica recenſetur. Atque inde emendanda videtur vox

Bacchoaicha, in Teſtamento Leodebodi Abbatis Floriac. apud Helgaudum in Roberto Rege: *Hoc eſt Bacchoaicha pura ſigillata tranſmarina penſantia pondo lib.* x. *quorum unus habet in medio crucem auream.* Reponendum enim indubie *Bacchonica*, facili emendatione, mutata lit. *a* in *n*. Quidam perperam legunt *Bacchraica*.

Bachia, Papias: *Bachia, primo à Baccho, quod eſt vinum, dicta, modo in uſum aquæ tranſiit.*

Bathoica, eidem Papiæ, *patena argenti ad ſacrificandum.* Forte *patera*, [ut reipſa legitur apud Græviuim in Notis ad Gloſſarium Iſidori in voce *Batiotica.* Sed ibidem *Bathioca* habetur, non *Bathoica*, idque ex Papia.] Ita Iſidor. in Gloſſ. *Batiotica, patera.* Sed his locis *Bacchonica*, perinde legendum cenſuerim. [Non ita Græviusloco mox citato, ubi cenſet potius legendum eſſe *Batiola vel Batioca*; quod alterutra vox legatur apud Plautum in Stich. v. 4.

Quibus divitiæ domi ſunt, Scaphio & cantharis
Batiolis (vel *Batiocis*) *bibunt, at nos noſtro Samiolo poterio.*

Batiolæ eodem ſenſu legitur apud Arnobium lib. 2. adverſus Gentes, teſte eodem Grævio: quem, ſi tanti eſt, conſule.]

Bacchinus. Liber Miraculor. S. Auſtrebertæ Virg. cap. 6. n. 43. *In ſignum donationis duos ex ære urceos, quos vulgo Bachinos vocamus, ejus Eccleſiæ miniſtris tranſmiſit.* [Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 556. *Item duos magnos Bachinos aliquantulum concavos, argenteos, deauratos in fundo, & in parte ſuperiori circum circa ſignatos.* Spicil. Fontanell. MS. p. 391. *In feſto duplici omnes cerei de magno candelabro & de Bachinis & de Cherubinis ... debent ardere.*]

Bacchinon. Gregorius Turon. l. 9. Hiſt. cap. 28. *Cum duabus pateris ligneis, quas vulgo Bacchinon vocant.*

Bacinus, Italis, *Bacino*, Gallis, *Bacin*, ab eodem fonte, licet non urceum aut pateram, ſed pelvim, polubrum, & malluvium ſæpe denotet. Palladius de Architectura: *Aurum vel cuprum cum cote teritur, & tritum ſciſo, id eſt, Bacino, excipitur.* Ubi Codex MS. *Sciſo, id eſt, Bacinno.* Concilium Romanum an. 1099. c. 18. Pictavenſe an. 1109. cap. 13. & Londinenſe an. 1138. c. 3. &c. *Ut nullus Primatum, Archiepiſcoporum & Epiſcoporum in ordinatione & conſecratione Epiſcoporum vel Abbatum, cappas, tapetia, Bacinos, & manutergia, qualibet exactione requirat, vel ſuſcipiat.* S. Bernardus de Vita & Morib. Relig. cap. 10. *Geſtari jubentur mappulæ, ſcyphi, Bacini, candelabra, &c.* Charta Heccardi Comitis Auguſtod. apud Perardum p. 26. *Bacino ad luminaria:* ubi perperam editum *batrino.* Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſ. MS. cap. 4. *Nec in turibilis, nec in Bacinis, &c.* Herbertus de Miracul. lib. 2. cap. 19. *Vidit in ſpiritu ſe tranſpoſitum in Claravalle, idque gerentem officii, ut cum duobus Bacinis, ... Fratrum manibus abluendis aquam infunderet.* Vide Hiſtoriam Occitanicam Catelli pag. 901. [Mabill. Analect. tom. 3. pag. 354. Vet. Diſcipl. Monaſt. pag. 394.]

Baccinum, *Baccino*, Senenſibus, vel *Bacino*, quaſi *vacinum*, ſeu *vaſculum*, uti vult Achariſius. Chron. Lauriſhamenſe: *Calicem deauratum, Baccina* 2. *Argentea, thuribulum argenteum.* [Acta SS. Maii to. 4. pag. 623. *Recipientes quoddam caput in Baccino, &c.*]

Baccinium. Gloſſæ MSS. *Baccinium, vas aquarium vel baccea.* Simeon Dunelm. de Geſt. Angl. & Ricardus Hagulſtad. an. 1126. *Non tapeta, non manutergia, non Baccinia, & nil omnino per violentiam exigatur.* Adde Monaſt. Anglic. to. 3. pag. 191. [& Joan. Abrincenſem Epiſc. lib. de Officiis Eccleſ. pag. 293. Edit. 1679.]

Bacile, pariter ab eadem origine deducitur, pro pelvi vel polubro, Ital. *Bacile, Bacino.* Ceremonial. Epiſcopor. c. 11. *Duas argenteas lanceas, ſeu fontes ... quos Bacilia vocant.* Leo Oſtienſ. l. 3. c. 57. *Bazili de argento parium unum.* Cap. 73. *Calices onychini* 2. *Bacilia argentea* 4. Chron. Foſſænovæ an. 1196. *Unum par Bacilium, duæ tuallæ.* [Bernardi Mon. Ordo Cluniac. cap. 5. *Introducuntur famuli à Camerario per auditorium in coquinam regularem cum Bacilibus, & manutergiis, ut faciant optimum ignem.*] Occurrit præterea in Hiſtoria Tranſlationis S. Landoaldi n. 19. in Ceremoniali Romano l. 2. ſect. 2. p. 258. Vide *Abacinare.*

¶ Bacille, in Epiſt. Odonis Cardin. apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 245. *Volumus enim ut duo Bacillia, calicem, thuribulum & reliqua ad capellam, ſi opportunum invenerit, acquirat & cambium faciat.*

Baccile. Lanfrancus, in Decretis pro Ordine S. Bened. c. 1. ſect. 2. *Tunc Fratres qui ad Miſſam induendi ſunt, vadant ad locum conſtitutum, ubi ſit optimus ignis à famulis Camerarii præparatus, Baccilia quoque & aqua calida ad abluendas manus.* Sect. 4. *Poſtea accipiens Abbas Baccilia & manutergium.* Occurrit ibi præterea cap. 8. ſect. 2. Et in Synodo Londinenſi an. 1125. cap. 3. apud Florentium Wigorn. p. 661. [apud *Madox* quoque in Formul. Angl. p. 177.]

¶ Bacium, apud Brandaon. in Monarch. Luſitan. tom. 5. pag. 304.

Bacinæ Salinariæ, ſeu *Bacini*, in quibus ſal conficitur. Charta Friderici II. Imp. an. 1235. in Regeſto Comitum Toloſæ fol. 124. *Videlicet civitates, caſtra, villas, cum plena juriſdictione, omnibus feudis, & ſolitis pedagiis, uſaticis, & ſaunariis, in idiomate ipſo quomodo Bacinæ ſalinæ dicuntur, &c.*

Bacinagium, Tributum ſalinarium; ex *baciniis* ſalinariis, vel quantum ſalis *bacinus* continere poteſt. Tabularium Abbatiæ Corbeienſis: *Item du Baſſinage du ſel que leſdits Religieux vouloient prendre de ceux qui le admenoient à cheval ou à brouëte, auſſi bien que de ceux qui l'amenoient à nef ou à navel, ſont accouſtumé de prendre & lever, & en ſont en poſſeſſion & ſaiſine.* Obtinebat etiam id nominis in frumento. Tabular. Epiſcopat. Ambian. an. 1265. fol. 100. *Et ſi dictus Capellanus emat granum aliquod aut bladum pro victu ſuo; aut res alias pro hoſpitio, quitus erit de Bachinagio & de aliis conſuetudinibus.*

Aliud eſt *jus bacini*, in Charta Vicedomini Catalaunenſis an. 1581. *Nous avons un droit appellé le droit de Baſſin, qui eſt tel que le Sieur & Dame Vidame peuvent par chacun an prendre un Baſſin d'environ un ſeſtier plain de raiſins, en quelque vigne qu'il voudroit ès environs de S. Michel, &c.*

¶ BACCÆ, Annuli catenarum. Vide *Bacæ* 1.

BACCAL, *Baccapulus, Baccaulus.* Vide *Bacapulus.*

BACCALARIA, Prædii ruſtici ſpecies, [eadem forte quæ *Vaſſeleria*, ſeu feudum *Vaſalli* inferioris, ut Cangius ipſe explicat in *Vaſſeleria* poſt vocem *Vaſſus.*] Tabular. Celſinianenſe: *Dono etiam Baccalariam quæ eſt in ipſa villa cum campis & vineis*

& pratis, & omnibus, quæ ad ipſum alodum pertinent. Tabularium Bellilocenſe in Lemovicibus Charta 13. quæ eſt anni 882. *Eccleſiam noſtram... quæ conſtructa eſt in honorem S. Martialis, cum curte & orto, & exitu, & viridario, & cum ipſa Baccalaria integra, quæ ibidem pertinet.* Charta 34. *Cedimus etiam caſam noſtram dominicariam, cum ipſa Baccalaria, cum pratis, ſilvis, &c.* Charta 89. *Baccalariam meam de Camayraco dimitto Deo & S. Petro poſt mortem meam ad integrum, &c.* Occurrit paſſim nude in hoc Tabulario Ch. 102. 132. 143. 162. &c. & in Tabulario Conchenſis Abbatiæ in Ruthenis Ch. 409. 500.

Baccalaria Dominicaria, Indominicata, Prædium ruſticum quod ad dominum ipſum ſpectabat, & ab ipſo excolebatur. Idem tabular. Bellilocenſe Charta 58. *In eodem loco Baccalaria Indominicaria.* Teſtam. S. Geraldi Auriliacenſis Comitis apud Ducheſn. in Notis ad ejuſd. Sancti Vitam: *Et medietatem de ipſa curte, & ipſum caſtellum cum Baccalaria Dominicaria, & duos manſos, &c.* Donatio Godefridi Comitis Cadurcenſis circa tempora Caroli Calvi: *Hoc eſt curtem meam indominicatam, quæ vocatur Igeracus, cum Eccleſia in honore S. Martini conſtructa, & Baccalariis Indominicatis.* Ita Dominicus. At Tabularium Bellilocenſe Ch. 3. habet tantum, *& Bacchalariis & manſis ſervilibus.* Idem Tabular. Ch. 34. *Hoc eſt capella noſtra indominicata, quæ eſt fundata in honorem S. Petri, cum ipſa Baccalaria Indominicata, cum ipſo prato, & cum ipſo brolio indominicato, &c.*

Baccalariæ pluribus conſtabant manſis, manſus autem erat 12. jugerum, ut auctor eſt Papias. Idem Tabular. Belliloc. Ch. 34. *Et alium manſum ubi Ainardus viſus eſt manere, ipſa Capella, cum ipſa Baccalaria & cum ipſis manſis.* Charta 47. *Eccleſiam noſtram in honore S. Juliani Martyris, cum ipſa Baccalaria & manſis ad ipſam pertinentibus.* Interdum decem manſos continuit *Baccalaria.* Bernardus Guido de Ordine Grandimontenſi: *Turpio* (Epiſcopus Lemovicenſis) *dedit eis Baccalariam, quæ decem manſos tunc continebat.* Turpionis ipſius verba recitat Dominicus: *Do illis villam quæ vocatur Baccalaria, quæ decem in ſe Manſos continere videbatur.*

Baccalaria Facere, Baccalariorum opus exercere. Tabularium Bellilocenſe Charta 95. cui titulus eſt, *Breve de exemptis: In illis ruſticis, ubi quærere ſolent opera, habent unam diem cum bovibus, de illis hominibus qui boves habuerint, quandiu Baccalaria Fecerint, & non: ſi bacalia, aut judicium firmaverint cum aliquo, ſi propter hoc redemptionem dederint, non habeat partem Vicarius, nec judex: ſi ſacramentum firmaverint cum lege, & redemptionem dederint, tertiam partem illis reddant.*

1. BACCALARII, dicti ipſi qui *Baccalarias* tenebant, poſſidebant, excolebant. Uſatici Barcinonenſes cap. 46. *Sacramenta ruſtici qui teneat manſum, & laboret cum pare boum, ſunt credenda uſque ad 7. ſolidos platæ. De aliis namque ruſticis, qui dicuntur Bacallarii, credantur ſacramenta uſque ad 4. Mancuſos, auri valentiæ, deinde quidquid jurent, per examen caldariæ demonſtrent.* Ex quibus primum eruitur *Baccalarium* dici *ruſticum* qui *manſum* excolit: deinde *manſum* recte à quibuſdam definiri *fundum qui duobus bobus ad arandum* ſufficit: denique *Baccallarios* ruſticis ipſis accenſeri, licet ruſticis manſorum cultoribus longe honoratiores. *Ruſticis* porro annumerari videntur Baccalarii, quod perinde ac ruſtici manſarii, ſi non operibus ſervilibus, certe aliis oneribus, verbi, gratia cenſui, eſſent obnoxii. Tabular. Belliloc. Charta 3. *Hoc eſt curtem meam indominicatam, quæ vocatur Igeracus, cum Eccleſia S. Martini conſtructa, & Baccalariis & manſis ſervilibus.* Et Charta 57. *Dimitto ... medietatem de Baccalaria de Monte Galfredo, in tali ratione, ut quamdiu vixero teneam, & per ſingulos annos 4. ſeſtarios de tritico perſolvam ad Miſſam SS. Primi & Feliciani.*

Baccalariorum Eccleſiæ præterea mentionem fieri lego in Catalogo Abbatum Lerinenſium, apud Vincentium Barrallium to. 2. p. 151. ubi narratur Gaucelinum Forojulienſem Epiſcopum ſub an. 1038. *una cum conſilio & conſenſu omnium Canonicorum ſuorum & Baccalariorum, & aliorum quamplurium utriuſque ſexus* donationem quamdam feciſſe Monaſterio Lerinenſi. Præterea in Tabulario S. Hilarii Majoris Pictav. extat Charta Hugonis *de Surgeres* an. 1211. quæ horum meminit, hocce verborum tenore: *Confirmo eleemoſynam B. Hilarii Decani, quam fecit pro ſuo anniverſario B. Hilario 15. ſol. & Baccalariis ejuſdem Eccleſiæ 6. ſol... Canonicis B. Mariæ de Caſtro Airaudi 13. ſol. & Baccalariis ejuſdem Eccleſiæ 4. ſol. &c. Baccalariorum* præterea mentio fit in Conſuetud. locali Caſtellinovi in Biturigib. tit. 3. art. 24. ubi Burgenſes dicuntur habere omnem juſtitiam, hancque exercendam à Baccalariis ejuſdem urbis committere poſſe, *par les Baccheliers de ladite ville & bourgeoiſie, &c.*

☞ Haud importune fortaſſis monebimus *Baccalarios* de quibus ultimo hoc articulo, maxime diſtinguendos eſſe ab iis quorum paulo ſupra mentio fit. Ii quippe ruſtici erant qui *Baccalarii Eccleſiæ* vocabantur quod Eccleſiæ *Baccalarias* tenebant atque excolebant; iſti vero viri erant Eccleſiaſtici, inferioris quidem gradus, inter Canonicos tamen non raro recenſiti. Sic in Lugdunenſi Eccleſia Canonici recentiores *Baccalarii* dicuntur, uti teſtatur Severtius de Epiſc. Lugdun. pag. 377. Eodem nomine monachos juniores donatos ſuſpicor ex Ordinario Abbatiæ S. Laurentii Diœc. Autiſſ. an. 1286. exarato in quo legitur: *Finita Miſſa in exitu Eccleſiæ incipitur Antiphona, O Martine; ſequitur Litania Salvator mundi, & debet dici à duobus Baccalariis.* Sæpius attamen per *Baccalarios* intelliguntur Eccleſiaſtici inferioris ſubſellii, ut etiamnum in Eccleſia Maclovienſi uſus obtinet.

2. BACCALARII recentioribus Scriptoribus, quibus ita dicuntur qui Militarem ordinem conſecuti, non erant ſatis divites, vel quibus idoneus haud erat vaſſallorum numerus, ut vexillum in præliis educere poſſent: vel ſi ejuſce eſſent ordinis, qui *Banneretorum* dicitur, nondum tamen præ ætate illud eduxerant, & ut noſtro more loquar, *qui n'avoient pas encore levé Banniere.* Atque ii vulgo *Bacheliers* noſtris appellantur, quos ut adoleſcentes ideo Scriptores noſtri repræſentant. Albertus Aquenſis lib. 3. cap. 26. *Caſtrum adoleſcentum, quod dicitur de Bakelers.* Glaber Rodulphus lib. 5. Hiſt. cap. 1. de ſe adhuc adoleſcente, dum in Monaſterio educaretur: *Incipiente diei aurora, currens exiit à domo latrinarum, taliter inclamando, ubi meus Baccalaureus eſt.* Neque fere aliter Scriptores noſtri *Baccalarios* deſcribunt. Le Roman *de Garin.* MS.

Treſtuit meſchin, & Jane Bacheler.

Et alibi:

Janes hom eſtes, & encor Bacheler.

Le Roman *de la Roſe:*

Un Bachelers jeune c'eſtoit
Pris à franchiſe lés à lés.

Le Roman *de la Malemaraſtre* MS. *Et li joënes Bachelers li dit tout enſi qu'il avoit fait.* Le Roman *de Fouques de Candie* MS.

Bacheler fut, & de joëne jouent.

Ita paſſim cæteri Scriptores vernaculi, Froiſſartes 1. vol. cap. 29. 2. vol. cap. 43. 92. 4. vol. cap. 51. Chronicon. Flandr. cap. 30. 33. Alanus Charterius pag. 263. &c. Baccalarios iſtos Militares adoleſcentes indigitant ac repræſentant. Atque inde etiamnum in Picardia noſtra adoleſcentes ac adoleſcentulas ſive juvenculas *Bacheliers* & *Bacheletes* appellari obſervavit Fauchetus. Le Roman *de Garin*:

Or avant Baiſſeletes, ce leur diſoit Bertrand;
La plus pauvre de vous arés aſſés vaillant.

Porro à Baccalariis iſtis ſubnobilibus adoleſcentulis, qui juveniliter inſultare, ac de ſe ſublatius ſentire ſolent, deducta videtur apud Italos vox *Baccalare*, quæ idem ſonat: vel potius forte à Baccalariis Academicis: dicitur enim *bacalare, il quale moſtrava dover eſſere un gran Bacalare, cioe gran dottore.*

Baccalarios præterea ut minime divites, ne dicam pauperes, indigitant paſſim Scriptores: quod ſcilicet, non adeo amplæ eſſent eorum facultates, nec tantum vaſſallorum numerum haberent, ut vexilla in acie poſſent educere, ac proinde *Militum Banneretorum* ordini accenſeri. Philippus *Mouskes* in Hiſt. Francor. MS.

A un Chevalier Baceler,
Ki par pauvreté vot aller
Droit en Pulle à Robert Wiſcart, &c.

Itinerarium ultramarinum Guillelmi Comitis Pontivenſis MS. ubi de Theobaldo de Domno Medardo: *Hoirs fu de la Comté de S. Paul, mais povres Ba elers eſtoit, tant con ſes oncles veſqui.* Chron. Flandriæ cap. 18. *Ils remarierent cele Marguerite à un vaillant Bachelier des Marches de Bourgogne, qui fut appellez Guillaume de Dampierre, & n'eſtoit mie riche.* Ita non ſemel Froiſſartes 1. vol. 270. 290. 3. vol. cap. 3. 4. vol. cap. 86. In Regeſto Cæruleo Caſtelleti Pariſ. f. 58. ſub an. 1493. *Bacheliers* dicuntur apud Tentoriorum artifices, qui vulgo Jurati, *Jurez & Eſgards.*

Baccalarius. Hiſtoria Prioratus de Wigmore in Anglia, in Monaſt. Anglic. tom. 2. pag. 224. *Cingulum Militiæ accepit, una cum Edmundo de Arundel, & aliis trecentis Baccalariis.*

¶ Bacchalarius. Charta an. 1229. ex parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. *Petebat dominus Abbas ſibi reſtitui* xx. *ſolidos regalium coronatorum, quos Bacchalarii comunis de Couxia Poteſtatis Maſſileæ extorſit à Priore S. Zachariæ.*

Bachalarius. Thomas Walſingham. pag. 94. *Poſt deceſſum Comitis quemdam Bachalarium, nomine Dominum Radulphum de Monthermer, accepit in maritum.*

Bachelarius. Matth. Paris: *In haſtiludio multi Milites regni, qui ſe volunt Bachelarios appellari, ſunt contriti.* Infra: *Militem ſtrenuum, qui Bachelariis annumerabatur.*

Bacularis, Idem qui *Baccalarius.* Ratherius Veronenſis Epiſcop. in Qualitate conjectur. pag. 201. *Forſitan in patria ſua fuerat Bacularis, ideo illi tam honor omnis eſt vilis.* Ordericus Vitalis lib. 10. pag. 785. *Heliæ candidam juſſerunt tunicam indui, pro qua Candidus Bacalaris ſolitus eſt ab illis nuncupari.*

Baccelleria, Ordo ipſe *Baccellariorum.* Le Roman *de Garin*:

La flor de France, & la Bachelerie.

Chronicon Bertrandi Gueſclini:

Et puis manda ſa gent & ſa Bachelerie.

Jo. Villaneus lib. 8. cap. 55. *Dov'era; iſiore della Baronia e Baccelleria di Francia.*

Baccalariorum vero Ordinem, licet hos Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, & Caſtellanis poſtponat, ſatis commendat Conſuetudo Andegavenſis art. 63. & Cenomanenſis art. 72. *Outre les Seigneurs deſſuſdits y a audit pays aucuns autres Seigneurs, qui ne ſont Comtes, Vicomtes, Barons, ne Chaſtelains, qui ont chaſteaux, fortereſſes, groſſes maiſons, places, qui ſont parties de Comtez, Vicomtez, Baronies, ou Chaſtellenies deſdits pays; & tels s'appellent Bacheliers, & ont bien telle & ſemblable Juſtice, comme ont ceux, dont ils ſont partis, &c.*

3. BACCALARII, ſeu Baccalaurei in Academiis, apud Nicolaum *de Clemengis* lib. de Studio Theolog. & aliis, qui *Bachellarii*, Nic. Trivetto in Chr. an. 1282. *Bachalarii* Walſinghamo pag. 51. & *Bacularii*, pag. 309. qui in eo gradu ſunt, ut ad Doctoratum aſpirare poſſint, quemadmodum *Baccalarii* Militares adoleſcentes, qui ad *Banneretorum* gradum perinde aſpirant. Nam inde *Baccalaureos* Academicos dictos fere conſtat. Sacra autem Theologiæ Pariſienſis Facultas, ut obſervat alicubi Fileſacus, in quatuor velut ordines diſtributa eſt, *Magiſtrorum*, *Licentiatorum*; *Baccalariorum Formatorum*, & *Baccalariorum Curſorum.* Magiſtri iidem ſunt, qui Doctoris lauream conſecuti ſunt: de *Licentiatis* dicetur ſuo loco. [*Baccalaurei Formati* dicuntur illi qui expleto Theologiæ curſu poſſunt ad ſuperiores gradus provehi, atque inde alio nomine vocantur *Diſpoſiti,*] *Baccalarii* denique *Curſores*, ſunt Theologiæ Candidati primi generis, qui ad *Curſum* Theologicum explicandum admittuntur, Bibliorum nempe, poſtea libri Sententiarum Petri Lombardi: unde nata illa diſtinctio apud majores, Baccalariorum, ut alii *Biblici*, alii *Sententiarii* nuncupentur. Vetus Statutum Academiæ Pariſienſis: *Quilibet Curſor* (Baccalarius) *in Theologia inter primum Curſum & Sententias tenebitur reſpondere in Theologia, ad minus ſemel de Diſputatione Tentativa ſub Magiſtro.* Alio loco: *Niſi talis volens admitti, tempus ſuum probaverit per ſchedulas Sententiariorum, ac etiam Bibliorum, &c.* Vide Hiſt. Academiæ Pariſ. tom. 4. pag. 391. & Lambecium lib. 2. Comment. de Bibl. Cæſar. pag. 128. 129. 131. 134. *Baccalariatus* vero, vel *Doctoratus*, in Academiis Anglicis gradus non obtinent, ut obſervat Jo. Forteſcutus de Laudib. Legum Angliæ c. 50.

¶ Baccellarius, Eadem notione. Vita S. Thomæ Aquinatis tom. 1. Martii pag. 663. *Ut Pariſienſi Studio de ſufficienti Baccellario provideret.*

Bachalariare, Bachalarii gradum impertiri, in Bulla Joannis XXII. PP. pro Academia Cadurcenſi an. 1332. apud Guill. *de la Croix*, in Hiſt. Epiſcop. Cadurc. n. 231. in Statutis Academiæ Viennenſis Auſtriæ in Facultate Artium tit. 9. 10. &c.

¶ Bacchalariatus, Dignitas *Baccalarii*, in Compendio jurium & conſuetudinum Univerſitatis Pariſ. fol. 8. per Rob. *Goulet.*

¶ Bacchalariatus, Gradus inferior in Choro Canonicorum. Archivum Eccleſiæ Maclovienſis; *Anno* 1424. *die* 5. *Maii. De cætero nullus recipiatur ad capellaniam, Bacchalariatum, &c. niſi ſciat cantare.*

Jam vero unde *Baccalariorum* cum Militarium, tum Academicorum orta vox, non una eſt doctiorum ſententia. Cujacius ad lib. 2. de Feud. tit. 17. à *Buccellariis* veterum, de quibus mox agemus, appellatos putat. *Baccalarios* Academicos à *Bacca laurea* dictos contendit Alciatus ad l. 57. de verbor. ſignificat. Rhenanus à *Bacillis*, quibus donantur, dum Baccalariatus gradum conſequuntur. Nec abludit Watſius, qui perinde *Baccalarios* militares à *baculo* vocatos opinatur, quod, ut ait, juvenes Milites, poſtquam in equeſtribus decurſionibus haſtas fregiſſent, linea tantum armati, non gladiis; ſed ſudibus baculiſque ſeſe mutuo non ſurdis ictibus in torneamentis robuſtiſſime baturerent. Verum nobiles viros vel adoleſcentes baculis in arena decertaſſe nemo, opinor, niſi harum rerum prorſus ignarus, fatebitur: unde miror, virum eruditum huic ſententiæ ſubſcripſiſſe lib. 2. de Comitib. Provincial. cap. 8. Neque forte eorum, qui à *Baculis*, quibus inveſtiebantur feudatarii, probabilior fuerit opinio, aut Gregorii Toloſani in Syntag. & Antonii Goſſelini in Hiſt. veterum Gallor. cap. 62. qui à *vaſſis* deducunt, ut *Baccellarii* dicti ſint, quaſi *Vaſſallarii*, id eſt, minores Vaſſi.

Loiſeus lib. de Ordinib. cap. 6. n. 49. & 50. *Baccellarios* à vocibus Gallicis, *bas eſchelon* appellatos ſcripſit, quod Militaris ejuſmodi ordo infimus eſſet.

Tametſi etymon hujuſmodi neminem probaturum certo ſciam: fatendum tamen hactenus fere receptam fuiſſe Claudii Falceti, viri in Antiquitatibus noſtris verſatiſſimi, ſententiam, *Baccellarios* nempe, ſeu *les Bacheliers*, appellatos quaſi *bas Chevaliers*, quod Militibus Banneretis dignitate inferiores eſſent, iiſque prærogativam ultro cederent, adeo ut in conſeſſibus publicis, vel etiam in conviviorum accubitis poſt eos ſederent. Nam Baccalariis cum Banneretis ſedere jus erat, quod non licebat Scutiferis, quantumlibet natalium ſplendore conſpicuis, quod eximie docet Continuator Nangii Gallicus MS. ad an. 1378. cum narrat, ut Carolus V. Rex Franciæ Carolum IV. Imp. & Regem Romanorum filium in aula ſua convivio exceperit: *Et fut l'aſſiete telle, qu'il s'enſuit: L'Eveſque de Paris premier, le Roy, le Roy des Romains, le Duc de Berry, le Duc de Brabant, le Duc de Bourgogne, le Duc de Bar: & pour ce que deux autres Ducs n'eſtoient pas Chevaliers, ils mangerent en un autre table.* Ita apud Longobardos *conſuetudinem* fuiſſe ſcribit Paulus Warnefridus lib. 1. cap. 23. *ut Regis cum patre filius non pranderet, niſi prius à Rege gentis exteræ arma ſuſcepiſſet.* Quod etiam in more fuiſſe apud Aragonios teſtatur Eximinus Petri Salanova Juſtitia Aragonum, lib. *de Privilegiis Baronum & Ricorum hominum*: *In Aragonia*, inquit, *nullus filius Militis in menſa Militis ſedet, donec fuerit factus Miles.* Hujuſce porro receptæ apud avos noſtros conſuetudinis rationem ſic proſequitur vetus Poëta in Poëmate MS. cui titulus: Le Roman *du dit du Chevalier*, ubi Scutiferum ſic loquentem inducit:

Li dit: Dame, fetes me ſage,
Pourquoi c'eſt que li Eſcuiers
Ne s'oſſent pas cointrier
De droit que li Chevaliers ſont,
Et la cauſe pourquoi ils ſont
Mis arriere & plus bas aſſis,
Jaçoit-il que de moult haut prix
Soient aucuns en leur Eſtat.
La Dame n'y mit pas debat;
Ains dit, Je vous reſpondray
Tout chou que j'en eſpoire & ſçay:
Ils ſont bas & arriere mis,
Et trop plus l'eſtoient jadis,
Pour eux donner plus grand deſir
De toſt-Chevalier devenir.

Falceti de *Baccelariorum* nomenclatura opinionem amplexus eſt præ cæteris Andreas Favinus: omnes vero pluribus expendit eruditus Seldenus in Tract. de Titulis honorariis 2. part. cap. 3. §. 24. Sed neſcio, an non potius *Baccellarii* originem ſuam debeant priſcis illis *Baccellariis*, de quibus egimus, qui ſcilicet *Baccellarias*, prædia ſic nuncupata, tenebant & excolebant, adeo ut cum liberæ & ingenuæ eſſent conditionis, Baronibus tamen longe inferiores eſſent; tametſi quæ fuerit eorum omnino conditio, ex præallatis locis vix planum & perſpicuum ſit. De *Baccellariis* Militaribus, quos *Bacelieri d'arme*, ad Academicorum diſcrimen vocat Joannes Villaneus lib. 6. cap. 91. lib. 7. cap. 85. 102. alia quædam attigimus in Diſſert. ad Joinvillam, in qua de *Banneretis* egimus. De Baccalariis vero Academicis & eorum nomenclatura diſputat pariter Cæſar Egaſſius Bulæus to. 2. de Academia Pariſienſi pag. 679. [Menagius in Dictionario etymol. linguæ Gall. ubi poſt Dominum *de Caſeneuve* & alios contendit vocem *Baccalarii* à baculo fuiſſe derivatam.]

¶ 1. BACCALE, pro *Bancale*, Tapes quo *Bancus* ſeu ſcamnum tegitur. Hiſtoria Mediani Monaſterii pag. 242. *V. dorſalia de lana . . . Baccalia IV. grandiuſcula & minuſcula tapetia XI.*

¶ 2. BACCALE, pro *Bacile*, Pelvis. Vide *Bacale* 2.

¶ BACCANATUS, *Fuſor.* Vetus Gloſſ. MS. San-German. n. 501.

¶ BACCAPULUS, *in quo mortui efferuntur.* Idem Gloſſ. San-German. n. 501. Vide *Bacapulus.*

BACCRAII, Vaccarii. Charta Longobardica an. 774. apud Ughellum in Archiep. Benevent. *Item & in eodem Gaſtaldato conceſſimus Baccarios: hi ſunt Grauſo cum uxore & filiis, &c.* Vide *Baca.*

¶ BACCAULUM, *Feretrum in quo mortui efferuntur, & dicitur à Bacca.* Sic Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. Miracula S. Withuni to. 1. Julii p. 331. *Baccaulo imponerent atque ad ſancti præſulis corpuſculum deferrent.* Vide *Bacapulus.*

¶ BACCEA, Vas aquarium. Vide *Bacinium* in *Bacca* 2.

¶ BACCELARIA, BACCELARIUS, BACCELERIA. Vide in *Baccalarii*, & paulo ante *Baccarii.*

¶ BACCEUS, Idem opinor, quod *Bacca* 2. Hiſt. Mediani Monaſterii pag. 243. *Albæ quinquaginta, ſuccentæ de ſerico duæ, tertiaque de auro. Baccei quatuor, cingula ſerica duodecim.*

BACCHA, Belgis *Bake*: Specula, pharus, ſignum, vel vas littorale, pro nocturno navium acceſſu. Gualterus in Vita S. Caroli Com. Flandr. n. 20. *Signa quoque, quibus in ſublime levatis in id conſæderatos accerſirent, quæque ob inſaniam nimirum bellandi furentium Bacchas lingua illa vocare ſolebant, prorſus erigi vetuit.* Vide *Becconagium.*

¶ BACCHALARIA. Vide *Baccalaria dominicaria.*

¶ BACCHALARIARI, Baccalaurei ordine donati in Academiis, apud Robertum *Goulet* in Compendio jurium & conſuetud. Univerſitatis Pariſ. fol. 4.

¶ BACCHALARIUS. Vide *Baccalarii* 3.

BACCHANIA, *Furor*, Papiæ. Vide *Bachania.*

BACCHARIUM,

BACCHARIUM, Bacchia, Bacchinon. Vide *Bacca* 2.

¶ BACCHATUS Gemmis, Unionibus ornatus. Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib. 6. cap. 14. apud Murator. to. 10. col. 1045. *Itaque ſigno dato, alii lavandis manibus ex radiantibus vaſis aureis lymphas fundunt, alii quidem aquas in pelves ſuſcipiunt, alii menſas dapibus onerant, alii læta Bacchi munera ſumminiſtrant, ii crateres magnos Bacchatos gemmis ſtatuunt, &c.*

¶ BACCHO. Vide *Baco.*

¶ BACCHOAICHA, Bacchonica, Baccile, &c. Vide *Bacca* 2.

BACCINÆ Pelles, apud Chrodegangum in Regula Canonicorum Metenſium cap. 29. ubi Editio Acheriana habet *vacinas. Calciamenta vero omnis Clerus annis ſingulis pelles Baccinas accipiant, ſolas paria quatuor.* Vide *Baca* & *Bacca* 2.

BACCO. Vide *Baco.*

BACCONES. Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Ruſtici, Baccones, Agricolæ, Coloni.* Papias: *Baccunnus, Ruſticus, Stultus.* [Sic etiam in Vet. Gloſſ. Sangerman.]

¶ BACCUE, *Clamore.* Papias.

¶ BACCUNNUS. Vide *Baccones.*

BACCUS, Bacus, [Gall. *Bac,*] Navigii latioris ſpecies in fluviis, quorum etiam uſus eſt ad tranſvehendos equos & currus. Charta Roberti Comitis Mellenti in Tabul. Fiſcanenſi fol. 10. *Confirmavi ... liberum tranſitum navibus ſuis & Baccis, quidquid ferant de ſuo proprio.* Alia Galeranni Comitis Mellenti in Tabulario Leproſariæ Pontis Audomari: *De toto vino meo, quod veniet mihi de Francia, ſive in Bacco, ſive etiam in navibus.* Charta Philippi Aug. an. 1216. *De quolidet Baco lignis onerato 20. denar. & pro gubernaculo 2. den.* Areſta an. 1260. 1. Reg. Parlam. fol. 22. *Et habebit boſcum ad faciendum Baccum, & ad reparandum in foreſtis meis.* Charta Philippi Regis Franc. an. 1308. ex 2. Regeſto ejuſdem Regis n. 9. in Tabulario Regio: *Item Baccum noſtrum de Janzi cum blado & aliis redditibus, . . . & domo baquerii, &c.* id eſt, ejus, qui *baccum* curat & regit. [Hiſt. Becc. Monaſt. MS. pag. 254. n. 8. *Et nominatim Baccum & navim qui in unoquoque anno adducuntur & onerantur in vindemiis acceperunt in cuſtodia & tenamento . . . quocirca præcipimus ut Baccus S. Mariæ Becci ſit quietus.* Et pag. 344. *Dedit Monachis Beccenſibus ut in tranſitu Medantæ naves illorum & Bacci, &c.*] Vide *Bacca.*

¶ Bacellus, Scaphula, in Hiſt. MS. Beccenſis Monaſt. pag. 520.

Bacula, Scaphula, Gall. *Bacquet.* Encomium Emmæ Reginæ Anglor. lib. 2. p. 168. *Sanduich ſunt appulſi, ejectiſque anchoris, Baculis exploratores ſe dedunt littori, & citiſſime finitima tellure explorata, ad nota recurrunt navigia, Regique edicunt, adeſſe reſiſtentium parata millia.*

BACELLUS, Baculus, Bacillus. Gloſſ. Lat. Græc. βακλίον, *bacillum*; βακτηρίδιον, *bacillum.* Vide S. Hieron. in Regula S. Pachomii cap. 81. & Gregorium Turon. lib. 2. de Mirac. cap. 22.

¶ BACERUS, *Barefactus.* Gloſſ. Iſid. Excerpta ſcribunt, *Arefactus.* Gaſpar Barthius ſcribendum cenſet, deleto *Bacerus: Baro, fatuus.*

BACETA, Menſura olei, apud Italos. Statuta Veronenſia lib. 3. cap. 83. *Ubi dicit unum minale, intelligatur, quod idem juris ſit in una Baceta olei.* Vide *Baccus.*

¶ BACHA, Navigii pars. Informationes civitatis Maſſil. de paſſagio tranſmarino ex Cod. MS. San-

germ. *Item aperient pro Bacha* XXVI. *palmos.* Cymbam eſſe quam noſtri *Bachot* vocant ultro crediddiſſem, niſi de menſuris lignorum quæ ad navem pertinent hic ageretur.

¶ BACHALIARE. Vide *Baccalarii* 3.

BACHANIA, *Furor*, Joanni de Janua: *Debacchatio*, inſania. Baldricus lib. 2. Chron. Camerac. cap. 5. de Energumeno: *Vix tamen teneri poterat, quin ex totis viribus, omni Bachaniæ, imperterritus, diabolo violentiam ſuggerente, vacaret.* Idem cap. 11. *Videntes Canonici Nordmannorum Bachaniam circa iſtam provinciam ubique deſævire.* Rectius Papias *Bacchania* habet.

BACHARDI, Bachardorum ſecta, circa an. 1204. Hermannus de *Lerbeke*, in Chron. Comit. Schawenburg. pag. 26. *Hujus Brunonis tempore, quidam fuit de ſecta Bachardorum, Deo & hominibus deteſtabilis, Bachardus nomine, ſpeciem gerens magnæ ſanctitatis, ſed plenus malitia homo, &c.* Vide *Beghardi.*

BACHARDUS. Petrus *de Dusburg* in Chronico Pruſſiæ cap. 277. *Hic quodam tempore dum in infirmitate gravi laboraret, vidit unum Judæum & alium Chriſtianum in habitu Bachardorum, unum à dextris ſuis, alium à ſiniſtris, ſtantes & diſputantes de articulis fidei, &c.* Qua voce Baccalaureos, ſeu Militares, ſeu Academicos intelligi putat editor.

BACHARUS. Gloſſ. Anglo-Sax. Ælfrici: *Bacharus,* meꞃeꞅꞅpyn, id eſt, maximus porcus. Somnerus vocem Saxonicam, balænam, porcum marinum, *à vobale* vertit.

BACHELLARII. Vide *Baccalarii* 2.

¶ BACHIA. Vide *Bacca* 2.

¶ BACHINAGIUM. Vide *Bacinagium* in *Bacca* 2.

BACHINAL, *Torcular, preſſorium, & dicitur à Bacchus.* Joan. de Janua.

BACHINATOR. Statutum Edwardi Regis Angl. pro officio Seneſcalli Vaſconiæ, in Regeſto Conſtabulariæ Burdegal. fol. 80. *Item ordinatum eſt, quod ſit unus Bachinator ad ſupervidenda omnia caſtra & fortalitia Regis in toto Ducatu, & ad ea emendare facienda, quando neceſſe fuerit.* Vocis notionem prodit Chronicon MS. Bertrandi Gueſclini:

Y avoit une Gaite toute jour ajournée,
Qui ſonnoit un bacin, quant la pierre eſt levée.

BACHINUS. Vide *Bacca* 2.

BACHIO, nis, *Quoddam genus ſupellectilis,* Ugutioni.

¶ BACI, Vermes inteſtinorum. Vita B. Thomaſii to. 3. Martii pag. 602. *Paſſus eſt febrem crudeliſſimam cum Bacis, id eſt, vermibus inteſtinorum.*

BACIA, *Baſſia*, Latrina, Gallis, *Baſſe-Chambre*, Camera inferior. Hiſpanis *baxa*, eſt imus, infimus. Libertates conceſſæ Barcinonenſibus à Petro Rege Aragonum an. 1283. MSS. *Quod vicinus non poſſit facere Baciam juxta parietem vicini proprium vel communem, niſi faciat ibi juxta parietem vicini bonum parietem de bono lapide & cemento de uno palmo & dimidio, & de altitudine in quantum fimus & aquæ aſcendunt.* In lemmate capitis ſcribitur *Baſſia.* Vide *Bazia.*

BACIBALLUM. Fragmentum Petronii de Cœna Trimalcionis: *Noveratis Meliſſam Tarentinam, pulcherrimum Baciballum.* Galli dicerent, *un beau bijoux.* Vide *Baubella.*

BACIFOLLUM. Tabular. S. Flori in Arvernis: *Medietatem molendinorum, Bacifollorum, graneriarum, pratorum, alveorum, &c.* Occurrit ibi pluries. Forte molendinum ventarium, ſic dictum quod extructum ſit in modum *Batifollorum*, ſeu turrium lignearum. Vide *Batifollum.*

¶ BACIGNA, Pelvis, Gall. *Baſſin.* Memorabilia Humberti Pilati ann. 1343. ex Adverſariis Cl. D. *Lancelot: Fecit fieri unam Bacignam de auro puriſſimo in quo hæc omnia poſuit, qui ponderabat* 18. *marchas auri fini.*

¶ BACIGNETUS, Idem quod infra *Bacinetum.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 326. *Item duos Bacignetos cum viſeriis* II. *ſol.* VI. *den. gr.*

¶ BACILE, Pelvis, in Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 277. B. in veteri Diſcipl. Monaſt. p. 102. 115. 249. 394. & ſuperius poſt *Bacca* 2.

¶ BACILLA, Bacille, Idem, in Actis SS. Aprilis tom. 1. pag. 774. *Et Bacilla cum urceolo magno, &c.* Vide *Bacca* 2.

¶ BACILLETUM, Eadem notione qua mox *Bacinetum*, in Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 275. *Pro emendo uno Bacilleto pro domino ... taren.* XII.

¶ BACILLUM, vel Bacillus, Lampas in modum *bacini* apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. in Gloſſario: *Tres cerei nocte & die in Bacillis argenteis continue ardentes.*

¶ BACINÆ Salinariæ, Bacinus, Bacinagium, *&c.* Vide *Bacca* 2.

BACINETUM, Basinetum, Caſſis, galea in modum *bacini* (de qua voce ſupra egimus in *Bacca*) confecta, levior *helmo*; Gallis, *Bacinet.* Statuta ſecunda Roberti I. Scotiæ Regis c. 27. *Habeat pro corpore ſuo in defenſione regni unum ſufficientem actonem, unum Baſinetum, & chirothecas de guerra.* Guillel. *Guiart.* an. 1214.

Panonceaux & bannieres bruire,
Li jaumes, & Bacinez reluire.

Idem an. 1270.

Et Clers Bacinez à viſieres.

An. 1304.

Hauberjons & tacles entieres,
Eſcus, Bacinez à viſteres.

Infra:

Bacinez brunis à viſieres.

Chron. Franc. MS. in Bibl. Memmiana, in Carolo V. *En ce temps, la couſtume des hommes eſtoit, qu'ils s'armoient à Bacinez, à camail, à une pointe aguë, à un gros orfroy ſur les eſpaules, & chacun avoit ſa hache attachée à ſa ceinture.* Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regis incip. à 1. Jul. 1352. cap. *d'Orfeverie; Pour faire & forger la garniſon d'un Bacinet, c'eſt aſſavoir* 35. *vervelles,* 12. *bocetes pour le fronteau tout d'or de touche, & une couronne d'or pour mettre ſur icelui Bacinet, dont les fleurons ſont de feuilles d'eſpine, & le cercle diapré de fleur de lys. Et pour faire forger la couroye à fermer ledit Bacinet, dont les clous ſont de bouſſeaux & de croiſettes eſmaillées de France.* Et infra: *Pour un Bacinet à viſiere, &c.* Adde Froiſſ. 3. vol. p. 119. 136. Chron Flandr. c. 51. 67. & 75. & Chronicon Petri IV. Reg. Arag. apud Carbonellum pag. 202. *Bacin* dixit *le Roman de Kanor* MS. *Ne puet le cop tenir, qu'il ne ſoit entrés en la coiffe, & li Bacins fauſſés.* Et Chronicon Bertrandi Gueſclini MS:

Et Charles eſt tresbuchiés & navrez laidement,
Et tirez par le Bacin, & prins moult fierement.

¶ BACIUS, Monetæ genus. Res Moguntiacæ à Georgio Chriſtiano edit. 1722. p. 19. col. 2. de deſtructionibus Moguntiæ. CCCC. *circiter domos in urbe tum dirutas fuiſſe atque everſas, docet notoria quædam ad electorem: alia verò, tantam rerum omnium ad victum neceſſariarum fuiſſe caritatem, ut chœnix butyri tribus nummis imperialibus, pondus librale lardi philippeo, caſei vero viginti Baciis, ovum denique ſedecim, octodecim, quin viginti ſteterit cruciferis.*

¶ BACKBERYNDE. Vide *Bacberend.*

¶ BACLE, ὑποδήματα γυναικεῖα σκηνικά, i.e. *Calcei quibus mulieres, utebantur in ſcena.* Vetus Gloſſ. Lat. Græc.

BACO, Bacco, Bacho, &c. ex Gallico & Anglico *Bacon*, qua voce promiſcue donantur porcus ſaginatus, uſtulatus & ſalitus, & petaſo aut perna. Will. Brito in Vocabul. MS. *Petaſo dicitur perna porcina, Bacon, Gallice.* Capitulare 2. an. 813. c. 10. *Farinam, vinum, Baccones, &c.* Vetus MS. Corbeienſe, cui titul. de *Menſa Abbatis: Habet idem famulus de porco uſtato, qui dicitur Bacons, tres juncturas verſus teſtam, ſimiliter tres verſus caudam. De porco qui dicitur Eſcaudeis, habet totum mamillarium à gutture per ventrem uſque ad caudam.* Chrodegangus in Regula Canonicor. Metenſium cap. ult. *De lardo Baccones accipiat ſexaginta, &c.* Guibertus Abbas Novigenti lib. 3. de Vita ſua c. 17. *Annonam meam, & aliquos pariter petaſones, quos vulgo Bacones vocant, diripuerat.* Chron. S. Bavonis an. 941. *Oppidani conſciſo in particulas dimidio Bachone, quem ſolum, nec quidquam amplius in cibo habebant, fœdabant ſcuta pugnantium.* Tradit. Fuld. l. 2. ch. 181. *Accepit unum caballum, & unum pallium & unum gladium, & unum Baconem.* Vetus Charta apud Malbrancum l. 2. de Morinis c. 46. *Ut quicunque Advocatus fuerit ad regalem expeditionem iturus, unum Baconem, & unam penſam caſeorum ... accipiat.* Ubi Malbrancus *Baconem* nummum eſſe argenteum perperam putavit, ut eodem l. c. 16. *Pain de Munition* vertit. *Decimæ, piſciam, porcorum, Baconum*, in Monaſtico Angl. to. 1. p. 588. [Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. p. CLXI. *Pro* XXXVI *Bacconibus venditis* XVIII. *l. &* XII. *den.* Inſtrum. ann. 1342. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Unum Baconem & quartam partem alterius.*] Occurrit hæc vox non ſemel apud Scriptores, Udalricum l. 3. Conſuet. Cluniac. c. 11. Galbertum in Vita S. Caroli Comitis Flandriæ num. 117. Silveſtrum Giraldum l. 1. Itiner. Cambriæ cap. 12. Will. Thorn. in Chron. pag. 2585. Forteſcutum de Laudib. Legum Angliæ cap. 35. [Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 511. in Act. SS. Apr. to. 2. p. 261. C. in Actis Epiſcopor. Eboracenſium pag. 1724. &c.] Utuntur etiam Poëtæ noſtrates non ſemel. Le Roman *de Garin*:

Parmi les plaques meint bon tonnel de vin,
Meint bon Baconi veïſſiez geſir.

Alibi:

Truevent as chans meint bon tonnel de vin;
Meint bon Bacon, meint fromage à roſtir.

Chronicon Bert. Gueſclini:

Et vitaille charger pain & Bacon ſalés.

Alio loco:

Les mariens furent oins de craiſſe & de Bacon.

Vide præterea Gloſſar. Somneri ad Hiſtor. Angl. & Gloſſ. noſtrum ad Wilharduinum. *Baconales porci* in Tabulario Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 81.

¶ BACONA, Eadem notione, in Chartulario Camalarienſi diœc. Anicien. *Ad verenas eſt unus maſus qui reddit pro meyſſos quartum & recetum, & in Kal. dimidium Baconæ.*

¶ BACONUS, Idem, in Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 98. col. 1. & infra in voce *Baſſa.*

BACTEA, inter pocula recenſetur à Papia in voce *Vaſa.* legendum forte *bachia*, quæ vox alibi apud eumdem occurrit. Locum vide in *Bacca* 2.

¶ BACTERIS, *Baculus:* Papias MS.

BACTERIUS, Βακτηρία, βακτήριον, βάκτρον, Baculus, ſcipio. S. Audoënus in Vita S. Eligii 2. p.

23. *Poſuitque ſuper eum, quem manu geſtabat, Bacterium.* Cap. 61. *Alius vir claudus ... repens, Bracterio corpore curvo.* Cap. 67. *Catenæ ... & compedes illic monſtrantur diſſipati, cippi etiam fracti, & claudorum Bacterii in argumento oſtenduntur.* Vita SS. Julii & Juliani apud Mombritium c. 3. *Arreptoque Bacterio, quo ſolebat ſuſtentari.* Perperam *bapterio* editum. Alii Codd. habent *baculo.* Liber Miraculorum S. Deſiderii Epiſcopi Cadurcenſis c. 6. *Cum ejus repente incidit in mente, Deſiderii ſuffragia expetere, eaque ex medicina loti Bacterii poſtulare.* Concilium Lemovicenſe ann. 1021. ſeſſ. 1. de S. Martiale: *Diſcipulum virtute reſurrectionis de morte poſt ſex dies Petri Bacterio tactum reſurgere fecit.*

¶ BACTITOR Auri, Malleator, bractearius, Gall. *Batteur d'or*, in Actis SS. Aprilis to. 3. p. 514. C.

¶ BACTRACITE, *Lapis ſciſſibilis.* Papias MS.

BACTROPERATÆ, Vactroperiti: ita Philoſophi appellati, quod baculum & peram deferrent, ex Græc. βάκτρον, *baculus*, & πήρα, *pera*, *ſaccus.* S. Hieronymus in cap. 19. Matthæi: *Ex hoc præcepto arguit Philoſophos, qui vulgo appellantur Bactroperatæ, quod contemptores ſæculi, & omnia pro nihilo ducentes, cellarium ſuum vehebant.* ubi leg. *bactroperetæ.* Sed per *peram* videtur intellexiſſe Hieronymus utres vinarios, quos ſecum deferebant peregrini: cujus locum reſpexit indubie Papias, dum dixit, *Bactroperitas eſſe qui portant vinum in utribus*: ſic enim habet MS. Codex, ubi Editus *vinum utris.* Canones S. Patricii Hibern. cap. 17. *Monachi ſunt, qui ſolitarii ſine terrenis opibus habitant ſub poteſtate Epiſcopi vel Abbatis: non ſunt autem Monachi, ſed Vactroperiti, hoc eſt, contemptores ſolliciti ad vitam perfectam in ætate perfecta.* Scribit Brocardus in Edit. Veneta 1519. part. 2. cap. 2. Armenios ſua tempeſtate Monachos appellaſſe *Vatropetas*: voce, ut videtur, contracta ex *Bactroperatæ.* Martialis lib. 4. Epigr. 53.

Hunc quem ſæpe vides inter penetralia noſtra
Pallados, & templi limina, Coſme, novi
Cum baculo peraque ſenem, cui cana putriſque
Stat coma, & in pectus ſordida barba cadit. Mox:
Eſſe putas Cynicum deceptus imagine falſa, &c.

Herodianus lib. 1. ἀνὴρ φιλοσόφε φέρων σχῆμα, βάκτρον γὰρ ἦν μετὰ χεῖρας, ἡμιγύμνῳ δὲ ἐκκρεμὴς πήρα. De baculo vel clava Philoſophorum, [quos inde ναρθηκοφόρες vocat Plato in Theæteto] egere Savaro & Sirmondus ad Sidonii Epiſt. 11. lib. 4. lib. 9. Epiſt. 9. Adde Laërtium in Procemio. Ita porro Monachos Ægyptios, Philoſophos nempe Chriſtianos, depingit Caſſianus lib. 1. Inſtit. cap. 8. 9. & Collat. 11. cap. 3. S. Hieronymus Epiſt. 1. initio: *Non pera tibi ſumenda, non virga: affatim dives eſt, qui cum Chriſto pauper eſt.* Vide S. Baſilium in Gordium Mart. & virum eruditiſſimum Joan. Baptiſtam Cotelerium Profeſſorem Regium, in Notis ad Hermæ Paſtorem pag. 50.

¶ BACTULUM, Κόπανον. Vetus Gloſſar. Lat. Græc. *id eſt, Piſtillum ſeu mortarium, id in quo aliquid contunditur.* Supplem. vero Antiquarii: *Bactulum*, κοπαλόν, *Baculus.*

BACUCEI, Homines certo quodam dæmonum genere correpti, vel potius dæmones ipſi, dicuntur Caſſiano Collat. 7. cap. 32.

BACULA. Vide *Baccus.*

BACULARE, Baculo cædere. Speculum Saxon. l. 1. art. 68. §. 1. *Qui alium Baculaverit, ita quod loca tumeſcant læſa, &c.* Lib. 3. art. 37. *Qui alium ſine vulnere percuſſerit, aut Baculaverit, &c.* Matth. Paris an. 1251. *Et quia noluit eorum commentis obſecundare, Baculatus eſt graviſſime.* Utitur præterea ann. 1188. & 1253. pag. 108. & 573. Græci recentiores βακλίζειν dixerunt. Gloſſæ Lat. Gr. *Fuſtigatus*, βακλισθεὶς, à βάκλον, quæ vox occurrit in Concilio Calchedon. Act. 1. ϛρατιῶται κατὰ βάκλων καὶ ξιφῶν ἐπέϛησαν, καὶ τὰ βάκλα καὶ τὰ ξίφη ἐφοβήθημεν. Infra: ϛρατιώτας ἡμῖν ἐπήγαγον μετὰ βάκλων καὶ ξιφῶν. Habetur præterea in Actis SS. Abrahamii & Mariæ cap. 9. Saxo Grammat. lib. 10. pag. 180. de Canuto Rege Daniæ: *Poſtmodum vero ſeveritati ejus ... pecuniariæ mulctæ temperamentum acceſſit: quo tamen ſola ligni percuſſio caruit, quod eo canes quis abigere ſoleat: adeo majorum verecundia ſummam in ictu probroſo contumeliam reponebat.*

Præſertim vero *baculari* dicebantur tirones, qui in torneamentis aut haſtiludiis non probe ſe geſſerant. Idem Matth. Paris an. 1248. *Die vero Cinerum cœptum eſt Torneamentum magnum apud Neubiriam ... ibique profecto Willelmus frater domini Regis uterinus, cognomento de Valentia, tyro novellus, ut titulos Militiæ ſibi famoſos adquireret, ſe animoſa præſumptione ..... ingeſſit; ſed ætate tener & viribus imperfectus, impetus Militum durorum & Martiorum ſuſtinere non prævalens, multa * manſit proſtratus, & egregie, ut introductiones Militiæ initiales addiſceret, Baculatus.* Eumdem morem præterea aſſerit ſub an. 1226. ut & Matth. Weſtmonaſter. p. 352. *Ibi multi nobiles, dum conarentur laudem Militiæ promereri, proſtrati, verberati, & contriti conculcabantur.*

BACULARIS. Vide *Baccalarii* 2.

1. BACULARIUS, Apparitor Eccleſiaſticus, bedellus, qui *baculum* manu geſtat in ſignum ſuæ functionis. Conſtitutiones Petri Epiſcopi Ruthenenſis Legati Apoſtolici in Regno Cypri ann. 1312. cap. 42. *Item quod Bacularii noſtri, & etiam Eccleſiæ, omnes illos, qui contra dictas Conſtitutiones facerent, vel aliquam prædictarum, ex tunc aperte poteſtatem habeant citandi eos perſonaliter coram nobis, &c.* Vide *Virgarius.*

¶ 2. BACULARIUS, Sæpe pro *Baccalarius* Academicus legitur apud Rymer. to. 12. Sic pag. 708. *Magiſtrum Johannem Prange in Decretis Bacularium, commiſſarium, oratorem, procuratorem & nuncium ſpecialem, &c.* Idem repetitur de eod. *Prange* p. ſeq. Sic alibi paſſim. Vide *Baccalarii* 3.

BACULOSUS Ecclesiasticus, in Præfatione Legum Hoëli Boni Regis Walliæ, dicitur Epiſcopus aut Abbas, qui baculo paſtorali inſignitur: *Omnes Eccleſiaſticos dignitate Baculoſos, vel Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, &c.*

BACULOTENTIM, Baculo innitendo. Gonzo Abbas in Miracul. S. Gengulphi num. 4. *E ſtratu ſeſe corripuit, Baculotentim aſinum aſcenſurus adiit, ſuper quem ſe levari petiit.*

1. BACULUS Pastoralis, Pedum, *Cambuta*, Epiſcoporum & Abbatum. Carolus Calv. ad Nicolaum PP. de cauſa Ebonis: *Omneſque Suffraganei, qui eo abſente ordinandi fuerant, annulos & Baculos, & ſuæ confirmationis ſcripta, more Gallicarum Eccleſiarum, ab eo (Archiepiſcopo) acceperunt.* Gervaſius Dorobernenſis ann. 1183. *Proteſtatum eſt etiam ... quod Baculus Paſtoralis Epiſcopus Roſenſis defuncti non in occulto; ſed manifeſte Cantuariam ſtatim debeat afferri ſepulto Epiſcopo, & in Cantuarienſi Eccleſia reſervari, donec novus Electus conſecretur, & eodem Baculo inſtituatur. Baculus Epiſcopalis*, apud Lambert. Schaffnab. ann. 1071. Petr. Damian. lib. 2. Epiſt. 2. *Nunquam certe vidiſſe me memini Pontificales Baculos tam continuo radiantis met alli nitore contectos, ſicut erant, qui ab Eſculano atque*

Tranenſi geſtabantur Epiſcopis ... nec eis profuit, quod Pontifices lignei auratis uſi ſunt baculis, dum Sacerdotii meritum non nitor efficiat veſtium, ſed ſpiritualium norma virtutum. Vita S. Burchardi Epiſcopi Wirtziburgenſis cap. 1. *De tanti viri humilitate ſcribere quippiam omnino ſuperfluum fuerit, cum necdum nomen & officium Epiſcopale valuiſſet pompaticum, niſi quod ipſa quæ in loco ſepulturæ ejus ſervatur virga ſambucea, ſemper nobis ad memoriam reducit humilitatis ejus exempla. Unde conſtat, quanto pretioſior ſit coram illo, qui humilia reſpicit, & alta à longe cognoſcit, paſtor Burchardus cum ſua paſtorali virga modernis paſtoribus, qui paſcentes ſemetipſos, vix in ipſis Baculis ſuis aliqua carent pompa.* Hinc apud noſtros vulgati verſus, qui à Coquillio in Hiſt. Nivernenſi habentur :

Au temps paſſé du ſiecle d'or,
Croſſe de bois, Eveſque d'or.
Maintenant changent les loix,
Croſſe d'or, Eveſque de bois.

Vide Concil. Tribur. an. 895. cap. 18. & Stephanum Tornac. Epiſt. 233. 234.

Formam baculorum paſtoralium ſic deſcribit Hugo à S. Victore in Speculo Eccleſ. cap. 6. *Baculus Paſtoralis rectitudine ſui rectum regimen ſignificat: quod autem una pars curva eſt, & altera acuta, monſtrat præeſſe ſubjectis, & debellare ſuperbos. Unde dictum eſt* :

Curva trahit mites, pars pungit acuta rebelles.

Et iterum :

Curva trahit, quos curva regit, pars ultima pungit.

Et item :

Attrahe per curvum, medio rege, punge per imum.

Virga emendationis index, apud W. Malmeſbur. lib. 1. de Geſt. Pontif. Liber 1. Mirac. S. Dionyſii c. 3. *Videt introire ſenem Clericum, Pontificalibus veſtibus exornatum, ferentemque in manu baculum à capite arcuatum, in imo reflexum, qualibus antiquiores Pontifices uſos fuiſſe ad Memorias eorum ſuſpenſi declarant.* Silveſter Giraldus in Topogr. Hiberniæ cap. 33. *Baculos Sanctorum in ſuperiore parte recurvos, auro, argento vel ære contectos ... in magna reverentia habere... ſolent Hiberni.* Vide Honorium Auguſt. in Gemma animæ lib. 1. cap. 217. 218. 219. Durandum lib. 3. Ration. c. 15. & Haëftenum lib. 3. Diſquiſit. Monaſt. Diſquiſit. 5.

Græci perinde βακτηρίαν pro pedo Patriarchali uſurparunt. Synodus VIII. act. 7. ubi de exauctoratione Photii : ἄρατε, εἶπε, τὴν βακτηρίαν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, σημεῖον γὰρ ἐστιν ἀξίας ποιμαντικῆς, ἧς αὐτὸς ἀνάξιος, *&c.* Adde Pachimerem lib. 2. cap. 15.

Baculo Paſtorali non utitur Pontifex Romanus, *tum propter hiſtoriam, tum etiam propter myſticam rationem*, inquit Innocentius III. PP. in Actis ejuſdem p. 64. & l. 1. Decret. cap. de Sacroſ. unct. §. fin. *pro eo, quod B. Petrus Apoſtolus baculum ſuum miſit Euchario primo Epiſcopo Trevirenſi, quem una cum Valerio & Materno ad prædicandum Evangelium genti Theutonicæ deſtinavit : cui ſucceſſit in Epiſcopatu Maternus, qui per baculum ſancti Petri de morte fuerat ſuſcitatus. Quem baculum uſque hodie cum magna veneratione Treverenſis ſervat Eccleſia*, ait idem Pontifex l. 1. Myſter. Miſſæ c. 62. Ferulam tamen ei adſcribunt Scriptores. Vide *Ferula.*

Baculos Paſtorales habere Abbates, iiſque inveſtiri ſolitos, palam eſt. Ordericus Vital. lib. 8. *Per Baculum Paſtoralem, ut eo tempore moris erat, Cœnobii curam... commiſit.* At in libro Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 1. ſecus eſſe in eo Monaſterio dicitur : *Sciendum quoque eſt, quod noſtra conſuetudo Abbatibus noſtris Baculum nullo modo concedit.* Mox : *Nec aliqua eum perſona præter Priorem clauſtri poſt benedictionem Epiſcopi in ſede ſua ponere debet, maxime cum Baculo careat; unde nec ad eum pertinet Concilia ſive Curias Regum vel Principum frequentare.*

Baculi & annuli controverſia, inter Regnum & Sacerdotium, ſeu de inveſtituris Eccleſiarum, apud Will. Tyrium lib. 12. cap. 25.

Baculus Choralis, quem defert Abbas in Choro, ſeu cambuta, in Vitis Abbatum S. Albani pag. 92. & tom. 2. Concilior. Angliæ, de modo conſtituendi Abbatis exempti, ſub ann. 1235. cap. ult.

Baculus Notitiæ. Vide in *Budlaſta.*

Baculi Poenitentium, quibus, inquit Honorius Auguſtod. lib. 3. cap. 77. eorum *peregrinatio* innuitur; *quia ſe à regno Dei alienant*: unde cum Eccleſiæ reconciliabantur, eos deponebant. Ordo Romanus : *Cum Sacerdos ſuſceperit pœnitentem, ſi Laïcus eſt, dimiſſo Baculo, quiſquis vero ille eſt, ſive Laïcus, ſeu Monachus ſuppliciter ſe inclinet ante Sacerdotem.*

Baculi Cantorum, quos ii in Eccleſia deferebant. Honorius Auguſtod. lib. 1. cap. 24. *Ex legis præcepto Baculos manibus tenebant, qui Paſchalem agnum edentes ad patriam tendebant. Secundum hunc morem Cantores in officio Miſſæ Baculos tenere noſcuntur, dum verus Paſchalis agnus benedicitur.* Adde cap. 74. Hinc forte manavit, ut *Cantores* & *Præcentores* in Eccleſiis, dum ſacrum peragitur officium, baculos argenteos teneant.

Cum *Baculis* ædem ſacram ingredi Sacerdotes, cum ad ſacras Liturgias celebrandas accederent, ſanxit Zacharias. Micrologus c. 2. *Zacharias vir Apoſtolicus... conſtituit, ne Sacerdotes ad celebranda Miſſarum ſolennia cum Baculo intrarent, nec velato capite altari aſtarent.* Sed eos deponebant, dum Evangelium recitabatur. Ordo quippe Romanus ait, cum Evangelium à Diacono in Miſſa recitatur, *Baculos omnium deponi de manibus, & in ipſa hora neque coronam, neque aliud operimentum ſuper capita eorum haberi.* Amalarius lib. 3. de Eccleſ. Offic. cap. 18. *de Lectione Evangelii : Uſque ad iſtud officium Baculis ſuſtentabamur, modo ut oportet ſervos ante dominum ſtare, humiliter ſtamus, deponentes Baculos è manibus.* Adde ejuſdem Eclogas de Officio Miſſæ. Hildebertus Cenoman. de celebratione Miſſæ; ubi *de Evangelio :*

Inde ſiniſtrorſum Domini ſacra verba leguntur;
Plebs Baculos ponit, ſtat, retegitque caput.

Infra :

Ut ſis attentus, patiens, erectus in hoſtem,
Et caput & Baculus, & ſtatus ipſe decent.
Quippe caput retegens attente audire moneris;
Parcere, cum baculum projicis, inſtrueris.

Adde veterem Expoſit. Miſſæ, Honorium Auguſtod. lib. 1. cap. 34. Hugonem à S. Victore in Spec. Eccl. cap. 7. &c. Neque tamen uſquequaque id ſemper obtinuiſſe, obſervare eſt ex Chrodegango in Regula Canonicorum Metenſium c. 7. *Illud in timore curavimus, ſecundum quod Romana Eccleſia tenet, & noſtra Synodus judicavit, ut Clerus noſter in Eccleſia, quando ad opus divinum adſiſtit, niſi infirmitate cogente, Baculos in Eccleſia manibus non teneant.*

Baculus Peregrinationis. Vide *Bactropereta*, & *Burdo.*

Baculi Episcopales frangebantur in eorum degradationibus. Chronicon Novalicienſe lib. 6. de Abbate exauctorato : *Deteſtabilem Sarabaitam*

cepit, Baculum fregit, atque ſuperbum de ſede depoſuit. Vita ſancti Theodardi Epiſcopi Narbonenſ. apud Catellum: *Truncatis in conſpectu omnium, ac penitus ſciſſis Epiſcopalibus indumentis, Baculiſque eorum ſuper eorum capita confractis, . . . ab omni Clericatus honore dejecti ſunt.* Henricus Huntindon. lib. 6. p. 365. *Leo PP. tenuit Synodum apud Verzolei, ubi Wlſ. Epiſcopus Dorſeſtriæ interfuit, & pæne fractus eſt Baculus ejus Epiſcopalis, niſi majus pretium dediſſet: neſciebat enim officium ſuum, ſicut Epiſcopum deceret.* Florentius Wigorn. pag. 656. *Plurimos Abbates Baculis privatos depoſuit de ſedibus.* Vide *Degradatio.*

Baculus Fractus. Bracton. l. 3. Tract. 2. cap. 33. §. 1. de Utlagatis & felonibus: *Qui ſic convicti ſecum portant judicium, ſicut finaliter condemnati nullum habent appellum verſus aliquem fidelem nec infidelem: quia omnino frangitur eorum Baculus.* Adde Fletam l. 1. c. 38. §. 16.

Baculus Jesu, ſummæ apud Hibernos venerationis, per quem vulgari opinione ſanctus Patricius venenoſos ab inſula vermes ejecit. Vide Silveſtrum Giraldum in Topog. Hibern. diſt. 3. c. 34. & l. 2. de Hibern. expugn. c. 18.

Baculi Regii *in ſignum ſalvæ gardiæ appoſiti*, in Areſto Parlam. Pariſ. 2. Jan. an. 1321. [& in Præcepto Philippi V. Franc. Regis to. 1. Ordinat. Regum Franc. pag. 670. & ſeq.] Vide *Brandones.*

2. BACULUS, Non tam ſceptrum, quam *virga*, Regum, regiminis inſigne: quomodo Græci βακτηρίαν quandoque uſurpant, quam τῆς ἀρχῆς fuiſſe ſymbolum, extrema Græcia, tradit Pachymeres lib. 4. cap. 29. & δικανικίου appellatione, in Magiſtratibus, non ſemel donat Codinus de Offic. aulæ Conſtantinopolitanæ.

Apud Francos vero noſtros *Baculus* imperii nota fuit præcipua, adeo ut ejus traditione regia dignitas deſignaretur. Ita enim Guntrannus Childebertum nepotem ſibi ſucceſſorem declaravit, ut auctor eſt Gregorius Turonenſ. l. 7. c. 73. & ex eo Aimoinus l. 3. c. 69. *Rex Guntrannus data in manu Regis Childeberti Haſta, ait, Hoc eſt indicium, quod tibi omne regnum meum tradidi.* Ita haſtam & ſceptrum confundit Claudianus lib. 2. in Rufinum:

Deſerat Illyricos fines, Eoa remittat
Agmina, fraternas ex æquo dividat Haſtas.
Nec ſceptri tantum fueris, ſed militis hæres.

Annales Francor. Bertiniani an. 849. *Hludovicus & Carolus germana caritate convenientes, tanto amoris vinculo devincti paruerunt, ut alter alteri Baculos publice tribuendo, Regum uxores & liberos ſuperſtiti commendaret.* Hac quippe *Baculi* mutua traditione fœdus invicem ſanciebant, ac firmabant, quomodo Ditmarus l. 7. p. 99. *Concambium mutuis Baculis firmatum* ait. Baculi quippe traditio ſymbolum fuit inveſtituræ, quod à priſco illo Regum Francicorum ritu fortaſſe profluxit: nam per illam mutuam à Hludovico & Carolo baculi factam traditionem, uterque Regna ſua ſibi invicem commendabant.

Baculus autem iſte Regius *aureus* fuit, ut eſt apud Theganum de Geſtis Ludovici Pii cap. 19. & in iiſdem Annalibus Bertinianis an. 876. *Præſentata ſunt Imperatori ab Apoſtolico tranſmiſſa dona, inter quæ fuerunt præcipua, ſceptrum & Baculus Aureus.* Annales Francor. Metenſes an. 837. de Ludovico Pio: *Coronam auream in capite geſtans, & Baculum Aureum in manu tenens. Baculus flaventis auri* dicitur apud Anonymum de Tranſlat. S. Sebaſtiani num. 88. ubi de eodem Ludovico Pio: *Baculo flaventis auri innixus.* Neque forte aliud fuit *ſceptrum Regale*, quod in lib. 1. de fundatione Monaſterii S. Clementis in Piſcaria dicitur datum ab eodem Imperatore, eidem Monaſterio, *quod geſtabat in dextra, ut illud Abbas portaret in ſolennibus feſtis, in loco Baculi Paſtoralis.*

Ejuſmodi enim *Baculi* regii forma fuit, ut baculi paſtoralis formam quodammodo referret; atque adeo haſtæ, cum longior eſſet. Monachus Sangallenſis l. 1. de Geſt. Caroli M. c. 19. de quodam Epiſcopo: *In tantam progreſſus eſt proterviam, ut virgam auream incomparabilis Caroli, quam ad ſtatum fieri juſſit, feriatis diebus vice Baculi ferendam pro Epiſcopali ferula improvidus ambiret.* Quo loco Carolus *ſceptrum* virgam eamdem vocat: *Quidam*, inquit ille, *ex Epiſcopis non contentus Epiſcopatu, quem in prima Germaniæ ſede obtinet, ſceptrum noſtrum, quod pro regiminis noſtri ſignificatione aureum ferre ſolemus, pro paſtorali Baculo, nobis ignorantibus ſibi vindicare voluit.* Ex quibus patet, promiſcue virgam & ſceptrum appellari, quod *Baculus* longior fuit, & ſtaturæ Principis par: quomodo non ab Antoninis duntaxat Cæſaribus, & Ottone III. Imp. geſtatos baculos obſervat Marquardus Freherus; ſed & à Regibus noſtris tertiæ ſtirpis prælatos teſtantur præter Scriptores, eorum nummi aurei, in quibus & *ſceptrum* & *virgam* geſtant. Rurſum idem Sangallenſis l. 1. c. 36. *Tunc Baculus de arbore malo, nodis paribus admirabilis, rigidus & terribilis cuſpide manuali ex auro vel argento, cum cælaturis inſignibus præfixo, portabatur in dextera.* Sugerius in Vita Ludovici VI. c. 13. & Continuator Aimoini l. 5. c. 5. de Ludovici filii inauguratione: *Diademate regni gratanter coronavit, nec non & ſceptrum & virgam, & per hæc Eccleſiarum & pauperum defenſionem, & quæcumque Regni inſignia, approbante Clero & populo, devotiſſime contulit.*

Aliud tamen fuit ſceptrum à baculo: quippe in Ordine ad coronandum Regem edito à Menardo, non modo ſceptrum Regi porrigitur; ſed & virga, quæ quidem *Baculus* appellatur in Cod. MS. Senonenſis Eccleſiæ, in quo idem Ordo deſcribitur, non iiſdem licet omnino verbis: *Ad Baculum dandum: Accipe Baculum, ſacri regiminis ſignum, ut imbecilles conſolides, titubantes confirmes, pravos corrigas, rectos dirigas in viam ſalutis æternæ.* Sceptrum vero *virgam* appellat: *Accipe ſceptrum Regiæ poteſtatis inſigne, virgam ſcilicet rectam regni, virgam virtutis, qua te ipſum bene regas, &c.* In Ordine ad conſecrandum Regem edito à Renato Benedicto, virga appellatur, quæ noſtris *manus juſtitiæ* vocatur: *Poſitis ſuper altare corona regia, gladio in vagina incluſo, calcaribus aureis, ſceptro deaurato, & virga ad menſuram unius cubiti vel amplius habente deſuper manum eburneam, &c.* quæ quidem dicitur *virga virtutis atque æquitatis*, in oratione, quam dicit Archiepiſcopus, cum Regi porrigitur ſiniſtra manu geſtanda, ut eſt apud Menardum pag. 282. Habetur in eodem Codice Senonenſis Eccleſiæ, *Benedictio ad ordinandum Regem*, ubi, *quando ſceptrum* datur, Regem ſic alloquitur Pontifex: *Accipe ſceptrum inſigne regnantis, quo ſignificatur regula divinæ æquitatis, quæ bonos regit, & malos conterit. In hac virga regni diſce amare juſtitiam, & odiſſe iniquitatem.* At vero quando baculus: *Sub hoc Baculo commendamus tibi gubernaculum regni Francorum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ut populum juſte regas & Eccleſias Sanctorum bene diſponas.* Baculi, cujuſmodi à Regibus alterius ſtir-

pis delatus eſt, forma deſcribitur in iis Tabellis, quas delineari curavit V. Cl. Stephanus Baluzius in Not. ad Capitularia Regum Francor. tom. 2. pag. 1279. ubi Lotharius Imperator, & p. 1276. ubi Carolus Calvus Rex effinguntur: ſceptrum vero p. 1278. in ejuſdem Caroli imagine, quod quidem deſinere in lilii figuram, uti repræſentari ſolet in Regiis armorum inſignibus, licet obſervare. At baculo, ſeu virgæ Regiæ *manus*, quam *Juſtitiæ* vocant, addi tum primum cœpta, poſt annum 1300. quantum colligi datur ex Regum noſtrorum ſigillis, apud Tillium, apud quem primus Ludovicus Hutinus ejuſmodi virga, & exinde cæteri, qui ſubſecuti ſunt Reges, inſigniti conſpiciuntur.

Sed & Imperatores & Reges Anglicos ſceptro ac virga ſimul donatos in eorum coronationibus tradunt Scriptores: ac de Germanicis quidem Auguſtis, Witikindus l. 2. de Coronatione Ottonis M. *Proinde procedit Pontifex cum Rege, tunica ſtricta more Francorum induto pone altare, ſuper quod inſignia regalia poſita erant, gladius cum baltheo, chlamys cum armillis, Baculus cum ſceptro ac diademate.* Infra: *Exinde ſumpto ſceptro Baculoque: His ſignis, inquit, monitus, paterna caſtigatione ſubjectos corripias, &c.*

De Anglicis Regibus audiendus in primis Brompton. ubi de coronatione Ricardi I. Regis Angl. p. 1159. *Willelmus Mareſcallus portans ſceptrum regale, in cujus ſummitate ſignum aureum Crucis erat: & alter, ſcilicet Willelmus Comes Sariſberienſis, portans virgam regalem, habentem columbam in ſummitate.* Et mox: *Deinde tradidit ei Archiepiſcopus Cantuarienſis in manu dextra ſceptrum, & virgam regalem in ſiniſtra.* Gervaſius Dorobernenſis pag. 1587. de eodem Ricardo: *Cum perveniſſent ad gradum altaris, inclinavit Rex ſuper genua, habens Baculum aureum in ſiniſtra, & ſceptrum in dextra.* Matth. Paris de eadem coronatione: *Poſt quos veniebant duo Comites, quorum primus portabat ſceptrum regale, in cujus ſummitate ſignum erat aureum: & alter portabat virgam regalem habentem in ſummitate columbam.* Denique Thomas Walſinghamus de Coronatione Ricardi II. pag. 196. *Statim poſt hæc acceſſit Dominus de Furneval ex officio offerens ei rubeam chirothecam, quam Archiepiſcopus benedixit, & impoſuit manui Regiæ, dans ei ſceptrum, his verbis, ... tunc dedit ei Archiepiſcopus virgam in alia manu habentem in ſummitate columbam: nam ſceptrum, quod ſuſceperat, conſurrexit de rotundo globo aureo, quem tenebat in manu chirothecata, & habebat in ſummitate ſignum Crucis, & accepit virgam prædictam cum verbis his, &c.* Virgam Alphonſi Regis Aragonum ſic deſcribit Raimundus Montanerius c. 297. ubi de ejus Coronatione: *Et la verga era d'or; é havia tota hora be tres panchs de lloch, é al cap de la verga hi havia un robis lo plus bell que hanch fos viſt, é be tant gros com un ou de gallina.* Scribit Ruellius in Pompa funebri Caroli III. Ducis Lotharingiæ p. 161. Duces Lotharingiæ *manum juſtitiæ* geſtare perinde ac Reges Francorum.

¶ Baculus Marescalci Angliæ. Vide *Annellatus*.

¶ Baculus Plummatus, An ſcopula plumea, Gall. *Balay de plumes.* Chartularium S. Cornelii Compendienſis: *Hæc ſunt nomina utenſilia de Ruminiaco ... Et 19. culcitræ bonæ & 14. pulvinaria tam bona quam prava, duo Baculi Plummati.*

BACUNNUS. Vide *Baccones*.

1. BACUS, Vermis, Italis *Baco*, vel *Bago*. Occurrit in Actis B. Thomaſſi Camaldul. n. 44.

2. BACUS, Menſuræ frumentariæ ſpecies. Tabular. Montiſmorilionis in Pictonibus f. 64. *Baci frumenti, quos vulgo boiſtellos vocamus.*

¶ BACUUM, Cadus minor, Gall. *Baquet.* Capitulum Gener. S. Victoris Maſſil. an. 1531. *Eleemoſinarius tenetur providere de mappis, ſalvietis & vaſibus ſeu Bacuis ad lavandum pedes pauperum.*

¶ BACYNIS, Pelvis, Gall. *Baſſin.* Formulare Anglicanum pag. 427. in Teſtamento Johannis de *Nevill* an. 1386. *Thomæ filio meo lego xxiv. diſcos argenteos, xij. ſaucers, ij. Bacynes, &c.*

1. BADA. Charta Amelii Epiſcopi Toloſani anno 1111. in Tabul. Abbat. Conchenſis in Ruthenis num. 1. *Omnis cenſus, & omnis fiduciæ, & omnis reditus, & Badæ macellorum & ſalis, & omnes donationes ſint Monachis, &c.*

¶ 2. BADA. *Baile* vocant Arelatenſes eum qui primus eſt inter domeſticos ſervientes. Statuta Arelat. MSS. art. 146. *Commune habeat in dicto caſtro tres guachas, & unum fornerium, & unum fornelerium, & unum porterium, & unum Badam, & ſeptem alios ſervientes cives Arelatis & non extraneos.*

BADALATIUS, ex Ital. *Badalucco, gioſtra, ſcaramuccia*, velitatio, certamen, qua voce utitur Joannes Villaneus hac notione lib. 7. cap. 6. 12. 68. lib. 8. cap. 18. 55. Hiſtoria Obſidionis Jadrenſis lib. 1. cap. 24. *Scaramutias ſeu Badalatios* (melius *Badalucios*) *conficiebant.* Hinc *Badaluccare*, eidem Villaneo lib. 8. cap. 76. lib. 9. cap. 51. 322. pro *Velitare, Eſcarmoucher.*

¶ BADARE, *Oſcitare*, in Gloſſ. Iſid. ad vocem *Hippitare*, quam vide.

¶ BADELLARIA, Officium apparitoris, Gall. *Bedeau.* Hoc officium ut & alia non magis illuſtria in emphyteuſim interdum data fuiſſe dicturi ſumus in voce *Banneiii*, idque ſatis probant loca ſequentia. Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 98. col. 2. *Item habet Dominus* (Comes Sabaudiæ) *apud S. Symphorianum Badellariam pro tertia parte, cujus Joannes Dandalos Clericus debet Domino per annum, dum Dominus voluerit, & dum officium Badellariæ fideliter exercebit, 40. ſolidos ſolvendos in feſto Nativitatis Domini annuatim. Item dictus Coys pro alia tertia parte Badellariæ debet 40. ſolidos eodem termino quolibet anno. Item Joannes Fiardi debet pro alia tertia parte 40. ſolidos, & ſic valet dicta Badellaria ſex libras per annum.* Ibidem pag. 151. *De officiis Badellariæ caſtri & caſtellaniæ Viſiliæ ac banneriæ Herbeſii .... ratificamus & confirmamus* (donationem olim factam) *ipſi Mermeto pro cenſu conſueto, &c.*

BADERNA. Vide *Bagerna*.

BADILE, *Ligo*, Vox Italica. In Statutis Mediolan. 1. part. c. 251. part. 2. c. 291.

¶ BADINEUS, Lanceæ genus, ut videtur; ubi enim arma, de quibus hîc, enumerantur, lanceæ, loco *Badinei* occurrit mentio. Charta an. 1377. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Stephanus Abbas dedit Monaſterio pro arneſio, pro defenſione & tuitione, videlicet baliſtas, viratones, paveſia, Badineos, &c.*

BADITIS, Gallis veteribus, herba, quæ Græcis *νυμφαία*, Latinis *Clava Herculis.* Marcell. Empir. cap. 33.

BADIVOLA. Vide *Bajulona*.

BADIUS. Vide *Bagus*.

¶ BADLIA, Conſenſus, laudamentum. Charta pro Monaſt. Gellonenſi apud Stephanot. part. 2. Antiquit. Benedict. Occitan. pag. 334. *Eſt autem ipſe alodes in Comitatu Rutenico in Parrochia S. Martini de Mauriaco villam quæ vocant Solatico, quam emi de Vicecomitis Richardi quam villam cum omnes*

adjacentias dedi altario S. Salvatoris de Sariacho & altario S. Salvatoris de Gellone & ligno Sanctæ Crucis & S. Willelmo ad proprium alodem dono ſine Badlia de ullo homine aut comanda, ſive blandimentum.

¶ BADUS, Murator. to. 2. Scriptor. Ital. p. 369. col. 1. in Chronicis Caſinenſibus ab Anaſtaſio Seniore: *Scutellam argenteam, & ſcattones tres, garales duos, Badum aureum unum, equos tres, &c.*

¶ BAELMONDEN. Vide *Ballomer.*

BAEN, vel BAHEN, *Eſt lamina auri ab aure ad aurem, qua familiares Regum utebantur. Ornamentum colli ex auro & gemmis, quod alio nomine torques poteſt dici.* Ita Gloſſæ Iſid. Joannes de Janua, & Mamotrectus: *Bahen, ornamentum eſt colli, ex annulis aureis confectum: Bahen enim Græce, corona Latine ſecundum Rabanum.* Lib. 1. Macchab. cap. 13. v. 37. *Coronam auream & Bainem, quam miſiſtis, ſuſcepimus.* Aliæ Edit. *habent Bahen.* Græca vero βαΐνην.

BAEOL, Vaſis ſpecies, vox Cambrica, in Legibus Hoëli Boni Regis Walliæ cap. 15. [Apud Armoricos *Beol* vel *Bæol* cum *æ* dipthongo eſt vas quod Latini Labrum vel Labellum, Galli *Cuve*, *Cuvier*, *Cuvette* dicunt. Davies Cambro-Britannus ſcribit *Paeol*, *Amula*, quod idem omnino eſt ac *Bæol.* Dictum videtur à *Balneolum.*]

BAERNA. Vide *Bagerna.*

BAFER, *Groſſus, agreſtis*, in Breviloquo. [Papias addit, *Ferinus.*]

BAFFA, BAFO, Idem quod *Baco.* Papias: *Perna, vulgo Baffa dicitur.* Alio loco: *Petaſo, Baſo.* Rurſum: *Petaſunculus, perna lardi, id eſt, dimidium Baſonis.* Joan. de Janua: *Perna, baconus, vel Baffa porci.* Idem: *Petaſo, perna porci, baconus, ſive Baffa.* Occurrit in Statut. Veronenſ. lib. 1. cap. 35.

BAFFOR, pro *Boſporus*, vel *Boſphorus.* Nicol. Trivettus in Chron. an. 1190. *Tranſito Baffore, ſeu brachio S. Georgii, tranſiit in Armeniam.*

¶ BAFIUM. Vide *Baphium.*

¶ BAFO. Vide *Baffa.*

BAFUMARIA, Templum Mahumeto dicatum, quod aliis *Machumaria* dicitur. Raimundus de Agiles: *In Eccleſiis autem magnis Baſumarias faciebant.* Alibi: *Habebat & monticulum... ubi duæ erant Baſumariæ, & quædam ſepulcrorum caſalia.* Charta Bertrandi Comitis S. Ægidii an. 1109. apud Ughellum in Archiep. Genuenſib. *Tertiam partem Tripolis ab uno mari uſque ad aliud, prout Regis Buſamaria determinat.* Sed leg. *Baſumaria.* Qui porro aliis *Mahumet* eidem Raimundo *Bahumet* appellatur: *Nuntiatum eſt nobis, quod Papa Turcorum veniret contra nos in prælium:* & quia *erat de genere Bahumet, &c.* Et mox: *Anathematizantes Bahumet, & omnem progeniem ejus.* Vide *Mahum.*

BAGA, Arca, *Coffre*: unde vox *Bague*, & *Bagage.* Charta Decani Eccleſiæ Leichefeldenſis in Monaſtico Anglic. tom. 3. pag. 237. *Ducentas marcas pecuniæ in quadam Baga de Walhey, in quadam ciſta nominata Ciſta gratiæ... duximus reponendas.* Infra: *Mutuum hujuſmodi de bonis Eccleſiæ communibus Bagæ prædictæ realiter reſtituat.* [Noſtris vero olim *Bague* pro *Bagage* in uſu fuiſſe teſtis eſt Chronicon dictum *Scandaleuſe* Edit. 1620. pag. 251. *Et après que ledit de Bourgogne s'en fut ainſi honteuſement fuy, que dit eſt, & qu'il eut perdu toute ſon artillerie, ſa vaiſſelle, & toutes ſes Bagues, leſdits Suiſſes reprindrent leſdits deux chaſteaux, & firent pendre tous les Bourguignons qui dedens étoient.*]

¶ BAGA, Saccus, ab Anglico *Bag.* Skinner. in Etymol. Angl. ad vocem *Baggage* oriri putat à *Bag*, ſaccus: *Quia*, inquit, *pleraque exercitus neceſſaria ſaccis condita circumferuntur.* Certe de ſaccis, non de thecis intelligendum, quod refert Rymer. tom. 5. pag. 217. cum dicatur *Bagas ex canevace*, id eſt, ex tela cannabina factas fuiſſe, quod *arcæ* ſeu *thecæ* nullo modo competit: *Omnia dicta, rotuli, bundellæ & memoranda... remanſerunt, videlicet in decem & octo Bagis de canevace, &c.*

BAGA, Idem quod *Boia.* Vide in hac voce.

¶ BAGAGIUM, BAGGAGIUM, Impedimenta, ſarcinæ, Gall. *Bagage.* Hiſt. Dalphin. tom. 1. p. 63. *Bagagio præmiſſo, aſſociato, quam plurimis baliſtariis & ſagittariis, &c.* Tractatus inter Eduardum Angliæ Regem & Franciſcum Ducem Britanniæ in Archivo Caſtri Nannetenſ. *Iiſdem ſagittariis redire volentibus, dominus Dux tenebitur tradere paſſagium ſeu naves ad tranſeundum mare, pro perſonis, rebus, armaturis, harneſiis, Bagagiis & aliis neceſſariis.* Rymer. to. 10. pag. 206. col. 2. *Cum armaturis, bogeis, Baggagiis, &c.*

BAGARIO, *Urceoli genus*, in Gloſſ. Iſid. forte *Baccarium.* Vide *Bacca* 2.

¶ BAGASEA, Proſtibulum, ſcortum, Italis *Bagaſcia*, Hiſpanis *Bagaſſa.* Charta pro Communia Balneoli an. 1208. ex ſchedis D. *Lancelot*: *Si quæ vilis perſona ut ſunt publicæ meretrices vel Bagaſeæ, &c.*

¶ BAGATINUS, Monetæ ſpecies apud Italos. Regimina Paduæ ad an. 1274. apud Murator. to. 8. col. 424. *Dominus Gotifredus de la Turre de Mediolano Poteſtas Paduæ. Hoc anno de menſe Februarii fuit inventum in clauſura Domus Dei per fratrem Rolandum tantum aurum in meaglis quod valuit circa* XVII. *millia librarum Bagatinorum.* Eadem Italice ſcripta leguntur ibid. pag. 380. *Meſſer Gufredo della Torre di Milano Podeſta de Padoa; in queſt'anno del meſe di Febraro fit ritrovato nella chieſa della ca de Dio per frate Orlando tanta quantita d'oro in medaglie che valſe circa dicia ſette millia libre de Bagattini.* Gloſſarium vero Italicum ad hanc vocem: *Bagattino, moneta immaginaria che vale il quarto d'un quattrino, e ſi chiama anco un denaro, e picciolo.*

¶ BAGATTARE, Nugari, Tricari, apud Muratorium to. 2. pag. 214. col. 2. *Cognomine vocatus* el Bagatella, *propter ejus cavillationes umbratiles & pueriles, vel quod illam artem noverit Bagattandi.*

BAGAUDÆ, BACAUDÆ, Factioſorum & rebellium hominum cohors, qui ſolitudines & caſtra inhabitabant, loci ſitu munita, atque inde in obvios latrociniis & cædibus graſſabantur. Horum nomen primum in Gallia auditum Diocletiano & Maximiano imperantibus, ut auctor eſt Paulus Oroſius lib. 7. cap. 15. & Eutropius lib. 9. ex quibus Hieronymus in Chronico Euſeb. *Diocletianus conſortem Regni Herculium Maximianum aſſumit, qui Ruſticorum multitudine oppreſſa, quæ factioni ſuæ Bacaudarum nomen indiderat, pacem Gallis reddit.* Victor Scotti: *Per Galliam excita manu agreſtium ac latronum, quos Bagaudas incolæ vocant, &c.* Pæanius Eutropii Interpres Gr. Στασιάζοντες δὲ ἐν Γάλλοις τοῦ ἀγροικικοῦ, καὶ Βακαύδας καλοῦντας τοὺς συγκροτηθέντας, ὄνομα δὲ ἐστι τοῦτο τυράννους δηλοῦν ἐπιχωρίους. Horum etiam, ut latronum ſæpe meminit Salvianus, qui ſub Honorio & Theodoſio vixit. Sic ille lib. 5. de Vero jud. & provident. *De Bagaudis nunc mihi ſermo eſt, qui per malos judices & cruentos ſpoliati, afflicti, necati, poſtquam jus Romanæ libertatis amiſerant, etiam honorem Romani nominis perdiderunt: & imputatur his infelicitas ſua, imputamus his nomen calamitatis ſuæ, imputamus nomen, quod ipſi fecimus. Quibus enim rebus aliis*

Bagaudæ facti ſunt, niſi iniquitatibus noſtris, niſi improbitatibus judicum, niſi eorum proſcriptionibus & rapinis, qui exactionis publicæ nomen, in quæſtus proprii emolumenta verterant, & indictiones tributarias prædas ſuas eſſe fecerunt. Ex quibus perſpicuum ſit, Bagaudarum defectioni & rebellioni occaſionem dediſſe judicum & præfectorum avaritiam & rapinam, ſtetiſſeque & duraſſe in Galliis pernicioſam hanc factionem longe poſt Diocletiani ævum; unde poſtea, ſi non ipſa Bagaudarum factio, ſaltem nomen in Hiſpaniam tranſiit. Meminit enim non ſemel Idacius in Chronico *Bacaudarum Tarraconenſium*, & *Aracelitanorum*, ſub Rechila & Theodorico Gothorum in Hiſpania Regibus. *Bagaudarum* etiam meminit Eumenius in Paneg. de Schol. inſtaur. ut & Vita S. Mauricii Mart. ex qua Chriſtianos fuiſſe docemur. A *Bagaudis* deinde

Bagauda, dicta Regio quam inhabitabant. Proſper. Aquit. in Chron. *Omnia pene Galliarum ſervitia in Bagaudam conſpiravere.* Et mox: *Eudoxius arte medicus... in Bagauda id temporis motá delatus, ad Chunnos confugit.* Sed ubinam gentium, haud plane certum. Tradit auctor Vitæ S. Baboleni Abbatis, Foſſatenſi Monaſterio, 4. milliaribus à Lutetia diſſito, nomen fuiſſe *Caſtrum Bagaudorum.* Charta Caroli Calvi Regis an. 28. ex Tabulario ejuſdem Monaſterii fol. 13. *In Cœnobio Foſſatenſi quod vocatum olim fuit caſtrum Bagaudorum, &c.* At cum Bagaudæ nullibi fere pedem figerent, & ubique latrocinarentur, agerentque prædas, probabile eſt, *Bagaudiam* tunc fuiſſe, ubi morabantur.

☞ *Bagaudæ* vocabulo non regionem Bagaudarum, quæ nulla fuit, ſed rebellionem ipſam ſeu ipſam rebellium turbam intelligit Valeſius in Valeſiana p. 217. Et certe prior locus Proſperi nihil innuit præter commotionem & ſeditionem, quibus verbis hic ſcriptor promiſcue utitur pro *Bagauda*: poſterior vero locus in quo dicitur *Bagauda id temporis mota*, regionem, quæ ſemper immota manet, excludit, & commotionem indicat peroptime, in quam abiit inquietus Eudoxius.

Bagaudas à βαγεύειν, quod eſt vagari apud Suidam, neſcio an vere, deducit Innoc. Cironus in Paratit. Jur. Canon. ut Boxhornius ab Hebræo *Boguedim*, rebelles: at cum Gallicam vocem eſſe indicet Aurelius Victor, Altaſerra ſic dictos cenſet Bagaudas, quaſi ſilvicolas, à voce *gau*, quæ Gallis ſilvam ſonat. Quid ſi à *Bagat*, vel *bagad*, uti ſcribitur à Boxhornio, quæ vox Armoricis & Wallis, proinde veteribus Gallis, turmam ſonat, & hominum collectionem? [ita ut ii forte fuerint quos *deſertores* vocabant ſub Commodo, quorum dux fuit Maternus; nam & ii *innumeri diu Gallias vexarunt*, ut ſcribit Spartianus: de quibus quidem præ ceteris agit Herodianus.] Catholicum Armoricum: *Bagat, Gall. aſſemblée, multitude de gens. Lat. hæc turba. Idem hæc turma, compaingnie de trente. Bagat chatal, Gal. tropel de groſſes beſtes, ou de brebis, Lat. Grex, armentum, ouhen.* Cæterum *Bacgandas*, ſeu *Baogaudas* habet prima Salviani Editio an. 1530. *Baugaredos* vocat liber de Caſtro Ambaſiæ num. 8. *Bacchuridas*, Idacius in Chronico in Diocletiano. Non deſunt, qui Pariſienſes vulgo *Badauts* per ludibrium appellant, tanquam à primis Bagaudis ortum duxerint.

¶ BAGEA, vel Bagia, Signum, Inſigne quoddam. Rymer. to. 14. pag. 764. *Et eiſdem ſeptuaginta hominibus dare poſſit ſeptuaginta liberatas pannæ laniæ, vel ſigna ſeu Bagias cuicumque, qui de ipſo recipere voluerit eadem libertates, ſigna & Bagias ad ipſum ſerviendum.* Idem to. 15. pag. 499. *Statutorum de liberaturis ſignis & Bageis.* Vide *Bagagium* ubi legitur: *Cum armaturis, Bogeis*: hic *Bogea* idem videtur quod *Bagea.*

BAGERNA, Baerna, Baderna, Caldaria, in qua ſal conficitur: ex Gallico *Baignoire*, ut videtur. Charta Reginaldi Comitis Burgund. an. 1037. apud Ducheſn. in Hiſt. Vergiac. pag. 77. & Labbeum tom. 1. Biblioth. pag. 170. *Dedit Comes apud Salinum villam aream unam cum calderia, quæ alio nomine Bagerna vocatur, ut ibi fieret ſal.* Occurrit ibi ſemel ac iterum. *Cuves & Baignoires*, in Conſuet. Meledunenſi art. 282.

Baerna, Eadem notione habetur in Bulla Eugenii III. PP. an. 1147. in Bibliot. Cluniac. pag. 1410. Ut

Baderna, non ſemel in Charta Joannis Burgundiæ Comitis 1260. apud Petrum Chifflet. in Tornutio pag. 476.

BAGINELLA. Gloſſ. MSS. ad Alexandrum Iatroſoph. *Siliqua Græca, Baginella.*

¶ BAGIUS. Vide *Bagus.*

¶ BAGLIA, Idem quod *Balia*, noſtris *Bailage.* Charta an. 1040. ex magno Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 19. *Ego Rahimbaldus Arelatenſis Archiepiſcopus... dono quod in villa de Laza habeo & diſtrictum & Bagliam & albergarium de alodariis de duabus partibus ejuſdem villæ... dono ipſam partem integram ad S. Victorem & ad advocarios de ipſo Monaſterio.*

BAGNOLENSES, Hæretici, Valdenſium & Catharorum ſectatores, *in Tuſcia, ſive in Marchia, vel in Provincia*, ut auctor eſt Reinerus lib. contra Valdenſes cap. 6. à *Bagnolo*, oppido Provinciæ dicti, vulgo *Bagnols.*

¶ 1. BAGNUM, pro *Balneum*, ſeu Lotio pedum quæ fieri plerumque ſolet Monachis in Monaſterio vel Capitulo poſtquam facta eſt pauperibus in Eccleſia. Tranſactio Abbatem inter & Monachos Craſſenſes an. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Item Præpoſitus de Pediliano facit annuatim dicto Conventui in feſto Paſchæ centum duodecim ſolidos, & triginta aunas de panno lineo, cum quo panno exterguntur pedes & manus pauperum in mandato die Jovis ſancta, de quo panno poſt mandatum factum recipit Conventus prædictus quatuor canas ad faciendum manuſtergium in clauſtro & duos palmos pro Bagnis in ipſo Monaſterio faciendis; reſiduum vero dicti panni recipit Cellerarius domini Abbatis.*

¶ 2. BAGNUM, Idem quod *Bannum*, diſtrictus, juriſdictio, juſtitia: ambitus intra quem poteſtas porrigitur mulctam & proſcriptionem bonorum indicendi, vel bannum promulgandi. Charta Mathildis Comitiſſæ Nivern. an. 1244. *Dedimus eis & donamus videlicet in coſtumis avenarum noſtrarum de Monte-rupilionis tres modios avenæ... & in Bagno ejuſdem villæ centum ſolidos.... & in Bagno Montis-rupilionis quinquaginta bichetos frumenti.*

¶ BAGORDARE, Vox Italica, haſtis ludicris ex equis pugnare. Memoriale Poteſtatum Regienſium ad an. 1216. apud Murator. tom. 8. col. 1083. *Et vineæ gelaverunt & Paudum, ita quod Milites equitabantur ſuper glaciem dicti Paudi & Bagordabant.* Chron. Veron. ad an. 1242. ibid. col. 632. *Et eo anno dominus Henricus de Egna tunc exiſtens Poteſtas Veronæ fecit magnam curiam Militum & Dominarum cujuſcumque conditionis in palatio Communis Veronæ, & in foro ſeu mercato Veronæ*

ronæ Milites Bagordaverunt, & tunc Dominæ ballaverunt in ponticellis factis extra palatium Communis Veronæ. Hinc

¶ Bagorda, Ludi publici, Gall. *Fêtes, réjouiſſances.* Chron. Parmenſe ad an. 1282. apud eumdem Murator. to. 9. col. 801. *Pax & concordia facta fuit inter Mediolanenſes & Cremonenſes & Brixienſes . . . Et duravit bene unum menſem curia de Bagordis & aliis ſolatiis.* Vide *Bohordicum.*

¶ BAGUERRA. Vide *Bovera.*

BAGULA. Gloſſ. Anglo-Sax. Ælfrici: *Bagula*, bpibel, *i. Frenum.* Infra: *Bagula, ſalivare*, bpybel. Ubi Somnerus, *forte pagulum, i. frænum.* Hinc emendandæ Gloſſæ Iſidori: *Pagula, frena.* Legendum enim *bagula.* Auctor τῶν Πατριῶν ΚΠ. in Spectaculo 1. de Elephante, quem domi continere non poterat dominus: Αὐτὰς δὲ διὰ τὰς βαγύλας ἐλεοφόρους κρατῆσαι οὐκ ἐνεδίδου. Neſcio an vocis etymon attigit Joannes de Janua: *Bajulum frænum, à bajulo, as, quia eo equus bajulatur.* [Quod etymon habetur in Gloſſ. MS. Montis S. Eligii Atrebat.]

BAGUS, *Bagius*, Color equi, qui Latinis, *Badius*, *ſpadix, phœniceus*, dicitur, interdum *rutilus*, ut Agellio lib. 2. cap. 26. *Puniceus*, eidem lib. 3. cap. 9. Gloſſ. Lat. Græc. *Badius*, χελιδονιαῖος. *Badius* vero à Βαΐς & Βαΐον, ῥάβδος φοίνικος, Heſychio: quæ verba idem ſonant quod σπάθη & σπάδιξ, ramulus palmulæ. Gloſſ. Græc. Lat. *Palma*, χεὶρ καὶ βαΐς, καὶ φοῖνιξ. Sic *Badius* erit quaſi βαΐδιος. Ugutio: *Badius, eſt equus, quem antiqui dicebant vadium, à vado, quia fortius vadit inter cætera animalia. Ipſe eſt & ſpadix, quem fœnicatum Græci vocant, &c.* Vide Palladium in Martio tit. 13. Papias MS. *Spadices equi, Bagi, Ruſati.* Edit. habet *vagi.* Charta Ferdinandi, Regis Majoric. filii an. 1306. *Pro pretio unius roncini de pilo Bagio, quem à vobis nunc emimus.* [Codicillus Henrici Comitis apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1171. *Et lego Berardo omnes beſtias quas habet, excepto meo mulo monoculo & mulo Bagio, & puer hereditet illum & ſemper teneat pro ſocio.*]

Baius, Gallis *Bay*, Hiſpanis, *Vayo.* Charta Bermundi II. Regis æræ 1070. apud *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 6. *Ad confirmandam chartam iſtam commutationis caballum Baium, valentem ſolidos ducentos . . . accepi.* [*Madox* Formul. Angl. pag. 423. in Teſtamento Bartholomæi de Lega: *Uxori ſuæ palefridum ferrantum qui eſt apud S. Yvonem, & ſumerium Baium.*]

Baiardus, Eadem notione. Vita B. Ægidii Minoritæ n. 51. *Et ſunt hujuſmodi ſicut agricola, qui arma Rolandi indueret, & cum eis pugnare neſciret: non enim omnes homines equum Baiardum ſcirent equitare, nec inſidentes ei ſibi ſcirent à caſu cavere.*

BAHEN. Vide *Baen.*

BAHUDUM, Arcæ ſpecies, noſtris *Bahud*, [Hiſpanis *Bahul* & *Baul*, à Germano *Buhuten*, Servare; quæ vox, inquit Menagius in Diction. Etymolog. Gall. ſæpius de eo qui ſervat, ut *Behalten* de re quæ continet, includit, intelligitur.] Occurrit in Fleta lib. 2. cap. 21. Guillelmus *Guiart* an. 1302.

Bidaus nul riens ni refuſent,
Ains prennent par tout comme ahurs;
Tentes & coffres & Bahurs.

¶ 1. BAIA, *Rumor*, in Vet. Gloſſ. San-German. num. 501.

¶ 2. BAIA, Sinus, Gall. *Baie*, Anglis *Bay.* Charta ann. 1210. apud *Madox* Formulare Anglic. pag. 27. *Sciendum quoque eſt, quod prædictus Abbas & Monachi habebunt in Baiis ſuis corbellas ſuas in Lavaleïſun aqua, & piſcationem de firmamento ſtagni Thirnemolendini uſque ad ipſum molendinum, &c.*

3. BAIA Palma. S. Hieronym. lib. 2. contra Jovinianum, cap. 9. de Sacerdotibus Ægyptiis: *Cubile iis de foliis palmarum, quas Baias vocant, contextum erat, &c.* Vox enim recepta apud Græcos recentiores. Heſychius: Βαΐα ῥάβδος φοίνικος, καὶ βάϊον. Vide Salmaſium ad Solinum p. 410. Allatium de Hebdomadib. Græc. pag. 1441. Innocent. Cironium lib. 3. Obſervat. Juris Canon. cap. 3. Meurſium, & Codini Interpretes.

BAJANULA, Bajaramos. Vide *Bajunola.*

BAIARDUS. Vide *Bagus.*

¶ BAIARE, Lingere, vel linguere. Codex MS. Bibliothecæ S. Emmerammi Ratiſponenſis: *Petrus, qui Abaelardus, à pleriſque Bajolardus dicitur . . . cui ſimul afflicto & indignanti per jocum Magiſter Firricul ait: quid canis plenus niſi lardum Baiare conſuevit? Baiare autem linguere eſt. Exinde Bajolardus appellari cepit. Quod nomen, tanquam ex defectu quodam, cum abdicaret, ſub litteratura non diſſimili Habelardum ſe nominari fecit, quaſi qui haberet artium apud ſe ſummam & adipem.*

¶ BAIATA, f. pro *Bovata*, Quantum binis bobus poteſt arari. Amanuenſis imprudens pro *ou* facile legere potuit *ai.* Charta Margaretæ Comitiſſæ Suyntoniæ to. 4. Hiſt. Harcur. pag. 1378. *Et de duabus virgatis terræ in eadem villa, ſcilicet illam virgatam terræ, quam Radulphus Albrock quondam tenuit, & eumdem Radulphum cum ſequela ſua, & unam Baiatam terræ, quam Radulphus de la Brene quondam tenuit, & eundem Radulphum cum ſequela ſua tenendam & habendam in perpetuum cum toſtis & croftis, pratis, paſcuis.* Vide *Bovata.*

¶ BAICHA, Navicula, ſcapha, Gall. *Bachot*, apud Rymer. to. 3. pag. 685. *Ipſe poſuit ſervientes ſuos ad portus Marempniæ, qui areſtabant Baichas, ſive naves ſale oneratas, & faciebant redimere mercatores, in magnis pecuniæ ſummis, antequam vellent amovere ſaiſinam.*

¶ BAJECISUS, Ballivus, Gall. *Bailli.* Concil. Dertuſ. an. 1429. to. 3. Collect. Conc. Hiſpan. pag. 657. *Mandamus Vice-Regibus, gubernatoribus, Bajeciſis, generalibus, procuratoribus juſtitiæ . . . ut præſentem noſtram proviſionem & voluntatem ſtudeant efficaciter obſervare.*

¶ BAILLETA, Traditio ad cenſum, locatio, Gall. *Bail.* Charta Ludovici Abb. S. Johannis Angeriac. an. 1420. ex Chartular. ejuſd. Monaſt. pag. 528. *Et ad plenum informati de traditione prædicta* (terrarum) *dictam traditionem ſeu Bailletam ac etiam omnia & ſingula contenta & declarata in literis dictæ traditionis dicti arrentamenti approbamus.*

¶ BAILLIA. Vide *Bajulus* 3.

¶ BAILLIAGIUM, Baillivia, &c. Vide *Bajulus* 4.

¶ BAILLIARGA, & Bailliargia, Species bladi ſeu annonæ apud Pictones. Litteræ pro Prioratu *de Chenechè* in Hiſt. MS. S. Cypriani Pictav. pag. 436. *Cum tradidiſſet ad firmam perpetuam 14. ſextar. bladorum, ſiliginis & Bailliargæ per medium.* Et pag. 434. *Ceſſit duo ſextaria ſiliginis & quinque ſextaria Bailliargiæ.* Vide *Balliargus.*

BAINARE, Diluere, quaſi balneo immergere, Gall. *Baigner.* Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. MSS. cap. 47. de ſupellectili coquinaria. *Cuppa 4. una ad fabas ſervandas, quando fuerint Bainatæ,* i. e. lavatæ. [Et cap. 46. *Vas in quo abluendæ ſunt ſcutellæ, & illud in quo fabæ Bainatæ ponendæ ſunt.*]

BAINBERGA, Bemberga, Tibiale ferrum militis, ocreæ, cothurni. Gloſſ. Theotiſcum: *Ocreæ, arma crurum, Benbergæ.* Germanis *Been-berghe*, tibialia, ocreæ, quibus teguntur crura: ποδόψελλα σιδηρᾶ Leoni in Tacticis cap. 5. §. 4. Lex Ripuar. cap. 36. §. 11. *Bainbergas bonas pro* VI. *ſol. tribuat.* Teſtamentum S. Everardi Ducis Forojul. in Cod. Donat. piar. & apud Florentium Haræum in Caſtellan. Inſul. *Bruniam unam, helmum* 1. *& manicam* 1. *ad ipſum opus, Bembergas* 2. *mortariolum argenteum unum.* Alibi: *Bruniam unam cum halsberga, & manicam unam, Bemivergas duas*: ubi leg. *bembergas.* [Eccard. habet *Brimbergas.* Sed cenſet leg. *Beinbergas.*]

BAINEM. Vide *Baën.*

¶ BAINTA, Obſtetrix. De proceſſu B. Petri de Luxemburgo Julii to. 1. pag. 566. *Uxor Geraldi de Montego ... Bainta ſive obſtetrix, &c.*

¶ BAJOCEHUS, Nummi ſeu monetæ ſpecies in Italia. Bullarium Caſin. tom. 2. pag. 614. *Congregatio ipſa æs alienum centum ſexaginta duorum millium nongentorum novem ſcutorum, & viginti trium Bajocehorum monetæ in ſorte principali diverſorum, &c.*

¶ BAJOLARE, pro *Bajulare.* Capitula Monachorum San-Gall. in vet. Diſcipl. Monaſt. pag. 35. *Omnes, ſicut uno ſtringuntur voto, unius Regis Bajolant ſervitium, unum exſpectant regni cæleſtis præmium; ita unum in labore militiæ accipiant neceſſitatis ſtipendium.*

¶ BAJOLUS. Vide *Bajulus* 1.

BAIRMAN, Qui bonis cedit, apud Scotos. Statuta Willelmi Regis Scotiæ cap. 17. quod inſcribitur, *de Ceſſione bonorum: Bairman qui debet fieri, jurabit in Curia, quod nihil habet ultra* 5. *ſolidos &* 4. *denarios, &c.*

¶ BAISA. Chartarium Eccleſiæ Auxitanæ c. 86. de Aneſantio Didrag. *Dedi ancladam quamdam quæ attingit à cruce uſque ad Baiſam: dedi etiam quemdam campum qui eſt juxta furnum & juxta Baiſam.* f. vallem vel locum ſubmiſſum à Gall. *Bas*; ni mavis legere, *Balſam*, quæ Hiſpanis eſt Palus, Gall. *Marais.*

¶ BAISIARE, pro *Baſiare*, in Viatorio utriuſque juris auctore Johanne Barberio parte 1. Rubrica de Adulteris.

BAISSA. Michaël Scotus de Phyſionomia cap. 20. *Animalium quædam habent in capite cornua, quædam nares, quædam Baiſſas*; [id eſt, opinor, Labia, ſic forſitan dicta à *Baſium*, quod labiorum ſit uſus ad *baiſandum.*]

BAISSAMENTUM, Diminutio; vox Gallica, *Baiſſement.* Charta ann. 1307. in Regeſto 2. Philippi Pulcri Regis Franc. ex Chartophylacio Regio ch. 4. *Et ſine excuſatione partis, ſine diminutione ſeu Baiſſamento, &c.*

1. BAJULA, Nutrix, in Charta Italica an. 1287. Et in Statut. Mediolanenſibus 2. part. c. 498. Italis *Balia*: *Gerula*, in vet. Lexico: *Geraria*, apud Plautum in Milite glorioſo. Le Roman *d'Aubery* MS.

A ſa Bajarſe l'a maintenant livrée.

¶ 2. BAJULA, Vas aquarium. Rymer. tom. 9. p. 279. *Et unam aquæ Bajulam pro aqua benedicta de argento.*

¶ 3. BAJULA, Alia notione. Vide in *Bajulus* 3.

BAJULARE, Regere, gubernare. Vita S. Ruſticulæ Abbatiſſæ Arelat. cap. 32. *Quis unquam poterit ore proprio promere, quo ingenio Bajulabat exiguitatem noſtram diebus & noctibus pro peccatis noſtris Deum deprecans! Bajulare officium*, eſt *gerere, exercere*, apud Marculfum lib. 1. form. 1.

BAJULARIS, *Juvenis, fortis*, Ugutioni. Forte *Bacularis.* Vide in *Baccalarii* 2.

¶ BAJULATIO, Bajulatus, Bajulia, &c. Vide in *Bajulus* 4.

BAJULONA, Bajanula, &c. Lectica. *Bajulatoria ſella*, Cælio Aureliano Siccenſi l. 1. Acutor. c. 11. *Bajolatoria ſeſſio*, cap. 15. Ugutio: *Bajulona, lectus, qui in itinere bajulatur.* Ex quo emendandus, ni fallor, Iſidorus in Gloſſis: *Banadula*, (lib. 25. Orig. cap. 11. *Bajanula*, al. *baniola*) *lectus qui in itinere fertur.* & Papias: *Bajanula, lectus, qui in itinere bajulatur: unde dicitur Bajaramos beleneas.* Sic MS. Gloſſ. Saxonic. Ælfrici: *Bajanula* feꞃ-beꝺ, i. lectus. Denique Joan. de Janua, *Bajunola* habet. His quippe locis vocis etymon ſuadet reſtituendum *Bajulona*, ut & apud Ordericum Vitalem l. 13. pag. 907. *Comes autem qui ſpumanti equo vectus cum pluribus minis Normanniam intraverat, pallidus & gemens, atque Badivola jacens ſua revectus viſitat.* Hoc enim loco legendum *bajulona*, vel *bajunula* cenſuerim.

BAJULUM. Vide *Bagula.*

1. BAJULUS, *Portator*, Ugutioni. Planciades *Veſpillones*, ait dictos *Bajulos*, qui ſcilicet mortuos efferunt. Quo ſenſu uſurpat Petrus Chryſologus Serm. 121. & apud Ammianum l. 14. *Bajulorum præcentorem*, tibicinem, qui veſpillonibus præcinebat, interpretantur viri docti. Occurrunt præterea non ſemel *Bajuli* inter Eccleſiæ Romanæ miniſtros, qui proceſſionibus publicis intererant, & cruces & candelabra bajulabant. Ordo Romanus, deſcribens proceſſionem Pontificis: *Poſt Epiſcopos Presbyteri, deinde Monachi, deinde Schola, deinde Milites Draconarii, id eſt, qui ſigna portant, poſt eos Bajoli, poſt eos Cereoſtatarii.* Petrus Diac. l. 4. Chr. Caſin. c. 37. ait, *Bajulos cereoſtatarios, ſtauroferos, &c.* obviam Roma proceſſiſſe Henrico Imperatori. Dudo lib. 1. de Moribus Norman. *Bajulant Scholiaſtici candelabra & cruces.*

2. BAJULUS, Pædagogus, qui puerorum curam gerit. Gloſſæ antiq. MSS. *Pædagogum, Eruditorem, nutritorem.* Sophoclis Scholiaſtes in Ajace Lorario: παιδαγωγὸς καὶ παιδοτρίβης, ὁ λεγόμενος βαΐουλος. Vitalis Epiſcop. Oſcenſis apud Blancam de Reb. Aragon. *Alii Bajuli, i. ſervuli, vel nutritores, ... quia conſueverunt nutrire filios, familios, & familias dominorum.* [S. Bernardus in Pſalmum *Qui habitat* Sermone 12. n. 8. *Vide enim quam neceſſaria ſit iſta protectio, iſta cuſtodia in omnibus viis tuis.* In manibus, inquit, portabunt te, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum. *Parum tibi videtur, quod ſit lapis offenſionis in via? Conſidera quæ ſequuntur*: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. *Quam neceſſarius pædagogus, immo etiam Bajulus, præſertim parvulo inter hæc gradienti?* In manibus, inquit, portabunt te. *In tuis quidem viis cuſtodient te, & deducent parvulum qua poteſt parvulus ambulare.*]

Præſertim vero *Bajuli* dicti, qui filiorum Principis educationi præficiebantur, quorum ſumma proinde in Palatio dignitas & auctoritas erat. Lupus Ferrar. Epiſt. 64. *Non admittantur à vobis Monitores quos Bajulos vulgus appellat, ne gloriam veſtram inter ſe ipſi partiantur.* Atque hoc ſenſu paſſim vocem eamdem uſurpant Hincmarus in Ep. de Ordine Palat. c. 2. 6. & Opuſc. 11. c. 6. Fredegar. c. 86. Auctor Vitæ Lud. Pii an. 781. Geſta Dagob. c. 2. Aimoin. l. 4. c. 15. 38. Hariulfus l. 1. c. 3. Flodoardus l. 3. Hiſt. Rem. cap. 24. Paulus Diac. l. 23. Hiſt. Miſc. Sigebertus in Vita S. Sigeberti Regis Auſtraſ. num. 11. Chronicon Moiſſiac. an. 641. &c. *Gregorius Imperialis Pæda-*

gogus, apud Joannem VIII. PP. Epiſt. 46. Hinc

BAJULATIO, Gubernatio. Annales Franc. Bertiniani ann. 861. *Carolus dimiſſo filio ſuo Ludovico ſub Adalardi... Bajulatione, contra Normannos* proficiſcitur. Utitur & Aimoinus lib. 5. c. 39.

Iidem etiam dicti *Nutritores* Gregorio Turon. l. 8. Hiſt. c. 22. Caper de Verbis dubiis: *Pædagogus, Nutritor puerorum.* Carolus Rex Burgundiæ filius Lotharii Imp. in Charta ann. 857. to. 12. Spicilegii Acheriani pag. 120. *Comitem Girardum parentem ſuum ac nutritorem* vocat. Papias: *Bajulus, Nutritor.* Vetus Inſcriptio: NERATIO SCOPIO V. C. FILIO CONSULARI CAMPANIÆ CURSUS SATRIUS NUTRITOR EJUS. Adde Gruter. 18. 10. 302. 4. *Nutricius puerorum* apud Adamum Bremenſem cap. 54. Claudianus lib. 1. in Rufin. *Nutritoremque puellæ tradidit.*

At poſterioribus ſæculis, in Gallia, ſub poſtrema Regum ſtirpe, quibus filiorum Regis, atque adeo Regum ipſorum, qui nondum adoleſcentiæ annos attigerant, cura & educatio demandata erat, promiſcue *Pædagogi*, *Cuſtodes*, & *Magiſtri* appellati leguntur, uti ex Diplomatibus Philippi I. Reg. Fr. an. 1060. 1062. & 1066. conſtat, ubi Ingerrannus *Pædagogus*, *Cuſtos & Magiſter Regis* paſſim ſubſcribit, qui in Tabular. Maurigniacenſi Ch. 90. quæ eſt ann. 1102. *Pædagogus Ludovici Regis Filii dicitur.* In Charta Ludov. VI. pro Monaſterio S. Martini de Campis, *Herluinus* pariter, ut *Magiſter Regis* ſubſcribit. Apud Ditmarum lib. 4. *Bernhardus Magiſter Regis* occurrit. Chronicon S. Vincentii de Vulturno p. 675. de Authberto poſtmodum Archicancellario: *Cœpit ejuſdem Imperatoris* (Caroli M.) *Magiſter & inſtitutor eſſe prudentiſſimus.* Adde Adamum Bremenſem cap. 159. In Diplom. pro S. Maglorio Pariſ. *dato Pariſius regnante Roberto Rege anno 2. cum glorioſa matre ſua Adeleide*, mentio fit Domini *Hugonis Educatoris & Conſiliarii Regis.* Adde Hiſt. S. Audoëni Rothom. pag. 463. & Jo. Columbum in Epiſcopis Vivarienſibus lib. 2. n. 46.

Fuit etiam in Conſtantinopolitano Palatio dignitas inter alias Palatinas non minima, μέγας βαΐουλος, *Magnus Bajulus*, penes quem erat filiorum Imperatoris cura & educatio, ut paſſim ex Codino & aliis Scriptoribus Byzantinis docemur. *Gregorius Bajulus Imperialis*, apud Erkempertum in Hiſt. Langob. Chronicon Vulturnenſe lib. 3. *Gregorium Bajulum Imperialem Græcorum, qui tunc in Ydronto degebat, cum multis exercitibus . . . . . Barim introduxerunt.* Hujus mentio eſt apud Joannem VIII. PP. Epiſt. 168. 169. 178. Vide Meurſ. in Gloſſ. Fabrotum ad Cedren. & nos in Gloſſ. ad Willhard.

¶ BAILUS, Eadem notione, apud Murator. to. 3. Anecd. p. 213. *Volat lancea, inerme pueri crudeliter latus petens; ſed fidelis Bailus, velut ſubito facto amens, ocius occurrens inermis, & ipſe prono corpore nimium ſævum capit telum.*

¶ BALIUS, Eodem, ni fallor, ſignificatu, in Epitaphio quod refert D. *de Montfaucon* Diarii Italici pag. 36 o. *Anno Domini* MCCLXXXIX. *Hic jacet Dominus Guillelmus Balius olim Domini Amerighi de Nerbona.*

BAJULI Abbatum, Officiales domeſtici. Aimoinus de Vita S. Abbonis Floriac. c. 17. *Hos ex Monachis itineris comites aſſumens, prænominatum Remigium, meque, qui hæc ſcribo, Aimoinum, cum Guillelmo ſuæ venerantiæ, juxta Abbatum morem, tum Bajolo. Balivi Monaſteriorum*, apud Ingulfum pag. 856. 906. *Vitæ* Abbat. S. Albani: *Extunc poterit electus* (Abbas) *ſibi de ſociis, qui ſecum commorentur, quos Bajulos dicimus, providere.* Ibidem p. 72. de Abbate: *Exinde ſolus ut potuit, ut decentius intraret, ſequentibus Bajulis ſuis, ivit ſeſſum.* Infra eadem p. *Circumdedit ſibi habitum ſuum, aſſiſtentibus Bajulis ſuis.* Pag. 73. *Qui & ipſius Abbatis & ſubſequentis diu Bajulus extiterat.* Ibid. *Bajulus Abbatis & ſigilli cuſtos.* Matth. Paris ann. 1257. *Joannes Abbatis Bajulus & Procurator.* [Archivum Majoris Monaſterii: *ex parte Monachorum, Garnerius Abbas, Ber. Bajulus, Barthol. prior Nannet.* In uſibus Culturæ Cenoman. *Ad cœnam habeant prior & præpoſitus, & cellerarius, & Bajulus, & duo Priores de foris, magnam mitam. Bajulus* ſeu *Balivus* in Monaſteriis ſæpe dictus eſt is, qui expenſas curabat, & victualibus comparandis erat præpoſitus, uti patet ex computis S. Petri Carnutenſis, & ex Charta Abbatis S. Barnardi de Romanis tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 142. ubi *Bajulus* appellatur, & Procurator & Cuſtos domus & terrarum Abbatis.] *Camera Ballivorum* in Monaſteriis, in Hiſt. S. Martini de Campis pag. 208. Ita etiam Epiſcoporum Officiales vocabant. Eædem Vitæ Abbatum S. Albani pag. 41. *Præcepto Abbatis ſui Alexandro Epiſcopo Lincolnienſi adhærens, Bajulique officium exercens, &c.* Hinc forte *Bajulare officium*, munus aliquod exercere in Monaſteriis, dixit Marculf. lib. 1. form. 1. *Ut de veſtra congregatione, qui in veſtro Monaſterio ſancta debeant Bajulare officia, &c.*

¶ BAJULI, Monitores, in Annal. Benedict. tom. 3. pag. 2. A. ex Epiſt. Lupi Abb. Ferrar. *Non admittendos proinde monitores, quos vulgus Bajulos vocat.* Ubi monitores intelligendi ſunt ii, qui renuntiarent Abbatibus quidquid ab aliis Monachis fieret; ad quod ideo proclives eſſe poterant Bajuli, quia cum Abbatibus continuo commorabantur.

BAJULI HORARUM ECCLESIÆ, in Tabulario Brivatenſi ſub ann. 1239. 1247. 1256. 1260. &c. Vitæ Abbatum S. Albani p. 60. *Legebantur autem 12. eadem nocte de beata Virgine Lectiones, quas cordetenus ſine candela Bajuli tranſcurrere conſueverunt.*

BAJULI ECCLESIÆ, in Charta ann. 1214. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 127. *Bajuli Eccleſiæ & anniverſariorum procuratores poſſunt auctoritate propria pignorare debitores anniverſariorum.*

BAJULI OBITUUM NOVORUM, in Brivat. Tabul. ſub ann. 1244. 1253. Officiales in Monaſteriis, quibus incumbebat recipere & diſtribuere legata & pecunias deſtinatas ſervitio Horarum & Obituum, ſeu *ad opus Horarum*, ut eſt in Chartis.

3. BAJULUS, Tutor, *Bail*, *Bailliſtre*, *Balliſeur*, in Conſuetudinibus municipalibus noſtratibus paſſim; [unde Balduinus Flandriæ Comes qui Philippi I. Regis Franc. tutor fuerat, in veteribus Inſtrumentis vocitatur *Philippi Francorum Regis ejuſque regni procurator & Bajulus.*] Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 10. *Tutores vel Bajuli reſpondeant, ſi voluerint, pro pupillis.* In Conſuetudinibus municipalibus maritus dicitur *Bajulus* uxoris, *Mari & Bail.* Chronicon Flandr. cap. 69. *Et le Roy l'a receu en ſon hommage, & le Duc ſon Baron, comme Bail d'elle.* Per Aſſiſias Hieroſolym. MS. cap. 168. & 170. *Bailliage ne doit nul avoir, ſi le fié ne li peut eſcheir, fort que en une ſole maniere: ſe l'eir a pere ou mere, laquelle il ait des dens, celui emporte le Bailliage devant tous les autres par l'aſſiſe.* Et c. 169. *Le Bail n'a point la garde de l'enfant, qui eſt Seigneur de terre, de crainte que la convoitiſe lui fit faire la garde du loup; mais il doit eſtre gardé par accort du commun de*

ſes hommes, tant ſon corps que ſes fortereſſes, & doit avoir ſon vivre honorablement, & ſes forteresſes fournies raiſonablement des rentes de la Seigneurie. At c. 170. *Le pere ou la mere qui ont le Bail de leur enfant, en ont auſſi la garde, pour ce que l'eſchette dou fié ne peut venir à lui.* Philippus Bellomanerius in Conſuet. Bellovac. MS. cap 15. diſcrimen eſſe obſervat *entre le Bail & le garde.*

Balius, Eadem notione, in Conſtit. Sicul. lib. 2. tit. 7. & lib. 3. tit. 23. 27.

¶ Baillia, Tutrix, adminiſtra bonorum pupilli. Charta Simonis de Claromonte ann. 1260. ex Tabul. Corbeïen. *Pro evidenti utilitate dictorum impuberum ad plenum cognita coram me tanquam coram Domino, auctoritatem & aſſenſum præſtante, præſente & conſentiente domina Maria matre dictorum impuberum tutrice & Baillia eorum.*

¶ Bajula, Eadem notione. Charta ann. 1391. ex Archivis Maſſil. *Beatrix D. G. Regina Jeruſalem & Siciliæ & Bajula nutrix & adminiſtratrix illuſtris nati noſtri Ludovici Regis.* Hæc eadem vox ſumitur etiam pro nutrice; hinc Maſſilienſibus etiamnum *Baile, nourrice.*

Balia, Baillia, Balium, &c. Adminiſtratio rerum & bonorum pupilli; *Bail, Baillie*, paſſim in Conſuetudinibus municipalibus; *Balia*, Italis: voces deductæ à *Bajulus*, de qua ſupra. Tabular. Brivatenſe. Ch. 155. *Et ſi ipſe infans talis fuerit, qui in Ballias debeat intrare, ipſi poſſeſſores illius loci teneant & nutriant eum: & quando infans ad perfectam venerit ætatem, & de Ballia exire poterit, honorem recipiat.* Teſtamentum Guillelmi Montiſpeſſulani an. 1146. *Guillelmus ... in garda & in Baillia dominæ matris meæ uſque ad ætatem 20. annorum permaneat.*

Bajulia, Tutela. Vetus Charta apud *Diago* in Comitibus Barcinon. lib. 2. cap. 70. *Ut teneat eam ſuo Seniori Comiti Berengario, uſque ad illum terminum, in quo habet acceptam Bajuliam ſui nepotis & ſui honoris, &c.*

¶ Bajula, Eadem notione. Concil. Terracon. ann. 1329. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 285. *Statuimus ac mandamus, quod curam animarum habentes, & qui ſunt in perſonatibus, vel dignitatibus conſtituti, publica officia ſæcularia non aſſumant; nec Bajulas, nec vicarias teneant Laïcorum.*

¶ Bajulatio. Leges Balduini Comitis Flandriæ an. 1200. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 770. *Si femina deceſſerit ex cujus parte feoda vel allodia provenerint, vir ejus ante puerorum ſuorum plenam ætatem in ipſis prius, & in feodis eorum, & bonis Bajulationem habebit, quouſque parvi ætatem ſuam habuerint.* Ibid. ſemel & iterum occurrit.

¶ Baillagium. Conſuetud. Lemovic. art. 53. *Non debent liberi dolo vel fraude ſubtrahi vel induci ad matrimonium contrahendum ſine licentia & voluntate ipſorum curatorum & tutorum, quamdiu erunt in Baillagio eorumdem.*

¶ Bailia. Charta ann. 1227. apud Cheſnium in Probat. Hiſt. Caſtill. pag. 44. *Pro Bailia & tutela puerorum bonæ memoriæ Guidonis quondam Comitis Sancti Pauli.*

¶ Baillium. Charta ann. 1374. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 369. *Baillium dictorum liberorum, & omne jus Ballii & regiminis eorumdem ad dictum dominum Comitem pertinebunt.* Occurrit prætereа in Edicto Philippi Aug. ann. 1197. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 22.

¶ Baillum, apud eumdem Baluzium ibid. pag. 455. ex Regeſtro Parlamenti ann. 1452.

¶ Baillium. Charta Florentii Comitis Hollandiæ apud Rymer. tom. 2. pag. 176. *Ballium ſive advocatia terræ noſtræ & liberorum noſtrorum in ipſius Regis cuſtodia, uſque ad ætatem ipſorum liberorum legitimam integre remanebit.* Alia ann. 1270. ex Archivis Caſtri Nannet. *Computavit Riocus de Penros Seneſcallus Leonenſis de exitibus balliæ de domino Gardone Baſtard* c. *libras ... de Ballio Amiciæ de Foreſta, pro Ballio filii Brientii de Cheac.* Occurrit etiam apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1029. & 1244. In Hiſt. Harcur. tom. 4. pag. 2170. & in Spicileg. Acher. tom. 10. p. 197.

¶ Ballum. Charta ann. 1260. ex Tabul. Corbeïen. *Sub tutella & Ballo dominæ Mariæ matris ſuæ, &c.* Pactum matrimonii inter Carolum Regem Aragon. & Margaritam filiam Caroli II. Regis Siciliæ an. 1290. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1238. *Jure Balli ſecundum locorum conſuetudinem ſibi ſalvo, habebit etiam poſt Ballum finitum cum dotalitio illo, &c.* Adde Regeſtrum Magn. Dier. Campaniæ an. 1285. fol. 18. Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1216. & 1240. Hiſt. Harcur. tom. 4. pag. 1124. &c.

¶ Balliſium. Concilium Rotomag. an. 1231. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 178. *Clerici beneficiati, ſeu in ſacris ordinibus conſtituti, non ſint advocati pro pretio, ſeu in fraude pretii in curia laicali, nec loco laïcorum curiam teneant, nec Balliſii* (leg. Balliſtis) *eorum ſeu aliorum illicitis præficiantur.* Quæ quidem vox perperam de *balationibus* ſeu ſaltationibus & choreis eſt intellecta. Hic enim, ut palam eſt, de negotiis ſecularibus à quibus abſtinere debent Clerici ſermo fit, inter quæ tutela non ultimum locum tenet, ut norunt qui res eccleſiaſticas vel leviter attigere.

¶ Bajulatus, Baliatus, Balium. Nicolaus de Jamſilla de Geſtis Frederici II. Imper. apud Murator. tom. 8. col. 508. *Marchione itaque dimittente Bajulatus officium, Comites, Barones ... convenerunt rogantes Principem Manfredum, ut Balium nepotis Regis pupilli à Marchione dimiſſum, quod eidem Principi jure agnationis legitime offerebatur, aſſumeret ..... cum ex quo Marchio ſemel Baliatus officium gerere cœperat, ſe ab eo exonerare non poſſet.*

4. BAJULUS, vel Baillivus, Italis *Balio*, Magiſtratus, qui vice Legati ordinarii Venetorum fungebatur Conſtantinopoli, dum Imperatores Græci ea in urbe imperarent: ſeu potius *Mercatorum Prætor*, ut Platinæ placet in Gregorio XI. παϊδλος, & μπαϊδλος, Pachymeri lib. 2. c. 32. Gregoræ lib. 4. Phranzæ lib. 3. c. 1. & Codino de Offic. cap. 14. n. 13. quomodo hæc vox ſcribitur apud Ducam c. 17. ubi de *Ballivo* Ordinis Hieroſolymitanorum Militum. At id non ſemper obtinuit: nam primitus *Poteſtates* dicti ii Bajuli, ut colligitur ex Statutis Venetor. an. 1242. lib. 1. c. 27. *Ballivum* Catelanis, qui Conſtantinopoli morabantur, præfuiſſe etiam ait idem Phranzes loco citato.

¶ Bajuli Artificum, Procuratores, qui res artificum communes adminiſtrant, Gall. *Syndics.* Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ Toloſanæ: *De mane eſt conſuetum, quod Bajuli argentariorum ac etiam Bajuli meneſcallorum faciunt dicere unam Miſſam in altari B. Eligii.*

¶ Bajuli Confratriæ, Eadem notione. *Les Bailes* vel *Syndics d'une Confrérie.* Baluz. Hiſt. Arvern. tom. 2. pag. 783. ex Charta ann. 1308. *Item homines S. Amantii & pertinenciarum recipient menſuras vini à Bajulis Confratriæ S. Spiritus, quæ ſit in villa S. Amantii qui tenebunt l'eſchandelho ſive lo payro, & omnes homines recipient à dictis Bajulis, &c.*

¶ Bajuli Curiæ Montispessulani, in Statutis Sartorum Montiſpeſſulanorum ann. 1323. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 472. *Nos Guirus Geneſii Bajulus Curiæ ordinariæ Montiſpeſſulani illuſtris domini Regis Majoricarum & domini Montiſpeſſulani, ſigillum auctenticum dictæ curiæ huic præſenti publico inſtrumento duximus apponendum.*

Bajuli Dominorum, in Conſtitut. Neapol. lib. 3. tit. 10. quibus aliquid agendum à dominis ſuis demandatum eſt. Ita etiam appellamus pedaneos & fiſcales judices prædiorum & feudorum.

Bajuli Gabellati, qui gabellas ſeu tributa publica exigunt vel recipiunt. Conſtit. Neapolit. lib. 1. tit. 57. *Statuimus Magiſtros Camerarios .... ipſas rationabiliter diffinire cauſas, quas inter Bajulos Gabellatos ſuæ juriſdictioni ſubjectos oriri ſæpe contingit.*

Bajulivi Conventuales, in Ordine Hoſpitaliorum S. Joannis Hieroſol. præcipui ordinis Conſiliarii appellantur Magnus Commendatarius, Mareſcallus, Hoſpitalarius, Admiratus, Draperius, & Turcopolerius, *qui Bajulivi Conventuales dicuntur, quia ſuarum linguarum præſides exiſtunt.* Statuta iſtius Odinis tit. 10. §. 1.

Bajulivi Capitulares, in eodem ordine, ibid. n. 2. qui Capitulis aſcripti ſunt, Conſilioque interſunt: hi ſunt Bajuli octo linguarum,

Provinciæ, qui Magnus Commendatarius;
Alverniæ, qui Mareſcallus;
Franciæ, qui Hoſpitalarius;
Italiæ, qui Admiratus;
Aragoniæ, qui Draperius, nunc Magnus Conſervator;
Angliæ, qui Turcopolerius;
Alemanniæ, qui Magnus Bajulivus;
Caſtellæ, qui Cancellarius Ordinis appellantur. De iis eodem tit. §. 42.

Bajulivorum appellatione præterea veniunt Priores & Caſtellanus Empoſtæ, tit. 19. §. 5. Magni Baillivi Hoſpitalis S. Joan. Hieroſ. meminit Ducas cap. 17. pag. 40. *Ballivus*, Regni vel Imperii gubernator, qui vulgo *Regent*, olim *Bail*. Henricus Flandrenſis in Epiſtola ad Innocentium III. PP. in Geſtis ejuſdem pag. 116. *Principes, Barones, & Milites exercitus me imperii Ballivum elegerunt.* Ipſe vero *Imperii moderatorem* ſe inſcribit in eadem Epiſtola. Vide infra *Balius*.

☞ *Bajulinos* eoſdem appellat Bernhardus *de Breydenbach* in ſuo itinerario Hieroſol. p. 271. *Nec defuerunt magnanimi Bajulini, priores, preceptores ac fratres ſacri ordinis Jeroſolimitani pariter negociatores indigeneque & Græci, qui pro fide orthodoxa fortiter pugnare non formidant. .... Noſtri in pomerio tubarum clangore jubilant. Princeps noſter præclariſſimus, ingenti acumine preditus propediem hoſtilem invaſionem futuram conjectat. Maturo igitur conſilio, preſidia menium inſtituit; hiiſque præſtantes viros preficit, ſubſidia quoque non negligit, quibus & electiſſimos ſui ordinis cujuſvis nationis Bajulinos & equites preeſſe voluit, qui preſto caſu urgente adeſſe debeant.*

¶ Bajulus Tabellionum, Qui præeſt tabellionibus. Concil. Avenion. anni 1509. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 396. E. *Placuit dicto RR. domino, quod ſalarium ſecretarii taxetur per Bajulos tabellionum.*

¶ Bajuli, In urbibus iidem qui mox Ballivi, Prætoris officio & nomenclatura illuſtres. Chronicum Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 89. *Inter alia privilegia & immunitates conceſſas dictæ univerſitati Panormi per dictum dominum Regem Petrum fuit conceſſum quod ex nunc inantea Bajulus dictæ urbis nominaretur & vocaretur Prætor, prout antiquitus aſſueverat vocari* Inſtrum. ann. 1120. to. 1. nov. Gall. Chriſt. pag. 67. *Reddidit ..... caſtrum & villulam quam contra voluntatem ejus ædificaverat & ejecit Bajulum ... & dimiſit omnes malos uſus.*

Ballivi, noſtris, *Baillis*, dicti, quibus juſtitiæ in provinciis & majoribus civitatibus adminiſtrandæ cura à Principe demandata erat, qua notione paſſim hæ voces occurrunt in Conſtitutionibus Regum noſtrorum. *Ballivos* autem à voce *Bajulos*, dictos omnino conſtat; non vero à *Baal*, idolo, ut ſibi ſomnia finxere Sanjulianus in Hiſt. Burgundionum p. 176. Golutus in Hiſt. Comit. Burgund. lib. 2. c. 42. & Joannes Guijonius in Differt. de Magiſtratibus Auguſtodunenſis fori c. 2. Atque ii Comitum vicem ſubiere, qui prima & ſecunda Regum noſtrorum ſtante ſtirpe id muneris obibant, quod poſtmodum Ballivi. At cum Comites inclinata, & frequentibus Normannorum irruptionibus attrita ac pene profligata eorumdem Principum auctoritate, Comitatus ſuos ſibi proprietario jure aſſeruiſſent; iidem juris dicendi facultatem tradidere Vicariis, quos *Bajulos* ac *ballivos*, vocabulo ævi iſtius, vocarunt, quo ita appellabantur, quibus rei alicujus cura demandata erat: ut qui *Juſtitiæ ſuæ Cuſtodes* eſſent ac veluti rectores & præſides: quod etiam fecere Reges noſtri in iis oppidis ac civitatibus, quæ ſui ac proprii juris erant.

☞ Altius, quam par erat, *Ballivorum* originem ultima hac notione D. Cangium repetiiſſe exiſtimat D. *Bruſſel*; haud injuria certe, cum de iis ante XII. ſeculum nulla occurrat mentio. Henricus II. Rex Angliæ & Normanniæ Dux, primus eorum meminit in Charta an. 1155. ita tamen ut ex ea omnino incertum ſit, an Vicecomitibus vel Præpoſitis ſuperiores exſtiterint. Hanc præeminentiam non prius ann. 1190. cum ſcilicet à Philippo Auguſto primum inſtituti, obtinuiſſe in iis quæ ad Regem pertinebant provinciis certum videtur. Vide laudatum D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 1. lib. 2. cap. 35.

De Ballivorum juriſdictione ac cognitione in Regno Siciliæ agunt Conſtitutiones ejuſdem regni lib. 1. tit. 56. & ſequentibus: in Francia vero præ cæteris Edictum S. Ludovici, dat. Pariſiis menſe Decembri anno 1254. quod recitant Joinvilla, & Nangius in illius Vita ſub ann. 1256. & Edictum Philippi Pulcri ann. 1302. pro reformatione Regni, quod Pithœus edidit poſt Conſuetudinem Trecenſem, in quibus habetur ſacramentum, quod antequam munus ſuum inirent, edere tenebantur, cap. 26. & ſeqq. quod etiam deſcriptum legitur in 1. Regeſto Memorialium Cameræ Computorum Pariſienſ. fol. 158. hiſque verbis concipitur: *Li ſermens que doivent faire li Baillis.*

Premierement que vous ſervirez le Roy bien & loyalement, & garderez ſon ſecret & ſon droit par tout la où vous le ſarez.

Item, que vous ferez bon droit & hatif à tous ceux qui auront à faire devant vous pour cauſe de votre Office, tant au foible comme au fort, tant au pauvre comme au riche, ſans acceptation de perſonne, quelle qu'elle ſoit.

Item, que de nulle perſonne de votre Baillie, ne d'autre, quelle qu'elle ſoit, qui eſt cauſe devant vous, ou eſperez qu'il doie avoir, vous ne prendrez don ne preſent de vin en tonnel, de beſte entiere, comme buef,

ou porc, ne vinde, ou viandes en autre maniere, fors que pour la ſouffiſance de la journée, ne or ne argent, ne joyaux ne autres choſes, qui puiſſent ou doient tourner à mauvaiſe convoitiſe.

Ainſi le jurez-vous, Bailly, ainſi ne vous aiſt Diex & ces ſaintes Evangiles. Exſtat aliud ſimile, ſed prolixius ſacramentum in 8. Regeſto eorumdem Memoralium pag. 55.

☞ Quod quidem ſacramentum prius coram Rege, vel in publicis Balliviarum ſuarum aſſiſiis, exinde vero in Camera Computorum præſtare tenebantur, ex Edicto Philippi V. Regis Franc. ann. 1319. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 706. *Nous voulons & ordennons que tous Seneſchaux, Baillis .... tantoſt comme ils ſeront crées & eſtablis és offices de par nous, viengnent en la Chambre de nos Comptes devant ditte, pour faire illec leur ſerment.*

☞ Ut ſua per ſe officia exerceant, nec *locum tenentes*, niſi cum caſus id poſtulaverit atque de conſenſu Regis, ſibi ſubſtituant, præcipit Philippus IV. Edicto ann. 1302. cap. 22. & Philippus V. ann. 1318. cap. 8.

Ballivi iſti majores non modo in aſſiſiis ſuis jus dicebant; ſed etiam Regum noſtrorum, uti vocant, domania, ſeu res, quæ fiſci ſunt, exigebant ac cogebant: verbi gratia mulctas & emendas pecuniarias, confiſcationes, foriſfacturas, eſcaëtas, laudimia, manus mortuas, & alia id genus, de quibus rationem accepti & expenſi coram Magiſtris Computorum Pariſienſium quotannis putabant, ut eſt in Statuto dato Vivarii an. 1319. pro eadem Camera Computorum: cujuſmodi Ballivorum Computa in Rotulis membraneis comprehenſa infinita propemodum mihi legere contigit beneficio V. C. Dom. *d'Herouval*. Proſtat aliud Statutum datum Andegavi menſ. Novemb. ann. 1323. in Regeſto *Noſter* fol. 165. in quo hæc de Ballivorum Computis ſtatuuntur.

Item, que tous Baillis & Receveurs veenguent compter ordonneement aus drois termes accouſtumez ſur peine de perdre 60. livres tournois, chaſcun Bailly à chaſcun terme & chaſcun Receveur des Seneſchauſſées la moitié de ſes gages.

Item que tous les Baillis dou Royaume de France, excepté celuy d'Auvergne, feront les receptes de leurs Baillies, & en compteroit aux termes accouſtumez ſur la peine deſſuſdite, & n'y ara autres Receveurs excepté le Receveur de Paris, qui ara 100. livres tournois chaſcun an pour raiſon de ſes gages, & chaſcun Bailly & le Prevoſt de Paris aront 500. livres tournois de gages par an, & eſt faite celle creuë és Baillis pour cauſe des receptes à leurs Baillies & au Prevoſt de Paris pour la multitude des beſoignes qu'il y a à faire.

De Ballivorum ſalariis hæc habentur in eodem Regeſto f. 415. *Anciennement le Prevoſt de Paris ſouloit prendre par tout l'an 292. livres par. pour ſes gages, c'eſt 16. ſ. par jour, & il prent orendroit chaſcun an 400. livres par. & 160. livres l'an de don de creuë.*

Les Baillis de Senlis & les autres de France prenoient par jour 16. ſ. & n'y avoit nul Receveur, & autant prenoit-il orendroit, & s'y a Receveurs qui prennent chaſcun 8. livres par an.

Les Baillis de Normandie ſouloient prendre chaſcun 20. ſ. tournois de gages par jour, c'eſt 365. livres tournois par an, & chaſcun prend orendroit 500. livres tournois de gages par an & oultre ce le Bailly de Rouen prenoit 100. livres tournois par an pour robes & chevaux, & les prend encore.

Les Baillis de Champagne ſouloient prendre chacun 20. ſ. tournois de gages par jour, & le Receveur 500. livres tournois, & autant prennent-il orendroit, & auſſi les autres Officiaux.

Les Seneſchaux ſouloient prendre, c'eſt aſſavoir Poitou, Xaintonge, d'Auvergne, chaſcun 500. livres tournois de gages par an, Caours & Perrigort enſemble 600. livres, Toloſe 700. livres tournois, auſſi prennent-ils encore, & avec ce ils retenoient les emolumens des ſeaux des Seneſchauſſées qu'ils portent.

Le Seneſchal de Bigorre ſouloit prendre 365. livres tournois de gages par an, & il prend orendroit 400. liv. tournois, & li Receveur 100. liv. t. par an.

Li Gouverneres de Lille Meſſ. Thibaut de Deniſy prenoit l'an 1325. en ſon temps 1000. liv. t. de gages par an, & Meſſ. Regnaut de Choiſel Gouverneres orendroit prent 500. liv. t. par an, & le Bailly ſouloit prendre 200. liv. par an, & n'y avoit Gouverneur ne Receveur, & li preſent li Receverres 80. liv. par an.

Le Bailly de Creſcy ſouloit prendre 60. liv. tourn. de gages, & il prend orendroit 200. liv.

De tempore, quo Baillivi ſua computa reddere debebant, habetur aliud Statutum, hiſce verbis conceptum:

C'eſt l'ordonn. comment les Baillifs de France & de Normandie, & les Seneſchaux, & les Commiſſaires de par le Royaume doivent venir compter. Les Baillis de Normandie doivent venir compter le lendemain des Octaves de Paſques & de la S. Martin chaſcun 2. jour l'un aprés l'autre.

Le Bailly de Roüen, lendemain des Octaves des Paſques, & aura 2. jours pour compter.

Caën aprés aura 2. jours. Caux 2. jours aprés. Conſtantin 2. jours aprés. Giſors aprés 2. jours.

Les Baillis de France doivent venir compter lendemain de l'Aſcenſion & de la S. Andry, & doit chaſcun l'un aprés l'autre avoir 2. jours pour compter à chaſcun terme. Paris, Senlis, Vermandois, Amiens, Sens, Orleans, Bourges, & Tours.

Seneſchaux doivent venir compter aux Octaves de la S. Jean chaſcun an, & aura celuy de Poitou 2. jours, Xaintonge 2. jours, Angouleſme 1. jour, Auvergne 2. jours, Thoulouſe 8. jours, Roüergue 2. jours, Carcaſſone 8. jours, Beaucaire 8. jours, Pierregort 2. jours, Caourſin 2. jours, Lyon 2. jours, Maſcon 2. jours.

Champagne à la my-Aouſt 8. jours.

La ville de Doüay, & toute la terre devers Flandres de la Septembreſche. (ſic)

Nevers aux Oct. de la Septembreſche.

Les Baillis de Normandie aux huitaines de la S. Martin, ſe il n'y a pleiderie, & ſe il y a, il ſoit bon, que ils veïnſſent lendemain de la Touſſains.

Les Baillis de France à la S. Andrieu, & aura chaſcun Bailly de France & de Normandie 2. jours pour compter l'un aprés l'autre.

Navarre rendra de la Thiphaine, & aura 8. jours.

Enſuit tous les Comptes ordinaires ouys, aprés le temps deſſuſdit pourra l'en oyr les Commiſſaires des dixiémes, des annuex, de Meſſaigiers, & autres Commiſſaires.

Les Comptes de l'Hoſtel le Roy, de Madame la Royne, avec les joyaux pour 2. termes.

Les Comptes du Treſor pour 2. termes.

Les Comptes des Garniſons.

Statuto Philippi Valeſii Regis 8. Aprilis ann. 1342. cautum, ne quis Baillivus vel Seneſcallus ſit ex Magiſtris Requeſtarum, neque ex Parlamento, in Reg. Memorialium Cameræ Comput. Pariſ. ſign. C. fol. 259. Adde Statutum pro reformat. Regni an. 1302. cap. 8.

☞ Admiſſos tamen in Parlamentum, niſi cum de

Arreſtis pronuntiandis ageretur, conſtat ex Edicto Philippi V. an. 1320. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 730. *Nous voulons que les Huiſſiers de Parlement laiſſent paſſer les Seneſchaulz, Baillis & nos Procureurs pardevers les Meſtres, forz tant ſeulement quand il feront en conſeil ſur les arrez.*

Ex ordine Militum ſeligebantur Ballivi, ut auctor eſt Monſtrelletus 1. vol. c. 155.

Interdum *Gubernatores Balliviarum* ſuarum ſe ſe inſcribebant, ut ex variis Tabulis, & ex Froiſſarte 2. vol. cap. 24. colligitur: quod poſtmodum iis interdictum dicto Statuto 8. April. an. 1342.

Si bellum ingrueret, vel à Rege ſubmonerentur & citarentur feudatarii, Ballivi *Communias* Balliviarum ſuarum in exercitum ducebant, iiſque præficiebantur. Homagium Vicarii Salviæ in Occitania, apud Catellum in Hiſt. Toloſ. Com. pag. 36. *Quando dominus Rex vel alius nomine ipſius vult congregare cavalcatas per Bajulos parochiarum, ego debeo mandare dictas cavalcatas per totam dictam Vicariam, per dictos Bajulos, & cogere homines ſecundum mandatum domini, ut eant in guerram: & debeo dictos homines conducere, & capdelare per me, vel per alium, cum expenſis tamen domini prædicti.* [Charta Berengarii Comitis Provinc. an. 1234. ex minore Chartul. S. Victoris Maſſil. pag. 119. *Recentis nobis cavalcatis ſemel in anno homines dicti caſtri teneantur venire in noſtris caſtris, ſi contigerit nos vel Bajulos noſtros facere exercitum.*] Vide Froiſſart. 1. vol. cap. 121. pag. 127. Labbeum tom. 1. Miſcellan. p. 658. Sanjulianum in Auguſtoduno p. 215. &c.

Ballivorum officia annua erant, & *Vicarios* ad jus dicendum pariter annuos ii deligebant. Ita appellantur in Statuto S. Ludovici ann. 1256. quos noſtri *Lieutenans Generaux* vocant. De iis conſulendum Edictum Caroli VIII. an. 1493.

☞ Triennium officia ſua *Ballivos* obtinuiſſe, atque etiam diutius, quamvis raro, monet D. *Bruſſel* de Uſu Feud. lib. 2. cap. 34. quod manifeſtum fit ex Catalogo quem ibidem adtexuit. Ad *Vicarios* vero eorumdem quod attinet, nihil in Statuto laudato an. 1256. mihi occurrit quo Ballivis jus fuiſſe *Vicarios*, qui vices ſuas gererint, deligendi, eoſque annuos fuiſſe probetur; id certe ſequiori ſæculo ipſis interdictum fuiſſe ſupra monuimus.

Ballivis, adminiſtratione ſua durante, poſſeſſiones per ſe, vel per alium emere in Ballivia ſua, abſque Regis licentia, interdictum Statuto S. Ludovici ſupra laudato: ut & ſibi vel liberis, fratribus aut ſororibus, & conſanguineis vel cuicumque de familia ſua, abſque Regis aſſenſu, procurare; [ſed & matrimonia contrahere, ſuoſque in Monaſteriis collocare.] In quam rem conſulendus Theophanes an. 2. Juſtiniani M. Habetur in Camera Computor. Pariſienſ. ſequens Diploma, quod id adſtruit: *Johannes, &c. Univerſis, &c. Expoſuit nobis Colardus de Salcibus Ballivus noſter Vitriaci, quod cum ipſe matrimonium contrahi procuraverit de Colardo filio ſuo, cum filia Radulphi de Dargieres Militis in ſua Ballivia commorantis, timeatque, ne eidem imputari poſſet in futurum, quod hoc juxta ordinem facere non poteſt, abſque emenda erga nos incurrenda: Notum facimus, quod attentis gratis ſervitiis, &c. eidem omnem emendam, quam propter præmiſſa incurrere potuit, remittimus & donamus, non obſtante, &c. Datum Pariſ. die 15. Junii an.* 1359.

Denique ut omnis odii aut favoris abeſſet ſuſpicio in judiciis, ſtatuit Philippus Pulcher, ut aliunde aſſumerentur quam ex Balliviis, ad quas mittebantur, Statuto anni 1302. cap. 17. cui conſona habet de Friderico I. Imp. Guntherus lib. 8. Ligurini:

.... Cunctaſque per urbes
Electos in jure viros, verique ſequaces
Impoſuit, medio qui cuncta negotia juris
Limite diſcuterent, nec eos ex urbibus iiſdem,
Ne favor aut odium ſenſus corrumpat eorum,
Sed magis ex aliis ad munera pulcra vocatos
Elegit, ſacra vel delegavit ab aula.

Ballivi, finito officio, in ſua Ballivia remanere tenebantur per 40. dies, vel ſaltem procuratorem ſufficientem dimittere, ut de ſe conquerentibus coram illis reſponderent, quibus id fuiſſet commiſſum, ex dicto Statuto S. Ludov. an. 1256. vel 50. Et ex Statuto Philippi Pulcri an. 1303. in Regeſto 36. Chartophylacii Regii Charta 133. *Item quod Bajuli facto tempore eorum regiminis morentur & remaneant in locis Bajuliarum ſuarum per* 50. *dies continue parati reſpondere omnibus de ſe conquerentibus.* Quod etiam in Scotia factitatum docent Leges Scoticæ Quoniam attachiamenta c. 101. Id vero & illi, & noſtri hauſerant ex l. Cod. 1. *Ut omnes Judices tam civiles, quam milit. &c.* & ex Novella Theodoſii & Valentiniani de Tributis Fiſcalibus. [Vide Theophan. an. 2. Juſtiniani M.]

Neque tantum in Balliviis ſuis morari per id temporis, ſed etiam in Parlamentis ſiſtere ſe tenebantur, ut de judicatis in aſſiſis ſuis reſponderent. Philippus de Bellomanerio cap. 61. ait, eum, qui de *falſo judicio* appellavit, debere illud proſequi in proximo Parlamento poſt appellationem: *mais ajorner le Bailli ne convient-il pas fere, car il eſt toſjors ajorné as Parlemens à ce jor de lor Baillies contre tos cix qui ſe voelent plaindre d'eux.* Atque hæc generatim de Ballivis Gallicis: de Anglicis vero ſequentia ex Spelmanno, & aliis hic ſubjicimus.

Ballivus Franchesiæ, ſeu *libertatis*, apud Anglos eſt, qui in loco immuni, ſeu portione Comitatus, poteſtate Vicecomitis ſubducta, partes Vicecomitis exequitur. Et ſunt hujuſmodi *Ballivi* eorum ſimiles, qui apud Gallos Baronum & Caſtellanorum appellantur *Ballivi*. Horum mentio eſt in Statuto 2. Weſtmonaſter. cap. 42.

Ballivi Burgorum, ſunt in burgis ſuis Prætoris inſtar: at ſub illo nomine ante ſæculum Normannicum non reperiuntur; ſed deinceps nunc Aldermannorum locum, nunc *Grevi* & *Portgrevii* obtinuerunt. In hoc autem differunt ab Aldermannis & Grevis, quod hi plerumque ſingulis burgis vel civitatibus ſinguli præficerentur; Ballivi autem, bini, ut olim Londoniis: interdum quatuor, ut Norwici aliquando. Primos etiam Londoniarum *Ballivos* alii Vicecomites appellarunt, qui apud Anglos multo ſplendidior eſt Magiſtratus. Vide Leges Burgorum Scotic. cap. 76. §. 1. cap. 104. §. 1.

Ballivus Manerii, Idem eſt, qui alias *Ballivus*, ſeu Præpoſitus villæ, quaſi Vicedominus: nam domini loco omnia adminiſtrabat infra manerium, ſeu villam: tantaque olim ejus erat celebritas, ut abſente domino, brevia aliquot Regis, illi tanquam domino mandarentur.

Ballivus Domesticus, ſeu rei familiaris, idem eſt qui Latinis *Villicus*.

Sunt præterea Quinque portuum, foreſtarum, Caſtellorum, aliorumque locorum *Ballivi*, & rei alienæ adminiſtrandæ perplures, quos longum eſſet ſingillatim enumerare. Præ omnibus autem,

munere, multitudine notiſſimi ſunt infimi illi *Ballivi*, qui Vicecomitibus & *Ballivis francheſiarum* ſunt à mandatis. Horum autem eſt, deſideratos in Curias accerſere, partem ream citare, ſiſtere, apprehendere, in cuſtodiam deportare, mulctas & debita exigere, rem judicatam tranſigere, & hujuſmodi. Quæ ut faciant, alii undique diſcurrunt, & appellantur ideo *Ballivi errantes*, ſeu *itinerantes*, quales olim apud Romanos *Viatores*. Hoc illud hominum genus eſt, quod dum plebem per ſecula vexat & depeculatur, honeſtum Ballivorum nomen turpi infamia perfundit: cum tamen ipſi non *Ballivi*, at *Subbaillivi* potius ſint appellandi. Hactenus Spelmannus.

☞ Ad Ballivos vero Delphinales quod ſpectat, de eorum juriſdictione & cognitione nihil eſt quod addamus, cum iidem fuerint qui Ballivi Regis Franc. de quibus ſatis abunde ſupra dictum eſt: ad eos quippe, quemadmodum & ad illos, cenſus, aliorumque vectigalium, quæ fiſci erant, ſpectabat collectio, de quibus rationem Caſtellano exhibebant, ad cujus mandatum debebant *facere & tractare negotia domini*. Horum exinde officium ſub annuo cenſu infeudatum videre eſt in Hiſt. Dalphin. tom. 1. p. 111. ubi, plura ſi noſſe cupis, accurate pertractata reperies.

Baillivia, Balivia, Ballia, Balliva, Nomen eſt genericum, comprehenditque non modo *Ballivorum* majorum officia ac diſtrictus, ſed etiam alias *Præpoſituras*, *Majorias*, *Vicecomitatus*, & quoſvis pedaneorum judicum magiſtratus, qui in commercio erant, & vænibant, & emebantur, ut eſt in Edicto S. Ludovici an. 1254. apud Nangium in illius Vita pag. 364. Hinc *Balliva Vicecomitis*, apud Matthæum Paris, & in Vitis Abbatum S. Albani. *Ballivia foreſtæ* & *foreſtarii*, in Legibus foreſtæ, apud eumdem Paris, id eſt, cura foreſtarum, de quibus etiam foreſtarii judicia exercebant, vel ſaltem mulctas imponebant. [Edictum S. Ludovici ann. 1228. in Hæreticos Occitaniæ: *Hæc Statuta inviolabiliter ſervari jubemus, mandantes, quod Barones & vaſſali & bone ville jurent iſta ſervari, Baillivis noſtris ad hoc executoribus deputatis, qui infra menſem poſtquam fuerint in Baliviis ſuis conſtituti, publice & in loco publico & die ſolempni, jurent quod hæc ſervabunt.* Charta anni 1298. ex Archivo Montis S. Michaëlis: *Nos frater Stephanus Abbas Savigneii & magiſter Guillelmus archidiaconus Sabolii viſitatores & reformatores monaſterii Rothonenſis à domino Papa delegati, ſtatuimus, quod Abbas teneat Baillivias ſive præpoſituras de Rothono, de Balneo, &c.* Tabular. Angeriac. *Ipſe Petrus quitavit & conceſſit dicto Laidet & heredibus ſuis Balliam & libertatem ipſius Balliæ, quæ Ballia vocatur publice Præpoſitura fimorum.*] Vide infra *Balia*.

¶ Ballia, Ballivia. Charta an. 1208. ex Archivis Caſtri Nannet. *H. de Leonia: Ego dedi R. filio Cari pro bono ſuo ſervitio Balliam & miniſterium & ſeneſcalliam hereditarie & perpetuo poſſidenda, inter me & ipſum nullo Ballivo mediante, in quinque plebibus, &c.* Alia an. 1225. ex eodem Archivo: *Noverit univerſitas veſtra nos dediſſe & conceſſiſſe dilecto militi noſtro Eudoni Guidon Seneſcalliam & Bailliviam in plebe Tinet.... ſibi & heredibus ſuis in perpetuum. Dictus autem Eudo Guidon eſt homo noſter ligius de Seneſcallia & Ballivia prædictis.* Adde Regiam Majeſtatem lib. 1. c. 15. §. 14.

¶ Bajulia, in Saiſimento Comitatus Toloſæ ann. 1271. tom. 1. Annal. Toloſ. pag. 37. inter Inſtrumenta: *De Buzeto Diœceſis Toloſæ & Bajulia ejus.* Et pag. 38. *Aſſeruerunt etiam quod in Bajulia & diſtrictu dicti caſtri ſunt caſtra & villæ & parrochiæ infra ſcriptæ.* Statuta Eccleſ. Barchin. 1341. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 622. E. *Bajulias, ſcribarias ſeu alia officia, &c.* Concil. Hiſpan. tom. 4. pag. 527. *Cedit quidem in magnum Eccleſiæ detrimentum, quod ſcribaniæ, vicariæ, Bajuliæ, ſagioniæ ... per laicos gubernari, &c.* Spicil. Acher. to. 9. pag. 249. ex Teſtamento Jacobi cognomento Magni Regis Aragoniæ an. 1272. *Manumiſſores noſtri habeant, teneant & recipiant tot annis & tamdiu omnes reditus & exitus civitatum... & Bajuliarum ſuarum, &c.* Præceptum S. Ludovici an. 1228. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 51. *Volumus & mandamus, ut Bajuli noſtri in quorum Bajuliis capti fuerint hæretici, &c.* Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 140. *Deſiderius Corlois eſt homo Comitis & tenet de eo Bajuliam de Menglas & de Longavilla & percipit pro iſta Bajulia decimam partem in omnibus cenſibus & in tallia quinque ſolidos pro calciatura ſua.* Vide infra *Balia*.

Ballivia Feodata, Juris dicendi poteſtas, vel potius prædii alicujus cura in feudum data. Tabularium Ludovici Ducis Andegavenſis Regis Siciliæ fol. 102. 103. *Michel de la Touſche homme lige deux fois pour la grant Baillie Faiée du Chaillant, & à cauſe de la Baillie Faiée de Lennot de Changey. Colette la Bedelle femme lige à cauſe de la Baillie Faiée de Mayenne.*

¶ Bailliagium, Baillivi ſeu Judicis officium, diſtrictus, juriſdictio, Gall. *Baillage.* Rotulus Cancellariæ Ducatus Normanniæ to. 4. Hiſt. Harcur. p. 1258. *Infra Bailliagium d'Evreux & d'Alençon.*

¶ Baillivatus, Bailliviatus, Eadem notione. Literæ Caroli Franc. Regis an. 1459. to. 5. Hiſt. Pariſ. pag. 705. inter Inſtrum. *Theobardus de Meſeray dicti palatii noſtri dum viveret conciergerius magiſtros Petrum de Marigny & Petrum le Mouſtier ſucceſſive ſuos Ballivos, qui dictum Baillivatus officium ... exercuerant.* Rymer. to. 9. pag. 879. *Quoad officia tam juſtitiæ Parliamenti, quam etiam Baillavatus, Præpoſituras, &c.* Et pag. 898. *Præpoſituras, Bailliviatus, Seneſcallias, &c.* Vide eumdem to. 12. pag. 503.

Bajulatio, in Conſtitut. Sicul. lib. 1. tit. 56. 59. §. 1. 2. in Sicilia Sacra Rochi Pirri pag. 174. ex Diplom. Martini Regis, & in Statutis MSS. Caroli I. Regis Siciliæ cap. 49. 50.

Balia, Quævis rerum adminiſtratio. Falco Beneventanus in Chr. *Jurejurando firmavit, quod Comeſtabiliam, & Rectoraticum, aut aliquam Baliam publicam non acciperet, &c.* Tabularium Brivatenſe Ch. 28. *Placuitque mihi, ut poſt obitum meum ille teneat in Balia, & annis ſingulis cenſum reddat, &c.* Charta an. 1159. apud Joffredum in Nicea pag. 175. *Omnes adminiſtrationes ſive Balias, &c.* Charta Comitis de *Homburg.* an. 1312. apud Corium in Hiſt. Mediol. parte 2. *Dans nobis poteſtatem & Baliam præcipiendi omnibus Imperii fidelibus, &c.* Joan. Villaneus lib. 1. c. 25. *Haveva paſſato il decreto fatto, che nullo doveſſe ſtare in nulla Balia piu de cinque anni.* Le Roman *de Guillaume au Court nez*, MS.

Mès pour tel Dieu qui tot a en Baillie.

[Vide Hiſtoriam Dalphin. tom. 1. pag. 140. & 141. in quibus voces *Bailia* & *Baillia* paſſim habentur eadem notione. *Bailla* in Charta an. 1157. ex Archivo Caſtri Nannet.]

¶ Baylia, Bayllia, Eadem ſignificatione. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 142. col. 1. de officiis feudalibus familiæ Abbatis S. Barnardi de Romanis: *Feudus Baylliæ debet, ſicut dictum eſt, hominium & jurare*

jurare fidelitatem & centum ſolidos de placito tempore mutationis, procurationem domus, id eſt, Abbatis ſuæ Romanis & totius terræ ſuæ facere tenetur, & ratiocinia & cuſtodire terram ſuam...' & hoc quod habet in Petroſis de Chappelleys, uſque ad viam quæ tendit ad columbarium & in tribus manſis panem & potum & tres agnos cum pane & vino, & feudum quod Clemens tenet ab eo pro Baylia & ſervitium molendinorum.

Baliaticum, Idem quod *Balia*, noſtris *Baliage*, Gardia, cuſtodia. Charta Willelmi D. Montiſpeſſulani an. 1103. *Dono etiam ego Willelmus Baliaticum arquintalis, & tertium denarium in arquintali, & medallias, quas donant homines Montiſpeſſulani & Longobardi pro arquintali.* *Bayliwike*, apud Littletonem ſect. 248. *Baliato*, apud Matthæum Villaneum lib. 6. cap. 33.

Baliæ, Ballivæ, Officinarum in Monaſteriis præfecturæ Monachis demandatæ, apud Innocent. III. PP. lib. 13. Epiſt. 55. Vide Probationes Hiſt. Drocenſis pag. 237. Matthæus Paris pag. 110. *Monachus Ballivam ſuam, ſi quam habet, amittat.* Idem alibi: *In qualibet Balliva, quas Obedientias dicimus, conſtituit.* [Vide Marten. tom. 4. Anecd. col. 1209.]

Balium, Idem quod *Balia*. *Balium regni:* Hugo Falcandus de Siciliæ calamit. pag. 671. *Reginam autem præcepit totius regni curam & adminiſtrationem (quæ vulgo Balium appellatur) tandiu gerere, dum puer ejus prudentiæ eſſet, quæ negociis provide diſponendis ſufficere putaretur.* Adde pag. 674. Hac notione occurrit l. 2. Epiſtolar. Innocentii III. PP. pag. 484. 488. 494. Edit. Venetæ.

¶ Bajulacus, f. pro *Bajulatus*, eadem notione. Charta an. 1284. apud Rymer. tom. 2. p. 278. *Decere credimus Majeſtatem veſtram, quæ à ſummo Rege regni terreni tenet Bajulacum.*

Balius, Gubernator, *Balio*, Italis. Joan. Villaneus lib. 1. cap. 19. *Era Pipino ſourano Balio & Governatore di tutta Francia.*

¶ Bajulus, Eadem notione. Chron. Romualdi II. Archiep. Salernitani apud Murator. tom. 7. col. 199. *Non multo poſt quum Imperator vellet in civitate Bajulum conſtituere, & eam pro ſuo arbitrio ordinare.*

Bajulia, Tutela, protectio. Teſtamentum Ranimiri Regis Aragon. æræ 1099. apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 2. c. 38. *Et mitto illum* (filium) *& omnem meam terram, & meum honorem, & meos viros, quæ Deus mihi dedit, in Bajulia de Deo & de ſuis Sanctis, &c.* Infra: *Ut ſint in Bayoliam Dei & de ſancta Maria, &c.* [Le Roman *de la Roſe* apud Borellum:

Pieça fut morte, ou mal ſortie,
Selle ne fut en ma Baillie.]

¶ Balliata, Tributi genus, f. illud quod ratione protectionis ſeu tutelæ exigitur. Antiquit. Benedict. Engoliſm. MSS. apud Stephanotium p. 189. *Litteræ Adhemari Engoliſmenſis Comitis, quibus homines S. Auſonii.... eximit ab omni Balliata, injuſta exactione, exercitu, canis, ballivis, caſeis & paleis.*

Bajulatus, Locatio, conductio, datio ad firmam, Gall. *Bail.* Provinciale Eccleſiæ Cantuarienſis lib. 3. tit. 9. *Vel ſub nomine Bajulatus Eccleſiæ ad firmam Laïcis conceduntur, &c.*

Bajulatio, Gravamen. Charta Goffredi Comitis Converſani an. 1105. apud Ughellum tom. 7. pag. 1072. *Concedimus etiam, ut nemo ex hominibus ipſius Eccleſiæ... conſtringatur ullo tempore ad faciendam Bajulationem, vel aliquam ſervitutem, &c.* Adde pag. 1081.

¶ Bajulatio, Tributum, vectigal, quidquid ob merces extra regnum vel provinciam exportatas exigitur. Epiſtola Panormitanorum ad Martinum PP. IV. in Chron. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 36. *Quoniam divitibus invitis faciebat dari officia ſecretiæ, mediocribus vero Bajulationis dohanas, certaſque tabellas modicas, &c.*

¶ BAIUM, *Porrum*, in veteri Gloſſ. San-German. num. 501.

¶ BAJUNOLA, Bajunula. Vide *Bajulona.*

¶ BAIUS. Vide *Bagus.*

¶ BAIZA Argentea, f. Pannus argenteus, ab Anglico *Baize*, Pannus villoſus. Locum vide in *Spara.*

¶ BAKELER Vide *Baccalarii* 2.

¶ BAKERE, Anglo-Saxon. Bæcepe Piſtor. Charta 14. ſeculi apud *Madox* Formulare Anglic. p. 200. *Thomas de Kyngeſton Bakere civis Londoniæ executor teſtamenti, &c.*

¶ BAL, Veteribus Francis, Falſus. Vide *Ballomer.*

BALA, Sagma, faſcis, onus, ſarcina, in modum pilæ, quam Galli & Itali ballam vocant, compacta. Fleta l. 1. cap. 22. *Ne quis occultare præſumat aliquam pecuniam in pannis, in fardellis, Balis & alibi in loco ſuſpecto.* [Conſuetud. & jura Eccleſiæ S. Bertini & S. Audomari MSS. *Balæ quatuor den. de terſel* IV. *den.* Rymer. to. 7. pag. 233. *Unam Balam de arquinetia.* Ibidem pag. 356. col. 2. in Charta pro collectore Papæ de exportandis veſtimentis: *In Balis ſine* (f. ſive) *ciſtis reponere, ac ea omnia in quadam navi in portu prædicto carcare.*] *Balla*, apud Matthæum Villaneum lib. 11. cap. 96. Boccacius: *Fece molte Balle ben ligate & ben magliate.*

¶ BALAA, Gall. *Balay*, Scopæ, in Chartis Eccleſiæ Anicienſis ſec. XIV. *Solvuntur in tracta... porterio minori pro Balaïs 20. ſol.*

BALAGIUM, [Tributi ſpecies ex *bladis.*] Breve commemorationis doni, apud Catellum in Iſlo Epiſcopo Toloſano pag. 855. *Et in hoc fevo dedit illis totam ſiglicem, & totum milium, & Balagium, & decimum de ſextararis, boerium, & retrodecimum, & retrocole, &c.* Charta an. 1240. *Et pro iſta advocatia pars de Alneto ſolvet parti de Meleduno 60. ſol. in ſuo Balagio annuatim.* [Charta an. 1312. ex Archivo Maſſil. *Salva & retenta dictis dominis & colonis trezeno, corſura & Balagio bladorum.*] Vide *Palagium.*

¶ BALAGIUS. Vide *Balaſcus.*

BALAIUM, Scopa, Gallis *Balay.* Tabular. Foſſatenſe: *Iidem hoſpites ſcopas ſive Balaia & ſaccos ad ferendum bladum de granchia, &c.* Vide *Baleys.*

¶ BALAMITES, pro *Balanites*, Gemmæ ſpecies. Rymer. to. 5. pag. 50. *Unum ſcrinium auri... garnitum de ſaphiris... Balamitibus & aliis petrariis.*

BALANDRANA, Pallii ſpecies, noſtris *Balandras*, vel *Balandran.* Statuta Ord. S. Benedicti in provincia Narbon. an. 1226. *Illas quidem veſtes, quæ vulgo Balandrava, & ſupertoti vocantur, & ſellas rubeas, & fræna, penitus amputamus.* Rectius *balandrana* præfert Concilium Albienſe an. 1254. cap. 53. *Prohibemus quoque diſtrictius, ut nulli Regulares cum Balandranis ſeu garmaſiis, vel aliis veſtibus Laïcorum, equitent, vel incedant.* [*Balardinis* & *Gramaſiis* legit D. *de Lauriere* in Notis ad Edictum S. Ludovici an. 1228. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 52.]

¶ BALANERIUS, Navigii majoris genus. Litteræ Caroli Regis an. 1481. ex Archivis Communis Maſſil. *Ipſorum naves, Balanerios, galatias, barchias, caravellas, & quæcumque alia vaſa maritima cum ſuis corredis, apparatibus, armamentis & rebus illarum.*

BALANI, *Grandes viri*, Papiæ. Leg. *Glandes*.

¶ BALANTIA, Idem ac *Balanx*, quod vide, & in *Aſſaia* Rymeri locum, cui paulo poſt ſubjungitur; *Ad omnes illos, quos de falſatione ſeu diminutione monetarum, Balantiarum, ſeu ponderum, &c.*

¶ BALANUM, *Nux muſcada*, in Gloſſar. S. Andreæ Avenion. MS. *Balanus* vulgo eſt Dactylus, palmula, nux caſtanea.

BALANX, pro *Bilanx*, ex Gall. & Anglico *Balance*. Ugutio: *Bajulo, vacillo, hinc & illinc inclinare: unde hæ Balances, quia huc & illuc non declinant.* [Verius ſi à duabus Lancibus etymon duxiſſet, ſicut & *Bilancis*: *i* mutatum fuit in *a*, ut à voce *Cingulum*, dicimus *Sangle*, &c.] Will. Thorn. *de Balancibus & menſuris. Ballancia*, in Charta ann. 1266. apud Loiſellum in Bellovaco pag. 297.

BALARDINA. Vide *Balandrana*.

BALARE, BALLARE, VALLARE, Saltare, choreas ducere, Ital. *Ballare*, Gall. *Baler*. Ugutio [& Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Attrebat.] *Ballare, huc & illuc inclinare, vacillare.* Notæ Tyronis: *Ballat, ballator, ballatrix.* Voces à Græco deductæ. Gloſſ. Græc. Lat. Βαλίζω, *Pergo, gradior*, Βαλίζει, *Ambulat*. Βάλισμα, *hic greſſus*. Βαλλίζω, *Ballo*. Lexicon Græc. MS. Reg. Cod. 2062. Βαλλίζειν, τὰ κύμβαλα κτυπεῖν, καὶ πρὸς τὸν ἐκεῖνον κλύπον ὀρχεῖσθαι. Vide Athenæum lib. 8. pag. 362. Ita in Concilio Laodiceno can. 52. vox Βαλλίζειν uſurpatur; [& apud Theophanem an. 1. Valentis.] Vide Salmaſium ad Hiſtor. Auguſt. pag. 350. S. Auguſtinus Serm. 215. de Tempore: *Iſta conſuetudo Balandi de paganorum obſervatione remanſit.* Serm. 216. *Diabolico more Balare & ſaltare.* Ferrandus Diac. in Breviar. Canon. c. 188. *Ut nullus Chriſtianus Ballare vel cantare in nuptiis audeat.* Ubi Concil. Laodic. habet Βαλλίζειν. Synodus Romana ſub Eugenio II. an. 826. cap. 35. *Sunt quidam, & maxime mulieres, qui feſtis ac ſacris diebus, atque Sanctorum natalitiis, non pro eorum, quibus debent delectantur deſideriis advenire, ſed Ballando, verba turpia decantando, choros tenendo ac ducendo... advenire procurant.* Epiſtola Liciniani Carthaginis Spathariæ Epiſcopi ad Vincentium Ebuſitanæ inſulæ Epiſcopum, apud Bivarium: *Meliuſque erat viro hortum facere vel iter agere, mulieri colum tenere, & non, ut dicitur, Balare, ſaltare, membra Deo benedicta ſaltando trajicere, & torquere, &c.* Pirminius Abbas in Excerptis de Sanctis Scripturis: *Nullus Chriſtianorum neque ad Eccleſiam, neque in domibus, neque in triviis, nec in nullo loco Ballationes, cantationes, jocos & luſa diabolica facere præſumat.* Occurrit rurſum infra. Vide *Auguriosus*. [Statuta Capituli Senon. art. de Præcentore: *Sciendum quod die Inventionis B. Stephani ad proceſſionem in navi Eccleſiæ, apud S. Columbam in die S. Lupi, dum cantatur in choro*, O venerandum antiſtem, *Præcentor in his duobus locis, in chirotecis & annulis cum baculo debet Ballare, & non plus per annum.*] Joan. de Condato MS.

Puis chante, & puis eſpringe & Bale.

BALATOR, vel ut eſt in Notis Tyronis, *Ballator*, Saltator. Appendix ad Chronicon Leodienſe an. 1374. apud Labbeum tom. 1. Bibl. pag. 408. *Fuerunt ſaltatores ſeu Balatores quædam gentes Leodienſes,... ſaltabant & chorizabant, &c.*

BALATIO, Saltatio. Iſidori Gloſſæ: *Choreis, Balationibus.* Capitula Caroli Mag. lib. 6. c. 193. *Illas vero Balationes & ſaltationes, canticaque turpia... non faciat.* Vide Concil. Bracarenſe apud Burchard. lib. 10. cap. 39. Præcepta Synodalia Petri de Collemedio Archiepiſc. Rotomag. an. 1145. [Statuta Eccleſiæ Nannet. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 935.] & Synodum Bajocenſem an. 1300. can. 31. Le Roman *d'Aubery*:

A Oſteſin fu li peuples joians
De jeus, de Baus, de violes, de chans, &c.

[Ovide MS. apud Borellum ad vocem *Citole*:

Et Baleries & keroles,
Et vit violes & citoles.]

¶ BALLATIO, Eadem notione, to. 2. Concil. Hiſp. pag. 320. & apud Mabillonium to. 4. Analect. pag. 587. & alios.

BALLATIONES, in feſto Sanctorum Innocentium, interdictæ in Concilio Copriniacenſi an. 1260. can. 2. Vide *Kalendæ*.

VALLATIO, pro *Ballatio*. Vita S. Eligii lib. 2. cap. 15. *Nullus... Vallationes, vel ſaltationes, aut caraulas, aut cantica diabolica exerceat.* Eod. cap. *Ludos etiam diabolicos, & Vallationes, vel cantica Gentilium fieri vetate.*

BALLIMATHIA. Ugutio: *Cimbala, acitabula ſunt, quæ percuſſa... ſonum faciunt, ſic dicta quod cum Ballematica ſimiliter percutiuntur*, id eſt, in *balliſmatiis*, ſeu in ſaltationibus. Joann. de Janua, *cum ballemacia*. Codex MS. Canonum *ballematia* habet. Ita etiam Gloſſ. Iſid. *Vallematia, inhoneſtæ cantationes, & carmina jocaque turpia*; ſic enim legendum. Titulus canonis 23. Concilii Toletani III. *Quod Ballimathiæ & turpia cantica prohibenda ſunt a Sanctorum ſolenniis.* Aliæ Editiones habent *balimanthiæ*, quaſi interdicantur divinationes, quæ per ſaltationes fiunt. At in ipſo canone ſaltationes tantum & turpia cantica vetantur in Sanctorum ſolennitatibus, ut in Concilio Romano ſub Eugenio II. PP. ſed legendum videtur *balliſmatia*, ex Græco βαλλισμάτιον: nam in Gloſſis βαλλίζειν, eſt *ballare*, βάλισμα, ſeu βάλλισμα, *greſſus, Pas de dance*: vel βαλλημάτιον, ex Græc. βάλλειν.

BALISTEUM, Idem quod *Ballematium*, Chorea, vel cantilena, ad quam ſaltatur; vox deducta à βαλλίζειν, *ballare*, vel *balare*, uti ſupra obſervatum. Vopiſcus in Aureliano: *Adeo ut etiam Baliſtea pueri, & ſaltatiunculas in Aurelianum tales componerent, quibus diebus feſtis militariter ſaltitarent.* Noſtri eadem notione *Baleſtiaux*, dixerunt; unde *Balets*, etiamnum appellamus ſaltationes, quæ ad cantilenam fiunt. Petrus Fontanus noſter cap. 27. §. 4. *Ils n'aillent pas chi jor à carolles, ne à giex, ne à Baleſtiaux.* Quibus verbis ea reddidit, quæ habentur in leg. 9. Cap. de Feriis: *Nihil eodem die ſibi vindicet ſcena theatralis, aut Circenſe certamen,, aut ferarum lacrymoſa ſpectacula.*

BALARGUS, Annonæ ſpecies. Tabular. Abſienſe *Unam minam Balargi, & 1. gallinam & lagenam vini, & 1. panem.*

BALASCUS, Carbunculus, cujus rubor & fulgor dilutiores ſunt: Italis, *Balaſcio*, Gall. *Balais*, vel *Rubis Balais*. Veteres, *candidos carbunculos* appellant ejuſmodi lapides. Charta ann. 1308. *Infraſcripta jocalia, videlicet unam coronam, & unum ſertum de auro munitum de perlis, ſmiraldis, Balaſcis, diamantibus, & robinis; & ſex firmalia de auro, munita perlis & lapidibus pretioſis.* A Balaſcia Indiæ regione, quam *Balarem* Aithonus lib. 1. cap. 6. alii *Balaſam* vocant, dicti ejuſmodi lapides pretioſi. Paulus Venetus lib. 1. cap. 34. *Balaſcia eſt provincia magna: producit hæc lapides pretioſos atque magni valoris, qui à nomine regionis Balaſci vocantur.* Alberto Magno, *lapis Balagius, eſt gemma co-*

loris rubei, lucida valde & ſubſtantiæ tranſparentis, & dicitur eſſe femina carbunculi. Statuta MSS. pro Aurificibus Pariſienſ. an. 1355. *Nul Orfevre ne peut mettre Amatitre avec Balais, ne Eſmeraudes, Rubis d'Orient, ne d'Alexandrie, ſi ce n'eſt en maniere d'envoirrement ſervant comme un cryſtal ſans feüille. Balaſcos* Bigorrenſes commendat Octavianus *de S. Gelais*, in Viridario honoris:

Et s'ils avoient deſſus leurs capelines
Rubis, ſaphirs, fins Balais de Bigorre.

¶ BALASIUS, Eadem notione. Inſtrum. an. 1347. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 568. *Ac certos lapides, Balaſios, rubinos, ſaphiros, &c.*

¶ BALASTE. Vide *Baſta.*

BALASTRUM, *Balneum*, in Gloſſis Iſidori. [Verſus de Mediolano apud Murator. to. 2. part. 2. col. 688: *Foris valde ſpecioſum habet ædificium, omnemque ambitum viarum firme ſtratum, ſcilicet undam capit per ductorem limphæ quamdam Balaſtris.*] Vide *Baluſtrum.*

BALATOFERUM. Teſtamentum S. Remigii apud Flodoardum lib. 1. Hiſt. Rem. cap. 18. *Aliis pauperibus tribus, ubi Fratres cotidie pedes lavare debent, quibus etiam Balatoferum, quod dicitur Xenodochium, ad hoc miniſterium ſtatui, ſolidus unus dabitur.* [Miræus to. 1. Operum Diplomatic. pag. 3. col. 1. legit ex eodem Teſtamento, *Balatoforum.*]

¶ BALATOLA, Calculus, Gall. *Balote.* Rymer. to. 6. pag. 674. *Abſolventes ſe ad Balatolas albas & nigras, & quod Balatolæ omnes albæ fuerant immixtæ* [f. immiſſæ.] Alibi *Ballatola.*

¶ BALATOR. Vide in *Balare.*

BALATORIUM, [pro *Balcatorium*, Molendinum.] Vide in *Valcatorium.*

BALAUSTIUM. Petrus Damiani lib. 6. Epiſt. 17. *Palpitent oculi, os per crebra Balauſtia gannire non ceſſet, caput etiam nutet, &c.* Legendum forte *balbuſtia*, noſtris *Begaiemens.* Alias Dioſcoridi lib. 1. cap. 155. βαλαύστιον, ut Latinis, *Balauſtium*, eſt flos mali punici; Italis *Balauſtra*, vel *Balauſta.*

¶ BALAYA, à Gallico *Balais*, Carbunculus. Ex Chartis Eccleſiæ Anicienſ. Sæc. XIV. *Item calix in cujus pomello ſunt quatuor Evangeliſtæ cum quatuor Lapidibus ad modum Balayarum.* Vide *Balaſcus.*

¶ BALAYRARIUS, Gall. *Balayeur*, Scoparius. Ex Chartis Eccl. Anicienſ. *Secuntur illa quæ ſolvuntur in tracta. Theſaurario Eccleſiæ 8. lib... Porterio minori pro balaïs 20. ſ. pro Balayrariis 7. ſ. 6. d.*

BALBA. Charta Ital. an. 1345. *Poſſunt ſuas ripas camporum deſſus Tanegrum munire, ſi voluerint, de Balbis & plantis, prout voluerint.*

¶ BALBINUS. Hiſtoria Comitatus Ebroïcenſis inter Probat. pag. 9. *Ita tamen quod vicarius ejuſdem Eccleſiæ de d'Albôe percipiet ſingulis annis unum modium bladi... in granchia de d'Alboe per manum Balbini monachorum.* f. legendum *Ballivi*, quo nomine nonnunquam appellatus eſt Adminiſtrator rerum Monaſterii.

¶ BALBOTTA, Navis ſpecies. Jacobi Auriæ Annal. Genuen. lib. 10. ad an. 1290. apud Murator. to. 6. col. 599. *Die autem ſequenti admiragius Januæ paratis platis, & cum eis Balbottis, miſit eas ad turrim de verſus Ponentem, quæ erat optime per Piſanos fornita omnibus neceſſariis ad prælium.* Vide *Barbota.*

BALBUCA. Vide *Balducta.*

¶ BALBUTIRE, Latrare. Vita S. Pardi Radoyno auctore to. 6. Maii pag. 371. *Ut ora Balbutientium canum obſtruerentur.*

BALCANIFER, Ita dictus Vexillifer, apud Templarios Milites, pro *Baldakinifer.* Matth. Paris an. 1237. de clade Templarior. *Ea die Balcanifer, qui ut alii qui ceciderunt, cruentiſſimam de ſe reliquit hoſtibus victoriam.* Et an. 1246. de iiſdem: *Primicerius eorum & ſignifer, quem Balcaniferum vocant, &c.* Vide *Baldakinus.*

¶ BALCHIONES, Idem quod *Balcones.* Acta SS. Julii to. 5. pag. 271. E. *Erant enim poſiti ad Balchiones, & ſtatim cum videbant glorioſum corpus cum proceſſione, ſanabantur.*

¶ BALCHIONATUS. Vide mox in *Balcones* 1.

1. BALCONES, Italis *Balconi*, Gallis *Balcons*, Exedræ prominentes. Inſcriptio quæ legitur in cœmeterio S. Proculi Veronæ: *Fecit Balcones novos ſuper Balcones veteres elevari.* [Guidonis Diſciplina Farfenſis lib. 2. cap. 1. *Ad Orientem feneſtræ quatuor; contra Septentrionem tres; contra Occidentem duodecim Balcones, &c.*] Joan. Villaneus lib. 10. cap. 132. *Et alcontinuo u'era pieno di belle done a' Balconi.* Quidam, inquit Achariſius, vocem propriam Venetorum, alii Genuenſium eſſe aiunt. Hinc *Balconato*, ædem balconibus inſtructam dicunt Itali. *Domus Balchionata & cupata*, in Charta an. 1356. apud Chirardaccum lib. 1. Hiſt. Bonon. pag. 25.

¶ 2. BALCONES, pro *Bacones*, Porci ſaginati, Petaſiones. Rymer. to. 7. pag. 187. ubi de munitione Caſtri Breſtenſis: *Treſcentas libras de ſalpetre, centum libras ſulphuris, vini unum dolium, carbonum de ſalugh, ſex ſecures, duas ſarres, ſex naugers, duodecim pykoys, centum Balcones.* Vide *Baco.*

¶ BALCONUM, Mœnianum. Acta SS. Junii to. 1. pag. 793. *Dum ego ſtarem in domo mea ad Balconum domus meæ poſt prandium.*

¶ BALDACITER, Alacriter, expedite, Italis *Baldamente*, Gall. *Alaigrément. Sire Raul* de Geſtis Friderici I. Imperator. apud Murator. tom. 6. col. 1175. *Et ipſi Baldaciter ſteterunt ibi per XV. dies & oppugnaverunt Sallam.* Ibid. col. 1184. *Egreſſi ſunt cum ducentis militibus Placentinorum, qui venerant in occurſum Mediolanenſibus ad S. Romanum ad Quintum valde Baldaciter, cum carroceno & aliis plauſtrellis centum.*

BALDAKINUS, Baldekinus, Pannus omnium ditiſſimus, cujus utpote ſtamen ex filo auri, ſubtemen ex ſerico tegitur, plumario opere intertextus, ſic dictus quod *Baldacco*, ſeu Babylone in Perſide, in Occidentales provincias deferretur. Vincentius Bellov. lib. 32. cap. 30. *Tertia die fuerunt omnes in blaveis purpuris, & quarta in optimis Baldakinis.* Cap. 31. *De Baldakino erat tectum ſuperius, ſed alii erant panni exterius.* Matth. Weſtmonaſter. an. 1260. *Tumbæ* (S. Albani) *obtulit optimum Baldekinum.* Matth. Paris an. 1247. *Dominus Rex veſte deaurata facta de pretioſiſſimo Baldekino... ſedens.* Et an. 1254. *Pallas pretioſas, quas Baldekinos vocant.* Ericus Upſalenſis lib. 4. Hiſt. Suecicæ pag. 118. *Levabant corpora Ducum, & ponentes in feretro, ſuperjacto Baldechino, portabant ea de caſtro.* Adde pag. 120. Necrologium Eccleſiæ Pariſienſis 3. Id. Jan. *Inſuper dedit nobis quandam bibliothecam bonam & pulcram valentem 30. libr. Pariſ. & plus: & 2. Baldequinos pulcherrimos & deauratos.* Adde Chronicon Rollandini lib. 1. cap. 13. Vitam Balduini Lutzemb. Archiep. Trevir. lib. 2. cap. 2. 10. & Monaſticum Anglic. to. 3. pag. 177. & ſeqq. 325. & alibi ſæpe. Perperam *Baldetrinus*, pro *Baldekinus* bis legitur apud Suffridum Petri in Joanne Hornio, Epiſc. Leod. cap.

45. Male etiam hæc vox ſcripta reperitur in Charta an. 1197. apud Ughellum to. 7. pag. 1275. 4. *Sindones de ſeta, quarum una eſt de . . . alia de catablattio, alia de Baldeluno, reliqua vero eſt rotata.* Legendum enim *Baldekino.* Et apud Franciſcum Canonicum Pragenſem in Hiſtor. ſui temporis: *Ornatus Capellæ regiæ non niſi de pretioſiſſimis Belkinis purpura & byſſo contextus erat:* ubi legendum *Baldekinis.* Matthæus Villaneus lib. 3. cap. 63. *La bara, o vero la caſſa del corpo era coperta con fini drappi, & Baldacchini di ſeta.*

☞ Vocis etymon probant quidem Bollandiſtæ in Notis ad vitam S. Raynerii to. 3. Junii pag. 431. ſed vocem *Baldelunum* poſſe retineri exiſtimant, quod hæc materiæ qualitatem ſignificare videatur; *Baldekinus* vero formam operis facti. Hinc Borellus: *Baldechinus*, Pannus filis aureis & ſericis contextus.

Baldakinus ſumitur etiam crebro pro umbraculo, ſeu *umbella.* Ceremoniale Romanum lib. 1. ſect. 2. *Portant umbraculum haſtilibus octo ſuſtentatum, quod hodie Baldachinum appellant.* [Acta SS. Julii to. 3. pag. 455. ubi de Tranſlatione Crucifixi miraculoſi: *Excepta etiam fuit ſub Baldachino Eccleſiæ metropolitanæ.*] Adde Ceremoniale Epiſcoporum lib. 1. cap. 2. Ita autem dictæ umbellæ, quia ut plurimum factæ erant ex *Baldekino*: qua notione *Baldacchino* uſurpant Itali. Matthæus Villaneus lib. 7. cap. 100. *Sopra la ſua perſona Baldacchini di ſeta, e d'oro adorno intorno riccamente.*

Baldicum, videtur uſurpari aut ſcribi pro *Baldachino* in Annalibus Colmarienſib. 1. part. an. 1276. *Fuit & feretrum coopertum nobili Baldico, quod Eccleſiæ reliquerunt.* Et in 2. part. eod. an. *Feretrum coopertum fuit Baldichino, quod Eccleſiæ reliquerunt.* Paulo ſupra: *Hic juſſerat veſtes pauperibus elargiri, & Baldicum cuidam incluſæ.*

¶ Bandaquinus, in nova Gall. Chriſt. tom. 4. col. 1080. *Item dedit huic Eccleſiæ duos pannos de Bandequino optimos.*

¶ Baudequinus. Acta Gaufredi de Loduno Epiſcopi apud Mabillon. to. 3. Analect. pag. 390. *Baudequinum unum ad ponendum ante altare, duos pannos ſericos de armis Regis Franciæ.*

Plerique opinantur *Baldakinnm* idem eſſe quod veterum *Babylonicum*: cum Babylonem *Baldach* hodie appellari conſtet. Gloſſar. Lat. Græc. *Bahulonicum*, ψιλὴ πολύμιτος. Gloſſ. Græco-Lat. ψιλὸν, *tenue Babylonicum.* Aliud Gloſſar. cap. de Divitiis: *Babylonicum*, * σπιοιλής. At Plinius lib. 8. cap. 48. *Polymita* à *Babylonicis* diſtinguit, eaque Alexandrinis adſcribit. *Babylonicorum* vero meminit Plutarchus in Catone majore. Obſervat denique Scaliger in Notis ad Catullum Babylonica appellaſſe veteres, quæcumque acu picta erant, licet in Babylonia facta non eſſent.

Porro vernacule *Baudequin*, [vel *Bandekin*] Galli & Angli dixerunt. [*Madox* Formul. Anglic. in Teſtamento anni 1445. *Item do & lego cuſtodibus bonorum & fabricæ prædictæ* (B. M. de Benyngt.) xx. *ſolidos argenti, & unum par veſtimentorum meorum de nigro & rubeo Baudekin, & unum calicem argenteum.*] Gloſſ. MS. à Spelmanno laudatum: *Baudekin, cloth of ſilke, Oloſericus.* Qua appellatione donata etiam legitur moneta minutior, cujus in commerciis uſum prohibendum efflagitarunt Monetarii an. 1308. *Item qu'en l'en face faire la deſſenſe des Baudequins, qui courent communement pour ſix deniers,* in veteri Scripto Cameræ Comput. Pariſ. forte quod Rex ſub *Baldekino* ſeu umbraculo in throno ſedens, in ea repræſentaretur.

¶ BALDANTIA, Alacritas, feſtinatio, Italis *Baldanza.* Bartholomæi Scribæ Ann. l. Genuenſ. lib. 6. ad an. 1243. apud Murator. to. 6. col. 503. *Quare Piſani galeas* LXXX. *cum magna Baldantia munierunt.*

BALDANUM Vexillum. Epiſtola Livonis Regis Armeniæ, in Geſtis Innocentii III. PP. pag. 127. *Sine diffiducia facta contra nos dentes acuerunt, . . . exercitum noſtrum intra & extra muros Antiochiæ ſagittaverunt, Vexillum Baldanum contra nos paraverunt, & quod gravius eſt, ſanguinem Chriſtianum fuderunt.* MS. Regium *balſanum*; Fuxenſe, *balaoanum*, præferre monuit me V. Cl. Stephan. Baluzius: unde *baldakinum*, legendum forte.

BALDEA, Choreæ, Gall. *Bals.* Gauterius de Bellis Antioch. *Commeſſationes fugiunt, ebrietates deteſtantur, vitant Baldea, execrantur ſtupra.* [Pro *Baldea*, legendum *Balineä* monet Gaſp. Barthius in Gloſſario apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. pag. 374.] Vide *Balare.*

¶ BALDELUNUS, Baldequinus, &c. Vide *Baldakinus.*

¶ BALDINELLA, Sindonis ſubtilioris ſpecies, à loco unde advehitur nomen habens. Vita S. Raynerii to. 3. Junii pag. 431. *Qui ſolitus erat indui mollibus à carne veſtimentis, byſſo & Baldinella.* Ogerii Panis Annal. Genuenſ. lib. 4. ad an. 1204. apud Murator. to. 6. col. 389. *Et venerunt homines cum barchis, lignis & buciis inquirentes de pecunia illa. Ultra ballas* CCCL. *pannorum & Baldinellarum, invenerunt & de zurris piperis, &c.* Vide *Baldainus.*

BALDIOSUS, *Effabilis*, in Gloſſ. Iſidori. [Melius in Excerptis Pithœi *Blandioſus, affabilis.*]

BALDRELLUS, Baltheus, Gall. *Baudrier.* Charta Huberti Militis de Salmuro, regnante Roberto Rege, in Tabulario Burgulienſi: *Fuit etiam loricus in pretio valde bonus, & unus caballus. Filii vero ejus duos Baldrellos habuerunt.* Francorum baltheos ſic deſcribit Leo Aug. in Tactic. cap. 18. §. 85. de Francis: ὁπλίζονται δὲ σκουταρίοις, καὶ κονταρίοις, καὶ σπαθίοις κοντωτέροις, ἃ καὶ ἐπὶ ὤμων αὐτῶν διὰ λωρίων ἀναβαστάζουσιν, ἐνίοτε δέ τινες αὐτῶν καὶ διαζώννυνται αὐτά. Catholicon Armoricum: *Baudra*, . . . *Baltheus.* Ita etiam Poëtæ noſtrates. Le Roman *de Garin:*

En piez ſe leve li Loheranz Garin,
Et ot veſtu un bliaut de ſamiz,
Un Baudré ot à grant bandes d'or fin,
A chieres pierres ſont attachés & mis,
En ſa mein tint un baſton de jardin.

Vetus Interpres Gallicus MS. Codicis Juſtinianei lib. 11. tit. 24. *L'Empereres Leon dit: Nus ne mette de ci en avant en ſon frain, ne en ſa ſele à chevaucher, ne en ſon Baudré margeries, ne eſmeraudes, ne jacinz;* & Areſtum Pariſ. 9. Maii 1321. *Item unam Baudream de corio operatam de ſerico pretii* 40. *ſol.* Porro *Baudrarios*, Gallice *Baudroiers*, vocabant noſtri, qui coria quævis parabant. Ex corio vero fiebant balthei.

¶ BALDRESCHÆ. Vide *Bretachiæ.*

BALDRINGUS, Idem quod *Baldrellus*, Baltheus, Adalbero Epiſc. Laudun. in Carmine ad Robertum Regem:

Ilia Baldringo cingit ſtrictiſſima picto.

Germanis *Ring*, baltheum ſonat, ut in voce *Rinca* obſervamus. *Bald* vero audacem virum, ſecun-

dum Walafridum Strabum in Viſione Wettini Monachi Augienſis num. 4.

Dicitur Erbaldus, verſo ſermone vir audax.

Ita *Baldring* fuerit cingulum viri militaris & *in armis ſtrenui.*

BALDUCTA, Ugutioni, & Joanni de Janua, *dicitur lac preſſum, à ſero ſcilicet mutata, & dicitur Balducta, quaſi valde ducta, quia valde ducta eſt & preſſa.* Voſſius ex Nannio *Balbuca* habet.

¶ Balthuta, Eadem notione, in Canon. Hibern. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 7. *Tenuclæ vero vel Balthutæ lactis ſextario Romano.* Cumeanus Abbas de Menſura Pœnitent. cap. 3. *Batuto lactis ſextario pro ſitis gratia.*

BALEA, Arcus balearis, Balliſta. Joan. de Janua: *Balea, à βάλλειν, funda, vel inſtrumentum quod vulgo vocatur Baleſtrum.* Hiſt. MS. Excidii Acconis: *Portantes ibidem lapides cujuſlibet quantitatis, Baleas, & quarellos, lanceas & falcaſtra, &c.* Ibidem: *Et ipſis ſic diſperſis cum bipedilibus, & communibus Baleis, quarellorum multitudinem emittentes. Baleæ vertigales*, apud eumdem Scriptorem: *Nam quarelli pro Baleis vertigalibus ſic fere & aliis jam fluxerant, nec habebant quid amplius balearent. Baliſtæ vertiginales* eidem etiam paulo ante dicuntur: *A qualibet Baliſta vertiginali trinos ſimul quarellos ſenſim in primam aciem emiſerunt.*

Baleare, è Baleis, ſeu Baliſtis, vel arcubaliſtis *quadrellos* ſeu ſagittas emittere. Gloſſ. Lat. Græc. *Baleari*, σφενδονῆσαι. Occurrit non ſemel in eadem Hiſtoriâ Excidii Acconis MS.

Baleator, *Fundator*, [pro *Funditor*] *vel Baliſtor*, Joanni de Janua.

Balearius, qui alias *Arcubaliſtarius.* Lucas Tudenſis æra 1058. *A quodam inſigni Baleario ... inter ſcapulas ſagitta ictus eſt.* Æra 1075. *Rex Electos & Milites & Balearios ad civitatem curſu tendere... præcepit.*

Balearis Arcus, vulgo *Arbaleſtre*, apud Albertum Aq. lib. 9. cap. 20. Claudianus in Paneg. in 4. Conſul. Honorii:

..... Nunc ſpicula cornu
Tendere, nunc glandes Baleari ſpargere funda.

¶ Balearis Funda. Geſta Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 172. *Hi Fundis Balearibus turres quatiunt.* Ibidem col. 187. *Quarum* (turrium) *remotiuſculam Tancredus, propiuſculam Comes Normannus Fundæ Balearis turbine diſſolvebant. Funditorum Balearium* meminit Cæſar de Bello Gall. lib. 2. n. 8. Verum ii non à machina bellica, de qua nunc agitur, ſed ab Inſulis Balearibus nomen traxere; quæ tamen ipſæ Inſulæ à Græco βάλλειν dictæ videntur, quod earum incolæ fundæ jaculatione haberentur peritiſſimi.

Baleare Instrumentum, Balearica Machina. Guibertus l. 6. Geſt. Dei cap. 18. *E contra urbani Baleare celeriter ædificant inſtrumentum, quo jactis ingentibus ſaxis nitebantur debilitare caſtellum.* [Otto Friſingenſis Epiſcopus de Geſtis Friderici I. Imp. lib. 2. cap. 20. apud Murator. tom. 6. col. 718. *At oppidani nondum tot malis victos ſe fingentes, infra quatuor dies, quibus pro Chriſtiani cultus devotione Principem hoſtibus pacem dediſſe diximus, Baleare Tormentum inſtruunt, ignorante Principe, &c.*] Guntherus lib. 3. Ligurini:

Extruitur miræ Balearica machina molis,
Quæ valido longum tranſverberet aëra jactu.

¶ Balearica Tormenta, in Geſtis Tancredi apud Martenium tom. 3. Anecdot. col. 176. *Contra urbani* (obſeſſi) *quaſi par pari reddunt, reverberant Balearica Tormenta ſimilibus, miſſilia jacula eminus; cominus vomeres marmora demittunt.*

¶ BALEIS, Carbunculus pretioſior, Gall. *Balais*, apud Rymer. to. 5. p. 60. *Unum ſaphirum Orientalem pent. cum uno parvo Baleis... unum pent. cum uno Baleis in medio.* Skinner. in Lexic. Etymol. Angl. *Balais of entail, Gemmæ ſeu lapides pretioſi inciſi & inſculpti à Fr. Gal. Balay d'entail... non quamvis gemmam, ſed rubini quamdam ſpeciem denotat.* Hæc carbunculi ſpecies remiſſioris coloris eſt, quam carbunculus proprie dictus. Vide *Balaſcus* & *Bales.*

¶ Baleisius, Idem. Rymer. to. 9. p. 908. col. 1. *Unum ſharp auri garniſatum de ſexaginta & uno groſſis Baleiſiis, quolibet Baleiſio cum quinque groſſis perulis.*

¶ BALEIUM, Scopæ, Gall. *Balay.* Locum vide in *Corveia* poſt *Corvata.*

¶ BALEJUMENTUM, in Geſtis Dagoberti Regis, Schiltero non eſt vox ibrida, ſed pure Teutonica. *Bale-jamunde*, vel *Bale-gemunte. Gemunte* & *Gemundling, Jamundling* vocabantur homines liberi qui ſe dederant in mundium & protectionem Eccleſiarum vel potentiorum, *Clientes* Romanis, *Mundiales* Francis & *Commendati. Balegemunte* itaque eſt convicium mali & ingrati clientis, rebellis; neque legendum eſt ut infra *Bile jumentum.*

BALENA, Ballena, apud Anglos, folium Regis eſt, perinde ac *ſturgio*, ut habent Bracton. lib. 3. de Corona cap. 2. §. 4. & Fleta lib. 1. cap. 46. Leges Scaniæ Andreæ Suenonis lib. 8. cap. 1. *Omnes piſces; ſive ſint mortui, ſive vivi, ſi caſu verſus terram appulſi, ut manus hominum non poſſint effugere, occupantibus conceduntur, præter ſturgionem qui juri regio, à quocumque repertus fuerit, totus cedit: præter quoque cetum, de quo quicunque primo advenerit, ſi pedes venerit, faſcem ſuis ſufficientem humeris: ſi eques, onus equi: ſi auriga, quantum currus trahere poterit: ſi nauta cum navi venerit, quantum navis ſex remorum deportare poterit, deportabit, eventumque rei exactori Regis nunciabit, alioquin tres marcas nummorum perſolvet.* Gotſelinus in Vita S. Auguſtini Epiſc. Cantuar. cap. 2. de Britannico mari: *Inter quæ diverſa ac magna natilia capiuntur paſſim, delphini ac vituli marini, atque inſuper montuoſæ Balænæ.* [In Chronico Mutin. apud Murator. to. 15. col. 574. *Monſtrum* vocatur *Balena longitudinis* LX. *brachiorum & altitudinis* XX. *ſine cauda, ſine capite menſurata.*] *Decima Balenarum*, in Monaſt. Angl. to. 1. p. 30. tom. 3. pag. 4. [*De Balenis*, in Chartulario Parthenonis SS. Trinit. Cadom.] Vide quæ de Balenis obſervavit Cleyracus ad Leges maris Oleronenſes art. 44.

Balenatio, Piſcatio balenarum. Charta Alfonſi Comitis Bononienſis an. 1288. apud Brandaon. in Monarch. Luſitan. tom. 4. pag. 279. *Præterquam de piſcaria, quam vobis integre concedimus, non de Balenatione, quam nobis & noſtris ſucceſſoribus reſervamus.*

¶ BALENERIUM, Navigii ſpecies, f. ſic dicta à piſcatione balenarum. Rymer. to. 8. pag. 308. *Cum omnibus bonis eorum, navigiis, bargiis, Baleneriis, & aliis navigiis quibuſcumque, & quocumque nomine cenſeantur.*

¶ BALERIA, perperam pro *Balena*, ut omnino videtur, apud Rymer. to. 12. pag. 382. *Baleria & alios piſces cujuſcumque generis recentes emere, &c.*

¶ BALES, Pretioſior carbunculus. Rymer. tom. 5. pag. 60. *Unum ſcucheonem aureum ... cum duobus ameraldis, duobus Bales.* Ibidem: *Unum ſcucheon auri cum quatuor Bales.* Vide *Baleis.*

¶ 1. BALESIUS, ut *Bales.* Rymer. to. 1. pag. 370.

Decem Baculos continentes ducentos octo anulos cum rubetis & Baleſiis. Ibidem pag. 878. *Quatuor baculos continentes centum & ſex anulos, cum rubetis & Baleſiis pretii ducentarum & quadraginta trium librarum.*

¶ 2. BALESIUS, f. pro *Baloſius*, vel *Balottus*, à Gallico *Balot*, Faſcis, ſarcina. Rymer. to. 4. pag. 6. *Et abſque apertione literarum, manticarum, Baleſiorum, aut herneſiorum ſuorum quorumcumque, benevole permittatis, &c.*

¶ BALESTARIUS, BALESTRARE, BALESTRERIUS, BALESTRUM, &c. Vide *Baliſta.*

¶ BALETUM, apud Pictavenſes vulgo *Balet*, Species porticus tectæ ad nundinas aliaſve res quaſlibet ab aëris intemperie defendendas. Charta Geraldi Abbatis S. Joannis Angeriac. an. 1385. ex Chartulario ejuſdem Monaſt. pag. 442. *Juſta dictum monaſterium in domo, in qua dictus dominus Abbas inhabitat, in quodam tuſtorio ſeu Baleto, ſedente eod. domino Abb. ſuper quemdam bancium fuſteum pro tribunali more majorum.* Geſta Majoris Epiſc. Andegav. to. 10. Spicil. Acher. pag. 366. *Acta fuerunt hæc in Abbatia S. Albini Andegavenſ. ſub anno* (1314.) ... *in Baleto, ſito ante quamdam cameram, ut dicitur, Cameram novam.* Statuta Eccl. Nannet. an. 1289. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 987. *Univerſis & ſingulis nobis ſubditis inhibemus, ne ipſi per ſe, vel alium, ſeu alios, in Eccleſiis ſeu earum cimeteriis, ſive contiguis ipſis Eccleſiis, ſive remotis ab eiſdem, publica placita, maxime laïcalia, ſeu banna & proclamationes ac adjornamenta fori laïcalis inibi faciant; panes, carnes, volucres, piſces, & res quaſcumque vendibiles in Eccleſiis, cimeteriis, & Baletis earumdem venditioni non exponant.* Proceſſus de Vita S. Yvonis tom. 4. Maii pag. 548. *Quando D. Yvo ivit cubitum in lecto ſuo, qui erat in quodam Baleto juxta eccleſiam, de groſſis virgis ſeu baculis nodoſis contextus cum modico ſtramine.* Continuator Bollandi *Baletum* vertit per vocem *Cratis:* minus accurate, ut ex dictis liquet. *Balletum* in Inquiſitione MS. pro Canonizatione ejuſdem B. Yvonis.

BALEUCA. Vide *Bannum Leugæ.*

¶ BALEXES, in Concil. Hiſp. an. 1591. tom. 4. p. 541. *Purgationes arearum,* id eſt, horreorum purgamenta, qualia ſunt, quæ vanno excutiuntur.

BALEYS, Scopa, noſtris *Balay.* Matth. Paris ann. 1252. *Ferens in manu virgam, quam vulgariter Baleys appellamus, à ſingulis Fratribus diſciplinas nuda carne ſuſcepit.* Sed hîc pro virgeo flagello ſumi videtur, quemadmodum etiamnum apud Norfolcienſes Anglos, ut auctor eſt Watſius.

BALFARDUM. Vide *Balgart.*

BALFRIDUS. Vide *Berfredus.*

¶ BALG, Navicula. MS. Cod. Conſuetudinum SS. Bertini & Audomari tit. *de oneribus navium. Balg cum melle* 11. *den.* Vide *Barga.*

BALGART, BALGUARD. Charta Philippi Comitis *de Los*, an. 1054. apud Malbrancum l. 9. de Morinis cap. 1. *Conceſſi ſtallum, totiuſque villæ teloneum, & quod Theutonice dicitur Balgart, tenſuram, & creditionem, atque omnem exactionem.* Quæ totidem verbis habentur in alio Diplomate Philippi Alſatii Comitis Flandriæ ann. 1181. apud Miræum in Diplom. Belg. l. 2. c. 4. niſi quod *Balguard* editum eſt. Idem videtur quod *balfard* apud eumdem Malbrancum l. 10. c. 49. ubi perperam ſic ſcriptum, pro *balgard.*

☞ Retinendum eſſe vocem *Balfard* ſuadent Leges & Conſuetudines Furnenſes MSS. in Archivo S. Audomari laïeta xi. 3. in quibus ſic habetur: *Præterea nos Thomas Comes & Johanna Comitiſſa prædicti Balfardum noſtrum in terra Furnenſi perpetuo quitamus & quitum clamamus in futurum, hoc ſolum nobis retento, quod ſi forticias novas facere vellemus in terra Furnenſi vel veteres reparare, illi fodere nobis tenerentur, qui prius Balfardum ſolvere conſueverunt .... Actum an.* 1240. Vide *Blaſſardus.*

¶ 1. BALIA, Machinæ bellicæ ſpecies, eadem quæ *Baliſta.* Chron. Cornelii *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 127. *Tandemque Saraceni infra civitatem quantum ad jactum Baliæ occiſis Chriſtianis ſunt ingreſſi.*

2. BALIA, BALIUM, &c. Vide *Bajulus* 3. & 4.

¶ BALIATUS, Tutela. Chronicon Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 11. *Quæ dicta Conſtantia filia dicti Regis Rogerii nupſit Imperatori Henrico, & rapta per ipſum Archiepiſcopum de manu, Baliatu & cuſtodia dicti Regis Trankedi, fugit & ivit ad dictum Imperatorem virum ſuum.* Et col. 20. lin. ult. *Sub noſtri titulo Baliatus, &c.* Vide ſupra *Bajulus* 3.

BALIDINUS. Gloſſ. Saxon. Ælfrici cap. de Coloribus; *Balidinus*, hƿyte, forte legendum *Badius*, vel *Balius:* noſtris *Bay*, *Bayard.* Vide Ægidium Menagium in Orig. Ital. verbo *Balzano.*

BALIENS, pro *Valens*, in Charta Longobardica an. 940. apud Ughellum to. 1. p. 391. *De oleo Baliente denarios* 12. *&c.* Occurrit ibi rurſum.

¶ BALIGERA, *Stulta*, in Cod. 1013. Bibliothecæ Regiæ.

¶ BALIGUERIUS, Navigii genus, idem quod *Balingaria.* Tabularium Communis Maſſil. *Nobilis Melchior de Grimaldis dominus & patronus cujuſdam Baliguerii intendit venire Maſſiliam & dictum Baliguerium deſarmare, &c.*

¶ BALINEUM, Βαλανεῖον, *Balneum*, in Supplemento Antiquarii.

BALINGARIA, BALINGARIUS, Navis bellicæ ſpecies. Thom. Walſinghamus in Ricardo II. *Tandem pene ſolus fugiens in Balingario, pervenit ad eumdem Comitem.* Infra: *Recepta ſunt autem ibi vaſa* ... 21. *cum quibuſdam vaſis eorum, ſcilicet* 4. *bargis, & uno Balingario.* Alibi: *Hoſtes armaverant* 5. *vaſa bellica, qualia Balingarias appellamus.* Idem: *Una bargia &* 7. *Balingariæ periclitatæ ſunt ante villam de Caleſia.* In Henrico V. *Cepit* 3. *caricas & unam hulcam, &* 4. *Balingarias.* Froiſſart. 3. vol. cap. 41. *Planté de navires, de galées, de vaiſſeaux & de Ballengers, pour paſſer en Angleterre.* Atque hinc emendandus Spelmannus, qui perperam *babinger* legit, in hoc verbo. Tractatus MS. de Offic. Heraldorum: *Ledit Admiral doit avoir de tous vaiſſeaux appartenans à la guerre l'adminiſtration, comme Barges, de Galées, & Horquées, & Ballenjers, & autres. Balener* appellatur in Legibus Alfonſinis part. 2. tit. 25. lege 7. Sic porro dictum videtur ejuſmodi navigium, quod cunabuli quod *Balinja*, ſeu *Balingia* vocabant olim noſtri, formam referret.

¶ BALINGERA, Eodem ſenſu, apud Rymer. to. 8. pag. 147. *Aliquam navem, bargeam, ſive Balingeram de guerra armatam.* Sic alibi non ſemel.

BALINGIUM, pro *Balineum*, vel *Balneum*, in veteri Inſcriptione in Anglia, apud Gruter. 73. 5. *Balingium vi ignis exuſtum Coh. I. Thracum reſtituit.* Vide *Balineum.*

BALENJA, ex voce *Balinge*, quæ etiamnum apud Lemovices obtinet pro cunabulo, vel certe pro faſciis quibus involvuntur infantes. Capitulare de Villis cap. 42. *Ut unaquæque villa intra Cameram lectaria, culcitas, plumatias, Batlinias, drappos, ... habeat.* Βαζάλια & βαζαλιςήρια, *cunabula*, & *cunas* vocant Gloſſæ Græc. Lat. [Armoricis hodie *Ba-*

len vel *Ballen*, & *Pallen*, lecti operimentum laneum. Vide *Batlinia.*]

¶ BALINVERNIA & Balinrinia. Sic lego in Informationibus civitatis Maſſil. pro paſſagio transmarino MSS. è Bibliotheca Sangerm. Eſt autem magni mali, ut videtur, minus velum: *De caduta pro Balinrinia* L. *duarum goarum... Arbor vero de medio vult habere duo vela quorum majus vult habere* XLVII. *goas per antenam &* XLVII. *fos, & pro Balinvernia* XLVII. *goas; & continebunt iſta duo vela* XXVIII. *pecias continentes* C. *cannas canabica.* Quæ quidem vox, cum à *Balingaria* non multum ſit diverſa, ab ea nomen traxiſſe facile crediderim, quod forte in ejuſmodi navibus frequentioris uſus fuerit.

BALIO, *Manus, palma*, in Gloſſis Iſidori. [Ad quas Grævius: Apud Papiam eſt: *Bola, Palma, manus.* Sic tum loquebantur & ſcribebant pro *Vola.* Sic & ſcripſiſſe cenſeo Iſidorum: *Bola, palma, manus.*]

BALISHUS, Moneta Tartarica. Vide Gregorium Abul Faragium pag. 284. 285.

BALISTA, Ballista, Balestrum, &c. Machina jaculatoria, ex Græco βάλλειν, Hiſpan. *Balleſta*, Vulgo *Arbaleſte. Baliſta manualis*, Joanni de Janua, in voce *Machina.* Fortunatus l. 3. Poëm. 10.

Illic eſt etiam gemino Balliſta volatu,
Quæ poſt ſe mortem linquit, & ipſa fugit.

Lex Wiſigoth. l. 8. tit. 4. §. 23. *Si quis... laqueos vel arcus prætenderit, ſeu Baliſtas.* Monachus Vallis Sarnenſis in Hiſt. Albig. cap. 42. *Ecce ſagitta per Baliſtam ab adverſario emiſſa ſervientem illum percuſſit.* Guill. Brito lib. 2. Philippid.

Nec tamen interea ceſſat Baliſta, vel arcus,
Quadrellos hæc multiplicat, pluit ille ſagittas.

Apud Sanutum lib. 2. part. 4. cap. 8. recenſentur variæ baliſtarum ſpecies, *Baliſtæ groſſæ à turno*, *Baliſtæ à peſarola.* Raimundus Montanerius in Chr. Aragon. cap. 272.

E ſen caſa nau feyts metre par teror,
Tres Balleſters de torn, è quius vol mal ſimplor.

Baliſtæ à pectoribus, ibidem cap. 23. *Rectæ Baliſtæ quibus iſtæ Muſchettæ proprie deputantur, ſunt Baliſtæ, quæ Baliſtæ à pectoribus nuncupantur. Baliſtæ cum cornu*, apud Jacobum de Vitriaco lib. 3. pag. 1143. *Inventi ſunt in Damiata tribuculi quatuor cum petrariis & mangonellis plurimis, Baliſtæ cum Cornu fortiſſimæ, magnalium baliſtarum & arcuum... magnus numerus.* In Areſto Parlam. Par. 9. Maii recenſentur pariter aliæ baliſtarum ſpecies, *Baliſtæ ad unum pedem, Baliſtæ de cornu ad duos pedes, Baliſtæ ligneæ ad duos pedes, Baliſtæ ſine nuce quæ duos projicit quarellos.* [*Baliſta de torno vel de lena*, in Proceſſu B. Petri de Luxemburgo tom. 1. Junii pag. 590. *Erant duæ Baliſtæ à Tour, & quinque à duobus pedibus*, to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 66. col. 2. *Duas Baliſtas ad Tor, & decem Baliſtas ad duos pedes*, ibid. p. 67. col. 2. Vide p. 53. col. 1. *Baliſtam cornu optimam de torno*, in Statutis Arelat. tit. 133. *Baliſtæ corneæ*, apud Marten. Ampliſſ. Collect. to. 1. col. 1114. Vide ejuſd. Anecd. tom. 3. col. 90. & to. 4. col. 726. Miræi opera Diplom. tom. 1. pag. 206. Edit. 1723. &c. *Baliſta à turno*, in Annal. Genuenſ. Bartholomæi Scribæ ad an. 1247. apud Murator. tom. 6. col. 512. *Baliſtra de cornu*, apud eumdem ibid. col. 418. *Baliſta de cornu, vel de torno*, in Statutis Maſſil. MSS. Perperam in Editis p. 153. & 154. *de cornu, vel de corno.*]

¶ Balita, mendoſe pro *Baliſta*, apud Ludewig. to. 4. Reliq. MSS. pag. 424.

Sæpe etiam *Baliſta* & *Baliſtra* accipitur pro machina, qua ſaxa emittuntur ad quatiendos muros, quarum variæ ſpecies, de quibus copioſe præ cæteris egit Angelus Portenarius in Felicit. Patavina lib. 5. cap. 5. [De Baliſtis hac notione ſumtis intelligendus Papias MS. cum ait: *Baliſta, genus machinæ ab emittendo, torquetur enim verbere nervorum, & jacit haſtas & ſaxa.*]

Balestrum, Balestrare, Balestrator. Joan. de Janua, & Breviloq. *Balea, funda, vel inſtrumentum quod vulgo vocant Baleſtrum. Baleſtrare, cum Baleſtro aliquid projicere, vel percutere.* [Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Attrebat. *Baleſtrum à* βάλλειν, *unde Baleſtro, as, id eſt, cum Baleſtro aliquid projicere.*] Ugutio: *Baleſtrum, Baliſta, Baleſtrator, funditor.* Itali *Baleſtra* & *Baleſtro* dicunt, ut & *Baleſtrare*, baliſta quadrellos emittere. [Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1218. apud Murator. to. 8. col. 1101. *Sequenti enim die uſque ad noctem, ſemper ſagittando & Baleſtrando præliaverant.*] Jo. Villaneus lib. 12. cap. 66. *Quando i Genoveſi Baleſtravano un quadrello di Baleſtro, quelli ſaettavano tre ſaette con lor' archi-Baleſtra prediera*, apud Petrum Gerardum Patavinum lib. 7. de Ezzelino tyranno pag. 75.

Balistarius Arcus, vulgo *Arbaleſte*, Balliſta. Wil. Brito lib. 2. Philippidos:

Francigenis noſtris illis ignota diebus
Res erat omnino, quid Baleſtarius arcus,
Quid baliſta foret.

¶ Balestra, Eadem notione. Ottonis Morenæ Hiſt. Rer. Laudenſ. apud Murat. tom. 6. col. 1045. *Teutonici tamen in ipſis gatis cum arcubus & Baleſtris occulte morantes.*

Balistarii, Ballistarii, & Balistrarii, noſtris *Arbaleſtrier*, qui *arcu baleari* utuntur in præliis. Monachus Vallis Sarnenſis cap. 63. *Habebant præterea Baliſtarios, qui, &c.* Concilium Romanum an. 1139. cap. 30. *Artem illam mortiferam & Deo odibilem Baliſtariorum & ſagittariorum adverſus Chriſtianos & Catholicos exerceri de cetero ſub anathemate prohibemus.* Concil. Lateranenſe IV. can. 18. *Nullus quoque Clericus Rottariis aut Baliſtariis aut hujuſmodi viris ſanguinum præponatur.* Ubi Interpreti Græco, *Baliſtarii*, τζαγγάριοι recte dicuntur, quod etiam docuimus in Notis noſtris ad Alexiadem: ſed errat, cum τοξοτὰς, *Ruptarios* fuiſſe cenſuit. Cæſarius lib. 1. cap. 16. *Quidam Baliſtarius .. telum baliſtæ impoſuit, ut ſanctum Abbatem feriret.* Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 8. *Quilibet Baliſtarius duas baliſtas habeat.* Thwroczius in Chron. Hungar. cap. 50. *Salomon autem Baliſtarius Regis unum illorum ictu baliſtæ fulminavit.* [Epiſt. Innocentii PP. III. ad Regem Portugalliæ to. 3. Concil. Hiſpan. pag. 463. *Balliſtarios, canes, aves & equos tuos in illis, quarum nulli vel pauci ſunt reditus, introducis.* Adde S. Bernardum tom. 1. pag. 1134. Edit. 1690. Breviarium Hiſt. Piſanæ ad an. 1173. apud Murator. to. 6. col. 186. *Eodem anno menſe Julii Piſani miſerunt in auxilium Comitis Ildebrandini* CXL. *milites cum Baliſtrariis.*] Baliſtrarios Genuenſes multi olim habitos alibi, ni fallor, obſervamus. Id ipſum de Catalanis prodit Raimundus Montanerius in Chronic. Aragon. c. 130. *Los Cathalans ſon los pus ſubirans Baleſters del mon.*

¶ Balestarii, Balesterii, &c. Voces ejuſdem notionis & originis, paſſim occurrunt in Scriptoribus Italicis apud Muratorium aliosve Scriptorum medii ævi Collectores.

Balistra, Idem quod *Baliſta*, Italis *Baleſtra.* [Breviarium Hiſt. Piſanæ ad an. 1171. apud

Murator. tom. 6. col. 184. *In medio autem turris erat* LX. *cubitorum fortis*, *pugnatores* LXXX. *in ea cum* XX. *Baliſtris.*] Gloſſ. Latino-Græc. *Baliſtra*, σφενδόνη, μάγγανον πολεμικόν. Gloſſ. Græc. Lat. βαλλίστρα, *Tormentum murale.* Καταπέλτης, *Balliſtra*, βολίστρα, apud Conſtantinum de Adminiſtrat. Imper. pag. 203. 210. pro βαλίστρα. Sed his locis pro tormento bellico ſumitur, non pro arcu baleari.

Balistrare, Jaculari. Gloſſ. Lat. Græc. *Balliſtrari*, σφενδονῆσαι.

¶ Balistare, Idem. Jacobi Auriæ Annal. Genuenſ. lib. 10. ad an. 1282. apud Murator. tom. 6. col. 583. *Eos qui erant in turribus Baliſtando*, *turrim etiam Veronicam diruentes.*

Ballistrarius Anglicus, apud Thwrocz. in Ludov. Reg. cap. 37.

Ballistriarii, apud Julianum Anteceſſ. Nov. 79. Vet. Gloſſ. βαλλίστριον, σφενδόνη.

Balistrariæ, Foramina in urbium muris, per quæ *baliſtæ* ejaculabantur. Charta Philippi Auguſti an. 1218. pro civibus Podienſibus: *Baliſtrariæ eorum de novo factæ propter guerram penitus obſtruantur.*

¶ Balistata, Idem quod *Baliſtra.* Jacobi Auriæ Annal. Genuenſ. ad an. 1283. apud Murator. to. 6. col. 583. *Ibique ſtetit noſtrum ſtolium prope turres portus Piſani per unam Baliſtatam tota die ipſa & nocte ſequenti.* Vide infra *Boalare.*

¶ Balistaria, Loca Baliſtis & tormentis locandis facta, in Gaſparis Barthii Gloſſ. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 3. pag. 235. ex Hiſt. Palæſtina Raimundi Agilæi.

BALISTEUM. Vide *Balare.*

BALIUM, Balius. Vide *Bajulus* 4.

¶ 1. BALLA. Vita S. Mochuæ in Actis SS. Jan. to. 1. pag. 48. *Non procul eſſe fontem nunquam ibi antea viſum, cinctum Balla, id eſt, lorica*, ſeu Repagulo, Gall. *Gardefoux. Balla* vero eſt pro *Valla* à *vallando v.* in *b.* mutato, ut alibi ſæpe.

¶ 2. BALLA, Sarcinarum faſcis, Italis *Balla*, Gall. *Balot.* Jacobi Auriæ Annal. Genuenſ. lib. 10. ad an. 1289. tom. 6. col. 596. *Impetravit ab eo pro Communi Januæ... quod homines Januæ poſſent aſcendere in Turchiam cum ſuis Ballis & mercibus pro ſatis minori pretio, quam ſolvere ſolebant.* Occurrit etiam in Annal. Ogerii Panis ibid. col. 389.

¶ 3. BALLA, Grandinis globulus. Chron. Parmenſe ad an. 1293. apud Murator. tom. 9. col. 825. *Maxima tempeſtas fuit in Epiſcopatu Cremonæ, & ita groſſa quod una Balla dictæ tempeſtæ ponderabat* III. *libras.*

1. BALLARE. Tabularium Eccl. Cadurcenſis: *Breve quod fecit Gerardus prior Cadurcenſis, & Wilelmus Raterii & alii Canonici, habent in pignus Encrem lo quart de ordeo, & de civada, & de Ballare, & de ſpelta, & gallinas & agnos.*

2. BALLARE, Scopis expurgare, Gallis *Ballaier.* Occurrit in Fleta lib. 2. cap. 87. Vide *Baleys.*

¶ 3. BALLARE, Dare, Gall. *Bailler.* Dicitur de rebus quæ ad cenſum dantur. Regeſt. Cameræ Comput. Pariſ. tit. 4. fol. 2. *Ballare aliquam de dictis banquis.* Occurrit ibid. Regeſt. 13. ſub Philippo Pulcro ann. 1309.

¶ 4. BALLARE, Saltare, *Ballatio*, *Ballator*, *Ballatrix*, Eadem notione. Vide *Balare.*

BALLASTRUM, *Balineum*, in Gloſſ. Iſidori & Salmaſianis. Vide *Baluſtrum.*

¶ BALLATOLA, Calculus, Gall. *Balote.* Vide *Balatola.*

BALLATORIUM, Mœnianum, Italis *Ballatoio*, vulgo *Balcon.* Charta Italica an. 1287. apud Bollandum 20. Martii pag. 208. *Cecidit de uno Ballatorio ſuæ domus.* [Breviarium Hiſt. Piſanæ ad ann. 1158. apud Murator. tom. 6. col. 172. *De mandato Conſulum omnia Ballatoria juxta Arnum deſtructa ſunt.* Chron. Parmenſe ad ann. 1287. apud eumdem to. 9. col. 813. *Et ſic fuerunt appenſi vivi ad Ballatorium Communis, & ſteterunt ibi per unam horam.*]

¶ BALLATUM, Βληχηθμός, *Balatus ovium*, in Supplemento Antiquarii.

BALLEA. Geſta Innocentii III. PP. pag. 147. *Se in montem ſupra domum ſuam, qui Ballea Neapolis dicitur, receptavit.*

¶ BALLEMATHIA, Ballematia. Vide in *Balare.*

¶ BALLERIUS, Miniſter, famulus. Inſtrum. an. 1212. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 838. *Excepta avena & fœno. In qua tamen* (Præpoſitura) *equi Balleriorum conventus congruam percipient portionem.*

¶ BALLETUM. Vide *Baletum.*

¶ 1. BALLIA, Officium, vel diſtrictus *Ballivi.* Vide *Bajulus* 4.

¶ 2. BALLIA, Auctoritas, juriſdictio. Statuta Maſſil. civitatis MSS. pag. 164. *Dictus probus homo habeat poteſtatem & Balliam caſtigandi prout juſtum fuerit illos qui farinam male moluerint.*

¶ 3. BALLIA, Prædium ruſticum. Charta anni 1218. apud Thomaſſerium Conſuet. Bituric. p. 724. *Donavi Andreæ & Radulpho fratribus meis, Leproſum, ſanctum Karſerium..... Donavi etiam eiſdem Balliam de Novo-vico-paludoſo, & Balliam de Campen.* Hinc

¶ Ballire, Prædium ruſticum tenere, colere, in eadem Charta ibid. *Cum omnibus illis quæ ſervientes & præpoſiti dictorum caſtrorum ſub me Balliabant, & tenebant, & Ballire & tenere ſolebant.*

BALLIARE, à Gallico *Bailler*, eſt attribuere, tradere; apud Anglos autem ſignificat captivum ſatisdato redimere, ſic ut die aſſignato poſtea exhibeatur. Cowellus.

¶ BALLINUS, Lodix, Stragulum. Statuta capitulorum general. Ordinis Artigiæ inter Fragm. Hiſtor. Stephanotii tom. 1. *In lecto habemus tantum Ballinum, & duos borrat, unum inferius & alterum ſuperius, & quotum, & pulvinar, & cervical, & duo capitalia propter lavandum, quatuor tunicas & quintam miſericordia.* Vide *Balinja.*

¶ BALLISTA, Ballistarius, &c. Vide *Baliſta.*

¶ BALLISTUM. Vide in *Bajulus* 3.

¶ BALLIVIA. Vide *Bajulus* 4.

BALLIUM, Propugnaculi ſpecies. [Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. pag. CLIII. *Pro facienda turri, & de Ballio faciendo ad menſuram turris Pariſius* XII^c. l.] Matth. Weſtmonaſterienſis an. 1265. *Eam* (civitatem) *cum exteriori Ballio Caſtri bellatorum ſuorum inſultibus occupavit.* Charta Galcheri D. de Nantolio an. 1218 in Tabul. Campan. *Conceſſit mihi quod muros reficere poſſim, qui ſunt ſuper motam apud S. Johannem, & facere crenellos,... conceſſit etiam mihi quod in circuitu Ballii non licebit mihi operari de petra, niſi de licentia, &c.* Charta Henrici I. Regis Angl. in Monaſtico Anglic. tom. 3. pag. 267. *Totam terram cum foſſato de muro Ballii mei Lincolnienſis.* Infra: *Et liberè poterit murum perforare Ballii mei Lincoln. ad portam ſuam faciendam.* Le Roman *de Garin:*

Il font lor Bailles & lor chaſtiaux garnir.

Guill. Guiartus:

Li nobles ſont outre les Bailles.

Alibi:

Qu'il

Qu'il ſe fiert du Baille és breteſches. Chronicon. Flandr. cap. 113. *Et coururent pluſieurs fois juſques à la Baille, & la meirent en feu.* Ibidem: *La feirent l'un à l'autre moult grant honneur, & mangerent ſeant ſur les Bailles enſemble.*

¶ Ballium, Cuſtodia, carcer, quia locus munitus. Literæ Henrici VIII. Regis Angliæ ann. 1513. apud Rymer. tom. 13. pag. 369. *Et pœna impriſonamenti, ibidem remanſuri abſque Ballio vel manucaptione, quouſque ipſi vel eorum quilibet finem & redemptionem ad voluntatem noſtram fecerint.* Hinc

Vetus Ballium, locus Eboraci ſic dictus, cuſtodiæ reorum deſtinatus, in Actis Epiſcoporum Eboracenſium, quod eſſet ubi olim *vetus ballium*, ſeu propugnaculum.

¶ 2. BALLIUM, Charta locationis terræ, vel ædificii. Gall. *Bail.* Lobinellus in ſuo Hiſtoriæ Britan. Gloſſario.

¶ BALLIVUS, *Ballius.* Vide *Bajulus* 3. & 4.

¶ BALLO, θηρίον θαλάσσιον. Vet. Gloſſar. Lat. Græc. i. *Beſtia marina*; eadem, opinor, quæ *Balena*.

BALLOMER, Falſus dominus, pſeudoprinceps, veteribus Francis, apud Gregorium Turon. lib. 7. Hiſt. cap. 14. 31. lib. 9. cap. 28. & Aymoin. lib. 3. cap. 61. qui Gundibaldum quemdam è Græcia profectum, Chlotarii Regis ſe filium mentientem, à Gunthranno Rege per indignationem vel contemptum vocatum ſcribunt. Certe *Bal* veteribus Francis, *falſus* dicitur: unde *balmond*, falſus tutor: *mundius* enim eſt tutor: Kiliano *Balmonden*, & *Baelmonden*, eſt *male tueri rem pupilli.* Βαλδέμαρον Theodorici Regis Italiæ patrem fuiſſe auctor eſt Damaſcius in vita Iſidori Philoſophi apud Photium. S. Baldomerum Subdiaconum venerantur Lugdunenſes 27. Febr. cujus exſtat Vita apud Bollandum, quæ ad vim vocis alludens, hæc infert: *O virum beatum Baldomerum, in quo nunquam dolus apparuit.* Hinc etiam crebræ Francorum appellationes in *mir* deſinentes, ut *Marcomir, Ingomir, Chlodomir*, in quibus *Princeps*, & vir eximiæ dignitatis denotatur.

¶ BALLONUS, Faſcis, Gall. *Ballot.* Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 87. *Qualibet groſſa beſtia ... onerata Ballonis canabi vel fili, tranſiens per eumdem pontem debet duos denarios, ſi vero portet ſolum Ballonum canabi debet unum denarium.*

¶ BALLOTTA, Calculus ad ferendum ſuffragium, Gall. *Balote.* Tranſlatio S. Philaſtri tom. 4. Julii pag. 394. *Ad buſſulas & Ballottas proviſum & ordinatum eſt, quod &c.*

BALLUCA, Arena auroſa, ſeu ramenta minutiora auri, necdum excocta. Gloſſ. Lat. Græc. *Balluca*, γήδιον χρυσοῦ ἀκαθάριστον. Gloſſ. Græc. Lat. χρύσιον γήδιον ἀκαθάριστον, *Valuca.* Ex quibus videtur reſtituendum, χρυσοῦν γήδιον. *Aurea arena*, χρύσαμμος, ἀχώνευτος γῆ, ἢ χρυσώδης, ut habet aliud Gloſſ. Occurrit in l. 3. & 4. C. Th. de Metallis, ubi Jacob. Gothofredus.

Alia notione vocem hanc uſurpat Sebaſtianus Salmanticenſis Epiſcopus in Veremundo Rege, æra 827. *Sed regalia palatia, Balluca, triclinia, prætoria, quis ſatis pro ipſa pulcritudine valeat commendare!*

1. BALLUM, Pila, forte, ex Anglico *Ball.* Statuta Ordinis de *Sempringham* pag. 744. *Nec ad grangias campanas habeant, ſed lignea Balla ad convocandos Fratres ad horas diei & noctis, ad refectionem.*

¶ 2. BALLUM, Tutela. Vide *Bajulus* 3.

¶ BALLUTA, *eſt publica utilitas: vel eſt vas luteum.* Vocabul. utriuſque juris.

¶ BALLUTICIACUM, Velitatio, procurſatio, Gall. *Eſcarmouche.* Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 76. *Faciebat congregari gentes, & alia multa præparari neceſſario facienda contra hoſtes eoſdem, ad oſtandum & perſequendum dictos hoſtes, & cuſtodiendas fronterias dictæ terræ Trapani, & faciendum Balluticiacum cum hoſtibus ipſis & damnificandum eos quantum poſſet.*

1. BALMA, Lapis ſepulcralis, tumba, [ſeu, ut ait Hilario de Coſta, Caverna in rupe exciſa, excavata.] Arvernis, *Baumo*: quam vocem Provinciales quibuſvis ſepulcris tribuunt, præſertim vero antris ſepulcralibus, quomodo *S. Balmam* vocant antrum in quo aſſervatur corpus S. Magdalenæ, vulgo *la ſainte Baume*, & ſpecum divi Honorati prope Lerinenſem inſulam, *la ſancta Balma de ſancta Honorat*, ut eſt apud Vincentium Baralem tom. 1. pag. 37.

¶ 2. BALMA, Quibuſdam in Galliæ regionibus, *Balme*, Collis eſt à valle in vallem protenſa in locis montuoſis. Charta ann. 1037. ex Chartulario S. Victoris Maſſil. *Frejus* n. 30. *Hoc eſt, de Balma, ſicut vadit via ad ſanctum Petrum, & ſunt claperii.*

BALMUND, Balmonden, Falſus tutor. Charta Caroli M. pro Augienſi Monaſterio apud Nauclerum gener. 27. *Eligant huic loco ſicut & in cæteris locis ſuis competenter advocatos & defenſores: eo tamen tenore, ut quandocunque ſui commiſſi prævaricator, aut in rebus vel hominibus, quod vulgo Balmund dicitur, exiſtat, ſtatim ſine mora, ſine judicio, advocationem perdat.* Vide *Ballomer.*

BALNEAMEN, Balneum. Acta S. Iſidori Agricolæ n. 8. *Cum vero nullo cataplaſmate, nullo unguento, nullo Balneamine, nullo medicamine, ... cernerent ſe in alio prodeſſe, &c.*

¶ 1. BALNEARE, Lavare, *Baigner.* Vita S. Agnetis de monte Politiano tom. 2. Aprilis pag. 804. *Comperto igitur quod ancilla Chriſti ibidem ſe laviſſet, multi infirmos aqua illa Balneare ceperunt.* Ibid. pag. 805. *Quibus dictis ipſam ad dictum Balneum duxit, & in aquam quæ ſuis meritis paucis ante diebus miraculoſe apparuerat, Balneavit.* Nicolaus PP. I. ad conſulta Bulgar. cap. 6. *Dicitis quod affirmant Græci, quod nullo modo in quarta & ſexta feria Balneari debeatis.* Vide Leibnitium tom. 1. Scriptor. Brunſvic. pag. 896. Schramb. Chronicon Mellicenſe pag. 415. col. 1. Acta SS. Maii tom. 4. p. 565.

¶ Balneare, neutrum verbum, Gall. *Se baigner.* Ordinatio Domus regiæ ſub Henrico II. Angl. Reg. in lib. nig. Scaccarii pag. 353. *Quando Rex Balneat* IIII. *d. exceptis tribus feſtis annuis.* MS. Cantatorium Abbatiæ S. Huberti fol. 26. recto: *Joannes Evangeliſta de fonte Salvatoris ebrius & apud Diligentem omni dilectione præcipuus, ſenilibus membris fomentum balnei noluit adhibere, quoniam inter Balneantes hæreticum Cherintum conſpexit.*

¶ Balneare, Madefacere, Italis *Bagnare.* De B. Gerardo to. 1. Junii pag. 769. *Sic ipſum Lambrum (flumen) tranſivit, qui nec ipſum nec capam Balneavit.* Chron. Parmenſe ad ann. 1303. apud Murator. tom. 9. col. 845. *Item eodem anno bene per quatuor menſes non venit pluvia vel nix, quæ Balnearet terram, propter quod magna ſiccitas fuit.* Vide Acta SS. April. tom. 1. pag. 187. D. & tom. 3. pag. 929. E.

¶ 2. BALNEARE, Pretium pro balneo penſum, in Gloſſ. Iſid. Vide mox *Balneaticum* & infra vocem, *Captura.*

BALNEARIUM, Balneum, Balnea, *Baignoire.* Lex Bajwar. tit. 9. cap. 3. §. 1. *Si quis ... incendio tra-*

diderit. . . quæ per ſe conſtructa ſunt, id eſt, Balnearium, piſtoriam, coquinam, &c. Meſſianus Preſbyter in Vita S. Cæſarii Arelat. *Balnearia ibidem grandibus faſtigiis conſtructa ſunt.* Vide Will. Tyr. lib. 12. c. 25. & Anaſtaſium Bibl. in S. Innocentio.

Balnearius, Cuſtos balnei, in Vita S. Severi Epiſcopi Neapolitani.

Balneatorium, apud Ingulfum pag. 888. & Will. Thorn. pag. 1915. *Baigneire.*

BALNEATICUM. Veteres Gloſſæ; *Balneaticum*, βαλανικόν. Vetus Interp. Juvenal. Sat. 2. *Niſi qui nondum ære lavantur. Infantes: quia pueri non dant Balneaticum.* Vita S. Severi Epiſcopi Neapolitani apud Ughellum: *Quadam die juxta morem homo quidam conſuetudinis balnea lavandus ingreſſus eſt. Poſt ablutus aqua, cum recederet, cuſtos balnei ovum ab eo pro Balneatico petiit, quod unuſquiſque Balneaticum pro pretio dare conſueverat.* Vitruvius lib. 8. c. 7. videtur innuere *balneaticum* fuiſſe vectigal impoſitum, propter aquam, quæ ex aquæductibus & caſtellis publicis in balnea derivatur. Vide *Captura.*

Balnearum Reditus, in Bulla Paſchalis PP. ann. 1102. apud eumdem Ughellum tom. 1. pag. 996.

BALNEATORES, Vopiſco, qui balnea præparant. Gloſſæ Lat. Græc. *Balneator*, βαλανεύς. Ita etiam dicti in Monaſteriis, qui Monachorum *balneationes* curant. Conſuetudines Eoveshamenſis Monaſterii in Anglia: *Singulis diebus quando Fratres balneant, Balneatores percipere debent de Cellario panem & juſtam.*

¶ BALNECIA, *quinta vel quarta die ante Natale Domini, peragantur omnia lucente die*, in uſibus Monaſterii Culturæ Cenoman. An hic intelligendæ lotiones?

BALNEUM, Genus potus minime delicati. Luithprandus in Legatione: *Soli menſæ aſſident nudæ, paximacium ſibi apponentes, Balneaque tunc vitro permodico non bibentes, ſed ſorbillantes.* Et paulo ante: *Parcus, cupidus, allio, cepe, & porris veſcens, Balnea bibens.* Et ſub finem: *Non proderit tibi Balneum, quo te aſſidue potas in amore B. Joannis Præcurſoris.*

¶ BALNEUS, pro *Balneum.* Præceptum Caroli Calvi pro Monaſterio Arulenſi tom. 3. Concil. Hiſpan. pag. 152. *In valle Aſperia prope ſupradictos Balneos villare qui dicitur Cotaletus.*

¶ BALNITOR, βαλανεύς: Balneator. Supplem. Antiquarii. Vide *Balneatores.*

BALOSELLA. Contract. datior. Bergom. l. 2. c. 88. *Item quod de coppis, Baloſellis ..... calcina, & aliis laboreriis forciatis, &c.*

BALOTTA, Pilula, vox Italica. Petrus de Creſcentiis lib. 10. de Agricult. c. 28. *Qui autem arcum Balottarum exercet, debet Balottas habere æqualis ponderis & bene rotundas.*

¶ BALSA, Ratis. Vox Hiſpanica. Acta SS. Maii to. 7. p. 300. E. *Rex Ferdinandus fecit fieri Balſas & navigia de lignis & coriis.*

¶ BALSAMARE, Condire corpus mortui, Gall. *Embaumer.* Locos vide in vocibus *Cid* & *Mumia.*

¶ BALSAMITICUS, Bonis odoribus refertus. Tranſlatio S. Auguſtini to. 6. Maii p. 414. *Quo magis hæc Balſamitica apotheca referebatur, eo profuſius odor cœleſtis jaculabatur.*

¶ Balsamiticus, Balſaminus, ex balſamo. De S. Antidio Epiſc. tom. 5. Julii pag. 44. *Balſamiticum conſecravit chriſma.*

¶ BALSAMIZARE, Bonis odoribus ſuffire, Gall. *Embaumer.* Lambertus Prior S. Vedaſti Atrebat. circa finem XII. ſæc. in MSS. carminibus de divinis officiis, ad Dominicam IV. Quadrageſimæ:

Sedis Apoſtolicæ princeps ſplendente corona,
Nunc Sion inſignit Balſamizante roſa.

BALSAMUM, Sacrum chriſma, ſeu oleum Sacrum. Joan. de Deo in Pœnitentiario lib. 5. c. 6. de Epiſcopis: *Quod petunt pecuniam pro Balſamo contra auctoritatem ſanctorum Patrum, &c.* Vid. Joann. Sariſberienſ. Ep. 69. [Et tom. 4. Concil. Hiſp. pag. 270. col. 2.]

¶ BALSAMUS, pro *Balſamum*, in verſibus relatis ad voces, *Agnus Dei.*

¶ BALSANUM. Vide *Baldanum.*

¶ BALTEAT, *Cingit.* Gloſſ. Iſid. [D. Cangius legit infra *Baltheare.*]

¶ BALTEUS. Vide *Baltheus.*

BALTHA, Gothis, Audax. Jordanes in Hiſt. Goth. *Ordinant ſuper ſe Regem Alaricum, cui erat ex Baltharum genere origo mirifica, qui dudum ob audaciam virtutis, Baltha, id eſt, Audax, nomen inter ſuos acceperat.* Otto Friſing. l. 4. Chron. de eodem Alarico: *Qui lingua eorum ex genere Baltharum, ſecundo poſt amalos, Baltha, id eſt, audax, vocabitur.* Hinc forte Italicum *Baldo*, pro *audax.* [Et Armoricanum *Balch* ejuſd. notionis.]

BALTHEARE, *Cingere*, in Iſid. Gloſſis; *Baltherire*, à *Baltheus*, habet Joannes de Janua, [& Gloſſ. MSS. Montis S. Eligii Atrebat.]

¶ 1. BALTHEUS, *Ornamentum dependens à Singulo, vel ſingulis militaris dictus pro eo quod ſigna ex eo dependent ad demonſtrandam Legionis militaris ſummam* I. VI. DC. *ex quo numero ipſi ſunt; unde non tantum quod cingitur, ſed etiam à quo arma dependent Balteus dicitur.* Papias MS. Bituric.

2. BALTHEUS, Zona, qua Epiſcoporum, Sacerdotum, Miniſtrorum etiam inferioris gradus Eccleſiaſtici veſtes conſtringuntur, apud Honorium Auguſtod. lib. 1. cap. 226. & in libro Sacrament. apud Menardum p. 260. Annales Ananienſes: *Unam vero partem ſibi reſervavit, quam dedit Benedicto Abbati S. Ananienſis Archiſterii, videlicet Crucis Dominicæ cum gemmis, bratheas aureas contextas cum gemmis, Baltheos aureos ſimiliter gemmatos, calices aureos, &c.*

Baltheus, quo Summus Pontifex conſecrandus præcingitur. Joannes Diaconus in Vita S. Gregorii Magni PP. lib. 4. c. 80. *Porro in exilitate Balthei, quæ unius pollicis menſuram nunquam excedit, ſpeciem propoſiti regularis olim à ſancto Benedicto ſtatuti, ... eum ſervaſſe luce clarius manifeſtat.* [Ex hoc patet monachale cingulum *Baltheum* etiam dictum fuiſſe.] Anonymus in Vita Paſchalis II. PP. *Deinde in Patriarchale aſcendentes Palatium, ad duas curules devenit. Hic Baltheo ſuccingitur cum ſeptem exinde pendentibus clavibus, ex quo ſciat ſeptem ſigillis* (Apoc. 5. 6.) *ſeptiformem Spiritus ſancti gratiam cunctarum Eccleſiarum, quibus ſimul, Deo auctore, præeſt, regimini in claudendo, aperiendoque tanta ratione providere debere, quanto ſolertius id quod intenditur, operatur.* Vide Joann. Sariſberienſem Epiſt. 42.

Baltheus Mundialis, ſeu ſæcularis. Ivo Carnotenſis in Chronico apud Lambecium lib. 2. Comment. de Biblioth. Cæſar. c. 8. in Ludovico Pio: *Ipſius denique tempore cœperunt deponi ab Epiſcopis, & Clericis Balthei gemmeis culturis honorati, & cingula auro compta & exquiſite, & alia ſæcularia pariter ornamenta.* Charta Einhardi in Chronico Laurisham. pag. 65. *Sunt quidam qui faſtu ſæculari turgentes ... ſacris Eccleſiis contradita invadunt, aut ut ſibi hæreditario jure retineant, aut Mundiali Baltheo in beneficio dividant.*

Balthеum Auferre, Degradare. Vide Aimoinum lib. 3. Hiſt. Franc. c. 63.

¶ BALTHUTHA, Lac preſſum. Vide *Baldućta*.

BALTRESCA. Vide *Bretachiæ*.

BALUSTRUM & Balustrium, *locus ubi ſunt multa balnea, quod luſtretur balneis.* Ugutio & Joan. de Janua, [cum Gloſſar. MSS. Montis S. Eligii Atrebat. & S. Andreæ Avenion.] Vide *Ballaſtrum*.

¶ BALZA, Vox Italica, Rupes. Acta SS. Maii to. 1. pag. 345. in additionibus ad Vitam S. Antonini: *Equitans in invia ripa fluminis in alta quadam Balza.*

BALZANUS, Vox Italica, *Balzano*, de equo qui in pedibus albas habet maculas. Rollandinus in Summa Notariæ c. 1. *Unum equum baium Balzanum, &c.* Vide Octav. Ferrarium in *Baio* & *Balzano*, & infra in *Baucens*.

¶ BALZO. Vide *Bulzo*.

¶ BAMBACARIUS, Bambacinus, Bambacium. Vide *Bambax* poſt vocem *Bombax*.

¶ BAMBACORAX, mox in *Bambalo*.

BAMBALO, Vambal, Balbus, ὁ βαμβαίνων, βαμβαλίζων, qui ſonitum labris edit. Adamantius Martyr apud Senatorem, lib. de Orthogr. cap. 5. *Bambalo*, ψελλιστής. Ubi forte legendum *Bambalio*; ſic enim neſcio quem M. Fundum, Antonii III. viri ſocerum *propter hæſitantiam linguæ ſtuporemque cordis* appellatum ſcribit Cicero Philipp. 3. Gloſſ. Græc. ψελλιστής, *Vambal*. Heſychius: βαβάζειν, τὸ μὴ διηρθρωμένα λέγειν. Hinc

Bambacorax appellatus olim Alexius Comnenus Imp. legitur in Epiſt. Honorii III. 285. lib. 6. quod balbutiret, & inſtar corvi crocitando verba effunderet, quod faciunt βαμβαλίζοντες. Alexii vero balbutiem obſervant etiam Anna filia lib. 1. & Bryennius gener lib. 4. n. 22. Vide Nilum monachum lib. 3. Epiſt. 331. ubi legendum βαμβαλίσαντι, pro βαβαλίσαντι. Sed & inde Itali *Bambino* puellum, qui adhuc balbutit, dicunt.

BAMBARE. Vide *Bambum*.

BAMBAX, Bambasium. Vide *Bombax*.

BAMBER, *Arena*, in Gloſſ. Iſid. [Ad quod Grævius: Sic etiam Conſtantienſis Epiſcopus: *Bambis, arnea*, forte *Ammos, Arena*, ut male loco ſuo exciderit hæc Gloſſa. Sed hoc, inquit, aliis relinquo quærendum]

BAMBIS, *Aranea*. Gloſſ. Iſid.

¶ BAMBUCINUM. Vide in *Bombax*.

BAMBUM. Gloſſ. Græc. Lat. MS. Ὀξύγαρον, *Acetarium Bambum, Tinctorium*. Editum *acetarium* tantum habet. *Bambum* autem pro *Bammum*, ex Græc. βάμμα, unde *Bambatus*, intinctus, apud Columellam, & Apuleium.

BANADULA. Vide *Bajulona*.

¶ BANASTONUS, Idem quod mox *Banaſtum*. Charta anni 1351. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Cuſtodiebat racemos collectos in Banaſtonis.* Inſtrum. an. 1434. ex Archivis ejuſdem S. Victoris: *Quod quilibet piſcator faciat Banaſtonum ... Volumus & ordinamus quod piſcatores poſſint reponere & reponi ſinant piſces in vaſculis quibuſlibet cujuſcumque formæ & capacitatis exiſtant, ſive ſint Banaſtoni, canaſtelli, &c.*

¶ BANASTUM, pro variis regionibus, Gall. *Banaſte, Banaſtre*, vel *Benate*, Ciſta rotunda & oblonga, ad modum ſportæ doſſuariæ efficta, quæ ex palea contorta atque in orbem ducta rubis caninis dedolatis & tenuatis conſuitur. Hac uti ſolent ruſtici ad piſa, fabas, frumenta aliaque id genus portanda vel reſervanda. Quandoque duæ hujuſmodi ciſtæ ad utrumque latus equi clitellarii apponuntur. Vocis origo videtur eſſe *Benna*, Gall. *Banne* & *Benne*, quæ ciſta lignea eſt ad eumdem uſum accommodata. Regeſt. Comput. Dalphin. an. 1309. 17. Novemb. *Item de Barralibus, de Banaſtis non computat, quia ſunt ad manum miſtralis.*

BANAUSUS, ex Græc. βάναυσος, Mechanicus, illiberalis. Marſilius Patavinus in Defenſore Pacis part. 1. c. 5. *Decebat honorari Deos, & illorum ſacra tractari, non à Banauſis ſeu mercenariis, qui vilia & maculativa officia exercuerant.*

BANCA, Bancale, Bancha, Banchettus, &c. Vide *Bancus*.

¶ BANCHEA. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. p. cxciii. *De decheio Banchearum*, xviii. *l.* & xii. *ſ.* & viii. *den.*

¶ BANCIO Frumentaria, f. *Barcio*, Navis annotina. Albertinus Muſſatus de Geſtis Henrici VII. lib. 13. rubr. 8. apud Murator. to. 10. col. 534. *Anxii Piſani ſuorum tædio, quos augebat impermeabilis acceſſus, inde & rerum familiarium inopia, & unde irrumperent, quatenus & ipſi poſſent, machinas, teſtitudines, cataphractas, onerarias barchas, quas barbotas ipſi nuncupabant, cum Bancionibus Frumentariis.*

BANCUS, Gall. *Banc*, Senenſibus *Banco*, Florentinis *Panco*, ſubſellium, ſedile ligneum longius, quod plures una ſeſſores capit: ex Saxonico Benc, abacus, ſcamnum, ſedile. Uldaric. in Conſuet. Cluniac. Monaſt. lib. 2. cap. 36. *Duo ſedilia, quæ vulgo Bancos vocant.* Joan. Brompton: *Imperator autem probitatem ſuam admirans, Bancos loco caparum in curia ſua erexit.* Speculum Saxon. lib. 3. art. 38. §. 4. *Menſam ornabit menſali, & Bancum ſeu ſcamnum pulvinari, ac ſedile cuſſino.* Siffridus Preſb. an. 1025. *Dum igitur pergens in quadam Eccleſia, & feſſus ſuper Bancum quieſceret. Wacces en ſon Roman de Rou*, de Roberto Duce Normanniæ:

Par Conſtentinoble paſſa,
Et à l'Empereur torna,
En dementiers qu'à lui parla,
A la couſtume qui ert là,
Son mantel jus à terre miſt,
Tout deſlubé deſus s'aſiſt.
Au partir quant il s'en torna,
Le mantel prendre ne daigna.
Un des Grés le vit deſlubé,
Son mantel li a relevé,
Diſt lui que ſon mantel priſt,
E à ſon col le rependiſt.
Et il reſpondi par nobloi,
Je ne port pas mon Banc o moi,
Chaſcun des Normans autreſi
Son mantel à terre guerpi.

Infra:

Par la Nobleſſe des Normans,
Qui de lor manteaus firent Bans.

Rurſum:

Fiſt l'Emperer en paleis fere
Bans & ſieges environ l'aire.

Quidam vocem hanc ex *Abacus*, alii ex *Scamnum*, formatam volunt, alii à *Banc* Germanico deducunt. Vide Gloſſ. Meurſii in Πάγκος, & V.V. CC. Ægidium Menagium & Octav. Ferrarium, in *Abaco* & *Banco*. [*Benc* vel *Banc* apud Francos & Saxones ſemper ſignificavit *ſcamnum* vel *ſedile*; *Bancus* ergo Franco-Theotiſcæ aut Saxonicæ originis eſt: alia non quærenda.]

¶ Banchus, Idem. Statuta Eccleſ. Tutelenſis ann. 1328. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 799. *Item præcipimus vobis .... quod eccleſias veſtras per*

parochianos veſtros... munire loco videlicet Banchis, libris & aliis neceſſariis ornamentis atque veſtimentis & campanis faciatis. Acta SS. April. tom. 1. pag. 170. *In cujus* (triremis) *Bancho ſeu tranſtro, &c.*

¶ Bancius, Eadem notione. Charta Geraldi Abb. S. Johannis Angeriac. an. 1385. ex Chartulario ejuſdem Monaſt. pag. 442. *Sedente eodem domino Abbate ſuper quemdam Bancium fuſteum.*

¶ Banchius, Simili notione. Locum vide in *Carabaga.*

¶ Banca, Eodem ſenſu. Limborch. Hiſt. Inquiſ. lib. Sent. Tholoſ. pag. 43. *Adoravit eos inclinando ſuper unam Bancam ſicut fuerat edocta.* Ibidem pag. 224. *Oravit cum eis flexis genibus inclinatus ſuper Bancam ſecundum morem ipſorum*, Albigenſium ſcilicet & Valdenſium. Compendium Jurium & Conſuetud. Univerſit. Pariſ. per Rob. *Goulet* fol. 8. *Non tamen ſecundum litterarum merita, ſed vel ſecundum antiquitatem bacchalariatus, vel ut nobilitatis Banca, more eorum loquendo, expoſcit, præſentant licentiandos.* Quo in loco *Jura* nobilitatis dicuntur *Banca*, vel quod nobiles in *Banca* ſeu ſcamno ſingulari ſederent in ſcholis, vel quod hîc agatur de nobilibus baccalaureis ad gradus licentiatorum aſpirantibus, de quibus vulgo dicimus: *Ils ſont ſur les Bancs.*

¶ Banca, Notione paulo diverſa, pro Menſa mercatorum in qua merces ſuas emptoribus exponunt, Gall. *Comptoir.* Statuta Maſſil. anni 1253. p. 305. *Conſtituimus quod omnes draperii & eorum ſcolares jurent infra octo dies poſt feſtum omnium SS. pannos quando ipſos vendent extendere ſupra Bancam, &c.*

¶ Bancha, ut *Bancus*, in Miraculis B. Ambroſii Senen. tom. 3. Martii pag. 218. Inſtrum. an. 1338. ex Archivis Maſſil. *Quidam ſuper una Bancha derobavit de ſachis, &c.*

Bancus, apud Scriptores Anglicos ſumitur pro Tribunali, quemadmodum *Scamnum*, in Wichbild Magdeburg. art. 11. §. 1. Duplex autem hoc nomine indigitatur Tribunal in Anglia: prius, *Bancus Regius*; alterum, *Bancus Communis* appellatur.

Bancus Regius; poſt Parlamentum eſt totius Regni Tribunal, in quo cauſæ capitales, criminales & aliæ, quæ ad Coronam, ſeu Hoſpitium Regis pertinent, aut ad inſtantiam Regis fiunt, expediuntur. Huic præſidet interdum Rex ipſe; unde *Regius* dicitur; ſed vulgo *Capitalis Angliæ Juſtitiarius*, cui aſſident tres aut quatuor Juſtitiarii aſſeſſores. Officiarii ſunt, *Clericus Coronæ*, *Protonotarius*, Miniſtri inferiores ſex. Vide Forteſcutum de Laudib. Legum Angliæ cap. 51. & Joan. Cowellum lib. 1. Inſtit. tit. 2. lib. 4. tit. 11. §. 2.

Bancus Communis, dicitur Curia, in qua communia placita, hoc eſt, lites ex quacumque juris Anglici, quod *Commune* vocant, parte inter privatos natæ, diſceptantur: unde & nomen habet. In ea judicant capitalis Juſtitiarius, Juſtitiarii aſſeſſores 3. vel 4. Officiarii ſunt, *Cuſtos ſigilli*, *Cuſtos brevium*, *&c.* Pertinet autem jus banci ad regios judices, qui ſupremo jure lites decidunt. Nam à Curiis Hundredorum & Baronum appellatur.

Uterque vero bancus olim mobilis, nunc in aula Weſtmonaſterienſi fixus. Fleta l. 2. cap. 2. §. 7. *Rex habet Curiam ſuam... in Banco apud Weſtmonaſterium conſimiliter.* Tho. Walſinghamus in Ricardo II. an. 1393. *Hoc anno Bancus Regius & Cancellaria tranſlata ſunt de Londiniis Eboracum.* Knyghton lib. 3. cap. 13. an. 1302. *Rex fecit movere Bancum & Scacarium Regis apud Londonias, quæ apud Eboracum fuerant per 7. annos.*

Banci Narratores, in Vitis Abbatum S. Albani, dicti *Advocati placitantes*, Legulei & cauſarum patroni.

Francus Bancus. Bracton. lib. 4. Tract. 6. c. 13. §. 2. *Conſuetudo eſt in illis partibus, quod uxores maritorum defunctorum habeant Francum Bancum ſuum de terris Sokemannorum tenentium nomine dotis.* Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de *Gavelkind* pag. 178. *Burga quæ fuit uxor Petri de Bendingue, petit verſus Priorem S. Trinitatis Cantuarienſis medietatem manerii de Welles, ſicut Francum Bancum ſuum, ad faciendum firmam 18. dierum, & unde prædictus Petrus quondam vir ſuus eam dotavit, &c.* Infra: *Poſt mortem illius Mathildis, habuit nomine Franci Banci medietatem illius manerii, &c.* Huc forte pertinet quod habet Speculum Saxon. lib. 3. art. 38. §. 4.

Bancum Justitiarium Tenere, apud Weſtmonaſter. pag. 374. Præſidere in Banco Juſtitiarius dicitur.

Bancus, etiam obtinuit in Italia pro foro aut tribunali judicum: *Banco, ſeggio del Giudice*, tribunal. Extant enim plures Sententiæ, ſeu Judicata aliquot judicum Cumarum & aliarum urbium in Italia, in veteri Regeſto Cameræ Computorum Pariſienſ. quæ ſic clauduntur: *Lecta, lata... & pronunciata fuit hæc ſententia... per D. poteſtatem... ſedentem in Banco pro Tribunali*, an. 1386. Alia an. 1365. *Lata & in his ſcriptis ſententialiter pronuntiata fuit iſta ſententia per Dom. Poteſtatem ſedentem in Palatio Communis Novariæ ad Bancum juris ſolitum.* Utitur etiam Bartholus in Tractatu 15. de Falcone, & Additio ad Bartholum in l. *Julianus*, D. de integr. reſtitut. Vide Ughellum to. 4. pag. 876. Charta Rogerii Siciliæ Comitis Græce exarata apud Ughellum tom. 1. Ital. Sacr. p. 1029. Καὶ δίδομεν αὐτῷ ἄδειαν τοῦ ἔχειν βάγκον, τοῦ κρατεῖν κριτὰς, καὶ κρίνειν αὐτοὺς οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς, &c. Cruſcanis Academicis, *Banco, e propriamente quella tavola alla quale riſeggono Giudici, o i Magiſtrati à render ragione, i mercanti à contar denari, à ſcriver conti.* Vide Joan. Villaneum lib. 11. c. 93. Charta Caroli IV. Imperat. an. 1375. pro Colonienſibus, apud Maximilianum Henricum in Apologia part. 2. pag. 118. *Etſi tale judicium infra Civitatem Colonienſem, & quatuor Bancos judicii temporalis ibidem, &c.* Sed & hæc leguntur in Statutis Communiæ Mechlinienſis MSS. *Villa Mechlinienſis de cætero habeat... plenum Banchum, ſive ſedem 12. Scabinorum.*

¶ Banca, Eodem intellectu. Charta an. 1366. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 344. *Et dictus dominus judex exiſtens in loco de Rupe-Maura ... & ſedens more judiciali in quodam loco ſive Banca, quem locum congruum pro tribunali quoad actum ejuſmodi ſibi elegit.*

¶ Banchum, Tribunal. Acta SS. Martii to. 2. pag. 152. A. *Ego ſum Banchum rationis & veritatis ad ponendum animas in via honeſtatis.*

¶ Banchus Audientiæ Episcopalis, in Proceſſu ſuper ſanctitate & doctrina B. Catharinæ Senen. an. 1380. apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1243.

¶ Banchettus, in Commentario D. Edmundi Marten. in Regulam S. Benedicti pag. 401. *Conſtitutiones Montis Oliveti præſcribunt, ut cellerarii mona-*

ſteriorum eligantur in Banchetto per vota ſecreta, de conſenſu majoris partis ipſius: Hîc *Banchettus* eſt vel Capitulum aut cella communis, quo Monachi conveniunt ad tractanda negotia: qui locus dicitur *Banchettus*, quod in eo ſint *banci* plerique ad conſedendum.

Eſt etiam *Bancus*, ſtallum, ubi mercatores merces ſuas exponunt, in Charta an. 1152. apud Catellum lib. 2. Hiſt. Comitum Toloſæ p. 218. [& in alia an. 1164. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 17. *Si quis Bancum tenens bovem vel vaccam vendiderit, ceram* II. *ſol. ad Calendas dabit.* Hinc *Cenſus & conſuetudo macellorum* pro Tributo à *Macellariis* ſolvendo ratione *Bancorum*. Lobinellus tom. 2. Hiſt. Britan. pag. 378. *Dedi & conceſſi per unumquemque annum centum ſolidos de redditibus meis qui in prima ebdomada Quadrageſimæ perſolvi debent de cenſu & conſuetudine Bancorum macelli in ſuburbio.*]

¶ Banchia, Idem. Cenſualis Codex Calomontis: *Banchia mercerii continens duos colonellos in ingreſſu alæ Calomontis.*

Bancha, idem quod *Bancus*, Stallum. *Banchæ macellariorum ad vendendum*, in Libertatibus Baugiaci ann. 1250. apud Guichenonum in Hiſt. Breſſ. pag. 64. 110. Stalla. Anonymus de Morimundenſis in agro Mediolanenſi Cœnobii deſolatione: *Alius panem unum, alius medium, alius buccellam, unuſque ſecundum quod ſubter Bancas & ſcrineos poterant invenire.* [Inſtrum. an. 1309. tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 86. *Item de quolibet macellario vendente in macello die fori, pro tota ſeptimana capiuntur pro Banca duo denarii... de qualibet alia Banca ſeu platea infra forum, vel ibi circa, capitur unus denarius.*]

Banchaticum, Tributum ex ejuſmodi *banchis*, in Charta Friderici I. Imp. an. 1159. apud Ughellum in Epiſcopis Aſtenſibus: [*Hæc itaque regalia eſſe dicuntur: moneta, via publica, aquatilia, flumina, publica molendina, furni, foreſtica, menſuræ, Banchatica, portus, &c.*]

¶ Banchagium, Idem. Comp. Graſivod. an. 1337. *Recepit avenam, quarterios carnium pro Banchagiis macelli, piper, ceram & aurum pro gardis.*

¶ Banca, Bancus, Ærarium, Muſæum notarii, Officina cujuſvis operarii, quæ etiamnum *Banche* dicitur in Breſſia. Acta SS. Maii to. 6. pag. 176. B. *Prima Junii recepit ex Banco B. Jacobi xxj. ſol. vij. denarios.*

Bancale, Bancalis, Banci, ſeu ſubſellii ſtragulum, tapes, quo ſcamnum, ſeu *bancus* inſternitur. Gloſſæ MSS. *Stratoria, Bancales.* Hiſpanis, *Bancal.* Catholicum Armoricum: *Paviot, Gall. Banchier, Lat. Banchale.* Capitulare de Villis c. 42. *Ad diſcum, Bancales, vaſa ærea, plumbea, &c.* Durandus lib. 1. Ration. c. 3. n. 23. *Bancalia, ſunt panni, quibus ſuper ſedes vel Bancas in Choro ponuntur.* Vide lib. 6. cap. 81. num. 6. Hariulfus lib. 3. Chr. cap. 3. *Tapeta 6. cortinæ 3. Bancales ſerici 4.* Tabular. S. Eparchii Inculiſm. *Cortinas quoque & doſallos ſive Banchallos, & ex optimis palleiis 20. cappas Romanas, &c.* Lib. Rameſ. ſect. 148. Alſwara *dedit etiam unam crucem optimam, & pulvinar unum de palla, 2. quoque pelves argenteas, 2. cortinas, unum Bancale, & ſellam ſuam cum omni apparatu equeſtri.* Ubi perperam Spelmannus *Baneale* legit. Vetus Charta in Auctario ad Matth. Paris pag. 158. *Unum librum, & unam cortinam, & unum Bancale concedo conſenſu domini mei Regis.* Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 222. *Quinque altaris pallia, & 7. ſtragulas, & 2. tapeta, & 7. ſcamnorum (vel ſedilium) tegmina, vulgo Bancalia.* Et pag. 130. *tria pallia, cortinas 2. Bancalia 2. candelabra duo.* [Guidonis Diſcipl. Farfenſis cap. 23. *Choro poſt dorſa fratrum in arcum aptant Bancalia, in formulis tapetia.* Vide Martenium to. 1. Anecd. col. 1525.] Bocacius Nov. 100. *Comincio à ſpazzar le camere, & à far porre capoletti, e Pancali per le ſale.*

Banquerium, Idem quod *Bancale. Banchier*, in Catholico Armorico. Fleta lib. 2. cap. 6. §. 1. de Officio Camerarii: *Debet diſponere... ut cameræ tapetis & Banqueriis ornentur.* Cap. 7. §. 3. *Permiſſum eſt etiam, quod Camerarius ex antiqua conſuetudine habeat omnia vetera Banqueria & tapetos, &c.* Statuta MSS. Ordin. S. Joannis Hieroſol. *Linſſeuls, drapilles, tapis, Banchiers, veſtemens, barrettes, &c.*

¶ BANCUS Salis, Craſſum fruſtum ſalis. Vita B. Kingæ to. 5. Julii pag. 696. *Ac primaria fovea egeſta, ſalis concreta moles ad quantitates Bancorum (cum) partiretur, in ipſa ſalis duriſſimi compage, ille idem annulus aureus... repertus eſt.*

¶ BANDA, Nomen militiæ ab Alfonſo Caſtellæ Rege inſtituta apud Victoriam urbem Caſtellæ: ſic dictæ à *Banda* ſeu tænia rubra, lata quatuor digitos, quam ipſi à dextro humero ſub ſiniſtro brachio circumdabant. Vide Miræum de Orig. Ord. Equeſt. & Paulum Morigiam lib. 2. Orig. Monaſt. cap. 9.

¶ BANDARENSIS, Vexillifer. Vide poſt *Bandum*.

BANDASIA. Charta Saſſonis Epiſcopi Aprutini an. 1207. apud Ughellum to. 1. pag. 398. *Concedimus & confirmamus illam vobis hominibus Terami habitatoribus libertatem, quam prædeceſſores noſtri conceſſerunt,... & quædam de beneplacito noſtro largimur & concedimus, videlicet ſanguinem, livorem, & Bandaſiam, Poteſtatem & Judices.* Occurrit iterum infra. Idem videtur quod *Bandum*, ſeu *jus Bandi*, vel *Banni*, id eſt juriſdictionis.

¶ BANDE-GRUINA, Pallii genus. *Le Maire* in Hiſt. Aurelian. edit. in 4°. ex Actis an. 1251. 26. Octob. *Memoratus dominus Rex (S. Ludovicus) propriis humeris dictam thecam portavit. Sermo factus fuit in clauſtro, & ſedit dominus Rex cum duobus filiis ſuis, & obtulit duo pallia, quæ vulgo vocantur Bande-gruina.*

BANDELLUS, Faſcia, ex Gallico *Bandeau*, ſic appellata, quod *Bandi* ſeu vexilli ſpeciem referat. Synodus Colonienſis an. 1280. cap. 5. de confirmatis: *Et habeant Bandellos de panno lineo ſpiſſo ſine fractura & ſine nodo, &c.* Occurrit rurſum infra, & in Præceptis Synodalibus Petri de Collemedio Archiep. Rotomag. [Statuta Synodal. Eccleſiæ Cadurcenſis apud Marten. to. 4. Anecd. col. 687. *Bandellos mundos & latos & ſatis longos ſupra chriſmationem in fronte poſitos tribus diebus deferant propter fidem Trinitatis...* Adde Pontificale Antiſſiodor. ſcriptum circa an. 1310.] Vide *Binda*.

¶ Bandellum, Eadem notione. Statuta Eccleſ. Leodienſis an. 1287. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 832. *Moneantur parentes, quod confirmatos pueros tertia die adducant ad Eccleſiam, ut presbyter lavet frontes eorum, & comburat Bandella, & aquam lotionis cum cinere Bandellorum faciat in ſacram piſcinam reponi.* Ritus hic preſcriptus etiamnum ſervatur in illa Diœceſi.

¶ BANDEQUINUS. Vide *Baldakinus*.

¶ BANDERARIUS. Vide *Bandum* 1.

¶ BANDERESIUS. Vide *Banderenſes* poſt *Bandum* 1.

¶ BANDERIA. Vexillum. Locum vide in *Anteſignarius*, & infra in *Bandum* 1.

¶ BANDERIKES. Litteræ anni 1405. apud Rymer. to. 8. pag. 384. *Quatuor cophinos cum quarellis, tria Banderikes, & quindecim Paviſſes, &c.*

¶ BANDERIUM, Cohors quadringentorum militum. Sic Marten. in Gloſſ. ad calcem tom. 5. Anecd.

¶ BANDEZATUS. Vide poſt *Bandum* 1.

¶ BANDIA, pro *Bannum*, Diſtrictus, jurifdictio. *Bandum* pro *Bannum*, non raro legi infra dicetur. Baluz. Hiſt. Arvern. to. 2. pag. 429. in Charta Stephani de Bociaco Canonici Claromont. *Dixit teſtis, Diſſenſiones eſſe inter dominos de Caſtro Petri & de Jaligniaco pro Bandia rupium* des Eſcures, *etiam quod ex diſcordia dictorum dominorum dictus dominus Hodinus de Caſtro tenuit in manu ſua per plures annos dictam Bandiam.*

¶ BANDILUS, In Charta plenariæ ſecuritatis an. 565. apud Mabillonium in Supplemento Diplom. pag. 91. *Item & in ſpeciebus ſecundum diviſionem, argenti libras duas, hoc eſt cocleares numero ſeptem, ſcotella una, fibula de bracile, & de uſu Bandilos formulas duodecim.*

¶ BANDIRE. Vide in *Bandum* & *Bannum*.

¶ BANDIUM VINEARUM. Vide poſt *Bannum Vindemiarum*.

¶ BANDORA, BANDARENSIS. Vide in *Bandum* 1.

BANDOSITAS, Inimicitia, *faida*, bellum privatum. Conſtitutio Petri Regis Arag. poſt Curiam Generalem Catalaniæ celebratam in villa Cervariæ an. 1359. MS. *Iterum Ordinamus & indicimus inter noſtros Prælatos, Eccleſiaſticas perſonas, Barones, homines de Paratico, & homines villarum honoratos, intus Cataloniam, inter quos guerra, Bandoſitas, aut contentio occaſione hujuſmodi, aut aliter exiſtit, treugas duraturas hinc uſque ad primum venturum menſem Madii, & ab ipſo menſe ad duos annos proxime ſequentes. Sic tamen, quod tranſacto tempore ipſarum treugarum, quilibet præmiſſorum remaneat in illo eſſe, quo nunc exiſtit, in tantum quod per exitum dictarum treugarum non remaneat in guerra ille, qui nunc in guerra non exiſtit: & qui contra fecerit, ultra pœnas in Uſaticis & Conſtitutionibus Cataloniæ editas contra infringentes ſecuritatem & pacem Principis, habeatur ipſo facto pro ejecto & ſeparato à pace & treuga. Et ſi hac occaſione caſtra vel loca, aut alia bona ſedentia in aliqua Baronia Cataloniæ exiſtentia ad manum regiam devenirent, debeant infra annum vendi aut aliter alienari conſimili perſonæ, cujus illa caſtra, loca, & bona fuiſſent, aut alii etiam perſonæ infra dictam Baroniam degenti. Et prædictam Conſtitutionem per tempus prædictum duntaxat durare volumus, & non ultra.* [Tractatus Bonifacii Ferrerii pro defenſione Benedicti XIII. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 1455. *Nam quia tota terra Regis per Dei gratiam eſt in pace & in tranquillitate, ſpecialiter quia illæ Bandoſitates de Valentia ceſſarunt & ſopitæ ſunt, & nunc imminebat & creſcebat quædam ſatis valida Bandoſitas etiam inter illos de genere ſuo in Aragonia.* Guilelmi Tyrii continuata Hiſtor. Belli ſacri apud eumdem Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 733. *Et ce avint tant de fois, que cil d'Antioche en entrerent en grand effroy, & li Turquemans en priſtrent trop grand Bandor.*]

VANDOSITAS, pro *Bandoſitas*, Hiſpan. *Vando*, pro *bandum*, edictum. *Guerra, Vandoſitates, ſive bellicia cum gentibus armatis*, apud Michaëlem *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. pag. 167.

1. BANDUM, Vexillum, ſignum militare. Gloſſ. Lat. Græc. *Bandum*, σίγνον. Ugutio: *Bandum, parvum vexillum.* Paulus Varnefr. de Geſtis Langob. lib. 1. cap. 20. *Vexillum, quod Bandum appellant.* [Chron. Ademar. tom. 2. Bibl. MS. Labbei pag. 157. *Pippinus contulit S. Martiali Bannum aureum, quod ceperat in prælio, &c.*] Paſſim hac notione occurrit apud Scriptores, Brennonem de Geſtis Gregorii VII. PP. in Chron. Caſin. lib. 1. cap. 26. apud Radevicum in Frider. lib. 4. cap. 71. in Codice Carolino Epiſt. 88. apud Lucam Tudenſem pag. 63. Anaſtaſium in Sergio PP. pag. 60. in Leone III. pag. 125. &c. *Primores Bandorum*, in Anaſtaſii Collectaneis pag. 188. [*Bandum* inter inſignia Papalia numeratur ab Ottone Morena in Hiſt. Rer. Laudenſium apud Murator. to. 6. col. 1057. *Inde ad palatium cum Bandis & aliis Papalibus inſigniis* (Victor PP.) *eſt deductus.*] A Perſico *Band*, faſcia, accerſit Salmaſius, quod in modum faſciæ effictum ſit. Bekanus l. 7. Hermath. *Bant* veteribus Cimbris idem ſonare ait. Alii à Cambrobritannico *Banniar*, i. vexillum, hauriunt, quod effictum volunt à *Bann*, i. elevatione: eſt enim *Bann*, altum, excelſum, apud Boxhornium. Ego vero malim. à *bannum*, de qua voce infra, vocis originem arceſſendam, quod qui *bannum in rem aliquam mittebant*, ſeu in prædium aut domum, *velum* eidem appendebant, eoque ipſo rem ſuperioris domini eſſe innuebant. Vide in *Velum*.

A Latinis, *βάνδον*, eodem ſignificatu mutuati ſunt Græci: Procop. lib. 2. Vandal. cap. 2. *τὸ σημεῖον, ὃ δὴ βάνδον καλοῦσι Ῥωμαῖοι.* Scholiaſtes Gregorii Nazianz. 1. in Julian. *Τὰ καλούμενα παρὰ Ῥωμαίοις σίγνα καὶ βάνδα, ταῦτα ὁ Ἀττικίζων συνθήματα καὶ σημεῖα καλεῖ.* Vide Rigaltium, Meurſium in Gloſſ. & Fabrotum ad Cedrenum. Βάνδον Byzantini ſæpe etiam pro turma uſurpant, uti nos vocem *Bande*, ut Ducas cap. 5. pag. 35. Tactici Græci paſſim. Gloſſ. Baſilic. Κουστωδία, στρατιωτικὸν σίφος, ὃ βάνδον Ῥωμαῖοι καλοῦσι.

BANNUM, Eadem notione. Vetus Charta apud Mabillonium to. 5. SS. Ord. S. Bened. pag. 88. *Qui feſtinantes ſumptum ſecum vexillum Crucis, & ſancti Guillelmi glebam, cum conventu fidelium Monachorum, Clericorum, Militum, Laicorum, cum crucibus, Bannis, thuribulis, candelabris, ſignis, veſtimentis Eccleſiaſticis, &c.*

Quod vero Latini *Bandum*, ſeu vexillum, Poëtæ noſtrates interdum *Ban* appellant. Vetus Poëta MS.

Lors ralie ſes gens, & refait ſon conrois,
Le Ban de Macedoine qui fut liſté d'orfrois,
Fait devant lui porter, ainſi comme il eſt drois,
Là ſe ralioient Grieu & li Macedonois.

Alibi.

Le Ban de Macedoine contremont baulloiant,
Banieres & pignons contreval ventelant.

¶ BANDERIA, Vexillum. Anonymus apud Murator. to. 8. col. 111. *Et in exitu ſui regiminis fuerunt poſitæ Banderiæ in monte S. Martini ſuper plateam Vicentiæ.* Regimina Paduæ ad an. 1319. ibid. col. 431. *Hic dati fuerunt confalones & Banderia populi fratalearum.* Inſtrum. an. 1365. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Quod omnes Banderiæ artiſtarum & aliæ Maſſiliæ portentur & ponantur ſuper mœnia.*

BANDERIUM, idem quod *Bandum*, vexillum. Thwroczius in Ludovico Rege Hung. cap. 6. *Multa Banderia & captivos Tartaros Regi tranſmiſit.* In Sigiſm. cap. 18. *Banderia ſive vexilla in ſignum victoriæ miſit. Banderia*, eadem notione, in Hiſt. Cortuſiorum lib. 1. cap. 20. lib. 2. cap. 16. & alibi non ſemel. *Bandiera*, apud Joan. Villaneum

lib. 2. cap. 2. lib. 7. cap. 2. lib. 8. cap. 1. lib. 11. cap. 80. *Bandera*, Danti.

Banderarius, Bandarensis, Vexillifer, *Banderatio*, & *Bandereſe*, Italis; *Banderaro*, Joanni Villaneo lib. 7. cap. 14. Itinerarium Gregorii XI. PP. *Currebant Banderarii Romani velut dementes tubis clangentibus.* Infra: *Romæ namque Bandarenſes cum ſuis cuneis acceſſerunt.* Βανδοφόροι, Procopio lib 2. Vandalic. cap. 10. Τὸ σημεῖον τοῦ στρατηγοῦ ἐν ταῖς παρατάξεσιν εἰωθὼς φέρειν, ὃν δὴ Βανδοφόρον καλοῦσιν Ῥωμαῖοι. Ita etiam Leo Imp. in Tacticis.

¶ Bandonarius, in Ordine Romano p. 228. *Bandonarii cum* XII. *vexillis.*

¶ Bandezatus, Eadem notione. Chron. Cremonenſe apud Murator. tom. 7. col. 649. *Jacobus Robba Bandezatus Communis Cremonæ.* Ibid. col. 651. *Bernardinus della porta Capitaneus populi Cremonæ; Jacopinus Ambroxii ejus judex deputatus ad officium Bandezatorum.*

¶ Bannevelius, Idem in Statutis Monaſterii S. Claudii pag. 56. *Item oro Bannevelio, ſeu illo qui tenetur portare banneriam ſeu vexillum dicti Monaſterii, &c.*

Banderarii, Milites quos *Banneretos* alii vocant, in Hiſtoria Cortuſiorum lib. 5. cap. 3. lib. 7. cap. 4. 15.

Bandora, Idem quod *Bandum*, terminatione Longobardica, ut in *Arcora* dictum eſt. Anaſtaſius in Hadriano PP. pag. 107. *Ubi eum cum Bandora ſuſceperunt.* Radevicus lib. 4. cap. 70. *Dominum Electum ſignis & Bandoris præcedentibus ad Palatium* deduxerunt. Sic enim legendum, non *bandonis*, uti liber editus præfert. [Doctiſſimus Sirmondus in Gloſſ. ad calcem Supplementi Concil. antiquorum Galliæ: *Bandora, id eſt, ſodalitium, cohors præſertim militaris, a Banda ſeu Bando, quod ſignificat lingua Belgica vexillum.*] A [*Bandora*

Bandorenses, vel Bandarenses, Italis *Bandarenſe*, appellati regionum Capitanei, Romæ, ut eſt in Vita Greg. XI. PP. apud Boſquetum, pag. 225. *Romani ſeu eorum Officiales & Rectores ſuo vocabulo Bandarenſes, & duodecim capita Regionum nuncupati, coadunatis ſibi aliis quam plurimis tam in civibus, quam in foraneis natione Italicis, adhuc vivente Gregorio, tamen infirmante, deliberaverunt.* Nos *Chefs de bannieres*, vulgo appellamus. *Bandereſios* vocat Platina in Greg. II. Vide *Banderarius.*

BANDUM, pro *Bannum*, crebro occurrit in Tabulario Caſaurienſi. [Pro *Bannum*, pœna, mulcta pecuniaria legitur in Chron. Caſaurienſi apud Murator. to. 2. part. 2. col. 956. *Et qui exinde eum diſveſtiret, ut componat Bandum ad partem Regis.*] Italis & Cruſcanis Academicis, *Bando*, eſt *legge, o decreto del Principe, o de' Magiſtrati notificato con ſuono di tromba del Miniſtro publico.* [Epiſt. Alfonſi Regis Aragon. to. 3. Concil. Hiſpan. pag. 661. *Perturbatis diverſa mandata pœnalia, inhibitiones & Banda, ac diverſas præconizationes contra libertates Eccleſiaſticas, & præjudicium Eccleſiaſticæ juriſdictionis faciendo.*] Interdum etiam exilium: hinc *eſſere in bando*, apud Matth. Villan. lib. 9. cap. 43. lib. 11. cap. 70. [Vita B. Antonii Eremitæ Auguſt. to. 3. Aprilis pag. 834. *Ibique invenit omne Bandum atque condemnationem revocatam eſſe. Bandum*, pro excommunicatio in Concil. Romano ſub Gregorio V. an. 998. apud Baluzium to. 7. Miſcel. pag. 63. *Tunc nos demum ſecundum canonicam & Apoſtolicam auctoritatem ferula excommunicationis & Bandi noſtri conſtrinximus prælibatum Ermengaudum Comitem.*] Bulla Gregor. IX. PP. apud Ughellum in Epiſc. Anagn. *Volumus & mandamus ut dicti duo Electi teneant proventus macelli civitatis eorum, ... ſalvis Bandis Rectoris Proteſtatis, ſeu Conſulum.* [Marchiſius Scriba lib. 5. Annal. Genuenſ. ad an. 1222. apud Murator. to. 6. col. 429. *Quidquid habuit de mandatis & Bandis, facta ratione in conſilio, &c.*] Βάνδον, pro τοποτηρησία, vel juriſdictione ſeu diſtrictu, uſurpat etiam Conſtantinus Porphyrog. de Adminiſt. Imp. cap. 50. Hinc

Bandire, Sub banno ponere: *Banditi*, proſcripti, vox Italis notiſſima: quibus etiam eſt *notificare per bando*, edicere, vel citare. Vetus Notitia an. 981. apud Ughellum in Epiſc. Marſor. *Illi Banditi ſunt ad tertium placitum, & noluerunt venire.*

Corte Bandita, Indicta, publicata. Petrus Gerardus Patavinus l. 1. Vitæ Ezelini Romani: *Fu tenuta Corte Bandita giorni 15. continui.* Lib. 2. *Fu Bandito un torniamento, over giuco.* Vide *Abandum.*

¶ 1. BANDUS, Faſcia, Gall. *Bandeau.* Manuale Henrici Siſtaricenſis Epiſc. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 1080. *Adulti qui confirmandi ſunt prius confiteantur, ſi tempus habeant confitendi, & deferant ſecum mundos Bandos longos & latos.*

¶ 2. BANDUS, Hominum turba ſub certo duce vel vexillo collecta, Gall. *Bande*, Hiſp. *Banda.* Murator. to. 2. pag. 111. col. 2. in Agnelli libro Pontif. *Unuſquiſque miles ſecundum ſuam militiam & numerum incedat, id eſt, Ravenna Bandus primus, Bandus invictus, Bandus novus invictus.* Vide Concil. Hiſp. to. 4. pag. 145. col. 1.

BANERA, Baneria, Banerium, Bannearium, Vexillum, ſignum bellicum, ex Gallico *Banniere.*

Banera. Willebr. ab Oldenborg. in Itiner. *Servi ſingula vexilla & Baneras in manibus geſtantes.*

Baneria. Triumphus S. Lamberti cap. 3. *Raſoni militi portandam mandavit Baneriam.* Lambertus Ardenſis pag. 260. *In ſignis ſuis, & armis, & Baneriis, &c.* Geſta Ludovici VII. Reg. Franc. cap. 12. *Illa die faciebat antegardam Gaufridus de Ranconio ... qui gerebat Regis Baneriam, quam præcedebat, prout moris eſt, vexillum B. Dionyſii, quod Gallice dicitur Oriflambe.* Adde Guill. Nangium in Chron. ann. 1254. & Geſta Philippi III. Reg. Franc. pag. 519.

¶ Baneria, Signum quod artifices ſuſpendunt ante officinas ſuas. Lobinellus Hiſt. Britan. to. 2. in Gloſſario: *Banerias ſuas feneſtris ſuis apponentes veluti Chirurgici & proventi.*

Bannerium. Alb. Argentin. an. 1349. pag. 152. *Bannerium ſuum ... ſuper turrem Eccleſiæ Spirenſis conſtituit.* Adde pag. 159. & vide *Pannerium. Banniere lance*, in Chronic. Fland. cap. 16. Lancea cui adfixa banneria.

Bannearium. Carolus IV. in Vita ſua: *Et cum omnes intraſſent, aperui Bannearia Bohemiæ & Comitatus Tyrolis.*

¶ BANERETT, Banerettus. Teſtamentum Johannis *de Nevill* an. 1386. apud *Madox* in Formulari Anglic. pag. 427. *Do & lego ... Radulpho filio meo & hæredi* XI. *lectos de ſerico meliores,* VI. *lectos pro Banerettis cum curtinis,* XII. *lectos cum tapetibus ad caput, &c.* Ibidem initio paginæ ſeq. *Item Eleanoræ de Lomley filiæ meæ* II. *Bannerett beddis de Norfolk cum curtinis,* XII. *diſcos, &c.*

¶ BANERII, Iidem qui mox *Bannereti.*

¶ BANERIUS, Spectans *bannum*, quo ſubditus tenetur molere ad molendinum domini ſui. Hiſt. Beccenſis MS. in Archivis ejuſd. Monaſterii pag. 505. n. 1. *Præſente Joanne Rege Anglorum, apud*

Beccum celebris facta eſt conventio cum Roberto de Harcourt, qui...poſt factam confirmationem donationis Willelmi patris ſui de molendinis & moltis Baneriis de Chaumont, &c.

¶ BANGAGIUM, BANQUAGIUM, Tributum ex *Banchis* ſeu Stallis, ſuper quæ merces in foro exponuntur. Codex MS. Conſuetud. & privil. Toloſ. fol. 38. *Item ordinamus, quod pedagiarii, ſeu leudarii nova pedagia, Bangagia, ſeu leudas non exigant.* In alio ejuſdem Cod. Præcepto an. 1303. *Pedagiarii ſeu leudarii Banquagia ſeu leudas non exigant.* Vide *Banchagium* poſt *Bancus.*

BANIGIUM. [An Exilium, Italis *Bandiggiamento*?] Will. de Podiolaurentii cap. 35. de Obſeſſione Avenionis: *Actum eſt divino judicio, ſicut credo, quod iidem cives, timore ubi timor non erat rationabilis, trepidantes de Banigio, ſi permitteretur per villam incedere multitudo, portas civitatis præclaudunt, &c.* [Sed f. legendum eſt *Barragium*, uti videre potes ex hac voce.]

BANILIUS, [Idem, ut videtur, qui *Bannalis* infra.] Charta Raymundi Comitis S. Ægidii apud Catellum in Hiſt. Toloſ. pag. 31. *Dono... ſcilicet villas Segrerii & Brugeriæ, & hujus terræ Banilium nomine Martinum Bertrandi dono pro ſervo altari B. Mariæ.* Et infra: *Et meos boves cum bubulco nominato Rodulfo, quem pro ſervo, ſicut Banilium prædictum trado.* Vide Conſuetudinem Aquenſem tit. 5. art. 1.

¶ BANILUS, Officialis minor *Ballivo*, quaſi *Viceballivus.* Chartularium Æduenſe in Præſcripto Caroli V. Francorum Regis an. 1368. *Item nolumus, quod aliquis præficiatur in ſeneſchallum, ballivum vel præpoſitum judicem ſeu vicarium vel Banilum in loco unde dicitur oriundus... Item jurabunt præpoſiti, ballivi, vicarii, Banili, vicecomites, majores villarum & foreſtarum cuſtodes... quod non dabunt aut ſervient &c. Item jurabunt ſeneſchalli & baillivi, quod à Banilis, vicecomitibus, præpoſitis, aut ab aliis ſubditis officiariis ſuis ſive ſit in firma ſive in Bannilia, non recipient geſtum, paſtum, ſeu procurationem.*

¶ BANIMENTUM, Exſilium. Vide *Bannimentum* in *Bannum* 1.

¶ BANIRE, Variis notionibus. Vide *Bannire* in *Bannum* 1. 2.

¶ BANIOLA. Vide *Bajunola.*

¶ BANITOR. Vide poſt *Bannire ad molendinum* in *Bannum* 1.

¶ BANIUM. Vide poſt *Bannum* 3.

BANLEUCA, BANLEUGA, BANLIA, &c. Vide *Bannum leuga*, poſt *Bannum* 3.

¶ BANNALIS, BANNARIA, &c. Vide poſt *Bannum* 3.

¶ BANNARATI. Vide *Bannereti.*

¶ BANNEARIUM. Vide *Banera.*

¶ BANNEIARE. Vide in *Bannum* 2.

BANNERETI, Milites, quos vulgo *Chevaliers Bannerets* appellamus, viri inter nobiles primarii, qui cum plura ac majora prædia poſſiderent, vaſallos ſuos in prælium ſub vexillo ſuo conducebant, cum à Rege vel Principe ſubmonebantur: & ut ait Rigordus in Vita Philippi Aug. an. 1214. *qui tantæ erant nobilitatis, ut eorum quilibet vexilli gauderet inſignibus.* Hinc *Milites vexilla ferentes, & vexilliferi*, apud Matth. Paris p. 396. 403. 516. dicuntur, *Bannerarii ſeu vexillarii*, in Charta an. 1274. to. 5. Hiſt. Franc. & in Charta Philippi Pulcri Regis Franc. in 12. Regeſto Chartophylacii Regii n. 12. [*Banerici* apud Rymer. to. 2. pag. 256.] Monaſticum Angl. to. 2. pag. 846. *Aliquando in guerra Scotiæ habuit de ſua familia 26. vexillarios, & communiter de ſua ſecta 140. Milites.* Henricus Knygton pag. 2452. *Peremptis ergo multis de communi populo, ceperunt circa 15. vexillarios electos & ſpolia multa. Milites Bannarii*, in Regeſt. Parlam. B. fol. 86. [*Milites vexillati* in Arreſto Pariſ. an. 1585. 23. Februarii. *Bannareti* in Hiſt. Dalph. to. pag. 217. & to. 2. pag. 309.] *Rici homines de Sennera*, apud Hiſpanos, appellantur. De *Banneretis* multa congeſſit Seldenus in libro de Titulis honorar. part. 2. cap. 1. §. 26. nos etiam integram Diſſertationem dedimus ad Joinvillam, quæ eſt nona, quam conſule, ſi lubet.

☞ *Bannereti* vero medium *Barones* inter & *Baccalarios* locum obtinebant, ut perſpicuum fit ex Inſtrum. conventus trium Ordinum Britanniæ an. 1485. ex Archivis Caſtri Nannet. *Ad quod Concilium celebrandum omnes & ſinguli Epiſcopi, abbates, capitula, clericus, & comites, barones, Banerii, baccalarii, domini, milites & alii nobiles, &c.* Quod egregie confirmatur ex antiquo ceremoniali MS. cujus hæc verba refert D. *de Lauriere* in Gloſſario juris Gallici: *Quand un chevalier ou écuier a la terre de quatre bacelles, le Roy lui peut bailler banniere, à la premiere bataille où il ſe trouve; à la deuxieme il eſt Banneret, & à la tierce il eſt Baron.* Et infra: *Quand un chevalier a longuement ſervi, & ſuivi les guerres, & qu'il a terre aſſez tant qu'il peut tenir cinquante gentilshommes pour accompagner ſa banniere, il peut licitement lever banniere & non autrement; car nul autre homme ne peut porter banniere en bataille, s'il n'a cinquante hommes d'armes, & les archiers & les abaleſtriers qui y appartiennent, & s'il les a, il doit à la premiere bataille apporter un pennon de ſes armes, & doit venir au Connetable, ou aux Mareſchaux requerir qu'il ſoit Banderet, & ſe il lui octroyent, doivent faire ſonner les trompettes pour teſmoigner*, & doit-on couper les queues du pennon, *& lors le doit lever & porter avec les autres au deſſous des Barons.* Memoratus hic uſus ſuccidendi *caudam* ſeu apicem vexilli hinc invaluerat, quod nobilius haberetur vexillum quadratum quam cuſpidatum. Raſtallus in libro, cui titulus: *Les termes de la loi*, ſic habet: *Banneret eſt un chivaler fait en le campe ove le ceremony del amputer le point de ſon ſtandart: & feaſant ceo ſi comme un Banner. Et tiels ſont allouves pur diſplay leur armes en un Banner en le army le Roy, comme Barons ſont, &c.*

¶ 1. BANNERIA, BANNERII, &c. Vide *Bannum* 1.

¶ 2. BANNERIA, Vexillum. Gall. *Banniere.* Locum vide in *Bannevelius*, poſt *Bandum.*

¶ BANNEVELIUS, Vexillifer. Vide in *Bandum.*

¶ BANNEYARE, Exſilio multare, Gall. *Bannir.* Vide poſt *Bannire* in *Bannum* 1.

¶ BANNIARE. Vide in *Bannum* 2.

BANNIATIO, BANNIATOR, BANNILEUGA, BANNILOCUS, BANNILIA, BANNIRE, BANNITUS, &c. Vide in *Bannum* 1. & 3.

¶ BANNILIA, vel prædium *Banilii*, vel f. pro *Ballivia*, Diſtrictus *Ballivi.* Præceptum Caroli V. Regis Franc. an. 1368. ex Chartul. Æduenſi: *Item quod non habebunt partem in venditionibus Banniliarum, præpoſiturarum aut aliorum reddituum ad jus regium ſpectantium, vel etiam in moneta.* Vide *Ballivia* in *Bajulus* 4.

¶ BANNOVIUM, Tempus, quo licet pecora paſci per agros communes, apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. pag. 170. ex codice legum Normannic. cap. 8. ſed legendum *Banonium*, quod vide in *Bano.*

1. BANNUM, BANNIRE, BANNITUS, &c. Non una, ſed

ſed multiplex apud Scriptores, & in veteribus Tabulis horum vocabulorum eſt notio : ſed potiſſimum *Bannum* trino ſignificatu ut plurimum accipitur: ac primo quidem pro edicto publico, rurſum pro mulcta judiciaria, tertio denique pro diſtrictu ac juriſdictione. Has notiones ſingillatim expendemus.

Bannum, Edictum publicum, proclamatio, ſtatuti publicatio. Briviloq. *Bannum, ſecundum vulgare Gallicorum & Longobardorum, videtur eſſe Edictum publicum.* Dudo lib. 2. de Actis Norman. *In terra ſuæ ditionis Bannum, id eſt, interdictum, miſit, quod eſt prohibitio, ut nullus, &c.* Ditmarus lib. 6. *Interdicta eſt omnibus per Bannum regalem à Palatino Comite fuga. Banno interdicere*, lib. 7. pag. 91. Vita S. Gothardi cap. 22. apud Surium : *Femina autem Bannos vel proſcriptiones negligens, jus ibi funditus perdidit.* Conſuetudines Aquarum mortuarum ann. 1246. *Concedimus quod Curia noſtra ... non poſſit facere Bannum omni tempore vendere res ſuas libere, &c.* [Statuta Arelat. MSS. art. 113. *Quilibet Notarius Arelatenſis teneatur habere ſtatuta ſupraſcripta, & cizas & Bannos.* Ubi *Edicta* intelligo.] Vide Capitulare 1. Caroli M. ann. 802. c. 40. Capitula Caroli Calvi pag. 145. 240. 255. 256. 270. 1. Edit. [Acta SS. Maii tom. 6. p. 176. & Julii to. 3. p. 752.] &c. Ita vocem *Ban* uſurpant Conſuetudines municipales Andegavenſis art. 52. Burdegalenſis art. 108. & aliæ paſſim.

¶ Bannum Imperiale, vulgo, *Ban de l'Empire*, Proſcriptio ſancita Imperatoris auctoritate & edicto. Marten. tom. 1. Theſauri Anecdot. col. 474. D. ex Epiſt. Frederici Imper. *Univerſos Mediolanenſes vitæ munere donavimus, à vinculo Imperialis Banni abſolvimus, deputatis in exilium conceſſimus, &c.*

Bannus Domni Imperatoris *vel Regis, quem per ſemetipſum conſuetus eſt bannire, id eſt, de mundeburgio Eccleſiarum, viduarum, orphanorum, &c.* in Capitulari 7. Caroli Magni ann. 803. c. 1.

Bannus Sacer, Limites, intra quos Eccleſiæ immunitas definitur. Extat in Cluniacenſi Bullario pag. 25. Deſignatio ſacri banni, ſeu limitum diſtrictus Monaſterii Cluniacenſis : *Placet etiam nobis, vobiſque placeat ſuademus, ... huic loco... quoſdam certos limites immunitatis ac ſecuritatis circumcirca undique aſſignare, ipſoſque limites Sacri Banni.* Infra : *Itaque termini Sacri Banni ſunt hi, &c.*

¶ Bannus Exemptionis, Eadem notione, in Conſtitutionibus MSS. Ordinis Cluniac. *Nullus monachus infra Bannos Exemptionis noſtræ comedat aut bibat, aut die ac nocte jaceat... & præcipue in villa Cluniaci ſeu aliis locis omnibus & locis circumvicinis infra Bannos.*

Bannum Mittere ſuper rem, aut perſonam aliquam, dicebantur Principes, cum eam, publicato banno ſeu edicto, in ſuam protectionem ſuſcipiebant. Notitia ann. 1047. apud Ughellum in Epiſcopis Aſculanis : *Inſuper Miſit ſuum Bannum (*Imperator*) ſuper prædictum Epiſcopum, & ſuper jam ſupradicta curte, ... ut nullus quilibet homo audeat jam dictum Epiſcopum, vel partem jam dicti Epiſcopi exinde diveſtire, moleſtare vel inquietare ſine legali judicio.* Occurrit paſſim apud eumdem Ughellum tom. 1. pag. 849. 852. 960. Charta Caroli Magni apud Crantzium in Metrop. lib. 1. cap. 2. *Si quiſquam hoc idem nemus noſtro Banno munitum, .. ſtudio venandi... introierit, &c.* Verſus in Vicelinum Archiepiſc. Bremenſem :

Chartas conſcriptas, & res in ſcripta redactas
Bullis firmavit, Bannoque ſuo ſtabilivit.

Charta Chunradi II. Imp. ann. 1025. in Privilegiis Eccleſ. Hamaburgenſis : *Bannum autem noſtrum ſuper omnes hos illic venientes, ut illic eundo & redeundo habeant pacem, facimus, eumdemque Bannum noſtrum prædicto Archiepiſcopo ob ſuum fidele ſervitium ea ratione concedimus, &c.*

Forma autem *Mittendi Bannum* ſuper aliqua re vel perſona, quæ fuerit, docet vetus Notitia Judicati ann. 891. in Tabulario Caſaurienſi : *In eadem hora ſic prendiderunt Miſſi ſacri Palatii unum fuſtem in manus ſuas, & Bandum miſerunt Præpoſito, &c.* Alia Notitia ann. 1068. apud Franciſcum Mariam in Mathilde Comitiſſa, lib. 3. pag. 140. *Petivit... ut pro Deo & anima domini Regis ſuorumque mercede Mittere Bandum ſuper jam dictas res & prædictum Advocatum in Byſantios bonos aureos duo millia, ut nullus quiſlibet homo, magna parvaque perſona, prædictam Eccleſiam de jam dictis rebus ſine legali judicio diſveſtire præſumat. Cumque ipſe taliter quæſiſſet, tunc præfata D. Beatrix & Flaibertus Judex D. Regis ambo ſimul per fuſtem, quam in ſuis detinebant manibus, Miſerunt Bannum ſuper eaſdem res, & jam dictum Advocatum, ut nullus quilibet homo præfatam Eccleſiam de ſupradictis rebus diſveſtire præſumat ſine legali judicio. Qui vero fecerit, duo millia bonos Byzantios aureos compoſiturum ſe agnoſcat, medietatem parti Cameræ D. Imperatoris, & medietatem parti præfatæ Eccleſiæ.* Eadem habentur pag. 153. 161. in aliis Notitiis ann. 1073. & 1099.

Bannum Ponere super Caput alicujus, Eadem notione uſurpatur in Notitia Judicati ann. 1028. in Tabulario Caſaurienſi : *Et inveſtierunt præfatum Abbatem ex parte Imperatoris, ... & poſuerunt Bannum ſuper caput ipſius Abbatis, ut ſi aliquis homo de ipſis rebus Monaſterii aliquid injuſte tollere vel contendere præſumit, ... componat de auro libras centum.*

Bannum Ponere, Proclamare, edicere, *Mettre Ban*, in Conſuetud. Lothar. tit. 8. art. 4. tit. 15. art. 10. in Charta Friderici I. an. 1175. pro Eccleſia Bellicenſi, apud Guichenonum in Epiſcopis Bellic. pag. 33. *Nulla peſona Bannum quod Epiſcopus in civitate poſuerit, infringere præſumat.* In Charta Friderici II. ann. 1238. apud Joann. Columbum lib. 1. de Epiſcopis Valentin. n. 54. *Banna ponere, & à tranſgreſſoribus pœnas exigere.* Charta Communiæ Creſpiacenſis an. 1223. *Conceſſimus etiam quod Bannum facere non poterimus ſuper Burgenſes nec ſuper eorum res, niſi de aſſenſu eorum.* Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. cap. 24. *Bers ſi à toutes Juſtices en la terre : ne li Rois ne puet Mettre Ban en la terre au Baron ſans ſon aſſentement : ne li Bers ne puet mettre Ban en la terre au Vavaſſor.* Vide Legem Longobard. lib. 1. tit. 14. §. 11. & Gallandum de Franco Alodio pag. 250.

In Bannum Mittere, Confiſcare, in fiſci poteſtatem edicto publico redigere : quo loco *mittere* idem valet ac *ponere* : unde noſtri *Mettre.* Hincmarus Remenſis in Quaternion. ad Regem Carolum pag. 381. *Quidquid de rebus & facultatibus Eccleſiaſticis ad gubernandum acceperat, juſſione veſtra per Vicecomitem ipſius pagi, in Bannum quod jus lingua Latina proſcriptio confiſcando vocatur, eſt Miſſum.* [Additiones ad Legem Salicam apud Eccardum pag. 186. n. XI. *De proprio in Bannum Miſſo. Cujuſcumque hominis proprietas ob crimen aliquod ... in Bannum miſſa fuerit... Quod ſi non de alia re, ſed de ipſa proprietate, quæ in Bannum miſſa fuit, ac per hoc in noſtram poteſtatem redacta.*] *Bannir les heritages*, in Conſuetud. Norman. art. 187. Vide Cap.

Caroli Magni l. 4. c. 24. Legem Longobard. lib. 2. tit. 43. §. 13. Cap. Caroli Calvi tit. 30. §. 3. tit. 31. §. 6. [Muratorium to. 1. parte 2. p. 130.]

¶ TOLLERE vel TRAHERE DE BANNO, Rem confiſcatam reddere primario poſſeſſori. Veteres Formulæ apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 130. *Et poſt Comes dicit per iſtum fuſtem & iſtum wantum tollo omnes res ejus de Banno.* Et infra : *Ecce notitiam, quomodo res meæ fuerunt tractæ de Banno.*

BANNUM ALICUI JUDICARE, Gall. *Condamner au banniſſement*, in Capitul. 2. ann. 813. c. 13.

IMBANNIRE, IMBANNARE, In bannum mittere, in fiſcum redigere. Hincmar. Laudun. in Schedula Epiſcopis & Regi porrecta pag. 433. *Non latere vos ſcio . . . res Epiſcopii Laudunenſis Eccleſiæ mihi commiſſæ, imo quidquam habebam in iſto regno, exceptis principali Eccleſia & Epiſcopi domo & clauſtro primum eſſe Imbannata, &c.* Charta Andreæ Epiſc. Atrebat. an. 1170. in Tabul. Eccleſ. Ambian. *Unde ipſe excommunicatus, & terra ſua anteceſſoris noſtri Atrebatenſis Epiſcopi ſententia fuerat Imbannita.* S. Bernardus Epiſt. 252. *Super omnia plangitis, quod Eccleſiam S. Foilliani, quæ de Ordine veſtro eſt, Abbas noſter de Villari fecerit Imbanniri*; id eſt, poni ſub interdicto, uti mox diſerte innuitur. Adde Chartam Communiæ Tornacenſis ann. 1187. & Hemereum in Auguſta Viromand. p. 161. [Appellationem Epiſcopi Albienſis inter Inſtrum. tomi. 1. novæ Gall. Chriſt. col. 9.] *Embannir*, in Conſuetudine Lotharingiæ tit. 8. art. 4. *Mettre en embannie*, in Conſuetud. Barrenſi art. 50.

PER BANNUM AD PLACITUM VENIRE, id eſt, per ſubmonitionem Regiam. Charta Lotharii Reg. Provinc. ann. 855. tom. 12. Spicilegii Acheriani pag. 133. *Ad dictum itaque Palatium jam vocitatus Witgarius non ſolum venire contempſit, ſed etiam Bannum noſtrum pro nihilo duxit. Juſſimus præterea illum denuo ad hoc præſens placitum per Bannum Venire : ſed ſicut primum ſimiliter & ſecundum & tertium ſprevit, juſſiſque noſtris in nullo obediens extitit, &c.* Vide *Mannire*.

BANNUM ADIMPLERE, in Lege Ripuar. tit. 65. dicitur is qui mandatum regium quod ei per *bannum* & ſubmonitionem indictum eſt, exequitur : verbi gratia, *ſi banniatur*, aut ſubmoneatur ad exercitum.

¶ BANNUM FRANGERE, in Charta Crodegandi Epiſc. Metenſis apud Meuriſſium lib. 2. pag. 169.

BANNUS RESCISUS. Vide *Scaſtlegi*.

¶ BANNUM VIOLATUM. Diploma Caroli M. pro Eccleſia Oſnaburg. apud Miræum tom. 1. Edit. 1723. pag. 16. *Quod ſi quiſquam hoc idem nemus noſtro Banno munitum, ſine prædictæ Sedis Epiſcopi licentia, ſtudio venandi, vel ſilvam exſtirpandi, vel aliud agendi, unquam introierit, ſciat ſe . . . . pro delicto* LX. *ſolidos noſtri ponderis, quos nobis pro Banno Violato deberi ſtatuimus, redditurum.* Quod *Ban Briſié* vocatur in Literis Ducis Lotharingiæ ann. 1256. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. pag. 1019.

BANNA, *quæ in Eccleſiis ſecundum conſuetudinem eduntur* ante matrimoniorum celebrationem, c. 6. Extra. Qui matrimon. accuſ. poſſ. [Ibidem cap. 22. de Sponſalibus 4. 1. Epiſcopo Bellovacenſi : *Bannis, ut tuis verbis utamur, in Eccleſiis editis.*] Provinciale Cantuarienſe Lindewodi lib. 4. tit. 1. *In matrimonio quoque contrahendo ſemper tribus diebus dominicis vel feſtivis à ſe diſtantibus, quaſi tribus edictis, perquirant Sacerdotes à populo de immunitate ſponſi & ſponſæ.* Ibidem tit. 3. *Solennis Bannorum editio* in matrimoniis. [Occurrit apud Acherium tom. 5. Spicileg. pag. 620. in Concil. Senon. ann. 1485. Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 855. in Statutis ſynodal. Bertrandi de Turre ann. 1359. art. XXIX. Martenium tom. 4. Anecdot. col. 391. col. 518. & alibi paſſim.] Vide *Edictum*.

BANNITUM JEJUNIUM. Vide *Jejunium*.

BANNUM PACIS, quo *pax* indicta eſt edicto publico. Eckeardus junior de Caſib. S. Galli, c. 1. *Jubentur à Rege tunc quidem Arnolfo Epiſcopus & ipſi ſub Banno pacis ad aulam Moguntiæ venire, ubi cauſa publice peracta, rei majeſtatis lege pronunciati, ipſi in Ingelheim truduntur.*

BANNUS, [Operarum præbitio, Gall. *Corvée.*] Polypticus Floriacenſis : *Et faciebat unum Bannum in vinea, alium in meſſe.* Alibi : *Si ibi ſunt cavaticarii, debent Kal. Octob. den.* 4. *& unum diem in Banno, & ad* 3. *audientias venire cum ſuis eulogiis.* Rurſum : *Debet . . . pro caropera den.* 5. *Bannos* 5. *unum in vinea, alterum in prato, tertium in meſſe.* [MS. cod. Irminonis Abb. San-German. fol. 59. col. 3. *Habet ibi ſex manſos, qui ſolvunt de argento omni anno ſolidos* VIIII. *pro carropera ad trecas den.* VIIII. . . . . . *Bannos* III. Vide *Biennum*.]

BANNUM AUGUSTI, in Charta apud Paradinum in Hiſt. Lugdunenſ. l. 2. c. 73. *Bans de Mars & d'Aouſt*, in Conſuetud. *de la Sale de Lile*, tit. 1. art. 13. & Bononienſi art. 40. Atrebat. veteri art. 48. Vide Hiſt. Tornacenſem Cognati lib. 4. p. 77.

BANNUM DE PASCHA, *Bannum de Pentecoſte*, in Charta Theobaldi Comitis Bleſenſis ann. 1190. in Probat. Hiſtor. Bleſenſ. p. 24.

¶ BANNUM HORTORUM, in Statutis Arelatenſ. MSS. art. 34. *De Banno ortorum. Quicumque inventus fuerit in ortis . . . colligere ficus . . . ſine licentia vel ortolani vel banerii ſolvat Communi* XII. *den.*

BANNUM VINDEMIARUM, Edictum quo interdicitur vindemias peragere ante ſtatutum à domino loci tempus, in Charta Communiæ villæ Belnenſis, apud Perardum in Chartis Burgund. Alia Roberti Ducis Burgund. ann. 1232. *Notum . . . me dediſſe hominibus meis Belnenſibus Bannum, quem tempore vindemiarum in vineis Belnenſibus habebam.* Libertates villæ de Chableiis, in Tabular. Campan. *In toto territorio de Chableiis, quod debet Bannum ſuum, non debet aliquis Vindemiare vineas ſuas uſque ad feſtum S. Remigii, niſi per mandatum Comitis, & mandatum B. Martini, &c.* [Conſuetudo Caſtellimellanii tit. XIII. apud Thomaſſerium Conſuet. Bituric. pag. 193. *Item mondit Seigneur a droit de Ban, enſorte que nul ne puit vendanger ſans ſon congié.*] *Ban de vendanges*, in Conſuetud. Andegav. art. 185. 186. Cenoman. art. 203. Bituricenſi tit. 15. art. 5. & Burbon. art. 351.

¶ BANDIUM vel BANNIUM VINEARUM, Eadem notione. Charta Bernardi de Turre anno 1308. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 783. *Item Bajulus S. Amantii ad requeſtam Conſulum debet ponere Bandium Vinearum : & ſi poſt Bandium poſitum ſit neceſſitas, debet dictus bajulus ad requeſtam dictorum Conſulum dictum Bannium prolongare vel dimittere.*

BANNUM VINI, Jus quod domino feudi competit, cui licet vinum ſuum particulatim vendere certo dierum ſpatio, v. g. 40. tenentibus, ſeu hominibus ſuis à vini proprii venditione ceſſantibus. *Ban à vin, & ban-vin.* dicitur in Conſuetud. Turon. art. 102. 295. Andegav. art. 185. Cenoman. art. 201. 202. Marchenſi cap. 23. & Juliodun.

cap. 9. art. 1. cap. 28. art. 3. Charta Ebonis Caſtrimeliandi de immunitatibus dicti Caſtri: *Non licebit mihi vel ſucceſſoribus meis facere Bannum Vini, niſi per 40. dies per annum, & ſic quilibet hominum meorum toto alio tempore libere ac ſine aliqua contradictione vendere poterit vinum ſuum.* Charta Philippi Aug. an. 1185. apud Morinum l. 5. Hiſt. Vaſtinenſis p. 707. *Eo die quo Bannum utrumque nuntiabitur, omnes tabernæ totius balivæ cadent.* [Libertates Moirenci ann. 1164. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 16. *Si Dominus vinum ſuum vendere voluerit cum bonæ vindemiæ fuerint, ſeptem ſalmatæ erunt de vino puro, & octava erit de decocto: erit autem vinum illud de propriis vineis & de quartone, non de empto, non de donato, non de commodato. Et vindemiis factis, conſiderabitur quis burgenſium vinum ſuum plus vendiderit, & ſuper illum uno denario vinum ſuum dominus vendere poterit. Si ſteriles vindemiæ fuerint, tertia pars erit de decocto; ſi vero mediocres, quarta pars erit de decocto.*] Vetus Inſcriptio ſeu Charta Creſtæ in Provincia apud V. C. Jacobum Sponium in Itinerario to. 3. p. 17. *Hoc eſt teſtamentum de Banno Vini, quod dederunt ſuis hominibus Petrus Dienſis Epiſcopus, & ejus nepotes Guillelmus Creſti cum ſuis infantibus, in omni tempore, niſi de 20. modiis vini puri inter omnes hoc bannum tali pacto facient. Quod ſi modius venditur duobus ſolidis, ipſi vendent ſuum tribus, & ita in omni pretio hoc bannum faciens quolibet tempore, niſi in Quadrageſima & tempore meſſium: pro hoc dono dederunt ei homines Creſti 60. ſol. Valentinenſes in teſtimonium ſempiternum.* Charta Henrici D. Solliaci pro libertatibus *d'Aiz en Berry* ann. 1301. *Bannum autem meum habebo ſingulis annis per totum menſem Maii: tantummodo ad vina mea vendenda ... ita tamen quod non potero vendere vinum fecidum vel botatum.* Tabularium Vindocinenſe Thuani Charta 105. *Præterea ſuo tempore nemo auſus erat infra banleviam vinum vendere, quamdiu Comes ſuum vinum vendere faciebat, quo aut non emendaſſet, aut vinum non perdidiſſet.* Conſuetudines Lorriaci: *Nullus Lorriaci vinum cum edicto vendat, excepto Rege qui proprium vinum in cellario ſuo cum edicto vendat.* [Charta an. 1248. ex Archivo S. Germani à Pratis, cujus hoc fragmentum refert *de Lauriere* in Gloſſario: *Licebit nobis ... habere Bannum ſingulis annis in dicta villa de Antogniaco de duabus tonis quæ ibi ſunt, vel aliis tantumdem tenentibus, cum duobus troſſulis pro implagio. Ita quod unam earum poterimus exponere venalem in vigilia Paſchæ, & durabit Bannum illius tonæ uſque ad Pentecoſtem, niſi vinum tonæ citius totum venditum fuerit, & tenebitur quilibet dictorum hominum emere unum ſextarium vini ad minus de dicta tona, pretio legali impoſito mediante. Si vero de tona prædicta, ultra illud quod prædictum eſt, aliquid vini reſiduum fuerit, illud reſiduum non licebit nobis vendere in jure Banni.* Charta an. 1282. to. 2. Hiſtor. Eccleſiæ Meldenſis pag. 180. *Item Bannum quod habent nomine Eccleſiæ ſuæ prædictæ in villa noſtra de Nantholio; videlicet quod in menſe Auguſti ſingulis annis in villa de Nantholio prædicti Religioſi poſſunt & potuerunt uſque nunc vinum vendere, & nullus alius niſi ipſi in dicto menſe, niſi hoc faceret de dictorum Religioſorum voluntate.*] Adde Chartam Communiæ Atrebat. §. 37. Hiſtoriam Ducum Burgund. Ducheſnii pag. 12. Probat. Hiſtor. Monmorenc. pag. 89. &c. Quale vero fuerit jus illud, pluribus definitur in Conſuetud. municipali Turon. art. 102. 259. Andegav. art. 184. 186. Cenoman. art. 201. 202. 204. March. art. 318. Lodun. c. 9. in Libertatibus MSS. villæ S. Deſiderii ann. 1228. in Charta communiæ Nivern. an. 1194. &c. De eo etiam copioſe agunt Julianus Brodeus in Conſuet. Pariſ. art. 7. n. 36. 37. & Dionyſ. Salvaingus in Tract. de Jurib. dominic. cap. 39. Marca in Hiſt. Beneharn. lib. 4. cap. 17. num. 8. Rocheflavinus lib. de Juribus dominicis cap. 14. &c. Vide præterea Concil. Pariſienſe VI. l. 1. can. 52. Hiſt. Monaſt. S. Nicolai Andegav. pag. 6. & 1. Regeſt. Parlamenti fol. 17. ſub an. 1259. &c.

¶ Banvinum, An idem quod *Bannum vini*? Potius videtur eſſe tributum, quod primo exactum ab iis, qui vendebant vinum. Fragm. Hiſt. MSS. Stephanot. to. 5. ex Archivo cœnobii Cornillon. *Statuentes ne aliquis ſucceſſorum noſtrorum aut miniſtrorum à præfato monaſterio, vel à propriis ipſius hominibus, ubicumque manſerint firmantias, vel Banvinum, vel expeditiones, vel tallias vel quæſtas, vel condecimas ullatenus recipiant.*

Interdum vox Gallica *Ban-vin*, non unice vini dominici venum exponendi jus ſpectavit, ſed & interdum diſtrahendæ carnis. Charta Philippi II. Regis Romanor. an. 1208. deſcripta in Magno Recordo Leodienſi pag. 11. *En Liege doit eſtre fait li inſtiution & li aſſiet de vin deux fois l'an par le Conſeil des Egliſes & des Citains. Trois Banvins à li Eveſques de droit: le premier eſt de vin, ſe c'eſt ſiens propres, à le Paſques: le ſecond des chars devant Quarême: li tiers eſt à le S. Johan de ſes bleits, owyt jours devant le Noel, & owyt jours après, &c.* Vide præterea Thomaſſerium in Conſuetudinibus localibus Bituricenſ. cap. 31. 46. 69.

Bannum Usuale, Vetatio conſueta. Charta Caroli Magni apud Crantzium in Metropoli lib. 1. c. 2. *Cum in omni integritate porcis in ſilveſtribus, cervis, avibus, & piſcibus, omnique venatione quæ ſub Banno Uſuali ad foreſtum deputatur.*

Bannire, Publico banno edicere, jubere, ſtatuere. Decretio Childeberti Regis cap. 8. *Similiter Kal. Mart. Coloniæ convenit, & iſta Bannivimus, ut unuſquiſque judex, &c.* Capitulare 1. Caroli Magni ann. 802. cap. 39. *Iterum Bannimus firmiter ut nemo amplius faciat.* Adde cap. 32. Capitul. 2. ejuſdem anni cap. 20. Capitul. 7. an. 803. cap. 1. [Chronic. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 68. *Sexto decimo die menſis Auguſti* XI. *Indictionis preco Bannivit publice per Panormum ex parte dicti Regis Frederici qualiter dictus dominus Rex omnibus fidelibus ſuis notum faciebat, quod inter eum & dominum Calabriæ eſt guerra Bannita.*] Charta Caroli Comitis Valeſii an. 1315. in Tabulario Andegav. Cameræ Comput. Pariſienſ. p. 11. *Faiſons ſçavoir à tous, que comme ou temps paſſé notre Baillif d'Anjou ou terroir & en la Chaſtellenie de Saumur feiſt Banir & crier ban, que tous ceux qui nous devoient Sergents d'armes, les montraſſent pardevant luy, ou à ſon Lieutenant, pour venir emprez nous & avec nous en la guerre de Flandres, &c.*

Bannire, Citare, ſubmonere, banno ſeu edicto publico evocare. *Bannire & locis congruis congregare*, in form. 39. apud Lindenbrog. [Leges Norman. cap. 25. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. pag. 203. *Retrobanivium dici ſolet, quando Princeps Normanniæ ad impetum hoſtium repellendum, in expeditionem aliquam profectus per Normanniam Banniri faciebat.*]

In Exercitum, vel Hostem Bannire. Lex Ripuar. cap. 65. *Si quis legibus in utilitatem Regis ſive in hoſte, ſive in reliquam utilitatem Bannitus fuerit, & minime adimpleverit, &c.* Adde cap. 67. §. 2. Legem Longob. l. 1. tit. 14. §. 13. Capit. Caroli M.

lib. 3. cap. 67. 69. Capit. 2. an. 813. c. 9. *Hoſtem adnunciare*, in Capitul. Car. Calvi tit. 31. cap. 3. *Hoſtem denuntiare*, in Annal. Francor. Bertinianis an. 867. *Hoſtem indicere*, infra. *Populum in hoſtem convocare*, apud Flodoard. lib. 3. Hiſtor. Remenſ. cap. 18. Capitulare 1. Caroli M. an. 802. cap. 7. *Ut hoſtile Bannum domini Imperatoris nemo prætermittere præſumat.* Fredegarius cap. 73. *Exercitum in auxilium Siſenandi de toto regno Burgundiæ Bannire præcepit.* Idem c. 87. *Juſſu Sigeberti omnes Leudes Auſtraſiorum in exercitum gradiendum Banniti ſunt.* Capitul. 3. an. 813. cap. 32. *Si quis cum armis Bannitus fuerit & non venerit, &c.* Adde cap. 41. Le Roman *de Vacces* MS.

Li Rois Loeis fit ſemondre & Bannir ſon ouſt.

Hoſtis Bannitus, exercitus ſubmonitus, idem quod *herebannum*, in Capitul. 1. an. 812. c. 2. *Hoſtile Bannum*, in Capitul. 1. an. 802. cap. 7. Philippus *Mouskes* in Chlotario IV.

Si aſiſt Roume à oſt Bannie
Rois Alebrans de Lombardie.

Le Roman *de Garin* :

Li Rois s'en vet ô ſa grant oſt Bannie.

Infra :

Fromond les a mandé à oſt Bannie
Arriereban, dont il fit grant folie.

Chronicon Bertrandi *du Gueſclin* :

Et li Quens de Montfort y vint à oſt Bagnie,
A maint bon Chevalier & de bonne lignie.

Alibi :

Deſcendirent à pié, ſi con l'iſtoire crie,
Fors que le Prince de Galles, & ſa grant oſt Banie.

Balduinus de Condato MS.

Que nus contre li ne ſe drece,
Ne ne prende ſur lui banie,
Que maintenant à oſt Bannie,
Ne ſoit cil meſfait amendez, &c.

Aſſiſæ Hieroſolymit. cap. 265. *Se il avenit que le Roy chevauchat à oſt Bani contre les ennemis de la Crois, & il aveniſt par aventure que l'oſt fut deſconfit, &c.* Adde veterem Conſuetudinem Normanniæ cap. 44. *Bandire hoſte*, apud Joan. Villaneum lib. 6. cap. 77. & lib. 7. cap. 119. Idem lib. 8. cap. 58. *Fece Bandire hoſte generale per tutto 'l regno. Solenni more indicta expeditio*, apud Lambertum Schaffnaburg. an. 1074. Infra : *Ilico miſſis circunquaque nunciis Principes in expeditionem ſolenni indictione evocant.* Formulæ ſolennes c. 10. *Cognoſcatis in noſtram eleemoſynam illi, dum & ipſe ſenex eſſe videtur, taliter nos conceſſiſſe, ut de omni hoſte, vel omnibus Bannis & aribannis ſit conſervatus, &c.* id eſt, *exemit de tout ban & ariereban*, ſeu exemtus ſit ab omni *banno* & ſubmonitione pro *hoſte* & exercitu.

Ad Placitum Bannire, in Capitulis ad Legem Salicam c. 1. §. 17. in Lege Longob. lib. 2. tit. 42. §. 2. tit. 53. §. 22. lib. 3. tit. 12. §. 4. in Capitul. Caroli M. lib. 3. c. 40. 69. in Capitul. 3. an. 803. c. 20. in Concil. Erpfordienſi an. 932. c. 2.

Bannire Homines per Placita, in Capitul. 4. Caroli Magni incerti anni cap. 12. &c.

Bannire ad Molendinum dicuntur domini, cum cogunt tenentes ſuos ad molendinum ſuum deferre ſua frumenta molenda. Fulbertus Carnot. Epiſt. 14. *Noſtris hominibus novam angariam induxerit, Banniendo ſcilicet ut irent ad molendinum S. Audoëni, quinque leucis, ut fertur, ab eorum hoſpitiis remotum.* Ejuſmodi molendina dominica, *bannalia* vocant paſſim Conſuetudines municipales.

¶ Banitores Molendinorum, Tenentes qui debent uti molendino domini ſui. Charta Theobaldi Bleſenſis Claromontis Comitis an. 1215. in Tabulario Calenſi pag. 170. *Dedi etiam ei molendina mea de Alneto, cum omnibus Banitoribus eorum.*

¶ Bannitor, Italis *Banditore*, Præco, Qui proclamat *Banna*. Chron. Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 48. *Quod Bannitores & præcones in ſingulis terris & locis noſtri dominii quotiens banna publicare contigerit, dicant & banniant : Audite bannum & mandatum illuſtris Domini noſtri Friderici.*

Bannitus, Ipſa proclamatio, ſeu banni publicatio. Charta Roberti Comitis Drocenſis ann. 1225. & 1232. *Homines de Bonolio, qui ſolebant ire per Bannitum ad molendina Regis. Bannie & commandement*, in Conſuetud. Britan. art. 21. 52. 520. 522. Calvimontenſi art. 104. *Bandiment*, in Solenſi tit. 10. art. 8. tit. 29. art. 25. Turon. art. 45. Andegav. art. 442. Juliodun. cap. 1. art. 21. 22. cap. 2. art. 7. &c. [*Bannales ad molendinos & furnos*, in Charta an. 1233. apud Thomaſſerium Conſuet. Bituric. pag. 233.] *Bannée de four ou de moulin*, in vetere Conſuet. Ambianenſi art. 101. & Pontivenſi art. 82. *Ban de Molin*, in Perticenſi, Normannica & Peronenſi.

Bannarii, Bannerii, qui banno domini ſubditi, in illius molendino frumentum ſuum molere debent, in Regeſto *Olim* fol. 28. *Banniers*, in Conſuetudinibus municipalibus noſtris paſſim. Charta Matthæi Comitis Bellimontis : *Conceſſit etiam ſaumarium unum ad opus molendini S. Leonori, ea ſcilicet conditione, quod Banerios aliorum molendinorum Monachi ad ſuum molendinum nullatenus recipiant.*

☞ Eadem notione *Bannarii* & *Bannerii* dicuntur ii qui furno dominico & *bannali* uti debent, atque ob id certam præſtationem exſolvere. Charta an. 1185. ex Archivo Prioratus Domni-Martini : *Conſuetudines quæ in aliis furnis Domni-Martini tenebuntur, in furno Canonicorum ſervabuntur ; niſi Prior & burgenſes burgi B. Martini qui Bannarii ſunt in furno B. Martini, de voluntate ſua in furno Beati Martini conſuetudines inſtituerint.* Alia Thomæ Abbat. Sangerman. an. 1250. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 207. *Homines de dicto Burgo S. Germani, Bannarii ad furnum noſtrum ... per bannum coquere & furnagia, prout hactenus conſueverunt, nobis ſolvere tenebuntur.* Alia Abbatis Beati Maglorii Pariſienſis ann. 1277. *Noverint univerſi .... quod nos convenerimus cum nobili viro Almarico Comite Montis-fortis ſuper permutatione furni noſtri de Monte-forti & Banneriorum noſtrorum & omnium illorum, quæ accipiebamus quacumque ratione in aliis furnis de Monte-forti.* Charta Gallica ſcripta ann. 1295. ex Chartul. S. Vandreg. to. 1. pag. 252. *Il me demandoient & vouloient que je fornaſſe a leur for heritablement comme Bannier.*

¶ Bannalis Furnus, in Charta an. 1261. ex Hiſt. Mediani monaſteri pag. 328. Noſtris *Four bannal.*

Banneura, Jus Bannalitatis. Tabular. Moriniacenſe ch. 19. *Dicentibus quod ipſi Abbas, & Conventus ad dictos molendinos molere non tenebantur ratione alicujus Banneuræ.* Occurrit ibi pluries.

Bannire, *In bannum mittere*, edicto publico proſcribere, relegare, noſtris *Bannir.* [Chron. Parmenſe ad an. 1303. apud Murat. to. 9. col. 847. *Domini de ſancto Vitale & domini de la Porta, & alii omnes tam Banniti quam confinati de dicta parte Epiſcopi, cum ghirlandis in capitibus redierunt Parmam ſani & ſalvi & abſque aliquo rumore.* Ubi *Bannitus* is eſſe videtur qui toto ſolo, unde proſcribitur, exulat ; *confinatus* vero cui exilii locus attribuitur.]

¶ Banire, Proſcribere Charta Ludovici II. Regis Siciliæ è Muſæo D. *Brunet: Domos Clericorum.... ſeu eorum bona quecunque Banire.*

Bannire Silvam, dicitur, qui ejus ingreſſum prohibet. Innocentius III. PP. lib. 13. Epiſt. 95. *Quod Bannierant ſilvam ipſam & fecerant cuſtodiri.* Vide *Defenſa.*

Banniatio, ſeu *Bannitio*, Proſcriptio. Matth. Paris: *A regno Angliæ perpetua Bannitione proſcriptum.* [Edictum Johannis Regis Franc. an. 1352. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 497. *Vulnerantes autem alii ſuſpendium, & alii Banniciones non immerito, proh dolor, incurriſſe noſcuntur.* Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 364. *Hæc autem Bannitio ſive proſcriptio.... fuit roborata literis ac ſigillis*]

¶ Banimentum, Bannimentum, Eadem notione, Gall. *Banniſſement.* Johan. Barberius in Viatorio utriuſque Juris parte 1. de violatoribus exilii: *Pœna violantis exilium ſeu Bannimentum eſt ſecundum quod creſcit contumacia.* Rymer. tom. 5. pag. 61. *Bannimenta quæcumque contra quoſque promulgata revocandi, ipſoſque bannitos ad ſtatum priſtinum reſtituendi.* Idem tom. 3. pag. 224. *Quod... minus juſte bannitus fuerit, volumus ſibi Bannimentum remittere.* Ibidem bis repetitur. Charta Philippi V. Regis Franc. adverſus Italos negotiatores in Francia: *Sub pena banniendi à regno prædicto, procedantque contra ipſos & quemlibet ipſorum ad Bannimentum, &c.*

Bandire, Edicere, publicare. Charta Rodulphi Regis an. 924. apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſibus: *Inſuper etiam & noſtro bando Bandimus, ut ſi quis, &c.*

¶ Bannisare, Bannizare, Eadem notione. Bulla Paſcalis II. an. 1106. ex Archivo B. Mariæ de Caritate ad Ligerim: *Ego Apoſtolica auctoritate præcipio & Bannizo quatenus, &c.* Charta Bernardi de Turre an. 1256. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 510. *Item Ballivus debet Banniſare quæcumque fuerint Banniſanda, primo ex parte domini prædictæ villæ, & poſtea ex parte militum, ſicut vindemias & gaſtina bladorum & aliarum rerum.*

Bannus Episcopi, Excommunicatio. Acta Murenſis Monaſterii pag. 13. *Epiſcopi legitimo Banno confirmata, &c.* Fragmenta Capitularium edita à V. Cl. Steph. Baluzio cap. 11. *Quiſquis Bannum vel excommunicationem Epiſcopi vel Presbyteri ſuperbiendo contempſerit, &c.* Adde Reginon. lib. 2. cap. 419. Lambertus Schaffnaburg. ann. 1074. *Qui cætera religionis jura auſu barbaro temeraſſent, Epiſcopali Banno ad ſatisfactionem vocavit.* Infra: *Ad pœnitentiam ſub Epiſcopali Banno evocavit.* Charta Henrici I. Reg. Franc. an. 1057. in Hiſt. Monaſterii S. Mariæ Sueſſion. p. 437. *Si vero in ſupradictis locis Bannus aliquando acciderit, Epiſcopus Eccleſias ſine dilatione reconciliet, & nunquam pro aliquo foriſfacto miniſterium Dei ipſis Eccleſiis remaneat, &c.* Walramus Epiſc. Naumburgenſis de Inveſtitura Epiſcopor. *Sequitur autem conſecratio, ut Bannus Epiſcopalis banno regali conveniens in communem utilitatem operetur.* Charta Philippi Archiepiſcopi Colon. an. 1189. *Ut ſi quis in poſterum auſu temerario in contrarium moveretur, Banno ſe ſciret obligatum eſſe, & ſubjectum maledicto excommunicationis.* Tidericus Langenius in Saxonia de Henrico Imp. excommunicato:

Summo notatus Banno fuit ipſe notatus,
Non fuit humatus quinquennis poſt fuit tumulatus.

[Epiſtola S. Hildegardis Abbatiſſæ ad Chriſtianum Archiep. Mogunt. in ejus Vita: *Colonienſis Archiepiſcopus in Moguntiam venit, & quodam milite libero homine aſſiſtente, qui ſufficientibus teſtibus probare voluit, quod ipſe & prædictus mortuus adhuc in corpore vivens, cum pariter in eodem exceſſu fuiſſent, pariter etiam à Banno, eodem loco, eadem hora, ab eodem Sacerdote ſoluti eſſent.* Miræus tom. 1. Oper. Diplom. pag. 527. col. 2. edit. 1723. *Si autem aliquo forefacto Principis provinciæ, ſive aliorum quorumcumque terra in Banno teneatur, remotis excommunicatis, foribus clauſis divinum in Eccleſia celebretur officium.* Bannus Epiſcopi pro Interdicto tom. 7. Spicil. pag. 411. *Noſtrum monaſterium & parochia tandiu ab epiſcopo in Banno poſita erat, ut in eis nemo cantaret, donec de cella Abbatis & de tota curia & atrio Herimannus exiret.*]

Banno Constrictus, Excommunicatus. Ditmarus lib. 2. [in Actis SS. Benedict. ſæc. 5. pag. 501.] *Hic quia Herimannum, dum vixit, Banno conſtrictum habuit, ſuppliciter rogatur à filio, ut & ſolutionem ſaltem defuncto impenderet, & in Eccleſia eum ſepeliri liceret.*

Banniti, Excommunicati. Vita Burchardi Epiſcopi Wormacienſis: *Bannitos ſeu à ſe anathematizatos clementer abſolvit.* Raimundus in Summula:

Æger Bannitus cupiens ſibi ſumere corpus,
Hic abſolvatur pro re quacunque ligatus
Extiterit.

Ita alibi non ſemel vocem *Bannire*, pro *excommunicare* uſurpat:

Nullus habet Bannos, niſi perſonæ ſpeciales,
Ut ſunt Paſtores, vel eorum legitimati,
Quique ſuis locis Bannire ſolent, &c.

Vide Gregorium VII. PP. lib. 2. Epiſt. 46. & Inquiſitiones Synodales c. 70. apud Reginonem lib. 2. de Eccleſiaſt. diſciplin. c. 5.

Banneratus, Proſcriptus, banditus, in Additamentis ad Matth. Paris pag. 107.

Bannizatus, Eadem notione. Charta Poteſtatis Parmenſis apud Matthæum Weſtmonaſter. p. 341. *Noſtros quoque Bannizatos de ſuis militibus & populo interfecimus ultra mille, &c.* Bulla Paſchalis II. PP. an. 1106. pro Eccleſia S. Mariæ de Caritate: *Ego apoſtolica autoritate præcipio & Bannizo, quatenus infra ambitum terminorum, qui hîc inferius ſubſcripti ſunt, violentiam qualibet occaſione inferre præſumat.* Id eſt, ſub pœna banni, vel excommunicationis.

Bannerii, *ſcilicet cuſtodes bladorum, vinearum, & fructuum & poſſeſſionum*, in Uſaticis Aquarum mortuarum an. 1246. alias *Meſſarii*, qui nimirum ut *banna* de non involandis bladis, vineis, aut fructibus ſerventur, invigilant. *Bannars*, in Conſuetud. Comitatus Burgundiæ art. 56. & Lotharing. tit. 8. art. 3. tit. 15. art. 11. Charta Fulconis Comitis Andeg. an. 1033. *Si vinum cum banno vendidero, Bannerius meus torrentulum de barra non tranſibit cauſa capiendi vaſa ementium Monachorum vinum.* [Inſtrum. ann. 1300. tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 54. *Bannerii ſive cuſtodes ab ipſis vel eorum locum tenente communiter deputentur.* Aliud an. 1350. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 479. *Item, quod Bajuli qui pro tempore fuerunt de Gleiolla habeant quolibet anno, inſtituere Bannerium ſeu Bannerios, vocatis Conſulibus prædictis, & cum conſilio eorumdem, & quod ille Bannerius, ſeu Bannerii habeant præſtare juramentum.* Adde Chartam an. 1307. ex Archivis S. Victoris Maſſil. & Statuta Arelat. MSS. art. 34.]

Bannerii, Apparitores, ſubmonitores. Concilium Avenionenſe an. 1279. cap. 4. *Si officiales, vel locorum domini quilibet ſæculares, ſeu eorum curſores aut Bannerii ceperint Clericum aliquem, &c.* [*Bannerio* Caſtellaniæ de Cluſa in Charta an. 1361. tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 150. conceditur facultas *citandi, ajornandi, muletandi* (mulctandi) *arreſtandi, banneyandi, banna levandi, & alias ipſum officium meyneriæ & Banneriæ, prout conſuetum extitit... exercendi.* Hac in Charta bis legitur vox *Bannerii* cum voce *Meynerii* ſemper conjuncta, unde liquet eumdem hîc fuiſſe *Meynerium* & *Bannerium.* Occurrit eadem notione tom. 2. p. 161 col. 2. Vide *Maynerius.*]

¶ Banniatores, Iidem qui *Bannerii* alterutra vel etiam utraque notione: qui blada vineaſque cuſtodiebant, haud raro *Apparitorum* munere fungebantur. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 1. & ſeq. *Hæc ſunt caritates artocoparum, quæ redduntur in Natale Domini, in Paſca Domini, in feſto B. Vincentii cum pane & vino, Epiſcopo* IIII^or. *Cantori* I.... *Hamelino de Marce* II.... *Barrario* I. *Banniatoribus* II. Hæc ibidem, aliquot ſolummodo mutatis nominibus, quater repetuntur ipſiſſimis verbis, niſi quod fol. 1°. v°. ſic legitur: *Hæc ſunt karitates artocrearum in Natale Domini, in feſto S. Vincentii & in Paſcha, quas debemus, Cantori Cenoman.* I. *Hugoni de Rivelon apud Ardentes* I... *Berrario* I. *Banniatoribus* II. *Villicis* II. *&c.*

¶ Bannaria, Banneria, Officium *Bannerii*, quo ſenſu non ſemel ſumitur in Charta an. 1361. Hiſt. Dalphin. mox laudata; & in Statutis MSS. Augerii Epiſc. Conſer. *Nullus privilegio clericali gaudere volens, ſergentariæ ſeu Bannariæ officio uti præſumat.*

¶ Banneare, Officium *Bannerii* exercere. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 591. *Item quod maignerii ſeu Bannerii curiæ Dalphinatus Banneare non poſſint nec debeant in feudis, in quibus habent banna & habere conſueverunt valvaſſores ſeu alii nobiles Dalphinatus.*

2. BANNUM, Pœna & mulcta pecuniaria, qua quis banni ſeu legis infractor punitur, ut eſt in Præfat. ad Capitulare Saxonum an. 797. [In hoc à *Juſtitia* ſeu *Condemnatione* diſtinguitur, quod *Condemnatio* pœna ſit à Judicibus inflicta; *Bannum* vero mulcta pecuniaria Statutis & Conſuetudinibus locorum fixa & determinata.] Capitulatio Caroli M. de partibus Saxoniæ c. 15. *Undecumque cenſus aliquid ad fiſcum pervenerit, ſive in frido, ſive in qualicunque Banno, &c.* Additio 4. Ludovici Imp. c. 28. *Ut ex his ſingulis Bannus noſter perſolvatur, ſi à quoquam fruſtrata hæc fuerint*, quæ ſcilicet banno publico vetantur. [Charta Friderici Imperat. pro Eccleſia S. Eugendi an. 1175. inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 22. B. *Quod qui facere attemptaverit... Banno noſtro ſubjaceat, & pro pœna ſatisfactionis quinquaginta libras perſolvat.* Charta an. 1244. ibid. col. 102. A. *Aſſignamus in perpetuum monaſterio dictæ Abbatiæ... viginti quinque ſolidos, & etiam Bannum dictæ villæ annuatim percipiendos in feſto B. Bartholomæi.*] *Bannum ſolvere*, in Lege Saxon. tit. 2. §. 9. Conradus Uſperg. in Friderico I. *Et ne quis contra illud attentet venire, Bannum, id eſt, pœnam pecuniariam conſtituit.* Infra: *Judices quoque præfecit ſingulis civitatibus Lombardiæ, qui ex parte Imperatoris Banna ſupradicta reciperent.* Uſatica Aquarum mortuarum an. 1246. *Cohercio Banni, & ipſum Bannum ſint Curiæ noſtræ,... Bannum autem tale ſit, ſcilicet de ovibus & capris una pogeſia, &c.* Adde Joan. de Colle-medio in Vita B. Joannis Epiſcopi Morinenſ. n. 21. Occurrit paſſim hac notione.

¶ Bannimentum, Eadem notione. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 161. col. 2. init. *Item quod poſſint... bannerium ponere, Bannimenta accipere, levare, exigere à comitentibus eadem, à ſeptem ſolidis ſex denariis incluſive uſque ad unum denarium.*

Bannum Componere, Mulctam exſolvere pro neglecto banno vel violato: *Payer l'amende.* Capitul. Caroli Calvi tit. 9. cap. 9. *Sciant quia & Bannum noſtrum component, & ſimul cum excommunicatione Eccleſiaſtica noſtram harmſcaram duriſſimam ſuſtinebunt.* Adde tit. 28. p. 251. 1. Edit. [Charta Guillelmi Ducis Aquitani apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 18. *Si autem hanc noſtram definitionem aliquis tentando violare præſumpſerit, quod noſtrum eſt, Bannum componat.*]

Bannum Mittere, Mulctam imponere. Capitulatio Caroli M. de partibus Saxoniæ cap. 30. *Dedimus poteſtatem Comitibus Bannum mittere infra ſuo miniſterio de faida vel majoribus cauſis in ſolid.* 60. *de minoribus vero cauſis Comitis Bannum in ſol.* 12. *conſtituimus.*

¶ Banneiare, Idem quod *Bannum mittere.* Charta an. 1296. ex Armar. Maſſil. n. 308. *Statutum Provinciæ Arelat. ſuper hoc edictum contra Banneiantes perſonas Eccleſiaſticas, animalia, & familiam eorum.*

¶ Banniare, Eadem notione. Charta an. 1403. ex Archivo Maſſil. *Quilibet homo poſſit & valeat Banniare & gayare pro banno avere quorumcumque exontium groſſum vel minutum.*

Bannum Dominicum, Mulcta quæ Domino ſeu Principi exſolvebatur pro infracto banno dominico, eratque 60. ſolidorum. Capitulare 1. Caroli M. incerti anni c. 57. *Ut Bannus quem per ſemetipſum Dominus Imperator bannivit, ſexaginta ſolidos ſolvatur.* Capitul. Caroli M. lib. 6. cap. 96. *In triplo cui aliquid abſtulit, legibus componat, & inſuper bannum noſtrum, id eſt,* 60. *ſolidos nobis perſolvat.* Capit. Caroli C. tit. 31. c. 15. *Bannum noſtrum, id eſt, ſolidos* 60. *componat.* Infra: *Bannum* 60. *ſolidorum componat.* Adde cap. 20. 28. Lex Longob. lib. 2. tit. 6. §. 3. *Bannum noſtrum, ſcilicet* 60. *ſol. id eſt, triplum componat.* Notitia Judicati an. 1024. in Tabulario Caſaurienſi: *Et prædictus Comes Bandum exinde miſit, ut quicunque diſveſtire præſumpſerit prædictum Monaſterium ſine legali judicio, ſciat ſe compoſiturum Bandum, id eſt, ſolidos* 60. *medietatem Regi, & medietatem prædicto Monaſterio.* Occurrit hæc loquendi formula in Capitul. Ludovici Pii editis poſt Capitula ejuſdem Imper. an. 824. cap. 2. & alibi paſſim. Unde evincitur ſimplex bannum fuiſſe 20. ſolidorum. Dominicum vero majus dicitur Wadiano, ſcribenti duplex *Bannum* fuiſſe, minus & majus, quod certa ſumma auri argentive ſolvebatur. Hinc

Bannum Dominicum Componere, Solvere, in Capitulis Caroli C. tit. 12. c. 5. 7. 9. tit. 13. c. 6. Capitul. Carlomanni tit. 2. c. 2. 4. in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 30. tit. 14. §. 9. 11. lib. 2. tit. 19. l. 3. tit. 1. §. 31. Capit. Car. M. l. 3. c. 66. l. 4. c. 1. 17. 22. 32. & alibi paſſim.

Bannum Regis, Eadem notione, in Charta Balduini Comitis Flandriæ an. 1066. apud Buzelinum: *Si quis autem in aliquo contraire aut contradicere voluerit, centum libras auri perſolvat, & Bannum Regis, & quod tentavit, irritum fiat.* Ita in alia Euſtachii Comitis Bononienſis ann. 1070. apud Miræum in Notit. Eccl. Belgii c. 101. Vide Capitulare an. 791. c. 31.

¶ Bannum Regis Imponere, Banno Regis ſeu mulctæ, ob infractum bannum Regis debitæ, obnoxium declarare. Charta Raynardi Epiſcopi Lingonenſis an. 1068. inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 146. D. *Sed ne aliquo tempore, quod abſit, audax impietas & ſacra fames habendi cogat aliquem, inſtigante diabolo, in fratres eccleſiæ hujus* (S. Michaëlis Tornodor.) *inſurgere, qui illam calumpniam ex hiis quæ data ſunt inferat, Bannum Regis noſtrumque cum vinculo anathematis impoſuimus.*

Bannum (Dominicum) *dupliciter* vel *tripliciter componere*, duplici vel triplici mulcta damnari. Capitula Caroli C. tit. 29. c. 3. tit. 41. c. 3. ibid. c. 9. *Quod qui temerare proterve præſumpſerit, triplicem legem, & triplex Bannum noſtrum perſolvat.* Capitula Ludovici Pii in nova Conciliorum Editione ſub an. 824. c. 2. *Sanguinis effuſio in Eccleſia facta cum fuſte, ſi Presbyter fuerit, triplo componatur, duas partes eidem Presbytero, tertiam pro fredo ad Eccleſiam: inſuper Bannus noſter.* Occurrit ibi non ſemel. Concilium Triburienſe an. 895. c. 7. de Sacrilegio: *Ut res Eccleſiæ tripliciter componantur, inſuper vero Bannus Epiſcopalis exquiratur.*

¶ Bannum Assuetum, vel Consuetum, Mulcta pecuniaria 60. ſolidorum, quæ præter bannum dominicum pro infracto banno, in quibuſdam ſaltem caſibus, à dominis exigebatur. Libertates Moirenci an. 1164. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 16. *Si alicui membrum abſtulerit vel fregerit domino & vicario ſex ſolidos, & ſexaginta ſolidos ad plus præſtabit, ſi clamor inde factus fuerit, alioquin minime; tanti eſt Bannum Conſuetum. Si membrum non fregerit, ſed aliter percuſſerit, domino & vicario triginta ſolidos ad plus præſtabit & Bannum Aſſuetum; ſi aliquis licator vel meretrix viro vel mulieri, qui non meruerint, convicia vel percuſſuram fecerit, domino & vicario quatuor ſolidos ad plus præſtabit, ſine Banno Aſſueto.*

¶ Bannum de Nocte, Itidem mulcta ob violatum *Bannum*, puta *ignitegii* alteriuſve conſuetudinis per noctem obſervandæ, impoſita. Inſtrum. an. 1233. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Quod relinquat omnes juſtitias & firmancias in omnibus caſibus, exceptis tribus, adulterio, homicidio & capitali bello, excepto Banno de Nocte in quo percipiat duas partes dictus W.* Statuta MSS. Augerii Epiſc. Conſeran. ſec. 13. *In locis in quibus poſt ſonitum campanæ vel buccinæ de nocte laïci ſine lumine ire prohibentur, Clericos hujus conſtitutionis auctoritate eamdem prohibitionem volumus obſervare, alioquin pœnæ propter hoc laïcis impoſitæ eos decernimus ſubjacere... Idemque de Banno fructuum præcipimus obſervari, ut per hoc laïcorum vitetur ſcandalum & Clerici ab illicitis arceantur.*

Banna Grossa et Minuta, Majores aut minores mulctæ pecuniariæ, [quæ, præter bannum dominicum, domino exſolvebantur; in quo cum *Banno aſſueto* conveniunt; in hoc vero ad eo differre videntur, quod ad nutum domini poterant minui vel augeri.] Charta Amedei Comitis Sabaudiæ an. 1360. apud Guichenonum in Epiſcopis Bellicenſ. p. 57.

¶ Banna Majora, *minuta ſeu mediocria*, Eadem notione, in Inſtrum. an. 1390. Locum vide infra in *Banneria*.

Bannum Plenum. Capitula Caroli C. tit. 31. c. 22. *Qui in uno Comitatu alodem vel beneficia habent, & non tantum ibi habent, unde Plenum Bannum valeant ſolvere, &c.* Dominicum nempe, quod 60. ſolidorum erat, uti ſupra obſervatum. Vide *Herebannum.*

¶ Bannitus de 60. Libris, Cui *Bannum* ſeu mulcta ſexaginta librarum impoſita eſt. Charta Philippi Auguſti an. 1194. *Qui Bannitum de Sexaginta Libris hoſpitatus fuerit, ſexaginta libras perdet.*

Bannum Vadiare, Revadiare, vel Rewadiare, Pro mulcta à judicibus indicta vadium dare. *Gager l'amende*, in Conſuetud. Comitatus S. Pauli art. 32. alias 63. *Emendæ gagiatæ*, in Statuto S. Ludovici an. 1259. apud Nangium p. 363. Lex Longobard. lib. 3. tit. 1. §. 43. *Ut Bannum noſtrum wadiare cogantur.* Vide Capit. Caroli M. lib. 4. c. 70. Hincmarus Laudunenſis: *Et pro eo quod in ea manſa intraverat, ut Bannum Rewadiaret, interpellaretur.* Infra: *Coëgerunt illum meum alium hominem, ad quem inde nihil pertinebat, ut Bannum pro his Rewadiaret. Et Rewadiato Banno, minati ſunt, quod ad mortem illum judicarent pro infidelitate Regis, niſi præſentialiter talia vadimonia daret, ac pro vadimoniis tales fidejuſſores, qui die ſtatuta eaſdem res Regis Miſſo, quaſi reveſtiendo, reconſignaret.* Capitula Caroli Calvi tit. 31. §. 21. *Ut per tres jam annos Bannum... Rewadiatum perſolvatur, & ubi rewadiatum non eſt, rewadietur & ſolvatur.* Vide *Herebannum*, *Lex*, circa finem.

Bannus Episcopalis, Mulcta quæ Epiſcopo exſolvitur. Erant enim mulctæ reorum quæ ad Epiſcopos ſpectabant, ut, quæ ſacrilegis irrogabantur. Concilium apud Theodoniſvillam an. 821. c. 1. *Si quis Subdiaconum calumniatus fuerit, vulneraverit, vel debilitaverit, & convaluerit, quinque quadrageſimas ſine ſubditis annis pœniteat, & 300. ſolidos cum ſua compoſitione & Epiſcopalibus Bannis Epiſcopo componat. Si autem mortuus fuerit, ... Epiſcopalibus Bannis triplicibus componat.* Adde cap. 2. 3. Concilium Triburienſe an. 895. c. 4. *Si quis Presbyter ... vulneratus fuerit, ... & articulo mortis præventus abierit, pretium Weregeldi tripartita partiatur diviſione, id eſt, altari cui ordinatus fuerat, pars una: Epiſcopo in cujus diœceſi erat, altera: tertia parentibus de quibus ortus fuerat.* Can. 7. de Sacrilegio: *Sancimus & unanimes judicamus, ut res Eccleſiæ tripliciter componantur, inſuper vero Bannus Epiſcopalis exquiratur.* Can. 8. *Nemo contemnat, neque tranſgrediatur Bannum ab Epiſcopis ſuperpoſitum.* Infra: *Si quis poſt hanc hujus ſancti Concilii diffinitionem inventus fuerit corrupiſſe Bannum ab Epiſcopis impoſitum, 40. dierum caſtigatione corripiatur, tantum in pane, ſale, & aqua.* Can. 20. *Jubeat eum dominus Epiſcopus per Bannum à ſe impoſitum ad ſe venire, ... & Comite agente perſolvat Bannum Regibus debitum.* Vide præterea Decretum Imp. poſt petitionem Epiſcop. cap. 1. 2. 3. apud Burchard. lib. 6. cap. 6. & Ivonem part. 10. cap. 135. Capitulare Ingelenheimenſe an. 826. can. 1. Vitam S. Henrici cap. 18. &c. S. Hilarius PP. Epiſt. ad Epiſcopos: *Sacrilegium in atrio factum altari & domino ejuſdem loci perſolvatur.* Joannes VIII. PP. 17. q. 4. & apud Ivonem part. 3. cap. 98. *Quiſquis inventus fuerit reus ſacrilegii, iſtam leviorem compoſitionem emendet Epiſcopis ipſis, vel Abbatibus, ſive perſonis ad quas querimonia ſacrilegii juſte pertinuerit.* Statutum Calixti II. PP. de Trevia Dei in Concilio Remenſi an. 1119. *Quod ſi hoc non obſervaverint, ſciant eſſe reos perjurii, ... & reddituros capitale, & ſatisfacturos Epiſcopo de juſtitia ſua.* Lex Familiæ Burchardi Wormacenſis Epiſc. *Si quis Fiſgilinus homo exfamiliarem aliquam magnam vel parvam ad injuſtitiam patraverit, ad Bannum Epiſcopi 5. ſolidos ut Dagewardus vadetur.* Infra: *Et per ſingulas veſtimentorum partes Bannum Epiſcopo componat.* Rur-

ſum : *Illi quem impugnaverit, pro pugna injuſte illata, ſuam juſtitiam tripliciter componat, Bannum Epiſcopo perſolvat, &c.* De mulctis aliis Epiſcopalibus, vide Concilium Coyacenſe an. 1050. cap. 3.12. Narbonenſe an. 1054. can. 26. Helenenſe an. 1165. can. 3. &c.

Bannus Francilis, Franci ſeu liberi hominis mulcta, quæ *Francorum compoſitio* dicitur in Lege Ripuar. tit. 18. cap. 3. *Bannus Francorum*, in Capitulari 1. Caroli Mag. an. 802. cap. 16. apud V. Cl. Steph. Baluzium. Capitularia Caroli Calvi tit. 28. *Quilibet francus homo convictus, quia bonum denarium, id eſt, merum & bene penſantem, poſt hunc Bannum noſtrum ejecerit, medietatem Francilis Banni componat.* Ibidem : *Miſſi autem noſtri colonos & ſervos pauperes cujuſlibet poteſtatis non mallent, nec Bannum Francilem ſolvere cogant, &c.*

Bannus Dei. Capitula Caroli Cal. 26. p. 240. *De Dei Banno, & de noſtro verbo bannivimus, ut nemo hoc amplius præſumat.* Simeon Dunelmenſis de Geſt. Reg. Angl. an. 1074. *Iſte Papa Synodo celebrata, ex decreto S. Petri Apoſtoli & S. Clementis aliorumque ſanctorum Patrum & Banno, interdixit Clericis... uxores habere, &c.* Flodoardus lib. 3. hiſt. Remenſis cap. 28. *Ex verbo Dei & ſuo atque ex Banno Regis ad eamdem Synodum convenire jubeant.* Vide Synodum Confluentin. can. 6.

Bannum Capitis, Mulcta quæ in pecoribus exſolvitur. Charta Otton. Imp. an. 937. in Privilegiis Eccleſiæ Hamaburgenſis pag. 149. *Ut nullus Judex publicus vel qualibet judiciaria poteſtas aliquam ſibi vindicet poteſtatem in ſupradictorum hominibus Monaſteriorum, litis videlicet & colonis, vel eos aliquis Capitis Banno ob capitis furtum, vel quocumque banno conſtringat, aut aliquam juſtitiam facere cogat, niſi Advocatus Archiepiſcopi, quandiu eos corrigere valuerit.* Eadem habentur p. 151. Vide *Caput.*

Bannum Christianitatis. Concilium Agathenſe : *Si quis Presbyter negligens vitæ ſuæ, pravis exemplis mala de ſe ſuſpicari permiſerit, & populus ab Epiſcopo juramento ſub Banno Chriſtianitatis aſtrictus infamiam ejus patefecerit, &c.* Ubi Gloſſ. Decretal. *ſub pœna fidei ſuæ.* Vide *Juramentum Chriſtianitatis.*

3. BANNUM, Diſtrictus, juriſdictio, juſtitia : ambitus intra quem poteſtas porrigitur mulctam & proſcriptionem bonorum indicendi, vel bannum promulgandi. Charta Adalberonis Epiſcopi Metenſis apud Meuriſſium pag. 308. *Bannum vero eidem loco tali tradimus conditione, ut ſi quis ſuper eamdem terram fur vel ſanguinis effuſor deprehenſus fuerit, per officiales loci diſcutiatur.* Acta S. Forannani Abb. Walciodorenſis num. 20. *Pagum Florinenſem cum integro ſuo Banno, & dominicatum beneficium ex eodem Banno liberaliter trado.* Chronicon Moſomenſe : *De mea menſula unam villam, Odontem nomine, cum omni Banno ſuo ſubtraho.* Charta Willelmi Lucemburgenſis Comitis an. 1083. *Curtem quæ dicitur Pris, cum Banno & familia, & omnibus reditibus eis concedo.* Alia Henrici Comitis Lucemburg. an. 1182. *Si denique annale mercatum ſuper Bannum ipſius loci ſtabilitum fuerit, teloneum, vel alios mercati reditus accipient.* [Charta an. 1256. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 510. *Item ſi quis captus in gaſtina vel in Banno, vel in aliis juriſdictionibus dominorum fuerit, vel alias condempnatus.*] Verſus antiqui de Vicelino Epiſcopo Bremenſi :

Et dotes auxit, & honores accumulavit,
Villam cum decimis, Bannum cum parochianis
Paſtori primo condonavit Vicelino.

Infra :

Biſhorſt cum Bannis, Bannos cum parochianis,
Cum Wicſtetenſi decima Bannum dedit illi, &c.

Vita S. Ludani peregrini n. 4. *Taudem ad quandam ulmum ſeu arborem pervenit in diœceſi Argentinenſium in Banno villæ Northus, ſecus fluvium, &c.* Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. c. 52. de Meinewerco Epiſcopo Paderbornenſi : *Panem album in quotidiana diſtributione Canonicis conſuetum dandum de Banno Eccleſiarum, hoc eſt, de juriſdictione, primus ibidem ordinavit.* Charta Milonis Abb. S. Remigii Rem. an. 1206. in Tabul. Campan. *Nobiſcum partientur in eadem villa in omnibus modis & commodis, videlicet in Banno & juſtitia, & boſcho, & plano, & aſſiſia. Bannum & juſtitia de Sarmaiſe*, in alia Bernardi Abbat. S. Eugendi an. 1187. ibid. *Bannum aquæ*, in Chron. Lauriſham. pag. 87. *Bannum & juriſdictio Archiepiſcopi Remenſis*, in Reg. *Olim* fol. 29. [Occurrit eod. ſenſu non ſemel apud Marten. to. 3. Anecd. coll. 1131. 1132. & 1133. in Hiſt. Mediani Monaſterii pag. 281. in Bulla Innocentii II. Papæ, & alibi. Charta Caroli Flandriarum Comitis : *Comitatus vero totius terræ S. Salvini ad Abbatem pertinet. Scilicet Ban, latro, troſ.*] Vide Conſuetud. Sedanenſem art. 305. & Lotharing. tit. 15. art. 1. Ita *Bancage* ſumitur in Conſuetudine Lodunenſi art. 7. 8. pro *Banno*, ſeu diſtrictu domini Feudalis.

Bannum Generale. Hiſt. Novientenſis Monaſt. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1131. *In Oleſwilre curtis dominica cum omnibus conſequentiis ſuis, agris videlicet ac vineis, cum decima ipſius allodii, communionem vero Banni generalis uſque Eggenbach & Yllam fluvium, uſum vero lignorum & paſcuam porcorum in Weſterholz habere debet.* Similia leguntur col. ſequenti.

¶ Baniorum Decimæ et Ferragii, in Charta an. 1238. pag. 316. Hiſtoriæ Mediani Monaſterii.

Bannun Monetarum. Regeſtum Parlamenti Pariſ. ſign. B. fol. 40. inter Areſta an. 1177. *Pronunciatum fuit per judicium, quod dicti Templarii emendas pro tranſgreſſione Banni Monetarum ab hominibus ſuis in Normannia non haberent.*

Bannum Regale, vel *Bannus Regalis*, *Bannus Imperii*, in Speculo Saxon. lib. 1. art. 59. §. 2. 3. 5. 6. lib. 3. art. 64. §. 6. 7. 9. 13. juriſdictio Regia, Imperialis, judicium quod auctoritate Regia exercetur. *Sub Imperiali Banno cognoſcere, judicare*, lib. 1. art. 59. lib. 2. art. 12. lib. 3. art. 69. 70. auctoritate Imperiali judicium exercere. *Inveſtituram Banni à Rege impetrare, poſtulare*, lib. 1. art. 59. id eſt, facultatem judicandi, §. 5. *Bannum confertur ſine dominio*, lib. 3. art. 64. §. 9. id eſt, facultas judicii exercendi. *Bannum à Regia manu habere*, vel *ſuſcipere*, in Tabulis S. Maximini Trevirenſis an. 1065. apud Ducheſnium in Hiſt. Luxemburg. & in Metropoli Saliſburgenſi to. 2. pag. 277. & alibi non ſemel. [*Bannum de manu Imperatoris recipere*, in Hiſtor. Mediani monaſt. pag. 260. ex Diplomate Henrici IV. Imp. an. 1114.] Charta Ottonis M. pro Eccleſia Magdeburgenſi ann. 965. apud Meibomium : *Bannum noſtræ Regiæ vel Imperatoris dignitatis in urbe Magdeburg * opus conſtruendæ urbi à circumjacentibus illarum partium incolis noſtro Regio vel Imperatorio juri debitum Eccleſiæ in eadem civitate conſtructæ, ſanctoque Mauricio in jus perpetuum liberaliter offerimus.* Albertus Stadenſis an. 1144. *Inveſtitus eſt ergo Hartwicus Præpoſitus & Fridericus Palatinus ſororius ſuus ſuſcepit pannum,* (leg. *Ban-*

(*num*

num) à Rege Conrado, & ſtatutum eſt ut eſſet coadjutor ſuus, & judicaret pre eo in placitis principalibus.

Bannum Synodale, [f. Juriſdictio temporalis per Synodos exercenda.] Walthramus Epiſcop. Naumburgenſis de Inveſtitura Epiſcopor. *Poſtquam autem à Silveſtro per Chriſtianos Reges & Imperatores dotatæ, ditatæ, & exaltatæ ſunt Eccleſiæ in fundis & aliis mobilibus, & jura civitatum in teloneis, monetis, villicis & ſcabinis, Comitatibus, Advocatiis, Synodalibus Bannis per Reges delegata ſunt Epiſcopis, &c.* [Vide infra *Banniti.*]

Bannum Bestiarum, in Charta Henrici Imp. an. 1008. apud Chapeavillum, [in Statutis Arelat. MSS. art. 37.] & Barthol. Fiſenium in Hiſt. Leodienſi p. 273. quem conſule, ſi tanti eſt. [Vide etiam infra, *Feræ bannitæ* in *Fera*, *Apri femina.*]

Bannum Viæ Regiæ, Juriſdictio quæ in viis majoribus, quas *Regias*, vocant, ad dominum ſuperiorem ſpectat, in Charta Adalberonis Epiſcopi Metenſis apud Meuriſſium p. 307. & 308.

Bannum Scabinatus. Speculum Saxonicum lib. 3. art. 29. *Liber, ſeu idoneus, Scabinis Bannum ſui ſcabinatus, id eſt, locum ubi natus eſt, Scabino dignus oſtendere, aut ſuos progenitores quatuor nominare non oportet, niſi ſuo æquali in generatione duellum fuerit injungendum.*

¶ Bannum Obligare. Hiſt. Mediani Monaſt. pag. 289. in Excerptis è Johanne à Bayono de Abbatibus ejus Monaſt. *Maherius autem certus de Sententia Bannum Bodonis cœnobii Duci Friderico fratri ſuo titulo pignoris Obligare ſimulavit, quod illo tempore ad jus pertinebat Epiſcopale.*

Bannalis, qui intra *Bannum*, ſeu diſtrictum alicujus juriſdictionis, juſtitiæ, vel dominii commanet. *Homines banni*, in veteri Stylo Parlamenti Pariſienſis. *Cives qui ſub banno ſunt*, apud Ivonem Carnot. Epiſt. 133. Charta Willelmi Comitis Luxemb. an. 1083. *Dominus autem hujus caſtri nullum gravamen eis inferat, nec de placitis, vel de hominibus eorum ſe intromittat, nullamque pretii exiſtimationem à Bannalibus eorum exigat, nec homines eorum hoſpitando vaſtet. Si Bannalis eorum pacem fregerit, vel latrocinium fecerit, extraneus quoque ſi ſuper Bannum eorum fugerit, &c.*

¶ Bannales Cruces. Vide *Cruces Bannales.*

¶ Bannalem Facere eſt, uti conjicio, Rem alicujus *Banno*, juriſdictioni ſeu ditioni ſubjicere. Hiſt. Mediani monaſterii p. 269. in Excerptis è Joanne à Bayono de Abbatibus hujus Monaſterii: *Duos quoque modios vini de redditu ſylvæ eidem dedit cellæ. Rivulum Moherium eis Bannalem Fecit, in Mozella communem & æqualem piſcationem ſecum conceſſit.*

Bannum Leugæ, *Bannileuca*, *Banleuca*, *Banleuga*, Modus agri, cujus finibus loci, ſeu oppidi, vel Monaſterii alicujus immunitas, vel Juriſdictio terminatur; ſic dictus, quod ut plurimum intra *leucæ*, ſpatium, plus minus quaquaverſus porrigatur. Bannum enim, ut ſupra annotatum, eſt juriſdictio ſeu diſtrictus, intra quem jus *ponendi Bannum* protenditur, *Banlieuë*, Gallis: vox frequens in pleriſque Conſuetudinibus Galliæ municipalibus. Siculus Flaccus de Condition. agrorum: *Compluribus locis certos dederunt fines, intra quos juriſdictionem habere deberent.* Mox: *Fines lege dati.* Charta Caroli Simplicis Regis Franc. apud Baldricum lib. 1. Chronici Camerac. cap. 67. *Et circum iſta loca quantum unius Leucæ tetenderit ſpatium, neque Comes, neque ulla judiciaria poteſtas freda exercendi poteſtatem habeat.* Alia Willelmi I. Regis Angl. apud Seldenum ad Eadmerum: *Volo itaque & firmiter præcipio, quatenus Eccleſia illa, cum Leuga circumquaque adjacente, libera ſit ab omni dominatione & oppreſſione Epiſcoporum. Leuga civitatis*, in Charta Communiæ Bituricenſis an. 1201. *Leuca bannata*, in Libertatibus MSS. villæ S. Deſiderii in Campania. [Locus refertur in voce *Cloëria.*] Vita Balduini Lutzemb. Archiep. Trevir. lib. 2. cap. 4. *Quam nundinarum libertatem Trevirenſes ſaltem circumquaque proximam per Leucam, ut dicitur, eis Bannitam obſervare & defendere recuſarunt. Bannum leugæ*, apud Ivonem Carnotenſ. Epiſt. 101. Gervaſius Dorobern. an. 1163. *De Comite Clarenſi homagium caſtelli de Tunebregge cum adjacenti Leuga tenebat.* Monaſticum Anglicanum to. 1. pag. 316. *Eccleſiam itaque ſuam de Bello... cum Leuga & omnibus maneriis ſuis vel poſſeſſionibus ad eam pertinentibus ab omni conſuetudine terrenæ ſervitutis liberam & quietam in perpetuum eſſe conſtituit.* Adde pag. 313. col. 1.

Bannileuga. Charta Friderici Archiep. Colon. an. 1128. apud Chapeavillum in Notis ad Ægidium Aureæ Vallis Monachum cap. 2. *Ad hoc etiam accedit quod omnia privilegia, tam Bannileugæ, quam electionis Abbatum, &c.* Tabularium Vindocinenſe Thuani Charta 349. an. 1080. *Duxit eum Hildradus Prior in Auditorium, rogans illum, ut Vicarium ſuum venire faceret in curiam S. Trinitatis, ſicut eſt conſuetudo, ad recipiendam emendationem de duobus hominibus Monachorum qui Bannileugam ſuam infregerant, quia habebant de cunctis hominibus ſuis diſtrictum, ut vulgo dicitur.* [Charta Conradi II. pro Monaſterio Stabulenſi apud Miræum to. 1. pag. 689. col. 1. *Terminos Bannileugæ, ſicut in antiquis privilegiis continentur, rata poſſeſſione confirmamus.*]

Banleuca. Vetus Charta de Eccleſia Rameſienſi: *Cui & fundum cum campis, nemoribus, aquis, paludibus copioſæ circumcinctum dedit,... Banleucam eam appellavit, cujus metæ & bundæ hæ ſunt, &c.* [*Banleuca Lexovienſis*, apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 761. Chartul. Divion. pag. 1. *Infra Banleucam Divionis alter alteri recte ſecundum ſuam opinionem auxiliabitur.*]

Banlevia. In Tabulario Vindocin. Charta 105. *Suo tempore nemo auſus fuerat infra Banleviam vinum vendere.*

Banlieva, in Charta Philippi Auguſti an. 1185. apud Morinum cap. 5. Hiſt. Vaſtinenſ.

Banleva, apud Arnulfum Lexovienſem Ep. 3. ex iis, quæ habentur to. 13. Spicilegii Acheriani.

¶ Banleya, in Promptuario Eccleſiæ Tricaſſinæ Camuſati fol. 178. verſo, ex Charta Manaſſis Epiſcopi: *Notum facimus... quod de contentione habita inter nos & capitulum noſtrum, ſcilicet de archidiaconatu Eccleſiæ Trecenſis, de poteſtate interdicendi Eccleſias, in quibus in Banleya Trecenſi ſtationes habet Eccleſia noſtra.*

¶ Bauleuca. Edictum Philippi Auguſti an. 1207. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 412. *Concedimus inſuper quod ipſi* (Rotomagenſes) *habeant Communiam & Bauleucam ſuam ad metas quas Richardus quondam Rex Angliæ eis conceſſit.*

¶ Bauliva. Charta ejuſdem Philippi apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1103. *De duellis quæ judicantur in curia Theſaurarii, ſi pugnaturos Baulivam exire contigerit pro duello faciendo, & pax inde facta fuerit, Comes inde habebit ſeptem ſolidos & dimidium de præſenti.*

¶ Banliva, in Charta Ludovici VII. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 16. n. 9. *Regratarii non emant*

victualia infra Banlivam, ut vendant Aureliis. Et n. 10. *Pps*, (i. e. Præpoſitus) *& foreſtarii non capiant quadrigas infra Banlivam.*

¶ Bannale Dominium, ſimili, ut videtur, notione. Hiſt. Mediani monaſterii pag. 325. in Charta an. 1258. *Poſſidente noſtro monaſterio una cum Eccleſia in Hohenburg & viris nobilibus G. & E. dominis de Landeſperc & B. milite dicto Oberenkirchen dominium Bannale, quod vulgariter dicitur Banwardum in inferiori Ehenheim, ex quo dominio nobis proportionaliter tertia pars manipulorum, qui percipi conſueverant, ratione dicti dominii debebantur.*

¶ Bannalis Leuca, in Actis SS. Aprilis to. 1. pag. 438.

Banleuga, pro mulcta quæ imponi ſolet iis qui infra *Banleugam* delictum aliquod perpetrant. Vetus Charta apud Beſlium in Hiſt. Comit. Pictav. *Si homo ſanctæ Crucis ... eventu hominem occiderit aut vulneraverit, ſi in caſtello, ſive foris caſtellum, in toto meo honore Bannum non reddat, neque Banleugam, neque aliquam aliam conſuetudinem, niſi ſolummodo S. Cruci & ejus Abbati.* Tabularium Vindocinenſe fol. 209. in Charta Gaufredi de Pruliaco Comitis Vindocin. an. 1097. *Quod ſi homines Monaſterii S. Trinitatis in burgo Monachorum, & in terris ipſorum, & infra Banleugam ſe verberarent, vel ſibi invicem aliquid forfacerent, Banleugam Comiti emendarent.* Goffridus Vindocin. lib. 2. Epiſt. 16. *Ejus caſtello & caſtelli Banleugæ divinum Officium abſtuliſtis.*

¶ Banlia, Eadem notione, in Charta an. circiter 984. inter Inſtrum. tomi 2. novæ Gall. Chriſt. col. 46. *Concedimus igitur habere eos omnes conſuetudines omnium ſatisfactionum hominum omnium ibidem morantium, v. g. ſi quiſlibet fecerit homicidium; adulterium, furtum ... omnem emendationem foriſfacti & Banliam habebunt monachi ibidem Deo & B. Martino ſervientes, atque omnia vadimonia legum.* Quæ omnia iis competunt, quos dicimus habere *Haute, moyenne & baſſe juſtice*, id eſt, quorum poteſtas in ſubditos & delinquentes plena eſt & integra. Vide *Barlia.*

Bannilocus, Idem quod *Banleuca*, in Chartis Philippi Alſatii & Balduini Comitum Flandriæ an. 1183. & 1202. apud Miræum in Donat. Belgic. lib. 2. cap. 60. & 78. Qua voce redditur vernacula *Banlieu*, qua paſſim utuntur eadem notione ſtylus Leodienſis cap. 18. 23. 26. 28. Conſuetudo Cameracenſis tit. 5. art. 2. tit. 25. art. 3. 4. 7. Valentianenſis art. 8. 31. 33. 34. 40. 59. 65. 66. 69. 73. & Namurcenſis art. 28. 86.

Bannaria, Diſtrictus, juriſdictio. Exſtat Charta an. 1133. in Tabul. Abbat. Bonævallis, qua Urſio de Mellaio confirmat *omnia placita totius Bannariæ Bonævallis & aliarum villarum circumjacentium, &c.* Infra: *Conceſſi itaque ut omnia totius Bannariæ placita in Bonavalle fiant, nec alibi niſi in Bonavalle de quacunque ſubmonitione pulſatus aliquo modo reſpondeat, excepta deductione belli vel ferri calidi, ſi forte emerſerint: quæ duo tantum cum adjudicata fuerint in Bonavalle, inde Mellaicum ducentur, & in Mellaico illa tantum duo in mea curia finientur.*

¶ Banneria, Eadem notione. Inſtrum. an. 1390. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 32. *Nobilis Humbertus de Boczoſello. ... vendidit .. Guillelmo Epiſcopo Gratianopol... quidquid juris... habebat & habere poterat... in parochiis de Murianeta ... ſive eſſent Banneriæ, banna majora, minuta ſive mediocria, & aliæ ſervitutes.*

Banniri Judicium dicitur in Wichbild Magdeburgenſi art. 16. §. 1. & 3. cum illud peragitur. Hinc

¶ Bannitum Judicium, Congregatum judicium; apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 484. *Notum facimus univerſis quod Petrus Polonus noſter concivis, coram nobis in Bannito judicio preſencialiter conſtitutus. . . curiam ſuam in platea quæ Czichenergaſſe dicitur ſituatam, eo jure quo ipſe eam poſſidebat . . . Nicolao de Aureo-monte Abbati Monaſterii S. Bernhardi in Griſſow necnon totius Conventus univerſitati ibidem dedit.*

Banniti, in Speculo Saxonico lib. 1. art. 2. §. 2. 3. 4. art. 3. §. 2. dicuntur liberi homines, qui jura ſua ac lites diſceptant in Epiſcoporum Synodis, & in Comitum Judiciis. *Libertas*, inquit illius auctor, *eſt etiam tripertita, quorum primi Epiſcoporum Synodum quærere ſolent, & hi Banniti dicuntur.* Et mox: *Simili modo & ſæcularia judicia quærere ſolent, ſcilicet Banniti Comitum, &c.* Art. 6. §. 3. agitur de eorum teſtimoniis, & lib. 3. art. 18. Judex non niſi in legitimo loco judiciali ſub imperii banno de Bannitorum criminibus cognoſcere poteſt, lib. 1. art. 59. §. 1. Adde art. 63. §. 1. art. 67. §. 3. lib. 2. art. 3. §. 2. art. 12. §. 1. 4. & lib. 3. art. 45. §. 77. ubi de *Bannitorum* prærogativa. *Banniti*, id eſt, *digni ſcabinatu*, lib. 2. art. 12. §. 1. *Banniti ſeu ſcabini*, lib. 3. art. 26. §. 2. *Banniti ſeu loco ſcabinali idonei*, art. 45. §. 3.

Bannitorium, *Locus cauſarum, alias, Auditorium*, in Breviloquo.

¶ 4. BANNUM, Vexillum. Vide in *Bandum.*

BANO, [Melius *Banonium*, Agri libertas, ſive communis agri depaſcendi liber uſus.] Jura & Conſuetudines Normanniæ cap. 8. *Tempus quo terræ ſunt communes, tempus Banoni* (alias *Banonis*) *vulgariter nuncupatur, quo tempore animalia ſine paſtore herbas depaſcunt per campos communiter ac decurrunt.* [*Quædam ſunt animalia quæ nullum habent Banonium, ſed omni tempore debent cuſtodiri: ut capræ, &c. Nullus tempore Banonii terram ſuam poteſt defendere, niſi clauſa fuerit ex antiquitate.*] *Temps de banon*, in Gallica editione, quo ſcilicet *bannum* indicitur pro communi agrorum uſu. [Apud Hickeſium Theſ. Ling. Sept. to. 1. pag. 163. *Ban* (*unde Banon & Banonium*) *in veteri Gotho-Scandico ſive Danico, pro agro & territorio frequenter accipitur.*]

¶ BANOA, Veſtis ſpecies. Teſtamentum Beatricis Vicecom. Narbon. an. 1367. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1525. C. *Item plus legamus eidem hoſpitali tres Banoas, unam botonatam & duas albas.*

¶ BANQUAGIUM. Vide *Bangagium.*

BANQUERIUM. Vide *Bancus.*

¶ 1. BANQUERIUS, Argentarius, Menſarius, Gal. *Banquier.* Commentaria Petri Foucherii Canonici Lemovic. inter Fragm. Hiſt. Stephanotii to. 2. *Anno Domini 1520. recepimus literas Apoſtolicas confirmatorias privilegiorum Lemovicenſis Eccleſiæ, pro quibus ſolvimus Iheronymo Talannici Banquerio villæ Lugdunenſis mille libras.*

¶ 2. BANQUERIUS, Bedellus. Vide in hac voce.

¶ BANQUETUS, Convivium, Gall. *Banquet.* Vincentius Cigalius Tract. de Bello Italico: *Advertatis Domini Burgenſes civitatum in Banquetis Prelatorum, in eorum domibus manſiones multe ſunt, nam major familiaritas aſſumitur in cibo aſſumendo, quam in colloquiis.* Vide *Bancquettus* in *Bancus.*

BANSA, Vitis ſpecies, de qua Petrus de Creſcentiis lib. 4. cap. 4.

BANSATRICES. Epiſtola Childeberti Regis de abolendis reliquiis idololatriæ, poſt Concil. Arelat. V. *Ad nos querimonia pervenit, noctes pervigiles cum ebrietate, ſcurrilitate, vel canticis, etiam in ipſis ſacris diebus... Banſatrices per villas ambulare.* Ita Codex MS. teſte Sirmondo & Baluzio. [Sirmondus vero in Gloſſ. ad calcem Supplem. Concil. antiq. Galliæ: *Banſatrices, vel forte danſatrices, ut volunt aliqui; eſt id genus mulierum vagantium atque mendicantium, quas vulgus appellat Ægyptias ſive Bohemias, quæ latrociniis & ſaltationibus omnino deditæ ſunt.* Verum nihil de iis in hac Childeberti epiſtola.] Quid ſi legendum *balatrices*, vel *danſatrices*? certe ita verborum ſenſus exigit, nam *Danſatrices* noſtris ſunt, *des Danſeuſes.* Unde vero vox *Danſe*, pro ſaltatione ad Gallos pervenerit, nondum ſum aſſecutus. Vide an arrideat conjectura Salmaſii ad Hiſt. Aug. pag. 246. [Germanis *Dantz* ſaltatio eſt; hinc Gallicum *Danſe.* Vide *Menagium.*]

BANSOLMORA, *Banſuluſmora*, Marturinarum penſio, Hungaris, vel ipſa marturina pellis. Decretum Ludovici Regis Hungariæ an. 1351. cap. 12. *Nec ratione collectæ marturinarum, Banſaluſmora vocatarum, amodo & in poſterum inoleſcerent, &c.* Hanc penſionem à Calomano Rege primitus inductam docent Decreta Andreæ Regis an. 1222. cap. 22. *Marturinæ juxta conſuetudinem à Calomano Rege conſtitutam ſolvantur.*

BANSTA. Adalardus in Statutis antiq. Monaſterii Corbeienſis lib. 2. cap. 1. *Cætera autem vaſa ad ipſum officium* (Camerarii) *pertinentia, ſicut ſunt vanni, Banſtæ, vel alia qualibet hujuſmodi.* Fuſtem trituræ aptum hic interpretatur vir doctus, *Fleau,* flagellum, tanquam *Banſta* idem ſit quod *Baſton:* ſed vix eſt ut aſſentiar. Malim igitur legere *baſtæ*, ut clitellæ intelligantur; nam cum vannis, perinde ex viminibus confectis junguntur.

¶ BANSULUSMORA. Vide *Banſolmora.*

¶ BANTHALE, f. pro *Bancale*, Tapes qua ſcamnum inſternitur, apud Rymer. to. 7. pag. 590. col. 1. *Sex pannos & quinque virgas de diverſis coloribus, quinque duodenas & dimidium de cappis & birettis, ſex Banthalia, &c.* Vide *Bancale* in *Bancus.*

¶ BANVILLE, Idem quod *Banleuca.* Vide *Burban.*

¶ BANVINUM. Vide in *Bannum* 1.

BANUS, Dignitas notiſſima apud Dalmatas & Hungaros, penes quos ita dictus provinciæ Gubernator: ipſis Hungaris hodie *Iſpan.* Βοάνος, Conſtantino de Adm. Imp. cap. 30. & 31. Μπάνος Cinnamo. Non deſunt qui putant ad hanc dignitatem referenda, quæ habet Heſychius: Βάννας, βασιλεὺς παρὰ Ἰταλιώταις, οἱ δὲ μέγιστος ἄρχων. Certe à *ban*, ſeu *banno*, vel *bando*, id eſt, vexillo, videntur Bani appellati, quod ſub eorum vexillis ac ſignis provinciales militarent. Vide in voce *Hiſpanus*: præterea Joannem Seldenum de Titulis honorariis part. 2. cap. 2. n. 5. Jo. Lucium lib. 6. de Regno Dalmat. cap. 1. Raynaldum an. 1200. n. 46. Decreta Andreæ Regis Hungar. an. 1222. c. 25. & Notas noſtras ad Alexiadem pag. 347. & ad Cinnamum pag. 449.

BANATUS, Dignitas Bani, vel Comitatus, Principatus, Hungaris *Banſag.* Thwroczius in Carolo Rege Hungar. cap. 97. *Dionyſio tradidit omnia cum dignitate Banatus.* Idem in Maria Rege cap. 1. *Stephanum... ad altum Banatus Regni Dalmatiæ elevans apicem.*

¶ BANWARDIA, Idem videtur quod *Bannum leugæ*, ſic dictum à *Banno* & *Warda* Cuſtodia; quia *Bannum leugæ* propter immunitatem annexam peculiarius cuſtoditur. Hiſt. Mediani Monaſterii pag. 525. & 526. in Charta Joannis Abb. ejuſd. Monaſter. pro Univerſitate inferioris Ehenheim an. 1258. *Noſtro Monaſterio reſervantes ut cuſtodes qui Banwardi vocantur ibidem de cætero ordinandi, Banwardiam ſicut huc uſque requirant à nobis, proportione ſuperius memorata. Nos univerſitas villæ inferioris Ehenheim omnia prædicta vera eſſe præſentibus profitemur, & ad ſolutionem prædictæ pecuniæ ſine diminutione perſolvendæ, nec non & ſi quid deducta mercede cuſtodum, & LX. ſolidis cæteris Banwardiæ dominis debitis, reſiduum fuerit in denariis, de agris ſingulis cujuſcumque fuerint in banno univerſaliter colligendis pro portione Monaſterii; & inſuper ad obſervationem juris Banwardiæ quod ibidem hactenus habuit Medianum monaſterium, nos cum noſtris hæredibus & poſteris dicto monaſterio perpetualiter obligamus.*

¶ BANWARDUM, Eadem notione. Locum vide in *Bannale Dominium* poſt *Bannum* 3.

¶ BANWARDUS, Cuſtos *Banwardiæ.* Vide *Banwardia.*

BANWERC, Submonitio ad operas, ſeu *corveias* faciendas: vox conflata ex Belgico *Werc*, opera, opus, & *ban*, bannum. Charta Roberti Comitis Flandriæ, in Tabulario S. Bertini an. 1119. *De terris vero quas S. Bertinus habet, quæ Banwerc debent, conceſſi, ut de unaquaque terra 2. ſolidi ſingulis annis ab Abbate Comiti perſolvantur.* Alia ejuſdem Balduini: *Illi vero qui in prædicta villa ad Banwerc conſtituti ſunt, debent Comiti tantum uthlandes, Banwerc, & landwerc, & placitum inde erit Abbatis.* Alia Theodorici Comitis an. 1147. ibid. *Homines etiam ſancti de Comitatu ſuo in Broburg nullum opus quod Banwerc vocant, operari debent, niſi ubi homines mei ex communi indictu operantur.* Notitia an. 1159. ibid. *Dabit Waltero de Ekas & ſucceſſoribus ſuis infra Pentecoſten & S. Joannis pro Banwerc 4. ſol.*

¶ BAOGANDÆ, BAOGAUDÆ. Vide *Bagaudæ.*

BAPHIUM, ſeu BAFIUM, locus in quo fucatur vel tingitur purpura. Ugutio: *Baphium, genus purpuræ, unde Baphius, vel Baphiarius, purpureus vel textor talis purpuræ, vel venditor, vel mercator hujus purpuræ: & invenitur ſimpliciter pro mercatore; & hoc Baphium, locus ubi talis purpura efficitur, vel texitur, vel venditur. Præpoſitus Baphiis*, apud Lamprid. in Alexandro. *Procuratores baphiorum* varios recenſet Notitia Imperii ſub diſpoſitione Comitis ſacrarum largitionum. *Baſia Fenicis*, in l. 18. C. Th. de Murilegul. *Tyrii textrini* meminit Firmicus lib. 3. ut & Ammianus lib. 14. qui & *Miniſtros fucandæ purpuræ memorat.*

¶ BAPHOMET, pro *Mahomet.* Spicil. Acher. to. 7. pag. 194. *Altis vocibus Baphomet invocaverunt* (Turci) *& nos Deum noſtrum in cordibus noſtris deprecantes, impetum facientes in eos, de muris civitatis omnes expulimus.* Vide *Mahum.*

¶ BAPTALERIUM, BAPTENTORIUM, Molendinum ubi tunduntur panni. Statuta Monaſt. S. Claudii an. 1448. *Item & per Petrum Vandalo ſuper uno molendino & Baptentorio, dimidium groſſum.* Ibidem quater repetitur ſemper adjuncta voce *Molendinum.* Vide *Batatorium.*

¶ BAPTIDERE, BAPTIRE, Batuere, verberare, Gall. *Battre.* Leges Liutprandi apud Murator. to. 1. part. 2. p. 74. *Aut turpiter Baptiderit eam.* Ibid. p. 75. *Et necaſti eam per famem, aut turpiter Baptiſti.*

¶ BAPTIRE MONETAM, Nummos cudere, Noſtris *Battre monnoye.* Vetus formula inter leges Ludovici Imp. apud Murat. to. 1. part. 2. pag. 132.

Petre, te appellat Martinus, qui eſt advocatus de parte publica, quod tu Baptiſti falſam monetam.

¶ BAPTISATIO, Quælibet corporis ablutio, in itinere Jeroſol. Bernardi *de Breydenbach* pag. 211.

¶ BAPTISATUS, Dicatus, quia Deo dicamur in Baptiſmo. Fredegarius in Hiſt. Gregorii Turon. epitomata n. 20. ubi Chlodoveus I. Rex Francorum Chlotildi Reginæ primogeniti ſui mortem exprobrans ait: *Si in nomine deorum meorum puer fuiſſet Baptizatus, vixiſſet.* Et apud Gregorium ipſum lib. 2. num. 29. *Si in nomine deorum meorum puer fuiſſet Dicatus, vixiſſet.*

BAPTISMUS. *Baptiſmus Paſchalis & Pentecoſtes*, quia olim, & ab ipſis Chriſtianiſmi initiis, hæ duæ potiſſimum ſolennitates ad Baptiſmum Catechumenorum delectæ leguntur, quod Tertullianus lib. de Baptiſmo teſtatur, ut & Siricius PP. in Epiſtola cap. 2. Gelaſius I. Epiſt. 9. S. Leo Epiſt. 4. & 8. Gregorius M. & alii paſſim, præter Concilia & Synodos, in quibus Baptiſmus celebrari vetatur aliis diebus, niſi mortis periculum immineat. [Hinc *baptiſterium* per Quadrageſimam potiſſimum claudebatur, ut legitur in expoſitione brevi antiquæ Liturgiæ apud Marten. to. 5. Anecd. col. 97.] Cur autem eæ potiſſimum ſolennitates ad id delectæ fuerint, pluribus tradunt iidem Leo PP. Epiſt. 4. ad Siciliæ Epiſc. cap. 3. Tertullianus, & alii.

Certe hanc conſuetudinem ſuo ævo, hoc eſt, circa ann. 1100. abrogatam fuiſſe teſtatur Theophylactus in Comment. in Lucam ad cap. 10. Cujus quidem antiquandæ legis ea præ cæteris cauſa extitit quam adfert Rupertus lib. 4. de Divin. off. cap. 18. quod cum Chriſtianitas creviſſet, *periculoſum erat tantam multitudinem differri, propter occaſiones mortis, ac maxime propter turbam infantium è fidelibus parentibus naſcentium, quorum tenera adhuc vita perſæpe levi occaſione ſucciditur.* Verum priſtinum celebrandi Baptiſmum in Paſchate & Pentecoſte obtinuiſſe etiamnum longe poſt annum 1200. extremis ſæculis, colligi poteſt ex Conciliis & Synodis.

Legimus tamen in aliis etiam feſtivitatibus celebratum Baptiſmum. Nam Siculi & noſtri in Epiphania baptizabant, quod tandem prohibuit Leo M. Epiſt. 80. Concilium Matiſconenſe II. can. 3. & Concilium Rotomagenſe anni 1072. Id etiam obtinuiſſe in Africa Victor Vitenſis lib. 2. de Perſecut. Vandalica, in Hibernia Canones S. Patricii cap. 19. apud Græcos, Theophanes ann. 1. Juſtiniani pag. 149. & Ratherius Veronenſis ſerm. 1. de Quadrageſima cap. 5. apud Æthiopes & Coptos Joſephus Scaliger lib. 7. de Emendat. temp. pag. 683. 705. teſtantur. Chlodovæum M. in Natali Domini baptizatum, auctor eſt Avitus Viennenſis Epiſcopus Epiſt. 41. licet Fredegarius, Hincmarus, & alii quidam baptizatum in ſolennitate Paſchali ſcribant. Fiebant porro baptiſmi ab ipſo Epiſcopo, ut eſt apud Euſtathium in Vita S. Eutychii Patr. Conſtantinop. num. 91.

☞ Exſtant inter Statuta MSS. Augerii *de Montfaucon* Epiſc. Conſeran. ſec. 13. quædam obſervatu digniſſima, quæ ad baptiſmum cum ſpectant hic collegiſſe, ne pereant, fortaſſis haud pigebit: *Frequenter plebibus veſtris baptizandi formam, & ut eam diligenter cum neceſſitatis articulus ingruerit obſervent inſinuate, ut baptiſans infantem impoſito prius nomine, producto ſigno Crucis ſuper aquam, ter in modum Crucis immergat illum in aqua calida vel frigida dicens ſic: Petre, vel S. ego baptizo te in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti, Amen. Et ſi neſcit literas hæc vulgariter dicat: verumtamen licet tantum ſemel immerſerit, & licet infanti nomen impoſitum non fuerit, &', ego, non dixerit, nihilominus baptizatus eſt, dum tamen præmiſſa verba in mergendo dicantur. Erit etiam baptizatus quoad Deum, ſi dixerit Baptizo te in nomine Chriſti. Hæc tamen laicis innoteſcenda non ſunt, ne facile à forma per Eccleſiam ſtatuta recedant. Ubi vero tanta aqua vel temporis copia, vel vas ad hoc aptum haberi non poteſt, ut totaliter in aqua mergi non poſſit, cum ſcutella vel alio vaſe aliqua aquæ quantitas ſuper caput & corpus infantis dicendo præmiſſa verba fundatur.*

Baptisma Generale, Paſchatis & Pentecoſtes. Concilium Rotomagenſe ann. 1072. *Ne Generale Baptiſma niſi Sabbato Paſchæ & Pentecoſtes fiat. Hoc quidem ſervato, quod parvulis quocumque tempore, quacunque die petierint, regenerationis lavacrum non negetur.* Honorius III. PP. in Bulla ann. 1217. pro Epiſcopo Papienſi: *Præter matricem Eccleſiam Baptiſmum Generalem fieri penitus prohibemus.*

Baptismum Perdere, id eſt, gratiam Baptiſmi & innocentiam, ut aiunt, baptiſmalem. Fortunatus lib. 2. de Vita S. Martini:

Qui male polluerint lavacri venerabilis undam,
Et ſua perdiderint Baptiſmata crimine merſi.

Baptismus Campanarum. Vide *Campana.*

Baptismus Crucis, apud Armenios deſcribitur à Willebrando ab *Oldenborg* in Itinerario, apud Allatium in Symmictis p. 139. & ab Adamo Oleario in Itinerario Moſcovitico tom. 1.

¶ Lapis Baptismi. Acta SS. Junii tom. 3. pag. 118. *Caſulas quatuor albas, quatuor Lapides Baptiſmi, imaginem B. Virginis.* An fons baptiſmalis, quadratus & compactus è lapidibus quatuor?

¶ Baptismus, Eadem notione qua Baptiſterium infra. Chronicon Parmenſe ad ann. 1307. apud Murator. tom. 9. col. 866. *Item eo tempore duo turizelli primo facti & levati fuerunt ſuper Baptiſmo Eccleſiæ majoris cum colonellis, & cum pomis deauratis verſus palatium Epiſcopatus Parmæ.*

¶ BAPTISSIO, Baptiſmus. Index MS. beneficior. Eccl. & Dioec. Conſt. fol 45. è Muſæo D. *du Cangé: Percipiunt eqnis portionibus in ipſa parochia omnes groſſas decimas & leguminum & totum altalagium, excepta pecunia oblata in Quadrageſima & alias, & debita in confeſſionibus audiendis, viſitatione infirmorum, & pro Baptiſſione.*

BAPTISTERIUM, Græcis idem quod *Piſcina*, ut eſt apud Sidon. lib. 2. Epiſt. 2. Recentioribus vero ædes vel locus in Eccleſia ſeu ædi ſacræ adjunctus, in cujus medio erat fons, ubi baptizabantur Catechumeni. Eucherius [& Gloſſar. MS. S. Germani à Pratis num. 501.] *Baptiſterium, tinctorium. Baptiſterii Baſilica*, apud S. Ambroſ. Epiſt. 13. *Aula Baptiſmatis*, apud Fortunatum lib. 1. Poëm. 15.

Inſtaurata etiam ſacri eſt Baptiſmatis aula,
Quo maculas veteres fons lavat unus aquis.

Adde lib. 2. Poëm. 11.

Baptiſteria vero non niſi in majoribus Eccleſiis & Parochialibus conſtituere fas erat, nedum vero in oratoriis privatis, ut eſt in Epiſtola Zachariæ PP. ad Pipinum cap. 15. Sed ea fere ſemper extructa erant ſeorſim à templis, iiſque adjuncta, ut obſervare eſt ex Paulino Epiſt. 12. & Natali 10. Gregorio Turon. lib. 10. [Diurno Romano cap. 5. tit. 19. 20. 21.] & aliis ſine numero.

Oratoria & altaria in Baptiſteriis interdum ex-

titiſſe, docemur ex iis quæ tradit Anaſtaſius in S. Hilario PP. eumdem nempe Pontificem tria feciſſe oratoria in Baptiſterio Baſilicæ Conſtantinianæ, S. Joannis Bapt. S. Joannis Evang. & S. Crucis: præterea in Baptiſterio Lateranenſi oratorium S. Stephani. Idem in S. Symmacho: *Ad fontem in Baſilica B. Petri Apoſtoli oratorium S. Crucis ex argento, Confeſſionem & Crucem ex auro, &c.* Quem quidem morem indicat etiam Paulinus Natali 10. ubi Baptiſterium deſcribit:

... Medio pietatis
Fonte nitet, mireque ſimul novat atque novatur.
Namque hodie bis eam geminata novatio comit,
Dum gemina Antiſtes gerit illic munera Chriſti;
In geminos adytum venerabile dedicat uſus,
Caſtifico ſocians pia ſacramenta lavacro.

Picturis variis adornata Baptiſteria teſtatur idem Paulinus Epiſt. 12. Anaſtaſius in Leone III. pag. 134. *Ipſum vero baptiſterium diverſis in circuitu decoravit picturis.* Quibus autem adornari picturis ſolerent Baptiſteria, belle deſcribit Ægidius Monachus Aureæ vallis in Oberto Epiſc. Leod. c. 18.

Fontes fecit opere fabrili,
Arte vix comparabili.
Duodecim qui ſuſtinent
Boves, typum gratiæ continent.
Materia eſt de myſterio,
Quod tractatur in baptiſterio.
Hic baptizat Joannes Dominum:
Hic gentilem Petrus Cornelium:
Baptizatur Craton Philoſophus:
Ad Joannem confluit populus.
Hoc quod fontes deſuper operit,
Apoſtolos & Prophetas exerit.

Vide Sanſovinum & Stringam in Venetia lib. 1. cap. 106. & quæ de Baptiſterio Sophiano diximus in Deſcript. ædis Sophianæ n. 82. 83.

Illud denique obſervatione dignum exiſtimo: Florentiæ (ut & Piſis, Bononiæ, Parmæ, Urbe veteri, & alibi) in Italia è regione maximi templi Eccleſia eſt rotunda S. Joanni Baptiſtæ ſacra: hanc *Baptiſterium* appellant, tota & hæc marmorea, habens januas, quas æneæ valvæ operis egregii occludunt. In medio illius Eccleſiæ Baptiſterium è marmore lucidiſſimo poſitum viſitur, in quo Florentini omnes Baptiſmi lavacrum percipiunt, neque alibi quiſquam præterquam in hoc Baptiſterio aquis ſalutaribus tingitur. Quæ quidem adnotare libuit, tanquam veteris moris inſtitutum, cum olim in civitatibus in Eccleſiis tantum Cathedralibus, aut iis adjunctis Baptiſteriis baptiſmus conferretur, in quibus etiamnum ſuperſunt ejuſmodi Baptiſteria, tametſi nulli fere uſui. Vide in hanc rem Panvinium de ſeptem urbis Romæ baſilicis, ubi de Baptiſterio Lateranenſi p. 188. Nota ſunt quæ de Baptiſterio Sophiano obſervant Scriptores.

In Baptiſteriis mortui ſepeliri vetantur in Concilio Altiſiodor. c. 14.

Baptisterium, Eccleſia baptiſmalis, parochialis. Sidonius lib. 4. Epiſt. 15. *Nam Baptiſterium, quod olim fabricabamini, ſcribitis poſſe jam conſecrari.* Synodus Romana ann. 853. cap. 40. *Presbyteri vero qui in diverſis locis, Baptiſteriis, vel quibuſcunque aliis ſacris oratoriis ordinantur, &c.* Vita Garnerii Præpoſiti ſancti Stephani Divionenſis apud Perardum pag. 131. *Eſt alia baſilica .... de qua in prædicta B. Gregorii (Lingonenſis Epiſcopi) Vita ſcriptum eſt, quod domus ejus Baptiſterio adhærebat, ab officio baptizandi ſic nominata, quod ibidem ſæpius fiebat.* Occurrit ſæpe in Charta Longobardica ann. 745. apud Ughellum in Epiſcopis Aretinis. *Eccleſia Baptiſterii*, in Vita S. Aviti Epiſc. Viennenſis n. 5. *Hujus labore & induſtria Baptiſterii Eccleſia muſivo & marmore mirabiliter ornata, & pavimento venuſti operis conſtructa, ipſumque Baptiſterium cum aquæductu & ornatu ſuo, ad honorem Patriarcharum & Prophetarum, ſanctique Joannis Baptiſtæ, quanta celeritate à fundamentis reædificata ſit, &c.* Vide *Eccleſia Baptiſmalis. Domus Baptiſmatis*, apud Herimannum de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis c. 43. *Domum illic Baptiſmatis in honore ipſius ædificavit, quoad laudes divinas ſacramentorum miniſtris celebrantibus populus Deo dignus poſſet confluere, & chariſmata divina percipere.*

Baptisterium, Aqua baptiſmatis, fontes ipſi. Liber Sacramentor. Gregorii M. *Hic mittantur duo cerei intus in Baptiſterio.* Ubi Ordo Romanus: *Hic deponitur benedictus cereus in fontem.*

Baptisterium, Baptiſmus ipſe. Jo. de Janua: *Baptiſterium ... dicitur tam pro baptiſmate, quam pro loco.* Ebo Remenſis de Miniſtris: *Chorepiſcopi miniſterium eſt ... in conficiendis divinis ſacramentis, & Baptiſterio, omnium intellectum aperiens excitare.* Vita S. Euſebii Epiſcopi Vercellenſis: *Dum ſacrum in menſe Martio celebraretur Paſcha, in cujus vigilia Papa memoratus ſacra perageret, & ſacratiſſimum celebraret Baptiſterium, &c.* Capitul. Caroli C. tit. 40. cap. 1. *Sine illius licentia Miſſas & Baptiſteria in eadem civitate præſumit celebrare.* Dudo libro 2. Actor. Norman. de Rollone recens baptizato: *Dedit itaque Robertus prima die Baptiſterii .... terram, &c.* Adde Epiſtolam Livonis Regis Armeniæ in Geſtis Innoc. III. PP. pag. 127. & Bractonum lib. 3. tit. 2. cap. 21. §. 2. &c. Le Roman *de la Priſe de Hieruſalem* MS.

Sire, je croi mult bien la ſainte Annoncion,
Et le ſaint Bapteſtire, & l'Incarnacion.

Le Roman *de Rou & des Dus de Normandie* MS.

Se Rou vouloit pour nous Chreſtien devenir,
Bauteſtire rechoivre, paiennime guerpir, &c.

Baptisterium. Ita Armeni feſtum Epiphaniæ appellant, quo die Chriſti Baptiſmus colitur, ut auctor eſt Willebrandus ab *Oldenborg* in Itinerario Terræ ſanctæ, ubi pluribus quomodo hanc feſtivitatem celebrarent, commemorat, p. 137.

Baptisterium, Liber in quo ritus baptiſmi & orationes deſcribuntur, vel certe Ordo ad baptizandum. Capitula Caroli M. de diverſis rebus an. 789. cap. 7. *Ut audiant Epiſcopi Baptiſterium Presbyterorum, ut ſecundum Romanum morem baptizent.* Capitula ejuſdem apud *Saltz.*: *Ut (Sacerdos) ſignaculum & Baptiſterium memoriter teneat.* Capitula Guilleberti Epiſcopi cap. 3. *Ut unuſquiſque Baptiſterium ſuum habeat, ut recte baptizare poſſit.* S. Bonifacius Mogunt. in Capitul. cap. 16. *Ut unuſquiſque Epiſcopus in ſua parochia diligenter diſcutiat ſuos Presbyteros, & faciat ut illorum ſignacula & Baptiſteria bene faciant, & edoceant Presbyteros quid in illo Baptiſterio unumquodque verbum vel ſententia per ſe ſignificet.* Burchardus lib. 19. cap. 8. *Diſcat ... Pſalterium, Lectionarium cum Evangeliis, ſacramentorum librum, Baptiſterium & computum cum Ciclo.* Ita etiam in Capitulis Ahytonis Epiſcopi Baſilienſis cap. 6. In Pœnitentiali Egberti Archiep. Eborac. pag. 12. Vide Concil. Remenſe II. cap. 7. Bedam de Remediis peccator. cap. 1. &c.

Baptisterium, Obventiones & reditus Sacerdotum ex Baptiſmis. Charta Teotolonis Archiep. Turonenſis ann. 932. *De parochia ſcilicet ipſius*

Eccleſiæ ſeu Monaſterii, de redditibuſque ejus, hoc eſt, cenſu, Baptiſterio, ſepultura, &c. Tabularium Conchenſe in Ruthenis Ch. 15. *Et quartam partem de ſepulturam & Baptiſterium, & pœnitentiam, & ſepulturam de ipſos homines & illas feminas, quæ de aliis parochiis pro amore Domini & ſanctæ Fidis, ad iſtam Eccleſiam venerint.* Adde Ch. 33. [& Chartularium S. Sulpitii Bituric. fol. 22. ubi Evrardus concedit Eudoni Abb. S. Sulpitii, *Omne ſevum Preſbyterale intra & extra eccleſiam Nobiliacenſem, hoc eſt, offerendam, ſepulturam, Baptiſterium, &c.* Vide Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 229.]

¶ BAPTITORIUM. Vide *Batatorium.*

BAPTITURA. Vide *Martiſia.*

BAPTIZARE, pro *Enuntiare, deſcribere*, apud Maſuerum, tit. 35. art. 29. Joan. Gallum quæſt. 151. & alios noſtri ævi Practicos. *Baptizer*, hac notione occurrit in Conſuetud. Labourtenſi tit. 9. art. 19. tit. 12. art. 10. & Solenſi tit. 27. art. 26.

¶ BAPTIZATOR, Qui baptizat, tingit. S. Bern. Epiſt. 403. Edit. 1690. & Acta SS. Julii tom. 2. pag. 625.

BAPTIZATORIUM, *Baptiſterium*, Ugutioni.

¶ BAQUELLARIUS, pro *Baccalaureus. Baquellarius in Legibus*, in Maceriis Inſulæ-Barbaræ to. 2. pag. 673.

¶ BAQUERIUS. Vide *Baccus.*

¶ 1. BARA, Mola olearia. Papias MS. *Beth ſive Bara, Mola olearia.*

¶ 2. BARA, Lectica, Feretrum, Italis *Barra.* Vita S. Bernardini Senenſis tom. 5. Maii pag. 285. *Tribus annis jacuerat paralytica, infirmitate obſeſſa adeo, quod modo aliquo ſurgere non valens, delata fuit in quadam capſa ſeu Bara equo.* Memoriale Poteſtatum Regienſium ad an. 1275. apud Murator. to. 8. col. 1138. B. *Et portati fuerunt quilibet in una capſa; & primi duo ſcilicet dominus Johannes & Prinzivallus ſepulti fuerunt ad locum Fratrum prædicatorum, quilibet in ſepultura ſua; & poſiti fuerunt in Bara, quilibet in ſua, ad Eccleſiam S. Barnabei extra portam S. Petri.*

¶ 3. BARA, Fluctus, unda. Index onomaſt. tomi 1. SS. Aprilis.

¶ 4. BARA, Qui fidem datam non ſervat. Sic in Uſaticis Barcinon. dicitur à quodam *Bera* ſeu *Bara* Comite Barcinonenſi, qui fidem datam Ludovico Pio Imp. violaverat. Vide Marc. Hiſpan. lib. 3.

¶ BARAGINES. Vide *Barginna.*

BARAHU. Tabularium Prioratus de Paredo in Ducatu Burgundiæ pag. 8. *Accepitque unum equum, & 30. ſolid. & unam vanam, & unum Barahu.*

BARALIO, Calcei ſpecies, qua Hiſpani ruſtici olim utebantur. Lucas Tudenſis æra 1065. *Fecit ſibi & ſuis militibus de coriis crudis, & ligneis viminibus, ruſticorum more, calceamenta quæ vulgariter Avarcas & Baraliones vocant.*

¶ BARALLUS Vini. Regeſtum *Probus* fol. 35. *Johannes Baſſius tenet de Comite 12 foſſor. vineæ, & debet inde tres Barallos Vini & talliam.* Ibidem paſſim occurrit. In quibuſdam Neuſtriæ partibus major quædam cadi ſpecies dicitur *Baraut*, Gall. *Gros Baril.* Belli-joci *Baralis vini* valet ſemi-aſinatam; aſinata autem octo *quartas* ſeu 96. *potos.*

¶ BARANCA, Idem quod mox *Baratum* vel *Barataria*, Fraus in contractibus: f. mendoſe: mendis enim ſcatet exemplar unde editum eſt Teſtamentum Bernardi Comitis Armaniaci an. 1302. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 1408. *Et ſi qui ſint, cum quibus notum ſit, quod fieri habuerimus Barancas aliquas, & dicant nos in aliquo debito obligatos eſſe, volumus quod eis ſimplici juramento credatur, ſi forte alias probationes habere non poſſint.*

¶ BARARE, Decipere. Vita B. Sibyllinæ tom. 3. Martii pag. 68. *Ergone ſic, B. Dominice, Baraſti me? numquid non illuſiſti mihi?* Apud Borellum *Barater, Tromper:*

Et loix apprennent tricherie,
Baratent le ſiecle, & engignent,
Ils ne compaſſent pas ne lignent
Leur vivre ſi comme ils devroient,
Et com'ils és eſcrits le voyent.

Vide mox *Barataria* in *Baratum.*

¶ BARATARE, Permutare. Statuta Maſſil. p. 143. *Teneantur dicti corraterii ſui officii ſacramento non vendere, nec vendi facere, nec Baratare aliqua avera incamerata, & ſi alicubi in Maſſilia talia avera ſic incamerata ſciverint, teneantur hæc manifeſtare illis duobus probis hominibus, qui erunt conſtituti à Communi Maſſiliæ ſuper averis incameratis.* Vide *Baratum.*

¶ BARATARIA, Baraterius, &c. Vide in *Baratum.*

¶ BARATICUS, pro *Barathricus*, Ex barathro, ſeu abyſſo. Concil. Mexicanum an. 1585. to. 4. Concil. Hiſpan. p. 382. *In quibus ab incognitis ſæculis Aſtaroth, Bel, Baal, Dagon & reliquæ Baraticæ ferinæ, ſpurcitiæ colebantur.*

BARATUM, Italis *Baratto*, Permutatio, unde *Barattare, Cambiar una coſa ad un' altra*, permutare, Hiſpanis *Baratar*, Vaſconibus *Barataze.* Charta an. 1247. in Regeſto Comitum Toloſæ fol. 48. *Vel pro aliquibus debitis, vel Baratis, vel ſirmantiis, de quibus ipſi tenentur.* Alia an. 1235. ibid. *Durandus de S. Borcio & Durandus ejus filius ſolverunt Raimundum Comitem Toloſæ de omni hoc quod ipſi ei poterant petere vel acquirere, pro debitis & Baratis Vicariæ Toloſæ, vel pro aliis debitis & Baratis.* Curia Generalis Catalaniæ ſub Petro II. Rege Arag. an. 1283. MS. *Quod nos nec Officiales noſtri non compellamus Chriſtianum ſolvere uſuras Chriſtiano, ... ita tamen quod de Baratis hoc non intelligatur.* Alia Curia Jacobi I. Regis an. 1291. *Judæus non poſſit mutuare, nec audeat facere aliquem contractum vel Baratam de blado vel oleo vel ſafrano, &c.*

¶ Barata, Eadem notione. Inſtrum. an. 1254. ex Cod. MS. Muſæi D. *Brunet* fol. 61. recto: *Item pro Inſtrumento Barate, mutui depoſiti, confeſſionis alicujus ſumme à c. ſol. & infra ponendo in Cartulario* III. *den.*

Barataria, Fraus, dolus, qui fit in contractibus vel venditionibus; *Baratario*, Occitanis; *Baratteria*, Italis, & Joanni Villaneo lib. 7. cap. 147. lib. 8. cap. 95. lib. 9. cap. 303. lib. 12. cap. 57. Gloſſ. Lat. Gall. *Dolus, Baraz, Tricherie, Doloſus, Bareterres.* [Armoricis *Barat* vel *Barad*, Fraus, productio; *Barater*, Proditor.] Occurrit in Statutis Romæ lib. 1. cap. 16. 44. 46. 97. lib. 2. c. 87. [*Baras* eodem ſenſu in Chartulario S. Vandreg. to. 1. pag. 1022. *Fuites, Baras, dilations, &c.* & apud Marten. de Divinis Officiis antiquæ Eccleſiæ, ex quadam confeſſione generali Gallice ſcripta: *J'ai péché en avarice, en rapine .... en meconter, en acquerir trop ardennent richeſſes & faulſes marchandiſes, par Baral, par fallaces, par ſubtilitez & deloyautez, en diſant menſonges.*]

¶ Barata, Eadem notione. Statuta Eccleſiæ Cadurcenſis, &c. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 697. *Circa burgenſes & mercatores & miniſtrales interroget Sacerdos de rapinis, de uſura, de pignoribus in*

fraudem uſurarum factis, de Baratis, de falſis venditionibus & mendoſis. Statuta Augerii Epiſc. Conſeran. MSS. ſec. 13. *Nullus Baratas ac lucra inhoneſta, ac cujuſlibet generis fœnus exerceat.* Infra: *Uſurarii & Baratas ac alia inhoneſta lucra prohibita exercentes ad reſtitutionem tenentur.*

Baraterria, apud Hortenſium Cavalcanum in tract. de Brachio Regio, parte 5. num. 6. *dicitur, quando Judex aliquid petit indebitum, ut juſtitiam faciat.* Apud eumdem

Baraterii ſunt *qui prætorium nimis frequentant*, noſtris, *Chicaneurs*, vitilitigatores; unde elicimus *Barati* etymon accerſi poſſe à *barris*, de quibus ſuo loco, ſeu litium judiciariis inſtructionibus & præparationibus; in quibus ut plurimum dolus & artificioſæ fraudes miſcentur. Italis *Barattieri* dicuntur, qui ex ſordido lucro vitam agunt, vel qui judices pecunia corrumpunt, atque adeo ipſi judices corrupti.

¶ Baraterii, Notione nonnihil diverſa, Errones, mendici, pauperes vagi. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 406. col. 1. *Et quod in dandis elemoſynis non ſolum quantitas conſideranda eſt, ſed etiam qualitas & indigentia perſonarum, declarando præcipimus, ut ſemper pauperes magis indigentes, & minime trutani & Baraterii ad ipſam elemoſynam admittantur.*

Baratator, Impoſtor, deceptor; Italis *Baratiere, che fa baratteria.* Apud Matthæum Paris an. 1239. legimus Fridericum Imperat. accuſatum, quod diceret *tres Baratatores fuiſſe in mundo, Moyſem, Chriſtum, & Mahometem.* Ex quo reponendum in M. Chron. Belgico, ubi eam rem ex Alberico refert, *Baratatores* pro *Baratores.* Ut πλάνον, Chriſtum inſimulatum à Gentilibus, notum ex Euſebio lib. 3. de Præparat. Evangel. c. 3. pag. 67. Edit. Rob. Steph. quos ille pluribus & validis argumentis refellit. Vita Clementis VI. PP. *Fuit quidam ruſticus Baratator in Marchia Brandeburgenſi, qui aliquandiu ſe aſſeruit & ſimulavit Valdemarum Marchionem dictæ Marchiæ, qui diu ante mortuus fuerat. Barateur*, in Chron. Flandr. cap. 18. Rob. Gaguinus in Poëm. *le Paſſetemps de l'oiſiveté*, ſcripto an. 1489. de dæmone:

Car il eſt menteur & parjure,
Grant Barateur, & non creable.

Baratadores *è engañadores*, in Legibus Alfonſinis part. 7. tit. 16. leg. 9.

Barretors, apud Littletonem ſect. 701. Angl. *à Barretour* appellantur vitilitigatores, litium querelarumque communium fautores: *Barectatores*, Jo. Cowello lib. 4. Inſtit. tit. 18. §. 52. Vide Guid. Papæ quæſt. 210. *Bareter*, Fallere, in Conſuetud. Hannonienſi cap. 98. art. 2. *Barratare*, Italis. Hinc etiam vox

Debareter, pro Fallere, vel in prælio devincere, ſuperare. Chron. Monſpelienſe MS. an. 1250. *Prés lo Rei de Franſa, & en aquel an me en fou Debarats à Maſſora.* Idem an. 1285. *Et en aquel an me teis il meis de Setembre foron Desbaratadas 25. galeas del Rei de Franſa, &c.* Et anno 1287. *Et foron tug Desbaratat en un loc, que s'apela la Goſtare.* Guillelmus *Guiart*:

Més touſiours ſont de champ gettez,
Deſconfis & Desbaretez.

Idem an. 1270.

Un jour pour les Desbareter
Vindrent Sarazins paleter.

Et an. 1304.

Penſent au traire & au geter;
Pour les François Desbareter.

Raimundus Montanerius in Chron. Regum Aragon. cap. 135. *L'Almirall en Roger de Luria los bach tots Desbarats, &c.*

¶ BARATUS Argento, Tæniis argenteis diſtinctus, Gall. *Barré.* Capitulum General. S. Victoris Maſſil. an. 1294. *Statuimus ut nullus monachus zonam de cerico audeat portare, nec corio Barato Argento, nec alio metallo inhoneſto.* Vide *Barratus.*

1. BARBA, *Barbam tangere*, ſeu primam lanuginem incidere, de quo more apud paganos & Chriſtianos copioſe egimus ad Joinvillam Diſſert. 22. pag. 273. Collectio hiſtorica quam H. Caniſius Anonymi nomine publicavit tom. 2. Antiq. lect. lib. 3. cap. 10. *Ut Alaricus Barbam tangeret Clodovei effectus patrinus, &c.* [Roricon. lib. 4. apud Ducheſnium to. 1. p. 812. *Ut in tondenda Barba Clodovei patrinus ejus efficeretur Alaricus.*] Adde Aimoin. lib. 1. cap. 20. & vide Friſclinum & Henricum Stephanum ad Callimachum Hymno in Dianam verſu 298. Turneb. lib. 7. Adverſ. cap. 14. Lipſium ad 14. Annalium Taciti pag. 454. Commentatores Petronii & Martialis lib. 1. Epigr. 32. lib. 9. Egigr. 17. 18. Adrianum Valeſium ad Paneg. Berengar. & alios Criticorum filios.

Honesta Barba, ſic appellatus Balduinus IV. Comes Flandriæ in Charta Roberti Regis Franc. an. 1023. quam ſubſcribit, in Probat. Hiſt. Monmorenc. pag. 13.

Barba Falsa. Curia Generalis Catalaniæ celebrata an. 1351. ſub Petro Rege Aragon. *Ne quis Barbam falſam, ſeu fictam audeat deferre vel fabricare.*

Per Barbam aut Capillos Trahere, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 6. §. 4. & lib. 2. Feud. tit. 27. injuriæ majoris ſpecies.

Barbæ Benedictio. Ademarus Cabanenſis apud Beſlium, pag. 328. de Jordano Epiſcopo Lemovicenſi: *Inde ad tumulum S. Martialis Miſſam audivit, & juxta Monaſterium eo die regulariter hoſpitatus eſt. Craſtino Barbam Benedici jubet & detondi, & ſic ad ſedem S. Martialis in aula S. Stephani Jordanum duxerunt, & cum baculo paſtorali ibi eum gratis honore Pontificatus veſtivit.* Editio Labbei paulo differt: *Die craſtino Barbam Electo Benedici jubet ac detondi, &c.* quia ſcilicet

Barbam radere, Sacerdotibus ac Clericis Latinis ſolemne, contra quam Græcis. Gregorius VII. PP. lib. 8. Epiſt. 10. *Scilicet, ut quemadmodum totius Occidentalis Eccleſiæ Clerus ab ipſis fidei Chriſtianæ primordiis Barbam radendi morem tenuit, ita & ipſe frater veſter Archiepiſcopus raderet.* Vide Æneam Pariſienſem lib. adverſus Græcos quæſt. 5. & quæ adnotamus ad Alexiadem pag. 283.

☞ Ita & apud Monachos ſolemnis barbæ tonſio, cum habitum ſcilicet Monachicum induebant, *Benedictio Barbæ* vocabatur. Vide Bernardum Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. cap. 59.

Barbam Deo Consecrabant, qui eam ponebant Monachi effecti. Vide Vitam S. Willelmi Ducis cap. 23. Edit. Mabillonii.

¶ Barbæ Pilos Chartis cum ſigillo apponebant, quo eas ſacratiores firmioreſque redderent. Charta ann. 1121. apud Stephanot. tom. 16. Fragm. Hiſt. pag. 337. *Quod ut ratum & ſtabile perſeveret in poſterum, præſenti ſcripto ſigilli mei robur appoſui cum tribus pilis barbæ meæ.*

Barbæ Rasio, præcipua apud Francos injuria habebatur. Vide Geſta Dagoberti Regis Franc. cap. 6. 35. Reginonem ann. 546. &c. Ita apud Græcos Byzantinos. Willelmus Tyrius lib. 11.

cap. 11. *Mos eſt Orientalibus, tam Græcis quam aliis nationibus, barbam tota cura & omni ſollicitudine nutrire, pro ſummoque probro & majori quæ unquam irrogari poſſit ignominia, reputare, ſi vel unus pilus quocunque ſibi caſu de Barba cum injuria detrahatur.* Vide Paulum Jovium in Elogio Franciſci Philelphi, & Gobelinum Perſonam in Coſmodromio pag. 266.

Barbam Hypothecare. Vide ibidem Tyrium.

Barba, in falcone, ſunt *plumæ inferiores, quæ videntur quaſi pili, & ſunt inter locum roſtri, qui cera dicitur, & oculos,* apud Fridericum II. Imp. lib. 2. de Venat. cap. 48.

2. BARBA, Patruus. Vide *Barbanus.*

BARBACANA, Propugnaculum exterius, quo oppidum aut caſtrum, præſertim vero eorum portæ aut muri muniuntur : unde *Antemurale, promurale, & murus exterior,* non ſemel appellatur, cujus vocis originem plerique ab Arabibus accerſendam putant. Academici Cruſcani : *Barbacane, parte di muraglia che ſi fa da boſſa à ſcarpa per ſicurezza è fortezza.* [Charta ann. 1163. ex libro viridi Epiſc. Maſſil. pag. 11. *Rocham barbaram claudere poterit vallis & Barbacanis de lapidibus cum calſe & arena.* Chron. Piſanum apud Murator. tom. 6. col. 104. *Juxta quod erant Barbacanæ magnæ latitudinis & profundæ altitudinis, quas lignis impleverunt & caſtella ſuperduxerunt.* Charta ann. 1494. ex Arch. S. Victoris Maſſil. *Valatum ſive foſſatum, cum Barbacana ſive avantbariis civitatis, &c.*] Monachus Altiſiod. an. 1201. *Murique tam alti quam ſolidi, præter antemuralia quædam, quæ Barbacanas vocant, . . . ſunt dejecti.* Guillelmus Armoricus de Geſtis Philippi ann. 1203. *In partes Rotomagicas eſt reverſus, & cepit per vim fortericiam, quam vulgus Barbam canam vocat, quæ erat firmata in capite pontis Rotomagicæ civitatis.* Monachus Vallis Sarn. c. 62. *Abſtulerunt eis in unius horæ ſpatio tres fortiſſimas Barbacanas.* Adde cap. 63. 79. Charta Petri Regni Majoricarum Domini ann. 1232. *Qui affrontat . . . à meridie cum antemurali, qui dicitur Barbacana, qui eſt murus brevis ante murum noſtri orti.* Raimundus Montanerius in Chron. Regum Aragon. cap. 227. *E fiu eſtar obers les poſtichs de la Barbacana, que eren totes les barbacanes enver deſcades, &c.* Le Roman *de Garin* MS.

Haut ſont li mur, & parfont li foſſé,
Les Barbacanes de fin marbre liſté,
Hautes & droites, ja greignors ne verrés.

[Inſtrum. an. 1453. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 1820. *Les principaux murs ſont haults de vingt à vingt-deux braches, & gros en cyme, & en aucuns lieux de ſix, eu autres de huit braches, & de hors, y a Barbequennes, deſquelles le derraint eſt hault de douze braches & le mur de deſſus hault de quatorze braches, & gros de trois braches; les foſſez longs de vingt-ſix braches, & perfons de dix braches.*]

¶ Barbacanis. Breviarium Hiſt. Piſanæ ad annum 1156. apud Murator. tom. 6. col. 172. *Eodem anno in conſulatu Cocchi in menſe Julio & Auguſto Piſani fecerunt Barbacanes circa civitatem.*

¶ Barbacenus. Chron. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 10. E. *Et hic eſt ille Rex* (Tremkedus ann. 1189. coronatus) *qui fecit Barbacenos ante mœnia Panormitanæ, & regnavit in dicto regno annis tribus & dimidio.*

¶ Barbachanna. Charta ann. 1204. apud Andream Ducheſnium Hiſt. Norman. Script. pag. 1058. *Nos etiam tradimus eidem Regi Franciæ Barbachannam quæ eſt in capite pontis.*

Barbicana. Albertus Aquenſis l. 4. c. 12. *Inter muros & antemurale, quod vulgo Barbicanas vocant.* Lib. 6. cap. 10. *Barbicanas exteriores ſcilicet muros oppoſitos, æquato vallo urbis . . . dejecit.* Radulfus de Diceto ann. 1288. *Fontem etiam duplici muro circundatum, habentem Barbicanam novem turribus circumſeptam.* Willebrandus ab *Oldenborg*, de Tripoli : *Quarum portas & introitus ſpeciales quædam ſinuoſæ Barbicanæ intricant & obſervant.* Idem de Tyro : *In quibus* (muris) *diſpoſitæ & tranſpoſitæ ſunt quinque portæ quæ introitum civitatis adeo intricant & obſervant, ut qui eas introeunt, in domo Dædali errare & laborare videantur. Barbacana,* vel *Barbicana,* vox occurrit præterea apud eumdem Albertum Aq. lib. 11. cap. 2. 47. & alios Scriptores à nobis laudatos ad Willharduinum num. 89. [Vide Marten. tom. 3. Anecd. col. 187.]

¶ Barbicanum, apud Th. *Blount* in Nomolexico : *Mandatum eſt Johanni de Kilmyngton cuſtodi caſtri Regis & honoris de Pickering, quoddam Barbicanum ante portum Caſtri Regis prædicti muro lapideo, & in eodem Barbicano quandam portam cum ponte verſatili . . . de novo facere.*

Barbicanagium, Tributum quod pro barbicanis exſtruendis, vel reficiendis penſitabatur. Monaſticum Anglicanum tom. 1. pag. 976. *De kaagiao, muragio, paagio, Barbicanagio, & de operationibus caſtrorum, &c.* Vide *Muragium.*

¶ BARBAMENTUM, Γένειον. Vetus Gloſſar. Lat. Græc.

¶ BARBANIS, Eadem notione qua *Barbanus,* quod vide.

BARBANUS, *Patruus,* Joanni de Janua; *Barba* Italis. Lex Longobard. lib. 2. tit. 55. §. 1. *Si quis ex parentibus, id eſt, Barbanus, quod eſt patruus.* Ubi Editio Heroldi tit. 59. habet *barba, quod eſt patruus.* Tit. 69. §. 2. *Barbanes.* Adde lib. 1. tit. 10. §. 1. l. 2. tit. 14. §. 26. Chronicon Benevent. S. Sophiæ pag. 599. 603. &c. Tabularium Caſaurienſe an. 14. Ludov. Imp. Lotharii F. *Vel quod nobis exinde advenit de quodam Petro Epiſcopo Barbane noſtro.* Charta Adelaidis Comitiſſæ Sabaud. pro fundat. Abbatiæ Pinarolenſis apud Epiſcop. Salut. in Chronol. Hiſt. Pedem. & Guichenonum in Probat. Hiſt. Sabaud. *Offero pro anima D. Marchionis genitoris mei & Adalrici Epiſcopi* (*Aſtenſis*) *Barbani mei.* Et infra : *Pro animarum prædictorum Marchionum, & Barbani mei, & filii mei, &c.* De vocis etymo vide V. Cl. Ægidii Menagii Origines Italicas.

¶ BARBARA, *Inverecunda.* Gloſſar. MS. San-Germ. num. 501.

BARBARATOR. Vide *Barbator.*

¶ BARBARELLUM, Locus multis arborum generibus inordinate conſitus, Columellæ *Barbarica ſylva.* Pancarta MS. titulorum Abbatiæ S. Stephani de Vallibus apud Xantones in Charta 39. *Concedo Stephano Abbati de Vallibus & ejus ſucceſſoribus in perpetuum calefagium & expletum in foreſtam meam de Corles, ad opus Prioratus S. Auguſtini juxta Barbarellum meum & foreſtam meam conſtitui, nullo ſervitio retento.*

¶ BARBARI, Nummorum ſpecies. Vide *Barbarini.*

¶ 1. BARBARIA. Vide *Barbarus,* Alienigena.

¶ 2. BARBARIA, Barbitonſoris officina. Inſtrum. an. 1450. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Actum Aquis in apotheca Barbariæ Joannis Tibotoli barberii.*

¶ BARBARICA Lingua. Vide *Barbarus.*

¶ BARBARICARII. Vide in *Barbaricum.*

BARBARICINI, Βαρβαρικῖνοι, Procopio lib. 2. de bello

Bello Vandalico cap. 13. qui ita appellatos à Sardiniæ incolis, auctor eſt, Mauros quoſdam, ad Auraſium montem poſitos, quos Vandali devicta Africa, ne eos paterentur infeſtos, in Sardiniam cum uxoribus & liberis ablegarant, ubi eos clauſos aliquandiu continuere. Progrediente tempore elapſi illi vicinos Carali montes occuparunt: deinde cum ad tria millia excreviſſent, renuntiarunt latebris, & aperte in locis omnibus graſſati ſunt. Hos conatus eſt Gregorius Magn. ad Chriſtianam fidem convertere, quod teſtantur illius Epiſtolæ lib. 3. Epiſt. 23. 25. 27. 29. 33. lib. 9. Epiſt. 17. 18. Horum etiam meminit Juſtinianus in l. 2. C. de Offic. Prætoris Afric. Hinc forte *Barbagiam* Sardiniam appellavit Dantes in Purgat. c. 23.

BARBARICUM, *Clamor exercitus, videlicet quod eo genere barbari utantur*, Feſto: at recentioribus ita appellatur ſolum Barbarorum, quod *Barbaria*, Ruſo Feſto in Breviario, Æthico in Coſmograph. Agellio lib. 19. cap. 12. Lampridio in Alexandro Severo, & aliis dicitur. *Barbaries*, Gregorio Turonenſi lib. 3. cap. 15. Ammianus lib. 18. *Viſus eſt in Barbarico miles*, id eſt, in finibus Barbarorum. Canones Eccleſ. univerſæ can. 206. Τὲς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπȣς. Chronicon Alexandrinum: Τȣ́τοις τοῖς ὑπάτοις, ἐτελεύτησε Σεβῆρος εἰς τὸ βαρβαρικόν. Ita Theophylactus Simocatta lib. 5. c. 13. hanc vocem uſurpat, non pro armamentario, uti cenſent Meurſius & Jacobus Gothofredus. Concilia Afric. can. 19. *De provincia Mauritania, propterea quod in finibus Africæ ſit, nihil ſtatuimus, ſiquidem vicinæ ſunt Barbarico.* Græc. Codex, can. 52. Ὅτι τῷ βαρβαρικῷ παράκειν͂ται. Ex quo quidem loco colligi videtur poſſe *Barbariæ* nomenclaturam datam Africanis regionibus quæ Impp. Romanis non parebant, quæ hodie etiamnum manet. Pentapolim Ægyptiacam Βαρβαρικὴν vocat Anaſtaſius Sinaïta in Anagogis ſex dierum. *Barbariæ* vocabulo Ægyptum videtur intelligere S. Hieronym. Epiſt. 57. ad Damaſum: *Et quia pro meis facinoribus ad eam ſolitudinem commigravi, quæ Syriam juncto Barbariæ fine diſterminat.* Et Ep. 58. ad eumdem Damaſum: *Nunc Barbaro Syriæ limite teneor.* Sed & idem in Tradit. Hebraic. ait Alexandrum Polyhiſtorem, & Cleodemum, cognomento Malchum, Græco ſermone *Barbaram Hiſtoriam* ſcripſiſſe, in qua res Africanas retexuiſſe innuit. Sed & Marcianus Heracleotes in Periplo p. mihi 42. in Ægypto vel Africa exſtare auctor eſt τὸ ἔθνος τὸ λεγόμενον Βαρβαρικὸν, καὶ τὸ Βαρβαρικὸν καλȣ́μενον πέλαγος, ἐν ᾧ κόλποι τε πλέȣς ἐισι.

Barbaricum, præterea dicitur bellum quod in *Barbaros* agitur, ſuſcipitur, expeditio bellica quævis, bellum quodvis. Ammianus l. 17. *His in Barbarico* (in Pannonia) *geſtis, &c.* Capitulare Sicardi Principis Beneventani an. 836. §. 16. *Hoc promittimus, ut non pro quovis exceſſu Barbaricum facere, aut curſas mittere ante primam, ſecundam, tertiam & quartam conteſtationem.* Capitula Radelchiſi Principis Benev. an. 851. *Quouſque ad ipſum tempus, quo Barbaricum exortum eſt inter nos & vos.* Charta Sergii IV. PP. pro Monaſt. S. Vincentii de Vulturno: *Tam pacis, quam Barbarici temporis, &c.*

Barbaricum. Gloſſ. MSS. Reg. & Iſidori: *Barbarica, opera de auro. Barbarica opera ſubtiliter ornata.* Gloſſ. MS. Eccl. Pariſ. *Barbarica, auro ornata.* Gloſſ. MS. Reg. *Barbarico auro, pretioſo.* Coripp. lib. de Laudib. Juſtini:

Ipſe triumphorum per ſingula vaſa ſuorum
Barbarico hiſtoriam fieri mandaverat auro, &c.

Ex quibus patet *barbaricum opus* dictum, ex *auro pretioſo* confectum, quod *Barbaricum* appellabatur, vel certe quod Barbari hanc artem exornandi arma militaria adinveniſſent. Nam inde

Barbaricarii nuncupati, *qui ex auro coloratis filis exprimebant hominum formas, animalium, & aliarum ſpecierum imitabantur ſubtilitate veritatem*, ut ait Donatus ad 7. Æneid. ſeu ut eſt in leg. 1. C. Th. de Fabricenſib. *qui caſſides & bucculas tegebant argento, & deaurabant.* Horum mentio fit præterea in leg. 2. eodem Cod. de Excuſat. artif. in Novella Theodoſii junioris de Scholar. & in Notitia Imperii, in qua *Præpoſiti Brambaricariorum*, ſeu potius, uti legendum quidam volunt, *Barbaricariorum*, ſub Comite ſacrarum largitionum, interdum ſub Magiſtro officiorum ſtatuuntur. Unde ſatis patet Reſendium lib. 1. Antiquit. Luſitan. *Barbaricarios* perperam exiſtimaſſe fuiſſe veſtium purpura, cocco, aut vermiculo, quæ à *Barbaris* terris, id eſt, peregrinis allatæ erant, infectores, cujuſmodi ſunt *Barbaricæ veſtes*, apud Lucretium lib. 2. & in libro Anniverſariorum Baſilicæ Vaticanæ apud Joan. Rubeum in Vita Bonifacii VIII. PP. pag. 345. *Duo pluvialia de diaſpro & panno Barbarico.* Vide Turneb. lib. 10. Adverſ. cap. 18. Browerum in Annalibus Trevirenſibus lib. 4. pag. 251. ult. Edit. [& Pitiſcum in Lexico Antiquit. Rom.]

Barbaricum, ſic appellatum quoddam medicamentum *ad omnes oculorum cauſas vel impetus*, apud Marcellum Empiricum cap. 8. Meminit Celſus emplaſtri *Barbari* dicti lib. 5. c. 19. quod βάρβαρον Galeno, qui ſcribit à recentioribus appellari βάρβαρα emplaſtra, quæ bitumine conſtant, forte quod iis Barbari uterentur.

¶ BARBARIES. Prologus ad Legem Salicam: *Gens Francorum inclyta ... nuper ad Catholicam fidem converſa, immunis ab hæreſi, dum adhuc teneretur Barbarie*, id eſt, *Gentiliſmo*, juxta Eccardum.

BARBARINI, Barbari, Nummi à Vicecomitibus Lemovicenſibus cuſi. Chronicon S. Martialis Lemovicenſis ann. 1211. *Hugo li Bruns Comes Marchiæ fecit novos Marchiones fieri: eodem anno Guido Vicecomes Lemovicenſis novos Barbarinos fecit apud Axiam.* Chron. S. Stephani Lemovicenſ. an. 1263. *Burgenſes caſtri Lemovicenſis fecerunt pactum cum Margareta filia Ducis Burgundiæ relicta Vicecomitis Lemovicenſis, & moneta quæ vocatur Lemona*, (al. *Lemocia*) *ubi erat nomen Vicecomitis, omnino caſſaretur licet eſſet legalis.* Literæ Euſtorgii Epiſcopi Lemovic. an. 1127. in Tabul. S. Steph. Lemovic. *Dijudicaverunt, quod Epiſcopus Boſoni 40. ſol. monetæ Barbarinorum dediſſet.* Tabularium Montiſmorilionis in Pictonibus fol. 81. *Donarunt pauperibus Domus Dei totum quod habebant in nemore & in terra feodi, cum 2. ſolidis Barbarinis reddendis in Natali Domini, &c.* & fol. 100. *octo denarios Barbarinos.* [Chartularium S. Illidii Claromont. tom. 2. fol. 56. verſo Charta IV. an. 1207. *Lego & dono .... monaſterio S. Illidii* VII. *ſolidos de Barbaris, &c.*] Tabularium Dalonenſis Abbatiæ in Lemovicibus fol. 32. *Retentis nobis quinque ſolidis de Barbaris, vel monetæ ejuſdem pretii.* Ita fol. 70. & alibi paſſim. *Solidi & denarii Barbarini* habentur fol. 40. 51. 102. 112. 113. Goffrid. Abbas Vindoc. l. 1. Ep. 21. *Caroſſenſem Abbatem non regulariter electum, ſed violenter, ut dicitur, intruſum, pro mille ſolidis Barbarinorum, Barbarica nimis auctoritate conſecrari ... feciſtis.* Ubi loci neſcio an bene viri eruditi,

Sirmondus & Altaſerra, *Barbarinos*, pro Arabicis & Barbaris interpretati ſint, ut qui ſtabilitum in Hiſpania Saracenorum imperium, rerum potiente altera Regum noſtrorum familia, ex commercio ad nos fluxerint. Licet *Barbarinos* Saracenos Africanos appellet non ſemel Anonymus de Miracul. S. Fidis cap. 13. Nam hac appellatione à Vicecomitibus Lemovicenſibus, ut *Marchenſes* à Comitibus Marchiæ cuſos ſatis docemur ex Chronicis ſupra citatis, tametſi nominis ratio mihi hactenus incomperta ſit.

¶ BARBARISMATICE, Barbarorum idiomate, hoc eſt, Theutonice, in Actis SS. Junii tom. 2. pag. 302. *Helizo, Barbariſmatice vero ab eo quod Heliſeus eſt, credimus mutatum.*

BARBARISMUS. Charta R. Cardinalis tit. S. Stephani in Monte Cœlio an. 1215. pro Reformatione Univerſitatis Pariſ. *Non legant in feſtivis diebus niſi Philoſophos, & Rhetoricas, & Quadrivialia, & Barbariſmum, & Ethicam, ſi placet, & quartum Rhetoricorum.* Alia an. 1254. apud Stephanum Paſchaſium in Diſquiſitionibus Francicis lib. 9. cap. 13. *Ethicorum libros quinque, tres parvos libros, videlicet principia Barbariſmi, Priſciani de accentu, qui ſimul legantur, &c.* Exſtat liber Donati, *de Barbariſmo* & octo partibus orationis, vet. Edit.

BARBARITANI. Charta Ottonis III. Imper. an. 996. in Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 57. *Nec non & campum juxta eamdem Eccleſiam regiæ poteſtati hactenus pertinentem, atque Barbaritanos ſimiliter juris regni noſtri pertinentes, cum omnibus eorum pertinentiis, &c.* Alia Henrici Imp. an. 1022. ibid. pag. 74. *Necnon & campum juxta eamdem Eccleſiam Regiæ poteſtati hactenus pertinentem atque Barbaritanos & Martinenſes ſimiliter juris regni noſtri pertinentes, &c.*

¶ BARBARIUS, Chirurgus, ſic dictus à tondenda barba, Gall. *Barbier.* Acta SS. Junii tom. 2. pag. 382. E. in Miraculis B. Henrici Baucenenſis: *In ſanatione ſenſit dolorem. Teſtes Antonia mater ejus, Hendreghetus Barbarius ejus.* Vide *Barberius.*

¶ BARBAROSTOMUS, *Qui verba barbariſmis plena profert.* Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat.

¶ BARBARRA, ἄφρων, ἀνόητος, *Morio.* Supplem. Antiquarii: mendoſe pro *Baburra.* Vide in *Baburrus.*

BARBARUS. Strabo lib. 14. fictitium nomen hoc exiſtimavit, quod vocabuli origo & etymologia Græcis incomperta fuerit. At Abraham Ecchellenſis in Hiſt. Arabum cap. 1. vocem Syrorum eſſe contendit, apud quos qui eidem Straboni Scenitæ dicuntur, *Barbroie*, vocantur, id eſt, *filii deſerti.*

Quemadmodum autem Græci, ac poſtmodum Romani, cæteros populos, præter ſeipſos, Barbaros appellavere, ita eodem donati vocabulo Burgundiæ ac Franciæ incolæ; qui poſt Galliarum clades & vaſtationes, à Conſtantio è vicina Germania & Septentrione acciti, & *ab ultimis Barbariæ littoribus avulſi, arva jacentia,* ut ait auctor Panegyrici Diocletiano & Maximiano dicti, & deſtinatas ſibi terras coluere.

Quinetiam exinde Burgundiones, poſtquam in Galliis ſedes fixere, regnumque formavere, *Barbaros*, ſe ſe appellaſſe conſtat, ex Lege Gundobada, in qua paris conditionis habentur tam *Barbari*, quam *Romani*, ut eſt in tit. 10. §. 1. & tit. 15. §. 1. Id præterea colligitur, ex eo quod Barbari Romanis in ea Lege ſemper præponantur. Verbi gratia in Præfat. *Si quis judicum tam Barbarus, quam Romanus... non ea quæ leges continent, judicavit, &c.* Ubi ſupra: *Tam Burgundiones, quam Romani, &c.* ut tit. 4. 6. 7. 9. & alibi paſſim. Contra in tit. 44. §. 1. tit. 47. §. 1. &c. *Tam Barbarus quam Romanus.* Sed & tit. 55. Barbarorum hoſpites Romani dicuntur, quod, ut alibi docemus, in partem prædiorum quæ à Romanis poſſidebantur, adſciti eſſent Barbari, ſeu novi incolæ. Præterea obſervare eſt ex Fulgentio lib. 1. de Myſterio mediatoris, &c. Traſimundum Regem Vandalorum in Africa, ad quem ſcribebat, tanquam haud invidioſo nomine, *Barbarum* appellari: *Sed quam rarum hactenus habeatur Barbari Regis animum numeroſis regni curis jugiter occupatum tam ferventi cognoſcendæ ſapientiæ delectatione flammari, &c.* Mox ejus ſubditos, *Barbaricam gentem* appellat, cui *Romanos* opponit, veteres nempe Africæ incolas.

Apud Francos *Barbari*, quos eoſdem reor cum Burgundionibus, eadem prærogativa gaudebant, qua Franci, & qui Lege Salica vivebant, cum Romani longe inferioris conditionis haberentur. Id colligitur ex Pacto Legis Salicæ tit. 44. ubi, *Si quis ingenuus Francum, aut Barbarum, aut hominem qui Lege Salica vivit, occiderit, 200. ſolidis culpabilis judicatur. Si vero quis Romanum hominem poſſeſſorem occiderit, 100. ſolidis,* (ita Edit. Pith.) *ſi Romanum tributarium, ſolidis 45. tantum culpabilis judicatur.* Quo loco Editio Tilliana habet: *Si quis ingenuus Francum aut hominem Barbarum occiderit qui Lege Salica vivit, &c.*

☞ Hic non ſatis intellexiſſe videtur Cangius noſter, ut obſervat Valeſius in *Valeſiana*, qui *Barbari*, qui *Romani* dicerentur. Quotquot non ex provinciis Romanorum imperio ſubditis erant oriundi *Barbari* vocabantur; *Romani* vero qui ex iiſdem erant provinciis. Nihil ergo mirum ſi *Barbari* apud Francos eadem prærogativa gauderent, qua Franci, cum & ipſi Barbari eſſent & ſeipſos ad inſtar Burgundionum, Viſigothorum, Gothorum, Hunnorum, Vandalorum aliarumve qui varias imperii Romani regiones invaſerant, *Barbaros* nuncuparent. Neque Francos Occidentales dixere *Francos Romanos*, aut Occidentalem Franciam *Romanam Latinamve*, niſi definente Regum noſtrorum ſtirpe altera, hocque confundendo duo nomina primum longe diverſa, ut ex dictis ſatis liquet.

Paris denique conditionis *Barbari* & *Romani* cenſebantur in Regno Gothorum Italico, ut ex Edicto Theoderici colligitur in Præfat. & cap. 32. 34. 44. 145. 154. ubi & *Barbari reipublicæ militantes*, interdum etiam *potentes* fuiſſe dicuntur, ita ut non fuerint ex infima ruſticorum conditione, quod velle quidam videntur. Vide Senatorem lib. 5. Epiſt. 14.

Barbaros porro poſterior ætas appellavit, populos omnes, qui Latina, ſeu potius Romana lingua non loquebantur, ſeu quorum linguam non noverat. Nam, ut obſervatum à viris doctis, Græci veteres τὸ βάρβαρον, ἐπὶ φωνῆς tantum, non ἐπὶ ἔθνους uſurparunt. Ovidius lib. 5. Triſt. El. 11.

Barbarus hîc ego ſum, quia non intelligor ulli,
Et rident ſtolidi verba Latina Getæ.

Præſertim vero Franci noſtri Romani, ſeu qui Romano idiomate utebantur, Tranſrhenanas gentes omnes, penes quas Theutonicum vigebat, ita appellarunt. [Non ſolum penes Tranſrhenanas gentes omnes, ſed & penes Francos noſtros, qui Gallias invaſerant, vigebat Theutonicum primis temporibus: ſoli Romani ſeu antiqui Galliarum incolæ Romano vel Latino utebantur idiomate, corrupto tamen; atque ex corrupta hac Latinate Theutonico mixta Francicam linguam ſenſim fa-

ctam eſſe norunt omnes.] Ammianus lib. 18. *Sermonis Barbarici* (Alemannici) perquam gnarus. Fortunatus lib. 4. Poëm. 26.

Sanguine nobilium genita, Pariſius urbe,
Romana ſtudio, Barbara prole fuit.

Idem lib. 6. Poëm. 4.

Hinc cui Barbaries, illinc Romania plaudit,
Diverſis linguis laus ſonat una viri.

Et lib. 9. Poëm. 1.

Chilperice potens, ſi interpres Barbarus adſit,
Adjutor fortis, hoc quoque nomen habens.

Walafridus Strabo lib. 1. de Vita S. Galli in Prologo: *Priori nomine nos appellant circumſcriptæ gentes quæ Latinum habent ſermonem, ſequenti uſus nos nuncupat Barbarorum.* Et cap. 6. de B. Gallo: *Hanc à Domino gratiam meruit, ut non ſolum Latinæ, ſed etiam Barbaricæ locutionis cognitionem non parum haberet*, id eſt, Alemannicæ linguæ. Idem cap. 25. *Ad utilitatem Barbarorum prolata interpretando transfunderet*; id eſt, Alemannorum. Teſtamentum Bertichramni Epiſcopi Cenom. *Similiter & famulos meos, qui inibi deſervire videntur, tam natione Romana, quam & Barbara.* Sic denique *Barbaros* Alemannos vocant idem Strabo lib. de Reb. Eccleſ. cap. 33. & Baldricus Noviom. lib. 1. cap. 79. ut & regiones ultra Rhenum reſpectu Galliæ, *Barbaras*, Flodoardus lib. 14. Carm. 18.

Inde fluenta legens Rheni, loca Barbara viſit,
Sarmatica ſævos adiens regione Suevos.

Barbaris denique inſcitiam propriam fuiſſe innuit loco citato Fulgentius: *Per te, inquam, diſciplinæ ſtudia moliuntur jura Barbaricæ gentis invadere, quæ ſibi velut vernacula proprietate ſolet inſcitiam vindicare.* Hinc igitur

Barbarica & Barbara Lingua, pro Theutonica, de cujus barbarie, ſic Otfridus in Epiſtola præfixa Evangeliis Theotiſc. *Hujus linguæ Barbaries, ut eſt inculta & indiſciplinabilis atque inſueta capi regulari freno Grammaticæ artis, ſic etiam in multis dictis ſcriptus eſt propter literarum aut congeriem, aut incognitam ſonoritatem difficilis.* Paſchaſius Corbeienſis Abb. in Vita S. Adalardi cap. 50. *Quis ſine mentis ſcrupulo poterit epiſtolarum ejus nitorem eloquentiæ recitare? quem ſi vulgo audiſſes, dulcifluus emanabat. Si vero idem Barbara, quam Theudiſcam vocant, lingua loqueretur, præeminebat claritatis eloquio.* Walafridus Strabo de Reb. Eccleſ. cap. 7. *Dicam tamen ſecundum etiam noſtram Barbariem, quæ eſt Theotſca, quo nomine domus Dei appellatur.* Acta S. Mainbodi Martyr. in territorio Biſonticenſi n. 8. *Fontem invadunt eum, qui vulgari nomine vocatur Calebrannia, hoc eſt, Theutonica Barbarie, frigida aqua.* Poëta Saxonicus de Geſtis Caroli M. lib. 1.

... Quod Barbara lingua
Nominat Eresburg.

Eodem libro:

Nomen Heriſtalli dederat cui Barbara lingua.

Lib. 5.

Nec non quæ veterum depromunt prælia Regum,
Barbara mandavit carmina litterulis.

De re eadem Eginhartus in Carolo M. *Item Barbara & antiquiſſima carmina, quibus veterum actus ac bella canebantur, ſcripſit.* Adelmannus Scholaſticus:

Raginbaldus Agrippinas, vir potens ingenio,
Barbaras aures Latino temperans eloquio.

Neque aliis videtur *Barbariſmus*, quam *lingua Barbara*, ſeu Theutonica, apud Sidonium lib. 4. Epiſt. 17. lib. 5. Epiſt. 5. *Barbarice*, id eſt, Theutonice, in Capitulis Ahytonis Epiſcopi Baſil. cap. 2. *Barbarica facundia*, in Vita S. Deicoli Abb. Lutrenſis cap. 2. *Vulgare Barbarum*, apud Pilchdorffium contra Valdenſes cap. 35. Ita paſſim Scriptores, Joannes VIII. PP. Epiſt. 195. Glaber Rodulphus in Vita S. Guillelmi Abbatis Divionenſis n. 27. Theodoricus Mon. lib. de Inventione S. Celſi Epiſcop. Trevirenſ. cap. 2. n. 16. Vita S. Præjecti Epiſc. cap. 2. n. 8. Vita S. Adelberti Epiſc. Pragenſ. n. 5. Willelm. Brito lib. 9. Philipp. pag. 210. &c. Sed & ita Latini Barbarum vocabant quodcumque idioma, quod Romanum non eſſet. Silius Italicus lib. 3.

.... Miſit Gallæcia pubem
Barbara nunc patriis ululantem carmina linguis.

Barbarus, Alienigena, extraneus, vel potius hoſtis. Canones Hibernienſes lib. 57. cap. 2. *Synodus Hibernienſis ait: Qui præbet ducatum Barbaris, 14. annis pœniteat. Barbarus, id eſt, alienus. Quis eſt alienus, niſi qui mora crudeli & immani cunctos poſternit?* Vide *Barbaricum.* Hinc *Barbarias*, vulgo *Barbaries*, vocant Leges noſtræ maris, quidquid alienarum regionum in mari perditarum expiſcari licet.

Barbaros denique appellatos, quotquot religionem Romanam non profiterentur, non deſunt qui putant, ex Salviano lib. 4. de Providentia. Vide quæ in hanc rem congeſſit Chifflетius in Anaſtaſi Childerici pag. 82.

BARBASTERILI, *Duribuccius*, in Gloſſis Iſidori, cui ſcilicet *buccæ* adeo *duræ* ſunt, ut pili in iis enaſci vix queant. Vide *Malibarbis.* [Cerda legit, *Nudibuccius* pro *Duribuccius*: quod eodem redit; utrumque enim virum imberbem ſignificat.]

BARBATOR. Petrus Bleſenſis Epiſt. 14. *Regis curiam ſequuntur aſſidue hiſtriones, candidatrices, aleatores, dulcorarii, caupones, nebulatores, mimi, Barbatores, balatrones, & hoc genus omne.* Quo loco Lud. de la Cerda & Guſſanvilla *Barbatores*, barbitonſores innui cenſent. Verum cum adjungantur mimis & balatronibus, neſcio an non probabilius videatur, hocce vocabulo deſcribi mimos & ſcurras, qui larvati in theatris ludunt, quomodo in Bacchanalibus fieri potiſſimum ſolet, in quibus larvæ ipſæ prolixioribus, & formæ inſolentis, barbis inſtructæ ſunt, cujuſmodi deſcribuntur in Hiſtoria Turpini cap. 18. *Habentes larvas barbatas, cornutas, dæmonibus conſimiles.* Et longe ante à Tertulliano lib. de Idololatr. cap. 14. *Quibus nobis ſub barba extranea ſunt & neomeniæ, & feriæ aliquando adeo dilectæ, &c.* Unde etiamnum *Barboires* vocantur Belgis noſtris, *Barbadouires* Gabalitanis, *Barbauts* Arvernis, [noſtris hodie *Maſques* à voce *Talamaſcas* qua, ut obſervat Sirmondus in Gloſſ. ad calcem Supplem. Concil. antiq. Galliæ, ejuſmodi larvas tempore Hincmari Remenſis Archiep. deſignabat vulgus.] Nam nihil aliud eſt

Barbatoria, apud Gregorium Turonenſem lib. 10. Hiſt. cap. 6. quam ipſa ludicra *Barbatorum* feſtivitas, ut & *Barbatoriam celebrare*, larvatum incedere, ludere, nugari: quo loco ait accuſatam Abbatiſſam Pictavenſem, *quod vitam de auro exornatam nepti ſuæ ſuperflue dederit, Barbatorias intus eo* (Monaſterio) *quod celebraverit.* Scio πωγωνοκουρίαν in Gloſſ. Græco-Lat. & Gloſſ. S. Benedicti, *Barbatoriam* reddi, id eſt, barbæ tonſionem. Unde viri docti cenſuere Abbatiſſam accuſatam, quod in ſuo Monaſterio artem tonſoriam exerceri paſſa ſit. Fragmentum Petronii: *Servus*

meus Barbatoriam fecit. Alii quod in eo primam lanuginem adoleſcentes ponerent. Adoleſcentes enim radendi à parentibus & amicis in Eccleſiam adducebantur, & per Sacerdotis vel Epiſcopi miniſterium prima eorum lanugo ponebatur, & tamquam *primitiæ juventutis*, ut eſt in Ordine Romano, Deo offerebatur, recitata in eum finem oratione, quæ exſtat in libro Sacramentorum Gregorii M. in eodem Ordine Romano, & in Euchologio Græcorum: de quo more plura congeſſimus in Diſſert. 22. ad Joinvillam. Sed an *Barbatoria* in Gloſſariis, eadem ſit quæ apud Gregorium Turon. viri eruditi decernant: mihi interim non omnino hæc ſententia arridet, cum multo vero ſimilius videatur id eſſe, quod *Maſcarade* noſtri vocant. Philippus *Mouskes* in Ludovico VIII. ubi de Pſeudo-Balduini ſupplicio:

I ot d'apriés lui une Barboire,
Com diable cornu & noire.

Salmaſius ad Lampridium *Barbatoriam*, in Gloſſis *officinam tonſorum* eſſe exiſtimat, legendumque πωγωνοκουρεῖα.

1. BARBATUS. Gloſſ. Iſid. *Barbatus, operarius, intimidus.* [Ad quod Grævius: Forte legendum: *Barbatus, vas aquarium.* In conjecturæ confirmationem laudat Varronem lib. 6. de Lingua Lat. & Feſtum in *Nanum* & in utroque loco Scaligerum: quos conſule ſi tanti eſt. Papias MS. Bituric. *Barbatus, Major, vetus, princeps.*]

Fratres Barbati, ſic appellati ut plurimum *Fratres Converſi* in Monaſteriis, quod contra quam Monachi voto aſtricti, barbam nutrirent, uti etiamnum obſervare eſt apud Carthuſienſes. Exordium Ordinis Ciſtercienſis cap. 15. *Tuncque definierunt Converſos laïcos Barbatos ex licentia Epiſcopi ſui ſuſcepturos, eoſque in vita ſua & in morte excepto Monachatu, ut ſemetipſos tractaturos.* Cæſarius Heiſterbac. lib. 4. cap. 62. *Die quadam Converſum ad ſe vocans, ait, Noſti, Barbate, quare venerim ad Ordinem?* & lib. 6. cap. 20. *Tales ſunt multi ex his Barbatis, qui in habitu & tonſura religionis terras circumeunt, & plurimos decipiunt.* Vita S. Erminoldi Abb. lib. 2. cap. 2. *Frater quidam, ex his quos Barbatos dicimus, &c.* In Edit. Caniſii *Converſus* dicitur. [Charta Eberhardi pro Monaſterio S. Petri de Silva nigra, Vindem. Litter. Fred. *Schannat* pag. 164. *de Fratribus Barbatis: Panis tribuatur Barbatis ejuſdem quantitatis & qualitatis ſicut Monachis.*] Chronicon Montis-Sereni. pag. 170. *Quidam Fratrum laïcorum, quos Barbatos vocari uſus obtinuit, &c.* De iis ita Chronicon Lauriſhamenſe:

Nunc quoque Barbati qui ſint, attentius audi.
Sunt ergo laïci Milienſibus (Monachis) *aſſociati.*
Quos riſus populi dedit hoc agnomine fungi,
Sunt quia prolixis barbis ad pectora pexis
Deformes, hirti, revera moribus hirci,
Barbis hircorum ſimiles, larvis tragicorum.
Quos quia vulgaris circumfert aura favoris,
Auſtera facie ſunt, & tonſi caput alte,
Cautius inciſis certoque tenore capillis,
Et ſunt immenſis induti calceamentis,
Amphibalis longis utentes & ſpatioſis,
Quos quid habere putant, ſubmiſſa fronte ſalutant,
Gratia, Pax vobis, Benedicite, Credite nobis,
Mille Pater noſter, demandat grex tibi noſter,
Per venias centum verrunt barbis pavimentum,
Ut Domini ſervos plebs mobilis æſtimet ipſos.
Verum fallaces fore ſe produnt & inanes, &c.

Barbatos Grandimontenſes ſic exagitat Stephanus Tornacenſis Epiſt. 152. *Luctuoſum in Eccleſia Dei ſpectaculum fideli ac flebili compaſſione proſequimur: Grandimontenſes Converſos miſerabilem cœtum Clericorum exulantium barbis prolixis, tanquam crinibus ventilantes, &c.* Statuta Ord. Præmonſtrat. diſt. 4. cap. 11. *In Eccleſiis vero, in quibus Converſi ſunt adeo rebelles, quod nolunt cappas griſeas & barbas ordinatas habere, de cætero non recipiantur Converſi, donec recepti cappas griſeas receperint, & barbas habuerint ordinatas.* Exſtant de hac Barbatorum Grandimontenſium inſolentia Diplomata Joannis Regis Angl. apud Guil. Prynneum in Libertatib. Eccleſ. Angl. tom. 3. pag. 23. Vide Miracula S. Wilfridi cap. 8.

Barbati præterea appellati Monachi Ordinis cujuſdam Monaſtici, cujus meminit Albericus an. 1113. *Scripſit quædam de Ordine Fratrum Templi & Barbatorum.* Idem Albericus, & ex eo auctor M. Chronici Belgici an. 1240. *Ordo Fratrum Barbatorum, qui etiam circa hoc tempus cœpit, habebat domos 160.*

¶ 2. BARBATUS, *Epilepticus.* Papias ad vocem *Epilepſia.... Hos etiam Lunaticos vulgus vocat ... iidem & Barbati dicuntur.*

¶ BARBECANUS, Munitionis ſpecies, eadem quæ *Barbacana*, quod vide. Locus eſt in *Sbaralium.*

BARBERIUS, Barbitonſor, ex Gall. *Barbier.* Occurrit in Miraculis S. Goſlini Abbat. n. 22. [to. 2. SS. Februarii pag. 634. Et in miraculis B. Henrici Baucenenſ. inter Acta SS. Junii tom. 2. pag. 386. ubi pro Chirurgo ſumitur, quod Chirurgi ſoleant tondere barbam: *Supervenit in brachio ſiniſtro tumor, de quo inciſa fuit per quemdam Barberium.* Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 274. col. 1. *Perotto Barberio pro emendo ſapone pro Domino gran. x.*]

¶ BARBESIO, Γενειάζω. Vetus Gloſſar. Græc. i. Barbam geſto.

BARBICALIS, Machinæ ſeu λιθοβόλου ſpecies. Albertus Aquenſis lib. 3. cap. 41. *Sequenti die inſtrumenta trium mangenarum (Franci Barbicales vocant) opponunt ponti, quæ portam & turrim portæ ejuſque mœnia crebro jactu & impetu ſaxorum quaterent & impeterent.*

BARBICANA. Vide *Barbacana.*

BARBIRASIUM, Barbæ tonſio. Petrus Damiani lib. 1. Epiſt. 15. *Eccleſiarum quoque rectores, ... tanto mundanæ vertiginis quotidie rotantur impulſu, ut eos à ſæcularibus Barbiraſium quidem dividat, ſed actio non diſcernat.* Occurrit iterum Epiſt. 20. Idem lib. 8. Epiſt. 11. *Presbyterum vel Epiſcopum abire proſpiciunt, Barbiraſos ſe videre fatentur.* Quippe Preſbyteri ac Clerici barbam radebant. Willel. Malmeſbur. lib. 3. de Geſt. Regum Angl. ſcribit *ſpeculatores ab Haraldo Anglorum Rege in Willelmi Nothi caſtra ſubmiſſos, retuliſſe pæne omnes in exercitu illo Presbyteros videri, quod totam faciem cum utroque labro raſam haberent.* [Petri Diac. Diſcipl. Caſin. in veteri Diſcipl. Monaſt. pag. 3. *Nullus tonſuram vel Barbiraſium faciat abſque Decani imperio.*]

¶ BARBIRASUS. Vide *Barbiraſium.*

¶ BARBITA, *Fiſtula paſtoralis.* Papias MS. Hinc

¶ BARBITISTA, in Gloſſario MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Qui vel quæ cantat cum Barbito.*

BARBITONDIUM, *Tonſtrina*, Papiæ. Joanni de Janua, [& Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atreb.] *Tonſura barbæ, vel locus ubi tondetur.*

¶ BARBITONSOR paſſim occurrit apud Scriptores inferioris ævi. Vide ſi vis Lobinellum Hiſt. Britan. to. 2. pag. 560. Joſephum *de Aguirre*

to. 3. Concil. Hiſpan. pag. 681. an. 1473. Limborch. lib. Sent. Inquiſit. Toloſ. pag. 70. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 524. Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 127. &c.

BARBIZELLUM. Otto Morena in Hiſt. Rerum Laudenſium pag. 53. *Erat autem in ipſo Gatto* (vinea militari) *quædam trabes ferrata, quam Barbizellum appellabant, quam trahentes hi qui intra ipſum Gattum erant, foras plus 20. brachiis projicientes, in murum ipſius caſtri mirabiliter feriebant.* [Vide *Bercellum.*]

1. BARBO, [Stultus, mobilis, mulieroſus.] Vide *Baroſus.*

¶ 2. BARBO, *Baruncului*, apud Papiam. Excerpta Pithœi: *Barbo, Barbunculus.* Gloſſ. Iſid. *Barvo, Baruncului.* B. in V. mutato, ut alibi ſæpe: quæ omnia non videntur aliud quam *Barbo* vel *Barbus*, piſcis, Gall. *Barbeau:* de quo Auſon. Moſella v. 134.

Proſpexique jubas imitatus gobio Barbi.

BARBOTA, [& Barbotta,] Navis ſpecies. Oliverius Scholaſtic. de Captione Damiatæ: *Accidit ut una navis Templariorum, vi torrentis rapta, prope ripam civitatis præcipitaretur ad hoſtes, qui cum Barbotis & uncis ferreis ipſam impugnaverunt diutius.* Item: *Proximo etiam ſabbato cum galeis, Barbotis, per flumen cum mangenellis, ... nos impetierunt.* Ab Oliverio mutuati ſunt quæ habent in eamdem ſententiam Godefridus Monach. S. Pantaleonis, & Matthæus Paris an. 1218. & 1219. Sed perperam apud Godefridum *Barbulis* pro *Barbutis* irrepſit. [Jacobi de Vitriaco Hiſt. Orient. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 296. *Poſt hæc vero Barbotam meam cum viginti hominibus in flumine amiſi, quorum ſex captivi ducti ſunt; reliqui vero pugnando viriliter interfecti ſunt.* Jacobi Auriæ Annal. Genuen. lib. 10. ad an. 1282. apud Murator. to. 6. col. 584. *Paraverunt Barbottas, & de ſcalis noſtrarum galearum junctis inſimul fecerunt pontes in mari, ut eis melius appropinquare valerent.* Albertinus Muſſatus de Geſtis Henrici VII. lib. 13. rubr. 8. apud eumdem to. 10. col. 534. *Teſtudines, cataphractas, onerarias barcas, quas Barbottas nuncupabant... inſtruxere* (Piſani.)] Hiſtoria Belli ſacri vernacula MS. *Donc ſe conſeillierent enſemble k'il feroient ce di cent 4. Barbotes, & feront toutes couvertes de cuirs biens joins & fierés, & iront auſſi bien deſous aigues, comme deſſus.* Ejuſmodi navium tectarum meminit Chronicon Petri IV. Regis Arag. lib. 3. cap. 10. *E eren ne les ſet uxers groſſes qui portaven cavalls, & vint naus groſſes appellades naus de covent qui ſon de dues cubertes*, ubi Codex MSS. *qui ſon de 3. & de 2. cubertes.* Schefferus putat eas eſſe naves quas Sturleſonius in Chronico *Jeerbarden* vocat, quaſi dicas *barbam ferream.* Certe ſuperne tectas fuiſſe par eſt credere: nam

Barbotata Navigia, Ea quæ in modum *Barbotarum* tecta ſunt, videntur appellari à Sanuto lib. 2. part. 4. cap. 7. *Indiget præterea dictus exercitus, quod ex iſtis navigiis antedictis aliqua ſint incamatata, ſeu Barbotata, tali modo quod homines prædictorum non timeant lapides machinarum.* Vide *Barbuta.*

¶ 1. BARBULA, Barbæ ſpecies, Gall. *Barbillon*, pili qui in utraque oris parte quorumdam piſcium naſcuntur. Charta Goiberti an. 839. apud Folquium Levitam Sithienſem lib. 2. pag. 109. MS. Sithienſis: *Anno eodem poſt hæc in menſe Novembris, cum infirmatus ſenſiſſet appropinquare obitus ſui diem, deſcripſit ipſe propria manu in tabulis ceratis, quæ exterius cælatæ erant Barbulis craſſi piſcis, & ſubtus deauratæ erant, qualiter ſuas res manutercii ſui diſponerent.*

¶ 2. BARBULA, Mendoſe pro *Barbota*, ut dictum eſt in hac voce.

¶ BARBULATUS, Barbatus. Locum vide in *Catcia.*

¶ BARBUNCULUS. Vide *Barbo* 2.

¶ BARBURRA, Ἄφρον, ἀνόητος. Gloſſar. Vet. Lat. Grec. i. Inſanus. Vide *Baburrus.*

BARBUSTINUS, *Homo qui fert barbam plenam proriſinis*, in Gloſſis Iſidori: ubi Wileanius *prurignis* emendat, hoc eſt *furfurum*, vel potius *porriginis.* Gloſſ. Græc. Lat. Πίτυρα, *furfures.* Πίτυρον, ἡ ἐν τῇ κεφαλῇ ῥυπαρία, *porrigium.*

BARBUTA, Tegminis ſpecies, qua caput tegebant milites, ſeu equites in præliis. Joan. Hocſemius in Engelberto Epiſcopo Leod. cap. 35. *Erant omnes armati cum Barbutis in capite: & ultimo Rex cum multa gente ſupra parvum roncinum, armatus ſicut alii cum Barbuta.* [Epiſt. Innocentii PP. VI. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 898. E. *Idem marchio, guerra hujuſmodi & dicti vicariatus perdurante, de trecentis equitibus ſeu Barbutis, vivis, ut tuo utamur vocabulo, & ultra, illas bona fide, quantum ſe ſuæ facultas extenderit, ſervire nobis & præfatæ Eccleſiæ teneatur.* Chron. Veronenſe ad an. 1354. apud Murat. to. 8. col. 654. *Et ab alia parte civitatis Veronæ verſus portam S. Maximi jam equitaverat D. Bernabous de Vicecomitibus de Mediolano, cum octingentis Barbutis.*] Acta confœderationis inter Galeacium Mediolani Dominum & Amedeum Comitem Sabaudiæ an. 1362. apud Guichenon. in Hiſtor. Sabaud. pag. 206. *Habere & tenere tenetur ad offenſam prædictam Barbutas mille quibus per Dom. Comitem ſatisfiat.* Et mox: *Habere tenetur ſuis expenſis ſolum Barbutas trecentum*, hoc eſt, milites *Barbutis* armatos, quos poſtmodum Itali *Lances*, ſeu *Lanciarios* appellarunt, ut auctor eſt Matthæus Villaneus lib. 2. cap. 81. lib. 6. cap. 56. Utuntur eadem notione Thwroczius in Ludov. Reg. Hung. cap. 16. 21. 23. & Cortuſii in Hiſt. lib. 7. cap. 20. Arioſtus in Furioſo:

Si poſe in capo una Barbuta nuova.

Joannes Villaneus lib. 2. cap. 77. *I tutti armati di corazze & Barbute, come Cavalieri.* Statuta MSS. Ordinis Militaris *du Saint Eſprit au droit deſir*, inſtituti die Pentecoſtes an. 1352. à Ludovico Rege Neapolitano ſeu Siciliæ, cap. 24. *Se aucuns des compagnons de l'Ordre ſe trouvera en aucun fait d'armes, là où le nombre de ſes ennemis ſeront 50. Barbuës, ou autres, & la part du Chevalier de l'Ordre n'en s'étendit plus que le nombre de ſes adverſaires, &c.* Adde cap. 25.

¶ Barbuta, apud Sublacenſes Monachos Caputium magnum ſine cauda. Cæremon. Sublac. cap. 49. *Veſtimenta autem novitiorum ſint ſicut Monachorum, excepto quod pro ſcapulari portent caputium magnum ſine cauda, quod nos vocamus Barbutam, & loco cucullæ mantellum longum nigri aut griſei coloris.*

BARCA, Iſidoro lib. 19. Orig. cap. 1. *eſt quæ cuncta navis commercia ad littus portat.* Mox addit: *Hanc navis in pelago propter nimias undas ſuo ſuſcipit gremio: ubi autem appropinquaverit portui, reddit vicem Barca navi, quam accepit in pelago.* Papias: *Barca à bajulando dicta, quæ cuncta commercia majoris navis ad littus portat.* Ugutio: *Barca, navis mercatorum, & quæ merces exportat.* Gloſſ. Sax. Ælfrici: *Barca* ꝩlot ꞅcip, id eſt, fluctus navis. Paulinus Poëm. 13.

Ut mea ſalubri Barca perfugio foret,
Puppis ſuperſtes obrutæ.

Idem paulo ante *ſcapham ſequacem* vocat. Abbo lib. 1. de Bello Pariſiaco:

Quamplures numero naves numerante carentes,
Extat, eas moris vulgo Barcas nominare.
Et lib. 2.
... *Barcas per flumina raptant.*
Idem :
... *Barcas agitantque per omnes*
Gallia queis amnes fruitur.
Althelmus de 8. vitiis:
Anchora fluctivagam nunc ſiſtat anchora Barcham.

Capitulare Sicardi Principis Beneventani ann. 836. cap. 13. *Barcas enim quæ ibidem ad oram advenerint, vel pro tempeſtate ſubduxerint, aut applicaverint per totam iſtam plagiam, &c.* Occurrit præterea apud Metellum in Quirinal. pag. 79. Arnoldum Lubec. lib. 2. cap. 8. Alcuinum Poëm. 3. in Actis S. Thyrſi ex MS. Toloſ. num. 34. in Paſſione SS. Hilariæ, Dignæ, &c. apud Velſerum, in libro Miracul. S. Wlfranni Epiſc. n. 8. apud Monachum Florentinum de Expugnata Accone pag. 229. &c. [Gallis olim *Bargotte.* Guillelmus *Guiard* in Hiſt.
Li Rois eſt en une Bargotte,
Nul pointet ne ſe deconforte,
Le Cardinal devant lui porte
De la vraye Croix la ſemblance,
Un autre vaiſſel les devance.].

Vocem à Βάρις voce Græca, quæ genus ædificii rotundi, ut eſt turris, ſonat, accerſit Salmaſius in Kercoëtium. Jul. Scaliger Exercit. 51. in Cardanum, à βάρος, ab oneribus gerendis: alii à *Barca* urbe Africæ. Rodericus Toletanus lib. 1. de Rebus Hiſpan. cap. 5. à *Barca*, Barcinonem, celeberrimam Hiſpaniæ urbem nominatam auctor eſt. Βάρκαν, dixere etiam Scriptores Græci recentiores aliquot, Βάλκαν Nicetas in Alexio lib. 1. num. 7. & Harmenopulus lib. 2. tit. 11. §. 9.

¶ Barcha, in Statutis Maſſil. pag. 437. *Ordinamus quod nulla navis vel lignum caupuluſve, vel Barcha aliqua teneatur deinceps plena aqua in aliqua parte portus Maſſiliæ.*

¶ Barka, in Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 71. *Verum Fratres de Accon cum Barka venerunt, &c.*

¶ Barchia, Idem quod *Barca.* Arreſtum Comitatus Maſſil. *Quantum ad bladum Barchiarum quod ipſi teneant cavalletum per totam diem.*

Barcia. Hiſtoria Fundat. Monaſterii S. Vincentii ad Liſbonam: *Habuitque in Comitatu ſuo electam virorum fortium manum . . . in 160. navibus, quas Barcias nominamus.*

Barcella, quæ alias *Navicula* dicitur, vas Eccleſiæ, in qua thus reponitur ad incenſum, Acerra. Charta an. 1197. apud Ughellum to. 7. Ital. ſacr. pag. 1274. *Barcellam unam æneam & ſuperauratam pro incenſo immittendo, &c.*

Barketta, Minor barca, ſeu navicula, apud Petrum de Vineis lib. 2. Ep. 36. lib. 5. Ep. 78.

¶ Barchetta, Eadem notione. Bartholomæi Scribæ Annal. Genuen. lib. 6. ad an. 1226. apud Murator. to. 6. col. 444. *Quare prædictus Poteſtas galeas quatuor & duas ſagitteas & bucium magnum & Barchettas & alia ligna armavit.*

Barcare, Navim inſcendere, vela facere, Gall. *s'Embarquer.* Chronicon Anonymi Barenſis an. 1025. *Bugiano cum Barenſes Barcavit Meſſinum.* An. 1038. *Deſcendit Michail Patricio, . . . & Barcavit cum Maniaki in Sicilia.* An. 1060. *Et Robertus Dux Barcavit Sicilia.*

Barcarius, *qui barcas facit, vel ducit,* Ugutioni & Joanni de Janua. *Barcarii,* in Notitia Imperii, à *Barca* dicti, ut cenſet Guichenonus in Hiſtoria Sabaud. pag. 8. *Præfectus claſſi Barcariorum Ebreduni Sabaudiæ,* id eſt, remigum.

BARCALA. Fragm. Petronii : *Videtis, inquit, mulieres, compedes : ſic nos Barcalæ deſpoliamur.* [Vide *Baburrus.*]

¶ BARCALABÆ. Vide *Baburrus.*

¶ BARCALAUREUS, pro *Baccalaureus* academicus, in Vita S. Thomæ Aquinat. cap. 3. n. 15. inter Acta SS. Martii to. 1. pag. 663.

BARCANDA, *Conca ærea*, in Gloſſ. Iſid.

BARCANIARE, Barganniare, Barguinare, Tricari, tergiverſari; Italis *Bargagnare*, noſtris *Barguigner*, quod proprie eſt licitando cunctari, *Marchander.* Ebrardus Betunienſis in Græciſmo cap. 9.
Inſtitor eſt, inſtat qui pro precio minuendo :
Mercator vendit, inſtitor illud emit.

Capitula Caroli Calvi tit. 28. *Miſſus Reip. provideat, ut ſi non invenerit illum denarium mercum, & bene penſantem, ut cambiare illum mercanti jubeat. Si autem illum denarium bonum invenerit, conſideret ætatem, & infirmitatem, & ſexum hominis, quia & fœminæ Barcaniare ſolent, & aut ictibus, prout viderit competere, aut minutis virgis . . . caſtiget.*

Barganniare. Leges Ethelredi Regis apud Wanetingum editæ cap. 26. *Mercatores qui bonam pecuniam portant ad falſarios, ab ipſis emunt, ut impurum & minus appendens, & inde mangonant, & Barganniant, &c.* Leges Edw. Confeſſ. *Nemo Barganniet extra portum, . . . quod ſi quis extra portum Barganniet, Owerthineſſa Regis culpa ſit.*

¶ Barganizare, Bargannizare, apud Rymer. to. 8. pag. 162. col. 1. *Ad tot equos Barganizandum, emendum, & providendum, & eos, cum ſic Barganizati, empti & proviſi fuerint, &c.* Et to. 13. pag. 164. col. 1. *Emere, vendere, mercandizare, deliberare, recipere, Bargannizare & commutare, cambiare, excambiare, recambiare, &c.* Madox Formulare Anglic. pag. 288. *Dedi conceſſi, Barganizavi, vendidi & hac præſenti charta mea confirmavi.*

Barguinare, Eodem ſignificatu ac *Barcaniare.* Charta S. Bernardi Abbatis Clarevall. an. 1145. in Tabulario Epiſcopat. Altiſiod. *De illis qui piſces vendunt, Comes habet 4. creditarios, in quibus Epiſcopus nihil accipit. Si ad alios Thelonearius Epiſcopi primus advenerit, & primus Barguinaverit, tantum accipiet, quantum Curia Epiſcopi neceſſe habebit, & Thelonearius Comitis faciet, ſi pariter venerint, pariter accipient quod invenient. Similiter in aliis victualibus facient. Barguigner*, noſtris. Joinvilla in S. Ludovico : *Quant le Souldan entendit la bonne volonté du Roy, il diſt, Par ma foy, franc & liberal eſt le François, qui n'a voulu Barguigner ſur ſi grant ſomme de deniers.* Vetus Statutum de Mercatorib. Pariſienſ. apud Brodeum in Conf. Pariſ. art. 89. *Si une perſonne Barguine denrée à l'eſtail, ou à l'ouvroer d'un Marchand où il veut acheter, &c.* Statutum pro Megiceriis Pariſienſibus : *Nul ne puiſſe Berguigner peaux de boucherie au Dimenche, ne aux Feſtes ſolemnelles, &c.* Occurrit rurſum infra. Libertates villæ de Peruſa ann. 1260. apud Thomaſſerium pag. 99. *Si hom eſtranges Bargine aver à la Paeroſe, &c.* Le Roman *d'Aubery* MS.
Je ſuis pucelle, jonette & eſchavie,
Si dois bien i eſtre des homes Bargingnie.
Balduinus de Condato MS.
N'eſt pas tele pane au marchié priſe,
Où on Bargaigne, où on priſe,
Vair & gris & tout autre avoir.
Anglis *to Bargaine*, eſt paciſcor, ſtipulor, con-

traho, à *bergain*, ſtipulatio, contractus: unde *Bargain & ſale*, contractus viciſſim compenſativus apud Raſtallum in Explic. vocum obſcurar. Cambrobritannis apud Boxhornium, *Bargen*, eſt etiam conventus, contractus, ſponſio. A *Bargena*, deducit Scaliger ad Feſtum.

¶ BARGANIA, apud Rymer. tom. 7. pag. 378. *Poſtquam emptor rationabiliter monetam pro iiſdem vinis ſemel vel bis venditori eorumdem vinorum optulerit, liberationem eorumdem vinorum in Bargania exiſtentium dictis emptoribus faciendi, & ea quam cito inde requiſiti fuerint liberandi pro pretio ſuperius ordinato.* Et tom. 13. pag. 161. *Omnimodas uſuras, contractus uſurarum, Barganias corruptas, &c.* Et pag. 165. *Venditionis, Barganiæ, emptionis, &c.*

¶ BARGANNEA, apud eumd. Rymer. tom. 13. pag. 164. *Barganneas & conventiones facere & tractare.*

¶ BARGANIZATIO. *Madox* Formulare Anglic. pag. 215. *In complementum executionis & performationis quarumdam Barganizationis & conventionis.*

BARGANIZATOR. *Controverſiarum Barganizatores*, in Statuto Bervicenſi Edw. III. Reg. Angl. ann. 20. qui aliis lites ſuſcitant: *Faiſeurs de complots, pour ſuſciter des procez à autruy.* A voce Anglica *Bargaine*, paciſcor, ſtipulor. Vide *Conſpirator.* Occurrit præterea vox *Bargaine* in veteri Poëmate MS. cui titulus, *le Roman de la Priſe de Hieruſalem:*

Dedens Jeruſalem ot un temps molt eſtrange,
Mult iot de vitail deliroſe Bargainne.
On i prant un denier d'une ſole chaſtaigne,
Morte eſt la povre gent, n'i a cel ne ſe plaigne,
Mult on fait en ceſt an doloiroſe Bargainne.

Vetus Poëma vernaculum MS. dictum, *les Enſeignemens Trebor de vivre ſaigement:*

Més quant elle eſt à Barquennier,
Ki donques li vodra aider,
Il li ſaura gré de l'ouraigne,
S'il eſt prodom cil qui Barquenne.

BARCELLA, Barcha, Navicula. Vide *Barca.*

¶ BARCHALCUS. Vide *Barſcalcus.*

¶ BARCHALINA, Navicula. Spicil. Acher. tom. 6. pag. 277. *Diſpoſitus erat ire in una Barchalina.* Vide *Barca.*

BARCHANEUM, Charta Eccleſiæ Deiparæ Scardonenſis in Dalmatia ann. 1307. apud Joan. Lucium pag. 202. *Se obligaverunt ſolvere pro arboragio porti, & pro tranſitu Barchanei lib. 600. f. barcarum.*

¶ BARCHETA, vel BARCHETUS, Idem videtur qui Noctivagus vigil, quem dicimus Gallice, *Soldat du guet*, niſi forte malueris intelligendam eſſe naviculam, qua tempore noctis vigiles egrederentur Verona per Atheſim fluvium ad perluſtranda hujus urbis ſuburbia, de quibus agi videtur in loco citato ad vocem *Baroſelli*, ubi locum illum legito.

¶ BARCHIGLIA, *Menſura frumentaria in regno Valentino.* Acta SS. Maii to. 4. p. 92. B.

¶ BARCHIN, Monetæ ſpecies. Contractus Matrimonii, Spicil. Acher. to. 8. pag. 259. *Dono & conſtituo vobis eidem marito meo in dotem quatuor millia librarum de Barchin de Terno, de qua moneta ſexaginta quinque ſolidi valent unam marcham argenti fini, recti, penſi, Perpiniani.*

¶ BARCIA, Navicula. Vide in *Barca.*

BARCIÆ, *Barbari.* Gloſſ. Iſid. [ad quas Grævius: in aliis Gloſſis legitur *Barchiæ.* Scribo, inquit, *Barcei* ex Virgilio, *lateque furentes Barcei*, ſeu *Barcæi.* Sunt Africæ populi in Marmarica.]

¶ BARCIOLUM, Cunæ, Gall. *Berceau.* Vide *Berciolum.*

BARCUS. Vide *Bargus.*

BARCUSSIUS, Navis ſpecies, à *barca*, ut videtur, vox deducta. Thomas Archidiaconus in Hiſtoria Salonitana c. 36. *Invaſerunt 4. Barcuſſios Spalatenſium, qui erant miſſi ab exercitu ad aliud inſulæ caput.* Paulus de Paulo ſub ann. 1402. *Armigeris Regis Ladiſlavi in uno Barcuſio ſupervenientibus.* Joan. Villaneus lib. 6. cap. 70. *Armarono in Genova galea, uſcieri, batti, e Barcoſi.*

BARDA, Gall. *Barde.* Charta Ildefonſi Comitis Toloſæ ann. 1144. apud Catellum in Hiſt. Occitan. pag. 324. *De Cruſellis quos extranei attulerint & vendiderint, præbeant domino quatuor denarios, & de Barda duos.* Academicis Cruſcanis, *Barda*, eſt *armadura di cuoio cotto, o di ferro, con laquel s'armava la groppa, il collo, e'l petto cavalli, che perciò ſi diceano bardati.* Sed vix putem idem valere quod in hac Charta. Vide Cl. Menagii Origines Italicas. [*Barda* genus eſt ephippii in Occitania uſitati. Capitul. General. MS. S. Victoris Maſſil. *Item dicimus de cellis, Bardis & frenis irregularibus, &c.* Gallis, *Barder*, eſt equum ornamentis inſtruere.]

BARDÆA, vel BARDALA, apud Gallos, *alauda* dicitur nominata in veteri Lexico apud Turnebum lib. 13. Adv. cap. 25. lib. 20. cap. 37. Gloſſar. Lat. Græc. *Bardala*, κορυδαλλὸς, εἶδος ὀρνέου. [Aliud Gloſſar. Lat. Græc. *Bardala*, κορυδαλλὸς, ὄρνεον.] Excerpta ex vet. Gloſſ. cap. de Avibus: *Bardea*: (infra *Bardaia*) κορυδαλλός. [Bardæa, quia canoræ vocis eſt, derivari videtur à *Bardo* filio Druidis, qui muſicæ & carminum inventor habebatur apud Gallos. Vide *Bardus* 1.]

¶ BARDAIA, BARDALA. Vide *Bardæa.*

¶ BARDARIOTA. Vide *Primicerius Bardariotarum.*

¶ 1. BARDATUS EQUUS, id eſt, cataphractus à *Barda*, Ephippium, apud Murator. to. 3. p. 649. col. 2. ubi de coronatione Bonifacii VIII. Papæ: *Iſti quinque Vexilliferi habebunt equos cataphractos ſive Bardatos & coopertos tela ſericea uſque ad talos equorum.* Idem habent Acta SS. Maii tom. 4. p. 468. B. niſi quod pro *ſericea* magis Latine legitur *ſerica.*

¶ 2. BARDATUS, νάννος, τὸ σκεῦος: Naſiterna, nanus. Supplem. Antiquarii.

¶ BARDEA. Vide *Bardæa.*

¶ BARDEI, Ἰλλυριοὶ δοῦλοι, οἱ καὶ ἀγωνισάμενοι ὑπὲρ Ἰταλίας κατὰ Κίννου καὶ Μαρίου στρατευσάμενοι, καὶ ἐν τούτου τυραννῆσαι κατὰ τῶν δεσποτῶν, τούτους Σερτώριος δόλῳ περικυκλεύσας ἀναιρεῖ. Supplem. Antiquarii.

¶ BARDERIUS. Vide *Berroerii.*

¶ BARDES, Ιλλυριὸς δοῦλος, δορύκτητος: *Calo.* Suppl. Antiquarii.

¶ BARDESANISTÆ, *Heretici ſimili dementia ut Valentiniani aberrant, qui inter cætera exſecranda myſteria, Chriſtum cæleſte corpus habuiſſe confirmant, nec adſumpſiſſe carnem de Virgine, ſed per eam, quaſi aquam per fiſtulam tranſiſſe deliberant.* Gloſſ. Sangerm.

¶ BARDIA, f. pro *Bargia*, navicula. Locum vide in *Galedellus.*

¶ BARDICATIO. Libellus de Remediis peccatorum apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 27. *Pœnitentia Bardicationis glandellæ poſt obitum laici vel laicæ,* L. *dies in pane & aqua. Si poſt glandellam morientem in partu, vel cohabitatorem, vel cohabitatricem fidem habentem* XL. *dies in pane & aqua.* Notum eſt quantis cum ululatibus olim funus curabant; his vero cum varias ſuperſtitiones, decantatis quibuſdam cantilenis, adjeciſſent, ejuſmodi ululatus conſtanter prohibuere Epiſcopi, ſtatuentes pro mortuis jejunia & oblationes commodius offerri. Capitul. lib. 6. c. 197. *Et quando eos* (mortuos) *ad ſepulturam portaverint, illum ululatum ex-*

celſum non faciant. Et cap. 198. *Fideles pro defunctis amicorum & parentibus eorum jejunia & oblationes triginta dies adimplere faciant.* Capitula Herardi Archiep. Turon. num. 58. tom. 1. Capitul. col. 1291. *Ut exequiæ mortuorum cum luctu ſecreto & cordis gemitu fiant. Et pſalmos ignorantes*, Kyrie eleiſon *ibi canant, & ut triginta diebus amici & parenres pro eis agant.* Statuta MSS. Augerii Epiſc. Conſeran. vetant *carmina diabolica quæ ſuper mortuos nocturnis horis vulgo fieri ſolent.* Porro cum de *clamore dolore excitato* hic agatur, recte *Bardicationis* voce ejuſmodi ululatus intelligitur proſcriptus, cujus loco jejunium ſubrogatur defuncto profuturum. *Bardicatio* vero à veteri Gallico ſeu Britannico *Bardic* vel *Barzic*, quo ſignificatur aulœdus ſeu plebeius cantor in choris popularibus & cœtibus ruſticanis; unde *Bardicare* inſtar ruſtici cantoris clamare; & *Bardicatio*, clamor ineptus.

BARDIGIOSUS, Bardus, ſtultus. Felix Girwenſis Monachus in Vita S. Guthlaci num. 9. *Non vanas vulgi fabulas, non ruricolarum Bardigioſos vagitus, non falſidica paraſitorum frivola.* Gloſſ. Græc. Lat. Ἀφυής, *Bardus, ſine genio.*

¶ BARDIRE, clamare inſtar cervi. Vetus Gloſſar. Lat. Græc. *Bardit, rugit.* Ἔλαφος κράζει. *Bardire, rugire* cervorum eſt. Amalthea. Supplem. Antiquarii: *Bardit.* ἐλέφας κράζει *Elephas vocem edit.*

¶ BARDONATA, *Qui palmas dat.* Gloſſ. in Amalthea.

¶ BARDUCIUM, *Haſtile jaculum, ſecuricula levis.* Amalth. *Baſilius eum inſecutus imperatorio Barducio petiit.* Dominicus Macer ex Cedreno.

¶ 1. BARDUS, inquit Feſtus, *Gallice cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit: à gente Bardorum, de quibus Lucanus canit:*

Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi.

De his plurima Martinius in Lexico: quod conſule.

¶ 2. BARDUS, f. pro *Barbus*, Piſcis, Gall. *Barbeau.* Spicil. Acher. tom. 7. pag. 509. *Piſces qui afferebantur de Moſa, quos Poëtica licentia vocare poſſumus roceas & Bardos.*

¶ Bardorum Societas. Vide *Caorcini.*

¶ BARECA, An ædicula, tugurium? Gall. *Baraque.* Hiſp. *Baraca.* Græcis recentioribus μπαράκα. Teſtamentum Tellonis Epiſc. Curienſis apud Mabill. Annal. Benedict. tom. 2. pag. 708. col. 1. *Item ad vicum curtem meam cum tabulatu, cum Bareca, cum omnibus quæ ad ipſam curtem pertinent.*

BARECTATORES. Vide *Barator* in *Baratum.*

¶ BAREFACTUS. Vide *Bacerus.*

¶ 1. BARELLUS, Obex, clathri, vectis, Gall. *Barre, Barreau.* Charta Matth. Abb. S. Dion. arbitri inter Erardum Epiſc. Autiſſ. & Joan. *de Challon* Comitem Autiſſ. *Item ſuper hoc quod dictus Comes .. . per vim ſuam amoverat ſeu amoveri fecerat contra prohibitionem dicti Epiſcopi vel ejus mandati Barellum & ferram cujuſdam alterius portæ, quæ vocatur porta pendens.*

¶ 2. BARELLUS, Vas ligneum, cadus, Noſtris *Baril*, Italis *Barile*, vel etiam Corbis. Chron. Henr. Knython. pag. 2627. *Et miſerunt* (aurum) *in Barellos ferratos ad adducendum in Franciam.* Apud Rymer. to. 8. p. 634. col. 2. *De quolibet Barello ceparum venalium, unum quadrantem.* Ibid infra: *De quolibet Barello allecum venalium, unum obolum.* Et p. ſeq. col. 1. *De quolibet Barello de pice, &c.* Et p. 501. col. 1. *Mandamus vobis quod certos libros in ſex Barillis contentos, &c.* Et tom. 7. pag. 357. col. 2. *Quinque paria caligarum, & duo magna paria cultellorum trancheours; in uno Barello ejuſdem collectoris, ac ea omnia in quadam navi.*

BARELUS. Monaſticum Anglicum tom. 2. pag. 370. *In Clauſtro habeat quilibet Frater Capellanus & litteratus, certam ſedem & diſtinctam, & Barelum, vel deſcam.* [Videtur eſſe Menſa, Gall. *Bureau.*]

BAREOCIUM, perperam editum pro *Carrocium*: quod vide.

¶ BARERIA, Vectis, Gall. *Barre.* Vide *Barreria*, in *Barra.*

BARGA, Bargia, Idem quod *Barca*, navicula, ſcapha oneraria, Gall. *Barque*, Ital. *Barca.* Epiſt. Comitis S. Pauli apud Godefridum Mon. ann. 1203. *Vaſa navigio apta 200. numero fuerunt, præter naviculas & Bargas.* Charta anni 1080. apud Miræum in Diplom. Belg. pag. 295. *Navem unam magnam, quam Bargam vocant, ad opus tranſeuntium habebat Eccleſia Walciodorenſis.* Epiſtola I. Epiſcopi Acconenſis ad Honorium III. PP. *In Bargis & galionibus multitudinem pugnatorum ... poſuerat.* [Spicil. Acher. tom. 2. pag. 560. *Multi vero illorum in ſtagno prædicto ſeſe ſubmerſerunt, æſtimantes ſe colligere in Bargis ſuis, &c.* Charta ann. 1245. ex Archivo S. Martini Vertavenſis: *Cum Bargis, cymbis & naviculis aſcendentes & deſcendentes.* Occurrit præterea apud Martenium tom. 1. Anecdot. col. 786. & alibi.] Le Roman *d'Alexandre*:

Fait apareiller & querre
Nefs & dromons, buces, & Barges.

[Et alibi:

Gardez, m'laiſſiez Barge, ne chalant, ne baſtel.]

Will. *Guiart.* ann. 1395.

Se vont entre eus el port ferir,
Qui mult orent lors nés & Barges.

Le Songecreux:

Comme un villain on le fait charier,
Ou on le met en Barge marinier.

Willharduinus num. 83. *Cil qui de Conſtantinople leur venoient aidier en Barges.* Utitur & n. 108. & 114. Vide Nicol. Trivettum in Chron. an. 1191.

¶ Bargea, Eadem ſignificatione, apud Rymer. to. 5. pag. 232. *Omnes naves, Bargeas & fluvos hujuſmodi de guerra parari & muniri faciant .... de numero navium, Bargearum & fluvorum hujuſmodi.* Ibidem occurrit frequenter. Videſis etiam tom. 6. pag. 167. & tom. 8. pag. 28. & ſupra in voce *Balingera.*

Bargia, Eadem notione. Henric. de *Knygthon.* lib. 3. de Event. Angl. cap. 2. *Angli vero per brachium maris venire fecerunt Bargias, batellos, naviculas, &c.* Et mox: *Pondus eorum ſuppreſſit Bargias in profundo.* Obſervat Spelmannus differre apud Anglos *barcam*, & *bargam*, Anglice *à barcke*, & *à barge*: hac enim (minori) in fluviis tantum utuntur; illa vero (navicula majori) mare trajiciunt. Quo ſenſu vocem *Barge* uſurpat Villharduinus noſter num. 83. 108. 114. Vide Appendicem ad Hiſtoriam Scoticam Hectoris Boëthii, an. 1466. [& ſupra *Balanearium.*]

BARGANATICUM. Chr. Virdunenſe ann. 755. *Carolus Magnus contulit Deo & S. Petro ... ut nullis hominum Flaviniacenſis Eccleſia in omni regno ſuo teloneum daret in civitatibus, mercatis, vicis, villis, pontibus, portibus, nec de rotatico, Barganatico, pulveratico, &c.* Occurrit pluries in Chartis Caroli Magni apud Doubletum in Hiſt. Sandionyſ. pag. 708. 709. Incertum vocis etymon, etſi à *barcaniare*, vel *barganiare*, ortum videatur, ita ut pro tributo accipi debeat, quod pro mercibus quæ in foris ac mercatibus venduntur & emuntur, præſtatur. [Potius derivarim *Barganaticum* à *Barga*, quam à *Barcaniare*, ita ut ſit, Tributum ex

Bargis

Bargis exſolutum : Alium intellectum pati non videtur locus ſeq. ex Præcepto Pippini Regis Franc. pro Monaſterio Prumienſi apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 30. *Nullo teloneo vel Barganatico, neque ex navali remigio, neque ſaumariis, vel de carrali evectione ſolvere nec reddere debeant. Teloneum* ad merces curru, *Barganaticum* ad merces *Bargis* vectas referendum puto.] Capitul. an. 821. cap. 1. *Volumus ... ut nullus teloneum exigat niſi in mercatibus, ubi communia commercia emuntur ac venundantur.* Adde Capitulare 2. ann. 805. c. 13. & lib. 3. Capitul. cap. 12. Vide *Barcaniare* & *Varcinaticum.*

¶ Barganaticus, Eodem intellectu. Charta Caroli Regis Franc. apud Doubletum in Hiſt. Sandionyſ. pag. 709. *Barganiare, Wultaticos, pontaticos, portaticos & cæteros teloneos ac Barganaticos.*

Barganisatio, &c. Vide *Barcaniare.*

¶ BARGEA, Bargia. Vide *Barga.*

¶ BARGELLA. Vide *Bargilla.*

¶ BARGENA, Bargenna. Vide *Barginna.*

BARGILLA. Papias : *Mantica, pera viatoria, ſportella, Bargilla, biſaccia, vulgo.* Alibi : *Bargella, biſſiccia.* Ita Cod. MS.

BARGINA. Gloſſ. Anglosax. Ælfrici : *Bargina*, bocyel. Eſt autem bocyel Anglosaxonibus *pergamenum*, vel papyrus : qua notione uſus videtur hac voce Althelmus de Laude Virginum cap. 29. de ſancto Hieronymo :

Nam rudis & priſcæ legis patefecit abyſſum,
Septuaginta duos recludens Bargina biblos.

Ubi fruſtra reſtituit Caniſius *pagina.*

BARGINNA, Bargenna, Barginus, Bargines, Barigena. Ita varie hæ voces efferuntur, apud Scriptores, quarum notio non omnino obvia ac perſpicua. Gloſſ. Lat. Græc. *Barginna*, νεκροφόρος. Βάρβαρος, προσφώνησις βαρβάρου. Kirkmannus lib. 2. de Funerib. Roman. cap. 8. ita hæc capienda cenſet, ut vox *Barginna*, & Veſpillonem, & Barbarum, ſignificaverit, prætereaque fuerit Barbarorum acclamatio, quod vix putem. Quin potius malim cum Cujacio ad Novell. 43. Juſtin. exiſtimare *bargenas*, fuiſſe *barbaros funerum elatores*, vocemque *Barginna*, eſſe barbaram non Latinam, quam à *Baar* videtur accerſere Bignonius, & in veteri Gloſſario Saxonico *feretrum* dici obſervat ; unde forte, inquit, *Bargina*, pro *funerum elatore.* Flavius Caper lib. de Orthographia : *Bargina, non Barginna, i. homo vitioſæ gentis, quia barbarus interpretatur vitioſus, unde & barbariſmus dicitur vitium.* Bargennos, Troglodytidis regionis populos memorat Plinius lib. 5. Denique in Gloſſis Iſidori *Bargines*, ſunt *fortes in bello.* His adjungenda, quæ habent Grammatici recentiores. Gloſſæ MSS. *Bargina, peregrina.* Alibi : *Barginia, aliena & alienigena.* Ugutio : *Barginus, & Barginis & hoc Bargine, i. alienigena, peregrinus, à Barus, & genus, vel genitivus, vel Baragines dicuntur fortes in bello, à Baro & genitus : Baronum namque ad modum ſe agunt, vel ſunt fortes, quaſi eſſent geniti à Baronibus.* Eadem ferme Joan. de Janua. [Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat, *Barginus, Alienigena, peregrinus à Barbaris & Gens.*] Qui vero *Barginus* iſtis Auctoribus, *Barrigena* dicitur Papiæ. *Barrigena, peregrinus.* Gloſſar. Lat. MS. Reg. *Barigenæ, Peregrinæ.* [Gloſſ. Iſid. *Barrigenæ, Peregrinæ.* Ad quod Græviusait credere ſe intelligendas illas mulieres quæ Senæ in inſula Gallica habitabant, de quibus Mela 3. 6. *Sena in Britannico mari, &c. Cujus antiſtites perpetua virginitate ſancta numero novem eſſe traduntur : Barigenas vocant, putantque ingeniis ſingularibus præditas, maria ac ventos concitare carminibus, ſeſe in quæ velint animalia vertere, ſanare quæ apud alios inſanabilia ſunt, ſcire ventura & prædicare.* Hæc Grævius poſt Voſſium, ad quem mittit lectores.] Vide præterea Savaronem ad Sidon. lib. 6. Epiſt. 4. Occitanis *debargina* eſt *Brouiller, Mettre en deſordre.*

¶ BARGIOLA, Scapha, Gall. *Eſquif.* Epiſtola Petri de Condeto Spicil. Acher. tom. 2. pag. 565. *Epiſcopus Lingonenſis ſolus à nave ſua evaſit ſolo contentus armigero, in ſua receptus Bargiola recinctus tunica, paratus ad natandum, imo potius ad naufragandum, ſi dominus permiſiſſet.* Vide *Barga.*

BARGOMA. Inſcriptio Epiſt. 5. S. Columbani ad S. Gregorium Pap. *Domino Sancto ... ego Bargoma vilis columba in Chriſto mitto ſalutem.* Ubi forte legendum *Barginna*, id eſt peregrinus. Vide in hac voce.

BARGUINARE. Vide *Barcaniare.*

1. BARGUS, Barcus, Ramus, truncus arboris, de quo ſuſpenduntur facinoroſi. Lex Salica tit. 69. §. 3. *Si quis hominem de Bargo, vel furca, ſine voluntate judicis dimiſerit*, dccc. *den. qui faciunt ſol.* xlv. *culpabilis judicetur.* Gloſſ. apud Pith. *De Bargo, de ramo.* Tacitus de Moribus Germ. *Proditores & transfugas arboribus ſuſpendunt.* S. Audoënus lib. 2. Vitæ S. Eligii cap. 31. *Hoc apud Regem obtinuerat, ut omnia humana corpora, quæ vel Regis ſeveritate, vel judicum cenſura ... perimebantur, ſive per civitates, ſive per villas, licentiam haberet ; & de Bargis, & ex rotis, & de laqueis ſepelire. Barcus* in Pacto legis Salicæ tit. 44. §. 9. *Si quis hominem ingenuum de Barco abbatiderit ſine voluntate, &c.* Hinc ortam Gallicam vocem *Branche* opinatur Wendelinus, quam à *brachium* deducit Salmaſius. Vide eumdem Salmaſium ad Vopiſcum p. 446.

2. BARGUS, Senatori lib. de Orthogr. cap. 5. eſt ἀφυής, *barba.* Gloſſ. Gr. Lat. Ἄφρων, *Bargus ſine genio.*

1. BARIA, Barria. Gloſſ. Iſid. *Barria, regula, norma, rubrica.* Jo. de Janua : *Baria à βαρὺ, Græce, quod eſt grave vel forte. Dicitur hæc Baria, bariæ, i. gravis linea ſummo ſiniſtre depoſita in dextram : & eſt una de decem figuris accentuum, quæ pro verborum diſtinctionibus à Græcis apponuntur.*

¶ 2. BARIA. An idem quod *Barra*, Vectis, Gall. *Barre, Barreau* ? Murator. tom. 2. pag. 366. col. 1. in Chronicis Caſinenſibus ab Anaſtaſio ſeniore : *Et fundatos duplices octo, & Bariam unam in anaglyphis, & ſcattorem Conſtantinopolitanum argenteum deauratum. Item tertio tulit in coronis, Bariis, annulis, coralibus & codeariis argenti libras* cccc. *& aureos quatuordecim mille.*

BARIBLINUS. Hiſtoria Epiſcoporum Friſingenſium edita à Gewoldo in Metropoli Saliſburgenſi : *Item brachium Bariblinum, & calicem unum magnum, & tabulam ſummi altaris comparavit* 1300. *Floren. Remenſib.*

¶ BARIGELLUS, Apparitor, Primus apparitorum. Concil. Hiſp. tom. 4. ann. 1512. *Mandamuſque noſtris Barigellis, ut exſequantur pœnas ſolitas contra illos, qui ea non obſervaverint, uſque ad valorem unius regalis pro qualibet vice.* Joann. Burchardus in Vita Alexandri VI. edita per Godefr. Leibnitz. ann. 1697. *Mandavit Barigello prædicto, ut Cuſentinum Privatum prædictum ex caſtro non elevaret.* Acta SS. Maii tom. 3. pag. 251. B. in Vita S. Gerardi : *Eodem loco præfectus publici ſatellitii* (*Barigellum vocant*) *ex gravi morbo deſperatus, &c.* Vide *Barigildus.*

BARIGENA. Vide *Barginna.*

BARIGILDUS. Capitula Caroli C. tit. 31. c. 32. *Et ipſe (Comes) ſic mallum ſuum teneat, ut Barigildi ejus & Advocati, qui in aliis Comitatibus rationes habent, ad ſuum mallum occurrere poſſint.* Ubi Sirmondus: *Barigildi* apparitores. Unde nunc etiam apud Italos *Barigelli* vocantur principes apparitorum. Academici Cruſcani: *Bargelle*, *Capitan de birri*, *Circitor*. [*Bariſel, Capitaine des Sergens*, apud Borellum.] A voce *Barus*, vel *Baro* deducit Innoc. Cironus, aitque eſſe *Barigildum*, liberum hominem, qui nunquam fuit ſervilis conditionis: unde, inquit, Advocati dicuntur *Barigildi*, quod è nobilioribus & potentioribus aſſumerentur, in quorum fidem & patrocinium, quaſi conſpiratione quadam & conſenſu mutuo Eccleſiæ recurrebant; à *gildo*, ſeu pretio, quod Advocatis præſtabatur; quaſi dicantur Advocati ſtipendiarii. Vide *Barigellus*.

BARILE, Barillus, Italis *Barile*, Gallis *Baril*, ex Cambro-Britannico *Baril*, cadus, dolium, amphora. Joan. de Janua: *Cadus, vas quod vulgo dicitur Barile.* Edictum Philippi Pulcri pro Nobilibus Campaniæ, apud Pithœum cap. 30. *Item non poterunt* (Baillivi) *recipere vinum niſi in Barillis, potis, ſeu botellis.* Vitæ Abbat. S. Albani: *Miſit Barillos lapidibus & ſabulone repletos.* [Hiſt. Beccenſis MS. pag. 615. n. 4. *Septem Barillos vini albi annui redditus ſuper quaſdam vineas, &c.* Charta an. 1429. ex Archivis Piſcatorum Maſſil. *De qualibet jarra ſeu Barili ſardinarum ſalatarum obolum unum.*] Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. c. 80. *Laguncula una, quæ vulgo Barile dicitur.* Adde cap. 76. 81. Vita S. Andreæ Corſini n. 17. *Qui ejecit de ore ejus unum Barile aquæ, & ſanatus eſt.* Philippus *Mouskes*, ubi de Ricardo Rege Angliæ à Duce Auſtriæ capto:

Et puis ſi ont al vin tramis
Deus Barjus que d'Acre aportoient,
A la taverne les envoient.

Mox:

S'à li Cevaliers demandé,
Qui li Baril eſtoient tel.

Vide Meurſium in Βαρέλη, Gloſſarium mediæ Græcitatis, & infra in *Barridus*.

Barillarius, Officium in *Scancionaria Regia*, in Ordinat. Hoſpitii S. Ludovici Reg. an. 1261. cui cadorum vinariorum cura incumbebat. Statutum pro Hoſpitio Philippi Magni an. 1317. *Il y aura devers la bouche 3. Barilliers, & mangeront à court.* Aliud Statut. pro Hoſpitio Reginæ Joannæ an. 1316. *Deux Barilliers, qui merront les deux ſommiers de l'Eſchançonnerie.*

Barillagium, Tributum, quod pro iis vaſis vinariis præſtabatur. Regeſt. Conſtabulariæ Burdegal. fol. 38. *Omnes mercatores navis oneratæ de vinis, dent pro Barillagio de tota nave 12. den.* Apud Hemereum in Auguſta Viromand. an. 1095. *Barillagium* ſolvi annotatur, *par le raiſon du vaiſſel, c'eſt aſſavoir un denier de chaſcun acat, ou de chaſcune vente.*

Barillatum, Minus barile, doliolum, noſtris *Barillet.* Fleta lib. 2. cap. 5. §. 8. *Militi vero quotidie liberetur à Cellario Regis Barillatum vini, ad minus continens unum jalonem.*

Bariola, Laguncula, *Barillet.* Magn. Chron. Belgicum an. 1487. *Quidam vir Januæ habitavit, qui licet abſque manibus natus erat, & cum hoc pedibus ambobus à nativitate caruit, lagunculas tamen novas, quæ Bariola vulgo vocantur, opere mechanico tam bonas fecit, ac ſi ambas manus haberet.* Vide an non legendum ſit *batiola*. Itali veteres *Barlione*, vas vinarium minuſculum vocant.

¶ BARILION, Barilon. Vide *Parilion.*

¶ BARILLAGIUM, Barillarius, Bariola, &c. Vide in *Barile.*

¶ BARIPTOS, *Gemma nigra eſt cum ſanguineis & albis notis.* Vetus Gloſſ. San-German. num. 501. ex Iſidoro lib. 16. Orig. cap. 11.

BARISA, Genus Poculi, εἶδος ποτηρίε, in Gloſſ. Lat. Græc.

¶ BARIUM. Vide *Barrium.*

¶ BARKA, Barketta. Vide in *Barca.*

¶ BARLANT. Necrologium Abbatiæ S. Petri de Caſis. 8. *Maii obiit Geneves de Chantelgoul qui dedit nobis librum, qui vocatur Barlant.*

¶ BARLESCHUS, Satyricus. Acta SS. Aprilis tom. 1. in Onomaſtico.

¶ BARLETTARE. *Qui neſcit Barlettare, neſcit prædicare.* Adagium quod ferebatur de Gabriele Barleta Ordinis Prædicatorum concionatore, qui florebat exeunte ſæc. xv. Conſule Bibliothecam R. P. Jacobi Eſchardi ejuſdem Ordinis.

¶ BARLETTUM, Doliolum, Gall. *Barillet.* Vita S. Bonæ Virg. tom. 7. Maii pag. 151. *Argentum & aurum non habeo, ſed hoc vaſculum vini (Barlettum ſuæ peregrinationis oſtendens) quod Dei poſſum gratia & virtute, hoc tibi eum imitando concedo. In nomine Jeſu Chriſti ſurge & bibe, &c.* Vide *Barile.*

BARLIA. Vetus Gloſſar. à Spelmanno laudatum: *Barlia, vel banlia, orbata.* Eidem Spelmanno videtur idem eſſe quod *Banleuca.* [Et bene quidem, uti videre potes in *Banlia* poſt *Bannum* 3.]

BARLOTERIUS. Statuta Veronenſia lib. 2. cap. 187. *Ars Barloteriorum.* Italis, *Barilotto*, idem eſt quod Gallis, *Barillet*, doliolum.

BARMBRACCUS. Lex Friſon. tit. 4. §. 3. *Qui occiderit canem acceptoricium, vel bracconem parvum, quem Barmbraccum vocant, &c. Bracco*, canis dicitur, uti ſuo loco: ergo *barm*, inquit Lindenbrogius, *parvum* ſignificat. At mavult Spelmannus à Saxonico Bearme, deductum vocabulum, quod *gremium* ſignificat, ut *Barmbraccus*, ſit *canis gremialis*, quales etiam hodie nobiles feminæ, voluptatis gratia, in gremiis fovent.

¶ BARMUS, Ventrale, Gall. *Tablier*, à Saxonico Bearme quod idem ſignificat. Codex MS. Conſuetud. Eccleſiæ Colonienſis: *Octo officiis de duobus Canonicis de loco cuilibet datur 1. Barmus; Magiſtro coquinæ 1. Barmus; cellario vini 1. Barmus.* Stephanotius tom. 2. Antiquit. Benedict. Occitan. MSS. pag. 485. ex Charta Garſendis pro Gellonenſi Cœnobio: *Relinquerunt videlicet palleos* II. *albas* IX. *capas palleas* II. *libros* XVII. *aldorras* II. *broſellos* III. *Barmos* II. *crucem* I. *caſullas* III. *ſtolas, manipulos, cinctas ſimul* XXIIII.

BARNACES, Hibernis, aves ſunt aucis ſilveſtribus ſimiles, de lignis abietinis quaſi contra naturam productæ, quibus viri religioſi tempore jejuniorum veſcuntur, eo quod de coitu vel de carne minime procreentur. Brompton. p. 1072. Vide Giraldum Cambrenſem.

1. BARNAGIUM, [Vectigalis genus Regi domino ve ſolvendum à ſubditis omnibus præter viros nobiles & eccleſiaſticos. Charta S. Juliani Cenoman. fol. 15. *Guillermus Dei gratia Rex Anglorum, &c. Notum ſit omnibus me conceſſiſſe... Deo & S. Juliano... omnem terram S. Juliani, quæ eſt ultra Sartham omni tempore quietam de Vicaria & de Barnagio & de marecalcia & de omnibus aliis conſuetudinibus.* Vide Gloſſarium Juris Gallici in voce

Barnage ; quod mihi non aliud videtur quam *Brennagium*, *Bernagium*, de quibus plura Cangius noſter in voce *Bren.*] Charta Guillelmi de Rupibus Seneſcalli Andegav. an. 1219. apud Sammarthanos in Abbatibus Boni-Loci : *Præterea conceſſi dictis Sanctimonialibus & in perpetuum per totum nemus de Burçay chauffagium & Barnagium ſuum, & dictum nemus ad uſus earum.* Ubi videtur legendum *Pannagium*, [quod hîc eſſet Jus paſcuorum.]

2. BARNAGIUM, Barnatus. Vide *Baronagium*, *Baronatus* in *Baro*.

BARO. Cornutus ad Perſii ſat. 5. ait *Gallorum lingua Barones, vel Varones*, dici *ſervos militum, qui utique ſtultiſſimi ſunt, ſervos videlicet ſtultorum.* Sed & Tullius lib. 2. de Finib. [de Divinat. lib. 2. num. 70.] lib. 5. ad Attic. Epiſt. 11. & lib. 9. Epiſt. famil. ult. *Baronem* pro ſtolido uſurpat, ubi non deſunt, qui *varonem* legendum cenſent, uti apud Lucilium, qui ita rupices & ruſticos vocat. Apud Cæſarem lib. 1. de Bello Alexandrino cap. 9. *Baronis* vocem occurrere quidam putant, licet MSS. Codices fere omnes *Berones* habeant. [Legitur etiam apud Tertullianum ex emendatione Pithœi lib. de Anima cap. 6. *Quid autem facient tot ac tantæ animæ rupicum & Baronum, quibus alimenta ſapientiæ deſunt*; alias *Barbarorum.* Ubi quod hac voce ſignificatum voluerit, haud obſcurum eſt.] Nec ſcio an feliciori conjectura alii *Barones*, pro *Breones*, apud Senatorem lib. 1. Epiſt. 11. reſtituant, tametſi poſterioris hujus vocabuli ſignificatus perinde incertus ſit.

☞ Valeſius in Valeſiana hic legendum cenſet apud Cæſarem *Betones* pro *Vettones*, populi ſcilicet Citerioris Hiſpaniæ; apud Senatorem vero retinendum vult *Breones* qui ſunt Vindeliciæ populi omnibus, ut ſcribit ille, præterquam Cangio notiſſimi, quos *Brennos* vocat Horatius aliique. Verum non æque felicior Valeſius ubi vocem *Baro* Cæſaris ætate, ea de qua nunc agitur notione, prorſus incognitam fuiſſe ſcribit; certum quippe eſt locis à D. Cangio ex Cicerone laudatis commode reſtitutam eſſe ab eruditis viris.

Certe eadem qua apud Cornutum notione *Barones* appellaſſe videtur Iſidorus lib. 9. Orig. c. 4. præterquam quod Cornutus quoſvis lixas ac calones, ſeu *militum ſervos* nuncupatos dixit, is vero, quoſvis miniſtros : *Mercenarii*, inquit, *ſunt qui ſerviunt accepta mercede, iidem & Barones Græco nomine, quod ſint fortes in laboribus : Βαρὺς enim dicitur gravis, quod ſit fortis.* Ab Iſidoro hauſit Papias : *Barones Græce dicti, quod ſint fortes in laboribus, i. mercenarii.* Et Ebrardus Bethunienſis in Græciſmo c.8.

Eſt bares fortis, Baroque monſtrat idem.

Et cap. 9. ubi vocis *Baro* notiones omnes enucleat:

A gravitate Baro fertur, quod monſtrat imago
Ejus; *nam Græce Bares id quod grave ſignat.*
Ac proceres vere dicas ſic à probitate,
Sunt proceres procul à carie virtute cluentes;
Ut plures firmant, vireant quod pluribus eſt vir,
Dicitur, ut credo, magis à virtute virendo.

Joannes de Garlandia in Synonymis :

Baro, baronis, gravis aut authenticus eſt vir.

Denique Gloſſæ MSS. *Baro Gr. Lat. vir fortis, unde Barones.*

Barones igitur Miniſtri appellati, non modo Perſii & Iſidori ævis, ſed etiam longe poſtea : ſiquidem *Barones Regis* vocatos infra oſtendemus regios *miniſtros*, & qui ex Regis familia erant. Unde non mirum, ſi traductam hanc vocem ad viros magnates paſſim legamus, qui principibus ipſis obſequia & miniſteria ſua præſtabant, ſeu ex officii ratione ſeu ex beneficiis ac feudis, quæ ad ejuſmodi obſequia impendenda iis indidem conferri ſolebant. Quinetiam jam inde ab ipſa Auguſtini tempeſtate, *Barones* dicti videntur viri nobiles Principum obſequiis & ſervitio addicti, vel certe viri militares, & qui primas tenebant in aulis Regum. Is enim Serm. 48. ad Fratres in eremo : *Ubinam eſt Cæſaris corpus præclarum, ubi apparatus deliciarum, ubi multitudo dominorum, ubi caterva Baronum, ubi acies militum?* Et Serm. 68. ad eoſdem : *Dic ubi Imperatores & Reges, ubi Principes aut Barones, ubi aurum & argentum ac ornamenta eorum?* [Hæc recentioris cujuſdam impoſtoris, non Auguſtini, verba ſunt.] Quibus in locis *Barones* ii forte fuerint, qui in obſequiis Principum verſabantur, ita ut numeroſum eorum ac nobilem famulatum indicare voluerit Auguſtinus. Quemadmodum autem famulos, *homines* vulgo etiam appellabant, ita Franci ac cæteri Boreales populi, poſtquam Galliam invaſere, vel Italiam, *Barones* quoſvis viros nominarunt. Ita enim in eorum Legibus

Baro vel Barus, pro Viro quovis, non ſemel uſurpatur. Gloſſ. Philoxeni. *Baro*, ἀνήρ. Lex Sal. tit. 35. §. 1. *Si quis Baroni viam obſtaverit, aut eum impinxerit 600. den. qui faciunt ſol. 15. culpabilis judicetur.* Lex Ripuar. tit. 58. §. 12. *Si quis hominem regium tabularium, tam Baronem quam feminam, de mundeburde Eccleſiæ abſtulerit, &c.* Lex Aleman. tit. 76. *Si quis mortaudit Barum vel feminam, &c.* Tit. 95. *Si Barus fuerit qui feminam percuſſerit.* Ita etiam Lex Longob. lib. 1. tit. 9. §. 3. *Si quis homicidium perpetraverit in Barone, libero vel ſervo, vel ancilla, &c.* Et tit. 13. *Si quis ex Baronibus noſtris ad nos venire voluerit, ſecurus veniat*; id eſt, hominibus. Vide V. Cl. Steph. Baluzium in Notis ad Capitul. pag. 999. 1000. Sed & etiamnum Hiſpani *Varones*, quoſvis viros ſeu homines vocant. Vetus Poëma de Alexandro, apud Bivarium :

Entendio Alexandro luego las volentades,
Dixoles : ya Varones quiero, que me oyades.

Atque inde forſitan vox *Baro* pro marito apud noſtros uſurpata legitur, quem vulgo *Homme* vocant. Niſi *Baronum* appellationem viris ac maritis ſuis dederint uxores, quomodo *Dominorum*, ita ut & *Barones* & *Dominos*, eos appellaverint honoris cauſa, tanquam rerum ſuarum atque adeo corporis ſui dominos. Sic enim uxor maritum ſuum compellat apud Marculf. lib. 2. form. 17. cum ipſe ejus ſe *ancillam* profiteatur : *Itemque eo illa ancilla tua, domine & jugalis meus ille, in hoc teſtamentum promptiſſima voluntate ſcribere atque perpetua conſervatione rogavi, ut ſi tu domne & jugalis meus mihi ſuperſtes fueris, &c.* Philippus *de Beaumanoir* cap. 63. *Se feme apele qui ait Baron, li apiax eſt de nule valeur, ſans l'autorité de ſon Baron ne ſe pot mettre en tel cas en cort por appeler.* Aſſiſæ Hieroſolymitanæ MSS. cap. 74. *Feme qui ait Baron, ne peut faire apeau dou murtre, que par l'ottroi de ſon Baron.* Cap. 98. *Se l'on appelle aucune choſe feme qui aura Baron, & il la veut deffendre, il la peut deffendre de ſon cors; & ſe il ne la veaut deffendre, elle s'en peut deffendre par un autre Champion, &c.* Ita apud Littletonem Sect. 14. 15. 291. & alios paſſim. In Chron. Flandriæ vernaculo cap. 3. 8. 16. 28. 48. 69. 85. 113. &c. Vide Gloſſarium Saxonicum Somneri in *Beorn.*

Jam vero cum *Barones* æque dicerentur, & famuli & mariti, quod utroſque, ut ſupra obſer-

vatum, *homines* vulgo appellarent etiam majores noſtri : factum etiam inde, ut & vaſſallos, qui nullo modo ſibi obnoxii erant, *Barones* vocarent Reges ipſi ac Principes : nam & ipſi vaſſalli *homines* perinde paſſim dicuntur, uti ſuo loco docemus, utpote peculiari Principum obſequio addicti ex beneficiorum & feudorum ratione, quæ ad id ab iis conferebantur, ut ſervitia ſua impenderent, non modo in rebus militaribus, ſed etiam civilibus, verbi gratia, in placitis. Inde igitur

Barones dicti Vaſſalli qui tenent terras ſuas immediate de Rege per ſervitium Militare, & alia feudorum conſueta ſervitia : quo ſignificatu vocem hanc uſurpatam paſſim conſtat. Statuta Roberti III. Regis Scotiæ cap. 1. §. 6. *Statutum eſt etiam quod quilibet Baro, vel alius tenens de Rege, &c.* Conſtit. Sicul. lib. 1. tit. 44. *Per Comites, Barones, & eos qui à nobis tantum feuda in capite tenent, non qui Comitibus & Baronibus aliis teneantur, &c.* Matthæus Paris an. 1110. *Si quis Baronum meorum, Comitum, vel aliorum qui de me tenent, mortuus fuerit.* Matth. Weſtmonaſt. an. 1244. p. 317. *Fecit notificari per totam Angliam, ut Baro quiſque terram tenens à Rege in capite, haberet prompta regali præcepto omnia ſervitia militaria, quæ ei debebantur, tam Epiſcopi & Abbates, quam laïci Barones.* Charta Guillelmi Ducis Aquitaniæ in Tabulario Vindocinenſi Ch. 83. *Tunc Barones mei, qui me juvare debuiſſent, à fidelitate mea recedentes mihi graviter nocere cœperunt, &c.* Ex obſequii ſcilicet ratione, ac feudorum natura. Vide Beſlium in Comitib. Pictav. pag. 516. 561. [Guillelmus *Guiart, dans la branche aux Royaux lignages :*

Mil deux cens ſoiſſante trois ans
Sans plus d'incarnation querre
Fiſt venir li Rois d'Engleterre
Des fiefs qui à luy appartindrent
Tous les Barons qui terres tindrent.]

Cum ergo nobiles qui Regum ſervitio aſcripti ſunt, cæteris nobilibus præmineant, inde

Barones, dici cœperunt proceres ac magnates. Capitularia Caroli Calvi tit. 15. *Ea etiam quæ in Sparnaco de Epiſcopalibus Capitulis cum inluſtribus viris & ſapientibus Baronibus veſtris obſervanda delegiſtis.* Hincmarus Epiſt. 1. cap. 6. *Nam ſi illi boni Barones poſt mortem Pipini cum duobus fratribus ſic ſano conſilio egerunt, ut pax inter fratres Reges, & inter Regni primores ac populum eſſet.* Ubi Barones & primores iidem ſunt : quomodo *Varones Burgundiæ* appellat non uno loco Fredegarius Scholaſticus regni iſtius proceres, ſiquidem iidem ſunt cum Baronibus, quod cenſent viri eruditi. Magnates iſtos *Bers*, vulgo noſtri appellant; eos vero qui & natalium prærogativa, prædiis ac poſſeſſionibus & vaſſallorum numero alios præcellebant, *Hauts Bers*, ut eſt apud Villharduinum n. 23. 51. id eſt, *altos* & majoris dignitatis *Barones.* Guillelmus *Guiart* an 1214.

Fuſt Prince, un Ber, ou Eſchançon.

Le Roman *de Garin :*

Amauris point li gentis & li Ber.

De ejuſmodi ſupremis Baronibus, ſed iis dumtaxat qui nulla Ducis aut Comitis dignitate gaudebant, ita Chriſtina Piſana lib. *du Treſor de la Cité des Dames*, 2. part. cap. 9. *Nous parlerons premierement icy auſdites Baroneſſes dont y a en France, en Bretagne, & autre part, qui paſſeront en honneur & puiſſance moult de Conteſſes eſt-il, quoy-que le nom de Baron ne ſoit ſi haut que de Comte. Mais moult eſt la puiſſance grande de aucuns Barons, à la cauſe de leurs Terres, & Seigneurie, & la Nobleſſe y eſt, dont leurs femmes tiennent moult grand eſtat.* Talis fuit Codiciacenſis Dominus.

¶ Barones, Itidem appellati, atque etiamnum appellantur in quibuſdam Galliæ provinciis magnatum primogeniti. Vide Loiſellum Tract. *des Seigneuries* cap. 7. n. 43. Qui uſus etiam in Catalaunia obtinet, teſte Fontanella Tract. de Pactis nuptialibus tom. 1. clauſ. 4. gloſſ. 10. Atque hinc eſt quod Beſoldus in Theſauro ad v. *Frenherren* pag. 269. n. 52. vocis *Baro* ab Alemannico *Baren*, quod ſumitur pro liberis ſeu filiis, etymon ducit. Vide Gloſſ. Juris Gall. to. 1. p. 138.

Barones præterea iidem qui *Pares* Curiæ. Chronicon Andrenſe pag. 389. & 580. *Barones omnes, qui Pares Caſtelli vocantur.* Vide Ducheſnium in Hiſt. Monmorenciaca p. 39. 40. & in voce *Pares.*

Barones, Quivis vaſſalli. Ordericus Vital lib. 3. p. 465. *Hæc libenter confirmaverunt... & alii Barones eorum.*

Barones Castellenses, apud Radulphum de Diceto an. 1040. qui caſtella poſſident, *qui ont chaſteaux.*

Barones, in regno Aragoniæ, ut auctor eſt Vitalis Epiſcopus Oſcenſis, iidem ſunt qui *Rici homines*, qui *ſcilicet pluralitate vaſſallorum decorantur*, cum quibus in exercitum pergunt, cum à Rege evocantur. Quo ſenſu etiam Franci *Barones* appellant, qui vexilla in præliis educunt, & cum vaſſallis ſuis, præeuntibus iiſdem vexillis in præliis pro Rege pugnant, uti pluribus docuimus in Diſſertat. 9. ad Joinvillam p. 190. 191. Exſtat Charta Caroli Pulcri Regis Franciæ & Navarræ, qua Alphonſum de Hiſpania *Baronem & Ricum hominem* Navarræ creat : & ut Baronis & Rici hominis ſtatum manutenere poſſit, eidem de gratia ſpeciali 60. Militias in regno ſuo Navarræ concedit, modo conſueto tenendas & poſſidendas. *Varones Majores*, in Teſtamento Ranimiri Regis Aragonum æræ 1099. apud Martinezium lib. 2. cap. 38. *Gaſſe* vetus Poëta, de Theobaldo I. Comite Carnotenſi :

Thibaut fut né de France un des plus haus Barons,
Moult avoit par la terre chaſteaux & fors maiſons.

Alio loco :

Moult i ot riches hom, grant fu la Baronie.

Barones interdum accipiuntur pro quibuſlibet dominis rerum immobilium, ut obſervat Skenæus ad Leges Malcolmi II. Regis Scotiæ.

Barones in Alemannia ſunt in duplici differentia. Alii enim dicuntur ſimpliciter *Barones*, alii *Semper-Barones. Semper-Baro*, is eſſe fertur; qui à nullo horum feudum habet; ſed alii ab ipſo; adeoque liber eſt, ut nulli ad fidelitatis adſtringatur juramentum, ut proprie Barones de *Limpurg* eſſe dicuntur. Eſt autem Alemannis inveteratus uſus, & longe obſervata conſuetudo, non magna, quantum conjicere poſſum, ratione ſuffulta, ut Baro copulando ſibi militaris & inferioris generis conjugem, prolem inde creatam degeneret atque *debaronizet*, filiique de cætero *Barones* minime vocitentur. Comites vero per connubium cum ſimplicis Militaris generis feminis, natos filios non *decomitant*; ſed ſi eorum filii itidem in Militarium genus nubant, extunc illorum demum proles decomitatur, Militariumque generis ordini deinceps connumeratur, quæ profecto obſervantia haud ſatis honeſta eſſe videtur. Verba ſunt Petri de Andlo lib. 2. de Imperio German. cap. 12. Vide *Princeps.*

Barones Regis, Magnates qui de domo & familia Regis ſunt, vel certe majores Regis vaſſalli, qui de illo prædia ſua nude tenent. Henricus Hutindonenſis lib. 5. Hiſtor. pag. 352. Adelwaldum, qui in acie occubuit an. 3. Edw. Confeſſoris *Baronem Regis* vocat, quem *Miniſtrum Regis*, Florentius Wigornienſis. Liber Rameſienſis Eccleſiæ ſect. 171. *Unus ex Baronibus Edwardi Regis, Toſtius nomine. Barones Regis Franciæ*, apud Weſtmonaſt. an. 1140. Idem an. 1264. *Fulco filius Warini Baro Regis occiſorum in numero* fuit.

Barones Parlamentarii, in Anglia & Scotia, qui vulgo *Lords of Parlement* vocantur, ii ſunt ex majoribus regni Baronibus, qui à Rege nude pendent, & ad Parlamentum, ſive Conſilium publicum diplomatibus Regiis evocantur: nam conſtat in Anglia, ut & in Francia, non omnes qui à Rege prædia ſua immediate tenebant, ad Parlamenta admiſſos, cum nimius eſſet eorum numerus; ſed illos tantum qui proximi eſſent à Rege, & dignitate, & vaſſallorum numero cæteros anteirent: prout etiam in ipſis Baronum feudis factitatum ſuo loco oſtendimus. Vide *Pares.*

Barones Scacarii, vel de *Scacario*, apud Anglos, appellantur Magnates, qui in Scacario judicum vice funguntur, quorum præcipuus, *Capitalis Baro Scacarii* appellatur. *Mylords* vulgo ii vocantur, id eſt, ad verbum, *meus Dominus*, ſeu, ut Galli efferunt, *Meſſires*, ſicut hi qui ſunt de majori nobilitate, quandiu ſcilicet hac dignitate gaudent: nam primitus ex Baronibus Curiæ deligebantur, hoc eſt, ex magnatibus, qui ratione feodorum à Rege nude pendebant, & ei hominium præſtabant. Ut enim apud nos Pares ipſi non dijudicabantur, niſi à Paribus ſuis, hoc eſt, Baronibus; ita apud Anglos ut auctor eſt Bracton. *Comites* vel *Barones non amerciabantur niſi per Pares ſuos, & ſecundum modum delicti, & hoc per Barones de Scacario, vel coram ipſo Rege.* Horum prærogativam & auctoritatem ſic prædicat Niger liber Scacarii parte 1. cap. 4. *Illic* (in Scacario) *reſidet Capitalis Domini Regis Juſtitia, primus poſt Regem in Regno ratione fori: & majores quique de Regno qui familiarius Regiis ſecretis aſſiſtunt: ut quod fuerit ſub tantorum præſentia conſtitutum, vel terminatum, inviolabili jure ſubſiſtat. Verum quidam ex officio, quidam ex ſola juſſione Principis reſident. Ex officio principaliter reſidet, immo præſidet primus in Regno, Capitalis ſcilicet Juſtitia. Huic autem aſſident ex ſola juſſione Principis, momentanea ſcilicet & mobili auctoritate, quidam qui majores & diſcretiores videntur in Regno, ſive de Clero ſint, ſive de Curia; aſſident, inquam, ad dicenda jura, & dubia determinanda, quæ frequenter ex incidentibus quæſtionibus oriuntur. Non enim in ratiociniis, ſed in multiplicibus judiciis excellens Scacarii ſcientia conſiſtit.* Ex quibus conficitur *Barones Scacarii* deſumptos *ex Curia*, hoc eſt, majori nobilitate, delectoſque arbitrio Principis; uti factitatum conſtat in Gallia, in Parlamentis, in quibus non conſidebant omnes qui nude à Rege pendebant, ſed ex iis delecti, tam ex Baronibus quam ex Clero, ſeu ex Prælatis, qui ratione Regalium Regi nude erant obnoxii. Qui autem primitus ad nutum Barones Scacarii erant, ii poſtmodum facti ſunt perpetui, & aſcripti eidem Curiæ, quod ſub Henrico III. vel Edwardo I. factitatum putat Spelmannus. Atque ii titulum hunc honorificum non diutius retinent, niſi quandiu in ſuo officio permanent. Unde autem *Barones Scacarii* dici cœperint, ita ſcribit Fleta lib. 2. cap. 26. *Juſtitiarii ibidem* (in Scacario) *commorantes Barones eſſe dicimus, eo quod ſuis locis Barones ſedere ſolebant, dum Comes Norfolciæ & Mareſcallus Angliæ locum habuit in ſedili, tanquam Capitalis Juſtitiarius Regis Angliæ, Rege in Regno ſuo non exiſtente, cujus locum occupat hodie Theſaurarius, ſed officium tamen occupare non poteſt: In lineaque ejus ſedet Cancellarius de Scacario, juxta quem Barones, de quibus intuitu provectioris ætatis venerabilior eſſe videtur, propter quod ſub ejus teſtimonio fieri debent brevia, &c.* Scribit Matthæus Paris an. 1244. pag. 433. ſtatuiſſe eumdem Henricum Regem, *ut duo Juſtitiarii eligerentur in Banco, & duo ibidem Barones in Scacario conſtituerentur.* Vide Matth. Weſtmon. pag. 385. 408. 429. Nicolaum Trivettum an. 1264. Will. Thorn. pag. 1957. 2006. Cowellum, &c. Capitalium vero Baronum Scacarii catalogum contexuit Henricus Spelmannus, ex quo cuivis haurire licet.

Barones Terrarii, apud Will. de Podio Laurentii cap. 43. *terris* & prædiis divites, qui multa prædia poſſident. Vide *Terrarii.*

Barones majores aliquot in Francia recenſentur, quorum jura & privilegia ferme eadem erant quæ Parium Franciæ & Comitum, quos Majores perinde vocabant, ut qui in ſuis Baroniis *amortizandi* & *eleemoſynandi* facultatem haberent, *ita tamen quod tenutæ non emembrentur, ſeu etiam deformentur*, ut eſt in Statuto Philippi Regis an. 1275. tom. 2. Ordinationum fol. 322. in quo qui hoc jure gaudere dicuntur, recenſentur, *Pares Franciæ primum, ſcilicet Comes Flandriæ, Duces Aquitaniæ, Burgundiæ, Britanniæ; Comites Nivernenſis, Atrebatenſis, Andegavenſis, & Marchiæ; Comites alii, Bleſenſis, Antiſiodorenſis, Tornodorenſis, Drocenſis, Claromontenſis & S. Pauli*, quibus accenſentur deinde *Domini de Narbona, de Bellojoco, & de Coucy.* His tribus majoribus Baronibus duos alios *Soliacenſem* & *Credonenſem* addit Charta quæ deſcribitur in Probat. Hiſtoriæ Guinenſis p. 671. *Item vrai eſt qu'en ce Royaume, ainſi que on dit communement, a 4. Baronies notables & principales du Royaume, leſquelles ſont Coucy, Craon, Sully, & Beaujeu. Item qu'entre les autres la Baronnie de Coucy qui eſt compoſée de trois Chaſtellenies, Coucy, la Fere, & Marle, eſt une des plus anciennes & des plus notables Baronnies de ce Royaume.* [*Le Grand Coutumier de France* pag. 182. Edit. 1598. lib. 2. cap. 27. *de Saiſine en fief* habet: *Nota qu'au Royaume de France ne ſouloit avoir que trois Baronies; c'eſt à ſçavoir Bourbon, Coucy, & Beaujeu.* Deinde addit: *Montpeiller eſt Baronie, & fût par acquiſition qu'elle vint au Roy.* Denique adjungit: *Et veulent dire aucuns, que tout homme qui a haulte juſtice & reſſort, ſe peut nommer Baron.* Quod hic de Borbonio dicitur, intelligendum eſt, quamdiu ad Archembaldi familiam pertinuit: & antequam Robertus S. Ludovici filius ea donaretur Baronia: de qua conſulere potes Tillium in ſuo *Recueil des Rois de France* pag. 153.] Montmorenciaci Dominos, *Primos Franciæ Barones* vocitatos, pluribus probat Ducheſnius lib. 1. Hiſt. hujus Familiæ cap. 5. [Hinc factum eſt ut Joannes *le Coq* quæſt. 214. initio ſcripſerit unicam fuiſſe in Gallia Baroniam, nempe Montmorenciacam.]

☞ Sed plures alias fuiſſe, eaſque numero 59. à temporibus Philippi Auguſti nos docet ejuſdem Regis Chartularium, cujus excerptum refertur in

Gloſſario Juris Gallici, in quo recenſentur ſequentes

BARONES:

1. *Delphinus in Alvernia.*
2. *Guido de Donna Petra.*
3. *Guillelmus de Belli Joco.*
4. *Iterus de Tociaco.*
5. *Archembaldus de Soliaco.*
6. *Odo de Dolis.*
7. *Dominus Caſtri Radulphi.*
8. *Dominus Montis Falconis.*
9. *Dominus Virſonis.*
10. *Dominus S. Aniani.*
11. *Dominus Exoldunenſis.*
12. *Vicecomes S. Suſannæ.*
13. *Guillelmus de Rupibus.*
14. *Robertus de Perenaio.*
15. *Jubellus de Meduana.*
16. *Amalricus de Credone.*
17. *Guido de Laval.*
18. *Vicecomes Thoarcenſis.*
19. *Guillelmus de Malleon.*
20. *Gaufredus de Lezignen.*
21. *Gaufredus de Caſtro Eraudi.*
22. *Dominus Caſtelli.*
23. *Dominus Montis fortis Amalrici.*
24. *Dominus Montis Morenciaci.*
25. *Dominus de Rupe.*
26. *Dominus Livriaci & Novi Mercati.*
27. *Dominus Nigellæ.*
28. *Dominus Cociaci.*
29. *Dominus S. Walerici.*
30. *Dominus Piquinienſis.*
31. *Petrus Ambianenſis.*
32. *Rogerus de Roſeto.*
33. *Advocatus Betunæ.*
34. *Buticularius Silvaneƈt.*
35. *Balduinus de Albing.*
36. *Aymardus de Piƈt.*
37. *Bernardus de Anduiſia.*
38. *Vicecomes Turenæ.*
39. *Guillelm. de Montepeſſul.*
40. *Fulco Paganellus Conſtab. Norm.*
41. *Radulphus Teſſon.*
42. *Dominus de Orbec, & Longevil.*
43. *Dominus Oliaci.*
44. *Vicecomes Caſtriduni.*
45. *Vicecomes Lemovic.*
46. *Vicecomes Broc.*
47. *Archembaldus de Combort.*
48. *Nevilon de Vantador.*
49. *Gaufridus Martians.*
50. *Renaudus de Pontibus.*
51. *Giſardus de Diderone.*
52. *Gaufredus de Ranco.*
53. *Gaufredus de Tonaio.*
54. *Haymericus de Rocaforte.*
55. *Guillermus Mainguot.*
56. *Guillermus de Mauſcio.*
57. *Vicecomes de Cona.*
58. *Pontius de Mirabel.*
59. *Dominus de Altoforti.*

Verum, ut rite monet V. Cl. *de Lauriere*, quamvis ii omnes Baronis nomine decorati fuerint, non tamen eadem prorſus ratione. Alii abs Rege quatenus Rege, alii ab eodem quidem Rege, ſed quatenus Duce vel Comite provinciarum, quas acquiſierat, nullo medio pendebant. Hinc autem factum eſt ut Pragmatici veteres dicerent, in Francia tres duntaxat quatuorve eſſe Baronias, quod totidem ſolum eſſent beneficiario jure obſtrictæ Regno, aliæ vero Ducatibus vel Comitatibus, à Rege tamen poſſeſſis, ſolum eſſent obligatæ.

BARONUM etiam appellatione donantur majores vaſſalli, qui non à Rege, ſed à majoribus Baronibus nude pendebant. Liber Rameſienſis ſect. 277. *Conceſſerunt ante Barones Rameſienſis Eccleſiæ . . . quidquid fecerunt in Capitulo apud Ramſey.* Ita ibi non ſemel. Conſtitut. Siculæ lib. 3. tit. 22. *Poſt mortem Baronis, vel Militis qui à Comite vel Barone alio Baroniam aliquam vel feudum tenuerit, &c.* Gervaſius Dorobernenſis an. 1183. *Proteſtatum eſt etiam . . . quod Electus Roſenſis ante conſecrationem ſuam homagium D. Cantuarienſi Archiepiſcopo debeat facere ſtatim poſt electionem ſuam ſuper Baronia quam tenet de eo.* Charta Willelmi Talemontenſis caſtri Domini: *Et convocans omnes Barones meos, quos de diverſis regionibus adduxeram, quoſque in honore meo placitaveram, &c.* Infra: *Optimates* dicuntur.

BARONES COMITATUS, apud Anglos, majores vaſſalli in ſingulis Comitatibus degentes, qui terras ſuas nude & libere de Rege tenent, unde & *libere tenentes* dicuntur, & Comitum judiciis ac comitiis interſunt, & cum iis jus dicunt. Leges Edw. Confeſſ. cap. 15. *Quod per hundredum colligerentur, & ſigillis Baronum Comitatus ſigillarentur, &c.* Leges Henrici I. cap. 30. *Regis judices ſunt Barones Comitatus, qui liberas in eis terras habent, per quos debent cauſæ ſingulorum alterna proſecutione tractari.* Hinc *brevia* Regia ad ejuſmodi Barones perinde ad Juſtitiarios & Vicecomites diriguntur.

BARONES QUI SOCHAM ET SACHAM HABENT, in Legibus Henrici I. cap. 10. id eſt, *qui habent Curiam de ſuis hominibus*, ut eſt in Legibus Edw. Confeſſ. cap. 35. ſeu omnimodam juſtitiam & juriſdictionem altam, mediam & inferiorem ſuper vaſſallis ſuis. Vide *Curia Baronum.*

BARONES CIVITATIS LONDINENSIS, id eſt, *cives* ſeu *homines de London*, ſed præſertim primarii iſtius civitatis. Matthæus Weſtmonaſt. án. 1253. *Talliantur cives Londinenſes, quos Barones conſuevimus appellare, quaſi ſervi ultimæ conditionis.* Matth. Paris eodem anno, de iiſdem: *Quos propter civitatis dignitatem & civium antiquam libertatem Barones conſuevimus appellare.* An. 1258. *Londinum deſtinati convocarunt totius civitatis cives, quos Barones vocant.* Charta Henrici III. de Libertatib. London. *Barones civitatis London eligant ſibi ſingulis annis de ſeipſis Majorem.* Eorum iſtud erat privilegium ut de nulla re reſponderent extra civitatem, præterquam de tenutis & contractibus forinſecis, ut auctor eſt Bracton. lib. 5. Tr. 5. cap. 14. Atque inde forte *Baroniarum* nomen datum domibus quas Barones Londinenſes incolebant, in Placito an. 14. Edw. I. apud Spelmannum: nec ſcio etiam an eadem de cauſa *Heroes* Londonienſes dicantur apud Ingulphum pag. 877. Id porro privilegium *magnarum civitatum & villarum exemptarum Burgenſibus* adſcribit etiam auctor Fletæ lib. 2. cap. 54. §. 8. lib. 6. cap. 37. §. 15. quarum perinde incolæ *Baronum* titulo gaudebant. Nam *Eboraci*, *Ceſtriæ*, *Warvici*, *Fevershami*, & aliarum civitatum regiis privilegiis inſignium cives, eadem *Baronum* appellatione donatos obſervat Spelmannus. Quod etiam in aliquot Franciæ noſtræ urbibus videtur obtinuiſſe: nam *Barones* cives Bituricenſes & Aurelianenſes vulgo qui-

dam appellant. De Bituricenſibus exſtat Charta Ludov. VII. an. 1145. in qua hæc habentur: *Quod ſi infra urbem* (Bituricenſem) *aliquid forifecerint, pro laude Baronum ipſius civitatis emendabunt.* [Vide Thomaſſerium Conſuet. Bituric. part. 1. cap. 46. pag. 63. & Loiſellum Tract. *des Seigneuries* cap. 7. num. 44.] Scribit præterea Henr. Lebretus in Hiſtor. Montalbanenſi pag. 225. Conſules, ejuſdem urbis Barones ſe inſcribere.

Barones de Quinque Portubus, ſeu *Quinque portuum*, vulgo appellantur in Anglia, qui degunt in quinque præcipuis Angliæ portubus, vicinæ Galliæ objectis, *Haſting, Dover, Hitt, Rumney, & Sandwic*, villiſque aliis ad eaſdem pertinentibus, *Rye* præſertim & *Winchelſey.* Hi propter antiquam nobilitatem ſummamque gloriam quam in regni defenſione, in maritimis præliis reportarunt, non ſolum (quod hodie nullis præterea in omni Anglia contingit) *Baronum* appellatione honeſtantur; ſed ampliſſima illuſtriſſimaque privilegia à priſcis Regibus obtinuere. Quippe in Regis coronatione quatuor ex ſe electos mittunt, qui umbraculum ſupra ipſius caput deferunt, eademque die ſolemnibus epulis coram ipſo à dextris accumbunt. Indicto etiam Parlamento non burgenſes ut burgi, non cives ut civitates, (ipſumque Londinum) nec Milites ut ſinguli Comitatus, *ſed duos peritos idoneos Barones e quolibet portu* per breve regium jubentur mittere, qui & in Parlamentariis ſubmonitionibus locum proximum obtinent à Baronibus Regni. Hodie tamen cum iis non conſident, ſed Communibus, uti vocant, immiſcentur; quod fieri cœptum anno 4. Jacobi Regis, uti pluribus refert Spelmannus, à quo quædam ex præallatis ſumus mutuati. Porro præter recenſita privilegia, illud erat potiſſimum, ut de nullo placito reſponderent, niſi apud *Shypwey*, ut eſt apud Bractonum lib. 5. Tr. 5. cap. 14. & in Fleta lib. 2. cap. 54. §. 8. cap. 55. §. 1. lib. 6. cap. 37. §. 15. Baronum Quinque portuum meminerunt præterea Matthæus Weſtmonaſt. an. 1293. pag. 419. Willelmus Thorn. an. 1368. *Baronum de Sandwic*, Willelmus Thorn. an. 1227. *Baronum de libertate Dovoriæ*, idem Scriptor an. 1364. Vide *Cuſtodes Quinque portuum.*

Ejuſmodi privilegiorum auctorem Guillelm. Nothum facit Camdenus in Cantio: Guillelmus, inquit, Victor, ut Cantium, quæ tanquam Angliæ clavis habetur, ſibi firmius retineret, Coneſtabilem Caſtro Doverenſi, eumdemque Limenarcham quinqueportubus ex veteri Romanorum inſtituto præfecit. Hi ſunt *Haſtings, Dover, Hith, Rumney, & Sandwich*, quibus *Winchelſey* & *Rie*, ut præcipua & alia oppidula ut membra adjunguntur: quæ quia bello maritimo operam navare tenentur, immunitatibus gaudent magnis & multis, ipſeque Limenarcha, qui ſemper eſt è proceribus fidei ſpectatiſſimæ, in ſua juriſdictione Admiralli auctoritatem in plurimis aliaque jura habet.

At primum Joannem Angliæ Regem haſce immunitates ſub hiſce conditionibus quinque Portubus Anglicanis conceſſiſſe, ſcribit Henricus de *Knyghton* an. 1207. *Iſte quoque Joannes fuit primus Rex Angliæ, qui unquam dotavit 5. portus Angliæ de libertatibus & conſuetudinibus, quas uſque ad moderna tempora clamant tenere pro ſequela navigii, ad quod eodem tempore ſe perpetuo Regi Joanni obligaverunt, & hæredes ſuos invenire, quando & quo tempore guerræ Rex habeat neceſſitatem de eis, videlicet 5. portus antedicti rationaliter præmuniti, quoties Rex mandaverit eis, octogincta naves defenſabiles propriis ſuis expenſis per 40. dies, & capient deinceps ſtipendia à Rege; & hæc fuit cauſa principalis hujus dotationis propter magnam neceſſitatem quam habuit de navigio ad paſſagium ſuum in Normanniam, quam illo tempore perdidit, ut ante dictum eſt, cauſa cujus dotationis adhuc clamant liberiores eſſe præ cæteris partibus omnibus Regni Angliæ.*

Servitia autem quæ Regi debent, ea ſunt, ex Willelm. Thorn: *Haſtingus debet invenire 21. naves, in qualibet navi 21. homines, cum ſarcone qui dicitur, ad quem pertinent tanquam membra unus vicus in Seford, Pevenſelle, Hedneye, Wincheleye, Rye, Hamme, Wekesborne, Crenethe, & Forthclype.*

Romene debet invenire 5. naves, in qualibet navi 24. homines, cum ſarcone, ut ſupra. Ad quem pertinent Brombelle, Lyde, Oſmarſtone, Dengemares, & vicus Romenhale.

Hethe debet invenire 5. naves, in qualibet navi 21. homines, cum ſarcone, ut ſupra. Ad quem pertinet Weſtmethe.

Devoria debet invenire 21. naves, in qualibet navi 21. homines, cum ſarcone, ut ſupra. Ad quem pertinet Folkſtan, Feverſham, Mergate.

Sandwicus debet invenire 5. naves, in qualibet navi 21. homines, cum ſarcone, ut ſupra. Ad quem pertinet Fordwicus, Recolver, Serre & Dale.

Summa navium 57. hominum in eiſdem 1188. Summa ſarconum in eiſdem. 57.

Servitium quod Barones quinque portuum præſcriptorum recognoſcunt facere ad ſubmonitionem Regis per annum, ſi contigerit per 15. dies ad cuſtum eorum proprium: ita quod primus dies computatur à die quo vela navium erexerunt, uſque partes ad quas tendere debent, vel ulterius, quando Rex voluerit ad cuſtum ejus. Vide Auctorem Fletæ lib. 1. c. 22. §. 8.

Qui vero hiſce portubus præficiuntur, *Cuſtodes portuum maris*, dicuntur apud Hovedenum in Ricardo I. pag. 784. & Matth. Paris an. 1211. pag. 161. *Cuſtodes quinque portuum*, apud eumdem Paris ann. 1236. pag. 288. ann. 1243. pag. 406. & alios. De his pluribus agit Seldenus lib. 2. de Dominio maris cap. 14. Diverſi porro ab iis, quos *Capitaneos & Cuſtodes maris* dictos annotat, qui Thalaſſiarcarum ſeu Amiraliorum munus obibant. In Chron. Alexandrino ann. 8. Phocæ occurrit neſcio quis φρȣ̃ξ λιμένος.

¶ Barolanus, An idem qui infra *Baronulus, Baronettus*? Sallas Maleſpinæ apud Baluz. Miſcell. to. 6. p. 276. *Inter quos* (regnicolas) *quidam Barolanus præcipue nomine Gezolinus de Marra, cujus progenitores de montibus Amalfiæ traxerunt originem, ad tractatus rerum domeſticarum regalium familiaris admittitur.*

Baronettos, pro *Banneretis*, de quibus egimus, & ſcribi & uſurpari apud Scriptores Anglicos obſervat Spelmannus. Thomas de *la More* in Vita Edwardi II. ſub ann. 1321. *Capitur Comes Lancaſtriæ, Barones, & Baronetti Commilitones ejus, & Milites 95.* Walſinghamus eod. an. *Capti ſunt & in cuſtodia detenti Barones & Baronetti 22. Milites 68. &c.* Statutum Ricardi II. ann. 5. *Soit-il Erchéveſque, Eveſque, Abbé, Prior, Duc, Counte, Baron, Baronet, Chivaler de Countée, Cittizien de Citté, &c.* Ita apud Henricum Knygthon. ann. 1296. At Spelmannus in Rotulis Parlamentariis MSS. iis locis, ubi *Baronettos* habent libri impreſſi, *Banneretos* ſcribi, & ex MSS. reſtituendum monet. Sed vix cum illo cenſuerim *Baronnettos*,

Barones ſeu magnates eſſe qui de aliis quam de Rege, terras ſuas tenent. Ututſit, conſtat ann. 1611. Jacobum Magnæ Britanniæ Regem novum *Baronnettorum* Ordinem creaſſe, quem inter Barones Regni & Equeſtres claſſes conſtituit, diplomate quod deſcripſit Spelmannus. [Hi jus non habent ſedendi inter Proceres in ſuperiori Camera Parlamenti, ſed tantum in inferiori.]

Baronissa, *Uxor Baronis, vel virago, ſcilicet Baronis habens animum.* Jo. de Janua, [& Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 313. col. 2. A. in Ordinatione Humberti II. ſuper numero & ordine menſarum: *Item volumus & ordinamus quod dominæ de Anton. & Dominæ Burguæ & aliis Baroniſſis in hoſpitio cum domina Dalphina pro ſe ſolum comedentibus ſerviatur ſingulis diebus, tam in prandio, quam in cœna, per omnia ſicut de Baronibus, &c.*]

Baronia, Prædium à Rege nude pendens, vel majus prædium, aut feudum. Gervaſius Dorobernienſis in Henrico II. ann. 1163. *Archiepiſcopi & Epiſcopi ... habent poſſeſſiones ſuas de domino Rege, ſicut Baroniam, & inde reſpondent miniſtris & Juſtitiis Regis.* Conſtit. Siculæ lib. 1. tit. 32. §. 2. *De Comitatibus, videlicet Baroniis, civitatibus, caſtris & magnis feudis, quæ in quaternionibus doanæ noſtræ Baronum inveniuntur inſcripta.* Adde tit. 41. lib. 3. tit. 4. Baroniæ vero à caſtro quod intra illius fines conſtructum eſt, nomen aſſumunt, ut eſt in Conſtit. Sicul. lib. 3. tit. 14. §. 1.

Tenere in Baronia, dicitur in Stabilimentis S. Ludovici lib. 2. cap. 36. qui jus nundinarum, caſtellaniam, peagium, & ligium eſtagium in ſuo feodo habet: *Qui a marchié, Chaſtellerie ou paage, & lige eſtage, il tient en Baronie, &c.* Hominium Joannis Avennenſis Comitis Hannonienſis præſtitum Philippo Pulcro an. 1290. menſe Sept. *Et ſciendum eſt quod prædictam terram tenebimus ab eodem & ſucceſſoribus ſuis in Baronia, & eidem faciemus ſervitium cum quinque Militibus pro eadem, ſicut alii Barones dicti Regni.* Charta ejuſdem Regis pro Ludovico fratre: *Teneremur eidem fratri noſtro aſſidere in terra cum nobilitate & Baronia 15. millia librarum parvorum Turonenſium annui reditus, ... quæ omnia ſibi in Comitatu & Baronia aſſignamus & aſſidemus.* In alia Joannis Regis ann. 1342. dicitur Comes Rociacenſis tenere *à une foy & hommage & en Baronnie les terres de Blazon, de Chimelier, & de Mirebeau en Anjou.*

Tenere in Baronia et Comitatu. Charta Philippi Regis Fr. an. 1279. laudata à Ducheſnio in Probat. Hiſt. Ducum Burgund. p. 93. *Tenebunt in feodum ligium à dicto Duce, & ejus hæredibus in Baronia & Comitatu ad unum feodum & unum homagium ... dictos Baroniam & Comitatum Cabilonenſem, ... ita tamen quod in prædictis quæ dicto Duci remanent, dicti Comes & Comitiſſa, & eorum hæredes nihil juris & Baroniæ vel dominii de cætero poterunt reclamare.* Teſtamentum Hugonis Ducis Burgund. an. 1272. ibid. pag. 78. *Civitatem Cabilonenſem cum pertinentiis .... Baroniam Comitatus Cabilonenſis, &c.*

Baronia Integra, apud Anglos dicitur conſtare 13. *feodis & tertia parte unius feodi Militis, quolibet feodo computato ad 20. libratas, quæ faciunt in toto* 400. *marcas*, in Modo tenendi Parliamentum, c. de Laïcis: uti *Comitatus* 20. *feodis unius Militis, quolibet perinde feodo computato ad* 20. *libratas, quæ faciunt* 400. *libratas in toto.* Apud Normannos videtur conſtitiſſe ſervitio quinque Militum. Regeſtum Philippi Aug. Herouvallianum fol. 167. *Ricardus de Harcourt tenet honorem S. Salvatoris de Domino Rege per ſervitium* 4. *Militum: ſed debebat quinque, quando Baronia erat integra.* Fol. ſeq. *Guillelmus de Hommet Conſtabularius Normanniæ tenet de domino Rege honorem de Hommeto per ſervitium* 5. *Militum, & habet in eadem Baronia* 22. *feoda Militum ad ſervitium ſuum proprium, &c.*

Baronias præterea appellarunt noſtri, quatuor principatus in quos diviſum fuit regnum Hieroſolymitanum, quorum primus fuit regnum Hieruſalem, *quod propter ſui brevitatem Principatum, ſeu Baroniam appellabant*; altera *Baronia* fuit Comitatus Tripolitanus; tertia, Antiochiæ Principatus; quarta, Comitatus Rohes. Ita Will. Tyrius lib. 16. cap. 29. Jacobus de Vitri col. 1. c. 30. 31. &c. Geſta Lud. VII. Regis Fr. c. 17. Sanutus l. 3. part. 7. c. 1. Aſſiſiæ Hieroſol. Odoricus Raina dus ann. 1291. n. 16. 17. &c.

Baroniæ, Regalia, ſeu majora dominia Epiſcoporum ac Prælatorum, quæ à Regibus in feudum tenentur. Marth. Weſtmonaſter. an. 1245. pag. 320. de Epiſcopo Ciceſtrienſi: *Baronia ad Epiſcopatum pertinente privari meruit multo tempore.* Idem ann. 1253. pag. 352. *Conventus tam de Baronia, quam de poſſeſſionibus Eccleſiæ, &c.* Pag. 275. de Electo Dunelmenſi: *Suſceptus à Rege, homagium ei de Baronia perficiens, &c.* Adde pag. 430. Matthæus Paris an. 1240. *Rex precibus amicabilibus mitigatus D. Epiſcopo Ceſtrenſi Rogero, ... Baroniam ſuam in pace benigne reſtituit.* Item ann. 1257. *Ut Epiſcopi & Abbates decimam ſuam darent de Baroniis ſuis plenarie.* Articuli Epiſcoporum Angliæ in Addit. ad eumdem Paris pag. 131. *Diſtringuntur Epiſcopi per Baronias ſuas, &c.* Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 280. *Dicunt quod dictus Abbas & prædeceſſores ſui nunquam tenuerunt in Baronia, ſed per ſervitium unius Militis, & tenuerunt Abbatiam illam de domino Rege in Capite.* Adde p. 299. Ea vero Regalia non unica, ſed pluribus Baroniis conſtabant: tot enim erant Baroniæ, quot majora prædia. Thomas Stubbs in Epiſcopis Eboracenſibus: *Rex iratus tres Baronias Archiepiſcopatui Eboracenſi ex antiquo collatas, & eidem annexas ... ſciſſiri fecit.* Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 210. *Pro Abbate Baroniam unam, & pro ſingulis Monachis qui cum Abbate contra dictum Regem proceſſerant, ſingula feoda Militum arripuit.*

Id etiam obtinuit in Francia, ut Regalia Epiſcoporum & Eccleſiarum *Baroniæ* dicerentur. Joannes II. Lugdunenſis Epiſcop. *Sedes illa Archiepiſcopalis, in qua nunc Pontificalis honoris conſecrationem recepiſtis, ... pleniſſimam habet juriſdictionem, quam vos Baroniam vocatis tam infra terminos Imperii, quam Regni Francorum.* Regeſtum Parlamenti B. continens Areſta ann. 1282. S. Martini fol. 63. *Cum Epiſcopus Conſtanticus nobis conqueſtus fuiſſet, quod cum in villa ſua de S. Laudo, quam tenet à nobis per Baroniam, tempore mortis prædeceſſoris ſui eſſent pilloricum, ſcala & pala, quæ conſumptæ ſunt, &c.* Et fol. 79. fit mentio *Baroniæ & juriſdictionis* Epiſcopi Dolenſis, & *Baroniæ* Archiepiſcopi Remenſis: in 1. Regeſto fol. 146. *Baroniæ* Epiſcopi Belvacenſis, & in Charta Ludovici Reg. menſ. Decemb. 1233. in Charta an. 1307. *Baroniæ Eccleſiæ Lugdunenſis*: in Regeſto Chartophylacii Regii 17. *Baroniæ & temporalitatis Epiſcopatus Lingonenſis, &c.* Ratione igitur harum Baroniarum, *Barones* interdum Epiſcopi appellantur. Appendix ad Gregorii Tur. Hiſtor. *Burgundiæ Barones, tam Epiſcopi, quam cæteri Leudes, &c.* Nam non modo propter

propter Regalia, ut alii Barones, ſervitiis omnibus feudalibus obnoxii erant, ſed etiam in Comitiis publicis ſeu Parlamentis ſedere iis jus erat, cujus apud noſtros uſus infinita proſtant exempla apud Tillium & alios. In Anglia vero Epiſcopos in Parlamentis publicis, eo nomine locum & ſedem habere conſtat. Concilium Clarendoniæ habitum ann. 1164. art. 11. apud Gervaſium Dorobern. *Archiepiſcopi, Epiſcopi, & univerſæ perſonæ regni, qui de Rege tenent in capite, habent poſſeſſiones ſuas de Rege, ſicut Baroniam, & inde reſpondent Juſtitiariis & miniſtris Regis: & ſequuntur & faciunt omnes rectitudines & conſuetudines regias, & ſicut cæteri debent intereſſe judiciis Curiæ Regis cum Baronibus, quouſque perveniatur in judicio ad diminutionem membrorum vel mortem.*

Barones in Aragon. qui dicantur, vide in *Rici homines.*

Baronali Jure poſſidere, id eſt, quemadmodum Barones, vel ſupremo jure ac dominio, in Bulla Paſchalis II. PP. apud Ughel. to. 1. p. 996.

Barones Eleemosynarii, apud Stanfordium, & in jure Anglicano, dicuntur iidem Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, & Priores qui prædia ſua Eccleſiæ à Rege tenent per *Baroniam*. Baronias enim ſuas ex *Eleemoſyna* Regum perhibentur accepiſſe, licet ipſa prædia aliorum ſæpe munificentia conſecuti fuerint. Quomodo etiam apud nos *Regalia* Eccleſiarum cenſentur eſſe ex ſola regia liberalitate iis olim conceſſa.

Baronum jura varia recenſentur, quorum aliquot deſcripſit Philippus Bellomanerius in Conſuetud. Belvacenſi MS. c. 58. qui eorum præcipuum fuiſſe, ait, quod caſtris ac forteritiis vaſſallorum ſuorum in propriis bellis ac negotiis uti iis fas eſſet, de quo more uberrimam Diſputationem inſtituimus ad Joinvillam, quæ eſt trigeſima.

Aliud præterea Baronibus privilegium adſcribit, ut vaſſallorum tenementa ac prædia poſſint ſibi aſſerere, ſi ea aut domibus vel munitionibus ſuis, vel baroniæ ſuæ communi utilitati noceant, facta rationabili aliorum compenſatione: *Més voirs eſt qu'il ne doit pas eſtre contraint au vendre, s'il ne li plaiſt, més l'eſcange ſoffiſant ne pot il refuſer.*

Barones omnem juſtitiam habent in ſuis Baroniis. Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. c. 24. *Bers ſi a toutes juſtices en ſa terre, ne li Rois ne puet mettre ban en la terre au Baron ſans ſon aſſentement.* Et cap. ſeq. dicitur Baro habere juſtitiam murtri, raptus, & inciſionis, ſeu mulieris gravidæ vulneratæ: *Bers ſi a en ſa terre murtre & rat & encis.* Et c. 4. quod inſcribitur, *des cas de haute juſtice de Baronie*, hi caſus recenſentur, *traiſon, rat, arſon, murtre, encis, & tous crimes où il i a peril de perdre vie ou membre, là où l'en feſoit bataille.* Id eſt, proditio, raptus, incendium, murtrum, inciſio, & crimina omnia in quibus mors aut membrorum mutilatio indicuntur, & quorum probatio per duellum decernitur.

Baroniæ diviſionem inter hæredes non admittunt. Statuta S. Ludovici lib. 1. cap. 24. *Baronnie ne part mie entre freres ſe leur pere ne leur a fait partie, més li ainznez doit faire avenant bienfet au puiſné, & ſi doit les filles marier.* Charta Willelmi Comitis Forcalquerii ann. 1211. *Fuitque arbitrium Curiæ (* Regis Franciæ *) ad uſus & conſuetudines Franciæ hactenus approbatas: tale ſcilicet quod non audierant neque viderant, quod Baronia aliqua eſſet diviſa pro hærede femina, in qua hæres maſculus haberetur: ſed hæres femina maritagium accipiebat à patre vel matre ſua, vel fratribus ſuis, &c.* Petrus de Vineis lib. 6. Ep. 25. de Conceſſione caſtri: *Quod caſtrum ipſum à nobis & hæredibus noſtris in Capitaniam teneat, & immedietate à noſtra Curia recognoſcat: vivens jure Francorum, in eo videlicet, quod major natu excluſis minoribus fratribus & cohæredibus in caſtro ipſo ſuccedat.* [Inquiſitio facta anno circiter 1340. quam poſt Menagium integram exhibet V. Cl. *de Lauriere* tom. 1. Gloſſarii pag. 143. & ſeqq. *Car li uſage de Toraine & d'Anjou & del Maine ſont tel que nule Baronie ne ſe démembre, ains revient tout temps à l'ainzné à tenir & à exploiter par raiſon d'ainzneeſſe, & ainſi par toutes les terres & par toutes les appartenances de ceſtes trois Baillies:* quod pluribus exemplis in eadem charta relatis comprobatur. Atque hinc eſt etiam quod Ingelrannus Codiciacenſis dominus, ut refert Guillelmus de Nangiaco in Vita S. Ludovici, coram rege reſpondere coactus fuerit licet *petens per Pares Franciæ ſi poſſet, ſecundum conſuetudinem Baroniæ judicari, ... quod* nimirum *terram in Baronia non tenebat, quia terra de Bovis, & de Gorneyo, quæ à terra de Couciaco per fraternitatis partitionem deciſa fuerat, illud dominium Baroniæ importabat.*] His conſona habent Conſuetudines noſtræ municipales à nobis laudatæ ad eadem Stabilimenta. Vide *Curia Baronum.*

Baroniæ, titulus quibuſdam præterea majoribus prædiis attributus ex privilegio Regum ſpeciali: ſed hoc ſerius in Anglia obtinuit. Obſervant enim Spelmannus & Edwardus Cokus ad Littletonem ſect. 1. & 9. Ricardum II. anno regni ſui 8. Chriſti 1387. Joannem *de Beauchampe de Holt* Seneſcallum Hoſpitii Regii, *in unum Parium & Baronum Regni* præfeciſſe, ſtatuiſſeque, ut *idem Johannes & hæredes maſculi de corpore ſuo exeuntes ſtatum Baronis obtineant, ac Domini de Beauchampe, & Barones de Kideſminſter nuncupentur.*

Baronia, Ordo nobilium, Baronum, *Baronatus.* Epiſtola Ludovici VII. Reg. tom. 4. Hiſt. Franc. pag. 583. *Poſtulationibus Cleri, & aſſenſu Baroniæ, toti regno pacem conſtituimus.* Infra: *In pacem iſtam juraverunt Dux Burgundiæ, ... & reliqua Baronia quæ aderat.* Henricus de *Knyghton*: *Et obſederunt Athelſtanum cum Baronia ſua in civitate. Vacce*, Vetus Poëta Gallicus:

Moult i ot riches hom, grant fu la Baronie.

Jo. Villaneus lib. 6. c. 37. *Con tutta la Baronia di Francia.* Lib. 7. c. 21. *Il Re Carlo con tutta ſua Baronia entro in Fiorenza.* Cap. 26. *Col fiore di ſua Baronia.*

Baronagium, Baronum ſeu magnatum ordo, ἀρχοντικὸν Annæ Comnenæ Lib. 1. Alexiad. pag. 11. Matth. Paris ann. 1239. *Illuſtris Rex & totum Francorum Baronagium.* Adde pag. 605. 634. Matth. Veſtmonaſter. ann. 1238. *Rex Henricus ſine conſilio Baronagii ſui maritum Richardum de Clare, &c.* Walſinghamus in Edw. I. *Hoc anno Rex de conſilio Baronagii Walliam intravit.* Apud Joannem Villaneum lib. 7. cap. 10. *Baronnaggio*, idem ſonat ac Baronis dignitas.

Barnagium, vox abbreviata ex *Baronagium*, ſeu potius conficta ex Gallica *Barnage.* Matth. Paris an. 1242. *Dominus Rex de conſilio Barnagii ſui, &c.* Ann. 1244. *Suppoſuit ſe diſpoſitioni & cenſuræ Regum Francorum & Anglorum, ac Barnagii regnorum eorumdem.* Adde p. 501. 445. 659. & Guil. Prinneum in Libertatib. Angl. tom. 2. pag. 618. Le Roman *de Vacce* MS.

Mout fut grant le Barnage que Rou out amené.

Le Roman *de Garin* MS.

Li jors approche, & li Barnage vint.
Haute eſt la feſte que l'Empereur tint.

[Le Roman de *Guillaume au Court-nez* MS.
De l'oſt de France amenray tel Barnage.]
Guillelmus *Guiart* MS. an. 1179.
Fiſt aſſembler tout ſon Barnage.
Alibi :
A grant oſt & à grant Barnage.
La refu par lui le veage
De S. Jaques ſi aquités,
Qu'il i priſt cent & ſis cités.
Et anno 1248.
Le Roi monte, & tout ſon Barnage;
Et ſe rengent és ſablonieres.
Sed & ſæpe vox *Barnage*, pro nobilitate generis & natalium uſurpatur. Le Roman *de Garin* :
Moult fu pruz & Chevalier gentil,
De haut Barnage, & de moult riche pris.
Le Lucidaire MS.
S'a grant joie, & ſes grans Barnages.
Verra-on tourner à hontage.
Interdum pro ipſa animi magnitudine. Vetus Poëta MS.
Que conquis ot li Ber par ſon Barnage grant.
Ita *ber* pro *generoſus*, *magnanimus.* Le Roman *de Garin* :
Sor le chancel monta Hunaut le Ber.
Infra :
Hé Hunaut ſire, franc Chevalier & Ber.
Le Roman *de Florimon* MS.
Florimons fu gentis & Ber.

¶ Baronatus, Baronis dignitas. Ludewig. Reliq. MSS. tom. 6. pag. 82. ex Literis Jodoci Marchionis Brandeburg. de nobilitate avita Tettaviorum: *Orans ut ei concedamus coram nobis & conſiliariis noſtris vetuſtatem ſuæ ſtirpis, & ſimiliter Baronatus ſui originem ab anteceſſoribus ſuis probare.*

Barnatus, quaſi *Baronatus*, Ordo Baronum. Capitula Caroli Calvi tit. 22. *Deus omnipotens nobis donet, ut veſtram fidelitatem & veſtrum adjutorium, quæ ſemper contra nos cum omni Barnatu demonſtraſtis, vobis ſic merere poſſimus, ſicut anteceſſores noſtri veſtris anteceſſoribus in bene meruerunt, &c.* Ubi vir magnus *Barnatum* hoc loco interpretatur *fidem & obſervantiam, quæ Barones & Regis vaſſallos in primis decet.* Sed vix eſt ut aſſentiar, cum potius videantur, *cum omnibus Baronibus*, hæc verba ſonare : nam ita *Barné* uſurparunt noſtri. Philippus *Mouskes* ex Bibl. Regia :
Cilderis fut lues couronnés,
Car loet la tout li Barnés.
Vetus Poëma MS. de Vulpe Rege coronato :
Pour ſon maintiens, dont li renons
Eſtoit ja par tout ſi alés,
Que meiſmes tout li Barnés
Priſent del tout ſi ſa maniere.
Le Roman *d'Aubery* MS.
Le ſert li Cuens o moult riche Barné.
Le Roman *de Garin* MS.
Et commanda à ſon riche Barné;
Communément fuſſent treſtuit armé.
Alibi :
Nul le regarde de France li Barné.
Rurſum :
Lors ſi irai à mon riche Barné.

¶ Baronuli, Iidem qui ſupra *Baronetti* ſeu *Banneretti*, apud Rymer. tom. 13. pag. 349. *Damus autem univerſis Vicecapitaneis, Locatenentibus, Baronibus, Baronulis, Dominis, Nobilibus, Militibus, Magiſtris, Marinariis, Hominibus ad arma, &c.* Et pag. 364. *Baronum, Baronulorum, Dominorum, &c.* Similiter infra pluribus in locis.

¶ BARODERII, *Barrii* ſeu ſurburbii incolæ. Regimina Paduæ ad an. 1325. apud Murator. tom. 8. col. 466. *Et eo anno mortuus fuit gladio D. Polionus de Bicaëlis de Bononia Poteſtas Paduæ, & capitaneus ſuorum Baroderiorum ſuper domo Communis.* Vide *Barriani* in *Barrium.*

BAROSELI, [Eadem notione ac *Baroderii.*] Statuta Veronenſia lib. 3. cap. 23. *Milites Rectorum facere debent bona fide & diligentia cuſtodias noctis per omnes contratas in corpore civitatis, & ſimiliter Caput Baroſelorum, cum ſuis barchetis in Burgo S. Zenonis.* Vide *Barigildus.*

BAROSUS, βάκηλος, σοβαρός, in vet. Gloſſ. Gloſſ. Lat. Gr. *Barbo*, βάκηλος. [Stultus, mulieroſus, mobilis.]

¶ BARQUELIUS, Aquæ receptaculum, Maſſilienſes *Barquiau* vocant quod nos *Baſſin, Reſervoir d'eau* dicimus. Uſurpatur iterum pro fovea aquis aliiſque ruderibus continendis apta. Inſtrum. anni 1328. ex Schedis D. *le Fournier : Supplicatio facta domino vicario Maſſilienſi per Guillelmum Codoliti magiſtrum lapitidem deputatum ad curam Barqueliorum prope pontem Fratrum Minorum ad eumdem curam faciendam.*

¶ BARQUILE, Idem quod *Barquelius.* Statuta Maſſil. pag. 439. *De Barquilibus faciendis in tranſverſiis Maſſiliæ de portu. Ordinamus, quod... Conſules.... debeant fieri facere in portu, in extremitate ſcilicet viarum tranſverſarum, quæ deſcendunt ad portum in ſingulis unum Barquile, in quo tota terra & rumenta omnia, quæ per dictas vias tranſverſias adducuntur ab aquis pluvialibus ad dictum portum poſſit vel poſſint remanere, ſcilicet in Barquili dicto ſeu fovea, ut ita per prædicta Barquilia dictus fimus dictaque omnia rumenta retineantur, ne portum intrare poſſint, ſed & poſtmodum tranſacta dicta pluvia inde extrahantur, & alibi exportentur.* De conſtructione caſtri Saphet apud Baluzium tom. 6. Miſcell. pag. 263. *Et cum eſſet ibi defectus aquæ & cum multis ſomariis, laboribus & expenſis afferretur à remotis, & Epiſcopus ſingulis diebus quæreret fonticulos ad facienda Barquilia ubi colligerentur* (aquæ.)

BARRA, Fuſtis, vectis, noſtris *Barre*, Hiſpanis *Barra*, Italis *Sbarra.* Gloſſæ MSS. *Clater, tri, Barra oſtii.* Honorius III. PP. ad Epiſcopum Engoliſmenſem : *Quædam Barra ferrea ſuper dextræ ſuæ pollicem fortuito caſu cadens, ungulam avulſit ab eo.* De vocis origine quædam habet V. Cl. Ægid. Menag. in Orig. Italic. [Plura in Gallicis, ubi docet *Barra* à *Vara* derivari. Eſt autem *Vara* Iſidoro in Gloſſis *Perticæ duæ inter ſe colligatæ quæ aſſerem ſuſtinent.* Unde Proverbium : *Vibia varam ſequitur.* Juxta Turnebum : *Varronum nomen à* varris *fluxit ; unde & vernaculum noſtrum Barra manavit.* Boxhorn. in Originibus Gall. *Barr* interpretatur, *Vectis, repagulum, peſſulum :* unde vocis origo Gallica ſeu Celtica dici poſſet, ſi non magis placeret à *Vara Barram* deduci.]

Barræ dicuntur præſertim repagula ac ſepta quæ ad munimenta oppidorum & caſtrorum, vel ad eorum introitus ac portas ponuntur, ne inconſultis cuſtodibus in eas aditus quibuſvis pateat. Will. Brito lib. 3. Philipp. [ubi de Marchione *de Barris* ad cujus nomen alludit :]
Stabat enim firmus ut Barra repagula firmans.
Infra :
Tunc Comes exclamat : Barras, gaudete Quirites;
Fregimus, in manibus ſunt Barræ denique noſtris,
Nulla poteſt nobis jam barrula tollere Barras.
Charta Philippi Aug. an. 1195. pro Communia ſancti Quintini apud Hemeræum : *Servientes villæ*

& ii qui Barras & portas villæ ſervant, nulli habeant reſpondere Juſtitiæ de catallo, niſi coram Majore & juratis. Alia an. 1306. apud Loyſellum in Hiſt. Bellovac. *Super eo etiam quod nos Barras licias fecerimus fieri ad portas villæ prædictæ.* Chronicon S. Michaëlis Virdun. *Hic Fridericus propter frequentes Campanorum in Lotharingiam incurſiones, in confinio Lotharingiæ & Campaniæ caſtrum extruxit, quod Barrum, quaſi Barram nominavit.* [Statuta Brageriaci art. 2. *Medietas vero dictorum duodecim qui in Conſules nominabuntur erit de corpore dictæ villæ, & alia medietas de Barris, burgis, & ſuburbiis.* Vide ibidem num. 8. & 74. Charta anni 1219. inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 245. E. *Cum diſcordia verteretur... ſuper fractione catenarum & Barrarum Epiſcopi apud Cabilonem.*] Adde Albertum Argentin. pag. 146.

¶ Barra, pro *Ponte* ſumi videtur in antiqua Charta Tabularii Corbeïenſis: *Sciant omnes libertates Eccleſiæ noſtræ & hominum noſtrorum in pace Corbeïæ Folliaco uſque ad Barram Burdini*, hodie *Pont Bourdin*.

Barra, Septum Curiæ, cancelli, auditorium, ubi cauſæ coram judicibus ab Advocatis perorantur: noſtris, *Barreau*. Henricus de *Knyghton* pag. 2547. *Dominus Hugo de Spencer ductus coram Domino Willelmo Truſſel Juſtitiario, areniatus eſt coram eo ad Barram.* Sic lego, pro *Barrum*. Willel. Thorn. *Coram quibus vocatus eſt Abbas, & coram eis ſtans ante Barras, pœnam exceſſus Monachi ſui recepturus, condemnatus eſt, &c.*

Barræ, interdum etiam dicuntur Exceptiones rei, vel generatim primæ litium inſtructiones, quæ ad *barras* fori ſimplici ac nuda formula peraguntur. Sic porro appellatæ, quod exceptionibus contra actorem vice repagulorum utatur reus. [Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 173. col. 1. ex Teſtamento Joannis Dalphini an. 1318. *Sublatis omnibus impedimentis, Barris, cavillationibus per competentes judices confirmentur.*] Philippus de *Beaumanoir* MS. cap. 61. *Se gage ſunt por aucunes Barres de querelle, non pas du principal du fet, li vainqueres ne gaigne fors que le Bare, porquoi li gages furent donné. Et por ce eſt-il à entendre, ſe le Barre eſtoit dilatoire, &c.* Et infra: *A briément parler, toutes Barres & exceptions ſont dilatoires, par leſquelles beſoignes de quoi on plede, ne ſont fors à alongier. Et celes qu'on appelle peremptoires, ſont les reſons qu'on met avant, par leſquelles, ou par aucune deſquelles, ſelon le preuve, querele eſt gaigné.* Et cap. 67. *La û il jugié ſoit du principal de le querelle, ſoit de Barres.* [Edictum S. Ludovici an. 1270. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 261. *Quand aucuns a bonne deffenſe & loyaux, li avocas & li avantparlier doit mettre avant & propoſer en jugement ſes deffenſes & ſes Barres, & toutes les choſes qu'ils cuident, qui valoir leur doient & puiſſent loyaument.* Charta an. 1320. tom. 2. Hiſt. Meldenſ. inter Inſtrum. pag. 207. *Renonçons pour nous, nos hoirs & pour nos ſucceſſeurs à toutes decevances, circonventions, raiſons, Barres, allegations de droit & de fait.* Simili notione etiamnum dicimus: *Avoir Barres ſur quelqu'un*, hoc eſt, habere anſam ad reprehendendum aliquem, ſeu eſſe aliqua in re ſuperiorem contra alterum. Vide infra *Barrare, Barroyer.*] Exinde primis Curiis, à quibus appellare licet, id nominis attributum. Charta an. 1391. 26. Jan. in Chartophylacio Regio, Scrinio *Bretagne*, num. 74. *Et quod de defectu vel denegatione juris in dicta patria Britanniæ, ac etiam de malo judicio ſubditi ſui poterant appellare ad Regem, & ſuam Parlamenti Curiam, ſalvis tamen dicto Duci Barris & gradibus ſuis de reſſorto, ſicut prædeceſſores ſui Britanniæ Duces uti conſueverant.* Charta alia an. 1394. de eodem Duce Britanniæ, ibidem: *Dit ledit Duc que par la Couſtume de ſon pays, tous les reſſorts des Cours & Sieges de ſes ſujets dudit Duché, & auſſi des ſiens, viennent par contredits de degré en degré à ſa Cour & Barre de Rennes, & de Rennes vont par appellation à ſon Parlement de Bretagne, excepté la Barre & Siege de Nantes.*

¶ Barra, Tænia in pannis teliſve colore diſtinctis. Sæpius occurrit in Chartis Eccleſiæ Anicienſis ſæc. xiv. ex quibus pauca ſubjicio: *Item alia mappa de albo ſatis cum* xvi. *Barris in capitibus de Perſico ſeminata de crucibus de Perſ. Item alia mappa de lino operis Franciæ, in quolibet capite cum octo parvis Barris de coto Perſ. Item alia parva mappa de canapi ad modum telæ cum tribus Barris in uno capite, &c.*

¶ Barula, Eadem notione, in iiſdem Chartis. *Item quatuor mappæ de cirico in quodam eſcri fuſteo rotundo, quæ ſunt colligatæ in Barulis, quarum una eſt alba, alia nigra, & aliæ duæ virides.*

¶ Barra, Feretrum, Gall. *Biére*. Chron. Parmenſe ad an. 1264. apud Murator. tom. 9. col. 780. *Et quum defunctus portabatur ad eccleſiam, ibat* (canis) *ſub Barra.*

Barræ, præterea dicuntur Tributa quævis, præſertim quæ ad urbium & oppidorum *Barras* & portas præſtantur. Charta an. 1236. in Regeſto Comitum Toloſæ fol. 51. *Agros & condaminas, introitus & exitus, prata & paſcua, necnon & Barras, & alberetas, & ramerios, & deveſios, & ademprivа, & expletivos, &c.* Charta Geraldi Epiſcopi Cadurcenſis an. 1248. in Hiſtoria Epiſc. Cadurc. n. 104. *Item contra voluntatem noſtram ſuper pontem Caturcenſem quemdam ſoccum, & quamdam Barram poſuerunt, in quo denarii, qui exacti erant à prætereuntibus per pontem prædictum, reponerentur.* Curia Generalis Catalaniæ in villa Montiſſoni an. 1363. *Eidem Barras, pedagia, vel alia nova vectigalia conceſſimus.*

Barragium, Eadem notione, vulgo *Barrage*. Charta an. 1309. in 2. Regeſto Philippi Pulcri n. 85. *Nec pedagium ſeu Barragium in honorio caſtri & caſtellaniæ de Burdelia ſolvere compellentur.* [Charta Philippi Pulcri Franc. Regis ex Tabulario Regio num. xiii. *Volumus præterea, quod omnia bona ad victum & veſtitum dictarum ſororum* (ſanctæ Claræ Ordinis Franciſcani) *pertinentia necnon alia earum propriis uſibus deputata, ſibique & familiæ ſuæ undecumque & per quamcumque partem regni noſtri ad locum ſeu loca dicti monaſterii devehantur, ſint quita & libera ab omni teloneo, paſſagio, Barragio ſeu coſtuma, vel de novo editis, vel in poſterum edendis, &c.*]

Barragium, Barræ ipſæ. Chronicon incerti Auctoris editum à Catello, an. 1226. *Trepidantes de Barragio, ſi permitteretur per villam incedere multitudo, portas civitatis percludunt.* [Cave ne legendum ſit *Banigium*: quod vide ſuo loco.]

Barrarius, Telonarius, qui tributa *ad barras* exigit. Litteræ Philippi Auguſti an. 1207. pro Rotomagenſibus in Normannicis Ducheſnii: *Nullus civium Rothomagi debet accipere interſignia à Vicecomite ad Barrarium; ſed affidet Barrario, quod conſuetudinem non debet, ſi aliter ei crediderit, &c.* [Alterum locum vide in *Banniatores* poſt *Bannum*.] Uſatica MSS. Vicecomitatus Aquæ Rotomagi: *Se aucun des Sergens de la Vicomté de l'Eauë & la garde des portes que l'en apelle Barrieres, prent aucun marchant qui s'en voit ſans le commandement & le congé des Vicomtes de l'Eauë, &c.*

¶ Berrarius, Eadem notione, in Chartulario S. Vincentii Cenoman. cujus locum videre potes in *Banniatores* poſt *Bannum*.

¶ Barrarii, Idem, ut videtur, quod *Barræ*, Repagula, Cancelli. *Madox* Formulare Anglic. pag. 429. in Teſtamento Johannis *de Nevill*: *Et volo quod ciſta corporis mei cooperiatur cum panno laneo de ruſſeto & una cruce rubea, & quod Barrarii circa corpus meum die ſepulturæ meæ ordinentur de eadem ſetta.* Et paulo poſt: *Cooperiatur de ruſſeto ſecta* (ſetta) *ciſtæ & Barrariorum.*

Barrare, *Barroyer*, apud Butilerium lib. 1. tit. 34. Statutum Henrici VI. Regis Angl. an. 33. cap. 2. apud Will. Stanford. ord. lib. 2. de Placit. Coronæ cap. 27. *Non eſſent Barratæ, neque inhabilitatæ ad proſequendum quamcunque actionem, &c.* [Rymer. to. xi. p. 339. col. B. *Exhæreditatus, excluſus, neque Barratus exiſtit, neque exiſtet. Barroyer*, inquit V. Cl. *de Lauriere* in Gloſſ. Gallici Juris, idem mihi videtur quod *Debatre, conteſter*, diſceptare, litigare, & *Baroyemens*, quod *Conteſtations, debats*, Contentiones, litigia, diſceptationes: quam in rem adducit hunc *Summæ Ruralis* locum: *Aprés declinatoires & dilatoires ſur ce miſes en œuvres, s'aucune en peut avoir qui vaille, doit eſtre demande faite ſur ce, & commiſſion ramenée a fait avoir par eſcrit, & en libelle la demande à certain jour, & ce appelle-on libelle... & doit eſtre ainſi demandé par pluſieurs raiſons; l'une eſt que difficile choſe eſt de faire, & former tel demandé par eſcrit, comme dit eſt, & pour ce ſouvent on y trouve avantage à fort Barroyer la matiere. L'autre raiſon ſi eſt qu'au jour rapporté eſt le libelle, encore peut avoir autre jour d'avis ſur le libelle; encore ſur ce jour au retourner ſi rien ne trouve à Barroyer au libelle, & qu'il contienne tout ce qu'il doit contenir, ſi peut le demandeur demander jour de veue du lieu, qui eſt auſſi eſtroite & difficile choſe, & preciſe à faire, ſi comme ſi aprés diray. Aprés jour de veue ſi rien n'y peut eſtre Barroyé, peut encore le defendeur demander garand, qui eſt auſſi choſe moult difficile, là où il appartient moult de induces & moult de Barroyemens, & peut derechef avoir veue lieu, &c.* Vide *Barræ*, Exceptiones.]

Barreria, Barrera, Idem quod *Barra*, Gallis, *Barriere*, repagulum, tranſverſarium lignum inter duo alia arrectaria & extantia poſitum; Græcis βαλβίς. Chronic. incerti Auctoris apud Catellum an. 1217. *Aggreſſionibus & diſcurſibus qui fiebant circa villam (quos & cives impediebant Barreriis & foſſatis) adverſarios infeſtabat.* [Pro *Barreriis* Muratorius tom. 3. pag. 568. col. 2. B. legit *Bareriis.*] Adde Guill. de Podiolaurentii cap. 30.

Barrera, Eadem notione, apud Will. Thorn. an. 1285.

BARRACANUS, Panni, ſeu, ut vocant, *Cameloti* ſpecies, vulgo *Barracan*, forte quod licia *Barrarum* formam efficiant. Petrus Venerab. in Statut. Cluniacenſ. cap. 18. *Statutum eſt etiam ut nullus, ſcarlatas, aut Barracanos, vel pretioſos burellos, .. .ſive picta quolibet modo ſtamina habeat.* S. Bernardus de Vita & morib. Relig. c. 9. *Putaſne cujuſpiam ibi lectuli opertorium cattinum, aut diſcolor Barracanus operiebat?* [Mabillonius legit *Barricanus*, mappaſque intelligit diverſi coloris à *Barria* ſic dictas.

¶ BARRAGAN, Idem. Locum vide in *Alchaz.*

¶ BARRAGIUM. Vide in *Barra.*

¶ 1. BARRALE, Cadus, Menſura liquidorum, quæ duos & ſeptuaginta ſextarios Gallicos ſeu triginta ſex *pintas* capere ſolet. Regeſtum Computorum Dalphinatus an. 1309. 17. Novembris: *Cellerarius Cornelionis computavit de cenſibus... Item de Barralibus* (Baraux,) *de banaſtis non computat, quia ſunt ad manum Miſtralis.* Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 78. *Ubicumque vult vinum ſuum reponere in dicto mandamento, cum aſino ſuo, baſto & Barralibus.* Et pag. 132. col. 2. *Item pro duobus paribus Barralium, &c.* Statuta Arelat. MSS. art. 98. *Tabernarii habeant Barralia in ſufficienti quantitate ſignata ferro communi.* Et art. 99. *Commune habeat menſuram cupream qua legitimentur Barralia.*

¶ Barralium. Ibidem: *Item Boſoni Paſtardi pro quatuor pariis Barraliorum amiſſorum apud Varey, pro proviſione ibidem ducenda, &c.*

¶ Barraleum, Idem, in Statutis reformationis S. Claudii pag. 55. *Barralea olei, &c.*

¶ Barralis, Eadem notione, apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 489. in Donatione an. 1138. *Et fogacias & Baralles vini & gallos & civatam, &c.*

¶ Barrelium, in Statutis Arelat. MSS. art. 98. è Muſæo D. *Brunet*: *Et pro ſingulis Barreliis habeant dicti tabernarii ſingulos obolos tantum.*

¶ 2. BARRALE, Repagulum, in Archivo B. Mariæ Piperacenſis: *Barraverunt dictum molendinum per vim & potentiam dicti domini Comitis... petit Barralia removeri & bladum reddi.* Vide *Barra.*

¶ BARRALUS, Judex primarius, Qui præſidet *Barræ*, id eſt, Auditorio. Fantoni Hiſt. Avenion. to. 2. pag. 112. in Charta conventionis inter Anfonſum Comitem Toloſæ & Carolum Comitem Andegaviæ an. 1251. *Quorum etiam relinquetur arbitrio de bannis & condemnationibus revocandis quibus per Barralum vel ejus curiam vel conſulatum præcedentem ſunt compulſi.* Vide *Barræ*, Septum Curiæ, &c.

BARRANCUS, vox Hiſpanica, *Barranco*, Locus cavus, iter tortuoſum, impeditum. Occurit in Charta Sanctii Regis Aragonum æræ 1132. apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 3. cap. 9.

¶ BARRANUS, Judex idem, & eadem ratione, qua *Barralus*. Charta Miniſtrorum Regis Angliæ anni 1230. ex Chartulario Monaſterii Pontilevienſ. *Adjecerunt quod tempore quo fuit ablata pecunia ... nullus fuerit viſus apud villam de Regula Barranus, ſed quod prior à dicto Stephano requiſitus non potuit de dictis burgenſibus exhibere juſtitiam, &c.*

¶ 1. BARRARE, Repagula ponere, concludere, obſtruere. Miracula S. Angeli Carm. n. 18. inter Acta SS. Maii pag. 68. B. *Antonella dicit, ſcire qualiter domi ſuæ Barrata fuerit ipſa cum marito à filiis, &c.* Vetus Diploma Monaſterii Aceïenſis: *Si dominus de Ternay pro timore werræ viam illam aliquando Barraverit, alia utentur monachi, quam dominus C. monachis pro excambio dedit, & guarantiam promiſit.* Alius locus eſt in *Barrale*, Repagulum. Vide *Barra.*

¶ 2. BARRARE, Alia notione. *Barrarius.* Vide in *Barra.*

BARRATA. Synodicon Nicoſienſe cap. 29. *de Contractibus uſurariis*, ubi Notarii & alii Scriptores vetantur eos ſcribere, & iis intereſſe, *Ne in contractibus prædictis, quos, ut vulgariter loquamur, Barratas appellant, fidejuſſores ſe conſtituant, aut debitores pro aliis.* Vide *Barra.*

BARRATI Fratres, dicti Carmelitæ, quod pallia ex albo & nigro alternatim diſtincta deferrent. Chronicon MS. Monſpelienſe ſub an. 1297. *Feron fraires del Carmes lur Capital general en Montpelier & muderon lur habits quar portavan davan mantels Barrats de brun & de blanc, & preſeron per habiz capas blancas.* [Teſtamentum Thomæ Merca-

toris ann. 1275. ex Archivo Fiſcamnenſi : *In primis lego eccleſiæ Fiſcamnenſi centum ſolidos.... Barratis decem ſolidos, Cruceſignatis 10. ſolidos.*] Vide quæ in hanc rem congeſſit vir doctiſſimus Daniel Papebrochius tom. 1. SS. April. pag. 799.

¶ BARRATUS, Tæniis, lineis filiſve diverſi coloris contextus. Inventarium ornamentorum & Reliquiarum Eccleſiæ Noviom. ann. 1419. ex Archivo ejuſd. *Item unus coffretus de ſerico Barratus de albo & nigro.* Ibid. *Item duo alii panni aurei .... filo conſuti, & ſunt Barrati de viridi & rubeo.* Statutum ann. 1294. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Nullus monachus zonam de cerico audeat portare, nec de corio Barrato argento nec aliquo metallo inhoneſto.* Ejuſmodi zonis utuntur etiamnum Turci. Vide *Barra*, Tænia.

¶ BARRATZ. Statuta MSS. Arelat. art. 184. *Scorta lignorum omnium & Barratz prohiciatur juxta murum novum burgi.*

¶ BARREIARE, Barreiamentum, Barreiator. Statuta MSS. Arelat. art. 141. *De albergis Barreiatis. Item ſtatuimus, quod ſi aliquod albergum ſit* (l. ſive) *infra Arelatem, vel ejus tenemento fuerit Barreiatum, niſi de mandato curiæ Arelatis, totum illud quod ex eo extrahetur in illo Barreiamento, de bonis Communis reſtituatur dampnum paſſis, addentes quod credatur ſacramento paſſi dampnum de eis quæ amiſerit in Barreiamento; & Barreiatores puniantur corporaliter, ſi capi poterint per Conſules Arelatis, & nihilominus bona illorum Barreiatorum diſcipentur. Si tamen capi non poterint, imperpetuum bannum Arelatis, & ejus diſtrictus ponantur. Verum ſi Barreiamenta non fecerint, ſed facere attemptaverint, puniantur arbitrio Conſulum Arelatis.* Quæ vernacule ſic redduntur in eorumdem Statutorum verſione ann. 1617. exarata ex Archivis Arelat. *Si ung eſtranger hoſte d'ung habitant de la ville d'Arles a eſté trompé & deceu, la lezion & domage ſeront reparés & la reſtitution faite du mandement de la Cour, pour raiſon de quoy ſera creu au ſerement de celui qui aura eſté trompé, & le trompeur ſera puni au corps par les Conſuls s'il peut eſtre apprehendé, & ne le pouvant eſtre, ſera banny à perpetuité.* Quidquid ſit de illa verſione, vix tamen adduci poſſum, ut credam Statutorum ſenſum hic attigiſſe; præterquam quod enim de graviori crimine quam de fraude aut fallacia loqui videantur, quis credat *de mandato curiæ Arelatenſis* ejuſmodi *Barreiamentum* ſive fallaciam poſſe fieri? Hæc itaque, niſi me fallit animus, aliquam reſpiciunt conſuetudinem, de qua, licet hactenus nihil mihi occurrerit, conjecturam tamen meam proponere non gravabor. Erat fortaſſis in uſu cum aliquis ejuſque bona proſcribebantur, ut illius domus quibuſdam ſignis, (fortean *barris*) notaretur, quibus indicaretur proſcripti bannum, ejuſque bona direptioni permitterentur; quæ cum imitari poterant prædatores, domum ſic ab eis notatam nihilominus dilapidabant ac ſi revera proſcripta fuiſſet. Occitanis etiam *Annoter* proſcribere ſonat.

¶ BARRERA, Barreria. Vide in *Barra*.

¶ BARRETI, Carmelitæ. Vide *Barrati Fratres* & infra *Birrus*.

¶ BARRETORS. Vide in *Baratum*.

¶ BARRETUM, Pilei genus, tegumen capitis. Nomen adhuc uſitatum inter ruſticos Occitaniæ, Vaſconiæ, &c. Lugdunenſe Concilium an. 1449. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 380. *Decimus ſeptimus articulus: Sancti Doctores de Univerſitatibus & alii ad quos ſpectat, moneant & cogant ſuos ſcholaſticos, ut abſtineant ab effrenatis & inhoneſtis habitibus eorum, puta Barretis rubeis, veſtibus fronſatis & camiſiis, necnon caligis veloto ubicumque circumdatis; itaque veſtes ſuas talares portent, & caputia deferant ſecundum quod honeſtius & decentius fieri poterit.* Vide *Birretum*.

¶ BARREUM, Gallis *Bureau*, Menſa Nummulariorum, &c. Inſtrum. ann. 1415. apud Marten. tom. 2. Anecdot. col. 1622. *Bullæ non expediebantur in Cancellaria apoſtolica, ſed in Barreo nummulariorum & uſurariorum.*

¶ BARRIANI, Barrica. Vide *Barrium*.

¶ BARRICANUS. Vide *Barracanus*.

1. BARRIDUS, Cadus, *Barillus*. Capitulare de Villis c. 68. *Volumus ut bonos Barridos ferro ligatos, quos in hoſtem & ad palatium mittere poſſint judices, ſinguli præparatos ſemper habeant, & utres ex coriis non faciant.* Vide *Barillus*.

2. BARRIDUS, *Superbus, à barrus dicitur.* Joan de Janua [& Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat.]

¶ BARRIERA, Prothyrum, Porta repagulis & cancellis præmunita, Gall. *Barriere.* Lobinellus tom. 2. Hiſt. Britan. pag. 272. *Et ante ſuum introitum fecit idem novus Dux juramentum in introitu Barriere portus illius urbis.* Vide *Barra*.

BARRIGENA. Vide *Barginna*.

BARRINI, Hæretici, Valdenſium, ſeu Catharorum aſſeclæ, in Conſtitut. Frider. Imp. forſan, inquit Gretzerus, à *Barro* monte circa lacum Larium nomen hoc ſortiti, aut à *Barrian* in agro Cremenſi.

¶ BARRITANICI, *Flores qui in ſilva naſcuntur.* Gloſſar. MS. San-Germ. n. 501.

BARRIUM, Hiſpanis *Barrio*, Arvernis, *Barri*, quibus ita appellatur ædium ac domorum extra urbem & ad ſuburbana quædam congeries: unde ea domorum ſeries intra ſancti Illidii in urbe Claromontenſi ſuburbium, *les Barri de S. Alire* dicitur. In Provinciæ vero Comitatu *Barrium* vocant eum ædium numerum qui muris includitur. Vetus Scheda apud Sandovallium de Prælio *de Clavijo*, pag. 224. *Era 987. flamma exivit de mari, & incendit plurimas urbes & villas, & homines, & veſtias, & in ipſo mare primas incendit, & in Zamora unum Barrium, & in Carrione, & in caſtro Xeriz, & in Bargos centum caſas, &c.* Charta Hiſpanica æræ 1140. apud Anton. de *Yepez*, in Chron. Ord. S. Bened. tom. 6. *Et damus vobis illum Barrium ante illa porta quæ reſpicit ad illum flumen in parte ſiniſtra, ut populetis illum poſt parte veſtra: & fiat integrum Barrium illum ad domum S. Mariæ, & veſtrum veſtriſque ſucceſſoribus.* [Charta ann. 1236. ex Archivis Maſſil. *In redditibus hoſpitiorum bladariæ civitatis Maſſiliæ ſitis in utrumque Barium.*] Charta Philippi Pulchri Reg. Franc. pro Pariagio villæ Sarlatenſis ann. 1299. in Regeſto ejuſdem Regis incip. ann. prædicto, ex Chartophylacio Regio, num. 6. *Omnibus habitatoribus dictæ villæ, & Barriorum & ipſius parochiæ, & aliis extra dictam villam & parochiam commorantibus, &c.* Alia ann. 1300. ibid. num. 48. *Illas 9. domos ſeu operatoria quæ ſunt in Barrio prope portam Arnaldi Bernardi, &c.* Alia an. 1309. in 2. Regeſto ejuſdem Regis num. 75. *Item duo caſalia & dimidium in Barrio ejuſdem caſtri.* Charta Libertatum Baſtidæ in Petragoricis ann. 1310. *Quicumque voluerit habere furnum, poterit facere in dicta baſtida & Barriis ejuſdem baſtidæ ad decoquendum panem ſuum, &c.* Conſuetudines Toloſæ rubrica de Homagiis: *Intus muros, ſeu portas Toloſæ, ſeu Barria.* Adde eumdem Sandovallium in

Epiſcopis Pampilon. pag. 40. Chron. Petri IV. Reg. Arag. lib. 3. cap. 26. & alibi.

¶ Barrium & Barium, Sæpius pro muris civitatis uſurpatur. Statuta Arelat. MSS. art. 107. *De muro ſeu Barrio Communis. Idem ſtatuimus, quod in muro quem Commune facit vel faciet, &c.* Art. 145. *Planum ſicut protenditur à Barrio Communis uſque ad ortum Jacaris.* Charta ann. 1212. ex parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. *Tota curtis uſque ad Barium ejuſdem caſtri.* Alia an. 1226. in Hiſt. Archiep. Lugdun. *Apud Coindrieu in preſidio turrium, Barrium & cortinam erexit.* Inſtrum. an. 1447. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Donavit ortum ſuum confrontantem cum Bario civitatis & cum violo quo itur ſuper mœnia.* Conſuetudines Toloſæ mox citatæ rubr. de Homagiis, & alio in loco: *Quod ſi aliquis vel aliqua manens extra villam vel Barria Toloſæ, &c.*

Varrium, Eadem notione qua *Barrium* ſupra, in Charta Hiſpanica æræ 1010. apud *Tepez* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 1. pag. 21. Appendicis: *De ipſa via qui exiit de Varrio ſanctæ Eugeniæ.* Infra: *Ad Varrio de S. Johannis, &c.* In alia Alphonſi VI. Regis æræ 1128. apud eumdem tom. 6. *Et illo forno, qui eſt in Varrio ſancti Laurentii, &c.*

¶ Barrica, Eodem intellectu, in Conſuetud. Lemovic. artic. 77. *Item conſuetudo eſt quia in burgis, vicis ſeu Barricis caſtri Lemovicenſis, nec etiam infra caſtrum non debet cooperiri domus de glodiis ſive palea.*

Barriani, Caſtri incolæ, qui in caſtri vel oppidi *barris* manſionem habent. Charta Iſarni de S. Paulo in Regeſto Carcaſſon. pag. 54. *Conſules & univerſi Milites & Barriani ejuſdem caſtri.* Alia ibidem: *Nos & Milites atque Barriani de Najaco.*

BARRIZARE. Joan. de Janua, *Scurrilitas, leccacitas, turpitudo, luxurioſa verba, quæ vulgariter Barrizare dicuntur, & dicitur à ſtultis curialitas.* f. *Barrizatæ.*

¶ BARROCHIA, mendoſe, ut videtur, pro *Parrochia.* Charta Emmonis Epiſc. Senon. ann. 3. regni Clotharii Regis apud Mabill. ſæc. 3 part. 2. pag. 614. *At quodcumque dè eodem monaſterio ſicut* (l. ſive) *de Barrochiis aut cæteris maneriis cauſa audeat donare vel auferre.*

BARROI, *id eſt, Liber*, Papiæ. Vide *Baro.*

¶ BARROTUM, Plauſtrum, *Barrot* vel *Barreau*, pleriſque Galliæ Provinciis, aliis *Tombereau.* Computa Dalphin. Graiſivod. fol. 56. *Item computat quod deliberavit pro 17. Barrotis factis in Caſtellania ſua mandato litteratorio domini noſtri Dalphini quondam, & ductis ut dicit in cavalgatis domini pro ingeniis & aliis præparamentis guerræ portandis... 25. libras.*

¶ BARROYER. Vide *Barrare* in *Barra.*

¶ BARRUM. Vide *Barra*, Septum Curiæ.

¶ 1. BARRUS, f. pro *Barra*, Cancelli, Repagula, apud Rymer. to. 13. p. 334. *Quandam placeam ſive peciam terræ ... jacentem... extra Barros novi Templi Londiniæ, &c.* Carmen de varia fortuna Erneſti Bavariæ Ducis apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 341.

Ut Dux intento pertranſit omnia viſu,
Cernit in obryzo ſpingis ludentibus auro:
Ecce thoreuma nitens, cujus candens ametyſtus
Sedit ad effigies, plateo fulgente berillo,
Pulvilli ſuper hanc gemini, raræque Minervæ
Sternebant, & pelliciæ veſtis Magalinæ,
Cujus ſeſquipedem cingebat bractea limbum;
Ante pedes Barro lucens orcheſtra vetuſto
Stabat, &c.

2. BARRUS, Papiæ, *Rufus, niger.* [Gloſſar. MSS. San-Germ. n. 501. *Barus, Rufus, niger.*] Legendum *Burrus.* Gloſſ. Lat. Græc. *Burrum, ξανθὸν, πυῤῥόν.*

3. BARRUS, *Qui & elephas dicitur*, apud Petrum Damian. lib. 1. Epiſt. 15. Vide Feſtum in *Barrire.* [Eadem notione occurrit *Barrus* apud Horatium Epod. 12. 1.

Quid tibi vis mulier, nigris digniſſima Barris!

Hinc vox illa à Gloſſario mediæ Latinitatis prorſus amandanda videtur.]

¶ BARRUUM, Tributi genus, haud ſcio an idem quod ad *barras* ſeu portas urbium præſtatur. Charta Rainardi Senonenſis Comitis ann. 1164. ex Tabular. Sangerm. *Nullus judex publicus... ad freda aut tributa exigenda,... aut manſiones vel paratas faciendas, vel teloneos tollendos, aut rotaticum, vel pedaticum,... aut Barruum, aut raptum vel incendium, ſeu aliquam retributionem, &c.*

BARSCALCUS. Annotatio Arnonis Epiſcopi apud Caniſ. to. 1. Antiq. lect. p. 486. *Tradidit memoratus Dux in pago Opingor villam nuncupatam Opinga; in qua ſunt manſi [illegible]0. inter Barſcalcos & ſervos, & inter veſtitos & apſos, cum campis, pratis, ſilvis, &c.* Ibid. p. 491. *Item de Eccleſiis parrochialibus, quas in beneficium pertinent, & de Barſcalcis una cum ſervis, ſive de eorum territorio dotatæ ſint.* Alibi: *Et in ea manſos 60. inter veſtitos & apſos, & inter exercitales & Barſcalcos cum omnibus appenditiis.* Charta Ludovici Regis an. 892. in Metropoli Saliſburg. tom. 1. pag. 130. *Cum curtibus & caſis aliiſque ædificiis, familiis, utriuſque ſexus mancipiis, Parſchalcis, ſindmannis, hengiſtnotis, cenſibus, &c.* Charta Ottonis Mag. ann. 950. pro Eccleſia Ratiſbon. apud Meibomium: *Cum... ſilvis, aquis, piſcationibus, manſionariis, Baſchalkis, aureariis, bruneariis, &c.* Charta an. 1107. in Metropoli Saliſburg. tom. 2. pag. 131. *Notificamus qualiter duæ ſorores couterinæ,... ſub libera Parſchalcorum conditione conſtitutæ, prædium ſuum ... delegaverunt, &c.* Ita promiſcue *Barchalci* & *Parſchalci* dicuntur in Chartis Germanicis in eadem Metropoli. Vide tom. 2. pag. 179. *Manſi* vero *Barſchalci*, videntur eſſe *colonorum liberorum*, diverſi à *manſis ſervorum*, ſeu qui à ſervis coluntur. Vox deducta à *Bar*, vel *Baro*, id eſt, homo liber, & *Scalk*, ſervus: quaſi *Barſcalci* fuerint homines mediæ conditionis inter liberos & ſervos, vel Baronum ſervi.

BARTA, Silvæ ſpecies. Charta anni 1238. in Regeſto Toloſano Cameræ Comput. Pariſ. fol. 43. *Terras cultas & incultas, videlicet & boſcos & Bartas, domos & caſales, ædificia & baſtimenta, &c.* Occurrit ibi non ſemel fol. 46. 53. &c. ſimili verborum tenore. Charta alia anni 1300. *Habebat dictus Rex in loco vocato ad Nemus Mavis 72. Cartonatas Bartæ, ſeu brugaſſæ, quæ fuit æſtimata valere annui reditus, &c.* [Charta Augerii de Marſa Rotunda facta Verano Abbati Floriacenſi ann. 1080. *Concedo à die præſenti... ipſi Patri monachorum & fratribus ſibi deſervientibus in loco Regulæ... quidquid viſus ſum habere de guilleragas cum terris & Barta, hoc eſt, ſilva, &c.*]

BARTO, *Genus organi*, in Gloſſ. Iſidori, f. *Barbiton.*

BARTON, *Prædium Dominicum*, vel *terræ* quas vocant *Dominicales*, hoc eſt, quas in diſtributione manerii dominus non elocavit hæreditarie, ſed alendæ familiæ ſuæ cauſa propriis manibus reſervavit: *Dominicum*, Gall. *Domaine.* Vox in Devonia, inquit Spelmannus, & plaga Angliæ Occidentali bene nota.

¶ BARULA, Parva tænia. Vide *Barra* ead. notione.

BARULAS. Gloſſæ Iſonis Magiſtri ad Prudentium: *Infans*, *Barulas*.

BARULI, vel *Carbunculi*, Morbus equorum, in eorum tergo, ex ſuperfluitate ſanguinis vel humoris, de quo Jordanus Riſus Calaber MS. lib. 2. de Medicaminibus equorum.

¶ BARUNCULUS, *Parvus baro*. Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat.

¶ BARVO. Vide *Barbo*.

BARUS. Gloſſ. Lat. Græc. *Barus*, *burrus*, πυῤῥός. Vide *Baro*, & *Barrus*.

¶ BARUTELLUS, Dolium, Maſſilienſibus *Barucheaulx*. Statuta MSS. Card. Trivultii an. 1531. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Item Conventui & cellerariæ de Barutellis quoties opus fuerit, &c.*

¶ BARYPYCNUS, Melopycnus, & Oxupycnus, Voces Græcæ originis quæ in *Breviariis* Pariſ. Lexov. aliiſque occurrunt ad deſignandas varias cantus modulationes. *Barypycnus* autem eſt ſpecies cantus minoris, apud muſicos præſertim cantus plani qui ſcilicet deſinit per tertiam minorem inverſam; *Melopycnus* contra per tertiam minorem rectam. Atque hæc quidem muſicis.

¶ BASACHIA, Culcitra ſtraminea, Gall. *Paillaſſe*. Informationes Maſſil. pro *paſſagio* transmarino ex Cod. MS. Sangerm. *Item pro tribus equis unam Baſachiam de* v. *cannis plenam paleis*. Vide *Baſſacha*.

¶ BASANITES, *Genus marmoris ferrei coloris, ſive duritia, unde & nomen ei datum eſt. Invenitur in Ægypto & Æthiopia*, Iſidoro lib. 16. Orig. cap. 5. Idem quod *Baſaltes* Plinio, cui *Baſanites* lapis eſt unde fiunt cotes.

BASANIUM, [Aluta, Gall. *Baſane*.] Charta Petri Pariſiorum Epiſcopi ann. 1218. apud Sammarthanos: *Capam viridem & duo tapeta parva de Hiſpania, quæ ſunt in capella noſtra, & tres quarellos, unum de corio deauratum, & duos operatos ad Baſanium noſtrum*. [Noſtris olim *Baſanniers* qui calceolos vendebant. Regeſtum Johannis *Sarraſin* Pariſienſis *Viarii* an. 1270. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. 746. *De rechief il appartient au Voyer de faire cueillir de chaſcun Baſannier qui vendent petits ſolliers devers le degré de la Mercerie, chaſcun an xii. deniers la veille de Noël.*]

¶ BASARIDES, *Baccæ uberes*. Gloſſ. vet. MS. Sangerm. n. 501.

BASCAUDÆ, veteri Interpreti Juvenalis Sat. 12. v. 46. *Vaſa ubi calices lavabantur, cacabus*. Papias: *Baſcaudæ, conchæ æreæ, genera vaſorum*. Vox vetus Gallica, quam etiamnum retinent Cambro-Britanni, qui priſca Gallorum lingua loqui creduntur: eſt enim iis *Baſgawd* & *Baſged*, ſporta, cophinus, corbis, caniſtrum; nam vocem Britannicam eſſe teſtatur Martialis:

Barbara de pictis venit Baſcauda Britannis.

Mascauda, in MSS. Codd. Juvenalis legi ſcribit Petrus Pithœus, pro *Baſcauda*. Vetus Gloſſ. *Macuſta*, βαύκη. Ubi recte *Maſcauda* emendat Salmaſius.

BASCLI, Basculi, Prædones, Ruptarii, ex Vaſconia, cujus incolæ *Baſques*, id eſt, *Vaſcones*, appellantur, *Baſculi*, apud Turpinum cap. 7. Silveſter Giraldus lib. 2. de Expugnat. Hibern. cap. 7. *Urbs Baonenſis, quam hodie noſtra continet Gaſconia, Baſcloniæ caput eſt, unde Hibernenſes provenerant*. Adde Topogr. Hibern. diſt. 3. cap. 8. Nicolaus Trivettus an. 1239. *Terra Baſclorum, cujus caput eſt civitas Baiona*. Rob. de Monte ann. 1179. *Quidam Baſcli, & Navarrenſes, & Brebenzones, venerunt ad urbem Burdegalenſem, & illam vaſtaverunt*. Chronicon S. Stephani Lemovic. an. 1204. *Joannes Epiſcopus Lemovicenſis . . . obſedit Nobiliacum in quo ſe incluſerant quamplures Baſcli & Ruptarii, qui populum & terram vaſtabant*. [Eadem refert Chronicon breve S. Martialis Lemov. ſed ad ann. 1202. inter fragmenta Hiſtor. MSS. Stephanot. to. 1.]

Basculi, in Chronico Voſienſi cap. 69. & 73. ut & apud Stephanum Tornacenſem Epiſt. 90. [Rymer. to. 5. pag. 429. col. A. *In partibus Vaſconiæ quædam invaluit periculoſa diſſentio, inter homines & habitatores civitatis noſtræ Baionæ ex una parte, & ſubditos noſtros Baſculos de Labourde & partium adjacentium ex alia. Qui quidem Baſculi homines dictæ civitatis hoſtiliter perſecuntur quoſdam bonis ſuis ſpoliando, & redemptiones ab eis capiendo.*] Vide Varronem lib. 2. de Re ruſtica cap. 10.

Basculones, apud Catellum in Hiſt. Comitum Toloſæ pag. 246. &

Basclones dicuntur in Concilio Avenionenſi an. 1209. cap. 7. ubi perinde ac hæretici, cum Aragonibus, Brabanzonibus, cæteriſque ruptariis & raptoribus excommunicantur; quod antea etiam ſtatuerat Alexander III. PP. in Lateranenſi Concilio can. 27.

¶ BASCUUM, pro *Paſcuum*, *Paturage*. Locus eſt in *Ayſiamentum*.

BASELEUS, *Baſelum*. Papias: *Baſeleus dicitur corrupte, is eſt enim faſelus, i. genus navis*. [Papias MS. Eccleſiæ Bituric. *Baſelus*. Alter Papias: *Faſcelus, Navicula, quam corrupte dicimus Baſelum*.] Gloſſ. MS. Eccl. Pariſ. [nunc S. Germani n. 501.] habet: *Baſelum*, [*corrupte dicimus ipſe eſt faſelum* ; *genus navigii, de quo Vergilius, pigtiſque faſelis*. Tullius habet, *Faſelus*: quod navigii genus nos Gallice dicimus, *Felouque*, *Galiote*, *Brigantin*.]

BASELLA, Parva *baſis*. Palladius lib. 1. de Re ruſt. cap. 18. de cella vinaria: *Medium ſpatium cupis deputabitur, quas ne ambulacra prohibeant, Baſellis altioribus impoſitas . . . poſſumus collocare.*

BASIA Juvenum. Charta Communiæ S. Joannis Angeriacenſis an. 1204. *Concedimus etiam hæredibuſque eorum, ut ad libitum ſuum puellas & viduas ſuas nuptui tradere, & juvenes uxorare, & Baſia juvenum & puellarum ſemper habere ſine aliqua contradictione libere liceat*. [Verſiculi antiqui qui ad finem Officii Tenebrarum ab 800. ſaltem annis in Eccleſiis Gallicanis decantantur *Agno miti Baſia lupus dedit venenoſa*.] Vide *Oſculum*.

BASIANI, Hæretici, de quibus Facundus Hermianenſis lib. 8. cap. 7. ubi videndus Sirmondus.

¶ BASIARE Regum Genu, Oſculari. Hic quidem olim obtinuerat mos, ut proceres Regem allocuturi ejus pedes prius deoſcularentur; genu autem iis oſculandum fortaſſe conceſſum eſt qui præſtantioris erant dignitatis; quemadmodum nunc Cardinales qui genu, alii vero pedes Romani Pontificis deoſculantur. Ermoldi Nigelli Carmen elegiacum pro Ludovico Imper. lib. 3. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 48.

Inſuper ad noſtros quæ ſit ſalvatio fines ;
Ordine cuncta ſuo dic, volo, France, mihi.
Olli reſpondit fido de pectore Lantpreth,
Cæſareum Adelinis Baſiat ore genu.

BASIDEM, pro *baſim*, dixit Fortunatus lib. 8. Poëm. 14. [*Baſide* pro *Baſi*. Vita S. Maxentii Abbatis tom. 5. Junii pag. 173. F. *Rediviva hominis membra quæ nuper emortua fuerant, effugato languore, naturali ſubito adſtiterant in Baſide*.]

¶ BASILECUS, Sanctus ſub cujus invocatione *Baſilica* dicata eſt. Mabill. to. 4. veterum Analect. pag. 247. ex formulis Andegav. *Nec nullum obſequium heredum ac proheredum meorum te quicquam redebere cognuſcas, niſi ſub defenſioni ſancti Baſileci domni illius præbeas obſequium non requiratur.* Antiquit. San-Dionyſianæ apud Doubletum p. 687. *Baſileci ſui domni Dionyſii.*

BASILEUS, Rex, ex Græc. βασιλεύς. Gloſſ. Ælfrici Saxonicum *Baſileus*, Kyninȝ, i. Rex. Ingulfus: *Totius Occidui climatis orbis terræ Baſileus.* Fortunatus in Vita S. Medardi cap. 9. *Hæret Baſileus eventu tantæ rei attonitus.* Hanc porro *Baſilei* appellationem videntur ſibi præ cæteris arrogaſſe veteres Angliæ Reges. Nam Edgarus, qui in Chartæ initio, quæ habetur to. 1. Monaſtici Anglic. pag. 65. ſe *Magnæ Britanniæ præſidere* ait; hanc vero ſic claudit: *Ego Edgar totius Albionis Baſileus... confirmavi.* Ita paſſim ipſe & alii, ibidem pag. 84. 93. 102. 140. 218. 236. to. 2. pag. 838. 840. 841. 1054. apud Florentium Wigorn. pag. 617. Ingulphum pag. 884. Will. Malmeſburienſ. pag. 58. Rogerum Hoveden. pag. 426. 435. in Addit. ad Matth. Paris pag. 156. 157. &c. Cummeneus Albus in Vita S. Columbæ Abb. Hyenſis cap. 25. *Totius Britanniæ Imperator ordinatur.*

Basilei, ſeu Βασιλέως titulum Imperatores Byzantini nulli alii Principi præterquam ſibi competere perſuaſum habebant, cæteros Ρῆγας ſeu Reges appellantes. Geſta Innocentii III. PP. pag. 117. de Joannicio Rege Bulgaritæ: *Ipſe prætereà coronam regni legitime receperat à ſummo Pontifice: ſed ipſe qui ſe appellabat Conſtantinopolitanum Baſilea, coronam Imperii temere uſurpaverat à ſeipſo, &c.* Hunc tamen Bulgarorum Regi detulere, quem Βασιλέα dicebant, cujus etiam Legatos, cæterarum gentium Legatis præponebant, ut eſt apud Luitprandum in Legatione, ubi meminit *Petri Bulgarorum Vaſilei.* Vide Scylitzem p. 623. Eumdem etiam titulum Carolo M. tribuere Legati Nicephori Imperatoris an. 812. Annales Franc. *More ſuo Laudes ei dixerunt, Imperatorem eum & Baſileum appellantes.* Quo loco Eginhardus habet Βασιλέα. Hanc poſtmodum appellationem invidere Caroli ſucceſſoribus iidem Imperatores: qua de re lepidam inſtituit expoſtulationem Ludovicus II. Imp. adverſus Baſilium Macedonem, in ejus Epiſtola, quam deſcripſit Baronius an. 871. n. 57. Vide quæ in hanc ſententiam adnotavimus ad Alexiadem pag. 236. & ad Joinvillam pag. 316.

¶ BASILIÆON, Libri ſeu collectio Imperialium Conſtitutionum ab Imperatoris Juſtiniani temporibus, cujus collectionis authores Baſilius Macedo, Conſtantinus filius & Leo Philoſophus. Vide Cujacium lib. 18. Obſervat. cap. 36.

BASILICA, Ædes ſacra, templum, Eccleſia. Gloſſ. MS. Eccleſ. Pariſ. ex Iſidoro: *Baſilicæ prius vocabantur Regum habitacula, unde & nomen habent... Nunc autem ideo divina templa Baſilicæ nominantur, quia ibi Regi omnium Deo cultus & ſacrificia offeruntur.* Adde Amalarium lib. 3. de Eccleſ. offic. cap. 2. Honorium Auguſtod. lib. 1. cap. 127. Canones Hibern. lib. 42. cap. 26. Joachimum Vadianum lib. 2. de Colleg. & Monaſter. pag. 92. Stephanum Durantum de Ritibus Eccleſ. lib. 1. cap. 1. num. 9. & ſeqq. Baron. ad Martyrol. Rom. 5. Auguſti, Adr. Valeſium lib. de Baſilicis, &c. Cæterum non aſſentior viris doctis, qui *baſilicas* appellari ædes nondum conſecratas volunt.

☞ Altera lis fuit inter eruditos viros Valeſium, & Launoium, de qua hæc habet Mabillonius to. 2. Operum poſthumorum pag. 355. de Antiquitatibus S. Dionyſii: *Optime probatum fuit*, inquit, *à D. Valeſio in ſua contra D. de Launoy de Baſilicis diſſertatione, Baſilicam ſexto & ſeptimo ſæculo apud Gallos ſemper ſignificaſſe Monachorum Eccleſiam; cathedrales & parrochiales Eccleſias appellatas fuiſſe Eccleſias.* Hæc Mabillonius qui pag. 357. hunc addit locum vitæ S. Bathildis ab auctore coævo ſcriptæ: *Clothildis quoque in honorem S. Petri Baſilicam, ubi religio monaſtici ordinis vigeret, Pariſius fecit.* Quæ Baſilica nunc S. Genovefæ nuncupatur.

¶ Basilica Ecclesiæ, in Annal. Bened. to. 4. pag. 248. *Rex itaque* (Robertus) *gaudens Eccleſiæ Baſilicam intrat.* Acta SS. Bened. ſæc. 5. pag. 98. *Domum propriam... omnipotenti Deo in Baſilicam Eccleſiæ conſecrari ſtuduerunt.*

Basilica aurea, dicta Baſilica Lateranenſis, ſeu Salvatoris, Romæ, quæ à conditore dicta eſt *Conſtantiniana*, & propter excellentem illius ſtructuram & ornamenta, *Aurea.* Vide Gregor. M. lib. 2. Epiſt. in Præfat. Anaſtaſium in S. Silveſtro, Panvinium, &c.

¶ Basilicam Scindere, Mortuum in Baſilica ſepelire, humare. Spicil. Acher. to. 9. pag. 40. in Canon. Hibern. cap. xxvi. de nomine Baſilicæ & ejus ſciſſura. *Synodus Hibernenſis: Baſilion Græce, Rex Latine: hinc & Baſilica, Regalis, quia in primis temporibus Reges tantum ſepeliebantur in ea, nomen ſortita eſt; nam cæteri homines ſive igni, ſive acervo lapidum conditi ſunt. Item nemo alienus fuerit in libertatem* (id eſt auſus fuerit) *ſcindendi Baſilicam ſine principis permiſſione.*

Basiliculæ Privatæ, apud Avitum Viennenſem Epiſt. 6. Sacella & Oratoria.

Basilicæ appellatæ ædiculæ quædam, quas Franci noſtri veteres magnatum tumulis imponebant, quod formam baſilicarum ſeu ædium ſacrarum referrent. Nam aliorum inferioris conditionis hominum ſepulcris aut *tumba*, aut *porticulus* tantum ſuperponebatur. Id colligitur potiſſimum ex Lege Salica tit. 58. §. 3. 4. & 5. ubi, qui *tumbam* aut *porticulum ſuper hominem mortuum expoliaverit... ſolidos 5. Si quis vero Baſilicam ſuper hominem mortuum expoliaverit, 30. ſolidis culpabilis judicatur.* Ex quibus ſatis patet *Baſilicas* tumulos magnatum ſpectaſſe, quarum etiam mentio eſt in tit. 71. ubi agitur de mulcta illius qui *Baſilicam voluntario ordine aut fortaſſe per negligentiam incenderit.* Unde eruunt viri docti ejuſmodi baſilicas ligneas fuiſſe, proindeque incendiis obnoxias.

BASILICANUS, *Palatinus vel etiam Eccleſiaſticus*, Joanni de Janua [& Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat.] Ugutio: *Baſilicani, proprie dicuntur qui habitant juxta baſilicam, & ſub alis ejus.* Gloſſ. Lat. Gall. *Baſilicanus, Eccleſiaſtic.*

BASILICARIS, dicta olim una ex portis urbis Remenſis, *quæ Collectitia* [melius *Collatitia*] *anteà vocabatur, ſcilicet à conferendis mercibus; nunc autem Baſilicaris dicitur, eo quod circa ſe baſilicis dudum præ cæteris portis abundaſſe feratur: ſive quod euntibus ad Baſilicas in vico almi Remigii conſiſtentes pervia fuerit.* Ita Vita S. Guntberti Mart. n. 3. Hodie appellatur *la Porte Bazée.* [quæ primum *Baſeille* dicta eſt.]

BASILICARII, Clerici qui in *Baſilica* ſeu æde ſacra, Papæ, Epiſcopo, aut Sacerdoti ſacra facienti miniſtrant. Iſidorus Hiſpal. Epiſtola ad Ludefredum Epiſcopum Cordubenſem: *Baſilicarios*

ipſa

ipſe (Primicerius) *conſtituat*, *& matriculas ipſe diſponat.* Ceremoniale Cencii Camerarii apud Baron. an. 1191. *Statimque ipſe Archidiaconus cum Priore Baſilicario aptat pallium prædictum ſuper Pontificem.* Clemens IV. PP. apud Rainaldum an. 1311. num. 13. *Conſuevit autem Imperator larga Presbyteria omnibus exhibere... Cardinalibus, Primicerio & Cantoribus, Subdiaconis Baſilicariis, & regionariis, &c.* [Act. SS. Julii to. 3. pag. 540. A. in Vita S. Stephani Sabait. *Idem ille pater Euſtratius... nunc autem ſanctæ Chriſti Dei noſtri Reſurrectionis Baſilicarius*: ubi *Baſilicarius* idem videtur, qui Æditimus, Sacriſta.]

BASILICARIUS, vel Basiliciarius, *μαλακὸς*, *ἀγοραῖος*, in Gloſſ. Lat. Græc. vitilitigator, litigator, qui fora frequentat. [Supplem. vero Antiquarii: *Sordidus*, *vilis*, *forenſis.*] Vide Caſaubonum ad Theophr. Characteres pag. 176.

BASILICUS. In Concilio VIII. Actione 1. ex verſione Anaſtaſii ita quidam ſubſcribit: *Ego ille Baſilicus... ſubſcripſi.* Ubi idem Anaſtaſius: *Baſilicos Græce dicitur Imperialis natura, aut Exſpatharii Imperialis, aut alterius dignitatis. Imperiales homines fuerunt, qui rogati teſtimonii ſui ſcripto & adſtipulatione chirographa ſigillatim roboraverunt.* Sed errat toto cælo: ſunt enim Græcis Βασιλικοὶ, iidem qui *Mandatores*, qui Imperatorum mandata perferebant. Βασιλικὸς ἄνθρωπος, in VII. Synodo, Act. 1. Βασιλικὸς ἄνθρωπος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ σεπτοῦ ναοῦ ἑστήκει, qui mox *βασιλικὸς μανδάτωρ* dicitur. Theodorus Studita in Catech. Μήπως βασιλικὸς ἀθρόως ἐλεύσεται. Conſtant. de Adm. Imp. cap. 7. Ἡνίκα περάσῃ Βασιλικὸς εἰς Χερσῶνα ἕνεκα τῆς τοιαύτης διακονίας. Ita cap. 47. & alibi non ſemel. In Vita S. Nili junioris pag. 91. Βασιλικὸς idem eſt, qui κριτὴς ſeu judex.

BASILIDES, *Palatinus homo*, *ἀνὴρ τῆς βασιλίδος*, *i. de aula regia*, in Gloſſ. Iſidori.

BASILISCUS. Guillelmus Bibliothecarius in Stephano VI. pag. 237. *Fecit in Eccleſia Domini Salvatoris... vela ſerica de blattin Biſantea quatuor in circuitu altaris majoris; duo ex his aquilata, & duo de Baſiliſci, ornata in circuitu de olovero.* Id eſt, ſerpentium vel potius Regulorum, (avium, quas Græci βασιλίσκους dicunt) figuris exornata.

BASILISSA. Gloſſ. MS. San-German. *Baſiliſſa*, *Imperatrix.* Gloſſ. Lat. MS. Regium: *Baſilla*, *Regina. Baſiliſſam* Angliæ Reginam vocat quidam Monachus in Epiſtola præfixa Gloſſario Ælfrici, quia Reges Angliæ *Baſileos* ſe ſe vulgo inſcribebant, uti ſupra obſervatum.

¶ BASILIUS, *Primus.* Vetus Gloſſarium San-German. n. 501.

¶ BASILLA, *Regina.* Papias & Gloſſarium San-German. n. 501.

BASINDUCA. Charta Rogerii I. Regis Siciliæ apud Ughellum tom. 9. pag. 675. *Licentia & poteſtate recipere aquam libere à flumine Sleti pro faciendis molendinis Baſinducis, & caſale corio, cum tenementis ſuis, &c.*

BASINETUM, Caſſis in modum *Bacini.* V. *Bacinetum.*

¶ BASKETTUM, ab Anglico *Basket*, Corbis, calathus, apud Rymerum to. 11. pag. 453. *Cum bonis, jocalibus, auro, argento monetato & non monetato, bogeis, Baskettis, manticis, fardellis, &c.* Vide *Baſcaudæ.*

¶ BASMETTUM, apud eumdem Rymer. tom. 5. pag. 384 col. A. ubi de nave capta cum mercimoniis, *Triginta paribus platarum, Baſmettorum, piſanorum, &c.*

¶ 1. BASSA, Nomen dignitatis apud Turcas notiſſimæ, Præfectus urbis vel provinciæ, Noſtris *Bacha*, melius tamen *Baſſa.* Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 302. ex Hiſtoria pacificationis inter Rodulphum II. Imper. & Turcas: *Ubi Baſſa Budenſis famigrarius animum Turcarum explicavit.* Et pag. 304. *Commiſſarii Vezirus ſupremus, quartus honore, ordine ab imperatore Turcarum Amurales, Baſſa Budenſis, & Cadiam juris apud Turcas ſummus præſes & interpres.* Bernhardi *de Breydenbrach* Iter Hieroſol. pag. 259. *Quemdam Baſſam Græculum ex nobili Paliologorum familia natum ad nephandum facinus allexit.* Et pag. 260. *Inſtigat Baſſam ut properet & rem memoratu dignam aggrediatur.* Vide Briot. Hiſt. Imperii Otoman. lib. 1. cap. 4.

2. BASSA, Ovis pinguis. Vide *Baſſus* 1.

¶ 3. BASSA-Curtis, Chors vel Cohors, Gall. *Baſſecour.* Acta SS. Aprilis to. 1. pag. 151. F. *In Baſſacurte Pleſſiaci parci prope Turones.* Vide *Curtis* in *Cortis.*

¶ BASSACHA, Culcitra ſtraminea, Maſſilienſibus *Baſſague*, Gall. *Paillaſſe.* Inſtrum. an. 1342. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Apud cameram capellani lectum unum de Baſſacha.* Vide *Baſachia.*

BASSALLUS, pro *Vaſallus.* Diploma Ludovici Imp. apud Ignotum Caſinenſem cap. 6. *Si Comes aut baſſi noſtri aliqua infirmitate remanſerint, aut aliquem excuſatum retinuerint, aut Abbates vel Abbatiſſæ, ſi pleniſſime homines ſuos non direxerint, ipſi ſuos honores perdant, & eorum Baſſalli; & proprium & beneficium amittant. De Epiſcopis autem, cujuſcumque Baſallus remanſerit, & proprium & beneficium perdant.* [Spicil. Acher. to. 5. in Chronico Piſcarienſi: *Rainaldus qui illud poſſidebat fuit noſter Baſſallus.*] Vide *Vaſſi.*

¶ BASSARE, Deprimere. Vide in *Baſſus* 1.

¶ BASSARIS, *idis, à Baſſan*, *Pinguedo*, *ovis pinguis; & ſunt baſſarides vaccæ mulſariæ, uberes; Baſſarides etiam ſacerdotiſſæ Bachi.* Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. Vide *Baſſus* 1.

BASSATUM, *Terræ hiatus*, in Gloſſ. Iſid. [Excerpta Pithœi corrupte, *Baſtana*, pro *Baſſatum.*] Vide *Baſſus.*

¶ 1. BASSE, Kennett. in Gloſſario ad calcem Antiquit. Ambroſden. vocem hanc ſic reddit: *A collar for cart-horſes made of flags*, hoc eſt, Collare curilium equorum ex gladiolis ſeu xiphiis contextum: potius crediderim eſſe genus ephippii vilioris, cui inſident aurigæ, quod alii *Baſtam* vel *Baſtum* vocant. Compotus Richardi *Parentyn* Prioris *de Burceſter* in Antiquit. Ambroſden. pag. 574. *Et in tribus coleris, uno Baſſe, cum tribus capiſtris emptis apud Steriſbrugge hoc anno v. ſol. x. den. ob.* Quod in opinionis ſuæ confirmationem affert Kennettus, noſtram adſtruit. Pulvinus, inquit, è gladiolis, quo in flectendis genibus utuntur in Eccleſiis appellant *Baſſe*: Quis enim non videat majorem eſſe pulvini cum ephippio, quam cum collari cognationem?

¶ 2. BASSE, adverb. Submiſſa voce, in antiquo Ceremoniali B. Mariæ Deauratæ. Vide *Baſſus* 1.

¶ BASSERE, *Deponere.* Gloſſar. MS. Monaſt. S. Andreæ Avenionenſis. Vide *Baſſus* 1.

¶ BASSETUM à *Baſſus*, ut videtur, humilis menſa. Acta SS. Maii tom. 4. pag. 554. in Proceſſu de vita S. Yvonis: *Et plures alios pauperes, quos ad terram ſedere faciebat, & ſuper unum Baſſetum mappam ponebat ſeu extendebat.*

¶ BASSIA, Latrina. Vide *Bacia.*

¶ BASSIGNETUM, Caſſis quæ figuram refert *Baſ-*

ſini, Locus eſt in *Armatura*. Vide *Bacinetum*.

¶ BASSILE, Pelvis, Gall. *Baſſin*. Charta an. 1336. ex Tabular. Epiſc. Maſſil. *In octo platellis duarum formarum quatuor Baſſilibus cum iſmalis in aliqua eorum parte deauratis.*

¶ BASSILITAS, παχύτης. Vetus Gloſſar. Lat. Gr. i. *Craſſities*. Vide *Baſſus* 1.

BASSILLARDUS, Pugio, vel ſica. Catholicon: *Baſelard, clunabulum.* Ita recte reponit, pro *clinabulum*, Somnerus ex Iſidoro & Turnebo lib. 19. Adv. cap. 32. Henr. Knyghton. lib. 5. *Arrepto Baſillardo, transfixit Jack Straw in gutture.* Et mox: *Cum alio Baſillardo penetravit latera ejus.* Item pag. 2731. *Les Vicomtes,... aient pouare d'areſter tous les contravenants, & les Baſelardes, d'aggers, & eſpées.*

¶ BASSINUS, Pelvis, Gall. *Baſſin*. Limborch. Sent. Inquiſit. Toloſ. pag. 359. *Videbatur eſſe barbitonſor, quia ſecum portabat Baſſinum.* Occurrit in Actis SS. Junii to. 3. pag. lxxv. & apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1523. Vide *Bacinus* in *Bacca*.

¶ BASSITUDO Cordis, id eſt, Puſillanimitas, apud S. Bernardum Serm. 36. *De altitudine & Baſſitudine cordis.*

¶ BASSIUS, Submiſſiori, voce apud Leibnitium to. 1. Scriptor. Brunſvic. pag. 870. de reformatione Monaſteriorum: *In ferialibus diebus ſimplicius & Baſſius cantare deberent.*

BASSUARIA Jumenta, apud Petrum de Creſcentiis lib. 9. de Agricult. pag. 79. ubi vetus ejus Gallicus Interpres, *Jumens à baſt*, Clitellaria, ſagmaria, aliis. Vide *Baſta*.

1. BASSUS. Gloſſ. Iſid. *Baſſus, craſſus. Baſſus, pinguis, obeſus.* Papias; *Baſſus, curtus, humilis.* [Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 313. *Domus ejus erat Baſſa & humilis.* Gloſſ. Gr. Lat. Παχὺς, *Baſſus, groſſus, graſſus*, Παχὺς, ὑποκοριστικῶς *Baſſulus*. Παχύτης, *Baſſilitas*. Gloſſ. Lat. Gr. *Baſſus*, ἔγχυλος. Joan. de Janua: *Baſſan interpretatur pinguedo: unde baſſus, i. non altus, quia pinguedo non ſinit multum in altum creſcere. Unde Baſſare, deponere, & inde hæc Baſſa, ovis pinguis.* Italis *Baſſo*, noſtris, *Bas*, depreſſus, imus. Statuta Hoſpitalis S. Juliani in Additam. ad Matth. Paris pag. 164. *Sotularibus Baſſis, pro calceamentis utantur.* Chron. Montis S. Agnetis cap. 1. *Locus Baſſus complexioni humanæ nequaquam convenit.* Chron. Windeſ. lib. 2. c. 26. *Ita Baſſus fuit in ſeipſo, & altus in Deo.* Regiam Majeſt. lib. 4. cap. 36. §. 4. *Omnes Baſſiores in parentela, ſunt ruſtici*, id eſt, infimi ordinis. [*Baſſi homines*, iidem, apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Brit. pag. 1623.]

Bassari, pro deprimi dixit Joannes Gerſen lib. 3. de Imitatione Chriſti cap. 46. num. 2. Contractum initum circ. an. 1241. cum Thoma Abb. S. Trudonis lib. 7: Hiſt. Loſſenſis p. 188. *Omnes munitiones & domus, quæ habent pontes ad levandum & Baſſandum in alodio S. Trudonis, & in Comitatu & dominio ipſius Comitis, &c.*

Bassæ Marchiæ Homines: Sic dicuntur homines inferioris ordinis, quod in cœtibus publicis in infimis gradibus, quos *marchias* vocabant, conſiderent. Vide *Marchia* 2.

2. BASSUS, pro *Vaſſus*. Vide *Vaſſi*.

¶ BAST, Idem quod mox *Baſta*, Acta SS. Junii to. 3. p. lxxxii. D. in legibus Palatinis Jacobi II. Regis Majoric. *Ordinamus igitur, quod cuilibet perſonæ, quæ cum animali ſive de ſella, ſive de Baſt fuerit, &c.* In Conſuetudinibus & Juribus MSS. Eccleſiæ Audomarenſis: *Cartea de Baſt* 11. *den. Summarius de Baſt, &c.*

1. BASTA, Bastum, Clitellæ, Gallis *Baſt*. Italis *Baſto*. Gloſſ. vetus: *Sarma, ſella quam vulgus Baſtum vocat, ſuper quo componuntur ſarcinæ.* Gaufredus in Chronico Voſienſi cap. 3. *Aſinum ſtravit, &, ut ruſtice loquar, ſuperpoſuit Baſtas, in quarum una ipſanum Sancti poſuit,* [*in alia Gausbertum puerum ſuum recondidit.* Hic intellige non clitellas, ſed caniſtra è clitellis pendentia,] à Græco βαστὸς, fuſtis quo onera portantur: unde βαστάζειν, pro *ferre* & *portare*, deducit Salmaſius. Alii vocem effictam ex βασταγὴ, de qua mox, putant.

Basturæ Asinorum, in Charta Guillelmi Epiſcopi Carnotenſis an. 1166. in Hiſtor. Perticenſi p. 195. Hinc *Baſtage*, βασταγὴ, in Conſuetud. Aquenſi tit. 12. art. 5. 6. pro penſitatione quæ domino præſtatur pro equo clitellato, ſeu clitellis inſtructo.

¶ Bastatus, Clitellis inſtructus. Acta SS. Maii to. 4. pag. 604. C. *Equo Baſtato poſitus &c. Salma Baſtata* in voce *Quartagium*.

¶ 2. BASTA, in Vicecomitatu Torinenſi *Baſte*, in Arvernenſi tractu *Bachole*, in Bituricenſi *Tine*, in Anicienſi *Balaſte*. Vas eſt ligneum circulis & duabus anſis inſtructum. Hinc *Jumentum deferre dicitur duas Baſtas vindemiæ, vini, aquæ, &c.* Vide *Banaſtum*.

BASTAGA, Onus ipſum, vel oneris tranſvectio; à βαστάζειν, *ferre*. Heſychius: Βασταγὴ, Βάρος. Publicola Epiſt. 153. inter Auguſtinianas: *In Arzugibus, ut audivi, jurantes per dæmones ſuos, qui ad deducendas Baſtagas pacti fuerint, &c.* Proprie autem uſurpatur pro onere transferendi res publicas aut privatas Principis, in lib. 11. Cod. Theod. de Cohortalib. *Baſtaga privata*, id eſt, onus tranſvehendi res privatas Principis, erat ſub diſpoſitione Comitis rerum privatarum: *Præpoſiti Baſtagarum*, ſub diſpoſitione Comitis Sacrar. largit. in Notitia Imperii & in Vita S. Parthenii Epiſcopi Lampſaceni n. 11.

Bastangarii, Qui equis aut mulis res Principis aut publicas ad deſtinata loca ded ucebant, in L. 3. & 11. Cod. Th. de Murilegulis. Breviloq. *Baſtangarii ſecundum quoſdam dicuntur quaſi beſtiæ angariæ, eo quod ruſticos angariabant ad quintam beſtiam præſtandam.* Italis *Baſtagio*, eſt bajulus. Matth. Villaneus lib. 11. c. 42. *Il corpo ſuo con due Baſtagi & un famiglio fu portato alla Chieſa.*

¶ BASTANA, mendoſe pro *Baſſatum*: quod vide.

BASTARDUS, Nothus, ſpurius, illegitimus. Vetus Charta in Tabular. Caſaurienſi: *Trado vobis Giſo & Gerardo germanis meis Baſtardis quartam portionem de omnibus rebus proprietatis meæ.* Adam Bremenſis cap. 168. *Ecce Willelmus, cui pro obliquo ſanguine cognomen eſt Baſtardus.* Quo ſpectant iſta Euſtathii in Odiſſ. ψ. Δῆλον ὅτι οὐδ' ἦν ἐν ὀνείδει τοῖς παλαιοῖς ἡ νοθεία. Ἐπεὶ γὰρ νενόμιστο παλλακὰς ἔχειν, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν Νόθοι μὲν ἐκαλοῦντο, ἀκαταγνώστῳ καὶ ἀνεμιστήτῳ κλήσει. Οὐδὲν δὲ ἐτιμῶντο οἱ ἐν νόθοις ἀγαθοί, ἐπεὶ οὐδὲ ἡ παλλακὴ ἐφύβριστον ἦν ὄνομα. Quæ quidem aptari recte poſſunt iis ſæculis, quibus Guillelmus nothus vixit, de quibus egimus in V. *Concubina*. Ipſe Guillelmus Anglorum Rex in Epiſt. ad Alanum Britanniæ Comitem: *Ego Willelmus cognomento Baſtardus.*

☞ *Baſtardi* nomine ſignificantur quicumque extra matrimonium naſcuntur ſive *nothos*, ſive *ſpurios* dixeris. Quod nomen nihil turpe olim ſonabat, ut modo obſervabat D. Cangius: nam ſi Germanos excipias quibus inviſum ſemper fuit, apud Italos, Hiſpanos & Francos noſtros vix aliquod

diſcrimen erat legitimum inter & *Baſtardum*. Notum eſt quippe *Baſtardos* parentibus ſuis in bonis hæreditariis ſucceſſiſſe, non ſecus ac qui in legitimo matrimonio nati : unde etiam cum de regni ſucceſſione actum eſt, à portione ſua minime excluſi ſunt. Ex Nobilibus orti Nobiles reputabantur, *nomen & arma patris portabant cum aliqua tamen differentia*, (cum tænia ſcilicet diagonali) inquit Boërius quem conſule in Deciſ. 227. num. 12. Obſervandum autem id ſolos Principum & Nobilium *Baſtardos*, modo agniti fuiſſent, ſpectaſſe. Qui uſus perſeveravit uſque ad ann. 1600. quo anno Edicto vetitum eſt, ne etiam ii qui ex Nobilibus nati eſſent, ſibi nobilitatis titulum arrogarent, niſi prius nobilitatis obtinuiſſent literas. Leodienſibus ſtatutis aliiſque ab officiis Judicum & Conſiliariorum excluduntur. Teſtamenti faciendi rebuſque ſuis hæredem inſtituendi jus non habebant, utpote ſervi; ad ſummum teſtamento legare poterant quinque ſolidos. Eorum ergo hæreditas, quod de iis quoque intelligendum qui inteſtati moriebantur, ubi liberorum jure gaudebant, ad Dominum loci jure *manuum-mortuarum* pertinebat. Quod uſurpatum jus poſtea Ludovicus X. ann. 1315. Edicto ſibi attribuit, atque exinde ſæpius eſt confirmatum ; adeo ut nunc nemini dubium ſit jus, quod vocant, *Baſtardiæ* ad Regem ipſo jure Regni pertinere, hoc tantum caſu excepto, ſi *Baſtardi* in alicujus Domini juriſdictione nati, ibi vitam egere, atque ibidem defuncti ſunt. Qui plura voluerit adeat V. Cl. *de Lauriere* cum in Præfat. tom. 1. Ordinat. Regum Franc. n. 104. & ſeqq. tum in Gloſſario juris Gallici ad voces, *Baſtard* & *Baſtardiſe*. Adde D. *Bruſſel* de Uſu feud. lib. 3. cap. 17.

Boxhornius à Cambro-Britannicis etymon accerſit, qui vetere etiamnum, ut aſſerit, Gallorum & Britannorum lingua utuntur: *Baſtard* enim ſpurium & nothum vocant, voce compoſita à *Bas*, non profundus, depreſſus, & *Tardd*, germinare & pullulare, ſalire, oriri, ut fontes : quaſi dicas, qui non à profunda & antiqua nobilitate ortum deducat, ſed qui nuper enatus eſt & germinavit. Atque inde forte baſtardos noſtri appellarunt *Fils de bas*, quaſi ex infimæ & humilis ſortis femina genitos, & ex *inferiori contubernio* (vide in *Diſparagare*) cujuſmodi ſunt ut plurimum meretrices ac concubinæ, in Literis Philippi Ducis Burgundiæ an. 1391. Philippus *Mouſkes* MS.

Fille le Roi Henris de bas,
Juliane fu apielée.

Infra :

Si ot de bas li Rois ſis ſius.

Hiſtoria Francica vernacula MS. ex Bibliotheca Memmiana fol. 268. *Si ala en Puille à Mainfroi ſon fils de bas.*

De aliis vocis hujuſce originibus conſulendi præterea Cujacius ad Novell. 18. Juſtin. Spelmannus, Biſciola tom. 2. Horar. ſubceſiv. c. 9. Beſoldus in Theſauro Practico, Cobarruvias in Theſauro linguæ Caſtil. Menagius in Orig. Ital. [& Gall.] Kilianus, &c.

Bastardia, Illegitima nativitas. Areſta Pentecoſt. ann. 1290. in Reg. Parlam. fol. 86. *Quantum illa quæ Ballivus Turon. tenebat in manu Regis, & ſaiſiverat ſuper dictum Hardoinetum & fratres ſuos, propter Baſtardiam ſibi impoſitam, &c.* Matth. Paris ann. 1247. *De novo præſcribit Rex certam formulam Epiſcopis de Baſtardia, utrum ſcilicet ante matrimonium contractum, vel poſt nati ſint.* Obſervat Regiam Majeſtatem lib. 2. cap. 50. & 51. *de baſtardia*, coram judice Eccleſiaſtico litigari, quod tradunt etiam Bracton. lib. 4. Tract. 3. cap. 19. lib. 5. Tr. 5. c. 19. Fleta lib. 5. c. 5. §. 7. lib. 6. c. 39. & Chriſtophorus de S. Germano in Dialogo de fundamentis Legum Angliæ cap. 6. *Baſtardie*, in Conſuet. Normann. cap. 27. *Baſtardage*, in Burbonenſi art. 194. *Baſtardia*, Hiſpanis. Le Roman *de Rou* MS.

De Guillaume avoit grant envie,
Que ſur lui aloit ſeignoirie,
Reproche li ſa Baſtardie.

Abastardare, Baſtardum, ſeu nothum, aut illegitimum pronuntiare. Fragmentum de Epiſcop. Petragoric. apud Labbeum to. 2. Bibl. pag. 739. *Quem* (Heliam Rudellum Comitem) *mater ſua Comitiſſa ... coram eodem Epiſcopo in Conventum publice Abaſtardavit, dicens quod non erat filius Heliæ Comitis.*

¶ 1. BASTARE, f. Acu pingere, Gall. *Broder*, Hiſpanis *Baſtidor*, *Métier de Brodeur.* Statuta Arelat. MSS. art. 53. *Et ſi dominus voluerit Baſtari mantellum, habeat ſartor pro mantello* ix. *den.* Ibidem : *Si dominus voluerit Baſtari facere ſuper totum, habeat ſartor* ix. *den.*

2. BASTARE, Italis *Baſtare*, *eſſer à baſtanza*, ſufficere, quaſi *bene ſtare*. Ugutio : *Sufficere, quod vulgo dicitur Baſtare.* Vide Origines Italicas V. Cl. Ægid. Menagii.

Bastus, Sufficiens. Charta Hiſpanica æræ 1153. apud *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 4. pag. 437. *Tunc quidem dejecto ab Epiſcopatu Didaco Priori, cumque Adulfus Abbas, ſanctus vir & bonus videret augeri ſub ſe ſervos Dei, & in illo minimo habitaculo non poſſe congregari, penitus diruit, & majus ſatiſque congruum & Baſtum condere cœpit.*

¶ BASTASIUS, Bajulus, à βαστάζω, Porto, bajulo, Italis *Baſtagio*. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 278. *Item, Aimoneto quæ debebat Baſtaſiis qui portaverunt robam Domini ad galeam gr.* x. Ibidem infra : *Item, Baſtaſiis qui portaverunt Dalphinos ad galeam gr.* x. *Item, cuidam Baſtaſio, qui portavit ſcrineos, &c.*

BASTASSIZA, Naviculæ apud Dalmatas ſpecies. Charta Capituli Scardonen. an. 1284. apud Joannem Lucium lib. 4. de Regno Dalmatiæ cap. 13. *Obligaverunt ſe in perpetuum facere conducere ... de lignis ... quatuor barchas, vulgariter dictas Baſtaſſizas.*

¶ BASTASSUS, Hoſpes, alienigena, *Etranger.* Statuta Arelat. MSS. art. 98. *Et quod tempore vindemiarum non poſſint tabernarii locare barralia Baſtaſſis.* Antiqua verſio ex Archivis Arelat. habet : *Et ne les pourront* (leurs Barrals) *loüer en temps de vendanges à aulcun eſtranger.*

¶ BASTAXIUS, Idem qui *Baſtaſius*, Hiſpanis *Baſtaje*, Gall. *Crocheteur*. Concil. Terracon. an. 1314. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. *Baſtaxii, mimi, hiſtriones, lenones, carbonerii, fornerii, curſarii, ſeu piratæ niſi forte contra infideles vel ſagiones curiæ ſæcularis non exiſtant Clerici.*

¶ BASTELLUS, Campanæ clava ferrea, Gallis *Batail* vel *Battant*, Picardis *Batel*. Hiſt. Abbatiæ S. Germani à Pratis pag. CXLVI. col. 2. *Ex tunc debent chordæ campanarum ligari & Baſtelli amoveri à ſcalis ſive campanis refectorii & à tympano, & loco Baſtellorum debet cellerarius tradere tabulas & malleos.* Vide *Batallum*.

¶ BASTERIUS, à Gallico, *Bas*, Tibialia, Qui facit tibialia, in Antiquo catalogo MS. B. M. Deauratæ, in quo recenſentur nomina Sodalium Nativitatis B. Mariæ Virginis.*

BASTERNA, Vehiculum tectum, & feminarum lectica, geſtatoria ſella. [Papias MS: *Baſterna, Vehiculum itineris mollibus ſtramentis compoſitum, quaſi veſterna:* quibus verbis additur in Gloſſario MS. Montis S. Eligii Atrebat. *quæ mollibus veſtibus ſternuntur & à duobus animalibus trahuntur. Ibi nobiles feminæ deferuntur.*] Servius ad 8. Æneid. *Pilenta ſunt vehicula, ſicut nunc Baſternas videmus.* Gloſſ. Iſidori: *Baſterna, tecta manualis.* Infra: *Bortanea,* (leg. *Baſterna*) *tecta manualis.* Ubi emendant viri docti *tecta mannalis*, quæ ſcilicet à *mannis* ducitur. Pro *tecta*, Gloſſ. MS. Eccleſiæ Pariſ. literis Longobardicis exaratum, Ugutio, & Joannes de Janua *theca* habent. Certe à *duobus animalibus deportari* baſternam ſcribit idem Iſidorus l. 20. Orig. cap. 11. Unde etiam S. Auguſtinus Epiſt. 116. *Baſterna vehi* dixit. Nam lectica veterum ab hominibus geſtabatur: proinde male quidam apud Iſidorum emendarunt, *lectica manualis*, quaſi manibus deferretur. Sed quod addit idem Iſidorus, appellatam, quaſi *viæ ſternam*, nihil prorſus ſonat. Vetus Epigr. lib. 4. Epigrammatum veterum Pithœi pag. 157. baſternam à binis burdonibus deferri pariter teſtatur:

Hanc geminis portat duplici ſub robore burdo:

Omnino etiam tectam, & matronarum propriam fuiſſe ſcribit:

Aurea matronas claudit Baſterna pudicas.

Et infra:

Proviſum eſt caute ne per loca publica pergens
Fucetur viſis caſta marita viris.

Ita Ammianus l. 14. *Matronæ complures opertis capitibus & Baſternis per latera civitatis cuncta diſcurrunt.* Interiora Baſternarum undique tecta *caveas* appellarunt. Acta S. Suſannæ: *Eadem hora Præpedigna aſcendit caveam Baſternæ, & venit ad domum Gabinii.* Et S. Hieronymus Epiſt. 22. *Præcedit caveas Baſternarum ordo ſemivirorum. Mollibus* illa inſtrata erant *ſtramentis*, ut auctor eſt idem Iſidorus, quæ *lectos* videtur appellare Metellus in Quirin. Ecl. 10.

Baſterna vectus, quæ ſtratus erat ſibi lectus.

Uti recte emendant viri docti. Capitulare de Villis cap. 64. *Ut carra noſtra quæ in hoſtem pergunt, & Baſternæ bene factæ ſint, & opercula bene ſint cum coriis cooperta, &c.* Baſternæ meminerunt præterea Scholiaſtes Juvenalis, Palladius de Re ruſtica, S. Hieronymus ad c. 66. Iſaiæ. Lampridius in Heliogabalo, Gregorius Turon. lib. 3. Hiſt. cap. 16. 24. Althelmus de Laude virg. c. 35. 44. Vita S. Ruſticulæ Abbatiſſæ Arelat. cap. 24. Paſſio SS. Seraphiæ & Ruſticæ n. 1. Vetus Interpres Moſchionis c. 126. &c. Adde Ughellum to. 1. part. 2. pag. 200. Βαςέρνιον eadem notione habent Scriptores aliquot inferioris ævi, auctor Vitæ S. Auxentii Archimandritæ, Harmenopulus, Libri Baſilic. &c. Vocis originem quidam à Baſternis Sarmatiæ populis, alii à Græc. βαςάζειν, deducunt. Vide [Cujacium lib. 13. Obſervat. cap. 30.] Juretum ad Symmach. lib. 6. Epiſt. 15. Salmaſium ad Lamprid. & Roſweidum ad Vitas Patrum, ubi multa de Baſternis.

BASTIA, BASTITA, BASTILE, Caſtrum, turris, propugnaculum, vulgo, *Baſtie*, *Baſtide*, [*Baſtille*, quæ poſtrema vox ab antiquis Scriptoribus Gallis pro turribus ligneis, quas in obſidione urbium extruebant, ſumebatur. *Alain Chartier* Hiſt. Caroli VII. pag. 64. *L'an 1428. fut mis le ſiége à Orleans par le Comte de Sallebery, & y mis les Baſtilles du coſté de la Beauſſe.*]

BASTIA, ex Italico *Baſtia*, *ſteccato*. Charta Friderici II. Imp. ann. 1238. *Interdicimus ne ..... caſtellum novum, Baſtiam ſive munitionem aliquam facere præſumat.* Occurrit in Hiſtoria Cortuſiorum l. 6. cap. 2. l. 7. c. 7. 10. 12. l. 9. c. 6. l. 10. c. 11. apud Joannem Villaneum paſſim, & apud Petrum Gerardum Patavinum l. de Ezelino tyranno, &c. Academici Cruſcani: *Baſtia, longo riparo, compoſto di legnami, feſſi, terra, e ſimul materia per fortezza de' luoghi, e degli eſerciti, oggi trencea, ò trinciera,* Lat. vallum, ſeptum, agger, [qua notione legitur in Chron. Parmenſi ad ann. 1289. apud Murator. tom. 9. col. 817. *Et fecerunt circumcirca ipſum exercitum unam Baſtiam, ne aliquis poſſet exire de ipſo caſtro, vel illuc aliunde venire, qui ipſum exercitum offendere poſſet.*]

BASTIDA. Charta ann. 1204. in Regeſto Carcaſſon. *Licentiam damus ut in locis idoneis quos elegeritis infra terminum prædicti pignoris, poſſitis novas Baſtidas ſive munitiones ædificare.* Areſta ann. 1286. in 2. Regeſto *Olim*, fol. 18. *Super juſtitia illorum qui ſunt jurati de Baſtidis Dom. Regis Franciæ, levantes & cubantes ſub Rege Angliæ, ſcietur conſuetudo Baſtidarum vicinarum.* Froiſſart. 1. vol. c. 111. *Et meit Baſtides ſur les champs & ſur les chemins, en telle maniere que nulles pourveances, ne les vivres ne pouvoient venir dedans la Ville.* Vide tom. 9. Spicilegii Acheriani pag. 248. & ſupra in *Andamentum.*

¶ BASTIDA, Prædium ruſticum cum manſione, Maſſilienſibus etiamnum *Baſtide*. Inſtrum. an. 1223. ex cod. MS. D. *Brunet* fol. 67. recto: *Item ſtatuerunt, quod apud Baſtidam Bertrandi de Clareto ſit quædam via publica.* Rymer. tom. 5. pag. 620. *Et omnia deveria & proficua ad nos infra Baſtidam de S. Edwardo & parochiam de Baix pertinentia.* Charta ân. 1494. ex Archivis Maſſil. *Super duabus Baſtidis ac earum juribus & pertinentiis.*

BASTITA, Florentinis *Baſtita*. Chronicon Guill. de Podiolaurentii c. 34. *In tranſitu ceperunt Baſtitam Deodati Alamanni, & munitionem quæ ibi erat.* [Charta Bonifacii PP. IX. ann. 1396. apud V. Cl. Fontaninum in Antiquit. Hortæ pag. 434. *Sed ſemper ero adjutor ad conſervandum ... rocchas & Baſtitas, &c.*] Occurrit in Hiſt. Obſid. Jadrenſ. lib. 1. c. 24. apud Joann. Villaneum lib. 5. c. 2. lib. 6. c. 4. Raphanum de Careſinis in Chronico Veneto pag. 243. MS. Reg. &c.

BASTILE, [BASTILLA.] Henr. de *Knygthon* l. 5. *Dux Britanniæ fecerat unum Baſtile de meremio à parte maris ad retrahendum eis ſubſidium ex parte aquæ.* Utitur pluries pag. 2677. [Johannis Iperii contin. Chron. apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 622. *Cujus in tempore Baſtilla, ad Anglicos in Valeſia expugnandos, &c.*] Hinc inditum arci Pariſienſi nomen *Baſtille*: [Roberto *Goulet*, *Baſtilla*, in Compendio jurium & conſuetud. Univerſitat. Pariſ. fol. 13. *Tunc Univerſitas ipſi corpori obviam ibit uſque ad Crucem, quæ eſt quaſi media inter dictam Eccleſiam S. Anthonii & caſtrum quod Baſtilla nuncupatur.* Et Vincentio Cigaltio de Bello Italico: *Tranſeuntes ante Baſtillam B. Antonii.*]

BASTIRE, Ædificare, proprie *baſtias*, ſeu *baſtitas* exſtruere, Gallis, *Baſtir*. Epitaph. Joann. Archiep. Viennenſ. ann. 1265. apud Joannem à Boſco in Vienna: *Qui caſtrum baſtide Baſtivit.* [Inſtrum. tomi 2. novæ Gall. Chriſt. col. 433. *Pro eo quod Baſtidam de Grandi Caſtro in feudo eccleſiæ Agennenſis conſtrui fecerat & Baſtiri.* Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 130. col. 2. *Tempore quo Baſtita de Ambroniaco Baſtiebatur.*]

BASTIMENTUM, ex Gallico *Baſtiment*. Tabularium Brivatenſe ch. 409. *Ut mittam in Baſtimentum ipſius manſionis centum ſol.* [Chartular. Aurel. fol. 48. verſo : *Luco dedit Deo & S. Johanni de Aurel. pro anima ſua terram illam in qua Baſtimentum eſt quod ædificavit Geraldus.* Charta ann. 1216. ex Archivis Maſſil. *Concedimus vobis quaſdam domos optimas apud Bellicadrum cum omnibus ædificiis & Baſtimentis.* Alia ann. 1223. ex Tabul. S. Victoris Maſſil. *Nec fieri permittat aliquam munitionem vel Baſtimentum in inſula S. Geneſii.*] Occurrit præterea in Charta ann. 1181. apud Catellum in Comitib. Toloſan. pag. 215. [Apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1411. & in Maceriis inſulæ Barbaræ tom. 1. pag. 136. ex Charta ann. 1224. & tom. 2. p. 528. in Charta ann. 1215.]

¶ BASTINUM, Servitutis genus, f. cum quis equos *baſtis* ſeu ſellis inſtructos præbere domino tenetur. Charta S. Ludovici ann. 1267. inter Privilegia Ord. S. Johannis Jeroſ. pag. 32. *Sint liberi & quieti, de exercitu & equitatu... de Baſtinis equorum, & de omnibus venationibus, &c.*

¶ BASTITORIUM, Molendinum in quo quernei cortices conteruntur, &c. Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 98. col. 2. in Charta ann. 1309. *Item cortex ſive ruchia cum qua coria aptantur, quæ portantur per aquam, quatuor denarios, & eſt unum jornale quantum unum Baſtitorium poteſt terere per diem.* Vide *Batatorium.*

BASTONERIUS, Ῥαβδοφόρος, Apparitor, *bedellus*, Italis *Baſtonniere*, virgifer. Petrus II. Rex Aragonum in Charta MS. confirmationis Libertatum & Conſuetudinum Catalaniæ : *Ordinamus quod Vicarii, Procuratores, aut Officiales quicunque, Sagiones, aut Baſtonerii noſtri, non intrent amodo civitates, &c.*

BASTONICUM, Arctiſſima cuſtodia. Capitulare Engilenheimenſe cap. 1. Capitula Caroli Mag. l. 6. c. 96. & Caroli Calvi tit. 20. 27. 29. *A Comite adducatur, ut in Baſtonicum retruſus, uſquedum nobis placuerit, pœnas luat.* Regino l. 2. de Eccleſiaſt. diſciplinis c. 274. citans hoc caput, habet *baſtinaco.* A Gallico *Baſton* dictum putat Spelmannus, forte quod cuſtodes carcerum baculis inſignes eſſent, tum ad muneris indicium, tum ad coërcendos incarceratos. Sic miniſtri Fletæ antiqui apud Anglos carceris, pictis hodie dignoſcuntur baculis, à quibus & ipſimet *Baſtons* nuncupati ſunt.

¶ BASTONUS, Baculus, fuſtis, Gall. *Bâton*. Chron. Parmenſe ad ann. 1242. apud Murator. tom. 9. col. 768. *Dominus Bentolus tavernerius fecit percuti cum Baſtonis D. Senatiam de Henzola in ſtrata publica.*

¶ 1. BASTUM, Clitellæ, Sagma, Gall. *Baſt*. Vetus Lexicon à Salmaſio laudatum : *Sagma, ſella, quam vulgus Baſtum vocat, ſuper quo componuntur ſarcinæ: clitellas alii vocant.* Vocem effictam putat idem Salmaſius ex ἀναβαστος, fuſtis aut pertica qua onera portabantur. Charta ann. 1294. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Quædam ſauma vendita cum Baſto ſuo & ornamentis.* Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 78. *Cum aſino ſuo, Baſto & barralibus.* Pag. 82. col. 2. *Animalia tenentes ad Baſtum.* Ibidem pag. 217. col. 1. *Ab animali vero vacuo & non onerato cum Baſto ſeu clitella, duos denarios.* Et pag. 90. in Charta Gallice ſcripta an. 1445. *Tant ſur beſtes à Baſt, que avec chevaulx menans ledit ſel ſur char & charettes, &c.* Vide *Baſta.*

¶ BASTURA, Eadem notione. Vide in *Baſta.*

¶ BASTUS, Eadem ſignificatione. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 176. col. 2. *Lectos & alia, coffros, Baſtos & malas, &c.*

¶ 2. BASTUM, pro *Vaſtum*, Depopulatio, vaſtatio, Gall. *Degât.* Charta Henrici II. Regis Angliæ & Normanniæ Ducis circiter ann. 1155. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. 11. *Et ſi nos dederimus alicui cuſtodiam alicujus terræ, & ille inde deſtructionem fecerit, vel Baſtum, amittat cuſtodiam.* Ibidem non ſemel occurrit. Vide *Vaſtum.*

¶ BASTUS, Sufficiens. Vide in *Baſtare* 2.

¶ BASUM, *Porrum*. Gloſſar. Iſid. in *Porrum* : ubi Græviús recte monet legendum eſſe, *Porrum, Praſum*, πράσον. Vide *Batum.*

¶ BASURRARE, f. mendum pro *Subarrare*, Arrabone uxorem ſibi deſpondere, in Spicil. Acher. to. 7. p. 248. *Ipſa domina Catharina permittendo ſe ſponte matrimonialis conſenſus & veri matrimonii Baſurrari.*

BATA. Vide *Batus.*

¶ BATAIA. Vide *Duellum.*

BATAILLIÆ, Munimenta urbium aut caſtrorum, ad quæ *Bataillia* ſeu prælia fieri ſolent, cum portarum repagula perrumpere hoſtes conantur : vulgo *Bailles.* Charta Hugonis D. Burgund. an. 1184. apud Perard. & in Regeſto Feodor. Burgund. 1. part. fol. 93. *Muro quoque permiſi idem caſtrum claudi, cujus altitudo à ripa interiori ſit unius lanceæ, abſque Bataillis, & muro antepectorali, ita quod non liceat ulterius extendi.* Chron. Flandr. c. 43. *Et ouïrent que les Flamens avoient Batallé une Egliſe.* Et cap. 36. *En leur chemin trouverent une Egliſe, qui eſtoit bien Bataillée, où les ennemis s'eſtoient traits.*

¶ BATAILLIATUS, Munitus. Ludewig. Reliq. MSS. tom. 7. pag. 230. ex codice Legum Norman. cap. 32. *Habere debet etiam omnium eorum cuſtodias qui Baronias, Comitatus, vel menutum, vel ſerjanteriam liberam feodatam, que nullam inter fratres diviſionem debent ſuſtinere, vel domum vel turrem Bataillatam de Duce tenent per homagium.*

¶ BATALA. Vide *Batalia* 1.

BATALARE Arma, *Arma tractare*, Senecæ : *Arma movere*, Manilio, & in veteri Epigrammate : *Manier les armes.* Lex Bajwar. tit. 2. cap. 10. *Dum poteſt . . . equum viriliter aſcendere, arma ſua velociter Batalare.* Tit. 3. c. 1. §. 14. *Mancus digitus impedimentum eſt ad arma Batalare.* Galli *Batailler*, Itali *Batagliare* dicunt, armis congredi, arma viriliter ſtringere, vibrare. Vide Salmaſium ad Spartianum pag. 58.

BATALARIA. Vetus Interpres Juvenalis in Satyra 7.

Stlataria purpura : *Illecebroſa. Ennius :*
Et melior navis, quam quæ ſtlataria portat ;

Id eſt, multiſonalis, quæ vulgo dicitur Batalaria. Eſt igitur *Batalaria*, navis, quæ remis ſuis mare tundit, etiam cum ſonitu ; ſed an inde formata vox *Batel*, ſeu *Batellus*, pro navicula, non auſim affirmare.

¶ BATALEA, Idem quod mox *Batalia.* Regimina Paduæ ad an. 1315. apud Murator. to. 8. col. 429. *Et die Veneris tertio exeunte Auguſto, fuit Batalea facta & ordinata inter dominum . . . Principem fratrem Regis Roberti ex una parte, & dominum Uguzonem de la Fraxola ex alia parte. . . Et dictus D. Princeps cum ſuo exercitu ſuccubuit & fuit ſconfittus.*

1. BATALIA, Pugna, prælium ; Italis, *Bataglia* ; Gall. *Bataille.* Senator. lib. de Orthograph. cap. 5. *Bat, in uno tantum reperi nomine generis neutri, pluraliter enuntiato, id eſt, Battualia, quæ vulgo Batalia dicuntur, quæ B. mutam habere cognovimus.*

Exercitationes autem militum vel gladiatorum ſignificant. Additio 1. ad Legem Burgund. tit. 5. §. 2. *Si ad Batalias mulier foras curte ſua exierit, & vulnera acceperit, &c.* Helmodus lib. 1. Chronic. Slavor. cap. 93. *Juniores de exercitu, quos prœliandi ſtulta cupido incitabat hoſtem provocare, & ſuſcitare Batalias.* Vide Foros Aragon. lib. 4. tit. de Probationib.

¶ Battalia, Eadem notione. Oberti Cancellarii Annal. Genuenſ. lib. 2. apud Murator. to. 6. col. 304. *Clamavit voce Piſana: Filii de male putte, vos fugitis Battaliam.*

Batalia, Batala, Duellum, judicium duelli, Gallis *Bataille.* Charta Ludovici Comitis Sacricæſaris an. 1219. ex Tabul. S. Satyri: *Et permitto Batalias omnes quas Grammatici duella vocant, &c.* Libertates Regni Majoric. correctæ per Jacobum Reg. Aragon. an. 1248. *Pro aliquo crimine, vel delicto, vel demanda, non facietis nobiſcum vel cum Bajulo aut Curia civitatis, nec inter vos ipſos Batalam per ferrum calidum, per hominem, nec per aquam, vel aliam ullam rem.* Tabularium Levitanum apud Marcam lib. 9. Hiſtoriæ Beneharn. cap. 2. *Si qua pecunia pro placitis aut Batallis de prædicto Monaſterio nobis evenerit.* Charta Roberti Abbatis de *Burton*, tom. 2. Monaſt. Angl. p. 870. *Ad Abbatem venire debent cauſa judicandi latronem, ſi ſit captus, vel cauſa judicandi Bataille.*

¶ Batallia, Eadem notione. Locus eſt in *Bauſia.*

¶ Batallum, Eadem ſignificatione. Annal. Benedict. to. 3. pag. 478. Raimundus Comes *Eidem Monaſterio tribuit... quidquid pecuniæ pro Batallis, id eſt, duellis, ſibi aut vicario ſuo contingeret.*

¶ 2. BATALIA, Superius navis tabulatum. Acta SS. Junii pag. 465. A. de S. Raynerio: *Sicque fluctus mittebatur deſuper in agyalim, ut uſque ad genua marinus fluctus eſſet in ſolario, quod Batalia dicitur.*

BATALLUM, Batallium, Tudicula, ropalum cymbali, campanæ, ex Gall. *Batail, Batant*; Italis *Bataglio*, vel *Batacchio*: ſic dictum quod æs verberet. Chronicon Valciodorenſe: *Abſconditis omnium campanarum Batallis.* Vetus Charta apud Gueſnaium in Annalib. Maſſilienſib. ann. 1266. n. 41. *Batallia campanarum etiam ab aliquibus Eccleſiis auferebat.* [Statuta Synodi Biterrenſ. ann. 1369. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 660. *Item, ſimili modo ordinatur, quod de cetero in aurora diei pulſetur tribus ictibus cum Batallo majoris campanæ, &c.*]

¶ BATANDERIUM. Vide *Batatorium.*

¶ BATANDUS, Officina vel Molendinum, ubi cortices tunduntur, & in pulverem rediguntur. Charta an. 1171. inter Inſtr. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 21. *Eo quoque tenore & ſub ea conditione conceſſa eſt Fratribus Ciſtercienſibus ipſa poſſeſſio ut... neque molendinum, vel fullonium, vel etiam furnum, vel Batandos ad corticem pulveriſandum ibi conſtruant.* Vide *Batatorium.*

¶ BATARIUM, Idem quod mox *Batatorium.* Bulla Alexandri Papæ è Chartulario Monaſterii S. Quintini in Inſula pag. 106. *Molendinum de Bekerel cum vivario & aqua tota ſupra & infra, excepto bero Comitis à Roveroit uſque Rovecourt, & Batariis ſuper eandem aquam exiſtentibus.*

BATATORIUM, Baptitorium, Batanderium, Baptalerium: voces unius ejuſdem originis & notionis: Battuarium, *Batan de Pannos*, Hiſpanis, ubi panni tunduntur: *Moulin à draps*, noſtris. Charta Hugonis Comitis Trecenſis ann. 1101. apud Chifflctium in S. Bernardi genere aſſerto: *Et quod in finagio prædicti caſtri nullus unquam molendina, Batatoria, vel alia uſuaria faciat.*

Baptitorium. Libertates Jaſſeronis oppidi in Breſſia apud Guichenonum: *Furnos, torcularia, molendina, Baptitoria, & fullonos in dicta villa nobis retinemus.*

Batitorium, Battitorium, in Charta Amedei Comitis Sabaudiæ an. 1360. apud Guichenonum in Epiſcopis Bellicenſ. pag. 57. [& in Hiſtor. Dalphin. to. 1. pag. 94. & 195.]

Battorium. Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 50. *In quibus aquis accipio de placitamento in unumquodque molendinum, quando ædificatur, 5. ſol. & in Battorium ſimiliter, quando ædificatur.*

Batentorium, Batenterium. Tabularium Eccleſiæ Viennenſis fol. 72. *Concedunt & guerpiunt ſine omni retinimento Eccleſiæ S. Mauritii quicquid juris habebant in Batentoriis de Exauraur, in appendiciis circumjacentibus, ſcilicet aquis, clauſuris, & terris.* Tabularium Prioratus de Domina Ord. Cluniac. in Delphinatu: *Et pratum juxta Iſaram, & in Dominam fluvium molendinum & Batenterium, &c.* Fol. 9. *De campo Baptenterii.* Fol. 15. *Bantenterium.* Fol. 45. *Dedit Petro Raſchat unum Batenterium in tali convenientia, ut annuatim redderet ſupradictis Monachis 6. ſeſtarios ſalis, & per vindemias unum aſinum per totum diem: & ſi voluerint ſuum cannavum batere, faciat ſine mercede.* [Hic locus paulo aliter refertur infra in *Batentearium.*] Fol. 120. *Petrus & ſocii ejus debent de Batenterio 5. ſeſtarios de ſale in feſtivitate S. Martini.* Fol. 122. *Boſo Walterius dedit nobis dimidium Batenterium, quem tenet Andreas Raynaldus, unde debet 1. agnum de 7. denar. in Paſcha.* Ex quibus videtur hic *Batenterium* ſumi pro loco in flumine ubi cannabis tunditur & maceratur. Vide *Aroagium.*

Bathedorium. Tabularium Monaſterii S. Andreæ Viennenſis: *Conſtituo ut de Obedientia de Modiaco... nihil de placitis, nihil de manſis mutandis, vel Miniſtris, nihil de offerendis altaris & decimis dandis, nihil de molendinis ſeu Bathedoriis, & thelonariis, & cæteris hujuſmodi aliquis Obedientiarius in propriis uſibus deinceps quicquam habere præſumat.*

Buttorium, Buttitorium. Charta Edw. III. Reg. Anglic. to. 2. Monaſtici Anglic. pag. 832. *Uſque ad ſtagnum molendini ipſius Willelmi cum Buttorio, & agardino ſuo ubique uſque ad diviſas inter Berefod. & Waſperton, cum ſpurte, & quolibet genere Butitorii in perpetuum.* Videtur legendum *battorio* (Battoir) *& batitorii.*

Batanderium. Fundatio Abbatiæ Pinarolenſis an. 1064. in Probat. Hiſtor. Sabaud. *Cum molendinis & Batanderiis.* Charta Galeacii Comitis Virtutum an. 1386. *Furnis, molendinis, paratoriis, Batanderiis.* Adde Ughellum to. 4. pag. 1454. Charta Rogerii Siciliæ Comitis Græce exarata apud eumdem in Epiſcopis Melphenſibus: Ἐτὶ ἐπιδίδομεν ἄδειαν ἔχειν... καλαστῆσαι μίλους (leg. μύλους) καὶ βαντιδέρια, ἵνα ἔχει τὸ νερὸν ἐλεύθερον εἰς τούτους ἐχλήσεται ἄτελον.

Baptalerium. Charta alia pro eadem Abbat. Pinarolenſi an. 1078. *Cum areis, terris, ... paludibus, molendinis, Baptaleriis, fullatoriis, &c.*

¶ BATAYA. Vide *Duellum.*

BATEICIUM. Charta Galcherii Comitis S. Pauli an. 1289. apud Ducheſn. Hiſt. Caſtilion. p. 36. *Conceſſi etiam eidem Capellano & ſucceſſoribus ejus uſuarium ſuum in Bateicio de Brogny... quandiu manſerint apud Brogny.* Forte *Pateicio*, paſcuo; *Patis*, noſtris.

¶ BATELLA, Cymba. Vide *Batus*.

¶ BATELLARIUS, Navicularius, noſtris *Batelier*. Edictum Philippi Pulcri an. 1309. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 159. *Mercaturas quas dicti mercatores tradent & liberabunt per compotum Batellariis alleiaendo naves*. Rymer. tom. 5. pag. 693. col. 6. *Item, quod ſellarii, peletarii, alutarii, ſutores, ciſſores, fabri, carpentarii, cementarii, tegularii, Batellarii & quicumque alii artifices, &c.* Eadem vox occurrit in Chartulario S. Vandregeſili tom. 1. pag. 1032.

1. BATELLUS, Cymba. Vide *Batus*.

¶ 2. BATELLUS, Clava campanæ. Tabularium S. Bartholomæi Bethun. fol. xiii. *Item tenetur cuſtos campanas pulſare & cordas campanarum de ſuo proprio emere: Batellos cum fiunt novi ad campanas nullo modo miniſtrare tenetur.*

¶ BATENERIUS, Gall. *Batonnier, Bedeau*. Apparitor, Virgifer. Statuta Capituli Tullenſis ann. 1497. cap. 9. de Capitulis: *Et in oſtio debet ſemper adeſſe Batenerius ordinatus ad chorum.*

¶ BATENTEARIUM, Officina terendæ cannabi. Chartular. S. Petri de Domina fol. 131. *Dedit Petro unum Batentearium tali conventione ut . . . ſi voluerint ſuum cannabum batere, faciat ſine mercede.* Vide *Batentorium* in *Batatorium*.

¶ BATENTERIUM, Batentorium. Vide in *Batatorium*.

BATERA, *Genus pateræ, à Batus dictæ*. Joan. de Janua.

¶ BATERE, pro *Batuere*, Gall. *Battre*. Tundere, verberare. Locus eſt in *Batentearium*. Leges Rotharis apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 45. *Si duo parcarii inter ſe Batiderint, aut ſcandalum commiſerint.* Vide *Battere*.

¶ BATERIA, f. Ars tundendi pannos, terendi cortices & alia ſimilia faciendi, quæ in *Batatoriis* peraguntur. Rymer. to. 11. pag. 729. col. B. *In dicto oppido de Middelburg commorantes & habitantes ſive mechanico officio Bateriæ vulgariter appellato inſudent, ſive aliis artibus vivendi & negotiationibus intendant quibuſcumque.* Similia paulo poſt leguntur repetito *Bateriæ* vocabulo.

¶ BATH, Menſuræ ſpecies. Vide *Batus, Batta*.

¶ BATHA, Anglis *Bath*, Balneum. Locus eſt in *Trencatum*.

¶ BATHEDORIUM. Vide *Batatorium*.

BATHINODIUM. Acta S. Forannani Abbatis Walciodorenſis num. 21. & Chronicon Walciodorenſe MS. *Conſtituit præterea quatenus ex his duabus partibus & poteſtatibus quaſi gens una, & populus unus, ſibi invicem familiæ hærerent, & ſine exactione contraria, & Bathinodii quæſtu, Florinenſis homo ex Walciodorenſi poteſtate mulierem ſumens, legitime ſic ut ſibi parem ducat: ſicut verſa vice ſimiliter Walciodorenſis de Florinenſi poteſtate mulierem ſumendo, faciet.* Ubi vir doctiſſimus Daniel Papebrochius exiſtimat *Bathinodium* dictum eſſe quaſi *Bednood*, id eſt, *lecti neceſſitas*, ita ut jus illud fuerit quod prædiorum domini in aſcriptitios ſuos *primæ noctis* habent, de quo pluribus agimus in voce *Marcheta*.

BATHIOCA, Bathoica. Vide in *Bacca*.

¶ BATHUS. Vide *Batus, Batta*.

BATIFOLIUM, Propugnaculi ſpecies, Italis *Batifolle*, noſtris *Baſtion*, ſeu, ut quibuſdam placet, turris illa lignea, quam *Berfredum* vocabant. Albertinus Muſſatus lib. 5. de Geſtis Italicor. poſt Henricum VII. Rubr. 4. *Ad propugnaculum, quod Tuſci Batifolem vocant, ſe conferentes, &c.* Hiſt. Obſid. Jadrenſis an. 1345. lib. 2. cap. 16. *Ipſeque die quoddam Batifollum cum monos (id eſt, una) machina ultra portum, ubi primitus extitit ſticatum, reædificaverunt.* Utitur paſſim Joan. Willaneus lib. 3. cap. 1. 2. lib. 6. cap. 4. & alibi.

Bacifollum, ſeu Batifollum. Tabularium S. Flori in Arvern. *Medietatem molendinorum, Bacifollorum, granariarum, pratorum, alveorum, &c.* Ubi bacifollum forte uſurpatur pro molendino ventario, cujus ædificium in modum turris ſeu berfredi extructum eſt. Vide Octav. Ferrar. in *Baſtone*.

¶ Batiffol, apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 134. in Charta an. 1284. *Nec permittemus à nobis ſeu ab aliquo alio aliquod molendinum Batiffol ſeu laus ſeu malleos infra confines ſuperius nominatos.*

¶ BATILARDUS, Gladii ſeu cultelli ſpecies, apud Rymer. to. 7. pag. 242. *Item, quod nullus dictorum ſcolarium, infra Univerſitatem prædictam, in dies vel conſuetudinarie, Batilardum portet, ſeu aliquem alium cultellum ſtatui clericorum indecentem.*

¶ BATILLAGIUM, Naulum, pretium pro navali vectura ſolutum, Gall. *Le fret*, apud eumd. Rymer. to. 9. pag. 542. *Necnon ad tot carectas, batellas & naves, una cum marinariis & laboratoribus, quot pro cariagio, Batillagio, ſeu frectagio.*

BATILLUM, [vel Batilus,] Papiæ, *Thuribulum; pala, ferrum quo colliguntur carbones.* [Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Batillum, Thuribulum, pala, inſtrumentum quo carbones colliguntur, unde Horatius:*

Prætextam, & latum clavum, prunæque Batillum.

Ubi *Batilli* nomine foculus intelligendus eſt, in quo ſuaves odores incendebantur ad hoſpites & convivas recreandos. *Batilli* vocabulo etiam uſus eſt Plinius 33. 8. Illud igitur à Cangio prætermitti potuiſſet in Gloſſario infimæ Latinitatis.] Vide *Batulus*.

BATILLUS, Idem quo *Batallum*. Herimannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis cap. 98. *Quidam vero illuſores, eo veniente, omnes Batillos campanarum furati ſunt.* Vita B. Roberti I. Abbatis Caſæ-Dei lib. 2. cap. 16. *Duo majora ſigna pulſari cœperunt, ac Batillus illorum unius dilapſus frontem equivibrando attigit.* Charta Joannis Epiſcopi Ambian. an. 1345. in Tabular. Epiſcopat. *Poſt primam pulſationem incontinenti Batellus groſſæ campanæ ter vel quater tignietur, ad deſignandum, quod ſit obitus duplex.*

BATINUS, *Ruſticus*, Ugutioni. *Batinus* habent Gloſſæ Iſid. Papias, *Bacunus*.

¶ BATIOCA, *Pater* (l. patera) *argenti ad ſacrificandum*. Vetus Gloſſar. MS. San-German. n. 501. Papias MS. Bitur. *Batioca, Patena* (Patera) *argenti ad ſacrificandum, liquidis apta.* Vide mox *Batiola* & ſupra, *Bathoïca* in *Bacca* 2.

BATIOLA, Vatiola, diminutivum à *Batus* vel *Bata*, aut *Batta*, Vaſculum, poculum. Gloſſ. vetus: *Batiola*, ποτήριον. Gloſſæ aliæ Græc. Lat. Ποτήριον φιαλοειδὲς, *vatiola*. Plautus Colace: *Batiolam octo pondo habebat, accipere voluit.* Gregorius Mag. lib. 1. Epiſt. 42. *Cui etiam Batiolam patris ſui reſtitui volumus.* Vide *Batus*.

¶ BATIS, ξανθός. Vetus Gloſſar. Lat. Gr. i. *flavus*. Iſidoro: *Batis* eſt *nomen ſerpentis*. Plinius l. 32. cap. ult. refert inter piſces. *Bates* Græcis dicitur & Latinis, inquit Grævius ad Gloſſar. Iſid. ubi idem ſcriptor ſubdit ex Gloſſario: Βατὶς εἶδος ἰχθύος, *Raia*. Vide *Batus* 3.

BATISCHA. Annales Rerum Piſanarum an. 1156. *Circuierunt undique civitatem caſtellis, & turribus li-*

gneis, Batiſchis, pro timore Friderici Regis Romani venientis. Ubi legendum videtur *bretiſchis*, vel *breteſchiis*. Vide *Bretachia*.

¶BATISSAMENTA, Ædificia, Gall. *Bâtimens*. Litteræ Guillelmi Catelli pro ſubſidio Terræ Sanctæ an. 1223. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1177. B. *De quinquaginta millibus marcarum argenti, quas piæ recordationis Philippus quondam Rex Francorum illuſtris legavit expendendas in ſubſidio Terræ Sanctæ per manum Templi, non expendetur aliquid citra mare, nec ultra mare aliquid de eis ponetur in emtionibus nec in aliquibus Batiſſamentis cujuſcunque laboris.* Vide *Baſtimentum*.

¶ BATISTERIUM, Batizare, pro Baptiſterium & Baptizare. Chron. Parmenſe ad an. 1216. apud Murator. to. 9. col. 764. *Et illo anno die Sabbati* IX. *intrantis Aprilis incœptum fuit Batizari primo in Batiſterio Parmæ de novo incœpto, qui dies Sabbati erat dies Sabbati Sancti ipſo anno.*

¶ BATITORES Clericorum, Ita ſe nuncupabant quidam facinoroſi homines, qui Clericos cum obvios haberent, verberabant. Arreſtum contra Archiep. Lugdun. an. 1333. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. inter Notas pag. 103. *Quod cum pridem ex parte defuncti Petri tunc Archiep. Lugdunenſis requiſitus fuiſſet, quod cum in ſuo Comitatu, ſive terra, quidam publici malefactores habitarent, nullas tamen perſonas eidem nominando, qui Batitores & Correctores Cappellanorum & Clericorum literarum curiæ Eccleſiæ Lugdunenſis portitorum, ſe faciebant nuncupari, qui etiam per mercatos, villas & itinera publica Comitatus prædicti, armati publice incedentes, dictos Clericos, Cappellanos, ac etiam portitores Eccleſiaſticarum literarum inhumaniter verberabant.* Vide *Battere*.

¶ BATITORIUM. Vide *Batatorium*.

¶ 1. BATITURA, Tritura. Inſtrum. ann. 1292. *Super Batituris & ſecaturis eorumdem bladorum.* Ibidem: *Pro ſegaturis & Batituris dicti bladi.*

¶ 2. BATITURA, Verberatio, percuſſio. Vide in *Battere*.

¶ BATIZARE. Vide *Batiſterium*.

BATLINIA. Capitulare de Villis cap. 42. *Unaquæque villa intra cameram lectaria, culcitas, plumatias, Batlinias, drappos, ... habeat.* Etiamnum Lemovices *Balinges* vocant, quod Franci *Couches*, ſeu faſcias lineas quibus involvuntur infantes: proinde in hac voce, literæ *ja*, conſonantem efficiunt. Vide *Balinia*.

¶ BATON, Præſtationis conſuetæ ſpecies. Vide *Coſdupna* in *Conſuetudo* 4.

¶ BATRACHUS, Rana, à Græco Βάτραχος. Acta SS. Aprilis to. 3. pag. 216. *Cum palus illa innumerabilibus ſcateret Batrachis.*

¶ BATRESCHÆ. Vide *Bretachiæ*.

BATSUEINS, in Domeſdei, *Nautæ*: ſed proprie qui in ſcafulis & minoribus navigiis operam navant, remigantes potius quam velificantes: ut ſic dignoſcantur à *Buſcarlis*, qui grandioribus inſerviunt; à *Bath*, cymba, ſcapha, & *Suant*, operarius. Spelmannus.

¶ BATTA. Vide *Batus*. 1. & 3.

¶ BATTATUM. Vide *Batus* 3.

¶ BATTENTES, Sic appellati ſunt homines cujuſdam *Societatis S. Antonii de Montecianꝰ*, quod frequenter ſe flagellarent. Vide Acta SS. Aprilis tom 3. pag. 835. ubi præter cætera docetur, hujus Sodalitatis inſtitutionem ad initia ſæculi XIV. eſſe referendam.

BATTERE, Verberare, plagas inferre, Gallis *Battre*, ex Latino *Battuere*. Pactus legis Salicæ tit. 38. §. 4. *Si quis ſervum alienum Battiderit.* Edit. Pithœana habet *flagellaverit*. Lex Langob. l. 1. tit. 6. §. 1. *Si... turpiter eum tenuerit aut Battiderit.* Tit. 8. §. 24. *Si Battiderit, aut percuſſerit, pro una ferita, &c.* Occurrit præterea §. 29. & 30. 31. tit. 9. §. 16. 26. tit. 16. §. 4. tit. 25. §. 47. l. 2. tit. 11. §. 4. Capitulare Sicardi Principis Beneventani cap. 9. *Si quiſpiam militem vel quamlibet aliam perſonam ſimpliciter ambulantem ligare aut Battere præſumpſerit tempore pacis, &c. Linum Battere*, in Capit. Carol. M. lib. 1. cap. 81. [& in Capit. Rodulphi Bituricenſis Archiep. c. 26.] *Battere in ſcuria*, Gall. *Battre en grange*, in Capit. Caroli Calvi tit. 3. c. 29.

¶ Battitus, Verberatus. Leges Rotharis apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 47. col. 1. D. *Et ſi Battitus fuerit, aut ſi ligatus ſimiliter componatur.*

Battitura, aliàs *ferita*, Percuſſio, Italis etiam *Battitura*, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 8. §. 31. Matth. Silvaticus: *Tubel, id eſt, Batitura ſeu ſquama metallorum cadens ab incude.* [Murator. tom. 1. part. 2. p. 76. col. A. in Legibus Luitprandi: *Si quis aldium aut aldiam, ſervum aut ancillam batiderit, & per ipſam Batituram ponderoſi facti ſunt, &c.*]

Batteria, Conflictus, pugna in jurgio, ex Gallico *Baterie*, in Fleta l. 2. c. 1. §. 25. *Placita Bateriæ, ſanguinis fuſi, debiti, tranſgreſſionis, &c.* apud Will. Thorn, quæ vulgo *Meſleiæ* dicuntur.

¶ BATTICUM. Murator. tom. 3. pag. 193. col. 2. E. ex Anaſtaſio Bibl. de Vitis Rom. Pontif. *Evangelium ex auro mundiſſimo cum gemmis*: ubi pro *gemmis* alias legebatur *Batticis*; quod idem eſſe videtur. Vide *Battatum* in *Batus* 3.

¶BATTISMUS, pro *Baptiſmus*. Vide in *Battizare*.

¶BATTITORIUM. Vide in *Batatorium*.

¶ BATTITURA, Battitus. Vide *Battere*.

¶ BATTIZARE, De ſacro fonte infantem ſuſcipere. *Eſtre parrein*. Hiſtor. Dalphin. tom. 2. pag. 278. *Item ſolvit de mandato Domini pro Battiſmo cujuſdam puelli, quem Dominus* (Dalphinus) *Battizavit.*

BATTORIUM. Vide *Batatorium*.

¶ BATTUALIA. Vide *Battuatores* poſt *Battuere*.

BATTUERE. Papias: *Battuit, concidit, periclitatur.* Gloſſ. Iſid. *Cancellat, concidit, Batuit.* Gloſſ. Lat. Græc. *Battuit*, κατακόπτει. Vetus Charta apud Beſlium in Regib. Aquitanis: *Ipſe Agnaldus veniſſet ſuper homines in ſua forcia ex villa Cavadado, & exforciaſſet, & eos Batuiſſet injuſte.* Marcellus de Medicam. c. 36. *Milites in pilam ligneam, atque illic tandiu Batues, donec ſit ſubactiſſimum.* Apitius lib. 4. cap. 2. *Soleas Battues, & curatas compones in patinam.* Utuntur Plautus in Caſina Act. 2. Nævius, Sueton. Plinius, &c.

Battuarium. Gloſſ. Lat. Græc. *Battuarium*, κόπανον. Gloſſ. Græco-Lat. Κοπανιστήριον, *battuarium*. Κόπανον, *bactulum*. [Mortarium, Gall. *Mortier*, id eſt, Vas in quo aliquid contunditur.]

Battutilis, de metallo dicitur in laminas diducto, atque malleo contuſo, *Métail battu*. Anaſtaſius in S. Silveſtro: *Baſilicam Conſtantinianam, ubi poſuit iſta dona: faſtigium argenteum Battutile, quod habet in fronte Salvatorem ſedentem in ſella in pedibus, ... penſ. lib.* 120. In Leone III. *Cereoſtati Batutiles.*

¶ Battulis, Eadem notione, apud Murator. tom. 3. pag. 106. col. 1.

Battutus, Battudus, Verberatus. Gloſſ. Lat. Græc. *Battutum*, τυπτηθέν. *Battutum*, κοπτωτόν: ſic enim legendum pro *battatum*, κοκκωτόν. Lex Alaman.

man. c. 98. §. 2. *Si porcarius ligatus de via oſtatus, & vel Battutus fuerit. Ferrum Bateudum*, vel *Battutum*, in Formula 119. inter Lindenbrogianas. Italis *Battuto*, eſt pavimentum, ſeu ſolum loci operti: *Terracio, luogo mattonato, ſcoperto.*

Battuatores, Βασανιςαί, Senatori l. de Orthograph. cap. 5. qui ab eodem fonte, quo *battualia*, deducit. Vide Salmaſium ad Spartianum pag. 59.

BATTUS. Vide *Batus*.

¶ BATTUTILIS, Battutus. Vide *Battuere*.

BATUDA, Species piſcationis, cum piſces ſcilicet in aqua exagitantur, coguntur que diverberata, ſeu *batuta*, aqua in unum locum confugere, quo facilius capiantur. Charta Occitanica ann. 1311. ex 47. Regeſto Tabularii Regii num. 130. *Quod quicunque de cætero piſcabitur in aquis ſtagnorum Lunelli & Melgorii cum artibus piſcandi, videlicet Batuda, vel ſicborra, vel avus, vel ſezæ, vel retibus ſubtilibus, vel rezailh, poſſint applicare ubi voluerint cum piſcibus quos cum dictis artibus ceperint, &c.* Infra: *Et quod de cætero in aliquo prædictorum ſtagnorum ... non piſcentur cum Batuda, prout prohiberi dicitur, exititit conſuetum. Item ordinavit, quod quicunque de cætero piſcabuntur in aquis dictorum ſtagnorum cum bruguia, ſive cum bologio, ſive cum quibuſdam aliis artibus, cum quibus uſque nunc piſcari extitit conſuetum, exceptis artibus in proximo capitulo expreſſatis, teneantur ſolvere drechuram ſive pulmentum conſuetum domino, in cujus aquis cum dictis artibus piſcabuntur, &c.*

¶ BATUDUS, Verberatus, apud Muratorium to. 1. part. 2. pag. 47. col. 1. in Legibus Rotharis. Vide *Battutus* in *Battuere*.

BATULUS. Ado Vienn. in Martyr. 4. Id. Auguſt. *Allata ſunt omnia genera tormentorum, plumbatæ, fuſtes, laminæ, ungues, lecti, Batuli.* Qua voce, *batillos*, vel *batilla*, innui cenſet Roſweidus, de quibus Plin. lib. 33. c. 8. lib. 34. c. 11. & Treb. Pollio in Claudio. Sunt autem *batilli*, ferrea inſtrumenta, palæ ſimilitudine, quibus prunæ in fornacibus colliguntur. Vide Caſaubonum ad eumdem Pollionem, & ſupra in *Batillus*.

¶ BATUM, Πράσον. Vetus Gloſſar. Lat. Gr. *i. Porrum.* Vide *Batus* 3.

¶ BATURA Aquæ. Charta Calomontis in Dumbis anni 1397. *Baturam ſive reſtagnationem aquæ ſtagni de Pagnis, quæ aqua tangit vel tangere poteſt calceatam ſtagni de Furcis.* Secundum uſum ſtagnorum Breſſiæ, ſtagnum inferius non debet reſtagnare uſque ad calceatam ſtagni ſuperioris; quia calceata ſtagni ſuperioris dirui poſſet ab aquis inferioribus: dum enim flat ventus aquæ reſtagnantes inſurgunt in calceatam ſtagni ſuperioris, & eam quodammodo *Batuunt*, (hinc *Batura*) ſicque calceata diruitur.

1. BATUS, Batta, Menſuræ ſpecies. Vetus Agrimenſor: *Batus conſtat modiis 2. totidem ſextariis. Duo Bati metretam faciunt, qui ſunt ſextarii* 100. Iſidor. lib. 14. Orig. c. 25. *Batus vocatur Hebraica lingua ab olearia mola, quæ Bath apud eos, vel Batho nominatur, capiens* 50. *ſextaria, quæ menſura una vice molæ proteritur.* [Papias MS. *Batus ſive Badus, decima pars chori* 50. *ſextaria capit.*] Ebrardus in Græciſmo:

Eſt menſura Batus, proprium quoque dicito battus.

Gloſſ. Ælfrici, *Batus*, Ambeꝛ, i. amphora. Gloſſ. Lat. Gr. *Batta*, βάτος. Jo. Brompton. in Ricardo I. *Similiter & de Batis vel amphoris, ſeu metretis, quas vulgo galones dicimus, legitimas ſtatuit menſuras.* Apud Hebræos βάτος fuit menſura liquid. 72. ſextarios Atticos continens, de qua copioſe egit Georg. Agricola l. 1. de Externis menſuris, quam æqualem amphoræ Atticæ, quæ Græce μετρητὴς & βάδος dicitur, fuiſſe ait. At ſequioribus ſæculis, *batus* vas etiam fuit, quo avenam ad equorum pabulum dimetiri ſolebant. Gloſſ. Lat. Gal. *Batus, Meſure, Provenchier, id eſt*, menſura præbendaria. Hinc qui avenam equis diſtribuebat, *Abatis* dictus. Vide ſupra in hac voce.

2. BATUS, Battus, Batellus, Scapha, cymba, Gallis *Bateau*, forte quod in modum *Bati*, de quo mox, confecta eſſet. A *Bat* Saxonico, quod ſcapham & cymbam ſignificat, deducit Spelmannus. Gloſſ. Ælfrici, *Linter*, Bat. [Maclovienſes etiamnum dicunt *Bat* pro cymba.]

Batus. Leges Ethelredi Regis c. 23. *Qui ad pontem veniet cum Bato, ubi piſcis ineſt, unus obolus dabatur in teloneum.* Monaſt. Anglic. tom. 3. pag. 97. *Et ex domo patris mei unum Batum in piſcatura Ceſtriæ, ubicunque voluerint ad piſcandum, &c.*

Battus. Diploma Philippi M. ſeu Longi, Regis Franciæ, pro Abbatia S. Wandregiſili in Normannia, in Monaſtico Angl. tom. 2. pag. 1005. *Liberum quoque tranſitum Battorum eorum, ſive navium, per Sequanam aſcendentium, &c. Batti*, apud Joan. Villaneum lib. 6. c. 70. 71.

Batellus, Italis *Batello*, Picardis *Batel*, Francis *Bateau*, Godefridus Monachus S. Pantaleonis ann. 1218. *Orta eſt maxima tempeſtas, & naves ſeparatæ ſunt ab invicem, & quædam ex eis Batellos ſuos vi tempeſtatis amiſerunt.* Matth. Paris ann. 1245. *Miſimus ultra aquam per Batellos* 300. *Wallenſes.* Charta Ricardi Regis Angl. tom. 1. Monaſt. Angl. pag. 47. *Cum applicatione, oneratione, & exoneratione navium, Batellorum, & aliorum vaſorum in dictis aquis, &c.* Tom. 2. pag. 1021. *Unum Batellum & unum rete libera ad piſcationem.* Adde Chron. Nangii ann. 1296. [Rymer. tom. 2. pag. 636. Inſtrum. to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 69. D. Anecdot. Marten. tom. 1. col. 649. &c.]

Batella. Leges Burgorum Scoticorum tit. 125. §. 2. *Naves, Naviculæ, Batellæ.* V. Fletam lib. 1. c. 25. §. 9. c. 44. §. 1.

¶ 3. BATUS, *Genus holeris.* Gloſſ. Iſid. In Excerptis Pithœanis legitur *Batis.* Ad quæ Grævius ait: Utraque lectio poteſt ferri. Nam, ut proſequitur hic auctor, apud Plinium 26. 8. *Species eſt batis hortenſiæ.* Eſt & marina, de qua idem 21. 50. *In Italia pauciſſimas novimus, fraga, tamnum, ruſcum, batin marinam, batin hortenſiam, quam aliqui aſparagum Gallicum vocant.* Ad priorem locum Harduinus obſervat, crethmon non eſſe bacillas, ſed portulacam marinam, quæ apud Matthiolum in Dioſcoridem pag. 16. conſpiciatur: Batin vero hortenſem, de qua ad ultimum locum agit idem Harduinus, cenſet eſſe ſativam portulacam, crethmon vero marinam: cujus rationes videntur mihi vero ſimiles. Batum vero genus herbæ, ſeu oleris eſſe, Feſtus etiam auctor eſt. In Gloſſario Lat. Gr. pro *Batus* ſcribitur etiam *Batis*, *Batis*, εἶδος ἀκάνθας, Βοτάνης. Sed legendum cenſeo, *Batus.* Gloſſar. Gr. Lat. Βάτος, *hic rubus, ruſcus, batta, ſintex.* Legitur quoque *Batta* in Lat. Gr. *Batta*, Βάτος. *Battatum*, κοκκωτὸν, hoc eſt monile ex unionibus conſertum. Nam *Battus* Papias exponit *gemmam*: *Batus, Gemma.* Sic vero margaritæ videntur dictæ fuiſſe à ſimilitudine capitum porri. Nam ſi Gloſſis credimus, *Batum* eſt porrum: *Batum*, πράσον. Aliæ Gloſſ. Gr. Lat. πράσον, *Porrus, porrum, Batum.* Poſſes etiam credere κοκκωτὸν eſſe purpureum, quia in Gloſſis Βάτος exponitur *San-*

dix ; ſic enim legendum pro *ſinlex*. Nam σάνδυξ eſt & herba tincturæ apta & pigmentum. Vide Salmaſium ad Vopiſcum pag. 369. Sed ut verum fatear, pro *Battatum* ſcribendum puto *Baccatum*, quod Virgilio idem eſt quod unionibus ornatum, Iſidoro *Margaritatum*. Fere huc uſque Græevius : poſt quem voces Plinio quidem notas, ſed obſcuras atque prætermiſſas in vulgaribus Dictionariis hic referre pretium duximus.

¶ BATUTILIS. Vide in *Battuere*.

¶ BATUTUM, Lac preſſum. Vide *Balducta*.

BAVA, Saliva, fluor ſalivæ, Gallis *Bave*, Hiſpanis *Bava*. Academicis Cruſcanis : *Bava*, *ſchiuma che da ſe ſteſſa eſce dalla bocca de gli animali*. [Cambro-Britannis ex Johan. Davies *Baw*, *Lutum*, *&c.*] *Bavæ in ore*, apud Michaëlem Scotum de Phyſionomia cap. 12.

¶ BAVARA, Gall. *Bavette*, Hiſp. *Bavadero*, Pectorale linteum eſt ab aure ad aurem mento ſubtenſum ad excipiendam in infantibus *bavam*, & ad colli ac pectoris nuda in virginibus præſertim Deo ſacris decenter obtegenda. Acta SS. Martii to. 2. p. 41. *Sibi quam ſacræ virgines Bavaram vocant, depopoſcit.*

¶ BAUBA. Limborch. Hiſt. Inquiſit. Toloſ. pag. 24. *Item ſemel accommodavit aſinum ſuum ad portandum Baubam Hereticorum.* f. *Rauba*.

¶ BAUBAYNA DE BONBASSE, Tela goſſypina, Gall. *Toile de coton*. Informationes pro *paſſagio* tranſmarino ex Cod. MS. Sangerm. *Vult hoc velum ſeu requirit continere* XXX. *quinque pecias Baubaynarum de bonbaſſe qui ſunt* CLX. *canne cum tribus velonibus arboris.* Vide *Billeus*.

BAUBELLA, numero multitudinis, Res pretioſæ, veluti gemmæ, uniones, & alia ejuſmodi, quæ vulgo *Babioles* appellamus, alias *Joyaux*. Rogerus Hovedenus in Ricardo I. *Tres partes theſauri ſui, & omnia Baubella ſua diviſit Othoni nepoti ſuo Regi Alamannorum.* *Bambola*, Italis eſt vitrum ſpeculi, fortaſſis etiam ipſum ſpeculum. Specula vero ſunt in mundo muliebri, unde forte etiam noſtri hauſerunt ſuum *Babiole*. Vide *Baciballum*.

1. BAUCA, Vaſis ſpecies. Gloſſ. Lat. Græc. *Bauca*, εἶδος ἀγγείου. Perperam editum *bavar*. Alibi *Maſcuſta*, βαύκη. Ubi *Maſcauda* legendum monet Salmaſius. Gloſſ. Gr. Lat. Βαυκὶς *hoc viniferum*, vas ſcilicet vinarium, Græcis οἰνοφόρον. Sed & pro *hoc*, forte legendum *vas*. Anaſtaſ. in Leone IV. pag. 167. *Sed & in Eccleſiis multa dona obtulit. ...... Cantharam exauratam unam, Baucas exauratas* 3. *fibulatoria* 5. Idem in Benedicto III. pag. 206. *Coronam ex auro penſ. libr.* 4. *Baucas ex auro paratiſſimo duas penſ. lib. ſparam cum auro puriſſimo ligatam.*

VAUCA, ſcribitur in Hiſtoria Ignoti Caſinenſis de Rebus Langobard. cap. 10. *Siconolfus Princeps ... de B. Benedicti Cœnobio theſaurum abſtulit plurimum : ſiquidem vice prima baziam argenteam unam, Vaucas par unum in gemmis & ſmaragdis, ſpara par unum, &c.* Vide *Bauga*.

BOCA. Leo Oſtienſis lib. 1. cap. 28. *Tulit in calicibus, & patenis, ... phialis quoque & hamulis, Bocis, ac fibulis auri libr.* 130. Ubi quidam Codd. habent *bocis*, alii *baucis*.

BOCCOLA, Εἶδος ἀγχείου, in Gloſſ. Lat. Gr.

BOCLARIS, Idem quod *baucalis*. Necrologium Viennenſis Eccleſ. apud Petr. Chifflet. in Tornutio : 3. *Id. Jan. obiit Boſo Rex ... qui dedit .... caſulas* 12. *pallia* 11. *& veſtimenta ſua aurea regalia, & Boclares argenteos.*

BOCULARIS. Chronicon Centulenſe Hariulfi lib. 2. c. 10. *Hanappi argentei ſuperaurati* 13. *concha argentea major, ... Bocularis argenteus unus, urcei argentei cum aquamanilibus ſuis.* Lib. 3. cap. 3. *Fanones* 14. *Boculares* 2. *conchæ* 2.

¶ BAUCUS. Teſtamentum Dadilæ ann. 813. tom. 1. Hiſt. Occitan. inter Inſtr. col. 39. *Baucos vero meos aureos, quos à domino ac piiſſimo D. Karolo Imperatore accepi, vel ipſe mihi donare juſſit, ipſe cui ego eleemoſynam meam injunxero pro remedio in ſacerdotibus ac pauperibus erogare faciat.*

BUCCULARE, Eadem, ut videtur, origine. Marcellus Empiricus c. 8. *Deinde agitabis diu, & colabis linteo tenui, & mittes in Bucculare rude, vel diligenter nitidatum, deinde lento igne decoques.* Cap. 23. *Æris florem ... in Bucculari decoques.*

¶ BAUCALE, Idem quod mox *Baucalis*, Gall. *Bocal*. Vita S. Oſwaldi Archiep. Acta SS. Benedict. ſæc. 5. pag. 754. *Deinde inſuper eadem mulier caſulam unam & albam, & cetera omnia ſacerdotalia ... duas quoque pelves argenteas, duas cortinas & unum Baucale, & ſellam ſuam cum omni equeſtri apparatu.*

BAUCALIS, Idem quod *bauca*, à qua voce deducitur. Gloſſ. Lat. MS. Regium, & Iſidori : *Gellonem, Baucalem.* Gloſſ. MS. Eccl. Pariſ. *Baucalem, gellonem ubi infuſio fit.* Papias : *Gelonis, Baucalis, vas.* Alibi : *Baucalius, gello, ubi infuſio fit, vas.* Gloſſ. Lat. Gr. *Gillo*, βαυκάλιον. Gloſſ. Cambero-nenſe : *Gillo, vas fictile, id eſt, Baucalis.* Charta Hugonis Ducis Burgund. ann. 1077. pro Eccleſia Avalonenſi : *Terſoria tria, Baucales tres, cortinæ lineæ ſex, &c.* Ex his emendanda Charta alia apud Perardum in Burgund. pag. 27. *Etdardo, Baucale* 1. *& bracharia aurea una.* Ubi perperam *Braucale* habetur. Alexandrinorum & Æygptiorum vox fuit, ſi Philoſtorgium audimus lib. 1. cap. 4. qui Alexandrum quemdam Preſbyterum βαυκάλιν nuncupatum ait, διὰ τὸ σαρκὸς ὑπερτραφὲς ὄγκον ὑπὸ τῶν μεταφρένων αὐτοῦ σεσωρευμένον, ἀγγοὺς ὀστρακίνου ἐκμιμεῖσθαι σχῆμα, ἅπερ σὺν βαυκάλας ἐπιχωρίως Ἀλεξανδρεῖς εἰώθασιν ὀνομάζειν : *propter carnis videlicet quæ ſupercreverat in dorſo ejus, molem, collectam ad modum & imitationem vaſis teſtacei, quod Alexandrini vernacula voce Baucalas appellare ſolent.* A Philoſtorgio hauſit quæ in eam rem habet Nicephorus Calliſti lib. 5. c. 5. Id etiam obſervat Caſſianus lib. 4. de Cœnob. Inſtit. c. 16. ubi de Ægyptiis Monachis : *Si quis gillonem fictilem, quem Baucalem nuncupant, caſu fregerit.* Quæ totidem verbis habentur in Pachomii Inſtit. §. 5. βαυκάλιαν & βαυκάλιον eadem notione uſurpat Achmes c. 177. ubi perperam καυκαλίῳ habetur, & cap. 198. βαυκαλίαν, Joan. Moſchus cap. 19. Prati ſpirit. Alexander Aphrod. lib. 1. Problem. 94. Vita S. Macharii Abb. Ægypt. c. 5. Gregorius in Vita S. Baſilii junioris n. 33. 34. & βαυκάλιν Nicarchus in Epigr. lib. 2. Anthol. pag. 161. Edit H. Steph.

¶ 2. BAUCA, Armilla. Vide *Bauga*.

¶ 3. BAUCA, Tegula lignea. Acta SS. Junii tom. 5. pag. 602. in Miraculis S. Theobaldi : *Joannes Pauli .... quorumdam ſtabulorum parietes tegulis ligneis, quas hic appellant Baucas tegens, deſcalis decidit in vicinum hortum.*

BAUCAGIUM, Præſtationis ſpecies. Statutum Philippi Pulcri Regis Franciæ ann. 1303. in 12. Regeſto Chartophylacii Regii ch. 133. *Item ordinamus quod Pedagiarii ſeu Leudarii nova pedagia, Baucagia ſeu leudas non exigant ſeu levent in locis ubi non eſt fieri conſuetum.*

¶ BAUCATEM, *Gellonem*. Gloſſar. Iſid. Rectius in Pithœanis : *Baucalem*. Vide *Baucalis*.

BAUCENS, Bauceant, [Baucennus,] Albo & nigro interſtinctus, vel bipartitus. Jac. de Vitriaco pag. 1084. *Vexillum bipartitum ex albo & nigro, quod nominant Bauceant, prævium habentes.* [apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 276. legitur, *Baucant.* *Madox* Formulare Anglic. pag. 423. *Legavit runcinum Baucennum, quiſuit Burdel.*] Hoc vocabulum præſertim uſurpant Scriptores vernaculi de equis, quorum pelles nigro & albo interſtinctæ ſunt. Le Roman *de Garin:*

Li Rois ſarra ſor Bauçens le flori.

Alibi:

Et emmenerent de ſor Bauçens deſtrier.

Alibi:

L'en li ameine ſon auferrand deſtrier,
Ce fu Bauçens, qui tant fiſt à proiſier.

Le Roman *de Roncevaux* MS.

Les chevax brochent bruns & Bauçens, & ſors.

Infra:

Ni a celi n'ait auferrant corſier,
Bauſant ou brun, por ſon cors aaiſier.

Le Roman *de Gaydon:*

Li brun Bauſans eſtoit ſi volentis,
N'ot plus courant en cinquante païs.

Will. Guiartus ann. 1268.

Et deſtriers de pris heniſſans
Blans, noirs, bruns, baïs, Bauçens & baillés.

BAUCIA. Conſtantinus African. lib. 7. Pantechn. c. 16. *Eſt & cibus de quo feces egrediuntur plus quam accipiatur, ſicut Baucia ſunt & rapula.* Vide *Bauſia.*

¶ BAUCULUS, Radicis medicinalis genus, vel emplaſtrum ex illa radice compoſitum. Acta SS. Junii to. 3. p. 461. *Appoſuit autem ſuper apoſtema mater radicem eviſci tritam, quæ vulgo dicitur Bauculus.*

¶ BAUCUS. Vide in *Bauca* 1.

¶ BAUDATOR, Proditor. Vide *Bauſia.*

BAUDEKINUS. Vide *Baldachinus*

BAUDIA. Vide *Bauſia.*

BAUDOSA, Inſtrumenti muſici ſpecies. Aimericus de Peyrato Abbas Moiſſiacenſis, in Vita Caroli M. in Cod. MS. 1343. Bibl. Regiæ:

Quidam Baudoſam concordabant,
Plurimos cordas cumulantes.
Quidam triplices cornu tonabant,
Quædam foramina inclaudentes.
Quidam choros conſonantes,
Duplicem cordam perſtridentes.
Quidam taborellis ruſticabant,
Greſſum ſonum præmittentes.
Quidam cabreta vaſconizabant,
Levis pedibus perſaltantes.
Quidam liram & tibiam properabant,
Alios tactu præcedentes.
Quidam harpam alte pulſabant,
Prolixas virgulas ſic gerentes.
Quidam rebecam arcuabant;
Muliebrem vocem confingentes, &c.

¶ BAUDRA, Baudrea, Baltheus. Vide *Baldrellus.*

¶ BAUDRARIUS, & Baudreus, Qui coria quævis parat, Gall. *Baudroyer* & *Baudrayeur.* Charta Ludovici Junioris Regis Franc. ann. 1160. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 1. pag. 536. *Conceſſimus ex nunc in poſterum Theci uxori Yvoni la-Choe & ejus heredibus magiſterium canatorum, Baudreorum, &c.* Vide *Baldrellus.*

¶ BAUDUM, f. *Bandum* pro *Bannum.* Edictum publicum. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 431. col. 2. ex Charta anni 1341. *Statuta ſeu Bauda ſive præconiſationes facere non verentur, ſeu directe vel indirecte violentias aut moleſtias irrogare, &c.*

BAUGA, Bauca, Boga. Papias: *Bauca, armilla.* Idem: *Armillæ proprie virorum ſunt, eædem & circuli, & brachiales, rotundæ, id eſt, Bogæ, armiſpathæ.* Gloſſ. Latino-Theotiſcum, apud Lindenbrogium: *Dextralia, latæ armillæ, Bougin.* Capitul. 3. an. 803. cap. 7. & Capitula Caroli Mag. lib. 4. Add. 2. §. 1. al. 4. *Ut Bauga & brunia non dentur negotiatoribus.* Lib. 6. cap. 212. *Ut armillæ & Bruniæ non dentur negotiatoribus.* Epiſt. ſynodalis Concilii Duziacenſis I. *Et multis ac variis ornamentis ex auro & gemmis compoſitis, ... inde umgas ad ſpatas & balteos, & calcaria atque ligaturas hoſarum ... fieri juſſit.* Ubi legendum cenſuerim *Baugas.* Inde dubio procul accerſi debet etymon vocabulorum apud nos in re militari receptorum, *Bague, Bagage, Bagues ſauves, Armes & Bagage.* Rob. *Gaguin* in Poëm. *le Paſſetemps d'oiſiveté:*

Ils ont perdu Bagues & tentes,
Dependus harnois & chevaus.

Vide Conſuetud. Hannonienſem cap. 109. art. 2. Sed an inde annulis apud nos id etiam nominis inditum, etſi mihi indubium, addubitant tamen viri docti, qui à *baccis* accerſunt, hoc eſt, monilibus & unionibus. Auſonius in Moſella, ... *Concharum germina baccas.* Atque inde etiam *Bagatelles,* appellamus non tam nugas, quam mundum muliebrem, cujuſmodi ſunt *Baugæ,* monilia, dextralia, & alia ejus generis. Goldaſto *Bauga,* eſt tympanum, *bauck.* Olaus Wormius in Lexico Runico, ait veteribus Danis *Baugur* & *Baugs,* annulum ſonare.

¶ BAUGAREDI. Vide *Bagaudæ.*

BAUGARUS, Bavarus, ex Bavaria oriundus, Leoni Oſt. lib. 2. cap. 65.

¶ BAUGIUM, Baugum, Bauguum, Idem, ut videtur, quod *Banleuca,* Diſtrictus. Hiſt. Harcur. tom. 3. pag. 667. ex Regeſtis Tabularii regii: *Dicta caſtrum villamque Rualmevivum & deſtentum ſeu Baugium Spinalenſe cum omnibus & ſingulis eorum juribus & pertinentiis univerſis.* Et pag. 668. *Præfataſque villas, caſtrum Rualmenicum, diſtractum & Baugum. cum ſuis pertinentiis univerſis in dominium ſuum retinuit.* Et iterum pag. 667. *In dictis villis, caſtro Spinalenſi, Rualmevivio & diſtractu ſeu Bauguo habitantium bona, cum omni ſubjectione & fidelitatis recognitione.*

¶ BAVILIA, Officium, adminiſtratio. Limbroch. lib. Sent. Inquiſit. Toloſ. ad calcem Hiſt. Inquiſit. an. 1309. *Ego Seneſcallus Tholoſæ ... non committam Bavilias vel adminiſtrationes nec officia publica alicui de prædictis.* Hæc vox occurrit pag. 1. 7. 36. & 38. Mallem ubique *Balivia:* quod videſis poſt *Bajulus* 4.

BAVINÆ, Aves quædam maritimæ, in Vita S. Porcarii Abb. Lerin. in Chronolog. Lerin. p. 223.

BAULARE, Ugutioni, *Latrare, & eſt proprie Canum.* Mox hæc addit: *Sidonius in libro de Naturis rerum ponit propria verba animalium ſecundum vocem, quæ in parte ponemus. Leonum eſt Rugire: Tigridum Rechanare: Pardorum Felire: Pantherarum Caurire: Urſorum Uncare, vel Sevire: Aprorum Frendere: Lyncum Urcare: Luporum Ululare: Serpentum Sibilare: Onagrorum Mugilare: Cervorum Rugire: Boum Mugire: Equorum Hinnire: Aſinorum Rudere: Porcorum Grunnire: Verris Quirritare: Arietum Lorettare: Ovium Balare: Hircorum Miccire: Edorum Vehare: Canum Latrare, ſeu Baulare: Vulpium Gannire: Catulorum Glattire: Leporum & Parvorum Vagire: Muſtellarum Drivorare: Murium Pipitare: Soricum Deſticare: Elephantum Barrire: Ranarum Coa-*

xare : Corvorum Crocitare : Aquilarum Glangere : Accipitrum Pipitare : Vulturum Pulpare : Milvorum Bulpare : Olorum Drenſare : Gruum Gruere : Ciconiarum Gloitolare : Anſerum Sclingere : Anatum Recriſſare : Pavonum Paupulare : Gabriarum Fringulare : Noctuarum Caccubire : Cucularum Cucuſare : Mulorum Zurgiare : Turdorum Trucilare, vel Soccitare : Sturnorum Paſſitare : Hirundinum Fintinire, vel Minurrire : dicunt tamen quod Minurrire eſt omnium minutiſſimarum avicularum : Gallinæ Criſpire : Paſſerum Cinciare : Apum Bombire, vel Bombilare : Cicadarum Frintinnire. Similia habet Gloſſ. MS. S. Germani Pariſ.

¶ BAULEUCA & Bauliva. Vide in *Bannum* 3.

¶ BAVOSUS, Stultus, à *Bava*, ſaliva ex ore fluens, ut ſtultis ſæpius accidit : quod ſpeciatim narratur 1. Reg. 21. 13. de Davide, cum apud Achis Regem Geth dementiam præ timore ſimulavit. Pelagius Diaconus de Perfectione SS. Patrum to. 3. Bibl. Aſcet. pag. 347. *Bavoſe, canem fatuum adduxiſti mihi.* Hinc forte noſtrum *Bavard*, Homo inepte & inſulſe loquax : quod tamen alii à βαβάζειν deducunt, Inarticulate loqui.

BAURUS. Albertus Argentin. pag. 133. *Ipſos contra Principem animavit, quem nominavit Baurum. Interpretans nomen* Baurus, *id eſt, neſciens tegere Barbam, quia tantam dixit eſſe fœditatem oris ſui, quod ipſam abjicere non valebat. Baur* Germanis, ruſticus, agreſtis : Belgis *Boër*.

¶ BAUSA. Vide *Felgaria*.

¶ BAUSENGIUS, f. Proditor, à voce *Bauſia*. Oberti Cancellarii Annal. Genuenſ. lib. 2. apud Murator. tom. 6. col. 308. *Ipſis morantibus ſolverunt pacem militibus & Bauſengiis, quia Januenſibus auxilium & conſilium amicabiliter præſtarent.*

BAUSIA, Baucia, Baudia, Felonia, proditio, crimen capitale. Tabularium Abbatiæ Conchenſis in Ruthenis ch. 291. *Excepto furto & Bauzia.* Curia Generalis Regis Aragon. in Catalania 19. Kal. Septemb. an. 1321. MS. *Item quod nullus reptatus de Bauſia teneatur, &c. de Bauſiatoribus & traditoribus qui fidem ſuam noluerunt eſcondire.* Infra : *Si aliquis fuerit reptatus in Curia de Bauſia, ſive de proditione aut traditione, vel de fractione treugarum, quod poſſit fidem ſuam eſcondire per batalliam.* Perperam *Banſia*, pro *Bauſia* non ſemel editum apud Belugam Editionis Aſcenſianæ. Conſuetudines Cataloniæ MSS. cap. 1. *Si a queſt cas lo vaſſal no deu eſſer hoït en neguna manera : car en ſo que requer fieltat, e per contradic ſe ſequeys Bauzia, no eſpreſa neguna defenſio.* Cap. ſeq. *En altra manera quant lo vaſſal ſeria remazut en lo terme del caſtel, no ſeria entes que aques donada poſtat aus ſeria reputad bauzador ; ſo es que auria feyra Bauzia, ſegons Coſtuma de Catalunnya.*

Baucia. Charta Adefonſi Regis Aragon. æræ 1172. apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 5. cap. 28. *Et ſi aliquis eorum qui modo habet iſtos honores, vel habebit in futuro, voluerit ſe erigere in ſuperbiam, & noluerit recognoſcere iſtis Sanctis, ſicut & mihi mei homines, & mei fideles, appellant de traditione & de Baucia, ſicut facerent, ſi ego eſſem vivus & præſens, & adjuvent eum per fidem ſine fraudem.*

Baudia. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 34. *Quia maxima Baudia eſt.* Cap. 35. *De aliis namque Baudiis & malefactis, &c.* Cap. 36. *Quandiu contradixerit, Baudator ſuus erit. Boidie*, vel *Boiſdie*, noſtris Gallis, [Dolus, malus, fallacia.] Statuta MSS. Caroli I. Reg. Siciliæ cap. 142. *Barat ne Boidie ne doit aler avant en jugement, ne autre part.* [Stephanotius Antiquit. Benedict. Pictav. MSS. tom. 3. pag. 973. ex Charta anni 1294. *Renonciants à tote exception de deception, de fraude, de Boiſdie, de tricherie, de paor, de machination, de circumvention, &c.* Charta S. Ludovici tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 81. *Sans nulle ſuſpicion de fraude ne de Boidie.*] Gualterus Metenſis in Mappamundi MS.

Qui ſemblant font de maladie,
Par fauſſe œuvre & par leur Boidie, &c.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Qui tos jours ſont traïſon & Boiſdie.

Le Roman *de Garin* MS.

Et ſembla bien traïſon & Boiſdie.

Philippus *Mouskes* MS. in Philippo I.

Enſi par guerre & par Boiſdie,
Ot li Rois Henry Normandie.

Idem in Philippo Aug.

Li Quens Renaus s'en fu grevez
De toutes pars, & accuſez
De traïſon & de Boiſdie.

Auctor *des Inſtituts en Roman* MS. diabolum vocat *li pere de le felonie & de Boidie.* Occurrit paſſim apud Poëtas noſtrates. Adde veterem Conſuetud. Campaniæ art. 38.

¶ Bauditor, Proditor, malefactor, criminis capitalis reus. Spicil. Acher. tom. 8. pag. 386. ex Edicto pacis Jacobi Regis Aragoniæ : *Volumus præterea & mandamus, ut nullus violatores pacis manuteneat, nec raptores : nec aliquis qui ſit Baudator appellatus, ſit ſub hac pace, niſi voluerit ſe purgare ad cognitionem curiæ noſtræ.* Alterum exemplum vide in *Baudia*.

Bausiare, Bosiare, In dominum inſurgere, foriſfacere, [fallere, decipere.] Ratherius Veronenſis Epiſcopus in Qualitatis conjectura, &c. *Illum cui unam libram argenti pro trabibus emendandis commiſeram anno præterito, immaniter mihi Bauſiaſſe percepi.* Charta Fulconis Nerræ Comit. Andegav. in Tabulario Abbatiæ Vindocin. n. 63. *Illo quoque mortuo habuit eam de Goffrido Comite filio ejus, donec ille in oſtagium intravit pro Comite Cenomanico contra illum. Cum vero Comes Cenomanicus Boſiavit Comiti Goffrido, & foroſtagiavit obſides ſuos, perjuravit ſe Herbannus de oſtagio, ſicut alii oſtagii contra Comitem Goffridum, & tenuit ſe in guerra cum Comite Cenomanico, ſimiliter & duo nepotes ejus Guilielmus de Saliaco & Hubertus frater ejus in eadem guerra Cenomanorum perjuraverunt contra Gaufridum Comitem, & ei Boſiaverunt, pro qua re accepit Comes fevum ſuum, quod ille foriſfecerat, &c.* Iterum Charta 197. *Quo mortuo ſine hærede legitimo, eo quod ipſe Clericus fuiſſet, & frater illius Roſcelinus qui ei ſupervixit Comiti Fulconi Boſians in guerra Plaſtulſi adverſus eum fecit, unde & ab illo de tota terra ſua exhæredatus & ejectus eſt.* Et Chart. 207. fol. 85. *Comes Goffrido Comiti Boſiavit, bellumque intulit.* [*Boiſiare*, apud Rymer. tom. 1. pag. 2. n. 7. pag. 4. col. 2. n. 7. & pag. 24. n. 11. *Et ſi aliquis Comes Angliæ, vel alii homines illius terræ, Regi vel Henrico filio ſuo Boiſiaverint*, alias, *Boſiaverint*, non male.] Ita *Boiſer*, Poëtæ noſtrates dicunt. Le Roman *de Garin* :

Del vieil Fromond le vieillart tretor,
Qui a Boiſié ſon droiturier Seignor.

Alio loco :

Il li eſcrie, Torne à moi renoiez,
Par meinte fois as envers moi Boiſié.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Par traïſon vuelent le Duc Boiſer.

Le Roman *de Jordain de Blaye* MS.

Con li cuivert otil lor Seignor Boiſie.

Le Roman *de la Priſe de Hieruſalem* MS.
Pilate ſon Prevoſt, qui tant jor l'a Boiſé.
Le Roman *de Vacces* MS.
Ne li Boiſerai-je de petit ne de grant.
Infra:
Més ſi li Rois m'aloit de queque ſoit Boiſant, &c.
Theobaldus d'*Argies*, Can. 5.
Qui n'a talent du trichier, ne du Boiſier.
Guill. *Guiart.* an 1207.
Chreſtiens qui mie ne Boiſent,
Çà & là par France ſe croiſent.
Idem anno 1296.
En celui termine meiſmes,
Où faus deviſe li aprandres,
Se Boiſa ſi li Quens de Flandres,
Comme deceus & gabez,
Qu'à Paris tramiſt deus Abez,
Et manda au Roy là endroit,
Que mais rien de lui ne tendroit;
Et ſans autrement ſuplier,
Le fiſt adonques deffier.
Chron. MS. Bertrandi *du Gueſclin*:
Si ſe ſont aſſentis à rendre au derrein jour,
A venir à mercy bellement par loy ſeur,
Chaſcun la hart au col, a loy de Boiſeür.

Bausiator, Felo, qui in dominum inſurgit, in Chartis ſupra laudatis. [Ratherius Veron. de contemptu Canonum tom. 2. Spicil. Acher. pag. 180. *Si grandi quidem, ſed torto eſt naſo, id eſt ſi diſcernendi ſubtilitate nullatenus pollet, ut fraudulentus adeo ſit, ut Bauſiator vulgo dicatur.*] *Gaſces Bruſlez*, Cant. 20.
Et amerai celle que j'aim tant,
Et ſe ſui tronmi cuer Boiſeor,
Qui ſoit ſoudains pur faus lauſengeor.
Perrinus *d'Angecourt*, Cant. 5.
N'eſtra mes cuers Boiſſieres ne faintis.
Le Roman *du Renard* MS.
Ne envers vous eſtre Boiſierre.

Bausitæ, Bona mobilia vel immobilia, quæ ex *Bauſia* ac felonia reorum in fiſcum cadunt. *Eſcaëtas* alii vocant. Charta Ottonis Epiſcopi Vapincenſis an. 1281. apud Sammarthanos: *Omnes proventus & Bauſitæ, quæ ex prædictis juriſdictione & conſolatu exiverint, pro medietate pertineant ad Regem, &c.*

Butia, Idem quod *Bauſia*. Charta Alfonſi Imp. Leonenſis ſeu Hiſpaniæ æræ 1172. apud Michaëlem *del Molino* in Repertorio Fororum Aragon. pag. 226. *Et non habet ſuper illos aliam cauſam, niſi cum benefacto de Senyore, & habuerunt fueros & uſaticos de ſuos honores quos habuerunt, & inantea accaptabat, quod non perdidiſſent illas, niſi per tres Butias comprobatas, videlicet unam pro morte de ſuo Senyore: aliam pro mulierem de ſuo Senyore adulterare: tertium, qui cum honore de ſuo Senyore ad alium Senyorem cum illa attenderit. Et ſi aliquis de illas tres Butias de nulla de illis inde reptatus fuerit, &c.*

¶ BAUTAGIUM, Præſtatio pro vino, uti fuſius docetur in *Botagium*: quod vide poſt *Butta* 3.

¶ BAUZIA. Vide *Bauſia*.

¶ BAXEÆ, *Calciamenta. Baxea, Calciamenta mulierum ſunt. Baxe, Calcei mulieris alte. Baxe, Calciamentum comedorum erat, ſicut tragœdiorum coturni, quos quidem etiam calones appellant, eo quod ex ſalice fierent; nam Græci lignum cala vocabant. Baxem, Calciamenti genus.* Ita Gloſſar. MS. San-German. num. 501. Vide *Braxeæ*.

¶ BAXELLA, pro *Vaxella*, Vaſa, Gall. *Vaiſſelle.* Vide *Vaxella*.

¶ BAXILICA, pro *Baſilica*. Ottonis Morenæ Rer. Laudenſ. Hiſt. apud Murator. to. 6. col. 1057. *Et nullum alium in Baxilica Beati Petri... fuiſſe inmitriatum.*

BAXIO. Vetus Notitia ſub Rogerio Reg. Sicil. an. 1144. apud Rocchum Pirrum in Archiep. Meſſan. *Et pervenit uſque Sallidam per viam, ubi eſt magnus Baxio, &c.* [An non Arenarius cumulus? *Baxios* Hiſpanis eſt arenaria moles maris.]

¶ BAYARDUS, Equus Phœniceus ſeu badius, Gall. *Cheval Bay*, vel *Bayard*. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 176. col. 2. *Humberto mareſcallo roncinus ſuus Bayardus.* Et pag. 225. col. 2. lin. ult. *Item, legavit Dominabus dicti monaſterii de Saletis, & donavit duos equos ſuos, videlicet Lyardum & Bayardum, &c.* Vide *Bagus*.

¶ BAYETA, Speculator, Cuſtos, Excubitor, à veteri Gallico, quod etiamnum Picardis familiare eſt, *Bayer*, Aſpicere. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 415. col. 1. ex Charta anni 1340. *Ut autem in dicto officio de ſalario & cuſtodia dicti caſtri ſit opportune proviſum, conſtituimus vobis ſalarium pro perſona veſtra viginti quinque ſolidos groſſos, & triginta ſolidos groſſos pro duobus clientibus una gayeta & Bayeta per annum.* Ejuſd. Hiſt. to. 1. p. 66. col. 2. ex Charta an. 1347. *Interrogatus fuit quam familiam ipſe tenebat; dixit quod unum ſcutifferum, unum clientem, unam gaytam, & unam Bayetam.* Computa Vienn. in Delphin. an. 1318. *Item, pro expenſis unius Bayetæ & unius clientis ſpatio novem hebdomadarum ad cuſtodiendum caſtrum c. ſolidos.* Occurrit ibidem ad an. 1322. & in aliis pluribus Inſtrumentis, ubi fere ſemper conjungitur cum *Gayta* vel *Gayeta*, à quo vix differre videtur. Vide *Wacta*.

¶ BAYLES, An idem quod inter navigantes *Baille*, hoc eſt, ſemidolium vel dolium in duas cupas diviſum? Rymer. tom. 7. pag. 745. *Sex patellas de auricalco, duas lebetes, quatuordecim Bayles.*

¶ BAYLIA, Poteſtas, auctoritas, Armoricanis *Baili*. Rymer. tom. 6. pag. 673. *Habentes notitiam plenam, quando per ipſum dominum Ducem & Concilium & Commune Januenſium tranſmiſſus fuit Ambaxiator & Nuncius... cum plena poteſtate & Baylia, &c.* Vide *Baylia* poſt *Bajulus* 4.

¶ BAYLIVIA, Diſtrictus *Baillivi*, apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 657. in Charta anni 1456. Vide in *Bajulus* 4.

¶ BAYLIUM, Tutela, ibidem p. 734. in Charta anni 1445. Vide *Bajulus* 3.

¶ BAYRUM, Pelles partim albi, partim cœrulei coloris, Gallis qui de ſcutis gentilitiis agunt *Vair*. Has veſtibus olim intus aſſuebant. Rymer. to. 7. pag. 356. *Aliud indumentum abſque manicis foderatum cum Bayro. Unam furreram de Bayro pro una ſupertunica. Unum mantellum mixti coloris foderatum cum Bayro.* Vide *Veyrum*.

¶ BAYUS Equus, id eſt, Badius, Gall. *Bay*. Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 65. col. 1. ex Charta anni 1339. *Ducebat ſecum unum Equum Bayum clarum.* Vide *Bagus*.

¶ BAZALARIUS, pro *Baccalaureus*. Rolandinus Patavinus de Factis in Marchia Tarviſina lib. 12 cap. 19. apud Murator. tom. 8. col. 360. *Perlectus eſt hic liber & recitatus coram infraſcriptis doctoribus & magiſtris, præſente etiam ſocietate laudabili Bazalariorum & ſcholarium liberalium artium de Studio Paduano.*

BAZAN, noſtris *Baſane*. Ita vitulinum vel ovinum corium appellant. Vitæ Abbatum S. Albani: *Ocreis de cute, quam vulgo Bazan, appellant.* Alibi: *Conventus calceamenta quæ de vili corio, quod vulgariter*

Bazan dicitur, in alutam, id eſt cordewan, civiliter commutavit.

¶ Bazanna, Eadem notione. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 98. col. 1. ex Charta anni 1309. *Filo, cordis, cera, corduano, Bazannis, mercimoniis, &c.*

¶ Bazana. Ibidem pag. 87. col. 1. ex alia Charta ejuſdem anni: *De beſtia onerata Bazanis levantur quindecim denarii.*

¶ Bazenna, in MS. anni circiter 1290. ubi de Redditibus Epiſcopi Autiſſiodorenſis: *Bazenna ſic tela, pelliparia merces... debent paagium.*

BAZANA, *Sacculus*, in Gloſſ. Arabico-Lat. quia forte ex corio, ſeu *Bazano* confectus.

BAZIA, Bacia. Leo Oſtienſis lib. 1. cap. 26. *Tulit* (Siconolfus) *in coronis, Baziis, & hamulis, garalibus, & cochleariis argenti libras ſimul quingentas.* Item paulo poſt: *In anaglyfis Baziam unam.* Ignotus Caſinenſis in Hiſt. Langob. cap. 10. de eodem Siconolfo: *Abſtulit vice prima Baziam argenteam unam, vaucas par unum, &c.* Infra, *Baciam* habet: *Et poſt hæc Agrifis* (anaglyphis) *Baciam unam, & ſcaptonem unum Conſtantinopolitano deaurata fabrefacta vaſa opere.* Videtur idem quod *bacile*, & *bacinus*. Alii idem eſſe *Baziam* quod *Bauca* exiſtimant, vas nempe, aut pateram.

¶ BAZILI, Idem quod *Bacile*, Pelvis, in *Bacca*. Locus eſt in *Par litterarum.*

BAZONAYA. Petrus I. Rex Aragon. in Conſtitut. edita apud Podium Cerdanum an. 1225. *Item ſtatuimus quod ſi quis monetam Barcinonenſem vel Jaccenſem falſaverit, vel ad fundendum alicubi portaverit, vel aliquam Bazonayam de Catalonia extraxerit, tanquam monetæ falſarius puniatur.*

BEACITA. Gloſſ. Saxon. Ælfrici, de Nominibus avium: *Beacita, vel ſturnus:* ſteaꞃn. Videtur avis, quam *Becace*, aut ea quam *Becacine* vocamus.

¶ BEALITAS, Beatitudo. S. Auguſtinus Epiſt. 104. n. 13. *Nonne ab illa patria veritatis & Bealitatis nos longe exſules mitteret?*

¶ BEAMEN, Felicitas, beatitudo, apud Leibnitium Scriptor. Brunſvic. tom. 1. pag. 236. in Panegyrico Berengarii:

Ille virum cernens belli ſub imagine lætum,
Et ratione pium regnique Beamine dignum.

BEANUS, Novellus Studioſus, qui ad Academiam nuper acceſſit. Statuta Academiæ Viennenſis in Auſtria: *Item quod nullus præſumat ſupervenientes novos, quos Beanos vocant, indebitis quibuſcumque exactionibus gravare, aut aliis injuriis aut contumeliis moleſtare.* Ubi Lambecius: *Beani* definitio latitat in ipſa nominis ſui acroſtichide, *Beanus Eſt Animal Neſciens Vitam Studioſorum.* [Epiſtolæ obſcurorum virorum:

Venit Moſellanus, dicens ille Beanus
Deberet ad patibulum ſuſpendi per ſuum collum.

Et infra:

Tunc dixit crocus Rubianus: unde venit iſte Beanus
Qui non eſt nobis notus, &c.]

Vox Gallica *Bejaune*, quaſi *Bec-jaune*, ut ſunt aviculæ quæ nondum è nido evolarunt. *Bejane* Picardi noſtri etiamnum efferunt, itaque rudes & novellos appellitant. Sed & in Academia Pariſienſi *Bejaunium* [& *Bejannum*] appellant, quod Scholaſtici de novo venientes pro jucundo adventu ſodalibus ſolvunt. Vide Hiſt. Academiæ Pariſ. to. 4. pag. 249. 266. 274. 674. 957. Ut porro etiam apud Athenienſes, ſua tempeſtate, exciperentur, initiarentur, vel potius ludificarentur, qui eo literas addiſcendi gratia primum venirent, pulcre deſcribit Gregorius Nazianzen. orat. 20. pag. mihi 327. ejuſmodi vero ludi juris Studioſis & auditoribus interdicuntur à Juſtiniano in ſecunda conſtitut. de Pandectis. Adde Synod. Trullan. can. 71.

☞ Qua ratione veró Scholaſtici de novo venientes recipiebant pluribus docent Statuta Collegii S. Bernardi Pariſ. an. 1493. tom. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 170. col. 2. Ex quibus etiam diſcere eſt inter Scholaſticos unum eligi ſolitum quem *Abbatem Bejanorum* vocabant. *Omnes receptiones noviter venientium*, inquiunt Statuta laudata, *quos voluntaria opinione Bejanos nuncupare ſolent, cum ſuis conſequentiis, necnon bajulationes, fibrationes, reliquaſque omnes inſolentias & levitates circa quoſcumque noviter venientes, tam in capitulo, in dormitorio, in parvis ſcholis, in jardinis, quam ubiubi, & tam de die quam de nocte, deinceps à quoquam ſtudentium ſub pœna emiſſionis perpetuæ à collegio fieri prohibemus: Omnes conſuetudines ſeu conſtitutiones quacumque authoritate in contrarium editas penitus caſſando & irritando, & Abbatis Bejanorum nomen penitus delendo, ac deinceps nominari prohibendo. Omnia vaſa, munimenta, & inſtrumenta hujuſmodi levitatibus, inſolentiis & diſſolutionibus dicata proviſori infra tres dies à lectura & publicatione præſentium afferri, præſentari & relinqui jubentes.*

¶ Beani, quibuſdam in locis vocitantur homines *manus-mortuæ*, ſi fides Antonio Colombeto in libro cui titulus: Colonia Celtica lucroſa tom. 7. §. 4. & §. 6. Conſule Menagium in ſuis Origin. ad vocem *Niais*.

¶ BEATÆ, Mulieres in Hiſpania præ cæteris religioſæ, quales fere ſunt *Beguinæ* in Flandria. Concil. Hiſpan. tom. 4. pag. 352. col. 2. ex Concilio Mexicano: *Ne ſub devotionis ſpecie prædictæ mulieres licentioſe huc illucque vagantes diſcurrant, & ob ſimilitudinem habitus ſanctimonialibus ignominiam inferant; ſtatuit ac præcepit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ut nulla prædictarum mulierum, quas Beatas vocant, habitum alicujus religionis approbatæ deferat.* Ibidem ex Concilio Toletano anni 1582. *Synodus eam* (Conſtitutionem Pii V.) *in iis etiam mulieribus obſervari mandat, quæ per totam hanc provinciam cum Beatæ vocentur, in Congregatione & ſub obedientia vivunt.*

¶ BEATICUM, Viaticum, Sacrum Chriſti corpus quod datur moribundis. Murator. tom. 3. pag, 114. col. 2. E. ex Anaſtaſio Biblioth. de Vitis Rom. Pontificum: *Uſque ad ultimum diem tranſitus ſui, & ob humanitatem Eccleſiæ viaticum* (al. *Beaticum*) *eis largiretur.*

¶ BEATIFICA Benedictio, in Concil. Barcinon. tom. 2. Concil. Hiſp. pag. 279. *Jubemus vero in infirmitate poſitis, Beatificam Benedictionem percipiant.* Alii legunt haud male, *Viaticam* pro *Beatificam*.

¶ BEATILLÆ, Ornamenta vilioris quidem materiæ vel pretii, ſed magni laboris & artis eximiæ. Vox ducta à Gallico *Beatilles*, Trunculi; Cupedia: quæ metaphorice ad multas res alias transferri ſolet. Acta SS. Junii tom. 5. pag. 241: de S. Anthelmo: *Loculamentum interim novum apparatur, quod Bellicenſes Religioſæ Viſitationis tam ſubtiliter aptarant, totque Beatillis... ornarant, ut de eo dici potuerit: Materiam ſuperabat opus.*

BEATITUDO, Titulus honorarius quo compellantur Epiſcopi, apud S. Auguſtin. Epiſt. 11. 76. 139. Senatorem, lib. 3. Epiſt. 37. Avitum Viennenſ. Epiſt. 6. 8. 11. 37. Ludovicum Pium Imp. in Epiſt. ad Sicharium Archiep. Burdegalenſ. Nicolaum I. PP. Epiſt. 28. & alios paſſim. Præſertim vero ſummo Pontifici delatus legitur.

Anaſtaſius in S. Hadriano PP. *In ipſo exordio conſecrationis ejus direxit ad ejus Beatitudinem ſuos miſſos Deſiderius Longobardorum Rex.* Occurrit ibi non ſemel. Adde Diurnum Romanum cap. 5. tit. 3. Notum etiamnum Pontifici Romano ſoli hunc titulum adſcribi, qui olim cæteris Epiſcopis communis erat. Sed & aliis quam Epiſcopis, atque adeo Laïcis tribuitur non ſemel à S. Anſelmo in Epiſtolis. Vide Briſſonium in Formulis p. 361.

¶ BEBDUNI. Vide *Beduini.*

BEBORANIA, Præſtationis ſpecies. Præceptum Caroli Mag. pro Hiſpanis editum à V. Cl. Steph. Baluzio: *Dicunt etiam quod aliquas villas quas ipſi laboraverunt, laboratas illis eis abſtractas habeatis, & Beboranias illis ſuperponatis, & ſajones qui per forcia ſuper eos exactant.*

BEBRA, Miſſilis aut teli ſpecies. Vegetius lib. 1. cap. 20. *Barbari autem ſcutati pedites his præcipue utuntur, quas Bebras vocant, & binas etiam ac ternas in præliis portant.* Bartholinus lib. 4. Auſtriad.

Quinquaginta Bebras, centum delecta juventus,
Pila gerunt humeris, &c.

BEBRINUS, [Bebrus.] Vide *Bever.*

¶ BECA, Hiſpanis Amiculum quod Doctores & *Prabendarii* geſtant & ii, qui gradum aliquem adepti ſunt in Academiis. Concilium Limanum anni 1582. inter Hiſpan. tom. 4. pag. 248. *Nullus vero ignotus & peregre veniens clericus inſigne illud aſſumat aut geſtet, quod noſtri Beca appellant, neque ſupra pileum clericalem, galerum amplum vel ſericum ferant, prout Epiſcopis & Præbendatis vel graduatis moris eſt.* Ibidem pag. 275. *Nec poſſint* clerici *geſtare ſtolas vulgo Becas, ſi non fuerint ... licentiati vel doctores, &c.* De *Beca* ſic differitur in Actis SS. Junii tom. 2. pag. 631. ubi de ſancto Joanne à S. Facundo: *Idem Vergeta proponit expreſſionem veteris habitûs Collegialis* (Salmanticæ) *veluti Capellanis quoque competentis, adeoque & à S. Joanne geſtati, eumque ait fuiſſe & eſſe coloris ruſi. Becam autem cujus nomen dicit ſumptum eſſe ab Italis* (*vittam ſignificare docent Academici Cruſcani*) *Becam, inquam, ſic deſcribit, ut non ſolum ex humeris ad pectus profluat, ſed fere inſtar Græcanici epiſcopalis pallii, per tergum ad talos; olim vero ſupra caput in formam coronæ revolveretur, cum defluentibus ad tempora laciniis. Nunc pro parte illa ſuperiori aſſumptus eſt pileus clericalis quadratus, ſic ut prædicta Beca ſolos jam tangat humeros, ſinum ante pectus eumdem formans, ex humero autem ſiniſtro ad terram defluat.* Hæc ibi. Sobrinus in Dictionario Hiſp. Gall. ait, *Beca Præbendam* deſignari, quod indicet eum, qui geſtat ornamentum hoc, eſſe *Præbendarium.*

¶ BECARIO, *Urceoli genus*, ex veteri Onomaſtico. Sic Turnebus Adverſar. lib. 28. cap. 5.

BECCA, Besca, Bessa, Bessus, noſtris *Beche*, aut *Beſche*; forte quod *Becci* ſeu roſtri formam præferat.

Becca, Gloſſ. Ælfrici: *Ligo, Becca, vel palus, vel faſtis.*

Besca. Cuſtumar. de *Hecham: In communi paſtura turbas... cum una ſola Beſca fodient, & nihil dabunt.* Vide Leges Willel. Regis Angl. vernaculas cap. 4.

Bescata Terræ. Charta Joannis Regis Angliæ tom. 2. Monaſtici Anglic. pag. 642. *De dono Radulfi .... duas acras Flandrenſes in novo mariſco de Iclesham, & unam Beſcatam Terræ incluſam, cum expenſis prædictorum mariſcorum in eodem mariſco.* Eſt autem *Beſcata*, ni fallor, tantum terræ, quantum quis ligone uno die fodere poteſt.

Bessa. Lethaldus de Miracul. S. Maximini Abb. Miciac. num. 34. *Operante eo, ſuffoſſorium, quod Beſſam dicunt ſumit.*

Bessus, Ligo. Adalardus in Statutis antiquis Corbeïenſis Monaſterii lib. 2. *Unuſquiſque habeat ad hortum excolendum, ſive ad alias neceſſitates explendas, fuſſorios 6. Beſſos 2. dolatoriam, &c.* Averni etiamnum *Beiſſe* dicunt.

Bechare, Fodere, noſtris *Bècher.* Occurrit in Statutis Synodalib. Nicolai Epiſcopi Andegavenſ. an. 1274.

BECCHARIA, Macellum, laniena, Italis *Beccaria*; noſtris *Boucherie: Beccaio, Beccaro*, lanio Italis. Charta Ogerii Iporicenſis Epiſc. apud Guichenonum in Bibl. Sebuſiana cent. 2. cap. 6. *Parochialem quoque Eccleſiam, cum decimatione omnium tabernarum, Beccharíarum, mercati, & omnium mercimoniorum quæ infra civitatem fiunt.* Alia an. 1345. *Carnes quæ venduntur ad Beccharíam.* Vide Albertum Achariſum in Vocabulario Italico, & V. Cl. Ægid. Menagium in Orig. Ital. in *Beccaio*, & Oct. Ferrarium in *Becco.*

¶ Beccaria & Becharia, Eadem notione. Regimina Paduæ ad an. 1271. apud Murator. to. 8. col. 461. *Hoc anno... factæ fuerunt Beccariæ magnæ Communis Paduæ.* Chron. Parmenſe apud eumdem to. 9. col. 763. *Et tunc* (an. 1208.) *Commune Parmæ fecit fieri moram quæ eſt juxta Becharíam de capite pontis à mane.*

Beccarii, Carnifices; [Macellarii,] apud Andream Dandulum in Chron. MS. an. 1175. [Acta SS. April. tom. 3. pag. 609. in Vita B. Lucheſii: *Dum in civitate Bononiæ carnes publice venderet, erat enim macellarius ſeu Beccarius.* Occurrit iterum in Actis SS. Junii tom. 3. pag. 936. D. Chron. Parmenſe ad an. 1291. apud Murator. tom. 9. col. 821. *Et ſic quatuor meſteria, ſcilicet Beccariorum, ferrariorum, &c.*]

BECCO, Beccum, Roſtrum, vox Gallica vetus, unde noſtris & Belgis *Bec*, Italis *Becco.* Sueton. in Vitellio cap. 18. *Cui Toloſæ nato cognomen in pueritia Becco fuerat: id valet gallinacei roſtrum.* Quaſi *Bec de coc*, ut quidam volunt. Perperam à *bucca* etymon accerſit Achariſius.

Beccum, Bracton. l. 3. Tract. 2. cap. 28. §. 1. *Si habuerit accipitrem, perdat Beccum, & ungues pedum, & caudam.*

Abbecare, Vox falconariorum, *Becco*, ſeu roſtro impetere, ſeu crebrius roſtrum infigere, mordicare. Fridericus II. Imp. l. 2. de Arte venandi cap. 49. *Per hujuſmodi ſcilicet mordicationes, ſive, ut ita dicam, Abbecationes ſæpius iteratas, &c.* Occurrit ibi rurſum, & cap. 53.

¶ BECCUS, Priſca Danorum ſeu Gallorum lingua dicitur aquæ curſus alteri fluvio ſe committens: hinc *Beccum* ſive *Beccum* Helluini, adjecto fundatoris nomine, celeberrimum in Normannia cœnobium ab urbe Rotomago decimo octavo verſus Occaſum milliari in Rotomagenſi tractu ſitum. Hiſt. ejuſdem Monaſterii MS. pag. 1. n. 1. ex Archivo ejuſdem loci. Vide *Beconagium.*

¶ BECHA, Habitus proprius Clarenorum. Acta SS. Junii tom. 2. pag. 1099. de B. Angelo Clareno: *Habitum autem deferebant fratres diſtinctum à veſte Franciſcana, quem Becham vocabant; habitum ſcilicet brevem cum capucio ante & retro, ac chordam uſque pyramidali forma* (unde procul dubio Becha dicebatur) *cui à tergo pannea lingua hærebat.*

¶ Becha, Beccha Capuccii, Pars ejus extrema quæ definit in *Beccum* ſeu acumen. Acta SS. Junii tom. 3. p. 547. A. de B. Petro Gambacurta: *Et dimit-*

titur Beccha Capuccii, & novæ acceptantur Conſtitutiones. Capitul. gener. S. Vict. Maſſil. an. 1378. *Nullus portet caputium cum Becha, cum cauda longa ſeu almucias.*

¶ BECHARE, Fodere. Vide *Becca.*

¶ BECHARIA. Vide in *Beccharia.*

BECHIN, Germ. *ein bechin*, Pelvis, noſtris *Baſſin.* Tradit. Fuld. lib. 1. pag. 472. *Tradidit.... hoc eſt, mappæ 2. manutergia 1. Bechin. 1. pelvis 1. lilahan. 1.* Et infra Tradit. 39. *Sed & iſte breviarius ad ornamentum Eccleſiæ pertinet, id eſt, turibula deaurata 2. cortinæ 12. orciarii 4. manile 1. conchæ 4. Bechin 2.*

BECIARIA, Bezaria. Tabularium Conchenſe in Ruthenis Ch. 203. *Et unum manſum, & unum caput manſum in illa Beciaria, cum campos & hortos, &c.* Ch. 219. *Donamus illo manſo noſtro de Paillaredo, ubi Rainaldus manet, cum ipſa Bezaria, cum quantum ad ipſo manſo aſpicit, &c.* Ch. 237. *Cum boſcos, cum trolio, cum manſione, cum vernias, cum albaretas, cum pratas, cum Beciarias, cum terras cultas & incultas, &c.* Adde Ch. 266. 429.

BECIUM, Becius. Vide *Bedum.*

BECONAGIUM, Tributum quod in ſuſtentationem Phari, vel maritimi luminis, quo populus ſubito excitetur ad repellendum hoſtem, confertur. Hæc Spelmannus qui à Saxonico, Beacn, i. ſignum accerſit, quod in ſignum ejuſmodi faces accendantur, ſeu contra hoſtes, ſeu ad dirigendas naves. Quid ſi à *Becco*, de qua voce ſupra? Nam noſtri promontoria ſeu terræ lingulas in mare, aut in fluvios procurrentes, *Becs*, i. roſtra, appellant, ubi ut plurimum Phari, ſeu turres, eriguntur. Veſtigium manet in *Bec d'Alier*, ubi coëunt *Elaveris* & *Ligeris* fluvii, & in *Bec d'Ambez*, ubi confluunt *Garonna* & *Dordonia.* Potuit etiam conflari id vocabuli ex Belgico *Bake*, ſpecula, pharus, pro nocturno navium acceſſu. Vide *Baccha.*

¶ BECUNA, Aluta, Gall. *Baſane.* Statuta Maſſil. pag. 389. ubi exſtat capitulum integrum, *De coriis & Becunis pro talibus quales emptæ ſunt vendendis, & de affollatis non immiſcendis.* Ibid. pag. 465. *Si quis alterius avere in nave, vel ligno aliquo poſitum ſive oneratum, puta coria vel Becunas, ſeu ſtannum, vel aliquas alias merces ſine voluntate domini illarum mercium diſſolvit, &c.* Rurſum occurrit pag. 380.

¶ BEDA, Armilla, ab Anglico *Bed* vel *Bead*, Gall. *Braſſelet. Madox* Formul. Anglic. pag. 427. ex Teſtamento anni 1386. *Dominæ Euſemiæ de Heſtarton ſorori meæ lego unum ſciphum deauratum & duo paria de Bedis de auro.*

BEDALE, Bedalis, [Idem quod *Bedum.*] Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 40. *Et à Septentrione ad quemdam Bedalem.* Charta G. Vicecomitis Maſſilienſis apud Gueſnaium an. 1016. *Ubi Gerrenus fluvius cadit in Bedale de ſupradicto molendino ad gadium Huvelnæ, &c.* Alia an. 1250. apud Joffridum in Nicienſibus Epiſcopis pag. 184. *Ad ædificandum in dicta terra domum ... cum conductu aquæ à Bedali dicti Augerii.* [Acta SS. Julii tom. 1. pag. 568. in Proceſſu de B. Petro de Luxemburgo: *Filia quondam Joannis de Lovan... à caſu cecidit in Bedali molendini... & præ violentia aquæ tranſducta fuit uſque ad rotam ipſius molendini, molendino molente.* Charta an. 1229. ex minori Chartul. S. Victoris Maſſil. pag. 94. *Petebat homines prohiberi quicquam Bedalibus ſuorum molendinorum ſubſtrahunt* (ſic) *in leſionem monaſterii.* Teſtamentum Anglici Epiſc. Alban. Card. an. 1388. apud Stephanotium in Fragmentis Hiſt. tom. 10. pag. 335. *Patua, paſcua & obedimenta, exitus & introitus quoſcumque, aquarum decurſus, derivationes earumdem, & Bedalia quæcunque, &c.* Maſſilienſes vocant etiamnum *le Beal* ipſum rivi alveum.] Vide *Bedum.*

¶ BEDATUM, Paſcuum commune. Occitanis *Lou Bedat.* Stephanotius Antiq. Benedict. in Vaſconia MSS. tom. 1. pag. 685. *Concedimus ad agrarium venientibus ibidem omnes terras cultas & incultas, excepto Bedato, ſalvo jure feodatorum noſtrorum, &c.*

¶ BEDDE, Lectus, ab Anglo-Saxonico *Bedd*: quod idem ſignificat. *Madox* Formulare Anglican. pag. 428. in Teſtam. Johannis de *Nevill* an. 1388. *Item Eleanoræ de Lomley filiæ meæ duo banerett Beddis de Norfolk cum curtinis, &c.*

¶ BEDE, Collectæ genus, apud Ludewig. to. 2. Reliq. MSS. pag. 415. *Adjunctum eſt in ſerie noſtræ Conſtitutionis, quod manſus duos ſolidos ad cenſum & unum ad collectam, quæ vulgo Bede dicitur, & inſuper decimam perſolvet, &c.*

BEDELLI, Apparitores minores, qui ad judicia citabant, & Baillivorum & Judicum pedaneorum ſententias, eaque officia, quæ minus videbantur honeſta, exſequebantur. Vetus Conſuetudo Normanniæ 1. part. ſect. 1. cap. 11. *Li Bedel ſont li mineur Serjant, qui doivent prendre les nans, & les offices faire, que ne ſont pas ſi honeſtes, & les meneures ſemonces.* Edictum S. Ludovici an. 1254. ad coërcendos Baillivorum defectus: *Seneſcalli autem noſtri & inferiores baillivi caveant ſibi à multitudine Bedellorum, & quanto paucioribus poterunt, ſint contenti ad Curiarum exequenda præcepta, & illos nominent in aſſiſia publica, aut vero pro Bedellis minime habeantur.* Nec injuria Ludovicus bedellorum numerum inhibuit, qui graves ſemper populo habiti ſunt. Unde Ordericus Vitalis l. 12. p. 876. *Officiales mali prædonibus pejores ſunt. Pagenſes nempe, latrunculos fugiendo ſeu divertendo, devitare poſſunt: verſipelles vero Bedellos nullatenus ſine damno declinare queunt. Hinc Bedellos* Willelmus Brito in Vocab. *Angarios, compulſores injuſtos eſſe* ait. Exactorum & publicanorum prætèrea officium egiſſe bedellos colligimus ex Matthæo Paris an. 1257. dum Fratres Minores & Prædicatores *Papæ telonarios & Bedellos* factos ſcribit. Et alibi: *Nullus foreſtarius vel Bedellus faciat de cætero ſcotallum, vel colligat garbas.* Apud Scotos etiam bedellorum officium fuit citare. Leges Burgor. Scoticor. cap. 112. *Citatio facta in burgo ſuper burgenſem per ſervientem domini Regis, ſine Bedello ejuſdem burgi non eſt valida.* Eorum prætèrea erat *nanna* ſeu pignora capere, ex laudata Normannica Conſuetudine, & iiſdem Legibus cap. 47. & ex Fleta lib. 1. cap. 18. §. 2. Adde eaſdem Leges Burgor. cap. 62. Iter Camerarii Scotici cap. 3. Concilium Lambethenſe an. 1261. cap. *de apparitoribus ſive Bedellis*, & Baronium an. 1164. &c. De vocabuli etymo varii varia tradunt. Skeneus à *pedo* hoc eſt, à baculo, deducit, *propterea quod hujuſmodi ſervientes virga aut baculo uterentur.* Quam ſententiam improbant Spelmannus, Watſius, & Somnerus, qui à Saxonica voce, Bɩðele, quæ præconem ſignificat, deducunt. Vide Edwardum Cokum ad Littleton. [& Menagium in Etym. Gall.]

¶ Bedelli Ecclesiarum. Concil. Hiſp. to. 4. pag. 667. col. 2. ex Regula conſueta Toribii Archiep. Limæ: *In anteceſſum ibi Bedellus, poſt hunc ſacriſta cum thuribulo, & poſt eum acoluthi cum candelabris, &c.* Hos Eccleſiarum ut & Univerſitatum Bedellos etiamnum appellamus *Bedeaux.*

Bedelli Universitatum. [Literæ Johannis Regis. Franc. an. 1350. pro Univerſitate Montiſpeſſulana tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 514. *Cumque in dicta Univerſitate habeant eſſe & conſueverint hactenus plures Bedelli, videlicet Bedellus generalis, & Bedellus Univerſitatis, nec non etiam Bedellus collegii, & pro quolibet Doctore actu legente in utroque jure, prædictorum unus Bedellus, qui ibidem Banquerii communiter nuncupantur.*] Leges Alfonſi IX. Caſtellæ Regis 2. part. tit. 31. leg. 10. *La Univerſidad de los Eſcolares deve aver ſu menſajero, quæ llamen en Latin Bidellus, &c.*

Subbedellus, in Provinciali Eccleſiæ Cantuarienſis p. 316.2. Edit. & in Concilio Lambethenſi an. 1261.

¶ Bedellatus, Officium Bedelli, apud Gomerium lib. 8. de Rebus geſtis Franciſci Ximenii, p. 1148.

¶ BEDERIPES, Bedrepium, Bedrepe, Bedrif, *Precaria* ſeu ſervitium quod domino ſuo tenentes præſtare debent in rebus ad agros pertinentibus, ut in demetendis meſſibus, ſecandis fœnis, &c. à Saxonico Biddan, Rogare, precari, & Rippan, Falcare, metere. Anglis *Bederone* vel *Bidrepe*. Kennett. in Gloſſario ad calcem Antiquit. Ambroſden. *Tenentes de Ewel debent venire in autumpno ad precariam, quæ vocatur à la Bedripe.* Ibidem ex Placito 10. Henr. III. *Ernaldus carrectator tenet unum meſſuagium & duas acras terræ in duobus campis, & reddit per annum duos ſolidos & alias conſuetudines ad Bedrepium in autumpno.*

¶ Bederipes, Eadem ſignificatione. Chartularium SS. Trinitatis Cadomenſis fol. 46. verſo: *Halwardus 12. den. pro 2. acris cum ſuis Bederipes & aliis ſervitiis.* Ibidem fol. 48. recto: *Bederipes & denarios pro paſcuis.* Eodem fol. verſo: *Et ſuper hæc Bederipes & wiſrip & ſummeare quaque hebdommada.* Repetitur ibidem fol. 55. recto & verſo, & fol. 60. recto.

¶ Wedbedripa, Wedbedrip, Ejuſdem quidem notionis, ſed originationis forſitan partim diverſæ, ſcil. à Weddian Saxonice, Paciſci, ita ut *Wedbedripa* ſit quaſi Pactum ſeu conventio dominum inter & tenentem de falcandis fœnis, metendis meſſibus, &c. Kennett. Antiquit. Ambroſden. p. 402. ex Terrario an. 1325. *Alicia quæ fuit uxor Ricardi le Grey coterelli & nativi dominæ tenet unum meſſuagium, duas acras terræ & dimidiam acram prati, & faciet unam ſarculaturam & unam Wedbedripam & levationem fœni, &c.* Ibid. p. 401. lin. 7. *Redditus & ſervitia Cuſtumariorum. Robertus filius Nicholai Germeyn tenet unum meſſuagium & dimidiam virgatam terræ in bondagio ad voluntatem dominæ, & debet unam arruram in yeme, & unam ſarculaturam, & debet unam Wedbedrip pro voluntate dominæ; & habebit unum repaſtum, & debet unam falcaturam per dimidiam diem.*

BEDEWERI, Banditi, proſcripti. Matth. Paris an. 1258. *Sicque facta eſt pax* (inter nobiles Romanos) *& tranquillitas liberrima, diſperſis prædonibus, quos Bedeweros vocant, & Romanis maleficis.* Sed legendum *Berroëros*. Vide in hac voce.

¶ BEDIUM. Polyptych. Fiſcamnenſis an. 1236. *Et debet facere & retinere ſeptem perticas excluſarum molendini & curare Bedia.* Vide *Bedum*.

¶ BEDOGIUS, Equus junior, ruſticis Dumbenſibus etiamnum *Bedon*. Vide *Vedogius*.

BEDUINI, Populi qui Arabiam incoluere, Halapiam & Crachum verſus, nullis certis ſedibus, nec in urbibus aut pagis, ſed in tabernaculis degentes, unde ita appellati. Nam auctor eſt Abrahamus Ecchellenſis in Hiſt. Arabum cap 1. quos *Scenitas* Strabo appellat, *Baduinos* à *badia*, deſerto dictos. Sed ab harum partium Conſule Francico accepi, etiamnum Arabes *Beduinos* quoſvis ruſticos appellare. Horum frequens mentio occurrit apud Scriptores Rerum Hieroſolymit. Auctor Hiſtoriæ Expeditionis Friderici I. Imp. apud Caniſium to. 5. Antiq. lect. *Eſt autem conſuetudo incolarum illius terræ qui ſilveſtres Turci, ſive Bedewini dicuntur, carere domibus, & omni tempore degendo in tabernaculis, de paſcuis ad paſcua ſe transferre cum gregibus & armentis.* [Et apud Jacobum de Vitriaco Hiſt. Orient. lib. 3. inter Anecdota Marten. tom. 3. col. 281. *Alii ſunt Beduini homines agreſtes, quos vulgo ſilveſtres Turcos appellant, ſemper in campeſtribus habitantes, nullam habitantes patriam neque domum: pecoribus vero & cunctis animalibus abundant, quæ nunc in terra Sarracenorum, nunc in terra Chriſtianorum, accepta licentia, paſcuntur. Iſti plurimi ſunt & per provinciam turmatim diviſi, carnibus & lacte veſcuntur, & ovinis pellibus & caprinis veſtiuntur. Semper ſub nudo aëre cubant, niſi nimia pluvia eos gravaverit. Tentoria habent de pellibus animalium. Amici fortunæ ſunt; quem vident prævalere viribus adjuvant. Proditores maximi ſunt, latrones inſignes. Pileos rubeos portant, & peplum circa pileum circinnatum. Quando nos prævalemus adverſus Sarracenos, tunc fratres & amici noſtri ſunt: ſi vero Sarraceni prævalent adverſus nos, ad ipſos declinant, &c. Biduinos* eoſdem vocat Radulphus *Coggeshale* in Chron. Terræ Sanctæ apud eumdem Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 548. & 560.] Le Roman *d'Auberi* MS.

Auque paien ne Torc ne Beduin
Ne me forfirent vaillant un Angevin.

In Epiſtola Epiſcopi Acconenſis ad Honorium PP. tom. 8. Spicilegii Acheriani, *Bebduni* perperam vocantur. Agunt vero de Beduinis Albertus Aq. lib. 12. cap. 31. Aithonus cap. 35. 51. 55. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 38. lib. 3. part. 14. cap. 2. Arnoldus Lubec. lib. 7. cap. 10. Brocardus in Deſcript. Terræ ſanctæ, &c. Perperam *Beduinos* cum *Aſſaſinis* confundit Joinvilla pag. 48. uti monuimus in Notis ad hunc Scriptorem.

¶ Beduvii, Iidem qui *Beduini*. Vide Jacobum de Vitriaco lib. 3. Hiſtoriæ Orientalis apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 273.

¶ Bolduini, Eadem notione. Epiſtola Epiſcopi Acconenſis Spicileg. Acher. to. 8. pag. 375. *Noſtris autem pariter redeuntibus, Bolduini eorum habentes equos agiles, poſteriores à longe ſequebantur.*

BEDUM, ſeu *Palitium* molendini, in Tabulario majore S. Sergii Andeg. Ch. 29. palorum ſcilicet ſeries, quæ ad continendam aquam, quo validius rotam torqueat, ſolet ſupra molendinum infigi. Hodie id *Bonde* vocant. At in Tabulario Conchenſis Monaſterii fol. 96. videtur ſignificare ipſum rivi alveum: ibi enim Stephanus Miles *de Retuchon* aſſenſum præbet, ut *cum curabunt Bedum projiciant in utramque ripam pratorum ſuorum cœnum.* [Tabularium Aptenſe fol. 134. *Cedo omnes res meas... cum omne earum* (aquarum) *introitu vel regreſſu, cum terminis & Bedis earum.*]

☞ Viget apud Lugdunenſes & Sebuſianos conſuetudo, ut qui habet *Becium*, lingua patria *Bief*, ſeu *echudium* molendini, poſſit eum reſtaurare & mundare, atque lutum projicere in utramque partem *becii* ſeu *echudii* ad ſeptem pedes dumtaxat: qui becium poſſidet id juris habere cenſetur.

Becium, aliis dicitur. Mag. Paſtorale Eccl. Pa-

riſienſ. lib. 2. Ch. 12. 14. *Super curatione alvei, ſive Becii molendini.* Id eſt, *le Bec,* ſeu oſtium alvei. [Tabul. S. Dionyſii de Novigento Rotrodi fol. 103. *Poterit utraque pars ductum aquæ ſuæ liberare, mundationem autem Beciorum & retrociorum unius partis ſuſtinebit pars altera.*]

¶ Becius, apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1694. in Vita S. Joannis Valentin. Epiſc. *Illo namque in loco trium ramorum Becius fuerat, in quorum medio miræ magnitudinis ſerpens recubans, horrifico flatu & ſibilo pluſquam vicina terrebat.* Vocis hujus origo Anglo-Saxonica *Becc,* Rivus; vocis vero *Bedum* Anglo-Saxonica *Bed,* Lectus, quod vocabulum ad rivos facile transfertur. Sic Galli dicimus, *Le lit d'une Riviere* pro ejus alveo. Johannes *Owen* in Epigrammatibus:

Angli Bed lectum vocitant, Cambrique ſepulchrum;
Lectus enim tumulus, mortis imago ſopor.

¶ Byesium in Litteris Officialis Cenoman. pro Monaſterio S. Vincentii an. 1209. ex Archivo ejuſdem loci: *Præterea ipſe Galterius habebit de quolibet manſionario villæ annuatim per manum Prioris auxilium unius diei ad Byezia molendinorum ad bladum reparanda.*

¶ BEEMOTH, Hebræis בהמה, Elephas ſeu quævis major beſtia: qua voce dæmonem intelligunt Interpretes. Murator. to. 2. pag. 455. col. 2. C. in Hiſt. Luitprandi:

.... *Fallax, impie, crudelis, inique,*
Impie Leviathan Beemoth paras
Antiquum renovare tua jam fraude duellum.
Crimine pro cuncto pœnas lues.

¶ BEFACUS, *Mendicus.* Vetus Gloſſ. San-German. n. 501. Mallem *Mendax,* niſi mendicus eo dicatur *Befacus,* quod plerumque mentiatur. Vide *Bifax.*

¶ BEFARIUS, *Bilinguis.* Papias MS. cum Gloſſis San-German. 501. Vide in *Bifax.*

BEFAX. Vide *Bifax.*

BEFEHT. Charta Ludovici Regis Franc. an. 1124. in Tabulario S. Genovefæ Pariſ. *Noſtram Serenitatem adierunt humiliter deprecando, quandam conſuetudinem inter noſtros homines trium tantum villarum, ſcilicet Villæ novæ, Moncii, Caloili, & homines S. Genovefæ olim habitam quæſierunt in futurum ſervari, & æterna ſtabilitate inviolabiliter confirmari. Et talis eſt conſuetudo Befeht appellata vulgo, quod mulieres utriuſlibet præfatæ villæ nuptu viris mutuo datæ remanent in maritorum hinc & hinc ſervitute, à naturali ancillatione penitus deſtitutæ, & non ſolum ipſæ, ſed etiam quotquot ſunt utriuſque ſexus infantes parituræ, quam conſuetudinem præſentis cartæ præcepto firmavimus.*

¶ BEFFREDUS, Campanile, Turris ubi campanæ. Hiſt. Harcuriana to. 3. pag. 327. *Multa bona contulit dicto Prioratui, & inter cætera fecit extrui Beffredum magnificæ extructionis cum tribus campanis ibi extantibus.* Vide *Belfredus.*

BEFULCI, Wenedorum Sclavorum epitheton, quos ita vocatos à Chunis ſcribit Fredegarius in Chron. cap. 48. *eo quod duplici in congreſſione certaminis veſtita prælia facientes ante Chunos præcederent.*

BEGACIUM, Catholicon Armoricum: *Queſſelec, Gallice Begace, ou Aſſée. Latine hoc Begacium. Inde Begaciolum, & ſecundum aliquos Caſtrimarginarius.*

¶ BEGARIA, f. pro *Bercaria*, de qua in *Berbix.* Chartarium Eccleſiæ Auxitanæ cap. 85. *Firmaverunt & gorpiverunt bailiam & Begariam domumque confraternariam, quod injuſte & tortuoſe quærebant.*

BEGHARDI, Begehardi, Beguini, Beguinæ, Hæretici exorti primum in Alemannia, *qui vulgariter Begehardi, quoad viros, & Beginæ quoad feminas nominantur,* inquit Conradus de Monte puellarum lib. de Erroribus Begehardorum editus à Gretzero, in quo illorum errores recenſentur. Quomodo vero, & ut non ſemel à Pontificibus damnata fuerit eorum hæreſis, pluribus agunt Odoricus Raynald. an. 1247. n. 56. 1306. n. 18. 1312. n. 17. 57. Waddingus an. 1308. n. 12. 1317. n. 28. & ſeqq. 1318. Bzovius, & alii. *Beghardorum* etiam meminere Pilichdorffius lib. contra Valdenſes cap. 12. Henricus Rebdorff. an. 1306. Continuator Nangii an. 1330. &c. Viri doctiſſimi ad Vitam S. Catharinæ Senenſis n. 79. dictos putant à Saxonico, Beggen, mendicare.

☞ Hanc doctiſſimorum virorum conjecturam uti aliis omnibus longe probabiliorem admittet quiſquis noverit id præcipuum fuiſſe Begehardorum ſtatutum, ut ſcilicet neceſſaria mendicarent, quo facilius poſſint ſua deliria divulgare. Concilium Trevirenſe an. 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 250. *Item, cum quidam ſint laïci in civitate, dioceſi & provincia Trevirenſi, qui ſub prætextu cujuſdam religionis fictæ Begardos ſe appellant, cum tabardis, & tunicis longis, & longis capuciis cum ocio intendentes* (f. incedentes) *ac labores manuum deteſtantes, conventicula inter ſe aliquibus temporibus faciunt & conſervant, ſeque fingunt coram perſonis ſimplicibus expoſitores ſacrarum Scripturarum: nos vitam eorum, qui extra religionem approbatam validam mendicantes diſcurrunt.* Atque hinc eſt haud dubie quod

Begihardi, etiam appellati Fratres Converſi in Ordd. Prædicatorum & Minorum. Annales Colmarienſes an. 1302. *In hoc Capitulo* (FF. Prædicatorum) *fuerunt Converſi ſeu Begihardi, hoc eſt, Fratres non habentes domicilia, 80. mendicantes cibaria.* Et an. 1302. *Capitulum Fratrum Minorum fuit in Columbaria ſolemniter celebratum. Comparuere illic 150. Fratres, Converſi ſeu Begihardi 30. bini & terni in proceſſione per Columbariam tranſeuntes eleemoſynam mendicabant.*

Beguini, Iidem qui *Beghardi*: tametſi *Begardos,* viros; *Beguinas,* mulieres potiſſimum, & ut plurimum dictas, evincat Clementina *Ad noſtrum,* de Hæreticis. Quod etiam obſervatum ſupra. Auctor Breviloqui: *Beghardus, & Beguina, & Begutta, ſunt viri & mulieres tertii Ordinis.* Bernardus Guidonis in Vita Joannis XXII. PP. *Secta quædam peſtifera illorum qui Beguini vulgariter appellantur, qui ſe Fratres pauperes de tertio Ordine S. Franciſci communiter nominabant, ex quibus plures fuerunt tanquam hæretici condemnati & combuſti.* Non erant tamen revera ex tertio Ordine S. Franciſci, ſed falſo id aſſerebant, quo pravas ſuas opiniones recepti Ordinis auctoritate tuerentur, uti pluribus probat Waddingus. Alvarus Pelagius de Planctu Eccleſ. lib. 2. cap. 51. *Iſtis ultimis temporibus hypocritalibus plurimi, maxime in Italia & Alemannia, & provincia Provinciæ, ubi tales Begardi & Beguini vocantur, nolentes jugum ſubire veræ obedientiæ, ſed libertate noxia potiri, nec ſervare regulam aliquam ab Eccleſia approbatam ſub manu præceptoris & ducis legitimi, vocati Fratricelli, alii de Paupere vita, alii Apoſtolici, aliqui Begardi, qui ortum in Alemannia habuerunt, &c.* Matth. Paris & Mathæus Weſtmon. an. 1243. *Eiſdem temporibus, quidam in Alemannia præcipue, ſe aſſerentes Religioſos, in utroque ſexu, ſed maxime in muliebri, habitum religionis, ſed levem ſuſceperunt, continentiam & vitæ ſimplicitatem privato voto profitentes, ſub nullius ta-*

men regula coarctati, nec adhuc ullo clauſtro contenti. Et paulo ante ex Epiſtola Yvonis Narbonenſis, meminit idem Paris *novorum Religioſorum* in Vienna Auſtriæ, *qui Beguini* vocabantur. *Errores* porro *Beguinorum & Beguinarum, quorum ſecta detecta fuit circa an. Dom.* 1315. *& multi ex eis inventi ſunt & indicati qui ſe dicunt Fratres & Sorores de Pœnitentia de tertio Ordine S. Franciſci & fuerunt combuſti*, pluribus recenſet Guido Carmelita in Summa de Hæreſibus fol. 108.

☞ Verum non modo Franciſcanos ſe mentiebantur fanatici illi, ſed & Apoſtolorum nomenclatura ſeſe decorabant. Concil. Trevir. an. 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 250. *Item, inhibemus ſub pœna excommunicationis, ne quis in noſtra civitate, dioceſi & provincia Trevirenſi aliquem vel aliquos de illis ruſticis, qui ſe Apoſtolos appellant, in domum ſuam recipiat, aut eis eleemoſynam eroget.*

Beguinos ut viros fictæ Religionis ac pietatis non ſemel perſtringit M. Robertus de Sorbona in Serm. de Conſcientia: *Vidi quemdam, qui cum erat coram magnis Beguinis, habebat magnum ſupertunicale rotundum cum magnis & latis manicis de camelino, & coram mundanis habebat de bruneta, ſciſſum ante & retro, ſtrictum ſine manicis, de vario foderatum.* Infra: *Ergo Beguini ſive in ſæculo, ſive in religione, & libro iſto conſcientiæ ſunt ſapientiores, quia frequentius & pluries confitentur.*

Begginorum etiam appellatione Valdenſes non ſemel donat Godefridus Monachus S. Pantaleonis an. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213.

¶ Begini, Iidem qui *Fratres Gaudentes*, de quibus in voce *Fratres*.

Beghinæ, Mulieres ejuſdem ſectæ ac inſtituti, quo *Begardi* & *Beguini*, quæ una cum iis pariter damnatæ ſunt in Viennenſi Concilio, præſertim eæ quæ in Alemannia degebant, ut patet ex lib. 3. Clementinar. tit. 11. cap. 1. lib. 5. tit. 3. cap. 3. ubi plura de earum hæreſi. Matth. Paris anno 1251. *In Alemannia mulierum continentium, quæ ſe Beguinas volunt appellari, multitudo ſurrexit innumerabilis, adeo ut ſolam Coloniam mille vel plures inhabitarent.* In Alemannia, *Kuberin*, *id eſt*, *Pœnitentes* appellatas iſtas Beguinas tradit Chronicon Senonienſe lib. 5. cap. 1. de quibus agit etiam lib. 4. cap. 18. *Fratres & Sorores de Pœnitentia* itidem Beguini & Beguinæ dicuntur in Bulla Joannis XXII. PP. data 7. Kl. Mart. an. 3.

Sed quia paſſim, præcipue in Belgio, ſub *Beghinarum* nomine virgines Deo vere & ſancte famulabantur, ne nocentium damnatione innocentes involverentur Joannes XXII. Extravagant. *Ratio recta*, & alia Bulla quam deſcripſit Aub. Miræus in Diplomat. Belg. l. 1. cap. 91. paterne providit. De *Beguinarum* Belgicarum hodierno inſtituto, ac vivendi ratione, ſic Lindanus: *Hæ medium vitæ genus agunt inter monaſticum & ſæculare. Certis legibus omnes vivunt: de ſuo victitant, à votis liberæ ſunt. Si nubere viſum, migrant & nubunt, non inutili vitæ inſtituto, cum ſint in illo & in altero ſexu, qui neque libertatem ferre poſſunt, neque arctum imperium, quibus medium hoc vitæ genus ſaluti eſſe queat.* [Statuta Eccl. Leodienſis an. 1287. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 879. *Præcipimus quod omnes Beghinæ privilegio Beghinali gaudere volentes, intrent curiam Beghinarum & præcipimus commorantibus extra curiam Beghinarum, quod diſtinguant habitum ſuum ab habitu Beghinarum, & ſi aliqua Beghina extra curiam acceſſerit moratura, vel ejecta fuerit propter incontinentiam; vel aliud delictum, habitum non deferat Beghinarum.* Beguinarum vitæ genus deſcribunt etiam Rythmi veteres de Origine & fundatione Monaſterii Pratenſis in Flandria:

Beginæ namque fuerunt à prima ſui ætate.

Mox:

Habebant enim famulam quæ omnibus miniſtrabat;
Et de juvantibus vitam eis auxilium dabat.
Ibant enim illæ mane ad Albini ſanctum templum,
Deum orant, nec inane deforis dabant exemplum;
Tunc non habebant in loco ubi manebant, capellam,
Nec quid ſacratum in illo, ſed habebant ſolum cellam,
Inde caſam repetebant, & accipiebant colum;
Otioſum tempus ſpernebant, nullum cogitantes dolum;
Sæpe veniebant probi qui eos confortabant,
Et munimen conſilii illis pro Jeſu donabant, &c.

Vide eumdem Miræum in Donationib. Belgic. cap. 112. Quaſdam tamen votum emiſiſſe teſtatur Summa Raimundi Fratr. Ord. Prædicat.

Si Beguina Deum ſponſum prælegerit, atque
In ſignum crines præſciderit, iſta marito
Si nubit, nupta maneat: ſed pœniteat quod
Infregit votum.

Vide Cantiprat. lib. 2. de Apib. cap. 38. num. 2. cap. 51. num. 12.

At in Gallia Beguinarum inſtitutum cum comtemptui haberetur, ſenſim deſiit, & in earum locum ſucceſſere Sorores tertii Ord. S. Franciſci, quibus indidem traditæ in urbibus Galliæ earum ædes. Nam in Beguinarum Pariſienſium Monaſterium tranſlatæ Sorores Ordinis iſtius tertii S. Franciſci, quæ de *Ave Maria* cognominantur, Diplomatibus Ludovici XI. menſis Martii an. 1471. & 6. Martii 1479. quæ habentur in to. 2. Ordinationum ejuſdem Regis fol. 326. Quod etiam in urbe Bellovacenſi factitatum ab eodem Principe refert Louvetus in Hiſtoria Bellov. to. 1. pag. 747. 752.

¶ Beguttæ, in Epiſtolis obſcurorum virorum: *Utrum Lolhardi & Beguttæ in Colonia ſunt ſeculares vel ſpirituales perſonæ, utrum teneantur facere profeſſionem, & an poſſint accipere mulieres & viros. Begutta* apud Auctorem Breviloqui.

Bigrinæ, pro *Beghinæ*, perperam editum apud Matth. Weſtmonaſter. an. 1243.

¶ Beggina, pro *Beguina*, apud Mantelium Hiſt. Loſſenſis parte 2. pag. 27. *Ex primaria fundatione curiæ Begginarum de Grathem.*

Beghina, Monetæ minutioris ſpecies, in Pacto Tongrenſi an. 1403. deſcripto in Magno Recordo Leod. pag. 45.

Beguinagium, Conventus, vel inſtitutum Beguinarum, in Clementina 1. tit. de Religioſis domibus, & in Vita S. Gertrudis cap. 4. num. 15. &c. *Beghinæ & habitus Beghinagii*, in Bulla Joannis XXII. ann. 1320. apud Waddingum. Vide Continuatorem Nangii an. 1317. Joann. de Condato in Dominicanos MS.

Et encor reteneis de mi
K'a Beginage
Ont-il mult volentiers viſnage,
Tout auſſi enuis com froumage,
Cas mengeroit.

¶ Begginaſium, in Hiſt. Loſſenſi auctore Mantelio part. 2. pag. 26. *Ad conventum noſtrum Begginaſii Grathem quod attinet.*

A Begga Pipini Landenſis filia, S. Gertrudis Nivellenſis ſorore, *Beguinarum* nomen & inſtitutum ſumpſiſſe conſtans eſt apud Belgas opinio, nullo alio licet nixa fundamento, quam nominis

Beggæ. Alii à velo capitis appellatas volunt, etſi vela iſta ab iis, quæ *Beguinæ* ipſæ deferebant, dicta longe probabilius ſit. Willelmus Heda ann. 1484. *Quo tempore Ordo divæ Brigitæ inſtituitur ex religioſis feminis, ſolutæ tamen vitæ, quas Beginas vocant, à velo capitis quo involvi conſueverunt, ſic dictæ.* Joachimus Hopperus à *Be-ghinnen*, i. incipere, deducit, *quod principium ſive initium quoddam rei monaſticæ ponant.* Alii denique à *Bego* quodam iſtius inſtituti auctore, *Beguinos* & *Beguinas* nomen hauſiſſe volunt. Ægidius Aureæ vallis Monachus in Radulpho Epiſcopo Leod. cap. 52. ſub an. 1180. *Suſcitavit Deus ſpiritum ſancti cujuſdam Sacerdotis viri religioſi, qui Lambertus le Begue, quia balbus erat, de S. Chriſtophoro dicebatur, à cujus cognomine mulieres & puellæ quæ caſte vivere proponunt, Beguines Gallice cognominantur, quia ipſe primus extitit, qui eis præmium caſtitatis verbo & exemplo prædicavit.* Quæ quidem hauſit ex Vita S. Odiliæ, & ex Joanne Abbatulo lib. 1. cap. 4. totidem habet etiam Chronicum M. Belgicum pag. 193. Vide *Picardia.*

¶ BEGRA, Piſcis ſpecies. Charta anni 1366. de Aquariatu Monaſterii S. Crucis de Talmundo: *Item tenebitur dictus Aquarius in vigiliis feſtorum principalium ... duo fercularia plena miniſtrare, videlicet in quolibet ferculo tres pecias marlucii recentis, aut canceris, & de radis vel de Begris quinque pecias aut de aliis piſcibus ad valorem, &c.*

¶ BEGUINÆ, Beguini, Beguinagium. Vide *Beghardi.*

¶ BEGUTA. Vocabularium utriuſque juris: Idem quod *Beguina*, Gall. *Bigotte*, quam vocem in pravum hodie ſenſum detortam pro muliere ſuperſtitioſa fere ſolent accipere. Vocis origo Germanicum *By Gott*, i. e. *in Deo* vel *per Deum:* qua de re vide Menagium in Dictionario Etymol. Gall. Res Moguntiacæ to. 1. pag. 81. col. 2. *Super receptione Begutarum, ne ultra numerum ternarium ibi habitent per decanum S. Petri benedicendæ.* Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 722. D. *Tribus virginibus ſeu Beguttis ante mane Eccleſiam viſitantibus.* Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 195. *Noſtræ Sorores Pragenſes, quæ Beguttæ ſunt vocatæ, &c.*

¶ BEGUYNA, Stipis collectrix, Gall. *Quêteuſe*, f. ſic dicta, quod ipſa vitæ inſtituto *Beguina* vulgo eſſet, ab Anglico *Begging*, Mendicus. Inventarium Eccleſiæ Noviom. an. 1419. ex Archivo ejuſdem: *Item una Gallice* Gibeciere *broderata pro miniſterio Beguinæ faciendo.*

¶ BEHORDEIS, Haſtiludium. Vide *Bohordicum.*

BEJANUS, Bejania, Betaunium. Vide in *Beanus.*

¶ BEIN-BERGÆ, Arma quibus teguntur crura. Gloſſæ Florentinæ apud Eccardum: *Ocreæ, arma crurum, Benberga.* Lex Ripuaria tit. 36. n. XI. *Bain-bergas bonas pro ſex ſolidis tribuat.* Cod. Goth. *Baimbergas.* Menagius in Etymol. Gall. ad vocem *Hauberg*, ex eadem lege: *Beinbergas bonas.* Teſtamentum Everhardi Comitis in Spicil. Acher. to. 12. pag. 493. *Brumiam unam & helmum cum halsberga, & manicam unam, Brimbergas duas.* Ubi merito monet Eccardus legendum *Beinbergas:* quæ vox Germanica componitur ex *Bein*, Crus, & *Bergen*, Operire, munire. Vide *Bainbergæ.*

BEINELLUS. Tabular. Foſſatenſe: *Emit etiam omnes Beinellos qui ſunt in magna foreſta, quos vendiderat Joannes Abbas tempore ſuo cum dicta foreſta.*

BEKA. Tabularium Abbatiæ Clarimariſci [inter Opera Miræi to. 1. pag. 192.] *Terminus autem mareſci Walcheri eſt, ſicut utraque Beka ex una parte, & rivus aquæ ex altera parte dividunt.* Germanis *Beke*, eſt rivus, torrens.

BELAMIA. Regula data à B. Roberto de Arbreſſello Monialibus Fontis-Evraldi cap. 12. *Ut non habeant veſtimenta fimbriata, neque in dorſo, neque in lecto, præter Belamiam, ſed inciſa conſuantur, ut tunicæ & chlamydes, & cætera omnia.* Veſtis ſpecies ſic dicta ex Gallico *Belle amie*, quaſi *Bella amica.*

BELBUS, *Hyæna*, apud Capitolinum in Gordiano III.

¶ BELENEAS. Vide *Bajunola.*

¶ BELEUTERION. Spicil. Acher. to. 3. pag. 239. ex Chronico Fontanellenſi: *Juſſit præter aliam condere domum juxta abſidam baſilicæ S. Petri ad plagam Septentrionalem, quam conventus ſive curiæ, quæ Grece Beleuterion dicitur, appellari placuit: propterea quod conſilium in ea de qualibet re perquirentes convenire fratres ſoliti ſint.* Legendum eſt Βουλευτήριον, quod curiam reipſa ſignificat apud Græcos recentiores. Vide Gloſſarium mediæ Græcitatis ad vocem Βουλευταί.

BELFREDUS, *Berfredus*, *Verfredus*, *Berefridus*, *Bilfredus*, *Balfredus*, *Berfreit*, *Belfragium.* Hæc omnia unum ſonant, Gall. *Beffroy.* Sic vero appellata machina bellica lignea, in modum excelſioris turris exſtructa, variis tabulatis, cœnaculis ſeu *ſtationibus* conſtans, rotiſque quatuor vecta; tantæ proceritatis, ut ejus faſtigium, oppidorum & caſtrorum obſeſſorum muros æquaret; cujus parietes, vel tabulis vel cratibus colligati, coriis taurinis & equinis, operti erant, ut ab ignium inextinguibilium ejaculationibus damnum non paterentur. In cœnaculis autem collocabantur milites qui in hoſtes continuo tela vibrabant, aut ſagittas emittebant: infra vero viri robore præſtantes magnis impulſibus muris machinam admovebant. Deſcribitur non ſemel ejuſmodi machina à Scriptoribus, tacito licet *Berfredi* nomine: à Leone Imp. in Tacticis cap. 15. num. 30. Alberto Aqu. lib. 6. cap. 11. lib. 7. cap. 3. Guiberto de Geſtis Dei lib. 6. cap. 18. lib. 7. cap. 7. Ægidio Monacho Aureæ vallis in Alberone II. cap. 35. Tudebodo lib. 5. pag. 805. Froiſſart. 1. vol. cap. 111. præterea à Poëta vernaculo in Poëmate, cui titulus, le Roman *de Garin:*

Un engin fet, de tel parler n'oi,
Qui ot de haut cent piez tos enterins.
Pres de la porte fiſt venir tel engin,
A ſept eſtages tot droit de fuſt chefnin,
Arbaleſtriers i a mis juſqu'à vint,
Bien fu cloez, couvert de cuir boli.

Modum vero conſtruendorum *Berfredorum*, vel ſaltem ejuſmodi turrium, quas ad urbium & caſtrorum muros admovere ſolebant, deſcribit Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 22. Πυργοκάστελλοι dicuntur in Chronico Alexandr. pag. 900. 906.

Berfredus. Ordericus Vital. lib. 8. *Ingentem machinam, quam Berfredum vocitant, contra munitionem erexit, & copioſe bellicis apparatibus inſtruxit.* Et mox: *Inſecutores armigerum quemdam fecerunt in Berfredum aſcendere, & à boreali plaga ignem immittere.* Lib. 12. *Carpentarios Berfredum facientes docebat.* [Epiſt. Friderici Imper. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 909. E. *Robur ſcilicet ac munimentum totius Bulgariæ in Berfredis ac propugnaculis contra honorem Dei & vivificæ Crucis, in noſtrum ac totius Chriſtianitatis excidium præcepit communiri.*]

Berfreit, & Berefreid. Willelmus Malmeſb.

l. 4. Hiſt. p. 141. *Alterum* (machinamentum) *fuit pro lignorum penuria turris non magna, in modum ædificiorum facta, (Berefreid (al. Berfreit) appellant) quod faſtigium murorum æquaret.* Simeon Dunelm. de Geſtis Angl. an. 1123. *Videns autem Rex ſe non ac diſpoſuerat proficere, ligneam turrim, quam Berfreit vocant, erexit.*

Belfragium. Will. Armoricus lib. 2. Philipp. pag. 119.

Cratibus & lignis rudibus Belfragia ſurgunt,
Turribus alta magis & mœnibus, unde valerent
Agmina miſſilibus, teliſque quibuſlibet uti,
Devexoſque hoſtes facili proſternere jactu.

Bertefredus, in Charta Innocentii II. PP. apud Ughellum in Epiſcopis Bergomenſibus.

Bilfredus, apud Rolandinum in Chron. lib. 1. cap. 8. lib. 4. cap. 2. lib. 6. cap. 6. lib. 12. c. 6. Jacobus Hemricurtius in Speculo Haſbanico pag. 180. *Fiſt faire à Flemale ... un Belfroit environneit de foſſeis, & le nommat le Heis.*

Verfredus, in Epiſtola Friderici I. apud Willelm. Hedam an. 1190. pag. 320. 1. Edit.

Baltefredus, in Charta Blanchæ de Sabaudia uxoris Galeacii Comitis Virtutum.

Balfridus, in Charta Communiæ Sueſſion. *Belfroy*, in Conſuetud. Atrebatenſi antiq. art. 98. nova art. 145.

¶ Batifredus, in Chron. Antonii Godi apud Murator. to. 8. col. 72. *Valles .... ſpaldatæ & munitæ Betifredis ac foveis ampliſſimis undique circumdatæ.*

¶ Bitefredus, & Bitifredus, in Chron. Parmenſi ad an. 1308. apud Murator. tom. 9. col. 872. *Munivit de Bitefredis & beltreſchis & aliis neceſſariis ad defenſionem.* Ibidem col. 773. *Conſtruxit ... Bitifredos & batreſchas & pontes levatores.* Occurrit etiam apud Albertinum Muſſatum de Geſtis Henrici VII. lib. 6. rubr. 6. apud eumdem Murator. to. 10. col. 423.

¶ Butifredus. Memoriale Poteſtatum Regienſ. an. 1288. apud Murator. to. 8. col. 1172. *Intraverunt locum S. Stephani, & ibi caſtrum reædificaverunt, ducentes de Mantua & Verona Butifredos, & machinas & palancatum.* Regimina Paduæ ad an. 1320. ibidem col. 433. *Multi ex eis aſcendentes ſuper Butifredum & ſpaldum, & interficientes cuſtodes.*

Belfredi nomen à ſimilitudine ejuſmodi machinæ bellicæ, poſtea inditum altioribus turribus, quæ in urbibus aut caſtris eriguntur, in quarum faſtigio excubant vigiles, qui eminus adventantes hoſtes pulſata, quæ in eum finem appenſa eſt, campana cives admonent, quo ſint ad arma parati.

Nec in eum tantum finem ſtatutæ in berfredis campanæ, ut adventantes nuncient hoſtes, ſed etiam ad convocandos cives, & ad alios uſus, prout rei politicæ curatoribus viſum fuerit. Unde *Campana bannalis* dicitur Hocſemio, quod cum pulſatur, quicumque intra *bannum* ſeu diſtrictum urbis commorantur, ad conventus publicos ire teneantur. [In quibuſdam Conſuetud. municipalibus, *la Ban-clocque*, quod ad *bannum* convocandum pulſetur.] Statuta Gildæ Scoticæ cap. 28. *Nullus regratarius emat piſces, fœnum, avenas, ... ante pulſationem campanæ in Berefrido, &c.* Atque inde *Berfredus* inter privilegia *Communiæ* vulgo accenſetur: idque colligitur ex Areſto, ſeu Statuto Caroli Pulcri dato Pariſ. an. 1322. quo cives Laudunenſes, propter neſcio quod commiſſum in Laudunenſem Eccleſiam ſacrilegium, jure Communiæ privantur, nempe *jure Scabinatus, Collegii, Majoratus, Sigilli, Campanæ, Berfredi, & Juriſdictionis. Berfredi Brugenſis* meminit Chronicon Flandr. cap. 61. 63. quod *Beaufroy & Belleſroy* vocat. [Idem probat Charta Johannis Comitis Atrebat. an. 1376. pro libertate & immunitate S. Vallarici: *Item nous avons donné & accordé échevinage, Ban-cloque grande & petite.*] Sed & *Belfredi* vox, à Saxon. & German. *bell*, campana, & *freid*, pax, videtur deducta, quod in hiſce turribus appenderetur ad convocandos homines in tumultibus bellicis, vel aliis occaſionibus, maxime in urbibus, quarum Communiæ *Pacis* nomine non ſemel donatæ leguntur. Vide *Campana.*

Denique etiamnum *berfredum* appellant noſtri ligneam fabricam in campanariis, in quibus pendent campanæ. Charta an. 1282. in Magno Paſtorali Eccl. Pariſ. lib. 20. cap. 220. ubi de campanis: *Berfredum autem tenetur fabrica Eccleſiæ facere & ſuſtentare ſuis ſumptibus.* Vide *Triſtegum.*

¶ BELGICAT. Vide *B. Littera.*

BELKINUS. Vide in *Baldakinus.*

¶ BELLA, Acus, à Græco βελόνη quod à βέλος formatur, unde facile *bela* vel *bella.* Computum an. 1318. *Item pro rauba brunetæ nigræ Dominæ & pluribus aliis neceſſariis in dicta rauba, & pro eſpinglis & Bellis* xxiv. *l.* vi. *ſ.* viii. *den.*

BELLAGINES, Jura municipalia Gothorum. Jornandes de Rebus Get. cap. 11. de Diceneo: *Phyſicam tradens, naturaliter propriis legibus vivere fecit, quas uſque nunc conſcriptas, Bellagines nuncupant.* Andreas Gravius Suecus accerſit vocabuli etymon à Saxonico ſeu Danico bẏ, habitatio, & laȝa. lex: ita ut Bellagines fuerint urbium & oppidorum leges. Vide *Laga* & *Bilage*, & Loccenium lib. 2. Antiquit. Suecic. cap. 5.

¶ 1. BELLATOR Monasterii, An idem qui Advocatus ſeu Defenſor, hinc *Bellator* dictus, quod pro tuitione monaſterii ſibi commiſſi nonnunquam *Bellare* cogeretur! Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 60. in ſubſcriptionibus: *S. Herveii Bellatoris. S. Petri Culture. S. Belinandi de Cathedris. S. Elinandi filii Alardi.*

¶ 2. BELLATOR, Caſtrorum præfectus. Vita S. Aldegundis to. 2. Act. SS. Benedict. pag. 807. *Duorum quoque avunculorum ejus Gundalandi & Landrici nomina præfiximus, qui primatum pugnæ iſtius regionis tenuiſſe memorantur, quod Græci Scholares, nos quoque Bellatores vocamus.*

BELLATORIUM, Pars navis, illa forte in qua milites pugnare ſolent. Vide tom. 5. Hiſtor. Francorum pag. 436. 437.

¶ BELLAX, Bellicoſus. Ducheſnius Hiſt. Script. Norman. pag. 956. ex Geſtis Stephani Ducis Norman. *Viri Bellaces, nulliſque militari induſtria, vel quavis probitate ſecundi.* Acta S. Caſſiani apud V. Cl. Fontaninum de Antiq. Hortæ. pag. 343.

Romanus celeber, nec non Bellaxque Sicamber.

BELLENGUM. Vide in *Berlengum.*

¶ BELLICARE, Belligerare, præliari, impugnare. Murator. tom. 2. pag. 265. col. D. in Camilli Peregrini Hiſt. Princip. Langob. *Et ecce congreditur cum Saracenis trophæum primitus Bellicans ſumpſit ex eis victoriæ.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 104. col. 1. ex Inſtrumento anni 1300. *Fortalicium cum ſuis gentilibus Bellicaret.* Vide *Decludere.*

¶ BELLICREPA. *Quoddam genus ludorum cum armatis* Gloſſar. Iſid. in Pithœanis: *Bellicrepa, Saltatio.* Quæ, teſte Feſto *dicebatur, quando cum armis*

ſaltabant: quod à Romulo inſtitutum eſt, ne ſimile pateretur, quod fecerat ipſe, cum à ludis Sabinorum virgines rapuit.

¶ BELLICUM Facere, pro Hoſtilia facere, *Faire des actes d'hoſtilité*, apud Rymer. to. 1. pag. 768. *Detis firmiter in mandatis ne, donec ſciverimus, utrum poſſimus in ipſo tractatu proficere, Bellicum faciat in Barones, vel* (in) *aliquem eorumdem inſultum.*

¶ BELLIONES, Bellicoſi, Belligeratores. Glab. Rodulfus lib. 1. Hiſt. cap. 1. *Hi denique prudenti conſilio & virtute, quoſque in giro Belliones ita proprio ſubjugavere dominio, &c.*

¶ BELLIPARIUS, pro *Pelliparius*, qui parat pelles, apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 449. *Nobili ut veſte trabeatus incederet, Belliparium accerſiri juſſit, &c.*

¶ BELLONARII. οἱ θεοφορούμενοι, lib. de Offic. proconſ. Fanatici. Supplem. Antiquarii.

¶ BELLUILE, θηριώδες, Belluinum, ferinum. Supplem. Antiquarii.

BELLUM, Prælium, qua notione πόλεμος uſurpatur apud Leonem Imp. in Tacticis cap. 12. 13. 14. & alibi paſſim Hiſtoria Miſcella: *Tyrannide vero deſtructa, fit Perſarum atque Romanorum circa Martyropolim maximum Bellum.* Ubi Theophanes pag. 220. habet πόλεμος μέγιστος. Theodorus Campedonenſis de Vita S. Magni c. 6. *Ea vero hora qua apud Tolbiacum Bellum iſtud commiſſum eſt, &c.* Sampirus Epiſcopus Aſtoricenſ. in Adefonſo IV. Rege Hiſpan. *Et bello inito, occidit ibidem ex Agarenis 12. millia.* Dudo de Moribus Normann. pag. 96. *Locus autem in quo Bellum memorabile fuit, dicitur uſque in præſentem diem, Ad pratum Belli.* Charta Fundationis Monaſt. de Bello in Angl. à Willelmo Notho, apud Guillelmum Prynneum in Libertatib. Angl. tom. 1. pag. 1192. *Et quia in hoc loco, ubi ſic conſtructa eſt Eccleſia, mihi victoriam præſtitit in Bello, ob victoriæ memoriam ipſum locum appellare volui.* Willelm. Brito lib. 10. Philipp.

In plano plane Bello confligat aperto.

Infra:

Donec lux Bello licitam ſe craſtina præſtet.

Utuntur præterea Ordericus Vitalis pag. 501. Rigordus, & alii.

Bellum Publicum, quod *pugna publica*, & *publicus conflictus* dicitur Venerio lib. 2. cap. 18. lib. 3. cap. 9. 26. *Mars publicus*, lib. 5. cap. ult. *Prælium publicum*, Venerico in Apologetico Henrici IV. Imp. Δημοσία μάχη, apud Leonem in Tact. c. 20. §. 42. & Mauricium in Strateg. lib. 9. c. 2. lib. 10. c. 4. δημόσιος πόλεμος, apud Theophanem ann. 4. Leonis Chazati. Auctor incertus de Limitibus agrorum: *Quando milites occidebantur in Bello publico.* Vetus Inſcriptio 161. *Poſt victoriam Gothicam, ipſis eorum Regibus celeritate mirabili conflictu publico ſuperatis atque proſtratis, &c.* Catwlphus in Epiſtola ad Carolum Magnum: *Longobardorum exercitus ante faciem tuam ſine publico Bello in fugam converſus.* Charta Hugonis Archiepiſcopi Lugdunenſis ann. 1094. *Ut eum à vinculis anathematis, quo innodatus erat pro captione fratris ſui Gaufredi, quem in Bello publico ceperat, abſolveremus.* Alia Goffredi Comitis Andegavenſis ann. 1048. *De ſubmonitione pro prælio publico, &c. Bellum publice denunciatum*, in alia ejuſdem Goffredi in Hiſtoria Monaſterii S. Nicolai Andegavenſis. Ita apud Cumeanum de menſura pœnitent. cap. 6. Bedam de Remediis peccatorum cap. 3. Silveſtrum Giraldum lib. 1. Itiner. Cambr. c. 9. c. 2. Ericum Upſalenſem l. 2. Hiſt. Suecor. p. 43. &c.

Bellum Campale, Prælium publicum: ꝼolcꝫeꝼeoht, in Chronico Saxonico. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 10. *Qui in Bello campali vel navali, fugerit, &c.* Et cap. 43. *Qui proditor domini ſui fuerit, quicunque ab eo in obviatione hoſtili, vel Bello campali fugerit, vel victus fuerit, vel feloniam fecerit, terram ſuam foris fecit.* Adde cap. 13. Eximinus Petri Salanova de Privileg. Baronum Aragon: *Non tamen tenentur Regi facere exercitum vel cavalcatam, niſi forte Rex iret ad campale prælium.* [Ogerii Panis Annal. Genuenſ. lib. 4. ad an. 1204. apud Murator. tom. 6. col. 389. *Navis Carrocia de qua erat dominus vir ſtrenuus Alamannus de Coſta, navem Piſanorum de curſu, quæ Leopardus vocabatur, & quæ exierat ad ipſam inquirendam cum quingentis bellatoribus Campali Bello devicit, & eam cepit.* Ubi obſervandum *Campale Bellum* etiam dici de navali prælio. Inſtrum. an. 1235. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Quod ſi dominus Comes obſidere vellet aliquod caſtrum, vel ei faceret inimicus Bellum Campale, &c.*] *Campale certamen*, apud Aimoinum lib. 3. de Mirac. ſancti Benedicti cap. 7. *Campalis congreſſus*, in Actis Innocentii III. PP. p. 15. *Lis campalis*, in Charta Aldefonſi Regis Aragon. apud Hieron. Blancam pag. 640. *Bellum campeſtre*, apud Rogerum Hoved. ann. 1187. *Diſpoſuit acies ſuas ad Bellum campeſtre.* Matth. Paris ann. 1121. *Actum eſt campeſtre prælium inter Ludov. Regem Franc. & Henr. Regem Angl. Conflictus campeſtris*, in Geſtis Innocent. III. PP. pag. 86. Paſſim apud Scriptores, Guillel. de Podiolaurent. cap. 23. 30. Leon. Oſt. lib. 2. Chron. Caſ. cap. 38. Florent. Wigorn. pag. 656. Galfridum Monumuth. lib. 1. cap. 5. Petr. de Vineis lib. 1. Epiſt. 21. 33. lib. 2. Epiſt. 45. lib. 3. Epiſt. 82. &c. Hiſt. Cortuſior. lib. 6. cap. 8. Sed & ita uſurparunt Scriptores noſtri. Le Roman *de Vacce* MS.

Mainte Bataille fiſt, & maint eſtour champal.

Philippus *Mouskes* in Philippo Aug.

Si envoia ſon fil Henri,
A moult grant gent, ſi qu'entre aus deus
Dut eſtre Bataille campeus.

Robertus de Bourrono, in Hiſt. MS. Merlini & Arthuri: *Ne remanra preudome qui ne rechoive mort en une Bataille Campal.* Et infra: *Li Roi Arthus & li home li Roi Rion aſſemblerent or endroit en Bataille Campal, en une plaine chi devant. Bataglia Campal*, apud Joannem Villaneum lib. 7. cap. 111. lib. 11. c. 8. 13. *Bataille Roiale*, apud Petrum de Fontanis cap. 13. §. 11. Tabular. Burgulienſe ch. 97. *Curtis vero ipſa libera eſt ab omni hominum extraneorum conſuetudine, corvata, biduanno, ab aliis hujuſcemodi, ab ipſius etiam Comitis, niſi in hoſtem vadat, & hoc ſub nomine belli.*

Caſus in bello campeſtri recenſetur inter *magna forefacta*, quorum cognitio ad ſuperiorem dominum ſpectat, in Charta Odonis Ducis Burgundiæ ann. 1206. apud Perardum pag. 297. *Bellum campale*, nude dicitur in alia anni 1220. apud eumdem pag. 323.

Bellum Nominatum. Vide *Hoſtis*; [ubi legitur: *Interdum etiam tenebantur dominos ſequi, &c.*]

¶ Bellum Primum, Prima acies in prælio, Hiſpanis *Delantera*, Gallis *Avant-garde.* Rymer. tom. 6. pag. 532. col. A. *Damus & concedimus pro nobis, hæredibus & ſucceſſoribus noſtris Regibus Caſtellæ per præſentes dicto illuſtriſſimo Regi Angliæ, & Edwardo ejus primogenito . . . ad guerram, quam nos habebimus, aut hæredes noſtri Reges Caſtellæ habebunt, contra Regem Granatæ, aut alios Fidei inimicos, quod iidem Re-*

ges & eorum primogeniti, habeant primum bellum ſive Delanterre, ante omnes mundi Chriſtianos & omni tempore; ita tamen quod nos poſſumus & hæredes noſtri Reges Caſtellæ, ſi voluerimus, ponere vexilla noſtra in dicto bello pariter cum vexillis Regis Angliæ vel ipſius primogeniti. Item, quod ſi contingeret dictos Reges, aut eorum primogenitos, ad guerram, quam nos aut hæredes noſtri habebimus contra Regem Granatæ, aut alios Fidei inimicos, non venire aut nolle, aut non poſſe venire, volumus & concedimus quod unum vexillum, de armis Regis Angliæ, ſit omni tempore in dicta guerra, in primo bello, ſive en la Delenterre, &c.

Bellum, *Duellum*, Monomachia, etiam legibus decreta. Guillelmus Carnotenſis de Vita S. Ludovici: *Monomachiam, quæ Bellum dicitur, vel Duellum, &c.* Leo III. PP. Epiſt. 4. *Tunc ipſe Leo Imperator ... petiit cum Conſtantino Bellum committere, ne pro duobus viris tantorum Chriſtianorum ſanguis effunderetur, &c.* Tabularium Vindocin. Charta 122. *Si forte incolarum aliquis in aliquo excedit, unde aut Bellum faciendum ſit, aut ſolitum candentis ferri judicium ſit deportandum. Bellum vadiare*, in Legibus Henrici I. Reg. Angl. cap. 59. Scacarium S. Michaël. apud Cadomum ann. 1225. *Judicatum eſt quod Bellum vadiatum nullum ſit, ex quo nullus Miles fuit ad viſionem.* Regeſtum 1. Sanjuſti in Camera Comp. Pariſ. *Quæritur utrum mortuo illo qui gagiavit Bellum, incipiat cauſa de novo, &c.* Statuta Willelmi Regis Scotiæ tit. 15. §. 3. *Nulli liceat redemptionem capere de aliquo, poſt aquæ, vel belli de eo judicium factum.* [Notitia de placito Petri *Samuel* cum Veberto Abbate S. Juniani inter Antiquit. Bened. Pictav. MSS. Stephanotii part. 3. p. 577. *Et judicaverunt Bellum ut eſſet, & remanſit in Petrone & fratre ejus Woſcelino.*] *Bellum pugile*, apud Guibertum Abbat. Novigenti lib. 2. de Vita ſua cap. 5. ſub finem. *Bellum armatum.* Charta Fulconis Comitis Andegavorum pro fundatione Abbatiæ Belliloci juxta Lochas: *Et ſi in aliquo loco terræ meæ Abbas loci illius pro qualicunque re Bellum fecerit, ſi homo ſuus victus fuerit, liberum eum reducat, nec aliquam forfacturam Præpoſito vel Vicario emendet. Bellum quod ante Abbatem vel Præpoſitum loci armatum fuerit, ibi præficietur, vel ubi Abbas illud ducere voluerit. Si vero cum homine meo, aut alicujus mei Militis armatum fuerit, Lucæ fiet, &c.* Ita *bellum* pro duello paſſim uſurpatur, in Foro Morlanenſi art. 8. in Legibus Willelmi Nothi cap. 68. 69. 70. 71. in Legibus Henrici I. cap. 45. 49. 59. apud Galbertum in Vita Caroli Comitis Flandriæ n. 12. 94. 162. 137. &c.

¶ Bellum Campionum, Eadem notione, inter dominica jura recenſetur in Charta Ebrardi Vicecomitis Carnotenſis anni 1073. ex Tabulario Dunenſi: *Non abſurde autem videtur hic inſerere, quod prædicta villa* (de Puteolo Caſtro, Gallice *du Puiſet*) *non ſolum ipſa ab omni prorſus exactione liberrima huc uſque perſeveraverit, verum etiam in tantum hujuſmodi privilegio omnes ceteras antecellit, ut de proximis circumquaque villis ad judicium calidi ferri portandum & ad Bellum Campionum clipeo & baculo faciendum, ex antiquitate ſæpe illic accuſatores & accuſati conveniant, totaque cauſa ad ipſius villæ Domini deferatur audientiam.*

¶ Bellum Capitale. An *Murdrum* ſeu *Homicidium furtim factum*? Ita videtur ex eo, quod *Murdrum* in Chartis adulterio jungi ſoleat & homicidio. Charta an. 1233. ex parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 135. & Armario Vapiſcenſ. diœceſ. n. 2. *Relinquat omnes juſtitias & firmancias in omnibus caſibus, exceptis tribus, adulterio, homicidio & Capitali Bello.*

¶ Bellum Privatum, illud olim dicebatur, quod inter privatos nobiles, cum alter alterum læſerat, gerebatur. Hac de re vide D. *de Lauriere* in Præfat. tomi 1. Ordinat. Regum Franc. & ipſius tomi pag. 58. in notis, maximeque Cangium noſtrum in Diſſert. ad Joinvillam.

Bellum, Manipulus, ſeu Globus militum, noſtris, *Eſcadron*. Geſta S. Ludovici: *Tradidit ei Rex 500. baliſtarios equites & pedites, quatuorque Bella militum exteræ nationis.* Alibi: *Rex ipſe cum ſuo Bello armatus egreditur, & mox cuncti Barones aciebus diſpoſitis exemit extra caſtra.* Epiſtola Petri de Condeto tom. 2. Spicilegii Acheriani: *Die Jovis ſequentis redierunt parati, & tradidit eis D. Rex quatuor Bella, ſcilicet Carcaſonenſe, Catalaunenſe, Petragoricenſe, & Bellicadrenſe, & ſervientes peditum. Et idem D. Rex & alii Barones, ſicuti erant ordinati per Bella, uſque ad 17. Bella exierunt circa exercitum contra Saracenos.* Hic vero bellum Carcaſſonenſe, &c. dicitur, manipulus militum Balliviæ Carcaſſonenſis, &c.

¶ BELLUTUS. Vide *Belluus*.

¶ BELLUUS, *Moribus beſtiarum*, in Gloſſis Iſidori: perperam infra *biluus*, *morbus beſtiarum*, vel *moribus beſtiarum*, uti legit Grævius, ex quo hic addam ſequentia: Gloſſar. Gr. Lat. Θηριώδης, *Efferus, belluus.* Sed rectius Lat. Gr. *Belluinus*, θηρίῳ ὅμοιος. Et ſic puto, inquit ille, ubique legendum, niſi forte poſteriorum temporum Scriptores dixerunt *Belluus* pro *Belluinus*, ut Commodianus à Rigaltio editus in Inſtructionibus pag. 53.

Gratiam quam miſit Dominus in terra legendam,
Non requiris eam, ſed quaſi Beſtius errans.

Feſto, *Bellutus, beſtiæ ſimilis*; ubi malebat Dacierius legere *Belluatus*, quod tamen tantum de tapetibus, in quibus belluæ acupictæ ſunt, legitur, quod nec ipſe ignoravit. Hinc in Gloſſis: *Belluota*, ζωωτά. C. Sicinii primi Tribuni plebis fuiſſe cognomen, *Bellutus*, conſtat ex Dionyſio & Pœdiano, ut inde pateat, veteres dixiſſe *Bellutus* pro *belluinus*.

BELOCULUS, *Gemma eſt albicans, & pupillam cingit nigram in medio aureo fulgore lucentem, & propter ſpeciem aſinorum Regi Belo dicata eſt, unde & dicitur Beloculus, quaſi Beli oculus.* Iſidor. lib. 16. Orig. cap. 10. Ugutio, & Joan. de Janua.

¶ BELONARDUS, pro *Belowardus*, vel *Bolovardus*, Germanis *Bolwerd* & *Bollwerct*, Gallis *Boulevart*. Propugnaculum, Aggeres quibus urbes muniuntur. Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. p. 291. ex epiſtola ad Papam miſſa de obſidione Rhodi à Turcis: *Civitatem quoque omni ex parte diruere proponunt, & quod mente concipiunt opere demonſtrant; ad id quoque exequendum bombardiis & mortariis muros circumdant, verberant, diruunt turres novem & Belonardos, magiſtratuſque palatia concurrunt* (f. concutiunt) *& proſternunt.*

BELOTHYRUM. Vide *Velothyrum*.

¶ BELSTONNUS. Tabularium Rothon. *Factum eſt hoc in die Veneris* VIII. *Kal. Novembris in tempore Caroli Regis, Salomone Dux in Britannia, Paſchuæten Belſtonno.*

¶ BELTHALLA, Nomen cujuſdam templi Jeroſolymitani. Chronicon Terræ Sanctæ Radulfi *Coggeſhale* apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 572. *Primi templi Domini quod Belthalla vocant, &c.*

BELTIS. Synodus Celichytenſis ann. 816. c. 10. de

Epiſcoporum exequiis celebrandis : *Singuli ſervorum Dei diem jejunent, & 30. diebus canonicis horis expleto Synaxeos, & ſeptem Beltidum Pater noſter pro eo cantetur, & hoc expleto triceſimo item die obitus ſui, &c.* Quo loco *Beltidem*, Roſarium interpretatur Spelmannus, deducitque à Saxon. belt, id eſt, cingulum. Verum an Roſarii uſus ea tempeſtate extiterit, jure addubitari poteſt.

¶ BELTRESCHA. Vide *Bretachiæ*.

BELUES, *Egeſtas, quæ ſolet contingere per vaſtationem.* Ita Gloſſæ Iſidori. Joan. de Janua : *Belues, egeſtas quæ ſolet contingere per vaſtationem belluæ, & dicitur à bellua.* Sed videtur ſcripſiſſe Iſidorus nude, *lues*, vel *hæc lues*. [Verum ſicut à Barbaris barbaries, ſic à Beluis, Belues, quæ ſic dicitur à beluis quæ pauperiem faciunt, ut Barthio videtur in Adverſariis, Græviо teſte. Hic illud addit ex Papia : *Belues Mendacitas*, procul dubio pro *Mendicitas*, Egeſtas.]

BELUNDINTA, [Mulcta pro effuſo ſanguine.] Leges Henrici I. Regis Angl. cap. ult. *Qui vulnus alicui faciet... in cooperto ; in nudo pro ſingulis unciis* 10. *den. & remaneat de ceteris ictibus & Belundintis, & wita domini decidat, ſi ſanguis decidat, &c.* Videtur legendum ut infra, *Blodwita.*

BEMA, Feſtum Manichæorum, ſic appellatum : dies nempe quo Manes occiſus eſt, quem Manichæi quinque gradibus inſtructo tribunali, & pretioſis linteis adornato, ac in promptu poſito & objecto, adorantibus, magnis honoribus proſequebantur, ut eſt apud S. Auguſtinum contra Epiſtol. Manichæi c. 8. Vide eumdem lib. 18. contra Fauſtum c. 4. & Anſelmum Epiſc. Havelbergenſem lib. 3. Dialog. c. 12. Eckbertus Schonavienſis contra Catharos Serm. 1. ait idem feſtum à Catharis ſui temporis *Maliſolà* appellatum.

BEMBERGA. Vide *Bainbergæ*.

¶ BEMIVERGA, pro *Bamberga* vel *Bainberga*, Ferrea feminum tegumenta, Gall. *Cuiſſars.* Miræus tom. 1. pag. 21. col. 2. ex Teſtamento Everardi Comitis : *Bruniam unam & Belmum cum halsberga & manicam unam, Bemivergas duas.* Vide *Bainbergæ*.

BEMOLLIS, Una è clavibus, uti vocant, Muſicæ ; vulgo *Bémol*, cui opponitur *bedurum*, ſeu B. quadratum. Joann. Brompton. in Henric. II. *Hibernici in duobus muſici generis inſtrumentis quamvis præcipitem & velocem, ſuavem tamen & jucundam efficiunt Muſicam. A Bemolli incipiunt, & ſub obtuſo groſſioris cordæ ſonitu, latenter ludentes, in idem redeunt.* Ubi Silveſter Giraldus in Topogr. Hibern. diſt. 3. cap. 11. *Semper tamen à molli incipiunt, & in idem redeunt, ut cuncta ſub jucundæ ſonoritatis dulcedine compleantur.* Idem Giraldus in Itiner. Cambriæ cap. 13. *Quot videas capita, tot audias carmina diſcriminaque vocum, varia in unam denique ſub B. mollis dulcedine blanda conſonantiam & organicam convenientia melodiam.*

¶ BENA, Species aratri, quo ſolent uti ad iterandum agrum, Picardis *Binot.* Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 59. *Quaque ebdomada ſemel arare & herciare & à quocumque aratro tres acras arare ad Benas, &c.* Occurrit ibid. fol. 55.

¶ BENAGIUM. Vide *Jallagium* in *Galo*.

¶ BENALIA, *Benigna.* Gloſſ. S. Germani à Pratis num. 501.

¶ BENAURAT, Beatus. Acta SS. Julii tom. 1. pag. 600. E. in Proceſſu de B. Petro de Luxemburgo: *Voverunt eam domino Cardinali dicentes : O Benaurat Cardinalis, ſupplicamus tibi.* Ital. *Benaurare*, Beatum reddere.

¶ 1. BENDA, Lamina, Gall. *Lame.* Inventarium Eccleſiæ Noviom. an. 1419. ex Archivo ejuſdem : *Item unum altare benedictum, de marmore, bordatum de cupro, habens duas Bendas argenteas.*

¶ 2. BENDA, Faſcia, Limbus ; inſtita, Gall. *Bande.* Acta SS. Junii tom. 4. p. 579. E. de S. Etheldreda : *Eſt etiam ibi quædam Benda, quæ in collo morientis fuit circumligata, celerem patientibus hanc infirmitatem meritis Sanctæ Virginis conferens ſanitatem.* Alium locum vide in *Arcedo*, ubi *Benda* ſumitur pro Tænia, qua vena inciſa ligatur. Vide *Binda*.

BENDELLUS, [Eadem notione.] Vide *Binda*.

¶ BENDERIA, Vexillum, Gall. *Banniere.* Hiſt. Tullen. pag. 500. *De licentia Papæ turrim civibus tradiderunt, qua cum magna exultatione occupata, Benderias ſuas in ſummitate erexerunt.* Vide *Bandum*.

BENDIDIOS, *Aprilis menſis*, Papiæ.

BENE, Circiter. Hiſtoria Cortuſiorum lib. 7. cap. 12. *De Theutonicis ... Bene quadringinti venerunt ad exercitum Venetorum.* Lib. 11. cap. 5. *Bene centum fuerunt interfecti.* Phraſis Italica & Gallica. Vide obſervata à Bernardo Aldreto lib. 2. de Orig. Linguæ Caſtellanæ pag. 194.

¶ BENE. *In bene & in pace.* Formula uſitata in quibuſdam veteribus Inſtrumentis. Tabularium S. Victoris Maſſil. *Abbas Ricardus fecit à Gousfredus laxa in Bene & in pace.*

BENECUPIENS, unica voce, Qui alicui bene cupit. Vetus Inſtrumentum an. 1152. apud Georgium Pilonum in Hiſt. Bellunenſi pag. 77. *Tibi Macillo miſſo Dianæ dilectæ amicæ meæ atque ſponſæ, ego Ogolinus de Baldeniga amicus, ac Benecupiens tuus, atque donator perpetuus dixi, &c.*

¶ BENEDICERE, pro *Maledicere.* Vide infra *Benedictio contraria appellatione.*

¶ BENEDICITUS, pro *Benedictus*, in Menoti ſermonibus fol. 17. recto col. 1.

¶ BENEDICTA. Sic vocabatur apud Bayonenſes devota mulier, quæ Eccleſiæ linteamina lavare, aliaque minutiora hujuſmodi officia exercere ſolebat. Teſtament. Dominici Bayonenſis Epiſcopi ann. 1302. *Miſſa Defunctorum Conventualis & ſolemnis in altari majori eccleſiæ Bayonenſis, in qua Miſſa dentur Benedictæ Bayonenſi, quæ pro tempore fuerit, de ipſa pecunia duo ſolidi Morlani annuatim, de quibus emat unam candelam ſex denariorum, quinque placentas, videlicet tres ſingulorum denariorum & duas obolares, quas offerat in ipſa Miſſa, de quibus placentis dentur ſingulæ denariales Capellano, qui Miſſam ipſam celebraverit, & Diacono & Subdiacono miniſtrantibus, & duæ reſiduæ obolares duobus ſubſacriſtis aſſiſtentibus ipſi Miſſæ, & reſiduum dictorum duorum ſolidorum legamus ipſi Benedictæ pro eleemoſyna annuatim.*

BENEDICTIO, apud Hebræos, elevatis manibus tradebatur ; nam legimus Levit. cap. 9. Aaronem manum ad populum extendentem ei benedictionem impertitum eſſe. Qua quidem benedictione divini auxilii imprecatio ſignificabatur, ut ex cap. 8. Exodi colligitur. Et Chriſtus ipſe aſcenſurus in cælum, *Elevatis manibus ſuis*, inquit Lucas cap. 24. *benedixit* Apoſtolis. Neque aliter benedictionem dedere primi Chriſtiani, quam elevatis manibus, ſeu potius manuum impoſitione. S. Ambroſius lib. 1. de Pœnitentia cap. 7. *Cum ergo manus imponitis, & benedictionis opus creditis.* Et S. Hieronymus Epiſt. ad Euſtochium : *Extenta manu, ut benedicere eos putes, ſi neſcias, pretia accipiunt ſalutandi.* Uſus etiam obtinuit, ut eadem, quam extendebant manu, ſignum Crucis deducerent,

cerent, quod ex traditione Apoſtolorum acceptum plerique cenſent.

Benedictio super Plebem, quæ ſolius erat Epiſcopi. Hanc autem impertiebat in Miſſa, poſt Dominicam orationem, & ante Communionem. Finita enim oratione Dominica, Diaconus, annuente Epiſcopo, dicebat; *Humiliate vos ad benedictionem*; & populus reſpondebat: *Deo gratias.* Tum Epiſcopus hanc benedictionem dicebat: *Benedicat vos omnipotens Dominus, &c.* Inde accipiens partem Corporis Domini, dicebat: *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum.* Vide Concil. Agath. can. 44. Regienſe can. 5. Epaon. can. 35. Toletan. IV. can. 17. Micrologum cap. 21. & quæ eruditus Menardus notavit ad Librum Sacrament. Gregorii Mag. pag. 17.

☞ Solemnem hanc populi benedictionem Presbyteri olim, quemadmodum & Epiſcopi, uſurparunt, quamdiu apud noſtros in uſu fuit antiqua liturgia, quam Gallicanam vocant. Verum ut aliquod interponeretur diſcrimen Epiſcopum inter & Presbyterum, longior erat benedictionis Epiſcopalis formula, utpote tribus conſtans orationibus, qualem etiamnum, teſte Martenio, adhibent Epiſcopi in quibuſdam Eccleſiis; brevior quæ ad uſum Presbyteri, unica quippe eaque brevi concludebatur oratione: *Pax, fides & caritas, & communicatio corporis & ſanguinis Domini ſit ſemper vobiſcum.* Conſule Expoſitionem brevem antiquæ liturgiæ Gallicanæ apud eumdem Marten. tom. 5. Anecd. col. 96. Quam exinde *benedictionem in publica Miſſa populis tribuere* non Presbyteris modo, ſed & Chorepiſcopis prohibuit Capitul. Aquiſgran. ann. 803.

☞ Hanc autem non in Miſſa tantum impertiebant quibus ex dignitate vel ex conceſſione id licebat, ſed & in Veſperarum & Matutinarum ſolemniis, ut diſcimus ex Bulla Benedicti ann. 1396. tom. 2. Hiſt. Meldenſ. inter Inſtr. pag. 252. *Benedictionem ſolemnem ſuper populum ad Miſſarum, Veſperarum & Matutinarum ſolemnia .... elargiri poſſitis.* Idem occurrit in alia Bulla Sixti PP. IV. ann. 1475. ibid. pag. 260.

Benedictio præterea alia fuit, quæ datur in fine Miſſæ à quovis Sacerdote ſacra faciente, antequam populus à Miſſa diſcedere vetatur in can. 47. Concilii Agath. in Capitul. Aquiſgran. ann. 689. c. 69. & lib. 1. Capit. c. 67. de qua etiam Cæſarius Arelat. Homil. 12. Valafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. cap. 22. Amalarius lib. 3. cap. 36. & Rabanus lib. 1. de Inſtit. Cleric. cap. 33. Vide *Oratio ad complendum.*

¶ Benedictio Magna et Parva, inter Sacerdotales functiones, à quibus abſtinere debent Diaconi & laïci recenſetur lib. 3. cap. 10. & lib. 8. cap. 46. Conſtitut. Apoſtolicarum. *Benedictionem parvam* interpretantur eruditi viri eam quæ à Presbyteris datur; *magnam* vero quæ ab Epiſcopis: melius, ut opinor, *magnam* de publica, *parvam* de privata, accipies.

Benedictione Privari, apud Monachos pœnæ ſpecies fuit, minor tamen excommunicatione; ii vero quibus hæc pœna indicta erat, recedere tenebantur, antequam illam Monachis ex more ſolito impertiret Abbas. Vide Anonymum περὶ ἐπιτιμίων, apud Baſilium Mag. n. 5. 37. ubi qui hac pœna mulctabatur, ἀπευλογίας dicitur.

Benedictio Abbatum, quæ fit ab Epiſcopo, cum ii Abbates conſtituuntur. Synodus Anglicana, apud Florentium Wigorn. pag. 661. *In conſecrationibus Epiſcoporum, & Abbatum Benedictionibus ... nihil exigatur.* Ordericus Vitalis lib. 11. *Benedictionem Abbatis ſuper illum peregit.* Adde p. 835. Chronic. Vindocinenſe: *Electus vero* (Abbas) *cum ab Epiſcopo Carnotenſi pro conſuetudine Benedictionem poſtularet, ipſe autem è contra pro Benedictione ab eo profeſſionem exigeret, &c.* Habetur in Pontificali MS. Eccl. Senonenſis: *Benedictio ad Abbatem faciendum, vel Abbatiſſam*, quæ unica oratione concluditur. [Alias cæremonias in Benedictione Abbatum adhibitas videſis in Guidonis diſcipl. Farfenſ. cap. 3.]

¶ Benedictio *ambulandi & revertendi*, quæ Monachis *non reverſuris diebus duobus aut tribus* impertiebatur, in Guidonis Diſcipl. Farfenſ. cap. 6.

¶ Benedictio Barbæ. Vide in *Barba* 1.

Benedictio Capillorum. Vide *Capillus.*

Benedictio Clericorum, in Concilio Aurel. III. c. 7. Aurel. 5. c. 4. &c. Habetur in laudato Pontificali Senon. *Oratio ad Clericum faciendum*: ſed ſpectat Monachos qui etiam *Clerici* dicebantur.

Benedictio Calicis. Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 372. *Et Miſſam hanc ibidem cum Benedictione calicis celebrare, ac poſt Miſſam illam panem & aquam ſanctificare, & inter populum Miſſam illam audientem dividere & ſpargere huc uſque uſitati fuiſſent.*

¶ Benedictio Cerei Paschalis, quæ aliis *Laus cerei, Præconium cerei, Conſecratio cerei* dicitur. Vide *Cereus Paſchalis.*

Benedictio Cereorum, apud Anaſtaſium Bibl. in S. Damaſo.

Benedictiones Coemeteriorum, apud Monachum Pegavienſem ann. 1091.

Benedictio Coronæ, [Prima Tonſura.] Vide in *Corona.*

Benedictio Diaconalis, aut *Diaconatus*, Ordinatio Diaconi, in Concilio Arab. Nicæno Edit. Piſani c. 17. in Concilio Aurelian. II. c. 17. 18. Arelat. II. c. 44. Agath. c. 16. Capit. Car. M. lib. 7. c. 27. &c. Deſcripſit V. Cl. Jacobus Petitus *Benedictionem in ordinatione Diaconi*, ex Cod. Eccleſiæ Rotomag. poſt Pœnitentiale Theodori pag. 284.

Benedictio Episcoporum, ſeu Conſecratio. [Indiculus Dagoberti Regis ad Sulpitium Archiep. to. 1. Capitul. col. 144. *Petentes ut ad eum* (Deſiderium) *Benedicendum properare debeatis, & litteras ad comprovinciales fratres veſtros dirigatis ut & illi adeſſe debeant, ut canonice & juxta Apoſtolicam inſtitutionem ſub noſtri præſentia in ſancta Paſchali ſollemnitate Pontificali Benedictione debeat confirmari.*] Gregorius Turon. lib. 8. Hiſt. c. 20. *Ea conditione removetur, ut eum Berchtrannus, Oreſteſque, ſeu Palladius qui eum Benedixerant, vicibus paſcerent.* Lib. 4. c. 6. *Veni conſenti nobis, & Benedicentes conſecremus te ad Epiſcopum.* Adde eumdem de Vitis Patrum c. 6. Florentius Wigornienſis pag. 651. *Sed Gulielmus cauſa juſtitiæ illud & Benedictionem Archiepiſcopi Gerardi ſprevit.* Pag. 657. *Hic Electus cum ab ipſo Pontifice moneretur, ut ... Benedictionem ſuam Eccleſiaſtico more ſuſciperet, &c.* Vide Marculfum lib. 1. form. 6. [& Bignonii notas ad eumdem,] Hincmarum tom. 3. pag. 641. &c. Benedictionem in Ordinatione Epiſcopi ex laudato Cod. Eccleſiæ Rotomagenſis deſcripſit V. Cl. Jacobus Petitus pag. 283.

Benedictiones Evangelicæ, inter quas ea eſt, quæ à Sacerdote, ſacra faciente, Diacono Evangelium lecturo impertitur. Vide Statuta

antiqua Ordinis Cartuſienſis cap. 42. §. 4.

Benedictiones Judiciorum, inter obventiones Eccleſiaſticas recenſentur in Charta ann. 1226. apud Roverium in Reomao pag. 253. quod de *judiciis divinis*, ſeu *purgationibus vulgaribus* intelligendum, in quibus, verbi gratia, Ferrum candens, Aquæ ferventes, &c. à Sacerdote benedicebantur, priuſquam accuſati ac rei ad ejuſmodi judicia deſcenderent. Fulcherius Carnot. lib. 1. Hiſt. Hieroſ. cap. 10. *Benedictione judiciali ſuper ignem ab Epiſcopis facta, inventor lanceæ per medium rogi flammantis ultro celeriter tranſmeavit.* Vide *Aquæ & ferri judicia.*

Benedictio Mensæ, *ſeu ciborum*, in uſu fuit non modo apud Monachos & Clericos, ut patet ex Regula S. Benedicti cap. 43. Regula Magiſtri cap. 73. Regula S. Fructuoſi c. 5. &c. & Capitulis Ludov. Imp. addit. 4. §. 48. ſed etiam apud omnes Chriſtianos. S. Hieronym. Epiſt. 85. de Diaconis: *Etiam in Eccleſia Romæ Presbyteri ſedent, & ſtant Diaconi: licet paulatim increbeſcentibus vitiis, inter Presbyteros, abſente Epiſcopo ſedere Diaconum viderim, & in domeſticis conviviis Benedictiones coram Presbyteris dare.* Theodulfus officium Archicapellani Regii deſcribens:

Stet Benedicturus Regis potumque cibumque.

Leo IV. PP. in Epiſt. quæ habetur poſt Chronicon Reicherſperg. p. 11. ad quæſitum, *ſi Dominica oratio in Benedictione ciborum debeat uſitari*, negative reſpondet, *quia in ſanctificatione Corporis & Sanguinis D. N. J. C. hanc ſolummodo orationem ſancti Apoſtoli decantabant, &c.* Leges Hoëli Boni Regis Walliæ cap. 29. *Tria ſunt ſine quibus res eſſe non poteſt, ſcilicet Sacerdos ad Miſſam celebrandam, & ad eſcas Regis & potus Benedicendos, &c.* Pœnitentiale Theodori cap. 2. *Diaconi poſſunt baptizare, & cibum & potum Benedicere, non tamen dare.* Gillebertus Lunicenſis Epiſcopus de Uſu Eccleſiaſtico, ait Sacerdotem præſente Epiſcopo *benedicere* poſſe *prandium, &c.* Exſtat apud Alcuinum Poëm. 146. formula benedictionis menſæ, ſeu ciborum, ut & apud Bernardum Mon. in Conſuetud. Cluniac. MSS. c. 37. Paganos etiam priuſquam menſæ accumberent, deos invocaſſe, teſtatur Quintilianus Decl. 301. Vide Franciſc. Turrianum lib. 3. pro Epiſt. Pontific. cap. 9. Guilielmum Stuckium lib. 2. antiquit. convivial. cap. 36.

Benedici dicuntur *Novitii* in Monaſteriis, cum expleto *Novitiatus*, ut aiunt, tempore, vota emittunt, in Regula S. Fructuoſi cap. 21. apud Udalricum in Conſuetud. Cluniac. lib. 2. c. 27. in Statutis Hugonis V. Abbatis Cluniac. pag. 1460. in Bibl. Cluniac. apud Ægidium Aureæ vallis Monachum cap. 2. in Statutis Ordinis S. Benedicti quæ habentur tom. 6. Spicilegii Acher. cap. 7. apud Chilienum in Vita S. Brigidæ num. 13. &c. Nilus Mon. lib. 2. Epiſt. 96. ad Incluſum: *ποίας δὲ ἀββᾶς τὴν χεῖρα τῆς εὐλογίας ἐπέθηκεν.* Hinc

¶ Benedictio, nude pro Profeſſione monaſtica ſæpius occurrit in Statutis Ordinis Ciſterc. apud Marten. tom. 4. Anecd. ac 1°. quidem an. 1189. col. 1263. *Novitii ſemper ad Miſſam benedicentur, & Abbas eam cantet.* 2°. An. 1296. col. 1492. *Quod in Benedictionibus monachorum & monialium, quas numquam extra monaſteria noſtri Ordinis fieri licet, dum eis habitus traditur regularis, ille hymnus* Veni Creator *cantetur.* 3°. an. 1472. col. 1635. *Benedictionem monachicam ab alio, quam à Prælato ad hoc ſpecialiter deputato ſubiierint.* Statuta Ord. Vallis-Caulium ibid. col. 1654. *Monachus peregrinus in aliquo noſtri Ordinis receptus monaſterio, eo ordine quo novitius Benedicatur, ſi prius Benedictus non fuerit.* Ubi obſervandum novam profeſſionem non exigi à Monacho qui monaſterium ordinemve mutat. Vide Mabillonium in Notis ad Epiſt. S. Bernardi tom. 1. col. 4. Edit. an. 1690.

Benedictio Nuptialis, ſeu matrimonii in Eccleſia, cujus inſtitutionem perantiquam conſtat ex Tertulliano lib. 2. ad Uxorem, ex Epiſtola [ſuppoſita] Soteris PP. cap. 5. Epiſt. Hormiſdæ PP. cap. 6. Concilio Valentino apud Burchard. lib. 9. cap. 5. Hilario Diac. in cap. 4. Epiſt. 1. ad Timoth. S. Iſid. lib. 2. de Eccleſ. Off. cap. 19. & aliis; [præſertim Siricio PP. Epiſt. 1. ad Himerium Tarracon. n. 5. Ambroſio Epiſt. 19. ad Vigilium num. 17. Huc etiam referri poſſunt quæ Ignatius martyr ait in Epiſt. ad Polycarpum n. 5. *Decet vero ut ſponſi & ſponſæ de ſententia Epiſcopi conjugium faciant; quo nuptiæ ſint ſecundum Dominum, & non ſecundum cupiditatem.* Vide Tractatum Gallicum D. Giberti an. 1724. editum, in quo Benedictionis nuptialis uſus à Chriſto ad noſtram uſque ætatem ſemper viguiſſe comprobatur.] Adde Legem Wiſigoth. lib. 12. tit. 3. §. 8. Legem Longob. lib. 1. tit. 30. §. 15. Capit. Caroli M. lib. 7. cap. 363. Capitulare 1. ejuſdem Imp. an. 802. cap. 35. & quæ congeſſit Franciſcus Turrianus lib. 5. pro Epiſtol. Pontific. cap. 3. Cyprianus in Vita S. Cæſarii Arelat. *Statuit etiam regulariter ut nubentes ob reverentiam benedictionis ante triduum conjunctionis eorum eis in baſilica Benedictio daretur.* Leo IV. PP. Homil. ad Epiſcop. cap. 3. *Ad nuptias niſi forte ad eas benedicendas nullus veſtrûm eat.* Anaſtaſius in S. Silveſtro: *Unius uxoris virum, uxorem à Sacerdote Benedictam, &c.* Habetur in Pontificali Senonenſi MS. *Miſſa ad ſponſam Benedicendam.* In Appendice Menardi ad Librum Sacramentorum p. 286. *Benedictio nuptiarum*, ſeu *Actio nuptialis*, ubi conſulendus idem Menardus. In Officio τοῦ στεφανώματος, ſeu nuptiarum, in Euchologio Græcorum, crebræ leguntur benedictiones ſponſorum, [de quibus etiam Leo Grammat. pag. 495. & 503.] Alexander III. PP. in Appendice ad Concilium Lateranenſe III. part. 9. c. 1. *Vir aut mulier ad bigamiam tranſiens, non debet à Presbytero Benedici: quia cum alia vice benedicti ſint, eorum Benedictio non debet iterari.* [Ex quo loco patet bigamos benedictione nuptiali fuiſſe privatos; quod etiam ad eos qui publico delicto virginitatem amiſerant, debet extendi. Cæſarius Arelat. Serm. inter Auguſtianos 289. *Qui uxorem optat accipere, ſicut illam virginem invenire deſiderat, ita ipſe uſque ad nuptias virgo ſit, quia ſi non fuerit, Benedictionem cum ſponſa accipere non merebitur.*] Ad Benedictionem nuptialem pertinere videntur, quæ habentur in Foris Alcaçanenſibus: *Mulier quæ leixaverit maritum ſuum, de Benedictione, pectet* 300. *ſol. à Palatio Epiſcopi. Et qui leixaverit mulieri ſuam, pectet unum denarium ad judicem.*

☞ Nihil frequentius occurrit in Statutis Synodalibus ſecul. 13. & 14. quam ejuſmodi prohibitio, ne benedictio nuptialis iteretur, cum una contrahentium pars eam in primis nuptiis jam acceperit. Quam vero ſubdunt Statuti rationem, *quia nimirum non eſt iterabile ſacramentum*, eam viris Theologis examinandam ultro permittimus. Ad noſtrum inſtitutum propius accedit quod in Statutis Oliverii Epiſc. Nannet. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 960. legitur: *Item præcipimus, ne conjuges ante Benedictionem Nuptialem evangelizen-*

tur. Quæ quidem ſubobſcura interpretari licet ex Statutis Eccl. Nemauſenſis apud eumdem ibid. col. 1054. *Verum quia plura inutilia & inconvenientia multoties ab aliquibus proferuntur dum datur Benedictio Nuptialis, præcepimus quod in fine Miſſæ arræ benedicantur, & detur Benedictio Nuptialis.*

Benedictio Olei ad Infirmum. [Capitula Herardi Archiep. Turon. to. 1. Capitul. col. 1289. *Ut in infirmitate poſiti... Benedictione ſacrati Olei non careant.*] Vide *Oleum infirmorum*, & *Oleum benedictum.*

Benedictio Peræ Peregrinorum. Tabul. Vindocinenſe Ch. 146. *Benedictionem quoque Peræ, ſi quempiam de parochianis ſuis peregre proficiſci contigerit, totam habebit.* [Hoc eſt, oblationem pro pera peregrinorum benedicenda. Uſus enim erat ut peræ peregrinorum benedicerentur, ac pro hujuſmodi benedictione Sacerdoti fierent oblationes.] Vide *Pera.*

¶ Benedictio Peralis, Eadem notione. Charta Roberti Lingonenſis Epiſc. in gratiam Abbatis Moliſmenſis data an. 1101. inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 151. C. *Mediam Sacerdos partem habebit in Perali peregrinorum Benedictione, eorumque oblatione, & in teſtamentis eorum tertiam Sacerdos, voſque* (Abbas & Monachi) *duas habetis partes.*

Benedictio Poenitentiæ, in Concilio Barcinonenſ. an. 599. c. 4. Toletan. VI. c. 8. Agath. c. 44. Epaon. c. 21. Aurel. III. c. 24. 25.

Benedictio super Populum, in lib. 3. Sacramentor. Eccleſ. Rom. pag. 200. quæ *Benedictio Populi* dicitur in Miſſali Gotthico pag. 264.

Benedictio Presbyteratus. Gregor. III. PP. Epiſt. 5. Concil. Arvern. cap. 13. Vide V. Cl. Jacob. Petitum poſt Pœnitent. Theodori p. 284.

Benedictio Regis, Coronatio, *Sacre du Roy.* Epiſtola Silveſtri II. PP. ad Arnulfum Remenſem Archiepiſcopum: *Pallio in ſolennitatibus utaris, Benedictionem Regum Francorum & tibi ſubjectorum Epiſcoporum obtineas, &c.* Conventus Remenſis ann. 1059. *Deinde accipiens Archiepiſcopus baculum ſancti Remigii, diſſeruit quiete & pacifice, quomodo ad eum pertineret electio Regis & conſecratio, ex quo S. Remigius Ludovicum Regem baptizavit & conſecravit.* Fulbertus Carnot. Epiſt. 59. *Ad Benedictionem Henrici, regiæ prolis, voto quidem rapior, ſed adverſa me corporis valetudo retardat.* Charta Roberti Regis Franc. ex Tabulario Monaſt. Dervenſis: *Oſtendimus eam* (reclamationem) *fidelium noſtrorum clariſſimæ congregationi, ſcilicet Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, Monachorum, Clericorum, Comitum, cæterorumque Militum qui ad Benedictionem meæ prolis Henrici futuram in die ſancto Pentecoſten convenerant, &c.* Infra: *Dicentes non eſſe voluntatis noſtræ quemquam illa die maledici, qua filium meum ſtatueramus Benedici.* Vide Coronationes Regias to. 2. Operum Hincmari p. 741. & ſeqq. &c. apud V. Cl. Steph. Baluzium in nupera Capitular. Editione.

Benedictio Sacerdotalis, in Capitul. Caroli Mag. lib. 1. c. 67. & lib. 6. c. 377.

Benedictio Virginum Devotarum, in Concilio Venet. c. 4. Καθιέρωσις τῶν κορῶν, in Cod. Canon. Eccleſiæ Afric. Epiſtola S. Remigii Epiſcopi ad Chlodovæum Regem, de Alboflede Regis ſorore: *Vivit veſtræ fidei, & ſi eſt conſpectus deſiderio recepta, Chriſtus implevit, ut Benedictionem Virginitatis acciperet, quæ ſacrata non eſt lugenda, quæ fragrat in conſpectu Domini flore virgineo, &c.* Pœnitentiale Theodori Cantuar. cap. 5. *Græci ſimul Benedicunt viduam & virginem, & utramque ſemper habent conſecrare.* Vide Durandum lib. 2. Ration. cap. 1. n. 39. & ſeqq. Habetur in Pontificali MS. Senonenſi *Benedictio virginis ab Epiſcopo dicenda.* [Virgines ab Epiſcopo velari jubent Codex African. can. 5. & Concil. Carthag. IV. can. 11.]

☞ Duplicem Monacharum Benedictionem diſtinguunt Statuta Ordinis Ciſterc. an. 1241. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1375. unam quæ ad Epiſcopos, alteram quæ ad Abbates ejuſdem Ordinis pertinet: *Verbum illud quod ponitur diſtinctione 2. ult. cap. quod Abbates monacham non benedicant, intelligendum eſt de Benedictione illa ſolemni, ſeu conſecratione, & pertinet ad ſolos Epiſcopos. Benedictionem autem illam, quæ fit ſuper novitias Ordinis, elapſo anno probationis, & mutationem habitus, facient ſuper moniales patres Abbates, vel Viſitatores ipſarum, vel alii Abbates noſtri Ordinis de ipſorum licentia ſpeciali.*

Benedictio Velaminis Capitis Monacharum. Vide Anaſtaſ. Bibl. in S. Leone.

Deſcribuntur complures aliæ *Benedictiones* in libris Benedictionalibus: maxime in Pontificali MS. Eccleſ. Senon. ut

Benedictio Palmarum et Florum. *Benedictio palmarum, florum, frondium,* in Dominica Paſſionis apud Lanfrancum pro Ord. S. Bened. p. 260. & in lib. 1. de Miracul. S. Victoris. Et in Ordinario Præmonſtrat. cap. 15. pag. 904.

Benedictio Fontis cujuſvis.

Benedictio Crucis.

Benedictio Calicis.

Benedictio Putei Novi.

¶ Benedictio Cinerum. Vide *Cinis.*

¶ Benedictio post Completorium, in Capitul. Aquiſgran. an. 817. num. 48. tom. 1. Capitul. col. 585. *Ut Benedictio poſt Completorium à Sacerdote dicatur.*

Benedictio Uvæ sive Fabæ, de qua etiam Sacram. Greg. & ibi Menardus pag. 173. Bernardus Mon. in Conſuet. Cluniac. MSS. c. 80. [in Edito cap. 34. part. 2.] Anaſtaſius in S. Eutychiano & Card. Bona lib. 2. cap. 14. n. 5.

Benedictio super Fruges novas. Greg. M. Sacr. pag. 250. Anaſtaſius Bibl. in S. Eutychiano: *Hic conſtituit ut fruges ſuper altare tantum, fabæ & uvæ Benedicerentur.* Vide Cardin. Bona lib. 2. Rerum Liturg. cap. 14. num. 5.

Benedictio Panis. Sacrament. Greg. p. 250.

Benedictio Domus Novæ. Sacram. Greg. pag. 250.

Benedictio *quando ad bellum contra hoſtes proficiſcitur.*

Benedictio *quando contra paganos pugnandum eſt.*

Benedictio *pro qualibet tribulatione.*

Benedictiones *de ſingulis Dominicis & Feſtis.*

Benedictio *pro iter agentibus.*

Benedictio *in die Ordinationis Epiſcopi.*

Benedictio *in expletione Synodi.*

Benedictio *in Sabbato, quando albas deponunt.*

Benedictiones *& exorciſmi ſalis & aquæ.*

Benedictiones Fabæ Novæ, apud Bernardum Mon. in Conſuetud. Cluniac. cap. 80. [in Edito cap. 34. part. 2.

Benedictio Lactis et Mellis, pro Catechumenis, de qua Card. Bona loco laudato. Alias *Benedictiones* ex Codice Eccleſiæ Rotomag. deſcripſit V. Cl. Jacob. Petitus poſt Pœnitentiale Theodori Cantuarienſis Archiep. ſcilicet *in Ordinatione*

Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, poſt Confirmationem; ſponſi & ſponſæ, Pro defunctis, Abbatis, Monachorum, Veſtium virginis, Virginis, Veſtis viduæ, & Viduæ.

¶ Benedictio Magnæ Aquæ, in antiquo Pontificali MS. ad uſum Eccleſiæ Anglicanæ, de quo Martenius in ſecundo Itinere Litterario p. 92. Hæc benedictio fiebat à ſeptem preſbyteris alba indutis, vel ſaltem tribus & quatuor diaconis, ſi facile non reperirentur ſeptem preſbyteri. Docemur autem ex alio Codice MS. Uticenſis Monaſterii, quem edidit laudatus auctor lib. 3. de Antiquis Eccleſiæ Ritibus pag. 522. *Magnam Aquam eſſe aquam benedictam tempore mortalitatis, ſeu etiam furoris hominum, vel rabiei beſtiarum; ut quicumque ex ea guſtaverit, mentis & corporis recipiat ſanitatem.* Hujus aquæ *à ſeptem presbyteris albis, ſtola & manipulo indutis* benedicendæ ritus fuſius exponitur loco citato: quem conſule.

¶ Benedictio *omni creaturæ pomorum*, apud Mabill. in Sacrament. Gallic. ad calcem Muſæi Italici pag. 390.

Hiſce omnibus addo quæ de benedictionibus quæ ab Epiſcopis fiunt, habet Gillebertus Lunicenſis Epiſcopus de Uſu Eccleſiaſtico: *Benedicere autem dico, Præſulem ea quæ non ſunt utenſilia Eccleſiæ, conſervare vero ipſa utenſilia. Benedicit ergo Pontifex Reginam, & virginem cum velatur, & quemlibet fidelem benedici poſtulantem, & totum populum ante pacem. Benedicit etiam ſupra memorata, quæ non licet Sacerdoti in ejus præſentia.* Quæ autem benedicuntur à Sacerdote præſente Epiſcopo, ita paulo ante recenſet: *Benedicere poteſt, præſente Epiſcopo, aquam & ſal in Dominicis Sacerdos, & prandium, & ſponſum, & aquam judicii, vel panem, & cætera. In abſentia vero Epiſcopi poteſt benedicere coronam Clerici; & velum viduæ, novos fructus, candelas in Purificatione S. Mariæ, cineres in capite jejunii, ramos in Dominica Palmarum, & peregrinaturos, & lecturum Evangelium, & populum cum dimittitur, aquam Benedictam aſpergit ad benedicendas novas domos, & cætera nova.*

¶ Benedictio, Sacrum chriſma effuſum in caput Epiſcopi conſecrandi. Mabill. Liturg. Gallic. pag. 301. ex Miſſali Francorum: *Epiſcopus cum ordinatur, duo Epiſcopi manus eorum ſuper caput ejus ponant, & teneant Evangeliorum codicem ſupra cervicem ejus, & uno ſuper eum infundente Benedictionem. Reliqui omnes Epiſcopi qui adſunt manibus ſuis* (manus ſuas) *ſuper caput ejus teneant.*

Benedictioni occurrentium Epiſcoporum, vel Sacerdotum capita ſubmiſiſſe Chriſtianos, multis probat ad Theodoriti Hiſt. lib. 4. cap. 5. & Evagrii lib. 4. cap. 34. Henricus Valeſius, quem non exſcribo.

Benedictio Regularis. Chronicon Abb. S. Michaëlis Virdunenſis: *Sumptis itaque ſtipendiis tanto itineri neceſſariis, valedicens Fratribus, cum Benedictione regulari juxta morem exeuntium novus proficiſcitur peregrinus.* Sumpta ſcilicet ab Abbate benedictione. Capitula Monachorum S. Galli an. 817. cap. 29. edita à V. Cl. Steph. Baluzio: *Ut ubicunque ſibi obviaverint Fratres, junior Benedictionem petens ſtet in imo loco inclinatus, uſquedum tribuens Benedictionem Prior pertranſeat.* Petrus Venerabilis lib. 1. Epiſt. 28. ad S. Bernardum: *Ubicunque obviant Fratres, junior à Priore Benedictionem petere præcipitur, nec apud vos tenetur.*

Benedictiones Lectionum *Lectoribus imponere*, apud Ezelonem in Vita S. Hugonis Abbatis Cluniacenſis n. 11.

¶ Benedictio, Copia, Abundantia. 2. Cor. 9. 6. *Qui ſeminat in Benedictionibus de Benedictionibus & metet.*

Benedictiones, Eulogiæ, munera, Gen. cap. 33. 11. maxime ea xenia, quæ à Sacerdotibus & Clericis mitti ſolebant, ab iis benedictione ſua ſanctificata. *Eulogiarum Benedictiones*, apud Deſiderium Epiſcopum Cadurcenſem tom. 1. Hiſt. Franc. pag. 875. Petrus Damiani lib. 2. Ep. 14. de Preſbytero: *Nunquam Benedictionem mulierculæ, vel ex his quæ detulerat, porrigebat.* Lib. 5. Epiſt. 19. de vino à quodam Anachoreta conſecrato: *A maximis & venerabilibus viris pro Benedictione expectabatur.* Lib. 6. Epiſt. 31. *Donum pro Benedictione tranſmitte.* Ordericus Vitalis, lib. 5. pag. 580. *Pro quo eulogias Benedictionis 30. marcos argenti... erogavit.* Ita & lib. 5. pag. 611. Utuntur præterea S. Hieronymus Epiſt. 132. S. Gregorius lib. 2. Epiſt. 33. 47. lib. 7. Epiſt. 34. 54. 128. lib. 2. Dialog. cap. 31. Avitus Viennenſ. Epiſt. 65. S. Fulgentius Epiſt. 5. Liber Epiſtolarum S. Bonifacii Archiepiſcopi Mogunt. Epiſt. 103. 146. 148. 149. &c. Marbodus in Vita S. Roberti Abbatis Caſæ Dei num. 13. Lib. 1. Miraculorum S. Richarii cap. 4. Gregorius Turonenſ. lib. 8. cap. 7. Diurnus Romanus cap. 5. tit. 12. Codex Carolinus Epiſt. 15. Leo IV. PP. Epiſt. ad Epiſcop. Britan. cap. 3. Adventius Metenſis Epiſcop. apud Baron. an. 865. num. 59. Sulpitius Sever. Dial. 2. de S. Martino, Monachus Sangal. lib. 1. cap. 13. Vide *Eulogia*.

Benedictiuncula, Eadem notione, apud Hincmarum tom. 2. pag. 825.

Benedictiones Orationum, εὐλογίαι τῶν εὐχῶν, apud Anonymum Combefiſianum in Romano Lacapeno num. 27. Vide Gloſſ. med. Græcit.

Benedictio Panis ac Vini. Vita Ludovici Pii an. 816. *Et Benedictione Panis ac Vini ſimul* (cum PP. Stephano) *participata Imperator ad civitatem rediit.* Hiſt. Tranſlat. S. [Gorgonii cap. 21. inter Acta SS. Bened. ſæc 3. parte 2. pag. 215.] *Mox enim ut Benedictio miſſa eſt, panis videlicet, caſei ac vini, confeſtim ſumpto cibo, in priſtinum robur convaluit.* Adhelelmus Sagienſis de Miracul. S. Opportunæ cap. 5. *Sumptoque Benedictionis pane ad hoſpitium perrexit.* Vide Concil. Regienſe an. 439. can. 4.

Benedictio in Auro, Munus in pecunia numerata erogatum, *Roga.* Anaſtaſius in Conone PP. *Hic dimiſit omni Clero & Monaſteriis Benedictionem in auro, ſicuti prædeceſſor ejus Benedictus PP.* Idem in Benedicto II. *Hic dimiſit omni Clero, Monaſteriis, Diaconiæ, & manſionariis auri libras triginta.* Eadem notione εὐλογίαι χρυσαῖ, apud Theophanem anno 40. Theodoſii junioris.

Benedictiones, Paſtus extraordinarii Monachis exhibiti, certis ac ſolennioribus diebus, quos etiam *Caritates* appellabant. Charta an. 864. pro Monaſterio S. Germani Autiſiod. tom. 2. Spicil. Acher. p. 590. *Ita & nos concedimus, ut intra annum per 40. dies certas ex collatione recenti bonorum hominum in feſtivitatibus Sanctorum Benedictiones Fratribus à Præpoſito vel Decano ſolenniter procurentur.* [Carolus Calvus in Charta anni 859. pro eodem Monaſterio: *Eo videlicet pacto, ut eædem res in manus Decani ejuſdem cœnobii ſint, qui fideliter luminaria quidem Eccleſiæ præpararet, & Benedictiones Fratrum, prout melius potuerit, ſubminiſtret.* Hoc in loco *Benedictio* pro paſtu quotidiano videtur accipienda.] Vide *Caritas*.

¶ Benedictio, Contraria appellatione, Maledictio. Acta SS. Benedict. ſæc. 4. parte 1. pag. 149. in

Vita B. Alcuini Abb. *Ac poſt juxta exemplum B. Job, ne forte filii ejus in Benedictionis laberentur foveam, ſanctificabat eos, offerens corpus Chriſti & ſanguinem pro omnibus.* Vide Job c. 1. ℣℣. 5. 11. c. 2. ℣℣. 5. 9. & 3. Reg. cap. 20. ℣℣. 10. 13. quibus in locis *Benedicere* ſimili appellatione ſumitur pro *Maledicere*.

Benedictiones dicuntur Canticum trium puerorum, quod incipit ab his verbis: *Benedicite omnia opera Domini Domino*, quod ante *Laudes* in Eccleſia decantatur, ex veteri inſtituto: nam & illud recitari die illuceſcente jubet S. Athanaſius in Tract. de Virginitate. Ita porro uſurpant Regula S. Benedicti cap. 12. S. Cæſarius in Reg. ad Monach. cap. 21. Aurelianus in Ordine pſallendi, Regula Magiſtri cap. 39. 41. 45. & Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 6. Hoc ſenſu Græci εὐλογητάρια vocant certos modulos, quos decantant in exequiis mortuorum, quod hæc verba ſæpius repetant, εὐλογητὸς εἶ κύριε, ut auctor eſt Goarus ad Euchalog.

Benedictionalis Liber, Liber Eccleſiaſticus in quo *Benedictiones* quæ ab Epiſcopis & Sacerdotibus fiunt, continentur: cujuſmodi eſt *Benedictionalis Gregorii Mag.* quem ex Codice Cæſareo deſcripſit Petrus Lambecius lib. 2. Commentarior. de Bibliotheca Cæſarea cap. 5. Ordo Romanus: *Accipiat Benedictionalem Librum, & converſus ad populum, dicat: Humiliate vos ad Benedictionem, &c.* Chronicon Moguntinum Conradi Epiſc. *Erant libri, qui pro ornatu ſuper altare ponebantur, ut Evangeliorum, Epiſtolæ, ſive Lectionarii, Benedictionales, Collectarii.* Acta Murenſia: *Sunt & duo Curſionarii, & tres Benedictionales Libri.*

¶ BENEDICTORIUM, Vas aquæ benedictæ, Gall. *Benitier.* Severtius in Epiſc. Lugdun. pag. 343. *Dedit Benedictorium ſuum argenteum.*

¶ BENEDICTUM, Benedictio. S. Paulinus Epiſt. 43. n. 4. *Quod ipſe Dominus ab illa ficu, ad quam eſuriens acceſſit, & ſine fructu inventam percuſſit verbo oris ſui; ut, quæ ſterilis fuerat Benedicto Domini, fieret arida maledicto.*

¶ BENEDICTUS, Epitheton, quo Chriſtianos plerique Patrum ornabant. Vide Sirmondum ad lib. 7. Sidonii Epiſt. 9.

¶ BENEDICUS, Qui bene de proximo loquitur. Anonym. lib. de Puritate Tabernaculi ſive Eccleſiæ Chriſtianæ: *Feliciter deducitur ad nihilum qui ex maledico fit Benedicus, ex vituperatore laudator, ex invido candidus.*

¶ BENEFACERE, Prædium, agrum in beneficium dare. Diploma Caroli III. Imperat. inter Inſtrum. tomi 3. novæ Gall. Chriſt. col. 145. C. *Nulluſque ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus deinceps Benefaciendi eas* terras *habeat poteſtatem.* Annal. Benedict. tom. 3. pag. 712. col. 2. *Illam etiam vineam & aliquid de prato, quæ nobis in villa Libertis per cartulæ teſtamentum tradidiſti, ſimiliter tibi Benefacimus, ea ſcilicet ratione, ut, &c.* Præſtaria Segrefridi Abb. Savinianceſis ann. XII. ab obitu Caroli Imperat. inter Fragm. Hiſt. Stephanotii to. 7. *Tua ad nos fuit petitio, & noſtra pariter decrevit voluntas, ut res quas ad noſtrum monaſterium condonaſti, tibi Benefaceremus, quod & fecimus... Igitur quidquid ibi viſi ſumus habere, tibi Benefecimus & filio tuo, qui primus tibi natus fuerit de matrimonio.* Vide *Beneficiare* in *Beneficium.*

¶ BENEFACTORIA, Prædium minus nobile titulo *Beneficii* conceſſum. Concil. Hiſpan. tom. 3. pag. 190. ex Concilio Legion. anni 1012. *Præcipimus etiam ut nullus nobilis vel aliquis de Benefactoria emat ſolare aut hortum alicujus junioris.* Et pag. ſeq. *Præcipimus adhuc ut homo, qui eſt de Benefactoria, cum omnibus & hæreditatibus ſuis eat liber quocumque voluerit.*

1. BENEFACTUM, Pars hæredii, tertia ſcilicet bonorum paternorum aut maternorum, quæ ſecundogenitis, apud Andegavenſes, obvenit, quaque ii gaudent uſufructuario jure: iis enim exſtinctis ad primogenitos illius proprietas redit, ut eſt in Conſuet. Andeg. art. 97. 222. 226. 228. 232. Gallice: *Bienfait.* Charta Petri Comitis Vindocinenſis, Gauffredi Vicecom. Caſtriduni & aliorum Nobilium Andegavenſis & Cenomanenſis Comitatuum, de uſu recepto in tutelis & rachetis, an 1246. in Tabul. Rer. Andegav. in Camera Computor. Pariſ. fol. 32. 48. *Ille autem qui tenet ballum, ſi terra debet ad ipſum devenire, non habet cuſtodiam puerorum, ſed propinquus poſt ipſum: & habent pueri Benefactum de terra patris & matris ſuæ, ſecundum valorem terræ, & ſecundum ſtatum ſuum.*

2. BENEFACTUM. Societas Monachica, [qua quis fit particeps orationum & bonorum operum monaſterii.] *Beneficium.* Chronicon Turonenſe, ubi de Comite Ingelgerio: *Societatem & Beneficium Eccleſiæ largiti ſunt.* Tabularium Vindocinenſe Thuani Charta 55. *Venit itaque in Capitulum noſtrum, acceptoque à nobis ſocietatis noſtræ Benefacto, &c.* Charta 56. *Datis ei pro hoc 50. ſolidis; & Benefacto noſtro.* Charta 67. *Dedit campum unum terræ arabilis ex alodo ſuo, pro animæ ſuæ remedio, nec non & pro Beneficio venerabilis loci.* Adde Ch. 70. 101. 104. &c. Charta alia in Hiſt. Monaſter. S. Nicolai Andegav. *Ob hoc ... dederunt communionem orationis, & Benefactorum ſuorum.* Perardi Burgundica pag. 116. *Canonici eos in Benefactis & fraternitate ſua ſuſceperunt, &c.* [Annal. Benedict. to. 4. pag. 521. ad an. 1050. *Quæ Epiſcopus Majoris Monaſterii Monachis, ob inſignem eorum religionem ac fervorem, donavit, ut ſui gregiſque ſibi commiſſi in ſuis Benefactis eſſent memores.* Hiſt. Britan. to. 2. p. 253. *Acceperunt à Monachis Benefactum loci S. Sergii.* Madox Formulare Anglic. pag. 221. A. *Et prædictus Abbas recepit eumdem Ricardum filium Ricardi in ſingulis Benefactis & orationibus, quæ de cætero fient in Eccleſia ſua.*] Vide *Beneficium.*

¶ BENEFICARI, Piis alicujus exemplis & colloquiis ad pietatem excitari. Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 224. C. de B. Ægidio: *Et multum Beneficati diſcedentes ab eo, de ipſius viſione & allocutione vix aut nunquam poterant ſatiari.*

BENEFICIA, Reliquiæ. Gregorius M. lib. 2. Ind. 11. Epiſt. 33. *Tranſmiſimus autem B. Petri Apoſtoli benedictionem crucem parvulam, cui de Catenis ejus Beneficia ſunt inſerta.* Ita uſurpat Diurnus Romanus cap. 5. tit. 6.

¶ BENEFICIARE, Prædium in *Beneficium* conferre. Vide in *Beneficium.*

¶ BENEFICIARIA. Vide *Beneficium.*

BENEFICIARII, Apparitores, ſatellites, miniſtri Magiſtratuum. Gloſſ. Baſil. Βενεφικιάλιοι, οἱ ϛρατιῶται ἐπὶ θεραπείᾳ τῶν μαγιϛράτων τεταγμένοι. Ita emendant viri docti pro μεταράνων. Tertullianus de Fuga cap. 13. *Neſcio dolendum an erubeſcendum ſit, cum in matricibus Beneficiariorum & Curioſorum inter tabernarios & lanios, ... Chriſtiani quoque vectigales continentur.* Acta SS. Fructuoſi & ſociorum: *Repoſito autem Fructuoſo in cubiculo ſuo, direxerunt Beneficiarii in domum ejus.* Infra: *Obſervantibus ex officio Beneficiariis.* Vide S. Auguſtinum Collat. 3. c. 13.

15. & 18. Caſaubonum ad Sueton. & Spartianum, &c. [Henricum Valeſium ad Euſebii lib. 9. Hiſt. Eccleſ. cap. 9.] & JC.

¶ BENEFICIATRIX, Bene merita, gratificans, quæ alicui benigne facit, Gall. *Bienfaictrice*. Epiſtola Johannis Comitis Spanheim an. 1223. apud Marten. Collect. Ampliſſ. to. 1. col. 1180. *Eccleſiam veſtram tanquam matrem & Beneficiatricem noſtram miro affectu diligimus.*

¶ BENEFICIATUM, Datum in Beneficium. Nova Gallia Chriſt. to. 3. inter Inſtrum. col. 145. *De quocumque fiſco noſtro ſint, ſive ex dominicato, ſive ex Beneficiato.*

¶ BENEFICIATURA, Officium Beneficiati. Notitiæ Eccleſiæ Dinienſis per Gaſſendum in Statutis ejuſd. Eccl. an. 1479. *Ordinaverunt quod dicti Beneficiati vel Vicarii non poſſint dictos clericatum & Beneficiaturam ac vicariam permutare ſeu renuntiare alicui ſine conſenſu ac licentia DD. Epiſcopi & Capituli prædictorum.*

¶ BENEFICIATUS, Gall. *Beneficier*, Præditus beneficio Eccleſiaſtico. Paſſim occurrit.

BENEFICIO, Propter, cauſa, χάριν. Paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis: *O diem aſperum! æſtus validus turbarum Beneficio.* Hoc eſt, propter turbas & multitudinem hominum, τοῦ ὄχλου χάριν. Infra: *Tabeſcam ideo quod illos tabeſcere videram mei Beneficio.* Id eſt, mei cauſa, propter me.

1. BENEFICIUM, Scriptoribus mediæ ætatis, dicitur prædium fiſcale, quod à Rege vel Principe, vel ab alio quolibet ad vitam viro nobili utendum conceditur. Ita autem appellatum eſt, quod is ex mero dantis *Beneficio* ac libertalitate illud poſſideat. Unde hæc loquendi formula in Teſtamento Hadoindi Epiſcopi Cenoman. *Villa ... quam Lupus quondam per Beneficium noſtrum tenere viſus fuit.* Infra: *Quam fidelis noſter per noſtrum Beneficium habere videtur.* Rurſum: *Similiter villa ... quam ex munificentia noſtra ipſi fideli noſtro Caddono Defenſori noſtro conceſſimus.* Supra: *Quam fidelis noſter per noſtrum Beneficium habere videtur.* Ubi obſervandum de iis villis diſponere ac decernere, quas *in Beneficium*, id eſt, ad uſumfructum conceſſerat. In Charta Guillelmi Ducis Aquitan. apud Beſlium pag. 255. *De quadam ſilvula, quam præfatus Bego habere videbatur de noſtro Beneficio, &c.* Et in Tabular. Burgulienſi Ch. 31. apud eumdem pag. 277. *Cum conſenſu & voluntate Comitis Odonis eam* (curtim) *ex noſtro Beneficio tenere. Ex munere regio,* dixit Marculfus lib. 1. ſerm. 12.

Eodem pæne ſenſu Latini hanc vocem uſurparunt, & prædia quæ Principes militibus, aut aliis largiebantur, *Beneficia* appellarunt, & librum in quo ea deſcribebantur, *Librum Beneficiorum*. Hygenus de Limitib. agror. *Si qua Beneficia conceſſa aut aſſignata coloniæ fuerint, in libro Beneficiorum aſcribimus.* Dolobella: *Quæris ſi in libro Beneficiorum regionis illius Beneficium alicui Auguſtus dedit.* Atque hic liber erat penes *Primiſcrinium Beneficiorum*, ſub diſpoſitione Comitis Rerum privatarum domus divinæ, de quo Notitia Imp. vel penes eum qui *à commentariis Beneficiorum* appellatur in veteri Inſcriptione. Ad ejuſmodi beneficia ſpectavit S. Auguſtinus Serm. 1. in Vigilia Pentecoſt. *Notum eſt ... quod milites ſæculi Beneficia temporalia à temporalibus dominis accepturi, prius militaribus ſacramentis obligantur, & dominis ſuis fidem ſe ſervaturos profitentur.*

Certe ea fuit apud noſtros *Beneficiorum* conditio, ut qui ea impetrabant, aut quibus conferebantur, & fidem præſtarent, ſeu, ut tunc loquebantur, *ſe in Vaſſaticos commendarent*, & ſervitium militare facerent iis qui ea conferebant. Hinc *Beneficiarii honores*, prædia *in Beneficium*, ſeu *feudum* conceſſa. Annales Franc. Bertiniani an. 839. *ſuorum quoque complures non ſolum proprietatibus, verum etiam Beneficiariis donavit honoribus. Beneficia publica*, quæ & *Regia*, nempe quæ ex regalibus prædiis conferebantur, apud Monachum Sangallenſem in Carolo Mag. lib. 1. cap. 32 *Beneficia regalia*, in Capitul. 2. an. 813. cap. 4. *Accipere Beneficium à ſeniore ſuo*, in Concilio Compendienſi an. 757. can. 6.

Ad id autem Principes conferebant beneficia, ut fortiori vinculo fide præſtita, & fidelitatis interpoſito ſacramento, ſuis partibus vaſſallos addicerent. Annales Fr. Fuldenſes an. 881. *Et ei Abbatias & Comitatus in Beneficium dedit, ut ei fidem ſervaret.* Præterea conferebantur *Beneficia*, ut qui iis donati erant, ſervitium militare præſtarent, ſi bella ingruerent. Unde *Beneficia Militaria* dicuntur in Charta Ragenfredi Epiſcopi Carnotenſis an. 954. Vide Leges Longobard. lib. 3. tit. 9. §. 9. & Capitulare an. 807. c. 1. & in V. *Militia*.

Erant autem *Beneficia ad vitam*. Tabular. Angeriacenſe apud Beſlium pag. 257. *Præfatam Eccleſiam cum omni integritate, quandiu advixerit, teneat.* Unde *proprietatibus* paſſim opponuntur. Codex Carolinus Epiſt. 62. *Tam de propriis, quam de Beneficiis per teſtamentum ... conceſſis.* Charta Conradi Burgundiæ Regis pro Monaſterio Grandis-Vallis an. 957. *Cuidam Luitfredo nomine prædictum Monaſterium conceſſum eſt in Beneficium: ſed non poſt longa tempora, non per Beneficium, ſed per proprietatem in poſteram ejus progeniem diviſum, &c.* Charta Odonis Regis in Tabular. S. Cyrici Nivernenſ. *Si ea quæ inter ſe fideles loci temporiſve commoda opportunitate ex rebus propriis, aut jure Beneficii ſibi commiſſis, cauſa augmenti vel meliorationis juſte ac legaliter agendum deliberaverint, noſtris confirmamus edictis.* Ditmarus lib. 5. *Hujus vitæ curſum quam probabiliter egit, hoc etiam teſtificatur, quod apud dominum ſuimet Beneficii maximam partem acquiſivit in proprietatem.* Capitul. Caroli Calvi tit. 6. §. 20. *In Beneficiario jure, aut in alode adſumptum habetur.* Ita tit. 31. cap. 22. in Capitul. Carlomanni tit. 2. cap. 5. in Lege Longobard. lib. 3. tit. 8. §. 3. 4. in Annalibus Francor. Bertinianis an. 836. 839. & in Capit. Caroli Mag. lib. 1. cap. 132. lib. 3. cap. 19. 20. Qui porro hac conditione tenebant ejuſmodi beneficia, dicebantur ea

BENEFICIARIO JURE POSSIDERE, id eſt, per uſumfructum. Charta Caroli Calvi an. 865. in Tabulario Bellilocenſi in Lemovic. num. 4. *Quandam noſtri juris villam, quam ipſe hactenus jure Beneficiario per noſtram largitionem obtinuiſſe viſus eſt.* Alia ejuſdem Caroli an. 877. ibidem: *Quidam fidelis noſter Hildebertus culminis noſtri adiens ſerenitatem, deprecatus eſt, ut quaſdam villas, ... quæ ſitæ ſunt in Comitatu Lemovicenſi, jure uſufructuario & Beneficiario omnibus diebus vitæ ſuæ, & filio ſuo poſt eum, per hoc præceptum noſtræ auctoritatis concederemus, &c.* Alia ejuſdem Principis: *Ut ei quandam villam ... uſufructuario & jure Beneficii omnibus diebus vitæ ſuæ concederemus.* Marculfus lib. 2. form. 5. *Nobis ad Beneficium uſufructuario ordine excolendum tenere permiſiſtis.* [Cod. MS. Irminonis Abb. San-German. fol. 2. verſo col. 1. *Ratgis habet in Beneficio manſos ingenuiles* III. *habet de terra arabili bun.* XXXVIII. Ibid. fol. 107. verſo col. 2. *Sunt manſi ingenuiles* XLVIIII. *& duo dati in Beneficio.* Vide Acta SS. Be-

nedict. ſæc. 1. pag. 413. ſæc. 3. part. 1. p. 124. ſæc. 4. part. 1. pag. 602.] *In Beneficio tenere & precario more*, in Pancharta nigra Turon. cap. 97. *Beneficiali more*, in Synodo Ravennenſi an. 877. cap. 17. Baldricus Noviomenſis lib. 1. cap. 85. *Villam... quam Hasbanienſes more Beneficiali tenebant. Jure Beneficii tenere*, in Annalib. Franc. Fuld. an. 850. & apud Aimoin. lib. 1. Hiſt. cap. 14. Adde Capitula Caroli Calvi tit. 10. cap. ult. tit. 43. cap. 5. Aimoinum lib. 2. Mirac. S. Benedicti cap. 5. & Petrum Damian. lib. 5. Epiſt. 12.

Nec tantum erant ad vitam, ſed ea pro libitu auferebantur. Epiſtola Epiſcoporum Galliæ ad Ludovicum Regem cap. 15. *Eccleſiæ ſiquidem nobis à Deo commiſſæ non talia ſunt Beneficia, & hujuſmodi Regis proprietas, ut pro libitu ſuo inconſulte illas poſſit dare, vel tollere.* Non temere tamen, nec ſine legali judicio auferebantur. Synodus Ticinenſis an. 855. *Denique quia Chriſti cuſtodiente clementia neminem injuſte privavimus, ſed neque privari abſque legali ſanctione aliquem noſtrorum fidelium volumus Beneficio: jubemus ne quis ſuum depravet ullo modo, ſed inſtauret ſecuriter, &c.*

Tranſibant etiam interdum ad poſteros, ſed Principis interveniente conſenſu. Nithardus lib. 3. de Bernardo Duce Septimaniæ: *Victoriam ut Caroli eſſe didicit, filium ſuum Willelmum ad illum direxit, & ſi honores quos idem in Burgundia habuit, eidem donare vellet, ut ſe illi commendaret, præcepit.* Regino an. 940. *Uto Comes obiit, qui permiſſu Regis quidquid beneficii aut Præfecturarum habuit, quaſi hæreditatem inter filios diviſit.* Atque inde origo conſenſus dominorum in feudis vaſſallorum adhibiti, cum ea ad poſteros tranſeunt, qui vulgo *laudimii*, interdum *conſenſus* & *conſilii* nomine donatus legitur. [Vide *Feudum.*]

Hac porro conditione dabantur beneficia, ut ea ſarta tecta ſervarentur & integra, nec ea diſtrahi poſſent: quod ſi aliter eveniſſet, iis privabantur poſſeſſores, ex Lege Longobard. lib. 3. tit. 8. §. 1. & Capitulis Caroli Mag. lib. 3. cap. 19.

Atque primitus ad vitam dabantur beneficia, & uſufructuario jure poſſidenda: poſtmodum ad filios, & ex filiis nepotes, atque adeo ad fratres ex parte patris tranſiere, Conſtitutione Conradi Imperat. quæ in Legib. Longob. lib. 3. tit. 8. §. 4. deſcripta legitur. [Vide *Feudum.*]

Qui vero ejuſmodi beneficia Militaria à Rege conſequebantur, *Vaſſi*, aut *Vaſſalli dominici* dicebantur. Annales Franc. Bertin. an. 837. *Epiſcopi, Abbates, Comites, & Vaſſalli dominici in memoratis locis Beneficia habentes.* Ita an. 869. pag. 234. & in Capit. Caroli M. lib. 3. cap. 73. in Capit. Caroli C. pag. 49. &c. Interdum *Milites*, ut in Legib. Longob. lib. 3. tit. 8. §. 4. Sed de horum vocabulorum notionibus agetur ſuis locis.

Cum igitur ea *Beneficia*, ſeu prædia, beneficii jure Nobilibus darentur à Rege vel Principe, *Regalia* appellata ſunt. Capitula Caroli M. lib. 1. cap. 132. *Ut omnes Epiſcopi, Abbates, Abbatiſſæ, Optimates & Comites ſeu Domeſtici, & cuncti fideles qui Beneficia Regalia, tam de rebus Eccleſiaſticis, quam quæ & de reliquis habere videntur unuſquiſque ſuo beneficio ſuam familiam nutricare faciat, & de ſua proprietate propriam familiam nutriat.* Ex quibus patet *Beneficia Regalia*, non modo dicta fiſcalia Regum prædia quæ concedebantur, ſed etiam Eccleſiaſtica, quæ viris militaribus, ita invaleſcente hacce tempeſtate uſu, vel potius abuſu, ab ipſis Regibus dabantur in *Beneficium*, ratione quorum militia & ſervitium militare Regi præſtabatur. Rurſum ex his eruitur, *Beneficia Regalia* Epiſcopis & Abbatibus conceſſa fuiſſe: unde cum poſtmodum ea in proprietatem tranſiiſſent, *Regalia* appellari cœpere quævis Eccleſiarum prædia ac dominia, utpote à Regibus primitus *in beneficium* conceſſa, ac temporis ſucceſſu proprietatis jure retenta. Id firmat Radulfus de Diceto an. 1093. ubi ait Willelmum II. Regem Angl. *præcepiſſe ut inveſtiretur Anſelmus omnibus ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem pertinentibus, atque ut civitas Cantuariæ, quam Lanfrancus ſuo tempore à Rege in beneficio tenebat, & Abbatia S. Albani, quam non ſolum Lanfrancus, ſed & anteceſſores ejus habuerant, in alodium Eccleſiæ Cantuarienſis pro remedio animæ ſuæ perpetuo jure tranſirent.*

Quemadmodum autem *Beneficia* morientibus poſſeſſoribus ad regem redibant; ita Beneficia, quæ Epiſcopis & Abbatibus dabantur, iis perinde decedentibus, ad Regem revertebantur, qui iis gaudebat, quouſque ſucceſſores eorum iiſdem beneficiis inveſtirentur. Atque hæc fuit, ni fallor, *Regalium* Eccleſiaſticorum origo, quibus vacante ſede Epiſcopali Reges gaudere ſolent. Beneficiorum regalium occurrit præterea mentio in iiſdem Capitulis Caroli Mag. lib. 3. cap. 19. 20. 71. 81. Beneficiorum vero quæ Epiſcopis & Abbatibus concedebantur, lib. 3. cap. 82.

Quod autem *Beneficium* primitus appellatum eſt, poſtmodum *feudi* nomen accepit. Charta Ottonis Comitis Viromandenſis apud Hemereum in Auguſta Viromand. ann. 1025. *Tenebat, inquam, aquam illam ex me loco Beneficii, ſub nomine feodi.* Charta Balduini Hieroſol. Comitis Hannoniæ ann. 1078. apud Miræum in Donat. Belg. lib. 2. cap. 28. *Excepto quod Abbas vel ſucceſſor ſuus pro molendino ſuo unoquoque anno ſolvat Militibus quibus contingit Beneficium, quod vulgo dicitur Feodum, 5. modios... annonæ, &c.* Hadrianus PP. apud Radevicum lib. 3. cap. 32. *Licet enim hoc nomen quod eſt Beneficium, apud quoſdam in alia ſignificatione, quam ex impoſitione habeat, aſſumatur; tunc tamen in ea ſignificatione accipiendum fuerat, quam nos ipſi poſuimus: hoc enim nomen ex bono & facto eſt editum, & dicitur Beneficium apud nos, non feudum, ſed bonum factum.* Ita *Beneficium* & *feudum* promiſcue uſurpantur in libris feudorum.

Beneficium Caſtrenſe. Vide *Feudum Caſtrenſe.*

Beneficiolum. Charta Caroli III. Imp. & alia Ludovici Regis an. 892. ex Tabulario Eccleſiæ Gratianopol. *Videlicet foris murum ipſius civitatis* (Lugdunenſis) *Eccleſiam S. Laurentii* (cum) *Beneficiolo ad illam pertinente.*

Beneficium, Precaria, Præſtaria. Tabularium Monaſterii S. Andreæ Viennenſis: *Itaque prædictas res ſub Beneficio præſtariæ cum omni integritate eo tenore concedimus, ut quamdiu præfatus Artoldus & Adalaid futura ejus uxor, & naſcituri ex eis hæredes vixerint, uſumfructum exinde percipiant, &c.*

Beneficiare, Prædia in *beneficium* dare. Arno Saliſburgenſis Epiſcopus: *Quod fuit eis ex cauſa dominica Beneficiatum.* Formulæ veteres cap. 38. *Ad tuam petitionem noſtra decrevit voluntas, ut tibi res noſtras vel Sancti illius in pago illo Beneficiare uſufructuario ordine deberemus, &c.* Concil. Rotomagenſe an. 1050. cap. 10. *Ut Epiſcopus Clericorum Eccleſiæ ſtipendia, aut terras laïcis Beneficiare minime præſumat. Res Beneficiatæ*, in Capitulis Caroli M. lib. 5. cap. 3. Tabul. Abb. Bellilocenſis in Lemovicibus Ch. 43. *Pro qualicunque occaſione*

ſeu donandi, ſeu Beneficiandi ipſas res. Ch. 135... *Quas uxori meæ quandiu vivet, ego Galfredus Beneficiavi.* Wolfardus Haſenrietanus de S. Walpurga: *Cæteri omnes Beneficiati ſunt ex hujus Abbatiæ bonis.* Vide formulas ſecundum Legem Roman. cap. 38. Chronicon Lauriſham. pag. 89. Hincmarum to. 2. pag. 603. Concil. Duſiac. I. pag. 268. Burchardum de Caſib. S. Galli cap. 3. pag. 115. Chronicon S. Benigni pag. 422. Sigebertum an. 1007. tom. 2. Hiſt. Franc. pag. 665. Doubletum in Hiſt. Sandionyſ. pag. 712. Bibliothecam Sebuſian. lib. 1. cap. 1. Chiffletium in Probat. Hiſt. Tornut. pag. 285. Flodoard. lib. 3. cap. 4. Baldricum lib. 1. Chron. Camerac. cap. 8. 92. 112. 114. 115. lib. 2. cap. 10. lib. 3. cap. 2. Harigerum in Vita Landoaldi num. 14. Wolfardum de Miracul. S. Walpurgæ, Leonem III. PP. Epiſt. 9. &c.

Beneficiaria, Charta, qua quid in beneficium ſeu feudum datur. Tabularium Conchenſis Abb. in Ruthenis Ch. 35. *Facta eſt Beneficiaria iſta in menſe Januar... anno 12. quod Lodoïcus Rex cœpit regnare.*

Beneficiati, Feudati, vaſſalli, apud Ottonem Friſingenſem de Geſt. Friderici I. lib. 1. cap. 11. 12.

Inbeneficiare, Idem quod *in beneficium dare*, in Charta Ludovici Pii apud Beſlium in Regibus Aquitan. pag. 19. Burchardus de Caſib. S. Galli cap. 3. *Simoniace Eccleſias vendidit, res Eccleſiæ Inbeneficiavit &c.* cap. 4. *Omnia antiquitus Inbeneficiata exoſus plurima de ſua diligentia ad ſe retraxit.* Charta Hattonis Epiſcopi Moguntini ann. 910. apud Browerum lib. 3. Antiquitat. Fuldenſ. *Deprecor... ut nunquam alicui hominum Inbeneficientur, ſed ad generales uſus Fratrum perpetuo conſerventur.* Alia Eberardi Epiſcopi Bambergenſis in Chronico Reicheſperg. ann. 1151. *Ita ut alveus ejus per terram prænotatam prædicto Marchioni Inbeneficiatam tranſeat.* Alia ejuſdem Epiſc. an. 1160. *Eundem locum laicis Inbeneficiando.* Adde Monachum Pegavienſem an. 1040. 1112. Bertholdum Conſtantienſem ann. 1077. Acta Murenſis Monaſt. pag. 65. Arnold. Lubecenſ. lib. 3. c. 12. Chronicon Conſtantienſe pag. 624. 625. Librum de fundatione Monaſterii Cozecenſis pag. 225. 229. Libr. de fundat. Cœnobii Bigaugienſis pag. 251. &c.

¶ Beneficium, Commodatum, datum mutuo. Leges Rotharis apud Murator. to. 1. part. 2. p. 42. *Si quis præſtitum aut conductum habuerit caballum, vel bovem, aut canem, vel quodlibet peculium, & dum in ipſo Beneficio & conductura eſt, homicidium fecerit, &c.*

Beneficia Ecclesiastica, dicebantur univerſim res Eccleſiæ in beneficium datæ, ſive à Principibus, ſive ab ipſis Eccleſiis, & earum *Prælatis* in *Beneficium* datæ eſſent, ut in Synodo Sueſſionenſi ſub Carolo C. cap. 11. & in Lege Longob. lib. 2. tit. 44. §. 2. in Capitul. Car. M. lib. 5. cap. 92. *Beneficia Eccleſiarum*, lib. 1. cap. 163. *Capellæ & Caſæ Dei in Beneficium datæ*, in eadem Synodo. *Monaſterium in Beneficium conceſſum*, in Charta Conradi Regis Burgund. an. 957. to. 7. Spicileg. Acheriani pag. 187. *Res Eccleſiæ in Beneficium retinere, habere*, in Capitulis Caroli M. lib. 5. cap. 146. in Capit. Caroli Calvi tit. 6. cap. 55. Petrus Damian. lib. 4. Epiſt. 12. ubi de alienationibus rerum Eccleſiæ: *Sed quid de venditione loquimur? cum non modo ea quæ emphyteoſeos ſunt locata contractu, vel jure proveniant, ſive etiam quæ libellario nomine penſitantur: ſed illa quoque quæ ſub nudo Beneficii vocabulo ſæculares accipiunt, revocari de cætero atque reſtitui Eccleſiis nullo modo poſſunt.* Quod quidem toleratum, *id exigente reipublicæ neceſſitate*, à Concilio Aquiſgranenſi II. an. 836. cap. 3. can. 19. *quouſque opportunitas id permitteret plenius emendari.* Horum vero beneficiorum Eccleſiaſticorum poſſeſſores tenebantur *nonas & decimas* iiſdem Eccleſiis quotannis perſolvere, & *reſtaurationes earum* facere, ut ex Capitulis Caroli M. colligitur lib. 5. cap. 145. 146. 192. & Capitul. Caroli C. tit. 6. cap. 55.

Atque hic mos res Eccleſiæ Laïcis ad beneficium dandi adeo invaluerat, ut in donationibus Eccleſiæ factis, quo eæ ab omni alienatione deinceps tutæ eſſent, id potiſſimum caveretur, ne in *beneficium* darentur. Charta Hildegardæ Francorum Reginæ apud Meuriſſium: *Ideo interdicimus omnibus Abbatibus ſeu Cuſtodibus ejuſdem venerabilis loci, ... ut jam dictas res nunquam præſumant alicui Beneficio tribuere, nec per precariam, ut fieri aſſolet, præbere.* Tradit. Fuld. lib. 1. *Ut nulli Clericorum aut Laïcorum quæ tradidi in Beneficium præſtentur, &c.* Adde Chron. S. Benigni p. 422. Chron. Mindenſe pag. 745. Bibliothecam Sebuſianam lib. 1. cap. 1. pag. 5. Chiffletium in Probat. Hiſt. Tornut. pag. 285. Catellum in Hiſt. Toloſanorum Comitum pag. 69. &c.

Neque tantum Laïcis, ſed & ipſis Clericis prædia Eccleſiaſtica in beneficium dabantur ab Epiſcopis & Prælatis. Exſtat Symmachi PP. ad Cæſarium Arelatenſem Epiſcopum Epiſtola tom. 1. Epiſtolarum Summorum Pontificum, qua in primis vetat poſſeſſiones Eccleſiæ diſtrahi, niſi forte Clericis, ac Monachis, aut peregrinis concedantur reverſuræ ad Eccleſiam. Meminit etiam Hincmarus Opuſc. 29. *Clericorum habentium Beneficia.* Quæ quidem poſſeſſiones Eccleſiarum ita ad vitam Clericis conceſſæ, *Beneficia* dici cœperunt, inquit Baronius an. 502. n. 36. eo quod, ut habet Symmachus in hac Epiſtola, bene meritis tantummodo concedi liceret: ea quippe tempeſtate, *in Galliæ provincia ab aliquibus perſonis Eccleſiaſtica prædia diverſis titulis alienabantur*, ut ait idem Pontifex in alia Epiſtola, quam deſcripſit idem Baronius. Ex quibus patet morem inbeneficiandi prædia Eccleſiaſtica viguiſſe, ſtante etiam prima Regum noſtrorum ſtirpe: quod præterea colligitur ex Teſtamento Hadoindi Epiſcopi Cenomanenſis ſub an. 652. quod deſcripſit Briſſonius lib. 7. Form. Verum etſi id caverit Symmachus, aut ab eo Cæſarius obtinuerit, ut prædia Eccleſiarum non aliis diſtraherentur quam Clericis ad vitam; mos tamen is invaluit, ut Laïcis perinde ac Clericis diſtraherentur, ex ſeculi labentis abuſu. At cum in beneficium Laïcis data Eccleſiarum prædia temporum ſucceſſu ad eaſdem Eccleſias redirent, ſive ex beneficii uſufructuaria conditione, ſive ex poſſeſſorum voluntaria reſtitutione, eadem poſtmodum Clericis ad vitam perinde conceſſa ſub ſervitii Eccleſiaſtici onere, *Beneficii* nomen retinuere. Unde etiamnum videmus prædia quædam ex Eccleſiaſticis, certis & denominatis beneficiis ſeu perſonatibus attributa, quia videlicet primitus ejuſmodi beneficiariis ad vitam utenda conceſſa fuerant, quod poſtmodum in ſucceſſores tranſiit. Charta anni 1031. apud Barthol. Fizen in Hiſt. Leod. pag. 318. *Additis ad ſupradictum numerum Canonicorum, quinque*

quinque Clericis, præter beneficium Præpoſiti, Decani, & Scholaſtici. Et pag. 319. . . *Quibus viverent 10. Fratres cum cæteris 20. qui ibidem ad explenda Eccleſiaſtica beneficia fuerunt ordinati.* Nec ſcio an huc pertineant

Beneficia Presbyterata, in veteri Charta apud Sanjulianum in Matiſcone pag. 236. *Ad ultimum decreverunt ut has Eccleſias cum rebus & decimis, cum Beneficiis Presbyteratis, & omnibus ibi adjacentibus, in uſus prænominatorum Fratrum. . . condonare deberent.* Vide *Feudum Presbyterale.*

¶ Beneficium Curatum, Cui annexa eſt cura animarum, Gall. *Benefice à charge d'ames.* Vox nota, ut &

¶ Beneficium Simplex, Cui non eſt annexa animarum curâ, Gall. *Benefice ſimple.*

¶ Beneficium Simplex Servitorium. Synodus Oriolana an. 1600. inter Hiſp. tom. 4. pag. 740. col. 1. *In his Eccleſiis in quibus inſtituta ſunt Beneficia Simplicia, Servitoria nuncupata, & cura animarum per tot Vicarios adminiſtrari ſolet, quot in eo loco Beneficia ſimplicia Servitoria exiſtunt, quorum Beneficiati vel per ſe, ſi volunt, vel per interpoſitam perſonam Sacramenta adminiſtrare debent, ne animarum cura, ut plerumque in noſtris viſitationibus conſiſtit, negligatur, aut ob tenuitatem redditium obſequia & functiones Sacramentorum per parum aptos & idoneos Sacerdotes, ut ſæpe accidit, adminiſtrentur: propterea ipſiſmet Vicariis, qui nunc ſunt, & futuris temporibus curæ animarum præerunt, decimam partem omnium fructuum decimarum & primitiarum prædictorum Beneficiorum Simplicium Servitoriorum in quota pecuniæ, pro congruæ portionis aſſignatione deputamus, deſignamus, applicamus, & ipſiſmet Vicariis jus exigendi hujuſmodi decimæ partis fructus pro congrua portione concedimus.*

Præbendæ generali *Beneficiorum* nomine continentur, cap. 32. de Reg. Jur. Guibertus lib. 1. de Vita ſua cap. 7. *Contendebat denique mater mea Eccleſiaſticis me beneficiis quoquo pacto inſerere.* Synodus Beneventana an. 1091. cap. 2. de Capellanis: *Ab officio & Beneficio interdicimus.* Alexander II. PP. apud Ughellum to. 1. part. 1. p. 864. *Beneficium Eccleſiæ: quod quidam Canonicam, vel Præbendas, vel etiam Ordines vocant.* Vide *Præbenda.* Cæterum Clericatus & dignitates Eccleſiaſticas tanquam *terrenæ militiæ officia*, indignis ab Epiſcopis olim conceſſas queritur S. Hieronym. adverſus Jovinianum lib. 1. cap. 19. *Dicam aliquid, quod forſitan cum multorum offenſa dicturus ſum: Sed boni mihi non iraſcentur, quia eos peccati conſcientia non remordebit. Interdum hoc & Pontificum vitio accidit, qui non meliores, ſed argutiores in Clerum allegunt, & ſimpliciores quoſque, atque innocentes inhabiles putant, & affinibus vel cognatis quaſi terrenæ militiæ officia largiuntur, ſive divitum obediunt juſſioni; quodque his pejus eſt, illis Clericatus donant gradum, quorum ſunt obſequiis deliniti.*

☞ Eodem *Beneficii* nomine, regnante ſecunda Regum noſtrorum ſtirpe, viris Eccleſiaſticis attributa ſunt ab ipſiſmet Regibus prædia monaſtica, conceſſæ etiam Abbatiæ: teſtis hac de re locuples Charta Caroli Simplicis an. 907. to. 2. Hiſt. Meldenſ. inter Inſtr. pag. 6. qua Reſbacenſem Abbatiam, quam Epiſcopus Pariſienſis *in Beneficium* hactenus habuiſſe dicitur, ipſi Epiſcopo ejuſque ſucceſſoribus ſub eodem *Beneficii* titulo confirmat, quo facilius poſſit debita Regi ſervitia explere; cujus quidem rei an antiquius exſtet exemplum neſcio: neque enim vox *Beneficium* occurrit in Chartis ſive Ludovici qui Abbatiam Anianam Eccleſiæ Arelatenſi, ſive Karlomanni qui Abbatiam S. Laurentii Eccleſiæ Narbonenſi concedunt: *Abbatiam S. Petri Resbacis nomine dictam, & quondam Hieruſalem cognominatam in Comitatu ***ſitam, quam iiſdem Epiſcopus* (Pariſienſis) *in Beneficium hactenus habuiſſe dinoſcitur, per noſtræ auctoritatis Præceptum concedere dignaremur, quatenus eidem Præſuli, ſuiſque foret augmentum ſucceſſoribus, quo noſtræ liberius poſſint ſervitutis explere negotia.*

Beneficia Manualia *ſeu victualia*, quorum diſtributiones quotidianæ tantum reſidentibus tribuuntur, c. unic. de Præbend. in Sexto.

¶ Beneficium Quadragesimale. Litteræ Mauricii Epiſc. Pariſienſis pro Canonicis S. Clodoaldi in ejuſd. Eccleſiæ Tabulario: *Decanus & Canonici S. Clodoaldi quoddam Beneficium Quadrageſimale in pane & vino & nummis conſiſtens & de corpore præbendarum antiquitus inſtitutum habebant, quod in tempore Quadrageſimæ juxta ordinem ſuum inter ſe, pauperibus excluſis, diſtribuebant. Nos vero conſiderantes. . . quia dignus eſt operarius cibo ſuo, ab ipſis poſtulavimus ut cujuſdam partis prædicti Beneficii panis & vini videlicet, & quorumdam minutorum redditium, quos ſtationes vocant, caritatum etiam deffunctorum pauperes Clericos ejuſd. Eccleſiæ participes facerent. . . Et nos cum ipſis inſtituimus, quod de jam dicto Beneficio Decanus in duplo, Canonici & Canonicus in duplo pauperis Clerici acciperet, & nullus de eo aliquid habebit, niſi qui in tempore diſtributionis hiis tribus horis, Matutinis videlicet & Prime & magne Miſſe, aut ſaltem duabus iſtarum intererit. . . . Ad hoc autem Beneficium ampliandum Abbas S. Victoris & totus illius Eccleſiæ Conventus manum ſuam extendentes, quoddam ſextarium annone & unum modium vini, que duo pro ſua parte Quadrageſimalis Beneficii eis annuatim reddebantur.* Ibidem aliæ ſunt Litteræ Petri Epiſc. Pariſ. de ead. re, anni ſcilicet 1216. In litteris Odonis Epiſc. Pariſ. an. 1203. legitur: *Reſiduum vero totius magnæ decimæ ad Quadrageſimale Beneficium devolvetur.* Exſtat quoque Decretum Capituli S. Clodoaldi ann. 1236. in quo nonnulla ſtatuuntur Beneficium Quadrageſimale ſpectantia.

¶ Beneficium Caducum, Idem quod Vacans, in Compendioſa beneficiorum Expoſitione fol. 36.

¶ Beneficium Patronatum, ibidem fol. 30. dicitur illud, ad quod *Patronus* præſentat.

¶ Beneficium Sacerdodale, Idem quod *Curatum*, ibid. fol. 30. verſo.

Beneficiare, Beneficium Eccleſiaſticum conferre, apud Petrum Bleſenſ. Epiſt. 70.

Beneficia, Oblationes quæ à Chriſtianis fiunt Eccleſiis, in Concilio Autiſiodor. an. 578. c. 1.

Beneficium, Merces. Lex Wiſigoth. lib. 9. tit. 5. §. 5. *Si compulſores exercitus beneficio accepto, aliquem ſine ægritudine domi ſtare permiſerint.* In ipſa Lege *merces* exponitur.

Beneficiati Chori in Eccleſia S. Petri Romæ, Clerici diverſi à Canonicis, de quibus conſule Bullam Nicolai PP. III. apud Bzovium an. 1280. num. 5.

2. BENEFICIUM, Idem quod *Benefactum*, de quo ſupra. Chronicon Mauriniac. lib. 1. *In Capitulum noſtrum venit, participium Beneficiorum noſtrorum humiliter petiit, & accepit. Beneficia orationum*, apud Meſſianum in vita S. Cæſarii Arelat. pag. 258. Ordericum Vitalem lib. 3. 5. pag. 461. 479. 577. 590. 596. ad quæ admittebantur in Monaſteriis *eorum benefactores.* In Statutis Ordinis de

Sempringham, eſt caput, *de Beneficiis pro parentibus mortuis faciendis.* Geſta Conſulum Andegav. cap. 13. num. 11. *Fratrem & participem Beneficii rogat effici.* Tabular. Priorat. Neroniſvillæ: *Unde ſuſcepti ſunt in Beneficio & in orationibus noſtris.* Alibi: *Monachi vero ſuſceperunt eos in ſocietate ſua, & in beneficio totius Eccleſiæ ut orationum eorum participes eſſe mererentur.* Tabular. Abſienſe fol. 166. *Tali pacto ut ipſe haberet ſepulturam ſimul & Beneficium.* [S. Bernard. Epiſt. 424. *Pro his omnibus vos participem facimus omnium Beneficiorum quæ in domo noſtra ſiunt & fient, &c.* Idem Epiſt. 437. de morte Eugenii III. Papæ: *Conſtituite perpetua Beneficia, ut Deus ſibi indulgeat, &c.*] Occurrit hac notione paſſim in Chartis editis Monaſterii S. Nicolai Andegav. pag. 12. 13. 23. 37. 39. 42. 60. 61. 93. to. 1. Monaſt. Anglic. pag. 246. 308. 327. 572. in Probat. Hiſt. Guinenſis pag. 278. Hiſt. Monmorenciacæ pag. 13. Adde Statuta antiqua Ordinis Cartuſienſis part. 2. cap. 8. §. 15. Chronicon Prioratus S. Launomari de Magenciaco num. 5. Stephanum Tornacenſem Epiſt. 169. 170. 223. Willelm. Thorn. pag. 1942. &c. Hiſce addere placet quod habet Chronicon Beſuenſe pag. 623. *Pro hac quoque eleemoſyna dedit D. Abbas Stephanus & viro & mulieri ſocietatem & omne bonum quod factum fuerit in Beſuenſi Eccleſia uſque ad finem mundi, pro remedio animarum ſuarum, ſuorumque anteceſſorum fidelium.*

Aliud tamen erat in *Fraternitatem*, aliud in *Beneficia orationum* recipi. Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 331. *Pro qua re Abbas & Monachi S. Albani ſuſceperunt Radulfum in Fratrem & Monachum, & uxorem ſuam ſimiliter in Sororem, filium vero eorum Beneficio Eccleſiæ.* Tabularium Prioratus S. Nicaſii Mellenti fol. 35. *Conceſſit præterea Prior, annuente Conventu, prædicto Roberto fraternitatem domus & ad vitam & ad mortem, & beneficium, quotieſcunque voluerit accipere.* [Chartularium S. Vandregiſili tom. 2. pag. 1615. *Osberinus hanc oblationem & dimiſſionem in Capitulo S. Vandregiſilli fecit & ſuper altare, facta oblatione, depoſuit, fraternitatem & commune Beneficium ejuſdem Eccleſiæ ſibi & uxori ſuæ in perpetuum accepit.*]

Beneficium Spiritale, Eadem notione. Tabular. Abſienſe fol. 4. *Dono etiam illis nullo mihi jure vel cuiquam retento, excepto Beneficio Spiritali & ſepultura, quidquid juris in ipſa terra habeo.* Et fol. 36. *Nec aliquid ſibi vel hæredibus ſuis in eiſdem decimis, niſi Spiritale Beneficium retinuerunt.* Occurrit præterea hæc formula in libro Chirographorum ejuſdem Monaſterii fol. 7. 46. & alibi. Rurſum fol. 67. *Nihil mihi vel ſucceſſoribus meis retinens, niſi Beneficium animæ.* Et fol. 111. *Rogans ut Spiritalium Beneficiorum, orationum & eleemoſynarum Monaſterii me meoſque participem faciat.* Tabular. Dalonenſis Abbatiæ an. 1195. fol. 43. *In manu Archembaldi Prioris, qui mihi conceſſit participium totius Spiritualis Beneficii.*

BENENATI, Εὐγενεῖς [Εὐγαγονότες, Zonaræ in Alexio,] Ingenui, viri nobiles, Italis *Ben nati.* Vetus Interpres Juvenalis ſat. 11. *Ingenui vultus. Modeſti, Benenati.* Meſſianus lib. 2. Vitæ S. Cæſarii Arelat. Archiep. *Si cras ſtino panis defuerit, omnes jejunemus, dummodo hodie Benenati homines ſeu reliqui captivi nobis euntibus & bibentibus non eant per plateas mendicare.* Eckehardus junior de Caſib. S. Galli c. 2. *Iſo quidem non ſolum Benenatorum, ſed & ſanctorum filius fuit parentum.* Cap. 16. *Inſilienſque in hominem Bene quidem natum, ſed & admodum literatum, grandem ei manu alapam dedit.* Ennodius lib. 3. Ep. 16. *Et perlatorem Benenatum hominem propter fugaces ſuos venientem commendo.* Ep. 17. *Benenatum hominem Gallias pro certis negotiis expetentem.* Charta Luſitan. æræ 1067. apud Rodericum *da Cunha* in Epiſc. Portenſibus 1. parte: *Et aliorum multorum filii omnium Benenatorum quæ erant in Palencia, &c.* Cæſarius lib. 1. c. 12. *Adoleſcens Benenatus & divitum filius.* Utitur & lib. 4. c. 4. 22. lib. 9. cap. 48. lib. 10. cap. 54. ut & Guillelmus Abb. S. Theodorici in vita S. Bernardi lib. 1. cap. 3. Juſtinian. Nov. 22. de Nupt. cap. 8. & Nov. 78. Auctor Vitæ S. Hadelogæ Virg. cap. 2. n. 9. Marſilius Patavinus in Defenſore pacis 1. part. cap. 16. pag. 80. &c. *Homines boni generis* dicuntur in Capitul. Caroli M. ex Lege Salica Romana & Gombata cap. 12. *Pectora Benenata*, apud Flaccum lib. 4. Od. 4. id eſt, generoſa, ingenua: contra, *male nati*; ſervile genus apud eumdem lib. 2. Epiſt.

Gratus Alexandro Regi magno fuit ille
Cherilus, incultis qui verſibus & male natis
Retulit acceptos regale numiſma Philippos.

¶ BENEPLACENTIA, Permiſſio, venia, conſenſus, Gall. *Bon plaiſir.* Charta Petri Abbatis S. Crucis de Talmundo anni 1366. de officio Aquarii. *Sub confidentia Beneplacentiæ R. ac D. D. Guillermi Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Lucionenſis Epiſcopi ſtatuimus, &c.*

¶ BENEPLACERE, pro Placere, vel multum placere, haud ſemel legitur in Scripturis ſacris, ut Rom. 12. 2. 1. Cor. 10. 5. & 16. 2.

¶ BENEPLACITUM, pro Venia & conſenſu paſſim occurrit. Item pro Benevolentia, favor. Concil. Hiſp. tom. 3. pag. 124. in Tranſlatione S. Jacobi: *Ut dum memineris noſtri in Beneplacito tuo, &c.* Apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 5. pag. 525. & alibi non ſemel.

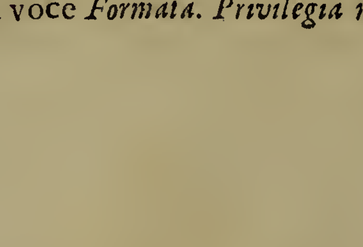
¶ BENE QUASI, Fere, Gall. *Preſque, environ.* Chr. Parmenſe ad an. 1303. apud Murator. tom. 9. 849. *Tempore æſtatis, ante poſtea, Bene Quaſi per unum annum non pluit.*

¶ BENERIUM, Modus agri, idem ac *Bonnarium*: quod vide. Charta Nicolai Epiſc. Cameracenſis an. 1140. ex Tabulario S. Nicaſii Remenſis: *Ernulphus & Nicholaus tradiderunt 24. Beneria terræ.*

BENERTH. Lambardi Itinerar. pag. 212. ex vett. membranis, de tenentibus Eccleſ. Chriſti Cantuar. extra Waldum habitantibus: *De redditu 7. ſol. 6. den. de 20. ovis 1. den. de gallinis & Benerth 16. den.* Ubi idem Lambardus in margine notat *Benerth* ſervitium eſſe, quod tenens præſtat curru ſuo & aratro. Reſpexit forte vocem *Benna*, quam vide.

BENESUASOR, Ἀγαθοσύμβολος, in Gloſſar. Græc. Lat. Apud Æſchilum in Prometheo vincto ὀρθόβουλος Θέμις dicitur pag. 104.

¶ BENEVALETE, Formula adſcribi ſolita in Monogrammatis ſpeciem Pontificum Epiſtolis.

Papias in voce *Formata. Privilegia nummorum Epi-*

ſcoporum (in MSS. *Sacerdotum*) *ſunt cujuſlibet Eccleſiæ conceſſiones Pontificum*, *quorum materia hæc eſt*, *ut dicat Pontifex erogatum cujuſlibet dignæ perſonæ*, *vel alia qualicunque ratione Eccleſiæ illi*, *illa*, *ſeu illa Pontificali concedere & roborare dignitate. Anathema ponatur in calce Epiſtolæ. Habent autem & Privilegia prologos*, *ſicut & cæteræ Epiſtolæ*, *& Monogrammata hujuſcemodi in fine*, *BTE*, *quod eſt*, *Benevalete. Signum autem in Privilegii exordio vel criſmon*, *vel Crux Dominica*, *cum criſmon erit. Criſmon autem ejuſmodi effigiabatur ſpecie* ☧. *Ut autem plenius in hoc Monogrammate nomen Chriſti appareat*, *tali mea ſententia effigiabitur ſpecie*, *vel ſic*, ☧. *Conſueverunt præterea in extrema margine privilegii quoſdam inſignire orbiculos*, *Antiſtitis nomen*, *& paucula quælibet verba continentes in hunc modum*, *&c. Benevale*, in Capitul. Gregorii II. pro Bavaris, in Epiſtola II. Hadriani II. PP. &c. Ita etiam interdum hæc formula concipi ſolebat, ut eſt in Epiſt. 104. & aliis Joannis VIII. PP. *Optamus ſanctitatem tuam in Chriſto Bene valere.* Vide Catellum lib. 5. Rerum Occitan. pag. 774. Plautus in Truculento :

Spectatores Bene valete, *plaudite atque exurgite.*

☞ Similes formulas, aut ſaltem integrum *Benevalete* literis omnibus expreſſis, ſcilicet majuſculis Romanis inter formulas *Scripti & dati* primum exhibebant Romani Pontifices. Veterem ritum primus immutavit Leo IX. *Benevalete* in monogramma contrahendo, præmiſſo circulo majori, exhibente in medio crucem cum nomine Pontificis; & in ambitu ejuſdem ſententiam ſeu dictum, *Miſericordia Domini plena eſt terra* : horum ſpecimen videre potes apud Mabillonium lib. 5. de Re Diplom. Tabella quinquageſima.

BENEVALETUDO, pro *Bona valetudo.* Acta S. Cypriani Mart. *Ibidem Galerius Maximus Proconſul Benevaletudinis recuperandæ gratia receſſerat. Malam valetudinem dixit* Capitolinus in Antonino Pio.

BENEVENTANUM, Pellis ſpecies, ita appellata à *Benevento* urbe Italiæ. Gloſſ. Lat. Græc. *Beneventanum*, Βαβυλωνικῶ δέρματος εἶδος. Gloſſæ Iſidori : *Flamineum*, *Babylonicum.* Le Roman *de Bertrand du Gueſclin* :

Et getta-on ſur lui un drap de Bonnivent.

Vide Diſſertat. 1. ad Joinvillam pag. 132.

BENEVISUM, Benevisor, Beneficium, Beneficiarius. Libertates conceſſæ villæ Montiſbruſonis à Guigone Comite Forenſi menſe Novemb. an. 1223. *Si Beneviſers obligaverit Beneviſum ſuum alicui*, *det* 1. *den. de ſolido* : *ſed ſi Beneviſum obligatum vendatur illi qui habebat obligatum*, *antequam redimatur*, *det venditiones uſitatas pro rebus venditis.* Occurrit ibi pluries. [Vide *Abeneviſare*, ubi errore typographico celebris ille Advocatus de quo D. *de Lauriere* in Gloſſ. ad vocem *Benevis*, vocatur *Aubret*, cum legendum ſit *Aubert.*]

¶ BENEVISUS, Acceptus, gratus, Acta SS. Aprilis to. 1. p. 173. B. Franciſcus de Paula *pro tali miraculo adeo Romæ Beneviſus fuit*, *quod res mira eſſet dictu.*

¶ BENIGNARE, Mitigare, ſedare, Gall. *Apaiſer.* Vita B. Giraldi de Salis an. circ. 1300. apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1008. *Muti loquuntur*, *dæmoniaci ſerenantur*, *guttoſi mitigantur*, *frenetici & epileptici reducuntur*, *blaſphemi Benignantur*, *tumidi deſiccantur.*

¶ BENIGNIVOLUS, Benevolus, ſpontaneus. Charta Milonis Domini Noyeriorum pro fundatione Marciliaci an. 1239. inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 101. B. *Donationem & conceſſionem prædictas laudamus*, *auctoritatem præſtitimus*, *conſenſum Benignivolum & aſſenſum.*

¶ BENIGNOLUS, Idem. Chartularium S. Vandregiſili tom. 1. pag. 26. *Ego dictus Thomas volens*, *ſpontaneus & Benignolus*, *non coactus præſentem cartam ſigilli mei munimine roboravi.*

¶ BENITUS, pro *Benedictus*, Gall. *Beni*, in Bulla Eugenii III. Papæ pro monaſterio Gemmetic. ex Chartulario ejuſdem loci tom. 1. pag. 85.

¶ BENIUM, Idem quod *Benna*, Vivarium, vel *Bedum* : de quo ſupra. Ludewig. Reliq. MSS. to. 7. pag. 208. ex Codice Legum Norman. cap. 26. *Liberum autem dicimus feodum*, *quod ſerviciorum inhoneſtorum obtinet libertatem*, *ut de prædicti* (ſic) *ſervitio*, *& de curatione Benii*, *molendinorum*, *vel compoſtorum extramittendorum.* Vide *Venna.*

¶ BENIZAZI. Joſ. Moretus Antiquit. Navarræ lib. 2. pag. 484. apud Sebaſtian. Salm. in Ordonium 1. *Muza quidam nomine*, *natione Getulus*, *ſed ritui Mahometano*, *cum omni gentis ſuæ deceptus*, *quod Chaldæi vocant Benizazi*, *contra Cordubenſem rebellavit.*

1. BENNA, Genus vehiculi, lingua Gallica veteri, quod vulgo *Beneau* appellamus, ſeu *Benneau*, ut Monſtrelletus lib. 1. cap. 43. quo materiæ quævis efferuntur. Feſtus : *Benna*, *lingua Gallica*, *genus vehiculi appellatur*, *unde vocantur Combennones*, *in eadem Benna ſedentes.* Flodoardus lib. 1. Hiſt. Rem. cap. 19. *Hæc omnia vehiculo*, *quod vulgo Benna dicitur*, *impoſuit.* Chron. Flandriæ cap. 86. *Et Henry de Maletrait fut mené par les carrefours de Paris en un Venel ou tombereau.* Goropius Bekanus lib. 1. Gallic. pag. 14. & Kilianus in Etymol. à Sicambrico, *Benne*, deducunt, *ciſta plana*, *corbis planus.* Vide Rhenanum lib. 2. Rer. Germanic. pag. 97.

2. BENNA, Vaſis ſpecies. Vita S. Remigii apud Surium 13. Januar. *Coxit panes & carnes*, *& accepit cerviſiam in vaſculis*, *prout potuit*, *quæ omnia in vaſe*, *quod vulgo Benna dicitur collocavit.* [Tranſactio anni 1493. in Archivo S. Juſti Lugdun. *De decem biſcornutis ſeu Bennis debent unam biſcornutam ſeu Bennam pro decima.* Hic *Benna* ſumitur pro vaſe quo vindemiæ colliguntur & feruntur racemi.]

At unde cruci Moguntinenſi *Bennæ* appellatio indita, incertum. Conradus Epiſcopus in Chronico Moguntino : *Nec ſilendum quod pro ſpeciali hujus auri examinatiſſimi valore*, *crux ipſa proprio nomine cenſebatur*; *vocabatur enim Benna.* [Pro *Benna* legitur *Bonna* in nova Gall. Chriſt. tom. 3. col. 875. *Et brachium Crucis aureæ*, *quæ Bonna dicebatur*, *avulſit.* An non legi poſſet *Bona*, vel forte dici eam crucem tantæ molis fuiſſe, ut non niſi in plauſtro, quod Germanis Galliſque *Benna* dicitur, tanquam in triumphali curru ferri ſoleret. Pari ratione appellata olim *Blancardus* crux non minoris magnitudinis & pretii in Eccleſia Turonenſi, quod in *Blancardo* ſeu *Brancardo*, Gallis *Brancard* humeris portaretur.]

3. BENNA, Vivarium, piſcatorium. Vide *Venna.*

4. BENNA, Alia notione, in veteri formula Pœnitentialis edita à V. Cl. Jacobo Petito poſt Pœnitentiale Theodori pag. 350. *Item qualiter bergarii & vinearii*, *& alii tales juramenta ſua fecerint*, *& ſi aſſuerint Benna & pignora.* Ubi forte legendum *nanna.* Vide in *Namium* ad vocem *Nannum.*

¶ 5. BENNA, Idem quod mox *Bennata*, Menſura ſcilicet aridorum quæ tantum fere continuiſſe videtur, quantum capit Bichetum, cum utriuſque eadem ſit præſtatio. Extenta Jurium Comitis Sabaudiæ an. 1309. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 86. *Item de duobus bichetis bladi capitur una cazeola bla-*

di, & de Bicheto diſpari nihil capitur. Item de ſingulis duabus Bennis bladi venditi ad Bennam, levatur una cazeola, de Benna diſpari nihil capitur.

¶ BENNAGIUM, Jus cogendi ſubditos molere in molendino Domini. Ex Chartulario S. Martini Pontiſarenſis: *Homines de Capella debent eſſe bennarii ad molendinum S. Martini Pontiſarenſis. Pretendunt eſſe quitti à Bennagio.* Melius legeretur *Bannagium.*

¶ BENNARIUS, Qui debent uti molendino Domini ſui. Gall. *Banniers.* Locus eſt in *Bennagium.* Vide *Bannitores* & *Bannerii* in *Bannum* 1.

BENNATA, Menſura aridorum. Acta Capitularia Eccleſiæ Lugdun. an. 1347. fol. 129. *Item duas Bennatas avenæ, quas debet Guigo de Verlleu.* Niſi hoc loco idem valeat quod *carrucata*, ex *benna* vehiculum.

¶ BENSOZIA, Præſtigiarum genus; ſed quæ ſit illa *Benſozia* penitus ignoro. Statuta MSS. Augerii Epiſc. Conſeran. *Nulla mulier ſe nocturnis equitare cum Diana Dea paganorum, vel cum Herodiade ſeu Benſozia, & innumeram mulierum multitudinem profiteatur.* Vide *Diana.*

BEODUM. Vide *Beudum.*

¶ BEOLLONA. Vide *Bolonæ.*

¶ BEPHOTRANUS... *Eſt idem quod gubernator infantium, pauperum & orphanorum.* Vocabul. utriuſque Juris. Lege *Brephotranus*, à Gr. Βρέφος, Infans.

¶ BEQUETUS, Rivulus, à Saxonico *Becc*, quod idem ſignificat. Charta venditionis anni 1261. ex Tabulario Monaſterii B. Mariæ de Bono Nuntio Rotomag. *Juxta terram meam ex una parte & Bequetum de Oriant ex altera.* Altera Charta anni 1303. ex eodem Tabulario: *Aboutante Riccardi vavaſoris & ad Bequetum de Fangacya.*

¶ BER, Monetæ ſpecies. Inſtrum. an. 1207. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 807. *Cum autem præfatus Hugo Rex Cypri ſibi majorem vel minorem filiam Comitis Henrici matrimonio copulaverit, prædicta Comitiſſa Campaniæ præfato Johanni de Ibelino, & aliis ſæpe nominatis debet donare* CL. *marchas auri,* LVI. *Ber pro una marcha.*

¶ BERA, Locus planus & campeſtris. Charta an. 1172. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 573. B. *Et totum dominicum nemus ... cum fundo & Bera ... ita quod in prædictis, ſcilicet minagio, nemore & Bera nullam juſtitiam, nec aliquod dominium... retinemus.* Vide *Beria.*

¶ BERBECINA, BERBEX, BERBIAGIUM, &c. Vide in *Berbix.*

¶ BERBICA, Ovis. Folquinus Sithienſis Levita lib. 2. de Abbatibus Sithienſibus pag. 107. è Codice MS. *Vaccas* 10. *Berbicas* L. *porcos* XV. *boves* IV. Vide *Berbix.*

BERBIGENES, Vitis ſpecies, apud Petrum de Creſcentiis lib. 4. cap. 4.

1. BERBIX. Detortum ex *Vervex*, Gallis *Berbis*, vel *Brebis*, Italis *Berbice.* Gloſſ. *Berbix, aries, Berbix,* προβατον. Gloſſ. Græc. Lat. Προβάτιον, ἀρνίον, *Verbella, ovis, Berbix.* Ugutio & Joan. de Janua: *Berbex, & Berbicus, aries caſtratus, & hæc Berbica, ovis.* Lex Salica tit. 4. §. 2. *Si quis anniculum vel bimum Berbicem furaverit, &c.* Adalardus in Statutis antiq. Corbeienſis monaſterii cap. 5. *Quintam decimæ de pecudibus, id eſt in vitulis, in Berbicibus, &c.* Paulus Warnefridus de Geſtis Longobard. lib. 5. cap. 40. *Habebantur in Palatio Berbices miræ magnitudinis, quos ille ſupra dorſum eorum lanam apprehendens extenſo brachio à terra levabat.* Occurrit paſſim in Legg. antiq. Wiſigoth. l. 7. tit. 2. §. 11. l. 8. tit. 4. §. 20. Burgund. tit. 38. §. 3. tit. 70. §. 3. Aleman. cap. 98. in Collat. Legis Moſaicæ tit. 11. apud Gregor Magn l. 8. Epiſt. 61. &c. Ita etiam apud Vopiſcum legi monet Salmaſius. [Statuta Scabinorum Maceriarum ad Moſam: *Et tous pourceaulx, Bergines & chievres doient la piece une obole. Bezaines*, apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 332. *Qui a deux Bezaines une, qui a onze agneaux un.* Vetus Poëta MS. è Bibl. Coiſlin.

D'un leu raconte qui jadis
Vit un corbel qui fu aſſis
De ſor le dos d'une Berbis.]

VERVICES, Ulpiano in lib. 2. §. 2. D. de Abigeis, & in veteri Charta apud Buzelinum in Gallo-Flandr. pag. 359.

BERBECINA CARO, in lege 6. Cod Th. de Erogat. milit. annonæ. *Berbicinum pellicium*, apud Monachum Sangall. l. 2. c. 27. [*Berbicinæ pelles*, to. 3. Spicilegii Acher. pag. 246.]

BERBICARIUS, Paſtor berbicum, ovium, vulgo *Berger*, apud Adalardum lib. 1. Statutor. antiq. Corbeienſis Abb. cap. 1. & alibi.

¶ BREVICARIUS, Idem, apud Marten. Collect. Ampliſſ. to. 1. col. 9. ex Teſtamento S. Irminæ Abbatiſſæ: *Una cum paſtoribus, vaccariis, porcariis, Brevicariis, cum gregibus eorum, &c.*

VERBECARIUS. Charta Abbonis pro fundatione Monaſterii Novalicenſis ex Tabulario Eccleſiæ Gratianopolit. *Ubi Morverius noſter Verbecarius in ipſa colonia manet.* Infra: *Rodis, ubi Verbicarius noſter nomine Laurentius manet. Virvicarius ſervus, apud* Papianum lib. Reſponſ. tit. 3.

BERCARIUS, Abbreviatum ex *Berbicarius. Major Bercarius*, Officium monaſticum. Statuta B. Gilberti Fundator. Ordinis de *Sempringham* cap. 8. *Procurator, Grangiarius Abbatiæ, Major Bercarius, &c.* Alibi: *Magiſter Bercariorum* dicitur, qui nempe bercariis, ſeu paſtoribus invigilat.

BERGARIUS, Eadem notione, in veteri formula Pœnitentialis edita à V. Cl. Jacobo Petito.

BERQUARIUS, Dominus Bercariæ, ad quem prædium *Bercariæ* nomine ſpectat. Charta Balduini Comitis Flandriæ, an. 1114. in Tabul. S. Bertini: *Dinoſcitur dediſſe tantum terræ eidem Sancto in Furnenſi territorio de Berquaria, videlicet unde Eremboldus Muſolf, utpote Berquarius ante id temporis cenſum ſolvit.* Alia Theodorici Comitis an. 1151. ibidem: *Tradidi eidem Sancto in Furnenſi territorio tantum terræ, de Berquaria videlicet, unde... utpote Berquarii id temporis cenſum ſolverunt.*

BERBICARIA, *Bergerie*, ovile, in iiſdem Statutis Corbeïenſ. c. 5. & in Capitulari de Villis c. 23.

¶ BERGERIA. Geſta Abbatum S. Germani Autiſſiodorenſis cap. 19. ubi de Gaucherio Abbate: *Fecit unam magnam Bergeriam verſus vineas... quæ mille oves poteſt capere.* Nicolaus de Clemengis apud Baluzium tom. 6. Miſcell. pag. 544. Epiſtola *ad Simonem de Bergeriis... quaſi de exigua, ut ita dicam, caula ſive Bergeria ad fœcundiorem vocatus, fœtuque opulentiore, jure optimo de Bergeriis cognominari mereatur.*

¶ BERQUERIA, in Charta Philippi Regis Francorum an. 1066. inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 374. E. Vide Miræum tom. 1. Operum Diplom. pag. 67. & 69.

BERCARIA & BERQUARIA, Locus *berbicibus* alendis idoneus, alius tamen ab *ovili*; prædii ſpecies etiam cum certa agri quantitate. Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de *Gavelkind* pag. 18. *Noverit univerſitas veſtra nos conceſſiſſe... Berchariam noſtram ducentarum ovium, ſcilicet medietatem*

de Oſmundeſeie in terra & mariſco cum una ſalina, &c. Charta Balduini Comitis Flandriæ an. 1119. in Tabul. Monaſterii S. Bertini : *Sic tamen ut ubi hoſpites Comitis, qui ſuper vaccarias & Berquarias ejus manent, per Kerkebode ierint, ibi quoque hoſpites S. Bertini eant.* Alia Theodorici Comitis an. 1159. ibidem : *Juſtitia itaque & juramento dictante, Berquaria cum fundo & dunis ſine diminutione in poſſeſſionem rediit Monachorum.* Chartæ Philippi & Balduini Comitum Flandriæ ann. 1183. & 1202. in Donat. Belg. Miræi lib. 2. cap. 60. & 78. *Bercaria, quæ erat Leonii... per Philippum Comitem de jure ſeodi & de omni exactione libera facta.* Et mox : *Bercaria de Haſnon, quæ cenſualis ac perennis poſſeſſio eſt, &c.* Vide Probat. Hiſt. Guinenſis pag. 20. Guil. Prynneum in Libertatib. Angl. to. 1. pag. 1103. [Kennetti Gloſſarium ad calcem Antiquit. Ambroſden. & *Madox* Formulare Anglic. pag. 154.]

¶ Berguaria, Eadem notione. Lamberti Hiſt. Comitum Ardenſium apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 8. pag. 553. *Ut ad inſtaurationem Berguariæ per terram Ardenſis poteſtatis, agros rogare feciſſet & congregare.*

Berquaria, & Bercheria, in Monaſtico Angl. tom. 1. pag. 308. [Formulari Anglic. pag. 299. Oper. Diplomat. Miræi to. 2. pag. 1137. col. 1. p. 1162. col. 1. & p. 1312. col. 1. Edit. 1723.]

Vercaria, in Charta Caroli Regis Burgundiæ an. 861. to. 12. Spicilegii Acheriani pag. 122. *In coronæ... villa colonica una veſtita, & altera abſa, cum Vercaria. Simili modo in Aureliano Vercaria una, ... in Luciaco Vercaria una abſa, in Anderno Vercaria una abſa. Vericbariæ*, in alio ejuſdem Regis Diplomate, ibid. Alia an. 994. in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis fol. 17. *Sunt autem manſiones, orti, Vircariæ, vineæ, campi, &c.*

Vercheria, in Tabulario Prioratus de Paredo fol. 7. *Et manſum & Villena, cum Vercheria quæ debet 2. ſextarios avenæ, & 2. capones, & 1. den. & 1. muſſal de canavo.* Fol. 11. *In villa Lucina, unam Vercheriam cum prato.* Fol. 16. *Quidam francus homo nomine Bernardus dedit Deo & huic loco quandam Vercheriam quæ ſita eſt in villa Chalzingis, proprie ad opus eleemoſynæ, ut fructus hujus terræ erogetur omnibus : terminant in circuitu terræ S. Salvatoris, quas tenent Aimo Jetcendus, &c.* Fol. 34. *Extra Vercheriam ubi eſt domus ejus.* Fol. 44. *Dedit... unam Vercheriam quæ conjacet inter 2. vias in ſummitate ejuſdem villæ, &c.* Fol. 53. *Vercheriam unam ubi Conſtantius ſtetit, &c.* Fol. 91. *Et Vercheriam ubi reſidet domus cum curtili, &c.*

¶ Verqueria, in Chartis indicatis num. 89. regni Joannis Boni tit. 318. *Damnum quod cognitum eſſet per bonos viros expertos in talibus, ſicut ſunt molinerii vel qui faciunt Verquerias.*

Berbiagium, Gallis *Brebiage*, Tributum ex *Berbicibus*, ſeu ovibus. Charta Goffredi Comitis Andegavenſis pro Monaſterio ſancti Sergii Andegavenſ. apud Sammarthanos : *Berbiagium etiam de toto atractu in omnia ovilia illorum dominica, per univerſas terras ſuas.* Charta Philippi Regis Francorum an. 1310. ex 47. Regeſto Tabularii Regii num. 36. *Item il a eſdites fermes Brebiage de tiers an en tiers an, ſervices de ſeonneeurs en Aouſt, ſervices de herce & de charuë, &c.*

Berbices, Arietes, machinæ bellicæ ſat notæ. Anonymus Barenſis in Chron. an. 1042. *Fecit ibi turrem excelſam ligneam, & tractareas, manculas & Berbices, ut comprehenderet eam.*

¶ 2. BERBIX, Piſcis in Moſa frequens; Belgice, *Barbeel.* Miræus to. 1. Oper. Diplom. p. 12. col. 1. ex Teſtamento S. Willibardi : *Et Heribaldus clericus mihi condonabat & tradidit Eccleſiam aliam in pago Marſum, ubi Moſa intrat in mare cum appendiciis ſuis & mariſcum unde Berbices naſcuntur.*

¶ BERCA, Ligo, pala ferrea, Gall. *Beche, Pelle à remuer la terre*, Dumbenſibus, *Berce.* Actus notorietatis ſtagnorum Breſſiæ apud Guichenonum in Probat. pag. 170. & in Uſibus Breſſiæ Revelli pag. 266. *Unaquæque calciata ſtagni debet habere de remanſa de retro unum jactum Bercæ, qui jactus ſolet æſtimari de largitudine ſeptem pedum cum dimidio.*

¶ BERCARIA, Bercharia, Bercarius, &c. Vide in *Berbix* 1.

¶ BERCELLUM, Machina bellica muris diruendis, quemadmodum apud antiquos aries, aptata; *Bercellum* forte dicta quod velut *berciolum* funibus ſuſpenſa agitaretur, quo validius murum percutere poſſet. Ottonis Morenæ Hiſtor. Rer. Laudenſ. apud Murator. to. 6. col. 1041. *In ipſo enim gato quædam trabs ferrata, quam Bercellum appellabant, conſtabat, quam ipſi, qui infra ipſum gatum fuerant foras plus de viginti brachiis projicientes, in murum ipſius caſtri mirabiliter feriebant, ac tantundem jam ferierant, quod de ipſo muro plus de viginti brachiis in terra projecerant.* Locum denuo exſcribendum duximus, licet jam citatus ſit à D. Cangio in voce *Barbizellum*, quod egregie emendatus nobis viſus fuerit.

¶ BERCEOLUM. Auctor Geſtorum S. Lamberti apud Baluzium Miſcell. to. 5. *In ſacrario, in locello aureo, qui vulgo dicitur Berceolum.* f. quod inſtar *Bercioli* de quo mox, fuerit fabricatum.

BERCIOLUM, Cunæ, ex Gall. *Berceau.* Vita S. Pardulfi : *Et in agitario, quod vulgo Berciolum vocant, pannis conſtrictum impoſuit.* Infra : *Berciolum, quod honeſto ſermone Philoſophi cunabulum vocant.* Cod. Compendienſis habet *barciolum*, uti monet eruditus Mabillonius. Vide *Berſa.*

¶ BERDARE Lanam, Caput & collum velleris abſcindere, Anglis *to Beard* vel *Bard wool.* Charta an. 1472. apud Rymer. to. 11. pag. 735. col. 1. *Lanas quaſcumque Berdare, claccare & mundare poſſint vel poſſit, quodque ipſi ſeu eorum aliquis quinquaginta ſaccos hujuſmodi lanarum Berdatarum, claccatarum & mundatarum, &c.* Et to. 12. pag. 7. col. 1. *Lanas quaſcumque Berdare, claccare & mundare poſſint.... tot & tantos ſaccos & clavos hujuſmodi lanarum Berdatarum, claccatarum & mundatarum, ſive non Berdatarum, &c.* Similia habes pag. 9. & alibi.

¶ Bordata Lana, pro *Berdata*, apud eumdem Rymer. to. 11. pag. 466. col. 2. *Summam duorum millium ſaccorum lanæ Bordatæ, forſatæ & claccatæ, aut non Bordatæ.*

BEREBRECTUS, *Horderarius.* Ita Gloſſarium Saxon. ſub Edw. III. exaratum : ſed videtur legendum *Hordearius*, nam Saxonibus, Beꝛe, eſt hordeum.

BEREFELLARII. Charta Thomæ Archiepiſcopi Eboracenſis, in Monaſtico Anglic. to. 3. part. 2. p. 5. *Scilicet Præcentoris, Cancellarii, & Sacriſtæ, ac 7. Perſonarum, qui olim Berefellarii fuerant nuncupati, &c.* Infra : *Præſentatio autem ſive collatio prædictorum miniſtrorum, videlicet Præcentoris, Cancellarii & Sacriſtæ, ac etiam Perſonarum dudum vocatarum Berefellarii : quos quidem Berefellarios recolendæ memoriæ D. Joan. de Thoreſby, dudum Eborum*

Archiepiſcopus (obiit ille an. 1373.) *ad honorem dictæ Eccleſiæ Beverlaci, & majorem decentiam miniſtrantium in eadem provincia ordinabat, Perſonis in Eccleſia noſtra Cathedrali & Metropolitica Eborum officiando Eccleſiæ in divinis in habitu conformari. Sed quia eorum turpe nomen Bereſellariorum patens riſui remanebat, dictos 7. de cætero non Bereſellarios, ſed Perſonas volumus nuncupari.* Dicti autem iſti *Bereſellarii*, quaſi *concagati*, ſeu *Breneux*; ex Anglico *Berayed*, conſoriatus, permerdatus. Cur autem ita obſcæna hujuſmodi iis indita appellatio, dicant Angli ipſi.

¶ BEREFREDUS, Berefreid. Vide *Belfredus.*

BEREGAFOL, Tributum hordeaceum, ex Saxon. Beꞃe, hordeum, & ᵹafol, tributum, cenſus. Sic reſtituit Somnerus in Legibus Inæ Regis cap. 64. apud Bromptonum.

¶ BERELAIS, Berelasis. Vide *Berolaſis.*

¶ BERETA, Capitis tegmen Pontificibus proprium. Inſtrum. an. 1199. Annal. Bened. to. 4. p. 691. col. 1. *Cum Bereta quam in ſua tenebat manu, inveſtivit domnum Bonifacium Marchionem Montisferati de ſuo recto-feudo.* Vide *Birretum.*

BERETUM, Idem. Vide *Birretum.*

¶ BEREVAGIUM. Vide *Biberagium.*

BEREWICK, Berewica, Berewichus, Berewita, Manerium, vel potius membrum manerii à corpore diſſitum, villula, hamleta manerii, manerium ad majus pertinens, quaſi beꞃieꞃ-vic, Saxonice, *manerii vicus*. Charta Edwardi Confeſſoris Regis Angl. to. 1. Monaſtici pag. 237. *Kingeſton, cum Raſſleia & Byri, Berewicis ſuis.* Charta Alani Comitis Britan. fol. 572. *Donavit etiam totas decimas ſuas de omnibus rebus in Swarezey, & in Berewichis ad eam pertinentibus, ſcilicet Bercham, &c.* Vide tom. 2. pag. 910.

¶ BERFREDUS. Vide *Belfredus.*

¶ BERGARIUS. Vide in *Berbix* 1.

¶ BERGGRAFIUS, Dignitas apud Germanos notiſſima, Gall. *Bergrave.* Epiſt. Martini V. Papæ ad Uladiſlaum Poloniæ Regem an. 1420. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. pag. 409. *Noſtra de Columna Romana & præſentium Berggrafiorum Neurenburgenſium domus, que etiam Romana fuiſſe dicitur, ab eodem ſtipite derivate ſunt.*

BERGKEESE. Vetus Charta apud Browerum in Antiquit. Fuldenſ. lib. 3. cap. 11. *Singulis annis caſeos grandes Bergkeeſe vocatos Fuldenſibus Fratribus in oblationem tranſmittebat.* [*Berg*, Germanis Mons, *Keeſe*, Caſeus Anglicanis. Duæ voces originis Saxonicæ.]

BERGRECHT. Charta Henrici Imp. an. 1189. in Metropoli Saliſburg. part. 3. pag. 359. *Cum piſcaturis & molendinis, alpibus, & venis ferri, quod vulgo Bergrecht, Bercreth, dicitur, &c.*

BERIA, Locus planus, campeſtris. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 28. *In quo habitant Arabes, qui Beduini vocantur, in Beria continue habitantes, ſeu in locis campeſtribus, ſub tentoriis manſiones ſuas omni tempore facientes.* [Charta Fulconis Epiſc. Andegav. de decimis Valleyæ ex Tabulario S. Albini Andegav. an. 1337. *Quæ quidem Ballivia protenditur in longitudine à Beria de la Marſaulaye uſque ad charreriam novam, & in latitudine à portu ripæ Ligeris uſque ad Beriam de Beraut: & in circuitu prout itur à Beria nova uſque ad Beriam dou Roux, & exinde ad Beriam de Conſoude, & ab inde ad Beriam de Beraut, & ab hinc uſque ad Beriam de Spina uſque ad locum ſeu Beriam de la Marſaulaye.*] Joinvilla in S. Ludovico: *Et diſoient qu'ils eſtoient venus, nez, & concreez d'une grant Berrie de ſablon, là où il ne croiſſoit nul bien.*

Bieria, Eadem notione, apud Willelm. Britonem lib. 11. Philipp.

Ac velut in ſaltus ſcopuloſa Bieria ſaltu
Præcipiti mittit ingenti corpore cervum.

Beriam cum *burgo* confundere videtur Spelmannus, ita ut urbium Anglicarum nomina, quæ in *Bery* deſinunt, inde accerſat. Cui ſententiæ neſcio an faveat vetus Charta apud Beſlium, pag. 391. *Et captum habebat burgum & Berrium, & habebat omnia incenſa.* Quo loco forte legendum *barrium*, de qua voce ſupra egimus. Utcumque ſit, malim ita ejuſmodi appellata oppida, quod in locis campeſtribus & planis ædificata ſint: & *Beriam S. Edmundi* apud Matth. Paris an. 1174. non pro burgo, ſed pro *campania*, ut vocant quæ ad Edmundanum Monaſterium pertinebat, ſumendam.

¶ BERICLUS, An lapis pretioſus, Plinio *Beryllus*? Inventarium ornamentorum & Reliquiarum Eccleſiæ Noviom. an. 1419. ex Archivo ejuſdem: *Item quædam crux argentea ... in dicta cruce ſunt quinque eſmailli... & in ſummo deeſt unus Bericlus.*

BERILLUS, Conſpicilium, Gallis *Beſicle*, Belgis *Brill.* Fridegodus in Vita S. Wilfridi Epiſcopi Eborac. num. 46.

Protinus admiſſo micuit ſyntagma Berillo.

Tabularium Monaſt. Longipontis in diœceſi Pariſ. *Præſcripti beneficii donum Deo & S. Mariæ, ejuſque Eccleſiæ, cum quodam fruſto Berilli conceſſit, atque illud prior Henricus ex ejus manu accepit.* Joan. Buſchius in Chronic. Windeſem. lib. 2. cap. 42. *Non per unum ſolum, ſed per duos ſimul, aut per Berillum duplicem in communi legere conſueverat.* In Onomaſtico Paracelſi: *Berillus, ſpeculum criſtallinum conſecratum.* Ibid. *Berilliſtica, eſt ars ipſa viſiones in Berillis & criſtallis videndi.*

¶ BERINGAUDUM, Poculi ſpecies, Gall. *Coupe.* Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 555. col. 1. ex Inventario *vaſſellæ* Dalphini an. 1347. *Exhibuerunt & oſtenderunt modo quo ſupra, unum Beringaudum argenteum deauratum ſine eſmalto, cum uno coopertorio argenteo deaurato, cum uno ſaphiro magno in ſummitate ipſius poſito.*

¶ BERLATIO, pro *Balatio*, Saltatio. Statuta Eccleſ. Æduenſis apud Marten. to. 4. Anecd. col. 470. *Quam grave peccatum ſit in loco ſacro choreas & Berlationes ducere, perpendi ex pœnitentia ſecundum canonum rigorem injungenda poteſt.* Vide *Balare.*

BERLENGHUM. In veteri Regeſto Parlamenti an. 1300. eſt *Inqueſta inter Ballivum & Epiſcopum Ambianenſem ſuper bonis inteſtatorum: item ſuper Berlengho & caſtitiis, item ſuper aperturis & fornellis.* In alio Areſto an. 1289. in Tabul. Eccleſ. Ambian. fol. 80. *Bellengum* ſcribitur: *Gentes noſtræ in præjudicium juris ſui & Eccleſiæ ſuæ juſticiando ceperunt in dicto campo quoddam Bellengum, de quo petebat Dom. Epiſcopus reſaiſiri.* Hodie *Berland* vel *Breland* dicimus alearum ludos, quæ vox occurrit apud Guillelmum *Guiart* an. 1304.

Ribaus qui portent les Berlens,
Ne reſont pas de joüer lens.

Infra:

L'un met ſus le Berlens ſon gage;
Et l'autre met argent encontre,
L'un dit de ſet, l'autre rencontre,
Cil qui gaaignent, à eus traient,
Et li perdant crient & braient.

BERLIA, Modus agri. Charta Ludov. *de Laval* Gu-

bernat. Delphinatium, apud V. Cl. Dion. Salvaingum: *Plus vel minus exigatur pro dicto tranſitu habita conſideratione ad dictos* 8. *groſſos pro ſingula Berlia, ſive matata, & pro qualibet leuca, ſalvo quod ubi per dicta loca ſive territoria tranſirent plures matata, ſive Berliæ, &c.* Ubi conſulendus idem vir doctiſſimus lib. de Uſu Feudorum cap. 34. p. 145.

☞ In hunc locum obſervat V. Cl. D. *Aubret* Dumbenſis Hiſtoriographus voce *Berliæ* non ſignificari modum agri, ſed gregem trium millium animalium, & *matatam* cum *Berlia* unum & idem eſſe. Et certe *Berliam* non eſſe modum agri ſatis patet ipſo contextu; ager enim non *tranſit per dicta loca ſive territoria.*

BERLINA, ex Ital. *Ferro rotondo nel quale ſi mette il collo de malfattor.* Jus Vicentin. lib. 3. *Fuſtigetur, vel ad Berlinam ponatur.*

¶ BERLINGACCIUM, Feria quinta ante diem Cinerum, Italis *Berlingaccio*, Gall. *Jeudi gras.* Acta SS. Maii to. 6. pag. 197. C. in Vita S. M. Magdalenæ *de Pazzis: Die Jovis præcedente carniſprivium, quem vulgus Berlingaccium appellat.*

¶ BERLINGOTIUS, Scriblitæ ſpecies, Italis *Berlingozzo.* Academici *della Cruſca* interpretantur Spiram dulciariam ex ovis & farina. Acta SS. Maii to. 5. pag. 337. E. in vita B. Columbæ Reatinæ: *Ut primo ſex magnos imo majores panes formaverint, demum tres placentas, poſtmodum quos Berlingotios dicunt multos; plurimas itidem paniceas differentias, &c.*

¶ BERLOTA, Idem quod *Barbota*, Navis ſpecies. Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1218. apud Murator. tom. 8. col. 1097. *In illo die venerunt* xxx. *galeæ & Berlotæ Saracenorum per flumen, & credebant cremare pontem; una quarum combuſta eſt à Chriſtianis.*

BERNA. Vox Bohemica, Tributum, collatio publica. Chronicon Aulæ Regiæ cap. 27. *Generalem ſteuram, quæ Berna dicitur, ab omnibus accepit.* Æneas Silv. in Hiſt. Bohem. cap. 58. *Niſi populares in ſumptus regios pecuniam conferant, quam vocant Bernam, aut rapere unde vivat Regem oportet.* [Ludewig. Reliq. MSS. to. 1. pag. 509. in Privilegio Monaſterii Dobrilucenſis indulto à Matthia Rege Bohemiæ & Hungariæ: *Ab omnibus Stewris, exactionibus, collectis, precariis, Bernis... eximere dignaremur.* Et to. 6. pag. 392. ex Charta Boleonis Ducis Sileſiæ pro cœnobio Griſſovienſi an. 1367. *Cenſibus, redditibus, ſolucionibus, contributionibus ſpeciali nomine & Berna, precariis, &c.* Et pag. 393. *Perpetuis temporibus poſſidendam, omnibus ſerviciis, gravaminibus, ſtationibus, Bernis, angariis & parangariis. Bern* Armoricanis Collectio, cumulus præſertim tritici.]

BERNABOS. Thwroczius in Ludovico Rege Hungar. in Præfat. *Fata in Reges altos dominoſque mundi ſic fulminant, & habenas Principum Bernabos ille omnipotens ſic temperat.* Ita haberi in MS. monet Editor.

☞ *Bernabos*, Nomen eſt proprium cujuſdam Militis Mediolanenſis in Epiſtolis Innocentii PP. VI. notiſſimi, qui Romanam Eccleſiam multum divexavit, dum Avenione ſedebant ſummi Pontifices; quem ut ad pacem adduceret Ludovicus Hungariæ Rex literis Innocentii PP. ſæpe eſt ſollicitatus. Conſule Epiſt. ejuſdem Innocentii apud Marten. to. 2. Anecd.

BERNACÆ, Aves aucis paluſtribus ſimiles, ſed minores, ex abiete in aquas demiſſo enaſcentes. Vide Silveſtrum Girald. in Topogr. Hibern. diſt. 1. cap. 11. *Bernaculæ*, hodie, Stanihurſto teſte, ubi male *ancis* legit, pro *aucis*: *Bernecelæ*, dicuntur Friderico II. Imp. lib. 1. de Arte venandi cap. 6. *Berniclæ* & *Bernichæ* cap. 19. 21.

BERNAGIUM. Vide in *Bren.*

¶ BERNARDIANI. Sic appellantur in Polonia Franciſcani fratres de Obſervantia à S. Bernardino ejuſdem Ordinis. Vide Acta SS. Julii to. 4. pag. 534. in Miraculis B. Simonis de Lipnica.

BERNARII. Vide *Berroerii.*

¶ BERNARIUS. Ordinatio Domus regiæ ſub Henrico II. Angl. Reg. in lib. nigro Scaccarii p. 357. *Bernarius* III. *den. in die.* Ubi Hearnius in notis: *Bernarius*, Miniſter ad quem urſi caneſque in urſis venandis uſurpati, ſpectabant. *Bern* urſa. *Berne* autem eſt pro *Beren* vel *Bear.*

¶ BERNECELÆ. Vide *Bernacæ.*

BERNET. Incendium, à Saxonico Bÿꞃnan, incendium facere, comburere. Leges Canuti Regis cap. 90. apud Bromptonum: *Bernet, quod eſt domus incendium.* Ponitur etiam inter criminalia & capitalia in Legibus Henrici I. cap. 12. 47.

¶ BERNICHÆ, BERNICLÆ. Vide *Bernacæ.*

BERNISCRIST. Charta Deodati Clerici an. 799. apud Malbrancum lib. 5. de Morinis cap. 38. *Ad emendos drappos, & kamiſias ultramarinas, quæ vulgo Berniſcriſt vocitantur.* Cujacius in Tract. 8. ad Africanum obſervat *Berne*, Gallorum antiqua lingua, eſſe ſagum, atque inde vocem *Berner* à noſtris uſurpari, pro ea laſcivia, qua delectatum Othonem narrat Suetonius cap. 2. qua ſcilicet diſtento ſago impoſitus in ſublime jactatur: cujus etiam meminit Martialis lib. 1. Epigr. 4.

Ibis ab excuſſo miſſus in aſtra ſago.

ut & Ulpianus tit. 1. Collat. Legis Moſaicæ, ubi Pithœus primus advertit hanc laſciviam *ſagationem* appellari, & παλμὸν reddi in Gloſſ. Lat. Gr. quo proinde loco *ſaliſſationem* legi debere fruſtra contendit Joſias Mercerus ad Ariſtænetum. Caſaubonus vero ad Suetonium vocem *Berner*, à βαρύνεσθαι accerſit: ita enim Dores pro πάλλειν dixiſſe ex Heſychio vult. *Bernia*, ut ait Covarruvias in Theſ. linguæ Caſtellanæ, *es una capa larga à modo de manto, groſſera come manta fraçada.* Nicotius: *Bernie eſt une ſorte de drap velu, groſſier & rude, dont les Irlandois s'emmentelent.* Atque inde vocis originem accerſunt, ab *Ibernia* ſcilicet. Sed cur *Berniſcriſt* dicantur eæ camiſiæ, non plane video: neque enim quod inſtar Chriſti tunicæ fuerint, quam *Capam Chriſti* vocat Radulphus de Diceto an. 1156. appellatas auſim affirmare.

☞ Haud abſurde fortaſſis ultimam vocis partem à Saxonico *Scrit*, Veſtis, quod à *Scryddan*, Veſtire, tegere, deducere licet: Adeo ut *Berniſcriſt* ſit veſtis ex ſago *Berne* confecta. Vide Somnerum ad vocem *Scryddan*. *Berniſcrit* Armoricanis eſt etiam hodie Sagum, in quo colligitur triticum expurgandum.

¶ BEROCATA, Vehiculum duabus portatum rotis, Gall. *Brouette*; à binis rotis dictum eſt *Birotum* & *birota*. Noſtra birota unica jam vehitur rota, ut pabo de quo Iſidorus in Gloſſario: *Pabo, vehiculum unius rotæ.* Charta ann. circ. 1060. apud Marten. Anecd. to. 1. col. 187. *Dedit vendas ſalis de mercato Pictav.... tres denarios, ſi quatuor boves ibi habentur: ſi duo unum & dimidium de Berocata, cum aſinis unum denarium.*

BERODERIUS, in Jure Vicentino, paſſim: idem qui aliis *Berroerius.* Vide in hac voce.

¶ BEROF, Seditio, ut videtur, à Belgico *Berocken*, Machinari, moliri. Conſuetudines Arkenſes an.

1231. in Tabul. S. Bertini : *Majores cauſæ, ut ſunt raptus mulierum, Berof, mordad, daghbrant, &c.*

BEROLASIS. De hac voce ſic Ughellus in Epiſcopis Capuanis: Exſtat, inquit, Epiſtola Joan. VIII. PP. * 170. ſcripta quidem anno 881. cum hujuſmodi præfixo titulo: *Omnibus Epiſcopis Caietam, Neapolim, Capuam, Berolaſim, & Amalfim, Beneventum, & Salernum incolentibus.* Eſt Berolaſis locus in Capua veteri ad ſanctum Stephanum, vulgari nuncupatione dictus etiam hodie, *li Vorlaſci*, Anonymo Caſinenſi *Berelais*, Heremperto *Berelaſis*, Latine loquentibus *Amphitheatrum.* Neque mirum, ſi Epiſcopus in veteri Capua conſtitutus *Suricorum*, vel *Berelaſis* nuncupabatur, cum illis in vicis inſigniores eſſent Eccleſiæ. Vide eumd. Joann. VIII. PP. Epiſt. 265. nam indicata ab Ughello non ſuccurrit, falſo notata numero.

☞ Nec dubium eſt quin vox *Berolaſis* Amphitheatrum ſignificet, cum paſſim apud laudatum Herempertum promiſcue occurrat *Berelais*, *arena*, *coloſſus*, *amphitheatrum*, ut unum idemque indicetur : ſignificantius cap. 41. ſcribit : *Adveniens* (Gualferius) *Berelais, hoc eſt, Amphitheatrum.* Jam vero quid hac voce denotatum voluerint ſcriptores, & quæ hujus vocis origo, merito ambigitur. Vocem Langobardicam cenſet Mazochius Commentar. in Campani Amphitheatri titulum pag. 134. & ſeqq. quæ idem quod vetus civitas, Græce παλαίπολις, ſonat. Rem, præeunte D. Cangio, attigit Commentator ; certum enim eſt, ut multis probat Mazochius, Capuam veterem ita vocitatam fuiſſe, ut à nova diſtingueretur; ſed vocis vis & origo utrique perinde ignota. Utcumque tamen etymon indicare pertentat Mazochius : à Germanicis ſcilicet vocibus *Var*, ſive *Bar*, Arx, civitas, & *Olt*, Vetus, vocabulum *Berolazis* conflari potuiſſe opinatur. Nihil hac conjectura felicius jam nobis ſuccurrit.

¶ BEROVARII. Vide *Beroërii.*

BERRA, [Locus Campeſtris.] Charta Ricardi Regis Angliæ apud Sammarthanos in Archiepiſc. Turonenſ. *Et totum nemus cum alio nemore diſplante* (deplantato) *& Berra, & pratis, &c.* Alia apud Spelmannum in voce *Foreſta : Et quod Rex in foreſta ſua prædicta poteſt villas ſuas ædificare, Eccleſias inſtituere, Berras aſſartare, & Eccleſias illas cum decimis . . . cuicunque conferre.* [Vide *Beria* & Kennetti Gloſſarium ad calcem Antiquit. Ambroſden.]

¶ BERRETINUS, Berrettinus, Cinereus, Leucophæus. Acta SS. Maii to. 5. pag. 102. B. in Vita B. Joannis Bonviſii: *Veſtes quoque panni vilis, modici valoris & colore Berretino induebat.* Bullarium Carmelit. pag. 296. col. 2. *Clerici dicti Ordinis tunicas nigras de lana tinctas cum ejuſdem coloris capucio & ſcapulari, non Berrettinas aut griſeas, & ad nigredinem tendentes.* Eadem repetuntur pag. 300. col. 2. n. 4.

¶ BERRIUM. Vide in *Beria.*

BERROERII, Italis *Berrovieri*, quæ vox interdum ſicarios, ſceleratos & ruptuarios ſonat, interdum Apparitores. Vide Joan. Villan. lib. 7. cap. 79. *Birri* vulgo dicuntur, ſeu *Sbirri.* Occurrit non ſemel hæc vox apud Rollandinum lib. 8. cap. 1. 2. 3. lib. 10. cap. 6. [& cap. 8. ubi Codex Eſtenſis habet, *Barderium.*] *Berroarii ſive Zaffones quidam*, lib. 11. c. 5. Aliud Chron. poſt Rollandin. an. 1325. *In ſuo regimine mortuus fuit gladio capitaneus ſuorum Beroeriorum* (Poteſtatis Patavii.)

¶ Berruarii, Eadem notione. Inſtrum. an. 1324. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 131. *Una cum pluribus aliis hominibus cum armis, Berruariis & clientibus.* Aliud an. 1359. apud V. Cl. Fontaninum de Antiquit. Hortæ pag. 416. *Duos Domicellos, octo bonos & ſufficientes Berruarios, bonos & actos ad arma portanda.* Adde Rymer. to. 2. pag. 191.

Berverii, apud Petrum de Vineis lib. 2. Epiſt. 41. *Berverios quoſdam, & ad eorum perſecutionem gentem noſtram adverterent, callide præmiſerunt.* Ex quo emendandus Joannes Preſbyter in Hugone de Cabilone Epiſcopo Leod. *Habebat Epiſcopus ſuis ſtipendiis Bernarios & bidarios duo tela portantes.* Legendum enim putem *Bervarios*, ut in vita B. Andreæ de Galeranno num. 10. *Poteſtatem non latuit, quæ ſtatim ad ejus comprehenſioſionem Bervarios miſit.* Ubi perperam editum *Bertarios. Berovarii*, apud Petrum de Creſcentiis lib. 1. de Agricult. cap. 6. & Ughellum tom. 4. pag. 864. De vocis origine, conſule quæ habent VV. Cl. Ægidius Menagius & Octav. Ferrarius in Origin. Italic.

¶ BERROTATA, Vehes, plauſtri onus, à voce *Barot*, Plauſtrum apud Lugdunenſes. Adverſar. MSS. D. *Aubret* non ſemel laudati : *Pratum continens quatuor Berrotatas feni.* Vide *Berocata.*

¶ BERRUARII. Vide *Berroerii.*

BERSA, Bersare, Birsare, Bersarii. *Berſæ*, Crates vimineæ, ſeu ſepes ex palis vel ramis grandioribus contextæ, quibus ſilvæ, vel parci undique incinguntur, ut nullus cervis, cæteriſque feris ad egreſſum pateat aditus. Charta laudata à Spelmanno : *Intra Berſas foreſtæ.* Alia Henrici III. Regis Anglic. in Monaſt. Angl. to. 2. pag. 210. *Paſturam 40. vaccarum, . . . per totam Berſam in foreſta noſtra.* Ejuſmodi *Berſas* ſilvarum ſic deſcribit Herimannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis cap. 25. *Exclamanſque juvenis, Etſi, inquit, nihil aliud poſſum facere, ſaltem cervos iſtos de clauſtris eripiam, & liberos reddam. Dixit, ſtatimque cum militibus currens, gladiis evaginatis, fortiſſimam ſepem illam, quæ de ſtipitibus facta cervos recluſos tenebat, abſcidit, cervoſque per agros diſperſit.* Ab ejuſmodi cratibus manſit infantium cunis nomen, quas *Bers* & *Berceaux* vocamus, quod ex viminibus invicem contextis confectæ ſint. Neque vocis origo à Græco repetenda, uti vult Caſaubonus ad lib. 1. Strabon. p. mihi 32. [Armoricanis Britonibus *Bers* eſt Prohibitio, *Berſa* Prohibere. *Gwel berſet*, Dies feſtus, quo prohibentur opera ſervilia: crates autem vimineæ prohibent feras egredi locis iis cratibus circumſeptis.] Vide *Berciolum* & *Brolium.*

Bersare, Birsare, Venari, intra *berſas* foreſtæ venationem exercere. Charta Henrici II. Reg. Angl. in Monaſtico Angl. tom. 1. pag. 768. qua confirmat donationem factam à Rogero *de Quincy* Comite Wintoniæ Monachis Gerondonenſis Abbatiæ, *de tota ſauvagina, & omnibus beſtiis ſilveſtribus, quas habent in clauſo de Kitt, ad Berſandum, venandum, capiendum, &c.* Inquiſitio de foriſfacturis ſuper foreſtis Regis in Addit. ad Matth. Paris : *Inquiratur de illis qui ſuſpecti habiti ſunt, vel ſoliti, ad intrandum boſcos, parcos, vel foreſtas, cauſa Berſandi, vel alia damna faciendi.* Adde Fletam lib. 2. cap. 41. §. 21. *Berſer*, noſtris idem ſonat. Le Roman *de Vacces* MS.

En bois ſont cointement & Berſer & vener.

Alibi :

Ars & ſaëtes ſiſt-porter,
Et chien aſaut, s'ala Berſer,

As

As veneors & as vallez
Fiſt mener chiens & brachez.

Rurſum :

Por ſoi deduire & par beſoignes
Ala ſejourner à Valoignes,
Ne ſai quant jours i a eſté,
Par les bois cachié & Berſé.

Le Roman *de Garin* MS.

Et en riviere ô les faucons aler,
Et en foreſt por chacier & Berſer.

Alibi :

Chaſcun convint en ſon pays r'aler,
Li Empereres en vet el bors Berſer,
Droit à Senlis, où il ſeut demorer.

Alius Poëta :

Or ſont mis quatre fil en la forés Berſer.

Alius rurſum :

N'afiert pas à danzel, n'a joine poigneour.
Qu'il laiſſe le beſoing où ſont li ameour,
Pour aler Berſeiller, & eſtre veneour.

Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Et la foreſt où li Rois dut Berſer.

Infra :

Par la ſajete dont li Rois dut Berſer.

Occurrit non ſemel.

Bersarii, Birsarii, Venatores, vel parcorum & ſilvarum cuſtodes. Recenſentur ii ab Hincmaro de Ordine Palatii cap. 17. inter Palatii miniſteriales. Geſta Conſulum Andegav. cap. 1. *Ex copia ſilveſtri & venatico victitans: hujuſmodi homines, ut aliqui dicunt, Britones Brigrios vocant, nos autem Franci Birſarios, ſive Pedicarios dicimus.*

Putat Watſius vocem *berſare*, à Germanico *birſen* deducendam, quod eſt telo configere, quod venatores in ſilvis damas, & cervos telis configant, & perimant. Cui ſententiæ favere videtur Radevicus, qui *Birſare* vocabulo utitur duobus locis, in quibus præterea telo aut ſagitta uſos, qui berſabant, innuit, lib. 3. de Geſtis Frider. cap. 26. *Si quis Birſando feram baliſta vel arcu occiderit, ejus erit.* Et lib. 4. cap. ult. *In Birſando ipſemet arcum tendit, ſpicula capit, implet, expellit: eligis quod feriat, quod elegeris ferit.* Spelmannus mavult à Beꞃy Saxonico quod *lupum* ſignificat, originem vocabuli deſumendam ut, *berſare*, ſit lupos inſequi. Sed videtur *berſare* eſſe proprie venatorum, qui in ſilvis clauſis ſeu parcis cervos & damas ſectantur. Quæ quidem venationis ſpecies dicitur *venatio infra metas foreſtæ* in Charta Henr. III. Reg. Angl. apud Edw. *Cocke* in Littlet. ſect. 1.

Neque aliunde, ni fallor, accerſenda vocis Italicæ, *Berſaglio*, origo, quæ *album*, ſeu *ſcopum*, ad quem ſagittatores ſagittas ſuas dirigunt, ſignificat, apud Dantem in Parad. Cant. 26. & Matthæum Villaneum lib. 6. cap. 72. metaphora nempe ducta à venatoribus, qui *berſando* ſpicula ſua in feras contorquent ac dirigunt. Inde poſtmodum *mettere à Berſaglio* Itali iidem dixerunt, pro *periculo exponere*, uti voces has uſurpat idem Villaneus lib. 8. c. 3. lib. 9. c. 54. in fine, quod feræ, quæ in *berſis*, ac parcis incluſæ ſunt, venatorum ſpicula ac proinde mortem vitare vix queant. Sed & in libro MS. cui titulus *le Voyage d'Outremer du Comte de Pontieu*, hanc loquendi formulam reperio, *Mettre au berſel*, pro, *vitæ diſcrimini vel ſupplicio aliquem exponere : Aprés vint un jour que li Soudans fiſt une grant feſte du jor de ſa naiſence : li cours fu grande. Aprés le mangier, Arcier & Turcopoles vinrent au Soudant de Aumarie, & diſent, Sire nos requerrons no droit. Il demanda, Coi; & il diſent, Sire un cetif por mettre au Berſel. Il leur diſt, Alez à le cartre, ſi prendrez celi ki mains puet vivre, &c.* Et infra : *Livrez fu à ſon martire.* Inſtructio pro carcere ſeu *geola* Caſtelleti Pariſienſis an. 1372. ex libro rubeo ejuſdem Caſtelleti : *Et s'il eſt mis au pius & la gourdaine ou Berſeiul, ou en oubliette, il doit autant que s'il eſtoit en la foſſe.* In Catholico Armorico, *Breſel*, *hæc guerra*, exponitur. Vide Cl. V. Ægidii Menagii Origines Italicas p. 152. & Oct. Ferrarium in *Berſaglio.*

Bersura, Jus *berſandi* in foreſtis domini. Regeſtum Caſtri Lidi in Andibus fol. 47. *Habet quoque in longo alneto Berſuram omnibus diebus, cum uno Milite, & ſuis Accinctoribus.*

¶ BERTA, Splendida. Acta SS. Benedict. ſæc. 3. part. 1. pag. 451. de ſancta Berta : *Nata eſt eis filia, cui nomen impoſuerunt Bertam, quæ interpretatur fulgida ſeu ſplendida. Bert* Germanis clarus, fulgens, illuſtris. Hadrian. Valeſ. lib. 8. Hiſt. Franc. pag. 482. relatis his Fortunati verſibus :

Charibertus adeſt, qui publica jura gubernans,
Tempore præſenti gaudia priſca refert.
Qui Childeberti retinens dulcedine nomen, &c.

Subjicit : *Quibus ex verbis judicari poteſt* Lenem *Francos* Bertum *appellaviſſe. Si quidem Fortunatus ait, Charibertum Regem Childeberti patrui ſui, ut regnum obtinuiſſe, ſic lenitatem, dulcedinemve morum, re & nomine referre.*

BERTARIUS. Vide *Berroërii.*

¶ BERTEFREDUS. Vide poſt *Belfredus.*

¶ BERTELLUS, Genus ludi, forte cum ærumnulis, quas Galli *Bretelles* vocant. Statuta Capituli Autiſſiod. 2. Maii 1401. *Item quod nullus ludat in Eccleſia cum Bertellis, ſeu alio quocunque ludo.* Hujus vocis originem ignorare ſe fatetur Menagius. A Βρίθω onero, deducit Trippaltius, quod utantur ærumnis bajuli ad onera portanda.

¶ BERTHESCA, Species podii, ab antiquo Gallico *Breteſche*, quod primum ſignificat caſtella lignea, quibus oppida muniebantur, ut dicetur infra in *Bretachiæ*; deinde locum in foris prominentem, unde denuntiationes edictave publica promulgabantur. Origo vocis ex Menagio Italic. *Berteſca*, Repagulum, quod ante fores palatiorum ſolet exſtrui. Enumeratio jurium Abbatis & Caſtellani Corbeienſ. ex Cod. MS. ejuſdem Monaſt. n. 125. *In rectis vicis qui de porta ad portam tranſeunt, ſi fiat feneſtra vel Bertheſca, vel avantſolier de novo, partem ſuam habet* (Caſtellanus) *in aliis vicis qui orbi dicuntur, nihil habet, ſed totum eſt Abbatis.* Butellerius in ſumma Rurali lib. 1. tit. 3. pag. 13. *Et ſi c'eſtoit à adjourner une Communauté, peu advient, il faudroit que ce fuſt fait à Breteſche.* Charondas in hunc locum ; *Breteſche, terme ancien qui ſe trouve en quelques vielles Chroniques & Couſtumes, & meſme de Flandre, ſignifie le lieu publique, où ſe font les cris, publications & proclamations de juſtice.* Et in caput 5. lib. 3. magni Couſtumarii pag. 332. antiquæ edit. addit his poſterioribus verbis : *d'où vient le mot, Bretequer.* Vide *Bretachiæ.*

¶ BERTHONA. Vide *Bertonia.*

BERTOLATA. Albertin. Muſſatus lib. 6. de Geſtis Henrici VII. Rubr. 13. *In exercitu Paduano fuiſſe conſtat ex conſcriptis civibus Paduanis equites 1200. ... ſcutiferos 600. equas ruralium* (al. *ruralium haſtatorum*) *quas Bertolatas Longobardi vocant, circiter mille, mercenarios milites 300.* al. *Bertooltas.*

¶ BERTOLOTA, Eadem notione. Chron. Parmenſe ad ann. 1282. apud Murator. tom. 9. col. 800. *Militia vero Brixiæ cum Bertolotis ſuis equita-*

vit ad caſtrum Urtii . .. deinde venit Cremonam.

BERTONIA, Berthona, Berton, Villa vel prædium frumentarium, à Bere Saxonico, hordeum, & ton, villa, prædium, proinde ejuſdem originis & notionis qua *Berewic.* Monaſticum Anglican. tom. 2. pag. 887. *Et in Bertonia mea de Cadeham unum locum ad conſtruendam aliam grangiam.* Occurrit non ſemel apud Will. Thorn. ann. 1287. & 1313. & apud Guillel. Prynneum in Libertatib. Eccleſ. Angl. tom. 3. pag. 108.

¶ BERTRESCA. Vide *Bretachiæ.*

BERUA, pro *Bellua.* Althelmus de Laude virgin. ubi de Daniele:

Denique non trepidat fletus cæleſtibus armis
Sævos Beruarum rictus, morſuſque leonum.

¶ BERVAGIUM. Vide *Biberagium.*

¶ BERVERETI, Judicium, diſquiſitio. Decretum Waldelmari Danorum Regis apud Hickeſ. Diſſert. p. 38. *De Bervereti quod ſit in raptu fœminarum iſtud decrevimus, quod reus juramento duodecim cognatorum ſe purget.*

BERUERIUS. Vide *Berroërii.*

¶ BERUM, An pro *Bedum*? Locus eſt in *Batarium.*

¶ BERUS, apud Labbeum to. 2. Concil. col. 420. ex Concilio Gangrenſi can. 12. Johanne Herveto interprete: *Si quis vir propter eam quæ exiſtimatur exercitationem amiculo utitur, & tanquam habens ex ea juſtitiam, eos condemnet qui cum pietate Beros ferunt, & alia communi & conſueta veſte utuntur, ſit anathema.* Textus Græcus habet, καταψηφίσοιτο τῶν μετ' εὐλαβείας τοὺς βήρους φορούντων, quæ vertuntur à Dionyſio Exiguo ſic: *& deſpicit eos qui cum reverentia Birris . . . utuntur.* Balſamon hunc locum interpretans, *Beros* vocare videtur veſtes ex ſerico contextas. Vide *Birrus.*

BERWITA. Vide *Berewick.*

¶ BESACCIA, Besacia, Mantica duas habens peras, Gall. *Beſace.* Comput. Vienn. 1322. *Recepit Bayllivus & accepit in Beſacciis ſuis xx. libras.* Rymer. tom. 5. pag. 259. *Quaſque monetas auri ſic receptas, dictus argentarius in quadam Beſacia coriacea recludens, &c.* Vide *Biſaccia.*

BESANA. Charta Mariæ Comitiſſæ Trecenſis ann. 1196. in Adverſariis Ducheſnianis: *Si homo de Fuy in dictis nemoribus Beſanas apium invenerit, Eccleſiæ B. Mariæ erunt*, id eſt, *vaſa apium.*

¶ BESANS, Nummus aureus, idem qui *Byſantius*: quod vide ſuo loco. Charta Giſleberti *de Aotot* ex Tabulario monaſterii B. M. de Bono Nuncio Rotomag. *De his autem fecit mihi homagium & pro conceſſione dedit unum Beſantem auri.*

¶ BESANTUS, Eadem notione. Chartular. S. Vandreg. to. 2. p. 2016. *Item ex dono Johannis de Ballolio militis unus Beſantus valens ſeptem libras Turron.*

1. BESCA. Vide *Becca.*

2. BESCA Lingua. Itinerarium Jeroſolymitan. Antonini Monachi: *Monaſterium, in quo tres ſunt Abbates ſcientes linguas Siram, Græcam, Ægyptiacam, & Beſcam.* Vide *Becca.*

¶ BESCATA. Vide *Becca.*

BESCAZARIA, [Ludus aleatorius, Gall. *Breland.*] Statutum Communis Bononienſis ann. 1238. apud Ghirardaccum lib. 9. Hiſt. Bonon. p. 279. *Quod luſores azardi & Beſcazariæ & inciſores caſei in ipſis ſcalis morari non poſſint, &c.* [Vide *Biſcazia.*]

BESENAGIUM, [Præſtationis ſpecies.] Charta Willelmi Comitis Cabilonenſis ann. 1180. in Bibliotheca Clun. pag. 1441. & apud Gallandum de Franco alodio, & Chiffletium in Beatrice Cabil. pag. 40. *Quod in villa Paredi, & in univerſa terra ejus, non habeo talliam, vel porcellagium, vel Beſenagium, vel meſſionagium, ſeu annonagium, vel carredum.* Vide *Biſene.*

¶ BESENE. Vide *Biſene.*

¶ BESILAMENTUM, Detractio, detruncatio, à veteri Gallico *Beſiller*, Mutilare, fauciare, *Eſtropier, mutiler.* Rymer. to. 8. p. 27. col. B. *Acaliorum quorumcumque procurationis falſorum indictamentorum, raſuris ſive Beſilamentis rotulorum, &c.* Vide *Beſilium.*

BESILIUM. S. Audoënus lib. 2. de Vita S. Eligii cap. 37. *Cum corpus ejus delatum eſſet ad ſepulturam, remanſit fortuitu in loco quo jacuerat, rachina caprina ex Epiſcopio valde optima, quæ nimirum in Beſilio fuerat pridie ſuppoſita feretro, &c.* Quo loco *Beſilium*, ſcamnum ſignificat, ſcilicet duplex, cui feretrum impoſitum erat. Vide *Biſellium.*

Quæ porro fuerit vocis obſoletæ, *Beſil*, apud noſtros, notio, non omnino planum eſt aſſequi; niſi idem ſit quod *Berſel*, de qua voce diximus in *Berſa.* Occurrit illa, ut & *Beſiller*, non ſemel apud Guill. Guiartum in Hiſtor. Francor. MS.

Que païs fut ſi outreement,
Qu'il n'i ot Beſil ni maçacre.

Infra:

Mainte bonne Ville Beſillent,
En allant la contrée eſſillent.

An. 1274.

Grant duel en maine la Reine,
A peu qu'elle ne s'en Beſillé.

An. 1284.

Car huis & portes en refraignent,
Beſilent tous ceus qu'il ataignent.

☞ Ex his locis conjicere eſt, mea quidem ſententia, *Beſiller* idem eſſe quod mutilare, alicujus membra debilitare, Gallis hodie *Mutiler, Eſtropier, Bleſſer*: non arridet ergo Cangii conjectura, qui vocem *Beſiller* cum voce *Berſer* idem eſſe opinatur. Vide *Beſilamentum.*

BESOGIUM. Vide *Biſacuta.*

¶ BESOND, Nummi genus, forte idem qui *Byzantius.* Acta SS. Maii to. 1. p. 64. E. ex vetuſtiſſimo Inſtrumento: *Et promittuntur pro pretio viginti tria ſcuta in Saluts, Taſtarts & Beſonds ſolvenda.*

BESSA. Vide *Becca.*

¶ BESSÆ, Arvernis Lemovicíſque *Beſſes*, idem quod *Paſcua.*

¶ BESSATUM, An eadem notione? Inventarium Recognit. de *Vouta* in Diœceſi Vivar. tom. 2. fol. 351. *Confrontat cum terra Johannis Fano, & Antonii Chonneti quodam Beſſato medio.* Iiſdem fere verbis iterum ibidem occurrit.

¶ BESSIM, δίμοιρον: *Bimembre.* Supplem. Antiq.

¶ BESSUM, *Genus vehiculi.* Papias.

¶ BESTALINUS, Iter tortuoſum, ut videtur. Noſtris olim *Beſtors* vel *Beſtorte* idem omnino ſonabat quod jam *Chemin oblique & tortueux. Ovide MS.* apud Borellum:

Et tant ſiſt les chemins Beſtors, &c.

Unde pro *Beſtalinus* legendum puto *Beſtorinus*, in Edicto Johannis Regis Franc. an. 1357. *Quod poſſint & valeant . . . mundare, & auferre femoraria, ſucos, & alias orduras, prout indigebant, reparareque gradaria, thes & Beſtalinos, paſſus, pontes & itinera ipſius caſtri.* Hinc etiam emendare licet aliud ejuſdem Regis Edictum ann. 1351. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 480. *Habeant poteſtatem cognoſcendi de viis publicis & itineribus reparandis, de clertis, edificiis & tabulariis Beſcalinis, in dicto caſtro.* Niſi forte alicui magis arriderit vox *Beſtalinus* pro ſtabulum, Gall. *Etable.*

¶ BESTEMIÆ, *Troja*. Gloſſar. Iſid. Ubi Græ-vius inter varias, quas refert, lectiones hanc præfert; *Beſtia maja*, *Troja*, ut *Beſtia maja* dicta ſit pro *majali*. Eſt autem Majalis beſtia porcus ſic dictus, eodem Iſidoro teſte, quod Deæ Majæ ſacrificaretur. Vide *Majalis* & Grævium loco citato.

¶ BESTEONEM. Vide *Boteonem*.

BESTIA, Equus vel jumentum quo quis vehitur.: quomodo *Beſte* etiamnum uſurpamus, *Equitatura*. Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 245. *Quid enim referam .. . fulmen ante conſpectus noſtros cecidiſſe, ita ut Beſtia cui ſedebam igne ipſo uſtulata, &c.* Utitur ibi ſemel ac iterum.

¶ Bestia Grossa, in Hiſtoria Arvern. tom. 2. pag. 86. *De qualibet Groſſa Beſtia, quæ portabit truſſellum vel mercaturam levabuntur xv. Claromontenſes.*

¶ Bestia Maja. Vide *Beſtemiæ*.

¶ Bestiæ Tragini, Veterina, ab Hiſpano *Tragin*, Vectura, Gall. *Bêtes de Voiture.* Concil. Hiſp. tom. 3. pag. 382. ex Epiſtola Alexandri III. PP. ad Epiſcopos Hiſpaniæ.

Venari ad magnam Bestiam, nempe cervos, damas, apros, &c. Vetus Inquiſitio de foreſta, in Regeſt. Philippi Aug. f. 114. *Viderat dictum Robertum venari in eadem foreſta ad Magnam Beſtiam.*

Bestia Mortua. Charta Will. de Calviniaco 1212. in Regeſt. Philippi Aug. f. 74. *Praterea eidem Domino Regi & hæredibus ejus quito in perpetuum omnem chaceiam ejuſdem foreſtæ, & Beſtiam mortuam.*

BESTIALE, Bestialia, Gall. *Beſtail*, Pecudes, apud Michaëlem Madium de Barbezanis in Hiſt. cap. 20. 21. [Et in Appellatione B. Epiſcopi Albienſis ad Regem relata inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 1. A.]

¶ Bestialiter, Beſtiarum more Martenii Itinerarium litterarium tom. 2. edit. 1724. pag. 362. ex Itinere Indico Balthazaris *Spinger*.

BESTIARE, Pecus. Fori Oſcæ ann. 1247. fol. 31. *Si vero Beſtiare extraneum, ſive oves, tranſitum fecerit per terminos alicujus Infantionis, &c.*

1. BESTIARIUM, *Liber de beſtiis compoſitus, vel locus ubi beſtiæ morantur*, Ugutioni & Joanni de Janua.

2. BESTIARIUM, Pecus, *Beſtail*. Libertates Regni Majoricar. ann. 1248. *Non donetis carnaticum de veſtro Beſtiario omni tempore, &c.* [Charta Berardi & Raimundi Conſulum Tholoſæ ann. 1192. in lib. MS. Conſuetud. & Privileg. urbis Tholoſæ f. 29. v°. è Biblioth. *D. de Crozat. Cauſa ſpaciandi & trepandi & paſcendi ab omni Beſtiario & ab omnibus animalibus.* Haud ſemel occurrit in Chartis Archivi B. Mariæ Piperacenſis.] Vide *Adularius*.

¶ BESTIARIUS, *Venator beſtiarum*. Gloſſar. Iſid. & Vetus Gloſſ. San-German. MS. n. 501.

BESTIONES, *Tiraces*. Ita Gloſſæ Iſidori. Italis *Beſtione*, eſt beſtia grandior.

¶ BESTIRIUM, Mendoſe pro *Beſtiarum*, in Gloſſis Iſid. in voce *Belluus*, ad quam ſi lubet Grævium conſule.

BESTIUS, *Inſtar beſtiæ*, Joanni de Janua. Commodianus Inſtr. 34.

Non requiris eam, ſed ſic quaſi Beſtius errans.

[Epiſtola Henrici Clerici Pompoſiani xi. ſæc. ſcripta in Diario Italico B. *de Montfaucon* pag. 82. *Quis igitur tam ferreus, quis tam immitis, tamve Beſtius & excors, &c.* Eadem habes to. 5. Annal. Bened. p. 323. & apud Marten. to. 3. Anecd. col. 370. D. de varia fortuna Erneſti Bavariæ Ducis:

Beſtius ille gygas terræ jumenta viroſque.
Proſternit, &c.

Utitur etiam Perſius Satyra 6. Vide *Belluus*.

¶ BESTORNATUS, Male verſus, Gall. olim *Beſtourné*. Litteræ Johannis Abbatis S. Genovefæ Pariſ. an. 1350 pro capella S. Yvonis Pariſ. *In quadam magna platea ſita in parrochia S. Benedicti Beſtornati in quadrivio vicorum Nucum, & Fera & dicti magni vici S. Jacobi. Beſtornata* olim dicebatur hæc parochialis Eccleſia, quod ejus majus altare tunc temporis ſpectaret Occidentem, cum ex eccleſiaſtica conſuetudine Orientem ſpectare debuiſſet. Nunc contraria ratione dicitur *S. Benoît le Bien tourné*, quod ad Orientem tranſlatum ſit majus altare, cum inſtaurata eſt Eccleſia. Dicta etiam fuit *Biſtornata* propter hanc majoris altaris in duobus locis collocationem. Vide Sauval. tom. 10. Antiquitat. Pariſ. pag. 410. & Borellum in Theſauro Antiquit. Gallic. ad vocem *Beſtourner*.

¶ BESTUM, f. Jus paſcendarum beſtiarium in ſilvis. Hiſt. Harcur. tom. 4. pag. 1928. *De feodo de Pewerel Henricus tenet in eodem tres virgatas terræ & habet Beſtum in foreſta de Leiceſter.*

BETA, Pellis lanata. Gloſſ. S. Bened. cap. de Veſtimentis: *Pellis lanata*, Βαίτη. Gloſſæ Regiæ MSS. Βαίτα, Pellicea. Gloſſ. Græc. Lat. Ἀρνακὶς, τὸ προβάτειον δέρμα, *Pellis lanata*. Zacharias Calliergus in Schol. ad Theocr. Id. 5. βαίταν, λέγουσι τὰ ἐκ κωδίων συνεῤῥαμένα περιβόλαια. Ubi βαιτάν, τὴν διφθέραν, τὴν σισύραν interpretatur. Tabularium S. Martini de Campis: *Agnina pellicia, & nocturnanales, qui vulgo Betæ dicuntur.* Hodie etiamnum *Betas* vocant Bellovacenſes, cuculliones nigri coloris, quibus caput in mortuorum obſequiis viri operiunt; de quo more agit Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 6. *Similiter & viri obtecto capite, ut in exequiis uxorum mos eſt.* Vide *Nocturnales*.

¶ BETACIUS, Inſulſus. Papias MS. *Beta oleris genus. Betacius derivatur inde, Inſulſus.*

BETAGII, apud Hibernos, dicuntur Laici aſcripti glebæ Eccleſiaſticæ. Charta pro Prioratu S. Andreæ in Hybernia, tom. 2. Monaſtici Anglic. pag. 1019. *Terras & tenementa noſtra in Ultonia, cum dominis, dominicis ſervitiis, redditibus, tam liberorum, tenentium, firmarum, quam nativorum, & Betagiorum, cum Nativis, Betagiis, cum eorum ſectis, &c.* Liber niger Eccleſ. Liſmorenſ. apud Jacob Waræum in Antiquit. Hibernis c. 30. *Memorandum, quod qualibet caruca de Betagiis, quolibet anno debet arare Domino* (Epiſcopo) *unam acram ad ſeſſinam avenarum, &c. Item Betagii debent trahere blada Domini.* In Charta Edw. II. Regis ann. 1316. diſtinguuntur à Tenentibus. Unde vero ſic dicti, videtur ignoraſſe idem Waræus, contentus annotaſſe vocem eſſe labii Hibernici.

BETALIS. Fragmentum Petronii: *Curabo longe tibi ſit comula iſta Betalis, & dominus dupondiarius.* [ubi *Betalis* idem videtur quod Mollis inſtar betæ. Quidam legunt *Beſſalis*.]

¶ BETATUM Vinum, f. idem quod *fecatum*. Vide in *Vinum*.

¶ BETH, *ſive Bara, mola olearia.* Papias MS.

BETHLEEMITÆ, Monachorum ſecta, de qua ſic Matth. Paris ann. 1257. *Conceſſa eſt manſio Fratribus Bethleemitis in Cantabrigia, ... quorum habitus ſimilis eſt habitui Prædicatorum. Signatur autem capa eorum in pectore quadam ſtella rubra, 5. radiis crinita, in cujus medio quædam rotunditas eſt aërei coloris, propter ſtellam, quæ apparuit in Bethleem nato Domino.*

BETIU, Petiu, ſic enim varie ſcriptum reperitur in Traditionibus Fuldenſibus, ubi inter veſtes Eccleſiaſticas, vel certe miniſteria ſacra recenſetur, lib. 1. pag. 459. *Duæ capſæ, ... patena 1. &*

6 *velamina, caſula cum alba, 3. Petiu cum tribus capitalibus, 2. vaſa ad miniſtrandum, &c.* Pag. 472. *Betiu 3. pulvilli 5. ſed alare 3. mappæ 2. manutergia 1. bechin. 1. pelvis 1. &c.*

BETOLA. Contract. datior. Bergom. l. 4. c. 41. *Quod Betolæ & tabernæ poſſint tenere ubique in locis conſuetis.*

¶ BETORACES, ἀκανθαι: *Spinæ.* Suppl. Antiquarii

¶ BETRESCHA. Vide *Bretachia.*

¶ BETTVOITA, Advocatia precaria, German. *Bittvogtey.* Chriſtophori Mulleri Introductio in Hiſt. Canoniæ Sand-Hip. apud Raim. Duellium Miſcellan. lib. 1. pag. 385. *Eas vero, quæ Bettvoitas vulgariter appellantur, occaſione quarum Eccleſiæ deſtituuntur, penitus amoventes.*

¶ BETUS, παλαιος: *Priſcus.* Supplem. Antiquarii.

BEVARIA Pellis. Vide *Bever.*

BEUDUM, Beodum, Menſa. Vetus Gloſſarium apud Pithœum: *Menſa, Beod. Refectorium, Beodden.* Anglo-Saxonibus, beoðeȝn eſt menſa: Flandris *Bodem*, menſa rotunda inſtar fundi doliaris, quod apud tenuiores & in caſtris plerumque menſæ vicem fungitur, inquit Wendelinus. Lex Salica tit. 48. *Ille in cujus laiſum feſtucam jactavit, ibidem manſiſſet, & hoſpites tres vel amplius collegiſſet, & paviſſet, & ei ibidem gratias egiſſet, & in Beudo ſuo pultes manducaſſent.* Alii Cod. habent *beodo.* Neſcio an ab hac voce Hiſpani ſuum *Beodo* hauſerint, pro ebrio, à dolio ſcilicet vinario. Vide Sebaſt. Cobarruviam. Cambro-Britannis *Beudy* eſt Boſtar, bubila, ſtabulum boum.

BEVER, Beuvrum, Fiber, Caſtor; Anglis & Germanis, *Bever*, Gallis *Biévre: Bibris*, Plinio lib. 32. cap. 3. *Bebrus*, veteri Interpreti Juvenalis ad Sat. 12. *Caſtorem Bebrum dicit.* Claudian. in Epigr.

Nominis umbra manet veteris, nam dicere Bebrum,
Si caſtor niteat, Caſtoreum nequeo.

Papias: *Fiber, qui & Bever, Ponticus canis & Caſtor.* Alibi: *Bever, Beveri, maſcul. eſt quoddam animal.* Gloſſ. Ælfrici: *Fiber, Caſtor, Ponticus*, Beƿeȝ. Joan. de Garlandia in Synonymis:

Fiber idem Caſtorque, Bever, caſtoria cujus
Fiunt teſticuli, caſtratus dicimus inde.

Bernardus Silveſter, egregius verſificator, inquit Gervaſius Tilleber. decif. 3. de Otiis Imp. cap. 46.

Ciſimus obrepſit, & veſtitura potentes
Marturis, & ſpolio non leviore Bever.

Silveſter Giraldus in Itiner. Cambriæ lib. 2. cap. 3. *In Germania, Arctoiſque regionibus, ubi abundant Bever &c.* Vide Petrum Damiani lib. 1. Ep. 16. lib. 2. Ep. 18. Durandus lib. 6. Rational. c. 7. n. 22. *Biverus in jejuniis poteſt comedi ex parte quæ piſcis videtur. Bevero*, Itali dicunt. Dantes in Inferno cant. 17.

Lo Bevero s'aſſeta à far ſua guerra.

Le Roman *de Garin* MS.

Mantel ot riche de Bievre Sarazine.

Bevarum. *Galerus de Bevaro*, in Ceremon. Rom. l. 2. ſect. 1. noſtris. *Chapeau de biévre.*

Beuvrum. Chronic. Fontanellenſe cap. 16. *Alteram (cappam) ex cane Pontico, quem vulgus Beuvrum nuncupat.*

¶ Bevyr, apud Rymer. to. 7. p. 356. *Et unum par chirotecarum de Bevyr.*

Bober. Ditmarus l. 6. p. 65. *Fixerunt tentoria juxta amnem, qui Bober dicitur Sclavonice, Caſtor Lat.*

Beverarii, Quibus Caſtorum cura & cuſtodia incumbit, recenſentur cum *Berſariis* & *Veltrariis*, inter Miniſteriales, ſeu Palatii Officiales ab Hincmaro de Ord. Palatii c. 17. Vide Nicol. Uptonum p. 158. & infra in *Porci ſuales.*

Beverina Pellis, Gall. *Peau de bievre ou de caſtor.* Chronicon Reicherſperg. p. 268. *Et miſit ei... duos ſcyphos aureos; & duas veſtes imperiales, & trecentas Beverinas pelles.* Ricardus Prior Huguſtald. de Geſtis Stephani Regis Angl. *Prohibemus etiam Apoſtolica auctoritate ſanctimoniales variis, ſeu griſiis, ſabellinis, marterinis, hereminis, Beverianis pellibus uti.*

Bebrinum Vestimentum, in Regula S. Cæſarii ad Virgines cap. 7. *Veſtimenta lucida, vel nigra, vel cum purpura, vel Bebrina nunquam in uſu habeant.* Gloſſ. Iſid. *Caſtorium vebrinum, Bebrinum.*

Bevariæ pelles, pro *Beverariæ*, in Charta an. 1117. apud Ughellum tom. 7. Ital. ſacr. pag. 868. Perperam *Bivaria materia*, editum in Concilio Budenſi cap. 3. apud Rainaldum an. 1279. pro *Beveraria*, vel *Bevraria.*

¶ BEVERAGIUM. Vide *Biberagium.*

¶ BEVERARII, Beverina pellis. Vide in *Bever.*

¶ BEUFREDUM, Gall. *Befroy.* Chronicon Beccenſe MS. pag. 27. *Eodem anno fecit incipere quoddam Beufredum.... ad campanas ſuſpendendas.* Vide *Belfredus.*

¶ BEVIUM, Idem quod *Bedum.* Charta Thoſſiac. an. 1462. *Debet ſex denarios pro licentia ſibi data de capiendo aquam labentem à Bevio vocato de la Glene & eſclaveidorum labentium ab itinere de Thoſſiaco ad Caſtellionem Dumbarum.*

BEURAGIUM Coriorum, in Charta G. Comitis Mellenti in Tabul. Leproſariæ S. Egidii Pontis Audomari. Uſatica MSS. Vicecomitatus Aquæ Rotom. *La couſtume des cuirs frés & tannés, Beurages, & les tourteaulx de toutes les portes de Rouën, &c.*

¶ BEURALES Porci, id eſt, non caſtrati à Saxonico *Beer*, Verres, Noſtris *Verrat*, Italis *Verro*, Hiſpanis *Berraco.* Polyptycus monaſterii S. Remigii Remenſis: *Summa porcorum ſualium* XXV. *Beuralium* CXLIV.

¶ BEURATORIUM, Gall. *Abbrevoir*, ubi adaquantur animalia; in Statut. Veronenſ. lib. 1. 5. cap. 23.

¶ BEUVENDA, Potatio, ſeu vini diſtributio pro aſſiſtentia in choro, in Cathedralibus & Collegiatis olim uſitata. Epiſt. Clementis IV. PP. an. 1267. apud Marten. Anecdot. to. 2. col. 479. *Item, quod potationes & archa Clericorum chori ſervitio deputentur, prout alias cum fiebant diſtributiones hujuſmodi factum fuit: ita quod Capitulum ipſius Eccleſiæ faciat valere dictas potationes ſeu Beuvendas quinquaginta libras Viennenſes.*

¶ BEUVRUM, Beuvrus, Bevyr. Vide *Bever.*

¶ BEX, Becis, Vicia, leguminis ſpecies ſatis nota, Gall. *Veſce.* Occurrit in Charta anni circiter 1100. ex libro incatenato Eccleſiæ Matiſconenſis fol. 183.

¶ BEZANTIUS. Vide *Byzantius.*

¶ BEZARIA. Vide *Beciaria.*

¶ BIA, pro Via. Murator. to. 2. p. 309. col. 2. in Præcepto Pandulphi IV. Principis Capuæ: *Montibus & collibus, territoriis cultis, & incultis, Biis & anditis & ſemitis.*

BIAFORA, Bannum ſeu clamor publicus, quo edito, Communiæ, burgenſes, aliique vicorum aut urbium incolæ cum armis, *domo egredi*, & Principem, aut ejus Vicarium ſequi tenebantur, quæ eſt vis vocabuli Vaſconici. Regeſtum Conſtabulariæ Burdegalenſis f. 92. *Et tenentur venire ad Mandatum Præpoſiti in primo adventu ſuo cum arma, & jurare pacem, & tenentur venire ad clamorem* BIAFORA, *cum armis, & ſequi Præpoſitum vel Locum tenentem ſuum, & hoc quotieſcunque mandatum receperint, vel ad eorum notitiam pervenerit.* Occurrit iterum fol. 96. & in Foris Beneharn. Rubr. *de Probations d'inſtruments*, art. 9. Petro Goudeli-

no, Occitanis, *Biaforo eſt, crida à mort: Biaforo, Crier aux alarmes, au meurtre.* Conſuetudo Aquenſis tit. 16. art. 6. *Eſt défendu d'uſer d'oreſnavant d'aucuns ſeels, ou Bia horras; mais chacun viendra par action. Via fora*, & *via fors*, apud Raimundum Montanerium in Chronico Regum Arag. c. 122. 165. 206. 207. 222. & Petrum Regem Aragon. in Chron. lib. 4. c. 3. cum *ad arma* conclamatur. Vide Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 5. cap. 16. [& D. *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici.]

¶ BIANDUS, Albus, Italis *Bianco*. Acta SS. Junii to. 2. pag. 738. in Miraculis S. Antonii de Padua: *Sic quod* (lingua) *videbatur intuenti Bianda & rugeta.*

BIANIUM, Biannum. Vide *Biennum.*

¶ BIANTI, Sic appellantur in Conſtitutionibus FF. Prædicatorum per Vincentium Mariam pag. 101. Clerici quidam, qui quæſtus ergo prædicabant indulgentias. Alio nomine vocabantur *Cerretani.*

BIARCHUS, Annonæ, ſeu militum commeatus, præfectus: βίος enim Græcis *annona* ſeu *victus* dicitur. Erant autem ex Schola Agentium in rebus, leg. 3. C. de Agent. in reb. & leg. ult. C. de Offic. Præt. Afric. Sanctus Hieronymus Epiſtola 61. ad Pammachium: *Sed ante Primicerius, deinde Senator, Ducenarius, Biarchus, Circitor, Eques, deinde Tyro.* Gloſſ. Lat. Græc. *Apparitores*, ἀποδιοκταὶ, εἰσὶν δὲ ὑπηρέται τοῖς ἄρχουσιν προσεδρεύσαντες, ἐκβιβασταί. *Apparitor*, ἐκβιβαστής.

Biarchia, Eorum munus, leg. 1. C. de Offic. Magiſtr. offic.

BIARCIUM. Charta fundationis Abbatiæ Vabrenſis in Occitania, apud Catellum lib. 1. Hiſt. Comitum Toloſæ pag. 69. *Cedimus . . . villam cujus vocabulum eſt Vaber, cum omni integritate & vedotio, ſimiliter Biarcio, ſimiliter nogareda, ſimiliter & intarneſea in villa quæ dicitur Betianus.*

¶ BIAS. Vide in *Biennum.*

BIASTI, [f. Qui per vim ſibi aliquid arrogant, vel ii quibus vis ſummum eſt jus, à Græco βιάζω; de iis quippe agitur qui Eccleſiaſtica beneficia quaſi laïca feoda ſibi attribuebant.] Bracton. l. 5. Tract. 5. c. 12. §. 3. *Incipit tale tenementum eſſe laïcum feodum . . . & hæc vera ſunt ſecundum Biaſtos.*

BIBARHUNT. Vide *Canis.*

¶ BIBARIUM, Potio, Gall. *Breuvage*, apud Rymer. to. 9. pag. 850. *Occaſione vinorum, bladodum, ciſerarum, cerviſiarum, potuum, Bibariorum ſeu aliarum rerum & proviſionum . . . Proviſo quod vina, blada, ciſaræ, cerviſiæ, potus, Bibaria ſeu aliæ res & proviſiones, &c.* Similia occurrunt in Chartulario Gemmeticenſi to. 3. pag. 17. Vide *Biberagium.*

¶ BIBER. Vide in *Biberis.*

¶ BIBERA, *Biſacuta.* Papias MS. San-German. num. 501. Vide *Biberus.*

BIBERAGIUM, Gall. *Vin du marché, Breuvage*, Ital. *Beveraggio*, quod præter pretium corollarii vice in emptionibus conceditur. Tabularium Majoris Monaſter. ſeu Vindocinenſe Thuani Ch. 15. *Pretio conſtante ſolidis 12. & de Biberagio totidem denariis.* Tabular. S. Albini Andegav. *De qua emptione habuit filius ſuus pro auctorizamento ſex denarios, & duos calcearios, & Bibragium.*

Beveragium, Eadem notione. Chronicon Senonienſe l. 3. cap. 5. *Bibamus ergo læti Beveragium (attulerant enim vinum ſecum) ad hoc mercatum confirmandum.* Et infra: *Et quod vineam cum eo emit, & quod Beveragium ibi bibitum fuit.* Perperam Edit. *boveragium*, ut & in Statutis Gildæ Berwicenſis cap. 38. *Berevagium* & *Bervagium*, pro *Beveragium*, niſi expreſſum ſit noſtrum *Breuvage*, pro potione. Idem ſumitur pro quavis bibitione ſeu compotatione, in Regeſto cenſuum Carnotenſis civitatis ex Camera Computor. Pariſienſ. fol. 20. *Le meſtre des Pelletiers doit chaſcun an le Roy des Dimenches un Bevrage à toutes les perſonnes nommées par devant, qui ſunt de ladite meſtriſe: & commencent à boivre déſlors que Bourgeois ont mangié duques au cop de Nonne chiés ledit meſtre: lequel bevrage couſte bien cent ſols, ou plus ou moins ſegont le marchié de vin, & ſegont les perſonnes qui i viennent. Et ſe ledit Bevrage n'eſt ſouffiſant auſdits meſtres, il peuvent porter le pot tout plein de vin devant la juſtice, pour le faire amender.* Pactum Tongrenſe an. 1403. in Magno Recordo Leodienſi pag. 32. *Sans prendre ne avoir auſdits Braſſeurs, ne autre part, aucun bien, Beuverage, ne autres bienfaits, ne autres droitures quelconques.* Adde pag. 61. 65.

¶ Bevragium. Concilium Terracon. an. 1329. apud Marten. Anecdot. to. 4. col. 301. C. *Certa prandia, comeſtiones, paſtus, potationes ſeu Bevragia exigere quaſi ex debito non formidant.* Vide ibidem col. 302. D. & to. 4. Concil. Hiſpan. pag. 606. col. 2. ubi eadem repetuntur. Rymer. to. 10. pag. 48. col. 6. *Poterat aut debebat vendere in eadem villa ad detallium vel alias aleca ſeu Bevragia quæcumque, &c.*

BIBERE, Compotationi vacare, quomodo *Aller boire* vulgari vocabulo dicunt noſtri, pro *in popinas pergere.* Capitula Caroli Mag. lib. 3. cap. 7. *Ut in hoſte nemo parem ſuum, vel quemlibet alterum hominem Bibere roget: & quicunque in exercitu ebrius inventus fuerit, excommunicetur, &c.*

Bibitio, Compotatio. S. Audoënus in Vita S. Eligii Epiſc. Noviom. lib. 2. cap. 15. *Neque ſtrenas aut Bibitiones ſuperfluas exerceat.* Gloſſ. Iſid. *Bibitor, potator.* De ejuſmodi compotationibus vide Savaronem ad Sidon. lib. 5. Epiſt. 7.

Bibere in Honorem, vel *in ſanitatem alicujus.* Paulus Warnefridus lib. 5. de Geſtis Langobard. cap. 2. *Cumque ii qui diverſi generis potiones ei à Rege deferebant, de verbo Regis eum rogarent, ut totam fialam biberent, ille in honorem Regis ſe totam bibere promittens, parum aquæ libabat de argenteo calice.* Priſcus Rhetor: Ἕκαστος τὴν ἐπιδιδομένην αὐτῷ οἴνου πλήρη ἐξέπιε κύλικα, τὸ Ἀττήλαν σῶον εἶναι ἐπευξάμενος. Cinnamus lib. 6. n. 7. Θάρσους ὑποπλησθεὶς, σὺν εἰρωνείᾳ πολλῇ, ἀκρατίζεσθαι Οὔννους ἐκέλευεν, εἰς ὑγίαν τὴν Ῥωμαίων προσιεμένους τὸ ἔκπομα. Scholiaſtes Theocriti ad Idyll. 2. Εἰώθασι οἱ ἐρῶντες ὑπὲρ τῶν ἀγαπημένων πλείονες κυάθους ἐπιπλεῖσθαι. Et ad Idyll. 14. Οὕτω γὰρ εἰώθασι ποιεῖν ἐν τοῖς συμποσίοις, ἄκρατον λαμβάνειν, καὶ ὀνομάζειν τινὰς ἐρωμένους ἢ φίλους, ἐπιχεῖν τῇ γῇ, καὶ φθέγγεσθαι τῶν φιλτάτων τὰ ὀνόματα. Vide Martialem lib. 1. Epigr. 72. lib. 8. Epigr. 51. &c. Huc etiam forte referenda verba Fortunati in Epiſtola præfixa ad lib. 1. Poëmat. *Quo reſidentes auditores inter acernea pocula ſalute bibentes inſana, Baccho judice debaccharent.*

Bibere in Amore Sanctorum, vel *animæ defuncti*, vetitum in Concilio Nannetenſi, apud Hincmarum Remenſem in Capitulis ad Preſbyteros cap. 14. Reginonem in iiſdem Capit. cap. 39. & Riculfum Sueſſionenſem in Conſtit. an. 889. Luitprandus in Legatione: *Non proderit tibi balneum, quo te aſſidue potas in amore B. Joannis Baptiſtæ.* Vetus Scriptor laudatus ab erudito Mabillonio in Præfat. ad Sæcul. 6. Benedictinum

Quondam in terra Bulgarorum quidam nobilis potenſque Paganus bibere me ſuppliciter petivit, ut in illius Dei amore, qui de vino ſanguinem ſuum facit. Anonymus de Miraculis S. Georgii Mart. in Captivo n. 30. Πίνοντες οὖν εἰς τὴν τοῦ ἁγίου πρέσβειαν, &c. Ducas Hiſtor. cap. 36. de Conſtantinopolitanis: Κρατοῦντες ἐν χερσὶ τὰς φιάλας πλήρεις ἀκράτου, ἀνεθεμάτιζεν τοὺς ἑνωτικοὺς, πείνοντες εἰς πρέσβειαν τῆς εἰκόνος τῆς θεομήτορος, καὶ παρακαλοῦντες αὐτὴν τοῦ γενέσθαι προστάτην καὶ ἀρρογῶς τῆς πόλεως. Tradit Janus Delmerus ad Jus Aulicum Norvegicum vetus pag. 534. Danos olim & Norvegos bibere ſolitos in Chriſti Natalitio in memoria S. Olai, qui religionem Chriſtianam in regnum induxerat: eumque morem inductum poſtquam Chriſtianam religionem amplexi ſunt, ut paganas ſuperſtitiones abolerent, cum ſolerent antea bibere in honorem vel memoriam Odini, Thori, Niordi, & Trejæ deorum paganorum. Sed & addit etiamnum apud Iſlandos in more eſſe non ſolum in Chriſti Natalitiis, ſed etiam in nuptiis & conviviis in memoriam Dei Patris & J. C. bibere, ideoque multa illorum cornua reperiri argento deaurato decora, in quibus illi bibunt. Scribit denique Luitprandus lib. 6. cap. 17. objectum Joanni ſummo Pontifici in Concilio Romano, quod *Diaboli in amorem vinum bibiſſet.* Formula porro ejuſmodi Bibitionis habetur apud Chriſtianum de Scala in Vita S. Wenceſlai pag. 56. *Rurſum locum convivii petens, calice accepto, pocula coram omnibus portans, alta præfatur voce, in nomine Beati Archangeli Michaëlis bibamus hunc calicem, orantes & deprecantes, quo animas noſtras introducere nunc dignetur in pacem exultationis perpetuæ. Cui cum quique fideles reſpondiſſent, Amen: hauſto potu, univerſos exoſculans, hoſpitium repetit.*

Bibituria, Idem quod *biber* vel *biberis.* Regula S. Aureliani ſub finem: *Ordinem convivii huic regulæ inſeruimus. Fercula quotidie ad refectionem tria, ad prandium duo, ad cœnam duæ Bibituriæ.*

BIBERIS, vel Biber, Potio, liquoris hauſtus, ſive ſorbitio, Gallis *Breuvage*, vel *Boiſſon.* Gloſſ. Keronis: *Biberis, Trinchan.* Concilium Nannetenſe cap. 15. & Hincmarus Remenſis in Capitulis ad Preſbyteros cap. 15. & 16. *Panem tantum frangentes, ſingulos accipient Biberes.* Id eſt, ſemel ſinguli bibent. Ordo officii in domo S. Benedicti ante Paſcha: *Ita intrantes in refectorio accipiant ſingulos Biberes & panem, & quicquid eis appoſitum fuerit.* Ita uſurpant Regula S. Benedicti cap. 35. Regula S. Cæſarii cap. 22. Regula S. Aureliani cap. 53. ſub finem, Liber Uſuum Ciſtercienſium cap. 80. 81. 88. 90. 108. 112. 114. 118. Nomaſticon Ciſtercienſe pag. 240. 265. 278. 313. Vita S. Popponis cap. 13. n. 51. &c. [Antiquæ Conſuetudines Canonicorum Regularium cap. 21. *De bibere poſt Nonam*, & cap. 26. apud Martenium to. 4. Anecdot. col. 1225. & 1226.]

Quod vero *Biber*, vel *Biberis* dicitur, *Potio* appellatur in Regula S. Fructuoſi cap. 5. & in Regula Magiſtri cap. 27. 53. ut & apud Ardonem Monachum in Vita S. Benedicti Abbatis Anianenſis num. 30. *Vaſcula . . . in quibus modicum erat vini, ex quo vel Miſſas cantarent, vel dominicis diebus ſingulas Potiones perciperent.* Tradit Poſſidius in Vita S. Auguſtini cap. 25. *Eccleſiæ Clericos una domo & menſa, ſumptibuſque communibus nutritos & veſtitos, numerumque iis poculorum fuiſſe præfixum.* Sed & non omnino id vocabuli inſolens videri debet: nam & *Biber* dixerunt veteres. Fannius lib. 8. Annal. *Domina ejus ubi villam venerat, jubebat Biber dari.* Cato in Orig. & Titinnius in Prælia: *Date illi Biber, iracunda eſt.* Ubi tamen viri docti cenſent *Biber* accipi pro *Bibere*, ultima litera eliſa: quod firmat Soſipater lib. 1. Inſtit. Gramm. qui *Biber*, τὸ πιεῖν vertit. Utut ſit, ſatis conſtat erraſſe Cardinalem Turrecrematum & Bernardum Abbatem Caſinenſem, qui *Biberes* in Regula S. Benedicti, *ſcyphos* nude intelligi debere cenſuerunt; tametſi ita habeatur in Gloſſ. MSS. *Biberes, Calices.*

Biberes Nonales, Pocula quæ Monachis poſt *Nonas* exactas & decantatas propinantur in æſtate, qua *æſtus provocat ſitim*, ut eſt in Regula Magiſtri cap. 13. & 27. Eckehardus junior de Caſibus S. Galli cap. 11. *Sonatur ad Nonam, qua peracta invitat tandem Abbas omnes* (Epiſcopos) *pariter ad Nonales Fratrum, quibus conſcripti eſſent Biberes.* Statuta Ordinis de *Sempringham* p. 763. *Quæ vero Collectam tenet, non miniſtrabit ad Biberes poſt Nonam. Junior ſerviat per Præpoſitos ad Biberes ante Cœnam: poſt Biberes ſemel licet bibere, accepta licentia.* Adde p. 773. Eckehardus cap. 9. *Hebdomadam ſeptem quotidie victualium ſtatuit cum pane abundo, & quinque menſuris de cerviſia, quarum quintam Nonalem quidem vino comparari voluit. Refectio Nonæ* dicitur in Regula S. Benedicti cap. 29. ubi duplicem ſtatuit refectionem quotidianam, *Sextæ*, & *Nonæ.* Capitula Monachorum S. Galli an. 817. cap. 27. *Ut in æſtivo tempore poſt Nonam bibant fratres, & poſtea ad Capitulum pergant.* Statuta Cluniacenſia Petri Venerab. cap. 27. *Statutum eſt ut non vaſis illis vineariis, quæ juſtitiæ vocantur, . . . ſed propriis ſcyphis unuſquiſque bibat eo tempore, quo poſt Nonam ad potum Fratres pergere ſolent.* Conſuetudines Evershamenſis Cœnobii in Anglia: *Et quandocunque eſt potus poſt Nonam, percipiet Refectorarius duas juſtas de cellario, & ad mixtum unam.* In libro Uſuum Ciſtercienſium caput 83. inſcribitur, *de Bibere poſt Nonam.* Ebrardus Betunienſis in Græciſmo cap. 15.

Tertia prandere poſtulat, ut ſolitum eſt,
Veſcitur ac Nona merenda meſſor in hora.

Catholicon parvum: *Merenda, le Menger de l'heure de None.*

BIBERUS, *Biſacutus*, in Gloſſis Arabico-Lat. *Bibera, Biſacuta*, apud Papiam. [Vide *Biſacutus* poſt *Biſaccia.*]

¶ BIBIBILE, πότιμον. Gloſſ. Lat. Græc. i. Potabile.

¶ BIBILLES, δίμαλλοι, δίκροσσοι, *Amphitapæ.* Supplem. Antiquarii.

¶ BIBINARIUM, Bibinum. Vide *Bibionare.*

BIBIONARE, *Sanguine inquinari. Bibinarium autem eſt ſanguis menſtruus mulierum. Bibinum menſtruum, id eſt, fluor ſanguinis.* Papias.

¶ BIBIONES, *qui in vino naſcuntur.* Iſid. lib. 12. cap. 8. Additur: *id eſt, Muſciones, à Bibendo*, apud Papiam MS. Gallis *Moucherons.* Vide *Muſciones* & *Bibones.*

¶ BIBITIO, Bibitor. Vide *Bibitio* in *Bibere.*

¶ BIBITORIUM. Vide *Maçanum.*

¶ BIBITURIA. Vide in *Bibere.*

BIBIX, *Pugna.* Papias.

¶ BIBLA, Biblia, Sacri Codices, Gall. *Bible.* Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 275. *Pro emptione unius Biblæ in Roma, florenos auri 27. qui ſunt unc. 7. taren. 12.* In cod. MS. V. Cl. D. *Lancelot* habetur, *Biblea.*

¶ BIBLEIS, *Duplicibus linteis.* Gloſſar. Iſid. ad quod Grævius: Lege *Bilicibus, Duplicibus Linteis.* Pa-

pias & vetus Gloſſ. San-German. num. 501. *Bilices*, *Duplices*. Sic & infra ſcribendum, *Bilex*, *Duplex*, pro *Biplex*. Pro *Bibleis* tamen mallet Reineſius *Biplex*. Janſſonius autem in ſuis ad Iſidori Gloſſas Collectaneis pro *Bibleis*, *duplicibus linteis* reſtituit propria auctoritate: *Bilabis*, *duplicibus linguis*.

BIBLEUS. Ugutio: *Biblei & Biblii dicuntur inſtabiles, & qui reparant libros*. Vide *Billeus*.

1. BIBLIA, Machina bellica jaculatoria. Albericus in Chron. MS. an. 1238. *Adducens ſecum Bibliam, Petrariam, & cætera bellica inſtrumenta*. Chron. Leodienſe laudatum ab Iſaaco Pontano lib. 1. Orig. Francic. an. 1313. *Epiſcopus miſit Leodium Mangonalia, ſeu fructibula*, (fundibula) *ſive Tribuceta, vel Arietes, aut Sues, Vineas, Biblias, Petrarias, ſive Cattos verſatiles*. Vide Catellum in Hiſt. Occitan. pag. 599. Origines Conſtantinopol. MSS. part. 2. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε τὰ μάγγανα, ὅπου ἐναπόκειντο αἵ τε βίβλοι, καὶ τὰ πολεμικὰ ὄργανα. Sed an *bibliæ* iſtæ intelligantur non auſim affirmare. Certe libros cum machinis bellicis eodem in loco depoſitos vix quis credat.

Biblieta, diminut. à *Biblia*. Hiſt. MS. Excidii Acconis ann. 1191. *Secum ducens machinarum multitudinem fundibularium, ſicut ſunt Petrariæ, Biblietæ, Perdicetæ, & Mangonelli*. [Martenius noſter, qui hanc hiſtoriam edidit to. 5. Ampliſſ. Collect. legit col. 769. *Secum ducens machinarum multitudinem, fundibularium lapidum, ſicut ſunt Petrariæ, Biblictæ, Perdiſſetæ & Mangonelli*; obſervatque in Cod. Navarr. haberi, *Babictæ*. Præſtat. *Biblieta*.]

¶ 2. BIBLIA, Æ, pro *Biblia, orum*, occurrit lib. 1. de Imitatione Chriſti cap. 1. n. 3. in Diario belli Huſſitici apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 191. & in Spicil. Acher. to. 8. pag. 577. ex Chronico Trivetti, ubi hæc notatu digna leguntur ad annum 1228. *Obiit Stephanus Cantuarienſis Archiepiſcopus. Hic ſuper totam Bibliam poſtillas fecit, & eam per capitula, quibus nunc utuntur moderni, diſtinxit: qui dum Pariſius in Theologia regeret, factus tituli Sancti Chryſogoni Presbyter Cardinalis, demum factus Archiepiſcopus, inter alia bona quæ fecit, &c.*

BIBLIATOR, *Bibliopola*, Ugutioni, & Joanni de Janua. [*Venditor & ornator librorum* in Gloſſario MS. Montis S. Eligii Atrebat.]

¶ BIBLICATUS, *Biblici* gradus, dignitas. Conſtitutiones Dominicanorum col. 52. *Propter utilitatem, & ſingularem inſtructionem ſtudentium promovendorum ad ſtudia noſtri Ordinis pro forma & gradu Magiſterii ſive Biblicatum, ſive Baccalaureatum, &c.* Vide *Bibliſtatus*.

¶ BIBLICTA. Vide *Biblieta* in *Biblia* 1.

¶ BIBLICUS, Theologus ex ordine *Baccalaureorum Curſorum* in Academia Pariſienſi, qui diſcipulis Sacras Scripturas interpretatur. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 614. col. 1. ex Charta Humberti II. an. 1349. *Infra tamen prædictum numerum ducentorum ſtudentium non intendit Dom. Dalphinus præfatus computari Magiſtrum aliquem in Theologia, Baccalaureum, Biblicum vel diſpoſitum, &c.* Vide Conſtitutiones Dominicanorum, per Vincentium Mariam part. 1. col. 53. & infra *Bibliſta*.

¶ BIBLIETA. Vide in *Biblia* 1.

¶ BIBLII, *Artifices qui faciunt trapezitas*. Papias MS. Lege cum edito *tapetas*, hoc eſt, tapetes, ſeu tapetia. Acta SS. Julii to. 2. pag. 131. D. in Tranſlatione corporis S. Udalrici: *Clauſis Eccleſiæ januis, inducti ſunt Biblii & cœmentarii . . . per totum igitur diem laboraverunt, ut locum mundarent, & lapides quadros admodum magnos de illa magna profunditate ejicerent*. Vide *Billeus*.

BIBLIOTHECA, Bibliorum liber, ſeu utrumque Teſtamentum, Vetus & Novum. Beletus cap. 60. & ex eo Durandus lib. 6. Rational. cap. 1. n. 27. *Bibliotheca à Græco nomen accepit, & eſt nomen æquivocum, ſcilicet locus in quo libri reponuntur, & volumen ex omnibus libris Veteris & Novi Teſtamenti à Hieronymo compoſitum*. Ipſe Hieronymus Epiſt. 6. *Et quoniam, largiente domino, multis Sacræ Bibliothecæ codicibus abundantes, &c.* Verſus in fronte Bibliorum Metenſis Eccleſiæ:

Rex benedicte, tibi hæc placeat Bibliotheca, Carle,
Teſtamenta duo quæ relegenda gerit.

Necrologium Victorinum 10. Kl. Octob. *Qui Bibliothecam, quam ſibi magna diligentia paraverat, libros ſcilicet Veteris & Novi Teſtamenti nobis reliquit*. Charta an. 843. ex Tabulario S. Mauri ad Ligerim: *Donum autem confirmat Bibliotheca Veteris ac Novi Teſtamenti*. Chronicon Mauriniacenſe lib. 1. pag. 360. *Totam Bibliothecam hanc à Geneſi uſque ad ultimam Pauli Epiſtolam . . . . emendavit*. Atque ita Avitus Viennenſis & alii è vetuſtioribus vocem hanc uſurparunt. Is enim Epiſt. 2. *Poſcunt igitur alii deſtructores de utriuſque Teſtamenti corpore exemplorum ſimilitudinem, quibus propoſita tueantur, negotio huic anniſus, Bibliothecæ utriuſque conſtat, ut ſi confirmare quod loquimur teſtimonio aſtipulante velimus, cuncta videantur in unum corpus canonicorum voluminam oracula congerenda*. Etherius & Beatus lib. 2. contra Elinandum Toletanum: *Quilibet carnalis poteſt omnem Bibliothecam legere & recitare*. Paulus Emeritenſis lib. de Geſtis Epiſcopor. Emeritenſium, in S. Paulo cap. 3. *Infra paucorum curricula annorum omne officium Eccleſiaſticum, omnemque Bibliothecam ſcripturarum divinarum perfectiſſime docuit*. Vide eumdem in Vita S. Fidelis. Ado Viennenſis in Chron. *Euſebius Cæſareæ Palæſtinæ in Scripturis divinis ſtudioſiſſimus, ac Bibliothecæ divinæ cum Pamphilo Martyre diligentiſſimus perveſtigator*. Eddius Stephanus in Vita S. Wilfridi cap. 16. *Bibliothecam librorum eorum* (leg. forte *ſacrorum*) *de auro puriſſimo compaginare incluſores gemmarum præcepit*. [Retineri poteſt: *Librorum eorum*, ut patet ex integro contextu, qui ſic ſe habet: *Quatuor evangelia de auro puriſſimo in membranis depurpuratis coloratis, pro animæ ſuæ (remedio) ſcribere juſſit, necnon & Bibliothecam librorum eorum*, hoc eſt, quatuor Evangeliorum, &c. ubi etiam per *Bibliothecam* intelligenda potius videtur ipſa librorum theca ſeu tegumentum, quam libri ipſi: quod attentus lector, quolibet tacente, facile poteſt deprehendere.] Utuntur paſſim Scriptores, Althelmus Abbas Malmeſburienſis in Epiſt. ad Eahfridum, S. Rambertus Archiep. Bremenſis in Vita S. Anſcharii n. 22. Joannes Abbas S. Arnulfi in Vita B. Joannis Abb. Gorzienſis n. 18. Eldefonſus Epiſcopus de Pane Euchariſtico, Alcuinus apud Baron. an. 778. n. 27. Petrus Damiani lib. 7. Epiſt. 13. Sugerius de Adminiſtr. ſua cap. 20. Chronicon Fontanellenſe cap. 16. Chronicon Mauriniacenſe lib. 3. p. 360. Auctor Vitæ S. Gertrudis n. 4. 5. Winwaloei Abbat. n. 3. Radulfus in Vita S. Richardi Ciceſtrenſis Epiſc. n. 18. Vita MS. S. Montanæ, Chartæ veteres apud Browerum in Annalib. Trevir. p. 504. 1. Edit. Hondium in Metrop. Saliſb. to. 2. p. 573. to. 3. pag. 392. Buzelinum in Gallo-Flandr. p. 359. Ducheſnium in Hiſt. Drocenſi pag. 245. Sammarthanos in Epiſcopis Pariſienſib. n. 70. &c.

Bibliothecæ Sanctorum, prothecis reliquiariis ſumi videntur in Vita S. Wenceſlai, apud Bohuſlaum Balbinum in Hiſtor. Bohemiæ p. 55.

BIBLIOTHECARIUS. Dignitas in Palatio Regum Franciæ, quam ſub Carolo M. obtinuiſſe Gervardum auctor eſt Einhardus Abbas lib. de Tranſlatione SS. Martyrum Marcellini & Petri, ubi eum fuiſſe ait *Palatii Bibliothecarium*, & *Palatinorum operum ac ſtructurarum* Præfectum. Carolus C. in Epiſtola ad Nicolaum PP. de cauſa Ebonis Archiepiſcopi Remenſis, ait eumdem Ebonem à Ludovico Pio parente, dum adhuc Aquitanicum regnum Carolo M. ſuperſtite regeret, *Bibliothecarium* fuiſſe conſtitutum. In Synodo Ticinenſi an. 876. ſubſcribit *Hilduinus Abbas* (S. Dionyſii) *& Bibliothecarius*, ſcilicet Caroli Calvi. *Bibliotheca* vero regia iſta, *Armarium Palatii* dicitur in Epiſt. Ludov. Pii ad Magnum Archiep. Senonenſem edita cum Concilio Aquiſgranenſi.

Bibliothecarius Ecclesiæ Romanæ, cui Bibliothecæ Pontificiæ cura incumbit, quæ fortean illa fuit quæ *Bibliotheca cubiculi* dicitur in Sacramentario Gregorii M. quod ex ea deſcriptum dicitur. Anaſtaſius Biblioth. in Gregorio II. PP. *Hic à parva ætate in Patriarchio nutritus ſub S. M. Sergio PP. Subdiaconus atque Sacellarius factus, Bibliothecæ illi eſt cura commiſſa.* Annales Francorum Bertin. an. 868. de eodem Anaſtaſio, quem *Bibliothecarium Romanæ Eccleſiæ in exordio ordinationis ſuæ Adrianus conſtituerat.* Exſtat Bulla Bonifacii IX. an. 1033. apud Ughellum tom. 1. p. 125. in qua hæc habentur in Epiſcoporum Silvæ candidæ favorem: *Bibliothecarios ſedis noſtræ eſſe perpetuo Apoſtolicæ auctoritate cenſemus, & merito, qui in Apoſtolica Eccleſia deſudatis, & in Apoſtolicis ſcriptis fideles teſtes ſemper exiſtitis.*

Obſervat Onuphrius Panvinius libro de Rebus Lateranenſibus Vicecancellarium Eccleſiæ Romanæ, ejuſdem ſemper fuiſſe Bibliothecarium; & poſtremum qui functus eſt utroque officio ſub Bonifacio VIII. Benedicto II. & Clemente V. fuiſſe Papinianum Epiſcopum Parmenſem. Additque poſt hunc nullum Vicecancellarium præfuiſſe Eccleſiæ Lateranenſi, ſed Romana Curia trans Alpes in Gallias à Clemente traducta, novaque Bibliotheca Pontificia Avenione conſtituta, Vicecancellarii munus à Bibliothecario diſtinctum eſſe, factumque eſſe novum Vicecancellarium, qui Vicecancellarius non eſſet. Demum Sixtus IV. PP. nova in Vaticano Bibliotheca conſtructa, officium Bibliothecarii à Sacriſtæ munere, cui adjunctum fuerat, diſtinxit. Vide eumdem Panvinium.

Bibliothecarii, in Eccleſiis Cathedralibus, dicti quibus librorum Eccleſiaſticorum cura commiſſa erat. Atque ii Litteras & Diplomata Epiſcopi deſcribebant, quod poſtmodum, Bibliothecarii abolita appellatione, *Cancellariorum* munus fuit. Vide Michaëlem Monachum in Sanctuario Capuano p. 579.

¶ Bibliothecarius, in Gloſſis Iſidori, *qui libros ſecat.* Lege *ſervat.*

¶ BIBLISTA, Qui Bibliam auditoribus ſuis explicat. Bullar. Carmelit. pag. 252. col. 2. in Bulla anni 1458. *Et ſimiliter Baccalaurei, Lectores, Bibliſtæ ſive alii Officiales pro tempore in domibus civitatum & locorum, in quibus ſtudia hujuſmodi vigere noſcuntur.* Vide *Biblicus.*

¶ BIBLISTATUS, Officium, gradus, dignitas *Bibliſtæ.* Ibidem: *Tamdiu excommunicatos ac omnibus magiſterii, baccalaureatus, lectoratus, Bibliſtatus officiis aliiſque dignitatibus & honoribus dictorum Ordinum exutos.* Vide *Biblicatus.*

¶ BIBLIUS. Vide *Biblii.*

¶ BIBLUS, Liber, à *Græco* βίβλος. Hucbalbi Epiſt. metrica ad Carolum C. an. circ. 876. apud Marten. Anecdot. tom. 1. col. 46.

...... *Legis congeſta niteſcunt.*
Famina, quæ Biblo ſcripſit in hoc modico.

Papiæ MS. *Biblus, Juncus, codex, liber, vel duplex funis de nave, vel buda facta.* Joanni de Janua: *Biblus à Bibo bis. Dicitur hic Biblus, bli, i. juncus, quia aquarum eſt bibulus. Et aliquando dicitur pro libro: quia antiqui de juncis ſolebant contexere pergamenum, & ibi ſcribere antequam eſſet uſus charte.*

¶ Biblus, Papyrus bibula. Vide *Bobla.*

¶ Biblus Indiculorum, f. ſic dictus liber ſeu codex legum & ſtatutorum in monaſteriis, quod in eo quæ facienda eſſent, indicarentur. Annal. Bened. to. 4. p. 220. & Analect. Mabillonii to. 3. p. 440. ex Epiſtola Alberti Abbatis ad Joannem XVII. Papam: *Dignum eſt... ut... in monaſteriis novos indiculorum Biblos corroboretis, quibus ipſæ Congregationes ab omni ſtrepitu quiete Deo ſervire poſſint.*

¶ BIBOLNES, δίτρωτοι, *Biſidi.* Supplem. Antiq.

¶ BIBONES, Culices naſcentes in vino. Petrus Bleſenſis Serm. 23. in Hierolexico Macri: *Novit enim unuſquiſque noſtrum, & in libro experientiæ didicit, quam veneniferas potiones ferat in alveolo mentis noſtræ ſerpens antiquus, quam varias & inutiles rerum imagines in thalamo cordis noſtri depingat, quæ tamquam minutiſſimi Bibones in oculos ipſius mentis involant, imo & miniſtros Dei uſque ad altare Domini virtutum proſequuntur, ut brevem ibi memoriam Chriſti in cruce pendentis abjiciant vel conturbent.* Jul. Firmicus hac voce uſus eſt 5. 4. ſub finem ad homines bibaces deſignandos: *Epulones & Bibones.* Vide *Bibiones & Bibrones.*

¶ BIBONIUS, πολυπότης. Gloſſ. Lat. Gr. Qui multum bibit.

¶ BIBRAGIUM. Vide *Biberagium.*

¶ BIBRONES, pro *Bibones.* Leibnitius Scriptor. Brunſvic. tom. 1. pag. 890. ex Gervaſii Tilberienſ. Otiis Imperial. *Quæ vero ex exhalationibus* (orta ſunt) *ut Bibrones ex vino, papiliones ex aqua, &c.* Homines vino deditos & bibaces *Biberons* Galli ſolent appellare.

¶ BIBULA Apostolica, f. mendum pro *Bulla.* Marten. tom. 2. Anecdot. col. 561. C. ex Epiſtola Archiepiſcopi Narbon. ad Clementem IV. Papam: *Si Apoſtolicam Bibulam* (Colbertin. cod. *Epiſtolam) invenirem & lucernam veritatis &c.*

BIBUSCUS, *Morſus beſtiarum*, in Gloſſis Iſidori.

¶ BICA, Vicus, ſeu Caſtellum, à Saxonico *Wic*: quod idem eſt. Charta Ecgbearthi Regis de qua Hickeſ. Differt. pag. 81. *Scripta eſt hæc Chartula in Bica regali, quæ dicitur Frericburna, &c.*

¶ BICALLIS Via. Vide *Canonicus* initio.

BICAMERATUS, Duplici camera conſtans. Annales Francorum Fuld. an. 858. *Terræ motus magnus factus eſt... ut murus de faſtigio cadens, Oratorium S. Michaëlis ad Occidentem Baſilicæ Bicameratum, cum tecto & laquearibus ruina ſua confringens terræ coæquaret.* Leo Oſtienſis lib. 3. cap. 28. *Juxta cujus abſidam, Bicameratam domum ad theſaurum Eccleſiaſtici miniſterii recondendum extruxit.* Gervaſius Tilleberienſis in Otiis Imperial. Decif. 1. *Arca Bicamerata Eccleſia indiſſolubilis fidei conſtantia glutinata eſt. Qui Bicamerata eſt & tricamerata, quaſi per cœnacula & triſtega, &c.* Sic in MS.

¶ BICAPUT,

¶ BICAPUT, Δικέφαλος. Gloſſar. Lat. Gr. i. *Biceps.*

BICARIUM, Vas, calix, cyathus, vel menſura potoria: *Bicchier*, Boccacio Novella 28. 83. 92. & alibi non ſemel. Etymon vocabuli à *Bacchar*, & *Baccharium*, non inſulſe omnino deducit Albertus Achariſius. Alii à Βίκος, voce Græca, quæ Heſychio ἀγγεῖον, ſeu *vas* exponitur. Liber Chimicus Orphei & Cleopatræ MS. Τρίψας καλῶς, θὲς ὁμοῦ ἐν βικίῳ ὑαλίνῳ. Rurſum: Καὶ τρίβων αὐτὴν ποτίζη τὸν ἐν τῷ βικίῳ καθ' ὀλίγον. Arnoldus Lubec. lib. 4. cap. 14. *Quam dùm Sacerdos ex more viſitaret, dans ei viaticum, ablutionem digitorum fecit in Bicario mundo, ipſam aquam ad bibendum ei tradens.* Infra: *Interea ipſum Bicarium cum vivifico Corpore & Sanguine opertum corporali ſuper altari ponitur, & videntibus cunctis qui aderant, columba venit ſuper labium Bicarii, & ſedit, &c.* [Epiſtola Conradi Mogunt. Archiep. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. p. 997. C. *Sacerdos juxta conſuetudinem generalem fecit ablutionem & Bicarium deforme quidem, & ut rem uſquequaque exprimamus, nigredine ſordidum, ſordibus nigrum, &c.*]

Bicareum. Ditmarus lib. 7. pag. 109. *Collectariumque cum impenſis propriis & etiam noſtris decoratum, cum duobus thuribulis, ac argenteo Bicareo larga manu Cæſar noſtræ dedit Eccleſiæ.* Vide *Bacchar*, præterea Ægid. Menagium & Oct. Ferrarium in Origin. Ital. in *Bicchiere.*

Peccarium, Idem quod *Bicarium.* Baldricus lib. 3. Chron. Camerac. cap. 22. *Dicens malle ſibi Peccarium plenum cerviſiæ, quam illud cæleſtis epulum menſæ.*

Picarium, Picarius, Eadem notione. Reinerus libro contra Valdenſ. c. 5. *Idem conficiunt* (ſacramentum) *in Picario, pro calice.* Illyricus interpretatur poculum domeſticum. Charta an. 1124. apud Miræum in Diplomat. Belg. lib. 2. cap. 43. *Octo panes, cum totidem cereviſiæ Picariis.* Charta Theodorici Epiſcopi Metenſis an. 1059. apud Meuriſſium: *Et de ſingulis cereviſiis quæ braſcicarentur in oppido noſtro, ſex Picarios ad opus Fratrum ſuſcipere, &c.* Uſatica MSS. Vicecomitatus Aquæ Rotomagi: *Des eſcuelles, Pichiers, poiſſiaulx, & ſeilles.* Mox: *Pour une* 12. *de Pichiers cloés* 8. *den.* Infra: *Et ſi doit le dimenche aprés la S. Oüen à chaſcun barrier un Pichier de vin, &c.* Charta Philippi II. Imp. pro Leodienſibus in Magno Recordo deſcripta pag. 10. *Auſſi ne doit-on vendre cervoiſe plus chiere que quatre Bichiers pour un denier.*

Picherium. Charta Nogelli Vice-Comitis pro fundatione Abbat. S. Salvatoris in Normannia, ſub Guillelmo Notho, ex Regeſto an. 1382. Caroli VI. Reg. in Tabul. Reg. ch. 88. *Et in molendino S. Salvatoris, ut molant monachi annonam ſuam ſine loco, & ſine moltura, & de omnibus Picheriis meis dedi eis decimas, &c.* Charta Jacobi Regis Majoricarum an. 1349. *Quaſdam res, bona, & vaſa argentea in pignore poſita, videlicet unum Picherium auri, & unum gobellum auri, & unam copam auri, &c.* Petrus Rex Aragon. in Chron. lib. 2. cap. 11. de ſolenni convivii Regii apparatu: *Perico de Moncada quens ſervis de Pitxer; Gombeau de Tramacet quens ſervis del bacins.*

¶ Pichel, Eadem notione, non ſemel in Charta Luſitan. an. 1313. in Monarchia Luſitan. to. 5. p. 304.

Picius, Idem quod *Piciarium*, Vas potorium. Fleta lib. 2. cap. 14. §. 2. *Clericum eorundem officiorum, qui de expenſis dietæ, videlicet panis, vini, & cerviſiæ, Piciorum, cyphorum, ſalis, & hujuſmodi reſpondebit.*

¶ BICASSA, In Diariis Cæremoniarum Præceptorum, Caniſtrum eſt ſeu corbis corio intecta, quæ pro abaculo inſervit, & in ea panis, fructus & ſimilia reponuntur, & intromittitur in Conclave Cardinalium cibatus tempore. *Bicaſſa* forte ideo appellata, vel quia bipartita erat, vel quia primitus ad modum bulgarum, Italice *Biſaccie*, erat. Forte etiam tædio affecti Conclaviſtæ machinam hanc ita vocaverunt ſignificatione detorta à turpi voce *Bagaſſia* quæ ſcortum venale indicat. Hierolex. Macri.

¶ BICELLARIUS, Armatus *bicellis* ſeu haſtulis amentatis. Johan. Berberius in Viatorio utriuſque Juris part. 1. Rubric. de Vi publica: *Si aliquis homines armatos, uti Bicellarios, penes ſe aggregatos, ad vim publicam inferendam habuerit, &c.* Vide *Bicellus.*

BICELLUM, *quod & Biclinium dicitur, eſt domus ſub ſe habens duas cellas, ſicut domus mercatoris in urbe, & dicitur à Bis, & Cella.* Ugutio & Jo. de Janua. *Biclinium*, vox hibrida, ex *bis*, & κλίνη, lectus. Papias MS. *Biclinium, quaſi Bicellum, duæ cellæ.* Perperam Editus habet *Blinichium.* Gloſſ. Lat. MS. Regium: *Biclinium, quaſi Bicellum.* Ex his emendandæ Notæ Tyronis pag. 164. ubi de ſellis, *Bidinium & Tridinium*: legendum enim *Biclinium*, & *Triclinium.* Proclive mendum, cum *c* & *l* coalitæ literæ, *d* conficiant. Occurrit apud Quintilianum lib. 1. cap. 9.

BICELLUS, Haſtula amentata, Sambuco: pugio, Bonfinio, *Bickel*, Cambro-Britannis, *Piccell*, jaculum, telum, pilum, [vel ut alii ſcribunt, *Pighell*, quibus Inſtrumentum ruſticum eſt quo runcantur herbæ.] Decreta Sigiſmundi Regis Hungar. an. 1435. *Arcus, pharetras, & Bicellos habentes.* Thwrocz. in Carolo Rege Hungar. cap. 96. *In ipſum... irruit, & cum Bicello inter collum & ſcapulam fortiter feriendo tranſfixit.* Cap. 97. *Uno Bicello valente* 200. *marcas argenti.* Vide *Biſſeni.*

¶ BICERNA, Bicerra, Bicerres. Vide *Bigera.*

¶ BICHENAGIUM, Bicherata. Vide in *Bichetus.*

BICHERIA. Chartæ Philippi Auguſti Regis Franc. an. 1185. & 1186. in Tabulario Compendienſi: *Concedimus Communiæ præpoſituram noſtram Compendii, teloneum, concambium, furnum, Bicheriam, duas areas molendinarias, &c.* Ubi alias *Bichria* ſemel ac iterum ſcribitur. Eadem Charta deſcripta manu Andr. Ducheſnii *Biberiam* præfert. [*Bicheriam* legere qui nuper eam nobis deſcripſerunt.] Quidam hanc vocem pro *Camba* [i. e. Officina, ubi cereviſia conficitur,] uſurpari volunt: [quod nobis eſt veriſimile.]

BICHETUS, Menſura granorum apud Burgundos, *Bichot* & *Bichet*, in Conſuetud. Divionenſi, quorum duo *eminam* conficiunt; *Bichetus* autem conſtat 2. quartallis, *Quartauts.* [Bichetus Lugdunenſis eſt 60. librarum, minor eſt Dumbenſis. In aliis locis modo minor, modo major.] Regeſtum Feodor. Campaniæ fol. 110. *Fecit homagium de* 50. *Bichetis avenæ.* Occurrit præterea in Libertatibus villæ *de Villereys*, [Charta Alani Epiſcopi Autiſſiod. circa an. 1160. Charta Guillelmi Epiſcopi ejuſdem urbis an. 1215. pro Canonicis SS. Trinit. Hiſt. Mediani Monaſterii p. 387. Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 28. Maceriis Inſulæ-Barbaræ to. 1. p. 184. in Inſtrum. anni 1272.] & alibi.

¶ Bichetum. Charta Guillelmi de Melloto pro Eccleſia Criſennonis an. 1248. *Dedit quolibet anno novem Bicheta.* Et alibi non ſemel.

Bichenagium, Tributum, ſeu quantitas ſpe-

ciei frumentariæ, quæ præſtatur in ſingulos bichetos apud Sanjulian. in Antiquit. Tornutii pag. 533. *Bichonagium* habet Chiffletius in Tornutio p. 455. *Un denombrement fait au Roy en l'an 1522. de la terre de Buſſy en Bourgogne : Le droit de Bichenage de tous grains & de toutes autres choſes qui ſe vendent au Boiſſeau au marché dudit lieu, & non à autre jour, eſt tel ; c'eſt à ſavoir que d'un boiſſeau l'on ne doit rien. De deux boiſſeaux l'on doit pour le Bichenage une eſcuelle, de trois boiſſeaux l'on ne paie qu'une eſcuelle, de quatre boiſſeaux 2. eſcuelles, de 5. boiſſeaux l'on ne paye que 2. eſcuelles, de 6. boiſſeaux l'on ne paie que trois eſcuelles, & ainſi de plus le plus, & du moins le moins, ſans rien paier du non pair. Et eſt aſſavoir que les 20. eſcuelles font le boiſſeau, qui contient trois couppons : & les 2. boiſſeaux font la quarte, & les 2. quartes font le bichot, qui eſt la plus grande meſure de Buſſy. Item eſt à ſavoir que ledit Bichenage ſe prend & leve audit marché, des noix, des oignons, & de toute autre choſe qui ſe meſure audit boiſſeau, en la forme & maniere que deſſus. Item, & eſt encore à ſavoir que ceux qui paient ledit Bichenage, ne doivent rien de vente ny de peage, à cauſe de ce dont ils auront paié le Bichenage.*

BICHERATA TERRÆ, non ſemel occurrit in Actis capitularibus Eccleſiæ Lugdun. an. 1337. ex Camera Computor. Pariſ. [Eſt autem ager in quo ſeminatur tantum frumenti, vel ſiliginis quantum uno *Bicheto* continetur. Sed quia granum frumenti craſſius eſt grano ſiliginis, in Dumbenſi pago *Bicherata* ſiliginis juxta chartas & *terrearia* fere trium eſt, quandoque quatuor millium paſſuum ; *Bicherata* vero frumenti duorum dumtaxat triumve millium. *Bicherata* Lugdunenſis eſt tantum 1764. paſſuum, quamvis *Bichetus* hujus urbis major ſit Dumbenſi, ut jam dictum eſt. Hinc liquet non admodum certas eſſe menſuras ex ſemine deductas : certiores ſunt Agrimenſorum.]

¶ BICHONATA, Eadem notione, in Charta an. 1486.

BICHOTUS, in Charta Philippi Aug. an. 1221. in Hiſt. S. Aniani Aurelianenſis p. 111.

¶ BICHIA, Cerva, Gall. *Biche*. Charta an. 1252. ex Archivo Monaſterii S. Gildaſii de Nemore : *Jocelinus dominus Rochæ Bernardi, ſuper contentionibus quæ ſunt inter me & Eudonem de Ponte militem, ſuper feris cervorum & Bichiarum, aprorum & aprarum, &c.*

BICHINI, Fraticellorum, ſeu Minoritarum ſecta, de qua infra in *Bizochi*. Videntur autem ita appellati, quod veſtes coloris *bigii*, ſeu *griſei*, deferrent, quod faciunt etiamnum Minoritæ omnes. Nam *Bigio*, ut vult Albertus Achariſius, *e ſpecie di panno groſſo*. Dantes in Purgat. cap. 20. *Fuor ch'uno renduto in panni bigi*. Petrarcha : *Et neri fraticelli, e i bigi, e i bianchi*. Id eſt, qui veſtiebantur panno griſeo, ut Minoritæ. Ex *bigii* autem *Bighini*, & *Bichini* voces formatæ videntur, dictique Fraticelli iſti panno *Bighino* induti. Nec ſcio an noſtrum *Bis*, pro ſubfuſco, vel griſeo inde ortum habeat. Fieri denique poteſt, ut *Bichini* iidem ſint qui *Beghini*, & ita per contemptum appellati fuerint Fraticelli iſti hæræſeos perinde inſimulati.

BICHONAGIUM. Vide *Bichenagium* in *Bichetus*.

¶ BICHONATA, BICHOTUS. Vide in *Bichetus*.

BICHRIA. Vide *Bicheria*.

BICINIUM, Cantus duorum in Eccleſia, ut *Monodia*, unius, ſcilicet cum duo alternatim, aut ſimul canunt. Ita Iſidorus lib. 6. Orig. cap. 19. Gloſſæ Arabicæ, & Durandus lib. 1. Ration. cap. 1. n. 18. Gloſſ. Ælfrici Saxonicum : *Bicinium*, ꞇpeȝa ꞅanȝ. Ex ꞇpa, duo, & ꞅanȝ, cantus. Vide *Laterſicinium*.

BICIRRES. Vide *Bigera*.

BICLINIUM. Vide *Bicellum*.

¶ BICLUS, φώκη. Gloſſar. Lat. Gr. ubi *Biclus* forte mendoſe ſcriptum eſt pro *Vitulus* vel *Bitulus*, cum φώκη, vitulum marinum ſignificet.

¶ BICOARE, Duplicare, Gall. *Doubler*. Papias MS. *Bicoatur, Duplicatur*.

BICOCA. Gloſſ. Angloſ. Ælfrici : *Bicoca*, Hæꝼeꞃbleꞇa, vel Pun. Ubi Somnerus, *forte, capri balatus*. Hæꝼeꞃ, Saxonibus eſt *Caper*.

BICOCARIA. Charta an. 1306. pro Vicecomitatu Lautricenſi in Regeſto Philippi Pulcri Regis Francor. an. 1306. ex Chartophyl. Regio n. 165. *Omneſque & ſingulas albergas, corregia, oblyas, cenſus, & uſatica, bladatas, Bicocarias, & mairchieus, leudas & pedagia, quæcunque ſint, & ubicunque ſint in Baronia & Vicecomitatu prædictis, molendina, herbergia, paſcua, deveſa, adempriva, aquas, fargas, nemora, herbas, hermecaces, caſchas, & alias portiones, ſervitia, & penſiones, & omnes & ſingulos redditus, &c.* Infra : *Redditus, proventus, & obventiones, oblyas, cenſus, & uſatica, albergia, corregia, manaeuhs,* (ſic) *caſcas, portiones, leudas, & pedagia, &c.*

¶ BICORIUS, Cui duplex corium eſt. *Hirci Bicorii* apud Rainhardum Abb. in Reinhardi Epiſc. Halberſtadenſis ſtirpe, to. 1. Hiſtor. Brunſvic. p. 705.

¶ BICORNATUS, Inſulſus, inſanus, vox deriſionis & contemtus. Meiſterlinus in Hiſt. Rer. Noriberg. apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. p. 75. *Num tu ſtolide, Bicornate, æſtimas oppidulum parvum hos concluſiſſe.*

¶ 1. BICORNIX, Bini cornicines ſeu tubicines, apud Murator. tom. 3. p. 650. col. 2. de Coronatione Bonifacii VIII.

Ilicet aſſequitur, ſcandens mantilibus albis
Tectos undique equos legio, ſed juncta Bicornix ;
Ut feſto clarere die poſſetque triumphis,
Fecerat, &c.

¶ 2. BICORNIX, Vas bicorne. Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. ex lib. viridi fol. 53. *Et in die Jovis Sancta pro pecunia quæ datur pro Mandato pauperibus, qua die fit charitas generalis in dicto Monaſterio ſemper annuatim, octo ſolidos, quatuor denarios Turon. unum Bicornicem vini, & ſatis de fabis pro pauperibus, qui mandatum recipiunt.*

¶ BICORNUS, Eadem notione. Vita S. Philippi Archiep. Bituric. apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 1937. *In quoddam vas Bicornus nomine plenum aqua, &c.*

BICORS, Qui duplici corde eſt, vafer. Commodianus Inſtr. 11.

Officio vervecis potuit ſcire Bicordem.

¶ BICOXUM, δίμοιρον, *Bimembre*. Suppl. Antiq.

BICULA, *Biche*, Cerva. In Concilio Autiſiodorenſi, *Biculam vel cervum facere*, reſtituit Salmaſius pro *vetulam*. Vide *Vetula*.

¶ BICURTUS, Ex utraque parte curtus. Locus eſt in *Teſſerini*.

¶ BIDAEM, Quod Gallice *Biez* dicitur, alveus aquæ circumagentis rotam molendini, aut ipſa quæ Domini habebant in eumdem alveum jura piſcandi vel concedendi, ut aquæ alio deducerentur ; quo ſenſu etiam ſumuntur *Biandum*, *biennium*, &c. Lobinellus in Gloſſario ad calcem Hiſtoriæ Britan. Vide *Bedum*.

¶ BIDAERA, Eadem notione.

BIDALDI, Militum & peditum ſpecies, extremis

ſæculis in Gallia nota. Continuator Nangii an. 1326. *Poſt aliqualem paletationem factam cum Bidaldis prope Caſſellum, &c.* Ægidius de Roya an. 1328. *Commiſſum eſt prælium, incipientibus Bidaldis ... & Baliſtariis Regis, &c.* [Similia legere eſt to. 3. Anecd. Martenii col. 431. & 432.] *Bidaldorum* frequens habetur mentio apud Guill. *Guiart*, potiſſimum an. 1298. 1302. & 1304. ubi *darais*, ſeu ſpiculis dimicare ſolitos ſcribit:

Bidaus retraient, & dars ruent.

Infra, ubi eorum originem ab Hiſpania videtur accerſere:

De Navarre & devers Eſpagne,
Reviennent Bidaus à grans routes,
Deſquiex les Compaignies toutes
En guerre par accouſtumance,
Portent deus dars, & une lance,
Et un coutel à la ceinture,
D'autres armeures n'ont cure.

Rurſum:

Bidaus menacier & huer,
Et dars menuement ruer,
Qu'il font entre les Flamens bruire.

Horum etiam meminit non ſemel Froiſſartes 1. vol. cap. 51. 55. 61. 72. 103. 104. 121. 130. &c. *Bidali*, dicuntur Joanni Villaneo lib. 8. cap. 78. & lib. 12. cap. 95.

¶ BIDAMIUM, Bidannum. Vide in *Biennium.*

¶ BIDARDUS, Levis armaturæ miles, veles. Chronicon Corn. *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 140. *Conduxit quoque quoſdam Bidardos, qui duo miſſilia ſive jacula ſemper ferre ſolebant, qui etiam juxta Oroſium & Vegetium Renatum velites ſive levis armaturæ vocabantur, quibus capitaneum præfecit Bonifacium, qui per patriam diſcurrentes, mercatores victualia Leodium deferentes frequenter ſpoliabant.* Vide *Bidaldi.*

BIDARIUS, Satelles, miniſter. Joan. Preſbyter in Hugone Epiſc. Leod. *Habebat Epiſcopus ſuis ſtipendiis Bernarios & Bidarios duo tela portantes.* Sed videtur legendum *bervarios & Bidaldos*: nam, ut ſupra obſervavimus, tela ac ſpicula, arma erant Bidaldis propria.

BIDDA. Vide *Blida.*

¶ BIDELLA, Jus in ſupellectilem defuncti ratione cognationis. Diploma Friderici I. Imperat. an. 1180. apud Tolnerum Hiſt. Palat. inter Inſtrum. p. 55. *Quod ſi alteruter conjugum ſine hærede præmoriatur, ſuperſtes omnem præmortui hæreditatem, quoad vixerit, libere poſſidebit; defunctis autem ambobus ſine prole conjugibus, ad proximos eorum hæreditas relicta ab illis ſubſtantia devolvetur. Et viri quidem hæreditas ad hæredes viri; mulieris autem hæreditas ad mulieris tranſibit hæredes, ita ut nemo dicat ſibi aliquod jus in bonis mortuorum ratione ſuppellectilis, quæ vulgo Bidella* (*Butel* in veteri lib.) *dicitur. Nos... indulſimus, ut ſicuti ab actione juris, quod Bidel dicitur, indulgentia privilegii antiqui ſunt immunes.* V. *Budteil.*

BIDELLIUM, *Aqua ex veſicis de ulmo confecta, & proficit ad vulnera in corpore medenda.* Ita Gloſſæ Iſidori; idem eſt quod Græcis βδέλλιον, Latinis *Bdellium.* Vide Gorræum.

¶ BIDELLUS, ut *Bedellus*, Apparitor, Gall. *Bedeau.* Lobinellus Hiſt. Pariſ. tom. 3. in Gloſſario: *Nullus alius Bidellum ſeu quemcumque officiarium alium eligere præſumat.* Vide Roberti *Goulet* Compendium Jurium & Conſuetud. Univerſit. Pariſ. fol. 6. & Concil. Hiſp. to. 4. pag. 178.

¶ BIDELUS, Exactor, publicanus. Charta Henrici II. Regis Angliæ an. circ. 1155. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. p. v. *Omnes Bideli de cetero deponantur per Tameſiam & Medeweiam & per totam Angliam, niſi per coſteriam maris.* Vide *Bedellus.*

BIDENS, *Anchora.* Gloſſ. Iſidori.

BIDENTAL, Fulmen bifidum. Miracula S. Walarici Abbatis n. 7. *Et cœpit firmamentum mugire, tonitrua reſonare, ſubito Bidental juxta eum cecidit, adeo ut froccum ejus lingens minime exuſſerit, &c.* [*Bidental*, Horatio de Arte Poët. ſub finem, eſt locus de cœlo tactus, in quem fulmen decidit.]

¶ BIDENTARE, Verſare terram bidente. Papias MS. & Vetus Gloſſarium San-German. n. 501. *Bidentare, fodere.*

¶ BIDENTATIO, Eadem notione. Gloſſ. Lat. Gr. *Bidentatio, Foſſura, occatio*, σκαφεῖος.

¶ BIDENTINUS, Laneus. Index Onomaſt. to. 4. Act. SS. Maii.

BIDINIUM. Vide *Bicellum.*

BIDRIPA. Vetus Charta an. 7. Ricardi I. laudata à Spelmanno: *Dabant 2. ſol. annuatim Abbatiſſæ & Conventui, ... pro tribus araturis & una Bidripa, quæ vocatur hinghidripe, quæ ab eo exigebatur, ſalvis 2. Bidripis quibus idem Willelmus faciet ad cibum Abbatiſſæ, prima vice cum omnibus hominibus de hoſpitio ſuo, & terræ ſuæ operantibus, ſecunda cum uno ſolo homine.*

BIDUANA, Bidui jejunium, ut *Triduana*, tridui. Capitula Caroli M. lib. 5. cap. 136. *Et Biduanas omnes faciunt tam Epiſcopi, Monachi, & Monachæ, quam Canonici, &c.* Decretale precum Epiſcopor. an. 779. *Et faciant Biduanas, atque eorum homines in eorum caſatis, &c.* Rabanus Maurus lib. 2. de Inſtit. Cleric. cap. 26. *de origine Biduanæ, ſive Triduanæ: Biduanum morem jejunii unde ſumptum, quod Apoſtoli jejunaverunt illo biduo, quo Dominus paſſus & ſepultus eſt.* Vide Cumeanum de menſura pœnitentiarum cap. 11. Bedam de Remedio peccat. cap. 15. Novatum Catholicum in Homil. ad Fratres, Capitula Theodori Cantuarienſis cap. 10. Edit. V. Cl. Jacobi Petiti, Grimlaicum in Regula Solitar. cap. 54. Caſſian. Collat. 2. cap. 24. S. Auguſtin. lib. 1. de Morib. Eccl. cap. 33. Reginonem lib. 2. de Eccleſiaſt. diſciplin. cap. 442. 446. Ratbodum Noviom. in Vita S. Godebertæ num. 5. Vitam S. Samſonis Epiſc. Dolenſis lib. 1. cap. 10. lib. 2. cap. 12. Vitam S. Winwaloei Abb. n. 20. Chronicon S. Vincentii de Vulturno pag. 673. Petrum Damian. in Vita S. Romualdi cap. 3. lib. 6. Epiſt. 27. Matth. Weſtmonaſt. pag. 135. Florentium Wigorn. pag. 631. Ratherium Veronenſem ſerm. 1. de Quadrageſima cap. 8.

Biduana, [Biduum ante Paſcha] in Miſſali Gothico pag. 323. *Incipiunt orationes in Biduana.* Pag. 324. *Item orationes in Biduana in die Sabbati ad Se.* [f. Sextam.] & in Miſſali Gallicano veteri pag. 461. *Item orationes in Cœna Domini, ſive in Biduana*: Mox: *Item orationes in Biduana.*

BIDUBIUM. Vita S. Leufredi cap. 21. *Illud autem ferramentum vocant ruſtici Bidubium, quod à quibuſdam Falcaſtrum vocatur, quod in falcis ſimilitudine curvum ſit.* [Canones Hibern. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 13. *Si quis... aut de fuſte, aut de ſecuri Bidubioque cultello interfectus fuerit.*] Vide *Falcaſtrum.*

¶ BIDUINI. Vide *Beduini.*

¶ BIDULLANEUS, An pro *Betulaneus*, ſeu *Betulaceus*, à Betula? Acta SS. Julii to. 2. pag. 126. in Vita S. Uldarici: *Qui ambulans inde concidit ſibi baculum de ligno Bidullaneo.*

¶ BIEN, Idem quod mox *Biennium.* Charta Theobaldi Comitis Bleſenſ. de Conventionibus factis inter Raherium Vicecomitem S. Florentini &

Gervaſium Abbatem S. Germani Autiſſiod. ann. 1147. *Omnes homines S. Germani, qui ſunt de poteſtate de Villari debent Vicecomiti ſemel in anno per tres dies Bien, & illi qui boves habent carretum & per tres dies corvadam, &c.*

¶ BIENNABILES, Biennarii. Vide poſt *Biennum.*

¶ BIENNIUM, pro alveo molendini. Vide *Bidaem.*

BIENNUM, Biannum, Biennium, Bidannum, &c. *Bienna* definiuntur in Conſuetudine Pictavenſi art. 99. *Corvées tant d'hommes que de beſtes*, [*Corvatæ* tam hominum, quam jumentorum.] *Biains*, in Conſuetud. Andegav. art. 499. Santonenſi art. 131. 132. Inculiſmenſi art. 22. *Bians*, in Pictav. art. 102. 190. Angeriacenſi art. 131. 132. & Caſtelletenſi art. 45. [*Bans-Arbans*, in Marchenſi art. 499.] *Le bien*, in Charta Mauritii de Bellavilla Dom. Ganaſchiæ an. 1265. *Habent etiam le Bien ad vindemias faciendas quamdiu duraverint.* Infra: *Biennium ad ligna ad portandum in Natali Domini, & hoc ſemel.* Charta Archembaldi D. Soliaci ann. 1150. *Pacem inter ſe ea lege fecerunt, quod Milites facient ei per homines ſuos octo dies de Bienno in anno, 4. in Februario in aiis* (hayes) *faciendis, & 4. in Maio in foſſetis. Etſi in duobus terminis de Bieno requiſitio facta non fuerit, uſque ad alterum annum non reſpondebunt ei.* Charta Theobaldi Bleſenſis Comitis & Franciæ Seneſcalli ann. 1181. ex Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis num. 47. *Mille libras mihi dederunt cum tali conditione, quod ſi deinceps quoquo modo murum cadere aut dirui, vel foſſatos impleri contigerit, non teneantur amplius vel in muris vel in foſſatis aliquid mittere, ſed ab omni Bienno quod in eis habebam, ipſi & omnis terra Capituli quiti in perpetuum remaneant & abſoluti.* [Charta Vicecomitis S. Florentini de Donatione quam fecit monaſterio S. Germani Autiſſiod. ann. 1189. *Dedi etiam eis novem denarios, quos ab unoquoque de hominibus eorum cauſa Bieni mei ſingulis annis accipiebam.* Quo ex loco patet *Biennium*, ut & alias ſervitutes omnes, interdum pecunia redemtum fuiſſe.]

¶ Bianium, apud Stephanot. Antiq. Pictav. MSS. tom. 3. pag. 484. *Retinuit Bianium ruſticorum ad caſtrum Luciacum & ad conducendas ſuas annonas, inde unde ſui anteceſſores conduxerunt.*

Biannum. Charta Hugonis Comitis Marchiæ an. 1270. in Tabul. S. Hilarii Pictav. *Exigat* (Comes) *Biannum ab hominibus manſionariis prædictorum locorum, niſi ter in anno in terminis infra ſcriptis, &c. Et tunc habebunt nec exigent ad faciendum Biannum, niſi de ſingulis bordariis unum bovem vel aliud animal arans, &c.* In Tabulario Burgulienſi Ch. 60. *Biannum ad reficiendum foſſata caſtri de Maravento.* Liber Chirographorum Abſiæ fol. 21. *Adjutorium boum & quadrigarum ſuarum quod Biannum vocatur, ſicut alii homines noſtri nobis facient.* [Stephanot. Antiq. Pictav. MSS. tom. 4. pag. 408. ex Charta anni 1232. *Expeditionem quoque & exercitum, Biannum, boſquetallum, in quibus teneri mihi eoſdem homines proponebam.*]

¶ Bianum, in Charta ann. 1192. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 649. *Sint liberi & immunes per totam terram noſtram, tam per terram quam per mare conductio facta abſque venda ... navagio, monagio, Biano, &c.* Idem occurrit in Charta ann. 1277. apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Benedict. Pictav. MSS. pag. 927.

Bias. Tabular. S. Eparchii Inculiſm. fol. 37. 38. *Similiter facient eis quinque Bias, unum ad frumentum faciendum, alium ad avenam, tertium à proſſendra, quartum in nemore, quintum in vindemiis, & hoc faciant, ſive habeant bovem, ſive non habeant.* Infra: *Omnia autem ſervitia de Bias, de avena, de gallinis, &c.*

¶ Bidamium. Chartular. S. Cypriani Pictav. fol. 110. *Cadelo Vicecomes in tempore Giſleberti Abbatis omne Bidamium & prahenſionem arietum & de porcis ..... condonavit Monachis.*

Bidannum, in Literis fundationis Abb. Omn. SS. Andegav. an. 1408. *Iſtas conſuetudines perdonat Goffridus Comes in perpetuum Deo & S. Mauritio, &c. In curte Spinacii totum vinagium & totum carragium boum & aſinorum, & Bidannum villanorum ad 15. dies in anno.* Alia ejuſdem Comitis pro Abbat. SS. Sergii & Bacchi: *Similiter de tota terra Thoriniaci vicaria in totam, Bidannum & univerſas conſuetudines, excepto avenagio & fodrio.* [Alia charta Tabularii ejuſdem monaſterii, qua Aimericus filius Judicaliæ donat Monachis *omne Bidannum de illorum hominibus manentibus apud Chamariacum in omni terra illorum.*]

¶ Biegnium. Charta ann. 1258. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. pag. 156. *Nullus eorum reddet nobis vel hæredibus ſeu ſucceſſoribus noſtris dominis Caſtri-novi Biegnium ſeu corvatam.*

Biennium. Tabularium S. Hilarii M. Pictavenſ. *Ad caſtrum Roſiacum claudendum, Biennium, ſi vocati fuerint, tenentur homines noſtri, non impediti neceſſitate panem ſuum coquendi, vel ad furnum, vel ad molendinum eundi, vel vocationis biannii B. Hilario ante facta.* Vide Probat. Hiſt. Caſtilionenſis pag. 53. Thomaſſerium in Conſuet. Bituric. lib. 1. c. 61. 63. 68. &c.

¶ Biennus. Charta Ludovici Comitis Bleſenſ. & Claromont. pro Monaſterio Bonæ-vallis ann. 1198. ex Archivo ejuſdem loci: *Homines Bonævallis ad defenſionem eorum cum aliis hominibus ibant & faciebant Biennos ſuos in Epiſcopatu Carnotenſi, &c.*

¶ Bienum. Charta Archembaldi domini de Soliaco apud Thomaſſerium Conſuetud. Bitur. pag. 714. *Quod milites facient ei per homines ſuos octo dies de Bieno in anno.*

¶ Bihennium, in Charta ann. 1283. ex Tabul. San-Dion. *Octo libras pro uno mengerio ..... charteium ſeu Bihennium, vinagium, harpagium.*

Biennarii, Qui *biennium* præſtant. Charta laudata ann. 1265. *Sed à Caſtellania de Machecolis vavaſſerii dabunt comedere omnibus Biennariis ſuis, exceptis illis qui fœnabunt fœnum, &c.* Hujuſmodi ſunt quos deſcribit Froiſſartes 2. vol. c. 74.

Biennabiles, Bienniis obnoxii, *Biennables*, in Conſuetudine locali Caſtelli novi in Biturigib. art. 4.

Has porro voces omnes effictas eſſe conſtat à *Bannum*, quod qui tenerentur ad ejuſmodi *corvatas* & *manoperas*, proclamatione & *banno* ſolenni ad eas præſtandas evocarentur.

☞ Quod quidem etymon quamvis à vero minime aberrare exiſtimet D. *de Lauriere*, conjecturam nihilominus D. Hevini eadem hac de re haud prætermittendam idem cenſet; ejuſmodi ſcilicet *corvatam* ſic dici, quod à ſubditis in colligendis terræ fructibus (quod Gallice dicimus, *les biens de la terre*) potiſſimum debeatur. *Biennia* vero ſeu *Bibennia* appellata opinatur Gallandus *quod bis in anno præſtarentur, niſi aliud conveniſſet.*

BIERBANNUM, Bannum cereviſiæ, *Ban de biere*; tributum quod pro cereviſiæ venditione præſtatur: vel pro taberna *potaria*, quam *Bierbanck* vocant Germani & Belgæ. Confirmatio Conſuetudinum S. Audemari in Atrebatibus, in Hiſt.

Guinenſi pag. 195. *Dabuntque ſingulæ manſiones denarios* 12. *in feſto S. Michaëlis*, *& de Broethan den.* 12. *& de Bierban* 12. *denarios*; *vacuæ autem nihil dabunt.* De vocis *Biere* etymis variis conſule Cluverium lib. 1. Germ. antiq. cap. 17. Voſſium, & V. Cl. Ægidii Menagii Origines Gallicas & Italicas, &c.

BIERES, *Biremes*, apud Anaſtaſium in Hiſt. Eccl. pag. 111. ubi Theophanes διήρεις habet.

BIERIA. Vide *Beria.*

¶ BIERUM, ſeu *Bietum*, Alveus aquæ, cujus impulſu verſatur rota molendini, Gall. *Bié.* Charta Communiæ S. Quintini Viromand. an. 1233. è Chartulario Monaſterii S. Quintini in Inſula p. 157. *Aquas illas exire permittent & effluere ventaliis elevatis ... ſuper dictum vivarium ... ſive ſuper Bierum per excretionem aquarum iſtarum.* Ibidem pag. ſeq. *Quod dictæ Kaheriæ, omnibus ſublevatis ventaliis, non ſufficerent ad egerendum dictas aquas, & per exundationem aquarum manentibus ſuper dictum vivarium ſive ſuper Bietum.* Vide *Bedum.*

¶ BIEZIUM, Eadem notione. Litteræ Odonis primogeniti Ducis Burgundiæ ann. 1265. in Chartulario urbis Autiſſiod. fol. 39. *In dicto Biezio de Brichol piſcari valeant quicumque voluerint & cum omnibus ingeniis: ita tamen quod non impediant aliquatenus curſum aquæ, hoc excepto quod dicti piſcatores vel alii habere vel facere non poterunt in memorato Biezio vel in aliqua parte ipſius noas vel boichetas.* Vide *Becium* in *Bedum.*

¶ BIFACIATUS, Qui binas pluresve facies habet. Vide *Miſſa Bifaciata* in *Miſſa*, Sacrificium.

BIFANG, Bifangum, Ambitus, ſeptum. Traditiones Fuld. lib. 1. pag. 455. *Præter unam arialem, & 1. huobam, & unum ambitum, quem nos Bifang appellamus.* Et lib. 2. trad. 43. *Extra illum captum, id eſt, Bifang.* [Præceptum Lotharii Regis ann. 856. apud Martenium Ampliſſ. Collect. tom. 1. col. 146. D. *Necnon & mancipia utriuſque ſexus idem pertinentia* (trado,) *necnon & Bifangum, qui vocatur Abucheſcheit & Aſtarnaſcheit, &c.* Ibidem col. 178. A. in altero ejuſdem Lotharii Præcepto: *In commarca ipſius villæ Bifangum unum, ubi poſſint ædificare manſa centum.*]

¶ BIFARICALIS Scriptura, Genus Scripturæ. Vide *Scriptura.*

BIFAX. Gloſſæ Iſidori: *Bifax, duos habens obtutus.* Gloſſ. Lat. Gr. *Bifax*; δίκρομος, διπρόσωπος, διπλός. Cummianus Hibernus de Controverſia Paſchali: *Sed ſi quid forte impolitum vel vitioſum per immunda labia dixi, bicipiti labii veſtri forcipe per igniferum Eſaianum altaris Dei carbonem tangite, & præputium inculti logii Bifacis ter quaternis cultris Ben-Nun quinis denis digitulis humatis cum plebis præcidite prioris præputiis.*

Befax, Befarius, Bifacius. Papias: *Befax, mendax. Befarius, bilinguis.* Idem: *Bilinguis, fallax, Bifarius, vel duas linguas habens.* [Vet. Gloſſ. San-German. n. 501. *Bifarius, Bilinguis.*] Commodianus Inſtruct. 24.

Quid in ſynagoga decurris ad Bifarios.

Iſidorus Pacenſis Epiſcopus in Chron. æra 772. *Arabas ſine effectu ad propugnacula Maurorum mittens, navibus præſtolabiliter adventatis, maria tranſnatat: ſi quos ex eis contradictores vel Bifarios, ſeu machinatores aut hæreticos, quos illi augures vocant, reperit, gladio jugulat.* Ex eo Rodericus Toletanus in Hiſt. Arabum cap. 15. *Contradictores, Bifarios, & rebelles interfecit.* Hinc forte *Beffa*, Italis pro ludificatione, & *Beffare* iiſdem, noſtris *Beffer*, illudere, verbis fallere, ludificare. Perperam enim à βάπτειν, etymon harum vocum accerſit Achariſius. Vide Ægid. Menagium in Orig. Italic. in *Beffa*, & Ferrarium in *Buffa.*

BIFERA, Papiæ, *Secunda conjux.* [Sic etiam in vet. Gloſſ. San-German. n. 501.] Rectius in Gloſſ. Iſid. *bivira.* Idem Papias: *Biviria, ſecunda conjux. Biviram vocat* Hieronymus, quæ bis nupſit, vel multinubam.

BIFESTUS. Utitur Prudentius.

BIFINIUM, *Lacus vel diviſio inter duos fines*, Joanni de Janua.

¶ BIFLE, pro *Buffle*, Corium feri bovis, apud *Madox* in Formulari Anglic. pag. 423. *Supertunicam de Bifle dominæ Luciæ.*

BIFURCATI Canonici. Ita Canonicos appellabat Wicleffus hæreticus in Trialogo art. 10. ex eorum pileis, quos *Bonnets carrez* dicimus de quorum origine agimus alibi.

BIFURCUM. Fragm. Petronii: *Pæne animam ebullivi; ſudor mihi per Bifurcum volabat: oculi mortui, &c.* Frons.

1. BIGA, Vehiculum duabus conſtans rotis: noſtris, *Charette.* Beda lib. de Orthogr. *Biga & triga & quadriga pluraliter efferuntur. Sed in noſtrorum literis ſcriptorum Bigam invenimus & quadrigam.* Stephanus Tornacenſis Epiſt. 228. *Bigam autem ſeu birotum mittere noluimus, quia fortaſſis oneri non ſufficeret.* Conradus Marburg. de S. Elizabeth: *Et ſtatim Biga ſuppoſita eſt, & dum in itinere eſſet, Biga confracta eſt.* Charta Henrici III. Reg. Angl. tom. 2. Monaſtici Angl. pag. 181. *Et unam Bigam cum unico equo ſemel in die in boſco ſuo errantem ad focale ... portandum.* [Chartular. monaſterii Aquicinct. fol. 76. *Quod ſi furnus ejus ceciderit & alium conſtruere voluerit debet ei monachus Bigam unam duorum jumentorum accommodare, ea ſcilicet conditione, ut eodem die monacho Bigam ſuam reddat.*] Occurrit in Chronico Andrenſi pag. 340. apud Vincent. Belvac. lib. 31. cap. 150. in Hiſtor. Drocenſi pag. 235. 237. &c.

Bigata Vini, in Charta ann. 1210. apud Hemereum in Auguſta Virom. pag. 196. vulgo *Charetée de vin.*

¶ Bigata Arborum, in Sententia P. Abbatis S. Baſoli ann. 1204. *Item ſententiavimus decem Bigatas arborum ... prediƈte Eccleſie reſtitui debere.* Occurrit ibidem iterum.

¶ Bigata Lignorum. Chartularium Aquicinctenſe fol. 60. *Godefridus de Strumel dedit Eccleſiæ Aquicinenſi ... ante Natale Domini ad focum faciendum duas Bigatas lignorum.*

2. BIGA. Vox Hiſpan. Trabs, Tignum. Fori Oſcæ ann. 1247. *Si per homines ſervitii, ſive ſigni Regis, in murum villæ tigna ſint immiſſa, quæ tigna Bigæ apud Aragones appellantur, &c. Alibi villana debet habere per ſuas dotes unam domum coopertam, in qua ſint* 12. *Bigæ.* Charta ann. 1242. apud Baluzium in Notis ad Concilia Narbonenſia: *Item* 80. *filas quas habuerunt homines de Villanova de mandato ejuſdem. Item* 9. *Bigas groſſas, quas habuerunt homines Petri de Villanova, ... item* 378. *inter filas & Bigas, quas habuit D. Amalricus, &c.*

BIGAMI, Digami: ii in jure Canonico ad ſacros ordines promoveri non poſſunt, &, ut eſt in Concilio Lugdunenſi, *omni privilegio Clericali privati, & coërcitioni fori ſæcularis addicti ſunt.* Sed *& ipſis ſub anathemate prohibitum eſt deferre tonſuram, vel habitum Clericalem.* Qui autem proprie dicantur *Bigami*, & ex eo irregularitatem contrahant,

pluribus expediunt Gratianus & Gregorius IX. PP. in Decreto & Decretalibus, Concilium Londonienſe ann. 1321. cap. 15. Willelmus Stanfordius lib. 2. Placitor. Coronæ cap. 46. Joannes de Janua in verbo *Bigamus*, &c.

Bigami, Qui eodem tempore plures habent uxores, in Statutis Willelmi Regis Scotiæ cap. 11. §. 6. ubi recenſentur inter infames, & eos qui ad accuſationem vel teſtimonium non admittuntur. [Adde Statuta Eduardi III. cap. 2. & Eduardi VI. c. 12.]

¶ BIGARIUS, qui *bigas* regit, apud Rymer. tom. 9. pag. 261. *Scias quod aſſignavimus te ad ſexaginta Bigarios, &c.* Vide *Bolonæ*.

BIGARUS. Regeſtum Philippi Aug. Herouvallianum f. 173. *Dominus Rex poteſt ponere in foreſta Bigaros ſuos, cum voluerit, & quot voluerit. Et cum D. Rex ponet ſuos Bigaros, Abbas Liræ ponet tres, & Heremitæ deſerti unum, &c.* Supra *Bigres* dicuntur, ut & in Regeſto Normanniæ ſign. P. in Camera Comput. Pariſ. *Sanctus Laurentius de Lyons furcam* (habet) *ad hoſpitandum, & brancas ad ardendum, & feſtum ad hoſpitandum; & ideo ſervare debet porcos Regis, vel reddere 4. ſolidos, & quærere les Bigres.* In Geſtis Conſulum Andegavenſium cap. 1. legimus Britones noſtros Armoricos *Bigrios* appellaſſe, quos Franci *Birſarios* ſeu Venatores. [Vide *Bigrus*.]

¶ BIGATA, Onus *Bigæ*. Vide in *Biga*. 1.

BIGEMMEUS Annulus, in Epiſt. Valeriani, apud Trebellium in Claudio, duabus gemmis inſignis.

BIGENS, Papiæ, *duabus gentibus natus.* Addit Ugutio, *ſicut ex patre Tuſco & matre Franca. Bigenera animalia* dixit Varro.

BIGERA, Bigerriga, Bigerrica, Biherrica. Papias MS. *Bigera veſtis ruſſa, id eſt, valua, quæ & bilis dicitur.* Alius MS. *Bigera veſtis ſuſſa, id eſt, valua, &c.* Editus, *veſtis ſuſſa, id eſt, valua, &c.* Alibi: *Bicerna, veſtis fulva.* Gloſſ. Iſid. *Bigera veſtis, guſa, villata.* Vetus Gloſſ. S. Benigni: *Bigeria, veſtigia rufa, id eſt, villata.* [Gloſſ. San-German. MS. n. 501. *Bicerra, Beſtis guſſa.*] Denique Ugutio: *Bigera, eſt veſtis villoſa. Bilis* autem apud Papiam, dicitur pro *Vilis*. Gloſſ. Lat. Gr. *Bilis, εὐτελής.* Bigericam enim vilioris pretii fuiſſe innuit Paulinus lib. 3. de Vita S. Martini:

Tum veſtem octava ſolidi vix parte coëmptam
Nodoſis textam fœtoſo vellere filis
Ante pedes Sancti ſtomachatus projicit ille.

Valua apud eumdem Papiam idem ſonat quod *villoſa*, ex Gallico *Veluë*. Pro *guſa* & *ſuſſa*, legendum indubie *rufa*. [Grævius ad Gloſſas Iſid. monet eſſe retinendum *Guſa* & *Suſſa*, *vel Suſa*, voces origine German. non minus quam *Roccus*. *Guſa, Supa*, inquit, etiam nunc hodie vocatur *Schuba eene Schaube*, pallium ſive brevius ſive longius pro diverſitate temporum ſeu hominum.] Ex quibus conficitur *Bigeram* fuiſſe veſtem rufam, villoſam & vilem. At Salmaſius ad Capitolinum, *Bigeram* hiſce locis perperam appellari putat, pro *bicerram*. Sunt autem *bicirres*, vel *bicerres*, veſtes quæ ab utraque parte cirros habent, δίμαλλοι, δίκροσσοι, uti habent Gloſſæ veteres. Eædem Gloſſæ. Μαλλός, *cirra, villus.* Sulpitius Severus de Vita S. Martini lib. 3. Dial. 2. *Bigerrigam* appellat, quæ Papiæ *Bigera* nuncupatur: *Artatus demum Clericus neceſſitate compulſus, jamque felle commoto, è proximis tabernis Bigerrigam veſtem brevem, atque hiſpidam, quinque comparatam argenteis rapit, atque ante Martini pedes iratus exponit.* Fortun. l. 3. c. 1. de eodem S. Martino:

Induitur Sancto hirſuta Bigerrica palla.

Quod vero apud Sulpitium & Fortunatum *Bigerrica* dicitur, *Roccus* vocatur à Monacho Sangallenſi in Carolo Magno lib. 2. cap. 27. palliolum ſcilicet brevius, quo humeri conteguntur. Vide in *Roccus*.

Iſaacus Pontanus *Biherricam* legi in MSS. Codd. Sulpitii, contendit, aut fingit, ut à Germanis vocabuli etymon acceſſat, apud quos *bericb* & *beharich*, hiſpidum, piloſumque ſignificat. Verum alii probabilius, à *Bigerris*, ſeu *Bigerronibus*, Galliæ ad Pyreneos celeberrimis populis, quorum non ſemel Cæſar & Plinius meminere, *Bigerricas* veſtes dictas cenſent; cum & ii etiamnum ejuſmodi *capas breves*, villoſas & hiſpidas, ex craſſiori lana confectas, adverſus aëris intemperiem deferant. Indigenæ *Marlotas*, quaſi *Melotas*, interdum *Capas Bebarnenſes*, appellant. Sed & Paulinus Carm. 12. ad Auſon. *Bigerros* pellibus, ſeu villoſis veſtibus amiciri conſueviſſe annotat:

Dignaque pellitis habitas deſerta Bigerris.

Nec deſunt qui *pallia Aquitanica* dici apud Gregorium Magnum cenſent lib. 6. Epiſt. 6. [Janſſonius in ſuis ad Iſidori Gloſſarium Collectaneis aliud ſuſpicatur eſſe noſtræ vocis etymon, nempe Gallicum *Bigarrer*, Variegare, diverſis coloribus interſtinguere, quaſi *bis variare*. Equidem dicimus etiamnum hocce ſenſu *Habit bigarré*, ſed non ea videtur eſſe noſtri *Bigarrer* antiquitas, ut *Bigeræ* antiquiori dare potuerit originem.] Quidam denique ab hac voce deducunt noſtrum *Haire*, cilicium, quaſi ex *Biherre*, atque in iis idem Pontanus, & V. Cl. Ægidius Menagius.

¶ BIGERMEN, *Seges vel legumen ex duobus germinibus commixtum.* Johan. de Janua.

BIGLOSUS, Biglossus, Δίγλωσσος, qui duas linguas callet. Lotſaldus in Vita S. Odilonis Abbatis Cluniacenſis cap. 16. *Qui potens in literis ac Bigloſſus Græce noverat & Latine.* Hinc emendandus Petrus Damiani in Vita ejuſdem S. Odilonis cap. 32. ubi *Bigloſus habet.*

BIGONCIUM, Menſuræ liquidorum ſpecies, apud Italos, *Bigoncio*, vel *Bigonzio*: *Bigoncia* dixit Dantes in Parad. Cant. 9. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 10. *Datur etiam ſtipendiorum cuilibet, omni die, menſura una vini, quæ eſt quarta pars unius libræ, quæ libra multiplicata in ſeptuagenarium numerum, perficit menſuram quæ vulgariter Bigoncium appellatur.* Occurrit ibi non ſemel. Vide Achariſium, Academicos Cruſcanos, Pergaminum, Ægid. Menagium & Oct. Ferrarium in Orig. Ital.

¶ BIGORRA. Informationes Maſſil. pro paſſagio tranſmarino ex MS. Sangerman. ubi de apparatibus navium: *Item tres troſſas munitas & octo capita de Bigorra, & quædam alia minuta oportuna.* Haud ſcio an legendum *Bigotta*, quæ apud Italos ſignificat funem anterioris mali, lignumve inſtar trochleæ fabricatum, quo ducuntur funes, quodque nautæ vocant *Cap de mouton.*

BIGOTHI. Vetus Chronicon tom. 3. Hiſt. Franc. de Rollone primo Normannorum Duce: *Hic non eſt dignatus pedem Caroli oſculari, niſi ad os ſuum levaret. Cumque ſui Comites illum ammonerent, ut pedem Regis in acceptione tanti muneris* (Neuſtriæ Provinciæ) *oſcularetur, lingua Anglica reſpondit, Ne ſe Bigot, quod interpretatur, Ne per Deum. Rex vero & ſui illum deridentes, & ſermonem ejus corrupte referentes, illum vocaverunt Bigoth, unde Normanni adhuc Bigothi vocantur.* Le Roman *de Vacces ou de Rou* MS.

Moult ont Franchois Normans laidis
Et de meſfais & de meſdis:
Souvent lor dient reproviers,
Et claiment Bigos & Draſchiers.
Souvent les ont meſlez au Roi,
Souvent dient, Sire, pourquoi
Ne tollez la terre as Bigos, &c.

Vide Steph. Paſchaſium, lib. 8. Diſquiſit. Francic. cap. 2. & Octav. Ferrar. in *Becca*.

BIGRADUM, Δίβαθμον, *Bipes*, in Gloſſ. Græco-Latino.

¶ BIGRAIGUS. Computus anni 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. pag. CLXI. *Pro Bigraigis* VIII. *S. Andeg.*

BIGRINÆ, pro *Beghinæ*, apud Matth. Weſtmonaſt. an. 1248. in utraque Editione. Vide *Beghinæ* in *Beghardi*.

¶ BIGRUS. Non una hujus vocis notio; ſumitur pro *Foreſtario*, qui *foreſtas* ſeu ſilvas ſervat, ac præſertim pro eo cui apum cura incumbit, ut earum ſcilicet examina & mel colligat. Tabular. S. Salvatoris Ebroicenſ. *Et habebit domina Abbatiſſa ſancti Salvatoris duos Bigros in foreſta domini Regis, &c.* Charta an. 1462. *Item, avons droit d'avoir & tenir en ladite forêt* (de Conches) *ung Bigre, lequel peut prendre mouſches, miel & cire pour le luminaire de notre dite Egliſe, mercher*, (marquer) *couper & abatre les arbres, ou elles feront ſans aucun dangier ne repriſe.* Alia an. 1479. *Item, ai droit de trois ans en trois ans, quand on met les mouches en ladite forêt* (de Breteuil) *d'envoyer mon Bigre avec les Bigres du Roi, lequel doit être juré devant le Chaſtelain de Breteuil, de bien & fidelement querre les Abeilles & le miel pour en faire mon beſoing.* Alia notione dici videtur de loco ubi apes ſervantur. Charta Rogerii *de Tony* Comitis Conchenſis: *Dedi & conceſſi religioſis viris Abbati & Monachis Abbatiæ de Strata Ordinis Ciſterc. diœceſis Ebroicenſis unum Bigrum, id eſt, acquiſitiones apum in foreſta mea de Conchis in miniſterio de Champignoles.* Alia Richardi II. Regis Angliæ pro fundatione Abbatiæ Boni-portus: *In foreſta de Bord. unum Bigrum ad luminare Eccleſiæ.* Hinc vox *Bigrerie* in Charta an. 1465. *Et dudit fief d'Auvergny depend ung hoſtel appellé la Bigrerie, ou l'hoſtel aux mouches.* Hæc Chartarum excerpta nobis ſuppeditavit Mercurius Gallicus menſis Februarii anni 1729. ubi *Bigri* etymon docte ſatis ſi vere à voce Latina *Apiger* vel *Apicurus* deducitur; quam tamen utrum Latini uſquam dixerint prorſus neſcio. *Apifer* pro *Magiſtro apum* dixit Ugutio. Vide *Apicularii*, *Bigarus* & *Berſarii* in *Berſa*.

¶ BIGUINÆ, pro *Beguinæ*, Gall. *Beguines*. Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 6. col. 1. ex Teſtamento anni 1236. *Beguinis Lugdunenſibus ſexaginta ſolidos.* Vide in *Beghardi*.

¶ BIGUS, Species trabis, noſtris nautis *Bigue*, *Bigot*. Hiſt. Harcur. tom. 3. pag. 125. ex Regeſtis Cameræ Computorum: *Et quia debent habere paſturam animalibus & porcis per totam foreſtam, & porcos ſuos quietos de paſnagio recognitum, & ſive quia debent habere centum Bigos in foreſta, & unum tornatorem liberum & quietum.*

¶ BIHERIA. Vide *Bicheria*.

¶ BIHERRICA. Vide *Bigera*.

¶ BIHORIUM, Binæ horæ. Res Moguntiacæ tom. 2. pag. 448. edit. 1722. *Ubi ſomno placidiſſimo non amplius Bihorio recreatus eſſet, ecce tibi, &c.*

¶ BIKENES. Charta Henrici IV. Regis Angliæ an. 1409. apud Rymer. tom. 8. pag. 592. col. 1. *Quandam turrim & quandam capellam B. Mariæ, una cum aliis domibus & ſubſtantiis de petra, ut puta Bikenes, ac alias res, &c.*

¶ BILABRUM, Δίχειλος. Gloſſar. Lat. Gr. Cui ſunt bina labra.

BILAGE. Will. Thorn. in Chron. an. 1303. *Ad ſextum articulum petitur, quid intelligitur per hanc dictionem Bilage. Dicunt quod quidam uſus vel conſuetudo, qui Billage in partibus Kantiæ vulgariter appellatur, ſic ſe habere conſuevit: quod cum contentio vel controverſia aliqua ſuborta fuerit inter aliquos de finibus, ſeu limitibus, debent Seneſcalli ſeu Baillivi partium, vel aliæ perſonæ fide dignæ, ad hoc per partes ſpecialiter deputatæ, in loco, de quo eſt contentio, convenire, remque oculis ſubjicere, informationeque per viros fide dignos habita, abſque ſtrepitu judiciali, & figura judicii, mox totam dirimere quæſtionem.* Meminit præterea hujus Legis an. 1283. Etymon accerſunt ex Saxonico, Laȝa, lex, & Bẏ, habitatio, villa; quaſi lex villæ: ſunt enim *bylages*, leges quas villarum incolæ ſibi conſtituerunt obſervandas: hodie *Bilawes* Angli vocant. Joannes Stiernohookus lib de Jure Sueonum vetuſto lib. 1. cap. 1. ait pariter *Bilagines* ita appellari, quaſi *oppidanas leges*, *Bylag*, vel *appendices ſeu additamenta ad leges*. V. *Bellagines*.

BILAMNA. Vitalis Gromaticus: *Conſtituimus in Bilamnis & olivaſtellum, in ipſis Bilamnis foſſatum fecimus, in aliis locis congeries lapidum fecimus.* Vide *Lamna*.

¶ BILANDE. Vide *Wervagium*.

¶ BILBERE, & Bileire, *Sonitum edere*. Gloſſ. MSS. Montis S. Eligii Atrebat. Gloſſar. Lat. Gr. *Bilbit*, Βομβύζει, Bombum edit.

BILE. Geſta Regum Francor. cap. 41. *Cumque diſcoopertus, à galea apparuiſſet caput Regis, cognovit Berthoaldus eſſe Regem, & ait, Tune hic eras Bile jumentis?* Cod. alii habent *Blare jumentum*, & *Bale jumenti*. Sed legendum videtur *Bile*, ſeu *Vile jumentum*. Ita *bilitas* pro *vilitas* ſcribitur in Gloſſis Lat. Gr. Ibidem: *Bilis*, εὐτελής. Vide infra *Billa*.

¶ BILETTUM, Species annonæ. Charta Eduardi III. Regis Angliæ an 1361. apud Rymer. to. 6. pag. 316. col. 1. *Præcipimus quod triginta quarteria frumenti, centum & viginti & quatuor quarteria avenarum & quatuor milia Bilettorum in Balliva tua... ſine dilatione emi & provideri, & frumentum illud moli, & floram inde in doliis poni, & dictam floram, ſic in doliis poſitam, necnon & avenas & Biletta prædicta, uſque portum de Sandwico duci, & ibidem in navibus carcari... pretium cujuſlibet quarterii bladorum prædictorum, ac cujuſlibet miliaris dictorum Bilettorum continentes, liberari facias.*

¶ 1. BILEX, δίμιτος, *Duplex ligamen habens.* Suppl. Antiquarii.

¶ 2. BILEX, ἄνεμος: *Ventus.* Ibidem.

BILFREDUS. Vide *Belfredus*.

¶ BILIBRIS, *Sextarius bis aſſumptus.* Papias MS.

BILINGUIS, Fallax. Pœnitentiale S. Columbani cap. 11. *Si fuerit aliquis Bilinguis, & conturbet corda fratrum, &c.* Occurrit pluries in Scripturis.

BILINGUITAS, Fallacia. Regula Sanctimonialium canonice viventium, in Concil. Aquiſgran. c. 14. *Murmurationem, ſcurrilitates, Bilinguitates, diſſenſiones, &c.* Occurrit rurſum cap. 18. [& in Epiſtola panegyrica Dudonis Decani S. Quintini ad Alberonem Epiſc. Laudun. præmiſſa Hiſtoriæ Normannorum.]

¶ BILIOR, *Iraſcor*, χολῶ. Gloſſ. Lat Græc.

¶ BILIS, pro *Vilis*; *Bilitas* pro *Vilitas*. Vide in *Bile*.

BILITAS. Papias: *Bilis, humor fellis, triſtitia, virus, iracundia. Bilitas amaritudo.*

BILIVIC, *Adumbratio vocis aquæ ſcaturientis.* Papias.

[*Bilivit* in MS. Eccleſiæ Bituric. necnon in vet. Gloſſ. San-Germanenſi num. 501.]

1. BILLA, Scedula, libellus, ſyngraphum: Anglis *Bill*, vel *Bille*, ut apud Knyghtonum pag. 2721. Nos vulgo *Billet* dicimus. Willelm. Thorn. c. 41. *Habito conſilio cum dominis prædictis, porrectæ fuerunt Billæ & petitiones Domino Regi.* H. Knyghtonus an. 1272. *Decanus Lincolnienſis propoſuit unam Billam excuſatoriam, quod terra Angliæ in tantum fuerat depauperata, &c.* Spelmannus à Saxonico Bille, deducit: Somnerus ex *Libellus*, corruptum putat: alii à Græco βιβλίον, Epiſtola. Heſychius: βιβλία, ἐπιστολαί. Lexic. Græc. MS. Reg. Cod. 2062. Βιβλίον, ἡ ἐπιστολή.

Billeta, Diminutivum à *billa*: *Billete* in Conſ. Tur. art. 82. Andegavenſ. art. 52. Cenoman. art. 67. Juliodun. cap. 7. art. 2. *Billet*, in Trecenſi art. 126. &c. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 654. *Secundum quod continetur in quadam Billeta inter ſigillum & ſcriptum ante conſignationem affixa.*

¶ Billetus, Eadem notione. Menoti Sermones Quadrageſim. fol. 188. recto col. 1. *Et ideo volui me ſubtrahere à vobis, & intendebam hodie venire ad vos, ut Deum rogaretis pro me, & diceret quilibet unum Ave Maria pro me: Et cum eſſem ſic in pede Crucis & ſic deſolatus, quod ego eram in fine Billeti mei.* Hoc eſt, tam anxio animo eſſe, ut quid agendum dicendumve ſit, ignoretur. Galli dicimus hoc ſenſu: *Etre au bout de ſon rollet.*

2. BILLA, *Jumentum, aſinus*, in Gloſſ. Iſid. Vide *Bile*.

BILLEUS. S. Audoënus lib. 2. Vitæ S. Eligii c. 34. *Fortuitu unda ſanguinis ex naribus jacentis profluens cœpit ubertim genas Sancti rigare, quod conſpicientes... ſuppoſitis hinc inde Billeis linteis ſumma cum diligentia ſanguinem collegerunt.* Legendum indubie *Bibleis*, aut *Bibliis linteis*. Gloſſæ Iſidori: *Bibleis, duplicibus linteis.* Joannes Laudenſis Epiſc. in Vita S. Petri Damiani Card. n. 40. *Nec prætereundum, quod... ſuper Bibleam cratem nudam ſomni quietem caperet.* Eſt autem *Byblium linteum*, cannabinum, vel potius ex goſſipio, ſeu, ut tunc vocabant, *bombace* confectum. Auctor eſt enim Theophraſtus ex byblo vela, tegetes, veſtes, ſtoreas, & funes confici ſolere: Καὶ ἐκ τῆς βύβλου ἱστία τε πλέκουσι, καὶ ψιάθους, καὶ ἐσθῆτάς τινας, καὶ στρωμνὰς, καὶ σχοινία, καὶ ἕτερα πλείω. Horum operum artifices, *Biblii* dicebantur. Papias: *Biblii, artifices qui faciunt tapetas.* Vide *Bombax*, & Salmaſium de Modo uſurarum pag. 401. 402. [& ſupra *Biblus*.]

BILLIA, ex Gallico, *Bille*, Ramus craſſior, vel truncus. Libertates Jaſſeronis in Breſſia an. 1283. apud Guichenon. *Concedentes hominibus antedictis in dictis nemoribus, ... pro calefaciendo, de quolibet nemore mortuo, exceptis Billiis competentibus ... ad circulos faciendos.* [Charta Ludovici Comitis Bleſenſis & Claromont. pro Monaſterio Bonævallis an. 1198. *Ipſe comeſtiones & hoſpitia, quæ in terra eorum habere ſe dicebat, dimiſit, & ipſi ei de unoquoque hoſpite quam extra banleugam habebant in Billia vel in ramo ſilvæ longæ.*] Vide *Billus*.

BILLICUS. Anaſtaſius Biblioth. in Benedicto III. PP. pag. 205. *In Eccleſia B. Petri ... ad cooperiendum Billicum Confeſſionis fecit cooperculum ex auro puriſſimo, penſ. lib. 3.* Ubi Bulengerus legendum putat *umbilicum*, ut fuerit illius thecæ, in qua S. Petri corpus reconditum erat umbilicus. Certe *Billico*, etiamnum Itali medium, ſeu centrum vocant, voce formata ex *umbilicus*. Ita Joan. Villaneus lib. 5. cap. 7. & lib. 7. cap. 36. Proinde *Billicus* idem erit quod *centrum Ciborii*, quemadmodum appellatur *centrum cameræ*, à Nicolao I. PP. Epiſt. . Conchæ altaris pars ſuperior, uti obſervavimus ad Paulum Silentiarium pag. 573.

BILLIO, Gall. *Billon*, Hiſpanis *Vellon*, Nummus æreus, vel ex ære & argento conflatus: interdum maſſa monetaria. Statut. Philippi Pulcri Regis Franc. an. 1305. in Reg. 36. Tabul. Regii: *Ne quis aurum, argentum, vel Billionem extra regnum noſtrum deferre præſumat.* [Charta ejuſdem Regis an. 1295. to. 1. Ordinat. Regum Francor. pag. 326. in Notis col. 2. *Contractus auri, argenti in maſſa, vel Billionis, aut alterius metalli.* Occurrit ibid. pagg. 451. 529. 814.] Molinæo in Tract. de Contract. quæſt. 100. n. 783. & Covarruviæ de Vet. numiſmat. collat. c. 1. n. 1. moneta *de Vellon*, ſeu *de Billon*, dicitur non tantum ea quæ ex ære percuditur, admiſta parte aliqua argenti; ſed & illa quæ cuditur ex argento, cui miſta ſit tertia vel quarta aut ſane quinta pars æris. Neubriſſenſis vocem *Vellon*, & *Billon* à *vilis* deducit, ita ut vilior moneta intelligatur. Malim ſic dictum aurum vel argentum in maſſam ſeu *Billam*, i. baculum, conflatum, necdum purgatum. Vide *Billus*.

¶ BILLO, Eadem notione, apud Rymer. tom. 6. pag. 553. col. 1. *Decem marcas auri in Billone.*

¶ BILLONUS. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 96. *Quod ſi contingeret D. Regem Franciæ plus dare mercatoribus portantibus Billonum ad monetas regias pro marcha argenti, quam modo dat, ipſi Siardellus & ſocii eodem modo & tantum plus dare mercatoribus portantibus Billonum ad monetas noſtras.* Legitur eodem ſenſu ejuſd. Hiſt. to. 2. p. 159. 415. 416. & 417.

BILLUS, Baculus, Anglis *Billet*, noſtris *Billot*, clava oblonga. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 70. *Si liber ſervum occidat, reddat parentibus 42. muſlas, & unum Billum mutilatum domino ſervi pro manbota.* Et c. 78. quod eſt *de liberatione ſervi: Si quis in ſervum tranſeat... in ſignum vero tranſitionis hujus Billum, vel ſtrublum, vel deinceps ad hunc modum ſervitutis arma ſuſcipiat, in manum Domini mittat & caput.* Nam baculi arma ſunt ſervorum. Vide *Billia*, *Campio*.

¶ BILNETA, Commeatus, Gall. *Paſſe-port, ſaufconduit*, apud Rymer. to. 9. p. 504. col. 1. *Dedimus vobis plenam, tenore præſentium, poteſtatem ad Bilnetas (ſigillo veſtro ſignatas) ... qui pro hujuſmodi Bilnetis habendis penes vos proſequi voluerint ... pro Bilnetis ſuis ... ſub pœna quod, ſi eorum aliquis Bilnetam ſuam hujuſmodi non habens poſt octo dies prædictos, per aliquem ligeorum noſtrorum de exercitu noſtro capiatur, priſonarius capienti remaneat.* Vide *Billa* 1.

BILOCHIUS. *Bilochii regales*, in Decretis Andreæ Regis Hungariæ an. 1222. §. 5.

¶ BILUUS, *Morbus beſtiarum*, in Gloſſis Iſid. ſed mendoſe, ut jam dictum eſt in *Beluus*.

¶ BILYCHNIS Lucerna, Cujus duplex eſt ellychnium. Vide *Myxa*.

BIMANIS. Ermenricus in Vita S. Soli cap. 4. *Flumen... piſcibus copioſum, & maxime Bimanes cancros ebulliens, navalique mercimonio aptum.* Malim *Bimares*, *Eſcreviſſes*.

¶ BIMARE, *Duplicare, Diſputare.* Papias MS. Vide *Bimatus*.

¶ BIMAREUS, *Secundus maritus.* Idem Papias MS. cum Gloſſario itidem MS. Montis S. Eligii Atrebat. Vide. *Bimaritus*.

BIMARITUS, Qui bis conjugium iniit, apud S. Hieronymum lib. 1. in Ruffinum ſub finem. [In Gloſſis Iſid. *Bimaritus, Iterum maritus*, in vet. Gloſſ. San-German. num. 501. *Bimaritus, ſecundus maritus*, mallem *ſecundo*.]

¶ BIMATUS,

¶ BIMATUS, *Duplicatus*. Vet. Gloſſ. San-Germ. MS. num. 501. Vide *Bimare*.

¶ BIMIXTÆ LUCERNÆ, apud Muratorium to. 3. pag. 245. col. 2. ex Anaſtaſio de Vitis Roman. Pontif. *Fecit & ceroſtata de argento majora .... in quibus ſedent lucernæ Bimixtæ de argento puriſſimo, lucentes juxta altare majus.* Sed legendum *Bimixæ*, quod idem eſt ac *Bilychnis*. Vide *Myxa*.

¶ BIMIXYS, Eadem notione. Vide in *Myxa*.

BINA, *Binorum & ternorum illatio*, Tributi ſpecies, apud Senatorem lib. 3. Epiſt. 8. lib. 7. Epiſt. 20. 21. 22. de qua plene in voce *Tertia*.

BINÆ, TERNÆ, nempe denuntiationes, admonitiones; voces crebræ in donationibus ad *complantum*, ſeu *ad medium plantum*. Charta an. 1003. in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis fol. 49. *Tali conditione præfatas res quæ hic memorantur, Domnus Pontifex* (Burchardus Archiepiſc.) *fratreſque præfati Bertranni & uxori ejus concedunt, ut ſi ipſi vendere voluerint, prædictos rectores S. Mauricii per Binas & ternas ammoneant. Quod ſi ipſi tunc emere noluerint, faciant de ipſas res quicquid facere voluerint.* Alia ex Tabul. S. Andreæ Viennenſis: *Alteram vero medietatem* (vineæ ad medium plantum datæ) *teneant & poſſideant. Si autem eis neceſſitas evenerit, ut partem ſuam aliquo modo vendere aut impignorare voluerint, per Binas & ternas habitatores ſupradictæ Eccleſiæ ammoneant. Quod ſi tunc illi redimere noluerint, tunc faciant deinceps ex ea quidquid facere voluerint.* Alia ibidem: *Aliam vero medietatem taliter vobis dono, ut ſi eam vendere, vel pignorare volueritis, mihi vel hæredibus meis tres vices ammoneatis, &c.*

BINAILLIA, Eadem notione qua *Binalia*. Charta an. 1200. ex Tabul. B.M. de Argentolio: *In jaſcheriis, in marcio, in Binailliis.*

¶ BINALIA, Cum terra rurſum proſcinditur, aratur. Tabular. Foſſatenſe: *Habet corveias 8. diebus per annum: videlicet de quolibet animali trahenti, cujuſcunque ſit generis, in jacheriis duobus diebus, in Binalibus totidem, & in ſeminalibus totidem, in marteſchiis uno die, & in vindemiis uno die.* Polyptycus Foſſatenſis: *Facit ad hibernaticum corbadas 3. ad vinalia 3. ad tramiſſum 3.*

¶ BINALIS, Geminus. Vita S. Columbæ Abb. tom. 2. Junii pag. 215. *Nec ignis auſus eſt attingere Binales, in quibus pendebat ſalis petra, ſudes.*

¶ BINARE, Agrum ſecundo proſcindere, Vineam iterum fodere, Gall. *Biner*. Hugo Victorinus Serm. XV. *Habemus, fratres, agrum, cor noſtrum; dominicam vitem bonam voluntatem; palmites, bonas cogitationes. Fodiamus, Binemus, tertiemus eam, ſicut ſcriptum eſt, per triplicem compunctionem.* Et Serm. XVI. *Debemus arare per compunctionem... Binare per compunctionem... tertiare per compunctionem.* Chartul. Eccleſiæ Autiſſiod. fol. 108. ad an. 1270. *Quam vineam circumfodient, taillabunt, paiſſelabunt, fodient & Binabunt.*

¶ BINATIM, Bini, duo ſimul. Murator. to. 3. p. 143. col. 1. ex Anaſtaſio in Vitis Paparum: *Ut etiam parentes cum filiis, atque fratres, atque ſorores Binatim per lectos ad ſepulcra deducerentur.*

BINCINA. Vide *Burina*.

BINDÆ, Gall. *Bendes*, Inſtitæ, limbi, faſciæ. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Lunula*, Benð. Saxonibus, binðan, eſt *ligare*. S. Franciſcus in Regula Tertiarior. c. 3. de Sororibus: *Bindis & ligaturis ſericis non utantur.* Regula Ordinis S. Marci de Mantua apud Alexandrum IV. PP. in Regeſto anni 7. Epiſt. 24. ex Bibl. Regia: *Sufficiat etiam cuilibet Sororum una clamis, duæ Bindæ, tunica una ſuperior cum capucio, &c.* Urbanus IV. PP. in Regula Militiæ S. Mariæ Bononienſ. apud Ghirardaccum tom. 1. *Pellibus utantur agninis, & habeant Bindas aut ligaturas ſimplices, &c.* [Acta SS. Junii tom. 2. pag. 733. E. in Miraculis S. Antonii de Padua: *Et Bindam ſanguine tinctam ſuper oculos unius ſociorum ligantes.*] Vide *Hoſobindæ* in *Oſa*.

BENDELLUS, Faſcia, ex Gallico, *Bendeau*. Synodus Bajocenſis anni 1300. c. 5. *Adulti autem qui debent confiteri, & qui confirmandi fuerint... deferant ſecum Bendellos latos, mundos & ſatis longos*, quibus ſcilicet frontem, ubi chriſmate linita eſt, cingant. [Vide *Bendellus* ſuo loco.]

¶ BINEA, pro Vinea, in veteri Epigraphe apud Muratorium tom. 3. pag. 87. *Cum caſis & Bineis, ſilbis, terris & in ipſo Caſali.*

BINEARIUM. Charta Roberti Regis Franc. an. 1028. in Hiſt. Caſtrovillan. pag. 5. *In ſuburbio etiam Novigenti 7. areæ hoſpitum cum ſuis arpennis, & decem arpenni, & dimidium Binearii.* Forte *bunnarii*, vel *vinearii*.

¶ BINGANA, *id eſt Jugera*. Papias MS.

¶ BINIES, pro Bis, apud Nicolaum Lanckmannum *de Valckenſtein* in Hiſt. Deſponſationis Friderici III. Imper. cum Leonora Portugalliæ Infantiſſa: *In uno & eodem anno creſcit Binies in uno agro frumentum.*

BINIO, Nummus duplex, *Dinummium*, nummus duplicis formæ ac æſtimationis. Gloſſ. Lat. Græc. *Binio*, διννμμα. *Biniones*, διναρια. Occurrit apud Hegeſippum l. 3. Ita *formas binarias & ternarias*, dixit Lampridius in Alexandro, nummos binis & trinis aureis valentes.

BINNA, Præſepe, ex Saxonico Binne; quæ quidem vox Anglis, ut *Benne* Germanis, mactram & arcam panariam ſonat. At aliud videtur in Monaſtico Angl. tom. 2. pag. 158. *Illud quod furſum inventum fuerit in Binna, in molendinis meis.* Will. Thorn. an. 1263. *Ad granarium dicti manerii dictum bladum portabunt, & extra Binnam, ſuper eorum tenentium proprium, pannum menſurabunt, & totidem menſuras... perſolvent.* Vide *Venna*.

BINOMIUS, [BYNOMIUS,] *Cui geminum eſt nomen*, Feſto. Vide Goclenium in Lexico Philoſoph. pag. 272. Herigerus Lobienſis de Vita S. Urſmari Abbatis: *Fertur enim quia poſt baptiſma Binomius eſſet.* Adde Silveſtrum Girald. in Typogr. Hibern. diſt. 3. c. 38. [Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. p. 150. ex vetuſtis membranis: *Fuit Princeps unus in Bawaria, qui fuit Bynomius, cujus nomen erat Ericus, vocabatur etiam Werpo.*] Lambertus Ardenſis: *Robertum videlicet, qui ut tunc temporis erat conſuetudo & adhuc plerumque tenetur, Binomius erat, ſed ſuppreſſa vocationis proprietate, inoleſcente uſus aſſuetudine dictus eſt Manaſſes, poſtea Ghiſnenſis Comes.* Ubi Ducheſnius recte conjectat, *Manaſſem* à parentibus poſt nativitatem, *Robertum* vero à Roberto Flandriæ Comite in baptiſmate appellatum. Mos quippe olim invaluit, ut naſcentibus à parentibus nomina imponerentur, alia vero interdum adderentur in baptiſmate. Gregorius Turon. lib. 8. Hiſt. cap. 22. *Accerſito Waldone Diacono, qui & ipſe in baptiſmo Bertherammus vocitatus eſt.* Florentius Tricaſtinus Preſbyter de Vita S. Ruſticulæ, ad Celſam: *Quam genitrix ad ſacri baptiſmatis undam Chriſto obtulit ſanciendam, eamque in regenerationis fonte ex ſuo genere Ruſticulam vocitavit: ab omni vero domus familia Martia nuncupabatur.* Ægidius Aureæ vallis cap. 97. *Quorum mater dicta fuit Clementia, ſeu Agatha, fuit enim Binomia,*

&c. Hinc factum ut alterum horum nominum cognominis vice haberetur. Idem Gregor. Turon. lib. 4. cap. 26. *Auſtrigildem cognomento Bobilam:* lib. 7. cap. 3. *Vedaſtem, cognomento Avonem:* lib. 8. cap. 22. *Gundegiſilum cognomento Dodonem*, memorat. Charta Henrici Comitis Bleſenſis & Carnotenſis in Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis num. 67. *Ego Henricus Comes, cognomine Stephanus, & Adela uxor mea, &c.*

Sed & mos iſte ab antiquo tenuit, ut in baptiſmo de novo nomen imponeretur: quod ex Theophane & aliis colligitur, qui Athenaidem, Theodoſii junioris conjugem in baptiſmate *Eudociæ* nomen accepiſſe ab Attico Patriarcha narrant. Qua in re Hebræos imitati videntur Chriſtiani, qui, ut è Geneſi conſtat c. 21. ſtatim poſt circumciſionem peractam nomen infantibus imponebant, quanquam & peculiaris quædam ratio Chriſtianis fuit, cur id obſervarent; nempe ut ſignificarent non avitos modo patrioſque ritus, per baptiſmum exuere ſe ſe, verum & ipſius priſtini nominis oblviſci, nova indita nuncupatione, quæ ſingularis collatæ gratiæ indicium eſſet, ut Abrahamo, Saræ, Jacobo, in veteri Teſtamento, S. Petro, nonnulliſque Apoſtolis, in Evangelica lege, contigit. Patrini autem ſua nomina baptizatis imponebant, quod iis à diabolica ſervitute in libertatem aſſertis, patronos ſe ſe quodammodo præſtarent. Unde Tertullianus lib. de Reſurr. carn. ubi de ſervo manumiſſo: *Et veſtis albæ nitore, & aurei annuli honore, & patroni nomine, & tribu, menſaque honoratur.*

Neque mirum tamen Chriſtianos, adultos præſertim, binomios fuiſſe; cum ante baptiſmum, ſiquidem à paganiſmo ad Chriſtianiſmum tranſirent, gentilitiis nominibus appellarentur. Unde baptizandorum, etiam infantium, nomina in matriculam relata, ſuo loco obſervamus, pluribuſque docuit Menardus ad librum Sacramentor. Gregorii. At quando Chriſtianis nova nomina imponerentur, in ipſone baptiſmo, an vero octavo poſt baptiſmum die, ut apud Græcos, quod ex eorum Euchologio patet, haud omnino conſtat. Veteres Francos infantibus nono die nomina impoſuiſſe, colligitur ex Lege Salica tit. 26. §. 5. Romanos nono ab ipſo natali die maribus, octavo feminis nomina dediſſe, ſcribunt Macrobius lib. 1. Saturn. c. 16. & Feſtus verbo *Luſtrici dies:* Græcos decimo die, Heſychius & aliquot alii. Glaber Rodulphus in Vita S. Guillelmi Abb. Divion. num. 4. videtur indicare ante baptiſmum inditum nomen baptizato: in ipſo baptiſmo, Vita S. Genovefæ num. 31. & Hiſtoria Abbendonenſis Monaſterii tom. 1. Monaſtici Angl. pag. 98. Vide *Paganus.*

¶ BIOCOLYTÆ, Vox mediæ Græcitatis, uti videre potes apud Cangium noſtrum in ſuo hujus linguæ Gloſſar. Qui in Provinciis vim & proterviam militum compeſcebant. Vide *Latrunculator.*

¶ BIOGRAPHUS, Vitarum Scriptor, à Græco βιογράφος. Chriſtophori Mulleri Introduct. in Hiſt. Canoniæ Sand-Hippolyt. apud Raimund. Duellium Miſcellan. lib. 1. pag. 305. *Itaque Patroni noſtri martyrium nonnihil accuratius deſcribere lubet, idque tum ex monumentis noſtris, tum ex aliis SS. Biographis lectori B. quaſi per lancem ſaturam offerre.*

BIORDARE. Vide *Bohordicum.*

¶ BIOTENATUS, ut mox *Biothanatus.* Paulus Diac. in Vitis Patrum Emeritenſium cap. 12. *Cui ille ait: Et in quo loco Deus non eſt, Biotenate? Et vir Dei reſpondit: Si noſti quod in omni loco Deus eſt, cur mihi exilium minaris?*

BIOTHANATI, Græc. βιοθάνατοι, vulgo dicuntur qui mortem ſibi ipſis conſciſcunt, aut qui violenta morte pereunt, ut apud Firmicum paſſim, Lampridium in Heliogabalo, Tertullianum lib. de Anima, Lucianum in Philopſeud. Theophanem p. 353. Orderic. Vitalem lib. 18. p. 9. &c.

Præſertim vero ab ethnicis Chriſtiani ita appellati, quod ultro & ſponte ſe morti exponerent, & violenta morte è vita excederent, dum martyrium ambiebant: quod docent Acta Getulii & ſocior. Martyrum, Acta S. Babylæ Mart. num. 2. Acta S. Neſtoris Epiſc. Martyr. cap. 2. Acta SS. Martyrum Tharaci & ſocior. apud Baron. an. 290. num. 11. [Paſſio SS. Seraphicæ & Salinæ num. 9. apud Baluzium,] Paulus Diaconus Emeritenſis in S. Maſona Epiſcopo Emerit. cap. 9. Martyrologium Bedæ ubi de S. Getulio, &c.

Biothanatos etiam appellarunt recentiores damnatos ac furciferos, & qui violenta morte perire merebantur. Charta Silonis Regis Oveti & Praviæ an. Ch. 777. apud Sandovallium: *Dolet me quod hic ſic miſerabiliter vitam tranſeatis, & habeo magnam de vos compaſſionem, quod tanta mala ſufferatis inter iſtos Biothanatos Saracenos, &c.* Belaſcus, vetus Scriptor, apud Suritam in Indice Rer. Aragon. æra 964. de Sancio Abarca Rege Navarræ: *Dehinc expulſis omnibus Biotenatis viceſimo regni ſui anno migravit à ſeculo.* Ubi Surita hac voce *hoſtes* intelligi putat, *Mauros* nempe, cum quibus bellum geſſerat, qui ſpreta vita ad violentam mortem præliando ultro currebant. Ordericus Vitalis lib. 11. pag. 822. *Ad hoc ipſum maxima neceſſitas compulit, & ſupplicatio religioſorum, qui miſerabiliter à Biothanatis conculcabantur.* Et lib. 10. p. 782. ait Guillelmum Rufum Angliæ Regem inter venandum à Galterio Tirello venabulo confoſſum, Anglicanæ Eccleſiæ Præſules, *ſordidam ejus vitam & tetrum finem conſiderantes, Eccleſiaſtica, veluti Biothanatum, abſolutione indignum* cenſuiſſe.

De *Biothanatis* hic addendum videtur quod habet Concilium Budenſe an. 1279. can. 46. in quo narratur inoleviſſe in Hungaria *conſuetudinem, ſecundum quam Archidiaconi pro occiſis gladio ſive fuſte, vel alio armorum genere, ſeu veneno aut quocunque alio damnabili aut reprobato modo, conſueverant recipere unam marcham argenti, antequam ſic occiſi traderentur Eccleſiaſticæ ſepulturæ: quæ quidem conſuetudo ad eos qui fulmine percuſſi, fluminibus ſuffocati, exuſti incendio, arboribus oppreſſi, aut de equo cadentes, vel aliis ſimilibus ſeu fortuitis caſibus diem clauſerunt extremum, ſeu interiiſſe noſcuntur, extendi vetatur: ſed ſic defuncti, dummodo pœnitentes deceſſerint, vel in morte pœnitentiæ ſigna apparuerint manifeſta, ſicut alii Chriſtiani Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi jubentur.*

BIPEDILE, Machinæ jaculatoriæ ſpecies duobus pedibus innixa. Hiſt. MS. de Excidio Acconis: *Et ipſis ſic diſperſis cum Bipedilibus & communibus baleis quarellorum multitudinem emittentes.*

BIPENNUM, Biſacutum, Jano Ulitio ad Gratii Cynegeticum. *Bipennis* ſubſtantive & adjective ſumi à Latinis & eadem notione nemo eſt qui neſciat.

¶ BIPERT, *in duas partes dividit.* Vetus Gloſſ. San-Germ. num. 501. Latini dicunt *Bipartiri.*

¶ BIPERTATOR, ſimili notione, apud Rymer. tom. 1. *Cum Dominus dicat per Malachiam prophetam ſe non habere decimare antequam meſſores vel*

Bipertatores vel terragitores partes ſuas non decimatas receperint.

BIPERTIJOCUS. Vide *Jocus partitus.*

¶ BIPES, Forceps, Gall. *Ciſeaux.* Boncompagnus de Obſidione Anconæ cap. 4. apud Murator. to. 6. col. 931. *Intravit quidem repente mare, venienſque natando cum quadam Bipede in manu, cœpit abſcindere maximum canapum, qui ex una parte ligatus erat in prora navis Romani Marani, & ex altera in anchora, quam nautæ miſerant in portu.*

¶ BIPHARIA, i. e. bis nupta. Vocabul. Juris utriuſque; eſt pro *Biviria* vel *Bivira*, quæ duos viros habuit, vel habet. Vide *Biſera.*

BIPLEX. Gloſſ. Græc. Lat. Διπλοῦς, *Biplex, duplex.* Gloſſæ Iſidori: *Biplex, duplex. Biplicitas, Alterplicitas.* Gloſſ. MS. Regium: *Bilices, duplices.* At aliud eſt *bilex* in Gloſſis Lat. Græc. ubi exponitur δίμιτος. Infra: *Bilices*, δίπτυχοι. *Bilex* δίπτυκτον. Vide *Trilices.*

¶ BIRALL, Lapidis genus. Teſtamentum Rotherami Eborac. Epiſcopi an. 1498. in Lib. nigro Scaccarii pag. 673. *Item unum paxbred deauratum cum uno Birall in medio . . . . Item dedi eis unam crucem deauratam, ſtantem ſuper magnum lapidem de Birall.*

¶ BIRCUS, *Voluntas vitalis.* Papias.

¶ BIRETINUS. Vide poſt *Birrus.*

¶ BIRETTUM. Vide in *Birretum.*

¶ BIRLA, Eccleſia. Chartular. Matiſcon. fol. 96. an. circiter 1000. *Concedo ad ſupradictam Birlam Dei.* Qui poteſt dicat originem hujus vocis. An per abbreviationem *Birla* ſcribi aut legi potuit pro *Baſilica*!

BIRLAW. Vide *Bilage* & *Burlawa.*

BIRMANDUS, Monetæ minutioris ſpecies apud Leodienſes. Vide Magnum Recordum Leodienſe pag. 38. 126.

¶ BIRONATUS, Terebratus, foratus. Statuta Maſſil. p. 395. *Quod omnes bodii botarum ſive vegetum, quæ vendentur de cætero in Maſſilia à dictis boteriis ſint Bironati, & quod gargaillus ſit cairatus.* Hiſp. *Barrenar*, German. *Bohren*, Terebrare.

¶ BIRONERIUS, Vox Occitana, qui facit aut vendit terebras. Legitur in Catalogo MS. Sodalium Confraternitatis Nativitatis B. M. Virginis anno 1328. inſtitutæ in Eccleſia B. M. Deauratæ Toloſanæ.

BIROTUM, Vehiculum duabus rotis conſtans. *Birotum Carpentum*, in Miracul. S. Waldeberti Abbat. Luxovienſis num. 20. Chronicon Mauriniacenſe lib. 1. *Cum nimio tibiarum dolore laboraret... eo vehiculo quod vulgo Birotum dicitur circumferri... non erubuit.* Stephanus Tornacenſis Epiſt. 228. *Bigam autem ſeu Birotum mittere noluimus, quia fortaſſis aut oneri non ſufficeret, aut in paludibus clivoſis declinando in alteram partem ſe ſe cum ſarcina inverſaret.* Guibertus lib. 2. Hiſt. Hieroſ. capite ſexto: *Videres mirum quiddam & plane joco aptiſſimum, pauperes videlicet quoſdam bobus Biroto applicitis, eiſdemque in modum equorum ferratis ſubſtantiolas cum parvulis in carruca convehere.* Occurrit præterea apud Adon. & Uſuard. 11. Mart. & in Cod. Theod. leg. 2. & 5. de Curioſis, leg. 8. & 9. de Curſu publ. *Brouëte*, noſtris. Philippus *Mouskes*, in Philippo Auguſto:

Karaites ont quiſes, & cars.
Bouroüaites, ribaus, ſommiers,
Roncis, & jument, & coliers, &c.

Poëma MS. cui titulus, *le Honeſte fortune:*

Car pour repos, j'ay enfollure,
Pour le beautemps, j'ai engreſture,
Pour proviſion, des pouëtes,
Pour chariots branſlans, Brouëtes.

Will. *Guiart* an. 1304.

Viandes mettre ſur Brouëttes,
Et il oiſt bruire charettes.

Vide Chron. Flandr. cap. 79.

¶ Birota, Eadem notione. Annal. Benedict. to. 5. pag. 505. *In itinere onerariam Birotam reperit victualibus refertam.*

¶ Birotoea, Onus Biroti, Gall. *Brouettée.* Charta an. 1205. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 389. *Concedo dictæ Abbatiæ unam Birotœam brandæ ſeu brueriæ ad uſum furni ſui ſingulis ſeptimanis capiendam.*

¶ BIRRATUS, Birreta. Vide poſt *Birrus.*

BIRRETUM, Capitium, capitis tegmen, lineum tenue, ſtrictum forma ipſius capitis, Pontificum proprium fuit. Bulla Bonifacii VIII. PP. *Illudque* (Beneficium Eccleſiaſt.) *eidem Thomæ contulimus, ac non de ipſo per noſtrum Birretum præſentialiter inveſtimus.* Eadem verba habentur in Diplomate Roberti Cantuarienſis Archiepiſcopi apud Will. Thorn. p. 1969. Tradunt Chron. S. Martialis an. 1317. & Appendix ad Bernardum Guidonem, degradatum fuiſſe à Joanne XXII. PP. Hugonem Cadurcenſem Epiſcopum, ablatis Pontificalibus inſignibus, *videlicet annulo atque mitra, & cappa, cum Romana camiſia & Birreto.* Vita S. Henrici Epiſc. Upſalienſis, num. 5. *Tollens de capite S. Pontificis Birretum, quod geſtare conſueverat, impoſuit capiti ſuo.* Adde Geminianum in Vita B. Finæ Virg. n. 15. [Acta SS. Maii to. 1. p. 779.]

Birretum fuit etiam Doctorum. Nicolaus de Clemengis lib. de Studio Theologico: *Non cappa quippe doctorem facit, non Birreti magiſtralis impoſitio, non cathedra ſublimior, aut locus ſuperior.* At Italis commune fuit omnibus capitis tegmen. Academicis Cruſcanis *Berreta* ſic definitur: *Copertura del capo, diverſa dal capello, che ſi fa in varie foggie, e di diverſi drappi.* A *birrus*, deducenda vox videtur: nam ut *birrus* vel *birrum* veſtem qua corpus tegitur; ita *birretum*, eam veſtis partem quæ caput tegit, ſignificat: eſt enim diminutivum à *birrus.* Vide Jo. Villaneum lib. 6. cap. 71.

☞ Erat vero *Birretum* interius capitis tegmen, ita ſubter capitium *cappæ* diſpoſitum ut nonnihil ſuper humeros deflueret. Statuta Eccleſ. Aquenſis MSS. an. 1260. *Cum chorum intraverint Canonici clerici, & alii chorum frequentantes amoto caputio cappæ, almuſia ſive metlino & Birreto toto, &c.* Ibid. *Tempore autem illo quo cappam portabunt, poterunt portare de ſubtus Biretum, aut almuſſiam de panno.*

Beretum. Michas Madius cap. 25. *Ordinavit . . . quod Canonici cum Beretis in capitibus vadant ad divina.*

¶ Birettum, apud Rymer. to. 8. p. 117. col. 1. *Et quatuor duodenas Birettorum. Qui quidem mitra, ciphi, ewer, cultelli & Biretta, valorem centum & quinque librarum non excedunt.* An hic capitia poſſint intelligi, an non potius intelligenda ſint vaſcula, Gall. *Burettes*, judicet prudens lector. Agitur in laudato loco de jocalibus Epiſcopi.

BIRRIA. Archithrenius lib. 3. cap. 4.

Nudus in annoſo tunicæ ſqualore miniſtrat
Geta dapes, dum vile meri libamen in urbe
Birria venatur, pretio veſtitus eodem
Muricis ejuſdem, &c.

Idem lib. 4. cap. 14.

. . . . Nunquam
Birria ſufficeret, ubi defeciſſet Homerus.

BIRRUS. Hujus vocis variæ & prorſus diverſæ recenſentur notiones. Olim vero & priſcis Latinis *Birrus*, ſeu *Burrus*, color fuit rufus. Feſtus: *Burrum antiqui, quod nunc dicimus Rufum.* Gloſſæ veteres: Βυῤῥόν, ξανθόν, καὶ πυῤῥόν. Scholiaſtes Juvenal. ſat. 1. *Quod Græci coccum, Latini veteres Burrum appellant.* Gloſſæ Iſidori: *Birrus rufus. Lacerna burra*, in Actis S. Cypriani Mart.

Birrus præterea ſumitur pro quavis veſte, tunica, chlamyde. Papias: *Birrus, à Græco fit, veſtis, amphiballus villoſus.* [Acta SS. Benedict. Sæc. 2. pag. 105. in Vita S. Deicoli: *Ipſe vero utpote de itinere laſſus, antequam ſeſſum pergeret, Birrum ſuum, quem Græci amphiballum vocant, deponere voluit cauſa refrigerandi.*] Martianus Capella lib. 4. *Univocum eſt, quando duarum aut plurium rerum unum nomen eſt, & definitio, & veſtis. Nam & Birrus & tunica nomen veſtis habent.* S. Auguſtinus de Verbis Apoſt. ſerm. 18. cap. 10. de femina: *Si illi dixerit* (amatori) *nolo te habere tale Birrum, non habet: ſi per hiemem illi dicat, in lacerna te amo, eligit tremere, quam diſplicere.* S. Fulgentius lib. 3. ad Monimum, initio: *Accepto cujuſdam Birro & manibus retento. Birrus albus*, quo induebantur recens baptizati, apud Greg. M. lib. 7. Ind. 2. Ep. 5. Fulcherius Carnotenſis lib. 1. cap. 1. *Cruces quas in chlamydibus ſuis, aut Birris, ſive tunicis peregrini conſuebant.* Guibertus de Geſtis Dei lib. 2. cap. 5. *Crucis figuram ex cujuſlibet materia panni tunicis, Birris, & palliis iturorum aſſui mandavit.* Liber de Diſciplina Scholarium cap. 4. *Latenter ſub Byrro amphoram quandam detulit.* [Paſſio S. Thomæ Martyris apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 1739. *Quia interiorem hominem veſte Sacerdotali juxta hoc quod dicitur, Sacerdotes induam ſalutari, jam pridem induerat, nunc exteriorem indumento ſuperficiario ſub Birro ſecretius munivit.* Acta SS. Benedict. Sæc. 5. pag. 167. in Vita S. Odonis: *Et Birrum quo tegebatur more cappæ, per extremitatem apprehendentes oſculabantur.*] Artemidorus lib. 2. cap. 3. Χλαμὺς δὲ, ἣν ἔνιοι μανδύην, οἱ δὲ ἐφεστρίδα, οἱ δὲ βήριον καλοῦσι. Gloſſæ MSS. Ἐφεστρίδας, Ῥωμαϊκὰ ἱμάτια. λέγεται δὲ καὶ ὁ μανδύας, καὶ βίῤῥον.

Neque vero *Birrus* generatim tantum pro quavis veſte; ſed interdum pro lauta ac ſumptuoſa, quandoque pro vili etiam & craſſiori uſurpatur: ac pro ſumptuoſa quidem, quomodo *planeticarum atque birrorum* pretia ſimul ambitionemque declinaſſe veteres Monachos Ægyptios ſcribit Caſſianus lib. 1. de Inſtitut. Cœnob. cap. 7. Et in Concilio Gangrenſi can. 12. jubentur ii qui religioſam vitam ſectantur, τοὺς βήρους φοροῦντας Monachos à ſe abjicere: ubi Zonaras βήρους, τὰ σηρικὰ ὑφάσματα interpretatur: *birros* ſcilicet illos, quos *rigentes* & *fluentes* vocat Sulpitius Severus Dial. 3. cap. 14. *pretioſos* D. Auguſtinus Serm. 50. de Diverſis, quibus *Atrebaticos* & *Canuſinos* accenſet Vopiſcus in Carino. Regula S. Iſidori cap. 13. *Linteo non oportet Monachum indui, orarium, Birros, planetas, non eſt fas uti.* Statuta Joannis Archiep. Cantuar. an. 1279. *Inhibemus ne* (Moniales Ord. S. Benedicti) *de bruneto in poſterum unquam induantur, nec rugatas habeant tunicas, nec etiam Birrorum immoderantia veſtes ſibi faciant latitudine fluctuantes.*

Birrum fuiſſe antiquum Epiſcoporum habitum, cenſet Baronius ann. 261. ut primo veſti communi ſuperinduerent lineam, ſive lineum indumentum, quod vulgo *Rochetum* vocant, deinde vero ſolutam tunicam manicatam vel Dalmaticam, ac denique palliolum breve, ſeu *birrum*, humeros tantum & brachia tegentem. Id certe vix credam, cum *birrus* nihil aliud fuiſſe videatur quam veſtis, qua cæteri æque ac Epiſcopi utebantur, ex Scriptoribus qui *Birros* Epiſcopis tribuunt: in quibus ſunt S. Auguſtinus Serm. 2. de Vita Cleric. & Serm. 50. de Diverſ. Palladius in Hiſt. Lauſ. cap. 135. Vita S. Pelagiæ cap. 12. Gregorius Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 1. Meſſianus Preſbyter de Vita S. Cæſarii Arelat. pag. 251. ipſeque Cæſarius in Teſtamento ſuo, ubi *amicularis birri ſui* meminit, Turpinus in Carolo M. cap. 13. &c. Sed & Anonymus de Miraculis S. Thomæ Cantuarienſis, editus à Stapletono, *Rochetum* & *Birrum* unum idemque eſſe veſtimentum, indicat non uno loco.

Cum igitur *birrus* veſtis quævis fuerit, in viris majoris dignitatis, pro ſumptuoſa; in viris vero inferioris conditionis pro vili & craſſiori habitus eſt. Joannes de Janua: *Birrum, groſſum veſtimentum.* Gloſſ. Saxonic. Ælfrici: *Birras*, Unyme ðe hrægel, i. veſtis aſpera. Atque ita accipi debet in Epigram. *de Birro & Caſtoreo:*

Nominis umbra manet veteris, nam dicere Birrum,
Si Caſtor niteat, Caſtoreum nequeo.
Sex emptus ſolidis, quid ſit jam ſcire poteſtis:
Si mihi nulla fides, credite jam pretio.

Ejuſmodi igitur erant pretio viles *Birri*, quos ſervis adſcribit lex 1. Cod. Th. de Habitu quo uti oport. *Birri & Communes veſtes*, apud Attonem Epiſcop. in Capitulis cap. 82. & *Birri* qui Monachis tribuuntur apud Joan. Monachum l. 2. Vitæ S. Odonis Abb. Clun. p. 33. & apud Guibertum l. 2. de Vita ſua cap. 5. & in Geſtis Dei l. 2. c. 8. Gloſſæ MSS. Reg. Βήριον, ἔνδυμα μοναχικόν. Atque inde ortum, ut noſtri viles & groſſiores pannos *Bures* etiamnum dicant. Catholicon parvum: *Birrum, gros drap comme Bureau. Birratus, veſtu de Bureau.* Quam quidem Gallicam vocem hac notione videtur uſurpaſſe Eucheria, apud Pithœum lib. 1. Epigrammat. veter.

Nobilis horribili jungatur purpura Burræ,
Nectatur plumbo fulgida gemma gravi.

Ubi Editio viri doctiſſimi Jo. Mabillonii to. 1. Analector. habet *byræ*. Sed *de Birris* vide quæ congeſſere Salmaſius ad Tertulliani Pallium, Menardus ad Concordiam Regularum, Henſchenius ad Vitam S. Martiniani Anachoretæ c. 5. 13. Febr. Jacobus Gothofredus ad Cod. Theod. Octav. Ferrarius lib. de Veſtib. &c.

¶ Byrrhus, apud S. Auguſtinum Serm. 356. *Nemo det Byrrhum vel lineam tunicam ſeu aliquid, niſi in commune.*

Burellus, Panni ſpiſſioris ac vilioris ſpecies, noſtris, *Bureau.* Catholicon Armoricum, *Burell*, Gall. *Bureau, gros drap.* Lat. *Burum, unde buriatus, veſtu en Bureau.* Petrus Venerabil. in Statut. Cluniac. cap. 18. *Statutum eſt ut nullus ſcarlatas, aut barracanos, vel pretioſos Burellos, qui Ratiſponi . . . fiunt, habeat.* Regula Templariorum c. 20. *Veſtimenta unius coloris ſemper eſſe jubemus, v. g. alba, nigra, vel etiam Burella.* Cap. 21. *Habeant igitur nigra, . . . aut quod vilius unius coloris comparari poteſt, videlicet Burella.* [Literæ an. 1319. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 258. *Item, de lanis, de quibus conqueruntur cives, quod gentes regiæ non permittunt eas extrahi de Lugduno, cum tamen ſint lanæ groſſæ ad faciendum Burellos.* Charta Petri Abbatis S. Crucis de Talmundo an. 1366. de officio Aquarii: *Anno quolibet tenebitur facere & miniſtrare omnibus & ſingulis Religioſis . . . pro veſtiario*

tres alnas cum dimidia boni panni & ſufficientis rouſſeti ſeu Burelli, &c.] Vide Hiſtor. S. Martini de Campis pag. 33. Le Roman *de Garin*:

Je n'ai que fere ne de ver, ne de gris,
Trop a Buriaux li miens pere Heruïs.

[Teſtamentum Philippi III. Franc. Regis to. 9. Spicileg. Acher. pag. 270. *Por Buriaux & ſollers acheter à departir à povres en nos demaines.* Codex MS. reddituum Epiſcopatus Autioſſid. anno. circiter 1290. exaratus: *Quilibet draperius, qui tenuerit mulierem annum & diem, debet quatuor ulnas de Buriau.*] In Chronico W. Thorn. pag. 1915. leg. *burau*, pro *buran.* Et apud Pontanum lib. 7. Hiſt. Dan. pag. 416. *Panni burelli*, pro *borelli.*

Birratus, *Birro indutus*, Joanni de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. *Birratus, veſtu de Bureau.* Vide Matth. Villaneum lib. 9. cap. 30.

Birratus. Provinciale Cantuarienſis Eccleſ. lib. 3. tit. 1. *Ut quilibet Clericus conſtitutus in ſacris ordinibus veſtem exteriorem gerat diſſimilem militari vel laïcali, utpote anterius vel poſterius non Birratam, vel ſaltem ex forma ſua militari vel laïcali congrua honeſtate diſſimilem.* Ubi Lindwodus *veſtes Birratas ſciſſas ſive diviſas aut complicatas*, interpretatur: Hinc forte noſtri dicunt *Birbaré*, pro *variegatus.*

¶ Birreta, veſtis *Birrata.* Capitulum Ciſterc. an. 1427. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1577. *Omnibus & ſingulis tam Abbatibus quam Monachis ac etiam Converſis ... inhibet generale Capitulum ... ne de cetero per villas & loca judicum ... ſine cucullis vel cappis incedant, quodque Birretas poſtquam vel itinerando tunicas curtas & fœderatas atque ſciſſas ante & retro, gipones & cetera indumenta ſeu etiam calciamenta, quæ ordinis honeſtatem deformant, ſtudeant penitus amovere, atque ſe deferant magis religioſe.*

¶ Biretinus. Conſtitut. Cardinalis de Mendoſa cap. x. to. 4. Concil. Hiſp. pag. 28. *Audivimus quod plures Eccleſiaſtici ... incedunt inhoneſte & indecenter, geſtantes parvas coronas juxta ſuum ordinem, cum capillis effuſis & barba promiſſa, ac palliis brevibus & apertis, & ſine Biretinis, ac quod pejus eſt, aliquando cum veſtibus ſæcularibus, &c.* Dubitari poteſt an pro *Birrus*, vel pro *Birretum* hic accipienda ſit vox *Beretinus.*

Birrati, dicti Monachi Carmelitæ, vulgo *les Freres Barrez.* Tractatus de Ordinib. relig. in to. 1. Monaſtici Anglic. *Albertus Patriarcha fecit regulam Fratribus qui Stragulati, Radiati, & Birrati vocabantur.* Walſinghamus pag. 49. & Henr. Knyghton. lib. 3. cap. 1. *Honorius IV. PP. 4°. Papatus ſui anno mutavit capas Fratrum de Carmelo in purum album, quæ prius erant ſtragulatæ, radiatæ, & Birratæ.* Ordericus Vitalis lib. 8. pag. 711. de ſimilibus ſuæ ætatis Monachis: *Inuſitata quoque pannorum ſectione ſuorum ab aliis diſcrepare appetunt.* Carmelitarum *birrata* vel *barata*, ſeu radiata pallia habes apud virum doctiſſimum Danielem Papebrochium ad 8. April. pag. 799. Vide *Radiati*, & *Barrati Fratres.*

¶ BIRRUARIUS, Apparitor. Concil. Hiſpal. an. 1512. *Mandamus ut ab illis qui ſtabunt in plateis & cœmeteriis, vel ludendo in ſuis domibus vel cauponis... tempore quo celebratur Miſſa major diebus Dominicis & Feſtivis, noſtri barigelli & exequutores ſeu Birruarii noſtrorum Judicum Eccleſiaſticorum ... ſolvi faciant ab unoquoque pœnam dimidii regalis.*

BIRSA. [*Corium bobis*, id eſt, bovis. Vet. Gloſſ. San-Germ. num. 501.] Vide *Byrſa.*

BIRSARE. Vide *Berſare.*

¶ BIRSARIUS, Venator. Vide *Berſarii* in *Berſa.*

¶ BISA, Septemtrio, Aquilo, Gall. *Bize.* Modo dicitur de Aquilonari vento, modo de ipſa orbis parte Aquiloni ſubjecta, ut apud Vivarienſes & Valentinenſes. Denominatio nobilis Ludovici *de Veras* de Rupeſalva an. 1523. in Inventario 18. cap. 41. de Vouta fol. 31. verſo: *Et confrontat à Biſa cum pratis nobilis Nobe de Ruppeſalva &c.* Ibidem: *Confrontat ab Oriente cum domo ipſius de Veras, & à Biſa cum pratis nobilis Nobe de Ruppeſalva & à vento cum terris dicti Ludovici de Veras, & à ſolis occaſu cum terris nobilis Nobe de Ruppeſalva.* Ubi liquet per *Biſam* Septentrionem, per *Ventum* Auſtrum aut meridianam mundi partem ſemel atque iterum deſignari.

☞ Pontanus cap. ult. libri 4. Origin. Gall. ubi de ventis, hæc habet de originatione vocis *Biſe:* Denique Septentrionalis, quem Angli, aliique omnes, & ipſe Magnus Carolus *Noort*, & *Noorden*, nominat, Gallis eſt *Vent de Biſe.* Quo uno abire à nobis videntur, & uſitatam Latinis *Boreæ* vocem quodammodo æmulari. Sed ita res neutiquam ſe habet. Immo verum, vetuſque Teutonicum idem eſt: & fortaſſe inter ea ventorum nomina, quæ, ut barbara, reformaſſe Carolum dicit Eginhardus, reponendum. Nam *Bieſen* & *Biiſen*, æſtu agitari, Belgis ſignificat. Scarabeum quoque alis ſtrepitantem, & cum impetu ſe motitantem *Biesbout* Flandris hodieque dici, Gloſſaria ejus Linguæ indicant. Eſt & Latinum Pſalterium cum interpretatione Germanica vetuſtiſſima, ut pote Ludovici Pii, aut illis temporibus concinnata, in quo *Biſa* pro *Turbine* poſitum diſerte legitur. Unde & Lipſii Gloſſariolum ex eo collectum: *Biſa, Turbo:* ut Gallis, *Vent de biſe.* Huc uſque Pontanus, cui Menagius non aſſentitur. Huic magis placet opinio Huetii, qui *Biſam* à Gallico *Bis*, Niger, deducit. Hæc ſunt Huetii verba: Septentrionem Veteres caliginoſum, & denſis tenebris obſitum cenſuerunt. Ideo ζόφον apud Homerum, Strabo Septentrionem interpretatur. Tibullus Panegyrico ad Meſſalam, de Septentrione: *Illic & denſa tellus abſconditur umbra.* Arabes quoque mare Septentrionale, *tenebroſum* appellant. Ita Geographus Nubienſis. Hinc & Aquiloni vento nomen: Aquilus enim color, niger eſt. Gloſſarium: *Aquilum*, μέλαν, ὡς ὁ Αὐκύλλιος. Suetonius opponit candido. Feſtus, *fuſcum* & *ſubnigrum* interpretatur. Eodem ſenſu dixit Plautus, *Corpus aquilum.* Eidem dicitur & *aquilo.* Nos Galli dicimus *la Biſe*, pari ſignificatu: nam Gallice, *Bis*, nigrum ſonat. *Les Rebours de* Mathiolus:

Se les femmes blanches & Biſes,
Hantent voulentiers les Egliſes.

Le Roman *de la Roſe:*

Après tous deux ſe tint franchiſe,
Qui ne fu brune ne Biſe.

Denique in quibuſdam Galliæ noſtræ regionibus ventus Thraſcias, *niger* vocatur.

BISACCIA, Bisacia, Mantica duas peras, ſeu duos ſaccos habens, Italis *Biſaccia*, Gallis *Beſace. Saccia* quippe pro *Saccus*, interdum etiam uſurpatur. Gloſſ. Græco-Lat. Σάκκος, *ſaccia*, *ſaccus.* Gloſſ. MS. Regium, & Papias: *Biſaccia*, *ſarcina*, *mantica.* Regula Magiſtri cap. 1. *Mox & ipſe reconſignare Biſacias cogitur.* Cap. 58. *De componendis ſarcinis animalium, vel de conſtrictione oneris Biſaciarum ſuarum reddantur ſolliciti.* Adde cap. 79. *Biſacium* dixit etiam Petronius, ut Δισάκιον Nicetas Choniates. [*Biſaccus* in Actis SS. Junii to. 2. p. 1101.]

BISACUTA, Securis duplicem habens aciem, vel telum, quod utrimque acutum erat. Gloſſarium Cambronenſe: *Biſacuta, ferramentum quoddam utrinque incidens.* Willelmus Brito lib. 2. Philippid. pag. 115.

Aſcia dum dextris, Biſacuta, ſecuris, & enſis
Fulminat.

Et infra:

... Nunc clavâ caput, nunc vero bipennis
Excerebrat, ſed nec Biſacuta, ſudiſve vel haſta
Otia vel gladius ducit.

Bracton. lib. 4. *Arma moluta plagam faciunt, ſicut gladius, Biſacuta, & alia hujuſmodi.* Fleta lib. 1. cap. 33. §. 7. *Fecit eidem unam plagam mortalem... de quadam Biſacuta.* [Paſſio S. Thomæ Mart. Cantuar. Archiep. apud Marten. Anecd. to. 3. co. 1743. D. *Nec mora redeunt in loricis evaginatis gladiis quatuor canes aulici, quos prædiximus, necnon & bucellarii cum Biſacutis & utenſilibus ceteris commodis ad ſcelus, quod animo conceperant, pariendum.* Ibidem col. 1744. C. *Accelerans igitur quidam præ ceteris plenus ſcelere, Biſacutam ſacro pectori impoſuit.*] *Securis Scotica*, quæ & *ſecuris biſacuta*, apud Walſinghamum pag. 105. πέλεκυς δίςομος, in Gloſſ. Gr. Lat. τζικούριον δίςομον, apud Leonem Imp. in Tacticis cap. 6. §. 11. Δίςομος ἀξίνη, aliis, quod ex utraque parte habeat aciem. Ῥομφαία δίςομος, in Apocal. cap. 1. exponitur *gladius bis acutus* à S. Hieron. Epiſt. 1. *Gladius bifrons ſermo Dei*, in Actis S. Saturnini & ſocior. num. 3. Tradit Joannes Villaneus lib. 5. c. 36. Comiti Guidoni, à quo *Conti Guidi* Italici originem ducunt, *Biſacuti* cognomen inditum, propter crebra maleficia ab ipſo & ſuis perpetrata: *Fu ſopronominato Beſanguë per ſo maleficio è de ſuoi.* Le Roman *de Rou MS.*

Li Carpentiers qui emprés vindrent,
Grans coignies en leur couls tindrent,
Doloüeres & Beſagües,
Orent à lour coſtez penduës.

Vetus Poëta Gallicus qui vivebat an. 1376.

Trop bien feſoit la Beſaguë,
Qui eſt par les deux becs aguë.

Alter:

A la grant Beſaguë que le vieillart porta,
Le conneut maintenant, cele part aprocha.

Bizachius, Eadem notione. Hormannus Cæſareſburg. tit. de Bellicis: *Bizachius eſt atrox telum apud Turcas.* Neſcio an illud, quod βυζομάχαιρον vocat Nicetas Choniates in Notis Wolphianis pag. 377. 2. Edit.

Besogium. Conſuetudines Monaſterii de Regula, ſeu *de la Reole*, in Aquitania, tom. 2. Bibl. Labbei: *Nemo cultellum, enſem, lanceam, ſpiculum, Beſogium, neque gladium in contentione trahat.* Ubi legendum *beſagium*, ut ſit quod nos dicimus *Beſague*.

Bisacutus, Sarculi ſpecies. Vita S. Antonii num. 67. *Rogavit unum de advenientibus, ut ſarculum ſibi cum Biſacuto & frumento deferret.* Ubi Græc. δίκελλαν καὶ πέλεκυν, καὶ σῖτον ὀλίγον. Vita S. Frontonis Abb. num. 2. *Deferenteſque ad eremum ſecum parva olerum ſemina, & Biſacutos parvuloſque ſarculos, unde humum defoderent, profecti ſunt, &c.*

¶ BISÆNUS, χοῖρος ἑξάμηνος: *Porcus Semeſtris.* Supplementum Antiquarii.

¶ BISALUS, Lapis cui duo ſunt anguli. Agnellus lib. Pontif. apud Murator. tom. 2. pag. 106. col. 2. A. *Nocte una tanta allata ſunt omnia paramenta, calces & latercula, petras & Biſalos, lapides & ligna, columnas & laſtras, arenam & ſabulos in una nocte, ut dixi, præparaverunt vectores, quanta vix in undecim lucinis laborare potuerant.* Ibidem pag. 123. col. 2. A. *In aſpectu ipſorum pyramis tetragonis lapidibus & Biſalis in altitudinem quaſi cubitorum ſex.*

BISAMUM. Vita S. Eulogii: *Unxi pretioſum corpus nardipiſtico pretioſo, ac diverſo thymiamatum genere, amomo, balſamo, Biſamoque commiſcens.* Incertum quid ſit hoc loco *biſamum*. Codex alter habet *viſamo*. In Gloſſ. Græc. Lat. lego ὑποβάλσαμον, *aſamo opopalſamum*. Ita etiam præfert MS. Codex, niſi quod *opupalſamum*, habet.

BISANTIUS. Vide *Byzantius*.

¶ BISAVIUS, Proavus. Commemoratorium anni circiter 780. ex Archivo S. Victoris apud Marten. Ampliſſ. Collect. tom. 1. col. 41. *Quando Provincia revellavit contra Biſavio veſtro Pipino.* Vide *Biſavus*.

BISAVUS, Proavus, Italis *Biſavo*, noſtris *Biſayeul*. Occurrit in Charta Ludovici II. Imp. in Chronico Farfenſi pag. 665. in Charta Garſiæ Regis Navarræ æræ 1083. apud Anton. *Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti tom. 3. & in alia Longobardica apud Ughellum tom. 3. Italiæ ſacræ p. 29. Vide Ambroſium Moralem lib. 13. c. 46. & Oyhenartum in Notitia Vaſconiæ p. 293. & ſeqq.

BISCAMBIUM, Idem quod *Cambium*, Permutatio. *Biſcambiare*, Permutare, in Conſuetud. Toloſæ 4. part. tit. de Feudis, art. 27.

¶ BISCAZIA, Ludus aleatorius, Gall. *Breland*, Italis *Biſcazza* & *Biſchenca*. Synodus provincialis Pergami an. 1311. apud Murator. tom. 9. col. 548. *Statuimus & firmamus quod nullus Clericus ſeu perſona eccleſiaſtica in domibus eccleſiæ vel alibi ludum vel Biſcaziam retineat taxillorum, aut patiatur per aliquem retineri.*

BISCHATIA, [Idem quod *Biſcazia*.] Statuta Veron. l. 4. c. 12. *Quæcunque dicta ſunt de ludo taxillorum, eadem intelligantur de ludo Biſchatiæ, & quocunque ludo alio fortunæ.*

BISCIALIS Vermis. Sanutus lib. 2. part. 4. c. 12. *Navigium in aqua dulci melius conſervatur quam in ſalſa: nec à vermibus Biſcialibus ſuſcipit læſionem.* Italis, *biſcia*, eſt coluber, anguis, ſerpens, ſic dictus à ſibilo, quem emittit, cum celerius repit, ac excedit, inquit Landinus. Aliter cenſet Cl. Menagius in Orig. Italicis, quem conſule. Proinde *Biſcialis vermis*, eſt vermiculus, qui naves perforat.

BISCOCTUS, [Panis nauticus, Gall. *Biſcuit*.] Vide *Panis*

¶ BISCOETUS, pro *Biſcoctus*, ut puto. Statuta Maſſil. pag. 475. *Illud etiam adjungimus, quod nullus cargator* (navis) *Biſcoëtum faciat, vel fieri faciat, vel patiatur in domo ſua, vel per ſuos, & ſi contra venerit in x. lib. Reg. puniatur.*

¶ BISCORNUTA. Vaſis ſpecies, qua vindemiæ colliguntur & feruntur racemi. Tranſactio inter Capitulum S. Juſti Lugdunenſis & habitantes parochiæ S. Petri ... in Dumbis an. 1493. ex Archivo ejuſd. Capit. *De decem Biſcornutis ſeu bennis debent unam Biſcornutam ſeu bennam pro decima.*

BISCOTA. Statuta Veronenſia lib. 4. c. 33. *Nec aliquod vas calcinatorium, ſeu moltirorum, nec Biſcotarum ponere, &c.*

¶ BISCOTELLUS, Cruſtulum, Gall. *Biſcuit*. Acta SS. Aprilis tom. 1. pag. 190. in Vita S. Franciſci de Paula: *Qui pomo & Biſcotello à B. Patre miſſis convaluit.*

¶ BISCOTH, Panis nauticus, ſic dictus, quod bis coquatur. Bernardi *de Breydenbach* Iter Hieroſol. p. 197. *Nec alia nobis erat aqua niſi in utribus corrupta, nec panes alii niſi paximates ſive Biſcoth.*

¶ BISCOTTUM, Eadem notione. Epiſtola Seneſcalli Provinciæ an. 1326. *Ipſi pro viginti diebus ſe muniant de Biſcotto cum cotta.* Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1218. apud Murator. to. 8. col. 1091. *Et invenerunt Chriſtiani in dicto campo papiliones... boves & aſinos, Biſcottum, &c.*

BISELLIUM, Sella amplior quæ duabus ſellis conſta, ut apud Varronem lib. 4. de Lingua Lat. vel quæ tam ampla eſt, ut duos ſeſſores capere poſſit. in Gloſſ. Lat. Græc. διέδριον, ſeu δίεδρον, dicitur; δίεδρον vero in Gloſſ. S. Benedicti *Subſellium* exponitur. Notæ Tyronis p. 164. *Selliſternium*, *Biſellium*, *Subſellium*. Euſtathius ad Iliad. λ. δίφρον & δίοχον apud Pauſaniam dici, auctor eſt, ἀπὸ τοῦ δύο φέρειν, & ἀπὸ τοῦ δύο ἔχειν. Poſtea pro quacumque ſella hæ voces uſurpari cœptæ: nam apud Heſychium δίεδρα exponitur καθέδρα: apud Suidam διέδριον, καθέδριον, ubi Anonymi locum hunc profert: Αὐτὸν διεδρίῳ κατὰ τὰς οἴκους τῶν λεγομένων σχολῶν εἰσεκόμιζον. Nuper reperta eſt in Italia vetus Inſcriptio, qua innuitur Q. Largennium Reip. Piſanæ certam pecuniæ ſummam contuliſſe *ob honorem Biſellii.* Similem aliam, quæ Sueſſæ exſtat, deſcripſit Ughellus tom. 6. Ital. ſacr. pag. 670. ubi *honor Biſellii* quibuſdam videtur idem eſſe qui olim *ſellæ curulis* apud Romanos. Alii exiſtimant *honorem Biſellii* referri debere ad facultatem ſedendi in theatris & ſpectaculis in ampliori ſella. Nam, ut eſt in leg. un. Cod. Theod. de Uſu ſellarum, exceptis aliquot vilioribus perſonis, *uſus ſellarum*, & *ſedendi ac conveniendi in publicum facultas*, omnibus data erat. Quarum quidem ſellarum in theatris meminerunt Martialis lib. 5. Epigram. 14. Tertullian. de Spectac. & alii. Inde vero qui hoc honore donabantur, *Biſelliarii* dicti videntur in veteri Inſcript. apud Gruther. pag. 1099. 2. CN. PLÆTORIO VI. VIRO. AUGUSTALI. BISSELLIARIO. HONORATO. ORNAMENTIS. DECURIONAL. Exſtat alia pag. 1003. 6. ubi alterius *Biſelliarii* æque mentio occurrit.

BISENE, [Præſtatio quæ ob facultatem juncos cædendi domino perſolvitur, Belgis *Biſen* vel *Bieſen*, Gall. *Jonc.*] Charta Euſtachii Comitis Boloniæ an. 1122. *Necnon ab omni prorſus exactione liberam fecimus, præter decimam & foſſatum, ſic tamen ut de eodem foſſato demonſtratio illa quæ Biſene vocatur, nullatenus exigatur.* [Apud Miræum tom. 1. pag. 84. Edit. 1723. legitur *Beſene* pro *Biſene*.]

BISEXTIALIS OLLA, apud Marcellum Empiricum c. 15. p. 108. *Manipulum tenerum corticæ unipetiæ in ollam rudem Biſextialem cum aqua mittes, &c.* Vas forte 12. unciarum capax, vel duos ſextarios continens.

¶ BISEXTILIS, BISEXTUS. Vide *Biſſextus.*

¶ BISIUS. Vide *Biſus.*

BISLONGUS, *Oblongus, qui in medio dilatatur*, Ugutioni, Gall. *Berlong.*

BISMALVA, Herbæ ſpecies, [Gal. *Guimauve.*] Capitulare de Villis c. 70. *Biſmalvas, id eſt, alteas.* Robertus Stephanus *Biſmalva* putat dici pro *Viſcomalva*, quia ex ejus radice viſcus parabatur. Rectius aſſerit Salmaſius ab *Ibiſco-malva* factum *Biſmalva*: qua de re Menagium conſule in Origin. Gall. ad vocem *Guimauve.*

BISMO. Chronicon Fontanellenſe c. 15. *Hic dedit in Eccleſia B. Petri cruciculam auream 1. in aures 6. fibulam 1. annulum aureum 1. Biſmonem 1... calices argenteos 3.* Forte *bacinonem*, ſeu *bacinum.*

BISNEPTIS, Abneptis, in Charta Hiſpanica æræ 1111. apud *Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti to. 6. p. 450.

BISOMUM, Sepulcrum quod duo corpora, σώματα, capiebat: antiquis enim etſi plura ſimul eodem tumulo corpora inferendi mos eſſet, ita tamen ponere conſueverant, ut alterum alteri non ſubſterneretur, ſed ſibi invicem ordine ſuccederent, reſponderentque, loco tamen diſcreta eſſent, ut obſervat auctor Romæ ſubterraneæ lib. 1. c. 26. quod ſcilicet mortuorum quietem interturbari minime debere, exiſtimarent. Ammonius de ſanctis Monachis Sinaïtis p. 129. Οὕτινα πάλιν βαστάζαντες ἔθαψαν, οὐ μετὰ τῶν ἁγίων, ἀλλὰ χωρὶς εἰς ἕνα τόπον πλησίον αὐτῶν, ἵνα μὴ πάλιν ἀνοίξωμεν τὸν τάφον αὐτῶν, καὶ ὄχλησιν ποιήσωμεν τοῖς ἁγίοις καὶ μάρτυσιν τοῦ Χριστοῦ. Concilium Autiſiod. can. 15. *Non licet mortuum ſuper mortuum poni.* Id etiam vetatur in Concilio Matiſcon. II. can. 17. in Statutis S. Bonifacii Archiep. Mogunt. c. 19. & in Capitul. Caroli Mag. lib. 6. c. 195. &c. Vetus Inſcriptio Beneventi: PP. ÆLIUS VENERIANUS. HOC VAS BISOMUM SIBI ET FELICITATI SUÆ POSUIT ET. TRIBUNAL EX PERMISSU PONTIF. PERF. Epitaph. in Cœmeterio Calliſti Romæ: BONIFACIUS QUI VIXIT ANNIS XXIII. ET II.... ES. POSITUS. In BISOMUM IN PACE. SIBI. ET. PATR. SUO. Laudatur Epitaphium aliud, quod Romæ exſtat ad S. Laurentium extra muros, à V. C. Jacobo Sponio in Itinerario to. 3. p. 13. hiſce verbis conceptum: THEODORA VIXIT ANNOS XXI. M. VII. D. XXIV. IN PACE EST BISOMV. &c. Ejuſmodi ſepulcrorum meminit Gregorius M. lib. 3. Dialog. c. 23. Vide *Triſomum*, & *Quadriſomum*, & Salmaſium ad Solin. p. 1207. *Duplex tumulus*, in veteri Inſcriptione Lugduni videtur appellari, quod alii Biſomum vocant: *Et memoriæ æternæ Latinæ Galatiæ N. Græc. femin. ſanctiſſimæ, quæ vixit annis 30. ſine ulla animi læſione Q. Julius Hylas conjugi piiſſimæ, quem tumulum duplicem poſuit, & ſibi vivus poſteriſque ſuis & ſub aſcia dedicavit.* Σῶμα vero pro reliquiis corporis, & cineribus, uſurpari colligitur ex titulo Chyndonactis: Μίθρης ἐν ὀργάδι τὸ σῶμα καλύπτει Χυνδώνακτος ἱερέων ἀρχηγοῦ. Nam in eo ſepulcro oſſa tantum & cineres in olla vitrea reperta. Vide *Soma.*

¶ BISONTES, Boves feri, Bubali, Gall. *Buffle*, & *Biſon* iis qui agunt de ſcutis gentilitiis. Locus eſt in *Urus.*

BISPATENTIA, *Duas valvas apertas habentia.* Papias. Gloſſ. Lat. Græc. *Bipatens*, διχάνοικτος. Ita emendant viri docti.

¶ BISPELLIO, pro *Veſpillo.* Vide *Copiatæ.*

¶ BISPELLO, Idem, νεκροφόρος. Gloſſ. Lat. Gr.

¶ BISPIA, Epiſcopatus, lingua veteri Occitana, ſeu Palatium Epiſcopi. *In Biſpia*, in Charta Raymundi Comitis Toloſ. an. 1194. ut refert Deyronus Antiq. Nemauſ. pag. 132. in 4°. Sic *Biſpe de Neſmes* dicitur pro Epiſcopus Nemauſenſis in Homagio anni 1174. Occitane exarato inter Schedas Cl. D. *de Mazaugues.*

1. BISSA, ex Gallico, *Biche*, vel *Biſſe*, Cerva major. Inquiſitiones de ſtatu foreſtarum Edwig. III. *Ceperunt unam Biſſam in foreſta.* Mox: *Et duos vitulos Biſſarum.* Aliæ Inquiſitiones ann. 1170. apud Gervaſium Dorobernenſem: *Et de his qui in foreſtis ſuis foriſfecerunt de cervis & Biſſis, & aliis beſtiis ſalvagiis.* Monaſticum Anglican. tom. 2. pag. 592. *Omnes decimas de piſcariis meis, & de cervis, Biſſis, & porcis quos canes mei capient de mo-*

tu meo. [Rymer. tom. 5. pag. 828. col. A. *In foreſta noſtra . . . decem & novem cervos , quatuordecim Biſſas , decem & ſeptem vitulos . . . cepit.*] Philippus *Mouskes*, in Hiſt. Francor. MS. de Guillelmo Rufo Rege Angliæ :

Et quant vint al cief de ſept ans ,
Si fu le bos crus & grans
Ciers i mit , & Biſſes , & dains ,
Puis connins , lievres , & ferains , &c.

2. BISSA , *Corrigia*, in Gloſſ. Arabico-Lat. Flagellum. Cyrillus in Lexico : φραγέλλιον , βίτζα. Scholiaſt. Oppiani : Μάϛιγες , βίτζας. Vide Meurſii Gloſſ.

¶ BISSACIA , Mantica duas habens peras. Statuta Equitum Theutonicorum cap. XIV. apud Raimundum Duellium Miſcellan. lib. 2. pag. 27. Vide *Biſaccia.*

¶ BISSACULUS , Qui geſtat peram. Menoti Serm. fol. 124. v°. *Viſi ſunt ibi Biſſaculi S. Franciſci, &c.*

¶ BISSANTIUS , Nummus aureus ab urbe Byzantio ſic dictus. Spicil. Acher. tom. 2. pag. 511. *Septem millia Biſſantiorum , &c.* Vide *Byzantius.*

¶ BISSE , *qui & Bes dicitur quaſi bis triens, vel triente demptus ; nam novem unciis conſtat , quique ſic ſcribitur* SS . Papias MS. qui male ſupputat. Duæ tertiæ partes aſſis non efficiunt novem , ſed octo tantum.

¶ BISSELLUS. Vide *Buſſellus* poſt *Butta.*

BISSENI. Innocentius III. PP. lib. 15. Epiſt. 7. *Cogent inſuper Regis* (Hungariæ) *ſagittarios & Biſſenos ad decimas integre perſolvendas.* Ubi vir doctus Biſſenos à *biccellis* , id eſt , haſtulis amentatis deducit. At malim hoc loco intelligi *Biſſenos*, populos ita dictos, Iſtri accolas , Ungaricæ gentis hoſtes olim acerrimos , ut auctor eſt Bonfinius dec. 2. lib. 1. quorum præcipua arma fuere arcus & ſagittæ toxicatæ , teſte Thwroczio lib. 1. c. 43.

¶ BISSETUS. Vide *Buſſellus* poſt *Butta.*

¶ BISSEXTILIS. Vide in *Biſſextus.*

1. BISSEXTUS , Infortunium, malum ſuperveniens , vulgo etiam noſtris hac notione. Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 882. *Tunc Biſſextilis erat annus , ac ſicut vulgo audivimus , ſuper proditores revera corruit Biſſextus.* Lib. 13. pag. 905. *Hic tumultuoſus annus vere Biſſextilis fuit , & tunc ultimus in ordine concurrentium Biſſextus cucurrit , at ut vulgo dicitur , Biſſextus ſuper Regem & populum ejus in Normannia & Anglia cecidit.* Vulgaris etiamnum loquendi formula , *le Biſſexte eſt tombé ſur une telle affaire,* cum res illa male ceſſit. Joannes Molinetus in Calendario fol. 101.

Pour ce que Biſſextre eſchiet ,
L'an en ſera tout debauſchiet , &c.

Notum autem ex Macrobio lib. 1. Saturn. cap. 13. infauſtum Biſſextum ſæpius Romanæ Reip. fuiſſe. Ammianus lib. 26. Vel videri *die ſecundo, nec prodire in medium voluit , Biſſextum vitans Februarii menſis tunc illuceſcens , quod aliquoties rei Romanæ fuiſſe cognorat infauſtum.*

¶ Bissextilis annus , Eadem notione , apud Marten. Anecdot. tom. 4. col. 247. A. in Concilio Trevir. ann. 1310. *Fructus præbendarum ſuarum per annum unum & poſt eorum obitum ſibi retinere & appropriare contendunt , annum talem , qui juxta hoc pro ſucceſſoribus & Eccleſiis Biſſextilis ,* (id eſt infelix , infructuoſus) *dici debet, annum gratiæ nuncupantes , &c.*

2. BISSEXTUS , Exactio , neſcio quæ ab Epiſcopis fieri ſolita. Synodus Pictavenſis ann. 1280. cap. 111. *Monemus in generali quod de Biſſexto & aliis juribus Epiſcopalibus reddant nobis , vel mandato noſtro , item de ſynodo , parata , & aliis juribus Archidiaconorum , Capicerii , & aliorum Prioratuum Eccleſiæ noſtræ ſibi* (ſic) *ab his qui ad ea tenentur ſatisfactum , antequam recedant* (è Synodo.)

¶ BISSICCIA , Mantica , Gall. *Beſace.* Vide *Bargilla.*

¶ BISSILLABUS , pro *Diſſyllabus* , apud Acherium tom. 6. Spicil. pag. 135.

¶ BISSILTES , *Porcus fiſſis ungulis.* Papias MS.

¶ BISSINACHA , *Veſtis eſt candida , confecta ex quodam genere lini groſſioris.* Vetus Gloſſ. MS. San-German. num. 501.

¶ BISSULCUM, *Utraque parte ſulcatum.* Papias MS.

BISSUMARE , *Bis tranſire , à bis , & ſumo.* Ita Ugutio MS.

BISSUS , [f. pro *Byſſus* , ſeu Ornamenta byſſina.] Monaſticum Anglicum tom. 2. pag. 430. *Supertunica vel toga ampla ſit & rotunda , undique clauſa , cum cruce de nigro ſignata , ſine Biſſis & decenti longitudine.*

¶ BISTAPIA , Stapia, Stapha, Staphia , Stapeda , Stapes, Stapedium, Gall. *Etrier.* Voces à veteribus & melioris notæ Scriptoribus nunquam uſurpatæ , ne ab ipſo quidem S. Hieronymo. Hac de re audiendus eſt Philibertus *de la Mare* Senator Divionenſis in Vita Claudii Salmaſii nondum edita : Fulcra illa ferrea equis inſcendendis & pedibus equitum ſuſtinendis reperta , in uſu fuiſſe D. Hieronymi temporibus opinabatur (Salmaſius) atque ita ſcripſit ad Spartiani Caracallam , errore non novo , quem primus in rempublicam Litterarum invexit Hieronymus Magius Miſcellaneorum ſuorum lib. 2. cap. 14. ubi ſic loquitur: *Quamquam autem verum eſt , Antiquos Stapias nullas habuiſſe , non eſt tamen negandum , adeo non vetuſtis , nec etiam nobis vicinis temporibus , harum uſum agnoſci. Memini enim me in D. Hieronymi epiſtolis non* Stapiæ , *ſed* Biſtapiæ *invenire mentionem : inquit enim , ſi memoria non labat , ſe cum quaſdam accepit litteras* , jumentum conſcenſurum , jam pedem habuiſſe in *Biſtapia.* Quaſi *biſtapia* nomen tunc fuerit equeſtris illius adminiculi. At hæc quæ pro Hieronymianis verba obſtruſit, non immerito memoriæ diffidens Magius , in toto Hieronymo nuſquam occurrunt : quia tamen Hieronymi epiſtolas laudans , epiſtolarum locum non laudaverat , conſecuti Magium Scriptores fidem ei habere quam rei veritatem operoſius indagare maluerunt. Sic illa de *biſtapiæ, ſtapiæ* vel *ſtapedis* apud Hieronymum mentione datatim recepta opinio inolevit , cum revera ſcanſi illius inſtrumenti antiquior nullus Mauricio , cujus Strategica habemus, Scriptor meminerit. Taceo ſuppoſititiam quoque & novitiam inſcriptionem , ceu legitimam & veterem ab eodem Magio , & innumeris deinceps aliis nimium credulis hîc allatam , ac ne Voſſio quidem ipſi ſuſpectam , qui eam neſcivit Franciſci Columnæ cognomento Polyphili commentum eſſe. Taceo & multa alia , quæ ſingulari de *Stapedibus* diſſertationi prudens reſervo , ſuperiora curſim adnotaſſe contentus , ne firmatus in dies , auctoritate præſertim Salmaſii , latius error propagetur. Hæc laudatus Senator in obſervatione ad D. *Martianay* Operum D. Hieronymi editorem olim directa per Cl. V. D. *de la Monnoye.*

Scriptores poſt Magium qui in eamdem abiere ſententiam , hi ſunt ; Rob. Conſtantinus in Supplem. linguæ Latinæ, Hadrianus Junius in Nomencl. Marcellus Donatus, Ponzanus Comes in Diluc id. ad Latinos Hiſt. Rom. Scriptores, Jul.

Cæſar

Cæſar Bulengerus Opuſc. tom. 2. pag. 200. Cl. Salmaſius ad Hiſt. Auguſtæ Scriptores pag. 163. Martinius in Lexico, Cl. Moriſotus 2. epiſt. 74. Voſſius in Etymol. Herm. Hugo in Militia equeſtri, *Caſeneuve*, in Orig. Gallicis ad vocem *Etrier*, Gaudinus Societ. Jeſu Dict. Fr. Lat. Hierolex. Macri, Giſb. Cuperus in Lactantium, Menagius Orig. Linguæ Franc. Cangius noſter, Theſaurus Fabri, &c. inter quos Voſſius, Gaudinus Magio dubiam quidem videntur fidem habuiſſe, at nondum ullus aſſeruit falſo laudatum fuiſſe Hieronymum.

BISTARDA, Avis quæ degit in aqua, Latinis, avis tarda. Ita Matthæus Silvaticus. Vide Fridericum II. Imperator. lib. 1. de Arte venandi cap. 2. 9. 17. 23. &c.

BISTERIA. Contract. Datior. Bergom. lib. 6. cap. 48. *Deſigillaverint aliquem cochonum, vel aliquam ſpinam, vel moverint aliquam Biſteriam, exiſtentem ſuper vegetibus, &c.*

¶ BISTERNI MENSES. Chronicon Romualdi II. Archiep. Salernitani apud Murator. tom. 7. col. 24. *Sed Euſebius inter regnum ejus & Joachim alium de ſuo addidit annum propter Menſes Biſternos, quibus Joachaz & Joachim regnaverunt*; id eſt, propter ſex menſes quibus uterque regnavit: Joachaz quidem tribus menſibus, totidemque Joachim, quibus expletis Babyloniam captivus ductus eſt.

¶ BISTIMIÆ. Vide *Beſtemiæ*.

BISTORNIA. Contract. Datior. Bergom. lib. 2. cap. 8. *De Biſtorniis Burgi, & de aliis Biſtornis, &c.* Vide *Biſturris*.

¶ BISTRANDE. Vide *Wervagium*.

BISTURRIS, Propugnaculi ſpecies. Charta Libertatum villæ S. Germani in Foreſio ann. 1249. *Item communitas vel aliquis hominum villæ non debet facere turrim vel fortalitiam infra villam, niſi de licentia & voluntate noſtra, muros tamen & portalia poterunt facere, munitiones & Biſturres in illis ad villam defendendam, prout eis ad hoc videbitur expedire.* Charta *Pariagii* Villæ Sarlatenſis ann. 1299. in Regeſto Philippi Pulcri Regis Franc. incipiente anno prædicto num. 6. ex Chartophylacio Regio: *Item poterunt dicti Conſules muros, portas, & antemuralia, & fouſſata, & portalia, & Biſturres dictæ villæ reparare, reficere, & prædicta facere altiora, & dicta fouſſata emendare, reficere & profundare, & muros, portas, portalia & Biſturres & alias munitiones facere ad defenſionem dictæ villæ, &c.*

¶ BISTUS. Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. pag. CXL. *Pro* XX. *millibus quarellorum à eſtris*, LXX. *lib. Et pro Biſtis, & pro ducendo Pariſius*, XLVIII. *ſ.*

BISUS, BISIUS, Cinericius, ex Gallico, *Bis*, ut *biſium panem* dicimus. Silveſter Giraldus in Topogr. Hiberniæ diſt. 1. cap. 18. *Aucæ minores albæ.... in hos terrarum fines rarius adveniunt. Majores autem, quæ vulgari vocabulo Byſiæ vel etiam Griſiæ vocantur, cum bruma ... advectantur.* Fridericus II. Imp. lib. 1. de Venat. cap. 46. *Ut cinni* (cygni) *qui primo anno ſunt Biſi, ſeu cinericii, &c.* Infra: *Quibus tempore coitus floreſcunt ſuæ plumæ & pennæ quodam flore pulveroſo & Biſo.* Le Roman *de Vacce, ou de Rou* MS.

Maint eſcu Bis & rouges, maint healme luiſant.

Le Roman *de Garin* MS.

Girbert ſe ſiſt ſor le cheval de pris,
L'eſcu au col qui fut fet à Paris,
El milieu ot un grand lioncel Bis,
Tel eſcu ot li Loherans Garin.

Vide *Bizochi*, *Panis biſus*, *Biſa*, & Origines Linguæ Italicæ VV. CC. Ægid. Menagii & Octav. Ferrarii in *Bigio*, [& illius Dictionar. Etymol. Linguæ Gallicæ, ubi exploſis aliorum opinionibus noſtri *Bis* originem ſe fatetur ignorare.]

¶ BITALASSUS, Peninſula. Vide *Bithalaſſium*.

BITELLUS, [Fibulæ uncus, ab Anglico *Bite*, mordere.] Viſitatio Theſauriæ S. Pauli Londonienſis an. 1295. in Monaſtico Anglic. p. 309. *Morſus Galfridi de Lucy argenteus, ... cum imaginibus Salvatoris coronantis matrem ſuam, & Petri & Pauli lateralibus, & datoris morſus inferius, cum duobus Bitellis, & continet in circuitu circulum de albis perlis.*

¶ BITERJA, Guttus, aqualis ad aquam lavantium manibus effundendam, pelvi ſuppoſitus: Acta SS. Junii tom. 3. pag. LIX. ex Legibus Palatinis Jacobi II. Regis Majoric. *Et cibaria eis in plateis argenteis deferantur, & habeant pelvim & Biterjam argenteam ad lavandum.* Ibidem paulo inferius habetur: *Petreria* loco *Biterja*: *Cum pelvi & petreria argenteis in fine menſæ præbeatur lavandi facultas.*

BITERLOGH. Sueno Aggo in Hiſtoria Danica p. 144. *Hinc potentiſſimi Daniæ Reges, ut improborum refrænarent audaciam, ab ultima memoria legem promulgandam ſanciverunt, quam ſuo idiomate Biterlogh nuncuparunt, nobis vero Latino ſermone, licet vocabulo minus proprio, Legem caſtrenſem ſive militarem, vel Legem Curiæ appellare licebit.* Inter Leges vero Danicas, binæ potiſſimum exſtant, altera ſub nomine *Hird-ſtraa*, id eſt, lex aulica, ex *Hird*, aula, & *ſtraa*, lex, edita & Latine verſa, notiſque illuſtrata à Jano Dolmero: altera ſub titulo *Bitherlags Raett*, quæ eſt Canuti II. cognomento Magni, Daniæ, Norvegiæ & Angliæ Regis, condita circa ann. Chr. 1035. edita à Petro Johanne Reſenio Hafniæ an. 1673. De vocis etymo variæ ſunt ſententiæ, quas expendit idem Reſenius ad caput 1. qui in eam videtur ſententiam ire, ut *Bitherlags* ſit, *Lex noxarum vel mulctarum*, ſeu *witarum*, ex *Bithe*, noxa, mulcta, & *Lagh*, Lex.

¶ BITERNI, Sex. Abbo de Obſidione Lutetiæ à Norman. apud Duſchen. Hiſt. Normann. p. 44.

Mox Ebolus ſenos equites dimiſit ab arce:
Quatuor Biternoſque necant certamine diro.

¶ BITERRENSIS SOLIDUS. Vide *Moneta Baronum.*

BITHALASSIUM, BITHALASSUS. Ugutio MS. *Bithalaſſium, veſtigium in ludo impreſſum, vel concurſus duorum marium.* Græcis διθάλασσος, eſt qui mari utrimque alluitur, quo ſenſu bimarem Corinthum appellavit Horatius. Acta Apoſtolor. cap. 27. *Et cum incidiſſemus in locum Bithalaſſum, impegerunt in navem.* Aliæ Edit. habent *dithalaſſum.* Epiſtola Clementis I. PP. ad Jacobum fratrem Domini: *Bithalaſſa vero loca, quæ duplicibus undæ fallacis æſtibus verberantur, dubiis mente & de repromiſſionum veritate nutantibus conferantur.* Ubi Græca Edit. §. 14. διθάλασσοι δὲ καὶ θηριώδεις τόποι, &c. Autor Hiſtoriæ, de imagine dicta Antiphonetes pag. 685. Ἦλθεν ἐπί τινα τόπον διθάλασσον, καὶ βιαίων ἀνέμων ἀνάγκαις περιπεσών, &c. Fulbertus Epiſt. 27. *Noli ergo tute ipſe tibi Bithalaſſum dubietatis in corde tuo miſcere.* [*Bitalaſſus* in Actis SS. Benedict. ſæc. 3. part. 1. pag. 361. in Vita S. Wlframni: *Ducti namque ſunt ad quemdam locum Bitalaſſi more aqua incluſum, ut dum rheuma maris eumdem cooperiret locum miſerabiliter fluctibus abſorberentur.*]

BITIDUS, *Biformis, vel quantum ad corpus, vel quantum ad animam, & componitur à bis, & idea, quod eſt forma* Joan. de Janua.

BITION. Teſtamentum Riculfi Epiſcopi Helenen-

ſis an. 915. *Capas duas, una purpurea, & alia Bition, toalias olicias duas, &c.* Videtur legendum *Blattion*, vel *blattea*, vel *ex blattio*.

BITORIUS. Gloſſ. Ælfrici: *Bitorius, vel Pintorus*, pyreuna. Saxonibus pyrenna, eſt Regulus avis. Forte *Ardea*, quam noſtri *Butor* vocant.

¶ BITRISCUS. Acta SS. Junii tom. 3. pag. 356. col. 1. in Vita S. Aviti: *Interim dum intendit labori, avicula perexigua, quæ Vitriſcus vocatur, veſtimento ſeſe abdit, atque inde recens ovum enixum reliquit.* In quem locum ſic Continuatores Bollandi: *Bitriſcus*, alias ſcriptum *Britiſcus*, fortaſſis contracte pro *Bitoriſcus*; ſed *Bitorius* Cangio aliiſque eſt *Ardea*, Francis *Butor*, avis ſane non parva.

¶ BITTATUS, pro *Vittatus*. Murator. to. 3. p. 68. ex vetuſto Epitaphio marmoreo: *Et ex ſacrificio epulati ſunt, ſumptiſque prætextis & coronis ſpiceis Bittatis lucum Deæ Diæ ſummoto aſcenderunt.*

¶ BITTIT, *Biit, Ambulat.* Vet. Gloſſ. San-Germ. MS. num. 501.

BITULIGO, *Vimen minutum, quod in bitumine creſcit.* Joan. de Janua.

¶ BITUMITUS, Compactus vel ferruminatus ex Continuatore Bollandi. Leander *Bituminatus*, Albertus *Bituminoſus*. Acta SS. Maii to. 5. p. 352. D. in Vita B. Columbæ Reatinæ, auctore Sebaſtiano Peruſino: *Habuit quidem renes accinctos duobus circulis ferreis latitudinis quatuor digitorum, quorum interior erat quaſi in ſquammas Bitumitas reſolutus, præ erugine & humido quod virgineum corpus diuturnitate inſudaverat.*

¶ BITURIA, Provincia Bituricenſis, *Le Berri*. Rymer. to. 8. pag. 743. col. 1. *Johannis Ducis Bituriæ & Arverniæ.*

¶ BITURICENSIS Moneta. Vide *Moneta Baronum*.

¶ BIVANC, Septum, Gall. *Enclos*, Belgis *Bivanck*. Charta an. 1058. Tradit. Fuldenſ. pag. 255. *In Hilteriches* III. *hubas & unum Bivanc, qui dicitur Blancſtruth... In Draſenrode Nangoldes-Bivanc, & juxta eum Folcholdes-Bivanc. Ad Sigefrideſrode illum Bivanc, qui ibi captus eſt, cum omnibus rebus, facultatibus atque ſubſtantiis ad prænominata loca jure pertinentibus.*

BIVANGIUM, Spatium, intervallum, ex Theutonico *Bevangk*. Charta Ottonis Imp. an. 983. apud Baldricum in Chron. Camerac. lib. 1. cap. 108. *Ea videlicet ratione, ut nulla majorum minorumque perſona in Bivangio prædicti foraſti, niſi cum licentia præfati Epiſcopi... venari liceat.*

BIVARIUM, Modus agri. Charta anni 1283. in Tabular. Epiſcopat. Ambian. fol. 106. *Quatuor Bivarios terræ in territorio de Folies.* In alia Gallica an. 1263. ibid. *Ils acaterent quatre Beviers à Monſeigneur Regnier de Cais.* Occurrit ibi pluries. Vide *Bunnarium*.

BIVARIUS. Vide *Bever* ad *Bevariæ Pelles*.

¶ BIVATIO, in Narratione mortis Gervaſii Archiep. Remenſis an. 1067. *De omnibus foris factis, Bivationibus & injuſtitiis, quas in terris & villis noſtris præceperat fieri, juſtificavit.* Vox, ut videtur, à *Bivium* ficta, quod is qui male agit, non unam & ſimplicem viam incedat.

¶ BIVIATOR, Qui ambulat duabus viis. Geſta Tancredi apud Marten. Anecdot. to. 3. col. 126. *Nam redintegrato, ſicut ſoliti erant, quotidiano, vel, ut ita dicam, quotinocturno calle, ſecta eſt in bivium via, & exercitus Chriſti factus eſt Biviator.*

¶ BIVIDA, *Fortis*. Papias MS. f. pro *Vivida*.

¶ BIVIRIA, Bivera, pro *Bivera*. *Secunda conjux, Quæ ſecundum habet virum.* Papias MS. & Vetus Gloſſ. San-German. num. 501. Vide *Bifera*.

BIVIUS. S. Audoënus lib. 2. Vitæ S. Eligii c. 15. *Quoties aliqua infirmitas ſupervenerit, non quærantur præcantores, non divini, non ſortilegi, nec per fontes, aut arbores, vel Bivios diabolica philacteria exerceantur*; id eſt, in *Biviis*, niſi legendum ſit *lucos*.

BIUMBRES, ἀμφίσκιοι. Gloſſ. Iſidori: *Amfiſcii, Biumbres.*

BIUNDA. Tabularium Laureshamenſe apud Freherum in Orig. Palatin.... *Bubo ex duobus manſis & prato quod dicitur Rutbrechtesbruel, & de una Biunda* 30. *denar. & de molendino in Furden* 5. *uncias ſolvere debet.*

¶ BIUNX Lapillus, id eſt, ponderis duarum unciarum. Locus eſt in *Cervellerium*.

¶ BIXANTIUS. Vide in *Byzantius*.

¶ BIXIDA, pro *Pyxis*. Statuta Eccleſ. Trecorenſis an. 1372. apud Marten. Anecdot. tom. 4. col. 1123. *Item ſtatuimus & ordinamus, quod pro operibus fabricæ Eccleſiæ Trecorenſis in qualibet Eccleſia parochiali ſit Bixida, & quod Rectores ſeu Curati, antequam alius in dicta Eccleſia quæſtet, &c.*

BIZACHIUS. Vide *Biſacuta*.

¶ BIZANTEUS, & Bizantius. Vide *Byzantius*.

BIZOCHI, qui & *Fratricelli*, Secta religioſorum Minoritarum damnata à Bonifacio VIII. Joannes XXII. an. 6. Epiſtolar. Communium 1189. *Nonnulli viri peſtiferi, qui vulgariter Fratricelli, ſeu Fratres de paupere vita, aut Bizochi ſive Bichini, vel aliis fucatis nominibus nuncupantur.* De his multa habent Odoricus Raynaldus an. 1297. n. 55. 1321. n. 18. 1331. n. 4. & Waddingus in Annal. Minor. an. 1297. 1317. n. 24. & ſeq. 1318. 1322. n. 66. *Bizocos* & *Pinzoccheros* vel *Pinzocaros* vocat Bocacius Novella 24. & 27. *Eſſendo tutto dato à lo ſpirito, ſi fece Pinzocaro di quelli di ſancto Franceſco.* Ubi vetus Codex habet *Bizoco*, uti monet Achariſius.

Bizochos porro dictos quidam putant à *biſacco*, Gallis *Bezace*, quod oſtiatim panem & victum emendicantes, *biſaccum* humeris deferrent. Ego vero eadem ratione *Bizocchos*, qua *Bicchinos* dictos cenſuerim, à veſtibus ſcilicet *bigii*, ſeu griſei coloris. Nam à *bigio* Italorum, noſtrum *Bis*, pro griſeo, aut cinericio colore, ortum ſupra obſervatum in *Biccini*, ita ut ejuſmodi Fratricellos noſtri appellarint, *Les petits Freres Bis*, vel *Biſets*. *Bizzochos* etiamnum habet Burgum S. Sepulcri in Italia.

BIZUMA, Sepimentum: vox Germanica. Tradit. Fuldenſ. lib. 1. p. 468. *Unam aream... cum omni ædificio, & unam Bizumam, cujus longitudo eſt, &c.*

BLACHA, [Idem quod mox *Blachia*.] Charta Ademari Comitis Valentini apud Petr. Chiffletium: *A via molendinaria quæ venit deſuper condaminam Guidonis de Montemayrano, quæ ferit ad nemus Willelmi Liautaud, & vadit directe ad Blacham Petri de Ayra, &c.*

¶ BLACHIA, Delphinatibus *Blache*, Ager eſt conſitus quercubus vel caſtaneis, adeo tamen diſtantibus, ut arari poſſit. Inventarium Recognitionum ex Archivo Principis *de Rohan* n. 18. cap. 41. de *Vouta* fol. 333. verſo: *Pro vinea & Blachia ſcitis en foſſe malo.* Ibidem fol. 327. *Item pro quadam Blachia ſcita Auchier confrontante, &c.* Regeſtum Cameræ Computorum Gratianop. *Probus* fol. 318. *Pontius Fouchez tenet de Comite* III. *ſext.* I. *emin. terræ in Blachia, & debet etiam* 20. *denar. de placito ad miſerationem ſuam.* D. Salvaingus, à quo poſt V. Cl. *de Lauriere* mutuati ſumus *Blachiæ* vocis

explicationem, ait in ſuo Tractatu de uſu feodorum eam eſſe provinciæ Dalphinatus propriam; nullamque poſſe illius originem aſſignari.

BLACTULA. Hiſtoria mortis S. Leonis IX. PP. n. 15. *Quidam vir.... audita fama B. viri,.... à dæmonio vexatus, venit ad tumulum ejus, & duas Blactulas cum multo ſanguine evomuit, cum quibus & dæmonium abſceſſit.* Ubi *Blactulas*, quaſi *Blattulas* pro vermibus accipi cenſet vir doctiſſimus.

¶ BLADA, BLADADA, &c. Vide in *Bladum.*

BLADUM, Gall. *Blé:* ſic autem appellabant quodvis triticum, etſi differret à frumento, quod *Blé froment* vulgo dicimus, puriori ſcilicet, nec aliis granis mixto tritico. Dantes in Convivio amor. *Si ton pane di biado, e non di formento. Frumentum* tamen & *Bladum* pro eodem ponuntur apud Petrum de Vineis lib. 5. Epiſt. 91. Interdum pro farre omnis generis, quando eſt in herba ante meſſem. Matth. Paris pag. 376. *Blados & vineas vaſtare non ceſſavit.* [Murator. tom. 3. pag. 610. col. 1. B. in Vitis PP. à Bernardo Guidone collectis: *Romani... circa Cornetum, eo vidente, vineas, hortos & Bladas vaſtaverunt.*] Utuntur utraque notione idem Matthæus Paris, Vita S. Kentigerni Epiſc. Glaſcuenſ. n. 23. Marſilius Patavin. in Defenſore Pacis 1. part. cap. 5. Chron. Windeſhem. lib. 1. cap. 32. lib. 2. cap. 7. 60. Chron. Montis S. Agnet. cap. 27. & Chartæ veteres, &c. [Pro quovis granorum genere, frumento, ſiligine, hordeo, avena, &c. Tabularium 2. S. Vincentii Cenoman. *Reddemus Monachis S. Vincentii ſingulis annis undecim ſextaria Bladi legitimi juxta genus terræ illius. Erunt autem* IV. *ſextaria & mina de frumento, ſex & mina dimidiatim de hordeo & avena.* Charta anni 1233. ex Archivo Eccleſiæ Maclovienſis: *Gaufridus de Roca miles dedit quatuor minas Bladi; ita quod tertia pars erit frumenti, tertia ſiliginis, tertia avenæ.* Tabularium Portus Regii: *Hos redditus Bladii habemus... tres ſextarios hibernagii & tres hordei... unum modium hibernagii & unum modium avenæ.* Kennett. in Antiquit. Ambroſden. pag. 291. ex Charta anni 1278. *Tria quarteria frumenti, tria quarteria avenarum, & unum quarterium fabarum... poſt mortem utriuſque... hæredes ſui erunt quieti de ſolutione prædicti Bladi in perpetuum.*]

¶ BLADUM BRUNUM, Delphinatibus idem eſt quod *mixtura*, ſeu *annona mixta.* Iiſdem *Meſcla*, *Meſcalia*, aliis *Meſlure* & *Mixture.* Conſtat autem *Bladum brunum* frumento, hordeo & avena ſimul mixtis. Tranſactio inter Priorem & Infirmarium S. Roberti de Cornilione an. 1224. in Archivis ejuſdem: *Quinque ſextaria Bladi Bruni ſeu meſcaliarum.* Vide *Mixtura.*

¶ BLADUM DECIMALE, Ex decima collectum. Charta an. 1225. to. 2. Hiſt. Melden. inter Inſtr. pag. 118. *Sane ordinamus quod dicta Abbatiſſa* (Jotrenſis) *& Conventus decem & octo modios Bladi Decimalis ad menſuram Meldenſem.... in perpetuum perſolvent.*

¶ BLADUM DURUM, Frumentum, ut opinor, & ſiligo per oppoſitionem ad hordeum & avenam, quæ Blada dici poſſent, ſi conjectura vera eſt, *molliora.* Charta Aleïdis Dominæ *de Boular* de Fundatione monaſterii Belliprati an. 1228. inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 299. E. *Superaddidi etiam redditum ſex modiorum Duri Bladi & decem modiorum avenæ.*

¶ BLADUM FORENSE, Quod in foro venditur. Chartular. S. Vandregeſili tom. 1. p. 3. *Per novem minas Bladi novi & Forenſis duobus denariis minus, quam melius in foro de Caudebec.*

¶ BLADUM HYEMALE & YMBERNAGIUM. Charta an. 1248. ex Chartul. Nantol. fol. 34. *Et duodecim ſextarios Bladi hyemalis percipiendos in graneriis meis.* Alia an. 1229. ibid. fol. 23. *Unum modium Bladi ymbernagii ad menſuram de Nantholio.* Vide *Hybernagium.*

¶ BLADUM MEDIATUM, Gall. *Blé meteil.* Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. CLXVII. *Magiſter Willelmus Brito, pro* II. *modiis & dimid. Bladi mediati* VII. *lib. & dim.*

BLADUM MEDITANEUM, in Charta anni 1246. in Tabulario Foiſniacenſi; *Bled Meſteil*, in Conſuet. Bituric. tit. 6. art. 22.

¶ BLADUM TERCIONARIUM, Sic dictum quod pro jure decimæ tertia pars exigeretur. Polyptych. Fiſcamnenſis an. 1235. *Septem ſexteria Bladi Tercionarii ad menſuram ville.*

¶ BLADIUM, pro *Bladum.* Charta an. 1185. to. 2. Hiſt. Melden. inter Inſtr. pag. 73. *Notandum iterum eſt quod non licet in burgo S. Martini Bladium alicui menſurare niſi menſura Prioris.* Oratio Ferdinandi Vacecapitis Regis Caſtellæ Legati ad Ludovicum Ducem Andegav. an. 1378. apud Martenium Ampliſſ. Collect. tom. 1. col. 1504. A. *Omnia circumjacentia loca erant jam combuſta & dilapidata, ac Bladia, victualia & alia univerſa diſtracta & devaſtata.* Alterum locum vide in *Boſſellagium.*

BLAJUM, ex Gallico *Blai*, aut *blé*, non ſemel occurrit in Tabul. Abſienſi.

BLATUM, pro *Bladum*, in Tabulario Angeriacenſi apud Beſlium p. 367.

Vocabuli etymon hauriunt Spelmannus & Somnerus à Saxonico blaða, ſeu blæða, quod omnem fructum ſignificat, etiam arborum & vitis. Quo ſenſu *biade*, Hetruſcis dicuntur quævis legumina, ſegetes, frugeſque omnes, tritico excepto, ut auctor eſt Nicol. Villanus Piſtorienſis, qui à Græco βλαδὰ, quod Heſychio ἀωρὰ, μωρὰ, ὠμὰ, i. cruda ſonat, deducit: unde colligit *blada* eſſe fruges immaturas, neque adhuc demeſſas; poſtea per abuſum ad maturas, demeſſaſque traductum vocabulum. Academici Cruſcani: *Biada, nome generito di la ſemente, come grano, orzo, vena, ſpelta, e ſimili. Ma propriamente per frutto de tutte le biade, fuor che del grano, e ſpetialmente per quella ſorte di biade, che ſi da e cavalli, e altrà beſtie di ſomma.* Vide Oct. Ferrarium, [& Menagium in Dictionario Etymol. Linguæ Gall. ad vocem *Blé.*]

BLADAGIA, *Blada* demeſſa, eaque potiſſimum quæ ex campipartibus (*Champarts*,) & agrariis colligebantur. Charta Guillelmi Comitis Forcalcarii an. 1206. pro Manuaſcenſibus: *Nec teneantur ſolvere.... Bladagium, ſive albergam, nec contalagium, ſive civatam, nec coſſias, ſive medias coſſias, de eorum bladis & rebus quæ ad menſuram ſeſtarii venduntur & menſurantur.* Hiſt. Epiſcop. Petragor. tom. 2. Biblioth. Labbei: *Cujus tempore domus Bladagii S. Frontonis, quæ erat in clauſtro, ab Helia Rudello Comite & à burgenſibus confracta eſt.* [Vide *Bletneda.*]

BLADARIUS, [BLADERIUS,] Bladi venditor. Monaſticum Angl. tom. 2. pag. 542. *Alanus Gyll Civis & Bladarius Londinenſis plura bona dedit Hoſpitali.* [Statuta Maſſil. pag. 158. *Quod omnes Bladerii jurent, &c.* Occurrit rurſus in Charta anni 1329. ex Archivis S. Victoris Maſſil.] Vide *Wladarius. Blatriers, Regratiers de grains, Venderres de bled*, in Statutis MSS. Panificum Pariſ. *Blatiers* Picardis, bladi venditores.

BLADADA, Præſtatio ex blado, *Bladado*, Occi-

tanis. Charta ann. 1232. in Regeſto Comitum Toloſæ fol. 28. *Habeatis ſingulis annis in meſſibus quarterium unum frumenti & alteram civatæ pro alberga & Bladada.* Alia an. 1231. ibidem: *Conquerebatur etiam de eodem Comite, quod recipiebat albergam, Bladadam, & quaſdam alias exactiones illicitas in villa de Montilio.* Charta an. 1312. de Pariagio Caſtri de Veneſcio in Occitania, in 48. Regeſto Philippi Pulcri Reg. Franc. ex Tabulario Regio, n. 29. *Scilicet quod homines dictorum locorum poſſent ſituare Bladatam & civadagium in aliquibus redditibus æquipollentibus, &c.* [Saiſimentum Comitatus Toloſ. apud G. *la Faille* Annal. Toloſ. to. 1. Inſtrum. p. 34. *Communitas dicti loci debet dicto domino Regi fidelitatem & centum ſolidos Toloſanos pro annua alberga in feſto omnium Sanctorum, & Bladadam pro amparantia; videlicet de quolibet foco arante cum bobus unam eminam frumenti, & totidem avenæ, & de arante cum aſinis unam quarteriam frumenti & aliam avenæ.* Ibid. non ſemel occurrit. In Vicecomitatu Lautrecenſi *Droit de Bladade*, idem eſt ac quod alibi *Bovagium* dicitur, tributum ſcilicet quod ratione boum conceditur, ſeu pro pari boum aratorum vel pro aratro.]

¶ Bladearea, Idem quod infra *Blaeria.* Charta Sadonis de Patengiis an. 1200. ex Tabulario B. Mariæ de Charitate: *Donat Eccleſiæ de Charitate omnimodam Juſtitiam & Bladeariam, quam habebat apud montem Perret.*

Bladare, Agrum ſegete conſerere, inſtruere. Charta Petri Epiſcopi Meldenſis in Tabul. Eccl. Meld. pag. 25. *Si vero terra Bladata excadat, in prædictis villis & territoriis, Bladata ad propinquiorem heredem deveniet.* Stabilimenta S. Ludovici: *Quiconques demande ſeiſine d'iretage, il doit dire en tele maniere: Mes peres, ma mere, mes freres ou mes parens prochains a cui je ſuis hoirs, morut ſaiſis & veſtus tenans & prenans, Blaans & desblaans, & les biens deſpoulans & tenans de Seigneur qu'il ala de vie à mort.* [Hæc paulo aliter habentur apud D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 249. *Mon pere, ou mon frere, mon couſin ou mon parent, mourut ſeſis & veſtus, tenans & prenans ploians & deſploians tenant de Seigneur, & à itel temps, que il ala de vie à mort.* Sic in codice MS. D. *Joubert.* In altero Illuſtriſſ. D. D. Cancellarii legitur, *Prenans, desbleans*; & in tertio qui fuit Baluzii clarius, *Tenans & prenans des blez.*] Neſcio an huc ſpectet præſtatio quædam, *Deablage* dicta, in Regeſto cenſuum Carnoti fol. 1, & 2.

Imbladare, Idem quod *Bladare*, *Imbiadare*, Italis. Charta de foreſtis apud Rogerum Hovedenum p. 785. *Et videnda ſunt in reguardo nova eſſarta, & vetera Imbladata poſt ultimum reguardum, & quo blado vel legumine Imbladata ſint.* Charta an. 1331. in Tabul. Eccleſiæ Autiſiodor. fol. 434. *Volentes quod res prædictas ſaiſire poſſint, & ad manum ſuam tenere & ponere, . . . ac etiam dictas res obligatas Imbladare, & debladiare, fructuſque ſuos facere.* Alia an. 1327. fol. 459. *Res prædictas tenendas & poſſidendas, Imbladiandas, debladiandas ab ipſis, &c.* Conſuetudo municipalis Altiſiod. art. 117. dixit *emblaver ou deblaver heritages. Emblaver*, eadem notione in Conſuetud. Senonenſi art. 193. de *Vallençay* in Biturigibus art. 2. & de *Vaſtan*, art. 4. 6. *Terres emblavées, Emblaveures, Emblures*, in Senonenſi art. 193. Altiſiod. art. 64. Meldenſi art. 70. Vide Bractonum l. 4. Tract. 1. c. 14. Fletam l. 2. cap. 41. §. 1. Hinc *Embleer* noſtris olim uſurpatum, pro *impedire*; ſic ut quis dicatur *Embleé*, qui re aliqua difficili ita occupatur, ac diſtinetur, ut aliis animum adjicere non liceat: ut ſunt *terræ imbladatæ*, quæ ſemen aliud non admittunt, ut quippe jam occupatæ. *Le Voyage d'Outremer du Comte de Pontieu* MS. *Sire, n'en doutez mie que dou meneur Eſquier que vous avez, ſerés vous plus Emblaez, que de moi.* Charta ann. 1282. in Hiſt. S. Mariæ Sueſſion. p. 466. *Et ſe ces maiſons eſtoient Emblaées d'autres gens, &c.*

Debladare & Debladiare, in Chartis ſupra laudatis, *blada metere, ſecare, Deblaver*, in Conſuetud. Altiſſiodorenſi artic. 117. Conſuetudo Dunenſis art. 53. *En ſaiſon que les fruits & Desblées ſont en terre, &c.* Adde Conſuet. Aurelian. art. 74. 141. 156. 445. & *de Menethou ſur Cher* art. 4. *Desbleure*, in Altiſiodorenſi art. 22. & Nivernenſi cap. 3. art. 3. Charta an. 1300. in Regeſto Philippi Pulcri an. 1300. Tabularii Regii n. 54. *Derechef que li bourgeois puiſſent bleer & Desbleer leurs heritages toutes fois qu'il leur plaira, &c.* Geſta Epiſcoporum Cenoman. pag. 298. Et *diablagium* quod inde accipiebat . . . *dimiſit.*

¶ Bladaria, Bladeria; *Bladerie, Annonerie*, Maſſilienſibus, Forum in quo blada venduntur. Charta Bartholomæi Epiſc. Caturcenſis pro Conſuetudinibus Communiæ ejuſdem urbis: *Et ſuper eo quod nos dicebamus, quod ipſi Conſules accipiebant certum quiddam de qualibet menſura bladi, quod apportabatur apud Caturcum ad vendendum in Bladeria.* Literæ Friderici Imper. ann. 1236. ex Archivis Maſſil. *In reditibus hoſpitiorum Bladariæ civitatis Maſſiliæ ſitis in utrumque barium.* Aliæ Johannæ Reginæ ann. 1364. ex iiſdem Archivis: *Super cenſibus & penſionibus operariorum Bladariæ & annonariæ, ipſius civitatis Maſſiliæ.* Statuta ejuſd. urbis pag. 158. *Omnes Bladerii Maſſiliæ, & ſinguli, & eorum uxores tenentes operatoria in Bladaria communis Maſſiliæ, jurent . . . quod non immiſceant . . . fraudulenter in bladis allatis in operatoriis ſuis, ſive ſua ſint ſive aliena.*

Bladataria, Ædes in qua reponuntur *Blada*, ſeu ſegetes demeſſæ. Charta Radulfi Abbatis Fiſcanenſis in Tabular. Fiſcan. fol. 33. *Bladatariam noſtram de Argent cum maſura quæ fuit Hugonis... dedit Eccleſiæ Fiſcanenſi. Domus bladagii*, in Charta ſupra laudata. In Monaſtico Angl. to. 3. pag. 14. hæc habentur: *Salva Capella S. Nicolai de Abbendon, ſeu Bladataria, ſive inveſtitura 4. acrarum, duarum videlicet de frumento, & duarum de avena, quas eadem Capella S. Nicolai de Abbendon nomine decimationis de dicto dominio annuatim percipere conſuevit.*

Bladata. Vide *Bicocaria.*

¶ Bladifer, Ager blado ſatus & inſtructus. Hiſt. MS. Monaſt. Beccenſis pag. 384. n. 12. ex Archivis ejuſdem loci: *Super decimis weſdorum in terris Bladiferis creſcentium reſponſurus.*

¶ Bladonicum Molendinum, in quo moluntur blada. Locus eſt in *Criblus.*

¶ Bladatim Solvere, Pro ſolutione bladum dare, Gall. *Payer en eſpece, en blé*, in Charta an. 1289. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 293.

Blae & Bludie. Leges Burg. Scoticorum cap. 87. *Si quis verberando aliquem fecerit Blae & Bludie, ipſe qui fuerit Blae & Bludie, prius debet exaudiri, ſi prius venerit ad querimoniam ſuam faciendam, &c.*

☞ Saxonibus *Blac*, Niger, Ater; *Blod*, Sanguis: à quibus vocabulis *Blae* & *Bludie* derivata fuiſſe docemur ipſa vocum vicinitate. *Blae* igitur idem eſt quod niger ex acceptis plagis, ſive ut magis La-

tine dicam, Lividus. *Bludie* vero Sanguinolentus

BLAERIA, Gallis, *Droit de Blairie*, [Occitanis *Bladade*,] jus paſcendi paſcua in *Bladariis*, ſeu agris, in quibus *Bladum* vel triticum demeſſum eſt, quod ſoli feudi domino, qui *Seigneur Blayer* dicitur, intra ſuam juriſdictionem, & illius vaſſallis & ſubditis competit, ita ut vicinis alterius juriſdictionis ea facultas interdicta ſit. Vide Conſuetud. Nivernenſem cap. 3. art. 1. & ſeq. & ibi Coquillium quæſt. 263. Legi prætcrea in Adverſariis MSS. Auguſti Gallandi Patroni Pariſienſis celeberrimi & doctiſſimi, vocem *Blairie*, in Epiſcopatu Matiſconenſi interdum ſumi pro præſtatione aliquot *garbarum bladi* tempore meſſis, à tenentibus, verbi gratia ſex *garbarum ſicalæ*, & in agris pinguioribus ſex *garbarum frumenti*: & de familiis, quæ non tenent *boves aratorios*, 3. *garbarum*, & de ſingulis familiis ſex ovorum in feſto Paſchatis. Cujus quidem præſtationis gratia dominus tenetur nominare in media Quadrageſima duos *Meſſarios* qui meſſes & vineas recte cuſtodiant, & in foreſacto deprehenſos in loci carceres adducant. Charta an. 1248. in Bibliotheca Cluniacenſi pag. 1515. *Inventum eſt nos in tota terra dicta Cluniacenſis Eccleſiæ, infra terminos antedictos, nullam Juſtitiam altam vel baſſam, Blaeriam, aut Praeriam, aut uſagium . . . aut aliquod jus habere.* Alia an. 1278. ibid. pag. 1533. *In quibus (terris) ego & heredes mei nullam habebimus Blaeriam, ſeu juriſdictionem.* Areſta an. 1266. in 1. Regeſto Parlamenti fol. 45. *Dicebat quod . . . eſſet in ſaiſina juſtitiæ & Blaeriæ totius terræ ſuæ, &c.* Eſt autem proprie *Blaeria*, ager cum ipſa meſſe. Conſuet. *de Reſai* in Biturigib. art. 12. apud Thomaſſerium: *Bleds en Bleerie, & vignes en vignobles ſont gardables & defenſables, &c.*

¶ BLAFEMARE, pro Blaſphemare. Conſtitutio Ludovici Regis Siciliæ & Jeruſalem ann. 1352. è cod. MS. D. *Brunet* fol. 99. ſic inſcribitur: *Conſtitutio contra illos, qui nomen Dei & Virginis matris ſuæ Blafemant.*

¶ BLAFFARDUS, Monetæ ſpecies Adrianus de Veteri-buſco de Rebus Leodienſibus apud Marten. tom. 4. Ampliſſ. Collect. col. 1231. *Electum petivit ſubſidium à Clero quod conceſſum fuit ad duos terminos, ſcilicet pro modio ſpeltæ unum Blaffardum.* Regeſtum Parlamenti an. 1450. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 390. *Quoniam dicta dos ad minus tam magna & in tanta ſumma ſoluta non fuerat; aut ſi ſoluta fuerat, hoc in Moneta Blafardorum & parvi valoris extiterat. Et eſto quod dicta ſumma in moneta forti ſoluta fuiſſet, attamen &c.* Cum hic moneta fortis, ſeu moneta purior minuſque adultera, monetæ *Blafardorum* opponatur, hanc materiæ mixtæ magiſque adulteratæ monetam fuiſſe, manifeſtum eſt. Gallis. *Blafard*, Pallens, pallidus; item Aurum necdum à fece ſeparatum. Vide *Balgart.*

¶ BLAGUM, pro *Bladum.* Locus eſt in *Seria* ſub finem.

¶ BLAJUM, Eadem notione. Vide *Bladum*

BLAKMALE, Tributum quod Angli vel Scoti invicem limitanei potenti alicui limitaneo pendebant, ut à prædonibus ultro citroque incurrentibus tuti eſſent. Ita vero appellatur, quod juxta pendentium tenuitatem ære vel obſoniis plerumque præſtaretur, non argento; vel quod tenue eſſet, ac æreum numiſma, quod etiam noſtri *Blanque*, ſeu *Blanche maille* dicunt. Saxonibus & Angl. quippe *Blac* & *Bla ck*, eſt nier, *maille*, minutior moneta ita appellata. Hinc frequens Picardis noſtris loquendi formula, de eo qui ne unum quidem denarium habet aut poſſidet: *Il n'a pas une blanque maille.*

¶ 1. BLANCA, Vidua, à veſtitus colore ſic dicta. Severtius in Guidone II. Archiep. Lugd. *Quippe ſic mos eſt Reginas viduas olim candido ſuperindutas, Blancas paſſim ac ſemper ideo appellari, (teſte nuper Lotharingiana Henrici tertii vidua ad Molinenſes Galliæ) niveum fere velum libere ad faciem gerentes ritu Monialium.* Ubi idem Severtius monet Hiſtoricos perperam matri S. Ludovici *Blanchæ* nomen uti proprium tribuiſſe, quæ *Clementia* vere nuncupabatur, cum *Blancha* vocitata tantum fuerit ob longam ejus viduitatem.

2. BLANCA, Monetæ ſpecies. Vide *Blancus.*

¶ BLANCARDUS, Lignum S. Crucis in Eccleſiâ Turonenſi, forte ſic olim dictum, quod in cruce tantæ molis includeretur, ut nonniſi in *Blanchardo* ſeu *Brancardo*, Gallis *Brancard* humeris geſtaretur. Marten. Anecd. to. 1. col. 188. *Tunc adſtantibus quamplurimis & Clericis & Laicis in Choro S. Mauritii ipſe Gaufridus. . . ſuper lignum Domini, quod vocatur Blancardus, manu propria juravit.*

¶ BLANCARIA, Officina coriaria, ubi aptantur & ſubiguntur coria, vel ars ipſa coria ſubigendi. Statuta Maſſil. pag. 139. *De ſtatuendis tribus probis viris ſuper miniſterio Blancariæ. Statuimus ut eligantur . . . tres diſcreti viri & fideles, & idonei in officio Blancariæ, qui debeant curare & inquirere, ut adubum Blancariæ bene & fideliter peragatur, & qui etiam habeant curam, quod nullus audeat afferre in Maſſiliam herbas incameratas ſeu mixtas, imo illà quæ apportabuntur, apportentur in Maſſilia mundæ.* Ibid. pag. 175. *Teneantur adducere aquam Jarreni verſus Maſſiliam ad ortos & Blancarias adaquandas.* Et pag. 306. *Conſtituimus ut omnes illi, qui erunt conſtituti à curia tam ſuper miniſterio curateriæ quam Blancariæ, teneantur ſpeciali ſacramento quod ipſi bona fide & ſine dolo faciant jurare omnes Blancarios, qui faciunt aptari, & operarios ſuos qui pelles aptandas accipiunt, & omnes operarios ſuos, qui cum eis, vel eorum loquerio, in dictis operatoriis operabuntur, ne perturbent, vel miſceant, vel tribulent ſuas calquerias, vel torcularia, quando eas vel ea curabunt.*

¶ BLANCARIUS, Coriarius, Gall. *Corroyeur, Tanneur*, Vide *Blancaria* & *Blanquerius.*

¶ BLANCHA MICHA, vulgo *Miche Blanche*, Parvus panis triticeus, in Necrologio MS. Abbatiæ S. Petri de Caſis ad 25. Martii.

BLANCHARDUS, Color equi. Le Roman *de Gaydon* MS.

Tint un eſpié, ſi ot brochié Blanchart.

¶ BLANCHERIA, Officina ceræ, vel telæ candefaciendæ, Gall. *Blancherie.* Charta anni 1315. Hiſt. Delphin. to. 1. pag. 30. *Nos Johannes Dalphinus. . . ex cauſa permutationis tradimus . . . pro caſtro de Perogiis villas. . . cum aliis juribus omnibus, molendinis, Blancheriis, venationibus, ſtagnis, &c.* Ibidem pag. 97. in Charta anni 1309. *Et ſolet ibidem eſſe Blancheria telarum quæ valebat, ut dicitur, 30. libras per annum.*

¶ BLANCHETUM, Induſium laneum ſeu thorax interior lanea, apud Lobinellum Hiſt. Britan. to. 2. pag. 550. *Et ſe ponebat ſupra pannum laneum vocatum Langueul Gallice, ſeu ſuper ſergiam, ſine lintheaminibus lineis, & ibi jacebat in Blancheto ſuo.* Ibidem pag. 561. *Dicit quod D. Carolus Blancheto abſque camiſia primo utebatur, & poſtea aſſumpſit cilicium.* Spicil. Fontanell. MS. pag. 235. *Duo paria*

caligarum, tria pellicia, unum Blanchetum vel una gunella pro tercio, &c. Statuta reformationis Monaſterii S. Claudii an. 1448. *Item de capuciis & veſtibus inferioribus, ſive Blanchetis atque aliis regularibus veſtimentis.* Maclovii thoraces interiores etiamnum *Blanchets* appellantur.

¶ BLANCHETUS, Panni genus, opinor, albi, à Gallico *Blanc.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 236. col. 2. ex Charta anni 1333. *Item, pauperibus Chriſti fiant MM. tunicæ ad induendos eos de Blancheto.* Nova Gall. Chriſt. tom. 4. col. 1152. A. *Statuit Abbas, ut deinceps caligæ de tela, & totidem ac antea ſolebant dari de Blancheto cum iiſdem de Blancheto ex peculio Abbatis Fratribus dentur.* Vide *Blanketus.*

BLANCHIATURA. Patent. Edwardii II. Regis Angliæ memb. 12. part. 2. *Thomas Comes Lancaſtr.... conceſſit 10. ſol. 4. denar. reditus exeuntes, de quibuſdam jumentis in villa de C. &c. & cum Blanchiatura redditus prædicti, recipiendum per pondus, ſic ut dictus Comes eum recipere ſolebat.*

¶ BLANCHUS ſeu Blancus, Albus, Candidus, Gall. *Blanc,* unde, ut cenſent quidam, nomen proprium *Blancha,* noſtris *Blanche.* Vide Spicil. Acher. tom. 2. pagg. 805. 807. & 815. Chr. Parmenſe ad an. 1281. Statuta Maſſil. p. 303. Et *Blanca* 1.

¶ 1. BLANCUS, pro panno, fortaſſis candido, nude ſumitur in Notitia Eccleſiæ Dinienſis per Gaſſendum edit. Pariſ. 1654. p. 120. ad annum 1420. *Catharina vidua Roſtagni Noverii promiſit raupam de Blanco pretii trium florenorum.*

2. BLANCUS, Monetæ minutioris argenteæ, vel ære & argento mixtæ ſpecies, vulgo *Blanc. Solidi blanci,* in Charta Joannis Regis Angl. in to. 1. Monaſtici Angl. pag. 352.

Blanca, Eadem notione, in Domeſdei tit. Norfolc. *Totum valebat tunc 7. & dimid. Blancas, cum conſuetudine 30. ſolidor.* Vide *Albus.* De vocis *Blancus,* pro *Albus* etymo, vide Octav. Ferrarium in Orig. Ital. [& Menagium in Gallicis.]

1. BLANDA. Fleta lib. 2. cap. 41. §. 2. *In boſco,... in blandis, brueriis, mariſcis, turbariis.* Sed legendum videtur *landis.* Vide *Landa.* Alias in Comitatu Forenſi, *Blande,* pro *foagio* accipitur: unde proverbium, *Feu mort, blande ceſſe.* Vetus Charta: *Pour blande, avoine deux rai, deux gelines rendables avec lots & ventes, &c.* Rurſum: *Pour blande, taille baptizée, avoine, &c.*

¶ 2. BLANDA, Munus, donum, f. à *Blandus* ſic dictum, quod munus ei, cui offertur, *Blandum* ſit & gratum. Antiqua Statuta Arelat. tit. 130. *Speciatores non faciant ſocietatem cum medicis nec accipiant ab eis ſervitium nec Blandas, niſi eſſent de cibo & potu.* Vide *Blandum.*

¶ BLANDELLA, *Clavis, veſtis purpurata.* Papias MS.

BLANDICELLUS. Ugutio: *Blandulus, aliquantulum blandus: unde blandicellus dicitur, unde Blandicella dicuntur verba diminutiva.*

BLANDIMENTUM, Conſenſus. Vetus Notitia exarata ſub Lothario Imp. ann. 840. [844.] apud Sammarthanos in Epiſcopis Maſſilienſibus n. 17. *Et dixerunt per illud ſacramentum, quod ipſi juratum habebant, quod diebus vitæ eorum, & temporibus Lethulfi Comitis qualiter in ipſis præceptis continebatur, taliter ad ipſam caſam Dei præfatam de ipſo teloneo ſemper viderant, qualiter Vicedominus, vel ejus miniſterialis S. Victoris cum ſuos participes in omnibus ordinaſſent abſque Blandimento de Comitibus vel Vicariis Arelatenſibus.* [Annal. Bened. to. 4. p. 156. n. 16. *Monaſterio donat... locum eremum, qui vocatur Podio-alto: ut ipſe Abbas & Monachi faciant ibi manſiones & curtes ad jumenta ſua & pecora alenda, abſque ullius hominis Blandimento ſeu exactione.* [Vide *Badlia.*]

Blanditia, Conſenſus, laudamentum. Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 48. *Qui debet apprehendere de prædicta roveria quidquid neceſſarium illi fuerit, tamen cum licentia vel Blanditia de ipſis Dominis qui ipſam roveriam poſſident atque defendunt.* Vide Raguellum in voce *Reblandir.*

BLANDIOSUS. Gloſſ. Lat. MS. Regiæ Bibl. *Affabilis, magni favoris, Blandioſus.* Infra: *Blandioſus, Affabilis.* [Papias MS. *Blandioſus, Affabilis, communis,* f. legendum, *Comis.*]

¶ BLANDIRI, Ambire, cupere, affectare, Concil. Hiſpan. tom. 3. pag. 43. col. 1. in Indice veterum Canonum: *De iis qui ſibi regnum Blandiuntur ſpe, Rege ſuperſtite.*

¶ BLANDITIA. Vide poſt *Blandimentum.*

BLANDITIUM, Κολάκευμα, in Gloſſ. Græc. Lat. Blanditiæ, Gallis *Blandices.*

¶ BLANDOR, *Ambitioſus,* γόης, κόλαξ. Gloſſ. Lat. Gr. Vide *Blandiri.*

BLANDUM. Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 5. tit. de Jure dotium §. 29. *Item, ſi certum poſſit eſſe & probari, quod maritus pecuniam quam mutuo recipit, vel Blandum, vel aliam rem expendit in neceſſariis domus, in comedendo vel bibendo &c.* [Vide *Blanda* 2.]

BLANHORNUM. Leges Adelſtani de Hundredis cap. 8. *Pecoris ticimium, & canis oppa, & Blanhornum, horum trium ſingulum eſt, unum ſolidum valens, & unumquodque reputatur melda, id eſt manifeſtatio.* Saxonibus blan eſt *ceſſatio,* hopne, *cornu* quod inflatur. Pro voce *ticimium,* Somnerus reponendum putat *tintinnum,* i. tintinnabulum.

¶ BLANIUM Sathanæ, Pannus, ut opinor, bombycinus, & f. candidus, quem vulgo appellamus *Satin.* Rymer. tom. 8. pag. 76. col. 1. ex Teſtamento Richardi II. Regis Anglorum: *Item volumus & ordinamus, quod corpus noſtrum in velueto vel ſathanæ Blanio, more Regio veſtiatur, vel etiam interretur, una cum corona & ſceptro regiis deauratis, abſque tamen quibuſcumque lapidibus, &c.*

¶ BLANKETUS, Genus panni fortaſſis candidi, à Gallico *Blanc,* apud Rymer. tom. 7. pag. 356. col. 1. *Unam peciam de Blanketo continentem ſex alas.* Idem tom. 8. pag. 51. col. 1. *Cum quatuor pannis de ruſſeto & ſex pannis de Blanketto integris... pro veſtura ſua.* Vide *Blanchetum,* & *Blanquetum.*

¶ Blanketus, ab Anglico *Blanket,* noſtris *Blanchet,* Lodix lanea, Stragula, apud eumdem Rymer. to. 7. pag. 356. col. 1. *Quinque paria linthiaminum, & duos Blanketos pro uno lecto.* Vide *Blanchetum.*

BLANPUM, Papiæ, *Genus navis.* Sic duo MSS. Editus habet *Blandum.*

¶ BLANQUERIUS, Coriarius, Gall. *Corroyeur, Tanneur.* Statuta Maſſil. p. 139. *Nullus Blanquerius audeat de cætero emere herbas incameratas ſeu mixtas vel de eis operari, & quiſque qui cordoanum apportaverit ſeu adobaverit, &c.* Vide *Blancaria.*

¶ BLANQUETUS, Idem quod *Blanketus.* Notitia Eccleſiæ Dinienſis per Gaſſendum edit. Pariſ. 1654. pag. 120. ad annum 1420. *Teneatur Pater induere & calceare. Promiſit dare unum lectum & unam raupam de Blanqueto.* Occurrit iterum in Capitulis generalibus MSS. S. Victoris Maſſilienſis, pro veſte candida quam deferebant olim Monachi ejuſdem Monaſterii.

BLANX, *Scabellum.* Gloſſæ MS.

¶ BLAS, *Stultus, inde Blaterare, Stulte loqui.* Papias MS. *Blas, atis, Stultus & inſipiens, hinc Blatus, idem.* Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Blax, Stultus, unde Blaterari.* In Auctario Janſſonii ad Gloſſarium Iſid. Græcis βλὰξ eſt Hebes, ſocors, ignavus, iners, unde Latinæ vocis origo.

BLASERIUS, Incendiarius, vox Saxonica, à Blaye, vel Blæye, fax, tæda, torris, unde Anglis *blaſer*, uſtulare. Leges Athelſtani Regis Angl. apud Bromptonum: *Dictum eſt de Blaſſeriis & murdritoribus, ut augeatur hujus abnegationis tripliciter, & majoretur judiciale ferrum, ut appendat* 60. *ſol.* Hinc forte noſtris *bleſſer*.

¶ BLASIUS, An pro *Blæſus*? locum vide in *Ponticus*.

BLASMA, Reprehenſio, Gallis *Blaſme.* Conſtitutiones Catalaniæ inter dominos & vaſſallos MSS. cap. 51. *Si Miles qui emit caſtrum, eſt ita honoratus homo, ex quo Caſtlanus poſſit eſſe ſuus homo ſine verecundia & reprehenſione ſeu Blaſma, &c.* Vide *Blaſphemia.*

¶ BLASMARE, Idem quod infra *Blaſphemare.* Chron. Parmenſe ad an. 1247. apud Murator. tom. 9. col. 771. *Reddit ipſum in fortiam domini Imperatoris, eo quod Commune Parmæ noluit ipſum D. Abertum recipere apud Burgum Sancti Domini ad ſtandum cum bannitis; quod quidem fuit valde Blaſmatum.*

BLASPHEMARE, Vituperare, damnare, culpare, infamare, noſtris *Blaſmer*, Italis *Biaſimare.* S. Cyprianus Epiſt. ad Pompeium: *Quem Marcion ſecutus, additis ad crimen augmentis, impudentius cæteris & abruptius in Deum Patrem Creatorem Blaſphemare inſtituit.* Anonymi Epiſt. 7. to. 9. Operum S. Hieronymi: *Quod nobis etiam ut non in Dei Martyres accidat, præcavendum eſt, ſi eos quos prior ætas inſecuta eſt, noſtra Blaſphemet.* Gregorius Turon. lib. 5. Hiſt. c. 46. *Sacerdotes Domini aſſidue Blaſphemabat.* Adalardus in Statutis Corbeienſis Monaſterii lib. 1. cap. 1. *Ne propter aliquam turpitudinem illarum religio Monaſterii Blaſphemetur.* Conſtantin. Africanus lib. 5. Comm. locor. medic. cap. 15. *Quicunque ergo comeſturus eſt azymos panes, vel alios ſuperius Blaſphematos, comedat eum cum calidis atque diureticis.* Matthæus Vindocin in Thobia:

Nubat honos oneri, nec onus Blaſphemet honoris
Præſidium, nec honor diffiteatur onus.

Utuntur paſſim Scriptores, Fredegarius cap. 42. 80. Geſta Dagoberti Regis c. 46. S. Columbanus in Pœnitent. ſub fin. & lib. de Menſura Pœnitentiar. cap. 11. Dugalus adverſus Claudium Taurinenſem p. 8. Aimoinus de Vita S. Abbonis cap. 9. lib. 4. Hiſt. cap. 35. Dudo lib. 1. & 2. de Geſtis Normann. p. 77. 81. Capitula Legis Salicæ c. 3. §. 6. Leges Langob. lib. 2. tit. 52. §. 23. Chilienus in Vita S. Brigidæ cap. 7. Ordericus Vital. pag. 471. 806. Leo III. PP. Epiſt. 1. &c. Vide Henric. Valeſium ad Hiſtor. Eccleſ. Euſebii lib. 4. cap. 11.

☞ Occurrit etiam paſſim in Scripturis ſacris & apud Scriptores Eccleſiaſticos pro Maledicere Deo, impie loqui, Gallis *Blaſphemer.* Quo ſenſu accipiendus eſt locus S. Cypriani à Cangio ſupra relatus. Utraque etiam notione, pro vituperare ſcilicet & impie in Deum vel Sanctos loqui ſuum βλασφημεῖν ſumunt Græci. Ejuſmodi autem erat blaſphemorum pœnitentia quam poſt Gregorium PP. IX. præſcribunt Statuta MSS. Eccl. Conſeran. an. 1337. *Ut in ſeptem diebus Dominicis pro foribus eccleſiæ manifeſte dum aguntur vel celebrantur Miſſarum ſolemnia blaſphemus exiſtens, ultimo illorum die Dominico pallium & calceamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, ſeptemque præcedentibus certis feriis in pane jejunet & aqua, eccleſiam nullatenus ingreſſurus quolibet prædictorum dierum: tres ſi poterit, alioquin duos reficiat pauperes, ſive unum.*

BLASPHEMARE JUDICIUM, Idem quod *Falſare ſententiam*, hanc ſcilicet tanquam falſam impugnare, & ab ea appellare: formula etiam recepta apud practicos noſtros, *Blaſmer une ſentence.* Olim autem qui ante judices litigaverat, dato judicio ſtare, aut ab eo ſtatim appellare tenebatur, & interim dum alterum è duobus elegiſſet, cuſtodiæ mandabatur: qui ſi appellaſſet, ad palatium cum *apoſtolis* in libera cuſtodia deducebatur, donec ejus cauſa diſcuteretur. Capitulare 2. & 4. ann. 805. c. 8. & lib. 3. Capit. c. 7. *De clamatoribus vel cauſidicis, qui nec judicium ſcabinorum acquieſcere, nec Blaſphemare volunt, antiqua conſuetudo ſervetur, id eſt, ut in cuſtodia recludantur, donec unum è duobus faciant, &c.*

¶ BLASPHEMATOR. Ludewig. Reliq. MSS. tom. 6. pag. 144. ex Diario belli Huſſitici: *Unde multi & præcipue veritatis Blaſphematores periculum mortis ſibi timentes imminere de civitate fugierunt.*

BLASPHEMIA, Criminatio, inſimulatio, Gall. *Blaſme.* S. Auguſtin. lib. 2. de Moribus Manichæor. cap. 11. *Eſt Blaſphemia, cum aliqua mala dicuntur de bonis. Itaque jam vulgo Blaſphemia non accipitur, niſi mala verba de Deo dicere, de hominibus namque dubitari poteſt.* Appendix ad Gregor. Turon. cap. 51. *Liberare poteras de Blaſphemia hanc cauſam.* Capitulare 1. an. 810. cap. 10. & ex iis Capitula Caroli C. tit. 39. *De latronibus qui magnam habent Blaſphemiam,* id eſt, infamiam. Adde Capitulare 1. Caroli M. an. 802. c. 13. 35.

¶ BLASPHEMATIO. Tertul. de Cultu femin. cap. 12. *Optemus, ne juſte Blaſphemationis cauſſa ſimus.* Hoc eſt, ne propter nos Deus in Gentibus blaſphemetur.

BLASPHEMIUM, Italis *Blaſimo.* Eadem notione occurrit apud Commodianum inſtr. 31. Gregorium Turon. lib. 8. cap. 30. 41. lib. 9. cap. 40. lib. 10. cap. 9. Fredegarium cap. 51. Germanum Epiſc. in Epiſtola quæ habetur to. 1. Hiſt. Franc. pag. 856. Leonem III. PP. Epiſt. 1. &c.

¶ BLASPHEMABILIS. Tertul. de Cultu femin. *Quanto Blaſphemabile eſt, ſi quæ ſacerdotes pudicitiæ dicimini, impudicarum ritu procedatis cultæ aut expictæ?*

BLASPHEMUS, Infamis, in Capitul. Caroli Cal. tit. 39. §. 2. pag. 393.

¶ BLASPHEMISSIMA HÆRESIS *Priſcillianorum,* in Concil. Hiſp. tom. 2. pag. 172.

¶ BLASTA, *Purpura.* Vetus Gloſſ. San-German. MS. num. 501. Legendum *Blatta:* quod vide.

BLASTO. Papias: *Blaſto cubicularius.* [Sic etiam in Gloſſario Anicienſi MS. Gloſſarium vero Montis S. Eligii Atrebat: *Blaſto, onis, Cubicularius ſive Hoſpitalarius.*] Iſid. in Gloſſ. *Blato, cubicularius, hoſpitalis.* Eadem occurrunt apud Joan. de Janua, & in Breviloquo, in *Blaſto.* Ugutio habet, *Blaſo, cubicularius, hoſpitarius.* Vide *Blato.*

¶ BLASVEMARE, pro *Blaſphemare.* Ludewig. Reliq. MSS. tom. 2. pag. 193. ex Codicillo Frederici Imperatoris an. 1156. *Si quis intra terminum hujus pacis aliquem Blaſvemavit, Blaſvemato ſatisfaciens juramento ſe expurget.*

¶ BLASUM. Codex MS. Irminonis Abbatis San-German. fol. 72. v°. *Antoinus perſolvit medietatem manſi de ſex Blaſis.*

¶ BLAT, pro *Blatum*, Frumentum, Gallicè *Blé*, Vaſconicè *Blat*. Chartular. S. Johannis de Aurel. Diœc. Lemovic. *Qui campus dat unam cartam de Blat*. Vide *Bladum*.

BLATEA, *Id quod de calceamentorum ſoleis eraditur, ſeu lutum ex itinere in calceamentis collectum*. Ugutio. [Vide *Gerſa*.]

¶ BLATHON, Petro Damiano, Pallium. Locus eſt *Triblatton*.

1. BLATO, onis, *Cubicularius, Hoſpitalarius*. Ugutio, qui vocem deducit à *Blatero, as*. Vide *Blaſto*.

¶ 2. BLATO, *Blæſus*, τραυλός. Gloſſ. Lat. Gr.

BLATTA, Vermiculus, qui è *Chermes*, ut Arabes vocant, & è cocco ſanguinei coloris erumpit. Paulus Diacon. in Gloſſ. *Blatta, genus purpureum vermis. Blattam, beſtiolam* eſſe etiam ait Marcellus Empir. cap. 34. pag. 233. *Glis ſive Blatta*, apud eumdem cap. 9. pag. 82. Poſtea pro ipſa purpura, ſeu purpureo colore uſurpata vox. Lex 1. Cod. Quæ res venund. non poſſ. *Purpuræ, quæ Blattæ, vel oxyblatta, atque janthina dicitur*. Lampridius *Funes Blatta, & ſerico, & cocco intortos* dixit. Sed hæc jam nota ex his quæ pridem adnotarunt Turnebus lib. 18. Adverſar. c. 17. Cujacius, Caſaubonus, Salmaſius, Savaro, Jacobus Gothofredus, & alii paſſim. Nos etiam quædam obſervavimus ad Alexiadem pag. 275.

BLATTAM TYRIAM quam *Tyrium vellus* vocat Solinus cap. 29. commendant Sidonius Carm. 5. Senator lib. 1. Epiſt. 1. Anaſtaſius, & alii. *Bizanteam*, idem Anaſtaſius pag. 150. 151. 152. 153. *Neapolitanam*, idem in Leone III. Serapion libr. Aggregat. *Blattæ Byzantiæ ſunt ex ungulis Oſtracorum, & ſunt coopercula quibus teguntur in foramine ſuo, & meliores ſunt quæ vergunt ad albedinem, & ſunt odoriferæ, quorum odor trahit aliquantulum ad odorem Caſtorei*. Actuario, βλάττιον Βυζάντιον, ἤγουν τῆς ῥινὸς τῆς φορφύρας, os nempe anterius purpuræ, cujus appellationis rationem exponit Leonhardus Fuchſius lib. 1. de Compoſitione medicamentor. Adde eumdem ad Myrepſum ſect. 1. c. 1. 21. & 451. Ruellium lib. 1. de Natura Stirpium cap. 7.

Interdum & ſæpe *Blatta*, pro ipſo ſerico *blatta* tincto uſurpant Scriptores, quam *ſericoblattam* vocat Lex 10. Cod. de Murileg. quo ſenſu βλάττιον uſurpavit Anna Comnena pag. 93. Fortunatus lib. 2. de Vita S. Martini:

Inlita Blatta toris, aurumque intermicat oſtro.

BLATTUM dixit Anaſtaſius in Gregor. III. *Vela ſerica ornata blatto*.

BLATTIN, Idem non ſemel uſurpat, pag. 143. *Vela de Blattin, cortina de Blattin*, & alibi paſſim.

¶ BLATTINIUM, Idem Anaſtaſius apud Muratorium tom. 3. pag. 134. col. 2.

BLATTEUS, Purpureus apud Senatorem lib. 5. Epiſt. 34. Anaſtaſ. in Vit. PP. pag. 34. Vopiſcum in Aureliano & alios. [Acta SS. Februarii to. 1. pag. 142. B. in Vita S. Brigidæ:

Quam Blattea flamma
Texerat emiſſo radio flagrante ſuperno.]

BLATTEA, pro *Blatta*. Fortun. lib. 2. Poëm. 3.

Serica cui niveis agnata eſt Blattea telis.

¶ BLATTOSERICUS. Vide *Orthoplumus*.

¶ BLATTEARIUS, πεταλουργός. Gloſſarium Latino-Græc. Eſt pro *Bractearius*, Gall. *Batteur d'or*.

¶ BLATTELA, θρόμβος αἵματος τῶν κογχυλίων. Gloſſ. Lat. Gr. Grumus ſanguinis conchyliorum. Sunt autem Conchylia piſces ſeu vermes, unde purpura extrahitur.

¶ BLATTERE, *Blatto*, φλυαρῶ, Nugor. Gloſſarium Lat. Græc. Latinis eſt Blàterare. Vide *Blas*.

¶ BLATTEUM, *Lamina*, πέταλον. Gloſſ. Lat. Gr. Virgilius dicit *Bractea*.

¶ BLATTIARIUS, Idem qui *Blattearius*, niſi forte mavis à *Blatta* dictum *Blattiarius* pro eo qui ſericum tingit purpura. Cod. Theod. lib. 13. tit. 5. *Ferrarii, marmorarii, deauratores, fuſores, Blattiarii, teſſelarii, artifices*.

¶ BLATTUM. Vide *Blatta*.

¶ BLATUM. Vide *Bladum*.

¶ BLATUS, Stultus. Vide *Blas*.

1. BLAVA, BLAVIUM, Italis *Biava*, Idem quod *Bladum*, etſi Pergaminus obſervet ſcribi *Biada*, non *Biava*. Charta Papienſis an. 1179. MS. *Utrum commune & homines Portinaghi ... ducere tenerentur Blavam eis impoſitam in Papiam, vel non, ... quod non duxerunt & præſentaverunt in Papia Blavam eis primo anno impoſitam*. Alia ann. 1345. *Poteſtas teneatur facere jurare omnes molendinarios ... & cuſtodire granum & Blavam, quod & quæ ad manus pervenerint, & accipere ſuam rationem tantum, & non ultra*. Ibidem: *Si collegerit herbam in alienis Blavis, vel leguminibus, ſolvat, &c.* Bulla Innocentii IV. pro Eccleſia Ferrarienſi: *Vel ipſarum decimarum, tam in frumento, hordeo, faba, melica, & alia Blava & leguminibus, quam in vino, &c.* [Ogerii Panis Annal. Genuenſ. ad ann. 1200. apud Murator. tom. 6. col. 383. *Et per plures dies ibi ſtetit vaſtando Blavas, vineas, & arbores per totam vallem ipſam*. Ad ann. 1211. col. 401. *Pro cuſtodiendis multis innumerabilibus lignis, quæ in maritima pro grano & Blava iverant, quæ cum maxima multitudine & abundantia frumenti Januam venerunt*. Unde colligere eſt vocem *Blava* non minus generatim accipi quam *Bladum*.] Vide Hiſt. Eccleſ. Placentinam lib. 15. p. 77. & Statuta Veronenſ. lib. 8. c. 78.

BLAVIUM, Eadem notione, in Tabulario Abſienſis Monaſterii: *Dederunt ...... quarteria 7. Blavii, quæ habebant de arbanno in terris de Peloella, &c. A Blava*, & *Blavium*, dictus *Blavier* in Statutis Leodienſ. art. 21. *Sergeant Blavier*, in Conſuetud. Altiſiodor. art. 270. *Meſſarius* qui meſſium, ſeu frugum cuſtodiæ invigilat.

¶ 2. BLAVA, Lapis cœruleus tegendis ædificiis aptus, quem Galli vocant *Ardoiſe*. Acta SS. April. tom. 3. pag. 393. D. de S. Franca: *Cum una ſcalia Blavarum oculum unum ſibi perforaſſet*. Vide *Blavus*.

¶ BLAVEOLUS, BLAVETUM, BLAVEUS, BLAVINEUS. Vide *Blavus*.

¶ BLAVIUM. Vide *Blava*. 1.

BLAVOTINI, BLOETINI, Militaris factio in caſtris Flandriæ Comitis, Philippo Auguſto regnante. Rigordus ann. 1213. *Bloetinos* vocat, ut & Willelmus Armoricus lib. 2. & 9. Philippidos, qui videtur innuere gentem fuiſſe hac appellatione, eam Flandriæ partem, quæ Furnas ſpectat, incolentem, ubi *Yſangrinos* collocat:

Inde movens iterum, claſſis legit æquoris undas,
Quod Bloetinorum candentia littora lambit,
Quaque mareſcoſos extendit Flandria campos,
Et qua bellipotens media inter prælia terram
Sulcat Yſangrinus, gladio munitus & haſta,
Qua ſola Furnus arat finibus vicina marinis.

Et lib. 9.

Jam ſua per ſpeculas Bloëtinus ſigna levavit.
Omnis Yſangrinus, Furnites, Belga ſub uno
Cœtu, Ferrando Comiti ſe conſociarunt.

Verſus Furnas illos pariter ſtatuit Lambertus Ardenſis pag. 258. dum enarrat bellum à Mathilde Luſitana

-Luſitana Philippi Comitis Flandriæ vidua Furnenſibus illatum : *Eo maxime quod Blavotinos nunquam domare vel ſubjugare potuit.* Alio loco, bellica virtute, & animi magnitudine præſtitiſſe Blavotinos ſcripſit: *Aliique parentes ejus amici, utpote viri fortes, auſim dicere Blavotinorum patres & auctores.* Vide Chronicon Andrenſe ann. 1281. Mejerus ann. 1206. & Malbrancus lib. 11. de Morinis cap. 7. à *Blavotorum* familia appellatos volunt. Certe in Charta Philippi Alſatii Flandriæ Comitis ann. 1181. apud Miræum in Diplom. Belg. lib. 2. cap. 44. *Riquardus Blavoet de Furnis* ſubſcribit.

BLAVUS, Blaveus, Blavius, Bloius. Color cæruleus, ex Germanico *Blaw*, noſtri *Bleu* dicunt. Salmaſius ad Tertulliani Pallium, vocis etymon à Latino accerſit, cenſetque *bluum*, ſeu *bleu*, dictum quaſi *ablutum* & *dilutum* : quomodo *butum* pro *imbutum* habetur in Gloſſis Iſidori. Joannes Ruellius lib. 1. de Natura ſtirpium cap. 7. *Quod hactenus Galli nomen Blavei pro Blatteo retinuerunt, coloris genus ſatis dilutæ purpureæ, nec quovis modo ſaturatæ, ad cæruleum aliquatenus accedentis, &c.* Cap. 134. *Trivialis, ut creditur, flos eſt, in frumentario naſcens agro, & hortis quoque ruſticorum & puellarum corollis, calyce roſarum, ſed ſquaroſo atque triſti, plurimis ſtipantibus cæruleis barbulis, unde partim à ſumma cærulei coloris gratia Blaveolos lingua noſtra blaveum appellante cæruleum.* Matthæus Silvaticus : *Iſatis .... eſt herba qua tingitur blavetum, & dicitur Blavum* : Alibi : *Sandarax, eſt herba de qua tingitur Blavus color.*

Blavus. Joannes Monachus in Vita S. Odonis lib. 3. *Non induebantur ſimilia (veſtimenta,) ſed colorata, quæ nos vulgo vocamus Blava.* [Statuta Eccl. Meldenſis apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 900. *Et ne (Sacerdotes) cendalum habeant in palliis, niſi Blavi vel nigri coloris.*]

Blaveus. Albertus Argentin. pag. 121. *Ipſemet autem Ludovicus duodecimus in armis Blaveis cum albis crucibus, ne cognoſceretur, abſque ſignis regiis apparebat.* M. Chronic. Belg. pag. 319. *Clypeum Blavei coloris cui literæ aureæ per obliquum declinantes inerant. Blaveæ purpuræ*, apud Vincentium Belvac. lib. 32. cap. 30. *Clypeus Blavei coloris*, apud Gobelinum Perſonam ætate 6. c. 73. Vide *Bloius*.

¶ Blavineus. Annal. Benedict. tom. 3. pag. 357. n. 14. *Propter Blavineam cucullam, qua indutus erat.*

Blavius. Chronicon Sclawicum editum ab Erpoldo Lindenbrog. c. 30. *Sub parvo Blavio lapide ... oſſa ejus quieſcunt.* Occurrit etiam in Chronic. Windesh. lib. 1. cap. 31. lib. 2. c. 44. [& apud Martenium Anecdot. tom. 3. col. 1675.

¶ BLAX, βλακικός, μωρος : Supplem. Antiq. Vide *Blas*.

¶ BLAZONARE, Delineare figuras in ſcutis gentilitiis. Menoti ſermones fol. 44. recto col. 1. *O quod thema poterat tunc capere B. Antonius, qui habebat Blazonare arma hujus miſeri. Blaſon, Blaſonner* Gallis, ut Latinis Elogium, modo in bonam, modo in malam partem ſumuntur ; unde Carolus *Fonteine, Art poëtique chap. 10. Le Blaſon eſt une perpetuelle louange, ou continu vitupere de ce qu'on s'eſt propoſé de Blaſonner.* De vocis origine nihil certi. Vide Menagii Diction. Etymol. Linguæ Gallicæ.

¶ BLAZZA, An tributum ex *Blado* venali percipiendum? Annal. Benedict. tom. 5. pag. 668. col. 1. in Charta Unfredi Comitis pro monaſterio S. Michaelis : *Scilicet dimidiam Blazzam ejuſdem civitatis, & dimidium portaticum, & medietatem legum & totius reditus.*

¶ BLENCHUS, à Gallico *Blanc*, Hiſpanis *Blanco*, Albus, argenteus. Spicil. Acher. to. 8. pag. 386. ex Jacobi Aragoniæ Regis Edicto pacis & treugæ : *Præſtantes inſuper centum viginti ſolidos de Blencha moneta.*

BLENECTA, Species quædam anſerum parvarum, apud Fridericum lib. 1. de Arte venandi cap. 6.

¶ BLENENIA, Stultitia. Vide *Blenones*.

¶ BLENNI. Vide *Blini* & mox *Blenones*.

BLENONES, Papiæ, *Impudici, hircones.* Ugutio : *Blennus, ſtultus, hircoſus, impudicus, & hæc blenenia, ſtultitia.* [Gloſſar. Iſid. *Blenones, Puditi hircorius*, mendoſe. Rectius Excerpta, Cerda probante, *Blenones, Putidi, hircoſi.* Conſtantienſis, *Blennones, Impudici, hircones.* Turneb. Adverſar. lib. 28. c. 5. ex Onomaſtico veteri : *Blennones pudenda ſunt hircorum.*]

¶ BLENUUS, Teter. Vide *Blini*.

¶ BLESENSIS Mallia, Denarius. Vide *Moneta Baronum*.

BLESSAGHA. Charta Henrici Regis Angliæ pro Abbatia de Corneliis in Normannia, tom. 2. Monaſtici Anglic. pag. 963. 964. *Et ad prædictum manerium unam Bleſſagham, & carbonem in nemus ſuum,* (alias *in nemore ſuo*) *ad Bleſſagham ſuſtinendam.*

¶ BLESTA, Lemovicenſibus *Bleite* vel *Bleſte*, Cirrus, Gall. *Toupet.* Chartular. S. Joannis de Aurel. fol. 51. v°. *Ne injuriam ulterius facere præſumeret, pro emendatione injuriarum quas fecerat, cincinnum vel Bleſtam barbæ ſuæ tradidit in manu Domini Gaucherii* : Tabularium Voſienſe fol. 40. v°. *Omnibus hominibus notum ſit, quoniam Rainaldus Ugo & uxor ejus Alaïdis, & frater ejus Petrus Ugo venerunt ad Monaſterium Voſienſe, & in Capitulo condonaverunt ſe ad ſepulturam in eodem Monaſterio & ad monachilem habitum, quando eis voluntas fuerit, & propter hoc, ut firma eſſet promiſſio, accepit Dominus Abbas Rainaldus de capite Rainaldi Bleſtam, & conceſſerunt & dederunt, &c.* De hujuſmodi donationibus per *Bleſtam* ſeu *Capillos* fuſius dicetur in voce *Capilli.*

¶ BLETNEDA, *Blada* demeſſa, eaque potiſſimum quæ ex campipartibus & agrariis colligebantur. Charta ann. circ. 1063. ex majori Chartul. S. Victoris Maſſil. pag. 91. *Guillelmus Plautinus donavit altari S. Mariæ & S. Victoris Maſſilienſis monaſterio medietatem decimi de pane, & vino, & carne, & totam Bletnedam ipſam contra S. Chriſtopoforum.* Vide *Bladagia.*

¶ BLETONATA, Silva novellis arboribus & maxime quercubus conſita. Expletum ann. 1540. in Breſſia : *Saiſivi unam Bletonatam quercuum exiſtentem ante carroveriam de Bon-champt, &c.*

¶ BLEVETUS, ſive *Bluetus*, ut legitur in MS. D. *Lancelot*, Cæruleus, Gall. *Bleu.* Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 278. *Item, pro Palmis quatuor cum dimidio de Panno Bleueto, &c.* Occurrit ſemel & iterum ibidem p. 80. Monaſt. Anglic. to. 3. p. 90. *Tunicas clauſas de nigro brunetto vel Bluetto.* Vide *Blavus.*

BLIAUDUS, Bliaus, Blialdus, Veſtis ſpecies. Tabular. Abbatiæ S. Amantii Inculiſm. *Dedit pro placito iſto 20. ſol. & unum Bliaudum canabinum.* Tabular. Divion. apud Perardum : *Dederunt Cappam & Bliaudum. Bliaudus fuſtaneus*, in Tabulario S. Albini Andegavenſ. Gaufredus Voſienſis part. 1. cap. 72. *Mulier, cui brachia manuſque natura negavit, pedibus camiſias & Bliaus, ac quaſlibet veſtes forcipibus inſcindebat.* Le Roman *de Garin* :

Onques la maille del blanc haubert treillis,
Ne li valut un Bliaut de famis.

Alibi :

Ens en lor Chambres s'en entrent por veſtir,
Veſtent Bliaus & peliçons ermins,
Et afublerent les mantiax ſabelins.

Idem de Pipino Rege:

En une garderobe li Rois en vint,
Veſt un Bliaut, gentement li avint,
Et affubla un mantel ſabelin.

Le Roman *de Thibaud de Mailly* MS.

Bourgeois n'i auront pas
Robe vaire ne bure,
Dames n'i auront pas
Bliaus à forreure.

Le Roman *d'Alexandre* MS.

Et eſt li Bliaus & la chemiſe
Dont la pucelle eſtoit veſtuë, &c.

Le Roman *d'Aubery*, MS.

Iſt de la tente par mal grand aatie,
Tous deſſublés en Bliaut de Sulie.

Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe* MS.

Frere, qui vos a ſi vos Bliaut deſirrer.

Infra:

De mult riche Bliaut fut la Dame parée.

Le Roman *de Guillaume au Court nez* MS.

Puis veſtit drap de lin & Bliaut teint engraine.

[Perceval le Galois:

Ses manteaux fu & ſes Bliaux,
D'une porpre d'or eſtelée.

Ruſtici Dumbenſes & Sebuſiani etiamnum dicunt *une Blaude* pro Veſte ſuperiori; Occitani *Briſaut.*] Cambro-Britannis, *Bliand* eſt ſindon.

Blialdus. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 32. *Dedit ipſi Widoni 20. ſol. & uxori ejus caligas, & filio ejus unum Blialdum de fuſtanio.* Fol. 75. *Et unuſquiſque de filiis ſuis habuit unam tunicam de fuſtanea.* Quibus extremis verbis ſubſcriptum legitur ex minio unum *blidalem.* Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 59. *Accepi autem pro iſta gurpitione .... unam mulam, & 136. ſolidos, & unum Blialdum de fuſtanio.*

Blisaudus, in Statutis Maſſilienſibus MSS. lib. 2. [edit. pag. 302.] *De Blizaudo ſendati cum frezio, &c. de Bliſaudo dominæ conſuto cum ſerico.*

¶ BLICEA, *Stultitia.* Papias MS. Eccleſiæ Bitur. Eſt pro *Blitea:* quod vide.

BLIDA, Machina bellica. Rolandinus in Chronico lib. 5. c. 15. *Dum autem Eccelinus cum Blidis & aliis inſtrumentis impugnaret Anoale fortiſſime.* Cambro-Britannis *Blif*, eſt catapulta: *Blie*, Danis, ut eſt apud Pontanum in Chorographia Daniæ p. 799. Loccenius pariter lib. 3. Antiq. Suecic. cap. 2. obſervat in veteri Gloſſario Teutonico-Latino *Bliide* verti machinas ac tormenta. Certe *Blida*, pro *Bidde*, legendum videtur in Chronico Richardi de S. Germano an. 1239. *Ingenia quæ Biddæ, Dominæ, & Mangonelli fiunt, Imperatore mandante.* Vide V. Cl. Andream Felibianum lib. 1. de Architectura pag. 103. Chriſtophor. Hartknocum ad Chronic. Pruſſiæ Petri de Druſburg. part. 3. cap. 114. &c.

BLIDALIS. Vide *Bliaudus.*

¶ BLINI, *Tetri.* Iſid. Gloſſar. Ad quod Grævius notat in Excerptis haberi, *Blimi, Tetri*, ſed retinendum eſſe *Blini*, quod eſt pro *Bleni*, *i* in *e* mutato, ut alibi non ſemel. Apud Conſtantienſem, *Blenni, Tetri.* Turnebum Adverſar. lib. 28. c. 5. *Blenni, Tetri.* Plautus Bacch. 5. 1. 2. *Blennus* accipit pro ſtulto, ſtolido. Eſt à Græco βλέννος, Mucoſus. βλέννα enim Mucum ſignificat: unde vox ad ſtultum metaphorice tranſlata. Vide *Blenones.*

¶ BLINICHIUM, Mendoſe pro *Biclinium.* Vide *Bicellum.*

¶ BLINTRES. Leges Inæ cap. 79. *Duodecim mambræ cerviſiæ, wyglíſiæ, triginta Blintres.* Hæc ex Gloſſario Spelmanni; qui ſic corrigit juxta Saxonicum, *Hliutres*, *h* pro *b*, *u* pro *n*. Eſt autem Hlutꞇꞃe, Simplex, purum, lucidum. Senſus ergo legis: *Duodecim amphoræ cerviſiæ wyliſiæ*, hoc eſt, *potentioris, triginta tenuioris.* Idem Spelman. in voce *Ambra* legit *Blutres* pro *Blintres.* Utraque lectio ferri poteſt.

BLISAUDUS. Vide *Bliaudus.*

BLISSARE, Balbutire, inarticulate loqui, quod faciunt *Blæſi.* Anonymus de Mirac. S. Bertini c. 4. *Ipſa eadem verba quia aliud loqui neſcivit, Bliſſando reſpondere tentabat.*

BLITEA, *Stultitia.* Papias. [Vide *Blicea.*]

BLITTEN. Papias: *Gluten, ... confectio quædam, qua glutinatur aliquid, vulgo Blitten.* Ita MS. Editus vero habet *Blittens.*

¶ BLIZAUDUS. Vide *Bliaudus.*

BLOCUS, [Truncus, Gall. *Tronc*, Belgis *Block.*] Areſta an. 1294. in Regeſt. Parlam. B. pag. 110. *Quintus articulus talis eſt, videlicet de Bloco, qui erat apud Atrebatum apud Pontem S. Vedaſti, in quadam platea, in qua lavantur tentoria: qui Blocus ibi fuit à tempore à quo non extat memoria, &c.* Vide *Imblocatus.*

¶ BLODEUS, Color ſanguineus, à Saxonico *Blod*, Sanguis. Kennett. in Antiquit. Ambroſden. p. 576. *Et in Blodeo panno empto pro armigeris & valectis.* Rymer. to. 10. pag. 346. *Duos pannos Blodei coloris. ... unum pannum aureum Blodei coloris.* Et iterum paulo poſt: *Unum pannum Blodei coloris cum foliis aureis.*

¶ BLODIUS, Eadem notione, apud Rymer. to. 7. pag. 745. *Unum lectum de Blodio & viridi cum octo tapetis & curtinis ad eundem lectum pertinentibus.* Idem to. 10. pag. 391. *Unam peciam de Sangwyn tinctam in grano; duas pecias de Blodio.* Et tom. 8. pag. 277. *Et unum lectum de Worſtede nigro & Blodio cum curtinis.*

BLODSTODIA, Cruentatio, ſanguinis emiſſio. Ex Anglico, *Blord shotten*, cruentatus, & Bloð Saxonico, *ſanguis.* Vide Leges Henrici I. cap. 78.

¶ BLODUS. Vide poſt *Bloius.*

BLODWITA, Pœna, mulcta effuſi ſanguinis. Ex Saxon. Bloð, ſanguis, & piꞇe, ſeu wita, mulcta, emendatio. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 39. *Qui Blodwytam, id eſt, foriſfacturam ſanguinis fecit, reus eſt.* Occurrit etiam c. 23. 37. 70. 81. [Vide Kennettum in Gloſſ. ad calcem Antiq. Ambroſd.]

Blodwyta, Fletæ lib. 1. cap. 47. §. 15. *Eſt quietantia miſericordiæ pro ſanguinis effuſione.* Ita etiam Raſtallus: *Bloedwit, eſt quietum eſſe de amerciamentis de ſanguine fuſo, ... quia wit en Anglois, eſt miſericordia en Latin.* Charta Ranulfi Comitis Ceſtriæ in Monaſtico Anglic. to. 1. p. 767. *Concedo etiam dictis Monachis .... quod habeant liberam curiam, & tholneum, & aſſiſam panis & cerviſiæ, & uthefium, & Blodwit, & catalla felonum.*

BLOETINI. Vide *Blavotini.*

¶ BLOETRESET, Sanguinem trahere, à Belgico *Bloet*, Sanguis, & *Trecken*, vel Germanico *Trecten*, Trahere. Leges & Conſuetudines Furnenſes ex Archivo S. Audomari: *Qui aliquem Bloetreſet ſine canipulo, aut ſanguinem traxerit, emendabit Comiti tres libras & læſo viginti ſolidos.*

¶ BLOGMUS, Genus, ut videtur, placentæ, vel potius carnis cruſta incluſæ & incoctæ, Gall. *Paté*,

vel minutalis, *Pâté en pot.* Codex MS. Conſuetudinum Eccleſiæ Colonienſis ex Chartulario Eccleſiæ Atrebat. *In quatuor diebus Nativitatis dantur quolibet die quatuor Blogmus tantum præſentibus, qui ſic dividuntur. Primo die ab una parte chori dantur duo Blogmus. Unum Blogmus datur majori officio.... Dividuntur Blogmus....pro carnibus pro quibus emendis ad Blogmus.... Dantur duo Blogmus.* Et alibi: *Magiſter coquinæ dat quolibet die tria ſalſucia & totidem belſte... & ligna & alia ad Blogmus neceſſaria miniſtrabit; & villicus de Paſſerode dat quatuor denarios ad emendas ollas in quibus Blogmus reponitur.* Et iterum: *Magiſter coquinæ providebit ſal piſtrino & budele, & carbones in hyeme & ſagimen ad Blogmus.*

BLOIRE, De avibus rapacibus dicitur, cum earum oculi conteguntur, ex Gallico *Ebloüir*, oculis caliginem affundere: quod quibus oculorum acies perſtringitur, omnia *bloia*, ſeu cærulea videantur. Fridericus lib. 2. de Arte venandi cap. 37. de Falconibus: *Poſtquam vero capti ſunt, ... ſunt oculi eorum contegendi & claudendi, ne hominem videant: & hujuſmodi actus appellatur ciliare, ſeu Bloire.* Vide Guillelmum Tardivum Podienſem in libro Gallico de Aucupio cap. 11. & infra in *Ciliare.*

BLOIUS, Idem forte quod *Blavius*, color cæruleus, vel certe quivis color, ut *blaveus*, apud Joan. Monachum in Vita S. Odon. ex Saxonico Bleo, & Bleoh, color quivis Somnero, etſi Bleo eidem ſit etiam cæruleus; aneȝ-bleoȝ, unicolor. Bulla Gregorii IX. PP. pro Benedictinis: *Monachi non incedant ſine cuculla & flocco: licet ſine cuculla & capa regulari, non Bloia & ſumptuoſa.* Statuta Hugonis Abbatis Cluniac. *Honeſte ſe habeant, nec ſine cuculla & frocco, vel ſine cuculla & cappa, quam præcipimus eſſe regularem, non ſumptuoſam, non Bloyam, vel ſine poſtella, &c.* [Conſtitutiones ejuſd. Ordinis MSS. *Nec incedant ſine cuculla vel froco, vel ſine cuculla & cappa regulari, non Bloya, non ſumptuoſa, &c.*] Vide *Bloire.* Apud Vaceum Canonicum Cadomenſem in Hiſtoria Ducum Normanniæ ſcripta an. 1160. de Richardo I. *Bloie*, videtur eſſe *Blondus*, ſeu flavus.

Chevelure ont Bloie, mais à rouſſet troubla.

Infra:

Chêvelure Bloie auques rechercelée.

Ita le Roman *de la Violette* MS.

Vairs ot les ieux, & les crins Blois.

Li Chaſtellains *de Couſſi:*

Tout tans m'eſt li cuers en joïe,
Quant ja ſu biauté devis,
Sa chevelure Bloie
Ses blans dois lons & traitis,
Sont gent cors, & ſon clair vis, &c.

Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Puis s'aſſient enſemble deſor & paile Bloi.

Blodus, in Monaſtico Anglic. tom. 3. p. 170. & infra non ſemel.

¶ BLONDUS. Vide *Blundus.*

¶ BLOYHORN, Mendoſe, apud Spelmannum in voce *Cenitus* pro *Blanhornum*, quod vide.

¶ BLOYUS. Vide *Bloius.*

¶ BLUDEWICA, An jus imponendi & percipiendi mulctas effuſi ſanguinis? Rymer. to. 13. p. 63. col. 1. fin. *Cum ... brueriis & geneſtis, cum herezeldis, Bludewicis & marchetis, &c.* Eadem totidem verbis habentur p. 5. ejuſd. tomi. Vide *Blodwita.*

BLUDIE. Vide *Blae.*

BLUET, [Cæruleus, Gall. *Bleu*, Angl. *Blue.*] Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 831. *Veſtimenta autem dabunt mihi de griſeng, vel halberget, & pellibus agninis: uxori autem meæ, ad carius Bluet, & (ex) pellibus ſimiliter agninis.* Tom. 3. p. 90. *Supertunicas clauſas de nigro brunetto vel Bluetto, cum mantello de nigro panno, &c.* [Formulare Anglic. pag. 426. *Item, lego robam meam de albo Blueto pro expenſis faciendis circa ſepulturam meam.* Rymer. to. 7. *Curtinas pro lectis Blueti coloris.* Vide *Blavus.*]

¶ BLUETTUM, Bluettus. Vide *Bluet.*

¶ BLULARDI, Minutioris monetæ genus, f. à colore ſic dicta, Belgis enim *Bloſaert* idem ac Subruber, Gall. *Rougeatre*, quod monetæ cupreæ convenit. Adrianus de Veteri-Buſco de Reb. Leodienſ. apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. 1231. *Electus etiam, neſcitur quo conſilio uſus, cœpit facere monetam cupream de Blulardis, faciens proclamari ſuos Blulardos ad* VI. *denarios, & domini de Heinsbergh ad* IV. *denarios, unde communis populus fecit deriſionem, & noluit recipere aliquos niſi ad* IV. *denarios tantum.*

BLUNDUS, Blondus, Color capillorum flavus, qui noſtris *Blond*, Græcis ξανθός, luteus dilutior: à Saxonico Blonde, mixtus, Blonden, tinctus, intinctus, imbutus, fucatus. Nam rutilus color fiebat arte quadam, ſpecierum mixtione, verbi gratia lixivio & ſapone, ut pluribus probat Cluverius lib. 1. Germ. Antiq. c. 16. Ugutio & Joannes de Janua: *Flavus, eſt qui vulgo dicitur Blundus.* Hiſt. Rerum Laudenſium Ottonis Morenæ pag. 125. *Erat ſpiſſus corpore, mediocris ſtaturæ, capillis, Blondis, &c. Capilli Blundi*, apud Michaëlem Scotum de Phyſion. cap. 44. 47. 59.

Blondus, In veteri Charta à Spelmanno laudata: *Sicut Rogerus de Garneio pater ſuus, tenuit tempore Regis Willelmi Blondi avunculi ſui.* Loquitur de Willelmo Rufo Rege Angliæ. Rufus quippe eſt rutilus color, quem *Blondum* dicimus. De vocis etymo vide conjecturam Octavii Ferrarii in Orig. Ling. Ital. V. *Biondo.*

BLUTARE. Lex Langob. lib. 1. tit. 18. §. 1. *Si caſam cujuſcunque Blutaverint, aut res eorum tulerint.* Ubi Gloſſ. *Blutaverit, evacuaverit.* Item: *Blutare, expoliare, Bloten.* Editio Heroldi habet, *Bluttaverint*, [Muratorii, *Brutaverint*, Boheriana *Brunctaverint.* Obſervat idem Murator. tom. 1. part. 2. pag. 59. D. Italos uti verbo *Bruttare* pro *Conſpurcare, fœdare*; unde colligit fortaſſis eadem ſignificatione uſurpatum eſſe *Brutaverint*: nam, inquit, quod ſequitur, *aut res eorum tulerint* ſatis indicat *Brutare* diverſum quid ab exſpoliatione ſignificaſſe.] Noſtris, *Blutter*, eſt *farinam incernere.*

BLUTHURA, Leve vulnus, quod Galli *Bleſſeure* dicunt, à quibus forte orta vox, niſi hanc à Germanis ii acceperint. Burchardus Epiſcopus Wormacienſis in Lege Familiæ: *Si autem cum pugno, aut aliquo levi flagello, quod Bluthuram vocant, aliquem percuſſerit, &c.*

¶ BLUTRES. Vide *Blintres.*

¶ BLUTTARE. Vide *Blutare.*

BOA. S. Hieronym. in S. Hilarione: *Draco miræ magnitudinis, quem gentili ſermone Boas vocant* (Dalmatæ) *ab eo, quod tam grandes ſint, ut boves glutire ſoleant.* [Plinio 8. 14. *Boa.* Serpentis genus eſt à bubulo lacte, quo alitur, ſic dictum.]

BOACHIERS, Machinæ bellicæ ſpecies. Sanutus lib. 3. part. 12. cap. 21. *Et poſtea fecit approximare orificio foſſarum Boachiers multos, multumque ſibi vicinos, à turri S. Nicolai, uſque ad Sbaralium Dom. Odoardi: & poſt le Boauchiers, fecit erigi plures carabagas projicientes magnos lapides.*

¶ BOADA, Corveia cum bovibus præſtanda. Saiſimentum Comitatus Toloſ. an. 1271. in Annal. Toloſ. G. *la Faille* tom. 1. inter Inſtr. pag.

17. *Communitas dicti loci debet Domino Regi exercitum & triginta ſolidos pro alberga annua . . . & Boadam, videlicet unam dietam de quolibet aratro boum, ſalvo prandio bubulci, & de qualibet beſtia carregii unum jornale, ſalvo prandio ductoris.*

¶ BOAGIUM. Vide *Bovagium.*

BOALAGE. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris apud Exeam an. 1265. & Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 6. tit. de Privilegiis Militum §. 13. *Richi homines, Milites, nec non etiam Infantiones Aragonum teneantur dare ſibi vel ſucceſſoribus ſuis Boalage, nec herbage.* Vide *Bovagium.*

BOALARE, in Foris Aragonenſibus, *idem eſt quod Vetatum, & non poteſt fieri ſine licentia domini Regis per homines alicujus villæ vel loci, niſi quantum continet una balliſtata: quia alias per indirectum defraudarentur homines locorum convicinorum in ſuis paſcuis foralibus, quia non poſſent paſcere ibi de ſole ad ſolem, & de area ad aream. In Boalari ſuo ſi quis invenit oves paſcentes, poteſt de die occidere unam ovem. Si vero de nocte, poteſt occidere duas oves, &c.* Michaël *del Molino* in Repertorio Fororum Aragon. Vide *Defenſum*, & *Vetatum.* Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 6. tit. de General. privileg. §. 35. *Poſſunt alteri in altero termino de area ad aream paſcere beſtias ad alios greges ſuos, excepto loco, qui dicitur Boalar, in quo non poſſunt paſcere, quando illi de villa, cujus eſt, paſcuntur.* Et lib. 7. tit. de Paſcuis §. 1. *Nota quod Boalar non poteſt fieri ſine licentia Regis: tamen bene poſſunt homines loci facere aliquod vetatum, ſeu Boalare modicum, quantum unam baliſtatam, vel quaſi, in quo non poſſint depaſcere animalia vicinarum, &c.* Vide Foros Arragon. lib. 3. tit. de Paſcuis.

BOANOSA. Monachus Egoliſmenſis in Vita Caroli M. an. 798. *Adefonſus Rex Galliæ & Aſturiæ prædata Oliſippona, ultima Hiſpaniæ civitate, inſignia victoriæ ſuæ Boanoſas, mulos, captivoſque Mauros Domno Regi Carolo per Legatos ſuos Frojam & Baſiliſcum hiemis tempore miſit.* Ubi loci incertus auctor Vitæ ejuſdem Caroli & Annales Francor. habent, *inſignia victoriæ ſuæ, loricas, mulos, &c.* Eginhardus vero in Annalib. *Mauros videlicet ſeptem, cum totidem mulis atque loricis, quæ licet pro dono mitterentur, magis tamen inſignia victoriæ videbantur.* Ex quibus conficit Meurſius σωσανίας, vel σουσανίας, pro βοανόσας, legendum apud Monachum Egoliſmenſem. Moſchopulo lib. περὶ σχεδῶν Σουσανίον, Latinis idem ſonat quod Græcis φολιδωτὸν ὅπλον, ſeu *lorica*; σωσάνιον, habetur apud Joannem Diaconum ad Scutum Heſiodi. Σοῦσον, pro veſtis ſpecie, occurrit apud Jo. Tzetzem Chil. 1. c. 29.

Τοιοῦτον τὸ ἱμάτιον ὑπῆρχεν Ἀντισθένους,
Ἦν σοῦσον ἀλουργὲς πεντικαιδεκαπηχυαῖον,
Ἔχον μὲν ζῶδα, καὶ θεοὺς, καὶ Περσικὰ, καὶ σοῦσα, &c.

Sic autem fortean dicta ejuſmodi veſtis à Suſis, Perſidis Metropoli.

¶ BOARIA, Boarium. Vide *Bovaria.*

BOARIUS, Paſtor boum. Jus Vicentin. lib. 1. *Non teneatur emendare aliquid Boariis, beſtiariis, vel tenentibus agnos & boves in domo, &c.*

¶ BOATA. Vide *Bohada* poſt *Bovagium.*

¶ BOB, Βούδια, *Bulbitum.* Supplem. Antiquarii.

BOBELLUM, Bovile, Bubile. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Bobellum*: ꞅalꝺ, i. ſtabulum.

¶ BOBER. Vide *Bover.*

¶ BOBICINATOR, pro *Bobinator*, in *Bobinare.*

¶ BOBINARE, *Conviciare, clamare.* Vet. Gloſſ. San-Germ. num. 501. Papias MS. *Bobinare, Convitiari, clamare. Per mulieris menſtruæ ſanguinem inquinare.* Gloſſar. MS. Montis S. Eligii Atrebat. *Bobino, as, Convitiari, dampnare, clamare; unde Bobicinator, conviciator vel tricoſus & inconſtans. Bobinare* pro *Bovinare*: Vox Feſto Nonio aliiſque paucis nota. Hanc fuſius exponit Martinius in Lexico. Quod autem additur à Papia. *Per mulieris menſtruæ, &c.* aliis eſt, *Bubinare.*

¶ BOBINATOR, *Tricoſus & inconſtans.* Papias MS. Iſid. Gloſſ. *Bobinatores, Inconſtantes.* Ad quod, ſi tanti eſt, Grævium conſule.

¶ BOBINATUS, *Tricoſus & inconſtans*, in Veteri Gloſſario San-German. num. 501.

BOBLA. Gloſſ. Ælfrici: *Bobla*, ꞅloꞇ. Ubi Somnerus, *forte biblus, vel byblus, papyrus bibula*: Belgis, *Uloed papier.*

BOBONES. Vide *Bubii.*

¶ BOBULCA. Vide *Bovata terræ.*

BOCA. Vide *Bauca.*

¶ BOCAFORT, à Gallico, *Fort en bouche*, dicitur de equo qui durioris eſt oris, & quem freno vix licet flectere. Conſuetudo Brageriacenſis art. 102. *Sine culpa autem dicitur dominus fore . . . cum evidenter dicta animalia apparent Bocafort.*

BOCALIS Pullus, in Foris Aragon. lib. 8. tit. *Ut emiſſarii, ſive guaranyones, vel Pulli Bocales, occaſione aliquarum executionum nequeant pignorari.* Hiſpanis *boçal novicium* ſonat.

¶ BOCALUS, Lagena vitrea, Gall. *Bocal.* Catalogus Epiſc. Regienſium, ubi de Fulcone Epiſcop. an. 1269. inter ea quæ Monaſterio S. Catharinæ de Sorpo concedit, recenſet *Quinque Scyphos cum ſuis pedibus, & duos Bocalos.* Vide *Bauca* 1.

BOCARIA, ex Gallico *Boucherie*, Macellum, in Charta an. 1246. apud Sammarthanos in Epiſcopis Aptenſibus p. 177. *Bocaria caſa*, in Chronico Beneventano S. Sophiæ pag. 584.

¶ BOCARONUS, Idem quod *Boquerannus*, Gall. *Bougran.* Teſtamentum an. 1237. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Quod corpus meum portetur ad ſepulturam cum uno Bocarono ſex librarum.*

¶ BOCARTICA Materia, *dicitur quæ eſt contrariarum opinionum rationibus involuta.* Vocabul. utriuſque Juris.

¶ BOCASSINUS, Telæ ſpecies ex goſſypio vel lino. Statuta Eccl. Aquenſis MSS. an. 1259. *Cæteri vero cappam habeant forratam de tela livida ac nigri coloris ſive Bocaſſino.* Charta an. 1433. *Pluviale noſtrum de ſerico albo foderatum de Bocaſſino albo.* Vide *Boccaſinus.*

¶ BOCCA, Vox Italica, Bucca, os ulceris. Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 823. in Miraculis B. Simonis Eremit. Auguſtin. *Et habebat cancrum in tibia habentem quatuor Boccas.*

BOCCARAN, Idem quod *Bocaronus.* Statuta antiq. Cartuſienſ. part. 2. cap. 32. §. 2. *Caſulas de Boccaran, & de ſerico albo ſuſtinemus.* Adde Statuta an. 1368. ejuſdem Ord. 2. part. 1. §. 8.

¶ BOCCARIA, Laniarium, Gall. *Boucherie*, Ital. *Beccaria.* Statuta Maſſil. pag. 158. *Exceptis carnibus prohibitis, quas licet vendere in Boccaria.* Vide *Bocharia.*

¶ BOCCASINUS, Idem quod *Bocaſſinus.* Murator. to. 3. pag. 649. ex Pontificali Rom. ubi de ordine proceſſionis à Vaticano ad Lateranum: *Et ſinguli vexilliferi habebunt quatuor pedites cum lacernis Boccaſinis cum inſignibus Dominorum ſuorum.* Ibidem col. 2. D. *Poſt Sacramentum equitat immediate Sacriſta, qui ut cæteri Prælati habet equum totum coopertum Boccaſino.* Ubi Muratorius hæc annotat: Minus notæ ſignificationis vocabulum barbarum

Boccaſinus, de quo interrogati Romani reſpondent, linei panni ſpeciem eſſe ſubtilitate præſtantis, quemadmodum Belgis eſt, quem Cameracenſem appellant, ideoque laternis formandis ſervire, adferri autem ex Oriente. V. *Boucaſſinus.*

¶ BOCCOLA. Vide in *Bauca.*

¶ BOCCONE, Vox Italica, *Buccea*, Bolus, Gall. *Bouchée*, Hiſp. *Bocado.* Vincent. Cigaltius de Bello Italico: *Sed concluſive teneatis, quod Lombardi, Veneti & omnis Natio ſuſpecta à veneno poteſt cogi rigide, ut prægustent & comedant primitus de dicto Boccone forte du vemou per Gloſ. Singularem in c. Si quis Diſt. xxx. ſuper verbo, Prægustet.*

¶ BOCCUS, pro *Boſcus*, Silva. Charta Henrici II. Regis Angliæ: *Sciatis me conceſſiſſe Monachis S. Mariæ Becci, quod habeant in terris & Boccis ſuis ubicumque ſint, ſive in foreſta ſive extra, omnes libertates & liberas conſuetudines.*

¶ BOCELLA, Lagena, Gall. *Bouteille.* Edictum Philippi Regis Franc. pro reformatione regni an. 1302. *Item non poterunt recipere vinum, niſi in barillis, Bocellis ſeu potis ſine fraude & ſorde qualibet.*

¶ BOCELLAGIUM, Præſtatio pro vino. Hiſt. Abbatiæ S. Albini Ciſterc. Ordinis MS. à Guillelmo *Gauthier* cap. 6. *Gervaſia domina Dinanni exemit Guillelmum filium Radulfi . . . ab omni exactione & tallia, couſtumis, Bocellagio, forciagio.* Vide *Botagium* in *Butta* 3.

¶ BOCELLUS, ut *Bocella.* Codex MS. Bibliothecæ D. de *Chalvet* Seneſcalli Toloſ. de Hæret. Albig. *Dictus Poncius miniſtravit ipſis Hæreticis & ipſi unam placentam & Bocellum vini & nuces: & tunc dictus R. Delboc Hæreticus benedixit panem ſecundum ritum ſuum & diſtribuit eis; & tunc dicti Hæretici, ipſe Poncius & idem comederunt & biberunt ibi ſtantes pedes, & ipſe Poncius miniſtrabat ſeu propinabat eis vinum de dicto Bocello.*

¶ BOCERAS, Regius Scriba. Apud Anglo-Saxones, inquit Hickeſius Diſſert. pag. 46. qui Cancellarii poſtea dicti erant apud Anglo-Normannos *Boceras* appellati ſunt: id eſt, *Scribæ, Notarii*, qui Regibus dumtaxat ab epiſtolis & chartis fuere.

¶ BOCETA, *Paſcua.* Papias MS. & Janſſonius in Auctario Gloſſarum Iſidori.

BOCETUM, Bubile. Vita S. Comgalli Abbat. *Ad Bocetum, ut lac inde aſportaret miſſus eſt.* [Acta SS. Junii tom. 2. pag. 234. C. in Vita S. Columbæ Abb. *Obediens ſervitor, qui ſcilicet lactaria Bocetum inter & Monaſterium vaſcula geſtare conſueverat.* Per *Bocetum*, potius intelligenda crediderim paſcua à *Boſco Bocetum* dicta, quam Bubile, ut exponit D. Cangius. Vide *Boceta.*]

¶ BOCHA, Ital. *Bocca*, Hiſp. *Boca*, Noſtris *Bouche*, Bucca, os. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 313. col. 2. ex Ordinatione ſuper numero & ordine menſarum domus Dalphini: *Item, volumus & ordinamus, quod ſingulis diebus in prandio ſerviatur nobis pro perſona noſtra de quatuor panibus albis de Bocha*, id eſt, quales comedere ſolemus. Ideo enim *de Bocha* dicebantur illi panes, quia ſolebat Princeps iis veſci: ſic etiam hodie dicimus: *Vin de la bouche du Roy*, pro vino, quo Rex utitur. In articulis ſeqq. recenſentur nobiliores Aulici, quibus *Albi panes de Bocha*, id eſt, ſimiles iis, qui Dalphino, miniſtrabantur.

BOCHALUS, Vas vinarium, in Statut. Veron. l. 4. cap. 116. *Bochale.* in Contract. datior. Bergom. lib. 8. cap. 32. Vide *Bauca* 1.

¶ BOCHARIA, Laniena, Gall. *Boucherie.* Statuta Maſſil. pag. 284. *Quod carnes dictæ prohibitæ vendantur tantummodo in Bocharia.* Occurrit rurſus pag. 510. Vide *Boccaria.*

BOCHARIUS. Ælfricus in Gloſſar. Anglo-Saxon. cap. de Piſcibus: *Delphin, vel Bocharius, vel Simones*, meɼeɼpin. Ubi Somnerus, f. *Boca*, vel *Phoca.*

BOCHELLUM, Oſtium fluvii. Charta S. Bernardi Abbat. Clareval. anni 1145. in Tabulario Epiſcopatus Autiſiod. [nunc Epiſt. 426. inter ejus Opera col. 375. F. edit. 1690.] *Ad molendinos Epiſcopi de Regio amne tale debet eſſe Bochellum, quod navibus aſcendentibus & deſcendentibus pervium ſit.*

¶ BOCHERAGIA. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 145. col. 2. A. ex Charta anni 1309. *Cenſus, feuda, uſagia, tenementa, Bocheragia, montes, paſquayragia... nullo unquam tempore, alienare . . . ſive ſint homines, vel hominum homagia, nemora, montes, nemorum vel montium paſquayria, &c. Bocharagia* initio textus idem eſt, quod ſub finem, *Nemora*; vox procul dubio à *Boſcus* ducta.

¶ BOCHERIA, Boucheria, Laniarium, Macellum carnarium, Gall. *Boucherie.* Chartular. B. M. Magdalenæ de Caſtroduno fol. 48. *Viginti quinque ſol. Dunenſis monetæ de penſione cujuſdam ſtalli, quod idem Guillelmus habebat in Bocheria Caſtrodun.* Et fol. 79. *In foro Caſtroduni juxta Boucheriam.* Vide *Bocharia.*

¶ BOCHERIUS, Macellarius, *Boucher.* Tabular. Dunenſe in Subſcriptionibus Chartæ 23. *Herveus Talamerarius. Vitalis Bocherius, &c.*

BOCHETA. Tabularium Monaſt. Reigniacenſis Ordinis Ciſtercienſ. an. 1208. *Dedi... 5. Bochetas juxta ripam clauſuræ domus Cellarii de Vallibus, uſque ad duas teſſatas in latitudinem aquæ capiendas.* In alia Charta: *In aqua noſtra de Antiſſiodoro 60. Bochetas in ripa, ſcilicet, juxta Cellarium de Vallibus ad duas teſas ripæ ex parte Cellarii faciendas.* [Vide *Boicheta.*]

BOCHIUM, Idem videtur, quod *Bochellum*, de quo ſupra. Tabularium S. Victoris Pariſienſis ch. 13. *In perpetuum dedimus Eccleſiæ S. Victoris Salmonem, qui in Bochio de Copepie primo capitur.*

1. BOCIA. In Vicent. lib. 1. *Pro una Bocia à molendino denarios ſex.* [Computus ann. 1202. *De venditionibus ulmi truncatæ.* xxv. *ſ. de Bociis* l. *ſ.*]

¶ 2. BOCIA. Genus vaſis. Murator. tom. 2. pag. 366. col. 1. C. ex Chronic. Caſinenſi ab Anaſtaſio Seniore: *Abſtulit in calicibus & patenis, crucibus, phialis, annulis, Bociis ac fibulis, auri puriſſimi libras* cxxx. Vide *Bauca* 1.

BOCLAND. Vide *Liber.*

BOCLARIS. Vide *Bauca* 1.

BOCLERIUS. Vide *Buccula.*

BOCONES, Papiæ, *Stulti, ruſtici.* [Ubi MS. Bituric. habet *Bocomes.*]

¶ BOCULA, pro *Bucula.* Acta SS. Junii tom. 2. pag. 217. in Vita S. Columbæ: *Sanctus ab eo requirit, cujus Boculas numeri haberet.*

¶ BOCULARIS. Vide in *Bauca* 1.

BODA, Bodium, Habitatio, manſio, ex Theutonico & Cambro-Britannico *Bod.* Flandris vero & Theutonibus *Boden* eſt fundus, latifundium. Charta Waldemari Regis Daniæ an. 1326. apud Iſaacum Pontanum lib. 7. Hiſt. Dan. pag. 443. *Omnia quæ ſub pondere vendi ſolent, poſſunt* (nautæ & aurigæ) *in ipſorum Bodis, ſive vican, vendere & alienare, & cum ſtatera Colonienſi & pondere debito trutinare.* Infra: *Nullus ipſos ſuper eorumdem vican in ipſis Bodis, ſine eorum voluntate deſtruendo, aut ab*

ipſis aliquid abſtrahendo, ab iis impediat aliqualiter, vel moleſtet.

Bodium, Idem quod *Boda.* Charta Euſtachii Comit. Bononiæ an. 1070. pro Lenſenſi Eccleſ. apud Miræum in Diplom. Belg. lib. 1. cap. 38. *Eccleſiæ quoque de Betay, & de Dungis, & Bodii ejus partem dimidiam concedi & corroborari impetravimus à D. Lietberto, necnon Bodium de Werchin.* Et infra: *Niaule* (habet) *dimidium Bodium, & unum curtile cum terra arabili.* [Item pag. 44. col. 1. edit. 1723. *Bodium de Thicabuſca, Bodium de Formeſela, Bodium de Ipris, Eccleſia de Eſna cum capellis ſuis.* Nova Gall. Chriſt. tom. 5. inter Inſtrum. col. 325. C. *Similiter omnis decimatio novæ terræ & veteris totius parrochiæ Landenghemenſis Eccleſiæ cum omnibus ſuis oblationibus, & Bodium Reſlenſis parrochiæ novæ & veteris terræ.*] Charta Balduini Comitis Flandr. an. 1066. apud Buzelin. lib. 2. Gallo-Fl. cap. 13. *Dedit præterea Bodium Eccleſiæ de Douleſmons Theſaurario, ut ex eo unoquoque anno Canonici 12. ſolidos recipiant in die ſolenni Apoſt. Petri & Pauli, &c.*

¶ BODDIFERUS, Monetæ ſpecies. Chronic. Cornelii *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 445. *Omnium frugum terræ, vinorum & bladorum per totam pene Europam ingens penuria, adeo ut modius ſpeltæ menſuræ Leodienſis venderetur pretio 45. Boddiferorum, quorum 36. valebant florenum Rhenenſem, cum præcedentibus annis vix 18. Boddiferis vendi ſolebat.*

¶ BODENA. Vide *Bonna* 2.

BODIA. Vide *Boia.*

¶ BODII, Compedes. Annal. Benedict. to. 4. pag. 215. *In his, ait auctor, tot carceratos meritis S. Fidis abſolutos, ut ferreorum compedum, quos pagenſi lingua Bodios vocant, ut immenſitas occupationem in Monaſterio faceret.* Vide *Bodia* in *Boia.*

BODINA, Bodinare, Bodones, Bodula, Bodulatus. Vide *Bonna* 2.

BODIUM. Vide *Boda* 2.

¶ BODIUS, Extremum, Gal. *Bout.* Locus in *Bironatus.*

¶ BOEDUS, f. Piſcis genus, ut mænæ, &c. Cambro-Britannis *Boëd*, eſt cibus. Rymer. to. 8. pag. 634. col. 1. *De qualibet Barello allecum venalium unum obol. de qualibet centena Boedorum venalium duos denarios.*

BOEL. Andreas Suenonis Archiep. Lundenſis l. 4. Legum Scaniæ cap. 1. *Cujus dimenſione tota villa in æquales redigitur portiones, quas materna lingua vulgariter Boel appellant, & nos in Latino ſermone manſos poſſumus appellare, earum fundis inter ſe, prædiiſque inter ſe fundis ipſis adjacentibus adæquandis.*

¶ BOELLI, Inteſtina, à veteri Gall. *Boële, Boyaux.* Charta Hugonis Abbatis S. Dionyſii ex Archivis B. Mariæ de Argentolio, ubi de Controverſia inter Conventum de Argentolio & Stephanum coquum: *Si anſer fuerit domeſticus, idem Stephanus plumam tantum & Boellos percipiet.* Si Borello credimus, *Boël* vel *Boële*, dicitur à voce *Voie*, via, quod inteſtina ſint via, qua permeant cibi & exeruntur excrementa. *Ovide* MS. apud eumdem Borellum:

Par les flans la ſi porſendu:
Que la Boële li chei.

BOERIUM. Charta Iſli Præpoſiti Eccleſiæ Toloſanæ apud Catellum in Hiſt. Occitan. pag. 855. & Sammarthanos: *Et in hoc fevo dedit illis totam ſiglicem, & totum milium, & bolagium, & decimum de ſextaratis, Boërium, & retrodecimum, &c.* Vide *Boarium* in *Bovaria.*

¶ BOESSONUS, à Gallico *Buiſſon*, Minor Silva. Charta anni 1239. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 100. *Dant etiam & concedunt dicti Buretus & Maria ejus uxor quicquid jurium habent vel habituri ſunt, & quicquid advenire debet & poteſt eiſdem de dicto Boeſſono* (apud Thoriacum ſito) *poſt deceſſum dictæ Alaidis.* Vide *Boiſſonus.*

¶ BOESTA, Capſula, Pyxis, à Gallico *Boëte.* Spicil. Acher. tom. 10. pag. 279. *Reſtituit nobis pixides ſeu Boeſtas, quas Andegavis habebamus.*

¶ BOETA, Idem. Uſus Monaſterii Culturæ Cenoman. *Quando inceperint*, Laudate, *Segreſtarius abſcondet ignem in Boeta in ſecreto, ne videatur, & extinguet omnes lampades Eccleſiæ.* Vide *Lucerna boeta.*

¶ BOETENTES, *id eſt*, *Aminiculati.* Papias MS. Græce Βοηθέντες, Adjuti.

¶ BOETER, *Verum, Veranum.* Gloſſar. Iſid. Ad quod Grævius: Rectius Excerpta, *Boeter, Vernum, Veranum.* Sed hoc quoque eſt obſcurius folio Sibyllæ.

¶ BOETUS, à Græco βοηθὸς, Auxiliator, adjutor. Miniſter, famulus, domeſticus, apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 4. pag. 515. *Hic enim Dominica XI. poſt feſtum Trinitatis Boetis ſuis injungit, ut pira decerpant, ne furtim auferantur aut vento dejiciantur. Uxor diſſuadet. Boeti procraſtinationem fruſtra petentes, inviti decerpunt.*

¶ BOFETADA. Vide *Buffa.*

BOFORDUM & Boffordum. Vide *Bohordicum.*

BOGA, Bogia. Fori Oſcæ Jacobi I. Regis Aragon. an. 1247. fol. 18. *Et ſecundum forum non tenetur ibi aliquid pediare, aut per Bogas ſive ſitas aliquid demonſtrare, quia non ſunt talia loca quæ aliter poſſent dividi. Bogæ terminorum*, in Obſervantiar. lib. 8. tit. de Paſcuis §. 30. Vide *Bauca, Boia.*

¶ BOGEA, Bulga, Gall. *Bougette*, apud Rymer. tom. 10. pag. 206. col. 2. *Cum armaturis, libris, literis, jocalibus, bonis, manticis, Bogeis, baggagiis & aliis rebus ſuis quibuſcumque.* Alter locus eſt in *Baſketto.* Vide *Bagea.*

¶ BOGERRA, apud Grævium in notis ad Gloſſarium Iſid. idem eſt quod *Bigera* ſuo loco.

¶ BOGIA, *Torques damnatorum, quaſi jugum bovis.* Papias MS. Bituricenſis. Vide *Boia.*

BOGIS, Simus. Guillelm. Armoricus in Phil. Aug. an. 1202. *Petrus Bogis, quem à brevitate naſi, luſorie tali nomine vocabamus.*

¶ 1. BOGIUM, Idem, ut videtur, quod *Boda* & *Bodium.* Charta Roberti I. Domini Bethuniæ de fundatione collegii Canonicorum in Eccleſia S. Bartholomæi apud Miræum Oper. Diplom. to. 2. pag. 945. col. 1. *Helvinus autem venerabilis Epiſcopus precibus ipſius annuens, Eccleſiam S. Bartholomæi Apoſtoli, ſcilicet altare cum tota alia parte, quam vulgus Bogium ſolet appellare, liberum ab omni redditione perſonatus fecit.*

¶ 2. BOGIUM, Signum diverſitatis in officio divino. Breviarium Trecenſ. an. 1509. fol. LXVIII. *Notandum eſt quoties ſit Bogium de uno martyre feria 2. aut 3.* ℟. *de 1. Noct.* ℣. *2. Sacerd. de 2.*

¶ BOGLARIUM, f. Clypeus, Gall. *Bouclier.* Conſuetudines Brageraci XXVIII. *Item armaturæ, utpote enſes, lanceæ, ſcuta, Boglaria, loricæ, platæ, pileus ferreus, ſive capellus.*

¶ BOGNAGIUM, pro *Bonagium*: quod vide in *Bonna* 2. Charta Ricardi Abbatis Compendienſis an. 1198. ex Chartulario S. Cornelii: *Nos autem conceſſimus eidem . . . terragium totius illius territorii, & inveſtituras, & Bognagia, & juſtitiam 30. denariorum & minoris pretii.*

¶ BOGRANUM, Gall. *Bougran*, Telæ ſpecies. Locus eſt in *Bombax*. Vide *Boquerannus*.

¶ BOGRI, Hæretici, Iidem qui *Bulgari*. Chron. Lobienſe ad an. 1235. apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 1427. *Hoc anno inventi ſunt Bogri apud Cameracum & Duacum, & combuſti ſunt*. Vide *Bulgari*.

BOGRISIA. Vide *Bulgari*, ad lineam, *Denique Bulgari*, &c.

¶ BOGUA, Piſcis genus, Italis *Boghe*, *Boggie*, Gallis *Boope*, ſic dictus quod bovinos oculos habeat, à Græco, βοῦς, Bos, & ὤψ, Aſpectus. Statuta Maſſil. pag. 587. *Niſi eſſent tunni, locuſtæ... ſardini, jarreti, ſercleti, Boguæ, &c.* Hic piſcis ſale conditur & ſcinditur in fruſta ad inſtar *tunni*, Gall. *Ton*, cui fere ſimilis eſt.

BOHORDICUM, noſtris *Bohourt* vel *Behourt*, Haſtiludii ſpecies, vel certe quodvis haſtiludii genus, in quo nobiles adoleſcentes vires ſuas experiebantur. Lambertus Ardenſis: *In robur adoleſcere cœpit virile, ut illic Bohordica frequentaret & torniamenta.* Hinc *Bordiare*, & *Burdare* in Mandato Regis Angl. ſuper juratis ad arma: *Ad turniandum & Burdiandum.* [*Burdeare*, apud Rymer. tom. 5. p. 223. *Ne quis... turneare, Burdeare, juſtas facere, ſeu alia facta armorum exercere præſumat.*] Concilium Albienſe c. 15. tom. 2. Spicilegii Acheriani: *Trepidare quoque, quod vulgariter Biordare dicitur, cum ſcuto & lancea aliquis Clericus publice non attentet.* *Trepidare*, porro proprie de equo dicitur, ſeu de eo qui equo *trepidanti* vehitur, vel *trepedario*, uti appellatur à Vegetio l. 1. de Re veterin. c. 56. *qui va le trot.* *Behourder*, *Bohorder*, & *Border*, Scriptoribus Gallicis paſſim. Le Roman *d'Aubery* MS.

Emmi le pré ot quintaine levée,
Li jouvencel Behordent par la prée.

Le Roman *de Garin* MS.

Aprés mengier ſe ſont as chevax pris,
Por Bohorder iſent hors de Paris.

Le Roman *d'Alexandre* MS.

Seignor, fait-il, tallant m'eſt pris,
Que de la lance & de l'eſcu
A aille a çoux faire une acointance
Qui davant vous Boorder vint,
Bien voy que par malvais iſtiencent,
Et pour vos preſens ce me ſuis,
Quant Boorder devant vous viennent.

Behordeis, & *Bohordeis*, ipſum haſtiludium. Hiſtoria MS. Belli ſacri: *Et nommerent le jour de lor mouvoir au premier Behordeis, ſi Diex les amenroit.* In Tabulario Pinconienſi, *le jour du bouhordeis*, redditur *dies haſtiludii*. Ubi *bouhordeis*, idem eſt quod *Bohordicum*, apud Lambertum Ardenſem. Sic autem in eo Tabulario appellantur ludicra certamina paganorum & *burgenſium*, quæ illi cum baculis & fuſtibus in campo obire ſolebant certis ac ſtatis diebus, atque adeo 1. & 2. dominica Quadrageſimæ, quæ inde *Bouhordis* appellantur in quibuſdam Galliæ provinciis, ut habet Monetus in Inventario utriuſque linguæ.

Eodem fere ſenſu Florentini *Bagordare* dicunt, nempe pro *Gioſtrare*, ut *Bagordo, l'atto del far feſta.* Ita etiam arma ipſa offenſiva vocant, quibus in haſtiludiis proprie ſic dictis utuntur: quæ quidem videntur fuiſſe baculi ac virgulæ innocuæ, uti probavimus in Diſſertat. 7. ad Joinvillam p. 182. ubi plura de hocce ludicro certamine intexuimus. Letaldus Monachus lib. de Miraculis S. Maximini Abbatis Miciacenſis n. 23. *Hinc paſtiones canum, hinc cum ſcuto & virgula ludebant juvenes.* Unde forte à voce *bohordo*, vel *boffordo*, uti vocem hanc effert Michaël *del Molino* in v. *Ludus*, quæ Hiſpanis & Vaſconibus, genus quoddam junci majoris, bulla ac capitello inſtructi, ſignificat, haſtiludii iſtius ſpecies nomen ſumpſit, quod primitus iis juncis, virgularum vice, decertaretur, aut quod eædem virgulæ juncorum iſtorum formam referrent. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oſcæ an. 1247. fol. 16. ubi de haſtiludiis: *Ille qui jactaverit ad tabulatum, quodcunque damnum fortuito fecerint, non teneatur reſpondere: ita tamen quod non ponat in Bofordo ferrum azconæ, dardi, vel lanceæ, nec acutum, nec truncatum, &c.* Charta Edw. I. apud Prynneum in Libertat. Eccleſ. Anglic. to. 3. pag. 1152. *Torneamenta, juſtas, Burdeicias ſive alia haſtiludia, &c.* Vel à *Borda*, quæ in Gloſſis Iſidori *clava* exponitur, quod ejuſmodi baculi clavarum inſtar eſſent. Vel à *burdis*, i. jocis ludicris, ut *bohordare*, fuerit ludere, ludicrum exercere. [Vel denique à *Burdo* medii ævi Scriptoribus idem ac Baculus, qui & Gallice dicebatur *Bourde*. *Daubigni* de Barone Feneſt. l. 2. c. 5. *Les boiteux y ont laiſſé un amas de Bourdes plus haut que le planché de cette Salle.*] Vide *Burda*, & prædictam Diſſertationem, in qua etiam *behorda*, pro imaginariis caſtrorum oppugnationibus interdum ſumpta oſtendimus.

Bufurdium, Eadem notione, vel certe pro velitatione militari, in Chronico Gotthorum, ſeu potius Luſitanico, æra 1178. apud Brandaonem tom. 3. Monarch. Luſitan. *Sed Rex de Portugal Dom. Alfonſus occurrit ei cum exercitu ſuo, & obſedit iter, per quod ille venire volebat, fixitque tentoria ſua; iſti ex hac parte, & illi ex altera parte: cumque veniret aliquis ex parte Imperatoris ad ludendum, quod populares Bufurdium dicunt, ſtatim egrediebantur ex parte Regis Portugalis occurentes eis & ludentes cum eis, qui in exercitu comprehenderunt Ferrandum Furtado fratrem Imperatoris, &c.*

¶ Buhurdicium, Idem quod *Bohordicum*, apud Rymer. tom. 1. pag. 332. *Quia datum eſt nobis intelligi, quod quoddam Buhurdicium captum eſt inter Armigeros... qui pro Buhurdicio illo prædictis die & loco convenerint, ex parte noſtra inhibens & injungens, ne.... Buhurdare vel torneare præſumant.*

BOIA, Compes, aut torques vinctorum. Feſtus: *Boiæ, genus vinculorum, tam ferreæ quam ligneæ dicuntur.* [Gloſſ. Iſid. *Boiæ, Torques damnatorum*: ad quas videre potes Janſſonii Collectanea.] Gloſſ. Lat. Gr. Κλοιὸς, *Boia*, *Eculeum*. Gloſſ. Anglo-Sax. Ælfrici: *Nervi*, *Boia*, ꝼotcopꝑa, *vel* ꝑꝑeoꞃ ꝑcacul, id eſt, compes, vel numella. Plautus in Aſinaria: *Carceres, numellas, pedicas, Boias, tortoreſque acerrimos.* S. Hieron. lib. 5. in Hierem. c. 27. in hæc verba, *Fac tibi vincula & catenas*, addit, *ſive κλοιοὺς, qui Hebraïce appellantur mototh, & ſermone vulgari Boias vocant.* [Diploma Caroli M. an. 797. apud Torrigium de Sacr. Cryp. Vatic. pag. 504. *Et Boiam de collo Alexandri V. Papæ, & de capillis ejus quantum pugillo capere poteſt.*] Occurrit paſſim hac notione, apud Scriptores recentioris ævi, Iſidor. lib. 5. Orig. c. 27. Prudentium, Metellum in Quirinalib. p. 105. 107. Orderic. lib. 6. pag. 630. in Actis S. Quirini Mart. n. 7. 8. S. Babylæ Mart. n. 10. 12. in Actis ejuſdem Sancti poſteriorib. n. 6. in Vita S. Eparchii Abb. Inculiſm. c. 15. in Paſſion. S. Lupercii Mart. apud Boſquetum pag. 164. in Hiſt. Tranſlat. S. Honorinæ n. 5. in lib. Miracul. S. Wlfranni n. 24. in Chronico Senonienſi lib. 2. c. 23. in Chron. Caſi-

nenſi lib. 4. c. 58. in Geſtis Guillelmi Ducis Norman. pag. 182. apud Arnoldum Lubec. lib. 2. c. 26. Sugerium lib. de Adminiſtr. ſua p. 348. tom. 2. Monaſtici Anglic. pag. 890. in Martyrol. Notkeri & Uſuardi 3. Kl. April. Anaſtaſium in S. Theodoro, &c. Vide præterea Fullerum lib. 5. Miſcellan. ſacr. c. 8. Salmaſium de Modo uſurarum pag. 812. & ſeqq. & quæ obſervavimus in Diſſertat. 9. ad Joinvillam, ubi *Boias*, noſtris *Buies* dictas oſtendimus, eaſque deſcripſimus. De iis etiam le Roman *de Rou* MS.

Fu trouvé mort en la gaole
Grimont, ſi en ſit grant parole,
Si come il eſt enchaanez,
O les Buies fut enterrez.

Alibi :

Au derrain le priſt Rou, & en Buies le miſt.

Rurſum :

En aneaus & en Buies les fiſt enchaainer.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Lambert les fait en Buies enſerrer.

Le Roman *de la priſe de Hieruſalem par Titus* MS.

Dedens un puis parfont, hoſcur & non voiant,
Firent un ſege faire deſtros par dedevant,
Pilate i avalerent, qui forment vout plorant,
Au deus pertuis li botent les dous piez maintenant,
Une Buis li ferment, & el col un chargant,
Toſt adés li feront tot contreval pendant,
Deſus firent un huis merveillos & tenans,
A bonne ſereüre & è verroil courant.

Infra :

Fu Pilate deux ans dedans le puis parfont,
Li maus & li geimers le deſtraint & confont,
Droit à chief de deux ans l'en ont trait contremont
Treſtot avoit perdu le viſaige & le front,
Des piez eſt ſi baillis des Buis où il ſont,
Qu'il n'eſtent deſore por tot l'avoir del mont.

Ad bojas etiam referenda quæ habet Gotſelinus de Miracul. S. Auguſtini Cantuar. cap. 16. *In Arctiſſimum cippum omni compede durius conſtrinxere. Addunt ferreas manicas manibus, & collaria ferrea in cervicibus, ita ut per medium maceriæ lapidei cubiculi tranſducta vincula obdurantur.* Et mox: *Juvenem... atrocioribus tormentis aggrediuntur. Stringuntur ſuræ, & oſſa arctiori ligno incuſſis ſudibus coacto, &c.* Quæ quidem illuſtrant quæ de *Berniculis* dixit Joinvilla. *Bove* dicuntur Jo. Villaneo lib. 6. c. 37. *Buovo*, Matt. Villaneo lib. 9. c. 97. Vide Wenceſlaum Bohemiæ Regem in carcere depictum apud Petrum Lambecium lib. 2. Comment. de Bibl. Cæſar. pag. 752.

Boga, Eadem notione. Paſſio S. Thyemonis Archiepiſcopi Juvanenſis : *Capitur, trahitur, nec repugnavit, ſed indiguos pedes ferrea Boga religatus ſubigitur.* Udalricus lib. 3. Conſuetud. Cluniac. cap. 3. de Correctione Fratrum : *Et cum fuerit comprehenſus, faciunt quod viſum fuerit, mittentes eum in carcerem, vel Bogas. Carcer eſt talis in quem cum ſcala deſcenditur, nec oſtenditur oſtium, nec feneſtram habet. De Bogis quoque ſunt quædam leviores, quædam graviores, ita ut incluſus nec in dormitorium aſcendere poſſit, & tunc alias in cuſtodia dormit.* Editor monet *boiias* etiam legi. *Bogia* habet Papias. Mamotrectus 2. Reg. c. 3. *Catena, Boga qua pedes tenentur ligati.*

Baga. Iſonis Magiſtri Gloſſæ: *Boia & Baga unum ſunt. Bacæ, plural. ſunt catenæ.* Alibi : *Baga ferrum dicitur, quo captiva ſæpe mancipia ſtrictis collis & manibus aguntur.*

Bodia. Anonymus de Miraculis S. Fidis c. 14. *Dimiſſis cæteris illum unum jubet compedibus conſtringi, quos ruſtica lingua Bodias vocat, quorum clavi, martello duriter obtuſi, ut inextricabilis illa fieret connexio, ultro franguntur, ipſis etiam fruſtratim compedibus conquaſſatis.*

Inboiare, Κλοιὸν περιτίθεσθαι, in Gloſſ. Græc. Lat. MS. Editum habet, Κλοιὸν περιτίθημι, *Imboia*, ſed legendum *Imboio*. *Imboiatus*, apud Anaſtaſium in Theodoro PP. pag. 48.

Porro videntur inde Itali vocem *boia* pro carnifice, ſeu tortore, accepiſſe, quaſi is fuerit qui in *boia* reos mittit ac conjicit. Scio aliter viris doctis videri de hujus vocis origine.

¶ BOIAC, Vox vernacula, Jus *giſti*. Charta an. 1156. ex minori Chartul. S. Victoris Maſſil. pag. 119. *Arbergum ſive boïac quod habebant in caſtello S. Victoris villæ de Nantis.*

¶ BOJARI, Nobiles inferioris ordinis apud Polonos. Acta SS. Aprilis to. 2. p. 836. D. in Paſſione Alberti pueri : *Id ſolum cognovere ab Adamo & Matthæo Bojaris Caleccìis.*

¶ BOICELATA, vel Boiselata Terræ, Modus agri in quo tantum frumenti ſeritur, quantum contineri poteſt in *Boicello*. Pancarta MS. Titulorum Abbatiæ S. Stephani de Vallibus apud Xantones in Charta 27. *Dedit Bernardo ... quinque Boicelatas terræ.* Ibid. in Charta 24. *Dedimus pro ſalute atque redemptione animarum noſtrarum novem Boiſelatas terræ.*

¶ BOICELLUS, Modius, Gall. *Boiſſeau*, apud Stephanotium noſtrum in Antiq. Benedict. Pictav. MSS. tom. 4. pag. 402. ex Charta anni 1275. & in Chartulario S. Vandregeſili tom. 1. p. 3. Vide *Boiſſellus.*

¶ BOICHERIA, Laniena, Gall. *Boucherie*. Chartularium Æduenſe in Inſtrumento reſtitutionis an. 1366. *Apud Æduam in Barreriis fortalium ejuſdem villæ ante & prope Boicheriam.* Vide *Bocheria.*

¶ BOICHETA. Litteræ Odonis primogeniti Ducis Burgundiæ an. 1265. in Chartulario urbis Autiſſiod. fol. 39. *In dicto biezio de Brichol piſcari valeant quicumque voluerint, & cum omnibus ingeniis; ita tamen quod non impediant aliquatenus curſum aquæ: hoc excepto quod dicti piſcatores, vel alii habere, vel facere non poterunt in memorato biezio vel in aliqua parte ipſius noas vel Boichetas*; hoc eſt, ni fallor, figere palos vel quid ſimile, quo piſces quidem facilius caperentur, ſed quo biezii aqua ſeu fluens poſſet impediri. Vide *Bocheta.*

¶ BOIDIE, Vox Gallica, Fraus, fallacia, dolus malus. Vide *Baudia* poſt *Bauſia.*

¶ BOINA, Dumetum, minor Boſcus, vel illius pars denſior, ruſticis Lugdunenſibus etiamnum *Boignia*, Gall. *Le fort d'un buiſſon*. Charta an. 1481. ex Archivis pauperum Charitatis Lugdun. civitatis : *Ad trivium vocatum Boina de Villon, & à dicta Boina de Villon ad juſtitiam ſeu furcas dou Palain.*

¶ BOIRADA, Dicitur in Chartulario Camalarienſis Monaſterii Diœceſis Anic. de *Corveia*, qua vaſſallus debet arare binis bobus terram Domini ſui. Arverni *Boirade* & *Bouhade* vocant. *Boirat*, *boy* in Foreſio eſt Arator curam habens boum.

¶ BOIS, Retis genus. Locus in voce *Boutoirs.*

¶ BOISELLADA, Idem quod *Boicelata*. Obituarium S. Geraldi Lemovic. *Qui campus continet tres Boiſelladas.* Vide *Boicelata.*

¶ BOISEOR, Boisire. Vide in *Bauſia.*

¶ BOISSEL, Boissellus, Boissellinus. Archivum Veteris Villæ in Charta anni 1198. *Willelmus Spina dedi Abbatiæ veteris Villæ unum Boiſſel frumenti.* Tabularium S. Vincentii Cenoman. *Non volumus*

lumus latere, Monachos S. Vincentii unum Boiſſellum annonæ de molendino Garengodi Rogerio de S. Vincentio unaquaque ſeptimana tantummodo in vita ſua conceſſiſſe. Chartular. S. Vandregeſili tom. 1. pag. 22. *Pechiam terræ ... poſſidendam per ſex Boiſellos ordei redditus boni & opportuni.* Occurrit pluries in Charta Petronillæ relictæ Jugan ex Tabulario S. Fromondi, Charta Andreæ Abb. Nobiliacenſis inter Antiquit. Benedict. Pictav. MSS. to. 3. p. 1027. Charta Libert. S. Palladii ex Cod. MS. Biblioth. Coiſl. num. 522. pag. 2. Arreſto Parlamenti anni 1264. in Tabul. S. Richarii, Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 63. Hiſt. domûs Harcuriæ tom. 4. pag. 1352. Act. SS. Maii to. 4. p. 556. &c.

¶ BOISSELINUS, Apud Lobinellum Hiſt. Britan. tom. 2. pag. 399.

¶ BOISSONNIUM, ut mox *Boiſſonus*. Charta Milonis Domini Noyeriorum pro fundatione Marciliaci an. 1239. inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 100. B. *Pratum de Noës, duo Boiſſonnia cum fundo terræ ... apud Marciliacum.*

BOISSONUS, ex Gallico *Buiſſon*, Minor boſcus. Areſta Candeloſæ an. 1266. pag. 47. *Aſſerebat quod ipſa vendere poterat ſuum Boiſſonum, qui eſt retro domum ſuam de Bellocampo, ſine grueria & ſine licentia Regis, &c.*

¶ BOISTA, Jus decimam minutorum granorum percipiendi; ſic dictum forte quod *boiſſello* menſurarentur, cum alia in *garbis* ſeu manipulis colligerentur. Index MS. Beneficiorum Eccleſiæ & Diœceſis Conſtantienſ. fol. 27. *Abbas percipit per totam parochiam duas partes garbarum decime, & duas partes attalagii, exceptis aliquibus minutis, quæ vocantur la Boiſte.*

¶ BOISTELLATA, Idem quod *Boicelata*. Littera Capituli Atrebat. pro excambio pratelli *de Chinchi* ex Chartulario Montis S. Eligii Atrebat. *Conceſſimus in excambium pratellum continens tres Boiſtellatas terræ una virga minus.*

¶ BOISTELLUS, Idem quod *Boiſſellus*. Tabularium Capituli Ambianenſis: *In molendino ejuſdem villæ talis Boiſtellus debet eſſe, quod novem ſextarium integrum & non plus faciat, molendarii autem in hebdomada octo Boiſtellos habere debent de mottura communi, &c.* Ibidem: *Talis etiam debet eſſe mottura quod ab initio meſſis uſque ad Nativitatem de tribus ſextariis dantur duo Boſtelli: à Nativitate uſque ad aliam meſſem pro duobus ſextariis unus Boiſtellus.*

Boistellus. Charta Anſelli Epiſcopi Belvacenſis an. 1099. *Donamus quoque Eccleſiæ B. Petri omnem omnino juſtitiam de molendinis quos Canonici habent in Belvaco & extra, infra duo miliaria, de faciendo Boiſtello, de banno, de latrocinio, & de cæteris omnibus foriſfacturis.* Forte jus menſuræ faciendæ: eſt enim Picardis *Boiſtel*, menſura frumentaria, aliis *Boiſſeau*. Vide *Buſſelus* in *Butta* 3.

¶ BOKERAM. Rymer. tom. 10. pag. 471. col. 1. *Pannum lineum ... vel naperii, ſive Bokeram* (f. Bokerani.) Vide *Boquerannus*.

¶ 1. BOLA, Meta, Gall. *Borne*. Epiſt. Prioris S. Victoris Maſſil. ad Archiepiſcopum Arelat. Papæ Legatum an. circiter 1129. apud Marten. Collect. Ampliſſ. tom. 1. col. 694. *Nos itaque tanta injuria & damno* (ab Epiſcopo Maſſil. illatis) *permoti, eum adeuntes conqueſti ſumus, ſæpius replicantes injuriam domni Apoſtolici de invaſione Bolarum, pacis & trevæ Dei violatione.* Inſtrum. an. 1350. tom. 2. Ordinat. Reg. Fr. p. 479. *Item, quod dicti Conſules poſſint & valeant metas ſeu Bolas plantare in deviſiis & terris dictæ univerſitatis.*

2. BOLA, *Palma manus. Bolita, honor manus.* Ita Papias. Ubi Codex MS. habet, *Bolida, honor, magnus.* [Sic etiam vet. Gloſſ. San German. MS. n. 501.]

¶ BOLAGIUM. Vide *Boerium* & *Bolhagium*.

¶ BOLANÆ, Μεδάπρατοι, παλιγκάπηλοι: *Propolæ*. Supplem. Antiquarii. Vide *Bolonæ*.

¶ BOLBITUM, βόλβιτον, *Fimum bubulum*. Idem Suppl.

¶ BOLDRONUS, Italis *Boldrone*, Hippopera, vidulus, Gall. *Valiſe, bougette.* Charta an. 1338. ex Archivo Maſſil. *Quidam ſuper una barcha derrobavit de ſachis ſex lanæ ſaxis, ſex Boldroni & pellis* xx. *una agnili, & duodenis ſeptem agninarum.* Notione nonnihil diverſa occurrit apud Jacobum Auriam lib. 10. Annal. Genuenſ. ad an. 1293. apud Murator. tom. 6. col. 608. *Armabantur etiam in Janua quolibet anno galeæ & galeoni in maxima quantitate per homines Januæ pro lana, Boldronis & aliis mercibus deferendis apud Motronum.* An ejuſmodi merces ſic vocatæ quod *Boldronis* involvebantur?

¶ BOLDUINI. Vide *Beduini*.

BOLENDEGARII, Bolengarii, Piſtores, noſtris *Boulengers*. Charta Hugonis de Caſtellonovo an. 1212. ex Tabul. S. Vincentii de Nemore: *Ammonitione Bolendegariorum de Caſtellonovo, qui in præfato molendino de jure tenentur molere. Panifices ſeu Bolengarii, Panetaria ſeu Bulengaria*, in aliquot Chartis quæ habentur in Statutis MSS. *Bolengariorum & talemelariorum* Pariſienſium. Vide Probat. Hiſtor. Monmorenc. pag. 75. *Bulengarii*, in Charta an. 1120. apud Sammarthanos in Abbatibus Vallis ſecretæ. *Boulens* dicuntur in Charta Peagiorum urbis Ambianenſis, quæ eſt Philippi Comitis Flandriæ: *Quiconques fache pain à vendre ou vent en la chitté, il doit 2. ſols l'an, ou 28. denrées de pain, ou caſcune ſemaine une ob. pour le loi de Boulens, de la Couſtume de Boulens, &c.* Occurrit ibi non ſemel. Videntur piſtores ita appellati, quod panes in formam globorum, quos *Boules* dicimus, conficiant. At Ruellius lib. 2. de Natur. ſtirp. cap. 20. ſic dictos putat, quaſi *Polentarios*. [Sic & Menagius remota omni dubitatione. Kennetus à *Bolting*, Anglis farinam ſuccernere, ſeu actio, qua ſuccernitur.]

¶ Bolengeria, Officina piſtoria, piſtrinum, Gall. *Boulengerie*. Index redituum Monaſterii S. Petri Corbeienſ. è MS. ejuſd. Monaſt. *Vicus Calcere, & de Machaere, & de Catheria, & vicus S. Albini hac & illac, & de Bolengerii & retro Bolengeriam debent lectos, cum rex venerit .... & Bolengarii debent corbellas ad vindemiandum vineam.*

¶ Bolengria, Eadem notione. Acta SS. Junii to. 4. p. 606. B. de S. Lietberto: *Et in vico de Paſchiertrau cambam unam & in Bolengria furnum unum, &c.*

¶ BOLETARIUS, f. Spiculator, ab Anglico *Bolt*, Spiculum. Rymer. to. 12. pag. 210. col. 1. *Ancianis, Gubernatoribus, Præſidibus, Judicibus, Theolonearis, Tributariis, Boletariis, paſtuum Cuſtodibus, &c.*

¶ BOLETUM, f. Ager incultus, noſtris vulgo *Bruïeres*. Charta an. 1209. ex Archivis Caſtri Vitrei: *Dono eis etiam & concedo plateas quas in caſtello meo vacuas poterunt invenire, & ſi quas etiam extra medietatem conſilio & auxilio meo, in Boleto ſcilicet aut Veteri burgo poterunt adipiſci.* In alia Charta, cujus excerptum habes in *Apratare*, legitur, *Booletum* quod idem eſſe videtur.

¶ BOLEVARDUS, Agger urbem vel caſtrum muniens & circumcingens, Gall. *Boulevart. Breydenbach* Iter Hieroſol. p. 270. *Reſpondetur ut illic ad ripam foſſe nuncium mittat, aderitque in Bolevardo qui nomine Magiſtri reſpondeat.* Vide *Burgwardus*.

BOLHAGIUM. Charta Henrici III. Regis Angl. to. 2. Monaſtici Angl. pag. 281. *Et Alnetum inter duo inferiora molendina ſua, & inter Bolhagium & aquæductum.* An *Boldagium*? Bolde, Saxonibus eſt villa, Bold, domicilium.

¶ BOLHITUM Corium, Corium decoctum, Gall. *Cuir bouilli.* Inventarium ornamentorum Abbatis S. Victoris Maſſil. an. 1338. *Item eſtugium dictæ mitræ de corio Bolhito.*

¶ BOLIDA. Vide *Bola* 2.

BOLIDUS, [Fungi ſpecies, quæ naſcitur in arboribus.] Vide *Lemiga.*

¶ BOLIET, Retis genus. Statuta MSS. Piſcatorum Maſſil. ex Archivis eorumdem: *Piſcatores inter ſe convenerunt & concordarunt quod non poſſint nec debeant diebus Dominicis de veſpere exire cathenam portus dictæ civitatis cauſa calandi eorum retia de Boliet.* Vide *Broginus.*

¶ BOLINGERIUS, Piſtor, Gall. *Boulanger.* Locus eſt in *Focapa:* Vide *Bolendegarii.*

¶ BOLITA. Vide *Bola* 2.

¶ BOLITES, Μοϱφαὶ εἰς ϑυσίαν: *Spectacula ad ſacrificium pertinentia.* Supplem. Antiquarii.

1. BOLLA, Vox Saxonica, Cyathus, vel hemina, ſeu menſura continens tres partes *Pintæ*, inquit Somnerus: *à Bole*, Anglis. Aſſiſa de Ponderibus & menſuris, in Statutis Roberti III. Regis Scotiæ cap. 22. *Bolla debet continere ſextarium, videlicet 12. lagenas, & debet eſſe in profunditate 9. pollicum, cum ſpiſſitudine ligni utriuſque partis. Et in rotunditate ſuperiore continebit 72. pollices, in medio ligni ſuperioris. In rotunditate inferiori 71. pollices.* Eadem habentur in Aſſiſa Regis Davidis de Pond. & menſur. cap. 2. Monaſticum Angl. to. 1. pag. 104. *Quem ciſum antiqui Bollam Athelwoldi vocabant.*

¶ 2. BOLLA, Menſura aridorum. Charta Roberti II. Scotorum Regis apud Mabillonium in Supplemento Diplom. p. 108. *Una cum octodecim Bollis farinæ de ſicca multura de dicta terra percipi conſueta.*

¶ 3. BOLLA, Sigillum. Vide *Bulla.*

¶ BOLLANUS, ſeu Bullanus, Secundus Curio, ſeu Sacerdos Eccleſiæ Parochialis B. M. de Lorriaco, in qua duo viciſſim preſbyteri curionis ſeu paſtoris officio fungebantur; unus ad collationem Archiepiſcopi Senonenſis, alter nempe *Bullanus* ad præſentationem Abbatis Floriacenſis. Charta Capituli Senonenſis an. 1171. *Præſentatio Bollani & ſucceſſorum ejus ad Eccleſiam B. Benedicti ſpectabit.*

¶ BOLLE, Cyathus. *Madox* Formulare Anglic. pag. 427. ex Teſtamento anni 1386. *Unum Bolle cum cooperculo argenteo, & ſex ſchipos coopertos, &c.* Vide *Bolla* 1.

¶ 1. BOLLETA, Scheda, Hiſp. & Ital. *Bolleta*, Gall. *Buletin.* Acta SS. Maii to. 6. pag. 173. in Inſtrum. immunitatis Faventinorum: *Congregati ſpectabiles viri cives Faventini... juxta plateam & officium Bolletarum:* Hoc eſt, Ædilitia domus in qua *Bolletæ* ſeu Schedæ hoſpitandis militibus expediuntur.

¶ 2. BOLLETA, Bulla quæ Chartis appenditur. Acta SS. Maii tom. 1. pag. 401. de S. Juvenale: *Mandavit eamdem capſulam clavis ferreis & circumcirca ligari, videlicet à pede & à capite fettuciis ſericis rubeis, & extremis ipſarum fettucciarum invicem ſuppoſitis Bolletis firmari & ſuo ſigillo in cera rubea.... muniri.* Vide *Bulla.*

BOLLICIA, Tumultus, ſeditio, Hiſpanis *Bollicio.* Vide Michaëlem *del Molino*, in Repertorio Foror. Aragon. pag. 167.

BOLLIS. Monaſtic. Anglic. to. 2. pag. 666. *Unum baculum proceſſionale cum uno Bolle argenteo, pro magna cruce imponendo.* Ubi *Bollis* videtur eſſe noſtrum *Boule*, ſphæra, pila, globus.

¶ BOLLUCA, Sylveſtrium ac parvulorum pomorum ſpecies. Acta SS. Benedict. ſæc. 2. pag. 12. in Vita S. Columbani: *Nec aliunde penitus quam agreſtium herbarum exigua menſura, vel parvulorum pomorum quæ eremus illa ferebat, quæ etiam Bollucas vulgo appellant, veſcebatur.* Sic ibi, ſed infra Cangius noſter legit *Bulluga.*

BOLOGIUM. Vide *Batuda.*

BOLONÆ. Gloſſ. Iſid. *Bolonæ, ipſi cetarii, qui diverſa genera piſcium emunt.* Gloſſ. Lat. Græc. *Bolonæ*, μεταπϱάται, παλιγκάπηλοι. Papias: *Bolona, redemptor cetariarum tabernarum, in quibus ſalſamenta conduntur, quas tabernas vulgo cetarias vocant.* [MSS. Eccleſiæ Bituric. *Beollona, Redemptor cetariorum.* In Supplem. Antiquarii, *Bolanæ* pro *Bolonæ.*] Arnobius lib. 2. *Quid bigarias, ſalinatores, Bolonas, unguentarios.* Occurrit etiam apud Terentium in Eunuch.

☞ Memoria falſus, uti notat Grævius ad Gloſſar. Iſid. hoc ultimum aſſerit Cangius. Apud Terentii antiquos interpretes Donatum & Eugraphium in notis ad Eunuchum occurrit. Eugraph. in Act. II. Scen. 2. *Cetarii ſunt, qui ſalſamenta vendunt: nam cetariæ dicuntur Bolonæ.* Donatus: *Cetarii, qui cete, id eſt, magnos piſces, venundant, & Bolonas exercent.* Sic tamen & ipſi Cetarii dicebantur, ut eruditi viri ex locis à Cangio relatis probant. Vide Turneb. Adverſ. 13. 14.

¶ BOLTA, ab Anglico *Bolt*, Pilum, ſpiculum, Gall. *Javelot.* Rymer. tom. 6. p. 417. col. 2. *Quod quilibet ... arcubus & ſagittis, vel pilettis aut Boltis, in jocis ſuis utatur, artemque ſagittandi diſcat & exerceat.*

BOLUNDUM. Gloſſ. Gr. Lat. MS. Ὄλυνϑος, *Bolundum, hoc Gruſum.* Edit. *Bolunda.* Ficus ſilveſtris. [Gloſſar. Lat. Græc. *Bolunda*, Ὄλυνϑος, *Ficus immatura.*]

BOLUS, [Fruſtulum panis, placentæ, &c. Medicina Saler. edit. 1622. p. 210.] Vide *Panis Natalitius.*

¶ BOMBACENUM, Papyrus è *Bombace* ſeu goſſipio confecta. Annal. Benedict. tom. 2. p. 168. ex vet. Codice Bibl. Ottobonianæ de ritu creandorum Patriciorum: *Hinc induat ei manum & ponat ei in dextro indice anulum, & det ei Bombacenum propria manu ſcriptum.* Vide *Bombax.*

¶ BOMBACYNA Papyrus, Bombacina charta. Vide in *Bombax.*

BOMBARDA, Petrariæ, ſeu λιϑοβόλου ſpecies, quatiendis urbium aut caſtrorum mœnibus, à fremitu & ſono quem edit, qui Græc. βόμβος, Lat. *Bombus*, dicta: [& ab *Ardeo*, inquit Fabri Theſaurus, quod ferreos globos emittat cum flamma.] Ita enim deſcribuntur Bombardæ à Gerbrando à Leydis lib. 31. c. 24. & 25. & Froiſſarte 2. vol. c. 103. his verbis: *Ils firent ouvrer une Bombarde merveilleuſement grande, laquelle avoit cinquante pieds de long, & jettoit pierres grandes, groſſes, & peſans merveilleuſement: & quand celle Bombarde decliquoit, on l'oioit bien de cinq lieuës loing par jour, & de dix par nuit, & menoit ſi grand noiſe au decliquer, qu'il ſembloit que tous les diables d'enfer fuſſent au chemin.* Ex quibus certe videtur colligi bombardam iſtam nimiæ extitiſſe longitudinis, ut ænea fuerit, nec vi pulveris tormentarii, ſed nervis ac certis machinis lapides vibraſſe. Idem cap. 115. meminit bombardarum, quas *portativas* vocat, ſeu quæ manu geri poſſent, quibus emittebantur *quadrelli* craſſiores pennati ac ferrei, cujuſmodi ſunt forte *Arcobuſæ* noſtræ. [*Bombardas manuarias* vocant Le-

ges municipales Mechlinienſium tit. 11. art. xx. *Nemini fas eſt intra mœnia Bombardas manuarias aut colubrinas ſecum ferre, niſi vel in ingreſſu civitatis, vel regreſſu; nec permiſſum eſt iis ad jaculationem intra mœnia uti, niſi in gymnaſiis bombardariorum.*] Sed quidquid fuerit de bombarda Froiſſartis, conſtat invento pulvere tormentario, eum perinde adhibitum tormentis bellicis, quæ bombardas appellarunt. Bombardis vero emittebantur lapides ingentis molis, ut ex Froiſſarte & aliis conſtat. Raphanus de Careſinis in Chron. MS. ann. 1379. *Terribiliſſimi bombardarum lapides copioſe & ſine intermiſſione exibant.* Sed & bombardis iſtis ferreos globulos in noſtros emiſiſſe Anglos in prælio Creciacenſi auctor eſt ſub ann. 1346. Joann. Villaneus lib. 12. cap. 65. *Con Bonbarde che ſaettavano pallottole di ferro con fuoco, per impaurire, è diſertare i cavalli de' Franceſi, &c.* Præterea legimus in Chron. Slavico ab Erpoldo Lindenbrogio edito, ſub an. 1360. *Conſiſtorium urbis Lubecenſis in toto combuſtum per negligentiam eorum qui pulveres pro Bombardis parabant.* Sed & Ducas c. 35. ſub an. 1452. celeberrimum tormentorum æneorum artificem memorat natione Hungarum, cui *Urbani* nomen tribuit Laonicus lib. 8. qui à Græcis ad Mahumetem factus transfuga, ingens tormentum æneum fudit, cujuſlibet magnitudinis lapidis capax, quo muros Conſtantinopolitanos evertit Sultanus. Idem Scriptor cap. 30. ſclopetos æneos & pulverem bombardarium pluribus deſcribit. Bombardarum meminere Petrus IV. Rex Aragon. in Chron. lib. 6. cap. 4. extremo, Froiſſart. 1. vol. cap. 144. 145. Monſtrellet. 1. vol. cap. 29. 3. vol. pag. 56. Hiſt. Bucicaldi pag. 125. Chronicum Bertrandi Gueſclini MS. Diarium obſidionis Aurelian. pag. 2. 7. 34. &c. βομϐάρδαν etiam dixit Joan. Cananus p. 189.

Pulveris vero tormentarii, quem βοτάνην Græcis recentioribus appellari auctor eſt Joannes Ducas cap. 30. pag. 255. auctorem ferunt Chymiſtam quemdam nomine Bertholdum *Schwarths*, ſeu Nigrum, Monachum; dum enim is in mortario pulverem ſulphureum, Medicinæ aut Chymiæ, ut ferunt, cauſa, texiſſet lapide, ſcintilla ex ſilice excuſſa forte intro delapſa lapidem cum fragore ac vi in altum tulit, quod quidem experimentum Monacho anſam præbuit inveniendi pulveris tormentarii. Illius ab ann. 1338. in Gallia uſum fuiſſe docet Computum Bartholomæi *du Drach* Theſaurarii guerrarum iſtius anni: *A Henri de Faumechon pour avoir poudres & autres choſes neceſſaires aux canons, qui eſtoient devant Puy Guillaume.* Hoc etiam uſos ann. 1354. in mari Balthico Regis Danorum claſſiarios tradit Munſterus. Hujus pulveris tormentarii meminere præterea aliquot ex noſtris, Thomas Walſingham. p. 323. Froiſſartes 2. vol. cap. 87. Monſtrelletus 1. vol. cap. 13. 2. vol. cap. 5. pag. 2. cap. 11. p. 9. 3. vol. pag. 32. Berrius in Carolo VII. p. 211. Chronic. Flandr. cap. 112. &c. His adde quæ habet Ducas pag. 118. 138. 140. 145. 150. 154. 265. Vide in voce *Canones.*

Sedde bombardæ & pulveris tormentarii inventione plura habent Gobelinus lib. 4. Comment. Pii II. PP. pag. 105. Irenicus lib. 4. German. Exegeſ. cap. 9. Aventinus lib. 7. Hiſt. Boior. Polydorus Virg. lib. 2. de Invent. rer. cap. 10. Pancirolus in Novis repertis lib. 2. tit. 18. & ibi Henricus Salmutus, Forcatulus lib. 4. de Gallor. Imp. Chriſtoph.] Bæleolduct. in Tract. de Bombardis, Philipus Pigafetta in Not. ad Leonis Tactica p. 68. Pontanus lib. 8. Rer. Danicarum, Petrus Matthæus in Conſtit. PP. p. 462. Miræus in Chron. Belg. ann. 1380. Petrus Divæus lib. 15. Rer. Brabantic. p. 170. Cleiracus de Legibus maris p. 195. & alii.

¶ BOMPARDA, apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 4. p. 444. in Chronico Epiſcoporum Merſeburg.

BOMBARDARE. Raphanus de Careſinis in Chr. MS. ann. 1379. *Comparentibus 39. galeis cum aliquibus goledellis, & nobiſcum Bombardantibus, &c.* Noſtri *Canoner* dicunt.

¶ BOMBARDARIUS, noſtris *Bombardier.* Acta SS. Maii tom. 5. pag. 217. E. de B. Humilitate: *Ut eodem die V. ad S. Salvii adduci fecerit ſexcentos mortariolos, quibus ex communi Bombardariorum munitione, abſque monaſterii impendio, ſæpius exploſis, aucta lætitia fuit plauſuſque popularis.*

¶ BOMBARDERIUS, in Actis SS. Julii tom. 3. p. 454. *Balliſtarii quos vulgo Bombarderios vocant.*

¶ BOMBARDIATOR, apud Rymer. to. 15. p. 161. col. 1. *Vibrellatores ſive Bombardiatores.*

BOMBARDELLA, Minor bombarda. Octavianus de *S. Gelais* in Viridario honoris: *La puiſſance des faucons, bombardes, canons, ſerpentines, & Bombardelles y ſirent ſi horrible deluge, &c.*

1. BOMBAX, & BOMBIX, Goſſipium, lana vel lanugo xyli, id eſt, goſſipii fruticis, de quo Plinius lib. 19. c. 1. ἐριόξυλον Ulpiano, in leg. Si cui lana legetur, D. de Legat. 3. ubi *ligneam lanam* reddit. Itali *Bombace* appellant, quod nos *Cotton* dicimus: unde *Bombazin* vocamus telas bombacinas, aut lintea ex *bombace* confecta. *Bombycem* dixit Plinius loco laudato: *Superior pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui goſſipium vocant, plures xylon: & ideo lina inde facta, xylina. Parvus eſt, ſimilemque barbatæ nucis defert fructum, cujus ex interiore bombyce lanugo netur: nec ulla ſunt eis in candore, mollitiave præferenda. Veſtes inde Sacerdotibus Ægypti gratiſſimæ.* Sed de goſſapinis arboribus, lanigeriſque, plura idem Plinius lib. 12. c. 10. & 11. Theophraſt. lib. 9. de Plantis c. 4. Pollux lib. 7. cap. 17. Dioſcorid. lib. 3. Williomarus ſeu Joſephus Scaliger in Animadverſ. in Rob. Titium pag. 48. & Salmaſius ad Solinum. Hiſt. Tranſlat. S. Severini Noricor. Epiſc. n. 6. *O Epiſcope, quia caput tuum multo ſalito Bombyce abundat, &c.* Virum alloquitur duræ, ut aiunt, cervicis, alluditque ad noſtros *Gambezones*, ex bombyce, aceto & ſale condito confectos, quo duriores ac ſpiſſiores eſſent. Will. Tyrius lib. 8. cap. 13. *Culcitas refectas Bombyce* dixit.

BOMBAX. Jacobus de Vitriaco lib. 1. cap. 84. *Sunt ibi præterea arbuſta quædam, ex quibus colligunt Bombacem, quæ Francigenæ Cotonem, ſeu Coton appellant: eſt quaſi medium inter lanam & linum, ex quo ſubtilia veſtimenta contexuntur.* Necrolog. Ambian. Eccleſiæ: *Inſuper una eſt caſula de Bombace.* Petrus Damian. lib. 7. Epiſt. 17. *Saccum, qui Bombacis involucro plenus erat, arripuit.* Philippus Mazerius Cancellar. Cypri in Statutis Novæ Militiæ J. C. pro recuperatione Terræ Sanctæ MSS. quæ exſtant in Bibl. Cæleſtin. Pariſienſ. *Portabunt juponem apertum ante cum pilulis, compoſitum de tela linea, ſargia, Bombace, bograno, aut panno laneo.* *Bombacyna papyrus*, in lib. 3. Conſtitut. Neapolit. tit. 36. §. 1. [*Bombagina charta*, in Actis SS. Julii tom. 3. pag. 112. E. *Charta de bombyce, bombycinæ* in Computo quod refertur pag. 271. & ſeqq. tomi 2. Hiſt. Dalphin. [Ellychnion, Gall.

Meche. Vide Petr. de Vineis lib. 3. Epiſt. 66.

Bambax, Eadem notione, Βαμπάκιον Nicolao Myrepſo, ſect. 1. c. 425. βαμβάκιον, Suidæ: ſic enim ille, Βάμβαξ, ἢ Πάμβαξ, καὶ Παμβακὶς, τὸ παρὰ πολλοῖς λεγόμενον Βαμβάκιον. Et alibi: Πάμβαξ, καὶ Παμβακὶς, τὸ παρὰ πολλοῖς λεγόμενον Βαμβάκιον. Corona pretioſa, Βάμπατζι, *bombyx*, βάμβυξ. Vita S. Eudociæ Martyr. cap. 8. βῆλα διὰ βάμβακος λιθρῶν ό. Ex his emendandæ Gloſſæ Arabicæ: *Bambax*, *bombyx*, *goſſipium*. Perperam enim editum *Mambax*. Chronicon Caſin. lib. 3. cap. 57. *Albas de mataſſa Bambacii octo*. Adde Chronicon Richardi de S. Germano ann. 1232. Academici Cruſcani: *Bambagia*, *è Bambagio*, *lanugine bianca che eſſe dal frutto de una pianta coſi chiamiata*, *Lat. lana*, *goſſipium*.

Bambacinum, Tela goſſypina, facta ex bambace, Italis *bambagino*. Conſtantinus Afric. lib. de Chirurgia cap. 11. *Bambacinum butyro infuſum*. Joan. Villaneus lib. 10. cap. 168. *Palio di bucherane bambagino*. Βαβάκινον, eadem notione ſemel ac iterum in Synaxariis & Menæis Gr. 11. Auguſti.

Bambasium. [Chronicon Mellic. p. 359. col. 2. in Regula Reformationis Monaſterii Mellicenſis: *Oportebit ut non utantur camiſea linea*, *ſed lanea tantum*, *nec Bambaſio vel ioppa*, *neque pileo ſoderato cum pellibus.*] Raimundus de *Agiles* pag. 178. *Erant autem culcitræ de Gambaſio*; ubi legendum reor de *bambaſio*, niſi *gambaſium* idem fuerit cum coactili. Vide *Gambeſo* ad vocem *Gambiſo*.

Bambucinum. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 17. *Lectos etiam in domo hoſpitali... præparatos habere debet*, *videlicet cum Bambucinis*, *id eſt*, *panellis laneis ſuppoſitis*. Cap. 18. *Lectualia ſunt hæc*, *Culcitra Bambucina*, *id eſt*, *panellum*.

Pambicium, Eadem notione in Ordine Incluſorum: *Pambicium habeat & miraninum pulvinar.* Legendum videtur *Bambicinum*.

¶ Bombasum, in Actis SS. Junii tom. 3. pag. 128. in Proceſſu de SS. Virginibus Eiſchellen. *Fuitque in hujuſmodi ſpatula & adhuc eſt caro dictæ ſanctæ Virginis*; *licet propter ejus antiquitatem hujuſmodi caro facta ſit quaſi Bombaſum fuſci coloris.*

¶ Bombicinium, Bombicinum. Epiſtola Johannis de Monaſteriolo ad Carolum VI. Regem Franciæ apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1446. *Vidi caligas hujus Principis*, *& ad nauſeam uſque ſqualidum Bombicinium.* Menotus Serm. fol. 119. recto col. 1. *Opus eſt quod habeat ung pourpoint de velours: unum Bombicinium veluſinum.* Ibid. fol. 120. r°. col. 2. *Et quoniam ſenſit ce damaz voller ſur le dos*, *caligas coccineas bene tractas*, *pulchram camiſiam rugis plenam ſupra collum Bombicinum elegans veluſinum.*

Bambacarius, Qui *bambacem* vendit. Charta an. 1208. apud Ughell. to. 7. Ital. ſacr. p. 278. *Et alia domo in platea Bambacariorum Amalphiæ.*

¶ 2. BOMBAX, f. Linteorum aut aliæ quævis quiſquiliæ. De excidio urbis Aconis lib. 2. apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 770. *Defenſores apparere*, *accurrentes undique*, *portantes ligna & lapides*, *terram & Bombacem*, *equorum mortuorum & ſimilium cadavera*, *foſſatum ex eis in medio tempore... implentes.*

¶ BOMBERE, Bombicare, Bombicus, Bombire, Bombizare. Vide *Bombus*.

BOMBINARE, *Conviciari*. Papias. Vide *Bobinare*.

¶ BOMBITES, Μύρμηκες. Gloſſ. Gr. Lat. Formicæ.

¶ BOMBIX, *Aranea*. Vet. Gloſſ. San-German. num. 501. ubi aranea eſt pro bombyce ſeu vermiculo qui net lanuginem ſericam, quæ etiam Bombyx appellatur.

¶ BOMBOSUS, Bombulum, in *Bombus*.

¶ BOMBUM, *Sorbellum*. Gloſſ. Iſid. Ad quod Grævius: Sorbellum eſt juſculum, aut quodvis liquidum, quod ſorbetur: dicitur etiam à Scriptoribus inferioris ætatis *ſorbitium*. Nihil igitur ad *bombum*. Divinent alii acutiores, quid hoc ſibi velit.

BOMBUS, Bombulus, Crepitus. Joan. de Janua. *Bombus*, *ſonus*, ... *invenitur etiam pro ſono culi.* Alibi: *Trulla*, *Bombus vel ſibilus ani.* Gloſſ. Lat. MS. Regium: *Bombus*, *ſonus*, Gloſſ. Lat. Gr. *Bombus*, βόμβος. Ita ſcribendum pro *Bomuis*. Vetus Charta hominii, apud Camdenum in Britannia, & Spelmannum, de quodam Baldino, qui tenuit terras in Hemingſton in Comitatu Suffolcienſi per ſerjanciam, pro qua *debuit facere die Natali Domini ſingulis annis coram domino Rege unum ſaltum*, *unum ſuffletum*, *& unum Bombulum.* Id eſt, ut, idem Camdenus interpretatur, *ut ſaltaret*, *buccas inflaret*, *& ventris crepitum ederet.* Spelmannus habet, *ſaltum*, *ſufflum*, *& pettum.* Atque inde eidem Baldino cognomen inditum *le Pettour.* Charta 27. Sept. an. 1398. pro loco *de Breuil* in Burbon. ex Camera Comput. Pariſ. *Item in & ſuper qualibet uxore maritum ſuum verberante unum tripodem. Item inſuper qualibet filia communis ſexus videlicet viriles quoſcunque cognoſcente de novo in villa Montis Lucii eveniente* 4. *den. aut unum Bombum*, *ſive vulgariter* Pet, *ſuper pontem de Caſtro Montis Lucii ſolvendum.*

Bombicus, Superbus, inflatus, apud Fortunatum lib. 4. de Vita S. Martini:

Intolerabilium per inania Bombica jactans.

Bombosa vox, apud Adhelmum de Virginitate capite 10.

¶ Bombere. Medicina Salern. pag. 231. edit. 1622.

Radix rapa bona eſt, *comedenti dat tria dona*;
Viſum clarificat, *ventrem mollit*, *bene Bombit.*

¶ Bombicans Harpa. Vide in hac voce.

¶ Bombire vel Bombilare, dicitur de apibus bombum edentibus. Vide *Baulare.*

Bombizare, apud Papiam, [& in Epiſt. obſcurorum virorum: *Ipſa multum bibit & comedit*, *ac bis nuper Bombizavit*, *quando ſedit apud me in menſa*, *& dixit quod fecit cum ſcamno.*]

Bombulum. Epiſtola incerti 28. de diverſis generibus Muſicorum, tom. 9. Operum S. Hieronymi, de fiſtula: *Et per ſingula latera* 12. *Bombula ærea* 12. *fiſtulis in medio poſitis in catena fixis dependent: ita tria Bombula in uno latere per circuitum utique figuntur*, *& concitato primo Bombulo*, *& concitatis* 12. *bombulorum fiſtulis in medio poſitis*, *clamorem magnum*, *fragoremque nimium ſupra modum ſimul proferunt.*

¶ BOMBYCINÆ Cartæ. Vide in *Bombax*. 1.

BOMBYCINARE, in Gloſſis Iſidori, *Purpuram facere. Bombycinatores*, *purpuram facientes.* Ita Joan. de Janua. De *Bombyce*, multa habet Salmaſius ad Tertull. de Pallio. [Vide Grævium ad Gloſſar. Iſid. ubi docet per Bombycinatores non eſſe proprie intelligendos eos, qui purpura tingebant veſtes bombycinas, ſed eos qui illas texebant.]

¶ BOMINATORES, Θορυβοποιοὶ, θρυλλὸν ποιοῦντες, ἢ ταραχὴν: *Tumultuatores.* Supplem. Antiquarii.

¶ BONA Fides, loco juramenti ab Epiſcopo interpoſita. Vide *Fides.*

¶ BONA Fiscalia, patrimonialibus oppoſita. Vide in *Fiſcus.*

BONA-Gratia, in Gloſſ. Baſilic, βόνα γράτζια, χάριτι καλῇ, ἄνευ μέμψεως, καὶ αἰτίας εὐλόγου. Formula uſitata in divortiis quæ ex *mutuo conſenſu* inter conjuges invicem diſſidentes interveniebant fierique dicebantur *bona gratia*, (nos diceremus, *de*

bonne grace) nullo facto *repudio*: quæ quidem verba ut formalia Latinis verbis, non ſemel leguntur in Novellis Græc. Juſtiniani 22. & Juſtini 2. Adde Julianum Anteceſſ. cap. 132. & Conſtitutionem Juſtiniani ad Julianum P. V. *Ut poſſit ex conſenſu diſſolvi matrimonium.* Huc pertinent Capitula ad Legem Alamannor. cap. 29. *Si voluntaria ſe partire volunt, tollant quod eam per legem obtinget.*

BONÆ INDOLIS. Vide *Indoles.*

BONA PERSONA. Capitular. Caroli M. lib. 5. c. 10. *De Eccleſiaſticis vero qui ſupradicta facinora commiſerint, ſi Bona perſona fuerit, perdat honorem ſuum; minores vero, &c.* id eſt, in dignitate conſtituta.

¶ BONACIA, Malacia, Gall. *Bonace.* Boncompagnus de Obſidione Anconæ cap. 13. apud Murator. tom. 6. col. 939. *Unde cum Spartanis bonæ ſpei ponatis anchoram conſtantiæ fortioris, donec mare tribulationum in Bonaciam convertatur.*

BONAGIUM. Vide *Bonna.* 2.

¶ BONANNUM, Species carbunculi, ſeu tumor malæ, maxillæ. Acta SS. Junii tom. 3. de S. Raynerio: *Et ſæpe cum cultello aperiebantur ei dentes, ut cibum vel potum ſumeret; & dicebant eam pati infirmitatem, quæ dicitur Bonannum, per contrarium, id eſt, mal, malannus.* Vide *Bonum malannum.*

¶ BONARE, BONARIA. Vide in *Bonna.* 2.

¶ BONARIUM, BONARIUS. Vide *Bonnarium.*

BONAS, Bona fortuna, theſaurus, ſeu potius theſauri inventio. Uſat. Barcinonenſ. MSS. c. 106. *De Ruſtico ſi invenerit Bonas. Ruſticus vero ſi invenerit aurum vel argentum, quod vulgo dicitur Bonas, aut equum aut mulum,... ſtatim denuntiet domino ſuo, &c.*

¶ BONATA TERRÆ. Vide in *Bonnarium.*

BONATUS, Bonus, commodus, idoneus, Gallis *Bonaſſe.* Fragm. Petronii: *Dum Bonatus ego, & volo videri lenis.*

¶ BONATZA, Malacia, tranquillitas maris, Gall. *Bonace. Breydenbach* Iter Hieroſol. pag. 239. *Die quinta Decembris, facta tranquillitate claſſemſ olvimus & tractu remorum naves paſſim educebantur, quia non erat tunc ventus, ſed Bonatza, id eſt tranquillum.*

¶ BONATZUS, Eadem notione, apud eumd. *Breydenbach* pag. 33. *Quam tranquillitatem nautæ Bonatzum appellant.*

¶ BONCALE, pro *Bancale*, Tapes quo ſcamnum inſternitur. Annal. Bened. tom. 4. pag. 208. *In feſtivitatibus magnis ſit ipſa domus ornata cum cortinis & palliis & Boncalibus in ſedilibus ipſorum.*

¶ BONCHA, ab Anglico *Bunch*, Faſciculus v. g. ceparum, vel, ut hic, alliorum circa paleas colligatorum ad inſtar oblongi racemi. Kennet. Antiquit. Ambroſden. pag. 575. *Et in duabus Bonchis allei ſex denarios, &c.*

¶ BONCHALLUS, Idem quod *Boncale.* Locus eſt in *Capa Romana.*

¶ BOND, BONDAGIUM. Vide *Bondus.*

BONDA, Vox Saxonica, Paterfamilias, maritus; quibuſdam, habitator. Leges Kanuti Regis cap. 98. Editionis Bromptoni: *Ubi Bonda & paterfamilias manſerit ſine compellatione & calumnia, ſint uxor & pueri in eodem ſine querela.* Totidem habentur in Legibus Henrici I. cap. 14. Occurrit etiam apud Olaum Wormium in Monument. Danic. lib. 3. p. 233.

BONDO, BONDONES, Eadem notione, Viri probi, honorati, apud Andream Suenonis lib. 1. Legum Scanicarum c. 5. 8. lib. 4. c. 4. 12. 17.

¶ BONDELLUS, Perperam editum pro *Boudellus.* Vide *Botellus.*

¶ BONDONUS, Dolii obturamentum, Gall. *Bondon.* Statuta Maſſil. pag. 395. *Quod omnes botæ circa unum palmum ad Bondonum ſint inveſtitæ circulis.*

BONDUS, Servus obnoxiæ conditionis, qui alias *nativus* ex Saxon. Bonᵹ, ligatus, obligatus. Thom. Walſinghamus in Richardo II. pag. 247. *Ruſtici namque, quos Nativos, vel Bondos, vocamus.* Quoniam attachiamenta cap. 56. §. 2. *Reddit ſeipſum illi domino ſuum nativum, ſive Bondum. Nativi & Bondi*, in Statutis Roberti I. Regis Scotiæ c. 34. *Servitia Bondorum*, in Monaſt. Angl. tom. 1. pag. 556. *Bondi Regis* in Legib. Foreſtarum Scoticarum cap. 4. Danis, *Bonde*, eſt ruſticus, colonus, unde *fribunder*, liberi coloni, ut auctor eſt Iſaac. Pontanus in Chorogr. Daniæ. [*Bond* in Teſtamento Johannis *de Nevill* apud *Madox* Formul. Anglican. pag. 428. *Item dum contingat me obire, volo quod tota firma mea unius termini tunc ultimo elapſi condonetur omnibus tenentibus meis, videlicet Huſbaudis, Cotiers & Bond; nec volo quod legacio hæc ſe extendat ad liberos tenentes meos aut ingenuos, qui habent terras de ſuo proprio vel aliorum & tenent aliquid de me.*] *Bundones*, in Charta an. 1387. apud Pontanum lib. 9. Hiſt. Dan. p. 514. *Milites, Militares, Bundones, villani, &c.* Ericus Upſalenſis lib. 3. Hiſtor. Suecor. ann. 1188. *Eodem anno erat guerra in Gothlandia inter cives de Visby, & Bondones terræ.* Vide Janum Dolmerum ad juris Aulici Norvegici veteris capita 9. & 34.

BONDAGIUM, Conditio ipſa ſervilis, vel colonica. Leges Baronum Scotic. tit. 56. §. 3. *Si autem nativi domino ſuo negent nativitatem ſuam, ſive Bondagium, tunc attachiabuntur per Miniſtros Domini Regis.* Iiſdem autem modis *bondi* fiunt, quibus ſervi alii. Eædem Leges §. 5. *Diverſus eſt modus nativitatis, ſive Bondagii, nam alii ſunt nativi de avo & proavo, &c.* §. 6. *Alius modus Bondagii eſt ubi aliquis extraneus aliquam terram ſervilem de aliquo domino accepit, faciendo pro eadem terra ſervile ſervitium, &c.* §. 7. *Eſt & tertius modus nativitatis & Bondagii, cum aliquis liber homo, pro domino habendo, vel manutenentia alicujus magnatis, reddit ſeipſum illi domino ſuum nativum, ſive Bondum, in curia ſua, per crines anteriores capitis ſui, &c.* Charta Ricardi II. Regis Angl. apud Thom. Walſingh. pag. 254. *Sciatis quod de gratia noſtra ſpeciali manumiſimus univerſos ligeos & ſingulos ſubditos noſtros, & alios Comitatus Herefordiæ, & ipſos, & eorum quemlibet ab omni Bondagio eximimus, & quietos facimus.* Idem Walſingh. p. 628. *Ruſtici quidem fuiſtis & eſtis, & in Bondagio permanebitis.* Vetus Inqueſta apud W. Dugdalum in Antiquit. Warwici pag. 665. *Et etiamſi aliqui de hujuſmodi Cuſtumariis exierint de domino & noluerint plus trahere moram ibidem, ſolebant venire in Curiam, & ſurſum reddere in manum domini tenuram ſuam Bondagii cum omnibus equis ſuis maſculis, & pullis maſculis, & carrectam ferro ligatam, porcis maſculis, panna ſua integra lanea non formata, & meliorem ſuam ollam æneam, & exire, trahere moram ubicunque voluerit, ſine calumnia domini, & ipſe cum omni ſequela eſſe liber in perpetuum.* Vide Edw. Biſſeum in Notis ad Uptonum pag. 86. [& ſupra *Bedrepium.*]

TENERE IN BONDAGIO, idem valet quod *tenere in villenagium.* Charta Walteri de *Clifford* in Monaſt. Anglic. tom. 1. pag. 864. *Illam videlicet acram terræ quam Robertus... nuper de nobis tenuit in Bondagio jacentem inter terram noſtram, &c.* Thom. Walſinghamus in Ricardo II. p. 270. *Quod nulla acra terræ quæ in Bondagio vel ſervitio tenetur, altius quam ad 4. denarios haberetur.*

¶ BONELLUS, Diminutivum *Bonnæ*, Meta, limes, terminus. Charta Chaſſaniæ anni 1399. *Juxta Bonellum ſeu metam dividentem juriſdictionem .... Domini Bellijoci & Dominorum Chaſſaniæ ex ſolis ortu &c.* Vide *Bonna.* 2.

¶ BONENDENUS, Nummus, monetæ ſpecies. Bullar. Carmelit. pag. 272. col. 2. ex Bulla anni 1463. *Neque cogi poſſit aliquis, etiamſi plura beneficia obtineret, ad ſolvendum pro quitancia, ſi eam habere voluerit, ultra unum Bonendenum pro litera & ſigillo. Et ne de moneta, de qua fiet & fieri debet ſolutio d. decimæ, valeat hæſitari... volumus, quod ... ipſa decima ad monetam in præfatis terris & locis communiter currentem levetur, &c.*

BONETA, Bonetta, Capitis tegumentum, Gallis *Bonet*, Italis *Birreto.* Chronicon Voſienſe parte 1. c. 74. de veſtibus virorum ſui temporis: *Mitras geſtabant juvenes utriuſque ſexus, quas vocabant Bonetas, poſt, capellos de lino, vel coffias, &c.* [Hiſt. Dalphin. tom. 2. p. 275. *Pro una Bonetta pro Domino, taren* IV.] Vide *Bonnarium.*

¶ BONETUM, Bonnetum. Nova Gall. Chriſt. to. 3. Inſtrum. col. 160. ubi de Clericorum indumentis: *Non pileos,* deferant, *ſed Boneta ſive Bonneta nigri coloris, ſerico vel deauratis laminis aliiſque imaginibus non inſignita.* Leibnitius Scriptor. Brunſwic. to. 2. pag. 423. ex Chronico S. Godehardi in Hildesheim: *Cingulo nigrante ac lato veſte ſæpe communi, Bonneto nec pretioſo nec vili.*

¶ BONETUS, in Statutis S. Victoris ann. 1531. *Statuerunt, quod omnes Monachi totius Religionis Bonetos nigros deferant, rotundos & profundos, non cornutos ſeu largos, nec baſſos ſed mediocres.*

☞ Dom. de *Caſeneuve*, applaudente Menagio, vocis hujus originem ad ſua uſque tempora incognitam adinvenit, cum eam duxit à quadam ſpecie panni *Bonnet* appellati. Illius ſcriptoris hæc ſunt verba prout ea refert Menagius: *C'étoit certain drap dont on faiſoit des chapeaux, ou habillemens ſoit de teſte, qui en ont retenu le nom, & qui ont été appellés* Bonnets, *de même que nous appellons d'ordinaire Caſtors les chapeaux, qui ſont faits du poil de cet animal.* Le Roman *de Guillaume au Court nez, dans le charroy de Niſmes:*

Un Chappelet de Bonnet en ſa teſte.

Guil. de Nangiaco in Vita S. Ludovici: *Ab illo tempore nunquam indutus eſt ſquarleto, vel panno viridi, ſeu Bonneta.*

BONI Homines, dicuntur ſæpe qui in placitis publicis cum Comitibus & judicibus judicia exercebant, quibus juſtitiæ ſtudium curæ erat, *in qua*, ut ait Cicero l. 1. de Offic. *virtutis eſt ſplendor maximus, ex qua viri Boni nominantur.* Ita paſſim in Noticiis judiciorum, quorum formula ejuſmodi erat: *Ibique reſidebat in placito N. Comes, & ibi ſedebant de judicibus N. N. ibique reſidebant cum eis de Bonis Hominibus N. N.* Pronuntiationis autem formula fuit: *Et nos qui ſuperius N. Comes, cum memoratis judicibus & Bonis Hominibus ... judicavimus.*

Probi Homines, (*preud-hommes,* noſtris) in Uſaticis Regni Majoricar. MSS. ex quibus ſequentia depromſimus: *Nos Jacobus Rex Majoricar. ſtatuimus & etiam ordinamus, quod judices curiarum noſtrarum, ſeu ipſi Curiæ Bajuli & Vicarii, vel etiam locum noſtrum tenentes... ad ferendas ſententias ſic procedant. Videlicet quod vocent, vel vocari faciant, quilibet prout eis incumbet, octo Probos viros idoneos, & ſufficientes, & omni ſuſpicione carentes civitatis Majoric. inter quos 2. ſint juriſperiti, ſi commode poſſint haberi, à quibus recipiant juramentum, quod bonum, legale, & juſtum conſilium dabunt dictæ curiæ ſive judici ſecundum bonam ſuam conſcientiam, ſervatis conſuetudinibus & libertatibus civitatis & inſulæ... & illis conſuetudinibus & uſaticis deficientibus, ſecundum jus commune: & quod teneant ſecretum ſuper iis quæ eis in prædicto conſilio revelabuntur: & quod per ſe nec per alium dictis, ſeu factis, aut ſignis non faciant aliquid propter quod impediatur juſtitia in prædictos. Quibus peractis partibus, ubi partes fuerint, vel eorum procuratoribus præſentibus procedere voluerint cum ſuis advocatis, vel ſine, prout partibus placuerit, negotium ſuper quo ferenda erit ſententia, ſeriatim & plenarie dictis Probis Hominibus exponatur, rationes etiam & allegationes vel aliter exponantur. Et conſequenter partibus excluſis, dicti judices ſeu curiæ conferant cum prædictis octo Probis viris, & conſilium eorum requirant, & diligenter audiant & intelligant quod ſibi duxerint conſulendum. Ipſi vero judices conferendo eis ſuam intentionem, exprimant prius antè datum ſibi conſilium ab eiſdem, & quid ſecundum jus & rationem ſibi viſum fuerit faciendum. Et ſi omnes concordaverint, ad definitionem negotii procedere non morentur, ſententiam ſuam in perſonam judicum ſeu curiarum proferendo. Si vero octo Probi viri in unam ſententiam concordarent, & judices ſeu curiæ in aliam, & ſic in ſuis opinionibus & conſiliis eſſent penitus diſcordantes, volumus & ſtatuimus, quod dicti judices ſeu curiæ iterato cum aliis octo Probis hominibus, ante ſententiæ prolationem, eodem modo & forma conſilium habeant & tractatum: quo ſecundo conſilio habito, non differant dicti judices ſeu curiæ ſententiam promulgare ſecundum conſuetudines & privilegia civitatis, &c.* De *Bonis* verò *hominibus*, vide Marculfum lib. 2. form. 9. Formulas Regales apud Bignonium c. 8. Capit. Car. M. lib. 1. c. 140. Sammarthanos in Archiep. Narbon. n. 15. Teſtamentum Hadoindi Epiſc. Cenoman. apud Briſſon. lib. 7. Formul. &c.

¶ Boni, Nude dicuntur Conſiliarii ſeu Judices, Judicis principalis Aſſeſſores, in S. Ludovici Præcepto an. 1254. tom. 1. Ordinat. Regum Franc. pag. 72. *Emendas autem pro maleficiis ſeu delictis à Baillivis noſtris, niſi in foro judiciario publice de Bonorum conſilio fuerint, judicate, vel eſtimate, quamquam antea fuerint gagiate.* Illi autem *Boni*, quos tunc temporis *Judices* ſeu *Homines judicantes, Jugeurs, Hommes jugeans*, appellabant, neutrius partis eſſe debebant *Amici*, ut idem S. Ludovicus præcipit lib. 1. Stabilimentorum cap. 105. *Appeller Gens ſouffiſans, qui ne ſoient de l'une partie ne de l'autre.* Vel ut habetur lib. 2. cap. 15. *Qui ne ſeront mie de parties.*

Boni homines de Communia, Viri probi. Geſta Innocentii III. PP. p. 148. *Eligantur quatuor boni viri ſuper diſcordia & diviſione quæ vertitur inter ipſos, & illos qui ſe nominant Bonos homines de Communia, & Richardum, &c.*

¶ Boni Homines, vocantur apud Anglos villici aliique ruſtici quibus eſt familia. Ordinatio domus regiæ ſub Henrico II. Angl. Reg. in lib. nigro Scaccarii p. 355. *Gilebertus Bonus homo & Ranulfus in domo comedent, & III. ob. hominibus ſuis.*

¶ Boni Homines appellati viri duodecim apud Florentinos qui duobus menſibus urbi adminiſtrandæ præerant. Conſule Jac. Wilhel. *Imhoff* in Genealogiis viginti illuſtrium in Italia familiarum.

Boni Homines, Albigenſes hæretici, qui ita ſe ſe appellitant, ut auctor eſt Monachus Vallis Sarnenſis in Hiſt. Albig. c. 4. ſub fin. Concilium Lumbarienſe ann. 1176. *Quam* (fidem Catholicam) *expugnare nitebantur quidam qui faciebant ſe*

appellari Boni homines, &c Concilium Narbonenſe ann. 1235. cap. 29. *De credentibus* Valdenſium: *Si reverentiam fecerint hæreticis, ubi credentes, orationes ipſorum implorantes, & Bonos homines profitentes, quaſi adorant illos.* Acta Concilii Terraconenſis ann. 1242. *Suſpectus de hæreſi poteſt dici ... qui credit ipſos Inzabatos eſſe Bonos homines, &c.* Fridericus II. Imp. de Albigenſib. *Hi ſerpentes qui latenter videntur inſerpere, & ſub mellis dulcedine virus evomere.* Rogerus Hovedenus in Henr. II. *Erant in Provincia Toloſana quidam hæretici, qui ſe appellari faciebant Bonos homines.* Reinerus contra Vald. c. 6. ait illos qui *Conſolati* (Albigenſium ſectarii) vocantur in Lombardia, *Bonos homines* in Theutonia appellari. Huc etiam ſpectat reſponſum Hæretici illius Albigenſis, apud Guill. de Podio Laurentii c. 3. qui rogatus ab Epiſcopo ubi vellet ſepeliri, reſpondit, *ſe velle ad Bonomios ſive Bonoſios, hoc eſt, hæreticos deportari.* Quo vocabulo forte Gallicum: *Bonnes gens*, expreſſit ille.

Boni Homines, præterea dicti Fratres Ordinis Grandimontenſis. Stephanus Tornacenſis Epiſcopus Epiſt. 1. de iis: *Hominibus placent, & ſervi Chriſti ſunt, Boni homines appellantur. Nam bonitatis illorum teſtis eſt & excluſa cupiditas, & incluſa paupertas.* Et mox: *Si ab eis quæſieris, cujus ordinis ſunt, reſpondent: Peccatores ſumus. Si ab aliis, Bonos homines eſſe dicunt. Nam & in provincia illa, unde originem habent, ubi eſt caput & ſedes eorum, cellulæ ipſorum Bono homine appellantur.* Jo. Brompton. ann. 1170. *Boni homines Grandimontis.* De Grandimontenſium Ordine conſulendi omnino Joannes Sariſber. lib. 7. Policr. c. 23. Jacob. de Vitriaco in Hiſt. Occid. cap. 19. & Jo. Bollandus ad 8. Febr. [Martenius Anecdot. to. 1. col. 645. & ſeqq.]

Boni Generis homines, Εὐγενεῖς, in Capitulari 2. an. 813. cap. 12. Vide *Benenati.*

¶ Boni Pueri, Pauperes Scholares. Vide *Pueri.*

¶ Boni cum Massa Aurei. Vide *Moneta aurea* in *Moneta regia.*

BONIFACIES, Εὐπρόσωπος, in Gloſſ. Gr. Lat. Occitanis, *Bounifaci*, eſt *un bon enfant, un benet*, ut auctor eſt Petrus Goudelinus.

BONIFATUS, Εὔμοιρος, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ BONIMORIS, Καλότροπος, *bene moratus.* Supplement. Antiquarii.

BONINFANTI, quaſi *boni pueri*, noſtris, *Bons enfans*, dicti in Bohemia neſcio qui religioſi. Hiſtor. MS. Roſenſis, laudata à Bohuſlao Balbino in Hiſtor. Bohem. pag. 273. *Eodem anno* (1259.) *Berhardus Canonicus Pragenſis Inſtitutor Bonifantorum in Eccleſia Pragenſi obiit nonis Auguſti. De eorum inſtitutione ita idem Balbinus: Numero 12. fuere, iiſque alendis attributa villa; nemo annis 10. junior admittebatur, ætatis anno 18. è contubernio dimittebatur.*

¶ BONISCULA, Modica bona, Exiguæ facultates. *Quod eos Boniſculis parentum, ſicut aſſerit, reliquit extorres.* Can. *Irreligioſum.* Diſt. 87. ex Hierolexico Macri. Vide *Bonuſcula* in *Bonum* 1.

BONITAS, Exactio ſub ſpecioſo *Bonitatis* nomine, tanquam gratuito à ſubditis dominis præſtaretur. [Charta S. Ludovici Regis Franc. apud Marten. Collect. Ampliſſ. to. 1. col. 1267. B. *Super eo quod Præpoſiti noſtri Meloduni in ingreſſu præpoſituræ quaſdam exactiones, quas vulgariter Bonitates appellabant, ab iis nomine ſervitii extorquebant &c.*] Leges Comitis de Monteforti an. 1212. pro Albienſibus: *Nullus Baro, Miles, aut quilibet alius dominus, cui Comes dederit terram in partibus iſtis, poterit exigere ultra menſuram talliæ ſtatutam, & confirmatam, litteris eorumdem dominorum, & Comitis, ſive nomine talliæ, aut Quæſtæ ſive Bonitatis, vel cujuſcumque alterius cauſæ.* Chartular. Abbat. Majoris Monaſterii, ſeu Vindocinenſe Thuani, n. 11. *Cœpit dicere quod ille Odo habuerat ei conventionem, ut omni anno faceret ei aliquam Bonitatem. Quam cum nollemus ei facere, quia falſum erat quod dicebat, ſaiſivit decimas, quas olim nobis ipſe auctoriſaverat.* Charta Bertæ Comitiſſæ Bleſenſis anni 1001. in Tabulario Abbatiæ Burgulienſis fol. 101. *Ut ſimul Bonitatis & eleemoſynæ efficeremur participes.* [Charta anni 1240. ex Archivo Caſtri Vitreii: *Ganfridus de Pcenceio dominus Guilchiæ, dedi in maritagium Andreæ domino Vitreii cum Thomaſia filia mea ... quatuor libras de Bonitate de Reſtiers, & quidquid habebam in milite exercitus de Reſtiers.*] Vide Conſuetud. localem *de Soeſmes* art. 2.

Bonitas. Leges Luitprandi Regis Longob. tit. 108. §. 1. *Quidam homo diabolo inſtigante dixiſſet ad ſervum alienum: Veni, & occide dominum tuum, & ego tibi facere habeo Bonitatem quam volueris.*

Bonitas, Felicitas, beatitudo, apud Alypium Antiochenum in Deſcript. orbis capit. 2. Vide *Malitia.*

¶ 1. BONNA. Vide *Benna*, ad lineam: *At unde cruci Moguntinæ.*

2. BONNA, Bunda, Bodina, Bodula, Terminus, limes.

Bonna. Glaber Rodulfus l. 2. cap. 10. *Multi ibi limites quos alii Bonnas vocant, ſuorum recognoverunt agrorum.* Tabularium Prioratus de Paredo fol. 69. *Fecerunt donum & finem ac pacem de terra de Vivent Deo & hujus loci Fratribus, ſicut poſt oſtenſa & limitibus ſive indiciis eſt manifeſtata, quas vulgus Bonnas appellat.* Charta Radulfi Comit. Sueſſion. an. 1209. in Chron. Abbatiæ Longipontis, pag. 124. *Sicut Bonnis & interſignis diſterminatum eſt* (*nemus.*) [Tabular. Monaſterii Calenſis p. 41. *Infra metas vel Bonnas.*] *Bonne* Gallis noſtris. Gloſſ. Lat. Gall. *Meta, termes, Boonne.* Guill. *Guiart:*

Et refait mettre hors des Bonnes,
Bien plus de douze cens perſonnes.

Hinc *Bonneer*, pro *Borner*, limitem figere. Gloſſ. Lat. Gall. *Metari, Boonner.* Aſſiſiæ Hieroſ. cap. 257. *Ils le doivent ſuivre & pourchaſſer la deviſe, & Bonneer là. Terres abonnées* dicimus vulgo poſſeſſiones definita ac determinata penſione annua, ab cæteris præſtationibus immunes.

Bonagium, Jus quod Majoribus villarum maxime competit in deſigendis metis in terris vaſſallorum. *Bornage*, in Conſuetudine Peronenſi, ubi dicitur jus iſtud ſpectare ad Majorem & Scabinos ejuſdem oppidi. Terrarium inſulæ Adami: *Le fief de Hardivillers a droit de voirie, forage, roüage, Bornage, 12. paires de gand de chevrotin, un eſtuef, un chapeau de roſes, &c.* Tabularium S. Dionyſii an. 1208. & 1235. de Majore *de Sorbais: Habebit Bonagia, inveſtituras, homagia, &c.* Alia an. 1240. *Et habere debet præter Bonagia & ſaiſinas, &c.* Alia ejuſdem anni: Manaſſerus de Gornaco vendit *quicquid habet in Majoria de Balliolo, exceptis Bonagiis, ſaiſinis, & foragio.* Alia an. 1237. ibid. *Bonnagia S. Dionyſii ſpectant ad Majorem ad uſus & conſuetudines de Ulliaco.* Charta an. 1263. in Tabul. S. Mauri Foſſatenſis: *Notum ... quod nos dedimus Joanni dicto Juveni de Nongento ad vitam ipſius ... Majoriam noſtram de Nongento cum duobus arpentis prati, necnon rotagium, foragium, & Bonagium, inveſtituras, diſtricta, & alia omnia ad noſtram Majoriam de Nongento pertinentia.* [Literæ

Officialis Andegav. an. 1269. ex Archivo S. Albini ejuſdem urbis: *Fulco de Torallo minor miles... vendidit & conceſſit... omnes fructus quos habere poterat... anonagiis, avenis, avenagiis... Bonagiis, &c.*] Charta Matthæi Comitis Bellimontis an. 1184. *Ubicunque vero prædicti hoſpites terras juxta vias appendentes habuerint, Majorem meum requirent, ut terris ſuis metas imponat, &c.* In eodem Tabulario ſæpe *Bonagia* & *metæ* confunduntur. Hinc

Fixio Metarum, pro *Bonagio*. Charta an. 1220. ex eodem Tabulario S. Dionyſii, de Majore de Cormeliis: *Saiſinas recipit, figit metas, cum figendæ ſunt, de ſingulis ſaiſinis ſeu inveſtituris habet 2. ſextarios vini mediocris, & de fixione metarum habet unum ſextarium vini, ſcilicet mediocris.* Alia an. 1214. ibid. *Habebit Prior Rulliaci pro metis figendis 4. den. &c.*

Abonagium, Idem quod *Bonagium*. Charta Ludov. Regis Fr. an. 1225. in Tabulario S. Dionyſii, de Majore de Grandi-puteo: *Habe... omnimodam juſtitiam in hominibus & hoſpitibus S. Dionyſii, citationes, arraminas, diſtricta, Abonagia, denarios, &c.* In alia an. 1244. Girardi de Dilugio: *Foragia, Abonagia, Botagia, &c.*

Esbonagium, Eadem notione. Tabularium S. Dionyſii, an. 1216. *Saiſinæ & Esbonagia cum advenerint.* Charta an. 1250. in Tabulario Capituli Pariſ. lib. 2. Ch. 35. *Et de omnibus pertinentibus ad Majoriam antedictam* (de Civiliaco) *videlicet meſſariam, inveſtituras, Esbonagia, coſſatum, & piſſatum grangia de Civiliaco.* Regeſtum Parlamenti ſign. B. fol. 119. inter Areſta an. 1298. *Item quod quoddam Esbonagium à terra ipſorum Abbatis & Conventus S. Vedaſti* (Atrebatenſis,) *à terra & vivario Abbatis & Conventus de Monte S. Eligii faciendi idem Comes* (Atrebat.) *nitebatur multis rationibus per ſe fieri debere, &c.*

¶ Bonare, Metas figere, menſurare. Charta anni 1214. ex Archivo Caſtri Vitreii: *Petrus Dux Britanniæ de aſſenſu Aelidis uxoris meæ, dedi Simoni fideli ſervienti meo les reſtauz de Torigné, prata & terras, ſicut ei Foucaudus ſerviens meus Bonavit.*

Esbonare, Menſurare, *Esbonner*. Tabular. Foſſatenſe fol. 136. *Centum & decem arpenta nemorum... menſurata ſeu Esbonata fideliter, &c.*

Debonatio. Tabularium Conchenſis Abbat. in Ruthenis Ch. 481. *Et hæc omnia intra iſta Debonatione, cum cæteris terris, pratis, ſilvis, &c.*

Bunda, pro *Bonna*, Anglis *Bound. Metes & bounds*, in Littletone ſect. 36. 44. &c. Inquiſit. de foriſfacturis foreſtarum Regis Angl. c. 16. *Inquiratur per quas metas & Bundas ſinguli foreſtarii de feodo teneant... foreſtas ſuas.* Monaſticum Angl. tom. 1. pag. 2. *De Bundis 12. hidarum.* Pag. 3. *Hæc omnia infra Bundas 12. hidarum contenta.* Charta Bartholomæi Epiſcopi Laudunenſis an. 1147. *Sicut diviſum eſt foſſatis & Bundis*, in Hiſt. Guinenſi. Adde Bractonum lib. 4. Tract. 1. cap. 8. §. 2. & Fletam lib. 2. cap. 41. §. 30. lib. 4. cap. 2. §. 17. &c. præterea Guillelm. Prynneum in Libertatib. Angl. to. 3. pag. 358. [*Madox* Formulare Anglic. pag. 264. Res Mogunt. tom. 2. pag. 544. edit. 1722.]

Bundare, Metas figere, in Monaſtico Anglic. tom. 3. pag. 236.

Bodina, Idem quod *Bonda*, Meta, limes. Charta vetus ſub Roberto Rege Franc. in Tabulario Monaſterii Nobiliacenſis in Pictonibus: *Alodus ſic eſt circumcinctus & diviſus per Bodinas fixas & loca deſignata.* Occurrunt eadem verba in Diplomate Caroli Calvi in Tabular. S. Hilarii Pictav. & in alia Charta Monaſterii S. Maxentii Ch. 132. apud Beſlium in Comitib. Pictav. p. 177. & 222. & in Tabular. Abbat. Belliloci in Lemovicib. n. 24. in Tabular. Brivatenſi Ch. 18. 35. &c.

Bodena. Tabularium Conchenſe in Ruthenis Ch. 120. *Et in ipſa riparia, prato dominicario per Bodenas fictas totum & ab integrum vobis cedo, &c.* Charta S. Willelmi Gellonenſis edita à V. Cl. Joan. Mabillonio tom. 5. Vitar. SS. Ordin. S. Benedicti pag. 89. *Ab Occidente infrontat in ipſo Aviſo* (rivo) *qui diſcurrit per concava montium in Bodena antiqua, quæ eſt in ſupercilio montis, &c.*

Bodinare, Bodinatus, Debodinare. Tabularium Belliloci n. 54. *Sunt ipſi manſi terminati vel Bodinati.* N. 168. *Cum ſint determinatæ vel Debodinatæ.* Tabularium Conchenſe Ch. 221. *Et habet fines ipſa vinea de tres partes ab ipſo venditore, & de quarto vero latus terram Roberti, quantumcunque infra iſtos fines mea juxta eſt poſſeſſio, aut poſtea Debodinata erit, &c.* [Hinc emendanda Charta ex Tabulario Voſienſi fol. 15. verſo, ubi habetur de manſis, *Quemadmodum ſunt determinati & Debinati*; legendum enim *Debodinati*. Ibidem fol. 7. legitur, *Sicut ſunt terminatæ vel debornatæ.*]

Bodula, Eadem notione habetur in eodem Tabulario Bellilocenſi n. 33. *Quæ Bodulæ faciunt diviſionem, &c.*

¶ Bodulatus, in Archivo Prioratus S. Joannis Toloſani: *Et ſalvo jure hoſpitalis de portu & vinea ſive campi & orti, ſicut Bodulatum eſt & terminatum.*

Butina, Idem quod *Bodina*. Lex Ripuar. tit. 60. de traditionibus vel teſtibus adhibendis §. 4. *Si autem ibidem infra terminationem aliqua indicia ſua arte, vel Butina vel mutuli facta extiterint, &c.*

Exiſtimat Rigaltius voces *Bonna* & *Bunda*, ab Agrimenſoribus & Gromaticis noſtros mutuatos eſſe, effictaſque ex iis quas paſſim uſurpant, *botones, botontini*, & *botontones*, quæ tumores, ſive monticellos & colliculos, qui aliquando terminorum vicem funguntur, ſignificant. *Aggeres terræ* dicuntur in Lege Bajoariorum tit. 11. §. 3. *Terrarum tumores*, Julio Frontino de Coloniis, βουνοὶ, Græcis.

Botontinorum vero figuram repræſentat Hygenus de Limitib. conſtit. pag. 222. Vocis mentio occurrit apud Innocentium, Vitalem & alios Gromaticos pag. 230. 267. 272. 312. *Botontones finales* pag. 243. 274. *Bottones* pag. 288. Denique *Bodones* legit Cujacius ex MS. apud Paulum lib. 5. Sentent. *Qui arbores terminales evertunt vel qui convellunt Bodones.* Vide Velſerum lib. 5. Rerum. Auguſt. Somnerus in Gloſſ. Anglo-Sax. aliter cenſet de harum origine, putatque effictas ex Saxonico Binðan, ligare, nodare, vincire, & Binðela, vinculis conſtrictio: unde Angli *bundle* pro faſciculo dicunt. Hinc etiam, inquit ille, agrorum fines, termini, limites, metæ, Latino-barbaris *bundæ*, Anglis *bounds* dicta: quod domino fundi ſint in vinculum, ne eadem tranſgrediendo proximo injuriam inferret. Sed potior mihi eſt Rigaltii ſententia.

¶ Bonaria, Idem quod *Bonna* 2. Conſuetudines MSS. urbis Toloſæ ex Biblioth. Cl. D. *de Crozat* fol. 19. *Termini decorum, meſegariæ, ſive dex villæ Tholoſæ protenduntur & ſunt, ſcilicet à villa Tholoſæ uſque ad Eccleſiam S. Michaëlis ad caſtellum.... & exinde uſque ad crucem de Cungno, & exinde uſque ad Bonariam ſeu curtem Guillelmi Arnaldi... & inde ad Bonariam vocatam de Fontanis.*

¶ BONNALIUM, Idem quod mox *Bonnarium*. Privilegium Alexandri Papæ III. de immunitate Eccleſiæ

cleſiæ de Marſna, ex Tabulario S. Remigii Rem. an. 1180. *Prebenda autem Sacerdotis... conſtituta hæc eſt, decima de Houten magna & minuta, & in eadem villa quatuor Bonnalia terræ.* Eadem ad verbum habentur in Privilegio Lucii Papæ de libertate ejuſdem Eccleſiæ an. 1182. Sic etiam in Privilegio Adolphi Colonienſis Archiepiſc. an. 1195.

BONNARIUM, Bonarii, Bonarium, Bonnuarium, Bonneta, &c. Modus agri certis limitibus ſeu bonnis definitus. *Bonnier de terre*, apud Jacob. Hemricurtium in Speculo Haſbanico pag. 6. Certe *Bonarios* ipſos limites dictos, docet Charta Theodorici Epiſcopi Virdunenſis ex Tabulario S. Vitoni: *Fines & metæ quos vulgo Bonarios vocant.* Proinde vocem perperam Columbus à *bobus* deducit. Formulæ veteres Pithœi cap. 25. *Hoc eſt, ad illa villa Bunnaria tanta, manſo cum ſuperpoſito de vinea arpennos tantos, &c.* Adde c. 35. 67. Charta Ludovici Imp. apud Chapeavillum in Walcando Epiſcopo Leodienſi c. 34. *De terra arabili 2. partes de Bonnario.* Charta Agii Epiſcopi Aurelian. an. 854. *De terra arabili Bunn. 13.* Vide Baldricum Noviom. lib. 1. cap. 52. Buzelin. in Gallo-Fl. pag. 396. [Angelbertum Abbatem Bonæ-Spei Ord. Præmonſt. in Chronico p. 196. 201. 211. 219. 227. & 257. Miræi Opera Diplom. to. 1. pag. 832. edit. 1723. Baluz. Hiſt. Arvern. tom. 2. p. 208. Gall. Chriſt. to. 3. col. 109. D. 490. D. & inter Inſtrum. col. 15. E. 31. C. 88. A. Marten. to. 3. Anecd. col. 522. 525. 1273. &c.]

Bonuarium, perperam, ni fallor, pro *Bonnarium*, habetur in Statutis antiquis Corbeïenſis Monaſterii lib. 1. cap. 7. *Ut unicuique Molinario manſus, & 6. Bonuaria de terra dentur.* Mox: *De illa terra, quæ ad illum manſum pertinet, id eſt, Bonuaria 4.* Ita etiam legendum pro *Bunuarium*, apud Hariulfum lib. 3. Chronici Centul. cap. 16. in Chronico Afflighem. c. 13. in Lege Langob. lib. 3. tit. 1. §. 46. & in aliquot formulis. *Bunnuarium* etiam legitur apud Hincmarum in Capitulis Synodal. cap. 2. *Si habeat manſum habentem Bunnuaria 12.* Perperam vero *Bovarium* & *Bouvarium*, pro *Bonnarium*, apud Hemereum in Auguſta Viromand. pag. 35. 228. & in Regeſto pag. 33. & 36. ſcriptum legitur, ut & in Scheda veteri Luxovienſi edita in operibus S. Columbani p. 335. in Chronico S. Trudonis lib. 9. pag. 458. & in Chronico Valciodorenſi pag. 564. Dicitur &

¶ Bunnarium, in Codice MS. Irminonis Abb. San-Germ. fol. 23. *Ermbertus... habet de terra arabili Bunnaria* II. Occurrit ibid. non ſemel.

Bunnarius. Papias MS. ex Iſidoro: *Bunarii, menſura quædam terræ, ſicut jugera.* [MS. alter habet *Bunuarii.*] Charta an. 1167. apud Miræum in Donat. Belg. lib. 2. cap. 54. *Quatuor Bunarii terræ, & dimidius ſilvæ. Bonnerius terræ*, in Hiſt. S. Martini de Campis pag. 342. *Bonarium*, in Vita Caroli Abbatis Villar. cap. 3. num. 17. *Bonarius*, apud Herimannum de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis cap. 96. [In Charta Theodorici Flandrenſium Comitis an. 1151. Charta Johannis de Cyſonio an. 1225. utraque ex Tabulario S. Nicaſii Rem. & paſſim in Charta Carlomanni Regis ex Tabulario S. Germani Autiſſiod.]

Bonneta, pro modo agri, ejuſdem videtur originis, qua *Bonnarium*, in Charta an. 1284. in Ducheſnii Hiſt. Drocenſi pag. 320.

¶ Bonata, Eadem notione. Charta MS. Roberti Comitis Caſtriæ apud Stephanot. in Fragm. Hiſt. tom. 13. pag. 115. *Et duas Donatas* (l. Bonatas) *terræ & dimidiam Wermundi coci, & unam Bonatam terræ Willelmi pincernæ.*

Bonnarii, Bunatarii. Conſtitutio Caroli Craſſi de feudis, apud Freherum & Goldaſtum: *Manſionarius 5. ſolidos, Abſarius 30. denarios, Bunatarius 15. quorumlibet larium poſſeſſores 6. ſuppleant.* Quo loco legendum cenſent Lindenbrogius *Bunnariarius*, id eſt, qui *Bunnarium* agri poſſidet. Huic emendationi favent quæ habentur in Legib. Normannicis vernaculis Willelmi Nothi à Seldeno editis capite 18. *Le Seignur pur 4. den. que il donrad, ſi erunt quites ſes Bordiers & ſes Borner, & ſes ſerjans.* Id eſt, *pro 4. denariis quos donaverit dominus, quieti erunt Bordarii ejus, & ejus Bonnarii, & ejus ſervientes.* Quo loco *Boner* ſeu *Bonnarii*, ſunt qui *Bonnaria* poſſident, ut *Bordarii*, qui *bordas*.

¶ Bonoarius, in Præcepto Lotharii Regis pro Otberto an. 856. apud Marten. Collect. Ampliſſ. to. 1. col. 146. *In iſtis jam ſupra nominatis locis habet curtes & terras dominicatas* IV. *& capellas* II. *& alios manſos* XVII. *& ad unumquemque manſum Bonoarios* XXX.

¶ BONNETA, Bonnetum, Species pilei, noſtris *Bonnet*. Vide *Boneta*.

BONONES. Hiſtoria Balduini Luxemburg. Archiep. Trevirenſ. lib. 2. c. 10. de ſeditione mota Mediolani contra Henricum Imp. à Guidone de Turre: *Aurum & argentum, omniſque cultus pretioſus à Bononibus diſtrahitur.* Infra: *Tot ibi ſunt Bonones rapina ditati repatriantes, quod ultra menſem pluſquam Bonorum duo millia in exercitu* (Imperatoris) *deficere videbantur.*

BONONII, Bonosii. Vide *Boni homines*, [Albigenſes Hæretici, &c.]

¶ BONOSIACI, *Hæretici ſunt à Bonoſio dicti, qui dicunt Chriſtum Filium Dei adoptivum, non proprium eſſe.* Papias MS. Iidem ſunt qui aliis Bonoſiani: de quibus vide Iſidorum Orig. lib. 8. cap. 5. & de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. 20. Macrum in Hierolexico, &c.

¶ BONUARIUM. Vide *Bonnarium*.

1. BONUM, Id quod Latini *Bona* vocant, Facultates, noſtris vulgo *Bien*. Baldricus Noviom. lib. 3. cap. 72. *Et ipſe Bonum ſuum recipere debebat.* Chronicon Abbatiæ S. Trudonis lib. 10. pag. 465. *Bonum de Provin ad id modicum defluxerat, ut vix ſolveret 7. marcas.* Vulgaris loquendi modus, *le Bien d'un tel lieu.* Charta Hilderici Comitis ex Tabulario S. Vitoni Virdunenſis: *Hoc timore perterritus, trado tibi, ſancte Vitone, Bonum meum, quod eſt temporale, ſed indeficiens in perpetuum, &c.* Alia ibid. *Bonum noſtrum quod habebamus ad Luniacum, &c.*

Bonuscula, diminutivum à *Bona*, Facultates, apud Sidon. lib. 9. Epiſt. 6. & in leg. 29. C. Th. de Petit. & ultr. dat.

Bonum S. Mariæ, Superſtitionis & paganiæ ſpecies, in Capitul. Karlomanni an. 743. c. 19. *De petendo quod Boni vocant S. Mariæ.*

2. BONUM, Morbi ſpecies. Vita S. Anſelmi Epiſc. Lucenſis n. 39. *Fuit Presbyter... cui malum id, quod per antiphraſim homines Bonum appellant, unius oculi lumen abſtulerat.* [Vide *Malannus* 2.]

¶ BONUS Dominus, Arbiter, ſic dictus, quod partibus litigantibus, tanquam bonus Dominus utrique conſulebat, remque inter eos componebat. Litteræ Officialis Vabrenſis de arbitrio dicto per Guillelmum de Canilliaco Priori de Roſerio & Rectori Eccleſiæ de Balmis an. 1342. *Compromiſerunt ſe concorditer & amicabiliter in venerabilem ac religioſum virum D. Guillelmum de Caniliaco Came-*

rarium Anianæ tanquam in arbitrum, arbitratorem & amicabilem compoſitorem & Bonum Dominum ab ipſis partibus communiter electum.

¶ BONUSCULA. Vide in Bonum 1.

BOOGDIE. Areſtum an. 1411. in Hiſt. Betunienſi p. 116. Una cum ſervis ſeu gentibus ſuis ſervilis conditionis, eſclavis, advenis, & Boogdie ad dictam terram de Kalkene (in Flandria) pertinentibus, &c.

BOCLETUM. Vide in Apratare, [& Boletum.]

BOOTHEMATA, Adjutoria, Ugutioni: ex Græc. Βοηθήματα.

BOQUERANNUS, Bucaranum, Buchiranum, Telæ ſubtilis ſpecies, Gall. Bougran. Gloſſ. Lat. Gall. Biſſus, Bouquerant. Vincentius Belvac. lib. 30. Spec. Hiſt. cap. 85. Aliæ mulieres Boqueranno ſtricto ſub cingulo multis plicis ſumptuoſis operato & inſuto... veſtiuntur. Idem lib. 32. cap. 4. Tunicas miro modo formatas portant de Buccarano. Et cap. 7. Bucaranum habet. Paulus Venetus lib. 3. c. 45. Buchiranum. Joan. Villaneus lib. 10. c. 168. Palio di Bucherame bambagino. Bocacius: Una coltre di Bucherame Cypriana bianchiſſima. Vide Geſta Guillelmi Majoris Epiſc. Andegav. c. 22. Le Roman de Jordain MS.

Tyres & pailes, Bouquerans & cendez.

Le Roman d'Aubery MS.

Et le hauberc vait aprés deſmaillant,
Auſis le cope come ſit un Bouguerant.

¶ BOQUESPAN. Vide Boquetallum.

BOQUETALLUM. Exſtat Charta Gaufridi de Liziniano D. de Vouvent & de Mervent, data Spoleti an. 1232. qua Abbati Malleacenſi dimittit Expeditionem & exercitum, Bannum, Boquetallum, quæ quidem ab hominibus Abbatis ſibi deberi contendebat. [In Charta Hugonis militis anni 1263. Dominus Partiniaci, Volventi & Marcventi petit plures angarias, pangarias & coſtumas ab hominibus virorum Religioſorum Abbatis & Conventus de Burgolio ... biennum ad reficiendum foſſata caſtri novi de Marcvento, & Boqueſpan & pleſſes ad animalia ſilveſtria capienda, &c. Cum in utraque laudata Charta de iiſdem fere petitionibus, à diverſis licet monaſteriis, agatur, nullus dubito, quin idem ſit vocum Boquetalli & Boqueſpan intellectus: Sed quis ille? An Jus procurationis, ſeu modici paſtus, quem etiamnum Boquelle vocant ruſtici Dumbenſes? Certe Boquelle à Boquetallum poſſet proficiſci. Eumdem ſenſum patitur Boſquetallum in Charta anni 1232. apud Stephanotium in Antiquit. Benedict. Pictav. MSS. to. 4. p. 408. Expeditionem quoque, biannum, Boſquetallum, in quibus teneri mihi eoſdem homines proponebant.]

¶ BOR, ὁ τὰς πόδας φλεγμαίνων, Pedes inflammans. Supplem. Antiquarii.

¶ BORACANUS, à Gallico Barracan vel Bouracan, Pannus è pilis caprinis contextus. Thuanus lib. 21. Hiſtoriarum pag. 795. Paliis, quæ Boracanos vulgo vocant, ex illa lana opere ſericeo fimbriatis viri teguntur. Pallia Boracani dicta quod ex Boracano conficerentur.

¶ BORACUM, Borax, ſpecies metalli. Breydenbach Iter Hieroſolym. pag. 277. Mane quoque balneum ingrediatur, & corpus ejus fricatione valida mundetur, caputque cum caraſablito & Boraco lavetur. Borac & Baurach apud Matth. Silvaticum eſt Spuma nitri.

BORAN, [Deprædatio manſionis.] Vide Ran.

¶ BORARIUM, f. Oſtium fluminis, vel ora, Gall. Bord. Charta an. 1097. tom. 5. Annal. Benedict. pag. 385. Altera (controverſia) de piſcatione in fluvio Segonæ ſeu Araris & in Borario fluminis, quod vocatur Sallia.

¶ BORBA, Gall. Boue vel Bourbe, à Græco Βόρβορος, Lutum, limus, cœnum. Charta Girardi Hamenſ. Domini an. 1145. ex Tabulario Corbeienſi: Si contigerit dictos fratres de Margellis foſſatum facere ſubtus bonnas prædictas, ipſi debebunt terram & Borbam de foſſato ſuo projicere verſ ſcluſam prædictam, & ſuper bonnas ſcluſæ prædictæ.

¶ BORBOR, Eadem origine & notione. S. Ambroſ. lib. 9. in Lucam num. 25. Hæc enim erant jam torcularia Judæorum, non vino repleta, ſed Borbore. In Cod. MS. S. Vedaſti Atrebat. habetur, Non vino repleta, ſed mirrha.

BORBORIANI, Hæretici, qui, inquit Philaſtrius, vitiis implicati ſæculi & malis concupiſcentiis ſervientes, non ſperant judicium futurum, ſed potius carnalem ſæculi concupiſcentiam laudant. Hi itaque in cœnum euntes, & inde obliti de cœno facies & membra ſua deformantes, eadem re cunctis velut culpandam Dei creaturam demonſtrant. Ex Græco Βόρβορος, Cœnum.

¶ BORBORICINI & Gnoſtici, Hæretici ſunt qui animæ ſubſtantiam partem Dei eſſe æſtimant. Papias MS. Eadem fere leguntur in veteri Gloſſ. San-German. num. 501.

¶ BORCOMA, Artophilax. Papias MS. Editus, Borcama.

BORD. Concilium Budenſe an. 1279. c. 11. Diſtricte præcipimus, ne Sacerdotes vel Clerici, in quovis ordine conſtituti, gladium vel cultellum, quod vulgariter dicitur Bord, portent.

1. BORDA, Clava, in Gloſſ. Iſid. Vide Bohordicum, [ſub finem, ubi Borda per Clavam explicatur ex Gloſſis Iſidorianis; ſed in tribus, quibus uſus ſum, editionibus Gloſſarum Iſid. ſolum legi Clavia, Borda, pro quo Grævius legendum monet, Cloaca, Borda: cui lectioni favet ipſe Cangius in voce Burca. Hæc ergo, ut videtur, tenenda, prior repudianda.]

¶ 2. BORDA, Axis, tabula, Saxon. Boꞃꝺ, Menſa, tabula, Angl. Board. Rymer. tom. 4. pag. 730. Vobis mandamus quod quinque milia ferri & ducentas Bordas de Eſtland, ac centum quarteria carbonum maritimorum, pro dictis anchoris & aliis operationibus in turri noſtra Londoniæ faciendis, emi & provideri.

¶ 3. BORDA, Genus veſtis apud Arabes. Vide Burda.

4. BORDA, Ora, margo, Gallis Bord. Borda navis, in Statutis Gildæ Scoticæ c. 22. §. 3. C. 44. Ora navis. [Semel & iterum occurrit apud Rymer. tom. 5. pag. 6.]

5. BORDA, Domus, ædes, tugurium, ex Saxon. Boꞃꝺ, domus, hoſpitium. Charta Eadgari Regis Anglic. in Monaſtico Angl. tom. 1. pag. 37. Quinque videlicet manſas cum 15. carucis terræ, cum 18. ſervis, & 16. villanis, & 10. Bordis, cum 60. acris prati, &c. Charta Pontii de Montelauro an. 1219. in Regeſto Carcaſſonenſi pag. 59. Et ibidem ſcilicet inſtrata fiet Borda communis ad levandum pedagium. Charta an. 1257. in Tabulario Eccleſiæ Meldenſis fol. 64. Aſſeruit ſe habere ... apud Villanolum duas maſuras & unam Bordam contiguas, ſitas ad locum ubi dicitur ad Crucem, &c. Fori Morlanenſes art. 36. Si quis Burgenſis alicui vicino ſuo .... vel domos ſuas, vel Bordas, vel molendinos combuſſerit, &c. Regeſtum Philippi Auguſt. fol. 166. Et Bordas cum 2. hoſtiſiis, &c. [Inſtrum. anni 1292. Item dixerunt & pronuntiarunt quod dicti dominus Abbas & Conventus teneantur concedere libere unum arpentum terræ cuilibet habitatori dictæ villæ in ſua propria terra ad faciendum ibi Bordam .... ſatisfacto tamen de obliis dicto Monaſterio ab illis

qui Bordas tenuerint.] Le Roman d'Aubery MS.
Ni trouviſſiez ne Borde ne maiſon.
Le Roman de Garin le Loherans MS.
Ni a meſon ne Borde ne meſnil.
[Nicod en ſes Cantiques apud Borellum :
N'es tu plus or recors, de la Borde araigneuſe
Dont jadis te mit hors? une bien plus poudreuſe
T'attend encor ingrat, de ſon bien des adonc
Tu lui as fait un rapt, de lui ne l'obtins onc.
Lancelot du Lac apud eumdem :
Ne trouverez meshuy, ne Bourde, ne maiſon.]

Bordaria, Idem quod Borda, ſeu potius prædium ruſticum, Occitanis Bordo, noſtris Metairie, Ferme. Borderie, in Conſuetud. Pictavenſi art. 173. 174. 175. Charta Narbonenſis anni 1066. Queritur Guiffredus Archiepiſcopus, quod auſert ei ipſas Bordarias quæ ſunt ultra pontem in Parochia S. Pauli. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu : In villa Fordgas Bordariam unam, &c. [Tabularium S. Crucis Talemondenſis fol. 8. Dedi etiam unam Bordariam terræ in foreſta, & minutam decimam duarum parochiarum, &c. Tabular. S. Petri Solemniac. Dono unam Bordariam, quæ dicitur ad Teills, in qua habebant Monachi cc. ſolidos de pigno. Non ſemel occurrit to. 2. novæ Gall. Chriſt. & alibi.]

¶ Borderia. Charta an. 1117. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 374. Eadem die dederunt & conceſſerunt Eccleſiæ S. Launi quamdam Borderiam terræ inter Toarcium & Monaſterium S. Virganæ.

Borderiata. Tabularium Abſienſe p. 31. Dono talleam & quidquid habebam ſcilicet in tribus Borderiatis Botecheurerie, quæ ſunt de feodo Mantrola. Liber Chirographorum ejuſd. Monaſterii fol. 39. Deditque pariter fratribus Abſiæ unam Borderiatam terræ, quæ vocatur Coſſeia. Et fol. 111. Medietatem trium Borderiarum terræ. [Hiſt. Monaſt. S. Florentii Salmur. apud Mart. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 1121. Ab eo terræ Borderiatam loco muneris recipiunt.]

Bordia, in Tabul. Abſienſi fol. 10. Medietatem Bordiæ terræ, quæ vocatur Berauderia, conceſſerunt.

Bordagium, Teneturæ ſpecies, ratione cujus Bordarius, ſeu qui in Bordam tenet, vilioribus ſervitiis domino obnoxius eſt, ita ut nec Bordam vendere aut alienare ei liceat inconſulto & invito domino ; cujus quidem Bordagii nullum præſtatur hominium. Vetus Conſuetudo Normanniæ MS. 1. part. ſect. 3. cap. 15. Tenure par Bordage, ſi eſt comme aucune borde eſt baillie à aucun pour fere les vils ſervices ſon Seignor : ne poët lomme cel ſiement ne vendre, ne engagier, ne donner, & de ç'en n'eſt pas homage fet. Tabularium Abb. Vindocin. Ch. 302. De duobus autem Bordagiis, quæ ſuper nos clamabant, infra terram meam in reſpectu remanſit, donec oppotune idem placitaremus. Tabul. Fiſcanenſe fol. 39. Reliquit etiam & abjuravit quoddam Bordagium, quod erat dominicum Eccleſiæ Fiſcanenſis. Charta alia in Hiſt. S. Nicolai Andegavenſ. pag. 20. Donavi quoque tria Bordagia terræ in Bigotaria. Regeſtum Caſtri Lidi in Andibus fol. 24. V. Et in nemore S. Martini Bordagium terræ, quod tenet Helie Brullon : Alia Charta ex Tabular. S. Vincentii de Laboratorio : Notum ſit, ... quod Dom. Aveſgaudus S. Vincentii Abbas emit de Sucherio unum Bordagium terræ de beneficio Helmanni, annuente Dom. Gervaſio Archipræſule, &c. [Occurrit in Inſtrum. tomi 2. novæ Gall. Chriſt. col. 182. D. Tabulario S. Vincentii Cenoman. Indice MS. Beneficiorum Eccleſiæ & Diœceſis Conſtantienſis fol. 28. verſo, &c.]

Bordelagium, [Eodem ſenſu. Charta anni 1364. ex Archivo B. M. de Charitate : Stephanus Gimardus dedit B. M. de Charitate quinque boiſſellos frumenti pro annuo & perpetuo Bordelagio. Baluz. Hiſt. Arvern. tom. 2. pag. 467. in Charta anni 1346. Feoda, retrofeoda, cenſivæ, coſtumæ, Bordelagia, garennæ.] Bourdelage, in Conſuetudine Burbonenſi art. 498. & ſeq. ubi dicitur Bordelagium ejuſdem eſſe conditionis & qualitatis, qua tallia, nec poſſe diſtrahi aut alienari invito domino. Adde art. 257. 498. Conſuetud. Nivernenſ. c. 4. art. 28. c. 6. quod inſcribitur dis Bourdelages, ubi natura & genus iſtius Bordelagii pluribus exponuntur.

¶ Borgagium, Eadem notione. Hiſt. Harcur. tom. 3. pag. 196. Anno 1242. judicatum eſt, quod homines de Bataillis nunc debent auxilium hæredi de Harcourt maritandi ſororem ſuam, quia tenent per Borgagium tenementa ſua de Taillut. Charta ann. 1260. ex Archivis B. M. de Bono-nuntio Rotomag. Ego prædictus Robertus dictus Belet dedi & conceſſi in perpetuam hæreditatem prædictis viris Religioſis in puram eleemoſynam... Borgagium, quod habebam apud Bures, ſicut ſe porportat de longo in latum, ſitum inter Borgagium Johannis Auduin clerici, ... & totaliter illud omne, quod per prædictum Borgagium poteram reclamare.

¶ Borgarium, Idem quod Bordagium. Chartular. S. Vandregiſili tom. 2. pag. 2062. Ego Oſbertus ... eccleſiam de Calliaco S. Vandregiſilo ſibique famulantibus concedo cum omnibus ad eam pertinentibus, & terram unius carrucæ & uno Borgario. Do etiam decimam de Rua S. Andreæ, & unum Borgarium ... unam acram terræ cum bordario & totam decimam de Leoncort, &c.

Bordarius, & Bordellarius, Qui Bordam aut domum ſub Bordagii vel Bordelagii onere poſſidet. Domeſdei in Cenſu Hanton. provinc. Terra eſt 4. carucatarum. In dominio ſunt 2. carucatæ, & 20. Bordarii, & 4. ſervi cum 1. carucata, & 80. acræ prati. Alibi : Terra eſt dimidium carucatæ, & ibi eſt cum uno villano & 2. Bordariis, & 10. acris prati. Ibi paſſim, & in Chartis Angl. [Bordarum hoſpes, in Cod. MS. redituum Epiſcopat. Autiſſiodor. Quilibet hoſpes Bordarum debet duos bichetos & dimidium avenæ, ſex denarios & unum caponem.] Vide Monaſt. Anglic. to. 3. p. 181. ubi plura ex eodem libro cenſuali. Adde præterea to. 1. ejuſdem Monaſtici p. 111. 265. to. 2. p. 951. Leges Guill. I. Reg. Angliæ vernac. cap. 18 & Ingulphum p. 908. 909. 611. Ubi Bordarii à villanis & ſervis diſtinguuntur, cum alia ſpecies fuerit ſervitutis Bordariorum ſervitus, ſeu, uti vocabant, Bordagium.

☞ Et quidem reipſa Bordarios à villanis & ſervis diſtinctos fuiſſe, vix dubitare licet ex locis quæ ad hanc vocem congeſſit Spelmannus ; unde vir doctiſſimus in aſſignanda genuina hujus vocis notione haud parum hæſitavit : in eam tamen deſcendit ſententiam ut Bordarios ſervos eſſe honoratiores exiſtimaret qui domeſtica navarent ſervitia, à Saxon. ſcilicet Borð, domus, hoſpitium. Verum cum Bord Anglis menſam quoque ſignificet, Bordarios menſæ miniſterio addictos fuiſſe exiſtimat Hearnius ; quo ſenſu vocem Bordarius in Ordinat. Domus Regiæ ſub Henrico II. Angl. Reg. in libro nigro Scaccarii pag. 346. accipiendam opinatur.

Bordi, etiam appellantur in Domeſdei in Monaſtico Anglic. tom. 3. pag. 306. Semper una caruca, & 2. Bordi. Infra : Et modo in iſta terra 12. homines, modo 3. Bordi ; ſemper 4. carucæ. Ibid. Semper duo Bordarii, tunc una caruca.

Bordelarius. Charta Ludovici D. Bellijoci pro

libertatibus villæ Bellijoc. ann. 1274. *Quicunque habet domum in villa Bellijoc. & facit uſagia villæ, immunis eſt à leydis villæ & pedagiis in terra Bellijoc. & etiam Bordelarius ab iſtis leydis & pedagiis immunis villæ uſagia faciendo. Vaſſal Bordelier*, in Conſuetud. Nivern. c. 2. art. 6. *Detempteur Bourdelier* c. 6. art. 4. 11. 15. &c. *Bourdelagier*, in Burbon. art. 501.

Bordimanni, Bordmanni, Iidem qui *Bordarii*, & *Bordellarii*, apud Anglos, ex *Bord*, domus, & *Man*, homo. Rentale *de Havering*, apud Spelmannum: *Ibidem vocantur Bordimanni, qui omnes tunc fuerunt baſſæ tenuræ.* Domeſdei: *In dominio eſt una carucata, & 25. villani & 33. Bordmanni, cum 4. carucatis.*

Bordellum, Ædicula, tuguriolum, diminutivum à *Borda*. Willelmus Gemetic. lib. 7. cap. 14. *Domunculam circundedit cum familia: Sorengus vero expergefactus de Bordello exiit, & fugiens in vivarium exire voluit.* Monaſt. Anglic. to. 2. p. 206. *Et ortum ante portam atrii cum Bordello.* [Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. pag. CLIII. *Ad Bordellum Clariaci* XVI. *ſ.* 11. *d. minus... Pro* II. *Bordellis, & pro chevez, &c.*] Le Roman *de Vacce* MS.

A pié eſt & ſans armes en un Bordel entrez,
Ou un felon manoit, dedans s'eſt reſconſez.

Alibi:

Ne laiſſent en Chartrain ne en Dive Bordel,
Ne maiſon en eſtant qui ſoit fors du chaſtel.

Le Roman *de Garin*:

N'iot Bordel que tant par fu petis,
Mien eſcient Chevalier ni geſit.

[*Ovide* MS. apud Borellum:

Et tout fu mis à dampnement,
Fors la Bourdete ſeulement.]

Charta ann. 1277. in Tabulario Eccleſiæ Meldenſis f. 80. *Et la voie, puis la maiſon Biauvez juſques au Bordel de Chanu.* Hinc noſtros vocem *Bordel* uſurpaſſe pro lupanari, docuimus ad Joinvillam pag. 63. quod meretrices ut plurimum in domunculis, ac nullius momenti ædibus habitent. [Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 126. *Non permittant, neque ſuſtineant morari mulierem uxoratam publice in proſtibulo ſeu Bordello .... ſi aliquis cauſa adulterii cum ea capiatur, &c.*] Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 380. *Inquiratur qualiter dicti Canonici Capellam ſive Eremitorium de Bordelbi primitus obtinuerint, & utrum ante conqueſtum dictum Bordelbi pro lupanari habebatur. Femme bordeliere*, pro meretrice, in Conſilio Petri *de Fontaines* cap. 4. §. 4. Le Roman *d'Amile & d'Amy* MS.

Quand j'eſtoie poacre & non puiſſant,
Un Bordelet me feiſtes errant.

Vide Menagium & Octavium Ferrarium in Origin. Ital.

¶ Bordellus, Idem quod *Bordellum*, in Charta Johannis Reg. Angliæ lib. nig. Scaccarii p. 382. *Ipſe nobis malum fecit quod potuit, & unum molendinum & tres Bordellos combuſſit.*

¶ Bordariolum, Eadem notione. Tabular. S. Florentii: *Hingannus filius Gosberti dedit cenſum de aqua quæ vocatur Renſia & unum Bordariolum.*

¶ Bordile, Idem. Conſuetud. Brageriaci art. 93. apud *Richebourg* Couſtum. general. tom. 4. part. 2. pag. 1027. *Si quis... boves, vaccas, oves, porcos... de campis, ſeu Bordilibus, ſeu domibus quibuſcumque furatus fuerit, furca ſuſpendatur.* Verſio Gall. *Des champs ou Bourdils, ou autres maiſons quelconques.*

Bordelaria, Idem quod *Bordaria*. Tabularium Prioratus de Paredo in Ducatu Burgundiæ fol. 48. *Duas Bordelarias, quas olchias vocant, quæ debent 7. panes & 1. caponem, &c.* Fol. 7. *Præter manſum Aviti, & Bordelariam Eſchacherii, &c.* Fol. 31. *Duas Bordelarias cum omnibus ad ſe pertinentibus & debitis ſervitiis.*

¶ BORDÆ, Bourdæ, Sic olim dicta prima Dominica Quadrageſimæ nonnullis in locis, in aliis Dominica *Brandonum* appellata. Statuta S. Claudii an. 1448. *Pittanciarius miniſtrare debet die Lunæ poſt Bordas, ſeu poſt Dominicam, qua cantatur*, Invocabit me, *collationem de vino & ſpeciebus confectis.* In nova Gall. Chriſt. to. 4. p. 835. D. memorantur Litteræ Chartular. Lingon. die Dominica poſt *Bordas* exaratæ. Occurrit eodem ſenſu in Rit. Luxov.

¶ BORDATURA, Gall. *Bord*, Margo, vel limbus. Acta SS. Julii tom. 1. pag. 593. A. in Proceſſu de B. Petro de Luxemburgo: *Et ipſe loquens dum reſpiceret de Bordatura pontis aquam.* Spicil. Acher. tom. 7. pag. 222. *Videlicet quadam cruce de ligno vivificæ Crucis & tentorio de ſcarleto, cui affixæ ſunt Bordaturæ, in quibus ea quæ Dominus J. C. geſſit pro nobis in corpore ſuo honeſtiſſime exarata.*

¶ BORDATUS, Gall. *Bordé*. Ora, margine vel limbo cinctus, circumdatus. Inventarium Ornamentorum & Reliquiarum Eccleſiæ Noviom. an. 1419. ex Archivo ejuſdem: *Item unum altare benedictum de marmore, Bordatum de cupro, habens duas bendas argenteas. Item quædam pata de panno aureo Bordata de ſandalo nigro, duplicata etiam de eodem ſandalo. Panni quorum duo ſunt Bordati de tela Jnda, alter Bordatus ad lilia, & alius non Bordatus ad aquilas modici valoris.* Vide *Bordata lana*, in *Berdare*.

¶ BORDE. Vide *Bort*.

¶ BORDELARIA, Bordelarius, Bordellum. Vide *Borda* 5.

BORDERES. Annales Francor. veteres ann. 784. *Eodem anno ...... obſedit Dom. Rex Karolus Heriſburgo, & Franci ſederunt in gyrum per Borderes*, id eſt, in locis limitaneis: Galli enim *bords* & *bordieres*, Angli *borders*, limites vocant.

☞ Grævius vero in notis ad Gloſſas Iſid. per *Borderes* intelligit tentoria: quæ notio ſi genuina, *Borderes* diminutivum eſt vocis *Borda*, Domus, ædes, caſa, unde militum tentoria *Bordes* dicta, & hic *Borderes*: qua poſteriori voce interdum etiam appellati ſunt ex eodem Grævio, qui in caſis habitabant.

¶ BORDERIA, Borderiata. Vide *Borda* 5.

BORDHALPENY, Nummus qui in foro & nundinis ſolvitur pro erectione menſarum & tabularum ad exponendas merces. Ex Saxonico boꝛd, & bꝛed, tabula, & haleny, obolus. Idem videtur quod *Boreghalpani*, in Monaſtico Anglic. to. 2. pag. 14. *Borghalpani*, pag. 16. *Burghalpenni*, pag. 827. *Borthalpeny*. tom. 1. pag. 976.

¶ BORDI, Bordia, Bordimannus. Vide *Borda* 5.

¶ BORDIARE, proprie eſt, quod aiunt, ad *barros* pugnare, *Torniare*, gladiis concurrere, *juſtas facere*, haſtiludium exercere. Sunt autem qui *Bordiare* dicunt de omnibus: quære an à Gallico *Bourder*, quod eſt ludere, nugari. Ita Spelman. ad hanc vocem. Vide *Bohordicum*.

¶ BORDIGALA, & Burdicala, Arcæ majoris genus, in qua piſces ſervantur in ſtagnis vel fluviis, ut & vivere poſſint, & facile capi. Charta an. 1225. ex Archivis Maſſil. *De omnibus gauſidiis & obventionibus ſeu redditibus quæ Commune Maſſiliæ perceperit in dicto caſtro in rippagiis, gabellis vel piſcariis, vel Bordigalis, ſive portu, ſive lucris aliquibus ex dictis juribus.* Vide *Burdiculum*.

¶ BORDILE. Vide poſt *Borda* 5.

BORDLANDES, Anglis dicitur *Dominicum quod quis habet ad menſam ſuam & proprie*, ut eſt apud Bractonum lib. 4. Tract. 3. cap. 9. §. 5. lib. 5. Tract. 1. cap. 13. §. 5. ex voce *bord* menſa, & *land*, terra.

BORDLODE, Servitium à quibuſdam uſufructuariis obitum, qui lege prædiorum aſſeres, vel tabulas ſectiles de ſilva in domum vel curtem domini deferre tenerentur: à Saxon. boꝛꝺe, tabella, aſſer, & loꝺe, onus, ſarcina. Occurrit non ſemel in Chron. Will. Thorn. ann. 1364.

¶ BORDMANNI. Vide *Bordimanni* in *Borda* 5.

¶ BORDO, à Gall. *Bourdon*, vel Ital. *Bordone*. Baculus Cantoris. Vetus Ceremoniale MS. B. Mariæ Deauratæ Toloſanæ, ubi de tribus Rogationum proceſſionibus: *Interim congregabuntur Presbyteri ac etiam Propheta* (hoc eſt *Cantor*) ... *qui portat Reliquias & Bordonem.* Regulæ ſeu Statuta S. Martialis Lemovic. Die Aſcenſionis Domini *deferantur quatuor Bordones in proceſſione.* Vide *Burdo* poſt *Burdones*.

¶ BORDONAGIUM. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. CLXII. *Pro quatuor modiis* (vini) *Gaſtineſii Recloſarum &* XII. *ſeſtariis* VI. *l.* II. *ſ. & dim. minus. De Bordonagio* XL. *ſ.* An de circulis qui doliis firmandis in extremitatibus adduntur, cum alio exportatur vinum, hic ſermo ſit, necne, ſubdubito.

BORDONARII. Vide *Burdonarii*, in *Burdones*.

¶ BORDONATUS, In modum baculi religioſe peregrinantium tornatus & terminatus, Gall. *Bourdonné*. Notitia Eccleſiæ Dinienſis per Gaſſendum edit. Pariſ. ann. 1654. pag. 104. ex Inventario anni 1340. *Item, in altari B. Mariæ ſunt duæ magnæ caxiæ cum duobus ſcabellis pictis, Bordonatæ in ſuperiori parte, in quarum una verſus partem Præpoſituræ ſunt Reliquiæ completæ Marcellini & Petri Martyrum.*

¶ BORDONUS, Baculus peregrinantium. Acta SS. Junii tom. 2. pag. 1077. in Vita S. Bernardi Menthonenſis: *Montes avidius turbæ decimus aſcendit, detinens manu Bordonum præſidentis victoriæ.* Et SS. Julii tom. 1. pag. 586. C. in Proceſſu de B. Petro de Luxemburgo: *Dum cum Bordono ſuo accederet ſe appodiando.* Inſtrumentum anni 1332. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Item tres Bordonos de cryſtallo*, hoc eſt, ſi bene conjicio, Columellas cryſtallinas, ſic dictas, quod ad inſtar *Bordonum* tornatæ eſſent & terminatæ.

¶ BORDURA, Margo, vel limbus ſi de veſtimentis ſimilibuſque ornamentis agitur, Gall. *Bordure.* Acta SS. Maii to. 7. pag. 549. E. de S. Germano: *In uno brachio argenteo cum Bordura infra concavum clauſum ſive firmatum aranea argentea, fuit repertus ſacculus quidam.* Vide *Borda* 4.

BORDUS, Ora, Gall. *Bord.* Necrolog. Eccleſ. Pariſ. 18. Kl. Maii: *Eodem die obiit Agnes Caſtellana Belvacenſis, quæ dedit nobis 2. cortinas, & 2. Bordos cum cortinis.* Charta Philippi Epiſcopi Belvacenſis an. 1217. in Probat. Hiſt. Drocenſis pag. 244. *Et duo paria chirothecarum de melioribus, & Bordos ad parandum chorum, &c.*

¶ BOREALES INSULÆ, mendoſe pro *Baleares*, apud Ughellum in Chron. Piſanæ urbis.

¶ BOREGHALPANI. Vide *Bordhalpeny.*

¶ BORELLUS, Carnifex, Gall. *Bourreau. La Faille* Annal. Tholoſ. tom. 1. pag. 87. Inſtrum. ex Arreſto Parlamenti Pariſ. an. 1335. *Proponebat etiam quod Borellus ad executionem dictæ ſententiæ deputatus, corruptus per eos manum & caput dicti Aymerici multiplicatis ictibus amputaverat, ut ipſum gravius affligerent.* Vocis etymon à Gallico *Bourrée* accerſit Borellus, quæ faſciculum virgarum quibus uti ſolent carnifices ſignificat.

¶ BORGA, pro *Burgus* vel *Burgum*, Gall. *Bourg.* Locus eſt in *Burghard.*

¶ BORGAGIUM, pro *Bordaria*, vel *Bordagio.* Vide in *Borda* 5. Pro *Burgagio.* Vide in hac voce.

¶ BORGARIUM, pro *Bordaria.* Vide in *Borda* 5.

BORGELLA, Conſpiratio, ſeditio. Hiſt. Obſidiodionis Jadrenſis ann. 1345. lib. 2. cap. 14. *Generoſi cives contra quos erat facta Borgella, &c* Forte *Brigella.* Vide *Briga.*

BORGELOTE. Vide *Burghbote.*

¶ BORGENSES. Vide *Burgenſes.*

¶ BORGERALFRUM, alias *Orgerafro*, Potionis dulciſſimæ ſpecies. Bernardi Monachi Ordo Cluniac. part. 1. cap. 8. *In Quadrageſima vero in omni die Dominica, & omni die Jovis facere per conſuetudinem charitatem de Borgeralfro facto de betonica, & aliis bonis herbis, admixto melle.* Vide *Borgeraſa.*

BORGERASA, Idem quod *Borgeralfrum.* Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. part. 2. cap. 13. *Ipſo die habemus ad refectionem & panem ſolito meliorem & calidum, & generale piſcium, ſi quoquo modo inveniri poſſit, & potum dulciſſimum, qui vulgo dicitur Borgeraſa, quam per omnes quintas ferias Quadrageſimæ & Dominicas habemus exceptis tribus, id eſt, prima Dominica, & media, & illa de Ramis Palm. in quibus habemus Pigmentum: ad cujus tamen Borgeraſæ propinationem in diebus privatis non pulſatur ſcilla.*

¶ BORGESALDRUS. Vide in *Borgha.*

BORGHA, & BURGHA, Anglis dicitur ea Comitatus ſive provinciæ portio, quam olim *Decaniam, Decennam, Decuriam, Decimam, & Friburgam*, vocabant, inhabitata à Decemviris, qui in ſolidum fidejuſſores erant erga Regem de iis quæ in *decenna* perpetrarentur. Quippe Aluredus Rex, qui vixit ann. 880. Angliam totam in Comitatus, Comitatus in Centurias, atque has in Decennas ſeu Decurias diviſit. Decuria, ut infra docemus, conſtabat decem familiis, ſeu viris, quorum ſinguli fidejuſſores erant erga Regem de ſe bene gerendo, ita ſcilicet ut delinquentem quemlibet ceteri novem in judicio ſiſterent, fugientemque intra 31. dies redderent, vel ipſimet lege tenerentur. Atque vox, *Borgha*, occurrit non ſemel hac notione apud W. Thorn. pag. 2021. 2053. *Burgha* vero p. 2033.

BORGHEALDIR, dictus primarius iſtius ſodalitii ſeptemviralis, apud eumdem W. Thorn. p. 2021. ex boꝛh, fidejuſſor, & alꝺeꝛ, ſenior, princeps, capitalis, quaſi primarius fidejuſſor, & *capitalis plegius.*

BURGHESSALDUS, & BORGESALDRUS appellatur eidem p. 2033. 2034. 2053. *Boſholder, Burſholder*, & *Borcwholder* dicitur præterea Spelmanno.

¶ BORGHALPANI. Vide *Bordhalpeny.*

¶ BORGHBRECH. Vide *Burgum* & *Burghbrech.*

¶ BORGHEALDIR. Vide *Borgha.*

¶ BORGIOSIA, Jus civitatis, Gall. *Bourgeoiſie.* Charta anni 1335. in Hiſt. Loſſenſi part. 2. pag. 37. *Nec debemus aut noſtri etiam ſucceſſores Comites Loſſenſes, vel alii noſtro nomine homines dictæ villæ de Zourle per Borgioſiam, franciſiam, vel dominia aut privilegia defendere vel warandizare, neque liberos quomodolibet obtinere.*

¶ BORGNUS, à Gallico *Borgne*, Cocles, altero captus oculo. Cod. MS. Redituum Epiſcopatus

Autiſſiod. *Cenſus Comitis abſque ſtallis . . . Domus quæ fuit defuncti Odonis Borgni* XXXII. *den.*

¶ BORGUERANTUS, Telæ ſubtilis ſpecies, Gall. *Bougran.* Mabill. Vet. Analect. to. 3. pag. 390. in Actis Epiſcoporum Cenoman. *Dedit etiam quinque paria veſtimentorum pontificalium . . . quintum de candido Borgueranto.* Vide *Boquerannus.*

BORGUM, Borghum, Vadimonium, ex Saxonico Boꞃȝh, quod idem ſonat, in Legibus Edwardi Senioris apud Bromptonum, c. 3.

Borgi Fractura, Plegii fractio, in Legibus Inæ Regis Weſtſaxiæ c. 49. apud eumdem Bromptonum, ubi Editio Saxonica Lambardi c. 46. Buꞃhbꞃyce habet, quod & alias Boꞃhbꞃyce, & Boꞃȝbꞃyce, ſcribitur in Legibus Aluredi Saxonicis c. 3. à Boꞃȝh ſcilicet, *fidejuſſio plegium*, & ꞃyce, fractio. Angli omnes, ait Spelmannus, decemvirali olim fidejuſſione pacem regiam ſtipulati ſunt. Quod autem in hanc commiſſum eſt, *Borgbrech* dicitur in Legibus Henrici I. c. 10. Monet idem Spelmannus *Borghbrech* & *Burghbrech* promiſcue ſcribi, quod improbat Somnerus, ſcribens *Borghbrech* eſſe vadimonii fractionem; *Burghbrech*, burgi ſeu caſtri effractionem. Certe quidquid dicat Somnerus, *Burhbryce* habent Leges Inæ Saxonicæ, ut & Ranulfus Ceſtrenſis, apud Spelmannum: *Burghbrich*, i. læſio *libertatis aut ſepti: Gallice, bleſmeure de courte ou de cloſe.* Sed & Germanis *Burg*, vas dicitur, ſponſor; *ver Burgen*, vadari; *burgſchafft, vadimonium.*

¶ 1. BORIA, pro *Boreas*, Septentrio. Rymer. tom. 3. pag. 585. *Magnificentiæ veſtræ litteras, in remotis partibus regni noſtri verſus Boriam exiſtentes nuper recepimus.*

2. BORIA, Prædium ruſticum, *Borderia*, vox Occitanica; Arvernis, *Boire.* Guill. de Podiolaurentii c. 6. *Cum . . . guerras gerendo cum Raimundoforti de Bellopodio vaſſallo ſuo inutiliter fere triennio conſumpſiſſet, & Borias ſuas & fortias creditoribus obligaſſet, &c.* Charta Guillelmi de Gordonio pro Monaſterio Obaſinenſi ann. 1241. apud Sammarthanos: *Ego dedi & conceſſi . . . & Boriam de las Prevairias, & terram de Gros Cayro, &c.* Alia Geraldi Epiſcopi Toloſani apud Catellum in Hiſt. Occitana p. 886. *Non poſſim vendere . . . aut alienare prætaxatos honores, ſcilicet Boriam quæ fuit Geraldi de Lombers cum omnibus ſuis pertinentiis quam ab eodem Geraldo acquiſivi, &c.* [Cod. MS. Biblioth. Dom. *de Chalvet* Seneſcal. Toloſ. de Hær. Albig. *Duo probi homines erant in Cambrinſheſio prope Boriam Domini Philippi.* Archivum Prioratus S. Johannis Toloſani Ord. Equitum Melitenſium: *Boria de Ruthena Petro de Moncalin, &c.*]

BORIN. Charta vetus apud Ægid. Gelenium in Colonia pag. 69. *Colorem, qui vocatur Borin, jure dare debent omnes ſervientes illic habitantes.*

¶ BORITH, Herba ſaponaria, quæ ſaponis inſtar rebus lavandis inſervit: de hac Jerem. 2. 22. *Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam Borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus.* Radix Hebraicum ברר *Barar*, Mundare, purgare. Vide *Panis herbaticus.*

¶ BORMATA, *Aſcenſiones.* Papias. f. legendum *Bæmata*, Græc. βήματα, Greſſus, paſſus, à βαίνω, Incedo, aſcendo.

BORMIS. Albertus Argentinenſis in Chronico pag. 102. *Henricus quoque . . . habens equum indomitum preſſuram Bormis ſeu aciei exercitus Regis ſufferre non valens, tacto equo cum calcaribus, primus Bohemos invaſit.* Ubi videtur legendum *Stormis.* Vide *Stormus.* [Malim. *Hormis* à Græc. ὁρμή, Impetus. Senſus loco convenit, & librarius *b* pro *h* ſcribere potuit quam facillime.]

¶ BORNA, Meta, terminus, limes, Gall. *Borne.* Lobinellus Hiſt. Pariſ. to. 3. in Gloſſario: *Metæ ſeu Bornæ apponuntur.* Homag. D. de Rancurello ann. 1237. ex Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 19. *Conceſſit eiſdem ut primo animal captum habeant præcipuum ad opus gaitæ ſuæ de præda capta pro primo inſultu, & Dominus Comitatus eiſdem centum ſolidatas, vel centum ſolidos dare tunc teneatur in reverſu ſuo citra Bornam.* Vide *Bonna* 2.

¶ BORNAGIUM, Jus defigendi metas in terris vaſſallorum, atque penſitatio quam ob eam rem domino perſolvunt vaſſalli. Charta ann. 1226. ex Chartul. Nantol. *Defunctus Philippus de Nantholio dedit dictæ domui Bornagium de Nantholio, & circa ſexdecim arpenta nemoris apud Troncei.*

¶ BORNATURA, Idem quod *Bordatura*, Margo, ora. Inſtrum. an. 1332. ex Archivo S. Victor. Maſſil. *In Inventario ſacriſtiæ Viſitatores invenerunt deficere . . . Bornaturam brachii S. Blaſii.*

¶ BORNATUS, Limbo circumdatus, Gall. *Bordé.* Baluz. Hiſt. Arvern. tom. 2. pag. 716. *Duo panni aurei, quorum unus ſit Bornatus de ſandali nigro cum ſcutis &c.* Vide *Bordatus.*

BORNEWING, Borthnenligh, Tributi aut ſervitii ſpecies apud Anglos. Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 812. *Sint quieti . . . de ſcutagiis & aſſiſis, & ſummonitionibus, & tallagiis, & francoplegio, & Bornewing, & de omnibus occaſionibus & conſuetudinibus.* At pag. 807. aliter ſcribitur hæc vox: *Summonitionibus & tallagiis, franciplegiis & de Borthnenligh.*

¶ BORNNA, Idem quod *Borna.* Codex cenſualis Calomontis: *Juxta Bornnam per quam itur in vineam.*

BOROWGH. Vide *Burgus.*

BOROWHEAD, [Capitalis plegius, primarius.] Vide *Headborow.*

BOROW English. Vide *Burgh English.*

BOROWHOLDER, Borsholder. Vide *Burgheſſaldus* in *Borgha.*

¶ 1. BORRA, Cavus dumetis plenus, ubi ſtagnat aqua, Italis *Borro.* Chronicon Parmenſe ad an. 1233. apud Murator. to. 9. col 766. *Et milites & populus & dominæ & aliæ mulieres portabant terram de glarea ad implendum Borram, quæ erat valde magna juxta eccleſiam Fratrum Prædicatorum.*

2. BORRA, Tomentum, *Bourre.* Charta Guillelmi Epiſc. Carnotenſis an. 1166. in Hiſt. Perticenſi p. 195. *Ad baſturas aſinorum & equorum . . . in domibus fullonum S. Sepulcri . . . Borram capient.*

BORRASSERIUS, Helciarius, Gall. *Bourrelier*; niſi mavis eſſe Textorem ſtuparum netarum, quod ruſtici Dumbenſes telam ſtupeam *Bourras* appellant. Charta D. *Aubel* civis Matiſcon. ann. 1460. data in pago Bellijocenſi: *Juxta terram Petri Eſtivan Borraſſerii.*

¶ BORRAT, Culcita tomento farta. Locus eſt in *Ballinus.*

BORRATIUM, Veſtis ex *Borra* ſeu tomento confecta, coactilis, Gambeſo. Hiſt. Epiſc. & Comitum Engoliſmenſium c. 19. *Arnaldus* (Comes Petracoricenſis) *cognomento Borratio, pro eo, quia cum ipſa veſte lupum diabolicum homines devorantem appetiit, & manibus geſtans militibus occidendum, præbuit.*

¶ BORRATURA, Artificium ſeu confectio ephippiorum & aliorum ornatuum ad equos pertinentium, ſic dicta, opinor, quod ephippia præſertim & juga ſeu collaria partim ex *borra* ſeu

tomento conficiantur. Computus J. Humb. de exitu ſigilli D. Guig. Dalphini an. 1328. ex Schedis Cl. D. *Lancelot* : *Solvit dictus Johannes apud Gratianopolim tam pro fabrica & Borratura equorum D. Dalphini, quam pro vadiis & expenſis gentium in armis, videlicet, Artaudi, Henrici, &c.* XIV. *lib.* X. *den.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 310. col. 2. ex Inſtrumento anni 1336. *Pro Borratura & faleria uſque ad ſummam* CXX. *florenorum.*

¶ BORRELETUS, in Statutis reformationis S. Claudii p. 38. Pars tegminis capitis qua uſi ſunt veteres noſtri etiam cum in deſuetudinem abiiſſent capitia: Gall. *Bourlet. Sillon* apud Borellum:

Chauſſes, pourpoints, & Bourrelets,
Robes, & toutes vos drapilles.

¶ BORRELUS, Tomentarius, Gall. *Bourrelier.* Charta an. 1128. to. I. Hiſt. Dalphin. p. 129. *Ademarus Cabiſcolus S. Donati, Atenulfus Gaaniola, Borrellus Epiſcopalis, … Petrus de S. Andrea mareſcallus Epiſcopi.*

¶ BORRETA, Faſcis virgeus ſeu minutioris ligni, Gall. *Bourrée.* Spicil. MS. Fontanel. pag. 437. *Pro fratribus infirmis facit Borretas afferri in infirmariam, ut infirmi habeant, unde de facili focum accendere poſſint.*

¶ BORSEGUES, Hiſpanis *Borſeguies*, Nobis *Brodequins*, Cothurni, ſpecies calceamenti. Concil. Hiſp. tom. 3. pag. 675. an. 1473. *Virides veſtes induere, aut caligas ejuſdem coloris, ſeu ſotulares albos, vel Broſegues albos vel rubeos, niſi cum nigris deſuper ſotularibus dumtaxat calciare,.. prohibemus.*

¶ BORSERIUS, in Collectaneis Cl. D. *Aubret* ad nos miſſis, idem qui *Burſarius* : *Joannes Regis Borſerius Calomontis* : at *Borſſerius* in Catalogo MS. Sodalium Nativitatis B. Mariæ Deauratæ Toloſ. ſumitur pro eo qui facit aut vendit *burſas.*

BORT, vel BORDE, ut Hiſpani efferunt, pro filio notho: unde Sebaſtianus Cobarruvias Francicam vocem *Bordel* accerſit, pro lupanari. Priorem vero à *Burdo*, mulus, quod ex equo & aſina naſcatur. *Le Bort de Rabeſtens*, pro notho ejuſce cognominis, in Charta laudata in Notis noſtris ad Joinvillam pag. 63. *En Iaume de Aragon fill Bort del Rey En Iaume*, in Chronico Petri IV. Regis Arag. c. 25. Adde lib. 4. c. 5. lib. 5. c. 1. Raimundum Montanerium in Chron. Regum Aragon. c. 250. 261. &c. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oſcenſib. an. 1247. fol. 16. *Siquis furatus fuerit arborem plantatam in vinea, aut horto alicujus, quæ ſit fructifera, eſt ibi calonia* 60. *ſolid.* … *& ſi fuerit filius Bort, aut ramus abſciſſus, qui exeat de illa arbore, de die habet caloniam* 5. *ſolid. & de nocte* 60. *ſol. &c.* Ubi *filius Bort* appellari videtur ramus in arbore non legitimus, id eſt, qui à radice vel trunco exeat.

¶ BORTAMA, *Tecta manualis.* Papias MS. Mendoſe pro *Baſterna* : quod vide.

¶ BORTANEA, *Tecta manualis.* Gloſſ. Iſid. Perperam iterum, ut exiſtimo. Vide *Baſterna.*

¶ BORTATUS, pro *Bordatus*, Gall. *Brodé.* Inventarium Ornamentorum & Reliquiarum Eccleſiæ Noviom. an. 1419. ex Archivis ejuſdem : *Item, tres cortinæ de ſamito paleatæ de rubro & albo, Bortatæ deſuper ad arma Franciæ.* Vide *Bordatus.*

BORTHALPENY. Vide *Bordhalpeny.*

BORTHNENLIG. Vide *Bornewing.*

BORTMAGAD. Lex Friſionum tit. 13. *Qui cum ancilla alterius, quæ nec mulgere, nec molere ſolet, quam Bortmagam vocant, mœchatus fuerit, &c.* Germani, *Magt*, & *Maget*, ancillam dicunt ; *bord* veteri lingua Saxonica eſt *domus.* Eſt igitur *Bortmagad*, ancilla ex honoratioribus, quæ vilibus officiis non inſerviunt, quales ſunt eæ quas *Abras* vocant. Sicama *Hertmagad* legendum cenſet, ut ſit, quæ in interiori domo pro domino & familia focum & ſtratum procurabat.

¶ BORTO, Species lanceæ, qua utuntur ii, qui decurrunt ad annulum trajiciendum. Acta SS. Maii tom. 1. pag. 396. *Et poſito annulo in loco ſolito debeant currere ſeriatim cum haſta ſeu Bortone … ei currenti, qui currendo ſuam haſtam miſerit in annulum … dari & aſſignari debeat ipſe annulus in ſignum victoriæ.* Vox, ut arbitror, ejuſdem originis, cujus *Burdo* : quod vide poſt *Burdones.*

BORTREN, Annonæ ſpecies. Capitulare Caroli M. an. 797. apud Holſtenium in Collect. Rom. §. 11. *De annona vero Bortrinis pro ſol.* 1. *ſcapilos* 40. *donant, & de ſigale* 20. Infra : *Mel vero pro ſolido Bortrenſi ſiglæ* 1. *& medio donant.*

¶ BORTUM, à Germanico & Gallico *Bord*, Limbus. Statuta Eccleſiæ Argentinenſis ann. 1435. apud Marten. Anecdot. to. 4. col. 588. *Singulos clericos … qui clamydes aut alias ſuas veſtes geminis aurifrigiis, quæ vulgariter Bortum dicuntur, nodulis aut aliis ſuperfluitatibus auri vel argenti ornaverint, &c.*

¶ BORUGHENGLISCH. Vide *Burghenglíſch.*

BOS. *Boves aratores, aratris dediti*, in l. 1. Cod. Th. de Curſu publ. Βόες ἀροτῆρες apud Heſiod. in Oper. & Dieb. βόες ἐργάται, apud Artemidor. lib. 2. Onirocrotic. c. 12. γεωργοὶ βόες, apud Harmenop. lib. 5. c. 10. §. 11. *Animalia aratoria*, in Conſtitutionibus Catalaniæ MSS. ubi dicuntur eſſe in ſecuritate publica : *Boves vero aratores & cætera animalia aratoria cum inſtrumentis aratoriis & ſuis bubulcis, & cum eis qui eos cuſtodierint, poſtquam exierint à domo cauſa arandi, vel ſeminandi, ſive cuſtodiendi, donec ipſi homines redierint in domos, ſub eadem mittimus defenſione & pace, & Boves aratores, & cætera animalia aratoria ſub eadem ponimus pace.* Lucianus Preſb. de Invent. corporis S. Stephani: *Oportet me colligere de poſſeſſione illa Bovem illum maximum aratorem, qui & carro & aratro aptus eſt. Boves aratorii*, in Areſto ann. 1267. in 1. Regeſto Parlamenti f. 51. *Bœufs aratoires*, in Conſuet. Bayonenſi tit. 13. art. 2. Labourtenſi tit. 3. art. 18. tit. 14. art. 3. S. Severi tit. 3. art. 4. *Lo Bœu tirador*, in Conſuet. Solenſi tit. 15. art. 7. tit. 16. art. 7. *Bœuf d'arée*, in Conſuetud. Santonenſi art. 16. De Bobus aratoribus vide Fletam lib. 2. c. 73. §. 2. 3. l. 7. Cod. Quæ res pignori obligari poſſunt, & Cujac. lib. 4. Obſer. c. 20.

Bos AQUENSIS. Tabularium S. Remigii Remenſis : *Exeunt inde fœtas* 16. *cum agnis, & anniculi* 15. … *ſcendula* 650. *pro Bove Aquenſi denarii* 16. Alibi : *Ad macerias monaſterii, ſeu alterius loci, faciunt manopera, pro Bove aquenſi annis ſingulis dant den.* 1. Ibidem : *Excutit annonam dominicam, facit & ſervitium aquenſe dans pro ipſo aquenſi Bove den.* 1. Occurrit ibi pluries. Vide *Hoſtilicium ſolvere*, in *Hoſtis.*

Bos DOMITUS, in Lege Bajuvar. tit. 8. §. 6. Gregor. M. lib. 10. Epiſt. 12. *Boves domitos parium unum, vaccas duas, &c.* Adde Chronicon Benevent. S. Sophiæ pag. 607. 611.

Bos MEDIANUS, in Lege Aleman. tit. 78. *un bœuf de moyenne grandeur*, vel medii pretii, inter *bovem optimum*, & *minorem*, ibid.

BOVES JUNCTORII, in Lege Longob. Edit. Herold. tit. 100. §. 13. tit. 101. §. 50. ubi perperam Editum *bove vinitorio*, pro junctorio.

Bovem & Leonem foris in fronte Eccleſiæ olim depingi ſolitos, ait Durandus lib. 1. Rational. cap. 3. num. 5.

¶ Boum Linguæ inter exactiones numerantur in Charta anni 1216. ex minori Chartulario S. Victoris Maſſil. pag. 157. *Exactiones quaſcumque facere poterant videlicet comtalias, cavalcatas, leſdas, taſquas, linguas Boum & lumbos porcorum, &c.*

¶ BOSCAGIUM, Silva, ſilvula, Gall. *Bocage.* Index MS. beneficiorum Eccleſiæ & Diœceſis Conſtantienſ. fol. 19. verſo: *Epiſcopus eſt patronus Eccleſiæ S. Crucis in Boſcagio.* Rymer. tom. 10. pag. 111. col. 1. *Si hoſpitale ſive domus Dei de Villaribus in Boſcagio Bajocenſis diœceſis, &c. Madox* Formulare Anglic. pag. 45. *Quatuor ſolidatas terræ in Boſcagio.* Vide *Buſcagium* in *Boſcus.*

¶ BOSCAR, *Boſcaris, Præſepe boum,* in Gloſſ. MSS. Monaſterii S. Andreæ Avenion. ſæc. XIII. exaratis. Legendum *Boſtar:* quod vide.

¶ BOSCATICUM, Tributum pro lignis in urbem vel oppidum inferendis. Chartular. Camalarienſis Monaſt. Diœceſ. Anicienſ. *Durantus de Artigas unum boſcum & Boſcaticum totum in villa de Malabrocia.* Vide *Buſcagium* in *Boſcus.*

¶ BOSCATOR, Lignarius, qui ligna cædit, Gall. *Bucheron.* Jacobi Auriæ Annal. Genuenſ. lib. 10. apud Murator. tom. 6. col. 580. *Ordinatum fuit quod per Commune Januæ fierent galeæ* L. *Quare miſſi fuerunt Boſcatores quamplures in riperia Occidentis ad boſcum Bajardi, & inde extractum fuit totum lignamen neceſſarium pro faciendis galeis Communis.*

¶ BOSCHERO, Boschettus. Vide poſt *Boſcus.*

1. BOSCIDA, *Qui cedit boves, macellarius,* Ugutioni: *Boviſcida,* Joanni de Janua. *Bucædas* habet Plautus in Moſtellaria, [non pro iis qui boves cædunt, ut innuit Cangius, ſed pro iis qui cæduntur loris bubulis: *Illi Bucædæ erunt potius, quam ego ſim reſtio.*]

¶ 2. BOSCIDA, Pyxis, Gall. *Boiſte.* Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 275. ex quodam Computo: *Pro pectinibus ſex... & duobus filis de pater noſtris de vitro, & una cona de plumbo, Boſcidis duobus ebore & ſex parvis &c. unc. 1. taren.* VIII. *gran.* XVIII. Vide *Buxis.*

¶ BOSCLERIUM, à Gall. *Bouclier,* Clypeus. Lobinellus Hiſt. Pariſ. tom. 3. in Gloſſario: *Ordinatum fuit, quod nullus portaret cultellum ad cuſpidem, nec Boſclerium, nec enſem.*

¶ BOSCLIUS, pro *Boſcus,* Silva, nemus. Diploma an. circiter 1000. apud Marten. Collect. Ampliſſ. to. 1. col. 356. *Donamus Deo & S. Victori Martyri Monaſterii Maſſilienſis Eccleſiam... cum terris cultis & incultis, & cum vineis, cum pratis, cum arboribus & hortis, cum ſuis garricis & paſcuis, cum ermis & Boſcliis ipſis.*

BOSCUS, [vel *Boſcum* non raro,] Silva, foreſta: Franco-Belgis, *Bos,* aliis *Bois,* Italis, *Boſco.* Teſtamentum Ramnulfi, qui vixit ſub Lothario Rege, in Tabulario S. Mariæ de Fontibus apud Cadurcos: *Et illas terras de monte Nebutiano, quas Rigaldus tenet in fevo, & Boſcum de Arla, quantum ad meam partem pertinet, &c.* Vide Leges Eduardi Confeſſ. cap. 8. §. 2. Occurrit paſſim. Quidam à βοσκὴ, *paſtio* animalium, quod in ſilvis paſcantur, vocem deducunt. Exſtat in Baſilicis titulus περὶ νομῶν, ἤτοι βοσκῶν. Alii à Germanico acceſſunt. Porro *boſcus* pars eſt etiam foreſtæ. Vide Areſta Parlamenti S. Martini an. 1289. in Reg. B. Capitula Placitorum Coronæ Regis apud Hovedenum pag. 784. *Item præcipit quod nullus adgiſtet Boſcos ſuos intra metas foreſtæ ſuæ, antequam Boſci eorum adgiſtentur. Dominici Boſci Regis,* ibidem.

¶ Boschettus, Diminutiv. à *Boſcus.* Acta SS. Junii to. 4. pag. 765. de ſanguine Joannis Baptiſtæ: *Sed in quodam Boſchetto per totam noctem eundo territus, neſciebam exire.*

Boschero, Lignator, in Charta an. 1270. in Probat. Hiſt. Drocenſis pag. 280.

¶ Boskillo, Eadem notione. Charta Balduini Abbat. an. 1223. in Hiſt. Aug. Viromand. p. 214. *Similiter & omnes ſervientes Eccleſiæ noſtræ, puta Boskillones, bubulci qui de villa Humolariis non ſunt nati, &c.*

¶ Buscalator, in Statutis Arelat. MSS. fol. 25. *Item ſtatuimus, quod nullus Buſcalator vel alius tranſiens per aquam vel per terram, audeat de nemoribus, vineis vel cepibus evellere, ſeu etiam ſcindere ſocam vel radicem vivam vel mortuam.*

Bosquerare. Pactum inter Thomam Comitem Sabaudiæ & Abbatem Pinarolenſem an. 1246. *Hoc etiam addito, quod Abbas & Conventus ad opus dicti Monaſterii in perpetuum poſſint Boſquerare, & paſcuis uti, quantum eis neceſſe fuerit, per totam terram dicti Comitis.* Italis *Boſcheggiare,* eſt in ſilvas crebro ire. At hic *Boſquerare,* idem valet, quod pecora in ſilvas immittere. [Charta Barrali de Baucio pro Monaſterio S. Pontii ann. 1263. *Confirmamus vobis donationes... terrarum de Paludo, & etiam paſqueriorum & juris Boſquerandi, ſeu etiam lignerandi per totam terram noſtram, &c.*]

¶ Buschus, pro *Boſcus,* in nova Gall. Chriſt. to. 2. Inſtrum. col. 477. E. *Cum ſubjacenti palude & landis & Buſchis.*

Buscus, Idem quod *Boſcus,* in Charta Lotharii III. Imp. an. 1125. in Bullario Caſinenſi to. 2. pag. 149. Auctor Mamotrecti in 3. Reg. 14. *Lucos,* i. *buſcos.* [Occurrit apud Marten. to. 3. Anecd. col. 422. & in Tabulario S. Bartholomæi Bethun. fol. 38. verſ. cujus locus exſtat in *Cuſtare* poſt vocem *Cuſtus.*]

¶ Busketus, Parvus boſcus, Gall. *Boſquet,* in Chartulario S. Vandregeſili to. 1. pag. 395. *Aboutat Busketo Eſvaruel ex uno buto & boſco qui fuit Arnulfi Hoſe ex alio bouto.*

¶ Busquetus, Idem, in Charta anni 1304. ex Archivo B. Mariæ de Bono-Nuncio Rotomag. *Sita eſt inter... Buſquetum ex uno latere, &c.*

Buscus Mortuus, Vivus. Practici noſtri *Boſcum vivum,* ſeu *Bois vif* appellant, arbores & virgulta nemorum infructifera, ob idque mortuum boſcum, *Mort bois* dicunt, quod fructus non ferant: Boſcum vero mortuum, ſeu *Bois mort* appellant, qui revera mortuus, id eſt, ſiccus eſt. Hoc diſcrimen obſervare eſt in Conſuetudinibus Municipalibus, ac præſertim in Nivernenſi c. 17. art. 12. *Mort bois eſt tenu & reputé bois non portant fruit; & Bois mort eſt bois cheu, abatu, ou ſec debout, qui ne peut ſervir qu'à bruſler.* Vivi igitur boſci uſus eſt ad ædificandum, mortui vero ad ardendum. Ita paſſim Chartæ veteres. Charta Mauritii Epiſc. Pariſienſis ann. 1189. in Tabular. S. Maglorii: *Convenit etiam ut domus S. Juliani Boſcum habeat etiam in foreſta abſque omni conſuetudine, tam Vivum, quam Mortuum, tam ad ardendum, quam ad ædificandum.* Infra: *Vivum nemus ad ædificandum, Mortuum ad comburendum.* Regeſtum Philippi Aug. fol. 172. *Heremitæ deſerti habent herbergamentum ad Vivum nemus per liureiam, & Mortuum nemus ad ardendum ſine liureia.* Charta an. 1225. in Notis

ad

ad Vitam S. Bernardi Tironenſis Abbatis: *Videlicet nemus Vivum ad herbagium, & nemus Mortuum ad calefaciendum.* Tabularium Campaniæ: *Habent uſuarium in prædicto boſcho, Vivum ad hoſpitandum, & Mortuum ad ardendum.* Vetus Charta in Hiſt. Monaſt. S. Nicolai Andegav. *Omnem boſcum meum Vivum ad domos ipſorum, & ad omnes neceſſitudines domorum faciendas, & Mortuum ad omni tempore calefaciendum.* Vetus Notitia apud Louvetum in Bellovaco p. 531. 1. Edit. *Et conceſſit quod in prædicta ſilva B. Petri & hoſpites ſui habebunt Vivum ad ædificandum, & Mortuum ad comburendum, &c. Nemora mortua*, in Charta Ludovici Hutini an. 1315. pro Normannis.

☞ Quænam vero ſint ligna quæ inter *mortuum boſcum* recenſeantur haud ita facile eſt definire, cum non idem ubique hac de re vigeat uſus; quapropter ea tantum ſubjiciemus quæ hactenus in Chartis nobis occurrerunt. Literæ Ludovici X. Regis Fr. an. 1314. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 552. *De cætero nemoribus mortuis, videlicet Gallice, ſauz, marſauz, pine, eſpine, aune, geneſt, genievre & ronches.* Charta an. 1213. ex Tabular. Criſenonenſi: *Uſuarium ſuum habent . . . ad corveam, & ad vinculum bladi. . . ad tramulum & ad charmum & corilum & acrum & geneſtam & ad omne nemus mortuum.* Alia an. 1215. ex eodem Tabul. *Dedi & conceſſi . . . in nemore meo de Freteio, ad unam quadrigam in charmis, aceribus, & alio genere nemoris mortui.*

Buscale, Idem quod *Boſcus, Bois*, ſeu potius *Brouſſailles*, dumeta. Tabularium S. Remigii Remenſis: *Habet ibi Buſcalia map.* 1. Charta Conradi Imp. an. 1038. in Bibl. Sebuſ. p. 208. *Piſcationes, foreſta, ſilvas, paſcua, Buſcalia, &c. concedimus.* Charta Guillelmi Epiſcopi Mantuani ann. 981. in Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 54. *Cum ſilva & Buſcalii, &c.* Pag. 56. *De terra arabile juges* 4. *ſilvis & Buſcalibus juges* 96. Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 54. *Et ea quæ habent in Marſelina, cultum & heremum, prata & Boſcalia.*

Buscagium, Præſtatio pro *buſcis*, ſeu lignis quæ in urbem inferuntur. Liber cenſuum & feodor. Comitatus Carnotenſis fol. 1. *Les Couſtumes des portes de Chartres appartiennent à la Prevouſté, quant elle eſt venduë; c'eſt à ſavoir le deaublage, le tonli, & le Buſcage.* Et fol. 18. *La Couſtume du Buchaige & du laignage*, (lignagium) ... *Marchant qui ameine à Chartres merrien eſquarré, . . . qui ameine en charettes charnier, tan, peles, fourches, &c. doit &c.* [Vide *Boſcagium*.]

Buscaria, Boſcus, vel dumetum. Vetus Charta apud Ughellum to. 3. p. 455. *Cum . . . ſilvis, Buſcariis, ſtirpetis, pratis, &c.*

Busciva Terra, in qua *Buſci* ſeu *Boſci* ſunt vel ſilvæ, apud Rollandinum in Summa Notariæ. Vide *Buſca*.

Neſcio an quis probet eorum conjecturam, qui *Boſcum* à *Paſcuum* effictum volunt, illud vero à Græco βοσκεῖν, quod in ſilvis pecora paſcantur. Vide Octav. Ferrarium in Orig. linguæ Italicæ in V. *Boſco*.

¶ BOSHOLDER. Vide *Burgheſſaldus* in *Borgha*.

BOSIA, Bosiare. Vide *Bauſia*.

¶ BOSINA, pro *Bonna*, Meta, Limes, terminus, Gall. *Borne*. Chartular. Camalienſis Monaſterii Diœceſis Anicienſ. *Terra per Boſinas & terminos conſtituta.* Charta anni 1246. ex parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 188. *Taliter territoria Piniani & caſtri regalis diſtinguimus; ab Eccleſia S. Salvatoris uſque ad Boſinam prati prope Eccleſiam protenditur, & de dicta Boſina & fraicino, &c.* Tabularium Corbeienſe: *Et l'ay quitié à tous jours & quitas devant dits Abé & Couvent le droit ke jou avoie ou pooie avoir en herbage, en paſturage ou en quelconques autre maniere es lieus devant dits dedens les Boſnes devant dites, fors ke tant ſeulement la haute juſtiche deu rat & deu mourdre & d'arſin hors del clos de Margelles. Boſme* in Conſuetudine Nivernenſi cap. 8. art. 5.

¶ BOSKILLO. Vide in *Boſcus*.

¶ BOSQUETALLUM. Vide *Boquetallum*.

BOSSA, Tumor, tuber, Gall. *Boſſe*: proprie de ulcere peſtifero quod Itali *Bozzam* vocant. Vita Clementis VI. PP. p. 87. *Tantus timor omnes invaſerat, quod ſtatim dum ulcus, ſeu Boſſa, qui vel quæ in pluribus in inguine, aut ſub axella apparebat cujuſque, dimitteretur ab aſſiſtentibus.* Vita Innocentii VI. PP. pag. 136. *Mortuæque ſunt perſonæ quam plurimæ de Boſſis, antracis, & carbunculis, & ſimilibus ulcerationibus.* Occurrit etiam apud Continuat. Nangii.

BOSSANAYA, Monetæ Barcinonenſis ſpecies. Chronicon Barcinonenſe: *Anno 1209. fuit aſperſa moneta dicta Boſſanaya, quæ duravit tribus annis, ſcilicet uſque in anno 1212.*

BOSSELLAGIUM, Præſtationis ſpecies, [ex *bladis* venditis, opinor, & *Boiſſello* admenſis exſolvenda.] Charta Willelmi Comitis Pontivi an. 1145. pro fundatione Abbatiæ Perſeniacenſis, apud Ægidium *Bry* in Hiſt. Perticenſi lib. 2. p. 117. *Sint quieti & liberi de teloneo, paſſagio, pontagio, pedagio, coſtumis, talleis, hallagio, havagio, Boſſellagio, reparatione viarum, pontium, &c.* Regeſtum Caſtri Lidi in Andibus fol. 31. *Illuc, ubi ſteterit in villa de honore Archiepiſcopi Gervaſii ad vendendum bladium ſuum, cum Boſſellagio ſuo reddente liberabitur ſervo per totum honorem Archiepiſcopi Gervaſii.* [Charta anni 1199. ex Archivo Perſeniæ: *Sciatis nos conceſſiſſe Abbatiæ de Perſenia xv. libras Cenomanenſis monetæ ſingulis annis percipiendas in Boſſellagio Cenomanenſi.*]

¶ BOSSELLUS, Modius, Gall. *Boiſſeau*. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 110. *Willelmus Choſier dedit Deo... omne jus mulneragii, quod ipſe habebat in molendino de Vaugout in perpetuam eleemoſynam poſſidendum, videlicet tertium Boſſellum bladi... omnes farinas & herbergamentum cum appendiciis ejus.* Vide *Boiſſellus*.

¶ BOSSEX, Dolium. Charta anni 1338. Hiſt. Dalphin. tom. 2. p. 363. col. 2. *Sex magnas botas vitri ad portandum vinum, & unam duodenam de Boſſex.*

BOSSIDA, Bosta. Vide *Buxis*.

BOSSONAGIUM. Charta Philippi II. Reg. Fr. an. 1170. apud Perardum p. 244. *Et in univerſa terra ejus non habet talliam, vel porrelagium,* (f. porcellagium) *vel Boſſonagium, ſeu annonagium.* Forte ex Gall. *Boiſſeau*. [Vide *Boſſellagium*.]

BOSTAR, Bostarium, Stabulum boum, Bovile. Papias: *Boſtar, locus ubi comburebantur corpora boum, vel ſtatio boum.* Gloſſ. Lat. Græc. *Buſtra*, Βυςάσιον, leg. *Boſtar*. Gloſſ. Sax. Ælfrici: *Boſtar, vel Boviale*, ſcipen. Ingulphus: *Fecit tum horrea, Boſtaria, ovilia, & coquinas.* Kilienus Mon. in Vita S. Brigidæ num. 18.

Nam mihi nulla modo ſervatur Boſtare vacca.

Abbo lib. 2. de Bello Pariſ.

Efficitur Boſtar Germani Antiſtitis aula.

Occurrit præterea apud Matth. Paris an. 1234. Bromptonum, & alios Scriptores. Vide Joan. de Janua.

¶ BOSTAZARIUM, Jus lignum exſcindendi in nemoribus. Charta an. 1312. ex Arch. S. Vict. Maſſil. *Dedit Boſtazarium & paſquetum in territorio de Camporcino.*

¶ BOSTELLUS, Modius, Gall. *Boiſſeau.* Charta Matildis anni 1216. in Tabulario S. Bartholomæi Bethun. fol. 32. *Quintum Boſtellum molnariæ in molendino de Coiſians eleemoſynavi, &c.* Vide *Boiſtellus.*

¶ BOSTEO, *Juvenis.* Gloſſarium vetus MS. San-German. n. 501. Gloſſ. Iſid. *Boteonem, Juvenem.* Excerpta legunt, *Botonem.* Papias habet *Beſteonem*, Ugutio, *Buteo*, uti videre potes in hac voce.

¶ BOSTILLATOR, Qui fenum manipulatim componit, in faſces colligat. Vox ficta à Gallico *Bote*, Manipulus, faſcis. Menoti Sermones Quadrageſim. fol. 93. verſo: *Regnat hodie maximus abuſus in Eccleſia; poſtquam ſunt Epiſcopi & Abbates, Papæ, Cardinales, oportet quod omnes nepotes ſint proviſi*, ſoyent pourveuz: *opus quod ſint Epiſcopi, Abbates, & Archidiaconi & Canonici, dato quod traxerint originem ab uno ſartore vel Boſtillatore feni*, Voyre feuſt il filz d'ung ſavetier, ou ſorti de la maiſon d'ung Boſtelier de foing.

¶ BOSTUM, *Ubi corpora comburuntur.* Papias MS. pro *Buſtum.*

¶ BOSTUS, pro *Boſcus*, Silva, in Antiquit. Benedict. Pictav. MSS. Stephanotii tom. 3. pag. 229. *Cedimus ad ipſa Caſa Dei prædicta manſo noſtro.... cum caſis, ædificiis ſeu cum Boſco & veredegario.* Charta an. 1268. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. pag. 196. *Habeant uſagium plenum & liberum, tam pro ſe quam pro animalibus in Boſto de Preveria & in Boſto Linieriis.*

1. BOT, Bota, inquit Spelmannus, Anglo-Saxonibus eſt *Emendatio, refectio, reſtauratio, compenſatio.* Sententia lata per Henricum Romanorum Regem in ſolenni Curia apud Aquiſgranum an. 1222. menſe Maio, pro Henrico Duce Brabantiæ, in vet. MS. *Si citatus non comparet ad primam citationem, emendam ſolvere tenetur, quæ Bota vocatur.* Charta Roberti Comitis Flandr. in Tabul. S. Bertini: *Et niſi perrexerint*, (in expeditionem) *Comes ſuper Abbatem placitando emendationem vel Bot accipiet ab ipſo Abbate, quod remanſerunt.* Occurrit crebro hæc vox in Legibus Anglicis antiquis, ſed plerumque cum aliis verbis conjuncta, ut in *Circbota, Burgbota, Brugbota, &c.* i. Eccleſiæ, burgi, pontis reſtauratio.

¶ 2. BOT, Alia notione, apud Britannos Armoricos, Ager ſeu tractus terræ. Tabularium Rothonenſe: *Alunoc venit ad Rothonum ut moderaretur tributum ſuæ tegrammæ nomine Bot Lovernoc.* Ibidem: *Gleumonoc dat S. Salvatori Bot Deurec cum maſſis, ſine cenſu, ſine tributo, &c.* Ibidem: *Conwoion Abbas requiſitus à Judwalon Clerico de alode Bot Judwalon, quem avunculus ejus dederat S. Salvatori, ut cenſum pro alodo ipſo recipere dignaretur.*

1. BOTA, Botta, Ocrea, Gall. *Botte*, ex Cambro-Britannico, *Bottas*, ſotulares. Vincentius Belvac. lib. 29. cap. 28. *Botis nunquam uſus eſt, nec etiam pedulibus niſi ſimplicibus.* Statuta pro Eccleſia S. Vulfranni Abbavillenſi in Tabul. Epiſcop. Ambian. fol. 134. *Et initio hiemis Botas.... percipiant.* Statuta Hoſpitalis S. Juliani in Additamentis ad Matthæum Paris p. 62. *Æſtivalibus largis ſeu Botis pro calceamentis utuntur.* Pag. 164. *Sacerdotes Botis, ſeu æſtivalibus, aut caligis nigri coloris vel brunicum ſotularibus baſſis, pro calceamentis utantur.* Inſtitutiones Capituli General. Ciſtercienſis diſtinct. 14. c. 21. *Converſi in grangiis Botas non habeant.* Radulphus in Vita S. Richardi Epiſc. Ciceſtrenſis n. 86. *Botas quaſdam quibus uti ſolebat, tranſmiſit eidem, quibus infirmus calceatus, &c.* Statuta Ord. Præmonſtrat. diſt. 1. c. 9. *Omni tempore lectionis Fratres in nocturnalibus Botis eſſe poſſunt.* Conſtitut. Ord. Prædicat. diſtinct. 1. cap. 10. *Ocreas non habebimus, nec chirothecas. Bottæ extra ſepta Monaſterii non portentur.* Adde Chartam Manaſſis Epiſcopi Aurelian. an. 1210. in Probat. Hiſtor. Bleſenſis pag. 11. [Odonis Abb. S. Dionyſii an. 1231. è Cod. MS. B. Mariæ de Argentolio, Anecdota Marten. to. 1. col. 162. & to. 4. col. 1311. Limborch. lib. Sent. Inquiſit. p. 86. Hiſt. S. Germani Pariſ. p. CXXXIV.]

Botarum præſtationes. Charta Ranulfi de Capricuria, in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 659. *Dederunt Monachi eidem ſorori meæ 10. marcas argenti, & mihi tres, & annuatim pelliceam Monachorum, & Botas.* Alia ibidem: *Et annuatim dabunt pelliceam mihi, & Botas Monachi; & unum Monachum pro me fecerunt, & me Monachum facient, quando voluero.* Et tom. 2. pag. 850. *Jus & clamium quod dicebamus nobis competere in una pellicia, & uno pari Botarum nomine ſervitii.* Tabular. S. Dionyſii: *Exigebat .... ſemel in anno ſibi & 10. Militibus apud S. Dionyſium hoſpitationem, & Botas, ut vulgo dicitur, atque peliciam.* Tabular. S. Bertini an. 1226. *Viginti ſol. qui dati fuerant prædeceſſoribus meis pro ſtramine & Botis.* Et anno 1210. *Et quod pellicium & Botæ annuatim, & 3. procurationes apud S. Bertinum nobis deberentur.* Denique an. 1229. *Et inſuper ab Abbate pellicium & Botas in feſto S. Martini accipiet, qualia dari Militibus eſt conſuetum.*

Botta. Concilium Andegavenſe an. 1365. can. 19. *Et quod Bottis vel ſotularibus corrigiatis utantur.* Regula Canonicorum Ordinis S. Marci de Mantua, apud Alexandrum IV. PP. in Regeſto anni 7. ex Bibl. Regia: *Cottam tamen & Bottas non habeant, niſi pro aliqua rationabili cauſa Bottæ concedantur alicui à Priore.*

Botus, in Vita B. Walteri de *Birbeke*, cap. 5. n. 6. ubi paulo ante *ſotularis* dicitur.

¶ 2. BOTA, Lagena major, dolium. Teſtamentum anni 785. tom. 2. Annal. Benedict. pag. 712. *Quando in Pictavenſem urbem veniet, ipſi monachi præfati cœnobii afferant illi gantos unos & duos cereos cum duabus Botis nectare plenis.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 363. col. 2. *Sex magnas Botas vitri ad portandum vinum.* Informationes MSS. pro paſſagio transmarino: *Item novæ Bote inter vinum & aquam. Bota* dictus etiam locus in navi ubi *Botæ* reponebantur. Informationes mox laudatæ: *Item apcriet ex Bota* XX. *palmos & medium.* Vide *Butta* 3.

¶ BOTAGIUM, Botatus. Vide poſt *Butta* 3.

¶ BOTAREA Imago. Vide *Votarea.*

¶ BOTARIA, Diſtrictus ſpecies ſeu juriſdictionis; an vero Buticularii à *Bota*, lagena: quemadmodum Ballivia à Ballivo, an ab Armorico *Bot*, Tractus terræ, haud mihi ſatis conſtat. Charta an. 1313. apud P. *Meneſtrier* inter Probat. Hiſt. Lugdun. pag. 88. *Cum nobis ex fide dignorum aſſertione conſtaret informatione facta ſuper hoc diligenti, civitatem & diœceſim Anicienſem, Balliviam Vallaviæ & totam Botariam Boſſen, item ſicut eſt & in ea protenditur diœceſis Valentina, quæ Botaria eſt in Ballivia regia Vivareſii.*

¶ BOTATICUS, f. Idem quod *Botellagium.* Charta Bernardi Comitis an. 1078. to. 1. Gall. Chriſt. pag. 39. Inſtr. *Inſuper omnes malas conſuetudines, Botaticos, albergas, atque traginas, & omnes tortu-*

ras, quas ego hactenus vel omnes anteceſſores mei in ipſis honoribus prædictorum inquirere videbamur, funditus dimitto.

BOTATORIUM. In Regeſto 31. Chartophylacii Regii habetur Charta anni 1263. qua Renaldus de *Chigy* & ejus uxor vendunt Regi *tres partes quas ſe habere dicebant in quodam Botatorio ſito apud villam novam Regis, ante Tiratoria ejuſdem villæ, quæ ſunt juxta viam, per quam itur de Villa nova Regis apud Senonis, in quo Botatorio dictus Rex habebat quartam partem, ut dicebat, & plateam tenentem dicto Botatorio.* [f. pro *Batatorio*, quod vide.]

BOTELLA. Vide *Botellus*, [& *Butta* 3.]

BOTELLAGIUM, Præſtationis ſpecies, quam *Bouteillage* vocant, præſtatio ſcilicet unius vini lagenæ, quam *Bouteille* dicimus, pro ſingulis doliis vinariis quæ certo anni tempore diſtrahuntur. Charta Vitriacenſis ann. 1157. *Conceſſit burgum S. Martini cum cœmeterio, & omnes redditus eorum præter Botellagium & furnum.* [Vide *Butta* 3.]

¶ BOTELLARIUS, Cui *Botellarum* ſeu *Potus* cura demandata eſt. Charta an. 1280. apud Marten. Anecdot. tom. 4. col. 606. *Scilicet janitor inferior, piſtor, miniſtralis, dormitorarius, janitor & Botellarius, quamdiu ea tenuerint officia, &c.* Alia an. 1281. ibid. col. 607. *Quod quæcumque de cetero contingat vacare in Eccleſia noſtra officia, quæ piſtor, & adminiſtralis, & dormitorarius & Botellarius & portarius habent, &c.* Moret. Antiq. Navar. p. 574. ex Tabul. S. Mellan. fol. 36. *Lupus Sancii majordomus, Lupus Enneconis Botellarius.* Vide *Buticularius* in *Butta* 3.

¶ BOTELLERIA, Officium *Botellarii*. Acta SS. Junii tom. 3. pag. VII. in Legibus Palatinis Jacobi II. Regis Majoric. *De Botelleriis pro noſtris familiaribus deputatis. De ſervitoribus ſive aquaductoribus Botelleriæ.* Ibid. pag. XIII. *Ut ab omnibus officialibus Botelleriæ & coquinæ homagium juramento ſubnixum recipiant.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 392. col. 2. ubi de diverſis officiis *Panateriæ, Botelleriæ, coquinæ, fructuariæ, mareſcaltiæ & forariæ.* Occurrit iterum ibid. p. 308. col. 2. ubi etiam habetur eod. ſenſu *Botellieria*, & p. 315. *Botelheria, Botelaria*, apud Rymer. to. 3. p. 717. Vide in *Butta* 3.

1. BOTELLUS, Botulus, Tertulliano, inteſtinum, interaneum, Italis, *Budello*, [Armoricis, *Bouzell*.] Lex Angliorum tit. 5. §. 14. *Si inteſtina, vel Botelli perforati claudi non potuerunt.* Lex Friſion. tit. 22. §. 51. 52. *Si ventrem vulneravit, 12. ſol. componat: ſi Botellum vulneraverit, 12. ſol. ſi perforaverit 24. ſol. componat.* Addit. 3. ad eaſd. Leg. tit. 3. §. 31. *Si ſtomachus, vel Botellus perforatus fuerit, ita ut ſtercus per vulnus exierit.* Galli dicimus *Boyau*, olim *Boël*, & *Bouële*, vocabulo magis ad *Botellus* accedente. Gloſſ. Lat. Gall. *Exta, Bouëlle.* Le Roman *de Garin*:

Parmi les portes entrerent li navré,
Dont meint Boël fu fors des cors jetté.

Idem:

Tant cop donner, tant Chevalier chaïr,
Tante Boële entre chevax geſir.

Alibi:

Et maint deſtrier mort & esboëlé.

Guill. *Guiart* an. 1264.

Deſtriers trinant leurs Bouëles,
S'en vont fuiant vuide les ſeles.

Et an. 1304.

Trois ou quatre en percent tout outre,
Qu'aux mortiex colées ſentir,
Ne peuvent armes garantir,
D'aucuns voit-on bien les Bouëles.

Budellus, in Conſuetud. Eccleſiæ de Regulà apud Labbeum to. 2. Bibliothec. *Si extraneus portaverit ſturjonem, denarium habebit claviger, & ſi ibidem fractus fuerit ſturjo, nerbilium & Budellum habebit. Budel*, Occitanis.

2. BOTELLUS, Lucanica, *Botulus* Feſto, Gallis *Boudin.* Gloſſ. Lat. Græc. *Botulus*, φύσκος; ſed legendum φύσκη, monet Salmaſius. Suidas: φύσκη· τὶ παχὺ ἔντερον, εἰς ὃ ἐμβάλλεται ἄλευρα καὶ κρέα, καὶ μάττεται, ἐξ οὗ γίνεται ὁ ἀλλᾶς. Apitius lib. de Re culinaria cap. 5. *Vulvulæ, Botelli, & bulbuli hyſiciata ſic fiunt.* Infra: *Botellum ſic facies ex ovi vitellis coctis, nucleis pineis conciſis, &c.* Guarinus Ord. Fratr. Prædicat. in Vita B. Margaretæ Hungaricæ num. 20. *Pro quadam infirma deſiderante Boudellos, ſeu inteſtina porci, &c.* Perperam editum *bondellos*.

¶ 3. BOTELLUS, Idem quod *Bota*, ocrea. Chartula anni 1393. apud Rymer. to. 7. pag. 745. *Novem paria Botellorum; centum & triginta duas libras de zucurio, quinquaginta greylenges, quinquaginta lengys, tres Barellos de allece albo, &c.*

¶ BOTERIUS, Qui *botas* ſeu dolia vendit, doliarius, Gall. *Tonnelier.* Statuta Maſſil. p. 394. *Ordinamus... quod omnes Boterii... vendant botas bonas & legales.* Pluries occurrit ibi & pag. ſeq. Vide *Bota* in *Butta* 3.

BOTGLARIA, Armorum ſpecies. Libertates Bergeraci in Vaſconia: *Item armaturæ, utpote enſes, lanceæ, ſcuta, Botglaria, loricæ, platæ, pilleus ferreus, &c.*

BOTHA, Officina, ἀποθήκη, Italis *Potheca*, Gallis *Boutique.* Lex Burgorum Scoticorum c. 40. *Mercator qui habet ſtallum coopertum in die fori (nundinarum) vel Botham in die fori, dabit obolum pro conſuetudine & cuſtuma ſua.* Cap. 71. *Nullus carnifex occidat animalia de nocte, nec emat, ſed clara diei luce, & in propria Botha ſua.* Iter Camerarii Scotici c. 1. *Nomina fratrum Gildæ, & tenentium Bothas mercimonii.* Charta Ricardi I. Regis Angl. in to. 2. Monaſtici Angl. pag. 132. *Et duas manſuras liberas ad Bothas ſuas faciendas.*

BOTHENA, Bothyn, Baronia, aut territorium vel diſtrictus domini, apud Scotos: nam, ut auctor eſt Buchananus, primi Reges Scotiæ, regno in Baronias diviſo, cunctas opes agroſque Regios, meritorum habita ratione, magnatibus ſuis diviſerant, quos *Barones* inde appellavere. Statuta Willelmi Regis Scotiæ cap. 9. §. 6. *Si aliquis emat bladum in aliqua Bothena, & tranſeat ad aliam Bothenam, & ibi moram faciat ad tabernam.* Et §. 7. *Si aliquis capiat terram ad firmam in aliqua Bothena.* Statuta Davidis II. Regis cap. 5. *Si quis manens in una Bothyn, id eſt, Baronia, capiens namum in alia Bothyn ſeu Baronia abſque licentia domini, &c.*

BOTICA, [Officina, taberna, Italis *Bottega*, Gall. *Boutique.* Charta an. 1352. *Donatio cujuſdam Boticæ pro valore quarumdam taſſiarum.*] Vide *Apotheca.*

¶ BOTICELLA, Lagena, Gall. *Bouteille.* Acta SS. Martii to. 1. p. 565. F. in Vita B. Coletæ: *Tradidit quamdam Boticellam vini pro recreatione ſpirituum.* Vide *Butta* 3.

¶ BOTICIO, Βύνω: *Mergo.* Supplem. Antiquarii.

¶ BOTIDA Imago, Anaglypta, Gall. *en boſſe.* Inventarium ornamentorum Abb. S. Victoris Maſſil. an. 1438. *Et in tabernaculo ut Imago Botida B. M. Virginis.*

¶ BOTIGA, Taberna, Gall. *Boutique.* Statuta Maſſil. pag. 68. *Aut alias qualitercumque haberi ſuſtinebunt Botigas aliquas extraneis.* Et pag. 158. *Antequam illud (bladum) ſit allatum in Botiga, poſſit illud vendere ubicumque voluerit.*

¶ BOTIGUIA, Eadem notione, in laudatis Statutis pag. 599. *Botiguiis in quibus conſuetum eſt blada, legumina & farinam diſcaricari.*

¶ BOTILHEES. Vide in *Butta* 3.

BOTIS, [Cloaca, Gall. *Egout.*] Jus Vicentin. lib. 1. *Faciant, quod pontes, degoræ ac Botes in civitate conſtituantur, &c.*

¶ BOTIZARE, Gall. *Aboutir*, Terminare. Chartularium S. Vandregeſili tom. 1. pag. 163. *Acoſtantem ex una parte juxta terram Radulfi Tiebout & ex altera juxta meam, & Botizat ad terram Galterii le Moire.* Vide *Butum.*

¶ BOTO. Vide *Boſteo*, & infra *Botones.*

BOTOLOS. Ricardus Haguſtaldenſis cap. 14. *Hujus tam flagitioſi ſacrilegii emendatio ſub nullo judicio erit, ſub nullo pecuniæ numero claudetur, ſed apud Anglos Botolos, id eſt, ſine emendatione vocatur.* Ubi Somnerus cenſet legendum *Botleas*, ut in Legibus Kanuti politicis cap. 61. ubi eodem ſenſu occurrit: à Saxonico boꞇ, mulcta, compenſatio, & leaꝩ terminatione, quæ vim privationis habet.

BOTONES, Gallis *Boutons*, Fibulæ, globuli. Concilium Albienſe cap. 15. *Clericus Botones vel firmallos aureos... deferre in aliquibus veſtibus non præſumat.* Occurrit etiam in Concilio Budenſi c. 4. in Andegavenſi an. 1365. cap. 12. &c. Le Roman *de Garin:*

Trois cens Boutons i avoit fet d'or mier.

Botones vocat vetus Auctor de Limitibus agror. p. 288. quos alii *Botontinos*, tumores ſcilicet aggeſta terra excitatos ad agrorum fines; unde noſtrum *Bout*, pro fine & extremitate videtur deductum, & *Bouton*, pro globulo ſeu fibula ſphærica ad conſtringendas veſtes: ſeu quod ad modum *Botontinorum* globi ſpeciem referant, ſeu quod extrema veſtis conſtringant. Vide *Butina* poſt *Bonna* 2.

¶ Botoni, Eadem notione. Statuta an. 1230. ex lib. viridi Epiſc. Maſſil. pag. 10. *Neque in indumentis Botonos argenteos vel chriſtalinos, &c.* Concil. Aptenſe an. 1365. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 334. *Non ultra accedant capucini* (l. capuciati) *cum Botonis vel croquetis.* Vide *Cotardia.*

Botonatus, Fibulatus, vel fibulis inſtructus, *Boutonné.* Statuta Hoſpitalis S. Juliani in Anglia: *Tunica vero habeat manicas protenſas ad pugnum, non conſutitias, vel aliqualiter Botonatas.* Occurrit etiam in Conſtitut. Benedicti XI. PP. pro Benedictinis cap. 19. in Concilio Andegavenſi an. 1366. can. 12. 13. 20. &c.

¶ BOTONTINI, Vide in *Botones.*

¶ BOTORIUM. An idem quod infra *Botarum Conſuetudo* in *Butta* 3. vel Præſtatio pro vino in *Botis* diſtrahendo? Charta Mauritii Pariſ. Epiſcopi an. 1182. ſuper Controverſia inter Monachos Regniacenſes & Moniales de Criſennone Diœceſis Autiſſiod. *Molendina communia deinceps erunt Monachorum & Monialium in omni emolumento & proventu molituræ & piſcationis & Botorii & aliorum omnium.*

¶ BOTRIONES, *Qui aliena congregant.* Papias MS.

¶ BOTRONATUS, Ornamentum muliebre, f. ſic dictum, quod baccæ aliæ aliis adhæreant ut in botris. Tertull. de Cultu Femin. cap. 10. *Nullam de conchylio veſtem Eſaias increpet, nullas lunulas reprobet, nullum Botronatum retundat.*

1. BOTTA, Rubeta, bufo, Italis *Bota.* Vita S. Angelæ de Fulginio cap. 4. *Remaneo tota contenta, tota Angelica, quod diligo Bottas, & bufones, & etiam dæmones.* [Noſtris olim *Botte* & *Boterel*, quod hodie *Crapaud* dicimus. *La Bible Hiſtoriaux* ubi de reptilibus:

Leſardes & Botereaux

Qui ſe trayent de leurs piez.

Mehun au Codicille:

Botereaulx & couleuvres, viſions de deables.]

¶ 2. BOTTA, Lugdunenſi in agro idem quod Latinis, Lacuna, Gall. *Mare.* Codex cenſualis Calomontis: *Juxta Bottam quæ eſt in tanno Calomontis.* Ibidem: *Juxta Bottam in Beguerdus abera ſua animalia.* Liber Recognitionum ſervitiorum Domini Villæ-novæ in Dumbis: *Juxta fangiam de la Botta d'Ouroux.*

¶ 3. BOTTA, Ocrea. Vide *Bota* 1.

¶ BOTTAGIUM. Vide *Botagium* in *Butta* 3.

¶ BOTTAGLIA, Phiala, lagena, Gall. *Bouteille*, Ital. *Bottiglia.* Acta SS. Aprilis tom. 2. p. 828. A. in Miraculis B. Simonis Eremitæ Auguſtin. *Et ideo nolens beneficio & gratiæ ingratus eſſe, hodie liberatum ſe præſentavit ad arcam B. Simonis cum una Bottaglia magna quam obtulit & dimiſit ſuper arcam B. Simonis.* Vide *Butta* 3.

¶ BOTTELLARIUS, Qui *Botellarum* ſeu potius curam habet. Hiſt. Dalphin. tom. 2. p. 314. col. 1. A. *Ibidem portent Bottelerii duodecim menſuras vini puri de Tenello.* Vide *Botellarius.*

¶ BOTTERA, Finis, terminus. Chartular. S. Vandreg. tom. 2. p. 1469. ad an. 1277. *Noverint univerſi, quod ego Laurentius, dictus Pictor, & Guillelmus ejus filius vendidimus... Guillelmo dicto Traveſein duas pechias terræ, quarum prima ſita eſt à la Jarie.... ſecunda au Corbeit intra terram Avicadæ Angierville ex una parte, & Botteras camporum de Corbet ex altera.* Vide *Butum.*

¶ BOTTINUS, Præda, Italis *Bottino*, Gall. *Butin.* Chron. Veronenſe ad an. 1333. apud Murator. tom. 8. col. 648. *Et multi ex eis captivati & morti traditi ſunt, inter quos fuit Comes de Armignaco; & ultra mille quingentos carceribus conſignati, & in Bottino ultra duo millia equorum conſignati fuerunt, & plurima alia ſpolia infinita vendita in* (f. ex) *Bottino ultra* XIV. *millia florenorum, exceptis donis factis pluribus nobilibus de communitate Bottini.*

¶ BOTTO, Globulus, fibula, in Actis SS. Maii. to. 4. p. 546. Vide *Botones.*

¶ BOTTONES. Vide *Butina* poſt *Bonna* 2.

¶ BOTTUS, Dolium, Hiſpanis *Bota*, Gall. *Tonneau.* De expugnatione urbis CP. apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 797. *Turci vero devaſtando ſubmerſerunt navem quamdam octoginta ducatorum, diripientes inſuper circiter quatuordecim naves alias, quarum tres continebant ſexcentos Bottos, reliquæ vero erant ducentorum Bottorum.* Vide *Butta* 3.

¶ BOTULUS, Lucanica, Gall. *Boudin*, *Sauciſſon*, Ital. *Boldone.* Murator. tom. 2. p. 144. col. 1. D. ex Agnelli libro Pontif. *Conveniunt Presbyteri, Diacones... in ſecretarium, & dividunt inter ſe buccellam panis & Botulos ſingulos, cyathum vini.*

¶ 1. BOTUM, Finis, limes, Gall. *Bout.* Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 1022. ad an. 1280. *Aboutantem ad keminum domini Regis in uno Boto.* Vide *Butum.*

¶ 2. BOTUM, vel Botus, f. Idem ac *Botagium*, quod vide in *Butta* 3. niſi *Botum* hîc derivatum ſit à Saxonico Boꞇ, Compenſatio, reparatio, emenda, quo poſito idem eſſet, quod jus mulctas pro delicto impoſitas percipiendi. Tranſactio inter Abbatem & Craſſenſes monachos an. 1351. ex lib. viridi fol. 53. *Habet, tenet & poſſidet Botum, fortiam, redditus & proventus agrayrales cum medietate decimæ, &c.*

¶ 1. BOTUS, Idem, ut videtur, quod *Butta*, Lagena. Fred. *Schannat* Vindem. Litter. p. 126. ex Char-

tulario Reinhartſborn. *Dominus Abbas vel ſucceſſores ejus ſeptem iſenacenſia maldera avenæ, tritici & ſiliginis, & quatuor Botos mihi & uxori meæ Jutæ ... ſolvi faciet.* Vide *Botarum Conſuetudo* in *Butta* 3.

2. BOTUS, Ocrea. Vide *Bota* 1.

1. BOVA, ſic appellata filia Regis Sigeberti, in Vita ejuſdem S. Bovæ n. 4. *Quaſi multorum adjutrix*, voce nimirum Francica vetere.

2. BOVA, Νόσος βοῶν, Morbus boum, in Gloſſ. Lat. Gr. Vide Turneb. lib. 17. Adverſ. cap. 24. & Octav. Ferrar. in Orig. Ital. V. *Bua*.

3. BOVA, Venetis, Euripus, canalis, aquæductus, à fovea. Statuta Patav. *Ut hoc facientes poſſint ſervare Bovas in molendinis.* Ex Octavio Ferrario in Orig. linguæ Italicæ. Jus Vicentin. lib. 4. *Habere & tenere Bovas aptas & ordinatas levandi vel adjuvandi navigii cauſa, &c.*

BOVAGIUM, Boagium, Bovaticum. Tributum quod ratione boum pendebatur, ſeu pro pari boum aratorum vel pro aratro: *Bobatico*, Hiſpanis. [Charta an. 1234. ex minori Chartul. S. Victoris Maſſil. pag. 119. *De his quæ habebant & poſſidebant jure Comitali ſeu conſuetudine, ſeu quoquo alio modo, ſcilicet alberga ſeu Bovagio in caſtello de Nantis.*] Charta privilegiorum ſeu franchiſiarum conceſſarum Aquarum Sextiarum incolis à Beatrice Comitiſſa Provinciæ an. 1245. menſe Septemb. *Salvis juſtitiis & condemnationibus per curiam, & leſdis, & coſſis, & pedagiis, & Boagiis conſuetis, & farinariis, &c.* Fit mentio non ſemel tributi *de Bovatge* in aliquot Edictis & Chartis Regum Aragon. quod erat 12. denar. pro unoquoque pari boum, apud Suritam 1. part. lib. 3. c. 15. lib. 2. c. 69. Andream Boſch. de Titulis honoris Catalaniæ lib. 1. c. 13. 26. lib. 2. c. 23. lib. 4. c. 5. &c. & Blancam de Rebus Aragon. pag. 732. ubi *Boalage* ſcribitur. Michaël Carbonellus in Chron. Hiſpan. fol. 97. *Et ſpecialment los enfranqui, ... bon encara la Bovatge, rebovatge, & herbage, &c.* [*Boage* in Charta anni 1136. ex parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 27. verſo. *Boaje* in altera ejuſdem anni ibid. fol. 119.] Charta Jacobi Regis Majoricæ in Uſaticis Regni Majoricæ MSS. *Poteſtatem retinuimus ... faciendi ſeu levandi Boagium, ... nolentes aliquo modo habitatores civitatis & totius inſulæ Majoric. præſentes nec futuros obligatos eſſe ad præſtationem leudæ, pedagii, nec Bovatici.* In quibus porro occaſionibus exigeretur *Boagium*, docet Charta Sancii Regis Majoric. Comitis Roſſilionis prid. Non. Auguſt. an. 1311. *Quandam ſervitutem & exactionem vocatam vulgariter Bovaticum, quod adveniente Rege ſeu domino in Comitatibus & terris prædictis levari & exigi & recipi conſuevit.* Hanc ſuſtulit Jacobus Rex Majoric. Sancii pater, ut in hac Charta continetur, cujus loco gabella ſalis impoſita eſt. Exſtat illa in Codice Thuano ſignato 93. fol. 89. data Barcinone pridie Id. Febr. an. 1299. qua pro exſolvendis debitis quæ contraxerat pro variis bellis, Nobilibus Catalanis & civibus Barcinonenſibus vendit, ſeu potius remittit pro pretio ducentorum millium librarum bonæ monetæ Barcinonenſis, *Bovagium, Terragium & Herbagium, quæ aſſerebat ſe & ſucceſſores ſuos habere debere in Catalonia, quotieſcunque novus Rex, Dominus ſeu hæres in Catalonia noviter ſuccedebat, licet aſſereretur per Nobiles, Milites, & cives & homines villarum & aliorum hominum Catalonia eum vel ſucceſſores ejus non debere habere dictum Bovagium, Terragium, & Herbagium, niſi tantum de bobus & cæteris animalibus & pecudibus minutis, &c.*

Bohada vero aliud eſt in Charta an. 1247. apud Juſtellum in Comitibus Arvern. pag. 95. *Tallias, manobras, Bohadas, ſervitutes, &c. La Bohade*, [vel *Vovade*,] in Conſuetud. Arvernenſi cap. 25. art. 21. & Marchienſi art. 139. cum ſcilicet ſubditus aut tenens unum par boum domino præſtare tenetur ad illius vinum conducendum.

Vota, perperam, ni fallor, pro *Boata*, vel *Boada*, habet Innocentius III. PP. lib. 2. Epiſt. pag. 466. Edit. Venetæ, in Epiſt. ad Petrum Compoſtellanum Archiepiſc. *Illum etiam cenſum, qui Vota dicitur, quem Hiſpanorum Catholici Reges ex ſingulis boum paribus .... annuatim perſolvendum pro ſalute totius terræ liberaliter ſtatuerunt, eidem Eccleſiæ confirmamus.*

Bovaterius. Charta MS. Petri II. Regis Aragonum an. 1283. pro Libertatibus Catalaniæ: *Item concedimus quod inquiramus contra vicarios, Bovaterios, & alios Officiales noſtros, qui tempore noſtro aliqua officia exercuerunt.* Ubi *Bovaterii* videntur eſſe miniſtri ii qui *Bovaticum* exigebant à ſubditis Regis.

BOVAREGIUS, Idem quod *Bucha*, Apertura fluvii, per quam derivantur aquæ, in Statutis Mediolanenſibus part. 2. cap. 3,29.

BOVARIA, Prædium ruſticum, *Ferme*, *Metairie*. Concilium Toloſ. an. 1228. can. 41. *Statuimus quod caſtra non ædificentur de novo occaſione Bovariæ, vel contra eam alia ratione, nec munitiones dirutæ reædificentur.* Conſuetud. Toloſæ part. 1. *Eadem conſuetudo eſt in caſtris, villis, forciis & Bovariis, quæ ſunt infra Dex Toloſæ.* [*La Faille* Annal. Toloſæ tom. 1. Inſtrum. pag. 127. ex Teſtamento Raimundi Comitis Toloſæ: *Diſpono ut omnes expleta, quæ exierint in hoc anno de omnibus meis Bovariis de Toloſano mittantur in poteſtate domus hoſpitalis Hyeruſalem, &c.*

Boveria, Idem quod *Bovaria*, apud Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 4. cap. 19. num. 2. lib. 5. cap. 25. num. 8. ubi *boveriam*, medietariam, ſeu *Metairie*, vertit. Eſt etiam ſtabulum boum, in Charta Henrici III. Regis Angl. tom. 2. Monaſtici Angl. pag. 210. *Et quendam locum qui vocatur ... infra terminos ejuſdem foreſtæ, ad faciendum Boverias ſuas, & alias domos uſibus ſuis neceſſarias.* [In Formulari Anglicano p. 121. *Medietatem manerii de Bedworth cum una Boveria & uno Columbari infra ſitum manerii prædicti.* Occurrit eodem ſenſu ibidem pag. 313. & apud Kennettum in Gloſſario ad calcem Antiquit. Ambroſden.]

Boaria, Eadem notione, in Regeſto Conſtabulariæ Burdegal. fol. 99. *Occupat quandam Boariam, quæ fuit Joannis, &c.* [Charta Philippi Regis ann. 1303. pro Libertate civitatis Toloſæ in Cod. MS. Conſuetud. Toloſ. *Concedimus & civibus & incolis ſupradictis de gratia ſpeciali, ut pro terris, poſſeſſionibus, villis, Boariis, &c.* Cod. MS. Bibliothecæ D. *de Chalvet* Seneſcalli Toloſæ de Hæreticis Albigenſibus. *Invenerunt prædictum Arnaudum infirmum in dicta Boaria.*]

Boarium, & Bovarium, *dicitur locus ubi venduntur boves*, apud Joan. de Janua, & Ugutionem.

¶ BOVARIUM, pro *Bonnarium*, Modus agri. Charta Nicolai Epiſcopi Noviomenſis ex Chartulario S. Eligii: *Vendidit Domino Odoni de Tveri militi duo Bovaria terræ & 80. virgas.* Vide *Bonuarium* poſt *Bonnarium*.

BOVARIUS, Cui boum cura commiſſa eſt, in Fleta lib. 2. cap. 85. &c. noſtris *Bouvier*. [*Madox* Formulare Anglic. pag. 244. *In terris Bordariorum & Bovariorum.*]

BOVATA TERRÆ, *Bove de Terre*, in Charta Gallica to. 2. Monaſtici Angl. pag. 645. Modus agri, ſic dictus quod tantum terræ contineat, quantum bos unus (vel *par boum*) arare poteſt, [ſpatio unius ſcilicet anni; modo tamen de agro intelligas qui uno in anno aratur, ſeritur & metitur; cui quidem rei cum non attenderit Hearnius in notis ad Librum nigrum Scaccarii *acram* terræ ceu menſuram indefinitam atque longe ampliorem quam revera uſquam exſtiterit nobis exhibuit; quamvis enim hæc menſura alia atque alia pro diverſis locis fuerit, certum tamen videtur numquam pro agro indefinite fuiſſe uſurpatam.] Ex Skenei ſententia, *Bovata* continet 13. acras. At in Monaſt. Angl. tom. 1. pag. 657. lego *datas in eleemoſynam duas Bovatas terræ 20. acrarum.* In veteri Statuto ad compoſitionem menſurarum apud Spelmannum, *Bovata* continet 18. *acras. Octo Bovatæ terræ faciunt carucatam terræ.* 8. *carucatæ terræ faciunt unum feodum Militis.* 18. *acræ faciunt Bovatam terræ.* Angli *Oxgang*, & *Oxgate*, menſuram 4. jugerum vocant, voce ſignante *bovis iter.* [Charta ann. 1218. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 58. *Ad tenendum de me & hæredibus meis tenementum ſuum de Belinton, ſcilicet novem Bovatas terræ & duo toſta, per ſervicium unius marcæ tantum annuatim reddendæ.*] Ingulphus pag. 857. *Quatuor Bovatas terræ de juland, &* 10. *Bovatas in ſervitio, &* 24. *acras prati, &c.* Et infra pag. 860. *Quatuor carucatas terræ arabilis &* 6. *Bovatas, &* 18. *acras prati.* Paſſim occurrit in Chartis Anglicis. Vide Guill. Prynneum in Libertatib. Angl. tom. 3. pag. 447. Charta ann. 1206. ex Tabul. Eccleſiæ Carnotenſis num. 49. *Ita quod in eadem Majoria duas Bovatas terræ & herbergamentum ſuum tenebit quinque ſolidos cenſuales.* Alia an. 1179. num. 101. *Pro unaquaque Bovata integra ad perticam B. Mariæ menſurata, &c.* Infra: *Additum eſt præterea quod ſi Bovatas & non agripennos vendi, vel foriſfacti in ipſis Bovatis fieri contingeret, &c.* Mox: *Si vero verſa vice non Bovata, ſed agripennis venderetur, &c.* [Hiſt. Beccenſis Monaſterii MS. pag. 516. ex Archivo ejuſdem. *Debet percipere ſingulis autumnis de qualibet Bovata duodecim garbas.*] Vide Fletam lib. 2. cap. 73. §. 2. 3. *Boihedie*, in Charta Arnulfi Comitis Guinenſis an. 1264. in Hiſt. Guinenſi pag. 290. *A vendu 16. meſures de bois, peu plus, ou peu moins, appellez Boihedie, &c.* quaſi *Bovada.*

¶ BOBULCA, Eadem notione qua *Bovata.* Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad ann. 1281. apud Murator. tom. 8. col. 1149. *Fuerunt emtæ quatuor Bobulcæ juxta campum de Brayda domini Epiſcopi Reginorum à domino Gulielmo Epiſcopo Regino pro quatuor centum libris Rexanis, & ibi factæ fuerunt duæ fornaces pro Communi, occaſione murandi reſiduum muri dictæ civitatis.* Ibidem col. 1175. *Commune Suzariæ habet* MMMCXXVI. *Bobulcas.*

BOVARIATA, Idem quod *Bovata.* Charta Gerardi Epiſc. Noviom. an. 1223. in Tabulario Lehunenſi n. 22. *Dedit in excambium* 5. *Bovariatas terræ ſitas in coutura ſua, quas tenet de feodo D. Regis.*

¶ BOVATERIUS. Vide in *Bovagium.*

¶ BOVATICUM. Vide *Bovagium.*

¶ BOUCASSINUS, Pannus ſubtilior, è goſſypio vel lino, idem qui *Boccaſſinus*, quod vide. Inventarium Ornamentorum & Reliquiarum Eccleſ. Noviom. an. 1419. ex Archivo ejuſd. *Item, una magna coopertura Boucaſſini interjecta & operata ad modum fuſtanæ. Item, quædam caſula de Boucaſſino albo, duplicata de tela crocea. Boucaſſin* notiſſimus eſt apud Andegavos.

BOUCELLUS, BOUCHELLUS. Vide in *Butta* 3.

¶ BOUCHERIA, Gall. *Boucherie*, Macellum carnarium. Lobinellus Hiſt. Pariſ. tom. 3. in Gloſſario: *Eundo per vicum Simonis Franque & parvam Boucheriam.* Chartular. B. M. Magdalenæ de Caſtroduno fol. 48. *Viginti quinque ſol. Dunenſis monetæ de penſione cujuſdam ſtalli, quod idem Guillelmus habebat in Bocheria Caſtridun.* Et fol. 79. *In foro Caſtriduni juxta Boucheriam.* Vide *Bocheria.*

¶ BOUCHERIUS, Macellarius. Locus eſt in *Sagimen.* Vide *Bocherius.*

¶ BOUCLETA, Fibula, Gall. *Boucle.* Concil. Pariſ. ann. 1346. cap. 2. tom. 2. Hiſt. Meldenſ. inter Inſtr. pag. 222. *Utentes palam per viam incedendo . . . ſotularibus ad Boucletas argenteas.*

¶ BOUCLUM, Veſtitus ornamentum. Capitulum gener. S. Victoris Maſſil. ann. 1506. ex Archivis ejuſdem loci: *Nec deferant Bouclum à retro longum dictum togua.*

¶ BOUDELLUS. Vide *Botellus.*

¶ BOUDIE. Vide *Baudia* poſt *Bauſia.*

¶ BOUDINUS, à Gall. *Boudin*, Botulus, Botellus. MS. Eccleſiæ Belvac. annorum circiter 500. ubi de *Feſto Aſinorum: Hac die incenſabitur cum Boudino & ſaucita.*

¶ BOUDRONS. Statuta Maſſil. pag. 463. *Qualibet navis poſſit portare ſupra coopertam equos & alias beſtias, & lanam, & Boudrons, ſi navis veniret de partibus Barbariæ.*

¶ BOVELLUM, Idem quod *Bovile*, in Canonibus Hibern. lib. 51. c. 5.

BOVERA. In brevi Indice Regum Francorum, qui præfixus eſt Uſaticis Barcinonenſibus in Codice MS. Thuano, ſignato 93. hoc ordine recenſentur Reges ſecundæ ſtirpis: *Carolus Magnus, Ludovicus filius ejus, Lotharius, Karolus frater ejus, Ludovicus ejus* (Lotharii) *filius, Karolus magnus, Karolus de Bovera*, qui dicitur regnaſſe *annis* 4. *Otho, Karolus, &c.* Is autem eſt qui vulgo *Craſſus* cognominatur, ita ut etiam *Bovera*, ſeu ut noſtri efferunt, *le Bouvier*, dictus fuerit, quod pinguedine ac ventris mole bovis inſtar eſſet. Abbo lib. 1. de Bellis Pariſiac.

Urbs mandata fuit Karolo nobis baſileo,
Imperio cujus regitur totus pæne coſmus.

Ubi Gloſſa ipſius Abbonis: *Karolus de Baguerra, ſive de Bovera, qui & Craſſus, Rex Franciæ.* Verum alii *de Bovera* dictum volunt, pro *de Bavaria*, quod priuſquam Imperator fuiſſet dictus, Rex eſſet Bavariæ. [Vide *Valeſiana* pag. 221. ubi Valeſius acriter invehitur in eos qui crederent hanc injuriam fuiſſe uni Regum noſtrorum illatam, ut cognominaretur *le Bouvier*: quare totus eſt, ut Carolum probet *de Bovera* dictum quaſi *de Bavaria*, quod nobis certum videtur.]

¶ BOVERAGIUM, *Vin du marché*, Idem ac *Biberagium*, quod vide. Spicil. Acher. tom. 3. pag. 335. ex Chronico Senon. *Bibamus ergo læti Boveragium (attulerant enim vinum ſecum) ad hoc mercatum confirmandum.*

¶ BOVERIA. Vide *Bovaria.*

¶ BOVETA, Idem quod *Bovata*, Modus agri, &c. Hiſt. Comit. Ebroic. inter Probat. pag. 12. *Dedi in puram & perpetuam eleemoſynam quinque acras terræ ſitas juxta quandam Bovetam terræ..... Dedi etiam ... quæ rediebantur & debebantur mihi ... pro dicta Boveta.*

BOVETTA, Bucula, juvenca, Gall. *Bouveau, Bou-*

vart. Occurrit apud Willh. Thorn. in Chronico.

¶ BOVETTUS, Juvencus, in Computo anni 1277. pag. 287. Antiquit. Ambroſden. XI. *vaccæ*, I. *Bovettus mas*, IV. *boviculæ feminæ*, V. *vituli.*

¶ BOUGIN. Vide *Bauga.*

¶ BOUGIS, Bulga, ſive ſacculus quo viatores utuntur, Angl. *Budget*, Gall. *Bougette.* Charta Henrici VI. Reg. Angl. ann. 1432. apud Rymer. tom. 10. pag. 508. *In via & extra viam, redeundo, gladios, dagaria, Bouges & alia herneſia licita, &c.*

¶ BOUGIUS, Habitatio, domus. Pariſ. *Bouge*, eſt cellula. Litteræ Officialis Meldenſis an. 1292. in Tabulario Calenſi pag. 232. *Confeſſi ſunt ſe accepiſſe à religioſis mulieribus Abbatiſſa ... duas domos ſeu Bougios domus ad invicem contiguos & connexos, ſitos apud Villares ſupra Mucram cum ortis retro domos ipſas ſeu Bougios ſituatis, prout ſe comportant.* Vide *Boda.*

¶ BOUGRAN. *De Bougran reveſtiti*, ut habetur in *Cucufa* poſt *Cuphia.* Vox Gallica, quæ ſignificat genus telæ ſubtilis. Vide *Boquerannus.*

¶ BOUGUERANNUS, Eadem notione. Inventar. Eccleſiæ Noviom. ann. 1419. ex Archivo ejuſdem: *Una caſula, tunica, dalmatica de panno ſerico nigro duplicatæ de Bouguerannо aſureo.... Item, tres infulæ, quarum una eſt de ſerico, aliæ de Bouguéranno... una alba & altera nigra.*

¶ BOVIA. *Piſcarii in Bovia* dicitur cum piſcatores è duabus naviculis ſimul, quaſi boves, rete extrahunt. Litteræ Renati Regis ann. 1477. ex libro privileg. & ſtatut. piſcator. Maſſil. *Periculoſum multum eſt in perſona & Bovia piſcari tnibi arte ipſa de corre.*

BOVIALE, Bovile, Græcis βώςαϛις, Apollonio lib. 3. Argon. βόαυλα. Gloſſ. Ælfrici: *Boſtar, ſive Boviale.*

¶ BOVICULA, Juvenca, in Charta anni 1363. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. p. 495. *Unus taurus cum Boviculis.* Vide *Bovetta.*

¶ BOVILIUM, Βοοςάσιον, *Bovile.* Supplem. Antiq.

¶ BOVILLICARIA, Idem quod *Bovolcaritia.* Charta Ludovici Pii & Lotharii I. Imper. an. 829. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 383. *Monaſteriolum vero ſupra dictum cum omni integritate, cum eccleſiis ... aldiariciis, Bovillicariis, vaccariciis, &c.*

¶ BOVINARI, Feſto eſt *Conviciari.* Nuſquam tamen, inquit Scaliger, reperiri potuit *Bovinari* pro *Conviciari*, ſed pro *Tergiverſari.* Unde *Bovinator* erit Tergiverſator, *Bovinatio*, *Tergiverſatio.* Plura vide apud Martinium in Lexico & alios. Vide etiam *Bobinare.*

¶ BOVISCIDA, Qui cædit boves, Lanius. Vide *Boſcida.*

¶ BOVITILLUS, Vitulus. Kennettus Antiquit. Ambroſden. pag. 288. XVI. *boves*, I. *bovett.* I. *juvencus*, II. *Bovitil. maſc.* II. *ſues*, XIV. *porci*, V. *capones*, I. *gallus*, IX. *gallinæ*, V. *pullani.*

¶ BOULENGERIUS, à Gallico *Boulanger*, Piſtor. Charta Thomæ Abbatis S. Germani à Pratis pro manumiſſione hominum Villæ novæ S. Georgii in Tabulario ejuſdem loci: *Boulengerii vero multuram & furnagia, prout hactenus conſueverunt, nobis ſolvent.*

¶ BOULLETUS, Globus tormentarius, Gall. *Boulet de canon*, Angl. *a cannon bullet.* Rymer. to. 15. pag. 313. col. 2. *Simul etiam omnia tormenta & omnes machinæ bellicæ cum omni ſuo apparatu; ſcilicet, pulverum, Boulletorum, mortariorum, &c.*

¶ BOUNCE. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 276. *Item, pro emenda Bounce ſtuppa & corda... taren.* I. *& dimid.* In quem locum adnotat eruditus Editor *Bounce* eſſe pro *Bombyce.* V. Cl. *Lancelot* legebat, *Bomunce, ſcappa & cona.*

BOVOLCARITIA, pro *Bubulcaritia*, Domus bubulci, vel prædium bobus nutriendis idoneum. Charta Deſiderii Regis Longobard. in Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 12. *Curtes maſſaricias & Bovolcaritias, & aldiaritias, &c.*

BOURATIUM, Veſtis ſpecies. Chronicon Ademari Cabanenſis pag. 167. *Pro eo principati ſunt Bernardus Comes Petragoricenſis, deinde filii ejus Arnaldus, cognomento Bouratio, pro eo quod cum ipſa veſte, lupum diabolicum homines devorantem appetiit in campo, loricatus, & galeatus.* Proſtant Ambiani artifices lanei, quos *Bourrachers* vocant.

¶ BOURDARIA, pro *Bordaria*, Prædium ruſticum. Stephanotius Antiquit. Benedict. Petragor. MSS. pag. 174. *Inſuper unam Bourdariam augmentati ſunt, quæ vocata eſt Boëria.* Vide *Borda.*

¶ BOURETA, Anas, Avis aquatica, Ruſticis Picardis etiamnum *Bour.* Litteræ ann. 1357. ex Tabulario Corbeienſi: *Nobis expoſitum exſtitit, cum in die qua Veneris mercatum fore dicitur in dicta villa de Corbeia idem Johannes non eſt diu, ad eamdem acceſſiſſet, ut illuc certa volatilia vendenda, videlicet ſeptem vel octo Bouretas ſeu anates, &c.*

¶ BOURRA, Gall. *Bourre*, Tomentum. Locus eſt in *Gambeſo.* Vide *Borra* 2.

¶ BOUSSELLUS, Modius, menſura ſiccorum, Gall. *Boiſſeau.* Charta Willelmi de Humeto Conſtabularii Norman. ex Chartulario S. Fromondi: *Præterea concedo & affirmo eiſdem Monachis duos Bouſſellos frumenti.* Ibid. in Charta ſeq. *Quinque Bouſſellos frumenti ad menſuram de Humeto.* Vide *Boiſſellus.*

¶ BOUTAGIUM, Boutarius, Bouteilla, Boutella. Vide in *Butta* 3.

¶ BOUTERIA, Limes, terminus, finis, à Gallico *Bout.* Chartularium S. Vandregeſili tom. 1. pag. 287. *Unam pechiam terræ meæ ſitæ..... intra terram Roberti Bartholomæi & terram ... & Bouterias aliorum camporum.* Charta anni 1492. ex Archivo B. M. de Bono Nuntio Rotomag. *Jungenti ex uno buto Johanni Amiart, ex alio latere & uno buto Domino de Bervilla, & de alio buto pluribus Bouteriis, &c.* Vide *Butum.*

¶ BOUTOIR, Retis ſpecies. Literæ Philippi Reg. Franc. ex Chartul. 2°. S. Quintini in Inſula pag. 79. *Ad ingenia quæ ſequuntur, videlicet a Bois & Boutoirs, ad communes vaſſas a foitre, ad vertilia rotunda ... piſcari poterunt.*

¶ BOUTONNI, Fibulæ, Globuli, Gall. *Boutons*, in Inventario Eccleſiæ Noviom. ann. 1419. ex Archivo ejuſdem: *Boutoni* infra in voce *Camahelus* poſt *Camaeus.* Vide *Botones.*

¶ BOUTUM, à Gallico *Bout*, Finis, terminus, limes. Occurrit in Charta anni 1246. ex Archivo B. M. de Bono-Nuncio Rotomag. & in altera anni 1313. è Chartulario S. Martini Pontiſar. Vide *Butum.*

BOUTUS, Lagena. Vide *Butta* 3.

¶ BOUVARIUM, mendoſe pro *Bonnarium*, ut obſervatur in hac voce.

¶ BOXARDIUS, Vox Hiſpanica, *Boxar* Hiſp. eſt circuire, *per Boxardium* ergo dicunt quod Galli diceremus *à la tournée, tour à tour.* Concil. Hiſpan. tom. 4. pag. 135. col. 1. *Nulli præter Rectorem vel Vicarium liceat ſe excuſare à cappa vel à ſceptro ſuo ordine tenendo, cum ei injunctum fuerit à Vicario,*

ordine tamen inter Presbyteros ſervato per Boxardium, ut dicitur.

BOXIA, [f. Idem quod *Boureta.*] Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 42. *Eſt de ipſo feudo manſus de Follis, qui debet 4. fogacias, & -. capones, & 1. agnum, & 22. ſſ.* (ſextarios) *de nucibus, & Boxia, & opera, &c.* Fol. 52. *Chabanaria Petri de Vineis... quæ reddit 12. den. & 8. ſextarios de vino, & 4. ſextarios civatæ, & 1. ſext. nucis, & 1. boxia, & 1. cap. & 1. pull.* Occurrit ibi pluries, ubi interdum *buxia*, ſcribitur. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu pag. 107. *De Manſo in villa Naviſia ſervitium per Kalendas 4. membra de carne, & 4. panes, & 4. denar. intrante Quadrageſima unum caponem, & unam Boxiam: in Paſcha tres agnos, &c.* Infra: *Et unum faſſum de teda, & medietatem Boxiæ, & 1. cap. &c.* Occurrit pluries.

BOXTA. Vide *Buxis.*

¶ BOYRANIUM, An corveia boum ſeu opera cum bobus præſtanda? Hiſpanis *Boyero*, idem eſt qui Latinis Bubulcus. Pactum inter Jacobum Aragoniæ Regem Montiſque Peſſulani Dominum & Berengarium Magalonæ Epiſcopum an. 1272. de limitibus juriſdictionis utriuſque: *Eſt etiam ſciendum, quod de ſupradictis ab utraque parte excipiuntur uſatica, laudimia, conſilia, quarti, quinti ſexeni, ſepteni, octavi, feuda, fenalia, albergæ, Boyrania & alia ſervitia, quæ ad juriſdictionem aliquam, ſeu merum mixtum imperium non pertinent.*

¶ BOYSIA, Pyxis, Gall. *Boëte.* Inſtrum. an. 1342. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Item unam Boyſiam in qua ponitur corpus Chriſti... Item tres Boyſias hoſtiarum.*

¶ BOYSSAGIUM, f. Tributum quod ex granis venditis & *boiſſello* menſis exigitur. Comput. Vienn. tom. 4. fol. xv. Cellararius Burgaudi computat *de denariis cenſualibus... pro banno Auguſti accenſato, pro Boyſſagio accenſato.*

¶ BOYSSERIA, Modus agri tantum ſeminis capiens, quantum in *boiſello* poteſt contineri. Inventar Recognit. n. 18. cap. 41. de *Vouta* in Vivarienſi Diœceſi fol. 327. *Item pro quadam blachia ſcita Anchier confrontante cum terra Philippi Juliani & cum Boyſſeria heredum Stephani Chantardi, &c.* Ibidem fol. 329. *Item, pro Boyſſeria ſcita ibidem, confrontante cum itinere... pro Boyſſeria ſcita prope manſum &c.* Et fol. 330. *Item plus pro nemore & Boyſſeria ſcitis... Item quaſdam terras, nemus & Boyſſerias, &c.*

¶ BOYTA, à Gallico *Boëte*, Pyxis. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 417. col. 1. *Et facta generali deliberatione de pixide vel Boyta.*

¶ BOZALIS, ab Hiſpano, *Boçal*, Novus, recens. Locus eſt in *Waranio.*

BOZANARIUS. Eckehardus junior de Caſibus S. Galli cap. 5. *Adjumenta nectentes, Epiſcopo Bozanarium ſuum expectanti deferunt, & integra omnia & ſana oſtendunt.* Ubi Goldaſtus *bovem ſagmarium*, aut legendum aut intelligendum putat, aut *bozagmarium*, i. aurigam, bubulcum.

BOZIGA, [f. Domus, manſio, habitatio.] Tabularium Eccleſiæ Ucetienſis fol. 7. *Notandum tamen quod Eccleſia S. Nicolai, & Canonici, & hominibus & familiæ eorum retineo, ut ibi Bozigas & culta faciant quot & quæ voluerint, & ligna colligant, & venentur, & paſcant, &c.*

¶ BOZINA, Latrinarum forica, vel forinæ; tubam Galli veteres *Bozine* vocabant. Conſuetud. Lemovic. art. LIX. *Conſuetudo eſt in dicto Caſtro, quod latrinæ non debent ibi eſſe ſuper terram, & ſi quis foderit Bozinam latrinæ ſuper terram, debet hujuſmodi facere de lapidibus & cimento vel mortario.* Textus Gallicus: *Et la coutume qu'audit chateau qu'on ne faſſe latrines à fleur de terre; & que ſi aucun fait la met ou lavage de ſes chambres communes ou privées ſur terre, il eſt tenu de faire ladite met de pierre cimentée de bon mortier.*

1. BOZOLA, Terminus, meta, *bonda.* Charta an. 1246. in Regeſto Toloſæ Comitum: *In prædictis honoribus, de quibus erat quæſtio à prædictis terminis, ſeu Bozolis ſuperius deſignatis, &c.* Occurrit ibi ſemel ac iterum.

2. BOZOLA, Menſura liquidorum, in Jure Vicentino lib. 3. Vide *Butta* 3.

BRABANCIONES, Brebantiones, Prædones Brabantini, ex Brabantia. Will. Neubrigenſis lib. 2. cap. 27. *Stipendiarias Brebantionum copias, quas Rutas vocant, accerſivit.* Jacobus de Vitriaco in Hiſt. Occid. cap. 7. *Brabantios, viros ſanguinum, incendiarios, Rutarios, & raptores.* Vita Lud. VII. Reg. Franc. *Infinitos prædones, vulgo dictos Brabantiones, qui nec Deum diligunt, nec viam veritatis cognoſcere volunt, colligens.* Epiſt. 279. inter eas quæ exſtant tom. 4. Hiſt. Franc. *Ad hæc mala Teutonicorum, quos Brabantiones vocant, immaniſſima peſtis acceſſit, qui rabidarum more ferarum ſanguinem ſitientes, loca omnia pervagantur, à quibus quiſquam vix tutus eſſe poteſt.* Vide Columbum in Epiſcopis Vaſionenſibus lib. 2. n. 24. 38.

Brebantini, apud Radulfum de Diceto, pag. 572. 576.

Brebantiones, in Epiſtola 323. tom. 4. Hiſt. Fr. in Epiſtola 45. Alexandri III. PP. apud Sirmondum, in Concilio Lateranenſi III. an. 1178. cap. 27. apud Innoc. III. PP. lib. 13. Ep. 93. & Petr. Bleſenſ. Epiſt. 47. Monachus Altiſiod. an. 1181. *Gentem nefariam, quos Brebantiones vocant, in ſuum auxilium accerſivit.*

Brebiciones, apud Romualdum Salernitanum Archiepiſc. in Chronico MS. ann. 1167. *Collecta magna multitudine Brebicionum, & aliorum conductitiorum militum, Italiam potenter intravit.*

Brebenzones, apud Robertum de Monte an. 1173. 1174. 1179. 1182.

Brabanceni, Braibanceni, apud Rogerum Hovedenum p. 534. 535. 550. 619. 770.

BRABANTINI, Monetæ Ducum Brabantiæ, in aliquot Tabulis apud Freder. Sandium in Conſuet. feudal. p. 35. 37. 48.

¶ BRABETA, *Qui palmas dat.* Vetus Gloſſ. San-German. num. 501. His addit Papias MS. Bitur. *Vel Braſifer*, pro quo legendum cenſeo, *Brabifer*, à *Brabium* vel *Brabeium*, Palma, præmium. Simili modo ex *Bravium* fit *Bravita*, id eſt, inquit Papias, *Qui palmas dat vel accipit.* Græci dicunt βραβεὺς & βραβευτής.

¶ BRACA, Bracca, Moles, Agger, Gall. *Braie:* qua notione dicimus *Fauſſe-braie.* Species munitionis ſeu propugnaculi muro prætexti. Inſtrumentum novæ Hiſt. Britan. tom. 2. pag. 184. *Inſuper eiſdem Mon. ſcilicet Priori S. Johannis & S. Petri piſcaturam, Bracam inter illam, quæ eſt monachis de Capoino. Prior vero S. Johannis medietatem illius Bracæ tali conditione poſſidebit, &c.* Charta Juliani anni 1148. ex Tabulario Floriac. *Nemo infra terminos præfatos pro captura piſcium, quos vulgo combras & Braccas vocant, conſtruere, eis nolentibus, præſumat.* Eccardus in Probat. Hiſt. geneal. March. Miſnenſium col. 204. *Is vero Braca ſuimet & quibuſcumque*

buſcumque potuit igni vires ſuggerit. Vetus inſcriptio apud Borellum ;

Qui parfiſt en brieves ſaiſons,
Tour, pons, Braies, foſſez, maiſons.

BRACÆ, Braccæ, Femoralia, veſtis ſpecies, qua crura teguntur, ut ait S. Hieron. in cap. 3. Daniel. Gloſſæ Biblicæ MS. *Perizomata, Bracas.* Papias ex Iſid. lib. 19. cap. 22. *Bracæ, femoralia dictæ, quod ſint breves, & verecunda corporis iis velentur* Alibi : *Feminalia vel femoralia appellata, quod femora tegant ; & Brachæ, quod breves ſint.* Vocem Gallicam plerique cenſent, contra quam Salmaſius, qui Græcam vult. Diodorus Siculus lib. 5. Bibl. Gallos uti ait ἀναξύρισιν, ἃς ἐκεῖνοι Βράκας προσαγορεύουσι. Heſychius : Βράκεις, Ἀναξυρίδες. Alibi : Ἀναξυρίδες, Φημινάλια, Βρακία βαρβαρικά. Quidam ab Hebræo *Berec*, i. genu, deducunt, quod *Braccæ* genua tegant, & ad crura uſque deſcendant. Agathias lib. 2. de Francis : Ἀναξυρίδας οἱ μὲν λινᾶς οἱ δὲ σκυτίνας διαζωννύμενοι τοῖς σκέλεσι περιαμπίσχονται. Uſum *Braccarum* propter inclementiam aëris inductum videtur innuere Hyginus lib. 1. Poëtic. Aſtronom. & Ovidius de Getis & Sarmatis Pontum accolentibus :

Pellibus & laxis arcent mala frigora Braccis.

Idem de Beſſis :

Pellibus & ſutis arcent mala frigora Braccis.

Braccas Perſicas memorat idem Poëta lib. 5. Triſt. Sed præcipue apud Gallos *Braccas* in uſu fuiſſe, argumento eſt, quod pars quædam Galliæ *Braccata* dicta fuerit. Alcuinus lib. de Offic. divin. ubi de femoralibus : *Hujuſmodi habitus ita notus eſt in noſtris regionibus, ut ex eo Gallia Braccata nominata ſit. Braccæ Gallicæ*, apud Vopiſcum in Aureliano. Warnerius MS. in Caprum Poëtam, de Scotis :

Non Braccas portant, quia ventri ſemper adhærent.

Occurrit apud Martialem, Propertium, Lamprid. Orderic. Vital. lib. 8. p. 712. lib. 10. pag. 786. Aimoinum lib. 1. de Mirac. S. Bened. cap. 26. Ditmarum lib. 5. pag. 53. lib. 7. pag. 91. Guibertum de Vita ſua lib. 3. cap. 17. Matth. Paris pag. 117. 216. 236. Vide Briſſonium in Formul. pag. 647.

☞ Ne quis vero errandi locus præbeatur, obſervandum apud pleroſque Scriptores *Braccas*, quibus præcipue uſi ſunt Galli veteres, longe diverſas fuiſſe à femoralibus, ea ſcilicet veſtis ſpecie qua crura teguntur ; *Bracca* quippe ſagum erat ad inſtar tunicæ manicatum, à Græco fortean Βραχὺς, *Bracca* dictum, quod breve, & ad genua tantum uſque deſcenderet. Vide *Sagum.*

Bracare, *braccas inducere* ; *Debracare, bracas extrahere*, Ugutioni.

Braccarii, Braccarum confectores, apud Lamprid. in Alexandro Severo.

Bracale, & Bracarium, *Lumbare, à braccis.* Joann. de Janua, Gloſſ. Lat. Gall. *Bracale, Brayer.* [Acta SS. Junii tom. 3. pag. 661. B. in Miraculis B. Gerlandi : *Qui ob ipſam infirmitatem eidem Nicolao in femore & teſtibus Bracale impoſuit*, hoc eſt, faſciam herniæ coercendæ, Gall. *Bandage.*] Charta ſcripta an. 10. Edw. I. apud Guilielm. Prynneum tom. 3. Libertat. Eccleſ. Anglic. p. 1244. *Mittimus ad vos quandam cedulam... cujus tranſcriptum ... inventum fuit in Bracali L. quondam Principis Walliæ, &c.*

¶ Bracchæ. Concil. Tarracon. an. 1242. *Credentes autem hæreticorum erroribus ſolennem faciant pœnitentiam ... diſcalceati in Bracchis, &c.*

Bragæ. Charta an. 721. apud Puricellum in Monumentis Ambroſianæ Baſilicæ pag. 13. *Ut acceptet ipſe Urſus pro iſta donatione à Theoperto Cellerario S. Ambroſii camixiam unam, & Bragarum par unum, valentia ſolido uno, xemplare unum valens tremeſſibus duobus.* Ubi editor ad vocem *xemplare :* Quid hoc ſit, penitus ignoro. *Brages*, noſtris etiam. Ceremoniæ obſervatæ in Creatione Militum de Balneo, apud Edw. Biſſeum : *Le plus gentil Chevalier donnera à l'Eſcuier ſa chemiſe, un autre lui baillera ſes Brages, un tiers luy donnera un pourpoint.* Libellus MS. Catalanicus de Bataillia facienda : *Tot nuu & deſcals en Bragues. Brais* eadem notione dixit Bertrandus Clericus in Poëmate MS. de Girardo Viennenſi :

Chemiſes & Brais & robes à lor gré,
A ces donzels por amité donez.

BRACALÆ. Fridericus II. Imp. lib. 1. de Arte venandi cap. 53. *Super has vero duodecim pennas caudæ, ſunt & aliæ multo minores eis, deſubtus vero ſimiliter aliæ ſubalbidæ molliores & longiores illis quæ ſupraſtant ipſis duodecim, & hæ inferiores à quibuſdam dicuntur Bracalæ.* Lib. 2. cap. 19. *Plumæ quæ ſunt ſub majoribus pennis caudæ, quæ vocantur Bracalæ, ſunt denſæ, &c.* Adde cap. 24.

BRACALE, Bracare, Bracarium. Vide *Bracæ.*

¶ BRACATGE, Species grani, eadem, opinor, quæ infra *Brace.* Codex territorii Abbatiæ Piperacenſis Diœceſis S. Flori an. circiter 1090. fol. 25. *Bernardus de Chanac quando factus eſt Canonicus cum conſilio fratris ſui dedit duas vineas ad Chanac : unam operantur Fratres, & alia dat tertium ſextarium & unum de Bracatge & minam civade & unum prandium.*

¶ BRACCAGIUM, Quantum brachiis capi poteſt, Gall. *une Braſſée.* Cl. D. *Lancelot* in Adverſariis MSS. Hiſt. Dalphin. *Braccagium in taſchiis Domini Comitis.* Taſchiæ erant redditus qui non pecunia, ſed frumento & aliis fructibus ſolvi ſolebant.

BRACCO, Canis ſagax, indagator, vulgo *Brac*, Gallis. Vetus Gloſſar. *Liciſca, Bracco.* Lex Friſion. cap. 4. §. 3. *Bracconem parvum, quem Barmbraccum vocant.* Marculfus MS. laudatus à Lindenbrogio: *Latrat Bracco, ſed non ut canis.* Infra : *Non movet Bracco talem baronem, non latrat Bracco contra inſontem, &c.* Vide Form. 14. ex Baluzianis. Le Roman *d'Aubery* MS.

Maigre ot la teſte entor & environ,
Petite oreille com un gentil Bracon.

Dantes in Convivio amoris : *Si come nel Bracco ben' odorare, e nel veltro ben correre.* Arvernis, *Brachio*, urſi catulum ſonabat, ut auctor eſt Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 12. Vide Origines Francicas & Italicas V. Cl. Ægidii Menagii.

Bracetus, Brachetus, vulgo *Brachet.* Charta Henrici II. Regis Angl. tom. 2. Monaſtici Angl. pag. 283. *Concedo eis 2. leporarios & 4. Bracetos ad leporem capiendum.* Alibi pag. 184. *Quatuor Brachetos ad capiendum leporem & vulpem.* Jo. Villaneus lib. 12. cap. 8. *Braccheti, ſparvieri, & aſtori.* Le Roman *d'Amile* & *d'Amy* MS.

Là le menjevent Brachet & levrier.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Et li Brachet ont demené grant hu.

Le Roman *d'Alexandre* MS.

A un matin priſt Brachez & levriers.

¶ Brachettus, Idem qui *Bracetus.* Anonymus de Geſtis Manfredi & Conradi Regum apud Murator. to. 8. col. 607. *Jamjam omnino volens irruere denuo ſolicitus & attentus, ſicut leporarius quem te-*

net venator, ſolicitatur Bracchetis & excubiis nemoris laxatum fremebat. Inde

Braconarii, quibus Bracconum cura erat, in Charta laudata in v. *Putura. Brachers*, in Ordinatione Hoſpitii Regis an. 1285. [& in Conſtitutione domus regiæ ſub Henrico II. Reg. Angl. in lib. nig. Scaccarii, pag. 358.] *Braconiers*, in Poëmate, cui titulus, le Roman *de Garin*:

Braconier meſtre en fiſt li Rois Pepin,
Les chiens li baille, cil volentiers les priſt.

Le Roman *d'Aubery*:

La chaſcun avoit un Braconnier,
Et les eſpiés pour panre le fainglier.

Le Roman *du Renard* MS.

A tant eſtes vous Venors,
Et Braconiers, & Corneors, &c.

Jacobus Hemricurtius in Speculo Haſbanico pag. 7. *Et avoit Brakeniers, fakeniars, chiens, & oiſiaz à planteit.* Vide Monſtrelletum 3. vol. pag. 97. & Conſuetudin. Hannoniæ cap. 99. & 100.

¶ Braconerii, Iidem, in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 66. *Ingelbaudo Alberici armigero, Wauterio Braconerio.*

BRACE, Grani ſpecies, ex quo cereviſia conficitur. Gloſſæ MS. *Braces, unde fit cerviſia.* Eginhardus Epiſt. 23. *Volumus ut homines aliquos mittas, ... & ea quæ nobis ibi neceſſaria ſunt ad habendum, id eſt, farinam, Bracem, vinum, formatem, ... venire facias.* Epiſt. 37. *De illa annona, ſive ad farinam, ſive ad Bracem faciendam. ... nihil miſiſti.* Vita S. Columbani cap. 24. *Centum eſſe vini modios, frumenti ducentos, Bracis quoque centum.* Statuta Antiqua Corbeienſis Monaſterii lib. 1. cap. 7. *Meſſes vel prata colligendo, Braces faciendo.* Et mox: *Solvant... cenſum, ſive de annona ſive de Brace.* [MS. Folcuini ex Archivo S. Audomari: *Unuſquiſque parat de Brace mod.* 10. *de farina* 6. *pullos* 3. *ova* 20. Eadem aliquanto poſt repetuntur.] *Bracis* meminit præterea Plinius lib. 18. cap. 7. *Galliæ quoque ſuum genus farris dedere, quod illic Brace vocant, nos ſandalam, nitidiſſimi grani: & alia differentia eſt, quod fere quaternis libris, plus reddit panis, quam far aliud.* Sic enim legi in MSS. Codicibus, non *brance*, ut Editi præferunt, monet Turnebus lib. 30. Adv. cap. 18. [*Brais* in Charta Gallica anni 1282. ex Chartulario S. Vandregeſili to. 1. pag. 995. *Et por chen feire les devant dis Religieux ont otroyé à nos & à nos hers manans en ladite mazure, que nous & les devant. dis hoirs ſoion francs & quites de toute couſtume de marchandiſe appartenante as devant dis Religieux en la ville de Caudebec & en la Prevoſté, & porron avoir main mole à moudre noſtre gru & noſtre Brais en la dite maſure, ſe nos volons, ſans contredit deſdis Religieux, & ſeront francs & quites de caiage, &c.* In pleriſque Flandriæ locis *Brais* appellatur granum omne, quodcumque illud ſit, conficiendæ cerviſiæ deſtinatum & præparatum: quo ſenſu etiam accipitur in Chartulario SS. Trinit. Cadom. fol. 59. *Debet emere nummatam cereveſiæ, & ad bracinum operarii invenient vaſa & facient Brais, & in die quo ſiccant, erunt quieti ab alio opere.* Et apud Miræum Oper. Diplomat. to. 2. pag. 946. col. 1. *Unum medium de Brais ad domum Domini Salvage, & unum medium cerviſiæ, &c.* In Charta Willelmi de Croiſmara militis in Chartulario A. Monaſterii Gemmetic. *Quinque minas de Brais ad Natale Domini annuatim reddendas.*]

At cujus generis grani fuerit *Brace*, non omnino conſtat. Dalechampius ſiliginis, quam Galliæ Ruſtici *blance* hodie vocant, Allobroges *Blancheen*, Pinetus *ſpeltæ*, ſive olyræ ſpeciem eſſe putant.

Certe probabile eſt, ex *brace* confectam à Gallis veteribus *cereviſiam*, cum ii, ut auctor eſt Plinius loco citato, *frumento in potum reſoluto* uterentur: quod & infert lib. 22. cap. 25. extremo: atque hinc *Bracium*, *Braſina*, & aliarum hujuſmodi vocum, quæ labentibus ſæculis crebrius reperiuntur, ut cæterarum ab ea derivatarum, origo petenda.

☞ Armoricani, maxime Leonenſes *Braſet* appellant frumentum cum hordeo mixtum: hæc autem vox *Braſet* compoſita videtur ex *Bras*, Craſſus, & *eit*, Triticum, quaſi eſſet Craſſum frumentum, Gall. *Gros blé*; quod hordeo vel mixturæ non male congruit. Adde cereviſiam ex hordeo ſæpiſſime confici.

Bracium, Idem quod *Brace*. Papias: *Bracium, unde cereviſia fit. Triticeum Bracium*, in Bulla Cæleſtini PP. an. 1191. inter Privilegia Eccleſiæ Hamburg. pag. 194. Occurrit etiam in tom. 1. Monaſtici Anglic. pag. 823. & in Charta Ludovici Pii apud Doubletum pag. 740. & alia an. 892. pag. 793. ubi hæc habentur: *Pro* 360. *modiis Bracii ad ſiceram componendam.* Vide aliam Caroli C. apud Mabillonium tom. 4. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti pag. 119. [Codex MS. Irminonis Abb. San-German. fol. 45. col. 1. è Biblioth. ejuſdem monaſterii: *Habet farinarios* XXII. *qui reddunt inter totos* M CCCXC. *de viva annona, de Braciis* CLXXVII. *m.*]

¶ Bracia. Annal. Benedict. to. 3. pag. 174. n. 32. *Caſei penſæ centum ſexaginta ... ſalis modii centum, Braciæ viginti per modia duodecim, vini bis mille modii in potum quotidianum.*

Bracilum. Formula Vetus Andegav. 53. *Veſtimento tanto, in turis de ſoledus tantus, Bracilo de ſoledus tantus, &c.*

Bracius. Capitulare de Villis cap. 34. *Butirum, Bracios, cerviſias, medum, &c.* Adde c. 61.

Braciacum. Tabular. Priorat. Dominæ in Delphinatu fol. 119. *Et per meſſiones 4. focacias magnas & optimas, & 6. capones & de Braciaco 8. gerbas, & taſcham, & quartam partem vini, &c.* Alibi: *Et debet unam multonem veſtitum per meſſionem, de Braciaco unum ſextarium frumenti, & taſcham.*

¶ Braſia. Nova Gall. Chriſt. tom. 3. Inſtrum. col. 44. *Ultra Scaldum Braſiam ſuam ad aliud quærunt molere, quam ad duo molina S. Mariæ.*

¶ Braſgia, in Tabulario S. Bartholomæi Bethun. fol. 55. verſo: *In ſartis ſub Bethunia duos conceſſi modios tritici ... unum modium Braſgie, & unum modium cereviſiæ.*

¶ Braſcimum, in Tabulario Rothonenſi: *Annonarum, molendinorum, paſnagiorum, venationum, Braſcimorum*, hoc eſt, jurium in *Bracem*.

Braſium, Eadem notione. *Sextarius Braſii*, in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 136. *Tres menſuræ de Braſio*, ibid. pag. 665. Adde to. 2. pag. 42. Hariulfus lib. 4. Chronici Centulenſis c. 36.

Ruſticus hordea dat, multorum cætus avenam,
Plures dant Braſium, vinum plerique dederunt.

[Et in vet. Diplomate Parthenonis SS. Trinit. Cadom. necnon in Actis SS. Junii tom. 1. pag. 868. &c.]

Braſeum. *Braſeum molere*, in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 470. apud Matth. Paris pag. 647. in Vitis Abbatum S. Albani pag. 63. *De*

hordeis Braſeum facere, in Fleta lib. 2. cap. 73. §. 19. *Ciſtæ Braſeorum*, in Wichbild Magdeburgenſi art. 26. §. 19. [*Quarteria Braſei*, apud Rymer. tom. 5. pag. 12. & 68.] Quomodo autem *braſium* curari & moli debeat à polentariis, antequam ex eo conficiatur cerevifia, pluribus docet Iter Camerarii Scotici cap. 26.

¶ Bratium, apud Eccardum de Orig. Saxon. lib. 2. ex Chron. Florentii Epiſc. col. 59. *Habuit in redditibus magnæ menſuræ iſtius patriæ centum & triginta ſex moldia tritici & ſiliginis, & centum & quadraginta moldia avenæ, & octoginta moldia Bratii.*

¶ Bres, *Unam minam de Bres molutam*, in Tabular. B. M. de Bono Nuntio Rotomag.

¶ Braisis, in Polyptych. Fiſcanenſi an. 1235. *Reddit duo quarteria Braiſis.*

¶ Brasum, in Chartulario SS. Trinit. Cadom. fol. 19. *Decimam Braſi.*

¶ Braysium, in Chartulario S. Vandregeſili to. 1. pag. 667. ex Charta anni 1269.

¶ Brassare, in antiquis Conſuetud. villæ Haſprenſis apud Marten. Collect. Ampliſſ. to. 1. col. 894.

Braciare, Cereviſiam conficere, Gall. *Braſſer.* [in Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 49. Et apud Miræum to. 1. pag. 63. col. 1.]

Brasiare, in Legibus Burgorum Scoticor. cap. 39. & 69. & apud Matth. Paris an. 1258.

Braxare, apud Cæſarium Eyſterbach. lib. 8. cap. 62. & lib. 10. cap. 31. [& Leibnit. to. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 402. ex Chronico S. Michaelis in Hildesheim, & in Epiſt. obſcurorum virorum.]

Praxare, in Charta Friderici II. Imper. an. 1230. pro privilegiis urbis Ratiſponenſis in Metropoli Saliſburgenſi tom. 1. pag. 240. B.

Brassicare, in Charta Adalberonis Epiſcopi Metenſis an. 1059. apud Meuriſſium pag. 364. Vide *Scrutum.*

¶ Bratsare, in Cod. MS. Irminonis Abb. San-German. fol. 72. *Bratſaverint modium 1. de avena.*

Braciator, Cereviſiæ confector, *Braſſeur*, apud Thomam Walſingham. pag. 386. & in to. 2. Monaſtici Anglic. pag. 275. *Magiſtri qui cerviſiam bonam facere debent*, in Capitulari de Villis cap. 61.

Brasiator, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ cap. 6. in Legibus Burgor. Scotior. cap. 72. 130. & in Itinere Camerarii Scotici c. 10.

¶ Brasserius, Adminiſter in Monaſteriis, is, opinor, qui præerat *Braſſeriæ*. Lobinellus Hiſt. Pariſ. to. 1. pag. 485. B. *Humbertus de Balma Camerarius, Andreas Baudet Infirmarius, Jacobus Piſcatoris Braſſerius.*

¶ Braxator, apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 482. ex Buſchio de Reformatione Monaſteriorum; & apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 212. ex Chron. *Zantfliet.*

Braxionarius, apud Joannem à Leydis lib. 21. Chron. Belg. cap. 11. & 12.

Brasiatrix, Confectrix cereviſiæ, in Legibus Burgorum Scoticor. cap. 39. & 69. quæ

Braxatrix, apud Cæſarium Eyſterbach. lib. 8. cap. 62. Ex quibus obſervare eſt in Scotia & Germania *Braciatoriam* artem mulierum proprie fuiſſe: *une Braſſereſſe de miel*, in Chronico Flandriæ cap. 72. Ita etiam Britton. in Legib. Anglic. pag. 76. 77. quaſi mulierum duntaxat *braſſandi*, ſeu cereviſiam conficiendi ars fuerit.

Bracenses Negotiatores, apud Bercarium in Hiſt. Epiſcopor. Virdunenſium n. 15.

Bracina, Locus ſeu ædes, ubi cereviſia conficitur. Statuta Fratrum Hoſpitalariorum in to. 2. Monaſtici Anglic. pag. 371. & 378. *Ne quis Fratrum piſtrinum vel Bracinam aliquo ingredi modo præſumat, niſi Frater cui cura committitur, qui cum ingreſſus fuerit, pani & cereviſiæ non appropinquet.*

Bracena, in Chron. S. Trudonis lib. 9. pag. 459. & 473. to. 7. Spicil. Acher.

Bracinum, apud Will. Thorn. an. 1267. & in to. 1. Monaſt. Angl. pag. 815. *Domus Braſinii ſeu Pandoxatricis*, in lib. *Juſtice of peace* pag. 161. [Occurrit etiam in Chartulario SS. Trinit. Cadom. fol. 59.]

Brachinum, Ingulfo pag. 888. *Fecit etiam novum Brachinum, & novum piſtrinum.* Occurrit præterea pag. 898.

Bracinium. Charta Thomæ Regis Manniæ an. 1055. *Cum piſcariis, Braciniis, conſuetudinibus, & vertenariis.*

Brascina, in to. 2. Monaſtici Anglic. p. 1042.

¶ Braxatoria Domus, in Cod. MS. Eccleſiæ Colonienſis ex Bibliotheca Cathedralis Atrebat.

Braxatorium, in Chronico Afflighemenſi pag. 612. [apud Acherium Spicil. to. 10. & in Chronico Bonæ Spei pag. 468. necnon apud Leibnit. to. 2. Script. Brunſvic. pag. 472.

Braxina, apud Joannem Hocſemium in Hugone de Cabilone Epiſcopo Leodienſi cap. 23.

¶ Braciaria, in Charta anni 1032. & altera anni 1048. ex Archivo S. Victoris Maſſil.

Braciatorium, apud Magiſtrum in Regula c. 12. §. 3. [Acta SS. Benedictin. ſec. 4. part. 1. pag. 262. in Vita Eigilis Abbatis.]

¶ Bracitorium, in MS. Folquini ex Archivo S. Audomari.

Braciarium, in Libello ſupplici Monachorum porrecto Carolo M. §. 16. apud Browerum lib. 3. Antiq. Fuld. pag. 214. [& in Actis SS. Benedict. ſec. 4. part. 1. pag. 262.]

Bracionarium, in Gloſſ. Ælfrici, Mealðhuſ, i. domus braſiii.

Brasseria, noſtris vulgo *Braſſerie*, apud Matth. Paris an. 1258. & in Vitis Abbatum S. Albani.

¶ Brasserium, apud *La Faille* to. 1. Annal. Toloſ. Inſtrum. pag. 17. ex Saiſimento Comit. Toloſæ an. 1271.

¶ Braxatura Leibnit. Script. Brunſvic. to. 2. pag. 445. ex Berntenii Chronico.

1. BRACELLUS, [Placentæ ſpecies.] Veteres Conſuetudines Floriacenſis Cœnobii cap. 2. *Ad prandium debemus habere tria fercula, 1. ova farſa, 2. piſces, 3. ſepias & porrettam ab hortulano, & piſtrinario Bracellos.* [Et in libro, cui titulus: *Modus loquendi per ſigna*, ex iiſd. Conſuetud. *Pro ſigno Bracellorum. Generali ſigno præmiſſo, adde ut de duobus brachiis facias unum ponendo ſuper aliud.* Literæ Gerardi Præpoſiti S. Audomari an. 1180. è Tabulario Audomar. *Capellanum Comitis de Ruhoc, Canonicum conſtituimus, & conceſſimus etiam ipſi omnes obventiones . . . Bracellos qui ad talliam non pertinent.*] Vide *Brachiolum.*

¶ 2. BRACELLUS, Armilla, brachiale, noſtris *Braſſelet.* Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 326. col. 1. *Item, quatuor paria gantarum de ferro ſine Bracellis . . . Item, quatuor paria de gantis cum Bracellis.*

¶ BRACENA, Bracenses. Vide in *Bracæ.*

BRACETUS. Vide *Bracco.*

BRACEUM, *Vadum, & dicitur à Brachys, quod eſt breve.* Jo. de Janua. Græci Βραχέα vocant, quæ Latini *Brevia.* Virgilius: *In Brevia & ſyrtes.*

¶ BRACHÆ. Vide *Bracæ*.

BRACHARIA. Charta Heccardi Comitis Auguſtod. apud Perardum in Burgundicis : *Et dardo baucale* 1. *& Bracharia aurea una, cum ſella meliora, & ſugios* 4. Ubi forte legendum *bacchariæ*. Vide *Brachiale* 2. & *Bracæ*.

¶ BRACHELLUS, Idem, ut videtur, quod *Bracellus* 1. Litteræ Th. Decani Eccleſiæ S. Audomari an. 1270. è Tabulario ejuſdem Ecelefiæ : *Teneantur procurare anniverſarium . . . ſub diſtributione unius Brachelli prout conſuetum eſt fieri in Eccleſia S. Audomari.*

BRACHERIA, Bracca linea, noſtris *Caleçon*. Capitulum gener. an. 1506. S. Victoris Maſſil. *Nec portet caligas alicujus coloris quam albas aut nigras & cum Bracheria ſive Brayetta non larga, ſed ſtricta juxta morem antiquum.*

BRACHERIOLUM, Cingulum ſeu faſcia inguinalis : vox deducta à *Brak*, ruptura, voce Longobardica, unde *Brakea*, rupturæ vinculum, inquit Henſchenius. Sed malim à *Brachis* ſeu *Braccis* etymon accerſere, quod intra *Braccas* apponatur, vel eo loci ubi *Braccæ* conſtringuntur ; nos vulgo *Braiers* appellamus ejuſmodi faſcias. Vita B. Juſtinæ de Aretio n. 6. *Sic tumore magno in teſticulis gravabatur, quod ſine Bracheriolo manere non poterat.*

¶ BRACHERIUM, Brachii armatura, Gall. *Braſſar*. Hiſt. Delphin. to. 2. pag. 278. *Item, ſolvit pro gamberiis, coſſalis, Bracheriis pro ante & retro, & guantis lattunatis &c.*

¶ BRACHETUS. Vide *Bracco*.

BRACHIALE, Manica, pars illa veſtis ſeu tunicæ quæ ab humero uſque ad manum brachia operit : vulgo, *Manche*. Eckeardus junior de Caſib. S. Galli cap. 14. *Capitium capiti imponens, Bracchialeque rocci ſuper caput revolvens.*

Brachiale, Brachialis, Idem quod *Dextrale*, ſeu *armilla*, ornamentum ſcilicet brachiorum, largioris ſegmenti inſtar, auro gemmiſque diſtinctum. Papias : *Dextralia, Brachialia, genus ornamenti commune viris & feminis : ante manicas portantur, & junguntur cum clavo.* Joannes de Janua : *Brachiale, torques in brachio, ſive brachii quoddam ornamentum, quod & dextrocherium.* Lexicon Græc. MS. Regium Cod. 2062. Βραχιάλια, ἃ παρ' ἡμῖν χλιδόνες καλοῦνται. Gloſſ. Latino Græc. χλάνιον, ἤτοι βραχιάλιον γυναικὸς, *hæc Veriola*. Gloſſæ Græc. MSS. Regiæ Cod. 1673. Χλιδῶνα, κόσμον περὶ τὸν τράχηλον, ἢ βραχιῶνα, ὃ καλεῖται βραχιόλη. Sunt autem proprie brachialia, *circuli ex auro quibus brachia artantur*, ut ait Tertullianus lib. de Muliebri habitu. Vopiſcus in Aureliano de Militib. *Torquem, Brachialem, annulum apponat.* Trebellius Pollio in Claudio : *Brachialem unum unciarum ſeptem.* Epiſtola Concilii Aquileienſis ad Valentinianum & Theod. Impp. de Gothis : *Qui etiam torquem, ut aſſeritur, & Brachialem impietate Gothica profanatus, more indutus gentilium, auſus ſit in proſpectum exercitus prodire Romani.* Vigilius Tapſenſis lib. 2. contra Palladium : *Qui etiam torque, ut aſſeritur, & Brachiali impietate Gothica prophanatus, more indutus gentilium, auſus ſit in proſpectum exercitus prodire Romani.* Arculfus de Locis SS. *Brachialia, dextroceria, murenæ, monilia, &c.* Quod vero *brachialia* Arculfus, *ſuperbrachia* vocat Antoninus Monachus in Itinerario Hieroſ. *Pendent ſuperbrachia, dextrochiria, monilia & annuli, &c.* Flodoardus lib. 2. Hiſt. Rem. cap. 6. *Turrim quoque auream . . . ſuper altare poſuit S. Mariæ, & patenas* 3. *ac Brachiale aureum.* De Brachialibus & armillis conſule quæ adnotavimus ad Alexiadem, quibus addendum quod habet Pachymeres lib. 8. cap. 12. ubi inter veſtes Imperatorias, ſeu Imperii ſymbola, recenſet χειρίδας ἐμμαργάρους κοκκίνας. Vide præterea Olaum Borrichium lib. de Variis linguæ Lat. ætatib. pag. 52.

BRACHIALIUM, Propugnaculum, vulgo *Braye*, unde *Fauſſe-braye* : βραχιόλιον, Theodoſio Monacho in Epiſt. de Excidio Syracuſarum, apud Rocchum Pirrum in Epiſcopis Syracuſanis, & aliis Byzantinis Scriptoribus uti pluribus diximus ad Alexiadem. Paulus Diac. lib. 19. Hiſtor. Miſc. *A Brachialio Aureæ portæ, uſque ad Cyclobium.* Ubi Theophanes pag. 294. ἀπὸ βραχιολίου τῆς χρυσῆς πόρτης, &c. quo loco *Aureæ portæ armillam*, perperam vertit Interpres. [Vide *Braca*.]

¶ 1. BRACHIATA, Orgyia, ſenum pedum menſura, Gall. *Braſſe*, Hiſp. *Braçada*. Charta Petri *de Roteys* Vicarii Toloſ. ad Bajulos de conditione materiæ an. 1272. in lib. MS. Conſuetud. & Privileg. ejuſdem urbis fol. 27. è Bibl. D. *de Crozat* : *Et quod per cariones de cor de* IV. *Brachiatis . . . habeant medium pedem de amplo & unum durnum de ſpiſſo . . . Quod peytrales de cor & de abiete de* VI. *Brachiatis & de* V. *& de* IV. *quod illas habeant infra trancos &c. Et quod filæ de cor & de abiete de* VI. *Brachiatis, &c.*

2. BRACHIATA, Branchiata, Menſuræ agrariæ ſpecies, ex Gallico *Braſſée*. Charta Philippi Regis Francor. ann. 1309. in ejuſdem 2. Regeſto num. 75. ex Tabulario Regio : *Item ſexdecim Brachiatas vallati ſeu foſſati dicti caſtri, in quo ſunt tres domus ædificatæ.* Alia ejuſdem Regis in Regeſto 9. Ch. 11. *Quoddam iter ſituatum inter duas vineas, . . . quod iter continet in longitudine quater viginti & decem Branchiatas vel circa, & in latitudine 6. pedes, &c.* In alia ejuſdem anni ibib. Ch. 31. habetur *Brachiata*. Vide *Brachium*.

¶ 3. BRACHIATA Actorum, An Charta menſuræ unius cubitus ſeu brachii ? Edictum Philippi Pulcri an. 1303. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 397. *Item, quod Notarii curiæ Tholoſe ſcribant acta bene & fideliter, & quod non detur eis, pro Brachiata Actorum, niſi ſecundum formam per Statuta regia noviter edita, ordinatam.* Quæ ut manifeſtiora fiant addere placet Edictum ejuſdem Regis an. 1302. ibid. pag. 364. *Volumus quod præfati Notarii . . . & alii Notarii ſeu ſcriptores in noſtris officiis conſtituti accipiant ſalarium moderatum, videlicet de tribus lineis unum denarium, & de quatuor lineis uſque ad ſex, duos denarios uſualis monetæ, & non amplius. Et ſi ſcripta excedant ſex lineas, recipient pro tribus unum denarium, ſicut dictum eſt. Et debet eſſe linea in longitudine unius palme, & continere ſeptuaginta literas ad minus, & ſi plus protendatur linea plus poterit Notarius recipere, ſecundum longitudinem carte vel inſtrumenti venditionem, aut alios contractus perpetuos continentis, videlicet de duabus lineis unum denarium.*

BRACHIATUS, *Magna habens brachia* ; Ugutioni.

1. BRACHILE, Idem quod *Brachiale*. Lex Salica tit. 29. §. 37. *Si quis mulieri Brachile furaverit.* S. Audoënus in Vita S. Eligii lib. 1. cap. 10. *Quotiens Brachile aureum, pungam quoque auro gemmiſque comptam ſibi ſubripuit, tantum ut miſeris ſuccurreret.*

¶ 2. BRACHILE, *Lineum quo femoralia ſuccinguntur.* Spicil. Fontanel. MS. pag. 232. Papias vero MS. *Brachile, quod ſuccintorium ſive redimiculum dicimus, quod nunc non brachiorum, ſed renum ſit cin-*

gulum. S. Wilhelmi Conſtitut. Hirſaug. lib. 1. cap. 44. *Si priuſquam ſonitum audierit, caligam unam exuerit, vel ſaltem Brachile femoralibus inſeruerit, hoc peragere non deſiſtit; ſicque ſi forte tres illas Orationes mane faciendas neglexerit, non illi imputandum erit.* Vide *Brachiolineum* & *Bracile.*

BRACHINUM. Vide in *Brace.*

BRACHIOLÆ, Italis *Braccioli.* Rollandinus in Chronico lib. 9. cap. 2. *Et vidit filius Carrocium Paduæ putridum & deforme, diruptum, & deſpectum, & inutile, & confractum; & ait: Pater, ecce nunc, Pater & Domine, quale hîc ædificium video! Si hos radios inſpicio, ſive rotas, ſi noto Brachiolas, ſi conſidero artemonem, plauſtri videtur habere ſpeciem, &c.*

BRACHIOLINEUM, Bracca linea, nobis *Caleçon.* Udalricus lib. 3. Conſuet. Clun. cap. 11. ubi de veſtibus Monachicis, recenſet *Brachiolineum, quo femoralia ſuccinguntur.*

¶ BRACHIOLOGIA, *Brevis dictio.* Gloſſar. vet. San-German. n. 501. Vox Græca à Βραχὺς & λόγος.

BRACHIOLUM. Chronicon Abb. S. Trudonis lib. 13. pag. 510. *Quatuor diebus Nativitatis Domini, Paſchæ & Pentecoſtes* habebant Fratres *ad prandium duas portiones piſcis, ... & ad cœnam prima die placentam cum Brachiolo, minorem tamen quam in diebus Rogationum.* Vide *Bracellus* 1.

Brachiolum in equis, apud Vegetium lib. 4. Art. veterin. cap. 1. & 2.

BRACHIONARIUM, ψέλιον ἀνδρὸς, in Gloſſ. Gr. Lat. Vide *Brachile* 1.

¶ BRACHIROLUM, Faſcia continendæ ilium procidentiæ, Gall. *Bandage.* Acta SS. Aprilis tom. 2. p. 828. in Miraculis B. Simonis Erem. Auguſtin. *Juraverunt quod Curſius eorum filius, qui eſt ætatis quatuor ann. ortus fuit crepatus, & ſic ſtetit uſque ad menſem Januarii vel Februarii proxime præteriti, portando continuo unum Brachirolum.* Vide *Bracheriolum.*

¶ BRACHIS, *Operimentum tibiarum,* ut refertur ex Gloſſis MSS. in *Sarabara* poſt vocem *Saraballa.* Vide *Bracæ.*

1. BRACHIUM, Menſuræ ſpecies, cubitus. Charta Henrici Imp. an. 1081. apud Ughellum tom. 3. pag. 420. *Nec donum in prædictis terminis uſque ad 36. Brachia interdici permittemus. Unum Brachium candelæ,* in Epiſt. Honorii III. PP. apud eumdem Ughellum tom. 4. pag. 1301. Bulla Nicolai IV. PP. an. 3. de cenſibus Eccleſiarum in Regno, & Campania & maritima: *In Epiſcopatu Anagnienſi Epiſcopus ipſe in unoquoque feſto coronationis D. Papæ debet 60. Brachia panni, & 200. ſcutellas, &c. 20. ſol.* Occurrit ibi pluries.

Brachium S. Georgii, Boſphorus, ſeu Fretum Helleſpontiacum, ſic dictum à Templo S. Georgii extra urbem Conſtantinopolitanam, quod ad littus iſtius freti exſtructum erat. Vide Tyrium lib. 2. cap. 8. lib. 20. cap. 24. interdum pro ipſa Propontide uſurpatur, ut apud Villharduinum num. 65. & 162. ubi Abydenum caſtrum Brachio S. Georgii adjacuiſſe dicitur. Monachus ſancti Mariani Altiſiod. *Veneti per medios fluctus ſtrictioris maris, quod Boſporus, vel Brachium S. Georgii dicitur, intrepide navigant.* Conradus Uſperg. *Uſque ad paludem ſive ſinum maris, qui Brachium S. Georgii dicitur, devaſtantes.* Jacobus de Vitriaco: *Helleſpontus, qui hodie Brachium S. Georgii dicitur.* Vide Leunclavium in Pand. Turc. n. 128.

Brachium Fluviale, apud Aimoinum lib. 3. Hiſt. Francor. cap. 62. *Un bras d'eau: Per ripam Brachii Fluvialis, quo civitas cingitur, ambulavit. Brachium marinum,* apud Matth. Paris pag. 460. [*Brachium mari:* apud Acher. Spicil. to. 8. p. 645.]

Brachium in Collum Ponere, in ſignum ſuſceptæ ſervitutis. Chartæ Parenſales form. 26. *Sed dum ipſos ſolidos minime habui unde tranſſolvere debeam, ſic mihi aptificavit, ut Brachium in collum poſui, & per comam capitis mei coram præſentibus hominibus tradere feci, in ea ratione, ut interim quod ipſos ſolidos veſtros reddere potuero, & ſervitium veſtrum & operam, qualemcunque vos vel juniores veſtri injunxeritis, facere & adimplere debeam, &c.*

Ad Brachia, *Ad Brachia,* clamabatur in prælio: quia cum Milites ſeu equites cataphracti armis undique corpus tectum ac munitum haberent, telis, haſtis, ac enſibus impervii erant, niſi qua caput humeris connectebatur, aut per *ocularia* caſſidum, aut etiam cum brachia erigerent ad vibrandos ictus, & ſurſum enſes attollerent: tum enim captata hujuſmodi occaſione, brevioribus enſibus ac verutis latera perfodiebantur: vel denique in id potiſſimum artem impendebant ſuam, ut captatis brachiis hoſtes de equis dejicerent: cum lapſi rurſum ſe ſe erigere ob grave armorum pondus non valerent. Ob duplicem igitur hanc cauſam in prælio vulgo inclamabatur, *Ad brachia.* Guillelmus de Nangiaco in Geſtis S. Ludovici Regis Francor. pag. 381. *Et quia tantis armorum utenſilibus armari non conſueverant, idcirco minus agiles & ruinæ promptiores concuſſi cum impetu extiterunt: quod ut Francis animadverſum eſt, communiter acclamantes, Ad Brachia, Ad Brachia, per humeros eos cum manibus rapientes, ab equis ad terram præcipites impellebant.* Idem Scriptor pag. 377. *Et cum denſitas armorum, quibus hoſtes erant munitiſſimi, ictus Francorum vibratos in aëre repelleret, Franci mucronibus gracilibus & acutis ſub humeris ipſorum, ubi inermis patebat aditus, dum levarent brachia transforantes, per latebras viſcerum gladios ſcapulo tenus immergebant.* Deſcriptio victoriæ obtentæ per Carolum Regem Siciliæ: *Sed noſtri Gallici velut ſe agiliter infigentes, ... ex brevibus ſpathis ſuis eorum latera perfodiebant, ut vitam demerent corde tacto.* Hinc ipſe Carolus, dum milites ſuos hortaretur, clamabat: *Punctim infigite, milites Chriſti, punctim transfigite.* Will. Brito lib. 11. Philippid.

. . . . Cultris ſubularibus alter
Scrutatur thorace vias.

Infra:

. . . . Nunc corpora forti
Prenſa manu, quando ſpatium non invenit ictus,
Hunniſonis depellit equis, nunc juxta peremptis.
Viva coacervans aliena tabe volutat.
Nunc multos lapſis, & ferri pondere preſſis,
Inque ipſo lapſu fracto quandoque cerebro,
Aut collo, aut coſtis, vita ſine vulnere privat.

Brachium Regis Invocare, noſtris, *Invoquer le bras ſeculier.* [Σαρκὸς δεξιὰ, Βασιλέως δεξιὰ, apud Epiphanium Hæreſi 73. n. 23.] Vitalis Oſcenſis Epiſcopus apud Blancam pag. 728. *In villis Infancionum vel Eccleſiæ, ſi propter debilitatem Curiæ, Brachium domini Regis vel Major domus ejus, vel cujuſcunque Officialis, ad exigendas pœnas hujuſmodi invocetur: ipſe cujus eſt brachium invocatum, tenetur compulſionem & auxilium impartiri.* Veteres Chartæ apud Seldenum ad Eadmerum p. 168. & in Monaſtico Anglic. tom. 3. pag. 259. 308. *Et ſi Epiſcopi judicio ſtare noluerit, ſi opus fuerit, ad vindicandum fortitudo & juſtitia Regis vel Vicecomes adhibeatur.* Huc pertinent Leges Edwardi Confeſſ. c. 3. *Quod ſi aliquis ei foriſfecerit, Epiſcopus inde juſtitiam faciat. Verumtamen ſi quis arrogans pro Epiſcopi ju-*

-ſtitia emendare noluerit, Epiſcopus Regi notum faciat: Rex autem conſtringat malefactorem ut emendet cui forisfecit, ſcilicet primum Epiſcopo, deinde ſibi; & ſic erunt duo gladii, & gladius gladium juvabit.* [Charta Abbatis S. Cornelii Indenſis, qua vendit Guidoni Comiti Flandriæ oppidum Rothnacenſe, apud Miræum tom. 2. pag. 1009. col. 2: *Per ſe vel per alium tantum capiant vel capi faciant ſua auctoritate, invocato etiam, ſi voluerint, Brachio ſeculari.* Rymer. tom. 9. pag. 61. col. 1. *Per cenſuras Eccleſiæ, una cum invocatione Brachii ſæcularis.*] Vide Gregorium Mag. lib. 7. Indict. 1. Epiſt. 20.

Brachia, Ordines regni, quos vulgo *Status* dicimus. Leges Aragonum, apud Blancam p. 771. *Quod per nos & ſucceſſores noſtros eligantur 4. perſonæ idoneæ, una videlicet de quolibet Brachio, &c.*

¶ 2. BRACHIUM Capellæ, Latus, Gall. *Colateral.* Teſtament. Rotherami Eborac. Epiſc. an. 1498. in Lib. nig. Scaccarii p. 668. *Volo quod caro mea, corpus meum putridum ſepeliatur in Brachio boriali capellæ S. Mariæ in eccleſia mea Eboracenſi, ubi feci tumulum marmoreum.*

¶ BRACHUS, Canis, idem qui *Bracco*, quod vide. Locus eſt in voce *Canis*, ad lin. *Canes ſegutios.*

¶ BRACIA, Braciare, Braciaria, &c. Vide in *Brace.*

¶ BRACIARA, Menſuræ agrariæ ſpecies, quantum ſcilicet brachia extendi poſſunt, Gall. *Braſſée.* Charta an. 1033. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *In Ornione caſtello habet ipſa eccleſia tres Braciaras de terra arrabili.* Vide *Brachiata* 2.

BRACIATUS. Bernardus Monachus in Conſuetudinibus Cluniacenſibus MSS. cap. 8. de Granatario: *In omnibus præcipuis feſtis facit fieri Braciatos, & quiſque habet unum cum pane ſuo.* Placentulæ forte, vel panes in prunis excocti, ſeu *en la braiſe.*

BRACILE, Caſſiano lib. 1. de veſte Monach. c. 6. quem exſcripſit Iſidorus lib. 19. Orig. cap. 33. *Eſt rediniculum ſive ſuccinctorium, quod dividens per cervicem & à lateribus colli diviſum (demiſſum) utrarumque alarum ſinum ambit, atque hinc inde ſuccingit, ut conſtringens latitudinem veſtiat corpus, atque conjungendo componat. Hoc vulgo Bracile, quaſi braciale vocant, quamvis nunc non brachiorum, ſed renum ſit cingulum.* In Regula S. Benedicti cap. 55. *Bracile* recenſetur in ſupellectili, & inter veſtes Monachorum: ſed quæ illa ſit, non conſentiunt Benedictini. Menardus zonam eſſe putat: cui aſſentitur Bobolenus in Vita S. Germani Abb. & Mart. n. 15. *Cingulum, quod vulgo Bracile vocatur, invenit.* Potior tamen eorum videtur ſententia, qui non tam zonam, quam renum cingulum ac *ſuccinctorium* eſſe volunt, proindeque *Bracile*, non à brachiis, ſed à *braccis* nuncupatum, ita ut braccarum in vicem fuerit, dictumque *Bracile*, quaſi *braca*, aut *bracca*, brevior & levior, quomodo Monachi ſub tunica deferunt. Joan. de Janua: *Bracile, à braccæ, arum, lumbare. Bracile etiam dicitur cingulum renum.* Atque ita S. Hildegardis *Brachile*, ſive, ut legit, *Brachiale* manifeſte diſtinguit à zona, *qua*, inquit, *ſuper tunicam cingebantur Monachi, ut illa deflueret*; cum *Bracile ad cutem eſſet, à quo caligæ dependebant.* Quod etiam firmatur ex Hiſt. Albigen. Monachi Vallis Sarn. c. 72. etſi de Monachis ſermo non ſit: *Sed cum flecteret genua ante altare, Brachile ejus à quo dependebant caligæ ferreæ, ruptum eſt medium.* A Brachili igitur dependebant caligæ, uti habet S. Hildegardis. Neque huic ſententiæ adverſatur Magiſter in Regula c. 11. qui Monachum *Bracili* uti in nocte vetat, *ne dum ſe regirat per ſomnum oppreſſus exiens per thecam mucro cultelli, carni ejus ſigatur*, quam ſcilicet in pera defert, cum Bracili indutus eſt: *in die* vero Bracili cingi ſtatuit, *dicente* de S. Joanne Scriptura, *Et circa lumbos erat cinctus zona pellicea*: quo quidem loco zona pellicea intelligitur ſuccinctorium largius, quo inferiora corporis tegebantur. Fibula porro annectebatur bracile. Vetus Charta plenariæ ſecuritatis ſub Juſtiniano exarata apud Briſſon. lib. 6. Formul. pag. 647. *Hoc eſt, cocleares num. 7. ſcotella una, fibula de Bracile, &c.* Neſcio an huc pertineat quod legitur in Kerone: *Bracile, prualhac.* [Vide *Brachile* 1.]

Bracile. Fredegarius Scholaſticus in Epit. cap. 59. *Tunc Chrodini conſilio nutritum ſuum... Gogonem Majorem domus eligunt. In craſtino primus ad ejus manſionem perrexit Chrodinus, ad miniſterium Bracile Gogoni in collo tenens.* An idem quod *Brachiale*? vel an zona, ſeu cingulum, magiſtratus ſymbolum?

¶ Bracile, Manica, qua coqui vel miniſtri menſæ tegunt brachia, ne veſtes ſordibus inficiantur. Guidonis Diſcipl. Farfenſis cap. 16. *Hebdomadarius coquinæ poteſt miniſtrare cum pelliculo ſine manicis, vel cum manicis ſi deſuper induerit Bracile.*

¶ BRACILUM, Bracina, Bracinium. Vide *Brace.*

BRACIOLUM Aquæ, Gallis *Bras d'Eau.* Charta Caroli Mag. apud Perardum: *A termino Bracioli Aquæ, vocabulo Orba.* Vide *Brachium* 1.

BRACIS, *Inferior pars circuli*, Joanni de Janua.

¶ BRACITORIUM, Bracius. Vide *Brace.*

BRACONAGIUM. Vide Brodæum in Conſuetud. Pariſ. tom. 1. pag. 198.

¶ BRACONARII, Braconerii. Vide *Bracco.*

¶ BRACRIUM, Faſcia continendis iliis, Gall. *Bandage, Brayer.* Acta SS. Maii tom. 5. pag. 190. in Miraculis S. Bobonis: *Filius apertus ab utroque latere.... Dei gratia ſtatim liberatus eſt, dimiſit Bracrium ante altare appenſum.* Vide *Bracheriolum.*

BRACTAMENTUM, Humor, ex Græc. Βρέχειν. Fulgentius de Virgiliana continentia: *Nam ecce ad me etiam ipſe Aſcræi fontis Bractamento ſaturior advenit.* Vide Salmaſium ad Vopiſcum.

BRACTEATOR, Bratteator, Bractearius, Bractearum confector, apud Jul. Firmic. lib. 4. cap. 15. lib. 8. cap. 16. 19. qui *Bractearius* in veteri Gloſſ. dicitur, & πεταλοποιός. Sic enim legendum p. 273. pro *Bracharius.* Gloſſ. Lat. Gr. *Brattea*, πέταλον. Gloſſ. Gr. Lat. Πέταλον, *bratteum, lamina*: ſic in Cod. MS. pro *blatteum.* Mox: Πεταλουργὸς, *blattearius*, ubi perinde legendum *brattearius.* Nam *bratteum* & *bracteum* dicebant, ut obſervatum à Salmaſio, quem conſule ad Hiſt. Aug. *Bractearii*, id eſt, μεταλλουργοὶ, in leg. 1. Cod. de Excuſ. artif. lib. 10. Fortunatus lib. 8. Poëm. 4.

Bracte gemmatam cycladem fila catenant.

BRACUS, Vallis. Chronicon Fontanellenſe cap. 6. *Et per loca deſignata, hoc eſt, de uno latere Bracus, ſive vallis, quæ dicitur Dirginis.* Infra: *Ad Caſtellum luporum, qui ſuper illum Bracum Dirginis, &c.* De variis apud Theutones *Brak* vocis notionibus multa congerit Bollandus ad 21. Febr. p. 251.

¶ BRADELLÆ, Sedes quibus in eccleſiis utuntur mulieres. Acta Eccl. Mediolan. tom. 1. pag. 126 *Ut & eccleſiarum nitori conſulatur, & ſtrepitibus & rixis, quæ ex ſedium muliebrium, quas Bradellas vocant, in eccleſiis collocatarum ſitu exiſtere ſæpe ſolent, occurratur, &c.* Harum forma ſic deſcribitur ibid. pag. 585. *Aſſeres igitur ſeu trabes parvulæ querneæ tres, craſſitudine unciarum quinque, longitudine cubitorum trium & unciarum ſexdecim, altitudine uncia-*

rum octo, in eccleſiæ ſolo rectæ ſuppoſitæ, tribuſque circiter cubitis ſingulæ inter ſe disjunctæ; tabulis ſectilibus totidem, cujuſmodi generis ſint, iiſque ſingulis latitudine unciarum octo, æquali inter ſe ſpatio diſtantibus conſtratæ, una ſcilicet in medio, reliquæ duæ in extremitatibus, &c. In Cæremoniali monaſtico ad uſum Congregat. S. Mauri p. 591. *Bradella* ſumitur pro ſcabello altaris, Gall. *Marchepied.*

BRADIFONUS, Βραδύφωνος, Moyſes dicitur apud Ethelwerdum lib. 4. c. 9.

Bradifonus Domino Moyſes ſacrarat amore.

BRADIUM. Vide *Braida*, Campus. [Alia notione ſumitur, ſcil. pro *Præmium, munus*, palma, in vet. Gloſſario San-German. MS. num. 501. Sed mendum pro *Brabium*, vel *Bravium.*]

BRADO. Tabularium Priorat. de Domina in Delphinatu fol. 110. *Et 4. pulzinos, & 2. focacias, & 2. membra, & 1. Bradonem, & 3. panes, &c.* Forte pro *fladonem.* Vide in voce *Flantones.* [Retinendum eſſe *Bradonem* ſuadent Iſid. qui habet in Gloſſis: *Cartilagini, lardo Bradone*; & Chartular. S. Crucis Quemperleg. ubi ſic: *Samam vini & duodecim formellas, vel unum lardi Bradonem pro ea det monachis.* Hoc eſt, ſi bene conjicio, Petaſonem ſeu pernam. Hollandi etiamnum vocant *Brade* pulpam petaſonis ſeu partem ejus magis carnulentam.]

BRAGÆ. Vide *Brace.*

BRAGALIS, [Bragal.] Charta Luſitanica æræ 1168. in Hiſtoria Epiſcoporum Portenſium 2. part. pag. 20. *Scilicet ut Epiſcopus accipiat pro illo jantare omnem illam terram quam habebat Eccleſia S. Mariæ... tam in regalenga, quam in garancia, & inſuper ſex Bragales per unum quemque annum.* Verſio Luſitanica: *Aſſi em reguengo como em ganancia, & alem diſſo ſeis Bragues em cadahun anno.* [Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 639. in Conſtitutione Anſegiſi Abbatis: *Ceræ ad illam Eccleſiam libras* cc. *ad opus fratrum* c. *ſevo lib.* cc. *de Corialinſe calcibus* xxiiii. *Bragal* lx.]

BRAGANTES. Vide *Brigancii.*

¶ BRAGARE, Ex mundiori cultu gloriolam aucupari. Ficta vox è Gallico *Brave*, Eximie ornatus. Menoti Sermones fol. 185. recto col. 1. *Et ideo, ô vos Domine, que vos ornatis ad Bragandum, rogo vos, ut videatis modum Eccleſie.*

¶ BRAGATIO, Gall. *Braverie*, Mundior cultus. Ejuſdem Menoti Serm. fol. 119. col. 1. *Ce ſont les grandes pompes, les grandes Bragues; Hec ſunt magne pompe & grande Bragationes; hec ſunt pompe & magni veſtium luxus.*

BRAGATOR. Iter Camerarii Scotici c. 39. §. 50. *De omnibus Bragatoribus in Curia.* [An eadem notione, qua Menoti *Bragare*?]

¶ BRAGERIUM, Femora, vel lumbi. Acta SS. Junii to. 2. p. 390. in Miraculis B. Henrici Baucenenſ. *Subito arreptus fuit à graviſſima gutta à Bragerio inferius, ita quod de anchis, coxis & tibiis nullo modo poterat ſe juvare.* Vox ejuſdem originis, cujus *Bragæ* vel *Bracæ*: de quibus ſupra.

¶ BRAGHERIUM, Eadem notione. Chron. Parmenſe ad an. 1287. apud Murator. tom. 9. col. 810. *Eodem anno & tempore fuit nix valde magna uſque ad Bragherium in campis, & incœpit venire in feſto S. Antonii.*

¶ BRAGIUM, Vallis. Charta Caroli Calvi an. 870. apud Miræum to. 1. pag. 23. *Manſos decem cum longo Bragio.* Vide *Bracus* & *Bragus.*

¶ BRAGUETA, Femoralia, ſeu femoralium apertura, quam Hiſpani vocant hoc nomine. Concil. Hiſp. to. 4. p. 615, col. 2. an. 1591. *Neque caligas, crocei, rubei viridiſque colorum ſeu albas* (deferant Clerici;) *neque Braguetas ex aliquo ſerico vel panno, nec cum diverſis rivetis ſeu fiſſuris.*

¶ BRAGUILERIUS, Qui facit *Braguetas* ſeu *Bracas*, in Catalogo Sedilium Confraternitatis Nativitatis B. Mariæ in Eccleſia B. M. Deauratæ Toloſ.

BRAGUS, forte idem quod *Bracus*, Vallis. Charta Goffredi Comitis Andegavenſis apud Sammarth. in Epiſcopis Andegavenſ. num. 45. *Exarta quæ dicuntur ad illum Bragum.* Vide *Bracus.*

BRAIARE, Gall. *Braire*, Vagire, clamare, prout infantes ſolent. Gloſſ. Græc. Lat. Κλαυθμὸς παιδίου, *vagitus infantis.* Heſychius: Βραυκανᾶται, ἐπὶ τῶν κλαιόντων παιδίων λέγεται, ὡς μίμημα φωνῆς. Hac voce utitur Philoſtorgius lib. 11. cap. 6. Regiam Majeſt. lib. 2. c. 58. §. 1. *Si ex eadem hæredem habuerit auditum, vel Braiantem inter quatuor parietes.* Hoc eſt, ſi ex quo ex matris alvo prodiit, vitæ ſigna aliqua prodidit. Speculum Saxonicum lib. 1. art. 33. *Idque mulier cum quatuor viris qui eum plorantem audierunt, & cum duabus mulieribus, quæ ei in partu miniſtraverunt, poterit comprobare.* Bracton. l. 4. tr. 1. c. 34. §. 4. lib. 5. tr. 5. c. 30. §. 7. *Puer qui auditus fuit clamare inter 4. parietes.* Statuta S. Ludovici lib. 1. cap. 11. *Gentishom tient ſa vie tout ce que l'en li donne a porte de monſtier en mariage aprés la mort ſa feme, tout n'ait-il hoir, pour qu'il en ait eu hoir qui ait crié & Bret, ſe ainſi eſt que ſa feme li ait eſté donnée pucelle.* Quæ totidem habentur Latinis verbis loco ſupra citato ex Regiam Majeſtatem. Vide Leges Wiſigoth. lib. 4. tit. 2. §. 18. Leges Alemann. tit. 92. §. 1. Jus Feudale Saxonum cap. 15. §. 1. Fletam lib. 6. cap. 55. §. 4. Leges Burgor. Scotic. c. 44. §. 4. & Miræum in Diplomat. Belg. p. 352. Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Deus Dames voi en cel palais liſté,
Que par nous ont forment Brait & crié,
Et Olivier forment ont regreté.

¶ BRAIBANCENI. Vide *Brabantiones.*

BRAIDA, [Brayda,] Campus, vel ager ſuburbanus, in Gallia Ciſalpina, ubi *Breda* vulgo appellatur. Monachus Paduan. lib. 1. Chronici cap. 1. *Factum eſt prælium equeſtre maximum in Brayda Veronenſi.* Charta Longobardica in Bullario Caſinenſi tom. 2. p. 9. *Similiter omnes Braidas meas ad ipſam curtem pertinentes, cum pratis, ſilvis, vineis, &c.* Alia Deſiderii Regis ibid. *Terram juges 40. de Braida curtis Ducalis, &c.* Statuta Patavina rubr. 70. *Si quis habuerit plus quinque campos terræ, & aliqua puncta ſit alicujus Bradii.* Infra: *Quicunque habet Braidam terræ, &c.* [Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1217. apud Murator. to. 8. col. 1084. *Et eo anno primo facta fuit fera in Brayda domini Epiſcopi extra portam juxta burgum S. Petri. Et eo anno infirmi S. Lazari qui habitabant juxta dictum burgum prope dictam Braydam, iverunt ad habitandum ad pontem Platum.*] *Bradio* etiam habet Joan. Villaneus lib. 9. Rufinus Monachus de Ædificat. Monaſterii S. Sabini: *Unum campum in caſtello de Arda, Braidam inſuper S. Thomæ, &c.* Infra: *In Plaivole Braidam unam*, apud Ughellum tom. 2. p. 256. Charta an. 813. apud eumdem in Epiſcopis Veronenſibus: *Inſuper concedimus Canonicis decimas Braidarum Epiſcopalium curtium, id eſt, vinum, granum, legumina, &c.* Adde vetus Monumentum ex Bibl. Vaticana, ibid. p. 742. & tom. 4. p. 492. 625. Bullarium Caſinenſe to. 1. p. 18. &c. Vide Origin. linguæ Italicæ Octav. Ferrarii in *Breda.*

¶ BRAIS, Braisium, Grana ad conficiendam cereviſiam præparata. Vide *Brace*.

BRAIUM, Limus terræ, Gallis *Bray*. [Auctor Miraculorum S. Bernardi ſcribens de Caſtro Braio ſupra Sequanam: *Caſtrum Braium, quod lutum interpretatur.*] Hariulfus lib. 4. Chronici Centulenſis cap. 24. *Ubi habentur 37. hoſpites, qui perſolvunt annualiter unuſquiſque in Nativitate Domini 2. equos oneratos de Brais.* [Quod rectius intelliges de grano quod *Brais* vocabant. Vide *Brace.*] Tabular. Vicedomini Pinconienſis, an. 1268. *Sur ce que nous diſions ke nous pooions & devions faire fauquer l'erbe, & boldragier & retraire le Bray de l'yau de Somme.* Frater Renatus Macæus Vindocin. in Poëm. de bono Principe:

L'Empereur vient par la Couſtelerie,
Juſqu'au carfour nommé la Vannerie,
Où fut jadis la planche de Mybray,
Tel nom portoit pour la vague & le Bray
Getté de Seine en une creuſe tranche.

Hinc datum nomen pago Bellovacis & Normannis contermino, *le pays de Brai*, à loci ſitu paſcuis opportuniſſimo, à quo *Braiheri* dicti ejus incolæ non ſemel à Willelmo Britone in Philippide, & ab Orderico Vitali lib. 12. pag. 844.

BRAMBARICARII. Vide *Barbaricum* in *Barbaricarii.*

BRAMOSUS. Vide *Bromoſus.*

BRANA, Sterilis equa, ſterile jumentum, Gallis *Jument Brehaigne.* Catholicon Armoricum: *Brahaing, Gallice Brahaigne non portant enfant, Lat. ſterilis.* Charta Willelmi Ducis Aquitan. ex Tabulario Angeriacenſi: *Dono ad locum B. M. omnia pecora mea, hoc eſt, vaccas, equos, Branas.* Charta Ferdinandi Imp. Hiſpan. æræ 1191. apud Anton. de *Yepez* in Chronic. Ord. S. Bened. tom. 7. *Addo etiam his univerſis centum vacas Branas, exceptis fœtibus præteriti & præſentis anni, boves domitos 10. & in hæreditatibus vacas majores 30. &c.* [Charta an. 1278. ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 68. v°. *Ille extraneus poſſit in tenemento Arelatis . . . alias beſtias tenere ſine banno ſuperius expreſſo, ſive ſint domite vel Brane.* Alia itid Aquiſextana vernacule ſcripta ibidem fol. 118. *Item tota beſtia Brana (dona) 1. den.* Hinc puto legendum *Brana*, non *Brava*, in Tranſactione anni 1490. ex Archivo D. *de Mazaugues*: *Præfatus dominus & ſui ſucceſſores poſſint & valeant pro banno exigere pro ſingula beſtia groſſa Brava reperta in mala faca denarios quatuor e lo doble de nuech.*] Vide V. C. Ægid. Menagii Origines Italicas in *Bretto.*

¶ BRANÆ. Vide *Brancia.*

1. BRANCA, Pars extrema ſive crurum ſive brachiorum in feris & avibus rapacibus, ſi modo pars illa, manus vel pes proprie dici debet, inquit Octav. Ferrarius. Latinus Togatus, Gromaticus: *Terminus, ſive petra naturalis, ſi Brancam lupi habuerit factam, arborem peregrinam ſignificat.* Mox: *Si Brancam urſi habuerit, lucum ſignificat.* Quibus locis effinguntur lapides quadrati, quibus inſiſtunt pedes lupi & urſi, avulſi à tibiis. [Acta SS. Aprilis tom. 3. pag. 523. in Miraculis S. Zitæ: *Et cœpit ipſe lupus multum clamare & vociferari, & percutiebat ſibi coram eis ipſe lupus de ſua & cum ſua Branca.*] Italis, *Branca* idem ſonat, quod noſtris *Griffe*, ungula. *Branche de Leone*, apud Joan. Villaneum lib. 6. cap. 71. Hinc appellatio tributa Achanto, herbæ, quæ vulgo Italis *Branca urſina*, quod, ut ait Philander, referat pedes urſi anteriores. Hujus meminit Conſtantinus Afric. lib. de Chirurgia cap. 13. & Myrepſus ſect. 1. cap. 27. Sunt etiam herbæ aliæ *Branca leonis*, & *Branca caulis* dictæ. Fridericus II. lib. 1. de Venat. cap. 23. *Tibia, pedes, digiti, dorſum, lumbi, Branchia, cauda, perunctum, & alia hujuſmodi.* Salmaſius [in Solinum tom. 1. pag. 225. novæ edit.] vocem hanc è *brachio* deducit, ita ut *branca urſi*, ſit brachium urſi: ſic nos Galli arborum brachia, *Branches* vocamus. Addit porro Romanenſi Gallorum lingua *Branc*, pro brachio uſurpari paſſim. Certe id mihi, qui ejuſmodi quiſquilias quamplures evolvi, nullibi mihi lectum, quod ſciam. Sed *Branc* pro *ſpatha, gladius*, non ſemel occurrit: cujus quidem vocabuli origo videtur eadem quæ vocis *Branca*, quod *ſpatha*, vel gladius, *Branca* ſeu ungulæ vicem præſtet militi, uti ſpathæ, *Branca* leoni, aut urſo. L'Ordene *de Chevalerie* MS.

Aprés li a chainte l'eſpée:
Salehadins a demandée
La ſeneſianche de un Branc.
Sire, fait-il, chou eſt garant
Contre l'aſſaut de l'ennemi, &c.

Le Reclus *de Moiliens* MS.

N'eſt pas de l'ordre ſaint Martin,
Qui en yver par la brune
Parti de ſon Branc acherin
Son mantel au poure vechemin.

Le Roman *de Guillaume au Court nez*,

Li Brans treſtorne, & la hache jus glace.

Infra:

Li Turs treſtorne, & l'eſpée jus glace.
Li Brans deſcend contreval les eſpaule.

Philippus *Mouskes* in Ludovico VI.

A tant ſaka le Bran divers,
Si le feru en travers.

In S. Ludovico:

En aus refiert, & crie Valence,
Del Branc lor carge grief penence.

Le Roman *de Garin le Loheranz*:

Mais ils n'avoient palefroy, ne roncin,
Ne armeures, fors le Branc acerin.

Alibi:

Pis coupe & teſte ô le Branc de Pavie.

Idem:

Il li bailla, puis treſt le Branc lettré.

Le Roman *de Merlin*: *Et te monſtrerai au Branc d'achier que je ſui au mien eſpoir auſſi bon Chevalier come tu i es.* Vide Origines Italicas Cl. V. Ægid. Menagii & Octavii Ferrarii.

Brancare dicuntur aves rapaces, quæ *branca* ſeu ungulis ramum cui inſident, complectuntur. Fridericus II. Imp. lib. 1. de Venat. cap. 34. *Replicatio autem digitorum in ſuis juncturis ad partem ſuperiorem non fuit neceſſaria, ad ſubteriorem vero partem fuit, quatenus Brancarent convenientius ramos, ad quos confugiunt ſæpe ut illic dormiant.* Infra: *Hic autem digitus habuit officium concludendi Brancationem ex altera parte, & in formam quaſi ſphæricam reducendi.* Dicuntur etiam *brancare*, cum aves ungulis ſuis impetunt. Idem cap. 55. *Percutiendo, dilaniando, Branchando, &c.* Infra: *Aves rapaces Brancant & vulnerant compedibus, &c.*

2. BRANCA, Brancha, ſeu Branchia, Jus excidendi ramos arborum, quos *Branches* dicimus, in foreſtis pro foco ſeu igne ſuo. Areſta an. 1257. in 1. Reg. Parlam. fol. 5. *Inqueſta facta, utrum Philippus de Horrico habeat coſtumam ad Brancham pro igne ſuo in foreſta de Mercio, &c.* Ibid. f. 10. ſub ann. 1258. *Matthæus Pancbus petit habere in foreſta D. Regis*

Regis de Andelliaco pro 12. *den. annui reditus Brancas ad ardendum, quadraturam ſuæ domus, fulcos ad herbergagium, paſnagium ſuis porcis liberum, & quietum, &c.* Areſta ann. 1271. ibid. f. 187. verſo: *In ſaiſina habendi uſagium ſuum ſubſcriptum, videlicet percipiendi brueriam, fulgeriam, & folium quod cecidit de arboribus, paſnagium ad* 3. *denarios pro porco, paſturam ad animalia ſua in vallibus, ſecandi herbam à feſto S. Joannis uſque ad Aſſumptionem B. Mariæ Virginis in defenſis etiam foreſtæ, ... percipiendi etiam Branchas ſiccas cum crocco ligneo, ſine ferro, &c.* Regeſtum Philippi Aug. Herouvallianum f. 69. *Habent in foreſta Andeliaci mortuum nemus & Branchias tam in alto quantum poteſt attingere, de quadriga.* Fol. 156. *Capiebat in foreſta prædicta extra defenſum & landas Branchias & mortuum boſcum ad ardendum.* [Charta Philippi Regis Franc. apud Marten. Collect. Ampliſſ. tom. 1. col. 1009. C. *Ad ædificandum de vivo boſco, ad comburendum de mortuo, vel de reſiduis ſive Branchiis, excepta ſilva.* Charta Americi de Thoarcio pro Majori Monaſterio apud Stephanotium Antiquit. Pictav. MSS. tom. 4. pag. 764. *Conceſſi dilectis in Chriſto Monachis ... calfagium in foreſta noſtra de Rocha in tala & Branchia ad uſum domus ſuæ.* Sententia Compromiſſoria anni 1339. ex Schedis D. *de Mazaugues*: *Aſſerebat jus habere in perceptione frondium, ramorum ſeu Brancarum, pinuum, &c.*]

¶ BRANCARE. Vide *Branca* 1.

¶ BRANCHADA, Ferculum, quo ſacrarum Reliquiarum capſæ portantur in proceſſionibus Gall. *Brancard.* Acta SS. Maii tom. 1. pag. 65. de S. Africano Epiſcopo: *Branchadis ſeu ferculis deportandæ in Proceſſionibus capſæ ſervituris.*

¶ BRANCHARE, Branchia. Vide *Branca* 2.

¶ BRANCHIÆ. Vide *Branca* 1.

¶ BRANCHIAGIUM, Rami in genealogiis, *Branche de genealogie*, vel *ligne collaterale.* Regeſtum Parlamenti ann. 1450. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 384. *Dicebat dictus Robertus, quod licet partes adverſæ ipſi Johannæ Daulphine, in aliquo gradu conſanguinitatis attingerent, quod tamen ex ipſis partibus ex alio latere vel Branchiagio.... procedebant.*

¶ BRANCHIATA. Vide *Brachiata.*

¶ BRANCIA, Brancis. Iſid. lib. 4. c. 7. *Branchos eſt præfocatio faucium à frigido humore. Græci guttur* βρόγχος *dicunt, circa quod fauces ſunt, quod nos corrupte Brancia dicimus.* Gloſſ. Sangerman. MSS. num. 501. *Brancis à raucedine pulmonum dicta, inde & thyſis* (tuſſis) *fit.* Infra: *Brancis eſt præfocatio faucium à frigido humore.* Hinc emendandus Papias MS. *Branæ à raucedine pulmonum dictæ ... inde fit tuſſis.*

BRAND, Incendium: vox Germanica. Lex Friſionum tit. 7. *de Brand*: *Si quis domum alterius incenderit.*

1. BRANDA, Titio, fax ardens. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Titio vel Torris*, Brand. Durandus lib. 7. Ration. cap. 14. *Ferunt etiam Brandas, ſive faces, & cum illis circumeunt arva.* Infra: *Feruntur quoque Brandæ, ſeu faces ardentes. Feu esbrandi*, in Conſuetud. Britann. art. 645.

2. BRANDA, Videtur aliud ſonare in Charta Fundationis Monaſterii Orbiſterii, apud Beſlium pag. 353. *Habeant per totam foreſtam prædictam ad ſua ædificia facienda ... & calefagium plenarium de feodo foreſtarii, & de Branda.* Ubi *Branda* idem valet quod ramus; [vel potius myrica, Gall. *Bruiere*, ut liquet ex ſeq. loco Chartæ anni 1205. to. 2. Hiſt. Britan. col. 389. *Dono iterum & concedo dictæ abbatiæ unam birotoeam Brandæ ſive bruceriæ ad uſum furni ſui ſinguli ſeptimanis capiendam.*] *Brando*, Italis, enſem ſonat, de qua voce conſulendus Octavius Ferrarius in Origin. Italic. Regeſtum Caſtri Lidi in Andibus 47. *Brandam vero ſupradictæ foreſtæ ad neceſſaria ſuorum hominum quiete poſſidet.*

¶ BRANDATUS, Acu pictus, Gall. *Brodé.* Rymer tom. 5. pag. 48. *Unam capam chori de ſanuto rubeo, Brandatam de ymaginibus de auro & ſerico.* Vide *Bruſdus.*

¶ BRANDEA. Vide *Brandeum* 3.

BRANDER, Andena, ſuſtentaculum ferreum; fulcrum focarium: vox Saxonica, in Legibus Burgorum Scoticor. cap. 125.

¶ BRANDERIA, Eadem notione; in Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 326. col. 2. ex Computo anni 1336. *Item, tria cocupendia de ferro magna, & duo magna Branderia de ferro pro* III. *ſol.* IIII. *den. gr.*

1. BRANDEUM, Velum, palla ſerica, vel lintea, qua Divorum reliquiæ vel corpora involvi à Chriſtianis ſolebant. Hincmarus in Vita S. Remigii: *Ipſum corpus ſanctiſſimum, ſicut in anteriori tranſlatione, ab Epiſcopis Remorum diœceſeos integrum inventum eſt, & Brandeo rubro involutum.* Idem lib. 1. Hiſt. Rem. cap. 20. de eodem S. Remigio: *Corpus ejuſdem rubeo conſtat Brandeo involutum.* Cap. 21. *Integrumque illud cum Brandeo, quo prius repertum fuerat involutum, in argenteo locello tranſpoſuit.* Ex ejuſmodi brandeis decerpebantur particulæ, quæ eodem quo reliquiæ ipſæ honore affectæ, ſanctuarii loco habebantur. Idem de ſecunda Tranſlat. S. Remigii: *Cum de ipſo ſepulcro in locello argenteo eſt tranſpoſitum, pars de ipſo Brandeo cum ſudario, quod fuerat ſuper caput ejus, aſſumpta in ſcriniolo eburneo, ſecus altare S. Mariæ in civitate, debito honore veneratur.* In Catalogo Abbatum S. Bertini in Probat. Hiſt. Guinenſis pag. 15. *Brandeum ſacrorum pignorum ſuſceptivum contradit ſancto Bertino.*

¶ Brandium, Eadem notione, in Indice Onomaſt. ad calcem tomi 5. SS. Junii.

Sic præterea appellabantur panni particulæ, aut ſericæ, quæ venerandis Divorum lipſanis applicatæ, ex ipſo contactu, tanquam divorum ipſorum reliquiæ Chriſtianis diſpertiebantur: cum olim ſummis digitis eas attrectari, nedum quidpiam ex iis detrahi, aut abradi nefas putaretur. Gregorius M. lib. 3. Epiſt. 30. ad Conſtantiam Auguſtam: *Cognoſcat autem tranquilliſſima Domina, quia Romanis conſuetudo non eſt, quando ſanctorum reliquias dant, ut quidquam tangere præſumant de corpore, ſed tantummodo in pixide Brandeum mittitur, atque ad ſacratiſſima corpora ponitur: quod levatum in Eccleſia quæ eſt dedicanda, debita cum veneratione reconditur, & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac ſi illuc ſpecialiter eorum corpora deferantur. Unde contigit ut beatæ recordationis Leonis Papæ temporibus, ſicut à majoribus traditur, dum quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent, prædictus Pontifex hoc ipſum Brandeum allatis forcipibus incidit, & ex ipſa inciſione ſanguis effluxerit.* Leonis Hiſtoriam narrat Sigebertus ann. 441. cui ſimilem de ipſo Gregorio refert Joannes Diaconus in ejus Vita, lib. 2. cap. 42. Adde Theotfridum lib. 3. cap. 4. *Pallicla* vocat Diurnus Romanus c. 5. tit. 12. quod Gregorius *Brandea.* Atque brandea illa, ſive velamina, ſudaria, pallæ, & alia hujuſmodi ſacroſanctis Divorum pignoribus intra aras vel thecas occluſis, per feneſtellas, quæ aris aut thecis aderant, admovebantur. De hiſce feneſtellis agunt

Gregorius Turon. lib. 2. de Glor. Confeſſ. cap. 37. Beda lib. 1. Hiſt. Angl. c. 3. Evodius lib. 3. de Miraculis S. Stephani cap. 12. &c.

2. BRANDEUM, Species panni ſerici, aut alterius materiæ veſtitæ. Jo. Diacon. lib. 4. Vitæ S. Gregorii M. PP. c. 83. *Ferens in capite matronalem mitram candentis Brandei raritate niblatam.* Hariulfus in Chron. lib. 3. cap. 3. *Fanones auro parati ad offerendum* 14. *ex Brandeo* 3. *ex pallio* 15. [Chronicon Waticenſe apud Marten. Anecd. to. 3. col. 808. ubi de quibuſdam ſerpentibus hocce in Monaſterio frequentiſſimis: *Quia enim hæc reptilia, prout à referentibus qui talia noverunt, contigiſſe innotuit, apertis oribus dormientium ſolent inſidiari, ut ſicubi laxa, ſicut fit, ſolutis ſopore membris obſervaverint, corpora humana ingrediantur, vix ſatis tutum erat dormire, niſi mundioris alicujus Brandei glomus ora compilata, aut facies velamine obvolviſſet.*]

3. BRANDEUM, ſeu *Brandea* accipitur etiam pro zona, faſcia, cingulo, forte quia brandea illa quæ Divorum reliquiis admovebantur, in particulas diſſecta, zonæ vel tæniæ ſpeciem referebant. Monachus Sangall. lib. 2. cap. 7. *Cumque tenuiſſimas illas pelliculas, vel tenuiores Brandeas extrahere cœpiſſent.* Apud Iſidorum in Gloſſis, *Prandeum genus zonarum* fuiſſe dicitur, ubi quidam *Brandeum* reponunt. Nil tamen temere mutandum, cum *Prandeum* habet etiam Petrus Damian. lib. 4. Epiſtola 14. *Quid porro de conſciſſis ac putreſcentibus ſacrorum altarium Prandeis, &c.* Occurrit præterea apud auctorem Vitæ S. Petri Epiſcopi Policaſtrenſis, apud Ughellum tom. 7. Italiæ ſacræ pag. 766. & apud Hugonem Rotomagenſem Archiepiſc. de Hæretic. lib. 2. cap. 4. Πράνδιον eadem pariter notione dixerunt Græci. Theophanes ann. Juſtiniani 31. de Avaribus pag. 202. Εἶχον γὰρ τὰς κόμας ὄπισθεν μακρὰς πάνυ δεδεμένας πρανδίοις, καὶ πεπλεγμένας. Πράνδια eodem ſignificatu habet Conſtantinus de Adm. Imp. cap. 6.

1. BRANDO, Fax, tæda, funale, à *Brand* voce Germanica, de qua ſupra. Gloſſ. Lat. Gall. *Fax, Brandon.* Alibi: *Tædon, Brandon.* Statuta Maſſilienſia MSS. ann. 1274. lib. 2. *Præterea decernimus amodo inviolabiliter obſervandum, quod nullus Maſſiliæ, ſive ſit maſculus, ſive fœmina, de cætero audeat vel poſſit portare, vel facere portari aliquos Brandones cereos ad vigilias ſponſarum: hoc excepto, quod liceat patri vel matri ſponſæ, vel illi in cujus poteſtate eſſet ſponſa, vel etiam vice ipſius ſponſæ, habere in domo ſua luminaria, ſicut decet, & Brandonibus & aliis luminaribus uti.* Bertramus in Vita S. Francæ Abbatiſſæ n. 62. *Offerens altari illi cereum unum, quod & Brandonum vocatur.* [Hiſt. Monaſt. Viconienſis apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 203. *O nefanda rabies in cordibus invidorum! nam ſcintilla corrodit Brandonem unum.* Inſtrum. an. 1364. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Quod corpus Beatæ Mariæ Hugonis d'Apajon quondam Epiſcopi Maſſil. recipiatur honorifice cum luminaribus Brandonum.*]

¶ BRANDONUS, Eadem notione. Capitulum gener. S. Victoris: Maſſil. ann. 1342. *Sacriſta teneatur dare Brandonos in omnibus capellis pro elevatione corporis Chriſti.* Charta ann. 1365. ex Archivis ejuſdem S. Victoris: *Emantur & fiant* 100. *Brandoni expenſis Maſſiliæ pro aſſoſſiando capite S. Victoris de novo facto per D. Papam Urbanum V.*

BRANDONES, appellabant noſtri primam Quadrageſimalis jejunii hebdomadam, quod hujus prima die ſub veſperum pueri *Brandonibus*, ſeu facibus accenſis februare ſolerent. Dominica brandonum quæ Quadrageſimam præcedit, *lo Dimane qui eſt apelet Dimane Brandonner*, in Libertatib. villæ de Peruſa ann. 1260. apud Thomaſſerium pag. 101. In manuali Placitatorum in Parlamento S. Martini 1375. *Hoc inſtanti anno* 1376. *erat biſſextus. Dies Brandonum*, 2. *die Martii. Dies Paſchæ* 13. *die Aprilis.* Ubi *dies Brandonum eſt prima Dominica quadrageſimæ.* Ita hæc vox paſſim uſurpatur in Chartis, in Probat. Hiſt. Drocenſis pag. 272. 288. apud Buzelinum pag. 395. &c.

2. BRANDO, Velum, ſeu *Brandeum*, quod prædiis obſignatis apponitur. Charta venditionis Caſtri Meliandi in Biturig. an. 1310. *Et quotieſcumque Brandonem ſeu Brandones aut impedimentum* (in re vendita) *à quibuſcunque perſonis apponi contigerit, amovere, & facere penitus amoveri ſuis propriis ſumptibus promiſerunt.* Charta Fulconis junioris Comitis Andegav. *Quam præpoſiti ipſius Comitis Abbati ſupradicto ac Monachis calumniabant, atque in ea Brandonem poſuerant... Sed juſſu ipſius Comitis, Brandone ſublato, nunc in dominio Abbatis... remanſit.* Vide Brodeum ad Conſ. Par. art. 74. num. 43. & ſeqq.

BRANDONARE, Brandones apponere. Arreſta O. SS. 1291. in Regeſto Parlamenti B. fol. 90. *Non licebit ei ſigillare oſtia Clericorum, vel terras eorum Brandonare, &c. Brandonner & empeſcher*, in Conſuet. Carnot. art. 32.

DEBRANDONARE, Brandonem ſeu impedimentum tollere. Areſta an. 1277. in eodem Regeſto fol. 45. *Decanus Nivernenſis condemnatus fuit ad emendandum dicto Comiti, quod Debrandonavit domum ſuam in juſtitia Comitis ſitam, quam Comes brandonaverat.*

☞ *Brandones*, regii interdum appoſiti ſunt *ratione gardiæ*, iis ſcilicet in locis, quæ Regum tutelæ ac cuſtodiæ ſpecialiter erant commendata. Loca vero, ubi appoſiti erant hujuſmodi brandones, nullus audebat attingere. Quæ conſuetudo cum incommoda Dominis locorum eſſet, utpote quæ illorum juriſdictionem minueret: eam tandem, conquerentibus Arverniæ Nobilibus, quod etiam in locis, in quibus altam haberent juſtitiam, obtineret, ſuſtulit Philippus V. Edicto anni 1319. tom. 1. Ordinat. Regum Franc. pag. 688. *Item, volumus & concedimus iiſdem, quod de cetero, ad quorumvis inſtantiam panuncellus, paillo, Brando, baculus, vel quodvis aliud ſimile ſignum regale, in quibuſcumque Abbatiis, Religioſis locis, aut aliis quibuſcumque exiſtentibus infra altam juſtitiam Baronum, vel nobilium aut habitantium prædictorum ratione gardie nullatenus apponantur, appoſitaque jubemus illico amoveri, eſto quod illi ad quorum inſtantiam penuncelli, paillones, Brandones, baculi, vel alia ſimilia ſigna regalia jam poſita, vel forſitan in poſterum apponi requirerentur, ſint, vel eſſe ſe advocent in, & de noſtra gardia ſpeciali, reſervato tamen nobis noſtriſque ſucceſſoribus, quod perſonis & locis in noſtra ſpeciali gardia exiſtentibus, poſſimus per modum alium de opportuno remedio providere, ſine prejudicio tamen juſtitiæ alterius cujuſcumque.*

¶ BRANDONUS, Species panni ſerici. Jacobus Aurias Annal. Genuenſ. lib. 10. apud Murator. to. 6. col. 589. *In qua* (navi) *cepit quatuor Piſanos, & faxios duodecim Brandonorum & duos ſaccos lanæ qui erant dictorum Piſanorum.* Vide *Brandeum* 2.

¶ BRANDSCHATZUNG, Vox Germanica, Compulſio ad redimendam deflagrationem, juxta vim

nominis, quod generalius hic ſumi videtur pro Compulſione ad reſarcienda quælibet damna. Chronicon Mellicenſe pag. 576. ex Chartulario ejuſdem loci: *Prope erat ut Abbati pariter & Conventui vim intuliſſent, per murum Religioſos projiciendo: quo comperto unaquæque domus nocentium & innocentium duos aureos exhibere debuit fiſco principis, & vocabatur Brandſchatzung, &c.*

¶ BRANMASSI, Turba prædatorum in Provincia Lemovic. Chronicon breve S. Martialis inter Fragm. Hiſtor. Stephanotii tom. 1. *Anno 1192. Sebrandus Epiſc. Lemovic. & Vicecomes Lemovic. & multi milites & populus Lemovic. pugnaverunt contra ſex millia Branmaſſorum, qui Eccleſiam debacchantes & ſtragem hominum facientes, totam depopulabantur provinciam.*

¶ BRANNUM, ab Anglico *Bran*, Furfur, Gall. *Son.* Locus eſt in *Salina.*

¶ BRANTIA, vel BRANZIA, *Tenuis auri lamina.* Gloſſ. Iſid.

¶ BRANUM, Locus altus & profundus, præcipitium, Hiſpan. *Breña.* Acta SS. Julii to. 2. pag. 308. in Vita S. Moduennæ: *Dixit. . . melius, ut illi ſubtulares imponantur in profundiſſimum Branum, pro quibus nunc abſentiam ſentimus Angelorum... Ite & illos ſubtulares in aliquo profundo abſcondite.*

¶ BRAQUEMARDUS, Acinaces, Gall. *Braquemart*, à Græco βραχὺς, brevis & μάχαιρα, gladius. Statuta Eccleſiæ Meld. ann. 1493. inter Inſtrum. Hiſt. Meld. tom. 2. pag. 515. *Neque portent enſes, Braquemardos, venabula, javelinas, aut alios invaſivos baculos, per villas aut quævis oppida.*

¶ BRAQUILE, Aquarium, f. à Gallico *Baquet.* Baluz. Miſcell. to. 6. pag. 366. *Irrigua fontium ac magna Braquilia ad aquanda animalia & ad plantaria irriganda.*

¶ BRASA, Vox Hiſpanica, noſtris *Braiſe*, Prunæ, carbones candentes. Marten. de Antiqua Eccleſiæ Diſcipl. pag. 395. ex Miſſali Mozar. *Thuribulo cum Braſis.*

¶ BRASARIUM MOLENDINUM, ubi *Brace* molitur. Vide *Molendinum.*

¶ BRASBRAT, *Lucubro*, in Gloſſis Iſid. Nihil ineptius, inquit Janſſonius in ſuis Collectan. Scriptum erat, *Lucubro, bras, brat:* ad indicandam verbi conjugationem, imperitus finxit, *Brasbrat.*

¶ BRASCIARE, BRASCIMUM. Vide *Brace.*

¶ BRASIA, Vepres, dumeta, Gall. *Broſſailles.* Stephanot. Antiquit. Benedict. Aurelian. pag. 302. *Boſcum S. Agili & Braſias quaſdam juxta ſilvam noſtram, quæ dicitur &c.* Et pag. 303. *Boſcum etiam S. Marcelli & Braſias quaſdam inter montem Belleni & viam publicam.* Vide *Brauſia* & *Brauſcus.*

¶ BRASIARE, BRASIATOR, BRASIATRIX. Vide *Brace.*

¶ BRASILE. Vide *Bracile.*

¶ BRASIUM. Vide *Brace.*

¶ BRASSADELLUS, Placentæ ſpecies in prunis excoctæ. Codex MS. Conſuetudinum feſtorum Solemniacenſis Monaſterii: *In Reſurrectione Domini... ad cenam tria ova & unum braſtaden, duo Braſſadelli ſunt de uno parvo pane.* Vide *Bracellus*, & *Braciatus.*

¶ BRASSATA, Menſura ſex pedum, orgyia, Gall. *Braſſe.* Statuta Edwardi I. Angl. Regis pro nova *Baſtida* Valentiæ apud Rymer. to. 2. pag. 261. *Item, de quocumque ſolo de quatuor Braſſatis de lato & amplitudine, & de duodecim de longitudine habebimus ſex den. ob. Item, de quocumque ſolo de ſex Braſſatis, &c.* Vide *Brachiata* & *Gloſſare.*

¶ BRASSELERES, *Opertura manicarum*, ut habetur infra ad vocem *Cultellare.*

¶ BRASSERIA, BRASSERIUM, &c. Vide *Brace*

BRASSIUM. Charta Philippi Aug. ann. 1204. in ejus Regeſto fol. 83. *In pratis & in mari, in cenſu, in molendinis, in redditu, in frumento, & ordeo, in campiparte, in Braſſio, & in dominico, &c.* [*Braſſe* pro cereviſia dixere veteres noſtri, ut in Statutis Scabinorum Maceriarum ad Moſam: *Et ſe l'on ameine larmes ou Braſſes en queuë, ou en poinçons.... la queuë de larme ou de Braſſe devra* XII. *d.* An vero *Braſſium* ea notione accipiendum, ſit judicet lector. Vide *Brace.*]

¶ BRASUM. Vide *Brace.*

¶ BRATALE. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 274. *Pro uno Bratali de ſeta pro Domino, taren.* III. MS. cod. D. *Lancelot, Pro una Bratali;* ſed cenſet legendum *Bracali* propter adjunctam vocem *Seta.* Eſt autem *Bracale* idem quod *Braca*, feminalia.

¶ BRATEA, pro *Bractea.* Papias.

¶ BRATES, Τρίβολοι. Gloſſ. Gr. Lat. Eſt autem Τρίβολος herbæ genus tres habens βολὰς ſeu cuſpides.

¶ BRATHEA. Vide *Baltheus.*

¶ BRATTEA, BRATTEUM. Vide *Bracteator.*

¶ BRATZARE. Vide *Brace.*

¶ BRAVA. Vide *Brana.*

¶ BRAUSCUS, Idem videtur quod mox *Brauſia.* Armoric. *Brouſſ* & *Brouſt*, Vepres, dumeta. Chartular. Aptenſe fol. 72. verſo: *Brauſcus juxta condaminam, & ſaxas ſupra condaminam.*

BRAUSIA. Charta Monaſterii Miniacenſis apud V. Cl. Hubertum in Hiſt. S. Aniani Aurelian. pag. 141. *Sunt vero præfati manſi in pago Aurelianenſi in Vicaria Petuarenſi, in villa quæ vocatur Ulmetivilla; habet in ipſis prædictis 20. manſis vineas, Brauſias, caſuales,* (f. caſales) *puteos, terras arabiles, cultas & incultas, &c.* Ubi *Brauſia*, videtur eſſe noſtrum *Broſſailles*, vepres, dumeta. [Vide *Braſia.*]

BRAVUS. Fori Aragon. lib. 8. pag. 146. v. *Qui pignorat boves Bravos, equas, vaccas, vel oves, &c.* Forte *branas*, ſterile jumentum. Vide in hac voce.

¶ BRAXÆ, Femoralia, in Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 28. & tom. 2. pag. 442. Vide *Braca.*

¶ BRAXARE, BRAXATOR, BRAXATORIA, &c. Vide *Brace.*

¶ BRAXEÆ, *Calciamenta mulierum ſunt*, Iſidoro lib. 19. Orig. cap. ult. Vide *Baxea.*

¶ BRAXIUM, Senum pedum menſura, Gall. *Braſſe.* Stephanot. to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 402. *Poſſunt extendere retia tria & unuſquiſque in longitudine Braxia triginta habet.* Vide *Braſſata.*

¶ BRAYDA. Vide *Braida.*

¶ BRAYETTA, Bracca linea, noſtris *Caleçon.* Locus in *Bracheria. Bible Hiſtoriaux* apud Borellum: *Et mit ſang de bataille en ſon Brayel & en ſes chauſſes.*

¶ BRAYSIUM. Vide *Brace.*

¶ BRAZA, Hiſp. *Braſa*, Gall. *Braiſe*, Carbones ardentes, prunæ. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 313. col. 1. *Item, volumus quod in cœna die Sabatti, ſerviatur nobis de octo ovis in Braza coctis vel in aqua.*

BRAZEAGIUM, noſtris, *Droit de Braſſages*, Jus nempe quod Monetario competit pro ſalario cuſæ monetæ, [& pro deceſſione materiæ aliiſque impenſis, cujus media pars monetario, altera operariis tribuitur;] de qua voce conſulendus Buterous in libro de Monetis Francicis pag. 150. [Boiſardus pag. 58. 59. & D. de Lauriere in Notis ad Edictum Philippi VI. an. 1350.] Charta Henrici Imp. an. 1311. pro Monetariis Cumarum in Italia: *Pro monetis noſtris de novo ordina-*

tis fabricandis & cudendis in Italia ordinavimus cum operariis & monetariis noſtri Imperii de Italia, tam ſuper Brazeagio & labore ſuo, quam ſuper libertatibus, & franchiſiis, &c.

BRAZZADELLUS, in Charta an. 1303. apud Petrum Mariam Campum in Regeſto 3. part. Hiſt. Eccleſ. Placentinæ p. 273. [Vide *Braſſadellus.*]

¶ BREATORIUS, ſ. Idem qui *Braſſerius* vel *Bractearius.* Locus eſt in *Miſterium* 1. Vide *Brace.*

BREBANTINI, Brebantiones, Brebenzones, Breciones. Vide *Brabantiones.*

¶ BREBIS, pro *Brevis*, apud Muratorium tom. 2. pag. 338. col. 2. in Camilli Peregrini Hiſt. Princip. Langobar. *Et quiſcumque deinceps Brebis fuerint abſque notarii ſubſcriptione oſtenſus, nullam retineat firmitatem.*

BREBITARIUS. Capitulare 1. Caroli Mag. anni 802. editum à V. Cl. Steph. Baluzio cap. 1. *Et ſi tale aliquid eſſet, quod ipſi* (Epiſcopi) *per ſe cum Comitibus provincialibus emendare & ad juſtitiam reducere nequiviſſent, hoc abſque ulla ambiguitate cum Brebitariis ſuis ad ſuum referrent judicium, &c.* An *Breviariis*, ſeu brevibus, indiculis, ſcriptis?

¶ BRECA. Sic legebat V. Cl. *Lancelot* in MS. *Item, pro Colino de Camera pro emendis ollis & Brecis de terra, gran.* x. pro quo in Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 277. habetur, *Pro emendis ollis & urceis de terra:* Lubens legerem *Biecis*; eſt enim *Bie* ampulla teſtea apud Gallos pleroſque.

BRECES. Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 113. *Dedit Eccleſiæ ſancti Petri duos Breces in feodo ſuo, cum grava & pratellis eidem terræ adjacentibus.* [Saxon. Bꞃec, Commodum, beneficium. An inde *Breces*?]

¶ BRECHUN. Vide *Brethun.*

BRECTAMENTUM. Fulgentius Placiades de Virgiliana continentia: *Nam ecce ad me ipſe Aſcræi fontis Brectamento ſaturior advenit.* Vox formata à Græco βρέχειν. Vide *Embrocare.*

BREDE, Vox Saxonica, Dolus, fraus. Habetur in Legibus Kanuti Regis cap. 44.

¶ BREDEWITE, à Saxon. Bꞃeoꝺ, Panis, & Viꞇe, Multa; emendatio, inquit Kennettus in Gloſſario ad calcem Antiquit. Ambroſden. Eſt ergo *Bredewite*, ſi Kennetto credimus, Multa ſeu emendatio fraudis in venditione panis factæ. Privilegium anni 1156. in Antiquit. Ambroſden. pag. 114. *Concedo eis etiam quod ubicumque ierint cum mercationibus, emptionibus vel venditionibus ſuis .... quieti ſint de thelonio, pontagio, paſſagio ... de auxilio Vicecomitum & ſervientium, de geldis & danegeldis, de hidagio & Blodewite & Bredewite & de murdredis & de variis ad murdredum pertinentibus, & de operationibus caſtellorum.* Hunc locum ſi attentus legeris forte addubitabis, an vera ſit Kennetti interpretatio; quid enim *multa pro aſſiſa panis* cum *Bledewite*, Multa effuſi ſanguinis & *Murdredum*, Homicidium ſeu Multa homicidii! Unde facile crediderim *Brede* hic, non à Bꞃeoꝺ, Panis, ſed à Bꞃeꝺ, ſeu Bꞃæꝺe, Fraus derivari, & *Bredewite*, eſſe multam pro quacumque fraude illatam. Conjecturam propono linguæ Saxonicæ peritis.

¶ BREFOTROPHIUM. Murator. to. 2. pag. 352. col. 2. C. in Chronic. Caſinenſ. ab Anaſtaſio Seniore: *Ptochotrophiis, cacoſomiis, Brefotrophiis, monaſteriis, &c.* Vide *Brephotrophium*, quod idem eſt.

BREIARE, Pinſere, Gall. *Broier le pain*, vel, ut alii efferunt, *Breier.* Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniacenſ. MSS. *Qui vero neſciunt tornare, poſtquam bene apparaverunt paſtam, dant eam famulis ad tornandum. Similiter illi qui Breiant, non apponunt os ad pſalmodiam, ne forte de ſaliva quid ſaliat in maſſam.*

¶ BREIL. Vide *Brolium.*

BREISNA. Charta Hamelini Comitis Warennæ in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 406. *Concedo Deo & Monachis .... 30. Breiſnas ſingulis annis habendas ad 3. terminos, & quod cuſtos de Santoſt debet mittere prædictas Breiſnas ad Conventum ad prædictos terminos.* Alia Charta ibidem: 3. *lupos in Brademars, &* 12. *Breiſnas.* An piſcis qui *Brenna*, dicitur Gervaſio Dorobernenſi pag. 1393. vel ovis ſterilis & caſtrata, quæ *Breh..gne* noſtris dicitur.

BREMTERIC. Vetus Codex continens Leges Hoëli Boni: *Tres ſolum ſunt homines, Rex, Optimas, Villanus, & eorum membra. Membra Regia ſunt ad Regiam dignitatem pertinentes, ea tamen carentes: quorum unus dignior eſt, ſcilicet qui in diſcumbendo collocatur in loco, ex quo Regia dignitas exſpectatur. Hic vocatur Edling. Verum ex quo terram accepit illorum, Bremteric, juxta dignitatem terræ quam acceperit, dictus eſt.*

BREN, Brennium, Furfur: vox, ut videtur, formata ex *cantabrum*, quod idem ſonat. [Vox eſt vetus Gallica, quæ nihil habet commune cum *Cantabrum*, niſi ſignificationem.] Papias: *Cantabrum, far caninum, quo canes paſcuntur, purgamentum tritici.* Ugutio: *Furfur, Brennum.* Ex Cambro-Britannico *Brann*, furfur. Catholicon Armoricum: *Bren, Gall. Bren, ſon, Lat. hoc cantabrum, furfur.* Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 499. *Idem vir Robertus vocabatur & Meſlebren, id eſt, miſcens furfurem.* Rogerus Hovedenus in Ricardo I. pag. 675. *Si aliquis autem bladum emerit, & de eo panem fecerit, tenetur lucrari in ſalina unum teruncium & Bren.* Statutum Joannis Regis Anglor. apud Matthæum Paris pag. 145. *Ita quod piſtores poterant ſic vendere, & in quolibet quartario lucrari tres denarios, exceptis Brennio & duobus panibus ad furnarium.* [Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. cxc. *De x. carellorum & ciſta & Brenno*, xxx. *l. &* III. *ſ. minus.*] Guiotus Pruvinenſis in Biblia MS.

Il parolent & bien & bel,
Il reſemblent le buretel
Selonc l'Eſcriture devine,
Qui giete la blanche farine
Fors de lui, & retient le Bren.

Manger du Bren de quelqu'un, in veteribus Statutis MS. pro Talemellariis Pariſienſ. *Li Tamellier qui ſont Haubanier, ſont quites du tonlieu des pors, & de ceux qui revendent, pourtant qu'ils aient une fois mengié de leur Bren.* Vide V. Cl. Menagium, in Orig. Francic.

Brenagium, Brennagium, Tributum quod pro *Brennio* præſtatur, vel *Brennium* ipſum, quod tenentes dare tenentur dominis ſuis pro canum venaticorum paſtu. Geſta Dominorum Ambaſienſium cap. 2. n. 9. *Conſuetudinem quandam quæ Brennagium dicitur, &c.* In Regeſto Philippi Aug. fol. 69. *Feſtagium, Brenagium, Ramagium.* Charta an. 1313. in Regeſto 49. Chartophylacii Regii Ch. 191. *Comme noſtre Sire le Roy nous euſt mandé par ſes Lettres, que nous enformiſſions de la valuë des terres gaagnables, des champars, du Brenage, & des autres menuës rentes que il avoit en la ville de Giſors.* Et infra: *Item le Brenaige vaut* 15. *muits d'avaine par an.* Alia Roberti Comitis Drocenſis

an. 1184. *Ut ſcilicet Canonici ſingulis annis nomine Brenagii prædicti vavaſſoribus noſtris 20. ſextarios avenæ... perſolvant.* Tabulæ Gaufredi de Liſiniano D. *de Vouvent* & *de Mervent* an. 1232. *Procurationes, quas mihi deberi dicebam, & meis præpoſitis, Falconariis, Venatoribus, ſervientibus, ac cuilibet de familia mea, quandocumque diverteremus ad Monaſterium memoratum,* (Malleacenſe) *ſimili modo concedo, remitto, & quitto neceſſaria quæ dicebam equis, mulis, canibus, & avibus meis, ac eorum cuſtodibus, in eodem Monaſterio ſeu membris ipſius perendinantibus ex conſuetudine miniſtrari.* Vide tom. 1. Monaſtici Anglic. pag. 98. Eo etiam ſpectant quæ habet Hincmarus ex Adalardo de Ordine Palatii cap. 24. ubi de Venatoribus & Falconariis regiis: *Admonere ſtudebant quando tanti, vel quando toti more ſolito foris nutriendi uſque ad tempus mitterentur, aut tempore congruo per denominata loca venandi cauſa pariter & nutriendi diſponerentur.*

¶ Branagium, in Charta Ludovici VII. an. 1168. to. 1. Ordinat. Regum. Franc. pag. 17. n. 15. *A Branagio cadat, quod tempore noſtro ſuperappoſitum eſt, & ita ſit ſicut erat tempore Patris noſtri.* Ibidem Gallice: *Chi ce doit Brenage, ce que en noſtre temps, & par deſſus à adjouté, & enſint ſoit comme il eſtoit ou tans noſtre Pere.*

Bernagium. Areſta an. 1257. in eodem Reg. fol. 6. *Mareſcallus habet ibi Bernagium ſuum per manum D. Regis.* Areſta Candeloſæ an. 1274. fol. 75. *Probatum fuit per confeſſionem Procuratoris Decani & Capituli ſancti Aniani Aurelian. per inqueſtam ſuper hoc factam, quod... eſt in poſſeſſione percipiendi & levandi Bernagium ſeu tenſamentum ab hominibus manentibus in terra dicti Capituli apud, &c.* Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 960. *Ego Willermus Normanorum Comes concedo eam* (Eccleſiam) *liberam ab omnibus conſuetudinibus granariorum & Bernagiorum.*

☞ *Bernage* dictum olim à veteribus Gallis, ſed alia paululum notione, ſcilicet pro omni comitatu Regis ſeu alterius cujuſvis potentioris domini. Vigiliæ Caroli VII. Regis Franc. de oppido Pontiſara à Francis obſeſſa ân. 1441. tom. 4. Hiſt. Harcur. pag. 1479.

Le feu Roy audit ſiege lors
Faiſoit conduire grand Bernage,
Et avoit autour de ſon corps,
Pluſieurs de ſon ſang & lignage.

Brenaticum & Brennaticum, in Diplomate Ludovici Reg. an. 1134. in Probat. Hiſt Drocenſis pag. 224. & in alio Regis Henrici I. an. 1033. in Hiſt. Meledun pag. 285. & 310. ubi fallitur Seb. Rouillardus, dum ait eſſe tributum quod pro venaticorum canum ſtramine præſtabatur. *Furfuragium*, dicitur in Chronico Mauriniacenſi pag. 360. *Quidam viri impii videntes ita locum proficere, cœperunt laceſſere & calumnias quaſdam inferre facere: quorum alii minaciter expetebant Furfuragium, alii Gallinagium, alii Tutamentum.*

¶ Brennaria, in Charta Odonis Ducis Burgundiæ an. 1102.

Brenneria, in Teſtamento Petri Comitis Sabaudiæ an. 1278. & in Charta Odonis Ducis Burgund. an. 1102. apud Perardum pag. 205.

Brenarii, Qui *Brennatico* cogendo præfecti ſunt. vel penes quos canum paſcendorum erat cura. Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1255. *Quia cum Brennarii & Venatores mei giſtum cum canibus ſuis capere conſueverint in terra & villis S. Benigni Divionenſis, &c.* Tabularium Vindocinenſe Ch. 440. *De comeſſationibus pæne quotidianis per omnes obedientias quas ipſe & Brenarii ejus faciunt.* Atque ii canes venaticos ad venationem ducebant. Le Roman *de Garin*:

Sire en ce gaut a trouvé un Bernier,
Le plus bel home qui onques fu ſor ciel,
S'a un ſenglier retenu à trois chiens.

Et infra:

Pardevant vos a occis un Bernier.

Iſtiuſmodi exactiones pro canibus venaticis, atque adeo ipſis venatoribus *Tenentium* impenſis, paſcendis, ſæpe obſervare eſt. Charta Renardi II. Comitis Senonenſis, in Tabul. S. Germani de Pratis: *Villam de Villers ab omni judiciali poteſtate liberam eſſe decernimus, ita ut nullus Judex publicus vel Venator, ſeu miniſterialis noſter ad freda, aut tributa exigenda, vel homines in ea commanentes, vel paratas faciendas, vel teloneos tollendos, aut rotaticum, vel pedaticum, ſeu ſtratum, vel paſtum venatorum & canum accipiendum... in eam ingredi audeat.* Alia Roberti Ducis Burgund. ann. 1042. in eodem Tabul. *Has omnes conſuetudines guerpivi, ſcilicet mei hoſpitalitatem & canum pabulum, nec non caballorum meorum cuſtodumque eorum receptum, atque vini captionem.* Litteræ Regis Roberti in Tabulario Abbatiæ S. Dionyſii: *Venatorum hoſpitationes, Falconariorum diverſiones.* In alia S. Ludovici an. 1269. apud Doubletum pag. 911. *Paſtus ſive procuratio canum noſtrorum.* Necrologium Eccleſiæ Carnotenſis 9. Kl. Octob. *Baſochas à Regia exactione, quæ Brennagium dicitur, non ſine maximo ſumptu liberavit.* In Areſtis Candel. 1261. 1. Reg. Parl. f. 121. *Judicatum fuit quod Brenagium levaretur per focos.* Areſta O. SS. an. 1262. in eodem Reg. f. 37. *Inqueſta facta... ad ſciendum, utrum conſuetum ſit in Aurelianeſio & territorio de Cuny, quod quando Capitula, Religioſi, aut Nobiles excolunt terras ſuas ad proprias carrucas & proprias expenſas ſuas, utrum inde reddant aliquod Brenagium Dom. Regi... Milites, Capitula, Religioſi non tenentur ſolvere Brenagium de propriis terris ſuis quæ redeunt ad manus ipſorum.* Adde fol. 44.

¶ Brenerii. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 334. col. 2. *Falconerios, Brenerios & Lavanderias habere voluit & ordinavit dictus Dom. Dalphinus conſuetos.*

BRENA, Frutetum, fruticetum, Hiſpanis *Brenna.* Charta Aldegaſtri, filii Sylonis Regis Ovetenſis, an. 781. apud Sandovallium: *Montes, fontes, molinarios, Brenas, totum ab integro damus, &c.*

¶ BRENAGIUM, Brenarii, Brenaticum. Vide *Bren.*

¶ BRENDA. Vide *Brunda.*

¶ BRENERII. Vide *Bren.*

¶ BRENEUTA, *Domus ferens.* Papias MS.

BRENEXELLUS. Petrus de Creſcentiis lib. 10. de Agricult. cap. 28. *Item* (aves) *capiuntur aliis quibuſdam modis: uno modo ad Brenexellum cum gimecta,* (leg. *guvetta*) *quo parvæ capiuntur aviculæ.* Infra: *Item non ſolum cum Brenexello, qui ex duabus virgulis conſtat, verum etiam, &c.* Ubi vetus Interpres Gallicus: *On peut auſſi prendre oiſeaux par autres manieres, comme eſt au Brail à une guvette, à quoi l'on prend les petits oiſeaux.*

¶ BREN-GOEN. Tabularium Rothonenſe: *Filii Oren.... vendiderunt Ivoni Abbati quidquid habebant in Ballac & in Bren Goen, quod alio nomine dicitur Nemus vallis.* Vide mox *Brena.*

BRENNA. Vide *Breiſna.*

¶ BRENNAGIUM, Brennaria, &c. Vide in *Bren.*

1. BRENTA, Vaſis vinarii ſpecies. Statut. Veron. lib. 4. cap. 113. 117.

2. BRENTA, Sporta, Italis, maxime vino deferendo idonea. Vide Statuta Mediolan. 2. part. cap. 493. ubi ejuſmodi *Brentæ* ad extinguendum ignem, ſi incendium in urbe accidat, adhibentur. Hinc

¶ BRENTATOR, Qui ejuſmodi *Brentas* defert, Italis *Brentadore*. Chron. Parmenſe ad an. 1279. apud Murator. to. 9. col. 791. *Quidam bonus homo de Cremona, nomine Albertus, qui fuerat portator vini ſive leoniſer, obiit Cremonæ, & ad ſepulturam ipſius apparuerunt magna mirabilia... Et Brentatores de Parma, qui Cremonam iverunt propterea, quum fuerunt Parmæ fecerunt depingi figuram ejus ad troſinam eccleſiæ S. Petri.*

BREPHOTROPHIUM, Græc. Βρεφοτροφεῖον, Ædes in qua infantes, recenteſque partus expoſiti, aut egentibus parentibus nati alebantur, in leg. 16. & 18. Cod. de Sacroſ. Eccl. Vita MS. S. Magnebodi Epiſcopi Andegavenſis cap. 5. *Xenodochia ac Brephotrophia, diverſaque manſionum habitacula ædificare procuravit.* [Ambroſius Camaldul. Epiſt. ad Eugenium PP. IV. apud Marten. to. 3. Ampliſſ. Collect. col. 15. *Locus intra Florentinæ urbis mœnia, Brephotrophion Græci appellant, ubi expoſiti incertis parentibus educantur infantes.*] Vide Capitula Caroli M. lib. 2. cap. 29.

¶ BRES. Vide in *Brace*.

¶ BRESIA, Gall. *Braiſe*, Hiſp. *Braſa*, Pruna, carbo candens. Locus eſt in *Cineragium*.

BRESMIA, Piſcis, qui vulgo noſtris *Breſme*, quibuſdam *Cyprinus latus*. Fleta lib. 2. cap. 73. §. 20. *Vivaria, ſtagna, lacus, ſervoria, & hujuſmodi piſcarias ſuas quiſque diſcretus Breſmiis & perchiis faciat inſtaurari, &c.*

¶ BRESSÆ, Cunæ, Gall. *Berceau*. Statuta Eccleſ. Avenion. an. 1365. apud Marten. Anecdot. to. 4. col. 572. *Infantes in cunabulis ſuis ſive Breſſis, maxime ſic caute teneant.*

¶ BRESSOLUM, Eadem notione, in Actis SS. Julii tom. 1. p. 585. B. ex Proceſſu de B. Petro de Luxemburgo: *Nam Breſſolum antedictum in minutis peciis invenerunt confractum & infantem in medio.*

¶ BRESTESCHIA. Vide in *Bretachiæ*.

BRETACHIÆ, Caſtella lignea, quibus caſtra & oppida muniebantur, Gallis *Breteſques, Breteques, Breteches*. Ita in Conſuetud. Arteſienſi, art. 37. Inſulana art. 155. 160. 169. 185. Valentianenſi, Tornacenſi, &c. in Chron. Flandr. c. 79. 113. *Berteſca*, apud Joan. Villaneum lib. 9. cap. 46. lib. 10. c. 10. Guill. Armoricus de Geſtis Philippi Aug. an. 1202. *Fabricavit Breſtachias duplices per 7. loca, caſtella videlicet lignea munitiſſima, à ſe proportionaliter diſtantia, circumdata foſſis duplicibus quadrangulis, pontibus verſatilibus interjectis, implevitque hominibus armatis non ſolum caſtella illa, immo interiorem omnem ſuperficiem foſſarum, & ita circumſepſit obſeſſos.* Le Roman *de Garin:*

La vile fit mult richement garnir,
Les foſſés fere, & les murs enforcir,
Les Breteſches drecier, & esbaudir.

Philippus *Mouskes:*

Priſent galies & eſnekes,
Bien bataillies à Bretreskes.

Le Roman *de Vacces:*

As Breteches monterent, & au mur quernelé.

Infra:

Les Breteches garnir, & les pertus garder.

Rurſum:

Entour ont Breteſches levées,
Bien planchiées & quernelées.

Guillelmus *Guiart* ad an. 1248.

Des haus creniaus, & des Breteches,
Retraient quarriaus, cours & lons.

Idem an. 1304.

En l'eſtage ot une eſpringale,
Là où la Breteſche eſt haucie,
Si joint au pont une chaucie.

[Le Roman *de la Roſe* apud Borellum:

Quand en haut en croix ſcriez,
Pour preſcher deſſus la Breteſche.]

Joannes Abb. Laudun. in Speculo Hiſtoriali MS. lib. 11. cap. 55. *Et avoient pardevant eux mis Breteches qui avoient grans broches de fer, & eſtoient couvertes de toiles, afin que on ne les peut appercevoir.*

BRUTESCHE. Matth Paris an. 1224. *Cum à Regis bellatoribus duæ teſtitudines, quas Gallice Bruteſches appellant, non ſine multorum læſione ſubactæ eſſent, invaſerunt caſtellum undique conſequenter.*

¶ BERTESCHA, in Breviario Hiſt. Piſanæ ad an. 1156. apud Murator. to. 6. col. 172. *In ſubſequenti vero anno, menſibus Februario & Martio & Aprile, circumierunt civitatem caſtellis & turribus ligneis & Berteſchiis pro timore Frederici Regis Romani venientis.*

¶ BERTRESCA, in Annal. Genuenſ. Jacobi Auriæ ad an. 1287. apud Murator. tom. 6. col. 593. *Atque portum intrans incendio concremavit omnia quæ ibidem erant, ſcilicet naves tres & taridas quatuor, de quibus una erat onerata caſeo & lana. Combuſſerunt etiam Bertreſcas* IX.

¶ BETRESCHA, in Annal. Genuenſ. Caffari ad ann. 1158. apud Murator. to. 6. col. 270. *Altiſſimis caſtris quæ fecerant de arboribus navium, & frequentibus Betreſchis & ſpatioſis ſpaltis & robuſtiſſimis ita per triduum munierant.* Occurrit etiam in Chron. Parmenſi ad an. 1247. apud eumdem Murator. tom. 9. col. 773.

¶ BRESTESCHIA. Literæ Mathildis Comitiſſæ Nivern. an. 1245. *Super hoc quod idem Epiſcopus* (Autiſſiodor.) *dicebat dictum armigerum feciſſe in domo ſua quandam Breſteſchiam ligneam & quædam alia ad fortenſiam pertinentia.*

BRETESCHIA. Regeſtum Philippi Aug. fol. 10. *Et Breteſchiam quam Galtherus de Thoreta tenet de eodem Rege.*

BRITESCHIA. Charta Roberti Comitis fratris Regis Franciæ in Tabulario Campan. *De domo quadam... partem cujus firmaveram cum foſſato duorum jactuum: hujus vero rei compoſitio tali pacto terminata eſt, ita videlicet quatenus illud quod jam firmatum fuerat cum foſſato duorum jactuum remaneret, reliquum vero cum uno jactu foſſati tantum, & ſepe ſine Briteſchia firmetur.*

BALDRESCHÆ, [& BALTRESCHA,] Eadem notione, ex Italico *Baltreſche*. Charta Papienſis ann. 1179. *Videlicet ad foſſidandum & aſpaldandum & faciendum Baldreſchas.* [Occurrit etiam in Statutis Mediolan. part. 2. p. 348. Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1218. apud Murator. to. 8. col. 1096. *Et pluſquam* V. *millia uſque ad temptoria eorum venerunt; & quinque Baltreſchas diruerunt.*]

¶ BRISEGÆ. Willelmus Brito lib. 4. Philippidos verſ. 186.

Dein vallo munire ſtudent, foſſiſque profundis
Omnem circuitum caſtrorum, nec minus alte
Per loca Briſegæ Caſtellaque lignea ſurgunt.

☞ Erant & aliæ apud noſtros vocis *Bretachiæ* acceptiones; Breteſcham quippe, & eorum lingua *Breteſque, Breteſche,* &c. dixerunt, locum quemdam editum unde juridicæ promulgationes à præcone fiebant; quo ſenſu interpretandæ Conſuetudines

ſupra à D. Cangio laudatæ; *Bretecques* etiam appellarunt, ædificiorum eminentias & projecturas ſive ligneæ, ſive lapideæ eſſent : ita Conſuetudo Scabinatus Atrebat. art. 15. *Un poſſeſſeur d'un heritage, ou de pluſieurs, ne peut faire Bretecques, boutures, ſaillies, ni autres choſes ſur la ruë à l'endroit deſdits heritages, au préjudice de ſes voiſins.* Ab hac ultima notione non longe aberraverunt, cum eadem appellatione donarunt quod nos hodie *Angar* & *Apentis* vocamus, quo ſignificatu occurrit in Geſtis Abb. S. Germani Autiſſiod. to. 1. Bibl. Labb. pag. 585. *Juxta domos inferiores fecit logias, Bretanchiam* (MS. *Bretauchiam*) *& cameram juxta in augmentum curtis ejuſdem locis.* Et in Literis Officialis Cenoman. pro Monaſt. S. Vincentii an. 1209. *Inſuper ipſe Galterius tenetur reddere annuatim ſex denarios cenſuales de ſua grangia & Breteſcha.*

¶ BRETELLUS. Vide *Brotellus.*

BRETHUN SEPALDES. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 89. *Et qui Brethun ſepaldes, Betan ſepaldes, & in quibus homo non poteſt legitime jurare, quod per eum non fuerit aliquis vitæ remotior, morti propinquior digne componat, ſicut factum ſit ex quibus ſunt.* Alii Codd. habent : *Brechunyaldes bet Ange yealdes.*

¶ BRETIA, Idem quod *Muta*, pretium ſcilicet quod in mutationibus prædiorum domino exſolvitur; à voce fortean *Bré* in agro Dumbenſi à ruſticis uſurpata, cum in aliquo anfractu viam mutant atque ab ea declinant quam proſequebantur. Charta an. 1236. to. 1. Hiſt. Dalph. p. 204. *In dictis caſtris & mandamentis tam in Bretiis vel mutationibus, quam aliis poſſeſſionibus, & eidem D. Dalphino idem homagium ligium fecit pro ſupra dictis caſtris & mandamentis & Bretiis ſeu mutationibus in dictis caſtris vel mandamentis factis, vel impoſterum faciendis.*

¶ BRETINUS, Color equi, idem qui *Liardus.*

¶ BRETOYSE. *Lex de Bretoyſe*, Lex *marchiarum*, ſeu provinciarum limitanearum. Th. *Blount* in Nomolex. *Sciant ... quod ego Henricus de Penebrugge dedi... omnibus liberis burgenſibus meis burgi mei de Panebrugge omnes libertates & liberas conſuetudines ſecundum legem de Bretoyſe nundinis & feriis appurtin. ſecundum tenorem chartæ domini Henrici Regis quam habeo.*

¶ BREUDATUS. Vide *Bruſdus.*

¶ BREVETARIUS, BREVETUM, BREVIARE. &c. Vide in *Brevis.*

¶ BREVIAGIUM, BREVIATOR, &c. Vide in *Brevis.*

¶ BREVICARIUS, Ovium paſtor. Vide in *Berbix.*

¶ BREUIL. Vide *Brolium.*

BREVIS, BREVE, Inventarium, rotulus, chartula continens indicem, ſeu ſummariam rei cujuſpiam deſcriptionem. Papias : *Schedæ, exemplaria, Brevia, &c.* Gloſſ. Lat. Græc. Πιτ]άκιον, *Pittacium, Brevis.* Vetus interpres Juvenal. Sat. 7. *Comites in faſce libelli : Breves ſignificat.* Lampridius in Alexandro Severo : *Milites ſuos ſic ubique ſcivit, ut in cubiculo haberet Breves, & numerum, & tempora militum.* Annales Franc. Bertiniani an. 869. *Ut Epiſcopi Abbates, & Abbatiſſæ, Breves de honoribus ſuis, quanta manſa quiſque haberet.... deferre curarent.* Acta Murenſis Monaſterii : *Continentur in ſupradictis capſulis reliquiæ aliorum quorundam Sanctorum, cum quibus Breves non inveniuntur.* Synodus Romana ſub Bonifacio II. PP. *Factus eſt autem Brevis de ſacris vaſis atque rebus Eccleſiaſticis.* Utuntur paſſim hac notione Scriptores. Vegetius lib. 2. c. 19. Codex Theod. leg. 24. de Erog. milit. an. leg. 18. de Curſu publ. leg. 7. de Falſa moneta leg. 2. de Bonis vacant. leg. 2. de Incorp. leg. 3. de Fiſci debit. leg. 13. de Annon. & trib. leg. 1. de Exact. & alibi ſæpe; Senator. lib. 1. Ep. 6. lib. 2. Ep. 39. lib. 4. Epiſt. 21. Vopiſcus in Aurel. & in Bonoſo, S. Auguſtin. lib. 3. contra Creſcon. cap. 29. S. Hieronym. Epiſt. 5. S. Benedict. in Reg. cap. 32. 41. Regula Magiſtri cap. 93. Gregor. Turon. lib. 4. Hiſt. cap. 41. Uldaric. lib. 1. Conſuet. Cluniac. c. 52. Lup. Ferrar. Epiſt. 80. Capit. Caroli Mag. lib. 3. cap. 82. Capit. Caroli Calvi tit. 9. cap. 6. tit. 31. cap. 19. Epiſt. Synodal. in Concilio Conſtantinop. I. Concil. Toletan. IX. can. 9. Lex Wiſigoth. lib. 5. tit. 5. §. 3. &c. Sic βρέβιον & βρεβεῖον, non ſemel uſurpant Græci recentiores. Gloſſæ Juris : Βρεβεῖον, ἡ καταγραφή. Palladius in Vita Chryſoſtomi pag. 27. Edit. V. Cl. Emerici Bigoti & Anna Comn. lib. 6. pag. 156.

BREVIS, feminino genere. Capitul. an. 793. cap. 14. *De rebus quæ Hildegardæ Reginæ traditæ fuerant, volumus ut fiant deſcriptæ Breves, & ipſæ breves ad nos fiant adductæ.*

BREVES, Acta Notariorum. Lampridius in Alexand. Severo : *Eum notarium qui falſum cauſæ Brevem in Conſilio Imperatorio retuliſſet... deportavit.* Capitulare Adelchiſi Principis Beneventani, apud Camillum Peregrinum cap. 8. *Inconveniens uſque modo conſuetudo extitit, ut jam quiſquis voluiſſet, ſi noſſet ſcribere, Brevem undecunque opportunitas exegiſſet : amodo autem decernimus, ut ſoli Notarii Brevem ſcribant, ſic ut cetera munimina : & quiſcunque deinceps Brevis fuerit abſque Notarii ſubſcriptione oſtenſus, nullam retineat firmitatem.*

BREVIA MORTUORUM, quæ à Monachis in ea Monaſteria, cum quibus ſocietatem, ſeu ut aiunt, *fraternitatem* inierant, mittebantur, quibus Monachorum ſuorum mortem & obitum nunciabant, quo pro iis ſtatas & ordinarias preces & Miſſas exſolverent. *Litteræ currentes* dicuntur in Conc. apud Saponarias ann. 859. c. 13. quarum formula ita concipitur in libro Uſuum Ordinis Ciſtercienſis c. 98. extremo : *Prima Auguſti obiit in Monaſterio N. Nonnus N. de N. Sacerdos & Sacriſta ejuſdem Monaſterii : pro cujus anima veſtras precamur orationes ex charitate, & orabimus pro veſtris.* Alias formulas collegit Haëftenus lib. 8. Diſquiſ. Monaſt. tr. 1. Diſq. 4. §. 3. Liber Ord. S. Victor. Pariſ. MS. c. 14. *Ad ejus* (Eleemoſynarii) *officium pertinet Breves de defunctis foris ad deferendum dare, & allatos ſuſcipere, & in loco conſtituto ponere.* Hugo Abbas Cluniac. in Statutis Cluniac. cap. *de Brevibus mortuorum* : *Statuimus, ut... ubicunque Frater deceſſerit, major deferendis Brevibus habeatur diligentia, & omnimode defunctis debita perſolvantur.* [Antiquæ Conſuet. Canon. Regul. de Monteforti in diœc. Maclov. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1217. *Quod ſi quod Breve pro defuncto ipſo die legendum fuerit, ſtatim ſubjungatur : quibus pronunciatis, ſi præbenda pro eis fuerit, dicat lector*, habet præbendam, *vel* habet præbendas, *quot ſcilicet annotatas viderit. Deinde dicat, qui tenet capitulum,* anima ejus, *vel* animæ eorum, *ſi plures fuerint*, & animæ omnium fidelium defunctorum requieſcant in pace; *& reſponſo ab omnibus,* Amen, *lector, &c.*] Vide Cæſarium Heiſterbach. lib. 1. Mirac. cap. 40. & librum Epiſtolarum S. Bonifacii Archiepiſcopi Moguntini Epiſt. 108. & alibi paſſim. Statuta Ordinis de *Sempringham* pag. 780. 781. Vitam S. Hildegundis num. 34. Hiſtor. Monaſt. S. Barbaræ Lugdun. cap. 19. num. 4. 6. cap. 20. n. 4. c. 25. n. 3. &c.

¶ BREVETARIUS, Qui brevia defunctorum in varia

monaſteria deferebat. Conſtitut. Cluniac. MSS. ann. 1301. in Biblioth. B. M. Deauratæ. *Ut Brevetarium Cluniaci nomina defunctorum ad eorum loca portantem, recipiant, &c.*

¶ Breviarius, Eadem notione, in Charta Petri Abb. de Talmundo an. 1366. ubi de officio Aquarii.

¶ Breve dicitur Reſponſorium quod poſt ſingulas Nocturnorum lectiones cantatur, in Ordine Cluniac. Bernardi Mon. part. 2. cap. 21.

Brevis Tabulæ, quæ in Capitulo recitatur de quolibet Officio, ſive ad Matutinas, ſive ad Miſſam, ſive ad Capitulum, ſive ad menſam ſive ad collationem, cujus faciendi cura *Armario* incumbit: ita Liber MS. Ordinis S. Victoris Pariſienſis cap. 19. Vide *Tabula Officialis*, [& *Matricula*.]

¶ Brevis, nude, eadem notione in Guidonis Diſcipl. Farfenſi cap. 2.

Breve Rememoratorium, *Breve Memorabile*, *Memorialis deſcriptio*, paſſim in Tabulario Cadurcenſis Eccleſiæ, pro ea charta quam *Notitiam* vulgo vocant. [*Memoratorium*, in Chartulario Eccleſiæ Aptenſis fol. 55. v°.]

Breve Recordationis, Eadem notione, apud Ughellum tom. 3. pag. 35. tom. 4. pag. 211. 908. Vide *Notitia*.

¶ Breve Minutum, f. Obventiones quotidianæ minores, in *Brevibus* annotatæ. Obituarium Eccl. Morinenſ. fol. 2. *Primo videlicet in plenis obitibus, quos burſæ celarii, minutorum Brevium, cotidianæ, luqueti, fabricæ ac novarum acqueſtarum ſolvunt.* Et fol. 6. v°. *Hac die fit ſemper ad majus altare memoria fidelium animarum fraternitatis Eccleſiæ Morinenſis. Minuta Brevia ſolvunt.* Et fol. 19. v°. *Kal. Septembris. Hic compotus Minutorum Brevium & loyeſtarum.*

Breve Divisionalis, Teſtamentum, ultima diſpoſitio. Charta Hugonis Epiſcopi Toloſani apud Catellum p. 858. *Ideo Brevem diviſionalem facio de omnibus rebus meis, &c.* Vide *Diviſa*.

Breve Sacramenti, Inſtrumentum confectum de ſacramento præſtito, & teſtium ſubſcriptionibus firmatum, in Form. ſolenn. c. 128. Gregor. Turon. lib. 4. Hiſt. p. 41. *Factoque ex hoc ſacramento, Breve Sacramentorum Regi illi protulit diſcedenti.*

¶ Breve Annuitatis. Vide *Annuitas*.

¶ Brevis *de annuntiatione, & opere*, qui reparanda, itidem & reparata, continet, in Capitul. Caroli M. ann. 803. cap. 25.

¶ Breve *de excommunicando capiendo*, necnon &

¶ Breve *de excommunicato deliberando*. Vide in *Excommunicatio*.

¶ Breve Inquisitionis, Quo inquiſitiones juridicas fieri licet. Charta Henrici Regis Angliæ an. 1155. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. pag. v. *Nichil detur de cetero pro Brevi inquiſitionis ab eo qui inquiſitionem petit de vita & membris, ſed gratis concedantur & non negentur.*

¶ Breve de Liberate. Vide in *Liberare*.

¶ Breve *pendens extra ſigillum*, occurrit non ſemel in Libro nigro Scaccarii pro eo ſcripto quo ſervitia ratione feudorum ſuorum debita, Henrico Angliæ Regi ſignificabant ipſius feudatarii.

¶ Breve Principis, in Charta Henrici Regis Angliæ ann. 1155. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. pag. v. *Breve quod vocatur Principis, de cetero non fiat alicui de aliquo tenemento, unde liber homo perdat curiam ſuam.*

¶ Brevis pro Quæsta, ſeu pro ſtipe colligenda. Statuta Eccleſiæ Meldenſis cap. 60. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 901. *Præcipimus ne aliquis presbyter recipiat aliquos Breves pro aliqua quæſta facienda, niſi prius collatione facta cum brevi ſigillato. Nec brevem non ſigillatum admittant, ſi aliquid continetur in illo quod non ſit in ſigillato.*

Breve, apud Provinciales, dicitur Regio, ſeu potius dominium, *Seigneurie*, diſtrictus in quo *Breve* domini currit. Charta Gauffredi Aptenſis ann. 1246. *Breve Epiſcopale de Bocaria civitatis Aptenſis, & Breve quod quondam fuit dominorum de Viens.* Occurrit ibi non ſemel. Joannes de Racallero Archidiac. Vaſionenſis in Antiquitat. MSS. Vaſion. *Adjudicavit caſtrum Vaſionenſe Comiti, diviſa juriſdictione inter Comitem & Epiſcopum, diſtincta civitate per partes, quarum una vocatur Breve Comitis, altera Breve Epiſcopi, & hoc quoad jus directi dominii.* Charta an. 1279. *Vocari fecit coram ipſos dominos, & homines medietatis dicti caſtri, de Brevi dominæ Jordanæ.* [Charta anni 1216. ex parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 157. verſo: *Abbas S. Victoris aſſerebat quod Eccleſia B. M. habebat Breve ſuum.* Homagium anni 1480. ex Archivis D. *de Mazaugues*: *Scilicet de ac in Brevi & juridictioni ipſius generoſi Scutiferi Honorati de Caſtellana.* In eodem Archivo exſtat *Cartularium commiſſionis officialium ac præconiſationum curiæ Brevis nobilis viri Dom. Johannis de Maſalgis Militis Condomini caſtri de Maſalgis*, actum 24. April. an. 1348. Quo in loco voce *Brevis* intelligenda videtur Inferior juriſdictio: ſuperiorem enim in eo caſtro juriſdictionem obtinebat Raymundus de Agouto, ut patet ex eodem inſtrumento.] Adde Columbum lib. 3. de Reb. geſtis Vaſionenſium Epiſcop. n. 5. 6.

☞ Erat autem illud dominium veluti portio ſeu pars juriſdictionis communis, uni Dominorum ſpeciatim conceſſa, in qua ſolus ipſe juriſdictionem exercebat ſuam, nulla aliorum ſimul Dominorum habita ratione. Vaſſalli diſtrictus communis quam volebant, eam eligebant regionem, in qua habitarent, tumque à ſolo pendebant Domino regionis quam incolebant. Vide Conventiones inter Hoſpitalarios & Principes Auraſiæ an. 1284.

¶ Breviagium, Eadem notione. Chartularium commiſſionis mox laudatum: *Sub domino & juridictione Breviagii Nobilium prædictorum, &c.* Infra: *Mandamentum domini Johannis de Maſalgis & ejus Bajuli; quod nulla perſona ejus Breviagii, ſeu ejus juriſdictioni ſubjecta, audeat, &c.*

Breve, Annuus reditus qui ex prædiis aut rebus aliis provenit, qui in *brevibus* deſcribi ſolet. Charta Joannæ Comitiſſæ Flandriæ pro Marquetano Monaſterio, apud Buzelinum lib. 2. Gallo-Flandr. cap. 30. §. 26. *Ad opus quoque unius Hoſpitalis, quod infra ambitum ejuſdem Monaſterii inchoavimus, 200. librarum reditus in eleemoſynam contulimus... ſumendos annuatim de paratioribus proventibus, ad Brevia noſtra Inſulenſia pertinentibus, &c.* Infra: 40. *libr. reditus aſſignavimus ſolvendos ad noſtra Brevia de Gandavo.* Alia Margaretæ Comitiſſæ apud eumd. *Sexaginta ſolidos ſingulis annis de Brevibus, quæ Majus officium appellantur, Brugis in S. Chriſtophoro recipiendos.* Adde Marchantium lib. 1. Flandriæ, [Novam Gall. Chriſt. Inſtr. to. 4. col. 304. D. Miræum to. 1. Diplom. Belg. p. 556. col. 1. p. 577. col. 2. & 1323. col. 1. edit. 1723.]

Breves, Alia notione, in veteri Charta apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica p. 369. 370.

Brevia, Characteres magici in *Brevibus* deſcripti, quos ſecum deferre ſolent, qui iis utuntur. Gloſſ. Græc. Lat. φυλακτήριον, *Servatorium, Amolimentum, Amoletum, Brevia*: perperam *præmia* in Edit. Capitula Herardi Archiepiſc. Turon. c. 3. De

De maleficis, incantatoribus, & Brevibus pro frigoribus, &c. Id eſt, pro curandis febribus, cujuſmodi paſſim deſcribit Marcellus Empiricus & Myrepſus ſect. 37. cap. 66. 67. 97. [Statuta MSS. Augerii Epiſc. Conſeran. ſæculo 13. edita: *Nemo in herbarum collocationibus carmina, incantationes, aut alias obſervationes, præter Dominicam Orationem & ſymbolum adhibeat: nec in Brevibus ſuſpendendis vel ligandis aliquid præter illa ſcribat.* Concil. Trevir. an. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 257. *Divinationes, ſortilegia, auguria ... ſive in votis quas Brevia ſeu caracteres vocant.*] Uſatica MSS. urbis Ambian. de Monomachia decertantibus: *Il doivent jurer k'il n'ont herbes, ne Brief, ne caraudes ſeur aus, ne fait ſor, ne ſorcherie, ne art, ne caraude.* Libellus Catalanicus MS. *de Batallia facienda: Ne fer metzines, ne conjurations, ne poſar Breus, ne altres coſes, per que neguns des bataylers ſos embergat de ſon dret à menar o defendre.* Infra: *Ne y mettre armes que aien vertut, ne nomina, ne pera precioſa, ne Breu, ne portare ſucre candi, &c.* Vide *Character*, *Ligatura*, & *Phylacterium*.

Brevium Conscriptio, Divinationis ſpecies. Vide *Sortes Sanctorum*.

Brevis, Epiſtola, mandatum. Balbus in Cathol. *Breve, pro litteris, quod & Brevis invenitur.* Heſychius: Βαιόν, ὀλίγον, μικρὸν γράμμα. Leges Henrici I. Regis Angliæ cap. 13. *Hæc mittunt hominem in miſericordia Regis, infractio pacis, quam per manum ſuam dabat alicui, contemptus Brevium ſuorum, &c.* Vide c. 41. 68. & 79. Quod vero hic *contemptus brevium* dicitur, *deſpectus literarum* Regiarum appellatur in Capitul. 5. an. 819. c. 12. & lib. 4. Capitular. cap. 55. Charta Galeranni Comitis Mellenti, in Tabulario Prioratus S. Nicaſii fol. 20. *Sed & ſecundam decimam poſt primam decimationem de domeſtica carruca mea de Vallis, ſive in manu mea ſit, ſive ad firmam vel cenſum eandem aliquis de manu mea receperit; videlicet pro Brevibus meis quæ Monachi B. Nigaſii debent facere, ubi à Præpoſito meo vel ab aliis ſervientibus meis rogati fuerint, &c.* Forte quia ſoli fere Monachi ſcribere tunc noverant. Eckehardus Junior de Caſibus S. Galli cap. 12. *Dictante legationis ſuæ Brevem.* [Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 114. in Vita S. Angilberti Abbatis: *Sed de his de quibus certi fuimus & à prædictis ſanctiſſimis viris Breves recepimus.* Et p. 271. in Viſione Wetini monachi Augienſis: *Singulis quibuſque ſe commendando, Brevibus ad diverſos deſtinatis, pro abſolutione peccatorum interceſſores quærendo.* Ibid. pag. 290.

Ad multoſque Breves cogitans direxit amicos,
Ut ſanctis precibus veniam implorare ſtuderent.]

Le Roman *de la Priſe de Hieruſalem* MS.

Cil de Jeruſalem ont fait lor aſſamblée,
Par Briet & par ſaiaux orent lor gent mandée.

Le Roman *de Garin:*

Là ſont les tables au Chapelein Yvon,
Qui fet les Briez au pruez Comte Fromont,
Que il envoie par mer & par Gaſcons,
Parmi la terre as Chevaliers Barons.

Alibi:

Més feſtes moi Briez & chartres eſcrire.

Le Roman *d'Auberi* MS.

Ses chartres fait & ſes Briez ſaïeller.

Joan. de Condato MS.

Meſſager le Roi fu li Martres.
Cil portoit ſes Briés & ſes chartres.

¶ Brevicola, itidem Epiſtola, mandatum. Formulæ vett. Alſaticæ art. 13. apud Eccard. ad calcem Legis Salicæ p. 239. *Nam quando nobis eadem domini Regis epiſtola præſentata eſt, numeroſam ſynodum collectam habuimus, quibus cum ipſam Brevicolam legi feciſſemus, maximo ſunt omnes gaudio repleti.*

¶ Brevia, Summorum Pontificum Epiſtolæ quæ in cera rubra ſub annulo Piſcatoris obſignantur. Vide *Annulus Piſcatoris* in *Annulus*.

¶ Breve de Capella, Litteræ Cancellariæ regiæ. Conventio inter Angliæ & Scotiæ legatos ann. 1290. apud Rymer. tom. 2. pag. 483. *Fidelitate facta, habeat ſeiſinam terræ ſuæ ſine dilatione per Breve de Capella.* Vide *Capella Cancellaria*.

¶ Breve Refutationis, Charta ceſſionis, qua quis de jure ſuo cedit, Gall. *Bref de ceſſion & de déſiſtement.* Charta Berardi Abbatis Farfenſis apud V. Cl. Fontaninum de Antiquit. Hortæ pag. 396. *Si enim, quod abſit, quoquo tempore venero ... contra hoc Breve Refutationis agere, aut cauſare, &c.* Alia apud Mabill. tom. 4. Annal. Bened. p. 701. col. 1. *Tandem vero rogatu Grimoaldi preſbyteri, ipſe & uxor ejus confirmaverunt eamdem refutationem. Poſtea autem Creſcentius firmavit ipſam Brevem Refutationis.*

Breve Testatum, apud Otbertum lib. 1. Feud. tit. 4. eſt publicum inſtrumentum, uti interpretatur Eguinarius Baro lib. 4. de Feudis cap. 7. [Chron. Farfenſe apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 555. *Deinde per judicium ipſorum judicum reinveſtivit me de ipſo caſtello, ac fecit Breve Teſtatum, & reverſus eſt Romam.*]

¶ Brevis Testata, in Annalibus Benedict. to. 4. pag. 700. col. 1. ex Hugonis Farfenſis relatione de immunitione rerum monaſterii ſui: *Quorum territus pavore præfatus Comes quæſivit nobis pactum Imperatore ac Papa ſcientibus, & refutavit medietatem prædictæ curtis & Eccleſiam S. Gethulii cum duobus caſalibus, unde Brevem Teſtatam habemus.*

¶ Breve Victoriale, Idem quod *Teſtatum*. Chron. Farfenſe apud Murator. to. 2. part. 2. col. 592. *Et refutavit quicquid ei pertinuit de caſtello Tribuco. Et confirmavit Breve Victoriale, quod domnus Nicolaus Papa exinde fieri præcepit.*

Breve, Cowello dicitur Citatio, vel decretum cauſam breviter continens, ob quam quis in jus vocatur, aut aliquid aliud facere jubetur. Ita autem appellatur, ut eſt in Fleta lib. 2. c. 13. §. 2. *quia eſt formatum ad ſimilitudinem regulæ juris, quod breviter & paucis verbis intentionem proferentis exponit & explanat, ſicut regula juris rem quæ eſt, breviter enarrat.* Eadem habet Bracton. lib. 3. tract. 1. cap. 12. §. 2. lib. 5. tract. 5. cap. 17. §. 2. Concilium Rotomagenſe ann. 1299. cap. 5. *Quominus de ipſis* (caſibus) *cognoſcere, valeant* (judices Eccleſiaſtici) *impediunt atque perturbant: eiſque cedulas inhibitorias dirigentes, quæ Brevia nuncupantur, in caſibus in quibus de ſui natura Brevia nulla cadunt, &c.* [Chron. Parmenſe ad an. 1244. apud Murator. tom. 9. col. 769. *Et dictus dominus Ugo fuit condemnatus in quatuor libras Parmenſes, quæ condemnatio fuit caſſata & abſoluta vi populi, & fuit conſtitutum quod Conſules viciniarum & meſteriorum, qui ab inderetro non ſtabant ad Brevia ad conſilia Communis, de cetero ſtarent ad Brevia.* Tabularium B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Item dicit quod vidit Robertum Comitem placitantem in aſſiſis Becci contra Ricardum Florie & ejus uxorem per Brevem ſtabilire circa annos 20.*] Totidem porro ſunt ſpecies *Brevium*, quot fere *Actionum*, quas hic leviter attingemus ſecundum ordinem literarum, poſtquam aliquid de generalibus *Brevibus* quædam

dixerimus, indicatis dumtaxat Scriptorum locis, à quibus Lectori plura haurire liberum erit, cum hiſce immorari pluribus Gloſſarii ratio non ſinat.

Breve Patens *& apertum*, de quo Bracton. lib. 5. tr. 5. c. 17. §. 1. & 2. Fleta lib. 5. c. 24. §. 7.

Breve Clausum, de quo Bracton. lib. 5. tr. 5. c. 17. §. 2. Fleta lib. 5. c. 24. §. 7.

Breve Originale, quo quis primo citatur ad judicium. Cowell.

Brevia Judicialia, ſunt ea quæ ſæpius variantur ſecundum varietatem placitorum proponentis & reſpondentis, petentis & excipientis, ſecundum varietatem reſponſionum. Fiunt autem *Brevia judicialia* in Cancellaria ex recognitionibus & contractibus habitis, & in rotulis Cancellariæ rotulatis. Bracton. lib. 5. tr. 5. c. 17. §. 2. Fleta lib. 2. c. 13. §. 7.

Brevia Magistralia, ea dicuntur quæ ſæpius variantur ſecundum diverſitatem caſuum, factorum, & querelarum: eorum quædam ſunt perſonalia, quædam realia, & quædam mixta, ſecundum quod ſunt actiones diverſæ, vel variæ; quia tot ſunt formulæ Brevium, quot ſunt genera actionum. Bracton. lib. 5. tr. 5. c. 7. §. 2. Fleta lib. 2. c. 13. §. 4.

Brevia Remedialia. Fleta lib. 4. c. 31. §. 5.

Breve Placitabile, quod requirit formam ordinariam proceſſus. Quoniam Attach. c. 25. 49. §. 1. prima Statuta Roberti I. Regis Scotiæ c. 25.

Breve Cadere dicitur, cum non conveit actioni, nec in ſuo caſu impetratum eſt. Cadit etiam in pluribus aliis caſibus, de quibus Bracton. lib. 5. tr. 5. c. 17. Fleta lib. 2. c. 54. Adde Concilium Rotomagenſe an. 1299. can. 5.

Brevia Cursoria, *currentia*, ſeu *de curſu*, Fletæ lib. 2. c. 12. §. 2. & 15. dicuntur, quæ concilio totius regni ſunt approbata, quæ quidem mutari non poſſunt abſque eorumdem contraria voluntate. Ejuſmodi ſunt quæ recenſentur in Legibus Baronum Scoticorum, ſeu Quon. Attach. c. 49. & ſeqq. apud Bracton. Fletam, Raſtallum, Cowellum & alios JC. Anglicos, à quibus Brevia ſequentia excerpſimus, ut ſi Lector in ea inciderit, horum vim ab Auctoribus laudatis petere poſſit.

Breve *de altiori natura*. Fleta lib. 4. c. 3. §. 19. c. 10. §. 1.

Breve *de admenſuratione dotis*. Fleta lib. 5. c. 23. §. 13.

Breve *aſſiſæ mortis anteceſſoris*. Bracton. lib. 4. tract. 3. §. 2.

Breve *de avo & proavo*. Fleta l. 5. c. 5. §. 1.

Breve *de aſſiſa novæ diſſeiſinæ*. Bracton. l. 4. c. 47.

Breve *accedas ad Curiam*. Raſtallus.

Breve *ad quod damnum*. Raſtallus.

Breve *de ætate probanda*. Raſtallus.

Breve *annua penſione*. Raſtallus.

Breve *apoſtata capiendo*. Raſtallus.

Breve *amoveas manus*. Raſtallus.

Breve *aſſumpſit*. Raſtallus.

Breve *magnum cape*. Raſtallus, &c. Matth. Paris p. 72. Radulf. de *Hengham* in Magna c. 8.

Breve *parvum cape*. Raſtallus, Radulf. de *Hengham*.

Breve *cui ante divortium*. Raſtallus.

Breve *contributione facienda*. Raſtallus.

Breve *contra formam collationis*. Raſtallus.

Breve *contra formam feoffamenti*. Raſtallus.

Breve *certiorari*. Raſtallus.

Breve *de conſanguinitate*. Bracton. l. 4. tract. 4. c. 1. Fleta lib. 5. c. 2. §. 1. 3.

Breve *de conventione*. Leg. Baron. Scotic. c. 50. Fleta l. 4. c. 31. §. 1.

Breve *de conſuetudine*. Fleta l. 2. c. 62. §. 16.

Breve *de Curia claudenda*. Cowellus.

Breve *cui invita*. Raſtallus verb. *Acceptance*, & in hoc verbo.

Breve *capias*. Raſtallus.

Breve *ceſſavit*. Raſtallus.

Breve *ceſſavit de Cantaria*. Raſtallus.

Breve *diem clauſit extremum*. Raſtallus.

Breve *de dote*. Fleta l. 5. c. 25. §. 2. 3. 5.

Breve *de diſtrictione pro debito*. Leges Baron. Scotic. cap. 49.

Breve *de diſſaiſina, aut novæ diſſeiſinæ*. Leges Baron. Scotic. c. 53. Fleta lib. 4. c. 5. §. 11. 12. 14. c. 17. §. 17. [*Bries de novele deſſeſine*, in Chartulario S. Vandregeſili tom. 1. pag. 968. an. 1299. *Breve novæ deſeſſinæ*, in Tabular. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag.]

Breve *decies tantum*. Raſtallus.

Breve *dedimus poteſtatem*. Raſtallus.

Breve *devaſtaverunt bona teſtatoris*. Raſtallus.

Breve *de dote*. Raſtallus.

Breve *dum non fuit compos mentis*. Raſtallus.

Breve *elegit*. Cowellus in Indice dictionum, & Raſtallus.

Breve *dum fuit infra ætatem*. Raſtallus.

Breve *de feodo & eleemoſyna*. Regeſt. Parlam. Pariſ. B. f. 51. Vetus Conſuet. Normann. c. 115.

Breve *de feodo & vadio*. Vetus Conſuetudo Normann. c. 111.

Breve *de feodo & firma*. Ibid. c. 112.

Breve *de judicio*. Fleta lib. 5. §. 1.

Breve *de ingreſſu*. Statut. 2. Weſtmon. c. 53. Bracton. lib. 4. c. 47. tract. 7. c. 1. Fleta l. 4. c. 2. §. 21. c. 5. §. 14. c. 12. §. 2. c. 20. §. 11. l. 5. c. 5. §. 43. c. 35. 36. 37.

Breve *de intruſione*. Fleta lib. 4. cap. 1. §. 4. cap. 30. §. 15.

Breve *indicavit*. Statutum de conjunctim feoffatis c. 2. Raſtallus, &c.

Breve *inquiſitionis*. Statuta Roberti III. Reg. Scot. c. 2. & ibi Skenæus.

Breve *de liberando hominem à plegiatione ſua*. Leges Baron. Scotic. c. 51.

Breve *de morte anteceſſoris*. Leg. Baron. Scotic. c. 52. Statuta Davidis II. Regis Scotiæ c. 19. Vet. Conſuet. Normann. c. 81. 88. 89.

Breve *de medio*. Bracton. lib. 2. c. 7. §. 3. Fleta l. 2. c. 50. §. 3.

Breve *monſtraverunt*. Raſtallus.

Breve *moderata miſericordia*. Raſtallus.

Breve *de maritagio incombrato*. Vetus Conſuet. Normanniæ c. 100.

Breve *de nativis*. Fleta l. 2. c. 51. §. 1. l. 4. c. 5. §. 14. Leg. Baron. Scotic. c. 56.

Breve *ne vexes*. Fleta l. 4. c. 2. §. 9. l. 5. c. 40. Radulf. de *Hengham* in Parva c. 8.

Breve *nuper obiit*. Fleta l. 5. c. 7. §. 1. 3. c. 8. §. 1.

Breve *ne admittas*. Raſtallus.

Breve *non omittas propter libertatem*. Raſtallus.

Breve *nihil dicit*. Raſtallus.

Breve *niſi prius*. Raſtallus.

Breve *nuper obiit*. Raſtallus.

Breve *de nova diſſaiſina*. Statuta David. II. Reg. Scot. c. 19. Vetus Conſuet. Normann. c. 81. 83.

Breve *de protectione Regis infracta*. Leg. Baron. Scot. c. 54.

Breve *de pace*. Radulf. de *Hengham* in Summa magna c. 4

Breve *perambulationis.* Leg. Baronum Scotic. cap. 78. §. 2. Fleta l. 4. c. 15. §. 1. Cowellus & Raſtallus.

Breve *de purparte.* Fleta l. 5. c. 5. §. 40. c. 6. §. 57. c. 9. §. 31. Bracton. l. 4. tract. 3. c. 13. §. 2. c. 15.

Breve *perquiſites.* Raſtallus.

Breve *Pone.* Rad. de *Hengham* in Magna c. 4.

Breve *præmunire.* Raſtallus.

Breve *præcipe in capite.* Raſtallus.

Breve *procedendo.* Raſtallus.

Breve *protectionis.* Raſtallus.

Breve *quo minus.* Raſtallus.

Breve *quod permittat.* Raſtallus.

Breve *quo jure.* Bracton. l. 4. c. 40. Fleta l. 4. c. 24. §. 1. 16. l. 6. c. 15. Raſtallus.

Breve *quod ei deforciat.* Raſtallus.

Breve *quo warento.* Bracton. l. 4. tract. 4. c. 6. Fleta l. 6. c. 15. Raſtallus, Monaſt. Angl. to. 1. p. 72. to. 2. p. 2.

Breve *quare impedit.* Bracton. l. 4. tract. 2. c. 6. §. 2. 3. Fleta l. 5. c. 16. Raſtallus.

Breve *quare ejecit.* Raſtallus.

Breve *quare incumbravit.* Raſtallus.

Breve *quare intraſit.* Raſtallus.

Breve *quare non admiſit.* Raſtallus.

Breve *de recto.* Regiam Majeſt. l. 2. c. 16. §. 20. 21. Fleta l. 5. c. 8. §. 9. Bracton. l. 5. c. 1. 2. &c. l. 5. tract. 3. c. 5. §. 3. Littleton ſect. 170. Radulfus de *Hengham* in Summa magna c. 1. &c. [Kennettus in Gloſſario ad calcem Antiquit. Ambroſden.]

Breve *de rationabili parte de dote.* Fleta lib. 5. c. 26. §. 4.

Breve *retraxit.* Raſtallus.

Breve *de ſummovendo warentum.* Fleta l. 6. c. 24.

Breve *ſcire facias.* Raſtallus.

Breve *de ſtabilia & recognitione.* Vetus Conſuetudo Normanniæ c. 113.

Breve *de ſuper demanda.* Ibid. c. 114.

Breve *ad videndum infirmum.* Rad. de *Hengham* in Magnâ c. 4.

Breve *utrum.* Raſtallus.

Breve *de warento.* Leg. Baron. Scotic. cap. 55. Fleta l. 4. c. 5. §. 11. & alii paſſim.

¶ Brevialis Tabula, in qua diſcipuli regulas à magiſtris acceptas ſcribebant. Bern. Mon. Ord. Cluniac. part. 1. c. 27. *Opus habentes codicem, vel ipſam Tabulam Brevialem accipere alio loco, quam ubi ſedere ſolent, nunquam accipiunt ſine licentia magiſtri.*

Breviare, In *breves* redigere, deſcribere. Gloſſ. Gr. Lat. Βραχύνω, *Brevio.* Wippo de Vita Conradi Salici p. 409. *Hæc de Regina interim Breviavi.* Eckehardus Jun. de Caſib. S. Galli c. 16. *Has in cartis Breviatas à me clementer audi.* [Charta an. 978. inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 5. E. *Namque cernens ... memet nullo modo evadere poſſe caſum mortis diræ conditionis, ante me Breviare omnia juſſi, quod tribuere cupiebam Deo meo Conditori ac monachis B. Petri & Pauli Cluniacenſis monaſterii.* Ubi *Breviare* idem eſt quod agendorum chartulam ſeu conceptum animo teſtamentum perſcribere, delineare, Gallice *Minuter.*] Utuntur etiam Latini Scriptores.

Inbreviare, Eadem notione. Concilium Meldenſe an. 845. c. 42. *Inveſtigent ac diligenter Inbrevient res Eccleſiaſticas, &c.* Hincmarus in Præfat. opuſculi 55. Capitul. *Habebas Imbreviatos, quot infantes ſine baptiſmate, & quot homines ſine communione obierint.* Hiſtoria ignoti Caſin. cap. 6. in Diplom. Ludovic. II. Imp. *Ut cum nos hoc proſpexerimus, & Inbreviare fecerimus, non negligentes appareant.* Annal. Fr. Bertiniani an. 869. *Comites vaſſallorum beneficia Imbreviarent.* Rogerus Hoved. in Ricardo I. *Imbreviabuntur & numerus carucatarum terræ, & valentiæ terrarum.* [Liber niger Scaccarii p. 366. *Inbreviare faciant omnia milliaria & centurias & libras, &c.*] Occurrit præterea apud Nithardum lib. 4. pag. 379. in Capit. Caroli Mag. lib. 4. Append. 2. §. 28. in Capit. Caroli C. tit. 6. c. 11. tit. 9. c. 1. p. 86. tit. 27. c. 5. 7. tit. 31. c. 19. 22. in Capitulari ejuſd. Caroli Compendienſi an. 868. c. 1. in Concilio Duſiacenſi I. part. 2. c. 29. in Concilio apud Sanctam Macram an. 881. c. 4. apud Lanfrancum in Decret. pro Ord. S. Bened. c. 1. ſect. 3. Udalricum lib. 3. Conſuet. Cluniac. cap. 10. 18. Matth. Paris pag. 162. 179. &c.

Inbreviatura, in Statutis Venet. an. 1242. lib. 1. cap. 36. *Regiſtre ou Embreveure originelle,* in Conſuetud. Cameracenſi tit. 3. art 8. Charta an. 1181. apud Ughell. in Archiep. Mediolan. *Illæ terræ quæ erant inbreviatæ in quadam Inbreviatura.* Libertates urbis Sacri Cæſaris in Biturigibus an. 1327. *Nullus eorum, qui quondam ſervientes erant, de proprietate ſua, quam vendet, aliquam dabit conſuetudinem, vel Imbreviaturas.*

Breviatores, Qui brevia conficiebant, in Nov. Juſt. 105. *Inbreviator ſive deſcriptor ſtipendiorum regalium:* mox, *Deſcriptor & relator ſtipendiorum regalium,* apud Hincmarum Remenſem. [Vide Miræum tom. 1. pag. 679. col. 2. edit. 1723.]

Abbreviator, Officium in Curia Romana. Carmen de Curia Romana v. 259.

> *Aut male narrabis narranda, vel Abbreviator*
> *Apponet factis pluſve minuſve tuis.*

[Vide *Abbreviator* ſuo loco.]

Breviarium, Inſtrumentum Notariorum. Paſſim in Statutis Venetorum an. 1242.

Breviarium, Joanni de Janua, Locus *ubi reponuntur vel reportantur Brevia, vel ubi aliquid continetur abbreviatum: unde quidam liber in quo eſt totum Officium diurnum & nocturnum, dicitur Breviarius,* liber Eccleſiaſticum Officium compendio complectens. Charta Ludovici Pii in Vita Aldrici Epiſc. Cenom. n. 11. *Sicut in plenariis & Breviariis ejuſdem Eccleſiæ continentur.* Acta Murenſis Monaſt. p. 32. *Sunt & 2. curſinarii, & 3. benedictionales libri: ex his unus habet obſequium mortuorum, & unus Breviarius.* Epiſtola Hugonis Lugdunenſis Archiepiſcopi ad Robertum Lingonenſem Epiſcopum in Hiſt. de Exordio Ciſtercienſis Ordinis cap. 7. *Præter Breviarium quoddam quod uſque ad feſtivitatem S. Joan. Baptiſtæ retinebunt, ut tranſcribant, &c.* [Cerемoniale vetus MS. B. Mariæ Deauratæ Toloſanæ: *Sequitur feſtum S. Georgii martyris, quod eſt in cappis propter Reliquias, quæ ſunt in iſta Eccleſia, & propter altare ſuum, & ideo licet ſint plures inſimul martires, de quibus ſecundum Breviarios deberent fieri inſimul duodecim lectiones ſimplices; tamen propter ſupradicta, &c.* Capitulum gener. S. Victoris Maſſil. an. 1198. *Breviaria quæ proprie ad Abbates pertineant.* Aliud an. 1340. ex Archivis ejuſd. S. Victor. *Moneta, capæ & Breviaria completa.*] Hocce titulo donatur Breviarium Chori ad uſum Monaſterii Caſinenſis, ſcriptum Alexio Comneno imperante, hoc eſt, circa an. 1100. *Incipit Breviarium, ſive Ordo officiorum per totam anni decurſionem.* Quod quidem breviarium totius Eccleſiaſtici Officii rubricas, ritus etiam & ceremonias

continet tam Officii recitandi, quam Miſſæ celebrandæ, necnon peculiares præcipuarum ſolennitatum obſervantias. Ubi vir doctiſſimus Paſchaſius Queſnellus hinc colligi poſſe cenſet, primitus breviarii nomine ſolas rubricas, ſeu ordinem Officiorum olim innotuiſſe, quod poſtmodum toti officio quod ſequebatur, adſcriptum eſt.

¶ Breviale, Eadem notione. Teſtament. Garini *Goujons* an. 1314. *Legavit Hoduyno capellano melius Breviale quod habebat.*

Breviarius, Idem quod *Brevis*. Tradit. Fuld. lib. 1. c. 39. *Sed & iſte Breviarius ad ornamentum Eccleſiæ pertinet, id eſt, turibula deaurata 2. cortinæ 12. &c.*

Brevigerulus, *Bajulus & portator brevium*, apud Joan. de Janua.

¶ Breviger, Idem qui *Brevigerulus*. Vide *Rotlifer*.

Breviculus, Indiculus, compendium, breviarium: diminutivum à *Breve*. Occurrit in Concilio Bracarenſi II. cap. 9. apud S. Auguſtinum, Agobardum de Baptiſmo Judæor. & in Epiſt. ad Proceres Palatii, Flodoard. lib. 3. Hiſt. Rem. c. 22. in Definitione Synodi Duſiacenſis II. an. 874. &c. Chr. Flandr. c. 113. *Lors commencerent ceux d'Ypre à murmurer, & feirent Brieveletes, & les jetterent ſecretement par toute la ville pour les gens diſcorder.*

Brevetus. Charta Philippi Regis Fr. an. 1317. apud Argentreum lib. 5. Hiſt. Armor. cap. 34. *Exceptis & retentis dicto Duci... peceio ſeu naufragio marino, forefacturis, emolumento ex fractura navium, & ratione pecеii & naufragii ob defectum Brevetorum.* [Charta anni 1231. ex Archivo Caſtri Nannet. *Ludovicus D. G. Francorum Rex, &c. Promiſimus Petro de Droſco alias de Brenne Duci Britanniæ & ejus ſucceſſoribus omnia ſua jura illæſa ſervare .... ſalvas guardias dandi, portus marinos habendi, peceia ſeu naufragia marina, cum forefactis & emendis ex fractura navium & ratione præmiſſorum peceiorum ob defectum Brevetorum ſeu ſigillorum marinorum, capiendi in havris, in portis ſui Ducatus & & in mari obvenient quoquomodo percipiendi: Brevetos ſeu ſigillos Brevetorum, videlicet ſalvationis, ſalvi conductus & victualium pro navigantibus ſeu marcantibus per mare Britannicum, &c. Breve Salvationis,* in Hiſt. Britan. to. 2. p. 1009. *Quod Epiſcopus Maclovienſis nititur habere naufragia occurrentia in mari contiguo civitati Maclovienſi, quæ competunt Domino Duci in navigantibus, qui non receperunt bulletas ſeu Brevia Salvationis.* Sunt autem *Brevia Salvationis ſeu Breveti,* ſi bene ex allatis locis conjicio, ſchedulæ ſeu litteræ navigantibus neceſſariæ, ut res ſuas è naufragio ereptas poſſent repetere. A Duce concedebantur in Britannia, reſque omnes navibus impoſitas inſtar indiculi, ut probabile videtur, recenſebant, ut fides eſſe poſſet eas res eſſe navigantium. Ubi deerant hujuſcemodi *Brevia* ſeu *Breveti*, quidquid è naufragio eripiebatur, ad Ducem ſeu Dominos ſimili jure gaudentes pertinebat, jure ſcilicet naufragii, Gall. *Droit de Bris.*]

¶ Brevetum, Summi Pontificis Epiſtola, Gall. *Bref.* Lobinellus Hiſt. Britan. to. 2. p. 1023. *A SS. Domino noſtro Papa ſcripta ſub Piſcatoris annulo in modum Breveti ſuſcepiſſe clauſa.* Vide *Annulus Piſcatoris* in *Annulus*.

¶ Brevetum, Schedula. Archivum Pontis-Levii: *Anno 1473. die ſolennitatis omnium Sanctorum R. in Chriſto pater Franciſcus Aurelianenſium Epiſcopus, Commendatarius hujus Monaſterii de Pontelevio viſitavit capſam ſuper majus altare, in qua invenit plura oſſa & tria Breveta, in quorum uno ſcriptum erat: Hic ſunt Reliquiæ de S. Maria & de S. Petro Apoſtolo, &c.*

Brevialis, Brevis. Ruffinus Aquileienſis in Symbolo: *Sed videamus quid jam Brevialis hic ſermo proponat.*

Brevicellum. Teſtam. Bertichranni Epiſc. Cenoman. *Quos ſolidos per ſacellos ſeparatim cum Brevicellis ſigillatis ad unumquemque locum... commendavi.*

BREVISOCREA, Cognominatus Robertus Comes Normanniæ, Nothi filius, Gall. *Courteheuſe*, quod eſſet corpore pingui, brevique ſtatura, ut ait Ordericus Vitalis lib. 4. & 8. pag. 545. 664.

¶ BREVITUDO, Brevitas. Conſtitutio Ludovici de Canoſſa Bajocenſis Epiſcopi: *Cum habitibus decentibus, nimia longitudine vel Brevitudine minime notatis, ſed honeſtis & ſuo ſtatu congruis.*

¶ BREZELLUM, An braſilicum lignum, quo tinctores utuntur, Gall. *Breſil*? Charta pro Communia Balneoli an. 1208. ex Schedis D. *Lancelot: Domini de Baln. in hominibus extraneis, qui in eadem villa ad vendendum veniunt vel emendum, accipiunt de quintali piperis 4. denarios, de quintali Brezelli 4. denar. de quintali, &c.*

1. BRIA, *Menſura*, Joan. de Janua. Gloſſ. Lat. Gr. *Bria*, εἶδος ἀγγείου. Ita ſcribendum. Ebrardus Betun. in Græciſmo cap. 12.

Hæc Bria ſi dicas, modus eſt, vas Romipetarum:
Hic Bria, quo vinum ſibi diſtribuunt quaſi libra.

Radulphus in Vita S. Richardi Epiſc. Ciceſtrenſis n. 31. *Quippe ſobrius dicitur, quaſi ſub Bria conſtitutus, id eſt, ſub menſura.* Occurrit etiam apud Arnobium lib. 7. Inde quidam noſtrum *Buire* accerſunt.

¶ 2. BRIA, Pons, veteribus Gallis: hinc *Carobria* vicus in finibus Biturigum, qui duos habuit pontes Caro flumini impoſitos. Vide Valeſium in Notitia Galliarum pag. 129. Buchananus lib. 2. Hiſt. Scotiæ hæc habet ad noſtram rem pertinentia: *Briam Strabo lib. 7. & cum eo conſentiens Stephanus, ait urbem ſignificare: id ut confirment, hæc nomina inde facta proferunt, Pultobria, Brutobria, Meſembria, & Selembria. Sed quæ illis Brutobria, aliis eſt Brutobrica; & quæ Ptolomæo finiuntur in Briga, Plinio exeunt in Brica, ut veriſimile ſit, Briam, Brigam & Bricam, idem ſignificare. Verum originem omnibus è Gallia eſſe, vel hinc apparet, quod Galli antiquitus in Thraciam & Hiſpaniam, non autem illi in Galliam, colonos miſiſſe dicuntur.* Quadraginta deinde nomina è variis ſcriptoribus deſcribit, quæ in *Briga* terminantur. Vide *Briga* 2. & *Briva*.

¶ BRIBA, Gall. *Bribe*, Fruſtum panis, Panis mendicatus. Hiſp. *Bribar* vel *Brivar*, Mendicare. Verſus Macaronici quos poſt *Rabelais* refert Menagius in Dictionar. Etymol. Linguæ Gallicæ:

Hic eſt de patria natus de gente beliſtra,
Qui ſolet antiquo Bribas portare biſacco.

BRIBETHUS. Vita S. Samſonis Epiſc. Dolenſis lib. 1. cap. 26. *Vidit... vetulam anum ſuis veſtimentis Bribetham chryſulatamque, venalem in manu tenentem, ac ſilvas veloci curſu volucritantem.* Quid ſi legatur *Birrhatam*?

¶ BRICA. Vide *Bria* 2. & *Briga* 1.

BRICHEMINUS, Idem quod *Cheminus*, Via, iter. Charta Henrici II. Regis Angl. pro Abbatia Saviniacenſi: *In piſcariis & mariſcis, in Bricheminis & ſemitis, & omnibus aliis locis.*

BRICIA Panis, Mica, fruſtum, apud Bertramum in Vita S. Francæ Abbatiſſæ num. 16. ex Italico *Bricia, Briciola.* Vide Octav. Ferrarium in Orig. linguæ Italicæ.

BRICOLA, Machinæ λιθοβόλου ſpecies, Gallis *Bricolle.* In jure municipali Florentinorum lib. 3. ve-

tantur cives privatim in turribus *Briccolas* habere. Chronicon Petri IV. Reg. Aragon. lib. 3. c. 26. *E los de la vila tiraven à la torre què hagueren en perduda ab un geny gran, e ab una Brigola, &c.* Adde lib. 6. cap. 4. Froiſſart. 4. vol. c. 18. *Pour ce jour ils ne monſtrerent autre deffenſe que de Bricolles, qui geſtoient gros carreaux.* Blondus lib. 3. Romæ triumphant. *Baliſtam majores dixere priſci trabem validam, ita libratam, ut cum pars denſior ponderibus attracta deſcenderet, elevata proceritas ſua funiculis, quos haberet alligatos, funda ſaxum maximi ponderis longe emitteret. Eique maxime nunc machinæ Bricholla eſt appellatio.* Hieronymus Magius lib. 1. Miſcell. c. 1. *Trabuchi, machinæ lithobolæ, (ejuſdem fere generis ſunt & Bricolæ vocatæ) quibus avorum noſtrorum memoria vaſti molares in hoſtes jaculabantur.* Helias Capreolus lib. 7. Hiſt. Brixienſis: *Sed conjicientibus in ipſa caſtra ſaxa è machinis, quas Bricolas appellant, civibus, &c.* [Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1241. apud Murator. to. 6. col. 492. *Tunc parata fuit in civitate quædam Bricola.*] *Bricolarum* meminit præterea Monſtrelletus 1. vol. c. 29. 93. 121. 125. Vide Octav. Ferrarium in Origin. linguæ Italicæ in *Bricole.*

¶ BRICCSUS, Jurgioſus. Vide *Briga* 1.

¶ BRIDA, Frenum, à Gallico *Bride.* Acta SS. Julii tom. 1. p. 589. D. in Proceſſu de B. Petro de Luxemburgo: *Tenendo equum ſuum per Bridam.*

BRIDGUMUM, Bridguma, Saxonib. *Sponſus*, uti hæc vox redditur in Legibus Edmundi de ſponſalib. cap. 3. ubi perperam, ut & c. 2. *Brigdunia* ſcribitur. Caput 1. habet *Brigdumum.* Ex Saxon. bꞃẏꝺe, ſponſa, & ᵹuma, curare, ita ut ſponſus ſponſæ ſuæ dicatur curator, ut Gall. *Mari & Bail.*

1. BRIGA, Jurgium, rixa, pugna, Italis *Briga.* Catholicon Armoricum: *Brigus, Gall. Noiſeux, Lat. Bricoſus. Item Bricoſe, Gall. Tenſement. Item hæc Briga, gæ, Brigue, Tenczon.* A *trica* Lat. deducit Achariſius. Continuator Nangii an. 1348. *Et per lites, Brigas, & rixas atque placita, &c.* Tho. Walſinghamus in Edw. III. pag. 190. *Ferunt quidam quod per iſtam Brigam Rex per illos dominos in Parliamento conſtitutos noluit ulterius gubernari.* Vita Urbani V. PP. *Ne fierent Brigæ, diſſentiones, aut inſultus.* Petrus de Cugneriis Advocatus Regius: *Si quis in Briga, ubi ſanguinis effuſio facta fuerit, captus fuerit, &c.* Occurrit non ſemel apud Albertum Argentinenſem pag. 99. 102. 125. 128. 130. 164. Joannem Villaneum lib. 2. cap. 16. lib. 6. cap. 26. 87. lib. 7. c. 56.

¶ Briga, Partes, Factio, Gal. *Brigue.* Chron. Siciliæ ad an. 1318. apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 84. *In ipſa Briga dicti Grimaldi prævaluerunt.*

Briga, Lis. Charta an. 1279. in Metropoli Saliſburgenſi to. 2. p. 342. *Promiſerunt, ſcilicet quod ad intereſſe brigarum & evictionis ſpontanee teneantur.*

Brigosus, Intricatus, faſtidioſus, Italis *Brigoſo.* Chron. Aulæ Regiæ cap. 25. *Multa Brigoſa negotia ſagaciter & efficaciter expedivit.* Statuta Academiæ Viennenſis in Auſtria, apud Lambecium: *Scholares Brigoſi, luxurioſi, ebrioſi, &c.* [Pontificale Autiſſiodor. an. circiter 200. *Tunc Epiſcopus det eis,* (tonſuratis) *aquam benedictam, & moneat eos, ne ſint Brigoſi, ne dimittant ſcolas, libenter ad eccleſiam vadant, ipſique in cantu & lectura ſe exerceant, Horas B. M. Virginis addiſcant, & dicant.*]

¶ Brigossus. Inſtrum. anni 1410. Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 68. *Ipſi præfati non poterunt vendere hominibus Brigoſſis ſeu male conſervatis vel reprobis, ſed honeſtis & conſervatis nobis.*

Brica, pro *Briga*, Rixa, injuria. Gloſſ. Gall. Lat. *Brica, Brigue, Tençon.* Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 8. tit. de Homicidio §. 26. *Quod ſi fuerint in una Brica & unus illorum ibi aliquem interfecerit, &c.* Hinc forte noſtris *Bricon*, & Italis *Briccone*, pro *impudente*, & qui facile rixatur. Chr. MS. Bertrandi *du Gueſclin*:

Coment, ce dit li Princes, eſtes-vous ſi Bricon.

Joan. Villaneus lib. 7. cap. 60. *Non vi diſſi io che Pierro d'Aragona era uno fellone Briccone.*

Imbrigare, Lite involvere: *Mettere in briga & in pericolo*, apud Joan. Villaneum lib. 6. cap. 26. *Imbrigare*, Matthæo Villan. lib. 2. c. 38. 45. Albertus Argentin. an. 1264. *Franciſcus ſe nolens Imbrigare cum illo, à gravaminibus ceſſavit.* Chron. Aulæ Regiæ c. 11. *Joannes Rex hereditates ad eam ſpectantes plurimas abſtulit, ipſas quoque nobilibus ſuis contulit, aut obligationibus Imbrigavit.* In Archivis Regii Tribun. ſub Edw. III. *In Brigam ponere terras & tenementa.* Charta Rogerii Maſſæ Epiſcopi an. 1257. *Promittimus vobis... prædictam dationem & traditionem ... non Imbrigare vel moleſtare, &c.*

Disbrigare, Vox Italica, *Cavar di briga*, Moleſtia vel lite liberare. Charta an. 1275. in Metropoli Saliſburgenſi tom. 2. pag. 340. *Briga ſeu quæſtio mota fuerit, ... & pro his per manum noſtram ſibi omnia quæ in Ruempting poſſidet, ut Disbrigare prædia ſibi vendita debeat, libere obligavit, nunquam prædictam obligationem repetiturus, quandiu per aliquem in poſſeſſione pacifica perturbatur.* Charta Theodori March. Montisferrati an. 1324. *Sed omnia & ſingula ſupra ſcripta prædictis & cuilibet ipſorum ab omni perſona, communi, & collegio ... legitime auctorizare & Disbrigare.* Vox frequens in Contractibus Italicis, ut colligitur ex Rollandino in Summa Notariæ ab eo ſcripta an. 1265. Vide Octavium Ferrarium in Orig. linguæ Italicæ in *Briga.*

¶ 2. BRIGA, Vox Celtica quæ pontem ſignificat, unde plurimæ civitates nomen ſumſerunt, *Auguſtobriga, Juliobriga, Samarobriga*, quæ & *Samarobriva.* Germani Superiores pontem vocant *Brucke*, Inferiores *Brugge*, Anglo-Britanni *Bridge*: de quibus conſule Salvaingi Tractatum de Feudis pag. 2. & Valeſii Notitiam Galliarum in *Litanobriga*: ubi ait forſitan fore aliquos, qui *Brigam* montem eſſe malint, quam pontem; cum apud Germanos Gallis confines mons etiamnum *Bergem* & *Berg* nuncupetur, nomine, ut videtur à *Briga* deducto. Noſtri *Bergue*, interdum & *Berge* pronunciant. Vide *Bria* 2. *Brighbot* & *Briva.*

BRIGANCII, Brigantini, vulgo Scriptoribus noſtris *Brigans.* Gloſſ. Lat. Gall. *Veles: Brigant, c'eſt une maniere de gens d'armes courant & apert, à pié.* Albertus Argentin. in Chron. an. 1351. *Cum 4. millibus peditum armatorum, duobus millibus Brigantum, & ducentis equitibus armatis, &c.* Ubi perperam editum *bragantum.* Joan. Thwroczius in Ludov. Hung. Rege c. 20. *Oppidum Sumpniam vocatum munitum, in quo multi erant Brigancii pedites, expugnavit.* Et c. 37. *Briganciis & Baleſtrariis Anglicis cuſtodiam caſtri muniendo reſervavit.* Ex peditum genere fuiſſe docent præterea non uno loco Froiſſartes 1. vol. c. 128. 148. 160. &c. 4. vol. c. 25. Joannes Villaneus lib. 10. c. 173. & Monſtrelletus 1. vol. c. 195. 224. 2. vol. p. 64. in Computo Barthol. *du Drach* Theſaurarii Guerrarum an. 1350. *Pour Guill. Colet Archer à cheval 3. autres Archers à cheval, & 4. Brigans à pied.* Vide Noſtradamum in Hiſt. Provinc. pag. 404. 405.

Poſtmodum *prædatores* ita appellati noſtris, ut

in Conſuetud. Andegav. art. 44. & Caſtellinovi in Biturigib. tit. 2. art. 20. quorum nomenclaturam à *Brigantibus* Britanniæ populis, vel à *Bagaudis*, vel denique à neſcio quo *Brigando*, vel *Burgando*, de quo Canon, *de viro*, 14. q. fruſtra accerſit Ludovicus *d'Orleans* ad 2. Annal. Taciti, & ex eo Innocent. Cironus in Paratit. ad Decret. l. 5. Chronicon Flandr. cap. 45. *Un Chevalier qui fut Chevetaine des Bruyers de France, & qu'on appelloit Burgant.* Ubi forte leg. *Brigans.* Certe malim à *briga*, *Brigandos* dictos, quod ejuſmodi prædatores ſibi invicem confœderati vias obſiderent, & quoſvis tranſeuntium deprædarentur, rixandoque impeterent, poſtea in juſtorum militum numerum accenſiti. Italis *Briganti*, ſunt viri induſtrii, cujuſmodi erant latrunculi iſti, quorum cohors *Brigata* dicebatur, unde noſtris *Brigade*, eadem notione, &c. Hos ſemiveſtitos, & cum brevibus ſagittis pugnaſſe innuit Tho. Walſinghamus in Henrico V. pag. 388. *Reductus eſt ergo, coramque Conſilio demonſtratus, non indumentis religioſitatis redimitus, ſed Brigantinorum more ſemiveſtitus, geſtans ſagittas breves, qualiter utuntur equites illarum partium, qui Malandrini dicuntur.* Neque dubium eſt, quin ab ejuſmodi *Brigandis*, illa armorum ſpecies: quam *Brigandinam* appellabant, nomen duxerit. Catholicon Armoricum: *Brigandinou, Gall. Brigandine, Lat. hæc Squamma. Inde ſquammatus, Orné de Brigandine.* Ita etiam appellatur in Conſuetud. Baionenſi tit. 6. art. 1. Hinc *Brigandiniers* dicti milites qui *Brigandinas deferebant*, apud Froiſſartem 4. vol. cap. 2. & Monſtrelletum lib. 2. pag. 41. Octavianus *de S. Gelais* in Viridario honoris:

Ouvriers par faits de forger Brigandines.

Infra:

Avanturiers, & outrageus ſoudars,
Tant là qu'ailleurs, pour eſtre brigans dignes
Fournis d'arnois, & riches Brigandines.

Alibi:

Beaux gorgerins, dorées Brigandines.

Vide Steph. Paſchaſium in Diſquiſitionibus Francicis lib. 8. cap. 43.

¶ BRIGANTÆ, ut *Brigancii*, in Schedis Cl. D. *Lancelot*, de Humberto II. Dalphino ad an. 1345. *Item die 9. Junii apud Avenionem recepit ſecum circa 20. Brigantas extraneos de Lombardia, quos nunquam magis viderat, aſſociando ſecum per villam de qua gentes truffabantur, & promiſit cuilibet per menſem 4. florenos ultra expenſas.*

¶ BRIGANTINI. Vide *Brigancii*.

¶ BRIGANTINUS, Idem qui mox *Brigentinus*. Charta an. 1472. ex Archivis Maſſil. *Renatus... Capitaneo generali, & aliis quibuſvis patronis, vicepatronis ac nautis quarumvis navium balaneriorum, galeatiarum, triremium, biremium, Brigantinorum, & aliorum, &c.*

¶ BRIGATA, Turma, Gall. *Brigade.* Acta SS. Maii to. 1. pag. 396. ex Statutis Narnienſibus: *Hoc addito quod primus currens ſit primus unus ex poteſtatibus Brigatarum Mezalis.* Vide *Brigancii*.

¶ BRIGDUNIA. Vide *Brigdunum*.

¶ BRIGENDARIUS, Militiæ ſeu *Brigatæ* præfectus, quem Galli & Angli vocant *Brigadier*. Rymer. to. 14. pag. 581. col. 2. *Concedimus dilecto Servienti noſtro Eraſmo Kyrkenay locum & officium Brigendarii noſtri, ac eum Brigendarium noſtrum facimus & conſtituimus per præſentes.*

BRIGENTINUS, Naviculæ ſpecies, in *galeæ* ſpeciem, vulgo *Brigantin*, Italis *Brigantino*. Occurrit apud Paulum de Paulo in Memor. an. 1391. Froiſſart. 4. vol. c. 18. *Une maniere de vaiſſeaux courans, leſquels on nomme Brigandins.* Ita forte dicta, quod propria *Brigandorum*, ſeu prædatorum eſſet.

BRIGHBOT, *Brugbota*, Pontis reſtauratio vel refectio. Vox Saxonica bꞃicȝ, vel bꞃẏcȝ, Anglis *Bridge*, pons, & boꞇe, reparatio, reſtauratio, emendatio. Leges Kanuti Regis cap. 31. apud Brompton. & cap. 19. *Si quis Burgbotam, vel Brigbotam, id eſt, burgi vel pontis refectionem... ſuperſederit, emendet.* Eadem habentur in Legibus Henrici I. cap. 10. 13. 66. *Briggebote* in Fleta lib. 1. cap. 47. §. 22. Sumitur ut plurimum hæc vox in Chartis pro *quietum eſſe de auxilio dando ad reficiendos pontes.* Ita Raſtallus. *Brigam*, & *Brivam* pro ponte veteres Gallos uſurpaſſe, pluribus docent Buchananus l. 2. Hiſt. Scotor. & Cluverius in Germ. antiq. l. 1. c. 7. Vide *Briva* [& *Briga*. 2.]

BRIGOSUS. Vide *Briga* 1.

¶ BRIGRII. Vide *Berſarii* in *Berſa*.

¶ BRILLUM, Conſpicillum, Aleman. *Brille*, Gall. *Lunette.* Epiſtolæ obſcurorum virorum pag. mihi 134. *Nec non quod Papa mandabit ſub pœna latiſſimæ cenſuræ, quod Fratres Ordinis Prædicatorum debent propter ſuam protervitatem portare unum album Brillum ſive perſpicillum in ſua nigra cappa in dorſo, ad perpetuam memoriam & ſcandalum, quod fecerunt injuriam Speculo oculari domini Johannis Reuchlin.*

¶ BRIMBERGA. Vide *Bainberga*.

¶ BRINA, BRINARE, Voces Italicæ, Pruina, gelaſcere, Gall. *Brüine, gelée blanche, ſe geler.* Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad ann. 1236. (l. 1235.) *Et eo anno quodam die Martii* XX. *& in nocte exeunte menſis Aprilis venit Brina magna, ita quod vineæ exſiccatæ ſunt. Et die* VIII. *exeunte Aprili venit alia nix & Brina frigida, ita quod vineæ penitus Brinaverunt.*

¶ BRINGANTINÆ, pro *Brigandinæ*, Species armorum, Gall. *Brigandines.* Stephanotius Fragm. Hiſt. MSS. to. 10. pag. 309. *Lapides percuſſerunt eum ad latus dextrum ſibi frangendo Bringantinas.* Vide *Brigancii*.

BRINUM, Navis ſpecies. Epiſtola Anſelmi Archiepiſc. Neapolitani, in Geſtis Innoc. III. PP. pag. 15. *Noverit itaque Sanctitas veſtra me cum tribus galeis, & uno Brino Apuleorum.... feliciter appulciſſe Panormum.* Vide *Lignum*, Phaſelus.

¶ BRIOLIUM. Vide *Brolium*.

¶ BRISA, ςέμφυλον, *Vinacia.* Supplem. Antiquarii.

¶ BRISATUS, Infractus, non obſervatus, à Gallico *Briſer*, Frangere. Arreſtum Parlamenti Pariſ. an. 1331. pro Monaſterio Bonævallis: *Videlicet cognoſcendi & judicandi in & ſuper caſibus... treugarum infractarum, aſſecuramenti Briſati facti coram judice.* Vide Conſuetud. Lemovic. art. 71.

BRISCA. Will. Brito in Vocabul. MS. *Briſca, æ, favus unde mel elicitur, à Briſin quod eſt exprimere vel elicere.* Joan de Janua: *Favus, mel eſt in cera, ſcilicet Briſca.* Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Favus, mel cum Briſca.* Catholicon Armoricum: *Bruſquenn, mel, Gall. Breſche de miel, Lat. Favus, favillus.* Gloſſ. Lat. Gall. *Favus, Miel en cire. Id eſt, Briſca, Breſche.* Occitanis. *Breſco de mel*, noſtris *Rayon de miel.* [*Briſca* ſumitur adjective pro *mellea* in Annal. Benedict. tom. 4. pag. 699. col. 1. *Hinc ſe convertens littera Briſca fruitur.*]

BRISIA. Vita S. Brigidæ Virg. lib. 2. num. 50. *Viderunt rivulos ſupra undam illis oleribus plenos, id eſt, Briſia, & ſampſia, & cæteris oleribus abundantes.* Ubi Colganus Editor *Briſiam* Naſturtium aquaticum, *ſampſiam* vero aut Amaracum, vel ſam-

pſycum, vel potius herbam quam Latini *aceto-ſam*, Hiberni *Sambadh* vocant, interpretatur.

¶ BRISIN. Vide *Briſca*.

BRISTEGA. Vide *Triſtega*.

¶ BRITANEUM, *Deambulatorium marmoratorum.* Papias & vetus Gloſſar. San-German. MS. n. 501. Iſid. habet in Gloſſis: *Britanicum*, *Marmoricum.*

¶ BRITANNII, pro *Britanni*, apud Rymer. to. 8. pag. 325. col. 1.

¶ BRITASCHIA. Vide *Bretachia*.

BRITH. *Pactum interpretatur.* Papias. Vox forte Longobardica. [Hebraica eſt ברית Fœdus.]

¶ BRITIGENA, Brito, Armoricus. Britannia minor ſeu Armorica *Brit* vel *Brith*, olim dicta eſt, hodie *Breis* effertur. Vita S. Wenwaloei è Chartular. Landevennec. fol. 128. verſo: *Britigena mirabilis luminibus expers ſolis.*

¶ BRITISCUS. Vide *Bitriſcus.*

¶ BRITONES, Satellites ſeu milites, forte ſic dicti, quod eſſent è Britannia minori ſeu Armorica. Guibert. Abb. in Libro de Laude B. Mariæ cap. 10. ubi de quadam femina extremo ſupplicio punienda: *Inde ab executore citata petiit ab oratione ſupplicium. Eccleſia B. Juſti paululum montis devexo poſita, circumſitis illic Britonibus oratorium præſtat, &c. Britones* pro Graſſatoribus & prædonibus ſumuntur in Charta anni 1395. ubi de depoſitione variorum teſtium coram OfficialiRotomag. ex Archivo B. M. de Bono Nuncio: *Perillas partes tranſierunt gentes armorum Britones & Pillardi & amoverunt ab ipſo teſte quatuor jumenta, &c.* Vide *Brigantii.*

BRIVA, Gallorum veterum lingua, *pontem* ſonat. Hinc *Samarobriva*, Ambianorum urbs dicta, quod ad *Samaræ*, ſeu Somonæ pontes inædificata ſit: *Briva Iſaræ*, vulgo *Pontoiſe*, urbs ad Iſaram, ſeu Eſiam extructa: *Briva Curreria*, in Lemovicibus, apud Gregor. Turonenſ. lib. 7. Hiſt. cap. 10. & Aimoinum lib. 3. Hiſt. cap. 61. ſicdicta, quod ſit ad *Curreriam*, qui vulgo *la Correze*, vocitatur, & *Brivate* in Arvernis. Vide Cluver. lib. 1. Germ. antiq. cap. 7. [Valeſium Notit. Gall. pag. 100. & 101.] & ſupra in *Brighbot.*

BRIULUM. Vide *Brolium.*

¶ 1. BROCA, Doliaris fiſtula, Gall. *Broche.* Vide *Broccæ.*

¶ 2. BROCA, Pars nemoris. Vide *Fortiagium.*

¶ 3. BROCA, *Labroſa, bellua maris.* Papias MS. Vide *Broccus.*

¶ BROCARIA, Dumeta, Gall. *Broſſailles*, vel f. Ericeta, *Bruyeres.* Charta Caroli Comitis Flandriæ apud Miræum to. 2. pag. 962. col. 2. *Decimam quoque de Ooſtburg tam de terra veteri, quam de nova, ſcilicet & Brocarias in Teſtrep & Gerſta.* Vide *Bruarium.*

BROCARIUS, Proxeneta, interpres & conſiliarius contractuum: Anglis *Broker.* Statuta Gildæ Berwic. cap. 27. *Statuimus quod Brocarii ſint electi per Communiam villæ, qui dabunt ſingulis annis unum dolium vini.*

¶ BROCAT, Pannus auro contextus, Hiſpanis hodie *Brocado raſo* vel *riço*, noſtris *Brocard d'or.* Concil. Hiſp. to. 4. pag. 192. *Panni auro contexti ſive de Brocat dicti.*

¶ BROCATUS, f. pro *Brodatus*, Gall. *Brodé.* Acta SS. Martii to. 3. pag. 694. *Cum ſuperpelliceo duplicato ad extra Brocatum præ ſe ferente.*

BROCCÆ, Brochæ, Brochiæ, Sudes acutæ, pali, Gallis *Broches*, Armoricis *Brochenn.* Ugutio: *Broccæ, acus ligneæ quibus mortuus in cilicio ſuitur, unde inbroççare, Broccis conſuere.* Idem alibi: *Subula, Brocca ferrea qua ſuuntur ſotulares.* Chronicon Clarevallenſe ann. 1183. *Quam poſtea ſanctus Petrus Tarantaſienſis à ſudibus, id eſt, Brochis ligneis de brachio ejus exeuntibus perfecte ſanavit.* [Et in Actis SS. Maii tom. 2. pag. 330. *Cœperunt lignei ſudes parvuli, quales vulgo Brochas appellant, ex quercino robore vel fraxinei, pro ferreis acubus egredi, groſſiores ſpinis & modice longiores.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 280. *Pro reparatione duorum enſium de argento pro Domino, & duarum galearum de argento, & unius Broccæ ... groſ.* xxviii.] Robertus *Bourron* in Hiſt. MS. Merlini & Arthuri: *Il le porroit trouver dedans la foreſt à l'entrée en une praërie qui eſt encloſe de Brokes.*

Broca, Doliaris fiſtula, Gall. *Broche. Vinum venditum ad Brocam*, [minutatim,] in Inſtitut. Capituli General. Ciſtercienſis ann. 1134. cap. 50. & in Inſtitut. ann. 1256. diſt. 12. cap. 6. [Tabular. Compendienſe de Foragiis ac Ripagiis S. Cornelii: *In terra Eccleſiæ de vino vendito in Broca duo ſextarii debentur; de vendito in groſſo unum ſextarium de unoquoque dolio.* In Chartulario S. Martini Pontiſar. Charta anni 1314. *Vinum venditum ad Brochiam, Gallice ad Broche.*] In Libertatibus MSS. Villæ S. Deſiderii in Campania an. 1228. *Vin vendu à Broche.* Catholicon Armoricum: *Broc an baril, Gall. Bouche d'un barill. Item hæc ſura.* Vide *Tappa.*

BROCCUS, *qui labra ſuperiora habet*, Ugutioni. [*Brocchus, Labroſus*, in vet. Gloſſ. San-German. num. 501. Varroni *Brocchus* eſt Dens eminulus, de ſerie procurrens & exertus, Plinio autem homo ipſe hujuſmodi dentes habens atque inde labratus ſupra modum.]

BROCEUS, *Obſtinatus.* Gloſſ. Arabico-Lat.

BROCHA, ex Gall. *Broche.* Veru, Anglis *Stick.* Liber Rameſienſis ſect. 300. *Sciatis nos dediſſe & conceſſiſſe ... pro ... ſolidis, & 10. Brochis anguillarum.* Vide *Broccæ*, & *Stica* 2.

¶ BROCHATA, Menſura, f. ſic dicta à Gall. *Broc*, Amphora. Recognitiones de *Veuta* Diœceſ. Vivar. in Archivo Principis *de Rohan* fol. 49. *Sub cenſu annuo pro præmiſſis ſeptem Brochatarum vini puri & ſex ſolid.* Ibidem in altera Recognitione fol. 80. *Avene une cartiere comble, de vin quatre Brochas demye.* Sic ſemel atque iterum. Vide *Brocheta* & *Brochus.*

BROCHELERIUM, inter arma vetita, in Jure Vicentino lib. 3. *Scuto, Brochelerio, vel alio inſigni armorum defenſibilium, &c.* Ital. *Brochiere*, eſt parma. Vide *Brochia.*

¶ BROCHERONNUS, f. Urceolus, Gall. *Burette.* Inventarium Ornament. & Reliq. Eccl. Noviom. ann. 1419. ex ejuſdem Chartulario: *Item quidam calix argenteus deauratus pro feriali & unum coclear argenteum cum parvo Brocheronno ad tradendum vinum preſbytero in magno altari.*

BROCHETA, in Jure Vicentino lib. 1. inter menſuras & pondera enumeratur. [Vide *Brochata.*]

¶ BROCHETUS, Lugduni eſt menſura continens vigeſimam quartam partem *aſinatæ.*

BROCHIA. Bracton. lib. 2. c. 16. §. 6. de Serjantiis agens: *Si quis teneat per ſervitium inveniendi domino Regi, certis locis & certis temporibus, 1. hominem, & 1. equum, & ſaccum cum Brochia pro aliqua neceſſitate, vel utilitate exercitum ſuum contingente.* Ita etiam Fleta lib. 1. cap. 11. §. 1. Spelmannus exiſtimat *Brochiam*, hoc loco, eſſe noſtrum *Broc*, lagenam majorem, Ital. *Brocca*, de qua voce vide Octavium Ferrarium in Origin. linguæ Italicæ. Vide *Veru*, & *Brocca.*

¶ BROCHUS, Brocus, Amphora, diota, Gall. *Broc.* Charta anni 1233. inter Probat. Hiſt Lugdun. pag. 99. *Seneſcallus habebat unum Brochum continens unum ſextarium vini, quem ſibi deberi aſſerebat pro licentia augendi pretium vini vendibilis.* Charta anni 1422. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Unus monachus effudit parvum Brocum vini &c.* Vide novam Gall. Chriſt. tom. 4. col. 140. A. & infra *Broſcus.*

BROCIA. Vide *Bruſcia.*

¶ BROCKA, Doliaris fiſtula, Gall. *Broche.* Engelb. *Maghe* Chronicon Bonæ ſpei pag. 153. *Si quis in villa vinum ad Brockam* (id eſt, minutatim) *vendiderit, de quolibet tonello ſolvet dimidium ſeſtarium pro afforagio.* Vide *Brocca.*

¶ BRODARIA, Pictura textilis, Opus acu pictum, Gall. *Broderie.* Locus eſt in *Papagen.* Vide *Bruſdus.*

¶ BRODARWES, Sagittarum ſpecies, apud Rymer. tom. 6. pag. 749. col. 1. *Necnon duodecim arcubus, viginti & quinque cornubus, & viginti & quatuor ſagittis vocatis Brodarwes.* Armoricis *Brouder-wez* eſt Pungens arborem, Gall. *Pique-arbre.*

¶ BRODATOR, Brodatus, &c. Vide in *Bruſdus.*

BRODHALPENNY. Vide *Lordhalpenny.*

BRODIATORES, Antiquarii, qui in libris deſcribendis, litteras ac elementa non accurate, ſed more acupictorum & *brodiatorum* leviter effingunt, adeo ut viſum pæne effugiant. Nicol. de Clemangis Epiſt. 109. pag. 306. *Si quid igitur in iis libellis te delectaverit, tibique placuerit, cujus apud te velis exemplum remanere, oro ne per curſorios iſtos, ut ita dicam Brodiatores id deſcribi facias, ſed per aliquem doctum, ſi quem talem doctum inveneris antiquarium, qui litteram ſoleat formatam tractim & ſtudioſa attentione cum notis ac ſignis ſcribere.* Vide *Curſor.*

¶ BRODINIUM, Idem quod mox *Brodium.* Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 315. *Fugatis prædonibus, cum Tungrenſes laſſi & famelici ad caſtrum de Petreshem pauſandi cauſa divertiſſent, domina caſtri filia domini de Lyers laute ſatis & affluenter paratis offis in Brodinio carnium refocillat eoſdem.*

BRODIUM, Carnium elixarum jus, vulgo noſtris *Broët*, Italis, *Broda*, *Brodo.* Catholicon Armoricum: *Brouët, Brodium, jus.* Will. Brito in Vocab. *Jus profanum dicitur Brodium, vel aqua in qua coquuntur carnes porcinæ, quæ profanæ ſunt Judæis.* Iſaiæ 65. Gaudentius Brixienſis Epiſcop. tract. 2. ad Neophytos; *Primam ut immaculatus Dei agnus hoſtiam mundam mundato populo traderet celebrandam, ſine uſtione, ſine ſanguine, ſine Brodio, id eſt, jure carnium, & quæ omnibus ad offerendum prompta eſſet ac facilis.* Vincentius Bellov. lib. 32. cap. 32. *Infra tentorium etiam dederunt carnes, ac Brodium, cum ſale, pro ſalſa.* Vita S. Margaretæ Hungariæ n. 22. *Frequenter Brodia infirmorum, quibus miniſtrabat, faciebat.* Matth. Silvaticus: *Almuſoſat, id eſt, Brodium cibabile, quod Latine vocatur Amoruſia.* [*Brodium piſorum, Purée de pois*, in Medic. Salern. p. mihi 197.] Adde Michaëlem Scotum de Phyſion. cap. 13. 52. lib. 1. Menſæ Philoſophicæ c. 20. Vitam B. Mauritii Ordinis Prædicat. num. 6. [Ludewig. Reliq. MSS. tom. 1. p. 388. Marten. Anecdot. tom. 2. col. 1461. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 313. col. 1. & 317. c. 1.] præterea Octavium Ferrarium in Originib. linguæ Italicæ in *Brodo*, Salmaſium ad Hiſt. Aug. pag. 411. [& Menagium Etymolog. Franc. ad vocem *Brouet.*] Heſychio βρῦτος, eſt ἐξ κριθῶν πόμα.

¶ BRODULA. Vide in *Bruſdus.*

¶ 1. BRODUS, à Saxonico Bopꝺ, Domus, tugurium, qui tenet domum ſub nomine *Bordagii.* Locus eſt in *Cotarius* poſt *Cota.* Vide *Bordarius* in *Borda.*

¶ 2. BRODUS, Opus acu pictum. Charta an. 1029. apud Marten. Anecdot. tom. 1. col. 150. *Videlicet pallios duos, albas quinque, cappas palleas duas, libros ſeptemdecim, aldorras tres, Brodos tres, bannos duos, crucem unam, &c.* Vide *Bruſdus.*

¶ BROELLA, Genus panni. Arreſtum Parlamenti Pariſ. ann. 1377. in Tabular. S. Germani à Pratis: *Secundum antiquos uſus & obſervantias ipſius monaſterii conſueverint annis ſingulis & ad & per dies & terminos percipere & habere per manus Camerariorum dicti monaſterii... pro Religioſis dicti monaſterii frocos & cuculas de Broella, botas, ocreas, &c.* Eadem Gallice: *A un chacun froes & coules de Brouelle.*

¶ BROETA, pro *Birota*, Vehiculum duas habens rotas, Gall. *Brouette.* Charta anni 1357. ex Tabulario Corbeïenſi: *Super quodam exado ſeu Broëta pro ſupportanda ejus neceſſitate...* Paulo poſt: *Accepit & ſuper ſuam Broetam ſeu exadum, &c.*

BROETBAN, Bannum *de Broët*, quod eſt potionis genus. Vide *Bierbannum.*

BROGA, Gallis *ager*, unde *Allobroges* dicti, voce compoſita ex *Broga*, ager, & *allo*, quod eſt *aliud*, quia ex alio loco tranſlati, ut ait Scholiaſtes Juvenal. Sat 8. Hodie etiam apud Britannos Armoricos, quibus communis fuit lingua cum Gallis, *Bro*, regionem, vel agrum ſonat. Catholicon Armoricum: *Bro, patria, pays.*

BROGALIA. Charta ann. 859. in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis fol. 20. *In monte Petra concagata, terris, & Brogaliis; à cartarias, & ad ſtrada cum boſco & omni acquiſito, &c.* Videtur eſſe noſtrum *Broſſaille.*

¶ BROGILUS. Vide *Brolium.*

¶ BROGINUS, Retis genus, Maſſilienſibus *Bregin*, vel *Bourgin*; cujus duplex eſt ſpecies, unus majoribus piſcibus capiendis deſtinatus, alter minoribus. Statuta Maſſil. pag. 159. *Quod nullus revenditor poſſit emere piſces in Quadrageſima uſque ad meridiem, niſi eſſent piſces de Brogino.* Vide *Boliet*, & *Bruginus.*

¶ 1. BROIA, *Ulva marina.* Gloſſar. Iſid. ad quod Grævius: lege βρύα vel βρύον, quod eſt algæ ſeu ulvæ marinæ genus, ex Salmaſio. His conſentit Janſſonius: hos ſi tanti eſt conſule.

¶ 2. BROIA, à Gallico *Broye*, Inſtrumentum terendæ cannabi, &c. Index utenſilium de Ruminiaco in Chartulario S. Cornelii Compend. *Quinque menſuræ ad bladum... & deus paeletts & deus wanbeiſons & una Broia.*

¶ BROIALUM. Vide *Brolium.*

BROIARIA, Broiheria. Vide *Bruarium.*

¶ BROILUS. Vide *Brolium.*

¶ BROKETTUS, Anglis *Brocket*, Cervus bimulus, cui enaſcuntur cornua. *Madox* Formulare Anglic. p. 304. *Et ſi ita contigerit, quod dictus H. filius Matthæi vel ſui damam tempore pinguedinis ceperint, allocabitur ei pro damo; & ſi damum vel Brokettum tempore firmationis ceperint, allocabitur ei pro dama.*

BROKUM, Rivulus, fluviolus, torrens, à Saxonico Bꝛoc, Anglis *Brooke.* Occurrit apud Willelmum Thorn.

BROLIUM, Nemus, ſilva, aut ſaltus, in quo ferarum venatio exercetur: maxime vero ſilva muris aut ſepibus cincta, unde nominis etymon, quod à Græco

à Græco περιβόλιον effictum innuit Luithprandus in Legat. *Nicephorus in eadem cœna me interrogavit, ſi vos Perivolia, id eſt, Briolia, vel ſi in Perivoliis onagros vel cætera animalia haberetis. Cui cum vos Briolia, & in Brioliis animalia, exceptis onagris habere affirmarem, Ducam te, inquit, in noſtrum Perivolium, &c.* Moſcopulus περὶ σχεδῶν: Κῆπος λαχάνων καὶ δένδρων, τὸ κοινῶς Περιβόλιον. Gloſſar. Gr. Lat. *Conſeptum*, Περιβόλος. S. Hieronymus in cap. 3. Ezech. περίβολον, *quod nos vivarium, vel concluſum locum dicere poſſumus.* Vide Salmaſium ad Inſcript. Herodis Attici. Vocem hauſerant Græci à Perſis, qui ita *parcos* ſuos appellabant. Zozimus lib. 3. de Perſis pag. 724. Παραγίνεται δὲ καὶ εἰς περίβολον, ὃν Βασιλέως θῆραν ἐκάλουν· ἦν δέ τι τειχίον, χωρίον ἀπειληφὸς ἔνδον πολὺ, δένδρεσι πεφυτευμένον παντοδαποῖς. ἐν τούτῳ θηρίων παντοίων ἐναποκλειμένα γένη τροφῆς τὲ οὐκ ἠποροῦντο, διὰ τὸ καὶ ταυτὴν ἐπεισάγεσθαι, καὶ παρεῖχον τῷ βασιλεῖ τοῦ θηρᾶν, ἥνικα ἂν βουληθείη, ῥαςώνην. Athenienſes hodiernos, hortos ſuos, *Perivolis* etiamnum appellare auctor eſt Guilleterius in Athenis hodiernis pag. 131.

BROLIUM. Idem Luithprandus lib. 3. Rerum in Europa geſtar. cap. 4. *Sed & inter cætera .... conceſſit cervum, quem is in ſuo Brolio venaretur.* Tabularium Brivatenſe Ch. 270. *Exceptis illis apſis & Brolio indominicato.* Vetus Charta in Appendice ad Flodoardum Colvenerii: *Cum ſilva & dimidio Brolio ad ipſum aſpiciente.* [Charta Ludovici Junioris anni 1158. *Dum in manu regia Epiſcopatus fuerit, Brolium nec vendere, nec donare, nec aliquo modo diminuere poterimus.* Ubi *Brolium* ſumendum videtur pro excelſa ſilva, quam *de haute futaye* appellamus, non autem tonſili & cædua, *Bois taillis.* Ex hac enim cædi potuiſſet, Rege Epiſcopatus fructus annuos percipiente, quidquid cædendum illo tempore contigiſſet.] Occurrit præterea apud Rolandinum in Chronico lib. 5. cap. 5. in variis Chartis apud Perardum in Burgundicis pag. 29. Ughellum tom. 4. pag. 612. tom. 5. pag. 612. in Bibliotheca Cluniacenſi p. 542. in Hiſtoria Pergamenſi to. 3. pag. 191. 325. &c. *Brolo* dixit Dantes in Purgat. cant. 29.

BROLIUS. Capitul. an. 821. c. 4. *Nolumus ut liber homo ad noſtros Brolios operari cogatur.*

BROILUS, Ferrarienſibus *Broilo.* Annales Francor. Bertiniani ann. 864. *In quodam Broilo cervum venans, de caballo cadit.* [MS. codex Irminonis Abb. San-German. fol. 108. col. 1. *Habet ibi manſum dominicatum bene conſtructum... & Brolium muro petrino circumſeptum.*] *Broilum ad Attiniacum palatium*, in Capitulari Caroli Magni an. 808. cap. 10. *Broilum Compendii*, in Capitulari 1. Karlomanni Regis. Aveſgaudus Epiſcopus in literis pro Monaſterio S. Vincentii: *Cum ſilva quæ vocatur Broilus.* Hiſt. Cortuſiorum lib. 11. cap. 9. *Eo cœnante in quodam ejus Broilo.* Vide Malbrancum lib. 4. de Morinis cap. 10. & Puricellum in Ambroſiana Baſilica p. 367.

BROGILUS. Capitulare de Villis cap. 46. *Ut lucos noſtros, quos vulgus Brogilos vocat, ad tempus emendent.* Vetus Charta in Tabulario Heduenſi: *Cum omni ſua integritate, & adjacentiis univerſis, excepto Brogilo vallato, & prato ibidem adhærente.* Alia Ragenfredi Epiſcopi Carnotenſis: *In Gondrivilla manſos 8. cum Brogilo & pratis.* Occurrit præterea in Actis Epiſcoporum Cenoman. apud Mabillon. tom. 3. Analect. p. 146.

¶ BRUGILUS. Teſtamentum Bertichramni Epiſcopi Cenoman. an. 32. Clotharii Regis apud Mabill. to. 3. Analect. p. 122. *Cum Brugilo quem de fratre meo Leuſio Abbate datos quadraginta ſolidos redemi.*

BROIALIUM, in Vita Aldrici Epiſc. Cenoman. n. 7. & alibi.

¶ BROLETUM. Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1217. apud Murat. to. 8. col. 1142. *Et populus in maxima quantitate erat armatus in Broleto dictæ civitatis.*

BRIULUM. Charta Balduini Hieroſol. Comitis Flandr. ann. 1081. apud Miræum in Diplom. Belg. lib. 2. c. 32. *Briulum, hoc eſt, pratum eidem loco ab Occidente contiguum ... liberum ei definimus.*

BROULUM. Chron. Beſuenſe: *Dederunt etiam 4. falces prati in ſuo Broulo S. Sequani.*

BROLLUM *quatuor ſecaturarum*, apud Perard. in Burgund. p. 116. id eſt, *un bois de quatre coupes.*

¶ BROYLUS, in lib. 5. cap. 5. Rolandini Patavini de Factis in Marchia Tarviſina, apud Murator. to 8. col. 237. *Vidit Notarium quemdam, nomine Oldericum, legentem in quodam Broylo ſecrete quaſdam literas ſigillatas cum ſigillo uno.*

BRUILLUS. Charta Henr. III. Reg. Angl. in Monaſt. Angl. to. 3. p. 125. *Bruillos noſtros Ceſtriæ, videlicet Bruillum, qui vocatur Bruillus Regis; &c.*

¶ BRUILLIUM, in Tabulario S. Sergii Andegavenſis.

BRULLIUM. Charta Henrici II. Reg. Angl. to. 2. Monaſt. Angl. pag. 952. *Sciatis nos dediſſe licentiam ... quatenus totam terram ſuam ... quæ eſt ſita infra metas foreſtæ de Roteland, & quantum ibi habent Brullii, poſſint excolere, & convertere ad terram arabilem.* [Nova Gall. Chriſt. tom. 3. col. 342. E. *Muro cinxit lucum ſeu Bruillum domus Epiſcopalis.*]

☞ Ex præallatis ſuperius nemo non videt *Brolium* aliaſque ejuſdem originis voces, ſæpiſſime accipi pro campo, eoque maxime quod arboribus conſitum eſt, & muris aut ſepibus cinctum; verum ne leviſſimus remaneat hac de re ſcrupulus, Scriptores appellandi quorum mens vel maxime aperta eſt. Ottonis Morenæ Hiſt. Rer. Laudenſium apud Murator. tom. 6. col. 983. *Apud Terdonam in Brolio Epiſcopi extra civitatem fere omnes caſtrametati fuerunt.* Landulphi Junioris Hiſt. Mediolan. apud eumdem tom. 5. pag. 480. *Groſſulanus ... ſynodum ſuam in Eccleſia S. Mariæ, quæ dicitur Hyemalis, per duos dies tractavit, atque in tertia in prato, quod dicitur Brorium.* Ubi Muratorius recte monet legendum *Brolium*, additque ex Galvanei Flammæ Chron. Maj. cap. 68. & 73. *Brolium* fuiſſe pomœrium arboribus conſitum in tanta denſitate, ut nemoris ſpeciem referret, atque in ea parte urbis poſitum, quæ intermedia eſt duabus inſignibus Mediolani baſilicis S. Nazarii & S. Stephani, quibus adhuc ſuperſtes nomen manſit *in Brolio.* Idem Flamma in Manip. Flor. MS. fol. 28. *Extra muros civitatis erat Brolium magnum ubi juvenes in armis & pugnis diverſis, exercitationis cauſa conveniebant.* Hinc Arverni pratum Anicio vicinum vocant, *le Breuil de M. du Puy.*

☞ Aliam itidem licet ejuſdem vocis notionem adſignare; eſt enim aliquando *Brolium* idem quod *Corveia* quæ in *Brolio* domini, ſive nemus ſit ſive pratum, à vaſſallis ſeu tenentibus debetur. Charta de ſervitio debito à ruſticis de Romenaco in Breſſia Eccleſiæ Matiſconenſi ann. circiter 800. ex ejuſdem libro incat. fol. 67. verſo: *Debent quoque duos Brolios unum ad S. Romanum, & ad Nicoſam alium, ſecare, fenare, carricare, & intus mittere.* Hiſt. Calmoſiacenſis Monaſt. lib. 1. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1197. *Eſt regula, in feſto S. Remigii duos nummos debet, etiam ſuo tem-*

pore croatam, *Brullium & furcam*. Quibus iterum noſtra ſententia de *Brolio* firmatur.

Breil, Breuil, & Breuille noſtri dicunt. Conſuetudo Andegavenſ. art. 36. *Eſt reputé Breil de foreſt, un grand bois marmenteau, ou taillis.* Cenomanenſis art. 40. *Breuil de foreſt, qui eſt à entendre Buiſſon, tel que convenablement les groſſes beſtes s'y puiſſent retirer.* [Le Roman *d'Alexandre* MS.

En un Brueil d'Oliviers novellement feillus.]

Le Roman *de Garin*:

Se ſont logés les le ferré chemin,
Et pardeça les le Bruel de Sapin.

Alibi:

Sire, en ce Breuil arrier l'avons laiſſié.

Theobaldus Rex Navarræ:

Qu'il il face amours, & ſerve bel acueil,
Et chant ſouvent, comme oiſelet en Brueil.

Caſtellanus Codiciacenſis:

Que ne chanter par Brueille
Oiſiax n'au main, n'au ſoir.

Breuillet, [& Broillot,] Broliolum. Le Roman *de Garin*:

En un Breüillet les a fet embuſchier.

Alibi:

Li aguet ſaut, qui del Bruillet s'en iſt.

Le Roman *de Gaydon* MS.

En un Broillet, là ſe ſont arreſté.

[*Merlin* apud Borellum: *Et demanda embuchement en un Broillot.*] Vide Octavium Ferrarium in Originibus linguæ Italicæ in *Brolio*, [& Menagium in Diction. Etymol. Gall. ad vocem *Breuil*, ubi notat hanc vocem interdum etiam ſumi pro loco paludoſo in Barenſi Ducatu.]

BROMA. Vide *Bruma*.

BROMOSUS, Brumosus. Gloſſæ Iſidori: *Bromoſa, immunda. Brumoſus, annoſus, reſinoſus.* Ubi *reſinoſus* pro *reſes* dicitur, quia aquæ reſides, & quæ non fluunt, fœtidæ ſunt. Eædem Gloſſæ: *Brumalia, Reſinoſa pluvia.* Ruffinus lib. 3. de Vitis Patrum n. 39. *Et cum fœteret Brumoſa aqua odore, non permittebat, ut aliam aquam mutarent.* Cælius Aurelianus Siccenſis lib. 3. Tardarum paſſion. c. 2. *Corruptio acceptorum cum acore vel in Bromoſam vel fumoſam tranſeuntium qualitatem, &c.* ubi *cœnoſam, putidam*, recte vir doctus interpretatur. Gariopontus lib. 1. cap. 12. *Unde eructant frequenter calidum, Brumoſum, fumoſum, ut eſt odor piſcium crudorum.* Ex his emendandus S. Zeno Veronenſis in Exodum Serm. 8. *Quis non intelligit, Fratres, Paſcha non eſſe, ſed Bramoſum latronis cruenti convivium?* Idem Serm. in Pſal. 49. *Sacrificium, quod non Bramoſis pecudibus, ſed ſuaviſſimis moribus comparatur.* Legendum enim *Brumoſum*, vel *Bromoſum convivium*. Vocis originem docent veteres Gloſſæ laudatæ à Turnebo lib. 28. Adverſ. cap. 5. *Bramoſa, immunda, quod Græcæ linguæ eſt*, ubi pariter legendum *Bromoſa*, à voce ſcilicet, βρῶμος, graveolentia, fœtor, βρωμώδης, fœtidus. Vocem Græcam βρῶμος, expreſſit vetus Interpres Palladii in Lauſiacis in Appendice: *Fœtorem & Brumum ſufferre non poteram.* Ex quibus patet perperam Fileſacum lib. 1. Select. p. 241. dixiſſe *bramoſum convivium* illud eſſe *quod avium ſeu agnorum carnibus conſtat.* Forte quod βρώμη apud Heſychium βρῶσιν ſonet, ſeu cibum.

¶ BRONCHUM, *Guttur, quem gurgulionem dicimus, id eſt eminentior pars gutturis.* Papias MS. Eſt pro Græco Βρόγχος.

¶ BRONDATUS, Acu pictus. Vide *Bruſdus*.

¶ BRONDUS. Vide *Brontus*.

BRONIA. Vide *Brunea*.

¶ BRONSFORWEND. Vide *Wendus*.

¶ BRONZINUS, Species panni Luſitanici. Acta SS. Junii tom. 3. p. 502. B. de B. Taraſia: *Deinde pannum alium viridem de Bronzino.*

¶ BROQUETTA, Clavus, fibula, quibuſdam in locis Picardiæ & Campaniæ *Broquette*. Diminutivum eſt à voce Gallica *Broche*, Veru. Inventarium Ornament. & Reliq. Eccleſiæ Noviom. an. 1419. ex ejuſdem Archivis: *Item, quædam tabula argentea ... in qua deſunt duæ Broquettæ.*

BROSASTA, Fœni manipulus. Petrus Goudelinus in Lexico Toloſano: *Broſat, Braſſie, de quoi que ce ſoit, Botte de foin.* Vetus Charta apud Sammarthanos in Abbatib. S. Stephani de Vallibus: *Duas Broſaſtas fœni annuatim ad domum ſuam deportandas, dum vixerit, quoniam de inopia fœni conquerebatur, libenter permiſit.*

¶ BROSCA, Avis ſpecies. Rumpleri Hiſt. Monaſt. Formbac. lib. 3. apud Bern. *Pez* tom. 1. Anecdot. part. 3. col. 468. *Inter minutas, frequentiores ſunt ... turdi, merulæ & Broſcæ.*

¶ BROSCIA. Vide *Bruſcia*.

BROSCUS, Lagenæ majoris ſpecies, vulgo noſtris *Broſc. Broſci, & Broſchi vini*, in Tabulario ſancti Dionyſii ann. 1240. [Vide *Brochus*.]

BROSDUS. Vide *Bruſdus*.

¶ BROSELLUS, receſſetur inter ornamenta eccleſiaſtica in voce *Barmus*.

¶ BROSSIA. Vide *Bruſcia*.

¶ BROSSIÆ. Vide in *Moneta Baronum Franc.*

¶ BROTELLUS, & Bretellus. Sic inſulæ in Rhodano vocantur, forte à voce *Breuillet* vel *Broillot*, quod ejuſmodi inſulæ dumoſæ admodum eſſe ſolent; Lugdunenſibus etiamnum, *les Broteaux*, vel *les Breteaux du Rhoſne*. Charta Eccleſiæ Lugdun. ann. 1298. *Occaſione cujuſdam inhibitionis quam D. Archiepiſcopus dicebatur feciſſe de non ſolvendo cenſu cujuſdam Bretelli de Rhodano prope pontem Lugduni ... pronuntiavit quod pignora capta ratione inhibitionis factæ per D. Archiepiſc. de cenſu Brotelli Rodani domino Bellijoci non ſolvendo ſeu reddendo à tenementario dicti Brotelli reſtituantur.*

¶ BROTS, Botrus, uva. Charta pro Communia de Balneolo ann. 1300. *Aliqua perſona non ſit auſa accipere Brots vitium, nec agreſtam, nec amarinas, nec malhols colligere in poſſeſſionibus alienis.*

¶ BROUDATUS, Brouderatus. Vide in *Bruſdus*.

¶ BROU-KETEL, Belgis eſt cortina ſeu ahenum ad coquendam & conficiendam cerviſiam, Gall. *Chaudiere.* Locus eſt in *Ketel*.

¶ BROULUM. Vide in *Brolium*.

BROXÆ. Martinus de *Arles*, Canonicus Eccleſiæ Pampilonenſis, lib. de Superſtitionibus: *Et primo de falſa opinione credentium illas maleficas & ſortilegas mulierculas, quæ ut plurimum vigent in regione Baſconica, ad Septentrionalem partem montium Pyrenæorum, quæ vulgariter Broxæ nuncupantur, poſſe transferri de loco in locum per realem mutationem, &c.*

¶ BROYDATUS. Vide in *Bruſdus*.

¶ BROYLUS. Vide in *Brolium*.

¶ BROZIA. Vide *Bruſcia*.

BROZIUM, Menſura carbonum, in Contract. Datior. Bergom. lib. 5. cap. 4.

BRUARIUM, Bruera, [Armoric. *Brug*,] Ericetum, ager ſterilis, vepribus & dumetis horridus: *Bruiere*, in Conſuet. Perticenſi art. 39. & apud Froiſſart. 2. vol. cap. 126. Statuta Roberti III. Regis Scotiæ cap. 11. *Non fiat combuſtio morum, ſive Bruarii, niſi in menſe Martii.* Ubi Skenæus: *Erica in ſuo ericeto inceditur, quæ brevi reviviſcens,*

teneris agris paſcendis mature inſervit. Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 681. *Duas virgas de terra, & acras de Bruario.* Alibi : *Viis, inviis, ſegetibus, ſilvis, Brueriis.* Vide p. 412. Le Roman *de Rou* MS.

A une part s'eſtut au chef d'un Brueroi.

Bruera. Matth. Paris : *Erit torneamentum in Bruera de Stane.* Vitæ Abbatum S. Albani : *In montanis vel Brueris. Jus falcandi herbam vel Brueram*, apud Bracton. lib. 4. tract. 1. cap. 38. §. 2. cap. 41. §. 1.

Brueria, in Charta Matthæi D. Montismorenciaci ann. 1264. apud Ducheſnium pag. 114. & in Actis Capitularibus Eccleſiæ Lugdun. ann. 1347. fol. 126. v. [Charta compoſitionis inter Hugonem Epiſcopum & Willelmum Comitem Autiſſiod. tom. 1. Operum S. Bernardi col. 377. In Literis *de vidimus* Ludovici Regis Franc. ann. 1236. è Chartulario Monaſterii Montis Martyrum ; Formulari Anglic. *Madox* pag. 47. Diplom. Belg. Miræi tom. 1. pag. 723. Charta anni 1181. ex Archivis Eccleſiæ Dolenſis.]

¶ Bruieria, Regeſt. Probus fol. cccxviii. *Reconn. de Clermont & Triems: cum Bruieriis, boſcis & terris non fertilibus.*

Broiaria. Tabularium Monaſterii S. Andreæ Viennenſis : *Campo cum ſilva, cum Broiaria, quæ eſt ſita in pago Viennenſe.*

Broihera, idem videtur quod *Bruera*, in Monaſtico Angl. tom. 2. pag. 205. *In reditu Broiheræ de Mordono.*

¶ BRUCTARE. Vide *Blutare.*

¶ BRUCUS, *Qui labrum ſuperiorem tumidum habet.* Papias MS. Vide *Broccus.*

BRUDATUS. Vide *Bruſdus.*

BRUERA, Brueria. Vide *Bruarium.*

BRUGASSA. Vide in *Barta.*

¶ BRUGBOT. Vide *Brighbot.*

¶ BRUGEDIUM, Species panni. Notitia concordiæ Ernaudi fol. 3. verſo è Chartulario S. Vincentii Cenoman. *Notum autem ſiat, quod 30. ſol. Ernaudus pro hoc facto habuit, & filius ejus Hugo cotellam de Brugedio & caligas & ſandalia.*

¶ BRUGILUS. Vide in *Brolium.*

BRUGINA, [ut mox *Bruginus.*] Tabular. Narbon. an. 1250. *Fecit piſcari Bruginam in ſtagno in præjudicium noſtrum, cum exeat in plagiam noſtram.* Alibi : *De piſcatione Bruginæ, &c.* Vide *Batuda.*

¶ BRUGINUS, Retis ſpecies, de qua jam ſupra in *Broginus.* Statuta Maſſil. pag. 158. *Item, ſtatuimus, quod aliquis extraneus vel civis non poſſit vendere piſces, niſi in piſcaria Communis, vel ante Bruginos in ſcario navium, ſecundum quod continetur in gabella piſcariæ.* In MS. legitur *Burginus.*

¶ BRUGNA, Lorica. Teſtamentum Dadilæ ann. 813. apud Mabillon. Diplom. lib. 6. pag. 615. D. col. 2. *Una cum arma mea, quæ ad meum opus habeo, id eſt, in ſpatis, lanceis, Brugnis & in ſcutis, &c.* Vide *Brumea.*

¶ BRUIERIA. Vide *Bruarium.*

BRUILLIUM, Bruillum, Bruillus. Vide *Brolium.*

¶ BRUIRA, Vexillum apud Mediolanenſes præcipuum. Vide *Carrocium.*

BRULLATUS. Vide *Bruſdus.*

BRUMA, Broma, Brumalia. Feſtus dies Romanorum octavo Kalend. Decemb. celebrari ſolitus, ut conſtat ex Kalendariis Romanis Hervatiano & Bucheriano, in quibus hocce die, ſcriptum *Bruma.* Hujus porro feſti originem tradunt auctor Chronici Alexandrini, Suidas & Tzetzes ad Heſiodi lib. 2. ἔργ. & ex iis Cælius Rhodiginus lib. 28. Antiq. Lect. cap. 25. qui in honorem Bacchi, quem veteres *Bromium* appellabant, à Romulo inſtitutum ſcribunt. Habet etiam Joëles in Chron. pag. 151. quædam de illius origine non tamen omnino conſona iis, quæ ab aliis traduntur. Alii probabilius à *bruma*, ſeu hieme, qua tempeſtate ejuſmodi feſtum celebrabatur. Veteres enim Græci, inquit Scaliger lib. 2. de Emend. temporum, à *Bruma*, ut cognoſcimus ex Octaëteridibus Cleoſtrati & Harpali, tempora ſua ordiebantur, & eos ſecuti Romani, quod facilius ex decrementis umbræ horas obſervarent, *brumæ* confecto die, quam ab incrementis, ſolſtitio. Vide præterea Janum Rutgerſium lib. 4. Var. Lect. cap. 8. Gloſſ. Gr. Lat. Τροπὴ χειμερινὴ, *Bruma, Brumalis.* Concilium Rom. ſub Zach. PP. an. 743. can. 9. & Capitula Attonis Epiſc. cap. 78. *Ut nullus Kalendas Januarias, & Broma, colere præſumpſerit.* Tertullianus libro de Idololatria c. 14. *Saturnalia, & Januariæ, & Brumæ, & Matronales frequentantur, &c. Brumalia* vocat hocce feſtum Synodus Trullana can. 62. à qua etiam proſcribitur, interdiciturque Chriſtianis quod paganorum eſſet : Τὰς οὕτω λεγομένας Καλάνδας, καὶ τὰ λεγόμενα βοτὰ, καὶ τὰ καλούμενα βρουμάλια περιαιρεθῆναι βουλόμεθα. Quam vocem, alia licet notione, habet etiam Epigramma Petri Patricii ad Leonem Philoſophum, deſcriptum à Lambecio lib. 4. Comment. de Biblioth. Cæſarea pag. 180.

Εἰς μῆκος ἔλθῃς εὐτυχεστάτων χρόνων,
Νίκας ἀνιστῶν εἰς ἀεὶ τρόπαιά τε,
Συγκλητικοῖς ἅπασι σοῖς βρουμαλίοις
Πανηγορίζειν ἐνδιδοὺς ἐτησίως.

Neque alii ſunt

Brumatici, de quibus Capitulare Pipini Regis Italiæ, editum à Baluzio c. 32. *De pravis illis hominibus qui Brumaticos colunt, & de hominibus ſuis ſubtus maida cerias incendunt, & votos vovent, &c.* Ubi perperam editum *Brunaticos.* Nam eadem ſunt, quæ in Trullana Synodo interdicuntur.

Ab his porro *Brumalibus* nata forte vox Belgis & Picardis frequens, qua, qui ſe mero & cereviſia ingurgitant, *Bromardiers* vocant, quod hiſce feſtis agitare ſolerent crebra convivia, in quibus Baccho indulgebant.

BRUMALIA. Vide *Bruma.*

BRUMARII. *Qui habet faſtidium ciborum,* Ugutioni.

BRUMATICI. Vide *Bruma.*

¶ BRUMOSUS. Vide *Bromoſus.*

1. BRUNA, Moneta, quam alii *Nigram* vocant, ſeu æream. Chronicon Barcinonenſe : *Anno 1200. currebat moneta, quæ dicebatur Bruna, & duravit uſque in anno 1209.* Vide in *Moneta.*

¶ 2. BRUNA, Lorica. Leges Caroli M. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 95. col. 2. D. *De Brunis ut nullus foras regno noſtro vendere præſumat.* Vide *Brunea.*

BRUNATICI. Vide *Brumatici* in *Bruma.*

¶ BRUNATICUS, f. Fuſcus, ſubniger, Gall. *Brun.* Res Mogunt. edit. 1722. to. 2. pag. 546. *Adelheidis legavit pallium Brunaticum fabricæ.*

¶ BRUNCLERUS, Idem qui ſupra *Brevetarius,* qui brevia defunctorum deferebat. Tabularium Calenſe fol. 97. *Hanc conventionem inierunt ſocietatis & beneficii inter D. Odonem Abbatem S. Germani de Pratis Pariſ. atque D. Florenciam Abbatiſſam Eccleſiæ Kalenſis, ut quando obitus alicujus ſororis Bruncleri intimatione nobis fuerit intimatus, plenum officium cum pulſione ſignorum faciemus in Conventu & refectorio panem & vinum & generale & cætera : uno quoque anno feria ſexta proxima veniente poſt Cineres fiet plenum*

officium in Conventu in unaquaque Eccleſia. Pro Abbate S. Germani de Pratis Pariſ. fiet tricenarium poſt ſuum obitum: ſimiliter pro Abbatiſſa Kalenſi fiet tricenarium poſt ejus obitum in Eccleſia S. Germani Pariſienſis.

BRUNDA, *ſolida*. Ita Gloſſ. Iſid. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Brunda*: heoꞃꞇeꞅ heaꝼoꝺ, i. cervinum caput. Ugutio: *Brunda, caput vel cornu cervi*. Addit. Joan. de Janua ex Papia: *Unde Brunduſium, à ſitu loci dictum; videntur enim cornua cervi, & caput, & figura in diſpoſitione ejuſdem loci.* [Feſtus ad vocem *Brunduſium* habet: *Quidam Poetæ brevitatis cauſa Brendam dixerunt.* Janſſonio in ſuis ad Iſid. Gloſſarium Collectanæis magis placeret *Bunda* à Teutonico *Bundig*, Firmus, ſolidus. Gloſſarium Anicienſe MS. *Brundus, ſolidus.*] Vide Stephanum de Urbibus, & Iſidor. lib. 15. Orig. cap. 1.

BRUNEA, Brunia, Bronia. Lorica. Gloſſ. Lat. Theotiſc. *Thorax, militare ornamentum, Lorica, Brunia.* Capitulare 4. an. 804. cap. 7. *Et inſuper omnis homo duodecim manſis Bruniam habeat, &c.* Capitula ejuſdem Caroli M. lib. 6. cap. 212. *Ut armillæ & Bruniæ non dentur negotiatoribus.* Occurrit ibidem lib. 1. cap. 14. & alibi. Capitula ejuſdem Imp. data ad Saltz. cap. 8. *Ut nullus ex Clericali ordine, ... neque laïcus Bruneas, aut arma infra monaſteria puellarum commendare præſumant.* Præceptum Caroli M. an. 795. ex Tabulario Narbonenſi: *Obtulit equum optimum & Bruniâ optima, & ſpatam Indiam cum techa de argento parata.* Teſtamentum S. Everard. Ducis Forojul. *Bruniam unam, helmum unum, &c.* Occurrit paſſim in Legib. antiq. in Salicæ Capitulo 3. cap. 4. 12. in Lege Ripuar. tit. 36. §. 11. in Capit. 2. an. 805. c. 6. 9. in Capitul. 2. an. 811. c. 10. in Lege Longob. lib. 3. tit. 6. §. 1. tit. 7. in Capitul. Caroli Calvi tit. 31. c. 25. in Charta Caroli III. Imp. de Expedit. Romana an. 881. in alia Heccardi Comitis Auguſtod. apud Perardum pag. 27. in Teſtamento Ranimiri Regis Aragonum æræ 1099. &c. Vide *Brunus*.

Bronia. Tabul. Caſaurienſe: *Cum cæteris meis debitatibus & caballis, & Bronia, & cætera arma, quæ ego habui.* [*Bron* Britannis eſt Mamma, pectus, unde fortaſſis *Bronia* vel *Brunea*, quod pectus tegat.]

Byrne & Byrnan, Eadem notione, in Legibus Atheiſtani Regis Anglo-Saxonicis c. 26. & Kanuti cap. 69.

Gallicis mediæ ætatis Scriptoribus, *Broigne* vulgo appellatur. Le Roman *de Guillaume au Court-nez*,

Li Cuens le tient, qui ſa force i amaſſe,
La riche Broigne li derront deſlace.

Le Roman *de Garin*:

Et mainte Broingne percier & eſtroer,
Et maint vaſſal trebuchier & verſer.

Idem:

L'eſcu li perce, s'a la Broigne fauſſée.

Alio loco:

En ſon dos veſt une Broigne treſlice.

Le Roman *de Gaydon* MS.

L'eſcu li perce, & la Broingne treſlit.

Ubi illud Virgilii videntur expreſſiſſe:

Loricam conſertam hamis, auroque trilicem.

Le Roman *de Rou* MS.

Des haubers & des Broingnes, mainte male fauſſée.

Le Roman *de Roncevaux*:

La veiſt-on tante Broingne ſaffrée.

Vide Loccenium lib. 3. Antiq. Suecic. c. 2.

Brunearii. Charta Ottonis M. Imp. an. 950. pro Eccleſia Ratiſpon. apud Meibomium, & in Metropoli Saliſburg. tom. 1. pag. 227. *Cum .... piſcationibus, manſionariis, Barſchalkis, Aureariis, Brunearis, Cidelariis, molendinis, &c.* Ubi *Aurearii* iidem, qui *Aurarii*; *Brunearii* vero *Bruniarum* confectores videntur.

¶ BRUNEDO. Vide poſt *Brunus*.

¶ BRUNELLUS, Certa menſura ſalis. Charta anni 1181. ex Chartulario Criſenonenſi: *Dedi in perpetuum & conceſſi Deo & Eccleſiæ B. Mariæ de Criſenone & Sanctimonialibus ibidem Deo ſervientibus* 80. *Brunellos ſalis apud Autiſſiodorum.* Bulla Celeſtini III. an. 1196. de Bonis monaſterii Criſenon. *Molendina de pratis, clauſum vinearum... octingenti Brunelli ſalis.* Cod. MS. ex Chartophylacio Epiſcopi Autiſſiod. an. circiter 1290. de Redditibus ejuſdem Epiſcopi: *De Brunellis. Epiſcopus Autiſſiod. habet medietatem in ſalagio & Brunellis.* Et infra: *Quoties menſuratur, ſimiliter in Brunello & de ſale chariato ad pelam abſque Brunello. Brunel* in quibuſdam Computis Gallicis Urbis Autiſſiod.

BRUNETA, Brunetum, Pannus non ex nativi coloris lana confectus; ſed quavis tinctura imbutus. Sebaſt. Cobarruvias: *Brunete, cierto panno baſto de color negra non fina, de bruno, que en lengua Italiana vale obſcuro.* Statuta Raimundi Comitis Toloſæ apud Catellum in Hiſt. Comit. Toloſæ p. 350. *Caligis de aliqua Bruneta etiam nigra... non utantur.* Bulla Gregorii IX. PP. pro Benedictinis Monachis: *Nec quiſquam in quovis loco tunicis vel coopertoriis de Bruneto, aut pellibus ſilvaticis... uti præſumat.* Concil. Monſpelienſe an. 1214. c. 17. *Non utantur cappis, tunicis, vel palliis de aliqua Bruneta clara, vel nigra, &c.* Adde Concil. apud Campinacum an. 1238. cap. 25. Concil. Biterrenſe an. 1246. c. 23. [Litteras Official. Pariſ. è Chartulario Montis Martyrum, Macerias Inſulæ-Barbaræ to. 1. pag. 202. Marten. Anecdot. to. 4. col. 249. D. *de Lauriere* Ordinat. Regum Franc. to. 1. pag. 52.] Statuta Joannis Archiep. Cantuar. an. 1279. & Will. de Nangiaco in Vita S. Ludovici, de quo Will. *Guiart* anno 1248.

Ne veſti il vert, ne Brunete,
Ne drap, ce nous conte l'Hiſtoire,
Qui ne traiſit à couleur noire.

[Le Roman *de la Roſe*:

Et une cotte de Brunette.

Reglemens pour les Drapiers de Commercy è MS. Cod. ejuſdem urbis pag. 18. *Ceux dudit métier qui feront pers, Brunette, verdz & mandres marchans ſoient urdis, &c.*]

Burnetum, apud Matth. Paris: *Monachi camiſiis lineis, vel Burnetis non utantur.* Vitæ Abbat. S. Albani: *Nullus utatur tunica de Burneto.* Provinciale Eccleſ. Cantuar. lib. 3. tit. 19. ex Concilio Oxonienſi an. 1222. cap. 38. *Monachi nec Canonici regulares... Burneto vel alio panno irregulari de cætero utantur.* Ubi Lindwodus: *Poteſt eſſe differentia inter brunum colorem & Burnetum: brunus enim color poteſt fieri ex lana ipſa abſque tinctura, quale apud nos eſt ruſſetum & nigrum: Burnetum vero requirit tincturam & artificium hominis quoad colorem.* [Occurrit apud Limborch. in Sentent. Inquiſit. Toloſ. p. 161. in Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 280. & 291.] Vide *Supertunicale*, & *Brunus*.

Buretum, Eadem notione. Geſta Conſulum Andegavenſium cap. 6. n. 8. *Indutus tunica illius panni, quem Franci Griſetum vocant, nos Andegavi Buretum.* Forte *Burnetum*.

¶ BRUNETI, Monetæ ſpecies. Chron. Januenſ.

Jacobi de Varagine apud Murator. tom. 9. col. 34. *Hoc tempore* (an. 1113.) *inventa eſt moneta denariorum qui Bruneti dicebantur, prius enim Januenſes Papienſibus utebantur.* Et col. 37. *Anno Domini* MCXXXIX. *moneta quæ dicebatur Brunetorum, quæ tunc Januæ fiebat, ceſſata fuit... Primo enim in Janua expendebantur Papienſes, deinde Bruni, poſtea Bruneti, qui erant minores quam Bruni, ultimo dicuntur Januini.*

¶ BRUNIA. Vide *Brunea.*

BRUNICUS. Iſidorus lib. 12. Orig. cap. 1. *Mannus vero equus brevior eſt, quem vulgo Brunitum, vel Brunitium vocant.* Rectius in Gloſſis antiquis MSS. *Brunicum.* Neſcio, an huc pertineat quod habet Bonitus Subdiac. in Actis S. Theodori Ducis Mart. n. 5. *Equum optimum.... ſibi ſternere juſſit, quem Græco eloquio Dardanum, quod Latine Brunum dicitur, nuncupabat.* Vide *Buricus.*

¶ BRUNITUS. Vide *Brunicus* & *Brunus.*

BRUNTUS. Gloſſ. Ælfrici cap. de Coloribus: *Bruntus*, pann: forte *Brunus*, ſeu potius *brunitus.* Saxonibus pan, & pann, eſt lividus, pallidus. Palladius de Architectura: *Compoſitio Brundi: ſume æraminis partes duas, plumbi unam, ſtanni unam.*

BRUNUS, Fuſcus color, ſubniger, nigricans, Gall. *Brun*, Italis, *Bruno*, Germ. *Braun*: ſic forte dictus à *prunorum* colore, ut cenſet Octavius Ferrarius, vel quod *Bruniæ*, ſeu loricæ, colorem referat: unde noſtri *Bronze*, pro ære, ex quo *Bruneæ* & ſtatuæ conficiuntur, à cujus colore ſubfuſco, *Bronzer* dicimus, Itali *Abbronzare*, fuſco colore illinire, depingere. Le Roman *d'Aubery* MS.

Et ſi avoit des elmes Burneïs.

Προύτζινες, æneus. *Bronze*, apud Anonymum de Locis Hieroſol. cap. 8. ἔχει καὶ δύο πόρτας ϖρούτζινες. Vetus eſſe verbum Gallicum, aut Germanicum, evincit *Brunechildis* Reginæ nomen, quod à Germanico accerſunt quidam, dictamque volunt *Bruyne hilt*, quaſi *fuſcam heroida.* Rabanus Maurus Poëm. 12. ad Brunuwardum Chorepiſcopum:

Ultima quem clarum, hunc cauſſat prima nigellum
Syllaba.

Leges Ethelredi Regis cap. 23. *Griſengos pannos & unum Brunum.* [Statuta Maſſil. pag. 303. *Item de capa panni Bruni vel blanchi.... Item de caligis.... groſſis de vario, vel Bruno, ſeu blanco, vel nigro 3. denar.*] Raymundus de *Agiles*: *Vidi illico ingredientem... quendam magnum & ſpiſſum, Bruno colore & ſubcalvo.* Guill. de *Baldenzeel* in Hodœporico, de Arabibus: *Bruni homines ſunt, fortes & veloces.* Utuntur præterea Turpinus in Carolo M. Conſtantinus African. lib. 1. Commun. locor. medic. cap. 24. Michaël Scotus de Phyſionom. cap. 13. Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 851. Gaufridus Voſienſis 1. part. cap. 67. Regula Trinitariorum cap. 2. Thwroczius, & alii.

BRUNEDO, Fuſcus color. Fridericus II. Imp. lib. 2. de Venat. cap. 21. *Habentes marginem, tendentem ad Brunedinem.* Infra: *Hujuſmodi fuſcos ſeu Brunos tendentes ad rubedinem vocamus illos, qui habent colorem Brunum, permixtum rubedini.* Vide Octav. Ferrarium in Orig. linguæ Ital. in *Bruno.*

BRUNITUS. Palladius de Architectura: *Crocus quoque Hiſpanicus cum lucidiſſimo glutine diſtemperatus, & ſtanno lucidiſſimo, id eſt, bene Brunito & claro ſuperpoſitus, &c.*

¶ BRUSARE, Ital. *Bruſcare*, Navem calefacere, Gall. *Chauffer un vaiſſeau*, Ignem ex *Bruſcis* accendere in navi, ut facilius purgari poſſit & ſebo illiniri. Ogerii Panis Annal. Genuenſ. ad an. 1213. apud Murator. tom. 6. col. 405. *Accidit in portu noſtro quoddam infortunium; ſcilicet quum calafati Bruſarent quamdam maximam navem, quæ vocabatur Conteſſa, accenſo in ea igne combuſta fuit tota, & juxta illam duas alias naves.* Exſtat in Statutis Maſſil. pag. 570. caput integrum *De modo Bruſcandi*, in quo ſtatuitur, *quod nemo audeat Bruſcare, vel Bruſcari facere in portu Maſſiliæ navem neque bucium, navem uſque adorire; & in Bruſcando in dicto portu, ille qui Bruſcabit, hanc adhibeat cautelam, quod ignis ille non tranſcendat mediam coopertam, cum à prædicta media cooperta ſuperius ſit valde periculoſa flamma illius ignis, cum tranſcendit.*

¶ BRUSCAVA, BRUSQUES. Statuta Maſſil. pag. 446. *Item, quod omnis navis, & omne lignum, cooperta, vel coopertum, vel diſcooperta, vel diſcoopertum, quæ vel quod dabit latus in portu Maſſiliæ det tantumdem, quando raſpabitur, ſeu torquebitur, ſeu quando ſi raſparia, ô ſi torquaria quæ non Bruſques, quantum daret ſi Bruſcava*; MS. habet *Bruſquava.* Voces ſunt vernaculæ, quæ dicuntur de navi *Bruſcata* vel *Bruſcanda.*

BRUSCARE, Incendere, amburere, Italis *Bruſciare*, & *Brucciare.* Utitur Sanutus Italus lib. 2. part. 4. c. 12. Vide [*Bruſare* &] Octav. Ferrarium in Origin. linguæ Italicæ in *Brucciare.*

BRUSCIA, BROZIA, Dumetum, Gallis *Broſſaille*, vel *Broſſes*, aut *Broce*, [Armoricanis *Brouſt.*] *Brocelle*, in Conſuetudine Carnotenſi art. 12. Charta Henrici III. Regis Angl. tom. 2. Monaſtici Angl. *Charta noſtra confirmavimus centum acras tam de terra, quam de Bruſcia, de manerio de Riveria.* Idem Monaſticum tom. 1. pag. 773. 4. *toſtas cum croftis & totam Bruſuam, quæ ad Newold pertinet.* Leg. forte *Bruſciam.* [*Madox* Formulare Anglic. pag. 187. *Ego Thomas de Daccumbe dedi... Benedicto filio Walteri Perſonæ de Chele, pro homagio & ſervitio ſuo, unum meſuagium... cum paſtura & Bruſcia mea, &c.*] *Terra Bruſcoſa*, in Charta alia ejuſdem Henrici III. eodem tom. 1. pag. 805. *Terras, quas dederunt eis in campis de Cotintuna, tam de terra Bruſcoſa, quam de terra arabili.* Habetur ibi pluries. [Cod. MS. in quo recenſentur bona S. Vandregeſili p. 3. *Item, une autre piece de bois dite la Fieſſée de S. Louis, ou la grande & petite Queſnée, y compris une petite Broſſe, &c.*]

BROCIA. Regeſtum Philippi Aug. Herouvallianum fol. 9. *Et nemus Petri de Aveſnes, quod vocatur Brocia.*

¶ BROSSIA, in Charta D. *Aubel* civis Matiſcon. an. 1460. *Juxta Broſſiam ſeu terram, &c.*

BROZIA, Eadem notione, in veteri Charta, ex Tabulario Perſiacenſi in Burg. apud Perard. *Cirenſis villæ medietatem cum medietate Broziarum & agrorum, &c.*

BRUCIA. Tabular. Dalonenſis Abbat. fol. 39. *Donamus... in perpetuam poſſeſſionem Bruciam de Julac, & quidquid in ea habebamus, &c.* Et fol. 54. *Quartam partem Combæplanæ & quartam partem Bruciæ Comitalis.*

¶ BRUSCIOLUS, Italis *Bruſciolo*, Carbunculus, ſpecies ulceris. Acta SS. Martii tom. 2. pag. 100. in Actis S. Franciſcæ Romanæ: *Horribiliter patiebatur in facie in qua erant quidem pene nigri Bruſcioli, qui totam ejus faciem rodebant continuo & inficiebant.*

¶ BRUSCOSUS. Vide *Bruſcia.*

¶ 1. BRUSCUS, Ruſcus, Gall. *Bruſc.* Vita S. Humilianæ tom. 4. Maii pag. 394. *Aculeatis Bruſcis ſe ſæpius verberabat.*

2. BRUSCUS. Papias: *Rubeta, ranæ genus, Bruſcus dicitur vulgo.*

¶ 3. BRUSCUS, Provincialibus *Brueſc*, Alvus apum. Charta Autranni in Chartulario Aptenſi fol. 34. *Si in itinere quod agere diſpono ad Jeruſalem defunctus fuero, dabo per guadium ipſum vaſculum plenum vino puro ad prædictum opus, & fœtas tres & capras duas & Bruſcos duos de alveario meo.* Statuta Maſſil. pag. 523. *Item, quicumque furabitur Bruſcum ſive Bruſcos apium, vel apes de Brucs ſolvat nomine pœnæ banni facti de die* LX. *ſol. & de nocte* C. *ſol.*

BRUSDUS, Brustus, Brudatus, Brodatus, Voces unius ejuſdemque notionis & originis, pro opere Phrygio, acupicto, plumario; noſtris *Broderie.* [Britonibus *Brout* vel *Broud*, unde *Brouda*, Acu pingere. Britannis Inſularibus juxta Johannem Daviel, *Brwyd*, Inſtrumentum acu pingendi, *Brodio*, Acu pingere, intexere, &c.] Charta Heccardi Comitis Auguſtodunenſis, ex Tabulario Prioratus Perſiaci in Burgundia apud Perardum pag. 26. *Uno fanono viridi, cum Bruſdo uno de gliſo, uno eſtuno cum ſirico amniſtrare, turibulum minore, &c.* Infra: *Burſa cum Bruſdano, & ſimiama drape plumato ſuper luitrino.*

Brosdus. Teſtamentum Riculfi Epiſcopi Helenenſis: *Et alios palleos corporales 4. palleos 4. Broſdo unum, Dalmaticas tres, &c.*

Brustus. Leo Oſt. lib. 2. cap. 43. *Stolam unam optimam auro Bruſtam cum manipulo.* Lib. 3. cap. 32. *Albam quoque ... ſimulque & amictum Bruſto.*

Brudatus. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 210. *Caſulam unam per totam Brudatam, & alias tres optimas de pauleo*, ſeu *pallio.* Will. Thorn. *Fecit duas capas pulcherrimas Brudatas.*

Brodatus. Vitæ Abbatum S. Albani: *Albas duas cum paraturis Brodatis.* [Codicillus Teſtamenti Guidonis de Melloto Epiſc. Autiſſiod. qui obiit an. 1270. *Capitulo Autiſſ. veſtimenta Brodata alba cum capa.*]

¶ Brodator, Phrygio, qui pingit acu, Gall. *Brodeur.* Vita S. Franciſci de Paula to. 1. Aprilis pag. 158. *Quidam homo, quem Brodatorem Regis vulgo nuncupabant, acceſſit ad ipſum.*

Brodatura, Gall. *Brodure.* Vincentius Belvac. lib. 32. c. 94. *Fecit fieri... quoſdam pannellos, habentes levem atque ſubtilem Brodaturam, &c.*

¶ Brodula, Idem quod *Brodatura.* Tabular. S. Victoris Maſſil. *Domini Johannis Abbatis S. Victoris in camera paramenti ipſius Monaſterii ſupra quamdam Brodulam in lecto ſedentis.*

Breudatus, Eadem notione, in Monaſtico Anglic. to. 3. pag. 312. Et alibi non ſemel.

¶ Brodericia, Pictura textilis, Gall. *Broderie.* Inventar. Ornam. & Reliq. Eccleſiæ Noviom. ann. 1419. *Duæ albæ de ſerico albo cum Brodericia aurea.*

¶ Broderya, Ibidem: *Item, ſeptem aliæ cum Broderya aurea.*

¶ Broderatus, Ibid. *Item, una alia alba pro Presbytero cum paramentis panni ſerici Broderati per quarellos albos & virides.* Semel & iterum repetitur in eodem Inventario.

¶ Broudatus. Rymer. to. 5. pag. 50. *Unam capam chori Broudatam de auro & ſerico.* Iterum legitur pag. 51.

¶ Brondatus, pro *Brodatus*, apud *Madox* in Formulari Anglic. pag. 428. *Item Domino Archiepiſcopo Eborum fratri meo unum veſtimentum rubeum de velvet cum le verouike in granis roſarum deſuper Brondata.*

¶ Brouderatus. Rymer. tom. 8. pag. 277. *Unum lectum & unum tapetum de rube Woſtede Brouderatum.*

¶ Broydadus. Charta an. 1367. apud Marten. Anecdot. tom. 1. col. 1525. *Unam raubam noſtram panni de Pers, deauratam ſive Broydadam.*

Brullatus, Bruslatus, perperam pro *Bruſdatus*, apud Will. Thorn. 3. *albas Brullatas*, 7. *capas Brullatas, &c.* Et in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 300. *Reddidit conſpicue capas Bruſlatas quilibet ad valentiam 60. marcarum.* Pag. 301. *Quinque capas ſericas auro Bruſlatas, & unam caſulam Bruſlatam devote contulit.* Leg. *Bruſdatam.*

Aurobrustus, Gall. *Brodé d'or.* Charta Benedicti VIII. PP. an. 1023. in Bullario Caſinenſi to. 1. pag. 7. *Planetam optimam Veneti coloris, liſtis nihilominus decenter ornatam: ſtolam optimam Aurobruſtam cum manipulo ſuo.* [Chron. Farfenſe apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 470. *Aliam veſtem albam circumornatam Aurobruſto, & in medio crucem cum Aurobruſto.*] Utitur etiam Leo Oſtienſis lib. 2. cap. 43.

¶ BRUSQUAVA, Brusques. Vide *Bruſcava* in *Bruſare.*

¶ BRUSSURA. Vide *Bruſura.*

¶ BRUSTIA, Arcula cogendæ ſtipis, Gall. *Tronc.* Statuta Sartorum Montiſpeſſul. an. 1323. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 469. *Item, Ordinaverunt & convenerunt, quod quilibet ex magiſtris operatoria tenentibus, de dicto miſterio, teneat in ſuo operatorio unam Bruſtiam, in qua ponat quilibet ex dictis magiſtris, in qualibet ſeptimania, unum denarium, & quilibet ex operariis dicti operatorii unum obolum ad opus caritatis prædictæ.* Vide *Buxis.*

¶ BRUSTIO, Dumetum, minor boſcus. Charta Caroli Franc. Regis de Dote Frederinæ in Chartulario Compendienſi: *Quin etiam in pago Pratenſi ſuper fluvios ſaltum & Bruſtionem utrinque.* Vide *Bruſcia.*

BRUSTUM, Paſtio, cibatus, eſca, paſtio animalium ex *bruſcis*, ſeu dumetis, *le Brouſt.* Hinc *Brouſter*, paſcere, depaſcere. Tabularium S. Crucis Talemond. fol. 3. *Capreæ quoque ad ſolutaria Monachorum facienda Bruſtum habeant per totum boſcum.*

¶ Brustum, Iſidoro in Gloſſis eſt *Materiæ genus.* Legendum *Bruſcum*, Aceris ſpecies de quo Plinius: *Pulcherrimum vero eſt Bruſcum, multoque excellentius etiam molluſcum.*

¶ BRUSTUS. Vide *Bruſdus.*

¶ BRUSUA. Vide *Bruſcia.*

BRUSURA, Brussura, Livor, qui ex percuſſione in carne enaſcitur, ex Gallico *Briſure*, ut videtur. Anglis *to Bruiſe*, eſt confringere, collidere, à *Bruiſing*, colliſio, confractio. [Armoric. *Bruſuna*, Conterere, contundere.] Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 5. §. 7. *Si inveniantur plagæ apertæ, vel Bruſſuræ per ictus orbos.* Cap. 23. §. 2. *Arma vero moluta plagam faciunt, ſicut gladius, biſacuta, & hujuſmodi; ligna vero & lapides faciunt Bruſuras, orbes & ictus, qui judicari non poſſunt ad plagam.* Adde cap. 24. §. 2.

¶ 1. BRUT. Inſtrum. deſinente 13. ſæculo aut 14. ineunte ſcriptum ex Schedis D. *le Fournier: Item quod nullus homo.... amodo ſit auſus facere fieri feſtum quod appellatur Brut, quia ibi Deus plurimum offenditur, & actus alii illiciti comitti poſſent.* *Brut* Maſſilienſibus quemadmodum *Brutto* Italis, immundum, ſpurcum, ſordidum ſonat; unde cum aliquid ſordibus inquinatum deſignare volunt, aiunt illi, *es ben Brut*; ſed quid hæc ad diem feſtum? haud quidem parum, ſi referas ad id quod Martigii olim factitatum ſe vidiſſe nobis teſtatus eſt Vir de Medicina æque ac de Literis bene meritus: die nimirum Pentecoſtes feſta proxime excipienti pueros aliosque provectioris ætatis homines, poſt

ſaltationes ceteravе ejuſmodi oblectamenta, ſe ſe in luto volutari per vicos & plateas, aliis vociferantibus & tumultuantibus; quod feſtum lingua ſua *Deſtrau*, hoc eſt, ſecuricula, vocabant, voce quidem ad noſtrum *Brut* parum accommoda; ſed quid de verbo curamus, cum de re ipſa, ſatis conſtat.

2. BRUT. Gloſſæ Iſonis Magiſtri: *Pactam, conjunctam, ſponſam, Brut.* Hinc noſtris *Brû*, pro nuru.

¶ BRUTA, in Codice 1013. Biblioth. Reg. *Nurus, uxor filii vel Bruta.*

¶ BRUTARE. Vide *Blutare.*

¶ BRUTES, Τρίϐολοι: *Tribuli.* Supplem. Antiquar.

BRUTESCHIA. Vide *Bretachia.*

¶ BRUTININA MELODIA, *Brutorum*, multarumve beſtiarum clamor, v. g. plurium canum collatratus, commugitus boum, &c. Epiſtola Johannis de Monſterolio apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1392. *Canes venationis multos habent, quos videre poſt feras currere, & audire latratibus ſuis melodiam facere Brutininam, quibus placet, oblectet.*

¶ BRUTIRE, More brutorum agere. Carmen de varia Erneſti fortuna apud Marten. Anecdot. to. 3. col. 344.

.... Ne quiſque modo Brutiret inepto,
Lege Regi, Regiſque metu didicere teneri.

¶ BRUTITAS, Stupiditas vel feritas, ut vox noſtra Gall. *Brutalité*, quæ utroque hoc ſenſu ſumitur. Spicil. Acher. tom. 7. pag. 502. *Quis vidit unquam tantam... in rationalibus Brutitatem!*

¶ BRUTUS, Inſanus, ſtultus, inſulſus. Spicileg. Acher. tom. 8. pag. 111. *Non tam facile juſtum habetur cor, ut etiam quibuſdam ſimplicia atque Bruta referentibus tantummodo verba credere omnino feſtinetis.*

BRUVINUS, in Gloſſario veteri Saxonico exponitur lyꞇel... picȝa.

¶ BRUZIA. Vide *Bruſcia.*

BRYCAN, vel BRYCCAN, Teges, palliaſtrum, inſtratum, lodix, lectiſternium, Boxhornio in Lexico Cambrico. Occurrit hac notione in Legibus Hoëli Boni Regis Walliæ cap. 15.

BRYONIA. Reinerus in Catalogo hæreticorum p. 92. *Aliqui de Bryonia, quæ dicitur Stucwrk, imaginem ſculpunt, quam mandragoram eſſe fingunt.*

BRYTII, in Legibus Sueonum dicuntur ſervi glebæ, vel prædiis adſcripti. Vide Joan. Stiernhookum de Jure Sueonum vetuſto pag. 208.

BUACA. Charta Caroli Simplicis pro Monaſterio S. Aniani in diœceſi Narbon. an. 898. tom. 13. Spicilegii Acheriani p. 265. *Et in civitate Narbonenſi caſales abſos cum Buaca, quæ ſunt ante Eccleſiam S. Marcelli, &c*

¶ BUANDERIA, Mulier quæ abluit, purgat, candefacit lintea, ab antiquo Gallico *Buer*, Lixiviam facere. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 405. col. 1. *Item, pro ſervitio cameræ dictæ Dalphinæ unam ſervitricem camerariam & duas Buanderias eſſe jubemus.*

¶ BUATA. Teſtamentum an. 1173. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 576. *In quorum omnium præſentia ſupraſcripti novem teſtes juraverunt ſupraſcriptum teſtamentum verum eſſe in Buata, quæ eſt ſubtus vetus palatium.* Vide *Buaca* & *Bubata.*

¶ BUATUS, Menſuræ ſpecies. Charta Curiæ Sueſſion. an. 1252. ex Tabulario S. Medardi: *Se vendidiſſe recognovit... redditus ſubnotatos... videlicet viginti eſſinos bladi hyemalis uno Buato minus.*

¶ BUBAL, Βούϐαλον, *Bubalum.* Supplem. Antiquarii.

BUBALUS, BUFALUS, BUFLUS, Gall. *Buffle.* Ebrardus in Græciſmo cap. 9.

Bos eſt camporum, Bubalus eſt nemorum.
Bubalus eſt magnus, Buculus eſt minimus.

BUBALUS, in Lege Alaman. tit. 99. §. 1. Bojor. tit. 29. §. 7. apud Gregor. Tur. lib. 10. cap. 10. &c. Ordericus Vital. lib. 4. *Bubalina cornua fulvo metallo circa extremitates utraſque decorata laude attollebat.* [Vox *Bubalus* omitti poterat, utpote nota Plinio, & Martiali. Hic de Spectac. Epigr. 23.

Illi ceſſit atrox Bubalus atque biſon.]

BUFALUS. Fortunatus lib. 7. Poëm. 4.

Seu validi Bufali ferit inter cornua campum.

BUFLUS, apud Albertum Aquenſem lib. 2. cap. 43. lib. 6. cap. 42. Vide Julium Scaligerum Exerc. 206. num. 3. 5. Lindenbrogium ad Ammiani lib. 22. & alios paſſim.

¶ BUBATA, f. Locus confornicatus, ab Hiſpano *Bobeda*, Fornix, camera. Marten. Tract. de Rit. pag. 452. ex Miſſ. Mozar. *Et vadunt per Bubata ad chorum.* Vide *Buata.*

BUBII, BUBONES, BOBONES, Lixæ, calones, nebulones, furciferi, Germ. *Buben.* Chronicon Colmaricenſe 2. part. an. 1300. *Rex autem habebat nimios, ita ut antiqui patres dicerent, nunquam vidiſſe eos talem & tantam militiam congregatos: ſervorum autem pauperum, qui dicuntur Bubii, tanta fuit multitudo, &c.* Idem Chron. an. 1287. *Ordinatum enim ſic fuerat, ut Regi dicebatur, quod pecuniæ quatuor Bobonibus datæ fuiſſent, ut tentoria, ſive exercitus, in quatuor partibus incendiſſent.* Et an. 1296. *Veneruntque nudi Bubunes, & agros bene ſeminatos everterunt, &c.* Et an. 1298. *Hoſpitium Advocati Imperii Bubones incenderunt.*

BUBILUM. Anaſtaſius in Leone III. *Fecit velum rubeum cum Bubilo.* [Murator. Scriptor. Ital. tom. 3. pag. 205. col. 1. legit, *Bubalum.*]

¶ BUBIS, *Barba.* Gloſſar. Iſid. ad quod Grævius: Sic & Pithœi excerpta; ſed quid ſibi velint me fugit. *Bubis* eſt pro *Pubis* vel *Pubes* voce ſatis nota.

¶ BUBO, Tumor, ſpecies carbunculi, ſeu ulceris, à Græco Βουϐὼν, Inguen, quod hujuſmodi tumores ſæpius circa inguina naſcuntur, Gall. *Boubon.* Miracula S. Humilianæ inter Acta SS. Maii to. 4. pag. 406. *Patiebatur infirmitatem in femore, quæ vulgo dicitur anghio, phyſice Bubo.* Miracula S. Franciſci Solani tom. 5. Julii pag. 909. *Correpta fuit vehementiſſima febri.... ſubtus ejus axillis detectis quoque Bubonibus, magnam duritiem ac tumorem præ ſe ferentibus.*

¶ BUBONÆ, *Eminentes partes mamillarum etiam maſculorum.* Papias MS.

¶ BUBONES. Vide *Bubii.*

¶ BUBTICULA, ſeu *Butticula*, Lagena. Mabillon. Analect. to. 3. p. 77. ex Geſtis S. Innoc. Cenoman. Epiſcopi: *Cenſum annis ſingulis perſolvere benevolo animo ſpopondit... ad opus Canonicorum inibi Deo degentium, Bubticulàs argento optime paratas, atque plenas de optimo vino binas.* Vide ibid. pag. 85. & 105. & infra in voce *Butta* 3.

¶ BUBULA, Bos, vacca. Annal. Benedict. tom. 3. pag. 553. Comes Samſon contulit Abbatiæ Bremenſi *præter aurum, argentum & equas Bubulaſque, cariam unam nomine Cannobium.*

BUBULCARIA, Domus bubulci. Geſta Abbatum Gemblacenſium pag. 534. *Horum ad olera facienda, Bubulcariam, curtem cum cortilio Bubulco delegavit, hæc omnia ſub cura Cellerarii ſtatuens.*

BUBULTERIUM. Charta Abbatis S. Stephani Divionenſis apud Perardum pag. 324. *Prior ei plaſtrum cum horto eidem contiguo dare tenetur, ſi in villa vacuum inventum fuerit, ſalvo tamen jure ſuo, & Bu-*

bulterio excepto, & ſalvis reditibus ſuis, &c. An legendum *Bubulcerio*, ex *Bubulcus*?

BUBUM, *Senium, languor.* Papias. S. Columbanus Epiſt. 5. *Dixit hoc olim & Victor Epiſcopus; ſed nemo Orientalium ſuum recepit commentum; ſed hoc ſoporans ſpina Dagonis, hoc imbibit Bubum erroris.*

¶ BUBURBARE. Chronicon Foſſæ-novæ apud Murator. tom. 7. col. 887. *Poſt Nonam uſque in hora cœnæ cum ſuis militibus D. Joannes de Ceccano in præſentia domini Papæ jocavit Buburbando.* Vide *Burdare.*

¶ BUCA, Truncus, ſtipes, Gall. *Buche.* Præſtationis ſpecies. Charta Hugonis Comitis an. 1233. è Biblioth. D. *de Cangé. Burgenſibus de Maceriis obolum de bruillo & Bucam, quam mihi debebant, in perpetuum quittavi.* Inſtrum. vernacule ſcriptum è Muſæo D. *Brunet: Item l'abadaſſa de Sainct Cezari de Moſtiers dona à las gardias del pont* 1. *Buc de buo, &* III. *den. de pument.*

¶ BUCARANUM. Vide *Boquerannus.*

1. BUCCA, Os. Concilium Lateranenſe an. 1077. ubi Gregorius VII. de Exemptione Cluniacenſis Monaſterii: *Nec etiam aliquis Legatus meus ſupra illum locum & Monaſterium unquam Buccam ſuam aperiat, aliquamve exerceat poteſtatem.* Fori Oſcæ Jacobi I. Regis Aragon. an. 1247. *Et ſi non fuerit per Buccam juſtitiæ factum, &c.* Occurrit alibi, & in Bullario Cluniacenſi pag. 22. 23.

¶ BUCCA PORTUS, Oſtium. Oberti Cancellarii Annal. Genuenſ. l. 2. apud Murator. to. 6. col. 304. *Cui conſul: vade in Buccam portus, & ego loquar interim cum conſule Piſanorum.* Paſſim dicitur de Oſtio portus Maſſil. in Statutis ejuſdem urbis. Vide *Buccea* 2.

2. BUCCA, BUCEA, BUCIA. Vide *Buſſa.*

BUCCALIS, Lagena vitrea, vel alterius materiæ, Gallis *Bocail*, in Ceremoniali Epiſcop. cap. 12.

¶ BUCCALLUM, f. Paſcuum boum. Tabular. S. Cypriani Pictav. fol. 112. in Hiſt. MS. ejuſd. Monaſterii fol. 359. *Ugo Rabiolus conceſſit .... infra caſtrum Domini Petri tertiam partem cujuſdam Buccalli, quod eſt ante domum Ramnulfi.* Inter teſtium nomina habetur, *Willelmus Melli qui de domo matris ejus, arg. & de Buccallo conceſſionem vidit & audivit facere.*

BUCCARANUM. Vide *Boquerannus.*

¶ BUCCARIUS, Lanius, Gall. *Boucher.* Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 104. *Vetavit Dominus Gervaſius, ne panis ad vendendum præter ab uno piſtore apud Sarciacum fieret, vel caro præter ab uno Buccario venderetur.*

¶ BUCCARUM, f. Cruſtulum, à *Bucca*, os, ſic dictum. Concil. Hiſpan. tom. 4. pag. 361. *Ob reverentiam SS. Crucis Sanctorumque imaginibus debitam, interdicitur ne in ſaccaro Buccarove aut aliis eſculentis... Crucem imagineſve Sanctorum depingere liceat.*

1. BUCCEA, pro *Buccella*, Gall. *Bouchée.* Belethus de Offic. Eccleſ. cap. 119. *Detur ſtatim unicuique panis Buccea, priuſquam recedant.*

2. BUCCEA, Oſtium fluminis. Charta an. 1243. in Regeſto Toloſano Cameræ Comput. Pariſ. fol. 59. *Et liceat dicto Bernardo... facere vel tenere ſemper in dicto piſcario duas Bucceas, vel amplius, ... per quas aqua Garonnæ poſſit intrare in piſcarium & exire. Bucea Meduanæ*, in Charta Goffredi Comitis Andegavenſ. apud Sammarthanos in Epiſc. Andegav. pag. 133. Vide Pergaminum in *Bocca.*

BUCCEAVIA, Fretum Abydenum, ex Gallico *Boche d'Avie*, uti vocatur à Villharduino n. 65. & in Hiſt. Bucicaldi Mareſcalli Franciæ part. 2. cap. 4. Ita autem appellatur in Epiſtola Comitis S. Pauli de prima expugnat. Conſtantinop. apud Godefridum Monachum, voce conflata ex *Bucca*, ſeu os, & *Avie*, ſeu *Avidus*, vel *Abydus*, quaſi *Os Abydi. Bucca Abydi*, in Charta ann. 1311. in Tabulis ad Hiſtoriam noſtram Gallo-Byzant. pag. 81. Vide Notas ad Villhard. pag. 281. 282. Cambro-Britannis *Boch* eſt mala, bucca, mandibula, *Bochan*, fauces. *Boucaut*, in Conſuetudine Bayonenſi tit. 4. art. 17. videtur eſſe oſtium fluvii.

BUCCELLA. Gloſſ. vet. *Buccella*, ψωμίον. Joan. de Janua: *Buccella, morſella panis.* Regula Magiſtri cap. 27. *In quibus omnibus menſis in ſuos meros quiſque Frater de ſuo pane ternas, non amplius, Buccellas intingant. Buccellæ mundæ*, in lib. 5. Cod. Th. de Annonis civicis, &c. *Civis Romanus, qui in viginti panibus ſordidis ... 50. uncias comparabat, triginta & ſex uncias in Buccellis ſex mundis ſine pretio conſequatur.* Ubi *buccellæ* dicuntur panes parvuli rotundi, ſeu κοικελλοειδῆ ψωμία, uti βουκέλλους interpretatur Conſtantinus Porphyr. l. 1. περὶ Θεμάτων.

BUCCELLA, Hoſtia conſecranda, vel conſecrata. Capitula Caroli Mag. lib. 6. cap. 191. *Ut Sacerdotes admoneant viros & mulieres, ut ad baſilicas luminaria, & incenſum, & Buccellas, & primitias offerant.* Eadem habent Capit. Herardi Archiepiſc. Turon. cap. 114. Vide Synod. Matiſc. can. 50. Bernoldus Preſbyter Conſtantienſis in Expoſit. Ordinis Romani, conqueritur in quibuſdam Eccleſiis *oblatas* panis, quæ priſca Eccleſiæ conſuetudine ad uſum ſacrificii à populo fideli ad menſam Domini offerebantur, ad imaginem nummorum, & ad tenuiſſimam quamdam & leviſſimam formam, à veri panis ſpecie alienam, fuiſſe redactos. Honorius Auguſtod. lib. 1. *Et quia populo non communicante, non erat neceſſe panem tam magnum fieri, ſtatutum eſt in modum denarii formari.* Guibert. lib. 1. Hiſt. Hieroſ. cap. 2. *Sicut Buccellæ intinctio non ſacramenti peragendi, ſed Judæ proditionis fuit oſtenſio.* Tertullianus lib. de Monogamia, *Buccellas* vocat panes, quos miniſtri Eccleſiæ mulieribus domum perferendos dabant. Græci vero Conſtantinopolitani βουκάκρατον appellabant *Buccellam vino intinctam*, ſeu ſacram Euchariſtiam, vel panem Euchariſticum intinctum, ut eſt apud auctorem libri Miraculorum SS. Coſmæ & Damiani cap. 10. quæ quidem vox apud Dorotheum doctr. 18. pro cibo profano videtur accipienda. Vide *Corſned, Oblata.*

BUCCELLÆ FABRICIÆ. Vide *Nebulæ.*

BUCCELLARE, Vox Chymicorum, *Cibare*, Joanni de Garlandia in Synonymis Chymicis. Idem lib. de Mineralibus cap. 5. *Unum condimentum eſt ſalis atramenti exaltatio, & etiam ſalis Armoniaci, & etiam cum corporibus Buccellatio, id eſt, cibatio, & cum olfactu ſtanni, & cum olfactu ſulfuris.* Perperam editum *abatio.* Infra pag. 111. *Eſt etiam Buccellatio cum corporibus.* Mox: *Ferrum non recipit Buccellationem.*

BUCCELLARIUS, Cliens, Verna, qui patroni panem edit, buccio, paraſitus. Papias: *Aſſecla, Cliens, Buccellarius.* Alibi: *Paraſituli, Buccellarii.* Qua notione uſurpatur in Lege Wiſigoth. lib. 5. tit. 3. §. 1. *Quicunque in patrocinio conſtitutus ſub patrono aliquid acquirit, medietas ex omnibus in patroni, vel filiorum ipſius poteſtate conſiſtit, aliam vero medietatem idem Buccellarius, qui acquiſivit.* Anaſtaſius in S. Zacharia PP. p. 80. *Hic beatiſſimus Papa inſtituit, ut crebris diebus alimentorum ſumptus, qui & Eleemoſyna uſque nunc appellatur, de venerabili Patriarchio,*

triarchio, à Buccellariis, pauperibus, & peregrinis, qui ad S. Petrum morantur, deportari, eiſque erogari. Sic enim MSS. præferunt, non *Paracellarii*, ut habent libri editi: ubi *Buccellarii* videntur fuiſſe Pontificis domeſtici.

Cum igitur Clientes in patroni familia eſſent, & eorum ſumptibus enutrirentur, *paraſiti* interdum vocati. Gloſſ. Iſidori: *Scurra; Paraſitus, Buccellarius.* Idem Papias: *Paraſitus, Buccellarius, Adulator.* Alibi: *Paraſituli, Buccellarii.* Ugutio: *Buccellarius, Gluto.* Gloſſ. Lat. MS. Regium Cod. 1013. *Aſſecla, Buccellarius.* Alibi: *Paraſitus, Buccellarius, adulator, vel blanditor.* Althelmus de Laud. Virginit. *Hæc tanta prodigia cernens Claudius Tribunus obſtupuit, & corde compunctus, cum 70. militibus, & omni familia, & vernacula clientela, una cum Paraſitis & ſodalibus credidit in Dei Filium.* Ibid. *A propriis Paraſitis & domeſticis clientibus.* Vide *Paraſitus.*

Buccellarii præterea dicuntur ſtationarii milites, qui panem alicujus edunt, ut apud eum morentur, ex voce *buccella*, quæ panem ſignificat. Liber 60. Baſilicωn tit. 18. Βουκελλάριοι λέγονται οἱ παραμένοντες στρατιῶται ἐκ δὲ τοῦ Βοῦκκα, ὅ ἐστιν ὁ ἄρτος, ἐκλήθησαν Βουκελλάριοι, οἱ τὸν ἄρτον τινὸς ἐσθίοντες ἐπ' ἄρτῳ τούτῳ τῷ παραμένειν αὐτῷ. Hinc Gloſſæ laudatæ: *Adſecla, Buccellarius.* Buccellarii igitur ſunt cuſtodes corporis; ſtipatores, armigeri, domeſtici procerum, cujuſmodi fuit *Occylla Buccellarius Aëtii*, à quo occiſus eſt Valentinianus III. Auguſtus apud Gregorium Turonenſem lib. 2. Hiſt. cap. 8. quem cæſum ab *Armigeris* ejuſdem Aëtii tradit Proſper in Chronico. Ob hanc forte cauſam *Spatharios* & *Buccellarios*, ambulante exercitu, Imperatorem immediate ſubſequi jubet Mauricius lib. 2. Strateg. cap. 9. Ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ εὐθὺς τοὺς Σπαθαρίους, καὶ μετ' αὐτοὺς, τοὺς Βουκελλαρίους.

¶ Bucellarii, Eadem notione, in Paſſione S. Thomæ Martyris. Locum vide in *Biſacuta.*

Buccellarii etiam, ſi Conſtantinum Porphyrogenitum audimus lib. περὶ Θεμάτων cap. 6. dicuntur, qui militibus panes miniſtrabant: ſic dicti, inquit, διὰ τὸ ἐπ' ἀκολουθεῖν τοῖς στρατιώταις, καὶ τὰς τροφὰς αὐτῶν ἐπιφέρεσθαι. Βουκελλάριος γὰρ κατὰ Ῥωμαίων διάλεκτον, ὁ φύλαξ τοῦ ἄρτου καλεῖται. Quod firmatur ab Olympiodoro apud Photium p. 179. qui non modo ait, *Buccellariorum* nomen ſub Honorio Aug. primum auditum; ſed & *Buccellarios*, à *Buccellato* appellatos. Quid autem ſonet *buccellatum*, dicemus infra. Cæterum non placet Jacobi Gothofredi ſententia, qui Buccellarios à *bucculis*, id eſt, uti cenſet, caſſidibus, appellatos ſcribit ad lib. 1. Cod. Th. de Fabric.

Buccellarii denique dicti Galatæ & Maryandini ſub extrema Græcia, quod huic miniſterio potiſſimum addicti eſſent, ſeu, ut alii probabilius volunt, quod milites Buccellarii olim in ea regione tuenda excubarent in præſidiis locati. Lexic. Græc. MS. Reg. Cod. 2072. Γαλογραικία, ἡ τῶν Βουκελλαρίων χώρα, οἱ αὐτοὶ καὶ Ἑλληνογαλάται γράφονται, ἢ ὀνομάζονται. Eorum vero Provincia Βουκελλάριον, Cedreno pag. 466. & *Thema Buccellariorum* cæteris Scriptoribus Byzantinis paſſim dicitur, quod ex Suida, & Conſtantino, loco citato, aliiſque docent Rigaltius & Meurſius, quos non exſcribo.

¶ BUCCELLATIO. Vide *Buccellare.*

BUCCELLATUM, *Panis ad uſus diuturnitatem excoctus*, inquit Marcellinus lib. 17. quo milites in caſtris paſci ſolent. Spartianus in Peſcennio: *Piſtores ſequi expeditionem prohibuit, Buccellato jubens milites & omnes contentos eſſe.* Paulinus Epiſt. 36. *De Buccellato Chriſtianæ expeditionis, in cujus procinctu quotidie ad frugalitatis annonam militamus, panes 5. tibi miſimus.* Vita S. Joannis Theriſtæ, num. 9. *OEnophorum, mero plenum, ac panis Buccellatum ſibi cepit.* Palladius in Hiſtoria Lauſiaca cap. 20. Κλάσας τὸ βουκελλάτον, ὃ εἶχεν, κατήγαγεν εἰς κεράμια. Plinius lib. 1. Medic. cap. 6. *Poſt hæc ſupermittis panicellos de Buccellatis, quos conficis ita: Buccellati optimi bene conditi, tunſi, & cribrati farinæ lib. 4. &c.*

Putant quidam *Buccellatum* dici, quod milites, cum ciborum, aut panis penuria laborarent, confractum, & in minutiores diſſectum partes, in lagenam aqua plenam, quam *buccellam* appellabant, mitterent, quo madefieret, & facilius manducaretur. Heraclides cap. 6. *Confractum, atque in partes redactum modicas, Buccellatum in lagenas miſit.* Sed à *Buccella* deductum vocabulum magis arridet. *Buccellatum* tenuem fuiſſe panem docet Lexicon Græc. MS. Reg. Cod. 2062. Βουκελλάτου, ἄρτου ἐλαίου, ὃς λέγεται κολλίκιον. Atque ita uſurpatum ab Italis docet Ammiratus in Familiis Neapolitanis tom. 1. pag. 55. *Nella patria mia, & ne luoghi vicini a lei, chiamaſi hoggi Puccellato quella ſorte di pane, che in Napoli chiamano Tortano di ſancto Antimo, dall' eſſer in modo d'una ruota attorto, & aperto nel mezzo, che aſſomiglia à un cercino.* Vide leg. 1. Cod. de Erog. milit. ann. Mauricium, & alios à Rigaltio, Meurſio, Cerda, Henr. Valeſio, Roſweido, Jacobo Gothofredo, &c. laudatos Scriptores.

BUCCELLUM, Inquiſitionis ſpecies, de qua Petrus Creſcentius lib. 2. de Agricult. cap. 22. *Modus igitur*, (inquiſitionis) *qui vulgariter dicitur, ad Buccellum, . . . fiat hoc modo: Buccellum parvum groſſitudine pollicis longum, cum gemma in medio de novo ſurculo elevetur, in novo ſurculo ejuſdem groſſitudinis, ſuo cortice in tres vel quatuor partes ſciſſo & denudato ponatur, &c.* Forte à voce Italica *buceia*, à *buccia*, quæ proprie florum cortex dicitur, vel theca ſive ſiliqua leguminum, &c. unde ad pellem humanam tranſiit.

BUCCELLUS. Vide *Boucellus* poſt *Butta* 3.

BUCCERIUS, Macellarius, noſtris *Boucher*, in Statuto apud Richardum de S. Germano ann. 1022. [*De jure Bucceriorum pro bove vel vacca remittuntur gr. 3. pro porco gr. 3. pro ariete gr. 2. pro agno gr. 2.*] *Bucceria*, Macellarium, in vet. Charta apud Ughellum tom. 3. pag. 487.

BUCCHA, Apertura fluvii, ex qua derivantur aquæ. Vide Statuta Mediolan. part. 2. cap. 329. [& infra vocem *Rugia.*]

¶ BUCCIA. Vide *Buſſa.*

BUCCINA, Spatium, intra quod *Buccinæ* clangor audiri poteſt. Coſmas Pragenſis in Chron. Bohem. *Plures inſimul conglobati, non longius quam unius Buccinæ, in altera rupe inter arbuſta urbem ædificant.* Leonis Tactica cap. 9. §. 66. ex verſione Joannis Checi: *Levibus etiam præcipies, ut longius ab acie quam Buccina exaudiri poteſt, ne diſcedant.* Abſunt à Gr. Meurſii. *Buccina porcilis*, in Lege Bojor. tit. 3. cap. 10. cornu, quo utuntur ſubulci. Editio Heroldi tit. 39. habet *Bucina*, quomodo recentiores Græci Βούκινον dicunt. Gloſſ. Lat. Gr. *Bucinum, tuba*, σάλπιγξ: *Bucinum* etiam neutro genere dixit Plinius.

Buccinus, Bucinus, *Clamor buccinæ*, Ugutioni. Beda lib. de Orthograph. *Buccina eſt, qua ſignum dat Bucinator. Bucinus, ipſe canor ex hac editus.*

Buccina auris, Pars auris, qua ſonus immittitur: *le Tambour*, apud Fridericum II. Imp. lib. 1. de Venat. capite 25.

¶ BUCCINÆ Pelles. Vide *Buccus.*

¶ BUCCINARE, Exſtimulare, animos addere; quod Buccinæ clangore milites ad pugnam excitari ſoleant & commoveri. Acta SS. Junii to. 5. pag. 81. F. de S. Æmiliano Epiſcopo: *Quod videns conſolator beatiſſimus ſuos Buccinavit, & iſtis conſolatoriis affatur verbis, dicens, &c.*

¶ BUCCINERIUS, Buccinator, qui clangit buccina. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 64. col. 2. *Quorum equi in numero mille & ducentorum... venales, per Buccinerios una cum armaturis in magna quantitate fuerunt expoſiti, venditique & liberati.*

¶ BUCCINISTA, Eadem notione, in Actis SS. Julii tom. 3. pag. 105.

¶ BUCCINUS, Puerile crepitaculum, cymbalum, Gall. *Hochet*, *Grelot.* Hiſtor. Dalphin. tom. 2. pag. 282. *Item, pro factura* XXV. *Buccinorum de argento pro Domino Andrea*, (filio Domini Dalphini) *& pro reparatione unius candelabri, &c.* XVIII. *groſ.* & paulo poſt: *Pro factura* XXV. *Buccinorum pro eodem*, hoc eſt, unius crepitaculi *Hochet* conſtanti XXV. cimbalis *Grelot.*

¶ BUCCO, *Garrulus, quod cæteros oris loquacitate, non ſenſu exſuperet.* Gloſſ. Iſid. Papias MS. *Buco, Garrulus ceteros loquacitate vincens, vel ſtultus.* In Gloſſ. Anicienſi MS. *Buco, Garrulus*; in San-German. n. 501. *Bucones, ſtulti, ruſtici.* Papias habet *Boccones*, ut in hac voce dictum eſt. Vetus Gloſſ. apud Turnebum Adverſar. l. 28. c. 5. *Buco ſtultus*, Gloſſ. Lat. Gr. *Bucco*, *παράσιτος*. Hæc copioſius, cum *Bucco* legatur apud Plautum Bacch. 5. 1. & Apuleium Apol. pag. 325. Non omiſimus, quod deſideretur in omnibus fere vulgaribus Gloſſariis.

1. BUCCULA, pro puſilla bucca, oſculo, labellis, uſurpaſſe Suetonium & Apuleium pridem obſervatum: & in Architectura apud Vitruvium, quid eadem vox ſonet, docuere pariter Bernardinus Ubaldus, Philander, & alii. At *Buccula*, ſeu *Bucula*, qualis fuerit armorum ſpecies apud cæteros Scriptores, non omnino planum ac exploratum, tametſi plerique in eam iere ſententiam, poſt Turnebum lib. 9. Adverſar. cap. 16. ut exiſtimarent eſſe caſſidis partem, quæ demiſſa *Buccam* tegit. Sed procul à vero, niſi ipſe fallar, aberrant: nihil enim aliud eſt *Buccula*, quam *umbo* clypei, ſeu ſcuti pars eminentior, & media. Gloſſæ Iſidori: *Angia, ferrum Buculæ ſcuti.* Eædem: *Ancile, ſcuti Bucula.* Gloſſ. Lat. Græc. *Buccula*, *παράγναθις*, *ὀμφαλός.* Gloſſæ Græc. Lat. *Ὀμφαλὸς ἀσπίδος*, *Ummo*, ſeu *Umbo.* Ugutio: *Buccula, umbo ſcuti.* Porro ut Latinis Scriptoribus *Umbo*, pro ipſo clypeo uſurpatur, ut apud Statium:

> *Jam clypeus clypeo, umbone repellitur umbo*;

ita & *Buccula*, apud Livium: *Galeas Bucculaſque tegere.* Sed præ cæteris id firmat Juvenalis Sat. 10. verſ. 133. ubi trophæi apparatum deſcribit:

> *Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis*
> *Lorica, & fracta de caſſide Buccula pendens,*
> *Et curtum temone jugum, victæque triremis*
> *Apluſtre, & ſummo triſtis captivus in arcu,*

Nam inter *ſpolia, quæ tropeis ſolent affigi, bello erepta*, ut eſt apud Scholiaſtem, clypeus recenſeri debuit, uti paſſim vetera monumenta & numiſmata ſatis convincunt, in quibus tropæa efficta conſpiciuntur, ubi & ſcuta ac clypei à caſſidibus dependent, vel certe iis ſubeſſe ſolent. Non igitur mirum, *Bucculas* à caſſidibus non ſemel diſtingui, ut diverſas, in leg. 1. Cod. Th. de Fabricenſ. *Octo apud Antiochiam caſſides, totidemque Bucculas, &c.* Fruſtra enim *totidem* adjiceretur, ſi *Buccula* pars fuiſſet caſſidis. Neque aliter uſurpat Capitolinus in Maximino juniore: *Fecit & ſpathas argenteas, fecit & aureas, fecit & galeas gemmatas, fecit & Bucculas*, id eſt, clypeos. Proinde *Buccularum ſtructores*, apud Paternum in l. ult. D. de Jure immun. ſunt clypeorum confectores.

Sed & *Buculam*, pro ipſo umbone clypei uſurpavere Scriptores inferioris ævi, atque in iis Aimoinus lib. 4. de Miracul. S. Benedicti cap. 11. *Buculam clypei, quo ſuus tegebatur adverſarius, fortiter perculit, quæ claviculis, quibus affixa tenebatur, avulſis, longius reſiluit, moxque manus adverſarii nuda apparuit: quippe foramen in clypeo fuerat, quod Bucula protegebat, deintus ſemipedali affixa ligno: quo manu retento, gravem ille Roberti adverſarius verteret clypeum.* Quin etiam noſtri eam ſcuti partem *Boucle* vocabant. Le Roman *de Garin* MS.

> *De ſoil eſcu qui eſt peint à azur bis,*
> *Deſoz la Boucle li a fret & maumis.*

Alibi:

> *Rois Amadas vet ferir un Gaſcons.*
> *Deſos la Bocle li perça le blaçons.*

Hic enim *blaçon* & *blazon* idem valet quod ſcutum, vox fecialibus noſtris hac notione familiaris. Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

> *Froiſſent ces hiaumes, depieçent li Blaſon.*

Infra:

> *Y vait, feri Guintran devant ſor le Blaſon.*

Chronicon Bertr. Gueſclini MS.

> *Les lances en leur poins, & au col le Blazon.*

Cum vero hac parte averſa clypeus brachio militis innecteretur, inde quibuſvis fibulis, *Boucle* nomen manſit. Sed & etiam ab hac clypei parte, toti clypeo, *Bouclier* apud nos appellatio indita. Areſta Pentec. an. 1288. in Reg. B. fol. 78. *Ordinatum fuit in præſenti Parlamento, quod nullus portaret Pariſius cultellum ad cuſpidem, nec Boclerium, nec enſem, &c.* *Buccula* porro, umbo clypei appellatur, quia in umbone effingebatur ut plurimum vultus, aut facies vel viri, vel animantis, cujus *Bucula*, ſeu os, medium obtinebat, uti paſſim vetera monumenta repræſentant.

¶ 2. BUCCULA, pro *Buccina*, in Carmine de varia fortuna Erneſti Bavariæ Ducis apud Marten. Anecdot. tom. 3. col. 321.

> *Haud mora concutitur lituis clangentibus aer,*
> *Raucaque terrificos emugit Buccula cantus.*

¶ BUCCULARE. Vide *Bauca* 1.

¶ BUCCURIO, f. Cella lignaria, Gall. *Bucher.* Computum Fr. Chaberti an. 1347. tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 85. *Sicut protenditur murus de verſus Buccurionem.*

BUCCUS, Hircus, Gallis *Bouc.* Lex Salica tit. 5. §. 3. *Si quis Buccum furaverit, 600. den. culp. jud.* Gregorius Turonenſis lib. 9. Hiſt. cap. 23. *Ferebant hunc eſſe ſuperbum, & ob hoc à nonnullis Buccus validus vocitabatur.* Ubi quidam *olidus* legunt, quod magis placet, cum male oleant hirci. *Pelles buccinæ*, apud Chrodegangum Epiſcopum Metenſem in Regul. Canon. cap. 41.

¶ BUCEA. Vide *Buſſa.*

BUCECARLUS. Vide *Buſcarla.*

¶ BUCELLARII. Vide *Buccellarii.*

¶ BUCER, *Pecus bubulum.* Janſſonius in Auctario Gloſſarum Iſidori.

¶ BUCEUS, Navigii grandioris genus. Ogerii Panis Annal. Genuenſ. ad ann. 1206. apud Mura-

tor. tom. 6. col. 394. *Dominus Johannes Poteſtas quatuor armavit galeas, quæ verſus Provinciam proſiciſcentes duos magnos Piſanorum Buceos ceperunt, Januamque miſerunt.* Vide *Buſſa.*

¶ BUCHA, Truncus, ſtipes, Gall. *Buche.* Pancarta MS. titulorum Abb. S. Stephani de Vallibus apud Xantones Charta 1. *Non teneantur ſcindere illa die ex debito niſi quilibet duas ſalmatas & ad Bucham apportandum de nemore.* Vide *Culcitrarium.*

¶ BUCHAGIUM, Lignatio, Gall. *Chauffage.* Ibidem: *Ad ligna ſcindenda ad opus chaufagii Abbatis & Conventus in illis locis, in quibus Abbatia chaufagium ſuum ſive Buchagium percipere conſuevit.*

¶ BUCHAMEN, Fontis apertura, à *Buccha* quod idem ſonat. Vita MS. S. Winwaloci: *Et à quodam lucidiſſimi fontis Buchamine gemmatus, ex profundo terræ noviter erupto.*

BUCHARIUS, Lignator. Lambertus Ardenſis pag. 117. *Foſſarii, ligoniſtæ, & oneratores, & Bucharii, aliique firmitatis operatores & magiſtri.* Charta Herimanni Epiſcopi Metenſis apud Meuriſſium pag. 379. *Provideat ne... qui mercatorum maxime Buchariorum ſe ſubtrahant, &c.* Ubi videntur eſſe carnifices, *Bouchers.*

BUCHERIA, apud Innocent. III. PP. lib. 3. Epiſt. 55. ſic appellatur in Monaſteriis *Balia*, ſeu *Præpoſitura*, quæ circa lignationem ad Monachorum uſus verſatur, Gall. *Bucherie.*

¶ BUCHINA, pro *Buccina.* Nicolaus Specialis de Reb. Siculis lib. 1. cap. 14. apud Murator. tom. 10. col. 933. *Nonnulli tubis & tibiis, lichinis & Buchinis, aliiſque ſimilibus terribiliter intonabant.*

BUCHIRANUS. Vide *Boquerannus.*

¶ BUCHSEN, Vox Germanica, Sclopus, ſclopetum. Ludewig. Reliq. MSS. tom. 4. pag. 444. ex Chronico Epiſcoporum Merſeburgenſium: *Octo bombardas cum quibuſdam darris Buchſen contra inimicorum inſultus diſpoſuit.*

¶ BUCIA. Vide *Buſſa.*

BUCIDA, *Qui boves mactat*, in Gloſſ. Sax. Ælfrici. Vide *Boſcida.*

¶ BUCILLA, ψωμὸς, *Buccella.* Supplem. Antiquarii.

¶ BUCINARIA, *Voces.* Gloſſ. Iſid. Barthius Adverſar. 14. 8. mallet *Buccinariæ voces* quaſi à ſonitu buccinatorum; Græviuſ vero *Bucina, Vocina*, quia hæ duæ voces unum ſunt Iſidoro lib. 18. Orig. cap. 4.

¶ BUCINUM, Clangor buccinæ, Iſidoro lib. 13. Orig. cap. 4. & in Vet. Gloſſ. San-German. num. 501. Vide in *Buccina.*

¶ BUCINUS. Vide *Buccina.*

¶ BUCIUS, Idem qui *Buceus.* Ogerii Panis Annal. Genuenſ. ad ann. 1204. apud Murator. tom. 6. col. 388. *Contigit autem quod quadam die menſis Septembris ſagittea una Piſanorum centum remorum cum Bucio uno octuaginta remorum venit de partibus de infra mare, & ceperunt Bucios qui per ripariam illam ibant.* Bartholomæi Scribæ Annal. Genuenſ. ad ann. 1226. ibidem col. 444. *Quare prædictus Poteſtas galeas quatuor & duas ſagitteas & Bucium magnum... armavit.* Statuta Maſſil. pag. 570. *Nemo audeat bruſcare..... in portu Maſſiliæ navem neque Bucium.*

BUCKSTALL, Servitii vel tributi ſpecies apud Anglos, de qua in Monaſt. Anglic. to. 2. p. 827.

☞ *Buckſtall* Anglis eſt majoris retis ſpecies; eſt etiam ſervitium quod à vaſſallis ſeu tenentibus domino venanti debetur. Privileg. de *Semplingham* apud Th. *Blount* in Nomolex. Angl. *Et ſint quieti de chevagio, hondpeny, Buckſtall & triſtris, & de omnibus miſericordiis, &c.* Addit autem idem *Blount* ibid. ex 4. Inſt. fol. 306. *Buckſtals, i. ubi homines convenire tenentur, ibidem convenire ad ſtableiam faciendam circa feras & ad eaſdem congregandas quietum eſſe de hoc ſervitio, quando dominus chaſeaverit.* Vide *Carno.*

BUCLEAMEN, Saxonice heoꞃꞇ-hama, in Gloſſ. Ælfrici: id eſt, cordis tegmen, vel cutis, clypeus forte ſeu *Bacculа*, de qua egimus, qua pectus tegitur.

¶ BUCO. Vide *Bucco.*

BUCTUS, Finis, extremitas, ex Gallico *Bout.* Fridericus II. Imp. lib. 2. de Arte venandi cap. 49. *Juncturam autem illam alarum, à qua incipiunt decem pennæ majores forinſecæ, quam quidam vocant humerum, & alii Buctum alæ dicunt, &c.* Gallis *le bout de l'aile.*

¶ 1. BUCULA, Umbo. Vide *Buccula.*

¶ 2. BUCULA, *Paſcua.* Gloſſ. Iſid. f. *Bucultа*, inquit Barthius Adverſar. 14. 8.

¶ 3. BUCULA, *Corveiæ* ſpecies cum pari boum. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 53. *Winegaudus... habet de terra arabili bunnaria* III. *... & facit inde Buculas.* Ibidem: *Habentem de terra arabili bun.* III. *& facit inde Buculas.*

¶ BUCUS, *eſt garrulus, qui ceteros oris loquacitate non ſenſu ſuperat, ſecundum Iſidorum.* Vocabul. utriuſque juris. Vide *Bucco.*

BUDA, *Storea.* Gloſſ. Camberonenſe, *Buda, ſtramentum lecti de biblo, id eſt, papyro.* Gloſſ. Lat. MS. Regium Cod. 1013. & Papias: *Buda, ſtoria*, ubi legendum *ſtorea.* Servius ad 2. Æneid. *Ulvam dicunt rem, quam vulgus Budam vocat.* Pelagius libello 10. n. 76. *Videns autem Ægyptius veſtitum mollibus rebus, & Budam de papyro, & pellem ſtratam ſub ipſo.* Perperam igitur inde noſtrum *Boüe*, id eſt, lutum, acceſſit vir doctus.

☞ In Gloſſis Iſid. habetur *Buda, Hiſtoria*, pro quo legendum *Storia*, vel potius *Storea*, niſi forte magis arrideat correctio Barthii, qui Adverſar. 14. 8. pro *Buda* cenſet ſcribendum eſſe *Buga* vel *Bugia*, quæ vox fabulam hodieque Italis notat. Hiſtoria autem etiam vere Latinis Scriptoribus mendacem fabulam denotat non raro. Alteram notionem eædem Gloſſæ Iſid. ſubjiciunt voci *Budæ: Buda, Ornamenta regalia vel camelorum;* Sed pro *Buda* legendum *Bulla* jam annotarunt Martinius in Lexico ad vocem *Bulla*, & Græviuſ ad hunc ipſum locum Iſidori.

¶ BUDELE, Germanis *Beutel*, Belgis *Budel*, ſeu *Buydel*, Saccus, Incerniculum, Cribrum farinarium, Gall. *Bluteau.* Codex MS. Eccleſiæ Colonienſis ex Bibliotheca Cathedralis Atrebat. *Magiſter coquinæ providebat ſal piſtrino & Budele & carbones in hyeme, & ſagimen ad blogmus, & barmus.*

1. BUDELLUS, Calamus, vulgo *Boudelle*, quaſi *bout d'aile*, alæ pars inferior. Joannes de Garlandia de Mineralibus pag. 155. *Accipe de ſale alkali, & eum in aliquo Budello ſolve, &c.* [*Budelli* voce potius hic intellexerim Lagenam, quam calamum. Quis non videat in Lagena facilius, quam in calamo ſalem diſſolvi! Vide *Butta* 3.]

¶ 2. BUDELLUS, Idem qui *Bedellus*, Apparitor, de quo plura in voce *Bedelli.* Leibnitius Scriptor. Brunſvic. tom. 2. pag. 470. de Eccleſia S. Matthæi in Brunſwic. *Anno Domini* MCCXCIII. *Dux Albertus certam libertatem dedit clero per totam terram & ducatum Brunſwick, ita quod nullus Advocatorum ceu Budellorum deberet ſe intromittere de bonis preſbyteri defuncti neque exactiones ſeu exuvias tollere,*

ceu poſtulare, prout in privilegiis ſuis liquide continetur.

¶ 3. BUDELLUS, Inteſtinum. Acta SS. Julii tom. 1. pag. 585. C. in Proceſſu de B. Petro de Luxemburgo: *Quod propellentis tuſſis impulſu quidam Budellus diſlocatus circa latus ſe traxit.* Vide *Botellus.*

¶ BUDIA, Annonæ ſpecies. Charta MS. Caroli Flandriæ Comitis: *Appendicemque terram & de Budia unam garbam.* Vide *Bulzet* & *Buza* 3.

BUDINGUM, [Buding.] Charta Henrici III. Imp. ann. 1056. pro Monaſt. S. Maximini Trevir. apud Nicol. Zilleſium: *Si cujus bona vel prædia propter aliquam culpam vel querimoniam in placitis Abbatis, id eſt, Budingum, dominicata, vel publicata fuerint, omnia Abbatis erunt, niſi bonis eiſdem, poſtquam villici Abbatis ea in cuſtodiam ſuſceperint, ſe quilibet temere intromiſerit.* [Alia ejuſdem Imperatoris apud Marten. Collect. Ampliſſ. tom. 1. col. 431. *Quotiens vero Abbas vel ſuus villicus apud Brunwilre, vel quolibet in loco infra terminos Abbatiæ placitum habere voluerit, quod vulgariter Buding dicitur, id ſuæ ſit poteſtatis.*]

¶ BUDOCUS. Vide *Buzeucus.*

¶ BUESUS, Navis ſpecies. Jacobus de Vitriaco Hiſt. Orient. lib. 3. apud Marten. Anecd. tom. 3. col. 287. *Tempore Almerici Regis venit Comes Galterus de Montebeliart in terra Jeroſolymitana, & armavit quinque galeas & duos Bueſos, & ivit in terram Ægypti.* Vide *Buſſa.*

BUDLAFLA, in priſcis Sueonum Legibus, dicebatur citatio in jus in cauſis ordinariis per baculum, quem *Baculum notitiæ*, vel *Nuntiatorium* vocabant. Hunc judex nota utrimque inuſtulata emittebat ſingulum ſingulis territorii quadrantibus, ut per manus vicinorum extraditus, & facti notitiam ſimul & comparendi mandatum circumferret: quomodo non judicia tantum, ſed & promiſcue omnes conventus publici indicti fuerunt, ubi de caſu aliquo extra ordinem deliberandum erat, aut judicandum. Erat autem hic baculus nunciatorius effectus ad modum rei, de qua in Conventu tractatio inſtituenda fuit, ut, ſi res ſacra, crux lignea: ſi homicidium, ligneum telum, aut ſecuris emitteretur. Ita Johann. Stiernhookus lib. 1. de Jure Sueonum vetuſto cap. 6.

¶ BUDTEIL, Jus in ſupellectilem defuncti. Charta Friderici I. Imper. an. 1182. apud Tolnerum Hiſt. Palat. inter Inſtr. pag. 56. *Sicut enim præfatus Imperator omnes Spirenſis civitatis inhabitatores, undecunque venerint, vel cujuſcunque conditionis fuerint, à conſuetudine nefanda & nequiſſima, quæ vulgo vocabatur Budteil, ſuos quoque hæredes prorſus exemit, & ne aliqua perſona major vel minor, non advocatus, non eorum naturalis dominus, illis morientibus, de eorum ſuppellectibus quicquam auferre præſumeret, finaliter interdixit.* Vide *Bidella.*

BUFALUS. Vide *Bubalus.*

BUFETAGIUM, Bufetaria, Vectigal, quod præſtatur pro *vini bibitione* in tabernis, dictum quaſi *Buvetage, Buveterie*, unde noſtri *Bufet* vocant *Abacum*, in quo pocula vinaria, & alia ad menſam reponuntur. Areſta Pentecoſt. ann. 1265. in 1. Regeſto Parlamenti fol. 143. *Cum Fratres Domus Dei Pontiſarenſis peterent quandam coſtumam, quæ dicitur Bufetagium, ſibi ſolvi ab Abbatiſſa & Monialibus B. M. Regalis juxta Pontiſaram, de vino ipſorum quod vendunt in taberna apud Pontiſaram, ratione Bufetariæ ſibi datæ à D. Rege apud Pontiſaram, &c.* Tabularium S. Maglorii Pariſienſ. fol. 107. *Erant in poſſeſſione habendi & percipiendi couſtumiam, quæ vocatur Buffeteria, in domo ſua ſita Pariſiis in vico S. Martini extra muros.* [Charta anni 1314. è Tabulario S. Martini Pontiſar. *Monachi S. Martini de Pontiſera eximuntur à Bufetagio, liagio & triagio vinorum venditorum ad brochiam, Gal. ad broche, in cellario ſuo de Pontiſera.*]

¶ BUFETUM, à Gall. *Buffet*, Abacus. Chartularium S. Cornelii Compend. *Hæc ſunt nomina utenſilia de Ruminiaco .... unum tapetum, tria ſcrinia ferrata, unum Bufetum.*

BUFFA, Alapa, Occitanis *Bufa*. Gloſſ. Lat. Gall. *Alapa, Buffe.* Catholicon Armoricum: *Avinat, Gall. Buffe, Lat. hæc cervica.* Item: *Buffeter, Alapizo.* Charta Philippi Reg. pro Eccleſia S. Mederici Pariſienſ. an. 1273. *Item ſuper verbis contumelioſis, alapis, ſive Buffis, melleis ſine ſanguine, &c.* Berrius in Hiſt. Caroli VII. *Boucicaut avoit donné une Buffe audit Gravile par jalouſie d'une Damoiſelle.* Le Roman *de Renard* MS.

Del point li donne tel Buffet,
Del cul li fit faillir un pet.

Et Italico *buffa*, quæ eſt ea pars caſſidis, per quam mittitur ſpiritus, vox, ut videtur, formata. Qui enim alapam alicui infligit, dicitur ironice caput vel genas illius galea operire ac tegere, *Couvrir la joüe*; quæ eſt vulgaris apud nos loquendi formula. *Bofetada* dicitur trina illa colli percuſſio in Militaribus inaugurationibus, de qua in v. *Alapa*, in Chronico Roderici Campiatoris cap. 1. *E mando lo llamat Ruy Diaz, & cinnola eleſpada, y le dio paz en la boca, e non le dio Bofetada, como era coſtumbre.*

BUFFETUS, [vel Buffectus] Panis, in Statut. Veronenſ. lib. 4. cap. 109. Panis ſiligineus, Ital. *Pane Buffeto.* [Acta SS. Maii to. 1. pag. 339. in additionibus ad vitam S. Antonini n. 14. *Juſſit afferri albiſſimum panem, quem vocant Buffectum.*]

BUFFONES, Scurræ, Gallis *Boufons.* Breviloq. *Goliardi, Buffones, Joculatores.* Synodus Saltzburg. an. 1310. cap. 3. *Clerici... qui ſe joculatores, ſeu goliardos faciunt, aut Buffones, &c.* Vide *Goliardus.* Jo. Villaneus lib. 7. cap. 88. *Onde die Lombardia, e di tutta Italiavi trahavano Buffoni, e bigherai, & huomini di corte.* Salmaſius ad Tertullianum de Pallio: *Scurras, mimarios, & ſcenicos, placentarioſque Buffones hodie vocamus. Atque ita veteribus vocabantur, quod buccas inflarent in mimo, alapis accipiendis, ut validius ſonarent.* Adamantius Martyrius: *Bufo*, φυσίγνατος, &c. Malim à *Buffa*, quod mimi ac ſcurræ invicem ſibi alapas ac *buffas* infligentes, riſum ſpectantibus moveant. Vide Octavium Ferrarium in Origin. linguæ Ital. in *Buffone.*

¶ BUFFONIA, Scurrilis jocus, Gall. *Boufonnerie.* Vide locum in *Ribaldi.*

¶ BUFFREDUS, Major turris, Gall. *Beffroy.* Hiſt. Harcur. to. 4. pag. 1099. ex Chronico MS. Beccenſis Abbatiæ: *Congruit conſilio & auxilio Baronum, Militum ac vicinorum eam fortificare ... & capellas circa chorum, & alias aperturas lapidibus obſtruere, ipſamque Eccleſiam & Buffredum cum turribus Eccleſiæ, Capitulumque cingens propugnaculis ac foſſatis circumdare.* Vide *Belfredus.*

¶ BUFLUS. Vide *Bubalus.*

¶ BUFONES, apud Marten. Anecdot. to. 4. col. 727. Iidem qui *Buffones.*

¶ BUFURDIUM. Vide *Bohordicum.*

BUGARI. Vide *Bulgari.*

BUGATA. Contract. Datior. Bergom. lib. 2. cap. 6. *De omnibus vaſis lapideis, de Bugatis, de bronntio, &c.*

BUGENS, *Spado*, Papiæ. [MS. Eccleſiæ Bituric.

& vet. Gloſſarium MS. San-German. num. 501. *Bugeus*, *Spado*. Arvernis, *Buge.*] Vide *Bigens.*

BUGERI. Vide *Bulgari.*

¶ BUGEUS. Vide *Bugens.*

1. BUGIA, Ædicula, Gallis *Bouge.* Libertates oppidi Jaſſeronis, apud Guichenonum in Hiſtor. Breſſenſi p. 106. *Pro domibus, grangiis, Bugiis, &c.*

2. BUGIA, Italis eſt mendacium: de qua voce vide Octavium Ferrarium in Origin. linguæ Italicæ.

BUHORS, in Tabulario Sandionyſiano. Charta an. 1230. Kal. Maii: *Guido dictus Caproſiæ vendit juſtitiam & Advocatiam Conude, & troſſas fœni, & redditus, qui vocantur Hayes, & tenſamenta, ſita in avena & denariis, & quoſdam redditus, qui vocantur Buhors, & corveias de rachiis & foſſatis.* Ubi *Buhors* ſumitur, ni fallor, pro præſtatione, quæ fit pro facultate *bohordandi*, ſeu haſtiludio decertandi. Vide *Bohordicum.* In Computo Domanii Comitatus Pontivi ann. 1405. hæc leguntur: *Des revenus des Buhos du Gard lés Ruë, neant ceſt an, pour ce qu'il n'y en a aucuns durant le temps de ce compte.*

¶ BUHURDARE, BUHURDICIUM. Vide *Bohordicum*

BUIBLOTA, in Legibus Alfredi. [Vide *Outhron.*]

¶ BUIEUS, Buxeus, Gall. de *Buis.* Spicil. Fontanel. MS pag. 232. *Pecten Buieus cum vagina.*

¶ BUINARIUM, Modus agri, idem ac *Bonnarium*, Gall. *Bonnier.* Charta Clodovei Reg. Franc. ann. 638. to. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 20. *Habentem ab introitu ſuo uſque ad alveum Maternæ fluvii Buinaria duodecim.*

¶ BUIRA. Ita Cremonenſes ſuum appellabant *Carrocium.* Vide in hac voce.

¶ BUISTA. Vide poſt *Buxis.*

¶ BULCUS, Certus agri modus, ab Anglico *Bulk*, Magnitudo. *Madox* Formulare Anglican. p. 179. *Ingeram de Dumard . . . Sciatis quod Ricardus filius Hugonis calumniavit in Otheſelvia unam virgatam terræ & tredecim acras de dominio, & terram trium Bulcorum & dimid. & unam cotlandam.*

¶ BULDIELLUS, an *Balteus*, Gall. *Baudrier?* Tabularium Burgulienſe: *Ego Hubertus miles de caſtro Salmuro habebam vicariam de ſeniore meo Alano Cayñone caſtro quam conceſſi monaſterio Burgulienſi. Accepi ab ipſis Monachis ſolidos mille & ſenior meus Alanus ducentos ſolidos. Fuit unus loricus in pretio valde bonus, & unus caballus. Filii vero ejus Alanus & Bernerius duos Buldiellos habuerunt. Mater vero Odonis ſenioris noſtri habuit unam unciam de auro & ſepias mille. Regnante Roberto Rege, imo dominante Jeſu Chriſto Rege æterno.*

¶ BULECTA, Genus tributi, apud Rymer. to. 12. pag. 283. *Sine ſolutione alicujus dacii, pedagii, paſſagii, vectigalis, gabellæ, Bulectarum, &c.* Vide *Brevetus* in *Brevis.*

BULENGARIUS, BULENGORIA. Vide *Bolendegarii.*

¶ BULERGIS, *Conſiliarius.* Papias MS. Græcis Βουληγόρος, idem.

BULETARE, Farinam incernere, cribro ſecernere, Gall. *Bluter*, [ab Armorico *Bleut*, Farina purior, unde dictum, *Buletare*, pro *Bleutare.*] Lanfrancus in Decretis pro Ord. S. Bened. cap. 6. *Vas & locum, quo farina Buletari debet.*

BULETELLUM, Cribrum farinarium, noſtris *Bluteau*, apud Matth. Paris an. 1202. pag. 145.

BULGA. Papiæ: *Saccus torcus.* Sed legendum *ſcorteus.* Feſtus: *Bulgas Galli ſacculos ſcorteos vocant.* Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Bulga*, Hẏðiᵹ-ƿæt, i. vas ex corio confectum; Galli *Bouge* vocant. Eadmerus lib. 2. Vitæ S. Anſelmi cap. 27. apud Surium: *Bulgæ & manticæ reſeratæ ſunt.* Vocem retinent etiamnum Cambro-Britanni, quibus *Bolgan*, eſt *Bulga*, [Armorici *Boulchet* appellant.] De vocis etymo conſulendus præterea Goropius Bekanus lib. 1. Gallic. p. 15. Adde præterea Steph. Paſchaſium in Diſquiſit. Franciscis lib. 8. cap. 2.

BULGIA, Idem quod *Bulga.* Willelmus Malmeſb. lib. 1. de Geſtis Pontific. *Bulgias & manticas eorum efferri & expilari juſſit.* Alibi *bulgas* habet, lib. 4. Hiſt. pag. 128. *Manticis omnibus & Bulgis in medium prolatis.*

BULGETARIUS, Bulgarum venditor. Gloſſ. Gr. Lat. *Bulgetarius*, Βουλγιοπώλης. βουλγίδιν Græci recentiores dicunt, *Bulgetta*, noſtris *Bougette.* Nicetas in Man. lib. 6. n. 5. Vide Meurſ.

BULGARI, BUGARI, BUGERI, Hæretici, qui vulgo *Albigenſes* in Francia, alibi *Paterini*, *Cathari*, *&c.* Manichæorum aſſeclæ. Matth. Paris an. 1238. de quodam Roberto Dominicano ſcribens, qui in Flandriam miſſus eſt cum officio Inquiſitoris: *Ipſos autem nomine vulgari Bugaros appellavit, ſive eſſent Paterini, ſive Joviniani, vel Albigenſes, vel aliis hæreſibus maculati.* Philippus *Mouskes*, de eodem Roberto:

Si eſtoient Bougre nommé,
De fauſſe loy pris & prouvé, &c.

Vide Matth. Weſtmonaſt. an. 1236. [Et infra in voce *Piſli.*] Monachus Altiſiod. ann. 1201. *Ervaudus Miles, hæreſis illius, quam Bulgarorum vocant, coram Legato arguitur.* Idem an. 1206. *Hæreticos, quos Bulgaros vocant, vehementer ſtuduit inſectari, ejuſque inſtantia actum eſt, ut plerique rebus ſuis exinanirentur, exterminarentur alii, alii cremarentur.* Anno denique 1207. ſatis docet idem Scriptor, eoſdem fuiſſe *Bulgaros* cum Albigenſibus: *Per idem tempus Bulgarorum hæreſis execranda, errorum omnium fæx extrema, multis ſerpebat in locis, tanto nocentius, quanto latentius; ſed invaluerat maxime in terra Comitis Toloſani, & Principum vicinorum.* Adde Nangium in Chron. eod. ann. 1027. Hiſt. Francorum MS. quæ exſtat. in Bibl. Memmiana, an. 1223. de Philippo Aug. *Envoia ſon fils en Albigeois pour deſtruire l'hereſie des Bougres du pays.* Alia, quæ deſinit in an. 1322. ad an. 1225. *En ceſt an fiſt ardoir les Bougres freres Jeans, qui eſtoit de l'Ordre des Freres Preſcheurs.*

Bulgarorum hæreſim à deteſtando Manichæo originem ſumpſiſſe, auctor eſt Albericus in Chronico MS. an. 1239. ubi ejuſmodi hæreticos in Campania ignis ſupplicio damnatos refert: ſic enim obtinuit S. Ludovico imperante. Stabilimenta ejuſdem S. Ludovici lib. 1. cap. 83. *Se aucuns eſt ſoupeçonné de Bouguerie, la Juſtice le doit prendre, & l'envoier à l'Eveſque; & ſe il en eſtoit prouvez, l'on le doit ardoir.*

Bulgaros vero Albigenſes hæreticos appellarunt noſtri, quod Bulgari eorum hæreſi maxime infecti eſſent, qui eam ab Orientalibus & Græcis Manichæis hauſerant, Baſilio Macedone imperante, uti fuſius narrat Petrus Siculus in Hiſt. Manichæorum ſtatim initio: deinde quod eorum ſummus Pontifex, cui cæteri ejuſdem ſectæ miniſtri obnoxii erant, in Bulgaria ſedem fixiſſet. Epiſcopus Portuenſis in Epiſtola apud Matth. Paris ann. 1223. *Ille homo perditus, qui extollitur ſupra omne quod colitur, aut quod dicitur Deus, jam habet perfidiæ ſuæ præambulum hæreſiarcham, quem hæretici Albigenſes Papam ſuum appellant, habitantem in finibus Bulgarorum, Croatiæ, & Dalmatiæ,*

juxta Hungarorum nationem. Ad eum confluunt hæretici Albigenſes, ut ad eorum conſulta reſpondeat. Reinerus lib. contra Valdenſes cap. 6. recenſens Eccleſias, uti vocabant, Catharorum, qui iidem ſunt cum Valdenſibus & Bulgaris, *Eccleſiam Bulgarorum* nominat, à qua cæteras profluxiſſe ait pag. 71. & cui præfuiſſe ſubdit *Epiſcopum & Filium majorem Eccleſiæ Bulgariæ appellatum*, pag. 78. Vide Marcam lib. 8. Hiſt. Beneharn. n. 2. & ſeqq.

Interdum Bulgari, ſeu *Bougres*, dicti κτηνοβάται. Regeſtum Areſtorum Parlamenti: *Bougrerie, ſi eſt habiter avec les beſtes.* Vetus Franciæ Conſuetudinarium: *Le haut Juſticier a la punition de Bougerie, & là doit la Juſtice temporelle faire ardoir.*

Denique *Bulgaros* vocabant noſtri uſurarios omnes, quia ejuſmodi hominum genus uſurariis mercimoniis operam dabant. Matthæus Paris an. 1255. *Ipſi uſurarii, quos Franci Bugeros vulgariter appellant.* Vetus Rotulus an. 1233. *Pro rebus faiſiendis Caorſini capti propter Brogriſiam 7. libr. &c.*

BULGETARIUS, Bulgia. Vide *Bulga.*

¶ BULGULA. Vide *Bolluca.*

¶ BULIO. Vide *Bullio.*

BULLA. Hujus vocis varias notiones complexus eſt Ebrardus Bethunienſis in Græciſmo:

> *Bulla, tumor laticis, nola, ſidus, gemma; ſigillum,*
> *Bulla notat gemmam, ſtellam, veſtem puerorum,*
> *Ornamenta ſil . . . Bullas, & balthea ſignat.*

Quid Latinis *Bulla* ſit, hic non diſquiro: obſervo tantum, Scriptoribus inferioris ævi ita appellari ornamenta quædam orbicularia, à quibus vox, *Boule*, apud noſtros originem ſumpſit. Jo. de Janua: *Ut generaliter dicatur, omnia ornamenta aurea vel argentea, quæ fiunt quaſi inflata, Bullæ dicuntur.* Gloſſ. Iſid. *Bullæ, ornamenta regalia, vel camelorum.* Mox: *Bullæ, ſtramenta regalium camelorum*; leg. *ornamenta*, quomodo apud Papiam: *Bullæ, Ornamenta regalium puerorum, vel equorum, dictæ, quod ſint ſimiles bullis, quæ in aqua inflantur.* Vetus interpres Juvenalis ſat. 5. *Antiquitus nobilium pueri Bullas aureas habebant: pauperum de loris, ſignum libertatis.* Hac igitur notione bullas accipiendas puto apud Apuleium lib. 6. *Bulliſque te multis inoculatum, veluti ſtellis relucentem, . . . ſaginabo.* Anaſtaſius in Sergio II. *Gabathas interraſiles deauratas cum Bullis duabus.* In Leone IV. *Cum . . . gemmis ac Bullis aureis* 33. Leo Oſt. lib. 3. cap. 31. (al. 33.) *Alteram quoque iconam rotundam argento . . . veſtitam, argenteis etiam Bullis extrinſecus in gyro circumdatam, tranſmiſit.* Ubi, ut & apud Anaſtaſium, *Bullæ* dicuntur, quas alii *Lunulas* vocant. S. Hieronym. in cap. 3. Iſaiæ: *Habent mulieres in Lunæ ſimilitudinem Bullulas dependentes, quas nos ad Eccleſiæ ornamenta transferimus, quæ illuminantur Sole juſtitiæ.* Dudo lib. 3. de Morib. Normann. *Enſem ex auri ſex libris in capulo, bratteoliſque atque Bullis artificialiter ſculptum.* Chron. Caſaurienſe: *Unde recoperunt ipſi venditores ab eadem clementiſſima Regina Bullas de auro duas, equum optimum cum argentea ſella, in pretium mille ducentorum ſolidorum.* Charta vero, cujus hic mentio, ſic concipitur: *Unde recepimus nos ſuprascripti venditores pretium à te Hermengarda, Bullas duas, & caballum unum cum una ſella argentea, &c.* Gunther. Lib. 9. Ligur.

> *Qui gentilis Arabs, tanquam munuſcula Regi*
> *Adveheret, frenos, calcaria, cingula, Bullas, &c.*

Adde Luithprand. lib. 6. cap. 3.

Bulla, Sigillum, ſeu typus ſigillarius, quo bullæ ipſæ imprimuntur. Gloſſæ MSS. *Bulla, Emblema, i. varietas pavimenti, vel ſigillum.* Gloſſ. Ælfrici Saxonicum: *Sigillum, vel Bulla,* Mỿeȝel. Jo. de Janua: *Bulla, ſigillum, quod ceræ imprimitur.* Hucbaldus in Vita S. Rictrudis cap. 15. *Et ut clara editus proſapia, Regis quoque præclarus fulſit in aula, regia honoratus Bulla, utpote prudens Notarius regalium præceptorum conſcribens edicta.* Hariulfus lib. 1. Chron. Centul. cap. 6. de Mauronto: *In aula ejuſdem Regis militavit, & ut nobilis regiæ Bullæ vel ſigilli bajulus.* [Teſtamentum Guillelmi Montiſpeſſulani to. 9. Spicileg. Acher. pag. 157. *Sacriſta vero habeat partem ſigilli, & Bullæ reſiduæ tres partes dentur in ornamentis Eccleſiæ; de Bulla vero & ſigillo fiat ſicut erat temporibus patris mei.*] Nicetas Choniates in Codice Barbaro-Græco ejuſmodi typum ſigillarium Imperatoris CP. χρυσόβουλλον appellat, & μετὰ λίθων λαμπρῶν fuiſſe ait, hoc eſt, lapillis adornatum. Nicetæ Paphlagoni in Vita S. Ignatii Patr. CP. ſub finem. Harmenopulo lib. 6. cap. 14. & in Menæis Græcor. 11. Nov. in S. Mena, βουλλωτήριον dicitur.

☞ Quando autem cœperit vel deſierit *Bullæ* vocabulum pro *Sigillo* adhiberi, paucis docet Mabillonius lib. 2. de Re Diplom. cap. 10. Ludovicus II. Francorum Rex *Bullæ* vocabulum ſæpius uſurpavit, ut conſtat ex Spicilegio Acher. to. 5. pag. 370. 384. & 388. *Ex Bulla noſtra juſſimus annotari*: tum, *Noſtræque Bullæ impreſſione*; ad hæc, *Bullis noſtris roborari.* Ante Ludovici II. tempora in uſu erat *Anulus.* Idem *Anuli* ſeu *Bullæ* uſus perſeveravit ad Ottonem primum Imperatorem, qui *ſigilli* appellatione identidem uſus eſt ex eodem Spicilegii to. 5. pag. 407. 410. 414. Ottonem Magnum hac in re imitati ſunt Reges noſtri Capetiani, non tamen ſemper, ut patet cum ex aliorum, tum ex Philippi I. exemplo & verbis, *Bullis noſtris ſubſigniri juſſimus*, in Hiſtoria Trenorchienſi pag. 325. in qua Hiſtoria alia de *ſigillo* Henrici I. ac Philippi jam dicti exempla occurrunt, uti & alibi paſſim.

Bulla, ſumitur crebrius pro ipſo ſigillo, quod Chartis appenditur. Synodus Romana ſub Eugenio II. PP. ann. 826. cap. 18. apud Holſtenium, de dimiſſoriis Epiſtolis: *Metropolitani Bulla eas muniri oportet.* Verſus de Vicelino Epiſcopo Bremenſi:

> *Chartas conſcriptas, & res in ſcripta redactas*
> *Bullis firmavit, bannoque ſuo ſtabilivit.*

Infra:

> *Scriptis firmavit hæc, & Bulla ſolidavit.*

[Acta SS. Benedict. ſæc. 6. part. 2. pag. 418. ex Epiſtola Gregorii VII. Papæ ad Ottonem Epiſc. Conſtantienſem: *Ob eandem cauſam ſpeciales litteras cudere Bulla noſtra impreſſas collibuit.* Mabill. Analect. to. 3. pag. 302. in Charta Johannis Archiep. Arelat. pro Fratre Bonaventura an. 1233. *Et quoniam ſigillum proprium nondum habemus, cum nondum pallium fuerimus aſſecuti, huic inſtrumento Bullam Arelatenſis Capituli præcipimus apponendam.*]

Bolla, ſigillum appellatur in Conſuetudinibus MSS. Montiſpeſſulani art. 104.

Bulla, ipſum Diploma *Bulla* munitum, quemadmodum *ſigillum* pro ipſomet diplomate: quomodo appellamus hodie Diplomata ac Reſcripta Pontificum Romanorum. Wildebrandus ab Oldenborg. in Itiner. T. S. *Ita ut hoſpes, ſi terram intraverit, abſque Regia Bulla exire non poſſit.* Brompton: *Et ſuper hoc oſtendit Bullas & alia munimenta, quæ inde præ manibus habuit.*

Bulla, Schedula, ſyngraphum, chirographum

ad rei cujuſpiam indicium, noſtris vulgo *Bulete*, *Buletin*, Italis *Bolletta*, vel *Buletta*, & *Bulletino*. Anaſtaſius in Nicolao I. PP. p. 217. *Hic Chriſti amicus omnium nomina claudorum, cæcorum atque ex toto debilium in urbe Roma conſiſtentium ſcripta apud ſe retinens, quotidianum illis victum miniſtrare ſtudebat. Nam reliquis pauperibus greſſum aut vires habentibus hujuſcemodi, ut viciſſim eos paſceret, ſapienter reperit modum, ſcilicet Bullas ſuo nomine titulatas fieri juſſit, & has eis dari præcepit, ut quanti prima feria, quanti 2. quanti 3. & cæteris obliquis* (reliquis) *feriis prandere debuiſſent, per ſignum Bullarum facilius noſceretur. Et in iis quidem Bullis, quæ eis datæ ſunt, qui 1. feria refici debebant, fecit per ſingulas 2. nodos, & ſic per omnes uſque in ſabbatum, ut quot feriæ eſſent, tot eſſent nodi per ſingulas Bullas, includens in eis nuces, ubi nodi fiebant, quatenus nullus pauper haberetur in urbe, qui vel uno die per hebdomadam de ſuis eleemoſynis non eſſet refectus.*

Bullas Aureas qui Imperatorum Byzantinorum proprias fuiſſe putant, longe errant, cum & cæteri Principes iis ſint uſi. Sed & non plane hactenus conſtat, à Franciſne noſtris ii, an vero Franci à Byzantinis iſtiuſmodi ſigillorum uſum acceperint, cum eadem ferme tempeſtate iis cœpiſſe uti legantur. Nam ſub Theophilo, Michaëlis filio, Imperatore CP. harum primum meminit Cedrenus, ſub quo Ludovicum Pium Imperat. Francicum iis uſum auctor eſt Agobardus Lugdunenſis lib. de Inſolentia Judæorum, ad eumdem Imperatorem ſcribens: *Oſtendunt præcepta ex nomine veſtro Aureis ſigillis ſignata.* Neque tamen ii ſemper ſigilla pendentia ſuis appoſuere diplomatibus; ſed ut plurimum ſigilla cerea, annulo ſignatorio impreſſa, Chartis ipſis affigebant cujuſmodi nonnulla videre licuit in Archivo Sandionyſiano, & quale exhibetur Caroli M. in Monumentis Paderbonenſibus, & ejuſd. Ludovici apud Chifletium in Hiſtoria Tornutienſi pag. 262. in quo προτομὴ Imperatoris luſca & laureata conſpicitur, cum hac inſcriptione in circulo: XPE PROTEGE KAROLUM (HLUDOVICUM) IMPERATOREM. Cujuſmodi etiam fuit ſigillum, litteris Juſtini Junioris Imperatoris ad Aretham Ægyptiorum Regem appoſitum: Arethas quippe, ut ait Theophanes pag. 270. Δεξάμενος τὴν τοῦ Βασιλέως σάκραν, κατεφίλησε τὴν σφραγῖδα τὴν ἔχουσαν τὸ στηθάριον τοῦ Βασιλέως: *Tum vero traditæ ſibi Imperatoris ſacræ, ſeu Epiſtolæ, ſigillum ejuſdem facie cum pectore inſculptum exoſculatus eſt.* Neque tamen hæc verba de bulla accipienda cenſuerim; ſed de cereo ſigillo, litteris impreſſo. Certe bullas aureas Imperatores Francicos & Germanicos non appendiſſe conſtat, niſi iis tabulis, quæ & majoris eſſent momenti, & Privilegia Eccleſiarum continerent, cum cætera aut plumbeis, vel cereis munita conſpiciantur. Ita Carolus Calvus, Ludovici filius: *Chartas Auro bullatas* Monaſterio Sandionyſiano indulſit; ut habet Sugerius Abbas apud Doubletum pag. 873. *Cum appenditiis ſigillis Aureis*, ut ait lib. de Adminiſtratione ſua. Profert Sanjulianus in Tornutio pag. 510. aliud Diploma ejuſdem Caroli, nondum Imperatoris, quod ita clauditur: *Manu noſtra propria eam firmavimus, & Bullis noſtris ſubinſigniri juſſimus.* Cui quidem Diplomati, ait idem Scriptor, appenſum erat ſigillum aureum, (*Byzantium* appellant veteres Tabulæ ejuſdem Monaſterii) in cujus antica Regis protome, in altera ejuſdem Caroli monogramma conſpiciuntur. Exſtiit bulla alia aurea ejuſdem Caroli Imperatoris appenſa diplomati pro fundatione Monaſterii S. Cornelii Compendienſis, quod deſcriptum legitur to. 10. Spicilegii Acheriani pag. 157. ſicque clauditur: *Manu propria ſubterfirmavimus, & Bullarum noſtrarum impreſſionibus inſigniri juſſimus, &c.* Hanc vero Bullam aiunt fuiſſe 8. vel 10. Ducatorum, nam ab aliquot annis furto ſublata eſt. Sed ejuſdem Monaſterii monumenta docent, in antica illius parte protomen Imperatoris fuiſſe deſcriptam, cum hiſce characteribus, KAROLUS IMPERATOR FRAN. TOP, (forte ROMANORUM) in poſtica, RENOVATIO IMPERII ROMANI ET FRA. Hujus quidem Bullæ mentio eſt in 1. Regeſto Parlamenti Pariſienſis fol. 185. inter Areſta Pentecoſt. an. 1271. *Quoddam privilegium Monaſterii Compendienſis Bulla aurea Caroli Calvi Franciæ Regis ſignatum areſtatum fuerat; tanquam de falſitate ſuſpectum per Curiam, eo quod filo, cui Bulla ipſa appendebatur, poni poterat Bulla, & de eo removeri. Poſtmodum conſiderato, quod hoc plus proveniebat ex antiquitate privilegii ipſius, quam ex aliqua falſitate, præcepit dominus Rex privilegium ipſum reddi Abbati & Conventui dicti loci.* Hanc Bullam ſe vidiſſe teſtatur Carolus Molinæus in Conſuetud. Pariſ. tit. de Feud. §. 39. Quin cæteri Francorum Reges Bullis perinde aureis uſi ſint, etſi vix dubitem, cum harum uſus omnibus ferme Principibus familiaris fuerit, uti mox oſtendam; vix tamen earum mentionem fieri comperio. In primo Regeſto Parlamenti Pariſienſis exſtat Areſtum Oct. Candeloſæ an. 1262. fol. 127. ubi Canonici Eccleſiæ Bituricenſis *dicebant, quod ad eos pertinebat juſtitia de homine per Chartam Regis Ludovici, quam ſuper hoc prætendebant, in qua pendebant duo annuli aurei, per quam conceſſa erat eiſdem juſtitia ſuorum hominum.* Certe in ejuſdem Parlamenti Regeſto, quod *Ordinationes Barbinas* vocant fol. 37. deſcriptum legitur Diploma Caroli VII. Regis Franciæ 7. Octob. an. 1437. quo Diploma aliud Ludovici VII. pro *pareagio* Eccleſiæ Mimatenſis confirmat, quod *Bulla aurea* munitum eſſe dicitur. Præterea in Chartophylacio Regis Chriſtianiſſimi aſſervatur Epiſtola Leolini Nortwalliæ Principis ad Regem Philippum VI. ſcripta, qua recepiſſe ſe agnoſcit illius literas, aureo ſigillo ſigillatas, in quibus inita inter Franciæ Regnum & Walliæ Principatum fœdera continebantur. Denique Spelmannus ſcribit à ſe viſam Bullam auream Franciſci I. Regis Franciæ, appenſam fœderi, quod cum Henrico VIII. Anglorum Rege pepigit, in cujus anticæ circulo verſus hic deſcribitur: PLURIMA SERVANTUR FOEDERE CUNCTA FIDE. Id ipſum de Bulla aurea Henrici iſtius pariter fœderis Diplomati appenſa teſtatur Peireſcius in Adverſariis MSS. quam ſe vidiſſe teſtatur in Archivo Regio, & majoris eſſe formæ, ac pondo 10. aureorum Hiſpanicorum, in qua effictа ſunt Regni Anglici inſignia, cum corona regia epanocliſta, & periſcelide.

Verum apud Imperatores Germanicos longe frequentior fuit aurearum Bullarum uſus: quippe Arnulphi Imperatoris Bullæ aureæ recenſentur apud anonymum Haſenrietanum in Epiſcopis Eyſtetenſibus: Henrici I. in Chronico Caſinenſi lib. 2. c. 31. Henrici III. cap. 81. eodem lib. & cap. 49. lib. 3. Conradi apud Buchelium in Notis ad Will. Hedam p. 166. Guichenonum in Bibl. Sebuſiana lib. 1. c. 17. & Joan. à Boſco in Vienna: Henrici junioris, apud Ottonem Friſing. lib. 1. de Geſtis Friderici cap. 55. ejuſdem Friderici I.

apud Godefridum Monachum in Chronico an. 1167. & alios : Henrici VI. apud eumdem, Buchelium pag. 178. Frederici II. apud Joannem Villaneum lib. 6. cap. 25. Goldaſtum tom. 1. Conſtitut. Imper. pag. 289. 305. in Notis noſtris ad Joinvillam pag. 57. apud Bucheliurn pag. 202. ubi Bullam ipſam exhibuit, Freherum in Appendice ad to. 1. Scriptorum Germanic. p. 2. [Ludewig. Reliq. MSS. tom. 4. pag. 257.] Caroli IV. apud Goldaſtum pag. 347. &c.

Neque Imperatoribus duntaxat propriæ fuere Bullæ aureæ : nam & cæteros Reges ac Principes iis uſos paſſim legere eſt, *Reges Angliæ*, apud Matth. Paris pag. 172. Willelmum Thorn. lib. 2. c. 15. & to. 5. Spicilegii Acheriani : *Reges Siciliæ*, apud Romualdum Salernitanum in Chronico MS. an. 1166. Bromptonum pag. 1114. ubi earum ectypon deſcripſit, Nicolaum Trivettum in Chron. an. 1178. Falconem Beneventanum an. 1137. Baronium an. 1156 Rocchum Pirrum tom. 1. Notit. Sicil. pag. 123. 125. 404. &c. *Reges Italiæ*, apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica pag 282. *Reges Hiſpaniæ*, apud Matth. Paris p. 584. 598. Florentium Wigornienſem pag. 357. & Marcam lib. 7. Hiſt. Beneharn. cap. 8. *Reges Hungariæ*, in Decretis Andreæ Regis cap. 25. & apud Hieron. Rubeum lib. 6. Hiſt. Ravennat. p. 405. *Reges Bulgariæ* in Actis Innocentii IV. PP. p. 54. 55. & apud Leonem Grammaticum pag. 503. *Sultanos Iconienſes*, apud Ducheſnium in Probat. Hiſt. Ducum Burgund. pag. 136. denique *Duces Apuliæ*, in Chronico Caſinenſi lib. 3. cap. 57. lib. 5. cap. 10.

Sed & *Romani Pontifices* aurea Bulla interdum literas ſuas obſignarunt ; quod tamen, ait Dominicus Rainaldus, nunquam obſervatur, niſi in confirmatione Romani Imperatoris. At Spelmannus refert, Clementis VII. diplomati, quo *Defenſoris Fidei* titulum Henrico VIII. Regi Angliæ contulit, appenſam eſſe Bullam auream.

Byzantini porro Scriptores χρυσόβουλλον pro Diplomate, cui appenſa eſt Bulla aurea, uſurpant paſſim, quod *literas cum aurea Bulla* vocant Willelmus Tyrius lib. 18. cap. 30. & Jacobus de Vitriaco lib. 3. extremo : *Præceptum aurea Bulla bullatum*, Leo Oſtienſis lib. 3. cap. 37. *Præceptum aureo ſigillo ſignatum*, Petrus Diaconus lib. 4. Chron. Caſin. cap. 109. *Chartam ſigillo aureo præmunitam*, vetus Diploma apud Marcam in Hiſt. Beneharn. pag. 601. *Privilegium cum ſigillo auri*, Godefridus Monachus S. Pantaleon. an. 1167. σφραγίδα χρυσῆν, Synaxaria ad 13. Maii in S. Sergio, & Zonaras in Conſtantino Leonis filio pag. 105. *Auro ſignatas literas* dixit idem Tyrius lib. 18. cap. 32. Bullas denique *Literas aureas* videtur appellaſſe Wippo de Vita Conradi Salici pag. 438. *Legationis tamen cauſam poſtea Imperator Græcorum aureis Literis Imperatori Conrado ſcripſit.* Et Anonymus Haſenrietanus apud Gretzerum in Epiſcopis Eyſtetenſibus, de Arnulpho Imp. *Regali donatione tradidit, & chirographo aureis literis inſcripto ſtabilivit.* Albertus Stadenſis an. 1179. *Hanc Epiſtolam* (Manuelis Imp.) *Imperator ſuſcepit ſcriptam aureis literis.* Neque enim his locis χρυσογραφίαν intelligendam putem, ita ut ejuſmodi Epiſtolæ & Chartæ characteribus aureis ſcriptæ fuerint : quod ſatis indicant verba Luithprandi in Legat. *His dictis atque completis*, χρυσοβούλλιον, *id eſt ; Epiſtolam auro ſcriptam & ſignatam mihi dederunt vobis deferendam.* Ita apud [Stylitzem p. 709. χρυσία γράμματα, & apud] Joannem Euchaïtarum Metropolitanum, carmine εἰς χρυσόβουλλον τῆς Λαύρας :

> Χρυσοῖς γραφῆναι γραμμάτων ἔδει τύποις
> Τὸν ἐν λόγοις κάλλιστον ὡς χρυσοῦν ὅλον.

Et infra :

> Ὅθεν φυλάξει τὴν χάριν κεκρυμμένην
> Χρυσοῦς φύλαξ, κάτωθεν ἐμβεβλημένος.

[Anonymus Combefiſianus in Leone Philoſopho n. 26 : Διὰ κινναβάρεως γράφας, καὶ βούλλῃ σφραγίσας χρυσῇ.] Hiſce de Bullis aureis obſervationibus, non poſſum quin ſubjiciam ; quod habet Chronicon Petri Regis Aragon. editum à Mich. Corbonello lib. 7. cap. 13. ubi idem Rex ait, indultum Regibus Aragonum ejuſmodi privilegium : *Lo qual noſtre ſenyor Deu per la ſua gran miſericordia havia fet, e atorgat à la caſa de Arago, lo qual era bullat ab Bulla de or ; e era cler e net, e non corrumput, ne viciat en res, ço es que la bandera de la caſa real de Arago null temps fo vençuda ne arracanda del camp, ſemblant que fo ver, que s'en perde una per ſa folia : e volch ho dir per lo Rey En Pere Rey d'Arago, & Senyor de Montpeller, qui per ſa follia fon mort à Morell.* Sic nugantur interdum Scriptores.

Bullæ Argenteæ, meminit Luithprandus in Legat. *Tulerunt & alias literas argento ſignatas.* Meminit pariter Phranzes lib. 2. cap. 10. Servatur etiam in Gazophylacio Sangenovefano Pariſienſi Bulla argentea ſpiſſior Ludovici Pii, in cujus parte altera viſitur ejus protome, cum Inſcriptione ſolita, XPE PROTEGE HLUDOVICUM IMPERATOREM : in altera nihil effictum eſt. [Mabillon. Diplom. lib. 2. cap. 16. num. 16. Bullam hanc argenteam non ſigillum, ſed ſigilli ectypum eſſe inde colligit, quod nulla fiſſura, per quam dependere ſigillum ex Charta potuerit, in ea appareat.]

Bulla Plumbea uſos interdum Reges noſtros, atque adeo Carolum Mag. Imperatorem, teſtatur ejus Charta pro renovatione Chartæ fundationis Monaſteri Novalicenſis, lib. 1. cap. 17. quæ quidem Charta deſcripta legitur in Tabulario Eccleſiæ Gratianopolitanæ fol. 39. ubi ſic clauditur : *Non enim ex conſuetudine anteriorum Regum hoc facere decrevimus ; ſed ſolummodo propter neceſſitatem & mercedis augmentum tranſſcribere præcepimus hoc modo, & ſuper plumbum ſigillari juſſimus.* Exſtat alia Ludovici II. Imp. an. 875. pro Monaſterio S. Clementis Inſulæ Piſcariæ, quæ *Bullæ Plumbeæ impreſſione ſigillata* dicitur apud Ughellum tom. 6. pag. 1310. quas quidem tabulas, licet ab omni falſi ſuſpicione immunes præſtare nolim : certum tamen omnino priores ſecundæ ſtirpis Principes uſos Bullis plumbeis, cum Gazophylacium Regium alteram ſervet Caroli Magni, vel Calvi, quam deſcripſit V. Cl. Steph. Baluzius in Notis ad Capitularia Regum noſtrorum p. 1284. alteram Gazophylacium Canonicorum Regularium S. Genovefæ Pariſienſis in cujus parte antica effigta Principis imberbis & laureati luſca protome, cum hac Inſcriptione, KAROLUS MP AGS. in poſtica in medio circulo hi leguntur characteres, RENO... VATIO... REGNI... FRANCOR.

Bullas plumbeas jam olim in uſu fuiſſe apud Conſtantinopolit. Imperatores docet in primis Bulla plumbea, quæ Gallæ Placidiæ, & effigiem & Inſcriptionem, & in averſa parte Victoriolam cum cruce præfert, ejuſdem magnitudinis, qua ſunt ejus nummi. Hanc ſervat Gazophylacium Canonicorum S. Genovefæ Pariſienſis. Id etiam

aſtruit

aſtruit Amphilochius in Vita S. Baſilii Cæſarienſis cap. 10. & ex eo Urſus Diaconus : *Noviſſime vero ſcripſit magnum, quod fecerat, peſſimumque peccatum, & plumbo Bullavit chartam illam.* Codinus de Offic. cap. 5. num. 27. ait, Imperatorem Conſtantinop. cum ad matrem & uxorem, aut filium Imperatorem, ſcribebat, cerea ; cum ad Deſpotas, Patriarchas, & reliquos honoratiores Principes, plumbea Bulla uti ſolitum. Paulo aliter Codex Regiæ Bibl. 2023. Μολιβδόβουλλα δὲ κεῖνται εἰς τὰ βασιλικὰ πιττάκια, καὶ τὰ δεσποινικὰ, καὶ τὰ πρὸς Δεσπότας, καὶ Σεβαστοκράτορας, καὶ Καίσαρας, ὁποῖοί εἰσι, καὶ πρὸς Ῥῆγας πάντας, καὶ πρὸς τοὺς Πατριάρχας καὶ τοὺς καθολικοὺς ἀρχιεπισκόπους· εἰς δὲ τοὺς ἄλλους πάντας Μητροπολίτας καὶ ἄρχοντας, κηρόβουλλα, εἰς μόνον δὲ τὸν Ῥωσίας πέμπουσι μολιβδόβουλλον. Meminit Petrus Diaconus lib. 4. Chron. Caſin. c. 109. præceptorum Imperatorum Conſtantinop. *plumbo* ſignatorum. Ad ejuſmodi ſigilla plumbea referenda ſunt etiam, quæ habet Leontius Epiſcop. Neapolit. in Apologia pro Chriſtianis & SS. Imaginibus, Act. 4. VII. Synodi : Ὥσπερ ὁ κέλευσιν βασιλέως δεξάμενος, καὶ ἀσπασάμενος τὴν σφραγίδα, οὐ τὸν πηλὸν ἐτίμησεν, ἢ τὴν χάρτην, ἢ τὸν μόλιβδον, ἀλλὰ τῷ βασιλεῖ τὴν προσκύνησιν καὶ τὸ σέβας ἀπένειμεν, &c.

Neque ſoli duntaxat Imperatores Conſtantinopolitani ; ſed & alii proceres Palatii Bulla plumbea utebantur. Exſtat, inquit Angelus à Nuce, in Regeſto Petri Diaconi Caſinenſis n. 136. Præceptum Symbatii Protoſpatharii & στρατηγοῦ Macedoniæ, Thraciæ, &c. bullatum cum Bulla plumbea, menſe Junio, Indict. 10. hoc eſt, an. 892. Reges etiam Siciliæ Bullis plumbeis uſos advertere eſt apud Rocchum Pirrum tom. 1. pag. 129. 316. 414. 475. tom. 2. pag. 20. 279. 280. 283. ut Reges Hiſpaniæ, apud Ant. de *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti ſub finem tom. 7. [& Franciſcum de Piſa in Deſcriptione urbis Toletanæ fol. 55. & 56.] Tradit præterea Sabellicus ex privilegio Alexandri PP. Duces Venetos uti ſigillis plumbeis : ſed longe ante Alexandrum uſos probat Sanſovinus in Venetia lib. 11. [Bullæ plumbeæ Patriarchæ Conſtantinopolitani meminit Pachimeres lib. 8. cap. 22.]

Bullis præterea *Plumbeis* uſos conſtat Epiſcopos, atque adeo ſummos Pontifices : ac Epiſcopos quidem, ex Concilio Cabilonenſi II. an. 813. can. 41. *Literas etiam habebit, in quibus ſint nomina Epiſcopi & civitatis Plumbo impreſſa.* Et ex Anaſtaſio Bibl. in Præfat. ad octavam Synodum, de eadem Synodo : *Et omnia hæc in quinque Codicibus ſcripta ſive compacta, & omnium ſubſcriptionibus roborata ; ſed & ipſos Codices Plumbea Bulla munitos, atque ſigillatim loci ſervatoribus traditos, patriarchalibus ſedibus deferendos, &c.* Scribit Bromptonus p. 1458. *non ſolere ciſalpinos Præſules vel Primates ſcriptis ſuis autenticis Bullas Plumbeas apponere, ſed cereas.* De tranſalpinis certe id obſervare eſt ex Roccho Pirro tom. 1. pag. 320. &c. tom. 2. p. 281. &c. [Quin & Abbatis *Bulla Plumbea* memoratur à Mabillonio lib. 2. de Re Diplom. cap. 15. num. 3.]

De ſummorum Pontificum Bullis plumbeis hæc habet Luithprandus lib. 6. c. 6. *Hæc domnum Papam nullis narrantibus feciſſe crederemus, niſi literæ fidem admitterent, quæ Plumbo ſignatæ ejus nominis characteres monſtrant.* Carmen de Curia Romana v. 985.

Non auro, non argento, facta Bulla refulget,
Inſignit chartas Plumbea forma ſacras.

Et v. 1009.

Ponitur incudi pars quædam parvula Plumbi,
Et redit argenti tempore forma brevi
Malleus impoſita vix dat tria verbera maſſæ,
Et ſubito Plumbum ſe novat ære novo.

Notum vero in plumbeis Bullis Paparum deſcribi eorum nomina in altera harum facie, quod etiam factitatum in Bullis Epiſcoporum : hinc Flodoardus lib. 3. Hiſt. Rem. cap. 17. de Actardo Epiſcopo : *Epiſtolam ſuo nomine ad Nicolaum PP. dictari ... fecit, quam & Bulla ſui nominis ſigillavit.* Polydorus Virgilius ait, Agathonem PP. in cera annulo impreſſiſſe ſigilla : verum poſtea cum ſummus Pontifex multa irrogaret privilegia, ut diplomata diuturniora forent, placuiſſe Stephano III. & Adriano I. tabulas apoſtolicas plumbo obſignari, nec antiquius ſigillum publicum reperiri opinatur. Sed vetuſtiora diplomata ſummorum Pontificum, inquit Dominicus Raynaldus Bibliothecæ Vaticanæ cuſtos, non vidit Polydorus : nam tempore Silveſtri, quo Eccleſia Romana ab immaniſſimo tyranno diu oppreſſa reſpirare cœpit, literæ apoſtolicæ plumbo obſignatæ fuerunt : quæ quidem Bulla plumbea Silveſtri reperitur in Archivo Aretino. Aſſervantur præterea, eodem teſte, in Archivo Caſtri S. Angeli vetuſtiſſima in papyro, ex frutice confecta diplomata, plumbo obſignata ſummorum Pontificum Leonis I. Gregorii Magni ac Sergii. His conſentanea habet Bromptonus pag. 1718. ubi ait à *tempore Gregorii Magni Bullas fuiſſe, & adhuc in Romana Eccleſia aliqua ipſius privilegia bullata ſervari.* Ita etiam Wil. Thorn. in Chron. c. 1. §. 10.

Porro idem Raynaldus obſervat in plumbo diplomatum vetuſtiſſimorum Pontificum non impreſſas fuiſſe imagines Petri & Pauli ; ſed tantum illius Pontificis nomen, cujus literæ obſignabantur : quod hodie obſervatur, à modernioribus Pontificibus introductum & in uſu pôſitum eſſe. Vetuſtiorem quippe uſque adhuc Bullam cum imaginibus Petri & Pauli non ſe reperiſſe ait, quam ſub Adriano IV. qui anno 1153. vixit : & ſub Benedicto VII. Apoſtolorum plumbo non imprimi imagines. Verum ſub Paſchali II. hunc morem cœpiſſe, docet Doubletus pag. 475. At cur in Bullis ſummorum Pontificum ſancti Pauli imago dextram, S. Petri ſiniſtram partem occupent, quædam Matth. Paris an. 1237. pluribus vero diſſerit Leo Allatius lib. 1. de Conſenſ. utriuſque Eccleſ. cap. 6. ut & Nicol. Alemannus lib. de læva & dextra. Vide Ughellum to. 6. pag. 459. ad Bullas etiam plumbeas PP. ſpectat querela iſta Stephani Epiſcopi Tornacenſis Epiſt. 164. 165. *Plumbo Anglico teguntur Eccleſiæ, nudantur Romano.* Sed & ne quid intactum relinquatur, primus Clemens VI. domus inſignia Bullis ſuis impreſſit. Albertus Argentin. an. 1342. *Hic Papa cum arma progeniei ſuæ haberent quinque roſas, contra morem anteceſſorum, totidem roſas poni fecit in Bullis.*

Porro in Bullis Summorum Pontificum electorum, & necdum conſecratorum, eorum nomen non inſcriptum docet Gregorius X. in Bulla an. 1272. apud Petrum Mariam Campum in Regeſto part. 2. Hiſt. Eccleſ. Placentinæ num. 118. hiſce verbis : *Nec mireris, quod Bulla non exprimens nomen noſtrum eſt appenſa præſentibus, quæ ante conſecrationis & benedictionis noſtræ ſolennia tranſmittuntur : quia ii, qui fuerunt hactenus in Romanos electi Pontifices, conſueverunt in bullandis literis ante ſuæ conſecrationis munus modum hujuſmodi obſervare.* [Nicolaus III. in Bulla anni 1289. apud Rymer. to. 2. pag. 427. *Præfatus prædeceſſor nondum benedictus*

& conſecratus ... per litteras ſuas bullatas Bulla ſua, quæ nomen ſuum nondum exprimebat, vobis conceſſit ... Licet igitur ... eædem litteræ ſic bullatæ pleniſſimam in ſe habeant poteſtatem, maxime cum Sedes Apoſtolica, ante conſecrationem & benedictionem electi in Summum Pontificem, cum defectiva Bulla electi nomen nullatenus exprimente, bullare litteras ſuas conſueverit ab initio.]

Bullarum Plumbearum uſus alios etiam ſpectavit: nam plures Dominorum Montiſpeſſulani in Camera Computorum Pariſ. aſſervantur. Vide ectypon Bullæ alterius plumbeæ in Adverſariis Peireſcianis, cum hac Inſcriptione: *Bulla Girardi Amici*, & in altera parte, *Domini de Cavis montibus.* In Libertatibus conceſſis villæ Montiſbruſonis à Guigone Comite Forenſi menſ. Novemb. an. 1223. hæc habentur: *Si aliquis voluerit ſigillum plumbeum Dom. Comitis ſuper aliquo contractu vel negotio roborando, fiat inde petenti copia, & det. 3. ſol. & nil amplius ab eo inde exigatur. Si vero voluerit cereum ſigillum, det 12. den. tantum.*

Bullæ Cereæ, quam κηροβούλλων σφραγῖδα vocat Novella Alexii Comneni, uſus cœpit apud noſtros, ex quo ſigillis pendentibus uti cœpere, qui quidem mos ad Anglos ſerius tranſiit, poſtquam ſcilicet Normanni inſula potiti ſunt. Ingulphus: *Chirographorum confectionem Anglicanam, quæ antea uſque ad Edwardi Regis tempora fidelium præſentium ſubſcriptionibus cum crucibus aureis aliiſque ſacris ſignaculis firma fuerunt, Normanni condemnantes, chirographa chartas vocabant, & chartarum firmitatem per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum, ſub inſtallatione trium vel quatuor aſtantium conficere conſtituebant.* Vide *Sigillum.*

¶ Bulla Blanca, apud Rymer. tom. 2. pag. 297. eſt Bulla Papæ recens electi & necdum conſecrati, qui nomen ſuum in Bullis, quas litteris ſuis appendit, exprimere non ſolet.

¶ Bulla Defectiva, Eadem notione. Vide paulo ſuperius adnotata.

¶ Bullare, Στιγματίζειν, Ferro candenti reos inurere, Italis *Bollare.* Habetur in Statutis Venetis lib. 6. c. 78. 79. & in Libro promiſſionis maleficii ibidem c. 7. 9. &c.

Bullare, apud Cornelium Celſum, eſt *Bullas facere*, id eſt, tumores: *Sic urina Bullat. Bullantes aquas* dixit Plinius, quaſi bullis tumentes & ſcaturientes. *Fontem affluentem bullis*, Apuleius lib. 4. [Papias MS. *Bullare, Exundare.*]

¶ Bullare, Teſtari. Hiſt. Ordinis Chartuſ. apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 204. *Fidem Chriſti Bullantes proprio ſanguine.*

Bullare, Bullam, ſeu ſigillum literis, epiſtolæ aut diplomati apponere. Joan. de Janua: *Bullare, ſigillare.* Ratbodus Epiſcopus Trevirenſis: *Hanc ergo epiſtolam annulo Eccleſiæ noſtræ Bullare cenſuimus.* Anaſtaſius Bibl. in Vita S. Joannis Eleemoſyn. num. 94. *Non potes ſcribere & Bullare? mox abiens ſcripſit propria manu peccatum, & Bullans portavit beato.* Urſus Subdiaconus in Vita S. Baſilii Cæſarienſis c. 10. *Et plumbo Bullavit chartam illam.* Ubi Amphilochius, ἐβούλλωσεν. Fridegodus in S. Wilfrido cap. 28.

Bullatas offert ſignato cortice chartas.

Chron. Caſin. lib. 3. cap. 7. *Præceptum aurea bulla Bullatum.* Cap. 57. *Charta aurea bulla Bullata.* [Teſtamentum Guillelmi Montiſpeſſulani to. 9. Spicileg. Acher. pag. 157. *Nemo cogatur Bullare niſi pro libito ſuo*, hoc eſt *Bullæ* appoſitionem requirere. Statuta Maſſil. l. 1. c. 9. §. 5. *Item ſtatuimus quod illi duo notarii qui ſtatuti erunt in palatio, debeant habere & tenere quandiu erunt in illo officio Bullam & ſigilla omnia, cum quibus hucuſque conſuetum eſt Bullari & ſigillari Inſtrumenta.*] *Sigillo Bullatum*, in Charta Philippi Comitis Flandr. an. 1163. Occurrit paſſim. Βουλλεύειν, dixit Nicetas in Man. lib. 7. βουλλοῦν, VI. Synodus Act. 3. τὰ αὐθεντικὰ συνοδικὰ βεβουλλωμένα. Adde Acta S. Anaſtaſii Perſæ cap. 4. n. 26. [Anonymum Combefiſii in Porphirog. n. 4.] & Formul. 42. ex Baluzianis.

Inbullare, apud Will. Thorn. p. 1991. idem quod *Bullare.*

Ebullare. Epiſtola Nicolai I. PP. apud Crantz. lib. 1. Saxon. cap. 38. *Cujus delegationis & auctoritatis, & pallii acceptionis pagina nobis eſt deſtinata, juxta morem S. Romanæ Eccleſiæ Ebullata.*

Disbullare, Sigillum avellere, *diſſigillare.* Vetus Interpres Sextæ Synodi Act. 15. *Et Disbullata eſt hujuſmodi charta.* Græca habent: Ὁ προσενεχθεὶς χάρτης ἀπὸ Πολυχρονίου .... ἀποβουλλωθήτω. Καὶ ἀποβουλλωθέντος τοῦ χάρτου, &c. Papias: *Dibullatio, diſſignatio.*

Bullarii Curiæ Romanæ, *Bullarum* ſeu diplomatum confectores. Geſta Innocentii III. PP. pag. 28. *Fecit edictum, ut nullus Officialis Curiæ ſuæ quidquam exigeret, præterquam ſolos Scriptores & Bullarios*, quibus certum modum præfixit, &c.

¶ Bullarium, Bullarum Romanorum Pontificum collectio, Gall. *Bullaire.* Synodus Valentina an. 1590. to. 4. Conc. Hiſpan. pag. 462. *Ex Conſtitutione Pii V. quæ incipit:* Licet omnibus notiſſimum ſit: *quæ in Bullario Romano non reperitur Kalendata, nec expedita fuit, ſed ejus ſolam ſignaturam ſufficere voluit idem Pontifex.* Occurrit paſſim apud recentiores.

Bullatura, Charta, vel facultas bulla & ſigillo conceſſa, ratione cujus certum quid exſolvitur. Charta Joannis Marchionis Montisferrati anno 1360. *Et quod vinum ſuum poſſint in dicto loco Rochæ emere, vendere, ſine Bullatura, dacito, vel aliquo onere.*

¶ BULLANUS. Vide *Bollanus.*

¶ BULLETA, Schedula, Gall. *Bullete, Bulletin*, Syngraphum ad rei cujuſpiam indicium. Compendium Jurium & Conſuetud. Univerſit. Pariſ. fol. 11. per Robertum *Goulet: Receptor Univerſitatis, cujus officium eſt burſas incorporandorum ſeu juratorum .... recipere, regiſtrumque de receptis facere, & quaſdam Bulletas ſuo ſigno pro certificatione recepte ab incorporando burſe per eumdem incorporandum domino Rectori mittere.* Vide *Brevetus* in *Brevis.*

¶ BULLETARIUS, ſ. Qui ſcribit & diſtribuit ſchedulas, quas vocant *Brevetos* ſeu *Bulletas ſalvationis*, apud Rymer. to. 11. p. 727. *Gabellatoribus, cuſtumariis, ſcrutatoribus, Bulletariis, theolonariis, &c.*

¶ BULLI, Χρυσοκάνθαροι: *Inſectum.* Supplem. Antiquarii.

BULLICARE, Bullutare. Ugutio: *Bubinare, menſtruo ſanguine inquinare, ſicut Bullicare, eſt puerili ſanguine inquinare, & ponuntur quandoque abſolute & paſſive, ut hic Bubinat & Bullutat, i. tali ſanguine inquinatur.* Sic in MS.

BULLIGO. Saxo Grammaticus lib. 8. Hiſt. Daniæ:

Nempe inter vernas ollæ vicinus obunctæ,
Cruſtula ſpumantis patinæ Bulligine tingis,
Craſſi adipis macrum perfundens unguine panem.

Gallis, *Tremper ſon pain au bouillon du pot.*

1. BULLIO, Joanni de Janua: *Tumor aquæ bullientis, Bulliculus, parvus bullio.* Gallis *Bouillon.*

2. BULLIO, Menſura ſalinaria. Charta Galcheri Do. Salinenſis an. 1218. in Biblioth. Sebuſiana

Cent. 1. c. 2. *Hoc tantum excepto, quod* 3. *Bulliones ad uſum Domus Abundantiæ ſingulis annis percipiendos ... in manſo Nicolai Vernel ſibi retinuit.*

Bullo, Eadem notione, in Monaſtico Anglicano to. 2. p. 256. *De* 4. *ſummis ſalis continentibus* 40. *Bullones pro dimidia ſalina ſua.* [Vide *Cetarius.*]

Bulio, in Burgundicis Perardi pag. 97. eodem ſignificatu.

¶ 3. BULLIO, Maſſa auri vel argenti, Gall. *Billon*, Anglis *Bullion.* Rymer. to. 11. pag. 735. col. 1. *Abſque aliqua Bullione, ſeu aliqua Bullione auri, ſeu valore ejuſdem de argento... ad reportandum ſive reducendum à partibus exteris in regnum Angliæ, ſive aliter, aliquam Bullionem, maſſam ſive platam auri vel argenti, &c.* Idem tom. 5. pag. 813. col. 2. *Volumus tamen & intentionis noſtræ exiſtit, quod unicuique liceat hujuſmodi novam monetam ad noſtrum valorem ejuſdem emere, ita quod eam ad Bullionem noſtram deferat, ibidem fundendam, &c.* Vide to. 12. pag. 8. & 10. & ſupra vocem *Billio.*

¶ Bullion, Bulliona, Bullonia, Eadem notione. Rymer. tom. 13. pag. 137. col. 1. *Mercatores & ſubditi Regis Angliæ deinceps quaſcumque maſſas auri vel argenti, vocatas Bullion, extra patrias dicti Domini... totiens quotiens voluerint traducere & tranſportare, poterunt & valebunt; proviſo quod dicti Anglici ſeu eorum factores hujuſmodi Bullionam, per ſe aut eorum factores emptam ſeu, ut præmittitur, acquiſitam, una cum certificatione autentiqua villæ vel oppidi ubi ipſam Bulloniam emerunt vel aliter acquiſierunt, & de emptione ſeu acquiſitione ipſius Bullionæ.* Sic & alibi indifferenter ſcribitur *Bullio, Bulliona* & *Bullonia.*

1. BULLIRE, Vetus orbis deſcriptio cap. 17. §. 7. *Aſcalon & Gaza civitates eminentes, & in negotio Bullientes.* Vide *Ebullire.*

¶ 2. BULLIRE, Bulla ſeu ſigillo firmare, apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 1. pag. 25. *Hæc itaque ut rata & inconvulſa permaneant, ſigillo noſtro Bullivimus.* Vide *Bulla.*

¶ Bullire in Aqua Ferventi. Vide *Caldaria.*

¶ BULLO. Vide in *Bullio* 2.

¶ BULLUGA, Pomi ſpecies. Jonas in Vita S. Columbani cap. 19. *Vel pomorum parvulorum, quæ eremus illa ferebat, quæ vulgo Bullugas appellant.* Hinc forte vox apud vulgum *Breluque*, quaſi *Buluque*, pro re minutiori. [Superius legimus *Bolluca* cum Mabillonio.]

¶ BULLULA, Diminut. à *Bulla*, Sigillum. Spicil. Acher. tom. 7. pag. 403. *In medio habentem gemmulam Bullula circumcluſam.*

¶ BULLUM, *Baculum Paſtoris.* Gloſſ. Iſid. Papias: *Bulus, Baculus mali paſtoris*; in MS. omittitur *mali.* Conſtantienſis: *Bulum, Bucolicum paſtoris.* Martinius cenſet legendum eſſe *Bullatum*, quia paſtorum baculi ſint plerumque bullis ornati. Forte ſcripſit *Bacillum, Baculum paſtoris.* Sil. Ital. *Paſtorale bacellum.* Hæc poſt Græviuin in notis ad Gloſſas Iſidori.

¶ BULLUTARE. Vide *Bullicare.*

¶ BULONES, *Cetarii qui diverſa genera piſcium vendunt.* Papias MS.

¶ BULPARE, Dicitur de clamore milvi, ut *Mugire* de bobus. Vide *Baulare.*

¶ BULQUETTA, Capra, Gallis *Chevre*, Arvernis *Bouquette.* Tabularium S. Illidii Claromontenſis: *Bulquetta confiſcabitur partim Domino loci, partim Domino vineæ in qua fecit domagium.*

¶ BULSUS Equus, Italis *Bulſo*, noſtris *Pouſſif*, in Statutis Mediolan. part. 2. cap. 487.

BULTELLUS, Cribrum, quo excernitur farina, Gallis *Bluteau*, Gallo-Belgis, *Bultel.* Fleta lib. 2. cap. 9. §. 1. *Panis de coket de eodem blado & eodem Bultello, ponderabit, &c.* Cap. 10. perperam *Buccellus* editum, pro *Bultellus.* Statuta Hoſpitalis S. Juliani, in Addit. Matth. Paris pag. 163. *In die Martis in carnisprivio farinam Bultellatam ponderis unius albi panis eorum.* De vocis origine, vide conjecturas Octavii Ferrarii in Orig. linguæ Italicæ in *Biotto*, [& Menagii in voce *Beluter.*]

¶ BULTER-CLOTH, Eadem notione, ab Anglico *Bolter*, Cribrum ſeu cribri pars lignea & rotunda, & *Cloth*, Tela. Kennettus in Gloſſario ad calcem Antiquit. Ambroſden. *In emendatione unius cribri piſtrinæ hoc anno* 1. *den. ob. & in Bultercloth empto ad piſtrinam...* x. *den.*

¶ BULTRO, Prædator. Meiſterlini Hiſt. Rer. Noriberg. apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. p. 108. *Avarus denique ſpiritus immittens ignem cupiditatis, facit pene diſcordiam inter debacchantes Bultrones pro rebus, præripiuntque ſibi ſinguli pretioſiora.*

¶ BULUM, Bulus. Vide *Bullum.*

¶ BULZET, f. idem quod *Fodrum*, Gall. *Feurre*, Stramentum ſcilicet, palea unde grana flagello excuſſa ſunt, à Belgico *Bulſen*, tundere, quatere. Charta MS. Caroli Flandriæ Comitis: *Altare de Grenni totamque decimam de Bulzet,... & unam garbam de Bulzet.* Occurrit ibidem ſemel & iterum. Vide *Budia* & *Buza* 3.

¶ BULZO, vel Balzo, Idem quod *Spingarda*, machinæ bellicæ, ſeu baliſtæ ſpecies, ſic dicta, ut videtur, ab Italico *Balzare*, quod muris evertendis ſit apta; *Balzare* enim dicunt Itali eadem notione qua noſtri, *Faire ſauter un mur.* Ottoboni Scribæ Annal. Genuenſ. ad an. 1194. apud Murator. tom. 6. col. 387. *In turri Oberti de Grimaldo, & in nova turri Oberti Spinulæ lignum inſtruxerunt Bulzonem,* (alter cod. *Balzonum*) *cum quo vi, cunctis videntibus, turrim novam Bulbonoſi, quæ eſt in directo carrubio S. Syri, perforando, maximam partem deſtruxerunt & corruì fecerunt.*

¶ BUNARIUM, Bunarius, Modus agri certis terminis comprehenſus. Vide *Bonnarium.*

¶ BUNATARII, Eadem notione. Vide *Bonnarii* in *Bonnarium.*

1. BUNDA, *Sonus tympani*, Ugutioni.

2. BUNDA, Bundare. Vide *Bonna.* 2.

BUNDBURDUM. Vide *Mundeburdus.*

¶ BUNDELA, Bundella. Libellorum faſciculus Gall. *Liaſſe*, à Saxonico Bunden, Ligatus: unde Angl. *Bundle*, Belg. *Bundel*, Faſcis, ſarcina. Rymer. to. 5. pag. 216. *Memorandum quod die Sabbati,* 2°. *die Decembris, omnia rotuli, Bundellæ & memoranda de Cancellaria... præfato Thomæ liberata fuerunt.* Ibidem ter quaterve occurrit. *Bundela* vero p. 217. & alibi paſſim in Inſtrumentis Anglicis, in quibus frequenter, *Bundela Brevium in Turri London. Bundela litterarum & Brevium in Turri, &c.*

¶ BUNDELLUS, An etiam faſcis ſeu faſciculus? Rymer. to. 8. pag. 384. col. 1. *Quadraginta arcus, centum & quatuor Bundellos de Bykeryngtakell, decem baliſtas, &c.*

¶ BUNDO. Vide *Bondus.*

BUNGELLUS. Will. Thorn. in Chr. *Explorabant diligenter de loco, ubi Petrus inveniretur? Tandem invenerunt eum in Bungello canapis medio cautuloſe involutum.* Ubi *bundello* legendum cenſet Somnerus: eſt enim Anglis *Bundle*, faſciculus.

¶ BUNISLEGI. Lex Ripuar. tit. 19. art. 1. *Si ingenuus ſervum ictu percuſſerit, ut ſanguis non exeat uſ-*

que ternos colpos, quod nos dicimus Bruniſlegi, ſingulos ſolidos componat. Ad hunc locum Eccardus ſic diſſerit de voce *Buniſlegi : Schlag*, Ictus. Pro *Buni* reſtituendum *Buli*, quod alibi *Puli* ſcribitur, & idem eſt ac noſtrum *Beule*, Sax. *Bule*, Tumor ex percuſſione : hoc modo *Buliſlag* eſt percuſſio ſive ictus qui tumorem efficit, vel, qui facit, ut cutis intumeſcat.

BUNNARIUM, Bunuarium. &c. Vide *Bonnarium.*

BURA, Buria. Adalardus in Statutis Monaſterii Corbeienſ. l. 1. c. 1. *Carra vero accipiant hortolani de Bura omni anno, ſecundum conſuetudinem.* Eodem cap. de laïcis, qui ſerviunt extra Monaſterium : *Ad piſcariam ſex, ad ſtabulum 2. ad hortos 8. ad Buriam 7.* Quo loco, *Buriam*, locum, ubi lintea eluuntur, vulgo *Buerie*, interpretantur viri docti : an *curiam*? Idem enim error irrepſit apud Petrum de Vineis lib. 5. Ep. 80. [Vide *Buria.*]

BURANEXA, Species vitis, de qua Petrus de Creſcentiis lib. 4. cap. 4.

¶ BURANITUM. Vide *Butar.*

BURATELLUM, Cribrum farinarium. *Buretel*, Guioto Pruvinenſi: locum vide in *Bren.* Gerardus Mauriſius ad calcem Hiſtoriæ Eccelini :

Hic Buratus nomine vere nuncupatur;
Nam per ipſum cholera ſæpius purgatur.
Ut farinæ furfures Buratellum cernit,
Sic per iſtum quilibet cuncta mala ſpernit.

¶ BURBA, Cœnum, limus, Gall. *Bourbe.* A voce *Burba* quidam dicta volunt Borbonium Archambaldi & Borbonium Anſelmium, quod eæ urbes præ aquarum abundantia lutoſæ ſint ac cœnoſæ. Vide Valeſii Notitiam Galliarum pag. 104.

BURBALIA, *Inteſtina majora*, Papiæ : *Burbulia*, Ugutioni. Gloſſ. Iſid. *Burbalia, inteſtina.* Noſtris *Broüailles*, & *Breuille.* Le Roman *de Garin :*

Puis fet le cors del chevalier ourir;
La Breuille a fet richement enfoir
Devant l'autel, el Moſtier S. Bertin.
Le cors laverent & d'eve & de vin,
Si l'enbaſma Fromondin le poſteif, &c.

Infra utitur vocabulo *Entraille.*

De mon cher frere Buc, qui fu traï,
Et de l'Entraille que il fit enfoïr, &c.

Vide Menagium in Orig. Gall. v. *Broüaille.*

BURBAN, Burgban, *Banleuca*, quaſi *Burgi bannum.* [Notitia de jure Advocatorum Epternacenſis Monaſterii ann. 1095. apud Marten. Collect. Ampliſſ. tom. 1. col. 551. *Si quis infregerit bannum, quod Theotonica lingua Burgban dicitur.*] Charta Friderici II. Imp. an. 1242. pro Colonienſibus: *Infra Coloniam & terminos ipſius civitatis, qui dicuntur Burban*, apud Maximilianum Henricum in Apolog. part. 2. pag. 10. 16. Charta Caroli IV. Imp. an. 1356. apud eumdem p. 95. *Et nihilominus eiſdem civibus & civitati Colonienſi illam conſuetudinem, qua quandam libertatem, quæ dicitur Burchban* (infra *Burgban*) *& Banville habuiſſe & habere, ut dicitur, confirmaverimus, &c.*

¶ BURBURICARII. *Qui auro, & variis filis, hominum & aliarum rerum effigies exprimunt.* Vocabularium Suſſannæi.

BURCA, Burga. Gloſſ. Lat. MS. Regium & Papias: *Burca, Clavaca.* Leg. *Cloaca.* Iſid. Gloſſ. *Burga, Cloaca.* [Alio in loco *Cloaca, Burca.* Papias MS. Bituric. *Burca, Clavata,*] Hinc forte βύρκανος, Græcis ſequioribus. Joan. Damaſcen. in Epiſt. ad Theophil. Imp. de Imaginib. pag. 119. Ἄλλον τινὰ βυρκανὸν τὸν ἀσεϐείας καὶ τῆς αἱρέσεως, i. *aliam quandam impietatis & hæreſeos voraginem ac cloacam,*

¶ BURCERIUS; Navis Præfectus, apud Rymer. tom. 11. p. 843. col. 2. *Burcerius ejuſdem navis :* quæ quater repetuntur ante *Magiſter navis.*

¶ BURCHGRAVIUS, Idem qui infra *Burggravius. Burchardus Burchgravius Magdeburgenſis, Johannes Burchgravius de Gevekenſteyn*, apud Ludewig. to. 5. pag. 25. *Burchgravius Bruxellæ*, apud Miræum tom. 2. pag. 1251. col. 1.

¶ BURCHWARDIUM, Idem quod *Burgwardium* apud Ludewig. to. 5. p. 3. ex Diplomate Wichmanni Archiep. Magdeburg. *De Burchwardio noſtro Givekenſtein.* Vide *Burgwardus.*

BURCIA. Vide *Buſſa*, Species navis.

BURCLA, Idem quod *Burcia.* Rafanus de Careſinis in Chron. ann. 1379. *Cum barchis & Burclis per viam molendinorum, &c.*

¶ BURCLAVIUS, Idem, opinor, qui *Burchgravius.* Charta anni 1274. in Diſſert. Hiſt. de Comitatu Comacli edit. an. 1709. App. p. 9. *Nos Henricus Treverenſis, Guarnerus Moguntinus, Enguebertus. Colonienſis Archiepiſcopi . . . Fredericus Burclavius de Nuremborc, & Gotifredus Comes, &c.*

BURCUS. Vide *Burgus.*

BURDA, Amictus junceus : vox Africana. S. Auguſtinus Epiſt. 68. *Preſbyterum etiam quendam . . . Burda veſtitum, &c.* Epiſt. 166. *Raptus eſt de domo ſua, cæſus, in aqua volutatus, Burda veſtitus, & neſcio quot dies in captivitate retentus eſt.* Idem lib. 3. contra Creſcon. c. 48. de eodem Preſbytero, cujus mentio eſt in iis Epiſtolis : *Ad furentium arbitrium fuſtibus cæſus, in lacuna lutulenta volutatus, amictu junceo dehoneſtatus.* Ex quibus jure addubitari poteſt, an hæc vox ab Arabico *Bord, Borda*, etymon habeat, quæ definitur à Giggeio, *veſtis variis lineis contexta, & variegata : nigra veſtis flavo colore intexta, quam induunt Arabes.* Nam Burdæ Auguſtinianæ, juncis, non lana, intertextæ fuerunt. Sed & ſcribit Salmaſius lib. de Modo uſur. pag. 401. *Burdi*, apud Arabes, papyrum ſive juncum Ægyptium ſignificare. [Acta SS. Junii to. 3. pag. 441. de S. Raynerio : *Burdas, operimenta ſcilicet capitum auferebat.*]

BURDARE, Jocari, ludere, nugari, quemadmodum facere ſolent, qui ludendo mendacia confingunt. Gloſſ. Lat. Gall. *Garrire, Jaugler, Bourder. Gerra, Bourde, Trufle.* Henricus Knygthon : *In tantum enim erat affabilis domino Regi, quod Burdando petebat à Rege nundinas ſibi concedi pro leporariis & canibus . . . emendis.* A *burris* vocem effictam volunt, de quibus Auſonius :

At nos illepidum rudem libellum,
Burras, quiſquilias, ineptiaſque
Credemus gremio cui fovendum.

Ubi Joſ. Scaliger : *Uſus eſt vocabulo Aquitanico, nam hodie major pars Aquitanicarum nationum, quiſquilias vocat Burras.* Vide *Bohordicum.*

BURDATIO, Penſio nummaria, quæ à ruſticis penſitabatur, prædii nomine, quod *Burdam*, ſeu *Bordam* vocamus, inquit Altaſerra. Gregorius M. lib. 1. Ep. 42. *Cognovimus, quod prima illatio Burdationis ruſticanos noſtros vehementer anguſtat : ita ut priuſquam labores ſuos vænundare valeant, compellantur tributa ſolvere.* Infra : *Cognovimus etiam ruſticos Burdationem, quam jam ab eis exactam Theodoſius minime perſolverat, iterum dediſſe : ita ut in duplo exacti ſint.* Rodericus *da Cunha* refert in Hiſt. Epiſcopor. Portenſium in Luſitania 1. parte cap. 12. Galliciæ & Legionis Reges, Maurorum in Hiſpania Regibus, tributi vice, quotannis mittere ſolitos centum puellas, 50. nobili, & 50.

plebeio genere natas, idque tributum *Burdel* appellatum. Vide *Borda* 5.

¶ BURDEARE. Haſtiludio ſeſe exercere. Vide *Bohordicum.*

BURDECANUS Coloniensis, in Charta an. 1258. apud Maximilianum Henricum in Apolog. part. 2. pag. 30.

¶ BURDEGALENSIS Moneta. Vide *Moneta Baronum.*

¶ BURDEGALIUM, Idem, ut videtur quod *Borderia*, Prædium ruſticum, Gall. *Metairie, ferme.* Charta Guillelmi Epiſc. Autiſſiod. ann. 1212. pro Canonicis S. Laurentii: *Separavimus ab ea decimas magnas omnes tam bladi, quam vini, & tres pecias terræ arabilis... & præterea Burdegalium, morum, &c.* Rymer. tom. 10. pag. 363, col. 1. *Videlicet omnia bona, hæreditates, terras, dominia... hoſpitia, Burdegalia, vineas, molendina, &c.* Eadem repetuntur pag. ſeq. Vide *Borda* 5.

¶ BURDEICIA, Haſtiludii genus, de quo jam ſatis fuſe dictum eſt in *Bohordicum.*

¶ BURDESAGIUM, Idem videtur ac *Burgagium*, quod vide. Charta Galneri de Langeio pro ſtallo cerariariæ in Chartulario B. Magdal. Caſtridun. fol. 19. *Salvo jure meo & redibitione Burdeſagii ad me pertinente.*

¶ BURDIARE, Haſtis ludere. Vide *Bohordicum.*

¶ BURDICULUM, Provincialibus *Bourdique.* Species arcæ majoris, in qua piſces ſervantur in ſtagnis, vel fluviis, ut & vivere poſſint & facile capi. Tabularium S. Victoris Maſſil. *Donamus tibi Iſarno Abbati unum gurguſtrum prope pontem, quod lingua ruſtica Burdiculum vocant.* Vide *Bordigala.*

¶ BURDILLUS, Fuſtis, virga. Acta SS. Maii tom. 6. pag. 31. de S. Canione Epiſc. *Canionem ſacrilegum qui ſe teſtatur in hac uſque in finem confeſſione perſeverare, jubemus exſpoliari, & Burdillis cædi.* Diminutivum eſt à *Burdo*, quod vide, mox in *Burdones.*

¶ BURDINGSAK. Vide *Byrthinſak.*

¶ BURDINUS, Burdo, Burdonarii. Vide *Burdones.*

¶ BURDIT, ψηλιᾷ, γαυριᾷ: *Exultat, Superbit.* Supplem. Antiquarii.

BURDO, Attacus, fucus, Gallis, *Bourdon.* Gloſſ. Ælfrici: *Atticus* (leg. *Attacus*) *vel Burdo*, ðoꝛa. [Papias MS. *Atticus, Burdonus.*]

Burdo, *Milvus*, apud Matth. Silvaticum in Pandecte.

Burdones, Calami ſeu tubæ æneæ, quæ fere tubas referunt & earum ſonum, ait Watſius: quin potius, calami majores organorum, qui graviorem ſonum edunt, vel ipſa *organa.* A Burdonum, ſeu fucorum bombo ac ſonitu, noſtris *Bourdonnement*, vox efficta. Vitæ Abbatum S. Albani: *Et præſentetur Deo & S. Martyri Albano, pulſato claſſico, ſonantibus calamis, quos Burdones appellamus, cum horologio.* In muſico concentu ſonum graviorem *Burdonem* vocat Dantes in Purgat. Cant. 28.

Che tenean Burdone a le ſue rime.

BURDONES, Aſini, ſeu, ut alii cenſent, qui ex equo & aſina nati, muli, è quibus genitos mares, hinnulos antiqui vocabant. Gloſſæ Gr. Lat. Ἡμίονος, ἐξ ἵππου θηλείας καὶ ὄνου, *Mulus, Burdo.* Gloſſæ Biblicæ MSS. *Burdo, brevis equus, aſina & emiſſario conceptus.* Ebrardus Betunienſis in Græciſmo:

Burdonem producit equus conjunctus aſellæ,
Procreat & mulum junctus aſellus equæ.

Vetus Epigramma:

Burdonem ſonipes generat commixtus aſellæ.

Utitur hac voce Ulpianus JC. de Legat. 3. in L. *Item legato*, & lib. 4. Reg. c. 5. Sextus Platonic. lib. 1. de Medicina animal. lib. 1. c. 15. &c. Vide Cujac. lib. 11. Obſ. c. 16. Victor. Uticenſis lib. 2. *Super Burdonem vinctum quaſi quemdam ligni truncum toto itinere portabamus.* Baldricus Dolenſis lib. 2. Hiſt. Hieroſ. *Eorum Burdones, quos multimodis onuſtos victualibus... adducebant, ad propria reduxerunt caſtra.* Et lib. 4. *Et acceptis ab eo muneribus, auro & Burdonibus, &c.* Itinerarium Jeroſol. Antonini Monachi: *Et in ipſis montibus, leo & pardus, & capreæ & Burdones ſimul paſcunt.* Βουρδώνιον, in Vita S. Nili Junior. p. 146. 120. Hiſt. ſeditionis Victoriatorum apud Alamann. in Notis ad Procopii Hiſt. Arcanam: Μίαν εἰς τὴν πόλιν προσέρχονται ὅταν εἰς βουρδώνην καθέζομαι. Hinc, ni fallor, apud Alexium Rharturum doctr. 14. βουρδουνίζειν, *Flagellare inſtar aſini.* Vide Avitum Ep. 74. Florent. Wigornienſ. p. 114. Ordericum Vital. lib. 9. p. 732. & 736. &c.

Burdinus, apud Hermannum Monach. lib. 3. de Mirac. S. Mar. Laudun. cap. 5.

Burdo, Baculus. A *Burdonibus*, ſeu aſinis, aut ſeminulis, quos inequitabant & inſidebant, qui peregre proficiſcebantur, nomen manſit longiuſculis baculis, quos geſtare ſolebant peregrini noſtri Hieroſolymitani pedites, quibus equitaturæ loco quodammodo erant. Papias: *Verubus, virgis ferreis, Burdonibus.* Raimundus Montanerius in Chron. Reg. Aragon. c. 159. *E al llevar del Almiral, vaerets colps de daats, e de llances, & dels Franceſos colps de Bordons.* Hubertus Sipuntinus apud Vincentium Belvacenſem l. 26. c. 27. *Burdonem habebat pro lancea, & ſacculum pro parma, &c.* [Vita S. Nili Confeſſoris apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 937. *Burdonem quem habebat Baſilius Dux Calabriæ dans cuidam ad eam rem aptiſſimo, Panormum miſit.*] Le Roman *d'Aubery* MS.

Le chapel prent, l'eſcharpe & le doublier,
Et le Bordon qui ni volt pas laiſſier.

Balduinus de Condato MS.

... Pris ai Bourdon,
Eſchierpe, ſi come chil autre
Pelerin ſoi chapiel de fautre.

Chr. Bertrandi Gueſclini MS.

A loi de pelerin de cors & de façon,
L'eſcharpe avoit au col, en la main le Bourdon.

Vetus Poëta Hiſpanus apud Bivarium ad Pſeudo-Chron. Maximi p. 337. ait, ſeu fingit, Alexandrum M. poſt ſubjugatam Ægyptum, Jovis Ammonis templum pietatis ergo adiiſſe, & ſportellam ſumpſiſſe & burdonem:

Priſo ſu eſportie lla, è priſo ſu Bordon.

Alias de vocis origine conjecturas vide apud Octavium Ferrarium in Originib. linguæ Italicæ, [Menagium in Dictionario etymol. Gallic.] Adde quæ ad Joinvillam adnotavimus Diſſertat. 15.

☞ Eccardus in notis ad legem Salic. tit. 37. art. 1. pag. 70. *Burdonis* etymon, rejectis aliorum opinationibus, arceſſit à Saxonico *Boeren*, Portare, ſuſtinere; inde, inquit, formatur *Bort*, *Bordo*, *Burdo*, quo proprie Portans, ſuſtentaculum, fulcrum denotatur; atque ita & aſino oneribus portandis aptiſſimo animali, & fulcro cuivis competit rectiſſime. Eruditiſſimo ſcriptore haud indigna opinio.

Burdonarii, à burdonibus ſeu baculis peregrinatoriis, per contemptum appellati Peregrini noſtri olim ab Albigenſibus, ut auctor eſt Mona-

chus Vallis Sarnai cap. 62. *Burdonarios autem vocabant Peregrinos, eo quod baculos deferre ſolerent, quos lingua communi Burdones vocamus.*

Burdonarii, vel *Bordonarii*, Aſinorum curatores, agaſones, in Conſtit. Sicul. lib. 3. tit. 38. §. 1.

¶ BURDONUS. Vide *Burdo* prima notione.

BURDUBASTA. Fragm. Petronii: *Occidit de lucerna equites: putares eos gallos gallinaceos: alter Burdubaſta, alter loripes, &c.*

BURDUS. Gloſſ. Ælfrici: *Burdus*, ꝩeameꞃ, i. ſutor veſtiarius.

¶ BURELLUM, Menſa, Gall. *Bureau.* Lobinellus Hiſt. Pariſ. to. 1. pag. 312. *Publicata & regiſtrata ad Burellum in camera Computorum.* Inſtrum. an. 1459. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. 747. *Attulit in hac camera Compotorum ad Burellum, &c.*

BURELLUS. Vide *Birrus.*

BURETA, Amphora, ex Gall. *Burette*, quaſi *Beuvrete*, qua bibitur. Necrologium Eccleſiæ Pariſienſis prid. Id. Nov. *Duas Buretas aureas ad miniſtrandum vinum & aquam in Miſſa.*

BURETUM. Vide *Bruneta.*

¶ 1. BURGA, Cloaca. Vide *Burca.*

¶ 2. BURGA, Idem quod *Burgagium.* Chartular. S. Vandregeſili tom. 1. pag. 678. *Quæ omnia prædicta jura dicti Abbas & Conventus petebant .... ratione Burgæ*, (f. *Burgeſiæ*) *& ratione dominii ſui.*

¶ BURGACEA. Charta remiſſionis manus mortuæ data Burgenſibus Capituli Autiſſiodor. an. 1204. per Willelmum Decanum & Capitulum: *Propter hanc autem quittationem, ipſi* (homines) *quittaverunt nobis panem & Burgaceam, quam eis dare ſolebamus in feſto B. Stephani de Auguſto.* Vide *Burgeraſtrum.*

BURGAGIUM, Certum & annuum vectigal, quod Burgenſis, aut burgi incola, pro domiciliis ſuis ſeu tenementis, quæ in burgo poſſidet, burgi domino præſtat: Littleton ſect. 162. *Tenure en Burgage eſt lou attiennement Burgh eſt, de qué le Roy eſt Seignior, & ceux, que ont tenements deins le Bourg, teignont del Roy lour tenements, doit paier al Roy un certain rent par an. Et meſme le manner eſt lou un autre Seigniour eſpiritual ou temporall eſt Seignior de tel Burgh, & les tenans de tenements en tiel Burgh, teignont de lour Seignior à paier chacun de eux un annual rent.* Leges Burgorum Scoticorum cap. 1. *Quilibet Burgenſis debet Domino Regi de Burgagio, quod defendit, pro particata terræ 5. denarios annuatim.* Vide tom. 2. Monaſtici Anglic. pag. 332. [*Madox* Formulare Anglic. pag. 50. Kennetti Gloſſarium ad calcem Antiquit. Ambroſden. Chartular. S. Vandregeſili to. 1. pag. 409.]

Ejuſmodi vero *tenetura*, ut vocant, *tenure en ſocage*, dicitur etiam eidem Littletoni. In Scacario S. Michael. an. 1219. in Regeſto Joannis de S. Juſto Cameræ Computor. Pariſienſ. hæc habentur. *Accordatum eſt per Epiſcopos & Barones, quod ſi aliquis coronam habens vel habitum Clericalem, duxerit uxorem de feodo laïco, quem tenet, faciat domino Regi & dominis aliis, quem feodum debet, & de Burgagio hoc, quod alii Burgenſes faciunt, & in Burgagio fiet juſtitia, & in feodo laïco pro omni eo, quod debent ſuper omnia catalla, quæ ibi invenientur. Si vero poſtquam uxorem duxerit, coronam acceperit, & habitum Clerici, de Burgagio & feodo faciet tanquam laïcus homo, & ad modum tractabitur.* Varias de Burgagiis leges proponunt Leges Burgorum Scotic. cap. 13. 17. 44. Charta Libertat. Angl. (cui concinit Regiam Majeſtatem lib. 2. cap. 44. §. 4.) Conſuetudines Municipales Normanniæ art. 103. 138. Vinemacenſ. art. 1. Inſulenſis art. 58. Seclinenſis, & Guillelm. Prynneus in Libertatib. Angl. to. 3. pag. 437. &c. Conſule, ſi lubet, quæ de burgagiis prolixiori commentario diximus ad Cinnamum pag. 487. & ſeqq. Addo tantum, ut bonorum Curialium poſſeſſores & hæredes, vel donatarios, non ideo ad Curiam vocatos, ex l. 107. Cod. Th. de Decurion. ita burgagiorum poſſeſſores ac hæredes, qui nobiles eſſent, non ideo in ignobilium ſortem deſcendiſſe.

Burgagium Liberum dicitur, quod ſoluto vectigali annuo ſolito, ab omni alia liberum eſt ſervitute. Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 361. *Poſſeſſiones, quæcunque cujuſcunque generis fuerint, vel naturæ, ſive de nobis, ſeu de aliis in capite, ſive in Liberum Burgagium, ſemper aliud quodcunque ſervitium, qualitercunque teneantur.* Tom. 3. pag. 91. *Concedimus etiam eiſdem ... Liberum Burgagium, & omnibus hominibus eorum, &c.* Vetus Conſuetudo Normanniæ cap. 28. *Par Bourgaige ſont tenus les fiefs, comme ſont les maſures, qui ſont és bourgs; & gardent les couſtumes des bourgs.* Adde cap. 31.

¶ Borgagium, pro *Burgagium.* Cod. Leg. Norman. cap. 27. apud Ludewig. to. 7. pag. 213. *Firmarie feodales, cenſarie & libera tenementa, & etiam ſervilia, & bordagia, & Borgagia.* Charta an. 1251. ex Archivo B. Mariæ de Bono-Nuntio Rotomag. *Item, duos ſolidos annui redditus uſualis monetæ, quos Rad. dictus Hardel & ejus uxor tenebantur nobis reddere annuatim ad feſtum S. Remigii de Borgagio ſuo. Item, duo Borgagia cum edificiis ſuppoſitis quæ ſita ſunt &c.*

Burgesia, Idem quod *Burgagium*, ſeu quod à Burgenſibus domino penſitatur. [Charta Petri de Gaſnapia pro Monaſterio S. Mariæ de Blancha an. 1205. apud Lobinellum Hiſt. Britan. to. 2. col. 389. *Concedo dictæ Abbatiæ in perpetuum & confirmo quadraginta ſolidos annui redditus ſuper Burgeſiam Berengarii militis, & triginta ſolidos annui redditus ſuper Burgeſiam Petri Gand.*] Charta Joan. de Caſtilione Comitis Bleſenſis an. 1277. *Ay donné en perpetuel aumoſne à l'Abbaye des Nonains de Noſtre-Dame de Soiſſons à prendre... ſur mes Bourgeſies de Guyſe, par la main de cely, qui pour tens recepvra les dites Bourgeſies.*

¶ Burgensia, Eadem notione. Practicis noſtris, *Droit de jurée.* Charta Philippi Aug. an. 1200. *De ſervientibus laïcis Scholarium qui non debent Burgenſiam nobis vel reſidentiam, &c.*

¶ Burgosia, in Chartulario S. Vandregeſili to. 2. pag. 1504. *Ego Symon de Buſco dictus Presbyter dedi & conceſſi in liberum maritagium Radulpho dicto Richant & Gillæ uxori ſuæ, cum duxit eam in uxorem viginti ſolidos annui redditus, quos habebam in Burgoſia de Conchis.*

BURGARIA, Burglaria, Violenta in domum vel privatam, vel ſacram, ut Eccleſiam, vel etiam in tentorium nocturna irruptio, cum intentione interficiendi & furandi. Ita Cowellus lib. 4. Inſtit. cap. 18. §. 22. & Raſtallus verbo *Burglarie.* W. Thorn. in Chron. *Captus fuit infra civitatem pro Burgaria, granario hoſpitalis S. Laurentii Cant. & bladis ſuis inde furatis & aſportatis ... & ſuſpenſus fuit.*

Burgator, Burglator, Fur nocturnus. Officium Coronatoris infra virgam Regis, cap. *de Burgatoribus domorum: Omnes Burgatores domorum, vel fractores Eccleſiarum, vel murorum, vel portarum civitatis Regis, vel burgorum, intrantes malitioſe,*

& felonice, condemnentur morti. Fleta lib. 1. cap. 16. §. 6. Similia habet Joannes Britto cap. 10. cui *Burgeſſours* dicuntur : *Tempus diſcernit prædonem à fure & à Burgatore, furemque diurnum à nocturno.* Adde Fletam l. 1. c. 20. §. 3. lib. 2. c. 52. §. 9. *Bourglatores* habet Bracton non ſemel lib. 3. tract. de Corona cap. 1. §. 13. Spelmannus dictos cenſet *Burgatores*, quod dum alii per campos latrocinantur eminus, hi burgos pertinacius effringunt, & deprædantur.

1. BURGARIUS, Burgenſis, vulgo *Hoſpes.* Vide in hac voce. Charta fundat. Monaſterii S. Stephani de Fonteneto in Normannia ſub Willelmo Notho, in Regeſto 106. Tabul. Reg. Ch. 370. *Do & decimam omnium redditionum mearum, . . . & unum Burgarium cum omnibus conſuetudinibus ſuis : & ſi aliquis in domo ipſius Burgarii quodcumque mercatum fecerit, unde aliqua exeat conſuetudo, concedo, ut totum habeant Monachi prædicti.* [Tabular. S. Florentii : *Quicumque ibi voluerit habitare, Monachis, ſicut Burgarius, omne ſervitium ſive debitum reddet.*]

¶ 2. BURGARIUS, Villicus. Vide poſt *Burgus.*

BURGASATICUM, Burgatica. Vide *Burgenſatica.*

¶ BURGBAN. Vide *Burban.*

¶ BURGBOTA. Vide *Burghbote.*

¶ BURGBRECH. Vide *Burghbrech.*

¶ BURGBURGER, Civis Caſtrenſis. Vide *Ganerbii.*

¶ BURGELLUS, Burgus minor, Oppidulum. Charta donationis Jordani de Humeto in Chartulario S. Fromondi : *Quædam terra quæ eſt in Burgello d'Arel.* Vide *Burgus.*

BURGEMOTUS, Burgimotus, Burgmotus, vox Saxonica, Buꞃᵹemoꞇe, Curia Burgenſis, Conventus Burgi, vel civitatis, i. civium : Buꞃᵹh enim oppidum, Burgus, moꞇe, & ᵹemoꞇe, Conventus, mallum publicum. Leges Eadgari Regis cap. 10. apud Bromptonum : *Ut habeatur in anno Burgmotus ter, & ſcyremotus bis, & interſit Præſul Comitatus, & Aldermannus, utrique doceant Dei rectum & ſæculi.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 7. *Debet autem ſcyreſmote & Burgimotus, Hundreda, vel Wappentachia, duodecies in anno congregari.* Cap. 57. *In Curia Domini, in Hundredo, in Comitatu, in Burgimoto, vel halimoto.*

¶ 1. BURGENCIA, Idem quod *Burgagium.* Charta Abbatis Graſſenſis in Occitania in Regeſto Carcaſſonenſi fol. 34. *Abbas vero & Conventus, qui ſupra ſumus nominati, habebimus in caſtris & villis propriis noſtris... Burgencias.*

¶ 2. BURGENCIA, Eadem notione qua mox *Burſatica.* Regeſtum Magn. Dier. Trecenſ. fol. 37. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. 903. *Abbas & Conventus S. Memerii Cathalan. curiæ Campaniæ ſupplicaverunt, quod cum iidem & prædeceſſores ſui ſint & fuerint in bona ſaiſina & pacifica poſſeſſione à tempore à quo non extat memoria, utendi Burgenciis ſuis in terra Cathalan. & recipiendi Burgenſes venientes in Burgenciis ſuis prædictis, & ratione dictarum Burgenciarum ſuarum domino Campaniæ in quadraginta libras Turon. teneantur annuatim.*

BURGENSATICA, Gall. *Rotures*, Prædia, quæ à *Burgenſibus* poſſideri poterant; unde Feudalibus, quæ Nobilium erant, opponuntur in Charta Roberti Regis Neapolit. ann. 1319. apud Wadding. in Regeſto to. 3. *Annuum redditum unciarum auri 400. emendum... in Burgenſaticis bonis, & non feudalibus.* Vide p. 99. 100. & 307. Conſtit. Neapol. lib. 1. tit. 66. §. 2. [Vide *Burgoſatica.*]

Burgatica dicuntur Matth. Paris non ſemel, & in Conſtitut. Imperial. Goldaſti pag. 179.

BURGENSES, Municipes, burgorum, ſeu villarum clauſarum incolæ, vel qui tenementa in iis poſſident, & ratione eorum *Burgagium* domino burgi penſitant. Tidericus Langenius in Saxonia:

Urbes muratæ per Saxoniam nominatæ,
In queis Burgenſes famoſi ſuntque potentes.

Atque ii diverſi videntur ab Hoſpitibus, quos vulgo *Hoſtes* dicimus. Michaël *del Molino* in Repertor. Foror. Aragon. in v. *Diffidamentum : Verbum, Burgenſes, ibi poſitum, ſignificat, cives : unde in Francia cives appellantur Burgenſes.* Ordericus Vitalis lib. 6. pag. 605. *Baldricus filius Nicolai ad Deppam dedit unum Burgenſem, & Radulfus Anſeredi filius unum Hoſpitem.* Diverſi etiam à Ruſticis. Idem Ordericus lib. 12. pag. 872. *Milites autem & comprovinciales, tam ruſtici, quam Burgenſes.* Conſtitut. Siculæ lib. 1. tit. 9. *Si comes fuerit, 5. uncias, ſi Baro 4. ſi Miles ſimplex 3. ſi Burgenſis 2. ſi Ruſticus fuerit, unam unciam fiſco noſtro componat.* Erant igitur in commercio perinde ac hoſpites. Vetus Charta apud eumdem Ordericum lib. 5. *Unum Burgenſem in Britollio, &c.* Adde lib. 6. pag. 605. [Archivum Caſtri Brientii : *Ego Gaufridus Caſtri Brientii Dominus militi meo Petro Eeillart donavi pro ſervitio ſuo medietatem meam de Arbrecio & tres Burgenſes, quos emeram de Guillelmo filio Even in Maidon.*] Guillelmus Benedicti in cap. Rainut. in Verb. & uxor. nom. Adelaſ. dec. 2. num 299. *Burgenſes* dictos ait, *à bonis burgenſibus, id eſt, franchis & liberis, quæ habent, & de quibus vivunt, & ſtatum ſuum conſervant.* Unde ex illius ſententia, *ſoli illi proprie dicuntur Burgenſes, quorum bona ſunt allodialia, nemini ſubjecta.* Alii vero cenſent *Burgenſes* efficere armatorum genus quoddam, Militibus inferius, ut videre eſt in Conſtit. Sicul. loco laudato : unde in veteribus Chartis *Milites* & *Burgenſes* ſemper conjunguntur. Quomodo vero apud noſtros Burgenſes fierent, vide apud Thomaſſerium in Conſuetudin. Bituricenſibus p. 249. 274. [& in Edictis Philippi Pulcri ann. 1287. & 1302. ubi poſt declaratum acquirendæ *Burgeſiæ* modum, ſtatuitur neminem poſſe in duabus civitatibus hocce privilegio gaudere.]

¶ Borgenses, in Charta anni 1068. è Tabulario S. Mellani Pont'ſarenſis.

Burgensis Regis, qui licet in alterius domini juriſdictione maneat, ab illa tamen eximitur, & juriſdictioni Regiæ tantum ſubeſt, niſi dominus juribus regiis gaudeat, ut eſt in Conſuet. Trecenſi art. 2. & Senonenſi art. 141. 142. 143. Leges Burgor. Scot. cap. 2. *Quicumque factus fuerit de novo Burgenſis Do. Regis, primo jurare debet fidelitatem Do. Regi, & Baillivis ſuis, & communitati illius Burgi, in quo factus novus Burgenſis.* Cap. 53. *Nullus poteſt eſſe Burgenſis D. Regis de aliqua terra, niſi facit ſervitium Do. Regi, quantum pertinet ad unam particatam terræ.* Vide & perlege has Scoticorum Burgorum Leges, in quibus, quidquid ad Burgenſes pertinet, deſcribitur. *Bourgeois ſieffez du Roy*, in Conſuetud. Meledun. Quomodo vero apud noſtros Burgeſia regia acquireretur, docet præter Conſuetudines municipales, Statutum Philippi Pulcri pro ordinatione Regni an. 1302. cap. 52. 53. & ſeqq. apud Pithœum in Conſuetud. Trecenſem pag. 483. Adde Stephanum Paſchaſium in Diſquiſition. Francicis lib. 4. cap. 7. [& Gloſſarium Juris Gallici v. *Parcours.*]

¶ Burgeus, Eadem notione in Ordinatione Philippi IV. Franc. Regis ex Chartulario S. Vandregeſili : *Si contingeret quod... gentes noſtræ requirant*

aliqua tanquam Burgenſem noſtrum, quoniam aliquis Prælatus, vel Baro aut quiſvis alius nobis ſubjectus dicent hominem & juſticiabilem ſuum . . . negantes ipſum eſſe Burgeum noſtrum, &c.

Burgenses de Jurata [Computus Ballivarum Trecenſ. & Meldenſ. an. 1320. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. 921. *de la Jurée de Troyes & des villes appartenans, à la Saint Andrieu* CCC. XIX. M. LXVII. *libras.*] Charta Caroli VI. Regis Franc. an. 1488. ex Archivo Regio: *Cui (militiæ Clericali) aſcribi non poteſt, noſtra ſuper hoc licentia non obtenta, cum noſter Burgenſis exiſtat de Jurata, oriundus de dicto loco Caſtri Theoderici & ibidem moram trahens, propter quam tamen Juratam nobis in aliquo non tenetur, &c.* [Erat autem *Jurata*, uti definit D. *Bruſſel* loco citato, Penſitatio annua quæ à ſingulis Burgenſibus, pro ratione facultatum ſuarum, Regi aut alicui Domino, qui juribus regiis gauderet, perſolvebatur.]

Burgenses Franci et Abonnati, in Conſuet. Caſtelletenſi in Biturigib. art. 26. 28. & in aliis Conſuetud. *Francs bourgeois, grands bourgeois, & petits bourgeois.* in Conſuet. locali *de Nançay* in Biturigib. art. 2. 3. 4. apud Thomaſſerium.

☞ Qui plura circa Burgenſes noſſe voluerit, adeat D. *Bruſſel* de Uſu feud. lib. 3. cap. 15. ubi fuſe & accurate de Burgenſium origine, juribus, rebuſque ceteris quæ ad eos ſpectant, differit.

BURGENSIS, Moneta argentea minutior, in Gallia Philippo Pulcro regnante primum cuſa. Vetus Regeſtum Cameræ Comput. Pariſ. *Ad Candel.* 1310. *incœperunt Burgenſes, & fuerunt ad Natale S. Mariæ.* [Edictum, quod eſt Januarii 27. habet: *Avons ordené à faire monnoye, c'eſt à ſavoir petitz deniers noirs, qui ſont & feront appellé Bourgois.*] Nangius in Chron. an. 1313. *Philippus Rex Franciæ circa feſtum B. Virginis monetam Burgenſium, quam fieri fecerat, & per bienniuni Pariſiis curſum ſuum habuerat, quod alias in regno Franciæ fuerat inauditum, præſertim cum juſti pretii & ponderis æquitate cæteris partibus æquipolleret, &c.* Cuſos etiam *Burgenſes* Leodii docet Radulphus de Rivo in Vita Engilberti à Marka Epiſc. Leod. cap. 2. *Nam denarios, vulgo Burgenſes dictos, valoris 2. ſolidorum mox cudit, qui non multis poſt annis 6. ſolidorum valorem ſuperarunt.* Vide in V. *Moneta argentea* in *Moneta Regia.*

¶ BURGERASTRUM, Placentæ ſpecies, non abſimilis forte ab ea quæ etiamnum Fiſcanenſibus monachis in Cœna Domini miniſtratur. Eſt autem cruſtulum teſſelatum cum aniſo permiſtum, quod ad id quod nos Galli vocamus *Gaufre* proxime accedit. Chronicon Fiſcanenſe parte 2. *Panetarius debet præparare per manum Cellararii Burgeraſtrum in Cæna Domini, & in prima die Quadrageſimæ vinum in juſtiis.* Vide *Burgacea.*

BURGEREICHT. Laudum, ſive ſententia lata ann. 1258. apud Maximilianum Henricum in Apolog. Archiep Colon. pag. 29. *Et judicant ſecundum ejus formam, quod Burgereicht vulgariter appellatur.* Id eſt, jus ſeu rectum burgi.

¶ BURGER-MAGISTER, quaſi Burgi magiſter, qui *Burgo* præeſt. Acta SS. Aprilis to. 1. p. 600. in Proceſſu canonizationis B. Notkeri: *E fratre ſuo Caſpare Schlumpff nunc Burger-magiſtro dicti oppidi.* Vide *Burgi-magiſter.*

¶ BURGESIA, Corpus vel jus civitatis, Gall. *Bourgeoiſie.* Charta Philippi Pulcri an. 1302. pro Ordinatione & Reformatione Regni: *Hæc eſt ordinatio facta per nos . . . ſuper modo tenendi & faciendi Burgeſias regni noſtri, &c. Primo ſtatutum eſt . . . quod ſi aliquis voluerit aliquam intrare de Burgeſiis noſtris debet venire ad locum, unde proponit ſeu requirit eſſe Burgenſem, &c.* Pluries habetur ibidem. Occurrit etiam ſimili notione in Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 26. & ſeqq. apud Miræum Diplom. Belg. to. 1. pag. 197. Marten. Anecdot. to. 1. col. 1517. in Præſcripto Caroli V. Franc. Regis an. 1368. ubi eadem habentur, quæ in mox laudato Philippi Pulcri edicto; in Hiſt. Tullenſi P. *Benoit* pag. CVII. Rymer. to. 7. pag. 189. col. B. &c.

¶ BURGETIA, in Codice reddituum Epiſcop. Autiſſiod. è Chartophylacio Epiſcopi ejuſd. urbis: *Stallagium ſive Burgetia L. S.* Vide *Burg. gium.*

¶ BURGETISSA, Civis mulier, Gall. *Bourgeoiſe.* Necrolog. Franciſcan. Silvanectenſium: XIII. *Kal. Decemb. an. D.* 1595. *obiit venerabilis Burgetiſſa Jaquelina la Riche.*

¶ BURGEUS, pro *Burgenſis.* Vide in hac voce.

BURGFRIDA, ex Germ. *Frid*, Pax burgi. Charta ann. 1391. apud Hieron. Vignerium in Hiſt. Alſatienſi pag. 172. *Et doions nous Eveſque de Mets, & Charles Duc de Loherenne deſſuſdits jureir une Bourgfride enſemble en ladite forteresſe,* (d'Alberſtoft) *& doions donner l'un l'autre bonnes lettres de ladite Bourgfride.*

BURGGRAVIUS, Burgi Comes, ex Germanico *Burg*, burgum, caſtrum, & *Grave*, Comes. Ita autem appellantur apud Germanos perpetui Caſtellani, Præfecti, ſive Judices alicujus præſidii atque arcis; cujuſmodi ſunt Burgraviatus Norimbergenſis, qui pertinet ad Electores & March. Brandeburgenſes: Magdeburgenſis, qui eſt Saxoniæ Electoris: item Burgraviatus, qui eſt in urbe Imperiali *Fridberg und Seiſnhauſſen*, certis nobilium familiis conſtitutus, & alii, quorum meminit Goldaſtus tom. 1. Conſtitut. Imperial. pag. 27. Præfat. & in Receſſibus Imperii. Speculum Saxonic. lib. 3. art. 52. §. 5. *Burgravius, id eſt, perpetuus Caſtellanus, Judex eſt Marchionis.* Wichbild. Magdeb. art. 45. §. 4. *Si vero Caſtellanus ſeu Burgravius præſens eſſe non poterit*, art. 46. §. 2. Hos inter, *Principum* dignitatem obtinent Norinbergenſis, Magdeburgenſis, Zorbeckenſis, & Miſnenſis. Vide eumd. Goldaſtum to. 1. p. 371.

¶ Burgraffius, Eadem ſignificatione, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 11.

Burggraviatus, Præfectura, caſtellania, apud Willh. Hedam pag. 283. 1. Edit.

¶ BURGHA. Vide *Borgha.*

BURGHALPENNI. Vide *Bordhalpeni.*

BURGHARD, Burghyard. Vetus Charta apud Somnerum in Tract. de *Gavelkind* pag. 22. *In borga de Wadeherſt ſunt* 15. *virgatæ, dimid, &* 1. *ferling terræ nativæ, quarum qualibet debet claudere unam perticatam ſepis circa curiam de Malling, & debet pro pollis* (f. palis) *& clauſtura, quam facere ſolebat ad Natalem B. Joannis Bapt. annuatim reddere* 1. *ob. quod dicitur Gavelrod & Burghard, &c.* Alia ibidem pag. 187. *Relaxaverunt tenentibus ſuis . . . cariagium, impletionem, & ſparſionem fimorum, facturam cratis, & Burghyard.* Alia pag. 189. *Item pro clauſura circa curiam, quæ dicitur Burghyard,* 22. *denar. & obulum, & quadr.* [*Yard* Anglis eſt Chors, unde *Burghyard* eſt *Burgi* Chors, clauſura, ſeu tributum quod pro clauſura exſolvitur, ut exemplis allatis ſatis patet.] Vide Octav. Ferrarium in *Baloardo.*

BURGHBOTE, Urbis, burgi, vel arcis reſtauratio, vox Saxonica compoſita ex Bupg, Burgum, &

& Bota, emendatio, reparatio, reſtauratio. Præſertim vero Auxilium dicitur, quod ex Conſuetudine debetur ad reſtaurationem urbium, burgorum, caſtrorum, à cujus penſitatione nemo fere immunis erat, ut eſt in Charta Ethelbaldi Regis Angl. apud Will. Malmeſburienſem lib. 1. de Geſt. Regum Angliæ. *Burgbota*, hac notione habetur in Legibus Kanuti Regis cap. 31. & 91. apud Bromptonum, & in Legibus Henrici I. cap. 10. 13. 66. Interdum hæc vox, & ſæpe in Chartis, accipitur pro ipſa immunitate, ſeu *quietania reparationis murorum civitatis vel burgi*, ut habet Fleta lib. 1. cap. 47. §. 21. Raſtallus: *Burgbote, hoc eſt, quietum eſſe de auxilio dando ad faciendum burgum, caſtrum, civitatem, vel muros proſtrata.* Apud Leonem in Tacticis cap. 20. §. 71. ſi caſtellum aliquod, aut porta, aut pons conficiendus ſit, vel via aliqua ſternenda, aut aliud quid publicum eſt extruendum, neque publicis ærarii expenſis abſolvi poteſt, unuſquiſque tum ex æquo huic operi inſervire debet, nemoque hac re excuſatur, neque amicitia, neque donis, &c.

BURGHBRECH, Burgi, domus, ſepti, vel alterius cujuſpiam loci effractio: Buꞃg enim, buꞃgh, & buꞃh, lingua Saxonica, oppidum, portam, domum, ſeptum, præterea fidejuſſionem ſignificant. Titulus capitis 36. Legum Alvredi Saxonicarum, eſt de Buꞃhbꞃyce, agitque Lex ipſa contra violatores pacis in urbe, in villa, in domo, &c. *Burghbreche*, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 10. 12. *Borhbreche*, cap. 35. *Effractura*, apud JC. & *Infractio urbis* dicitur in Charta Communiæ Sueſſionenſis ann. 1181. *Omnia foriſfacta, exceptis infractione urbis & veteri odio, 5. ſolidis emendabuntur caſtelli vel burgi infractura.* Libertates villæ de Graciaco in Biturigib. ann. 1246. *Si vero aliquis eorum erga alium inimicitiam incurreret, abſque caſtelli vel burgi fractura & clamore Præpoſito non facto concordaverit, &c.* Charta Communiæ Meldenſis ann. 1179. *Infractio urbis 60. ſolidis emendabitur.* Charta Communiæ Belnenſis ann. 1203. apud Perardum: *Infractio caſtri 65. ſolidis emendabitur.* Charta Hugonis, Decani Pariſienſ. ann. 1214. in Tabular. Campan. *Super infractione villæ noſtræ, & domus noſtræ, & mercati de Roſeto, &c.* Ita in Conſuetud. Lorriacenſi apud Morinum in Hiſt. Vaſtinenſi pag. 172. & Gallandum lib. de Franco alodio pag. 376. Interdum in Chartis, *Burghbrech, eſt quietum eſſe de tranſgreſſionibus, factis in civitate, vel burgo, contra pacem.* Ita Raſtallus.

BURGHENGLISH, ſeu Borughenglish, Raſtallo vetus eſt Conſuetudo in Burgo veteri, in quo, ſi pater relictis pluribus filiis decedat, ſecundogenitus ei ſolummodo ſuccedit in terris & tenementis, quibus ſaiſitus erat in burgo, cum deceſſit, vi iſtius Conſuetudinis; quam etiam locum habuiſſe in familia Hocſtratana, auctor eſt Ludovicus Guicciardinus in Deſcr. Belgii. Ea autem Lex obtinet in Comitatu & urbe Nottinghamenſi, ut habet Chriſtophorus de S. Germano in Dialogo de Legibus Angliæ cap. 6.

BURGHERISTH. Domeſdei tit. *Somerſet.* Epiſcopus *Wentone. Tantone. Iſtæ conſuetudines pertinent ad Tantone. Burgheriſth, latrones, pacis infractio, &c.* Charta Edmundi Regis ann. 944. apud Willelmum Malmeſb. lib. 2. de Geſtis Regum Angl. *Concedo Eccleſiæ S. Mariæ ... jura, conſuetudines, & forefacturas omnium terrarum ſuarum, id eſt, Burgheritha, & hundred ſetena, athas, & ordelas, &c.* Somnerus emendandum cenſet, reponendumque *burghbrich*, nec abhorret Spelmannus à vocis ſignificatione.

BURGHESSALDUS. Vide poſt *Borgha.*

BURGHWARE, Civis, burgenſis, in Charta Willelmi Nothi apud Spelmannum, quaſi *Burgi vir*: Waꞃe enim Saxonibus eſt *vir.* [Charta apud Th. *Blount* in Nomolex. *Willielmus Rex ſalutat Willielmum Epiſcopum & Goffredum Portgreſium & omnem Burgƿare infra London.*]

¶ BURGHYARD. Vide *Burghard.*

¶ BURGI, Calepino ex Tit. C. de fund. rei privatæ. Qui collegio, vel curiæ, vel burgis, cæteriſque corporibus ſervierit. An inde, an non potius à *Burggravius* per contractionem *Bourgs* appellati ſunt Caſtellani & Præfecti caſtrorum ſeu arcium apud Froiſſartem tom. 2. cap. 34. *Si étoient de ſa route les Capitaines des autres chateaux comme le Bourg Calart, le Bourg Anglois, le Bourg de Champagne, & Raymond de Force, &c.*

¶ BURGIA, pluries legitur in Chartulario S. Vandregeſili pag. 1858. ubi refertur Edictum Philippi Pulchri ſupra laudatum; ſed abbreviatio eſt pro *Burgeſia*, uti patet ex aliis ejuſdem Edicti exemplis. Vide *Burgeſia.*

BURGIMAGISTER, Ædilis, Conſul, qui burgo præeſt; German. *Burger meiſter.* Henricus Aquilonipol. de Primordiis Lubecanæ Urbis lib. 1. c. 5.

Schultetum huc habuere uſque hic, vel Burgimagiſtrum,
Jam cum Conſulibus Burgimagiſter erat.
Seu Protonconſul, ſeu dicendus Burgimagiſter.

Occurrit apud Cornelium *Zantfliet* in Hiſt. Leod. ann. 1343. & alios paſſim.

BURGIMOTUS. Vide *Burgemotus.*

¶ BURGINUS. Vide *Bruginus.*

¶ BURGIUM, pro *Burgus.* Charta anni 961. inter Inſtr. to. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 409. *Reliqua (domus) tangunt ex una parte ad forum venalium, ex altera brevem viam, quæ ducit à Burgio S. Viviani ad viam, quam Judæi Sanctonenſes habitant.* Miræus Diplom. Belg. to. 1. p. 358. col. 2. *Poſtremo cum univerſis conſuetudinibus ſuis ſive dictis ſive ſubauditis, ſerviat uterque Burgium Marcigniacenſi cœnobio.*

¶ BURGKLEHEN, Vox Germanica, feudum caſtrenſe. Vide *Ganerbii.*

BURGLARIA, Burglata. Vide *Burgaria.*

BURGONES, Papiæ, *Caſtra, vel caulæ.* [Gloſſ. Sangerman. MS. n. 501. *Burgones, Caulæ.* Iſid. *Burgones Caulas.*]

¶ BURGOSATICA, Prædia quæ à *Burgenſibus* poſſideri poterant, Gall. *Rotures.* Epiſtola Friderici II. Imper. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. 1184. *Non permittas fratres prædictos contra privilegia ipſa & contra juſtitiam moleſtari, dum tamen feodalia & Burgoſatica regni noſtri non ſint, nec uſurpent auctoritate ipſorum privilegiorum, in quibus generali vocabulo acquiſita cum juſtis acquirendis reconfirmentur eiſdem, nulla de Conſtitutione prædeceſſorum noſtrorum & noſtra habita mentione, per quam loca religioſa, quocumque alienationis titulo per manſuetudinis noſtræ ſacrum oraculum acquirere ſibi feodalia vel Burgoſatica prohibentur.* Vide *Burgenſatica.*

¶ BURGOSIA. Vide *Burgeſia.*

¶ BURGRAFFIUS. Vide *Burggravius.*

BURGUITAS, [f. *Banleuca*, Burgi diſtrictus.] Charta Caroli Calvi Imp. apud Sammarthanos in Epiſcopis Vivarienſibus num. 34. *Concedimus & confirmamus Abbatiam, quæ vocatur Dozera, ... cum cellulis & pertinentiis ſuis, diſtrictum quoque ex Burguitate, & portum ex utraque parte, &c.*

¶ BURGULATOR, Fur nocturnus apud Rymer. tom. 14. pag. 369. *Proditorum, murdratorum, homicidarum, felonum, Burgulatorum & quorumcumque ſuſpectorum proditionis, murdri, homicidii, roberiæ & feloniæ, &c.* Vide *Burgator* in *Burgaria*.

¶ BURGUNDIÆ MONETA. Vide *Moneta Baronum.*

BURGUS, BURGUM, ita appellabant, *crebra habitacula conſtituta*, ut eſt apud Oroſium lib. 7. cap. 22. & Iſidorum lib. 9. cap. 11. ſeu *domorum congregationem, quæ muro non clauditur*, ut eſt apud Luithprandum lib. 3. cap. 12. atque inde *Burgundiones* appellatos iidem ſcribunt, populos ſcilicet, qui ripas Rheni inſederunt; & poſtmodum in interiora Galliarum penetrarunt: de quibus præter cæteros Scriptores, qui horum meminere, ſic ſcripſit auctor Vitæ S. Faronis Epiſc. Meld. cap. 8. *Olim à Romanis devicta eſt Germania, quæ poſt Scythiam inferiorem à Danubio inter Rhenum fluvium Oceanumque concluſa cingitur: in qua fuit conſtitutum quoddam genus per limites caſtrorum à Tiberio Cæſare pro officio militari. Ubicunque enim caſtra Romanorum cuſtodiam militarem expectabant, hoc genus circa ſe per limites ordinabant, audebantque illi animas atque corpora ſua credere, curaſque ſecuritatis cum die nocteque partiri; atque ingentem coalnit magnam, & ex locis nomen ſumpſit, quia pro limitibus crebra habitacula conſtituta, Burgos vulgo vocant: unde ſunt Burgundiones vulgo dicti, facto nomine à nomine Burgi. Hi præterea rebelles Romanis effecti, plus quam octoginta millia armatorum ripæ Rheni fluminis inſederunt, & nomen gentis obtinuerunt.*

At Vegetio lib. 4. c. 10. *Burgus*, eſt *Caſtellum parvulum.* Et in Gloſſis πύργος eſt *Turris*, *Burgus.* Unde Caſaubonus ad Strabonem, cui concinit Sirmondus ad Sidonium, exiſtimat, vocis iſtius originem petendam à Græcis, imo à Macedonibus & Thracibus, qui βύργον, pro πύργον dixerunt. Hanc tamen ſententiam improbat Cluverius, contenditque, vocem eſſe puram putam Gallorum ac Theutonum, penes quos *Burgus* ſemper fuit domorum complurium congregatio, etſi apud Latinos pro turre, vel turrito propugnaculo in limitibus conſtituto, *Burgos* dici præterea conſtet ex leg. 11. Cod. de Offic. Præf. Præt. Afr. Sed hæc ita concilianda exiſtimo, ut *Burgos* Latini, vel etiam Galli ac Germani primitus appellarint domorum congregationes, cujuſmodi majores *villas*, & vicos hodie appellamus; atque adeo non tam Græcorum, quam Gallorum & Theutonum vocem eſſe: poſtmodum vero exſtructis ad *Burgos* militum Germanorum, qui per limites Rheni & Imperii Romani diſpoſiti fuerant ad illorum cuſtodiam turribus & præſidiis, iis etiam *Burgorum* appellationem inditam. Id omnino firmant oppidorum plurium terminationes in *Burg*, quod quidem nominis attributum, non ipſis domorum congregationibus; ſed caſtris & caſtellis, quæ in burgis exſtructa ſunt. Exemplum præbet Freherus in Orig. Palat. cap. 7. in *Lobodo*, ſeu *Lobodunа*, civitate, quæ poſtmodum *Lobdenburg* dicta eſt, quaſi burgum & præſidium ipſius pagi. Sic *Batenburg*, Batavorum caſtrum, & ita de cæteris, quæ hanc terminationem habent. Cum vero *Burgus*, vel *Burgum*, nude ponitur, tunc non ipſum caſtrum ac prædium; ſed villam, quæ caſtro ſubjacet, appellarunt noſtri. Conradus de Fabaria de Caſibus S. Galli c. 14. p. 142. *Quo levius caſtrum potuiſſet obtinere cum Burgo Wille.* Hovedenus: *Erant quidem infra Vernolium tres Burgi præter caſtellum, &c.* [*Madox* Formulare Angl. p. 36. *Edwardus Rex... vobis notifico, quod volo Burgum de Wintuna, & quatuor hidas terræ inſuper... Monachis apud Weſtmonaſterium in hæreditatem cedere.* Vox *Burgum* ibidem Saxonice redditur Býriȝ, Urbs, civitas. Acta SS. Benedict. ſæc. 3. part. 1. p. 373. in Miraculis S. Wlframni Epiſc. Senon. *Graviſſima fames... quæ per ſeptem annos continuos orbem oppreſſit, frequenter urbes & caſtra multa populorum ſtipatione pridem referta, ſive villas, ſive Burgos, ita depopulata eſt, ut ædificiis paſſim dirutis rarus incola inveniretur.*]

BURGUM, inquit Cowellus, *eſt oppidum omni civitate inferius, quod per Chartam Regis fit corpus politicum, & juriſdictionem talem infra ſuos limites exercet.*

¶ BURGUS, Suburbium, Gall. *Fauxbourg.* Barthii Gloſſar. ex Guiberti Hiſt. Palæſt. lib. 4. cap. 3. *Hoſpitatus eſt extra urbem, donec iniquus Imperator juſſit eum hoſpitari in Burgo urbis. Burgus Forenſis*, in Chronico S. Medardi Sueſſion. apud Acherium Spicil. tom. 2. pag. 797. Anno 1240. Albigenſes *appropinquantes civitati Carcaſſonæ à Burgenſibus & illis qui manebant in Burgo forenſi, intus nocte per traditionem ſunt intromiſſi.* Ibidem: *Ipſi vero Albigenſes ab obſidione recedentes totum forenſem Burgum inclytum Carcaſſonæ igne combuſſerunt. Burgus forenſis*, id eſt, *Burgus* qui *foris* eſt ſeu extra urbem. Hinc noſtrum *Fauxbourg* derivatum exiſtimo. Primo *Forsbourg* & *Forbourg*, deinde *Fauxbourg* dictum eſt.

BURCUS, pro *Burgus.* Willelmus Britto lib. 2. Phil. de Corbeia:

Oppoſuit medium flumen natura fluentum,
Qui Burcum vallo diſterminat exteriori.
Hic obſtat Comiti, ne vires transferat ultra,
Tam bona ne pereat ſub eodem villa furore, &c.

Infra:

Ut magnum turmis cingentibus undique Burcum
Impiger obſideat.

Idem lib. 7.

Tam clarum Burcum, tam clara mœnia vidit.

BURGARII, qui *Cuſtodes Burgorum* dicuntur in leg. 2. de His, qui condit. propr. quorum certa corpora erant, ejuſmodi Burgorum cuſtodiæ addicta, [ita ut *Burgos* deſerere non poſſent; unde, non ſecus ac Muliones, ſervos publicos fuiſſe ejuſmodi *Burgarios* non male conjeceris.] Vide hanc legem, & tit. *de Burgariis* in Cod. Th.

BURGARIUS, Villicus. Vita MS. S. Gaugerici Epiſcopi Camerac. lib. 2. cap. 10. *Hunc ſiquidem locum... à ſuo Burgario, qui eum poſſederat, numerata pecunia comparavit.*

BURGUM, Pars navis. Vide *Platus.*

BURGWARDUS, BURGWARDIUM, quibuſdam Caſtellania, Burgi territorium, ager, dicitur: ex Teutonico *Burg*, Burgum, & *Ward*, cuſtodia. Sed ex locis, quos hic deſcribimus, *villa* dicitur & *munitio*, ſcilicet quæ *Burgis* adjacet, & quæ inde noſtris *Boulvard*, pro *Bourgward* vocatur, unde & ipſi oppido, & agro circumjacenti nomen poſtea attributum. Nam quod Salmaſius vocem à βῶλος, *ceſpes*, deducit, nihili eſt. Charta Ottonis M. Imp. an. 965. pro Eccleſia Magdeburg. apud Meibomium: *Munitionem etiam, vel Burgwardium urbis Spuitineburg in pago Nudhice ſita, cum omnibus pertinentiis, taleque prædium, quale Huodo in beneficio habet in pago, &c.* Hiſtoria erectionis Archiepiſcopatus Magdeburgenſis per Joannem PP. in Concilio Ravennat. *Cum omnibus pertinentiis & villis, quas Burgwart vocant.* Ditmarus l. 6. p. 59. *Merſeburgenſe Burgwardum.* Lib. 6. p. 72. *Inſuper Zurbizi Burgwardum, quem anteceſſores ſui in beneficium poſſederunt, ſibi vendicavit.* Lib. 7. p. 79. *Ut*

parochiam in Orientali parte Mildæ fluminis jacentem, i.e. in Burgwardis Bichni & Wtein Eilbardo concederem. Infra: *Ekkiardus... in Burgwardo ſuimet Rochelizi dicto 2. munitiones ad capiendas ibidem feras... parat.*

¶ BURGWERK, Jus burgum muniendi, à Teutonico *Burg*, Burgum, & *Werck*, Opus; quomodo Gal. vocant *Ouvrages* caſtri ſive urbis munitiones. Litteræ Wichmanni Archiep. Magdeb. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 2. pag. 340. *In his tribus manſis cenſum, decimam & Worrop, cum omnium reliqua juſtitia, quam in eis habemus, excepto jure quod Burgwerk appellatur, ipſi Eccleſiæ contradimus.* Vide *Burghbote.*

¶ BURHBRYCE. Vide *Burgbrech.*

BURHMANNUS, Idem quod *Burgenſis*, Civis: vox ex Saxon. Buꝛg, urbs, oppidum, & man, homo efficta: in Legibus Ethelredi Regis §. 23.

¶ BURIA, Fons, ſcaturigo. Donatus Exiguus in Vita S. Trudonis: *Altera vero nocte pergebat ad villam quæ Septimburias dicitur.* Joannes Bapt. de Gramaye in Bruxella de encomio Rubeæ vallis meminit Prioratus Septem Fontium in Zonia prope Bruxellas ſiti in loco habitationi & quieti conveniente circa *Fontium ſeptem ſcaturigines*, & Miræus in Orig. Canonic. Regul. Ord. S. Aug. refert, Monaſterium B. Mariæ ad *Septem-fontes* prope Bruxellas vulgo *Sevenbor* appellari. Et certe *Sevenbor*, Belgice idem ſonat quod Septemfontes; eſt enim *Seven*, ſeptem, & *Bor* ſeu *Borne* fons, Saxonice Buꝛn, fons, torrens, unde *Buria* facile potuit derivari, non à Græco βρύω, ſcateo, ut vult Fr. Junius. Vide *Bura.*

¶ BURIATUS, Veſtitus *Burello.* Vide in hac voce poſt *Birrus.*

BURICA. Lex Alaman. tit. 97. *Si quis Buricas in ſilvis, tam porcorum, quam pecorum, incenderit, 12. ſol. componat.* Stabulum fortè, inquit Spelmannus, vel caſula ex ramis confecta, quod Angli *Boure* dicunt, à Saxonico Buꝛꝺ, & Buꝛ, i. cubiculum, conclave. [Noſtri olim *Buron* pro caſa dicebant, quod à Græco βύριον deducit Borellus.]

¶ BURICHALE. Vide poſt *Buricus.*

¶ BURICTARIUS, Pincerna, ſic dictus à Gallica voce *Bure*, Lagena major, unde noſtrum *Burette.* Litteræ Philippi Regis Francorum an. 1292. ex antiquo Chartulario Æduenſi: *Aſtantibus in palatio noſtro, quorum ſubſcripta ſunt ſigna & nomina: S. Theobaldi Comitis Dapiferi. S. Guidonis Burictarii noſtri. S. Matthai Camerarii noſtri, cum Stabulario nullo, &c.* Vide *Buticularius* in *Butta* 3.

BURICUS, Burricus, Gall. *Bourique.* Gloſſ. Lat. Græc. *Mannus*, Βυρίχος. Iſid. Gloſſ. *Mannus, Buricus.* Gloſſæ antiquæ MSS. *Mannus, equus brevior, quem vulgo Brunicum vocant.* Papias MS. *Burides, Animalia, Manni.* [MS. Bitur. *Manni, qui & Burides dicti, manſuetudine manum ſequantur.*] Editus habet *Burrides*, forte leg. *Burici.* Porphyrion. in libr. Epod. Horatii: *Mannos equos, vulgo Burrichos appellant.* Paulinus Epiſtola 10. pag. 128. *Macro & viliore aſellis Burico ſedentem.* [Eadem habet Petrus Venerab. Epiſt. ad S. Bernardum inter hujus opera to. 1. col. 222. A. edit. 1690.] Hieron. in Eccleſ. cap. 10. *Dignitate perflati vias publicas manibus* (i. mannis) *terant, quos vulgo Buricos appellant.* Et Epiſt. 26. cap. 3. *Ubi* (videris) *ferventes Buricos, mannos, comatulos pueros, pretioſas veſtes, &c.* Petrus Damiani lib. 7. Epiſt. 5. *Is, cui inſidebas, non dicam equus, ſed potius burdo, vel Buricus, &c.* Vide Vegetium lib. 4. Art. veterin. cap. 2. & Cujacium lib. 11. Obſerv. cap. 16.

Salmaſius ad Vopiſcum à πυῤῥίχος, deducit, quæ vox Græcis idem eſt, quod πυῤῥός, *rufus*: ſic enim omnes equos breviores à colore appellaſſe Latinos ævi inferioris ait, etſi alterius coloris eſſent, idque abuſive. Adde Octavium Ferrarium in Originib. linguæ Italicæ Voce *Borra.*

Burichale, Βυριχάλιον, in Chron. Alex. pag. 718. Vide Meurſii Gloſſ. [ubi βουριχάλιον redditur per *Inſtrata equorum.* Sic etiam illam vocem interpretantur Macer in Hierolexico & Joſ. Laurentius in Amalthea: Salmaſius vero ad Hiſtor. Aug. pag. 211. *Burichum* intelligit, ſed perperam. Miror, Cangium noſtrum Salmaſii opinionem amplexum fuiſſe in ſuo Mediæ Græcitatis Gloſſario: Teſtament. S. Gregorii Nazianzeni: ἐν ἐσθῆτι σηρικῇ, ἢ λινῇ, ἢ ἐρέᾳ, ἢ βυριχαλίοις, quo in loco intelligi poteſt veſtis ſtragula.]

BURINA, Seditio, proprie *Meſleia.* Charta Henrici Imp. ann. 932. apud Miræum in Cod. Donpiar. cap. 30. & Barthol. Fizenium in Hiſt. Leodienſi pag. 213. *Et in his locis... concedimus & confirmamus eis bannum & juſtitiam, impetum & Burinam, ictum & ſanguinem, &c.* Alia apud eumdem Miræum cap. 85. *In his locis poſſidet Eccleſia bannum & juſtitiam, impetum & Burinam.* Charta Samſonis Archiepiſcopi Remenſis pro Ciſonienſibus: *Si forte latro captus fuerit, ſive aliqua Burina facta fuerit, aliquid juſtitiæ exercebit; ſed tamen latro dimitti non debet, ... niſi Advocatus vel familia ejus reſcierit.* Charta Henrici Imp. ann. 1107. apud Chapeavillum to. 2. pag. 55. *In ſeditionibus, quas vulgo Stuer & Burinne dicimus, judicandis.* Ex his emendanda Charta ſeu Epiſtola Fulcardi Abbatis Lobienſis, in Chr. Lobienſi pag. 602. *In placitis, præter Burinam & teſteiam, non debet habere Advocatus, niſi tres denarios.* Perperam enim editum *bincinam.* [Antiquæ Conſuetud. villæ Haſprenſis apud Marten. Collect. Ampliſſ. to. 1. col. 894. *Si quis in villa ſanguinem fluentem vel Burinam fecerit, & id legitimo probatum fuerit teſtimonio, forisfactum ſanguinis per ſexaginta, forisfactum Burinæ per triginta ſolidos emendabit: quorum duæ partes Eccleſiæ, tertia Comitis erat. Meſleia* & *Burina* in hoc differunt, quod *Burina* ſit animoſa contentio, in qua rixantes mutuis ſeſe laceſſunt conviciis; in *Meſleia* vero mutuis conviciis etiam adjiciant verbera: utrumque ſic optime vertitur Gallice, *Querelle de fait & Querelle de parole*, in veteri tranſlatione Gallica Chartæ Guidonis Comitis Flandriæ an. 1237.]

¶ BURINDIS, *Suſtentaculum*, in Gloſſis MSS.

BURINGI. Charta Caroli Craſſi Imp. apud Goldaſtum to. 1. Conſtit. Imper. pag. 208. *Præcipimus, ut ſinguli Buringi 10. cum 12. funibus de canapo ſolidos dominis ſuis impendant, & inſuper ſomarium cum capiſtro concedant.* In quam Conſtitutionem Freherus, *Buringos* eſſe putat colonos, qui juſta prædia & villas, curtes integras & inſtructas exercent, non poſſeſſiones, quas Juſtinianus *fœneas* vocat, quos à colendo & ædificando *Bauren* Germani dicunt. Vide *Burs.*

¶ BURJOSIA, Annuum vectigal quod à Burgenſibus, Burgi Domino penſitatur. Engelb. *Maghe* in Chronico Bonæ Spei pag. 151. *Participabit autem Dominus Dux cum Eccleſia Bonæ Spei in juſtitia majori & minori, in banno & in omnibus forefactis, in Burjoſia & teloneo, &c.* Et p. 152. *Singuli autem tam Burgenſes quam alii, qui voluerint manere in libertate villæ, dabunt in feſto S. Remigii duodecim denarios Lovanienſes pro libertate & Burjoſia.* Vide *Burgagium.*

BURIRE. Formulæ ſolennes cap. 125. *Quod hominem ſuum... in via malo ordine adſaliſſet, & ipſum ibidem interfeciſſet, vel occidiſſet, vel rauba ſua, caballos, aurum, & argentum, & drapalia exinde tuliſſet, vel deportaſſet, vel leodem contra legem ibi Buriſſet.* Ubi Spelmannus *leodem burirē*, vaſſallum ſepelire, à Saxonico, buꞃian, ſepelire, interpretatur. At Wendelinus in Gloſſ. V. *Leode, buriſſet*, vertit *abſtuliſſet. Leodem* vero pro bonis univerſis intelligit, ſeu potius pro compoſitione homicidii. Apud Papiam lego: *Burrit, vox belluæ.* [Sic etiam in vet. Gloſſar. San-German. n. 501.]

¶ BURIS. Vide *Buricus* & *Burs.*

¶ BURISTA. Vide *Burs.*

BURJURATUS. Tabularium S. Dionyſii in Francia ex Bibl. Thuana: *Ebroinus & uxor ſua Agnes, de cujus hæreditate feudus Buticulariæ erat, dederunt in eleemoſynam B. Dionyſio, vinum, panem, porros, piſa, lardum, claratum, Burjuratum, telonum, feſta principalia, & mediocria feſta. Teſtes Milites Odo de Malboiſſon, &c.*

BURLARE. Vetus Charta apud Columbum in Manuaſca lib. 1. n. 43. *Prohibetur Burlare, niſi in Burlaria antiqua, videlicet à portali ſuperiore ad portale clauſum.* Hiſpanis *Burlar*, eſt jocari, ludere, Vaſconibus *Burlaze*, Occitanis *Bourlos*, ludus, jocus, illuſio. Eſt igitur *Burlaria* locus in urbe vel extra urbem, in quo ludere ſolent incolæ. In Pacto Tongrenſi ann. 1403. in Magno Recordo Leodienſi pag. 38. *Burlatores*, (*Bourleurs*) ganeonibus accenſentur; *Sodoiers, manecheurs, ou Bourleurs.* Adde pag. 225. Vide *Bohordicum, Campus Martius*, & Octavium Ferrarium in Origin. linguæ Italicæ in hac voce.

BURLAWA, Lex ruſticorum, ſeu de re ruſtica, à Buꞃẏ, ruſticus, & Laƿ, lex. Regiam Majeſtatem lib. 4. cap. 39. §. 8. *Cætera omnia & ſingula, quæ currunt in Curiis dominorum, ſecundum auxilium & favorem terminantur: exceptis legibus de Burlawis, quæ per conſenſum vicinorum erunt.* Ubi Skenæus: *Apud Germanos Baur ruſticum ſignificat, Lauch, vel Law, Lex: hinc Burlaw ruſticorum Leges, de re ruſtica lata. Nos hodie Bir law Courtis, & Bir lawmen dicimus.*

¶ BURLESCHUS, Satyricus, Gall. *Burleſque*, in Actis SS. Aprilis to. 1. pag. 797.

¶ BURMA, f. pro *Burina.* Literæ Reginardi Leod. Ep. an. 1034. apud Marten. to. 4. Ampl. Coll. col. 1172. *Nullum ibi obſonium, nullam ibi precaturam habebit; numquam niſi ab Abbate & miniſtris ejus, ſe intromittet de aliqua juſtitia ibi facienda, vel de ſturma ſive Burma, niſi evocatus pro hoc ipſo fuerit, & tunc tertium accipiat denarium.* Alia Henrici itidem Leodienſ. Epiſc. an. 1081. ibid. col. 1175. *Quicumque allodium ibi habeat, ſit* (ſic) *falſa menſura, & latro, & lex campalis, & ſturma, & Burma, & cetera ad Comitatum appendentia.*

¶ BURMEISTER, Sculteti ſeu Prætoris Aſſeſſor, qui & Eccleſiæ *Nuncius*, ut puto, dictus eſt, quod ab Eccleſia electus eſſet atque inſtitutus. Ludewig Reliq. MSS. to. 5. pag. 26. *Dictus Scultetus in præfata villa ter in anno ſolemniter judicio præſidebit, cui aſſidebit Nuncius ipſius Eccleſiæ, qui Burmeiſter vulgariter nuncupatur; & quidquid lucri in dicto judicio percepit, tertia pars erit Sculteti, & duæ partes ad Eccleſiam pertinebunt. Per totum autem anni circulum reſiduum prætaxatus Eccleſiæ Nuntius de* XIV. *in* XIV. *diem judicio præſidebit, & duæ partes lucri nihilominus Eccleſiæ & tertia cedet Sculteto. Burmeiſter* per abbreviationem dictum exiſtimo pro *Burgermeiſter* quod vide in *Burgimagiſter.*

¶ BURNETA, BURNETUM, Pannus ex lana tinctæ confectus. Statuta S. Audoëni in Anecdot. Marten. to. 4. col. 1208. *Nullus in quocumque loco utatur tunicis vel coopertoriis de Burneta vel alio panno colorato.* Computus an. 1202. *Pro* 11. *ulnis de Burneta ad caligas* XVI. *ſ.* Vide *Bruneta.*

¶ BUROLA. Vide in *Buſſa.*

BURRA, Tomentum, Gall. *Bourre*, Gloſſæ Biblicæ MSS. *Stipula, ſtypa, i. eſcaro. Stupa lini, Burra lanæ purgamentum eſt.* Vide *Burda*, & Octavium Ferrarium in Origin. linguæ Ital. in *Borra.*

BURRENE. Charta Heccardi Comitis Auguſtodunenſis ex Tabul. Perſiacenſi in Burgundia: *Cum ſpondale & tapete* 1. *& Burrene meliore* 1. *cum faſciunculo, &c.*

¶ BURRICHUS, BURRIDES. Vide *Buricus.*

¶ BURRINGSEK. Vide *Byrthinſak.*

¶ BURRIRE. Vide *Burire.*

¶ BURRITANICI, *Flores qui in ſilva naſcuntur.* Vet. Gloſſarium San-German. num. 501.

¶ BURRUM, *Rufum & nigrum*, Papias MS. In veteri Gloſſar. San-German. *Burrus, Rufus & niger.* Eſt à Græco πυῤῥὸς, Rufus.

BURS, Iidem qui *Buringi*, Coloni. Agardus: *Burs, i. colonus.* Ita forte dicti à *Buris, i.* Aratrum, vel *Curvatura aratri*, ut eſt apud Papiam. Idem mox: *Buris, dicta quaſi Bos paris in ſimilitudine caudæ bovis, i. ea pars aratri, qua inflexa ſtiva ſtimoni adjungitur.* Gloſſ. Lat. Gr. *Buris*, ῥύμος ἀρότρυ. *Baur*, & *Bauren*, Germanis, eſt colonus, ruſticus: cui ſcilicet *Buridis* cura eſt, quem *Buriſtam* vocat Olla Patella: *Mango, viticola, Buriſta, ſubulcus, agaſo.* Domeſdei: *Sunt 4. hidæ, quæ pertinent huic manerio, ubi tempore Regis Edwardi erant 8. Burs, id eſt, Coliberti cum 4. carucis.*

BURI, in eodem Domeſdei, in Monaſtico Anglic. tom. 3. pag. 183. *In Uptune ſunt 7. hidæ geldabiles. In dominio ſunt duæ carucatæ, 18. villani, & 11. bordarii, & 2. Buri, & Presbyter.* Infra: *In dominio ſunt 3. carucatæ, & 23. villani, & 3. bordarii, & 6. Buri, cum 28. carucatis.* Vide *Buringi.*

1. BURSA, Crumena, Gall. *Bourſe*, Ital. *Borſa*, ex Græco Βύρσα, *corium*, quod ex corio confecta ſit. Jo. de Janua: *Burſa, Marſupium, dicitur à Burſa, quod eſt corium bovis, quia de corio fiat.* Hinc *Burſella, parva Burſa. Burſare, Burſas facere, vel in Burſam reponere, Imburſare.* Jo. de Garlandia in Synonymis:

Marſupium, Burſa, forulus, loculuſque, crumena.

S. Audoënus lib. 2. Vitæ S. Eligii cap. 12. *Habebat quoque zonas ex auro comptas, nec non & Burſas eleganter gemmatas.* Ordericus Vitalis lib. 9. *Rogerius cognomento Burſa, id eſt, Crumena.* Guill. de Podio Laurentii cap. 21. *Quo dicto repoſuit litteras in Burſa diligenter.* Chriſtianus Archiep. Moguntin. in Chr. *Diſperſi ſunt lapides ſanctuarii, non quidem in capita platearum, ſed in Burſas jurantium.* [Capitulum gener. S. Victoris Maſſil. an. 1506. *Nec gibaſſerios* (deferant) *aut Burſas apparentes ſupra veſtem.*] Alanus de Inſulis l. 7. Anticlaudiani c. 7.

Nec Burſam ſatiat nummis, &c.

Utuntur prætcrea Petrus Bleſenſis Epiſt. 17. 74. Ebrardus Bethun. lib. contra Valdenſes cap. 20. Thwroczius, &c.

BURSA PAPALIS. Cenſius Camerarius de inauguratione Celeſtini III. PP. *Cingitur ab eodem Priore* (Baſilicæ S. Laurentii) *zona rubea de ſerico, in qua dependet Burſa purpurea, in qua ſunt duodecim ſigilla pretioſorum lapidum, & muſcus.* Mox: *In zona notatur continentia caſtitatis, in Burſa gazophylacium, quo pauperes Chriſti nutriantur & viduæ: in duodecim*

ſigillis, duodecim Apoſtolorum poteſtas deſignatur: muſcus includitur ad percipiendum odorem, ut ait Apoſtolus: Chriſti bonus odor ſumus Deo.

Bursa, Arca ταμιεῖον, Gazophylacium; ſed proprie ad certos uſus. Compotus Baillivorum Franciæ anno 1285. *Expenſæ: Pro Burſis Scholarum Regis, qui fuerunt de Curia, . . . pro Burſis baptizatorum, . . . pro Burſis Beghinarum.* In his namque *Burſis*, ſeu Arcis, reponebantur, quæ ad Scholaſticorum, verbi gratia, ſeu Baptizatorum, &c. alimoniam ſpectabant, & quæ in eum uſum à viris piis erant legata. [Concil. Hiſp. to. 4. pag. 188. col. 2. *Quin & Burſa ſive arcam communem, &c.* In Obituario Eccleſiæ Morinenſis MS. ex Decreto Capituli generalis ejuſdem Eccleſiæ pag. 2. memorantur *Burſæ celarii, cotidianæ, minutiorum brevium, luqueti, fabricæ, novarum acqueſtarum, obituum*; quæ videntur eſſe totidem gazophylacia ad diverſos uſus deſtinata. v. g. *Burſa celarii* erat illa, quam ſervabat *Cellarius*, & unde depromebat ea quæ ad victum erant neceſſaria; *Cotidiana*, ex qua minutiores & quotidianæ neceſſitates exſolvebantur, &c. Sed an vera ſit noſtra conjectura judicet lector ex ipſis locis: *In plenis obitibus quos Burſæ celarii, minutorum brevium, cotidianæ, luqueti, fabricæ ac novarum acqueſtarum ſolvunt, Canonici & magni Capellani lucrantur quilibet 2. ſol. &c.* Et infra: *Item in omnibus obitibus tam Burſæ obituum, quam fabricæ, cotidianæ, celarii, minutorum brevium, luqueti ac novarum acqueſtarum, ſive à remanet, ſive plenis, ſive ſemis, fabrica percipit in quolibet 2. ſol. 6. den.* Per *obitum plenum* intelligimus ſolemniorem, *obitum ſemis*, minus ſolemnem, per *A remanet* alium, forte minimum.

¶ Bursa, Conventiculum, illicitus cœtus forte ſic dictus ex arca communi ad illos conventus fovendos deſtinata. Statuta Radulphi Epiſcopi Trecor. an. 1439. apud Marten. Anecdot. to. 4. col. 1149. *Qui conventicula & Burſam, vel communem ſocietatem, ſeu collegium illicitum fecerint, &c.*

¶ Bursa, f. Saccus inſtar burſæ lana, tomento aliave re ſimili plenus, quem taurorum cornibus illigabant, ne dum agitantur, ludentes poſſent lædere. Concil. Hiſp. tom. 4. pag. 428. *Nullo feſto die fiant torneamenta vel agitationes taurorum. . . . habentes curam ludorum qui aliis plus habent periculi taurorum cornua caute ligando vel Burſam illis imponendo.*

Bursarii dicti, quibus ex ejuſmodi *Burſis* ſtipendia præſtantur: quæ vox etiamnum obtinet in Academiarum publicarum Scholaſticis, quibus ob rei domeſticæ penuriam certa quædam ſtipendia exſolvuntur ex arca ad id deſtinata, ad peragendos ſtudiorum curſus. Vide Nomaſticon Ciſtercienſe pag. 645.

Revocationem per Bursam, vocant Jura & Conſuetudines Normanniæ cap. 118. jus, quod proximiori conſanguineo competit, tenementum ſeu feodum à conſanguineo, extraneo, venditum, pretio convento numerato, intra annum à venditione, ſibi revocare & aſſerere. Practicis noſtris *Clameur de bourſe.* [Vide *Forum burſæ.*]

¶ Revocare et recuperare ratione Bursæ, Eadem notione in Chartulario S. Vandregeſili to. 1. pag. 838.

Bursarius, Officium Monaſticum, penes quem eſt *Burſa*, ſeu pecunia Monaſterii. Monaſt. Anglic. to. 1. pag. 184.

John Tortoun quintus Burſarius officiatus.

[Vide Novam Gall. Chriſt. to. 3. col. 785. E. & col. 790. B.]

¶ Bursaria, Officina ſeu conclave Burſarii, ubi creditam ſervat pecuniam, recipit & ſolvit, apud Kennetum Antiquit. Ambroſden. p. 288. & Martenium Anecdot. to. 1. col. 1348.

¶ Bursellula, Parva burſa, in Vita B. Coletæ cap. 6. num. 37. *Sumens propria manu quandam Burſellulam.*

¶ Bursemagister, An non idem qui *Burſarius*, quem penes eſt burſa. Rymer. to. 8. pag. 727. col. 1. *Joannes Paſlew Magiſter, Rogerus Orger Mercator, & Ricardus Bek Burſemagiſter. . . Mandans etiam firmiter & injungens Burſemagiſtro prænotato, & cæteris, ut præmittitur, incarceratis eſculenta & poculenta cuſtubus ſuis propriis miniſtraret.*

¶ Burserius. Qui facit burſas. Charta Ludovici Junioris an. 1160. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 1. pag. 536. *Et conceſſimus ex nunc in poſterum Theci uxori Yvoni la-Choe. . . . magiſterium canatorum . . . . & Burſeriorum in villa noſtra Pariſienſi.*

¶ 2. BURSA, *Cloaca*, in Gloſſis Iſid. & in vet. Gloſſario San-German. num. 501. Supra habetur *Burca.*

¶ BURSCATUM, f. idem quod mox *Burſta.* Codex MS. Conſuetud. Eccl. Colon. ex Archivis Cathedr. Atrebat. *Magiſter coquinæ providebat ſal piſtrino . . . cum datur barmus datur ei unum Burſcatum.*

¶ BURSHOLDER. Vide *Burgheſſaldus* in *Borgha.*

¶ BURSTA, Germanis. *Burſte*, Scopula, Noſtris *Broſſe.* Statuta Teutonicorum Equitum apud Duellium to. 2. Miſcell. pag. 60. n. 79. *Inſuper ſtrugulas, ſtramina & Burſtas* (Vicemarſchalcus) *dabit Fratribus, & ordeum beſtiis juxta conſuetudinem.*

BURTHUM, *Rufum & nigrum*, Papiæ. Sed legendum *Burrum.*

BURUM, [à Saxonico Buꞃ, vel Buꞃe, Conclave.] Charta Euſtachii *de Fiennes*, in Chron. Andrenſi pag. 396. [apud Acherium Spicil. to. 9.] ſic clauditur: *Actum an.* 1117. *ſuper motam meam in Buro meo.* [Ibidem pag. 360. & 362. *In Buro ſuo, in Buro meo.* Tabular. Monaſterii SS. Trinitatis Cadomenſis fol. 28. *In Hoſtrede habemus. . . hircum & quinque capriculos . . . domum cum Buro, duas grantias, duos taſſos garbarum.*]

BURUS. Vide *Burs.*

¶ BUSA, Belgice *Buſſe* vel *Buyſe*, Tubus, canalis. Chronicon B. Mariæ Bonæ Spei pag. 213. *Reſtauravit etiam in Riurolle vaccariam, in Daignies Buſas ventales*, hoc eſt, canales *excluſarum* ſeu aggerum ad continendas aquas, Gall. *Ecluſe*; Ventalum enim *excluſam* ſignificat.

¶ BUS-BAS, Fragor Scloporum, & certaminis. Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 364. de B. Lidwina: *Effectus belli dubius detinebatur; Bus-bas ultro citroque ex eorum mortariolis ſagittiſve reſonantibus in aſtris, ut quiſque horripilationem conſequi videretur.*

BUSCA, Ligni ſeu arboris ſtipes, caudex focarius, Gall. *Buſche*, vox efficta ex *boſcus.* Inquiſitiones de forisfactura foreſtar. cap. 26. *Inquiratur de extractoribus vel venditoribus Buſcæ, maëremii, & carbonis de foreſta.* Charta Regis Ricardi I. in Monaſtico Angl. tom. 1. pag. 527. *Concedimus . . . 2. carretas errantes ſingulis diebus in boſco de Scotorum, ad deferendum Buſcam ad opus eorum.* [Chartular. Monaſterii SS. Trinit. Cadom. fol. 23. verſo: *Poteſt ibi emere ſuum ſal, & ſuum vinum & ſuam Buſcam*, hoc eſt, ligna ad focum neceſſaria. Ibi-

dem fol. 48. verſo : *Ad braſium ſiccandum capere Buſcam ſine dampno.*] Adde Fletam lib. 2. cap. 10. 16. c. 41. §. 9. 19. Le Roman *de Florimond* MS.

Maintefois petite coignie
Abat de Buſche grant carchie.

Jus Buscæ, noſtris *droit de buſche*, quod certis regiæ domus Officialibus ſeu commenſalibus competit. Statutum an. 1317. Lorriaci datum pro Hoſpitio Regis Philippi Magni : *Item le Roy aura trois Chambellans, c'eſt aſſavoir Monſ. Adam Heron, Monſ. Robert de Bonnesmares, & le Borgne de Ceris, . . . & auront livroiſon de Buſche, & un moulle pour tout.* In Regeſto Cameræ Comput. Pariſ. ſignato B. fol, 1. legitur, quod anno 1347. *preſent Meſſ. Guillaume Flote Chancelier de France, fut diſputé des droits de Buſches, accordez par le Roy aux Officiers ; & fut dit que ce n'eſtoient droits d'Office, mais donnez à volonté.* Vide *Boſcus*, & Octavium Ferrarium in Orig. linguæ Italicæ in *Buſcare.*

¶ BUSCAGIUM, Buscalator, Buscaliæ, &c. Videſis in *Boſcus.*

BUSCARLA, Butsecarla. Domeſdei tit. Wiltsh. Wilton. *Quando Rex ibat in expeditionem, vel terra vel mari, habebat de hoc manerio aut 20. ſol. ad paſcendos ſuos Buzecarl, aut unum hominem ducebat ſecum pro honore 5. hidarum.* Annales Waverleienſes : *Edwinus Conſul venit cum exercitu per terram, & fugavit eum, & Bucelarci eum refutarunt. Ipſe vero iniit Scotiam cum 12. puppibus.* Radulfus de Diceto an. 1051. *Allectis ſibi in auxilium Butſecarlis, qui portus nauticos cuſtodire debebant.* Roger Hoved. an. 1052. pag. 442. *Omnes Buthſecarlas de Haſtinga, & ubique circa ripas maris, alioſque nonnullos in auxilium ſui allexit.* Mox : *Et Buthſecarlas omnes, quos obvios invenerant ſibi in adjutorium legentes.* An. 1064. *Danicos Huſcarlas, &c.* An. 1066. pag. 448. *Toſtius, de Butſecarlis quoſdam volentes, & quoſdam nolentes ſecum aſſumens receſſit.* Idem pag. 449. *Alderdus Epiſcopus... & iidem Comites cum civibus Londonienſibus & Buthſecarlis Clitonem Edgarum ... in Regem levare voluere.* An. 1071. p. 454. *Rex cum Buthſecarlis in Orientali plaga inſulæ omnem illis exitum obſtruxit.* An. 1101. pag. 468. *Robertus Comes Norman.... naves coadunavit : quibus Rex Henricus cognitis, Buzſecarlis præcepit mare cuſtodire.* Infra : *Quoſdam de Regis Buzſecarlis adeo rerum diverſarum promiſſionibus fregit, ut fidelitate, quam Regi debebant, poſtpoſita, ad ſe confugerent, & ſibi ad Angliam duces exiſterent.* Bromptonus hanc hiſtoriam enarrans pag. 998. *Præcepit Marinariis portuum mare cura diligentiſſima cuſtodire.* His porro ſimilia habent Simeon Dunelmenſis p. 186. 193. 226. & Florentius Wigornienſis pag. 628. 633. 634.

Ex prædictis colligimus, *Buſcarlas* & *Buthſecarlas*, videri dictos *Marinarios* ; vox plane compoſita, cujus pars poſterior Caꞃla, aut caꞃluꞅ, à ceoꞃl venit, id eſt, mas, maſculus, vir, ſeu, ut vult Spelmannus, miniſter ; prior à buꞅꞅa, navigii ſpecie, de qua infra ; ita ut *Butſecarlæ* dicti fuerint, quaſi navium miniſtri. Ita Spelmannus & Somnerus augurantur.

¶ BUSCELLUS, Buschellus, Modius, Gall. *Boiſſeau.* Vide *Buſſellus* poſt *Butta* 3.

¶ BUSCHA, *Buſca* ; Lignum, Locum vide in *Javella.*

BUSCHERIO, Buschus, Busciva Terra, Buscus. Vide *Boſcus.*

BUSCIA. Vide *Buſſa.*

BUSHELES. Vide in *Butta* 3.

¶ BUSINUS, Candela. Statuta S. Victoris per Cardinalem Trivultium Abbatem ann. 1531. *Item tenetur facere ardere ſex Buſinos in magno altari, quorum ſex ponderent unam libram ... Item & in refectorio in jejuniis & diebus quibus ſit collatio de Buſinis ſufficienter.*

BUSIO, Percnopterus, Aquilæ ſpecies timidior, vel ineptior, noſtris *Buſe*, quo nomine lentioris, vel nullius mentis homines vulgo appellamus. Vetus Charta apud Perardum in Burgundicis pag. 201. *Beraldus, quem cognominabant Buſionem, & quem revera Buſionem eſſe conſtaret.*

BUSIUS, Color, Saxonice dictus ꝼealu, in Gloſſ. Ælfrici, i. helvus, gilvus. Inde forte dicti *Buſi*, populi, de quibus Adam Bremenſis cap. 228. ubi de inſulis Balthici maris : *Ibi ſunt homines pallidi, virides & macrobii, id eſt, longi, quos Buſos appellant*, à vultus nempe colore. Papiæ, *Buſi*, appellantur *Pingues, obeſi.* [Idem Papias MS. ſicut & vetus Gloſſ. San-German. MS. num. 501. *Buſſus*, *Pinguis, obeſus.*]

¶ BUSKETUS. Vide *Boſcus.*

BUSNACHIA. Andreas Monachus Fontebraldenſis de morte B. Roberti Arbriſſelli pag. 39. de eod. Roberto, qui in Fonte-Evraldi ſepeliri cupiebat : *Cui cum Andreas fidelis collega ejus diceret, Pulcher magiſter, quid eſt, quod dicis ? ſi ſentis hîc finem eſſe, ſaltem fac quod tuum eſt ; impera corpus tuum poſt obitum ad Fontem Euvraldi portari. Ille reſpondit : Et quare meum cadaver hinc portaretur ? nam per omnes Buſnachias (ut verbis illius utar,) ablatum eſſet à vobis.*

BUSONES. Bracton lib. 3. tract. 2. cap. 1. num. 1. *Juſtitiarii, vocatis ad ſe 4. vel 6. vel pluribus de majoribus Comitatus, qui dicuntur Buſones Comitatus, & ad quorum nutum dependent vota aliorum, &c.* Ubi Spelmannus monet deſiderari in ſuo MS. hæc verba, *qui Buſones Comitatus dicuntur.* Quid ſi *Barones* legatur ?

¶ BUSQUETUS. Vide *Boſcus.*

BUSSA, Buza, Bucca, Bucia, Burcia, Navigii genus grandioris, à ſimilitudine pyxidis, quæ Anglis *Buſſe* dicitur, appellatum, inquit Spelmannus : pandum alvo, & obtuſum prora ; ſeu potius, quod dolii vinarii formam referret : quod Græci recentiores βούτζον & βούτζιον vocant, ut alibi docemus. Varie autem ejuſmodi navigii nomen ſcriptum occurrit apud Scriptores : nam promiſcue *Buſſa, Buza, Bucca, Bucia, Buccia, Bucea, Buſcia & Burcia* dicitur. Et primum

Bussa, quæ propria navigii ejuſmodi videtur appellatio. Vetus Scriptor apud Spelmannum : 13. *naves pergrandes, quas vocant Buſſas, triplici velorum expanſione velificantes.* Philippus *Mouskes* in Philippo Auguſto :

Al vent kil n'orent pas eſtroit,
Fit ſingler à la muë droit,
Galies & Barges & nés,
Eſneques & Dromons fiers,
Roges, & Buſſes, & Viſſiers ;
Avoec quanque il ſit meſtiers.

Le Roman *d'Alexandre* MS.

Nefs & Dromons, Buſes & Barges.

Buza. Albertus Aquenſis lib. 9. cap. 9. *Rex ab Aſſur exiens, navem, quæ dicitur Buza, aſcendit.* Occurrit etiam apud Nicolaum Trivettum in Chron. an. 1191.

Bucca. Radulfus de Diceto : *Ricardus Rex Anglorum, habens in comitatu ſuo 13. magnas naves, quas Buccas vocant, triplici velorum expanſione, dum*

æquora ſulcarent, notabiles, habens centum alias naves onerarias... ſe vento commiſit. Joan. Brompton. an. 1189. *Ad urbem Meſſanam... cum Buccis multis, & aliis magnis navibus & galeis... venit.* Utitur præterea Matth. Paris pag. 112. 107.

Bucia. Brompton. pag. 1179. *Tres autem Buciæ de navigio ſuo... ad inſulam de Cypro venientes... perierunt.* Infra: *Quandam magnam Buciam multis paganis onuſtam.... conſpexit.* [Oberti Cancellarii Annal. Genuenſ. lib. 2. apud Murator. to. 6. col. 338. *Ecce duæ galeæ Piſanorum venientes obviam illis cum tribus Buciis.*]

Buccia, apud eumdem Brompton. p. 1174.

Bucea. Radulfus de Diceto: *Aſcendit Rex Ricardus navim cum exercitu ſuo, cum 156. navibus, & Buceis 24. & galeis 29.*

Buscia. Brompton. in Ricardo I. *Anno eodem applicuerunt ibi naves & Buſciæ, plus quam quingentæ.*

Butz, apud Petrum de Vineis lib. 5. Epiſt. 78.

Burcia. Rogerus Hoved. in Ricardo I. p. 661. *Applicuerunt ibi naves & Burciæ plus quam quingentæ, exceptis galeis & curſoriis,* Infra p. 667. *Conduxit 10. Burcias magnas, & 20. galeas bene armatas.* Idem p. 637. *Venit Meſſanam in Sicilia cum Burciis magnis.* Italis *Burchio*, dicitur navis onerariæ minoris ſpecies, vehendis lignis & id genus mercibus, qua voce utitur Dantes in Infer. 17. Vide *Butta*, *Buttis*.

¶ Burola. Raphanus de Careſinis in Chron. MS. an. 1379. *Cum barchis & Burolis per viam molendinorum, &c.*

BUSSELLUS, Bussellata Terræ. Vide *Butta* 3.

¶ BUSSULUS, Ciſta, pyxis, qua colliguntur ſuffragia. Acta SS. Martii tom. 3. pag. 244. de B. Ambroſio Senenſi: *Miſſæ ſunt in Buſſulo albium del ſi, & in eodem Buſſulo repertæ ducentæ viginti tres pallottæ. Scrutinio ad Buſſulos* ibidem. Vide *Buxis*.

¶ 1. BUSSUS, Pinguis, obeſus. Vide *Buſius* & *Buſus*.

¶ 2. BUSSUS, pro *Byſſus*, ut opinor. Rymer. to. 7. pag. 233. *Unam pipam pulveris ſalviſtri, & quinque balas Buſſi.*

1. BUSTA. Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 473. *Ex dono Alexandri... unam carectatam Buſtæ ſingulis ſeptimanis in boſco de Cowon.* Fleta lib. 2. cap. 7. §. 1. *Parata ſibi debent eſſe, quæcunque pro corpore ſuo fuerint neceſſaria, videlicet cibus, potus, Buſta & candela.* Idem videtur, quod *Buſca*, caudex, ſtipes focarius. Vide in hac voce.

¶ 2. BUSTA, f. Fuſio, Gall. *Fonte.* Computus an. 1289. ubi de expenſis pro moneta, apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 1. pag. 472. *Pro Buſta* VII. *lib.* VII. *ſol.* III. *den. groſſ... Et erat Buſta bona de pondere & tallia; ſed deficiebant duo grani cum dimidio.*

¶ 3. BUSTA, Arcula, pyxis in qua *emendas* aliaque minuta *expleta* congerebant. Computus an. 1265. apud eumdem D. *Bruſſel* ibid. pag. 423. *De Buſta Caſtelleti pro ultimo tertio* 11 c. *lib.*

BUSTARE, Humo condere. [Papias MS. *Buſtare, ſepelire, funeſtare.* Gloſſ. Iſid. *Buſtantes, ſepelientes.* Gloſſæ San-German. MSS. n. 501. *Buſtantes, Funes ſtantes.* Lege *Funeſtantes.*] Verſus antiqui apud Bruſchium:

Annis decurſis octingentis octogintaque tribus,
Buſto in hoc buſtarii felicem Buſtarunt Hildegardim,
Quæ variis claret ſignis, &c.

¶ BUSTARIUS, Qui condit humo. Vide *Buſtare*.

¶ BUSTEA, Arcula, pyxis, Gall. *Boëte.* Miræus to. 1. pag. 21. col. 2. ex Teſtamento Everardi Comitis: *Cochlearia tria, bruniam unam, manicas duas, de paramento capellæ noſtræ Buſteam criſtallinam cum Reliquiis.* Vide *Buxis*.

¶ BUSTELLUS, Modius, Gallice *Boiſſeau.* Vide in *Butta* 3.

BUSTIA, Bustula. Vide *Buxis*.

¶ BUSTICETA, *Sepulcra antiqua, ubi Antiqui mortuos incendebant.* Gloſſ. San-German. MSS. num. 501. Gloſſar. Iſid. *Sepulcra in agro.* Arnobius lib. 1. pag. 24. *Herculem ipſi vos fertis vivum arſiſſe poſt pœnas, & concrematum in funeſtis Buſticetis.* Et lib. 7. pag. 222. *Aræ iſtæ, quas dicitis infeliciſſimi animalium generis uſtrinæ, rogi ſunt & Buſticeta.*

¶ BUSTINARE, pro *Buccinare*, Buccina clangere, noſtris olim *Buiſiner*, & *Butſineour*, is qui buccinat. Statuta Arelat. MSS. art. 123. (Guacha turris) *Buſtinet, quando neceſſe fuerit, & quod detur pro loquerio turris ubi ſtabit* LX. *ſol.*

¶ BUSTRA. Vide *Boſtar*.

¶ BUSTUALE, pro *Buſtum*, Rogus. Homilia S. Aviti de S. Mamerto inter Acta SS. Maii tom. 2. pag. 631. *Terræ motus aſſidui, nocturni ſonitus, cuidam totius orbis funeri prodigioſum quoddam Buſtuale minitabantur.* Adjective ſumſerunt Prudent. Cathemer. 9. 52. *Suetus antro Buſtuali ſub catenis frendere.* & Sidonius lib. 3. Epiſt. 12. *Refertus Buſtualibus favillis.*

¶ BUSTUARIUS, *Qui corpora comburit humana.* Sic Gloſſar. Iſid. & vet. Gloſſ. San-German. MS. num. 501. Ciceroni *Buſtuarius gladiator*, Qui ante buſta & ſepulcra dimicabat: quod olim, inquit Græ-vius, fiebat tantum ad buſta Imperatorum, ad quos captivi cogebantur concurrere, & mutuis cædibus ſe conficere, poſtea in artem fuit converſa hæc pugna gladiatoria. Ammianus Marcel. lib. 24. cap. 4. Buſtuarium accipit pro Libitinario, qui accepta mercede funerum curam habet. Vide ibi Valeſium.

¶ 1. BUSTULA, Conſpicilla, duo circuli vitrei, *Bi-cycli*, Gall. *Beſycles*, quibus utuntur ad juvandam aciem oculorum. Epiſt. Johan. Abb. apud Marten. Anecdot. tom. 1. col. 516. *Statim ut litterarum veſtrarum bajulum vidi, Buſtulam arripiens, non ſolum avide legi & relegi, verum etiam à ſcribendo manum retinere non potui.*

¶ 2. BUSTULA, pro *Pyxis*, vel *arcula*. Vide *Buxis*.

¶ 1. BUSTUM, Vox Latinis notiſſima pro loco ubi cadaver mortui hominis urebatur, ejuſque condebantur oſſa & cineres; hinc iſtud vocabulum ad ſepulcra quævis ſignificanda tranſlatum fuit. Plura ſunt hujus rei exempla; unum dumtaxat, quod multis negotium fecit, referam:

¶ Bustorum Comites, Eodem tumulo ſepulti. Epitaphium eccleſiæ B. Mariæ Piſciaci:

Buſtorum Comitum cujuſdam nomen avitum;
Gratia dat reliquo. Blanca nati & Ludovico.
Regibus hi nati, ne non reges habeantur,
Vitæ morte dati celeſti ſede locantur.

In explicando hoc epitaphio multum inſudarunt eruditi plerique, quorum conjecturas videre potes in Mercurio Gallico menſium Junii, Auguſti, Novembris anni 1725. Februarii & Junii 1726. necnon Diarii Trevoltiani menſis Martii ejuſdem anni. Inter omnes convenit hîc agi de duobus Ludovici VIII. & Blanchæ filiis Philippo & Johanne: quibus poſitis rem ſic expedit, & quidem, ut mihi videtur, accuratiſſime Scriptor epiſtolæ relatæ in Mercurio jam laudato menſis Februarii 1726. *Nomen cujuſdam*, inquit, i. e. unius, horum *Comitum Buſti eſt avitum*, ſeu eſt nomen avi ejus ſcil. Philippi II. *Gratia dat* nomen Johannis (quia juxta vim vocis, *Johannes* Hebraïce idem eſt qui *Gratioſus*) *reliquo* i. e. alteri. *Nati* ſunt ex

Ludovico & Blancha. Ne hi nati ex regibus non habeantur reges (habebant fratres natu majores, quibus paternum regnum erat debitum) *dati* ſunt *vitæ* æternæ *morte*, ac *locantur* in *ſede cœleſti.*

2. BUSTUM. Charta Stephaniæ uxoris Garciæ Regis Aragon. apud Anton. de *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 6. *Dono illum unum Buſtum de meas vacas ad ſanctam Columbam, & illo alio Buſto alias medias ad illa Eleemoſynariæ de Najara pro pauperibus, &c.*

¶ BUSTUS, *Perflammatus* in veteri Gloſſario San-German. MS. num. 501. pro *Uſtus* ſcilicet, ut *Buſtum* pro *Uſtum.*

BUSUS, *Pinguis*, *obeſus.* Papias. Vide *Buſtus.*

¶ BUT, *μῖτος*: *Nugæ.* Supplem. Antiquarii.

¶ 1. BUTA, Pyxis, Gall. *Boëte.* Rituale S. Martini Turon. 13. ſæculi apud Marten. de antiq. Eccl. Rit. to. 1. pag. 569. *Quo peracto juvenis redit per chorum cum Buta hoſtiarum.*

2. BUTA, BUTINA, BUTICULA, BUTICULARIUS, &c. Vide in *Butta* 3.

BUTANEUM, *Quidam liber Fyſicæ, qui & Herbarium dicitur, quia ibi herbæ notentur.* Ugutio, qui Græce Βοτανικὸν expreſſit.

¶ BUTANICUM, Idem, apud Papiam.

BUTAR. Ugutio: *Buranitum, dicitur genus vaſis, quod Butar dicitur.* Vide *Butta* 3.

1. BUTARE, Ital. *Buttare*, Aliquem ad terram projicere. Charta an. 1345. *Si aliquis aſſaltum... fecerit ſine armis, vel ipſum Butaverit, ſolvat pœnæ nomine, &c.* Galli etiam *Bouter* dicunt, pro pulſare: *Bouter à terre*, ad terram dejicere. *Bouter*, Picardi pro ponere uſurpant. Fallitur porro Meurſius, qui βουτίζειν Græcos recentiores pro *Butare*, ſeu ad terram dejicere, uſurpaſſe dixit. Nam βυθίζειν, *immergere* ſonat, ut docet Simon Portius, id eſt, εἰς βοῦτιν, ſeu in dolium injicere. Vide Octav. Ferrarium in Orig. Ital. V. *Buttare.*

¶ 2. BUTARE, Terminare. Vox Agrimenſorum. In Chartulario S. Fromondi paſſim: *Una virgata terræ Butante ad terram Thomæ le Fort. Item una acra Butante ad cheminum, &c.* Vide *Butum.*

¶ BUTARIUS, BUTELGIR, &c. Vide in *Butta* 3.

¶ BUTEL. Vide *Bidella.*

BUTEO, *Juvenis*, Ugutioni. Alibi: *Lecator, Ardelio, Gulo, Elluo, Epulo, Ambro, Lurco, Buteo, Ganeo, &c.*

¶ BUTERIA. An ab Hiſpano *Botilleria*, Anglicanove *Buttery*, Promptuarium vinarium; an nomen proprium judicet lector eruditus. Marten. Anecdot. to. 1. col. 316. ex Charta anni 1105. *Dedi etiam in uſus Canonicorum... juxta veterem Buteriam tantum terræ, quantum poterint quatuor Boves arare, &c.*

¶ BUTHEO, Idem quod *Buteo*, in Miraculis S. Germani Autiſſiodor. ex MS. Regio: *Quandam villam invadendo pervaſerat, & ſuis Butheonibus diſtribuendo ad poſſidendum dederat.*

BUTHSECARLA. Vide *Buſcarla.*

BUTIA. Vide *Bauſia.*

¶ 1. BUTICA, Ciſtæ genus. Acta SS. Martii tom. 3. p. 846. in Miraculis S. Veroni: *Quædam etiam ciſta, vulgo Butica dicta, quantitate magnitudinis ampla.* Britonibus Armoricanis *Boutec* eſt illud ſportæ genus, quod vocamus *Hotte.*

¶ 2. BUTICA, BUTICELLA, &c. Lagena. Vide in *Butta* 3.

¶ 3. BUTICA, Gall. *Boutique*, in Inſtrum. ann. 1304. ex Archivis S. Victoris Maſſil. Vide *Butigia.*

BUTICUM. Hariulfus lib. 2. Chronici Centulenſ. cap. 7. *Cum ergo columnæ in Butico erigerentur, &c.* Infra, ubi de Eccleſia: *Turris ergo Orientalis cum cancello & Butico ſancto Richario dicata eſt, & turris Occidentalis in honore S. Salvatoris ſpecialiter eſt dicata.* Ubi *Buticum* ædis ſacræ pars videtur: atquæ incertum. [Mabillonius in Actis SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 109. de his ipſis locis agens ait: Conjicio *Buticum* idem eſſe ac ciborium, quod columnis quatuor octove conſtans, ſuper altaria Sanctorumque tumulos erigi mos erat. *Buticum* iterum occurrit in Actis SS. Benedict. ſæc. 5. pag. 571. ubi de Miraculis S. Richarii: *Vidit fuſam lucem totam turrem repleſſe, quæ ſe dilatans totum Buticum Baſilicæ cœpit implere.*]

¶ BUTICUS. Vide *Butticus* in *Butta* 3.

¶ BUTIFREDUS. Vide in *Belfredus.*

¶ BUTIGIA, Officina, Gall. *Boutique.* Inſtrum. an. 1304. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Quod civitas concederet Regi ad opus galearum Butigiam Planiformiguerii.* Aliud an. 1394. ex iiſdem Archivis: *Johannes Abbas erat obligatus in 300. florenorum auri cauſa emptionis pannorum diverſorum colorum in Butigia drapariæ.*

¶ BUTIGLARIUS. Vide *Butta* 3.

BUTINA. Lex Ripuariorum tit. 60. §. 4. *Si ibidem infra terminationem aliqua indicia ſua arte, vel Butinæ aut mutili facta extiterint, ad ſacramentum non admittatur; ſed in præſente cum legis beneficio cogatur reſtituere.* Codices alii habent, *Bucinas*, *Bucinæ*, & *Bucine.* [Omnes erronee, inquit Eccardus in hunc locum, ubi addit: *Butinam* hîc ego idem eſſe reor ac Gall. *Butin* à Germanico *Beute*, Sax. *Büte*, Italis *Botino* & *Butino*, præda, derivatum.]

¶ BUTINUM, Præda, Gall. *Butin.* Rymer. to. 10. pag. 107. col. 1. *Ratione Butinorum & lucrorum guerræ provenientium.*

BUTIROSITAS LACTIS, apud Jacob. de Dondis in Aggregationibus virtutum medicinarum, &c.

¶ BUTIRUM GLASUM. Tabularium Majoris Monaſterii: *Guillelmus filius Morelli & Haduiſa uxor ejus conceſſerunt quidquid habebant de Herlando de Ponte Lahonum, de terra Jubel de Joffredia, de Butiro Glaſo de terra noſtra propria, de Butiro Glaſo de Plehaco, &c.*

¶ 1. BUTIS, *Stella cometes, quæ quaſi comas habet.* Gloſſ. Iſid. Papias: *Butis, Stella cometes.* In excerptis additur Βολίς. Non inepte Reineſius conjicit juxta Grævium, duas Gloſſas male coaluiſſe, legendumque *Butes*, id eſt *Bootes, Stella. Cometes, quæ* (ſcil. Stella) *comas habet.* Βολὶς eſt inter faces, quæ videntur decidere ex aëre, longiorem trahentes limitem. Vide Plin. 11. 26.

¶ 2. BUTIS, Lagenæ ſpecies. Vide *Buttis* in *Butta* 3.

BUTOR, BUTORIUS, Ardea ſtellaris, noſtris *Butor*, Anglis *Buteor.* Will. Thorn. pag. 2010. *De Perdicibus, Mallardis, Butoris, Alaudis, &c. Butorius*, Alberto Magno lib. 23. de Animalib. cap. 10. Thuanus: *Inter Accipitres, qui* Τριόρχης & κεάτιςος *τῶν ἱεράκων Ariſtoteli eſt, is Plinio Buteo dicitur: unde palam eſt injuriam maximam fieri maximo & nobiliſſimo Accipitri ab iis, qui Buteonem interpretantur Buzart.* Vide Nicolaum Uptonum lib. 4. de Militari officio pag. 183.

BUTRISTA, BUTRO. Vide *Butta* 3.

¶ BUTSECARLA. Vide *Buſcarla.*

1. BUTTA. Guillelmus de *Baldenzeel* in Hodœporico: *Hoc brachium vulgariter Butta Conſtantinopolitana dicitur, eo quod ſuper ipſum in littore Europæ egregia civitas Conſtantinopolis ſituata ſit.* Sed ibi videtur legendum *Bucca*, ſeu fretum Helleſpontiacum,

tiacum, & Boſphorus, quem etiamnum Turci *Bogaſin* appellant, voce, ut videtur, à *Bucca* efformata: etſi *Butta Conſtantinop.* appellari potuerit, quo ſenſu *buttam* appellamus, quod prominet; nam Conſtantinopolis in collibus exſtructa in mare procurrit.

¶ 2. BUTTA TERRÆ, BUTTARE. Vide in *Butum.*

3. BUTTA, BUTTIS, BUTTA, BUZA, &c. Cupa, dolium, vas vinarium, lagena major, noſtris *Bous,* [Veteribus Septentrionalibus *Butte*, Saxonibus Butte & Bytte, Cimbris Bytta.]

BUTTA, in veteri Inſtrumento apud Cujacium lib. 9. Obſerv. c. 26. ubi inter cætera mobilia recenſentur *Buttæ,* & *Butticellæ granariæ.* Danis auctore Pontano, *Butte*, eſt *Cupa.* Vide Ceremon. Roman. lib. 1. ſect. 2.

BUTTIS. Gloſſ. Lat. Græc. *Vagna, ſeu cuppa,* βȣ̃τλις μεγάλη, ἥν τινες γαῦλον καλȣ̃σιν. Gloſſ. Græc. Lat. Βȣ́τλις, *cupa.* Βȣτλίον, *cupella.* Βȣ́τζον, apud Pachymerem lib. 11. cap. 14. Βȣτζίον, apud Nicetam in Alexio Ang. lib. 3. num. 1. & Joannem Cananum de Bello Conſtantinop. pag. 196. Βȣτλίον in Chronico Alexandr. pag. 642. & apud Leonem in Tactic. cap. 15. §. 75. 76. Simon Portius: Βȣ̓τζὶ, πίθος, πύξις. *Botte,* Italis; *Bote,* Hiſpanis, Chartula plenariæ ſecuritatis, ſcripta ſub Juſtiniano, apud Briſſon. lib. 6. Formul. *Ferro fracto libras* 12. *Butte de cito valente ſemiſſe uno, Butte minore valente ſiliquas duas, &c.* Marculfus in formula Parabolæ: *Lege, & perlecta in pectore repone: ſin autem non vis, in Butte reconde*; id eſt, in pyxide. Joannes Epiſcop. Laudenſis in Vita S. Petri Damiani Card. num. 22. *Aliquando vir Dei Buttem vini repoſitum apud quandam ſuam capellam habuerat.* Petrus de Creſcentiis lib. 4. de Agricult. cap. 35. *Ne aliqua tranſmutatio fiat circa fecem, gignentes cenopes, vel fangum album, quem facit ſubtus Butem.* [Chron. Farfenſe apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 452. *Item fundum Voluſianum in integrum cum caſis coloniciis* XVI. *& familiis & curte una, habent Buttes de vino* XI. *boum paria* X. *Fundum Nigitanum in integrum cum colonis quatuor & familiis & mola* 1. *& de vino Butte* 1.] Hiſtoria Belli ſacri MS. *Et ſi portoient tiere en paniers & en Bous.* Raimundus Montanerius in Chron. Reg. Aragon. cap. 227. *E ordonne per tots los carres mijes Botes de vi be temprat ab vernigats, &c.* Adde cap. 238. Fallitur porro Cobarruvias, qui *Botecarios*, ſeu *apothecarios*, à *Bote,* denominatos putat, quod in *Buttis* ſeu vaſis unguenta ſua aſſervent.

¶ BOTA, Dolium. Statuta Maſſil. pag. 394. *Cujuſmodi Botæ fieri & vendi debeant à boteriis. Ordinamus præſenti capitulo, quod omnes boterii Maſſiliæ, qui vendiderint Botas, vendant . . . illas Botas bonas & legales . . . quod omnes Botæ circa unum palmum ad bondonum ſint inveſtitæ circulis . . . & quod omnes bodii Botarum, ſive vegetum . . . ſint bironati.* Pluries occurrit pag. 395. & pag. 476. ut & in inventario anni 1341. ex Archivis S. Victoris Maſſil.

BUTA, vel BUTUS. Computum Theſauri ann. 1312. *Scancionarius pro Butis, boutellis, cadis, flaſconibus, &c.* Gloſſ. Lat. Græc. *Antelabra,* χείλη σκευῶν, ὡς καὶ βȣ̃τλων.

BUTICA, Idem quod *Buta.* Papias: *Obba, vaſis genus, Butica.* Capitulare de Villis cap. 62. *Quid de Buticis & coſinis, id eſt, ſcriniis, &c.*

BUTTICUS. Papias: *Cantharus, vas quoddam cum annis,* (leg. *anſis,* ut in MS.) *Græcum eſt, ut quidam dicunt: vulgo Butticus dicitur.* Ita in MS. pro *butribus.*

BUTICELLA. Charta plenariæ ſecuritatis, ſcripta ſub Juſtiniano, apud Briſſon. lib. 6. Formul. *Buticella granaria una valente ſiliqua una aſprionis, &c.* [Rocchus Pirruſp. 485. Siciliæ Sacræ: *Anno Salvatoris* 1347. *N. Abbas ejuſdem B. Mariæ de Pedali Ord. S. Bened. à Rege Frederico III. obtinuit pro Monaſterio ſuo quaſdam Buticellas tynninæ ſingulis annis ex Diplomate dato Cephalædii* 2. *Febr.* 4. *Indict. an.* 1347.]

BUTICULA, diminut. à *Buta, Butta,* noſtris *Bouteille*, Lagena. [Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. in Tranſlatione S. Glodeſindis: *Vaſculum quod in modum flaſconis parvi* (*Buticulam appellant*) *vacuum & ſiccum dependebat.*] Capitulare de Villis cap. 3. *Non vervecem, non porcellum, non agnellum, nec aliam cauſam, niſi Buticulas & ortum, poma, pullos, & ova.* Chronicon Fontanell. cap. 14. *Calices argenteos* 3. *Offertoria* 2. *Thuribulum argenteum* 1. *Buticulam argenteam* 1. *Fialas argenteas* 2. Hincmarus Remenſis tom. 1. pag. 715. *Si plus de vino voluerit in Butticula, vel canna, &c.* Anaſtaſius in Greg. IV. PP. pag. 165. *Item murenam triſilem auream, quæ habet gemmas diverſas albas numero* 73. *& Buticulas* 33. Vetus Precaria: *Ad opus Canonicorum Buticulas duas plenas de optimo vino.* Acta Epiſcoporum Cenomanenſium p. 163. *Et ad opus Canonicorum ibi degentium Buticulas duas paratas plenas de vino optimo, &c.* Adde pag. 85. 105. 235. edit. Mabillonii.

A Buticularum forma nomen ſumpſiſſe videntur ejuſmodi navigia majora, quæ *Buticles* appellant Statuta *des Couſtumes & du peage de Paris*, in veteri Regeſto Cameræ Computor. Pariſ. *Poiſſons d'eau douce: La Buticle, qui vendra de Chaalons,* 10. *ſ. Item de Chaſteau Thiery en aval,* 5. *ſ. Item la nacelle de poiſſon d'eſtang,* 3. *ſ. La grant Buticle de Picardie & de Compigne en amont, & Nacelles à viviers, chacune payera* 8. *ſ. Item les Buticles de Rouën,* 10. *ſ. &c.*

BUTICULARIUS, penes quem *Buticularum*, vel *Potus* cura demandata erat, ut ait Hincmarus de Ordine Palatii cap. 23. idem, qui Pincerna. Capitulare de Villis cap. 16. *Miniſteriales noſtri Seneſcalcus & Buticularius.* Adde cap. 47. Hariulfus lib. 4. Chronici Centul. cap. 22. *Galterus Miles filius Hugonis Regii Buticularii.* Mox: *Quidam Miles, nomine Galterius, filius Hugonis Pincernæ Regis.* Ita porro Buticularius Regius invenitur apud Alcuinum Poëmat. 221.

Et Nemias Græco infundit ſua pocula Baccho,
Qui ſecum tunnam ſemper portare ſueſcit.

BUTTELARIUS, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ cap. 6. §. 5.

BOTILHE'ES, in Foris Beneharn. rubrica, *deus Botilhées.*

BUTELGIR, apud Galbertum in Vita Caroli Comitis Flandriæ num. 54. 56. 70.

BUTIGLARIUS, in Conſtitut. Henrici VII. Imp. apud Goldaſtum tom. 1. Conſt. Imper. pag. 318.

BUTICULARIUS FRANCIÆ, unus è quatuor majoribus Palatii officialibus, qui literas & diplomata Regia ſubſcribebant, vel certe eorum expeditioni intererant: de qua dignitate legendi Joannes Tillius, Vincentius Lupanus, Andreas Fauynus, [P. Anſelmus,] & alii, qui de Officiis Palatinis noſtratibus ſcripſerunt. [Buticularii & Pincernæ officia non diſtinguit Tillius; non eadem tamen fuiſſe videntur. Nam, uti poſt Ducheſnium obſervavit P. Anſelmus tom. 2. pag. 1373. cum Remis inauguraretur Philippus V. an. 1317. contentio mota eſt inter Dominum

de *Sully* Buticularium & Dominum *de Soyecourt* Pincernam, ad utrum ſcilicet eorum ex officio pertineret vas quoddam, *le pot a cave,* quo Rex uſus fuerat. Diſtincta ergo tunc erant hæc officia, quamvis, ſi nomen ſpectes, non multum inter ſe differant; atque eam ob cauſam in ſerie Chronologica Buticulariorum quam infra ſubdemus, ab iis Pincernas diſtinguere, maxime ab eo tempore quo eorum officia indiſtincta fuere, non curabimus.] Huic vero annexa dignitati jura ita recenſentur in regeſto Joannis de ſancto Juſto, in Camera Computorum Pariſienſium. *C'eſt ce, que l'en trouve pour le Bouteiller de France ès tables Maiſtre Jean de Saint Juſt.*

Premierement, la Juſtice entour les hoſtieux là, où il ſeroit.

2. *Item toute fois, que li Rois feroit feſte ſolempnel, il doit avoir la coupe & le hanap.*

3. *Item au Sacre de Reims il doit avoir les vins, qui ſeront deſſous la barre, & doit avoir certain nombre de pain, de vin, de chars, de poulles, de cire, de poiſſon, & de fruit: & ſi eſt maiſtre des cervoiſiers par tout le Royaume de France, & Souverains de la Chambre des Comptes, & doit avoir un nombre de jettoirs, de quoy nos Seigneurs des Comptes jettent chaſcun an; & doit avoir moult belle choſe en Champaigne.*

Le droit des hoſtieux de la Bouteillerie. Premierement au bois de la Conciergerie. Item à S. Germain en Laye, l'oſtel de l'Archiere. Item l'oſtel au gouge. Item l'oſtel à la layolle, & tousjours chambre par devers le Roy en tous lieus. Item à Poiſſy l'oſtel aux Gaullars. Item l'oſtel Hervy le Sergent, l'oſtel Jean de Nanterre, & toute la Ruë, ainſi que elle s'eſtend juſques au coin du Quarefour, & l'oſtel Jean Fromage, ou cas qui li Comtes d'Artois n'y ſeroit, & ſa chambre doit eſtre deſſus la porte de l'Abbaye. Item à Fontainebliau l'oſtel Madame Marguerite Taſſiere & les oſtieux environ. Item à Senlis l'oſtel à l'Eſchiquier. Item à Pont S. Maxence l'oſtel Philippe le Sergent. Item à Creel l'Eſchiquier.

Ce ſont les droits, que le Bouteiller de France doit avoir en la ville de Paris en pluſieurs celliers là, où l'en vent à broſche. Premierement il doit avoir la moitié de lies en la maniere, qui enſuit, &c.

☞ Subdit P. Anſelmus: *Ce ſont les Droits que le Bouteiller de France doit avoir ſi comme l'en dit.*

L'en dit & pour certain, que ou temps Monſeigneur Jean d'Acre, Bouteiller de France, il prenoit du vin tel comme pour la perſoune du Roy, & allcient ſes gens traire au tonnel où l'on traioit pour le Roy, & n'eſtoit pas pris à l'Echanſonnerie, & par devers le commun en prenoit, ou ſi comme meſtier en eſtoit pour ſa gent.

Item, pour la Cuiſine prenoit aucunefois Monſ. Jean d'Acre viande cuite & autrefois cruë.

Item, à la Fruiterie eſt à ſçavoir que du temps du Roy Philippe qui mourut en Arragon, & puis du temps du Roy ſon fils, Monſ. Jean d'Acre prenoit quand il giſoit en l'hoſtel ou le Roy giſoit, fut à Paris ou ailleurs, il prenoit tout ce que meſtier luy eſtoit, fuſſent torches ou chandelles; & auſſi on a veu que le Comte de S. Paul en prenoit.

Item, en l'Ecurie & Fouriere on ne ſçait encore ce que le Bouteiller y prenoit, car il n'y a nul Official de ce temps.

Item, aux grandes Feſtes quand le Roy porte Couronne, le Bouteiller prent de ſon droit les pieces de vin, tonneaux, ou queuës qui ſont entammées pour Feſte, puiſque où en a commencie à traire, & auſſi en la guerre.

Item, prent ledit Bouteiller en la Chambre ès deniers chaſcun an pour ſes manteaux aux deux termes vingt livres.

Ce ſont les droits de la Bouteillerie en la Ville d'Orliens, ſçeu & baillé par Jehan le Cordier.

Premierement, la Juriſdiction ſur les Buffetiers, & l'amende juſques à ſix ſols, & auſſi ſur tous les crieurs de Vins, & donne les criages dont il a quatre crieurs.

Item, tous ceux qui ont carerage, donnent vingt huit deniers au Bouteiller, & auſſi du plus ou du moins.

Item deux petites Maiſons aſſiſes vers S. Laurent, & peuvent valoir vingt ſols par an.

Chaque Crieur doit treize deniers, & chacun Buffetier treize ou vingt ſix deniers, &c.

Aliud Regeſtum: *Hi ſunt Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates & Abbatiſſæ Regni Franciæ, qui ſolvunt domino Joanni d'Acre, Buticulario Franciæ, quilibet* 100. *ſol. Pariſ. quotieſcunque creati erant, ratione Buticulariæ Franciæ: unde arreſtantur in receptu Compoti Buticulari* * *uncũm aſtẽn CCCXVIII. quod Epiſcopus Laudunenſis & cæteri Pares Franc. quotieſcunque ſunt creati, debent Regi* 110. *lib. Buticul. Franc.* 10. *l. & Cambellano* 100. *ſ. &c.* In 1. Regeſto Parlam. fol. 147. inter Areſta omnium SS. 1265. dictum fuit, quod Archiepiſcopus Bituricenſis, Epiſcopus Tornacenſis, & Abbas S. Sulpitii Bituric. *Buticulariam* ſolvere tenebantur Buticulario Franciæ, videlicet quilibet centum ſolidos Pariſ. ſicut alii Prælati & Abbates regales. Idem pronuntiatum fuit contra Abbatem S. Dionyſii in Francia, fol. 158. Vide *Monaſteria Regalia.*

☞ Archiepiſcoporum aliorumque nomina qui *buticularium* debebant hic reperire cum fortaſſis non omnibus injucundum erit, hæc ſubjicimus eo ordine quo ea exhibet codex MS. Sangermanenſis: *Archiepiſcopi, Remenſis, Senonenſis, Bituricenſis, Turonenſis, Lugdunenſis, Rotomagenſis. Epiſcopi, Lingonenſis, Laudunenſis, Bellovacenſis, Catalaunenſis, Noviodunenſis, Pariſienſis, Sueſſionenſis, Tornacenſis, Silvanectenſis, Tervannenſis, Meldenſis, Carnotenſis, Aurelianenſis, Autiſſiodorenſis, Trecenſis, Nivernenſis, Matiſconenſis, Catalaunenſis, Auguſtodunenſis, Atrebatenſis, Claromontenſis, Lemovicenſis, Ambianenſis. Abbates, S. Dionyſii, S. Germani à Pratis, S. Genovefæ, S. Mauri Foſſat. S. Maglorii, S. Cornelii Compend. S. Medardi Sueſſ. S. Remigii Remenſ. S. Nicolai de Nemore, S. Johannis Laud. S. Criſpini magni Sueſſ. Corbeïenſis, Monſtrolienſis ad mare, Macaïenſis, S. Sulpitii Bitur. Trenorchienſis, S. Benedicti ad Ligerim, S. Meſmii, S. Richarii, Bonæ-Vallenſis, S. Maxentii, Ferrarienſis, S. Columbæ Senon. S. Valarici, Morigniacenſis. Abbatiſſæ, Calenſis, Sueſſionenſis, Montis-Martyrum, Faræ Monaſterii.*

☞ Hic qualemcumque Buticulariorum ſeriem addendam credidimus, utpote qui cum præcipuis ac primariis Palatii Regii Officialibus litteris Regiis olim adſcripti fuerint; quod extremis Henrici I. annis cœpiſſe ſcribit Mabillonius lib. 2. Diplom. cap. 12. n. 13. & poſt S. Ludovicum deſiiſſe ſibi videri ſignificat ibid. n. 20.

Hugo Diplomati Regio pro fundatione S. Martini de Campis ſubſcribit an. 1060.

Adelardus an. 1062.

Engenulfus an. 1065. & 1067.

Rainaldus an. 1067. & 1069.

Wido ann. 1071. & 1074.

Herveus Monmorenciacus ann. 1075. & 1079. obiit circa ann. 1094.

Adelardus an. 1085.

Lancelinus an. 1086.

Paganus Aurelian. an 1106. & 1107.

Wido II. Silvanectenſis an. 1108. & 1111.

Gilbertus de Garlanda an. 1114. ad 1126.

Ludovicus Silvanectenſis an. 1130.

Guillelmus Silvanect. an. 1131. ad 1147.

Guido III. Silvanectenſis ab obitu Guillielmi patris ad an. 1188.

Guido IV. Silvanect. deſignatus paterni muneris ſucceſſor an. 1186. ob. an. 1221

Rotbertus de Corteneïo an. 1223. ob. ann. 1239.

Stephanus de Sancerre ante an. 1248.

Johannes de Brienne, dictus *d'Acre* an. 1258. ob. an. 1296.

Guido de Chastillon III. an. 1296. ob. an. 1317.

Henricus de Sully ann. 1317. obiit poſt an. 1334.

Miles Dominus de Noyers an. 1336. ob. an. 1350.

Johannes de Chalon Buticularii officio functus eſt in inauguratione Joannis Regis an. 1350.

Johannes Dominus de Commercy ann. 1364. Buticularius & Primus Cameræ Computorum Præſes creatur. ob. an. 1381. Quod cum ſub Henrico de Sully cœpiſſet, ſubinde ad ſucceſſores manavit. Hinc Tillius pag. 406. *Eſtoit à cauſe de ſon office, l'un des deux Preſidens en la Chambre des Comptes à Paris. Et de ce y a ordonnance du Roy Charles VI. du 7. Janv.* 1400. *enregiſtrée au Parlement.*

Enguerandus VII. Dominus de Coucy circa an. 1384.

Jacobus de Bourbon an. 1397. ob. an. 1417.

Guillelmus de Melun IV. an. 1402. ob. an. 1415.

Petrus des Essars an. 1410. ob. capite minutus an. 1413.

Walerannus de Luxemburgo an. 1410.

Johannes Dominus de Croy an. 1411. ob. an. 1415.

Robertus de Bar ad ſacramentum fidelitatis admiſſus 6. Oct. 1413. ob. ann. 1415.

Johannes Dominus d'Estouteville an. 1415. ob. an. circiter 1436.

Johannes de Neufchastel an. 1418. ob. ann. 1433.

Jacobus de Dinan an. 1427. ob. an. 1444.

Ludovicus Dominus d'Estouteville ann. 1443. ob. ante an. 1463.

Antonius de Chasteauneuf an. 1463.

Johannes du Fou an. 1469.

Carolus de Rohan ab an. 1498. ad an. 1516.

Franciscus de Baraton ad an. 1519.

Adrianus de Hangest ab ann. 1520. ad ann. 1533.

Ludovicus de Bueil an. 1533.

Johannes IV. Dominus de Bueil ob. an. 1638.

Johannes V. Dominus de Bueil ob. an. 1665.

Petrus de Perrien ob. an. 1671.

Ludovicus de Beaupoil de S. Aulaire 1672.

Marcus-Antonius Ludovici filius 3. Sept. an. 1702.

¶ Buticularius Domini Abbatis Floriacenſis memoratur in veteri fragmento de rebus Ludovici VII. apud Duſchenium tom. 4. pag. 424.

Buticularios præterea vocant Normanni, qui mercatorum vina deguſtant, an proba ſint. Uſatica MSS. Vicecomitatus Aquarum Rotomagi: *Les 2. Buteillers en la Vicomté de l'Eaue eſtablis & jurés à boire des vins aux Marchans venans de Rouën, deſquels moeſon eſt deuë au Roy, &c.*

¶ Botellaria, Buteleria, Butellaria, Officium Buticularii. Ordinatio domus regiæ ſub Henrico II. Angl. Reg. in Lib. nigro Scaccarii pag. 349. *Magiſter diſpenſator Buteleriæ ſicut magiſter diſpenſator panis & vini. Diſpenſatores Botellariæ, qui per vicem ſerviunt, ſicut diſpenſatore expenſæ.* Infra: *Butellaria.* Occurrit *Buticularia* pro præſtatione quæ buticulario exſolvebatur, uti ſupra videre eſt; itidem & pro eo omni quod ad Buticularii officium pertinet. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 272. *Pro Buticularia per id tempus* LXXXIII *unc.* XVIII. *taren.* VI. *grana.*

Butina, Idem quod *Butica*. Lagena. Heſych. ὠμαςράγῳ, βȣτίνῳ, τρυβλίῳ. Joan. Damaſcen. de Condimentis: *Reponantur in Butinam, ſic ut mel citria plurimum excedat.*

Butro, ſeu potius *Butto*. Ita enim interdum legi in quibuſdam MSS. Anaſtaſii Biblioth. monet Editor in Leone III. PP. *In venerabili Monaſterio S. Sabæ fecit Butronem argent. cum caniſtro ſuo penſ. lib.* 12. Idem in Leone IV. pag. 187. *In Eccleſia B. Petri ... fecit Butronem ex argento puriſſimo, qui pendet in Presbyterio ante altare, penſantem libr.* 149. Id. p. 177. *Obtulit Butronem de argento puriſſimo, cum gabatis argenteis pendentibus in catenulis ſeptem.*

Butrista, Eadem notione & origine, apud Alcuinum Poëm. 165.

Bis ſeptena tibi direxi carmina vaſco,
Tu quia miſiſti Butriſtas ut quoque binas;
Bis puto ſeptena caliges jam forte tenentes.

Ubi legendum *ſeptenos calices*, & forte *Buttiſtas.*

Boutus, Idem quod *Buta*. *Quadrigarii Boutorum*, in Ordin. Hoſpitii S. Ludovici an. 1261.

Botus. Tabularium Caroffenſe: *Nec illud ſilentio tegimus, quod prædictus Domnus Carolus in præfato retinuit loco: iſtud ſcilicet, quod quando in Pictavenſem urbem veniet, ipſi Monachi præfati Cœnobii afferant illi gantos unos, & duos cereos, cum duobus Botis nectare plenis, nec amplius ab eo; vel ab alio aliquo ab illis exigendum eſt.*

Boutarius, ſeu Butarius, qui *Butarum* curam habet, Officium in *Scancionaria*, in Ordinatione Hoſpitii S. Ludovici Regis Franciæ ann. 1261. *Boutier*, in alia anno 1285. [Ordinatio Domus regiæ ſub Henrico II. Reg. Angl. in Lib. nigro Scaccarii pag. 350. *Butarius conſuetudinarium cibum, &* III. *d. hominibus ſuis, &c.*] Βȣτιςὴς, Officium in Eccleſia Conſtantinopolitana, cujus munus ſic deſcribitur in Catalogo offic. M. Eccleſiæ Medoniano: ὁ Βȣτιςὴς, ὅταν εἴπῃ ὁ ἱερεὺς τὰς εὐχὰς τῆς Βαπ͂ίσεως, λαμβάνει ὁ Βȣτιςὴς τὸ παιδίον, καὶ βαπ͂ίζει αὐτό.

Buttarius, qui *Buttas*, ſeu ejuſmodi vaſa onerat, implet. Lambertus Ardenſis pag. 258. *Oneratores etiam & Buttarii cum hoccis, & ceſpitarii cum ceſpitibus oblongis & mantellatis ad placitum magiſtrorum in pratis quibuſcunque conciſis & convulſis ... operantur.*

Butella, Boutella, Botella, Lagena, noſtris, *Bouteille*, ſupra in *Buta*, & in Edicto Philippi Pulcri an. 1302. apud Pithœum in Conſ. Trec. [*Bouteilla*, apud D. *de Lauriere.* tom. 1. Ordin. Reg. Franc. pag. 364. num. 42.] Vide *Barillus.*

Buza, Idem quod *Butta*, vox formata ex Gallico *Bouts*, vel *Bouz.* Willelmus Tyrius lib. 12. cap. 25. *Modios & Buzas ad vinum, oleum, vel mel menſurandum:* quæ Hugo de Plagon in verſione

Gallica Tyrii MS. hiſce reddidit : *Mines à menſurer bled, Bous à meſurer vin.* Perperam igitur Ludovicus de Cerda *Buzam*, ſacculum apud Tyrium interpretatur. Sunt autem *Bous*, ſeu *Bouts*, ut eſt apud Falcetum, proprie utres ex pellibus confecti, pice oblitis, in quibus vinum, aliuſve liquor aſſervatur, deferturque, maxime per loca invia & montuoſa, ubi curribus aditus non patet. In vetere Statuto pro Scancionaria Regis ann. 1261. *le Barillier, & le Chartier des Bouts*, recenſentur inter alios ejuſd. Scancionariæ Officiales. In alia membrana hæc habentur: *L'on n'achetera ne Bouts, ne Bouciaus, ne barils, ſans le congié du Maiſtre d'Hoſtel.* Eſt igitur *Bouceau* diminutivum à *Bous.*

Boucellus dicitur in Charta Epiſcopi Ambian. an. 1301. *Communitas Tannatorum debet dare D. Epiſcopo, quando debet ire in exercitum Regis, duo paria Boucellorum de corio, quorum una pars teneat unum modium vini, reliqua vero 24. ſeſtiers.* Ibidem Gallice redditur, *deux paires de Bouchiaus de cuir.* [*Bouchellus* alio in loco, quem videre eſt in voce *Sagimen.*] Vetus Poëta Gallicus MS.

Et emplent ſouvent leurs Bouciaus
De vin, de pain, de gras morciaux.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Va, ſi m'apporte dou vin dou grant tonnel,
A mon Seigneur en donrai plein Boucel.

[Chartular. S. Vandregeſili tom. 1. pag. 242. *Supplions humblement les Religieux Abbé & Convent de S. Vandrille. Comme autrefois leſdiz Religieux fuſſent tenus de porter deux Botiaulx ou barils plains de vin au jour, que le pannage de la foreſt de Brotonne eſt tenu & reçu en la paroiſſe de Vateville, leſquels Botiaulx ou baris appartenoient au Roy noſtre Sire, & le vin qui dedans eſtoit, appartenoit au Prevoſt dudit lieu de Vateville de ſon droit, & depuis nagueres par compoſition faite avec vous, Meſſieurs, par leſdits Religieux, iceux Religieux ne ſoient plus tenus à porter leſdits Botiaux, ni en lieu d'iceux ſoient tenus de payer dix ſols tournois ... par quoi nous vous mandons que d'iceux Boteaux à vin vous tenez quittes & paiſibles leſdis Religieux..... Donné à Paris...... l'an mil trois cent quatre-vingt & treize.*] Hinc *Buſar*, in Conſuetudine Lodunenſi cap. 5. art. 5. *Et ſeront faits les vaiſſeaux à vin, comme pipes, Buſars, & quarts, de bon bois, &c.* Neque aliud ſonat, ni fallor, *Buccellus*, in Legibus Adelſtani Regis Angl. apud Bromptonum cap. 8. *A buzis & buccellis* dicti *Bouciers* Officiales Scancionariæ, quibus *Buzarum* cura erat demandata. Statutum pro Hoſpitio Philippi Magni ann. 1317. *Devers le Commun aura 2. Bouciers, & mangeront à court.*

Botagium, Præſtatio pro vino, quod in *Botis*, ſeu vaſis vinariis diſtrahitur. [Charta anni 1297. ex Archivo Piperacenſis Abbatiæ : *Botagium ſive leſda vini.*] Charta Communiæ Bituricenſis an. 1281. & Charta Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1293. apud Chenutum in Hiſt. Bituricenſi : *Ab omni tolta, tallia, & Botagio, & culcitrarum exactione liberi erunt.* Charta Ricardi Regis Angl. an. 1. regni, in Tabulario oppidi Dieppenſis : *Habeant libertatem & quietantiam de conſuetudine & exactione halecum, ... de melagio, de Botagio, & galinagio, &c.* Charta Libertatum oppidi Caroſſenſis in Biturigibus ann. 1191. *Præpoſitus Caroſſii non mittet nec aliquis ſerviens ad aliquem, qui vendet vinum mercatum ſuum, ut ei de vino tribuat Botagium.* Adde Chartam Libertatum villæ de Graciaco ann. 1246. apud Thomaſſerium pag. 87. 155. [Alteram Chartam Henrici VI. Regis Anglorum apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 680. & ad calcem in Gloſſario.] Judicatum Parlamenti Candeloſæ ann. 1276. *Viſa quadam Charta Regia ... deliberata fuit per judicium Abbati & Conventui S. Dionyſii ſaiſina Botagii in terra S. Mederici Pariſienſis.* Charta ann. 1330. in Hiſt. Turenenſi apud Juſtellum p. 103. *Percipiendi & exigendi pontonagia, pedagia, Botagia, dralhas, guidagia, &c.* Alia Guillelmi Epiſc. Carnot. ann. 1166. apud Ægid. *Bry* in Hiſt. Comit. Perticenſ. *Botagium & Corneſagium Vicecomitis eſt.* Occurrit non ſemel apud Doubletum in Hiſt. Sandionyſ. pag. 431. 432. 905. 907. Cujuſmodi vero fuerit botagium pluribus docet Charta ann. 1553. pro prædio de *Linieres* in Biturigibus : *Item ledit Seigneur a un autre droit, qui ſe nomme droit de Boutage, qui eſt dit general & univerſel ſur tous les hommes & femmes, bourgeois & bourgeoiſes de ladite terre & Baronnie, leſquels bourgeois & bourgeoiſes doivent audit Seigneur pour ledit droit de Boutage, quand ils ou l'un d'eux vendent en gros ou en détail un tonneau ou poinſſon de vin, ou quand ils l'achetent pour le revendre, & en faire leur profit, pour chaſcun d'iceux tonneaux tant grands que demy, cinq pintes de vin, meſure de Linieres, ou la ſomme pour chacune pinte au prix qu'il vaut en l'année en ladite ville de Linieres.* Adde conſuetudinem localem Caſtelli novi in Biturigib. art. 4. Accipitur etiam *Botagium* pro quavis præſtatione, in Regeſto temporalitatum, ex Camera Comput. Pariſ. f. 48. 49. [Hinc etiam vox Gallica *Boutillerie* pro præſtatione frumentaria in Declaratione temporalitatus Epiſcopatus Catalaun. an. 1383. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. p. 757. *La Boutillerie du marchié, qui peut valloir pour an à crois & à deſcrois v. muis & demi de grain.*]

¶ Bautagium, in Præcepto Philippi Pulcri to. 1. Ordinat. Regum Franc. pag. 401. n. 28. *Item, ordinamus quod pedagiarii ſeu leudarii nova pedagia, Bautagia ſeu leudas non exigant, ſeu levent in locis ubi non eſt conſuetum.*

¶ Bottagium, apud Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. p. 697. *Ut nemo illorum... Bottagium vini alicui reddat, neque aliquam quamlibet conſuetudinem.*

¶ Boutelagium. Archivum Abbatiæ Belli loci: *Ego Rolandus de Dinanno Abbatiam fundavi de Ordine S. Auguſtini in loco qui dicitur Bellus locus, & dedi eidem Abbatiæ quidquid Canonici adipiſci poterant in terra mea, liberum ab omni pedagio, coſtuma, panagio, Boutelagio & omni alia exactione*

¶ Butagium, in Inſcript. Bleſenſi : *Comes Stephanus & Adela Comitiſſa, ſuique hæredes perdonaverunt hominibus iſtius patriæ Butagium in perpetuum, &c.*

¶ Butellagium, in Charta anni 1086. ex Tabulario S. Florentii : *Herveus Butellarius dedit Butellagium ſuum villæ de Mezvoit Monachis.*

¶ Buticulatio, Eadem notione. Lobinellus Hiſt. Britan. tom. 2. pag. 132. *Quod furni de Dolo, & molendinum Hate, & Buticulatio Doli, & prata, &c.*

Botarum Consuetudo, in Charta Philippi Aug. ann. 1185. pro oppido Ferrarienſi, apud Morinum : *Conſuetudinem Botarum reddent, qui eam reddere debent.* [Charta an. 1107. tom. 2. Hiſt. Meldenſ. inter Inſtr. pag. 20. *Botas etiam quas ex conſuetudine meorum anteceſſorum ab Abbatia requirebam, illis remittimus.*] Tabular. Fiſcanenſe fol. 85. *Querela vertebatur inter Joannem de Brilleio, & Hugonem Eleemoſynarium Fiſcanenſem ſuper quibuſdam Botis, & aliis rebus, quas ab ipſo Eleemoſynario feodaliter exigebat.* Fol. 89. *In natali Domini pro ba-*

cene 5. *ſol. in vindemiis pro Botis* 5. *ſol. in Paſcha pro ſotularibus & caligis* 4. *ſol.*

¶ Botæ Nocturnales, f. ſic dictæ quod majorum Feſtorum pervigilio ſolverentur. Mabillon. Diplom. lib. 6. in Charta anni 1197. pag. 604. *Stephanus Dei gratia Noviom. Epiſcopus... notum facimus univerſis, quod cum inter dilectos noſtros Abbatem & monachos S. Eligii Noviomenſis & Johannem Bulg. Cantorem majoris Eccleſiæ noſtræ ſuper Botis Nocturnalibus querela diutius eſſet agitata... inter eos hoc modo compoſuimus. Abbas eidem Cantori ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum ſingulis annis in tribus ſolemnitatibus, Paſcha ſcilicet, Pentecoſte, in feſto B. Eligii æſtivali, du os flatones ac duos ſimecellos ſolvere tenetur.*

¶ Botæ Moniales. An *Modales*, hoc eſt unius modii? An *Moniales* dictæ quod vel à monachis, vel ad menſuram monachorum propriam perſolverentur? Archivum Montis S. Michaëlis: *Theſaurario Dolenſi monachi S. Michaëlis aſſignaverunt unam minam frumenti in feodo Hervei de Monte Doli. Item, unas Botas Moniales recipiendas annuatim de manu monachi de Monte Doli in uſus theſaurariæ.*

Botatum Vinum, Gallis, *Qui ſent le fuſt*, ſeu quod vas vinarium redolet. Charta Libertatum villæ *des Ais*, in Biturigibus an. 1301. *Bannum autem meum habebo ſingulis annis per totum menſem Maii ad vina mea vendenda, ... ita tamen, quod non potero vendere Vinum fecidum vel Botatum.*

Bussellus, Bustellus, Bissellus, Modius, *Boiſſeau*, menſura frumentaria: diminutivum ex *buz*, *buza*. Lambertus Ardenſis pag. 153. *Hic unum polkinum, vel Buſſellum frumenti, hic duos vel plures... habebat.* Fleta lib. 2. cap. 12. §. 1. *Pondus* 8. *librarum frumenti faciunt Buſſellum, de quibus* 8. *conſiſtit commune quarterium.* [Occurrit paſſim in Inſtrumentis MSS.] Obſervat Spelmannus apud Anglos *Buſſellum quatuor galones vini conficere.* Vide Probat. Hiſt. Drocenſis pag. 258. & Will. Thorn. pag. 2105. Charta Gallica in Monaſtico Angl. tom. 1. p. 904. *Un Buſſel de farine d'aveine, & un Buſſel de ſel.* Apud Littletonem ſect. 128. & 129. *Bushel* ſcribitur, ut & apud Matth. Paris: *Et menſuras tritici, quas Busheles dicimus.* Quo vocabulo hac notione etiamnum utuntur Angli.

Bustellus. Chron. Andrenſe an. 1214. *Terram* 3. *Buſtellos frumenti reddentem, &c.* Occurrit ibi pluries. [Charta Radulphi Comitis Clarimontenſis an. 1162. cap. 4. Tabularii Gemeticenſis: *Ex meo proprio quotidie dabo vanum, Buſtellum, juncturam, molendini molas, &c.*] In quibuſdam Galliæ provinciis, *Boiſteau*, pro *Boiſſeau*, dicitur. Vox efficta pariter à *Buttis*, dolium.

Bissellus. Notitia vetus in Probat. Hiſt. Sabaud. pag. 26. *Novem Biſſellos fabarum cenſuales.*

¶ Buscellus, in Indice redditUum Monaſterii Corbeïenſis ex Archivis ejuſdem: *Si Buſcellus molendinorum perditus fuerit vel fractus aut falſus, alius fieri debet coram nobis & Scabinis noſtris juxta ſextarium villæ, ita quod tredecim faciant ſextarium.*

Buschellus, in Charta Anglica laudata in voce *Corngavel.*

¶ Bissetus. Tabularium Cartuſiæ de Bellolarico: *Quadraginta octo Biſſetos avenæ ad cumulum, bonæ & meabilis.*

Bussellata Terræ, in libro Chirographorum Abſiæ, fol. 167. 225. 288. [Litteræ Officialis Bituric. in Gallicum verſæ an. 1583. *Une piece de pré contenant demi Boiſſellée de terre ou environ.* Codex MS. Coiſlinianus: *Un chezal ſitué au village de Breteche contenant demi Boiſſelée de terre ou environ.* Vide *Boicelata* & *Librata.*

Imbotare, Vox Italica, Vinum in *buttim*, ſeu lagenam, vel dolium immittere, Gall. *Entonner.* Charta an. 1338. *Ita quod liceat cuilibet habitanti & utenti, ſeu qui utentur ad ipſas Caſſinas, ibi Imbotare, & gubernare, emere, vendere panem, vinum, & alia victualia ad minitulum.* Alia an. 1360. *In libro pactorum, incantuum, introituum Communis Vercellarum, & ſpecialiter Imbotaturæ vini civitatis, ... ſecundum quæ vendi ſolet Imbotatura prædicta, reperitur, &c.* Infra: *Non compelli poſſunt ad ſolutionem dictæ Imbotaturæ vini de eorum vino.*

BUTTORIUM, Buttitorium. Vide *Batatorium.*

BUTUM, ex Gall. *Bout*, Finis, limes, terminus, in Charta an. 1146. apud Ducheſn. in Probat. Hiſt. Caſtil. pag. 25. [In Chartulario S. Vandregeſili tom. 2. pag. 1359. in Indice MS. Beneficiorum Eccleſiæ & Diœceſis Conſtantienſis fol. 55. v°. è Muſæo D. *de Cangé.* Et in Charta anni 1304. ex Archivis Monaſterii B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. &c.]

☞ Alii *Butum* derivant à Celtico *Bot* vel *Bod*, quod fundum, imam partem ſeu extremam ſignificat. Plinius lib. 3. cap. 16. de Pado fluvio loquens ait, *Ligurum lingua amnem ipſum Bodincum vocari, quod ſignificet fundo carentem: cui argumento eſt opidum juxta Induſtria, vetuſto nomine Bodincomagum, ubi præcipua altitudo incipit.* Etiamnum fundus à Germanis *Boden* & *Bodem*, ab Anglis *Bottom*, à Suecis *Boten* appellatur. Vide Valeſium Notit. Gall. pag. 185. col. 2. & Menagium in Etymol. Gall. *Habouts*, in Conſuet. Salæ Inſulenſis cap. *des purges*, art. 1. Vox videtur formata à *boton*, *botontinus*, *&c.* quæ quidem vocabula Agrimenſoribus limitem ſonant. Vide in *Bonna* 2.

Butta Terræ, [f. Agellus, pro quo Galli ſæpe dicunt, *un bout de terre.*] Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 453. *De quatuor viginti ſelionibus & duodecim Buttis terræ & de grano unius acræ.* Tom. 3. pag. 49. *Quaſdam Buttas Terræ, quas Hunyth vidua de Hope aliquando tenuit.* [Kennetus Antiquit. Ambroſden. p. 402. *Quatuor Buttæ, quæ continent unam acram.* Et p. 534. *Sex Buttæ terræ quæ jacent, &c. Madox* Formul. Anglic. *Ego Robertus Roaut de Langelée dedi ... Eccleſiæ S. Mariæ de Bordeſlee ... unam acram in Buttis ſubtus cheminum de Wardevic.*]

¶ Buttis, Eadem notione. Antiquit. Ambroſden. pag. 136. *Viginti acras ſcilicet in Heſleſurlung & Buttes apud Umbehlowesmer ad complendum numerum viginti acrarum.* Et pag. 187. *Quatuor ſeilones terræ qui vocantur Buttes.* Ibidem pag. 534. *Similiter aliquando quatuor Buttes, aliquando quinque, aliquando ſex, aliquando ſeptem, aliquando octo faciant unam acram, videlicet ſecundum quantitatem earumdem in longitudine & latitudine.* *Buttis* igitur non eſt modus agri determinatus, ſed modo minor modo major, quod belle congruit agellis, quos *Bouts de terre* appellamus.

Abbutare, Abotare, Terminare, Gall. *Aboutir*, & *Abouter*: vox Agrimenſoribus noſtris familiaris, cum agri limites deſignant. *Abbutare* enim dicunt, prædiorum fines, qua ſcilicet parte anguſtiores ſunt, prædio alteri: latera vero nunquam aiunt *Abbutare*, ſed agro proxime adjacere. Charta Henrici I. Regis Angliæ, in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 96. *Aliud meſſuagium jacet in eadem villa, ... & Abbutat ſuper communem ripam.* Hiſtoria Fundat. Abbatiæ Norwicenſis: *Quæ quidem venella Abbutabat ſuper communem viam.* Vide tom. 2. pag. 275.

Abotare, Eadem notione, in Charta an. 1263. in Tabul. Prioratus Belliloci in diœceſi Rotomagenſi pag. 25. *Et Abotat ad keminum domini Regis.*

Buttare, pro *Abbutare.* Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 389. *Unum croftum, ... quod Buttat ſuper virgultum meum.* [*Madox* Formulare Anglic. pag. 106. *Buttantes verſus auſtrum ſuper quandam clauſuram dicti Prioris.* Kennettus in Antiquit. Ambroſden. pag. 533. *Seliones Buttant totaliter in terram ipſius Prioris.* Occurrit iterum eadem pagina & ſequenti, & alibi non ſemel. Vide Origines linguæ Italicæ Octavii Ferrarii in hac voce.

1. BUTUS. Papias & Gloſſæ Iſidori: *Butus, imbutus, ab imbuendo.*

¶ 2. BUTUS, Cupa. Vide in *Butta* 3.

¶ BUTYRATUS, Illitus butyro. Leibnitius Scriptor. Brunſwic. tom. 1. pag. 308. ex Annalibus Corbeïenſ. MCLVIII. *in villa noſtra Herbam ruſticus phreneticus duos bufones aſſatos & ben e Butyratos, ut delicatum quid voravit ſine noxa.*

¶ BUTZ. Vide *Buſſa.*

¶ BUVERIUS, Modus agri, idem quod *Bovagium.* Lobinellus Hiſt. Pariſ. tom. 3. in Gloſſario: *Buverios terræ viginti.*

¶ BUVETUM, Eadem notione. Rymer. tom. 10. pag. 237. col. 2. *Manſum unum & culturam, in qua ſunt quinque Buveta terræ cum adjacentiis ſuis.* Vide *Bovata.*

¶ BUVINARE, *Sanguine inquinare mulieris menſtruæ.* Gloſſ. Iſid. Eſt pro *Bubinare*, ut apud Feſtum & Lucillum.

BUXERIA, Buxetum forte, ſeu ſilva buxis conſita, noſtris *Boiſſiere, Boeſſiere, Buiſſiere* & *Bouchiere.* Charta Henrici II. Regis Anglic. tom. 2. Monaſt. Angl. pag. 1010. *Et feodum, quod Fulco ... tenet in prædicto mancrio, excepta Buxeria.* Infra: *Et precarias de ipſa Buxeria.* Tabular. Nantolienſe in Pictonibus an. 1327. *Buxeria, garenna, vindemiæ, &c.*

BUXIS, Buxida, Bossida, Bustula, &c. Pyxis, arcula, Gallis, *Boiſte:* nam à *Pyxis*, voces *Buxis*, & *Buxida*, videntur formatæ. [Menagius eas derivat à *Buxus*, quod pyxides, inquit, ſæpius fuerint ex hoc ligno confectæ.]

Buxis. Paulus Diaconus in Vita S. Gregori Magni PP. cap. 19. *Eoſdem pannos conſecratos ... ſingulis ſingillatim Buxis impoſuit.* Petrus Damiani lib. 6. Epiſt. 21. *Dum Euchariſtia reſervata fuiſſet in Buxide.*

Buxida. Ratherius Veronenſis Epiſcopus in Synodica ad Preſbyt. *Super altare nihil ponatur, niſi Capſæ & Reliquiæ, aut forte quatuor Evangelia, & Buxida cum corpore Domini ad viaticum infirmis.*

Bossida. Charta Joannis Archiepiſc. Capuani an. 1301. in Sanctuario Capuano: *Vas unum, quod dicitur Tabernaculum de argento, cum caſcia ſua. Item Boſſidam unam de ebure.*

Buxula. Fulbertus Epiſt. 116. *Et in Buxula tuæ mentis hoc antidotum diligenter recondes.* Adde libr. Miraculor. S. Valburg. lib. 3. cap. 1. Hinc noſtris *Bouxole*, vel *Bouſſole*, pro pyxide magnetica, cujus uſus creber in navigatione.

Buxta. Synodus Atrebatenſis an. 1125. tom. 13. Spicilegii Acheriani pag. 19. *Particulatim pannos, ſuper quibus ſancta celebravit, diviſit, & ſingulis ſingulatim Buxtis impoſuit, &c.* Charta Heccardi Comitis Auguſtodun. ex Tabulario Perſiacenſi apud Perardum: *Una Buxta eburnea, quæ non eſt ſculpta.* Infra: *Odouvico donate ille Buxte imparato.* [Annal. Benedict. tom. 3. pag. 163. *Buxtæ argenteæ duæ ſeu acerræ duæ ad ferendum incenſum, &c.* Itinerarium litterarium Martenii to. 2. p. 287. & 288. [ex antiquo MS. S. Maximini Trevir. *Buxta tres cum ſcrinio dimidii cubiti elephantini oſſis pleno reliquiis authenticorum Sanctorum.*]

Boxta, apud eumdem Perardum pag. 111.

Buista, in Hiſtoria Monaſterii ſancti Nicolai Andegavenſ. pag. 53.

Bosta. Gloſſæ MSS. *Pixis, Boſta.*

Bustia. Petr. Damiani lib. 4. Epiſt. ult. *Sacras mundiſſimæ Buſtiæ reliquias intulit.* Infra: *Sentit, quod intra Buſtiam aliquid agitatur.* Charta Petri II. Regis Aragon. *Mittantur nuncii, ... qui portant Buſtiam cum ſigno Vicarii.*

Bustula. Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1077. pro Eccleſia Avalonenſi tom. 6. Spicilegii Acheriani: *Tabula eburnea una, Buſtulæ eburneæ 2. phylacteria aurea 22. &c.* Et mox: *Buſtulæ eburneæ 9. &c.* Glaber Rodulfus lib. 5. c. 1. *Dum Buſtulam vel pyxidem, in qua ſervabatur,* (ſacra Euchariſtia) *ut mos eſt, adtractare vellet.* [Hiſt. MS. Beccenſis Monaſterii, pag. 355. in Catalogo Reliquiarum ex Archivo ejuſdem: *In duabus Buſtulis argenteis, de Reliquiis quæ retro ſunt deſcriptæ, ibi ſunt poſitæ.* Occurrit apud Bollandiſtas tom. 6. Maii pag. 421. E. ubi de Tranſlatione S. Auguſtini Cantuar. num. 33.]

Buxtula. Odo Cluniacenſis de Tranſlat. ſancti Mauri cap. 4. *Quæ* (reliquiæ) ... *in Buxtula lignea recondita fuerunt.* Quidam Codd. habent *Buxula*, unde Brulius pyxidem conficit. Synodus Atrebatenſis an. 1125. *Fractis ſigillis, & apertis Buxtulis, nihil aliud niſi pannos contemplantur.* Vide Octavium Ferrarium in Origin. linguæ Italicæ in v. *Boſſo.*

¶ BUXIVULSOR, Arculæ, theſauri diſſipator. Vita S. Johannis Valent. Epiſc. apud Marten. Anecd. to. 3. col. 1696. *Alii convicia ingerunt, Buxivulſorem, bonorum omnium exterminatorem, patriæ ſubverſorem appellant.*

BUXULA. Vide *Buxis.*

BUXUS, Diptychum. Regula S. Pachomii ex verſione S. Hieronymi c. 37. *Numerabuntque funiculos, quos per ſingulas hebdomadas torſerunt, & eorum ſummam deſcribent in Buxis.* Vide *Uxus.*

¶ BUYSALE, Corporalium theca. Inventarium ann. 1342. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Item unum Buyſale de tela linea.*

¶ BUYSSA. Charta Libert. Bellom. ex Cod. MS. Biblioth. Coiſlin. *Abſolventes .... ab omni carnagio, feſtagio, banno, qualibet Buyſſa vel Buyſſis.* An *Buyſſa* idem eſt, quod *Buza*, Vas vinarium, ita ut hic accipiatur pro *Botagio* vel *Conſuetudine Botarum*, de quibus in *Butta.* 3.

1. BUZA. Vas vinarium. Vide *Butta* 3.

¶ 2. BUZA, Navigii genus. Vide *Buſſa.*

¶ 3. BUZA, Annonæ ſpecies. Charta MS. Caroli Flandriæ Comitis: *Et unam garbam de Buza.* Vide *Budia* & *Bulzet*,

¶ BUZECARL. Vide *Buſcarla.*

BUZERIUS, ex Gall. *Boucher*, Carnifex, lanio, in Conſtitut. Neapolitanis lib. 3. tit. 36.

¶ BUZEUCUS, In mari merſus, ab Armorico *Beuzi*, Mergi. Acta S. Budoci MS. *Azenor angelico & beatæ, ut aſſerunt, cui devote inſerviebat, virginis Brigidæ miniſterio cibata & conſolata, filium in dolio peperit, quem Budocum multi, Buzeucum cæteri, Euducum vero nonnulli, nec ab re quidem, vocaverunt: Budocum, cui mala gens invideret, Buzeucum, mari merſum; Euducum, bonum ducem eventu rerum interpretantes.*

BUZI, *interpretatur deſpectus vel contemptus.* Papias. Idem forte quod *butia &c.* de qua voce in *Bauſia.* [Ab Hebraïco *Bus* vel *Bouz*, Sprevit.]

¶ BUZSECARLA. Vide *Buſcarla.*

¶ BYEZIUM. Vide in *Bedum.*

¶ BYKERINGTAKEL. Vide *Bundellus* in *Bundela.*

¶ BYMIXUS, dicitur de lucerna duplicis ellychnii apud Muratorium tom. 3. pag. 204. pro quo Cangius noſter in eodem exemplo legit *Bimixus.* Vide *Myxa.*

BYNGHEYS. Bracton lib. 4. tract. 1. cap. 38. §. 1. *Qualia ſunt blada, prata, ligna, Byngheys, ſicut ad boves.*

¶ BYNOMIUS. Vide *Binomius.*

¶ BYRDLYME, ab Anglico *Bird*, Avis, Saxonice, Pullus, & *Lime*, Iſland. *Lym*, Dan. *Lim*, Gluten: eſt ergo *Byrdlyme*, juxta vim nominis Gluten ſeu viſcus ad capiendas aves; Gall. *glu.* Kennettus Antiquit. Ambroſden. pag. 574. *Et in duabus feris magnis* II. *den. & in una lib. de Byrdlyme empt. ibidem* III. *den.*

¶ BYRETUM. Vide *Birretum.*

BYRGUS, pro *Burgus*, ex πύργος, ut quidam volunt. Charta Caroli Magni apud Meuriſſium in Epiſcopis Metenſib. p. 185. *Nec homines eorum per mallos, Byrgos publicos, nec per audientias mallus deberet admallare.*

¶ BYRNAN, BYRNE. Vide poſt *Brunea.*

¶ BYROTA, Vehiculum conſtans duabus rotis. Baldricus Dolenſis Archiep. ut ſe ipſe nominabat, in Itinerario MS. Abbati & Monachis Fiſcanenſibus dedicato: *Cum forte in itinere repperi Byrotam onerariam victualibus domni Abbatis refertam.* Vide *Birota.*

BYRSA, Corium, βύρσα. Rabanus Maurus Poëm. 29.

Cinxit eos velamine Byrſæ,
Et decentiſſime, &c.

Althelmus de Laude virg. v. 25.

Exin tortores buculam deglubere Byrſa
Mandant.

BYRSUM. Miracula S. Adelardi Abbatis Corbeienſis cap. 7. *Denique ipſum* (corpus S. Adelardi) . . . *in mundo pallio, poſtea in Byrſo cervino involverunt.*

BYRSAGIUM, Hungaris *Birſag*, Mulcta judicialis, compoſitio publica, quæ fiſco infertur. Decretum Sigiſmundi Regis Hungariæ ann. 1435. *De Byrſagiis autem Comitum parochialium ad portionem judiciariam pertinentibus, Comites Parochiales & judices, æquam inter ſe diviſionem facere tenentur.* Infra: *Partes tamen litigantes, quandocunque voluerint, abſque requiſitione Judicis, & onere ſolutionis Byrſagiorum, liberam concordandi habeant facultatem.* Occurrit ibi non ſemel. Vetus Conſtitutio de officio Comitis Palatini cap. 9. apud Goldaſtum tom. 3. Conſtitut. Imper. pag. 403. *Cæterum, ſi qui jure coram Comite Palatino in Byrſagiis, aut aliorum judiciorum oneribus convincantur, &c.* A *Burſa* videtur manare, quod in Burſam publicam, ſeu in fiſcum ejuſmodi mulcta inferatur: unde Adagium.

Burſa oculos claudit, dicite Byrzagium.

BYRTHINSAK. In Regiam Majeſtat. lib. 3. cap. 16. inſcribitur, *de lege Byrthinſak*, alias *Burdingſak.* Ubi Skenæus vocem effictam putat ex *Burding*, onus, & *ſak*, ſaccus, q. d. *onus cibi in ſacco.* Agitur ibi *de furto vituli vel arietis, vel quantum quis ſupra dorſum ſuum poterit portare de cibo:* de quo quidem furto curiam non tenendam eſſe ſtatuitur. *Burringſek* hanc legem vocat etiam idem Skenius.

¶ BYRZAGIUM. Vide *Byrſagium.*

BYSSINÆ LUCERNÆ. Anaſtaſius in S. Silveſtro pag. 17. *Ante corpus B. Laurentii Martyris argento cluſam ipſius paſſionem, ſigillis ornatam, cum Lucernis Byſſinis argenteis penſant. &c.* f. *bimixis.*

¶ BYSSIS, vel BYSSES NOCTIS, f. Duæ noctis Vigiliæ, ſeu bina ſpatia ſecundum antiquam conſuetudinem noctium dividendarum, à Latino *Bis.* Geſta Tancredi apud Marten. Anecdot. tom. 3. col. 174. *His perterritus, ubi ſomnum evaſi, jam ſimul certior factus ſum & ſollicitior, adhuc ambigens clamne facerem an palam: in hac cura totum tranſegi diem & Byſſem noctis, & orationi & jejunio vacans, poſtulanſque à Deo vicem tertiam, ſi duæ ab eodem fuiſſent.*

¶ BYSSUS DIRECTORIUS, Mappa ex byſſo quæ ſuper *directorium* ſeu abacum explicari ſolet. Charta an. 1474. apud Miræum tom. 2. p. 1042. edit. 1723. *Juſſerunt ipſam petiam ligni de dicto vaſe extrahi, & ſuper alba & munda ſindone illiccine ad hoc, ſuper quodam Byſſo Directorio extenſo & explicato nude poni fecerunt.*

BYZANTIUS, Nummus aureus ab Impp. Conſtantinopolitanis cuſus Conſtantinopoli, quæ olim *Byzantium*, unde monetæ nomen. Joan. de Garlandia in Synonymis:

Dragma Biſantius eſt, vel Aureus, atque Talentum.

Ugutio: *Bizantium olim dicta eſt Conſtantinopolis, unde Bizanticus & Bizantius, & hinc adhuc moneta illius loci dicitur Bizanteus & Bizantius.* Joannes VIII. PP. Epiſt. 133. primus videtur hanc vocem uſurpaſſe: *Et noſtram iram habebit, & mille Byzanteos palatio noſtro componet.* Baldricus Dolenſis lib. 1. Hiſt. Hieroſ. *Direxerunt itaque legationem Conſtantinopolim, quæ vocabulo antiquiori Byzantium dicta fuit, unde & adhuc moneta civitatis illius denarios Byzanteos vocamus.* Willelm. Malmeſbur. lib. 4. de Geſtis Regum Angl. *Conſtantinopolis primum Byzantium dicta: formam antiqui vocabuli præferunt Imperatorii nummi, Byzantini vocati.* Guntherus in Hiſt. Conſtantinopol. cap. 15. de Conſtantinopoli: *Græco nomine Byzantion vocabatur: unde & apud modernos nummi aurei, qui in illa formari conſueverant, à nomine ipſius urbis Byzantii appellantur.* Perperam igitur Miræus, qui à *Veſuntione Sequanorum metropoli*, vulgo *Bezançon*, Byzantios dictos ſcripſit. Charta Henrici Imp. an. 1075. pro Monaſterio Hirſaugienſi apud Trithemium: *Ut unus aureus, quem Byzantium dicimus, ſingulis annis . . . perſolvatur.* Charta Henrici Imp. an. 1107. in Metropoli Saliſburgenſi tom. 3. pag. 310. *Unus aureus, quem Byzantium dicimus.* Philippus *Mouskes* in Philippo Aug.

Fu ſa raençons aramie,
Et de Beſans & d'Eſtrelins,
Et de Manſois & d'Angevins.

Vide V. Cl. Jacob. Petitum poſt Pœnitentiale Theodori pag. 680.

BYZANTEI, BYZANTI, apud Petrum Damiani lib. 5. Epiſt. 13. Tudebodum lib. 4. pag. 790. 793. & Ordericum Vitalem p. 736. 740. 751. 760. 829. 830. *Biſanti aurei*, in Capitulari Radelchiſi Princip. Beneventani c. 20. & 27. & apud alios paſſim. *Auri optimi Bezantii*, in Charta an. 915. apud Ughellum tom. 1. 853. 960.

¶ BISANTII, in nova Gall. Chriſt. tom. 4. col. 585. *Dedit ad menſam Canonicorum eccleſiam de Noirot, & medietatem molendini de Faanai, & quatuor Biſantios, pro quibus debet burſa centum ſolidos.* Inſtrum. an. 1222. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ.

Collect. col. 1170. *Præterea volo & mando quod filius meus faciat ipſum militem, & det ei arneſium, & ſemper teneat eum, & dicti ſexaginta Biſantii, quos lego, & quadraginta quos ei debeo, non computentur ei in militia.*

¶ Bixantii, in Charta Guillelmi de Tociaco Autiſſiodor. Epiſc. an. 1178. in Chartul. Criſenon. *Cum eadem matrona prædictæ eccleſiæ multa beneficia contuliſſet in vita ſua, in exitu etiam ſuo quaterviginti Bixantios, & decem & octo marchas argenti ibidem in eleemoſyna dedit.*

¶ Bizantei, & Bizantii. Charta Hugonis Autiſſiodor. Epiſc. an. 1150. *Inde habuit Bizantium unum.* Doubletus in Antiquit. San-dionyſ. pag. 726. *Quatuor modo aureos tibi offero Bizantios. Bizantium auri boni & ponderis 3. denar.* in Charta Adriani PP. ex Chartul. Compend. Occurrit præterea apud *Madox* Formul. Angl. p. 190. & alibi non ſemel. Chron. Farfenſe apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 515. *Pœnam interpoſuit Bizanteorum aureorum mille, ſi amplius quæſtionem rememoraret.*

Byzantii Albi, ſeu argentei. Conſtitutiones Odonis Legati Apoſt. in Cypro an. 1248. cap. 4. *Quibus etiam volumus, in Nicoſienſi Eccleſia 40. & in aliis 25. Byzantios albos... exhiberi.* In Charta an. 1399. in inſula Cypro deſcripta, obſervo datos Conventui & Monaſterio FF. Prædicatorum Nicoſiæ, ubi humatus erat Hugo Princeps Galileæ, *Byzancios albos de Cypro mille,* pro anniverſarii dicti Principis fundatione. Occurrunt etiam in Bulla Gregorii IX. apud Ughellum tom. 7. pag. 60. in Conſtitut. Joannis Archiepiſc. Nicoſienſis an. 1321. cap. 8. &c.

Byzantius de Plata, ſeu argenteus. Charta Bermundi de S. Martino nobilis Majoricenſis an. 1232. *qua Nunoni Sancii vendit aliquot alquerias pro mille & quingentos Biſancios bonæ Platæ veteris Mirialmomemni quos omnes habuit & recepit.* Vide *Plata.*

Byzantii Massamutini, in veteri Charta apud Ughellum tom. 3. pag. 486. Vide *Marabotinus.*

¶ Bizantii Melechini, pro Mechlinienſes, ſic dicti quod Mechliniæ cudebantur. Charta pacis inter Leodienſes duos Abbates Everlinum S. Laurentii & Marſilium S. Ægidii de Monte-publico: *In æternum memoriale & teſtimonium reformatæ pacis dedit: pro remiſſione autem decimæ ſuæ duos Bizantios Melechinos annuatim eidem eccleſiæ S. Laurentii in perpetuum ſolvit.*

Byzantii Saracenati, Saracenici, Nummi aurei Sultanorum Iconienſium, apud Innocent. III. PP. lib. 16. Ep. 173. Gauter. Cancell. pag. 463. Will. Tyr. lib. 12. cap. 25. Vincent. Bellovacenſ. lib. 32. cap. 56. 201. Nangium in Vita S. Lud. p. 356. Joinvillam &c. *Saracenati,* nude apud Jacobum de Vitriaco lib. 3. pag. 1126. *Saraceni,* pag. 1125. Vide Diſſertat. 20. ad Joinvillam, [& Tractatum Hiſtoricum Monetarum Francicarum D. *le Blanc* p. 157. & ſeq. edit 1692. ubi conjicit, byſantii nomen non fuiſſe cujuſdam monetæ peculiaris proprium, ſed potius omnium nummorum aureorum commune, ac proinde nullum illius fuiſſe valorem fixum, ſed diverſum pro vario pondere. Verum auctor ipſe conſulendus eſt, & Menagius in Dictionario Etymol. Gall. ad vocem *Beſant.*]

FINIS TOMI PRIMI.

EMENDANDA.

UBi laudatur *Codex Theod.* non ſemel irrepſit *lib.* pro *leg.* quod ſemel monuiſſe ſatis eſt. Col. 6. lin. 27. *Will. Thorn. in Chron.* leg. *Henr. Knygthon. de Eventibus Angliæ.* Col. 14. lin. 7. *manchæ*, l. *marchæ.* Col. 18. lin. 21. *aſſiſtentes*, l. *aſſiſtentis.* Col. 33. lin. 15. *Abbatare*, l. *Abatare.* Col. 37. lin. 27. *Aubret*, l. *Aubert.* Col. 41. lin. 29. *tuens*, l. *tenens.* Col. 43 lin. 16. *Abjubaſſere*, l. *Abjugaſſere.* Col. 46. lin. 29. *Ablactat*, l. *Adlactat.* Col. 47. lin. 39. *factis*, l. *tactis.* Col 59. lin. 5. dele 28. Col. 70. lin. 2. *illi*, l. *illa.* Col. 88. lin. 21. *Aquenter*, l. *Aqueuter.* Col. 97. in *Acillare* poſt *Cillantur.* Adde: Melius, ut apud Iſidor. lib. 20. c. 14. Col. 98. lin. 23. *mefa*, l. *meſa*; & lin. 30. *Mauricium*, l. *Meuriſſium.* Col. 116. lin. 9. *ſic*, l. *ſi.* Col. 152. lin. 17. *forte caballorum*, l. *ſeu gabellarum.* Col. 180. lin. penult. *diligebantur*, l. *deligebantur.* Col. 196. lin. 11. poſt *in*, adde *Charta.* Col. 201. in *Ænigmatiſta* lin. 2. poſt 8. adde *Epiſt.* & in *Æqualentia* lin. 8. poſt 3. adde *Analect.* Col. 205. lin. 58. 1174. leg. 1274. Col. 213. lin. 37. *præcipitur*, leg. *percipitur.* Col. 220. Vox *Aſſidatura* debet transferri ad col. 222. poſt. lin. 14. Col. 235. lin. 3. πλοαίς. l. πλοίς. Col. 237. lin. 5. *hinc*, l. *hine.* Col. 263. lin. 15. *baſcuis*, l. *paſcuis.* Col. 265. lin. 60. *Alalagma.* [*Clamor lætitiæ & jubilationis*,] ſic legendum, verbis tranſpoſitis. Col. 273. lin. 64. αἰπόθεσθε, leg. ἀπόθεσθε. Col. 279. lin. 23. *Alberetas*, leg. *Albaretas* Col. 284. lin. 49. *ſuperveniat emphiteuta*, leg. *ſuperveniat, emphiteuta*, delendo virgulam poſt *emphiteuta.* Col. 307. lin. 22. *Adrilci*, l. *Aldrici.* Col. 316. lin. 15. *ſololem*, l. *ſobolem.* Col. 327. lin. 65. *liberam*, leg. *libram.* Col. 336. lin. 52. *Qua*, leg. *Quæ.* Col. 358. lin. 64. *Altiare*, leg. *Altare.* Col. 363. lin. 52. poſt. *lib.* adde 5. Col. 394. lin. 24. *tom.* 4. leg. *tom.* 5. Col. 398. lin. 61. *Amotere*, leg. *Amorete.* Col. 402. lin. 35. *Ampium*, leg. *Amphium*; & lin. 38. *Amphi*, l. *Amphii.* Col. 403. *maloriæ*, l. *materiæ*; & lin. 49. *periella*, l. *paiella.* Col. 410. lin. 66. *Anagrapus*, l. *Anagriphus.* Col. 434. lin. 5. *Parangorios*, l. *Parangarios.* Col. 453. lin. 26. *Annonagium*, l. *Annonatieum.* Col. 462. lin. 9. *Zquente baldi*, leg. *Zuentebaldi.* Col. 464. lin. 65. poſt *jure*, adde *non.* Col. 495. ad annos 1399. & 1350. pro *A* leg. *M* in indicio diei Paſchatis. Col. 513. *conſtituit*, l. *conſtituti.* Col. 515. lin. 13. *Pinoa*, l. *Pinone.* Col. 521. *curſus*, l. *currus.* Col. 529. lin. 6. *circer*, l. *cicer.* Col. 551. lin. ult. *ſeu rhedarii*, l. *rhedarii ſeu.* Col. 556. lin. 68. *ad*, leg. *apud.* Col. 563. lin. 4. *quod*, leg. *quò.* Col. 565. *Apoſtemum*, l. *Apoſtema*, &. Col. 643. lin. 43. 1959. leg. 1059. Col. 649. Archidapiferi dignitas ex antiquis monumentis hæreditaria dicitur Comitis Palatini. Hæc quidem vere ad annum 1623. quo hujus Comitis Electoratus & Archidapiferia, ob perduellionem, ad Bavaros Duces tranſierunt, ut dicitur in v. *Electores.* Col. 694. lin. 31. *Important*, leg. *Iſti portant.* Col. 715. lin. ult. 24. leg. 54. Col. 719. lin. 5. *Arodandarum*, leg. *Arodandrum.* Col. 762. lin. 16. dele *Aſmagium.* Col 832. lin. 11. *Evidentiam*, leg. *Avidentiam.* Col. 839. lin. 55. poſt *motu*, adde *menſe Audynæo.* Col. 883. lin. 62. *An pro avis vel Alvus*, leg. *Mendum pro Anus.* Col. 895. lin 9. *Auxillæ*, leg. *Axillæ.* Col. 904. lin. 67. poſt *hæc*, adde *Bacanna.* Col. 920. lin. 35. *ne*, leg. *ut.* Col. 944. lin. 39. poſt *exercuerant*, adde *commiſerat.* Col. 992. lin. 3. *Ferragii*, leg. *Terragii.* Col. 1004. lin. 57. *productio*, l. *proditio.* Col. 1022. lin. 62. poſt *Perpiniani*, adde: Sed abbreviatio eſt pro *Barchinonæ* Col. 1030. lin. 51. *eo*, l. *ego.* Col. 1057. lin. ult. poſt *&c.* adde: legendum eſt *Baſinettorum.* Col. 1060. lin. 21. *Torinenſi*, leg. *Turennenſi.* Col. 1070. lin. 17. poſt *ſpecies*, adde: Idem qui ſupra *Baſſilardus*, Pugio. Col. 1099. lin. 46. *Venerio*, l. *Vegetio.* Col. 1111. *conſervare*, l. *conſecrare.* Col. 1173. lin. 44. *terobras*, l. *terebras.* Col. 1193. lin. ult. *nier*, l. *niger.* Col. 1210 lin. 43. *In*, l. *Jus.* Col. 1255. lin. 2. *Botiguii*, l. *Botiguiis.* Col. 1292. lin. 65. *loiæ*, l. *locæ.* Col. 1330. lin. 33. & 35. *Inquiſitionis*, l. *Inſitionis.*